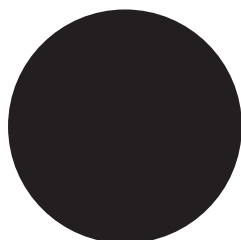

Københavns Universitet

Årbog 2002

Københavns Universitets Årbog 2002

Hovedredaktion

Jens Fink-Jensen (ansvh.), Lis Andersen, Winnie Hjorth Hansen

Fakultetsredaktører

Pia Christensen, Det Teologiske Fakultet

Lars Kolind, Det Juridiske Fakultet

Hanne Kristensen, Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Marianne Arbirk, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Lise Tolstrup, Det Humanistiske Fakultet

Haidee Walther-Larsen, Det Naturvidenskabelige Fakultet

Grafisk layout

Kontrapunkt A/S/KPTO as

Typografisk layout

Jens Fink-Jensen

Forsidefoto

Heine Pedersen

Udgivelsesform

Årbog 2002 udkommer på www.ku.dk samt i en pdf-udgave der muliggør udskrivning og fremstilling af særtryk.

Paginering på særtryk svarer til den samlede årbogs fortløbende paginering.

Hovedadresse

Københavns Universitet

Nørregade 10

Postboks 2177

1017 København K

Telefon 35 32 26 26

Fax 35 32 26 28

ku@ku.dk

www.ku.dk

ISBN 87-90655-18-4

ISSN 0129-3126

Tilrettelagt hos Special-Trykkeriet Viborg a-s, 2003

Typografi: Verdana og Times New Roman

Un 02,1-559

Indhold

Fælles beretning	9
Universitetets historie	11
Rektoratet	15
Rektors årsberetning	15
Immatrikulationsfesten	16
Årsfesten	16
Organisation og styring	16
Valg til de kollegiale organer	17
Konsistorium	19
Medlemmer	19
Konsistoriums årsberetning	19
Hovedsamarbejdsudvalget	21
Medlemmer	21
Hovedsamarbejdsudvalgets årsberetning	21
Arbejds miljøorganisationen	23
De studerendes organisationer	25
Forenede Studenterråd	25
Andre studenterorganisationer	27
Akademiske anliggender	29
Sønningprisen	29
Æresdoktorer	30
Doktorer	32
Ph.d.-grader	46
Undervisningsprisen	47
Prisopgaver og medaljer	48
Uddannelserne	53
De ordinære uddannelser	53
Efter og videreuddannelse	56
Tilgang	57
Studenterbestand	60
Kandidatstatistik	62
Aktivitetsopførelse (STÅ mv.)	69
Forskeruddannelse	70
De studerendes forhold	73
Statens Uddannelsesstøtte	73
Legater	73
Internationalt samarbejde og udveksling	75
Samarbejdsaftaler	75
Programmer	76
Studentermobilitet	78
Internationaliseringsarbejde	78
Økonomi	81
Regnskab	81
Økonomiske fremtidsperspektiver	85
Personaleforhold	87
Årsværksforbrug	87
Regelområdet	88

Personaleudvikling	89
Ansættelser i videnskabelige stillinger	90
Professorer, til- og afgang	91
Jubilæer	92
Nekrologer	93
Bygninger og lokaler	99
Fysisk planlægning	99
Bygningsmassen	99
Bygningsdrift og vedligeholdelse	102
Telefondrift	103
Fællesadministrationen	105
Organisation og arbejdsopgaver	105
Universitetsdirektørens årsberetning	105
Samarbejdsudvalget	107
Fællesområdets økonomi	108
Informationsvirksomhed	109
Det Teologiske Fakultet	
<i>Dekanens årsberetning</i>	119
<i>Institut for Bibelsk Eksegese</i>	121
<i>Institut for Kirkehistorie</i>	125
<i>Institut for Systematisk Teologi</i>	131
Ph.d.-studienævnet for Teologi	135
Studienævnet for Teologi	136
<i>Center for Afrikastudier</i>	137
Uddannelsesudvalget for Afrikastudier	141
<i>Søren Kierkegaard Centeret</i>	143
<i>Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer</i>	149
<i>Center for Subjektivitetsforskning</i>	153
Det Juridiske Fakultet	
<i>Dekanens årsberetning</i>	159
<i>Det Retsvidenskabelige Institut A</i>	161
<i>Det Retsvidenskabelige Institut B</i>	169
<i>Det Retsvidenskabelige Institut C</i>	177
<i>Det Retsvidenskabelige Institut D</i>	181
Ph.d.-studienævnet for Retsvidenskab	186
Studienævnet for Retsvidenskab	187
Studienævnet for Master i Konfliktmægling (MKM)	189
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet	
<i>Dekanens årsberetning</i>	193
<i>Økonomisk Institut</i>	197
(CIE – Center for Industrial Economics, DERG – Development Economics Research Group, EPRU – Economic Policy Research Unit, CAM - Centre for Applied Microeconometrics)	
Økonomisk Studienævn	213
Ph.d.-studienævnet for Økonomi	215
<i>Institut for Statskundskab</i>	217
(Centre for Baltic Studies)	
Studienævnet for Statskundskab	227
Ph.d.-studienævnet for Statskundskab	228
<i>Institut for Antropologi</i>	229
Studienævnet for Antropologi	236
Ph.d.-studienævnet for Antropologi	237

<i>Sociologisk Institut</i>	239
(Center for Forskning i Eksistens og Samfund, Koordinationen for Kønsforskning i Danmark, Forskningscenter FAOS - Arbejdsmarkedsorganisationernes Sociologi)	
Studienævnet for Sociologi	252
Ph.d.-studienævnet for Sociologi	253
<i>Center for Anvendt Datalogi</i>	255

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

<i>Dekanens årsberetning</i>	259
<i>Medicinsk-Anatomisk Institut</i>	263
(Sektion A, B og C)	
<i>Medicinsk-Fysiologisk Institut</i>	275
(Afdelingen for Cellulær og Molekylær Fysiologi, Afdelingen for Endokrinologi og Metabolisme, Afdelingen for Neurofysiologi, Afdelingen for Nyre og Kredsløb, Afdeling for Patofysiologi, Sexualfysiologisk Laboratorium)	
<i>Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik</i>	285
(Biokemisk Afdeling A, B og C, Afdelingen for Medicinsk Genetik)	
<i>Institut for Medicinsk Mikrobiologi og Immunologi</i>	297
<i>Farmakologisk Institut</i>	305
<i>Institut for Molekylær Patologi</i>	313
(Laboratoriet for Molekylær Patologi, Tumorpatologisk Laboratorium, Laboratoriet for Eksperimentel Onkologi, Elektronmikroskopisk Afdeling, Nefropatologi, Proteinlaboratoriet)	
<i>Øjenpatologisk Institut</i>	323
<i>Institut for Folkesundhedsvidenskab</i>	325
(Afdeling for Almen Medicin, Biostatistik Afdeling, Afdeling for Epidemiologi, Afdeling for International Sundhed, Afdeling for Medicinhistorie - Medicinsk-Historisk Museum, Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning, Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori, Afdeling for Miljø- og Arbejdsmedicin, Afdeling for Social Medicin, Afdeling for Sundhedspsykologi, Afdeling for Sundhedstjenesteforskning)	
<i>Retsmedicinsk Institut</i>	355
(Retsgenetisk Afdeling, Retskemisk Afdeling, Retspatologisk Afdeling)	
<i>Odontologisk Institut</i>	363
<i>De Kliniske Institutter</i>	377
<i>Klinisk Institut for Gynækologi, Obstetrik og Pædiatri samt Vækst og Reproduktion</i>	379
<i>Klinisk Institut for Intern Medicin</i>	385
<i>Klinisk Institut for Diagnostiske Fag</i>	397
<i>Klinisk Institut for Kirurgi og Anæstesiologi</i>	403
<i>Institut for Klinisk Neurofag og Psykiatri</i>	411
<i>Klinisk Institut for Oto-Rhino-Laryngologi, Ophthalmologi og Dermato-Venerologi</i>	419
Studienævnet for Medicin	425
Studienævnet for Odontologi	426
Studienævnet for Folkesundhedsvidenskab	427
Uddannelsesudvalget for Master of International Health (MIH)	429
Uddannelsesudvalget for Master of Public Health (MPH)	431
Studienævnet for Humanbiologi	433
Ph.d.-studienævnet for Sundhedsvidenskab	434
<i>Afdelingen for Eksperimentel Medicin</i>	435
<i>Central Forskningsenhed for Almen Praksis</i>	437
<i>Center for Muskelforskning</i>	441

Det Humanistiske Fakultet

<i>Dekanens årsberetning</i>	445
Ph.d.-studienævnet for Humaniora	447
<i>Institut for Historie</i>	449
Studienævnet for Historie	458
<i>Institut for Arkæologi og Ethnologi</i>	459
Studienævnet for Forhistorisk Arkæologi	464
Studienævnet for Klassisk Arkæologi	465
Studienævnet for Etnologi	466
<i>Institut for Religionshistorie</i>	467
Studienævnet for Religionsfagene	472
Studienævnet for Indianske Sprog og Kulturer	473

<i>Institut for Film- og Medievidenskab</i>	475
Studienævnet for Film- og Medievidenskab	482
<i>Institut for Kunsthistorie, Dans og Teatervidenskab</i>	483
Studienævnet for Kunsthistorie og Visuel Kultur	488
Studienævnet for Dans og Teatervidenskab	490
<i>Institut for Litteraturvidenskab</i>	493
Studienævnet for Litteraturvidenskab	503
<i>Musikvidenskabeligt Institut</i>	507
Studienævnet for Musikvidenskab	511
<i>Institut for Almen og Anvendt Sprogvidenskab</i>	513
Studienævnet for Lingvistik	519
Studienævnet for Audiologopædi og Sprogpsykologi	520
<i>Institut for Nordisk Filologi</i>	521
(Dansk, Center for Arbejderkulturstudier, Finsk Afdeling, Center for Kvinde- og Kønsforskning, Afdeling for Minoritetsstudier)	
Studienævnet for Dansk	536
Studienævnet for Finsk	537
Studienævnet for Minoritetsstudier	538
Studienævnet for Kvinde- og Kønsforskning	539
<i>Det Arnamagnæanske Institut</i>	541
<i>Institut for Dansk Dialektforskning</i>	545
<i>Institut for Navneforskning</i>	549
<i>Engelsk Institut</i>	553
(Center for Oversættelsesvidenskab og Leksikografi)	
Studienævnet for Engelsk	561
<i>Institut for Tysk og Nederlandsk</i>	563
Studienævnet for Tysk og Nederlandsk	567
<i>Romansk Institut</i>	569
Studienævnet for Fransk	578
Studienævnet for Italiensk og Rumænsk	579
Studienævnet for Spansk og Portugisisk	580
<i>Østeuropainstituttet</i>	581
Studienævnet for Slavisk	584
Studienævnet for Moderne Græsk	585
<i>Asien-Instituttet</i>	587
Asiatisk studienævn	591
<i>Carsten Niebuhr Instituttet for Nærorientalske Studier</i>	593
(Arabisk Afdeling, Assyriologisk Afdeling, Hebraisk Afdeling, Iransk Afdeling, Nærorientalsk Arkæologisk Afdeling, Tyrkisk Afdeling, Ægyptisk Afdeling)	
Studienævnet for Nærorientalske Studier	599
<i>Institut for Eskimologi</i>	601
Studienævnet for Eskimologi	603
<i>Institut for Græsk og Latin</i>	605
Studienævnet for Græsk og Latin	608
<i>Polis Centeret</i>	609
<i>Institut for Psykologi</i>	611
Studienævnet for Psykologi	622
<i>Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik</i>	623
Studienævnet for Filosofi	628
Studienævnet for Pædagogik (Styregruppen for Master i Professionsuddannelse og Professionsudvikling)	629
Studienævnet for Retorik	631

Det Naturvidenskabelige Fakultet

<i>Dekanens årsberetning</i>	635
Ph.d.-studienævnet for Naturvidenskab	637
<i>Institut for Matematiske Fag</i>	639
(Matematisk Afdeling, Afdeling for Statistik og Operationsanalyse, Forsikringsmatematisk Laboratorium)	
Studienævnet for Matematiske Fag	653
<i>Datalogisk Institut</i>	655
Studienævnet for Datalogi	664

<i>Kemisk Institut</i>	665
(Center for Krystallografiske Undersøgelser, Nanoscience Center)	
Kemistudienævnet	680
<i>Niels Bohr Institutet for Astronomi, Fysik og Geofysik</i>	683
(Astronomisk Observatorium, Geofysisk Afdeling, Center for PlanETForskning, Center for Jordens Klima og Biogeokemiske Kredsløb, Niels Bohr Institutet, Niels Bohr Arkivet, Ørsted Laboratoriet)	
Studienævnet for Fysik	715
<i>Zoologisk Institut</i>	717
(Zoologisk Institut, Parkområdet, Ferskvandsbiologisk Laboratorium, Marinbiologisk Laboratorium)	
<i>Botanisk Institut</i>	735
(Afdeling for Alger, Afdeling for Evolutionær Botanik, Afdeling for Fysiologisk Økologi, Afdeling for Svampe, Afdeling for Økologi, Evolution og Diversitet)	
Studienævnet for Biologi	747
<i>Molekylærbiologisk Institut</i>	749
(Bioinformatik-centret, Afdeling for Biologisk Kemi, Afdeling for Generel Mikrobiologi, Afdeling for Molekylær Cellebiologi, Afdeling for Proteinkemi, Genetisk Afdeling, Plantefysiologisk Afdeling)	
Studienævnet for Biokemi	763
<i>August Krogh Institutet</i>	765
(Zoofysiologisk Laboratorium, Laboratoriet for Cellulær og Molekylær Fysiologi, Biokemisk Afdeling)	
<i>Geologisk Institut</i>	777
Studienævnet for Geologi	789
<i>Geografisk Institut</i>	791
Studienævnet for Geografi og Geoinformatik	802
<i>Institut for Idræt</i>	805
(Afdeling for Human Fysiologi, Afdeling for Historie og Samfundsvidenskab, Afdeling for Praktik, Pædagogik og Psykologi)	
Studienævnet for Idræt	817
<i>Zoologisk Museum</i>	819
(Hvirveldyrsafdelingen, Invertebratafdelingen, Den Entomologiske Afdeling, Udstillingsafdelingen)	
<i>Botanisk Museum og Centralbibliotek</i>	835
<i>Botanisk Have</i>	839
<i>Geologisk Museum</i>	843
<i>Arktisk Station</i>	851
<i>Center for Naturfilosofi og Videnskabsstudier</i>	855
<i>COGCI. Copenhagen Global Change Initiative</i>	857
<i>Center for Naturfagenes Didaktik</i>	859
<i>Naturvidenskabeligt IT kompetencecenter</i>	863
Skolen for Klinikassistenter og Tandplejere	865

Fælles beretning

Universitetets historie

Status, organisation og styrelse

Københavns Universitet blev indviet 1. juni 1479, efter at Christian I i 1475 havde opnået pave Sixtus IV's tilladelse til oprettelsen. Selve den formelle stiftelse skete ved et kongebrev 4. oktober 1478, hvor kongen pålagde magister Peder Albertsen, der blev universitetets første rektor, at samle et antal lærde og med dem begynde universitetets virksomhed. Den nye institution blev taget under kongelig beskyttelse og fik tillagt et vidtgående selvstyre, idet det udtrykkelig blev fremhævet, at universitetet hverken var underlagt de kongelige embedsmænd eller det normale retsvæsen. Denne status som autonom institution er aldrig blevet formelt ophævet, tværtimod går den igen i alle de fundatser mv. der siden har reguleret universitetets forhold.

Det nye universitet lignede med sine fire traditionelle fakulteter (Teologi, Jura, Medicin og Filosofi) de fleste andre senmiddelalderlige universiteter. Det blev organiseret efter de retningslinjer, der var blevet udviklet ved universitetet i Paris, men med universitetet i Köln som det umiddelbare forbillede. Dette mønster med en stærk tysk indflydelse på den måde, hvorpå man indrettede akademiske forhold i Danmark, har været karakteristisk frem til efter 2. verdenskrig.

Københavns Universitet var i 1479 som alle andre middelalderuniversiteter en del af den universelle katolske kirke. Dette må ikke misforstås: Der var ikke i middelalderen tale om én samlet kirkeorganisation svarende til vore dages folkekirke. Den danske kirke bestod i middelalderen af et utal af stiftelser – kirker, skoler, klostre, hospitaler m.fl. – og altså fra 1479 tillige et universitet. Alle disse stiftelser var selvstændige retssubjekter og havde egen økonomi, egne love og nød i det hele taget et udstrakt selvstyre. Det samlende element var, at de alle stod under tilsyn af den biskop, i hvis stift de befandt sig. Derfor var det naturligvis ærkebiskop Jens Brostrup der 28.11.1479 stadfæstede det nye universitets statutter, ligesom det som en selvfølge var biskoppen i Roskilde der frem til reformationen var det nye universitets kansler. Herefter blev tilsynet med universitetet overtaget af statsmagten, der gennem tiderne har udøvet det gennem forskellige særlige embedsmænd – universitetskanslere eller patroner – indtil det efter grundloven har ligget i det til enhver tid værende ressortministerium.

I og med at universitetets økonomi frem til slutningen af det 19. århundrede var baseret på dets egne indtægter, var der i høj grad tale om et reelt selvstyre, hvor ydre magter – det være sig kirken eller statsmagten – kun i beskedent omfang blandede sig i universitetets indre anliggender. Efter at staten i det sidste 100 år i stigende grad har overtaget det økonomiske ansvar for universiteterne, er den direkte og stadig mere detaljerede statslige økonomiske styring taget til, uden at dette dog har ført til et opgør med selve konceptet om universiteterne som selvstændige institutioner. Man kan således hævde den påstand, at den nye universitetslov, der skal træde i kraft i 2005, med sine tanker om selvejende universiteter under handlekraftige ledelser er udtryk for et ønske om at styrke universiteternes historiske rolle som autonome institutioner under et ydre tilsyn.

Den styreform, der har kendetegnet universitetet frem til vor tid, hvor det er rektor og konsistorium der sammen har

ansvaret for ledelsen af hele universitetet, mens dekaner og fakulteter har ansvaret for undervisningen og forskningen, ændrede sig ikke grundlæggende fra 1479 til 1970. Men sammensætningen af de forskellige organer, valgmåder og forretningsordener, således som det kommer til udtryk i universitetsstatutterne fra 1479, universitetsfundatserne 1537, 1732 og 1778 og den kgl. anordning om valg af rektorat mv. fra 1936, er naturligvis blevet justeret gennem tiderne.

Organisatorisk var det universitet, man møder i statutterne fra 1479, meget forskelligt fra nutidens. Universitetet var en akademisk republik – en stat i staten – hvis medlemmer selv valgte sin ledelse, nemlig rektor og en dekan for hvert fakultet. Disse udgjorde en særlig rådsforsamling, hvoraf vore dages konsistorium har udviklet sig. Universitetet havde egne love, domstole, eget ordens- og fængselsvæsen. Universitetsbefolkningen skulle bære en særlig gejstlig dragt, uden unødigt pragt, og måtte ikke være bevæbnet.

Universitetets opgave var akademiske studier, først og fremmest teologiske og i et vist omfang juridiske. Det kunne tildele de traditionelle internationalt anerkendte akademiske grader (doktor, magister, licentiat og bakkalar. Hele universitetets virksomhed foregik på latin, hvilket muliggjorde en stadig vandring fra universitet til universitet. Det skete i vid udstrækning og var med til understrege de europæiske universiteters status som egentlig internationale organisationer.

Det katolske universitet var således først og fremmest orienteret ud af Danmark, mens dets indflydelse på det danske samfund var beskedent.

Reformationen i 1536 betød, som det nærmere vil blive belyst i det følgende, en radikal ændring af universitetets placering og rolle i det danske samfund. Men organisatorisk forblev universitetet en akademisk republik efter det middelalderlige mønster langt frem i tiden. Således var det først i 1771, at det mistede sin egen jurisdiktion. Og først i anden halvdel af det 20. århundrede forsvandt de sidste træk af det der med et udtryk fra 1960'erne blev kaldt "professorvældet".

Styrelsesloven 1970/73, som vil blive nærmere omtalt i det følgende, betød først og fremmest en radikal demokratisering og decentralisering af universiteternes styre. De vigtigste elementer i universitetsloven fra 1993 og den nye universitetslov, der vil træde i kraft i 2005, er en række tiltag, der går ud på at styrke universitetets ledelse på alle niveauer.

Funktion og virksomhed

I: 1479–1788

Akademiske grader og eksaminer

Medens man i nutiden opfatter forskning og undervisning som to lige vigtige dele af et universitets virkeområde, var det i middelalderen klart undervisningen der var den vigtigste, og dette gjaldt også for Københavns Universitet. Selvom der også her i ældre tid blev opnået vigtige videnskabelige resultater, er det først fra slutningen af 1700-tallet, at forskningen for alvor slår igennem som det ene hovedelement i universitetets liv.

Fysisk blev det ældste universitet placeret i Københavns gamle rådhus på hjørnet af Nørregade, hvor nu Bispegården ligger.

Reformationen i Danmark 1536 fik afgørende betydning for Københavns Universitet. Det blev reorganiseret, fik tillagt betydelige faste indtægter, og der blev oprettet et antal permanente lærestole. I universitetsfundatsen fra 1537 blev universitetets rolle klart defineret: Fra at have været en lille brik i en altomfattende europæisk kirke blev det nu universitetets vigtigste opgave at være det ideologiske kraftcenter i den nye dansk-norske lutherske statskirke og det sted, hvor kirkens præster blev uddannet.

Fysisk blev dette markeret ved, at universitetet overtog Sjællands Biskops rummelige residens ved Frue Plads, den nuværende universitetsfirkant, der blev rammen omkring universitetets virksomhed de næste 350 år.

De rigelige økonomiske midler gav grundlag for et betydeligt selvstyre, der blev udøvet af konsistorium som det øverste styrende organ, hvor i ældre tid alle de normerede professorer havde sæde, under ledelse af en rektor. Tilsvarende blev de enkelte fakulteter ledet af dekaner. Nye universitetsfundatser i 1732 og 1788 justerede – men ændrede ikke radikalt – rammerne omkring universitetets virksomhed.

Den faglige og økonomiske udvikling efter 1800 førte til, at universitetets økonomi, der hidtil havde været god, stadig blev forværret. Der opstod stærkt stigende investeringsbehov til nybyggeri, først efter Københavns bombardement 1807, siden ikke mindst til naturvidenskaberne. Da indtægterne ikke steg i samme takt, blev udgifterne i stigende grad dækket af universitetets formue, som stort set var spist op i begyndelsen af det 20. århundrede. Medvirkende hertil var også at antallet af lærere steg støt i takt med den faglige udvikling. Herefter er langt størstedelen af det økonomiske grundlag for universitetets drift kommet fra staten, om end private fonde og kontrakter med det private erhvervsliv spiller en stigende rolle.

Det stigende antal lærere gjorde det fra 1817 nødvendigt at indføre valg af repræsentanter til konsistorium mv., men grundlæggende forblev den styreform der var grundlagt efter 1536, i kraft til 1970.

Embedseksaminer

Med reformationen startede en udvikling, hvorefter universitetet blev statens universitet, med uddannelse af statens embedsmænd som sin vigtigste opgave. I konsekvens heraf udvikledes frem imod slutningen af 1700-tallet – ved siden af de traditionelle akademiske grader baccalaureus-, licentiat-, magister- og doktorgraden – et system af embedseksaminer. Den første begyndelse kom 1629 med en bestemmelse om, at ingen måtte kaldes til præst, med mindre han kunne fremlægge en attestations fra tre professorer, heraf mindst to teologiske, på sine kundskaber. Dette førte i 1675 til, at der indrettedes en egentlig formel eksamen, den teologiske attestats. En lidt anden ordning finder man i medicin, hvor det i 1672 blev bestemt, at den medicinske doktorgrad skulle være en betingelse for at kunne praktisere som læge, en ordning, hvis virkninger har kunnet spores frem til nutiden i og med, at antallet af medicinske doktorer stadig overstiger alle andre til sammen. I den nye universitetsfundats fra 1732 blev der endvidere fastsat regler for en eksamination i de forskellige medicinske discipliner, før tilladelse til at disputere for doktorgraden blev givet.

Frem til det 18. århundrede havde Det Juridiske Fakultet, der normalt kun bestod af én professor, kun haft ringe betydning. Dette blev ændret i 1736, hvor der blev indført dels en egentlig juridisk embedseksamen med latin som

sprog dels en "juridisk eksamen for ustuderede", dvs. en praktisk juridisk prøve på dansk. Denne blev bibeholdt frem til 1936.

Endelig havde magistergraden siden 1600-tallet normalt været forudsætningen for at blive rektor i latinskolerne; dette blev præciseret i Danske Lov 1683.

I 1788 fik universitetet en ny fundats. I denne, der på mange måder kom til at bestemme rammerne for universitetets virksomhed frem til anden halvdel af det 20. århundrede, blev de forskellige eksaminer revideret, og der blev indført specifikke embedseksaminer i alle fakulteter. Ved samme lejlighed blev der indført ekstern censur som det omgivende samfunds kontrol med de universitetsuddannelser, der fik tillagt betydelig kompetence i samfundet. 1788-fundatsen kan siges at afslutte den udvikling, hvorefter universitetets vigtigste opgave er at uddanne statens embedsmænd.

Fag

Fra starten i 1479 var universitetet som nævnt blevet grundlagt med fakulteter i teologi, jura, medicin og de filosofiske discipliner, men da der ikke var egentlige faste lærestole, og da kilderne er sparsomme, er det ikke muligt at sige noget mere konkret om undervisningen, undtagen at den sandsynligvis er foregået efter samme retningslinjer som i Köln og andre tyske universiteter.

Et vigtigt element i reorganiseringen efter reformationen var, at universitetet nu fik et antal faste professorater; samtidig blev der fastsat en række bestemmelser for undervisningen.

De tre teologiske professorer dækkede de traditionelle teologiske discipliner, først og fremmest bibelstudier, dogmatik osv. En af dem, Niels Hemmingsen (1513-1600), opnåede international berømmelse, og hans værker blev oversat til en række sprog.

Den enlige juridiske professor beskæftigede sig hovedsagelig med natur-, romersk og kanonisk ret, medens uddannelse i og studier af dansk ret frem til 1736 foregik uden for universitetet i en form for mesterlære i administration og retsvæsen.

De to medicinske professorer var frem til efter 1600 især beskæftiget med studiet af antikkens autoriteter som Hippocrates og Galen. Efter 1600 blev egentlig empirisk baseret forskning introduceret på Københavns Universitet, hvor navne som Thomas Bartholin (1616-1680), der opdagede lymfekarsystemet, og Niels Stensen (1638-1686), der opdagede ørespytkirtlens udmunding i mundhulen samt redegjorde for tårevæskens dannelse og funktion, opnåede international berømmelse. Stensen tillige for de studier, der førte til grundlæggelsen af geologi som videnskab.

Det Filosofiske Fakultet, der efter datidens opfattelse var det lavest rangerede – således var professorernes løn kun ca. 2/3 af den teologerne fik – fungerede som forskole til de andre fakulteter, særligt det teologiske. Fakultetets 7-9 professorer underviste i latin, græsk, hebraisk, filosofi, retorik og etik, der alle fungerede som hjælpefag til teologi. Endvidere undervistes der i matematik, ligesom astrologi – astrologi – spillede en betydelig rolle. I denne forbindelse vil det være rimeligt at nævne det 16. århundredes største danske videnskabsmand, astronomen Tyge (Tycho) Brahe. Hans ry skyldes især hans publikation i 1573 "De nova stella" (Om den nye stjerne): I en tid, hvor man troede at himmel og jord var skabt én gang for alle, evigt og uforanderligt, var dette en sensation, der kom til at indvarsle en helt ny videnskabelig erkendelse.

Fra tid til anden blev nye discipliner (poesi, fransk sprog og litteratur, metafysik m.fl.) introduceret, men den eneste varige nyskabelse var professoratet i historie og geografi fra 1635.

Adskillige af professorerne ved Det Filosofiske Fakultet var fremragende videnskabsmænd, og enkelte opnåede international anerkendelse, således Ole Rømer (1644-1710), kendt for opdagelsen af lysets hastighed.

II. Det 19. århundrede

Universitetsfundatsen fra 1788 blev rammen omkring Københavns Universitets forvandling fra klassisk europæisk universitet til en moderne forsknings- og undervisningsinstitution. Det 19. århundrede er endvidere starten på en aldrig senere afsluttet vækstperiode. I 1788 havde universitetet ca. 20 faste lærere og omkring 1.000 studenter. I 1900 var disse tal vokset til henholdsvis ca. 60 og ca. 4.000.

De formelle rammer omkring universitetets akademiske grader og embedseksaminer forblev stort set uændrede gennem hele århundredet, men blev naturligvis udbygget i takt med den faglige udvikling.

1838-1842 blev der således gennemført en reorganisering af de medicinske uddannelser i Danmark. I 1785 var den selvstændige læreanstalt Kirurgisk Akademi blevet oprettet, først og fremmest for at tilfredsstille hærens og flådens behov for praktisk dygtige læger. Akademiets undervisning var god, også bedre end den, der leveredes af Det Medicinske Fakultet. Et tegn herpå var, at størstedelen af fakultetets kandidater tillige aflagde eksamen ved akademiet, mens det omvendte ikke i samme grad var tilfældet. Derfor blev det i 1838 besluttet at indføre en fælles embedseksamen for de to institutioner, og fire år senere tog man skridtet fuldt ud og integrerede Kirurgisk Akademi og Det Medicinske Fakultet i et nyt lægevidenskabeligt fakultet på universitetet.

I 1848 ændredes Det Juridiske Fakultet ved indførelsen af den statsvidenskabelige embedseksamen (cand.polit.) til Det Rets- og Statsvidenskabelige Fakultet.

Samme år blev der ved kongelig forordning indført en nyskabelse, der skulle vise sig af meget stor betydning, nemlig indførelsen af den såkaldte "magisterkonferens". Baggrunden må findes i 1788-fundatsens meget stive embedseksaminer, der gjorde det vanskeligt for de studenter, der dyrkede nye discipliner, ikke mindst de naturvidenskabelige, at få en formel afslutning på deres uddannelse. Dette blev muligt med magisterkonferensen, der var en bemyndigelse for universitetet til at sammensætte en individuel eksamen i de discipliner, hvor der ikke var fastsat en embedseksamen. På den måde blev magisterkonferensen et betydningsfuldt instrument for en løbende udvidelse af universitetets fagkreds i de humanistiske og ganske særligt de naturvidenskabelige videnskaber. De sidstnævnte fik først i 1883 en egentlig embedseksamen, da 1788-fundatsens latinskolelærerereksamen med dens stærke vægt på de klassiske sprog blev afløst af skoleembedseksamen (cand.mag.), hvor moderne sprog og ikke mindst realfagene spillede en betydelig rolle.

Fra gammel tid havde nogle af naturvidenskaberne – matematik, astronomi og i nogen grad fysik – hørt hjemme i Det Filosofiske Fakultet, medens botanik og kemi havde optrådt som medicinske hjælpevidenskaber. 1788-fundatsen styrkede naturvidenskaberne, og i 1829 blev Polyteknisk Læreanstalt oprettet med det formål, i tæt samarbejde med universitetet, at varetage den praktiske uddannelse af

civilingeniører. Det er karakteristisk for den stærke tyske indflydelse, at denne uddannelse, ligesom de tilsvarende praktisk orienterede uddannelser i veterinær- og jordbrugsvidenskab, farmakologi mv. blev henlagt til særlige højskoler, medens de mere teoretiske studier forblev på universitetet. I 1850 blev der oprettet et selvstændigt matematisk-naturvidenskabeligt fakultet med lærestole i astronomi, matematik, fysik, kemi, zoologi, botanik og mineralogi.

Også fagkredsen i Det Filosofiske Fakultet blev kraftigt udvidet med nye lærestole i de moderne sprog, dansk og nordisk sprog og litteratur, sammenlignende litteratur, arkæologi, musik og kunsthistorie samt psykologi for at nævne nogle af de vigtigste.

Videnskabeligt opnåede Københavns Universitet i løbet af det 19. århundrede en pæn placering i det internationale videnskabelige samfund takket være en række fremtrædende professorer inden for en bred faglig vifte. Århundredets største navn er givet H.C. Ørsted (1777-1851), verdenskendt for sin opdagelse af elektromagnetismen.

III. Det 20. århundrede

Ved indgangen til det 20. århundrede var Københavns Universitet vel forankret i såvel den internationale videnskabelige verden som i det danske samfund, hvis præster, jurister, økonomer og andre embedsmænd, læger og gymnasie-lærere m.fl. det uddannede. Den vækst, der havde præget det foregående århundrede fortsatte frem til ca. 1960. Herefter blev universitetet i løbet af en kort årrække underkastet en radikal fornyelsesproces, der forvandlede det fra et relativt lukket samfund, hvis studenter rekrutteredes fra det samme snævre miljø, som dets kandidater efterfølgende gled ind i, til en demokratisk masseuddannelsesinstitution.

Dette fremgår tydeligt af studentertallet: I 1960 var det på ca. 6.000, og den del af en ungdomsårgang, der tog studentereksamen eller tilsvarende adgangseksamen til universiteterne, var på 6-7%. 40 år senere er de tilsvarende tal ca. 33.000 og omkring 50% af en ungdomsårgang tager en adgangseksamen til de videregående uddannelser. En konsekvens heraf blev, at århundreders tradition for fri adgang til universitetets uddannelser ikke lod sig opretholde. I 1976 blev der indført adgangs begrænsning til medicinstudiet og året efter til samtlige uddannelser. En konsekvens heraf er, at det ved nogle uddannelser er endog meget svært at komme ind, mens der ved andre ikke er ansøgere nok til alle de pladser der er.

Udviklingen i lærerkorpset viser et tilsvarende billede: De ca. 50 professorer i 1900 var i 1960 blevet til ca. 140, et tal der fordobles i løbet af de næste årtier. Efter 1960 voksede antallet af ikke-professorale lærere drastisk, således at antallet i begyndelsen af 1990'erne var nået op på knap 1.800. Nok så vigtigt er, at de fra begyndelsen af 1970'erne ændrede status fra at være betragtet som hjælpe-lærere, der fungerede under professorernes vejledning og på disses ansvar, til at have i praksis samme rettigheder og forpligtelser med hensyn til faglig udvikling, uddannelse og eksamen o.s.v. som professorerne. Endnu stærkere vækst skete inden for det tekniske og administrative personale (TAP), der i antal kom op på siden af det videnskabelige personale (VIP).

Dette fik indflydelse på universitetets styreform, der i mangt og meget havde bestået uændret gennem århundreder. I 1970 vedtog Folketinget Universitetsstyrelsesloven, der i 1973 blev udstrakt til næsten alle højere læreanstalter. Loven betegnede et radikalt brud med fortiden, og var ka-

rakteristisk ved, at indflydelse og kompetence blev decentraliseret og henlagt til styrende organer på institut-, fakultets- og universitetsniveau. S sammensætningen af disse blev efter 1970-loven VIP:studerende 2:1 og efter 1973-loven, hvor TAP også kom med, som hovedregel 50% VIP, 25% TAP og 25% studerende. Tilsvarende blev rektors og dekaners indflydelse svækket. Et endnu mere radikalt skridt var, at ansvaret for udviklingen af uddannelserne blev henlagt til studienævn, hvor lærere og studerende hver har halvdele af pladserne.

Styrelsesloven blev fra 1993 afløst af universitetsloven, der indebar en styrkelse af universitetets ledelse på alle niveauer (rektor, dekaner, institut- og studieledere), blandt andet gennem en reduktion af de styrende organers formelle kompetence og af TAP'ers og studerendes pladser heri. Derimod er studienævnene bibeholdt stort set uændret, dog med den ikke uvæsentlige ændring, der også her afspejler ønsket om en styrket ledelse, at en særlig ansat studieleder beklæder formandsposten og har det endelige ansvar.

Stigningen i antallet af studerende og lærere førte til en tilsvarende voldsom udvidelse af de fysiske rammer. Denne var startet allerede i 2. halvdel af det 19. århundrede, hvor universitetet, efter at universitetsfirkanten med hovedbygningen fra 1836, Universitetsbiblioteket fra 1861 og Zoologisk Museum fra 1870 var blevet fuldt udbygget, tog dele af Københavns voldterræn i brug: Observatoriet fra 1861, Botanisk Have fra 1870 og Geologisk Museum og Kemisk Laboratorium fra 1893, for at nævne de vigtigste. Hertil knytter sig den nye Polytekniske Læreanstalt i Sølvgade fra 1890.

I begyndelsen af det 20. århundrede flyttede universitetet sin byggeaktivitet nord for søerne. Starten kan siges at være det nye Rigshospital fra 1906, der tillige skulle være universitetshospital. Ellers var det især de naturvidenskabelige fag, der flyttede mod nord, som Institut for Teoretisk Fysik fra 1916 og det nye medicinsk-naturvidenskabelige universitetsbibliotek fra 1938.

Herefter var perioden 1960-1980 vidne til en hidtil uset byggeaktivitet, hvor store bygningskomplekser (Zoologisk Museum, H.C. Ørsted Instituttet, August Krogh Instituttet og Panum Instituttet) omkring Nørre Fælled blev rammen omkring en række medicinske og naturvidenskabelige fag. Hertil knytter sig det nye Rigshospital, der stadig er det

centrale universitetshospital. Samtidig overtog universitetet Danmarks Tekniske Højskole (senere Danmarks Tekniske Universitet) flyttede til Lundtofte den gamle Polytekniske Læreanstalt i Sølvgade til de botaniske fag, og komplekset på Østervold, hvor geografi og geologi fik til huse.

De humanistiske fag, der havde modtaget en meget stor del af de mange nye studerende efter 1960, var i vid udstrækning blevet placeret i midlertidige lejemaal i det indre København. De blev i løbet af 1970erne samlet i et stort kompleks (KUA – Københavns Universitet Amager) i den nordlige del af Amager Fælled. Da spørgsmålet om universitetets fremtidige fysiske placering på det tidspunkt var ganske uafklaret, var placeringen på Amager fra starten midlertidig. Byggeriet var tilsvarende tænkt som midlertidigt, og kvaliteten var derfor mindre god, hvilket gennem årene gav anledning til mange klager over dårligt arbejdsmiljø og indeklima. I midten af 1990erne blev det derfor besluttet at bygge et helt nyt KUA på samme sted, landets til nu største samlede universitetsbyggeri. Første etape af det nye KUA blev taget i brug efteråret 2002.

1990ernes sidste år var i det hele taget præget af arealudvidelser: Foruden det nye KUA blev der etableret et GEO-Center i Østervold 10, og påbegyndt et nyt Bio-Center ved Tagensvej. Endvidere blev det besluttet at leje størstedelen af det gamle Kommunehospital imellem Botanisk Have og søerne for her dels at etablere et Center for Folkesundhed, dels samle en række samfundsvidenskabelige fag.

Ved indgangen til det 21. århundrede fremtræder Københavns Universitet med sine 33.000 studenter og over 7.000 videnskabelige, tekniske og administrative medarbejdere, sine mere end 100 uddannelser, fordelt på lige så mange institutter og andre faglige afdelinger, som landets største uddannelsesinstitution.

I 1997 indgik universitetet sammen med de andre vidergående uddannelsesinstitutioner i hovedstadsområdet og Skåne i Øresundsuniversitetet, der er tænkt som rammen om et stadig mere integreret samarbejde omkring forskning og uddannelser institutionerne imellem.

Intet universitet kan videnskabeligt være i front på alle områder, heller ikke Københavns Universitet, men det har hele tiden formået internationalt at hævde sig smukt på en lang række områder.

Rektoratet

Prorektor Jørgen Olsen og rektor Linda Nielsen. Foto: Nina Lemvig-Müller.

Rektors årsberetning

Et tilbageblik på 2002 tegner billedet af et universitet på vej mod både nye udfordringer. Forbedret finansiering, optakt til ny universitetslov, øget samspil med erhvervslivet og den øvrige omverden, uddannelsesreformer, nye uddannelser, byggerier og kommunikations- og formidlingsmæssige tiltag viser at kursen er sat mod en spændende fremtid for universitetet.

Kurven er knækket

I 2002 er den samlede forskning og antallet af færdiguddannede kandidater øget med 10 procent. Samtidig er den eksternt finansierede forskningsvirksomhed ved at blive en meget væsentlig del af den samlede forskning.

I oktober indgik regeringen en række forlig på universitetsområdet om finansieringen af universiteterne. For Københavns Universitet er bevillingssituationen i de kommende tre år stabiliseret – og endda ganske svagt forbedret. Den nedadgående kurve er dermed knækket. Men der er stadig lang vej til at regeringen indfrier målsætningerne i Barcelona-erklæringen om at anvende tre procent af bruttonationalproduktet til forsknings- og uddannelsesindsatsen. Det er mit håb at den nuværende økonomiske situation kan afløses af en mere ambitiøs satsning.

Ny universitetslov

Årets store politiske udfordring har været regeringens forslag til en ny universitetslov. Da videnskabsminister Helge Sander fremsatte lovforslaget, kaldte han det den største ændring i universiteternes virke siden Københavns Universitets grundlæggelse i 1479. Og forslaget er meget vidtgående på en række områder. Konsistorium skal erstattes af en bestyrelse med et flertal af eksterne medlemmer, alle le-

dere skal ansættes i stedet for at vælges, og universiteterne overgår fra en status som statsinstitution til at blive selv-ejende institutioner. Den nye universitetslov forventes vedtaget i foråret 2003.

I løbet af 2002 gennemførte vi en række høringer, store møder og besøgsrunder, ligesom vi skrev høringssvar til ministeren. Der har været mange frugtbare diskussioner på universitetet om lovforslaget, og vores bemærkninger er blevet taget til efterretning på en række områder. Dog må vi også påpege at de væsentligste indvendinger imod den nye lov ikke er blevet det.

Samspil med det omgivende samfund

Et af hovedmålene med den nye universitetslov er at styrke samarbejdet med det øvrige samfund, så forsknings- og uddannelsesresultaterne kan blive flest mulige til gavn. Det er ikke svært at bakke op om disse hensigter. Som universitet har vi et ønske om at dele vores viden, og det sker i dag fx gennem målrettet forskningsformidling. En del af Københavns Universitets forskere er nogle af de allermest brugte i medierne, mens andre er de hyppigst citerede i videnskabeligt velrenommerede fagtidsskrifter. Og denne årsberetning er jo i sig selv et forsøg på at gøre universitetets virke tilgængeligt for offentligheden.

Et område vi fra rektoratets side har gjort en særlig indsats for at få styrket, er rådgivning om EU-programmer. Det må konstateres at den nationale forskning i dag er i konkurrence om midler på en international arena.

Vi har også bakket op om Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets oprettelse af en enhed der, i samarbejde med erhvervslivet, skal finde nye veje for udveksling af viden imellem universitetet og omverdenen. Også universitetets satsningsstrategi videreudvikles. Den skal stimulere de tværvidevidenskabelige netværk, som er den rigtige vej frem, når en række store forskningsudfordringer skal tackles.

Uddannelserne

På Det Naturvidenskabelige Fakultet arbejdes målrettet på at ændre studiestrukturen og tilpasse den til de nye krav, der blandt andet stilles i den nye universitetslov. Det er et godt initiativ som kan være til inspiration for andre fakulteter.

Ved studiestarten i september 2002 åbnede universitetet dørene for de første studerende på to nye masterprogrammer: Master i Konfliktmægling og Master i Professionsuddannelse og Professionsudvikling. Med disse deltidsuddannelser for voksne i job udvider universitetet sin erhvervs-kontakt. Mennesker mødes, og synergi opstår.

I denne uddannelsesdialog spejles forskning og praktisk erfaring til gavn for både universitetet og omverdenen. En øget satsning på livslang læring er således et af universitetets nye bidrag til videnssamfundet. Ud over de fire eksisterende masteruddannelser er yderligere otte under udvikling.

De fysiske rammer

15. august overtog Det Humanistiske Fakultet første etape af det ny universitetsbyggeri i Ørestaden. Hermed blev en helt ny og moderne ramme for den humanistiske forskning og undervisning taget i brug. Til gengæld har aftalen om overtagelse af det tidligere kommunehospital ladet vente på sig, men vi håber at få den på plads i 2003. Planen er at hospitalets bygninger skal huse dele af de samfunds- og sundhedsvidenskabelige fagområder. Universitetet er desuden engageret i etablering af et bioteknologisk forskningscenter – BioCenter – i Universitetsparken.

Vejen frem

2002 har været rektoratets første år. Hvis årets virke skal karakteriseres med et enkelt ord, må det være kommunikation. Som rektorat har vi arbejdet på at nedbryde barrierer og komme i direkte kontakt med så mange som muligt, både inden for og uden for universitetet. Formidlings- og Informationsudvalget har været medvirkende til at vi har ansat en kommunikationschef pr. 1. januar 2003. I det kommende år arbejder vi videre med at formulere en kommunikationsstrategi og sætte yderligere fokus på den eksterne og interne kommunikation.

Som det fremgår, står universitetet over for meget store udfordringer i de kommende år. Samtidig har vi vist vilje og evne til at tackle dem, og jeg er derfor overbevist om at Københavns Universitet vil fortsætte den spændende udvikling som en stadig mere betydningsfuld aktør i samfundet.

Linda Nielsen, rektor

Immatrikulationsfesten

Immatrikulationsfesten blev holdt i festsalen den 3. september 2002 og indledtes med en fanfare. Efter rektors tale til de nyimmatrikulerede fremførtes J.L. Heiberg og C.E.F. Weyses "Hellige Flamme", og festen afsluttede med Reverend Lee komponeret af Roberta Flack. Derefter var der fest i Konsistoriegården. For de musikalske indslag stod Studenter- Sangforeningen samt Musikvidenskabeligt Instituts Bigband MI22.

Årsfesten

Universitetets årsfest i festsalen den 21. november 2002 overværedes traditionen tro af Hendes Majestæt Dronningen og Hans Kongelige Højhed Prinsen samt videnskabsminister Helge Sander. Rektor Linda Nielsen holdt sin første årsfesttale, og Forenede Studenterråds tale blev holdt af stud.scient. Anna Vallgård.

Festforelæsningsen "Bioforskning i videnssamfundet" blev holdt af prodekan Ulla Margrethe Wewer, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Lektor og institutleder Yoichi Nagashima, Asien-instituttet, tildeltes universitetets undervisningspris, "Årets Harald" (se side 47).

Der promoveredes 37 doktorer (se side 32), og otte tildeltes æresdoktorgraden (se side 30). Der tildeltes 11 guldmedaljer og 5 sølvmedaljer for besvarelser af stillede prisopgaver (se side 48).

Musikvidenskabeligt Instituts Bigband MI22 under ledelse af Bjarne Thanning fremførte den indledende og den afsluttende fanfare samt "My Man's Gone Now" fra George Gershwins opera Porgy and Bess. Studenter-Sangforeningen under ledelse af Jørgen Fuglebæk sang foruden den traditionelle "Hellige Flamme" tre svenske tekster sat i musik af Jean Sibelius, og Universitetskoret Lille MUKO under ledelse af Jesper Grove Jørgensen uropførte fire sange af Ib Nørholm til tekster af Poul Borum.

Ved aftenens festforestilling i Det Kongelige Teater vises balletterne "Konservatoriet", "Enetime" og "Etudes" af henholdsvis August Bournonville, Flemming Flindt og Harald Lander.

Organisation og styring

Københavns Universitet er en statsinstitution under Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling og styres efter bestemmelserne i universitetsloven fra 1993, som giver universitetet et på mange områder udstrakt selvstyre, herunder et økonomisk selvstyre med hensyn til hvordan dets samlede bevilling skal anvendes.

Universitetet ledes af rektor. De faglige hovedområder, fakulteterne, ledes af dekaner, og institutterne af institutledere. Studienævne – som har ansvaret for undervisning og eksamen m.m. – ledes af studieledere.

En række kollegiale organer indgår i universitetets styring: Konsistorium for universitetet som helhed, et fakultetsråd på hvert fakultet, og institutbestyrelser på de enkelte institutter.

Universitetets organisationen bæres, som illustreret nedenfor, af tre "søjler":

Den kollegiale søjle

De kollegiale organer består af konsistorium, fakultetsråd, institutbestyrelser og studienævn.

Konsistorium

Konsistorium er universitetets øverste kollegiale organ og varetager universitetets interesser som uddannelses- og forskningsinstitution. Det drøfter og fastlægger – efter høring af fakulteterne – de langsigtede retningslinjer for universitetets virksomhed og udvikling, herunder faglige udviklingsplaner for universitetet som helhed.

Konsistorium er sammensat af en formand og 14 medlemmer, nemlig rektor, som er født formand, 2 udefra kommende medlemmer, 5 af dekanerne, 2 repræsentanter for de videnskabelige medarbejdere, 2 repræsentanter for de teknisk-administrative personale og 3 repræsentanter for de studerende. Den 6. dekan, p.t. den juridiske, deltager i møderne uden stemmeret, ligesom prorektor og universitetsdirektøren.

Fakultetsrådene

Universitetet er opdelt i seks fakulteter, som hver har et fakultetsråd. Fakultetsrådene er sammensat af op til 14 medlemmer, nemlig dekanen, der er født formand for rådet, 2 udefra kommende medlemmer og repræsentanter for de videnskabelige medarbejdere, repræsentanter for de teknisk-administrative medarbejdere og de studerende i forholdet 2 til 1 til 1.

Institutbestyrelserne og studienævne

Institutter der har 10 eller flere videnskabelige medarbejdere skal have en bestyrelse. Institutbestyrelserne består af institutlederen som født formand, repræsentanter for lærerne og det tekniske og administrative personale, og også de studerende har fået plads i bestyrelserne ved lovændringen i 1999. I studienævne deler lærere og studenter pladserne.

Ledelsessøjlen

Rektor er den øverste ansvarlige for hele universitetets virksomhed. Udover rektor består ledelsessøjlen af dekaner, studieledere og institutledere. Der er tale om et hierarkisk forhold, hvor rektor har den overordnede kompetence i alle sager.

Rektoratet

Professor, dr.jur. Linda Nielsen har været rektor, og lektor, cand.scient. Jørgen Olsen prorektor siden 1. februar 2002, idet de begge blev nyvalgt ved valgene i efteråret 2001.

Den teknisk-administrative søjle

Til rådighed for rektor er en administration, der ledes af universitetsdirektøren. Direktøren for Københavns Universitet er cand.polit. Else Sommer.

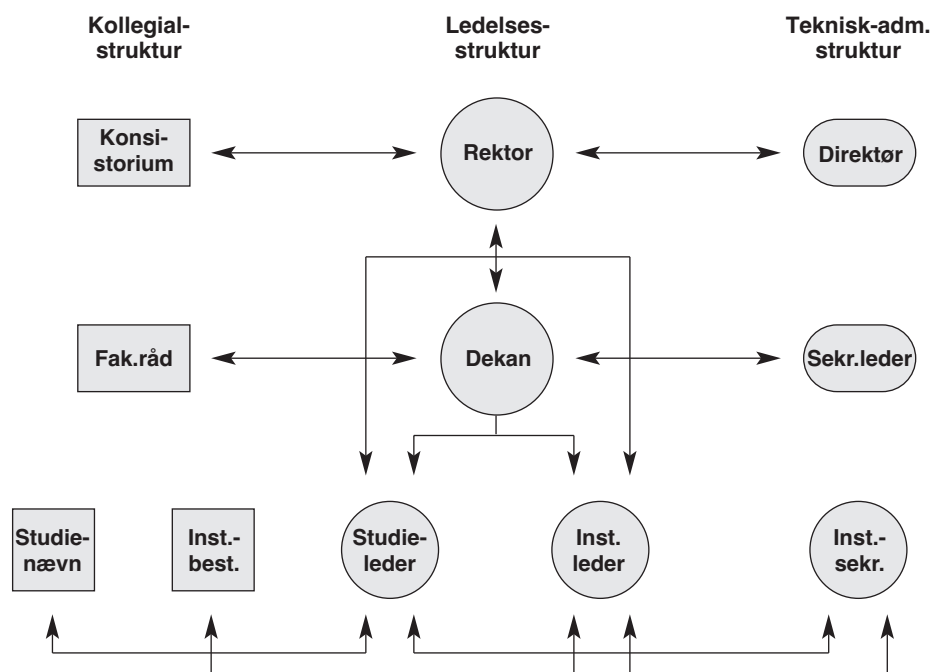
Valg til de kollegiale organer

Der blev i efteråret 2002 afholdt valg til konsistorium, fakultetsråd, institutbestyrelser, ph.d.-studienævn og studienævn i valggruppe VI, studerende. Langt de fleste valg blev afgjort uden afstemning.

Forenede Studenterråd (FSR) genvandt de tre studenterpladser i konsistorium, hvor FSR's valgforbund opnåede 5.958 af de i alt 7.177 afgivne stemmer. Nærmeste konkurrent var et listeforbund mellem Reformklubben, Juridisk Diskussionsklub og Rigtige Biokemikere, der opnåede 905 stemmer, mens listeforbundet mellem Konservative Studerende og Liberale Jurastuderende måtte nøjes med 314 stemmer. Stemmeprocenten fortsatte sit fald fra 23 i 2001 til 22 i 2002.

Juridisk Diskussionsklub, der stillede op for første gang, vandt en plads i Det Juridiske Fakultetsråd samt to pladser i Studienævn for Retsvidenskab. FSR besatte alle øvrige studenterpladser i de 6 fakultetsråd samt næsten alle studienævnpladserne.

Figur 1. Generel beslutningsstruktur

Konsistorium

Medlemmer

Ledelsesrepræsentanter

Rektor, professor, dr.jur. Linda Nielsen.

Dekanen for Det Teologiske Fakultet, professor, dr.theol. Steffen Kjeldgaard-Petersen.

Dekanen for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, lektor, mag.scient. Tage Bild.

Dekanen for Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, prof. med.dr. Ralf Peter Hemmingsen.

Dekanen for Det Humanistiske Fakultet, lektor, cand.mag. John Kuhlmann Madsen.

Dekanen for Det Naturvidenskabelige Fakultet, lektor, cand.mag. Henrik Jeppesen.

Repræsentanter for det videnskabelige personale (VIP)

Lektor, dr.med. Mogens Spang-Thomsen, Institut for Molekylær Patologi. Suppleant: Ole Seberg.

Lektor, dr.polit. Niels-Henrik Topp, Institut for Statskundskab. Suppleant: Jan Riis Flor.

Repræsentanter for det tekniske og administrative personale (TAP)

Ingeniørassistent Ole Muller Bsted, Institut for Psykologi. Laboratoriefuldægtig Dorte Birgitte Heldrup, Kemisk Institut.

1.-suppleant for begge: Ellen V. Hóyer.

Repræsentanter for de studerende

Stud.scient. Anna Vallgård. Suppleant: Thomas "Anton" Antonsen.

Stud.mag. Robert Poulsen. Suppleant: Joel Haviv.

Stud.jur. Stine Østergren, Suppleant: Trine Ingemansen.

Eksterne medlemmer (valgt til 1.2.2005)

Direktør Torben Klein, Akademiet for de Tekniske Videnskaber (ATV). Udpeget af Danmarks Forskningsråd.

Direktør Lisbeth Løllike, Personalestyrrelsen. Udpeget af Uddannelsesrådenes Formandskab.

Deltager uden stemmeret i konsistoriums møder

Prorektor, lektor, cand.scient. Jørgen Olsen.

Dekanen for Det Juridiske Fakultet, professor, lic.jur. Vagn Greve.

Universitetsdirektør, cand.polit. Else Sommer.

Konsistoriums årsberetning

Konsistorium har i 2002 holdt tolv møder.

Konsistoriums første møde i 2002 blev også det første møde med det nye rektorat, rektor, professor, dr.jur. Linda Nielsen og prorektor, lektor, cand.scient. Jørgen Olsen.

På konsistoriums første møde i 2002 blev virksomhedsregnskabet for 2001 drøftet og vedtaget. Derudover blev der på dette møde taget hul på debatten om Ministeriet for videnskab, Teknologi og Udvikling (MVTU)'s udspil til ledelsesreform. Drøftelsen af en ny ledelsesstruktur blev et meget væsentligt element i årets møder. Efter reel inddragelse af hele universitetsbefolkningen, bl.a. gennem høringsrunde og etablering af debatforum, kunne konsistorium på sit møde den 24. april lægge de sidste linjer i universitetets forslag til hovedprincipper for en ledelsesstruktur for universitetet. Endeligt svar kunne således fremsendes til MVTU inden 1. maj.

I efteråret blev så MVTUs udkast til forslag til ny universitetslov behandlet i konsistorium, atter med inddragelse af universitetsbefolkningen, høringer, stormøder og et elektronisk mødeforum. Universitetet afgav høringssvar på lovudkastet primo december 2002.

På møderne i 2002 er konsistorium derudover løbende blevet orienteret om og har drøftet en række høringssvar som universitetet har afgivet. Det drejer sig specielt om Danmarks Forskningsråds gennemgang af sektorforskningen, udkastet til forslag til lov om forskningsrådgivning mv.

Konsistorium tilsluttede sig i 2002 de vedtægter som skal gælde for forskningscentret Biotech Research & Innovation Centre, BRIC's bestyrelse. KU's engagement på dette felt ligger i forlængelse af de særlige satsningsområder som universitetet vedtog allerede i 1995. Aktiviteterne i forbindelse med disse satsningsområder konsolideres nu i de faglige miljøer. Konsistorium har vurderet at de tværgående satsningsområder fortsat er en velegnet måde at styrke særlige tværgående initiativer, og konsistorium tilsluttede sig således i forbindelse med behandlingen af budgettet for 2003 at der indkaldes forslag til nye satsningsområder fra de faglige miljøer.

Konsistorium har drøftet den økonomiske situation for universitetet i løbet af 2002 ud fra den økonomiske rapportering fra fakulteterne. Dekanerne har konkret afgivet rapporter pr. ultimo april og ultimo september.

Udviklingen på SEA-området er i løbet af året blevet drøftet i konsistorium, der har tilsluttet sig det arbejde, universitetet i årets løb har udført på dette felt. På bygningsområdet tilsluttede konsistorium sig på årets sidste møde at universitetet fremsendte ansøgning til MVTU om tilladelse til at indgå en lejeaftale om Kommunehospitallet. På årets sidste møde blev budgettet for 2003 ligeledes drøftet og endeligt vedtaget.

Hovedsamarbejdsudvalget

Hovedsamarbejdsudvalget

Københavns Universitetets Hovedsamarbejdsudvalg (HSU) holdt 6 ordinære og 2 ekstraordinære møder i 2002. Hovedsamarbejdsudvalget er nedsat i henhold til samarbejdsaftalen af 6. november 1990 med senere tillægsaftaler om samarbejde og samarbejdsudvalg i statens virksomheder og institutioner samt den nye samarbejdsaftale af 27. september 1999.

Medlemmer

Formand

Rektor Linda Nielsen som den 1. februar 2002 afløste rektor Kjeld Møllgård.

Ledelsessiden (A-siden) udpeget af rektor

Universitetsdirektør Else Sommer, dekan John Strange (Det Teologiske Fakultet) som den 1. februar 2002 blev afløst af dekan Steffen Kjeldgaard-Pedersen (Det Teologiske Fakultet), dekan Vagn Greve (Det Juridiske Fakultet), dekan Tage Bild (Det Samfundsvidenskabelige Fakultet), dekan Hans Hultborn (Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet) som den 1. februar 2002 blev afløst af dekan Ralf Hemmingsen (Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet), dekan John Kuhlmann Madsen (Det Humanistiske Fakultet), dekan Henrik Jeppesen (Det Naturvidenskabelige Fakultet) og kontorchef Søren Nissen (Personale og Jura).

Medarbejdersiden (B-siden) udpeget af organisationerne

Poul Erik Krogshave, næstformand (Teknisk Landsforbund), Ingrid Kryhlmund (HK-kontor), Fritz Buster Nielsen (HK-laborant), Geert Aksfelt-Holm (TAT), Leif Søndergaard (Dansk Magisterforening/VIP), Lars Kayser (Foreningen af Speciallæger), Lasse Pryning (Dansk Metal) som december 2002 blev afløst af Allan Steenberg Andersen (Dansk Metal), Elsebeth Andersen (Kvindeligt Arbejderforbund), Leif Jensen (FFT), Henrik Prebensen (Dansk Magisterforening/VIP), Tim Møller Jørgensen (DJØF/TAP) som efteråret 2002 blev afløst af Hanne Falck (DJØF/TAP) og Hanne Nexø Jensen (DJØF/VIP) som ved årsskiftet blev afløst af Jens Schovsbo (DJØF/VIP).

Sekretariatsfunktionen blev varetaget af fuldmægtig Gyrithe Blichfeldt, Personale og Jura.

Hovedsamarbejdsudvalgets årsberetning

Ny universitetslov

Såvel ledelsens oplæg til ny ledelsesstruktur (foranlediget af regeringens udspil om en ny universitetslov) som KU's høringsvar på regeringens udkast til lovforslag om ny universitetslov har været genstand for gentagne drøftelser i 2002. Disse drøftelser har løbende fundet sted på ordinære som ekstraordinære møder.

Personalepolitik

HSU's inddragelse i KU's formidlings- og informationspolitik og it-politik blev styrket i 2002. Der vil fremover blive foretaget en løbende afrapportering fra henholdsvis It-udvalget og Formidlings- og Informationsudvalget på HSU's møder. HSU er ligeledes repræsenteret i rektors It-udvalg.

I fortsættelse af HSU's vedtagelse af retningslinjer for kompetenceudvikling i 2001 har det af HSU nedsatte PUU (PersonaleUdviklingsUdvalg) i foråret 2002 udarbejdet en strategi for kompetenceudvikling og MUS (medarbejderudviklingssamtaler), herunder et rapporteringssystem der skal fremme implementeringen af kompetenceudvikling. Repræsentanter for udvalget har i foråret orienteret om kompetenceudviklingsområdet for bl.a. samarbejdsudvalgene på fakulteterne.

HSU nedsatte i maj 2002 to arbejdsgrupper, da de endelige resultater af OK-2002 forelå. Den ene behandler traditionelt personalerelaterede emner, herunder fastsættelsen af en overordnet lønpolitik i relation til bestemmelserne i overenskomsten for det statslige område og det i udviklingskontrakten aftalte indsatsområde. Den anden gruppe behandler retningslinjer inden for områder vedrørende personaleudvikling.

Arbejdsgruppen vedrørende Kompetencefonden fremsatte senere på året forslag til foreløbige retningslinjer og kriterier for tildeling af midler fra Kompetencefonden. Et nyt forslag forberedes til fremsættelse i starten af 2003.

HSU nedsatte i efteråret en arbejdsgruppe til planlægning af den kommende konference om personalepolitik, der afholdes den 25. februar 2003.

HSU godkendte i sommeren 2002 forslag til retningslinjer for brug af logfiler i lokale adgangskontrolanlæg. Udarbejdelsen af forslaget var foranlediget af en generel indførelse af elektronisk adgangskontrol på KU.

HSU vedtog ligeledes i sommeren 2002 forslag til vikarordning inden for kontorfaget, hvilket medførte, at der efterfølgende blev ansat to faste vikarer til brug for hele KU.

HSU har i årets løb foretaget en løbende opfølgning på arbejdet med implementering af de personalepolitiske indsatsområder i Udviklingskontrakten.

Foranlediget af Cirkulæret om udbud og udlicitering af statslige drifts- og anlægsopgaver nedsatte HSU i 2000 en arbejdsgruppe med det formål at udarbejde forslag til retningslinjer vedrørende personalets inddragelse i udlicitering af arbejds- og opgaveområder i relation til det personalemæssige område. De endelige retningslinjer blev efter omarbejdelse vedtaget i efteråret 2002.

Universitetets økonomi

Forhold om økonomi har i overensstemmelse med samarbejdsaftalen været et fast punkt på HSUs dagsorden. HSU er løbende holdt orienteret om budget- og regnskabsforhold blandt andet gennem publikationen "Månedens Hovedtal", som kort viser bevillingsrammer, forbrug, årsværk og personalestatistik. Desuden distribueres diverse lønstyrsrapporter til HSU i overensstemmelse med den fastlagte udgivelsesfrekvens.

HSU har årets løb beskæftiget sig med det afsluttende virksomhedsregnskab for 2001 og er ved en budgetgenmang ved universitetsdirektøren og Budget- og planlægningsafdelingen blevet forelagt budgetforslag for 2003 med henblik på drøftelse og planlægning af det følgende års budget.

Økonomien har givet de største problemer på Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, hvor tilpasningen mellem bevillinger og aktiviteter dog har resulteret i nedbringelse af tidligere akkumuleret underskud ved årets udgang, uden at det har været nødvendigt at foretage større tiltag med henblik på reduktion i medarbejderstaben.

Ved årets udgang forventes en fastholdelse af dette niveau for de kommende år. Dog er de økonomiske konsekvenser i forbindelse med implementeringen af den kommende universitetslov endnu behæftet med usikkerhed.

Høringer og drøftelser mv.

HSU har i løbet af 2002 blandt andet fået forelagt og drøftet:

- Materiale fra Personaleudviklingsudvalget (PUU) om strategisk kompetenceudvikling.
- Arbejdsskade-statistik for 2001.
- Arbejdsmarkedspolitisk redegørelse fra Finansministeriet/Personalestyrelsen.

- Etnisk ligestilling blandt de ansatte på universiteterne, Rapport udarbejdet af arbejdsgruppe under MVTU.
- Personalepolitisk redegørelse fra Finansministeriet/Personalestyrelsen, "Statens personale i tal 2002".
- Status for Campusaftalen med Microsoft 2002.
- Ledelsesreform på Københavns Universitet, Udkast til brev til MVTU, 19. april 2002.
- Opfølgning på Rigsrevisionens beretning om økonomistyring på KU.
- Vejledning til Kompetencefonden.
- Rapportering om statslig uddannelsesorlov med løn.

Andet

HSU er i øvrigt løbende blevet orienteret om relevante publikationer, kurser, konferencer mv. fra Finansministeriet/Personalestyrelsen mv.

Medlemmer af HSU har deltaget i en række konferencer om blandt andet kompetenceudvikling og samarbejdsudvalg.

Arbejds miljøorganisationen

Der er i 2002 gennemført nyvalg til arbejds miljøorganisationen. Herved er der sket en større udskiftning af de personer, som indgår i arbejds miljøgrupperne og -udvalgene, herunder Arbejds miljørådet. Dette har medført, at der i 2002 er gennemført en række lovpligtige arbejds miljøkursus for de nye medlemmer af arbejds miljøorganisationen. Til opfyldelse af de arbejds miljømålsætninger for KU, som blev vedtaget af såvel Arbejds miljørådet som Hovedsamarbejdsudvalget i 2001, har det nykonstituerede Arbejds miljøråd, med sigte på at udvikle et mere systematisk og effektivt arbejds miljøarbejde, vedtaget en arbejdsplan for rådets 3-årige valgperiode frem til 2005, samt en detaljeret plan for de opgaver, som skal løses i 2003.

Udarbejdelse af kravspecifikationer

Med henblik på i større omfang at forebygge arbejds miljøproblemer er der i 2002 iværksat udarbejdelse af en række kravspecifikationer til konkrete produkter, udstyr og indretninger. I 2002 er der således udarbejdet vejledninger indeholdende almene arbejds miljømæssige specifikationer og retningslinjer i forhold til arbejdspladsbelysning og kontorinventar. Ved fremtidige indkøb heraf er der således mulighed for at sikre, at der tages de fornødne arbejds miljømæssige hensyn.

Psykisk arbejds miljø

I stigende omfang mødes arbejds miljøorganisationen af problemer i forhold til det psykiske arbejds miljø og ønsket om vejledning og hjælp ved kortlægning og håndtering af dette område. Der er i 2002 afholdt et internt seminar på KU for arbejds miljøorganisationens medlemmer, med del-

tagerne af ca. 120 personer. Formålet med seminaret var dels at beskrive mulige metoder, midler og værktøjer til kortlægning af det psykiske arbejds miljø dels at beskrive handlemuligheder for arbejds miljøorganisationen, såfremt der er problemer med det psykiske arbejds miljø.

Allergi

Arbejdet med at forebygge mod allergi især i forbindelse med arbejdet med forsøgsdyr er fortsat i 2002. Fokus har været rettet mod, i samarbejde med øvrige producenter og brugere af forsøgsdyr i Danmark, at få løst eller forbedret en række tekniske forebyggelsesforanstaltninger, bl.a. i dialog med Arbejdstilsynet, samt at udarbejde en vejledning om arbejdet med forsøgsdyr.

Undervisnings miljø

I henhold til lov om elevers og studerendes undervisnings miljø er der krav om, at der gennemføres vurderinger af de studerendes undervisnings miljø. Arbejds miljørådet nedsatte derfor i 2002 en arbejdsgruppe, under deltagelse af repræsentanter for studerende, undervisere, arbejds miljøorganisationen mv. med det formål at fremkomme med anvisninger på, hvorledes der kan gennemføres undervisnings miljøvurderinger på KU. Resultatet af dette arbejde foreligger ved årets udgang i form af et idékatalog, som de enkelte fakulteter og institutter kan anvende som inspiration til hvordan de igangsætter en vurdering af de studerendes undervisnings miljø.

Arbejdsskader

For året 2002 er der på KU anmeldt 60 arbejdsulykker, 7 anmeldte arbejdsbetingede lidelser og 9 brilleskader, i alt 76 anmeldte arbejdsskader. Endvidere har der været 5 anmeldte "tæt på"-uheld. Antallet af anmeldte skader er lidt lavere end sidste år og det laveste siden 1996.

De studerendes organisationer

Forenede Studenterråd (FSR)

Adresseoplysninger

Forenede Studenterråd v/Københavns Universitet (FSR)
 Fiolstræde 10,1
 1171 København K
 Telefon 35 32 38 38
 Fax 35 32 38 48
 www.fsr.ku.dk
 fsr@fsr.ku.dk

Organisation

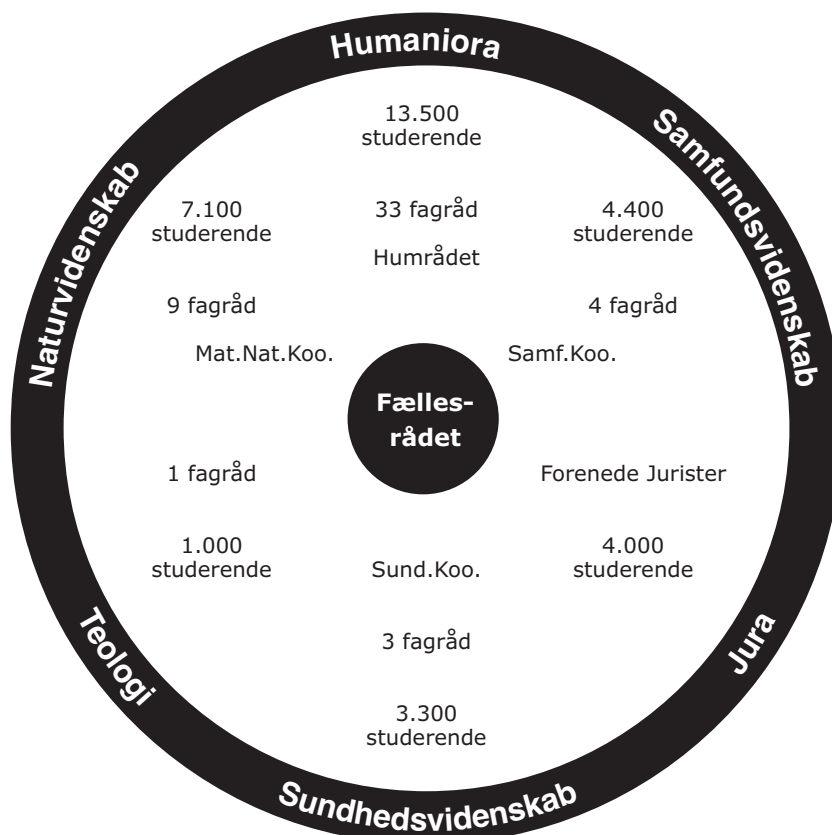
Forenede Studenterråd er en paraplyorganisation, som varetager alle de studerende på Københavns Universitets interesser. Organisationen er en sammenslutning af de mere end 50 fagråd, der på de enkelte fag arbejder for bl.a. bedre studieordninger og bedre studiemiljø. Forenede Studenterråd er bygget sådan op, så den afspejler universitetets opbygning, således at der for hvert studienavn og hver institutbestyrelse findes et fagråd, for hvert fakultetsråd findes en sammenslutning af fagråd på fakultetet (fakultetskoordinationer) og endelig arbejder alle fagråd på universitetet sammen i Fællesrådet. Fælles for alle niveauer er, at alle studerende (med et årskort inden for området) kan deltage i organisationens arbejde – uanset politisk ståsted.

Organisationens daglige ledelse udgøres af en formand, i 2002 stud.scient.soc. Katrine Møller, samt et præsidium. Formand og præsidium repræsenterer den centrale del af organisationen udadtil, ud fra de beslutninger, der træffes på Fællesrådets møder og på Generalforsamlingen. Organisationens forskellige niveauer udgør baglandet for mere end 95% af de ca. 200 indvalgte studerende i universitetets kollegiale organer. I 2002 havde Forenede Studenterråd følgende repræsentanter i konsistorium: Stud.mag. Robert Poulsen (Filosofi), stud.scient. Anna Vallgård (Datalogi) og stud.jur. Stine Østergren.

2002 har været et travlt år med mange politiske punkter på dagsordenen. Især arbejdet med den kommende universitetslov har fyldt meget, men også vejledningspolitik, SU-reform, arbejdsmiljø, rekvirentmodellen, finansloven, studiestruktur, GATS, masteruddannelser, kvalitetssikring, internationalisering og boligpolitik har fyldt meget. For yderligere informationer henvises til Forenede Studenterråds hjemmeside www.fsr.ku.dk.

Historie

I 1994 besluttede Studenterrådet og Moderate Studenter at fusionere, da man brugte for mange kræfter på splid mellem studenterorganisationerne, kræfter der bedre kunne bruges på samarbejde for bedre forhold for studerende. Man valgte navnet Forenede Studenterråd, der på en gang skulle signalere fusionen mellem de to tidligere modstandere, og at organisationen var sammenslutningen af fagråd på universitetet. Organisationens fælles sekretariat flyttede fra Krystalgade til Fiolstræde 10, hvor det stadig har til huse. Selve fusionen trådte i kraft 1.1.1995.

Aktiviteter

Som nævnt arbejder Forenede Studenterråd for bedre vilkår for studerende. Hvor fagrådene koncentrerer arbejdet om studiemiljøerne og fakultetskoordineringerne om spørgsmål, der vedrører et helt fakultet, koncentrerer Fællesrådet og Præsidiets sig om de spørgsmål, der vedrører universitetet generelt, f.eks. budget, bygninger, stillingsstruktur osv. Det er ligeledes Fællesråd og Præsidium, der i samarbejde med landsorganisationen Danske Studerendes Fællesråd (DSF) arbejder med spørgsmål som studerendes levevilkår, uddannelsespolitik på landsplan, studerendes forhold i andre lande mv.

I 2002 har Forenede Studenterråd bl.a. arbejdet for:

Uddannelsespolitik

Ny universitetslov

Den kommende universitetslov har uden undtagelse været den vigtigste – og mest tidskrævende – emne i 2002. Efter den nuværende regering tiltrådte i november, blev det klart, at regeringen havde travlt. Blandt andet skulle der gennemføres, hvad videnskabsminister Helge Sander kaldte den største reform siden 1479. Det har for Forenede Studenterråd medført mange diskussioner om fx bestyrelsens sammensætning, enstrenget versus tostrengt struktur, ledelseskompetencer, repræsentantskaber osv. Det har ligeledes medført stormøder, informationskampagner etc.

Finanslov

Der har i 2002 været to finanslovsforhandlinger, hvor Forenede Studenterråd begge gang har forsøgt at sætte universitetets behov for øgede midler på den politiske dagsorden. De to finanslove har nemlig været præget af fortsatte nedskæringer for universiteterne. Arbejdet med finanslove har bl.a. indebåret deltagelse i en demonstration sammen med de øvrige elev- og studenterorganisationer.

Rekvirentmodellen

Forenede Studenterråd indledte i 2001 et arbejde med en ny rekvirentmodel. I 2002 blev den behandlet og vedtaget i Rektors Uddannelsesudvalg, der i forlængelse af dette gik i dialog med studienævnene og fakultetsrådene om, hvordan rekvirering foregår konkret.

General Agreement in Trades in Services (GATS)

I 2002 kom der fokus på vigtigheden af aftalen GATS, som er en aftale under WTO, der blev indgået i 1993. Især spørgsmålet om, hvorvidt uddannelser skal være omfattet af liberaliseringen af en række sektorer, har haft vores interesse.

Kvalitetssikring

Der er både internt på universitetet og eksternt (både i forbindelse med GATS og universitetsreformen) sat fokus på, hvordan vi fremover sikrer kvalitet på universitetet. Det er et arbejde, der bestemt ikke er afsluttet endnu, og Forenede Studenterråd vil arbejde med at finde en fornuftig løsning også i det kommende år.

Sektorforskning

I foråret kom Danmarks Forskningsråd med en omfattende gennemgang af dansk sektorforskning og anbefalinger til sektorforskningen fremover. Blandt andet blev det anbefalet, at sektorforskningsinstitutionerne skulle undervisnings-

forpligtes. Her har Forenede Studenterråd forsøgt at sætte fokus på, at det ikke måtte hindre studienævnenes mulighed for at sikre kvalitet, samt at omlægningen af sektorforskningen ikke må trække midler væk fra universiteterne.

Øresundsuniversitetet

Forenede Studenterråd har gennem året været aktive i et samarbejdsorgan for de forskellige studenterorganisationer, der er tilknyttet Øresundsuniversitetet.

Studenterorganisationerne under Øresundsuniversitetet har tilsammen fire medlemmer af rektorforsamlingen.

Studerendes levevilkår

Vejledning

Vejledning har været et af hovedemnerne på levevilkårsområdet. Den 14. oktober 2002 kom der et lovforslag til omstrukturering af vejledningsområdet. Forenede Studenterråd har op til lovforslagets fremsættelse forsøgt at påvirke debatten bl.a. med vejledningsnotatet "Et gennemtænkt vejledningssystem".

Studenterrådgivningen

Der har fra politisk hold været tale om at foretage nedskæringer i finanslovsbevillingen til Studenterrådgivningen, hvilket i så fald måtte betyde nedlæggelser af flere rådgivningscentre. Da Studenterrådgivningen er et meget vigtigt tilbud til de studerende, valgte Forenede Studenterråd i samarbejde med Danske Studerendes Fællesråd at arbejde ihærdigt for at få denne besparelse taget af bordet. Det lykkedes heldigvis, og Studenterrådgivningen endte faktisk med et lille løft i bevillingen i finanslov 2003.

Studerendes boligforhold

I 2002 har vi kunnet konstatere, at boligøgningen hos Centralindstillingsudvalget i København (CIU) stadig er væsentligt højere end antallet af ledige kollegie- og ungdomsboliger. Med regeringsskiftet i slutningen af 2001 blev Boligministeriet nedlagt, og opgaven blev fordelt på alt fem ministerier med Erhvervs- og Økonomiministeriet som det vigtigste. Det har på mange måder gjort arbejdet med boligpolitik mere besværlig. Finansloven for 2003, der blev vedtaget i 2002, bød til gengæld på et spændende budskab. Der blev nemlig afsat en milliard til ungdomsboligområdet og i samme forbindelse udkom regeringens boligudspil "Flere boliger – vækst og fornyelse på boligmarkedet".

Arbejds-/undervisningsmiljø

I 2001 blev loven om elever og studerendes undervisningsmiljø vedtaget. Forenede Studenterråd er langt fra tilfredse med indholdet, da der fx ikke er indlagt mulighed for at reagere med loven i hånden på konstaterede problemer med undervisningsmiljøet. Arbejdsmiljøsektionen på Københavns Universitet har dog i samarbejde med de studerende taget udfordringen op og har arbejdet med et idekatalog til, hvordan de forskellige institutter kan lave lokale undervisningsmiljøvurderinger.

SU

Forenede Studenterråd har gennem landsorganisationen Danske Studerendes Fællesråd haft to repræsentanter siddende i SU-rådet i 2002. Der har været mange forslag fremme i medierne om, hvordan SU-systemet kunne laves

om, og langt fra alle har mødt velvilje hos Forenede Studenterråd, hvilket har medført en del svar i form af artikler og læserbreve.

Internationalt

Internationalisering på Københavns Universitet

Forenede Studenterråd har i 2002 sat særligt fokus på de udenlandske studerende, der kommer på udvekslingsophold på Københavns Universitet. Således har vi holdt møder for alle mentorer på fagene og for alle internationale studerende. Møderne har med al tydelighed vist, at der er brug for en opstramning på en række områder, så de internationale studerende kommer hjem med en positiv oplevelse af opholdet på Københavns Universitet. Blandt de diskuterede emner er selve udvekslingsaftalerne, introduktionsfasen, koordineringen, udbuddene og boligforholdene. Forenede Studenterråd arbejder p.t. på en pjece til udvekslingsstuderende, som de skal modtage ved ankomsten til Københavns Universitet.

Bologna-processen

Forenede Studenterråd har ligeledes arbejdet med de konkrete elementer i Bologna-deklarationen. Det har i 2002 især drejet sig om Diploma Supplement, der blev indført på Københavns Universitet i september 2002. I den forbindelse har Forenede Studenterråd udarbejdet et notat, der forholder sig til, hvordan et internationalt supplement til eksamensbeviset skal se ud, og ikke mindst hvad det skal indeholde.

FSR's publikationer

I februar udgav Forenede Studenterråd "Studenterhåndbogen", der er et redskab for kommende studerende, hvori de kan orientere sig om universitetets uddannelser (samt udvalgte uddannelser i Københavnsområdet), optagelsesbestemmelser, kollegier og ungdomsboliger. "Studenterhåndbogen" uddeles gratis på gymnasiale uddannelsesinstitutioner øst for Storebælt.

Til de nyoptagne studerende udsendte Forenede Studenterråd i august bladet "RUS – Universitet & Samfund", der giver en kort præsentation af organisationen samt oplysninger om de forskellige fakulteter og et minileksikon med oplysninger, man kan få brug for som nyoptagen.

Organisationens interne nyhedsbrev med mødeindkaldelser, referater og meddelelser, "Information & Debat", udkom 12 gange i 2002.

Som led i Forenede Studenterråds informationsstrategi blev der ligeledes udgivet fire vægaviser og tilhørende flyers, der blev fordelt på alle fakulteterne rundt om på universitetet.

Andre studenterorganisationer

En oversigt med links til diverse andre studenterorganisationer findes på www.ku.dk.

Akademiske anliggender

Sonningprisen

Ved en højtidelighed 19. juni 2002 i Københavns Universitets festsal overrakte rektor Linda Nielsen Sonningprisen 2002 til FN's højkommissær for menneskerettigheder, Mary Robinson.

Sonningprisen, der er på en million kroner, uddeles hvert andet år af Københavns Universitet for et fortjenstfuldt arbejde til gavn for den europæiske kultur. I de seneste år er prisen tilfaldet teatermanden Eugenio Barba (2000), arkitekten Jørn Utzon (1998), forfatteren Günter Grass (1996), filminstruktøren Krzysztof Kieslowski (1994) og forfatteren og statsmanden Vaclav Havel (1991).

Mary Robinson, født 1944 i Irland, er advokat af profession. Hun blev i en alder af 25 år udnævnt til professor i strafferet ved Trinity College i Dublin, hvor hun i 1988 var med til at grundlægge et center for europæisk ret. Hun har været medlem af såvel det irske parlament som byrådet i Dublin. Mary Robinson var Irlands præsident fra den 3. december 1990 til den 12. september 1997. Hun brugte den irske historie – hungersnøden og undertrykkelsen – til at vise skæbnefællesskabet mellem Irland og udviklingslandene. I 1997 trådte hun tilbage fra præsidentposten for at blive FN's højkommissær for menneskerettigheder.

Igennem hele sit professionelle og politiske liv har Mary Robinson utrætteligt kæmpet for menneskeværdighed. Som advokat har hun ført sager om kvinders og homoseksuelles rettigheder. Dette engagement har hun videreført som politiker – også i tilfælde, hvor spørgsmålene kunne være kontroversielle og vanskelige. Som højkommissær har det ikke mindst været udviklingslandenes fattige og svage, som hun har hjulpet. Hun sidder i en politisk stilling, og hun bruger denne stillings muligheder til at konfrontere magthaverne med deres pligter. Sidste sommer gik hun blandt andet aktivt ind i bekæmpelsen af tortur. Hun har stærkt understreget regeringernes pligt til at lytte til og undlade forfølgelse af menneskerettighedsforkæmpere.

Mary Robinson. Modtager af Sonningprisen 2002. Foto: Scanpix Nordfoto/Laurent Gillieron.

I alle kulturer er retssystemet betydningsfuldt. Dette gælder ikke mindst synet på det enkelte menneskes rettigheder. Selv om vi – med god grund – understreger menneskerettighedernes universelle karakter på samme måde, som man understreger det almene i god kunst, er der ingen tvivl om, at menneskerettighedsbegrebet, som det nu forstås, har sin rod i den europæiske kultur. Denne kultur har Mary Robinson styrket og viderebragt til gavn for mennesker i alle verdensdele. Hendes indsats i forhold til folke drabet i Rwanda og de tragiske begivenheder i Somalia er eksempler herpå.

Mary Robinson har, også længe før hun blev udpeget til posten som højkommissær, udført et så internationalt højt respekteret arbejde på menneskeretsområdet, at stillingen i dag farves mere af hende end hun af den.

Mary Robinsons vedholdende og utrættelige virke for menneskerettighederne gør hende til en indlysende modtager af Sonningprisen.

Æresdoktorer

Ved årsfesten torsdag den 21. november 2002 tildelte Københavns Universitet traditionen tro æresdoktorgraden til et antal danske og udenlandske forskere.

Forudsætningen for at komme i betragtning til æresdoktorgraden er altid, at den pågældende har ydet en omfattende og betydningsfuld forskningsindsats på internationalt niveau. Almindeligvis har vedkommende tillige spillet en væsentlig rolle for forskning og forskeruddannelse ved Københavns Universitet, som gæstelærer eller gennem internationalt forskningssamarbejde. Det er forskere og forskningsmiljøer ved Københavns Universitet der foreslår emnerne, og i sidste ende er det konsistorium der træffer beslutningen.

Æresdoktorerne er til stede ved årsfesten, hvor de efter gammel skik bliver stillet i forslag (promoveres) af en universitetslærer, hvorpå rektor på universitetets vegne erklærer dem for æresdoktorer.

Doctor theologiae honoris causa

Cand.theol. Henrik Wilhelm

Kolding, Danmark.

Henrik Wilhelm har leveret væsentlige bidrag til udforskningen af det grønlandske kirke- og skoleliv i det 19. århundrede. Wilhelms to vægtige bøger 'De store opdragere' (1997) og 'Af tilbøjelighed er jeg grønlandsk' (2001) er funderet på omfattende arkivstudier af en stor mængde utrykte breve, dagbogsoptegnelser, notater mv. og giver et levende indblik i det sociale og kulturelle miljø såvel i de grønlandske lokalsamfund som på de daværende handels- og missionsstationer.

Promotor: Lektor Bent Flemming Nielsen, Institut for Systematisk Teologi.

Æresdoktorerne 2002 fra venstre: Henrik Wilhelm, Zygmunt Bauman, David G. Clayton, Irma Thesleff, Robert McCormick Adams, Daniel N. Stern, Fernando Sansò og James D. Friesen. Foto Heine Pedersen.

Doctor scientiarum socialium honoris causa**Professor Zygmunt Bauman**

Leeds, UK.

Zygmunt Bauman har gennem årene fremlagt en lang række af nybrydende sociologiske arbejder. Han har desuden haft en særlig betydning for udviklingen af Sociologisk Institut ved Københavns Universitet. Bauman er bredt kendt for at søge dialog mellem sociologien og samfundet, og han har altid lagt vægt på at sociologi ikke blot drejer sig om menneskers liv med hinanden, men også om deres forpligtelse for hinanden.

Promotor: Lektor Henning Bech, Sociologisk Institut.

Doctor medicinae honoris causa**Professor David G. Clayton**

Leeds, UK.

David G. Clayton tildeles æresdoktorgraden for sine grundlæggende bidrag til biostatistik, statistisk genetik og epidemiologisk metodik. Hans metodeudvikling udspringer altid af konkrete anvendelsesbehov og formidles forbilledigt. Clayton har i mange år haft nær kontakt med det københavnske biostatistiske miljø og har generøst delt ud af sin viden og indsigt.

Promotor: Professor Niels Keiding, Institut for Folkesundhedsvidenskab.

Doctor odontologiae honoris causa**Professor Irma Thesleff**

Institute of Biotechnology, University of Helsinki, Finland.

Irma Thesleff har bidraget med epokegørende viden om de molekylærbiologiske processer bag tandens udvikling. Hun har observeret, at disse processer er af samme type, som de, der danner kroppens øvrige organer. Hun har således brudt faggrænser inden for tandlægefaget og inden for den medicinske og naturvidenskabelige verden. Irma Thesleff er den første odontologiske æresdoktor ved Københavns Universitet.

Promotor: Professor Inger Kjær, Odontologisk Institut.

Doctor philosophiae honoris causa**Professor Robert McCormick Adams**

Department of Anthropology, University of California, USA.

Robert McCormick Adams har sin uddannelse fra Chicago University, hvor han også har fungeret som professor indtil 1984. Han var herefter indtil sin pensionering i 1994 leder af Smithsonian Institution i Washington, det største kultur- og forskningskompleks i verden. Hans karriere som forsker baserer sig primært på analyser af historiske fænomener som urbanisering og statsdannelse i det tidlige

Mesopotamien, hvor han i en årrække gennemførte omfattende og metodisk banebrydende arkæologiske undersøgelser. Robert McCormick Adams er fortsat kraftigt engageret i en række initiativer, der sigter på at sikre forskningens og uddannelsesinstitutioners uafhængighed og levedygtighed, ikke bare i USA, men også i en række andre lande som f.eks. Tyskland, Rusland og Tjetjenien.

Promotor: Lektor Mogens Trolle Larsen, Carsten Niebuhr Institutet.

Doctor psychologiae honoris causa**Professor Daniel N. Stern**

Geneve, Schweiz.

Daniel Sterns studier og teoretiske refleksioner over spædbørn og tidlige relationer, og mere generelt over udvikling og psykoterapi, har implikationer ikke blot for vor videnskabelige tænkning, men også for megen praksis, der kommer spædbørn og deres forældre til gavn. Daniel Stern er en stor formidler, og en del af hans bøger læses såvel af professionelle som af lægfolk.

Promotor: Lektor Hanne Munck, Institut for Psykologi.

Doctores scientiarum honoris causa**Professor Fernando Sansò**

Politecnico di Milano, Italien.

Fernando Sansò er en af verdens førende geodæter. Han har særligt bidraget med løsning af teoretiske problemer. Han var den første der beviste at det faktisk gennem målinger på Jordens overflade er muligt ikke alene at bestemme (kortlægge) denne overflade men også Jordens tyngdefelt. Siden har han udviklet nye metoder til bestemmelse af tyngdefeltet ud fra satellitmålinger. Fernando Sansò er for øjeblikket formand for Den Internationale Association for Geodæsi, der er verdens ældste internationale samarbejdsorganisation.

Promotor: Professor Carl Chr. Tscherning, Niels Bohr Institutet.

Professor James D. Friesen

Banting and Best Department of Medical Research, University of Toronto, Canada.

James D. Friesens tilknytning til Københavns Universitet indledtes i 1962 og fortsatte med ophold her næsten hver sommer de efterfølgende tyve år. Hans forskning har fokuseret på reguleringen af biologiske makromolekylers syntese. Det kan med rette hævdes at moderne molekylær genetik blev påbegyndt i København i samarbejde med Friesen. Takket være det forskningsmiljø, Friesen hjalp med at skabe på Molekylærbiologisk Institut, blev det første genteknologiske eksperiment i Danmark udført så tidligt som i 1974.

Promotor: Lektor Steen Pedersen, Molekylærbiologisk Institut.

Doktorer

I alt tildeltes 32 doktorgraden på universitetet i 2002:
2 dr.theol., 23 dr.med., 4 dr.phil. og 3 dr.scient.

To af resumeerne nedenfor er undtagelsesvis på engelsk.

Doctores theologiae

Gregory L. Doudna

forsvarede den 15.03.2002 sin afhandling "4Q Peshar Nahum".

Afhandlingen blev ledet af dekan Steffen Kjeldgaard-Pedersen.

Officielle opponenter var George J. Brooke, University of Manchester og Philip R. Davies, University of Sheffield. Graden blev konfereret den 22.03.2002.

Biografi

Født 1954 i Ohio, USA. M.A. 1992 ved Cornell University, USA. Nuværende stilling og ansættelsessted: Senior Lecturer, dr.theol. ved Danmarks Humanistiske Forskningscenter.

Disputatsarbejdet

4Q Peshar Nahum has long been considered one of the most important Qumran texts for understanding the historical context of the Scrolls. This is a comprehensive critical edition undertaking extensive analysis and reconstruction of the broken text in Parts I and II. Areas of focus include scribal practices and formal and composition patterns common throughout the Qumran pesharim (commentaries). After concluding the detailed text reconstruction, in Part III it is argued that the mysterious "Lion of Wrath" figure of the text does not stand for the Hasmonean king Alexander Janneus, as almost universally held. Rather, the "Lion of Wrath" is Pompey, the Roman conqueror of Judea. There is an Appendix: "Was Hyrcanus II the Teacher of Righteousness and Were the Scrolls Deposited in the Caves near Qumran in 40 BCE?"

Sognepræst, ph.d. Aage Rydstrøm-Poulsen

forsvarede den 14.05.2002 sin afhandling "The Gracious God".

Afhandlingen blev ledet af dekan Steffen Kjeldgaard-Pedersen.

Officielle opponenter var professor Stephen F. Brown, Boston College, Massachusetts, USA og professor Tarald Rasmussen, Oslo Universitet, Norge.

Graden blev konfereret den 07.06.2002.

Biografi

Født 1951 i Hvide Sande. Cand.theol. 1978 ved Aarhus Universitet og ph.d. i Teologi i 1993 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Ekstern lektor ved Institut for Kirkehistorie, KU og sognepræst ved Hans Egedes Kirke, København Stift.

Disputatsarbejdet

Disputatsen "The Gracious God. Gratia in Augustine and The Twelfth Century", København (Akademisk Forlag) 2002, 555 sider, er blevet skrevet i årene 1995-1998 under

studieophold ved The Medieval Institute, Western Michigan University, Kalamazoo, Michigan, USA. Opholdet blev muliggjort af et to-årigt post.doc.-stipendium fra Det Teologiske Fakultet ved Københavns Universitet og et ét-årigt forskningsstipendium fra Carlsbergfondet. Statens Humanistiske Forskningsråd har afholdt udgiften til den sproglige revision og ydet støtte til trykningen af afhandlingen.

Bogen rummer en historisk undersøgelse af nådesbegrebet hos Augustin og i den vestlige teologihistorie indtil begyndelsen af det 13. århundrede. Herved beskrives komponenterne i periodens fremherskende teologiske antropologi og de hermed korresponderende teorier om menneskets frelse. Undersøgelsen påviser, at de augustinske teorier herom er dominerende i perioden frem til det 12. århundrede, ligesom disse genfremsættes og på forskellig måde videreudvikles af det 12. århundredes kreative teologer i den monastiske såvel som i den skolastiske verden.

Undersøgelsens resultater korrigerer den tidligere historieskrivning (fra første halvdel af det 20. århundrede) som det 12. århundredes nådesteologi, som overvejende er blevet tolket som et forstadium til højskolastikken. Undersøgelsens resultater korrigerer tilsvarende den moderne historieskrivning, der mener at finde belæg for synergistisk tænkning hos moraldogmatikeren i det 12. århundrede, Peter Lombarden.

Doctores medicinae

Cand.med. Jesper O. Clausen

forsvarede den 11.01.2002 sin afhandling "A Review of Determinants of Whole Body Insulin Sensitivity in Healthy Subjects".

Handlingen blev ledet af klinisk lektor, lægelig direktør, dr.med. Jannik Hilsted.

Officielle opponenter var professor, overlæge, dr.med. Henning Beck-Nielsen og professor, overlæge, dr.med. Niels Juel Christensen.

Graden blev konfereret den 16.01.2002.

Biografi

Født 1960 på Frederiksberg. Cand.med. 1985 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Medical Advisor, Eli Lilly Danmark.

Disputatsarbejdet

Disputatsen består af 7 engelsksprogede originalarbejder og en engelsksproget oversigt. Projektet er et epidemiologisk arbejde med sigte på at beskrive og vurdere betydningen af determinanter for insulinfølsomheden i en befolkningsbaseret stikprøve af raske unge mennesker.

Ophobning af type 2 diabetes mellitus, præmatur artherosklerose, dyslipidemi, fedme og hypertension hos nogle individer er blandt andet blevet benævnt insulinresistenssyndromet eller det metaboliske syndrom. I det seneste årti har der været en betydelig forskningsindsats inden for området, og flere tilstande er blevet indlemmet som dele af insulinresistenssyndromet. Det drejer sig om ændringer i koagulationssystemet og hyperuricaemi. I 1992/93 fik 380 raske og tilfældigt udvalgte 18-32 årige mænd og kvinder bestemt deres insulinfølsomhed ligesom en række antropometriske, biologiske og livsstilmæssige faktorer.

Fedme, først og fremmest i form af centralt lokaliseret fedme, maksimal aerobisk kapacitet, kvinders brug af orale kontrceptive fandtes at være de væsentligste non-genetiske determinanter for insulinfølsomheden. Disse faktorer kan forklare 1/3 af variationen i insulinfølsomheden. Blodtryk (systolisk og diastolisk), fastende serum lipider (total-kolesterol, HDL-kolesterol, LDL-kolesterol og triglycerider) og serum urat var alle associeret med insulinfølsomheden. Styrken af sammenhængene faldt betydeligt, når der i analyserne blev kontrolleret for fedme.

Insulin receptor substrat 1 er et protein, som er placeret proximalt og centralt i kaskaden for insulinets vellulære virkning. I genet, der koder for insulin receptor substrat 1, er der fundet to prevalente polymorfier i codon 513, henholdsvis codon 972. I populationen af unge raske var polymorfierne ikke associeret med insulinfølsomheden, når materialet blev analyseret samlet. Derimod var der i gruppen af moderat overvægtige (body mass index > 25 kg/m²) personer en 40% signifikant mindskning af insulinfølsomheden hos personer, der var heterozygote for insulin receptor substrat 1 972-polymorfien.

Den undersøgte population vil i fremtiden kunne danne baggrund for prospektivt at studere betydningen af insulin-sensitiviteten som determinant for udviklingen af sygdomstilstande i insulinresistensyndromet. Dette kunne være apopleksi, type 2-diabetes mellitus og tidlig hjertesygdom. I disputatsen peges endvidere på vigtigheden af, at fremtidens studier af determinanter – genetiske og non-genetiske – for insulinfølsomheden bliver foretaget i omfattende velkarakteriserede populationer med validerede metoder.

Cand.med. Charlotte Videbæk

forsvarede den 25.01.2002 sin afhandling "Single Photon Emission Computer Tomography for Neuroreceptor Studies: Methodological Considerations".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Jes Olesen.

Officielle opponenter var professor, med.dr. Lars Farde og lektor, dr.med. Per Sejrsen.

Graden blev konfereret den 21.02.2002.

Biografi

Født 1962 i Hellerup. Cand.med. 1988 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Medical Safety Expert, Novartis Pharma AG.

Disputatsarbejdet

Disputatsarbejderne belyser muligheder og fejlkilder ved neuroreceptorstudier og SPECT skanning specielt med fokus på steady-state-metoden. For benzodiazepine receptoren (BZR) viser arbejderne, at humane SPECT neuroreceptorstudier med steady-state-metoden kan implementeres med opnåelse af robuste resultater for affiniteten af umærkede BZR-ligander (flumazenil og midazolam) ved brug af en radioaktiv mærket BZR-ligand ([¹²³I]Iomazenil). For det dopaminerge system konkluderes det, at på trods af mulige fejlkilder synes steady-state-metoden med brug af [¹²³I]IBZM som tracer at være valid til affinitetsmålinger af f.eks., haloperidol's affinitet til dopamin D2/D3-receptorer i striatum. Til brug for ekstrastriatal kvantificering viser et arbejde muligheden af [¹²³I]Epidopride som tracer. Arbejderne belyser derudover bl.a. følgende emner: Betydningen af opnåelse af ligevægt på receptor-niveau, betydningen af

uspecifik binding af tracer, forskelle på *in-vitro* og *in-vivo*-proteinbinding af ligander i plasma og betydningen af dette for neuroreceptor studier, BBB-transport af ligander, en dyremodel til *in-vivo* receptor studier og *in-vitro* dopamin subtype karakterisering af [¹²³I]IBZM samt betydningen af denne for *in-vivo* SPECT-studier.

Selve oversigten indeholder en gennemgang af tilgrundliggende ikke-instrumentale metoderrelaterede overvejelser ved brugen af SPECT til neuroreceptor-undersøgelser.

Cand.med. Jeanne Duus Johansen

forsvarede den 15.03.2002 sin afhandling "Contact Allergy to Fragrance: Clinical and Experimental Investigations of the Fragrance Mix and its ingredients".

Handlingen blev ledet af professor, dr.med. Finn Gyntelberg.

Officielle opponenter var professor, overlæge, dr.med. Kaare Weismann og professor, overlæge, dr.med. Gunhild L. Skovgaard.

Graden blev konfereret den 27.03.2002.

Biografi

Født 1958 i København. Cand.med. 1986 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Centerleder, Videncentret for Allergi, Amtssygehuset i Gentofte

Disputatsarbejdet

Afhandlingen består af en oversigt samt otte videnskabelige artikler.

Afhandlingen omhandler kontaktallergi forårsaget af duftstoffer, en immunologisk type IV reaktion, hvis kliniske manifestation er eksem.

Afhandlingen demonstrerer, at kontaktallergi overfor duftstoffer er hyppig blandt danske eksempatienter og synes at udgøre et tiltagende problem. Det vises, at duftstofkontaktallergi ofte er af klinisk betydning og kan relateres til konkrete udsættelser for allergene duftstoffer i forbrugerprodukter. Afhandlingen viser desuden, at flere faktorer i udsættelsen, fx allergen-koncentration, antal allergener og udsættelsestid, er af betydning for provokation af allergisk eksem og dermed af betydning for både diagnosticering og forebyggelse af kontaktallergi over for duftstoffer.

De arbejder, der indgår i afhandlingen, har været en væsentlig del af det dokumentationsgrundlag, som EU-Kommissionen har anvendt ved indførelse af lovmæssige begrænsninger i anvendelse af visse allergifremkaldende duftstoffer i forbrugerprodukter.

Afhandlingen er publiceret som supplement til tidskriftet: Contact Dermatitis 2002;46 (suppl. 3): 1-31.

Speciallæge Marianne Birch Haim

forsvarede den 22.03.2002 sin afhandling "Epidemiology of Retinitis Pigmentosa in Denmark".

Handlingen blev ledet af professor, dr.med. Jan Ulrik Prause.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Ernst Goldschmidt og overlæge, dr.med. Ruth Riise.

Graden blev konfereret den 27.03.2002.

Biografi

Født 1950 i Hellerup. Cand.med. 1976 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Overlæge ved Øjenafdelingen, Århus Kommunehospital.

Disputatsarbejdet

Arbejdet udgår fra Statens Øjenklinik og er sat i gang i samarbejde med den danske retinitis pigmentosagrupper i Dansk Blindesamfund. Patientforeningen har støttet arbejdet økonomisk i hele forløbet, og patienternes medvirken og positive indstilling har været uvurderlig for forløbet.

Den primære indsats har været oprettelsen af et dansk retinitis pigmentosaregister. Der er lagt vægt på, at oplysningerne, som er retrospektive, er videnskabeligt velbeskrevne, ligesom det er nøje oplyst hvordan de er tilvejebragt og rubricerede. Registeret er således et nyttigt redskab til både rådgivning og forskning i øjensygdommen retinitis pigmentosa. Registeret har da også allerede været grundlag for flere projekter, bl.a. en udforskning af hørenedsættelse blandt yngre personer med retinitis pigmentosa.

Forfatteren har derefter anvendt data til en epidemiologisk undersøgelse af retinitis pigmentosa i Danmark. De mange former for retinitis pigmentosa er beskrevet mht. associerede sygdomme og symptomer, debutalder, kliniske forløb og ikke mindst arvegang. Der er derved fremkommet flere originale iagttagelser.

Især arvemæssigt har det været muligt på denne måde at vise, at de hidtidige kliniske inddelingsmåder ikke er entydige og derfor ikke anvendelige til klassificering af en arvemæssig så kompleks sygdom som retinitis pigmentosa. I stedet har forfatteren foreslået en ny definition. Den respekterer de klassiske mendelske love, men også den moderne epidemiologiske krav om entydighed. Definitionen er også opstillet som et flowchart, så den relativt nemt kan anvendes i klinikken og kan implementeres i et computerprogram. På denne måde fører afhandlingen frem mod den molekylære genetik, som endnu slet ikke kan stå alene i den arvemæssige rubricering af familier eller personer med retinitis pigmentosa.

Læge Jesper Karle

forsvarede den 12.04.2002 sin afhandling "Antisense studies of brain GABA_A receptors".

Handlingen blev ledet af klinisk lektor, overlæge, dr.med. Annette Gjerris.

Officielle opponenter var professor, dr.scient. Peter E. Nielsen og lektor, dr.med. Flemming Fryd Johansen.

Graden blev konfereret den 18.04.2002.

Biografi

Født 1964 i København. Lægevidenskabelig embedseksamen 1990 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Afdelingslæge, Psykiatrisk Afdeling E, Bispebjerg Hospital.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen består af ni originalartikler og en sammenfattende redegørelse.

Gamma-Aminosmørsyre (GABA) er hjernens vigtigste inhibitoriske neurotransmitører. GABA-A-receptorkomplekset, der formentlig er opbygget som en pentamer af forskellige polypeptid-"subunits", indeholder bindingsstederne for flere vigtige farmaka, f.eks. benzodiazepinerne og barbituraterne. Dysfunktion af GABA_Aerg inhibitorisk neurotransmission via GABA-A-receptoren er foreslået at spille en central rolle for patogenesen ved epilepsi.

Antisense teknologi baseres på selektiv hæmning af genekspression på messengerRNA (mRNA)-niveau. Antisense oligodeoxynucleotid (ODN), syntetisk enkeltstrenget dna,

kan hæmme biosyntesen af et udvalgt protein, sandsynligvis via nucleotid specifik hybridisering til en del af mRNA-sekvensen, der koder for proteinet. Antisense teknikken kan benyttes som et redskab til at undersøge individuelle proteiners fysiologiske betydning.

Formålet med det nærværende arbejde har været at undersøge muligheden for selektivt at hæmme ekspressionen af en vigtig GABA-A-receptor subunit i rottehjernen *in vivo* ved hjælp af antisense teknologi. Afhandlingen beskriver ændringer efter intrahippocampal administration af antisense ODN- rettet mod GABA-A-receptorens gamma2 subunit, der indgår i størstedelen af hjernens GABA-A-receptor komplekser.

Biokemiske, morfologiske, elektroencefalografiske og adfærdsmæssige ændringer induceret af antisense ODN-behandlingen er beskrevet. Resultaterne støtter den antagelse, at antisense ODN-behandlingen primært resulterer i specifik nedregulering af gamma2 subunit proteinet, og at dette fører til et fald i antallet af fungerende GABA-A-receptorer og en tilstand med mindsket GABA_Aerg inhibitorisk neurotransmission i hippocampus. Antisense ODN-behandlede rotter udvikler spontant limbisk status epilepticus, og protraheret antisense ODN-behandling resulterer i alvorlige neurodegenerative forandringer i hippocampus.

Resultaterne af forsøgene støtter hypotesen, at GABA-A-receptorer spiller en afgørende rolle for udviklingen af epileptiske fænomener. Resultaterne betragtes som et bidrag til forståelse af GABA-A-receptorkomplekset samt af mekanismer for epileptiske fænomener og neuronal celledød. Den udviklede dyremodel foreslås som en patofysiologisk relevant model for temporallaps epilepsi og limbisk status epilepticus. Endvidere kan resultaterne være af betydning for en mere generel karakterisering af antisense teknikken som neurovidenskabeligt redskab.

Læge Niels Seersholm

forsvarede den 12.04.2002 sin afhandling "Epidemiology of emphysema in subjects with α_1 -antitrypsin deficiency".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Asger Dirksen.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Jørgen Vestbo og professor, overlæge, dr.med. Mads Melbye.

Graden blev konfereret den 18.04.2002.

Biografi

Født 1959 i Korsør. Cand.med. 1988 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Fungerende afdelingslæge ved Intern Medicinsk Klinik I, Bispebjerg Hospital.

Disputatsarbejdet

Doktordisputatsen består af otte artikler publiceret i engelsksprogede tidsskrifter og en sammenfattende redegørelse.

Den arvelige tilstand " α_1 -antitrypsin-mangel (A1ATD) er karakteriseret ved øget risiko for udvikling af lungeemfysem i ung alder, specielt hos rygere. A1ATD nedarves autosomt recessivt med kodominante alleler, og homozygote personer har kun 10-20% " α_1 -antitrypsin i blodet sammenlignet med normale. Der er beskrevet over 100 forskellige alleler, som samlet betegnes som proteinase inhibitor (Pi) systemet. Den normale fenotype betegnes PiM, og de hyppigste mangeltilstande er den homozygote PiZ og de heterozygote former PiSZ og PiMZ.

Herværende undersøgelse er baseret på data fra det dan-

ske 1 -antitrypsin mangelregister som blev oprettet i 1978. Formålet med undersøgelsen var for en kohorte af A1ATD-individer 1) at beregne forventet levetid og beskrive naturhistorien, 2) at undersøge prediktorer for mortalitet og vurdere effekten af rygeophør, 3) at beregne fald i lungefunktion og 4) at undersøge risikoen for lungesygdom hos personer med de heterozygote former PiSZ og PiMZ.

Den mediane forventede levetid for hele kohorten af PiZ-personer var 54,5 år. Der var signifikant forskel på rygere og aldrig-rygere med mediane levetider på henholdsvis 52 og 67 år. Ved sammenligning af probander med deres familiemedlemmer med A1ATD fandtes stor forskel i levetid, som ikke kun kan forklares ved forskel i rygevaner. Aldrig-rygere identificeret ved familieundersøgelser havde forventet levetid som ikke afveg fra normalbefolkningens. Graden af lungefunktionsnedsættelse udtrykt ved FEV₁ var en stærk prediktor for øget mortalitet, og to-års-mortaliteten steg eksponentielt med faldende FEV₁. Undervægt defineret som body mass index (BMI) under 20 kg/m² var en selvstændig prediktor for øget mortalitet. Patienter, som ophørte med rygning i opfølgingsperioden, havde signifikant bedre overlevelse end de patienter, som fortsatte med at ryge, selv efter kontrol for andre faktorer af betydning for overlevelsen eksempelvis lungefunktion og BMI. Denne gunstige effekt af rygeophør kan direkte forklares ved en reduktion af lungefunktionsfaldet blandt eksrygerne sammenlignet med rygerne. Hos rygerne var det årlige fald i FEV₁ 132 ml sammenlignet med 58 ml hos eksrygerne. Det er dog betydeligt mere end de 30-45 ml/år man ser hos personer med normalt plasma 1 -antitrypsin. Heterozygote PiSZ blev analyseret deskriptivt med en sammenligning af probander og nonprobander, og det viste sig, at gruppen af nonprobander ikke havde øget dødelighed sammenlignet med normalbefolkningen, ligesom de fleste nonprobander havde normal lungefunktion. Risikoen for lungesygdom hos heterozygote PiMZ blev vurderet ved en undersøgelse af antal hospitalsindlæggelser for obstruktiv lungesygdom (OPD) sammenlignet med en matchet kontrolgruppe. PiMZ gruppen som helhed havde en tofold øget risiko for hospitalsindlæggelse for OPD, men analyser af undergrupper viste, at kun førstegradsslægtninge til PiZ-probander havde øget risiko for OPD.

Denne afhandling har bidraget til forståelsen af forløbet ved lungesygdom forårsaget af A1ATD og understreget den store individuelle variabilitet forbundet med tilstanden. Det er desuden vist, at rygeophør er det helt essentielle, hvis man vil undgå lungesygdom eller bremse udviklingen i allerede opstået lungesygdom.

Læge Jim Hansen

forsvarede den 12.04.2002 sin afhandling "Sympathetic neural control of skeletal muscle blood flow and oxygenation".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Jens H. Henriksen.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Michael Mulvany og professor, overlæge, dr.med. Niels Juel Christensen.

Graden blev konfereret den 18.04.2002.

Biografi

Født 1961 på Nykøbing Falster. Cand.med. 1991 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: 1. reservelæge, Kardiologisk Afdeling P, Gentofte Amtssygehus.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen består af en engelsksproget oversigt og syv tidlige publicerede arbejder.

Skeletmuskulaturens blodgennemstrømning kan under arbejde øges over 100 gange, hvilket er en potentiel trussel mod kroppens blodtrykshomeostase. Stigningen er imidlertid underlagt regulatoriske mekanismer, som præcist tilpasser ilttilførsel til forbrug i den arbejdende muskulatur, samtidig med at perfusionstrykket til vitale organer bevares. Disse studier har fokuseret på det sympatiske nervesystems rolle i integrationen af disse regulatoriske mekanismer.

Der er udført komplementære studier med rotter og mennesker, hvor sympatisk nerveaktivitet enten er målt direkte med mikroelektroder og kontrolleret eksperimentelt ved hjælp af reflektoriske stimuli (mennesker); kontrolleret eksperimentelt ved elektrisk stimulation af sympatiske nerver (rotter) eller simuleret med intraarteriel infusion af neurotransmittere el. -mimetika (rotter og mennesker). De funktionelle konsekvenser af sympatisk aktivering i hvile og arbejdende skeletmuskulatur er estimeret ved hjælp af en række mål for blodgennemstrømning og oxygenering (Doppler velocimetri, Xenon-udvaskning, fase-kontrast magnetisk resonans flow imaging, og nær infrarød-spektroskopi).

Aktivering af det sympatiske nervesystem under arbejde udløser en fuldstændig parallel stigning i sympatisk vasokonstriktor aktivitet til hvilende og aktiv muskulatur. I hvilende muskulatur medfører dette vasokonstriktion. I arbejdende muskulatur er vasokonstriktor-responset hæmmet, hvorved den lokale muskelperfusion optimeres. Der er tale om en specifik antagonistisk interaktion mellem lokale metaboliske konsekvenser af muskelkontraktion og postjunctionelle signal-transduktionsmekanismer i den alpha adrenoceptor-medierede vasokonstriktion. Denne hæmning er associeret med et lokalt mismatch mellem ilttilførsel og -behov i human skeletmuskulatur. Hos rotter involverer de tilgrundliggende cellulære mekanismer aktivering af ATP følsomme kalium (K_{ATP}) kanaler, mens der ikke har kunnet påvises nogen rolle for potentielle mediatorer som prostaglandiner, adenosin og hydrogenioner.

Fremtidige studier er påkrævet for at undersøge relevansen af disse basalfysiologiske observationer for human neurocirkulatorisk kontrol under arbejde med større muskelmasser, samt eventuelle patofysiologiske rolle ved sygdomstilstande karakteriseret ved øget basal sympatisk nerveaktivitet til muskulatur og nedsat fysisk arbejdsevne, såsom hjerteinsufficiens.

Læge, ph.d. Anne-Mette Lebech

forsvarede den 25.04.2002 sin afhandling "Polymerase chain reaction in diagnosis of Borrelia burgdorferi infections and studies on taxonomic classification".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Peter Skinshøj.

Officielle opponenter var sygehusdirektør, docent, dr.med. Göran Stiernstedt og lektor, overlæge, dr.med. Jan Gerstoft.

Graden blev konfereret den 03.05.2002.

Biografi

Født 1962 i Odense. Cand.med. 1989 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: 1. reservelæge, Epidemi Klinikken, Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen består af 6 artikler samt en sammenfattende redegørelse. Arbejdet er udført på Klinisk Biokemisk Afdeling, Statens Seruminstitut samt på Mayo Clinic, Rochester, USA.

Lyme borreliose er den hyppigste flåt-overførte infektion i Nordamerika og Europa. Det ætiologiske agens er *Borrelia burgdorferi* (Bb).

Formålet med undersøgelserne var (i) at udvikle en PCR-analyse til direkte påvisning af Bb DNA og evaluere den diagnostiske anvendelighed af PCR i klinisk materiale fra patienter med Lyme borreliose og (ii) at undersøge den taksonomiske klassifikation af Bb-isolater og dennes sammenhæng med de kliniske manifestationer.

En PCR-analyse til påvisning af Bb-DNA blev etableret. Den diagnostiske anvendelighed af PCR blev undersøgt på klinisk prøvemateriale fra patienter med erythema migrans samt neuroborreliose. Sensitiviteten af PCR på hudbiopsier var højere end ved dyrkning og serologi. PCR fandtes anvendelig i diagnostikken af patienter med dermatoborreliose. Bb-DNA blev påvist i ca. 20% af CSF prøver fra patienter med neuroborreliose, hvilket var lavere end påvisning af Bb-specifik intrathekal antistof produktion. I urin fra patienter med Lyme borreliose var følsomhed og reproducerbarhed lav.

En samling humane Bb stammer blev klassificeret ved hjælp af restriktions fragment længde polymorfisme på tre gener. Stammerne kunne inddeles i tre til fem grupper. Resultater var i overensstemmelse med den nu anerkendte klassifikation af Bb hvor fællesbetegnelsen Bb sensu lato dækker over tre human patogene species: Bb sensu stricto, B.garinii og B.afzelii.

Sammenhængen mellem genospecies og neuroborreliose blev undersøgt ved sekvens analyse og dideoxy finger-printning af PCR amplifikater fra CSF fra patienterne med neuroborreliose. Fylogenetisk analyse af sekvens data understøtter hypotesen om, at B.garinii er associeret med neuroborreliose i Europa.

1. reservelæge Lisa Sengeløv

forsvarede den 25.04.2002 sin afhandling "Advanced transitional cell carcinoma of the urothelium – disease manifestations, prognosis and treatment".

Handlingen blev ledet af klinisk lektor, overlæge, dr.med. Elisabeth Ralfkiær.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Hans Wolf og professor, overlæge, dr.med. Mikael Rørth.

Graden blev konfereret den 03.05.2002.

Biografi

Født 1961 i København. Cand.med. 1988, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Afdelingslæge, Onkologisk Afdeling, KAS Herlev.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen er baseret på 9 arbejder publiceret i internationale tidsskrifter og en sammenfattende redegørelse.

Patienter med lokal avanceret eller metastatisk cancer udgående fra urinvejene, hvor kirurgi eller strålebehandling med sigtet at helbrede ikke længere er muligt, udgør en heterogen gruppe med et variabelt sygdomsforløb. Patienterne har på dette stadium oftest udbredte metastaser, og den mediane overlevelse er kort. Ved analyse af metastaseringsmønstret blev det påvist, at urotelcancer har samme

spredningsmønster, uanset hvor i urinvejene primær tumor opstår, og at sprednings-mønstret ikke kan forudsiges ud fra kliniske karakteristika.

Retrospektive studier af patienter henvist i den forudgående 15-års periode (1976-1991) viste, at performance status score, basisk fosfatase, serum-kreatinin og anvendelsen af kemoterapi var uafhængige prognostiske faktorer for overlevelsen. De efterfølgende prospektive studier bekræftede ovennævnte prognostiske faktorer, og derudover blev tilstedeværelsen af levermetastaser tilføjet som en vigtig indikator for kort overlevelse.

Kromosomale forandringer hvor heterozygositeten mistes (Loss of heterozygosity-LOH) på kromosomer med formodet involvering i udviklingen af den maligne celle har i andre cancerformer været relateret til behandlingsrespons og overlevelse. I urotelcancer fandtes disse ændringer i op til halvdelen af cellerne, men der kunne ikke påvises nogen sammenhæng mellem ændringer i specifikke områder af kromosomerne 1,8,10,13 og 17 og overlevelse eller behandlingseffekt. Patienter hvor oncoproteinet p53 blev detekteret ved immunhistokemiske analyser af tumorpræparatet havde samme behandlingsrespons og overlevelse som patienter uden p53-overexpression.

Analyse af patienter, der havde fået kemoterapi, viste at chancen for komplet tumorsvind forøges hvis patienten har god performance-status, normalt hæmoglobin-niveau, og der ikke konstateres levermetastaser. Tumorsvind var i sig selv en uafhængig prognostisk faktor for forlænget overlevelse.

Sammenlignende analyser af de forløbne 20 år viste at prognosen er blevet signifikant bedre med en øgning af 1 års overlevelse fra 14% til 23%, og en tilsvarende markant øgning af 2-års-overlevelsen fra 1,5% til 7,5%. Den relative betydning af de prognostiske faktorer var uændret, og forbedringen i prognosen skyldtes dels en større fraktion af patienter med gode prognostiske karakteristika dels en ændret behandlingsstrategi, hvor fraktionen af patienter, der tilbydes kemoterapi, er fordoblet.

Afdelingslæge, ph.d. Morten Frisch

forsvarede den 08.05.2002 sin afhandling "On the Etiology of Anal Squamous Carcinoma".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Flemming Stadil.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Søren Laurberg og professor Elsebeth Lyng.

Graden blev konfereret den 17.05.2002.

Biografi

Født 1963 i Virum. Cand.med. 1989 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Afdelingslæge ved Statens Serum Institut, Afdeling for Epidemiologisk Forskning.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen består af 13 artikler og en sammenfatning. Formålet var at kortlægge incidensen af planocellulær analcancer (anal SC) og at belyse årsagerne til sygdommen.

I perioden 1943-1997 steg den aldersjusterede incidens per 100.000 personår i Danmark markant fra omtrent 0,2 hos begge køn til 0,5 blandt mænd og 1,0 blandt kvinder. Risikoen for anal SC fandtes at være tæt knyttet til seksualadfærden. Den længe formodede overrisiko blandt homo-

seksuelle mænd bekræftedes, men også heteroseksuelle aktivitetsmål var forbundet med risikoen hos begge køn. Sammenhængen med ekstrovert seksualadfærd, snarere end seksuel præference, skal formentlig forklares ved den hermed forbundne risiko for anal infektion med de typer af humant papillamavirus (HPV), som vides at øge risikoen for cervixcancer. En hypotese fremsættes til forklaring af, hvordan rygning påvirker risikoen for HPV-associeret kræftudvikling. Observationer blandt amerikanske patienter med aids gav ikke belæg for at betragte immunsuppression som en selvstændig risikofaktor, men risikoen for anal SC blandt langtidsoverlevende i effektiv antiretroviral kombinationsbehandling er endnu uafklaret.

Dna fra højrisikotyper af HPV fandtes i tumorvæv fra størstedelen af patienter med anal SC (90% hos kvinder, 100% hos homoseksuelle mænd, og 58% hos heteroseksuelle mænd), mens tumorer fra kontrolpersoner med rectumadenokarcinom var HPV-dna-negative. En kombineret molekylærbiologisk og histologisk vurdering viste, at tumorer, som udgår fra analkanalen langt oftere er HPV-positive end tumorer, som udgår fra perianalhuden (odds-ratio=7,5).

Anal SC må i de fleste tilfælde betragtes som en senfølge af seksuelt overført eller på anden vis erhvervet anal infektion med HPV-typer, som også er kausalt involveret i cervixcancer. Stigningen i incidensen af anal SC i det sidste halve århundrede vil forventelig fortsætte i mange år fremover. Der er dog forsigtig optimisme med hensyn til en forebyggende HPV-vaccine. Hvis denne optimisme viser sig velbegrunderet, vil en drastisk reduktion i incidensen af HPV-associerede sygdomme, heriblandt anal SC, kunne imødeses.

Cand.med. Otto Clemmesen

forsvarede den 08.05.2002 sin afhandling "Splanchnic circulation and metabolism in patients with acute liver failure".

Handlingen blev ledet af lektor, overlæge, dr.med. Flemming Bendtsen.

Officielle opponenter var lektor, dr.phil. Niels Grunnet og professor, overlæge, dr.med. Hendrik Vilstrup.

Graden blev konfereret den 17.05.2002.

Biografi

Født 1960 i Hellerup. Cand.med. 1987 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: I. reservelæge R-1, Bispebjerg hospital.

Disputatsarbejdet

Akut leversvigt er defineret som udvikling af hepatisk encephalopati indenfor 8 uger hos en tidligere leversyg person. Årsagerne er hyppigst svær paracetamol forgiftning og virus hepatitis. Sygdommen progredierer inden for få dage med tiltagende grad af hepatisk encephalopati der kræver mekanisk ventilation. Samtidig udvikles ofte nyresvigt og svære metaboliske forstyrrelser. Mortaliteten manifesterer sig indenfor få dage og er på omkring 50%. Hjerneødem førende til inkarceration er den hyppigste dødsårsag. Det enestående er at leveren i modsætning til andre organer kan regenerere, altså fuldstændigt genvinde sine normale funktioner. Det betyder at udfaldet af leversvigt kan blive enten spontan overlevelse eller død, alternativt akut levertransplantation.

Formålet med undersøgelserne var dels at forsøge at estimere leverens gennemblødning og dels, ved hjælp af le-

vervenekateterisation, at beskrive de patofysiologiske forandringer nærmere. På basis af undersøgelserne af 22 patienter med akut leversvigt kan man drage følgende konklusioner:

Standardmetoden med brug af ICG kunne ikke anvendes til estimering af leverens gennemblødning på grund af ringe ekstraktion. Sorbitol kunne anvendes, men usikkerheden på estimatet var højere end normalt. Leverens flow var øget i forhold til normalt. Det splankniske iltforbrug var højt og udgjorde gennemsnitligt 1/3 af hele kroppens iltforbrug, mod normalt ca. 20%. Der var ikke tegn til splanknisk hypoxi.

Splanknisk metabolisme var i forhold til det normale højest usædvanlig på flere punkter: Der blev afgivet laktat og pyruvat. Der blev ikke afgivet glukose. Der blev afgivet frie fede syrer hos en stor del af patienterne, på trods af dette var der stadig ketonstof-produktion. Der blev afgivet ammonium og alanin, hvilket er forklaret ved normal tarmmetabolisme samtidig med yderst ringe hepatisk metabolisme. Højt arterielt ammonium var stærkt korreleret til senere død af cerebral incarceration.

Cand.med. Torben Moos

forsvarede den 17.05.2002 sin afhandling "Brain Iron Homeostasis".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Tom Bolwig.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Jens Zimmer Rasmussen og professor, dr.med. Nils Henrik Dimer.

Graden blev konfereret den 31.05.2002.

Biografi

Født 1963 i Aalborg. Cand.med. 1991 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Lektor i Neuroanatomi, Københavns Universitet.

Disputatsarbejdet

Disputatsarbejdet består af ti artikler og en sammenfattede oversigt. Arbejdet er udført på Medicinsk-Anatomisk Institut og Department of Physiology, University of Western Australia. Arbejdet udgår fra Københavns Universitet.

Afhandlingen omhandler emnet "jern-homøostase" defineret som hjernens forsøg på at fastholde en konstant koncentration af jern i det interne miljø via regulering af jerntransport gennem blod-hjerne og blod-cerebrospinalvæske (CSF) barriererne, cellulær jernoptagelse i nerveceller og glia, og eksport af jern til blodet. Intravenøs injektion af [⁵⁹Fe-¹²⁵I]transferrin førte til en næsten dobbelt så høj akkumulation af ⁵⁹Fe som af [¹²⁵I]transferrin i hjernen. ⁵⁹Fe blev genfundet i CSF i en fraktion med en molekylvægt mindre end transferrins. Jern-transporten over blod-hjerne barrieren er formentlig resultatet af receptor-medieret endocytose af jern-holdigt transferrin af hjernens endothelceller efterfulgt af recykling af transferrin til blodet og videre transport af ikke-transferrin-bundet jern ind i hjernen. Injektion af [⁵⁹Fe-¹²⁵I]transferrin i hjernens laterale ventrikel førte til markant højere ophobning af ⁵⁹Fe end af [¹²⁵I]transferrin. Med undtagelse af aksonal transport i nerveceller med projektion til CSF, var både jern og transferrin begrænset til områder i nærheden af de ventrikulære og piale overflader. Det konkluderedes at plexus choroideus-derivert transferrin ikke kan have betydning for neutralisering af jern i hjernens interstitium. Transferrin secerneret af oli-

godendrocytter har formentlig den væsentligste rolle for neutralisering og transport af jern i hjernen. I kontrast til en høj expression af transferrinreceptorer i nerveceller var det ikke muligt at påvise disse i gliaceller. Forekomsten af ferritin i gliaceller indikerer imidlertid tydeligvis at gliaceller optager jern. Cirkulatorisk jern-akkumulation førte ikke til ændringer i fordelingen af transferrin receptorer eller ferritin i hjernen. Omvendt medførte cirkulatorisk jernmangel at cellulære transferrinreceptorer var højere og ferritin lavere i hjernen. For jern og transferrin var den betydningsfulde transportrute fra hjernens ekstracellulærvæske til blodet drænage til ventrikelsystemet efterfulgt af eksport til blodet via villi arachnoidales. Omsætningen af transferrin i CSF fandtes at være meget høj. Transferrin i CSF er formentlig betydningsfuld for neutralisering og eksport til blodet af forskellige metaller, herunder jern. Ved ankomsten til blodet, nedbrydes transferrin fra CSF med samme hastighed som intravenøst injiceret transferrin. Jerns metabolisme i den udviklende hjerne var markant forskellig fra den voksnes.

Cand.med. Bent Helmuth Klug

forsvarede den 24.05.2002 sin afhandling "Evaluation of some techniques for measurements of lung function in young children".

Handlingen blev ledet af klinisk lektor, overlæge, dr.med. Niels Henrik Valerius.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Jann Mortensen og professor, overlæge, dr.med. Peter Oluf Schiøtz.

Graden blev konfereret den 31.05.2002.

Biografi

Født 1953 i Helsingør. Cand.med. 1983 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Afdelingslæge, Børneafdelingen, Hvidovre Hospital.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen sammenfatter projektets resultater som foreligger i 7 publicerede artikler.

Disputatsarbejdet var at etablere og vurdere teknikker til non-invasiv måling af lungefunktionen hos vågne børn i 2-6-års-alderen. Fire teknikker blev vurderet og sammenlignet: 1. helkropspletysmografi til måling af den specifikke luftvejsmodstand, 2. interruptermetoden til måling af den respiratoriske modstand, 3. forceret oscillometri til måling af den respiratoriske modstand og reaktans, 4. transkutan måling af blodgasser. Teknikkerne blev anvendt til målinger på 2-6-årige børn med astmatiske symptomer og på raske børn. Arbejdets overordnede emner var udvikling og vurdering af tekniske aspekter ved måleteknikkerne og vurdering af metoderne i klinisk sammenhæng. Den tekniske vurdering omfattede måleteknikkernes reproducerbarhed og sensitivitet over for ændringer i lungefunktionen, samt undersøgelse af en modificeret metode til helkropspletysmografiske målinger og kilder til variation ved denne teknik.

Den kliniske vurdering omfattede undersøgelse af teknikernes anvendelighed i forbindelse med måling af den bronkiale reaktivitet over for methacholin; etablering af referenceværdier hos raske børn i 2-6-års alderen; vurdering af acceptabiliteten af målingerne; undersøgelse af lungefunktionen hos en større gruppe børn med astmatiske symptomer og vurdering af interobservatør variationen for måleteknikkerne.

Projektet har bidraget til at dokumentere at pålidelige lungefunktionsmålinger kan gennemføres hos 2-6-årige børn, samt medvirket til at identificere anvendelsesmuligheder og begrænsninger for anvendelsen af de undersøgte måleteknikker.

Cand.med. Gitte Gleerup Fornitz

forsvarede den 24.05.2002 sin afhandling "Platelet function and fibrinolytic activity in borderline and mild hypertension. The influence of age, exercise, smoking and anti-hypertensive therapy".

Handlingen blev ledet af klinisk lektor, overlæge, dr.med. Hans Ibsen.

Officielle opponenter var adm. overlæge, dr.med. Steen E. Husted og overlæge, dr.med. Sten Rasmussen.

Graden blev konfereret den 31.05.2002.

Biografi

Født 1959 i København. Cand.med. 1988 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Lektor, afdelingslæge, Kardiologisk Afdeling S105 KAS Herlev.

Disputatsarbejdet

Doktordisputatsen består af otte artikler, som er publiceret i engelsksprogede tidsskrifter, samt en sammenfattende redegørelse.

Afhandlingens målsætning har været at karakterisere trombocyttaggregation og fibrinolyse hos patienter med borderline og mild hypertension.

Sammenfattende peger afhandlingens resultater på, at tromboseberedskabet er øget hos hypertensive patienter, idet der hos personer med såvel mild som borderline-hypertension fandtes en intensiveret trombocyttaggregation og en hæmmet fibrinolyse (nedsat t-PA- og forhøjet PAI-1-aktivitet).

Betydningen af fysisk aktivitet blev undersøgt hos den hypertensive i sammenligning med raske frivillige. Hos raske frivillige fandtes en forbedret fibrinolyse ved såvel let som maksimal fysisk aktivitet. Derimod udeblev den forventede øgning i fibrinolyse hos den hypertensive ved mild fysisk aktivitet, og sås kun ved maksimal fysisk aktivitet. Dette kan være et udtryk for endotheldysfunktion hos de hypertensive patienter, hvorved disse ikke øger deres fibrinolyse ved almindelig dagligdagsaktivitet, men via en reservekapacitet af t-PA stadig kan respondere på maksimal fysisk aktivitet.

Cigaretrykning medførte hos den hypertensive patient en yderligere øgning af den i forvejen forhøjede trombocyttaggregation.

Ved at undersøge effekten af fire forskellige grupper af antihypertensiva viste det sig, at den observerede øgede trombocyttaggregation og nedsatte fibrinolyse hos hypertensive til dels var reversibel, idet de observerede ændringer til dels blev korrigeret under behandling.

Cand.med. Martin Agge Nørgaard

forsvarede den 31.05.2002 sin afhandling "Direct bronchial artery revascularization in lung transplantation. Surgical, anatomical, physiological and clinical aspects".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Stig Haunsø.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Søren Aggesø og professor, overlæge, dr.med. Preben Kirkegaard.

Graden blev konfereret den 14.06.2002.

Biografi

Født 1964 på Frederiksberg. Cand.med. 1991 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: 1. reservelæge, Tjoraxkirurgisk Afdeling RT, Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen består af syv originalartikler og en sammenfattende redegørelse omhandlende kirurgiske, anatomiske, fysiologiske og kliniske aspekter af direkte bronkial arterie revascularisering (BAR) ved kliniske lungetransplantationer (LTx) udført på Rigshospitalet i København i perioden 1992-1998.

Ved påbegyndelsen af min forskningsaktivitet på dette område i 1995 var den tilgængelige litteratur om BAR ved LTx begrænset til fire originalartikler omfattende i alt 29 LTx-patienter. I perioden 1995-1998 er yderligere tre originalartikler om BAR ved klinisk LTx publiceret af andre forfattergrupper. Ved afslutningen af resultatindsamlingen (1998) var antallet af LTx-patienter med BAR på Rigshospitalet 66 DLTx, 27 SLTx, 11 HLTx og 1 BLTx. Fraset BLTx-patienten indgår samtlige patienter i større eller mindre omfang i originalartiklerne. De i afhandlingen indgående originalartikler har således i væsentlig grad bidraget til den internationalt tilgængelige viden om BAR ved LTx.

Forskningsaktiviteten koncentrerede sig om følgende emner: Udvikling af en sikker og pålidelig procedure for BAR ved LTx. Studier af bronkial-arteriernes anatomi i donorlungerne. Studier af revasculariseringens holdbarhed over tid. Studier af bronkialarteriernes flow volumen og flow-fordeling efter LTx med BAR. Studier af effekterne af BAR for bronkie-epitelet, herunder ciliernes slagfrekvens. Studier af de kliniske resultater efter LTx med BAR.

Dette resulterede i følgende hovedkonklusioner: BAR-teknikken udvikledes og tillod sikker, pålidelig og hos de fleste patienter komplet revascularisering af bronkialarterierne ved såvel dobbelt-, enkelt- og hjerte-lunge-transplantation. Den kirurgiske identifikation af bronkialarterierne var pålidelig, men en indlæringskurve kunne registreres. Bronkialarteriernes anatomi efter LTx med BAR blev beskrevet, og nomenklatur for de ikke tidligere kortlagte dele af bronkialarteriernes forgreninger blev udviklet. Arteria mammaria interna blev påvist at være en velegnet fødearterie med en 2-års holdbarhed på 100%. Forekomsten af arteriografisk påviselige bronkialarterier i denne observationsperiode forblev uændret hos nogle patienter, mens den tiltog hos andre. Bronkial-arterie-flow-værdier svarende til 0,2-1,9% af estimeret hjerte-minutvolumen blev påvist.

BAR havde ikke nogen påviselig indflydelse på cilieslagfrekvens eller cilietalet i bronkialepitel i transplanterede lunger. Lunge-epitel-metaplasti blev udelukkende fundet i transplanterede lunger uden BAR.

Sammenlignende studier af dobbeltlungetransplanterede patienter fra Rigshospitalet (med BAR) og bilateralt lunge-transplanterede patienter fra Stanford University (uden BAR) antydede at BAR muligvis udskyder tilkomsten af obliterativ bronkiolitis

Dobbelt lungetransplantation med BAR er et attraktivt alternativ til bilateral lungetransplantation uden BAR.

Cand.med. Karin Sundberg

forsvarede den 14.06.2002 sin afhandling "Aspects of early amniocentesis. A cytogenetic and clinical evaluation of the filter technique".

Handlingen blev ledet af klinisk lektor, overlæge, dr.med. Carsten Lenstrup.

Officielle opponenter var overlæge Connie Jørgensen, adm. overlæge Peter K.A. Jensen og klinisk lektor, overlæge, dr.med. Ann Tabor.

Graden blev konfereret den 20.06.2002.

Biografi

Født 1960 i Malmø. Cand.med. 1986 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: 1.-reservelæge, Føde- og Gynækologisk Afdeling Y på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Fostervandsprøver udtages sædvanligvis i 16. graviditetsuge med henblik på at afsløre alvorlige kromosomfejl hos fosteret. Svartiden er oftest 2-3 uger på grund af den tidskrævende celledyrkning. Fostervandsprøver kan godt udtages tidligere i graviditeten, men her er fostervandsmængden begrænset, og celledyrkningerne mislykkes i ca. 2% af tilfældene, hvis prøves tages før 13 uger, da koncentrationen af celler i fostervandet er lavere. Den alternative moderkageprøve udtages også tidligere i svangerskabet, men er oftere forbundet med prøvetagningsproblemer og diagnostiske vanskeligheder. Yderligere kan fostervandsprøver afsløre rygmarvs- og bugvæggsbrok ved måling af proteinstoffer i fostervandet, hvilket ikke er muligt på moderkagevæv.

Arbejdet omhandler en prøvetagningsteknik – filterteknikken – til udtagning af fostervandsprøver mellem 11 og 13 uger. Filterteknikken tillader, at fostervandet cirkuleres tilbage til fosterhulen gennem et filter, som opsamler cellerne fra fostervandet, mens prøvetagningen foregår. Her ved udtages en mindre mængde fostervand totalt, og en større mængde celler per ml. udtaget fostervand er til rådighed for celledyrkningen. Efter afprøvning af teknikken på abortpatienter, blev pilotstudier gennemført på gravide, som ønskede kromosomundersøgelse i graviditeten. Undersøgelserne viste, at et til formålet designet engangsudstyr kunne anvendes til formålet, og at cellekulturene fra 100 tidligere fostervandsprøver mellem 11 og 14 uger indeholdt flere cellekolonier, hvis filterteknikken blev anvendt sammenlignet med kontrolprøver fra de samme graviditeter. Der var ingen fejlslagne dyrkninger, og dyrkningstiden var i gennemsnit 8 dage. Blandt de første 249 tidligere undersøgelser var abortrisikoen og komplikationsraten tilsyneladende ikke større end forventet, og der var ingen diagnostiske fejl. Teknikken blev yderligere vurderet som opfølgning i graviditeter, hvor en moderkageprøve havde vist såkaldt mosaicisme, hvilket indikerer en øget risiko for at fosteret er sygt. 44 opfølgende prøver af denne type afklarede situationen diagnostisk, og disse gravide havde i gennemsnit svar på deres prøve, når de var 14 uger henne i graviditeten.

En mere grundig risikovurdering af den tidligere fostervandsprøve og filterteknikken blev foretaget som en lodtrækningsundersøgelse mellem tidlig filterfostervandsprøve og moderkageprøve. 1.160 gravide indgik i undersøgelsen, som viste meget høje succesrater vedrørende prøvetagningsteknikken og dyrkningen af de tidligere filterfostervandsprøver. Omstik var mere hyppigt blandt moderkageprøverne. Tillige vurderedes den diagnostiske sikkerhed ved de tidligere fostervandsprøver som meget høj.

Undersøgelsen blev imidlertid afbrudt, da der opstod

mistanke om en øget forekomst af klumpfodsdeformiteten *talipes equino varus* i fostervandsgruppen. Der var endvidere en høj forekomst af sivning af fostervand efter fostervandsprøverne, og dette øgede risikoen for klumpfod. Abortrisikoen var i samme størrelsesorden som efter moderkageprøven, men der var stor usikkerhed på dette resultat på grund af det relativt lille antal undersøgte. Kort efter publikationen af disse resultater i *The Lancet*, publiceredes resultaterne af en større canadisk lodtrækningsundersøgelse, hvor mere end 4.000 gravide havde fået foretaget almindelig fostervandsprøve henholdsvis 12 og 15 uger hene i graviditeten. Resultaterne af denne undersøgelse bekræftede nøje resultaterne af den aktuelle undersøgelse, idet de fandt en fuldstændig tilsvarende øget forekomst af klumpfodsdeformiteten og sivning efter de tidligere fostervandsprøver. Yderligere fandt de en øget abortrisiko ved de tidligere prøver.

Det måtte således konkluderes, at tidligere fostervandsprøver udtaget før 13. graviditetsuger i sig selv er uhenigtsmæssige uanset om filterteknikken anvendes eller ej.

Cand.med. Susanne Dam Poulsen

forsvarede den 16.08.2002 sin afhandling "Hematopoietic progenitor cells in HIV infection: Function and applications".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Niels Borregaard.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Hans Johnsen og overlæge, dr.med. Niels Obel.

Graden blev konfereret den 23.08.2002.

Biografi

Født 1967 i København. Cand.med. 1994 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Reservelæge, Neuromedicinsk Afdeling N, KAS Gentofte.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen er baseret på otte tidligere publicerede artikler og en oversigt.

Reduceret antal CD4+-celler er hovedårsag til immundefekten hos hiv-smittede. Hæmatopoietiske stamceller giver ophav til CD4+-celler, og afhandlingens formål var derfor at undersøge stamcellers funktion hos hiv-smittede samt mulighederne for at anvende stamceller i immunterapi eller genterapi til behandling af hiv-infektion. Stamcellefunktionen blev undersøgt i et prospektivt studie af hiv-smittede, der startede antiretroviral behandling med HAART. Sammenlignet med raske fandtes nedsat stamcellefunktion, som var reversibel under behandling. Stamceller hos hiv-smittede er derfor egnede til immun- eller genterapi. Hos hiv-negative spædbørn med hiv-smittede mødre var stamcellefunktionen reduceret med nedsat dannelse af CD4+-celler i thymus til følge tydende på, at hiv-replikation ikke er den direkte årsag til nedsat stamcellefunktion.

Til genterapi er der behov for at øge antallet af stamceller. Stamcellemobilisation med granulocyte colony-stimulating factor (G-CSF) blev undersøgt. Når hiv-smittede fik G-CSF, steg antallet af CD34+ celler signifikant. For at undersøge, om G-CSF kunne anvendes som immunterapi hos hiv-smittede, blev 30 hiv-smittede undersøgt i et placebo-kontrolleret studie, hvor G-CSF/placebo blev givet i 12 uger. En forbigående stigning i CD4-tallet blev fundet i G-CSF-gruppen. Endelig blev transduktion af stamceller med

en retroviral vektor undersøgt. For at øge transduktionseffektiviteten bliver præstimulation anvendt. Præstimulation er ofte forbundet med uddifferentiering af stamceller. To cytokiner SCF og FLT3 ligand blev sammenlignet, og FLT3 ligand resulterede i samme transduktionseffektivitet som SCF, men var overlegent hvad angår evnen til at bevare stamceller med potentiale for at differentiere til CD4+-celler.

Sammenfattende konkluderes, at der er en funktionel defekt i stamceller hos hiv-smittede. Defekten er reversibel ved effektiv antiretroviral behandling, og stamceller er derfor egnede til immun- eller genterapi. G-CSF kan anvendes til mobilisering af CD34+-celler, men antallet af stamceller, der kan differentiere til CD4+-celler, stiger ikke. G-CSF medfører også stigning i CD4-tallet, hvilket gør G-CSF til en mulig immunterapi til hiv-smittede. Endeligt kan stamceller transduceres ved hjælp af en retroviral vektor. Udvikling af stamcellegenterapi til behandling af hiv er derfor en mulighed på sigt, men yderligere forskning i mobilisering og stimulering af stamceller med cytokiner er nødvendigt.

Cand.med. Michael E. Røder

forsvarede den 04.10.2002 sin afhandling "Hyperproinsulinemia in type 2 diabetes mellitus. Implications of phenotype characteristics and the genetic background".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Niels Juel Christensen.

Officielle opponenter var professor, overlæge, dr.med. Ole Schmitz og professor, overlæge, dr.med. Sten Madsbad.

Graden blev konfereret den 09.10.2002.

Biografi

Født 1961 på Søborggård. Cand.med. 1988 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: 1.-reservelæge, Endokrinologisk Klinik på Hvidovre Hospital.

Disputatsarbejdet

Disputatsarbejdets formål var at karakterisere det proinsulin immunreaktive materiale (PIM) i plasma hos mennesker samt undersøge eventuelle sammenhænge mellem forhøjet PIM og forskellige karakteristika af type 2-diabetesfænotypen og den genetiske baggrund for sygdommen.

Disputatsarbejdet udgår fra Steno Diabetes Center i Gentofte og University of Washington, Seattle, USA, og baseres på otte originalarbejder.

Forhøjet fasteniveau af proinsulin-immunreaktivitet (PIM) i plasma er karakteristisk ved type 2-diabetes. Sammensætningen af PIM er heterogen: des(31,32)-proinsulin, intakt proinsulin og des(64,65)-proinsulin. Relativt øget PIM ser ud til at være en tidlig begivenhed i udviklingen af type 2-diabetes, hvor dette kan ses flere år før diagnosen stilles.

Der bør skelnes mellem absolutte niveauer af PIM og relative PIM-niveauer i forhold til insulin-immunreaktivitet (IRI). Medens absolutte koncentrationer af PIM korrelerer til graden af insulinresistens som faste IRI, findes faste PIM/IRI ratio ikke at korrelere til insulinresistens. Dette indikerer, at insulinresistensen og adipositas som "drive-mekanismer" over for den pankreatiske B-celle ikke har selvstændig betydning for ændring i proinsulinprocesseringen.

Aldringsprocessen og type 2-diabetes har flere glukose-

metaboliske fællestræk. På trods af dette fandtes PIM eller PIM/IRI ikke at være forskellige mellem yngre og ældre individer. Induceret hyperglykæmi hos normale gav ikke uforholdsmæssigt høje niveauer af PIM. Når type 2-diabetes er udviklet, korrelerer PIM/IRI til graden af hyperglykæmi. Imidlertid tyder data på, at PIM/IRI er relateret til sværhedsgraden af diabetes, snarere end en direkte effekt af et forhøjet glukoseniveau. PIM/IRI ved type 2-diabetes er tæt korreleret til graden af nedsat insulinsekretorisk kapacitet, målt som det akutte respons til *i.v. arginin* ved maksimalt glukosepotentieringsniveau. Hos førstegrads-slægtninge og diskordante monozygote tvillinger til type 2-diabetes-patienter fandtes normale PIM-niveauer, støttende at hyperproinsulinæmi er relateret til sygdomsprocessen og ikke et genetisk træk.

En mutation i proinsulingenet bevirker en svær ned-sættelse af konverteringen af proinsulin fandtes ikke associeret med glukoseintolerance eller type 2-diabetes. Hos en familie med Arg⁶⁵ → His-mutationen sås alle afficerede medlemmer at have normal glukosetolerance, på trods af at 98-99% af IRI bestod af mutant proinsulin med en markant lavere biologisk aktivitet end insulin. At 'lette det sekretoriske pres' på B-cellerne hos type 2-diabetikere med somatostatinstatin sænkede PIM/C-peptid ratio, men blev ikke normaliseret. Dette støtter, at relativ hyperproinsulinæmi ved type 2-diabetes påvirkes af kronisk forøget sekretorisk 'demand' på B-cellerne.

Der er associationer mellem forhøjet PIM og lipider og fibrinolytiske abnormiteter hos individer med forskellige grader af glukosetolerance. Dog er der i øjeblikket ingen data, som støtter, at proinsulin og dets intermediære produkter har en selvstændig rolle for den øgede risiko for kardiovaskulær sygdom ved glukoseintolerance og type 2-diabetes.

Göran Rådegran, MD

forsvarede den 18.10.2002 sin afhandling "Human Skeletal Muscle Hyperaemia: its Magnitude and Regulation during Exercise".

Handlingen blev ledet af docent, phil.dr. Hans Vilhardt.

Officielle opponenter var professor Janice Marshall og klinisk lektor, overlæge, dr.med. Jens Bülow.

Graden blev konfereret den 31.10.2002.

Biografi

Født 1964 i Stockholm, Sverige. Master of Science Engineering Physics, Chalmers University of Technology, Göteborg, 1990 og Medical Doctor (MD), Lunds Universitet, 2001.

Disputatsarbejdet

The present doctoral thesis from the University of Copenhagen was carried out at the Copenhagen Muscle Research Centre (CMRC), Rigshospitalet. The thesis was funded by a grant awarded to CMRC by the Danish National Research Foundation. The writing of the thesis was supported by CMRC and the Danish Heart Foundation. The publication was supported by CMRC and the Danish Medical Association fund, Lægeforeningens forsikringsfond.

Skeletal muscle perfusion may during exercise increase more than 50 fold, which puts a major demand on the regulatory mechanisms that match oxygen delivery to consumption in working skeletal muscle. The thesis shows that arterial inflow increases at the initiation of dynamic exer-

cise, in relation to the intensity, in a 1, 2, or 3-phasic exponential pattern, which may indicate that a series of control mechanisms interact to modulate the response, and that the inflow is intermittent during dynamic exercise. The results indicate that muscle mechanical factors initiate the first hyperaemic phase to be enhanced within the 2nd to 4th contraction by skeletal muscle vasodilatation, with the blood pressure as a superimposed modulating factor. Vasoactive substances thereafter additionally increase skeletal muscle perfusion to a more stabile magnitude during the 2nd (>4s) to 3rd (>30s) hyperaemic phase. The results furthermore indicate that adenosine and/or adenosine-nucleotides are released or produced in the skeletal muscle interstitium potentially to modulate skeletal muscle hyperaemia in relation to the exercise intensity. This was supported by that theophylline-induced adenosine receptor blokade during sub-maximal exercise reduced hyperaemia with ~20%, and that arterial infusion of adenosine increased arterial inflow, regarding the temporal and magnitude of response, as that which is observed during exercise. Inhibition of nitric oxide synthase by N^G-monomethyl-L-Arginine, which reduces limb blood flow at rest with ~50%, had furthermore no effect on exercise hyperaemia. This imply that NO released from the endothelium, skeletal muscle, and/or nerves, do not play an obligatory role for exercise hyperaemia. The results also show that maximal perfusion in human skeletal muscle may be ~30% higher than previously estimated with a magnitude of ~250 ml/min/100g muscle, and that the femoral arterial diameter do not compromise peak muscle perfusion during one-legged, dynamic, knee-extensor exercise. The thesis thereby highlights the major demands that peripheral blood flow sets on the cardiovascular system, both in healthy humans and in patients with cardiovascular disease.

Cand.med. Charlotte Astrid Russell

forsvarede den 22.02.2002 sin afhandling "Alloreactivity and the Predictive Value of Anti-Recipient Specific Interleukin 2 Producing Helper T Lymphocyte Precursor Frequencies for Alloreactivity after Bone Marrow Transplantation".

Handlingen blev ledet af professor, dr.med. Arne Svejgaard.

Officielle opponenter var docent, dr.med. Mogens H. Claësson og lektor, overlæge, dr.med. Hans E. Johnsen.

Graden blev konfereret den 11.03.2002.

Biografi

Født 1964 i Glostrup. Cand.med. 1991 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Reservelæge ved Medicinsk Afdeling B, Frederiksberg Hospital.

Disputatsarbejdet

Doktorafhandlingen består af 6 artikler og en oversigt.

Allogen knoglemarvstransplantation (KMT) er en behandling, som kan helbrede ellers dødeligt forløbende sygdomme. Den hyppigste indikation for KMT er malign hæmatologisk sygdom. Donorens reaktivitet mod patienten er af stor betydning for forløbet efter KMT. Denne alloreaktivitet kan vise sig som graft-versus-host-sygdom (GvH) og graft-versus-leukæmi (GvL)-effekt. Svær GvH kan være dødelig, mens GvL-effekten ofte er den helbredende faktor. T-lymfocytter er vigtige effektorceller ved GvH og GvL. Ved recidiv af malign lidelse efter KMT kan donor-

leukocyt-infusion (DLI) inducere varig remission. I afhandlingen indgår resultaterne af de første patienter behandlet med DLI på Rigshospitalet.

Afhandlingen omhandler *in vitro* bestemmelse af frekvensen af interleukin 2-producerende hjælper T-lymfocytforstadier (HTLp) bestemt ved limiting dilution-analyse i GvH-retningen. Metoden blev optimeret, fejlkilder minimeret, og reproducerbarheden sikret. Herefter blev den prædiktive værdi af HTLp-frekvenserne ved KMT undersøgt. For transplantation mellem vævstypidentiske søskende var der en tendens til en større risiko for akut GvH grad \geq II og en signifikant større risiko for kronisk GvH for par med høje HTLp-frekvenser. Disse par havde en signifikant lavere risiko for tilbagefald af sygdom, en bedre overlevelse og leukæmifri overlevelse. For transplantation mellem vævstypematched ubeslægtede og delvist vævstypematched beslægtede var der en signifikant større risiko for akut GvH grad \geq II og en tendens til større procedurerelateret mortalitet for par med høje HTLp-frekvenser. Der var ingen signifikante forskelle med hensyn til kronisk GvH, risiko for tilbagefald, overlevelse og leukæmifri overlevelse. Analyse af alle KMT-par viste signifikant større risiko for akut GvH grad \geq II og procedurerelateret mortalitet for par med HTLp-frekvenser $>1:100.000$ og der var en tendens til større risiko for tilbagefald ved HTLp-frekvenser $<1:400.000$. HTLp-frekvenser synes at have en prædiktiv værdi for klinisk betydningsfulde forskelle i alloreaktivitet. Bestemmelsen kan have værdi for donorudvælgelse, valg af transplantatets sammensætning, styring af eventuel DLI efter KMT og styring af den immunsupprimerende medicin, som gives efter transplantationen.

Cand.med. Katja Christina Vogt

forsvarede den 07.11.2002 afhandlingen "Implementation of intravascular ultrasound in vascular surgery".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Torben V. Schroeder.

Officielle opponenter var professor Hero van Urk og lektor, overlæge, dr.med. Michael Bachmann Nielsen.

Graden blev konfereret den 22.11.2002.

Biografi

Født 1963 i Gentofte. Cand.med. 1990 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: 1.-reservelæge. Karkirurgisk Afdeling RK, Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen er udformet som 8 publicerede artikler og en sammenfattende redegørelse. Studierne er gennemført på Karkirurgisk Afdeling, Rigshospitalet, samt Malmø.

Intravaskulær ultralyd (IVUS) er en nyere undersøgelsesmetode, der muliggør fremstilling af blodkars indre overflade og karvæggens opbygning. Den er udviklet i takt med at flere karkirurgiske indgreb bliver udført med endovaskulære metoder, hvilket skærper kravene til kontrolmetoder, da karrene ikke er blotlagte.

Apparatet består af en højfrekvent ultralyd transducer placeret i spidsen af et kateter, der kan indføres i karrene enten perkutant eller peroperativt. Vi sammenlignede IVUS med histologisk undersøgelse, arteriografi, og anvendte metoden til kontrol af endovaskulære og kirurgiske indgreb.

IVUS var arteriografien overlegen til vurdering af

hæmodynamisk betydende stenoser, og IVUS-fundene var i modsætning til arteriografifundene relateret til holdbarheden af PTA, hvilket indikerer at brugen af IVUS som kontrolprocedure kunne forbedre holdbarheden af PTA. Herudover kunne IVUS beskrive effekten af PTA og stentlæggelse og relatere disse til de morfologien af de arteriosklerotiske forandringer. Ved transfermoral endoproteseanlæggelse kunne IVUS vurdere forankringen af graften, hvorved lækager blev afsløret og kunne udbedres under samme indgreb. Vi påviste at IVUS kunne afsløre efterladt materiale efter trombendarrektomi, hvilket kunne nedsætte antallet af tidlige okklusioner efter dette indgreb. Endelig kunne IVUS undersøgelse af donor-iliacaarterien ved femoro-femoral-cross over bypass prædikere, hvilke patienter der ville udvikle steal-fænomen.

Vi kunne således påvise flere områder, hvor anvendelsen af IVUS potentielt kunne forbedre de karkirurgiske indgreb.

Cand.med. Allan Meldgaard Lund

forsvarede den 29.11.2002 sin afhandling "Biochemical and molecular genetic studies of osteogenesis imperfecta".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Ole Siggaard Andersen.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Jens Vuust og professor, dr.med. Niels Tommerup.

Graden blev konfereret den 09.12.2002.

Biografi

Født 1962 i Hellerup. Cand.med. 1989 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Afdelingslæge, Klinisk Genetisk Afdeling, Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Biokemiske og molekylær-genetiske studier ved osteogenesis imperfecta (OI).

Doktordisputatsen baserer sig på 10 tidligere publicerede artikler og en oversigt.

Vi ønskede at etablere en biokemisk analyse for OI med henblik på dels at karakterisere proteinkemiske og molekylær-genetiske abnormiteter ved OI og korrelere dem med de kliniske manifestationer af OI dels at forbedre genetisk rådgivning og prænatal diagnostik for OI. SDS-PAGE af kollagen I var en brugbar test for OI med to hovedgrupper af kollagen I-defekter, en kvantitativ og en kvalitativ. Kliniske fund og prognose var forskellige i de to grupper og foreslås at danne basis for en ny OI-klassifikation. Hos patienter med en kvalitativ kollagen I defekt fandt vi heterozygoti for 30 mutationer, fortrinsvis medførende substitution af glycin i α -kæderne af kollagen I. Vore data underbygger, at OI hos vesteuropæiske patienter er forårsaget af dominant-negative mutationer. Ca. 1/3 af alle substitutioner er rekurrense og ikke alle med OI har "private" mutationer. Jo mere C-terminalt en substitution er placeret, desto sværere er fænotypen. For nogle substitutioner er fænotypen dog relateret til bestemte regioner langs α -kæderne. Udover positionen og arten af substitutionen vil fænotypen afhænge af mosaikisme, α -kæde-støkiometri og flere andre faktorer af betydning for interaktionen af kollagen I med den extracellulære matrix. For den enkelte patient er der således ikke umiddelbart nogen klinisk brugbar korrelation mellem mutationsfund og fænotype. De protein-kemiske konsekvenser af en COL1A1 eller COL1A2 mutation inkluderer øget posttranslational modifikation, nedsat

termo-stabilitet, intracellulær retention og nedsat sekretion af kollagen I, men ingen enkel protein-kemisk aberration korrelerede med fænotypen. Vi fandt, at dentinogenesis imperfecta er markør for kvalitativt abnormt kollagen I. Vi fandt mosaikisme hos 20% af forældre til børn med OI. Mosaikisme er ansvarlig for gentagelse af OI og for varierende fænotype mellem forældre og børn med OI, hvilket er betydningsfuldt for den genetiske rådgivning. Vi viste, at familiemedlemmer med samme mutation kan have forskellige fænotyper, hvilket der skal tages højde for ved genetisk rådgivning. Vi udførte prænatal diagnostik for OI type II, III, og IV i otte tilfælde og proteinkemisk/molekylær baseret prænatal diagnostik er nu mulig. Prænatal diagnose af OI type I er vanskelig, og en test for reduceret kollagen mængde/mRNA fra korion villus biopsi er ønskelig. Der er etableret et internationalt konsortium for at registrere nye kollagen-mutationer, og dette er et vigtigt redskab for at muliggøre en mere fuldstændig fænotype/genotype-korrelation. Mekanismerne, der leder til ændringerne i struktur og integritet af OI-knoglevæv, er fortsat ukendte, og vi foreslår, at fremtidig forskning i højere grad fokuserer på klinisk og protein-kemisk patologi.

Cand.odont. Poul Suadicani

forsvarede den 30.10.2002 sin afhandling "Identification of risk factors mediating the excess risk of ischaemic heart disease in low social classes".

Handlingen blev ledet af professor, dr.med. Merete Osler.

Officielle opponenter var professor, overlæge, dr.med. Marianne Schroll og professor, overlæge, dr.med. Henrik Toft Sørensen.

Af tilhørerne opponerede cand.med. Claus Groth.

Graden blev konfereret den 11.12.2002.

Biografi

Født 1953 i København. Cand.odont. 1977 ved Tandlægehøjskolen i København. Nuværende stilling og ansættelsessted: Forskningsansvarlig seniorforsker ved Arbejds- og Miljømedicinsk Klinik, Bispebjerg Hospital.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen er baseret på 7 originalarbejder fra Copenhagen Male Study publiceret i perioden 1992-2001.

Afhandlingens hovedformål var – på en mere systematisk vis end det tidligere var gjort – at identificere risikofaktorer, som potentielt kunne forklare, hvorfor risikoen for iskæmisk hjertesygdom (IHS) steg med faldende socialklasse. Afhandlingen er baseret på data fra Copenhagen Male Study, en kohorte etableret i 1970-71 med mere end 5.000 erhvervsaktive mænd i alderen 40 til 59 år. Kohorten genundersøgte i 1985-86 med etablering af en ny baseline med mere omfattende information om deltagerne. Mere end 3.000 overlevere deltog. Kohorten er fra starten fulgt gennem registre (Hjerteregistret, Landspatientregistret, Dødsårsagsregistret).

I en prospektiv undersøgelse med udgangspunkt i 1970-71-baseline kunne det vises, at der var en klar social gradient i risiko for IHS, og at sociale forskelle i rygning ikke bidrog til forklaringen. Dette resultat blev senere valideret ved hjælp af serumcotininanalyser (1985-86-data). Heller ikke andre etablerede risikofaktorer for IHS som forhøjet blodtryk og det aktuelle fysiske aktivitetsniveau i fritiden var væsentlige forklarende faktorer.

I en række prospektive undersøgelser med udgangspunkt i 1985-86-baseline identificeredes nye, biologisk plausible, risikofaktorer, som bidrog stærkt til forklaringen af den sociale gradient: langvarig erhvervs-mæssig eksponering for lodderøg, ingen indtagelse af vin eller spiritus, lavt serum-selenniveau, lav fysisk aktivitet i fritiden (som midaldrende) og højt blodtryk (ligeledes som midaldrende). Sammen med klassiske risikofaktorer forklarede disse faktorer mere end 70% af den sociale ulighed. Et særligt væsentligt fund var, at sammenhængen mellem socialklasse og IHS var stærkt afhængig af ABO-blodtype: Kun hos mænd med blodtype O var der overordnet en social gradient for IHS, en sammenhæng der ikke tidligere er påvist. Perspektiverne af alle disse fund diskuteres.

Doctores philosophiae

Lektor, ph.d. Hans Bonde

forsvarede den 14.12.2001 sin afhandling "Niels Bukh – Danmarks store ungdomsfører – En politisk ideologisk biografi".

Handlingen blev ledet af dekan John Kuhlmann Madsen.

Officielle opponenter var forskningschef, dr.phil. Joh T. Lauridsen, Det Kongelige Bibliotek og lektor, dr.phil. Henrik S. Nissen.

Af tilhørerne opponerede professor Göran Dahl, Lund, Kai Aalbæk Nielsen, Henrik Lundbak, Susanne Knudsen, Bo Warming, Steen Andersen og Poul Andersen.

Graden blev konfereret den 05.02.2002.

Biografi

Født 1958 i Hvidovre. Cand.phil. 1987 i historie ved Københavns Universitet. Nuværende titel og ansættelsessted: Professor i Idrætshistorie ved Institut for Idræt.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler den internationalt kendte gymnastikpædagog Niels Bukhs (1880-1950) dramatiske liv og hans internationalt banebrydende mandeæstetik. Niels Bukh var en fascinerende og sammensat figur. Han udviklede en frigørende mandeæstetik, men fortolkede den inden for autoritære pædagogiske og politiske rammer. Han blev et af det tyvende århundredes største danske nationalsymboler, men han samarbejdede med tyskerne under krigen for at få kontrol over hele den danske ungdomskultur. Hans personlige akilleshæl var hans homoseksualitet, som hans politiske modstandere forsøgte at bruge imod ham. Bukhs gymnastik repræsenterede det sidste store forsøg på at bremse den angelsaksiske sports frembrusen på et tidspunkt, hvor også amerikanske sportsgrene vandt frem overalt i verden. F.eks. arbejdede han på at erstatte Pierre de Coubertins olympiske lege med store internationale folkefester med gymnastikken – ikke mindst hans egen – som centralt ritual.

Lektor, mag.art. Arne Søby Christensen

forsvarede den 07.06.2002 sin afhandling "Cassiodorus, Jordanes and the History of the Goths. Studies in a Migration Myth".

Handlingen blev ledet af prodekan Thorkil Damsgaard Olsen.

Officielle opponenter var dr. Ian N. Wood og professor dr.phil. Niels Lund.

Graden blev konfereret den 21.06.2002.

Biografi

Født 1945 i København. Mag.art. 1975 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Lektor ved Institut for Historie, Københavns Universitet.

Disputatsarbejdet

Jordanes hævder i sit skrift om goternes historie (*Getica*) fra 551, at han bygger sin beretning på den græsk-romerske litteratur og på en levende gotisk tradition – *carmina prisca* – om folkets fortid. Han gør endvidere opmærksom på, at *Getica* er en forkortet udgave af Cassiodors nu tabte Goterhistorie. Derfor kan han berette en meget lang historie, der tager sit udgangspunkt i udvandringen fra øen Scandza (Sverige) i 1940 f.Kr. Disputatsen er en undersøgelse af, om Jordanens *Getica* kan bære den store tiltro til indholdet, som man normalt har til det på trods af, at forskningen specielt i det seneste halve århundrede har påvist adskillige a-historiske elementer i skriftet. Undersøgelsen viser, at den levende gotiske tradition, i virkeligheden stammer fra den græsk-romerske litteratur. Goterne selv kendte ikke til deres fortid, og romerne fik først kendskab til dem i midten af 3. århundrede e.Kr. Da romerne begyndte at interessere sig for goternes oprindelse i forbindelse med deres indvandring i riget i 370'erne, måtte de bl.a. gribe til Bibelens beretninger for at finde folkets fortid. Det påvises ud fra analyser af *Geticas* beretninger om Amalergenealogien, Ermanarisk folkeslagsliste, goternavnens historie, folkeslagslisten på Scandza, samt selve oprindelseshistorien, at alt dette beror på lærde konstruktioner formentlig foretaget af Cassiodor. Han havde fundet og bearbejdet sine oplysninger i den antikke litteratur om andre folks historie. Han skrev sin Goterhistorie på opfordring af goterkongen Theoderik den Store, fordi denne havde brug for at give sit folk en glørværdig fortid, der kunne overgå romernes egen. Den lærde Isidor af Sevilla kendte således intet til den tidligere gotiske historie. *Getica* kan derfor ikke anvendes som kilde til en folkevandrings historie. Den kan udelukkende bruges som kilde til den tid, hvori den er blevet til, og den kan dermed bl.a. vise hvor langt forfatterne var villige til at gå for at give goterne en glørværdig forhistorie. Vores forståelse af den senromerske historiografi og af folkevandringerne historie må derfor revideres.

Mag.art. Arne Poulsen

forsvarede den 14.10.2002 sin afhandling "Udvikling, risiko og modernitet".

Handlingen blev ledet af dekan John Kuhlmann Madsen.

Officielle opponenter var professor, mag.art. Hans Vejleskov og lektor, dr.phil. Sven Mørch.

Af tilhørerne opponerede professor Per Schultz Jørgensen og cand.psych. Inger Bernth.

Graden blev konfereret den 05.11.2002.

Biografi

Født 1946 i Odense. Mag.art. 1974 i psykologi ved Aarhus Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Lektor ved Institut for Psykologi, Københavns Universitet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen består af en flerhed af arbejder, der er sammenfattet i en bog.

Der argumenteres i afhandlingen for følgende konklusion: Sædvanligvis dannes menneskelige færdigheder i de kontekster, hvor de skal bruges. Færdighedsudviklingen er en sidegevinst af deltagelsen i disse kontekster. I moderniteten flyttes reproduktionen af menneskelige færdigheder i stigende grad ud af disse kontekster og over i kontekster, der har færdighedsudvikling som det primære mål. Dette er ikke en tilfældig egenskab ved moderniteten, men en afgørende egenskab.

Denne delvise flytning af færdighedsudviklingen fra konkrete læringsrum til abstrakte læringsrum ledsages af en række af andre ændringer, der alle beskrives nærmere. Disse ændringer har positive og negative konsekvenser. De udviklingsoptimistiske modernitetsteorier fremstiller det, som om vi kan – og bør – omstille os helt til de abstrakte læringsrum. De udviklingspessimistiske teorier fremstiller det, som om omstillingen til det moderne primært er en deformation af det menneskelige. De to typer af teorier har fat i hver sin ende af sandheden – og de tager fejl på hver sin måde.

Grundlæggende dele af den menneskelige færdighedsudvikling hører hjemme i de konkrete læringsrum, der her kaldes beskyttet deltagelse. Risikoen i det moderne består ikke blot af drivhuseffekt og forurening, men også af den forkvakling af den menneskelige færdighedsudvikling, der finder sted, når betingelserne for den beskyttede deltagelse forringes. Under idéelle betingelser er færdighedsudviklingen i de abstrakte læringsrum ikke en erstatning af den konkrete færdighedsudvikling, men et supplement.

Mag.art. Esther Fihl

forsvarede den 26.09.2002 sin afhandling "Exploring Central Asia – Collecting Objects and Writing Culture from the Steppes to the High Pamirs 1896-1899".

Handlingen blev ledet af dekan John Kuhlmann Madsen.

Officielle opponenter var direktør, dr.phil.habil. Claus-Peter Haase og lektor dr.phil.habil. Wolfgang Scharlipp.

Af tilhørerne opponerede professor Kirsten Hastrup.

Graden blev konfereret den 05.11.2002.

Biografi

Født 1953 på Højslev Lie. Mag.art. 1983 ved Aarhus Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Lektor ved Institut for Arkæologi og Etnologi, Københavns Universitet.

Disputatsarbejdet

Det er afhandlingens mål ud fra et etnografisk synspunkt at fremlægge og analysere det efterladte materiale fra 1. og 2. danske Pamirekspedition, som fandt sted 1896-1897 og 1898-1899.

Materialet rummer det ældste danske materiale indsamlet blandt nomader og består blandt andet af ca. 700 genstande hjembragt til Etnografisk Samling, Nationalmuseet. De nedskrevne beretninger og indsamlede genstande er imidlertid ikke alene inddraget i relation til at belyse sociale og kulturelle aspekter af livet blandt den gruppe af centralasiater, om hvem teksterne er forfattet, og blandt hvem genstandene er indsamlede, men anvendes i analysen tillige til at belyse den specifikke tid og det særlige akademi-

ske miljø i Europa, hvorfra ekspeditionerne udgik. I afhandlingen redegøres for de praktiske situationer, i hvilke de danske opdagelsesrejsende arbejdede med at indsamle genstande og informationer, mens de rejste rundt i et område af Centralasien under hastig politisk og kulturel forandring. På stepperne mellem Det Kaspiske Hav i vest og den kinesiske grænse i det bjergrige Pamir i øst ekspanderede en hastigt voksende Zar-russisk kolonimagt, der siden 1870'erne gradvist havde gjort khanatet i Khiva og emiratet i Bukhara til vasalstater, mens dele af det øvrige område allerede i to-året forinden var blevet underlagt direkte russisk militær administration. Syd for denne region ekspanderede i Hindu Kush et konkurrerende imperium. Det drejede sig om Britisk Indien, der her i slutningen af 1800-tallet også søgte at gøre sin indflydelse gældende i Afghanistan. Denne stormagtspolitiske situation prægede i høj grad ekspeditionernes arbejdsbetingelser. Gennem indgående analyser af de rige tekniske detaljer i de indsamlede genstande, påvises det, at genstandene i sin tid blev udvalgt og klassificeret af indsamleren og museet på basis af en akademisk strategi udsprunget af en ganske bestemt faglig etnografi-opfattelse, som var trådende i 1890'erne. Man mente således, at det var muligt på baggrund af genstande alene at henføre de centralasiatiske folkeslag til et bestemt kulturelt "standpunkt" blandt alle verdens folkeslag. Dette kunne ske gennem en definition af kompleksitetsgraden ved de teknikker, der var anvendt i genstandenes fremstilling og dekoration. Derfor blev genstande generelt betragtet som de mest objektive midler til studiet af de kulturtrin, som historien tavst forbigår.

I afhandlingen analyseres, hvorledes ekspeditionsdeltagerne gennem skriftlig fremstilling og indsamling af genstande formidlede deres erfaringer med det praktiske liv i 1890'ernes Centralasien og iscenesatte centralasiaterne for et europæisk/dansk publikum af læsere og museumsgængere. Fokus er på det komplekse samspil mellem på den ene side produktionen af disse repræsentationer og på den anden side de fire danske opdagelsesrejsendes sociale sfærer. Teoretisk indskrives afhandlingen sig i den antropologiske repræsentationsdebat. Som et stykke vidensantropologi sigter den på at dokumentere og give plads for en generel indsigt i den måde og de betingelser, hvorunder materiale og oplysninger af etnografisk karakter kan være indsamlet og produceret.

Afhandlingen er blevet til med støtte fra Carlsbergfondet og indgår i fondets publikationsserie om Dansk Nomadeforskning. Det danske resumé er trykt med støtte fra Statens Humanistiske Forskningsråd.

Doctores scientiarum

Jens Perch Nielsen

forsvarede den 18.01.2002 sin afhandling "Smoothing and Prediction with a view to Actuatial Science, Biostatistics and Finance".

Handlingen blev ledet af institutleder Christian Berg.

Officielle opponenter var professor Dag Tjøstheim, Matematisk Institut, Universitetet i Bergen og docent, dr. Martin Jacobsen, Afdeling for Statistik og Operationsanalyse.

Af tilhørerne opponerede professor Michael Sørensen.

Graden blev konfereret den 24.01.2002.

Biografi

Født 1963 i København. Cand.act. 1988 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Director of Research, Royal & SunAlliance, EMEA.

Disputatsarbejdet

Disputatsen omfatter 22 videnskabelige artikler inden for forsikringsmatematik, biostatistik og finansiering. Et af hovedtemaerne er anvendelsen af udglatningsmetoder ved estimation i en lang række situationer og hvorledes man får den bedst mulige prediktion for en given udglatningsmetode. Afhandlingen omhandler nogenlunde lige dele teoretiske metodeudviklende artikler og artikler, der anvender metoderne i praksis.

Arbejdet med disputatsen har kun været muligt takket være støtten fra Bergiafonden.

Peter Vestergaard

forsvarede den 15.02.2002 afhandlingen "Vegetations- og jordbundsstudier på danske strandenge – en sammenfattende redegørelse for tidligere studier".

Handlingen blev ledet af institutleder Øjvind Moestrup.

Officielle opponenter var professor Germund Tyler, Ekologihuset, Lunds universitet og direktør Arne Jensen, Danmarks Jordbrugsforskning.

Graden blev konfereret den 19.02.2002.

Biografi

Født 1940 i Nakskov. Cand.scient. 1969 i biologi ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Lektor ved Botanisk Institut, Københavns Universitet.

Disputatsarbejdet

Disputatsen består af en sammenfattende redegørelse samt tre artikler og en monografi publiceret i internationale tidskrifter (publikation I-IV). Desuden indgår en række kapitler i en bredere, dansksproget publikation, der sammenfatter vor nuværende viden om danske strandenge, og som bygger dels på publikation I-IV dels på andre publikationer af doktoranden dels på andre forskeres arbejder.

Disputatsarbejdet beskæftiger sig med forhold, der har særlig betydning for vegetationens sammensætning og jordbundens karakteristika på strandengene. I en bredt anlagt undersøgelse af strandengene i Sydøstdanmark påvises det, at de vigtigste faktorer er terrænhøjden og den landbrugsmæssige udnyttelse af strandengene, især græsning og høslæt. Vegetationen på de undersøgte strandenge er blevet dokumenteret ved hjælp af vegetationskort, der vil kunne danne grundlag for senere repetitive studier med det formål at konstatere vegetationsændringer, der måtte forårsages af udefra kommende påvirkninger, f.eks. stigning af havets vandspejl.

Med stigende terrænhøjde aftager oversvømmelsesvarigheden og -frekvensen ved højvande, og samtidig forøges den relative indflydelse af det lokale klima. Som resultat af disse modsatrettede tendenser udvikles der dels en ensrettet hydrologisk gradient op gennem strandengen og dels en fordeling af jordbundens salinitet, der udviser de højeste værdier omkring et niveau ca. 1/3 oppe på strandengen.

Det påvises, at antallet af arter i strandengens plante-samfund forøges med stigende terrænhøjde såvel på græssede som på ugræssede strandenge, men at det generelt er lavere på ugræssede lokaliteter. Gennem de senere årtier har græsningen generelt været aftagende, især på de små

lokaliteter. Når græsningen ophører ændres vegetationens sammensætning gradvist, ligesom ophobningen af dødt organisk materiale forøges.

Et eksperimentelt studie af høslæt viser, at en vegetation på en ikke tidligere udnyttet strandeng, som er under fortsat succession imod et subklmaks, gennem dette indgreb kan føres tilbage i retning af tidligere successionstrin. Undersøgelsen påviser, at vegetationens resistens over for slæter højere på strandengens øvre del end på strandengens nedre del.

Ved analyse af sæt af jordprøver udtaget tilfældigt inden for arealer med ensartet vegetation (lokale plantesamfund) påvises det, at værdierne for en række kemiske og fysiske jordbunds faktorer inden for det enkelte plantesamfund udviser normalfordeling, og at jordbundsforholdene derfor, inden for en vis bredde af tilfældig variation, er ensartede fra sted til sted. Dette bekræfter den generelle hypotese, at der er specifik sammenhæng mellem et områdes artssammensætning og omverdensforhold. Den påviste normalfordeling lægges til grund for en protokol til forbedret prøvetagning ved jordbundsundersøgelser på strandenge.

Det påvises, at jordbundens organiske horisont med stigende terrænhøjde ændrer karakter fra sediment over tørv til muld. Det organiske materiales evne til at binde tungmetaller udnyttes i en sammenlignende analyse af to kystlaguner, hvor der sandsynliggøres en sammenhæng mellem tungmetalindholdet i strandengens jordbund på et hydrografisk veldefineret niveau, f.eks. middelvandstand, og tungmetalindholdet i havvandet. Den indicerede sammenhæng peger på analyse af strandengsjord som hjælpemiddel i forbindelse med lokalisering af tungmetaludledning til havmiljøet.

Thomas Scheike

forsvarede den 28.02.2002 sin afhandling "Dynamic Event History Models".

Handlingen blev ledet af institutleder Jørgen Tind.

Officielle opponenter var professor, Michael Sørensen, Afdelingen Statistik og Operationsanalyse og professor, dr. Ludwig Fahrmeir, Institut für Statistik.

Af tilhørerne opponerede docent Martin Jacobsen, Afdeling for statistik og Operationsanalyse.

Graden blev konfereret den 06.03.2002.

Biografi

Født 1965 i Charlottenlund. Cand.act. 1990 ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Lektor ved Biostatistisk Afdeling, Københavns Universitet.

Disputatsarbejdet

Disputatsarbejdet består af 12 artikler og en sammenfattede redegørelse.

Afhandlingen beskriver nyudviklede metoder inden for overlevelsesanalyse og longitudinelle data. Metoderne er rettet mod problemstillinger der er relevante i bio-statistiske sammenhænge. Et centralt problem består f.eks. i at afgøre om en behandlingseffekt i medicinsk sammenhæng er tidsvarierende. Denne problemstilling belyses ved et studie af statistiske metoder til estimation og inferens i dynamiske additive modeller. Modellerne indeholder ikke-parametriske komponenter, der kan benyttes til at beskrive hvordan effekter ændres henover forløbet af et studie. De foreslåede metoder tillader at der drages statistiske slutninger om de estimerede effekter.

Ph.d.-grader

Skemaet nedenfor viser det antal ph.d.-grader der er blevet tildelt i kalenderåret 2002 efter såvel gammel (dvs. licentiatordningen) som ny ordning. Desuden er de grader inkluderet som er blevet tildelt på grundlag af en afhandling uden forudgående indskrivning i henhold til bekendtgørelsens § 5, stk. 2.

En statistik over ph.d.-studiet med oplysning om bestand og til- og afgang findes under afsnittet om uddannelserne.

Ph.d.-afhandlingernes forfattere og titler findes under de enkelte institutters beretninger.

Institut	Antal
Institut for Bibelsk Eksegese	1
Institut for Kirkehistorie	1
Institut for Systematisk Teologi	1
Det Teologiske Fakultet i alt	3
Det Retsvidenskabelige Institut A	2
Det Retsvidenskabelige Institut B	1
Det Retsvidenskabelige Institut C	1
Det Retsvidenskabelige Institut D	1
Det Juridiske Fakultet i alt	5
Økonomisk Institut	11
Institut for Statskundskab	6
Institut for Antropologi	3
Sociologisk Institut	1
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet i alt	21
Medicinsk-Anatomisk Institut	3
Medicinsk-Fysiologisk Institut	10
Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik	7
Institut for Medicinsk Mikrobiologi og Immunologi	6
Farmakologisk Institut	3
Institut for Molekylær Patologi	5
Institut for Folkesundhedsvidenskab	13
Klinisk Institut for Oto-Rhino-Laryngologi, Ophthalmologi og Dermato-Venerologi	6
Klinisk Institut for Kirurgi og Anæstesiologi	5
Klinisk Institut for Intern Medicin	20
Klinisk Institut for Gynækologi/Obstetrik, Pædiatri samt Vækst og Reproduktion	5
Klinisk Institut for Diagnostiske Fag	6
Institut for Klinisk Neurofag og Psykiatri	9
Odontologisk Institut	4
Øvrig sundhedsvidenskab	5
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet i alt	107
Institut for Almen og Anvendt Sprogvidenskab	1
Institut for Nordisk Filologi	1
Engelsk Institut	1
Romansk Institut	2
Institut for Historie	4
Carsten Niebuhr Instituttet for Nærorientalske Studier	1
Institut for Religionshistorie	1
Musikvidenskabeligt Institut	3

Institut for Film- og Medievidenskab	1
Institut for Kunsthistorie, Dans og Teatervidenskab	2
Institut for Litteraturvidenskab	1
Institut for Psykologi	6

Det Humanistiske Fakultet i alt

Institut for Matematiske Fag	24
Datalogisk Institut	4
Kemisk Institut	4
Niels Bohr Institutet for Astronomi, Fysik og Geofysik	8
Zoologisk Institut	20
Botanisk Institut	13
Molekylærbiologisk Institut	8
August Krogh Institutet	16
Geologisk Institut	5
Geografisk Institut	5
Zoologisk Museum	4
Geologisk Museum	1
Institut for Idræt	1

Det Naturvidenskabelige Fakultet i alt**KU total****250****Undervisningsprisen**

Årets undervisningspris tildeles en af universitetets lærere for særlig god og inspirerende undervisning. Prisen kaldes også Årets Harald, opkaldt efter den fremragende underviser, matematikeren, professor Harald Bohr.

Prismodtageren får tildelt 25.000 kr. fra Københavns Universitets Almene Fond samt et særligt håndgribeligt symbol – visdommens fugl – i form af en stor hornugle i porcelæn, modelleret i 1912 af billedhuggeren Peter Herold og skænket af Royal Copenhagen. Uglen var i 2002 dekoreret af billedkunstneren Mette Hannemann.

Årets Harald blev i 2002 tildelt lektor og institutleder Yoichi Nagashima, Asien-Institutet.

Biografi

Yoichi Nagashima er lic.phil. 1982 fra Københavns Universitet, hvor han har været lektor siden 1986. Nagashima er institutleder på Asien-Institutet hvor han især underviser i japansk litteraturhistorie, moderne japansk skønlitterær tekst, japansk fagtekst og klassisk japansk.

Uddrag af Linda Nielsens tale ved årsfesten 21.11.2002

I år er det 15. gang at Årets Harald uddeles. Det er ikke nogen nem opgave at vælge modtageren. Heldigvis.

Men valget kan gøres lettere, hvis indstillingerne er overbevisende. I år er valget faldet på lektor Yoichi Nagashima fra Asien-Institutet – og hør en gang et uddrag af

Rektor Linda Nielsen overrækker ved årsfesten i november 2002 undervisningsprisen til lektor og institutleder Yoichi Nagashima, Asien-Institutet. Foto: Heine Pedersen.

hvad nogle af hans studenter har sendt os:

“Altid, når talen falder på Nagashima (som han er kendt af alle) og hans timer, kommer det frem, at han på nogle kan virke streng, men i virkeligheden har den omsorgsfulde far i sig. Han træner de studerende i tekster der er sværere end dem der bliver prøvet i til eksamen for at forberede til næste niveau. Han retter og vejleder grundigere end mange ved opgaveskrivning, for kun at vise sig som en solid støtte på dagen ved det grønne bord. Kendetegnen for Nagashimas facon ved eksamen generelt er nemlig, at han over for omverdenen vil *vis*e hvad hans studerende kan, snarere end ‘nu skal vi *se* hvad han/hun kan’. Han hjælper den studerende til at hjælpe sig selv.

Når dagen ved bordet og semesteret er omme siger begge sider tak. De studerende med ord, han med både ord og kaffe og kage og en øl på en cafe i city – et fast ritual for alle der har taget en eksamen hos ham i Japans litteratur. Det gentager sig hvert år og er symbol på lektor Nagashimas facon som underviser og som menneske: en person der tager sig af sine studerende og tager dem seriøst, også når pligten ikke kalder.

Hans glæde ved japansk litteratur betyder, at man som studerende får lyst til selv at udforske den nærmere. Ikke mindst giver han med sin altid velafbalancerede kritik af foreliggende oversættelser til vestlige sprog én det puf der skal til for at læse de første skønlitterære værker i originalen. Hans undervisning giver en forståelse for, at japansk i modsætning til hvad der ofte hævdes, ikke er mere upræcist end andre sprog, men tværtimod i mange tilfælde rummer en kun vanskeligt gengivelig præcision.

Han har en kaliber der trækker de studerende til institutet i al slags vejr.”

Med en så overbevisende indstilling har det ikke været svært at vælge Yoichi Nagashima til årets underviser.

Prisopgaver og medaljer

Københavns Universitet har hvert år siden 1762, bortset fra årene 1769-91, udskrevet prisopgaver som principielt kan besvares af alle. Oplysninger om tildelinger har siden 1849 kunnet læses i universitetets årbog.

Prisbelønningen består af universitetets guldmedalje, der tildeles, når opgaven er besvaret dækkende og med videnskabelig modenhed. Besvarelser, der ikke fuldt ud opfylder disse krav, kan tildeles universitetets sølvmedalje.

Promoveringen af medaljetagerne sker ved universitetets årsfest. Medaljerne der overrækkes ved promoveringen, bærer på aversen en Pallas Athene-figur og på reversen påskriften “Ingenio et studio” omgivet af en laurbærkrans. Den forfatter, som belønnes med guld- eller sølvmedalje, får tillige udbetalt et nærmere fastsat beløb – i 2002 henholdsvis 1.500 og 1.000 kroner – og et rejselegat fra Direktør Ib Henriksens Fond.

Besvarelserne opbevares i universitetets arkiv. De belønnede prisopgaver gøres tilgængelige for offentligheden efter nærmere aftale med henholdsvis Det Kongelige Bibliotek og Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek. Ikke-belønnede prisopgaver arkiveres af de pågældende fakulteter og kan ikke udlånes ved universitetets foranstaltning.

Medaljetagere 2002

Ved Københavns Universitets årsfest den 21. november 2002 uddelte rektor 11 guldmedaljer og 5 sølvmedaljer som anerkendelse for de bedste besvarelser af universitetets prisspørgsmål 2001. Disse prisopgaver blev udskrevet ved årsfesten i november 2000 og indleveredes i januar 2002.

Det Teologiske Fakultet

Stud.theol. René Korsholm Rosfort, “Forholdet mellem Kierkegaard og Kant med særlig henblik på indbildningskraften”, guldmedalje.

Stud.theol. Christine Rørdam Thaning, for “En kritisk analyse af paradigmet evangelium-lov med henblik på de homiletiske implikationer”, guldmedalje.

Stud.theol. Tine Ravnsted-Larsen Reeh, “Vorherre har været gennem edb-anlægget – Samfundsvidenskabernes indflydelse på kirkesynet i Danmark i anden halvdel af det 20. århundrede”, guldmedalje.

Det Juridiske Fakultet

Ingen medaljetagere.

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Ingen medaljetagere.

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Ingen medaljetagere.

Det Humanistiske Fakultet

Cand.phil. Jesper Christensen (kunsthistorie): “Svend Wiig Hansen. A Discussion of the Methods and Theories of the Monographs as a Genre in Art History with particular Reference to the Relationship between Life and Work in Wiig Hansen’s Oeuvre”, sølvmedalje.

Stud.mag. Rune Nyord (mellemøstlige studier): “Overgangen til forsørgethed – ægyptiske begravelsesritualer i Gamle og Mellemsø Rige”, sølvmedalje.

Stud.mag. Morten Hecquet (mellemøstlige studier): “Generiske Træk i nogle noveller af Zakariyyah Tamir” sølvmedalje.

Stud.mag. Sonny Sahl (filosofi): “Merleau-Pontys læsning af Husserl”, sølvmedalje.

Mag.art. Søren Michael Sinbæk (forhistorisk arkæologi): “Betydningen af østeuropas åbning for Europas arkæologiske kulturhistorie. Et eller flere case-studies”, guldmedalje.

Stud.mag. Dorte Helene Rasmussen og stud.mag. Marie Klara Sandberg Rasmussen (etnologi): “Åndens nærvær. En fornuftig betragtning af kulturens rolle i den europæiske integrationsproces”, begge guldmedalje.

Stud.mag. Pernille Ipsen (historie): “Et bryllup mellem to kulturer i 1614: En litterær og en etnohistorisk metodisk tilgang til et kulturmøde i Nordamerika”, guldmedalje.

Stud.mag. Thomas Olander (indoeuropæisk): “Det Baltoslaviske Problem. Accentologien”, guldmedalje.

Cand.mag. Ane Langager Ellegaard (tysk): “At fortælle mod fortielsen”, guldmedalje.

Stud.psych. Kathrine Egede Zeuthen (psykologi): “Fantasien i virkeligheden”, guldmedalje.

Det Naturvidenskabelige Fakultet

Jacob Stordal Christiansen (matematik): “The Nevanlinna parametrization”, guldmedalje.

Jacob Sebastian Haugaard Mernild (geografi): "Hydrologisk og morfologisk klassifikation af vandløb og vandløbssystemer", sølvmedalje.

Prisopgaver for 2003

Det Teologiske Fakultet

- En redegørelse for grundtemaer i den gammeltestamentlige profetlitteratur med særligt henblik på deres betydning for afdækningen af den profetiske litteraturs redaktionshistorie set i forhold til den teologiske brug af dem i de enkelte profetskrifter (IBE-GT).
- Evangelierne som biografisk genre (IBE-NT).
- Julian den Frafaldne i forskningshistorisk belysning (IKH).
- K.E. Løgstrups kritik af Martin Heidegger (IST-ER)
- Bønnens teologi (IST-DO).
- Forholdet mellem stat og kirke som teologisk problem i nyere protestantisk teologi. Der tages udgangspunkt i kirkekampen i 1930'erne i Tyskland.

Det Juridiske Fakultet

Retsvidenskab I

Forholdet mellem civil- og forvaltningsprocessen.

Stadig oftere ses det, at borgere anfægter myndigheders afgørelser under dispositive civile sager. I sådanne sager kan der opstå konflikt mellem de forvaltningsretlige principper for myndighedsafgørelser og reglerne for domstolsprocessen. Denne konflikt kan gøre det nødvendigt at tilpasse de gældende procesregler. Der ønskes en retsdogmatisk og retspolitisk drøftelse af hele denne problematik. Undersøgelsen kan eventuelt begrænses, således at kun enkelte spørgsmål (f.eks. påstandens udformning, søgsmålskompetence, forældelses- og passivitetsindsigelser eller kumulation af sager) behandles.

Kontaktperson: professor, dr.jur. Peter Pagh.

Retsvidenskab II

Statsrepræsentanters immunitet.

I lyset af bl.a. den seneste internationale domspraksis (bl.a. fra amerikanske, engelske og franske domstole samt fra Den Internationale Domstol og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol) ønskes omfanget af den immunitet, der tilkommer statsrepræsentanter, bedømt. Undersøgelsen kan eventuelt begrænses således, at diplomatretten og konsularretten udelades, idet hovedfokus lægges på andre statsrepræsentanters immunitet.

Kontaktperson: professor, dr.jur. Ole Espersen.

Retsvidenskab III

A European Civil Code?

Med udgangspunkt i de seneste initiativer, der har været gjort for at harmonisere bredere dele af formueretten, ønskes en vurdering af fordele og ulemper ved de foreslåede forskellige former for lovharmonisering på dette område.

Kontaktperson: professor, dr.jur. Mads Bryde Andersen.

Retsvidenskab IV

Retten til et rent miljø.

Når nationale forfatninger revideres, inkluderes miljøbeskyttelse stadig oftere, enten som et særligt statsformål el-

ler som en ret for befolkningen til at bevare et rent miljø eller begge dele (eksempelvis Norge, Finland og Tyskland). Der ønskes en vurdering af, hvilken betydning sådanne forfatningsbestemmelser har for de politiske og administrative statsorganer i lovgivningsprocessen og for sagsbehandlingen. Ligeledes ønskes det belyst, hvorledes sådanne regler kan tænkes at give den enkelte borger (eller gruppe af borgere) retskrav af materiel eller processuel karakter.

Kontaktperson: lektor, cand.jur. Anita Rønne.

Bemærk: Det Juridiske Fakultets særlige regler for prisafhandlinger kan læses på internetadressen www.jur.ku.dk/prisafhandlinger.

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Antropologi

- Identitetsstrategier blandt unge. Der ønskes en analyse af forholdet mellem identitetsstrategier og konstruktioner af fællesskab blandt grupper af unge. Besvarelsen skal tage udgangspunkt i eget feltarbejdsmateriale.
- Social rekonstruktion i efter-krigssamfund. Med udgangspunkt i empiriske eksempler ønskes en analyse af forhold omkring rekonstruktionen af sociale institutioner og hverdagspraksis i samfund, som har været udsat for krig eller andre voldelige konflikter.

Sociologi

- Der ønskes en sociologisk analyse af marginaliseringsproblemer.
- Der ønskes en sociologisk analyse af spændingsfelter i velfærdsstaten.
- Der ønskes en sociologisk analyse af aktuelle udviklinger inden for det sociokulturelle felt.

Økonomi

- Bestemmelsen af risikopræmien på Euro-pengemarkedet.
- Der ønskes en analyse af eksklusivaftaler i forbindelse med kollektive overenskomster på arbejdsmarkedet. Analysen kan omfatte empiriske studier på det danske arbejdsmarked, en historisk analyse (med inddragelse af forbuddet mod eksklusivaftaler 1929-37), en international sammenligning (herunder "right to work laws" i visse amerikanske stater), samt eksklusivaftalernes politiske økonomi.
- Der ønskes en teoretisk analyse af finansielle analytikers mulige påvirkning af investorer og markeder, og af deres incitamenter til at udøve denne påvirkning, med henblik på en vurdering af hvorvidt analytikerne kan bebrejdes noget i forbindelse med aktiemarkedernes op- og nedtur omkring 2000.
- En økonometrisk analyse af grundene til ændringen fra 70'ernes høje inflationsrater til de nuværende lave niveauer. Er der tale om et monetært regimeskift eller et mere fundamentalt strukturskift i makroøkonomien?

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Udskriver ikke prisopgaver for 2003.

Det Humanistiske Fakultet**Nordisk Filologi**

- a) Der ønskes en redegørelse for forholdet mellem narrativitet og tid med henblik på en bestemmelse af det postmoderne i nyere nordisk litteratur.
- b) Den mundtlige, offentlige debat. Der ønskes en analyse af det talte sprog i offentligheden med henblik på en redegørelse for talevilkårene i den mundtlige del af den demokratiske samtale. Der kan inddrages en eller flere teoretikere inden for analyser af talt sprog i interaktion eller dialogteori (f.eks. Bakhtin, Linell, Rommetveit, Sachs), og der kan inddrages en eller flere programtyper (interview, nyhedsudsendelser, debatter, dokumentarprogrammer).
- c) Der ønskes en analyse af et afgrænset stednavnekorporus, herunder en diskussion af navngivernes valg af navnelementer set i relation til mulige navngivningsmotiver.
- d) Tv's fakta-æstetik. Der ønskes en analyse af faktive genrers æstetik i dansk tv efter monopolbruddet. En eller flere programtyper (nyheder, dokumentar, talkshows, reality-tv, sport, underholdning mv.) kan inddrages.

Kvinde- og Kønsforskning

- a) Der ønskes en analyse af opfattelsen af maskuliniteten i udvalgte tekster fra en periode i Danmarkshistorien. Det teoretiske udgangspunkt for analysen ønskes fremlagt i besvarelsen.
- b) Aktuelle kønskonstruktioner: æstetik og historik. Af besvarelsen fordres en analyse af aktuelle kønskonstruktioner eksemplificeret ved et eller flere æstetiske udtryk fx en roman, film, maleri samt en redegørelse for analysens metodiske og teoretiske afsæt.

Engelsk

- a) Der ønskes en sammenligning mellem en original på enten dansk eller engelsk og en eller flere oversættelser af den til hhv. engelsk eller dansk med særligt henblik på forskelle i tid og kultur samt de oversættelsesstrategier oversætterne har brugt.
- b) Der ønskes en sammenligning mellem original og oversættelse (en eller flere og inden for et hvilket som helst medie) mellem dansk og engelsk med særligt henblik på forskningsmetodologi i oversættelsesvidenskab.
- c) Analyse and discuss the concepts of 'the sign', 'structure' and 'literature' on the basis of the theories of Saussure, Peirce and Derrida.

Germansk filologi

- a) Litterær oversættelse med særligt henblik på tysk-dansk. Med udgangspunkt i nogle udvalgte tekster, som er oversat flere gange til dansk, ønskes der – under inddragelse af nyere oversættelsesteori – en diskussion af principper for litterær oversættelse og af praktiske løsningsforslag.
- b) Filologiens område. Der ønskes en diskussion af begrebet filologi i tysk sammenhæng i lyset af både disciplinens historiske opkomst og de aktuelle diskussioner om dens fremtidsperspektiver.

Romansk

- a) Principper og praksis ved oversættelse af dramatekster. Der ønskes en diskussion af mindst to forskellige over-

sættelser til dansk af en eller flere romansksprogede – (fransk, spansk, italiensk, portugisisk) dramatekster.

- b) Begrænsninger og potentialer i den aktuelle globaliseringsproces set fra et af de romanske hovedlande eller fra et af de postkoloniale samfund.
- c) Der ønskes en redegørelse for fænomenet "subjektificering", og dets rolle i leksikaliseringen eller grammatikaliseringen af et selvvalgt notionelt område i et eller flere romanske sprog.

Litteraturvidenskab

- a) Der ønskes en diskussion af avantgardernes betydning i litteratur/kunst/kulturhistorien. Opgaven kan besvares både som en historiografisk redegørelse for, hvordan avantgarderne kan indskrives eller er blevet indskrevet i litteratur/kunst/kulturhistorien, og som en analyse af enkelte avantgardistiske kunstneres, grupper eller strømningers betydning for litteratur/kunst/kulturhistorien.
- b) Der ønskes en kritisk præsentation og diskussion af de litteraturteoretiske aspekter af den kognitive semantik.
- c) Der ønskes en undersøgelse af, hvad de nye digitale computerteknologier (inkl. internettet) har betydet for udviklingen af samtidskunsten og for et eventuelt forandret kunstbegreb. Besvarelsen skal desuden rumme en kritisk præsentation af den vigtigste forskning inden for dette område.
- d) Der ønskes en redegørelse for minimalismen i musikken og billedkunsten i 60'erne og 70'erne samt en diskussion af minimalismebegrebet som tværæstetisk kategori. Herunder diskuteres minimalismens historiske betydning og placering i forhold til andre udviklinger i musik og billedkunst i perioden.

Historie

- a) Der ønskes en komparativ undersøgelse af pesten i Danmark og Europa ca. 1653-60 med henblik på at bestemme sygdommens karakter og geografiske udbredelse samt virkningen af de trufne modforholdsregler.
- b) Skilsmisse og separation i 1800-tallets Danmark.

Økonomisk historie

Sider af fastfoodens historie i økonomisk og kulturel betydning.

Samtidshistorie

Der ønskes en analyse af én eller flere nypolitiske bevægelser efter ca. 1960 med særligt henblik på politikformer og gennemslagskraft. Med "politiske bevægelser" forstås bevægelser, der skaber politik uden for den traditionelle partipolitiske organisering.

Klassisk arkæologi

- a) En arkæologisk analyse af en nekropol i middelhavsområdet og en vurdering af materialegruppens kildeværdi.

Forhistorisk arkæologi

- a) Ethiske spørgsmål i akademisk, administrativ og formidlende arkæologi i og uden for Danmark.
- b) Recente teknologiske gennembrud i arkæologien i og uden for Danmark og disses effekt på og konsekvenser for forskning, administration og formidling.
- c) Arkæologien i Danmark i lyset af Europæiseringen og Globaliseringen.

Etnologi

- Kulturhistoriske procesbegreber. Der ønskes en kritisk analyse af nyere forståelser af det materielles interaktion med andre kulturelle processer som en udfordring til etnologiens begreber om forandring og kontinuitet.
- Aktuelle udviklinger på arbejdsmarkedet. En etnologisk diskussion af forskellige styreformer og arbejdsbegreber.
- Europæisk integration set og oplevet fra forskellige folk og befolkningsgruppers perspektiv – i f.eks. nordiske, centraleuropæiske og andre lande, der tager del i processerne.

Kunsthistorie

- Skønhed og kreativitet. En historisk undersøgelse af kunsthistoriens bidrag til æstetisk forståelse.
- Palle Nielsen. I sammenhæng med en analyse af ævuret ønskes en metodisk og teoretisk reflekteret diskussion af dettes kunstneriske og historiske egenart.
- Der ønskes en diskussion af relationen mellem genstandsfeltet for henholdsvis kunsthistorien og den visuelle kultur med særligt henblik på at belyse samtidskunstens aktuelle position og status.
- Rumkonceptet i engelsk og fransk boligarkitektur i 1700-tallet.

Medievidenskab

Der ønskes en analyse af indførelsen af digitalt fjernsyn i Danmark med særligt vægt på de mediepolitiske virkninger af digitaliseringen.

Computermedier

Der ønskes en sammenlignende analyse af massekommunikative og interpersonelle træk ved computer-medieret kommunikation ud fra konkrete empiriske undersøgelser af en eller flere genrer eller applikationstyper.

Filmvidenskab

Der ønskes en kulturel og/eller filmæstetisk analyse af ikke-vestlige nutidsfilm. Besvarelsen, der kan tage udgangspunkt i en enkelt instruktørs værk, en enkelt genre/skole/strømning eller en hel nations/regions produktion, kan f.eks. vurdere filmene i forhold til den kanoniske vestlige mainstreamfilm og/eller i forhold til lokale, sociokulturelle forhold.

Sprogvidenskab (Fonetik)

- En empirisk undersøgelse af udvalgte aspekter af dansk intonation i spontan tale.
- Fonologiske repræsentationers og processers kognitive realitet – udvalgte aspekter empirisk belyst.
- En empirisk undersøgelse af dansk stød i en eller flere udvalgte regionalsprog eller dialekter.

Indoeuropæisk

Der ønskes en undersøgelse af et bredere emne for bestemmelsen af indoeuropæisk morfemstruktur (rødder og/eller affikser i det indoeuropæiske grundprog). Undersøgelsen kan efter forfatterens eget valg baseres på intern rekonstruktion eller ekstern komparation, eller på en kombination af begge dele.

Kristendomshistorie

Der ønskes ud fra en religionshistorisk synsvinkel en vurdering af principperne for oversættelsen af den hebraiske bibel i Bent Melchior's oversættelse af Mosebøgerne (1977-

1987), Det Danske Bibelselskabs autoriserede oversættelse af 1992 og Ny Bibeloversættelse – på videnskabeligt grundlag (2002).

Religionshistorie

Arkitektur er en altid nærværende, men ofte overset kilde-type i religionshistoriske studier. Der ønskes således en religionshistorisk undersøgelse af et selvvalgt emne, baseret på netop studiet af religiøs arkitektur. Andre kildetyper bør dog også inddrages, hvor det er relevant.

Religionssociologi

Der ønskes på grundlag af eget indsamlet materiale en analyse af religionsundervisningens mål og en overvejelse af dens mulige virkninger sådan som den praktiseres inden for et eller flere forskellige skolesystemer i Danmark og/eller Sverige.

Filosofi

- En kritisk redegørelse for de filosofiske forudsætninger for og implikationer af de forskningsstrategier og modeller, der især er blevet gjort gældende inden for kognitionsforskningen i de sidste ca. 10 år vedrørende forståelsen af intentionalitet og bevidsthed.
- På baggrund af den nyere Hegelreception ønskes en kritisk fortolkning af Hegels syn på erkendelse og ontologi i Wissenschaft der Logik.

Eskimologi

Der ønskes en analyse af aktuelle sprogpoltiske problemstillinger i Grønland og/eller Nunavut.

Asiatiske studier

- Sygdomsopfattelser og behandlingsformer i et eller flere moderne asiatiske lande.
- En asiatisk diaspora i Danmark: integration og identitet.

Græsk og Latin

Cicero og sofistene. En undersøgelse af den romerske filosofis billede af det 5. århundredes sofistiske bevægelse med særligt henblik på fremstillingen i Ciceros forfatter-skab.

Psykologi

Tilknytningsbegrebet har en lang tradition i psykologiens historie og binder forskellige fagområder sammen. Først og fremmest almenpsykologien, udviklingspsykologien og den kliniske psykologi. Der ønskes en diskussion af især nyere tilknytningsteorier med vægten lagt på begrebet mental repræsentation og med særlig henblik på en undersøgelse af tilknytningsmønstre i et livslangt forløb.

Det Naturvidenskabelige Fakultet**Kemi**

Metal-ligand multipelbindinger. Der ønskes en diskussion af elektronisk struktur og reaktivitet af koordinationsforbindelser med oxid-, nitrid- og carbidligander.

Cellebiologi

Der ønskes en karakterisering af en eller flere cellulære signaleringsveje der er fælles for regulation af celledøds- (apoptose), celledøds- og/eller programmeret celledød (apoptose).

Geologi*1-årige*

- a) Nye perspektiver i mikropalaeontologi ved anvendelse af ultrahøj opløselige teknikker. Studiet bør være baseret på eget eksperimentelt arbejde.
- b) En beskrivelse af de geokemiske processer involveret i en mineral/fluid interaction. Studiet bør være baseret på eget eksperimentelt arbejde.

2-årige

Giv en tolkning af udviklingen af et vulkanske område eller vulkankompleks i relation til den lokale lithosfære og processer i den underliggende konvekterende kappe.

Geografi

- a) Der ønskes en analyse af overfladetyper og/eller sedimentbudgetter i en eller flere morfologiske enheder i Vadehavsområdet.
- b) Byplanlægning som bypolitisk instrument. Med udgangspunkt i en analyse af planlægningsteori og –praksis ønskes en diskussion af nutidige byplanlægningsmetoder i én eller flere vestlige storbyer.

Uddannelserne

I universitetets formålsparagraf hedder det bl.a., at universitetet har til formål at meddele undervisning indtil det højeste videnskabelige niveau. Universitetets undervisning er derfor baseret på forskning, og den væsentligste del af undervisningen varetages af videnskabelige medarbejdere, der har forskningsforpligtelse.

Universitetets uddannelser er såkaldt lange videregående uddannelser, dvs. de ligger øverst i uddannelsessystemets hierarki. Allerøverst ligger forskeruddannelserne, se afsnittet om ph.d.-graderne.

De ordinære uddannelser

Uddannelsernes struktur

I overensstemmelse med Undervisningsministeriets bekendtgørelse fra 1993 om studiestrukturen ved universiteter m.fl. er uddannelserne opbygget med en treårig bacheloruddannelse og en toårig kandidatuddannelse, således at den normerede studietid for uddannelserne er i alt fem år. Denne struktur blev senest gennemført for lægeuddannelsen i 2000 og er planlagt gennemført for teologi fra 2003 og tandlægeuddannelsen fra 2005.

Der er afvigelser fra normalstrukturen på Lægevidenskab, hvor den normerede studietid er på 6 år, og studietiden kan også være forlænget med et halvt til et helt år på de fag, hvor der kræves propædeutiske kurser.

Alternativt til kandidatuddannelsen kan man på visse fag under Det Humanistiske Fakultet efter bachelorgraden vælge magisterkonferensuddannelsen. Undervisningsministeriet har ved skrivelse af 9. september 1996 godkendt, hvilke

fag der kan udbydes som magisterkonferens, jf. listen nedenfor.

Alle de humanistiske uddannelser er bygget op med et grundfag og et tilvalg/sidefag. De fleste naturvidenskabelige uddannelser giver også mulighed for kombination af to fag.

Det er karakteristisk for de fleste uddannelser på Københavns Universitet, at en kandidatuddannelse forudsætter en bacheloruddannelse i samme fag.

Fagene

Det faglige spektrum spænder over teologi, jura, samfundsvidenskab, sundhedsvidenskab, humaniora og naturvidenskab.

Til det sundhedsvidenskabelige område henregnes læge- og tandlægevidenskab, humanbiologi og folkesundhedsvidenskab.

Det humanistiske fagspektrum omfatter en lang række fag, som kan grupperes i dansk/nordisk, moderne europæiske og ikke-europæiske sprogfag, oldtids- og middelalderstudier, musisk-æstetiske fag, historie og kulturhistoriske studier, filosofi samt psykologi og pædagogik.

Det naturvidenskabelige område er delt i den matematisk-fysiske faggruppe og den naturhistorisk-geografiske. Den matematisk-fysiske faggruppe omfatter matematik, datalogi, fysik, kemi og biokemi mm. Den naturhistorisk-geografiske omfatter biologi, geologi, geografi og idræt.

I skemaet nedenfor er vist samtlige fag, der kan tages eksaminer i til hhv. bachelorgrad, kandidatgrad, magisterkonferens, og hvilke der udbydes som bi- eller sidefag og tilvalgsfag. Listen blev i 2002 udvidet med en ny bacheloruddannelse, nemlig nanoteknologi.

De enkelte uddannelsers opbygning og indhold er nærmere beskrevet i "Studier", som udgives én gang årligt, og i fakulteternes studiebeskrivelser.

Studiefag	Propæd	Bac	Kand	Mag	Side	Tilv
Teologi mm.						
Teologi	x	x	x			
Afrika-områdestudier						x
Jura						
Samfundsvidenskab						
Økonomi		x	x			x
Sociologi		x	x			x
Statskundskab/Samfundsfag		x	x		x	x
Antropologi		x	x			x
Sundhedsvidenskab						
Humanbiologi			x			
Lægevidenskab		x	x			
Folkesundhedsvidenskab		x	x			
Tandlægeuddannelsen			x			

Studiefag	Propæd	Bac	Kand	Mag	Side	Tilv
Humaniora						
<i>Dansk mv.</i>						
Dansk/Nordisk		x	x		x	x
Nordisk Filologi				x		
Nordisk Litteratur				x		
Dansk som fremmed- og andetsprog						x
Sproglig rådgivning						x
Kvindestudier						x
Minoritetsstudier						x
Retorik		x	x			x
<i>Moderne europæiske sprog</i>						
Engelsk		x	x		x	x
Tysk		x	x		x	x
Nederlandsk		x	x			x
Romanistik				x		
Fransk		x	x		x	x
Rumænsk	x	x	x			x
Italiensk	x	x	x		x	x
Portugisisk	x	x	x			x
Spansk		x	x		x	x
Bulgarsk	x	x	x			x
Polsk	x	x	x			x
Russisk	x	x	x		x	x
Serbokroatisk	x	x	x			x
Tjekkisk	x	x	x			x
Østeuropastudier	x		x			x
Balkanistik	x		x			
Moderne græsk	x	x	x			x
Finsk	x	x	x			x
<i>Ikke europæiske sprog</i>						
Hebraisk	x	x	x			x
Arabisk	x	x	x			x
Semitisk Filologi				x		
Eskimologi	x	x	x			x
Japansk	x	x	x		x	x
Kinesisk	x	x	x			x
Koreansk	x	x	x			x
Sydøstasiestudier (Thai el. Indonesisk)	x	x	x			x

Studiefag	Propæd	Bac	Kand	Mag	Side	Tilv
Tibetansk	x	x	x			
Indisk	x	x	x			
Iransk/Persisk	x	x	x			x
Indiansk	x	x	x			x
<i>Musisk-æstetiske fag</i>						
Litteraturvidenskab		x	x	x		x
Moderne Kultur og Kulturformidling			x			
Kunsthistorie		x	x	x	x	x
Musikvidenskab		x	x	x	x	x
Teatervidenskab		x	x		x	x
Dansens Æstetik og Historie					x	x
Film- og Medievidenskab		x	x		x	x
<i>Oldtidsstudier</i>						
Græsk, klassisk	x	x	x		x	x
Latin	x	x	x		x	x
Oldtidskundskab	x				x	x
Middelalderkundskab/Byzantinistik	x					x
Klassisk Arkæologi	x	x	x	x		x
Assyriologi		x	x			x
Ægyptologi		x	x			x
Nærorientalsk Arkæologi		x	x			x
Nærorientalske Oldtidsstudier						x
Forhistorisk Arkæologi		x	x	x		x
<i>Historie og kulturhistoriske studier</i>						
Historie		x	x	x	x	x
Europæisk Etnologi		x	x			x
Folkloristik (ophørt)		(x)	(x)			
Religionsvidenskab	x	x		x	x	x
Kristendomshistorie			x			
Religionssociologi			x			
Religionshistorie			x			
<i>Filosofi og sprogvidenskab</i>						
Filosofi		x	x	x	x	x
Pædagogik		x	x			x
Lingvistik		x	x			x
Datalingvistik (ophørt)		(x)	(x)			x

Studiefag	Propæd	Bac	Kand	Mag	Side	Tilv
Indoeuropæisk		x	x	x		x
Sprogpsykologi			x			x
<i>Psykologi mm.</i>						
Audiologopædi		x	x			
Psykologi		x	x		x	x
Naturvidenskab						
<i>Matematisk-fysisk faggruppe</i>						
Matematik		x	x		x	
Statistik (matematik-statistik)		x	x			
Forsikringsvidenskab		x	x			
Matematik-Økonomi		x	x			
Datalogi		x	x		x	
Fysik		x	x		x	
Astronomi/Fysik		x	x			
Geofysik/Fysik		x	x			
Biofysik		x	x			
Meteorologi		x				
Nanoteknologi		x				
Kemi		x	x		x	
Miljøkemi		x	x			
Biokemi		x	x			
<i>Bio-geo-faggruppen</i>						
Biologi		x	x		x	
Geografi		x	x		x	
Geoinformatik		x				
Geologi		x	x			
Geologi/Geofysik		x	x			
Idræt		x	x		x	

Efter- og videreuddannelse

KU's tilbud om efter- og videreuddannelse

Under navnet Åbent Universitet udbyder Københavns Universitet mange kurser fra de ordinære bacheloruddannelser. Undervisningen tilrettelægges her specielt med henblik på voksne, erhvervsaktive deltagere.

Tompladsordningen, hvor deltagerne indskrives til ledige pladser på eksisterende hold, er et andet tilbud forankret i de ordinære uddannelser.

Endvidere eksisterer der særligt tilrettelagte forløb, etableret mhp. at supplere andre uddannelser ved videregående uddannelsesinstitutioner. Som eksempel kan nævnes kurset "Information og kommunikation", der er udviklet i et sam-

arbejde mellem Københavns Universitet og Dansk Magisterforenings Efteruddannelse og med en deltagerbetaling på kr. 15.000 er en betydelig publikumssucces.

Klart erhvervsigtede har et mindre antal uddannelser, der – uden at indgå i videreuddannelsessystemet for voksne – under egen bekendtgørelse udbydes under åben uddannelse, og af hvilke Københavns Universitet udbyder "Voksen-underviseruddannelsen, Indvandrerlæreruddannelsen og Friluftvejlederuddannelsen".

Masteruddannelser

Inden for videreuddannelsessystemet for voksne er det masteruddannelserne, der udgør universiteternes særlige område. Københavns Universitet udbyder en enkel diplomuddannelse ved Institut for Idræt. Udover de 2 eksisterende

masteruddannelser på Det Sundhedsvidenskabelige, Master of Public Health og Master of International Health, er 2 nye gået i gang i 2002 ved hhv. Det Juridiske og Det Humanistiske Fakultet.

Arbejdet med at integrere efter- og videreuddannelse som beskrevet som indsats nr. 16 i udviklingskontrakten blev videreført i 2002.

KU fik godkendt fire nye masteruddannelser

Master i Europastudier med start 1. sept. 2003.

Master i Danskfagets Didaktik med start 1. sept. 2003.

Master i Konfliktmægling med start 1. sept. 2002.

Master i Professionsuddannelse og Professionsudvikling med start 1. sept. 2002.

Master i Danskfagets Didaktik og Master i Professionsudvikling og Professionsuddannelse er etableret i et samarbejde med Danmarks Pædagogiske Universitet.

Optagelsen på de to masteruddannelser med start 1. sept. 2002 forløb tilfredsstillende, og begge uddannelser er kommet godt fra start.

KU søgte i 2002 om godkendelse af yderligere tre masteruddannelser

Master i Idræt og Velfærd med planlagt start 1. sept. 2003.

Master i Integreret Planlægning med planlagt start 1. sept. 2003.

Master i Sundhedsantropologi med planlagt start 1. sept. 2003.

Master i Sundhedsantropologi er etableret i et samarbejde med Aarhus Universitet.

Merit- og gæstestuderende

For studerende ved andre uddannelser og andre danske uddannelsesinstitutioner er det muligt at blive indskrevet som meritstuderende med henblik på at erhverve kvalifikationer der kan meritoverføres til deres uddannelse.

Det samme gælder studerende fra udenlandske uddannelsesinstitutioner. De betegnes som gæstestuderende, se også afsnittet om internationalt samarbejde.

I modsætning til åben uddannelse er indskrivningen som merit- eller gæstestuderende gratis, idet undervisningen finansieres gennem det almindelige taxametersystem. I 2002 blev der gennemført i alt 535 studieårsværk (STÅ) af denne type studerende.

Tilgang

Kapacitet, ansøgere og optagne

Som det fremgår af tabel 1 er der kraftig adgangsbegrænsning på flere optagelsesområder som fx statskundskab, sociologi, lægevidenskab, retorik og psykologi, mens der på andre områder er frit optag i den forstand, at alle kvalificerede ansøgere er blevet optaget.

Antallet af ansøgere er faldet de sidste 2-3 år som følge af de demografiske forhold. Dog var der fra 2001 til 2002 en lille stigning i antallet af 1.-prioritetsansøgere fra 8.326 til 8.562.

Tabel 1: Kapacitetstal og optagne 2002. Fordelt på optagelsesområder

Optagelsesområde	Budgetteret			Ansøgere		Optagne		Kvotient
	Kapacitet	Overbook	I alt	I alt	1.prio.	28.7.02	1.10.02	
Det Teologiske Fakultet	170	20	190	168	105	121	132	alle opt.
Det Juridiske Fakultet	625	60	685	1.666	1.230	693	654	8,8
Det Samfundsvid. Fakultet	603	61	664	1.688	885	581	551	
Statskundskab/Samfundsfag	195	20	215	643	379	215	197	9,6
Økonomi	260	26	286	392	199	201	204	alle opt.
Økonomi, start 1.2.2002	(100)						(62)	
Sociologi	80	8	88	355	154	88	82	9,5
Antropologi	68	7	75	298	153	77	68	9,4
Det Sundhedsvid. Fakultet	603	60	663	2.410	1.588	663	626	
Lægevidenskab	455	50	505	1.770	1.256	504	471	9,3
Folkesundhedsvidenskab	58	5	63	199	117	64	67	9,3
Tandlægeuddannelsen	90	5	95	441	215	95	88	8,9
Det Humanistiske Fakultet	1.896	278	2.174	6.591	3.454	2.091	1.936	
Arabisk	30	3	33	113	69	33	32	8,2
Audiologopædi	30	3	33	95	64	33	29	8,9
Dansk	180	18	198	494	232	199	183	8,7
Engelsk	180	27	207	444	177	207	182	7,8

Optagelsesområde	Budgetteret			Ansøgere		Optagne		Kvotient
	Kapacitet	Overbook	I alt	I alt	Pri.1	28.7.01	1.10.01	kvote 1
Eskimologi	7	6	13	19	11	12	8	alle opt.
Europæisk Etnologi	30	3	33	111	37	33	27	8,7
Film- og Medievidenskab	90	9	99	503	328	102	90	9,6
Filosofi	90	30	120	341	124	119	106	8,4
Finsk	20	4	24	13	11	8	11	alle opt.
Forhistorisk Arkæologi	30	5	35	113	57	35	30	8,6
Fransk	60	6	66	106	56	57	71	alle opt.
Græsk, klassisk	15	5	20	32	13	14	20	alle opt.
Græsk, moderne	7	1	8	13	4	5	6	alle opt.
Hebraisk	8	2	10	19	9	10	10	alle opt.
Historie	180	18	198	638	287	201	185	8,5
Indianske Sprog og Kulturer	7	8	15	37	8	13	12	alle opt.
Indoeuropæisk	4	0	4	11	3	3	8	alle opt.
Indonesisk/Sydøstas.	7	1	8	10	5	6	7	alle opt.
Italiensk	30	5	35	55	19	24	34	alle opt.
Japansk/Østasienstudier	21	2	23	49	23	24	21	alle opt.
Kinesisk/Østasienstudier	21	2	23	59	30	23	17	8,2
Klassisk Arkæologi	15	2	17	68	17	17	16	7,8
Kunsthistorie	60	12	72	251	128	71	59	9,1
Latin	15	5	20	36	17	15	15	alle opt.
Litteraturvidenskab	90	9	99	218	109	99	88	9,1
Musikvidenskab	90	9	99	222	167	84	82	alle opt.
Nederlandsk	7	1	8	9	2	4	5	alle opt.
Nærorientalsk	30	6	36	96	39	36	34	7,8
Persisk/Iransk	8	2	10	19	6	9	7	alle opt.
Polsk/Østeuropastudier	7	5	12	19	10	9	12	alle opt.
Portugisisk	7	1	8	27	11	7	7	7,1
Psykologi	180	18	198	1.238	864	198	180	9,7
Pædagogik	45	12	57	154	62	57	44	8,6
Religionsvidenskab	60	6	66	257	119	66	62	9,1
Retorik	30	5	35	125	61	35	31	9,5
Russisk/Østeuro.	24	7	31	67	27	31	25	7,2
Spansk	60	6	66	168	86	67	59	7,8
Sprogvidenskab	24	2	26	54	21	26	20	7,8
Teatervidenskab	30	3	33	119	75	34	32	9,0
Thai/Sydøstasienstudier	7	1	8	30	12	8	9	7,5
Tjekkisk/Østeuropastudier	7	1	8	8	2	2	5	alle opt.
Tyrkisk	8	2	10	26	15	10	10	7,4
Tysk	45	5	50	105	37	45	45	alle opt.

Optagelsesområde	Budgetteret			Ansøgere		Optagne		Kvotient
	Kapacitet	Overbook	I alt	I alt	Pri.1	28.7.01	1.10.01	kvote 1
Det Naturvidenskabelige Fak.	1.275	255	1.530	1.997	1.187	1.046	958	
Mat-Fys-Kemi-gr.	500	150	650	534	313	309	300	alle opt.
Datalogi	200	24	224	330	239	234	209	alle opt.
Forsikringsvid.	22	3	25	23	17	18	18	alle opt.
Biologi	208	25	233	407	219	237	204	8,2
Geologi	72	10	82	66	31	27	25	alle opt.
Geologi-Geofysik	18	3	21	17	8	9	9	alle opt.
Geografi og Geoinformatik	120	18	138	120	56	66	64	alle opt.
Idræt	85	12	97	408	253	99	84	8,7
Nanoteknologi	50	10	60	92	51	47	45	alle opt.
Universitetet i alt	5.172	734	5.906	14.520	8.449	5.195	4.857	
Tandplejer	60	7	67	182	113	67	59	8,1
I alt	5.232	741	5.973	14.702	8.562	5.262	4.916	

Antal optagne

De vigende ansøgertal er slået igennem på optagelsestallerne, idet visse områder ikke har fået fyldt kapaciteten op.

Dog har flere områder oplevet en stigning fra 2001 til 2002.

Tabel 2: Optagne pr. 1. oktober 1998-2002

	1998	1999	2000	2001	2002
Teologi	164	167	161	145	132
Jura	612	655	636	622	654
Samfundsvidenskab	750	662	549	524	551
Sundhedsvidenskab	608	610	594	596	626
Humaniora	1.890	2.072	2.045	1.936	1.936
Naturvidenskab	1.112	1.176	1.100	979	958
I alt	5.136	5.342	5.085	4.802	4.857

De optagnes alder

Den typiske alder ved optagelsen er 21-23 år alt efter fagområde, jf. tabel 3.

Tabel 3: De optagnes alder 1998-2002

	1998	1999	2000	2001	2002
Teologi	23	24	24	23	29
Jura	21	21	21	21	21
Samfundsvidenskab	21	21	21	21	21
Sundhedsvidenskab	21	21	21	21	21
Humaniora	23	23	23	23	23
Naturvidenskab	22	21	21	22	21
I alt	22	22	22	22	22

Studenterbestand

Ordinære studerende

Universitetet har i alt godt 33.000 ordinære studerende, hvilket er ca. 1.000 færre end i 2001; den vigende tilgang er ved at slå igennem på bestandstallet. Forholdet mellem

kvinder og mænd er 56:44. Kønsfordelingen er meget forskellig fra fakultet til fakultet og også mellem fagene inden for fakulteterne. F.eks. har mændene stor overvægt på Det Naturvidenskabelige Fakultet, men ikke på faget biologi. Og kvinderne har stor overvægt på Det Humanistiske Fakultet, men ikke på fag som historie og filosofi. I tabel 4 er bestanden af ordinære studerende fordelt på fagområder og køn pr. 1. oktober 2002.

Tabel 4: Studenterbestand pr. 1. oktober 2002

Faggruppe	Kvinder	Mænd	I alt
Det Teologiske Fakultet	565	359	924
Teologi	536	347	883
Afrikaområdestudier	29	12	41
Det Juridisk Fakultet	2.247	1.787	4.034
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet	1.904	2.311	4.215
Økonomi	501	1.219	1.720
Statskundskab	662	816	1.478
Antropologi	391	105	496
Sociologi	350	171	521
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet	2.437	1.337	3.774
Lægevidenskab	1.844	1.136	2.980
Odontologi	306	136	442
Humanbiologi	52	42	94
Folkesundhedsvidenskab	235	23	258
Det Humanistiske Fakultet	8.878	4.902	13.780
<i>Dansk mv.</i>	<i>1.227</i>	<i>488</i>	<i>1.715</i>
Dansk	1.073	419	1.492
Minoritetsstudier	13	1	14
Retorik	134	66	200
Dansens Æstetik og Historie	7	2	9
<i>Øvrige europæiske sprog</i>	<i>1.958</i>	<i>759</i>	<i>2.717</i>
Finsk	21	11	32
Engelsk	698	328	1.026
Tysk	165	80	245
Nederlandsk	13	7	20
Fransk	383	81	464
Spansk	269	75	344
Italiensk og Rumænsk	159	40	199
Portugisisk	27	23	50
Russisk	97	50	147
Serbokroatisk	20	11	31
Polsk	25	15	40
Tjekkisk	9	5	14
Bulgarsk	4	2	6

Faggruppe	Kvinder	Mænd	I alt
Østeuropastudier i øvrigt	15	17	32
Moderne græsk	53	14	67
<i>Ikke europæiske sprog</i>	<i>436</i>	<i>786</i>	<i>722</i>
Japansk	66	61	127
Kinesisk	71	43	114
Thai	16	10	26
Koreansk	12	8	20
Tibetansk	17	9	26
Indologi	10	18	28
Indonesisk	9	7	16
Asiatiske studier i øvrigt	4	9	13
Eskimologi	31	16	47
Arabisk	95	57	152
Hebraisk	33	19	52
Tyrkisk	21	8	29
Iransk	17	13	30
Indiansk	34	8	42
<i>Musisk-æstetiske fag</i>	<i>1.944</i>	<i>1.184</i>	<i>3.128</i>
Film- og Medievidenskab	354	339	693
Kunsthistorie	446	120	566
Musikvidenskab	404	398	802
Teatervidenskab	170	35	205
Litteraturvidenskab	570	292	862
<i>Oldtids- historie- og kulturstudier</i>	<i>1.408</i>	<i>1.215</i>	<i>2.623</i>
Klassisk Filologi, græsk	30	18	48
Klassisk Filologi, latin	73	44	117
Oldtidskundskab	4	3	7
Klassisk Arkæologi	54	17	71
Forhistorisk Arkæologi	137	90	227
Assyriologi	8	8	16
Ægyptologi	34	27	61
Nærorientalsk Arkæologi	82	41	123
Europæisk Etnologi	164	39	203
Folkloristik	12	3	15
Historie	505	791	1.296
Religion	305	134	439
<i>Sprogvidenskab, filosofi, psykologi mv.</i>	<i>1.905</i>	<i>970</i>	<i>2.875</i>
Lingvistik	71	54	125
Sprogpsykologi	28	5	33
Filosofi	152	400	552
Pædagogik	267	72	339

Faggruppe	Kvinder	Mænd	I alt
Audiologopædi	200	5	205
Psykologi	1.150	417	1.567
Humanistisk datamatik	0	2	2
Humaniora, diverse	37	15	52
Det Naturvidenskabelige Fakultet	2.342	3.871	6.213
<i>Mat-fys faggruppe</i>	936	2.578	3.514
Matematik-Økonomi	75	97	172
Matematik mv.	109	338	447
Forsikringsvidenskab	55	64	119
Statistik	8	16	24
Datalogi	109	1.128	1.237
Kemi mv.	61	129	190
Miljøkemi	57	34	91
Fysik mv.	165	494	659
Nanoteknologi	7	38	45
Biokemi	290	240	530
<i>Bio-geo faggruppe</i>	<i>1.406</i>	<i>1.293</i>	<i>2.699</i>
Biologi	829	515	1.344
Geografi	241	299	540
Geologi	129	185	314
Idræt	207	294	501
Tandplejeruddannelsen	160	13	173
I alt	18.533	14.580	33.113

Kandidatstatistik

Bachelorgraden

Fra og med strukturbekendtgørelsen fra 1993 skal alle passere bachelorgraden for at fortsætte på kandidatuddannelsen. Undtagelsen har hidtil været læge-,

tandlæge- og teologiuddannelserne, hvorfor disse uddannelser ikke er repræsenteret i bachelorstatistikken nedenfor. Desværre må tallene i tabel 5 nedenfor tages med forbehold. De er formodentlig for små som følge af forsinkelser i registreringen i eksamenssystemet.

Tabel 5: Bachelorer 2002 (1.10.2001-30.9.2002)

	Kvinder	Mænd	I alt
Total	1.475	1.064	2.539
Det Juridiske Fakultet	253	189	442
Jura	253	189	442
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet	189	249	438
Økonomi	59	150	209
Statskundskab	65	81	146
Antropologi	29	3	32
Sociologi	36	15	51

	<i>Kvinder</i>	<i>Mænd</i>	<i>I alt</i>
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet	69	9	78
Folkesundhedsvidenskab	69	9	78
Det Humanistiske Fakultet	730	335	1.065
Dansk	98	29	127
Retorik	9	6	15
Engelsk	56	28	84
Tysk	17	4	21
Fransk	21	1	22
Spansk	21	7	28
Italiensk	10	1	11
Rumænsk	1	0	1
Portugisisk	3	0	3
Russisk	2	4	6
Polsk	1	1	2
Tjekkisk	0	1	1
Moderne græsk	3	0	3
Japansk	5	3	8
Kinesisk	3	4	7
Koreansk	0	1	1
Østasiatkundskab	2	1	3
Indologi	1	0	1
Eskimologi	0	1	1
Arabisk	5	2	7
Hebraisk	2	2	4
Tyrkisk	1	0	1
Indiansk	2	0	2
Iransk/Persisk	2	1	3
Film- og Medievidenskab	31	36	67
Kunsthistorie	30	6	36
Musikvidenskab	25	19	44
Teatervidenskab	9	5	14
Litteraturvidenskab	45	22	67
Klassisk Filologi, græsk	3	1	4
Klassisk Filologi, latin	2	0	2
Klassisk Arkæologi	7	2	9
Forhistorisk Arkæologi	17	8	25
Assyriologi	1	1	2
Ægyptologi	2	1	3
Nærorientalsk Arkæologi	8	1	9
Europæisk Etnologi	25	4	29
Folkloristik	1	0	1

Faggruppe	Kvinder	Mænd	I alt
Historie	47	54	101
Religion	20	9	29
Lingvistik	9	3	12
Indoeuropæistik	1	0	1
Filosofi	10	23	33
Pædagogik	22	6	28
Audiologopædi	23	0	23
Psykologi	127	37	164
Det Naturvidenskabelige Fakultet	234	282	516
Matematik mv.	13	11	24
Forsikringsvidenskab	7	2	9
Statistik	0	1	1
Matematik-Økonomi	9	15	24
Datalogi	3	60	63
Fysik mv.	10	34	44
Meteorologi	4	2	6
Kemi mv.	5	9	14
Miljøkemi	3	7	10
Biokemi	37	33	70
Biologi	89	51	140
Geoinformatik	3	5	8
Kulturgeografi	21	14	35
Naturgeografi	6	2	8
Geologi	12	17	29
Idræt	12	19	31

Antal bachelorer 1998-2002

Antallet er stigende frem til 2000 som følge af gradens formelle indførelse i 1993. Der har været en vis usikkerhed og

forsinkelse i opgørelsen af bachelorgraderne, så der er foretaget temmelig mange justeringer af tallene for 1999-2001 i forhold til dem, der blev vist i Årbog 2001.

Tabel 6: Antal bachelorer 1998-2002

	1998	1999	2000	2001	2002
Jura	437	413	615	398	442
Samfundsvidenskab	493	400	395	452	438
Sundhedsvidenskab					78
Humaniora	882	971	1.043	1.098	1.065
Naturvidenskab	523	517	527	420	516
I alt	2.335	2.301	2.580	2.368	2.539

Bachelorernes alder

Bachelorernes alder er typisk 24-26 år. Da de typisk har været 4 år om det, jf. tabel 8, svarer det til en studiestartalder på 20-22 år, dvs. lavere end den er nu.

Tabel 7: Bachelorernes alder 1998-2002 (medianer)

	1998	1999	2000	2001	2002
Jura	25	25	25	25	25
Samfundsvidenskab	25	25	25	25	25
Sundhedsvidenskab					26
Humaniora	26	26	26	27	27
Naturvidenskab	25	25	26	25	26
I alt	25	25	26	26	26

Studietid til bachelorgraden

Bacheloruddannelsen er fastlagt med en normeret studietid på tre år. Men mange uddannelser har et propædeutisk forløb på 1/2 til ét år, hvormed studietiden forlænges. Den

typiske gennemførelsestid er uændret og overalt 4 år (median). Den gennemsnitlige varierer kun lidt omkring de 4, som det ses af tabel 8.

Tabel 8: Bachelorernes studietid i år

	1998	1999	2000	2001	2002
Jura	4,1	4,2	3,9	3,7	3,9
Samfundsvidenskab	3,7	3,9	3,7	3,7	3,9
Sundhedsvidenskab					3,4
Humaniora	4,3	4,5	4,5	4,3	4,4
Naturvidenskab	4,4	4,4	4,5	4,5	4,5
I alt	4,2	4,3	4,2	4,1	4,2

Kandidatgraden

Der blev udklækket i alt 2.603 kandidater i 2002, fordelt på

ca. 75 forskellige uddannelser/fag. 56,0% af kandidaterne er kvinder.

Tabel 9: Kandidater 2002 (1.10.2001-30.9.2002)

	Kvinder	Mænd	I alt
Total	1.460	1.143	2.603
Det Teologiske Fakultet	35	26	61
Cand.teol.	35	26	61
Det Juridiske Fakultet	244	194	438
Cand.jur.	244	194	438
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet	173	228	401
Cand.polit.	44	120	164
Cand.scient.pol.	70	85	155
Cand.mag./phil. i samfundsfag	3	8	11
Cand.scient.ant.	38	8	46
Cand.scient.soc.	18	7	25
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet	220	169	389
Cand.med.	164	139	303
Cand.odont.	39	24	63
Cand.scient. humanbiologi	17	6	23

	<i>Kvinder</i>	<i>Mænd</i>	<i>I alt</i>
Det Humanistiske Fakultet	569	221	790
<i>Cand.mag./phil.:</i>			
Dansk	81	29	110
Retorik	8	1	9
Engelsk	57	14	71
Tysk	12	3	15
Fransk	20	2	22
Italiensk	6	1	7
Spansk	15	0	15
Portugisisk	1	1	2
Polsk	1	0	1
Russisk	1	0	1
Østeuropastudier	3	2	5
Moderne græsk	1	0	1
Arabisk	2	1	3
Hebraisk	2	0	2
Eskimologi	5	0	5
Finsk	1	0	1
Indiansk	2	0	2
Japansk	1	3	4
Kinesisk	1	0	1
Thai	0	1	1
Litteraturvidenskab	14	13	27
Moderne kulturformidling	23	5	28
Filmvidenskab	6	10	16
Medievidenskab	18	9	27
Kunsthistorie	7	1	8
Musikvidenskab	20	12	32
Teatervidenskab	10	1	11
Græsk	1	2	3
Klassisk Arkæologi	1	0	1
Forhistorisk Arkæologi	4	2	6
Assyriologi	1	1	2
Ægyptologi	1	0	1
Iransk	1	0	1
Europæisk Etnologi	11	0	11
Folkloristik	6	0	6
Historie	33	36	69
Kristendomshistorie	1	1	2
Religionshistorie	4	2	6
Religionssociologi	11	1	12

	<i>Kvinder</i>	<i>Mænd</i>	<i>I alt</i>
Lingvistik alm.	1	0	1
Sprogpsykologi	3	0	3
Filosofi	6	13	19
Pædagogik	12	5	17
Audiologopædi	16	1	17
Cand.psyk.	120	44	164
<i>Mag.art.:</i>			
Forhistorisk Arkæologi	1	0	1
Klassisk Arkæologi	1	0	1
Kunsthistorie	14	2	16
Musikvidenskab	0	1	1
Litteraturvidenskab	0	1	1
Historie	1	0	1
Filosofi	1	0	1
Det Naturvidenskabelige Fakultet	219	305	524
<i>Cand.scient.:</i>			
Matematik	5	15	20
Statistik	4	2	6
Forsikringsvidenskab (cand.akt.)	5	8	13
Matematik-Økonomi (-oecon.)	5	10	15
Datalogi	3	37	40
Fysik	3	18	21
Fysik-Biofysik	1	2	3
Astronomi	2	7	9
Geofysik	1	10	11
Kemi	8	18	26
Miljøkemi	5	8	13
Biokemi	24	20	44
Biologi	90	87	177
Geografi	22	8	30
Kulturgeografi	6	4	10
Naturgeografi	18	14	32
Geologi	8	24	32
Idræt	9	13	22

Antal kandidater 1998-2002

I 2002 nåede universitetet et rekordhøjt kandidattal med 2.603. Det er 7% flere end i 2001 og 32% flere end i 1998, se tabel 10.

(Tallene for 2000 og 2001 er revideret i forhold til Årbog 2001).

Tabel 10: Antal kandidater 1998-2002

	1998	1999	2000	2001	2002
Teologi	28	39	50	51	61
Jura	361	396	418	402	438
Samfundsvidenskab	331	313	318	400	401
Sundhedsvidenskab	268	304	282	352	389
Humaniora	502	545	615	750	790
Naturvidenskab	488	438	499	487	524
I alt	1.978	2.034	2.182	2.442	2.603

Kandidaternes alder

Aldersfordelingen holder sig meget stabilt på medianen 29 for universitetet som helhed. Men den er steget med et år på tre af fakulteterne, se tabel 11.

Tabel 11: Kandidaternes alder 1998-2002 (medianer)

	1998	1999	2000	2001	2002
Teologi	32	32	31	31	31
Jura	27	27	27	27	28
Samfundsvidenskab	28	28	28	28	29
Sundhedsvidenskab	29	29	29	29	29
Humaniora	31	30	30	30	30
Naturvidenskab	28	28	28	28	29
I alt	29	29	29	29	29

Aldersfordelingen er stærkt højreskæv. Derfor er medianen et bedre beskrivende mål end f.eks. gennemsnit, som typisk ligger 1-2 år højere. Alderen er beregnet som kandidatåret minus fødselsåret.

Studietid til kandidatgraden

Studietiden målt i medianer er uændret på fire fakulteter, men ændret i op- og nedadgående retning på henholdsvis Naturvidenskab og Jura.

Tabel 12: Kandidaternes studietid i år 1998-2002 (medianer)

	1998	1999	2000	2001	2002
Teologi	8	9	8,5	8	8
Jura	7	6	6	7	6
Samfundsvidenskab	7	7	7	7	7
Sundhedsvidenskab	8	8	8	8	8
Humaniora	8	8	8	7	7
Naturvidenskab	7	7	7	7	8
I alt	7	7	7	7	7

Fordelingen af studietid er ligesom aldersfordelingen stærkt højreskæv, hvorfor medianen må anses for en rimelig beskrivelse.

Aktivitetsopgørelse (STÅ mv.)

Studenterårsværk (STÅ) på ordinær uddannelse

Siden 1993 har studieaktiviteten været opgjort i studenterårsværk (STÅ). En STÅ svarer til ét års fuldtidsstudium med beståede prøver. Dette mål afløste studietrinstilvæk-

ter som mål, hvor et studietrin var en større bestået del af uddannelsen på 1-3 år. STÅ er fordelt på forskellige aktivitetsgrupper, der udløser bevillinger til undervisningen efter forskellige takster. Nedenfor ses en oversigt over STÅ 1998-2002. Fakultets- og fagoversigter findes under de respektive fakulteters og studienævns beretninger.

Tabel 13: STÅ 1998-2002

	1998	1999	2000	2001	2002
Teologi	376	422	400	402	374
Jura	2.363	2.228	2.450	2.386	2.368
Samfundsvidenskab	2.184	2.198	2.243	2.242	2.177
Sundhedsvidenskab	2.192	2.329	2.497	2.617	2.822
Humaniora	5.314	5.317	5.754	5.895	5.814
Naturvidenskab	3.142	3.079	3.051	2.888	2.887
I alt	15.571	15.573	16.394	16.430	16.442

Det bemærkes, at fordelingen af STÅ på fakulteterne går på, hvor aktiviteterne har fundet sted, ikke hvor de studerende er indskrevet. I tallene er også inkluderet STÅ, aflagt af merit- og gæstestuderende. Tallene for 2000-2001 er blevet efterreguleret i 2002.

Aktiviteter under åben uddannelse

Ved Det Humanistiske og Det Teologiske Fakultet udbydes hele bachelor-, hhv. grunduddannelsen som åben uddannelse. Ved Det Samfundsvidenskabelige, Det Juridiske og Det Naturvidenskabelige Fakultet har der hidtil kun været aktivitet i form af "tomme pladser". Inden for idræt udbydes efteruddannelse af folkeskolelærere nu efter reglerne om åben uddannelse.

Ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet har der været aktivitet på de to masteruddannelser Master of Public Health (MPH) og Master of International Health (MIH).

Åben uddannelse opgøres pr. semester. Antallet af deltagere er opgjort som antal pr. kursus pr. semester. De, der deltager i flere kurser, tælles altså med flere gange. Opgørelsen af deltagere og årselever beror på, at deltagerbetalingen er faldet. Omregningen til årsværk beror på kursernes vægt i studieårsværk (STÅ).

Tabel 14: Åben uddannelse 2002

Fakultet	Semester	Kurser	Detagere	Årselever
	Forår	25	183	45,6
	Efterår	30	191	50,2
Teologi	I alt	55	374	95,8
	Forår	20	43	4,5
	Efterår	37	66	14,9
Jura	I alt	57	109	19,4
	Forår	24	35	4,6
	Efterår	26	60	10,4
Samf	I alt	50	95	15,0
	Forår	11	90	31,1
	Efterår	4	65	24,6
Sund	I alt	15	155	55,6
	Forår	81	1.827	450,6
	Efterår	117	2.485	474,0
Hum	I alt	198	4.312	924,6
	Forår	22	215	29,8
	Efterår	23	444	23,8
Nat	I alt	45	659	53,6
	Forår	183	2.393	566,2
	Efterår	237	3.311	597,8
KU	I alt	420	5.704	1.164,0

Tabel 15: Antal årselever på åben uddannelse 1998-2002

	1998	1999	2000	2001	2002
Teologi	153,5	139,4	158,9	113,6	95,7
Jura	0	0	1,3	7,2	19,3
Samfundsvidenskab	14,0	10,4	12,9	13,8	14,6
Sundhedsvidenskab	42,2	52,5	73,2	69,3	55,7
Humaniora	885,1	888,4	848,7	898,8	911,6
Naturvidenskab	14,0	40,0	46,8	50,5	54,4
I alt	1.108,8	1.130,7	1.141,8	1.153,2	1.151,3

Tabel 16: Færdiguddannede på åben uddannelse

	1998	1999	2000	2001	2002
MPH/MIH	21	19	44	47	39
Bachelorer, Hum.	79	59	77	50	75

Forskeruddannelsen

Den nugældende ordning for forskeruddannelse, der fører til ph.d.-graden, startede 1. januar 1993. Den afløste licentiatuddannelsen, som nedenfor er betegnet gammel ordning. Som det fremgår af tabel 18 nedenfor, er de sidste tre fra den gamle ordning blevet færdige eller er ophørte. I øvrigt henvises der til ph.d.-studieledernes beretninger.

Tabel 17: Ph.d.-studerende 2001/2002

Fakultet	Bestand	1.10.2001-30.9.2002			Bestand
	1-10-01	Tilgang	Afsluttet med graden	Afbrudt	30-9-02
Teologi	24	0	2	0	22
Jura	24	6	2	5	23
Samfundsvidenskab	121	17	23	3	112
Sundhedsvidenskab	581	71	112	13	527
Humaniora	194	37	31	16	184
Naturvidenskab	363	63	88	6	332
Total	1.307	194	258	43	1.200

Tabel 18: Bestand af ph.d.-studerende pr. 1.10.1999-2002, eksklusiv orlov

	1999	2000	2001	2002
Ph.d.-ordning	17	18	20	10
Gammel ordning	2	2	2	0
Teologi i alt	19	20	22	10
Ph.d.-ordning	20	18	18	20
Gammel ordning	0	0	0	0
Jura i alt	20	18	18	20

	1999	2000	2001	2002
Ph.d.-ordning	79	83	92	85
Gammel ordning	0	0	0	0
Samfundsvidenskab i alt	79	83	92	85
Ph.d.-ordning	388	417	460	442
Gammel ordning	2	2	1	0
Sundhedsvidenskab i alt	390	419	461	442
Ph.d.-ordning	205	190	167	147
Gammel ordning	16	4	0	0
Humaniora i alt	221	194	167	147
Ph.d.-ordning	368	325	334	345
Gammel ordning	3	1	0	0
Naturvidenskab i alt	371	326	334	245
Ph.d.-ordning	1.077	1.051	1.091	949
Gammel ordning	23	9	3	0
KU i alt	1.100	1.060	1.094	949

Tabel 19: Ph.d.-grader tildelt, både gammel og ny ordning samt § 5, stk. 2 i kalenderåret

	1998	1999	2000	2001	2002
Teologi	3	4	5	1	2
Jura	8	5	4	6	5
Samfundsvidenskab	20	25	28	22	20
Sundhedsvidenskab	118	102	112	114	110
Humaniora	46	51	35	39	24
Naturvidenskab	104	101	98	75	91
I alt	299	288	282	257	252

De studerendes forhold

Statens uddannelsesstøtte (SU)

Københavns Universitets studerende brugte i 2002 ca. 1,207 mia. kr. i stipendium og studielån. Der er tale om en svag stigning i forhold til 2001, hvor forbruget var på 1,178 mia. kr. Stigningen i beløb må tilskrives prisregulering, idet antallet af SU-modtagere faldt fra 25.530 i 2001 til 25.297 i 2002.

Der var 24.465 stipendiemodtagere, som modtog 933,3 mio. kr. i stipendium, og 12.760 studerende, der fik 274,4 mio. kr. i studielån/slutlån.

En del studerende optog slutlån i de sidste måneder af studiet. I 2002 fik 1.679 studerende 45,7 mio. kr. i slutlån. 832 personer modtog kun slutlån, medens de øvrige 847 personer modtog slutlån, efter at de var løbet tør for stipendium.

På landsplan fik 297.500 8,7 mia. kr. i stipendier. 118.200 personer fik 2,2 mia. kr. i lån. I alt fik 300.300 personer 10,9 mia. kr. i SU-støtte. Heraf fik 6.200 studerende 164 mio. kr. i slutlån.

SU-selvbetjening

SU-styrelsen tog den 16. juli 2002 et SU-selvbetjeningssystem i brug. Den enkelte studerende kan med "den fælles pinkode" selv forespørge på sine SU-oplysninger samt søge om støtte. Det mest almindelige (søge støtte til en uddannelse, fravælgelse støtte, ændre kontonummer, søge studielån, ændre sluttidspunkt for uddannelse, søge støtte efter satsen for udeboende) kan de studerende selv klare uden at henvende sig til SU-kontoret. SU-kontoret skal dog godkende en del af de ændringer som en studerende foretager via selvbetjeningssystemet.

Legater

Legater administreret af Københavns Universitets Stipendiebestyrelse

Stipendiebestyrelsen forestår uddelingen af de legater som ifølge deres bestemmelser hører under universitetets bestyrelse. Valgperioden er for tre år. I 2001 var der valg til Stipendiebestyrelsen. I 2002 bestod Stipendiebestyrelsen af:

Professor Gert Kjærgaard Pedersen, Institut for Matematiske Fag, formand (udpeget af rektor).

Professor Hector Estrup, Økonomisk Institut (repræsentant for Jura og Samfundsvidenskab).

Lektor Nina Grosman, Farmakologisk Institut (repræsentant for Sundhedsvidenskab, fra 24. juni 2002. Hun afløste lektor Pernille Due, Institut for Folkesundhedsvidenskab).

Lektor Lone Fatum, Institut for Bibelsk Eksegese (repræsentant for Humaniora og Teologi).

Docent Nanna Noe-Nygaard, Geologisk Institut (repræsentant for Naturvidenskab).

SU-kontoret er sekretariat for Stipendiebestyrelsen.

Legaterne opslås samlet og søges under ét (den generelle ansøgning). Der var 664 ansøgere, og der blev uddelt legatportioner til 156 studerende på i alt ca. 1 mio. kr. Portionerne var på 5-10.000 kr.

Endvidere har Stipendiebestyrelsen forestået uddelingen af specielle legater og indstillet til legater uden for universitet. Der var i alt 18 legater med ca. 1.700 ansøgere, og der blev uddelt legatportioner til 234 ansøgere på i alt ca. 2,7 mio. kr. Portionerne er mellem 1.200 og 90.000 kr.

I alt er der uddelt ca. 3,7 mio. kr. til 390 modtagere med et samlet antal ansøgninger på ca. 2.400.

Internationalt samarbejde og udveksling

Samarbejdsaftaler

Københavns Universitet har etableret samarbejdsaftaler med en række udenlandske universiteter. Disse aftaler er underskrevet af Københavns Universitets rektor.

Hovedparten af de indgåede aftaler er generelle samarbejdsaftaler, omfattende både studenter- og lærerudveksling m.m. inden for alle fag.

Der er ved udgangen af 2002 indgået samarbejdsaftaler med følgende universiteter:

Argentina

Universidad Nacional de Rosario
Universidad de Buenos Aires

Australien

Flinders University of South Australia Adelaide
Macquaire University
Monash University
Queensland University of Technology Brisbane
University of Adelaide
University of Melbourne
University of New South Wales
University of Newcastle
University of Queensland Brisbane
University of Sydney

Bolivia

Universidad Mayor de San Andrés La Paz

Brasilien

Pontificia Universidade Católica de Sao Paulo
Universidade Estadual de Campinas
Universidade Federal do Rio de Janeiro

Canada

McGill University Montreal
McMaster University
Memorial University of New Foundland
Osgoode Hall Law School
Université du Québec
University of British Columbia Vancouver
University of Victoria British Columbia
University of Western Ontario
York University Toronto

Chile

Universidad de Chile Santiago

Colombia

Universidad de Los Andes Bogota

Frankrig

Université Charles de Gaulle Lille III (Sc. Hum., Lettres, Arts)

Université de Caen
Université de la Réunion Saint Denis
Université Paul Valéry (Montpellier III)

Hongkong

Chinese University of Hong Kong
University of Hong Kong

Indien

Banaras Hindu University

Island

Háskóli Islands

Israel

Tel Aviv University

Japan

Osaka University
Tohoku University
Tokyo Medical and Dental University
Waseda University Tokyo

Jordan

University of Jordan
Yarmouk University Irbid

Kina

Fudan University Shanghai
Nankai University
Peking University

Korea (Rep.)

Yonsei University Seoul

Mexico

Universidad de Guanajuato
Universidad de las Américas Puebla

New Zealand

Massey University
University of Auckland
University of Canterbury Christchurch
University of Otago Dunedin
Victoria University of Wellington

Norge

Universitetet i Oslo

Peru

Pontificia Universidade Católica del Peru Lima

Polen

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza Poznan

Rusland

Saint Petersburg State University

Schweiz

Universität Zürich

Singapore

National University of Singapore

Spanien

Universidad Complutense de Madrid
Universidad de Santiago de Compostela

Storbritannien

University College London (University of London)

Suomi Finland

Helsingfors Universitet – Helsingin yliopisto

Sverige

Lunds universitet

Syrien

University of Damaskus

Taiwan (Formosa)

National Taiwan University

Thailand

Srinakharinwirot University

Tyskland

Christian-Albrechts-Universität zu Kiel
Eberhard-Karls-Universität Tübingen
Humboldt-Universität zu Berlin
Universität zu Köln

USA

Arizona State University
Boston College
California Institute of Technology CALTECH
Dartmouth College New Hampshire
Duke University
New York University
The University of North Carolina at Chapel Hill
The University of North Carolina Greensboro
University of Alaska Fairbanks
University of California
– University of California – Berkeley
– University of California – Davis
– University of California – Irvine
– University of California – Los Angeles
– University of California – Riverside
– University of California – San Diego
– University of California – Santa Barbara
– University of California – Santa Cruz
University of Massachusetts Amherst
University of the Pacific California
University of the Virgin Islands St. Thomas
University of Washington Seattle
University of Wisconsin Madison
Vanderbilt University

Washington College Maryland
Washington State University Pullman
Yale Graduate School New Haven

Aftalerne har den fordel, at et antal studerende, almindeligvis 3-5, er sikret optagelse, såfremt de faglige ønsker og forudsætninger er i orden. Enkelte af de indgåede aftaler sikrer imidlertid flere studerende optagelse, bl.a. udveksles der mellem 15 og 25 studerende hvert år med henholdsvis University of California og University of British Columbia, Canada.

Aftalerne sikrer desuden, at værtsuniversitetet yder bistand f.eks. med bolig og ikke mindst, at de studerende har den information, som er nødvendig, når de skal vælge studiested og kurser. Der er ikke i aftalerne tale om direkte økonomisk støtte til de studerende. Man bytter studiepladser, hvilket dog er ensbetydende med, at studerende fra Københavns Universitet ikke skal betale studieafgift, tuition fee, i de lande, hvor det findes. En udgift som let løber op over 50.000 kr.

Med baggrund i de studerendes ønske, er samarbejdet med engelsksprogede universiteter prioriteret højt. For at sikre en balance i udvekslingen af studenter universiteterne imellem og dermed også et velfungerende samarbejde inden for de indgåede aftaler, fokuseres der meget på, at gøre det attraktivt for udenlandske studerende at studere på Københavns Universitet. Dette er ligeledes vigtigt i forhold til at indgå flere aftaler med universiteter i disse lande.

Med den stigende interesse inden for fagene og blandt de studerende for studieophold i udlandet er der i 2002 indgået yderligere 10 aftaler med nye universiteter. Nye samarbejdsaftaler er således indgået med universiteter i bl.a. Australien, Canada, Syrien og USA.

Programmer

Danske programmer

Internationaliseringspuljen uddeles efter ansøgning som stipendier til studerende til studie- og praktikophold i udlandet som led i den danske kandidatuddannelse. Internationaliseringspuljen har siden 1987 ændret været på 2 millioner kroner årligt.

126 studerende ud af 284 ansøgere i 2002 kunne således komme på et længerevarende studieophold i udlandet med et stipendium fra Københavns Universitets Internationaliseringspulje, fordelt som det fremgår af tabellen på næste side.

Internationaliseringspuljen. Ansøgninger og bevillinger 1995-2002

		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	I alt
Afrika	ANS	14	9	17	18	29	16	10	11	124
	BEV	8	7	11	5	8	8	4	5	56
Asien	ANS	27	11	20	30	27	28	42	30	215
	BEV	18	7	14	16	11	12	12	7	97
Australien	ANS	12	12	21	23	24	35	37	52	216
	BEV	5	8	12	11	11	11	10	25	93
Europa	ANS	100	121	140	167	176	153	121	84	1.062
	BEV	43	63	50	57	52	46	35	32	378
Mellemerika	ANS	0	0	1	0	0	0	0	0	1
	BEV	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Nordamerika	ANS	81	96	121	114	121	141	105	94	873
	BEV	52	58	58	56	58	54	39	54	429
Sydamerika	ANS	14	7	7	11	9	9	6	13	76
	BEV	12	4	4	5	3	4	1	3	36
I alt	ANS	248	256	326	365	386	382	321	284	2.568
	BEV	138	147	150	150	143	135	101	126	1.090

Af andre danske programmer, der også støtter udveksling af studerende, kandidatstuderende og forskerstuderende, kan nævnes Kulturaftalerne. Inden for de bilaterale kulturaftaler, som er indgået mellem Danmark og andre lande, modtog Københavns Universitet i 2001-2002 i alt 45 kandidat- og forskerstuderende, mens et endnu større antal 75 studerende fra Københavns Universitet i 2001-2002 gennemførte et studieophold i udlandet med støtte inden for kulturaftalerne.

Nordiske programmer

Nordplus-programmet

Nordisk Program for Lærere, Uddannelsessøgende og Studerende, blev igangsat i 1989. Programmet omfatter mobilitetsstipendier til studerende og lærere inden for netværk, der etableres mellem flere institutter/fag.

De forskellige institutter/fag på Københavns Universitet deltager i 24 af disse netværk, og alle fakulteterne er repræsenteret i de forskellige netværk. Derudover deltager Københavns Universitet i det tværfakultære netværk, Nordlys, der nu omfatter 33 nordiske universiteter. Netværkene bliver løbende udbygget og styrket, således at de studerende stadig får flere valgmuligheder. Københavns Universitet modtog i 2001-2002 124 studerende fra Norden.

EU-programmer

Socrates-Erasmus

Socrates-Erasmus-programmet afløste i 1997 de gamle mobilitetsprogrammer. Som noget nyt skulle Københavns Universitet indgå en institutionel kontrakt med EU-Kommissionen vedrørende studenter- og lærermobilitet samt forskellige projekter. Siden har universitetet for hvert aka-

demisk år ansøgt EU-Kommissionen om en forlængelse af den institutionelle Kontrakt.

Ansøgningen omfatter bl.a. alle de bilaterale aftaler, som Københavns Universitet har indgået med universiteter inden for EU. For det akademiske år 2001-2002 blev der indgået næsten 500 bilaterale aftaler om studenter- og lærermobilitet. Aftalerne omfatter mere end 200 undervisningsinstitutioner i Europa. I 2002 har Det Internationale Kontor arbejdet med at formulere en generel ansøgning til Kommissionen der, hvis den imødekommes, fra 2003 vil give Københavns Universitet et såkaldt ERASMUS-Charter, som overflødiggør de årlige ansøgninger om bevillinger til Bruxelles.

Socrates-Erasmus				
Studentermobilitet 1997-2002				
Antal ind- og udrejsende studerende				
År	Fra KU	Mdr.	Til KU	Mdr.
1997-98	233	1.465	203	1.357
1998-99	258	1.703	266	1.712
1999-00	288	1.891	280	1.710
2000-01	276	1.828	322	2.186
2001-02	322	2.097	330	2.181
I alt	1.377	8.984	1.401	9.146

Ud over bevilling til studentermobilitet, fik Københavns Universitet også støtte til lærerudveksling.

Studentermobilitet

Københavns Universitet har i studieåret 2001-2002 (opgjort pr. 01.10.2002) sendt 732 studerende på studieophold i udlandet. I samme periode modtog universitetet 730

udenlandske gæste- og udvekslingsstuderende, som det fremgår af tabellen nedenfor.

Studentermobilitet 1999-2002						
Fordelt på fakulteter, hjem- og/eller værtsland samt studieopholdets varighed						
	Udrejse			Indrejse		
	1999-00	2000-01	2001-02	1999-00	2000-01	2001-02
Studerende i alt	554	729	732	830	684	730
Det Teologiske Fakultet	9	15	13	35	24	13
Det Juridiske Fakultet	103	116	145	137	105	124
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet	107	103	147	170	182	160
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet	42	78	66	58	41	44
Det Humanistiske Fakultet	215	340	289	350	261	222
Det Naturvidenskabelige Fakultet	78	65	72	80	71	69
På tværs af fakulteter						98
Skolen for Klinikassistenter og Tandplejere		12	4	4	4	
Norden	43	51	73	177	161	124
Storbritannien/Tyskland	147	169	170	159	99	108
Frankrig/Italien/Spanien	124	146	230	159	136	222
Østeuropa	2	24	35	66	61	100
Nordamerika	68	73	100	105	67	110
Asien (Asien, Australien, New Zealand m.m.)	170	266	124	164	164	66
3 mdr.	23	57	65	76	48	32
3-6 mdr.	300	260	374	441	363	466
6-12 mdr.	230	364	293	298	273	231
Mere end 12 mdr.	1	48	0	15	4	1

Internationaliseringsarbejde

Rektors Uddannelsesudvalg

I forbindelse med reorganiseringen af de rektorale udvalg er Internationaliseringsudvalget afbeskikket, og dets arbejdsopgaver er i 2002 overtaget af Rektors Uddannelsesudvalg. Udvalget, der har dekan Henrik Jeppesen som formand, består af repræsentanter fra fakulteterne samt studenterorganisationerne og sekretariatsbetjenes af Studieadministrationen og for særlige internationale opgavers vedkommende af Det Internationale Kontor. Udvalget har fx fastsat nye principper for tildeling af internationaliseringsstipendier og studiepladser ved udenlandske institutioner med hvilke der er indgået samarbejdsaftaler. Disse principper er udmeldt til fakulteterne i form af vejledende retningslinjer for behandling af ansøgninger om støtte.

I forhold til policy-spørgsmål og anliggender af mere ge-

nerel karakter har udvalget på et særligt temamøde diskuteret GATS og globalisering med henblik på konsekvenserne for det fortsatte internationaliseringsarbejde ved universitetet, og der er planlagt et særligt seminar herom til afholdelse først i 2003. Desuden har spørgsmålet om internationaliseringsarbejdet i forhold til tredje verdens lande og deres universiteter været debatteret.

Udvalget har desuden fulgt internationaliseringsarbejdet på de enkelte fakulteter. Det har i høj grad været organiseret og koncentreret om udviklingskontraktens indsatsområder og delmål på området.

Forskningssamarbejde

Hvad angår forskningssamarbejde, har Det Internationale Kontor fortsat koncentreret sig om at indhente og videregående oplysninger om de centrale forskningsprogrammer. Praktisk sker dette gennem formidling af opslag om støttemuligheder og om informationsmøder, arrangeret af danske

ressortmyndigheder, med den opgave at fremme dansk deltagelse i f.eks. fælleseuropæiske programmer. Gennem netværket af hovedstadsuniversiteter i Europa, UNICA, har Det Internationale Kontor været medarrangør af en konference i Bruxelles om administration og organisering af eksternt forskningsfinansiering med deltagelse også fra Københavns Universitet.

Informationsmateriale og omverdensrelationer

Det Internationale Kontor har i 2002 udgivet "Study Abroad Guide 2002-2004". Guiden giver en almen introduktion til Københavns Universitet samt de enkelte fakulteter, og da guiden retter sig primært mod udenlandske studerende, indeholder den derfor også oplysninger om akademiske såvel som praktiske forhold. Københavns Universitets informationspakke til udenlandske studerende består desuden af guiden "Courses Offered in English", som giver de studerende et overblik over de kurser, der udbydes på engelsk det pågældende semester, samt angiver ECTS-credits m.m. for de enkelte kurser. Der arbejdes på at udgive denne guide så tidligt som muligt hvert semester, idet dette har været et stort ønske fra universitetets samarbejdspartnere. Guiden har siden efteråret 2000 været tilgængelig på Københavns Universitets hjemmeside, som en del af det elektroniske Studie Informations System – SIS – se også afsnittet kursusudbud på engelsk".

Arbejdet med omverdensrelationer omfatter deltagelse i internationale konferencer, blandt andet de årlige generalforsamlinger i European Association for International Education, EAIE, samt National Association of International Educators, NAFSA, USA. På begge de nævnte konferencer har universitetet været repræsenteret på de udstillinger, som har fundet sted med henblik på at præsentere danske højere læreanstalter for et udenlandsk publikum.

Desuden har Det Internationale Kontor tilrettelagt en orienteringsrejse for rektor og universitetsdirektøren i september 2002 til en række private og offentlige universiteter på USA's vestkyst for at indhøste erfaringer med mere markedsbestemte omverdensstyrede og selvejende universitetssystemer af den type som forudses etableret hvis forslaget til ny universitetslov vedtages i folketinget.

Hvert år modtager universitetet selv en lang række gæster og delegationer fra udenlandske universiteter. Det Internationale Kontor planlægger besøgene og forbereder eventuelle oplæg, også fra rektoratet, i den forbindelse. I 2002 har bl.a. Singapores præsident, University Grants Committee Hong Kong, EUs uddannelseskommission samt en række rektorer/prorektorer aflagt besøg. Besøgenes formål varierer fra at være introduktions- og præsentationsbesøg til besøg, hvor der underskrives nye samarbejdsaftaler. Som noget særligt skal nævnes at Det Internationale Kontor i april var vært for en, efter evalueringerne at dømme, meget vellykket to-dages-konference for ca. 60 international relations officers fra det europæiske hovedstadsnetværk UNICA.

Den Internationale Café

Den Internationale Café føres fortsat videre med stor tilslutning og opbakning af såvel danske som udenlandske studerende fra Studenterhuset. Caféen drives ved hjælp af dels frivillig arbejdsindsats dels økonomisk støtte fra rektors Internationaliseringsudvalg. En gang ugentlig i semestret afholdes International Café i Studenterhuset, hvor mere end 300 danske og udenlandske studerende mødes.

Værelsesformidlingen

Det Internationale Kontor fik også i 2002 fremskaffet de boliger, som skulle bruges til indkommende udvekslings- og programstuderende samt til gæsteforskere i det omfang, det var muligt. Inden semesterstart i efteråret måtte der sættes ekstra personale ind for at finde de sidste værelser til de udenlandske studerende. Langt størstedelen af de over 650 værelser blev skaffet på det private boligmarked, idet kun et begrænset antal blev stillet til rådighed på kollegierne og af studerende, der drog på studieophold i udlandet.

Efterhånden som antallet af udenlandske studerende er vokset, er behovet for egnede boliger for de udenlandske studerende blevet yderligere accentueret. Det har derfor været vigtigt at forsøge at skaffe flere kollegieværelser til de udenlandske studerende, og den øgede indsats på området i 2002 har resulteret i indgåelse aftaler med kollegier om et fast antal kollegieværelser. Det betyder at Det Internationale Kontor nu er ansvarlig for huslejeopkrævning, møblering og vedligeholdelse samt drift af ca. 40 pladser på tre forskellige kollegier. Behovet for kollegieværelser er langt fra dækket, og der arbejdes derfor stadig på at skaffe egnede boligtilbud til de mange udenlandske studerende, fx ved at indrette tidligere hospitals- og plejehjemsværelser til midlertidigt kollegiebrug.

Introduktionsaktiviteter

Ved begyndelsen af hvert semester afholdes orienteringsmøder for nye udenlandske studerende omfattende en introduktion til Københavns Universitet og studieforholdene, oplysninger om praktiske forhold mv. Derudover arrangeres sociale aktiviteter, såsom kanalfart i København, fælles middagsmåltider m.m.

For sjette gang blev der kort efter semesterstart i september 2002 afholdt International Dag for alle udenlandske gæster, herunder udenlandske forskere, lærere, ph.d'ere, studerende og deres danske værter. Den Internationale Dag starter med velkomst-/faglige arrangementer på fakulteterne og slutter med en tværfakultær fest på Frue Plads om aftenen. Arrangementet var en stor succes og planlægges gentaget i september 2003.

Ud over ovennævnte aktiviteter sørger Det Internationale Kontor i samarbejde med nogle af studenterorganisationerne på fakulteterne for, at de udenlandske studerende får tildelt en mentor, hvis de ønsker det. Mentorens opgave starter oftest med at hente den studerende i lufthavnen eller på banegården. Derudover er det bl.a. en mentors opgave at hjælpe den udenlandske studerende med alle de praktiske ting i forbindelse med studieopholdet, herunder anskaffelse af en eventuel opholdstilladelse og et cpr.-nr. Mentorordningen har været en stor succes, idet mange danske studerende har fundet det interessant at få kontakt med en eller flere udenlandske studerende, og de udenlandske studerende har haft stor glæde af den hjælp, som mentorerne yder.

International Markedsdag

Som noget nyt blev der i et udmærket samarbejde mellem de internationale medarbejdere ved fakulteter og Det Internationale Kontor den 21. februar afholdt en International Markedsdag i universitetets festsal. Dette tilbud retter sig til KU's egne studerende der planlægger et udenlandsk studieophold. På markedsdagen, der var velbesøgt, var det muligt at møde internationale udbydere, fx British Council,

Alliance Francaise, EU-kommissionen, Fulbright, University of California og Øresundsuniversitetet. Der var desuden arrangeret workshops om ansøgningsmuligheder til en lang række programmer. En cafe fungerede som mødested mellem potentielle udrejsende, allerede hjemvendte og aktuelle udenlandske studerende. På baggrund af evalueringer fra både studerende og de deltagende udstillere planlægges markedsdagen gentaget i 2003.

Danskkurser

Danskkurser for udenlandske studerende gennemføres efter en fast plan og med to typer af kurser:

- 3-ugers-kursus.
- 2-måneders-kursus.

Det intensive 3-ugers-kursus gennemføres før semesterstart, dvs. i januar og i august, og sommerkurset på 8 uger afholdes fra slutningen af juni til slutningen af august for næste års studerende. Udvekslings- og programstuderende får tilbud om fortsat danskundervisning hvert semester.

I 2002 deltog mere end 300 studerende i danskkurserne. Kurserne er åbne for andre institutioners gæstestuderende mod betaling. Kurserne er fagligt meget tilfredsstillende, resultaterne er gode, og de udenlandske deltagere er særdeles tilfredse med danskundervisningen.

Sommeren 2002 afholdt universitetet som led i EU's studentermobilitetsprogram, Socrates-Erasmus, et 4-ugers ILPC-kursus – Intensive Language Preparation Course – i dansk for de udenlandske studerende, der skulle påbegynde et studieophold ved Københavns Universitet i september måned med det formål at forberede dem på deres studieophold her i Danmark. ILPC-kurset omfatter både undervisning i dansk sprog og undervisning i emner af mere samfundsmæssig og kulturel art.

Kursusudbud på engelsk

Ikke alle udenlandske studerende kan deltage i universitetets undervisning på dansk. Det er derfor af stor betydning for Københavns Universitets muligheder for at modtage udenlandske studerende, at der efterhånden er et stort udbud af regulære universitetskurser, som afholdes på engelsk. Udbuddet af kurser bliver større for hvert semester, og der afholdes således nu mere end 300 kurser på engelsk inden for et bredt udsnit af fagene. Før hvert semester udgives en trykt guide "Courses Offered in English" – se også afsnittet om informationsmateriale. Kursusudbuddet på engelsk er ligeledes tilgængelig på nettet før semesterstart via det elektroniske Studie Informations System – SIS. Integrationen med SIS-systemet har betydet, at alle

kurserne udbudt på engelsk har været tilgængelige for de udenlandske studerende på Københavns Universitets hjemmeside tidligere end de foregående år.

Særlige sprogkurser

Som sproglig forberedelse for danske studerende, der skal på studieophold i udlandet, gennemføres i august måned et 3-ugers intensive kurser i 5 sprog:

- Kursus i akademisk engelsk på højt niveau.
- Kursus i fransk, italiensk, spansk og tysk på begynderniveau.

Disse sprogkurser kan med fordel kombineres med intensive kurser ved det fremmede universitet umiddelbart før semesterets start.

I august 2002 deltog i alt 111 af 135 ansøgere i disse kurser, der mod betaling også er åbne for studerende fra andre institutioner i hovedstadsområdet.

University of California Study Center at the University of Copenhagen

Det langvarige partnerskab med University of California udmøntede sig i, at UC Study Center ved Københavns Universitet, som blev oprettet i 1999, er blevet udbygget med en samfinansieret AC-stilling som assistent for den californiske Study Director. I 2002, hvor antallet af udvekslede studerende er det højeste nogensinde, har UC permanent overtaget hele finansieringen af denne stilling. Desuden modtog universitetet de første forskere/gæstelærere fra UC med stipendiestøtte ifølge samarbejdsaftalen, der i 2001 blev udvidet med en aftale om et antal samfinansierede forskere/ gæstelærere. De danske pladser i UC-systemet er blevet udbudt i Universitetsavisen og vil blive besat fra 2003.

Økonomi

Regnskab for 2002

Hovedtrækkene fra driftsregnskabet 2002

Københavns Universitets økonomiske struktur bygger på to kategorier: ordinær virksomhed som reguleres på finanslovens §19.22.01 Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, og ekstern virksomhed som via finansloven giver universitetet ret til at oppebære indtægter og afholde udgifter i forbindelse med fondsbevillinger og salg af bl.a. tjenesteydelser.

De to kategorier tilsammen gav i 2002 knap 3,6 mia. kr. i indtægter og godt 3,5 mia. kr. i udgifter. Årets resultat blev et samlet overskud på 36,5 mio. kr. Resultatet er pænt, men ikke stort i forhold til de samlede bevillinger. Det er særlig positivt at samtlige fakulteter kan overføre et positivt resultat til 2003.

I det følgende gennemgås hovedtrækkene fra regnskabsresultatet for 2002. Først vises det samlede resultat og derpå henholdsvis ordinær og ekstern virksomhed. Særligt regnskabsinteresserede henvises til universitetets Årsrapport 2002 (tidligere virksomhedsregnskab).

Det samlede regnskab for ordinær og ekstern virksomhed

Summen af bevillinger og driftsindtægter udgør den samlede bevillingsramme for universitetets aktiviteter. Samlet går universitetet ud af finansår 2002 med et mindre forbrug på 36,5 mio. kr. Den ordinære virksomhed bidrager med 53,5 mio. kr., hvilket især skyldes en række fakulteters målbevidste arbejde på at rette op på tidligere års merforbrug samt en række udskudte udgifter i forbindelse med bl.a. vedligeholdelsesmidler. Indtægtsdækket virksomhed har haft et beskedent underskud på 0,4 mio. kr., men har fundet et stabilt leje. Tilskudsfinansierede forskningsaktiviteter og andre tilskudsgivende aktiviteter bør regnskabsmæssigt gå i nul, men på grund af en korrektion af sidste

års regnskab er tilskudsfinansierede tilskudsaktiviteter i år bogført med et negativt resultat på 25,0 mio. kr. Endelig har retsmedicinske ydelser bidraget med 8,4 mio. kr., der skal anvendes til at holde priserne i ro i de kommende år.

Universitetets samlede regnskabsresultat for 2002 fremgår af tabel 1.

Tabel 1: Samlet regnskabsresultat for 2002 (§ 19.22.01)

Mio. kr.	2002 Regnskab
Indtægter i alt	3.552,3
Nettoudgiftsbevilling	1.863,9
Driftsindtægter	1.688,4
Udgifter i alt	3.515,8
Lønudgifter	1.942,9
Øvrige driftsudgifter	1.572,9
Årets resultat	36,5

Den ordinære virksomhed

Ordinær virksomhed er placeret på underkonto 10 på finansloven. Der er opført såvel indtægter som udgifter. Området dækker over følgende aktiviteter:

- Uddannelse (herunder åben uddannelse og forskeruddannelse).
- Forskning.
- Øvrige (bl.a. muséer, ejendomsskatter m.m.).
- Kapitaludgifter (husleje, bygningsvedligeholdelse m.m.).
- Grundbevilling.

Uddannelsesbevillingen består af taxameterindtægter. Ved åben uddannelse opkræves endvidere deltagerbetaling. Til gennemførelse af uddannelsesaktiviteterne optages på finansloven en budgetteret indtægt, som ved årets udgang reguleres i overensstemmelse med den faktiske gennemførte aktivitet. Den øvrige del af den ordinære virksomhed finansieres ved bevillinger, hvis størrelse i princippet fastlægges endeligt på finansloven forud for finansårets start.

Udviklingen i universitetets samlede ordinære indtægter fremgår af tabel 2.

Tabel 2: Universitetets samlede indtægter fordelt på indtægtstyper

Mio. kr.	2000	2001	2002
Basisbevilling	1.082,0	1.165,1	1.136,2
Taxameter	770,9	783,7	796,8
Forskeruddannelse, ekskl. taxameter	54,4	58,9	60,7
Forskeruddannelse, taxameter	62,3	59,5	65,0
Åben uddannelse-deltagerbetaling	14,7	12,9	15,3
Diverse TB-bevillinger	5,8	23,8	10,5
Driftsindtægter	95,2	88,5	115,0
SEA	0	444,7	573,4
Overhead fra ekstern virksomhed	47,0	60,9	53,7
Ordinær virksomhed i alt	2.132,3	2.698,0	2.826,6

Over de sidste tre år er der sket en væsentlig stigning i universitetets ordinære bevillinger, men fra 2001 til 2002 er basisbevillingen faldet med 2,5%. Hovedparten af basisbevillingen anvendes til forskning. Størstedelen af stigningen i universitetets ordinære indtægter i perioden skyldes bevillingen til universitetets egenbetaling af husleje, den såkald-

te SEA-ordning, der blev indført i 2001. I 2002 udgjorde denne bevilling 573,4 mio. kr.

Forbruget på ordinær virksomhed er, som det fremgår af tabel 3 nedenfor, steget med i alt 682,6 mio. kr. fra 2000 til 2002. Den væsentligste del af stigningen skyldes SEA-ordningen.

Tabel 3: Ordinær virksomhed, forbrug 1998-2002

Mio. kr.	2000	2001	2002
Løn	1.498,6	1.553,3	1.615,8
Øvrig drift	570,4	1.128,7	1.147,9
Ph.d.-stipendier	16,0	8,7	6,2
Øvrige tilskud	6,2	2,0	3,2
Udgifter i alt, internt regnskab	2.091,2	2.692,7	2.773,1
Energibesparende arbejder	0	0	0
Difference SCR-løn	-0,7	0	0
Regnskab i SCR	2.090,5	2.692,7	2.773,1
Indtægter på ordinær virksomhed i alt	2.132,3	2.698,0	2.826,6
Årets resultat	41,8	5,3	53,5

Det akkumulerede overskud på ordinær virksomhed fremgår af tabel 4.

Tabel 4: Akkumuleret overskud for ordinær virksomhed 1995-2001

Mio. kr.	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Årets resultat	7,5	-16,7	-44,9	41,4	5,3	53,5
Primosaldo	26,9	34,4	14,7	-30,2	10,8	16,1
Korrektion for Danmarks Højskole for Legemsøvelser		-3,0		-0,3		
Ultimosaldo	34,4	14,7	-30,2	10,8	16,1	69,6
Saldo i % i forhold til ordinær bevilling	1,8	0,7		0,5	0,6	2,5

Nederst i tabel 4 ses de akkumulerede overskud i forhold til bevillingen til ordinær drift. Beholdningen er stadig ganske lille og sat i relation til universitetets samlede, ordinære bevilling udgør opsparingen 2,5%, hvilket er en beskedne margin i forhold til de udsving i indtægter/udgifter som universitetet kan risikere indenfor det enkelte år. En del af opsparingen er desuden øremærket til at realisere universitetets udviklingskontrakt, byggerier m.m.

Fordeling på hovedområderne

Fordeles forbruget på ordinær virksomhed ud på hovedområder ser det ud som i tabel 5 nedenfor. Tabellen viser forbruget på ordinær virksomhed fordelt på hovedområder i forhold til forbrugsmuligheden. Forbrugsmuligheden er summen af den bevilling, der er udmeldt til hovedområdet i 2002, forbrugsrammen, og den opsparing, hovedområdet har overført fra tidligere år. Kolonnen med nettoudgifter er hovedområdet's udgifter minus indtægter.

Det interne regnskab for fakulteterne viser store varian-

ter. Iøjnefaldende er, at Humaniora i den grad har formået at bremse op og vende tidligere års negative resultat til overskud – hovedsageligt ved udskudte udgifter i forbindelse med udflytning og flerårsmidler. Naturvidenskab har formået at bremse op, så tidligere års negative opsparing er fjernet. Bemærkelsesværdigt er endvidere, at Sundhedsvidenskab i kraft af en øget STÅ¹-produktion har fjernet en tilsvarende negativ opsparing. At Fællesadministrationen fremstår med et betragteligt mindreforbrug afspejler, dels at spørgsmålet om universitetets ret til at opkræve husleje og refusion af bygningsdriftsudgifter for eksterne lejere var uafklaret ved regnskabs afslutning, dels at SEA-ordningen økonomisk endnu ikke er udskilt fra Fællesadministrationen. Skolen for Klinikassistenter og Tandplejere har i de sidste par år kørt med underskud, og konsekvenserne af den i 2001 gennemførte reform af erhvervsskoleuddannelserne slår fortsat igennem i form af faldende taxameterindtægter. Universitetet har overfor Undervisningsministeriet rejst forslag om en omorganisering af uddannelserne. De

1. STÅ er en forkortelse for at en studerende består de eksaminer som hører til et års fuldtidsstudium

Tabel 5: Forbrug på ordinær virksomhed i 2002 fordelt på hovedområderne

Mio. kr.	Forbrugsramme 2002	Nettoudgifter 2002	Resultat 2002	Overført fra 2001	At overføre til 2003
Teologi	29,5	31,1	-1,7	3,0	1,3
Jura	97,1	98,0	-0,9	13,7	12,8
Samfundsvidenskab	132,8	127,7	5,0	10,9	15,9
Sundhedsvidenskab	535,3	521,5	13,8	-12,7	1,1
Humaniora	437,1	415,8	21,3	9,1	30,4
Naturvidenskab	639,2	629,0	10,2	-9,0	1,1
Fællesadministrationen	735,1	699,7	35,4	24,1	59,5
Driftsområde Indre By	36,5	36,2	0,3	0,0	0,4
Fordelingsområdet	-3,9	25,0	-29,0	6,6	-22,2
KUA-medfinansiering	4,0		4,0	-16,0	-12,0
SKT	22,7	27,7	-5,0	-13,5	-18,5
I alt	2.665,2	2.611,8	53,5	16,1	69,6

øvrige resultater ligger gennemgående inden for en meget begrænset afvigelsesmargin fra budgetrammen.

I opstillingen er Driftsområde Indre By udskilt som et selvstændigt regnskabsområde, mens Fordelingsområdet repræsenterer dels indtægter, dels udgifter, universitetet har valgt at afholde centralt, fx elever og langtidsledige. Fordelingsområdets negative ramme skyldes en overbudgettering.

Ekstern Virksomhed

Universitetet har på finansloven ret til at oppebære indtægter og afholde udgifter på ekstern virksomhed. Det drejer

sig om indtægter i forbindelse med salg af varer og tjenesteydelser eller tilskud, gaver og lignende fra fx private og statslige fonde, private og statslige samarbejdspartnere, EU, Danmarks Grundforskningsfond m.m. Den eksterne virksomhed er opført på underkontiene 90-97 under § 19.22.01.

Af tabel 6 fremgår det, at den eksterne forskningsvirksomhed (IFV) er i stadig, men aftagende stigning. Indtægtsdækket virksomhed (IV) og andre tilskudsfinansierede aktiviteter (ATA) spiller en begrænset rolle for universitetets økonomi og svinger ikke meget i absolutte tal, mens retsmedicinske ydelser fortsætter med at vokse kraftigt.

Tabel 6: Indtægter på ekstern virksomhed 2000 til 2002

Mio. kr.	2000	2001	2002
IV	39,3	13,8	16,6
Retsmedicinske ydelser	70,7	83,7	102,6
IFV	530,3	578,4	590,0
ATA	21,1	22,5	16,4
Indtægter på ekstern virksomhed i alt	661,4	698,4	725,6

I den næste tabel er årets resultat for den eksterne virksomhed vist.

Tabel 7: Årets resultat på ekstern virksomhed 2000 til 2002

Mio. kr.	2000	2001	2002
IV	22,0	2,0	-0,4
Retsmedicinske ydelser	7,9	4,8	8,4
IFV	30,0	25,1	-25,0
ATA	-1,8	0,0	-0,0
Samlede resultat på ekstern virksomhed	-0,3	31,9	-17,0

Den indtægtsdækkede virksomhed synes at have fundet et stabilt leje. Overskuddet på retsmedicin på 8,4 mio. kr. i 2002 skyldes en stigning i antallet af retsmedicinske undersøgelser kombineret med et fastholdt udgiftsniveau. For IFV og ATA er resultatet tilnærmelsesvis i balance hvad der også er en forudsætning i og med at indtægtsføringen af tilskud på IFV- og ATA-konti sker i takt med, at der af-

holdes udgifter på de pågældende projekter. Indbetalte tilskud placeres på en beholdningskonto, som ikke indgår i opgørelsen af indtægterne i driftsregnskabet. Omfanget af disse beholdninger fordelt på bevillingsgivere fremgår af tabel 9. Det akkumulerede resultat for ekstern virksomhed er vist i tabel 8.

Tabel 8: Det akkumulerede resultat på ekstern virksomhed 2000 til 2002

Mio. kr.	2000	2001	2002
IV	45,2	47,2	46,9
Retsmedicinske ydelser	13,9	18,8	27,2
IFV	0	25,1	0,2
ATA	-0,2	-0,2	-0,2
Akkumuleret resultat i alt på ekstern virksomhed	58,9	90,9	74,1

Det akkumulerede overskud på IV er stort set uændret, mens det er stigende på de retsmedicinske ydelser. Selv om retsmedicinske undersøgelser er organiseret som en form for indtægtsdækket virksomhed, gælder det at universitetet ikke må tjene penge på ydelserne, men alene kan få dækket de omkostninger der er forbundet med ydelserne. Det betyder, at tidligere års overskud skal udlignes ved underskud de følgende år.

I tabel 9 ses fordelingen af beholdningerne på IFV og ATA på bevillingsgivere. Beholdningerne fra internationale og private givere er steget væsentligt i den viste periode fra 1999 til 2002, mens de statslige forskningsråds andel har været faldende og øvrige statslige bevillingsgivere andel har været uændret. Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets andel af de samlede beholdninger på IFV og ATA udgjorde 91,5 mio. kr. i 2002 og Det Naturvidenskabelige Fakultets andel udgjorde 36,2 mio. kr.

Tabel 9: Beholdninger på Tilskudsfinansierede aktiviteter (IFV og ATA)

Mio. kr.	1999	2000	2001	2002
Statslige forskningsråd	48.763	30.062	30.036	28.751
Øvrige statslige bevillingsgivere	27.479	34.568	53.861	27.667
Internationale givere – herunder EU	7.158	23.072	9.075	17.101
Private bevillingsgivere	78.434	75.824	107.530	154.766
I alt	161.834	163.526	200.502	228.285

Sammenfatning

Universitetets driftsregnskab for 2002 er udtryk for universitetets bevidste økonomiske styring. For tredje år i træk er der tale om et mindreforbrug, der dels skyldes udsatte aktiviteter med dertil hørende udgifter, dels et bevidst forsøg på at skaffe universitetet den reserve, der gør det muligt at modstå udsving i indtægter/udgifter.

Universitetets fakulteter har formået at vende tidligere års negative opsparing til en balancesituation, hvor de positive tiltag kan fortsætte.

Den eksterne finansiering er i stadig vækst, men det er påfaldende, at bevillingerne fra de statslige forskningsråd er kraftigt aftagende, mens de private bevillinger vokser.

Økonomiske fremtidsperspektiver

Med Finansloven for 2003 og udmøntningen af forligsmidler har universitetet udsigt til stabilitet i bevillingerne i de næste 3 år. Således tilfører de politiske aftaler om en ny universitetslov og om forskningsreserven universitetet et tiltrængt bevillingsløft.

Midlerne i forbindelse med universitetsloven skal understøtte implementeringen af universitetsreformen med fokus på vejledning, nye interne ledelsesformer og ikke mindst på uddannelse og forskning.

Forskningsaftalen indeholder bl.a. en forhøjelse af basisbevillingen til forskning og derudover midler til det bioteknologiske forskningscenter (BRIC) til indkøb af apparatur og drift.

Årene efter 2005 er endnu ukendt, men forskning og udvikling står højere på den europæiske dagsorden end nogensinde før. På Lissabon-topmødet i foråret 2000 blev stats- og regeringscheferne enige om at gøre EU til verdens mest dynamiske og vidensbaserede økonomi inden 2010. I

den efterfølgende "Lissabon-proces" er der fastsat endnu mere ambitiøse mål. På topmødet i Barcelona i marts 2002 var der enighed om, at udgifterne til forskning, udvikling og innovation i medlemsstaterne bør øges til 3 procent af BNP inden år 2010 – og at to tredjedele af de nye investeringer bør komme fra den private sektor. Så forventningerne til den positive udvikling er store, også efter 2005.

Udviklingen i universitetets bevillinger for budgetåret 2003 og de følgende år 2004-2006 (BO-årene) fremgår af tabel 10 som er hentet fra finansloven for 2003 og den efterfølgende udmøntning af forligsmidler. Dog bygger tallene for ordinær uddannelse på universitetets egen prognose.

Tabellen er koncentreret om de tre bevillinger: ordinær uddannelse, basisforskning og øvrige formål som er bevillinger til universitetets kerneaktiviteter – uddannelse, forskning og formidling. Det er indenfor disse tre bevillingers råderum at budgetdiskussionerne primært foretages. De øvrige bevillinger er samlet i posten de resterende områder og anvendelsen af disse bevillinger er stort set givet på forhånd.

Tabel 10. Finansloven for 2003 og den efterfølgende udmøntning af forligsmidler for Københavns Universitet

	B 2002	F 2003	BO 1 2004	BO 2 2005	BO 3 2006
Bevillinger i alt (mio. kr.)	3.219,10	3.402,50	3.415,00	3.417,40	3.145,30
Heraf udgør:					
Ordinære uddannelser	765,5	748,9	766,6	768,7	766,7
Basisforskning	852,7	921,2	935,7	975,0	750,1
Øvrige formål	348,6	387,6	379,3	350,0	314,0
De resterende områder*	1.252,3	1.344,8	1.333,4	1.323,7	1.314,5

*: De resterende områder består af Kapitaludgifter, Tilskudsfinansieret forskningsvirksomhed, Driftsindtægter m.m.

Personaleforhold

Årsværksforbrug

I 2002 har der været brugt i alt 5.082 årsværk, hvoraf de 686 er eksternt finansieret. Det er knap 100 flere end i 2001. Forholdet mellem VIP og TAP på ordinær virksomhed varierer mellem 66:34 ved Humaniora til 40:60 ved Sundhedsvidenskab.

Andelen af eksternt finansierede årsværk varierer fra 4% ved Jura til 19% ved Naturvidenskab.

Fordelingen af årsværk på stillingskategorier og hovedområder fremgår af tabel 1 og 2 for henholdsvis internt og eksternt finansierede årsværk. Ved intern finansiering forstås de årsværk, hvor lønnen er konteret på underkonto 01-10 (almindelig virksomhed) samt i denne forbindelse underkonto 70 Retsmedicinske undersøgelser. Ved eksternt finansierede forstås de, der er lønnet over de øvrige underkonti for indtægtsgivende forskningsvirksomhed mv. De der ikke er lønnet via universitetets lønningskontor som f.eks. de kliniske assistenter, er ikke medregnet.

Tabel 1: Årsværk 2002 på ordinær virksomhed og Retsmedicin

Personalekategori	TEO	JUR	SAMF	SUND	HUM	NAT	FÆL	I alt
Professorer	11,3	22,0	24,7	58,2	35,5	84,7	–	236,4
Lektorer	17,9	18,1	73,8	153,6	262,1	333,2	–	858,7
Adjunkter	1,8	4,9	10,4	28,0	45,8	27,2	–	118,0
Ph.d.-stipendiater	6,7	17,9	29,1	63,8	63,6	95,8	–	276,9
Øvrige VIP	0,7	1,6	1,4	25,2	49,2	13,5	–	91,5
Fast VIP	38,3	64,5	139,5	328,6	456,1	554,5	-	1.581,5
Kliniske professorer	–	–	–	12,3	–	–	–	12,3
D-VIP	6,2	50,8	45,7	116,8	138,9	48,9	1,8	409,0
I alt VIP	44,5	115,4	185,2	457,7	595,0	603,3	1,8	2.002,8
Chefer, konsulenter (Lr>36)	–	–	–	1,0		1,0	9,0	11,0
Akademiske TAP	8,0	24,1	17,1	57,5	39,1	46,0	104,1	295,9
Øvrige TAP	13,9	53,7	66,2	512,9	166,0	457,6	136,3	1.406,6
Fast TAP	22,0	77,8	83,3	571,4	205,1	504,6	249,3	1.713,5
Rengøring	5,7	13,2	15,4	93,5	36,2	91,5	9,7	265,3
D-TAP	2,3	19,2	29,,1	32,8	71,7	53,8	25,0	233,7
I alt TAP	30,0	110,2	127,8	697,6	313,0	649,9	284,0	2.212,5
Elever	1,0	2,2	2,6	47,9	7,9	31,3	6,1	99,0
Jobtræning	3,6	2,8	5,6	10,3	18,4	36,4	5,5	82,6
I alt	79,0	230,6	321,3	1.213,4	934,2	1.320,9	297,4	4.396,8

1) Årsværk i tilknytning til IndreBy-drift er nøgletalsfordelt på TEO, JUR, SAMF og FÆL.

2) Årsværk i tilknytning til SKT er ikke inkluderet.

Tabel 2: Eksternt finansieret virksomhed. Årsværk

Personalekategori	TEO	JUR	SAMF	SUND	HUM	NAT	FÆL	I alt
Professorer	0,8	1,0	1,9	2,4	0,5	3,5	–	10,1
Lektorer	1,0	0,8	8,8	16,2	18,5	34,8	0,1	80,2
Adjunkter	2,1	3,0	9,9	33,0	25,5	107,5	–	181,0
Ph.d.-stipendiater mv.	5,0	–	18,6	20,7	40,5	45,7	–	130,4
Øvrige VIP	0,3	2,2	7,6	55,1	6,6	38,6	–	110,4
Fast VIP	9,1	7,1	46,7	127,3	91,7	230,2	0,1	512,1
Kliniske professorer	–	–	–	6,5	–	–	–	6,5
D-VIP	0,0	0,1	3,8	5,3	3,0	4,9	0,1	17,2
I alt VIP	9,1	7,2	50,6	139,1	94,6	235,1	0,2	535,9
Akademiske TAP	–	0,0	2,1	4,4	4,2	21,7	–	32,4
Øvrige TAP	0,8	0,0	1,8	34,8	3,9	28,5	–	69,9
Fast TAP	0,8	0,0	3,9	39,1	8,1	50,2	–	102,3
Rengøring	–	–	–	–	–	0,4	–	0,4
D-TAP	0,8	1,5	7,5	8,4	10,7	15,7	0,3	45,0
I alt TAP	1,6	1,6	11,5	47,5	18,9	66,3	0,3	147,7
Jobtræning	–	–	–	2,2	–	–	–	2,2
I alt	10,8	8,7	62,0	188,8	113,5	301,4	0,5	685,7

Regelområdet

Den 1. april 2002 trådte de nye overenskomster i kraft. Der er tale om en treårig overenskomstperiode.

AC-området

På AC-området sker der ikke så gennemgribende ændringer i denne periode. Dog er der ud over de generelle lønstigninger aftalt, at pr. 1. april 2003 bortfalder trin 7 i basislønforløbet, og på basistrin 5 og 6 sker der en regulær forhøjelse. Lokalløn ophører, og i stedet bliver der mulighed for at tildele engangstillæg for ansatte på gammelt lønsystem. Særligt på universitets- og forskningsområdet er der indgået aftale om, at antallet af professorater, der kan omklassificeres fra lønramme 37 til 38, øges med 25, og at lønnede ph.d.-stipendiater overføres til AC-overenskomsten. Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling har tilkendegivet at ville opprioritere arbejdet i den arbejdsgruppe, der blev nedsat mellem Forskningsministeriet og de forhandlingsberettigede organisationer i tilknytning til den ændrede stillingsstruktur på universiteterne. Arbejdsgruppens kommissorium revideres, idet de forskellige

sammenhænge mellem forskning, undervisning og administration indgår. Ligeledes er der enighed om, at der i overenskomstperioden gennemføres en undersøgelse af, hvorledes de nye lønsystemer på universiteterne, sektorforskningsinstitutioner mv. fungerer.

TAP-området

På TAP-området er der sket en væsentlig ændring af overenskomsterne, idet næsten alle personalegrupper overgår til "Ny Løn", hvor de nuværende lønsystemer med indplacering på skalatrin efter anciennitet afløses af et lønsystem med en basisløn.

Nyt lønsystem for kontorfunktionærer pr. 1. april 2003 omfatter alle nuværende og kommende ansatte. For Københavns Universitet betyder det, at 738 kontorfunktionærer skal overføres til ny løn pr. 1. april 2003.

Pension

Udbygningen af pensionsordningerne på TAP-området fortsætter, og for nogle grupper (f.eks. bioanalytikere) er pensionsbidraget nu på i alt 18%, hvilket er det højeste på det statslige område. For de store grupper på StK-området forhøjes pensionsbidraget til i alt 12,5% pr. 1. april 2003.

Aftaler om permanent nyt lønsystem for ansatte ved Københavns Universitet

Personalegruppe	Ikrafttræden
Fagfotografer	
(Dansk Funktionærforbund)	1.10.03
Forsknings teknikere/ingeniørassistenter (TL)	1.10.03
Grafiske arbejdere (HK/Industri)	1.04.03
Håndværkere (Dansk Metal m.fl.)	1.10.03
Ingeniørassistenter, forskningsteknikere og konsulenter i AT(Dansk Metal)	1.10.03
Kemo-, levningsmiddel- og konserveringsteknikere mv. (TL)	1.04.03
Lager- og handelsarbejdere (SID)	1.10.03
Landbrugsarbejdere, gartnere og gartneriarbejdere. (SID)	1.10.03
Kontorfunktionærer i staten	1.04.03
Service medarbejdere og serviceassistenter ved en række statsinstitutioner (Dansk Funktionærforbund)	1.10.03
Specialarbejdere m.fl.	1.04.03
Tekniske og administrative tjenestemænd (TAT)	1.04.03
Tekniske tegnere og – assistenter mv. (TL)	1.10.03
Tjenestemandsansatte og tjenestemandslignende ansatte ministerialbetjente, m.fl.	1.10.03

Alle medarbejdere

Ferie

De særlige feriefridage er omdøbt til "særlige feriedage", og de er nu indarbejdet i Ferieaftalen. Særlige feriedage optjenes nu i et kalenderår og afholdes i det efterfølgende ferieår 1. maj-30. april. I 2002 optjentes 4 særlige feriedage, og i 2003 optjenes 5 dage.

Seniorpolitik

Aftalen om seniorordninger og frivillig fratræden blev forlænget også i denne overenskomstperiode.

Dog hæves aldersgrænserne den 1. april 2005. Aldersgrænsen for indgåelse af seniorordninger hæves fra 55 til 60 år. Ved de frivillige fratrædelsesordninger hæves aldersgrænsen fra 60 til 62 år. Dog vil der kunne aftales frivillige fratrædelsesordninger for ansatte mellem 60 og 62 år, som er beskæftiget med ganske særligt belastende arbejde.

Personaleudvikling

I efteråret 2001 vedtog HSU fælles retningslinjer for strategisk kompetenceudvikling på KU. I løbet af foråret 2002 har formandskabet for Personaleudviklingsudvalget foretaget en besøgsrunde til hovedområdernes samarbejdsudvalg

med henblik på at orientere om retningslinjerne. Det er tanken at den første afrapportering om universitetets samlede indsats på området skal drøftes i HSU i maj måned.

I forbindelse med valg til institutlederposten etablerede PUMA et kursusforløb for institutlederne. Tanken var at nyvalgte institutledere kunne blive introduceret til en række grundlæggende ledelsesforhold såvel på det administrative område som inden for personaleledelse.

Der har traditionen tro været afholdt institutlederseminar. Årets tema var naturligvis ledelse set i lyset af universitetsreformen. Derudover har Personaleudviklingsudvalget stået for en universitetsadministrativ konference, hvor temaet også var universitetsreform, denne gang i et administrativt perspektiv.

En af nyskabelserne i forbindelse med overenskomsten 2002 er Kompetencefonden. Fonden erstatter den hidtidige ordning med Statslig uddannelsesordning. Ordningen er mere fleksibel end tidligere, og der har fra starten været så stor interesse for Kompetencefonden, at det ikke har været muligt at imødekomme ansøgningerne fuldt ud.

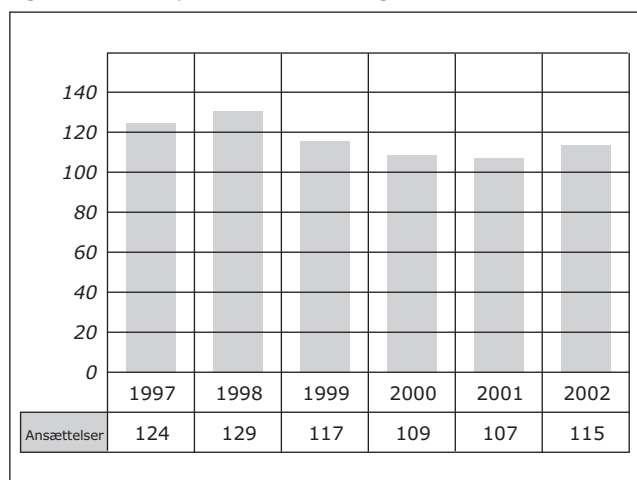
En forudsætning for at modtage støtte fra Kompetencefonden er at den enkelte medarbejder har en udviklingsplan. Udviklingsplaner udarbejdes typisk som opfølgning på den årlige medarbejderudviklingssamtale. PUMA har i 2002 mærket et stærk interesse for området og har således gennemført en lang række afdelingstilpassede introduktionsforløb til MUS.

KU's engagement indenfor personaleudvikling rækker også uden for universitetets mure. Pt. er tre institutter tilknyttet "Kompetencerejsen" under SCKK, ligesom fire institutter deltager i MVTU's projekt omkring ledelsesværktøjer.

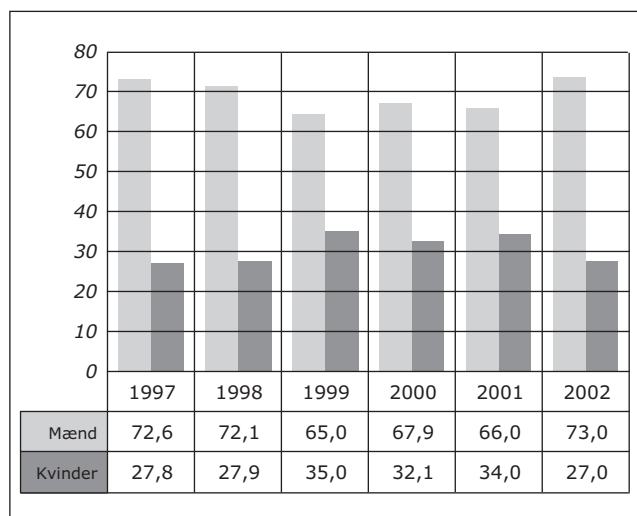
Ansættelser i videnskabelige stillinger

I 2002 blev der foretaget ansættelse i 115 stillinger som professor, lektor eller adjunkt, 8 flere end i 2001.

Figur 1: Antal nybesatte VIP-stillinger 1997-2002

Figur 2: De nyansattes kønsfordeling i procent

Andelen af kvalificerede kvinder, der opnåede ansættelse, var igen væsentlig højere end den tilsvarende procentdel hos mændene, (se figur 5).

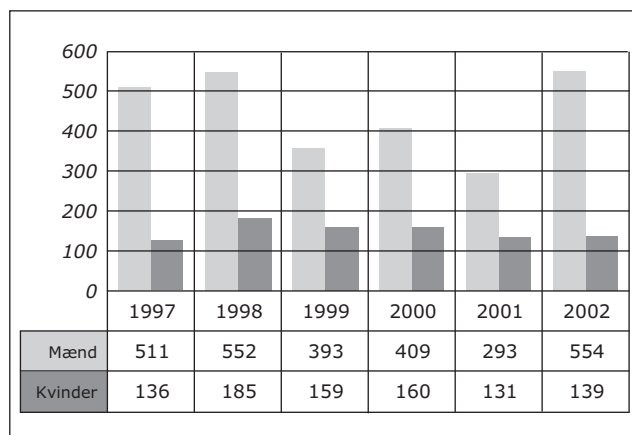
Andelen af kvinder blandt de nyansatte har været stadig stigende gennem de senere år, men er nu åbenbart faldet lidt igen, se figur 2. Det er klart en følge af, at der er relativt færre kvinder blandt ansøgerne i 2002, (se figur 3).

Som det også fremgår af figur 3, er der væsentlig flere ansøgere i 2002 end i 2001. Det skyldes nogle få stillinger med ekstremt mange ansøgere. Fx var der 50 ansøgere til én stilling i fysik.

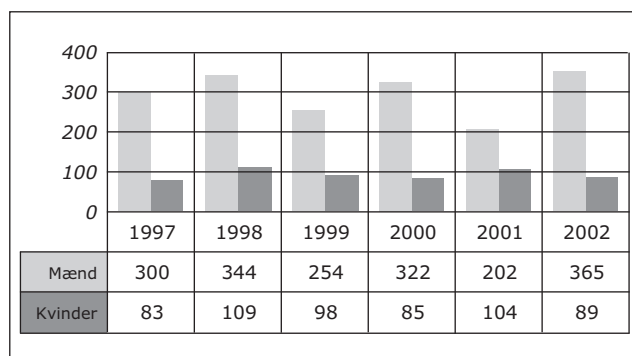
Men det er selvfølgelig antallet af kvalificerede ansøgere der er interessant, når man ser på om der er kønsmæssige forskelle på chancen for ansættelse. På de 6 betragtede år varierer andelen af kvalificerede ansøgere mellem 59% og 79% for mænd og mellem 53% og 79% for kvinder, (sml. figur 4 med figur 3).

På landsplan var kønsfordelingen af ansættelser i VIP-stillinger i årene 1996-2000 præcist den samme, nemlig

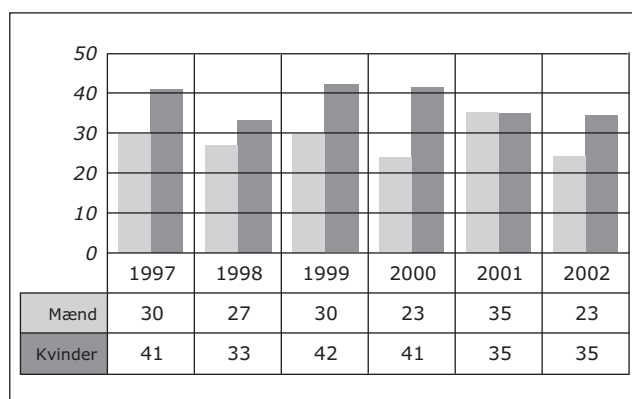
Figur 3: Antal ansøgere, fordelt på køn

Figur 4: Antal kvalificerede ansøgere fordelt på køn

Figur 5: Andel i % af kvalificerede ansøgere som opnåede ansættelse

27% kvinder og 73% mænd. Når Københavns Universitet adskiller sig fra gennemsnittet, skyldes det hovedsagelig den faglige fordeling.

Uni.C v. Bertel Ståhle har i fortsættelse af tidligere arbejde om samme emne udgivet rapporten "Forskere søges – ansøgere mangler." Den sidste rapport dækker årene 1998-2000. Af den fremgår, at 3/4 af alle professor-, lektor og adjunktansættelser inden for jordbrugs- og veterinærvidenskab blev gennemført med kun én kvalificeret ansøger. Indenfor teknik var andelen over 60% og indenfor samfunds- og sundhedsvidenskab omkring 50%.

Københavns Universitet har ikke helt i samme grad problemet. Kun i 20% af stillingerne var der i 2002 kun én ansøger. Næsten 60% af stillingerne blev besat med en ansøgerkreds på op til 5 ansøgere.

Professorer, til- og afgang

Følgende er blevet udnævnt til professor i lønramme 37 eller som kliniske professorer

- Ph.d. Stig Hjarvard i medievidenskab fra 1. januar 2002.
 Dr.philos. Live Hov i teatervidenskab fra 1. januar 2002.
 Dr.phil. Klaus Bruhn Jensen i film- og medievidenskab fra 1. januar 2002.
 Dr.scient. Mogens Høgh Jensen i teorien for komplekse systemers fysik fra 1. januar 2002.
 Pol.dr. Margaretha Järvinen i alment socialt arbejde fra 1. januar 2002 til 31. december 2005.
 Dr.phil. Poul Villaume i historie med særligt henblik på samtidshistorie forstået som perioden efter 1914 fra den 1. januar 2002.
 Dr.med. Mogens Helweg Claesson i immunsystemets cellulære og funktionelle anatomi fra 1. februar 2002.
 Dr.odont. et med. Inger Kjær i ortodonti fra 1. februar 2002.
 Overlæge, dr.med. Henrik Galbo i intern medicin med grenspeciale i reumatologi fra 1. marts 2002.
 Ph.d. Anders Stærmosse Krogh i bioinformatik fra 1. marts 2002.
 Dr.jur. Henrik Zahle i almindelig retslære fra 1. marts 2002.
 Ledende overlæge, dr.med. et pharm. Hans Christian Wulf i dermatologi med specielt henblik på forskningsområdet hudtumorer fra 1. marts 2002 til 28. februar 2007.
 Overlæge, dr.med. Lars Vedel Kessing i psykiatri med henblik på forskning vedrørende affektive tilstande fra 1. april 2002 til 31. marts 2007.
 Overlæge, dr.med. Jørn Roland Müller i pædiatri fra 1. maj 2002.
 Dr.phil. Mariane Hedegaard i udviklingspsykologi fra 1. september 2002.
 Ph.d. Karsten Høgh Jensen i hydrogeologi fra 1. september 2002.
 Overlæge, dr.med. Christian Torp-Pedersen i intern medicin fra 1. september 2002 til 31. august 2007.
 Ph.d. Arne Leif Østergaard i neuropsykologi fra 1. september 2002.
 Overlæge, dr.med. Mikkel Østergaard i reumatologi/arthritis fra 1. september 2002 til 31. august 2007.
 Overlæge, dr.med. Jes Bruun Lauritzen i ortopædisk kirurgi fra 1. oktober 2002.
 Dr.phil. Gunner Lind i historie med særligt henblik på nyere tids historie fra 1. oktober 2002.
 Overlæge, dr.med. Sten Madsbad i intern medicin fra 1. oktober 2002 til 30. september 2007.

Følgende er i 2002 blevet udnævnt til professorer med særlige opgaver (tidsbegrænsede for op til 5 år)

- Lic.scient. John Renner Hansen med særlige opgaver i eksperimentel subatomar fysik fra 1. februar 2002.
 Ph.d. David Lando med særlige opgaver i finansieringsteori fra 1. maj 2002.
 Lic.scient. Morten Pejrup med særlige opgaver i dynamisk geomorfologi fra 1. maj 2002.
 Ph.d. Friedrich Henglein med særlige opgaver i programmeringssprog fra 1. august 2002.
 Lic.polit. Hans Jørgen Whitta-Jacobsen med særlige opgaver inden for økonomi fra 1. august 2002.

Ph.d. Jakob Brøchner Madsen med særlige opgaver inden for økonomi fra 1. september 2002.

Dr.phil. Hans Bonde med særlige opgaver i idrætshistorie fra 1. november 2002.

Dr.scient. Johannes Krüger med særlige opgaver i glacial og periglacial geomorfologi med særligt fokus på glacial landskabers interaktion med klimaet fra den 1. december 2002.

Adjungerede professorer

Ønsket om at hædre højt kvalificerede forskere og derved knytte dem til universitetet på en formel, men dog ulønnet måde gav sig udtryk i følgende tildelinger af titlen adjungeret professor

Professor Ikuko Hamamoto i teoretisk kernefysik fra 1. maj 2002.

Afdelingsleder, læge, ph.d. Jiri Bartek i molekylær kræftforskning fra 1. juli 2002.

Professor, ph.d. Predrag Cvitanovic i fysik fra 1. august 2002.

Professor Paul Hilliers i musik fra 1. august 2002.

Overlæge, dr.med. et cand.odont. Olav Jonas Bergmann i integreret oral og intern medicin fra 1. september 2002.

Laboratorieleder, lic.scient. Marianne Schwartz i molekylær genetik fra 1. september 2002.

Afdelingsleder, overlæge, dr.med. Bent Faber Vestergaard i virologi fra 1. september 2002.

Programleder, lic.techn. Paul Michael Petersen i optik fra 1. oktober 2002.

Dr.jur. Svend Danielsen i familie- og arveret fra 1. november 2002.

Fratrådte professorer

I årets løb fratrådte følgende professorer:

Den 31. januar 2002 fratrådte professor i patologisk anatomi, overlæge, dr.med. Per Christoffersen.

Den 31. januar 2002 fratrådte professor i økonomisk geografi, Christopher Nigel Jensen-Butler.

Den 31. januar 2002 fratrådte professor i historie, dr.phil. Niels Palle Steensgaard (fejlagtigt anført som fratrædt 31. december 2001 i Årbog 2001).

Den 31. marts 2002 fratrådte professor i kirurgi, over-tandlæge, dr.odont. Erik Hjørting-Hansen.

Den 31. maj 2002 fratrådte professor i patologisk anatomi, overlæge, dr.med. Svend Larsen.

Den 30. juni 2002 fratrådte professor i pædagogik, fil.dr. Gustave Joseph Marie Callewaert.

Den 30. juni 2002 fratrådte professor i retsvidenskab, dr.jur. Ole Krarup.

Den 30. juni 2002 fratrådte professor i børne- og ungdomspsykiatri, overlæge, dr.med. Tove Aarkrog.

Den 31. august 2002 fratrådte professor i klinisk medicinsk pædagogik, med.dr. Knut Hans Anders Aspegren.

Den 31. august 2002 fratrådte professor i geografi med fagområde "Global Change", ph.d. Nicholas John Anderson.

Den 30. september 2002 fratrådte professor i patologisk anatomi, prosector ved Rigshospitalet, dr.med. Jakob Ibsen Visfeldt.

Den 31. oktober 2002 fratrådte professor i vaskulær peptidforskning, overlæge, ph.d. Lars Edvinsson.

Den 30. november 2002 fratrådte professor i forebyggelse og sundhedskommunikation, dr.med. Lars Iversen.

Den 31. december 2002 fratrådte professor i tandsygdomslære, dr.odont. Jan Sigvard Olsson.

Den 31. december 2002 fratrådte professor i klinisk kemi, overlæge, dr.med. et mag.scient. Ole Siggaard-Andersen.

Tjenestegørende professorer afgang ved døden

Professor i teoretisk fysik, lic.techn. Per Bak den 16. oktober 2002.

Professor i teoretisk kemi, dr.scient. Gert Due Billing den 4. december 2002.

Jubilæer

I 2002 kunne 43 ansatte fejre 25-års jubilæum og 25 40-års jubilæum.

40-års jubilæerne blandt det videnskabelige personale er

Lektor, mag.scient. Leif Sarholt 1. februar 2002 i statens tjeneste.

Lektor, cand.mag. Malte Olsen 11. februar 2002 i universitetets tjeneste.

Professor, dr.phil. Hans Henrik Andersen 1. marts 2002 i statens tjeneste.

Lektor, mag.scient. Bodil E. Helt 1. marts 2002 i universitetets tjeneste.

Lektor, cand.pharm. Anni Stentoft 1. marts 2002 i universitetets tjeneste.

Lektor, dr.med. Jørgen Christoffersen 1. april 2002 i statens tjeneste.

Lektor, cand.polyt. Henrik Brink Clausen 1. april 2002 i universitetets tjeneste.

Lektor, cand.mag. Peter Milan Petersen 1. april 2002 i universitetets tjeneste.

Lektor, cand.med.vet. Osvald Peter Settnes 1. maj 2002 i statens tjeneste.

Lektor, mag.scient. Jan Neuhard 1. juni 2002 i universitetets tjeneste.

Lektor, cand.scient. Nils Andersen 1. juli 2002 i statens tjeneste.

Professor, dr.med. Mogens Helweg Claesson 1. august 2002 i universitetets tjeneste.

Lektor, cand.mag. Bertel Heurlin 1. august 2002 i statens tjeneste.

Lektor, cand.polyt. Frode Nørregaard Galsbøl 1. september 2002 i universitetets tjeneste.

Lektor, dr.phil. Hans Jørgen Hansen 1. september 2002 i universitetets tjeneste.

Lektor, cand.scient. Anders Thorup 1. september 2002 i universitetets tjeneste.

40-års jubilæerne blandt det teknisk-administrative personale er

Konservator Ole Høegh Post 1. februar 2002 i universitetets tjeneste.

Laboratorietekniker Anja Rafn Boesen 8. marts 2002 i statens tjeneste.

Gartner Henry Byrgesen 30. april 2002 i universitetets tjeneste.

Overassistent Annelise Borgstrøm 1. juni 2002 i universitetets tjeneste.

Forsknings tekniker Jens Erik Sørensen 1. juli 2002 i universitetets tjeneste.

Laborant Anni Salomonsson 1. august 2002 i universitetets tjeneste.

Laborant Inge Merete Emborg 1. september 2002 i universitetets tjeneste.

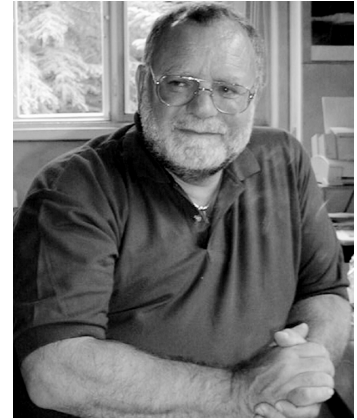
Laboratorietekniker Birgitte Hoff-Jensen 1. december 2002 i universitetets tjeneste.

Ingeniørassistent Henning E. Vibæk 1. december 2002 i universitetets tjeneste.

Nekrologer

Walter Kegel Christensen

1942-2002

Walter Kegel Christensen blev ansat ved Geologisk Museum i 1972. Efter cand.scient.-graden fra Københavns Universitet i 1970 arbejdede han på sin ph.d.-afhandling og virkede som kandidatinstruktør ved Aarhus Universitet frem til 1972, hvor han modtog ph.d.-graden fra Københavns Universitet. Umiddelbart herefter blev han ansat som adjunkt, senere lektor, og fra 1988 docent ved Geologisk Museum. Hans forskningsfelt var stærkt fokuseret på belemnitter – det indre kalkskelet fra nu uddøde blækspruttearter. For de fleste er belemnitter kendt som vættelys, men Walter Kegel Christensen opdyrkede belemnitters systematik og anvendelse som stratigrafiske og miljømæssige indikatorer som en af verdens førende autoriteter i en omfattende og internationalt anerkendt forskning. Han var udpeget til "Voting Member" i International Subcommission on Cretaceous Stratigraphy. Igennem 10 år var Walter Ke-

gel Christensen redaktør for Dansk Geologisk Forenings Bulletin. Han var stærkt engageret i at sikre danske fossiler for dansk forskning og formidling, og var medvirkende til indførelsen af danekræ-begrebet i den danske museumslov, og virkede gennem mange år inden for lovens forvaltning.

Walter Kegel Christensen var bestyrer for Geologisk Museum fra 1983-1989, hvor han også fungerede som medlem og næstformand i konsistoriums permanente museumsudvalg, og han var vicebestyrer for Geologisk Museum 1999-2002.

Walter var en passioneret banjospiller, og har medvirket som jazzmusiker ved mange af universitetets mærkedage. Walter døde efter kort tids sygdom den 19. oktober 2002. Æret være hans minde.

Minik Rosing, museumsbestyrer

Knud Mogens Hansen**1933-2001**

Lektor ved Medicinsk Anatomisk-Institut, Knud Mogens Hansen, døde efter længere tids sygdom 68 år gammel.

K.M. Hansen kom, efter ansættelse ved Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole, til Medicinsk-Anatomisk Institut i august 1972, hvor han fortsatte sit arbejde med Q-bånd karyotype bestemmelser på en række forskellige huspattedyr og deres vildtlevende slægtninge.

K.M. Hansen varetog en stor del af undervisningen i ma-

kroskopisk og mikroskopisk anatomi, samt den tidlige embryonaludvikling. Han var meget vellidt af de studerende, dels på grund af sit engagement i faget, dels pga. sin meget pædagogiske undervisning.

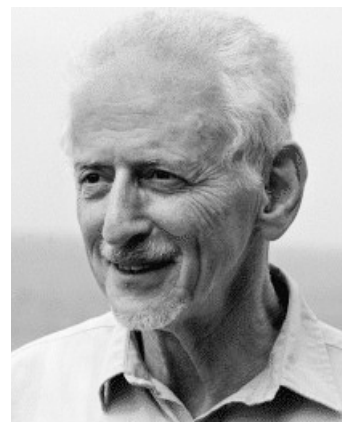
Med K.M. Hansens død har instituttet mistet en dygtig og respekteret underviser.

Æret være Knud Mogens Hansens minde.

Anders Hay-Schmidt, lektor, dr.scient.

Ove Nathan

1926-2002

Ove Nathan er død. Som fremhævet i mange nekrologer havde hans liv mange facetter. Politisk havde han således i sin ungdom en fascination af kommunismen, men måtte bryde med den på grund af dens totalitære karakter, ikke mindst fordi han som jøde selv havde været forfulgt og oplevet at være politisk flygtning efter sin flugt til Sverige i oktober 1943.

Senere var han stærkt engageret i debatten om udnyttelse af atomkraft hvor han var skeptisk over for indførelse her i landet, og hvor han blev kendt langt ud over universitetscirklerne.

Hans livsanskuelse var præget af et stærkt engagement i etiske problemer, skønt han betegnede sig selv som fritænkter, et levn fra det københavnske borgermiljø han kom fra.

I vore dage ville vi måske snarest kalde ham agnostiker, som det fremgår af hans store artikel 'Begyndelse' i Den Store Danske Encyklopædi, hvor han i øvrigt sad i det videnskabelige råd og var med til at præge det.

Hans professionelle liv var tæt knyttet til Københavns Universitet hvor hans virke faldt i tre for så vidt skarpt adskilte faser: først som forsker og lærer ved Niels Bohr Institutet hvor han dog også var administrator, og hvor hans indsats først og fremmest var faglig; dernæst som rektor i en for universitetet enestående lang periode, 11 år, og hvor han for alvor blev en offentlig personlighed; og endelig som formidler af sin store kærlighed, fysikken.

Trods den karakter af offentlighed som hans liv fik, vil vi her koncentrere os om hans indsats for Københavns Universitet hvor han i en næsten særegen grad kom til at 'tegne firmaet' udadtil, men også indadtil så fx en hyggeklub med servering på KUA ligefrem havde navnet 'Cafe Ove'.

En stor fysiker

Efter Ove Nathan var blevet cand.polyt. i 1952, blev han først ansat ved Nordisk Kabel og Traadfabrik og nogle måneder efter, i 1953, ved Niels Bohr Institutet hvor han senere blev professor og bestyrer (1970-75 og 1980-82).

Ove skulle hjælpe professor Jacobsen med at studere et linse-fokuseringsprincip, 'stærk fokusering', som skulle bruges til den nye proton synkrotron ved det europæiske laboratorium for partikelfysik, CERN, i Genève. Det var be-

stemt ikke Oves interesse, så han gav sig ud i en velkendt kunst på Bohr Institutet – at diffundere rundt – indtil han i Ole Bent Nielsens radioaktivitetsgruppe fandt noget der inspirerede ham.

På den tid var det 'varme' emne atomkernernes form. To af instituttets forskere, Aage Bohr og Ben Mottelson, havde vist at kerner kunne være enten kuglerunde eller aflange, ellipsoide-formede. Kerner kunne vibrere mellem de to former.

Ove kastede sig over at studere kernevibrationer ved en række smarte forsøg, først ved at måle beta- og gammastråler fra radioaktive stoffer som var fremstillet ved bestråling i instituttets cyklotron, og siden ved at lave forsøg med uelastisk spredning af alfapartikler direkte fra cyklotronen. Disse forsøg kunne siges at være en moderne udgave af den engelske nobelpristager Rutherford's klassiske forsøg med elastisk spredning af alfapartikler hvorved Rutherford påviste selve eksistensen af atomkernen. Ove sammenfattede alle sine resultater i sin disputats "Studies of nuclear quadrupole and octupole vibrations", som han forsvarede med glans i november 1964.

Samme år færdiggjorde Ove Nathan sammen med den svenske teoretiker Sven Gösta Nilsson en oversigtsartikel som dækkede kugleformede såvel som deformerede kerner, vibrationer og rotationer såvel som enkeltpartikel-bevægelse, altså en oversigt over hvad man vidste om kernernes bevægelsesformer. Et meget citeret hovedværk som er publiceret som et kapitel i K. Siegbahns bog "Alpha, Beta- and Gamma-Ray Spectroscopy", North Holland Publishing Company.

Eksperimentel forsker

En ny ide var kommet frem omkring 1960, nemlig at kerner kunne opføre sig som supraledere, det vil sige at neutronerne og protonerne i kernens overflade bevægede sig i par, neutronpar og protonpar, snarere end som ukorrelerede enkeltpartikler. Igen en Bohr-Mottelson-ide.

Hvor kunne de nødvendige forsøg gøres? Kun et sted i verden: ved tandem-laboratoriet i Aldermaston i England. Men Aldermaston var lukket land, for det var det engelske atomvåbenprogram's udviklingslaboratorium. Niels Bohr Institutets navn havde imidlertid magi, og der blev givet

tilladelse til at Ove og hans medarbejdere kunne lave forsøg med tritium.

Det blev til et stort forsøgsprogram der over det næste tiår førte til en lang række resultater. Supralejningen blev eftervist i detaljer, en ny bevægelsesform, parvibrationer, blev fundet i kernerne nær de lukkede skaller (endnu engang var teorien udviklet af Bohr og Mottelson), pardannelse mellem en proton og en neutron blev opdaget ved forsøg i University of Pennsylvanias tandem-laboratorium, og som en yderligere tilgift kastede forsøgene et helt nyt lys over transformationen fra kuglerunde til aflange (deformerede) kerner, som viste sig at forgå langsomt og tøvende snarere end abrupt, som man havde troet.

Det er lærerigt at bemærke at parvibrationerne faktisk blev fundet i nogle af de første publikationer fra tritiumprogrammet, uden at vi (Ove, Jørgen Bjerregaard, Stanley Hinds fra Aldermaston og Ole Hansen) var klar over det! Konzeptet 'parvibration' var endnu ikke rigtig forstået.

Der er to oversigtsartikler med Ove som medforfatter fra hele dette program, én i Fysisk Tidsskrift 73, nr. 3 fra 1977, og én i det internationale tidsskrift Physics Reports nummer 34C fra 1977, foruden omkring 25 eksperimentelle afhandlinger.

Dette program står som Ove Nathans hovedbidrag til forståelsen af atomkernernes bevægelsesformer. Han samlede en gruppe omkring sig, ledte den i 10 år med indsigt, inspiration, stor og glad humor og med masser af hårdt arbejde.

En sjælden prøve

En herlig afslutning af arbejdet med Calcium-isotoperne, så intenst undersøgt i tritiumprogrammet, blev til ved hjælp af et radioaktivt prøvemateriale af isotopen ^{41}Ca fremstillet af G. Sletten. Denne prøve var så sjælden at alle ville bruge den, og vi ville ikke give slip på den, så vi var i Rochester, Groningen og ved Risø tandemmen med tyske, norske, hollandske, engelske og amerikanske medarbejdere.

De fleste forsøg i 70erne blev lavet i Tyskland, ved Gesellschaft für Schwerionenforschung i Darmstadt, med målinger af impulsmomentoverførsel i sammenstød af meget tunge kerner. Den sidste eksperimentelle afhandling med Ove som forfatter er fra 1982 og kan findes i Nuclear Physics A390(1982)336 med en international skare medforfattere: H. Freiesleben, H.C. Britt, S.Y. van der Werf, P.R. Christensen, Ole Hansen og F. Videbæk, som udgjorde Oves sidste forskningsgruppe.

Ove var på to længere studieophold, først et år i Philadelphia i Sherman Frankels laboratorium ved University of Pennsylvania omkring 1958 og siden et år i Saclay nær Paris i midten af 1960'erne.

Ove deltog i slutningen af 1950'erne i udarbejdelsen af kurserne i Fysik, 1. del, som dengang blev startet ved Bohr Institutet, og han deltog som skattet lærer i kurserne i hele perioden beskrevet ovenfor.

Det meste af Ove Nathans deltagelse i atomenergidebatten, i bestyrelsen for forsøgsanlægget Risø og specielt i debatten om det svenske atomkraftværk Barsebäck, foregik i 1970'erne, dvs. i den sidste del af den intense forskningsperiode.

Den respekterede rektor

I 1982 blev Ove Nathan 'hentet' fra posten som institutbestyrer på Niels Bohr Institutet og formand for Det Faglige Landsudvalg for De Naturvidenskabelige Uddannelser til rektorposten på Københavns Universitet, som han udfyldte

til udgangen af 1993, og året efter sin udnævnelse blev han også formand for det nyoprettede Rektorkollegium.

Det blev en vanskelig tid. Dels havde universitetet haft en periode hvor den daværende rektor led af en svær sygdom, og universitetets trivsel havde naturligt nok lidt derunder. Dels fik vi samtidig en undervisningsminister (Bertel Haarder, V) som skar ned på universitetets budget år efter år med 'grønthøsteren'. Første gang dette skete kaldte Ove Nathan samtlige institutledere sammen i udvalgs-værelse 2 og orienterede om situationens alvor, men det blev efterhånden hverdagskost i hans rektorat.

Det var en periode hvor bureaukratiseringen af universiteterne tog fart med budgetmodeller, årsværk, forsknings- og undervisningsbudgettering – alt sammen noget som lå universitetsbefolkningen fjernt. Det var derfor nødvendigt for Ove Nathan at begynde den moderniseringsproces som endnu er i gang på Københavns Universitet, så meget mere som administrationen samtidig skulle slankes fordi budgetterne lignede den aftagende måne.

Alligevel var der kræfter til nye initiativer. Sammen med Leif Christensen som prorektor internationaliseredes universitetet ud over forskningen, som altid i sin natur er international, og man begyndte den studenterudveksling med udenlandske universiteter der præger universitetet i dag.

Og det lykkedes trods nedskæringer for Ove Nathan i de år han var rektor, virkelig at gøre universiteternes stemme hørt både i offentligheden og hos politikerne. Dels som formand for Rektorkollegiet, men også hjemme med sine initiativer ud over den almindelige universitetshverdag.

De store konferencer

Københavns Universitet blev et vigtigt internationalt centrum med de tre store konferencer som Ove Nathan fik ideen til og gennemførte (i tæt samarbejde med Victor Weisskopf).

Den først konferencen med overskriften "The Challenge of Nuclear Armaments" blev arrangeret i anledning af Niels Bohrs 100-årsdag i oktober 1985. Fremtrædende atomfysikere og andre fra både Øst og Vest mødtes til en fri drøftelse af farene ved atomkrig og mulighederne for afrustning. Mødet kulminerede i en rundbordssamtale via satellit med deltagere både i København, Moskva og Boston som senere blev sendt i fjernsyn i Danmark, Sverige og Sovjetunionen. Et praktisk resultat af mødet blev opstillingen i Kasakhstan af en fælles sovjetisk-amerikansk seismisk overvågningsstation året efter.

Den næste konference fandt sted i maj 1989 under overskriften "The Challenge of an Open World" og med stort set samme internationale deltagerkreds. Konferencen åbnede med en hilsen fra Andrei Sakharov som ikke kunne være til stede. Ingen kunne vide dengang at den åbne verden lå lige om hjørnet med de store politiske forandringer i Østeuropa samme år.

Den tredje konference fandt sted i oktober 1993 i 50-året for de danske jøders flugt til Sverige. Den havde overskriften "Xenophobia and Exile", og man drøftede fremmedhad og flygtningeproblemer som på dette tidspunkt (og lige siden) i forbindelse med en verdensomfattende folkevandring har været et hovedproblem i international (og national) politik.

Hvor stor Ove Nathans betydning i kampen for fred og åbenhed har været, kan ses af at en speciel kurer fra den sovjetiske ambassade i 1986 underrettede Ove Nathan på Københavns Universitet om Andrej Sakharovs frigivelse fra sin forvisning før nogen andre i verden.

En turbulent periode

Samtidig med al denne internationale opmærksomhed kendte Ove Nathan hjemme på universitetet ikke til persons anseelse. Han spurgte aldrig: "Hvad er du?" eller "Hvem er du?", men "Hvad kan du?", og gav så opgaver, også store, til de mennesker han kom i berøring med, og som han mente kunne løfte dem til gavn for universitetet.

Han talte aldrig højt, højest kunne man mærke en undertrykt vrede når noget vigtigt gik ham imod, og han fik som regel ført tingene igennem med en stilfærdig autoritet. Samtidig var han en stærk modspiller over for ministerium og minister.

Den sidste tid af Ove Nathans rektorat blev noget turbulent. Efter en international evaluering blev det klart at det var nødvendigt at effektivisere fysikfagene ved Københavns Universitet ved sammenlægning af en række institutter under Det Naturvidenskabelige Fakultet. Dette medførte et sammenbrud af arbejdet i konsistorium og resulterede i at Ove Nathan nedsatte en arbejdsgruppe der skulle modernisere universitetets styreform inden for den daværende styrelseslov.

Det lykkedes ikke at komme til enighed i arbejdsgruppen, og enden på det hele blev den nuværende universitets-

lov med styrkelse af rektors beføjelser, som har været med til at bevare universitetets selvstyre, og som nu har holdt i næsten 10 år.

Samtidig med implementeringen af denne lov i statut mv. under en forlængelse af rektors embedsperiode, blev den sidste del af Ove Nathans rektorat præget af sagen om 'Studentehuset' og sagen om den påståede aflytning af ombudsmanden.

Det var derfor en lettelse for ham at gå af fra rektoratet i januar 1994. Han gik tilbage til Niels Bohr Institutet på Blegdamsvej hvor han fik en række frugtbare år med en stor produktion af bøger og artikler der formidler fysik til lægfolk på en kyndig og smittende måde.

Skal vi sammenfatte Ove Nathans karakter, kan det næppe gøres bedre end ved at citere fra Shakespeares mindeord om Brutus fra Julius Cæsar:

"His life was gentle; and the elements So mix'd in him that Nature might stand up And say to all the world, *This was a man!*"

*Ole Hansen, fhv. direktør for Niels Bohr Institutet
og John Strange, fhv. prorektor*

Foto: Scanpix/Mogens Ladegaard.

En pioner udi de ferske vandede mikroalger døde den 29. september 2002 i en alder af 98 år efter en usædvanlig og lang forskningsmæssig karriere. Gunnar Nygaard var uddannet ved Københavns Universitet som cand.mag. i botanik og med speciale i ferskvandsmikroalger (-fytoplankton).

Han fungerede i en lang årrække (1933-1972) som gymnasielærer i Sønderborg, Ordrup og Hillerød. Men hans egentlige passion var at beskrive mangfoldigheden af fytoplankton i søer og damme samt hvordan mikroorganismene var i stand til at udnytte næringsstoffer og lys til deres vækst.

I næsten al sin fritid og med en uophørlig energi og motivation udforskede han forskellige aspekter af ferskvandsfytoplanktonets biologi. De tidligste studier omhandler beskrivelser af fytoplanktonforekomster i forskellige udenlandske søer (herunder også arktiske søer), og Gunnar Nygaard har gennem kontakt til fytoplankton-eksperter i udlandet været i stand til at lave særdeles detaljerede beskrivelser. Disse var altid suppleret med talrige illustrationer af høj kvalitet, som han selv havde fremstillet ud fra observationer i mikroskopet eller gennem mikrofotografer. Senere kom omfattende studier af søers vandkemi, lysforhold og primærproduktion til at spille en stor rolle, og bl.a. har studierne af lysforhold i Grane Langsø været banebrydende. Det samme er tilfældet med undersøgelser af aflejrede kiselalgerester og gulalgecystrer i sø-sedimentet i Store Grib Sø i Nordsjælland, hvor han formåede at beskrive en tusindårig udviklingshistorie i søens forsuring ud fra sammensætningen af alger.

Gunnar Nygaard havde gennem alle årene en nær tilknytning til Ferskvandsbiologisk Laboratorium, dels som stipendiat umiddelbart efter sin eksamen og dels som assisterende lærer på botaniske feltkurser i perioden 1947 til 1956. Han søgte dog aldrig en egentlig forskerstilling, men da han blev pensioneret i 1972 helligede han sig helt og holdet sit videnskabelige virke – om end der især i sommermånederne blev afsat tid til at passe en omfattende have ved privatboligen i Hillerød. Hans betydende forskningsindsats blev imidlertid anerkendt, idet han i 1979 på foranledning af den daværende professor Pétur M. Jónas-

son, blev udnævnt som æresdoktor ved Københavns Universitet. En anden milepæl var, at Ferskvandsbiologisk Laboratorium markerede hans 90-års-fødselsdag med et officielt arrangement.

I en lang årrække stillede Ferskvandsbiologisk Laboratorium et arbejdsværelse samt laboratoriefaciliteter til rådighed, hvor Gunnar Nygaard i mange år dagligt arbejdede med sine planktonprøver. Han nød tydeligvis at befinde sig i et aktivt forskningsmiljø og deltog med stor interesse i både faglige og sociale arrangementer. Han var også altid interesseret i hvad andre – og ikke mindst de yngre forskere – arbejdede med. Han lyttede intenst til det man ville fortælle og kunne så spørge: “skal det forstås således at ...” Hans færd på stedet var præget af stor ydmyghed og taknemmelighed over at kunne regne sig til den videnskabelige stab. Hans ry som en krævende og lidt skræmmende gymnasielærer var ikke at genfinde i hans forskertilværelse som pensionist, og den eneste anke, der kunne nævnes, var hans evige cerutrykning i kontorer og laboratorier.

Det er de færreste forskere forundt at kunne opretholde en videnskabelig produktion som Gunnar Nygaards – hans første publikation blev udgivet i 1925 og den sidste i 1999. Hans publikationsliste tæller 31 afhandlinger i internationale tidsskrifter og dertil kommer populærvidenskabelige artikler samt andre typer af skrifter. Især én publikation er særdeles kendt inden for landets grænser, nemlig “Dansk Planteplankton”, som udkom i 1945. I bogen findes farvelagte tavler, som har været til stor nytte for mange, og der er vel knapt den danske biolog, som ikke har mikroskopert fytoplankton fra søer eller damme og prøvet at opstille en “Nygaard-kvotient”. Metoden anvendes til at beskrive forholdet mellem fytoplanktonarter med høje næringskrav og arter med et lave krav, hvilket giver et biologisk udtryk for en sø eller en dams næringsrigdom.

Gunnar Nygaard har gennem sine minutiøse undersøgelser af mangfoldigheden af fytoplankton og hvordan fytoplanktonsamfund interagerer med de omgivende forhold, i allerhøjeste grad medvirket til at berige og udvikle den danske ferskvandsforskning, og hans metier vil i mange år fremover følge danske og udenlandske ferskvandsforskere.

Kirsten Christoffersen, lektor

Bygninger og lokaler

Fysisk Planlægning

Universitetets planlægningsprojekter har i 2002 omfattet planlægning i forbindelse med etablering af et Center for Folkesundhed og Samfund på det tidligere Københavns Kommunehospital og i forbindelse med etablering af et Biocenter på Tagensvej. Endvidere er der i 2002 udarbejdet et planlægningsgrundlag for etablering af dyreeksperimentelle faciliteter.

For Retsmedicinsk Institut er der udarbejdet et planlægningsgrundlag med henblik på instituttets lokalebehov på kort og på langt sigt. For Det Teologiske Fakultet er der udarbejdet en samlet plan for omorganisering af fakultetets lokaler i Købmagergade.

Udover ovennævnte har planlægningsindsatsen i 2002 været koncentreret om overvejelser med henblik på at effektivisere og optimere universitetets arealforbrug.

På det overordnede planlægningsmæssige område har

der i 2002 været arbejdet med at udvikle et edb-værktøj som kan generere tal for arealforbrug og behovsarealer for Københavns Universitet. Værktøjet vil endvidere skulle anvendes i forbindelse med revision af grundlaget for Universitetets Helhedsplan.

Bygningsmassen

Universitetets samlede bygningsmasse udgjorde i 2002 79 bygningskomplekser med et samlet areal på i alt ca. 680.000 m². I forhold til 2001 er dette en udvidelse på ca. 50.000 m², der altovervejende skyldes ibrugtagning af KUA's 1. etape.

Det er karakteristisk for universitetets bygningsmasse, at omkring 44% af arealet findes i ejendomme der er opført før 1950, at ca. 7% findes i fredede ejendomme, og at ca. 11% af det samlede areal er udlejet til fremmede brugere.

Universitetets bygningsmasse er opdelt i 4 bygningsdistrikter svarende til 4 driftsområder med ansvar for den daglige drift. Nedenfor er redegjort for arealernes fordeling på bygningsdistrikter og adresser (komplekser).

Bygningsdistrikt 1, Indre by, dec. 2002	m² brutto	Ændring i forhold til 2001	m² brutto
Bispetorvet 1-3	3.771		
Fiolstræde 4-6/Metropolitannekset	2.174		
Fiolstræde 10, St. Kannikestræde 18	3.142		
Fiolstræde 20-24, Krystalgade 14-16	4.662	Opmåling justeret	6
Købmagergade 44-46	10.831		
Købmagergade 50	10.088		
Købmagergade 52	3.223		
Linnésgade 22	4.203		
Rosenborggade 15-17	7.324		
Sankt Peders Stræde 19	1.440		
St. Kannikestræde 11	1.264		
St. Kannikestræde 13	1.126		
Studiestræde 6/Studiegården	8.813		
Studiestræde 8-10	1.178		
Studiestræde 34	3.345	Udhus registreret	12
Nørregade 10/Universitetsfirkanten	21.225		
Frederiksholms Kanal 4	4.586		
Vestergade 10	2.920		
Nørregade 15	733		
Studiestræde 3	103		
Linnésgade 25	1.270		
Skindergade 14	1.308	Opmåling justeret	-7
Nørregade 34	368		

Bygningsdistrikt 1, Indre by, dec. 2002	m² brutto	Ændring i forhold til 2001	m² brutto
St. Kannikestræde 8	287		
Skindergade 36	887		
Landemærket 9	2.277		
Nørregade 7A og 7C	1.583		
Peter Bangs Vej 30	1.935		
Studiestræde 38/Kirkesalen	529		
Rømersgade 17/Bethesda	1.365	Nyt lejemål	1.365
Bygningsdistrikt 1 i alt	107.963	Ændring i bruttoareal	1.380

Bygningsdistrikt 2, KUA, dec. 2002	m² brutto	Ændring i forhold til 2001	m² brutto
Klerkegade 2	6.235		
Njalsgade 74-108/KUA	125.607	Registrering af nyt KUA	50.050
Vandkunsten 5	2.563		
Strandgade 100 H	268		
Leifsgade 33	5.120		
Snorresgade 17-19	8.272		
Kastelsvej 17		Lejemål fraflyttet	-58
Artillerivej 40	336		
Artillerivej 86	3.327		
Vandkunsten 8	624		
Bygningsdistrikt 2 i alt	152.353	Ændring i bruttoareal	49.993

Bygningsdistrikt 3, Panum, KUA, dec. 2002	m² brutto	Ændring i forhold til 2001	m² brutto
Bredgade 62/Bredgadekomplekset	5.914		
Blegdamsvej 3/Panum Institutet	141.974		
Frederik V's Vej 9-11/Teilumbygningen	21.536	Nyopmåling + del af kælder	632
Nørre Allé 6-8	5.070		
Bygningsdistrikt 3 i alt	174.494	Ændring i bruttoareal	632

Bygningsdistrikt 4, Naturvidenskab, dec. 2002	m² brutto	Ændring i forhold til 2001	m² brutto
Øster Farimagsgade 2B/Botanisk Have	7.330	Opmåling justeret	-23
Gothersgade 130/Botanisk Museum	1.892		
Gothersgade 140, Øster Farimagsgade 2A	6.942		
Sølvgade 83/Sølvtorvskomplekset	17.985	Opmåling justeret	13
Øster Voldgade 3	2.141		
Øster Voldgade 5-7/Geologisk Museum	9.382		

Bygningsdistrikt 4, Naturvidenskab, dec. 2002	m² brutto	Ændring i forhold til 2001	m² brutto
Øster Voldgade 10	52.397	Tilbygning + nyopmåling	321
Blegdamsvej 15-21/Niels Bohr Institutet	12.111		
Haraldsgade 6	0	Lejemål fraflyttet	-189
Jagtvej 155 B	3.580		
Jagtvej 155 D	3.162		
Juliane Maries Vej 26-36/Rockefellerkomplekset	13.620		
Universitetsparken	0	Bygning indregnet under HCØ	-67
Universitetsparken 1-3/DIKU	8.442	-Cykelskure fjernet fra registrering	-168
Universitetsparken 5/H.C. Ørsted Institutet	31.988	+ Universitetsparken	78
Universitetsparken 13/August Krogh Institutet	11.722		
Universitetsparken 15/Zoologisk Inst. og Museum	30.402	Opmåling justeret	-34
Tagensvej 16	2.184	Opmåling justeret	-9
Nørre Allè 51-57	12.549		
Brorfelde	3.399		
Helsingør/Marinbiologisk Laboratorium	2.797	Barak registreret	129
Hillerød/Ferskvandsbiologisk Laboratorium	2.039	Opmåling justeret	30
Risø	409		
Strødam/Strødamlaboratoriet	442		
Tåstrup, Agrovej 3	785		
Fruebjergvej 3/Symbion	0		
Esbjerg/Skalling-Laboratoriet	817		
Frederikshavn/De Havbiologiske Laboratorier	1.955		
Godhavn, Grønland/Arktisk Station	1.338		
Bornholm/Gravgærde	753		
Ho/Skalling-Laboratoriet	552		
Læsø/Læsølaboratorier	371		
Rågård/Rågårdlaboratoriet	101		
Salten Skov/Salten Skov Laboratoriet	1.494		
Sermelik, Grønland/Sermelik Stationen	130		
Kristiansminde/Gl. Skovridergaard	813		
Vellerup Vig/Isefjordlaboratoriet	116		
Allindelilleby	28		
Tagensvej 15	71		
Bygningsdistrikt 4 i alt	246.238	Ændring i bruttoareal	79
Københavns Universitet i alt	681.047	Ændring i bruttoareal	52.083

Bygningsdistrikt 1, Det Teologiske, Det Juridiske og Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Kommunehospitalet

I årbogen for 2001 er der nærmere redegjort for de konkrete planer om etablering af et Center for Sundhed og Samfund på Kommunehospitalet. I løbet af 2002 udarbejdede

Ejendomsselskabet Norden, som ejer Kommunehospitalet, på grundlag af et af KH styregruppen godkendt skitseforslag, et projektforslag for indretningen af centret i et nært samarbejde med Teknisk Administration og repræsentanter for de enkelte institutter og eksterne enheder. Projektforslaget indgår som bilag til det lejetilbud som Norden fremsendte til Københavns Universitet i slutningen af november

2002. Lejetilbudet blev behandlet i konsistorium den 18. december og det blev besluttet at fremsende en ansøgning til Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling om tilladelse til at indgå en 20-årig lejeaftale med Norden om leje af Kommunehospitalet.

Ansøgningen forventes behandlet i ministeriet og forelagt Finansudvalget i løbet af foråret 2003. Det forventes, at ombygningen kan påbegyndes i løbet af sommeren 2003, og at indflytningen til Kommunehospitalet kan gennemføres i to etaper henholdsvis sommeren 2004 og sommeren 2005.

Bygningsdistrikt 2, Det Humanistiske Fakultet

KUA

KUA's 1. byggeafsnit, i alt 50.050 m² bruttoareal, er overtaget og delvist taget i brug af Det Humanistiske Fakultet – etape 1.1 den 15. august 2002 og etape 1.2 den 22. november 2002. De resterende bygninger forventes at være taget i brug i september 2003. 1. byggeafsnit er projekteret af arkitektfirmaet KHRAS, ingeniørfirmaet COWI A/S og landskabsarkitekt Sven Kirkegaard.

KUA's 2. byggeafsnit, i alt 34.700 m² bruttoareal, foreligger som konkurrenceprojekt, vundet af arkitektfirmaet Arkitema A/S og ingeniørfirmaerne Mogens Balslev A/S og Erik K. Jørgensen A/S. Tidsplanen for dette byggeri er ca. 2 år forsinket i forhold til den planlagte færdiggørelse i 2005. KUA's 3. byggeafsnit, i alt ca. 31.800 m² bruttoareal, foreligger som en del af konkurrenceprojektets helhedsplan for den samlede udbygning af Det Humanistiske Fakultet.

KUA's 1., 2. og 3. byggeafsnit er omfattet af anlægsrammen for det samlede nybyggeri på KUA, der udgør 1,75 mia. kr. (prisniveau juli 2000) samt genbrugsværdi af eksisterende bygninger, fastsat til 100 mio. kr. Uden for anlægsrammen planlægges et 4. byggeafsnit, i alt ca. 8.000 m² bruttoareal, hvorefter grundens restrummelighed vil være ca. 18.000 m² bruttoareal.

Bygningsdistrikt 3, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Der har i år 2002 ikke været større anlægsarbejder i Bygningsdistrikt 3.

Bygningsdistrikt 4, Det Naturvidenskabelige Fakultet

Lokalplan for Universitetsparken

I foråret 2002 blev en lokalplan for Universitetsparken vedtaget. I lokalplanen fastlægges rammerne for opførelsen

af et nyt bioteknologisk center, anvendelsen af den centrale grønning samt de fremtidige udbygningsmuligheder i den øvrige del af området.

Geocenter

I årbogen for 2001 er der nærmere redegjort for omfanget af og de konkrete planer der ligger til grund for etablering af et Geocenter ved Københavns Universitet. Geocenteret er gennemført i tre etaper, og er med afslutningen af tredje etape indviet og ibrugtaget i september 2002.

Biocenter

Forskningsministeriet ved Byggedirektoratet udskrev i september 2000 en projektkonkurrence om et Biocenter i Universitetsparken. Arkitektkonkurrencen blev afgjort i januar 2001 og blev vundet af arkitektfirmaet KHR A/S i samarbejde med Novo Nordisk Engineering A/S og Ingegnørfirmaet Carl Bro A/S. Brugerne af det nye center vil være Københavns Universitets Molekylærbiologisk Institut, Biotech Research & Innovation Center og Hovedstadens Sygehusfællesskab. Hertil kommer, at der i området også indpasses en bioteknologisk forskerpark. Lundbeck-Fonden har i 2001 doneret 25 mio. kr. til opførelsen af et auditorium med cirka 350 pladser i tilknytning til byggeriet.

Biocenterbevillingen omfatter i alt 479 mio. kr. (prisniveau 2000) og Biocenteret forventes færdigt til ibrugtagning i 2006.

GBIF (Global Biodiversity Information Facility)

Danmark blev i 2001 værtsland for en periode på 5 år for GBIF, der er fysisk knyttet til Zoologisk Museum. I efteråret 2001 flyttede GBIF-sekretariatet ind i midlertidige kontorer på Zoologisk Institut, indtil en ny tilbygning over hovedindgangen til Zoologisk Museum kan tages i brug i foråret 2003. Byggeriet er påbegyndt i 2002 og finansieringen sker på baggrund af en donation fra Aage V. Jensens Fonde. Gennemførelsen af byggeriet varetages af arkitektfirmaet KHR A/S og ingeniørfirmaet Erik K. Jørgensen. Tilbygningen, som skal rumme GBIF-sekretariatet, er på ca. 700 m² brutto, hvortil kommer renovering af forhallen til Zoologisk Museum samt toiletter og elevator internt på museet. Den samlede økonomi er på cirka 13 mio. kr.

Bygningsdrift og vedligeholdelse

I 1997 blev der foretaget en decentralisering af universitetets bygningsdrift. Bygningsdriften omfatter rengøring, betjentfunktion, håndværkere, forbrug af el, vand og varme samt mindre vedligeholdelsesarbejder. Nedenfor er regnskabstallene for 2001 og 2002 vist.

Regnskab for bygningsdrift i tusinde kroner

Driftsområde	Regnskab 2001	Regnskab 2002
1. Indre By	41.138	44.160
2. Humaniora	34.082	41.590
3. Sundhedsvidenskab	79.480	84.305
4. Naturvidenskab	101.872	97.826
I alt	256.572	267.881

Beløbene er opgjøret som bruttoudgifter. Der er i 2002 eksterne indtægter i bygningsdistrikterne for i alt ca. 8 mio. kr. samt udgiftsreduktioner for ca. 23,5 mio. kr., således at nettoudgiften i alt er ca. 236 mio. kr. Tallene er inkl. løn og energifgifter samt vedligeholdelsesarbejder med størrelse under 50.000 kr.

Med indførelse af SEA-ordningen pr. 1. januar 2001 er vedligeholdelsen af universitetets bygninger delt i en indvendig og en udvendig del som finansieres af henholdsvis universitetet og S-FoU ("Statens Forsknings- og Uddannelsesbygninger", tidligere Byggedirektoratet). Dog finansierer universitetet udvendig vedligeholdelse på bygninger, der er doneret til universitetet.

Universitetets vedligeholdelse er delt i den løbende, akutte vedligeholdelse (opgaver under 50.000 kr.), som va-

retages af driftsområderne og regnskabsmæssigt er indeholdt i bygningsdrifts-bevillingen, og planlagt vedligeholdelse, som varetages af Teknisk Administration.

Planlægningen af vedligeholdelsesopgaver sker primært gennem det årligt gennemførte bygningssyn, som omfatter både ingeniør- og arkitektarbejder og både indvendige og udvendige arbejder.

I 2002 er der gennemført planlagt indvendig vedligeholdelse, som var prioriteret højt i bygningssynet (som prioritet 1) og samtidig kunne rummes inden for de givne bevillinger. Endvidere de udvendige vedligeholdelsesarbejder som henholdsvis S-FoU og KU valgte at sætte i gang på universitetet. Nedenfor er regnskabstallene for 2001 og 2002 vist.

Tallene er inklusive ekstern finansiering af indvendig vedligeholdelse (S-FoU) på i alt 38.877 t. kr. i 2002

Planlagt vedligeholdelse i tusinde kroner

Opgave		Regnskab 2001	Regnskab 2002
Synsbaseret indvendig vedligeholdelse		53.901	62.395
Synsbas. udv. vedligeh.	S-FoU	13.493	13.847
	KU		1.526
Myndighedskrav		2.927	12.997
I alt		70.731	90.765

Tallene er inkl. ekstern finansiering af indvendig vedligeholdelse. (S-FoU) på i alt 38.877 t. kr. i 2002.

Der er igen i 2002 sket en væsentlig forøgelse af vedligeholdelsesindsatsen. Denne forøgelse vil, hvis den fortsættes i de kommende år, kunne bevirke, at udviklingen i uni-

versitetets vedligeholdelsesbehov kan ændres fra stigning til fald. Gennem de seneste 3 år har behovet, som det er registreret i det årlige bygningssyn, udviklet sig således:

Beløb i mio. kr.

	2000	2001	2002
Vedligeholdelsesbehov	551	545	686

Af det samlede vedligeholdelsesbehov, i henhold til bygningssynet i 2002, udgør myndighedskrav (primært om-lægning af køleanlæg på grund af udfasning af miljøskadelige kølemidler) 42 mio. kr. Det øvrige behov består af arbejder, som i prioritering spænder fra akut til forebyggende vedligeholdelse. Den voldsomme vækst i vedligeholdelsesbehovet fra 2001 til 2002 skyldes bl.a., at vore rådgivere i forbindelse med bygningssynet er bedt om at have forøget fokus på indvendig vedligeholdelse.

Energi

I 2001 vedtog KU en ny målsætning for KU's energipolitik som afløste målsætningen fra 1994, hvori den fastlægger de overordnede retningslinjer for energiledelsen og beskriver universitetets visioner på energiområdet.

Som en væsentlig målsætning er det vedtaget at universitetet fortsat skal forbedre sin indsats for at effektivisere energianvendelsen. Universitetet skal således i en 5-årig periode fra år 2001 til år 2006 reducere energiforbruget med 1,2% pr. år.

Der er udarbejdet en energihandlingsplan, med beskrivelse af de aktiviteter der skal iværksættes på hvert driftsområde, med henblik på at sikre at målsætningen nås og kan dokumenteres.

Telefondrift

Det i Årbog 2001 omtalte nye integrerede mobiltelefonisystem, Centrex Plus, har opnået en så stor popularitet at den toårige kontrakts måltal på 300 abonnementer blev nået allerede efter mindre end halvandet år, og ved udgangen af 2002 er der ca. 360 Centrex-telefoner i brug.

Fastnetanlægget er udvidet i løbet af 2002, især på grund af indflytningen af GEUS i Geocenteret. Ligeledes har bl.a. dørtelefonanlægget på det nye KUA bidraget til væksten. Der er således nu ca. 7.500 aktive lokalnumre på fastnetanlægget.

Der er ikke foretaget større opgraderinger af anlægget i 2002, men nye funktioner som voice mail (integreret telefonsvarer) og personlig nummerplan er implementeret.

På trods af at vi aldrig har været flere brugere på anlægget – i alt næsten 8.000 faste og mobile lokalnumre – er de samlede udgifter fortsat på niveau med de to seneste år, knapt 9 mio. kr.

Første etape af det nye byggeri til Det Humanistiske Fakultet i den nordlige del af Ørestad, ved siden af det gamle KUA, blev taget i brug fra 15. august 2002. Foto: Søren Hartvig.

Fællesadministrationen

Organisation og arbejdsopgaver

Fællesadministrationen varetager såvel stabs- som driftsopgaver. Der udføres således rådgivnings- og sekretariatsfunktioner for rektorat, konsistorium og de rektorale udvalg, og Fællesadministrationen varetager den rektorale legalitetskontrol. Hertil kommer en række administrative driftsopgaver som enten løses eller koordineres centralt på universitetet, bl.a.:

- Optag af studerende.
- SU-administration.
- Personale- og lønadministration.
- Budget- og planlægningsopgaver på universitetsniveau.
- Regnskabsfunktioner.
- Bygningsplanlægning og vedligehold.
- Drift og udvikling af fælles edb-systemer og netværk.

Fællesadministrationen tilstræber en fleksibel opgaveløsning der respekterer såvel kravet om høj faglighed inden for de enkelte administrationsområder som hensynet til at stadig flere opgaver kræver koordinering på tværs af de enkelte kontorer/afdelinger som det fremgår af nedenstående figur.

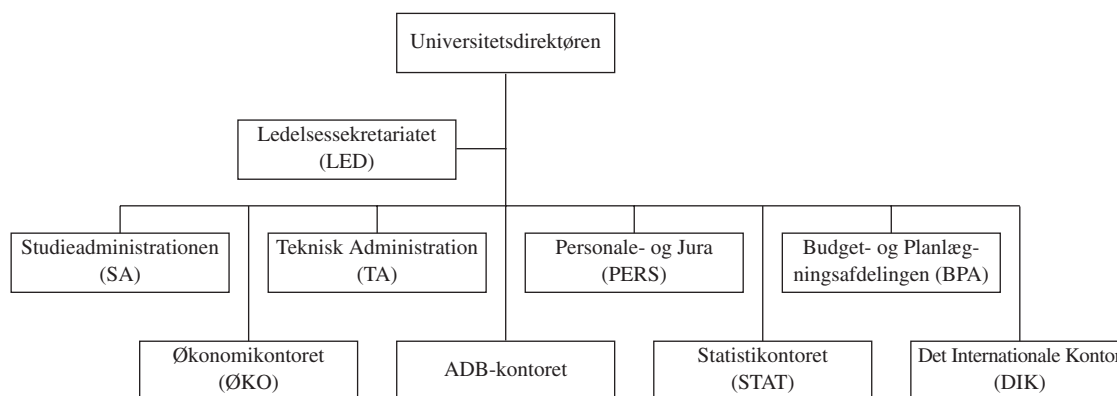
Fællesadministrationen skal bidrage til at sikre sammenhæng og kontinuitet i universitetets samlede administration samt medvirke til og initiere udvikling af administrationens

Universitetsdirektør Else Sommer. Foto: Nina Lemvigh-Müller.

opgaveløsning og de administrative værktøjer. Der udarbejdes hvert år en detaljeret beretning og et aktivitetsregnskab hvori Fællesadministrationens opgaver er fyldestgørende beskrevet. I den efterfølgende årsberetning er alle de overordnede udviklingslinjer i 2002 beskrevet.

Fællesadministrationens organisation pr. 31.12.2002

Universitetsdirektørens årsberetning

Den digitale administration

Københavns Universitet var som den øvrige universitetssektor stærkt optaget af den politiske debat om en reform af universiteternes ledelse og institutionelle status. Drøftelserne omfatter på flere områder spørgsmål af interesse for den administrative udvikling både for så vidt angår udviklingen i de administrative opgaver og de foreslåede ændringer i universitetets organisation. En mere indgående udviklingsplan for administrationen må naturligvis afvente såvel den forventede vedtagelse af loven som det efterføl-

gende arbejde med at udfærdige nye vedtægter for Københavns Universitet. Men uanset den fremtidige styrelsesstruktur er behovet for udvikling af de administrative systemer til stede, og Fællesadministrationen har i år 2002 haft fokus på udvikling af den digitale forvaltning.

Den teknologiske udvikling har i de senere år åbnet for en række nye muligheder. Ikke bare inden for det administrative område, men også på universitetets kerneområder inden for forskning og uddannelse – eksempelvis e-learning. Regeringens moderniseringsprogram og Finansministeriets digitale task force har i år 2002 skabt øget fokus på udviklingen af den digitale forvaltning. En øget digitalisering af forvaltningsprocesserne skal medvirke til at løfte de

krav, der stilles til den statslige forvaltning om øget fokus på effektivitet, brugerservice og styring.

For universitetets administration betyder den begyndende overgang til digital administration store forandringer i den administrative organisation og nye muligheder for at løse opgaverne på en måde der sikrer en forbedret service overfor brugerne. Men med de nye muligheder følger også stigende krav om fornyelse og effektivisering. Noget som fordrer omlægning af rutiner og ibrugtagning af nye systemer i den almindelige administrative drift og et konstant og øget pres på udviklingsinitiativer, alt sammen inden for en vigende økonomisk ramme, hvilket stiller store krav til såvel medarbejdere som den samlede organisation.

På vejen mod den digitale forvaltning

Udviklingen af en digital forvaltning indebærer dels udvikling af en række generelle faciliteter dels udvikling af de it-systemer, der understøtter de enkelte administrative opgaver fx studieadministration, økonomiadministration, personaleadministration og bygningsadministration. Fællesadministrationen har i 2002 arbejdet med begge typer af digitale projekter.

I foråret 2001 igangsatte universitetet udvikling af en web-portal, der skulle udgøre den samlede ramme for studerendes og medarbejders adgang til it-faciliteter og systemer på Københavns Universitet. Projektet er en del af de tiltag som indgår i den flerårsaftale, som blev indgået med Undervisningsministeriet i foråret 2001. Pr. 1. februar 2002 gav portalen mulighed for at tilbyde samtlige studerende ved universitetet individuelle e-postadresser og -konti, og den 23. august blev portalen under navnet PUNKT KU frigivet i version 1. Dermed blev en lang række kommunikations- og selvbetjeningsværktøjer stillet til rådighed i et intranet for studerende og ansatte på hele KU. Ud over videreudvikling af portalens faciliteter udestår nu en opgave med at omlægge en række administrative og kommunikationsmæssige rutiner, således at portalens faciliteter også udnyttes fuldt ud.

Fællesadministrationens arbejde med at understøtte videndeling på tværs i organisationen blev i 2002 fulgt op af en konkret plan for indførelse af et elektronisk dokumentarkiv. Der er gennemført et pilotprojekt i Budget- og Planlægningsafdelingen mhp. indførelse af en fuldstændig elektronisk journalisering og arkivering. De foreløbige resultater peger på, at der vil kunne skabes et godt grundlag for en overgang til elektronisk dokumenthåndtering i hele Fællesadministrationen.

Københavns Universitet blev i 2002 den første statsinstitution der indførte elektronisk indkøb i en løsning der er fuldt integreret med økonomisystemet. Den 22. november blev Københavns Universitets økonomistyringssystem således fuldt integreret med Den Offentlige Indkøbsportal, DOIP. Efter en indkørsperiode og uddannelse af medarbejdere vil universitetet i de kommende år foretage stadig større dele af sine indkøb via portalen. En betydelig del af universitetets leverandører er allerede registreret med varekataloger i Den Offentlige Indkøbsportal, hvor der kan handles både kemikalier til laboratorierne og papir til kontorerne. Det er forventningen at der ligger en stor rationaliseringsgevinst ved at samordne universitetets handel på denne måde, som kombinerer mulighederne for storkunderabatter med en fortsat lokal varetægelse af selve indkøbet.

Anvendelsen af det elektroniske personalesystem ScanPas er yderligere blevet udbredt i 2002, og ScanPas blev

formelt anerkendt som det system, alle universitetets enheder skal bruge for at registrere ferie og fravær. Systemet samler og bearbejder alle relevante oplysninger om ansatte vedr. løn- og ansættelsesforhold og andre personaleoplysninger som tlf.nr., e-mail-adresse mv. Ferie- og fraværsmodulet anvendes nu overalt på universitetet, og det er planen at personaleafdelingen af systemet hen ad vejen åbnes for samtlige institutter hvad angår deres egne ansatte. Herved gives institutterne en nem adgang til de oplysninger og muligheder som systemet giver, og dette er helt afgørende for at institutterne får de nødvendige informationer og faciliteter til at foretage lønbudgettering og lønstyring.

I 2002 har Fællesadministrationen også implementeret et nyt id-kort for studerende og ansatte. Kortet kan benyttes som elektronisk adgangskort til universitetets bygninger. Det elektroniske id-kort erstatter herudover de studerendes årskort. Valget af teknisk løsning for id-kortet understøtter endvidere en række fremtidige mulige anvendelsesområder, såsom lånerkort, kopikort og lignende.

Endelig skal det nævnes, at udviklingen af universitetets studieadministrative system Fønix i 2002 gik ind i sin afsluttende fase. Der er nu implementeret en såkaldt regel-tjekker, som skal sikre at den enkelte studerendes eksaminer aflægges i overensstemmelse med ét af de mange studieforløb, som universitetets studieordninger åbner mulighed for. Udviklingsprojektet lukkes i foråret 2003 og overgår til drift. Videreudvikling og vedligehold vil herefter ske inden for de samme rammer som gælder for universitetets øvrige administrative systemer.

Styring og udvikling

Den stigende fokus på digitale løsninger og deraf følgende udviklingsprojekter medfører stigende krav til den måde, hvorpå it-udviklingsprojekter planlægges og styres. På den baggrund blev der i 2002 etableret en koordinerende planlægningsgruppe. Resultatet af dette arbejde er bl.a. nye retningslinjer for håndtering af it-projekter, som implementeres i administrationen i foråret 2003.

Også på andre områder har der i 2002 været arbejdet med udvikling af planlægnings- og opfølgingsredskaber, der kan understøtte ledelsen på de forskellige niveauer.

Rektoratet besluttede at styrke samspillet med det øvrige samfund på flere områder, som medfører opgradering af den administrative organisation. For det første er der ansat en kommunikationschef med henblik på at styrke og koordinere universitetets aktiviteter på dette område, herunder ikke mindst sikre en opprioritering af universitetets pressekontakt. Endvidere er den administrative bistand i forbindelse med EUs 6. rammeprogram blevet styrket, og i forlængelse af et initiativ på Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet er arbejdet med teknologioverførsel, vidensudveksling og patentering blevet styrket ved etablering af en særlig administrativ enhed.

I den første del af året er der anvendt en del ressourcer på at konkretisere indsatserne på de områder, hvor Rigsrevisionen har påpeget forbedringsmuligheder i økonomistyringen. Dette arbejde er koordineret i Fællesadministrationen, men gennemføres i tæt samarbejde med fakulteternes økonomifunktioner. Som led heri er der i året gennemført et projekt, som i højere grad automatiserer den løbende økonomiopfølgning. Projektet er gennemført i samarbejde med konsulentfirmaet CONSIT.

Efterårets budgetproces har på flere punkter adskilt sig fra de tidligere år. Rektoratet valgte i år at starte med en

grundig drøftelse af de principper der bør ligge bag budgetteringen, således at der blev taget stilling til disse inden selve fordelingen af midler blev drøftet. På den baggrund har konsistorium defineret en række indsatsområder for de kommende år.

I den kommende tid vil arbejdet med udvikling af universitetets styringsmodel blive intensiveret. Dette gælder både udformningen af en ny udviklingskontrakt og udviklingen af en økonomistyring i overensstemmelse med de nye krav om omkostningsbaseret budget og regnskab. Der må forventes en række nye administrative opgaver og betydelige omstillinger i denne forbindelse.

Bygningsområdet

På bygningsområdet har især to forhold præget 2002: For det første de store byggesager i Ørestaden, hvor 1. byggeafsnit delvist er taget i brug, på Tagensvej og på Øster Vold, hvor Geocenteret er ibrugtaget, samt planlægning af en lejekontrakt for Kommunehospitalet. For det andet implementering af reformen af den statslige sektors bygningsforbrug – SEA. Arbejdet med at implementere SEA-ordningen internt er blevet udskudt pga. uklarheder om såvel mængden af bygninger, der falder ind under ordningen, som de faktiske vilkår for universitetet som lejer. Usikkerheden har givet anledning til et beslutningsvakuum i de store byggesager, der ganske naturligt er snævert bundet til universitetets og de enkelte fakulteters økonomiske muligheder. Der vil det kommende år være behov for at komme videre med udbygningsplanerne og sikre den praktiske implementering af SEA på universitetet.

Den løbende organisationsudvikling

At fremtidens udfordringer stiller ændrede krav til den administrative organisation, medførte allerede i år 2000 opstarten af et administrationsudviklingsprojekt i Fællesadministrationen – AUP.

Som et resultat af AUP er der gennem de senere år eksperimenteret med anderledes arbejds- og samarbejdsformer. En lang række nye opgaver er blevet forankret i projekter og stadig flere opgaver bliver løst af teams på tværs af de organisatoriske grænser. Et øget kendskab på tværs i Fællesadministrationen har været med til at højne kvaliteten i arbejdet og udvikle den administrative arbejdsplads. Der er i 2002 vedtaget et værdigrundlag, og alle afdelinger i Fællesadministrationen arbejder med at sikre den konkrete efterlevelse heraf i hverdagen. Fællesadministrationen står derfor godt rustet til den forandringsproces, som universitetet skal igennem de kommende år. Allerede i 2003 indledes en gennemlysning af de forskellige administrative områder med henblik på at etablere en administrativ organisation, der bedst muligt matcher fremtidens krav.

Der blev i 2002 gennemført et pilotforsøg med en mere synlig dialog om forventningerne til en enkelt afdeling. I Budget- og Planlægningsafdelingen blev der således udarbejdet en aftale/kontrakt med universitetsdirektøren, som grundlag for afdelingens udviklingsarbejde. Denne aftale er blevet evalueret positivt, og der pågår pt. et arbejde med at overveje, hvorledes en sådan model kan udbredes.

Kommende udfordringer

Implementeringen af universitetsreformen, det medfølgende selveje samt de første tiltag til overgangen til omkostningsbaseret regnskab vil sammen med arbejdet med den

digitale administration uden tvivl blive nogle af hovedoverskrifterne for det kommende års udfordringer.

Meget af arbejdet vil derfor være koncentreret om gennemførelsen af de ændringer der følger heraf. Helt nye opgaver skal finde deres indplacering og administrative understøttelse. Noget som både vil sætte fokus på en effektivisering af samspillet mellem de tre organisatoriske niveauer og fokus på en systematisk udvikling af organisationens kompetencer, så de matcher de nye opgaver og krav.

Fællesadministrationen er gennem de seneste års udviklingsforløb og arbejde med et fælles værdigrundlag godt forberedt og parat til løse de mange udfordringer i det kommende år.

Samarbejdsudvalget

Samarbejdsudvalget for den centrale administration (CSU) er i 2002 udvidet fra 6 til 8 pladser på henholdsvis A- og B-siden. A-siden er udvidet med kontorchefen for Budget- og Planlægningskontoret og sekretariatschefen for Ledelsessekretariatet og B-siden er udvidet med to valgte medarbejderrepræsentanter.

Udvalget har i året afholdt 11 møder, heraf et ekstraordinært møde og to temamøder. Der er afholdt et seminar.

Udvalget har i året drøftet Fællesadministrationens økonomi, herunder regnskab 2001, budget- og løbende forbrugsopfølgning 2002 og budgetoplæg for 2003. Der er i udvalget løbende orienteret om udviklinger på det administrative it-område og fra Arbejdsmiljøudvalgets arbejde. Statens EjendomsAdministration (SEA)-ordningen er der ligeledes orienteret om ændringer i.

Udvalget har særligt drøftet Administrationens UdviklingsProjekt i dets 6. og sidste halvår og projektet om Videndeling og Dokumentation (VID) i Fællesadministrationen. Strategisk kompetenceudvikling og medarbejderudviklingssamtaler (MUS) er drøftet efter HSU's retningslinjer. Universitetsreformen og dens følger for administrationens arbejde har været behandlet på flere møder.

Udvalget har drøftet og tiltrådt et sæt værdier, som udgør værdigrundlaget for arbejdet i Fællesadministrationen:

- brugerne kommer i første række.
- der skal på alle niveauer disponeres med stor ressourcebevidsthed.
- kvalifikations- og kompetenceudvikling skal aktivt fremmes.
- samarbejde forbedrer opgaveløsningen og udvikler os som medarbejdere.
- mod og dristighed til omstilling skal understøttes af tilid og anerkendelse.
- tolerance og plads til mennesker.

Udvalget har ligeledes drøftet og tiltrådt retningslinjer for skriftlig sprogbrug i Fællesadministrationen og er påbegyndt drøftelse af forarbejdet til retningslinjer for god forvaltningsskik i FA, herunder kvalitetsnormer for sagsbehandlingstiden.

Sygefravær er særligt behandlet i en arbejdsgruppe, der har analyseret sygefraværstatistik for ansatte i FA og har udarbejdet et sæt retningslinjer for, hvorledes tjenestestedet og medarbejderne skal forholde sig, når en ansat i FA bliver syg. En arbejdsgruppe har påbegyndt arbejdet med en revision af CSU's personalepolitik.

Fællesområdets økonomi

Oversigten nedenfor viser forbrugstal for de seneste fem år samt budgettal for 2003. Forbrug og budget er fordelt på årsværk, artsgrupper, afdelinger og formål.

Årsv. / Art / Afd. / Formål	Årsv./mio. kr.					
	Forbrug					Budget
	1998	1999	2000	2001	2002	
AC-Chef	15,79	22,41	24,82	24,25	24,29	27,00
AC-TAP	54,10	56,17	63,64	72,22	82,44	85,76
TAP	118,53	119,15	117,87	121,12	123,02	124,76
Årsværk	188,42	197,73	206,33	217,59	229,75	237,52
Fastløn	61,11	67,08	71,97	80,39	87,58	93,97
Løsløn	5,14	2,69	2,43	2,74	1,86	4,37
Øvr. udg.	169,98	175,74	184,52	660,06	701,92	763,01
Indtægter	(16,46)	(19,85)	(32,17)	(23,29)	(101,66)	(119,00)
Artsgrupper	219,77	225,66	226,75	719,90	689,70	742,35
Fællesudgifter	10,65	6,98	4,52	7,92	7,48	0,96
Ledelsessekretariatet	8,45	7,77	8,40	10,36	11,87	17,17
Studieadministrationen	21,47	21,42	22,22	25,99	32,28	20,19
Det Internationale Kontor	–	–	–	–	–	5,05
Teknisk Administration	122,51	126,57	121,10	596,95	553,53	611,64
Økonomisk Administration	27,96	–	–	–	–	–
ADB-Kontoret	21,98	22,02	24,28	26,06	27,06	31,20
Økonomikontoret	–	17,58	20,15	21,45	22,33	22,87
Personale- og Jura	–	11,24	11,84	12,91	13,43	13,53
Budget- og Planlægning	–	4,09	4,11	4,73	5,00	5,78
Statistikkontoret	–	1,32	1,53	1,85	2,23	2,56
Tilskud	6,76	6,67	8,60	11,70	14,49	11,40
Afdelinger	219,77	225,66	226,75	719,90	689,70	742,35
Administration	101,46	103,39	107,88	122,64	128,52	129,96
Bygninger	109,69	112,52	106,67	581,26	542,34	590,39
Øvrige	8,63	9,75	12,20	16,00	18,84	22,00
Formål	219,77	225,66	226,75	719,90	689,70	742,35

NOTE: Af sammenlignelighedsårsager er Forbrug 1999 tillagt bevillingsmæssig VUE-afregning på 2,9 mio. kr. Stigningen i forbrug 2001 og budget 2002 skyldes ikrafttrædelsen af SEA-ordningen, der indebærer markant voksende huslejudgifter for universitetet. SEA-ordningen administreres i regnskabsårene 2001 og 2002 centralt i FA.

Informationsvirksomhed

I dette afsnit omtales nogle af de vigtigste eksempler på de forskelligartede formidlings- og informationsaktiviteter på Københavns Universitet. Det skal pointeres, at der er tale om eksempler, der først og fremmest dækker universitetets mere generelle informationsvirksomhed.

Formidling af forskningsresultater er et af universitetets hovedformål, og en stor del af denne formidling varetages af de enkelte forskere og de enkelte institutter og fakulteter. Oplysning om universitetets forskning og de videnskabelige publikationer, hvori den nøjere beskrives, findes i institutternes beretninger i årbogen.

I 2002 oprettedes det rektorale Formidling- og Informationsudvalget (FIU) med dekan Tage Bild som formand og dekaner eller prodekaner fra alle fakulteter samt studenter-, VIP- og TAP-repræsentanter som medlemmer. Blandt udvalgets hovedopgaver i 2002 blev at igangsætte en værdisundersøgelse på universitetet, der skal danne grundlag for en kommunikationspolitik. Desuden vedtoges det at ansætte en kommunikationschef pr. 1.1.2003 med henblik på oprettelse af en kommunikationsafdeling på Københavns Universitet i foråret 2003.

Årbogen

Med Årbog 2002 er det fjerde år i træk at denne traditionsrige publikation udkommer på cd i stedet for i bogform. Læs om årbogens historie i Årbog 2001, side 119.

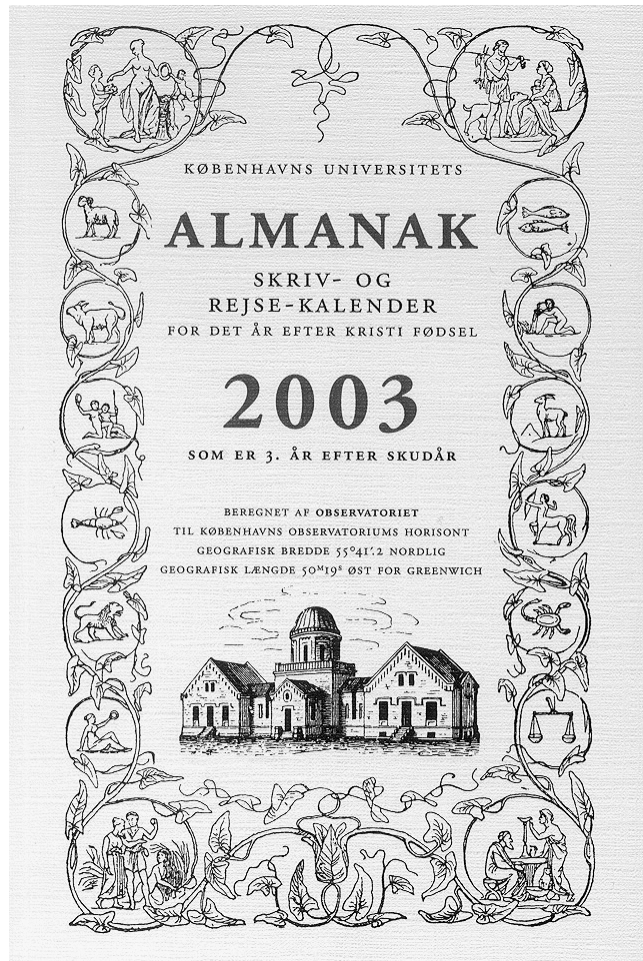
Almanakken

“Universitetets Almanak Skriv- og Rejse-Kalender 2003” indeholder bl.a. artikler med overskrifterne “Københavns Universitets nye, grafisk ansigt”, “Københavns Universitets og dets rektors værdighedstegn”, “Pesticider i miljøet – spredning og effekter” samt en artikel H.C. Ørsted skrev til Almanakken i 1834 med titlen “Om Tor-denveir”.

Som faste ingredienser indeholder almanakken et væld af oplysninger om bl.a. stjerner og planeter, solformørkelser, højvande, afmærkninger i danske farvande, flag- og morsetegn, jordmagnetiske forhold, tidszoner, møntsystemer i ind- og udland, mål og vægt, kongehuset, oversigts- og noteringskalender samt jagttabel. Endelig indeholder almanakken Danmarks nok mest detaljerede kalender med bl.a. dagens navn, solens og planeternes op- og nedgangstider samt deklination, månedens middeltemperatur og månens faser.

Almanakken udkom første gang i sin nuværende form i 1685, og siden har universitetet udgivet den årlige almanak med den særprægede titel. Man ved dog at universitetet helt tilbage til dets oprettelse i 1479 har udgivet en almanak, og den ældst kendte stammer fra 1549. Med 2003-udgaven har almanakkens forside fået en ansigtsløftning med typografi tilrettet universitetets nye designprogram, og med det nye logo på bagsiden.

Universitetets Almanak Skriv- og Rejse-Kalender 2003 kan købes hos boghandleren for 110 kr. Den er på 196 tætskrevne sider med et væld af farveillustrationer og oplaget er på 15.000 eksemplarer.

Omslaget til Universitetets almanak fik med 2003-udgaven, der udkom i 2002, en typografisk tilretning til det nye designprogram.

Nøglen til Almanakken

er en uundværlig ledsager til almanakken, der første gang blev skrevet og samlet af D.H. Wulff, adjunkt ved Aalborg Katedralskole. Den udkom første gang i Ålborg i 1881 på forlaget M.A. Schultz og kostede dengang 60 øre. Den er siden redigeret flere gange og senest i 1994 nyskrevet af universitetslektor, mag.art. Thorkil Damsgaard Olsen. Den fortæller historierne, der ligger bag navnene på alle årets dage, uger og måneder. Bogen kan bruges år efter år. Denne udgave er rigt illustreret og kan købes hos boghandlerne for kr. 228,00 inkl. moms.

Redaktion

Informationsmedarbejder Nils Koudahl, Det Naturvidenskabelige Fakultet, Øster Voldgade 3, 1350 København K, telefon 35 32 42 19, fax 35 32 42 40, nko@adm.ku.dk.

Andre universitetspublikationer 2002

Årbog 2001

Fra og med Årbog 1999, der udkom i 2000, er årbogen udkommet udelukkende i elektronisk form i to versioner:

1. En webudgave som allerede har eksisteret igennem en årrække og som er dynamisk i den forstand, at den henter sine databaseorienterede dele direkte i databaserne. Samtidig kan eventuelle fejl rettes løbende i tekstbidragene.

Coverdesign til cd-udgaven af Årbog 2001.

2. En færdigredigeret, statisk og printbar pdf-version som kan udskrives lokalt og desuden benyttes i det omfang, der er interesse for særtryk til institutter og fakulteter mv. Disse særtryk fremstilles med særlige omslag i Det Samfundsvidenskabelige Fakultets Reprocenter.

2001-udgaven af årbogen var i den printede særtryksudgave i pdf-format på 861 sider i A4-format.

Årsberetning 2001 og Annual Report 2001

Årsberetningen er den bredt orienterede beretning i fire farver og A4-format på 54 sider, som udkom første gang med Årsberetning 2000. Årsberetning 2001 udkom i juni 2002 og udsendtes af universitetet til en stor kreds af samarbejdspartnere, fonde, politikere, erhvervsliv, presse mv. Den udkommer i både dansk og engelsk udgave og indeholder primært beretninger af rektor, dekaner, universitetsdirektør samt forsknings- og uddannelseshistorier.

Virksomhedsregnskab 2001

Hvert år siden indberetningsåret 1995 har Københavns Universitet udgivet et lovbefalet virksomhedsregnskab som redegør for universitetets økonomi og generelle virksom-

hed i det forgangne år. Virksomhedsregnskabet er i A4-format og var i 2001-udgaven (der udkom i foråret 2002) på 50 sider.

KU i tal 2002

Udkom i 2002 for tredje år i træk. KU i tal er en folder i lommeformat (7,5 x 14 cm) med nøgletal vedr. universitetets struktur, økonomi, personale, studerende og bygninger.

Studier 2003

er en håndbog for potentielle studerende. Publikationen er en introduktion til Københavns Universitet og indeholder beskrivelser af universitetets uddannelser, råd om uddannelsesvalg og boligsøgning samt afsnit om overordnede optagelsesregler, SU og studieophold i udlandet. Den indeholder desuden en samlet præsentation af universitetets tilbud inden for åben uddannelse og Åbent Universitet. 96 sider i A4-format.

Courses Offered in English – Autumn 2002 og Spring 2003

Guiden giver de studerende et overblik over de kurser, der udbydes på engelsk det pågældende semester samt indhold, ECTS-credits og eksamensform for de enkelte kurser. Der arbejdes på at udgive denne guide så tidligt som muligt hvert semester, idet dette har været et stort ønske fra Københavns Universitets samarbejdspartnere. Guiden indgår i Københavns Universitets informationspakke til udenlandske studerende. Udgives af Det Internationale Kontor. Guiden er på 99 sider i A4-format.

Faginformationer

Beskrivelser af hver enkel af universitetets uddannelser. Belyser kortfattet relevante emner som beskæftigelsesperspektiver, studiestruktur, studieelementer, lærerkræfter, undervisnings- og eksamensformer, fysiske rammer og optagelseskriterier for det enkelte fag. Faginformationerne fra Det Humanistiske Fakultet udgives kun samlet på cd-rom "Humanistiske Studier" som udgives af Det Humanistiske Fakultet. 15-20 s. A5.

Åbent Hus 2002

Informationspjece med tilhørende plakat om universitetets åbenthusholdning den 27. februar 2002 (20 s. A5).

Optagelse 2003

Informationspjece om regler og procedurer for optagelse på Københavns Universitet på 59 sider i A5-format.

Optagelse uden en gymnasial uddannelse 2003

Information for ansøgere der ikke har en gymnasial adgangsgivende eksamen. 5 s. A5.

Rules of Admission for Foreign Students

Engelsksproget information om optagelsesmuligheder for ansøgere med en udenlandsk eksamen. 11 s. A5.

Nyuddannet

Regler og rettigheder for nyuddannede bachelorer og kandidater. 27 s. A5.

Fakulteternes studiepublikationer 2002**Det Teologiske Fakultet***Lektionskatalog*

Udgives hvert semester (76 s.).

Det Juridiske Fakultet**Trykte publikationer***Studiemuligheder i Udlandet for Juridiske Studerende og Kandidater 2001/2002*

Kataloget omfatter bl.a. oplysninger om studier i udlandet, ansøgning om udlandsophold ved de universiteter, fakultetet har bilaterale aftaler med, beskrivelse af samarbejdsuniversiteterne, finansiering, legater og stipendier samt universiteter der udbyder sommerkurser (125 s.).

ECTS Information Brochure and Upper Level Course 2001/2002

Kataloget omfatter bl.a. beskrivelse af ECTS, generelle oplysninger om Det Juridiske Fakultet og jurastudiets opbygning, optagelse og kurser der udbydes i efterårs- og forårssemestret (80 s.).

Årsberetning om International Studenterudveksling 2001/2002 ved Det Juridiske Fakultet

Omfatter informationer om de studerende fakultetet henholdsvis sender ud og modtager (19 s.)

Internetpublikationer*Studiehåndbog 2001-2002*

Oversigter og kursusbeskrivelser af kursusfag udbudt i efterårssemestret 2001 og forårssemestret 2002 (211 s.).

Lektionskatalog – Jura – Bacheloruddannelsen- Studieåret 2001/2002

Praktiske oplysninger og skemaplaner for Bacheloruddannelsen.

Emnekatalog – Jura – Bacheloruddannelsen – Forårssemestret 2001

Praktiske oplysninger om emnerapportskrivning samt beskrivelser af emner i forårssemestret 2001 (50 s.).

Emnekatalog – Jura – Bacheloruddannelsen – Efterårssemestret 2001

Praktiske oplysninger om emnerapportskrivning samt beskrivelser af emner i efterårssemestret 2001 (50 s.).

Synopsiskatalog – Jura – Bacheloruddannelsen – Forårssemestret 2001

Praktiske oplysninger om synopsisskrivning på 2. år samt beskrivelser af emnerne i forårssemestret 2001 (19 s.).

Synopsiskatalog – JURA – Bacheloruddannelsen – Efterårssemestret 2001

Praktiske oplysninger om synopsisskrivning på 2. år samt beskrivelser af emnerne i efterårssemestret 2001 (16 s.).

Vejledning for specialestuderende – JURA- Kandidatuddannelse

Indeholder regler for og information om specialeskrivning (55 s.).

Eksamenskatalog – JURA – sommeren 2001

Praktiske oplysninger og retningslinjer for eksamen samt plan over skriftlig eksamen på bacheloruddannelsen og kursusfag.

Studiehåndbog 2001 /2002 – For den Juridiske Bacheloruddannelse

Oversigter over 1998 og 2001 studieordningerne samt pensumbeskrivelser af alle fag på Bacheloruddannelsen samt diverse praktiske oplysninger for jurastuderende (145 s.).

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet*Udlandsophold 2002/2003*

Samfundsvidenskabelige studerendes muligheder for at rejse ud (38 s.).

What to Know and Where to Go 2002

A practical guide for international students at the Faculty of Social Sciences (39 s.).

Vejledning, studieteknik og formidling

Pædagogisk Center Samfundsvidenskabs onlinetekster om vejledning, studieteknik og formidling kan ses på www.samf.ku.dk/formidling.

Lektionskataloger

Fakultetets fag økonomi, statskundskab, antropologi og sociologi udgiver forud for hvert semester deres lektionskatalog på www.sis.ku.dk/samf. Lektionskatalogerne indeholder lektionsplaner med kursusbeskrivelser og skemaoplysninger for fagene. Her findes endvidere en samlet oversigt over kurser, som udbydes på engelsk.

Studiehåndbog Økonomi

Oplysninger om fagenes studieordninger samt forskellige regler for f.eks. undervisning, eksamen mv. 2002/2003. Udgives i elektronisk form på www.sis.ku.dk/samf.

Studiehåndbog Statskundskab

Oplysninger om fagenes studieordninger samt forskellige regler for f.eks. undervisning, eksamen mv. 2002/2003. Udgives i elektronisk form på www.sis.ku.dk/samf.

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Fakultetets lektionskataloger indeholder oplysninger om vigtige regler i forbindelse med eksamen, tid og sted for undervisningen m.m. Studiehåndbøgerne indeholder fagbeskrivelser, oplysninger om uddannelsernes formål, struktur, indhold, adgangskrav mv.

Lektionskatalog Bachelor- og kandidatudd. i Folkesundhedsvidenskab

Bachelor-kandidatuddannelse i Folkesundhedsvidenskab., forår 2002.

Lektionskatalog Bachelor- og kandidatudd. i Folkesundhedsvidenskab

Bachelor-kandidatuddannelse i Folkesundhedsvidenskab., efterår 2002.

Studiehåndbog Humanbiologi 2002.

Håndbog og Lektionskatalog Medicin/Odontologi, 1.- 2. semester, forår 2002.

Lektionskatalog Medicin Fase 1, 5 – 6. semester, forår 2002.

Lektionskatalog Medicin Fase II, 7.- 13. semester, forår 2002.

Håndbog og Lektionskatalog Medicin/Odontologi, 1.- 2. semester, efterår 2002.

Håndbog og Lektionskatalog Medicin, 3. semester, efterår 2002.

Lektionskatalog Medicin Fase I, 6. semester, efterår 2002.

Lektionskatalog Medicin Fase II, 7.-13. semester, efterår 2002.

Lektionskatalog Udenlandske læger, forår 2002

Lektionskatalog Udenlandske læger, efterår 2002

OSVAL-emnekatalog Forårssemesteret 2002

Oplysninger om reglerne for OSVAL-opgaver og oplysninger om vejledere og emner.

OSVAL-emnekatalog Efterårssemesteret 2002

Oplysninger om reglerne for OSVAL-opgaver og oplysninger om vejledere og emner.

Masters Programme in International Health MIH

Oplysninger om studiets opbygning, undervisningsmetoder, akademisk grad m.m.

MPH Master of Public Health. To-årig akademisk midtkarriere uddannelse

Faglige og praktiske oplysninger om studiet, tilmelding, varighed m.m. for uddannelsen.

Studiehåndbog Master of Public Health

Generelle oplysninger om studiet, evaluering af 1. og 2. år samt masterafhandling.

Lektionskatalog Odontologi 4., 6., 8. og 10. semester, forår 2002.

Lektionskatalog Odontologi 3., 5., 7. og 9. semester, efterår 2002.

Ph.d.-Courses in 2002

Kataloget omhandler en række basale metodologiske kurser, (I-V), som afholdes en eller to gange årligt samt en række specialiserede kurser (VI-IX).

Det Humanistiske Fakultet

1.-årsprøven

Oversigt (4 s.) over Det Humanistiske Fakultets studieaktivitetskrav på 1. studieår.

A Short Guide to the Faculty of Humanities. Second revised edition

Pjecen udleveres til udenlandske studerende på studieophold ved Det Humanistiske Fakultet og indeholder dels en beskrivelse af fakultetets fagområder, dels generelle råd og vink om studieophold i Danmark (24 s.). Pjecen er tilgængelig på www.hum.ku.dk/studieinformation

Deruda'

Pjece med vejledning til studerende der ønsker at tage på studieophold ved et udenlandsk universitet. Indeholder bl.a. detaljerede oplysninger om planlægning af studieopholdet, om finansiering og en fyldig vejledning i at skrive stipendieansøgning samt generelle råd om forhold man skal være opmærksom på inden man rejser ud (32 s.).

Eksamen – Hvordan & hvorledes?

Pjecen er et opslagsværk til brug for de studerende i forbindelse med eksamen (24 s.). Den er ligeledes tilgængelig på www.hum.ku.dk/studieinformation.

Humanistiske Studier 2002

Humanistiske Studier henvender sig til alle, der overvejer at søge ind på en humanistisk universitetsuddannelse i København. Publikationen beskriver de mere end 50 humanistiske fag ved Københavns Universitet. Fagbeskrivelserne giver en generel beskrivelse af studiets opbygning, studiestart, studieforhold, udlandsophold og jobmuligheder; der er informationer om optagelse og om hvordan undervisningen foregår og en oversigt over mulighederne for at få vejledning i forbindelse med studievalg. Desuden er der billeder fra hvert fagmiljø, og fagenes studievejledere giver svar på de mest almindelige spørgsmål (FAQ). Studerende fra forskellige fag fortæller i en række interviews om deres erfaringer med at vælge uddannelse og om deres dagligdag som studerende. Humanistiske Studier udgives på cd-rom og er ligeledes tilgængelige på www.hum.ku.dk/hum-fag2000.

Hvor kan jeg få vejledning? Vejledningsguide for studerende ved Det Humanistiske Fakultet

Guiden (10 s.) skal give studerende bedre mulighed for at få overblik over hvilke typer vejledning de kan få. Pjecen giver en oversigt over vejledningsinstanser på forskellige niveauer: fra fakultetets institutter, over Det Humanistiske Fakultet og Københavns Universitet til Undervisningsministeriet. For hver instans er der en beskrivelse af hvilken type vejledning der ydes, (web-)adresse, åbningstid mv.

Lektionskatalog

Det Humanistiske Fakultet udgiver forud for hvert semester en lektionskatalog på omkring 400 sider. Lektionskatalogen indeholder informationer om al undervisning ved fakultetets fag, undervisernes telefonnumre og træffetider samt generelle afsnit om bl.a. fælles faciliteter, studievejledning og studiestruktur. Lektionskatalogen findes desuden på www.sis.ku.dk.

Studiehåndbøger

En række af fakultetets fag har udgivet studiehåndbøger med oplysninger om studieordninger og generelle regelsæt for uddannelserne, eksamensafleggelse mv. samt praktiske oplysninger af forskellig art.

SU's aktivitetskrav

Oversigt (4 s.) over de studieaktivitetskrav, der stilles i forbindelse med tildeling af SU.

Tilvalgsavis 2002

Tilvalgsavisen beskriver indhold og omfang af alle BA-tilvalg ved Det Humanistiske Fakultet og de tilvalg som universitetets andre fakulteter udbyder for studerende fra humaniora. Tilvalgsavisen er også tilgængelig på www.humanist.ku.dk.

Tværfaglige kandidatuddannelser – på og uden for Det Humanistiske Fakultet

Information til bachelorer om mulighederne for at vælge kandidatuddannelse uden for deres grundfag. Pjecen beskriver fire tværfaglige kandidatuddannelser på Det Humanistiske Fakultet samt to kandidatuddannelser, der er åbne for andre bachelorer fra humaniora. Derudover er der praktiske oplysninger om indskrivning og muligheder for vejledning, både inden for og uden for Det Humanistiske Fakultet.

Det Naturvidenskabelige Fakultet*Studiehåndbogen*

Studiehåndbogen udkommer på Det Naturvidenskabelige Fakultet én gang årligt og gives til de nystartede studerende. Ældre studerende har mulighed for at se studiehåndbogen i en netversion på hjemmesiden www.sis.ku.dk/nat. Den indeholder en almen del, der er fælles for alle studieretninger ved fakultetet. Ligeledes indeholder studiehåndbogen en faglig del, der er specifik for de enkelte studieretninger samt kursusbeskrivelser for de enkelte kurser. Sidetallet i studiehåndbogen varierer for de enkelte fag, således mellem 140 sider for Studiehåndbogen for Idræt og 380 sider for Studiehåndbogen for MDFK-faggruppen.

Lektionsplanen

Lektionsplanen indeholder kursusbeskrivelser for de enkelte fag, samt oplysninger om undervisningssteder og -tidspunkter, pensum, eksamensdatoer osv. Lektionsplanen bliver offentliggjort på nettet under adressen www.sis.ku.dk/nat.

Studier på Naturvidenskab

Brochuren henvender sig til alle, der ønsker at søge ind på en naturvidenskabelig uddannelsen. Man kan her læse om de enkelte fag samt studerendes og kandidaters beskrivelse henholdsvis studiet, og hvad de bruger uddannelsen til.

Faginformationer

Faginformationerne beskriver de enkelte uddannelser grundigt. De indeholder oplysninger om uddannelsens opbygning, indhold, sociale miljø, erhvervs muligheder m.m.

Alt er kemi – er kemi dig?

En folder om kemistudiet, der skal fungere som appetitvækker for studiet. Den er udarbejdet af Kemisk Institut.

Læs Miljøkemi på Københavns Universitet

En folder om kemistudiet, der skal fungere som appetitvækker for studiet. Den er udarbejdet af Kemisk Institut.

Nanoteknologi

En folder om nanoteknologistudiet, der kort beskriver uddannelsen indhold og struktur. Den er udgivet af Nanoscience Centret.

Sidefagsfoldere

Sidefagsfoldere beskriver de naturvidenskabeligt uddannelser, der kan læses som sidefag, og som giver gymnasie-lærerkompetence. De er især rettet mod studerende på Det Humanistiske Fakultet, men kan også anvendes af andre.

Go Study Science in Copenhagen

Pjecen henvender sig til potentielle udenlandske studerende og samarbejdspartnere og beskriver kort muligheder for udenlandske studerende på Det Naturvidenskabelige Fakultet samt en række praktiske oplysninger. Pjecen er udgivet i 2002 og der er pt. ikke taget stilling til, hvornår der er brug for en revidering.

Andre fakultetspublikationer 2002**Det Teologiske Fakultet***TEOL-information*

Fakultetet udgiver to gange årligt, i februar og september, "TEOL-information" med bl.a. artikler om forskningsprojekter og -resultater samt oversigter over foredrag og øvrige aktiviteter ved fakultetet. "TEOL-information" distribueres gratis til udvalgte offentlige og kirkelige institutioner samt til indenlandske universiteter, gymnasier, hovedbiblioteker og pressen. Oplag: 3.500. Bladet kan rekvireres ved henvendelse til Det Teologiske Fakultet, Købmagergade 44-46, Postboks 2164, 1150 København K, telefon 35 32 36 46, alp@teol.ku.dk.

Det Juridiske Fakultet*JURA*

Fakultetet udsender 6 gange årligt "Jura", Nyt fra Det Juridiske Fakultet. Oplag: 5.250. Redaktion: JURA, Det Juridiske Fakultet, Store Kannikestræde 11, postboks 2177, 1017 København K, telefon 35 32 35 51, fax 35 32 33 34, Lene.Staerbo@jur.ku.dk. Distribution: telefon 35 32 35 22.

§-en (Paragraffen)

Fakultetet udsender det ugentlige, elektroniske nyhedsbrev "§-en" (Paragraffen) som er et internt meddelelsesblad for fakultetets medarbejdere og andre der måtte være interesserede. Tilmelding til nyhedsbrevet, kommentarer, spørgsmål, indlæg, mv. kan rettes til Rasmus Weinreich, telefon 35 32 55 76, Rasmus.Weinreich.Holm@jur.ku.dk.

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet*Nyt fra fakultetet*

Dette elektroniske nyhedsbrev, som udkommer løbende, orienterer om initiativer og arrangementer både internt og

til en stor ekstern modtagerkreds. Gratis e-mail-abonnement på nyhedsbrevet kan fås ved henvendelse til nyhed@samf.ku.dk. Nyhedsbrevet kan desuden læses på www.samf.ku.dk/nyhed.

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Nyheder fra Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet findes på fakultetets websted www.sund.ku.dk.

Det Humanistiske Fakultet

Humanist

Fakultetet udsender "Humanist", et internt meddelelses- og debatorgan. Avisen beskæftiger sig med nyheder om fakultetet, debatstof om generelle universitetspolitiske spørgsmål, information til de studerende om studiestart, tilvalg, semesterstart, nye uddannelsesstilbud, gæsteforelæsninger mv. "Humanist" udgives desuden som internetavis på www.humanist.ku.dk, hvor der også er en arrangementskalender og et online-artikelarkiv. Redaktion: Humanist, Njalsgade 80, lokale 18.1.48, 2300 København S, telefon 35 32 80 30, fax 35 32 80 52, redaktion@humanist.ku.dk.

Det Naturvidenskabelige Fakultet

Hovedområdet

Fakultetet udsender "Hovedområdet", der bringer artikler om aktuelle forsknings-, undervisnings-, og universitetspolitiske emner med relevans for fakultetets ansatte og studerende. Årsabonnement: 50 kr. Redaktion: Hovedområdet, Det Naturvidenskabelige Fakultet, Øster Voldgade 3, 1350 København K, telefon 35 32 42 15, fax 35 32 42 30, hoved.omraadet@nat.ku.dk, web: www.nat.ku.dk/hovedomraadet.

Diversitet

En publikation med 32 korte artikler om forskning og formidling i 2001/2002 på Det Naturvidenskabelige Fakultet (41 s., 28,2 x 15,8 cm).

Almanak 2002

Se særskilt omtale side 109.

Universitetsavisen

Universitetsavisen udkommer 20 gange årligt, hver 14. dag bortset fra sommer- og vinterferien. Avisen udkommer med 16-24 sider i et gennemsnitligt oplag på 45.000 eksemplarer.

Det er Universitetsavisens formål at bringe nyheder, reportager og debat om og for studerende og ansatte på Københavns Universitet.

I forbindelse med valg til de styrende organer mv. udgives særlige valgaviser.

Desuden bringer Universitetsavisen meddelelsesstof i form af stillingsopslag, gæsteforelæsninger etc. fra universitetets ledelse, fakulteterne og institutterne.

Universitetsavisens redaktion består af en ansvarshavende redaktør (DJ), en journalist (DJ), en journalistpraktikant, en informationsmedarbejder (DM) samt en studentermedhjælp. Redaktøren er ansvarlig ifølge presseloven og

redigerer avisen efter de sædvanlige journalistiske principper og ansvar.

Universitetsavisen sendes med post til samtlige studerende og ansatte. Derudover sendes avisen til pressen, politikere, ministerier og udvalgte beslutningstagere på det uddannelses- og forskningspolitiske område.

Der kan abonneres på Universitetsavisen til en pris af 100 kr. årligt.

Redaktion: Krystalgade 16, 1172 København K, telefon 35 32 28 98, fax 35 32 29 20, e-mail: uni-avis@adm.ku.dk, web: www.ku.dk/universitetsavisen.

Universitetsradioen

Universitetsradioen har siden 1987 sendt i hele det stor-københavnske område med brugere af Københavns Universitet som primær målgruppe, det vil sige både studerende, lærere og teknisk administrativt personale. Universitetsradioen drives på frivillig basis af cirka 100 studerende fra alle fakulteter på Københavns Universitet.

Universitetsradioen sigter mod dagsaktuel formidling af nyheder med tilknytning til både Københavns Universitet, andre højere læreanstalter samt uddannelsesverdenen generelt. Målet er især at være tværfaglig, ligesom radioen er nonkommerciel og uafhængig af partipolitiske interesser.

Universitetsradioen støttes ikke driftsmæssigt af Københavns Universitet, men tilknytningen til universitetet er med tiden blevet styrket kraftigt, hvilket skyldes en stor opbakning fra hele universitetet. Således lægger universitetet lokaler til Universitetsradioens aktiviteter.

Universitetsradioens udsendelser strækker sig emnemæssigt fra dag-til-dag service for brugerne af universitetet til mere dybdeborende debat-, tema- og reportageprogrammer, bl.a. med vægten lagt på emner inden for uddannelse og forskning. I 2002 har Universitetsradioen f.eks. dækket rektor- og konsistorievalget gennem daglige ekstraudsendelser i valgperioden samt arrangeret og transmitteret en debataften med repræsentanter fra de opstillede studentelister til konsistorium. Formålet har været, som de studerendes eget organ, at give den bredest mulige dækning af valget i et demokratisk øjemed.

Universitetsradioen ønsker med sit virke også at give interesserede universitetsbrugere mulighed for at prøve at formidle viden tværfagligt til gavn for alle på universitetet.

Siden foråret 1992 har Universitetsradioen delt sendefrekvens med lokalradioer fra DTU, og har derved skabt grundlag for en decideret uddannelsesfrekvens, hvor alle grene af uddannelsesverdenen kan blive dækket.

Universitetsradioen sender på 95,5 MHz og 95,2 MHz på hybridnet: Mandag-fredag fra kl. 8.30-11.30 og 22.30-02.00 (fredag fra 23.00).

Redaktion: Universitetsradioen, Krystalgade 14, 1172 København K, telefon 35 32 39 39, fax 35 32 39 38, e-mail: redaktionen@universitetsradioen.dk, www.universitetsradioen.dk.

Designprogrammet

Universitetets nye designprogram bygger på resultatet af en designkonkurrence, der i efteråret 2000 blev vundet af designvirksomheden Kontrapunkt og siden gradvist er blevet indført.

I sommeren 2002 blev det nye design taget i brug på skiltningen i forbindelse med indvielsen af de nye bygninger til Det Humanistiske Fakultet i det nordlige Ørestad.

Der forventes udarbejdet en elektronisk, web-baseret designmanual i foråret 2003.

Universitetets Almanak 2003, som udkom i 2002, bringer en sammenfattende artikel om designprogrammet, der desuden kan følges på www.ku.dk/led/design.

Internet

Universitetets internetudvalg, med repræsentanter fra fakulteterne og fællesadministrationen, afholdt sit sidste møde i 2002. Herefter vil koordinering af universitetets websider ske i relation til blandt andet WebNet, som er et netværk for alle der er beskæftiget med websider på Københavns Universitet og som fra 2003 vil være forankret i universitetets kommunikationsafdeling som oprettes i foråret 2003. Der planlægges en større revision af universitetets samlede website: www.ku.dk til gennemførelse i efteråret 2003.

Videnskabsbutikken

Videnskabsbutikken under Det Samfundsvidenskabelige og Det Juridiske Fakultet på Københavns Universitet blev oprettet i 1992, og har til opgave at formidle kontakt mellem de to fakulteters studerende og interessenter uden for universitetet. Kontakten sker i form af formidling af projektforslag fra private og offentlige foreninger, organisationer, institutioner mv., til de studerende som kan beskæftige sig med projekterne i form af såvel speciale- som bacheloropgaver. Udover de faste projekter som Videnskabsbutikken udbyder, er det muligt for studerende at få hjælp af Videnskabsbutikken til selv at finde en interesseret samarbejdspartner. Det er naturligvis et krav at projekterne er af almen interesse, at der ikke går på kompromis med den faglige lødighed, og at projekterne i øvrigt ikke har et kommercielt sigte. Den færdige opgave ISBN-registreres og udgives efterfølgende gennem Videnskabsbutikken, som forestår optrykning og videresalg af projekterne til interesseret til kostpris.

Hvert år udsender Videnskabsbutikken et projektkatalog, hvori alle de indkomne projekter samles. Der informeres desuden om nye projekter gennem Videnskabsbutikkens hjemmeside, hvor man i øvrigt kan orientere sig om Videnskabsbutikkens aktiviteter. Desuden informerer Videnskabsbutikken om sig selv via opslag og informationsmøder på de enkelte institutter. Sammen med videnskabsbutikkerne på Roskilde Universitetscenter (RUC) og Danmarks Tekniske Universitet (DTU) udgiver Videnskabsbutikken desuden bladet 'Anvendt Viden', hvor studerende inviteres til at formidle deres færdige projekter til et bredt publikum. Bladet udsendes til alle samarbejdspartnere, og har i det sidste år resulteret i et interview i Information med en studerende, som har skrevet speciale gennem os. Videnskabsbutikken har i 2002 haft en fremgang i aktivitetsniveauet bl.a. med opsøgning af en række nye projektstillere som DJØF, Arbejdsdirektoratet, Hillerød og Lyngby kommuner og flere andre.

Videnskabsbutikken har fire ansatte – alle studerende – med en samlet arbejdstid svarende til cirka én fuldtidsansat.

Adresse: Videnskabsbutikken ved Det Samfundsvidenskabelige og Det Juridiske Fakultet, Nørregade 34, 4. sal, 1165 København K, telefon 35 32 30 99, e-mail: vb@samf.ku.dk, web: www.samf.ku.dk/vb.

Studieadministrationens informationsvirksomhed

Den Centrale Studie- og Erhvervsvejledning

Den Centrale Studie- og Erhvervsvejledning tilbyder nuværende og kommende studerende information om uddannelsesmuligheder på Københavns Universitet samt om studieforhold, adgangskrav, optagelsesbetingelser og erhvervs muligheder efter endt uddannelse. Samtidig koordinerer Studievejledningen vejledningsindsatsen på universitetet.

Endvidere afholdes regelmæssigt møder, herunder årsmøder og gå-hjem-møder for fagenes studievejledere. Se desuden afsnittet om Den Centrale Studie- og Erhvervsvejledning under "Uddannelserne" i årbogens hovedafsnit "Fælles beretning".

Åbningstid: mandag til fredag 10-15, torsdag 10-17.

Adresse: Fiolstræde 22, 1171 København K, telefon 33 14 15 36, fax 35 32 28 92, www.ku.dk/sa/studievalg for kommende studerende og www.ku.dk/sa/studerende.

Studererøkonomivejledning

Som en nyskabelse blev der i 1999 oprettet en særlig Studerøkonomivejledning i tilknytning til Den Centrale Studie- og Erhvervsvejledning. Studerøkonomivejledningen er primært henvendt til studerende ved Københavns Universitet, der har brug for råd og vejledning om økonomi og andre sociale forhold samt ansøgere, der er i tvivl om, hvorvidt de som studerende vil kunne få økonomien til at hænge sammen. Denne nye vejledningsinstans dækker tydeligvis et stort behov. Åbningstid: Der skal aftales tid til en samtale.

Adresse: Fiolstræde 22, 1171 København K, telefon 35 32 27 90, fax 35 32 28 92, www.ku.dk/sa/soe-vejledning/studoekevjl.html.

Åbent Hus

Universitetet afholder hvert år Åbent Hus umiddelbart før ansøgningsfristen til kvote 2. I 2002 afholdtes arrangementet den 28. februar. Åbent Hus retter sig fortrinsvis mod afgangselever fra gymnasier og HF-kurser, som benytter lejligheden til at få mere viden om udvalgte studiemuligheder.

Museer og samlinger

Københavns Universitet har sin faste museumsvirksomhed i form af fire museer: Geologisk Museum, Medicinsk-Historisk Museum, Zoologisk Museum og Botanisk Museum. Dertil kommer Botanisk Have, der ligesom museerne er beliggende i København. Endelig udgør Øresundsakvariet i Helsingør en del af universitetets samlede offentlige udstillingsvirksomhed. Der er tale om forskningsbaserede institutioner, hvis forskningsvirksomhed og anden aktivitet er beskrevet i institutberetningerne i årbogen.

En samlet oversigt med links til museernes websteder findes på www.ku.dk/led/Museer/museet.html.

Botanisk Have

Side 839, web:
www.botanic-garden.ku.dk/dk

Botanisk Museum

Side 835, web:
www.nathimus.ku.dk/bot/botmus.htm

Geologisk Museum

Side 843, web:
www.nathimus.ku.dk/geol/geomus.htm

Medicinsk-Historisk Museum

Side 331, web:
www.mhm.ku.dk

Zoologisk Museum

Side 819, web:
www.zoologiskmuseum.dk

Øresundsakvariet

Side 725, web:
www.oresundsakvariet.ku.dk

Universitetsbiblioteker

Det er en af Det Kongelige Biblioteks hovedopgaver at virke som universitetsbibliotek for Københavns Universitet inden for fagområderne humaniora, teologi, samfundsvidenskab og jura. Universitetsbiblioteksområdet forvalter og udbygger Det Kongelige Biblioteks samlinger af udenlandsk og dansk litteratur til brug for forskning og undervisning inden for de ovennævnte fagområder samt udfører biblioteksmæssig service for institutbibliotekerne under Københavns Universitet (se mere på www.kb.dk/kb/dept/ubo).

Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek, DNLB, er Københavns Universitetsbibliotek for natur- og sundhedsvidenskab. Biblioteket er desuden dansk hovedfagbibliotek for natur- og sundhedsvidenskaberne, og dækker fagområderne astronomi, biologi, datalogi, fysik, geovidenskaber, kemi, matematik og sundhedsvidenskab (se mere på www.dnlb.dk).

PUF

I Københavns Universitets Publikations- og Forskningsregistrering registreres alle forskernes publikationer og indgår samtidig i Den Danske Forskningsdatabase (DDF), der igen indgår i Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek (DEF). Årets PUF-registreringer publiceres bl.a. i universitetets årbog. Stien er: KU's forside/om forskning/find en forsker/Det elektroniske publikationsregister og på www.forskningsdatabase.dk (DDF) og www.deff.dk (DEF).

Museum Tusculanums Forlag

Københavns Universitet driver ikke eget universitetsforlag. Det nærmeste man kan komme denne funktion er "Museum Tusculanums Forlag/Museum Tusculanum Press", der blev stiftet i 1975 som en selvejende institution (erhvervsdrivende fond). Forlaget har til huse på Københavns Universitet Amager, Det Humanistiske Fakultet, og betragter det som en væsentlig opgave at udgive videnskabelige afhandlinger skrevet af forskere med tilknytning til Københavns Universitet. Fagområder for publikationer er humaniora, samfundsvidenskaberne og teologi. Disputatser, reviderede ph.d.-afhandlinger og lejlighedsvis specialer kan udgives. Årligt udgives 60-100 trykte bøger og tidsskrifter. desuden er en række bøger taget i kommission fra lærde selskaber eller udenlandske akademiske forlag.

"Museum Tusculanum Press" er forlagets internationale afdeling, som årligt udgiver ca. 20-30 publikationer, fortrinsvis på engelsk, men også på fransk, tysk, spansk, italiensk, moderne græsk, oldgræsk, latin, tuaregisk m.m. Forlaget har fast udenlandsk distribution fra England, Frankrig og USA til resten af verden. Museum Tusculanum deltager fast med stand på de årlige bogmesser i København, Frankfurt, Paris og London, samt lejlighedsvis i USA (uden stand).

Forlaget drives ikkekommercielt, således forstået, at der ikke er mulighed for overskudsdeling, og at mange bøger antages til udgivelse af kvalitative årsager, uanset de ikke vurderes at have et kommercielt marked. Disse bøger udgives delvis finansieret af private og offentlige fonde, som ansøges pr. projekt.

Forlaget udgiver alment formidlende bøger og videnskabelige afhandlinger samt tidsskrifter.

Lagerliste og nye udgivelser m.m. kan ses på forlagets hjemmeside www.mtp.dk. Det er muligt at bestille gratis abonnement på forlagskatalog og nyhedsbreve.

Adresse: Museum Tusculanums Forlag, Københavns Universitet, Njalsgade 92, 2300 København S, telefon 35 32 91 09, fax 35 32 91 13, mtp@mtp.dk, web: www.mtp.dk.

Det Teologiske Fakultet

Dekanatet for Det Teologiske Fakultet

Dekan Steffen Kjeldgaard-Pedersen

Prodekan Mogens Müller

Dekanens årsberetning

Fakultetets ledelse

Pr. 1.2.2002: Dekan, professor Steffen Kjeldgaard-Pedersen.

Prodekan, professor Mogens Müller.
Sekretariatschef Niels Christian Toldvang-Nielsen.

Fakultetsråd

Pr. 1.2.2002: Dekan, professor Steffen Kjeldgaard-Pedersen (dekan og formand).

Professor Lauge O. Nielsen.
Professor Holger Bernt Hansen.
Lektor Henrik Tronier.
Professor Theodor Jørgensen.
Overassistent Susanne Lux.
Bibliotekar Anne Nørgaard-Pedersen.
Biskop Holger Jepsen (ekstern repræsentant).
Journalist Nils Gunder (ekstern repræsentant).
Stud.theol. Karsten Farup Hansen.
Stud.theol. Niels Ulrik Vangsgaard.

Adresse

Købmagergade 44-46, st.
1150 København K
Telefon 35 32 36 03
Fax 35 32 36 00
teol-fak@fak.teol.ku.dk
www.teol.ku.dk

Dekanens årsberetning

Fakultetet har haft en nedgang i antallet af studerende og et fald i STÅ-produktionen på både kandidatuddannelsen og Åben Uddannelse. Der har været en lille stigning i antallet af nyuddannede kandidater. En lektor i faget Praktisk Teologi og en lektor i faget Etik og Religionsfilosofi blev ansat pr. 1.8. Den sidste stilling er halvt finansieret af Søren Kierkegaard Forskningscenteret, som fakultetet fortsat har et tæt samarbejde med. Fakultetsrådet har vedtaget en udviklingsplan, som reducerer bemanningen med to VIP-årsværk og indskrænker brugen af eksterne lærerkræfter. På TAP-siden er staben reduceret med et halvt årsværk.

Akademisk blev 2002 et godt år, som det bl.a. fremgår af de videnskabelige medarbejderes mange danske og internationale publikationer. I overensstemmelse med fakultetets forskningsplan vedligeholdes de klassiske fagområder, samtidig med at nye emner tages op. Ved siden af grundforskningen har også den anvendte forskning (bl.a. håndbøger og lærebøger) været af betydeligt omfang. To afhandlinger blev antaget til forsvar for den teologiske doktorgrad, og tre disputatser og tre ph.d.-afhandlinger blev med held forsvaret. Ved årsfesten promoveredes en teologisk æresdoktor, og tre teologiske studenter blev belønnet med Københavns Universitets guldmedalje for deres

prisopgavebesvarelser. Fra hhv. 1.2. og 1.3. er fakultetet hjemsted for to tværfaglige forskningscentre under Danmarks Grundforskningsfond, nemlig Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer og Center for Subjektivitetsforskning. En række ph.d.- og forskerstipendier er knyttet til centrene, som samlet bidrager til en velkommen forøgelse af forskningsvolumen inden for fakultetets rammer. De to centre understøtter ligeledes internationaliseringsbestrebelse, hvilket også gælder for det tværfaglige Center for Afrikastudier, der siden 1992 har været huset af fakultetet. Antallet af internationale gæster (forskere og forskerstuderende) er steget markant, ligesom der i årets løb har været afholdt en række internationale symposier. Særligt kan nævnes, at fakultetet var værtsinstitution for den 10. internationale Lutherforskningskongres, som fandt sted 4.8. - 9.8.

Mange kræfter blev brugt på udarbejdelsen af ny studieordning i henhold til Bekendtgørelse af 3. juli 2002 om bachelor- og kandidatuddannelserne i teologi. Studieordningen vil være gældende fra 1. september 2003. Fakultetet har udvidet undervisningssamarbejdet med Institut for Teologi ved Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet) i Nuuk og har i det hele haft en stigning i antallet af udenlandske studerende. Mange, men stadig ikke så mange som ønskeligt, af fakultetets egne studerende tilbringer en del af studietiden ved et udenlandsk fakultet. Fakultetet har opslået en adjunktstilling med henblik på udbygning af det internationale samarbejde. It spiller en stadig større rolle i studiehverdagen. Fakultetet har i overensstemmelse med udviklingskontrakten vedtaget en it-plan og opslået en adjunktstilling med henblik på udvikling af it-understøttet undervisning og it-baserede fjernundervisningsprogrammer på engelsk. I samarbejde med Institut for Religionshistorie under Det Humanistiske Fakultet ved Københavns Universitet har fakultetet oprettet Forskerskolen Religion og Samfund, som med støtte fra Forskeruddannelsesrådets Forskerskoleprogram indleder sin virksomhed pr. 1.1.2003 og forventes at give ph.d.-uddannelsen et tiltrængt løft i kvalitet og volumen. Endelig har fakultetet indgået et samarbejdsaftale med Præstehøjskolen i Løgumkloster om undervisning og ph.d.-uddannelse.

Fakultetet har også i 2002 været hjemsted for en række tidsskrifter, årbøger og skriftserier, som formidler de opnåede forskningsresultater til fagfæller og offentlighed. Mange af lærerne har desuden været efterspurgt som foredragsholdere.

Aktivitetsudvidelserne og den hastige udvikling på en række områder har stillet store krav til administrationen, hvis arbejde bl.a. har været afgørende i bestræbelserne på at opfylde udviklingskontraktens målsætninger. Fakultetet har drøftet og indledt en omlægning af administrationen med henblik på en mere effektiv udnyttelse af ressourcerne.

Fakultetet kom ud af 2002 med et regnskabsmæssigt underskud, som først og fremmest skyldtes faldende STÅ-indtægter og udgifter til en række nødvendige ombygningsarbejder. Opsparingen er dog fortsat tilfredsstillende, og fakultetet har på ny kunnet glæde sig over stigende eksterne bevillinger, en udvikling, som vil fortsætte i 2003.

Fakultetets økonomi og aktiviteter

Tabel 1. Formålsopdelt regnskab 1998-2002

Formål	Udgifter i mio.kr., løbende priser				
	1998	1999	2000	2001	2002
Forskning i alt	22,254	15,685	13,825	15,057	20,668
Basisforskning	8,435	8,602	9,285	9,531	10,028
Tilskudsfinansieret forskning	10,095	3,824	2,513	3,413	8,457
Kontraktsforskning	0,000	0,132	-0,182	0,045	–
Forskeruddannelse	3,724	3,128	2,210	2,068	2,183
Uddannelse i alt	13,289	15,298	15,772	16,469	17,237
Ordinær uddannelse	11,583	12,831	12,984	13,527	14,081
Åben uddannelse	1,607	2,309	2,629	2,796	2,879
International studenterudveksling	0,099	0,158	0,160	0,146	0,277
Andre faglige formål i alt	0,000	0,000	0,000	0,003	0,000
Generel ledelse og administration	1,740	1,764	2,013	2,031	2,188
Kapitalformål i alt	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
I alt	37,283	32,748	31,611	33,560	40,092

Tabel 2. Aktiviteter 1998-2002

	Aktiviteter				
	1998	1999	2000	2001	2002
Antal studerende (excl. orlov)	998	1037	1039	978	917
Antal STÅ	376	421,9	400,1	402,2	374,2
Antal optagne pr. 1. oktober	164	167	161	145	132
Antal 1. prioritetsansøgere	140	149	123	102	105
Gennemsnitsalder for optagne	26,0	27,8	28,3	26,6	32,3
Medianalder, for optagne	23	24	24	23	29
Antal kandidater	28	39	50	51	61
Gennemsnitsalder, kandidater	36,8	33,8	34,4	33,7	34,1
Medianalder, kandidater	32	32	31	31	8
Gennemsnitlige gennemførelstid, kandidater	8,7	9,7	9,2	9,2	9,1
Median gennemførelstid, kandidater	8	9	8,5	8	8
Åben uddannelse, antal deltagerbetalende STÅ	153,5	139,4	158,9	113,6	95,7
Antal forskeruddannelsesårsværk i alt	18,0	17,7	17,8	18,5	15,7
Antal forskerudd.stud., pr. 1. oktober, i alt	20	19	20	22	10
Heraf mænd	8	11	12	12	6
Heraf kvinder	12	8	8	10	4
Antal ph.d.-afhandlinger, året	3	4	5	1	3
Antal stud. der udløser internationaliseringstilskud	24	43	44	39	36
Heraf indgående	15	36	35	24	23
Heraf udgående	9	7	9	15	13
Antal doktorgrader	1	0	1	0	2
Antal forskningspublikationer, iflg. årsberetning	87	132	165	241	271

Steffen Kjeldgaard-Pedersen, dekan

Institut for Bibelsk Eksegese

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder: Professor, dr.phil. et theol. Troels Engberg-Pedersen.

Institutbestyrelse: Institutlederen; lektor, cand.theol. Lone Fatum; professor, ph.d. Thomas L. Thompson; korrespondent Lotte Elkjær.

Adresse

Købmagergade 44-46, 2
1150 København K
Telefon 35 32 36 45/46
Fax 35 32 36 52
ibe@teol.ku.dk
www.teol.ku.dk/ibe

Institutlederens årsberetning

Personaleforhold

Docent, dr.theol. John Strange havde 40-års-jubilæum i juli og gik på pension pr. 1. oktober 2002.

Forskningsvirksomhed

Institut for Bibelsk Eksegese udgør rammen om forskning og undervisning i stofområderne Gammel og Ny Testamente samt de bibelske skrifers omverden, dvs. den græsk-romerske kultur og den antikke jødedom. Da de bibelske skrifter studeres på grundlag af deres oprindelige sprog, indbefatter fagene såvel hebraisk som græsk filologi. Samtidig beskæftiger de sig med egentlig fortolkning samt med hermeneutik, dvs. teoridannelserne omkring forståelsesproblematikken. Endelig omfatter de periodens historie, herunder Det Mellemste Østens arkæologi. Fagene Gammel og Ny Testamente har almindeligvis fungeret som praktisk adskilte fag, bl.a. fordi de to bibeldele er skrevet på henholdsvis hebraisk og græsk, men desuden fordi Det Gamle Testamente i første række bliver betragtet som kilde til det jødiske folks historie og religion, mens Det Nye Testamente er en kristen skriftsamling. En voksende erkendelse af den intertestamentariske periodes betydning og kristendommens oprindelse som en jødisk bevægelse har imidlertid muliggjort et frugtbart samarbejde mellem de to fag, ikke mindst i forbindelse med Dødehavsskrifterne (Qumran). Forskningen koncentrerer sig om forståelsen af Det Gamle Testamente som et antik-jødisk dokument, betydningen af den før-kristne græske oversættelse af jødedommens Bibel, Dødehavsskrifterne såvel som kristendommens indfældethed i den hellenistiske verden, samt nye hermeneutiske tilgange i bibelstudiet, herunder den af kvindeteologien inspirerede kønshermeneutik.

Gammel Testamente

“Dødehavsskrifterne og de antikke kilder om essæerne i ny oversættelse” (red. af Bodil Ejrnæs, Niels Peter Lemche og Mogens Müller, København 1998). Revideret og udvidet udgave. Herunder udarbejdelse af ny oversættelse med indledning og kommentarer af 22 Qumrantekster, der ikke hidtil har været oversat til dansk, i samarbejde med Søren Holst og Jesper Høgenhaven (Bodil Ejrnæs).

Forholdet mellem gammeltestamentlige salmer og salmelitteratur i Qumran (Bodil Ejrnæs).

Historisk leksikon til det gamle Israel (A Historical Dictionary of Ancient Israel). Generelt leksikon sigtende mod det angelsaksiske marked (Niels Peter Lemche).

Det Gamle Testamente mellem Teologi og Historie. Lærebog – ny indgang til forskning af Det Gamle Testamente set i relation til fremkomsten og opgøret med det historisk-kritiske forskningsparadigme (Niels Peter Lemche).

Fra Gilgamesh til Jesus (“From Gilgamesh to the Gospels”). Monografi om den intellektuelle tradition som afspejlet i Det Gamle Testaments anvendelse af nærorientalske og klassiske fortællemønstre (Niels Peter Lemche sammen med Thomas L. Thompson).

Jobs Bog. Kommentar (Arne Munk).

Visdomslitteraturens udbredelse i Det Gamle Testamente med henblik på navnlig skrifter og skriftsamlinger, der ikke traditionelt forbindes med denne tradition. Monografi (Arne Munk).

“The Exodus Story According to Ezekiel the Tragedian and the Exodus Manuscripts from Qumran. A Study of the Early Text History of the Book of Exodus”. Monografi til udgivelse i serien Copenhagen International Seminar i Sheffield, England (Flemming A.J. Nielsen).

Exodus-motiver i Det Gamle Testamente. Monografi (Flemming A.J. Nielsen).

“Tell el-Fukhar, Jordan”. Gennemførelse af afsluttende kampagne i 2002. Bearbejdelse af fundmateriale og færdiggørelse af udgravningsrapport (John Strange).

“Bibelsk og ægyptisk skabelsteologi”; “Jordan mellem Ægypten og Mesopotamien i Bronze- og Jernalder”; “Helleniseringen af Jerusalem og Herodes”. Artikler (John Strange).

“From Gilgamesh to the Gospels”. Monografi. En undersøgelse af Bibel intellektuelle forhold til den antikke verdens litteratur (Thomas L. Thompson sammen med Niels Peter Lemche og P.R. Davies).

“In Our Image: Jesus, David and the Problem of God”. Monografi omhandlende kongeideologi i den antikke mellemøstlige og bibelske litteratur (Thomas L. Thompson).

“Old Testament Historiography as Reiterative Narrative”. Monografi (Ingrid Hjelm og Thomas L. Thompson).

Ny Testamente

“Body Language in Paul”. Monografi om Paulus’ tale om krop sammenholdt med konkrete forestillinger om krop og sted i antikken i øvrigt (Troels Engberg-Pedersen).

“Paraenesis (Exhortation) in Antiquity”. Konferencebind baseret på 2 internationale konferencer i 2000 og 2001 (Troels Engberg-Pedersen sammen med James Starr).

“Paraenesis Terminology in Philo”; “De-apocalypticizing Paul?”; “The Continuing Role of the Mosaic Law as Part of Pauls’ Paraenesis”; “Hvad er det værd at vide om Paulus lige nu?”; “Hvorfor overhovedet interessere sig for Gud?”; “Teologiens mål”. Artikler (Troels Engberg-Pedersen).

“Læsninger i Markusevangeliet”. Samlebind (Lone Fatum sammen med Troels Engberg-Pedersen, Geert Hallbäck, Henrik Tronier).

“Judas som teologisk projekt”. Artikel (Lone Fatum).

“Troens forklædninger”. Samlebind om den narrative Jesus blandt venner og fjender (Lone Fatum sammen med yngre fagfæller).

“Om Markus. Analyser og fortolkninger”. Bind med

egne artikler, revideret og med indledning (Geert Hallbäck).

Lærebog om Ny Testamente. Monografi, forventes at udkomme i 2003 på forlaget ANIS (Geert Hallbäck).

“Gyldendals bog om Bibelen”. En populær fremstilling af Bibelens bøger, Bibelens baggrund og Bibelens brug, forventes at udkomme tidligt i 2004 på forlaget Gyldendal (Geert Hallbäck).

“Johannes’ Åbenbaring: Præsentation og fortolkningshistorie”; “Eksegese som selvlegitimerende videnskab”. Artikler (Geert Hallbäck).

“Udtrykket ’menneskesønnen’ i fortolkningshistorien”. Monografi om fortolkningen af udtrykket ’menneskesønnen’ i Jesus’ mund i evangelierne fra De Apostolske Fædre og frem til i dag (Mogens Müller).

De gammeltestamentlige citaters karakter og autoritet i Johannesevangeliet (Mogens Müller).

Receptionen af Den jødiske Bibel i Det nye Testamente og den ældste kirke (Mogens Müller).

Biograferingen af den opstandne og ophøjede Kristus. Om brugen af Det Gamle Testamente som kilde til skildringen af Kristi rolle fra opstandelsen/ophøjelsen til genkomsten (Mogens Müller).

“Paul in Space. Toward a Spatial Demythologising of Philo, Apocalypitics, and Paul”. Monografi (Henrik Tronier).

“Paulus og Nietzsche”. Artikel (Henrik Tronier).

“Markusevangeliet som biografisk allegori”. Monografi (Henrik Tronier).

“Moses og Paulus ifølge 2. Korintherbrev”. Artikel (Henrik Tronier).

2. Korintherbrev. Kommentar (Henrik Tronier).

Ph.d.-projekter

“Zionsmetaforen i Es. 4 og Jer. 30-31 som indgang til en litterær tekstanalyse, hvis formål det er at undersøge denne teologiske metafors historiske konnotationer og mulige realpolitiske kontekst” (Ingrid Hjelm).

“Lingvistiske kriterier for datering af klassiske hebraiske tekster” – Krigsrullen fra Qumran og “præstelige” afsnit af Pentateuken som udgangspunkt for vurdering af muligheden af at datere gammeltestamentlige tekster ud fra deres sproglige særtræk (Søren Holst).

“*ouk ex ergôn nomou*”: An Investigation of the Function of the Expression ‘Works of Law’ in Paul’s Letters to the Galatians and the Romans” (Nicolai Techow).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Troels Engberg-Pedersen har deltaget i bedømmelsesudvalg vedr. et lektorat i filosofiens historie, Danmarks Pædagogiske Universitet; to eksterne lektorer i Ny Testamente, KU; en doktordisputats i religionsvidenskab, Oslo Universitet.

Lone Fatum har deltaget i bedømmelsesudvalg vedr. ansættelse af undervisningsassistenter, to eksterne lektorer og andre ikke-fastansatte, samt i forbindelse med ækvivaleringssager, alle i Ny Testamente, KU; ph.d.-afhandling, Norges Humanistiske Forskningsråd.

Geert Hallbäck har deltaget i bedømmelsesudvalg vedr. et lektorat i religionsvidenskab/kristendommens grundlæggelse, Aarhus Universitet.

Arne Munk har deltaget i bedømmelsesudvalg (formand) vedr. en ph.d.-afhandling i Gammel Testamente, KU, samt en ph.d.-afhandling ved Aalborg Universitet.

Mogens Müller har deltaget i bedømmelsesudvalg vedr. et professorat i Ny Testamente, Aarhus Universitet.

Thomas L. Thompson har deltaget i bedømmelsesudvalg (formand) vedr. en ph.d.-afhandling i Gammel Testamente, KU.

Tillidshverv

Bodil Ejrnæs: Medlem af Studienævnet ved Det Teologiske Fakultet og næstformand i Folkeuniversitetets programråd.

Troels Engberg-Pedersen: Institutleder m.m. Styrelsesmedlem i Collegium Biblicum.

Lone Fatum: Medlem af IBEs bestyrelse, formand for NT-undervisningsudvalget, medlem af KUs stipendieudvalg for teologi og humaniora samt formand for Grønlandsudvalget v/Det Teologiske Fakultet. Medlem af diverse legat- og kollegiebestyrelser, bestyrelsen for KKIK (Kollegierne Kontor i København) samt rektors Inspirativudvalg.

Geert Hallbäck: Medlem af rektors Bladudvalg og fakultetets Lokaleudvalg.

Niels Peter Lemche: Ph.d.-studieleder, Forskerskoleleder, Teologi og Religion og formand for fakultetets it-udvalg. Medlem af KUs it-udvalg, rektors Inspirativudvalg samt fakultetets Internationale udvalg.

Mogens Müller: Prodekan m.m. Medlem af rektors Forskningsudvalg og Formidlings- og Informationsudvalg.

Thomas L. Thompson: Vice-institutleder, formand for GT-undervisningsudvalget.

Henrik Tronier: Medlem af Fakultetsrådet, Informationsudvalget samt Langtidsplan-, bemandingsplan- og normudvalget.

Formidling

Redaktionelle hverv

Instituttets medarbejdere medvirker i en lang række faglige, redaktionelle funktioner:

Biblicana (Søren Holst, Flemming A.J. Nielsen, Rasmus Nøjgaard og Allan Rosengren).

Copenhagen International Seminar (Niels Peter Lemche og Thomas L. Thompson).

Dansk Teologisk Tidsskrift (Mogens Müller).

Holy Land Studies: A Multi-disciplinary Journal (Thomas L. Thompson, advisory board).

Journal of Biblical Studies (Thomas L. Thompson, editorial board).

Journal of Hebrew Literature (Niels Peter Lemche).

Journal for the Study of the New Testament (Troels Engberg-Pedersen, editorial board).

Nordisk Nytestamentligt Nyhedsbrev (Troels Engberg-Pedersen).

Oxford University Press (Troels Engberg-Pedersen, reader).

Scandinavian Journal of the Old Testament (Niels Peter Lemche, John Strange, Thomas L. Thompson).

Steering committee of Hellenistic Moral Philosophy and the New Testament Group, Society of Biblical Literature, USA (Troels Engberg-Pedersen).

Udgivervirksomhed

Instituttet udgiver "Forum for Bibelsk Eksegese". I 2002 er udkommet bind 12: "Lidelsens former og figurer", der redigeres af Bodil Ejrnæs og Lone Fatum. Bind 13, der udkommer i 2003, redigeres af Henrik Tronier og Thomas L. Thompson.

Seminarer og andet

I marts 2002 har instituttet afholdt temadag over emnet "Bible Commentaries From Qumran".

I november 2002 blev der afholdt gæsteforelæsning samt seniorseminar med professor Stephen D. Moore, Drew University (USA).

Troels Engberg-Pedersen, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	10,48	0,00	10,48
DVIP	0,00	0,00	0,00
STIP	2,00	0,36	2,36
TAP	1,35	0,00	1,35
<i>Årsværk i alt</i>	<i>13,83</i>	<i>0,36</i>	<i>14,18</i>
Løn	6.316	96	6.412
Frikøb	7	88	95
Øvrig drift	376	238	615
Anskaffelser	173	1	174
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>6.873</i>	<i>423</i>	<i>7.296</i>

Stab

VIP Internt finansieret

Ejrnæs, Bodil; lektor.
 Engberg-Pedersen, Troels; professor.
 Fatum, Lone Høgild; lektor.
 Hallbäck, Geert; lektor.
 Lemche, Niels Peter; professor.
 Munk, Arne Leininger; lektor.
 Müller, Mogens; professor.
 Nielsen, Flemming Arne Johannes; forskningsadj.
 Strange, John; docent (indtil 30/9-02).
 Thompson, Thomas Lawrence; professor.
 Tronier, Henrik Axel Peer; lektor.

STIP Internt finansieret

Holst, Søren; ph.d.-stipendiat.
 Techow, Nicolai Rafael; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Hjelm, Ingrid; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Hjelm, Ingrid: Jerusalem's Rise to Sovereignty in Ancient Tradition and History.

Fondsbevillinger

Statens Humanistiske Forskningsråd

– Det københavnske dødehavsrulleinitiativ (Niels Peter Lemche) kr. 248.600.

Diverse Fonde

– Tell el Fukhar, Jordan – udgravning (John Strange) kr. 275.000.

Publikationer

Bengtsson S.S.: Peter, the Elusive Disciple. A Tapestry of Voices. i: Lidelsens former og figurer. Forum for Bibelsk Eksegese 12 s. 147-160. Bodil Ejrnæs og Lone Fatum (red.). Museum Tusculanum, København 2002.

Brandt A.K.: Hvorfor viser Markus ingen medlidenhed? i: Lidelsens former og figurer. Forum for Bibelsk Eksegese 12 s. 107-122. Bodil Ejrnæs og Lone Fatum (red.). Museum Tusculanum, København 2002.

Doudna G.L.: 4Q Peshar Nahum: A Critical Edition. 813s. Academic Press Sheffield 2001.

Ejrnæs B.: Salmernes Bog i den danske bibels historie. i: Dansk Kommentar til Davids Salmer, bind 1 s. 167-192. Else K. Holt & Kirsten Nielsen. Forlaget Anis, København 2002.

Ejrnæs B.: Brugen af Salmernes Bog i Andet Tempels tid. i: Dansk Kommentar til Davids Salmer, bind 1 s. 105-125. Else K. Holt & Kirsten Nielsen. Forlaget Anis, København 2002.

Ejrnæs B.: Kommentarer til Salme 22-25. i: Dansk Kommentar til Davids Salmer, bind 2 s. 80-98. Else K. Holt & Kirsten Nielsen. Forlaget Anis, København 2002.

Ejrnæs B.: Kommentarer til Salme 84-88; 108-109; 111-118. i: Dansk Kommentar til Davids Salmer, bind 3 s. 58-73; 152-158; 162-188. Else K. Holt & Kirsten Nielsen. Forlaget Anis, København 2002.

Ejrnæs B.: "Hans Jørgen Lundager Jensens doktordisputats: "Den Fortærende Ild" i tværfaglig belysning" – et gammeltestamentligt perspektiv. i: "Hans Jørgen Lundager Jensens doktordisputats: "Den Fortærende Ild" i tværfaglig belysning" s. 13-19. Arkentryk, København 2002.

Ejrnæs B.: Lidelse, redning og indsigt i Hodajot, salmerne fra Qumran. i: Lidelsens former og figurer. Forum for Bibelsk Eksegese 12 s. 88-106. Bodil Ejrnæs og Lone Fatum (red.). Museum Tusculanum, København 2002.

Ejrnæs B., Fatum L.: (red.). Lidelsens former og figurer. Forum for Bibelsk Eksegese 12. 250s. Museum Tusculanum, København 2002.

Engberg-Pedersen T.: Response to Martyn (J. Louis Martyn): De-apocalypticizing Paul: An Essay Focused on Paul and the Stoics by Troels Engberg-Pedersen [JSNT 86 (2002) 61-102]. Journal for the Study of the New Testament 86 (vol 24.4), s. 103-114. 2002.

Engberg-Pedersen T.: Teologiens mål. Præsteforeningens Blad 38, s. 802-808. 2002.

Engberg-Pedersen T.: Hvorfor overhovedet interessere sig for Gud? i: Interesse for Gud. Ni tidssvarende essay s. 10-28. Niels Grønkjær & Henrik Brandt-Pedersen. Forlaget Anis, København 2002.

Engberg-Pedersen T.: Hvad er det værd at vide om Paulus lige nu? Dansk Teologisk Tidsskrift 4/2002, s. 241-254. 2002.

Engberg-Pedersen T.: Paraenesis Terminology in Philo. i:

- Neotestamentica et Philonica. Studies in Honor of Peder Borgen s. 371-392. David E. Aune, Torrey Seland, Jarl H. Ulrichsen (eds). Brill, Leiden 2002.
- Engberg-Pedersen T.: Ivar Vegge: 2. Korintherbrev som et forsoningsbrev. Norsk Teologisk Tidsskrift 103, s. 224-227. 2002.
- Engberg-Pedersen T.: The Reception of Graeco-Roman Culture in the New Testament: The Case of Romans 7.7-25. i: The New Testament as Reception s. 32-57. Mogens Müller & Henrik Tronier (eds). Sheffield Academic Press, Sheffield 2002.
- Engberg-Pedersen T.: The Continuing Role of the Mosaic Law as Part of Paul's Paraenesis. Africa Theological Journal Vol 25/1, s. 48-52. 2002.
- Fatum L.: Lidelsens politik. Fra Paulus til Perpetua. i: Lidelsens former og figurer. Forum for Bibelsk Eksegese 12 s. 216-240. Bodil Ejrnæs og Lone Fatum (red.). Museum Tusculanum, København 2002.
- Hallbäck G.: En født klassiker. Anmeldelse af Hans Jørgen Lundager Jensen: Den fortærende ild. Kritik 155/156, s. 141-144. 2002.
- Hallbäck G.: Det nytestamentlige tusindben. En oversigt over fagets forskningsperspektiver. Fønix 1, s. 12-28. 2002.
- Hallbäck G.: "Hans Jørgen Lundager Jensens doktordisputats: "Den Fortærende Ild" i tværfaglig belysning" – et nytestamentligt perspektiv. i: "Hans Jørgen Lundager Jensens doktordisputats: "Den Fortærende Ild" i tværfaglig belysning" s. 20-24. Arkentryk, København 2002.
- Hallbäck G.: Om Markus. Analyser og fortolkninger. 158 s. Forlaget Anis København 2002.
- Hallbäck G.: Fem aspekter af Jesu død i Matthæus- og Markusevangeliet. i: Lidelsens former og figurer. Forum for Bibelsk Eksegese 12 s. 123-146. Bodil Ejrnæs og Lone Fatum (red.). Museum Tusculanum, København 2002.
- Holst S.: Farvel til den eksegetiske nøddeknækker. Nyere vinkler på gammeltestamentlig teologi. Kritisk Forum for Praktisk Teologi 89, s. 2-17. 2002.
- Holst S.: "Den onde kvinde" – køn som forståelseshorisont i Dødehavsrullerne – og i Qumranforskningen. i: Køn og Bibel. Skrifterne, kvinderne og kristendommene s. 47-65. Christina Petterson, Jesper Tang Nielsen og Søren Holst (red.). Forlaget Anis, København 2002.
- Lemche N.P.: "Den historiske kong David" samt "Tel Dan-indskrifterne". Bibliana 3. årg., nr. 2, s. 21-27; 28-30. 2002.
- Munk A.: "Retter jeg min klage til mennesker?" Lidelsen i Jobs Bog. i: Lidelsens former og figurer. Forum for Bibelsk Eksegese 12 s. 33-55. Bodil Ejrnæs og Lone Fatum (red.). Museum Tusculanum, København 2002.
- Müller M.: The New Testament Reception of the Old Testament. i: The New Testament as Reception s. 1-14. Mogens Müller & Henrik Tronier (eds). Sheffield Academic Press, Sheffield 2002.
- Müller M.: Menschensohn im Neuen Testament. i: Religion in Geschichte und Gegenwart Bd 5 s. 1098-1100. Hans-Dieter Betz m. fl. (udg.). J.C.B. Mohr (P. Siebeck), Tübingen 2002.
- Müller M.: Jesus og Loven. Præsteforeningens Blad 92. årg., s. 778-789. 2002.
- Müller M.: Kristendommens forudsætninger og tilblivelse. En præsentation og kritik af Per Bildes: "En religion bliver til" samt Kort replik til Per Bilde. Dansk Teologisk Tidsskrift 65, hefte 2, s. 130-143; 153. 2002.
- Müller M., Tronier H.: (eds.). The New Testament as Reception. 225s. Sheffield Academic Press, Sheffield 2002.
- Nielsen F.A.J.: Eksilet og det dynamiske ellevetal – numerisk teologi i Kongebøgerne. i: Lidelsens former og figurer. Forum for Bibelsk Eksegese 12 s. 56-75. Bodil Ejrnæs og Lone Fatum (red.). Museum Tusculanum, København 2002.
- Nielsen F.A.J.: "Københavnsskolen" – et moderne syn på bibelhistorien. Bibliana 3. årg., nr. 2, s. 7-19. 2002.
- Petterson C.: Den samaritanske kvinde i endnu et nyt lys. i: Køn og Bibel. Skrifterne, kvinderne og kristendommene s. 85-96. Christina Petterson, Jesper Tang Nielsen og Søren Holst (red.). Forlaget Anis, København 2002.
- Petterson C.: Johannesevangeliets identitetskonstruktion. Dansk Teologisk Tidsskrift 2002/3, s. 184-195. 2002.
- Petterson C., Holst S.: (red.). Køn og Bibel. Skrifterne, kvinderne, kristendommene. 223s. Forlaget Anis, København 2002.
- Rosengren A.: Fra lidelse til triumf. Lidelsen og dens inversion i Salmernes Bog. i: Lidelsens former og figurer. Forum for Bibelsk Eksegese 12 s. 76-87. Bodil Ejrnæs og Lone Fatum (red.). Museum Tusculanum, København 2002.
- Strange J.: Atlas Alkitab. 64 s. Indonesian Bible Society Jakarta 2000.
- Strange J.: The Book of Joshua – Origin and Dating. Scandinavian Journal of the Old Testament 16/1, s. 44-51. 2002.
- Strange J.: Anmeldelse af Jens Kamleh: Der Zeraqôn-Survey 1989-1994. Abhandlungen des Deutschen Palästina-Vereins, Band 27, 1; Deutsch-jordanische Ausgrabungen in Hirbet ez-Zeraqôn 1989-94, Endberichte, Band 2. BA-SOR 326, s. 89-90. 2002.
- Thompson T.L.: The Historicity of the Patriarchal Narratives: The Quest for the Historical Abraham. 392 s. + X. Trinity Press International Harrisburg, PA 2002.
- Thompson T.L.: La guerra santa al centro della teologica biblica. "Shalom" e la purificazione di Gerusalemme. Studi Storici 3, s. 663-692. 2002.
- Thompson T.L.: A History of Palestine: The Debate. The Journal of Palestinian Archaeology 2, s. 18-24. 2002.
- Thompson T.L.: Methods and Results: A Review of Two Recent Publications. Scandinavian Journal for the Old Testament 15/2, s. 306-325. 2001.
- Thompson T.L.: From the Mouth of Babes, Strength: Psalm 8 and the Book of Isaiah. Scandinavian Journal of the Old Testament 16/2, s. 226-245. 2002.
- Thompson T.L.: Kingship and the Wrath of God, or Teaching Humility. Revue Biblique 109, s. 161-296. 2002.
- Thompson T.L., Hjelm I.: The Victory Song of Merneptah: Israel and the People of Palestine. Journal for the Study of the Old Testament 27, s. 3-18. 2002.
- Tronier H.: Lidelse og status i Paulus' apostolske selviscenesættelse (2 Kor 2,14-7,4). i: Lidelsens former og figurer. Forum for Bibelsk Eksegese 12 s. 188-215. Bodil Ejrnæs og Lone Fatum (red.). Museum Tusculanum, København 2002.
- Tronier H.: Kosmos, landskab og erkendelse i Paulus' og Markus' Kristusportræt. Fønix 26, s. 221-238. 2002.

Institut for Kirkehistorie

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder L.O. Nielsen. Institutbestyrelse: N. Kastfelt, M.S. Lausten og S. Lux.

Adresse

Købmagergade 44-46, 1
1150 København K
Telefon 35 32 36 10
Fax 35 32 36 39
ikh@teol.ku.dk
www.teol.ku.dk/ikh/

Instituttlederens årsberetning

I 2002 var Institut for Kirkehistorie medarrangør af den 10. Internationale Lutherforskningskongres, som blev afholdt i dagene 4.-9. august med 165 deltagere fra 30 lande.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskning vedrører især emner inden for middelalderens og 16. til 20. århundredes kirkehistorie, herunder missionens samt 3. verdens kirkehistorie. Se i øvrigt under Danmarks Grundforskningsfonds Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Rituler.

Oldkirke og middelalder

Thomas Wyltons forståelse af gudserkendelsen (L.O. Nielsen).

Stephen Langtons tolkning af Dekalogen og etik (L.O. Nielsen).

Den liturgiske iscenesættelse af cisterciensisk spiritualitet (M.B. Bruun).

Studier i Dekalogens kirkehistorie (N. Jørgensen).

Rivaliseringen mellem franciskanske og dominikanske teologer ved universiteterne i Oxford og Paris, 1250-1345 (R.L. Friedman).

Nådesteologien fra senantikken til reformationen (Å. Rydstrøm-Poulsen).

Luthers forhold til retorikken (A. Vind).

Det 16. århundrede

Pastoral Care and Catechetical Training in the Sermons by the Later Luther (N. Jørgensen).

Luthers teologi 1515-20 (S. Kjeldgaard-Pedersen).

Det 17.-20. århundrede

Forholdet mellem Kierkegaard og Grundtvig (J.I. Jensen).

Teologisk teori (J.I. Jensen).

Forholdet mellem kristne og jøder i Danmark i tiden fra 1814 til nyere tid (M.S. Lausten).

Dansk salmehistorie 1800-1870 (P. Balslev-Clausen).

Den 3. verden

Kristendommens historie i Nordnigeria i det 20. århundrede (N. Kastfelt).

Kolonistaten og den postkoloniale stat: kirkens og missionens rolle for den afrikanske stats udvikling (H.B. Hansen).

Partnerskab eller afhængighed i samarbejdet mellem donorer og modtagere af udviklingsbistand (H.B. Hansen).

Ph.d.-projekter

En redegørelse for Povl Helgesens reformkatolske standpunkt (S. Haarløv); Eskatologiske aspekter i musikken omkr. 1900 (E.M. Jensen); Niels Hemmingsens skriftfortolkning (T.S. Pedersen).

Satsningsområder

H.B. Hansen: Formand for koordineringsgruppen under KUs Nord/Syd-område.

N. Kastfelt: leder af fokusområdet "Religion og Politik" under samme.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Instituttets lærere har medvirket ved disputats- og ph.d.-bedømmelser i ind- og udland.

Udvalg og fonde

M.B. Bruun: næstformand i Selskab for Kunst og Kristendoms bestyrelse.

H.B. Hansen: næstformand i bestyrelsen for G.E.C. Gads Fond.

N. Jørgensen: bestyrelsesmedlem i J.O. Andersens fond.

M.S. Lausten: formand for Nørregaard & Kochs Mindefond, J.O. Andersens Legat til fremme af kirkehistorisk Studium og Selskabet for Danmarks Kirkehistorie.

N.H. Petersen: formand for Center for Kunst og Kristendoms ledelsesgruppe.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

L.O. Nielsen: teologisk konsulent for NAVF, Oslo; sammen med M.S. Lausten teologisk sagkyndig ved Østre og Vestre Landsret.

Tillidshverv

P. Balslev-Clausen: formand for Salmehistorisk Selskab og Grundtvig-selskabet; medlem af styrelsen for Nordisk Inst. for Hymnologi og B.S. Ingemann-Selskabet; sekretær for Salmebogkommissionen.

M.B. Bruun: censor ved Nuuk.

H.B. Hansen: leder af Center for Afrikastudier; medlem af Fakultetsråd.

N. Jørgensen: medlem af studienævn og studieordningsudvalg.

N. Kastfelt: formand for Internationalt Udvalg; medlem af ph.d.-studienævn og samarbejdsudvalg.

S. Kjeldgaard-Pedersen: til 1. feb. institutleder; derefter dekan.

M.S. Lausten: præsident for den 10. Internationale Lutherkongres.

L.O. Nielsen: til 1. feb. prodekan; derefter institutleder; medlem af Fakultetsråd; formand for lokaleudvalg; medlem af bestyrelsen for fakultetets forskerskole og it-udvalg.

N.H. Petersen: medlem af fakultetets masteruddannelses- og it-udvalg.

H.B. Hansen: formand for koordineringsgruppen for Nord/Syd-området; medlem af og formand for Rådet for U-landsforskning; medlem af og næstformand for bestyrelsen for Inst. for Internationale Studier.

N. Jørgensen: medlem af Fællesudvalget for Kristendomsundervisningen.

N. Kastfelt: medlem af rektors internationaliseringsudvalg; tillidsrepræsentant.

S. Kjeldgaard-Pedersen: medlem af Præstehøjskolens institutionsudvalg, styregruppen for Nordisk Inst. for Hymnologi og Continuation Committee for 10. og 11. Internationale Lutherkongres samt formand for lokalkomiteen.

M.S. Lausten: censor ved Nuuk; formand for Selskabet for Danmarks Kirkehistorie og den danske afdeling af Commission Internationale d'Histoire Ecclésiastique; medlem af lokalkomiteen for den 10. Internationale Lutherkongres og af styrelsen for Nordisk Inst. for Kyrkohistorisk Forskning.

L.O. Nielsen: medlem af styringsgruppen for ESF-netværket "Early Modern Thought".

N.H. Petersen: medlem af bestyrelsen for Nordisk Selskab for Interartielle studier og for Modus, forening for middelaldermusik (Oslo).

Formidling

Udgivervirksomhed

I instituttets skriftserie "Kirkehistoriske Studier" er udkommet M.S. Lausten, "Oplysning i kirke og synagoge" og Hans Schack, "Tungemålenes Mangfoldighed".

Center for Afrikastudier udgiver skriftserien "Occasional Papers".

Redaktionelle hverv

P. Balslev-Clausen: ansvarshavende redaktør for Hymnologiske Meddelelser.

M.B. Bruun: medredaktør af tidsskriftet Fønix.

R.L. Friedman og L.O. Nielsen udgiver "The Medieval Heritage in Early Modern Metaphysics and Modal Logic, 1400-1700". R.L. Friedman udgiver (sammen med docent Sten Ebbesen) "John Buridan and Beyond: The Language Sciences 1400-1700".

H.B. Hansen: medlem af Editorial Board for tidsskriftet "African Affairs", udg. af Royal Africa Society, London.

N. Kastfelt: redaktør af "Scriptural Politics. The Bible and the Koran as Political Models in the Arab World and Africa" og "Religion and African Civil Wars"; medredaktør af "Bwaraá: Studies in Bwariye Culture"; medlem af Editorial Board for Journal of Religion in Africa.

S. Kjeldgaard-Pedersen: medarbejder ved Lutherbibliographie; fagkonsulent ved Den Store Danske Encyklopædi.

M.S. Lausten: medredaktør af Dansk Teologisk Tidsskrift.

E.L. Lillie: medredaktør af Kirkehistoriske Samlinger; redaktør af ICO – nordisk tidsskrift for ikonografi.

L.O. Nielsen: editorial advisor for tidsskriftet "Medieval Philosophy and Theology" (Camb. U.P.); fagkonsulent ved Den Store Danske Encyklopædi.

N.H. Petersen: ansvarshavende redaktør af Transfiguration: Nordisk Tidsskrift for Kunst og Kristendom.

Kongresser og symposier

10. Internationale Lutherkongres afholdt 4.-9. aug. med 165 deltagere fra 30 lande. Symposium "Africa after September 11", afholdt i sep.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

R.L. Friedman: gæsteforelæsninger på Ruhr-Universität Bochum og Helsinki Universitet.

H.B. Hansen: leder af panel på African Studies Associations konference i USA.

N. Kastfelt: medlem af Program- og Forskningsrådet for Nordiska Afrikainstitutet, Uppsala.

S. Kjeldgaard-Pedersen: formand for styregruppen i NorFa-netværket "Luther og luthersk tradition".

L.O. Nielsen: medlem af styregruppen af forskningsnetværket "Theology and Philosophy in the University of Paris, 1300-1325".

N.H. Petersen: deltager i "sapientia"-projektet ved Institutionen för klassiska språk, Stockholm.

Gæsteforskere

Professor René Lemarchand, University of Florida; professor Andrew Kiondo, University of Dar es Salaam; projektleder Signe Arnfred, Nordiska Afrikainstitutet, Uppsala (Center for Afrikastudier).

Forskningsophold i udlandet

R.L. Friedman: Paris; H.B. Hansen: Makerere University, Uganda.

Netværk

H.B. Hansen: Under AEGIS, samarbejdsorgan mellem europæiske Afrikacentre, og i projekt med University of Dar es Salaam, REDET.

S. Kjeldgaard-Pedersen: nordisk netværk: "Luther og luthersk tradition".

N.H. Petersen: til 1. aug. gæsteprofessor ved Senter for Middelalderstudier, Trondheim.

Lauge O. Nielsen, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	7,81	3,48	11,29
DVIP	0,00	0,00	0,00
STIP	0,10	0,00	0,10
TAP	0,82	0,79	1,61
Årsværk i alt	8,72	4,27	12,99
Løn	4.559	1.703	6.262
Frikøb	0	116	116
Øvrig drift	204	1.291	1.496
Anskaffelser	195	341	536
Bruttototal t.kr.	4.959	3.451	8.410

Stab

VIP Internt finansieret

Hansen, Holger Bernt; professor.

Jensen, Jørgen Ingwertsen; lektor.

Jørgensen, Ninna; forskningslektor.

Kastfelt, Niels; lektor.

Kjeldgaard-Pedersen, Steffen; professor.

Lausten, Martin Schwarz; professor.
Nielsen, Lauge Olaf; professor.
Petersen, Nils Holger; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Bruun, Mette Birkedal; forskningsstip.
Friedman, Russell Lance; lektor.
Llewellyn, Jeremy Thomas; adjunkt.
Vind, Anna; adjunkt.
Østrem, Eyolf; forskningsstip.

STIP Internt finansieret

Pedersen, Troels Stensgaard; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Vind, Anna: Latomus og Luther. Striden om, hvorvidt enhver god gerning er synd.

Fondsbevillinger

Danmarks Grundforskningsfond

– Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer (Nils Holger Petersen) kr. 15.000.000.

Nordisk Forskerakademi

– The aesthetics of liturgical music (Eyolf Østrem) kr. 1.000.
– Netværk for studiet af Luther og Luthersk tradition (Steffen Kjeldgaard-Pedersen) kr. 273.800.

Statens Humanistiske Forskningsråd

– Indflydelsen fra klassisk retorik på Martin Luther (Anna Vind) kr. 1.144.100.

Publikationer

Balslev-Clausen P.: Davids-salmer gendigtet på dansk. *Hymnologiske Meddelelser* 2002/1, s. 1-48. 2002.

Balslev-Clausen P.: En ny salmebog. i: Helsingør Stiftsbog 2002 s. 106-110. Jan Ulrik Dyrkøb m.fl.. Helsingør Stift, Helsingør 2002.

Balslev-Clausen P.: Davidssalmer i de danske salmebøger. i: Kommentar til Davids Salmer bd. 1 s. 207-225. Else K. Holt og Kirsten Nielsen. Forlaget Anis, København 2002.

Balslev-Clausen P.: Syng igen! Tillæg til Den danske Salmebog i brug. i: Fyens Stiftsbog 1994 s. 132-145. Chr. Dickmeis m.fl. Odense 1994.

Balslev-Clausen P.: Det vingede ord. Om N.F.S. Grundtvigs salmedigtning. 144s. Materialecentralens Forlag København 1991.

Balslev-Clausen P.: Hvad er det, de synger. i: Vartovbogen 1991 s. 15-28. Erik Jakob Petersen m.fl.. Kirkeligt Samfunds Forlag, København 1991.

Balslev-Clausen P.: Om at skifte heste i vadestedet. Tanker i anledning af nedsættelsen af den nye salmebogskommission. Roskilde stiftsblad nr. 12, s. 180-189. 1993.

Balslev-Clausen P.: Salmebogstillægget – dets tilblivelse og brug. i: Dansk Kirkeliv 1993-1994 s. 77-92. Aros, Århus 1993.

Balslev-Clausen P.: Grundtvig-Biblioteket. Et nyt forskningscenter i Vartov. *Dansk Kirketidende* 1997/2, 1997.

Balslev-Clausen P.: Urolige hjerte. Omkring Grundtvigs

salme fra 1851. *Hymnologiske Meddelelser* 1991 nr. 3 og 1991 nr. 4, s. 134-195 og 203-264. 1991.

Balslev-Clausen P.: På väg mot en ny psalmbok i Danmark. i: *Framtid – psalmtid* s. 28-33. Svenska Kyrkans Församlingsnämnd, Stockholm 1991.

Balslev-Clausen P.: Drøm og virkelighed. Grundtvigs forestilling om kristenlivets og salmesangens genfødsel. *Hymnologiske Meddelelser* 1991/2, s. 65-114. 1991.

Balslev-Clausen P.: Johannes Johansen og de engelske Christmas Carols. *Hymnologiske Meddelelser* 1995/1, s. 12-18. 1995.

Balslev-Clausen P.: Grundtvig og Evangelisk-kristelig Psalmebog (1798). *Hymnologiske Meddelelser* 1998/4, s. 209-248. 1998.

Balslev-Clausen P.: Salme. i: *Den Store Danske Encyklopædi* s. 514-514. Jørn Lund. Danmarks Nationalleksikon, København 2000.

Balslev-Clausen P.: Salmebøger. i: *Den Store Danske Encyklopædi* s. 514-515. Jørn Lund. Danmarks Nationalleksikon, København 2000.

Balslev-Clausen P.: Valgmenighed. i: *Den Store Danske Encyklopædi* s. 620-620. Jørn Lund. Danmarks Nationalleksikon, København 2000.

Balslev-Clausen P., Kjeldgaard-Pedersen S., Lund V.: Salmer i brug. Salme- og melodivalgsundersøgelsen 1988-1991. II Melodierne. *Hymnologiske Meddelelser* 1994/1, s. 1-98. 1994.

Bruun M.B.: La Queste del Saint Graal – Gralen som episk fremstilling af Helligåndens nåde. *Fønix* 1996/1, s. 17-41. 1996.

Bruun M.B.: Den spirituelle topografi hos Bernhard af Clairvaux. *Dansk Teologisk Tidsskrift* 2002/2, s. 107-129. 2002.

Bruun M.B.: The Cistercian Rethinking of the Desert. *Cîteaux: Commentarii Cistercienses* 53, fasc. 3-4, s. 233-252. 2002.

Bruun M.B.: Turen går til Det hellige Land – Egerias bibelske rundrejse. *Fønix* 2002/4, s. 208-220. 2002.

Bruun M.B.: Den liturgiske iscenesættelse af cisterciensisk spiritualitet. *Transfiguration* 2002/2, s. 7-30. 2002.

Bruun M.B.: Hvordan beskrives det ubeskrivelige? *Øm Klosters Nyhedsbrev*. S. 4. *Øm* 2002.

Friedman R.: Auriol, Peter. i: *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Edward N. Zalta. Stanford 2002.

Friedman R.: Trinitarian Theology and Philosophical Issues II: Texts from the Franciscan Trinitarian Tradition, ca. 1265-85. *Cahiers de l'institut du moyen-âge grec et latin* 73, s. 21-40. 2002.

Friedman R.: Francesco d'Appignano on the Eternity of the World and the Actual Infinite. i: *Atti del primo Convegno Internazionale su Francesco d'Appignano* s. 83-101. Domenico Priori. Centro Studi Francesco d'Appignano, Appignano del Tronto, Italien 2002.

Friedman R., Andersen A., Conrad A., Hedemann M., Knudsen A.L., Nielsen H.: (red.). *Diplomatarium Danicum*, bd. VIII-XII. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, 2002.

Friedman R., Schabel C., Balcoyiannopoulou I.: Peter of Palude and the Parisian Reaction to Durand of St Pourçain on Future Contingents. *Archivum Fratrum Praedicatorum* 71, s. 183-300. 2001.

Haarløv S.: Den hellige stad Wittenberg. *Flensborg Avis*, s. 1. 2002.

- Jensen E.M.: Svend Nielsen. i: Encyklopedia Muzyczna PWM, n-pa, Czesc biograficzna s. 53-53. Elzbieta Dziebowska. Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Krakow, Polen 2002.
- Jensen E.M.: Carl Nielsen. i: Encyklopedia Muzyczna PWM, n-pa, Czesc biograficzna s. 50-53. Elzbieta Dziebowska. Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Krakow, Polen 2002.
- Jensen E.M.: Schönberg-Kandinsky: Venskab, samarbejde og gensidig påvirkning i årene 1911-14. Transfiguration. Nordisk tidsskrift for kunst og kristendom 3. årgang, nr. 2, 2001, s. 27-53. 2002.
- Jensen E.M.: Mikalojus Konstantinas Ciurlionis. Litauisk maler og komponist set i et kulturhistorisk perspektiv. Musik & Forskning 27, s. 125-142. 2002.
- Jensen E.M.: Eschatological Aspects in Music. The Dream of Gerontius by Edward Elgar. i: Voicing the Ineffable. Musical Representations of Religious Experience. Eleven Essays. s. 133-156. Siglind Bruhn. Hilldale, NY (Pendragon Press), Hilldale, NY, USA 2002.
- Jensen E.M.: Rued Langgaard – outsider eller prekursor? Ruch Muzyczny 22, s. 28-31. 2002.
- Jensen E.M.: Rozmowa z przypisami (Per Nørgård 70 år). Ruch Muzyczny 18/19, s. 19-21. 2002.
- Jensen J.I.: Musikkultur som åndelig demokratisering. i: Musik til Tiden 75 år s. 85-100. Karl Aage Rasmussen. Det jyske Musikonservatorium, Århus 2002.
- Kastfelt N.: Christian Missionaries and the Emergent Colonial State in Northern Nigeria. i: Christian Missionaries and the State in the Third World s. 136-146. Holger Bernt Hansen og Michael Twaddle. James Currey, Oxford 2002.
- Lausten M.S.: Oplysning i kirke og synagoge. Forholdet mellem kristne og jøder i den danske Oplysningstid (1760-1814). 670 s. Akademisk Forlag København 2002.
- Lausten M.S.: Den hellige Stad Wittenberg. Danmark og Lutherbyen Wittenberg i reformationstiden. 208 s. Forlaget Anis København 2002.
- Lausten M.S.: Luther dengang og Luther nu. Domkirken. Vor Frue kirke i København 65. årg., nr. 2, s. 3-4. 2001.
- Lausten M.S.: Wittenbergs Universitet 500 år. Kristeligt Dagblad 18. oktober 2002, s. 2. 2002.
- Lausten M.S.: Kopenhagen, Universität. i: Religion in Geschichte und Gegenwart, 4. Aufl. s. 1668-1670. Hans Dieter Betz u.A.. Mohr Siebeck Verlag, Tübingen 2001.
- Lausten M.S.: Reformationen i Danmark, 2. udgave, 1. oplag. 224 s. Akademisk Forlag København 2002.
- Lausten M.S.: Die Beziehungen zwischen Dänemark und der Universität Wittenberg in der Reformationszeit. i: Zwischen Wissenschaft und Politik. Studien zur deutschen Universitätsgeschichte. Festschrift für Eike Wolgast zum 65. Geburtstag s. 238-257. Armin Kohnle und Frank Engehausen. Franz Steiner Verlag, Stuttgart 2001.
- Lausten M.S.: Antijudaisme i den danske kirke, et historisk rids. i: Antisemitisme i Danmark? s. 42-55. Michael Mogens. Dansk Center for Holocaust- og Folkedrabsstudier, København 2002.
- Lausten M.S.: A Church History of Denmark. 333 s. Ashgate Aldershot, England/Burlington, USA 2002.
- Lausten M.S.: Poul Helgesen. i: Religion in Geschichte und Gegenwart, 4. Aufl. s. Band 3, 1607-1608. Hans Dieter Betz u.A.. Verlag Mohr Siebeck, Tübingen 2000.
- Lausten M.S.: Danmarks kirkehistorie 2. udg., 6. oplag. 352 s. Gyldendal København 2000.
- Lausten M.S.: Kirkehistorie. Grundtræk af Vestens kirkehistorie fra begyndelsen til nutiden. 1. udgave, 4. oplag. 303 s. Forlaget Anis København 2002.
- Lillie E.L.: Petersaltertavlen i Næstved S. Mortens kirke. ICO – Iconographisk Post 2001:1, s. 25-39. 2002.
- Nielsen L.O.: Peter Auriol's Way with Words. The Genesis of Peter Auriol's Commentaries on Peter Lombard's First and Fourth Books of the Sentences. i: Mediaeval Commentaries on the Sentences of Peter Lombard, vol. 1 s. 149-219. G.R. Evans. E.J. Brill, Leiden 2002.
- Nielsen L.O.: Kirkehistorie som teologisk disciplin. Teol-Information 25, s. 10-14. 2002.
- Petersen N.H.: Liturgi som interartielt fenomen. i: Intermedialitet: Ord, bild och ton i samspel s. 119-127. Hans Lund. Studentlitteratur, Lund, Sverige 2002.
- Petersen N.H.: Religise Aktualisering in Claudio Monteverdi's dramatischer Kantate Il combattimento di Tancredi e Clorinda. i: Religion – Literatur – Künste II: Ein Dialog s. 347-357. Peter Tschuggnall. Verlag Ursula Mller-Speiser, Salzburg 2002.
- Petersen N.H.: Intermedial Strategy and Spirituality in the Emerging Opera: Gagliano's La Dafne and Confraternity Devotion. i: Cultural Functions of Intermedial Exploration s. 75-86. Erik Hedling and Ulla-Britta Lagerroth. Rodopi, Amsterdam 2002.
- Petersen N.H.: Freedom, Oppression, and Celebration: Rossini's Guillaume Tell. i: Medievalism: The Year's Work for 2001 s. 21-36. Gwendolyn Morgan. Studies in Medievalism, Bozeman, Montana, USA 2002.
- Petersen N.H.: Time and Divine Providence in Mozart's Music. i: Voicing the Ineffable s. 265-286. Siglind Bruhn. Pendragon Press, Hilldale, New York, USA 2002.
- Petersen N.H.: Ritual og teologi i J.P.E. Hartmann og H.C. Andersens Liden Kirsten (1846). Transfiguration. Nordisk tidsskrift for Kunst og Kristendom rg. 3, nr. 2, s. 77-92. 2002.
- Petersen N.H.: Introductions. i: The Arts and the Cultural Heritage of Martin Luther s. 9-18. Eyolf Østrem, Jens Fleischer og Nils Holger Petersen. Museum Tusulanums Forlag, København 2002.
- Petersen N.H.: Lutheran Tradition and the Medieval Latin Mass. i: The Arts and the Cultural Heritage of Martin Luther s. 35-49. Eyolf Østrem, Jens Fleischer og Nils Holger Petersen. Museum Tusulanums Forlag, København 2002.
- Petersen N.H.: Opera og livstolkning. Tro & Tanke 77, s. 39-53. 2002.
- Rydstrøm-Poulsen .: Den Ndige Gud. Teol-Information 26, 2002, s. 35-39. 2002.
- Rydstrøm-Poulsen .: The Gracious God. Gratia in Augustine and the Twelfth Century. 555 s. Akademisk Forlag København 2002.
- Vind A.: Som en kylling under hnens vinger. Teol-Information 26, s. 27-30. 2002.
- Vind A.: Gode gerninger. i: Danmarks Nationalleksikon, Den Store Danske Encyklopædi s. 485-485. Gyldendal, København 1997.
- Vind A.: Bernhard Lohse. i: Danmarks Nationalleksikon, Den Store Danske Encyklopædi s. 256-256. Gyldendal, København 1998.
- Vind A.: lumen gratiae. i: Danmarks Nationalleksikon, Den Store Danske Encyklopædi s. 327-327. Gyldendal, København 1998.

- Vind A.: Georg Major. i: Danmarks Nationalleksikon, Den Store Danske Encyklopædi s. 503-503. Gyldendal, København 1998.
- Vind A.: Meritum. i: Danmarks Nationalleksikon, Den Store Danske Encyklopædi s. 165-165. Gyldendal, København 1999.
- Vind A.: Bernd Moeller. i: Danmarks Nationalleksikon, Den Store Danske Encyklopædi s. 361-361. Gyldendal, København 1999.
- Vind A.: Heiko Augustinus Oberman. i: Danmarks Nationalleksikon, Den Store Danske Encyklopædi s. 395-395. Gyldendal, København 1999.
- Vind A.: Overskydende gode gerninger. i: Danmarks Nationalleksikon, Den Store Danske Encyklopædi s. 594-594. Gyldendal, København 1999.
- Vind A.: Otto Hermann Pesch. i: Danmarks Nationalleksikon, Den Store Danske Encyklopædi s. 192-192. Gyldendal, København 1999.
- Vind A.: Pro me. i: Danmarks Nationalleksikon, Den Store Danske Encyklopædi s. 481-481. Gyldendal, København 1999.
- Vind A.: Purgatorium. i: Danmarks Nationalleksikon, Den Store Danske Encyklopædi s. 555-555. Gyldendal, København 1999.
- Vind A.: Richard of Hampole Rolle. i: Danmarks Nationalleksikon, Den Store Danske Encyklopædi s. 260-260. Gyldendal, København 2000.
- Vind A.: Heinrich Seuse. i: Danmarks Nationalleksikon, Den Store Danske Encyklopædi s. 130-103. Gyldendal, København 2000.
- Vind A.: Simoni. i: Danmarks Nationalleksikon, Den Store Danske Encyklopædi s. 203-203. Gyldendal, København 2000.
- Vind A.: Skærsild. i: Danmarks Nationalleksikon, Den Store Danske Encyklopædi s. 368-368. Gyldendal, København 2000.
- Vind A.: Johann von Staupitz. i: Danmarks Nationalleksikon, Den Store Danske Encyklopædi s. 42-42. Gyldendal, København 2000.
- Vind A.: Synergisme. i: Danmarks Nationalleksikon, Den Store Danske Encyklopædi s. 439-439. Gyldendal, København 2000.
- Vind A.: Johann Tauler. i: Danmarks Nationalleksikon, Den Store Danske Encyklopædi s. 578-578. Gyldendal, København 2000.
- Vind A.: Johann Tetzl. i: Danmarks Nationalleksikon, Den Store Danske Encyklopædi s. 23-23. Gyldendal, København 2001.
- Østrem E.: Luther, Josquin and des fincken gesang. Transfiguration: Nordic Journal of Christianity and the Arts 2002, nr. 1, s. 51-79. 2002.
- Østrem E.: Music and the Ineffable. i: Voicing the Ineffable s. 287-312. Singlind Bruhn. Pendragon Press, Hillsdale, New York, USA 2002.
- Østrem E.: En dag over jorden er en god dag: Bob Dylands "Love and Theft". Transfiguration. Nordisk Tidsskrift for Kunst og Kristendom 2001, nr. 2., s. 123-138. 2002.
- Østrem E., Fleischer J.E.C., Petersen N.H.: (red.) Transfiguration: Nordic Journal of Christianity and the Arts. The Arts and the Cultural Heritage of Martin Luther. 208s. Museum Tusulanums Forlag, København 2002.

Institut for Systematisk Teologi

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder er lektor Hans Raun Iversen. Bestyrelsens medlemmer er foruden institutlederen professor Arne Grøn, lektor Kirsten Busch Nielsen og overassistent Else Tange.

Organisation

Instituttet har særlige afdelinger for Økumenisk Teologi, Kierkegaardforskning og Praktisk Teologi.

Adresse

Købmagergade 44-46, 3
1150 København K
Telefon 35 32 36 75/76
Fax 35 32 36 84
ist@teol.ku.dk
www.teol.ku.dk/ist/

Institutlederens årsberetning

Personaleforhold

Instituttet har besat et lektorat i Praktisk Teologi med dr.theol. Bent Flemming Nielsen og et andet sammen med Søren Kierkegaard Forskningscenteret med ph.d. Pia Søltøft.

Forskningsvirksomhed

De systematisk-teologiske fag – Dogmatik med Økumenisk Teologi, Etik og Religionsfilosofi samt Praktisk Teologi – har til opgave at overveje den kristne traditions læreindhold og ethos i et systematisk, herunder kommunikativt, perspektiv. Institutets forskning sigter mod at udfolde, hvad kristendommen betyder som forpligtende livsstyning i dag.

Dette brede sigte nødvendiggør, at forskningen på tværs af fagene koncentrerer sig om særlige områder:

Menneskesyn og personbegreb

Kristen teologi ser mennesket som en person i et spændingsforhold mellem individualitet og fællesskab, aktivitet og passivitet, uafhængighed og afhængighed. Dette forhold reflekteres på forskellige, ofte modsatrettede, måder inden for den teologiske og filosofiske tradition. Problemstillingen udfoldes i projekter om bl.a. åndsbegrebet, om reformatorisk syndslære og om forsynslæren (A. Grøn, K. Busch Nielsen og H. Vase Frandsen samt S. Bruun og C. Sløk (ph.d.-projekter).

Med tilknytning til instituttet er Danmarks Grundforskningsfonds Center for Subjektivitetsforskning oprettet 1. marts 2002. Professor A. Grøn og ph.d.-studerende B.K. Poulsen, W.M. Quist og I. Damgaard har forskningsmæssigt fungeret under centeret, hvorfor deres publikationer også er anført der.

Teologi, metafysik og hermeneutik

Den aktuelle teologiske diskussion udfolder sig mellem en metafysisk horisont på den ene side og en metafysikkritisk (hermeneutisk) horisont på den anden. Denne dobbelthet

gør sig gældende i overvejselsen af, hvordan en religiøs tilværelsestyning som kristendommens forholder sig til en ikke-religiøs, f.eks. en naturvidenskabelig, tolkning af mennesket og verden. Døbeltheden gør sig også gældende i den teologiske drøftelse af gudsbegrebet, der er et centralt tema i en række projekter (S. Bjerg, C. Pallesen og J. Wolf samt M. Gjerris, B.K. Poulsen og C.W. Tornøe (ph.d.-projekter).

Søren Kierkegaard-forskning

Af historiske og saglige grunde er instituttet særligt forpligtet på Søren Kierkegaard-forskning. Forpligtelsen varetages i samarbejde med Søren Kierkegaard Forskningscenteret. Der arbejdes især med fortolkning af Søren Kierkegaards værk i en aktuel systematisk-teologisk kontekst (A. Grøn og P. Søltøft samt I. Damgaard, M. Olesen og W.M. Quist (ph.d.-projekter).

Teologi og kommunikation

Både historisk og systematisk udgør kommunikation en væsentlig dimension af kristen teologi. Dogmatisk set gør sammenhængen mellem 'communio' og 'communicatio' sig gældende både i gudslære, sakramentslære og ekklesiologi – og ikke mindst, hvor disse lærepunkter drøftes i et økumenisk perspektiv. I den praktiske teologi melder det kommunikative aspekt sig bl.a. i liturgik, homiletik og misologi. Spørgsmålet om teologi og kommunikation tages op i en række projekter (S. Bektovic, S. Bjerg, B. Lybecker, B.F. Nielsen, P. Nørgaard-Højten og J.H. Olsen samt R. Mark (ph.d.-projekt).

5. Kirkeliv og kristen tro i forhold til sociale, politiske og retslige institutioner

For kirkeforskningen i Danmark spiller folkekirken en hovedrolle. Især de brudlinjer, der præger folkekirken i liv og lære, er genstand for instituttets forskning. Således tages det ofte spændingsfyldte forhold mellem det dogmatisk normerede i kirkeforståelsen og kirkens faktiske udfoldelse som kirke op i projekter, ligesom kirkens forhold til stat, marked og civilsamfund drøftes (J. Glebe-Møller, H. Raun Iversen, T. Jørgensen og B.F. Nielsen samt J. Bisgaard, K. Garde og L. Malmgart (ph.d.-projekter).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg og gæsteforelæsnings

Medarbejdere ved instituttet har medvirket ved diverse interne og eksterne bedømmelsesopgaver og afholdt en række gæsteforelæsnings i ind- og udland.

Tillidshverv

A. Grøn er medlem af Statens Humanistiske Forskningsråd og bestyrelsen for Danmarks Humanistiske Forskningscenter og fakultetets ph.d.-studienævn.

J. Glebe-Møller er bestyrelsesmedlem ved Søren Kierkegaard Forskningscenteret.

H. Raun Iversen er medlem af Institutionsudvalget ved Teologisk Pædagogisk Center, Løgumkloster, bestyrelsen for Selskabet for Danmarks Kirkehistorie, bestyrelsen for Danmission og Dansk Missionsråds Studieudvalg.

T. Jørgensen er medlem af internationalt følgeudvalg vedr. den nye kritisk-videnskabelige Schleiermacher-udgave, Akademie der Wissenschaften, Göttingen, styringsgruppen for Nordisk Netværk for Kontekstuel Teologi, sty-

ringsgruppen for Selskab for Kirkeret, medlem af Board of Sino-Christian Studies, Hong Kong, præsidiat for Luther Akademie, Ratzeburg, og bestyrelsen for Grundtvig-Selskabet samt næstformand i Schleiermacher-Gesellschaft.

B.F. Nielsen er medlem af lokalt udvalg vedr. grønlandske studerendes videre studier ved Det Teologiske Fakultet, medlem af Det Danske Bibelselskabs Forlagsgruppe og formand for Teologisk Forening.

K. Busch Nielsen er medlem af Rektors Uddannelsesudvalg, af international arbejdsgruppe vedr. anglikansk-luthersk dialog, af styre- og arbejdsgruppe (lærebog) i Nordisk Netværk for Kontekstuel Teologi og af forskerskole – baggrundsgruppe i samme regi (NorFa).

P. Nørgaard-Højen er præsident for den videnskabelige styrelse af The International Bridgettine Center i Farfa Sabina, Italien, og deltager i Leuenberger Lehrgespräche.

J.H. Olsen er sekretær for Dansk Missionsråds studieudvalg.

B.K. Poulsen er medlem af Søren Kierkegaard Selskabets bestyrelse.

W.M. Quist er sekretær for Søren Kierkegaard Selskabet.

C. Sløk er medlem af Filosofisk Forums bestyrelse.

P. Søltoft er formand for Søren Kierkegaard Selskabet.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

S. Bjerg har været konsulent for Norges forskningsråd og A. Grøn for Belgiens forskningsråd samt for NorFa.

Instituttet har samarbejdet med Institut for Religionshistorie, Københavns Universitet, om projektet 'Studier i religionernes betydning ved identitetsdannelse og fællesskabsformning i kulturområdet i Danmark', der oppebærer en bevilling fra Statens Humanistiske og Samfundsvidenskabelige Forskningsråd.

En række medarbejdere har fremlagt papers ved internationale konferencer.

Instituttet har arrangeret Nordisk konference om Teologi og terminologi i ordinationsritualer i Norden, Granavold, Norge, april.

Formidling

Redaktionelle hverv

Medarbejderne indgår i følgende redaktioner: Dansk Kirkeliv og Halvårsskrift for Praktisk Teologi, Oslo (H. Raun Iversen), Kerygma und Dogma, Göttingen, og Neues Athenäum/New Athenäum, New York (T. Jørgensen), Kierkegaardiana (P. Søltoft), Kritisk Forum for Praktisk Teologi (C. Sløk), Literature and Theology, Glasgow (S. Bjerg), Panorama. International Journal of Comparative Religious Education and Values, Braunschweig (P. Nørgaard-Højen), Ny Mission (H. Raun Iversen og J.H. Olsen), Sats. Nordic Journal of Philosophy, Aarhus (A. Grøn) samt Studia Theologica. Scandinavian Journal of Theology, Oslo (K. Busch Nielsen).

Seminarer og andet

Instituttet har afholdt et todages seminar om "Kirkeligt nødhjælpsarbejde – mellem kirke, velfærdsstat og globalisering". I samarbejde med Det mellemkirkelige Råd har instituttet afholdt et seminar om Leuenberg-dokumentet "Lov og Evangelium". Endvidere er der afholdt en studiedag om "Teologi, Terminologi og Kommunikation i danske Ordinations- og Indvielsesritualer".

Instituttet har afholdt 8 projekt- og forskningsseminarer samt 3 debataftener. Endvidere har der været afholdt 1 forsvaret for ph.d.-afhandling og 2 tiltrædelsesforelæsninger.

Der er afholdt gæsteforelæsninger ved professor Martin Riesebrødt, Chicago, professor, dr. Christoph Gestrich, Berlin, professor, dr. Tariq Ramadan, Genève/Paris, dr. Andreas D'Souza, Hyderabad, professor, dr.phil. Hartmut Rosenau, Kiel, dr. Johnson Mbillah, Nairobi og professor, dr. Bruce McCormack, Princeton.

Hans Raun Iversen, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	13,00	3,33	16,33
DVIP	0,01	0,01	0,02
STIP	4,56	1,97	6,53
TAP	1,24	0,85	2,09
<i>Årsværk i alt</i>	<i>18,80</i>	<i>6,16</i>	<i>24,96</i>
Løn	7.909	2.415	10.324
Frikøb	97	311	320
Øvrig drift	340	1.939	2.278
Anskaffelser	212	299	511
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>8.470</i>	<i>4.963</i>	<i>13.433</i>

Stab

VIP Internt finansieret

Bjerg, Svend Sidelmann; lektor.
 Busch-Larsen, Peter; lektor.
 Glebe-Møller, Jens; professor.
 Grøn, Arne; professor.
 Iversen, Hans Raun; lektor.
 Jørgensen, Theodor Friedrich W H; professor.
 Nielsen, Bent Flemming; lektor.
 Nielsen, Kirsten Busch; lektor.
 Nørgaard-Højen, Peder; lektor.
 Olsen, Jørn Henrik; adjunkt.
 Pallesen, Carsten Petersen; lektor.
 Wolf, Jakob; lektor.
 Busch-Larsen, Peter; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Bektovic, Safet; forskningsstip.
 Fjeld, Bjørn Øjvind; adjunkt.
 Hylleberg, Bent Lyhmann; adjunkt.
 Lybecker, Bente; adjunkt.
 Lydholm, Gudrun Maria; forskningsadj.
 Madsen, Finn; forskningsstip.
 Malmgart, Liselotte; adjunkt.
 Olsen, Ghita; forskningsass.
 Søltoft, Pia; lektor.

STIP Internt finansieret

Bruun, Søren Kjær; ph.d.-stipendiat.
 Damgaard, Iben; ph.d.-stipendiat.
 Gjerris, Lasse Mickey; ph.d.-stipendiat.
 Olesen, Michael Hjersing; ph.d.-stipendiat.

Poulsen, Birgitte Kvist; ph.d.-stipendiat.
Tornøe, Caspar Wenzel; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Quist, Wenche Marit; ph.d.-stipendiat.
Sløk, Camilla; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Malmgart, Liselotte: Udviklingslinjer i nyere dansk diakoni. Social indsats og kirkelig selvforståelse i to kirkelige organisationer i det 20. århundrede. Samvirkende Menighedsplejer 1902-2002. Sankt Lukas Stiftelsen 1900-2000.

Fondsbevillinger

Danmarks Grundforskningsfond

– Center for Subjektivitetsforskning (Dan Zahavi)
kr. 16.598.400.

Publikationer

Bisgaard J.: Undersøgelse af præsters psykiske arbejdsvilkår i Folkekirken. Præsteforeningens Blad 28.09.01, 2001.
Bisgaard J.: Anden delrapport omkring "Præsters psykiske arbejdsvilkår". Præsteforeningens Blad februar 2002.
Bisgaard J.: Tredie delrapport omkring "Præsters psykiske arbejdsvilkår". Præsteforeningens Blad maj 2002.
Bisgaard J.: Fjerde delrapport omkring "Præsters psykiske arbejdsvilkår". Præsteforeningens Blad 15.11.02, 2002.
Bjerg S.: Gud først og sidst. Grundtvigs teologi – en læsning af Den christelige Børnelærdom. 202 s. Forlaget Anis København 2002.
Bjerg S.: Kunsten at prædike. 111 s. Aros København 2002.
Bjerg S.: Jakob Knudsen. Helhed gennem livserfaring. i: Eksistens og livsfilosofi s. 49-62. Regner Birkelund. Gyldendal, København 2002.
Bjerg S.: Kaldstanken bag person og embede. Præsteforeningens Blad 4. oktober 2002/40, s. 850-860. 2002.
Bjerg S.: Kristen realisme. Præsteforeningens Blad 6, s. 110-112. 2002.
Bjerg S.: Sande og følte værdier i pædagogik. Kritisk Forum for Praktisk Teologi 87, marts 2002, s. 31-38. 2002.
Bruun S.K.: Responsum til Kees Van Kooten Niekerk: "Begik K.E. Løgstrup den naturalistiske fejlslutning?". i: Spor i sandet. Bidrag til forståelse af K.E. Løgstrups forfatterskab s. 53-56. Mickey Gjerris og Jakob Wolf. Forlaget Anis, København 2002.
Bruun S.K.: Kierkegaard Studies: Yearbook 2000. Kierkegaardiana 22, s. 231-236. 2002.
Bruun S.K.: Anmeldelse af Isak Winkel Holm: "Søren Kierkegaard i stykker" og af Johan de Mylius: "Søren Kierkegaard til hverdagsbrug". Kierkegaardiana 21, s. 191-194. 2000.
Bruun S.K.: Anmeldelse af Benny Alex: "Søren Kierkegaard – et autentisk liv". Kierkegaardiana 21, s. 197-198. 2000.
Gjerris L.M.: Replik til Anders Lindseth. i: Spor i sandet s. 81-86. Mickey Gjerris, Jakob Wolf. Forlaget Anis, København 2002.
Gjerris L.M.: The Transcendence of Hope. i: Hopefully yours. Kuruvilla Pandikattu. Jnanam, Pune 2002.
Gjerris L.M., Wolf J.: (red.). Spor i sandet. Bidrag til for-

ståelse af K.E. Løgstrups forfatterskab. 204s. Forlaget Anis, København 2002.

Grøn A.: Ethics of Vision. i: Ethik der Liebe. Studien zu Kierkegaards "Taten der Liebe". Religion in Philosophy and Theology 4 s. 111-122. Ingolf U. Dalferth. Mohr Siebeck, Tübingen 2002.
Grøn A.: Etikens metafysik – metafysikkens etik. i: Spor i sandet. Bidrag til forståelse af K.E. Løgstrups forfatterskab s. 9-21. Jakob Wolf og Mickey Gjerris. Forlaget Anis, Frederiksberg 2002.
Grøn A.: Replik til Niels GrønkJær. i: Spor i sandet. Bidrag til forståelse af K.E. Løgstrups forfatterskab s. 29-30. Jakob Wolf og Mickey Gjerris. Forlaget Anis, Frederiksberg 2002.
Grøn A.: Kærlighedens sakramente. Kierkegaard og nadveren. i: Nadver og folkekirke. Tolv forelæsninger fra Københavns Universitet s. 67-78. Kirsten Busch Nielsen. Forlaget Anis, Frederiksberg 2002.
Grøn A.: Zeit und Transzendenz. i: Der Sinn der Zeit s. 40-52. Emil Angehrn, Christian Iber, Georg Lohmann und Romano Pocaí. Velbrück Wissenschaft, Weilerswist 2002.
Grøn A.: Imagination and Subjectivity. i: Religion, Aesthetics and the Concept of Imagination. Proceedings of the 14th Biennial European Conference on the Philosophy of Religion s. 25-34. Clare College, Cambridge (UK) 2002.
Grøn A.: Imagination and Subjectivity. ArsDisputandi. The Online Journal for Philosophy of Religion vol. 2, 2002.
Grøn A.: Det uåndterligt gode. Om værdier og det uvurderlige. Kritisk Forum for Praktisk Teologi 87, s. 50-67. 2002.
Grøn A.: Kierkegaards "anden" etik: Kjerlighedens Gjerninger. Religion. Tidsskrift for Religionslærerforeningen for Gymnasiet og HF 2001, nr. 4, december, s. 14-24. 2001.
Grøn A.: Religion as a Philosophical Challenge. Svensk Teologisk Kvartalskrift årg. 78/3, s. 134-139. 2002.
Grøn A.: Subjektivitet og selvforhold. Psyke & Logos 1/2002, s. 186-199. 2002.
Grøn A., Zahavi D.: Subjektivitet i centrum. Teol-information 26, s. 10-13. 2002.
Iversen H.R.: Teologi som fundamentalt set praktisk teologi. Halvårsskrift for Praktisk Teologi 2/2001, s. 14-24. 2001.
Iversen H.R.: Folkekirkenes nadverpraksis historisk belyst. i: Nadver og folkekirke s. 11-32. Kirsten Busch Nielsen. Forlaget Anis, København 2002.
Iversen H.R.: Tidevarv komma, tidevarv försvinna ... Overvejelser omkring en spørgeskemaundersøgelse om salmebrug i de nordiske lande. Hymnologiske Meddelelser 1/2002, s. 76-82. 2002.
Iversen H.R.: Universitetsteologiens selvforståelse. Præsteforeningens Blad 2002/42, s. 918-922. 2002.
Jørgensen T.: Retfærdiggørelse. i: Store ord i nyt format s. 53-57. Tine Lindhardt. Unitas, København 2002.
Jørgensen T.: Die Zweireichelehre oder Zweiregimentelehre in evangelisch-lutherischer Sicht als Anfrage an das Kirchenrecht. Zeitschrift für evangelisches Kirchenrecht bd. 47, 2. hefte, s. 133-148. 2002.
Jørgensen T.: En ganske almindelig Kirke? Tidsskrift for Kirke, Religion, Samfund 1, s. 27-35. 2000.
Lybecker B.: Maria i skrift og tradition. Introduktion til et kontroverteologisk tema. i: Køn og Bibel. Skrifterne, kvinderne og kristendommene s. 163-176. Christiana Petterson, Søren Holst og Jesper Tang Nielsen. 2002.

- Malmgart L.: Ingen skal gå sulten i seng. Samvirkende Menighedsplejer 1902-2002. 199 s. Samvirkende Menighedsplejer Valby 2002.
- Nielsen B.F.: Nadveren – et skelsættende sakramente. i: Nadver og folkekirke. Tolv forelæsninger fra Københavns Universitet s. 181-198. Kirsten Busch Nielsen. Forlaget Anis, København 2002.
- Nielsen B.F.: Bekendelse, hæresi og Folkekirke. Teol-information 26. september 2002, s. 44-47. 2002.
- Nielsen K.B.: (red.). Nadver og folkekirke. Tolv forelæsninger fra Københavns Universitet. Forlaget Anis, København 2002.
- Nielsen K.B.: Apostolicity and Succession in the Porvoo Common Statement: Without Confusion, Without Separation. i: Apostolicity and Unity. Essays on the Porvoo Common Statement s. 182-200. Ola Tjørhom. William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan/Cambridge, UK 2002.
- Nielsen K.B.: Om nadver og syndsforladelse – med et sideblik til skriftemålet. i: Nadver og folkekirke s. 133-148. Kirsten Busch Nielsen. Forlaget Anis, København 2002.
- Nielsen K.B.: Responsum til Jan-Olav Henriksens Løgstruplæsning. i: Spor i sandet. Bidrag til forståelse af K.E. Løgstrups forfatterskab s. 183-188. Jakob Wolf og Mickey Gjerris. Forlaget Anis, Frederiksberg 2002.
- Nørgaard-Højen P.: Den katolsk-lutherske samtale om retfærdiggørelsen. i: Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 119-140. Theodor Jørgensen og Peter K. Westergaard. Forlaget Anis, Frederiksberg 1998.
- Nørgaard-Højen P.: Konfirmationens forhold til dåben og nadveren. i: Nadver og folkekirke. Tolv forelæsninger fra Københavns Universitet s. 103-120. Kirsten Busch Nielsen. Forlaget Anis, København 2002.
- Nørgaard-Højen P.: Sola fides nunquam sola. Überlegungen zur Beziehung von Glauben und Werken. i: Persoana si comunine. Prinos de cinstire Parintelui Profesor Academician Dumitru Staniloae la împlinirea vârstei de 90 de ani s. 469-476. Antonie Plamadeala. Arhiepiscopiei ortodoxe, Sibiu, Rumænien 1993.
- Olesen M.H.: Troens tilblivelse; forholdet mellem tro og forstand belyst gennem to figurer i Søren Kierkegaards Opbyggelige taler. i: Tilblivelsens tid – Fire betragtninger over religion og filosofi s. 9-40. C.A. Reitzels Forlag, København 2002.
- Olsen J.H.: Mission i global bevægelse: Et lokalt, kontekstuelts perspektiv. i: Globalisering og mission s. 27-44. Viggo Mortensen. Unitas Forlag, Valby 2002.
- Olsen J.H.: "Vil du danse med mig?" Om fællesskab og næstekærlighed. ICHTYS 4/2002, s. 157-168. 2002.
- Pallesen C.: Det Gamle Testamente som kokebog. Dansk Teologisk Tidsskrift 3/2002, s. 161-179. 2002.
- Pallesen C.: Flugtlinjer. Om forholdet mellem bibelvidenskab og hermeneutik hos Paul Ricoeur I. Præsteforeningens Blad 2002/15, s. 298-306. 2002.
- Pallesen C.: Flugtlinjer. Om forholdet mellem bibelvidenskab og hermeneutik hos Paul Ricoeur II. Præsteforeningens Blad 2002/16, s. 322-365. 2002.
- Pallesen C.: Ugens tilbud! Mesterhak: Kristus i Paulus i Kristus Fønix nr. 2, s. 108-118. 2002.
- Poulsen B.K., Olesen M.H., Tornøe C.W., Quist W.M.: Ånd som erfaret bevidsthed. i: Tilblivelsens tid s. 85-114. Olufsen, Reitzel. C.A. Reitzel, København 2002.
- Quist W.M.: When your Past lies ahead of you – Kierkegaard and Heidegger on the concept of repetition. i: Kierkegaard Studies – Yearbook 2002 s. 78-92. Niels Jørgen Cappelørn, Hermann Deuser, Jon Stewart, Christian Fink Tolstrup. Walter de Gruyter, New York 2002.
- Quist W.M.: Kærlighedens Tid. Betragtninger over forholdet mellem tid og eksistens med udgangspunkt i Søren Kierkegaards "Kjerlighedens Gjerninger". i: Tilblivelsens Tid. Fire betragtninger over religion og filosofi s. 61-83. C.A. Reitzel, København 2002.
- Quist W.M.: Anmeldelse af "Wilhelms Brev. Det etiske ifølge Kierkegaard". af Jørgen Husted. Kierkegaardiana 22, s. 256-259. 2002.
- Sløk C.: Prædestination – et fortabt begreb. Kesera juli, s. 13-19. 2002.
- Sløk C.: Et kvantemekanisk gudsbevis. Kesera februar 2002, s. 24-25. 2002.
- Søltøft P.: Den Nächsten zu kennen heisst der Nächste werden. Über Ethik, Intersubjektivität und Gegenseitigkeit. i: Etik der Liebe. Studien zu Kierkegaards "Taten der Liebe" s. 89-109. Ingolf U. Dalferth. Mohr Siebeck, 2002.
- Søltøft P.: For Gud er Alt muligt. i: Grundtvig – Kierkegaard. En samtale på høje tid s. 43-57. Forlaget Vartov, København 2002.
- Tornøe C.W.: Hvad er fuldkommenhed – det ontologiske gudsbevis som eksistensanalyse hos Schelling og Descartes. i: Tilblivelsens tid s. 41-60. C.A. Reitzel, København 2002.
- Wolf J.: Hvad er fænomenologi? i: Spor i sandet. Jakob Wolf og Mickey Gjerris. Forlaget Anis, København 2002.
- Wolf J.: Gud er ikke død. Han lever og har det godt – i alle ting. Præsteforeningens Blad 20 (92. årgang 17. maj), s. 420-435. 2002.
- Wolf J.: Two Kinds Of Causality – Philosophical Reflections on Michael Behe's Book "Darwin's Black Box – The Biochemical Challenge to Evolution. The Archive november. 2002.

Ph.d.-studienævnet for Teologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod ph.d.-studienævnet af: Ph.d.-studieleder professor Niels Peter Lemche, professor Arne Grøn, lektor Niels Kastfelt, samt af de følgende ph.d.-studerende Nicolai Techow, Camilla Sløk og Eva Marie Jensen.

Beretning

Situationen for tilgang til ph.d.-studiet ved Det Teologiske Fakultet forbedredes ikke i 2002, således at der blev indskrevet en større kvote af ph.d.-studerende ved fakultetet. Fakultetet råder over 5,54 stipendieårsværk, hvilket næppe dækker mere end 50 % af det ønskelige sat i relation til kvalificerede ansøgere.

Ph.d.-bestanden var ved udgangen af 2002 16 ph.d.-studerende. Heraf oppebar 4 en friplads stillet til rådighed af

Det Teologiske Fakultet, 7 havde KU-stipendier, 3 oppebar stipendier fra Statens Humanistiske Forskningsråd, 1 var samfinansieret med Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer, og 1 var selvfinansierende.

I 2002 tildeltes to ph.d.-grader.

Med hensyn til fremtiden forventes situationen at bedre sig noget mht. bestanden af ph.d.-studerende. I efteråret 2002 bevilligedes fra Forskeruddannelsesrådet tilskud til oprettelsen af Forskerskolen Religion og Samfund, der involverer Det Teologiske Fakultet, Institut for Religionshistorie ved Det Humanistiske Fakultet KU, samt centrene tilknyttet Det Teologiske Fakultet. Ud over en forventelig kvalitetsforbedring af ph.d.-studierne forventes også en beskedent forøgelse af antallet af indskrevne ph.d.-studerende. Medvirkende til forbedringerne er også forskningscentre finansieret af Grundforskningsfonden samt andre initiativer, der inkluderer tilknytningen af ph.d.-studerende.

Niels Peter Lemche, ph.d.-studieleder

Studienævnet for Teologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Lektor Kirsten Busch Nielsen (formand, studieleder), lektor Ninna Jørgensen (vicestudieleder), lektor Bodil Ejrnæs, stud.theol. Jesper Knudsen (næstformand), stud.theol. Jeanne Hansen og stud.theol. Jens Vollmer.

Beretning

I det tidlige forår indbød Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling dekanerne for de teologiske fakulteter ved Aarhus og Københavns Universiteter til forhandlinger om en ny bekendtgørelse for det teologiske studium. Efter drøftelser, samt efter en offentlig høring, fik Bekendtgørelse om bachelor- og kandidatuddannelserne i teologi MVTU's blå stempel den 3. juli 2002. Med denne bekendtgørelse erstattes den hidtidige kandidatuddannelse af fem års varighed med to uddannelser: en bacheloruddannelse af tre års varighed samt en kandidatuddannelse af to års varighed. Hertil kommer studier i græsk og latin af op til et

års varighed. Studerende, der optages på teologistudiet fra 1. september 2003, studerer efter den nye bekendtgørelse.

Studienævnet har udarbejdet forslag til studieordninger for bachelor- og kandidatuddannelserne i teologi og har i den forbindelse bestræbt sig på at tage højde både for erfaringer, man har kunnet indhøste fra tidligere ordninger, og for den gennemgribende ændring af studiets struktur, den nye bekendtgørelse indebærer. Arbejdet er foregået i tæt kontakt med de teologiske institutter m.fl., ligesom der har været kontakt til Det Teologiske Fakultet ved Aarhus Universitet, hvor uddannelserne også udbydes. Det endelige forslag til studieordninger forventes indstillet til Det Teologiske Fakultetsråds vedtagelse i foråret 2003.

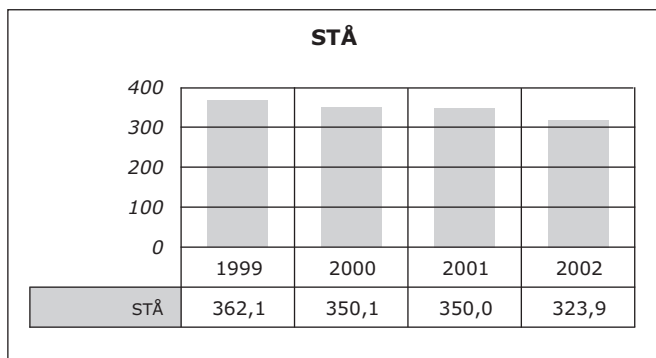
Ved fakultetsrådsbeslutning af 11. januar 2002 åbnedes for adgang til fleksible videreuddannelsesforløb i henhold til Bekendtgørelse af 15. december 2000 om "Fleksible Forløb inden for Videregående Uddannelse for Voksne". Studienævnet har efterfølgende udarbejdet retningslinjer for uddannelsen, og de første har allerede gennemført et fleksibelt forløb. – I efterårssemesteret afvikledes to kursusprogrammer for udenlandske studerende. – To teologiske bachelorer fra Ilisimatusarfik i Nuuk har i årets løb gennemført videregående studier ved fakultetet.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder					
	Teologi	Græsk og latin	Afrikaområdest.	Humaniora	Meritoverført	I alt
Teologi	305,58	64,50	2,00	1,75	6,83	380,66
Humaniora	13,92					
Samfundsvidenskab	1,25					
Meritstuderende	2,38					
Gæstestuderende	0,75					
I alt	323,88					
Åben uddannelse	20,67					

STÅ 1999-2002

Kirsten Busch Nielsen, studieleder

Center for Afrikastudier

Ledelse pr. 1.2.2002

De studiemæssige forhold varetages af et studieudvalg bestående af 2 lærere og 2 studerende. Der er til CAS allokeret en professor, der fungerer som centerleder og studieleder (professor Holger Bernt Hansen).

Til CAS er knyttet en kontaktgruppe bestående af repræsentanter fra de institutter på Københavns Universitet, der udgør det faglige grundlag for CAS' aktiviteter, som har deres tyngdepunkt i humanistiske og samfundsvidenskabelige discipliner. I 2002 har kontaktgruppen haft følgende sammensætning: fra Institut for Kirkehistorie: lektor Niels Kastfelt; fra Institut for Antropologi: lektor Michael Whyte; fra Økonomisk Institut: lektor Jens Kovsted, fra Institut for Statskundskab: ekst. lektor Gorm Rye Olsen; fra Institut for Historie: lektor Ole Justesen; og fra Geografisk Institut: lektor Torben Birch-Thomsen.

Medlemmer af kontaktgruppen inddrages især i forbindelse med planlægning af undervisningsudbud og rekruttering af lærere.

Organisation

Center for Afrikastudier (CAS) er placeret under Det Teologiske Fakultet og refererer til Dekan og Fakultetsråd med hensyn til budget og studieordning.

Adresse

Købmagergade 46, 4
1150 København K
Telefon 35 32 25 85
Fax 35 32 25 90
cas@teol.ku.dk
www.teol.ku.dk/cas

Centerlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Som led i bestræbelserne på at fremme internationaliseringen af undervisning og forskning ved danske universiteter blev Center for Afrikastudier oprettet i 1984 som den studiemæssige og organisatoriske ramme for et to-årigt, tværfagligt områdestudium vedr. Afrika beregnet for studerende såvel under kandidatuddannelse som under åben uddannelse.

Center for Afrikastudier har tre overordnede formål:

Gennem et – efter engelsk mønster opbygget – Afrika-områdestudium at inddrage udviklingslandene i almindelighed og Afrika i særdeleshed i internationaliseringen af forskning og undervisning ved Københavns Universitet.

At virke som et tværfagligt og tværfakultært forum for aktiviteter vedr. Afrika på Københavns Universitet for derved at fremme interessen for i undervisning og forskning at beskæftige sig med Afrika-relaterede emner.

Parallelt med udbygningen af den danske udviklingsbi-stand og øvrige danske kontakter med Afrika at medvirke til at styrke de studerendes interesse for og kompetence til at deltage i det voksende danske samarbejde med afrikanske lande.

Rekruttering til Afrikastudiet

Afrikastudiet udbydes både som et ét-årigt heltidsstudium, der afsluttes med et diplom, og som et to-årigt heltidsstudium, der i lighed med det engelske system kvalificerer til titlen Master of African Studies. Nye studerende optages hvert år med studiestart pr. 1. september. Optagelseskriteriet er normalt afsluttet bacheloruddannelse subsidiært mindst to års studium eller en afsluttet mellemlang videregående uddannelse. Optagelse på Afrika-områdestudiet forestået af uddannelsesudvalget.

Der var i 2002 et stigende antal ansøgere og 60 heltidsstuderende blev optaget. Heraf var ca. to tredjedele under kandidatuddannelse mens en tredjedel blev optaget under åben uddannelse (under tompladsordningen). Herudover blev der i 2002 optaget 8 tilvalgsstuderende fra Det Humanistiske Fakultet på studiets første år.

Hovedparten af de optagne studerende kommer fra Københavns Universitet, hvor alle 6 fakulteter er repræsenteret. Hertil kommer et voksende antal studerende dels fra universiteter i hovedstadsområdet, dels fra Odense, Århus og Aalborg. Endelig kommer et stigende antal studerende fra Sverige og især Norge.

Ud over de heltidsstuderende optages på dele af studiet, specielt på de udbudte emneseminarer, et stort antal studerende fra forskellige fag på Københavns Universitet, der benytter sig af meritoverførsel til deres hovedstudium. Ikke mindst internationale studerende på KU deltager i emneseminarer der udbydes på engelsk. Også antallet af studerende fra andre uddannelsessteder, der søger optagelse på emneseminarerne, har været stadigt stigende. Især de udenlandske gæstelærere har tiltrukket mange studerende.

Sammenlagt udgjorde antallet af aktive studerende på Afrikastudiet i 2002 ca. 125 pr. semester.

Undervisning

Undervisningsudbuddene svarer til de i studieordningen hjemlede fagområder, idet der dog til stadighed foregår en faglig udvikling såvel med hensyn til emner som pensum. For 2002 kan der være grund til at fremhæve:

- at antallet af emneseminarer, der behandler aktuelle emner fra forskningen og udviklingen i Afrika, har været større end tidligere og især tiltrukket et stort antal meritstuderende. Således blev der i 2002 udbudt 10 emneseminarer over to semestre.

- at behandlingen af interne konflikter (religiøse og etniske) i Afrika har haft en fremtrædende plads i undervisningen.

- at interessen for at arbejde med menneskerettigheder, udvikling og demokrati i Afrika har været meget stor.

Lærere rekvireres hovedsageligt gennem de involverede institutter suppleret med gæstelærere fra nabouniversiteter og forskningsinstitutioner. Hertil kommer udenlandske gæstelærere. I 2002 har følgende lærere varetaget undervisningen:

Ole Winckler Andersen, Keld Buciek, Sven Engelbrecht, Joakim Gundel, Holger Bernt Hansen, Tina S. Hansen, Frank Holmquist, Stig Jensen, Sten Schaumburg-Müller, Bjørn Møller, Susan Nørskov Jensen, Martin R. Jepsen, Nina Johnsen, Ole Justesen, Niels Kastfelt, Andrew Kiondo, Jens Kovsted, Gorm Rye Olsen, Maria Paiva, Dorte Ulrik Petersen, Niels Richter, Ole Therkildsen, og Katarina Tomasevski. Hertil kommer et antal gæsteforelæsere og vejledere ved specialeskrivning.

Censorer

Efter ønske fra Undervisningsministeriet blev med virkning fra 1998 oprettet et fælles censorkorps for landets to områdestudier: Asienstudiet ved Aarhus Universitet og Afrikastudiet ved Københavns Universitet. I foråret 2002 blev censorkorpset nybeskikket. Her blev der især lagt vægt på at sikre, at censorkorpset dækker alle de fag eller fagområder, der indgår i uddannelsen, samt de ansættelsesområder som uddannelsen især sigter mod.

Forskningsvirksomhed

Det tværfaglige Afrikastudium omfatter discipliner indenfor de teologiske, humanistiske og samfundsvidenskabelige områder. Lærerne rekrutteres hovedsagelig gennem de respektive institutter. Deres forskning udføres derfor i de pågældende institutters regi, men resultaterne fremlægges ofte i tilknytning til seminarer på CAS.

CAS forskningsmæssige profil udgøres af især fire komponenter

I perioden 1. maj til 1. september 2002 var Professor Andrew Kiondo, University of Dar es Salaam, Dept. of Political Science, med støtte fra Nord/Syd satsningsområdet gæsteforsker ved CAS. Kiondo arbejdede her på et komparativt studie af civilsamfundet i Tanzania og Danmark. Yderligere varetog han i samarbejde med Ole Therkildsen undervisning samt vejledning i emneseminaret "Decentralisation and Civil Society in Africa".

En del af det nordiske forskningsprojekt: "Sexuality, Gender and Society in Africa" som gennemføres af Nordiska Afrikainstitutet i Uppsala, foregår i tilknytning til CAS, hvor forskningsleder Signe Arnfred arbejder på den danske del af projektet.

Mag.art. Birthe Nautrup har fortsat arbejdet på sit ph.d.-projekt "Normadeliv under forandring". Projektet har været støttet af Rådet for U-landsforskning. Afhandlingen vil blive indleveret til bedømmelse primo 2003.

To-dages konference om emnet "Collective Memory and Present Day Politics in South Africa and the Nordic Countries", afholdt 22. - 23. august 2002 på Center for Afrikastudier. I konferencen deltog 35 forskere fra Sydafrika, de nordiske lande, Europa og USA. Konferencen blev arrangeret i et samarbejde mellem Center for Afrikastudier og Nordiska Afrikainstitutet (NAI), Uppsala, under ledelse af den danske forsker ved NAI, ph.d. Hans Erik Stolten.

Særlige Satsninger*Deltagelse i Nord/Syd satsningsområdet*

Nord/Syd satsningsområdet udgør ét af de tre satsningsområder, som Københavns Universitet med start i 1996 har iværksat over en syv-års periode. CAS' leder, professor Holger Bernt Hansen, er formand for den tværfakultære styringsgruppe. CAS har fået tillagt forskellige koordinerende funktioner, hvorfor der ved CAS er oprettet en stilling som Nord/Syd koordinator, som besættes af cand.scient. Maj-Britt Johannsen.

I årets løb har CAS haft stor nytte af såvel rejsepuljen for specialestuderende som af gæsteforskerordningen, der muliggjorde invitationen af professor Andrew Kiondo, University of Dar es Salaam, der var tilknyttet CAS i fire måneder, og professor Jeffrey Herbst, Princeton University, USA (i samarbejde med fokusområdet Religion og Politik).

Andre aktiviteter, eksempelvis fokusområdet omkring Religion og Politik, som lektor Niels Kastfelt, Institut for Kirkehistorie, er formand for, har bidraget til at styrke CAS' forskningsmæssige profil gennem afholdelse af særlige forskningsseminarer, heriblandt seminarerne "Studying the African State" og "Africa and the World since 11 September". Sidstnævnte blev afholdt med deltagelse af en række forskere.

Afholdelsen af arrangementerne WIDER forelæsningen og Africa Day er foregået i samarbejde med Nord/Syd Satsningsområdet, og generelt gælder det, at Nord/Syd Satsningsområdet har bidraget til at fremme såvel det tværfakultære som det tværfaglige samarbejde inden for Københavns Universitet.

Deltagelse i SLUSE samarbejdet

Medio 1998 startede på basis af en bevilling fra Miljøministeriets bistandsafdeling Danced et større, tværfagligt undervisningsprogram om miljø og naturressourceforvaltning i udviklingslande benævnt SLUSE (Sustainable Land Use). Programmet sigter mod at kvalificere kommende kandidater inden for området og gennemføres som et samarbejde mellem Roskilde Universitetscenter, Landbohøjskolen og Københavns Universitet, hvorfra medvirker Geografisk Institut, Institut for Antropologi og CAS.

Under programmet er ph.d. Quentin Gausset været ansat som forskningsadjunkt 1998 - 2002 til at varetage en løbende undervisning inden for miljøproblematikken i Afrika såvel på Institut for Antropologi som på CAS. Samtidig har Center for Afrikastudiers bibliotek fortsat den særlige indsats for at anskaffe de nyeste værker inden for miljø- og ressourceproblematikken i Afrika.

Faglige og administrative hverv

Professor Holger Bernt Hansen er formand for Nord/Syd satsningsområdets koordineringsgruppe; medlem af bestyrelsen for International African Institute (London); medlem af bestyrelsen for Institute of Commonwealth studies (University of London); og medlem af redaktionskomiteen for tidsskriftet "African Affairs".

Bedømmelsesudvalg

Holger Bernt Hansen har været formand for ph.d.-udvalg under Institut for Antropologi, KU, til bedømmelse af Peter Henriques afhandling om konflikter i Uganda, og opponert ved forsvaret d. 8 februar 2002.

Holger Bernt Hansen har været formand for bedømmelsesudvalget vedr. Finn Aaseby Rønnes disputats om protestantisk mission i Etiopien og officiel opponert ved forsvaret d. 1. november 2002.

Formidling**Foredrag**

Center for Afrikastudier havde d. 28. maj 2002 officielt besøg af Ugandas miljøminister og tidligere udenrigsminister, dr. Ruhakana Rugunda, der holdt en velbesøgt forelæsning over emnet "The Great Lakes - Ugandas Role in the Search for Peace".

Københavns Universitet var i 2002 for første gang vært for den årlige WIDER forelæsning, der hvert år holdes af en fremtrædende økonom, der har bidraget signifikant til det udviklingsøkonomiske område.

Professor Jeffrey G. Williamson fra Harvard University holdt d. 5. september årets forelæsning med titlen "Winners and Losers in Two Centuries of Globalisation" i Københavns Universitets festsal med ca. 300 deltagere. Arrangementet blev afholdt i samarbejde mellem WIDER (World Institute for Development Economics Research, United Nations University, Helsinki), Udenrigsministeriet, CAS, Økonomisk Institut og Nord/Syd Satsningsområdet.

Universitetet var også vært for en anden større begivenhed, da de herboende afrikanske ambassader i samarbejde med Københavns Universitet (CAS og Nord/Syd Satsningsområdet) d. 12. september afholdt en afrikansk kultur festival i Festsalen samt en paneldiskussion i Alexandersalen om den nye plan for Afrikas udvikling NEPAD (New Partnership for Africa's Development). I panelet deltog den sydafrikanske Ambassadør, Stephen P. Gawe, Dr. Adebayo O. Olukoshi, leder af den internationale forskningsinstitution CODESRIA (Council for the Development of Social Science Research in Africa), Dakar, Senegal, den danske EU kommissær for udvikling, Poul Nielson, og chefen for Danida, Carsten Staur.

Center for Afrikastudier arrangerede i samarbejde med den Afrikanske udviklingsbank og Udenrigsministeriet et informationsmøde om ansættelsesmuligheder i den Afrikanske Udviklingsbank. Mødet blev holdt d. 6. november 2002 med 125 deltagere.

Afrika-seminarer

I såvel forårs- som efterårsemesteren har der mindst hveranden uge været arrangeret Afrika-seminarer over aktuelle emner med udefrakommende, hovedsageligt internationale gæsteforelæsere. Det har været meget tilfredsstillende at konstatere, at i takt med udbygningen af CAS' internationale kontakter udtrykker forskere i stigende grad selv interesse for under gennemrejse at give en forelæsning på CAS.

Tilslutningen til forelæsningserne har været meget tilfredsstillende med deltagere såvel fra Københavns Universitet som udefra. Det er karakteristisk, at de internationale gæster kommer til at udgøre en del af det faglige miljø såvel for forskere som for studerende, der benytter dem både som ressourcepersoner og som kontaktpersoner ved planlægning af studieophold i udlandet.

26 Afrika-seminarer

Professor Paul Richards, Dept. of Technology and Agricultural Development, University of Wageningen, Holland: "Africa and the War Against Terrorism".

Professor, Karen Tranberg Hansen, Dept. of Development Studies, Northwestern University: "The Battle about Second Hand Clothing in Zambia".

Professor Jane Parpart, Dept. of Developm. Studies, University of Dalhousie: "African Development Debates and the Prospects at the Beginning of the 21st Century".

Professor Alan Fowler, Oxford Brooks University: "Understanding Civil Society as a Complex, Adaptive System".

Professor Fustin Rutembesa, National University of Rwanda, Dr. Eugene Ntaganda, National University of Rwanda, & Professor Eric Markusen, the Danish Center for Holocaust- and Genocide Studies "Reviewing post-Genocide and Post-Civil War Rwanda".

Ass. Professor Amin Kamete, Dept. of Rural and Urban

Planning, University of Zimbabwe, Harare. "Governing the Poor in Harare: Reflections on Urban Poverty".

Professor Jeffrey Herbst, Department of Politics, Princeton University: "The Future of the African State System".

Researcher Madeleine Fullard, Editor of the Report of the Truth and Reconciliation Commission. "Confessions of Violence: Assessing the Amnesty Process of the South Africa – Truth and Reconciliation Commission".

Professor Kenneth King, Centre of African Studies, University of Edinburgh: "Knowledge for Development? Aid to Education in Africa in 21st Century".

Dr. Sharif Harir, p.t. Centre of Development Studies, University of Bergen: "September 11th and the Sudan Window of Opportunity for Peace?".

Professor Jim Pletcher, Department of Political Science, Denison University, Granville, Ohio: "Agricultural Markets and Liberalisation in Zambia".

Professor Peter Schraeder, Dept. of Political Science, Loyola University, Chicago: "US Policy Towards Africa under the Bush Administration".

Professor William Reno, Dept. of Political Science, Northwestern University: "The Politics of Insurgency in Collapsing States: Vigilantes in Nigeria".

Professor Lamin Sanneh, Dept. of Religious Studies, Yale University "Does Religion Need a Political Alibi? – The Shari'ah Debate in North Nigeria and the West".

Dr. Wim Klassen, Free University of Amsterdam and Quest-Consult "Linkages between Relief, Rehabilitation and Development: Concepts and Realities".

Professor René Lemarchand, Dept. of Political Science, University of Florida: "Revolution, War and Ethnicity: Another Look at the Crisis in the Great Lakes Region of Central Africa".

Prof. Gerrie ter Haar, Institute of Social Studies, The Hague: "Religion and Human Rights in Africa".

Prof. Mohamed Salih, Institute of Social Studies, The Hague: "African Democracies and African Politics".

Prof. René Lemarchand, Dept. of Political Science, University of Florida: "State Failure in the Great Lakes".

Ms. Fatima Ibrahim, UNDP Human Rights Expert in Somalia: "Somalia as a Failed State – Who is Left to Revitalise Somalia?".

Professor Karin Barber, Centre for West African Studies, University of Birmingham: "Popular Theatre and Everyday Life in Western Nigeria".

Adetoun Ilumoka, Executive Director at Empowerment and Action Research Centre, Lagos: "Reclaiming the Past to Build the Future: Making Rights Meaningful in Africa".

Professor Michael Mortimore, Senior Researcher, Dept. of Geography, Univ. of Cambridge: "People and Environmental Degradation in Rural Africa: One Problem or Two Discourses?".

Dr. Tim Kelsall, Dept. of Politics, University of Newcastle: "Rituals of Verification: Crime, Corruption and Accountability in Northern Tanzania".

Dr. Stefano Ponte, Senior Researcher, Centre for Development Research: "Changing Rural Livelihoods in Africa".

Rådgiver Jørn Olesen, TSA, Danida & Projektkordinator Johannes Sannesmoen. Strømmestiftelsen, Oslo: "Kan mikrokreditter løse Afrikas fattigdomsproblemer?".

Dr. Abubakar Momoh, Dept. of Political Science, Lagos State University, Nigeria: "Civil Society and Militarism in Nigeria: The Continuing Encounters".

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

CAS har til sine aktiviteter stor nytte af en række bilaterale kontakter med afrikanske universiteter og med Afrika-centre i Europa og USA. Især skal nævnes samarbejdet inden for AEGIS (Africa-Europe Group of International Studies), der er netværk af universitetscentre for Afrikastudier inden for EU med det særlige formål, at fremme relationerne mellem afrikanske og europæiske universiteter. Der er herigennem gode muligheder for udveksling af gæsteforelæsnere.

På nordisk plan er der etableret et tæt samarbejde med Nordiska Afrikainstitutet (NAI) i Uppsala ikke mindst med hensyn til udveksling af gæsteforelæsere. I dette samarbejde har CAS haft stor nytte af den danske forsker ved NAI indtil 1. september 2002, ph.d. Hans Erik Stolten (der tidligere var ansat ved CAS). Endvidere er der gode kontakter med det nystartede Center for Afrikastudier ved Göteborgs Universitet.

Inden for Sokrates-programmet har CAS etableret et samarbejde med Centre of African Studies ved Edinburgh University. Der er indgået aftale om samarbejde med Institut für Afrikanistik ved Universität Leipzig. Begge aftaler omfatter såvel lærer- som studenterudveksling.

Med henblik på at styrke de studerendes mulighed for studieophold, feltarbejde eller praktik i forbindelse med udarbejdelse af deres speciale har CAS opbygget en række kontakter med afrikanske universiteter, med danske bistandsprojekter og med afrikanske NGO'er og danske NGO'er, der arbejder i Afrika. Især skal nævnes samarbejdet med Makerere Institute of Social Research, Uganda, der udspringer af et Danida finansieret forskningsbistandsprojekt, og med Dept. of Political Science ved University of Dar es Salaam. Sidstnævnte samarbejde foregår indenfor rammen af Danida finansierede projekt REDET (Research and Education for Democracy in Tanzania).

Bibliotek

CAS' bibliotek er under fortsat udbygning og omfatter efterhånden ca. 12.000 værker og ca. 60 tidsskrifter. Hovedvægten ligger fortsat på anskaffelse af de nyeste værker inden for især samfundsvidenskaberne og humaniora. Deltagelse i den amerikanske African Studies Associations årlige konference muliggør, at biblioteket meget tidligt kan er-

hverve de senest udgivne bøger og således afspejle den aktuelle faglige udvikling.

I 2002 omfattede udlånet knap 3000 bind, hvilket afspejler en fortsat stigende brug af biblioteket. Ud over CAS' egne studerende har især studerende fra Københavns Universitet været flittige brugere, hvilket peger på den servicefunktion, som CAS varetager over for det øvrige universitet. Herudover kan registreres et stigende antal fjernlån såvel til Danmark som det øvrige Skandinavien.

Holger Bernt Hansen, centerleder

Stab

VIP Internt finansieret

Kiondo, Andrew; gæsteprofessor.

Fondsbevillinger

Rådet for Ulandsforskning

– Nomadeliv under forandring (Birthe Lindeskov Nautrup) kr. 25.600.

Publikationer

Christensen, Dirk Lund; Food and Macronutrient Intake of Male adolescent Kalenjin Runners in Kenya in *British Journal of Nutrition*, nr. 88, 2002.

Gaiya, A. B. M.: "The Pentecostal Revolution in Nigeria". August 2002.

Hansen, H.B., Johannsen, M. The challenge of the new Partnership for Africa's Development. North/South Priority research Area, University of Copenhagen, 2002.

Holmquist, F.: "Business and Politics in Kenya in the 1990s". July 2002.

Mukandala, Rwekaza S.: "The State of African Democracy: Status, Prospects, Challenges". December 2002.

Olukoshi, Adebayo O.: "Governing the African Development Process: The Challenge of the New Partnership for Africa's Development (NEPAD)". September 2002.

Villa-Vicencio, C.: "Living in the Wake of the Truth and Reconciliation Commission: A Retroactive Reflection". February 2002.

Uddannelsesudvalget for Afrikastudier

Medlemmer

Holger Bernt Hansen, Jens Anders Kovsted, Kim Karina Kristensen & Mads Christoffersen-

Ved årets begyndelse afløste Kim Karina Kristensen og Mads Christoffersen henholdsvis Britt Sulsbrück og Anne Frøkjær, som repræsentanter for de studerende. Jens Anders Kovsted fra Økonomisk Institut afløste i august 2002 Rasmus Heltberg, Økonomisk Institut.

Beretning

En af hovedopgaverne for uddannelsesudvalget er at forestå optagelse af nye studerende til Afrika-områdestudiet. Der var en stigning i antallet af ansøgninger i forhold til sidste år. Stigningen gælder for både kandidatstuderende og studerende under åben uddannelse. Interessen blandt ansøgere fra det øvrige Skandinavien (især Norge) er forsat i 2002. Antallet af meritstuderende har været på niveau med sidste år.

Statistik

STÅ-produktionen i 2001 har ligget på samme niveau som i 2000. Det samme gælder antallet af studerende under åben uddannelse.

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

	Aktivitetsområder
Indskrivningsfag	Afrikastudier
Afrikastudier	23,13
Teologi	2,00
Samfundsvidenskab	4,58
Humaniora	12,63
Sundhedsvidenskab	1,00
Naturvidenskab	1,83
Meritstuderende	2,83
Gæstestuderende	2,33
I alt	50,33
Åben uddannelse	11,04
Total	61,38

Evaluering af undervisningen

Evalueringen af undervisnings- og eksamensforløbet på Afrika-områdestudiet viste igen i år generelt en stor tilfredshed med undervisernes kompetence, undervisningsforløbet og valget af litteratur. I få tilfælde blev der fremført ønsker om ændringer i pensum eller undervisningsform, hvilket efterfølgende blev drøftet med de involverede lærere.

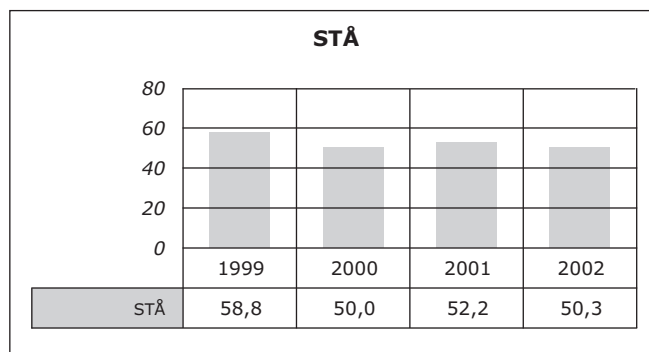
Der blev generelt udtrykt stor tilfredshed blandt studerende med de eksterne eksperter (heraf flere fra Udenrigsministeriet) der underviser indenfor deres forskningsfelt og/eller arbejdsområde, ikke mindst fordi dette er med til at øge erhvervsrelevansen af studiet. Samtidig er CAS forsat med indslaget af udenlandske undervisere.

Der er i årets løb gjort en særlig indsats for øge antallet af studerende der går til eksamen. Konkret har dette også betydet, at flere studerende har gennemført det 2-årige Afrika-områdestudie.

Revidering af studieordningen

Der er i årets løb kun fortaget sket små justeringer i studieordningen, hovedsageligt omfattende de skriftlige opgavers format og afleveringsfrister. Desuden fortages vægtningen af fagene nu i ECTS i stedet for årsværksbrøken, som tidligere har været benyttet.

STÅ 1999-2002

Holger Bernt Hansen, formand for uddannelsesudvalget

Søren Kierkegaard Forskningscenteret

Ledelse pr. 1.2.2002

Direktør for SKC er dr. h.c. Niels Jørgen Cappelørn.

Instituttets eksterne bestyrelse bestod indtil 1. juli af professor, dr.phil. Peder Olesen Larsen, formand, direktør, cand.polit. Hans Ejvind Hansen, næstformand direktør, cand.mag. Erland Kolding Nielsen, Det Kongelige Bibliotek, direktør, cand.mag. Iver Kjær, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab professor, dr.theol. Jens Glebe-Møller, Københavns Universitet.

Efter 1. juli blev følgende udnævnt til at sidde i bestyrelsen: Seniorforsker, mag.art. Ida Nicolaisen, formand (udpeget af Danmarks Grundforskningsfond) direktør, cand.polit. Hans Skov Christensen, næstformand (udpeget af Danmarks Grundforskningsfond) direktør, cand.mag. Erland Kolding Nielsen, Det Kongelige Bibliotek, direktør, professor, cand.mag. Jørn Lund, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, professor, dr.theol. Jens Glebe-Møller, Københavns Universitet

Organisation

Søren Kierkegaard Forskningscenteret bliver fortsat finansieret af Danmarks Grundforskningsfond i sin anden bevillingsperiode fra fonden, men har formel status som en erhvervsdrivende fond i nært samarbejde med Københavns Universitet. Samarbejdet er udmøntet gennem en samarbejdsaftale med Institut for Systematisk Teologi under Det Teologiske Fakultet, bl.a. om anvendelse og udbygning af Søren Kierkegaardbiblioteket, om ph.d.-undervisning og vejledning og om ansættelse af en fælles finansieret lektor, som også er leder af Kierkegaard Biblioteket.

Adresse

Store Kannikestræde 15
1169 København K
Telefon 33 76 69 00
Fax 33 76 69 10
sec@sk.ku.dk
www.sk.ku.dk

Direktørens årsberetning

Søren Kierkegaard Forskningscenteret kan se tilbage på 2002 som endnu et meget aktivt og produktivt år. Aktiviteterne er foregået inden for de to hovedområder, som det er centerets opgave at varetage: 'Fremme af Kierkegaardforskningen nationalt og internationalt' og 'Udgivelsen af "Søren Kierkegaards Skrifter" (SKS)'.

Forskningsvirksomhed

Forskningen er fortsat efter de retningslinjer, som forskningsplanen og udgivelsesprogrammet indeholder, og på de to hovedområder.

Kierkegaardforskningen

Forskningslektor Jon Stewart, ph.d., har arbejdet med dansk hegelianisme. Han blev færdig med sit forsknings-

projekt med titlen "Kierkegaards Relations to Hegel Reconsidered". Manuskriptet er antaget til forsvar for den teologiske doktorgrad og vil udkomme på Cambridge University Press. Han har desuden afsluttet arbejdet med udgivelse af "Kierkegaard and his Contemporaries", en tværvidenskabelig antologi med artikler fra sekundærlitteraturen, som vil udkomme som bind 10 i "Kierkegaard Studies Monograph Series" (Walter de Gruyter Verlag).

Jon Stewarts nuværende forskningsprojekt omfatter "Hegel, Kierkegaard and Mediation", et studie i Kierkegaards kritik og hans brug af Hegels mediationsbegreb set i sammenhæng med den samtidige danske og tyske anvendelse af dette begreb. Desuden arbejder han på en monografi om Kirkegaards journaler og papirer fra første halvdel af forfatterskabet, på grundlag af "Søren Kierkegaards Skrifter" bind 17-19. Endelig har han påbegyndt indsamlingen af materiale og er i færd med det forberedende arbejde til et omfattende studie med titlen "A History of Hegelianism in Golden Age Denmark".

Forskningslektor, lic.theol. Joakim Garff har arbejdet med forskningsprojektet "Nisus formativus. En hermeneutisk og systematisk-teologisk studie i Søren Kierkegaards kritik af dannelsesbegrebet med særligt henblik på hans forudsætninger i tysk og dansk åndshistorie, repræsenteret ved bl.a. J.L. Heiberg, H.L. Martensen og J.P. Mynster". Det er hensigten at vise, hvordan Kierkegaard indtager en central placering i kritikken af sin egen epokes dannelsesparadigme, som han ikke mindst i den anden fase af sin virksomhed (1846-1855) får læderet så kraftigt, at dannelsesstanken aldrig er kommet til kræfter igen. I sit arbejde, der er diakront disponeret og følgelig bevæger sig langs en kronologisk akse, følger Garff værk for værk de motiver – biografiske, socialhistoriske, teologiske – som Kierkegaard måtte have til at bringe sig på afstand af det dannelsesparadigme, som han selv er en arketypisk eksponent for. En fremtrædende rolle spiller her hans ambivalente forhold til den magtfulde og skoledannende J.L. Heiberg. Negative inspiratorer var også teologerne H.L. Martensen og J.P. Mynster, der hver især og sammen ydede nogle af de betydeligste bidrag til etableringen af dansk dannelseskultur i dens daværende skikkelse. Den livsfilosofi og kristelige humanisme, man finder hos Heiberg, Martensen og Mynster, danner baggrund for Garffs analyser af Kierkegaards teologiske radikalitet, der igen danner udgangspunkt for hans refleksioner over hans status i en senmoderne epoke, hvor man hverken har sans for Kierkegaards radikalitet eller begræder tabet af den dannelseskultur, som han i selv samme radikalitets navn bidrog til at afvikle. I afhandlingens yderste horisont spørger det spørgsmål, om Kierkegaard ender som en anti-humanismens teolog.

Lektor Pia Søltøft, ph.d., har arbejdet med forholdet mellem retorik, etik og homiletik. En historisk-systematisk analyse af homiletikkens etiske implikationer belyst ud fra Søren Kierkegaards overvejelser over det opbyggelige som meddelelsesstrategi med inddragelse af samtidens homiletiske teorier. Projektet ønsker at diskutere en praktisk-teologisk problemstilling med religionsfilosofiske/etiske og retoriske redskaber.

Den editionsfilologiske forskning

"Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift" blev udgivet som bind 7 og kommentarbind K7 i SKS i juni 2002.

Tekstetablering og kommentering af journalerne NB-NB5 og journalerne NB6-NB10 blev påbegyndt med hen-

blik på udgivelse som henholdsvis bind 20 og kommentarbind K20 i SKS i marts 2003 og bind 21 og kommentarbind K21 i SKS i september 2003.

Etablering af tekster til den elektroniske version blev videreført med henblik på udgivelse i november 2003.

Tekstetablering af forarbejder blev fortsat som selvstændige forskningsprojekter til "Sendebrev til Hr. Professor Heiberg", "Om min Forfatter-Virksomhed", "Synspunkt for min Forfatter-Virksomhed" og "Johannes Climacus" af editionsfilologisk medarbejder, cand.phil. Kim Ravn og til "Bogen om Adler" af ledende editionsfilolog, cand.phil. Jette Knudsen.

Tekstetablering og kommentering af "P.C. Kierkegaards Dagbøger" blev fortsat som selvstændigt forskningsprojekt af de editionsfilologiske medarbejdere, cand.phil. Niels W. Bruun og cand.mag. Finn Gredal Jensen.

Ph.d.-projekter

Cand.mag. Tonny Aagaard Olesen er fra 1. januar 1999 ph.d.-studerende i samarbejde med Institut for Nordisk Filologi med projektet "Kommenteringspraksis og kommenteringsteori". Der er blevet arbejdet på et dobbeltrettet ph.d.-projekt om kommentargenren. Projektets praktiske del består i at udarbejde en fuldstændig kommentar til Søren Kierkegaards "Afluttende uvidenskabelig Efter-skrift" (1846). Gennem en ny og selvstændig lemmatisering, der indoptager den foreliggende kommenteringstradition, har opgaven været at bringe kommentaren op på det niveau, som gælder for "Søren Kierkegaards Skrifter". Projektets teoretiske del består af en afhandling, hvori der redegøres for kommentargenrens specifikke karakteristika, kommenteringens historie, den filologiske litteraturforskning, kommentarteoriens etablering, kommentarens typologi og de dertil relaterede hermeneutiske spørgsmål. Fuldt finansieret af SKC.

Mag.art. Kirsten Klercke var fra 1. september 1999 – 31. August 2000 ph.d.-studerende i samarbejde med Freja-projektet, Kvinder på Tværs, på Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik, med projektet "Dialektikken mellem selvet og den anden hos Hegel, Kierkegaard og nyere psykoanalytisk teori." Samfinansieret med Freja-projektet.

Brian Söderquist, MA, er fra 1. november 1999 ph.d.-studerende med projektet "The Aesthetic and the Eternal in Kierkegaard's Early Works". Delvist finansieret af SKC frem til februar 2001, derefter af egne midler.

Cand.mag. Ulrich Knappe var fra 1. august 2000 ph.d.-studerende, King's College, Cambridge University, Department of Philosophy, UK, med projektet "Kant, Kierkegaard and the Problem of Unity of the self". The conception of the unity of the self is crucial to the thinking of Immanuel Kant as well as to that of Søren Kierkegaard. The concern of the thesis is not only to discern structural similarities in the theory of Kant and Kierkegaard, but also to identify important structural differences. Fuldt finansieret af SKC til maj 2001, derefter af egne midler. Ulrich Knappe forsvarede sin afhandling i oktober 2002 og modtog sin ph.d.-grad.

Cand.theol. Michael Hjersing Olesen er fra marts 2002 ph.d.-studerende med projektet "Negativitet og Nyskabelse: Forholdet mellem skabelsesteologi og kristologi i Søren Kierkegaards opbyggelige forfatterskab". Samfinansieret med Institut for Systematisk Teologi.

Følgende har været tilknyttet centeret som ph.d.-studerende på egne eller eksterne midler: Mathias Wilke, ph.d.-

studerende, Universität Göttingen, Fachbereich Theologie, Tyskland, med projektet "Das Verhältnis von Ästhetik und Ethik im christlichen Selbstverständnis bei Søren Kierkegaard und Emanuel Hirsch". Tilknyttet SKC maj 2001 – oktober 2002. Finansieret af Evangelische Studienwerk Villigst e.V.

Desislava Stoyanova, ph.d.-studerende fra Southwestern University, Neofit Rilski, Institut for filosofi, Blagoevgrad, Bulgarien, med projektet "The Problem of Selfhood in the Perspective of Temporality". Tilknyttet SKC september 2001 – februar 2002. Finansieret af Cirius-kulturaftalestipendium.

Ingrid Basso, ph.d.-studerende, Università Catholica del Sacro Cuore, Milano, Institut for Filosofi, Italien, med projektet "Kierkegaard's Use of Schelling's Thoughts, with special Reference to his Notes from Schelling's Lectures 1841-42". Tilknyttet SKC oktober 2001 – januar 2002. Finansieret af Cirius-kulturaftalestipendium.

Paul Munch, ph.d.-studerende, University of Pittsburgh, Department of Philosophy, USA, med projektet "Kierkegaard's Interpretation of Socrates". Tilknyttet SKC september 2001 – juli 2002. Finansieret af Den dansk-amerikanske Fulbright Kommission.

Joel Rasmussen, ph.d.-studerende, Harvard University, Department of Religious Studies, USA, med projektet "Incognition: Søren Kierkegaard's Christological Poetics." Tilknyttet SKC september 2001 – juli 2002. Finansieret af Den dansk-amerikanske Fulbright Kommission.

Joe Westfall, ph.d.-studerende, Boston College, Department of Philosophy, USA, med projektet "Writing as the Paradox: The Passion of Søren Kierkegaard" Tilknyttet SKC september 2001 – marts 2002. Finansieret af Boston College.

Markus Kleinert, ph.d.-studerende, Ludwig-Maximilian Universität, Institut für deutsche Philologie, München, Tyskland, med projektet "Skeptische Leidenschaften: Ironie und Humor bei Kierkegaard". Tilknyttet SKC december 2001 – november 2002. Finansieret af delstaten Bayern og DAAD.

Mikolai Domaratski, ph.d.-studerende, Det Filosofiske Institut, Poznan, Polen, med projektet "On Kierkegaard's Subjectivity of Truth". Tilknyttet SKC februar – juni 2002. Finansieret af egne midler.

Laura Llevadot Pascual, ph.d.-studerende, Universitat de Barcelona, Departament d'Historia de la Filosofia, Estètica de la Cultura Universitat de Barcelona, Spanien, med projektet "Writing and Repetition. A Reading of Kierkegaard". Tilknyttet SKC august 2002 (tidligere september – december 2000). Finansieret af egne midler.

Andrea Scaramuccia, ph.d.-studerende, Università di Pisa, Dipartimento di Filosofia, Italien, med projektet "Kierkegaards avisartikler frem til 1946". Tilknyttet SKC juli – oktober 2002.

Finansieret af Cirius-kulturaftalestipendium

Preben Jordal, ph.d.-studerende, Universitetet i Bergen, Institutt for lingvistik og litteraturvitenskap, Norge, med projektet "'Bagved Øjet ligger Sjælen som et Mørke.' Søren Kierkegaards språktænkning som apofatisk poetologi". Tilknyttet SKC september 2002 – juni 2003. Finansieret af forskningsstipendium, Universitetet i Bergen.

Richard Furtak, ph.d.-studerende, University of Chicago, Department of Philosophy, USA, med projektet "Truth, Love, and Falsity: A Kierkegaardian Critiques of

Normative Stoicism". Tilknyttet SKC august – december 2002. Finansieret af American- Scandinavian Foundation.

Maria Dolores Perarnau Vidal, ph.d.-studerende, Universitat Autònoma de Barcelona, Spanien, Departament de Filosofia, med projektet "The Pathos of Limit". Tilknyttet SKC september 2002 – juni 2003. Finansieret af Cirius-kulturaftalestipendium.

Janne Kylliäinen, ph.d.-studerende, Helsinki Universitet, Institut for Filosofi, Finland, med projektet "Social Aspects of Kierkegaard's Thoughts". Tilknyttet SKC fra september – november 2002. Finansieret af Cirius-kulturaftalestipendium.

Oscar Parceró Oubiña, ph.d.-studerende, Universidad de Santiago de Compostela, Departamento de Filosofía e Antropoloxía Social, Spanien, med projektet: "On the Concept of the Comic with constant Reference to Søren Kierkegaard". Tilknyttet SKC oktober 2002 – juni 2003. Finansieret af Xunta de Galicia, Consellería de Investigación e Desenvolvemento.

Cand.mag. Gitte Butin, ph.d.-studerende, University of Virginia, Department of Religious Studies, USA, med projektet "Selvet hos Kierkegaard og Kafka". Niels Jørgen Cappelørn og Joakim Garff er hendes vejledere i Danmark. Finansieret af Forskerakademiet.

Faglige og administrative hverv

Flere medarbejdere deltager med faglig ekspertise i forskellige sammenhænge. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Jon Stewart, Pia Søltoft, Jette Knudsen og Mette Skakkebæk udgør SKCs ledelsesgruppe. Karsten Kynde er tillidsmand for de AC organiserede medarbejdere i SKC.

Bedømmelsesudvalg

Pia Søltoft er formand for, Peter Tudvad sekretær (indtil september) og Tonny Aagaard Olesen og Kirsten Klercke er bestyrelsesmedlemmer i Søren Kierkegaard Selskabet.

Udvalg og fonde

Niels Jørgen Cappelørn er medlem af udvalget til bedømmelse af et Kierkegaard ph.d.-stipendium samfinansieret mellem Det Teologiske Fakultet og SKC, derudover medlem af et udvalg på Forsvarsakademiet til udarbejdelse af etiske og pædagogiske principper i Forsvaret.

Peter Tudvad er medlem af bestyrelsen for Foreningen Guldalderinstituttet.

Tillidshverv

Niels Jørgen Cappelørn er medlem af Advisory Board ved Hong-Kierkegaard Library, St. Olaf's College, Northfield, Minnesota, USA, samt medlem af planlægningskomiteén for "Schleiermacher-Kierkegaard Kongress" København, 9.-13. oktober 2003.

Formidling

Udgivervirksomhed

Søren Kierkegaard Forskningscenteret udgiver på Gads Forlag "Søren Kierkegaards Skrifter", 1-28 (i 55 bind). Redaktion: Niels Jørgen Cappelørn, Jette Knudsen, Joakim Garff, Johnny Kondrup og Alastair McKinnon.

I juni udkom bind 7 "Afsluttende uvidenskabelig Efter-skrift" og kommentarbind K7 med ca. 3000 kommentarer.

SKC udgiver "Kierkegaard Studies. Monograph Series", redigeret af Niels Jørgen Cappelørn og Hermann Deuser, Verlag Walter de Gruyter, Berlin/New York.

SKC udgiver "Kierkegaard Studies. Yearbook", redigeret af Niels Jørgen Cappelørn, Hermann Deuser og Jon Stewart sammen med Christian Fink Tolstrup, Verlag Walter de Gruyter, Berlin/New York. "Yearbook 2002" indeholder bl.a. de bedste manuskripter fra forskerseminaret, august 2001.

Redaktionelle hverv

Niels Jørgen Cappelørn er sammen med Hermann Deuser redaktør af "Kierkegaard Studies. Monograph Series" og "Kierkegaard Studies. Yearbook."

Pia Søltoft, Tonny Aagaard Olesen, Brian Söderquist og Darío González er medlemmer af redaktionen for tidsskriftet "Kierkegaardiana."

Joakim Garff var sammen med Henrik Wigh Poulsen og Hans Grishauge redaktør af "Grundtvig og Kierkegaard – en samtale på høje tid". Forlaget Vartov.

Bronislaw Swiderski er ansvarlig og redaktør for det dansk-polske projekt "Søren Kierkegaards Skrifter" på polsk, oversættelse af 15 bind af "SKS" til polsk, udgives i Warszawa.

Kongresser og symposier

Centeret har i 2002 arrangeret videnskabelige oversættelsesseminarer, og der er overvældende interesse for at oversætte Kierkegaard til andre sprog. SKC støtter disse bestræbelser mest muligt bl.a. ved årligt at afholde et oversættelsesseminar, som i 2002 fandt sted den 22.-24. februar med 37 deltagere fra 12 lande. Seminaret med temaet "Kierkegaard and the Danish Language in the Golden Age" omfattede dels et foredrag med overordnet oversættelsesteoretisk emne, dels gruppe- og plenums diskussioner af oversættelse af bestemte Kierkegaard tekster, som også drøftes i de enkelte sproggrupper. Seminaret var arrangeret af Ettore Rocca og Niels Jørgen Cappelørn.

Forskerseminaret. SKC afholder årligt et forskerseminar med inviterede deltagere og oplægsholdere. Seminarerne afspejler SKCs tværfaglige tilgang til Kierkegaards tænkning. Seminaret afholdtes den 15.-17. august med temaet "Kierkegaards Journals and Notebooks, 1833-1846". Mødet var arrangeret af Niels Jørgen Cappelørn og Jon Stewart. Seminaret havde 67 inviterede deltagere fra 14 lande.

Seminarer for ph.d.- og specialestuderende. SKC har afholdt 15 ph.d. seminarer i hvert af de to semestre. Seminarerne har også været annonceret på de teologiske og humanistiske institutter. Seminarerne er arrangeret af Joakim Garff sammen med SKCs ledende forskergruppe og foregår på engelsk, tysk og dansk.

Niels Jørgen Cappelørn og professor, dr.theol. Theodor Jørgensen, Det Teologiske Fakultet, forestår planlægningskomiteén for "Schleiermacher Kierkegaard Congress", København 9.-13. oktober, 2003.

Desuden har der i efterårssemestret været afholdt en seminarrække på engelsk over temaet "Hegel, Martensen and Kierkegaard on Philosophical Skepticism", ledet af Jon Stewart og Marcus Kleinert. Seminaret har været annonceret på De Teologiske- og De Humanistiske Institutter.

Pia Søltoft er som formand for Kierkegaard Selskabet medlem af planlægningskomiteén for "Schleiermacher-Kierkegaard Kongress" København, 9.-13. oktober, 2003

Kirsten Klercke var medarrangør af Freja-seminaret "Facing Atrocities: Between Ethics and Politics", februar.

Forelæsninger

Inviterede papers ved videnskabelige møder og forelæsninger ved andre universiteter. Følgende medarbejdere har været inviteret til at give papers og forelæsninger.

Niels Jørgen Cappelørn: "At trænge til Gud er Menneskets Fuldkommenhed. Om arvesynd og gudbilledlighed hos Grundtvig og Kierkegaard", Grundtvig Kierkegaard Uge, Vartov, København, den 6.-12. maj.

Joakim Garff: "Hvad har dog ikke denne Pen formaaet ..." Om det æstetiske hos Kierkegaard," Grundtvig Kierkegaard Uge, Vartov, København, den 6.-12. maj.

Karsten Kynde: "Synoptiske udgaver på elektronisk form". NNEs konference på Hanaholmen, Helsingfors, Finland, 4.-6. oktober. "Elektronisk tekststudgivelse". NNE-forskerkurset "Tekstvalg og Tekstetablering", Lysebu, Oslo, Norge, den 20.-25. august.

Pia Søltoft: "For Gud er Alt muligt". Grundtvig Kierkegaard Uge, Vartov, den 6.-12. maj, "Kærlighed og/eller etik hos Lévinas og Kierkegaard". Det Norske Kierkegaard Selskabet, Oslo, den 14. maj.

Ettore Rocca: "Become What You Are; Become What You Are Not". Philosophy and Religion. 14th Internordic Philosophical Symposium, Södertörn University College, Stockholm, den 6.-8. juni. "Estetica e architettura oggi" [Æstetik og arkitektur idag], den 2. oktober, 2002. 1° laboratorio internazionale d'architettura. Il progetto dell'esistente e il restauro del paesaggio della Calabria, 22. september – 6. oktober.

Peter Tudvad: "Medicin mod en Frihedsruus". Grundtvig Kierkegaard Uge, Vartov, den 6.-2. juni.

Tonny Aagaard Olesen: "Hvad Kierkegaard fik ud af Schelling". Søren Kierkegaard Selskabet, den 25. april. "SKs ungdomsstudier med særskilt henblik på Faustlekturer". Kierkegaard-kursus, 'Indføring i Søren Kierkegaards Journaler', Institut for Systematisk Teologi, den 18. november.

Bronislaw Swiderski: "Fortælleren i "Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift". Warszawas Universitet, Fakultet for Filosofi og Sociologi, den 12. december.

Foredrag

Niels Jørgen Cappelørn har holdt ca. 10 foredrag i Danmark, deltaget i en række radio-, tv- og avisinterviews om Kierkegaard og Kierkegaardforskning, samt etiske og religiøse spørgsmål.

Joakim Garff har holdt 30 foredrag i Danmark og i udlandet.

Pia Søltoft har holdt 13 foredrag i Danmark.

Peter Tudvad har som sekretær i Søren Kierkegaard Selskabet arrangeret 6 foredrag, holdt 3 foredrag i Danmark og skrevet bl.a. 1 aviskronik.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

SKC har et vidt forgrenet nationalt og internationalt samarbejde om forskning, udgivelse og oversættelser med universitetsinstitutter, videnskabelige biblioteker og med enkelte forskere ved sådanne institutioner. Ofte er der sammenfald mellem nationalt og internationalt samarbejde.

Ud over samarbejde med udenlandske universitetsinstitutter i forbindelse med de ph.d.-studerende og med de gæsteforskere, der besøger SKC, er der løbende samarbejde med mange forskere på danske og udenlandske forskningsinstitutter i forbindelse med udarbejdelsen af kom-

mentarer til "Søren Kierkegaards Skrifter". Det vil føre for vidt at nævne alle ved navn. I det følgende omtales derfor de væsentligste samarbejdsflader.

Det Teologiske Fakultet, Københavns Universitet. Bl.a. som følge af samarbejdsaftalen har SKC et nært samarbejde med fortrinsvist Institut for Systematisk Teologi. Der holdes to møder årligt med institutlederen og professoren i faget navnlig om punkterne i samarbejdsaftalen: den samfinansierede adjunkt, Kierkegaard Biblioteket, forskeruddannelsen, gæsteforskere, gæsteforelæsninger etc. Samarbejde om Schleiermacher-Kierkegaard konferencen 2003, se nedenfor.

Samarbejdet med Det Kgl. Bibliotek om lån af Kierkegaard manuskripter. Samarbejde om ny Kierkegaard Bibliografi med Det Kgl. Bibliotek og Hong Kierkegaard Library.

Grundtvig Akademiet og Kirkeligt Samfund, Vartov. I år er det etableret et tæt samarbejde med de to organisationer i forbindelse med arrangementet bag seminaret "Kierkegaard og Grundtvig – en samtale på høje tid", der afholdtes 6.-12. maj. I samarbejdet indgik Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff og Mette Skakkebæk sammen med Leder af Grundtvig Akademiet, Henrik Wigh Poulsen, ph.d., og sekretariatschef Hans Grishauge, Vartov. Seminaret indholdt dels mere videnskabelige foredrag, dels mere ikke-videnskabelige foredrag på folkeuniversitetsniveau. Seminaret var historisk derved, at der ikke tidligere har været konstruktiv dialog mellem henholdsvis Grundtvigs og Kierkegaards åndelige arvtagere. Seminaret tiltrak 200 mennesker i en uge, og en del af oplæggene udgivet på Forlaget Vartov. Seminaret vil blive fulgt op i 2003 med yderligere to seminarer.

Internationalt samarbejde

Med udgangspunkt i symposiet om Schelling og Kierkegaard, 2001, er der etableret et projekt om udgivelsen af en bog om Schelling og Kierkegaard. I samarbejdet indgår fra SKC Jon Stewart, med professor, dr. Jochem Hennigfeldt, Universität Koblenz Landau, Tyskland, professor, dr. Axel Hutter, Hegel Archiv, Institut für Philosophie, Ruhr-Universität Bochum, dr. Lore Hühn, Freie Universität-Berlin, assistent professor Michelle Kosch, ph.d., Department of Philosophy, University of Michigan- Ann Arbor, lektor, cand.theol. Anders Moe Rasmussen og lektor, ph.d. Steen Brock, Aarhus Universitet, samt Tonny Aagaard Olesen, SKC.

Ibsen Centeret, Oslo Universitet. Der er et mangeårigt nært samarbejde med gensidige besøg og erfaringsudveksling med Ibsen Centeret, som bl.a. udgiver Ibsens værker, herunder en elektronisk udgave.

Hong Kierkegaard Library. Der er et nært og mangeårigt samarbejde med dette andet store center og bibliotek for Kierkegaard studier ved St. Olaf's College, North Field, Minnesota, USA. Niels Jørgen Cappelørn er medlem af dets Advisory Board.

Samarbejde med Hong Kierkegaard Library og Det Kgl. Bibliotek om udgivelse af en ny elektronisk Kierkegaard-bibliografi.

Hegel Archiv, Universität Bochum, Tyskland. Samarbejde etableret med dette arkiv, der varetager den store udgave af Hegels værker.

Samarbejde med Det Teologiske Fakultet, Internationale Schleiermacher Gesellschaft og Søren Kierkegaard Selska-

bet i Danmark om planlægningen af en international konference om Schleiermacher og Kierkegaard, marts 2003.

Oversættelsesprojekterne. SKC er ansvarlig i alle redaktioner, repræsenteret af Niels Jørgen Cappelørn, og for koordinering af en række store oversættelsesprojekter med ekstern støtte.

Oversættelse til tysk af Kierkegaards journaler, papirer og notesbøger. I redaktion og oversættergruppen indgår bl.a. professor dr.theol. Hermann Deuser, Wolfgang Goethe Universität Frankfurt a.M., professor dr. Heinrich Anz, Universität Freiburg, dr. Richard Purkarthofer, Wolfgang Goethe Universität Frankfurt a.M.

Oversættelse til engelsk af Kierkegaards journaler, papirer og notesbøger. I redaktionen og oversættergruppen indgår bl.a. professor Bruce Kirmmse, Connecticut College, USA, lektor George Pattison, Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet, professor emeritus Alastair Hannay, Oslo Universitet, og forskningslektor Jon Stewart, SKC.

Oversættelse til spansk af Kierkegaards værker. I redaktionen og oversættergruppen indgår professor, dr. Rafael Larrañeta, (død november 2002) Universitat Complutense de Madrid, lektor, ph.d. Begonya Saez Tajafuerce, Universitat de Barcelona, Spanien, og Dario Gonzalez, ph.d., Argentina, (nu ekstern lektor ved Institut for Filosofi og Retorik, KU).

Oversættelse til kinesisk af udvalgte Kierkegaardværker, antologi i 10 bd. Som medudgivende forskningsinstitution er Chinese Academy of Social Sciences (CASS). I redaktionen og oversættergruppen indgår professor Xien Ru, CASS, Beijing, Niels Jørgen Cappelørn, professor Anne Wedell-Wedellsborg, ph.d., Østasiatisk Institut, Aarhus Universitet, associate professor, Chenxi Tang, ph.d., Institute of Germanic Studies, University of Chicago, ekstern lektor, cand.mag. Zhou Yiyun, Asiensinstituttet, KU, og som redaktionssekretær Wang Qi, ph.d., CASS, Beijing.

Samarbejde med Østeuropa. SKC har i sin forskningsplan en forpligtelse til at støtte Kierkegaardforskningen i Central- og Østeuropa. Her skal for 2002 særligt nævnes Polen. Flere forlag har udvist interesse for at udgive "Søren Kierkegaards Skrifter" i 15 bind. Der er nedsat en redaktion med danskeren Bronislaw Swiderski som ansvarlig redaktør, og en del af oversætterne er udpeget. Fundraising til finansiering af udgaven er påbegyndt og med positive resultater.

SKCs Advisory Board har 23 medlemmer fra 12 lande.

Gæsteforskere

SKC har i årets løb haft en række udenlandske forskere tilknyttet på kortere eller længere tid:

Darío González, ph.d., har arbejdet på SKC med projektet "Seeing/being seen. The Order of Vision and the Idea of Phenomenology of Subjectivity in Kierkegaard". Ansat som ekstern lektor ved Institut for Filosofi og Retorik, KU.

Ettore Rocca, ph.d., Bologna Universitet, Italien, har været tilknyttet SKC med et post.doc.-stipendium fra februar til november 2002 med projektet "Kierkegaards anden æstetik" finansieret af SHF. Derefter af eksterne midler. Forskningsprojektet vil forbinde æstetik og religionsfilosofi i form af en fortolkning af nogle centrale begreber i Søren Kierkegaards forfatterskab. Dets påstand er, at der hos Kierkegaard findes en 'anden' æstetik ud over den 'første', der udtrykker sig i det æstetiske liv. Den første æstetik er en teori om billedets mislykkede forsøg på at ud-

trykke det sande og en billedernes forkastelse qua bedrag. Den anden er en 'kristelig æstetik', der er begrundet i Kristus som Guds billede, og indebærer en perceptions rehabilitering, som imidlertid går i en helt anden retning end de nyeste forsøg på at fortolke Kierkegaards æstetik i retoriske eller dekonstruktive mønstre.

Lektor, mag.art. Ragni Linnet, Institut for Kunstshistorie og Teatervidenskab, har været tilknyttet SKC med projektet "Den brudte helhed. Guldaldermaleriet omkring 1840 og den danske hegelianisme med inddragelse af Kierkegaards kunstteori" fra januar-februar og juli-august 2002. Finansieret af egne midler.

Dr.art. Bente Larsen, Institut for Kunstshistorie, Universitetet i Oslo har været tilknyttet SKC med projektet "Det diabolske og ironien. Læsning af Delacroix og Picasso i lyset af den tidligt-romantiske fragmentæstetik" fra september 2001 – juli 2002. Finansieret af Norges Forskningsråd.

Associate professor William McDonald, ph.d., lektor, Department of Philosophy, University of New England, Australien, har været tilknyttet SKC januar – marts 2002 med forskningsprojekt "A Kierkegaard Dictionary". Finansieret af University of New England.

Professor Kinya Masugata, Osaka Kyoiku Universitet, Osaka, Japan, tilknyttet SKC med forskningsprojektet "An Illness of Category by Kierkegaard", august 2002. Finansieret af egne midler.

Associate professor Thomas Pepper, ph.d. Department of Cultural Studies and Comparative Literature, University of Minnesota, USA, har været tilknyttet SKC med forskningsprojektet "Beyond the Concept", september 2002. Finansieret af egne midler.

Professor Bruce Kirmmse, ph.d., Connecticut College, USA, har arbejdet på SKC i januar og August. Finansieret af egne midler.

Netværk

Karsten Kynde er medlem af planlægningsgruppen i Nordisk Netværk for Editionsfilologer.

Niels Jørgen Cappelørn er medlem af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Niels Jørgen Cappelørn, Jette Knudsen, Karsten Kynde, Kim Ravn, Niels W. Bruun, Finn Gredal Jensen, Tonny Aagaard Olesen og Peter Tudvad medlemmer af Nordisk Netværk af Filologer.

Niels Jørgen Cappelørn, direktør

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
DVIP	1,98	0,00	1,98
TAP	3,62	0,00	3,62
Årsværk i alt	5,60	0,00	5,60
Løn	1.919	0	1.919
Frikøb	96	0	96
Øvrig drift	1.350	0	1.350
Anskaffelser	145	0	145
Bruttototal t.kr.	3.510	0	3.510

Stab*Centrets videnskabelige medarbejdere*

Niels Jørgen Cappelørn, direktør, cand.theol., dr.lic.

Joakim Garff, forskningslektor, ph.d.

Jon Stewart, forskningslektor, lic.theol.

Jette Knudsen, ledende filolog, cand.phil.

Pia Søltøft, lektor, ph.d., og leder af Kierkegaardbiblioteket.

Kim Ravn, editionsfilologisk medarbejder, cand.phil.

Niels W. Bruun, editionsfilologisk medarbejder, cand.phil.

Leon Jurnow, editionsfilologisk medarbejder, cand.phil.

Finn Gredal Jensen, editionsfilologisk medarbejder, cand.mag. et jur.

Steen Tullberg, editionsfilologisk medarbejder, cand.theol.

Karsten Kynde, datalogisk redaktør, cand.scient.

Christian Tolstrup, redaktionssekretær, cand.theol.

Peter Tudvad, realkommentator, cand.mag.

Darío Gonzáles, oversættelseskoordinator, ph.d.

Ettore Rocca, post.doc.-stipendiat, ph.d.

Bronislaw Swiderski, oversætter, mag.art.

Publikationer

Bruun N.W.: Die lateinischen Übersetzungen Søren Kierkegaards aus dem Neuen Testament. Neulatenisches Jahrbuch 4, s. 17-29. 2002.

Bruun N.W.: Zu drei kontroversen Stellen in der Apocolocyntosis des Seneca. Noctes Atticae -, s. 52-59. 2002.

Cappelørn N.J.: Tekstspejle. Om Søren Kierkegaard som bogtilrettelægger, boggiver og bogsamler. i: Tekstspejle. Om Søren Kierkegaard som bogtilrettelægger, boggiver og bogsamler. Niels Jørgen Cappelørn, Gert Posselt og Bent Rohde. Rosendahls Forlag, Esbjerg 2002.

Cappelørn N.J.: Jørn Larsen, Albert Mertz og Bente Hansen på Kierkegaard Centeret. i: Med hjælp fra ... Ny Carlsbergfondet i dag s. 170-173. København 2002.

Cappelørn N.J.: The Retrospective Understanding of Søren Kierkegaard's Total Production. Søren Kierkegaard: Critical Assessments of Leading Philosophers Vol. 1, ed. Daniels W. Conway, s. 19-36. 2002.

Garff J.: Søren Aabye Kierkegaard. En biografi. i: Oversættning af Hans Dalén s. -740. Nya Doxa, Nora 2002.

Garff J.: SAK. Søren Aabye Kierkegaard. En biografi. i: Oversatt af Knut Johansen s. -841. Press, Oslo 2002.

Garff J.: "Hvad har dog ikke denne Pen formaaet..." Om det æstetiske hos Kierkegaard. i: Grundtvig – Kierkegaard. En samtale på høje tid s. 187-205. Forlaget Vartov, København 2002.

Jurnow L.: Den lyse vagabond. Mogens Klitgaards liv og forfatterskab. i: Den lyse vagabond. Mogens Klitgaards liv og forfatterskab s. -216. Leon Jurnow. C.A. Reitzels Forlag, København 2002.

Jensen F.G.: Tekstetablering til Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift. i: Søren Kierkegaards Skrifter K7 s. 7-94. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Jette Knudsen, Johnny Kondrup og Alastair McKinnon. Gads Forlag, København 2002.

Jensen F.G.: Die lateinischen Übersetzungen Søren Kierkegaards aus dem Neuen Testament. Neulatenisches Jahrbuch 4, s. 17-29. 2002.

Klercke K.S.: Anthropology and Authority. i: Kierkegaardiana 22 s. Poul Houe. 2002.

Klercke K.S.: Psykoanalytiska läsnings. i: Kierkegaardiana 22 s. Lis Lind. 2002.

Knappe U.M.: Kant's and Kierkegaard's Conception of Ethics. i: Kierkegaard Studies. Yearbook 2002 s. 188-202. Niels Jørgen Cappelørn, Jon Stewart and Hermann Deuser. Walter de Gruyter, Berlin/New York 2002.

Knappe U.M.: Kant and Kierkegaard on the Failure of the Unity of the Self. i: Kierkegaardiana 22 s. 155-171. København 2002.

Kynde K.: Elektronisk tilrettelæggelse af Henrik Pontoppidan: "Det forjættede Land", 1.-5. udg. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, København 2002.

Kynde K.: Elektronisk tilrettelæggelse af Henrik Pontoppidan: "Lykke-Per", 1., 2. og 4. udg. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, København 2002.

Olesen M.H.: Troens tilblivelse; forholdet mellem tro og forstand belyst gennem to figurer fra Søren Kierkegaards Opbyggelige taler 1843-44. i: Tilblivelsens tid – Fire betragtninger over religion og filosofi s. 9-40. C.A. Reitzels Forlag, København 2002.

Olesen T.A.: Kommentarer til Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift. i: Søren Kierkegaards Skrifter K7 s. 95-382. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Jette Knudsen, Johnny Kondrup og Alastair McKinnon. Gads Forlag, København 2002.

Olesen T.A.: Kierkegaards Faust. Fønix nr. 2, s. 74-90. 2002.

Olesen T.A.: Kierkegaards Schelling. Eine historische Einführung. i: Kierkegaard und Schelling. Freiheit, Angst und Wirklichkeit s. 1-102. Jochem Hennigfeld & Jon Stewart. Walter de Gruyter, Berlin/New York 2002.

Olesen T.A.: Three standard works. i: Kierkegaardiana 22 s. 240-247. København 2002.

Ravn K.S.: Udgivelse af Poul Martin Møllers Skrifter. i: Poul Martin Møllers Skrifter. København 2002.

Ravn K.S.: Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift. i: Søren Kierkegaards Skrifter bd. 7. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Jette Knudsen, Johnny Kondrup og Alastair McKinnon. Gads Forlag, København 2002.

Ravn K.S.: Tekstredigørelse til Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift. i: Søren Kierkegaards Skrifter K7 s. 7-94. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Jette Knudsen, Johnny Kondrup og Alastair McKinnon. Gads Forlag, København 2002.

Rocca E.: If Abraham is not a Human Being. i: Kierkegaard Studies. Yearbook 2002 s. 247-258. Niels Jørgen Cappelørn, Jon Stewart and Hermann Deuser. Walter de Gruyter, Berlin/New York 2002.

Stewart J.B.: Miscellaneous Writings. i: Miscellaneous Writings. G.W.F. Hegel. Evanston. Northwestern University Press, Illinois 2002.

Stewart J.B.: Journeys to Selfhood: Hegel and Kierkegaard. i: Kierkegaardiana, bd. 22 s. 247-251. Mark C. Taylor. 2002.

Swiderski B.: Oversættelse af Niels Nymann Eriksen, Kierkegaard's Category of Repetition. ResPublica Nowa 7, 2002.

Søltøft P.: For Gud er Alt muligt. i: Grundtvig – Kierkegaard. En samtale på høje tid s. 43-57. Forlaget Vartov, København 2002.

Søltøft P.: Den Nächsten zu kennen heisst der Nächste werden. Über Ethik, Intersubjektivität und Gegenseitigkeit. i: Etik det Liebe. Studien zu Kierkegaards Taten der Liebe s. 89-109. Ingolf U. Dalferth. Mohr Siebeck, 2002.

Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer

Ledelse pr. 1.2.2002

Lektor, ph.d. Nils Holger Petersen, Institut for Kirkehistorie/Center for Kunst og Kristendom, Københavns Universitet og professor, dr. Heinrich Schwab, Musikvidenskabeligt Institut, Københavns Universitet.

Desuden er der to deltidsansatte administrative medarbejdere, regnskabsfører Susanne Lux, og studentermedhjælper Caspar Gregers Jensen.

Centrets øvrige ansatte pr. 31/12 2002: Adjunkt, fil.dr. Eyolf Østrem (siden 1/9 2002). Adjunkt, dr.des. Jeremy Llewellyn (siden 1/10 2002).

Adresse

c/o Institut for Kirkehistorie
Købmagergade 46
1150 København K
Telefon 35 32 36 21/35 32 36 92
Fax 35 32 35 39
nhp@teol.ku.dk og cgj@teol.ku.dk
www.teol.ku.dk/kulturarv

Centerlederens årsberetning

Centret blev oprettet d. 1. februar 2002 gennem en bevilgning fra Danmarks Grundforskningsfond (frem til 30. juni 2006).

Centret er tillagt Institut for Kirkehistorie og har en samarbejdsaftale med Musikvidenskabeligt Institut.

Personale

Tre post.doc.-stipendiater og en ph.d.-studerende begynder ansættelser ved centret i 2003 og 2004.

Et internationalt rådgivende organ, "advisory board" består af:

Curator, dr. Nicolas Bell (musikvidenskab), Music Collections, British Library, London, England.

Associate Professor, dr. Magnar Breivik (musikvidenskab), Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet, Trondheim, Norge.

Research Associate, dr. Siglind Bruhn (musikvidenskab, litteratur og filosofi), University of Michigan, USA. Professor emeritus, dr. Claus Clüver (litteraturvidenskab og interartielle studier), Indiana University, USA. Professor, dr. Andreas Haug (musikvidenskab), Universität Erlangen-Nürnberg, Tyskland, Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet, Trondheim, Norge. Professor, dr. Gunilla Iversen (klassisk filologi), Stockholms Universitet, Sverige. Professor, dr. Bernhard Scholz (litteraturvidenskab og interartielle studier), Groningen Universitet, Holland.

Forskningsvirksomhed

Centrets forskningsplan, der indgår i kontraktgrundlaget, har som forudsætning, at vigtige dele af den nuværende vestlige kulturs teatre, poetiske, visuelle og musikalske produktion kan "læses" som transformationer af tekster, musik, performative handlinger, visuelle artefakter med

mere, som oprindeligt var knyttet til den middelalderlige latinske kirke. Projektet skal efterspore, hvad der "skete" med et til syvende og sidst teologisk kompleks af idéer og praksis, der i den tidlige middelalder blev kulturdannende, og undersøge repræsentationer af disse idéer i rituelle sammenhænge og i hvad man senere betegnede som kunstneriske frembringelser.

Betydningsfulde dele af den moderne kultur kan – ud fra denne tankegang – sammenfattende anskues som et mangefacetteret resultat af komplekse historiske processer, som på nogle punkter kan siges at tilhøre en sækulariseringsproces, men som i almindelighed bør betragtes på en betydeligt mindre én-dimensional måde.

I princippet hører både teologihistoriske discipliner (i særlig grad liturgi-, intellektualitets- og fromhedshistorie), musikvidenskab, litteratur- og dramaforskning samt studiet af visuelle medier med i centrets forskningsplan. I praksis bliver der tale om et omfattende tværfagligt kompleks inden for en kontekst, der er konstrueret i feltet mellem særlig tre moderne discipliner:

Kulturstudier, interart-studier og "medievalism". Projektet bygger på særligt konstruerede delprojekter, som udføres af post.doc.-stipendiater, der på forhånd indgik i planlægningen, samt af projektets ledelse. Der indgår 7 delprojekter, med musik-, litteratur- og arkitekturhistorisk fokus, og alle med teologi- og kirkehistorisk præg. Alle projekterne indgik i den oprindelige projektplan, dog er projektets ph.d.-projekt blevet besat – med kunsthistorikeren Margrete Syrstad Andås – efter opslag, med start 1. januar 2003.

De 7 delprojekter udgør rygraden i projektarbejdet og skal suppleres med bidrag af andre forskere fra relevante discipliner og tværfaglige felter. Der er etableret en (åben), og allerede ganske omfattende international gruppe forskere, der deltager i centrets aktiviteter – først og fremmest gennem centrets konferencer og publikationer. En del af disse forskere var allerede knyttet til et netværk ved Center for Kunst og Kristendom, der fra 1999 gennem støtte fra Statens Humanistiske Forskningsråd lagde grunden til det nye center og dets forskningsprojekt.

En forståelse af kontinuiteter og diskontinuiteter i det enorme historiske materiale, der indgår i projektet, udgør en konstruktion af mening eller betydning. Projektet hviler på hermeneutiske traditioner fra Hans-Georg Gadamer, Paul Ricoeur og Hans Robert Jauss m.fl. og opererer med et metodesyn, ifølge hvilket en ligefremt sammenhængende historisk lineær fremstilling ikke svarer til stoffet og de spørgsmål, der skal stilles. Samtidig ønsker vi ikke at undgå brede historisk fortællende konstruktioner. Projektet peger tværtimod på vigtigheden af ikke at opgive sådanne konstruktioner i en hermeneutisk bevidst akademisk tradition, der ikke vil forskrive sig til den i adskillige videnskabelige sammenhænge fremherskende fragmentering som en tilsyneladende eneste modvægt mod metodisk usikkerhed. I center-projektet vil vi forsøge at afveje historiske generaliseringer, der giver sig af forsøget på at konstruere "store fortællinger", gennem "flerstemmighed": Historiekonstruktionen baseres på flere mulige og ikke nødvendigvis indbyrdes ganske overensstemmende historiske spor, herunder de delprojekter, der udgør dens særlige fokus.

Den udførte forskning i 2002 falder i to hovedgrupper: 1/ Den almene overbygning på projektet, hvis ansvar er ledelsens, men i praksis foregår i diskussion med de tilstedeværende stipendiater, bl.a. gennem et fast ugentligt semi-

nar, og med tilrejsende forskere (bl.a. fra centrets bestyrelse), samt ved kontakter på anden vis. 2/ Den forskning, der specifikt knytter sig til delprojekterne.

Projektets overordnede plan

Centerlederen har i løbet af 2002 uddybet det metodiske grundlag for projektet. I sin fyldigste form blev dette forelagt ved åbningen af centrets første internationale konference, 14.-16. december 2002, i form af et foredrag om ritualbegrebet og dets relevans for centrets forskningsplan. Ved centrets ugentlige seminarer er store dele af dette metodiske grundlag blevet debatteret på grundlag af den nyeste litteratur. Gæster ved centret har bidraget til den metodiske diskussion, der omfatter betydeligt mere end ritualbegrebet. Professorerne Andreas Haug og Bernhard Scholz fra den rådgivende bestyrelse besøgte centeret i henholdsvis marts og maj måned, dr. Marcel Cobussen (filosofi og musik, Musikkonservatoriet i Den Haag, Holland) og prof. Burcht Pranger (teologi og litteratur, Amsterdams Universitet) gæstede centret i november. centerlederen deltog i en konference i Berlin i november 2002, arrangeret af et på visse punkter analogt projekt, *Kulturen des Performativen* – et såkaldt *Sonderforschungsbereich* under det tyske humanistiske forskningsråd – der dog i højere grad er lagt an på teatervidenskab og medieforskning og stort set savner musikforskning og dermed også har markante forskelle fra vort projekt. Metodisk set har det tyske projekts æstetikforskning, baseret på begrebet performativitet (et nøglebegreb for lederen Prof. Erika Fischer-Lichte) fået markant betydning for centret.

Den forelagte metodiske introduktion ved konferencen vil – sammen med en parallel introduktion om begrebet "genre" af prof. Claus Clüver (der også er medlem af den rådgivende bestyrelse) – blive udgivet i én af de to bøger, der pt. er under forberedelse fra centret (se nedenfor).

Den overordnede side af projektet tilgodeses ved at sammenholde to niveauer. Det ene niveau består af de enkelte delprojekter med hver deres fagområder, særlige stof og metodik. Det andet er den omtalte grundidé om en kulturhistorie fortalt gennem flere "stemmer", der ikke harmoniseres, men fremtræder som individuelle historiske baner uden absolutte sandheds-præntioner, men som delberetninger, der må sættes i relief og evt. til og med modsiges af andre. Derfor er det også meningen, at projektet foruden de på forhånd valgte (og større) delprojekter skal kunne tage yderligere (mindre) delemler op til belysning af de overordnede problemstillinger, hvor det synes relevant. Det er sket i en række tilfælde i løbet af året:

Heinrich W. Schwab har i en sådan sammenhæng arbejdet med problemfeltet om applausens forhold til andre typer af ritualer omkring musikfremføring, f.eks. i forbindelse med kirkelig musik og musik med baggrund i kirkelig praksis. Han forelagde dette arbejde på konferencen i december, det vil ligeledes indgå i de nævnte center-publikationer.

Eyolf Østrem og Nils Holger Petersen har haft et samarbejde om sangeren og sangskriveren Bob Dylan og bestemte former for musikpraksis omkring denne med henblik på at overveje om disse forhold lader sig behandle inden for projektets ramme om den vestlige kulturs reception af middelalderens ritualer. Et foreløbigt arbejde blev præsenteret på en international konference i Iowa i oktober måned "Studies in Medievalism", dernæst blev arbejdet forelagt på konferencen i december måned i København.

Også det vil i bearbejdet form indgå i én af de planlagte centerbøger i løbet af 2003.

Jeremy Llewellyn fremlagde ved konferencen i december et arbejde om termen "trope" i den tidlige middelalder. Dette indgår både som et led i hans eget delprojekt og som et teoretisk bidrag til de overordnede historiske linjer i det samlede projekt. Også dette planlægges trykt i en af de omtalte bøger, ligesom også Mette Birkedal Bruun, der pr. 1. januar 2003 er ansat som adjunkt ved centret, holdt et metodisk forberedende bidrag til sit kommende projekt, der vedrører Cistercienserordenens konstruktion og rekonstruktion af en identitet (primært i det tolvte og syttende århundrede) gennem synet på liturgien.

Den årlige konference udgør et orienteringspunkt for arbejdet med at forbinde projektets enkeltdele med den overordnede hovedlinie. Valget af årets specifikke konference-tema er derfor en væsentlig side af projektets overordnede fremdrift. Det er besluttet, at konferencerne skal have en fælles overskrift, "The Cultural Heritage of Medieval Rituals" (fra I til IV). Den første konference (december 2002) havde dertil fået underoverskriften "Genre and Ritual" med henblik på at lade den bidrage til den teoretiske underbygning af projektet uden af den grund at lade de mere specifikke kulturhistorisk-kunstneriske forhold ude af blikfeltet. Særlig den indledende fase af konferencen blev et bidrag til det teoretiske fundament. Desuden blev der ved konferencen knyttet nye kontakter til forskere med tyngdepunkt i produktive teoretiske indfaldsvinkler, der kan komme projektet til gode.

Delprojekterne

Tre af forskningsplanens tre delprojekter begyndte i 2002:

a) Heinrich W. Schwab og Nils Holger Petersens projekt om "musica religiosa" i København omkring 1800 vedrørende transformationer af oratoriegenren fra at opfattes som en form for kirkemusik til at blive en koncertsalgenre med betydning for dannelsen af forestillinger om "absolut musik" og om musikken som den mest åndelige kunst i den tidlige romantiske digtning (Heinrich Wackenroder, Ludwig Tieck og E.T.A. Hoffmann m.fl). I 2002 er der primært foretaget materialeindsamling til den videnskabelige udgivelse af partituret til et i sammenhængen centralt værk, F.L.Æ. Kunzens såkaldte "hymne", "Skabningens Halleluja" (1796-97), til tekst af Jens Baggesen, et omfattende værk for soli, kor og orkester. Der er foretaget rejser til biblioteker i Tyskland, Schweiz, Norge og Sverige, og Heinrich W. Schwab har på en række konferencer i Tyskland forelagt kontekstuel relevante arbejder.

b) Eyolf Østrem's projekt om forholdet mellem (liturgisk) funktionalisme og noget, der i en moderne belysning kan opfattes som æstetisk holdning i senmiddelalderens og renæssancens flerstemmige musik med henblik på at forstå dele af baggrunden for kunstbegrebets fremkomst i det 18. århundrede. Der er arbejdet primært med den senere periode (bl.a. fordi Eyolf Østrem i sit forrige projekt forberedte netop de dele af sit nuværende projekt), den italienske lada-sang og den flerstemmige messesang i 1500-1600-tallet. Allerede på den internationale musikvidenskabelige konference i Leuven i august 2002 blev der forelagt et indledende arbejde om den flerstemmige kirkemusik i 1500-tallets Italien og Aristoteles-receptionens mulige indflydelse på denne musiks form.

c) Jeremy Llewellyns projekt om forholdet mellem tradition og fornyelse i den liturgiske musik i middelalderen.

Her er centrum en udgivelse og kommentering af et liturgisk manuskript fra det fjortende århundrede, og projektets begyndelsesfase drejer sig om at kortlægge dette manuskripts indhold, der foruden af liturgisk materiale består af afskrifter af ældre og nyere (middelalderlige) teoretiske skrifter om liturgien i detaljer.

De øvrige delprojekter er først begyndt 1. januar 2003 eller begynder i løbet af 2003 og 2004.

Faglige og administrative hverv

Formidling

Centrets medarbejdere har deltaget i en række konferencer i Europa og USA, desuden har der været foretaget en række forskningsrejser, fortrinsvis til biblioteker rundet om i Europa.

Udover de i 2002 udkomne publikationer (se listen nedenfor) er en række publikationer fra centrets forskningsarbejde på nuværende tidspunkt indleveret og godkendt til publikation i internationale tidsskrifter og akademiske bøger. Disse vil formentlig udkomme i 2003-2004. Centret udarbejder som oven nævnt bl.a. to bøger med basis i centrets egen forskning og den afholdte konference i december, én publiceres som en særudgave (på engelsk) af tidsskriftet *Transfiguration*. *Nordisk Tidsskrift for Kunst og Kristendom*. Desuden er en bog, "The Appearances of Medieval Rituals: The Play of Construction and Modification": (edited by Nils Holger Petersen, Mette Birkedal Bruun, Jeremy Llewellyn, and Eyolf Østrem). antaget til udgivelse på forlaget Brepols, forventeligt i 2003.

Foredrag og konferencer

Centret har holdt en række seminarer og mindre konferencer i løbet af året. I samarbejde med andre institutioner har centrets medarbejdere deltaget i seminarer, holdt foredrag i Danmark og udlandet (konferencer og seminarer), bl.a. i forbindelse med forestillingen *Jesus C Odd Size* i København (Hotel Pro Forma), samt i forbindelse med et oplysende seminar i Oslo (i samarbejde med "Modus, Senter for Middelaldermusikk"), om det moderne forhold til middelalderritualer ved den norske Olsok-fejring. Centret medvirkede ved *Kulturnatten* i København d. 11. oktober med arrangementet: "Nattens ritualer: Fra nocturnerne til nocturnen." I forbindelse med den i december måned gennemførte konference blev der holdt et åbent formidlingsarrangement d. 15. december i Musikcaféen, Huset i Magstræde, København, hvor sangerne Siri Ognøy Johansen og Agnethe Christensen samt cellisten Emilie Eskær var solister, skuespilleren Peter Andreas Dam optrådte og centrets to musikologiske stipendiater, Eyolf Østrem og Jeremy Llewellyn desuden medvirkede sangligt. Arrangementet blev kaldt "Ritual Play", det foregik af hensyn til konferencedeltagerne på engelsk og indebar en dramatisk fremførelse af (dele af) to Luther-breve, samt italienske "lauda"-sange (13.-17. århundrede) og nykomponeret instrumentalmusik.

Centret har afholdt undervisning i et vist omfang. Heinrich W. Schwab og Nils Holger Petersen har holdt kurset "Kulturarven" fra middelalderens ritualer" og Eyolf Østrem og Nils Holger Petersen har holdt kurset "Musik-tænkning i middelalder og renaissance". Begge kurser var åbne for såvel studerende ved Det Teologiske som Det Humanistiske Fakultet.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Centret er internationalt funderet, dets fem videnskabelige medarbejdere 1. januar 2003 kommer fra fire forskellige lande. Derudover har hver enkelt af centrets medarbejdere sine eget internationale forskningskontakter. Men centret har også et samarbejde med mere eller mindre parallelle projekter i andre lande. Det gælder f.eks. *Sapientia et eloquentia*-projektet ved Institutionen för klassiska språk ved Stockholms Universitet (ledet af professor Gunilla Iversen), "Altes Lied – Neues Lied"-projektet ved Senter for Middelalderstudier, NTNU (Trondheim, ledet af professor Andreas Haug) samt det nævnte projekt "Kulturen des Performativen" i Berlin.

Nils Holger Petersen, centerleder

Publikationer

Direkte knyttet til centrets projekter

Heinrich W. Schwab: "Die Gattung Hymne um 1800. Eine Andachtsmusik für Kirche, Konzertsaal und Freiluftbühne" in: Helmut Loos und Klaus-Peter Koch (Hrsg), *Musikgeschichte zwischen Ost- und Westeuropa. Kirchenmusik – geistliche Musik – religiöse Musik (Musikgeschichte zwischen Ost- und Westeuropa, Bd. 7)*, Sinzig 2002, (pp. 509-27).

Eyolf Østrem, Jens Fleischer and Nils Holger Petersen, eds. *The Arts and the Cultural Heritage of Martin Luther*. Copenhagen: Museum Tusulanum Press, 2002 (Special issue of the journal *Transfiguration: Nordic Journal of Christianity and the Arts*): 208 pages plus illustrations. Bogen omfatter 9 artikler (og en introduktion) om forskellige emner inden for forskellige discipliner fra den omtrent 500 årige periode siden den lutherske reformation. 7 artikler (ud af i alt 10) er skrevet af centrets stab, et fremtidigt medlem af staben og af medlemmer af den internationale bestyrelse. Her følger de artikler, der er skrevet af centrets nuværende medarbejdere: "Introduction" (Nils Holger Petersen) (pp. 9-18).

Nils Holger Petersen: "Lutheran Tradition and the Medieval Latin Mass" (pp. 35-49).

Eyolf Østrem: "Luther, Josquin, and des fincken gesang" (pp. 51-79).

Andre publikationer af centrets medarbejdere

Se under Musikvidenskabeligt Institut, Det Humanistiske Fakultet samt Institut for Kirkehistorie, Det Teologiske Fakultet.

Center for Subjektivitetsforskning

Ledelse pr. 1.3.2002

Centerleder er professor Dan Zahavi.

Centerets videnskabelige bestyrelse består af Dan Zahavi, Arne Grøn, og Josef Parnas.

Organisation

Danmarks Grundforskningsfonds Center for Subjektivitetsforskning er primært finansieret af Danmarks Grundforskningsfond, men modtager også støtte fra Københavns Universitet og Hvidovre Hospital. Centeret er fysisk placeret i tilknytning til Institut for Systematisk Teologi. En række medarbejdere fra henholdsvis Institut for Systematisk Teologi (professor Arne Grøn, ph.d.-studerende Wenche Marit Quist, Birgitte Kvist Poulsen) og Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Psykiatrisk Afdeling, Hvidovre Hospital (professor Josef Parnas, ph.d.-studerende Anne-Vollmer Larsen) har i 2002 forskningsmæssigt fungeret med hovedtilknytning til centeret, og deres publikationer og forskningsaktiviteter står derfor anført under centeret.

Adresse

Købmagergade 44-46, 4
1150 København K
Telefon 35 32 37 21
Fax 35 32 37 51
center@cfs.ku.dk
www.cfs.ku.dk

Centerlederens årsberetning

Danmarks Grundforskningsfonds Center for Subjektivitetsforskning blev oprettet d. 1. marts 2002. Centerets forskningsaktiviteter er foregået efter de retningslinjer som forskningsplanen skitserer, og ligger indenfor tre hovedområder: 'Fænomenologi og bevidsthedsfilosofi', 'Religionsfilosofi og hermeneutik' samt 'Psykopatologi'.

Fænomenologi og bevidsthedsfilosofi

Professor, dr.phil., ph.d. Dan Zahavi har primært arbejdet med følgende projekter: 1) Forholdet mellem intentionalitet og fænomenalitet, 2) muligheden for en naturalisering af den fænomenologiske subjektivitetsanalyse, 3) en analyse af forskellige selvbegreber, 4) forholdet mellem fænomenologi og metafysik, herunder spørgsmålet om fænomenologiens metafysiske implikationer, og 5) selvbevidsthed og infantil autisme.

Religionsfilosofi og hermeneutik

Professor, dr.theol. Arne Grøn har primært arbejdet med følgende projekter: 1) Religionsfilosofiens fundament og status (religionen som en filosofisk udfordring), 2) subjektivitetsteori i et religionsfilosofisk perspektiv (religion og subjektivitet), 3) begrebet om selv-forhold som et subjektivitetsteoretisk nøglebegreb, og mere specifikt, 4) forestillingens subjektivitet og 5) en revurdering af begreberne om endelighed og uendelighed, tidslighed og transcendens.

Cand.theol. Iben Damgaard er fra 1. september 2002 ph.d.-studerende i samarbejde med Institut for Systematisk Teologi med projektet "Mulighedens Lidenskab – subjektivitet og mulighed i et hermeneutisk og religionsfilosofisk perspektiv". Projektet søger at belyse mulighedens både fundamentale og tvetydige rolle i menneskets selvforhold, Gudsforhold og forhold til andre mennesker og verden. Dette belyses tematisk gennem fænomener som: forestillingsevnen, angst, fortvivelse, skyld, synd, tilgivelse, tro, håb og kærlighed og spørgsmålet om selvets tidslige og etiske aspekter. Projektet trækker især på Kierkegaards og Ricoeurs filosofi.

Cand.mag. Wenche Marit Quist er tilknyttet centeret som ph.d.-studerende i samarbejde med Institut for Systematisk Teologi med projektet "Mennesket i tiden – en analyse af eksistensens tidslighed med stadig hensyn til Søren Kierkegaard og Martin Heidegger". Med fokus på tidsdimensionerne (fortid, nutid, fremtid) analyseres tiden både som en struktur for den menneskelige eksistens og som kernen i menneskets erfaring af at være eksisterende. Stipendiet er finansieret af Statens Humanistiske Forskningsråd.

Cand.theol. Birgitte Kvist Poulsen er tilknyttet centeret som ph.d.-studerende i samarbejde med Institut for Systematisk Teologi med projektet "Modernitet og trinitet set i lyset af G.W.F. Hegels Geist-struktur". Projektets mål er at udfolde forholdet mellem subjektivitet og kristendom set i lyset af Hegels Geist-struktur. Med Geist-strukturen som prisme, belyses dette forhold på en sådan måde, at treenhedens relationelle forhold danner baggrunden for en forståelse af subjektets forhold til Gud, til sig selv og til verden. Stipendiet er finansieret af Det Teologiske Fakultet.

Psykopatologi

Professor, dr.med. Josef Parnas har primært arbejdet med følgende projekter: 1) Fænomenologisk-orienterede interviews med førstegangsyndlagte skizofrenispektrum patienter 2) fænomenologiske og konceptuelle analyser af subjektivt oplevede anomalier ved skizofreni med henblik på deres pragmatiske klassifikation og afgrænsning 3) empiriske dataanalyser af relevante patientgrupper med henblik på at undersøge sammenhænge mellem forskellige aspekter af abnorme subjektive oplevelser, andre patologiske fænomener og ekstrakliniske data 4) udformningen af en psykometrisk skala til registrering af abnorme selvoplevelser, og 5) forberedelser til interdisciplinære, biologisk-orienterede undersøgelser.

Forskningsadjunkt, ph.d. Deborah Licht, der siden 1. september 2002 har været tilknyttet centeret, har arbejdet med at analysere data fra et slægtsstudie vedrørende skizofreni. Målet er at undersøge skizofrenispektret, for at fastslå om der er en underliggende taksonomisk struktur i de indsamlede data. En hovedhypotese er spørgsmålet om hvorvidt familiemedlemmer med en diagnose indenfor skizofrenispektret udviser større globale tankeforstyrrelser, mere omfattende forstyrrelser i tænkningen, eller en mere skizofren form for forstyrrelse i tænkningen end medlemmer udenfor spektret (familiemedlemmer med andre mentale forstyrrelser, eller familiemedlemmer uden mentale forstyrrelser). Hendes ansættelse er samfinansieret med Hvidovre Hospital.

Cand.med. Anne Vollmer-Larsen er fra 1. maj 2002 ph.d.-studerende i samarbejde med Hvidovre Hospital med projektet "Prodromale faktorer for sygdomsudvikling".

Målet for forskningsprojektet er at identificere prodromale symptomer som har værdi i forhold til at forudse skizofreniudvikling. Undersøgelsen vil inkludere en genundersøgelse af en gruppe førstegangslidende patienter og en ikke-klinisk population som er genetisk disponeret for skizofreni. Håbet er, at undersøgelsen vil forbedre de kliniske muligheder for at identificere personer, som har risiko for at udvikle skizofreni, og derved muliggøre tidlig opsporing og forebyggelse. Stipendiet er finansieret af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Medarbejderne har medvirket ved bedømmelser af bl.a. prisopgaver, ph.d.-afhandlinger og stillingsbesættelser i Århus (Zahavi), Lund (Grøn), København (Grøn, Zahavi, Parnas), og Stony Brook – New York (Zahavi).

Tillidshverv

Arne Grøn er medlem af Statens Humanistiske Forskningsråd og bestyrelsen for Danmarks Humanistiske Forskningscenter.

Josef Parnas er medlem af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets forskningsudvalg på Københavns Universitet og medlem af bestyrelsen af Graduate School of Neuroscience ved samme fakultet.

Wenche Marit Quist er bestyrelsesmedlem i og sekretær for Søren Kierkegaard selskabet.

Birgitte Kvist Poulsen er bestyrelsesmedlem i Søren Kierkegaard selskabet.

Dan Zahavi er præsident for Det Nordiske Selskab for Fænomenologi, europæisk koordinator for the Association for Phenomenology and the Cognitive Sciences, og medlem af Institut International de Philosophie og bestyrelsesmedlem i Dansk Forskerskole i Filosofi, Idé- og Videkskabshistorie.

Konsulent og rådgivningsvirksomhed

Arne Grøn har udført konsulentarbejde for NorFa (Nordisk Forskeruddannelsesakademi).

Dan Zahavi har udført konsulentarbejde for det tyske forskningsråd (Deutsche Forschungsgemeinschaft) og for University of Wales College, Newport, UK.

Formidling

Redaktionelle hverv

Medarbejderne indgår i følgende redaktioner: Sats. Nordisk Tidsskrift for Filosofi (Arne Grøn og Dan Zahavi).

Psychopathology, Phenomenology and Cognitive Science, Psykiatria Polska (Josef Parnas).

Classics in Phenomenology, Contemporary Phenomenological Thought, The New Yearbook for Phenomenology and Phenomenological Philosophy, Phenomenology and the Cognitive Sciences, Phainomena (Dan Zahavi).

Kongresser og symposier

Konferencen "The young Heidegger (1919-1923): Between theology, phenomenology, philosophy of life, and neo-Kantianism" arrangeret af Dan Zahavi og Arne Grøn.

Konferencen "Interdisciplinary approaches to subjectivity: Prospects and perils" arrangeret af Dan Zahavi.

Gæsteforelæsninger

Udover afholdelsen af to konferencer, har centeret i 2002 også arrangeret følgende 13 gæsteforelæsninger (nogle af forelæserne har været arrangeret i samarbejde med andre forskningsenheder):

Bernard Baars, The Neurosciences Institute, San Diego: "The Scientific Taboo on Consciousness".

Terence Deacon, Dept. of Anthropology, Boston University: "Falling into Complexity: Steps toward an Evolutionary Semiotics".

Bernhard Waldenfels, Institut für Philosophie, Ruhr-Universität Bochum: "Bodily Experience between Selfhood and Otherness".

Hartmut Rosenau, Institut für Systematische Theologie und Sozialethik, Christian-Albrechts-Universität Kiel: "Skepsis und Zweifel".

Niels Waller, Dept. of Psychology and Human Development, Vanderbilt University, Nashville: "Multivariate Taxometric Procedures".

Peter Bieri, Institut für Philosophie, Freie Universität Berlin: "Das Handwerk der Freiheit. Die Entdeckung des menschlichen Willens".

Peter Bieri, Institut für Philosophie, Freie Universität Berlin: "Wie ist es, eine Person zu sein-".

Andreas Roepstoff, Danmarks Grundforskningsfonds Center for Funktionelt Integreret Hjernevidenskab, Aarhus Universitet: "Cognitive Brain Mapping: from stimulus-response to script-report".

Beata Stawarska, Department of Philosophy, Katholieke Universiteit Leuven: "Facial Imitation. A Phenomenological Account".

Maxine Sheets-Johnstone, Department of Philosophy, University of Oregon: "Further Steps towards an Evolutionary Semantics".

Luc Ciompi, Universität Bern: "The progression of symptoms in schizophrenia: Experience from the Soteria Project".

Maxine Sheets-Johnstone, Department of Philosophy, University of Oregon: "Experiential and Theoretical Similarities between Phenomenology and Vipassana (Buddhist) Meditation. Their Import and Their Implications for Cognitive Science".

Albert Johnstone, Department of Philosophy, University of Oregon: "Active Touch: The Basis of Warranted Belief in the World".

Foredrag

Centerets medarbejdere har i årets løb afholdt en række foredrag og gæsteforelæsninger ved videnskabelige konferencer og andre universiteter:

Arne Grøn har været gæsteprofessor ved Christian-Albrechts-Universität, Kiel, i perioden april-juli 2002, og har derudover afholdt 6 foredrag og gæsteforelæsninger ved universiteter i Danmark, Sverige, Tyskland og UK.

Deborah Licht har afholdt 1 foredrag i USA.

Josef Parnas har afholdt 6 foredrag og gæsteforelæsninger i Danmark, Sverige og Italien.

Birgitte Kvist Poulsen har afholdt 2 foredrag i Danmark og Tyskland.

Wenche Marit Quist har afholdt 1 foredrag i UK.

Dan Zahavi har afholdt 15 foredrag og gæsteforelæsninger ved universiteter i Danmark, Finland, Irland og USA.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Centeret har tilknyttet et rådgivende panel bestående af følgende forskere:

- Prof. emeritus Luc Ciompi, Universität Bern, Schweiz.
 Prof. Ingolf Dalferth, Universität Zürich, Schweiz.
 Dr. Naomi Eilan, University of Warwick, UK.
 Prof. Shaun Gallagher, Canisius College, USA.
 Prof. Axel Honneth, Johann-Wolfgang Goethe-Universität, Frankfurt am Main, Tyskland.
 Prof. Piet Hut, Institute for Advanced Study, Princeton, USA.
 Prof. Eduard Marbach, Universität Bern, Schweiz.
 Prof. Jean Petitot, EHESS/CREA, Paris, Frankrig.
 Prof. Louis Sass, Rutgers University, USA.
 Prof. Galen Strawson, University of Reading, UK.
 Prof. Emeritus Michael Theunissen, Freie Universität Berlin, Tyskland.

Derudover samarbejder centeret med en lang række andre institutter og forskningscentre, herunder bl.a. Institut for Systematisk Teologi; Københavns Universitet, Institut for Litteraturvidenskab; Københavns Universitet, Danmarks Grundforskningsfonds Center for Funktionelt Integreret Hjernevidenskab, Århus Universitet; History of Mind Research Unit, University of Helsinki; Centre de recherche en épistémologie appliqué, Ecole Polytechnique, Paris; og Institut for Hermeneutics And philosophy of Religion, Universität Zürich.

Dan Zahavi, centerleder

Publikationer

- Grøn A.: Etikens metafysik – metafysikkens etik. i: Spor i Sandet. Bidrag til forståelse af K.E. Løgstrups forfatterskab s. 9-21. J. Wolf, M. Gjerris (eds.). Forlaget Anis, Frederiksberg 2002.
- Grøn A.: Replik til Niels Grønkjær. i: Spor i Sandet. Bidrag til forståelse af K.E. Løgstrups forfatterskab. s. 29-30. J. Wolf, M. Gjerris (eds.). Forlaget Anis, Frederiksberg 2002.
- Grøn A.: Subjektivitet og selvforhold. Psyke & Logos 1-2002, s. 186-199. 2002.
- Grøn A.: Ethics of Vision. i: Ethik der Liebe. Studien zu Kierkegaards "Taten der Liebe". Religion in Philosophy and Theology 4 s. 111-122. I.U. Dalferth (ed.). Mohr Siebeck, Tübingen 2002.
- Grøn A.: Det uhåndterligt gode. Om værdier og det uvurderlige. Kritisk Forum for Praktisk Teologi 87, s. 50-67. 2002.
- Grøn A.: Kærlighedens sakramente. Kierkegaard og nadveren. i: Nadver og folkekirke. Tolv forelæsninger fra Københavns Universitet s. 67-78. K. Busch Nielsen (ed.). Forlaget Anis, Frederiksberg 2002.
- Grøn A.: Imagination and Subjectivity. i: Religion, Aesthetics and the Concept of Imagination. Proceedings of the 14th Biennial European Conference on the Philosophy of Religion s. 25-34. Clare College, Cambridge, UK 2002.
- Grøn A.: Imagination and Subjectivity. ArsDisputandi. The Online Journal for Philosophy of Religion vol. 2, 2002.
- Grøn A.: Religion as a Philosophical Challenge. Svensk Teologisk Kvartalskrift 78/3, s. 134-139. 2002.
- Grøn A.: Zeit und Transzendenz. i: Der Sinn der Zeit s. 40-52. E. Angehrn, C. Iber, G. Lohmann & R. Pociak (eds.). Velbrück Wissenschaft, Weilerswist 2002.
- Grøn A., Zahavi D.: Subjektivitet i centrum. Teol-information 26, s. 10-13. 2002.
- Parnas J.S.S.: Selbstsein und Affektivität. i: Affekt und affektive Störungen. Phänomenologische Konzepte und empirische Befunde im Dialog s. 33-48. T. Fuchs, C. Mundt (eds.). Ferdinand Schöningh, 2002.
- Parnas J.S.S., Carter J.W.: High-risk studies and development hypothesis. i: Risk and protective factors in schizophrenia: Towards a conceptual disease model. s. 71-82. H. Häfner (ed.). Springer-Steinkopffs Verlag, Darmstadt 2002.
- Parnas J.S.S., Jansson L., Handest P., Nielsen J., Sæby D.: Exploring boundaries of schizophrenia: a comparison of ICD-10 with other diagnostic systems. World Psychiatry 1/2, s. 109-114. 2002.
- Parnas J.S.S., Osier M.V., Pakstis A.J., Sodayll H., Comas D., Goldman D., Odunsi K., Okonoufa F., Schulz L., Bertranpetit J., Bonne-Tarmer B., Ku R-B., Kidd K.R., Kidd K.K.: A global perspective on genetic variation in the ADH genes reveals unusual patterns of linkage disequilibrium and diversity. American Journal of Human Genetics 71, s. 84-99. 2002.
- Parnas J.S.S., Posada A., Hugues E., Franck N., Vianin P., Bovet P.: Reduced P300 Amplitude in a Visual Recognition Task in Patients with Schizophrenia. Neurolmage 17, s. 911-921. 2002.
- Parnas J.S.S., Sass L.A.: Self, solipsism, and schizophrenic delusions. Philosophy, Psychiatry, Psychology 8/2-3, s. 101-120. 2002.
- Parnas J.S.S., Schiffman J., LaBrie J., Carter J., Cannon T., Schulsinger F., Mednick S.: Perception of parent-child relationships in high-risk families and adult schizophrenia outcome of offspring. Journal of Psychiatric Research 36, s. 41-47. 2002.
- Parnas J.S.S., Zahavi D.: The role of phenomenology in psychiatric diagnosis and classification. i: Psychiatric Diagnosis and Classification s. 137-162. M. Maj et al (eds.). John Wiley & Sons, 2002.
- Parnas J.S.S., Zahavi D., Bovet P.: Schizophrenic Autism: Clinical Phenomenology and Pathogenetic Implications. World Psychiatry 1/3, s. 131-136. 2002.
- Poulsen B.K.: Ånd som Erfaret Bevidsthed. i: Tilblivelsens Tid – Fire betragtninger over religion og filosofi s. 85-114. M. Olesen, C. Wenzel Tornøe, W. Marit Quist, B. Kvist Poulsen (eds.). C.A. Reitzel, København 2002.
- Quist W.M.: When your Past lies ahead of you – Kierkegaard and Heidegger on the Concept of Repetition. Kierkegaard Studies Yearbook 2002, s. 78-92. 2002.
- Quist W.M.: Kærlighedens Tid – Betragtninger over forholdet mellem tid og eksistens med udgangspunkt i Søren Kierkegaards "Kjerlighedens Gerninger". i: Tilblivelsens Tid – Fire betragtninger over religion og filosofi s. 61-83. M. Olesen, C. Wenzel Tornøe, W. Marit Quist, B. Kvist Poulsen (eds.). C.A. Reitzel, København 2002.
- Quist W.M.: Anmeldelse af "Wilhelms Brev – Det etiske ifølge Kierkegaard" af Jørgen Husted. Kirkegaardiana 22, s. 256-259. 2002.
- Zahavi D.: The Three Concepts of Consciousness in "Logische Untersuchungen". Husserl Studies 18/1, s. 51-64. 2002.
- Zahavi D.: Merleau-Ponty on Husserl. A reappraisal. i: Merleau-Ponty's Reading of Husserl s. 3-29. T. Toadvine & L. Embree (eds.). Kluwer Academic Publishers, Dordrecht 2002.

- Zahavi D.: Transcendental subjectivity and metaphysics. A discussion of David Carr's "Paradox of Subjectivity". *Human Studies* 25, s. 103-116. 2002.
- Zahavi D.: First-person thoughts and embodied self-awareness. Some reflections on the relation between recent analytical philosophy and phenomenology. *Phenomenology and the Cognitive Sciences* 1, s. 7-26. 2002.
- Zahavi D.: Review of Hans Bernhard Schmid, "Subjekt, System, Diskurs". *Husserl Studies* 18/2, s. 157-164. 2002.
- Zahavi D.: Kan fænomenologien naturaliseres- Psyke & *Logos* 23/1, s. 236-252. 2002.
- Zahavi D.: Metaphysical Neutrality in Logical Investigations. i: *One Hundred Years of Phenomenology* s. 93-108. D. Zahavi, F. Stjernfelt (eds.). Kluwer Academic Publishers, Dordrecht 2002.
- Zahavi D.: Anonymity and first-personal givennes. An attempt at reconciliation. i: *Subjektivität – Verantwortung – Wahrheit* s. 75-89. D. Carr, C. Lotz (eds.). Peter Lang, Frankfurt am Main 2002.
- Zahavi D.: Subjektivitetens Genkomst. *Universitetsavisen* 5/9, s. 12-13. 2002.
- Zahavi D.: Fænomenologi og Metafysik. *Kritik* 159, s. 18-28. 2002.
- Zahavi D.: Husserl und das Problem des vor-reflexiven Selbstbewusstseins. i: *Die erscheinende Welt. Festschrift für Klaus Held* s. 697-724. H. Hüni, P. Trawny (eds.). Dunker & Humblot, Berlin 2002.
- Zahavi D.: Schizophrenia and self-awareness. *Philosophy, Psychiatry, Psychology* 8/4, s. 339-341. 2001.
- Zahavi D.: Selvet i filosofisk betydning. i: *Vinkler på selvet – en antologi om selvbegrebets anvendelse i psykologien* s. 17-36. M. Hermansen, J. Tønnesvang, P. Bertelsen (eds.). Klim, Århus 2002.
- Zahavi D.: Intersubjectivity in Sartre's "Being and Nothingness". *Alter* 10, s. 265-281. 2002.
- Zahavi D., Stjernfelt F.: (eds.). *One Hundred Years of Phenomenology. Husserl's Logical Investigations Revisited*. 235s. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht 2002.

Det Juridiske Fakultet

Dekanatet for Det Juridiske Fakultet

Dekan Vagn Greve

Prodekan Jens Kristiansen

Dekanens årsberetning

Fakultetets ledelse

Pr. 1.2.2002: Dekan, professor, lic.jur. Vagn Greve.
 Prodekan, professor, dr.jur. Jens Kristiansen.
 Sekretariatschef, cand.jur. Kim Hastrup.
 Økonomichef, cand.jur. Pia Skov.

Fakultetsråd

Pr. 1.2.2002: Dekan, professor, lic.jur. Vagn Greve (dekan og formand).
 Professor, dr.jur. Jens Kristiansen (prodekan).
 Højesteretsdommer Lene Pagter Kristensen (ekstern repræsentant).
 Advokat Jon Stokholm (ekstern repræsentant).
 Professor, dr.jur. Mads Bryde Andersen.
 Professor, dr.jur. Peter Pagh.
 Lektor, dr.jur. Vibe Ulfbeck.
 Lektor Anita Rønne.
 Fuldmægtig Mads Christian Christensen (D-VIP).
 Fuldmægtig Gitte Kornum.
 Biblioteksleder Lisbeth Rasmussen.
 Kontorfuldmægtig Anja Westmann.
 Stud.jur. Trine Ingemansen.
 Stud.jur. Kristian Lauts.
 Stud.jur. Eike Huish.

Adresse

St. Kannikestræde 11
 1169 København K
 Telefon 35 32 32 22
 Fax 35 32 35 86
 jurfak@jur.ku.dk
 www.jur.ku.dk

Dekanens årsberetning

For Det Juridiske Fakultet har 2002 været præget af solidering. De økonomiske rammer i årets budget tillod ikke den udvidelse af lærerstaben, som ellers er nødvendig for en rimelig opfyldelse af fakultetets forpligtelser over for studenterne og det omgivende samfund. Besættelsen af et professorat blev stoppet, og der blev tilknyttet færre ph.d.-studerende end i de foregående år. Ved årets slutning lød vejrmeldingen dog heldigvis på mildere vinde i de kommende år.

På undervisningsområdet er der gjort en særlig indsats for at gøre den livslange efter- og videreuddannelse mulig. Fakultetets første masteruddannelse – i konfliktmægling – startede med flyvende faner. Der var mere end dobbelt så mange ansøgere, som der var pladser; og ansøgerne kom ikke blot fra Danmark, men også fra nabolandene.

Studieordningen for bachelor- og kandidatuddannelserne er blevet revideret; i denne forbindelse har faget "juridisk metode" fået en ny udformning.

Derimod er det heller ikke i år lykkedes at opfylde behovet for et "Jurahus II" til studenternes sociale og faglige samvær.

Alle vore kandidater ved, at en meget betydelig del af deres fremtidige arbejde vil blive baseret på internationale og udenlandske regler, vil foregå på fremmede sprog, vil blive for udenlandske klienter eller mod udlændinge. Uddannelsen ændrer derfor i disse år karakter, så de får forudsætningerne herfor. Kandidatuddannelsen har således et stort antal internationale fag, hvor der undervises på et hovedsprog. Det er også derfor, at fakultetet relativt set er det område på universitetet, der modtager flest gæstestuderende og sender flest studerende af sted på studieophold ved fremmede universiteter.

Et led i det internationale arbejde er deltagelse i de internationale processpilkonkurrencer. Fakultetet har også i år haft den glæde, at vore studenter har fået flotte placeringer, herunder en plads som nr. 5 i "verdensmesterskabet" i folkeret (Jessup-konkurrencen i USA). Til brug for processpillene og for undervisningen i procedure m.m. er der blevet indrettet et særligt retslokale, Danmarks mest moderne. Dets avancerede elektroniske udstyr gør det muligt for vore studenter at øve sig mod hold på den anden side af kloden. Singapore har allerede bedt om at blive sparringpartner. Retssalen er opkaldt efter den tidligere præsident for EF-domstolen Ole Due, som nu er adjungeret professor ved fakultetet.

Studenterne arbejder også særdeles aktivt for at fremme de internationale kontakter, bl.a. i European Law Students Association (ELSA) og Juridisk Diskussionsklubs regi. En af vore studenter blev i foråret 2002 valgt til præsident for ILSA!

Det Juridiske Fakultet har som bekendt ekstremt få faste lærere i forhold til antallet af studerende (1:89). Det medfører, at den direkte kontakt mellem de faste lærere og studenterne ikke kan have det omfang, som er ønskeligt. Til gengæld gives en meget stor del af undervisningen af særdeles kvalificerede praktikere, der sikrer at undervisningen er baseret på en tæt kontakt mellem praksis og teori.

I nutiden er regelmængden og regeludskiftningen mangedoblet sammenlignet med situationen for blot få år siden. Det har medført, at mange juridiske problemkredse har ændret karakter fra at være hjørner af hovedfag til at være praktisk og teoretisk selvstændige discipliner, som kræver en forskers fulde tid, hvis studenterne skal have en forsvarlig undervisning og praktikerne de nødvendige analyser og hjælpemidler. Også af den grund bør lærerstaben øges kraftigt. I årets løb er der besat et professorat i retslære og et tidsbegrænset professorat i advokatstandens plads og opgaver i det kommende samfund. Endvidere er der oprettet og besat lektorater i skatteret, konkursret og konkurrenceret.

Lærerne har publiceret et stort antal bøger og artikler samt taget aktivt del i lovforberedelse og samfundsdebat.

Fakultetsadministrationens struktur er blevet ændret; der er blandt andet oprettet et særligt sekretariat, der har til opgave at udbygge den internationale dimension. Der er gennemført en nyordning af fakultetets tre biblioteker. Og ved årets slutning reduceredes antallet af institutter til tre.

Fakultetets økonomi og aktiviteter

Tabel 1. Formålsopdelt regnskab 1998-2002

	Udgifter i mio.kr., løbende priser				
	1998	1999	2000	2001	2002
Forskning i alt	26,144	24,286	25,917	32,392	39,565
Basisforskning	15,139	12,873	14,406	20,310	24,008
Tilskudsfinansieret forskning	1,493	2,170	3,043	3,691	5,451
Kontraktsforskning	0,000	0,066	0,000	–	–
Forskeruddannelse	9,511	9,178	8,468	8,391	10,106
Uddannelse i alt	52,234	56,850	54,115	57,659	58,181
Ordinær uddannelse	51,400	55,753	52,939	56,152	55,907
Åben uddannelse	0,000	0,000	0,000	0,114	0,285
International studenterudveksling	0,833	1,098	1,175	1,393	1,989
Andre faglige formål i alt	0,000	0,000	0,120	0,004	0,000
Fælles formål i alt	5,899	6,606	7,123	7,745	7,680
Bygningsdrift	0,669	0,240	0,000		
Generel ledelse og administration	5,230	6,366	7,123	7,745	7,680
I alt	84,276	87,743	87,276	97,800	105,426

Tabel 2. Aktiviteter 1998-2002

	Aktiviteter				
	1998	1999	2000	2001	2002
Antal studerende (excl. orlov)	4031	4063	4056	4044	4004
Antal STÅ	2363,0	2228,2	2449,7	2386,3	2367,9
Antal optagne pr. 1. oktober	612	655	636	622	564
Antal 1. prioritetsansøgere	1105	1118	1317	1084	1230
Gennemsnitsalder for optagne	23,0	23,2	23,2	23,3	23,6
Medianalder, for optagne	21	21	21	21	21
Antal bachelorer	437	413	615	398	442
Gennemsnitsalder, bachelorer	26,5	26,2	26,1	25,9	26,2
Medianalder, bachelorer	25	25	25	25	25
Gennemsnitlige gennemførelstid, bachelorer	4,1	4,2	3,9	3,7	3,9
Median gennemførelstid, bachelorer	4	4	4	4	4
Antal kandidater	361	396	414	395	438
Gennemsnitsalder, kandidater	29,5	29,3	29,0	28,9	29,0
Medianalder, kandidater	27	27	27	27	28
Gennemsnitlige gennemførelstid, kandidater	6,8	6,7	6,6	6,9	6,6
Median gennemførelstid, kandidater	7	6	6	7	6
Åben uddannelse, antal deltagerbetalende STÅ	0	0	1,3	7,2	19,3
Antal forskeruddannelsesårsværk i alt	31,1	25,3	22,2	18,7	17,3
Antal forskerudd.stud., pr. 1. oktober, i alt	31	20	18	18	20
Heraf mænd	17	9	10	10	13
Heraf kvinder	14	11	8	8	7
Antal ph.d.-afhandlinger, året	8	5	4	6	5
Antal stud. der udløser internationaliseringsstilskud	179	207	240	221	278
Heraf indgående	97	120	137	105	133
Heraf udgående	82	87	103	116	145
Antal doktorgrader	1	2	1	2	0
Antal forskningspublikationer, iflg. årsberetning	244	258	282	294	320

Vagn Greve, dekan

Det Retsvidenskabelige Institut A

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder: Docent, dr.jur. Jesper Lau Hansen.

Institutbestyrelse: Instituttleder, docent, dr.jur. Jesper Lau Hansen, professor, dr.jur. Mads Bryde Andersen, docent, dr.jur. Vibe Ulfbeck og TAP-repræsentant institutsekretær Hanne Krogh.

Organisation

Geografisk er instituttet opdelt i tre lokaliteter: Studiestræde 6, Nørregade 15 og Skindergade 14, alle København K.

Adresse

Studiegården
Studiestræde 6
1455 København K
Telefon 35 32 32 22
Fax 35 32 32 03
reta@jur.ku.dk
www.jur.ku.dk/reta

Instituttlederens årsberetning

Instituttets medarbejdere beskæftiger sig med forskning og undervisning i privatretlige, internationale og almene fag. Disse fag ligger på bachelor- og kandidatdelen af den juridiske uddannelse. Undervisning sker af hold og ved forelæsninger efter studieordningen, og som vejledning af enkelte studerende, herunder uddannelse og vejledning af ph.d.-studerende. Herudover stiller instituttets medarbejdere sig til rådighed for det øvrige samfund ved formidling af forskningen.

Forskningsvirksomhed

1. EU-ret

Morten Broberg har arbejdet med den EU-retlige regulering af aktindsigt, med den EU-retlige kontrol med fusioner og med aftalebegrebet i EU-konkurrenceretten.

Ole Due har som adjungeret professor indgået i det juridiske forskningsmiljø og undervisning inden for EU-retten.

Rass Holdgaard har påbegyndt et ph.d.-projekt vedrørende EFs eksterne kompetencer (tilrådt 15/2).

Hjalte Rasmussen har færdiggjort arbejdet med bogen "EU-retlig domssamling med kommentarer og spørgsmål". Han har endvidere deltaget i snævre fora og diskussioner af den konstitutionalisering, som EU og medlemsstaterne, herunder Danmark, gennemgår.

2. Folkeret

Ole Spiermann har afsluttet forskningsprojekt vedr. folkeretlig argumentation og Den Permanente Internationale Domstol.

3. Formueret

Mads Bryde Andersen har arbejdet med den almindelige aftale- og obligationsret, advokaters retsforhold samt alme-

ne juridiske metodespørgsmål. Foruden en række tidskriftsafhandlinger herom har han udsendt en omarbejdet udgave af sin lærebog Grundlæggende Aftaleret samt en bog om juridisk metode.

Ole Spiermann er påbegyndt afhandling om retsanvendelse i international handelsvoldgift.

Vibe Ulfbeck har afsluttet udarbejdelsen af en erstatningsretlig lærebog om professionsansvar til brug for undervisningen i kursusfaget Udvidet erstatningsret. Bogen forventes udgivet foråret 2003.

4. Immaterialret

Mogens Koktvedgaard har arbejdet med global og europæisk harmonisering af patentretten.

Morten Rosenmeier har fortsat sit disputatsprojekt vedr. krænkelseslæren i international immaterialret.

Jens Schovsbo har fortsat sine studier inden for immaterialretten og har udgivet en lovkommentar til Designloven. Han har desuden påbegyndt et lærebogsprojekt i EU-konkurrenceret, som forventes afsluttet i 2003.

5. It-ret

Mads Bryde Andersen har arbejdet med den retlige regulering af informationsteknologien, og har foruden et par tidskriftsafhandlinger vedligeholdt en it-retlig hjemmeside under www.it-retten.dk.

6. Kapitalmarkedsret

Jesper Lau Hansen har afsluttet et projekt om nordisk børser og selskabsret, der resulterede i to bøger om den nordiske regulering af hhv. offentlige selskaber og kapitalmarkedet til udgivelse forår 2003. Han har endvidere skrevet en række artikler til danske og internationale tidsskrifter.

Birgitte Schøtt Knudsen har påbegyndt et projekt om børserprospekter (tilrådt 9/9).

7. Konkurrenceret

Caroline Heide-Jørgensen har arbejdet videre på et større forskningsprojekt om reklamer. Hun har desuden arbejdet på et lærebogsprojekt i EU-konkurrenceret med interne og eksterne kolleger, der forventes udgivet 2003.

Charlotte Friis Bach Ryhl har videreført sit ph.d.-projekt om EU-konkurrenceretlige forpligtelser for virksomheder til at handle med deres konkurrenter.

8. Kriminologi og retssociologi

Ulla V. Bondeson har færdiggjort et bogmanuskript, "The Nordic Moral Climates", som udgives på amerikansk forlag i 2003. Hun har publiceret bogen "Alternatives to Imprisonment" og redigeret to materialesamlinger. Desuden har hun publiceret kriminologiske artikler og redigeret det danske bidrag til Académie Internationale de Droit Comparé ved Brisbane kongressen.

Rasmus H. Wandall har fortsat sit retssociologiske ph.d.-projekt om danske byretters anvendelse af ubetinget frihedsstraf som strafferetlig sanktion.

9. Menneskeret

Jonas Christoffersen har fortsat arbejdet på sit ph.d.-projekt om Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Han har desuden publiceret afhandlinger om Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis i 2001, om negativ foreningsfrihed, om frihedsberøvelse af kriminelle asylansøgere og om Højesterets prøvelse af folkeretlige diskriminationsforbud.

10. Proces

Eva Smith har deltaget som medlem af Justitsministeriets arbejdsgruppe vedrørende gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn. Hun har fortsat arbejdet med sin lærebog om strafferetspleje. Som formand for ligebehandlingsudvalget (Etnisk ligebehandling) har hun beskæftiget sig med adskillige fremmede landes lovgivning til brug for en betænkning. Såvel arbejdsgruppen som ligebehandlingsudvalget afgav betænkning i 2002. Endelig har hun beskæftiget sig med "terrorpakken" og den europæiske arrestordre, herunder deltaget i en høring arrangeret af Folketinget samt et internationalt seminar om disse emner.

11. Retshistorie

Pernille Ulla Knudsen har fortsat sin forskning i "Retsudøvelsen på de vestindiske øer i kolonitiden", der er et rets-komparativt studie, finansieret af Carlsbergfondet som et tre-årigt forskningsstipendie.

Henrik Stevnsborg har som studieleder været fritaget for forsknings- og undervisningsforpligtelse.

Helle Sørensen har fortsat arbejdet på sit ph.d.-projekt om slægts funktion i nordisk højmiddelalderet.

Ditlev Tamm har afsluttet en undersøgelse om økonomisk kollaboration under besættelsen. Han har desuden arbejdet med færdiggørelsen af et projekt om kongens retterting 1536-1660. Han har med støtte af Carlsbergfondet videreført et retshistorisk forskningsprojekt, der har som mål at udsende en samlet fremstilling af dansk retshistorie. Derudover har han revideret lærebogen i retshistorie og desuden arbejdet på en biografi af juristen og politikeren Per Federspiel samt en bog om advokatvæsenets historie i Danmark.

12. Retslingvistik

Anne Lise Kjær har fortsat arbejdet på egne delprojekter under det SHF/SSF-finansierede projekt om retskulturer.

13. Retslære

Henrik Zahle er påbegyndt arbejdet med en indførende fremstilling om retsfilosofi. Han er endvidere fortsat med revisionen af Dansk Forfatningsret (tiltrådt 1/3).

14. Selskabsret

Jan Schans Christensen har færdiggjort materialesamling i faget selskabsret (foreløbigt manus til lærebog i faget). Han har tillige arbejdet med en antologi om corporate governance (som redaktør og medforfatter) og udgivet en artikel om selvregulering indenfor selskabsretten. Han har endvidere bidraget med kapitel om selskabsret i 2. udgaven af bogen Danish Law in a European Perspective.

15. WTO-ret

Bugge Thorbjørn Daniel har fortsat sit ph.d.-projekt om frihandel og miljø i WTO.

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

Mads Bryde Andersen har været medlem af eller formand for flere bedømmelsesudvalg vedrørende lektorater og adjunkture samt formand for et bedømmelsesudvalg vedrørende en disputats. Ved årets udgang er han desuden formand for et bedømmelsesudvalg vedrørende et professorat (immaterialret).

Jesper Lau Hansen var formand for bedømmelsesudvalget for ansøgninger om ph.d.-stipendier (1. halvår).

Jan Schans Christensen har været formand for bedømmelsesudvalget vedr. en doktordisputats.

Mogens Koktvedgaard har bedømt én ph.d.-afhandling og et lektorat, begge vedrørende Konkurrenceret.

Hjalte Rasmussen har været medlem af 2 ph.d.-bedømmelsesudvalg.

Jens Schovsbo har været fakultetsopponent ved en disputats ved Stockholms Universitet (Richard Wessman).

Eva Smith har været medlem af bedømmelsesudvalget vedrørende Asbjørn Strandbakkens disputats. Hun deltog endvidere i forsvaret som 2. opponent (Bergen). Hun har desuden været medlem af udvalget og opponent for Lena Eberalls disputats (Lund).

Vibe Ulfbeck har været formand for bedømmelsesudvalget vedrørende en ph.d.-afhandling (Henrik Udsen).

Henrik Zahle har været formand for et ph.d.-udvalg (Pernille Boye Koch). Han har endvidere været medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende en ph.d.-grad ved European University Institute, Firenze (Inger Marie Conradsen) og er fortsat medlem af det finske Advisory Board at Helsinki Collegium for Advanced Studies.

Udvalg og fonde

Mads Bryde Andersen er formand for Fonden til Støtte af Retsvidenskabelig Forskning ved Københavns Universitet, Laurens Bogtman Fonden og Bernths Rejselegat. Han er desuden medlem af Gangstedfonden, Karsten Meyers Legat for Yngre Jurister, Den Berlingske Fond, Institutionen San Cataldo og IDA-ITs Fond.

Ulla V. Bondeson er medlem af the Sellin & Glueck Award Committee of the American Society of Criminology.

Jan Schans Christensen er bestyrelsesmedlem i familielegatet J.C. Jacobsens og Carl og Otilia Jacobsens Descendens.

Mogens Koktvedgaard er efor for Det Finneske Legat.

Hjalte Rasmussen er formand for Sven Henningsens Legat.

Eva Smith er regensprovst og formand for Kollegiesamvirket.

Henrik Stevnsborg er medlem af bestyrelsen for Rejsefonden for juridiske kandidater og studerende ved Københavns Universitet.

Ditlev Tamm er formand for bestyrelsen for Det Anders Sandøe Ørstedeske Prisedaillelegat samt medlem af bestyrelsen for Daloon Fonden.

Henrik Zahle er formand for bestyrelsen for Julie von Müllens Fond.

Tillidshverv

Mads Bryde Andersen er viceinstituttleder og medlem af Fakultetsrådet. Uden for fakultetet er han formand for Dansk Internet Forum, Foreningen San Cataldo Venner og for Den Danske Styrelse for de Nordiske Juristmøder. Herudover er han medlem af Udvalget vedr. Økonomisk kriminalitet og datakriminalitet (med formandskab for en arbejdsgruppe herunder), Dansk Selskab for Ophavsret, Dansk Forening for Industriel Retsbeskyttelse og Juridisk Forening i København. Han er endvidere medlem af den danske delegation i UNCITRAL. I en del af året har han desuden været formand for regeringens it-sikkerhedsråd og betalingskortpanelet.

Ulla V. Bondeson er vicepræsident i the International Society of Criminology og medlem af The Steering Committee for the Campbell Crime and Justice Group.

Morten Broberg er medlem af Energitilsynet og af brugergruppen for Juridisk Institutbibliotek.

Jan Schans Christensen har været medlem af den af EU Kommissionen nedsatte High Level Group of Company Law Experts samt den af det hollandske justitsministerium nedsatte Cross-Border Voting Group. Han er formand for responsudvalget for Forsikring & Pension samt for Dansk Forening for Selskabsret. Han er medlem af det af Bestyrelsesforum nedsatte Bestyrelsespanel og endvidere medlem af The International Advisory Board of Center for Law, Economics, and Financial Institutions in Copenhagen.

Jesper Lau Hansen er institutleder, og dermed formand for institutbestyrelsen. Han er desuden medlem af Arbejds miljøudvalget og udpeget af Københavns Universitet som medlem af bestyrelsen for Nordisk Kollegium.

Mogens Koktvedgaard er medlem af ph.d.-studienævnet. Han er desuden formand for Dansk Selskab for Ophavsret, Dansk forening for Konkurrenceret, Retsinformationsrådet, Erhvervsministeriets Rådgivende Udvalg for Industriel Ejendomsret, Teleklagenævnet, Radio- og tv-nævnet og Service-900 Nævnet.

Hjalte Rasmussen er fakultetets hovedrepræsentant i det internationale arbejde, og deltager i et antal internationale Moot Courts samt forsknings- og studenterudvekslingsaftaler.

Charlotte Riis Bach Ryhl er bestyrelsesmedlem i Dansk Forening for Europaret.

Jens Schovsbo er tillidsrepræsentant ved Det Juridiske Fakultet (DJØF), medlem af Københavns Universitets Hovedsamarbejdsudvalg og af Det Juridiske Fakultets samarbejdsudvalg. Han er desuden biblioteksansvarlig ved Det Juridiske Fakultet. Endvidere er han formand for Udvalget til Videnskabeligt Arbejdes (UBVA) arbejdsudvalg under AC samt medlem af rådet for Copy-Dan Undervisningskopier og Erhvervs kopier og af Copy-Dans Digitale arbejdsgruppe. Eva Smith er formand for Det Kriminalpræventive Råd samt formand for bestyrelsen for Københavns Rets hjælp. Hun er desuden medlem af forretningsudvalget for ECRI under Europarådet samt medlem af retsplejerådet, strafferetsplejeudvalget, politikkommissionen samt af Justitsministeriets arbejdsgruppe om gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn. Endvidere er hun formand for ligebehandlingsudvalget under Integrationsministeriet og medlem af udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning m.v. under Forsvarsministeriet samt udvalget vedrørende trossamfund under Kirkeministeriet.

Ole Spiermann er bestyrelsesmedlem i den danske afdeling af Comité Maritime International og International Law Association.

Henrik Stevnsborg er studieleder og dermed formand for Det Juridiske Studienævn og Kursusudvalget. Han er medlem af Det Juridiske Fakultets Intergruppe, Indre By Udvalget, Det Samfundsvidenskabelige Fakultets Uddannelsesudvalg samt Rektors Uddannelsesudvalg. Han er desuden medlem af programrådet for Folkeuniversitetet i København og medlem af Kvalifikationsnævnet under Undervisningsministeriet.

Ditlev Tamm er medlem af Fachbeirat des Max-Planck-Institut für europäische Rechtsgeschichte, Frankfurt am Main og medlem af Beirat des Jahrbuch für Verwaltungs-

geschichte, samme sted. Han er desuden formand for Revisorkommissionen og for institutionen N. Zahles Skole samt medlem af PET-kommissionen.

Vibe Ulfbeck er ph.d.-studieleder og deltager i denne egenskab i fakultetets ledelsesgruppe. Hun er endvidere medlem af Fakultetsrådet.

Rasmus H. Wandall har været suppleant til ph.d.-studienævnet.

Henrik Zahle er medlem af Venice Commission knyttet til Europarådet.

Formidling

Redaktionelle hverv

Mads Bryde Andersen er ansvarshavende redaktør for Ugeskrift for Retsvæsen på cd-rom og medlem af redaktionskomiteen for Computer Law & Security Report, Lov & Data samt Journal of Information Law and Technology (JILT).

Jan Schans Christensen er fagkonsulent for Forlaget Thomson A/S. Han er tillige medlem af redaktionskomiteen for Revision & Regnskab.

Mogens Koktvedgaard er redaktør for Ugeskrift for Retsvæsen, litterær afdeling, samt dansk medlem af styrelsen for Nordiskt Immaterielt Rättsskydd (NIR).

Hjalte Rasmussen er medlem af redaktionsudvalgene for Journal of European Integration, Révue Européenne de droit public samt Diritto comunitario e degli scambi internazionali.

Jens Schovsbo er dansk redaktør for Nordiskt Immaterielt Rättsskydd (NIR).

Ole Spiermann er dansk rapportør til International Law Reports.

Kongresser og symposier

Ulla V. Bondeson har været arrangør af seminar den 5. december med professor Vladimir Khairouline, som afholdt en gæsteforelæsning over temaet "Conceptions of Justice: von Humboldt and Russian Legal Philosophers".

Caroline Heide-Jørgensen var ansvarlig for Det Juridiske Fakultets bidrag til Kulturnatten 11. oktober.

Rasmus H. Wandall har været medarrangør af seminar den 30. oktober om retskulturer og markedsintegration i Østeuropa.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Gæsteforskere

Dr. Christopher Heath, Max-Planck-Instituttet i München, har besøgt fakultetet 22.-26. august (Jens Schovsbo).

Chrisophe Hillion, Deputy director ved Centre for European Legal Studies, Cambridge Universitet, har besøgt fakultetet i februar/marts (Morten Broberg).

Professor Vladimir Khairouline, Law Faculty of Bashkir State University in Ufa, Rusland, besøgte instituttet fra 1. oktober og til 31. december 2002 (Ulla V. Bondeson).

Doktorand Christian Nilsson, Stockholms Universitet, har besøgt fakultetet 3.-7. juni (Jens Schovsbo).

Forsker Dong Tao, Beijing, har påbegyndt et ophold ved fakultetet 1. september (Jens Schovsbo).

Doktorand Ulf Öberg, Stockholms Universitet har besøgt fakultetet i februar (Morten Broberg).

Forskningsophold i udlandet

Helle Sørensen har fra oktober til slutningen af december været på et forskningsophold på Sienas Universitet, Italien.

Netværk

Mads Bryde Andersen er kontaktperson for de nordiske formueretslærere.

Ulla V. Bondesson har deltaget i netværk og møder med Steering Committee for the Campbell Crime and Justice Group.

Jesper Lau Hansen er medlem af Danish Corporate Governance Association, Dansk Forening for Selskabsret, Nordisk Netværk for Selskabs- og Børsret, Foreningen for Bank- og Kreditret, Kreditsretsgruppen ved HH i Kbh., Foreningen Norden, Europaretsforeningen (FIDE) og Juridisk Forening.

Jan Schans Christensen er formand for Dansk Forening for Selskabsret og er medlem af Danish Corporate Governance Network.

Caroline Heide-Jørgensen deltager i Nordisk Immaterialretligt forskernetværk samt Netværk for Konkurrenceforskning.

Anne Lise Kjær er koordinator i det tværfaglige SHF/SSF-finansierede forskningsprojekt "Når retskulturer mødes: Dansk identitet og europæisk integration. En tværfaglig, rets- og sprogvindskabelig analyse af dansk rets møde med europæisk ret". Hun har desuden deltaget i "Generic Integrity in Legal Discourse in Multilingual and Multicultural Contexts", et internationalt retslingvistisk netværk med deltagere fra en lang række lande i og uden for Europa og base i Hong Kong.

Mogens Koktvedgaard deltager i nordisk netværk vedr. immaterialretsforskning.

Hjalte Rasmussen deltager i en gruppe omkring professor J. Ziller, EUI og den såkaldte Madridgruppe med deltagere fra bl.a. Humbolt og Paris II. Han deltager desuden i et flerdisciplinært forskningsnetværk med udgangspunkt i den amerikanske professor Peter J. Katzensteins bog "Small States in World Markets".

Jens Schovsbo er dansk kontaktperson for det nordiske netværkssamarbejde inden for immaterialretten. Han er desuden tilknyttet det fælleseuropæiske projekt Intellectual Property Law in Transition og har deltaget i planlægningen af og undervist ved masteruddannelsen ved Stockholms Universitet i European Intellectual Property Law. Han er endvidere tilknyttet The Center for the Study of EU-law ved Shandon universitetet, Kina.

Eva Smith er Danmarks medlem af ekspertudvalget under Europarådet til vurdering af medlemslandenes overholdelse af Konventionen om beskyttelse af Nationale Mindretal. Hun er desuden dansk kontaktperson i to internationale netværk: Nordisk Forening for Procesret (NFfP) og International Association of Procedural Law.

Ditlev Tamm samarbejder med nordiske og tyske retshistorikere herunder særligt universitetet i Lund og Max-Planck-Institut für europäische Rechtsgeschichte i Frankfurt am Main.

Vibe Ulfbeck deltager i det europæiske netværkssamarbejde under European Center of Tort and Insurance Law (ECTIL).

Forbrug 2002*Årsværk*

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	16,10	1,05	17,15
DVIP	0,00	0,09	0,09
STIP	5,84	0,00	5,84
TAP	5,58	0,15	5,73
<i>Årsværk i alt</i>	<i>27,52</i>	<i>1,29</i>	<i>28,81</i>
Løn	12.300	507	12.807
Frikøb	-16	3	-14
Øvrig drift	886	245	1.131
Anskaffelser	585	9	594
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>13.755</i>	<i>763</i>	<i>14.518</i>

Stab*VIP Internt finansieret*

Andersen, Mads Bryde; professor.
 Asmussen, Eva Smith; professor.
 Bondesson, Ulla Viveka; professor.
 Broberg, Morten Petersen; lektor.
 Christensen, Jan S; professor.
 Hansen, Jesper Lau; lektor.
 Heide-Jørgensen, Caroline Charlotte; lektor.
 Koktvedgaard, Mogens Georg; professor.
 Rasmussen, Hans Hjalte Kaare; professor.
 Rosenmeier, Morten Victor Vagn; adjunkt.
 Schovsbo, Jens Hemmingsen; lektor.
 Skovby, Inge-Lise Folmann; lektor.
 Spiermann, Ole; adjunkt.
 Stevnsborg, Henrik; lektor.
 Tamm, Ditlev; professor.
 Ulfbeck, Vibe Garf; lektor.
 Zahle, Henrik Kristian; professor.

VIP Eksternt finansieret

Jacqueson, Catherine; forskningsass.
 Knudsen, Pernille Ulla; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Christoffersen, Jonas; ph.d.-stipendiat.
 Daniel, Bugge Thorbjørn; ph.d.-stipendiat.
 Holdgaard, Rass Markert; ph.d.-stipendiat.
 Knudsen, Birgitte Schøtt; ph.d.-stipendiat.
 Ryhl, Charlotte Friis Bach; ph.d.-stipendiat.
 Sørensen, Helle; ph.d.-stipendiat.
 Wandall, Rasmus Heugh; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Frost, Kim: Informationsydelsen.
 Udsen, Henrik Katholm: Den digitale signatur – Ansvarsspørgsmål.

Fondsbevillinger*Forskningsstyrelsen*

– Forvaltningsrettens historie (Helle Blomquist)
 kr. 1.136.900.

Nordisk Samarbejdsnemnd for Samfundsforskning
– Sproggranskning (Ulla V. Bondeson) kr. 20.500.

Publikationer

- Andersen M.B.: Regeringens anti-terrorpakke og dens perspektiver for it-sikkerheden. (R&R) Revision & Regnskabsvæsen 5, s. 38-43. 2002.
- Andersen M.B.: Retsmisbrug i Formueretten. Ugeskrift for Retsvæsen -, s. 66-68. 2002.
- Andersen M.B.: Hvordan kommer den danske advokatstand bedst ind i it-samfundet. 3-44 s. Advokatrådet København 2002.
- Andersen M.B.: Ret & Metode. 312 s. Gjellerup København 2002.
- Andersen M.B.: Grundlæggende aftaleret, 2. udg. 538 s. Gjellerup København 2002.
- Bondeson U.V.: Alternatives to Imprisonment – Intentions and Reality. 278 s. Transaction Publishers New Brunswick and London 2002.
- Bondeson U.V.: Københavns Universitet (udg.). Parts of Danish Law in Action. 96s. København 2002.
- Bondeson U.V.: Penalties Pronounced and Punishment Suffered. i: Parts of Danish Law in Action s. 81-96. Annette Esdorf, Ulla V. Bondeson. Københavns Universitet. København 2002.
- Bondeson U.V.: Reducing Crime and Promoting Justice. Nordisk Kriminologi 28(3) 2002 3, s. 4-5. 2002.
- Bondeson U.V.: The Nordic Moral Climates, 5. ed. 143s. København 2002.
- Bondeson U.V.: Københavns Universitet. Law and Morality, 5. ed. 239s. København 2002.
- Bondeson U.V.: Københavns Universitet. Criminal Justice in Scandinavia, 4th. edition. 398s. København 2002.
- Bondeson U.V.: Crime Trends in European Countries. 43s. København 2002.
- Bondeson U.V.: The Effects of Alternatives to Imprisonment Compared to Imprisonment. 20s. 2002.
- Broberg M.P.: Domme og kendelser fra EF-domstolen og Retten i Første Instans – første halvår 2002. Ugeskrift for Retsvæsen 48, s. 469-485. 2002.
- Broberg M.P.: “Ræk Kommissionen en lillefinger...”. EU-ret og Menneskeret 5, s. 197-204. 2002.
- Broberg M.P.: Muddying the Clear Waters: On the Commission’s Proposal for a New Delimitation of Jurisdiction in the Field of Merger Control. European Competition Law Review vol. 23, issue 9, s. 429-433. 2002.
- Broberg M.P.: Domme og kendelser fra EF-domstolen og Retten i Første Instans – andet halvår 2001. Ugeskrift for Retsvæsen 19, s. 191-210. 2002.
- Broberg M.P.: Access to Documents – A General Principle of Community Law? European Law Review vol. 27, issue 2, s. 194-205. 2002.
- Broberg M.P.: The Concept of Agreement in Article 81 of the EC Treaty – On the Manufacturers’ right to prevent parallel trade within the European Community. European Competition Law Review vol. 23, issue 3, s. 127-141. 2002.
- Broberg M.P.: Anmeldelse af “EU-retten 1 og 2” af Karsten Engig Sørensen og Poul Runge Nielsen. EU-ret og Menneskeret 2, s. 97-98. 2002.
- Broberg M.P.: Anmeldelse af “Legitimate Expectations in Administrative Law” af Søren Schønberg. EU-ret og Menneskeret 4, s. 174-176. 2002.
- Broberg M.P.: Anmeldelse af “Dansk fusionskontrol” af J. Munk Plum, E. Bertelsen og M. Kofmann. Ugeskrift for Retsvæsen 8, s. 99-100. 2002.
- Christensen J.S.: Materialesamling i faget Selskabsret (foreløbigt manus til lærebog i faget). 296 s. Thomsons Forlag København 2002.
- Christensen J.S.: Nogle bemærkninger om selvregulering indenfor selskabsretten og Nørby udvalgets anbefalinger. Revision og Regnskabsvæsen 2, s. 12-22. 2002.
- Christensen J.S.: Danish Company Law. i: Danish Law in a European Perspective s. 389-401. Børge Dahl, Torben Melchior, Ditlev Tamm (red.). Forlaget Thomson, København 2002.
- Christensen J.S.: Winter J., Bissara P., Bates J., Trevisan, D., Noack U.: The Final Report of the Cross-Border Voting Group. Det Hollandske Justitsministerium 2002.
- Christensen J.S.: Winther J., Garcia J.M.G., Hopt K.J., Rickford J., Rossi G., Simon J.: Report on Issues Related to Takeover Bids. s. 68. EU Kommissionen, 2002.
- Christensen J.S., Winther J., Garcia J.M.G., Hopt K.J., Rickford J., Rossi G., Simon J.: A Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe. s. 127 s. EU Kommissionen. 2002.
- Christoffersen J.: Mere om negativ foreningsfrihed, duplik. Ugeskrift for Retsvæsen 32, s. 276-280. 2002.
- Christoffersen J.: Menneskerettighedsdomstolens praksis i 2001. EU-ret & Menneskeret 2, s. 84-96. 2002.
- Christoffersen J.: Frihedsberøvelse af kriminelle asylansøgere. Juristen 8, s. 296-306. 2002.
- Christoffersen J.: Højesteretsprøvelse af folkeretlige diskriminationsforbud. Ugeskrift for Retsvæsen 45, s. 407-412. 2002.
- Heide-Jørgensen C.C.: Negativ foreningsfrihed og de liberale erhverv – igen. Ugeskrift for Retsvæsen B, s. 160-165. 2002.
- Kjær A.L.: Når retskulturer mødes: Dansk identitet og europæisk integration. Præsentation af et forskningsprojekt. i: Retkulturer s. 9-23. Agnete Weis Bentzon et al. (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Kjær A.L.: “Eurospeak” – “Eurotexte” – “Eurobegriffe”: Zur Pluralität von Sprachen und Rechten bei der Produktion und Rezeption gemeinschaftsrechtlicher Texte. i: Juristische Fachsprache. Kongressberichte des 12th European Symposium on Language for Special Purposes, Brixen/Bressanone 1999 s. 115-131. Lars Eriksen, Karin Lutterman ((udg.). LIT-Verlag, Münster 2002.
- Kjær A.L.: Europas retskulturelle pluralisme – grænser for den EU-retlige integration? Tidsskrift for Rettsvitenskap 4-5, s. 870-905. 2001.
- Kjær A.L.: Europas sproglige mangfoldighed: Kulturel rigdom eller forståelsesbarriere? Sprogpolitik og sproglige menneskerettigheder i Europa anno 2001. Mennesker og rettigheder 19, 4, s. 69-80. 2001.
- Koktvedgaard M.: Lærebog i Immaterialret. 435 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag København 2002.
- Koktvedgaard M.: Domstolens rolle i immaterialretssager. i: Festskrift til Carsten Smith. Rettsteori og Rettsliv s. 505-511. Universitetsforlaget, Oslo 2002.
- Koktvedgaard M.: Europæisk Design. Ugeskrift for Retsvæsen 10, s. 101-104. 2002.
- Lau Hansen J.: Farlig viden. Lov & Ret 1, s. 12-17. 2002.
- Lau Hansen J.: Sanktioner mod insiderhandel og kursmani-

- pulation. i: Förhandlingarna vid Det 36. nordiska juristmötet s. 267-296. Nordiske Juristmøder, lokalstyrelsen för Finland. Helsingfors 2002.
- Lau Hansen J.: Anmeldelse af Werlauffs kommenterede ApS-lov. Ugeskrift for Retsvæsen 23, s. 255-256. 2002.
- Lau Hansen J.: The New Proposal for a European Union Directive on Market Abuse. University of Pennsylvania Journal of International Economic Law 2, vol. 23, s. 241-268. 2002.
- Lau Hansen J.: Anmeldelse af Eide & Stavang: Rettsøkonomi. Ugeskrift for Retsvæsen 34, s. 281-282. 2002.
- Lau Hansen J.: Anmeldelse af Erik Werlauff: SE-Selskabsret. Ugeskrift for Retsvæsen 36, s. 312-313. 2002.
- Lau Hansen J.: A New Look at Centros – From a Danish Point of View. European Business Law Review vol. 13, no. 1, s. 85-95. 2002.
- Lau Hansen J.: Fyn er fin – men det er der så meget andet, der ikke er. i: Mindeværdige retssager s. 323-336. Garde, Engell & Koktvedgaard. Thomsons Forlag, København 2002.
- Rosenmeier M.: Anmeldelse af Hakon Aakre "Retten til å sitere fra åndsverk" (Bergen 2002). Ugeskrift for Retsvæsen 2002, s. 166-167. 2002.
- Rosenmeier M.: Originalitetskravet i kontinentaleuropæisk og angloamerikansk ophavsret. Nordiskt immaterielt rättsskydd 4/2001, s. 535-537. 2002.
- Ryhl C.F.B.: Domme og kendelser fra EF-domstolen og Retten i Første Instans – 2. halvår 2000. Ugeskrift for Retsvæsen 18, s. 189-233. 2001.
- Ryhl C.F.B.: Domme og kendelser fra EF-domstolen og Retten i Første Instans – 1. halvår 2001. Ugeskrift for Retsvæsen 49, s. 501-546. 2001.
- Ryhl C.F.B.: Statshandelsmonopoler. i: EU-Karnov s. 165-171. Jørgen Molde, Bo Vesterdorf, Nina Holst-Christensen, Karsten Hagel-Sørensen (red.). Forlaget Thomson A/S, København 2001.
- Ryhl C.F.B.: Domstolens beføjelser. i: EU-Karnov s. 2061-2111. Jørgen Molde, Bo Vesterdorf, Nina Holst-Christensen, Karsten Hagel Sørensen (red.). Forlaget Thomson A/S, København 2001.
- Schovsbo J.: Samtykke til parallelimport af mærkevarer. Ugeskrift for Retsvæsen 2, s. 5-9. 2002.
- Schovsbo J.: Domain Names on the Internet – A Danish Perspective. i: Parts of Danish Law in Action s. 27-30. Peter Garde & Ulla Bondeson. København 2002.
- Schovsbo J.: Immaterialretsaftaler – immaterialretten og udviklingslandene. Nordiskt Immaterielt rättsskydd 2, s. 118-128. 2002.
- Schovsbo J.: Hvilken lovgivning findes der m.h.t. patentering [af gentestning]. Teknologirådets rapporter 8, s. 121-127. 2002.
- Schovsbo J.: Designret. 386 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag København 2002.
- Schovsbo J.: Danish Intellectual Property Law. i: Danish Law in an European Perspective s. 441-454. Børge Dahl, Torben Melchior, Ditlev Tamm. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Schovsbo J.: The Disclosure of the Origin of Components of Biotechnological Inventions in Relation to the Implementation of the Convention on Biological Diversity (CBD). 43s. Utenrikesdepartementet, Oslo 2002.
- Smith E.: Procesretlig materialesamling. 352s. Københavns Universitet 2002.
- Smith E.: Materialesamling 2002. Strafferetspleje & retssikkerhed. 886s. Københavns Universitet 2002.
- Smith E.: Østre Landsret dumpede. Lov & Ret april, s. 16-18. 2002.
- Smith E.: Den ubesluttsomme retsformand. i: Mindeværdige retssager s. 299-304. Peter Garde, Mogens Koktvedgaard, Oluf Engell (red.). Forlaget Thomson A/S, København 2002.
- Smith E.: Forslaget om anonyme vidner. i: Henvendelse til Folketingets retsudvalg vedr. L 139 5 s. Folketingets Retsudvalg. 2002.
- Spiermann O.: Folkerett, 7. udgave. Tidsskrift for Rettsvitenskap 4-5, s. 922-925. 2001.
- Spiermann O.: Kap. 3, 8, 10, 11 og 17 (delvist). i: Folkeret, foreløbig udgave 81 s. Ole Espersen, Frederik Harhoff, Ole Spiermann. Chr. Ejlers Forlag, 2002.
- Spiermann O.: Om tilbageholdenhed i anvendelsen af internationale menneskerettighedskonventioner. Ugeskrift for Retsvæsen, afdeling B 45, s. 412-421. 2002.
- Stevnsborg H.: Vagtværn. i: Gads Leksikon om Dansk Besættelsestid 1940-1945 s. 495. Gads Forlag, København 2002.
- Stevnsborg H.: Kystpolitiet. i: Gads Leksikon om Dansk Besættelsestid 1940-1945 s. 303. Gads Forlag, København 2002.
- Stevnsborg H.: Politiet. i: Gads Leksikon om Dansk Besættelsestid 1940-1945 s. 367-369. Gads Forlag, København 2002.
- Stevnsborg H.: Bleckingberg – et offer for protektion. i: Mindeværdige retssager s. 103-115. Peter Garde, Mogens Koktvedgaard, Oluf Engell. Forlaget Thomson A/S, København 2002.
- Stevnsborg H.: Inga Floto: Dødsstraffens kulturhistorie. Ritualer og metoder 1600-2000. Fortid og Nutid juni 2002, hæfte 2, s. 144-146. 2002.
- Tamm D.: Danfoss under besættelsen. 101 s. Museet på Sønderborg Slot Sønderborg 2002.
- Tamm D.: Punch, Pingel, provisorier. i: Uden for murene s. 124-133. Klaus P. Mortensen (red.). Gads Forlag, København 2002.
- Tamm D.: Gulatingsloven og de andre gamle nordiske landskabslove. Tidsskrift for Rettsvitenskap 1-2, s. 292-308. 2002.
- Tamm D.: Verfassungsgeschichte um die Ostsee. i: Geschichte und Perspektiven des Rechts im Ostseeraum s. 41-44. Jörn Eckert, Kjell Å. Modéer (publish). Peter Lang, Frankfurt am Main 2002.
- Tamm D.: The Danes and Their Legal Heritage. i: Danish Law in a European Perspective, 2nd. Edition s. 41-59. Børge Dahl, Torben Melchior, Ditlev Tamm (red.). Forlaget Thomson, København 2002.
- Tamm D.: Gulatingsloven og andre gamle nordiske landskabslove. i: Gulatingsseminaret 2000 s. 37-50. Det Juridiske Fakultet, Bergen. Bergen 2002.
- Tamm D.: Herregårdshistorier. i: Mindeværdige retssager s. 39-48. Peter Garde, Mogens Koktvedgaard, Oluf Engell (red.). Forlaget Thomson, København 2002.
- Tamm D.: Den grundlovgivende Rigsforsamling og kirken. i: Kirkeretsantologi 2002 s. 67-81. Selskab for Kirkeret. Århus 2002.
- Tamm D.: The birth of Danish legal science in the 16th and 17th centuries. i: Summa Eloquentia. Essays in honour of Margaret Hewett s. 222-227. Rena van den Bergh (red.). Sydafrika 2002.

Tamm D.: Jorge Luis Borges. En introduktion. 277 s. Gyldendal København 2002.

Tamm D.: Retshistorie og nordisk retsfællesskab. i: Rätts-historia i förändring. Olinska Stiftelsen 50 år s. 117-122. Kjell Å. Modéer (red.). Lund 2002.

Tamm D.: Retshistorie. Danmark – Europa – globale perspektiver. 387 s. Jurist- og Økonomforbundet Forlag København 2002.

Tamm D.: Søren Kierkegaard, assessor Wilhelm – og guldalderens retsliv. Juristen december, s. 397-404. 2002.

Det Retsvidenskabelige Institut B

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder er professor, dr.jur. Peter Blume.

Institutbestyrelsen består af: Institutleder, professor dr.jur. Peter Blume, lektor Anita Rønne, adjunkt ph.d. Henrik Palmer Olsen, ph.d.-stipendiat Paul C. Vang (observatør) og kontorfuldmægtig Lisbeth Dick.

Adresse

Studiegården
 Studiestræde 6
 1455 København K
 Telefon 35 32 32 22
 Fax 35 32 32 01
 retb@jur.ku.dk
 www.jur.ku.dk/retb

Institutlederens årsberetning

Instituttets undervisning omfatter for det første en række af fagene på studiets grunduddannelse. Hovedvægten er lagt på Offentlig Ret, hvortil kommer Juridisk Metodelære og Folkeret. For det andet udbydes en lang række kurser på studiets overbygning som f.eks. Arbejdsret, Forvaltningslære, Socialret, Sundhedsret, Energiret, Mægling samt en række offentligtretlige og folkeretlige kurser.

Forskningsvirksomhed

I det følgende angives de hovedforskningsprojekter, som den enkelte medarbejder behandler.

1. Forfatningsret

1.1. Menneskerettigheder i komparativ belysning

Projektet omhandler analyser af forskellige EU-landes sproglige og juridiske fortolkninger af den europæiske menneskerettighedskonvention og de relevante EU-retlige dokumenter: Traktaten om Den europæiske Union, Amsterdam, og EU-charteret for menneskerettigheder (dec. 2000). Projektet beskæftiger sig med såvel den juridiske håndhævelse (ved domstole (nationale, internationale og supranationale) som den politiske håndhævelse (gennem nationale regeringer, Ministerråd, EU-kommission og EU-parlament) med henblik på skabelsen af en paneuropæisk identitet om fælles demokratiske værdier og rettigheder. Projektet udgør en del af det tværvidevidenskabelige projekt: "Når retskulturer mødes", som er finansieret af SSF og SHF med 1.5 mill. kr. (fra 2001) under "Kultur møde"-bevillingen. De øvrige medarbejdere ved fakultetet er: Anne Lise Kjær, Henrik Stevnsborg, Henrik Palmer Olsen og Jens Elo Rytter. Projektet er endvidere tværinstitutionelt, idet der samarbejdes med 4 sprogvidenskabelige medarbejdere fra Handelshøjskolen i København (Henning Koch).

1.2. Magtfordelingslæren i historisk, komparativt og analytisk perspektiv

Magtfordelingslæren, som er udtrykt i grundlovens § 3, udgør en af de mest grundlæggende normer i statsforfatnings-

retten både i Danmark og i andre lande. Ved at sammenholde lærens historiske og geografiske forgreninger med en analytisk kritik, søges en ny forståelse for magtfordelingslærens rolle i den danske forfatning (Henrik Palmer Olsen).

1.3. Danske grundrettigheder i europæisk belysning

Formålet med projektet er at se danske grundrettigheder – individets forfatningssikrede rettigheder (og dermed forfatningsretten som helhed) – i en ny, europæisk sammenhæng. Dansk rettighedstænkning har i de seneste 10-15 år udviklet sig dramatisk, påvirket af den europæiske udvikling – navnlig EMRK, men også udenlandsk forfatningsret. Hertil kommer en spirende påvirkning fra EU-retten. De danske grundrettigheder findes i dag derfor ikke kun i Grundloven, men består af et kompleks af nationale og internationale normer, samt uskrevne (fælleseuropæiske) retsgrundsætninger. Dette rettighedskompleks rummer principper, som må fortolkes i en europæisk, inter-/transnational, sammenhæng. I sin basis knytter projektet an til det tværfaglige projekt "når retskulturer mødes", se ovenfor Henning Koch (Jens Elo Rytter).

1.4. Den udenrigspolitiske kompetence

Projektet omhandler udenrigspolitik og magtfordeling ved overgangen til det 21. århundrede. Der foretages en forfatningsretlig analyse af forholdet mellem Folketinget og regeringen på det udenrigspolitiske område. De retlige grænser for den parlamentariske kontrol med udenrigspolitikken undersøges. Det overvejes, om magtforholdet mellem Folketinget og regeringen har ændret sig på det udenrigspolitiske område, og om en sådan magtforskydning i givet fald antager en retlig form. Det undersøges, hvilken betydning det udenrigs- og sikkerhedspolitiske EU-samarbejde har for den parlamentariske kontrol med udenrigspolitikken. Udviklingen i nogle andre europæiske lande undersøges, og der forsøges på den baggrund opstillet nogle mere generelle overvejelser om magtfordeling og udenrigspolitik ved overgangen til det 21. århundrede. Projektet er afsluttet i december 2002 (Helle Krunke).

1.5. Konstitutionel kontrol med lovgivningsmagten

Formålet med projektet er at bidrage med en nærmere analyse af de institutionelle og processuelle aspekter ved forskellige former for kontrol med lovgivningsmagtens overholdelse af forfatningen. Analysen foretages ved at sammenholde de forskellige kontrolelementer med en række værdibaserede krav udledt af retsstatstanken.

Med udgangspunkt i en beskrivelse af det eksisterende danske forfatningskontrollsystem er det hensigten at opstille forskellige scenarier for den fremtidige forfatningskontrol i Danmark. Ambitionen er at klarlægge, hvilken form for forfatningskontrol, der bedre stemmer overens med forskellige værdimæssige forudsætninger (Pernille Boye Koch). Projektet er forsvaret for den akademiske ph.d.-grad 07.10.02.

1.6. De nationale parlamenters plads i EU

Projektet er et komparativt studie over de nationale parlamenter og deres indflydelse i den europæiske beslutningsproces. Der tages udgangspunkt i den svækkede parlamentariske kontrol af EU-anliggender, som er blevet beskrevet som et demokratisk underskud. Hovedvægten vil ligge på en analyse af Danmark og Frankrig. Yderligere eksempler vil blive hentet hos andre medlemslande. Projektet skal

klargøre karakteren af den politiske og retlige kontrol som de nationale, særligt parlamentariske organer, (Europaudvalg i Danmark) påtager sig over for de nationale regeringer. Projektet har til hensigt at belyse en ny måde at sætte regeringens politiske og juridiske ansvar på spil (Marc Culot).

2. Forvaltningsret

2.1. Almindelig forvaltningsret

Udover den netop i efteråret udkomne lærebog "Forvaltningsret. Retssikkerhed. Proces. Sagsbehandling" forberedes udskift af de øvrige lærebøger som anvendes i faget. Dvs. hjemmelsspørgsmål og retlig kontrol med forvaltningen (Steen Rønsholdt).

2.2. Europæisk forvaltningsret

Der påbegyndes et nyt projekt om forvaltningsretlige grundprincipper og –regler i europæisk belysning. Projektet tager foreløbig sigte på klarlæggelse af fællesskabsrettens betydning for de igangværende bestræbelser på markedsrettiggørelse af dele af den offentlige virksomhed. Som sådan fokuseres der især på retlige fænomener i form af udlicitering, privatisering, offentlige selskabsformer og offentligt-privat samarbejde. De spørgsmål, der herved tages op, er dels hvilke materielle retsregler og principper der gælder for tiltag af denne art, dels i hvilken udstrækning generelle forvaltningsregler og –principper finder anvendelse på de beskrevne fænomener, og dels endelig hvorvidt administrative retsprincipper erstattes eller suppleres af markedsretlige principper (Carsten Henrichsen).

2.3. Ombudsmandens kontrol med forvaltningen

Der arbejdes på en undersøgelse og vurdering af den forvaltningskontrol, som udøves af Folketingets Ombudsmand. Formålet med projektet er at evaluere den betydning, som ombudsmandsinstitutionen har haft for forståelsen og udviklingen af dansk forvaltningsret. Med udgangspunkt i en sammenligning mellem ombudsmand og domstole belyses udvalgte retsområder, herunder grundrettigheder, kontradiktion, skøn og god forvaltningsskik. Hertil kommer inddragelse af erfaringer fra udenlandsk ret, bl.a. EU-ombudsmandens praksis (Michael Gøtze).

2.4. Finansmagten

Der arbejdes med et projekt om statsfinanserne i offentlig belysning. Det er en retsdogmatisk undersøgelse af, om rådigheden over statskassen kan siges at udgøre nogen selvstændig "magt" eller funktion i retlig forstand, og endvidere af de almindelige retlige betingelser for forvaltningens råden over statsfinanserne. Det vil først og fremmest sige princippet om, at ingen udgifter må afholdes uden bevillingshjemmel (Thomas Elbæk-Jørgensen). Projektet er ophørt ved udløbet af Thomas Elbæk-Jørgensens ph.d.-stipendium medio 02.

3. Folkeret

3.1. Lærebog i folkeret

Til afløsning af den hidtidige lærebog på engelsk arbejdes i øjeblikket på den endelige udgave af en lærebog på dansk med henblik på brug på 2. undervisningsår i folkeret efter studiereformen. Fremstillingen vil primært omfatte de tra-

ditionelle folkeretlige emneområder og fremstillingen vil i det væsentlige bestå i en ajourføring i relation til den hidtidige danske lærebog, som blev udarbejdet i 1989. Af nyere emner, vil bogen omfatte international straffejurisdiktion overfor enkeltpersoner, humanitær folkeret, den del af menneskerettighederne, herunder håndhævelsen, som ikke er omfattet af den i dansk ret inkorporerede Europæiske menneskerettighedskonvention samt enkelte specialafsnit, bl.a. om international miljøret og internationalt økonomisk samarbejde (Ole Espersen, Frederik Harhoff og Ole Spiermann). Bogen forventes færdiggjort i efteråret 2003.

3.2. International strafferet

Der arbejdes fortsat på udarbejdelse af en samlet fremstilling på engelsk om international strafferetlig retsforfølgning af individer direkte efter folkeretten ved internationale dømmende myndigheder. Fremstillingen vil omfatte spørgsmålene om sådanne dømmende organers internationale jurisdiktion, om det retlige grundlag for deres etablering, om deres organisation og retspleje, herunder proceduren og appel, m.v., om de tiltalte rettigheder, samt om de retssikkerhedsmæssige aspekter ved gennemførelse af internationale straffesager, hvor kravene til bevismaterialet, til bevisvurderingen, til de processuelle garantier, og ikke mindst til kontrol med institutionerne er anderledes end ved den nationale strafferetspleje (Frederik Harhoff).

4. Retsinformatik

4.1. Databeskyttelsesret

Der arbejdes på en udvidet og opdateret fremstilling af de grundlæggende principper og tankegange indenfor databeskyttelsesretten. Fremstillingen vil hovedsagelig tage sigte på de basale grundbegreber, den informationsteknologiske udviklings betydning samt den påvirkning, som internationaliseringen konstant indebærer (Peter Blume).

4.2. Elektronisk betjening af borgerne i den offentlige forvaltning

I rapporten "Det Digitale Danmark – omstilling til netværkssamfundet" er opstillet det mål, at den offentlige forvaltning senest i 2003 skal yde Nordens bedste og mest effektive service ved hjælp af digital forvaltning. Skal denne ambitiøse vision realiseres, må der bl.a. udvikles nogle systemer, som tilbyder borgerne betjening over Internettet. Projektets formål er at undersøge, hvordan opgaven med at udvikle sådanne systemer skal gribes an, når teknikken muligheder skal udnyttes bedst muligt, samtidig med at væsentlige retsgarantier ikke må tilsidesættes (Hans Christian Spies).

4.3. Juridiske aspekter af digital forvaltning

Projektet behandler en række juridiske aspekter af indførelsen af digitale forvaltninger og har i den forbindelse primært fokus på de interne forhold. I og med at forvaltningsretten er udviklet med afsæt i forvaltningernes brug af papir som bærende medie, medfører dette, at juraen tvinges til at følge med, når dette ikke længere gælder. Det er denne udvikling, der er projektets emnefelt. Projektet er baseret på en fremadrettet tilgang, hvor det både analyseres, hvordan forholdet er mellem udviklingsperspektiverne og forvaltningsretten pt., og hvordan forvaltningsretten eventuelt kan udvikles, således at grundhensynene med hensyn til retssikkerhed og smidig forvaltning sikres. I den forbin-

delse ses bl.a. på udviklingen mod et digitalt sagsbegreb, betydningen af den stærkt øgede brug af elektronisk kommunikation, samt navnlig de teoretiske og praktiske implikationer af tendensen i retning af juridisk automation (Paul C. Vang)

5. Socialret

5.1. Tvang i socialretten

Der arbejdes på grundlæggende principielle fremstillinger af socialretlige hovedproblemer som led i en generel velfærdsretlig synsvinkel. I 2002 udkom en stærkt revideret og udvidet udgave af Socialret: Almindelige principper, retssikkerhed og administration og grundværdier (Gad Thomson). Der arbejdes på en fremstilling vedrørende tvang i socialretten (børn og unge samt voksne forstandshandicappede). Den danske socialret har hidtil været præget af et meget nationalt koncept. Dette udfordres af EU og den stigende anvendelse af internationale konventioner. Der arbejdes tillige på en fremstilling af dette. En tværgående og gennemgående dimension i alle arbejderne er kvinde- og kønsperspektivet. Det forannævnte kombineres med deltagelse i et større nordisk tværfagligt projekt om "Aktivt medborgerskab", hvor perspektivet er sociale grundrettigheder også i et kvindeperspektiv (Kirsten Ketscher).

5.2. Der arbejdes på et projekt om indvandrerkvinders sociale rettigheder

For en del af disse kvinder er ægteskabskontrakten den vigtigste forsørgelseskilde og ikke arbejdskontrakten. Det undersøges, hvilket konsekvenser dette har i forhold til berettigelsen af sociale ydelser, hvor netop arbejdsmarkedet har en central rolle. Derudover vil de ligestillingsmæssige konsekvenser være i fokus. Perspektivet er kvinderetligt, idet den traditionelle menneskeretlige diskurs ikke har været egnet til at opfange den diskrimination, der foregår indenfor etniske, religiøse eller kulturelle minoritetsgrupper (Stine Jørgensen).

6. Sundhedsret

6.1. Persondatabeskyttelse som patientrettighed

Hovedforskningsprojektet vedrører persondatabeskyttelsen i sundhedssektoren. Projektet omfatter en almen del, hvor patientrettens og persondatabeskyttelsesrettens grundlæggende værdier og retsprincipper diskuteres såvel ud fra et moralfilosofisk som et retligt perspektiv. Herudover vil der være en speciel del, hvor persondatabeskyttelsen inden for sundhedssektoren analyseres. I projektet ses der bl.a. på samspillet mellem sundhedsretlige og persondatabeskyttelsesretlige principper i forbindelse med behandlingen af persondata, og det undersøges, om de forskellige elementer i databeskyttelsen (registrering, opbevaring, anvendelse, videregivelse, destruktion, arkivering og aktindsigt) imødekommer grundlæggende hensyn til beskyttelse af den enkeltes integritet og privatliv. Det undersøges ligeledes, hvordan anvendelsen af it harmonerer med den lovgivning, der regulerer behandlingen af persondata i sundhedsvæsenet (Mette Hartlev).

7. Energiret

To tværuniversitære forskningsprojekter om dels "Human Rights in Natural Resource Development – Public Participation in the Sustainable Development of Mineral and

Energy Resources", dels "Kyoto: From Principles to Practice" er publiceret på henholdsvis Oxford University Press og Klüwer Law International. Der arbejdes videre med den omfattende nyregulering og markedsliberalisering af energiforsyningen, der har set sit lys i løbet af 1999-2002, og stadig er under implementering i form af nye regler og omstruktureringer af el- og gassektoren. Disse nydannelser indgår i en juridisk analyse ligesom den stigende internationale og EU-retlige regulering omfattes. Foreløbige analyser er publiceret i form af mindre artikler i fagtidsskriftet *El og Energi*. Der er indledt et nyt 2-årigt tværuniversitært forskningsprojekt "Energy Security: Managing Risk in a Dynamic Legal and Regulatory Environment", hvis resultat planlægges publiceret i bogform (Anita Rønne).

8. Arbejdsret

8.1. *Organisationsret, konfliktret, fredspligt og ledelsesret*
Projekt om retlige grundprincipper inden for den kollektive arbejdsret (det kollektive overenskomstsysteem). Hovedvægt på analyse af grundlæggende retsprincipper som organisationsret, konfliktret, fredspligt og ledelsesret. Principperne er i Danmark udviklet gennem en kombination af kollektive overenskomster og retspraksis, men de konfronteres og påvirkes i stigende grad af forskellige former for lovgivning med vægt på andre hensyn end de traditionelle kollektivarbejdsretlige hensyn. Det danske system konfronteres tillige i stigende grad af internationale krav, bl.a. fra Europarådet (menneskeretskonventionen m.v.) og EU med vægt på mere individorienterede hensyn (Jens Kristiansen).

8.2. Ligeløn for arbejde af samme værdi

Selv om ordlyden af EUs ligelønsbestemmelser forekommer simpel og umiddelbart acceptabel for alle, har de vist sig at være særdeles svære at fortolke. Projektets mål er at afdække det juridiske indhold i kravet om ligeløn for arbejde af samme værdi, samt de konflikter der skjuler sig bag om. Jeg forsøger at nå dette mål ved at analysere EF-retten, dansk- og svensk ret. EF-retten og nordisk arbejdsret er grundlæggende forskelligt opbygget. Hvor EF-retten baserer sig på lovgivning og individuelle rettigheder, baserer arbejdsretten i Norden sig i højere grad på overenskomster og kollektive rettigheder. Ved EF-rettens indtrængning i den nordiske arbejdsret, opstår derfor et retskulturelt sammenstød. Analysen af svensk og dansk ret skal afdække konsekvenserne af dette sammenstød samt navnlig forskelligheden i dansk og svensk arbejdsrets reaktion på EF-retten (Byrial Rastad Bjørst).

9. Almindelig retslære

9.1. Udviklingen af offentlige grundværdier

Der arbejdes på en retssociologisk analyse af udviklingen af de offentlige grundværdier. Undersøgelsen er i udgangspunktet deskriptiv, men har i øvrigt til formål at klarlægge aktuelle valgmuligheder for en videreudvikling af de bærende grundværdier for den offentlige virksomhed set i et retligt perspektiv. Undersøgelsen indgår i den del af Magtudredningen, som ud fra bredere samfundsvidenskabelige synspunkter tager sigte på at indkredse "Den offentlige identitet i stat, amt og kommuner" (projektets arbejdstitel). Derudover sigtes mod en eller flere fremstillinger til artikelbrug (Carsten Henriksen).

9.2. Ret, Demokrati og Globalisering

Projektet er et forsøg på at forstå, hvorledes globaliseringen påvirker dels muligheder for demokratisk udfoldelse og dels konstitueringen af retlige fællesskaber. Bevirker globaliseringen rent faktisk den ofte hævdede svækkelse af demokratiet, eller åbner den snarere op for en ny forståelse af demokrati, der ikke som hidtil er hæmmet af nationalstatens og den nationale forfatnings snærende bånd? Det analyseres hvorledes forholdet mellem ret og demokrati har været søgt forløst i den juridiske diskurs, og der hentes inspiration i den filosofiske og retsfilosofiske litteratur til bedre at kunne forstå og imødekomme den udfordring, globaliseringen udgør (Jens Teilberg Søndergaard).

10. Konfliktmægling

Der arbejdes på en lærebog i konfliktløsning og mægling. Denne inddeles i to dele, hvor første del beskriver forudsætningerne for mægling og anden del selve mæglingsprocessen. I lighed med Master i Konfliktmægling vil sammenhængen mellem konflikter på individ- og samfundsniveau blive behandlet. Der arbejdes endvidere på et fælles nordisk tværfagligt forskningsprojekt hvis formål er at afklare mulige kulturelle forskelle og ligheder i mæglingsforståelsen og -arbejdet indenfor Norden og i forhold til ikke-nordiske kulturer (Vibeke Vindeløv).

11. Grønlandsk retssociologi

Der arbejdes med at videreudvikle retssociologiske og brede retsvidenskabelige traditioner for udforskning af retsforhold i Grønland. Den grønlandske retskultur adskiller sig på en række centrale områder fra dansk og vestlig retskultur, som den samtidig har været påvirket af i århundreder. I disse år foregår der en række betydelige normative og juridisk-politiske reformprocesser, nyudviklinger og omstillinger i de arktiske områder. De vedrører en videreudvikling af demokratiet i form af øget selvstyre, ændringer af retsvæsen og kriminalret og krav om øget indflydelse på udenrigs- og sikkerhedsforhold og ressourcer. Grønlandske retsforhold kan ses som et eksempel på normdannelse, normsammenstød og retsudvikling, der har relevans både i dansk, europæisk, nordamerikansk og global sammenhæng (Hanne Petersen)

12. EU-forskningsprojekt

Gender Relations in Europe at the Turn of the Millenium. Women as Subjects in Marriage and Migration.

Der arbejdes med et tværfagligt, tværnationalt EU-finansieret forskningsprojekt med deltagere fra Ungarn, Bulgarien, Italien, Holland og Danmark. Det danske bidrag består bl.a. i en beskrivelse af det danske retssystem (udlændingeret og familieret) som et eksempel på et normsystem, der i europæisk sammenhæng på en gang er nationalt og partikulært, og som samtidig indeholder en række normer af almen europæisk relevans. Disse normer søges desuden sat i relation til et stort interviewmateriale, der udgør grundstammen i projektets "oral history" del, samt til projektets filosofiske overvejelser over køns- og subjektivitetsbegrebet (forskningsassistent, ph.d. Inger Marie Conradsen, lektor, ph.d. Annette Kronborg og professor, dr.jur. Hanne Petersen).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Hanne Petersen: Medlem af bedømmelsesudvalg ved Ilisimatusarfik.

Henrik Palmer Olsen: Medlem af diverse bedømmelsesudvalg for D-VIP stillinger.

Tillidshverv

Byrial Bjørst: Medlem af ph.d.-studienævnet (pr. 1.2.-2002). Ph.d.-repræsentant i Kriminalistisk Biblioteks- og Juridisk Institutbiblioteks brugergruppe.

Peter Blume: Formand for Biblioteksafgiftsnævnet. Medlem af Datarådet. Medlem af bestyrelsen for Dansk Forening for edb og jura. Medlem af Legal Advisory Board, EU, DGXIII. Medlem af bestyrelsen for Axel H. Pedersens rejseselegat.

Lisbeth Dick: Medlem af institutbestyrelsen.

Ole Espersen: Medlem af bestyrelsen for Institut for Menneskerettigheder. Medlem af bestyrelsen for Dokumentations- og Rådgivningscentret om racediskrimination. Regeringens repræsentant i Europæiske Monitoreringscenter vedrørende Racisme og Fremmedhad. Formand for Den Danske Helsingfors Komité for Menneskerettigheder. Rådgiver for Nordatlantiske gruppe i Folketinget.

Michael Gøtze: Medlem af Kursusudvalget under Det Juridiske Studienævn.

Mette Hartlev: Medlem af universitetets arbejdsgruppe vedr. bioetik og bioret. Medlem af Ankenævnet for eksamensklager. Næstformand i Det Ethiske Råd. Formand for Udvalget vedrørende revision af komitéloven, Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling. Medlem af bestyrelsen i Center for Etik og Ret. Formand for bestyrelsen for Center for Bioetik og Risikovurdering. Medlem/suppleant af Forskningsstyrelsens Udvalg vedrørende Videnskabelig Uredelighed. DJØF-tillidsrepræsentantssuppleant.

Carsten Henriksen: Studieleder (indtil 1. februar 2002).

Kirsten Ketscher: Lokale- og bygningsansvarlig ved Det Juridiske Fakultet. Medlem af Det Juridiske Fakultets ph.d.-studienævn. Medlem af universitetets Indre-By udvalg. Professor II ved Det Juridiske Fakultet, Universitet i Oslo, Institutt for offentlig Rett, Afdeling for Kvinnerett. Cheflovsforhandler DJØF. Medlem af nordisk forskergruppe om Active Citizenship in the Nordic Countries.

Henning Koch: Leder af projektet "Når retskulturer mødes" finansieret af SSF og SHF. Formand for Offentligretsudvalget ved Det Juridiske Fakultet. Medlem af Københavns Universitets Valgbestyrelse Professor II ved Universitetet i Bergen. Medlem af bestyrelsen for Det Danske Center for Menneskerettigheder. Medlem af Folkeuniversitetets Styrelse i København (næstformand). Medlem af Justitsministeriets Udvalg vedrørende PET og FE. Medlem af Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg. Medlem af Rigspolitichefens Styringsgruppe for Politiforskning. Formand for Dansk Forening for Forfatningsret. Medlem af bestyrelsen for Kammeradvokatens Legat (vedrørende offentligtretlige bachelorrappporter).

Jens Kristiansen: Prodekan ved Det Juridiske Fakultet. Finansansvarlig ved Det Juridiske Fakultet. Medlem af Det Juridiske Fakultetsråd. Medlem af samarbejdsudvalget ved Det Juridiske Fakultet. Medlem af bestyrelsen for Dansk Forening for Arbejdsret.

Henrik Palmer Olsen: Medlem af institutbestyrelsen. Medlem af Det Juridiske Studienævn. Vicedirektør. Formand for studienævnets dispensationsudvalg.

Hanne Petersen: Medlem af Københavns Universitets Nord/Syd koordineringsgruppe. Formand for Dansk Forening for Rets- og Samfundsfilosofi (indtil 10.12.02). Medlem af Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd. Suppleant i Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland. Suppleant i Ligestillingsnævnet. Medlem af arbejdsgruppe under Selvstyrekommisionen i Grønland. Medlem og lokal koordinator af et tværnationalt og tværfagligt EU-forskningsprojekt "Gender Relations in Europe at the Turn of the Millenium. Women as Subjects in Migration and Marriage".

Anita Rønne: Viceinstituteder for Retsvidenskabeligt Institut B. Medlem af Retsvidenskabeligt Institut Bs bestyrelse. Medlem af Det Juridiske Fakultetsråd. Medlem af fakultetets Prisopgaveudvalg. Medlem af Det Juridiske Fakultets Intergruppe. Koordinator for udvekslingsprogram i Energiret. Vice-chairman og fra 1/10 Chairman of The Academic Advisory Group, Section on Energy and Natural Resources Law, International Bar Association, London. Udpeget som juridisk sagkyndig i Elektricitetsrådet. Bestyrelsesformand i Den danske Energiretsforening. Deltager i Forslag til nyt satsningsområde for Københavns Universitet, Titel: Rio-konventionen. Kontaktperson er Kjeld Rasmussen, lektor, Geografisk Institut, Det Naturvidenskabelige Fakultet.

Steen Rønsholdt: Referendar for universitetets rektor. Klagesager ved Det Juridiske Fakultet. Fagkyndigt medlem af Justitsministeriets Offentlighedskommissionen. Medlem af Indenrigsministeriets Klagereformudvalg.

Jens Teilberg Søndergaard: Medlem af arbejdsgruppe om Det Juridiske Fakultets ph.d.-kurser. Medlem af arbejdsgruppe om kursus for ph.d.-vejledere.

Vibeke Vindeløv: Uddannelsesleder af interim studienævn, Master i Konfliktmægling Næstformand i Nordisk Forum for Mægling. Co-founder af Association for Conflict Resolution, Europe (ACR Europe).

Anja Westmann: Medlem af Det Juridiske Fakultetsråd. Næstformand i Det Juridiske Fakultets Arbejdsmiljøudvalg. Medlem af Samarbejdsudvalget ved Det Juridiske Fakultet. Tillidsrepræsentant for HK ved Det Juridiske Fakultet. Medlem af HKs Områdeklub på KU.

Redaktionelle hverv

Byrial Bjørst: Medredaktør af Instituttets årsskrift "Retskulturer".

Michael Gøtze: National rapportør i Danmark for European Public Law Center, Grækenland.

Mette Hartlev: Medlem af redaktionen for det nordiske juridiske tidsskrift Retfærd. Medlem af redaktionspanelet for Nordisk Administrativt Tidsskrift.

Carsten Henrichsen: Medlem af redaktionsudvalget for "Futuriblerne" (Selskabet for Fremtidforskning).

Kirsten Ketscher: Medlem af redaktionen for det nordiske juridiske tidsskrift Retfærd.

Henning Koch: Fast anmelder (Forfatningsret og Forvaltningsret) for Ugeskrift for Retsvæsen. Medredaktør af Retsvidenskabeligt Institut Bs Årsskrift for 2001 (sammen med Agnete Weis Bentzon og Byrial Bjørst).

Helle Krunke: Medlem af den danske redaktion for det nordiske tidsskrift Retfærd.

Henrik Palmer Olsen: Nordisk (ansvarshavende) redaktør af tidsskriftet Retfærd.

Jens Elo Rytter: National rapportør til European Group of Public Law/European Review of Public Law, Athen.

Anita Rønne: Rapportør for Danmark, Journal of Energy & Natural Resources Law, International Bar Association, London.

Jens Teilberg Søndergaard: "Retfærd", medlem af den danske redaktion.

Peter Blume, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	14,50	1,70	16,20
DVIP	0,01	0,00	0,01
STIP	7,42	0,00	7,42
TAP	7,09	0,00	7,09
Årsværk i alt	29,02	1,70	30,72
Løn	12.796	737	13.533
Frikøb	-63	15	-48
Øvrig drift	864	142	1.006
Anskaffelser	93	1	94
Bruttototal t.kr.	13.690	895	14.585

Stab

VIP Internt finansieret

Blume, Peter Erik; professor.
Espersen, Ole Mogens; professor.
Gøtze, Svend Michael; lektor.
Harhoff, Georg Frederik Krogh; lektor.
Hartlev, Mette; lektor.
Henrichsen, Carsten Michael; professor.
Ketscher, Kirsten Ellen; professor.
Koch, Henning; professor.
Koch, Pernille Boye; amanuensis.
Krarup, Ole; professor.
Kristiansen, Jens; professor.
Krunke, Helle; amanuensis.
Olsen, Henrik Palmer; lektor.
Rytter, Jens Elo Petersen; adjunkt.
Rønne, Anita; lektor.
Rønsholdt, Steen; professor.
Spies, Hans Christian; amanuensis.
Vindeløv, Anne Vibeke; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Conradsen, Inger Marie; forskningsass.
Kjær, Anne Lise; lektor.

STIP Internt finansieret

Bjørst, Byrial Rastad; ph.d.-stipendiat.
Culot, Marc; ph.d.-stipendiat.
Damgaard, Ciara Therése; ph.d.-stipendiat.
Elbæk-Jørgensen, Thomas; ph.d.-stipendiat.

Jørgensen, Christine; ph.d.-stipendiat.
 Pedersen, René Dejbjerg; ph.d.-stipendiat.
 Søndergaard, Jens Teilberg; ph.d.-stipendiat.
 Vang, Paul Christian; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Koch, Pernille Boye: Forfatningskontrol – fremtidige perspektiver og udfordringer.

Publikationer

- Bjørst B.R.: Ligeløn og Procesmidlerne. i: Retskulturer s. 105-121. Agnete Weis Bentzon, Byrial Bjørst, Henning Koch. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Bjørst B.R., Larsson E.: Lejeregulering i almene boligorganisationers ældre erhvervslejemål. Tidsskrift for Bolig- og Byggeret 2, s. 81-87. 1992.
- Blume P.: Beskyttelse af oplysninger om bipersoner. Ugeskrift for Retsvæsen 10, s. 112-117. 2002.
- Blume P.: Informationsfund og retskulturen. i: Retskulturer s. 257-268. Agnete Weis Bentzon, Byrial Bjørst, Henning Koch. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Blume P.: Indsamling af personoplysninger. Ugeskrift for Retsvæsen 47, s. 456-461. 2002.
- Blume P.: Juristen i det usikre retssystem. Juristen, s. 182-192. 2002.
- Blume P.: Juridisk Metodelære, 2. udg. 180 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag København 2002.
- Blume P.: Protection of Informational Privacy. 259 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag København 2002.
- Blume P.: Juristen i det usikre retssystem. Juristen 5, s. 182-192. 2002.
- Blume P., Kristiansen J.: Databeskyttelse på arbejdsmarkedet. 203 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag København 2002.
- Culot M.: Compare les cultures juridiques: réflexions autour du droit comparé. i: Retskulturer s. 75-91. Agnete Weis Bentzon, Byrial Bjørst, Henning Koch. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Götze M.: Ombudsmandens retskultur – om formelle og uformelle påvirkningsmuligheder. i: Retskulturer s. 243-257. Agnete Weis Bentzon, Byrial Bjørst, Henning Koch. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Harhoff F.: De færøske fiskemærker. i: Mindeværdige retsager s. 207-219. Peter Garde, Mogens Koktvedgaard og Oluf Engell. Thomsons Forlag, København 2002.
- Harhoff F.: Retskulturerne brudflader – Om overvindelse af kulturelle modsætninger i den internationale straffeprocess. i: Retskulturer s. 143-155. Agnete Weis Bentzon, Byrial Bjørst, Henning Koch. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Harhoff F., Espersen O.M., Spiermann O.: Folkeret – De internationale retsforhold. 365 s. Christian Ejlers' Forlag København 2002.
- Hartlev M.: Fra lægefaglig paternalisme til patientautonomi. i: Retskulturer s. 223-243. Agnete Weis Bentzon, Byrial Bjørst, Henning Koch. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Henrichsen C.M.: Embedsmænd – mellem ret og retskultur. i: Retskulturer s. 191-223. Agnete Weis Bentzon, Byrial Bjørst, Henning Koch. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Henrichsen C.M.: Forvaltningsretlige udfordringer i det 21. århundrede. Fra reguleringsstat til markedsstat? Juristen 10, s. 363-379. 2002.
- Ketscher K.: Socialret. Advokaten 12, s. 508-512. 2002.
- Ketscher K.: Socialret. Advokaten 11, s. 459-460. 2002.
- Ketscher K.: Socialret. Advokaten 10, s. 400-404. 2002.
- Ketscher K.: Socialret. Advokaten 7, s. 331-336. 2002.
- Ketscher K.: Socialret. Advokaten 5, s. 210-214. 2002.
- Ketscher K.: Socialret. Advokaten 3, s. 103-106. 2002.
- Ketscher K.: Socialret. Advokaten 2, s. 97-100. 2002.
- Ketscher K.: Starthjælp er i strid med Grundloven. Socialrådgiveren 22, s. 8-9. 2002.
- Ketscher K.: Socialt bedrageri skal efterforskes af politiet. Socialrådgiveren 2, s. 26-28. 2002.
- Ketscher K.: Forvaltningsretlig rabat på overholdelse af menneskerettighederne. i: Retskulturer s. 91-105. Agnete Weis Bentzon, Byrial Bjørst og Henning Koch. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Ketscher K.: Eu-rettens påvirkning af dansk socialret. i: EU-rettens påvirkning af dansk ret s. 45-61. Søren Dosenrode. Systime, København 2002.
- Ketscher K.: Socialret – almindelige principper, retssikkerhed og administration, Grundværdier. 435 s. Thomsons Forlag København 2002.
- Ketscher K.: Regelsamling Socialret – omsorgsrettigheder. 215s. København 2002.
- Ketscher K.: Afgørelsessamling. Socialret – omsorgsrettigheder. 410s. København 2002.
- Ketscher K.: Tekstsamling. Socialret – omsorgsrettigheder. 151s. København 2002.
- Ketscher K.: Regelsamling. Socialret – børn og unge. 191s. København 2002.
- Ketscher K.: Afgørelsessamling. Socialret – børn og unge. 173s. København 2002.
- Ketscher K.: Retsvidenskaben set gennem kvinderettens prisme. i: Erkjennelse og engasjement s. 57-73. Bjarte Askeland, Jan Fridthjof Bernt. Fagbokforlaget, Bergen 2002.
- Ketscher K.: Tekstsamling. Socialret – børn og unge. 70s. Det Samfundsvidenskabelige Reprocenter, København 2002.
- Koch H.: Terrorisme og modstandsretten i EU-retlig belysning. s. 85-89. Folketinget, København 2002.
- Koch H.: Kaj Munk – et ideologisk forsvar til tiden. Arbejderhistorie, Tidsskrift for Historie, Kultur og Politik 1, s. 49-53. 2002.
- Koch H.: Responsum vedrørende forholdet mellem Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 5 og udvalgte landes politilovgivninger særligt med henblik på frihedsberøvelse for krænkelse af den offentlige orden. s. 253-278. København 2002.
- Koch H.: Standing to Raise Constitutional Issues, Danish Report to the XVIth International Congress of Comparative Law, Brisbane 2002. i: Parts of Danish Law in Action s. 37-53. Peter Garde, Ulla V. Bondeson. København 2002.
- Koch H.: Håndhævelse af demokratiske principper. Autonomi og værdistyring i Den Europæiske Union. i: Erkjennelse og engasjement s. 45-56. Bjarte Askeland, Jan Fridthjof Bernt. Fagboksforlaget, Bergen 2002.
- Koch H.: Public Order – En fælleseuropæisk forståelse af ret retligt systemhensyn i samklang med individes frihed. i: Retskulturer s. 25-49. Agnete Weis Bentzon, By-

- rial Bjørst, Henning Koch. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Koch H.: Stat – kirke. Forholdet mellem den danske Grundlov, Menneskerettighedskonventionerne og EU-retten. i: Kirkeretsantologi 2002 s. 187-200. Hans Gammeltoft-Hansen, Per Ingesman, Jørgen Stenbæk. Aarhus 2002.
- Koch H.: Det Europæiske Statsfællesskab – et trojansk næbdyr. i: Magtudredningen s. 68-82. Thomas Pedersen. Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 2002.
- Koch H.: Centraladministrationen, Haag-landkrigskonventionen, Henrettelser af modstandsfolk, Kommunistinterneringen, Kommunistloven, Tysk krigsret, Krigsskadeforsikringer, Kriminalitet, Retspleje, Statsadvokaten for særlige anliggender, Undtagelsestilstand samt biografierne over Eivind Larsen, Harald Petersen og Eigil Thune Jacobsen? i: Dansk besættelsestid 1940-1945, GAD's Leksikon 2002 s. 21. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen, Aage Trommer. Gads Forlag, København 2002.
- Krarup O.: Omformning af retssystemer. i: Retskulturer s. 65-75. Agnete Weis Bentzon, Byrial Bjørst, Henning Koch. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Kristiansen J.: Faglige organisationers konflikter overfor enkeltarbejdsgivere. 54s. Kristlig Arbejdsgiverforening, København 2002.
- Kristiansen J.: Gennemførelse af EU's arbejdsret – kollektive aftaler eller lovgivning? s. 399-416. Helsingfors 2002.
- Kristiansen J.: Denmark. i: Employment Privacy Law in the European Union: Surveillance and Monitoring s. 55-68. Frank Hendrickx. Intersentia, Antwerpen, Oxford, New York 2002.
- Kristiansen J.: Lønfastsættelse ved domstolene? Ugeskrift for Retsvæsen B448-56, s. 448-456. 2002.
- Kristiansen J., Blume P.E.: Databeskyttelse på arbejdsmarkedet. 203 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag København 2002.
- Olsen H.P.: Menneskets natur i rettens kultur. i: Retskulturer s. 155-172. Agnete Weis Bentzon, Byrial Bjørst, Henning Koch. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Olsen H.P.: Legal Autonomy and reflexive rationality in complex societies. Social and Legal Studies vol. 11, no. 4, s. 247-567. 2002.
- Olsen H.P., Toddington S.: The Dialectic of Constitutionalism: Coming to terms with the autonomy of law. i: Erkjennelse og Engasement! Minneseminar for David Roland Doublet (1954-2000) s. 27-43. Askeland, Bjarte og Bernt, Jan Fridthjof. Fagbokforlaget, Norge 2002.
- Petersen H.: Ny/e myndigheder, nye toner. Juristen 9, s. 325-337. 2002.
- Petersen H.: Møder mellem "moderne" og "traditionelle" retskulturer. Metodiske retsteoretiske og retsfilosofiske problemstillinger. i: Retskulturer s. 173-189. Agnete Weis Bentzon, Byrial Bjørst, Henning Koch. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Petersen H.: Metodiske, retsteoretiske og retsfilosofiske problemstillinger i mødet mellem retskulturer. i: Rapport fra "Konferanse om samenes selvbestemmelsesrett som urfolk" s. 75-86. Else Brete Broderstad. Universitet i Tromsø, Norge 2002.
- Petersen H.: Nye verdensbilleder – nye normer? 7 s. Danmark 2002.
- Petersen H.: Introduktion. i: Globalisering, ret og retsfilosofi s. 1-11. Hanne Petersen. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Petersen H.: Unesco World Culture Report 2000, Cultural diversity, conflict and pluralism. Nordic Journal for human rights 2/2002, s. 101-109. 2002.
- Petersen H.: Globale udfordringer til vestlig retsfilosofi og retstænkning. i: Globalisering, ret og retsfilosofi s. 138-154. Hanne Petersen. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Rytter J.E.: En differentieret strategi for domstolsprøvelse af love. Tidsskrift for Rettsvitenskap 4-5, s. 715-746. 2002.
- Rytter J.E.: Legal Integration British Style – the Impact of the ECHR on Uk Law in a Danish Comparison. i: Retskulturer s. 51-63. Agnete Weis Bentzon, Byrial Bjørst og Henning Koch. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Rytter J.E.: Menneskerettighedernes rolle i Europa – fra eufori til besindelse. i: Menneskerettens udfordring – ideologi eller videnskab s. 73-99. Kirsten Hastrup. Akademisk Forlag, København 2002.
- Rønne A.: Hvad der er dansk, er ikke dansk alene – hvad betyder det, at "dansk ret gælder" for de internationaliserede aftaler i olieindustrien? i: Retskulturer s. 143-155. Agnete Weis Bentzon, Byrial Bjørst, Henning Koch. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Rønne A.: Energy liberalisation. Journal of Energy and Natural resources law vol. 20, no. 4, s. 441-441. 2002.
- Rønne A.: Energiregulatorens uafhængighed i centrum. El og Energi 11, s. 30-32. 2002.
- Rønne A.: The emerging Oil and Gas Law in the Faroe Islands. International Energy Law and Taxation Review issue 8, s. 184-192. 2002.
- Rønne A.: Et ufuldstændigt reformbillede – status og tendenser for gaslovgivning i Europa. el og energi 9, s. 32-33. 2002.
- Rønne A.: En eksplosion af reformer i energiretten. el og energi 8, s. 16-17. 2002.
- Rønne A.: Kommentar til lov om anvendelse af Danmarks undergrund. i: Karnovs Lovsamling 2001 s. 2842. Bo von Eyben, Jan Pedersen, Jørgen Nørgaard. Thomsons Forlag, København 2002.
- Rønne A.: The Danish way of combating greenhouse gas emissions. i: Kyoto: From Principles to Practice s. 125-155. Peter D. Cameron, Donald Zillman. Kluwer Law International, Holland 2001.
- Rønne A.: The Emphasis on Public Participation in Energy Resource Development in Denmark and the Rights of Greenland and the Faroe Island. i: Human Rights in Natural Resource Development s. 355-382. Donald Zillmann, Alastair Lucas, George (Rock) Pring. Oxford University Press, England 2002.
- Rønne A.: 7.4 EU Energipolitik. i: Den Store Danske Encyklopædi – bind 6 s. 91. Jørn Lund, Torben Frandsen, Dorrit Löb, Jørgen Aagren Nielsen. Gyldendal, København 1996.
- Søndergaard J.T.: Demokrati, suverænitet og konstitutionalisme – den offentlige rets forandring under påvirkning fra globaliseringen. i: Globalisering, ret og retsfilosofi s. 112-127. Hanne Petersen. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.

Det Retsvidenskabelige Institut C

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder er professor, dr.jur. Peter Pagh.

Institutbestyrelsen består af institutleder, professor dr.jur. Peter Pagh, professor, dr.jur. Peter Mortensen, lektor, lic.jur. Ivan Sørensen, TAP-repræsentant ekspeditionsekretær Jytte Hvidsø og studenterrepræsentant Rasmus Okholm.

Adresse

Studiegården
 Studiestræde 6
 1455 København K
 Telefon 35 32 32 22
 Fax 35 32 32 03
 retc@jur.ku.dk
 www.jur.ku.dk/retc

Institutlederens årsberetning

Undervisningsvirksomhed

Institutts undervisning omfatter primært en række af fagene på studiets grunduddannelse: Hovedvægten er lagt på familie- og arveret og de formueretlige fag (ejendomsret og obligationsret), hvortil kommer folkeret. Herudover har instituttets medarbejdere ansvaret for en lang række kurser på kandidatuddannelsen med hovedvægt på formueretlige fag suppleret af miljøret, menneskerettigheder og personret.

Forskningsvirksomhed

Medarbejdernes forsknings- og undervisningsvirksomhed ligger hovedsagelig inden for følgende retsvidenskabelige fagområder: Formueret, Folke- og EU-ret, Familie- arve- og personret og miljøret. En væsentlig del af medarbejdernes forsknings- og undervisningsvirksomhed består i at tilvejebringe lærebøger og materialesamlinger m.v. som grundlag for undervisningen dels under bacheloruddannelsen, dels under kandidatuddannelsen.

1. Formueret (Obligationsret og Ejendomsret)

1.1. Forsvaret disputats vedrørende internationale aspekter af insolvens- og tingsretten. Skriver på artikel om virksomhedspant (Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen).

1.2. Arbejdet på ph.d.-afhandling vedr. forskellige interesseskabsretlige problemer, forventes færdig i 2003 (Claus Molbech Bendtsen).

1.3. Forsat arbejde med en fremstilling af dansk rets almindelige og specielle regler om forældelse af formueretlige krav. Første del af fremstillingen udgives foråret 2003, omfattende betingelserne for forældelse efter forældelsesloven af 1908. Andel del vil omfatte andre forældelsesregler samt retsvirkningerne af forældelse. Det nærmere indhold vil afhænge af resultatet af det igangværende udvalgsarbejde om reformering af forældelsesreglerne, som forventes afsluttet i slutningen af 2003.

1.4. Af mindre arbejder, der er afsluttet i 2002, er der foretaget en analyse og vurdering af domstolsafgørelser på patientforsikringsområdet. Endvidere er der til et fælleseuropæisk, komparativt projekt om personskadeserstatning udarbejdet rapport om dansk ret på området, herunder om forældelse af erstatningskrav (Bo von Eyben).

1.5. En ph.d.-afhandling under titlen "Fortolkning af entreprisaftaler" er under udarbejdelse.

Afhandlingen vil undersøge, hvorledes indholdet af entreprenørens ydelse fastlægges ved fortolkning af entreprisaftalen i bred forstand.

Afhandlingen vil tage sit udgangspunkt i en analyse af rets- og voldgiftspraksis.

Det vil blive vurderet, i hvilket omfang entreprisaftaler fortolkes i overensstemmelse med almindelige principper for aftalefortolkning. Ligeledes vil det blive undersøgt, hvilke forhold der begrunder, at korrektion af entreprisaftalens vilkår finder sted.

På baggrund heraf vil dels entrepriskontraktens særlige kendetegn i forhold til andre kontrakttyper at kunne belyses, ligesom projektet forventes at kunne bidrage til den almindelige lære om fortolkning af gensidigt bebyrdende aftaler.

Afhandlingen forventes færdiggjort januar 2004. Har endvidere skrevet artiklen "Vederlagsrisiko og ydelsesrisiko i entrepriseretten – er der brug for et differentieret risikobegreb?" – trykt i UfR 2002B s. 55 (Ole Hansen).

1.6. I anledning af Danmarks implementering af EU-direktivet om visse aspekter af forbrugerkøb og garantier (99/44/EF) er der arbejdet med en ny udgave af "Køb: Dansk indenlandsk købsret" (DJØF 1996). Den endelige 2. udgave af bogen (DJØF 2002) bygger på Lov nr. 213 af 22. april 2002 om ændring af lov om køb. Samtidig er fremstillingen af de "almindelige" køberetlige regler opdateret og væsentligt udvidet.

Der er desuden arbejdet med den internationale købelov (FN/CISG-konventionen af 1980), omfattende del I (Field of Application), del II (Formation of Contract), del III (Sale of Goods) samt del IV (Final Provisions). Forskningsresultaterne er bl.a. offentliggjort som 2. udgave af "Understanding the CISG in Scandinavia" (DJØF 2002) og desuden (i samarbejde med Herbert Bernstein) som 2. udgave af "Understanding the CISG in Europe" (Kluwer Law International 2002).

Der er desuden arbejdet med en opdateret og udvidet udgave af "Transnational Litigation and Commercial Arbitration" (1. udg. Transnational Juris Publications & DJØF 1992) (Joseph Lookofsky).

1.7. Forskningen vedrører alle aspekter af formueretten, men med hovedvægt på ejendomsretlige, lejeretlige og landbrugsretlige problemstillinger. Forskningen har særligt været koncentreret om ejendomsrettens og lejerettighedens forfatnings- og menneskeretlige beskyttelse, herunder grundrettighedens betydning i kontraktsretten. Desuden er der udarbejdet en ny lærebogsfremstilling i tingsret, der bl.a. beskriver ejendomsrettens almindelige del. Arbejdet med en almindelig lejeretlig fremstilling er påbegyndt (Peter Mortensen).

1.8. Forskningen koncentrerer om satsningsområdet miljø – se nedenfor (Peter Pagh).

1.9. Artikel om overførsel af forsikringsydelse ved arv. Udarbejdet en ny og revideret udgave af lærebogen "Forsikringsret". Arbejdet på en fremstilling af motorkøretøjsforsikring med inddragelse af samtlige danske forsikrings-

betingelser (red.) Arbejder på en artikel om forsikring og olieforurening. Arbejder på en artikel om overførsel af forsikringsydelse ved kreditorforfølgning (Ivan Sørensen).

2. Folke- og EU-ret

2.1. Arbejdet videre med en ny grundlæggende miljøretlig fremstilling. Den miljøretlige forskning har koncentreret sig om forhold til EU-retten, miljøansvar, affald og naturbeskyttelse. Påbegyndt udredning af forholdet mellem forvaltnings- og civilprocessen (Peter Pagh).

2.2. Afhandlingen undersøger i hvilket omfang WTO medlemsstaterne kan beskytte miljø under miljøundtagelserne i GATT Artikel XX (b) og (g).

WTOs frihandelssystem svækker WTO medlemslandenes mulighed for at beskytte miljøet via handelshindringer.

Der arbejdes med den tese, at det bindende og obligatoriske tvistbilæggelsessystem i WTO tillige kan benyttes til at varetage miljøbeskyttelsesformål. Afhandlingen vil søge, at afdække hvorledes dette kan ske.

Hovedparten af de 142 WTO medlemsstater er udviklingslande. Det er afhandlingens tese, at dette forhold har afgørende indflydelse på prioriteringen af miljøhensyn. Afhandlingen omhandler derfor også nord/syd konflikten.

Afhandlingen beskæftiger sig med universitetets satsningsområder miljø og nord/syd (Laura Yavitz).

3. Familie- og arveret

3.1. Arbejder med en retssammenlignende undersøgelse af nordisk, australsk, engelsk og skotsk ret om forældremyndighed og samvær samt med en kommentar til værgemålsloven. Har endvidere bidraget til to bøger: "Det maskinskrevne nøttestamente"- UfR 1982.313 til bogen Mindeværdige retssager og til bogen Bonus Pater Familias Festskrift til Peter Lødrup – Oslo: "International værgemålsret" (Svend Danielsen).

3.2. Emnet for forskning er børns retsstilling. Har præsenteret et paper på verdenskonference i familieret sammen med cand.jur. Idamarie Leth Svendsen vedr. høring af børn og menneskerettigheder (Annette Kronborg).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Bo von Eyben: Formand for bedømmelsesudvalg vedrørende disputats (inden for insolvens- og tings-ret).

Joseph Lookofsky: Medlem af udvalg til bedømmelse af ph.d.-afhandling ved Århus Universitet.

Peter Mortensen: Et ansættelsesudvalg vedrørende et professorat i formueret, Århus Universitet. Bedømmelsesudvalg vedrørende disputats om Internationale aspekter af insolvens- og tingsretten, Københavns Universitet.

Peter Pagh: Har siddet i bedømmelsesudvalg for docentur i Miljøret på Uppsala Universitet. I bedømmelsesudvalg for ansøgninger om ph.d.-stipendiater.

Ivan Sørensen: Formand for et udvalg til bedømmelse af en indleveret ph.d.-afhandling om begunstigelsesinstituttet.

Udvalg og Fonde

Ulrik R. Bang-Pedersen: Konsulent for Konkursrådet. Repræsentant for Justitsministeriet/Danmark på Haagerkonferencen om international privatret for så vidt angår projektet om en konvention om rettigheder over værdipapirer undergivet indirekte ejerskab.

Svend Danielsen: Medlem af en nordisk arbejdsgruppe om internationalprivatlige regler på familierettens område. – Bestyrelsesmedlem i Juridisk Forening. Bestyrelsesmedlem i Dansk Selskab for Boligret.

Bo von Eyben: Formand for Taksationskommissionen for Sjælland m.v. Formand for Ankenævnet for Dansk Tandlægeforenings Patientskadeforsikring. – Medlem af bestyrelsen (næstformand) for Dansk Selskab for Forsikringsret. Medlem af en af Justitsministeriet nedsat arbejdsgruppe om indførelse af særlig godtgørelse til efterladte ved ulykker og dødsfald (afsluttet februar 2002 med afgivelse af Betænkning nr. 1412/2002). Medlem af et af Justitsministeriet nedsat udvalg om reform af lovgivningen om forældelse af krav.

Peter Mortensen: Bestyrelsesformand for Rejsefonden for juridiske kandidater og studerende. – Bestyrelsesmedlem i Bernths rejselegat.

Peter Pagh: Formand for beboerklagenævnet i Albertslund Kommune. Medlem af bestyrelsen for Dansk selskab for miljøret.

Lars Adam Rehof: Formand for Dansk Røde Kors' Folkeretsudvalg. Medlem af bestyrelsen for Dokumentations- og rådgivningscentret vedrørende racediskrimination (DRC). Medlem af bestyrelsen for International Commission of Jurists (ICJ) – Danish Section og Avocats sans Frontières, DK.

Ivan Sørensen: Beskikket medlem af udvalg til revision af forsikringsaftaleloven under Justitsministeriet. Formand for bestyrelsen i ROSA (Daghøjskole).

Tillidshverv

Bo von Eyben: Medlem af Kursusudvalget.

Annette Kronborg: Fagleder i faget Familie- og Arveret. Formand for Videnskabsbutikken, samfundsvidenskab/jura.

Joseph Lookofsky: Fagleder i Obligationsret. Secretary General of the Danish Committee for Comparative Law (Association Internationale des Sciences Juridiques). Koordinator for fakultetets studenterudvekslingsprogrammer med New York University School of Law hhv. Duke University School of Law. Ansvarlig for fakultetets Moot Court Team, International Commercial Arbitration Moot (Vienna).

Peter Mortensen: Formand for ph.d.-studienævnet (ph.d.-studieleder) (indtil 31. januar). Fagleder i ejendomsret. Vice-institutleder ved Det Retsvidenskabelige Institut C (fra 1. februar 2002). Medlem af Rektors Centrale Ph.d.-udvalg (indtil 31. januar). Medlem af Comité Européen de Droit Rural (C.E.D.R.).

Peter Pagh: Institutbestyrer, medlem af Fakultetsrådet. Medlem af styringsgruppen for miljø.

Formidlingsvirksomhed

Redaktionelle hverv

Svend Danielsen er domsredaktør på Tidsskrift for Familie- og Arveret.

Bo von Eyben er medlem af hovedredaktionen for Karnovs Lovsamling og er redaktør for tidsskriftet "Justitia".

Peter Mortensen er medredaktør ved Karnovs Lovsamling samt medredaktør af Tidsskrift for Landbrugsret udgivet af GadJura. Medredaktør af Tidsskrift for Bolig- og Byggeret (litterær afdeling).

Peter Pagh er medredaktør på Miljøretlige Afgørelser og Domme.

Ivan Sørensen er medlem af redaktionskomitéen for Forsikrings- og erstatningsretlig domssamling.

Kongresser og symposier

Bo von Eyben: En række kurser og foredrag især inden for områderne patientforsikring og (anden) personskadeerstatning. Deltager af AIDAs (Det Internationale Forsikringsretsselskabs) verdenskongres i New York som dansk rapportør om emnet Alternative Comparative Mechanisms.

Peter Mortensen: Foredrag om erstatningsfri regulering og ekspropriation, De Danske Landboforeninger – Tolvmandssektionens Driftslederkursus, Vejle d. 10. januar 2002. Ph.d.-kursus om komparativ ret, Aarhus Universitet d. 23. og 24. oktober 2002.

Peter Pagh: Foredragsvirksomhed.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Bo von Eyben: Medlem af PEOPIIL (Pan-European Organisation of Personal Injury Lawyers) og herunder dansk rapportør på et projekt om “Personal Injury Compensation in Europe – A Comparative Study Towards an European Dimension”.

Annette Kronborg: Deltager fortsat i et EU-projekt om kvinder, migration og ægteskab, hvor mit bidrag vedrører samspillet mellem ægteskabsretten og udlænderretten.

Ivan Sørensen: Deltager i det europæiske samarbejde vedrørende “Restatement of European Insurance Contract Law”.

Laura Yavitz: Assisterede den danske mission i FN ved at dække møderne i WTOs konfliktløsningsorgan under det danske EU-formandsskab.

Længerevarende forskningsophold i udlandet

Ole Hansen: Visiting Scholar på Duke University, North Carolina, USA fra 1.10.2002-31.12.02.

Netværk

Peter Pagh: Medlem af Avosetta-gruppen, der består af 1-2 uafhængige miljøretseksperter fra EU-medlemsstater og ansøgerstater.

Peter Mortensen: Deltagelse i Nordiske Formueretsdage, Bergen 23.-25. maj 2002.

Peter Pagh, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	7,13	0,00	7,13
STIP	3,00	0,00	3,00
TAP	3,54	0,10	3,64
<i>Årsværk i alt</i>	<i>13,66</i>	<i>0,10</i>	<i>13,77</i>
Løn	6.076	28	6.104
Frikøb	-10	0	-9
Øvrig drift	388	744	1.132
Anskaffelser	395	0	395
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>6.849</i>	<i>772</i>	<i>7.621</i>

Stab

VIP Internt finansieret

Bang-Pedersen, Ulrik Rammeskov; lektor.
Kronborg, Annette; lektor.
Lookofsky, Joseph Michael; professor.
Mortensen, Peter; professor.
Nielsen, Linda; professor.
Pagh-Rasmussen, Peter; professor.
Rehof, Lars Adam; lektor.
Sørensen, Ivan Tage Steen; lektor.
von Eyben, Bo Edler; professor.

STIP Internt finansieret

Bendtsen, Claus Molbech; ph.d.-stipendiat.
Hansen, Hans Ole; ph.d.-stipendiat.
Yavitz, Laura; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Eggli, Ann V.: Mass Refugee Influx and the Limits of Public International Law.

Publikationer

Bang-Pedersen U.R.: Mere om transport i tilgodehavender fra eksport. Ugeskrift for Retsvæsen UfR 2002 B.140, s. 4. 2002.

Bang-Pedersen U.R.: Hvornår har ikke-erhvervsdrivende skyldnere dansk konkursværneting? Ugeskrift for Retsvæsen UfR 2002 B.152, s. 5. 2002.

Bang-Pedersen U.R.: Sameje om fast ejendom, 2. udg. 277 s. Forlaget Thomson København 2002.

Bang-Pedersen U.R.: Internationale aspekter af insolvens- og tingsretten. 778 s. Thomsons Forlag København 2002.

Danielsen S.: International værgemålsret. i: Bonus Pater Familias, Festskrift til Peter Lødrup, Oslo s. 209-220. Oslo 2002.

Eyben B.E.v.: Kommentarer til lov om erstatningsansvar og lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser. i: Karnovs Lovsamling, 17. udgave s. 4797-4825. Thomsons Forlag, København 2002.

Eyben B.E.v.: Domstolsafgørelser efter patientforsikringsloven. i: De første 10 år – i anledning af Patientforsikrings 10 års jubilæum i 2002 s. 15-51. København 2002.

Eyben B.E.v.: Danish Property Law. i: Danish Law in European Perspective, 2nd Edition s. 209-236. Børge Dahl, Torben Melchior, Ditlev Tamm (eds.). Thomsons Forlag, København 2002.

Eyben B.E.v.: Forældelse. i: Årsberetning for 2000 & 2001 fra Dansk Tandlægeforenings Patientskedeforsikring og Ankenævnet herfor s. 52-56. Dansk Tandlægeforenings Praksisforsikring, København 2002.

Lookofsky J.: Anmeldelse af Jan Ramberg, Johnny Herre: Internationella köplagen (CISG). Ugeskrift for Retsvæsen 34, s. 282. 2002.

Lookofsky J.: Nationale Aftaleregler og EU-Integration: Problemer & Løsningsmodeller. Ugeskrift for Retsvæsen 2002 B, s. 211. 2002.

Lookofsky J.: Comments on Zapata Hermanos v. Heartside Baking. Vindo Bona Journal of International Commercial Law & Arbitration vol. 6, s. 27-29. 2002.

Lookofsky J.: Køb – Dansk Indenlandsk Købsret, 2. udg. 305 s. DJØF København 2002.

Lookofsky J.: Understanding the CISG in Scandinavia, second edition. 252 s. DJØF København 2002.

- Lookofsky J., Bernstein H.: *Understanding the CISG in Europe* 2nd. Edition. 266 s. Kluwer Law International Holland 2002.
- Mortensen P.: Har grundrettighederne direkte virkning mellem private kontraktsparter i dansk ret? *Juristen* 6, s. 201-216. 2002.
- Mortensen P.: Anmeldelse: Staffan Myrdal: *Borgerrettskyddet – Om Principerna för skyddet mot överlåtnerens och pantsättarens borgenärer*. Ugeskrift for Retsvæsen 45, s. 435. 2002.
- Mortensen P.: Anmeldelse: Nana Louw og Tina Thomsen: *Tilbageholdsret*. Ugeskrift for Retsvæsen 6, s. 68-70. 2002.
- Pagh P.: Lov om jordforurening med behov for ændringer. *Lov & Ret* 3, s. 16-21. 2002.
- Pagh P.: Bidrag til *Yearbook of European Environmental Law*. i: *Yearbook of European Environmental Law volume 2* s. 856. H. Somsen. Oxford University Press, England 2002.
- Pagh P.: Retfærdighed og borgernes rettigheder på miljøområdet. i: *Fågeloperspektiv på rettsordningen – Vänbok till Staffan Westerlund* s. 307-317. Ellen Margrethe Basse. Justus Förlag, Sverige 2002.
- Pagh P.: Affaldslovgivningen bør tilpasses opgaven. Ugeskrift for Retsvæsen 4, s. 25-32. 2002.
- Pagh P.: Farlige kemikalier og produkter. i: *Miljøretten – bind 5* s. 57. Ellen Margrethe Basse. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Pagh P.: Kompendium over H. Zahles "Dansk Statsforfatningsret". København 1988.
- Pagh P.: EF-miljøret. 235 s. Chr. Ejlert Forlag København 1990.
- Pagh P.: Selvhjælpshandlinger og erstatningsansvar for miljøskader. Ugeskrift for Retsvæsen 1990B, s. 393. 1990.
- Pagh P.: Erstatningsansvar for miljøskader. 172 s. DJØF København 1991.
- Pagh P.: I hvilket omfang er skader på almentilgængelige værdier omfattet af forurenerens erstatningsansvar. Ugeskrift for Retsvæsen 1991B, s. 121. 1991.
- Pagh P.: Replik om forholdet mellem Affaldsdepotloven og Miljøbeskyttelsesloven. Ugeskrift for Retsvæsen 1991B, s. 187. 1991.
- Pagh P.: Farlige stoffer og EF-retten. Ugeskrift for Retsvæsen 1991B, s. 353. 1991.
- Pagh P.: EF-retten og affaldsproblemerne. *Juristen*, s. 267. 1991.
- Pagh P.: Miljøgarantien i EF-retten. *TFR* 1991, s. 627. 1991.
- Pagh P.: Forurenede grunde. *Revision og Regnskab* 2, s. 44. 1992.
- Pagh P.: Forurenede grunde. *Juristen*, s. 69. 1992.
- Pagh P.: Operating in Europe. i: *A Guidebook of the Environmental Implication*. Stanbrook & Partnere sammen Environmental Resources Limited. 1991.
- Pagh P.: Miljøbevidst ledelse. i: Oversættelse fra tysk af Georg Winther's bog "Das umweltbewusste Unternehmen". AOF-erhverv, København 1991.
- Pagh P.: Unionstraktaten og miljøet. *Juristen*, s. 225. 1992.
- Pagh P.: Luftforureningsbekæmpelsen i retlig belysning. Ugeskrift for Retsvæsen 1992B, s. 361. 1992.
- Pagh P.: EF-retten og offentlige kontrakter. 175 s. DJØF København 1992.
- Pagh P.: EF-retlige og andre juridiske problemer i dansk affaldsregulering. Ugeskrift for Retsvæsen 1994B, s. 27. 1994.
- Pagh P.: Studier over amerikansk miljøret – til belysning af EF-miljøret og dansk miljøret. 500 s. DJØF København 1994.
- Pagh P.: *Handwörterbuch des Umweltrechts – danske del*. i: *Handwörterbuch des Umweltrechts* s. 367-385. Erich Schmidt Verlag GmbH & Co., Berlin 1994.
- Pagh P.: Miljøgarantien efter PCP-dommen. Ugeskrift for Retsvæsen 1994B, s. 276. 1994.
- Pagh P.: The direct effect doctrine and EC environmental law. *Nordic Journal of International Law* 23, s. 23. 1995.
- Pagh P.: Miljøet i den Europæiske Union – *Juridisk Grundlag*. 51 s. Schultz København 1995.
- Pagh P.: State Responsibility for Contaminated Soil in Denmark. i: *A World Survey of Environmental Law* s. 129-140. Stefano Nespor. Milano 1996.
- Pagh P.: Forslag til lov om forurennet jord – en trussel mod retssikkerheden. Ugeskrift for Retsvæsen 1996B, s. 243. 1996.
- Pagh P.: Kommunale indsamlingsordninger for affald. Ugeskrift for Retsvæsen 1996B, s. 354. 1996.
- Pagh P.: EU-miljøret. Chr. Ejlert Forlag København 1996.
- Pagh P.: Dansk bidrag til EU-Kommissionens rapport, *Civil Liability for Remedying Environmental Damage in the European Union*. København 1996.
- Pagh P.: Dansk rapportør om Environment and Energy på FIDE-Congres i Berlin 1996. København 1997.
- Pagh P.: New Danish Act on Strict Liability for Environmental damage. *Environmental Liability* vol. 3, issue 1, s. 15. 1995.
- Pagh P.: Comment on Ott and Schäfer: Widening the Scope of Environmental Liability. i: *Law and Economics of the Environment* s. 109. Erling Eide and Roger van den Bergh (eds.). Juridisk Forlag, Oslo 1996.
- Pagh P.: Experiences of and Plans for the codification of Environmental Law in Denmark. i: *The Codification of Environmental Law – Proceedings of the Int'l Conf. in Ghent 1995* s. 143-153. H. Bocken and D. Ryckbost (eds.). Kluwer Law International, England 1996.
- Pagh P.: Anmeldelse af Patricia Birnie & Alan Boyle: *International Law & the Environment* (2. edit.). Ugeskrift for Retsvæsen 40, s. 375. 2002.
- Pagh P.: Anmeldelse af Jan Darpö: *Eftertanke och förudseende – en rättsvetenskaplig studio om ansvar och skyldigheter kring förurenade områden (dispotats)* 2002. Ugeskrift for Retsvæsen 34, s. 283. 2002.
- Pagh P.: Per Henrik Lindblom: *Miljöprocess del I* (2001) og II (2002). Ugeskrift for Retsvæsen 36, s. 313. 2002.
- Pagh P.: Anmeldelse af Per Henrik Lindblom: *Miljöprocess del I* (2000) og del II (2002). Ugeskrift for Retsvæsen 36, s. 313. 2002.
- Pagh P.: Anmeldelse af: *Access to Justice in Environmental Matters in the EU*, edit. Johan Ebbesson. Ugeskrift for Retsvæsen 43, s. 406. 2002.
- Pagh P.: Ny usikkerhed om ansvar for de gamle forurenninger. *Juristen* december, s. 392. 2002.
- Pagh P.: Regelforenkling og lovqualität: Gammel vin på nye flasker? *Administrativ Debat* 4, s. 9-13. 2002.
- Sørensen I.: Overførsel af ulykkesforsikringens ydelser ved arv. Ugeskrift for Retsvæsen 2002.310, s. 310. 2002.
- Sørensen I.: Anmeldelse af Georg Lett og Niels Macholm: *Produktansvaret i praksis, erstatning og forsikring*. Ugeskrift for Retsvæsen 2002 B, s. 465-467. 2002.
- Sørensen I.: *Forsikringsret – 3. reviderede udgave*. 579 s. DJØF København 2002.

Det Retsvidenskabelige Institut D

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder er lektor, lic.jur. Jørn Vestergaard.

Institutbestyrelsen har siden februar 2002 bestået af lektor Jørn Vestergaard (instituttleder), lektor Henrik Dam (viceinstituttleder), lektor Annika Snare, stud.jur. Susan Rasmussen og instituttsekretær Gitte Høyer.

Adresse

Sankt Peders Stræde 19
1453 København K
Telefon 35 32 32 22
Fax 35 32 33 34
ret@d@jur.ku.dk
www.jur.ku.dk/retd

Instituttlederens årsberetning

Udvikling i perioden

I 2002 er Rasmus Kristian Feldthusen blevet ansat som lektor i skatteret. Thomas Elholm har fået tildelt den juridiske ph.d.-grad, og David Sorensen, MA, har fået tildelt en sociologisk ph.d.-grad ved Rutgers University.

Primo 2003 fik instituttet en række nye medarbejdere, som arbejder med ejendomsret, familie- arveret, menneskeret mv. Nærmere oplysninger herom vil blive meddelt i næste årbog og findes i øvrigt på instituttets webside.

Fysiske rammer

Det Retsvidenskabelige Institut D har til huse i Sankt Peders Stræde 19. Ejendommen har tre etager samt kælderetage, der er indrettet til biblioteksformål.

Personaleforhold

Det Retsvidenskabelige Institut D har primo 2003 en stab omfattende 6 fastansatte professorer samt 1 adjungeret professor, 7 lektorer, 1 adjunkt, 2 ph.d.-studerende samt 6 videnskabelige medarbejdere med ekstern finansiering. Instituttets administrative stab omfatter 5 TAP-stillinger fordelt på 4,6 årsværk samt 1 bibliotekar med ansvar for Kriminalistisk Bibliotek.

Instituttets juridiske medarbejdere beskæftiger sig fortrinsvis med fagområderne:

- Strafferet.
- Menneskeret.
- Ejendomsret og formueret i øvrigt.
- Familieret.
- Skatteret, arveret, skifteret og generationsskifte.

Instituttets samfundsvidenskabelige medarbejdere beskæftiger sig fortrinsvis med fagområderne:

- Kriminologi.
- Retssociologi.
- Samfundsvidenskabelig metode.

Bo Nielsen er blevet fastansat som web-sekretær pr. 15. april. Etnolog, cand.mag. Joi Bay har påbegyndt et af SSF

støttet projekt om politi og presse. Ph.d.-studerende, cand.jur. Helene Bendtsen er fratrukket pr. 30. april. Thomas Elholm er fratrukket som amanuensis den 30. september. Anne Lemonne er fratrukket som ph.d.-studerende den 30. oktober.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsvirksomhed har i perioden ligget inden for fagområderne: arveret og dødsboskifteret, generationsskifte, kriminologi, retssociologi, skatteret og strafferet. I det følgende omtales den videnskabelige stabs forskningsaktiviteter i 2002.

1. Arveret og dødsboskifteret

Finn Taksøe-Jensen har bl.a. udgivet bogen *Testamenter, kompendiet "Paradigmer til testamenter og ægtepagter"* (s.m. Henrik Dam) og en artikel om særeje (s.m. Henrik Dam og Rasmus Kristian Feldthusen). Arbejder på en lærebog i dødsboskifteret (forventet udgivelse i 2004) og på opdatering af "Dødsboskifteloven med kommentarer" (forventet udgivelse i 2003).

Rasmus Kristian Feldthusen har udgivet bogen "Trusts".

2. Generationsskifte

En dansk nationalrapport om beskatning ved generationsskifte af personligt drevne virksomheder samt selskaber er publiceret i en nordisk årbog (Rasmus Kristian Feldthusen og Jacob Graff Nielsen). Rasmus Feldthusen arbejder med et projekt om internationalt generationsskifte.

3. Retssociologi og kriminologi

Flemming Balvig har gennemført en evaluering af et nærpolforsøg i Helsingør politikreds.

Et tre-årigt projekt om unges brug af rus- og nydelsesmidler i et lokalsamfund er under gennemførelse i samarbejde med Det Kriminalpræventive Råd (Ringstedundersøgelsen v. Flemming Balvig, Lars Holmberg og Anne-Stina Sørensen, www.ringstedprojektet.dk).

Annika Snare har analyseret problemstillinger inden for fagområdet viktinologi.

Christian Borch arbejder på sin ph.d.-afhandling om den kriminalpolitiske udvikling i Danmark siden 1950.

Joi Bay har med støtte fra Justitsministeriet færdiggjort en "Håndbog i kriminalstatistik", som har til formål at give et samlet overblik over samt at belyse styrker og svagheder ved eksisterende statistiske serier om kriminalitet samt produktionen af den officielle anmeldelses- og afgørelsesstatistik. En webside er oprettet med støtte fra Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek. Et af SSF støttet projekt om politi og presse er påbegyndt.

Lars Holmberg er med støtte fra Rigspolitiet ved at afslutte en kvalitativ evaluering af seks nærpolforsøg i Danmark. Endelig rapport forventes publiceret sommeren 2003.

Evy Frantzen arbejder fortsat på et projekt om "Stofmisbrugernes hverdag i tre danske byer – stofscenen, kontrollen og hjælpen." Formålet er at undersøge mødet mellem stofmisbrugere og interventionssystemet i form af politindsats eller hjælpe- eller omsorgsindsats.

Anita Rønning arbejder på to projekter med henblik på færdiggørelse af en ph.d.-afhandling. Det ene, som er finansieret af det svenske socialministerium, sigter mod at belyse de seneste tendenser på narkotikaområdet. Det andet projekt, som er EU-finansieret, bevæger sig inden for "social exclusion"-feltet.

David W.M. Sorensen har forsvaret en ph.d.-afhandling ved Rutgers University om "Intimate Partnering, Procreation, and Desistance from Violent Offending".

4. Skatteret

Jacob Graff Nielsen har indleveret ph.d.-afhandlingen "Legalitetskravet ved beskatning", som udgives primo 2003.

Henrik Dam og Rasmus Kristian Feldthusen har skrevet bidrag om dansk arveret til "Tolley's International Succession Laws" og har udgivet udvalgte domme med referat og kommentarer.

Henrik Dam arbejder på disputats om indkomstforskydning.

5. Strafferet

Vagn Greve har udgivet en revideret udgave af lærebogen "Straffene" og publiceret artikler, bl.a. om udlevering og straffuldbyrdelse.

Jørn Vestergaard har videreført bogen "Strafansvar" (s.m. Vagn Greve), publiceret en artikel om anti-terrorismelovgivning samt en artikel om culpabedømmelser og sagkyndigt bevis, udgivet en revideret udgave af den strafretlige domssamling (s.m. Vagn Greve og Gorm Toftegaard Nielsen), samt publiceret en artikel på engelsk om dødsbistand. Der er arbejdet med en artikel om domstolspraksis vedrørende anvendelsen af ungdomssanktioner, en artikel om selvinkriminering samt en artikel om Den Internationale Domstols jurisdiktion.

Thomas Elholm har forsvaret en ph.d.-afhandling om EU-svig.

Lene Ravn og Peter Kruize arbejder med støtte fra SSF på et kriminologisk/strafferetligt projekt om politiets og anklagemyndighedens kompetence til at henlægge sager.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Lektor Jørn Vestergaard: Formand for bedømmelsesudvalget vedrørende Thomas Elhoms ph.d.-afhandling "EU-svig".

Lektor Annika Snare: Medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende lektorstilling ved Lunds universitet.

Lektor Henrik Dam: Formand for bedømmelsesudvalget vedrørende Jacob Graff Nielsens ph.d.-afhandling "Legalitetskravet ved beskatning".

Udvalg og fonde

Professor Finn Taksøe-Jensen: Medlem af Justitsministeriets Arvelovsudvalg. Formand for EDC ISO-certificeringsudvalg vedrørende testamenter og ægtepagter.

Professor Flemming Balvig: Formand for Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg. Rigspolicehens styringsgruppe for politiforskning. Den videnskabelige komité ved Centre International de Sciences Criminelles de Paris (CISCP), Frankrig. Medlem af Den grønlandske Retsvæsenkommissions arbejdsgruppe vedrørende forskningsundersøgelser. Beskikket censor ved de erhvervsøkonomiske uddannelser. Medlem af bestyrelsen i Dansk Kriminalistforening; Voldsenheden, Det Kriminalpræventive Råd.

Professor Vagn Greve: Medlem af Den særlige Klageret. Medlem af Straffelovrådet. Medlem af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet. Formand for Dansk Selskab for International Strafferet og

EU-Ret. Medlem af International Penal and Penitentiary Foundation. Medlem af arbejdsgruppe vedrørende organiseret kriminalitet ved Max-Planck-Institutet for strafferet, Freiburg.

Lektor Annika Snare: Rådsmedlem i Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi. Medlem af forretningsudvalget i Det Kriminalpræventive Råd. Medlem af Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg. Medlem af ekspertgruppe (Køn & Vold) i det nu nedlagte Videnscenter for Ligestilling. Medlem af Det Nationale Voldsobservatorium (Kvinderådet). Medlem i referencegruppe for afsluttet prostitutionsprojekt (PRO-centret). Repræsentant for Danmark i Det Europæiske Kriminalpræventive Netværk (EUCPN).

Lektor Jørn Vestergaard: Medlem af repræsentantskabet for Center for Etik og Ret. Medlem af Det Kriminalpræventive Råds plenarforsamling.

Forskningsstipendiat Joi Bay: Expert Member of The European Council's Consultative Committee on Youth Research and Documentation. Member of the EU Commission's Expert Committee on the Study on Youth Conditions and Youth Policies.

Tillidshverv

Professor Vagn Greve: Dekan. Medlem af Hovedsamarbejdsudvalget. Formand for Københavns Universitets designudvalg, næstformand for Københavns Universitets formidlings- og informationsudvalg, medlem af Rektors økonomi- og bygningsudvalg og af Københavns Universitets forskningsudvalg. Formand for Det Juridiske Fakultetsråd, Det Juridiske Fakultets samarbejdsudvalg og arbejdsmiljøudvalg. Medlem af Sonningpriskomiteen.

Lektor Jørn Vestergaard: Fagleder i faget Strafferet. Fagansvarlig for de strafferetlige kursusfag på kandidatuddannelsen. Institutleder, Det Retsvidenskabelige Institut D. Medlem af Dekanens ledelsesgruppe. Medlem af Det Juridiske Fakultets samarbejdsudvalg. Medlem af ph.d.-studienævnet. Formand for brugergruppen ved Kriminalistisk Bibliotek. Formand for instituttets lokaleudvalg. Medlem af instituttets It-udvalg.

Lektor Annika Snare: Fagkoordinator for de almene fag. Fagleder i retssociologi.

Lektor Henrik Dam: It-ansvarlig. Formand for Studiestartsudvalget. Medlem af Institutbestyrelsen. Medlem af Studienævnet. Medlem af Kursusudvalget. Medlem af instituttets It-udvalg.

Lektor Rasmus Kristian Feldthusen: Medlem af Studienævnet. Medlem af Intergruppen. Medlem af Det Juridiske Fakultets prioriteringsudvalg for internationaliseringsstipendier år 2001 samt samarbejdsudvekslingsaftaler. Juridisk rådgiver ved Københavns Retshjælp.

Adjunkt Jacob Graff Nielsen: Medlem af Det Juridiske Fakultets arbejdsgruppe vedrørende biblioteksdriften. Næstformand for ph.d.-studienævnet (indtil 1.2.2001).

Lars Holmberg: Medlem af følgegruppe for projekt vedrørende integration og kriminalprævention, Center for Alternativ Samfund Analyse.

Formidling

Redaktionelle hverv

Vagn Greve: Redaktør for tidsskriftet Juristen. Medlem af redaktionskomiteen for European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice.

Flemming Balvig: Medlem af redaktionskomitéen for tidsskriftet Social Kritik, Tidsskrift for Social Analyse og Debat. Medlem af Editorial Board for AJZ Verlag, Tyskland. Fagredaktør for fagene kriminologi og rettsociologi på Gyldendals Danske Encyklopædi. Medlem af universitetets bladudvalg.

Lektor Jørn Vestergaard: Medlem af redaktionskomitéen for tidsskriftet Social kritik. Tidsskrift for social analyse og debat. Forfatter og konsulent på Danmarks Nationalleksikon.

Henrik Dam og Rasmus Kristian Feldthusen: Medlemmer af redaktionen for tidsskriftet Skattepolitisk Oversigt.

Christian Borch: Medlem af redaktionen for Distinktion – tidsskrift for samfundsteori.

Peter Kruize: Korrespondent for det hollandske polititidsskrift Tijdschrift voor de Politie.

Ph.d.-stipendiat Anne Lemonne: Medlem af redaktionsudvalget for Newsletter of the European Forum for Victim-Offender Mediation and Restorative Justice.

Evy Frantzen: Medlem af redaktionen af Materialisten, Tidsskrift for forskning, fagkritikk og teoretisk debat.

Konferencer, seminarer mv.

Instituttet afholder jævnligt interne forskerseminarer i form af frokostmøder med oplægsholder.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Instituttet deltager i samarbejde med faget strafferet ved Aarhus Universitet, samt i nordisk samarbejde mellem nordiske strafferetsforskere, som afholder årlige 3-dages seminarer.

Gæsteforskere

Instituttet har i 2002 været vært for gæsteforskere fra Oslo (professor, dr. juris Jon T. Jonsen; professor Cecilie Højgaard; cand.polit. Evy Frantzen), Sverige (fil.kand. Anita Rönneling), USA (M.A. David W.M. Sorensen), Japan (ph.d. Shin Matsuzawa) og Kina (statsstipendiat Fan Jun).

Jørn Vestergaard, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	8,84	3,31	12,14
STIP	1,68	0,00	1,68
TAP	3,92	0,76	4,68
Årsværk i alt	14,44	4,07	18,50
Løn	6.234	1.691	7.925
Frikøb	-37	8	-28
Øvrig drift	459	243	702
Anskaffelser	201	37	238
Bruttototal t.kr.	6.857	1.980	8.837

Stab

VIP Internt finansieret

Taksøe-Jensen, Finn; professor.

Greve, Vagn; professor.

Balvig, Flemming; professor.

Vestergaard, Jørn; lektor.

Snare, Annika; lektor.

Dam, Henrik; lektor.

Feldthusen, Rasmus Kristian; lektor (tiltrådt primo december).

Nielsen, Jacob Graff; adjunkt (tiltrådt primo april).

Elholm, Thomas; amanuensis (fratrådt ultimo september).

VIP Eksternt finansieret

Bay, Joi; forskningsadjunkt.

Holmberg, Lars; forskningsadjunkt.

Kruize, Pieter; forskningsadjunkt.

Ravn, Lene; forskningsassistent.

Lemonne, Anne; forskningsassistent.

STIP Internt finansieret

Bendtsen, Helene; ph.d.-stipendiat (fratrådt primo april).

Borch, Christian; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Elholm, Thomas: EU-svig. En studie i dansk strafferet.

Fondsbevillinger

Forskningsstyrelsen

– Komplicitet og konflikt mellem presse og politi (Joi Bay) kr. 946.300.

Politiskolen

– Samarbejdsprojekt: Rigspolitiet, Danmarks Statistik, KU

– Voldens omfang og karakter i Danmark (Flemming

Balvig) kr. 50.000.

Publikationer

Balvig F., Holmberg L., Sørensen A-S.: Nattelivet i Ringsted: Beskrivelse af værtshusmiljøet. 53 s. Det Retsvidenskabelige Institut D, København 2002.

Balvig F., Holmberg L., Sørensen A-S.: Skoleelever på værtshuse og diskoteker: Resultater af spørgeskemaundersøgelsen 2002. 10 s. Det Retsvidenskabelige Institut D, København 2002.

Balvig F., Holmberg L., Sørensen A-S.: En streg i sandet – sådan har elever i 5.-9. klasse det med rus- og nydelsesmidler, med sig selv og med omgivelserne. 169 s. Det Retsvidenskabelige Institut D, København 2002.

Balvig F., Holmberg L., Sørensen A-S.: Brug af tobak, alkohol og rusmidler blandt elever i 9. klasse i Ringsted kommune – i nationalt og internationalt perspektiv. 14 s. Det Retsvidenskabelige Institut D, København 2002.

Balvig F., Holmberg L., Sørensen A-S.: De 16 til 24-åriges brug af illegale rusmidler i Ringsted. 11 s. Det Retsvidenskabelige Institut D, København 2002.

Balvig F., Holmberg L., Sørensen A-S.: Natteravnene i Ringsted 2002: Set med de unges øjne. 21 s. Det Retsvidenskabelige Institut D, København 2002.

Balvig F., Holmberg L., Sørensen A-S.: Unges forestillinger om andre unges alkoholforbrug. 7 s. Det Retsvidenskabelige Institut D, København 2002.

Balvig F., Holmberg L., Sørensen A-S.: De anvendte spørgeskemaer i Ringstedprojektet. 148 s. Det Retsvidenskabelige Institut D, København 2002.

Balvig F., Holmberg L., Sørensen A-S.: Den store misforståelse. Alkoholviden.dk: Kvartalsnyt fra Videnscenter om Alkohol, 2. årg. nr. 7, s. 4-5. December 2002.

- Balvig F., Holmberg L., Sørensen A-S.: Spørgeskemaundersøgelse om børn og unges forhold til rus- og nydelsesmidler. 11 s. Det Retsvidenskabelige Institut D, København 2002.
- Balvig F., Jørgensen J.: Ungdomskriminalitetens ind- og udveje: Klubbens indsats. *Ungdom & fritid*, nr. 8, s. 4-6. 2002.
- Balvig F., Jørgensen J.: Ungdomskriminalitetens ind- og udveje: De færre er blevet færre. *Ungdom & fritid*, nr. 7, s. 4-6. 2002.
- Bay J.: Honor and Revenge in the Culture of Danish Outlaws Bikers. I: *Tournaments of Power: Honor and Revenge in the Contemporary World*, pp. 49-60. Tor Aase (ed.). Ashgate, Burlington, VT 2002.
- Bay J.: Registrant over dansk kriminalstatistik: Håndbog i kriminalstatistik – del 2. Det Retsvidenskabelige Institut D. 2002.
- Borch C.: Kriminalitet og kriminelle – brudstykker af en genealogi. *Dansk Sociologi*, 13. årg., nr. 1, s. 57-72. 2002.
- Borch C.: Interview with Edward W. Soja: Thirdplace, Postmetropolis, and Social Theory. *Distinktion – tidskrift for samfundsteori*, nr. 4, s. 113-120. 2002.
- Borch C., Larsen L.B.: Fagre nye arbejdsverden. Oversættelse fra tysk af Ulrich Beck: *Schöne neue Arbeitswelt*. Hans Reitzels Forlag, København 2002.
- Dam H., Feldthusen R.K.: Denmark. I: *Tolley's International Succession Laws*, Issue 2, October 2002, pp. D3.1-D3.24. Tolley, London 2002.
- Dam H., Feldthusen R.K.: Hvem vil være millionær? Skattepolitisk oversigt, 58. årg., nr. 1, s. 19-27; nr. 2, s. 65-73; nr. 3, s. 139-153; nr. 4, s. 220-227; nr. 5, s. 266-277; nr. 6, s. 321-329; nr. 7, s. 364-377. 2002.
- Dam H., Feldthusen R.K.: Kommentarer til kendelser og afgørelser. *Skattepolitisk oversigt*, 58. årg., nr. 2, s. 88-92; nr. 3, s. 154-173; nr. 4, s. 228-231; nr. 5, s. 278-297; nr. 6, s. 330-345; nr. 7, s. 378-388. 2002.
- Dam H., Feldthusen R.K.: Skatte- og afgiftssager. *Skattepolitisk oversigt*, 58. årg., nr. 2, s. 74-79. 2002.
- Dam H., Feldthusen R.K.: Vestre landsrets domme. *Skattepolitisk oversigt*, 58. årg., nr. 2, s. 80-87. 2002.
- Dam H., Feldthusen R.K.: Afgørelser fra Ligningsrådet. *Skattepolitisk oversigt*, 58. årg., nr. 2, s. 93-95. 2002.
- Dam H., Feldthusen R.K.: Meddelelser fra Skatteministeriet, Departementet. *Skattepolitisk oversigt*, 58. årg., nr. 2, s. 95-96. 2002.
- Dam H., Feldthusen R.K.: Meddelelser fra Told- og Skattestyrelsen. *Skattepolitisk oversigt*, 58. årg., nr. 2, s. 96-99. 2002.
- Dam H., Feldthusen R.K.: Udvalgte domme. *Skattepolitisk oversigt*, 58. årg., nr. 2, s. 415-424. 2002.
- Dam H., Feldthusen R.K.: Udvalgte kendelser og afgørelser. *Skattepolitisk oversigt*, 58. årg., nr. 8, s. 426-432. 2002.
- Dam H., Taksøe-Jensen F.: Dit testamente: Kan det give tryghed for dig og din familie? 149 s. *Nyt Juridisk Forlag*, København 2003.
- Elholm T.: Forbehold mister indhold. *Lov & Ret* nr. 5, s. 14-18. 2002.
- Elholm T.: Den Europæiske Unions harmonisering af strafferetten. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 89. årg., nr. 2, s. 77-105. 2002.
- Elholm T.: Frihed, sikkerhed og retfærdighed. *Informations kronik* 4.6.2002.
- Elholm T.: Anmeldelse af: R.A. Duff: Punishment, Communication and Community. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, s. 302-304. 2002.
- Elholm T.: EU-svig – En studie i dansk strafferet. 523 s. *Jurist- og Økonomforbundets Forlag*, København 2002.
- Feldthusen R.K.: Trusts. 440 s. *Forlaget Thomson*, København 2002.
- Feldthusen R.K., Graff Nielsen J.: Dansk juridisk nationalrapport. I: *Årbok for nordisk skatteforskning*, s. 80-108. Robert Pahlsson (red.). Universitetsforlaget, Oslo 2002.
- Graff Nielsen J.: Generelt om legalitetskravet ved beskatning. *Skattepolitisk oversigt*, 58. årg., nr. 4, s. 192-201. 2002.
- Graff Nielsen J.: Kommentar til Østre Landsrets dom af 11. september 2002. *Skattepolitisk oversigt*, 58. årg., nr. 8, s. 403-408. 2002.
- Greve V.: Straffuldbyrdelsens mål. Nogle retssammenligninger. I: *Flores juris et legem: Festskrift til Nils Jareborg*, s. 265-288. Iustus Förlag, Uppsala 2002.
- Greve V.: Straffene. 2. udgave. 303 s. *Jurist- og Økonomforbundets Forlag*, København 2002.
- Greve V.: Criminal Law and Justice in Denmark. I: *Danish Law in a European Perspective*. 2nd Edition, s. 469-491. Thomson Publishers, Copenhagen 2002.
- Greve V.: Anmeldelse af Hans Jørgen Engbo: Straffuldbyrdesret. *Ugeskrift for Retsvæsen* 2002 B, s. 50.
- Greve V.: Retsstaten smuldrer. *Politiken* 26.10.2002.
- Greve V.: Mindeord om Henrik Viltoft. *Jura-bladet*, s. 11. Februar 2002.
- Greve V.: Anmerkungen zu der "Euro-Delikten", Besonderer Teil: Schutz der Arbeitnehmer und der Arbeitsmarktes. I: *Wirtschaftsstrafrecht in der Europäischen Union: Rechtsdogmatik, Rechtsvergleich, Rechtspolitik: Freiburg-Symposium*, S. 431-434. Köln 2002.
- Greve V., Cornils K.: Aktualisierung der zweisprachigen Ausgabe des Dänischen Strafgesetzes – Straffeloven: Auf den Stand vom 1.7.2002 unter Berücksichtigung der folgenden Änderungsgesetze. 11 s. *Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht*, Freiburg i. Br. 2002.
- Greve V., Jensen A., Toftegaard Nielsen G.: Tillæg til kommenteret straffelov. Almindelig del og speciel del. 7. udgave. 51 s. *Jurist- og Økonomforbundets Forlag*, København 2002.
- Greve V., Ravn L.: Denmark. I: *Auslieferungsrecht der Schengen-Vertragsstaaten: Neuere Entwicklungen*. s. 57-107. Sabine Gleß (Hrsg.). Freiburg i. Br. 2002.
- Greve V., Toftegaard Nielsen G., Vestergaard J.: (red.). *Strafferetlig domssamling*, 9. udgave. 515 s. *Jurist- og Økonomforbundets Forlag*, København 2002.
- Greve V., Vestergaard J.: *Strafansvar*. 4. reviderede udgave. 257 s. *Jurist- og Økonomforbundets Forlag*, København 2002.
- Holmberg L.: Personalized policing: Results from a series of experiments with proximity policing in Denmark. *Policing: An International Journal of Police Strategies and Management*, no. 1, pp. 32-47. 2002.
- Holmberg L.: Interview: Far simulerer. *Tidsskriftet Antropologi*, nr. 43-44, s. 243-253. 2001.
- Kruize P.: Anmeldelse af Tore Bjørgo, Yngve Carlsson og Thomas Haaland: Generaliseret hat – polariserede fællesskap. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 89. årg., nr. 4, s. 17-19. 2002.

- Kruize P.: Anmeldelse af: Malcolm W. Klein, Hans-Jürgen Kerner, Cheryl L. Maxson and Elmar G.M. Weitekanp (eds.): *The European Paradox – Street Gangs and Youth Groups in the U.S. and Europe*. Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab, 89. årg., nr. 2, s. 146-148. 2002.
- Kruize P.: Denmark. I: *Criminal Preventive Risk Assessment in the Law-Making Procedure*. s. 55-66. Freiburg i. Br. 2002.
- Kruize P.: Een typologie van overvallers?: De balans op basis van drie daderonderzoeken naar overvallers. *Tijdschrift voor Criminologie*, 44 årg., nr.1, s. 46-60. 2002.
- Kruize P.: Preventive and Repressive Strategies to Limit the Number of Commercial Robberies in Denmark. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, vol. 2, no.2, s. 171-190. 2002.
- Kruize P.: Kommersiële røverier: En kortfattet sammen-skrivning af en ph.d.-afhandling. 23 s. Det Kriminalpræventive Råd, 2002.
- Kruize P., Kool M.: Analyse van criminele loopbanen met behulp van politiegegevens. *Het Tijdschrift voor de Politie*, Jaargang 64, no. 11, s. 20-24. November 2002.
- Kruize P., Langhoff E.: Case report on the Euroregion Sønderjylland (DK) – Schleswig Holstein (G). I: *Investigating Organised Crime in European Border Regions*. s. 93-105. Institute for Social Policy Research and Consultancy, Tilburg University, 2002.
- Larsen L.B., Borch C.: Det politiske begreb. Oversættelse fra tysk af Carl Schmitt: *Der Begriff des Politischen*. Hans Reitzels Forlag, København 2002.
- Larsen L.B., Borch C.: Oversættelse af Hans Joas: *Drømmen om det voldsfri moderne*. *Distinktion – tidsskrift for samfundsteori*, nr. 5, s. 91-100. 2002.
- Lemonne A.: A propos de la 5ème Conférence Internationale sur la Justice Restauratrice. *Revue de Droit Pénal et de Criminologie*. s. 411-428. Avril 2002.
- Mortensen N., Borch C. (red.): *Distinktion – tidsskrift for samfundsteori: Temanummer om byen*. 149 s. 2002.
- Ravn L.: *European criminal record as a means of combating organised crime: National report for Denmark*. Falcone Study. 21 s. Justitsministeriet 2002.
- Snare A.: *Past and Present Images of Female Killing. I: Perspektiv på våld*. Rapport från NSfKs 44. forskarseminarium 2002. s. 181-187. Nordiska Samarbetsrådet för Kriminologi. Helsinki, 2002.
- Taksø-Jensen F.: *Testamenter: Nye konciperingsmåder og deres betydning ved generationsskifte*. 217 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2002.
- Taksø-Jensen F., Dam H.: *Paradigmer til testamenter og ægtepagter*, 2. omarbejdede udgave. 112 s. Det Retsvidenskabelige Institut D, 2002.
- Taksø-Jensen F., Dam H., Feldthusen R.K.: *Særeje. Hvor er vi nu?* Ugeskrift for Retsvæsen B, s. 426-433. 2002.
- Vestergaard J.: *Flere slags culpa – om god skik og sagkyndig bevis*. I: *Flores juris et legum: Festskrift til Nils Jareborg*. s. 671-701. Iustus Förlag, Uppsala 2002.
- Vestergaard J.: *Danish law concerning medical aid in dying*. I: *Autodeterminarsi nonostante: atti del Convegno. Verso il riconoscimento giuridico della carta di autodeterminazione: un confronto europeo*. Guerini, Milano 2002.
- Vestergaard J.: *Upræcis anti-terrorpakke*. *Lov & Ret*, nr. 1, s. 3-7. 2002.
- Vestergaard J.: *Juvenile Justice: Denmark*. 18 s. Det Retsvidenskabelige Institut D, Oktober 2002.
- Vestergaard J.: *Anti-terrorismelovgivningen. I: Operation Dagsværk*. Undervisningsmateriale til historie, geografi og samfundsfag. Oktober 2002.
- Vestergaard J.: *Vejledning for specialestuderende på den juridiske kandidatuddannelse*. 2. udgave. 60 s. Det Juridiske Fakultet, København 2002.

Ph.d.-studienævnet for Retsvidenskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod ph.d.-studienævnet ved Det Juridiske Fakultet af: Formand, ph.d.-studieleder, docent dr.jur. Vibe Ulfbeck, lærerrepræsentanterne: professor dr.jur. Kirsten Ketscher, lektor, lic.jur. Jørn Vestergaard samt af ph.d.-studerende Claus Molbech Bendtsen, Jonas Christoffersen og Byrial Bjørst.

Beretning

Ph.d.-studienævnet har i løbet af året udformet og vedtaget en ny studieordning, som dels implementerer den nye ph.d.-bekendtgørelse, dels gennemfører den revision af kursusprogrammet, som i 2001 blev anbefalet af en ar-

bejdsgruppe under ph.d.-studienævnet. Ændringerne af kursusprogrammet indebærer, at der nu i samarbejde med universiteterne i Århus og Lund udbydes to større, obligatoriske kurser i retslære og komparativ ret, mens resten af kurserne ikke længere er obligatoriske. Som et led i de generelle bestræbelser på at sikre kvaliteten i uddannelsesforløbet har ph.d.-studienævnet endvidere i 2002 planlagt afholdelsen af et vejlederseminar for fastansatte VIPere på fakultetet. Herudover har ph.d.-studienævnet nedsat et udvalg, der skal komme med forslag til, hvordan det internationale element i ph.d.-uddannelsen kan styrkes, for eksempel ved faste samarbejdsaftaler med universiteter i udlandet. Endelig har ph.d.-studienævnet iværksat et synliggørelsesprojekt, som især har til formål at understøtte de generelle bestræbelser på at skabe det bedst mulige rekrutteringsgrundlag for ph.d.-studiet. Synliggørelsesprojektet omfatter blandt flere andre tiltag en omlægning og udbygning af hjemmesiden.

Vibe Ulfbeck, ph.d.-studieleder

Studienævnet for Retsvidenskab

Medlemmer

Efter afholdt valg bestod Det Juridiske Studienævn pr. 1. februar 2002 af følgende medlemmer: Fire repræsentanter for de fastansatte lærere ved fakultetet: Studieleder, docent, dr.phil. Henrik Stevnsborg (formand), vicestudieleder, lektor, ph.d. Henrik Palmer Olsen, docent, dr.jur. Ulrik Rammeskow Bang-Pedersen og lektor, ph.d. Rasmus Kristian Feldthusen. Ekstern lektor, specialkonsulent, cand.jur. Niels-Erik Hansen har repræsenteret deltidslærerne ved fakultetet. Hertil kommer fem medlemmer, valgt af og blandt de studerende: Næstformand, stud.jur. Eike Byg Huish (Forenede Jurister), stud.jur. Susan Rasmussen (Forenede Jurister), stud.jur. Julie Quass (Forenede Jurister), hvis plads på grund af studieophold i udlandet blev overtaget af stud.jur. Rasmus Okholm-Hansen (Forenede Jurister), stud.jur. Morten Tjørnelund Nielsen (Forenede Jurister) samt stud.jur. Lotte Buch Holst Jensen (Konservative Jurister).

Beretning

Det Juridiske Studienævns fornemste opgave er at sikre og udvikle det juridiske studiums kvalitet, således at det faglige niveau ligger højt, og således at de studerende – med mindst muligt frafald – kan gennemføre studiet på normeret tid. I så henseende har 2002 været et særdeles tilfredsstillende år. Der blev produceret 2.3556 studenterårsværk (STÅ), hvilket er ret så præcist ramt i forhold til prognosen. Hertil skal imidlertid ydermere lægges, at antallet af STÅ ved fakultetet i forbindelse med internationaliseringsstipendier i 2002 steg med næsten 70% i forhold til 2001. I alt 143 udenlandske studerende læste i 2002 ved Det Juridiske Fakultet, mens 139 københavnske jurastuderende i samme periode besøgte udenlandske universiteter. Tallene afspejler, at jurastudiet ved Københavns Universitet i stigende grad er ved at blive internationalt. De jurastuderende er mere og mere interesserede i at kunne tage dele af deres uddannelse ved samarbejdsuniversiteter, fordelt over det meste af verden, og Det Juridiske Fakultet ved Københavns Universitet opleves tydeligvis af udenlandske studerende som et attraktivt sted at læse.

Internationaliseringen af studiet er resultatet af en bevist politik fra Det Juridiske Studienævns side gennem de senere år. Med støtte fra Studiekontoret (og fra sommeren 2002 et nyoprettet internationalt sekretariat ved fakultetet) har Det Juridiske Studienævn på kandidatuddannelsen kunnet udbyde 15 fremmedsprogede fag i foråret 2002 og 16 i efterårssemesteret 2002. Fagene, der følges af såvel danske som udenlandske studerende, er engelsksprogede og dækker centrale formueretlige, offentligretlige og almene juridiske emner. Som en anerkendelse af den ekstra indsats, underviserne må lægge i planlægningen og afviklingen af de fremmedsprogede fag, er der i 2002 udbetalt en særlig bonus til disse lærere, ligesom studienævnet har valgt at yde økonomisk støtte til de studerende, som rejser ud. En

særlig status har fakultetets fem processpil. Disse International Moot Court Competitions fungerer som kandidatfag, og Det Juridiske Fakultet aflønner vejledere og retoriker, mens f.eks. alle rejseaktiviteter finansieres med eksterne midler. Ved siden af de egentlige kandidatfag udbydes desuden et ikke-meritgivende kursus i Fagengelsk (English for Law). Faget er navnlig populært blandt de danske jurastuderende, der agter at læse i udlandet. Ydermere har studienævnet i 2002 – i kraft af et snævert samarbejde med den herværende franske ambassade – for første gang kunnet udbyde et fransksproget fag (L'union européenne en français) på den juridiske kandidatuddannelse. Faget vil på ny blive udbudt i 2003, og da suppleret med et tilbud i Fagfransk, svarende til tilbudet om Fagengelsk.

Samtidig med den stærke fokusering på studiets internationale profil har Det Juridiske Studienævn arbejdet for at gøre it til et naturligt arbejdsredskab på alle niveauer på det juridiske studium. Der er f.eks. adgang til elektronisk tilmelding til eksamen, og der foregår en konsekvent omlægning af kataloger og vejledninger til netbaserede pjecer, ligesom undervisningsmaterialer i vidt omfang lægges ud på nettet. De studerende har igen i 2002 kunnet vælge at aflægge samtlige skriftlige eksaminer på bachelor- og kandidatuddannelsen med brug af pc, og et enkelt fag på kandidatuddannelsen (Beskatning ved død) har – på forsøgsbasis – været afviklet rent elektronisk, uden brug af papir. Evalueringen af dette pilotforsøg viste at de tekniske hjælpemidler endnu ikke er optimale og faget forventes derfor først udbudt igen i efteråret 2004. Desuden er undervisningslokalerne i Indre By systematisk blevet opgraderet med it-udstyr, et projekt der udføres i samarbejde med de øvrige fakulteter i Indre By. Af hensyn til brugen af dette tekniske udstyr har Det Juridiske Studienævn i løbet af året udbudt tre kurser i brugen af power-point. Kurserne har været forestået af professor Peter Mortensen, der ikke blot behersker de elektroniske præsentationsteknikker på det teoretiske plan, men også kender til faldgruberne i den praktiske undervisningssituation. Power-point-kurserne har været åbne for såvel interne som eksterne undervisere ved fakultetet. Herudover er det obligatorisk for alle nyansatte deltidslærere at følge et pædagogisk kursus, af hvilke studienævnet arrangerede fire i 2002 med ekstern konsulentbistand. I forlængelse heraf blev der i 2002 som et eksperiment gennemført en egentlig supervision af tre eksterne lærere, der selv havde ytret ønske om at indgå i et sådant forsøg med personlig pædagogisk opkvalificering.

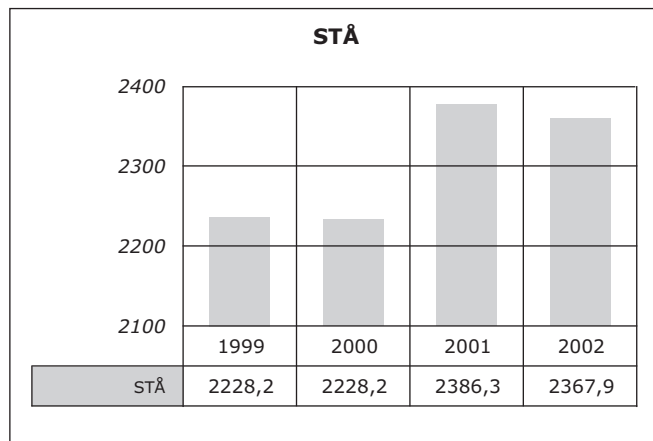
I år 2000 begyndte Det Juridiske Fakultet at udbyde tomme pladser mod betaling på kandidatuddannelsens fag under reglerne om Åben Uddannelse. På blot eet år voksede antallet af disse studenterårsværk fra 1,3 til 7,2, og udviklingen er accelereret i 2002. På dén baggrund har Det Juridiske Studienævn besluttet, at der i 2003 skal udbydes tre fag fra kandidatuddannelsen, i henholdsvis Offentlig personale-ret, Forsikringsret og Selskabsret, som udelukkende henvender sig til betalende Åben Uddannelsesstuderende. Det Juridiske Studienævn vil følge dette forsøg med største interesse. Her er der nemlig tale om en egentlig nyskabelse på den juridiske uddannelse ved Københavns Universitet.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder		
	Retsvidenskab	Meritoverført	I alt
Retsvidenskab	2291,4	6,4	2297,8
Meritstuderende	6,2		
Gæstestuderende	70,3		
I alt	2367,9		
Åben uddannelse	8,0		

STÅ 1999-2002

Henrik Stevnsborg, studieleder

Studienævnet for Master i Konfliktmægling (MKM)

Medlemmer

Uddannelsesleder: docent dr.jur. Vibeke Vindeløv.

I oktober 2002 blev nedsat et interim Studienævn for Master i Konfliktmægling.

Medlemmerne i interim studienævn blev på underviser-siden udover uddannelseslederen professor Ole Wæver, Institut for Statskundskab, KU, med professor Jørgen Dalberg Larsen, Juridisk Institut, AU, som suppleant. Som studenterrepræsentanter valgtes advokat Gøsta Thommesen, Oslo samt fagskoleleder Despina Motsenigou, København, med overlæge Inger Birgitte Beck, Roskilde samt revisor Christian Löche Andersen, Århus som suppleanter.

Organisation

Den centrale administration af MKM er placeret ved Det Juridiske Fakultet, St. Kannikestræde 11, 1. sal, 1455 København K, tlf. 35 32 35 22. Den omfatter administrationschef Kim Hastrup samt overassistent Helle Bisgaard.

Den faglige udvikling samt fag-administrationen er placeret på Det Retsvidenskabelige Institut B, Studiestræde 6, 1455 København K og omfatter uddannelsesleder Vibeke Vindeløv, e-mail Vibeke.Vindelov@jur.ku.dk samt uddannelseskoordinator Lin Adrian, e-mail Lin.Adrian@jur.ku.dk.

Til uddannelsen er oprettet et særligt bibliotek og møde-lokaliteter.

MKM's hjemmeside er at finde på www.jur.ku.dk/konfliktmaegling.

Hjemmesiden vil i løbet af foråret 2003 også foreligge på engelsk.

Beretning

Formål

Master i Konfliktmægling blev oprettet i henhold til bekendtgørelse nr. 606 af 16. august 2002 om visse masteruddannelser ved universiteterne og i henhold til § 24 i bekendtgørelse nr. 1021 af 20. november 2000 om eksamen ved visse videregående uddannelser under Undervisningsministeriet og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling. Første hold startede september 2002.

Der er tale om en to-årig akademisk videreuddannelse på deltid med det formål at give deltagere med praktisk erfaring et solidt teoretisk og praktisk fundament i konfliktmægling og gøre dem i stand til at fungere som konfliktmæglere. Ved at forbinde det individuelle niveau med det samfundsmæssige niveau, sigter uddannelsen mod at give de studerende en helhedsforståelse af konflikt og konfliktmægling. Det er tillige uddannelsens mål at skabe grundlag for og motivere deltagerne til fortløbende udvikling af deres indsigt, viden og praksis.

Uddannelsen skal på et videnskabeligt grundlag og ved at kombinere teori med træning og refleksion sætte de studerende i stand til:

1. at analysere, beskrive og forstå konflikter på såvel individ- som samfundsniveau og integrere denne viden i deres praksis som konfliktmæglere.

2. at virke som konfliktmæglere i forskellige typer kon-

flikter, herunder kunne forstå og anvende de mest anerkendte former for konfliktmægling i forskellige sammenhænge.

3. at forstå og adskille konfliktmægling i forhold til andre former for tredjepartsintervention.

4. at rådgive klienter, kolleger, brugere, organisationer mv. i konfliktmægling.

5. at forholde sig kritisk til mæglerrollen og det bagvedliggende værdigrundlag.

6. at agere ud fra en stadig øget personlig kompetence og indsigt.

Uddannelsen hviler på en antagelse om, at konflikter er et livsvilkår, og at afgørende for, om konflikter har positive eller destruktive konsekvenser, er måden, hvorpå de håndteres.

Masteruddannelse i Konfliktmægling skal være tværfaglig både i sit indhold og i forhold til deltagersammensætningen.

Udbydere

Uddannelsen udbydes ved Københavns Universitet af Det Juridiske Fakultet. Docent, dr.jur. Vibeke Vindeløv er fagleder for hele forløbet og fungerer som underviser sammen med cand.jur., MS Lin Adrian. Herudover rekvireres undervisere fra såvel Det Juridiske Fakultet i København og Juridisk Institut i Århus som fra andre fakulteter på Københavns Universitet. Endelig rekvireres en stor del af undervisningen fra udenlandske undervisnings- og forskningsinstitutioner.

Optagelse

Adgang til uddannelsen er betinget af, at ansøgere har gennemført mindst en relevant akademisk bacheloruddannelse, en relevant professionsbacheloruddannelse, en relevant mellemlang videregående uddannelse eller en relevant diplomuddannelse gennemført som et reguleret forløb. Derudover minimum 2 års relevant erhvervs erfaring efter at have gennemført en adgangsgivende uddannelse. Relevant erhvervs erfaring forstås bredt. Ansøgerens erhvervs erfaring er relevant, når der i den indgår erfaring med konflikter og konflikthåndtering.

Universitetet kan optage ansøgere, der ikke opfylder betingelserne, men som ud fra en konkret vurdering skønnes at have uddannelsesmæssige forudsætninger, der kan side-stilles hermed, herunder ansøgere der har gennemført en diplomuddannelse som fleksibelt forløb. Kravet om erhvervs erfaringens længde kan ikke fraviges.

Såfremt antallet af ansøgere overstiger antallet af optagelsespladser til rådighed, vil udvælgelsen ske på baggrund af en individuel vurdering kombineret med en vurdering i forhold til ansøgerfeltet. Ved den individuelle vurdering lægges vægt på erhvervs erfaringens relevans, på ansøgerens mulighed for at bringe uddannelsen i anvendelse i sit aktuelle erhvervsarbejde, på skriftlig formuleringsevne og engelskkundskaber, samt på ansøgerens mulige egnethed som upartisk tredjeperson i en konflikt. Ved vurderingen af ansøgeren i forhold til ansøgerfeltet lægges vægt på, at sammensætningen af holdet afspejler en bredde såvel i forhold til uddannelsesmæssig baggrund, som arbejdsfelt, arbejdssted, alder, køn, etnicitet mv.

Der kan i forbindelse med udvælgelse af studerende gennemføres en personlig samtale med alle eller udvalgte ansøgere for at få uddybet ansøgerens kvalifikationer. Ad-

gangen til uddannelsen er i så fald betinget af deltagelse i interviewet.

Der optages ca. 26 studerende pr. hold. Første hold MKM afsluttes i juni 2004. Andet hold starter september 2004. Uddannelsen forventes herefter at udbydes én gang årligt.

Indhold

Modul 1: Konfliktmægling: Målet med dette modul er at give de studerende en grundig teoretisk og praktisk indføring i konfliktmægling. Det er desuden målet at sætte konfliktmægling ind i en retlig sammenhæng samt at sammenholde konfliktmægling med andre former for tredjepartsintervention. Der afholdes to prøver. En mundtligt praksiseksamen og en teorieksamen i slutningen af 3. semester. Begge prøver aflægges som individuelle prøver med ekstern censur.

Modul 2: Konfliktforståelse: Målet med dette modul er at sætte de studerende i stand til at analysere, beskrive og forstå konflikter på såvel individ- som samfundsniveau og integrere denne viden i deres praksis som konfliktmæglere. Der er fælles eksamen for modul 2 og 3 i form af en skriftlig hjemmeopgave over 3 døgn. Prøven aflægges som individuel prøve med ekstern censur. Prøven er placeret i slutningen af 2. semester.

Modul 3: Forhandling: Målet med dette modul er at indføre de studerende i forhandling på et teoretisk og praktisk niveau og på den baggrund sætte dem i stand til at integrere forhandlingsværktøjet i konfliktmægling. Der er fælles eksamen for modul 2 og 3 i form af en skriftlig hjemmeopgave over 3 døgn. Prøven aflægges som individuel prøve med ekstern censur. Prøven er placeret i slutningen af 2. semester.

Modul 4: Videnskabs- og samfundsteori. Målet med dette modul er dels at forsyne de studerende med metodemæssige og videnskabsteoretiske færdigheder som forudsætning for udarbejdelse af deres masterafhandling, dels at danne grundlag for, at de studerende kan anskue konfliktmægling ind i et samfundsmæssigt perspektiv. Der afhol-

des ingen separat eksamen, men modulets indhold skal integreres i masterafhandlingen og indgår i bedømmelsen heraf.

Modul 5: Som afslutning på uddannelsen udarbejdes en masterafhandling. Masterafhandlingen kan udarbejdes af maksimalt tre studerende i fællesskab.

Undervisningens form

Undervisningen udføres som en kombination af teori, træning og refleksion. Undervisningen afvikles i samlet forløb (samlinger) af 21/2 dag ca. 1 gang om måneden samt en sommerskole på 4 dage og en 4-dages studietur til udlandet i 3. semester. Hovedparten af samlingerne foregår som internat.

I forbindelse med uddannelsen er oprettet et særligt e-learningssystem, Black Board, som fungerer som undervisnings-, diskussions- og praktisk forum i mellem samlingerne.

Evaluering

Hver samling evalueres for sig. Evalueringerne er baseret på spørgeskema, som besvares via Black Board. Herudover afholdes jævnlige mundtlige evalueringer på samlingerne.

Status

MKM-uddannelsen, hvis første hold startede i september 2002 har i første semester udbudt den undervisning, som forudsættes i studieordningen. Engagementet blandt såvel deltagere som undervisere har i dette første semester været smittende højt, og de studerendes mangeartede erfaringer erhvervet gennem forskellige erhverv har vist sig at være en stor undervisningsmæssig ressource. Der sker en løbende udvikling og justering af uddannelsen.

Der er oprettet en database med navne på interesserede i MKM. Der er udsendt et nyhedsbrev i december 2002. Der forventes udsendt nyhedsbreve et par gange om året.

Markedsføring af hold 2 med start september 2004 vil begynde i efteråret 2003.

Vibeke Vindeløv, uddannelsesleder

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Dekanatet for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Dekan Tage Bild

Prodekan Hans Jørgen Whitta-Jacobsen

Dekanens årsberetning

Fakultetets ledelse

Pr. 1.2.2002: Dekan, lektor Tage Bild.
 Prodekan, lektor Hans Jørgen Whitta-Jacobsen.
 Sekretariatschef, cand.jur. Tina Franck, fra d. 1. marts 2002.

Fakultetsrådet

Pr. 1.2.2002: Dekan, lektor Tage Bild (formand).
 Lektor Hans Jørgen Whitta-Jacobsen (prodekan).
 Afdelingschef Per Callesen (ekstern repræsentant).
 Direktør Inge Mærkedahl (ekstern repræsentant fra d. 14. juni 2002).
 Lektor Peter Abrahamson.
 Lektor Lars Bille.
 Lektor Kirsten Thomsen.
 Lektor Troels Østergaard Sørensen.
 Lektor Michael Whyte.
 Overassistent Aase Andersen.
 Pædagogisk konsulent Thomas Harboe (TAP-repræsentant).
 Kontorfuldmægtig Vinni Steffensen.
 Sekretariatschef Tina Franck.
 Fuldmægtig Peter Rovsing Hald (sekretær) fra den 1. juli. 2002.
 Fuldmægtig Eva Bjerrum Madsen (sekretær) til den 30. juni 2002.
 Stud.polit. Lasse Ehlers).
 Stud.scient.anth. Lars Rasmussen.
 Stud.scient.pol. Mathilde Thornberg.

Adresse

Store Kannikestræde 13
 1169 København K
 Telefon 35 32 35 46
 Fax 35 32 35 32
 samf-fak@samf.ku.dk
 www.samf.ku.dk

Dekanens årsberetning

Fakultetets internationalisering er fortsat efter planen. Hensigten med COPRISS (Copenhagen Programme in Social Sciences) har især været at øge udvekslingen med attraktive universiteter i USA, Canada og andre oversøiske lande. Dette har været en succes. I det akademiske år 2001/2002 modtog fakultetet 52 studerende fra USA og Canada mod 42 året før. Fakultetet sendte 26 studerende den modsatte vej mod 18 året før. Når vi sendte færre studerende ud, end vi modtog, skyldes det formentlig for få stipendiemuligheder. Derfor supplerer fakultetet KU's stipendiepulje med egne midler, specielt rettet mod fakultetets egne studerende.

Det er i det akademiske år 2001/2002 lykkedes at forøge fakultetets samlede antal indrejsende studerende til 233. Antallet af udrejsende studerende er samtidig øget til 147, hvilket er en stigning på over 50 pct. i forhold til året før.

Fakultetets voksende engelsksprogede undervisningsprogram omfattede i efteråret 2002 i alt 62 kurser mod 37 forrige efterår. For at udbrede kendskabet til COPRISS (Copenhagen Programme in Social Science) og indgå nye samarbejdsaftaler er der i foråret gennemført en besøgsrejse til fire universiteter i USA og Canada med deltagelse af repræsentanter fra økonomi og statskundskab.

I forbindelse med flerårsaftalen og tillægget til KU's udviklingskontrakt har fakultetet i det forløbne år arbejdet med seks forskellige pilotprojekter vedrørende kvalitetssikring og -evaluering af forskningen. De fleste af disse projekter, der bl.a. omfattede peer review, user-panel og en ny metode til forskningsplanlægning, er blevet afsluttet og afleveret til rektors forskningsudvalg.

Der er i årets løb oprettet to nye forskerskoler. Økonomisk Institut har i samarbejde med søsterinstitutionen på Aarhus Universitet opnået støtte fra Forskeruddannelsesrådet (FUR) til at starte en forskerskole i økonomi. Institut for Statskundskab har i samarbejde med et bredt udsnit af danske institutioner opnået støtte fra (FUR) til at starte en politologisk forskerskole.

Meritkataloger for fakultetets fag er gjort færdige og er tilgængelige på nettet. Desuden er Diploma Supplements blevet fuldt implementeret på alle fag. På økonomistudiet er der igangsat en analyse af gennemførelse og frafald i samarbejde med Socialforskningsinstituttet (SFI). På statskundskabsstudiet er der efter en undersøgelse af studiemiljøet for studerende med anden etnisk baggrund iværksat en handlingsplan for modtagelse af nye studerende.

En Masteruddannelse i Europastudier blev godkendt af ministeriet og skulle have startet i begyndelsen af 2003, men da der var for få tilmeldinger foretages der en revision af studieordningen, og starten er udskudt til efteråret 2003. Fakultetet arbejder med udvikling af andre masteruddannelser og kurser under åben uddannelse.

Et Center for Baltiske Studier blev i 2002 oprettet af Øresundsuniversitetet og er placeret på Institut for Statskundskab. Centret er et samarbejde mellem Handelshøjskolen i København, Roskilde Universitetscenter, Københavns Universitet og Lunds universitet. Formålet er at styrke forskning og undervisning om baltiske forhold.

Fakultetets Pædagogiske Center har fortsat de fast etablerede tilbud til de studerende vedrørende studieteknik, skriveprocessen og specialegrupper. Kurserne er velbesøgte og får gennemgående gode evalueringer. Desuden indkøres et stadigt stigende antal specialestuderende i skrivegrupper. Centret har i 2002 udgivet pjecen "It i undervisningslokalet – udstyr og support". Kurserne i undervisningspædagogik og it-støttet undervisning for lærere er fortsat. I løbet af året gennemførtes en spørgeskemaundersøgelse blandt fakultetets lærere med det formål at måle udbredelsen af it i undervisningen. Resultatet ventes i foråret 2003.

Der er i årets løb startet en række nye eksternt finansierede projekter. I 2002 havde fakultetet ca. 45 mio. kr. i indtægter på eksterne konti, hvilket er en stigning på 4 mio. i forhold til 2001.

Fakultetssekretariatet har i 2002 udviklet et velfungerende videndelingssystem, således at alle medarbejdere og afdelinger nu har adgang til en række fælles dokumenter på netværket. Dette har bl.a. medført, at sekretariatets back-up funktioner er blevet bedre.

Konceptet for medarbejderudviklingssamtaler på fakultetssekretariat er blevet videreudviklet, og der er vedtaget en overordnet kompetencestrategi for sekretariatet, der sætter fokus på it-udvikling, formidling, back-up og projektarbejde.

Stillingen som sekretariatschef, som blev ledig i slutningen af forrige år, er i samarbejde med Mercuri Urval blevet besat med cand.jur. Tina Franck, der tiltrådte i begyndelsen af marts.

Fakultetets økonomi og aktiviteter

Tabel 1. Formålsopdelt regnskab 1998-2002

Formål	Udgifter i mio. kr., løbende priser				
	1998	1999	2000	2001	2002
Forskning i alt	74,971	94,559	104,282	105,205	110,292
Basisforskning	31,032	44,261	54,869	57,326	55,010
Tilskudsfinansieret forskning	26,481	33,852	42,647	41,417	45,807
Kontraktsforskning	0,003	0,029	0,111	0,071	0,251
Forskeruddannelse	17,455	16,417	6,655	6,391	9,223
Uddannelse i alt	64,176	59,258	60,348	61,160	65,466
Ordinær uddannelse	63,031	58,865	58,169	58,942	62,802
Åben uddannelse	0,252	0,191	0,213	0,257	0,282
International studenterudveksling	0,893	0,202	1,086	1,069	1,368
Kursusundervisning	0,000	0,000	0,880	0,892	1,014
Fælles formål i alt	3,615	3,827	4,955	5,010	5,765
Generel ledelse og administration	3,615	3,827	4,955	5,010	5,765
I alt	142,762	157,644	169,585	171,375	181,523

Tabel 2. Aktiviteter 1998-2002

	Aktiviteter				
	1998	1999	2000	2001	2002
Antal studerende (excl. orlov)	4371	4385	4342	4260	4187
Antal STÅ	2184,0	2197,8	2243,4	2242,0	2176,9
Antal optagne pr. 1. oktober	750	662	590	524	551
Antal 1. prioritetsansøgere	1195	1117	1025	885	885
Gennemsnitsalder for optagne	23	22,6	22,3	22,7	22,6
Medianalder, for optagne	21	21	21	21	21
Antal bachelorer	493	400	395	452	438
Gennemsnitsalder, bachelorer	25,7	26,1	26,2	25,9	25,9
Medianalder, bachelorer	25	25	25	25	25
Gennemsnitlige gennemførelstid, bachelorer	3,7	3,9	3,7	3,7	3,9
Median gennemførelstid, bachelorer	4	4	4	4	4
Antal kandidater	331	313	317	398	401
Gennemsnitsalder, kandidater	29,3	29,2	29,1	29,3	29,6
Medianalder, kandidater	28	28	28	28	29
Gennemsnitlige gennemførelstid, kandidater	7,5	7,8	7,5	7,7	7,5
Median gennemførelstid	7	7	7	7	7
Åben uddannelse, antal deltagerbetalende STÅ	14,0	10,4	12,9	13,8	14,6
Antal forskeruddannelsesårsværk i alt	94,4	79,8	81,1	88,6	87,5
Antal forskerudd.stud., pr. 1. oktober, i alt	105	79	83	92	85
Heraf mænd	60	51	54	60	48
Heraf kvinder	45	28	29	32	37
Antal ph.d.-afhandlinger, året	20	25	28	22	20
Antal stud. der udløser internationaliseringstilskud	239	250	277	285	341
Heraf indgående	151	151	170	182	194*)
Heraf udgående	88	99	107	103	147
Antal doktorgrader	5	3	0	0	0
Antal forskningspublikationer, iflg. årsberetning	498	489	578	485	589

Tage Bild, dekan

*) Svarer til 233 personer. Nogle udenlandske studerende er indskrevet ved flere fakulteter og udløser derfor kun delvist internationaliseringstilskud til Det Samfundsvidenskabelige Fakultet.

Økonomisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder er lektor Troels Østergaard Sørensen.

Institutbestyrelsen består af institutleder, lektor Troels Østergaard Sørensen, professor Karl Gunnar Persson (viceinstituttleder), professor Christian Hjorth-Andersen, professor Birgit Grodal og lektor Mich Tvede. TAP-repræsentanter er Charlotte Blomqvist og Edda Geil.

Adresse

Studivestrate 6
1455 København K
Telefon 35 32 30 10
Fax 35 32 30 00
institute@econ.ku.dk
www.econ.ku.dk

Instituttlederens årsberetning

Økonomisk Institut blev oprettet i 1958, men det statsvidenskabelig studium startede tilbage i 1848. Studiet officielle navn er ikke længere statsvidenskab, men økonomi, og i daglig tale omtales studiet ofte som Polit.-studiet. Økonomisk Institut var pr. 31. december 2002 arbejdsplads for 75 videnskabelige medarbejdere (heraf en række gæster og eksternt finansieret personale, samt ph.d.-studerende) og 16 teknisk-administrative medarbejdere. Udover forskning i økonomi og et bredt spektrum af dertil knyttede discipliner varetager instituttet undervisning ved studiet i økonomi på BA-, kandidat og ph.d.-niveau. Endvidere underviser instituttets lærere i økonomi ved matematik-økonomi studiet under Det Naturvidenskabelige Fakultet og ved Folkesundhedsvidenskab ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet. Der er p.t. immatrikuleret 20 ph.d.-studerende (heraf 11 eksternt finansieret) ved ph.d.-studiet.

Som en integreret del af Økonomisk Institut indgår følgende forskningscentre:

Centre for Applied Microeconomics (CAM) er en forskergruppe med forskning inden for anvendelse af mikroøkonomi med særlig vægt på husholdningers økonomiske adfærd og velfærd, arbejdsmarkedsproblestillinger samt udvikling af paneldatametoder. CAM blev oprettet september 2001 med bevilling fra Danmarks Grundforskningsfond. Centerleder er professor Martin Browning.

Centre for Industrial Economics (CIE) er en industriøkonomisk forskergruppe oprettet september 1995 med bevilling fra Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd og Erhvervsministeriet. Centerkoordinator er professor Christian Schultz.

Development Economics Research Group (DERG) er en udviklingsøkonomisk forskergruppe oprettet juli 1996 med bevilling fra Rådet for Ulandsforskning. Koordinator er professor Finn Tarp.

Economic Policy Research Unit (EPRU) er en forskergruppe fokuserende specielt på analyser af makroøkonomisk politik. EPRU blev oprettet september 1993 med bevilling fra Danmarks Grundforskningsfond og har fra september 1998 været placeret ved Økonomisk Institut. Centerleder er professor Peter Birch Sørensen.

For yderligere informationer om aktiviteter ved Økonomisk Institut henvises til instituttets Årsberetning, som kan findes på www.econ.ku.dk/inf/. Detaljerede oplysninger om forskningscentre kan findes via instituttets internetadresse.

Personaleforhold

Instituttet har besat følgende stillinger:

Professorater med særlige opgaver i økonomi. Ansøgerne måtte påregne krav om videnskabelige kvalifikationer indenfor anvendelse af økonomisk teori, f.eks. indenfor enten økonomisk politik, monetær økonomi, international økonomi, arbejdsmarkedsøkonomi, udviklingsøkonomi, offentlig økonomi og regulering, sundhedsøkonomi, transportøkonomi, finansiering eller corporate finance. Til stillingerne er knyttet varetagelse af den særlige opgave med at styrke de anvendelsesorienterede sider af forskning og undervisning. Ansøgerne forventedes at kunne påtage sig undervisning ved flere fag ved de nævnte uddannelsesområder. Der var 11 ansøgere (10 mænd og 1 kvinde) til stillingerne – af hvilke de 6 var kvalificerede i henhold til stillingsopslaget. Professoraterne blev besat pr. 1. august 2002 med lektor Hans Jørgen Whitta-Jacobsen og professor Jakob Brøchner Madsen.

Lektorater i generel økonomi. Ansøgerne måtte påregne krav om videnskabelige kvalifikationer indenfor økonomisk teori eller dennes anvendelser eller statistik med samfundsvidenskabeligt sigte. Til stillingerne er knyttet undervisningsforpligtelse ved økonomistudiet, matematik-økonomistudiet og ved evt. andre uddannelsesopgaver.

Ansøgerne forventedes at kunne påtage sig undervisning ved flere fag ved de nævnte uddannelsesområder. Der var 10 ansøgere (7 mænd og 3 kvinder) til stillingerne – af hvilke de 8 var kvalificerede (1 ansøger trak sin ansøgning tilbage) i henhold til stillingsopslaget. Lektoraterne blev besat pr. 1. juni 2002 med adjunkt Mette Ejrnæs og pr. 15. august 2002 med lektor Klaus Reiner Schenk-Hoppé.

Adjunkturer i generel økonomi. Ansøgerne måtte påregne krav om videnskabelige kvalifikationer indenfor økonomisk teori eller dennes anvendelser eller statistik med samfundsvidenskabeligt sigte. Til stillingerne er knyttet undervisningsforpligtelse ved økonomistudiet, matematik-økonomistudiet og ved evt. andre uddannelsesopgaver. Der var 8 ansøgere (6 mænd og 2 kvinder) til stillingerne – af hvilke de 7 var kvalificerede (1 ansøger trak sin ansøgning tilbage) i henhold til stillingsopslaget. Adjunkturerne blev besat pr. 1. januar 2002 med ph.d. David Dreyer-Lassen og ph.d. Carl-Johan Dalgaard, og pr. 1. februar 2002 med ph.d. Helle Sørensen.

Adjunktur i generel økonomi. Ansøgerne måtte påregne krav om videnskabelige kvalifikationer indenfor økonomisk teori eller dennes anvendelser eller statistik med samfundsvidenskabeligt sigte. Til stillingen er knyttet undervisningsforpligtelse ved økonomistudiet, matematik-økonomistudiet og ved evt. andre uddannelsesopgaver. Der var 5 ansøgere (3 mænd og 2 kvinder) til stillingen – af hvilke de alle var kvalificerede i henhold til stillingsopslaget. Adjunkturen blev besat pr. 1. november 2002 med ph.d. Henrik Jacobsen Kleven.

Adjunktur i økonomi. Ansøgerne måtte påregne krav om videnskabelige kvalifikationer indenfor udviklingsøkonomi. Til stillingen er knyttet undervisningsforpligtelse ved økonomistudiet, matematik-økonomistudiet og ved evt. andre uddannelsesopgaver. Der var 5 ansøgere (4 mænd og 1

kvinde) til stillingen – af hvilke de 2 var kvalificerede i henhold til stillingsopslaget. Adjunkturet blev besat pr. 1. december 2002 med ph.d. Henning Tarp Jensen.

Forskningsvirksomhed

Forskningen ved Økonomisk Institut spænder over et bredt spektrum af discipliner med tilknytning til økonomiske og statistiske problemstillinger. Forskningsaktiviteterne er klassificeret i de otte følgende områder. Det skal dog understreges at økonomiske forskningsprojekter i høj grad indeholder aspekter af (og anvender metoder fra) mere end et område. En kort karakteristik af hvert enkelt forskningsområde kan findes på instituttets hjemmeside www.econ.ku/research.

1. Økonometri og empirisk økonomi

1.1. Incitamentsstrukturen i gymnasiet i relation til de videregående uddannelser

Matematik fravælges i betydeligt omfang i gymnasiet på trods af, at forudsætninger i dette fag er af væsentlig betydning for at bestå en videregående uddannelse. Der er fremsat forslag til justering af adgangskravene til de videregående uddannelser, som vil sikre gymnasieeleverne større valgmuligheder mellem forskellige uddannelser og højere gennemførelsesprocenter. Forslag til justering af gymnasiets indretning er diskuteret i relation til overvejelserne om gymnasiereform (Karsten Albæk).

1.2. Individual discount rates and time consistency: Laboratory and field experiments in Denmark

Empiriske undersøgelser baseret på eksperimenter viser, at individuelle diskonteringsrater har tendens til at være størst for relativt korte tidshorisonter. Vi bruger laboratorie- og felt eksperimenter til at teste (i) om individuelle diskonteringsrater er konstante over tid, og (ii) analysere og sammenligne individuelle diskonteringsrater fra eksperimenter med henholdsvis den danske befolkning og studenter. Vi bruger eksperimentelle metoder med rigtige pengegevinster (Steffen Andersen, med Morten I. Lau, CEBR, Glenn W. Harrison, Department of Economics, University of South Carolina, Eva E. Rutström, Moore School of Business, University of South Carolina Melonie B. Williams).

1.3. Joint estimation of income processes and labor market transition

Arbejde med projekt hvor indkomst og transitioner på arbejdsmarkedet estimeres simultant. Resultaterne skulle gerne give et mere præcist billede af strukturen i folks indkomstprocesser, da der tages højde for, i modsætning til eksisterende litteratur, at indkomsten falder under arbejdsløshed (Steen Winther Blindum).

1.4. Consumption and saving

Arbejde med modellering af indkomstprocesser under heterogenitet, nye metoder til at estimere intratemporal allokering og effekterne af arbejdsløshedsunderstøttelse for de arbejdsløses velfærd (Martin Browning, med Mette Ejrnæs, Javier Alvarez (Alicante), Tom Crossley (McMaster University) and Sule Alan (York University)).

1.5. Selvstændige indvandrere

Sammenlignes indvandreres og danskeres beskæftigelsesmønster ses, at relativt flere indvandrere vælger at være

selvstændige. Vi fokuserer på indvandreres incitament er til at blive selvstændige. Vi finder, at nogle indvanderergrupper vælger at blive selvstændige, fordi de har sværere ved at komme ind på det danske arbejdsmarked. Resultaterne er baseret på en empirisk analyse af valget af arbejdsmarkedsstatus, som er foretaget på registerdata (Mette Ejrnæs sammen med Kræn Blume Jensen (AKF), Helena Skyt-Nielsen (Handelshøjskolen i Århus), Allan Würtz (Aarhus Universitet)).

1.6. Econometrics and empirical economics

Effekten af den europæiske integrations og fastkurspolitik på pris- og løndannelse samt arbejdsløshed er undersøgt empirisk. Den meget høje europæiske arbejdsløshed og lave inflation i firserne og halvfemserne forklares empirisk med en langsom intra-europæisk konvergens mod en fælles europæisk købekraftsparitet. Den forrige måles som en kombination af en real og en nominal konvergens. Resultaterne giver empirisk belæg for den såkaldte Balassa-Samuelsson effekt, og kan bruges til at forudsæ nogle konsekvenser af den næste udvidelse af EU (Katarina Juselius).

1.7. Analyzing I(2) systems by transformed vector autoregressions

Vi karakteriserer de restriktioner, der pålægges ved en minimal såkaldt I(2)-til-I(1) transformation, der er ofte anvendt ved f.eks. estimation af pengeefterspørgselsrelationer og prisrelationer for åbne økonomier. Vi diskuterer estimation af den fuldt restriktede model og finder, at den sædvanlige fremgangsmåde – at ignorere visse af restriktionerne – kun indebærer et mindre efficienstab (Hans Christian Kongsted, med Heino Bohn Nielsen).

1.8. Imputing consumption from income and wealth data

Det undersøges, om det er muligt at imputere det samlede husholdningsbudget for individuelle husholdninger ud fra indkomst og formue oplysninger i indkomst-skatteregistret. Det gøres ved at sammenligne imputeringen med information om det samlede forbrug fra forbrugsundersøgelsen. Resultaterne viser at det er muligt at imputere det samlede forbrug for individuelle husholdninger. Dette resultat er af stor betydning for fremtidig forskning i forbrug (Søren Leth-Petersen, med Martin Browning).

1.9. Testing for unit roots in panels by using a mixture model

Det vises, hvordan en "mixture model" kan bruges ved test for enhedsrødder i panel data modeller, hvor tidsdimensionen er relativt lille. Ved at bruge denne type model, antager man ikke, at alle individer har ens parametre. Dette gør det muligt at teste hypotesen, at kun en gruppe af individer har en enhedsrod (Edith Madsen).

1.10. Analyse af inflationsudviklingen i Storbritannien

Inflationsudviklingen i Storbritannien analyseres ved anvendelse af en statistisk model for tidsrækker med dobbelte enhedsrødder. Resultaterne indikerer, at gennemslaget fra chok til importpriserne modereres af en modgående effekt i enhedslønmodkostningerne. Den akkommoderende effekt er ubetydelig omkring første olieprishock i 1973, men er væsentlig for at forstå inflationsudviklingen de sidste 25 år (Heino Bohn Nielsen, med Christopher Bowdler, Nuffield College, University of Oxford).

2. Teoretisk og anvendt statistik og demografi

2.1. *Some simple ML-estimators in stochastic differential equations*

For mange stokastiske differentiallyigninger, ofte anvendt i finansieringsteori, er det trenden og spredningen, som er de centrale parametre i modellen. I disse tilfælde vises det, at parametrene kan estimeres med almindelige metoder fra normalfordelingsteori (Erling B. Andersen).

2.2. *Modeling Fragility and Social heterogeneity in Survivorship Related to Health Issues and Labor Force Movements with Specific Focus on Elderly Persons*

Den mangeårige reproduktion under erstatningsniveau og faldende dødelighed giver anledning til begrundet forventning om dramatiske aldersforskydninger i den økonomiske forsørgelsesbyrde i de kommende årtier. Samtidig kommer efterkrigstidens store fødselsårgange i pensionsalderen. Med projektet tilsigtes belysning af selektion og heterogenitet særlig med hensyn til helbred og overlevelse samt deltagelse i arbejdslivet, herunder ikke mindst tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet på grund af alder (Hans Oluf Hansen).

2.3. *Kø- og lagerplanlægning*

I en lærebogsfremstilling behandles de problemer, der opstår, når et nærmere defineret kø- eller lagersystem opsøges af kunder, som efterspørger den service, der fra systemet kan ydes. På basis af nogle forudsætninger om antallet af kundeankomster pr. tidsenhed, om betjeningstiden pr. kunde samt om systemets indretning beskrives dets effektivitet mht. kundebetjening. Afslutningsvis bestemmes systemets økonomisk optimale kapacitet (Niels-Erik Jensen).

2.4. *Bøger om programpakken SAS*

Der arbejdes med udarbejdelse af bøger om mulighederne for statistiske og økonometriske analyser med programpakken SAS. Det drejer sig både om elementære lærebøger til brug ved indledende statistikkurser og om forskningsbaserede vejledninger til meget avancerede analyser med de nyeste procedurer i SAS (Anders Milhøj med Aage Andersen (CAD), Lisbeth la Cour (Handelshøjskolen i København), Michael Feilbeg (PLO), Rene B. Jakobsen (Ikano Finans) og Tim Bedsted (SAS)).

2.5. *Estimation i stokastiske volatilitetsmodeller*

Stokastiske volatilitetsmodeller bruges ofte som modeller for eksempel aktie- og valutakurser. De består af to processer, hvoraf kun den ene observeres. Der arbejdes med estimation af parametrene for den anden proces som altså slet ikke observeres. En ny estimationsmetode, hvor approksimationer til likelihoodfunktionen beregnes ved simulation og maksimaliseres, er udviklet og undersøgt, både teoretisk og via simulationsstudier (Helle Sørensen).

3. Mikroteori og generel ligevægtsteori

3.1. *The Organization of Production, Consumption and Learning*

I projektet gives en endogen forklaring af dannelsen af virksomheder og agenternes uddannelsesvalg. En virksomhed er en gruppe af personer med specielle uddannelser og roller, der kan transformere input til output. Da uddannelse kan benyttes i virksomheder har agenterne incitament til at investere i uddannelse. Agenterne har præferencer over

privat forbrug såvel som over de grupper de er medlemmer af (Birgit Grodal, med B. Ellickson, UCLA, S. Scotchmer, UC, Berkeley og W. Zame, UCLA).

3.2. *Udelelige goder*

Mange af de goder som bliver produceret er udelelige af natur. Det betyder at antagelsen om en konveks produktionsfunktion ikke er en god beskrivelse af den virkelige verden. Det betyder at problemer som f.eks. at finde den bedste produktionsplan bliver svære at løse, hvilket forværres yderligere hvis forskellige produktionsteknologier er afhængige af hinanden (Andreas Koch).

3.3. *Evolutionary Finance*

I dette project anvendes Darwinske ideer til at undersøge langsigtssydynamikken på finansielle markeder. Fordelagtigheden af en investeringsstrategi er bestemt af den markedsandel som overtages i konkurrence med andre strategier. En entydig overlevende investeringsstrategi kan identificeres. Hvis denne strategi anvendes, er prisfestsættelse risikoneutral på langt sigt (Klaus Reiner Schenk-Hoppé, med Igor V. Evstigneev, University of Manchester, og Thorsten Hens, University of Zurich).

3.4. *Økonomiske forecasteres incitament*

Økonomiske eksperter ønsker at opfattes som dygtige til at forudsige økonomiske variable. Et snævert karrierehensyn giver generelt incitament til at sige hvad omverdenen forventer at høre. I en matematisk model er dette resultat udledt generelt. Resultatet afhænger ikke af, om eksperterne på forhånd ved, præcist hvor dygtige de er. Hvis modtagerne af forudsigelserne er rationelle, bliver konsekvensen heraf at eksperterne kun kan kommunikere i vage forudsigelser (Peter Norman Sørensen, med Marco Ottaviani, University College London).

3.5. *Generel Ligevægt og præferencer*

Det har vist sig, at det er muligt, ud fra observationer af priser, indkomster og samlet efterspørgsel, at undersøge om observationer er forenelige med generel ligevægtsteori. Yderligere er det muligt at opnå information om forbrugernes præferencer, hvilket kan vise sig værdifuldt i forbindelse med vurdering af om økonomisk politik har de ønskede velfærdsmæssige konsekvenser (Mich Tvede, med Yves Balasko, CERAS, Frankrig).

3.6. *Uncertainty*

Bogen "Independence, Additivity, Uncertainty" er færdiggjort. Den giver en systematisk gennemgang af konsekvenserne af en antagelse om uafhængighed for f.eks. præferencer med en række nye resultater. Derved opnås en formalisering og en repræsentation for begrebet "Knightian uncertainty", som man har antaget ikke kunne formaliseres (Karl Vind).

4. Makroøkonomi, herunder penge teori og international økonomi

4.1. *Beskatning, naturressourcer og vækst*

Teorien om endogen produktivitetsvækst udbygges med eksistensen af ikke-fornybare naturressourcer. Virkningen af forskellige beskatnings- og subsidieformer belyses (Christian Groth, med Poul Schou, Det Økonomiske Råds Sekretariat).

4.2. Penge- og finanspolitisk interaktion i en monetær union

I en generel ligevægtsmodel for en monetær union undersøges det, hvordan national finanspolitik kan stabilisere økonomierne mod nationale chok, når pengepolitikken er begrænset til kun at reagere overfor fælles chok i unionen. Resultaterne indikerer gevinster ved en aktiv og troværdig finanspolitisk stabilisering (Henrik Jensen, med Roel M.W.J. Beetsma, University of Amsterdam).

4.3. Interaktionen mellem aktiemarkeder og makroøkonomien

I en generel ligevægtsmodel analyseres interaktionen mellem aktieafkast og makroøkonomiske variable så som den funktionelle indkomstfordeling og output-kapital forholdet. Modellen kan bruges til at analysere og forudsige udviklingen på aktiemarkederne på mellemlangt og langt sigt (Jakob Brøchner Madsen).

4.4. Arbejdsmarkedsforhold

Arbejdsmarkedspolitiske og ledelsesmæssige problemstillinger, herunder "ny løn" i den offentlige sektor samt ledelsesforhold og kvalitetssikring relation til forskning (Troels Østergaard Sørensen).

4.5. Economic policy in the industrialised countries

Formand for "Economic Development Review Committee" i OECD indebærende ledelse af ca. 20 møder, hvor økonomisk udvikling og makroøkonomisk politik i OECD lande er undersøgt. Opgaven at styre diskussionen og foretage opsummering samt deltage i den enedlige redigering af de publicerede rapporter (Niels Thygesen, med staben i OECD sekretariatet og økonomiske rådgivere fra medlemslandene).

4.6. Rigdom, ulighed og omfordelende beskatning

Projekt om virkningerne af ulighed og omfordelende beskatning på vækst og velstand. Det antages, at der er individuel usikkerhed med hensyn til indkomstkonskvenserne af den slags indsatser i uddannelse, innovation, specialisering osv., som aggregeret bidrager til et samfunds velstand og vækst. Foreløbige resultater kaster nyt lys over nogle empirisk konstaterede regulariteter og mangel på forventelige regulariteter mellem på den ene side et samfunds velstand og vækst og på den anden side graden af ulighed i indkomstfordelingen og omfanget af offentlige indkomst-udjævnende aktiviteter (Hans Jørgen Whitta-Jacobsen, med Carl-Johan Dalgaard).

5. Offentlig økonomi og regulering

5.1. Endogenous Growth Theory and the Relation to Hartwicks Rule

Projektet stiler mod at undersøge "Hartwicks Rule" i et set-up med endogene vækstmodeller; især fokuseres på udviklingen af forbrugsmuligheder. Endvidere søges det analyseret, hvorledes forurening fra produktion vil påvirke produktionsmulighederne i et sådant set-up (Elisabeth Hermann Frederiksen).

5.2. Ledelseformer i EU fra et industripolitisk perspektiv

På baggrund af institutionel teori undersøges om integrationen i EU kan ses som en metode til at styre multinationale virksomheder. Hovedvægten er lagt på ledelsesfor-

men i forbindelse med EU-udviklingen og globaliseringen. Mere specifikt fokuseres på "multi-level governance" og betydningen af øget deltagelse af regionale myndigheder for ledelsens effektivitet og legitimitet (Jan Gunnarsson).

5.3. Bankregulering i udviklingslande

I en dynamisk model for bankregulering undersøges effekten af kapitalkrav og overvågning i en udviklingskontext. Det vises, at den optimale regulering afhænger af graden af finansiel liberalisering. Desuden argumenteres det, at kapitalkrav og overvågning er imperfekte instrumenter i udviklingslande (Thomas Harr).

5.4. Sundhedsforsikring

Betalingen for sundhedssektorens ydelser er i de fleste lande organiseret ved en forsikringsordning, der enten er organiseret som sådan eller tager form af en skattefinansieret sygesikring som i Danmark. Under alle omstændigheder er den underkastet en række af de generelle problemer for forsikring, herunder "adverse selection" og "moral hazard". Projektet tager sigte på at beskrive effekten af disse og forsikringsordningernes reaktion, samt om muligt at finde frem til den mest ønskværdige sikringsordning (Hans Keiding, med Bodil O. Hansen, Handelshøjskolen København).

5.5. Efficiensomkostningerne ved finansiering af offentlige goder i OECD lande

I forbindelse med finansieringen af offentlige goder opstår et efficienstab som følge af afledte effekter på arbejdsudbud og beskæftigelse. Vi udleder et teoretisk mål for dette tab, hvor der tages højde for både time- og deltageseffekter i arbejdsudbuddet. Herefter benyttes dette mål til at estimere efficienstab for 23 OECD lande (Henrik Jacobsen Kleven, med Claus Thustrup Kreiner).

5.6. En empirisk analyse af korruption og institutioner i amerikanske stater

Med udgangspunkt i teorien om "political agency" formuleres hypoteser for, hvordan politiske institutioner påvirker graden af politisk korruption. Hypoteserne testes efterfølgende empirisk på nye data fra amerikanske delstater. I overensstemmelse med hypoteserne findes at omfanget af korruption begrænses af bl.a. direkte demokrati, begrænsninger på politiske kampagnemidler samt åbne fremfor lukkede primærvalg (David Dreyer Lassen, med James E. Alt, Harvard University).

5.7. Selling Digital Goods on the Internet

Markedet duer ikke til allokering af digitale goder på internettet. Sådanne goder har karakter af kollektive goder. Imidlertid forudsætter eksisterende kollektive gode mekanismer komplet information hos agenterne, hvis de skal virke hensigtsmæssigt. Vi leder efter en mekanisme, der er mere praktisk anvendelig (Klavs Lindeneg, med Jens Leth Hougaard og Mich Tvede).

5.8. Konkurrence og nye reguleringsformer på energimarkederne

Energisektoren er en af de brancher, der har været omfattet af de sidste årtiers ændrede tænkning omkring monopol og konkurrence. Udviklingen mod mere konkurrence er nået længst i elsektoren, men elforsyning er fortsat præget af

markedsimperfektioner, fordi ledningsnettet udgør et naturligt monopol, fordi nogle tekniske krav skal respekteres for at sikre elkvaliteten, og fordi de mest anvendte produktionsteknologier skaber alvorlige miljøproblemer. Der bliver i dag afprøvet nye og interessante markeds- og reguleringsformer for at løse nogle af disse problemer (Jørgen Birk Mortensen, med bl.a. Ole Jess Olsen (Roskilde Universitetscenter)).

5.9. Strategiske valgkampagner og omfordelingspolitik

I en politisk økonomisk model for fordelingspolitik mellem forskellige samfundsgrupper undersøges effekten af strategiske informative valgkampagner. Vælgerne antages at være mere eller mindre ideologisk bundne til forskellige partier. Politiske partier vil målrette kampagner mod grupper, der indeholder mange ikke-ideologiske vælgere. Sådanne grupper vil blive godt informeret, og vil blive begunstiget i fordelingspolitikken (Christian Schultz).

5.10. Måling af omkostninger ved trafikal trængsel

Trængsel i trafikken giver forsinkelser og dermed omkostninger for trafikanterne. Der udvikles målemetoder for trængselsomkostninger, der tager hensyn til at rejsetiden, både forlænges og bliver mere uforudsigelig, og som er baseret på tilgængelige trafikdata og tidsværdier. Sådanne mål kan blandt andet bruges ved cost-benefit-analyse af trafikprojekter og ved fastsættelse af takster i road-pricing-systemer (Birgitte Sloth, med Camilla Riff Brems og Niels Buus Kristensen, COWI).

5.11. Socialforsikring gennem obligatoriske opsparingsordninger

I en model med usikkerhed og ufrivillig arbejdsløshed undersøges virkningerne på arbejdsmarked, indkomstfordeling og velfærd af at finansiere en del af udgifterne til arbejdsløshedsunderstøttelse og efterløn via obligatoriske bidrag til individuelle opsparingsordninger ("velfærdskonti"). Resultaterne indikerer, at indførelse af sådanne velfærdskonti vil kunne give en samfundsmæssig velfærdsgavn, hvis systemet kombineres med en livsindkomstgaranti, der sikrer borgere med langvarige indkomstbortfald en minimumsindkomst over livsløbet (Peter Birch Sørensen).

5.12. Sundhedsøkonomi

Om sammenhængen mellem cost-benefit og cost-effectiveness analyser i sundhedsøkonomi (Lars Peter Østerdal, med Bodil O. Hansen, Handelshøjskolen i København, Jens Leth Hougaard og Hans Keiding).

6. Driftsøkonomi og erhvervsøkonomi/politik

6.1. Den nordiske kulturmodel

I eftersommeren afsluttedes netværksprojektet "Nordisk kulturpolitik under forandring" med udgivelsen af en række rapporter samt manuskriptet til en bog Nordic Cultural Policy, hvor jeg indgik dels som medlem af redaktionen, dels har været hovedforfatter til et kapitel "The Nordic Cultural Model: A Tale of Tables". Deri påvises to bemærkelsesværdige forhold: Dels at kulturudgifter synes at have en udgiftselasticitet på godt 1, dels at de nordiske lande trods forskellige institutioner har meget ensartede udgifter til kulturen (Christian Hjorth-Andersen).

6.2. Efficiensmåling

Arbejdet omfatter aksiomatisk grundlag for benchmarking, definition og karakterisering af superefficiensmål samt modellering af rationel inefficiens (Jens Leth Hougaard, med Mich Tvede og Peter Bogetoft, KVL).

7. Økonomisk historie og teoriehistorie

7.1. Rationalitetsbegrebets placering i økonomisk teori

Hovedproblemet er at afklare, om rationalitet – eller fornuft – kan være den eneste motivering for adfærd, således som det normalt antages i økonomiske modeller (Hector Estrup).

7.2. Efficiency of Cooperative Creameries, Agency Problems and Incentive Pay for Managers, 1882-1925

En historisk undersøgelse af danske andelsforetagenders kontraktindhævelse overfor medlemmerne og deres brug af incitamentslønninger til bestyreren. Foruden publiceret statistik bygger undersøgelsen på oplysninger i andelsmejeriernes forhandlingsprotokoller fra 1880'erne til 1914 vedrørende kvalitetsovervågning, sanktioner ved overtrædelse af lovene, samt brugen af forskellige lønsystemer. Brugen af hårde økonomiske sanktioner og en ret udstrakt brug af det almindelige retssystem synes som en del af grundlaget for disse foretagenders organisatoriske succes (Ingrid Henriksen, med Morten Hviid, University of East Anglia).

7.3. Den Keynesianske afsætningsbegrænsning i teori-historisk perspektiv

Der lægges navnlig vægt på Keynes' fremstilling af afsætningsbegrænsningen med brug af Smith'ske og Marshall'ske prisbegreber. Afsætningsbegrænsningen sættes i perspektiv i forhold til tidligere, samtidige og senere bidrag fra Say og Malthus over Pigou, Fisher og Schumpeter til Friedman (Axel Mossin).

7.4. Mind the gap! Transport costs and price convergence in the 19th century Atlantic economy

Ifølge traditionel økonomisk historisk opfattelse er transportomkostninger ofte blevet identificeret som en residual når prisen for en homogen vare er kendt på importmarkedet respektive eksportmarkedet. På basis af et kraftigt fald i denne residual i 1800tallets anden halvdel har den traditionelle analyse konkluderet at transportpriserne faldt dramatisk. Nærværende analyse påpeger at de transatlantiske transportpriser faldt relativt lidt og at formindskelsen i residualen hovedsagligt beror på øget markedsefficiens gennem bedre information (Gunnar Persson).

8. Udviklingsøkonomi og komparativ økonomi

8.1. Udviklingsøkonomi

Modellering af strategisk konkurrence på rurale kreditmarkeder i udviklingslande. Modellen undersøger specielt konsekvenserne af subsidier til mikrofinsans institutioner, og det vises, at subsidier kan have negative konsekvenser (Thomas Barnebeck Andersen, med Nikolaj Malchow-Møller, CEBR).

8.2. Idle capital and long-run productivity

I en neoklassisk vækstmodel undersøges sammenhængen mellem den langsigtede kapitaludnyttelsesgrad og indkomsten pr. indbygger. Udvidelsen vises at implicere, at den

neoklassiske vækst model får endnu sværere ved at forklare empirisk observerede indkomstforskelle mellem lande. Til gengæld bliver den forudsagte konvergenshastighed i overensstemmelse med empiriske estimater. Betydningen af at inddrage kapitaludnyttelsesgraden for resultaterne af aggregerede vækst- og niveauregnskaber drøftes (Carl-Johan Dalgaard).

8.3. *Udviklingsbistandens effektivitet med særligt henblik på vækstraten i BNP pr. indbygger*

Udviklingsbistandens indflydelse på BNP analyseres i en overlappende generationsmodel med endogen vækst. Det vises at udviklingsbistand kan øge vækstraten i BNP, og at effekten af bistand afhænger af økonomiens strukturelle karakteristika. I en empirisk analyse af 54 udviklingslande vises det at udviklingsbistand har en signifikant positiv indflydelse på vækstraten i BNP. Effekten er dog stærkt afhængig af geografiske forhold (Henrik Hansen, med Carl-Johan Dalgaard og Finn Tarp).

8.4. *"Agricultural bias" i udviklings-lande*

I slutningen af 1980'erne fandt Verdensbanken ved hjælp af partielle ligevægtsanalyser, at indirekte handelsskatter og overvurderede valutakurser generelt forvred prisincitamenter imod landbrugsproduktion i udviklingslande. Dette blev brugt som argument for at gennemføre handelsliberalisering uden hensyn til landespecifikke karakteristika. Generelle ligevægtsanalyser baseret på data fra 1990'erne understreger betydningen af landespecifikke karakteristika og viser, at prisforvridningen imod landbruget ikke længere eksisterer (Henning Tarp Jensen, med Finn Tarp og Sherman Robinson, IFPRI, Washington, DC).

8.5. *Vulnerability compared to poverty*

Sårbarhed kan beskrives som faren for fattigdom i en nærmere defineret fremtid og inkluderer således såvel fattigdom og risici. På denne måde kan sårbarhed være en meget brugbar policy-indikator, og supplere det traditionelle fattigdomskriterium. Ud over at udvikle brugbare sårbarhedsmål er det dog også relevant at se på årsagerne, og om disse afviger fra "traditionelle" fattigdomsdeterminanter. Der arbejdes på en empirisk analyse af husholdningsdata fra Uganda (Jesper J. Kühl).

8.6. *Konjunkturteoretiske problemstillinger i udviklingslande*

Udviklingslande adskiller sig i høj grad fra industrialiserede lande, når man fokuserer på makroøkonomiske fluktuationer. Konjunkturerne er generelt kortere, og landesammenligninger af "stylized facts" viser, at konjunkturer i udviklingslande er mere forskelligartede hvad der observeres i de ret uniforme industrialiserede lande. Udbudside modeller viser sig generelt at være bedre til at forklare ændringer i output, men en "alle er ens" tilgang er ikke ønskelig, når der formuleres policy anbefalinger (John Rand, med Finn Tarp).

8.7. *Økonomisk vækst og fordeling i Vietnam*

Dette studie baseret på en ny "social accounting matrix" dokumenterer, at den økonomiske integration mellem land og by har været overraskende stor i Vietnam. Dette bidrager til forståelsen af, hvorfor den markante vækst i 1990'erne var meget lige fordelt. Det vises samtidig, hvordan eksisterende økonomiske strukturer er under foran-

dring med deraf følgende risiko for stærkt stigende ulighed i de kommende år (Finn Tarp, med David Roland-Holst, University of California, Berkeley).

8.8. *Stone Age Economics: The Origins of Agriculture and the Rise of Labour Division*

Ved hjælp af en simpel økonomisk model vises det (1) at tidskrævende landbrugsmetoder kun afløser jægersamlermetoder såfremt der forekommer en opsplitning af arbejdsstyrken i agrar og non-agrar arbejdskraft samt (2) at tilstedeværelsen af "omfordelingsomkostninger", som opstår ved deling af arbejdsstyrken, giver anledning til en periode med teknologisk stagnation efterfulgt af en teknologisk revolution (en "neolitisk revolution") (Jacob L. Weisdorf).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Karsten Albæk har to gange været opponent ved ph.d.-forsvar ved Stockholms Universitet, samt været i bedømmelsesudvalg ved forskerstilling ved Socialforskningsinstituttet.

Birgit Grodal har været i bedømmelsesudvalg vedr. professorat ved Handelshøjskolen i København samt et adjungeret professorat ved Högskolan Dalarna, Sverige.

Christian Groth har været opponent på ph.d.-afhandling ved Lunds universitet og i bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling ved Aarhus Universitet.

Henrik Hansen opponerede på ph.d.-afhandling ved Lunds universitet, og var i bedømmelsesudvalg vedr. seniorforsker ved Fødevarerøkonomisk Institut.

Ingrid Henriksen har været medlem af bedømmelsesudvalg for ph.d.-afhandling ved Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Jens Leth Hougaard var i bedømmelsesudvalget for ph.d.-afhandling ved Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Katarina Juselius var opponent på ph.d.-afhandling ved Oslo Universitet. Desuden har hun været sagkyndig ved ansættelse af et lektorat ved Högskolan i Skövde, ved bedømmelse af et docentur samme sted, samt ved bedømmelse af et forskningsprojekt for det engelske forskningsråd ESSR.

Hans Christian Kongsted har været medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling ved Aarhus Universitet.

Claus Thustrup Kreiner var medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling ved universitetet i Uppsala.

Jørgen Birk Mortensen har været medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling ved Roskilde Universitetscenter, og deltaget i bedømmelse af seniorforsker og forskere ved Danmarks Miljøundersøgelser og Forskningscenter Risø.

Birgitte Sloth har været medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling ved Aarhus Universitet og Oslo Universitet.

Peter Birch Sørensen var medlem af bedømmelsesudvalget vedr. ph.d.-afhandling ved Graduate Institute of International Studies, Genève.

Finn Tarp har været medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling ved Aarhus Universitet, samt i bedømmelsesudvalg vedr. professorat ved Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Udvalgs-, konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Hector Estrup er medlem af Videnskabernes Selskab.

Birgit Grodal er fellow i Econometric Society, medlem af bestyrelsen for Foreningen Nykredit, Nykredit A/S og Nykredit Holding, samt medlem af Konkurrencerådet. Desuden er hun medlem af Revisorkommissionen, medlem af Forskningsministeriets rådgivende gruppe vedrørende EU programmet "Udvikling af det menneskelige forskningspotentiale og den samfundsøkonomiske videnbase", og medlem af "External Advisory Group" concerning Social Science for EU. Endelig er hun medlem af Høgskoleverkets bedømmergruppe for vurdering af grund- og forskeruddannelsen i nationaløkonomi i Sverige, og medlem af "Standing Committee for the European General Equilibrium Workshops."

Ingrid Henriksen er rådsmedlem i The Scandinavian Society for Economic and Social History, bestyrelsesmedlem i Dansk Forening for Økonomisk og Social Historie, samt medlem af Jernbaneklagenævnet.

Christian Hjorth-Andersen er Medlem af Folkeuniversitetets Styrelse, medlem af Erhvervsministeriets Forbrugerforskningsudvalg indtil dets ophør samt offentlig repræsentant i Alm. Brand Bank.

Henrik Jensen er offentlig repræsentant i bestyrelsen for SHB Liv.

Jørgen Birk Mortensen er formand i Det økonomiske Råd. Han var formand for energiforskningsprogrammet Energi og Samfund indtil sommeren 2002. Han er desuden dansk medlem af programstyret i det nordiske energiforskningsprogram Energi og Samfund, og medlem af styrelsen for Det norske Forskningsråds program "Samfunnsfaglige studier av energi, miljø og teknologi". Endelig er han tilknyttet "Scientific Advisory Panel", Centre for Analysis of Society and Environment (Risø & DMU).

Karl Gunnar Persson er medlem af De Kongelige Danske Videnskabernes selskab, og trustee i Historical Economics Society.

Christian Schultz er medlem af Konkurrencerådet, og medlem af bestyrelsen for Lønmodtagernes Dyrtdsfond.

Birgitte Sloth er medlem af Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd. Desuden er hun medlem af Det tværrådslige Miljøudvalg, og medlem af programkomiteen vedrørende forskning i Det Agrare Landskab, Endelig er hun medlem af bestyrelsen for Danmarks TransportForskning, og suppleant for de sagkyndige medlemmer i Konkurrencerådet.

Helle Sørensen er medlem af bestyrelsen (kasserer) for Dansk Selskab for Teoretisk Statistik.

Peter Birch Sørensen er medlem af Group of Economic Analysis, etableret af EU-Kommissionsformand Romano Prodi's Group of Economic Policy Advisers. Han er medlem af den norske regerings ekspertudvalg vedrørende en reform af det norske skattesystem, og formand for en ekspertgruppe til udredning af den fremtidige finansiering af de nordiske velfærdsstater nedsat af Nordisk Økonomisk Ministerråd. Endvidere er han medlem af bestyrelsen for Nationaløkonomisk Forening.

Troels Østergaard Sørensen er medlem af "Danmarks Statistiks forskningsudvalg", medlem af "Socialforskningsinstituttets rådgivende forskningsudvalg", samt medlem af bestyrelsen for DREAM-modellen, Finansministeriet.

Finn Tarp er medlem af Rådet for Internationalt Udviklings samarbejde; medlem af African Economic Research Committee (AERC); medlem af IFPRIs forskningsevalue-

ringsudvalg for 2020 initiativet; medlem af UNDPs bistandseffektivitetsudvalg; samt medlem af udvalg nedsat af forskningsråd i England, Sverige og Norge.

Niels Thygesen er medlem af CEPS Macroeconomic Policy Group, Bruxelles. Han er medlem af European Shadow Financial Regulatory Committee (ESFRC), Rotterdam, medlem af Academic Panel on Monetary Policy, Economic and Monetary Affairs Committee (EMAC), European Parliament, medlem Euro-50 Group og dennes Steering Committee, Paris, medlem af The Trilateral Commission og dennes eksekutivkomité, Washington D.C., medlem af The Bentick Prize European Jury, samt redaktør af European Economies artikelserie, Project Syndicate, Prag.

Formidling**Udgivervirksomhed**

Instituttet udgiver forskellige serier arbejdspapirer: "Discussion Papers" (engelsksproget serie indeholdende forskning fra alle forskningsområder), "Rød serie" (ph.d.-afhandlinger), "Blå serie" (fortrinsvis på dansk og med særlig vægt på danske økonomiske forhold o.l.), samt "Grøn serie" (undervisningsnoter). Desuden udgiver CAM, CIE og EPRU deres egne serier. Stort set alle udgivelser kan nu downloades fra internettet.

Instituttet udgiver sammen med MIT Press bogserien "Zeuthen Lectures". Denne bogserie er resultatet af den af instituttet siden 1996 afholdte særlige forelæsningsrække, Zeuthen Lectures, hvor internationalt velrenommerede økonomer præsenterer deres nyeste forskning. I december 2002 blev årets Zeuthen Lectures givet af professor Ernst Fehr (University of Zürich), med titlen "The Behavioral Economics of Incentives".

Redaktionelle hverv

Erling B. Andersen er i redaktionsudvalget for tidsskriftet Psychological Science.

Martin Browning er i redaktionsudvalget for Journal of Economic Literature.

Frank Hansen er redaktør for tidsskrifterne Mathematical Inequalities and Applications, Journal of Inequalities in Pure & Applied Mathematics, og Advances in Nonlinear Variational Inequalities.

Henrik Hansen er redaktør af serien "Erhverv og Samfund", DJØFs forlag.

Ingrid Henriksen er medlem af redaktionsudvalget for European Review of Economic History.

Christian Hjorth-Andersen er redaktør af Nationaløkonomisk Tidsskrift og medlem af redaktionskomiteen for Journal of Cultural Economics.

Henrik Jensen er i redaktionsudvalgene for Scandinavian Journal of Economics og Atlantic Economic Journal.

Hans Keiding er i redaktionsudvalgene for Journal of Mathematical Economics, Social Choice and Welfare, og International Journal of Game Theory.

Claus Thustrup Kreiner er medredaktør af Nationaløkonomisk Tidsskrift.

Anders Milhøj er konsulent for området statistik ved Det danske Nationalleksikon; supplementsbindet.

Jørgen Birk Mortensen er medredaktør af Social Sciences, Lithauen.

Karl Gunnar Persson er redaktør af Zeuthen Lecture Book Series, MIT Press.

Christian Schultz er redaktør af Scandinavian Journal of Economics og i redaktionsudvalget for The Manchester School.

Peter Birch Sørensen er redaktør af tidsskriftet Finanzarchiv, og medlem af redaktionskomiteerne for tidsskrifterne German Economic Review, International Tax and Public Finance, Fiscal Studies, CPB Report og Nationaløkonomisk Tidsskrift.

Peter Norman Sørensen er i redaktionsudvalget for Macroeconomic Dynamics.

Finn Tarp er i redaktionsudvalgene for Journal of International Development og Økonomi og Politik.

Niels Thygesen er medlem af redaktionsudvalgene for De Economist, Weltwirtschaftliches Archiv, Économie Internationale, og Open Economies Review.

Karl Vind har været gæsterektor ved Economic Theory.

Kongresser og symposier

Martin Browning har organiseret følgende CAM workshops (alle ved KU): "Life stages and allocation", "Job search, unemployment and the UI system" og "Characteristics models: theory and applications". Endvidere organiserede han en "AGE RTN" conference i København.

Mette Ejrnæs Arrangerede workshoppen "The Future of Family and Work: Evaluating Family Friendly Policies" ved IZA, Bonn.

Birgit Grodal er i programudvalgskomiteen for SAETs 2003 konference, Juni-juli 2003, Rhodos, og var i programkomiteen for ESEM, Venedig.

Niels-Erik Jensen var medlem af organisationskomiteen for 24. Symposium i Anvendt Statistik, Handelshøjskolen i Århus.

Katarina Juselius var arrangør af konferencen "Teaching Econometrics and Economics: Is there a common ground?" ved KU, og afholdt et ph.d.-kursus ved Scuola Superiore St. Anna i Pisa.

Hans Christian Kongsted var medlem af programkomiteen for ESEM, Venedig.

David Dreyer Lassen var arrangør af "Dansk Public Choice Workshop 2002" ved KU.

Anders Milhøj var medlem af organisationskomiteen for "International Conference on Improving Surveys", KU.

Jørgen Birk Mortensen arrangerede "Electricity Market Reforms: Experiences and Lessons for Future", KU.

Axel Mossin arrangerede "Tredje workshop for Keynesiansk inspirerede økonomer," KU.

Karl Gunnar Persson var medarrangør af workshoppen "Tariffs, transport costs and globalization", KU, og medarrangør af Zeuthen Lectures, KU.

Christian Schultz har arrangeret DGPE workshop Korskør og EGDE jamburee ved KU.

Birgitte Sloth arrangerede ph.d.-kursus i mikroøkonomi (spilteori), Aarhus Universitet, og var medarrangør af Zeuthen Workshop, KU.

Peter Birch Sørensen var medarrangør af EPRU-Netværkets konference om "Perspectives on International and Danish Economic Policy", KU. Han var arrangør af "CESifo Area Conference on Public Economics" ved ifo-institutet i München, og arrangør af "CESifo Venice Summer Institute in Public Economics", Venedig.

Peter Norman Sørensen var medarrangør af Zeuthen Workshop, KU.

Troels Østergaard Sørensen var medarrangør af Zeuthen Lectures, KU.

Niels Thygesen har arrangeret møder i ESFRC i København og i Washington D.C.

Karl Vind var arrangør af konferencen "Topics in Mathematical Economics", KU, og medarrangør af workshop om ikke-additive mængdefunktioner, Bielefeld.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Gæsteforskere

Institutet har en stor international kontaktflade, hvilket bl.a. afspejles i det store antal internationale forskere, som besøger stedet i kortere og længere tid. For en liste over instituttets gæster i årets løb henvises til Økonomisk Instituts Årsberetning, jf. www.econ.ku.dk/inf/.

Forskningsophold i udlandet

Carl-Johan Dalgaard: Universitat Pompeu Fabra, Barcelona (august-december).

Thomas Harr: Bocconi Universitet, Milano (marts-april).

Heino Bohn Nielsen: Nuffield College, University of Oxford (februar-juni).

Klaus Reiner Schenk-Hoppé: Department of Economics, Stanford University, USA (januar-marts).

Netværk

Karsten Albæk er medlem af Canadian International Labour Network og CAM.

Steffen Andersen er tilknyttet Centre for Economic and Business Research.

Thomas Barnebeck Andersen er tilknyttet DERG.

Steen Winther Blindum er tilknyttet CAM.

Martin Browning er leder af CAM. Endvidere er han landekoordinator for "Survey of Health, Ageing and Retirement". lokal organisator af "EU AGE Research and Training Network" og "EU Network on Labour Economics and Microeconometrics". Endelig er han valgt til rådet for "European Economic Association".

Carl-Johan Dalgaard er medlem af EPRU.

Mette Ejrnæs er medlem af "Centre for Research in Social Integration and Marginalization", Handelshøjskolen Århus og CAM.

Elisabeth Hermann Frederiksen er tilknyttet FAME, Department of Environmental and Business Economics, University of Southern Denmark.

Birgit Grodal er medlem af CIE, netværket "Dynamic Economic Theory", samt netværket i Matematisk Økonomi (begge ved KU). Desuden er hun medlem af Dansk Forskeruddannelses netværk i Finansiering (Sydjysk Universitets Center).

Christian Groth er tilknyttet EPRU, KU og medlem af netværket "Dynamic Economic Theory", KU.

Frank Hansen er medlem af "Research Group in Mathematical Inequalities and Applications".

Hans Oluf Hansen er medlem af "Central and Eastern European Demographic Network", (Dept. Of Econ., Tübingen University, Germany) samt International Union for The Scientific Study of Population (IUSSP), Committee on AIDS (Paris, France).

Henrik Hansen er medlem af DERG, og research fellow ved Centre for Research in Economic Development and International Trade (CREDIT), University of Nottingham.

Christian Hjorth-Andersen er formand for styregruppen for netværket "Nordisk kulturpolitik under forandring".

Henning Tarp Jensen er tilknyttet DERG.

Henrik Jensen er medlem af EPRU og netværket "Dynamic Economic Theory", KU. Desuden er han research fellow ved "Centre for Economic Policy Research" (London).

Hans Keiding er leder af Øresundscenter for Sundhedsøkonomi 2000 - 2003, forskningscenter finansieret af Forskningsrådene, samt tilknyttet Institut for Folkesundhedsvidenskab, KU.

Henrik Jacobsen Kleven er medlem af EPRU.

Hans Christian Kongsted er medlem af CAM, samt medlem af "Centre for Economic and Business Research".

Claus Thustrup Kreiner er medlem af EPRU, og tilknyttet "CESifo Research Network", University of Munich.

Jesper J. Kühl er tilknyttet UNEP Collaborating Centre on Energy and Environment, Risø.

David Dreyer Lassen er medlem af EPRU.

Jesper Gregers Linaa er tilknyttet EPRU.

Edith Madsen er tilknyttet CAM.

Jakob Brøchner Madsen er tilknyttet EPRU.

Jørgen Birk Mortensen er projektleder og bestyrelsesmedlem i centrene "Samfund, Økonomi & Miljø" og "Miljø og samfundsøkonomi – analysemetoder, modeller og regnskaber". Endvidere deltager han i Det miljøøkonomiske netværk og Centre for Fisheries & Aquaculture, Management & Economics.

Karl Gunnar Persson er koordinator for European Science Foundation Netværket "Market Integration, Market Performance and Welfare".

John Rand er tilknyttet DERG.

Klaus Reiner Schenk-Hoppé er medlem af "National Centre of Competence in Research", "Financial Valuation and Risk Management" (NCCR FINRISK), Switzerland, og "European Collaborative Research Project in the Social Sciences (ESF-Project)": "Behavioural Models in Economics and Finance". Endvidere er han medlem af netværket "Dynamic Economic Theory", KU.

Christian Schultz er centerkoordinator for CIE, og medlem af EPRU. Desuden er han research fellow ved CESifo, University of Munich.

Birgitte Sloth er centerleder for TRIP (finansieret af Det Strategiske Miljøforskningsprogram, administreret af AKF), og tilknyttet CIE.

Peter Birch Sørensen er leder af EPRU, og formand for bestyrelsen for EPRU-Netværket. Desuden er han medlem af forskernetværket "CESifo Research Network", University of Munich, og koordinator af netværkets aktiviteter inden for forskningsområdet Offentlig Økonomi.

Peter Norman Sørensen er medlem af netværket "Dynamic Economic Theory", KU.

Finn Tarp er koordinator for DERG. Han er external research fellow ved Centre for Research in Economic Development and International Trade (CREDIT), University of Nottingham, og research fellow ved Rural Development Research Consortium (RDRC), University of California, Berkeley, og invited member ved European Union Development Network (EUDN), samt associate ved Network of IFPRI Associates (NIA).

Niels Thygesen er seniorforsker i EPRU.

Karl Vind leder netværket "Dynamic Economic Theory", KU.

Hans Jørgen Whitta-Jacobsen er medlem af CIE, EPRU og netværket "Dynamic Economic Theory", KU.

Lars Peter Østerdal er tilknyttet Øresundscenter for Sundhedsøkonomi ved Afdeling for sundhedstjenesteforskning, og Institut for Folkesundhedsvidenskab, KU.

CIE – Centre for Industrial Economics

Ledelse pr. 1.2.2002

Centerkoordinator er professor Christian Schultz

Adresse

Økonomisk Institut
 Studiestræde 6
 1455 København K
 Telefon 35 32 30 54
 Fax 35 32 30 00
 Christian.Schultz@econ.ku.dk
 www.econ.ku.dk/CIE

Centerkoordinatorens årsberetning

Centre for Industrial Economics består af forskere fra Universiteterne og Handelshøjskolerne i København og Århus samt Landbohøjskolen. Hertil kommer nogle tilknyttede udenlandske forskere. Centeret forsker bredt indenfor industriøkonomi. Forskningen centrerer sig om konkurrencepolitik, kartelteori, corporate governance, incitament og information, forskning og udvikling samt regulering og auktioner. Forskningen er teoretisk såvel som empirisk. Centeret afholder en seminarrække, hvor førende udenlandske (og danske) forskere præsenterer deres arbejder, workshops og finansierer konferencedeltagelse og rejser for medlemmerne. Centret udgiver en discussion-paper serie. Centeret har fået en fireårig bevilling i 2001 (i forlængelse af en tidligere femårig bevilling).

DERG – Development Economics Research Group

Ledelse pr. 1.2.2002

Professor Finn Tarp er DERG-koordinator og lektor Henrik Hansen Vice-Koordinator.

Organisation

DERG er en udviklingsøkonomisk forskergruppe under Økonomisk Institut. Forskningsindsatsen er organiseret i tre hovedområder: (i) ulandene i den globale økonomi, herunder globalisering, international handel og kapitalbevægelser, (ii) national økonomisk udviklingspolitik, omfattende stabilisering, strukturaltilpasning, vækst og transitionsøkonomi, samt (iii) landbrug, miljø og ressourceforvaltning. Desuden er DERG optaget af tværgående emnekredse som international udviklingsbistand, udviklingsteori samt fattigdom og fødevarer sikkerhed. DERG varetager en række eksterne bevillinger.

Adresse

Økonomisk Institut
 Studiestræde 6
 1455 København K
 Telefon 35 32 30 41
 Fax 35 33 30 64
 Finn.Tarp@econ.ku.dk
 www.econ.ku.dk/DERG

Koordinatorens årsberetning

Det forløbne år kan karakteriseres som en både organisatorisk og forskningsmæssig overgangsperiode for DERG. Forskningen omkring international udviklingsbistand og

vækst samt teknologisk forandring fortsatte, og det samme gælder en bred vifte af problemstillinger vedrørende SAMs og CGE modeller i udviklingsforskningen. Der blev produceret både metodiske bidrag og studier af mere anvendelsesorienteret karakter. Et eksempel er brugen af statistiske anvendte generelle ligevægtsmodeller til at analysere betydningen af handelspolitik for relative pris-incidenter for landbrugsproduktion i udviklingslande. Der blev også leveret bidrag til den internationale litteratur vedrørende såvel fattigdom og ulighed som børnesundhed og mortalitet. Konjunkturcykler og deres særlige egenskaber i ulande var en anden emnekreds, hvor ny forskning blev publiceret. Det flerårige samarbejde med IFPRI resulterede i færdiggørelsen af en omfattende forskningsrapport, og samtidig blev forskning med fokus på Vietnam og asiatiske udviklingsspørgsmål opprioriteret. Forsknings- og publiceringsniveauet forblev derfor højt, og et betydeligt antal nye arbejdsoplysninger er i forskellige stadier af udgivelse. Jens Kovsted påbegyndte sin post.doc.; Henning Tarp Jensen blev udnævnt til adjunkt; og Finn Tarp tiltrådte som professor i udviklingsøkonomi. Endelig forsvarede en ph.d.-studerende sin afhandling, og en ny stipendiat blev udnævnt. DERG var også med til at organisere den årlige forelæsning i WIDER (World Institute of Development Economics Research) regi, og DERG forskere deltog i en række nationale og internationale netværk og seminarer/konferencer såsom Nordic Conference on Development Economics (NCDE) og Annual Bank Conference on Development Economics (ABCDE).

EPRU – Economic Policy Research Unit

Ledelse pr. 1.2.2002

Centerleder er professor Peter Birch Sørensen.

Organisation

EPRU er en forskergruppe, der forsker indenfor områderne offentlig økonomi, makroøkonomisk teori og politik og international økonomisk politik. Centret modtog i 1993 en femårsbevilling fra Danmarks Grundforskningsfond; en ny bevilling fra fonden blev tildelt i 1998. Fra september 1998 har EPRU været placeret ved Økonomisk Institut.

Adresse

Økonomisk Institut
 Studiestræde 6
 1455 København K
 Telefon 35 32 30 02
 Fax 35 32 44 44
 Peter.Birch.Sorensen@econ.ku.dk
 www.econ.ku.dk/EPRU

Centerlederens årsberetning

EPRUs forskning i internationale og danske økonomisk-politiske problemstillinger har i 2002 omhandlet emner vedrørende skattepolitik, arbejdsmarkedspolitik, makroøkonomisk stabiliseringspolitik, og økonomisk vækst. Forskningen i skattepolitiske og arbejdsmarkedspolitiske problemer har bl.a. fokuseret på beskatningens indflydelse på arbejdsudbud og beskæftigelse, måling af effektivitets-

omkostningerne ved opkrævning af skatter, skattepolitikens indvirkning på risikotagning og på markedet for venturekapital, fordelings- og velfærdsvirkninger af international skattekonkurrence, samt virkningerne på arbejdsmarked, indkomstfordeling og velfærd af socialforsikring baseret på obligatoriske opsparingsordninger. Den makroøkonomiske forskning har bl.a. drejet sig om finanspolitikens rolle som stabiliseringsinstrument i en monetær union med fælles pengepolitik, forklaring af internationale forskelle i produktivitet og indkomst, og vækstmuligheder i økonomier med knappe naturressourcer. Indenfor emneområdet politisk økonomi har EPRU-forskere bl.a. beskæftiget sig med sammenhængen mellem fordelingspolitikken og politiske kampagnebidrag, og med sammenhængen mellem gennemskueligheden af det fiskale system og den offentlige sektors størrelse. EPRU har i 2002 fortsat samarbejdet med forskergrupperne CEBR og DREAM-modelgruppen indenfor rammerne af EPRU-Netværket, som støttes af en række økonomiske ministerier og Danmarks Nationalbank. EPRU-Netværket har til formål at fremme forskning i økonomisk-politiske problemstillinger af relevans for dansk økonomi. Endvidere har EPRU i 2002 fortsat sin deltagelse en række internationale forskningsnetværk, herunder et europæisk forskningssamarbejde, der undersøger udviklingen på de internationale kapitalmarkeder og Europas rolle i den globale økonomi efter introduktionen af euroen. Derudover har EPRU været vært for en række udenlandske gæsteforskere og afholdt seminarer, workshops og internationale konferencer.

CAM – Centre for Applied Microeconometrics

Ledelse pr. 1.2.2002

Centerleder er professor Martin Browning.

Organisation

CAM er et forskningscenter oprettet med en bevilling af Danmarks Grundforskningsfond, og det udøver forskning i alle områder indenfor anvendt mikroøkonometri. Blandt emnerne er: lønninger, beskæftigelse og arbejdsløshed; forbrug og opsparing; teoretisk mikroøkonometri; allokering af forbrug indenfor husstande; virksomhedsadfærd, m.m.

Centeret blev etableret i september 2001 med støtte fra Danmarks Grundforskningsfond og Økonomisk Institut. Det er placeret ved Økonomisk Institut.

Adresse

Økonomisk Institut
 Studiestræde 6
 1455 København K
 Telefon 35 32 30 74
 Fax 35 32 30 00
 Inge.Borven@econ.ku.dk
 www.econ.ku.dk/CAM

Centerlederens årsberetning

2002 var det første hele år i CAMs eksistens. Hovedaktiviteterne har været de enkelte CAM-medlemmers forskning, samt afholdelse af seminarer og konferencer. Der afholdes to seminarer om ugen, og CAM arrangerede bl.a. work-

shops om "Life stages and allocation", "Job search, unemployment and the UI system" og "Characteristics models: theory and applications". Disse workshops tiltrak mange anerkendte internationale forskere, bl.a. James Heckman, som i 2001 modtog Nobelprisen i økonomi. Desuden var CAM vært for den første konference for EU netværket "AGE". CAM har også været aktiv i oprettelsen af forbindelser med andre forskningsgrupper i Europa og Nordamerika. Alt dette viser, at efter kun et års aktiviteter, har CAM allerede opnået væsentlig international synlighed.

Troels Østergaard Sørensen, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	43,10	6,15	49,25
DVIP	0,30	0,02	0,31
STIP	12,30	2,68	14,99
TAP	18,13	6,20	24,33
Årsværk i alt	73,84	15,05	8,89
Løn	31.984	5.749	37.733
Frikøb	196	3.570	3.765
Øvrig drift	2.794	5.681	8.475
Anskaffelser	2.420	267	2.687
Bruttototal t.kr.	37.394	15.266	52.660

Stab

VIP I0ternt finansieret

Albæk, Karsten; lektor.
 Andersen, Erling Bernhard; professor.
 Browning, Martin James; professor.
 Cortez E Almeida Gil Ejarque, J M; adjunkt.
 Crossley, Thomas Fraser; gæstelektor.
 Dalgaard, Carl-Johan Lars; adjunkt.
 Davies, Ronald Brandon; gæstelektor.
 Ejrnæs, Mette; lektor.
 Estrup, Hector; professor.
 Goldberg, Michael David; gæsteforsker.
 Grodal, Birgit Kirsten; professor.
 Groth, Christian; lektor.
 Gunnarsson, Jan Sture Gunnar; lektor.
 Haller, Hans Hermann; gæsteforsker.
 Hansen, Frank; lektor.
 Hansen, Hans Oluf; lektor.
 Hansen, Henrik; lektor.
 Heltberg, Rasmus; lektor (orlov 1.9.2002 – 31.12.2002).
 Henriksen, Ingrid; lektor.
 Hjorth-Andersen, Christian; professor.
 Hougaard, Jens Leth; lektor.
 Jensen, Henning Tarp; adjunkt.
 Jensen, Henrik; professor.
 Jensen, Niels-Erik; lektor.
 Jensen, Thomas; forskningsass.
 Juselius, Katarina Ingeborg; professor.
 Keiding, Hans; professor.
 Kleven, Henrik Jacobsen; forskningsass.

Kongsted, Hans Christian; lektor.
 Koutsougeras, Leonidas; gæstelektor.
 Kovsted, Jens Anders; adjunkt.
 Kreiner, Claus Thustrup; lektor.
 Lassen, David Dreyer; adjunkt.
 Lindeneg, Klavs; lektor.
 Madsen, Jakob Brøchner; professor.
 Milhøj, Anders; lektor.
 Mirman, Leonard Jay; gæsteforsker.
 Mortensen, Jørgen Birk; lektor.
 Mossin, Axel; lektor.
 Nielsen, Peter Erling; lektor.
 Persson, Karl Gunnar; professor.
 Raimondos-Møller, Pascalis; lektor.
 Schenk-Hoppé, Klaus Reiner; lektor.
 Schultz, Christian; professor.
 Sloth, Birgitte; lektor.
 Sørensen, Helle; adjunkt.
 Sørensen, Peter Birch; professor.
 Sørensen, Peter Norman; lektor.
 Sørensen, Troels Østergaard; lektor.
 Tarp, Finn; lektor.
 Thygesen, Niels Christoffer; professor (orlov).
 Tranæs, Torben; lektor.
 Tvede, Mich Palle; lektor.
 Vind, Karl Damkjær; professor.
 Whitta-Jacobsen, Hans Jørgen; professor.

VIP Eksternt finansieret

Christensen, Mette Lunde; forskningsass.
 Dennis, Jonathan George; forskningsass.
 Eggert, Wolfgang Andreas Georg W W; adjunkt.
 Johansen, Søren; professor.
 Junge, Martin; forskningsass.
 Kristjánsdóttir, Helga; forskningsass.
 Larsen, Mette Lien; forskningsass.
 Malchow-Møller, Nikolaj; forskningsass.
 Nielsen, Martin Ulrik Junker; forskningsass.

STIP Internt finansieret

Andersen, Thomas Barnebeck; ph.d.-stipendiat.
 Arendt, Jacob Nielsen; ph.d.-stipendiat.
 Blindum, Steen Winther, ph.d.-stipendiat.
 Gaard, Søren; ph.d.-stipendiat.
 Harr, Thomas; ph.d.-stipendiat.
 Koch, Andreas; ph.d.-stipendiat.
 Kramp, Paul Lassenius; ph.d.-stipendiat.
 Linaa, Jesper Gregers; ph.d.-stipendiat.
 Madsen, Edith; ph.d.-stipendiat.
 Nielsen, Heino Bohn; ph.d.-stipendiat.
 Olsen, Lina Wøhlk; ph.d.-stipendiat.
 Rand, John; ph.d.-stipendiat.
 Weisdorf, Jacob Louis; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Frederiksen, Elisabeth Hermann; ph.d.-stipendiat.
 Jensen, Martin Kaae; ph.d.-stipendiat.
 Østerdal, Lars Peter; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Arendt, Jacob Nielsen: Essays in Applied Micro-Econometrics: Socio-Economic Differences in Health.
 Arnberg, Søren: Empirical Studies of Agricultural Land Allocation.

- Dalgaard, Carl-Johan Lars: Growth and Inequality of Nations.
- Jensen, Martin Kaae: Balanced Growth, Dynamic Stability and the Turnpike.
- Krarup, Signe: Voluntary Agreements in Energy Regulation.
- Lassen, David Dreyer: Essays in the Political Economy of Public Finance.
- Nielsen, Chantal Maria Pohl: Supply-Side Issues in Developing Country Agriculture: Constraints and Opportunities.
- Nielsen, Martin Ulrik Junker: Five Essays on Commodity Pricing, Irreversible Investments, Convertible Bonds, and the Liquidation of bad Loans.
- Nielsen, Uffe: Essays in Environment and Development Economics.
- Pedersen, Torben Mark: Business Cycles and Economic Growth.
- Petersen, Toke Ward: Uncertainty, Indivisibility and Hyperbolic Preferences in Computable General Equilibrium Models.
- Andersen A.T., Bedsted T., Feilberg M., Jacobsen R.B., Milhøj A.: Elementær indføring i SAS. 128 s. Akademisk Forlag Kbh. 2002.
- Andersen A.T., Feilberg M., Jacobsen R.B., Milhøj A.: Statistik med SAS. 128 s. Akademisk Forlag Kbh. 2002.
- Andersen E.B.: Residual diagrams based on a remarkably simple result concerning the variances of Maximum likelihood estimators. *Journal of Educational and Behavioral Statistics*, 27(1), s. 19-30. 2002.
- Andersen E.B.: The Law and the Citizen. i: Statistics, Science and Public Policy. VI. Science and Responsibility: proceedings of the Conference on Statistics, Science and Public Policy, Herstmonceux Castle, Hailsham, U.K., April 18-21, 2001 s. 247-251. A.M. Herzberg, R.W. Oldford (eds.). Queen's University, Kingston, Ont. 2002.
- Arendt J.N.: Essays in Applied Micro-Econometrics: Socio-Economic Differences in Health. 124 s. Økonomisk Institut, Københavns Universitet Kbh. 2002.
- Arnberg S.: Empirical Studies of Agricultural Land Allocation. Fl. s. Økonomisk Institut, Københavns Universitet Kbh. 2002.
- Baron R., Durieu J., Haller H.H., Solal P.: Finding a Nash Equilibrium in Spatial Games is an NP-Complete Problem. 9 s. Kbh. 2002.
- Blundell R., Browning M., Crawford I.: Nonparametric Engel Curves and Revealed Preference. 51 s. Kbh. 2002.
- Browning M., Crossley T.F., Weber G.: Asking Consumption Questions in General Purpose Surveys. 42 s. Kbh. 2002.
- Browning M., Crossley T.F., Weber G.: Asking Consumption Questions in General Purpose Surveys. *Research Papers. SEDAP, McMaster University*, 77, s. 1-46. 2002.
- Browning M., Ejrnæs M.: Consumption and Children. 40 s. Kbh. 2002.
- Browning M., Leth-Petersen S.: Imputing Consumption from Income Tax Registers. 35 s. Kbh. 2002.
- Castelli M., Gros D., Jimeno J., Mayer T., Thygesen N.: The Euro at 25: Special Report on Enlargement. 144 s. CEPS Macroeconomic Policy Group Centre for European Policy Studies (CEPS) Brussels 2002.
- Dalgaard C-J.L.: Idle Capital and Long-Run Productivity. 33 s. Kbh. 2002.
- Dalgaard C-J.L., Hansen H., Tarp F.: On the Empirics of Foreign Aid and Growth. *CREDIT Research papers. University of Nottingham*, 02/08, s. 1-40. 2002.
- Dalgaard C-J.L., Kreiner C.T.: Endogenous Growth: A Knife-Edge or the Razor's Edge? 13 s. Kbh. 2002.
- Eggert W., Goerke L.: Fiscal Policy, Economic Integration and Unemployment. 16 s. Kbh. 2002.
- Eggert W.A.G.W., Kolmar M.: Information Sharing, Multiple Nash Equilibria, and Asymmetric Capital-Tax Competition. 23 s. Kbh. 2002.
- Eggert W.A.G.W., Kolmar M.: Contests with Size Effects. 24 s. Kbh. 2002.
- Ejarque J.M.: Do Financial Market Imperfections Affect the Cyclicalities of Employment? 15 s. Kbh. 2002.
- Ejrnæs M., Pörtner C.C.: Birth Order and the Intra-household Allocation of Time and Education. 52 s. Kbh. 2002.
- Frydman R., Goldberg M.D.: Imperfect Knowledge, Temporal Instability and an Uncertainty Premium: Towards a Resolution of the Excess>Returns Puzzle in the Foreign Exchange Market. 33 s. Kbh. 2002.
- Gersbach H., Haller H.H.: Competitive Markets, Collective Decisions and Group Formation. 54 s. Kbh. 2002.

Fondsbevillinger

Danida

- 5-årigt rådsprofessorat i udviklingsøkonomi ved Økonomisk Institut (Finn Tarp) kr. 6.669.000.

EU

- AGE (Economics of Ageing in Europe) (Martin Browning) kr. 1.373.900.
- SHARE - Survey on Health, Ageing and Retirement in Europe (Martin Browning) kr. 923.800.

Fødevareøkonomisk Institut

- WTO Negotiations and Changes in Agricultural Trade Policies (Finn Tarp) kr. 175.000.

RUF Rådet for Ulandsforskning

- Udviklingsøkonomisk forskergruppe (DERG) fase 2 (Finn Tarp) kr. 1.000.000.

Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd

- Uddannelse, evner og helbred på arbejdsmarkedet (Karsten Albæk) kr. 1.030.000.

Syddansk Universitet - Miljø- og Erhvervsøkonomi

- Endogenous growth Theory and the Relation to Hartwicks Rule (Elisabeth Hermann Frederiksen) kr. 1.178.400.

Publikationer

- Albæk K.: Incitamentsstrukturen i gymnasiet i relation til de videregående uddannelser. *Samfundøkonomen*, 5, s. 20-27. 2002.
- Albæk K.: Hvem består på politstudiet? 15 s. Kbh. 2002.
- Albæk K., Browning M., Van Audenrode M.: Employment Protection and the Consequences for Displaced Workers: A Comparison of Belgium and Denmark. i: *Losing Work, Moving On. International Perspectives on Worker Displacement* s. 471-511. Peter Kuhn (ed.). W.E. Upjohn Institute, Kalamazoo, Mich. 2002.
- Alvarez J., Browning M., Ejrnæs M.: Modelling Income Processes with Lots of Heterogeneity. 59 s. Kbh. 2002.

- Grodal B.: The Equivalence Principle. i: Encyclopedia of Life Support Systems (EOLSS) s. 707-723. Ulrich Derigs et al. (ed.). UNESCO-EOLSS Secretariat, Paris 2002.
- Grodal B., Barberà S.: Preference for Flexibility and the Opportunities of Choice. 14 s. Kbh. 2002.
- Grodal B., Dierker E., Dierker H.: Nonexistence of constrained efficient equilibria when markets are incomplete. *Econometrica*, 70(3), s. 1245-1251. 2002.
- Grodal B., Dierker E., Dierker H.: Are Incomplete Markets Able to Achieve Minimal Efficiency? Working papers. Dept. of Economics, University of Vienna, 0212, s. 1-14. 2002.
- Groth C., Alvarez-Pelaez M.J.: Too Little or Too Much R&D? 29 s. Økonomisk Institut Kbh. 2002.
- Groth C., Schou P.: Can non-renewable resources alleviate the knife-edge character of endogenous growth? *Oxford Economic Papers*, 54(3), s. 386-411. 2002.
- Gunnarsson J.: Communication between Public and Private Interests and the Europeanisation at the Regional Level. 33 s. Kbh. 2002.
- Haller H.H., Chakrabarti S.: An Analysis of Advertising Wars. 31 s. Kbh. 2002.
- Hansen F.: Convex matrix functions. *Cubo Matemática Educacional*, 4, s. 163-182. 2002.
- Hansen F.: Convex trace functions of several variables. *Linear Algebra and its Applications*, 341, s. 309-315. 2002.
- Hansen H.: The Impact of Aid and External Debt on Growth and Investment. CREDIT Research papers. University of Nottingham, 02/28, s. 1-28. 2002.
- Hansen H., Rahbek A.: Approximate Conditional Unit Root Inference. *Journal of Time Series Analysis* 23(1), s. 1-28. 2002.
- Hansen H.O.: Issues of population dynamics and heterogeneity in a demographic multistate model focused on the Oresund region. i: Symposium i anvendt statistik 2002 s. 167-184. Esben Høg, Viggo Høst (red.). Handelshøjskolen i Århus. Institut for Informationsbehandling, Århus 2002.
- Heltberg R., Johannesen N.: How Parental Education Affects Child Human Capital: Evidence from Mozambique. 35 s. Kbh. 2002.
- Heltberg R., Tarp F.: Agricultural supply response and poverty in Mozambique. *Food Policy*, 27(2), s. 103-124. 2002.
- Hougaard J.L., Keiding H., Hansen B.O., Østerdal L.P.: On the possibility of a bridge between CBA and CEA: Comments on a paper by Dolan and Edlin. 12 s. Kbh. 2002.
- Hougaard J.L., Lindeneg K., Tvede M.: Selling Digital Goods on the Internet. 21s. Kbh. 2002.
- Hougaard J.L., Tvede M.: Benchmark selection: An axiomatic approach. *European Journal of Operational Research*, 137(1), s. 218-228. 2002.
- Jain N.: Debt, Managerial Incentives and Learning. 33 s. Kbh. 2002.
- Jensen H.: Targeting Nominal Income Growth or Inflation? *American Economic Review*, 92(4), s. 928-956. 2002.
- Jensen H.: Optimal Degrees of Transparency in Monetary Policymaking. *Scandinavian Journal of Economics*, 104(3), s. 399-422. 2002.
- Jensen H., Beetsma R.M.W.J.: Monetary and fiscal policy interactions in a micro-founded model of a monetary union. *European Central Bank Working Paper Series*, 166, s. 1-42. 2002.
- Jensen H.T., Robinson S., Tarp F.: General Equilibrium Measures of Agricultural Policy Bias in Fifteen Developing Countries. TMD Discussion Papers. International Food Policy Research Institute (IFPRI), 105, s. 1-55. 2002.
- Jensen H.T., Tarp F.: CGE Modelling and Trade Policy: Reassessing the Agricultural Bias. *Journal of Agricultural Economics*, 53(2), s. 383-405. 2002.
- Jensen S.G.: Green Certificates and Emission Permits in the Context of a Liberalised Electricity Market. *IAEE Newsletter*, 1st Quarter, s. 24-29. 2002.
- Jensen S.G., Lemming J., Morthorst P.E., Olsen O.J., Skytte K.: Experience Curves, Renewable Energy Technologies and Energy Policy in Denmark. i: Innovation and Maturity in Energy Markets: Experience and Prospects. 25th Annual IAEE International Conference, Aberdeen, June 26 – 29, 2002 s. 10 (cd-rom). IAEE. International Association for Energy Economics, Cleveland, OH 2002.
- Jensen S.G., Skytte K.: Interactions between the power and green certificate markets. *Energy Policy*, 30(5), s. 425-435. 2002.
- Juselius K., Mladenovic Z.: High Inflation, Hyperinflation and Explosive Roots. The Case of Yugoslavia. 32 s. Kbh. 2002.
- Keiding H.: Dynamic Implementation of Competitive Equilibria in Renegotiation Proof Equilibrium. i: Equilibrium, Markets and Dynamics: Essays in Honour of Claus Weddepohl s. 77-90. Cars H. Hommes, Roald Ramer, Cees A. Withagen (eds.). Springer, Berlin 2002.
- Keiding H.: Kronisk hepatitis C. Kombinationsbehandling med *alfa*-interferon og ribavirin. 144 s. Udarb. af en arbejdsgruppe med støtte fra Center for Evaluering og Medicinsk Teknologivurdering. Hans Keiding et al. Sundhedsstyrelsen. Center for Evaluering og Medicinsk Teknologivurdering Kbh. 2002.
- Keiding H., Borglin A.: Stochastic Dominance and Conditional Expectation – An Insurance Theoretical Approach. *The GENEVA Papers on Risk and Insurance Theory*, 27(1), s. 31-48. 2002.
- Keiding H., Hansen B.O.: Alternative health insurance schemes: a welfare comparison. *Journal of Health Economics*, 21(5), s. 739-756. 2002.
- Keiding H., Knudsen M.J.: The Small Mexican Farmer and the World Market: a Model of International Trade with Uncertainty. i: Exchange Rate Volatility and International Agricultural Trade s. 123-149. Suchada V. Langley, Samarendu Mohanty, Marcelo Giugale, William H. Myers (eds.). Captus, Concord, Ont. 2002.
- Keiding H., Olsen N.A.: Sundhed og økonomi. i: Hjertestatistik s. 251-271. Mette Madsen, Jørgen Videbæk (red.). Hjerteforeningen, Kbh. 2002.
- Keiding H., Peleg B.: Representation of effectivity functions in coalition proof Nash equilibrium: A complete characterization. *Social Choice and Welfare*, 19(2), s. 241-263. 2002.
- Kleven H.J., Kreiner C.T.: The Taxation of Married Couples in OECD Countries: A Need for Reform? 23 s. Kbh. 2002.
- Kleven H.J., Kreiner C.T., Dixon H.D.: Dual labour markets and nominal rigidity. *Oxford Economic Papers*, 54(4), s. 561-583. 2002.
- Kongsted H.C.: Testing the Nominal-to-Real Transformation. 26 s. Kbh. 2002.

- Kongsted H.C., Nielsen H.B.: Analyzing I(2) Systems by Transformed Vector Autoregressions. 20 s. Kbh. 2002.
- Koutsougeras L.: Convergence to No Arbitrage Equilibria in Market Games. 23 s. Kbh. 2002.
- Kovsted J.A., Pörtner C.C., Tarp F.: Child Health and Mortality in Guinea-Bissau: Does Health Knowledge Matter? *Journal of African Economies*, 11(4), s. 542-560. 2002.
- Krarpup S.: Voluntary Agreements in Energy Regulation. 105 s. Økonomisk Institut, Københavns Universitet Kbh. 2002.
- Krarpup S.: Collective Agreements: Incentive Contracts with Group Punishments. *SØM Publication*. AKF, 48, s. 1-48. 2002.
- Krarpup S., Ramesohl S.: Voluntary Agreements – Key to Higher Energy Efficiency in Industry. i: *Voluntary Environmental Agreements: Process, Practice and Future Use* s. 297-312. Patrick ten Brink (ed.). Greenleaf, Sheffield, UK 2002.
- Krarpup S., Ramesohl S.: Voluntary agreements on energy efficiency in industry – not a golden key, but another contribution to improve climate policy mixes. *Journal of Cleaner Production*, 10(2), s. 109-120. 2002.
- Kreiner C.T.: Do the New Keynesian microfoundations rationalise stabilisation policy? *Economic Journal*, 112(479), s. 384-401. 2002.
- Kreiner C.T., Danziger L.: Fixed production capacity, menu cost and the output-inflation relationship. *Economica*, 69(275), s. 433-444. 2002.
- Kreiner C.T., Whitta-Jacobsen H.J.: Duration dependent unemployment benefits in Trade Union theory. *European Economic Review*, 46(7), s. 1229-1251. 2002.
- Lassen A.T.: Essays in finance: an international term structure model and optimal choice and asset prices in a monetary economy. 121 s. Økonomisk Institut, Københavns Universitet Kbh. 2002.
- Lassen D.D.: Essays in the Political Economy of Public Finance. Fl. s. Økonomisk Institut, Københavns Universitet Kbh. 2002.
- Lassen D.D., Alt J.E.: The Political Economy of Institutions and Corruption in American States. 26 s. Kbh. 2002.
- Lassen D.D., Alt J.E., Skilling D.: Fiscal Transparency, Gubernatorial Approval, and the Scale of Government: Evidence from the States. *State Politics & Policy Quarterly*, 2(3), s. 230-250. 2002.
- Leth-Petersen S.: Micro Econometric Modelling of Household Energy Use: Testing for Dependence between Demand for Electricity and Natural Gas. *The Energy Journal*, 23(4), s. 57-84. 2002.
- Linaa J.: Idiosyncrasy of Business Cycles Across EU Countries. 23 s. Kbh. 2002.
- Madsen J.B.: The causality between investment and economic growth. *Economics Letters*, 74(2), s. 157-163. 2002.
- Madsen J.B.: The share market boom and the recent disinflation in the OECD countries: the tax-effects, the inflation-illusion, and the risk-aversion hypotheses reconsidered. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 42(1), s. 115-141. 2002.
- Madsen J.B.: Share returns and the Fisher hypothesis reconsidered. *Applied Financial Economics*, 12(8), s. 565-574. 2002.
- Mirman L.J., Ruble R.: Lattice-Theoretic Foundations of the Consumer's Problem. 40 s. Kbh. 2002.
- Mortensen J.B., Andersen P.: Bæredygtighed, økonomi og kommende generationer. *Miljøforskning*, 51, s. 7-8. 2002.
- Mortensen J.B., Andersen T.M., Nielsen S.B.: Dansk økonomi, forår 2002. 323 s. Formandskabet Det Økonomiske Råd Kbh. 2002.
- Mortensen J.B., Andersen T.M., Nielsen S.B.: Dansk økonomi, efterår 2002. 362 s. Formandskabet Det Økonomiske Råd Kbh. 2002.
- Mortensen J.B., Andersen T.M., Nielsen S.B.: Vismænd svarer på kritik af analyser af dansk miljø- og energipolitik. *Naturlig Energi*, September, s. 14-20. 2002.
- Mossin A.: Socialpolitikken og velfærdssamfundets teori. (Undervisningsnoter; 86). 458s. Københavns Universitet. Økonomisk Institut, Kbh. 2002.
- Mossin A.: 'Borgerløn' i forskellige udgaver som redskab til ændringer af velfærdssamfundet. i: *Oprør fra bredden: fra velfærdsstat til borgerløn* s. 57-70. Rune Engelbreth Larsen (red.). Tiderne Skifter, Kbh. 2002.
- Nielsen C.P.: Social Accounting Matrices for Vietnam 1996 and 1997. *TMD Discussion Papers*. International Food Policy Research Institute (IFPRI), 86, s. 1-65. 2002.
- Nielsen C.P.: Vietnam in the International Rice Market: a Review and Evaluation of Domestic and Foreign Rice Policies. 136 s. Fødevarerøkonomisk Institut Kbh. 2002.
- Nielsen C.P.: Vietnam's Rice Policy. Working papers. Danish Research Institute of Food Economics, 8/02, s. 1-54. 2002.
- Nielsen H.B.: An I(2)Cointegration Analysis of Price and Quantity Formation in Danish Manufactured Exports. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 64(5), s. 449-472. 2002.
- Nielsen H.B., Knudsen D.: Robust estimation of the expected inflation. *Danmarks Nationalbanks working papers*, 1/2002, s. 1-18. 2002.
- Nielsen K., Bennedsen M.: Bestyrelser i unoterede danske virksomheder. *Nationaløkonomisk tidsskrift*, 140(2), s. 129-151. 2002.
- Nielsen K., Bennedsen M.: The Impact of a Break-Through Rule on European Firms. *CEBR Discussion Papers*. Centre for Economic and Business Research, 2002-10, s. 1-45. 2002.
- Nielsen K., Bennedsen M.: Svensk selskabsstyring under pres: Effekter af at harmonisere selskabslovgivningen i EU. *CEF arbejdsrapport*. Centre for Economic and Business Research, 2002-2, s. 1-26. 2002.
- Nielsen K., Bennedsen M.: Investorbeskyttelse og virksomhedsovertagelser i Danmark: samfundsøkonomisk analyse af anbefalingerne i "Report of the High Level Group of Company Law Experts on Issues Related to Takeover Bids" (Winter-rapporten). 70 s. Økonomi- og Erhvervsministeriet Kbh. 2002.
- Nielsen M.U.J.: Competition and irreversible investments. *International Journal of Industrial Organization*, 20(5), s. 731-743. 2002.
- Nielsen M.U.J.: Five Essays on Commodity Pricing, Irreversible Investments, Convertible Bonds, and the Liquidation of Bad Loans. 114 s. Økonomisk Institut, Københavns Universitet Kbh. 2002.
- Nielsen P.E.: Reformen af økonomistudiet i København. 8 s. Kbh. 2002.
- Nielsen U.: Essays in Environment and Development Economics. Økonomisk Institut, Københavns Universitet Kbh. 2002.

- Olsen K.R., Painuly J.P.: The Clean Development Mechanism: a bane or a boon for developing countries. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, 2(3), s. 237-260. 2002.
- Persson K.G.: 'Mind the Gap!': Transport Costs and Price Convergence in the 19th Century Atlantic Economy. 24 s. Kbh. 2002.
- Persson K.G.: A short outline of European economic history from the post-Roman recovery to the Industrial Revolution. (Undervisningsnoter; 87). 63s. Københavns Universitet. Økonomisk Institut, Kbh. 2002.
- Petersen T.W.: Uncertainty, Indivisibility and Hyperbolic Preferences in Computable General Equilibrium Models. 169 s. Økonomisk Institut, Københavns Universitet Kbh. 2002.
- Pörtner C.C.: Children and Household Behaviour in Developing Countries. 153 s. Økonomisk Institut, Københavns Universitet Kbh. 2002.
- Raimondos-Møller P., Keen M., Lahiri S.: Tax principles and tax harmonization under imperfect competition: a cautionary example. *European Economic Review*, 46(8), s. 1559-1568. 2002.
- Raimondos-Møller P., Lahiri S.: Coordinated and Uncoordinated Foreign Aid. i: *New Perspectives on Foreign Aid and Economic Development* s. 125-138. Arvin, B. Mak (ed.). Praeger, Westport, CT 2002.
- Raimondos-Møller P., Lahiri S., Wong K-y., Woodland A.D.: Optimal foreign aid and tariffs. *Journal of Development Economics*, 67(1), s. 79-99. 2002.
- Raimondos-Møller P., Scharf K.: Transfer pricing rules when governments compete. *Oxford Economic Papers*, 54(2), s. 230-246. 2002.
- Raimondos-Møller P., Woodland A.D.: Non-Preferential Trading Clubs. 33 s. Kbh. 2002.
- Raimondos-Møller P., Woodland A.D.: Non-preferential trading clubs. *CEPR Discussion Papers*, DP3572, s. 1-20. 2002.
- Rand J., Tarp F.: Business Cycles in Developing Countries: Are They Different? *World Development*, 30(12), s. 2071-2088. 2002.
- Roland-Holst D., Tarp F., An D.V., Thanh V.T., Huong P.L., Minh D.H.: Vietnam's Accession to the World Trade Organization: Economic Projections to 2020. *CIEM-NIAS Discussion Papers*, DP0204, s. 1-43. 2002.
- Schenk-Hoppé K.R.: Poverty Traps and Business Cycles in a Stochastic Overlapping Generations Economy with S-shaped Law of Motion. 15 s. Kbh. 2002.
- Schenk-Hoppé K.R.: Is there a Golden Rule for the Stochastic Solow Model? *Macroeconomic Dynamics*, 6(4), s. 457-475. 2002.
- Schenk-Hoppé K.R.: Sample-Path Stability of Non-Stationary Dynamic Economic Systems. *Annals of Operations Research*, 114(1-4), s. 263-280. 2002.
- Schenk-Hoppé K.R., Amir R., Evstigneev I.V., Hens T.: Market Selection and Survival of Investment Strategies. 22 s. Kbh. 2002.
- Schenk-Hoppé K.R., Evstigneev I.V.: From Rags to Riches: On Constant Proportions Investment Strategies. *International Journal of Theoretical and Applied Finance*, 5(6), s. 563-674. 2002.
- Schenk-Hoppé K.R., Evstigneev I.V., Hens T.: Market Selection of Financial Trading Strategies: Global Stability. *Mathematical Finance*, 12(4), s. 329-339. 2002.
- Schenk-Hoppé K.R., Hens T.: Markets Do Not Select For a Liquidity Preference as Behavior Towards Risk. 10 s. Kbh. 2002.
- Schenk-Hoppé K.R., Hens T., Stalder M.: An Application of Evolutionary Finance to Firms Listed in the Swiss Market Index. *Swiss Journal of Economics and Statistics*, 138, s. 465-488. 2002.
- Schultz C.: Market Transparency and Product Differentiation. 10 s. Kbh. 2002.
- Schultz C.: Policy biases with voters' uncertainty about the economy and the government. *European Economic Review*, 46(3), s. 487-506. 2002.
- Schultz C.: Export Cartels and Domestic Markets. *Journal of Industry, Competition and Trade*, 2(3), s. 233-246. 2002.
- Schultz C.: Transparency and Tacit Collusion in a Differentiated Market. *CESifo Working Papers*, 730, s. 1-40. 2002.
- Sloth B.: Økonomididaktik – problemer og muligheder for undervisning i nationaløkonomi. *Nationaløkonomisk tidsskrift*, 140(2), s. 91-111. 2002.
- Sloth B., Brems C.R., Kristensen N.B.: Trængselsomkostninger. i: *Trafikdage på Aalborg Universitet, 2002: konferencerapport* s. 405-414. Harry Lahrman, Johan Nielsen (red.). Transportrådet, Kbh. 2002.
- Sloth B., Brems C.R., Kristensen N.B.: Congestion Costs. i: *Proceedings of the European Transport Conference, 2002. 4.-9. September, Homerton College, Cambridge, UK* s. 10 (cd-rom). AET. Association for European Transport, London 2002.
- Sørensen H.: Estimation of diffusion parameters for discretely observed diffusion processes. *Bernoulli*, 8(4), s. 491-508. 2002.
- Sørensen H.: Parametric Inference for Diffusion Processes Observed at Discrete Points in Time: a Survey. 18 s. Kbh. 2002.
- Sørensen P.B.: Tax coordination in the European Union: what are the issues? *Swedish Economic Policy Review*, 8(2), 2001, s. 143-195. 2002.
- Sørensen P.B.: The German Business Tax Reform of 2000: A General Equilibrium Analysis. *German Economic Review*, 3(4), s. 347-378. 2002.
- Sørensen P.B.: To harmonise or not to harmonise? *CESifo Forum*, 3(1), s. 31-35. 2002.
- Sørensen P.N., Ottaviani M.: Professional Advice: The Theory of Reputational Cheap Talk. 42 s. Kbh. 2002.
- Tarp F., Arndt C., Jensen H.T., Robinson S., Heltberg R.: Facing the Development Challenge in Mozambique: An Economywide Perspective. 189 s. *International Food Policy Research Institute (IFPRI) Washington, D.C.* 2002.
- Tarp F., Arndt C., Robinson S.: Parameter estimation for a computable general equilibrium model: a maximum entropy approach. *Economic Modelling*, 19(3), s. 375-398. 2002.
- Tarp F., Roland-Holst D.: Household Income Determination in Vietnam: A Structural Analysis with Implications for Market Reform. *CIEM-NIAS Discussion Papers*, DP0203, s. 1-38. 2002.
- Tarp F., Roland-Holst D., Rand J.: Trade and Income Growth in Vietnam: Estimates from a New Social Accounting Matrix. *Economic Systems Research*, 14(2), s. 157-184. 2002.
- Tarp F., Roland-Holst D., Rand J.: Trade and Income Growth in Vietnam: Estimates from a New Social Ac-

- counting Matrix. CIEM-NIAS Discussion Papers, DP0201, s. 1-37. 2002.
- Tarp F., Roland-Holst D., Rand J.: Economic Structure and Development in an Emergent Asian Economy: Evidence from a Social Accounting Matrix for Vietnam. CIEM-NIAS Discussion Papers, DP0202, s. 1-27. 2002.
- Tarp F., Simler K., Matusse C., Heltberg R., Dava G.: The Robustness of Poverty Profiles Reconsidered. *Economic Development and Cultural Change*, 51(1), s. 77-108. 2002.
- Tranæs T., Krishna K.: Allocating multiple units. *Economic Theory*, 20(4), s. 733-750. 2002.
- Weisdorf J.: Fra malthusiansk stagnation til moderne vækst. 25 s. Kbh. 2002.
- Whitta-Jacobsen H.J.: Endogenous Keynesian Business Cycles. 26 s. Kbh. 2002.
- Whitta-Jacobsen H.J., Aloï M., Lloyd-Braga T.: Endogenous Business Cycles and Systematic Stabilization Policy. 34 s. Kbh. 2002.
- Whitta-Jacobsen H.J., Aloï M., Lloyd-Braga T.: Endogenous Business Cycles and Systematic Stabilization Policy. 33 s. Kbh. 2002.

Økonomisk Studienævn

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Peter Erling Nielsen (studeleder), Birgitte Sloth (vicestudeleder), Mikkel Søndergaard (næstformand), Henrik Hansen, Henrik Jensen, Søren Mejlbj Johansen, Nethe Veje Lauersen og Frederik Meinertsen.

Beretning

Økonomisk Studienævn har ansvaret for bachelor- og kandidatuddannelser i økonomi og for de tilhørende side- og tilvalgsuddannelser. Hertil kommer, at færdige kandidater har adgang til Åben Uddannelse.

I 2002-03 optog BA-studiet i alt 266 (mod 255 året før) studerende, 211 gennemførte BA-uddannelsen og kandidatproduktion blev på 164 (mod 188 året før hvor der blev gjort en ekstraordinær indsats for at gøre et antal langsomme specialeskrivere færdige). Optaget har således stabiliseret sig, om end på et lavt niveau, mens produktionen af færdige antal kandidater er påvirket af optages fald 5 – 6 år tilbage. På sidefagsuddannelsen blev optaget 11, på tilvalgsuddannelserne 40 og på Åben Uddannelse 35

I disse år opleves en vis reduktion af den gennemsnitlige studietid og en betydelig nettotilgang til kandidatstudiet af økonomistuderende med bachelorgrader fra andre danske universiteter end KU. I 2002 påbegyndtes optag af udenlandske studerende på kandidatuddannelsen.

Tilgangen til vores egen bacheloruddannelse er fortsat utilfredsstillende. Studiereformen, der har haft virkning fra 1. september 2001, indebærer en omlægning af hele BA-studiet. Kurserne er modulariseret, indholdene er justeret, eksamensformerne ændret og valgfriheden er øget. Dette sammen med en fortsat pædagogisk oprustning og øget brug af it ser ud til at have reduceret frafaldet mærkbart.

I 2002 er studiet overgået til elektronisk kursusevaluering, hvilket ser ud til at øge anvendeligheden af det indsamlede materiale. Samtiden har vi i samarbejde med SFI-Survey igangsæt en frafaldsundersøgelse: studerende, der påbegyndte BA-studiet i sommeren 2002 er blevet interviewede og vil blive fulgt i tre år for at følge deres uddannelsesforløb, herunder deres motiver til evt. af forlade økonomiuddannelsen.

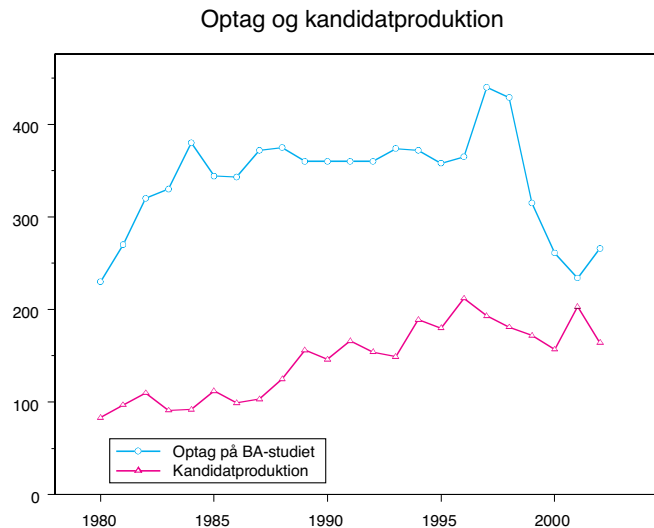
Økonomistudiets oplever stadig problemer med faciliteterne til holdundervisning. Studiet har behov – både til undervisning og eksamen – for et lokale udstyret med ca. 100 computere.

Arbejdet med at oprette kursushjemmesider, conferenceplatforme og at styrke underviserne it-færdigheder fortsætter. I 2002 har der været afholdt et it-pædagogisk seminar for alle medarbejdere, og vi satser nu på at gøre en indsats for de eksterne undervisere.

Internationaliseringen fortsætter. Socrates-udvekslingerne er i fortsat vækst ligesom samarbejdet med amerikanske, canadiske, australske og new zealandske universiteter udvikler sig godt. Peter Erling Nielsen har i 2002 besøgt en række universiteter i USA og Canada, for at udvikle samarbejdet inden for COPRISS.

Økonomisk Studienævn støtter udgivelsen af studenterebladet "Politen", driften af "Polithuset", studentercaféen "Cafelitten" og andre faciliteter og aktiviteter blandt de studerende.

Figur 1

Figur 2

Statistik

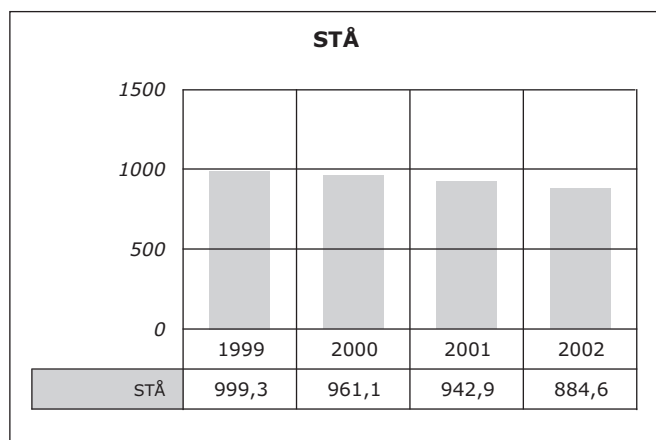
STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder							
	Økonomi	Øvr. samf.	Afrika-studier	Mat-øk	Øvrig naturvid.	Humaniora	Merit-overført	I alt
Økonomi	858,7	1,0	0,5	5,6	0,6	0,5	7,6	874,1
Øvrig samfundsvidenskab	1,8							
Humaniora	0,5							
Naturvidenskab	4,6							
Meritstuderende	6,3							
Gæstestuderende	12,7							
I alt	884,6							
Åben uddannelse	3,7							

Tabellen læses på den måde, at økonomistudiets "egne" studerende har optjent 858,7 STÅ ved at følge studiets egne fag. I tillæg hertil har de optjent 1,0 STÅ ved at følge undervisning på kurser på øvrige samfundsvidenskabelige fag, 0,5 på Afrikastudier osv.

Tilsvarende har de øvrige samfundsvidenskabelige studerende optjent 1,8 STÅ ved at følge fag på økonomistudiet, humaniora-studerende har tjent 0,5 osv. Studerende, der er indskrevet på universitetet under Åben Uddannelse har tjent 3,7 STÅ; disse udløser "Åben Uddannelses- taxa-meterbetaling i tillæg til den opkrævede deltagerbetaling.

STÅ 1999-2002

Peter Erling Nielsen, studieleder

Ph.d.-studienævnet for Økonomi

De første 4+4 ph.d.-studerende ved instituttet har succesfuldt færdiggjort studiet. Ordningen synes at være en stor succes.

Sammen med Økonomisk Institut, Aarhus Universitet, har Økonomisk Institut fået en fireårig bevilling fra forskeruddannelsesrådet til Forskeruddannelsesskolen Danish Graduate Programme in Economics (DGPE). Forskerskolen har afholdt sine første ph.d.-kurser i København og Århus og en vellykket workshop for alle danske ph.d.-studerende i økonomi blev afholdt i Korsør i november. Yder-

ligere informationer om DGPE kan findes på www.econ.au.dk/dgpe/.

Studienævnet har vedtaget en ny studieordning som følge af den nye bekendtgørelse.

Økonomisk Institut fortsætter som Marie Curie Training Site og har haft en række udenlandske ph.d.-studerende. Ligesom de to Europæiske netværk instituttet deltager i, QED og EGDE, bidrager dette til at internationalisere og styrke ph.d.-miljøet på instituttet. Institutet var vært for EGDE netværkets årlige jamboree.

De ugentlige "pizza-seminarer" fungerer fortsat fint som en uformel lejlighed, hvorved de ph.d.-studerende præsenterer deres forskningsprojekter.

Christian Schultz, ph.d.-stueleder

Institut for Statskundskab

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder lektor, cand.phil. Lars Bille.

Bestyrelsen bestod af lektor, cand.phil. Lars Bille, viceinstituttleder lektor, cand.scient.pol. Carsten Greve, lektor, dr.polit. Niels-Henrik Topp, TAP-repræsentant, kontorfuldmægtig Vivi Larsen samt studenterrepræsentant stud.scient.pol. Mathilde Thornberg.

Organisation

Forsknings- og uddannelsesadministrativt er instituttet opdelt i tre hovedgrupper: Almen og sammenlignende statskundskab, international politik, offentlig forvaltning og tre mindre grupper: Økonomi, sociologi og metode.

Adresse

Rosenborggade 15
1130 København K
Telefon 35 32 33 66
Fax 35 32 33 99
polsci@ifs.ku.dk
www.polsci.ku.dk

Instituttlederens årsberetning

Instituttet blev oprettet i 1965. Det udfører forskning i politologi og varetager uddannelsen ved cand.scient.pol. studiet, samfundsfagsstudiet og ph.d.-studiet samt undervisning ved Institut for Folkesundhedsvidenskab under Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet og for et stort antal internationale udvekslingsstuderende (2002: 128).

Instituttet har arbejdet målrettet med fortsat at udvikle kvaliteten i forskningen og den forskningsbaserede undervisning inden for den i 2002 reducerede budgetramme ved aktivt at understøtte forskernes deltagelse i internationale forskningsprojekter, konferencer og netværksopbygning og -pleje, international publicering og ved afholdelse af regelmæssige forskningsseminarer. Instituttet afrapporterede to pilotprojekter om inddragelse af peer review og brugerpaneler til evaluering af metoder til sikring af forskningskvaliteten. Desuden har instituttet været aktiv ved oprettelsen af Den Politologiske Forskerskole i Danmark, som instituttet nu huser for foreløbig en treårig periode. Et center ved instituttet for Demokrati- og Mediestudier (DEMES) er blevet etableret som led i samarbejdet med MODINET-projektet. Instituttet huser desuden Center for Baltiske Studier.

En række af instituttets medarbejdere har afsluttet deres forskning under Magtudredningen, andre er fortsat engageret hermed. Ved instituttet var der 41 eksternt finansierede forskningsprojekter fordelt på 22 medarbejdere til et samlet bevillingsbeløb på 3,7 mill. kr.

Uddannelserne er blevet justeret og effektiviseret blandt andet på baggrund af de studerendes løbende evalueringer. Metodeundervisningen er blevet omstruktureret og styrket. Samarbejdet på masteruddannelsesområdet blev styrket gennem en fortsat deltagelse i udviklingen af det EU-finansierede Baltic Sea Area Studies samt planlægningen af Masteruddannelse i Europæiske Studier. Antallet af studen-

terudvekslingsaftaler med udenlandske universiteter blev øget.

Instituttet har fortsat professionaliseringen og digitaliseringen af dets administration ved ansættelse af en forskningsadministrator, udbygning af Admin2, anskaffelse og gradvis implementering af et elektronisk kalendersystem og udgivelse af et elektronisk meddelelses- og debatblad.

I november blev processen med udarbejdelse af en udviklingsplan for 2003-2008 påbegyndt.

Reinholdt W. Jorck og Hustrus fond har tildelt Karsten Ronit fondens store pris for 2002. Lektor Birthe Hansen har modtaget Sikkerhedsprisen 2002 af Sikkerhedsbranchen og Sikkerhedsbranchens Arbejdsgiverforening.

Oplysninger om faget og forskerprofiler kan også hentes på internettet (www.polsci.ku.dk).

Personaleforhold

Instituttet var pr. 31. december 2002 arbejdsplads for 54 videnskabelige medarbejdere, heraf 15 ph.d.-stipendiater/kandidatstipendiater og 16 teknisk administrative medarbejdere. Hertil kommer 3 videnskabelige medarbejdere på orlov.

Instituttet har i 2002 besat følgende stillinger:

Lektorat i statskundskab. Ansøgerne måtte påregne krav om videnskabelige kvalifikationer indenfor almen og sammenlignende statskundskab med særlig henblik på politisk teori. Ansøgerne forventedes at kunne påtage sig undervisning på dansk og engelsk. Der var 8 ansøgere (7 mænd og 1 kvinde) til stillingen – af hvilke de 3 var kvalificerede i henhold til stillingsopslaget. Lektoratet blev besat pr. 1. november 2002 med Noel Parker.

VIP

Cand.polit. Uffe Foss Hansen blev den 15. august 2002 ansat i en 1-årig stilling som amanuensis i metode og økonomi.

Lektor Noel Parker; MA., ph.d. tiltrådte den 1. november 2002 et lektorat inden for almen og sammenlignende statskundskab med særlig henblik på politisk teori.

Lektor, Willy Johannsen fratrådte den 31. august 2002 sin stilling som lektor i metode for at gå på pension.

Adjunkt Per Mouritsen fratrådte den 31. juli 2002 sin stilling som adjunkt i statskundskab.

TAP

Anne Thomsen blev den 1. august 2002 ansat som forskningsadministrator i institutadministrationen.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsvirksomhed koncentrerer sig om studiet af politologi på både nationalt og internationalt niveau og omfatter kompetencer inden for 1) almen og sammenlignende politik 2) international politik 3) offentlig forvaltning 4) økonomi og økonomisk politik 5) sociologi samt 6) metodologi.

For mere detaljerede oplysninger om de enkelte projekter og forskere under nedennævnte forskningsområder henvises til Forskningsplan 2002-2003 samt Årsberetning 2002 (www.polsci.ku.dk).

1. Almen og sammenlignende politik

Forskningen inden for almen og sammenlignende politik angår grundlæggende problemer i studiet af politik, herunder den indflydelse som vælgere, partier, private og kollek-

tive aktører, bureaukratier, massemedier, europæiske institutioner og internationale organer har på parlamentets og regeringens beslutningsprocesser og substantielle politik (policies).

Inden for det i udviklingsplanen for 1998-2003 fastlagte koncentrationsområde "Den politiske orden i Danmark under forandring: Stat, demokrati og identitet" lægges særligt vægt på "moderne demokratiproblemer". Disse antages at omfatte a) politisk kommunikation, politikken's medialisering og demokrati b) den europæiske integration og de nationale politiske institutioner og politisk identitet c) politisk teori. Interessen angår såvel magt og indflydelse som styrings- og tilpasningsproblemer. Studierne er både statiske og dynamiske og kan både være lokale, regionale, nationale og internationale. Hovedvægten lægges på det danske politiske system, men dette studeres altid i et komparativt perspektiv.

2. International politik

Forskningen inden for international politik spænder fra arbejde med fagets generelle teorier, fagets teorihistorie og videnskabsteori til konkrete studier indenfor en række af den internationale politiks centrale emneområder samt analyse af internationale konflikter.

Inden for det i udviklingsplanen for 1998-2003 fastlagte koncentrationsområde "Europæisk sikkerhed og integration" lægges særlig vægt på at forbinde – de ofte adskilte – studier af europæisk sikkerhed og integration. Forskningen falder inden for tre hovedblokke a) det organisatoriske aspekt, der omfatter begrebsudvikling, den retlige transformation, og studiet af integrationsteoriene b) sikkerhed, hvor der lægges særligt vægt på at placere studiet af Europa i en global kontekst og således samtænke udviklingen på flere niveauer c) identitet og institutioner, hvori indgår studiet af national identitet, europæisk identitet og endelig spørgsmålene om legitimitet og et europæisk demos.

3. Forvaltning

Forskningen inden for forvaltning angår grundproblemer i studiet af forvaltning, herunder international forvaltning samt sundhedspolitik, -forvaltning og organisation.

Det i udviklingsplanen for 1998-2003 fastlagte koncentrationsområde "Offentlig sektor i opbrud" omhandler en række centrale emner om den offentlige forvaltning i fortid og nutid ud fra et politologisk og organisatorisk perspektiv. Fælles for emnerne er opbrud i den offentlige sektors organisering og grænser. Der skelnes mellem tre typer af opbrud: Mellem det internationale og det nationalstatslige. Mellem politik og administration. Mellem offentligt og privat. På tværs af disse opbrud fokuseres på forvaltningspolitik, offentlige værdier, historisk institutionalisering og offentlige organisationer som komplekse organisationer forankret i policy netværk. Der foregår også forskning i forvaltningshistorie med henblik på en mere præcis beskrivelse og analyse af den offentlige sektor og dens forandringer i fortiden.

4. Økonomi og økonomisk politik

Området er koncentreret omkring økonomisk teori og økonomisk historie, økonomisk politik og arbejdsmarkedspolitik herunder den vedvarende sociale udstødning som følge af et fortsat stort arbejdsløshedsproblem i Europa.

5. Sociologi og sociale forhold

Fokuserer på områderne 1) familie, identitet og medborgerskab 2) familien under forandring 3) forholdet mellem arbejdsliv, familieliv og forvaltning i et kønsperspektiv samt 4) køn i den akademiske organisation med særlig vægt på analyser af baggrunden for kønsskævheden i uddannelse og forskning.

6. Metode

Innovation og udvikling af kvalitative og kvantitative metoder, evaluerings- og analysemodeller samt videnskabshistorisk, videnskabssociologisk og videnskabsteoretisk begrebsafklaring og udvikling.

Andre ph.d.-projekter

Anders Berg-Sørensen: Det godes skrøbelighed – studier i politisk etik og kulturel pluralisme.

Henrik Breitenbauch: IR Theory in France. An Institutional Historical Analysis of the IR-discipline in France, its Predispositions and Present Configuration.

Olaf Corry: Problem-definition in the Anti-Globalisation Debate: A Case Study.

Anders Esmark: Transnationalisering af forvaltningen.

Karl Joakim Gundel: Humanitarian Assistance in Complex Political Emergencies in Africa.

Katja Sander Johannsen: Regulering af det liberaliserede el-marked – et komparativt studie af uafhængige reguleringsmyndigheder på el-området.

Thomas Mandrup Jørgensen: The Use of PMCs weak African States.

Isil Kazan: Regionalisering af sikkerhed og sikkerhedsgørelse af regioner.

Carsten Bagge Laustsen: The Power of the Performative. Identity, Security and International Relations.

Helle Malmvig: Is the Sovereign State about to Change?

Janus Mortensen: Vestens sikkerhedsidentitet i de senmoderne risikosamfund.

Jesper Myrup: Politik og demokrati fra neden – en åbning af det politiske felt.

Jon Jay Neufeld: Political Participation and Identity among Ethnic Minorities in Denmark.

Camilla Palmhøj Nielsen: Implementering af MTV.

Flemming J. Nielsen: Teori og metode i socialt arbejde med børn og unge.

Tore Vincents Olsen: Konstitutionalisme i EU – kan de demokratiske retsstatsprincipper overleve?

Karina Pedersen: Danish Party Members.

Lene Holm Pedersen: Energi- og miljøregulering af store virksomheder.

Vibeke Schou Pedersen: By Destiny or by Decision? Realism and Idealism on Power and Democracy in Twentieth Century America from 1945 until Today.

Majken Houborg Pedersen: Social Governance in the European Union.

Tina B. Pipa: Conceptual History – a Theoretic-analytical Perspective as Basis for an Analysis of the Concept of Politics in Denmark from 1945 until today.

Helle Poulsen: Promoting Gender Equality in Development Cooperation: Gender Mainstreaming as Strategy.

Anne Rasmussen: Third Chamber – an Institutional Comparison of Conciliation Procedures in the EU, Germany and the US.

Fabrizio Tassinari: The Baltic Sea Area as a Meso-Region.

Bent Thaarup: Den statslige overtagelse af selskabslig-ningen.

Magdalena Zolkos: Democracy and Human Rights: Bringing People to Regional Politics? Development of Human Rights Discourse in the Course of the Process of Democratization in the Baltic Sea Area: a Comparative Study of Denmark and Poland.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Lektor Lars Bille har deltaget i et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Institut for Statskundskab på Århus Universitet.

Lektor Carsten Greve har deltaget i et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Institut for Statskundskab på Århus Universitet.

Lektor Birthe Hansen har deltaget i en peer-evaluering af forsvarers linjeofficersuddannelser samt været formand for et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Institut for Statskundskab på Århus Universitet.

Lektor Hanne Foss Hansen har deltaget i et bedømmelsesudvalg vedr. doktorafhandlinger på universitetet i Oslo og på universitetet i Bergen.

Docent Bertel Heurlin har været formand for et bedømmelsesudvalg vedr. et professorat i Europæisk Integration ved Syddansk Universitet og Institut for Grænseforskning, været medlem af et bedømmelsesudvalg vedr. en forskerstilling ved Dansk Udenrigspolitisk Institut og været officiel opponert ved en doktordisputats på Stockholms Universitet.

Lektor Jens Hoff har deltaget i et ph.d.-bedømmelsesudvalg og i et adjunktbedømmelsesudvalg ved Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning på Ålborg Universitet.

Lektor Uffe Jakobsen har deltaget i et bedømmelsesudvalg vedr. et adjunktur i komparativ politik ved Århus Universitet.

Professor Torben Beck Jørgensen har deltaget i et doktorbedømmelsesudvalg på Universitetet i Oslo.

Professor Tim Knudsen har deltaget i et bedømmelsesudvalg vedr. en ph.d.-afhandling på RUC og i et bedømmelsesudvalg vedr. et lektorat på Ålborg Universitet.

Lektor Henrik Larsen har deltaget i bedømmelsesudvalg vedr. et lektorat og et adjunktur i international politik/statskundskab på Syddansk Universitet.

Lektor Per Kongshøj Madsen har deltaget i et bedømmelsesudvalg vedr. en ph.d.-afhandling på Socialforskningsinstituttet.

Professor Ole Wæver har deltaget i et bedømmelsesudvalg vedr. stillingen som direktør ved Institut for Internationale Studier.

Tillidshverv

Instituttets medarbejdere bestrider en lang række tillidshverv, som det vil være for omfattende at omtale her. Se Årsberetning 2002 (www.polsci.ku.dk).

Formidling

Udgivervirksomhed

Instituttets medarbejdere driver det ikke-kommercielle forlag "Politiske Studier", som primært publicerer instituttets forskning. Ib Damgaard Petersen er ansvarlig for forlaget.

Instituttet udgiver desuden en årlig "Forskningsplan" samt følgende skriftserier: Arbejdsrapportserie (AP, gul serie), Undervisningsserie (US, rosa serie), Specialeserie (SS, lyserød serie) og en ph.d.-serie. Der arbejdes løbende med udviklingen af disse serier. Studienævnet udgiver informations- og debatbladet "Statskundskab Kontakt", der udkommer en gang om måneden og tidsskriftet "Politologiske Studier", som udkommer kvartalsvis. Publikationerne kan fås ved henvendelse i instituttets reception (Kvikskranken) samt for "Politologiske Studiers" vedkommende på www.politologiske.dk.

Instituttet publicerer en dansk og engelsksproget hjemmeside på internettet (www.polsci.ku.dk). Her findes information om instituttets forsknings- og uddannelsesaktiviteter og praktiske oplysninger til brug for danske og udenlandske forskere og studerende. Hjemmesiden udbygges løbende til et centralt redskab for instituttets interne og eksterne kommunikation.

Redaktionelle hverv

Instituttets medarbejdere bestrider en lang række redaktionelle hverv, som det vil være for omfattende at omtale her. Se Årsberetning 2002 (www.polsci.ku.dk).

Konferencer

"Køn – Når viden er vigtig". Afslutningskonference for forskningsinitiativet: Kønsbarrierer i de højere uddannelser og forskningen. Schæffergården den 14. og 15. marts 2002 v. lektor Lis Højgaard.

"Forandringsdynamikker i den offentlige sektor". Institut for Statskundskab den 30. april 2002 v. professor Torben Beck Jørgensen.

"Copenhagen Lectures" 29.-31. maj 2002 v. adjunkt Per Mouritsen og professor Ove K. Pedersen.

Konference vedr. "Governance and the Newer History of Political Science" den 12. juni 2002 v. bl.a. ph.d.-studerende Jesper Myrup.

"The Danish Success in the Global Political Economy" den 9. september og den 2. december 2002 v. professor Ove K. Pedersen, adjungeret professor John L. Campbell og adjungeret professor John A. Hall.

"The Baltic Sea Region 2010". København, den 26.-27. september 2002 v. bl.a. lektor Uffe Jakobsen i samarbejde med Humboldt-Universität zu Berlin.

"Midterm Evaluation meeting Baltseanet" den 28. september v. lektor Uffe Jakobsen med deltagelse af repræsentanter fra en række universiteter i Østersølandene samt EU-kommissionen.

"The Copenhagen Dialogue on Democracy" den 18.-19. oktober 2002 v. lektor Henrik Jensen.

"Køn – når tiden er vigtig". Politisk afslutningskonference i Landstingssalen på Christiansborg den 21. oktober 2002 v. lektor Lis Højgaard.

Institutkonference den 28. november 2002; Politik i centrum – Udviklingsplan 2003 – 2008.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Den Politologiske Forskerskole i Danmark

Instituttet bidrager sammen med Handelshøjskolen i København, Roskilde Universitetscenter, Ålborg Universitet, Aarhus Universitet og Syddansk Universitet, Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut og Danmarks Forvalt-

ningshøjskole og med økonomisk støtte fra Forskeruddannelsesrådet til Den Politologiske Forskerskole i Danmark, der fysisk er placeret på instituttet. Forskerskolen skal koordinere og fremme tværinstitutionelt samarbejde omkring forskeruddannelse inden for de politologiske hovedområder samt være med til at sikre, at de deltagende institutters ph.d.-uddannelser forankres i stærke, tværgående miljøer med forskning på internationalt niveau.

Baltic Sea Area Studies

Forsknings- og forskeruddannelsesnetværk, finansieret af EU-bevilling via Humboldt Universität, Berlin (Uffe Jakobsen).

Center for Baltiske Studier

Instituttet huser Center for Baltiske Studier, der er en institution under Øresundsuniversitetet. Udover Københavns Universitet deltager Handelshøjskolen i København, Roskilde Universitetscenter samt Lunds universitet. Center for Baltiske Studier har til formål at styrke forskningssamarbejdet vedrørende de Baltiske lande og Østersøregionen gennem bl.a. etablering af netværk blandt de deltagende institutioner samt ved etablering af en masteruddannelse i Baltiske Studier.

Forskeruddannelsessamarbejde

Instituttet har forskeruddannelsessamarbejde med Potsdam Universitetet (Tyskland) og Erasmus Universitetet (Holland).

Danmarks Forvaltningshøjskole

Instituttet har indgået en samarbejdsaftale med Danmarks Forvaltningshøjskole m.h.p. vidensudveksling og deltagelse i konkrete og afgrænsede projekter af gensidig interesse.

Gæsteforskere

Følgende forskere har opholdt sig ved instituttet mere end en måned

Research Fellow Damon C. Morris, New York City University (1.1.2002-15.9.2002).

Gæsteforsker Naoto Koike, Nagoya University (15.9.2002-31.12.2002).

Heidi Salomonsen, (Ph.d-studerende), Ålborg Universitet (1.1.2002-31.7.2002).

Instituttets adjungerede professorer

Rod Rhodes, professor, University of Newcastle, England.

John Campbell, professor, Dartmouth College, USA.

Joseph Weiler, professor, Harvard Law School, USA.

John A. Hall, professor, McGill University, Montreal, Canada.

Forskningsophold i udlandet

Henrik Breitenbauch; ph.d.-stipendiat. Forskningsophold ved Institut d'Etudes Politiques, Paris Frankrig I juni/juli 2002 og Visiting Fellow ved Thomas J. Watson Institute for International Studies, Brown University, USA (Efterår 2002).

Bolette Christensen; lektor. Forskningsophold i Firenze i november 2002.

Carsten Greve; lektor. Gæsteforsker ved La Follette School of Public Affairs, University of Wisconsin-Madison, USA i april/maj 2002.

Lis Højgaard; lektor. Gæsteforsker ved Ohio State University i april/maj 2002.

Tore Vincents Olsen; ph.d.-stipendiat. Studieophold ved Essex University, England (Efterår 2002).

Vibeke Schou Pedersen; ph.d.-stipendiat. Studieophold som Marie Curie Fellow ved Department of International

Politics, University of Wales, Aberystwyth (1. halvår 2002).

Helle Poulsen; ph.d.-stipendiat. International Labour Organization, Geneve i februar og feltarbejde i Tanzania og Etiopien i sommeren 2002.

Lektor Niels-Henrik Topp; forskning på the Archive Centre, Kings College Cambridge i oktober 2002.

CEBAST – Centre for Baltic Studies

Ledelse

Centerleder er lektor, ph.d. Uffe Jakobsen.

Organisation

Centret er oprettet af Øresundsuniversitetet. Der er nedsat en styregruppe med 2 medlemmer fra hver af de medvirkende institutioner samt en formand. Øresundsuniversitetet har udpeget rektor ved Roskilde Universitetscenter Henrik Toft Jensen som formand for styregruppen. Dekan Tage Bild og institutleder ved Institut for Statskundskab Lars Bille repræsenterer Det Samfundsvidenskabelige Fakultet. Centret huses af Institut for Statskundskab.

Adresse

Rosenborggade 15

1130 København K

Telefon 35 32 34 06

Fax 35 32 33 99

balticstudies@ifs.ku.dk

www.balticstudies.org

Centerlederens årsberetning

Centret blev oprettet i januar 2002 af Øresundsuniversitetet med henblik på at fremme og udvikle forskning og uddannelse vedr. de baltiske lande og Østersøregionen. Baggrunden var dels ønsket om at øge samarbejdet mellem universiteter og andre højere læreanstalter i Øresundsregionen, dels de igangværende store kulturelle og samfundsmæssige forandringer i enkelte lande og i Østersøregionen som helhed, ikke mindst i lyset af den forestående integration i det europæiske og transatlantiske samarbejde.

Økonomisk fungerer centret i kraft af bidrag fra medlemsinstitutioner og en bevilling fra den danske og svenske regering.

Forskningen inden for centrets rammer omfatter den politiske, økonomiske, sociale og kulturelle udvikling med fokus på bl.a. demokratisering og menneskerettigheder, privatisering og overgang til markedsøkonomi, national og regional identitetsdannelse samt problematikken omkring etniske minoriteter.

Den undervisning der udbydes via centret består dels af et fælles grundmodul af et fuldt semesters varighed omhandlende regionens sproglige, historiske, kulturelle, sociale, økonomiske og politiske forhold, dels af kurser og

vejledning på de enkelte tilknyttede institutioner. Målet har været opbygning af en fælles Master i Baltic Studies. Centret har også udbudt kurset The Baltic Sea Region i forbindelse med Øresund Summer University 2002.

Centret har løbende udbygget netværket i Øresundsregionen og arbejder på opbygning af et netværk og udbygning af det forsknings- og undervisningsmæssige samarbejde med tilsvarende centre i Østersøregionen.

Centret var i september 2002 sammen med BaltSeaNet-projektet ved Humboldt Universitetet i Berlin og Institute for Advanced Study i Greifswald medarrangør af konferencen The Baltic Sea Region 2010.

Centret udgiver et nyhedsbrev og har oprettet en hjemmeside med yderligere informationer om samarbejdet og med links til vidensbanker samt oplysninger om begivenheder, konferencer, job- og stipendiemuligheder m.v.

Lars Bille, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	34,22	2,01	36,23
DVIP	0,15	0,04	0,19
STIP	8,18	1,67	9,85
TAP	18,65	1,08	19,74
Årsværk i alt	61,20	4,80	66,00
Løn	24.497	1.594	26.091
Frikøb	131	856	987
Øvrig drift	2.788	1.181	3.969
Anskaffelser	1.032	161	1.194
Bruttototal t.kr.	28.448	3.791	32.240

Stab

VIP Internt finansieret

Bang, Henrik Paul; lektor.
 Bartelsson, Jens Erik; professor.
 Bild, Tage Nørrelund; lektor.
 Bille, Lars Christian; lektor.
 Boolsen, Merete Watt; lektor.
 Christensen, Bolette Møller; lektor.
 Greve, Carsten; lektor.
 Hansen, Birthe; lektor.
 Hansen, Hanne Foss; lektor.
 Hansen, Lene; lektor.
 Hansen, Uffe Christian Foss; amanuensis.
 Heurlin, Bertel; docent.
 Hoff, Jens Villiam; lektor.
 Jakobsen, Peter Viggo; lektor.
 Jakobsen, Uffe; lektor.
 Jensen, Hanne Nexø; lektor.
 Jensen, Henrik Skildal; lektor.
 Jensen, Liselotte Skovgaard; lektor.
 Johannsen, Willy; lektor.
 Jørgensen, Torben Beck; professor.
 Knudsen, Tim Frydshou; professor.
 Larsen, Henrik; lektor.

Madsen, Per Henrik Kongshøj; lektor.
 Markussen, Martin Osvald; lektor.
 Mouritsen, Per; adjunkt.
 Nielsen, Hans Jørgen; lektor.
 Nielsen, Lis Højgaard; lektor.
 Parker, Maxwell Noel Lewis; lektor.
 Pedersen, Ove Kaj; professor.
 Ronit, Karsten; lektor.
 Sauerberg, Steen; lektor.
 Sørensen, Lene Bøgh; lektorvikar.
 Thomsen, Agnes Kirsten; lektor.
 Topp, Niels-Henrik; lektor.
 Vrangbæk, Karsten; adjunkt.
 Wind, Marlene; lektor.
 Wivel, Anders; adjunkt.
 Wæver, Ole; professor.

VIP Eksternt finansieret

Bjørn-Andersen, Mette; forskningsass.
 Brincker, Benedikte; adjunkt.
 Brøsted, Jens; forskningslektor.
 Egeland, Cathrine; forskningsass.
 Magnusson, Märta-Lisa; lektor.
 Nielsen, Camilla Palmhøj; forskningsass.
 Svendsen, Berte Kathrine Hasse; lektor.

STIP Internt finansieret

Berg-Sørensen, Anders; kand.stip.
 Breitenbauch, Henrik Østergaard; ph.d.-stipendiat.
 Corry, Thomas Olaf; ph.d.-stipendiat.
 Esmark, Anders; ph.d.-stipendiat.
 Laustsen, Carsten Bagge; ph.d.-stipendiat.
 Mortensen, Janus; kand.stip.
 Myrup, Jesper; ph.d.-stipendiat.
 Neufeld, Jon Jay; ph.d.-stipendiat.
 Olsen, Tore Vincents; ph.d.-stipendiat.
 Pedersen, Karina; ph.d.-stipendiat.
 Pedersen, Majken Houborg; ph.d.-stipendiat.
 Poulsen, Helle; ph.d.-stipendiat.
 Rasmussen, Anne; ph.d.-stipendiat.
 Tassinari, Fabrizio; ph.d.-stipendiat.
 Zolkos, Magdalena Agnieszka; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Kimby, Charlotte Kira; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Esmark, Anders: Transnationalisering af forvaltningen.
 Goli, Mark: "En verden til forskel". Diskursiv inkonsistens og institutionel ineffektivitet.
 Malmvig, Helle Elisabeth: Sovereignty Intervened. Constitutions of State Sovereignty during Interventionary and Non-interventionary Practices in Kosovo and Algeria.
 Nielsen, Flemming Johannes: Sådan som plejeforældrene ser det – kortlægning og analyse af foranstaltningen familiepleje i Københavns Kommune.
 Nielsen, Henriette Bjørn: Magtrelationer på den parlamentariske arena: En analyse af politikeropfattelser i Folketinget og træk af den danske parlamentarisme 1970 – 2000.
 Poulsen, Jørgen Staun: The Return of the Berlin-Republic. Germany in Europe in the 21. Century. A study of the historical and present change in German linguistic and cultural codes.

Fondsbevillinger

Center for Evaluering & Medicinsk Teknologivurdering
– Implementering af MTV (Camilla Palmhøj Nielsen)
kr. 1.430.600.

EU

– Costs of Non-Social Policy (Per Kongshøj Madsen)
kr. 74.300.

Forskningsstyrelsen

– The Danish Success in the Global Political Economy
(Ove Kai Pedersen) kr. 80.000.
– Vejledning af ph.d. Sara Binzer Hobolt (Institut for Stat-
skundskab) kr. 75.000.

Modinet

– Demokratisering af hverdagslivet (Ib Bondebjerg) kr.
1.262.500.
– Post.doc. (Benedikte Brincker) kr. 983.900.

Rockwool Fonden

– Udlandets reaktioner på Danmarks forhold til flygtninge
og indvandrere (Hans Jørgen Nielsen) kr. 50.000.

Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd

– Internationalization of Internal Conflicts (Märta-Lisa
Magnusson) kr. 1.198.500.
– Nationalitet, etnicitet og befolkningsflytninger i Østeuro-
pa (Lene Bøgh Sørensen) kr. 700.000.
– Politisk teori i Danmark (Jens Erik Bartelson)
kr. 587.400.
– Still a Danish Foreign Policy? Danish Foreign Policy in a
EU context (Henrik Larsen) kr. 264.000.
– Vejledning af ph.d.-stud. Lars Tønder (Institut for Stats-
kundskab) kr. 75.000.

Publikationer

Bagge Laustsen C.: Henker und Opfer – Eine Erörterung
von Adolf Eichmanns Sein der Welt. Arbejdspapir
2002/3. 32 s. København, Institut for Statskundskab
2002.

Bagge Laustsen C.: Enjoy Your Fight! "Fight Club" as a
symptom of Network Society. Arbejdspapir 2002/2. 27 s.
København, Institut for Statskundskab 2002.

Bagge Laustsen C.: Massen. Arbejdspapir 2002/4. 15 s.
København, Institut for Statskundskab 2002.

Bagge Laustsen C.: Zones of Indistinction – Security, Ter-
ror, and Bare Life. Arbejdspapir 2002/1. 23 s. Køben-
havn, Institut for Statskundskab 2002.

Bagge Laustsen C.: Kosovomyten. Retorik Magasinet nr.
13, s. 4-8. 2002.

Bagge Laustsen C.: Eichmanns Kant. Eine Studie in
Pflichtmoral. Arbejdspapir 2002/6. 42 s. København, In-
stitut for Statskundskab 2002.

Bagge Laustsen C.: Carl Schmitt – En introduktion. Ar-
bejdspapir 2002/5. 20 s. København, Institut for Stats-
kundskab 2002.

Bagge Laustsen C.: Eichmanns Kant – Et studie i pligtmo-
ral. i: Ondskabens banalitet. Om Hannah Arendts "Eich-
mann i Jerusalem" s. 155-195. Carsten Bagge Laustsen
& Jacob Dahl Rendtorff (red.). Museum Tusulanums
Forlag, København 2002.

Bagge Laustsen C.: Bøddel og offer – En diskussion af

Adolf Eichmanns væren i verden. i: Ondskabens banali-
tet. Om Hannah Arendts "Eichmann i Jerusalem" s. 125-
153. Carsten Bagge Laustsen & Jacob Dahl Rendtorff
(red.). Museum Tusulanums Forlag, København 2002.

Bagge Laustsen C., Dahl Rendtorff J.: Bibliografi. i:
Ondskabens banalitet. Om Hannah Arendts "Eichmann i
Jerusalem" s. 312-317. Carsten Bagge Laustsen & Jacob
Dahl Rendtorff (red.). Museum Tusulanums Forlag,
København 2002.

Bagge Laustsen C., Diken B.: Indistinktion. Distinktion.
Tidsskrift for samfundsteori nr. 4, s. 93-111. 2002.

Bagge Laustsen C., Rendtorff J.D.: En human verden? En
introduktion til Hannah Arendts filosofi. i: Ondskabens
banalitet. Om Hannah Arendts "Eichmann i Jerusalem"
s. 27-60. Carsten Bagge Laustsen & Jacob Dahl Rend-
torff (red.). Museum Tusulanums Forlag, København
2002.

Bagge Laustsen C., Rendtorff J.D.: Erindring og apori. i:
Ondskabens banalitet. Om Hannah Arendts "Eichmann i
Jerusalem" s. 287-311. Carsten Bagge Laustsen & Jacob
Dahl Rendtorff (red.). Museum Tusulanums Forlag,
København 2002.

Bagge Laustsen C., Rendtorff J.D.: Forord. i: Ondskabens
banalitet. Om Hannah Arendts "Eichmann i Jerusalem"
s. 7-8. Carsten Bagge Laustsen & Jacob Dahl Rendtorff
(red.). Museum Tusulanums Forlag, København 2002.

Bagge Laustsen C., Rendtorff J.D.: (red.). Ondskabens ba-
nalitet. Om Hannah Arendts "Eichmann i Jerusalem".
320s. Museum Tusulanums Forlag, København 2002.

Bagge Laustsen C., Rendtorff J.D.: Arendt, Eichmann og
det ondes banalitet. i: Ondskabens banalitet. Om Hannah
Arendts "Eichmann i Jerusalem" s. 9-26. Carsten Bagge
Laustsen & Jacob Dahl Rendtorff (red.). Museum Tuscu-
lanums Forlag, København 2002.

Bagge Laustsen C., Vigsø O.: Ondskab i Bosnien – Eich-
mann i Serbien. i: Ondskabens banalitet. Om Hannah
Arendts "Eichmann i Jerusalem" s. 249-285. Carsten
Bagge Laustsen & Jacob Dahl Rendtorff (red.). Museum
Tusulanums Forlag, København 2002.

Bartelson J.: Globalization. A Critical Introduction. Con-
temporary Sociology vol. 31, no. 5, s. 586-588. 2002.

Bartelson J.: The Condition of Criticism. i: I Promise it's
Political: Performativity in Art s. 4-8. Dorothea von
Hantelmann & Marjorie Jongbloed. Museum Ludwig,
Cologne 2002.

Bille L.: Regeringsdannelse. Nogle betragtninger. Politolo-
giske Studier årg. 5, nr.1, s. 17-22. 2002.

Bille L.: Denmark. European Journal of Political Research
vol. 40, no. 3-4, s. 283-290. 2002.

Bille L.: Politisk kronik. Den politiske udvikling i 2. halvår
2001. Økonomi & Politik årg. 75, nr. 1, s. 64-76. 2002.

Bille L.: Denmark. European Journal of Political Research
vol. 41, no. 7-8, s. 941-946. 2002.

Bille L.: Politisk Kronik 1. halvår 2002. Økonomi & Poli-
tik årg. 75, nr. 3, s. 67-77. 2002.

Bille L., Pedersen K.: Danish Party Members: Sleeping or
Active Partners. Arbejdspapir 2002/14. 32 s. Køben-
havn, Institut for Statskundskab 2002.

Boolsen M.W.: Safer Cities. i: European Crime Prevention
Network Conference. October 7th-8th 2002 s. 79-87. Ju-
stitsministeriet, København 2002.

Breitenbauch H.Ø.: En Europæisk Rustningspolitik. Ar-
bejdspapir 2002/10. 31 s. København, Institut for Stats-
kundskab 2002.

- Breitenbauch H.Ø.: Ingen formummet skælm – et review essay om Karl Poppers Det åbne samfund og dets fjender. *Distinktion* nr. 4, s. 141-146. 2002.
- Breitenbauch H.Ø.: At holde såret åbent: portrætinterview med Julia Kristeva. *Reception* December, nr. 49, s. 53-58. 2002.
- Christensen B.M.: Selvorganisering og demokratisk netværkskultur. i: *Bevægelser i demokrati. Foreninger og kollektive aktioner i Danmark* s. 130-146. Flemming Mikkelsen (red.). Aarhus Universitetsforlag, Århus 2002.
- Christensen B.M.: *Constructing a Social Movement – The case of ATTAC: A case of constructive journalism*. 12 s. MODINET 2002.
- Damgaard Petersen I.: *The Lost Continent – Political and Economic Integration in Southern Africa with Special Emphasis on SADC*. 66 s. Forlaget Politiske Studier København 2002.
- Damgaard Petersen I.: Er konflikternes verden lovbestemt? *Politologiske Studier* årg. 5, nr. 1, s. 84-96. 2002.
- Esmark A.: *At forvalte Europa*. 551 s. København, Institut for Statskundskab 2002.
- Foss Hansen H.: Anmeldelse af Mats Brenner: *Kontrovers och konsensus. Vetenskap och politik i svensk 1900-tal*. *Vest* vol. 15, no. 1, s. 63-67. 2002.
- Foss Hansen H.: Hvilken slags politik er forskningspolitik? *Økonomi og Politik* årg. 75, nr. 3, s. 41-56. 2002.
- Foss Hansen H., Borum F.: *Forskningsevaluering: Lokale standarders konstruktion, anvendelse og betydning. Et casestudie fra Handelshøjskolen i København*. i: *Forsknings dilemmaer. En debatbog om ledelse og evaluering af forskning* s. 75-101. Finn Hansson & Birte Holst Jørgensen (red.). Samfundslitteratur, København 2002.
- Goli M.: *En verden til forskel. Diskursiv inkonsistens og institutionel ineffektivitet*. 397 s. København, Institut for Statskundskab 2002.
- Greve C.: *Review of Christopher Pollit and Geert Bouckaert: Public Management Reform – A Comparative Analysis*. *Public Administration* vol. 80, no. 2, s. 395-397. 2002.
- Greve C.: *Selvejende stiftelser – et politologisk perspektiv*. i: *Stiftelser i Norden II* s. 195-209. Lennart Lyngé & Katarina Olsson (red.). Gads Forlag, København 2002.
- Greve C.: *Privatisering, globalisering og regulering af offentlige virksomheder*. i: *Territorial dynamik. Streger på landkort – billeder i vore hoveder* s. 144-154. Torben Beck Jørgensen & Kurt Klaudi Jørgensen (red.). Aarhus Universitetsforlag, Århus 2002.
- Greve C.: *New Public Management – en kort oversigt over begrebets anvendelse og udvikling*. *Nordisk Administrativ Tidsskrift* årg. 83, nr. 1, s. 74-90. 2001.
- Greve C.: *Blair og Fogh – hvor ens er deres regeringsstil?* *Administrativ Debat* juli, nr. 2, s. 7-10. 2002.
- Greve C.: *Serial Organizational Monogamy: Building Trust Into Contractual Relationships*. *International Review of Public Administration* vol. 7, no. 1, s. 39-51. 2002.
- Greve C.: *Privatisering, regulering og demokrati – Telestyrelsens funktion som uafhængig reguleringsmyndighed*. 55 s. Aarhus Universitets Forlag Aarhus 2002.
- Greve C.: *Indtroduktion til den offentlige sektor på kontrakt*. i: *Den offentlige sektor på kontrakt* s. 15-31. Niels Ejersbo & Carsten Greve (red.). Børsens Forlag, København 2002.
- Greve C.: *Erfaringer med kontrakter i den offentlige sektor – på vej mod en dansk model? i: Den offentlige sektor på kontrakt* s. 217-231. Niels Ejersbo & Carsten Greve (red.). Børsens Forlag, København 2002.
- Greve C., Bryntse K.: *Competitive Contracting for Public Services – A Comparison of Policies and Implementation in Denmark and Sweden*. *International Public Management Review – the e-journal of the IPMN* vol. 3, no. 1, s. 1-21. 2002.
- Greve C., Ejersbo N.: (red.). *Den offentlige sektor på kontrakt*. 244s. Børsens Forlag, København 2002.
- Hansen B.: *Terrorisme som politisk våben*. *Samvirke* årg., 75, nr. 9, s. 46-50. 2002.
- Hansen B.: *Globalization and European State Formation 1900-2000. Cooperation and Conflict* vol. 37, no. 3, s. 303-322. 2002.
- Hansen B.: *Special Issue on Globalization, Cooperation and Conflict*. s. 115. 2002.
- Hansen B.: *Introduction. Cooperation and Conflict* vol. 37, no. 3, s. 243-246. 2002.
- Hansen B.: *Terrorisme i et verdensordensperspektiv*. *Politologiske Studier* årg. 5, nr. 3, s. 15-27. 2002.
- Hansen B.: *Europas statskomposition. i: Territorial dynamik: streger på landkort – billeder i vore hoveder* s. 61-74. Torben Beck Jørgensen & Kurt Klaudi Klausen (red.). Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 2002.
- Hansen B.: *Demokrati versus terrorisme. i: Nye vinde, nye veje* s. 65-78. Carsten Jensen & Jonas Jensen & Thomas Jensen (red.). Samfundslitteratur, København 2002.
- Hansen B.: *Irak og mellemøsten*. 8 s. <http://www.dupi.dk/www.dupi.dk/htdocs/action.lasso?-database=Events&-response=82000.html&-recordID=33353&-search> 2002.
- Hansen B.: *Losing from Unipolarity. A World Order Perspective*. 10s. Vilnius University 2002.
- Hansen B.: *Tyrkiet og EU*. DUPI Research Brief 2002/18. 1-9 s. DUPI, Dansk Udenrigspolitisk Institut 2002.
- Hansen B.: *Terrorisme på tværs*. 96 s. Frydenlund København 2002.
- Hansen L.: *Territoriality and Defence in the Wake of 11/9*. *Security Dialogue* vol. 33, no. 1, s. 109-111. 2002.
- Heurlin B.: *The EU's Northern Dimension: US Policy towards North-Eastern Europe*. i: *Whole and Free. NATO, EU Enlargement and Transatlantic Relations* s. 77-94. John Leech (ed.). Federal Trust for Education and Research, London 2002.
- Heurlin B., Brødsgaard K.E.: (red.). *China's Place in Global Geopolitics: International, Regional and Domestic Challenges*. 305s. RoutledgeCurzon, London 2002.
- Heurlin B., Mouritzen H.: (red.). *Danish Foreign Policy Yearbook*. 206s. Danish Institute of International Affairs 2002.
- Hoff J.V.: *Demokratiforestillinger og magt i informations-samfundet*. *GRUS* årg. 23, nr. 66, s. 34-55. 2002.
- Hoff J.V.: *De nødvendige forudsætninger for e-demokrati*. *AKF Nyt* nr. 3, s. 24-30. 2002.
- Hoff J.V., Bang H.: *Kvarterløft: Udviklingspolitik som kulturstyring og nærdeltagelse*. *COS-rapport 2002/1*. 114 s. København, Center for Offentlig Organisation og Styling 2002.
- Hoff J.V., Greve C., Jensen L.: *Styring i Socialministeret*. 108 s. Socialministeriet København 2002.
- Højgaard L.: *Magtens køn – kvinder og mænd i topstillinger indenfor erhvervsliv, offentlig administration og po-*

- litik. i: *Kønsmagt under forandring* s. 92-110. Anette Borchurst (red.). Hans Reitzels Forlag, København 2002.
- Højgaard L.: *Tracing Differentiation in Gendered Leadership*. *Gender, Work and Organization* vol. 9, no. 1, s. 15-39. 2002.
- Højgaard L.: *The Leaking Pipeline – Øjebliksbilleder af kønnede in- og eksklusionsprocesser i Akademia*. *Dansk Sociologi* årg. 13, nr. 2, s. 25-51. 2002.
- Højgaard L., et al.: *Fathers and Mothers. Dilemmas of Work – Life Balance*. 310 s. European Commission and the Irish Government Dublin 2002.
- Højgaard L., Henningsen I.: *The Leaking Pipeline. Køn i den akademiske organisation*. Arbejdsrapport 2002/9. 30 s. København. Institut for Statskundskab 2002.
- Højgaard L., Søndergaard D.M.: *Perspektiver på kønsskævheden i forskningen og de højere uddannelser*. 20 s. København. Institut for Statskundskab 2002.
- Jakobsen P.V.: *Rewiev of Indar Jit Rikhye: The Politics and Practice of United Nations Peacekeeping: Past, Present and Future*. *International Affairs* vol. 78, no. 1, s. 154-155. 2002.
- Jakobsen P.V.: *Samarbejdet mellem militære enheder og humanitære organisationer under fredsstøttende operationer: Et tvangsægteskab med lykkelig udgang? Militært Tidsskrift* årg. 131, nr. 1, s. 133-146. 2002.
- Jakobsen P.V.: *The Old Nordic Model: Nordic Peacekeeping During the Cold War (1947-1987)*. 53 s. Oslo, NUPI 2002.
- Jakobsen P.V.: *UN Peace Operations in Africa Today and Tomorrow. i: The Yearbook of International Peace Operations, volume 7, 2001* s. 153-180. Kluwer Press International, Hague 2002.
- Jakobsen P.V.: *The Transformation of United Nations Peace Operations in the 1990s: Adding Globalization to the Coventional "End of the Cold War" Explanation*. *Cooperation and Conflict* vol. 73, no. 3, s. 267-282. 2002.
- Jakobsen P.V.: *Udsigten til krigen kan bane vej for fred Irak-krisen*. DUPI Research-brief no. 14, s. 6. 2002.
- Jakobsen P.V.: *Coercion Works*. *The World Today* vol. 58, no. 11, s. 12-12. 2002.
- Jensen H.S.: *Farvel til politikerne og goddag til partierne*. *Universitetsavisen* årg. 30, nr. 18, s. 8-9. 2002.
- Jensen H.S.: *Partigrupperne i Folketinget*. 265 s. DJØF København 2002.
- Jørgensen T.B.: *Territorial dynamik genbesøgt: Hvorhen, hvordan og hvorfor? i: Territorial dynamik. Streger på landkort – billeder i vore hoveder* s. 241-267. Torben Beck Jørgensen & Kurt Klaudi Klausen (red.). Aarhus Universitetsforlag, Århus 2002.
- Jørgensen T.B.: *Introduktion. i: Territorial dynamik. Streger på landkort – billeder i vore hoveder* s. 9-12. Torben Beck Jørgensen & Kurt Klaudi Klausen (red.). Aarhus Universitetsforlag, Århus 2002.
- Jørgensen T.B.: *Det offentlige territorier omformes. i: Territorial dynamik. Streger på landkort – billeder i vore hoveder* s. 115-118. Torben Beck Jørgensen & Kurt Klaudi Klausen (red.). Aarhus Universitetsforlag, Århus 2002.
- Jørgensen T.B.: *De lokale og regionale territorier udvikles. i: Territorial dynamik. Streger på landkort – billeder i vore hoveder* s. 187-189. Torben Beck Jørgensen & Kurt Klaudi Klausen (red.). Aarhus Universitetsforlag, Århus 2002.
- Jørgensen T.B.: *Territorial dynamik – hvorfra, hvorhen?* *Universitetsavisen* nr. 10, s. 10-11. 2002.
- Jørgensen T.B.: *Offentlige organisationer og demokrati. Kulturinstitutioner som illustration. i: Demokratisk set* s. 147-161. Erik Albæk et al. (red.). Aarhus Universitetsforlag, Århus 2002.
- Jørgensen T.B.: *Demokrati, styring og forandring*. 38 s. Kulturministeriet København 2002.
- Jørgensen T.B., Bozeman B.: *Pulic values lost? Comparing cases on contracting out from Denmark and the United States*. *Public Management Review* vol. 4, no. 1, s. 63-81. 2002.
- Jørgensen T.B., Klaudi Klausen K.: *Territorier, rum og dynamik. i: Territorial dynamik. Streger på landkort – billeder i vore hoveder* s. 13-40. Torben Beck Jørgensen & Kurt Klaudi Klausen (red.). Aarhus Universitetsforlag, Århus 2002.
- Jørgensen T.B., Klaudi Klausen K.: (red.). *Territorial dynamik. Streger på landkort – billeder i vore hoveder*. 274 s. Aarhus Universitetsforlag, Århus 2002.
- Knudsen T.: *Den nordiske velfærdsstat og de sækulariserede lutheranere. i: Velfærd og folkeoplysning* s. 11-29. Søren Eigaard (red.). Odense Universitetsforlag, Odense 2002.
- Knudsen T.: *Medialisering, populisme, præsidentialisering, forretningsgørelse og embedsmandsmagt*. *Retspolitik* 2. maj, s. 4. 2002.
- Knudsen T.: *Hvorfor oprettes og nedlægges ministerier?* *Politologiske studier* årg. 5, nr. 2, s. 14-23. 2002.
- Knudsen T.: *Findes der en særlig nordisk offentlighedstradition? Eller nøler Danmark*. *Nordisk Administrativ Tidsskrift* årg. 83, nr. 4, s. 291-309. 2002.
- Larsen H.: *Europæisk sikkerhed og den næste regeringskonference*. *Økonomi og Politik* årg. 75, nr. 2, s. 25-37. 2002.
- Larsen H.: *The EU: A global Military Actor. Cooperation and Conflict* vol. 37, no. 3, s. 283-302. 2002.
- Larsen H., Græger N., Ojanen H.: *The ESDP and the Nordic Countries: Four Variations on a Theme*. 236 s. The Finish Institute of International Affairs & Institut für Europäische Politik 2002.
- Madsen P.K.: *The Danish model of flexicurity: A paradise – with some snakes. i: Labour market and social protections reforms in international perspective: Parallel or converging tracks?* s. 243-265. Hedva Sarfati & Giuliano Bonoli (eds.). Ashgate, Aldershot 2002.
- Madsen P.K.: *Anmeldelse af George Tsogas: Labour Regulation in a Global Economy*. *Arbejdsliv* årg. 4, nr. 2, s. 113-114. 2002.
- Madsen P.K.: *Flexibility, Employment Development and Active Labour Market Policy in Denmark and Sweden in the 1990s*. CEPA Working Paper 2002/4. 29 s. Center for Economic Policy Analysis, New School University New York 2002.
- Madsen P.K.: *Review of Nancy Bermeo (ed.): Unemployment in the New Europe*. *American Political Science Review* vol. 96, no. 3, s. 651-652. 2002.
- Madsen P.K.: *Employment policies and Social Exclusion: an analysis of the performance of European Employment Regimes. i: Social Exclusion in European Welfare States* s. 235-263. Muffels, R & Tsakoglou, P & Mayes, D (eds.). Edward Elgar, Cheltenham 2002.
- Madsen P.K.: *Security and flexibility: Friends or foes? Some observations from the case of Denmark. i: The Future of Work, Employment and Socila Protection. The Dynamics of change and the protection of workers* s. 49-

62. Peter Auer & Bernard Gazier (eds.). *International Labour Organization (ILO)*, Geneve 2002.
- Madsen P.K.: Le modèle danois de le "flexicurité": un paradis non sans quelques serpent. i: *Mutation de marché du travail et protection sociale dans une perspective internationale. Voies parallèles ou convergentes?* s. 313-341. Hedva Sarfati & Giuliano Bonoli (red.). Peter Lang, Bern 2002.
- Madsen P.K.: Anmeldelse af Flemming Larsen et al.: Kommunal aktivering og af Søren Kaj Andersen: Mellem politik og marked. *Økonomi og Politik* årg. 75, nr. 2, s. 79-81. 2002.
- Madsen P.K.: Denmark: Thematic report on short term labour market trends and the impact of the events of September 2001. i: *European Employment Observatory Review*. Spring 2002 s. 65-71. Office for Official Publications of European Communities, Luxembourg 2002.
- Malmvig H.E.: *Sovereignty Intervened*. 393 s. Copenhagen, The Institute of Political Science 2002.
- Marcussen M.: OECD og ideerne. *Universitetsavisen* nr. 6, s. 14-15. 2002.
- Marcussen M.: EMU: A Danish Delight and Dilemma. i: *European States and the Euro – Europeanization, Variation, and Convergence* s. 120-144. Kenneth Dyson (ed.). Oxford University Press, Oxford 2002.
- Marcussen M.: Det internationale i det nationale – hvor står forvaltningsforskningen? *Nordisk Administrativt tidsskrift* vol. 83, nr. 1, s. 5-24. 2002.
- Marcussen M.: OECD og idespillet. *Game Over?* 260 s. Hans Reitzels Forlag København 2002.
- Marcussen M.: Danmark og den diffuse magt i ØMU'en. i: *Den Europæiske nødvendighed – 37 vinduer mod fremtidens EU* s. 198-204. Peter Nedergaard et al. (red.). DJØF, København 2002.
- Marcussen M.: Det Økonomiske Råd og kampen om det politiske midtbanespil. *Samfundsøkonomen* nr. 8, s. 26-35. 2002.
- Marcussen M.: OECD's demokratiske forpligtelse. *Udenrigs* årg. 57, nr. 2, s. 33-38. 2002.
- Myrup J.: Fællesskabets magt og magtens individualitet – en læsning af Jean-Jacques Rousseaus konception af magt. *Arbejdsrapport 2002/7*. 28 s. København, Institut for Statskundskab 2002.
- Nexø Jensen H.: Akademikere i departementerne. i: *Kønsmagt under forandring* s. 54-71. Anette Borchorst (red.). Hans Reitzels Forlag, København 2002.
- Nexø Jensen H.: Forandringens svære kunst: erfaringer fra en kommunal teknisk forvaltning. 57 s. Københavns Universitet 2002.
- Nexø Jensen H.: Unge forskeres karriereambitioner. i: *Subjekt, politik och könskonstruktion: det jämställda Norden som fremtidsverkstad*. Rapport från en nordisk forskningskonferens 28.2-1.3, Stockholm s. 145-146. Guro Karstensen (red.). NIKK, Oslo 2002.
- Nexø Jensen H.: Karrierespor blandt danske ph.d. studerende. Data fra en spørgeskemaundersøgelse. *Køn i den akademiske organisation*. *Arbejdsrapport 2002/10*. 26 s. Inge Henningsen (red.) København, Institut for Statskundskab 2002.
- Nielsen H.B.: Magtrelationer på den parlamentariske arena. 352 s. København, Institut for Statskundskab 2002.
- Nielsen H.J.: Anmeldelse af Ole Borre: Issue Voting. An Introduction. *Politica* årg. 34, nr. 3, s. 333-336. 2002.
- Nielsen H.J.: De mange gode partier at vælge imellem. i: *Demokratisk set*. Festskrift til Lise Tøgeby s. 69-84. Erik Albæk et al. (red.). Aarhus Universitetsforlag, Århus 2002.
- Nielsen H.J.: De udenlandske rapporter om danskernes uvilje mod fremmede. *Nyt fra Rockwool Fondens Forskningsenhed Juni 2002*, s. 9-16. 2002.
- Nielsen H.J.: Are Danes less tolerant of foreigners than other people? *News from The Rockwool Foundation Research Unit June 2002*, s. 3-9. 2002.
- Pedersen K.: Er der kønsforskelle i de danske partier? i: *Kønsmagt under forandring* s. 130-148. Anette Borchorst (red.). Hans Reitzels Forlag, København 2002.
- Pedersen K.: Hvorfor har Dansk Folkeparti medlemmer. *Politologiske Studier* årg. 5, nr. 2, s. 53-60. 2002.
- Pedersen O.K.: Transnationalisering og parlamentarisk styreform – Syv demokratiske udfordringer. i: *EU i forvaltningen*. Broen fra Slotsholmen til Bruxelles s. 315-338. Ove K. Pedersen (red.). DJØF, København 2002.
- Pedersen O.K.: (red.). EU i forvaltningen. Fra Slotsholmen til Bruxelles. 354s. DJØF, København 2002.
- Pedersen O.K.: Den danske forvaltning af Europa. i: *EU i forvaltningen*. Broen fra Slotsholmen til Bruxelles s. 143-190. Ove K. Pedersen (red.). DJØF, København 2002.
- Pedersen O.K.: De fire teser. i: *EU i forvaltningen*. Broen fra Slotsholmen til Bruxelles s. 191-210. Ove K. Pedersen (red.). DJØF, København 2002.
- Pedersen O.K.: Rating af politisk lederskab. 19 s. www.mm.dk/pol_lederskab/filer/ovekajpapirtilsitet2.pdf
- Pedersen O.K., Pedersen D.: Demokrati og politik – Om dansk statsstyre og europæisk integration. i: *EU i forvaltningen*. Broen mellem Slotsholmen og Bruxelles s. 1-16. Ove K. Pedersen (red.). DJØF, København 2002.
- Poulsen J.S.: Mellem kantiansk patriotisme og politisk romantik. 726 s. København, Institut for Statskundskab 2002.
- Ronit K.: Anmeldelse af Jan Sundberg (red.): Partier og interesseorganisationer i Norden. *Nordisk Ministerråd*. *Økonomi & Politik* årg. 75, nr. 3, s. 84-84. 2002.
- Ronit K.: Anmeldelse af Carsten Strøby Jensen (red.): Arbejdsgivere i Norden. En sociologisk analyse af arbejdsgiverorganisering i Norge, Sverige, Finland og Danmark. *Nordisk Ministerråd*. *Økonomi og Politik* årg. 75, nr. 3, s. 81-82. 2002.
- Ronit K.: Anmeldelse af Peter Bundesen et al.: Filantropi, selvhjælp og interesseorganisering. *Frivillige organisationer i dansk socialpolitik 1849-1990erne*. Odense Universitetsforlag. *Økonomi og Politik* årg. 75, nr. 4, s. 45-46. 2002.
- Tassinari F.: Russian Policies towards the Baltic Sea Region: A Critical Review of the Biennium 2000-2002. i: *The New North of Europe: Policy Memos* s. 108-113. Teresa Pohjola & Johanna Rainio (eds.). Helsinki, The Finish Institute of International Affairs 2002.
- Tassinari F.: The Integration of Latvia, Lithuania and Estonia in the Baltic Sea Area: a New Institutional Approach to Baltic Sea Regionalism. *Arbejdsrapport 2002/8*. 19 s. København, Institut for Statskundskab 2002.
- Tassinari F.: Russian Self Identity and the Baltic Sea Region. i: *Russian Participation in Baltic Sea Region-Building: a Case Study of Kalinigrad* s. 9-35. Paul Holtom & Fabrizio Tassinari (eds.). Gdansk, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdanskiego 2002.
- Tassinari F., Holtom P.: (eds.). *Russian Participation in*

- Baltic Sea Region-Building: A Case Study of Kaliningrad. 113s. Gdąnsk, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdąskiego 2002.
- Thomsen K.: Anmeldelse af Søren Juul: Modernitet, velfærd og solidaritet. *Økonomi og Politik* årg. 75, nr. 3, s. 78-81. 2002.
- Thomsen K.: Befolkningsaldring og intergenerationssolidaritet. Introduktion til et politisk og sociologisk forskningsområde. Arbejdsrapport 2002/11. 37 s. København, Institut for Statskundskab 2002.
- Thomsen K.: Anmeldelse af Peter Gundelach: Danskernes værdier 1981-1999. Hans Reitzel. *Økonomi & Politik* årg. 75, nr. 1, s. 83-86. 2002.
- Topp N-H.: Den frie konkurrences mangler. Uddrag af en upubliceret dansk nationaløkonomisk lærebog. *Nationaløkonomisk Tidsskrift* bd. 140, s. 1-15. 2002.
- Topp N-H.: Anmeldelse af E. Damsgaard Hansen: European economic history: from mercantilism to Maastricht and beyond. CBS Press, 2001. *Økonomi & Politik* årg. 75, nr. 2, s. 81-82. 2002.
- Topp N-H.: Bertil Ohlin in Copenhagen. i: Bertil Ohlin: A Centennial Celebration 1899-1999 s. 193-224. Findlay, R. et al. (eds.). MIT Press, Cambridge 2002.
- Topp N-H., Møller M.: Danish Credit Associations: Why were they so big- and why did they matter so little? Arbejdsrapport 2002/13. 45 s. København, Institut for Statskundskab 2002.
- Vrangbæk K.: Sygehusproblematikkerne. Stormfuldt farvand og muligheder for kursskifte. 34 s. Det Danske Forvaltningsakademi København 2002.
- Vrangbæk K.: Babyer og badevand – debatten om amternes nedlæggelse. *Administrativt Debat* nr. 3, s. 12-15. 2002.
- Vrangbæk K.: Organizational responses to introduction of DRG rates for “extended choice” hospital patients in Denmark. Arbejdsrapport 2002/15. 37 s. København, Institut for Statskundskab 2002.
- Vrangbæk K.: Spatial tensions and the introduction of extended of hospitals in Denmark. Arbejdsrapport 2002/16. 32 s. København, Institut for Statskundskab 2002.
- Vrangbæk K., Røpke I.: Akkreditering i dansk sundhedsvæsen. Fordele og ulemper set i et principal-agent perspektiv. *Nordisk Administrativt Tidsskrift* årg. 83, nr. 3, s. 247-261. 2002.
- Wind M.: Danmark i Nice. *Økonomi & Politik* årg. 74, nr. 2, s. 14-24. 2001.
- Wind M.: Det europæiske medborgerskab. i: Europa for folket? s. 190-216. Thomas Pedersen (red.). Aarhus Universitetsforlag, Århus 2002.
- Wivel A.: Power and Regionalism in the Post-Cold War World: The Role of United States. *Journal of Development Alternatives and Area Studies* vol. 21, no. 1-2, s. 25-45. 2002.
- Wivel A.: Realism, Globalisation and European Integration. Arbejdsrapport 2002/12. 22 s. København, Institut for Statskundskab 2002.
- Wivel A.: Danmarks sidste formandskab? Institutionelle dilemmaer og magtpolitiske udfordringer for Europas småstater. *Politologiske Studier* årg. 5, nr. 4, s. 11-23. 2002.
- Wivel A.: Realismen efter Waltz: udvikling eller afvikling? *Politica* årg. 34, nr. 4, s. 431-448. 2002.
- Wivel A.: Realism and neorealism. i: IR-Oline – e-learning for world politics s. 1-41. Kerstin Imbusch & Klaus Seegers (eds.). Free University of Berlin 2002.
- Wæver O.: Krigens tre samtaler. *Distinktion. Tidsskrift for samfundsteori* nr. 5, s. 7-14. 2002.
- Wæver O.: (red.). *Krig. Distinktion. Tidsskrift for samfundsteori* nr. 5. 152s. 2002.
- Wæver O.: Isolatioment – amerikansk “grand strategy” efter 11. september. *Militært Tidsskrift* årg. 131, nr. 4, s. 387-398. 2002.
- Wæver O.: Clash of What? *Politologiske Studier* årg. 5, nr. 3, s. 5-14. 2002.
- Wæver O.: Fundamentalisme er sikkerhedspolitik. Kirken i dag: aktuel inspiration fra Kirkefondet årg. 1, nr. 4, s. 6-7. 2002.
- Wæver O.: Peace and Security: two concepts and their relationship. i: *Conceptual Innovation and Contemporary Security Analysis – Essays in Honour of Haakan Wiberg* s. 43-57. Stefano Guzzini & Dietrich Jung (eds.). Copenhagen Peace Research Institute, København 2002.
- Wæver O., Christensen S.A.: (red.). DUPIDOK 2001: Dansk udenrigspolitisk dokumentation. 823s. Dansk Udenrigspolitisk Institut, København 2002.
- Zolkos M.A.: On the Uneasy Partnership of Political Science and Human Rights – And on the Study of Human Rights Language. Arbejdsrapport 2002/9. 31 s. København. Institut for Statskundskab 2002.

Studienævnet for Statskundskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 var følgende medlemmer af studienævnet: Hanne Nexø Jensen var studieleder. De øvrige lærermedlemmer var Merete Watt Boolsen, Henrik Jensen og Henrik Larsen. Studentermedlemmer var Gertrud Kern-Jespersen, Rebecca Adler-Nissen, Kirstine Sandø og Kasper Warrer.

Beretning

Instituttet varetager følgende uddannelser: bachelor i statskundskab (BA; 3-årig grunduddannelse), kandidatuddannelsen i statskundskab (cand.scient.pol.; 2-årig overbygningssuddannelse), hovedfagsuddannelsen i samfundsfag (1/2-årig overbygningssuddannelse; ingen selvstændig grad, men cand.mag. hvis bestået sammen med et sidefag fra en anden uddannelse), sidefagsuddannelsen i samfundsfag (1 1/2 år). Hertil kommer tilvalgsuddannelsen for humanistiske bachelorer, HumBac (1 år), faglig supplerung i samfundsfag (1/2 år) samt enkeltfag for meritstuderende.

Året bød på krav om besparelser. Studienævnet valgte at reducere antallet af nystartede hold på bacheloruddannelsen. Det var en vanskelig beslutning, da større hold indebærer en risiko for øget frafald og kvalitetsforringelser. Besparelserne har været ledsaget af diskussioner om pædagogisk udvikling, der fortsætter ind i 2003. På udvalgte områ-

der er der allerede iværksat pædagogisk udviklingsarbejde. Studienævnet vedtog en "Handlingsplan for bedre integration af studerende med anden kulturel, sproglig eller etnisk baggrund". Planen er efterlevet forbilledligt i forbindelse med modtagelsen af de nye studerende. Handlingsplanen er et eksempel på, at fokus på én mindre gruppe har gavn for helheden, specielt den ekstra opmærksomhed på læsegrupper for alle nystartere. Der er positive forventninger om, at det er en indsats, der medvirker til, at de studerende får et endnu bedre studieforløb.

Instituttet indgik i 2002 en aftale med Statsvetenskap under området "Teknik och Samhälle", Malmö Högskola om udveksling af studerende efter 2. studieår og gensidig anerkendelse af merit. Aftalen, som er indgået indenfor Øresundsuniversitetets rammer, trådte i kraft for efterårssemesteret 2002. Internationaliseringen af studenterudveksling er fortsat. Ved udgangen af 2002 har instituttet aftaler med 39 universiteter i 12 europæiske lande vedrørende 82 udvekslingspladser dertil kommer et antal amerikanske pladser. I årets løb har instituttet udsendt 65 studerende og modtaget 130 udenlandske studerende.

Optag

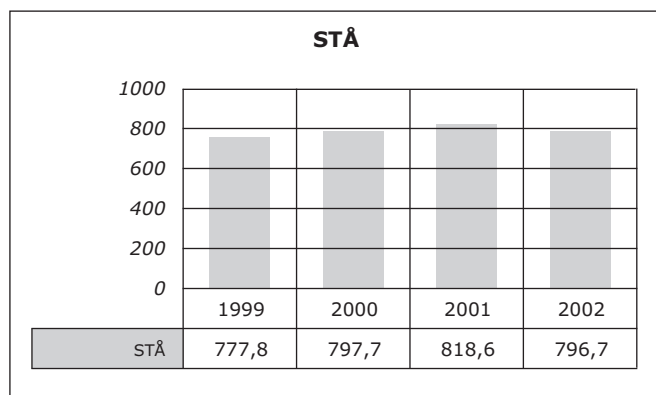
I 2002 optog faget 197 nye studerende til statskundskab/samfundsfag, 21 til sidefag og 40 til tilvalg for humanister, 25 overflyttere fra andre uddannelser/uddannelsesinstitutioner samt 114 meritstuderende. Ved faget var indskrevet 1.478 studerende pr. 1.10.2002 (excl. meritstuderende og udenlandske studerende samt studerende på tompladsordningen).

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder					I alt
	Statskundskab	Øvr. samf.vid.	Humaniora	Afrika-studier	Meritoverført	
Statskundskab	734,2	1,8	4,1	2,7	106,4	849,2
Øvr. samfundsvidenskab	1,8					
Humaniora	14,8					
Andre fak.	0,3					
Meritstuderende	14,5					
Gæstestuderende	29,4					
I alt	796,7					
Åben uddannelse	1,8					

STÅ 1999-2002

Ph.d.-studienævnet for Statskundskab

Medlemmer

Professor Jens Bartelson har i 2002 været ph.d.-studieleder.

De øvrige medlemmer af studienævnet har været professor Ove K. Pedersen, ph.d.-stipendiat Karina Pedersen og ph.d.-stipendiat Tore V. Olsen.

Beretning

Netværk

Instituttet deltager i flere danske, nordiske og bredere internationale forskeruddannelsesnetværk, bl.a. Den Politologiske Forskerskole i Danmark, der har arrangeret en række konferencer og seminarer, som har haft deltagelse af instituttets stipendiater.

Indskrevne

Instituttet er tildelt 6,88 årsværk til lønnede stipendier. Instituttet har herudover af egne midler haft et kandidatstipendium. Der var i 2002 indskrevet i alt 25 stipendiater, heraf 9 eksternt finansieret. Af det totale antal på 25 er 14 mænd og 11 kvinder.

Forskeruddannelsesaktiviteter i 2002

Der har været afholdt følgende kurser m.v.:

Ph.d.-seminarer, hvor ph.d.-stipendiaterne har fremlagt deres projekter eller dele af deres afhandling til diskussion med udefra kommende opponenter, vejledere og kollegaer.

Studiekreds om kvalitativ metode.

Mange ph.d.-stipendiater har deltaget i internationale konferencer med fremlæggelse af papers, ligeledes som et led i deres forskeruddannelsesprogrammer.

Fire stipendiater har været på længerevarende studieophold i udlandet, en i USA, to i England og en i Tanzania, Uganda og Etiopien.

Instituttet har som tidligere nævnt tilknyttet fire adjungerede professorer, der til daglig er professorer på førende universiteter i England, USA og Canada. Flere af disse har i 2002 deltaget aktiviteter på forskeruddannelsen.

Jens Bartelson, ph.d.-studieleder

Institut for Antropologi

Ledelse pr 1.2.2002

Institutleder er lektor Vibeke Steffen.

Institutbestyrelsen består af institutleder, lektor Vibeke Steffen, viceinstitutleder, lektor Michael Whyte, lektor Karsten Pærregaard, suppleant lektor Karen Fog Olwig, TAP-repræsentant, institutsekretær Henny Pedersen samt studenterrepræsentanterne Caroline Borup-Jørgensen og Mille Katrine Petersen.

Adresse

Frederiksholms Kanal 4, 2
1220 København K
Telefon 35 32 34 64
Fax 35 32 34 65
reception@anthro.ku.dk
www.anthro.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Det er instituttets mål at bedrive forskning og undervisning på højeste internationale niveau, og at bidrage til en fornyelse af videnskaben i stadig dialog med såvel det empiriske materiale og det omgivende samfund som med den videnskabelige verden. Forskning og undervisning skal være gensidigt inspirerende, og instituttet skal til enhver tid kunne tilbyde uddannelser på bachelor-, kandidat- og ph.d.-niveau, der står mål med de bedste internationale uddannelser. For at opfylde disse mål har instituttet i 2002 påbegyndt en revidering af sin udviklingsplan, som dels beskriver fagets generelle kompetencer dels nye prioritetsområder for forskning og undervisning fremover.

Årets højdepunkt var afholdelsen af Den Europæiske Forening af Socialantropologers (EASA) 7. biannuale konference i København den 14.-17. august med temaet "Engaging the World: theoretical, methodological and political challenges for a 21. century anthropology." Konferencen var den største i foreningens historie med ca. 700 deltagere fordelt på 58 workshops.

Instituttet afsluttede i 2002 det antropologiske bidrag til Magtudredningen med to publikationer om hhv. "Medborgerskabets mange stemmer" og "Folkets repræsentanter", hvor flere studerende har haft lejlighed til at offentliggøre deres forskning blandt indvandrere og flygtninge i Danmark og blandt politikere på Christiansborg.

Et af instituttets nye initiativer i 2002 er forberedelsen af en masteruddannelse i Sundhedsantropologi, som udbydes i samarbejde med Afdeling for Etnografi og Socialantropologi ved Aarhus Universitet fra sommeren 2003.

Endelig har instituttet i 2002 underskrevet en samarbejdsaftale med Vietnam under Danidas ENRECA program, og har tillige påbegyndt en undersøgelse af mulighederne for at udvide dette engagement med endnu et projekt i Bolivia.

Personaleforhold

Instituttet har besat følgende stillinger:

Lektorat i antropologi. Ansøgerne måtte påregne krav om solid feltarbejdsbaseret regional kompetence indenfor

Sydasien, Sydøstasien eller Østasien. Ansøgerne forventes at kunne påtage sig forskning og undervisning indenfor temaet udvikling og køn og indenfor temaet social erfaring og kulturel viden. Der var 11 ansøgere (5 mænd og 6 kvinder) til stillingen – af hvilke de 9 var kvalificerede i henhold til stillingsopslaget. Lektoratet blev besat pr. 1. august 2002 med adjunkt Helle Bundgaard.

Lektorat i antropologi. Ansøgerne måtte påregne krav om solid feltarbejdsbaseret regional kompetence indenfor Sydasien, Sydøstasien eller Østasien. Ansøgerne forventes at kunne påtage sig forskning og undervisning indenfor temaet udvikling og køn og indenfor temaet social erfaring og kulturel viden. Der var 11 ansøgere (5 mænd og 6 kvinder) til stillingen – af hvilke de 9 var kvalificerede i henhold til stillingsopslaget. Lektoratet blev besat pr. 1. august 2002 med adjunkt Tine Mette Gammeltoft.

Forskningsvirksomhed

Forskningsprioriteter og satsningsområder udgør rammen for en større del af instituttets forskning. Disse kategorier bruges til at klassificere hovedparten af vores forskningsvirksomhed for 2002.

1. Det interkulturelle samfund og kulturel kompleksitet

Videnskabens kulturelle dimensioner – En komparativ analyse af forskelle i fysikvidenskaben og i to europæiske lande (C. Hasse).

Ethnographic biography of a Sierra Leonean politician (M. Jackson).

Afrikanisering af afrobrasiliansk religion i Sydøstbrasilien. Etnicitet og Identitet (T.G. Jensen).

De blindes verden. En antropologisk analyse af en anden sensorisk erfaringsverden (P. Lundberg).

Life stories of women with AIDS (H.O. Mogensen).

Related belonging. An ethnographic study of global family networks of Caribbean background (K.F. Olwig).

Mellem diaspora og immigration. Et komparativt studium af peruanere i Europa, USA, Japan og Argentina (K. Pærregaard).

New waves across the islands: charismatic faith and worship in Fiji – blurred boundaries of religion and politics (J. Ryle).

Medborgerskabets mange stemmer. Deltagelse af medlemmer af etniske minoriteter i Danmark. Delprojekt i Magtudredningen (J. Schwartz).

Synkretisme, ritualer og materialitet i afro-brasiliansk religion (I. Sjørsløv).

Sociale, kulturelle og identitetsmæssige konsekvenser af repatriering til Bosnien-Hercegovina (A. Stefansson).

Migration i Grønland. Flyttehistorier og betydningen af sted (B.W. Sørensen).

Urban transit – en etnografisk analyse af gennemrejse og tilhørsforhold i den moderne storby Marseille (M. Vacher).

2. Lokal og global udvikling

Changing natural resource management patterns in Lesotho (Chr. Boehm).

"Oprindelighed" og kollektiv erfaring af kulturel kontinuitet – mellem det lokale og det globale, det traditionelle og det moderne (K.L. Kvaale).

Coping with food insecurity in Eastern Uganda: Production patterns, cash income and social relations (D. Kyadondo).

Det posteuropæiske menneske. Et sammenlignende studium af offentlighedens kultur i USA og Rusland /Sovjetunionen (F.S. Nielsen).

Tillidens teknologi. Det militære ethos og viljen til danselse (K. Nørsgaard).

The Cultural Economy of Peruvian Transnationalism: A Comparative Study of the Development Potential of Urban and Rural Migrant Networks (K. Pærregaard).

Displacement and resettlement in war and development (B.R. Sørensen).

Humanitarian assistance and self-help strategies in political complex emergencies (B.R. Sørensen).

Food security and health in Eastern Uganda (M.A. Whyte).

Burial society records. Community demography as a source of mortality/morbidity data (M.A. Whyte).

Disability in local and global worlds (S.R. Whyte).

3. Sundhed og medicinsk praksis

Nurses in Uganda. Professional Identity, Education and Practice (H. M. Andersen).

Provokeret abort i Danmark (T. Gammeltoft).

Strengthening reproductive health research in Vietnam (T. Gammeltoft).

HIV/AIDS Communication and Prevention – A Health Communication Research Project (T. Gammeltoft).

Publikationsstøtte til "The Quest for a Good Life" (L. Meinert).

Cross-cultural perspectives on biotechnology (M. Jackson).

Health seeking behaviour in Uganda (H.O. Mogensen).

Reproductive health in Vietnam (H.O. Mogensen).

Medicine and medicalization. Womens medical practices in Western Kenya (R. Prince).

Growing up pregnant: Teenage Pregnancy, Safe motherhood and Sexual Risk Behavior in Tanga Region, Tanzania (M. Ringsted).

Matters of Life and Death. The control of uncertainty and the uncertainty of control (V. Steffen).

Når gener bliver en risiko. Personlige og sociale problemstillinger ved at modtage genetisk rådgivning i forbindelse med arvelig kræft (M.N. Svendsen).

Medicinsk teknologi i kroppe og liv (T. Tjørnhøj-Thomsen).

Barnløshed, intervention og heling. Delprojekt under COMPI Research Programme (T. Tjørnhøj-Thomsen).

Kræft og rehabilitering. Delprojekt under Kræftens Bekæmpelse (T. Tjørnhøj-Thomsen).

Community and health system in Uganda: a longitudinal study of interaction and change (S.R. Whyte).

Social lives of medicines (S.R. Whyte).

Seeking and providing help for AIDS in Uganda (S.R. Whyte & M.A. Whyte).

4. Miljø og samfund

Competing ways of managing natural resources among pastoralist and agriculturalist people in Adamawa, Cameroon (Q. Gausset).

Socio-cultural aspects of environmental conservation in Malaysia (Sarawak, Sabah) (Q. Gausset).

Agricultural transformation and the increasing perception of risk in Eastern Uganda (M.A. Whyte).

5. Børn, unge og uddannelse

The club experience. Processes of inclusion and exclusion in childrens recreational sport clubs in Vesterbro (S. Anderson).

'Børnearbejdet': Intergenerationelle relationer i storbyens idrætsforeninger (Sally Anderson).

Growing up to care. Health and morality between the generations in Western Kenya (P.W. Geissler).

Childrens diet. The negotiation and formation of food choice (P.H. Christensen).

Youth and the City. Skills, Knowledge and Social Reproduction. Brazilian case study (A.L. Dalsgård).

Youth and the City. Skills, Knowledge and Social Reproduction. Lusaka case study (K.T. Hansen).

Children and migration processes (K.F. Olwig).

Børns sociale og kulturelle betydninger. Perspektiver på slægtskab (T. Tjørnhøj-Thomsen).

Youth and the City. Skills, Knowledge and Social Reproduction. Kathmandu case study (K. Valentin).

Lifetimes intertwined: African grandparents and grandchildren (S.R. Whyte & M.A. Whyte)

6. Den post-socialistiske verden

Kontinuitet og ændring i det tidligere Sovjetunionen (F.S. Nielsen).

Russisk identitet, sovjetisk nationsbygning og søgen efter mening i 80-årenes Leningrad (F.S. Nielsen)

Natur, kultur og nation. Natursyn og nationalisme i Litauen (Å. Norborg).

Det civile samfund i Republikken Makedonien. Overgang og stabilisering (J. Schwartz).

7. Politik, institutioner og kultur

Forskningsevaluering af Det Idrætspolitiske Idéprogram. Case: "At bevæge sig fra klient til individ" (S. Anderson).

To-sprogede børn i danske børnehaver (H. Bundgaard).

Contextualised narratives on and by traumatised refugees in Denmark (S. Danneskiold-Samsøe).

Magt og kontrol – en etnografisk undersøgelse af spillemiljøet i Danmark (K. Jansbøl).

Ranked exchange in the Pacific (J. Liep).

Contesting forms of knowledge in the public sector (S. Jöhncke).

Kobué Olodju. En filmisk etnografi af kulturel identitetsdannelse som politisk proces blandt Emerillon-indianerne i Fransk Guyana (K.P.C. Møhl).

Folkets repræsentanter. En antropologisk undersøgelse af organisering, identitet og symbolik i Det Danske Folketing (forskningsansvarlige: F.S. Nielsen, I. Sjørnslev).

Indfødte folks plads og det internationale samfund (I. Sjørnslev).

Conflict, reconciliation and political agency in Guinea-Bissau (H. Vigh).

Community participation in health research. The practice of community participation in Trinidad, Guinea, Uganda, Philippines, and Bangladesh (S.R. Whyte).

8. Andre forskningsaktiviteter samt etnografisk grundforskning

Risikoopfattelser og sikkerhedsadfærd i praksisfællesskaber på byggepladser i Danmark (C. Baarts).

Self-help organizations and the fight against marginalization in Northern Cameroon (Q. Gausset).

Shakespeare og antropologien (K. Hastrup).

Forskningshistorie og erkendelsesteori (K. Hastrup).

Violence and social suffering (M. Jackson).

Ornitologiens antropologi (J. Liep).

“Adieu, nobles sauvages:” Une ethnographie á contre-courant (K.P.C. Møhl).

“Til verdens ende og tilbage.” Antropologiens historie på norsk (F.S. Nielsen).

Ugifte kvinder og kvindelige forsørgere i Tunis. Et etnografisk studium (A.M. Rasmussen).

Folkereligiøsitet i Danmark. Præster, identitet og autoritet (C. Rubow).

Text debate and social poetics. The omnipresence of tropes in anthropology and the possibility of inter-disciplinary inquiry (J. Schwartz).

Ting som aktører. En antropologisk undersøgelse af viden og socialitet omkring rituelle genstande i et globaliseringsperspektiv (I. Sjørnslev).

Sociale implikationer af genetisk viden for forestillinger og erfaringer af slægtskab i Danmark (M.N. Svendsen).

Slægtskab, barnløshed og forplantningsteknologi i Danmark (T. Tjørnhøj-Thomsen).

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

T. Gammeltoft: Bestyrelsen for Foreningen Sex og Samfund.

K. Hastrup: Medlem af Danmarks Forskningsråd; Formand for Bestyrelsen for Det Danske Institut i Damaskus; Medlem af Komiteen til Evaluering af Norsk Forskeruddannelse; Medlem af programstyret for Kulturforskning, under Norges Almene Forskningsråd, Området for Samfund og Kultur; Medlem af den nationale styregruppe for det internationale programforskningsinitiativ, ‘Civic Education’ (DPU).

H.O. Mogensen: Bestyrelsen for Dansk Bilharziose Laboratorium.

K.F. Olwig: Statens Humanistiske Forskningsråd; Dansk Folkemindesamlings Forskningsudvalg; Forskningsforums Programkomité for Ernærings- og Levnedsmiddelforskning; Bestyrelsen for Akademiet for Migrationstudier i Danmark; Bestyrelsen for Det Danske Institut i Damaskus.

J. Schwartz: Reviewer: British Economic and Social Research Council projekt.

I. Sjørnslev: UNESCOs Kulturudvalg.

B.R. Sørensen: Medlem af Bestyrelsen for Dansk Etnografisk Forening; Medlem af Rådgivergruppe for “The Research Group on Forced Migration”, netværksprojekt ved NTNU, Trondheim; Censorformand for censorkorpset ved Institut for Etnografi og Social Antropologi, Moesgaard.

M. Whyte: Bestyrelsen for Network for Smallholder Poultry Development.

S.R. Whyte: Leder af Den Danske Forskerskole i Antropologi og Etnografi. Bestyrelsen for Center for Udviklingsforskning; KUs koordineringsgruppe vedr. satsningsområde Nord/Syd; Formand for arbejdsgruppe om etnisk ligestilling på universiteterne under Forskningsministeriet; Council on Health Research for Development i Geneve.

Formidling

Udgivervirksomhed

Instituttet udgiver samtlige kandidatspecialer og ph.d.-afhandlinger løbende i institutserier samt debat- og diskussionsbladet “Den Vilde Tanke”. Desuden yder instituttet

støtte til Dansk Etnografisk Forening, der udgiver det populærvidenskabelige “Jordens Folk” og det internationale tidsskrift “FOLK”, samt til Antropologforeningen, der udgiver “Tidsskriftet Antropologi”.

Redaktionelle hverv

S. Danneskiold-Samsøe, K. Kvaale, I. Sjørnslev og T. Tjørnhøj-Thomsen: Tidsskriftet Antropologi.

Q. Gausset: Co-editor af Paideusis – Journal for Interdisciplinary and Cross-Cultural Studies.

K. Hastrup: Medlem af the Editorial Board for tidsskrifterne Ethnography og Politologiske Studier; referee for tidsskrifterne Current Anthropology, Social Anthropology, og Ethnography.

M. Jackson: Series Editor “Critical Anthropology”, Museum Tusulanum Forlag.

S. Jöhncke: Referee for Politologiske Studier.

H. O. Mogensen: Tidsskrift for Forskning i Sygdom og Sundhed.

F.S. Nielsen: Jordens Folk.

K.F. Olwig: Medlem af the Editorial Board for tidsskriftet Suomen Antropologi, referee for tidsskrifterne Childhood og Global Networks.

C. Rubow: I. Sjørnslev: H.O. Mogensen: FOLK. Journal of the Danish Ethnographic Society.

J. Schwartz: FOLK, anonymous reviewer. Ethnos.

C. Rubow: Kritisk forum for praktisk teologi.

T. Tjørnhøj-Thomsen: Kvinder, Køn & Forskning.

M. Whyte: Worldviews: Environment, Culture, Religion.

S.R. Whyte: Medical Anthropology Quarterly; Anthropology & Medicine.

Kongresser og symposier (internationale)

Instituttet har været vært for den 7. konference i EASA, The European Association of Social Anthropologists, hvor en række af instituttets ansatte deltog som workshopledere og med papers, og for den 4. nordiske konference om post-socialismens antropologi. Desuden har de ansatte præsenteret papers ved en lang række nationale og internationale konferencer og seminarer.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Instituttet er vært for Den Danske Forskerskole i Antropologi og Etnografi og aktivt i Forskerskole i International Sundhed, et samarbejde med Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet og Statens Serum Institut.

Danidas ENRECA programmer er højt prioriteret, og instituttet er hovedansvarlig for to projekter: TORCH – Toro Community Health Study i Uganda og Strengthening Reproductive Health Research in Vietnam, og har desuden i 2002 modtaget en bevilling fra ENRECA’s initiativpuljemidler til udvikling af samarbejde med.

Instituttet er hjemsted for flere nationale og internationale forskningsnetværker bl.a. Baltic Network, et samarbejde med universiteterne i Vilnius og Lund.

Instituttets forskere deltager også i flere multi-disciplinære forskningsprojekter herunder Youth and the City; Improvement of Traditional Poultry Management – A Multi-disciplinary Approach; Diaspora, Development and Conflict; HIV/AIDS Communication and Prevention – A Health Communication Research Project; PETREA: People, Trees and the Environment, Copenhagen Multi-centre Psychosocial Infertility (COMPI) Research Program, og er

aktiv i SLUSE, et tværfagligt initiativ fra Miljøministeriet for miljøforskning og undervisning i samarbejde med University of Malaysia og University of Natal, KU, KVL, og RUC.

Gæsteforskere

Instituttet har i løbet af året haft glæde af en række kortvarige gæsteophold:

Vintila Mihailescu (Bucharest).
Aud Talle (Oslo).
Galina Lindquist (University of Stockholm).
Kari Partapuoli.
Ghassan Hage (University of Sidney).
Richard Jenkins (University of Sheffield).

Gæsteforskere på Forskerskolen

Gerda Reith (Cambridge University – Department of Sociology and Anthropology).

Kirsti Malterud (Seksj for allmenmedisin, Universitetet i Bergen).

Davydd J. Greenwood (Cornell University, Institute of European Studies).

Anita Hardon (University of Amsterdam, Center for Medical Anthropology).

Gassan Hages (University of Sidney).

Judith Green (HSRU _ London School of Hygiene & Tropical Medicine).

Susan Wright (University of Birmingham).

Vibeke Steffen, studieleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	15,29	6,62	21,91
DVIP	0,08	0,36	0,43
STIP	4,00	6,98	10,98
TAP	8,70	0,82	9,52
Årsværk i alt	28,07	14,77	42,84
Løn	11.256	5.100	16.355
Frikøb	278	145	42
Øvrig drift	2.041	7.458	9.498
Anskaffelser	346	404	749
Bruttototal t.kr.	13.920	13.106	27.026

Stab

VIP Internt finansieret

Bundgaard, Helle; lektor.
Gammeltoft, Tine Mette; lektor.
Hastrup, Kirsten Blinkenberg; professor.
Jackson, Michael Derek; gæstelektor.
Liep, John Aage; lektor.
Mogensen, Hanne Overgaard; adjunkt.
Nielsen, Finn Sivert; lektor.
Norborg, Åke; lektor.
Olwig, Karen Fog; lektor.
Pærregaard, Karsten; lektor.

Schwartz, Jonathan Matthew; lektor.
Sjørslev, Inger Grue; lektor.
Steffen, Vibeke; lektor.
Sørensen, Birgitte Refslund; lektor.
Tjørnhøj-Thomsen, Tine; adjunkt.
Whyte, Michael Anthony; lektor.
Whyte, Susan Marguerite; professor.

VIP Eksternt finansieret

Anderson, Sally Dean; adjunkt.
Christensen, Pia Haudrup; adjunkt.
Dalsgård, Anne Line; adjunkt.
Gausset, Quentin; forskningslektor.
Geissler, Paul Wenzel; forskningsadj.
Hansen, Karen Tranberg; gæsteforsker.
Meinert, Lotte; forskningsass.
Meyrowitsch, Dan Wolf; adjunkt.
Rubow, Cecilie; adjunkt.
Ryle, Jacqueline Lilian; adjunkt.
Svendsen, Berte Kathrine Hasse; lektor.
Sørensen, Bo Wagner; lektor.
Valentin, Karen; adjunkt.
Wildermuth, Norbert; forskningsass.

STIP Internt finansieret

Andersen, Helle Christine Max; ph.d.-stipendiat.
Boehm, Werner Christian; ph.d.-stipendiat.
Danneskiold-Samsøe, Sofie; ph.d.-stipendiat.
Jansbøl, Ulf Kåre; ph.d.-stipendiat.
Jøhncke, Steffen; kand.stip.
Rasmussen, Anne Margrethe; ph.d.-stipendiat.
Ringsted, Mette Line; ph.d.-stipendiat.
Vigh, Henrik Erdman; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Jacobsen, Charlotte Bredahl; ph.d.-stipendiat.
Kvaale, Katja Lette; ph.d.-stipendiat.
Lundberg, Pia Sten; ph.d.-stipendiat.
Møhl, Karen Perle Cornelia; ph.d.-stipendiat.
Nørgaard, Katrine; ph.d.-stipendiat.
Stefansson, Anders Holm; ph.d.-stipendiat.
Svendsen, Mette Nordahl; ph.d.-stipendiat.
Vacher, Mark; kand.stip.

Ph.d.-afhandlinger

Henriques, Peter Fini: Peace without Reconciliation, War Peace, and Experience among the Iteso of East Uganda.
Jensen, Tina Gudrun: In Between Contradictions; A White Invention of an African Tradition in Southeast Brazil.
Valentin, Karen: The Paradox of Schooling – The Possibilities of Formal Education for Squatter Families In Kathmandu, Nepal.

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

– Beskrivelse af identitet og autoritet i det flerkulturelle samfund i dag og ved århundredskiftet (Cecilie Rubow) kr. 404.100.

Danida

– Identity and Mobility. Bolivia and Peru (Karsten Pærregaard og Inger Sjørslev) kr. 136.000.

Dir. E. Danielsen og Hustrus Fond (Aase og Ejnar)

- Traumatiserede flygtninge (Sofie Danneskjold-Samsøe) kr. 50.000.

Kulturministeriets udvalg for idrætforskning

- Børnearbejdet (Sally Dean Anderson) kr. 183.300.

Nordiska Afrikainstitutet, Uppsala

- Growing up pregnant (Mette Ringsted) kr. 24.900.

RUF Rådet for Ulandsforskning

- Kenyan children's medical and moral worlds (Paul Wenzel Geisler) kr. 428.500.
- Nurses in Uganda (Helle Max Andersen) kr. 381.000.
- PETREA phase I, People, trees and agriculture in Africa (Quentin Gausset) kr. 684.200.

Statens Humanistiske Forskningsråd

- Farlighed og fremmedhed i retspsykiatrien (Charlotte Bredahl Jacobsen) kr. 1.200.000.
- Tosprogede børn (Helle Bundgaard) kr. 298.500.

Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd

- Urban transit – en etnografisk analyse af gennemrejse og tilhørsforhold i den moderne storby Marseille (Mark Vacher) kr. 1.376.200.

Sygekassernes Helsefond

- De blindes verden. En antropologisk analyse (Pia Sten Lundberg) kr. 375.000.

Torben og Alice Frimodts Fond

- Traumatiserede flygtninge (Sofie Danneskjold-Samsøe) kr. 25.000.

Undervisningsministeriet – Forskeruddannelsesrådet

- Den Danske Forskerskole i antropologi og etnografi (Susan Reynolds Whyte) kr. 5.028.000.

Øllingsøe-Fonden

- Traumatiserede flygtninge (Sofie Danneskjold-Samsøe) kr. 49.200.

Publikationer

- Anderson S.: At bevæge sig – fra klient til individ. i: Evaluering af Det Idrætspolitiske Idéprogram s. 136. Bjarne Ibsen. Institut for Idræt, KU 2002.
- Gammeltoft T.: The Irony of Sexual Agency. Premarital Sex in Urban Northern vietnam. i: Gender Household, State: Doi Moi in Vietnam s. 111-128. Daniele Belanger and Jayne Werner. Cornell University Press, New York 2002.
- Gammeltoft T.: Being Special for Somebody. Urban Sexualities in Contemporary Vietnam. *Asian Journal of Social Science* 30, 3, s. 476-492. 2002.
- Gammeltoft T.: Seeking trust and transcendence: Sexual risk-taking among Vietnamese Youth. *Social Science and Medicine* 55, s. 483-496. 2002.
- Gammeltoft T.: Between 'Science' and 'Superstition'. Moral Perceptions of Induced Abortion Among Young Adults in Vietnam. *Culture, Medicine and Psychiatry* 26, s. 313-338. 2002.
- Gausset Q.: Setel, P.W. 1999. A Plague of Paradoxes. AIDS, Culture and Demography in Northern Tanzania. *Social Science and Medicine* 55(7), s. 1281-83. 2002.

- Gausset Q.: The Spread of Islam in Adamawa. i: *Yearbook and the Sociology of Islam – vol. 4: Islam in Africa* s. 167-85. T. Bierschenk and G. Stauth. LIT, Münster 2002.
- Hastrup K.: Menneskerettens udfordring: En introduktion. i: *Menneskerettighedens udfordring – ideologi eller videnskab?* s. 9-20. Kirsten Hastrup. Akademisk Forlag, København 2002.
- Hastrup K.: *Human Rights in Anthropology*. 10s. Elsevier, 2002.
- Hastrup K.: The Nordic World: A Unifying Perspective. i: *Kultur-Räume im Norden* s. 15. Bayer, Kulturabteilung, Leverkusen 2002.
- Hastrup K.: Teoretisk kreativitet. Metaforen og musikalitet i videnskaben. *Nordisk Musikpædagogisk Forskning* 5, s. 9-23. 2001.
- Hastrup K.: Anthropology's Comparative Consciousness: The Case of Human Rights. i: *Anthropology – By Comparison* s. 27-43. Andre Gingrich og Richard G. Fox. Routledge, London og New York 2002.
- Hastrup K.: Videnskabens historiske overskud: En introduktion. i: *Videnskab og værdier. Den humanistiske udfordring* s. 7-23. Kirsten Hastrup. Videnskabernes Selskab/C.A. Reitzels Forlag, København 2002.
- Hastrup K.: Toleration: Making Room for Difference. i: *Discrimination and Toleration. New Perspectives* s. 73-87. Kirsten Hastrup og George Ulrich. Martinus Nijhoff/Kluwer Law International, The Hague 2002.
- Hastrup K.: Introduction: The Responsibility of Intellectuals. i: *Discrimination and Toleration. New Perspectives* s. 1-14. Kirsten Hastrup og George Ulrich. Martinus Nijhoff/Kluwer Law International, The Hague 2002.
- Hastrup K.: Universalitet og kulturelle rettigheder: Et dilemma? i: *Menneskerettens udfordring – ideologi eller videnskab?* s. 151-170. Kirsten Hastrup. Akademisk Forlag, København 2002.
- Hastrup K.: (red.). *Menneskerettens Udfordring. Ideologi eller Videnskab?* 213s. Akademisk Forlag, København 2002.
- Hastrup K.: (red.). *Videnskab og værdier. Den humanistiske udfordring*. 255s. Videnskabernes Selskab/C.A. Reitzels Forlag, København 2002.
- Hastrup K., Ulrich G.: (eds.). *Discrimination and Toleration. New Perspectives*. 302s. Martinus Nijhoff/Kluwer Law International, The Hague 2002.
- Jackson M.: The Exterminating Angel: Reflections on violence and intersubjective reason. *European Journal of Anthropology* vol. 39, s. 12. 2002.
- Jackson M.: The Politics of Storytelling. 320 s. Museum Tusulanum Press København 2002.
- Jackson M.: Familiar and Foreign Bodies. a phenomenological exploration of the human Technology interface. *Journal of the Royal Anthropological Institute* vol. 8, no. 2, s. 14. 2002.
- Jackson M.: Biotechnology and the Critique of Globalization. *ETHNOS* vol. 67, no. 2, s. 14. 2002.
- Jansbøl U.K.: Anmeldelse af Wilken. Enhed i Mangfoldighed. *Folk. Journal of the Danish Ethnographic Society* vol. 44, s. 218-221. 2002.
- Jensen T.: In Between Contradictions. A White invention of An African Tradition in South East Brazil. 275 s. Institut for Antropologi, K.U., København 2002.
- Liep J.: Anmeldelse af: Godelier, M: The enigma of the gift. Oxford: Polity Press, 1999. *Tidsskriftet Antropologi* 41, s. 117-119. 2000.

- Liep J.: Anmeldelse af: Schweizer, T. og D.R. White, eds: Kinship, networks and exchange. Cambridge: Cambridge University Press, 1998. Tidsskriftet Antropologi 41, s. 124-125. 2000.
- Liep J.: Anmeldelse af: Herle, A. og S. Rouse, eds: Cambridge and the Torres Strait: Centenary essays on the 1898 anthropological expedition. Cambridge University Press, 1998. Tidsskriftet Antropologi 41, s. 120-122. 2000.
- Mogensen H.O.: Mothers' Agency – Others' Responsibility. Striving for Children's Health in Eastern Uganda. 229 s. Institut for Antropologi, Ph.d række nr. 13 Institut for Antropologi, K.U., København 1999.
- Mogensen H.O.: The Resilience of Juok: Confronting Suffering in Eastern Uganda. *Africa* 72(3), s. 420-436. 2002.
- Mogensen H.O.: Medicine for Symptoms – and for well-being. A study af the use of health care services in Eastern Uganda. i: Proceedings of workshop on People and Medicines in East Africa s. 67-70. Danish Bilharziasis laboratory, Danida. København 2000.
- Mogensen H.O.: Steven Epstein. Impure Science. AIDS, Activism, and the Politics of Knowledge. Berkeley: University of California Press. 1996. *Social, Science and Medicine* 46(10), s. 1401. 2002.
- Mogensen H.O.: Toro. i: Den Store Danske Encyklopædi s. 1. Danmarks Nationalleksikon. Gyldendal, København 2001.
- Mogensen H.O.: Carr, S., E.Mc Auliffe og M. Maclachlan: Psychology of Aid. Routledge Studies in Development and Society. London Routledge. 1998. Tidsskriftet Antropologi 41, s. 113-114. 2000.
- Mogensen H.O.: Abram, S. og J. Waldern (red). Anthropological Perspectives an Local Development. Knowledge and Sentiments in Conflict. London: Routledge 1998. Tidsskriftet Antropologi 41, s. 111-112. 2000.
- Mogensen H.O.: Peter Bjerregaard og T. Kue Young: The Circumpolar Inuit: Health of a Population in Transition. København: Munksgaard 1998. Tidsskriftet Antropologi 41, s. 112-113. 2000.
- Mogensen H.O.: Gannik. D.E. og L. Launsø (red): Discase, Knowledge and Society. København: Samfundslitteratur. 2000. Tidsskriftet Antropologi 41, s. 115-117. 2000.
- Mogensen H.O., Gausset Q.: Holdninger til AIDS i Afrika. 1, side 4s. Berlingske Hus, København 1998.
- Mogensen H.O., Gausset Q.: K.I. Klepp, P.M. Biswalo 6 A. Talle (eds). Young People at Risk. Fighting AIDS in Northern Tanzania. Oslo. Scandinavia University Press. 1995. *Cahiers d' Etude Africaine* 145, XXXVII (1), s. 240-243. 1996.
- Mogensen H.O., Gausset Q.: Laurant Vidal. Le Silence et le sens. Essai d'anthropologie du sida. Paris. Anthopos. 1995. *Cahiers d'Etude Africaine* 149,XXXVIII (1), s. 199-201. 1998.
- Nielsen F.S.: Visjon og praksis. Avsluttende betraktninger om folkestyrets vilkår. i: Folkets repræsentanter. Et antropologisk blik på Folketinget s. 173-195. Finn Sivert Nielsen og Inger Sjørnslev. Magtudredningen, Århus Universitetsforlag, Århus 2002.
- Nielsen F.S., Eriksen T.H.: Til verdens ende og tilbage. Antropologiens historie. 298 s. Fagbokforlaget Bergen 2002.
- Nielsen F.S., Sjørnslev I.G.: (red.). Folkets repræsentanter. Et antropologisk blik på Folketinget. 199s. Magtudredningen, Århus Universitetsforlag, Århus 2002.
- Olwig K.F.: Comments. *Current Anthropology* vol. 43, no. 1, s. 145-146. 2002.
- Olwig K.F.: Anmeldelse af John R. Campbell & Alan Rew (eds): Identity and Affect. Experiences of Identity in a Globalising World. Tidsskriftet Antropologi 43-44, s. 269-271. 2001.
- Olwig K.F.: A "respectable" livelihood: mobility and identity in a Caribbean Family. i: Work and Migration. Life and livelihoods in a globalizing world s. 85-105. Ninna Nyberg Sørensen & Karen Fog Olwig. Routledge, London 2002.
- Olwig K.F.: A wedding in the family: home making in a global kin network. *Global Networks. A Journal of Transnational Affairs* vol. 2, nr. 3, s. 205-218. 2002.
- Olwig K.F.: The ethnographic field revisited. Towards a study of common and not so common fields of belonging. i: Realizing Community. Concepts, social relationships and sentiments s. 124-145. Vered Amit. Routledge, London 2002.
- Olwig K.F.: Det etnografiske feltarbejde: Antropologers arbejdsmark eller faglig slagmark? *Norsk Antropologisk Tidsskrift* årg. 13, nr. 3, s. 111-123. 2002.
- Olwig K.F., Sørensen N.N.: Mobile Livelihoods: Making a living in the world. i: Work and Migration. Life and livelihoods in a globalizing world s. 1-19. Ninna Nyberg Sørensen & Karen Fog Olwig. Routledge, London 2002.
- Pærregaard K.: Water and Power in Highland Peru. *Book Review. Social Anthropology* vol. 10, no. 2, s. 254-255. 2002.
- Pærregaard K.: The Vicissitudes of Politics and the Resilience of the Peasantry: The Contestation and Reconfiguration of Political Space in the Peruvian Andes. i: In the Name of the Poor. Contesting Political Space for Poverty Reduction s. 52-77. Neil Webster og Lars Engberg-Pedersen. Zed Books, London 2002.
- Pærregaard K.: Business as Usual: Livelihood Strategies and Migration Practices in the Peruvian Diaspora. i: Work and Migration: Life and Livelihoods in a Globalizing World s. 126-144. Ninna Nyberg Sørensen og Karen Fog Olwig. Routledge, London 2002.
- Pærregaard K.: The Resonance of Fieldwork. Ethnographers, Informants and the Creation of Anthropological Knowledge. *Social Anthropology* vol. 10, no. 3, s. 319-334. 2002.
- Pærregaard K.: Power Recycled. Posistence and Transformation in Peruvian Transnationalism. i: The Andean Exodus. Transnational Migration from Bolivia, Ecuador and Peru s. 1-28. Tom Salman & Annelies Zoomers. Centre for Latin American Research and Documentation, Amsterdam 2002.
- Schwartz J.M.: Boganmeldelse: T.H. Eriksen & Finn Sivert Nielsen: A History of Anthropology. Tidsskriftet Antropologi 43-44, s. 272-274. 2002.
- Schwartz J.M.: "Reparationer". 1s. *Dagbladet Information*, København 2002.
- Schwartz J.M.: Baseball og bederemme: Philip Roths fiktion læst fra Danmark. *Udsyn: Tidsskrift om jødisk liv, Israel og Mellemøsten* årg. 17, 1, marts 2002, s. 12-17. 2002.
- Schwartz J.M.: Tropernes forunderlige verden. *Retorik Magasinet* marts 2002, s. 12-15. 2002.
- Schwartz J.M.: "Når hjem ikke føles hjemme". 1s. *Dagbladet Information*, København 2002.

- Schwartz J.M.: Medborgerskabets Mange Stemmer, Jonathan Schwartz (red.). i: *Introduktion (9-23)* s. 112. Magtudredningen, Århus, Århus 2002.
- Schwartz J.M.: "Pårørende". s. 9. *Dagbladet Information*, København 2002.
- Sjørsløv I.G.: *Der Erfahrung Eine Form Geben. Reflexionen Über Besessene Und Schriftsteller.* i: *Ethno/Graphie. Literatur Und Anthropologie* s. 65-83. Peter Braun, Manfred Weinberg. Gunter Narr Verlag, Tübingen 2002.
- Sjørsløv I.G., Nielsen F.S.: (red.). *Folkets Repræsentanter. Et Antropologisk Blik på Folketinget.* 199s. Århus Universitetsforlag, Århus 2002.
- Steffen V., Jessen H.: *Kultur og Sygdom.* i: *Transkulturel Psykiatri* s. 17-33. Francisco Alberdi et al. Hans Reitzels Forlag, København 2002.
- Svendson M.N.: *Fortællinger om Slægtskab i Cancergenetisk Rådgivning.* *Kvinder, Køn og Forskning* 3, s. 35-47. 2002.
- Sørensen B.R.: *Research profile.* *LBC Newsletter* 3, s. 30. 2002.
- Sørensen B.W.: *Ideen om vold som følelsesudtryk.* i: *Kön och Våld i Norden. Temanord 2002:* 545. *Gender and Violence in the Nordic Countries* s. 423-31. Maria Eriksson, Aili Nenola & Marika Muhonen Nilsen. Nordisk Ministerråd, København 2002.
- Sørensen B.W.: *Museum Culture in Greenland.* *FOLK, Journal of the Danish Ethnographic Society* vol. 44, s. 35-62. 2002.
- Sørensen N.N., Olwig K.F.: (eds.). *Work and Migration. Life and livelihoods in a globalizing world.* 229s. Routledge, London 2002.
- Tjørnhøj-Thomsen T.: *Fra barnløshed til forældreskab.* *Kvinder, Køn og Forskning* vol. 11, nr. 1, s. 5-18. 2002.
- Tjørnhøj-Thomsen T.: *Befolkningsproblemet – positioner og myter.* *Udenrigs* vol. 49, nr. 3, s. 53-62. 1994.
- Tjørnhøj-Thomsen T.: *Tilblivelseshistorier. Barnløshed, slægtskab og forplantningsteknologi i Danmark.* 283 s. Institut for Antropologi (ph.d-rækken nr. 12) København 1999.
- Tjørnhøj-Thomsen T.: *Det fortalte menneske. Om livshistorie og tilblivelse.* i: *Videnskab og værdier. Den humanistiske udfordring* s. 108-117. Kirsten Hastrup (red). Hans Reitzels Forlag, København 2002.
- Tjørnhøj-Thomsen T.: *Fakse Vandrehjem: En særlig verden. en organisationskulturel undersøgelse af Fakse Vandrehjem.* 41s. Storstrøms Amt, 1999.
- Tjørnhøj-Thomsen T., Eleverdam B., Brøgger L., Behrendt E.: *Kvindens rødder – vores mødre og vore egne.* i: *Kvinnfolk – Kvinnor i Tradition og Kultur* s. 141-170. Beth Eleverdam, Birgit Herzberg Johansen og Åsee Ljungström (red.). *Etnologiska Institutionen, Uppsala Universitet, Uppsala* 1990.
- Tjørnhøj-Thomsen T., Olsen B.M.: *Forældreskaber. Indledning.* *Kvinder, Køn og Forskning* vol. 11, nr. 1, s. 3-4. 2002.
- Whyte M.A.: *Poultry studies and anthropological research strategies.* i: *Characteristics and Parameters of Family Poultry Production in Africa* s. 187-193. International Atomic Energy Agency, Vienna 2002.
- Whyte S.R.: *Materia Medica. Ideen und Substanssen in Verflochtenen Welten.* i: *Ethnologie der Globalisierung. Perspektiven Kultureller Verflechtungen* s. 31-45. Birgitta Hauser-Schäublin & Ulrich Braukämper. Dietrich Reimer, Berlin 2002.
- Whyte S.R.: *Subjectivities and Subjunctivities: Hoping for Health in Eastern Uganda.* i: *Postcolonial Subjectivities in Africa* s. 171-190. Werbner, Richard. Zed Press, London 2002.
- Whyte S.R.: *Etnisk Ligestilling Blandt De Ansatte På universiteterne.* 32s. København 2002.
- Whyte S.R., Muyinda H.: *Finding People Where They Live: The View from a Tricycle in Busia.* i: *CBR: A Participatory Strategy in Africa* s. 127-136. Sally Hartley. University College London, London 2002.
- Whyte S.R., Nshakira N., Kristensen M., Ssali F.: *Appropriate Treatment of Malaria? Use of Anti-malarial Drugs for Children's Fevers in District Medical Units, Drugshops and Homes in Eastern Uganda.* *Tropical Medicine and International Health* 7(4), s. 309-316. 2002.
- Whyte S.R., van der Geest G.S., Hardon A.: *Social Lives of Medicines.* 200 s. Cambridge University Press Cambridge 2002.

Studienævnet for Antropologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Birgitte R. Sørensen, lektor, studieleder, Finn S. Nielsen, lektor, vicedirektør, Bodil Just Christensen, studenævnsnæstformand, Ulla Andersen, studienævnssekretær, Bente Jensen, udvalgssekretær, Tine Tjørnhøj-Thomsen, adjunkt, Lars R. Rasmussen, stud., Maruska Mosegaard, stud., Hanne Mogensen, adjunkt, suppl., Jonathan Schwartz, adjunkt, suppl., Louise Nolle stud., suppl., Cathrine F. Pedersen stud., suppl., Morten Høyrup stud., suppl. Mette Bergenser, stud.vejl., Pia Baggesen, stud.vejl.

Beretning

Studienævnet afholdt i alt 15 møder. Af særlige aktiviteter skal nævnes studielederens udarbejdelse af en tre-årig

løbende planlægning af undervisning på bachelor- og kandidatuddannelserne, og studienævnets udarbejdelse af et meritekatalog. Derudover udarbejdede studienævnet høringsvar på en lang række forslag til nye bekendtgørelser og love samt deltog i adskillige faglige seminarer og kurser. Endelig vedtog studienævnet nye procedurer for opfølgning af studerende med manglende studieaktivitet samt en opstramning af vejledning af kandidatstuderende. Studienævnets plan for 2003 sætter fokus på en revision af studieordningerne samt opfølgning af tidligere diskussioner og beslutninger i relation til frafald og studie gennemførelse.

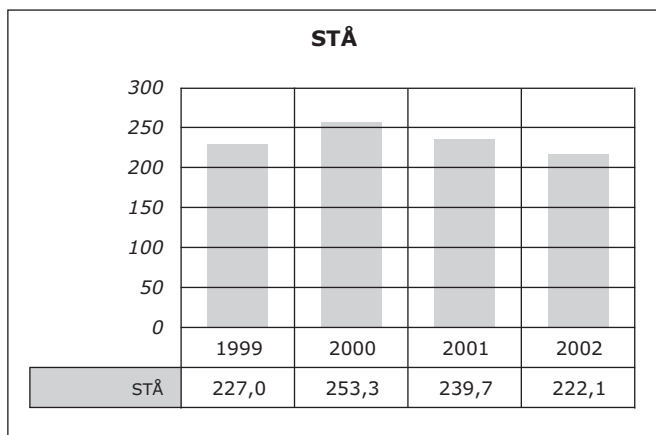
Optaget på uddannelsen blev i år forøget til 75, og der blev i alt overflyttet 29 studerende fra andre uddannelser. På trods af en lavere STÅ-produktion end forventet, var der en markant stigning i antallet af kandidater i 2002 (i alt 51). En mere detaljeret årsrapport findes på instituttets hjemmeside.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder							I alt
	Antropologi	Øvr. sam.	Humaniora	Afrika-st.	Geografi	Teologi	Meritoverført	
Antropologi	204,4	0,8	6,5	2,0	0,1	1,00	25,5	256,0
Øvrige samfundsvidenskaber	0,9							
Humaniora	0,4							
Geografi	0,1							
Meritstuderende	8,1							
Gæstestuderende	8,1							
I alt	222,1							
Åben uddannelse	0,1							

STÅ 1998-2001

Birgitte Refslund Sørensen, studieleder

Ph.d.-studienævnet for Antropologi

Medlemmer

Pr. 1.1.2002 bestod ph.d.-studienævnet af: Karsten Pærregaard (ph.d.-studieleder), Sofie Danneskiold-Samsøe (studerrepræsentant), Pia Lundberg (suppl.) og Jørgen Pedersen (ph.d.-studienævnssekretær).

Beretning

Ph.d.-studienævnets aktiviteter har i årets løb bestået af tilrettelæggelse af ph.d.-kurser i samarbejde med Den Danske Forskerskole i Antropologi og Etnografi. Kurserne indfatter:

Method and Analysis in Ethnographic Health Research in Denmark.

Plans to Practice: Research Methodology workshop.

Engaged Anthropology.

Illusio and Social Poetics.

The Experience of Risk.

Fokuslæsning.

Statistik

Pr. 1.1.2001 var der i alt 20 indskrevne ph.d.-studerende. Tallet var uforandret ved årets udgang. Samlet blev 6 nye studerende indskrevet i løbet af året, medens i alt 4 ophørte. Der blev gennemført 3 ph.d.-forsvar.

Ph.d.-studieleder Karsten Pærregaard

Sociologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder er lektor Peter Abrahamson.

Institutbestyrelsen består af institutleder Peter Abrahamson, lektor Carsten Strøby Jensen, professor Margaretha Järvinen, TAP-repræsentant Jens Ludvigsen, samt repræsentant for de studerende Mikkel Møller Johansen.

Adresse

Linnésgade 22
1361 København K
Telefon 35 32 32 80
Fax 35 32 39 40
vec@sociology.ku.dk
www.sociology.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Instituttet lægger afgørende vægt på at styrke sociologiens placering i Danmark. I den forbindelse afholder instituttet bl.a. en række seminarer om forskningsmæssige og undervisningsmæssige forhold. Målsætningen for instituttets egen forskning er at drive internationalt kvalificeret, pluralistisk forskning. Dette indebærer en styrke i almen sociologi samt i de væsentligste sociologiske specialer. Et andet led i styrkelsen af en sociologisk profil i en dansk offentlighed er, at instituttets medarbejdere deltager i forskellige typer anvendt forskning. Endvidere har en række udenlandske professorer haft ophold på instituttet.

I lighed med fakultetets øvrige institutter har Sociologisk Institut vedtaget en langtidsplan, der beskriver instituttets målsætninger og veje til målopnåelse for de kommende år.

Sociologisk Institut har en bredt anlagt forskningsvirksomhed, der centrerer sig indenfor de fire satsningsområder med vægten på grundforskningselementer. Således anvendes en række klassiske og nye teoretiske og metodiske tilgange til undersøgelsen af sociale relationer og processer i moderne samfund.

Ved universitetets årsfest promoverede Sociologisk Institut Zygmunt Bauman som æresdoktor.

Personaleforhold

Instituttet har besat følgende stillinger:

Et tidsbegrænset professorat i sociologi med særlig henblik på alment socialt arbejde. Ansøgerne måtte påregne krav om erfaring med forskningsledelse og videreudvikling af fagområdet. Til stillingen er knyttet det formål at styrke ph.d.-uddannelsen og anden forskning indenfor det social- og arbejdsmarkedspolitiske område, samt at kunne inspirere og vejlede andre forskere indenfor Forskerskolen. Der var 2 ansøgere (2 kvinder) til stillingen – af hvilken den ene var kvalificeret i henhold til stillingsopslaget. Professoratet blev besat pr. 1. januar 2002 med lektor Margaretha Järvinen.

Lektorat i sociologi med særlig henblik på sundhed og samfund. Ansøgerne måtte påregne krav om videnskabelige kvalifikationer indenfor sundhed og samfund. Ansøgerne forventedes at have erfaring med undervisning i socio-

logiske fag, samt med udvikling af undervisningsforløb. Der var 3 ansøgere (3 kvinder) til stillingen – af hvilke de alle var kvalificerede i henhold til stillingsopslaget. Lektoratet blev besat pr. 1. oktober 2002 med adjunkt Inge Kryger Pedersen.

Forskningsvirksomhed

1. Arbejdsmarkedet og den europæiske integration

Forskningsprojektet er rettet mod analyse af internationaliseringen af arbejdsmarkedet i tilknytning til EU-udviklingen. Projektet fokuserer på en analyse af faglig organisering i Europa i et komparativt og europæisk perspektiv (Carsten Strøby Jensen).

2. Changing Welfare Systems in Europe

Forskningskoordineringsprogram under Cost Action 15 med deltagere fra 19 europæiske lande i perioden 1999-2003 (Peter Abrahamson).

3. COMPASS

Changing Contexts for Mediating Public Concerns in the Assessment of Biotechnic Science (projektleder Margareta Bertilsson: NOS-S (Nordic Network) 2001-2004.

4. Den danske værdiundersøgelse

Forskningsprojektet er en del af en meget omfattende international spørgeskemaundersøgelse: The European Values Survey, som i Danmark blev gennemført i 1981, 1990 og i 1999 (Peter Gundelach er leder af projektet som omfatter et større antal forskere ved universiteter og sektorforskningsinstitutter).

5. Ethiske perspektiver for sociologien?

En undersøgelse af nyere etisk teori (bl.a. Charles Taylor, Martha Nussbaum, Hannah Arendt, Leo Strauss) samt af ikke-europæiske værdier som fx islamisme, salafisme etc. (Manni Crone).

6. Forskerskole for Integration, Produktion og Velfærd

Forskerskolen er etableret som et samarbejde mellem Sociologisk Institut, KU, Institut for Økonomi, AU, SFI og AKF (Peter Abrahamson, Jørgen Elm Larsen, Margaretha Järvinen, Bjarne Hjorth Andersen, Carsten Strøby Jensen, Lars Bo Kaspersen, Yvonne Mørck og Anders Holm). Ph.d.-projekter finansieret af Forskerskolen: "En analyse af mødet mellem behandler og klient på to afklaringsinstitutioner" (Nanna Mik-Meyer); "Demokratisering af fattigdommen" (Carsten Kronborg Bak); "Is home where the heart is or where I hang my hat?: Belonging and processes of identification amongst a group of refugees in Denmark" (Kristina Grünenberg); "National velfærdspolitik, arbejdsmarkedsintegration og økonomisk globalisering" (Mikkel Bo Madsen); "En analyse af mødet mellem kriminelle unge mænd med etnisk minoritetsbaggrund og systemet i et socialpædagogisk SSP-projekt" (Kathrine Vitus Andersen) og "Unge nydanskere overgang fra en erhvervskompetencegivende uddannelse til arbejdsmarkedet" (Kristina Wimberley). Øvrige ph.d.-projekter tilknyttet Forskerskolen: "De udstødtes genealogi – om kampen for at gøre fattige og udstødte til frie mennesker" (Kaspar Villadsen); "Hjemløshed – mødet mellem klient og system" (Tobias Børner

Stax tilknyttet Sociologisk Institut, KU og SFI); "Klagekultur og ankeinstanser. Borgernes møde med velfærdsstaten inden for offentligt klagevæsen" (Turf Bøcker Jakobsen.) og "Behandlings- og hjælpeindsatsen på gadeplan for stofmisbrugere" (Esben Houborg Pedersen).

7. Gender, Empowerment and Politics (GEP)

Forskningsprogram om Køn, Magt og Politik (afsluttet 2002) (Jørgen Elm Larsen). Tilknyttede ph.d.-projekter: "Køn og fagbevægelse i moderne velfærdsstater" (Gerda Thorsager) og "De yngre kvinder og fagforeningen KAD. Arbejdsliv og solidaritetsopfattelser" (Pernille Tanggaard Andersen, tildelt ph.d.-grad i 2002).

8. Integrationsdynamikker i EU

Forskningsprojektet er rettet mod udvikling af teoretiske forståelser af integrationsprocessen i EU. Fokus ligger især på forståelsen af supranationale integrationsdynamikker (Carsten Strøby Jensen).

9. Kulturel produktion af pels

En kvalitativ undersøgelse af de transnationale netværk der fremstiller pels som materielt og symbolsk produkt. Projektet belyser den transformation af produktions-forbrugs-komplekset der har fundet sted i det sidste tiår, hvor der er sket et skift fra overklassekvindens pelskåbe (der blev angrebet af antipelsbevægelsen) til pelsens genkomst som accent i designermoden. Det lægger særligt vægt på at udrede magtforholdene i en globalt forgrenet luksusindustri (Lise Skov).

10. Kulturmøder og fællesskaber

Tværdisciplinært forskningsprojekt under forskningsprogrammet "Kulturmødet" finansieret af SHF/SSF i perioden 2000-2003. Projektet sigter på at belyse demokratimodeller for det europæiske rum, der i stigende grad multikulturaliseres (Lars Bo Kaspersen).

11. Køn i den akademiske organisation

En analyse af processer i den akademiske organisation, som bidrager til kønsskævheden i det videnskabelige personale indenfor samme. Ledere: Charlotte Bloch, Sociologisk Institut, KU og Lis Højgård, Institut for Statskundskab, KU. Øvrige projektmedlemmer: Inge Henningsen, Institut for Matematisk Statistik, KU, Hanne Nexø Jensen, Institut for Statskundskab, KU, og Dorte Marie Søndergård, Afdelingen for Psykologi og Filosofi, RUC). Projektet er støttet af Statens Humanistiske, Samfundsvidenskabelige og Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd.

12. Levekårsundersøgelsen

Med undersøgelsen "Befolkningens levekår år 2000" indsamles for tredje gang oplysninger om befolkningens generelle levekår. Der foreligger herefter oplysninger om levekårene for de samme personer fra 1976, da de var i alderen 20-69 år, fra 1986 og 2000, da de var i alderen 44-93 år. Desuden er der i denne sidste undersøgelse suppleret med nye interviewpersoner i alderen 20-43 år (Bjarne Hjorth Andersen er forskningsleder på den tredje levekårsundersøgelse. Øvrige forskere: Jørgen Elm Larsen; Anders Holm, KU; Erik Jørgen Hansen, DPU; Dines Andersen og Merete Platz, SFI).

13. Local Partnerships in Europe

Projektet gennemføres i samarbejde med forskere ved The Copenhagen Centre i perioden 2001-2003 (Peter Abrahamson).

14. Med hjemløsheden som hjem

Forskningsprojekt under forskningsprogrammet "Kulturmødet" finansieret af SSF/SHF i perioden 1.1.2001-31.8.2002. En teoretisk og empirisk undersøgelse af de diasporiske identiteters og kulturmøders muligheder i et Europa, hvor diskursen om migranter, minoriteter og statsborgerskab i vidt omfang er baseret på lejrtenkning (Flemming Røgilds).

15. Medikalisering af fysisk aktivitet?

En sociologisk analyse af anvendelsen af præstationsfremmende, farmakologiske midler i sport, idræt og motion. Projektets formål er at undersøge kulturelle mekanismer af betydning for mulig anvendelse af doping- og andre præstationsmidler indenfor såvel som udenfor den organiserede idræt. Formålet skal ses i lyset af et overordnet tema omkring medikalisering af samfundet: at belyse aspekter i den udvikling indenfor medicinske og farmakologiske områder, der inddrager livsprocesser, som tidligere blev anset for ikke at kunne eller skulle ændres med farmakologiske midler. Projektet er støttet af Kulturministeriets Udvalg for Idrætsforskning (Inge Kryger Pedersen).

16. Multikulturelle udfordringer i ungdomsuddannelser i Danmark

En kvalitativ undersøgelse af forestillinger om kultur- og værdispluralisme blandt danske og etniske minoritetselever og lærere. I projektet sammenlignes et alment gymnasium og et handelsgymnasium for at få belyst, hvad disse forestillinger betyder for et uddannelsessteds sociale og faglige miljø (Yvonne Mørck).

17. Poverty and Social Exclusion in Russia

I samarbejde med forskere ved Centre for Socio-Economic Research, Russian Independent Institute for Social and National Problems, Moskva og University of Nottingham samt University of Newcastle gennemføres en undersøgelse af fattigdom og social udstødelse i Rusland baseret på dybdegående interviews i Moskva, Vronesh og Vladikavkaz samt en større survey i perioden 1999-2001 (Peter Abrahamson).

18. Prometheus Unbound

On the Relation between Knowledge and Power in Modern Denmark (Projektleder Margareta Bertilsson (1998-2002) SSF + ph.d.-stipendium fra Forskerakademiet).

19. Risiko-kroppe – en sociologisk analyse af den idrætsskadede krop

Forskningsprojektet analyserer de utilsigtede konsekvenser af det senmoderne kropsbrug. Den idrætsmedicinske teknolog udvikling og intervention muliggør et overdrevent og grænsesøgende kropsbrug i idrætten, fordi skader som tidligere var invaliderende i dag kan behandles. Jo mere teknologien udvikles i behandlingen, jo mere stilles vor viden om kroppen til diskussion og jo mere må det enkelte individ søge, vælge og beslutte sig for brugen af videnskaben. Problemstillingen eksemplificeres ved en undersøgelse af mødet mellem idrætsudøveren som patient og den idrætsmedicinske behandling (Lone Friis Thing).

20. Social Assistance in Europe: Springboard or Poverty Trap?

Projektet er organiseret fra University of Leuven, Belgien med deltagere fra seks lande. Det gennemføres i perioden 2002-2004 (Peter Abrahamson & Cecilie Wehner).

21. Socialdarwinismens indflydelse i dansk filosofi og samfundsvidenskaber 1860-1940

Projektet omfatter teori- og idéhistoriske studier af udbredelse og vurderinger af socialdarwinistiske ideer den filosofiske og samfundsvidenskabelige litteratur (Heine Andersen).

22. Social Protection in Europe: Convergence? Integration, Accession and Labour (SPECIAL)

Projektet er organiseret fra University of Gent, Department of Social Law, Belgien med deltagere fra 20 lande i perioden 2002-2004 (Peter Abrahamson & Cecilie Wehner).

23. Velfærdsstat og livsformer ved en korsvej

Forskningsprojektet, som er tværdisciplinært og finansieret af SHF i perioden 1999-2002, omhandler en analyse af velfærdsstatens oprindelse og udvikling samt de nuværende udfordringer til den danske velfærdsstat. Projektet bygger grundlæggende på tesen om at den danske velfærdsstats oprindelse og udvikling må forstås i relation til andre stater og dermed må ses som en forsvarsform i staternes indbyrdes anerkendelseskamp (Lars Bo Kaspersen).

24. Videnskabssociologi med særligt henblik på samfundsforskningens betingelser og rolle

Projektet omfatter teoretiske og empiriske studier af samfundsvidenskabelige forskningsområder (Heine Andersen).

25. Welfare and Solidarity in Post-Industrial Europe

En analyse af hvordan lavindkomstfamilierne i fem udvalgte bykvarterer i Europa håndterer deres sociale, materielle og rumlige marginaliserede tilværelse. Gennemføres indenfor Forskerskolen for Integration, produktion og velfærd i perioden 2000-2005 (Peter Abrahamson).

26. Welfare Policy and Employment in the Context of Family Change

Projektet er finansieret af Nordisk Ministerråd og gennemføres i samarbejde med kollegaer fra Oslo, Reykjavik, Göteborg, Turku, Göttingen, York og Utrecht i perioden 2002-2004 (Peter Abrahamson & Cecilie Wehner).

27. Ændringer i social mobilitet i Danmark i komparativt perspektiv

På baggrund af eksisterende undersøgelser og data kortlægges udvikling i social mobilitet i Danmark siden slutningen af 1800-tallet. Resultaterne skal sammenlignes med tilsvarende undersøgelser fra andre lande (Heine Andersen, Peter Gundelach, Anders Holm).

Ph.d.-projekter

Lars Benjaminsen: "Sociologiske modeller og social mobilitet" – Projektet diskuterer nyere tilgange i forskningen i social mobilitet – herunder diskuteres særligt modelbegrebets status i mobilitetsforskningen – i lyset af generelle spændinger i nyere sociologisk teori og videnskabsteori.

Jytte Kaltoft Bendixen: "Mellem lov og praksis i europæisk arbejdsmarkedspolitik" er en komparativ retssocio-

logisk undersøgelse om implementering af EU-direktiver vedr. arbejdsmarkedsforhold og deres effektive håndhævelse i Danmark sammenlignet med fire andre EU-medlemsstater: Finland, Frankrig, Tyskland og Storbritannien. Projektet bliver udført med støtte fra LO.

Ole Bjerg: "Etik efter Guds død". Projektet undersøger den klassiske durkheimske problematik omkring forholdet mellem etik og differentiering og forsøger ved hjælp af nyere teoridannelser at formulere nogle begreber, der gør det muligt at tale om etik i det moderne samfund.

Anders la Cour: "Integration og differentiering – en undersøgelse af Niklas Luhmanns teori om sociale systemer og dens anvendelse på ældreområdet". Projektet skal belyse, hvorledes dette arbejde indeholder vigtige muligheder for at give integrationsbegrebet større og mere adækvat ud-sagnskraft om det moderne samfund, end de gængse sociologiske teorier.

Lars Geer Hammershøj: "Selvdannelse og Socialitet – Forsøg på en samtidsdiagnostisk konstruktion". Projektet er et forsøg på samtidsdiagnostisk at konstruere et begreb om selvdannelse i senmoderniteten. Dannelsesbegrebet åbner for at tænke socialitet på nye måder, hvilket diagnosticeredes som nødvendigt med samtidens radikale individualisering. Projektet forsøger endvidere at gribe og konstruere nogle af tidens eksemplariske dannelsesfænomener, som til eksempel technoravet, det performative selv, dannelse på jobbet, og folks individualiserede forhold til viden.

Ole Hammerslev: "The Transformation of the State, the Jurists and the Law". Ved at fokusere på dommernes rolle i staten og det internationale samfund analyseres transformationen af retten, juristerne og staten i et komparativt og historisk lys.

René Elley Karpantschof: "Demokrati i dybden – tilblivelsen af moderne politisk kultur i Danmark 1866-1920". Med en event-history tilgang kortlægges dele af det sociale konfliktmønster i tiden efter indførelsen af et demokratisk regime 1848-49. Det vil konkret sige en database-registrering af kollektive aktioner som protestmøder, adresser, optog og uroligheder. Datamaterialet underkastes netværksanalyse i historisk-sociologisk perspektiv med henblik på at forklare den moderne politiske kulturs tidlige formering i Danmark.

Nauja Kleist: "Mobility, integration and transnational practices. A comparative analysis of Somalis and Tamils in Denmark". Projektet undersøger, hvordan forholdene i Danmark påvirker herboende somaliere og tamilers engagement i oprindelseslandene og omvendt. Et centralt spørgsmål er forholdet mellem transnationale praksisser, social og fysisk mobilitet.

Else Kloppenborg: "Terror: The EU in Reaction. An Analysis of the European Answer to 9.11." Udgangspunktet for projektet er at moderne, vestlige samfund ovenpå terroranslaget 11. september 2001 i USA befinder sig i en situation hvor de søger at tilpasse sig en (forestillet) ny verdensorden, beskytte sig og (re)konstruere sikkerhed via diverse strategier til terrorbekæmpelse. Spørgsmålet er da hvordan strategier i kampen mod terror påvirker "governance" i europæisk kontekst og hvad de (ikke-intenderede) konsekvenser i borger-, menneskerettigheds- og mobilitetsmæssig henseende bliver. Undersøgelserdesignet bygger på kvalitative analysemetoder, herunder ekspertinterviews, medie- og dokumentanalyse.

Christian Stenbak Larsen: "Den økologiske forbruger".

Projektet er en undersøgelse af, hvad økologisk mad betyder i tekst og tale om økologisk mad. Målet er at nå til en forståelse af den popularitet, som økologiske madvarer har nydt siden 1994.

Helene Hjorth Oldrup: "Mobile erfaringer – persontransport set i lyset af teorier om mobilitet". Teorier om mobilitet bruges i stigende grad til at indkredse aspekter ved sociale liv. I dette projekt undersøger og diskuterer jeg disse teorier i forhold til et empirisk felt, nemlig persontransport med bil i hverdagen. Hvordan erfarer og håndterer mennesker hverdagens mobilitet? Hvordan ser hverdagslivet ud set fra et mobilt perspektiv? Og hvilke begrænsninger og muligheder giver teorier om mobilitet for at forstå disse spørgsmål? I dette projekt undersøger jeg hverdagsfortællinger og populære fortællinger om mobilitet med bil, og diskuterer disse i relation til teorier om mobilitet.

Esther Nørregård-Nielsen: "Pædagogers professionalisering". En kvantitativ analyse af pædagogers muligheder og forventninger til eget erhverv samt ønske om øget professionalisering i spændingsfeltet mellem kommune, stat og forældre.

Poul Pøder Pedersen: "Emotion and power in organisational change". A case study of how managers and employees manage emotions during an organisational restructuring in a huge international firm.

Eva Bendix Petersen: "Videnskabelig kvalitet og relevans? – En videnssociologisk undersøgelse af videnskabsfundets strukturelle handlerum, diskursive praksisser og positioneringspræmisses."

Satsningsområder

Kultur og identitet

Dette område drejer sig om analyser af normer, videns- og forståelsesformer og trosforestillinger. Det omfatter desuden analyser af sædvaner, symboler, ritualer og livsstil i forskellige grupper og samfundstyper. I forbindelse hermed omhandles emner som kulturel identitet, multikulturalisme, subkulturer og minoriteter, herunder migration, etnicitet og køn.

Marginalisering og velfærd

Forskningsområdet vedrører analyser af den samfundsmæssige ulighed og hvilke processer, der skaber eller modificerer den. Særlige vigtige analyser er, hvilke processer der medfører og vedligeholder social marginalisering, og hvilke processer der evt. kan modvirke dette. Dette indebærer endvidere studier af velfærdsmæssige foranstaltninger og karakteren af den offentlige forvaltning i Danmark og andre lande.

Viden og samfund

Relationen mellem viden og samfund studeres ud fra gensidigt afhængige strukturelle perspektiver: videns- og befolkningsudvikling, vidensorganisation og viden som symbolsk system. Centrale emner er derfor videnssamfundets konsekvenser for social differentiering, forandrings- og udviklingsprocesser i relation til vidensorganisationer og samfund, og studier af de videnskabelige og teknologiske symbolsystemer og disses sociale funktioner.

Værdier og social forandring

Dette satsningsområde handler om fordelingen og udviklingen af værdier i samfundet primært i et komparativt perspektiv. Særligt vigtige emner er værdimæssige forandringer

ger som f.eks. sekularisering eller normændringer og deres sammenhæng med samfundets udvikling. Et andet sæt af spørgsmål vedrører hvilke faktorer og aktører, der skaber/ønsker at skabe social forandring.

I løbet af 2003 vil der finde en evaluering og revision sted af satsningsområderne, som led i en ny langtidsplan for perioden 2004-2009.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Heine Andersen har været medlem af bedømmelsesudvalg til lektorat ved Institut for Sociale Forhold og Organisation, Aalborg Universitet; medlem af bedømmelsesudvalg til lektorat ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet; formand for dr.polit.-bedømmelsesudvalg ved Universitetet i Bergen; formand for bedømmelsesudvalg til ph.d.-stipendium ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Bjarne Hjorth Andersen har været medlem af bedømmelsesudvalg til ph.d.-stipendier ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Henning Bech har været medlem af bedømmelsesudvalg til ph.d.-stipendier ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Margareta Bertilsson har været medlem af bedømmelsesudvalg til 1. amanuensis i rettssociologi og kriminologi, Oslo Universitet; medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende oprykning til professor i sociologi, Göteborg Universitet; medlem af bedømmelsesudvalg til professorat i sociologi, Det Europæiske Universitet, Firenze, Italien.

Yvonne Due Billing har været medlem af bedømmelsesudvalg til ph.d.-stipendier ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet; medlem af bedømmelsesudvalg til lektorat på Økonomisk Institut, Københavns Universitet.

Charlotte Bloch været medlem af bedømmelsesudvalg for ph.d.-stipendium ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet; medlem af bedømmelsesudvalg til lektorat i sociologi ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Ron Eyerman har været formand for bedømmelsesudvalg til ph.d.-stipendier ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet; medlem af bedømmelsesudvalg til Docentur ved Ørebro Universitet og Gøteborgs Universitet; medlem bedømmelsesudvalg til ansøgninger til forskerskoler og forskningsprojekt hos NorFa.

Peter Gundelach har været formand for bedømmelsesudvalg til professorat vedrørende socialt arbejde ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet; medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende oprykning til professor i sociologi efter opslag, Norge; medlem af bedømmelsesudvalg til professorat i sociologi, Uppsala Universitet; formand af bedømmelsesudvalg til adjunktur i sociologi ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Anders Holm har været medlem af bedømmelsesudvalg til ph.d.-stipendium ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Carsten Strøby Jensen har været medlem af bedømmelsesudvalg til adjunktur i sociologi, Københavns Universitet; medlem af bedømmelsesudvalg til ph.d.-afhandling ved Institut for Organisations- og Arbejdssociologi, Handelshøjskolen i København.

Margaretha Järvinen har været medlem af bedømmelses-

udvalg til professorat i socialt arbejde ved Malmö Högskola; medlem af bedømmelsesudvalg til professorat i socialt arbejde ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Jørgen Elm Larsen har været medlem af bedømmelsesudvalg til to lektorater ved Roskilde Universitet; medlem af bedømmelsesudvalg til ph.d.-stipendier ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Allan Madsen har været formand for bedømmelsesudvalg til lektorat i sociologi, Københavns Universitet.

Udvalg og fonde

Bjarne Hjorth Andersen er medlem af det rådgivende forskningsudvalg for Danmarks Statistik.

Henning Bech har været medlem af internationalt udvalg, Amsterdams Universitet i forbindelse med uddelingen af "The George Mosse Prize for best article in gay/lesbian history".

Peter Gundelach er medlem af Socialforskningsinstituttets rådgivende forskningsudvalg indtil 1.3.; medlem af det offentlige forskningsudvalg for velfærdsforskning; medlem af programkomiteen for Rockwool Fonden.

Margaretha Järvinen er medlem af Forskningsstyrelsens Udvalg vedrørende Videnskabelig Uredelighed.

Tillidshverv

Heine Andersen er medlem af bestyrelsen i Filosofisk Forum.

Margareta Bertilsson er medlem af SFI's Bestyrelse (2001-2004); medlem af Københavns Universitets Bioteknologiudvalg; medlem af nordisk gruppe for evaluering af Riksbankens Jubileumsfond, Stockholm (2002-2004); vicepræsident for Research Network; medlem af Executive Committee, European Sociological Association 2001-2003.

Charlotte Bloch er næstformand i Kulturministeriets udvalg for idrætsforskning; medlem af Det Offentlige Forskningsudvalg om Velfærdsforskning, Socialministeriet; tillidsrepræsentant for det videnskabelige personale ved Sociologisk Institut.

Ron Eyerman er ph.d.-studieleder og medlem Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd.

Anders Holm er medlem af organisationskomiteen for symposium i anvendt statistik.

Carsten Strøby Jensen er medlem af bestyrelsen i Nordisk Sociologforening.

Margaretha Järvinen er medlem af bestyrelsen for FORSA (Foreningen for Forskning i Socialt Arbejde i Danmark).

Lars Bo Kaspersen er international koordinator og medlem af fakultetets Uddannelsesudvalg.

Jørgen Elm Larsen er medlem af repræsentantskabet for Læreranstaltens Fælles Byplankursus og medlem af styregruppen for Forskerskolen for Integration, Produktion og Velfærd.

Flemming Røgilds er tilknyttet CUCR (Centre for Urban and Community Research), Goldsmiths College, University of London som ressourceperson.

Formidling

Udgivervirksomhed

Sociologisk Institut udgiver tidsskriftet *Dansk Sociologi* fire gange årligt. Det er et tidsskrift, der publicerer originale sociologiske artikler, review essays, kommentarer og anmeldelser af sociologisk faglitteratur.

Redaktionelle hverv

Peter Abrahamson er medlem af redaktionspanelet for *Sociological Research Online* og *Journal of Societal and Social Policy*.

Heine Andersen er medlem af redaktionskomiteen for tidsskrifterne *Dansk Sociologi*, *Vest* og *Distinktion*.

Henning Bech er medlem af redaktionskomiteerne for *Sexualforskning*, *Kvinder, Køn & Forskning*; *Zeitschrift für Sexualforschung* og *Sexualities*.

Margareta Bertilsson er Associate Editor for *European Journal of Social Theory*; *Journal for the History of Sociology*; Corresponding Editor for *Acta Sociologica*; *Journal of the Scandinavian Sociological Association*; medlem af redaktionsrådet for *Sociologisk Årbog*, Universitetet i Oslo.

Yvonne Due Billing er medlem af redaktionen for *Gender, Work and Organization*, Oxford, UK.

Ron Eyerman er medlem af redaktionen for *Corresponding Editor*; medlem af redaktionen af *European Journal of Social Theory*; medlem af redaktionen for *Journal of Classical Sociology*.

Anders Holm er medlem af bestyrelsen af *Dansk Sociologforening*, hvor han er redaktør for foreningens medlemsblad.

Carsten Strøby Jensen er med i redaktionspanelet for *Tidsskrift for Arbejdsliv* og er med i the Editorial Board af *Acta Sociologica*.

Margaretha Järvinen er medlem af redaktionen for *Socialvetenskaplig Tidskrift* (Sverige) og medlem af redaktionspanelet for *Distinktion – Tidsskrift for Samfundsteori*.

Lars Bo Kaspersen er medlem af redaktionspanelet for *Tidsskriftet Politica* og for *Distinktion – Tidsskrift for Samfundsteori*.

Jørgen Elm Larsen er medlem af redaktionspanelet for *Tidsskrift for Arbejdsliv* og *Dansk Sociologi*.

Allan Madsen er medlem af redaktionen for *Tidsskriftet Dansk Sociologi*; referee for *The Journal of Transdisciplinary Environmental Studies*.

Yvonne Mørck er medlem af redaktionen for *Forlaget Sociologi*.

Inge Kryger Pedersen er medlem af redaktionen for *Dansk Sociologi*.

Flemming Røgilds er medlem af redaktionspanelet for *Tidsskriftet Social Kritiks*.

Kongresser og symposier

Margaretha Järvinen og Nanna Mik-Meyer har arrangeret konferencen "The Meeting Between Researcher and the Field – Methodological and Ethical Issues" (december 2002).

Instituttet har arrangeret en seminardag om "Det flerkulturelle og fremtiden" (Flemming Røgilds og Yvonne Mørck).

Charlotte Bloch har været medarrangør af årskonference for det tværvidevidenskabelige forskningsinitiativ "Kønsbarriere i de højere uddannelser og forskningen", København.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Instituttet deltager sammen med Institut for Arkæologi og Etnologi og Psykologisk Institut i forskningsprojektet 'Velfærdsstat og livsformer ved en korsvej' finansieret af SHF. I projektet deltager endvidere forskere fra University of California, Los Angeles og Birkbeck College, London.

Instituttet deltager i et nationalt tværfagligt forsknings-

projekt "Kultur mødet" finansieret af SHF/SSF med deltagere fra Statskundskab, AU, Statskundskab, KU, Center for Kulturstudier, AU, Institut for Arkæologi og Etnologi, KU, Slavisk Institut, AU samt Lancaster University, UK

Instituttet deltager i The European Values Study Group. Den danske del af projektet finansieres af SSF. Der er danske deltagere fra Handelshøjskolen i Århus, Københavns Universitet, Odense Universitet, Socialforskningsinstituttet, Aalborg Universitet, Aarhus Universitet. Internationalt omfatter samarbejdet op mod 40 lande.

Instituttet deltager som partner i MUSCIPOL (Managing with Uncertainty in Science Policy (EU)); partner i STAGE (Science, Technology and Governance in Europe (EU)).

Anders Holm deltager som "core member" ved Center for Anvendt Mikroøkonometri (CAM) ved Økonomisk Institut, Københavns Universitet. Centeret der er finansieret af Grundforskningsfonden ved en 5 årig bevilling, udfører forskning indenfor forskellige grene af anvendt økonomi og statistik, med særligt henblik på analyse af individdata. Ved centeret udfører Anders Holm især forskning indenfor anvendelsen af hazard-rate modeller og forskning af faktorer bag unges valg af uddannelse.

Peter Abrahamson er næstformand (vice chairman) for det europæiske forskningskoordineringsprogram COST ACTION 15: Changing Welfare Systems in Europe som administreres af Europakommissionen.

Gæsteforskere

Jack Barbalet, University of Leicester; Zygmunt Bauman, University of Leeds; David Etherington, University of Sheffield; Suzanne Retzinger, University of Santa Barbara; Thomas J. Scheff, University of Santa Barbara.

Netværk

Margareta Bertilsson er medlem af STAGE (Science, Technology, Governance in Europe), EU-finansieret netværk.

Yvonne Mørck er medlem af planlægningsgruppen for NYRIS-konference på RUC i 2003.

Center for Forskning i Eksistens og Samfund

Ledelse pr. 1.2.2002

Centrets medarbejdere på Sociologisk Institut er centerleder Bo Jacobsen samt projektsekretærene Claude Vincent og Carolina Magdalene Maier og studentermedhjælp Grith Zickert. Ph.d.-stipendiat Mikkel Bo Madsen er periodisk tilknyttet.

Adresse

Linnésgade 22
1361 København K
Telefon 35 32 32 13
Fax 35 32 39 40
existence@sociology.ku.dk
www.existence.dk

Centerlederens årsberetning

Centeret danner rammen om en række forskningsprojekter, der udforsker emner vedrørende sundhed, aldring, eksistensproblemer, forskningssociologi samt skolelivets socialpsykologi. Projekterne er bundet sammen af en interes-

se for menneskets livsudfoldelse og eksistensbetingelser i det moderne samfund samt af en overvejende socialfænomenologisk tilgang. Projekterne udføres dels på Sociologisk Institut, KU, dels som rammeprojekter i samarbejde med andre universitetsinstitutter.

Forskningsvirksomhed

Magt og demokrati i skoleklassen

Projektet undersøger danske børn og unges opfattelse af demokratiets ideer og realiteter set i relation til deres egen skolehverdag. Projektet undersøger, hvordan børn bliver gode demokrater. Undersøgelsen interesserer sig i særlig grad for skoleklassen som demokratisk lærested, dvs. et sted hvor danske børn og unge har mulighed for at gøre deres basale erfaringer om magt og demokrati samt erhverve de erfaringer, der senere skal anvendes ved udøvelse af demokratisk medborgerskab. Projektet er et delprojekt under Den Danske Magtudredning, der også støttes af Undervisningsministeriet. I projektet indgår en undersøgelse omfattende 5.000 danske skoleelever. En del af projektet foregår i samarbejde med Danmarks Pædagogiske Universitet.

Humanistisk-sociologisk Ældreforskningsprojekt

Centeret koordinerer et stort femårigt humanistisk-sociologisk-ældreforskningsprojekt med henblik på at udvikle en ikke-biologisk forståelse af, hvad det vil sige at blive ældre. Projekterne skal udvikle en forståelse for aldringsprocessen, for sammenhængen mellem aldring og kultur samt for vor tids menneskes forhold til det at blive ældre. Projektet foregår i samarbejde med forskere fra KU, RUC og AU.

Satsningsområder

Centret er et forskningscenter "uden mure", som gennem sine projekter bidrager til skabelsen af tværfaglige forskningssamarbejder omhandlende sociale og eksistentielle livsbetingelser i det moderne samfund.

Koordination for Kønsforskning i Danmark

Ledelse pr. 1.2.2002

Koordinator: Hilda Rømer Christensen.

Akademisk medarbejder: Marlene Spanger

Adresse

Linnésgade 22
1361 København K
Telefon 35 32 35 01
Fax 35 32 39 40
kkf@sociology.ku.dk
www.sociology.ku.dk/sochrc

Centerkoordinatorens årsberetning

Formålet med Koordinationen for Kønsforskning er på landsplan at støtte og initiere forskning og formidling indenfor kvinde- og kønsforskning. Koordinationen udgiver tidsskriftet "Kvinder, Køn & Forskning", tager initiativ til konferencer og seminarer, bistår ved formidling af kvinde- og kønsforskning, samt arbejder på at fremme internationalisering af dansk kvinde- og kønsforskning. Konferencer

og seminarer i 2002 sigtede på innovation af teoretiske og empiriske perspektiver i kønsforskningen og at præsentere kønsperspektiver i relation til europæisk forskning.

Koordinatoren har udover forpligtelser i forhold til forskning og udvikling, også forskningsret og forsker bl.a. i temaerne Køn, religion, modernitet og Køn, velfærd og ligestillingsdiskurser i det 20. århundrede.

Hilda Rømer Christensen er supervisor i NorFa-projektet: Women's Movements and Internationalization – The Third Wave og medlem af det nordiske netværk om velfærdsstatshistorie. Hilda Rømer Christensen er derudover ansvarshavende redaktør for tidsskriftet "Kvinder, Køn og Forskning".

Desuden er Hilda Rømer Christensen medlem af censor-korpset for idrætsuddannelserne i Danmark, samt medlem af en række adhoc-grupper og netværk, i regi af Teknologi og Forskningsministeriet og regeringens ligestillingsafdeling og medlem af koordinatorsamarbejde på nordisk og europæisk plan og dansk kontaktperson til den europæiske kvindeforskningsorganisation, WISE, Womens International Studies, Europe.

Konferencer og seminarer i 2002

De skæve Køn. Queer læsninger af samfund, litteratur, etnicitet, medier (jan. 2002) og Ægte og Uægte. Om ægteskab og velfærd i nordisk perspektiv (okt. 2002, i samarbejde med Centrum for Genusforskning, Lunds universitet) samt konferencen: Gender Makes a Difference. Gender Studies at the Cutting Edge of European Research (i relation til EUs 6. rammeprogram for forskning). Konferencen var støttet af Ligestillingsministeren.

Forskningscenter FAOS

Ledelse pr. 1.2.2002

Centerleder Jesper Due, forskningsleder Jørgen Steen Madsen, Carsten Strøby Jensen (associeret), Steen E. Navrbjerg, Søren Kaj Andersen, Mikkel Mailand, Carsten Jørgensen, Jytte Kaltoft Bendixen, Christina Jayne Colclough, Malene Nordestgaard, Cecilie Wehner og Mikkel Møller Johansen.

Adresse

Linnésgade 22
1361 København K
Telefon 35 32 32 99
Fax 35 32 39 40
faos@sociology.ku.dk
www.faos.dk

Centerlederens årsberetning

Forskningscenter for Arbejdsmarkeds- og Organisationsstudier, FAOS, er et uafhængigt forskningscenter ved Sociologisk Institut, KU. Formålet med FAOS er for det første at udvikle sociologisk grundviden om arbejdsmarkedet og dets organisationer. For det andet at foretage studier af organisations- og aftalesystemet på arbejdsmarkedet i en dansk og europæisk sammenhæng, og for det tredje at formidle viden og deltage i diskussioner om arbejdsmarkedet.

Med en grundbevilling fra Arbejdsministeriet og Forskningsministeriet samt en supplerende bevilling fra SSF blev FAOS etableret som et forskningscenter pr 1. januar

1999, men FAOS har fungeret som en forskningsgruppe ved Sociologisk Institut siden 1. januar 1990. FAOS' forskningsvirksomhed finansieres desuden af bevillinger fra bl.a. Nordisk Ministerråd og en række arbejdsmarkedsorganisationer.

Bevillingen er givet til at gennemføre det femårige forskningsprogram med fællestitlen "Mod multiniveau-regulering af arbejdsmarkedsrelationerne" (1.1.1999-31.12.2003). Forskningsprogrammet fokuserer på ændringer i overenskomstsysteget og organisationsstrukturerne samt i relationerne mellem parterne på arbejdsmarkedet og det politiske system med udgangspunkt i henholdsvis et lokalt (virksomheder), et nationalt og et internationalt (europæisk) analytisk niveau. Multiniveau-regulering afspejler den kompleksitet, der præger dagens og fremtidens arbejdsmarked, hvor der både findes individuelle aftaler, kollektive overenskomster og lovgivning, hvor der både er tendenser til centralisering, decentralisering og internationalisering, og hvor der er mange aktører med forskelligartede interesser, præget af nye normer og værdier. Under forskningsprogrammet gennemføres en lang række projekter. De omtales nærmere i beretningen fra FAOS, der kan hentes på FAOS hjemmeside www.faos.dk.

FAOS indgår i mange internationale forskernetværk. FAOS deltager i forskningsprojekter realiseret i samarbejde med arbejdsmarkedets parter. FAOS er dansk nationalcenter under EIRO; European Industrial Relations Observatory, som varetages af the European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. FAOS deltager ligeledes, på foranledning af EU-kommissionen, i et europæisk komparativt projekt om arbejdsmarkedsforholdene i de repræsenterede lande.

I februar 2002 blev sociologistuderende Mikkel Møller Johansen ansat som studentermedhjælp på FAOS, og i efteråret s.å. tilknyttedes de studerende Anne Lena Jeppson og Stinne Føns som praktikanter.

Peter Abrahamson, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	15,36	13,11	28,47
DVIP	0,04	3,43	3,47
STIP	4,54	7,26	11,80
TAP	10,21	3,14	13,35
Årsværk i alt	30,14	26,94	57,08
Løn	12.667	9.516	22.183
Frikøb	-768	1.129	362
Øvrig drift	1.557	2.899	4.455
Anskaffelser	814	197	1.011
Bruttototal t.kr.	14.270	13.741	28.011

Stab

VIP Internt finansieret

Abrahamson, Peter Edgar; lektor.
Andersen, Bjarne Hjorth; lektor.

Andersen, Heine; lektor.
 Bertilsson, Thora Margareta; professor.
 Billing, Yvonne Due; lektor.
 Bloch, Charlotte; lektor.
 Eyerman, Ron; professor.
 Gundelach, Peter; professor.
 Hammershøj, Lars Geer; forskningsass.
 Hansen, Henning Bech; lektor.
 Holm, Anders; lektor.
 Järvinen, Margaretha Maria; professor.
 Jensen, Carsten Strøby; lektor.
 Kaspersen, Lars Bo Sommerfeldt; lektor.
 Larsen, Jørgen Elm; lektor.
 Madsen, Allan Michael; lektor.
 Pedersen, Inge Kryger; lektor.
 Villadsen, Kaspar Feilberg; forskningsass.

VIP Eksternt finansieret

Andersen, Søren Kaj; adjunkt.
 Christensen, Hilda Rømer; lektor.
 Colclough, Christina Jayne; forskningsass.
 Crone, Ida Christine; forskningsadj.
 Due, Jesper Jørgen; forskningslektor.
 Grzymala-Lubanski, Johan Nikolaj; forskningsadj.
 Hammerslev, Ole; forskningsass.
 Høyer, Klaus Lindgaard; forskningsass.
 Jacobsen, Bo; lektor.
 Madsen, Jørgen Steen; forskningslektor.
 Mørck, Yvonne; lektor.
 Navrbjerg, Steen Erik; lektor.
 Røgilds, Flemming; lektor.
 Simonsen, Mikkel Mailand; forskningsadj.
 Skov, Lise; adjunkt med henblik på forsk. og udvikl.
 Spanger, Marlene; forskningsass.
 Thing, Lone Friis; forskningsadj.

STIP Internt finansieret

Benjaminsen, Lars; ph.d.-stipendiat.
 Bjerg, Ole; ph.d.-stipendiat.
 Have-Knudsen, Else Kloppenborg; ph.d.-stipendiat.
 Karpantschof, Rene Elley; ph.d.-stipendiat.
 Kleist, Nauja Iben; ph.d.-stipendiat.
 Larsen, Christian Stenbak; kand.stip.
 Petersen, Eva Bendix; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Bak, Carsten Kronborg; ph.d.-stipendiat.
 Bendixen, Jytte Kaltoft; kand.stip.
 Grünenberg, Kristina; ph.d.-stipendiat.
 Jakobsen, Turf Böcker; ph.d.-stipendiat.
 Madsen, Mikkel Bo; ph.d.-stipendiat.
 Mik-Meyer, Nanna; ph.d.-stipendiat.
 Nørregård-Nielsen, Esther Cecilie; ph.d.-stipendiat.
 Oldrup, Helene Hjorth; ph.d.-stipendiat.
 Pedersen, Esben Houborg; ph.d.-stipendiat.
 Wimberley, Kristina Louise; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

la Cour, Anders: Frivillighedens pris – en undersøgelse af Niklas Luhmanns teori om sociale systemer og dens anvendelse på området for frivilligt socialt arbejde.

Fondsbevillinger

Aarhus Universitet

– Forskningsprofessorat (Margaretha Järvinen) kr. 3.538.300.

Danmarks Pædagogiske Universitet

– Pædagogisk-socialpsykologisk forskningsprojekt (Bo Jacobsen) kr. 147.000.

Dansk Tandlægeforening

Drop-ou projekt (Anders Holm) kr. 30.000.

EU

– Improving the Human Research Potential and the Socio-Economic Knowledge base (Peter Abrahamson) kr. 195.300.
 – Marginaliseringsprojektet, Internationalt samarbejde (Jørgen Steen Madsen) kr. 1.012.500.
 – Stage (Margareta Bertilsson) kr. 259.700.

Forskningsstyrelsen

– Kontaktperson for ph.d.-stud. Jeppe Strandsbjerg (Lars Bo Kaspersen) kr. 30.600.

Kræftens Bekæmpelse

– Udvikling af et nyt psykosocialt kræftforskningsmiljø på KU/RH (Bo Jacobsen) kr. 1.460.000.

NOS-S Nordisk Samarb.nemnd for Samfundsforskning

– Changing context for mediating public concern in assessment of techoscience (COMPASS) (Margareta Bertilsson) kr. 137.600.

PensionSelskaberne

– Arbejdsmarkedspensionernes etablering og betydning for den danske aftale- og velfærdsmodel (FAOS/Jesper Due, Steen Jørgen Madsen) kr. 550.000.

Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd

– Kulturel produktion af pels (Lise Skov) kr. 1.360.200.

ViFAB Videns/ Forsk.center for Altern. Behandling

– Begreberne det højere selv og healing i alternativ behandling (Bo Jacobsen) kr. 250.000.

Publikationer

Abrahamson P.: Indicators for Social Inclusion: Making a Distinction Between Poverty and Social Exclusion. *Politica Economica* 1/2002, s. 49-54. 2002.
 Abrahamson P.: Familie- og arbejdsliv i Europa. *Social Årsrapport 2002*, s. 105-116. 2002.
 Abrahamson P.: Family life and work in Europe. *Social Trends 2002*, s. 109-120. 2002.
 Abrahamson P.: Indicators for Social Inclusion: Making a Distinction between Poverty and Social Exclusion. *Politica Economica* 1/2002, s. 49-54. 2002.
 Abrahamson P.: Quo vadis? The future of the Nordic welfare model. *Nordisk Sosialt Arbeid* no. 3B, s. 6-13. 2002.
 Abrahamson P., Borchorst A.: EU – en udfordring for den danske velfærdsstat? *Politica* 1/2002, 34. årg., s. 38-52. 2002.

- Abrahamson P., Borchorst A.: Money's is not Everything: the EU and the Danish welfare State. i: Political Aspects of the Economic and Monetary Union; the European Challenge s. 195-220. Søren Dosenrode (ed.). Ashgate, Aldershot 2002.
- Abrahamson P., Borchorst A., Dossenrode S.: (red.). Penge er ikke alt – om EU og den danske velfærdsstat – et år efter. 6-10s. Rådet for Europæisk Politisk skrifter nr. 23, København 2002.
- Abrahamson P., Hansen F.K., Nielsen H.J., Posborg R.: Usikkerhedsstaten. Social Årsrapport 2002, s. 7-15. 2002.
- Abrahamson P., Hansen F.K., Nielsen H.J., Posborg R.: A state of insecurity? Social Trends 2002, s. 7-13. 2002.
- Abrahamson P., Kambskard M., Wehner C.: Social security in Europe with respect to Health Care, Pensions and Unemployment t. 45s. University of Gent, Gent 2002.
- Abrahamson P., Wehner C., Kambskard M.: Demography of the Family – the case of Denmark. 33s. Sociologisk Institut, København 2002.
- Andersen H.: Samfundsvidenskaber i kontekst. 147 s. Heine Andersen Roskilde Universitetsforlag Roskilde 2002.
- Andersen H.: Universitetsreformen. Topstyring og ensretning. Dansk Sociologi nr. 4, årg. 13, s. 78-88. 2002.
- Andersen H.: Samfundsvidenskaber og moral. I teori og metode. Undervisningsmompendum. 38s. Sociologisk Institut, København 2002.
- Andersen S.K.: Danemark. Adieu aux hiérarchies ou Comment revitaliser un mouvement syndical démocratique. Chronique Internationale de l'Ires no. 66, s. 17-24. 2000.
- Andersen S.K.: Danemark. Les syndicats et l'Europe, les défis d'un débat. Cronique Internationale de l'Ires no. 68, s. 3-8. 2001.
- Andersen S.K.: Danemark. Confédération syndicale recherche nouveau message. Cronique Internationale de l'Ires no. 62, s. 20-26. 2000.
- Andersen S.K.: Danemark. Changements de structures et nouveaux rôles des associations patronales. Cronique Internationale de l'Ires no. 72, s. 50-60. 2001.
- Andersen S.K.: Mellem Politik og marked. Interesseorganisation og lønregulering på de kommunale/regionale arbejdsmarkeder i EU. 230 s. Søren Kaj Andersen Jurist- og Økonomforbundets Forlag København 2001.
- Andersen S.K.: De kommunale og regionale arbejdsmarkeder i udvalgte EU-lande (består af 5 bøger). 364 s. Søren Kaj Andersen Frederiksberg Bogtryk KTO og de amtskommunale arbejdsgivere 1999.
- Andersen S.K., Due J., Madsen J.S.: Negotiating the restructuring of public service employment relations. i: Public Service Employment Relations in Europe s. 198-235. Stephen Bach, Lorenzo Bordogna, Giuseppe Della Rocca and David Winchester. Routledge, London 1999.
- Andersen S.K., Lubanski N., Madsen J.S.: At the Threshold of Multi-level Regulation Public Sektor Industrial Relations in Denmark. Monash no. 12, s. 2-24. 1999.
- Andersen S.K., Simonsen M.M.: Multipartite Social Partnership – A New Role for Employers and Trade Unions. 23s. The Copenhagen Centre, København 2002.
- Andersen S.K., Simonsen M.M.: The Role of Employers and Trade Unions in Multipartite Social Partnership. 140s. The Copenhagen Centre, København 2002.
- Bech H.: Det onde i Danmark. Dansk Sociologi nr. 3/13. årg., s. 49-74. 2002.
- Bech H.: Les goûts d'autrui. Cultures en mouvement no. 52, s. 55. 2002.
- Bendixen J.K.: Kollektiv overenskomstregulering-model og virkelighed. Et komparativt studie af fem EU-lande. 46 s. Bendixen, Jytte Kaltoft FAOS København 2002.
- Bertilsson M.: Anmeldelse af Dennis Smith: Norbert Elias and Modern Social Theory. Acta Sociologica vol. 45, nr. 1, s. 63-66. 2002.
- Bertilsson M.: Videnskab og magt. i: Årsberetning fra Forskningsforum og de seks statslige forskningsråd 2001 s. 54-55. Birgitte Ehrhard, Pia Jørrnø og Jakob Vedelsby (redaktion). Hermann & Fischer, Forskningsstyrelsen 2002.
- Bertilsson M.: Endnu en teorihistorie. Dansk Sociologi årg. 13, nr. 1, s. 111-117. 2002.
- Bertilsson M.: Scientific Governance: Problems and Prospects – Opening Convergence of the FP5 Thematic Network Science, Technology and Governance in Europe. 113s. Sociologisk Institut, København 2002.
- Bertilsson M.: The Social as Trans-Genic: On Bio-Power and its Implications for the Social. Sociological Studies no. 9, s. 118-127. 2002.
- Bertilsson M.: Disorganised Knowledge or New Forms of Governance. Science Studies vol. 15, no. 2, s. 3-16. 2002.
- Bertilsson M.: Report on Research Networks. European Sociologist nr. 15, s. 10-11. 2002.
- Billing Y.D.: Kön, organisation och ledning. i: Ledning av företag och förvaltningar. Förutsättningar, former, förnyelse s. 199-218. Lind, R. (ed.). SNS-Forlag, Stockholm 2002.
- Billing Y.D., Alvesson M.: Beyond body-counting: a discussion of the social construction of gender at work. i: Gender, identity and the culture of organizations s. 72-91. Edited by Iris Aaltio and Albert J. Mills. Routledge, 2002.
- Bloch C.: Moods and quality of life. Journal of Happiness Studies no. 2, vol. 3, s. 101-128. 2002.
- Bloch C.: Håndtering af følelser i Akademia. 20s. Institut for Statskundskab, København 2002.
- Bloch C.: Enhed og mangfoldighed ud fra følelsernes sociologi? i: Idrættens enhed eller mangfoldighed s. 135-144. Henning Eichberg og Bo Vestergård Madsen (red.). Klim, Århus 2002.
- Bloch C.: Managing the Emotions of Competition and Recognition in Academia. i: Emotions and Sociology. – The Sociological Review Monograph Series s. 113-131. Barbalet, Jack (ed.). Blackwell Publishers, Oxford 2002.
- Bloch C.: Følelser og sociale bånd i Akademia. Dansk Sociologi årg. 13, nr. 4, s. 43-61. 2002.
- Bloch C., Dalsgård A.L.: Om kriterier for anerkendelse i akademia – fra adjunktens synsvinkel. 18s. Institut for Statskundskab, København 2002.
- Christensen H.R.: Om mainstreaming, magt og kønsforskningens kritiske potentialer. Kvinder, køn og forskning nr. 1, s. 66-69. 2002.
- Christensen H.R.: Resarching Gender and Science. Session Rapport. Ind Gender and Research. Conference Proceedings. 307-311s. European Commission, 2002.
- Christensen H.R.: Gender Studies in Denmark. Challenges at the Edge of the New Millenium. i: Frauen im Ostseeraum. Gleicher Kulturraum – unterschiedlich Traditionen – gemeinsame Zukunft? s. 10. Kerstin Knopf, Dörte Put-

- ensen, Monika Schneikart (eds). Centaurus Verlag, Herbolzheim 2002.
- Due J., Madsen J.S.: Overenskomster mellem kollektiv og individ. 1-2s. FAOS, København 2002.
- Due J., Madsen J.S.: Den danske model og vismændene. 12s. FAOS, Sociologisk Institut 2002.
- Due J., Madsen J.S.: Et skridt i retning af enhedsfagbevægelsen. 7s. FAOS, Sociologisk Institut 2002.
- Due J., Madsen J.S.: Slut med den klassiske arbejderbevægelse. 7s. FAOS, Sociologisk Institut 2002.
- Due J., Madsen J.S.: Aftalemodellen og deltidsloven. 2s. FAOS, Sociologisk Institut 2002.
- Due J., Madsen J.S.: OK 2002: Historisk sammenbrud i kommunale forhandlinger. 11s. FAOS, Sociologisk Institut 2002.
- Due J., Madsen J.S.: OK 2002: Offentlige forhandlinger med flere ubekendte. 11s. FAOS, Sociologisk Institut 2002.
- Due J., Simonsen M.M., Makarov V.: (red.). Social Dialogue in the Baltic Sea Countries. 74-138s. Arbejdsministeriet, København 2000.
- Eyerman R.: Music in Movement: Cultural Politics and Old and New Social Movement. *Qualitative Sociology* vol. 25, nr. 3, s. 443-458. 2002.
- Eyerman R.: Cultural Trauma Slavery and the Formation of African American Identity. Ron Eyerman Cambridge University Press New York 2002.
- Grünenberg K.: Anmeldelse af Michael Hviid Jacobsen og Søren Kristiansen: Farligt feltarbejde – etik og etnografi i sociologien. *Dansk Sociologi* årg. 13, nr. 1, s. 123-126. 2002.
- Gundelach P.: Det gode børneliv. Nul til Fjorten. Tema Værdier i pædagogikken 1/2002, 12 årg., s. 16-21. 2002.
- Gundelach P.: Det er dansk. 152 s. Hans Reitzels Forlag København 2002.
- Gundelach P.: Folk, elite og EU. i: Demokratisk set s. 52-68. Red.: Erik Albæk, Peter Munk Christiansen og Birgit Møller. Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 2002.
- Gundelach P.: Åh danskhed. *Tidsskrift for Religionslærerforeningen for Gymnasiet og HF* 3, s. 26-36. 2002.
- Gundelach P.: Det moderne stammesamfund. 26-33s. Landbrugets Oplysnings- og Kursusvirksomhed, København 2002.
- Gundelach P., Kreiner S.: Den danske værdiundersøgelse 1981, 1990, 1999. *Metode og Data* nr. 85, s. 3-11. 2002.
- Gundelach P., Nørregård-Nielsen E.C.: Hvornår er man ung? *Dansk Sociologi* nr. 3/13. årg., s. 27-46. 2002.
- Holm A.: The effect of training on search durations: a random effects approach. *Labour Economics* nr. 9, s. 433-450. 2002.
- Holm A., Heinesen E., Davies R.: The relative risk aversion hypothesis of educational choice. *Journal of Population Economics* vol. 15, issue 4, s. 683-713. 2002.
- Holm A., Jensen T.P.: Nordic Labour Market Research on Register Data. 525 s. (eds:) Torben Pilegaard Jensen og Anders Holm Phønix Nordic Council of Ministers, København 2002.
- Holm A., Jensen T.P.: Does labour market experience affect proficiency – a test on the hysteresis hypothesis. i: Nordic Labour Market Research on Register Data s. 119-136. Torben Pilegaard Jensen og Anders Holm (eds.). Phønix, Nordic Council of Ministers, København 2002.
- Holm A., van den Berg B.G.J., van Ours J.C.: Do stepping-stone jobs exist? Early career paths in the medical profession. *Journal of Population Economics* vol. 15, issue 4, s. 647-665. 2002.
- Jacobsen B.: Identiteten og Selvet. i: *Psykologiske grundtemaer* s. 251-268. Löw, O. og Svejsgaard, E. (red.). Århus 2002.
- Jensen C.S.: Mellem national egensindighed og internationalisering – arbejdsmarkedsforvaltningen i en brydnings-tid. i: *Internationaliseringen af den offentlige forvaltning i Danmark* s. 156-184. Martin Marcussen & Karsten Ronit (red.). Hans Reizels, København 2002.
- Jensen C.S.: Anmeldelse af Haldor Byrkjærflot m.fl.: The Democratic challenge to Capitalism – Management and democracy in the Nordic Countries. *Dansk Sociologi* årg. 13, nr. 4, s. 108-109. 2002.
- Jensen C.S.: Danmark in a historical Perspective: Toward Conflictbased Consensus. i: *Policy concertation and Social Partnership in Europa – Lessons for the 21st Century* s. 77-83. Stefan Berger og Hugh Compston (eds.). Berg-hahn Books, Oxford 2002.
- Järvinen M.: Mötet mellan klient och system – om forskning i socialt arbete. *Dansk Sociologi* nr. 2/13. årg., s. 73-84. 2002.
- Järvinen M.: Accounting for Trouble: Identity Negotiations in Qualitative Interviews. *Symbolic Interaction* 3, s. 263-84. 2001.
- Järvinen M.: Marginalisering – konstruktivistiska perspektiv på ordning och kaos. *Sociologi i dag* 2/2001, s. 67-86. 2001.
- Järvinen M.: Institutionaliserad uppgivenhet – om utvecklingen i det danska behandlingssystemet. *Nordisk alkohol- och narkotikatidsskrift* 2/2001, s. 125-137. 2001.
- Järvinen M.: Hjälpens universum. i: *Perspektiv på sociala problem* s. 253-274. Anna Meeuwisse og Hans Swärd (red.). Natur og kultur 2002, Sverige 2002.
- Järvinen M.: Institutionalised Resignation – on the Development of the Danish Treatment System. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 2002 19, s. 5-17. 2002.
- Järvinen M.: Forskningen har glemt sin sjæl. *Materialisten. Tidsskrift for forskning, fagkritikk og teoretisk debat* 1/2 2002 (30), s. 3-8. 2002.
- Järvinen M.: De udstødte alkoholafhængige. *Indenrigs- og Sundhedsministeriet og Amdsrådsforeningen, København* 2002.
- Järvinen M.: Arven efter Bourdieu. *Kronik*, februar 2002. *Universitetsavisen*, København 2002.
- Järvinen M.: Magtfulde eksperter i hjælp. *Kronik*, oktober 2002. *Universitetsavisen*, København 2002.
- Järvinen M., Larsen J.E., Mortensen N.: (red.). Det magtfulde møde mellem klient og system. 200s. Aarhus Universitetsforlag, Danmark 2002.
- Järvinen M., Mortensen N.: Teoretiske perspektiver. i: *Det magtfulde møde mellem klient og system* s. 9-27. Järvinen, Margaretha m.fl. (red.). Aarhus Universitetsforlag, Danmark 2002.
- Jørgensen C.: Employment-related collective bargaining in Denmark. *Employment: the focus of collective bargaining in Europe Dossier* no. 20, s. 87-110. 2002.
- Jørgensen C.: Denmark. A review of developments in European Industrial relations *Annual Review* 2001, s. 57-62. 2002.
- Karpantschof R.E.: Populism and Right Wing Extremism in Denmark 1980-2001. 68s. Sociologisk Institut, København 2002.

- Karpantschof R.E.: Treibkräfte und funktionsträger des dänischen Rechtsradikalismus. Zeitschrift marxistische Erneuerung nr. 51, s. 69-80. 2002.
- Karpantschof R.E.: Nynazismen og dens modstandere i Danmark. Politiske bevægelser i internationale rammer 1980-1998. 204 s. Karpantschof, René Sydjysk Universitetsforlag Esbjerg 1999.
- Karpantschof R.E.: Nynazisme, antiracisme og unge i bevægelse. i: Når unge udfordrer demokratiet s. 161-192. Gritt Bykilde (red.). Roskilde Universitetsforlag, Roskilde 2000.
- Karpantschof R.E.: Arbejderhistorie som teori og vision. Om forskningens politiske dimension ca. 1965-1996. Arbejderhistorie nr. 2, s. 41-57. 1997.
- Karpantschof R.E.: En social bevægelse fra højre? Socialpolitik nr. 4, s. 23-29. 2001.
- Karpantschof R.E.: Dansk Forskning i BZ-ere og autonome: kollektiv interessekamp eller postmoderne stammeritualer. Dansk Sociologi nr. 3, s. 84-96. 1997.
- Karpantschof R.E.: Populism and Right Wing Extremism in Denmark 1980-2001. Rapport for CASA. 68s. Sociologisk Institut, København 2002.
- Karpantschof R.E., Mikkelsen F.: Fra slumstomere til autonome. i: Bevægelser i demokrati. Foreninger og kollektive aktioner i Danmark s. 99-129. Flemming Mikkelsen (red.). Aarhus Universitetsforlag, Århus 2002.
- Karpantschof R.E., Mikkelsen F.: Youth as a Political Movement: Development of the Squatters' and Autonomous Movement in Copenhagen, 1981-95. International Journal of Urban and Regional Research nr. 3, s. 609-28. 2001.
- Kaspersen L.B.: Introduktion til Carl Schmitt. i: Carl Schmitt. Det politiskes begreb s. 13-32. Oversat af Lars Bo Larsen og Christian Borch. Hans Reitzels Forlag, København 2002.
- Kaspersen L.B.: Anthony Giddens – interview med Lars Bo Kaspersen. Slagmark nr. 34, s. 167-188. 2002.
- Kaspersen L.B.: New Labour og fornyelsen. Ny tid- Ny politik nr. 1, s. 20-21 +46. 2002.
- Kaspersen L.B.: Den tredje vej – et svar på det 21. århundredes udfordringer? Politica årg. 34, nr. 3, s. 245-260. 2002.
- Kaspersen L.B.: Socialliberalismens rødder og muligheder. i: Opbrud på midten – pejlemærker for det nye århundrede s. 25-40. Bjarke Larsen og Flemming Ytzen (red.). Pressto, Sønderborg 2002.
- Kaspersen L.B.: The 'Warfare Paradigm' in Historical Sociology – Warfare as a Driving Historical Force. Distinktion no. 5, s. 101-124. 2002.
- Keller B., Andersen S.K., Due J.: Employer Associations and Unions in the Public Sector. i: Strategic Choices in Reforming Public Service Employment s. 71-96. Carlo Dell'Aringa, Giuseppe Della Rocca and Berndt Keller (eds.). Palgrave, England 2001.
- Larsen J.E.: Marginale mennesker i marginale rum. i: Det magtfulde møde mellem klient og system s. 148-184. Margaretha Järvinen, Jørgen Elm Larsen og Nils Mortensen (red.). Hans Reitzels Forlag, København 2002.
- Larsen J.E.: Aktivering – mål eller middel? Samfundsøkonomen nr. 7, s. 4-11. 2002.
- Larsen J.E.: Spatialization and Culturalization of Social Policy: Conducting Marginal People in Communities. i: Coping with social polarization in the urban landscape – reflections upon the politics of empowerment. GEP-report nr. 1 s. 23-51. John Andersen og Jørgen Elm Larsen (red.). Ålborg Universitet, Aalborg 2002.
- Larsen J.E.: Who cares about and for marginal people? i: Coping with social polarization in the urban landscape – reflections upon the empowerment. GEP-report No. 1 s. 53-77. John Andersen og Jørgen Elm Larsen (red.). Aalborg Universitet, Aalborg 2002.
- Larsen J.E.: The active society and activation policy. i: Coping with social polarization in the urban landscape – reflections upon the politics empowerment. GEP-report No. 1 s. 79-108. John Andersen og Jørgen Elm Larsen (red.). Aalborg Universitet, Aalborg 2002.
- Larsen J.E., Järvinen M., Mortensen N.: (red.). Det magtfulde møde mellem klient og system. 200s. Hans Reitzels Forlag, København 2002.
- Larsen J.E., Mortensen N., Thomsen J.P.F.: Magtens mange facetter i mødet mellem system og klient. i: Det magtfulde møde mellem klient og system s. 185-197. Margaretha Järvinen, Jørgen Elm Larsen og Nils Mortensen (red.). Hans Reitzels Forlag, København 2002.
- Madsen A.: Anmeldelse af Awiwa Keller og Gunhild Wallin: Arbetets mening och drivkræfter. Arbejdsliv nr. 3, s. 117-118. 2001.
- Madsen A.: Anmeldelse af Niels Åkerstrøm Andersen og Asmund Borg: Kærlighed og omstilling. Italesættelse af den offentlige ansatte. Dansk Sociologi nr. 4, s. 105-108. 2001.
- Madsen A.: Arbejde på lige vilkår – en evaluering. 23s. Fountain House, København 2002.
- Madsen A.: Klub Fontana – en evaluering. 18s. Fountain House, København 2002.
- Madsen J.S.: Forhandlingssystemet – konflikt eller forlig. 401 s. Jørgen Steen Madsen Narayana Press Kommuneinformation 2002.
- Madsen J.S.: Løn mellem kollektiv og individ. Politik – forhandling – resultat. 328 s. Dorthe Pedersen, Betina W. Rennison, Jørgen Steen Madsen og Flemming Ibsen Narayana Press Kommuneinformation 2002.
- Mørck Y.: Multikulturalismernes kønsblinde øje. Mangfoldighedsudfordringer og kønsligestilling. Dansk Sociologi nr. 3/13. årg., s. 7-25. 2002.
- Navrbjerg S.E.: Tour det France som fællesskab. S. 2. Dagbladet Information, København 1998.
- Navrbjerg S.E.: Information eller infotainment? S. 2. Politiken, København 2001.
- Navrbjerg S.E.: Dopingens fristelse. S. 1. Berlingske Tidende, København 2001.
- Navrbjerg S.E.: Anmeldelse af Ida Bering, Jens Christian Nielsen og Finn M. Sommer (red.): Ude af trit? – forandringer i arbejdsliv og fagforeningsuddannelse. Arbejdsliv nr. 1, s. 142-144. 2002.
- Navrbjerg S.E.: HRM and Labour-Management Co-operation in the Light of Globalisation – A Study of SMEs in a Strongly Unionised Environment. Proceedings vol. 1, s. 137-246. 2002.
- Navrbjerg S.E., Wehner C., Johansen M.M.: Deltidsarbejde i Danmark. 23s. FAOS, Sociologisk Institut 2002.
- Nørregård-Nielsen E.C.: Anmeldelse af Inge Bryderup: Kvindehjemmet Jagtvej – en interviewundersøgelse blandt brugere. Dansk Sociologi årg. 13, nr. 1, s. 135-137. 2002.
- Oldrup H.H.: Mod en sociologisk forskning i transportadfærd. Dansk Sociologi no. 1/11, s. 73-80. 2000.
- Oldrup H.H.: At få bil: transformation i hverdagens tid og

- rum. i: Persontransport og bæredygtighed s. 63-72. Oldrup, H.H og Møller, M. Danmarks Transportforskning, København 2002.
- Oldrup H.H., Møller M.: Introduktion. i: Persontransport og bæredygtighed s. 1-8. Oldrup, H.H og Møller, M. Danmarks Transportforskning, København 2002.
- Pedersen I.K.: Anmeldelse af Ole Riis: Metoder på Tværs. Om forudsætningen for sociologisk metodekombination. Dansk Sociologi årg. 13, nr. 1, s. 120-122. 2001.
- Pedersen I.K.: Redaktørens forord. Dansk Sociologi nr. 3/13, s. 4-6. 2002.
- Pedersen I.K.: Eliten er mangfoldig – om doping i dansk eliteidræt. i: Idrættens enhed eller mangfoldighed s. 259-273. Henning Eichberg og Bo Vestergård Madsen (red.). Klim, Århus 2002.
- Pedersen I.K.: Doping – hvor udbredt og hvordan? Puls nr. 4, årg. 13, s. 10-12. 2002.
- Pedersen I.K., Benjaminsen L.: Doping i den danske befolkning og i danske idræts- og motionsmiljøer. 82s. Sociologisk Institut, København 2002.
- Pedersen I.K., Benjaminsen L.: Doping i den danske befolkning – En statistisk analyse. 25s. Sociologisk Institut, København 2002.
- Pedersen I.K., Benjaminsen L.: Doping og brug af andre præstationsfremmende midler blandt eliteidrætsudøvere under Danmarks Idræts-Forbund – en statistisk analyse. 106s. Sociologisk Institut, København 2002.
- Pedersen I.K., Benjaminsen L.: Doping og anvendelse af andre præstationsfremmende midler blandt brugere af danske motions- og fitnesscentre – En statistisk analyse. 82s. Sociologisk Institut, København 2002.
- Pedersen I.K., Benjaminsen L.: Doping og brug af andre præstationsfremmende midler blandt gymnaster fra repræsentationshold under Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger – En statistisk analyse. 46s. Sociologisk Institut, København 2002.
- Pedersen I.K., Benjaminsen L.: Doping og brug af andre præstationsfremmende midler blandt løbere i Copenhagen Marathon 1999 – en statistisk analyse. 60 s. Sociologisk Institut København 2002.
- Pedersen I.K., Benjaminsen L.: Doping og brug af andre præstationsfremmende midler blandt licensryttere under Danmarks Cykle Union – en statistisk analyse. 51 s. Sociologisk Institut København 2002.
- Røgilds F.: Charlie Nielsens Rejse: Vandringer i multikulturelle landskaber. 312 s. Flemming Røgilds Politisk Revy København 2000.
- Røgilds F.: Kulturstudiernes identitetskriser. Social Kritik nr. 74, s. 54-60. 2001.
- Røgilds F.: Om etniske minoritetsunge, nyracisme og andre former for racisme. Socialpolitik nr. 4, s. 5-10. 2001.
- Røgilds F.: Tjek din danskhed. i: Mellem to verdener s. 37-43. Lone Møller (red.). Socialpolitisk Forening, København 2002.
- Røgilds F.: Bander i blokland. Social Kritik nr. 81, s. 24-41. 2002.
- Røgilds F.: En dandys død: Interview med Gerd Baumann om Pim Fortuyns død. Social Kritik nr. 81, s. 41-45. 2002.
- Røgilds F.: Et nyt dansk råstof? Forskning i etniske minoritetsunge 1980 - 2001. AMID, København 2002.
- Røgilds F.: Den nye racisme. Aktører. Forhistorie. Modstrategier. Dansk Sociologi årg. 13, nr. 3, s. 101-111. 2002.
- Røgilds F.: "Race". Lejrtænkning & Nonracial humanisme: Interview med Paul Gilroy. Social Kritik nr. 84, s. 44-65. 2002.
- Røgilds F.: Anmeldelse: Frederik Stranges: Mirofonkåt. Social Kritik nr. 74, s. 51-54. 2001.
- Røgilds F.: Anmeldelse: Eva Focks: Mon farven har en anden lyd? Social Kritik nr. 74, s. 123-125. 2001.
- Røgilds F.: Anmeldelse: Birthe Bech-Jørgensen: Nye tider og usædvanlige fællesskaber. Social Kritik nr. 81, s. 101-102. 2002.
- Røgilds F.: Tjek din danskhed. Indlæg på socialpolitisk forenings konference. Mellem 2 verdener. 2001.
- Røgilds F.: Matters of Selfesteem i Gilroy. i: Without Guarantees: In Honour of Stuart Hall s. 266. Paul et al (eds.). Verso, London 2002.
- Simonsen M.M.: Anmeldelse af Gösta Esping-Andersen og Mario Regini (red.): Why Deregulate labour Markets? Arbejdsliv årg. 3, nr. 1, s. 103-105. 2001.
- Simonsen M.M.: Aktiv arbejdsmarkedspolitik i Storbritannien – Inklusion og eksklusion i Den tredje Vej. Arbejdsliv årg. 2, nr. 3, s. 45-67. 2000.
- Simonsen M.M.: Anmeldelse: Søren Christensen og Ann Westenholz: Medarbejdervalgte i danske virksomheder. Fra Lønarbejder til borger i vorkomhedssamfundet. Dansk Sociologi nr. 1, s. 95-97. 2000.
- Simonsen M.M.: Denmark as a Further Training Utopia? – the interplay between firms, training providers and the state. 12s. FAOS, København 1999.
- Simonsen M.M.: Kan parterne styre sig selv? Sløjfen nr. 99, s. 28-28. 2000.
- Simonsen M.M.: Månedens indlæg: Regional arbejdsmarkedspolitik på godt og ondt. LO Link nr. 8, s. 12-13. 2000.
- Simonsen M.M.: Den danske model lokalt og regionalt. 277 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag København 2001.
- Simonsen M.M.: Social dialog i Øst- og Centraleuropa. Økonomi og Politik nr. 4, årg. 74, s. 42-53. 2001.
- Simonsen M.M.: Partnership and youth unemployment i Denmark – successes and failures of the presumed best case. i: Enhancing youth employability through social and civil partnership s. 343-366. Amparo Serrano Pascual (ed.). ETUI, Brussels 2001.
- Simonsen M.M.: Denmark in the 1990s: Status Quo or a More Self-Confident State? i: Policy Concertation and Social partnership in Western Europe s. 83-95. Stefan Berger og Hugh Compston (eds.). Berghahn Books, Oxford 2002.
- Simonsen M.M., Andersen S.K.: Social Partnerships in Europe – the role of employers and trade unions. 23s. Copenhagen Centre, København 2001.
- Simonsen M.M., Andersen S.K.: The Netherlands – Social Partnerships in Europe – the role of employers and trade unions. 18s. FAOS, København 2001.
- Simonsen M.M., Andersen S.K.: United Kingdom – Social Partnerships in Europe – the role of employers and trade unions. 18s. FAOS, København 2001.
- Simonsen M.M., Andersen S.K.: Spain – Social Partnerships in Europe – the role of the employers and trade union. 16s. FAOS, København 2001.
- Simonsen M.M., Andersen S.K.: Denmark – Social Partnerships in Europe – the role of employers and trade unions. 17s. FAOS, København 2001.
- Simonsen M.M., Andersen S.K.: The role of Employers

- and Trade Unions in Multipartite Social Partnerships. 149 s. Copenhagen Centre, København 2002.
- Simonsen M.M., Andersen S.K., Hyldtoft L.A.: Germany – Social partnerships in Europe – the role of employers and trade unions. 20s. FAOS, København 2001.
- Simonsen M.M., Due J.: Social dialogue in the Baltic Sea Region: the state of the art. i: European Trade Union Yearbook s. 371-387. Emilio Gabaglio and Reiner Hoffmann (eds.). ETUI, Brussels 2001.
- Simonsen M.M., Due J., Madsen J.S.: NNF og fremtidens organisations- og aftalesystem. 10s. FAOS, København 2001.
- Spanger M.: Det tilfældige og uforpligtende møde. Overvågning og regulering af løststående kvinder fra 1920 til 1960. Den Jyske Historiker nr. 98/99, s. 167-186. 2002.
- Spanger M.: Between Suppression and Independence – Transnational Prostitution of Black Women in Denmark. NIKK magazine no. 1, s. 18-21. 2002.
- Spanger M.: Black Prostitutes in Denmark. i: Transnational Prostitution: Changing Patterns in a Global Context s. 121-136. Susanne Thorbek og Bandana Pattanaik (eds.). Zed books, 2002.
- Thing L.F.: Anmeldelse af Robert Van Krieken: Norbert Elias. Dansk Sociologi nr. 3/13. årg., s. 141-144. 2002.
- Thing L.F.: Sport en emotionel affære. Kvinder, holdsport og aggression. 322 s. Lone Friis Thing Sociologisk Institut København 1999.
- Thing L.F.: Tidens kollektive tatovering. Om dopingspørgsmålet i eliteidrætten. Sport og Psyke nr. 20, s. 3-8. 1999.
- Thing L.F.: De sunde motionsvaner. Sport og Psyke nr. 21, s. 3-6. 1999.
- Thing L.F.: I et greb med hænderne – Et interview med idrætsfysioterapeut John Verner om kropssynet i behandling. Sport og Psyke nr. 22-23, s. 25-30. 2000.
- Thing L.F.: Er kvinders boldspil en tavs social kritik? Journal of Sociology nr. 2, s. 142-157. 2002.
- Thing L.F.: Anmeldelse: Norbert Elias af Robert Van Krieken. Dansk Sociologi nr. 3/13, s. 141-144. 2002.
- Thing L.F.: Scars on the Boyd: The Risk Management and Self-Help of injured Female Handball Players in Denmark. i: Sporting Bodies, Damaged Selves. Sociological Studies of Sport-Related Injury. Young, K. (ed.). Elsevier Press, London 2002.
- Thing L.F.: Anmeldelse: Verner Møller og Jørgen Povlsen: En anatologi om sport og æstetik. Dansk Sociologi nr. 4/13. 2002.
- Thing L.F.: I sportens macholand. Anmeldelse: Alice Riis Bach: kvinder på banen. Forum for køn og kultur?. 2002.
- Villadsen K.F.: Anmeldelse af Peter Bundesen, Lars Skov Henriksen og Anja Jørgensen: Filantropi, selvhjælp og interesseorganisering – frivillige organisationer i dansk socialpolitik 1849-1990erne. Dansk Sociologi årg. 13, nr. 1, s. 126-130. 2002.
- Villadsen K.F.: Critical Perspectives on contemporary forms of Government? – A Discussion of Political Rationality and Discourse Analysis. 46s. Sociologisk Institut, København 2002.
- Villadsen K.F.: Michael Foucault og liberalisme kritik – governmentality eller genealogi som analysestrategi. Dansk Sociologi nr. 3/13. årg, s. 77-97. 2002.

Studienævnet for Sociologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Lektor Allan Madsen (formand); lektor Charlotte Bloch; lektor Heine Andersen; stud.scient.soc. Dion Aagaard Hansen, stud.scient.soc. Morten Frederiksen og stud.scient.soc. Eva Grosman Michelsen.

Beretning

Studiet fik nye studieordninger for både bachelor- og kandidatstudiet i 1997, og der er for nærværende ingen planer om større ændringer af eksisterende studieordninger.

Der er ikke i beretningsåret gennemført ekstern evaluering af uddannelsen, men studienævnet forestår løbende evaluering af samtlige undervisningsudbud.

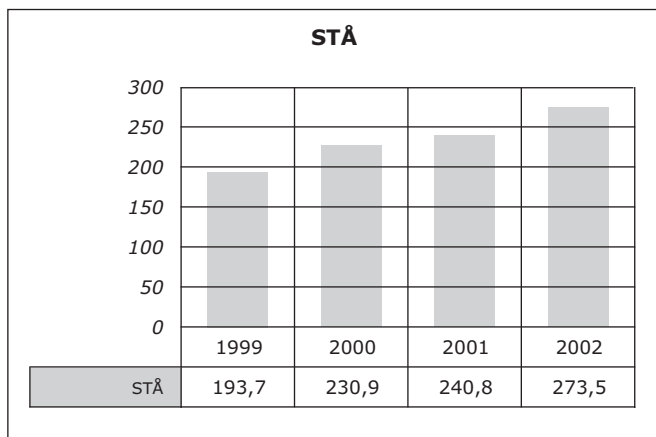
Sociologisk Instituts uddannelser er meget søgt af studerende fra andre fag. For at imødekomme ønsker om en mere formaliseret uddannelse for disse studerende, blev der pr. 1.9.1999 etableret en et-årig suppleringsuddannelse i sociologi. Optaget hertil er 20 studerende om året. Det ordinære optag blev øget fra 70 til 80 studerende i 2002, og det er ikke muligt at øge hverken det ordinære optag eller optaget til suppleringsuddannelsen yderligere inden for de eksisterende lokalemæssige rammer.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder					I alt
	Sociologi	Øvrig samfundsvidenskab	Teologi og Afrikastudier	Humaniora	Meritoverført	
Sociologi	248,2	2,2	0,7	1,8	20,2	273,0
Øvrig samfundsvidenskab	0,7					
Humaniora	2,5					
Meritstuderende	10,7					
Gæstestuderende	11,6					
I alt	273,5					
Åben uddannelse	0,2					

STÅ 1999-2002

Allan Madsen, studieleder

Ph.d.-studienævnet for Sociologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Professor, fil.dr. Ron Eyerman (studieleder), lektor, cand.mag., ph.d. et dr.scient.soc. Henning Bech, cand.merc. og ph.d.-studerende Ole Hammerslev og cand.scient.soc. og ph.d.-studerende Ole Bjerg.

Beretning

Forskerskole

Forskerskolen for Integration, Produktion og Velfærd er etableret i et samarbejde mellem Institut for Økonomi ved Aarhus Universitet, Sociologisk Institut ved Københavns Universitet, Socialforskningsinstituttet (SFI) og Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut (AKF).

Forskerskolen er baseret på en bevilling fra Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd for en femårig periode, 2000 - 2005. Jørgen Elm Larsen, Sociologisk Institut, Københavns Universitet, er faglig koordinator af Forskerskolens sociologidel. Forskerskolens finansierer pt. 6 ph.d.-stipendiater.

Forskerkurser i 2002

Der har været gennemført fire forskerkurser i årets løb: Professor John A. Hall, McGill University, Montreal: "States and Civility, Liberty and Commerce" (afholdt sammen med Institut for Statskundskab). I regi af Forskerskolen for Integration, Produktion og Velfærd: "Analyse af surveydata ved hjælp af grafiske modeller"; "The meeting between researcher and the field – metodological and ethical issues in qualitative studies"; "Mødet mellem system og individ – et spørgsmål om magt?"

Ron Eyerman, ph.d.-studieleder

Center for Anvendt Datalogi

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder er Torben Warnich-Hansen.

Adresse

Stuðiestræde 6
1455 København K
Telefon instituttleder 35 32 32 35
Torben.Warnich@ibt.ku.dk
Telefon ekspedition 35 32 32 38
Fax 33 12 31 93
IBTVagt@ibt.ku.dk
www.ibt.ku.dk

Centerlederens årsberetning

Historisk udvikling

Center for Anvendt Datalogi blev oprettet i 1985 som en videreførelse og udbygning af Indre By Terminalen, der var blevet oprettet i 1972 med det formål at stille centrale edb-faciliteter til rådighed for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet. Indre By Terminalen fungerede som en fællesafdeling, men Center for Anvendt Datalogi er et selvstændigt institut, styringsmæssigt placeret direkte under fakultetet.

Forskningsvirksomhed

Forskningen ved Center for Anvendt Datalogi må ses i sammenhæng med den udvikling, der karakteriserer edb-anvendelsen inden for de samfundsvidenskabelige fag. Centret har til formål at tage initiativer, yde bidrag til og støtte udviklingen af fagintegreret og anvendt datalogi i forbindelse med undervisning og forskning inden for fagene. Anvendelsen af edb som værktøj i forskellige faglige sammenhænge får derved en central placering, og det kan ofte være vanskeligt at adskille forskning, udviklingsarbejde og den formidlende virksomhed, der udøves i samarbejde med medarbejdere fra fakulteternes øvrige institutter, eller i forbindelse med deltagelse i udvalg og udredningsarbejde. Væsentlige forskningsområder er metoder og teknikker vedrørende samfundsvidenskabeligt orienterede systemer, fagorienterede programpakker og datamatiske beslutningsstøttesystemer, herunder samspillet mellem databaser og databearbejdningsværktøjer. Desuden arbejdes med problemstillinger omkring client/server værktøjer, herunder web-applikationer, dette set såvel for generel administrativ databehandling som for egentlig samfundsvidenskabelig databehandling.

Anden virksomhed

Centret vedligeholder et bredt udbud af programmel til brug for undervisnings- og forskningsopgaver. Til statistiske og operationsanalytiske opgaver anvendes programsystemet SAS. Til økonomiske problemstillinger anvendes Aremos, Gauss og pc-Give. Som programmeringssprog anvendes bl.a. APL, Fortran, Visual Basic, Java og Excel. Til videregående programudvikling anvendes net pakken.

Centret driver desuden den centrale netværksservice for et lokalnet i Indre By området, omfattende institutterne ved Det Samfundsvidenskabelige- og Det Teologiske Fakultet, samt Det Samfundsvidenskabelige Fakultetssekretariat. Centret stiller efter aftale programmel til rådighed på centrale filservere. Centret driver post- og web-servere, og en række specialiserede servere.

Centret har pc-rum med et betydeligt antal arbejdspladser, og centret yder rådgivning vedrørende etablering af fremvisningsmuligheder i auditorier o.l., med henblik på at gøre det let for undervisere at vise edb-udviklet undervisningsmateriale for større undervisningshold.

Centret yder edb-mæssig rådgivning vedrørende et meget bredt spektrum af programmeringssprog, styresystemer og programpakker. Desuden gives vejledning, rådgivning og praktisk hjælp i forbindelse med anskaffelse af edb-udstyr ved fakulteternes enkelte institutter og i forbindelse med anskaffelse og implementering af nye programprodukter.

Torben Warnich-Hansen, instituttleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	2,00	0,00	2,00
TAP	4,32	0,00	4,32
Årsværk i alt	6,32	0,00	6,32
Løn	2.606	0	2.606
Frikøb	-78	0	-78
Øvrig drift	-483	0	-483
Anskaffelser	1.656	0	1.656
Bruttototal t.kr.	3.701	0	3.701

Stab

VIP Internt finansieret

Traberg, Jeppe; lektor.

Warnich-Hansen, Torben; lektor.

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Dekanatet for Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Dekan Ralf Peter Hemmingsen

Prodekan Ulla Wewer

Prodekan Birgitte Nauntofte

Dekanens årsberetning

Fakultetets ledelse

Pr. 1.2.2002: Dekan, professor, overlæge, dr.med. Ralf Peter Hemmingsen.

Prodekan, professor, dr.med. Ulla Wewer.
Prodekan, professor, dr.odont. Birgitte Nauntofte.
Sekretariatschef, cand.jur. Bente Hagelund.
Souschef, cand.polit. Lisbeth Roland Hansen.
Studieadministrator, mag.art. Leif Christensen.
Chefkonsulent, cand.jur. Vibeke Milwertz.

Fakultetsråd

Pr. 1.2.2002: Dekan, professor, overlæge, dr.med. Ralf Peter Hemmingsen.

Professor, dr.med. Bent Ottesen.
Professor, dr.med. Bjørn Quistorff.
Lektor, dr.med. Mogens Spang-Thomsen.
Professor Niels Keiding.
Lektor, dr.odont. Nils-Erik Fiehn.
Professor, dr.med. Torben Schroeder.
Direktør Medicon Valley Academy (eksternt medlem)
Bent Christensen.
Kontorchef, overlæge, dr.med. (eksternt medlem)
Karsten Bech.
Laborant Joan Lykkeaa.
Overassistent Marianne Johansen.
Led. laborant, ph.d. Yaël Balslev .
Stud.med. Thomas Juul Sørensen.
Stud.scient.san.publ. Katrine Kobberø Mortensen.
Stud.med. Simon Serbian.

Adresse

Panum Institutttet
Begdamsvej 3
2200 København N
Telefon 35 32 79 00
Fax 35 32 70 70
sund-fak@adm.ku.dk
www.sund.ku.dk

Dekanens årsberetning

Dekanatet fandt ved sin tiltræden den 1. februar 2002, at der var behov for en række strategiske initiativer for at styrke fakultetets forskning, undervisning og interaktion med omverdenen. En del af initiativerne var en videreførelse af igangværende planer (f.eks. arbejdet med forbedring af de komparativ-medicinske eksperimentelle faciliteter), andre var helt nye (f.eks. etablering af en teknologioverførsels-enhed).

Fakultetets økonomi

Ved indgangen til 2002 var fakultetets økonomi imidlertid præget af et uforudset stort deficit for 2001. Der var udsigt til en akkumuleret gæld på mindst 50 mio. kr. ved udgangen af 2004, såfremt der ikke skete noget. Derudover var der behov for klarere og fremadrettede retningslinjer for institutternes budgettering, økonomiopfølgning, opsparring og frihedsgrader til at disponere over institutmidler.

Fakultetets økonomiske genopretningsplan har i 2002 på

alle måder indebåret stærk tilbageholdenhed også ved stillingsbesættelser, hvorved den forskningsbaserede undervisning er blevet yderligere belastet. Endvidere er gennemført en ganske omfattende runde med frivillig fratreden, både som et personalegode og som et virkemiddel til at nedbringe fakultetets udgifter over et par år samt påbegyndelse af generationsskiftet i fakultetets faste stab. I alt 60 medarbejdere har indgået frivillig fratredelsesordning i 2003. Den meget stramme økonomiske genopretningsplan har også præget arbejdet med budget 2003, som blev vedtaget i december 2002.

I skrivende stund synes den økonomiske genopretning at være sikret således, at fakultetet er gældfrit, bl.a. som følge af det gode resultatet for 2002 og udmøntning af universitetslovsmidler i 2003. Det indebærer at fremtidige forbedringer i rammen kan anvendes til gavn for forskning, undervisning og investeringer i infrastrukturen, og ikke til afdrag på gæld.

Forskningen

Af forskningsstrategiske initiativer er i 2002 iværksat opslag af 8 professorater i de prækliniske fag, og der er opslået 4 stillinger som forskningsassistent inden for biomedicinen. At forventningerne til forbedringer af de akademiske vilkår er store, afspejles ved, at der er indkommet 66 ansøgninger til de 8 professorater og 18 ansøgninger til stillingerne som forskningsassistent.

Ingen cand.med. har søgt de sidstnævnte stillinger. Det må erkendes, at meget få cand.med. er søger ind i en egentlig forskerkarriere som ph.d., forskningsassistent eller adjunkt eller lektor inden for præklinisk på fakultetet. Denne udvikling er en alvorlig bremse på intentionen om at intensivere interaktionen mellem grundforskningen og den kliniske forskning og at fokusere mere på klinisk relaterede problemstillinger i undervisningen i de første studieår på medicin. Det skønnes derfor nødvendigt i det kommende år at tage særlige initiativer vedrørende rekrutteringen af unge medicinske forskere.

Hvad angår den kliniske forskning, er i 2002 indgået aftale med Hovedstadens Sygehusfællesskab (HS)/Københavns Amts Sygehusvæsen (KAS) om inden for rammerne af Københavns Universitetshospital (KU) at etablere 5-10 stillinger som klinisk forskningslektor. Disse stillinger var ved årets udgang klar til opslag, og der indledes forhandlinger med amterne i Østdanmark (ØSFF) om en tilsvarende ordning for de afdelinger, der deltager i studenterundervisningen. Initiativet ligger i direkte forlængelse af anbefalingerne i rapporten "Medicinsk Sundhedsforskning Fremtid" fra 2001.

I 2002 er besat 7 stillinger som klinisk professor ved fakultetet.

Fakultetet har i 2002 også deltaget i vigtige udvalgsarbejder på nationalt niveau vedrørende den kliniske forskerstillingsstruktur, forskningsledelse og rammer for samarbejdet med erhvervslivet. Inden for rammerne af KU er foregået en planlægning af det EU-direktiv udløste arbejde med Good Clinical Practise (GCP), hvor fakultetet har fået en central placering. I kraft af formandskabet i Østdansk Sundhedsvidenskabeligt Forskningsforum (ØSFF) har fakultetet i 2002 forestået afrapportering vedrørende forum's bevilling til SSVF, deltaget i den regionale forsknings-temadag i Slagelse, forskermøde i Frederiksborg Amt og uddelingen af ØSFF's forskningsmidler.

I 2002 har fakultetet og tandlægeskolen videreført afta-

len om styrkelse af den odontologiske forskning, herunder med opslag af en række ph.d.-stipendier.

Udbygningen af Institut for Folkesundhedsvidenskab er fortsat, om end i afdæmpet tempo som følge af den økonomiske situation.

Fakultetets strategiudvalg vedrørende forskningen afgav i slutningen af året indstilling om dannelse af en række tværfaglige forskernetværk (clusters) ved fakultetet. Der er tale om styrkeområder, hvor man kan forvente etablering af Centers of Excellence eller af netværk med potentiale til at nå excellence niveau inden for en kort årrække. Arbejdet med etablering af disse centrale forskningsnetværk, herunder organisering og finansiering, fortsætter med betydelig intensitet.

Der er på Københavns Universitet i 2002 gennemført en analyse og planlægning vedrørende forbedring af de dyrekperimentelle faciliteter på Campus således, at der kan opnås international standard for den molekylærbiologiske forskning. I dette arbejde har foruden Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet indgået Det Naturvidenskabelige Fakultet, Hovedstadens Sygehusfællesskab, Københavns Amts Sygehusvæsen og BRIC (The Biotech Research and Innovation Centre). Det forventes, at det konkrete arbejde med disse nødvendige forbedringer starter i 2003.

Særlige tiltag til understøttelse af uddannelse/forskning

Flerårsaftalemidlerne er i 2002 ligesom året før anvendt til at styrke pædagogisk udviklingscenter, forskeruddannelse, forskningsevaluering og forskningsdækning, især af nye uddannelser. Der arbejdes på en fortsat styrkelse af den pædagogisk-uddannelsesmæssige indsats i fakultetet/Universitetshospitalet, og fakultetet prioriterer dette arbejde højt. Der er i slutningen af året påbegyndt et udvalgsarbejde, som skal være grundlag for indførelsen af postgraduate klinisk-pædagogiske lektorer i region øst.

Der er i 2002 etableret to nye forskerskoler ved fakultetet: Danish Cardiovascular Research Academy og Forskerskolen i Folkesundhedsvidenskab. Endvidere har finansiering fra Meyer-Fonden muliggjort etablering af Center for Hjertearytmiforskning, der omfatter forskergrupper fra Rigshospitalet, Panum Institut og Seruminstitut. I marts 2002 indviedes et nyt grundforskningscenter ved Panum Institut, Wilhelm Johannsen Centret for Genomforskning.

Erhvervssamarbejde

Arbejdet med viden- og teknologioverførsel (technology-transfer, TT) mellem grundforskere og erhvervsliv fordrer en professionel indsats og nye kompetencer inden for fakultetets rammer. Det er væsentligt, at fakultetets innovative forskning, der har kommerciel interesse, kan nyttiggøres i det omgivende samfund. Det er derfor særdeles positivt, at MVTU i december 2002 bevilgede KU/fakultetet 6 mio. kr. over en 3-årig periode til etablering af en TT-enhed. Der arbejdes nu intensivt på en funktionel samorganisering inden for hele området technology-transfer/patentvirksomhed ved KU.

Endvidere har fakultetet i samarbejde med en række eksterne partnere fået bevilget i alt 600.000 kr. til projektet "IP Knowledge Center within ScanBalt Region". Formålet er at kortlægge forvaltningen af IPR (Intellectual Property Rights) i det skandinaviske område med henblik på at sikre et godt grundlag for fakultetets egen forvaltning og identitet på dette felt.

I hele processen med erhvervssamarbejdet har fakultetet haft stor gavn af det nyetablerede Industriudvalg, der har medlemmer fra fakultetet og fra erhvervslivet.

Organisationen

Efter et intensivt og engageret arbejde i sekretariatet blev der i sommeren 2002 gennemført en reorganisering således, at sekretariatet nu er opdelt i områder med områdeledere, der sammen med sekretariatschefen udgør sekretariatets ledelsesgruppe. Herved er sket en klarere ansvarsfordeling og effektivisering, og der er skabt en tidssvarende ramme for det videre arbejde med at kvalitetssikre arbejdet i fakultetssekretariatet.

I foråret 2002 gennemførtes i samarbejde med konsulent- og revisionsfirmaet KPMG en grundig analyse af fakultetets økonomistyring, herunder budgettryk og budgetopfølgningen. Gennemgangen mundede ud i en række anbefalinger af ret gennemgribende ændringer i regelsæt og arbejdsgange. Det er væsentligt, at ansvar og kompetence følges ad, også i økonomisk sammenhæng. I 2002-2003 implementeres de væsentligste af anbefalingerne i KPMG-rapporten. De anbefalede principper er delvist udmøntet allerede ved udarbejdelsen af budget 2003, og der gennemføres nu, med henblik på at profilere undervisningen stærkere, en analyse af sammenhængen mellem STÅ-indtægter og undervisningsudbud i de enkelte uddannelser. Dette arbejde involverer såvel institutledere som studieledere og dekanat. Som noget nyt er indført to årlige budgetrevisjoner således, at den økonomiske kurs om fornødent kan justeres inden for budgetåret.

I 2002 har sekretariatet i samarbejde med de styrende og rådgivende organer ved fakultetet arbejdet med flere, ganske omfattende høringer over vigtige lovforslag. Det gælder bl.a. lovgivning vedrørende universiteterne, forskningsrådgivningssystemet, dyreforsøg og sektorforskningen.

Fakultetets Samarbejdsudvalg

Personalepolitisk har fakultetets samarbejdsudvalg især arbejdet med MUS-samtaler, kompetenceudvikling, psykisk arbejdsmiljø og ledelse.

Endvidere har samarbejdsudvalget, ligesom fakultetsrådet ved adskillige møder behandlet udkastet til ny universitetslov. Fakultetets ansvarsbærende organer fandt i enighed, at lovudkastet indebærer en overhængende risiko for afskaffelse af universitetets selvstyre og uafhængighed, ligesom der i forslaget åbnes for en tiltagende markedsførelse af uddannelse og forskning. Dette indebærer en underminering af målsætningen om et højt internationalt videnskabeligt niveau til fordel for kortsigtet og tidsbunden nytteorientering. Fakultetet var således enig i det afstandtagende høringssvar der fra KU i december 2002 blev afgivet i sagens anledning.

De prægraduate studier, studenteroptag og kandidatproduktion

Inden for de to store uddannelser ved fakultetet – læge- og tandlægeuddannelsen – arbejdes med udvikling og implementering af nye studie- og eksamensordning.

Der er væsentlige fællestræk i målene for revisionsarbejdet inden for de to uddannelser. Inden for de basale naturvidenskabelige eller biomedicinske fagområder tilrettelægges nye kursusforløb, der sigter mod at øge de studerendes forståelse af basalfagene og forbedre deres evne til

at anvende kundskaberne i den kliniske del af studiet. Det er også hensigten at lægge større vægt på de studerendes egen indsats og eget ansvar for læring og studieforløb.

Den endelige evaluering af det humanbiologiske studium, der skal danne grundlag for den formelle beslutning om yderligere at styrke uddannelsen og at gøre den permanent, er stadig ikke gennemført. Det er fakultetets hensigt at øge optaget til dette studium når den akutte belastning ved indførelsen af det nye lægestudium er overstået. Set i lyset af den aktuelle udbygning af f.eks. den farmaceutiske industri i Danmark er der god grund til at øge uddannelseskapaciteten på det humanbiologiske studium.

På det nye bachelor-/kandidatstudium i Folkesundhedsvidenskab videreføres arbejdet med kandidatstudiets implementering, men samtidigt planlægges en justering af bachelordelen på baggrund af de opnåede erfaringer.

Herudover udbyder fakultetet ligesom i tidligere år to masteruddannelser; Master of Public Health (MPH) og Master of International Health (MIH).

I 2002 blev der optaget 471 studenter på medicinstudiet, 88 på tandlægestudiet, 31 på Humanbiologistudiet 67 på Folkesundhedsvidenskabstudiet og 30 på Master of Public Health uddannelsen samt 24 på Master of International Health-uddannelsen. Fakultetet har i det forløbne år færdiggjort 301 medicinske kandidater, 63 odontologiske kandidater, 25 humanbiologiske kandidater, 21 Master of Public Health kandidater og 28 Master of International Health kandidater.

Arbejdet med at etablere en kandidatuddannelse ved fakultetet for personer med en mellemlang sundhedsuddannelse er i løbet af 2002 nået så langt at fakultetet nu ansøger om oprettelse af en supplerings- og kandidatuddannelse startende i 2004. Herudover har fakultetet i samarbejde med Danmarks Tekniske Universitet (DTU) etableret uddannelsen civilingeniør i medicin og teknologi. Uddannelsens første årgang optages i 2003.

Ph.d.-grader og doktorgrader

Fakultetet har i 2002 tildelt 110 ph.d.-grader. Det skal her tilføjes at en stor del ikke er cand.med.er, og at man derfor ikke kan bruge disse tal til at beregne "overgangsfrekvenser" fra en medicinsk kandidateksamen til en ph.d.-grad.

Fakultetet giver en forskeruddannelse til mange humanbiologer og cand.scient.'er. Fakultetet satser på at styrke ph.d.-uddannelsen. Etableringen af en ny Graduate School of Neuroscience skal ses i dette lys. Fakultetet har etableret en lignende skole inden for Folkesundhedsvidenskab. Inden for det odontologiske fagområde gennemføres en stor satsning på rekruttering af forskerstuderende allerede på prægraduat niveau, og forskerkurser planlægges gennemført på skandinavisk niveau for at opnå et optimalt volumen.

Fakultetet har i 2002 tildelt 23 doktorgrader. Antallet af tildelte doktorgrader er lettere nedadgående, formentlig som følge af ph.d.-gradens øgede betydning.

Fakultetets økonomi og aktiviteter

Tabel 1. Formålsopdelt regnskab 1998-2002

Formål	Udgifter i mio. kr., løbende priser				
	1998	1999	2000	2001	2002
Forskning i alt	329,131	354,912	392,600	421,071	423,623
Basisforskning	151,045	191,714	208,657	200,669	212,218
Tilskudsfinansieret forskning	102,901	128,474	153,517	164,203	168,916
Kontraktforskning	7,984	1,116	8,385	8,892	13,444
Forskeruddannelse	67,201	33,608	22,042	47,307	29,045
Uddannelse i alt	162,347	168,692	183,341	187,074	213,939
Ordinær uddannelse	158,917	159,294	177,088	178,024	210,189
Åben uddannelse	3,430	3,257	6,013	8,361	3,298
Efteruddannelse	0,000		0,240	0,321	-
Kursusundervisning	0,000	6,141	0,000	0,368	0,452
Andre faglige formål i alt	67,434	68,639	68,852	89,595	95,790
Museer og samlinger	2,847	1,950	2,231	2,516	2,878
Klinikker	8,400	5,104	2,279	6,669	2,073
Retsmedicin	54,774	61,116	62,834	78,898	93,909
Øvrige	1,413	0,469	1,508	1,512	-3,069
Fælles formål i alt	70,990	76,015	70,063	78,510	85,571
Bygningsdrift	53,913	59,796	62,687	67,550	71,674
Generel ledelse og administration	17,077	16,219	5,721	9,391	11,057
Øvrige			1,655	1,569	2,840
Kapitalformål i alt	7,416	12,884	13,418	12,293	5,445
Vedligehold og mindre byggearbejder	7,416	12,884	13,418	12,293	5,445
I alt	637,318	681,141	728,274	788,543	824,367

Tabel 2. Aktiviteter 1998 – 2002

	Aktiviteter				
	1998	1999	2000	2001	2002
Antal studerende (excl. orlov)	3171	3391	3609	3763	3757
Antal STÅ	2192,0	2329,0	2496,5	2616,5	2821,7
Antal optagne pr. 1. oktober	608	610	594	596	626
Antal 1. prioritetsansøgere	1454	1591	1711	1711	1588
Gennemsnitsalder for optagne	20	21,9	21,9	22,0	21,7
Medianalder, for optagne	21	21	21	21	21
Antal bachelorer	–	–	–	–	78
Gennemsnitsalder, bachelorer	–	–	–	–	25,9
Medianalder, bachelorer	–	–	–	–	26
Antal kandidater	268	304	282	352	389
Gennemsnitsalder, kandidater	29,8	29,3	29,5	29,4	29,5
Medianalder, kandidater	29	29	29	29	29
Gennemsnitlige gennemførelstid, kandidater	7,7	7,5	7,9	7,4	7,3
Median gennemførelstid	8	8	8	8	8
Antal deltagerbetalende STÅ	42,2	52,5	73,2	69,3	55,7
Færdiguddannede på masteruddannelser	21	19	44	47	39
Antal forskeruddannelsesårsværk i alt	482,8	395,3	411,1	436,0	450,4
Antal forskeruddannelsesstud., pr. 1. oktober, i alt	504	390	419	491	442
Heraf mænd	239	179	188	200	179
Heraf kvinder	265	211	231	261	263
Antal ph.d.-afhandlinger, året	118	102	112	114	110
Antal stud. der udløser internationaliseringstilskud	75	105	100	119	111
Heraf indgående	33	40	58	41	45
Heraf udgående	42	65	42	78	66
Antal doktorgrader	48	26	30	28	35
Antal forskningspublikationer, iflg. Årsberetning*	779	896	825	932	1109

*) excl. De Kliniske Institutter

Ralf Peter Hemmingsen, dekan

Medicinsk-Anatomisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder er lektor, dr.med. Ole William Petersen.

Institutbestyrelsen består af instituttlederen og lektor Jørgen Trantum-Jensen (vice-instituttleder), lektor, dr.scient. Anders Hay-Schmidt samt TAP-repræsentant Ulla Hjorten-berg.

Organisation

Fagligt er instituttet opdelt efter forskningsmæssige temaer i Strukturel Celle- og Vævsbiologi, Cellulær Immunologi, Neurobiologi, og Biomekanik. Administrativt er instituttet opdelt i 3 sektioner (A, B, og C) og en undervisningsafdeling.

Adresse

Panum Institut
Blegdamsvej 3
2200 København N
Telefon 35 32 72 18
Donationsordningen 35 37 66 90
Fax Sektion A 35 32 72 85
Fax Sektion B 35 36 96 12
Fax Sektion C 35 32 72 17
Fax Undervisningsafdelingen 35 32 71 91
j.koerner@mai.ku.dk
www.mai.ku.dk

Instituttlederens årsberetning

Historie

Se årbog for 1996.

Personaleforhold

Efter 8 år som rektor for Københavns Universitet er professor Kjeld Møllgård pr. 1.02.2002 vendt tilbage til sit professorat i neuroanatomi.

Mogens H. Claësson blev udnævnt til professor i cellulær immunologi 1.02.2002.

Lektor Harry Jessen fratrådte efter eget ønske sin stilling pr. 31.01.2002.

Jesper Thulesen, lektor, fratrådte efter eget ønske sin stilling pr. 28.02.2002.

Lektor Fritz von Bülow fratrådte efter eget ønske sin stilling pr. 31.07.2002.

Peter Thomsen, adjunkt, fratrådte efter eget ønske sin stilling pr. 31.07.2002.

Bente Rona Jensen, lektor, fratrådte efter eget ønske sin stilling pr. 30.09.2002.

Milena Penkowa: har modtaget Lundbeckfondens Talentpris 2002.

Undervisningsafdelingen

Undervisningsafdelingen er blevet ledet af instituttlederen, desforuden af kontorfuldmægtig Vibeke Lund, kontorfuldmægtig Wivi Møller Jensen og lab. betjentformand Flemming Grandt.

Afdelingen varetager fælles tekniske og administrative funktioner, samt forvalter økonomien i forbindelse hermed.

Disse fællesfunktioner er a) arbejdsopgaver med studenterrundervisningen og implementering af ny studieplan, eksaminer og prøver, b) forvaltning af samlinger, undervisningsmateriale og undervisningslokaler, c) bygningsmæssige forhold (dog undtaget indretning og anvendelse af lokaler tildelt forskningssektionerne) samt administrative forhold i forbindelse med instituttets donationsordning.

Undervisningsudvalg

Undervisningsudvalget på Medicinsk-Anatomisk Institut består af kursuslederne og instituttets repræsentant i Studienævnet for Medicin, Finn Bojsen-Møller.

I år 2002 er udvalget således sammensat: Vice-instituttleder, lektor, cand.med. J. Trantum-Jensen (formand), lektor, cand.med. P.E. Høyer, lektor, dr.med. Mogens Holst Nissen, lektor, cand.med. Lars Kayser, lektor, dr.med. Carsten Röpke, docent, dr.med. Svend Kirkeby (repr. for Tandlægeskolen), lektor, dr.med. Cathrine Ørskov, lektor, ph.d. Klaus Qvortrup, kontorfuldmægtig Vibeke Lund, lab. betjentformand Flemming Grandt.

Forskningsvirksomhed

Instituttet er forskningsmæssigt opdelt som følger:

- Strukturel Celle- og Vævsbiologi.
- Cellulær Immunologi.
- Neurobiologi.
- Biomekanik.

1. Strukturel Celle- og Vævsbiologi

Området dækker såvel grupper som enkeltpersoner. Som fællesnævner for aktiviteterne skal fremhæves en basal interesse for sammenhængen mellem normale og forandrede cellers og vævs struktur og funktion belyst i såvel cellekulturmodeller som dyremodeller samt ved hjælp af humant vævsmateriale.

1.1. Specialiserede membrandomæner, membrantrafik, cytoskelet

Specialiserede membrandomæner, membrantrafik, cytoskelet, celle-celle- og celle-matriks interaktion samt betydningen af disse parametre for formdannelse (morfogenese) og celle- og vævsfunktion.

1.1.1. Specialiserede membrandomæner, signalering og membrantrafik

Udforskning af cellemembraners organisation og funktion er en forudsætning for at forstå f.eks. cellers evne til at respondere på påvirkninger fra omgivelserne, membranreceptorers aktivitet og regulering, bakteriegiftstoffers virkningsmekanismer, cellevækst og formdannelse. Endvidere er området af central betydning for medicinudvikling. På grundlag af et bredt spektrum af moderne molekylærbiologiske, biokemiske og mikroskopiske metoder beskæftiger vi os med sphingolipid- og cholesterolholdige membrandomæner, såkaldte "lipid rafts", og disses betydning for funktionen af medlemmer af EGF receptorfamilien samt visse G-protein koblede receptorer. Endvidere har vi fokuseret på NADPH oxidases tilstedeværelse i rafts. En særlig type af rafts er caveolae, små invaginationer af plasmamembranen karakteriseret ved proteinet caveolin. Ved hjælp af GFP ("green fluorescent protein")-caveolin fusionsproteiner har vi kunne vise, at caveolae ikke under normale omstændigheder er involveret i cellers optagelse af molekyler fra omgivelserne (endocytose), men repræsenterer forankrede, multifunktionelle platforme i "lipidhavet". Endelig

beskæftiger vi os med de såkaldte clathrin-coatede pits i plasmamembranen, membrandomæner der er kritiske for cellers endocytose af f.eks. receptorer. Vi undersøger bl.a. disse domæner vha. ekspresion af dominant-negative proteinmutanter og antisense-teknologi (Bo van Deurs, Fritz von Bülow, Peter Thomsen, Kirstine Roepstorff, Anette Hommelgaard, Frederik Vilhardt og Michael Grandal, i samarbejde med Kirsten Sandvig og medarbejdere, Institut for Kræftforskning, Radiumhospitalet, Oslo).

I et andet delprojekt studeres caveolae i fedtceller og glatte muskelceller i karvægge, samt i en cellelinie, som ved stimulation med glucocorticoid differentierer til en fedtcellelignende celletype. Vi har tidligere identificeret et proteinstof (cavP60), som vi har vist er en obligat bestanddel af caveolae i alle undersøgte celletyper, og som vi ikke hidtil har kunne påvise i andre lokalisationer i de undersøgte celler. Vi søger nu at følge dette proteinstofs bevægelser under påvirkninger, der op- og nedregulerer antallet af caveolae. Vi søger endvidere vha. immunfluorescens og immunoguldmarkningsmetoder at identificere andre caveolære proteiner, og har i den forbindelse påvist, at hverken glucosetransportøren GLUT-4 eller insulinreceptoren har sæde i caveolae, hvilket har været hævdet fra anden side (Jørgen Trantum-Jensen, i samarbejde med J. Vinten, MFI).

Som en udløber af studierne (1.1.1.) har vi indledt en række undersøgelser af sammenhængen mellem fedtcelle- (spæk)masse og knoglemineralisering hos tre arter af arktiske sæler, som udviser sæsonvariation i spækmasse. Undersøgelserne er foreløbigt baseret på prøvemateriale indsamlet på tre forskellige tidspunkter i perioden juli 2000 – oktober 2002. Materialet undersøges makroskopisk (massefyldebestemmelser og røntgen) og histologisk, samt ved forskellige biokemiske analyser af blodprøver. De foreløbige resultater peger tydeligt på en sammenhæng, og der arbejdes videre på kortlægning heraf, samt på indkredsning af de involverede regulatoriske mekanismer, som kan vise sig af betydning for forståelse og behandling af osteoporose hos mennesker (Jørgen Trantum-Jensen i samarbejde med Norges Fiskerihøjskole, Tromsø Universitet).

1.1.2. Formdannelse og celle-/vævsfunktion i det indre øre og i støttevæv. Elektronmikroskopiske undersøgelser af den endolymfatiske sæk i det indre øre har vist, at dens struktur og indhold er forenelig med, at der her sker en produktion af et hormonlignende stof. Indsprøjtes ekstrakter af den endolymfatiske sæk fra rotter på en levende rotte har vi vist, at rotten responderer med en øget urin- og salt udskillelse. Hvis dette hormon, som vi har valgt at benævne saccin, har en lignende effekt på det indre øre, er det muligt at vi kan give en forklaring på, hvorledes Menieres sygdom opstår og endvidere, at der på langt sigt kan udvikles en rationel behandling mod denne lidelse. Stoffet har muligvis også en causal betydning for udvikling af tinnitus. Et samarbejdsprojekt er blevet etableret med Zealand Pharmaceuticals, hvor vi forsøger at oprense saccin med molekylarbiologiske teknikker.

I to andre delprojekter studeres struktur og funktion af kollagen i achillesener og i knogler hos patienter med væksthormonmangel (Klaus Qvortrup, i samarbejde med P. Magnusson og M. Kjær, BBH, og M. Lange, O.L. Svendsen og U. Feldt-Rasmussen, Rigshospitalet).

1.1.3. Formdannelse og celle-/vævsfunktion i den humane mammarykirtel.

Den humane brystkirtel består af et forgrenet gangsy-

stem med et indre lag af luminale epitelceller og et ydre lag af myoepitelceller omgivet af en basalmembran. I brystkræft er vævsstrukturen gået tabt, myoepitelceller og basalmembran er delvist forsvundet og det peritumorale stroma er massivt forandret. Et delprojekt har til formål at belyse myoepitelcellens betydning for normal morfogenese, idet denne celletype i stigende grad er tillagt tumorundertrykkende egenskaber. Et andet delprojekt har til formål at opspore og isolere brystkirtelstamcellen for at belyse det sandsynlige udgangspunkt for brystkræft. Endeligt studeres differentialudtrykte gener ved tumorcelle-fibroblast interaktion i definerede dyrkningsmodeller (Ole William Petersen og ph.d.-studerende Thorarinn Gudjonsson, René Villadsen og Helga L. Nielsen samt scholarstipendiat Michala Vissing, i samarbejde med L. Rønno-Jessen, AKI, og M.J. Bissell, Lawrence Berkeley Laboratory, CA, USA).

1.2. Betydningen af mavetarmkanalens peptidhormoner for blodsukkerregulation, tarmvækst og slimhindebeskyttelse

1.2.1. Vores overordnede interesse er opklaring af den fysiologiske og patofysiologiske betydning af peptidhormoner af glukagon-sekretin familien, især tarmhormonerne GLP-1, GLP-2 og GIP.

Hormonerne GLP-1 og GIP er inkretiner, som øger insulinsekretionen efter et måltid. GLP-1 er potentielt interessant som behandling for type-2 sukkersyge. Sekretionen af GLP-1 og virkningen af GIP er nedsat hos type-2 diabetikere, hvilket forværrer det diabetiske sygdomsbillede. Det er forskningsgruppens formål at opklare virkningsmekanismer for disse peptidsystemer, der påvirker på glukosebalancen og dermed sygdomsbilledet hos type-2 diabetikere (Cathrine Ørskov, i samarbejde med J.J. Holst og C. Deacon, MFI).

Som GLP-1 produceres GLP-2 af endokrine celler i tyndtarmen, og frisættes til blodbanen efter et måltid. I mus og rotter er det vist, at subcutan administration af GLP-2 stimulerer tarmens vækst. Forskningsgruppen udforsker GLP-2's rolle ved behandling af inflammatorisk tarm sygdom med eksperimentelle dyremodeller. Gruppen undersøger også virkningsmekanismen for GLP-2 ved hjælp af immunhistokemi og *in-situ* hybridisering. Endvidere undersøger gruppen i rottemodeller, hvilke fødebestanddele, der giver det højeste GLP-2 respons, med henblik på mobilisering af endogen GLP-2 i korttarmspatienter. Endelig undersøger gruppen, om GLP-2 induceret tarmvækst fremmer udvikling af tumorer i mavetarmkanalen (Steen Seier Poulsen, Cathrine Ørskov, post.doc. Bolette Hartmann, læge Jesper Thulesen, stud.med. Hannelouise Kissow, i samarbejde med L. Thim, Novo Nordisk og J.J. Holst, MFI).

1.2.2. Trefoil peptides. Trefoil peptider (TFF) produceres i exokrine celler i mavetarmkanalen og virker ved at sammenkæde mucinmolekyler således, at viscositeten af mucin øges. Injiceret trefoil peptid bindes til mucinproducerende celler og udskilles i mucinlaget. Omsætning og vævsbinding af de tre kendte trefoil-peptider samt effekten af behandling peroral og parental TFF2 og TFF3 i forbindelse med eksperimentelt inducerede tarminflammationer undersøges. Trefoil peptider optages i proximale tubuli i nyren, men bliver pga. udtalt proteaseresistens ikke degraderet, og cirkulerende TFF udskilles intakt i urinen. Mave-tarmkanalens produktion af TFF øges ved forskellige mavetarmsygdomme. Det undersøges, om udskillelsen af TFF

i urinen kan anvendes diagnostisk og specielt til aktivitetsvurdering ved inflammatorisk tarmsygdom (Patientmateriale fra KAS Herlev og KAS Glostrup) (Steen Seier Poulsen, Maria Salling, i samarbejde med E.M. Vestergaard, E. Nexø og Lars Thim).

1.3. Tarmvæggens celler og bevægelsesmønstre

1.3.1. Tarmens glatte muskulatur varetager to hovedfunktioner: Transport af tarmindhold (via transporterende = peristaltiske bevægelser) og opblanding af tarmindhold med sekreter m.m. (via blandebevægelser = segmentation). Disse bevægelser er hos alle pattedyr kontrolleret gennem nervøs, hormonal og såkaldt 'myogen' regulering. Med den seneste udvikling på området er det blevet klart, at den 'myogene' regulering varetages af Cajal's interstitielle celler (tarmens pacemakerceller). Specialiserede cellekontakter (gap junctions) formidler en metabolisk og elektrisk kobling mellem glatte muskelceller, men er ikke tilstede i begge lag trods elektrisk kobling. Vi arbejder på at foretage en histologisk analyse af gap junction proteinerne hos voksne mus og mus under udviklingen, desuden på at bestemme den specifikke organisation af pacemakercellerne i mave-tarmkanalens forskellige afsnit og hos flere species (Hanne B. Mikkelsen og stud.med. Mandana Takashvand, i samarbejde med J. Jimenez og E. Alberti, Univ. Autonom. de Barcelona).

I forlængelse af dette arbejder vi også på at karakterisere gap junction i intestinale og renale kar (Hanne B. Mikkelsen, i samarbejde med F. Gustafsson, Frederiksberg Hospital, B. Arentoft og N.-H. Holstein-Rathlou, MFI, Panum Institut).

1.3.2. Udover muskelceller og pacemaker celler findes i muskellaget en gruppe celler (makrofager), der har en konstant og regelmæssigt beliggenhed hos mus og menneske. Vi har vist, at disse celler under normale forhold ikke er specielt aktive med hensyn til fagocytose og cytokinproduktion og ligeledes er tilstede i kimfri og embryonale mus. Vi har desuden vist, at mutant musen op/op, der mangler (CSF-1), også mangler makrofagerne i tarmmuskulaturen; op/op -musen vil, sammenholdt med vildtype mus, blive anvendt til at beskrive makrofagers migrering, fysiologiske funktion, herunder cytokinproduktion ved inflammatoriske tilstande fremkaldt i LPS og Trichinella behandlede mus (Hanne B. Mikkelsen og Charly Garbarsch, i samarbejde med J. Huizinga McMaster, Canada).

1.4. Udviklingsbiologi, vævsbiologi og patobiologi

Immuncytokemi, mikrospektrofotometri, mikrofluorometri, morfometri samt video-, elektron- og konfokal mikroskopi anvendes ved studier indenfor områderne embryologi, reumatologi, endokrinologi, reproduktion og xenobiologi. For nærværende arbejdes der især med følgende projekter:

1.4.1. Stamceller og vækstfaktorer i fosterudviklingen. Stamceller er karakteriseret ved evne til selvfornyelse, celledeling og celledifferentiering. Mange forskellige stamcellepopulationer er essentielle for morfogenese og organogenese. EGF- og PDGF-systemerne er særlig vigtige for den normale stamcellepopulation i fosterudviklingen. Disse systemer kortlægges med antistoffer rettet mod vækstfaktorreceptorer og ligander i væv fra humane embryoner og fostre. I samme væv identificeres stamcellepopulationerne med relevante stamcellemarkører. Der fokuseres primært på nervesystem, urogenitalsystem, mavetarmkanal, hud og

hæmatopoetisk væv (Kjeld Møllgård i samarbejde med kolleger fra instituttet).

1.4.2. YKL-40, en indikator for udviklingen af visse sygdomme. YKL-40 er et glykoprotein, der dannes af neutrofile granulocytter, makrofager, kondrocytter, glatte muskelceller og cancerceller.

Andre har fundet, at YKL-40 sandsynligvis er en vækstfaktor, der stimulerer bindevævs celler. Vi har vist, at serum YKL-40 koncentrationen afspejler sygdomsaktivitet og prognose ved inflammatoriske sygdomme og cancersygdomme. Vi anvender monoklonale og polyklonale antistoffer mod humant YKL-40 til at afklare lokalisationen af YKL-40 i vævsbiopsier fra patienter med inflammatoriske sygdomme (f.eks. rheumatoid arthritis, sarkoidose, Mb. Crohn og colitis ulcerosa) og forskellige cancer sygdomme (Charly Garbarsch, i samarbejde med J.S. Johansen, Hvidovre Hospital, P.A. Price, UC San Diego, CA, USA, I. Lorenzen, H.J. Nielsen, U. Hansen, P. Munkholm, Hvidovre Hospital). En mulig lokalisation af YKL-40 i relation til stamceller og vækstfaktorer i humane fostervæv undersøges i forbindelse med 1.4.1.

1.4.3. Stamceller og vækstfaktorer i den tidlige tandudvikling herunder studier over tandanlæggets stellate reticulum. Stamceller og vækstfaktorer i humane tandanlæg undersøges i forbindelse med 1.4.1. Det stellate retikulum er en epitelial struktur, der danner en rigelig, proteoglykanholdig intercellularsubstans i modsætning til epitelier i almindelighed. Vi har tidligere undersøgt indholdet af proteoglykaner og glycosaminoglykan i det stellate retikulum, og undersøger nu relationen mellem intercellularmatrix produktion og epitelcellestruktur i det humane tandanlæg (Charly Garbarsch, Martin E. Matthiessen, i samarbejde med D. Moe og S. Kirkeby, Odontologisk Institut).

1.4.4. Udvikling af ovariets follikler. Aktuelt undersøges ekspressionen af *alpha*-smooth muscle actin (α -SMA) og gap junction proteinet connexin-43 (Cx43) i ovarier fra mus og menneske under den tidlige postnatale udvikling. Undersøgelserne viser, at α -SMA kan have betydning for remodelering af voksende og atretiske follikler. Desuden er α -SMA positive granulosa celler markør for atresi af store preantrale samt antrale follikler hos musen, men ikke hos mennesket. Cx43 gap junctions mellem granulosa celler og mellem oocytten og granulosa celler synes at have betydning for kontrol af proliferation og cellulær reorganisation under vækst af follikler (Poul Erik Høyer, i samarbejde med A.G. Byskov, Rigshospitalet). Urogenitalsystemets udvikling undersøges i forbindelse med 1.4.1.

1.4.5. Ændringer i skjoldbruskkirtelcellens metabolisme ved cancer og betændelsestilstande. Med henblik på at forstå, hvorledes skjoldbruskkirtelens epitelcellers funktion, struktur, vækst og celledød påvirkes af reaktive ilt species (ROS) undersøges 1) aktiviteten af enzymer involveret i dannelsen af NADPH og håndteringen af ROS med NADPH som cofaktor ved kvalitativ og kvantitativ histokemi (biokemisk analyse *in situ*), 2) trin i apoptose kaskaden ved fluorescens markører, og 3) ændringer i cellers og vævs struktur. Modelsystemerne udgøres af vævsprøver og af dyrkede celler i monolag. Aktuelt er et eksplant system under etablering, hvor op til 0,6 mm store vævsstykker kan dyrkes og undersøges in toto over en længere tidsperiode ved brug af konfokal mikroskopi. Målene med undersøgelserne er at karakterisere, hvorledes celler fra normalt væv, inflammatorisk væv og cancer væv håndterer oksidativt stress

og ROS, og hvorledes hormoner og signalmolekyler kan modulere denne håndtering (Lars Kayser, i samarbejde med afd. E, KAS Gentofte).

1.5. Fibrillære centre i kernelegemer

Ved lysmikroskopiske undersøgelser efter særlige sølvfarvninger ses disse centre som AgNOR-protein. Formålet med vores elektronmikroskopiske undersøgelser er en vurdering af grundlaget for AgNOR-protein i cancerdiagnostik. I fortsættelse af tidligere arbejder undersøges nu centrenes antal og størrelse udenfor kernelegemerne i cancerceller og normale celler udtaget fra skjoldbruskkirtler (Lars Andersen).

2. Cellulær Immunologi

I laboratoriet for cellulær immunologi arbejdes der med strukturelle og funktionelle immunologiske undersøgelser, hvor vi via celledyrkninger og dyremodeller søger at få indsigt i immunsystemets betydning ved inflammatoriske og neoplastiske sygdomme samt søger muligheder for behandling af disse sygdomme via immunoterapi og transplantation.

2.1. Inflammatorisk tarmsygdom

Vi har vist, at regulatoriske T lymfocytter fra normale raske mus kan hæmme proliferation og cytokinproduktion i inflammatoriske T celler fra mus med kronisk inflammatorisk tarmsygdom. Vores igangværende arbejde søger nu at karakterisere regulatoriske T lymfocytter i tarmvæggen hos mus og mennesker med henblik på at opnå viden om disse cellers funktionsmåde. Arbejdet kan få betydning for forståelse og behandling af inflammatorisk tarmsygdom hos mennesket (Mogens H. Claesson og Jens Brimnes i samarbejde med J. Rask Madsen, Gastroenterologisk Afdeling, Amtssygehuset i Herlev).

2.2. T cellemedieret immunterapi af kræft

Vi har vist, at kræftceller fra både menneske og mus via cellernes vævstypemolekyler fremviser små proteindele (peptider), som immunsystemets celler kan reagere med og derved dræbe kræftcellerne. Sideløbende undersøger vi den immunstimulerende effekt af immunsystemets dendritiske celler, når disse er tilsat de ovenfor nævnte peptider. Vores resultater fra forsøg i mus har ført til afprøvning i kræftpatienter af en dendritcelle-baseret peptidvaccine (Mogens H. Claesson, i samarbejde med S. Buus's gruppe, IMMI, Panum Institut og kliniske medarbejdere ved hæmatologisk og Onkologisk Afdeling på Amtssygehuset i Herlev).

2.3. Adhæsionsmolekylet CD56's betydning i immunsystemet

CD56 (NCAM) vides at have en stor betydning i centralnervesystemet og her specielt i udviklingen og funktion af nerveceller. Overfladeekspression af CD56 ses også på visse leukæmiske celler, på NK celler og på nogle T celler, men funktionen af molekylet på disse celler er ukendt. Vi har tidligere fundet, at cytokinet IL-15, som er aktivt i immunsvaret, øger ekspressionen af CD56 på T celler. Ved hjælp af dette cytokin har vi opformeret CD56+ T celler og præ-T celler *in vitro*, og vi har fundet, at molekylet karakteriserer celler i aktiv cellecyklus og her specielt cytotoxiske T celler (Carsten Röpke, Mogens Holst Nissen og Stina Thulesen, i samarbejde med N. Ødum, IMMI, Panum Institut).

2.4. Immunologiske reaktioner i øjet

Øjet er et såkaldt immunprivilegeret organ. Det betyder, at øjet normalt er beskyttet mod immunologiske reaktioner, som ville ødelægge synet. Vi undersøger funktionelle immunologiske interaktioner – mellem immunsystemets celler og vævsceller i øjet – som dels har betydning for øjets immunprivilegium, dels for muligheden for at transplantere celler til øjet. Muligheden for transplantation af sunde øje-pigmentepitelceller til øjne, som behandling af synstab hos patienter med forkalkningspletter i øjet (aldersrelateret makula degeneration), undersøges af en forskningsgruppe på Rigshospitalet, og vi bidrager til dette arbejde med ovenstående undersøgelser, som baseres på dyrkning af vævsceller fra humane øjne og immunsystemets celler (Carsten Röpke, Mogens Holst Nissen, Charlotte Kæstel, i samarbejde med N. Ødum, IMMI, og J.U. Prause, E. Scherfig, M. La Cour, og J.F. Kiilgaard, Øjenafd. E og Øjenpatologisk Institut, Rigshospitalet).

2.5. Uveitis: patogenese, diagnose og behandling

Uveitis er en inflammatorisk tilstand i øjet, der i en række tilfælde medfører varigt synstab. Udviklingen af denne sygdom kan forårsages af infektioner eller ved at organismens eget immunsystem angriber øjets væv. I en murin dyremodel arbejder vi med at karakterisere de faktorer (antigen epitoper, chemokiner, cytokiner), der er af betydning for sygdomsudviklingen (Mogens Holst Nissen, Carsten Röpke, Mogens H. Claesson, Wong Mingjun, Mette Pries i samarbejde med S. Buus, IMMI, Panum Institut og J.U. Prause, Øjenafd. E og Øjenpatologisk Institut, Rigshospitalet).

2.6. Faktorer af betydning for celledød i retinale pigmentepitelceller

Aldersrelateret makula degeneration (AMD) er den hyppigste årsag til blindhed blandt ældre. Udvikling af AMD beror på tab af det yderste af nethindens ti lag benævnt pigmentepithelet. Vi har ved egne undersøgelser klarlagt nogle af de processer, der er aktive ved pigmentepitelcellernes død og hvilke faktorer, der kan være af betydning for deres overlevelse. Aktuelle forsøg søger at identificere stoffer og faktorer, der kan øge cellernes mulighed for overlevelse og dermed forhindre udvikling af sygdommen (Mogens Holst Nissen, Carsten Röpke, Charlotte Kæstel, Da Tong, Mette Pries i samarbejde med J.U. Prause, E. Scherfig, M. La Cour, og J.F. Kiilgaard, Øjenafdelingen A og Øjenpatologisk Institut, Rigshospitalet).

3. Neurobiologi

Den neurobiologiske forskning centrerer sig om tre hovedtemaer, a) undersøgelser af neuroendokrine og autonome regulationsmekanismer i hjernen med fokus på regulationen af neuroendokrine døgnrytmer og hjernens kar, energihomeostase samt stress, b) stereologiske undersøgelser af aldersforandringer og livsstilsfaktorerens indflydelse på disse forandringer, c) molekulære mekanismer involverede i inflammatoriske, degenerative og regenerative processer i centralnervesystemet samt d) transportsystemer gennem blod-hjernebarrieren.

3.1. Pattedyrs døgnrytmer genereres af hjernens indre ur, der er beliggende i den suprachiasmatiske kerne (SCN) i hypothalamus

Denne kernes aktivitet kan faseforskydes af lys gennem en bane fra nethinden til SCN. Et nyopdaget fotopigment i re-

tina kaldet melanopsin, er ansvarlig for lysets indvirkning på SCN. Vi udfører ultrastrukturelle undersøgelser af de melanopsinholdige celler i retina (Morten Møller i samarbejde med J. Fahrenkrug og J. Hannibal, Klin. Kemisk Afdeling, Bispebjerg Hospital).

3.2. SCN påvirker gennem en multineuronale nervebane melatoninproduktionen i koglekirtlen

Vi studerer koglekirtlens innervation og har kunnet påvise en innervation af kirtlen fra nerveceller i trigeminusgangliet rummende neuropeptidet PACAP som transmitter. Vi har kunnet verificere tilstedeværelsen af det samme PACAP-erge neuronale system i hamstre, -et fotoperiodisk, der er meget anvendt i døgnrytmeforskningen. Vi undersøger nu PACAPs indflydelse på døgnrytmen i forskellige gnavere (Morten Møller og Florian M.M. Baeres).

3.3. Et nyt orexigent peptid

Et nyt orexigent peptid, hypocretin er tilstede i hypothalamus, og vi har kunnet vise, at dette peptid er tilstede i neuroner hos grisen, der fra hypothalamus projicerer direkte til corpus pineale via dennes stilk. Vi har ligeledes molekylærbiologisk kunnet vise tilstedeværelsen af de to kendte orexinreceptorer i grisens koglekirtel. Vi fortsætter med at undersøge det orexigene nervesystems involvering i døgnrytmer (Morten Møller, Anders Hay-Schmidt, i samarbejde med B. Naver, IMBG, Panum Institut og C. Fabris og B. Cozzi, Padua).

3.4. Stereologisk studie

I et stereologisk studie undersøges den "trofiske" betydning af sympaticus's innervation af rottens koglekirtel (Morten Møller og Jytte Overgaard Larsen).

3.5. Stereologisk studie

Undersøgelser over lokalisering af receptorer involveret i mekanismer bag psykosener (Morten Møller, i samarbejde med Lone Helboe, Lundbeck A/S).

3.6. Bevidsthed og tankevirksomhed

Udover at være sæde for vores bevidsthed og tankevirksomhed, rummer hjernen en lang række andre funktioner, der er helt nødvendige for opretholdelse af livet. Det, vi undersøger er den centrale regulation af de autonome forstyrrelser der reguleres via neurotransmitteren serotonin. Disse forstyrrelser omfatter bl.a. energihomeostase (med følgesygdommene fedme og diabetes type II), samt stress (med depression, angst, hukommelsessvigt og søvnforstyrrelser til følge). Neurotransmitteren serotonin dannes i nogle relativt få nerveceller beliggende i mellem- og baghjern, hvorfra der sendes axoner (nerveforgreninger), dels ned i rygmarven og dels fremad i hjernen og man regner med at hver eneste serotoninholdig celle har kontakt med ca. 1 million andre celler i hjernen. Kommunikationen imellem den serotonerge celle (axonet) og modtager-cellen er reguleret via forskellige typer af serotonin receptorer (der findes ca. 14 af disse hos mennesker og rotter/mus) samt en serotonintransporter. Formålet med den del af forskningen, der udføres på MAI er at kortlægge det serotonerge nervesystems anatomiske opbygning hvad angår projekionsbaner og hvad angår lokaliseringen af serotonin receptor typer. Dette gøres dels vha. neuronal tracing, samt immunhistokemi og *in situ* hybridisering med serotonin receptorer, dels farmakologisk ved at undersøge

nervecelle aktivering *in vivo* efter indgift af specifikke serotonin receptor a- og antagonist (Anders Hay-Schmidt, i samarbejde med J.D. Mikkelsen, Neurosearch, P.J. Larsen, M.T. Christensen og N. Vrang, Rheoscience).

3.6.1. Derudover er vi påbegyndt undersøgelser af serotonerge projektioner på hjernens basalganglie områder, globus pallidus, caudatum og putamen, med henblik på at klarlægge serotonins rolle ved Parkinsons sygdom. Kernerne ligger mellem cortex og thalamus og fungerer normalt ved initiering af bevægelse (Anders Hay-Schmidt og Torben Moos).

3.7. Det serotonerge nervesystem

Det serotonerge nervesystem er undersøgt hos en lang række hvirvelløse – og enkelte hvirveldyr m.h.p. at kortlægge evolutionsforløbet fra hvirvelløst dyr til hvirveldyr. Herved blev det ligeledes muligt at følge evolutionen af det serotonerge nervesystem, idet der med stor sandsynlighed er tale om, at opbygningen af vort serotonerge nervesystem har sit udspring i en gruppe af meget tidligt fraspaltede hvirvelløse dyr ("phoronider" og "brachiopoder"). For tiden undersøges nervesystemets udvikling hos "enteropneuster" og "lampretter" med henblik på mere præcist at kortlægge overgangen fra hvirvelløst dyr til hvirveldyr (Anders Hay-Schmidt, i samarbejde med C. Nielsen, Zoologisk Museum, København).

3.8. Livsstilsfaktorer

Livsstilsfaktorerens betydning for den normale aldringsproces af centralnervesystemet og det perifere system. En større viden om de basale aldringsprocesser i nervesystemet samt livsstilsfaktorerens betydning for denne vil give et nødvendigt grundlag for udbyggelse af forskningen til undersøgelse af, hvorvidt det er muligt at sætte ind med forebyggelse. Såfremt resultaterne af planlagte studier bekræfter at livsstilsfaktorer, som langtids-fysisk træning eller reduceret fødeindtag, kan udsætte eller forhindre nogle af de aldersrelaterede degenerationer i dele af nervesystemet, kan det få store menneskelige og samfundsøkonomiske gevinster.

3.8.1. I de specifikke projekter bestemmes a) antal og størrelse af nerveceller i cerebellum og cerebellums vaskularitet hos aldrende rotter, samt motions og ernærings betydning for denne aldringsproces, b) stereologisk bestemmelse af antal og størrelse af nerveceller i spinalganglier og rygmarv hos ditto rotter, og c) stereologisk bestemmelse af antal og størrelse af myeliniserede axoner i sensoriske og motoriske rødder hos ditto rotter (Jytte Overgaard Larsen).

3.9. CNS inflammation og neuronal de- og regeneration

Herunder kortlægges cytokinens og især metallothioneins betydning for og anvendelsesmuligheder indenfor CNS inflammation, de- og regeneration ved 1) CNS traumer, 2) apopleksi, 3) epilepsi, 4) dissemineret sklerose, og 5) neurodegenerative sygdomme (Milena Penkowa, i samarbejde med J. Hidalgo, Univ. of Barcelona, H. Bluethmann, Hoffmann-LaRoche, Schweiz, I Campbell, Scripps Res. Inst., San Diego, CA, og E. Martinez, Dept. Neurology, Hebron Hosp., Barcelona. Endvidere samarbejdes der med Lundbeck. Under dette arbejde blev et nyt MT-farmakon patenteret.

3.10. Hjernens jernmetabolisme

Flerårigt projekt. Nyeste foci: Divalent metal-ion transporter I, ferroportin og HFEs betydning for jerntransport fra blod til hjerne (Torben Moos, i samarbejde med E.H. Mor-

gan og D. Trinder, Univ. of Western Australia, C.E. Høy, DTU og J. Lykkesfeldt, KVL).

3.11. Neurodegenerative mekanismer i hjernens nigrostriale system

Exitotoxicitet i substantia nigra p. reticulata som model for kronisk neurodegeneration. Neurodegeneration af den nigrostriale projektiionsbane ved kronisk infusion af mitochondrie complex I inhibitorer (Torben Moos, stud.med. Heike Jepsen og Jytte Overgaard Larsen).

3.12. Celledød i substantia nigra pars compacta

Influens af heterodimere former af *alpha*-synuclein (Torben Moos, i samarbejde med P. Kallunki, H. Lundbeck A(S, P.H. Jensen, Institut for Med. Biokemi, Aarhus Universitet).

3.13. Transportsystemer gennem blod-hjernebarrieren

Vektoriseret transport af hydrofile molekyler pakket i liposomer konjugeret til målrettede antistoffer. Særligt fokus på metaboliseringen af liposomerne i hjernens endotel (Torben Moos, i samarbejde med C. Vermehren og S. Frøkjær, DFH, S.A. Thomas, Kings College London, G. Storm, Univ. of Utrecht).

3.14. Stamceller og vækstfaktorer i den tidlige hjerneudvikling

Se i øvrigt 1.4.1 (Kjeld Møllgård).

4. Biomekanik

Laboratoriet for funktionel anatomi og biomekanik beskæftiger sig med belastningsanalyser og bevægelsesanalyser.

4.1. Computermodel af hvirvelsøjlen og dens mekaniske egenskaber

Formålet med dette tre-årige projekt er at konstruere en computermodel af hvirvelsøjlen samt dens mekaniske egenskaber. Modellen bliver den hidtil mest komplicerede og detaljerede, idet den kommer til at indeholde samtlige hvirvellegemer, led, ligamenter og muskler. Modellen bygges ovenpå en model af bækken og underekstremiteter og vil kunne anvendes til at undersøge rygbelastning under løftebetingelser, som hidtil ikke har kunnet undersøges. Her tænkes f.eks. på løft med skæve belastninger, løft med krum ryg etc. (Erik B. Simonsen og Lone Hansen, i samarbejde med J. Rasmussen og M. de Zee, Ålborg Universitet, C. Wong, Køge Sygehus, M. Essendrop, Arbejdsmiljøinstituttet og T. Bull Andersen, Århus Universitet).

4.2. Computersimulation af sprintløb

På baggrund af biomekaniske analyser af en sprinter på nationalt eliteniveau konstrueres en computermodel til simulation af sprintløb. Muskelfunktionen under sprint er i store træk uafklaret, det er derfor hensigten at anvende modellen til at undersøge de enkelte musklers funktion ved hhv. at øge og sænke muskelkraften én ad gangen i modellens muskler. Der vil blive fokuseret specielt på biartikulære musklers funktion samt søgt forklaringer på de hyppigt forekommende muskelskader på bagsiden af låret (Erik B. Simonsen, i samarbejde med T. Krosshaug, Oslo Univ. og T. Bull Andersen, Århus Univ.).

4.3. Biomekanisk analyse af gang med rollator

Rollatoren er blevet et udbredt hjælpemiddel til ældre og gangbesværede. Den forøger balancen og formodes at redu-

cere muskelbelastningen i underekstremiteterne. I dette projekt undersøges det, hvor meget muskelbelastningen reduceres ved gang med rollator under standardiserede laboratorieforhold (Erik B. Simonsen og Tine Alkjær, i samarbejde med forskningsmedarbejder E. Pedersen, Ringkøbing Amt samt studerende fra Fysioterapeutskolen i Odense).

4.4. Trykmåling i det ulnocarpale led

Med specielt detaljerede tryktransducere måles trykket i det ulnocarpale led ved håndledet i forbindelse med post-traumatisk arthrose i leddet (Finn Bojsen-Møller, i samarbejde med N. Søe Nielsen og M. Nygaard, Gentofte Amtssygehus).

4.5. Gangfunktion hos patienter med hoftedysplasi

I ganglaboratoriet undersøges gangfunktionen hos en gruppe patienter med hoftedysplasi før og efter operation (periacetabular osteotomi)(Erik B. Simonsen og Tine Alkjær, i samarbejde med forskningsmedarbejder E. Pedersen, Ringkøbing Amt og K. Søbald, Århus Kommunehospital).

4.6. It-arbejde og ældre

Motorik i forbindelse med præcisionsarbejde og betjening af it-udstyr undersøges hos en gruppe unge og en gruppe ældre personer (Bente Rona Jensen og Tine Alkjær).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Bo van Deurs: formand for 2 ph.d.-bedømmelsesudvalg for hhv. Hans P.M.M. Lauritzen og Jakob Ellinshøj Larsen.

Ole William Petersen: formand for bedømmelsesudvalg for cand.scient. Mehrdad Tadjali's ph.d.-afhandling.

Morten Møller: medlem af et bedømmelsesudvalg for lektorat i neurobiologi ved Syddansk Universitet samt bedømt 2 ph.d.-afhandlinger; Héléne Tricoire, Univ. of Tours og cand.human.biol. Henriette Skovgaard Nielsen.

Mogens Helweg Claesson: har været bedømmer på disputats af Charlotte A. Russell samt bedømmer for flg. ph.d.-afhandlinger: Trine Nørgaard Jørgensen, Göteborg Universitet; Lena Öhman, Göteborg Universitet. Været formand for bedømmelsesudvalg for ph.d.-afhandlingerne: Mai-Britt Zocca, Københavns Universitet; Christina Sylvester-Hvid, Københavns Universitet.

Mogens Holst Nissen: formand for bedømmelsesudvalget for cand.scient. Johannes Lundin Brockdorffs ph.d.-afhandling, samt formand for bedømmelsesudvalg til besættelse af adjunkt/lektorstilling ved Anatomisk Institut.

Erik B. Simonsen: medlem af bedømmelsesudvalg for ph.d.-afhandling af Mark de Zee, Ålborg Universitet.

Cathrine Ørskov: bedømmer af Yvette Miatta Petersens ph.d.-afhandling, Den Kgl. Landbohøjskole.

Udvalg og fonde

Bo van Deurs: medlem af fakultetets Forskningsudvalg og fakultetets Strategiudvalg.

Ole William Petersen: bestyrelsesmedlem i Martha Margrethe og Christian Hermansens Legat, medlem af Danish Breast Cancer Cooperative Group's (DBCG's) tumorbiologiudvalg, medlem af Union Internationale Contre Le Cancer's (UICC's) stipendieudvalg, medlem af det franske forskningsråds (INSERM's) ekspertpanel, medlem af fakultetets følgegruppe i forbindelse med ny studieplan.

Morten Møller: forskningsskoleleder for Graduate School of Neuroscience under Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet, medlem af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets forskningsudvalg og it-udvalg. Er dansk repræsentant i det Europæiske forsknings-samarbejde COST.

Jørgen Trantum-Jensen: formand for det tværfaglige 2. semesterudvalg og formand for Medicinsk-Anatomisk Institut's undervisningsudvalg.

Klaus Qvortrup: medlem og koordinator af "European representatives of Royal Microscopical Society, medlem (elected) af CORLAS (Collegium Oto-Rhino-Laryngologicum Amicitiae Sacrum) samt medlem af Societas Baranyensis. Kursusleder i anatomi, lægevidenskab, 4. og 5. semester, samt kursusleder i anatomi, odontologi, 4. semester. Instruktør og demonstrator ved "Summer school in light microscopy", Royal Microscopical Society, Leeds, U.K.

Poul Erik Høyer: kursusleder for 3. semesters anatomi-undervisning.

Lars Kayser: formand for 2. semesterudvalget indtil 30. september 2002, er fortsat kursusleder for anatomi, 2. semester. Er suppleant i bestyrelsen for Dansk Selskab for Medicinsk Uddannelse.

Mogens Holst Nissen: formand for 1. semesterudvalget for ny studieordning, formand for eksamensudvalget for Basal Humanbiologi og Medicinsk Kemi samt kursusleder for Basal Humanbiologi.

Cathrine Ørskov: kursusleder for 5. og 6. semester undervisning, medlem af Evalueringsudvalget og kvote 2-udvalget.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Bo van Deurs: har været beskikket sagkyndig for Norges Forskningsråd samt været vejleder for ph.d.-studerende Kirstine Roepstorff og Anette Hommelgaard, NOVO scholarstipendiat Michael Grandal og eksternt finansieret adjunkt Frederik Vilhardt.

Ole William Petersen: vejleder for ph.d.-studerende Helga L. Nielsen, René Villadsen, Thorarinn Gudjonsson, samt scholarstipendiat Michala Vissing samt ekstern vejleder for ph.d.-studerende Anni Rønfeldt Thomsen, AMI.

Poul Erik Høyer: vejleder for ph.d.-studerende, cand.scient. H.P. Larsen, Rigshospitalet.

Lars Kayser er i perioden 01.09.02-31.08.04 frikøbt på halv tid for at varetage funktionen som leder af fakultetets pædagogiske udviklingscenter (PUCS).

Morten Møller: vejleder for ph.d.-studerende Vanessa Vogel og Jacob Pade P. Jacobsen og Hanne Borger Rasmussen.

Tillidshverv

Finn Bojsen-Møller: vicedirektør i Studienævnet for Medicin.

Lars Kayser: medlem af HSU, K.U., repræsenterende FAS.

Hanne B. Mikkelsen: medlem af Kvinderegensens eforat.

Morten Møller: præsident i European Pineal Society, kasserer i Dansk Selskab for Cyto- og Histokemi, samt næstformand i HjerneForum.

Mogens Holst Nissen: sektionsleder ved MAI, sektion A.

Ole William Petersen: Formand for Dansk Selskab for Cancerforskning.

Anders Hay-Schmidt: sektionsleder ved MAI, sektion B samt daglig arbejdsmiljøleder for MAI.

Jørgen Trantum-Jensen: sektionsleder for MAI, sektion C.

Fritz von Bülow: fællestillidsrepræsentant i Dansk Magisterforening og medlem af fakultetets samarbejdsudvalg.

Formidling

Redaktionelle hverv

Ole William Petersen: medredaktør af Breast Cancer Research.

Morten Møller: medredaktør af Journal of Pineal Research.

Mogens Holst Nissen: national editor for den immunologiske sektion af tidsskriftet APMIS.

Klaus Qvortrup: editorial board member European Cell & Materials, medforfatter ved opdatering og revision af F. Geneser: Histologi – på molekylærbiologisk grundlag.

Erik B. Simonsen: section editor (biomekanik) ved Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sport.

Kongresser og symposier

Morten Møller: chairman for sessionen "Human and Therapeutic Potential". 9th Congress of the European Pineal and Biological Rhythm Society, Aberdeen, samt chairman ved symposiet "Pineal regulations and functions of melatonin", 5th International Congress of Neuroendocrinology, Bristol.

Ole William Petersen: Inviteret foredragsholder ved: Finsen laboratoriets bioteknologi seminar, Lawrence Berkeley National Laboratory, European Tissue Culture Society, German Society for Breast Diseases (keynote speaker), International Society for Differentiation and at the University of Lund.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforskere

Chiara Fabris, Milano, har været ph.d.-studerende i 7 måneder hos Morten Møller.

Netværk

Ole William Petersen: medlem af et EU netværk (HRPN-CT-2002-00246) vedr. Mammary Developmental Mechanisms and their relation to breast cancer.

Milena Penkowa: medstifter og medlem af International Metallothionein Network. Har bl.a. arrangeret og deltaget i netværkets første møde i Barcelona i juni 2001 og 2002.

Patenter

Milena Penkowa: i samarbejde med J. Hidalgo er patentret et nyt molekyle bestående af liposom-indkapslet metallothionein, der kan anvendes til behandling af diverse neuro-inflammatoriske og neuro-degenerative sygdomme/tilstande.

Klaus Qvortrup: international application published under the patent cooperation treaty, International Publication No WO 02/079235 A2 (Publication date 10.10.02).

Ole William Petersen: har fået registreret prioritetsansøgning (F30925-xx01) vedr. "A suprabasal breast cell line with stem cell properties".

Ole William Petersen, institutleder

Forbrug 2002*Årsværk*

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	24,10	5,11	29,20
DVIP	8,15	0,20	8,35
STIP	3,39	2,28	5,66
TAP	36,39	1,62	38,01
<i>Årsværk i alt</i>	<i>72,02</i>	<i>9,20</i>	<i>81,22</i>
Løn	27.990	3.462	31.452
Frikøb	27	-168	-141
Øvrig drift	2.344	6.501	8.845
Anskaffelser	912	2.954	3.866
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>31.273</i>	<i>12.749</i>	<i>44.022</i>

Stab**Sektion A***VIP Internt finansieret*

Claesson, Mogens Helweg; professor.
 Garbarsch, Charly; lektor.
 Høyer, Poul Erik; lektor.
 Kayser, Lars; lektor.
 Møllgård, Kjeld; professor.
 Nissen, Mogens Holst; lektor.
 Petersen, Ole William; lektor.
 Røpke, Carsten; lektor.
 Thomsen, Peter; adjunkt.
 Van Deurs, Bo Gregers; professor.
 Von Bülow, Fritz Albert; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Johansen, Julia Sidenius; lektor.
 Thorn, Mette; adjunkt.
 Vilhardt, Frederik; adjunkt.
 Villadsen, René; forskningsass.

STIP Internt finansieret

Gad, Monika; ph.d.-stipendiat.
 Hommelgaard, Anette Meidahl; ph.d.-stipendiat.
 Kæstel, Charlotte Gøtzhe; ph.d.-stipendiat.
 Lyngstrand, Stina Thulesen; ph.d.-stipendiat.
 Nielsen, Helga Lind; ph.d.-stipendiat.
 Pedersen, Anders Elm; ph.d.-stipendiat.
 Roepstorff, Kirstine; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Olsen, Steen Schytte; ph.d.-stipendiat.

Sektion B*VIP Internt finansieret*

Hay-Schmidt, Anders; lektor.
 Larsen, Jytte Overgaard; adjunkt.
 Moos, Torben; lektor.
 Møller, Morten; professor.
 Poulsen, Steen Seier; lektor.
 Qvortrup, Klaus; lektor.
 Ørskov, Anne Cathrine; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Hartmann, Bolette; forskningsadj.

STIP Eksternt finansieret

Ghulam, Nadeem-Asim; ph.d.-stipendiat.
 Mellentin, Christian; ph.d.-stipendiat.
 Rasmussen, Hanne Borger; ph.d.-stipendiat.

Sektion C*VIP Internt finansieret*

Andersen, Lars Erik; lektor.
 Bojsen-Møller, Finn; lektor.
 Jensen, Bente Rona; lektor.
 Jessen, Harry; lektor.
 Mikkelsen, Hanne Birte; lektor.
 Penkowa, Milena; lektor.
 Simonsen, Erik Bruun; lektor.
 Thuneberg, Lars; lektor.
 Tranum-Jensen, Jørgen; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Hansen, Lone; forskningsadj.
 Schaarup, Morten; forskningsass.
 Wong, Christian Nai En; adjunkt.

Ph.d.-afhandlinger

Andersen, Thomas Bull: Sudden loading and stability of the spine.
 Gudjonsson, Thorarinn: The Myoepithelial Cell: Cellular origin and heterotypic signalling in breast morphogenesis and neoplasia.
 Larsen, Hans Peter Ejler: Establishment of an In Vitro Culture System of Testicular Biopsies from Boys with Cryptorchidism.

Fondsbevillinger**Sektion A***Agnes og Poul Friis' Fond*

– Udvikling af kræftvaccine (Mogens Helweg Claesson) kr. 75.000.

Astion A/S

– Forskning inden for inflammation (Mogens Helweg Claesson) kr. 48.400.

Carlsbergfondet

– Fænotypisk og funktionel karakterisering af dendritiske celler med henblik på optimering af immunsystemets antigenpræsentation (Mogens Helweg Claesson) kr. 75.000.

Civiling Holger Rabitz og hustru Doris May Legat

– Biogenesis and exocytosis of microglia multivesicular bodies and secretory vesicles (Frederik Vilhardt) kr. 40.000.

Den Alm. Danske Lægeforening

– Identifikation af gener for brystkirtel... (Ole William Petersen) kr. 29.800.
 – Retinale pigmentepitelcellers interaktion med immunsystemet (Carsten Røpke) kr. 29.800.

Else og Aage Grønbeck-Olsens Legat

- Identifikation af den humane brystkirtelcelle og dens interaktion med stroma (René Villadsen) kr. 15.000.

Familien Hede Nielsens Fond

- Identifikation og karakterisering af tumor afstødningsepitoper mht. fremstilling af en peptid-baseret kræftvaccine (Mogens Helweg Claësson) kr. 200.000.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme

- RPE cellers interaktion med immunsystemet (Charlotte Kæstel) kr. 20.000.

Gerda og Aage Haensch's Fond

- Importance of EGF receptor localization for signal... (Kirstine Roepstorff) kr. 26.500.

Grosserer Vald. Foersom og hustru Thyra

- Identifikation af den humane brystkirtelstamcelle og dens interaktion med stroma (René Villadsen) kr. 20.000.

Henny og Helge Holgersens Legat

- Bindevævsstudier (Charly Garbarsch) kr. 6.000.

Hestehandler Rønne M. Jensen og hustru mindelegat

- Driftsstøtte (Anette M. Hommelgaard) kr. 65.000.

Kong Christian den X's Fond

- IBD/drift (Monika Gad) kr. 24.000.

Kræftens Bekæmpelse

- Betydningen af caveolae og lipid "rafts" for vækstfaktor signalering (Bo van Deurs) kr. 2.475.000.
- Immunforhold hos vaccinerede brystkræftpatienter (Mogens Helweg Claësson) kr. 900.000.
- Løn VIP- Molekylære mekanismer for endocytosetrafiik (Bo van Deurs) kr. 422.500.
- Molekylære mekanismer for endocytosetrafiik (Bo van Deurs) kr. 181.100.
- Ændringer i den immunologiske profil... (Anja Nørbæk) kr. 91.100.

Landsforeningen Værn om Synet

- Øjenforskning (Mogens Holst Nissen) kr. 250.000.

Novo Nordisk Fonden

- Role of caveolae and lipid rafts in receptor signaling activity (Bo van Deurs) kr. 220.000.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

- Etablering af nye behandlingsmetoder for aldersrelaterede macula degeneration (Mogens Holst Nissen) kr. 250.000.

The John and Birthe Meyer Foundation

- Indkøb af apparatur (Ole William Petersen) kr. 1.684.900.

Toyota Foundation

- Indkøb Palm laser capture system (Ole William Petersen) kr. 1.134.900.

Øjenfonden

- Uveitis forskning (Mogens Holst Nissen) kr. 200.000.
- Øjenforskning (Mogens Holst Nissen) kr. 140.000.

Sektion B*Den Alm. Danske Lægeforen./Wacherhausens Legat*

- Serotonerge receptorer og deres ligander i hjernens nigrostriatale system (Torben Moos) kr. 35.000.

Det Medicinske Selskab

- Dyremodeller for Parkinson's sygdom (Heike Jepsen) kr. 30.000.

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

- Behandling af eksperimentelt induceret colitis (Hanne-Louise Kissow Petersen) kr. 35.000.

Dir. E. Danielsen og Hustrus Fond (Aase og Ejnar)

- Behandling af experimentel induceret colitis (Hanne-Louise Kissow Petersen) kr. 44.300.

Direktør Leo Nielsen & Karen M. Nielsens Legat

- Blodhjernebarriere transport (Torben Moos) kr. 25.000.

Diverse Fonde

- GLP-2/tarmvækst/c.coli. (Jesper Thulesen) kr. 35.000.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme

- Parkinsonisme (Torben Moos) kr. 60.000.

Kong Christian den X's Fond

- Parkinsonisme (Nadeem Asim-Ghulam) kr. 10.000.

Vibeke Binder og Povl Riis Fond

- Peptide 2 og colitis (Hannelouise Kissow Petersen) kr. 20.000.

Sektion C*Den Alm. Danske Lægeforen/Læge Søren Segel*

- Funktionen af netværket af Cajal's interstitial celler og makrofager under normale forhold (Hanne Birte Mikkelsen) kr. 20.000.

Diverse Fonde

- Interleukin -6 i centralnervesystemet (Milena Penkowa/Jørgen Rostgaard) kr. 434.000.

Novo Nordisk Fonden

- TEM undersøgelser af bioaktive peptider (Jørgen Trandum-Jensen) kr. 12.000.

Statens Teknisk Videnskabelige Forskningsråd

- Mekanisk modellering af rygsøjlels belastning (Erik B. Simonsen) kr. 3.000.000.

Publikationer

- Aagaard P., Simonsen E.B., Andersen J.L., Magnusson S.P., Dyhre-Poulsen P.: Increased rate of force development and neural drive of human skeletal muscle following resistance training. *J Appl Physiol* vol. 93(4), s. 1318-1326. 2002.
- Aagaard P., Simonsen E.B., Andersen J.L., Magnusson S.P., Dyhre-Poulsen P.: Neural adaptation to resistance training: changes in evoked V-wave and H-reflex responses. *J Appl Physiol* vol. 92(6), s. 2309-2318. 2002.
- Alkjær T., Simonsen E.B., Magnusson S.P., Aagaard H.,

- Dyhre-Poulsen P.: Differences in the movement pattern of a forward lunge in two types of anterior cruciate ligament deficient patients: copers and non-copers. *Clinical Biomechanics* vol. 17(8), s. 586-593. 2002.
- Baeres F.M.M., Møller M.: Plastination of dissected brain specimens and Mulligan-stained sections of the human brain. *Eur J Morphol* vol. 39, no. 5, s. 307-311. 2001.
- Balemba O.B., Hay-Schmidt A., Assey R.J., Kahwa C.K.B., Semuguruka W.D., Dantzer V.: An immunohistochemical study of the organization of ganglia and nerve fibres in the mucosa of the porcine intestine. *Anat Histol Embryol* vol. 31(4), s. 237-246. 2002.
- Balemba O.B., Mortensen K., Semuguruka W.D., Hay-Schmidt A., Johansen M.V., Dantzer V.: Neuronal nitric oxide synthase activity is increased during granulomatous inflammation in the colon and caecum of pigs infected with *Schistosoma japonicum*. *Auton Neurosci* vol. 99(1), s. 1-12. 2002.
- Bissell M.J., Radisky D.C., Rizki A., Weaver V.M., Petersen O.W.: The organizing principle: microenvironmental influences in the normal and malignant breast. *Differentiation* vol. 70(9-10), s. 537-546. 2002.
- Bojsen-Møller F.: Det er til at bære. *Krop og Fysik* vol. 2, s. 8-10. 2001.
- Bojsen-Møller F.: Hoftelæddet – et kugleled med stabilitet. *Krop og Fysik* vol. 4, s. 24-25. 2001.
- Bojsen-Møller F.: Ecco shoes. The new range based on biomechanical principles. *Br J Podiatry* vol. 4, s. 156. 2001.
- Bojsen-Møller F.: Skoformede fødder. *Krop og Fysik* vol. 4, s. 20-21. 2002.
- Bojsen-Møller F.: Det udsatte knæ. *Krop og Fysik* vol. 4, s. 11-13. 2002.
- Bojsen-Møller F.: Bevægeapparatets struktur og funktion. i: *Klinisk reumatologi for ergoterapeuter og fysioterapeuter* s. 97-124. B. Danneskiold-Samsøe, H. Lund, K. Avlund (red.). Munksgaard, København, Danmark 2002.
- Bojsen-Møller F.: *Undersøgelse af kampstøvler*. s. 1-15 2002.
- Claesson M.H.: Stress og immunsystemet. i: *Hjernen og stress* s. 22-30. Jane Brinch, Jens Bøgeskov og Karsten Ellemann (red.). HjerneForum, Landsforeningen til bekæmpelse af hjernesygdomme, Hellerup, Danmark 2002.
- Dreja K., Voldstedlund M., Vinten J., Tranum-Jensen J., Hellstrand P., Sward K.: Cholesterol depletion disrupts caveolae and differentially impairs agonist-induced arterial contraction. *Arterioscler Thromb Vasc Biol* vol. 22(8), s. 1267-1272. 2002.
- Dyhre-Poulsen P., Simonsen E.B.: H reflexes recorded during locomotion. *Adv Exp Med Biol* vol. 508, s. 377-383. 2002.
- Dørge H.C., Andersen T.B., Sørensen H., Simonsen E.B.: Biomechanical differences in soccer kicking with the preferred and the non-preferred leg. *J Sports Sci* vol. 20(4), s. 293-299. 2002.
- Engelmann B.E., Bindslev N., Poulsen S.S., Hansen M.B.: Effects of scyclooxygenase and lipooxygenase inhibition on basal and serotonin-induced ion transport in rat colon. *Comp Biochem Physiol C Toxicol Pharmacol* vol. 132, s. 37-52. 2002.
- Espejo C., Penkowa M., Saez-Torres I., Hidalgo J., Garcia A., Montalban X., Martinez-Caceres E.M.: Interferon- γ ; regulates oxidative stress during experimental autoimmune encephalomyelitis. *Exp Neurol* vol. 177, s. 21-31. 2002.
- Giralt M., Penkowa M., Hernandez J., Molinero A., Carrasco J., Lago N., Camats J., Campbell I.L., Hidalgo J.: Metallothionein-1+2 deficiency increases brain pathology in transgenic mice with astrocyte-targeted expression of interleukin 6. *Neurobiology of Disease* vol. 9, s. 319-338. 2002.
- Giralt M., Penkowa M., Lago N., Molinero A., Hidalgo J.: Metallothionein-1+2 protect the CNS after a focal brain injury. *Exp Neurol* vol. 173, s. 114-128. 2002.
- Grimmer S., van Deurs B., Sandvig K.: Membrane ruffling and macropinocytosis in A431 cells require cholesterol. *J Cell Sci* vol. 115(14), s. 2953-2962. 2002.
- Gudjonsson T., Rønnov-Jessen L., Villadsen R., Rank F., Bissell M.J., Petersen O.W.: Normal and tumor-derived myoepithelial cells differ in their ability to interact with luminal breast epithelial cells for polarity and basement membrane deposition. *J Cell Sci* vol. 115(1), s. 39-50. 2002.
- Gudjonsson T., Villadsen R., Nielsen H.L., Rønnov-Jessen L., Bissell M.J., Petersen O.W.: Isolation, immortalization, and characterization of a human breast epithelial cell line with stem cell properties. *Genes Dev* vol. 16(6), s. 693-706. 2002.
- Haderslev K.V., Jeppesen P.B., Hartmann B., Thulesen J., Sørensen H.A., Graff J., Hansen B.S., Tofteng F., Poulsen S.S., Madsen J.L., Holst J.J., Staun M., Mortensen P.B.: Short-term administration of Glucagon-like peptide-2. Effects on bone mass density and markers of bone remodelling in short bowel patients with no colon. *Scand J Gastroenterol* vol. 37, s. 392-398. 2002.
- Hartmann B., Thulesen J., Hare K.J., Ørskov C., Poulsen S.S., Holst J.J.: Immunoneutralization of endogenous glucagon-like peptide-2 reduces adaptive intestinal growth in diabetic rats. *Regulatory Peptides* vol. 105, s. 173-179. 2002.
- Heegaard E., Qvortrup K., Christensen J.A.: Baculovirus expression of erythrovirus V9 capsids and screening by ELISA: serologic cross-reactivity with erythrovirus B19. *J Med Virol* vol. 66, s. 246-252. 2002.
- Heegaard N.H.H., Nissen M.H., Chen D.D.Y.: Applications of on-line weak affinity interactions in free solution capillary electrophoresis. *Electrophoresis* vol. 23, s. 815-822. 2002.
- Heegaard N.H.H., Roepstorff P., Melberg S.G., Nissen M.H.: Cleaved β_2 -microglobulin partially attains a conformation that has amyloidogenic features. *J Biol Chem* vol. 277(13), s. 11184-11189. 2002.
- Heegaard N.H.H., Sen J.W., Kaarsholm N.C., Nissen M.H.: Conformational intermediate of the amyloidogenic proteins β_2 -microglobulin at neutral pH*. *J Biol Chem* vol. 276(35), s. 32657-32662. 2001.
- Heegaard N.H.H., Sen J.W., Nissen M.H.: Congophilicity (Congo red affinity) of different beta²-microglobulin conformations characterized by dye affinity capillary electrophoresis. *J Chromatogr A* vol. 894(1-2), s. 319-327. 2000.
- Hidalgo J., Penkowa M., Giralt M., Carrasco J., Molinero A.: Metallothionein expression and oxidative stress in the brain. *Methods in Enzymology* vol. 348, s. 238-249. 2002.
- Høyer P.E., Balslev Y., Byskov A.G.: Follicular development of the early postnatal human and mouse ovary. 157-162s. *Monduzzi Editore, Bologna, Italy* 2002.
- Kæstel C.G., Jørgensen A., Nielsen M., Eriksen K.W., Ødum N., Nissen M.H., Röpke C.: Human retinal pig-

- ment epithelial cells inhibit proliferation and IL2R expression of activated T cells. *Exp Eye Res* vol. 74, s. 627-637. 2002.
- la Cour M., Kiilgaard J.F., Nissen M.H.: Age-related macular degeneration: epidemiology and optimal treatment. *Drugs Aging* vol. 19(2), s. 101-133. 2002.
- Larsen P.J., Vrang N., Tang-Christensen M., Jensen P.B., Hay-Schmidt A., Rømer J., Bjerre-Knudsen L., Kristensen P.: Ups and downs for neuropeptides in body weight homeostasis: pharmacological potential of cocaine amphetamine regulated transcript and pre-proglucagon-derived peptides. *Eur J Pharmacol* vol. 440(2-3), s. 159-172. 2002.
- Lauemøller S.L., Holm A., Hilden J., Brunak S., Nissen M.H., Stryhn A., Pedersen L.Ø., Buus S.: Quantitative predictions of peptide binding to MHC class I molecules using specificity matrices and anchor-stratified calibrations. *Tissue Antigens* vol. 57, s. 405-414. 2001.
- Lyngstrand S., Würtzen P.A., Ødum N., Nissen M.H., Röpke C.: IL-15 induces unspecific effector functions in human peptide-specific CD8⁺ T-cell cultures. *Scand J Immunol* vol. 56, s. 602-610. 2002.
- Magnusson S.P., Qvortrup K., Larsen J.O., Rosager S., Hanson P., Aagaard P., Krogsgaard M., Kjaer M.: Collagen fibril size and crimp morphology in ruptured and intact Achilles tendons. *Matrix Biology* vol. 21, s. 369-377. 2002.
- Meinertz H., Nilausen K., Hilden J.: Alcohol-extracted, but not intact, dietary soy protein lowers lipoprotein(a) markedly. *Arterioscler Thromb Vasc Biol* vol. 22, s. 312-316. 2002.
- Moos T.: Brain Iron Homeostasis. 1-94 s. Eget Forlag København 2002.
- Moos T., Morgan E.H.: A morphological study of the developmentally regulated transport of iron into the brain. *Dev Neurosci* vol. 24(2-3), s. 99-105. 2002.
- Moos T., Trinder D., Morgan E.H.: Effect of iron status on DMT1 expression in duodenal enterocytes from beta2-microglobulin knockout mice. *Am J Physiol Gastrointest Liver Physiol* vol. 283(3), s. G687-G694. 2002.
- Morgan E.H., Moos T.: Mechanism and developmental changes in iron transport across the blood-brain barrier. *Dev Neurosci* vol. 24(2-3), s. 106-113. 2002.
- Munch I.C., Møller M., Larsen P.J.: Light-induced c-Fos expression in suprachiasmatic nuclei neurons targeting the paracentricular nucleus of the hamster hypothalamus: phase dependence and immunochemical identification. *J Comp Neurol* vol. 442, s. 48-62. 2002.
- Møller M.: Stress kan medføre cellehændelser i hippocampus. i: Hjernens og stress s. 12-14. Jane Brinch, Jens Bøgeskov og Karsten Ellemann (red.). HjerneForum, Landsforeningen til bekæmpelse af hjernesygdomme, Hellerup, Danmark 2002.
- Møller M.: Stress og hjernens "indre ur". i: Hjernens og stress s. 46-49. Jane Brinch, Jens Bøgeskov og Karsten Ellemann (red.). HjerneForum, Landsforeningen til bekæmpelse af hjernesygdomme, Hellerup, Danmark 2002.
- Møller M., Baeres F.M.M.: The anatomy and innervation of the mammalian pineal gland. *Cell Tissue Res* vol. 309, s. 139-150. 2002.
- Nielsen H.L., Rønnov-Jessen L., Villadsen R., Petersen O.W.: Identification of EPSTI1, a novel gene induced by epithelial-stromal interaction in human breast cancer. *Genomics* vol. 79 (5), s. 703-710. 2002.
- Nielsen M., Nissen M.H., Gerwien J., Zocca M-B., Rasmussen H.M., Nakajima K., Röpke C., Geisler C., Kaltoft K., Ødum N.: Spontaneous interleukin-5 production in cutaneous T-cell lymphoma lines is mediated by constitutively activated Stat3. *Blood* vol. 99(3), s. 973-977. 2002.
- Nielsen M.B., Kirkin A.F., Loftus D.J., Nissen M.H., Rivoltini L., Zeuthen J., Geisler C., Ødum N.: Amino acid substitutions in the melanoma antigen recognized by T cell 1 peptide modulate cytokine responses in melanoma-specific T cells. *J Immunother* vol. 23 (4), s. 405-411. 2000.
- Nielsen S.E., Nielsen O.H., Vainer B., Claesson M.H.: Inflammatorisk tarmsygdom – spiller mikroorganismer en rolle? *Ugeskrift for Læger* vol. 164(50), s. 5889-6032. 2002.
- Pedersen L.Ø., Nissen M.H., Hansen N.J.V., Nielsen L.L., Lauemøller S.L., Blicher T., Nansen A., Sylvester-Hvid C., Thomsen A.R., Buus S.: Efficient assembly of recombinant major histocompatibility complex class I molecules with preformed disulfide bonds. *Eur J Immunol* vol. 31, s. 2986-2996. 2001.
- Penkowa M.: Metallothionein expression and roles in the central nervous system. *Biomed Rev* Vol 13, s. 1-20. 2002.
- Penkowa M.: Protein hæmmer sclerose. 2'eren (Schleroseforeningen) Nr 9, s. 2-3. 2002.
- Penkowa M., Giralto M., Camats J., Hidalgo J.: Metallothionein protect the CNS during neuroglial degeneration induced by 6-aminonicotinamide. *J Comp Neurol* Vol 444, s. 174-189. 2002.
- Penkowa M., Poulsen C.B., Carrasco J., Hidalgo J.: M-CSF deficiency leads to reduced metallothioneins I and II expression and increased tissue damage in the brain stem after 6-aminonicotinamide treatment. *Exp Neurol* vol. 176, s. 308-321. 2002.
- Qvortrup K., Bretlau P.: The endolymphatic sac: a scanning and transmission electron microscopy study. *ORL* vol. 64, s. 129-137. 2002.
- Roepstorff K., Thomsen P., Sandvig K., van Deurs B.: Sequestration of epidermal growth factor receptors in non-caveolar lipid rafts inhibits ligand binding. *J Biol Chem* vol. 277(21), s. 18954-18960. 2002.
- Rostgaard J., Qvortrup K.: Sieve plugs in fenestrae of glomerular capillaries – site of the filtration barrier? *Cells Tissues Organs* vol. 170, s. 132-138. 2002.
- Rønnov-Jessen L., Villadsen R., Edwards J.C., Petersen O.W.: Differential expression of a chloride intracellular channel gene, CLIC4, in transforming growth factor-beta-mediated conversion of fibroblasts to myofibroblasts. *Am J Pathol* vol. 161(2), s. 471-480. 2002.
- Röpke C.: Thymic epithelial cell culture. i: *Epithelial Cell Culture Protocols. Methods in Molecular Biology*, vol 188 s. 27-36. Clare Wise (ed.). Humana Press Inc., Totowa, N.J., USA 2002.
- Sandvig K., Grimmer S., Lauvrak S.U., Torgersen M.L., Skretting G., van Deurs B., Iversen T.G.: Pathways followed by ricin and Shiga toxin into cells. *Histochem Cell Biol* vol. 117, s. 131-141. 2002.
- Sandvig K., van Deurs B.: Membrane traffic exploited by protein toxins. *Annual Revs Cell Dev Biol* vol. 18, s. 1-24. 2002.

- Sandvig K., van Deurs B.: Transport of proteins toxins into cells: pathways used by ricin, cholera toxin and Shiga toxin. *FEBS Letters* vol. 529, s. 49-53. 2002.
- Simonsen E.B., Dyhre-Poulsen P., Alkjær T., Aagaard P., Magnusson S.P.: Interindividual differences in H reflex modulation during normal walking. *Exp Brain Res* vol. 142(1), s. 108-115. 2002.
- Sylvester-Hvid C., Kristensen N., Blicher T., Ferré H., Lauemøller S.L., Wolf X.A., Lamberth K., Nissen M.H., Pedersen L.Ø., Buus S.: Establishment of a quantitative ELISA capable of determining peptide – MHC class I interaction. *Tissue Antigens* vol. 59, s. 251-258. 2002.
- Thim L., Madsen F., Poulsen S.S.: The effect of Trefoil Factors (TFF's) on the viscoelastic properties of mucus gels. *Eur J Clin Invest* vol. 32, s. 519-527. 2002.
- Thomsen N.O.B., Nielsen N.S., Jørgensen U., Bojsen-Møller F.: Arthroscopy of the proximal interphalangeal joints of the finger. *J Hand Surg* vol. 27B, s. 253-255. 2002.
- Thomsen P., Roepstorff K., Stahlhut M., van Deurs B.: Caveolae are highly immobile plasma membrane microdomains, which are not involved in constitute endocytic trafficking. *Molecular Biology of the Cell* vol. 13, s. 238-250. 2002.
- Thulesen J., Bor M.V., Thulesen S., Nexø E., Poulsen S.S., Jørgensen P.E.: Altered secretion and processing of epidermal growth factor in adrenergic-induced growth of the rat submandibular gland. *Regulatory Peptides* vol. 106, s. 105-114. 2002.
- Thulesen J., Hartmann B., Kissow H., Ørskov C., Holst J.J., Poulsen S.S.: The truncated metabolite GLP-2 (3-33) interacts with the GLP-2 receptor as a partial antagonist. *Regulatory Peptides* vol. 103, s. 9-15. 2002.
- Tranum-Jensen J.: Hvem sætter standarden? *Ugeskrift for Læger* vol. 164(2), s. 209-211. 2002.
- Tørring N., Jensen K.M-E., Lund L., Nielsen E., Djurhuus J.C., Poulsen S.S., Nexø E.: Possible autocrine loop of the epidermal growth factor system in patients with benign prostatic hyperplasia treated with Finastride. A placebo controlled randomized study. *BJU* vol. 89, s. 583-590. 2002.
- Vestergaard E-M., Poulsen S.S., Grønbæk H., Larsen R., Nielsen A.M., Eiskjær K., Thim L., Nexø E.: Development and evaluation of an ELISA for human trefoil factor 3. *Clin Chem* vol. 48, s. 1689-1695. 2002.
- Wang F., Hansen R.K., Radisky D., Yoneda T., Barcellos-Hoff M.H., Petersen O.W., Turley E.A., Bissell M.J.: Phenotypic reversion or death of cancer cells by altering signaling pathways in three-dimensional contexts. *J Natl Cancer Inst* vol. 94(19), s. 1494-1503. 2002.
- Wang X-Y., Berezin I., Mikkelsen H.B., Der T., Bercik P., Collins S.M., Huizinga J.D.: Pathology of interstitial cells of Cajal in relation to inflammation revealed by ultrastructure but not immunohistochemistry. *Am J Pathol* vol. 160, no. 4, s. 1529-1540. 2002.
- Würtzen P.A., Claesson M.H.: A HLA-A2 restricted human CTL line recognizes a novel tumor cell expressed p53 epitope. *Int J Cancer* vol. 99, s. 568-572. 2002.

Medicinsk-Fysiologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder: Lektor, dr.med. Jørgen Warberg
Viceinstituttleder: Prof., dr.med. Jens Juul Holst
Bestyrelse: Prof. vikar, dr.med. Flemming Dela, lektor, dr.scient. Steen Dissing, bioanalytiker Jonna Harpøth, prof., dr.med. Niels-Henrik Holstein-Rathlou, prof., dr.med. Jørn Hounsgaard, ing.assistent Svend Lohmann.

Organisation

Fagligt er instituttet opdelt i 5 afdelinger: Afdeling for Cellulær og Molekylær Fysiologi, Afdeling for Endokrinologi og Metabolisme, Afdeling for Neurofysiologi, Afdeling for Nyre- og Kredsløbsfysiologi og Afdeling for Patofysiologi.

Adresse

Panum Institut
Blegdamsvej 3
2200 København N
Telefon 35 32 75 56 (institutsekretær)
Fax 35 32 75 55 (etage 12.5)
h.mosthaf@mfi.ku.dk
www.mfi.ku.dk

Instituttlederens årsberetning

2 af instituttets forskningsgrupper (Ion-kanal Laboratoriet under ledelse af professor Søren-Peter Olesen og Gap-junction Laboratoriet under ledelse af professor Niels-Henrik Holstein-Rathlou) har sammen med forskningsgrupper på Rigshospitalet og Statens Serum Institut i 2002 dannet et forskningscenter kaldet CHARC (Copenhagen Heart Arrhythmia Research Centre). Centret, der er dannet med henblik på at komme til en udvidet forståelse af de molekylære mekanismer bag hjertearytmi samt udvikling af en bedre behandling heraf, er etableret via en bevilling på 22 mio. kroner fra The John and Birthe Meyer Foundation.

Professorvikar Flemming Dela har i 2002 deltaget i planlægningen af en ny 5-årig tværfaglig uddannelse til "medicinsk civilingeniør". Denne "kombinations"uddannelse udbydes i et samarbejde mellem Københavns Universitet og Danmarks Tekniske Universitet (DTU), idet 30-40% af undervisningen vil foregå ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet – med basis hovedsageligt på Medicinsk-Fysiologisk Institut og Medicinsk-Anatomisk Institut. Uddannelsen igangsættes september 2003 og der forventes optaget ca. 60 studerende.

Seneste historiske udvikling

Se årbog for 1997 (www.ku.dk/aarbog/97).

Fysiske rammer

Instituttet har lokaler i Panum Institutbygning 12 (etage 1-6), bygning 16, 10 (etage 5) og bygning 6 (etage 6).

Personaleforhold

Professor Henrik Galbo er bevilget orlov fra sit professorat i human patofysiologi for at tiltræde en stilling som honorarlønnet professor i intern medicin med grens-speciale i

reumatologi. Til professoratet er knyttet en overlægestilling ved Bispebjerg Hospital.

Professor Søren-Peter Olesen har i 2002 været bevilget orlov fra sit professorat i cellulær fysiologi.

Følgende stillinger har været opslået: Et professorat i neuroendokrinologi (6 ansøgninger), et lektorat i cellulær neurofysiologi (4 ansøgninger) og et lektorat i kredsløbsfysiologi (3 ansøgninger). Stillingerne nåede ikke at blive besat i 2002.

Dekanatet har bevilget frivillig fratræden til 2 VIP-medarbejdere og 1 TAP-medarbejder.

Forskningsvirksomhed

Afdelingen for Cellulær og Molekylær Fysiologi

Transport over cellemembraner er en central proces for salt og vandbalancen for såvel celler og organer som for hele kroppen. På det molekylære niveau studeres transporten gennem ion kanaler, vandkanaler og cotransportører. For ionkanalernes vedkommende anvendes især elektrofysiologiske metoder kombineret med eksperimentelt fremkaldte mutationer rettet mod specifikke områder af proteinerne; et af hovedformålene er blandt andet at bestemme de sekvenser i kanalproteinerne, der er ansvarlige for styringen af disses aktivitet under normo- og patofysiologiske forhold. Flere kanalproteiner arbejder tæt sammen, hvilket belyses såvel funktionelt med molekylær co-expression og elektrofysiologi som strukturelt med immunohistokemi og konfokal mikroskopi. For eksempel studeres kanalproteiner i malaraiinficerede røde blodlegemer. Da vand udgør størstedelen af kroppen, er forståelsen af vandkanalernes molekylære mekanismer ligeledes af central betydning. Cotransportørerne er ansvarlige for koblingen mellem forskellige fluxe, desuden er de ansvarlige for en væsentlig komponent af den transmembrane vandtransport. Dette studeres især ved heterolog ekspression i *Xenopus* oocytter samt i cellekulturer afledt af øjets og nyrens epitel. Neurotransmitter transportører og neurotransmitter receptorers molekylære funktion og virkningsmekanismer studeres med det specifikke formål at opnå indsigt i disses tertiærstruktur, receptorbinding, substrat transport, lægemiddelinteraktion samt identificering af ukendte proteiner involveret i de nævnte processer. Samspillet mellem forskellige membrantransportører studeres i hele organer, især i epitelceller anbragt i Ussing-kamre. Dette muliggør også studiet af genmodificerede organer gennem gen knock-out teknologi.

Ovennævnte problemstillinger, vedrørende ionkanalers funktion, indgår også i det følgende studium. Her er de primære aktiviteter indenfor området ion kanalers molekylære funktion, lokalisering, targetting, farmakologi, og betydning for sygdomme. De fleste projekter har ligget inden for en række subtyper af kalium kanaler (IK, SK, BK, herg, Kv 1.3, Kv1.5, KCNQ1-5) der er relateret til sygdommene hjertearytmi (langt QT syndrom) og epilepsi. Endvidere arbejdes med hjertets pacemaker kanaler, CIC1 i tværstribet muskulatur og nikotine kanaler. Som nogle af de største projekter kan nævnes lokalisering af ionkanaler i hjertemusklaturen, karakteriseringen af specifikke toxiner der blokkerer herg, og beta-subunits, der regulerer KCNQ kanaler.

Fedtcellerens betydning for reguleringen af organismens energistofskifte udforskes. To linjer følges, dels kliniske forsøg til karakteristisk af cytokinens betydning ved sygdom-

me i samarbejde med diabetesforskningscenteret ved universitetshospitalet i Odense, dels cellefysiologiske forsøg til karakterisering af caveolæes mulige rolle i fedtcellers signaltransduktion og transmembrane transport af substrater.

Den duodenale sekretion hos mennesket studeres. Vi søger at fastlægge hvilke subtyper af muskarine receptorer, som er involveret i sekretionsprocessen. Konklusion: den væsentligste receptor type er M3 med et muligt mindre bidrag fra M2. Endvidere er vi ved at karakterisere hvilke subtyper af serotonin (5HT) receptorer, som aktiverer sekretion i den humane duodenum. Undesøgelsen foretages på endoskopi biopsier, der opspændes i mini-Ussing-kamre. Vi kan foreløbig udelukke 5HT1, 5HT2 og 5HT3 subtyper. Vi er i gang med at teste for 5HT4 og 5HT7 subtyperne.

Endeligt udforsker vi på afdelingen de cellulære signaler, som i endothelcellen ligger til grund for nydannelsen af blodkar (angiogenese). Vi undersøger, hvorledes forskellige væksthormoner aktiverer humane endothelceller til at dele sig og ser specielt på hvorledes VEGF receptorer (vaskulære endotheliale vækstfaktor receptorer) i et samspil med nor-adrenalin receptorer aktiverer transkriptionsprocesser. Vi måler, hvorledes receptorerne aktiverer bestemte protein kinaser, som slutteligt går ind i cellekernen og starter transcriptionsprocesserne. For at identificere specifikke gener, som herved transcriberes, anvender vi micro arrays. Ved denne metode har vi bestemt hvilke gener der transcriberes kraftigere som følge af bestemte typer af cellulær stimulation. Endvidere studerer vi hvorledes proteiner, som cirkulerer i blodet og bl.a. udskilles fra fedtceller, kan accelerere VEGF receptorens signaleringsprocesser.

Afdelingen for Endokrinologi og Metabolisme

Afdelingen består pt. af 5 selvstændige laboratorier (C. Deacon, J.J. Holst, P.E. Paulev, H. Vilhardt, J. Warberg), som driver basal endokrinologisk såvel som patofysiologisk forskning, i flere tilfælde i samarbejde med industri og kliniske afdelinger.

1. Et af afdelingens hovedområder er studiet af reguleringen af fødeindtagelse, fordøjelse og deponering af føde midler med særligt henblik på mavetarmkanalens og bugspytkirtlens hormonsystemer (C. Deacon og J.J. Holst). Her fokuseres især på den intestinale vækstfaktor GLP-2 med henblik på behandling af patienter med intestinale absorptionsproblemer, samt på hormonet GLP-1, som har udvist et potentiale ved behandlingen af type 2 sukkersyge og overvægt. Her foregår blandt andet et udviklingsarbejde med henblik på at formulere egnede administrationsformer. Endvidere arbejdes med hormonet GIP, som menes at fremme deponering af fedtstoffer og dermed fedmeudvikling. Endelig arbejdes med de enzym-systemer, som nedbryder de nævnte hormoner, og med mulighederne for at udvikle hæmmere af disse enzymer som fremtidige lægemidler. Endelig arbejdes med adenovirus-medieret overekspression af hormongener *in vivo* som metode til identifikation af individuelle hormonavirkninger.

2. Hos H. Vilhardt undersøges graviditets- og fødselsfysiologien hos rotter ned massivt infarkt af hjertets forvæg. I generel anæstesi foretages thoracotomi på tredjedags gravide rotter og venstre coronararterie underbindes ved overfladisk gennemstikning af myocardiet, hvilket leder til massivt infarkt af hele forvæggen af venstre ventrikel. Graviditetsforløbet følges, kuldstørrelse noteres og umiddelbart post partum udtages myometriet dels med henblik på

måling af kontraktilitet og dels for at måle receptor koncentration og -kinetik.

3. P.-E. Paulev arbejder med det metaboliske inaktivitetssyndrom, funktion af glomus caroticum, og måling af blodgasværdier. P.-E. Paulev har endvidere arbejdet med sin online-bog: "Medical Physiology and Pathophysiology. Essentials and Clinical Problems", som er blevet revideret (3. Udgave) og udvidet med instruktionsfilm i video.

4. Hos J. Warberg arbejdes med Serotonin og histamin som neuroendokrine regulatorer. Her har man gennem tidligere studier i laboratoriet dokumenteret, at neurotransmitterne serotonin og histamin spiller en central og fysiologisk betydningsfuld rolle i den overordnede koordinering af organismens hormonsystemer via hypothalamus og hypofysen. Der arbejdes i stigende grad med molekylærbiologiske og genteknologiske metoder. Der er bl.a. benyttet *in situ* hybridisering samt transgene dyr i form af knockout mus, der mangler genet for hhv. synteseenzymet for neuronalt histamin eller mangler genet for visse af histamin receptorerne.

For yderligere at kunne studere betydningen af serotonin og histamin på molekylært/genetisk niveau er real-time PCR (Polymerase Chain Reaction) analyser for relevante neuroendokrine faktorer og deres receptorer etableret, herunder, antidiuretisk hormon, oxytocin og corticotropin frigørende hormon (CRH) samt en række af histaminsystemets receptorer. Det er planlagt at udbygge disse studier mhp det serotonerge system. Fokus er regulationsmekanismernes fysiologiske betydning, fx i forbindelse med appetit/vægt, hjerte-kredsløb og immunfunktion.

Neurofysiologisk Afdeling

Et hovedtema for instituttets neurofysiologiske forskning er at undersøge det fysiske grundlag for signalbehandling i centralnervesystemet.

Den intakte organismes motoriske funktion belyses gennem biomekaniske undersøgelser hos mennesker. Hjernens og rygmargens styring af bevægelser undersøges hos mennesker ved hjælp af forskellige elektrofysiologiske metoder (registreringer af motoriske enheders aktivitet; refleksundersøgelser; transkraniel magnet stimulation). Hos forsøgsdyr og patienter undersøges det neuromuskulære systems tilstand og funktion ved sygdom og under eksperimentelle betingelser.

I nerveceller undersøges det molekylære grundlag for forskellige celletypers funktionelle specialisering og disse egenskabers dynamik og regulering. Undersøgelserne, der bygger på en bred vifte af elektrofysiologiske og morfologiske analysemetoder, udføres på celler i hjernesnit. I en ny forskningslinje undersøges det molekylære grundlag for signaloverføringen mellem nerveceller. I projektet analyseres specifikke mutationer i det molekylære maskineri for præsynaptisk signalering. Endelig undersøges basale forhold mellem nerveaktivitet og blodgennemstrømning i hjernen.

Nye målemetoder er under udvikling. Dette fremmes blandt andet gennem internationale samarbejdsprojekter under INTAS og EUs FP5RTD programmer.

Afdelingen for Nyre- og Kredsløbsfysiologi

Afdelingens forskningsvirksomhed falder indenfor for fire hovedområder.

Et af afdelingens hovedområder er regulering af mikrocir-

kulationen. Mikrocirkulatoriske kontrolmekanismer, deriblandt autoregulation, spiller en vigtig rolle for vævs- og organers funktion. Afdelingens forskning involverer flere områder omkring den mikrocirkulatoriske kontrol. Vi har således gennemført undersøgelser omkring stimulus-eksitationskoblingen i mesenterial kar, specielt har vi fokuseret på betydning af intracellulær calcium koncentration og spændingsafhængige calciumkanaler af T-type. Vi har ligeledes fortsat vores undersøgelser af renin-angiotensin systemets rolle for nyrens autoregulation. Vi fortsætter desuden vores undersøgelser af kalium og klorid kanalers betydning for reguleringen af nyrens blodgennemstrømning. Vi har afsluttet en undersøgelse af betydningen af NO, prostaglandiner og renin-angiotensin systemet for resetting af autoreguleringen i spontant hypertensive rotter (SHR). Parallelt med de eksperimentelle undersøgelser udarbejder vi matematiske modeller af de væsentligste mikrocirkulatoriske kontrolmekanismer.

Et andet hovedområde er elektrofysiologiske undersøgelser af hjertefunktionen, herunder betydningen af den intercellulære kommunikation (bl.a. via gap junctions) mellem hjertemuskelcellerne. Formålet er her dels at udvikle metoder til at forudsige hvilke patienter, der har stor risiko for pludselig uventet død, ligesom det er målet at udvikle nye antiarytmiske behandlingsprincipper. I forbindelse med det sidste emne undersøges aspekter af den intercellulære koblings regulering og betydning i hjerteceller. Til dette anvendes metoder til direkte måling af den elektriske kobling (patch clamp), den metaboliske kobling (fluorescens) samt målinger af konduktionshastigheder i dyrkede hjerteceller.

Et tredje hovedområde er undersøgelser af transportmekanismer for salt og vand gennem epitelet i luftvejene og reguleringen heraf. Der fokuseres især på molekylære mekanismer for den høje vandpermeabilitet, og på mekanismerne bag purinerge receptores rolle i en autokrin regulering af transportmekanismer og transportveje i luftvejsepitelets absorption af ioner. Formålet med undersøgelserne er bl.a. at opnå en bedre forståelse af de patofysiologiske mekanismer ved sygdommen cystisk fibrose.

Som det fjerde hovedområde undersøges det cellulære stressrespons. Arbejdet fokuserer på det cellulære stressrespons i forbindelse med organiskæmi (hjerne, hjerte). Vi har karakteriseret den eksperimentelle model til studier over det iskæmiske stressrespons i hjertemuskulaturen. En række grundlæggende betingelser for cellemodellen er afprøvet, især cellernes dyrkningsparametre, stressmedie-sammensætning, tidsforløb for stressbehandling, anoksibetinger og alternative metoder til overlevelsesmålinger. Vi er i gang med at konstruere et transfektionsplasmid kodende for Green Fluorescent Protein (GFP) til påvisning af endoplasmatisk reticulum stress. Metoden indebærer at GFP-udtryk styres af endoplasmatisk reticulum stressfølsomme promotorelementer (ERSE I og II) indbygget i plasmidet. Vektoren vil anvendes til analyse af stressresponsaktivering i iskæmi simulationsmodellen. Kvantiteringen skal gennemføres ved hjælp af en digital billedbehandling i forbindelse med konfokal mikroskopi, samt som fluorescensmålinger på mikrotiterplader.

Afdeling for Patofysiologi

Afdelingen beskæftiger sig med, hvorledes stofskiftets kemiske processer reguleres. Det undersøges, hvilke mekanismer, der er involveret i energiholdige stoffers frigørelse fra depoter, transport over cellemembraner og for-

brænding. Særligt forholdene i muskulatur og fedtvæv studeres. Der fokuseres især på, hvorledes fysisk aktivitet på kort og langt sigt influerer på stofskifteprocesserne. Dette sker bl.a. for at belyse, om motion kan forebygge eller mildne sygdomme som f.eks. fedme, sukkersyge og åreforkalkning. Afdelingen udfører undersøgelser på alle eksperimentelle niveauer, fra undersøgelser på raske og syge mennesker over undersøgelser på dyr, isolerede organer, cellekulturer og cellekomponenter til undersøgelser på det molekylære niveau. Fysiologiske såvel som biokemiske, molekylærbiologiske og morfologiske teknikker anvendes.

Et hovedtema er belysning og opklaring af de molekylære mekanismer der ligger til grund for skeletmuskulaturens nedsatte insulinfølsomhed ved det metaboliske syndrom og type 2 sukkersyge. Endvidere undersøges om nogle af motions gavnlige indvirkninger på organismen kan tilskrives "hormoner" som frisættes fra muskulaturen i forbindelse med fysisk aktivitet. I 2002 har vi vist, at den kontraktions-inducerede aktivering af enzymet hormon-sensitiv lipase (HSL) i muskelvæv medieres af protein kinase C (PKC), delvis via ERK (exogent reguleret kinase) systemet. Endvidere at fysisk træning øger den kontraktions-inducerede, men nedsætter den adrenalin-medierede HSL aktivering. Med anvendelse af konfokal mikroskopi har vi i musemuskel *in vivo* vist, at insulin foranlediger markant øgning af glukosetransportør (GLUT4)-holdige vesiklers bevægelser i fibreens længderetning. Denne insulineffekt er ikke tidligere beskrevet og dens betydning ukendt.

Humane eksperimenter har i 2002 omfattet undersøgelser af effekten af fysisk træning på insulinfølsomhed og insulin sekretion (omfang og mønster) hos 1ste grads slægtninge til patienter med Type 2 diabetes. Hos samme personer er undersøgt påvirkningen af fedtvæv (glukoseoptagelse, adipocytstørrelse mv.) ved hjælp af microdialyse og biopsiteknik. Endvidere er der undersøgt tidsrelationen for øgningen af skeletmuskulernes insulinfølsomhed og de tilgrundliggende mekanismer (fiber type, kapillarisering, GLUT4, AMPK, enzymaktiviteter) samt muskelmembranens lipidkomposition og muskelcellers indhold af lipid. Effekten af styrketræning på glukose metabolismen hos patienter med Type 2 diabetes og hos styrketrænede unge, raske mænd er undersøgt.

Jørgen Warberg, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	26,55	20,37	46,92
DVIP	7,53	0,01	7,55
STIP	8,07	1,25	9,32
TAP	38,35	4,33	42,68
Årsværk i alt	80,50	25,97	106,47
Løn	31.472	10.327	41.799
Frikøb	52	15	66
Øvrig drift	3.196	13.652	16.848
Anskaffelser	2.192	3.804	5.997
Bruttototal t.kr.	36.912	27.798	64.710

Stab**Afdelingen for Cellulær og Molekylær Fysiologi***VIP Internt finansieret*

Bindslev, Niels; lektor.
 Brahm, Jesper; lektor.
 Bundgaard, Magnus; lektor.
 Dissing, Steen; lektor.
 Klærke, Dan Arne; lektor.
 Sejrsen, Per; lektor.
 Vinten, Jørgen Carl Aage; lektor.
 Zeuthen, Thomas; professor.

VIP Eksternt finansieret

Callø, Kirstine Schmidt; forskningsass.
 Dupuis, Delphine Simone Elise; forskningsadj.
 Gold, Lorenz Christian; forskningsadj.
 Hamann, Steffen Ellitsgaard; adjunkt.
 Holm, Lars Morten; forskningsass.
 Jondahl, Katerina Tritsaridis; adjunkt.
 Jørgensen, Nanna Kos chmieder; forskningslektor.
 Klinge, Nille Gry; projektmedarbejder.
 Litman, Thomas Wojciech Zygmunt; lektor.
 Macaulay, Nanna; kand.stip.
 Pedersen, Kamilla Angelo; adjunkt.
 Rasmussen, Hanne Borger; kand.stip.
 Schmitt, Bärbel Nicole; adjunkt.
 Stummann, Tina Charlotte; forskningsass.
 Thomsen, Pernille; forskningsstip.

STIP Internt finansieret

Ellekvist, Peter; ph.d.-stipendiat.
 Løland, Claus Juul; ph.d.-stipendiat.
 Nielsen, Anja Kirkeby; ph.d.-stipendiat.
 Nielsen, Pernille Kajhøj; ph.d.-stipendiat.
 Rasmussen, Søren Gøgsig Faarup; ph.d.-stipendiat.

Afdelingen for Endokrinologi og Metabolisme*VIP Internt finansieret*

Deacon, Carolyn Fiona; lektor.
 Holst, Jens Juul; professor.
 Paulev, Poul-Erik Kristen; lektor.
 Vilhardt, Hans; lektor.
 Warberg, Jørgen; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Frandsen, Ulrik; forskningsadj.
 Miranda, Charlotte Lykke Toftegaard; forskningsadj.
 Riis, Mette Vinter; forskningsass.

STIP Internt finansieret

Hansen, Lene; ph.d.-stipendiat.

Afdeling for Neurofysiologi*VIP Internt finansieret*

Dyhre-Poulsen, Poul Jannik; lektor.
 Hounsgaard, Jørn Dybkjær; professor.
 Hultborn, Hans Rurik Albert; professor.
 Jahnsen, Henrik; lektor.
 Midtgaard, Jens; lektorvikar.
 Nielsen, Jens Bo; lektor.
 Schmalbruch, Henning; professor.

VIP Eksternt finansieret

Alaburda, Aidas; forskningsadj.
 Christensen, Lars Overgaard Dich; adjunkt.
 Enriquez Denton, Manuel; lektor.
 Jung, Anita-Gabriele; adjunkt.
 Kjærulff, Ole; lektor.
 Macaulay, Nanna; adjunkt.
 Perrier, Jean-Francois Marie; forskningslektor.
 Petersen, Nicolas Tidemann; forskningslektor.
 Pinato Bertolini, Giuletta; forskningsadj.

STIP Internt finansieret

Caesar, Kirsten; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Pyndt, Henrik Sander; ph.d.-stipendiat.

Afdelingen for Nyre og Kredsløb*VIP Internt finansieret*

Frederiksen, Ole; lektor.
 Kanters, Jørgen Kim; lektor.
 Salomonsson, Ulf Max Erik; lektor.
 Treiman, Marek-Ryszard; lektor.
 von Holstein-Rathlou, Niels-Henrik; professor.

VIP Eksternt finansieret

Jensen, Lars Jørn; adjunkt.
 Nielsen, Morten Schak; forskningsadj.
 Poulsen, Asser Nyander; forskningsass.
 Rai, Amrit; forskningsass.

STIP Internt finansieret

Hofgaard, Johannes Pauli; ph.d.-stipendiat.
 Sørensen, Charlotte Mehlin; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Jacobsen, Jens Christian Brings; ph.d.-stipendiat.

Afdeling for Patofysiologi*VIP Internt finansieret*

Dela, Flemming; professor.
 Galbo, Henrik; professor.
 Helge, Jørn Mikael; lektorvikar.
 Ploug, Thorkil; lektor.
 Stallknecht, Bente Merete; lektor.

STIP Internt finansieret

Donsmark, Morten; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Fischer-Rasmussen, Torsten: Den sensoriske funktion af korsbåndene under dynamisk muskel arbejde.
 Grunnet, Morten: Regulation and localisation of Ca²⁺ – activated potassium channels and voltage-gated KCNQ channels.
 Gustafsson, Ida: Prognostic impact of diabetes mellitus in myocardial infarction and congestive heart failure – relation to clinical variables and treatment.
 Højgaard, Michael V.: Det autonome nervesystems regulation af hjertefrekvens og blodtryk vurderet gennem spektralanalyse.
 Jensen, Christine Bjørn: Metabolic characterization of

- healthy young men with low birth weight – evidence for early differential defects of insulin secretion and cellular glucose metabolism.
- Looms, Dagnia Karen: Nitric Oxide Signalling in Rat Lacrimal and Parotid Acinar Cells.
- Macaulay, Nanna: Molecular Mechanisms Of Ligand And Water Transport In Neurotransmitter Transporters.
- Madsen, Christian Rask: Effect of insulin therapy on endothelial function and insulin-stimulated endothelial function in patients with type 2 diabetes and ischemic heart diseases.
- Nielsen, Alexander Norup: Coupling between Neuronal Activity and Cerebral Blood Flow in Rats- a study using Scanning Laser Doppler Flowmetry.
- Thomsen, Kirsten Joan: NO-and EDHF-dependent vasodilation in the microcirculation of rat sciatic nerve during maturation and STZ-induced diabetes.

Fondsbevillinger

Afdelingen for Cellulær og Molekylær Fysiologi

Beckett Fonden

- Kirtelsekretion (Tina Stummann) kr. 50.000.

Carlsbergfondet

- Functional coupling between G-protein-coupled receptors and potassium channels (Delphine Dupuis) kr. 204.300.

Det Lægevidenskabelige Fakultetsfond

- Nye calciumkanaler i Plasmamembran af *Falci-parum*-inficerede erythrocytter (Peter Ellekvist) kr. 60.000.

Eva og Henry Frænkels Mindefond

- Multifarmakon transportørers molekulære funktion (Thomas Litman) kr. 130.000.

Forskningsstyrelsen – Comity on Innovative post.doc.

- Molekylær karakterisering af KCNQ/KCNE kanaler (Thomas Jespersen) kr. 32.200.

Købmand i Odense Johann og Hanne Weimanns Legat

- Molecular function of multidrug resistance transporters (Thomas Litman) kr. 955.600.

Landsdommer Helge Hoff og Hustru Legat

- Transportprocesser i det cellulære pigmentepitel (Steffen Hamann) kr. 190.000.

Lundbeckfonden

- Hjernens ERG kalium kanaler (Søren-Peter Olesen) kr. 1.117.400.
- Molecular mechanisms of neurotransmitter re-uptake (Thomas Zeuthen) kr. 1.852.200.

Novo Nordisk Fonden

- Molekylær karakteristisk af epitheliale K⁺ kanaler (Dan Arne Klærke) kr. 66.600.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

- Cellulær membrantransport (Nanna Koschmieder Jørgensen) kr. 61.600.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

- Molekylær karakteristisk af epitheliale K-kanaler (Dan Arne Klærke) kr. 200.000.
- Specifikke K-kanalers rolle i epithelial transport (Dan Arne Klærke) kr. 162.000.

The John and Birthe Meyer Foundation

- Hjertearytmi-forskning (Søren-Peter Olesen) kr. 1.600.000.

Velux Fonden af 1981

- Molekylære mekanismer for vandtransport (Steffen Hamann) kr. 402.000.

Vera og Carl Johan Michaelsens Legat

- Ionkanalers molekulære struktur og funktion (Søren-Peter Olesen) kr. 50.000.

Villum Kann Rasmussen Fonden

- Distribution og funktion af kaliumkanaler i dendritter af cerebrale purkinje celler (Kamilla Angelo Pedersen) kr. 450.000.

Afdelingen for Endokrinologi og Metabolisme

Boet efter Edith Margrethe Nielsen

- Etablering af forskningsbibliotek/møderum (Jørgen Warberg) kr. 270.300.

Dagmar Marshalls Fond

- Histamin og serotonin som neuroendokrine regulatorer (Jørgen Warberg) kr. 50.000.

Danmarks Grundforskningsfond

- Muskelforskning – massespektrometri (Medicinsk-Fysiologisk Institut) kr. 1.866.700.

Den Alm. Danske Lægeforening

- Histamin og serotonin som neurokrine regulatorer (Jørgen Warberg) kr. 29.800.

Dir. E. Danielsen og Hustrus Fond (Aase og Ejnar)

- Tyndtarm som regulator af appetit og stofskifte (Jens Juul Holst) kr. 119.500.

EFSD Europ.Found. for the Study of Diabetes/Novo

- The role of the incretin hormones in the pathogenesis and the treatment of type 2 diabetes and obesity (Jens Juul Holst) kr. 446.200.

Gangstedfonden

- Histamin og serotonin som neuroendokrine regulatorer (Jørgen Warberg) kr. 75.000.

Novo Nordisk Fonden

- Den terapeutiske udnyttelse af tyndtarmens inkretinormoner (Jens Juul Holst) kr. 215.800.

Simon Fougner Hartmanns Familiefond

- Tyndtarm som regulator af appetit og stofskifte (Jens Juul Holst) kr. 471.500.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

- Histamin og serotonin som neuroendokrine regulatorer (Jørgen Warberg) kr. 900.000.
- Metabolism of glucagon (Carolyn F. Deacon) kr. 81.000.

Vera og Carl Johan Michaelsens Legat

- Histamin og Serotonin som neuroendokrine regulatorer (Jørgen Warberg) kr. 195.000.

Afdeling for Neurofysiologi*Agnes og Poul Friis' Fond*

- The role of calmodulin in regulation of information processing in motoneurons (Jean Francois Perrier) kr. 20.000.

Carlsbergfondet

- Serotonins regulering af frekvensen for aktionspotentialer i motoneuroner (Jean Francois Perrier) kr. 452.800.

Desirée og Niels Ydes Fond

- The molecular basis of neurotransmitter release (Ole Kjærulff) kr. 100.000.

EU

- Peroxisomal diseases (Henning Schmalbruch) kr. 1.250.500.

Forskerskolen for Neuroscience

- MGLUR's rolle i regulering af langtidsplasticitet (Morten Møller) kr. 1.131.900.

Konsul Ehrenfried Owesen og Hustrus Fond

- Motorisk indlæring (Jens Bo Nielsen) kr. 75.000.

Kulturministeriet – Medic og Tilskudssekretariatet

- Hjernens styring af cykelbevægelser (Henrik Sander Pyndt) kr. 52.800.

Kulturministeriets udvalg for idrætforskning

- Centralnervøs adaptation til fatigue (Nicolas Petersen) kr. 200.000.

Ludvig og Sara Elsas' Fond

- Forståelsen af styring af bevægelser (Hans Hultborn) kr. 1.000.000.

Lundbeckfonden

- Genetisk analyse af basal og moduleret synaptisk transmission (Ole Kjærulff) kr. 4.000.000.
- Postsynaptisk signaldivergens i motoneuroner (Jørn Hounsgaard) kr. 1.492.700.

Læge Sofus Carl Emil Friis og Hustru Olga Doris/A

- Forståelsen af styring af bevægelser (Hans Hultborn) kr. 500.000.

Novo Nordisk Fonden

- Fysiologisk grundlag for rehabilitering af gangfunktionen efter rygmarskade (Jens Bo Nielsen) kr. 226.000.
- Genetisk analyse af basal og moduleret synaptisk transmission (Ole Kjærulff) kr. 4.500.000.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

- Elektrofysiologisk karakterisering af Dorsophila mutanter (Ole Kjærulff) kr. 162.000.

Afdelingen for Nyre og Kredsløb*Christian Torp-Pedersen*

- Conducted vasoconstriction and vasodilation in arterioles (Christian Torp-Pedersen/Holstein-Rathlou) kr. 700.000.

Den Alm. Danske Lægeforening

- Vaskulære propagerede responser (Niels-Henrik von Holstein-Rathlou) kr. 25.500.

Dir. E. Danielsen og Hustrus Fond (Aase og Ejnar)

- Molekylær basis for iskæmisk prækonditionering i hjertemuskelatur (Marek Treiman) kr. 63.000.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme

- Interaktion mellem renal autoregulering og RAS ved hypertension (Charlotte Mehlin Sørensen) kr. 20.000.
- Role of electrical coupling in induction and maintenance of atrial fibrillation (Morten Schak Nielsen) kr. 20.000.

Fru Ruth T.E. König-Petersens Fond

- Interaktion ml. RAS og renalt blod flow ved hypertension (Charlotte Mehlin Sørensen) kr. 23.000.

Grosserer Vald. Foersom og hustru Thyra

- Nye mekanismer bag den oxidative celledskade efter forbigående hjerte- og hjerneiskæmi (Marek Treiman) kr. 16.000.

Hjerteforeningen Foren. til Hjretesygd. Bekæmp.

- Cellular mechanisms of conducted vasoconstriction in rat mesenteric arterioles (Lars Jørn Jensen) kr. 430.000.
- Cellulære mekanismer bag den propagerede karkontraktion i mesenteriale arterioler hos rotter (Lars Jørn Jensen) kr. 180.000.
- Inter- and intracellular signalling in the cardiovascular system (Niels-Henrik von Holstein-Rathlou) kr. 900.000.
- Interaktion mellem renal autoregulering og renin-angiotensin systemet ved hypertension (Charlotte Mehlin Sørensen) kr. 135.000.
- Molekylær basis for iskæmisk prækonditionering i hjertemuskelatur (Marek Treiman) kr. 130.300.

Lundbeckfonden

- Regulation af iotransportvej i naturligt luftvejsepitel (Ole Frederiksen) kr. 130.700.

Novo Nordisk Fonden

- Renal microvascular function in diabetes mellitus and hypertension (Max Salomonsson) kr. 60.000.

Ruth König-Petersens Fond

- Renal microvascular function in diabetes mellitus (Max Salomonsson) kr. 15.000.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

- Betydningen af klorid- og kaliumkanaler for regulering og autoregulering af renalt blodflow ved normalt og forhøjet blodtryk (Max Salomonsson) kr. 162.000.

- Cellular mechanisms of conducted vasoconstriction in rat mesenteric arterioles (Lars Jørn Jensen) kr. 1.684.000.
- Endothel- og glat muskelcelle kobling i arteriolevæggen hos normo-og hypertensive rotter (Finn Gustafsson) kr. 80.000.

The John and Birthe Meyer Foundation

- Hjerterytmeforskning (Niels-Henrik von Holstein-Rathlou) kr. 900.000.

Zealand Pharmaceuticals A/S

- Konfokale billedteknikker (Niels-Henrik von Holstein-Rathlou) kr. 100.000.

Afdeling for Patofysiologi

Apotekerfonden

- Kobling til strukturelle og indlejrede fedtsyrer (Jørn Wulff Helge) kr. 150.000.

Diabetesforeningen

- Fysisk træning af Relativer + 2 Type 2 diabetiker (Flemming Dela) kr. 170.000.
- Insulinresistens (Thorkil Ploug) kr. 110.000.
- Studier af enzymet hormon-sensitiv lipase (HSL) i muskelceller (Henrik Galbo) kr. 170.000.

Idrættens Forskningsråd

- Højt kulhydrat- versus højt fedtindhold i diæten for type 2 diabetikere (Sølgaard Larsen) kr. 75.000.

Novo Nordisk Fonden

- Ceramider og insulin resistens (Jørn Wulff Helge) kr. 100.000.
- Fedtomsætning i intraabdominalt og subkutant fedtvæv (Bente Stallknecht) kr. 200.000.
- Fysisk træning af relativer + 2 Type 2 diabetiker (Flemming Dela) kr. 120.500.
- Matrix metalloproteinaser (Flemming Dela) kr. 150.000.
- Matrix metalloproteinaser og PKC-aktivitet (Flemming Dela) kr. 200.000.

Publikationer

- Aagaard P., Simonsen E.B., Andersen J.L., Magnusson P., Dyhre-Poulsen P.: Neural adaptation to resistance training: changes in evoked V-wave and H-reflex responses. *J Appl Physiol* 92, s. 2309-2318. 2002.
- Aagaard P., Simonsen E.B., Andersen J.L., Magnusson P., Dyhre-Poulsen P.: Increased rate of force development and neural drive of human skeletal muscle following resistance training. *J Appl Physiol* 1318-1326, s. 93. 2002.
- Abraham E.H., Shrivastav B., Salikova A.Y., Sterling K.M., Johnston N., Guidotti G., Scala S., Litman T., Chan K.C., Arceci R.J., Steiglitz K., Herscher L., Okunieff P.: Cellular and biophysical evidence for interactions between Adenosine Triphosphate and P-Glycoprotein substrates: Functional implications for Adenosine Triphosphate/Drug Cotransport in P-Glycoprotein over-expressing tumor cells and in P-Glycoprotein low-level expressing erythrocytes. *Blood Cells, Molecules and Diseases* 27, s. 181-200. 2001.
- Ai H., Ihlemann J., Hellsten Y., Lauritzen H.P., Hardie D.G., Galbo H., Ploug T.: Effect of fiber type and nutritional state on AICAR- and contraction-stimulated glucose transport in rat muscle. *Am J Physiol Endocrinol Metab* 282, s. E1291-E1300. 2002.
- Aimonetti J.-M.P., Nielsen J.B.: Cortical excitability and motor task in man: an investigation of the wrist extensor motor area. *Exp Brain Res* 4, s. 431-439. 2002.
- Alaburda A., Perrier J.-F.M., Hounsgaard J.D.: An M-like outward current regulates the excitability of spinal motoneurons in the adult turtle. *J Physiol* 540, s. 875-881. 2002.
- Albrecht C., Elliott J.I., Sardini A., Litman T., Stieger B., Meier P.J., Higgins C.F.: Functional analysis of candidate ABC transporters proteins for sitosterol transport. *Biochem Biophys Acta* 133-142, s. 1567. 2002.
- Alkjaer T., Simonsen E.B., Magnusson P., Aagaard H., Dyhre-Poulsen P.: Differences in the movement pattern of a forward lunge in two types of anterior cruciate ligament deficient patients: copers and non-copers. *Clin Biomech* 586-593, s. 17. 2002.
- Arensbaek B., Mikkelsen H.B., Gustafsson F., Christensen T., Holstein-Rathlou N.-H.: Expression of connexin 37, 40, and 43 mRNA and protein in renal preglomerular arterioles. *Histochem Cell Biol* 115, s. 479-487. 2001.
- Ashina M., Stallknecht B., Bendtsen L., Pedersen J.F., Galbo H., Dalgaard P., Olesen J.: *In vivo* evidence of altered skeletal muscle blood flow in chronic tension-type headache. *Brain* 125, s. 320-326. 2002.
- Bardow A., Madsen J., Nauntofte B.: Bicarbonate and other electrolytes in human parotid and whole saliva. Effects of local and systemic stimulation. *J Clin Oral Invest* 4, s. 245-253. 2000.
- Bates S.E., Robey R., Miyake K., Rao K., Ross D.D., Litman T.: The role of half-transporters in multidrug resistance. *J Bioenerg Biomembr* 503-511, s. 33. 2001.
- Bergeron R., Kjær M., Simonsen L., Bulow J., Skovgaard D., Howlett K., Galbo H.: Splanchnic blood flow and hepatic glucose production in exercising humans: role of renin-angiotensin system. *Am J Physiol Regul Integr Comp Physiol* 281, s. R1854-R1861. 2001.
- Chan W.L., Holstein-Rathlou N.-H., Yip K.P.: Intergrin mobilizes intracellular Ca(2+) in renal vascular smooth muscle cells. *Am J Physiol Cell Physiol* 280, s. C593-C603. 2001.
- Damgaard M., Gabrielsen A., Heer M., Warberg J., Bie P., Christensen N.J., Norsk P.: Effects of sodium intake on cardiovascular variables in humans during posture changes and ambulatory conditions. *Am J Physiol (Regulatory Integrative Comp Physiol)* R1404-R1411, s. 283. 2002.
- Deacon C.F., Holst J.J.: Dipeptidyl peptidase IV inhibition as an approach to the treatment and prevention of type 2 diabetes: a historical perspective. *Biochem Biophys Res Commun* 294, s. 1-4. 2002.
- Deacon C.F., Plamboeck A., Møller S., Holst J.J.: GLP-1 (9-36) amide reduces blood glucose in anesthetized pigs by a mechanism that does not involve insulin secretion. *Am J Physiol* 282, s. E873-E879. 2002.
- Deacon C.F., Wamberg S., Bie P., Hughes T.E., Holst J.J.: Preservation of active incretin hormones by inhibition of dipeptidyl peptidase IV suppresses meal-induced incretin secretion in dogs. *Journal of Endocrinology* 172, s. 355-362. 2002.
- Dela F.: Physical training in the treatment of metabolic syndrome. *Ugeskrift for Læger* 164, s. 2147-2152. 2002.
- Dela F.: Movement is of special significance in the fight

- against diabetes. *Ugeskrift for Læger* 163, s. 5684-5686. 2001.
- Dela F., Holten M., Jensen C.M.: Insulin action, training, and aging. *Int J Sport Nutr Exerc Metab* 11, s. S78-S85. 2001.
- Diederichsen L., Krogsgaard M., Voigt M., Dyhre-Poulsen P.: Shoulders reflexes. *J Electromyogr Kinesiol* 183-191, s. 12. 2002.
- Dupuis D.S.E., Schroder R.L., Jespersen T., Christensen J.K., Christophersen P., Jensen B.S.: Activation of KCNQ5 channels stably expressed in HEK293 cells by BMS-204352. *Eur J Pharmacol* 437, s. 129-137. 2002.
- Dyhre-Poulsen P., Simonsen E.B.: H reflexes recorded during locomotion. *Adv Exp Med Biol* 377-383, s. 508. 2002.
- Engelmann B.E., Bindslev N., Poulsen S.S., Hansen M.B.: Effects of cyclooxygenase and lipoxygenase inhibition on basal- and serotonin-induced ion transport in rat colon. *Comp Biochem Physiol C Toxicol Pharmacol* 132, s. 37-52. 2002.
- Eriksson A., Cao R., Pawliuk R., Berg S.M., Tsang M., Zhou D., Fleet C., Tritsarlis K., Dissing S., Leboulch P., Cao Y.: Placenta growth factor-1 antagonizes VEGF-induced angiogenesis and tumor growth by the formation of functionally inactive PIGF-1/VEGF heterodimers. *Cancer Cell* 1, s. 99-108. 2002.
- Eriksson A., Renhai C., Pawliuk R., Berg S.M., Tsang M., Zhou D., Fleet C., Tritsarlis K., Dissing S., Leboulch P., Cao Y.: Placenta growth factor-1 antagonizes VEGF-induced angiogenesis and tumor growth by the formation of functionally inactive PIGF-1/VEGF heterodimers. *Cancer cell* vol. 1, s. 99-108. 2002.
- Fischer-Rasmussen T., Krogsgaard M.R., Jensen D.B., Dyhre-Poulsen P.: Muscle reflexes during gait elicited by electrical stimulation of the posterior cruciate ligament in humans. *J Orthop Res* 433-438, s. 20. 2002.
- Fluckey J.D., Asp S., Enevoldsen L.H., Galbo H.: Insulin action on rates of muscle protein synthesis following eccentric, muscle-damaging contractions. *Acta Physiol Scand* 173, s. 379-384. 2001.
- Gabrielsen A., Pump B., Bie P., Christensen N.J., Warberg J., Norsk P.: Atrial distension, haemodilution, and acute control of renin release during water immersion in humans. *Acta Physiol Scand* 174, s. 91-99. 2002.
- Galbo H.: Influence of aging and exercise on endocrine function. *Int J Sport Nutr Exerc Metab* 11, s. S49-S57. 2001.
- Gerasimenko O.V., Gerasimenko J.V., Rizzuto R.R., Treiman M.R.: The distribution of the endoplasmic reticulum in living pancreatic acinar cells. *Cell Calcium* 261-268, s. 32. 2002.
- Gold L.C., Lauritzen M.: Neuronal deactivation explains decreased cerebellar blood flow in response to focal cerebral ischemia or suppressed neocortical function. *Proc Natl Acad Sci* 99, s. 7699-7704. 2002.
- Grunnet M., Jespersen T., Rasmussen H.B., Ljungstrøm T., Jørgensen N.K., Olesen S-P., Klærke D.A.: KCNE4 is an inhibitory subunit to the KCNQ1 channel. *J Physiol* 542, s. 119-130. 2002.
- Grunnet M., Macaulay N., Jørgensen N.K., Jensen S., Olesen S-P., Klærke D.A.: Regulation of cloned, Ca²⁺-activated K⁺ channels by cell volume changes. *Pflugers Arch* 444, s. 167-177. 2002.
- Haderslev K.V., Jeppesen P.B., Hartmann B., Thulesen J., Sørensen H.A., Graff J., Hansen B.S., Tofteng F., Poulsen S.S., Madsen J.L., Holst J.J., Staun M., Mortensen P.B.: Short-term administration of glucagon-like peptide-2. Effects on bone mineral density and markers of bone turnover in short-bowel patients with no colon. *Scand J Gastroenterol* 37, s. 392-398. 2002.
- Hamann S.: Molecular mechanisms of water transport in the eye. *Int Rev Cytol* 215, s. 395-431. 2002.
- Hamann S., Kiilgaard J.F., Litman T., Alvarez-Leefmans F.J., Winther B.R., Zeuthen T.: Measurement of cell volume changes by fluorescence self-quenching. *Journal of Fluorescence* 139-145, s. 12. 2002.
- Hanibal C.F., Fahrenkrug J., Holst J.J.: Et nyopdaget fotopigment i retina, melanopsin, styrer hjernens biologiske ur. *Ugeskrift for Læger* 164, s. 2523. 2002.
- Hartmann B., Thulesen J., Hare K.J., Kissow H., Ørskov C., Poulsen S.S., Holst J.J.: Immunoneutralization of endogenous glucagon-like peptide-2 reduces adaptive intestinal growth in diabetic rats. *Regul Pept* 105, s. 173-179. 2002.
- Hillingsøe J.G., Kjeldsen J., Schmidt P.T., Rasmussen T.N., Arlander E., Fischer-Hansen B., Holst J.J., Lauritsen K., Bukhave K., Rask-Madsen J.: Preservation of active Effects of topical ropivacaine om eicosanoids and neurotransmitters in the rectum of patients with distal ulcerative colitis. *Scand J Gastroenterol* 37, s. 325-329. 2002.
- Holst J.J., Binderup M.: Fedtvævet og insulin-resistens: resitstin og adiponectin. *Ugeskrift for Læger* 164, s. 2173-2176. 2002.
- Honjo Y., Hrycyna C.A., Yan Q.W., Medina-Perez W.Y., Robey R.W., van de Laar L.A., Litman T., Dean M., Bates S.E.: Acquired mutations in the MXR/BCRP/ABCP gene alter substrate specificity in MXR/BCRP/ABCP-overexpressing cells. *Cancer Res* 61, s. 6635-6639. 2001.
- Houngaard J.D.: Motoneurons do what motoneurons have to do. *J Physiol* 538, s. 4. 2002.
- Højmann-Larsen A., Frandsen A., Treiman M.R.: Upregulation of the SERCA-type Ca²⁺ pump activity in response to endoplasmic reticulum stress in PC12 cells. *BMC Biochem* 2, s. 4. 2001.
- Ihlemann J., Ploug T., Galbo H.: Effect of force development on contraction induced glucose transport in fast twitch rat muscle. *Acta Physiol Scand* 171, s. 439-444. 2001.
- Jensen C.B., Storgaard H., Dela F., Holst J.J., Madsbad S., Vaag A.A.: Early differential defects of insulin secretion and action in 19-year-old caucasian men who had low birth weight. *Diabetes* 51, s. 1271-1280. 2002.
- Jensen F.B., Wang T., Brahm J.: Acute and chronic influence of temperature on red blood cell anion exchange. *J Exp Biol* 204, s. 39-45. 2001.
- Jespersen T., Grunnet M., Pedersen K.A., Klærke D.A., Olesen S-P.: Dual-function vector for protein expression in both mammalian cells and *Xenopus laevis* oocytes. *Biotechniques* 32, s. 536-540. 2002.
- Johansson Å., Olsson T., Cederquist K., Forsberg H., Holst J.J., Seckl J.R., Ahrén B.: Abnormal release of incretins and cortisol after oral glucose in insulin resistant myotonic dystrophy. *Eur J Endocrinol* 146, s. 397-405. 2002.
- Juntunen K.S., Lioukkonen H.K., Poutanen S.K., Niskanen K.L., Holst J.J., Mykkänen M.H.: Postprandial glucose, insulin and incretin responses to grain products in healthy subjects. *Am J Clin Nutr* 75, s. 254-262. 2002.

- Jørgensen H., Knigge U., Kjær A., Møller M., Warberg J.: Serotonergic stimulation of Corticotropin-Releasing Hormone and Pro-Opiomelanocortin gene expression. *J Neuroendocrinol* 788-795, s. 14. 2002.
- Jørgensen H., Knigge U., Kjær A., Warberg J.: Serotonergic involvement in stress-induced vasopressin and oxytocin secretion. *Eur J Endocrinol* 815-824, s. 147. 2002.
- Kjær M., Dela F., Sørensen F.B., Secher N.H., Bangsbo J., Mohr T., Galbo H.: Fatty acid kinetics and carbohydrate metabolism during electrical exercise in spinal cord-injured humans. *Am J Physiol Regul Intergr Comp Physiol* 281, s. R1492-R1498. 2001.
- Kjær M., Mohr T., Dela F., Secher N., Galbo H., Olesen H., Sørensen F.B., Shifter S.: Leg uptake of calcitonin gene-related peptide during exercise in spinal cord injured humans. *Clin Physiol* 21, s. 32-38. 2001.
- Kobilka B.K., Gether U.: Use of fluorescence spectroscopy to study conformational changes in the beta 2-adrenoceptor. *Methods Enzymol* 343, s. 170-182. 2002.
- Koldkjaer P., Taylor E.W., Glass M.L., Wang T., Brahm J., McKenzie D.J., Jensen F.B.: Adrenergic receptors, Na⁺/H⁺ exchange and volume regulation in lungfish erythrocytes. *J Comp Physiol* 172, s. 87-93. 2002.
- Koning E.J., Vilsboll T., Dela F.: 19th Anglo-Danish Ducth Diabetes Group meeting. *Diabet Med.* 19, s. 259. 2002.
- Krogsgaard M.R., Dyhre-Poulsen P., Fischer-Rasmussen T.: Cruciate ligament reflexes. *J Electromyogr Kinesiol* 177-182, s. 12. 2002.
- Langfort J., Viese M., Ploug T., Dela F.: Time course of GLUT4 and AMPK protein expression in human skeletal muscle during one month of physical training. *Scand J Med Sci Sports* 1-6, s. 12. 2002.
- Lauritzen H.P.M., Reynet C., Ralston E., Thomas S.W., Galbo H., Ploug T.: Gene gun bombardment mediated expression and translocation of GFP-tagged GLUT4 in skeletal muscle fibers *in vivo*. *Pflügers Arch* 710-721, s. 444. 2002.
- Litman T., Druley T.E., Stein W.D., Bates S.E.: From MDR to MXR: new understanding of multidrug resistance systems, their properties and clinical significance. *Cell Mol Life Sci* 931-959, s. 58. 2001.
- Litman T., Jensen U., Hansen A., Covits K.M., Zhan Z., Fetsch P., Abati A., Hansen P.R., Horn T., Skovsgaard T., Bates S.E.: Use of peptide antibodies to probe for the mitoxantrone resistance-associated protein MXR/BCRP/ABCP/ABCG2. *Biochem Biophys Acta* 6-16, s. 1565. 2002.
- Loo D.D.F., Wright E.M., Zeuthen T.: Water pumps. *J Physiol* 542, s. 53-60. 2002.
- Looms D.K., Tritsaris K., Dissing S.: Nitric oxide-induced signalling in rat lacrimal acinar cells. *Acta Physiol Scand* 174, s. 109-115. 2002.
- Løland C.J., Norregaard L., Litman T., Gether U.: Generation of an activating Zn(2+) switch in the dopamine transporter: mutation of an intracellular tyrosine constitutively alters the conformational equilibrium of the transport cycle. *Proc Natl Acad Sci* 99, s. 1683-1688. 2002.
- Magyar C.E., Zhang Y., Holstein-Rathlou N-H., Donough A.A.: Downstream shift in sodium pump activity along the nephron during acute hypertension. *J Am Soc Nephrol* 12, s. 2231-2240. 2001.
- Marchand-Pauvert V., Nielsen J.B.: Modulation of heteronymous reflexes from ankle dorsiflexors to hamstring muscles during human walking. *Exp Brain Res* 142, s. 402-408. 2002.
- Marchand-Pauvert V., Nielsen J.B.: Modulation of non-monosynaptic excitation from ankle dorsiflexor afferents to quadriceps motoneurons during human walking. *J Physiol* 538, s. 647-657. 2002.
- Mohr T., Dela F., Handberg A., Biering-Sørensen F., Galbo H., Kjær M.: Insulin action and long-term electrically induced training in individuals with spinal cord injuries. *Med Sci Sports Exerc* 33, s. 1247-1252. 2001.
- Munoz G., Brahm J., Venegas M.: Molecular biology techniques in articles published in *Revista Medica de Chile*. *Rev Med Chil* 129, s. 115-118. 2001.
- Nauck M.A., Heimesaat M.M., Behle K., Holst J.J., Nauck M.S., Hübner M., Schmiegel W.H.: Effects of glucagon-like peptide-1 (GLP-1) on counterregulatory hormone responses, cognitive functions and insulin secretion during hyperinsulinaemic, stepped hypoglycaemic clamp experiments in healthy volunteers. *J Clin Endocrinol Metab* 87, s. 1239-1246. 2002.
- Nielsen D., Eriksen J., Maare C., Litman T., Kjaersgaard E., Plesner T., Friche E., Skovsgaard T.: Characterisation of non-P-glycoprotein multidrug-resistant Ehrlich ascites tumour cells selected for resistance to mitoxantrone. *Biochem Pharmacol* 363-370, s. 60. 2000.
- Nielsen D., Maare C., Eriksen J., Litman T., Skovsgaard T.: Expression of P-glycoprotein and multidrug resistance associated protein in Ehrlich ascites tumor cells after fractionated irradiation. *Int J Radiat Oncol Biol Phys* 51, s. 1050-1057. 2001.
- Nielsen J.B., Sinkjaer T.: Afferent feedback in the control of human gait. *J Electromyogr Kinesiol.* 3, s. 213-217. 2002.
- Nielsen J.N., Derave W., Kristiansen S., Ralston E., Ploug T., Richter E.A.: Glycogen synthase localization and activity in rat skeletal muscle is strongly dependent on glycogen content. *J Physiol* 531, s. 757-769. 2001.
- Ollerstam A., Salomonsson M.: Reduced rat renal vascular response to Ang II after chronic inhibition of nNOS. *Acta Phys Scand* 245-252, s. 176. 2002.
- Ozvegy C., Litman T., Szakacs G., Nagy Z., Bates S., Varadi A., Sarkadi B.: Functional characterization of the human multidrug transporter, ABCG2, expressed in insect cells. *Biochem Biophys Res Commun* 285, s. 111-117. 2001.
- Paulev P-E.: Inaktivitets-syndromet. *Ugeskrift for Læger* 164, s. 357-358. 2002.
- Perreault M-C.: Motoneurons have different membrane resistance during fictive scratching and weight support. *The Journal of Neuroscience* 22, s. 8259-8265. 2002.
- Petersen J.S., Andersen D., Muntzel M.S., Diemer N.H., Holstein-Rathlou N-H.: Intracerebroventricular metformin attenuates salt-induced hypertension in spontaneously hypertensive rats. *Am J Hypertens* 14, s. 1116-1122. 2001.
- Ploug T., Ralston E.: Exploring the whereabouts of GLUT4 in skeletal muscle. *Mol Membr Biol* 19, s. 39-49. 2002.
- Poulsen K.A., Litman T., Eriksen J., Møllerup J., Lambert I.H.: Downregulation of taurine uptake in multidrug resistant Ehrlich ascites tumor cells. *Amino Acids* 22, s. 333-350. 2002.
- Pump B., Talleruphuus U., Christensen N.J., Warberg J.,

- Norsk P.: Effects of supine, prone, and lateral positions on cardiovascular and renal variables in humans. *Am J Physiol Regul Integr Comp Physiol* 283, s. R174-R180. 2002.
- Ralston E., Ploug T., Kalhovde J., Lomo T.: Golgi complex, endoplasmic reticulum exit sites, and microtubules in skeletal muscle fibers are organized by patterned activity. *J Neurosci* 21, s. 875-883. 2001.
- Reimer M.K., Holst J.J., Ahrén B.: Long-term inhibition of dipeptidyl peptidase IV improves glucose tolerance and preserves islet function in mice. *Eur J Endocrinol* 146, s. 717-727. 2002.
- Ribel U., Larsen M.O., Rolin B., Carr R.D., Wilken M., Sturis J., Westergaard L., Deacon C.F., Bjerre Knudsen L.: NN2211: A long-acting glucagon-like peptide-1 derivative with anti-diabetic effects in glucose-intolerant minipigs. *Eur J Pharmacol* 217-225, s. 451. 2002.
- Robey R.W., Medina-Perez W.Y., Nishiyama K., Litman T., Miyake K., Senderowicz A.M., Bates S.: Overexpression of the mitoxantrone resistance ATP binding cassette half-transporter, ABCG2 (BCRP/MXR/ABCP), in flavopiridol-resistant human breast cancer cells. *Clinical Cancer Research* 7, s. 145-152. 2001.
- Robey R.W., Miyake K., van de Laar L.A., Honjo Y., Regis J.T., Litman T., Bates S.E.: A functional assay for detection of the mitoxantrone resistance protein MXR (ABCG2). *Biochimica et Biophysica Acta* 1512, s. 171-182. 2001.
- Roepstorff C., Steffensen C.H., Madsen M., Stallknecht B., Kanstrup I.L., Richter E.A., Kiens B.: Gender differences in substrate utilization during submaximal exercise in endurance-trained subjects. *Am J Physiol Endocrinol Metab* 282, s. E435-E447. 2002.
- Rolin B., Larsen M.O., Gotfredsen C., Deacon C.F., Carr R.D., Wilken M., Bjerre Knudsen L.: The long-acting GLP-1 derivative, NN2211, ameliorates glycemia and increases – cell mass in diabetic mice. *Am J Physiol* E745-E752, s. 283. 2002.
- Ronn L.C., Dissing S., Holm A., Berezin V., Bock E.: Increased intracellular calcium is required for neurite outgrowth induced by a synthetic peptide ligand of NCAM. *FEBS Lett* 518, s. 60-66. 2002.
- Rosager S., Aagaard P., Dyhre-Poulsen P., Neergaard K., Kjaer M., Magnusson S.P.: Load-displacement properties of the human triceps surae aponeurosis and tendon in runners and non-runners. *Scand J Med Sci Sports* 90-98, s. 12. 2002.
- Salomonsson M.: Local electric stimulation causes conducted calcium response in rat interlobular arteries. *Am J Physiol Renal* F473-F480, s. 283. 2002.
- Sandgaard N.C., Andersen J.L., Holstein-Rathlou N-H., Donough A.A.: Aortic blood flow subtraction: an alternative method for measuring total renal blood flow in conscious dogs. *Am J Physiol Regul Integr Comp Physiol* 282, s. R1528-R1535. 2002.
- Scholze P., Norregaard L., Singer E.A., Freissmuth M., Gether U., Sitte H.H.: The role of zinc ions in reverse transport mediated by monoamine transporters. *J Biol Chem* 277, s. 21505-21513. 2002.
- Schou M., Gabrielsen A., Bruun N.E., Skott P., Pump B., Dige-Petersen H., Frandsen E., Bie P., Warberg J., Christensen N.J., Norsk P.: Angiotensin II attenuates the natriuresis of water immersion in humans. *Am J Physiol Regul Integr Comp Physiol* 283, s. R187-R196. 2002.
- Simonsen E.B., Dyhre-Poulsen P., Alkjaer T., Aagaard P., Magnusson S.P.: Interindividual differences in H reflex modulation during normal walking. *Exp Brain Res* 142, s. 108-115. 2002.
- Stein U., Lage H., Jordan A.D., Walther W., Bates S.E., Litman T., Hohenberger P., Dietel M.: Impact of BCRP/MXR, MRP1 and MDR1/P-Glycoprotein on thermoresistant variants of atypical and classical multidrug resistant cancer cells. *Int J Cancer* 97, s. 751-760. 2002.
- Stoving R.K., Andersen M., Flyvbjerg A., Frystyk J., Hangaard J., Vinten J., Koldkjaer O.G., Hagen C.: Indirect evidence for decreased hypothalamic somatostatinergic tone in anorexia nervosa. *Clin Endocrinol* 56, s. 391-396. 2002.
- Thulesen J., Hartmann B., Bjerre Knudsen L., Kissow H., Hastrup S., Ørskov C., Holst J.J., Poulsen S.S.: The truncated metabolite GLP-2 (3-33) interacts with the GLP-2 receptor as a partial agonist. *Regul Pept* 103, s. 9-15. 2002.
- Treiman M.R.: Regulation of the endoplasmic reticulum calcium storage during the unfolded protein response significance in tissue ischemia. *Trends Cardiovasc Med* 12, s. 57-62. 2002.
- Treiman M.R.: Regulation of the endoplasmic reticulum calcium storage during the Unfolded Protein Response – significance in tissue ischemia? *Trends Cardiovasc Med* 53-58, s. 12. 2002.
- Zander M., Madsbad S., Madsen J.L., Holst J.J.: Effect of 6-week course of glucagon-like peptide 1 on glycemic control, insulin sensitivity, and beta cell function in type 2 diabetes: a parallel-group study. *The Lancet* 359, s. 824-830. 2002.
- Zeuthen T.: General models for water transport across leaky epithelia. *Int Rev Cytol* 215, s. 285-317. 2002.
- Zeuthen T., Macaulay N.: Cotransporters as molecular water pumps. *Int Rev Cytol* 215, s. 259-284. 2002.
- Zeuthen T., Macaulay N.: Passive water transport in biological pores. *Int Rev Cytol* 215, s. 203-230. 2002.
- Zeuthen T., Meinild A-K., Loo D.D.F., Wright E.M., Klærke D.A.: Isotonic transport by the Na⁺/glucose cotransporter SGLT1 from humans and rabbit. *J Physiol* 531, s. 631-644. 2001.
- Zeuthen T., Zeuthen E., Klærke D.A.: Mobility of ions, sugar, and water in the cytoplasm of *Xenopus* oocytes expressing Na⁺-coupled sugar transporters (SGLT1). *J Physiol* 542, s. 71-87. 2002.

Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder: Lektor Niels Grunnet.

Institutbestyrelsen: Lektor Niels Grunnet, lektor Erik Niebuhr (viceinstitutleder), professor Peter E. Nielsen, lektor Peter Thams, lektor Jesper Troelsen, laboratorietekniker Elsebeth Lund Christensen og ingeniørassistent Torben Duun.

Adresse

Panum Instituttet
Blegdamsvej 3
2200 København N
Telefon 35 32 71 16
isk@imbg.ku.dk
www.imbg.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Personaleforhold

Lektor Jens Carlsen fratrådte sin stilling pr. 31. juli 2002.

Lektor Erland Demant fratrådte sin stilling pr. 30. september 2002.

Adjunkt Niels Erik Larsen fratrådte sin stilling pr. 31. august 2002.

Der er besat en adjunktstilling med Malene Jackerott pr. 1. august 2002. Der var 8 ansøgere, heraf 4 mænd og 4 kvinder, og 7 blev fundet kvalificeret.

Professor P.E. Nielsen har modtaget Jeanne Loubaresse Curie-prisen for 2001.

Forskningsvirksomhed

Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik udfører biomedicinsk grundforskning. Den overvejende del af forskningen har som udgangspunkt medicinsk relevante problemstillinger eller er direkte rettet mod opklaring eller behandling af sygdomme.

Instituttets forskning foregår indenfor hovedområderne

Genforskning, der omfatter forskning i specifikke geners DNA sekvens, struktur og ekspresion, herunder funktionel genomforskning, forskning i nukleinsyrers struktur, funktion og organisering samt forskning i genetiske sygdomme og genetisk terapi.

Celle- og organforskning, der omfatter forskning i signaltransduktion, transport af proteiner i cellen og over biologiske membraner, specifikke proteins struktur og rolle i udvikling af sygdomme, regulatoriske mekanismer i celler og organers stofskifte og isolering, differentiering og terapeutiske muligheder af stamceller.

Instituttet huser NMR-centret, (et undervisningsministerielt instrumentcenter tilknyttet forskningsfeltet stofskifte-regulation), grundforskningcenteret Wilhelm Johannsen Center for Funktionel Genomforskning, Arvebiologisk Klinik, der drives som indtægtsdækket virksomhed og er tilknyttet instituttets genomforskning, samt, i samarbejde med Det Naturvidenskabelige Fakultet, Laboratory of Mammalian Molecular Genetics.

Peptid nukleinsyrer/genetisk terapi

Det er i de seneste ti år blevet muligt at forstå og forklare den genetiske baggrund for et stigende antal sygdomme. Denne viden har gjort det muligt at udvikle en række nye sygdomsbehandlingsprincipper, som griber ind i ekspresionen af sygdomsfremkaldende gener, eller som er i stand til at tilføre manglende, nødvendig genetisk information. Center for Biomolekylær Genkendelse beskæftiger sig specielt med "antisense" og "antigene" teknologi, hvormed små syntetiske molekyler skræddersyes til at ramme specifikke gener, for derved at hæmme deres udtryk. Disse teknologier kan dels anvendes til at studere geners biologiske og patologiske funktion, dels i lægemiddeludvikling. Der benyttes et syntetisk peptid-lignende molekyle, peptidnukleinsyre (PNA) som ved brug af naturlige base-parrings principper kan designes til at binde specifikt til et givet område af et mRNA eller til en given region af DNAet i et gen, hvorved henholdsvis translation eller transskription påvirkes. Projekterne, omhandler dels basale studier af PNA oligomeres binding til og indflydelse på funktionen af RNA og DNA molekyler, dels studier hvor målet er at hæmme cancer-relaterede gener (*mdm2* og *her-2*). Endvidere udvikles nye kemiske modifikationer af PNA molekylerne. I år har vi designet PNA molekyler med forbedret binding til duplex DNA og udviklet nye metoder til cellulær "delivery" af PNA. Desuden har vi identificeret antisense PNA'er, som i celler i kultur specifikt hæmmer syntesen af Mdm2, og derved hæver niveauet af tumor-suppressor proteinet p53. Disse studier sigter mod at udvikle effektive anticancer lægemidler og vil yderligere belyse funktionen af disse genprodukter i carcinogenesen (P.E. Nielsen, S. Takahashi, U. Koppelhus, R. Hamzavi, N.E. Møllegaard, T. Bentin, S. Pantrakova, A. Sen, Y. Khamrai).

Genekspresion og kromatin

Organisationen af kromatinfibre i cellekernen

Geners aktivitet afhænger bl.a. af deres position i genomet, af kemiske modifikationer af histonerne og af kromatin remodellerende faktorer, som kan mobilisere nukleosomerne. En del af disse effekter menes at være betinget af kromatinfibrenes organisation i cellekernen. Vi forsøger ved hjælp af elektronmikroskopi at identificere karakteristiske elementer af kromatin fiber organisation i cellekernen, og ved hjælp af immunoguld mærkning at lokalisere DNA og non histon proteiner.

Vi har fundet, at en stor del af kromatinet dekondenseres som dobbeltfibre, og at nogle af fibrene er samlet i ringformede strukturer. Vi arbejder på at opklare funktionen af disse ringe, som vi antager kan være platform for virkningen af DNA boundary elements og/eller remodellering af kromatinet (M. Engelhardt).

Strukturanalyse af protein-DNA komplekser

Ved brug af naturlige og modificerede DNA sekvenser studeres strukturer af protein-DNA komplekser involveret i transskriptions-regulering. Dette gøres bl.a. ved hjælp af *in vitro* selektion. Vi bruger uranyl fotokemisk footprinting til at undersøge proteiner og ioners binding til genregulatoriske DNA sekvenser. Desuden bruges uranyl til at undersøge protein-strukturer (N.E. Møllegaard).

Regulering af 5S rRNA genes ekspression

5S rRNA gener er isoleret fra menneskeceller og udvalgte dyreceller. En ekstern promotor er vist at have afgørende betydning for genekspression, og promotoren er konserveret i højerestående pattedyrceller. 5S rRNA generne kan være lokaliseret i et, to eller tre loci på metafase kromosomerne alt efter hvilken art, der er tale om. Genproduktet er 5S rRNA, som findes i cellernes ribosomer. Det vides ikke, hvilken funktion 5S rRNA har. Ved hjælp af PNA oligoer, som binder til specifikke dele af 5S rRNA undersøges om 5S rRNA har en funktion i proteinsyntesen. I menneskeceller findes ca. 300 ægte 5S rRNA gener og et endnu større antal genvarianter og pseudogener. Den del af reguleringen, som sorterer dårlige genprodukter fra, er ikke kendt. Det undersøges i hvor stort omfang der findes mutante 5S rRNA produkter i ribosomerne (S. Frederiksen).

Struktur og funktion af RNA molekyler

Vi beskæftiger os med struktur og funktion af RNA molekyler med fokus på små RNA molekyler i den eukaryote cellekerne og på gruppe I introns biologi. Disse introns er ribozymmer, som katalyserer egen udsplejsning samt hydrolyse- og cirkulariseringsreaktioner. Gruppe I introns kan manipuleres således, at de kan bruges *in vivo* til at eliminere andre RNA molekyler ved kløvning eller til at reparere disse ved en splejningsreaktion. I år har vi vist, at cirkulariseringsreaktionen er en biologisk signifikant reaktion som er generel for nukleære gruppe I introns. I arbejdet med GIR1 ribozymet, som er et hydrolytisk ribozym fra komplekse introns, har vi beskrevet en ny biologisk funktion og alternative konformationer, som kan relateres til den katalytiske aktivitet (H. Nielsen).

Funktionel Genomforskning

Wilhelm Johannsen Center for Funktionel Genomforskning er etableret i 2002 via bevilling fra Danmarks Grundforskningsfond. Formålet er at identificere nye sygdomsgener og genetiske mekanismer, og udgangspunktet er sjældne kromosom-rearrangementer, f.eks. translokationer. De involverede kromosombrud der ødelægger specifikke sygdomsgener, kan benyttes til at påvise hvilket gen, der er involveret på molekylært plan. I den forbindelse koordinerer centeret et globalt samarbejde, Mendelian Cytogenetics Network, med mere end 300 deltagende genetiske laboratorier. Vi udvikler en online database (MCNdb), hvortil der rapporteres data om personer med kromosomdefekter, hvor der samtidig forekommer sygdom. Desuden kortlægges specifikke kromosombrud associeret med neurologiske sygdomme som ataxi, mental retardering og autisme, medfødte misdannelser og infertilitet (N. Tommerup, Z. Tümer).

Mendelian Cytogenetics ved sent indsættende sygdomme

Langt de fleste sygdomme der er beskrevet i forbindelse med medfødte kromosombrud er tidligt indsættende, bortset fra infertilitet. Da generne med introns fylder ca. 30% af genomet, er det sandsynligt, at ca. 30% af alle medfødte kromosombrud rammer et gen. Ca. 1 ud af 1000 i befolkningen er bærer af en balanceret translokation, og de fleste regnes for at være raske. Det vides ikke, om der er øget risiko for udvikling af sent indsættende sygdomme blandt disse. Vi har fundet de første kasuistiske eksempler på dette: Bl.a. kortlægges en balanceret translokation fra en patient med den inflammatoriske tarmsygdom Mb. Crohn,

hvor det ene kromosombrud er beliggende i et område på kromosom 12, hvor der ved genomscreening er påvist et disponerende locus for Mb. Crohn. Vi har udelukket det første kandidatgen i området (samarbejde med V. Binder, Herlev. S. Schreiber, Kiel) (Z. Tümer. D. Brudzewsky).

Efterundersøgelse af translokationsbærere

Der foretages systematisk spørgeskemaundersøgelse af alle bærere af balancerede kromosomfejl i Danmark. Undersøgelsen omfatte ca. 800 personer, det er den første af sin art i verden og burde kunne afgøre om medfødte kromosombrud kan benyttes til at finde gener for de langt mere almindelige, sent indsættende sygdomme, inklusive folkesygdomme. Registrerede personer samkøres med Cancerregistret (samarbejde med J. Olsen, Kræftens Bekæmpelse. H. Hasle, Århus. P.K.A. Jensen og J. Hansen, Cytogenetik Centralregister) (I. Bache).

Udnyttelse af patient- og familiematerialer

Omfattende familiemateriale/data fra 1940-1958 er til rådighed på instituttet, hvilket giver store muligheder for at kunne anvende moderne molekylærgenetiske teknikker til at karakterisere de bagvedliggende mutationer. Materialet benyttes til en landsdækkende undersøgelse af genetiske årsager til ekstremitetsmisdannelser. Vi har foreløbig påvist mutationer i HOXD13 i to store familier med poly-syndaktyli (samarbejde med de ortopædkirurgiske afdelinger i Danmark, i Norge, England, Tyskland og Ægypten) (K.W. Kjær).

Arvelige neurodegenerative sygdomme*Molekylær-genetiske undersøgelser af Huntingtons chorea (HD)*

Transgene R6/1 mus med HD-genet er blevet karakteriseret med hensyn til deres adfærd og molekylær-genetiske faktorer. Hos disse mus optræder symptomer senere og er længerevarende end i andre transgene mus. Der udvikles en lentivirusvektor, som udtrykker en antisense-RNA sekvens med henblik på undersøgelse af nedregulering af huntingtin i R6/1 mus.

Til parallel undersøgelse etableres NT2-celler i en neuronal cellemodel, som er stabilt transfekterede og udtrykker et fragment af HD-genet fra en inducibel promotor. Cellemodellen har væsentlige fordele frem for den tidligere anvendte transiente transfektion af NT2-celler.

Vi har fundet, at fibroblaster fra HD-patienter ændrer morfologi, når de dyrkes i et modificeret medium, men ikke i standard medium. Ændringen ophæves ved tilsætning af oligonukleotider til mediet. Vi undersøger, hvilke faktorer, der er af betydning for de nævnte ændringer.

DNA og RNA undersøgelser af et par enæggede tvillinger, har vist, at de har tre forskellige alleler af HD-genet, som udtrykkes forskelligt i forskellige væv. Vi har vist, at to af allelerne stammer fra moderen, der havde sygdommen, og at mosaicismen skyldes en postzygotisk mutation.

Genetiske faktorer i og omkring HD-genet, der kan have indflydelse på debutalderen, undersøges.

Dystoni

Der er udført kliniske, parakliniske og mutationsanalyser af familier med dystoni. Der er fundet mutationer i tre forskellige gener, nedsat penetrens og varierende expressivitet.

Hereditær spastisk paraparese og cerebellar ataxi

Der er fundet nye mutationer i SPG4-genet. En undersøgelse af Gabapentins virkning på spasticitet er afsluttet.

X-kromosominaktivering ved Fabrys sygdom

Der er fremsat den hypotese, at X-kromosomet reaktiveres hos ældre kvinder. I et pilotstudie, har vi bestemt aktiviteten af α -galaktosidase i fibroblaster fra kvinder, der er heterozygote for mangel på dette enzym. Enzymaktiviteten i fibroblaster, der har været nedfrosset i ca. 20 år er sammenlignet med fibroblaster fra nye hudbiopsier. Da resultaterne har været positive, fortsættes projektet.

Neurofibromatosis Recklinghausen

En kohorte af familier med NF1, beskrevet i 1940erne og igen i begyndelsen af 1980erne, er opdateret med efterfølgende generationer og undersøges med henblik på forekomst og type af cancer hos patienter med den lidelse.

Schizofreni og bipolar sygdom

Ved begge tilstande forekommer anticipation og der er modstridende resultater angående forekomst af forlængede trinukleotid-sekvenser. Vi har undersøgt om normale, lange CAG sekvenser på 8 forskellige loci er associeret til de to tilstande, men resultaterne har været negative (C. Bie, K. Fenger, L. Hasholt, L. Hjermind, B. Naver, J.E. Nielsen, A. Nørremølle, M. Oettinger, S.A. Sørensen).

Arvelige mutationer, der disponerer til brystkræft

Der er indsamlet 1714 paraffin-indstøbte vævsblokke fra brysttumorer (843) og/eller benignt væv (871) fra 1095 patienter. Patienterne opfylder kriterierne operabel brystkræft, samt alder under 45 år ved diagnose. DNA er isoleret i en kvalitet, der tillader sekvensering, der er foretaget histologisk vurdering (læge S. Clausen) samt foretaget immunhistokemisk bestemmelse af østrogen og progesteron receptorer. Den endelige analyse og påvisning af mulige, arvelige mutationer i de to kendte, brystkræftdisponerende gener (BRCA1 & BRCA2) afventer yderligere økonomisk støtte (DBCG-projekt i samarbejde med B. Ejlersen og H.T. Mouridsen, Onkologisk Afdeling, Rigshospitalet) (E. Niebuhr, A. Nørremølle).

Genetik vedrørende de almindelige folkesygdomme

Ca. 1000 normalfamilier med mindst fire børn er registreret i Den Københavnske Familiebank. Banken består af nedfrosne celler, som kan analyseres for proteiner, DNA og mRNA. En del af familierne er typet for mere end 600 DNA polymorfier. Der er etableret et tæt net af markører til opdagelse af hyppige egenskaber med multifaktoriel arvegang. Der søges efter nye gener, der er ansvarlig for forskellige vandladningsproblemer, Diabetes type II, herunder fedmegener (samarbejde med Steno Diabetes Center). Gener, der er ansvarlig for udvikling af allergi, pigmentering, åreknuder og regulering af cellevækst i hovedbunden forsøges kortlagt. Screening for mutationen af den hyppige sygdom cholestase i den grønlandske befolkning og anlægsbærdiagnostik er påbegyndt (H. Eiberg, L. Hansen, B.N. Petersen, I.-M. Nielsen).

Cellesignalering og celledød

Molekylære mekanismer ved stress-induceret celledød

Når Tetrahymena celler suspenderes i kemisk defineret medium er det muligt at studere celleoverlevelse og celledød.

Vi har vist, at celledød skyldes en kombination af kemisk og fysisk stress. En række surfaktanter som f.eks. Pluronic F-68 reducerer stresspåvirkningen betydeligt (samarbejde med dr. D. Corpet, Toulouse). To projekter er afsluttet: "Induktion af og beskyttelse mod stress hos Tetrahymena" og "Stress-induceret protein-syntese hos Tetrahymena".

Samarbejde er indledt med ph.d. K. Liltorp og H. Bagger, RUC, m.h.p. at belyse Pluronic's interaktion med cellemembraner. Kontakt er etableret til dr. R. Steinhardt, University of California at Berkeley USA, ekspert inden for membran-resealing (P. Hellung-Larsen, B. Siefert, H. Dinesen).

Ciliets struktur og funktion

Ciliet er et celleorganel med både motoriske og sensoriske egenskaber. Vi har valgt den sensoriske/membranbiologiske indfaldsvinkel, men derudover arbejdes med indfaldsvinklen cilie-axonemets struktur og funktion (samarbejde med P. Satir, USA). Genet for centrin er klonet, lokaliseret og en axonemfunktion for dette calciumbindende protein er beskrevet.

En cGMP-afhængig proteinkinase fra cilie-membraner er karakteriseret. Den phosphorylerer serin og threonin og samspiller med cAMP i at stimulere cilieslagsfrekvensen. Der er gennemført undersøgelser på phosphorylering/dephosphorylering af STAT-proteiner i relation til transkriptionel aktivering/deaktivering (samarbejde med N. Ødum, KU., A. Woetmann, KU) (V. Leick).

Molekylær epithelcellebiologi

Ved Center for molekylær epithelcellebiologi studeres struktur, funktion og ekspresion af peptidaser og glykosidaser i tyndtarmsepithel. Følgende projekter udføres:

Intracellulær transport og sortering af serpiner

Vi har tidligere vist, at nogle medlemmer af serpin familien secernerer overvejende apikalt, mens andre secernerer ligeligt til de to domæner fra polariserede epithel celler. Vi har i samarbejde med Lektor P. Andreasen, ÅU., fundet at både apikalt og basolateralt secernerede serpin molekyler (PAI-1) var overvejende i den aktive konformation. Dette tyder på at konformationen ikke er af betydning for hvilken side serpin molekylet secernerer til. Vi har påbegyndt et projekt, der sigter på at afklare om apikal secretion er en signal medieret proces eller alternativt foregår som default transport (L. Vogel).

Cøliaki

Målinger af vævstransglutaminase i tyndtarmsbiopsier indikerer at mængden er mindre hos børn end hos voksne. En semi-kvantitativ metode til påvisning af deamidering af en dominerende epitop er udviklet ved hjælp af monoklonale antistoffer (samarbejde med C. Koch, Statens Seruminstitut) og det er demonstreret, at denne reaktion kan finde sted i tyndtarmsslimhinden. Modstandsdygtigheden hos denne epitop overfor proteolytisk degradering er undersøgt (H. Sjöström, H. Skovbjerg).

Aminopeptidase N

Vi har vist, at en recombinant, oprenset form af aminopeptidase N kan inhibere coronavirus 229E infektion af celler i kultur på en koncentrations- og temperatur-afhængig måde (samarbejde med K. Holmes, Denver, Colorado, USA). Der arbejdes med at oprense aminopeptidase N med hen-

blik på at karakterisere enzymets tredimensionelle struktur (samarbejde med J. Langner og W. Bode, Tyskland) (H. Sjöström, L. Vogel).

Membran trafik og 'lipid rafts' i tyndtarmens enterocyt
Scavenger receptor class B type I (SR-BI) fungerer som HDL receptor i mange væv. Vi har studeret lokaliseringen af SR-BI i enterocytten under faste og under fedtoptagelse. SR-BI endocytteres under fedtoptagelse via raft-uafhængige coatede pits.

Detergentet Brij98 er anvendt til at preparere lipid rafts fra børstesømmembraner ved 37 °C og sammenligne disse med konventionelle rafts, isoleret med Triton X-100 på is. Resultaterne viste, at rafts eksisterer ved fysiologisk temperatur. Endvidere har vi ved en sekventiel detergent ekstraktion ved stigende temperatur kunne præparere 'superrafts' fra børstesømmembraner. Resultatet tyder på, at raft mikrodomæner er stabile i børstesømmembranen og ikke transiente/dynamiske, som set i andre cellemembraner (G. Hansen, M. Danielsen).

Funktionel Genomforskning

Delprojekter dækker 1) Regulering af genudtryk under tarmcelledifferentiering: En database over genudtryk langs tarmens krypt/villus akse er gjort tilgængelig på internettet. 2) Stamcellemarkører: CC kemokin receptoren 6 er fundet som markør for tidligt differentierede hud- og tarmceller. 3) Hypolaktasi: En polymorfi, koblet til laktose intolerance, er blevet vist at være en enhancer, der kraftigt stimulerer aktiviteten af laktase promotoren. 4) Gener, der disponerer til coloncancer: Indsamling af colonvæv fra personer uden kronisk tarmsygdom samt fra patienter opereret for coloncancer er afsluttet. Genudtryksanalyser påbegyndt. 5) Glukosekanaler i luftvejsepithel ved cystisk fibrose: Real-time PCR analyser pågår (J. Troelsen, J. Olsen, S. Dabelsteen, S. Bressendorff, T.G.K. Jensen, L. Olsen, E.J. Solem, M. Hansen, K. Arvidsen, S. Christensen).

Membrantransport af lipofile molekyler

Forudsætningen for at studere membrantransport er kendskab til vandfasekoncentrationen af de lipofile molekyler og dermed deres bindingskonstanter til bindingsproteiner og til lipidmembraner. Følgende delprojekter indenfor studierne af de molekulære mekanismer for lipofile molekyler transport fra serum albumin til vævsceller er afsluttet:

Måling af dissociationskonstanter for albumin-fedtsyre komplekser ved anvendelse af "stopped-flow" fluorescensspektrofotometri.

Syntese af lipid-oligopeptider og karakterisering af "hybrid" molekylernes binding til albumin ved anvendelse af vore fluorescens-baserede metoder.

Bestemmelse af kinetiske konstanter for lipid-oligopeptiders binding til lipidmembraner.

Bestemmelse af bindingskonstanter til albumin for N-arachidonyl ethanolamid (Anandamid) via bestemmelse af vandfasekoncentrationen i ligevægt med albumin i et biologisk system bestående af humane erythrocytmembraner.

Anandamid er ligand for den endogene cannabisreceptor og efterligner de fysiologiske og biokemiske effekter af cannabis. Stoffet har vakt interesse som intercellulært signalmolekyle i nervesystemet. Det er stort set ukendt, hvorledes anandamid transporteres over cellemembraner. Vi har vist, at det transporteres hurtigt over en biologisk membran når et bindingsprotein (serum albumin) er tilstede i medier-

ne, og transport-hastighedskonstanterne er bestemt. Vi har påpeget, at uomrørte lag er afgørende for fortolkningen af transporthastighedens afhængighed af anandamids vandfasekoncentrationen og dermed af mekanismen for transporten (I.N. Bojesen, E.J.F. Demant).

Kontaktfasesystemet: Regulator af inflammation og angiogenese

Binding af aktiveret FXII til endothelceller beskytter mod endogen hæmning i plasmaet.

Factor XII (FXII) binder under visse omstændigheder til endothel celler. Under disse kan aktiveret FXII (FXIIa) aktivere HGF, og matrix-metallo-proteinaser kan fragmentere FXII. Desuden deltager FXII ved reciprok aktivering af prekallikrein, og kallikrein kan aktivere u-PA. Dette indikerer, at FXII/kallikrein systemet kan være en vigtig medspiller i angiogenesen.

FXIIa og kallikrein inaktiveres hurtigt af endogene hæmmere i plasmaet, hvorved ukontrolleret spredning og aktivering af zymogener forhindres. Komplement C1-inhibitor er en endogen hæmmer af FXIIa. I år har vi eksperimentelt bekræftet hypotesen, at binding af FXII til venøse endothelceller beskytter aktiviteten af FXIIa mod hæmning (I. Schousboe).

Biominalisering

Inhibition af vækst af krystaller, der forårsager sygdommen pseudo-arthritis-urica

Der udføres kinetiske undersøgelser af dannelse, vækst og opløsning af monokline og trikline calciumpyrophosphatdihydrat-krystaller, der ved udfældning i ledbrusk og følgende "shedding" i synovialvæske hos ældre medfører, at der opstår pseudo-arthritis-urica (samarbejde med T. Balic-Zunic, KU, og professor K.P.H. Pritzker, Mount Sinai Hospital, University of Toronto).

Phosphoproteiners betydning for dannelse af knoglemineral

Udfældning af calciumphosphat-mineral på collagen eller sepharose beads, hvortil der covalent er bundet phosphoproteiner, samt kinetik af dette mineral, undersøges (samarbejde med dr. M.A. Crenshaw, UNC, USA).

Kinetiske undersøgelser af octacalciumphosphatkrystaller
Vækst- og opløsningskinetik af octacalciumphosphat, der ofte er en forløber for dannelse af calciumhydroxylapatitkrystaller, undersøges.

Spytproteiners og specielle mælkeproteiners indflydelse på vækst- og opløsningsprocesser af calciumhydroxylapatitkrystaller

Spytproteiners og mælkeproteiners adsorption til calciumhydroxylapatitkrystaller og adsorptionens indflydelse på vækst- og opløsningskinetik for calciumhydroxylapatitkrystaller undersøges med henblik på belysning af disse proteiners inhibition af udvikling af caries. Projektet er et delprojekt af et større projekt, der i det væsentlige foregår på Københavns Tandlægeskole (J. Christoffersen, M.R. Christoffersen).

Stofskifteregulation

Forskningen ligger indenfor metabolisk regulation og celledifferentiering, specielt regulation af glycogenolyse,

glycolyse og oxidativ fosforylering i lever og muskler, samt leverens prioritering af fundamentale funktioner og regeneration. Der er etableret et tværfagligt samarbejde med det formål at belyse en given problematik i cellekulturer, perfunderede organer, intakte forsøgsdyr og mennesker under fysiologiske omstændigheder og i klinisk sammenhæng. I studierne anvendes NMR-spektroskopi, biokemiske og molekylærbiologiske metoder (B. Quistorff, N. Grunnet, H.C. Bisgaard, O.H. Mortensen).

Energistofskiftet og substratvalg i skeletmuskel

Primærkulturer af myotubes er videreudviklet med henblik på at opnå et myosin heavy-chain (MHC) isoformmønster, der ligner udvoksede musklers, ved at anvende en blandingkultur af primære og sekundære myoblaster. Kulturer på gelatinekugler har vist sig egnede til måling af iltforbrug og intracellulært calcium, og der forsøges etableret sådanne kulturer med et adækvat MHC isoformmønster (samarbejde med P. Scherling, RH. H. Wackerhage, Univ. of Dundee, UK).

Regulation af pyruvat dehydrogenase

Der er etableret en metode til måling af den aktive form af enzymet pyruvat dehydrogenase (PDHa) i hjerne med henblik på at undersøge hæmning af glycolysen ved laktat akkumulering. Metoden tager højde for, at PDHa er følsomt for kortvarig iskæmi eller hypoxi og er ustabil ved vanlige målebetingelser (samarbejde med G. Greisen, RH).

Ændringer i leverens stofskifte ved skade og stress

Globale ændringer i leverens stofskifteveje er forsøgt kortlagt ved bl.a. GeneChip analyse af mRNA ekspressionsprofiler efter leverskade og stress. Resultaterne viser, at leveren efter skade opretholder metabolisk homeostase som sikrer andre organers normale funktion samtidig med at de processer, som kræves til gendannelse af leverens egen struktur og funktion, opreguleres (samarbejde med N. Tygstrup, RH. F. Cilius Nielsen, RH).

NMR centeret

Aktiviteterne har været koncentreret om projekter vedr. energistofskiftet i forskellige *in vivo* og *in vitro* modeller, primært skeletmuskulatur og hjerne (B. Quistorff).

Lactat som substrat for hjernens energiomsætning

Det er vist, at både rottehjerne og human hjerne optager og omsætter lactat i mængder, som svarer til glucose, når lactat tilbydes, og når hjernen samtidig er aktiveret ved hårdt fysisk arbejde. NMR-studier og måling på spinalvæske har demonstreret, at den optagne lactat ikke ophobes (samarbejde med N.H. Secher, RH. R. Hemmingsen, BBH).

Regulering af nyttevirkningen ved muskelkontraktionen

Med ³¹P-MRS kan man non invasivt følge ATP-omsætningen under anaerobe forhold, mens man i den aerobe situation tillige har behov for at måle iltoptaget. Vi har i år vist at ATP-turnover i hvile er afhængig af fibertype sammensætningen, og at denne derfor har betydning for basalstofskiftet. Vi har vist, at ATP-forbruget pr. watt arbejde (eller pr. kraft-tidsenhed ved isometrisk kontraktion) falder med kontraktionstiden (samarbejde med I. Kambayashi. Univ. of Hokido, Japan. A. Ratkevicius, Preston Univ. UK).

Diabetesforskning

Betydning af STAT5 for β₂-cellens vækst og funktion in vivo og in vitro

Tidligere undersøgelser har vist, at væksthormon (GH) og prolaktin (PRL) stimulerer β₂-cellens vækst og insulinproduktion både *in vivo* og *in vitro*. Da disse hormoner virker gennem aktivering af STAT5 er der etableret transgene mus, der udtrykker en konstitutiv aktiv og en dominant negativ form af STAT5 under insulin-promotoren. Effekten af fedtholdig kost på udvikling af fedme og type 2 diabetes undersøges ved at følge kropsvægt, glukosetolerance og insulinsekretion. Desuden undersøges funktionen af isolerede øer fra de transgene dyr *in vitro*. For at undersøge om den anti-apoptotiske effekt af GH på cytokin-induceret β₂-celledød medieres af STAT5 udtrykkes STAT5 mutanter i β₂-celler ved hjælp af adenovirus-vektorer. Resultaterne viser, at aktivering af STAT5 er nødvendig for såvel den mitogene som den anti-apoptotiske effekt af GH og PRL (samarbejde med Hagedorn Research Institute, Steno Diabetes Center og Novo Nordisk A/S) (M. Jackerott, J. Jensen, K. Capito, P. Thams, Y.C. Lee, J. Knudsen, J. Høiriis Nielsen).

Fedtsyrers langtidspåvirkning af metabolismen i de langerhansske øer

Undersøgelserne af fedtsyrers toksiske effekt på metabolismen i de langerhansske øer er fortsat. Det er vist, at fedtsyrer muligvis signalerer via dannelse af NO eller via aktivering af sphingomyelinase og ceramidase (K. Capito, P. Thams).

Betydningen af ATP og protein kinase A (PKA) i glucose amplifikation af Ca²⁺-induceret insulinsekretion

Undersøgelserne over glucose potensering af Ca²⁺-induceret insulinsekretion er fortsat. Det er sandsynliggjort, at glucose potensering fremmes af Ca²⁺-induceret PKA aktivering, og at glucose potensering er korreleret til glucose-induceret ATP syntese (P. Thams, K. Capito).

Virkningsmekanismen for Glp-1 i β₂-cellens vækst og funktion

Nye undersøgelser har vist, at Glp-1 ikke kun stimulerer insulin-sekretionen, men også proliferation og differentiering af β₂-cellerne. Da Glp-1 aktiverer protein kinase A (PKA) undersøges det, om de forskellige effekter af hormonet afhænger af bindingen af PKA til de nyligt opdagede AKAP proteiner, som spiller en rolle for den subcellulære lokalisering af PKA. Ved hjælp af molekylær kloning undersøges forekomsten af AKAP proteiner i β₂-cellerne, og deres funktion bestemmes ved anvendelse af specifikke inhibitorer (samarbejde med Endokrinologisk Afdeling, Karolinska Institutionen, Stockholm) (Y.C. Lee, P. Thams, N. Neubauer, H. Kofod, J. Høiriis Nielsen).

Stamcelleforskning

Leverregeneration ved rekruttering af stam-lignende cellepopulationer

Efter skade kan mammal lever regenerere ved rekruttering af stam-lignende cellepopulationer. For at identificere de faktorer, der har betydning for rekrutteringen af disse cellepopulationer, afdækkes de involverede molekylære/genetiske pathways ved genekspressionsanalyser, herunder screening af subtraktions biblioteker, GeneChip Array analyser,

real-time RT-PCR, ekspressionskloning og funktionel karakterisering af nye proteiner (E. Jauho, K. Rud, M. Rasmussen, K. Christensen, H.C. Bisgaard).

Identifikation af gener udtrykt under differentiering af β -celler i føtal pankreas

Før fødslen sker en markant øgning i antallet af β -celler i pankreas. For at identificere faktorer, der har betydning for embryonal udvikling af endokrine pankreas, bestemmes ekspressionen af gener ved real-time RT-PCR i vævskulturer af føtal pankreas, der er behandlet med collagenase (L. Gaarn, S. Rohleder, Y.C. Lee, J. Høiriis Nielsen).

Identifikation og isolering af stamceller i tarmen

Med henblik på at isolere stamceller i tarmen og undersøge deres differentiering til bl.a. Glp-1 producerende L-celler, er der indledt studier af ekspressionen af gener, der vides at være af betydning for tarmcellers differentiering, i forskellige områder af tarmen ved hjælp af real-time RT-PCR (H. Kofod, S. Carlsbæk).

Genekspression i udifferentierede og differentierede tarmepithelceller

Ændringer i transkriptomet (alle mRNA i en celle) under differentieringen af tarmceller er undersøgt ved hjælp af DNA array analyser. En kvantitativ analyse af >36000 forskellige humane og musegener er udført før og efter differentieringen af intestinale epithelceller (Caco-2 celler og epithelceller isoleret fra muse tarm). I analysen er SART-3 identificeret som markør af udifferentierede colon crypt celler. Ved sammenligning af genekspressionen i tarm- og hepithelceller under differentiering er det fundet, at CC kemokin receptor 6 er markør for tidligt differentierede hud- og tarmceller (M. Tadjali, S. Dabelsteen, J. Olsen, J. Troelsen).

Klinisk virksomhed

Den Arvebiologiske Klinik har haft ca. 300 konsultationer af patienter og familier med arvelige sygdomme. Der er foretaget mutationsanalyser og kromosomundersøgelser dels på egne patienter dels på rekvirerede prøver.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

H.C. Bisgaard: Formand for bedømmelsesudvalg af en ph.d.-afhandling, KU. Medlem af bedømmelsesudvalg af en ph.d.-afhandling, KU.

K. Capito: Formand for bedømmelsesudvalg af en ph.d.-afhandling, KU.

L. Hasholt: Formand for bedømmelsesudvalg af en ph.d.-afhandling, KU.

N.E. Møllegaard: Medlem af bedømmelsesudvalg for en ph.d.-afhandling, DTU.

P.E. Nielsen: Medlem af tenure bedømmelsesudvalg ved Karolinska Inst., Stockholm. Medlem af bedømmelseskomite ved Volkswagen Stiftung.

J. Høiriis Nielsen: Formand for tre bedømmelsesudvalg af ph.d.-afhandlinger, KU. Opponent ved en doktorafhandling ved Det Medicinske Fakultet, Uppsala Universitet, Sverige. Medlem af bedømmelsesudvalg af en ph.d.-afhandling, Free University of Brussels, Belgien. Medlem af to bedømmelsesudvalg af en ph.d.-afhandling, Aarhus Universitet.

J. Olsen: Formand for bedømmelsesudvalg af en ph.d.-afhandling, KU. Medlem af to bedømmelsesudvalg af ph.d.-afhandlinger, KVL.

H. Sjöström: Medlem af bedømmelsesudvalg af et lektorat, Århus Universitet. Formand for bedømmelsesudvalg af ph.d.-afhandling, KU. Formand for bedømmelsesudvalg ved en doktorafhandling, KU.

S.A. Sørensen: Formand for bedømmelsesudvalg af en ph.d.-afhandling, KU. Formand for bedømmelsesudvalg vedr. en adjungeret professor, KU.

N. Tommerup: Opponent ved en doktordisputats. RH. Medlem af bedømmelsesudvalg for et professorat, Turku Universitet, Finland.

J. Troelsen: Formand for bedømmelsesudvalg af en ph.d.-afhandling, KU.

Z. Tümer: Formand for bedømmelsesudvalg for lektorat, KU.

B. Quistorff: Medlem af bedømmelsesudvalg af et professorat, KVL. Medlem af bedømmelsesudvalg ved et adjunktur, SDU. Medlem af bedømmelsesudvalg ved et lektorat, KU. Medlem af bedømmelsesudvalg ved en doktordisputats, KU. Medlem af bedømmelsesudvalg af ph.d.-afhandling, KU.

Udvalg og fonde

H.C. Bisgaard: Medlem af Scleroseforeningens forskningsudvalg.

J. Høiriis Nielsen: Medlem af Medical Science Review Committee for Juvenile Diabetes Research Foundation.

J. Olsen: Medlem af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets Forskningsudvalg.

H. Sjöström: Næstformand i Novo Nordisk Fondens Nordisk Forsknings Komite.

S.A. Sørensen: Formand for bestyrelsen for Stadslæge Svend Ahrend Larsens og grosserer Jon Johannessons Fond. Medlem af bestyrelsen for Signe og Peter Greger-sens Mindefond.

Konsulent og rådgivningsvirksomhed

L. Hasholt: Konsulent for Genteknologirådet.

E. Niebuhr: Konsulent som speciallæge i Klinisk Genetik ved Statens Serum Institut, sektor for diagnostik.

H. Sjöström: Medlem af bestyrelsen for projektet "Kost kræft og helbred" i Kræftens Bekæmpelse. Medlem af det videnskabelige råd i Svenska Celiakiförbundet.

S.A. Sørensen: Konsulent for Genteknologirådet.

Tillidshverv

P.E. Nielsen: Medlem af Københavns Universitets Patentudvalg.

J. Høiriis Nielsen: Medlem af bestyrelsen for Biokemisk Forening.

S.A. Sørensen: Medlem af Det Etske Råd.

N. Tommerup: Medlem af programkomiteen for Annual Meeting of European Society of Human Genetics. Europæisk repræsentant og formand for International System of Human Cytogenetic Nomenclature.

J. Troelsen: Medlem af bestyrelsen for Biokemisk Forening.

B. Quistorff: Formand for fakultetets strategiudvalg. Medlem af Fakultetsrådet. Medlem af rektors forskningsudvalg. Medlem af referencegruppen for Medicon Valley evalueringsprojekt.

Formidling

Redaktionelle hverv

P.E. Nielsen: Medlem af Editorial advisory board på "Bioconjugate Chemistry", "ChemBioChem", "Chemistry and Biology". Medlem af Editorial board på "Biochimica et Biophysica Acta". Regional editor på "Combinatorial Chemistry & High Throughput Screening". Editor på monografien: "Peptide Nucleic Acids, Methods and Protocols" (Humana Press).

J. Høiriis Nielsen: Medlem af redaktionen for "BioZoom".

H. Sjöström: Section editor på "Biochim. Biophys. Acta".

S.A. Sørensen: Medlem af Editorial board på "Clinical Genetics".

Kongresser og symposier

Vagn Leick: Medarrangør: Årsmøde på Marinbiologisk Institut for Scandinavian Section of The Society of Protozoologists Helsingør april 2002. Medarrangør: INTERLEC 20, The Twentieth International Lectin Meeting, København 20-25 maj 2002.

S.A. Sørensen: Arrangør: Fourth round table conference on Fabry disease. København 4.-5. april 2002.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Udover de specifikt nævnte samarbejder ovenfor, har instituttet en række nationale og internationale samarbejdspartnere.

Netværk

Hanne Cathrine Bisgaard: Deltager i: "Stem Cells: A multiorgan, Basic and Applied Research Project" SSVF 2002-2007.

K. Capito: Medlem af Network IRELAN under EUs Alfa program.

J. Høiriis Nielsen: Deltager i "Stem Cells: A multiorgan, Basic and Applied Research Project" SSVF 2002-2007.

N. Tommerup: Deltager i projektet "IBD genetics", EUs 5. Rammeprogram. Deltager i projektet "EUROCRAN: Cleft lip-palate", EUs 5. Rammeprogram. Deltager i projektet "Multiplex", EUs 5. Rammeprogram. Deltager i German Genome Programme, Max Planck Institut für Molekulare Genetik, Berlin. Koordinator en "Expression of Interest", EUs 6. Rammeprogram.

Z. Tümer: Deltager i projektet "IBD genetics", EUs 5. Rammeprogram. Deltager i German Genome Programme, Max Planck Institut für Molekulare Genetik, Berlin.

Gæsteforskere

A. Braccia, specialestud., Erasmus stipendiat Perugia Universitet, Italien.

C. Einvik, Tromsø Universitet, Norge.

S. Johansen, Tromsø Universitet, Norge.

I. Kambyashi, University of Hokeido, Japan.

S. Koch, diploma-student, University of Potsdam.

S. Rohleder, ph.d.-stud., Erasmus stipendiat. Wiens Universitet, Østrig.

A. Ratkevicius, Preston University, UK.

M. Villani, specialestud. Erasmus stipendiat, Perugia Universitet, Italien.

Patenter

J. Christoffersen: Indsendt patentansøgning vedr. inhibition af dannelse og vækst af calciumpyrophosphatkrystaller.

B. Quistorff: Til bedømmelse hos patentmyndighederne i USA et patent vedr. metode til at kvantitere angiogenese (Samarbejde med P. Kristjansen og M. Kragh).

Niels Grunnet, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	34,28	14,68	48,97
DVIP	8,53	0,26	8,79
STIP	2,98	2,98	5,96
TAP	49,26	10,57	59,83
<i>Årsværk i alt</i>	<i>95,05</i>	<i>28,49</i>	<i>123,55</i>
Løn	36.826	10.652	47.478
Frikøb	-373	649	276
Øvrig drift	3.025	13.192	16.217
Anskaffelser	941	5.444	6.385
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>40.420</i>	<i>29.936</i>	<i>70.356</i>

Stab

VIP Internt finansieret

Bisgaard, Hanne Cathrine; lektor.

Bojesen, Inge Norby; lektor.

Capito, Kirsten; lektor.

Carlsen, Jens Borchsenius; lektor.

Christoffersen, Jørgen; lektor.

Christoffersen, Margaret Ruth; lektor.

Dabelsteen, Sally Anne Malene; forskningsass.

Danielsen, Erik Michael; lektor.

Demant, Erland Johannes Frederik; lektor.

Eiberg, Hans Rudolf Lytchoff; lektor.

Engelhardt, Mogens; lektor.

Fenger, Kirsten Svenning; lektor.

Frederiksen, Sune; lektor.

Grunnet, Niels; lektor.

Hansen, Gert Helge; lektor.

Hasholt, Lis Frydenreich; lektor.

Hellung-Larsen, Per; lektor.

Larsen, Niels Jørgen; adjunkt.

Leick, Vagn Ravnsgaard; lektor.

Møllegaard, Niels Erik; lektor.

Niebuhr, Erik; lektor.

Nielsen, Henrik; lektor.

Nielsen, Jens Høiriis; lektor.

Nielsen, Peter Eigil; professor.

Nørremølle, Anne; forskningsstip.

Olsen, Jørgen; lektor.

Quistorff, Bjørn; professor.

Schousboe, Ellen Inger Holm; lektor.

Sjöström, Hans Gunnar; professor.

Sørensen, Sven Asger; lektor.

Thams, Peter Grevsen; lektor.

Tommerup, Niels; professor.

Troelsen, Jesper Thorvald; lektor.
 Tümer, Asuman Zeynep; lektor.
 Vogel, Charlotte Katrine; lektor.
 Wandall, Annelise; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Bache, Iben; forskningsass.
 Bendifallah, Nadia; forskningsass.
 Bentin, Thomas; forskningsadj.
 Bugge, Tove Merete; lektor.
 Hamzavi, Ramin; forskningsass.
 Hansen, Claus; forskningsass.
 Hansen, Søren Lindemose; forskningsass.
 Jackerott, Malene; adjunkt.
 Jauho, Eva Irene Stenbæk; forskningslektor.
 Jensen, Nina Mejlhede; forskningsadj.
 Kofod, Hans; forskningslektor.
 Koppelhus, Uffe; lektor.
 Larsen, Lars Allan; forskningslektor.
 Lee, Ying Chiu; adjunkt.
 Oettinger, Michael; forskningsass.
 Pankratova, Stanislava; forskningsass.
 Petersen, Cathrine Bie; forskningsass.
 Rosenberg, Kirsten Marie; forskningsadj.
 Shiraishi, Takehiko; forskningsadj.
 Silaharoglu, Asli Nilüfer; forskningsadj.
 Williams, Hua Ming; forskningsadj.

STIP Internt finansieret

Jensen, Janne; ph.d.-stipendiat.
 Naver, Bjarke; ph.d.-stipendiat.
 Neubauer, Nicole; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Bak, Mads; ph.d.-stipendiat.
 Brudzevsky, Dan; ph.d.-stipendiat.
 Larriba Harboe, Theresa; ph.d.-stipendiat.
 Nickelsen, Lise Adelaide; ph.d.-stipendiat.
 Olsen, Anne Goldbech; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Fritzen, Anette Juel: Regulering af energistofskiftet i muskel mitochondrier. Metabolisk kontrol analyse med henblik på en belysning af mekanismer for substratvalg.
 Larsen, Jacob: Investigation of breast cancer carcinogenesis by comparing malignant and premalignant lesions using comparative genomic hybridization after fluorescence activated cell sorting.
 Larsen, Jakob Ellinshøj: Apical transport and targeting of secretory proteins in Madin Darby Canine Kidney cells.
 Olesen, Christian Kofoed: Identification of candidate genes for infertility in men, analysis of gene expression in developing gonads and identification of markers for the effect of endocrine disruptors in mouse gonads.
 Pedersen, Morten Lorentz: Investigation of imprinted genes that may have a role in the etiology of Beckwith-Wiedemann syndrome.
 Romstad, Anne: Mutation analyses in patients with deficiencies in the tetrahydrobiopterin synthesis and regeneration pathway.
 Tadjali, Mehrdad: The use of DNA Array technologies in a study of intestinal differentiation and in the search for a stem cell marker.

Fondsbevillinger

Alfred Nielsen og Hustru's Fond

– Genekspression som prædikator for udvikling af tyktarmskræft (Jørgen Olsen) kr. 300.000.

Carlsbergfondet

– Regulering af 5SrRNA geners ekspression m.m. (Sune Frederiksen) kr. 34.000.
 – Undersøgelse af, hvorledes 5SrRNA genernes ekspression reguleres (Sune Frederiksen) kr. 34.000.

Coloplast

– Anti-sense teknologisk samarbejde (Peter E. Nielsen) kr. 50.000.

Diabetesforeningen

– Stimulus-sekretions-kobling i isolerede Langerhansske øers beta celler (Peter Thams) kr. 65.000.

Dir. E. Danielsen og Hustrus Fond (Aase og Ejnar)

– Udvikling af stamceller til behandling af diabetes (Jens Høiriis Nielsen) kr. 100.000.

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

– Udviklingsfeltets molekylære grundlag (Klaus Wilbrandt Kjær/Niels Tommerup) kr. 60.000.

Diverse Fonde

– Efterus. af personer m/balancerede kromosombrud (Iben Bache/Niels Tommerup) kr. 25.000.

EU

– A functional genomics study of lysyl-tRNA (Michael Ibba) kr. 8.093.100.
 – Genomic investigation of chronic intestinal inflammation (Niels Tommerup) kr. 354.900.
 – Multiplex (Niels Tommerup) kr. 1.659.000.
 – Rejser (Lisbeth Tranebjærg) kr. 17.800.

Fabrikant Vilhelm Pedersen og Hustrus Mindelegat

– PNA chemistry, molecularmedicine and functional genomics (Peter E. Nielsen) kr. 303.500.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme

– Stimulus-sekretions-kobling i Langerhansske øers beta celler (Peter Thams) kr. 25.000.

Forskningsstyrelsen – Forskerudd. kontoret

– Tilskud til Anders Bondo Dydensborgs ph.-d. (Jesper Thorvald Troelsen) kr. 75.000.

Forskningsstyrelsen – Comity on Innovative post docs

– Development of LNA for fluorescence FISH (Asli Silaharoglu) kr. 1.500.600.

Gerda og Aage Haensch's Fond

– *In vivo* antisense behandling af transgene Huntington's Chorea mus (Bjarke Naver) kr. 48.400.

Gigtforeningen

– Kinetiske undersøgelser af calcium-pyrophosphat-dihydratkrystaller, CPPD (Jørgen Christoffersen) kr. 33.000.

Jeppes Juhls Mindelegat

- Muskelcellekultur (Peter Elsner) kr. 25.000.

Jeanne Loubaresse prisen

- PNA technology (Peter E. Nielsen) kr. 220.000.

Kræftens Bekæmpelse

- Aktivering af p53 via hæmning af MDM2 syntese med PNA antisense (Peter E. Nielsen) kr. 980.000.

Købmand Bernhard Rasmussen og hustrus mindefond

- Reparation af leverskade ved rekruttering af stamceller (Hanne Cathrine Bisgaard) kr. 68.000.

Landsforeningen til Bekæmpelse af Cystisk Fibrose

- Unfolded protein response og Cystisk Fibrose (Espen Jimenez Solem) kr. 225.000.

Lundbeckfonden

- Aktivering af p53 via hæmning af MDM2 syntese med PNA antisense (Peter E. Nielsen) kr. 425.300.
- DNA strukturens betydning for binding af genregulatoriske proteiner (Niels Erik Møllegaard) kr. 470.000.
- Directed evolution of *in vivo* systems for site-specific incorporation (Thomas Bentin) kr. 300.000.

Max Planck Inst. Berlin

- Mendelian cytogenetics network (Niels Tommerup) kr. 746.600.

National Institute of Health

- Cancer and Mortality in Neurofibromatosis by Genotype (Sven Asger Sørensen) kr. 2.885.700.

Nordisk Forsknings Komite

- Beta-cellevækst (Jens Høiriis Nielsen) kr. 125.000.

Novo Nordisk Fonden

- ATP turnover rate and fuel selection in skeletal muscle. (Niels Grunnet) kr. 122.500.
- DNA strukturens betydning for binding af gen-regulatoriske proteiner (Niels Erik Møllegaard) kr. 100.000.
- Krystallisering af kløveribozymet GIR 1: forberedende arbejde (Henrik Nielsen) kr. 50.000.
- PNA chemistry, molecular medicine and functional genomics (Peter E. Nielsen) kr. 79.800.
- Regulering af 5S rRNA gens ekspression og funktion (Sune Frederiksen) kr. 50.000.
- Transport mekanismen for lipofile stoffers permering af cellemembraner (Inge N. Bojesen) kr. 69.000.
- Reparation af leverskade ved rekruttering af stamceller (Hanne Cathrine Bisgaard) kr. 88.300.
- Gen-Ekspression ved cystisk fibrose (Jesper Thorvald Troelsen) kr. 80.000.

Praelux Inc

- Investigation of the use of PNA probes to develop novel methods (Peter E. Nielsen) kr. 41.000.

Rønnebæk Smede og Maskinforretning

- The Role of ZNF 151 in development (Niels Tommerup) kr. 19.000.

Savværksejer Jeppe Juhl og Hustru Ovita

- Reparation af leverskade ved rekruttering af stamceller (Hanne Cathrine Bisgaard) kr. 180.000.

Signe og Peter Gregersens Mindefond

- Opsporing af Huntington familier (Sven Asger Sørensen) kr. 81.500.

Stadslæge Svend Ahrend Larsen/Gross. J. Johansson

- Etablering af cellemodel for Huntingtons Chorea (Lis Hasholt) kr. 309.100.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

- PNA Chemistry, Molecular Medicine and Functional Genomics (Peter E. Nielsen) kr. 502.800.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

- Liver repair/regeneration by recruitment of stem-like cell populations (Hanne Cathrine Bisgaard) kr. 526.100.
- Stem Cells: A Multiorgan, Basic and Applied Research Project (Jens Høiriis Nielsen) kr. 2.504.400.
- Stem Cells: A multiorgan, Basic and Applied Research Project (Hanne Cathrine Bisgaard) kr. 2.984.400.
- Studier af to gruppe I intron ribozymmer isoleret fra slimsvampen *Didymium iridis* (Henrik Nielsen) kr. 100.000.
- Udvikling af nyt trans-kløvende ribozym (Henrik Nielsen) kr. 162.000.
- Identifikation/karakterisering af gener i Sonic hedgehog signal transduktions kaskaden (Lars Allan Larsen) kr. 26.800.

Statens Teknisk Videnskabelige Forskningsråd

- Directed Evolution of *In Vivo* Systems for Site-Specific Incorporation of Unnatural Photoreactive Amino Acids into Proteins (Thomas Bentin) kr. 1.100.000.

Publikationer

- Aarenstrup L., Falch A.M., Jakobsen K.K., Neve S., Henriksen L.L., Tommerup N., Leffers H., Kristiansen K.: Expression and post-translational modification of human 4-hydroxy-phenylpyruvate dioxygenase. *Cell. Biol. Int.* vol. 26, s. 615-625. 2002.
- Andersen C.L., Wandall A., Kjeldsen E., Mielke C., Koch J.: Active, but not inactive, human centromeres display topoisomerase II activity *in vivo*. *Chromosome Research* vol. 10, s. 305-312. 2002.
- Awasthi S.K., Nielsen P.E.: Parallel Synthesis of PNA-Peptide Conjugate Libraries. *Combinatorial Chemistry & High Throughput Screening* vol. 5, s. 253-259. 2002.
- Awasthi S.K., Nielsen P.E.: Synthesis of PNA-Peptide Conjugates. i: *Peptide Nucleic Acids* s. 43-52. Ed. Peter E. Nielsen. Humana Press, Totowa, New Jersey 2002.
- Awasthi S.K., Nielsen P.E.: Parallel Synthesis of PNA-Peptide Conjugate Libraries. i: *Peptide Nucleic Acids* s. 53-58. Ed. Peter E. Nielsen. Humana Press, Totowa, New Jersey 2002.
- Barbosa F.B., Capito K., Kofod H., Thams P.: Pancreatic islet insulin secretion and metabolism in adult rats malnourished during neonatal life. *British Journal of Nutrition* vol. 87, s. 147-155. 2002.
- Baudry A., Jackerott M., Lamothe B., Kozyrev S.V., Leroux L., Durel B., Saint-Just S., Joshi R.L.: Partial rescue of insulin receptor-deficient mice by transgenic comple-

- mentation with an activated insulin receptor in the liver. *Gene* vol. 299, s. 219-225. 2002.
- Baudry A., Leroux L., Jackerott M., Joshi R.L.: Genetic manipulation of insulin signaling, action and secretion in mice. Insights into glucose homeostasis and pathogenesis of type 2 diabetes. *EMBO rep.* vol. 3, s. 323-328. 2002.
- Bentin T., Hansen G.I., Nielsen P.E.: Measurement of PNA Binding to Double-Stranded DNA. i: Peptide Nucleic Acids s. 91-110. Ed. Peter E. Nielsen. Humana Press, Totowa, New Jersey 2002.
- Bentin T., Nielsen P.E.: *In vitro* transcription of a torsionally constrained template. *Nucleic Acids Research* vol. 30, s. 803-809. 2002.
- Bentin T., Nielsen P.E.: PNA-Mediated Immobilization of Supercoiled DNA. i: Peptide Nucleic Acids s. 111-118. Ed. Peter E. Nielsen. Humana Press, Totowa, New Jersey 2002.
- Bisgaard H.C., Holmskov U., Santoni-Rugiu E., Nagy P., Nielsen O., Ott P., Hage E., Dalhoff K., Rasmussen L.J., Tygstrup N.: Heterogeneity of Ductular Reactions in Adult Rat and Human Liver Revealed by Novel Expression of Deleted in Malignant Brain Tumor 1. *American Journal of Pathology* vol. 161, s. 1187-1198. 2002.
- Borg I., Squire M., Menzel C., Stout K., Morgan D., Willatt L., O'Brien P.C.M., Ferguson-Smith M.A., Ropers H.H., Tommerup N., Kalscheuer V.M., Sargan D.R.: A cryptic deletion of 2q35 including part of the PAX3 gene detected by breakpoint mapping in a child with autism and a de novo 2;8 translocation. *Journal of Medical Genetics* vol. 39, s. 391-399. 2002.
- Brimnes M.K., Jensen T., Jørgensen T.N., Michelsen B.K., Troelsen J.T., Werdelin O.: Low Expression of Insulin in the Thymus of Non-obese Diabetic Mice. *J. Autoimmun* vol. 19, s. 203-213. 2002.
- Bu L., Jin Y., Shi Y., Chu R., Ban A., Eiberg H., Andres L., Jiang H., Zheng G., Qian M., Cui B., Xia Y., Liu J., Hu L., Zhao G., Hayden M.R., Kong X.: Mutant DNA-binding domain of HSF4 is associated with autosomal dominant lamellar and Marner cataract. *Nature Genetics* vol. 31, s. 276-278. 2002.
- Christensen C., Eldrup A.B., Haaima G., Nielsen P.E.: 1,8-Naphthyridin-2,7-(1,8H)-dione is an Effective Mimic of Protonated Cytosine in Peptide Nucleic Acid Triplex Recognition Systems. *Bioorganic & Medicinal Chemistry Letters* vol. 12, s. 3121-3124. 2002.
- Christoffersen M.R., Balic-Zunic T., Christoffersen J.: Kinetics and Mechanisms of Dissolution and Growth of Acicular Triclinic Calcium Pyrophosphate Dihydrate Crystals. *Crystal Growth and Design* vol. 2, s. 567-571. 2002.
- Christoffersen M.R., Balic-Zunic T., Pehrson S., Christoffersen J.: Kinetics of Growth of Columnar Triclinic Calcium Pyrophosphate Dihydrate Crystals. *Crystal Growth & Design* vol. 1, s. 463-466. 2001.
- Dalsgaard M.K., Ide K., Cai Y., Quistorff B., Secher N.H.: The intent to exercise influences the cerebral O(2)/carbohydrate uptake ratio in humans. *J Physiol.* vol. 540, s. 681-689. 2002.
- Demant E.J.F., Richieri G.V., Kleinfeld A.M.: Stopped-flow kinetic analysis of long-chain fatty acid dissociation from bovine serum albumin. *Biochem. J.* vol. 363, s. 809-815. 2002.
- Demidov V.V., Protozanova E., Izvol'sky K.I., Price C., Nielsen P.E., Frank-Kamenetskii M.D.: Kinetics and mechanism of the DNA double helix invasion by pseudocomplementary peptide nucleic acids. *PNAS* vol. 99, s. 5953-5958. 2002.
- Ehrlich M., Buchanan K.L., Tsien F., Jiang G., Sun B., Uicker W., Weemaes C.M., Smeets D., Sperling K., Belohradsky B.H., Tommerup N., Misk D.E., Rouillard J.M., Kuick R., Hanash S.M.: DNA methyltransferase 3B mutations linked to the ICF syndrome cause dysregulation of lymphogenesis genes. *Hum. Mol. Genet.* vol. 10, s. 2917-2931. 2001.
- Eiberg H., Shaumburg H., von Gontard A., Rittig S.: Linkage study of a large Danish 4-generation family with urge incontinence and nocturnal enuresis. *J. Urol.* vol. 166, s. 2401-2403. 2001.
- Eldrup A.B., Christensen C., Haaima G., Nielsen P.E.: Substituted 1,8-Naphthyridin-2(1H)-ones Are Superior to Thymine in Duplex as Well as Triplex Structures. *J. Am. Chem. Soc.* vol. 124, s. 3254-3262. 2002.
- Elsner P., Quistorff B., Hansen G.H., Grunnet N.: Partly ordered synthesis and degradation of glycogen in cultured rat myotubes. *J Biol Chem.* vol. 277, s. 4831-4838. 2002.
- Eriksson M., Nielsen P.E., Good L.: Cell Permeabilization and Uptake of Antisense Peptide-Peptide Nucleic Acid (PNA) into *Escherichia coli*. *The Journal of Biological Chemistry* vol. 277, s. 7144-7147. 2002.
- Feldt-Rasmussen U., Rasmussen Å.K., Mersebach H., Rosenberg K.M., Hasholt L., Sørensen S.A.: Fabry disease: a new challenge in endocrinology and metabolism? *European Journal of Endocrinology* vol. 146, s. 741-742. 2002.
- Feldt-Rasmussen U., Rasmussen Å.K., Mersebach H., Rosenberg K.M., Hasholt L.F., Sørensen S.A.: Fabry Disease – A Metabolic Disorder with a Challenge for Endocrinologists ? *Hormone Research* vol. 58, s. 259-265. 2002.
- Hansen M.B., Michelmore C., Kjørulff K.M., Rasmussen T.E., Pedersen K.M., Jensen N.A.: Mouse Atf5: Molecular cloning of two novel mRNAs, genomic organization, and odorant sensory neuron localization. *Genomics* vol. 80, s. 344-350. 2002.
- Hansen S.K., Párrizas M., Jensen M.L., Pruhova S., Ek J., Boj S.F., Johansen A., Maestro M.A., Rivera F., Eiberg H., Andel M., Lebl J., Pedersen O., Ferrer J., Hansen T.: Genetic evidence that HNF-1 α -dependent transcriptional control of HNF-4 α ; is essential for human pancreatic β ; cell function. *The Journal of Clinical Investigation* vol. 110, s. 827-833. 2002.
- Harboe T.L., Tommerup N., Tümer Z.A.: Assignment(1) of Zfp 100 to murine chromosome 4 band D3/E1 with radiation hybrid mapping. *Cytogenet Genome Res* vol. 97, s. 276. 2002.
- Herrmann S., Seidelin M., Bisgaard H.C., Vang O.: Indo[3,2-b]carbazole inhibits gap junctional intercellular communication in rat primary hepatocytes and acts as a potential tumor promoter. *Carcinogenesis* vol. 11, s. 1861-1868. 2002.
- Higginson J., Wackerhage H., Woods N., Schjerling P., Ratkevicius A., Grunnet N., Quistorff B.: Blockades of mitogen-activated protein kinase and calcineurin both change fibre-type markers in skeletal muscle culture. *Eur. J. Physiol.* vol. 445, s. 437-443. 2002.
- Hjermind L.E., Werdelin L.M., Sørensen S.A.: Inherited

- and de novo mutations in sporadic cases of DYT1-dystonia. *European Journal of Human Genetics* vol. 10, s. 213-216. 2002.
- Horn N., Tümer Z.A.: Menkes disease and the occipital horn syndrome. i: *Connective Tissue and Its Heritable Disorders: Molecular, Genetic, and Medical Aspects*. 2nd. edition s. 651-685. Eds. P.M. Royce & B. Steinmann. John Wiley and Sons Inc., New York 2002.
- Jackerott M., Baudry A., Bucchini D., Jami J., Joshi R.L.: Improved metabolic disorders of insulin receptor-deficient mice by transgenic overexpression of glucokinase in the liver. *Diabetologia* vol. 45, s. 1292-1297. 2002.
- Johansen S., Einvik C., Nielsen H.: DiGIR1 and NaGIR1: naturally occurring group I-like ribozymes with unique core organization and evolved biological role. *Biochimie* vol. 84, s. 905-912. 2002.
- Kara P., Kerman K., Ozkan D., Meric B., Erdem A., Nielsen P.E., Ozsoz M.: Label-free and label based electrochemical detection of hybridization by using methylene blue and peptide nucleic acid probes at chitosan modified carbon paste electrodes. *Electroanalysis* vol. 14, s. 1685-1690. 2002.
- Kjaer K.W., Hedeboe J., Bugge M., Hansen C., Friis-Henriksen K., Vestergaard M.B., Tommerup N., Opitz J.M.: HOXD13 polyalanine tract expansion in classical synpolydactyly type Vordingborg. *Am. J. Med. Genet* vol. 110, s. 116-121. 2002.
- Koppelhus U., Awasthi S.K., Zachar V., Holst H.U., Ebbesen P., Nielsen P.E.: Cell-Dependent Differential Cellular Uptake of PNA, Peptides, and PNA-Peptide Conjugates. *Antisense & Nucleic Acid Drug Development* vol. 12, s. 51-63. 2002.
- Kragh M., Quistorff B., Horsman M.R., Kristjansen P.E.G.: Acute effects of vascular modifying agents in solid tumors assessed by noninvasive laser Doppler flowmetry and near infrared spectroscopy. *Neoplasia* vol. 4, s. 263-267. 2002.
- Kragh M., Quistorff B., Tenan M., Van Meir E.G., Kristjansen P.E.G.: Overexpression of thrombospondin-1 reduces growth and vascular index but not perfusion in glioblastoma. *Cancer Res.* vol. 62, s. 1191-1195. 2002.
- Krupnik O.V., Guscho Y., Sluchanko K.A., Nielsen P.E., Lazurkin Y.S.: Thermodynamics of the Melting of PNA₂/DNA Triple Helices. *Journal of Biomolecular Structure & Dynamics* vol. 19, s. 535-542. 2001.
- Larsen J.E., Sjöström H., Noren O., Vogel L.K.: Serpins are apically secreted from MDCK cells independently of their raft association. *Biochemical and Biophysical Research Communications* vol. 299, s. 35-41. 2002.
- Lauritsen T.L., Grunnet N., Rasmussen A., Secher N.H., Quistorff B.: The effect of hepatectomy on glucose homeostasis in pig and in man. *J Hepatol.* vol. 36, s. 99-104. 2002.
- Lomholt B., Christensen K., Frederiksen S.: Syrian hamster 5S rRNA genes are assigned to 6q2 with PNA-FISH by an R-banded karyotype. *Cytogenetics and Cell Genetics* vol. 94, s. 169-172. 2002.
- Lomholt B., Christensen K., Frederiksen S.: Guinea pig (*Cavio cambayo*) 5S rRNA genes map to 7q2, 20q2 and 30q2 shown by an R-banded karyotype with PNA-FISH. *Hereditas* vol. 136, s. 104-107. 2002.
- Milman N., Pedersen P., Steig T.á., Byg K.E., Graudal N., Fenger K.: Clinically overt hereditary hemochromatosis in Denmark 1948-1985: epidemiology, factors of significance for long-term survival, and causes of death in 179 patients. *Ann. Hematol.* vol. 80, s. 737-744. 2001.
- Mitchelmore C., Kjærulff K.M., Pedersen H.C., Nielsen J.V., Rasmussen T.E., Fisker M.F., Finsen B., Pedersen K.M., Jensen N.A.: Characterization of two novel nuclear BTB/POZ domain zinc finger isoforms: Association with differentiation of hippocampal neurons, cerebellar granule cells and macroglia. *J. Biol. Chem.* vol. 277, s. 7598-7609. 2002.
- Møllegaard N.E., Nielsen P.E.: *In vitro* Transcription from Peptide Nucleic Acid/DNA Strand Displacement Loops. i: *Peptide Nucleic Acids* s. 249-258. Ed. Peter E. Nielsen. Humana Press, Totowa, New Jersey 2002.
- Nielsen H.B., Bredmose P.P., Stromstad M., Volianitis S., Quistorff B., Secher N.H.: Bicarbonate attenuates arterial desaturation during maximal exercise in humans. *J. Appl. Physiol.* vol. 93, s. 724-731. 2002.
- Nielsen H.B., Hein L., Svendsen L.B., Secher N.H., Quistorff B.: Bicarbonate attenuates intracellular acidosis. *Acta Anaesthesiol Scand.* vol. 46, s. 579-584. 2002.
- Nielsen P.E.: PNA Technology. i: *Peptide Nucleic Acids* s. 3-28. Ed. Peter E. Nielsen. Humana Press, Totowa, New Jersey 2002.
- Ozkan D., Erdem A., Kara P., Kerman K., Gooding J.J., Nielsen P.E., Ozsoz M.: Electrochemical detection of hybridization using peptide nucleic acids and methylene blue on self-assembled alkanethiol monolayer modified gold electrodes. *Electrochemistry Communications* vol. 4, s. 796-802. 2002.
- Ozkan D., Kara P., Kerman K., Meric B., Erdem A., Jelen F., Nielsen P.E., Ozsoz M.: DNA and PNA sensing on mercury and carbon electrodes by using methylene blue as an electrochemical label. *Bioelectrochemistry* vol. 58, s. 119-126. 2002.
- Poulsen T.S., Silahtaroglu A.N., Gisselo C.G., Tommerup N., Johnsen H.E.: Detection of illegitimate rearrangements within the immunoglobulin light chain loci in B cell malignancies using end sequenced probes. *Leukemia* vol. 16, s. 2148-2155. 2002.
- Ratkevicius A., Quistorff B.: Metabolic costs of force generation for constant-frequency and catchlike-inducing electrical stimulation in human tibialis anterior muscle. *Muscle Nerve.* vol. 25, s. 419-426. 2002.
- Reber G., Schousboe I., Tincani A., Sanmarco M., Kveder T., de Moerloose P., Boffa M-C., Arvieux J.: Inter-laboratory Variability of Anti- β_2 -glycoprotein I Measurement. *Thromb Haemost.* vol. 88, s. 66-73. 2002.
- Rebuffat A.G., Nawrocki A.R., Nielsen P.E., Bernasconi A.G., Bernal-Mendez E., Frey B.M., Frey F.J.: Gene delivery by a steroid-peptide nucleic acid conjugate. *FASEB Journal* vol. 16, s. 1426-1428. 2002.
- Rungby J.A., Johnsen T., Jensen J.H., Tos M., Sørensen S.A., Fenger K., Skibsted R., Kammersgaard L.P.: Prevalence of hearing impairment in hereditary motor and sensory neuropathy (HMSN)-HMSN type 1A versus other subtypes. *Journal of Audiological Medicine* vol. 10, s. 33-48. 2001.
- Silahtaroglu A.N., Brøndum-Nielsen K., Gredal O., Werdelin L., Panas M., Petersen M.B., Tommerup N., Tümer Z.: Human CCS gene: genomic organization and exclusion as a candidate for amyotrophic lateral sclerosis (ALS). *BMC Genet.* vol. 3, s. 5. 2002.
- Skovbjerg H., Norén O., Anthonsen D., Møller J., Sjöström H.: Gliadin is a Good Substrate of Several Transglutami-

- nases: Possible Implication in the Pathogenesis of Coeliac Disease. *Scand.J.Gastroenterol* vol. 7, s. 812-817. 2002.
- Skovbjerg H., Sjöström H., Norén O.: Cøliaki – en diagnostisk og videnskabelig udfordring. *Ugeskrift for Læger* vol. 164, s. 3329-3333. 2002.
- Tadjali M., Seidelin J.B., Olsen J., Troelsen J.T.: Transcriptome changes during intestinal cell differentiation. *Biochim Biophys Acta* vol. 1589, s. 160-167. 2002.
- Tedeschi T., Corradini R., Marchelli R., Pushl A., Nielsen P.E.: Racemization of chiral PNAs during solid-phase synthesis: effect of the coupling conditions on enantiomeric purity. *Tetrahedron: Asymmetry* vol. 13, s. 1629-1636. 2002.
- Thiselton D.L., Alexander C., Morris A., Brooks S., Rosenberg T., Eiberg H., Kjer B., Bhattacharya S.S., Votruba M.: A frameshift mutation in exon 28 of the OPA1 gene explains the high prevalence of dominant optic atrophy in the Danish population: evidence for a founder effect. *Hum. Genet.* vol. 109, s. 498-502. 2001.
- Tygstrup N., Bangert K., Ott P., Bisgaard H.C.: Messenger RNA profiles in liver injury and stress: a comparison of lethal and nonlethal rat models. *Biochem Biophys Res. Commun.* vol. 290, s. 518-525. 2002.
- Tümer Z., Croucher P.J., Jensen L.R., Hampe J., Hansen C., Kalscheuer V.M., Ropers H.H., Tommerup N., Schreiber S.: Genomic structure, chromosome mapping and expression analysis of the human A VIL gene, and its exclusion as a candidate for locus for inflammatory bowel disease at 12q13-14 (IBD2). *Gene* vol. 288, s. 179-185. 2002.
- Tümer Z.A., Horn N., Jensen L.R.: Expression profiling in Menkes disease. i: *Handbook of Copper Pharmacology and Toxicology* s. 343-356. Ed. E.J. Massaro. Humana Press, New Jersey 2002.
- Vader A., Johansen S., Nielsen H.: The group I-like ribozyme DiGIR1 mediates alternative processing of pre-rRNA transcript in *Didymium iridis*. *Eur. J. Biochem* vol. 269, s. 5804-5812. 2002.
- Vogel L.K., Sakhri S., Sjøstrøm H.G., Norén O., Spiess M.: Secretion of Antithrombin Is Converted from Non-polarized to Apical by Exchanging Its Amino Terminus for That of Apically Secreted Family Members. *The Journal of Biological Chemistry* vol. 277, s. 13883-13888. 2002.
- von Gontard A., Schaumburg H., Hollmann E., Eiberg H., Rittig S.: The genetics of enuresis: a review. *J. Urol.* vol. 166, s. 2438-2443. 2001.
- Wandall A., Andersen C.L., Østergaard M., Koch J.: Extensive cytogenetic analysis of a stable dicentric isochromosome 21, idic(21), formed by fusion of the terminal long arms. *Cytogenetic and Genome Research* vol. 97, s. 145-148. 2002.
- Yapijakis C., Laccone F., Sørensen S.A.: Predictive and prenatal testing for Huntington's disease in Greece, Germany, Austria, Switzerland and Denmark. i: *Prenatal Testing for Late-Onset Neurogenetic Diseases* s. 69-82. Ed. G. Evers-Kiebooms, M.W. Zoeteweyj, P.S Harper. BIOS Scientific Publishers Limited, UK 2002.
- Zhang X., Yang H., Yu J., Chen C., Zhang G., Bao J., Du Y., Kibukawa M., Li Z., Wang J., Hu s., Dong W., Wang J., Gregersen N., Niebuhr E., Bolund L.: Genomic organization, transcript variants and comparative analysis of the human nucleoporin 155 (NUP155) gene. *Gene* vol. 288, s. 9-18. 2002.

Institut for Medicinsk Mikrobiologi og Immunologi

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttets ledelse bestod af: Institutleder, lektor, dr.med. Ole Marker, viceinstitutleder, lektor, dr.med. Carsten Geisler, professor, dr.med. Niels Højby samt laborant Sussie Schreiber. Da institutleder Ole Marker fratrådte sin stilling med udgangen af 2002, blev der afholdt valg til posterne som institutleder og viceinstitutleder. Instituttets ledelse pr. 1.12.02 er således sammensat: Institutleder, lektor, dr.med. Carsten Geisler, viceinstitutleder, lektor, dr.med. Thor Theander, professor, dr.med. Niels Højby samt laborant Sussie Schreiber.

Organisation

Den 1.9.2002 blev afdelingsleder, overlæge, dr.med. Bent Faber Vestergaard, Statens Serum Institut, udnævnt til adjungeret professor i virologi ved instituttet.

Instituttets fagområde dækker medicinsk bakteriologi, virologi, parasitologi samt det tværgående immunologiske fagområde.

Instituttets historiske udvikling er beskrevet i tidligere udgaver af årbogen.

Adresse

Panum Institut
Bygn. 24.2.44
Blegdamsvej 3C
2200 København N
Telefon 35327850
Fax 35327853
s.hansen@immi.ku.dk
www.immi.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Personaleforhold

Instituttet har i løbet af året sagt farvel til følgende medarbejdere, som er gået på pension: Lektor, dr.med. Bente Langvad Hansen, lektor, dr.med. Osvald P. Settnes samt lektor, dr.med. Ole Marker. Desuden er to eksternt finansierede forskningslektorers ansættelse ophørt: Dr.pharm. Kristian Dalsgaard og cand.scient., ph.d. Jesper Christensen.

Pga. de mange fratrædelser er et antal lektor- og professorstillinger i fagområderne virologi, parasitologi og immunologi under besættelse ved instituttet.

Forskningsvirksomhed

1. Bakteriologi

1.1. *Pseudomonas aeruginosa*

Hovedsatsningen er ligesom de tidligere år den kroniske *Pseudomonas aeruginosa* lungeinfektion hos cystisk fibrose patienter, som undersøges ved *in vitro* teknikker, dyreforsøg og kliniske undersøgelser. Der er 3 hovedlinjer i

forskningen for tiden. Resistensmekanismer hos *P. aeruginosa* mod især beta-lactam antibiotika. Her arbejdes med fundet af en ny insertionssekvens (IS1669) i ampD genet, som medfører høj konstitutiv expression af kromosomet beta-lactamase hos *P. aeruginosa*. Vi har på baggrund af tidligere resultater med oxygen radikal skade på *P. aeruginosa*'s alginat gener påbegyndt en undersøgelse af total omfanget af oxygen-radikal skader på *P. aeruginosa* kromosomer, og vi har i konsekutive isolater fra cystisk fibrose patienter fundet hypermutable isolater som samtidig er stigende resistente over for antibiotika. Der er således holdpunkter for at kronisk inflammationsrespons inducerer mutation i *P. aeruginosa* som kan selekteres af antibiotikabehandling. Vi har sammen med kolleger på DTU vist, at furanoner kan hæmme homoserin-lactose hos *P. aeruginosa in vivo* i en musemodel og derved bakterierne produktion af virulensfaktorer, og vi har vist, at der også kan ske homoserin-lactose baseret kommunikation mellem *P. aeruginosa* og *B. cepacia*. De principper for forebyggelse af krydsinfektioner imellem cystisk fibrose patienter, som vi har udviklet og anvendt i en årrække, er nu indført i England og ligger til grund for en konsensuskonference afholdt i USA.

1.2. Virulensfaktorer hos mikroorganismer

Bordetella pertussis problematikken i Danmark herunder virulensfaktorer, patogenese og vaccinationsstrategi analyseres; danske og tyske *Helicobacter pylori* stammer resistensbestemmes over for en række antibiotika, og de bagvedliggende resistensmekanismer undersøges i samarbejde med Hillerød Sygehus (L. Engell-Nørregård, S. Hartzen, H. Colding). Undersøgelser om membrantransport i *Plasmodium falciparum* inficerede erythrocytter med henblik på patogenese og nye behandlingsstrategier foretages i samarbejde med Medicinsk Fysiologisk Institut og Danmarks Farmaceutiske Højskole (P. Ellekvist, D. Klærke, T. Zeuten, J. Jaroszewski, H. Colding).

2. Virologi

2.1. Molekylær virologi

Laboratorium for molekylær virologi finansieres af talentmidler under det Bioteknologiske program. Det eksperimentelle arbejde omhandler grundvidenskabelige- og diagnostiske problemstillinger centreret omkring parvovirus molekylær biologi, vektorudvikling og infektion. Forskningen udføres i tæt samarbejde med en række indenlandske og udenlandske forskningsgrupper:

Parvovirus DNA replikation og interaktion med værts-celle faktorer: P. Tattersall, Depts. of laboratory medicine and genetics, Yale University, New Haven, USA.

V9 virus tredimensional struktur: M. Agbandje-Mckenna, Depts. Biochemistry and Molecular Biology, University of Florida, USA.

Udvikling af vektorer med genterapeutisk potentiale: J. Nuesch, German cancer research center, Heidelberg, Tyskland.

Konstruktion af parvovirus initiationsfaktor knockout mus: C. Nerlov, Laboratory of Gene Therapy Research, Københavns Universitet.

Ekspression og oprensning af human delta DNA polymerase: H.-P. Nasheuer, Abt. Biochemie, Inst. Molekulare University of Jena, Tyskland (J. Christensen, U. Toftegaard, E. Heegaard, C.J. Andersen).

2.2. Vaccinologi

Vaccinologigruppen finansieres af EU-kommissionens forskningsprogrammer. Gruppen beskæftiger sig med vaccineforskning inden for slimhindeimmunitet, udvikling af terapeutiske vacciner ved brug af særlige adjuvant hjælpestoffer samt forskning i lipopeptidernes immunogene egenskaber.

Projektet vedrørende hjælpestoffer (adjuvanter) til brug for induktion af immunitet ved vaccination på slimhinder (nasalt – oralt) udføres i samarbejde med Statens Serum Institut, Göteborgs Universitet og Universitetet i Glasgow. Forskningsprojektet belyser virkningsmekanismerne af ISCOMer og cholera toxin.

Projektet vedrørende lipopeptider udføres i samarbejde med Universitetet i Tübingen, Tyskland og Afdelingen for Biomolekylær Genkendelse i Lelystad, Holland (K. Dalsgaard og N. Kirkby).

2.3. Interferonlaboratoriet

Interferonlaboratoriet intensiverer sit common cold/rhinitis projekt på to fronter: (i) kliniske afprøvninger og (ii) laboratorieforsøg med henblik på en afklaring af cytokinernes evt. indflydelse på rhinovirus infektionen, *in vitro*.

Ad (i) Der er gennemført flere mindre pilot-studier samt en egentlig GCP-klinisk afprøvning (placebokontrolleret, dobbeltblind) af en ny behandlingsform med 72 frivillige forsøgspersoner i Danmark med en veldefineret "natural common cold" ved anvendelsen af et veldefineret flavonoid-derivat med et positivt resultat, idet der er signifikant forskel mellem to grupper (aktivt behandlet vs. placebo) i reduktionen af Symptom Score (resultatet er under publikation). Derudover er en ny klinisk afprøvning startet med 100 frivillige forsøgspersoner hos prof. R. Turner, Virginia University Health System, Charlottesville, hvor resultater af laboratoriets *in vitro* forsøg er anvendt (præliminære pilotundersøgelser har vist en markant forbedring).

Ad (ii) Laboratoriet har prøvet nærmere at karakterisere hvilke parametre som, *in vitro*, kan kontrollere/minimere en rhinovirus infektion under anvendelse af minimale mængder interferon, samt forskellige interferon-potentierende stoffer. Resultatet af disse forsøg vil blive inkorporeret i et efterfølgende klinisk forsøg i Danmark i 2003 (H. Andersen, A. Rutzinsky, A. Strøchel, T. Owen & K. Berg).

3. Parasitologi

3.1. Malaria og Leishmaniasis forskning

Parasitologisk afdeling arbejder tæt sammen med forskere på Epidemifdeling M og Mikrobiologisk Afdeling, Rigshospitalet, under paraplyen Center for Medicinsk Parasitologi (CMP). I 2002 var i alt 35 personer (laboranter, laborantelever, sekretærer, seniorforskere, ph.d.-studerende og specialestuderende) tilknyttet CMP helt eller delvist. Den af Forskerakademiet støttede forskerskole, "The Graduate School of International Health" udgår fra CMP. Forskningen ved CMP er centreret omkring malaria. Vi arbejder med at karakterisere den immunologiske respons til malaria parasitter, udvikle nye lægemidler fra planter samt at monitorere resistensudvikling. I 2002 blev 20 publikationer antaget til offentliggørelse i internationale tidsskrifter. CMP har feltforskningsprojekter i Ghana, Tanzania og Sudan og modtager støtte fra EU, WHO og Danida. I år

2000 etablerede CMP sammen med National Institute of Medical Research in Tanzania, Kilimanjaro Christian Medical College og London School of Hygiene and Tropical Medicine samarbejdet Joint Malaria Programme. Her monitorerer vi malaria situationen i det nordøstlige Tanzania samt medvirker til at udvikle nye malaria bekæmpelsesstrategier. Projektet modtager betydelig økonomisk støtte fra Bill og Melinda Gates Foundation, Medical Research Council (UK), samt Danida. CMP's aktiviteter er beskrevet på hjemmesiden <http://www.cmp.dk>.

4. Immunologi

4.1. MHC Struktur og funktion

Immunsystemet bruger en kompliceret mekanisme rettet mod genkendelse af protein fragmenter (peptider) til at afsøge vores indre univers for tilstedeværelsen af mikroorganismer eller kræftceller. Vi er i gang med at beskrive og forudsige hvad de såkaldte MHC molekyler binder og fremviser til immunsystemet. Vi søger at anvende denne viden til at finde vaccine kandidater.

4.1.1. Produktion/oprensning af rekombinante MHC molekyler

Vi har afsluttet udviklingen af en metode til at fremstille hele gener syntetisk. Det tillader en fuldstændig optimering af et givet gen for produktion i f.eks. bakterier. Vi har produceret over 10 nye gener i 2002, og vi har fundet at sådanne optimerede gener medfører et væsentligt forbedret udbytte og en højere renhed af produktet. Vi har forbedret produktion og oprensning af samme produkter. Det har skåret dage af produktionsprocessen og produktet er nu tæt på 100% aktivt. Vi har også forbedret processen for at opfolde rekombinante proteiner (Nielsen, Justesen, Buus).

4.1.2. Struktur af MHC

Nye MHC molekyler er under produktion mhp. at udvide strukturundersøgelserne (Roder, Blicher (DFH), Gajhede (DFH), Buus).

4.1.3. Analyser af MHC specificitet

Vi har fortsat analysen af, hvilke peptider der binder til forskellige MHC. Vi anvender både et radioimmunoassay og et nyudviklet ELISA assay. De opnåede data anvendes til forbedringer af vores forudsigelsesredskaber og sendes til en international database. Vi prøver at udvikle et kvalitativt og kvantitativt assay baseret på massespektrometri (Lamberth, Sylvester-Hvid, Buus).

4.1.4. Forudsigelser af MHC specificitet

I samarbejde med CBS, DTU har vi afprøvet en metode, baseret på kunstig intelligens, til at forudsige binding med udgangspunkt i begrænset tilgængelig information og fundet at det faktisk kunne bruges til den indledende selektion af peptider til den eksperimentelle analyse (Lamberth, Buus, Brunak (DTU)).

4.1.5. Anvendelse af forudsigelserne

Vi har analyseret hele genomer mhp. at finde nye vaccine kandidater fra bl.a. tuberkulose bakterien. Vi er også partnere i en klinisk fase I/II afprøvning af en cancertvaccin baseret på vores peptidforudsigelser (Brunak (DTU), Claesson (MAI), Svane (Herlev), Buus).

4.2. T celle receptoren og immunregulation

4.2.1. *T celle receptoren og regulering af immunsystemet*
T lymfocytterne (T cellerne) spiller en meget central rolle i det specifikke immunsystem. T cellerne udtrykker på deres celleoverflade en unik receptor, kaldet T celle receptoren (TCR). TCR er opbygget af 8 proteinkæder. I en af disse kæder, kaldet CD3gamma, har vi identificeret og karakteriseret et motiv, hvormed T cellerne kan regulere hvor meget TCR de udtrykker på deres overflade. Hvorledes motivet reguleres og hvilke konsekvenser det har for mængden af TCR på celleoverfladen er nu nøje beskrevet. Imidlertid mangler vi stadig at forstå den fysiologiske rolle af denne TCR regulation. Vi har nu produceret en musestamme (CD3gamma LLAA knock-in mus) med selektiv mutation i netop det motiv i CD3gamma, der normalt regulerer mængden af TCR på celleoverfladen. En lang række studier af denne musestamme er i gang mhp. at forstå den fysiologiske rolle af TCR regulationen på T cellernes overflade.

4.2.2. Aktivering af T lymfocytter til bekæmpelse af modermærke kræft

Projektets formål er at belyse de mekanismer, der er ansvarlige for at T dræber cellerne ikke dræber kræft cellerne i patienter med malignt melanom, og perspektivet er at udvikle en vaccine, der kan aktivere de cancer specifikke T celler i patienterne.

4.2.3. TCR kinetik og funktion

4.2.4. Fosfataser og kinaser i TCR endocytose og recykling

4.2.5. Struktur bestemmelser af CD3 molekylerne

(C. Geisler, C. Menné Bonefeld, J.P.H. Lauritsen, M. von Essen, A. Bødker Rasmussen, J. Dietrich, P.S. Andersen, J. Kastrup, N. Ødum, M-B. Nielsen, M. Haks, A. Kruisbeek, K. Karjalainen, R. Mariuzza, M. Gajhede, L.Ø. Pedersen, T. Backstrom).

4.3. Immunforsvaret ved virusinfektioner

4.3.1. Analyse af betydningen af kemokin/kemokinreceptorer for migrationen af effektor T celler ind i inficerede væv

Dette projekt involverer bl.a. analyse af genetisk manipulerede mus med specifikke defekter i kemokinsystemet (specielt CCR5 og CXCR3), udvalgt på basis af tidligere kortlægning af ekspresion i forbindelse med virale infektioner i hjerne, lunger og lever. Endvidere undersøges betydningen af viralt kodede kemokinantagonister (bl.a. vMIP-II) på det antivirale værtssvar.

4.3.2. Betydningen af integriner for migration af effektor T celler lokalt i inficeret væv

Ved hjælp af antistoffer rettet mod molekylerne VLA-1, VLA-2 og VLA-4 samt VLA-1 defekte dyr undersøges ekspresionen og funktionen af disse molekyler for celle-matrix interaktioner i forbindelse med T celle migration.

4.3.3. Betydningen af selektiner for migration af virus-specifikke T celler

Genetisk manipulerede mus, der mangler et eller flere af selektin generne (E-, P- og/eller L-selektin) analyseres med hensyn til migration af CD8+ T celler under forløbet af en virusinfektion.

4.3.4. Molekylære og cellulære interaktioner af betydning for aktivering og vedligeholdelsen af et effektivt T celle svar ved virusinfektioner

Også her studeres genetisk manipulerede mus (bl.a. CD28 -/-, MHC klasse II -/-, B-celle -/- samt IL-15 -/-) for deres evne til at rejse og specielt vedligeholde effektiv T celle immunsurveillance.

4.3.5. Betydningen af vaccination mod enkeltepitoper for værts/virus interaktionen vurderet på et individuelt og populationsrelateret niveau

Fører dette vaccineprincip til dårligere immunitet over for virusvarianter, og ses fremkomst af sådanne i højere grad efter enkeltepitopimmunisering? DNA baserede vacciner anvendes til disse studier.

4.3.6. Molekylære effektormekanismer af betydning ved kontrol af virusinfektioner.

Ved hjælp af genetisk manipulerede mus undersøges betydningen af specifikke effektor-systemer (gamma-interferon, perforin m.v.) for virusbekæmpelsen samt immunregulationen. Endvidere er vi i færd med at kortlægge og sammenligne CD4+ og CD8+ T cellernes potentiale som cytokinproducerende celler, dels i de sekundære lymfoide væv, dels i perifere væv (A.R. Thomsen, J.P. Christensen, A. Nansen, J.E. Christensen, S.Ø. Kauffmann, C. Bartholdy, A.N. Madsen, N.N. Kristensen, P. Henrichsen, P. Holst).

4.4. T celle reaktioner mod glykopeptider

MUC1 er et glykoprotein som findes på overfladen af tumorceller på de fleste adenocarcinomer. Tumorcellernes MUC1 er abnormt glykosyleret og bærer de "umodne" sukkergrupper Tn og T, som er klassiske tumorantigener. Immunsystemets T celler er ikke tolerante over for de abnorme sukkergrupper, og det er derfor nærliggende at designe cancervacciner, der stimulerer T celle responser mod disse tumor antigener. Forsøgene er udført på BALB/c mus, og som antigener er anvendt 15-mere glykopeptider konstrueret på grundlag af den repetitive sekvens i MUC1 molekylet. I disse glykopeptider er aminosyrerne i ankerpositionerne P1, P4 og P9 som formidler glykopeptidets binding til Ad molekylet udskiftet med de "ideelle" ankre fundet ved tidligere forsøg. Disse glykopeptider og blandinger deraf er fundet at være meget stærke antigener i musen målt ved T celle proliferations testen. Ved immunisering med disse stimuleres også T celler mod wild type MUC1 glykopeptidet. Ganske særligt interessant er det, at immunisering med de anker-forbedrede glykopeptider stimulerer T celler der giver meget kraftigt proliferations svar til lysater af MUC1 udtrykkende human brystcancer. Resultaterne frister til at designe glykopeptid vacciner til brug for mennesker med f. eks. arvelig disposition til brystcancer ved at manipulere ankerpositionerne så de passer til de mest hyppige humane HLA klasse II molekyler. I årets løb er "MUC1-projektet" blevet afsluttet og et manuskript om forsøgsresultaterne blevet udformet. Ole Werdelin går på pension i 2003 (M. Gad og O. Werdelin i samarbejde med M. Meldal og R. Gagne, Carlsberglaboratoriet).

4.5. Signaltransduktion og gen-aktivering ved kræft, allergi, og autoimmunitet

Gruppen udforsker hvordan signaler overføres fra celleoverfladen til gener i cellerkernen i raske lymfocytter og ved allergiske og autoimmune sygdomme, samt ved leu-

kæmi/lymfom. Vi fokuserer på hvordan transkriptionsfaktorer aktiveres og inaktiveres, hvordan crosstalk mellem forskellige signalveje integreres og på hvordan selektiv indgriben i signaloverførslen kan ændre cellens fænotype og adfærd. Målet er at forstå, hvordan immunforsvaret reguleres hos raske og ved sygdom.

4.5.1. Nye angrebepunkter for cancerbehandling

Vi har gjort den opdagelse, at der ved lymfekræft i huden findes en aktiv form af et bestemt signalstof (Stat3). Vi har transfekteret dominant negativt Stat3 ind i kræftceller for ved hjælp af gene-chip analyser at identificere hvilke gener som styres af Stat3. Samtidigt udforsker vi, hvorfor Stat3 holdes aktivt af et ukontrollabelt enzym, og hvorfor de normale kontrolmekanismer svigter. Perspektivet er at udvikle nye specifikke lægemidler mod lymfekræft og leukæmi.

4.5.2. Bakterielle enterotoxiners rolle for allergi

Vi har fundet at bestemte bakterielle enterotoxiner ændrer T cellers funktion, således at de bliver storproducenter af cytokiner, som fremmer et allergisk respons. Vi udforsker nu hvilke signalveje, som aktiveres og hvordan dette fremmer allergi.

4.5.3. Forstyrrelser i intracellulær signalering ved autoimmunitet

Vi har opstillet den hypotese at en forhøjet receptorfølsomhed og/eller svigt i hæmmende kontrolmekanismer har central betydning for udvikling af autoimmune sygdomme. Vi udforsker derfor regulation af cytokinsignalering i celler fra patienter med psoriasis, Mb Crohn, og gigt. Sigtet er at blottlægge nye angrebepunkter for medicinsk behandling.

4.5.4. MEK kinaser (MEKK) i immunitet

Sigtet med projektet er at forstå MEKK1's rolle i aktiveringen og differentieringen af lymfocytter. Vi benytter MEKK-1 knock-out og transgene mus til at forstå MEKK-1's rolle i cellulær signalering, adhærence og vækst og udforsker MEKK-1's rolle i autoimmunitet og udvikling af cancer i immunsystemet.

4.5.5. T celle vaccine mod Malignt Melanom

Sigtet med projektet er at stimulere immunforsvaret til at udvikle en autoimmun reaktion, som retter sig mod antigener på overfladen af tumorceller fra patienter med modermærkekræft. Arbejdet foregår i samarbejde med C. Geisler (N. Ødum, A.-M. Mathiesen, S. Skov, T. Labuda, A. Woetmann, C. Brender, K. Eriksen, P. Lovato, V. Sommer, B. Bonnesen).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Carsten Geisler er formand for bedømmelsesudvalget vedr. bedømmelsen af en afhandling indleveret med henblik på erhvervelse af doktorgraden i medicin.

Thor G. Theander har været formand for bedømmelsesudvalget for 1 ph.d.-afhandling.

Hanne Colding har været formand for bedømmelsesudvalg vedrørende ph.d.-afhandlingen "The use of molecular markers to monitor malaria drug resistance" af Michael Alifrangis og ph.d.-afhandlingen "Klebsiella pneumoniae: Studies of virulence by experimental models and molecular technique" af Carsten Struve.

Allan Randrup Thomsen: en ph.d.-bedømmelse af Lotte Dahl, KVL.

Udvalg og fonde

Carsten Geisler er medlem af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets Forskningsudvalg og bestyrelsesmedlem af "Købmænd i Odense Johan og Hanne Weimann's Legat".

Thor G. Theander var i 2002 bestyrelsesmedlem for Dansk Bilharziose Laboratorium og medlem af Co-ordination Committee for The Joint Malaria Programme.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Hanne Colding er konsulent for "Gads Store Medicinske Ordbog" inden for mikrobiologi og immunologi.

Tillidshverv

Thor G. Theander er leder af The Graduate School of International Health og medlem af Scientific Advisory Committee for the 3rd MIM Pan-African Congress of Malaria.

Carsten Geisler er suppleant til Fakultetsrådet.

Formidling

Redaktionelle hverv

Allan Randrup Thomsen er national redaktør for APMIS. Reviewer for J. Immunol., Clin. Exp. Immunol. og J. Infec. Dis.

Patenter

Patentansøgninger indsendt i 2002 (Søren Buus):

1. A method for production of proteins having a desired fold (PA 2002 00766).

2. An ELISA measuring de novo peptide-MHC interaction (PA 2002 00768).

3. T cell epitopes useful in Hepatitis C vaccine and as diagnostic tools and methods for identifying same (PA 2002 01436).

4. T cell epitopes useful in plaque vaccine and as diagnostic tools and methods for identifying same (PA 2002 01437).

5. T cell epitopes useful in mycobacterium tuberculosis vaccine and as diagnostic tools and methods for identifying same (PA 2002 01438).

Carsten Geisler, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	11,25	10,33	21,58
DVIP	0,99	0,05	1,05
STIP	8,07	2,54	10,61
TAP	17,33	5,38	22,71
Årsværk i alt	37,64	18,30	55,94
Løn	13.784	6.575	20.359
Frikøb	2	-203	-201
Øvrig drift	1.688	9.475	11.163
Anskaffelser	688	1.019	1.707
Bruttototal t.kr.	16.162	16.866	33.028

Stab

VIP Internt finansieret

Berg, Kurt Frimann; lektor.
 Buus, Søren; professor.
 Ciofu, Oana; adjunkt.
 Colding, Hanne Lis; lektor.
 Ellekvist, Peter; forskningsass.
 Geisler, Carsten; lektor.
 Hansen, Bente Kirstine Langvad; lektor.
 Høiby, Niels; professor.
 Marker, Ole; lektor.
 Settnes, Osvald Peter; lektor.
 Theander, Thor Grundtvig; lektor.
 Werdelin, Ole; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Andersen, Peter Sejer; forskningsadj.
 Christensen, Jan Pravsgaard; lektor.
 Christensen, Jesper Aagaard; forskningslektor.
 Dalsgaard, Kristian; lektor.
 Gad, Monika; forskningsass.
 Jensen, Anja Tatiana Ramstedt; forskningsadj.
 Justesen, Sune Frederik Lamdahl; forskningsass.
 Kirkby, Nikolai Søren; adjunkt.
 Labuda, Tord Evert Sigfried; adjunkt.
 Lamberth, Kasper; forskningsass.
 Lovato, Paola; forskningsass.
 Nansen, Anneline; forskningsadj.
 Rasmussen, Anette Bødker; forskningsass.
 Skov-Petersen, Søren; forskningsadj.
 Sylvester-Hvid, Christina; forskningsass.
 Turner, Louise; adjunkt.
 Valvatne, Håvard; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Andersen, Anders Woetmann; ph.d.-stipendiat.
 Bagge, Niels; ph.d.-stipendiat.
 Bartholdy, Christina; ph.d.-stipendiat.
 Bonefeld, Charlotte Menne Oxager; ph.d.-stipendiat.
 Brender, Christine; ph.d.-stipendiat.
 Christensen, Jeanette Erbo; ph.d.-stipendiat.
 Eriksen, Karsten Wessel; ph.d.-stipendiat.
 Jørgensen, Louise; ph.d.-stipendiat.
 Lauritsen, Jens Peter Holst; ph.d.-stipendiat.
 Lavstsen, Thomas; ph.d.-stipendiat.
 Roth, Adam Anders Edvin; ph.d.-stipendiat.
 Zocca, Mai-Britt; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Kauffmann, Susanne Ørding; ph.d.-stipendiat.
 Poulsen, Anja; kand.stip.

Ph.d.-afhandlinger

Brockdorff, Johannes Lundin: The role of tyrosine phosphatases SHP1 and SHP2 in human T cell receptor and interleukin-2 receptor mediated signaling.
 Kastrup, Jesper: Structural and Functional studies of the T-cell receptor.
 Nielsen, Henrik Vedel: Genetic vaccine approach against infection with intracellular pathogens: With special focus on minimal immune determinants in *Toxoplasma gondii* and HIV-1.
 Sylvester-Hvid, Christina: Udvikling og anvendelse af nye

molekylærbioologiske metoder til rationel immunmanipulation herunder fremstilling af nye og forbedrede vacciner.

Zocca, Mai-Britt: Cytotoxic T cell responses to Melanoma derived antigens.

Fondsbevillinger

Agnes og Poul Friis' Fond

– Aktivering af T lymfocytter til bekæmpelse af modermærke kræft (Carsten Geisler) kr. 125.000.

Alfred Benzon's Fond

– Cytokine Signalling In Chronic Inflammatory Bowel Disease cytokone (Paola Lovao) kr. 490.000.
 – Drift konto (Jens Gerwien) kr. 71.300.
 – Infektionsforsvaret ved virusinfektioner (Jan Pravsgaard Christensen) kr. 469.800.
 – The Physiological Role of MEK Kinase 1 (MEKK1) (Niels Ødum) kr. 80.500.

Carlsbergfondet

– Flowcytometer (Carsten Geisler) kr. 990.000.

Danida

– Malaria and Health in Northern Tanzania (Thor G. Theander) kr. 1.129.000.

Dansk Kræftforsknings Fond

– Molecular mechanisms in malignant transformation in cutaneous T cell lymphoma (Niels Ødum) kr. 250.000.

Den Alm. Danske Lægeforening

– Betydningen af kemokinreceptoren for det antivirale immunforsvar og T-celle medieret inflammation (Allan Randrup Thomsen) kr. 29.800.

Dir. E. Danielsen og Hustrus Fond (Aase og Ejnar)

– Betydningen af MEK kinase (Tord Labuda) kr. 50.000.

Direktør Leo Nielsen & Karen M. Nielsens Legat

– CD3gamma and T lymphocyte activation (Carsten Geisler) kr. 40.000.

Dynal Biotech ASA

– Refusion for udgifter 1998-1999 (Søren Buus) kr. 115.000.

EU

– Malaria vaccine development (Thor G. Theander) kr. 1.538.000.

Else og Mogens Wedell-Wedellsborgsfond

– Betydningen af Mekkinase (MEKKI) for cellevækst og cancer (Tord Labuda) kr. 150.000.

Familien Hede Nielsens Fond

– Betydning af kemokinreceptorerne CXCR3 og CXCR5 for det antivirale immunforsvar (Jeanette Erbo Christensen) kr. 181.000.

Fonden af 17.12.1981

– DNA vaccination og RSV sygdom i mus (Christina Bartholdy) kr. 90.000.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme

– Drift (Carsten Geisler) kr. 20.000.

Forskningsstyrelsen

– Kontaktperson for ph.d.-spidendiater Vanesa Guajardo (Allan Randrup Thomsen) kr. 25.000.

Gigtforeningen

– Betydning af integrinerne VLA-1 og 2 for T-celle (Susanne Ørding Kauffmann) kr. 25.000.

Konsul Ehrenfried Owesen og Hustrus Fond

– FACS (Carsten Geisler) kr. 110.000.

Lundbeckfonden

– Infektionsforsvaret ved virusinfektioner (Allan Randrup Thomsen) kr. 100.000.

Løvens Kemiske Fabrik

– Betydningen af MEK kinase 1 for cellevækst og cancer (Tord Labuda) kr. 50.000.

– Betydningen af kemokinreceptorerne CXCR3 og CXCR5 for det antivirale immunforsvar (Jeanette Erbo Christensen) kr. 64.300.

– Cellulære og molekylære mekanismer i induktionen af eksperimentel (Peter J. Holst) kr. 40.000.

Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling

– Udvikling af Malaria Midler (Thor G. Theander) kr. 1.890.000.

Novo Nordisk Fonden

– Identifikation og anvendelse af T celle epitoper i den postgenome æra (Søren Buus) kr. 338.000.

– Infektionsimmunologi (Allan Randrup Thomsen) kr. 380.000.

– Regulation af T-celle homeostasen ved virusinfektioner (Jan Pravsgaard Christensen) kr. 55.900.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

– CD3gamma and T lymphocyte activation (Carsten Geisler) kr. 750.000.

– Identifikation og anvendelse af T celle epitoper i den postgenome æra (Søren Buus) kr. 1.050.000.

Publikationer

Andersen P.S., Menné C., Mariuzza R.A., Geisler C., Karjalainen K.: A Response Calculus for Immobilized T Cell Receptor Ligands. *The Journal of Biological Chemistry* 277, s. 49125-49132. 2002.

Andersen P.S., Schuck P., Sundberg E.J., Geisler C., Karjalainen K., Mariuzza R.A.: Quantifying the Energetics of Cooperativity in a Ternary Protein Complex. *Biochemistry* 41, s. 5177-5184. 2002.

Bagge N., Ciofu O., Hentzer M., Campbell J.I.A., Givskov M., Høiby N.: Constitutive high expression of chromosomal beta-lactamase in *Pseudomonas aeruginosa* caused by a new insertion sequence (IS11669) located in ampD. *Antimicrob. Agents Chemother.* 46, s. 3406-3411. 2002.

Bolt G., Berg K., Blixenkrone-Møller M.: Measles virus-induced modulation of host-cell gene expression. *Journal of General Virology* 83, s. 1157-1165. 2002.

Brimnes M.K., Jensen T., Jørgensen T.N., Michelsen B.K., Troelsen J., Werdelin O.: Low expression of insulin in

the thymus of non-obese diabetic mice. *J Autoimmunity* 19, s. 203-213. 2002.

Chen M., Jensen B., Zhai L., Colding H., Kharazmi A., Kristiansen J.E., Andersen L.P.: Nizatidine and omeprazole enhance the effect of metronidazole on *Helicobacter pylori* in vitro. *International Journal of Antimicrobial Agents* 19, s. 195-200. 2002.

Christensen J., Tattersall P.: The Major Non-Structural Protein of Minute Virus of Mice and Human Single-Stranded DNA binding protein, RPA, coordinate replication fork progression through direct intermolecular interactions. *J. Med. Virol.* 76, s. 6518-6531. 2002.

Christensen J.E., Christensen J.P., Kristensen N.N., Hansen N.J.V., Stryhn A., Thomsen A.R.: Role of CD28 costimulation in generation and maintenance of virus-specific T cells. *International Immunology* 14, s. 701-711. 2002.

Daidsen-Nielsen H., Høiby N., Danielsen N-B., Rubin J.: Værnet. Den danske SS-læge i Buchenwald. 283 s. Jyllands-Postens Forlag, JPBøger 2002.

Dietrich J., Menne C., Lauritsen J.P.H., Von Essen M.H., Rasmussen A.B., Ødum N., Geisler C.: Ligand-Induced TCR Down-Regulation Is Not Dependent on Constitutive TCR Cycling. *The Journal of Immunology* 168, s. 5434-5440. 2002.

El-Salanti A., Jensen A.T.R., Zornig H.D., Staalsøe T., Joergensen L., Nielsen M.A., Khattab A., Arnot D.E., Klinkert M.Q., Hviid L., Theander T.G.: A sub-family of common and highly conserved *Plasmodium falciparum* var genes. *Mol Biochem Parasitol* 122, s. 111-115. 2002.

Hamad A.A., Nugud A.H., Arnot D.E., Giha H.A., Abdel-Mushin A.M., Satti G.M., Theander T.G., Creasey A.M., Babiker H.A., Elnaiem D.E.: A marked seasonality of malaria transmission in two rural sites in eastern Sudan. *Acta Trop* 83, s. 71-82. 2002.

Heegaard E.D., Qvortrup K., Christensen J.: Baculovirus expression of erythrovirus V9 capsids and screening by ELISA: Serologic cross-reactivity with erythrovirus B19. *J. Med. Virol.* 9999, s. 1-7. 2002.

Heegaard E.D., Rasksen C.J., Christensen J.: Detection of parvovirus B19 NS1 specific antibodies by ELISA and Western blotting using recombinant NS1 protein as antigen. *J. Med. Virol.* 67, s. 375-383. 2002.

Hentzer M., Riedel K., Rasmussen T.B., Heydorn A., Andersen J.B., Parsek M.R., Rice S.A., Eberl L., Molin S., Høiby N., Kjelleberg S.: Inhibition of quorum sensing in *Pseudomonas aeruginosa* biofilm bacteria by a halogenated furanone compound. *Microbiology* 148, s. 87-102. 2002.

Høiby N.: Understanding bacterial biofilms in patients with cystic fibrosis: Current and innovative approaches to potential therapies. *Journal of Cystic Fibrosis* 1, s. 249-254. 2002.

Høiby N.: New antimicrobials in the management of cystic fibrosis. *J. Antimicrob. Chemother.* 49, s. 235-238. 2002.

Høiby N.: Lægevidenskabens og Pandoras æsker. i: Humaniora og sundhedsvidenskab s. 98-118. Uffe Juul Jensen, Hans Fink, Christian T. Lystbæk (eds.). 2002.

Høiby N.: Bakteriebogen, oversættelse af "Bakteriebogen" (Natur och Kultur) af K. Bergquist og F. Lundberg. Forum København 2002.

Høiby N.: Eureka? Ugeskrift for Læger 164, s. 4685-4686. 2002.

Høiby N.: Det danske medicinerterslæb. Berlingske Tidende 30-7-2002, 2002.

- Høiby N.: Løgn og frygt i det syge hus. Ekstra Bladet 25-10-2002, 2002.
- Høiby N.: Middelalderetiden i Danmark stagnerer. Liv & Krop 5, s. 52-53. 2002.
- Høiby N.: Usandheder om sundhedsvæsenet. Berlingske Tidende 4-4-2002, s. 1. 2002.
- Høiby N.: Befolkningens behov udgangspunktet. Debatindlæg. Jyllands Posten 10-4-2002, s. 1. 2002.
- Høiby N.: Bestilt propaganda. Berlingske Tidende 20-12-2002, s. 1. 2002.
- Høiby N., Ekkert S., Ishøy T., Bolwig T.M., Tang O., Er-langsen D.: Ytringsfriheden har det ikke så godt som FAYL tror. Ugeskrift for Læger 164, s. 3132-3133. 2002.
- Høiby N., Tvede M.: Behandlingssvigt med trimetoprim + sulfamethoxazol ved ukompliceret akut bakteriel cystitis og ved pyelonephritis hos kvinder med resistente bakterier. International Forskning. Ugeskrift for Læger 164, s. 4672-4673 & 5284-5285. 2002.
- Høiby N., Tvede M.: Beregnede konsekvenser af den danske sulfonamidbehandling af ukomplicerede urinvejsinfektioner. Ugeskrift for Læger 164, s. 2305. 2002.
- Høiby N., Tvede M.: Kan man stole på urinmikroskopi og dyrkning, der er udført i almen praksis? Debatindlæg vedr. artikel af Bjerrum et al. Ugeskrift for Læger 164, s. 2931-2932. 2002.
- Høiby N., Tvede M., Johansen H.K.: Er indløsning af en ny antibiotikarecept efter behandling med sulfonamid eller pivmecillinam en validere metode til vurdering af behandlingssvigt? Ugeskrift for Læger 164, s. 920-921. 2002.
- Jensen A.T.R., Ismail A., Gaafar A., El Hassan A.M., Theander T.G.: Humoral and cellular immune responses to glucose regulated protein 78 – a novel Leishmania donovani antigen. Trop Med Int Health 7(5), s. 471-476. 2002.
- Jensen A.T.R., Ismail A., Gaafar A., El Hassan A.M., Theander T.G.: Humoral and Cellular Immune Responses to Glucose regulated Protein 78 – A Novel Leishmania Donovanii Antigen. Trop Med Int Health 5, s. 471-476. 2002.
- Kaestel C.G., Jorgensen A., Nielsen M., Eriksen K.W., Ødum N., Nissen M.H., Ropke C.: Human retinal pigment epithelial cells inhibit proliferation and IL2R expression of activated T cells. Exp Eye Res 74, s. 627-637. 2002.
- Kastrup J., Pedersen L.Ø., Dietrich J., Lauritsen J.P.H., Menne C., Geisler C.: *In Vitro* Production and Characterization of Partly Assembled Human CD3 Complexes. Scand. J. Immunol. 56, s. 436-442. 2002.
- Knudsen J.D., Østergaard C., Høiby N.: Listerias følsomhed for penicillin, ampicillin, piperacillin og meropenem. Hvad er den bedste behandling? Nyt om Mikrobiologi 59, s. 6-9. 2002.
- Kristensen N.N., Christensen J.P., Thomsen A.R.: High numbers of IL-2 producing CD8⁺ T cells during viral infection: correlation with stable memory development. Journal of General Virology 83, s. 2123-2133. 2002.
- Lygstrand S.T., Würtzen P.A., Ødum N., Nissen M.H., Röpke C.: IL-15 Induces Unspecific Effector Functions in Human Peptide-Specific CD8⁺ T-Cell Cultures. Scand J Immunol 56, s. 602-610. 2002.
- Mathee K., Kharazmi A., Høiby N.: Role of exopolysaccharide in biofilm matrix formation: The alginate paradigm. i: Molecular Ecology of Biofilms s. 1-34. R.J.C. McLean & A.W. Decho. Horizon Scientific Press, Wymondham, UK 2002.
- Menné C., Sørensen T.M., Siersma V., von Essen M., Ødum N., Geisler C.: Endo- and exocytic rate constants for spontaneous and protein kinase C-activated T cell receptor cycling. Eur. J. Immunol. 32, s. 616-626. 2002.
- Moser C., Jensen P.O., Kobayashi O., Hougen H.P., Song Z., Rygaard J., Kharazmi A., Høiby N.: Improved outcome of chronic Pseudomonas aeruginosa lung infection is associated with induction of a Th1-dominated cytokine response. Clin. Exp. Immunol. 127, s. 206-213. 2002.
- Nansen A., Christensen J.P., Andreasen S.Ø., Bartholdy C., Christensen J.E., Thomsen A.R.: The role of CC chemokine receptor 5 in antiviral immunity. Blood 99, s. 1237-1245. 2002.
- Nielsen M., Nissen M.H., Gerwien J., Zocca M-B., Rasmussen H.M., Nakajima K., Röpke C., Geisler C., Kaltoft K., Ødum N.: Spontaneous interleukin-5 production in cutaneous T-cell lymphoma lines is mediated by constitutively activated Stat3. Blood 99, s. 973-977. 2002.
- Nielsen M.A., Staalsoe T., Kurtzhals J.A.L., Goka B.Q., Doodoo D., Alifrangis M., Theander T.G., Akanmori B.D., Hviid L.: *Plasmodium falciparum* variant surface antigen expression varies between isolates causing severe and non-severe malaria and is modified by acquired immunity. J. Immunol 168, s. 3444-3450. 2002.
- Ofori M.F., Doodoo D., Staalsoe T., Kurtzhals J.A.L., Koram K., Theander T.G., Akanmori B.D., Hviid L.: Malaria-Induced Acquisition of Antibodies to *Plasmodium falciparum* Variant Surface Antigens. Infect Immun 70, s. 2982-2988. 2002.
- Permin H., Høiby N.: Diagnostik ved infektionssygdomme. Actinomycosis. Ugeskrift for Læger 164, s. 1195-1196. 2002.
- Permin H., Høiby N.: Diagnostik ved infektionssygdomme. Nocardiosis. Ugeskrift for Læger 164, s. 883. 2002.
- Permin H., Høiby N.: Diagnostik ved infektionssygdomme. Hjerneabsces. Ugeskrift for Læger 164, s. 749-750. 2002.
- Skov M., Høiby N., Koch C.: Itraconazole treatment of allergic bronchopulmonary aspergillosis in patients with cystic fibrosis. Allergy 57, s. 723-728. 2002.
- Song Z.J., Wu H., Mathee K., Høiby N., Kharazmi A.: Gerimax Ginseng regulates both humoral and cellular immunity during chronic Pseudomonas aeruginosa lung infection. J. Alternative and Complementary Medicine 8, s. 459-466. 2002.
- Staalsoe T., Hamad A.A., Hviid L., Elhassan I.M., Arnot D.E., Theander T.G.: *In vivo* switching between variant surface antigens in human *Plasmodium falciparum* malaria. J Infect Dis 186, s. 719-722. 2002.
- Staalsoe T., Jensen A.T.R., Theander T.G., Hviid L.: Novel *Plasmodium falciparum* malaria vaccines: evidence-based searching for variant surface antigen as candidates for vaccination against pregnancy-associated malaria. Immunol Lett. 84, s. 133-136. 2002.
- Sylvester-Hvid C., Kristensen N., Blicher T., Ferré H., Lauemøller S.L., Wolf X.A., Lamberth K., Nissen M.H., Pedersen L.Ø., Buus S.: Establishment of a quantitative ELISA capable of determining peptide – MCH class I interaction. Tissue Antigens 59, s. 251-258. 2002.

- Vasquez K.M., Christensen J., Li L., Finch R.A., Glazer P.M.: Human XPA and RPA DNA repair proteins participate in specific recognition of triplex-induced helical distortions. *PNAS* 99, s. 5848-5853. 2002.
- von Essen M., Menne C., Nielsen B.L., Lauritsen J.P.H., Dietrich J., Andersen P.S., Karjalainen K., Ødum N., Geisler C.: The CD3 γ ; Leucine-Based Receptor-Sorting Motif Is Required for Efficient Ligand-Mediated TCR Down-Regulation. *The Journal of Immunology* 168, s. 4519-4523. 2002.
- Walter-Rasmussen J., Høiby N.: Plasmid-borne AmpC beta-lactamase. *Can. J. Microbiol.* 48, s. 479-493. 2002.
- Werdelin O., Meldal M., Jensen T.: Processing of glycans on glycoprotein and glycopeptide antigens in antigen-presenting cells. *Proc Natl Acad Sci* 99, s. 9611-9613. 2002.
- Wodarz D., Christensen J.P., Thomsen A.R.: The relevance of lytic and non-lytic immune responses in viral infections. *Trends in Immunology* 23, s. 194-200. 2002.
- Zhang Q., Raghunath P.N., Xue L., Majewski M., Carpentieri D.F., Ødum N., Morris S., Skorski T., Wasik M.A.: Multilevel dysregulation of STAT3 Activation in Anaplastic Lymphoma Kinase-Positive T/Null-Cell Lymphoma. *The Journal of Immunology* 168, s. 466-474. 2002.

Farmakologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder er docent, dr.med. Erling Møllerup

Instituttets bestyrelse består af: docent, dr.med. Erling Møllerup, professor, dr.med. Ulrik Gether, professor, dr.pharm. Sten Christensen, lektor, ph.d. Mette Rosenkilde, ingeniør-assistent Ole Madsen og bioanalytiker Mette Simons.

Organisation

Farmakologisk Institut består udover afdelingerne på Panum også af Neuropsykiatrisk Laboratorium på Rigshospitalet. Endvidere er tilknyttet et professorat i Klinisk Farmakologi (Henrik E. Poulsen) som er placeret på Klinisk Farmakologisk Afdeling Q, Rigshospitalet.

Adresser

Blegdamsvej 3
Panum Institut, bygn. 18/5-6
2200 København N
Telefon 35 32 76 00
Fax 35 32 76 10
tine.olsen@molpharm.dk
www.farmakol.ku.dk
www.mfi.ku.dk/gether
www.molpharm.dk

Neuropsykiatrisk Laboratorium
Rigshospitalet, Afdeling 6102
Blegdamsvej 9
2100 København Ø
Telefon 35 37 30 90
Fax 35 39 35 46
www.nlab.dk

Klinisk Farmakologi, Afdeling Q
Rigshospitalet, afsnit 7642
Tagensvej 20
2200 København N
Telefon 35 45 76 91
Fax 35 45 27 45
www.cpnc.dk

Instituttlederens årsberetning

Vedr. instituttets historie, se hjemmesiden eller Årbog 1998.

Personaleforhold

Dr.med. Ulrik Gether tiltrådte 1. oktober et nyt professorat i neurofarmakologi. Professor Thue W. Schwartz forlængede sin 80% orlov for at arbejde i biotekfirmaet 7TM Pharma. Adjunkt Ole Frilev Olesen gik på 75% orlov fra 1. oktober 2002 til 30. juni 2003. Professor emeritus Jens S. Schou er fortsat redaktør for *Pharmacology & Toxicology*.

Forskningsvirksomhed

Instituttet forskning er organiseret i fire forskergrupper indenfor henholdsvis molekylær farmakologi, neurofarmakologi, kardiovaskulær farmakologi og neuropsykiatri.

Det overordnede sigte med forskningen er at opnå øget indsigt i forståelsen af, hvordan lægemidler virker på organismen.

Molekylær Farmakologi

Den overordnede målsætning er at forstå det molekylære grundlag for virkningen af lægemidler – især inden for 7TM receptorer (G protein-koblede receptorer), der udgør den største superfamilie af proteiner i det humane genom.

Struktur & funktion af 7TM receptorer og deres ligander
Receptorernes struktur og funktion studeres ved hjælp af protein-engineering, hvor især metal-ion bindingssteder bruges som prober – en teknologi der er opdaget og udviklet i laboratoriet. Dette har bl.a. dannet basis for en ny form for *in vivo* validering af 7TM receptorer som farmakologiske targets ved hjælp af en kombination af transgen teknologi og molekylær farmakologi. Metal-site teknologien har også ledt til udviklingen af en generel model for den molekylære aktiveringsmekanisme for 7TM receptorer. Foruden klassiske model receptorer som beta-adrenerge og substance P receptorer fokuserede arbejdet i 2002 på nye konstitutivt aktive receptorer involveret i appetit reguleringen, melanocortin og ghrelin receptorer og deres endogene agonister og inverse agonister. På basis af laboratoriets arbejde blev det bioteknologiske selskab, 7TM Pharma, etableret i 2000. Her udnytter man nogle af de basal-videnskabelige opdagelser fra laboratoriet til mere effektivt at udvikle nye lægemidler især til behandling af fedme og relaterede metaboliske sygdomme.

Cellulær regulation af receptor targeting og signalering
Receptorer for hormoner, transmittorer og lægemidler findes ikke, som tidligere antaget, flydende enkeltvis rundt i celle membranen. De interagerer med hinanden ved dime-risering og med en række adaptor proteiner og scaffolding proteiner, der samler receptorerne i molekylære komplekser, signal transducersomer, tæt sammen med en række andre signal transduktionsproteiner. Laboratoriet etablerede i 2001 en projektgruppe, der analyserer interaktioner mellem receptorer og adaptor proteiner og de funktionelle konsekvenser af dette og bygger nye, effektive signaltransduktions komplekser ved hjælp af nano-teknologiske teknikker.

Kemokin receptorer – fra virus til transgene dyr
Siden 96 har laboratoriet arbejdet med kemokiner og deres 7TM receptorer, præciseret af disses betydning for HIV infektion. Arbejdet har især fokuseret på karakterisering af kemokiner og receptorer fra herpes og pox virus – et forskningsfelt som er grundlagt og udviklet på laboratoriet. Disse proteiner bruges af virus bl.a. til at neutralisere vores immunapparat og til at dirigere virus og virusinficerede celler rundt i kroppen og ind i celler de vil inficere. Et vigtigt element er at kombinere den generelle molekylær biologiske struktur-funktions know-how vi op gennem 90erne udviklede indenfor 7TM receptorer med transgene teknikker for at kunne karakterisere den biologiske betydning af receptorerne for virus og deres samspil med de endogene signalsystemer *in vivo*. Et andet frugtbart projekt er kortlægningen af det molekylære grundlag for virkningen af non-peptid kemokin antagonist, der medicinal kemisk er udviklet af det Canadiske firma, AnorMED i tæt samspil med vores molekylær farmakologiske karakterisering. Disse stoffer er nu i klinisk afprøvning for mobilisering af

stamceller til autolog transplantation og til behandling af AIDS og diverse kroniske inflammationstilstande (Thue W. Schwartz, Mette M. Rosenkilde).

Molekylær Neurofarmakologi

Gruppens videnskabelige målsætning er at karakterisere neurotransmittertransporteres og neurotransmitterreceptorers molekulære funktion og virkningsmekanismer. Det er således vore specifikke mål ved integreret anvendelse af molekylærbiologiske, farmakologiske, biokemiske og biofysiske metoder: i) at opnå indsigt i neurotransmittertransporternes og receptorernes tertiærstruktur, ii) at karakterisere de molekulære virkningsmekanismer involveret i henholdsvis substrat transport og receptor aktivering, iii) at afklare det strukturelle grundlag for, hvorledes forskellige typer af lægemidler kan blokere disse processer samt iiiii) at forstå mekanismerne ansvarlige for receptorernes og transporternes cellulære regulering, herunder identificering og karakterisering af hidtil ukendte proteiner involveret i disse processer.

Aktuelle projekter: Strukturelle analyser af neurotransmittertransportere ved konstruktion af kunstige Zn²⁺ bindingssteder og anvendelse af cystein substitutioner som 'konformationssensorer'. Cellulær 'targeting' og 'scaffolding' of neurotransmittertransportere herunder identifikation af intracellulære proteiner, som er ansvarlige for regulering af neurotransmittertransporternes lokalisering og aktivitet i nervecellen.

Karakterisering af neurotransmittertransporteres translokationsmekanisme og ligandbindingssteder ved fluorescensspektroskopiske studier af oprensede transportere.

Karakterisering af neurotransmittertransporteres translokationsmekanisme ved simultane fluorescensspektroskopiske og elektrofysiologiske analyser af transportere udtrykt i *Xenopus Laevis* oocytter.

Udvikling af enkeltmolekylefluorescenceteknikker til studier af neurotransmittertransporteres molekulære funktion.

Karakterisering af G protein koblede receptorers aktiveringsmekanisme ved anvendelse af fluorescensspektroskopi (Ulrik Gether).

Kardiovaskulær Farmakologi

Den kardiovaskulære gruppe omfatter 4 VIP, 4 laboranter og 10 forskningsassistenter, ph.d.-studerende o.a. stipendiater. Gruppen er tilknyttet Danish Cardiovascular Research Academy (www.darca.dk). Projekterne tager udgangspunkt i patofysiologiske mekanismer og virkningsmekanismerne for lægemidler mod lidelser i det kardiovaskulære/renale system. Undersøgelserne udføres på intakte, ubedøvede, permanent instrumenterede forsøgsdyr såvel som på isolerede nyreceller, nyretubuli og blodkar *in vitro*. Fokus er i høj grad rettet mod transportmolekyler for elektrolytter og vand, såkaldte aquaporiner. Aktuelle projekter:

Mekanismen bag tiaziddiuretikas antidiuretiske virkning ved diabetes insipidus.

Forstyrrelser i salt- og vandudskillelsen ved levercirrose og kronisk hjerteinsufficiens, med specielt henblik på ændringer i natrium- og vandtransporterende proteiner.

Molekylære mekanismer ved udvikling af lungeødem.

Prækliniske studier af aquaretiske peptider.

Ændringer i den vaskulære reaktivitet ved hjerteinsufficiens.

Videreudvikling af permanente vaskulære katetre til rotter og mus.

Patofysiologiske mekanismer ved endotoksin-induceret akut nyresvigt.

Virkingen af erythropoitin på vaskulær autoregulation.

Virkingen af erythropoitin hos patienter med akut subarachnoidalblødning.

Cisplatinets nefrotoksicitet, specielt med henblik på magnesiumstofskiftet.

(Thomas Jonassen, Sten Christensen, Niels V. Olsen, Ole Amtorp).

Klinisk Farmakologi og Toksikologi

(Miljømedicin beskrevet under Institut for Folkesundhed).

Den overordnede målsætning er at forske i metaboliske processers betydning for fremmedstoffers effekter i mennesket. Der fokuseres på dannelse og effekter af reaktive oxygenforbindelser og i enzymatisk omsætning af fremmedstoffer. Den overordnede strategi er en kobling mellem *in vitro* metoder, dyreforsøg og epidemiologiske/mekanistiske studier med anvendelse af biomarkører hos mennesker. Metabolisme af lægemidler og andre fremmedstoffer, herunder koffein: Relation til ønskede og uønskede effekter. Endogene mutagens modifikationer af DNA, antioxidanters effekter, cytostatisk binding til DNA, udvikling af lægemiddelanalyser, PK/PD-simulering og populationskinetik, aldersprocesser med fokus på DNA-ændringer af deres reparationer (Henrik E. Poulsen).

Organiske opløsningsmidlers neurotoxicitet: Biokemiske målinger i neonatale og voksne rotter med fokus på oxidativt stress og apoptose (Sven Edelfors).

Neuropsykofarmakologi

Forskningen omfatter kliniske, dyreeksperimentelle og cellebiologiske undersøgelser af farmakas virkning overfor affektive og neurodegenerative lidelser.

Inden for det affektive område arbejdes med serotonintransporteren, serotoninreceptorer samt polymorfier i generne for disse funktionelle proteiner. Antidepressivas indflydelse på embryogenesen undersøges i dyreforsøg. Betydningen af neurogenese i den voksne organisme for affektiv sygdom og antidepressiv behandling undersøges i dyreforsøg. Metaboliseringen af antidepressive lægemidler undersøges klinisk i relation til den genetiske variation i P450-enzymsystemet. Antidepressivas indflydelse på rottens seksualfunktion undersøges.

Den genetiske markør APOE-epsilon-4 undersøges i en række kliniske projekter med relation til neurodegenerative lidelser som Alzheimer's sygdom, Pick's sygdom, dissemineret sclerose og traumatisk hjerneskade. Dyreeksperimentelt og cellebiologisk undersøges virkingen af proteinet A-beta (udløseren af Alzheimer's sygdom) på hippocampale celler, og på dyrkede humane NT2 celler.

Den anti-epileptiske effekt af neuropeptid Y undersøges ved forskellige kemisk-inducerede epilepsi-modeller hos rotter, desuden undersøges neuropeptid Y's virkning i forskellige adfærdsmodeller (Erling Møllerup, Per Plenge, Ole Steen Jørgensen, Ole Friløv Olesen, David Woldbye).

Allergiske mekanismer

Astma, COPD og bygningsrelaterede symptomer i relation til infektioner og miljøbetingede påvirkninger med LPS, bakterier, virus og skimmelsvampe: IgE og lektin medierede mekanismer, forskellige toksiske mekanismer, mediator release, og cytokiner. Endvidere sporing i miljøet af skadelige mikroorganismer (Svend Norn). Med henblik på afkla-

ring af patofysiologiske mekanismer undersøges calcium-regulerede signalsystemer i bl.a. rottemastceller og leukocyter (Nina Grosman).

Faglige og administrative hverv

Instituttets medarbejdere har i årets løb stillet deres faglige ekspertise til rådighed i mange sammenhænge. Mange kræfter er lagt i universitære opgaver som studieplansarbejde, forskningsudvalg, bedømmelser m.m. Her omtales kun de eksterne hverv.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Thue W. Schwartz: Medlem af adskillige bestyrelser og rådgivningspaneler vedr. bioteknologi i ind- og udland.

Tillidshverv

Sten Christensen: Formand for Eva og Robert Voss Hansens Fond.

Henrik E. Poulsen: Netværksleder for Clinical Pharmacology Network Copenhagen.

Jens Schou: Formand for P. Carl Petersens Fond.

Svend Edelfors: Medlem af Dansk Standard udvalg for udarbejdelse af kemikaliebrugsanvisninger. Medlem af Dansk Standards arbejdsgruppe for udarbejdelse af en standard for leverandørbrugs-anvisninger til stoffer og materialer.

Ulrik Gether: Bestyrelsesmedlem i Biologisk Selskab og Dansk Selskab for Farmakologi og Toksikologi.

Formidling

Instituttet tilbyder prægraduat undervisning i farmakologi og toksikologi for læge- tandlæge- og humanbiologistuderende efter gældende studieplaner. Derudover medvirker flere medarbejdere ved en række postgraduate kurser. Instituttet afholder årligt et tværfagligt "postgraduat kursus i toksikologi" beregnet på ph.d.-studerende og ansatte i sundhedssektoren.

Redaktionelle hverv

Jens S. Schou: Hovedredaktør for Pharmacology & Toxicology.

Thue W. Schwartz: Editorial board for Molecular Pharmacology.

Henrik E. Poulsen: Editorial board for Pharmacology & Toxicology og Free Radical Research. Committee member of Society for Free Radical Research, Europe.

Svend Norn: Editorial board for Environmental Toxicology and Pharmacology og The Annals of Agricultural and Environmental Medicine. Contributing editor for Journal of Investigational Allergology & Clinical Immunology.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Gæsteforskere

Harald Sitte, forskningslektor fra Østrig.

Adam Cygankiewicz, stud. fra Polen.

Maria Waldhoer, EMBO Fellow fra Østrig.

Erika Adkins, forskningsadjunkt fra USA.

Jason Scholl, forskningsadjunkt fra USA.

Gitta Wörtwein, forskningsadjunkt fra Tyskland.

Netværk

Den molekylærfarmakologiske forskergruppe har formaliseret samarbejde med 7TM Pharma A/S, Lundbeck A/S,

Novo Nordisk A/S, AnorMED (Canada) og Scheering Plough (USA).

Den neurofarmakologiske forskergruppe har samarbejde med Lundbeck, Pfizer (USA) og Novasite Pharmaceuticals (USA).

Den kardiiovaskulære forskergruppe har samarbejde med Zealand Pharmaceuticals og Action Pharma.

Erling Møllerup, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	11,86	10,87	22,73
DVIP	0,15	0,01	0,16
STIP	4,48	0,25	4,73
TAP	15,97	6,91	22,88
Årsværk i alt	32,46	18,04	50,50
Løn	12.044	6.521	18.565
Frikøb	1	233	234
Øvrig drift	1.175	9.447	10.622
Anskaffelser	455	2.617	3.072
Bruttototal t.kr.	13.674	18.819	32.493

Stab

Farmakologisk Institut

VIP Internt finansieret

Christensen, Sten; professor.

Edelfors, Sven; lektor.

Gether, Ulrik; professor.

Grosman, Nina; lektor.

Hadrup, Niels; forskningsass.

Jonassen, Thomas Engelbrecht N; lektor.

Olesen, Ole Frilev; adjunkt.

Olsen, Niels Vidiendal; lektor.

Roed, Mette Marie Rosenkilde; lektor.

Schwartz, Thue Walter; professor.

Woldbye, David Paul Drucker; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Camp, Erika Adkins; adjunkt.

Heydorn, Arne; forskningsadj.

Jakobsen, Janus Schou; forskningsass.

Jensen, Ulla; forskningsass.

Kledal, Thomas Nitschke; forskningsass.

Kristensen, Michael Holmsgaard; forskningsass.

Lange, Birgitte Holst; forskningsass.

Lindow, Morten; forskningsass.

Meinild, Anne-Kristine Frøsløv; adjunkt.

Nørgaard-Nielsen, Kristine; forskningsass.

Olsen, Christina; forskningsass.

Rasmussen, Søren Gøgsig Faarup; adjunkt.

Scholl, David Jason; adjunkt.

Sitte, Harald; lektor.

Søndergaard, Birgitte Pernille; forskningsass.

Sørensen, Mette; forskningsass.

STIP Internt finansieret

Jensen, Kristian Kirk; ph.d.-stipendiat.
 Jensen, Lone Brønd; ph.d.-stipendiat.
 Løland, Claus Juul; ph.d.-stipendiat.
 Mortensen, Marie Terpager; ph.d.-stipendiat.
 Pedersen, Christian Bjerggaard; ph.d.-stipendiat.
 Torp, Malene; ph.d.-stipendiat.

Neuropsykiatrisk Laboratorium*VIP Internt finansieret*

Jørgensen, Ole Steen; lektor.
 Møller, Erling Thyge; lektor.
 Plenge, Per Krener; lektor.
 Thomsen, Morgane Marie; forskningsass.
 Wortwein, Gitta; forskningsass.

Ph.d.-afhandlinger

Nielsen, Søren Møller: Structural and Mutational Analysis of the Human CRF Receptor Type 1.
 Jørgensen, Stig Verner: Nicotine elimination in a rat model: the influence of liver and heart function.
 Wellejus, Anja: Oestrogen – induced oxidative DNA damage in the male.

Fondsbevillinger*7TM Pharma*

– Amendment to research Collaboration and License Agreement (Mette Marie Rosenkilde) kr. 416.000.

Action Pharma ApS

– Iskæmi/reperfusionsinducerede organskader m. anvendelse af dyr (Thomas Jonassen) kr. 245.200.

Alfred Benzon's Fond

– Jesus Gomeza “Etablering af transgene teknikker til funktionelle farmakogenetiske studier” (Thue Schwartz) kr. 995.000.
 – Neurotransmitter transporter oligomerization: Structural and functional implications (Ulrik Gether) kr. 475.000.

Carlsbergfondet

– Applikation af enkeltmolekyle fluorescens teknikke på dopamin... (Erika Adkins) kr. 426.300.
 – Molekylære karakterisering af melancotin receptoreernes regulering (Birgitte Holst Lange) kr. 50.000.
 – Rysteinkubator til identifikation af nye interaktionspartnere (Arne Heydorn) kr. 55.000.

Danish Cardiovascular Research Academy

– Mellemløbskonto – Forskerskolen (Sten Christensen) kr. 10.000.

Desirée og Niels Ydes Fond

– Cocaine sensitive neurotransmitter transporters: molecular & cell.reg (Ulrik Gether) kr. 50.000.

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

– Psykiatrisk Grundforskning (Ole Steen Jørgensen) kr. 2.220.900.

Dir. E. Danielsen og Hustrus Fond (Aase og Ejnar)

– Nociceptins Renale Virkningsmekanismer (Niels Hadrup) kr. 33.200.

Diverse Private Tilskud

– Løn til laborant (Niels Vidiendal Olsen) kr. 226.000.

Eva og Robert Voss Hansens Fond

– Nociceptins Renale virkningsmekanisme – Undersøgelse på Isolen. Nyretubuli fra Normale og Hjerteinsufficiente rotter (Niels Hadrup) kr. 30.000.

Fonden af 17.12.1981

– Nociceptins Renale virkningsmekanismer (Niels Hadrup) kr. 46.500.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme

– Løn til laborant (Birgitte Holst Lange) kr. 45.000.

Gigtforeningen

– Introduktionsstipendium (Morten Lindow) kr. 162.000.

H. Lundbeck & Co A/S

– Museprojekt (Sten Christensen) kr. 49.000.

Hjerteforeningen Foren. til Hjertesygdom.Bekæmp.

– Hjerteinsufficiens vand & salttransportkanalers betydning (Katrine Mikala Müllertz) kr. 100.000.
 – Nociceptins renale virkningsmekanismer (Niels Hadrup) kr. 335.000.

Kræftens Bekæmpelse

– Multidrug-resistens transporters molekylære funktion (Ulrik Gether) kr. 1.200.000.

Lundbeckfonden

– Neurobiologisk grundlag for kokain- og morfinmisbrug – studier i muskarine receptor knockout mus (David P.D. Woldbye) kr. 985.100.

National Institute on Drug Abuse, USA

– Structure and function of neurotransmitter transporters (Ulrik Gether) kr. 815.500.

Novo Nordisk Fonden

– Characterization of the molecular determinants (Mette Marie Rosenkilde) kr. 120.000.
 – Molekylære farmakologisk karakterisering af kemokin receptorer (Thue Schwartz) kr. 350.000.
 – Substrate translocation and conformational changes in the GABA (Anne-Kirstine Meinild) kr. 101.500.

Pfizer

– Glycine transporters: Structural basis for inhibitor binding (Ulrik Gether) kr. 765.800.

Simon Fougner Hartmanns Familiefond

– Indkøb af sterilbænk med dobbelt absolutfiltering (Mette Marie Rosenkilde) kr. 109.100.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

– Characterization of Cytomegalovirus encoded chemokine receptors in a transgenic mouse model for Arteriosclerosis (Birgitte Holst Lange) kr. 604.400.

- Cocaine-sensitive neurotransmitter (Ulrik Gether) kr. 400.000.
- Fortyndings-hyponatriæmi (Sten Christensen) kr. 250.000.
- Sodium reabsorption in the thick ascending limb of Henle's in rats with congestive heart failure (Thomas Jonassen) kr. 1.050.000.
- Tissues and time specific *in vivo* expression of virally encoded chemokines and chemokine receptors (Mette Marie Rosenkilde Roed) kr. 400.000.
- Viral Chemokine Receptors (Thue Schwartz) kr. 500.000.

Statens Teknisk Videnskabelige Forskningsråd

- Construction og Signal-Transduction Machines for G Protein Coupled Receptors in Cells. (Arne Heydorn) kr. 1.200.000.

Publikationer

Farmakologisk Institut

- Besaratinia A., Maas L.M., Brouwer E.M., Moonen E.J., De Kok T.M., Wesseling G.J., Loft S., Kleinjans J.C., Van Schooten F.J.: A molecular dosimetry approach to assess human exposure to environmental tobacco smoke in pubs. *Carcinogenesis* vol. 23(7), s. 1171-6. 2002.
- Bestle M.H., Olsen N.V., Poulsen T.D., Roach R., Fogh-Andersen N., Bie P.: Prolonged hypobaric hypoxemia attenuates vasopressin secretion and renal response to osmostimulation in men. *J.Appl.Physiol.* vol. 92(5), s. 1911-22. 2002.
- Boesen T.P., Soni B., Schwartz T.W., Halkier T.: Single-chain vascular endothelial growth factor variant with antagonist activity. *J. Biol. Chem.* jul 31, s. submit. 2002.
- Bornholdt J., Dybdahl M., Vogel U., Hansen M., Loft S., Wallin H.: Inhalation of ozone induces DNA strand breaks and inflammation in mice. *Mutat. Res.* vol. 520(1-2), s. 63. 2002.
- Clements P., Permin H., Norn S.: Chlamydia pneumoniae infection and its role in asthma and chronic obstructive pulmonary disease. *J. Invest. Allergol. Clin. Immunol.* vol. 12(2), s. 73-79. 2002.
- Costa-Neto C.M., Miyakawa A.A., Pesquero J.B., Oliveira L., Hjorth S.A., Schwartz T.W., Paiv A.C.: Interaction of a non-peptide agonist with angiotensin II AT1 receptor mutants. *Can. J. Physiol. Pharmacol.* vol. 80, no. 5, s. 413-7. 2002.
- Dragsted L.O., Daneshvar B., Vogel U., Autrup H.N., Wallin H., Risom L., Møller P., Molck A.M., Poulsen H.E., Loft S.: A sucrose-rich diet induces mutations in the rat colon. *Cancer Res.* vol. 62(15), s. 4339-45. 2002.
- Edelfors S., Hass U., Hougaard K.S.: Changes in markers of oxidative stress and membrane properties in synaptosomes from rats exposed prenatally to toluene. *Pharmacology & Toxicology* vol. 90, s. 26-31. 2002.
- Fraile-Ramos A., Pelchen-Matthews A., Kledal T.N., Browne H., Schwartz T.W., Marsh M.: Localization of HCMV UL33 and US27 in endocytic compartments and viral membranes. *Traffic* vol. 3, no. 3, s. 218-32. 2002.
- Griffiths H.R., Møller L., Bartosz G., Bast A., Bertoni-Freddari C., Collins A.R., Cooke M., Coolen S., Haenen G., Hoberg A.M., Loft S., Lunec J., Olinski R., Parry J., Pompella A., Poulsen H., Verhagen H., Astley S.B.: Biomarkers. *Mol.Aspects.Med.* vol. 23(1-3), s. 101-208. 2002.
- Grosman N.: Ether phospholipids affect mast cell histamine release with relative potency similar to that with leukocyte membrane Ca²⁺-ATPase activity. *Inflamm. Res.* vol. 51, suppl. 1, s. S05-S06. 2002.
- Hasbak P., Lundby C., Olsen N.V., Schifter S., Kanstrup I.L.: Calcitonin gene-related peptide (CGRP) and adrenomedullin release in humans: effects of exercise and hypoxia. *Regulatory Peptides* vol. 108, s. 89-95. 2002.
- Holst B., Elling C.E., Schwartz T.W.: Metal-ion mediated agonism and agonist-enhancement in the melanocortin MC1 and MC4 receptors. *J.Biol.Chem.* ahead of print, s. ahead of print. 2002.
- Holst P.J., Rosenkilde M.M., Manfra D., Chen S.C., Wiekowski M.T., Holst B., Cifire F., Lipp M., Schwartz T.W., Lira S.A.: Tumorigenesis induced by the HHV8-encoded chemokine receptor requires ligand modulation of high constitutive activity. *J. Clin. Invest* vol. 108, no. 12, s. 1789-96. 2002.
- Jonassen T.E.N., Græbe M., Promeneur D., Nielsen S., Christensen S., Olsen N.V.: Lipopolysaccharide-induced acute renal failure in conscious rats: Effects of specific phosphodiesterase type 3 and 4 inhibition. *J. Pharm.Exp.Ther* vol. 303, no. 1, s. 364-374. 2002.
- Jonassen T.E.N., Heide A.M., Janjua N.R., Christensen S.: Collecting duct function in liver cirrhotic rats with early sodium retention. *Acta Physiol. Scand.* vol. 175, s. 237-244. 2002.
- Jurgens G., Christensen H.R., Brosen K., Sonne J., Loft S., Olsen N.V.: Acute hypoxia and cytochrome P450-mediated hepatic drug metabolism in humans. *Clin. Pharmacol.Ther.* vol. 71(4), s. 214-20. 2002.
- Kaikkonen J.E., Porkkala-Sarataho E., Morrow J.D., Jackson Roberts II I.L., Nyssönen K., Salonen R., Tuomainen T.P., Ristonmaa U., Poulsen H.E., Salonen J.T.: Supplementation with vitamin E but not with vitamin C lowers lipid peroxidation *in vivo* in mildly hypercholesterolemic men. *Free Rad Res* vol. 35, s. 967-78. 2002.
- Knudsen L.E., Burr H.: Opfølgende undersøgelser af danske rustfrit stålsvejsere, tidligere undersøgt i 1987. Ugeskrift for Læger accepted, s. accepted. 2002.
- Knudsen L.E., Theilade M.D., Gordon A., Mascaro J., Bruppacher R.: Will data privacy impact health research. *Drug Information Journal* vol. 36(2), s. 465-80. 2002.
- Kobilka B.K., Gether U.: use of fluorescence spectroscopy to study conformational changes in the beta 2-adrenoceptor. *Methods Enzymol.* vol. 343, s. 170-82. 2002.
- Lander F., Meyer H.W., Norn S.: Serum IgE specific to indoor moulds, measured by basophil histamine release, is associated with building-related symptoms in damp buildings. *Inflamm.Res.* vol. 50, s. 227-31. 2001.
- Larsen D.B., Jørgensen S., Olsen N.V., Hansen S.H., Larsen C.: *In vivo* release of bupivacaine from subcutaneously administered oily solution. Comparison with *in vitro* release. *J. Control. Release* vol. 81(1-2), s. 145-154. 2002.
- Lincoln T., Knudsen L.E., Theilade M.D.: A review of the European regulatory aspects of gene transfer medicinal products. *Regulatory Affairs J.* april, s. 275-78. 2002.
- Loft S., Collins A.R., Gedik C.M., Wood S., White A., Bubojs J., Duez P., Rees J.F., Legall R., Degand L., Loft S., Jensen A., Poulsen H., Weimann A., Jensen B.R.,

- Cadet J., Douki T., Ravanat J.L., Faure H., Tripiet M., Morel I., Sergent O., Cillard P., Morin B., Epe B., Phoa N., Hartwig A., Pelzer A., Dolara P., Casalini C., Guglielmi F., Luceri C., Kasai H., Kido R., Olinski R., Bialkowski K., Durackova Z., Hlinchikova L., Korytar P., Dusinska M., Mislanova C., Vina J., Lloret A., Möller L., Hofer T., Gremaud E., Fay L., Stadler R., Eakins J., Prognà F., O'Brien J., Elliott R., Astley S.B., Bailey A., Herbert K., Chauhan D., Kelly F., Dunster C., Lunec J., Podmore I., Patel P., Johnson S., Evans M., White A., Tyrrell R.: Inter-laboratory validation of procedures for measuring 8-oxo-7,8-dihydrooxoguanine/8-oxo-7,8-dihydro-2'-deoxyguanosine. *Free Radical Res.* vol. 36, s. 239-245. 2002.
- Loft S., Møller P., Sørensen M., Poulsen H.E.: Oxidative damage to DNA – human studies. i: Chemicals in the 21st century. Proceedings of the Fourth Princess Chulabhorn International Science Congress 1999 s. 199-207. Trinity Publishing Co Ltd, Bangkok. 2002.
- Lomholt N.: A portable system for pharyngeal administration of fluids. *Nutrition* vol. 18, s. 118-19. 2002.
- Løland C.J., Norregaard L., Litman T., Gether U.: Generation of an activating ZN(2+) switch in the dopamine transporter: Mutation of an intracellular tyrosine constitutively alters the conformational equilibrium of the transport cycle. *Proc.Natl.Acad.Sci.USA* vol. 99(3), s. 1683-8. 2002.
- Macaulay N., Gether U., Klærke D.A., Zeuthen T.: Passive water and urea permeability of a human Na(+)-glutamate cotransporter expressed in *Xenopus* oocytes. *J. Physiol.* vol. 542, s. 817-28. 2002.
- Macaulay N., Zeuthen T., Gether U.: Conformational basis for the Li(+)-induced leak current in the rat gamma aminobutyric acid (GABA) transporter-1. *J. Physiol.* vol. 15(544), s. 447-58. 2002.
- Martini L., Hastrup H., Holst B., Fraile-Ramos A., Marsh M., Schwartz T.W.: NK1 receptor fused to beta-arrestin displays a single-component, high-affinity molecular phenotype. *Mol. Pharmacol.* vol. 62, no. 1, s. 30-7. 2002.
- Møller P., Loft S.: Oxidative DNA damage in human white blood cells in dietary antioxidant intervention studies. *Am.J.Clin.Nutr.* vol. 76(2), s. 303-10. 2002.
- Møller P., Wallin H., Holst E., Knudsen L.E.: Sunlight-induced DNA damage in human mononuclear cells. *FASEB J.* vol. 16(1), s. 45-53. 2002.
- Møller P., Wallin H., Vogel U., Autrup H.N., Risom L., Hald M.T., Daneshvar B., Dragsted L.O., Poulsen H.E., Loft S.: Mutagenicity of 2-amino-3-methylimidazo (4,5-f)quinoline in colon and liver of big blue rats: role of DNA adducts, strand breaks, DNA repair and oxidative stress. *Carcinogenesis* vol. 23(8), s. 1379-85. 2002.
- Nørgaard-Nielsen K., Norregaard L., Hastrup H., Javitch J.A., Gether U.: Zn(2+) site engineering of the oligomeric interface of the dopamine transporter. *FEBS Letters* vol. 524(1-3), s. 87-91. 2002.
- Poulsen H.E., Schmitz O.E., Brosen K.: Clinical pharmacology 2001 – important events. The Danish Society of Clinical Pharmacology. *Ugeskrift for Læger* vol. 164, s. 1652. 2002.
- Raaschou-Nielsen O., Palmgren F., Jensen S.S., Wahlin P., Berkowicz R., Hertel O., Vrang M.L., Loft S.: Effects on health of particulate air pollution in Denmark – a quantitative assessment. *Ugeskrift for Læger* vol. 164(34), s. 3959-63. 2002.
- Riis B., ESCODD E.S.C.o.: Comparison of results from different laboratories in measuring 8-oxo-2'-deoxyguanosine in synthetic oligonucleotides. *Free Rad Res* vol. 36, s. 649-59. 2002.
- Riis B., Risom L., Loft S., Poulsen H.E.: Increased rOGG1 expression in regenerating rat liver tissue without a corresponding increase in incision. *DNA Repair* vol. 1, s. 419-24. 2002.
- Riis B., Risom L., Loft S., Poulsen H.E.: OGG1 mRNA expression and incision activity in rats are higher in foetal tissue than in adult liver tissue, while 8-oxo-deoxyguanosine levels are unchanged. *DNA Repair* vol. 1, s. 709-17. 2002.
- Robach P., Lafforgue E., Olsen N.V., Dechaux M., Fouqueray B., Westerterp-Plantenga M., Westerterp K., Richalet J-P.: Recovery of plasma volume after 1 week of exposure at 4,350 m. *Pflugers Arch.* vol. 444(6), s. 821-8. 2002.
- Scheepers P.T., Coggon D., Knudsen L.E., Anzion R., Autrup H.N., Bogovski S., Bos R.P., Dahmann D., Farmer P., Martin E.A., Micka V., Muzyka V., Neumann H.G., Poole J., Schmidt-Ott A., Seiler F., Volf J., Zwirner-Baier I.: BIOMarkers for occupational diesel exhaust exposure monitoring (BIOMODEM) a study in underground mining. *Toxicol.Lett.* vol. 134(1-3), s. 305-17. 2002.
- Schmidt L.E., Dalhoff K.P., Poulsen H.E.: Acute versus chronic alcohol consumption in acetaminophen-induced hepatotoxicity. *Hepatology* vol. 35, s. 876-82. 2002.
- Scholze P., Norregaard L., Singer E.A., Freissmuth M., Gether U., Sitte H.H.: The role of zinc ions in reverse transport mediated by monoamine transporters. *J. Biol. Chem.* vol. 277(24), s. 21505-13. 2002.
- Schwartz T.W., Verlaege O.: The first PP supper – Camelot at Bispebjerg. *Scand. J. Clin. Lab. Invest. Suppl.* vol. 234, s. 109-21. 2001.
- Springborg J.B., Ma X., Rochat P., Knudsen G.M., Amtorp O., Paulson O., Juhler M., Olsen N.V.: A single suncutaneous bolus of erythropoietin normalizes cerebral blood flow autoregulation after subarachnoid haemorrhage in rats. *Br.J.Pharmacol.* vol. 135(3), s. 823-9. 2002.
- Staahtoft D., Nielsen S., Janjua N., Christensen S., Skøtt O., Marcussen N., Jonassen T.E.N.: Losartan treatment normalized renal sodium and water handling in rats with mild congestive heart failure. *Am. J. Physiol. Renal. Physiol.* vol. 282, s. F307-F315. 2002.
- Sørensen M., Autrup H.N., Wallin H., Knudsen L.E., Loft S.: Personal exposure to PM2.5 and biomarkers of DNA damage. *Cancer Epidemiol.Biomarkers.Prev.* accepted, s. accepted. 2002.
- Sørensen M., Daneshvar B., Hansen M., Dragsted L.O., Hertel O., Knudsen L.E., Loft S.: Personal PM2.5 exposure and markers of oxidative stress in blood. *Environ. Health Perspec.* 2002.
- Thomsen K., Jonassen T.E.N., Christensen S., Shirley D.G.: Amiloride inhibits proximal tubular reabsorption in conscious euvoletic rats. *Eur. J. Pharm.* vol. 437, s. 85-90. 2002.
- Tinnerberg H., Heikkilä P., Huici-Montagud A., Bernal F., Forni A., Wanders S., Welinder H., Wilhardt P., Strömberg U., Norppa H., Knudsen L.E., Bonassi S., Hagmar L.: Retrospective exposure assessment and quality control in an international multicentre case control study. *Ann.Occupational.Hygiene*, 2002.

- Vestergaard S., Loft S., Møller P.: Role of inducible nitrogen oxide synthase in benzene-induced oxidative DNA damage in the bone marrow of mice. *Free Radical Biol. Med.* vol. 32(5), s. 481-4. 2002.
- Vogel U., Møller P., Dragsted L., Loft S., Sandstrom B.: Inter-individual variation, seasonal variation and close correlation of OGG1 and ERCC1 mRNA levels in full blood from healthy volunteers. *Carcinogenesis* vol. 23(9), s. 1505-9. 2002.
- Vrang M.L., Hertel O., Palmgren F., Wahlin P., Raaschou-Nielsen O., Loft S.: Effects of traffic-generated ultrafine particles on health. *Ugeskrift for Læger* vol. 164(34), s. 3937-41. 2002.
- Waldhoer M., Kledal T.N., Farrell H., Schwartz T.W.: Murine cytomegalovirus (CMV) M33 and human CMV US28 receptors exhibit similar constitutive signaling activities. *J. Med. Virol.* vol. 76, no. 16, s. 8161-8. 2002.
- Weimann A., Belling D., Poulsen H.E.: Quantification of 8-oxo-guanine and guanine as the nucleobase, nucleoside and deoxynucleoside forms in human urine by high-performance liquid chromatography-electrospray tandem mass spectrometry. *Nucl Acids Res* vol. 30, s. E7. 2002.
- Wellejus A., Dalgaard M., Loft S.: Oxidative DNA damage in male Wistar rats exposed to di-n-butyl phthalate. *J. Toxicol. Environ. Health A* vol. 65(11), s. 813-24. 2002.
- Wellejus A., Loft S.: Receptor-mediated ethinylestradiol-induced oxidative DNA damage in rat testicular cells. *FASEB J.* vol. 16(2), s. 195-201. 2002.
- Young J.F., Dragsted L.O., Haraldsdottir J., Daneshvar B., Kal M.A., Loft S., Nilsson L., Nielsen S., Mayer B., Skibsted L.H., Huynh-Ba T., Hermetter A., Sandstrom B.: Green tea extract only affects markers of oxidative status postprandially: lasting antioxidant effect of flavonoid-free diet. *Br. J. Nutr.* vol. 87(4), s. 343-55. 2002.
- Zhu C-Y., Loft S.: Effects of Brussels sprouts extracts on hydrogen peroxide-induced DNA strand breaks in human lymphocytes. *Food Chem. Toxicol.* vol. 39(12), s. 1191-7. 2002.
- Neuropsykiatrisk Laboratorium**
- Bak S., Tsiropoulos I., Kjaersgaard J., Andersen M., Møller E.T., Gaist D.: Selective serotonin reuptake inhibitors and the risk of stroke: a population-based-control study. *Stroke* vol. 33, s. 1465-73. 2002.
- Bendtsen L., Møller E.T.: The platelet serotonin transporter in primary headaches. *Eur. J. Neurol.* vol. 5, s. 277-82. 2002.
- Husum H., Termeer E., Mathé A.A., Bolwig T.G., Ellenbroek B.: Early maternal deprivation alters hippocampal levels of neuropeptide Y and calcitonin-gene related peptide in adult rats. *Neuropharmacology* 42, s. 798-806. 2002.
- Mogensen J., Christensen L., Johansson A., Wörtwein G., Bang L., Holm S.: Place learning in scopolamine-treated rats: the role of distal cues and catecholaminergic mediation. *Neurobiol. Learn. Mem.* 78(1), s. 139-66. 2002.
- Plenge P.K., Møller E.T., Wörtwein G.: Characterization of epibatidine binding to medial habenula: potential role in analgesia. *J. Pharmacol. Exp. Ther.* vol. 302, s. 759-65. 2002.
- Schreiber K., Oturai A., Ryder L., Madsen H., Jørgensen O.S., Svejgaard A., Sørensen P.: Disease severity in Danish multiple sclerosis patients evaluated by MRI and three genetic markers (HLA-DRB1*1501, CCR5 deletion mutation, apolipoprotein E). *Multiple Sclerosis* 8, s. 295-8. 2002.
- Souery D., Møller E.T., Dam H.O., Kessing L.V., Møller E.T., Mendlewicz J.: Tyrosine hydroxylase polymorphism and phenotypic heterogeneity in bipolar affective disorder: a multicenter association study. *Am. J. Med. Genet.* vol. 88, s. 527-32. 2002.
- Woldbye D.P.D.: Neuropeptide Y. *Molecular Medicine* 5, s. 2246-50. 2002.
- Woldbye D.P.D., Ulrichsen J., Haugbøl S., Bolwig T.G.: Ethanol withdrawal in rats is attenuated by intracerebroventricular administration of neuropeptide Y. *Alcohol & Alcoholism* 37(4), s. 318-21. 2002.

Institut for Molekylær Patologi

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder er lektor, dr.med.vet. Folmer Elling.

Institutbestyrelsen består af institutleder Folmer Elling, viceinstitutleder lektor, dr.med. Mogens Spang-Thomsen, professor, dr.med. (hc) Elisabeth Bock, professor, dr.med. Nils-Henrik Diemer og som TAP-repræsentanter Annette Brandi, Jette Christiansen og Lisbeth Thatt.

Organisation

Fagligt er instituttet opdelt i 3 laboratorier nemlig Protein Laboratoriet, Neuropatologisk Laboratorium og det oprindelige Patologisk Anatomisk Institut.

Adresse

Frederik V's Vej 11, 5
Teilum Bygningen
2100 København Ø
Telefon 35 32 60 45
Anette@pai.ku.dk
Fax 35 32 60 81

Institutlederens årsberetning

Professor dr.med. Ulla M. Wewer blev valgt til prodekan ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Seneste historiske udvikling

Se Årbog 1996.

Proteinlaboratoriet indgår sammen med det tidligere Patologisk Anatomisk Institut og Neuropatologisk Institut i Institut for Molekylær Patologi. Hvad angår Proteinlaboratoriets historie henvises i øvrigt til tidligere årbøger.

Laboratoriet for Molekylær Patologi

Professor, dr.med. Ulla M. Wewer og speciallæge, lektor dr.med. Reidar Albrechtsen.

Vores forskningsgruppe studerer betydningen af celle-matrix interaktioner ved sygdom, især cancer og muskelsvind. Vi arbejder med ADAM12, syndecaner, integriner, laminin, og tetranectin, se venligst: www.ullaw.pai.ku.dk.

Tumorpatologisk Laboratorium

Laboratoriet ledes af lektor, dr.med. Mogens Spang-Thomsen og forskningen udføres i et integreret samarbejde med overlæge, dr.med. Hans Skovgaard Poulsen, Rigshospitalet, samt med Laboratoriet for Eksperimentel Onkologi, EM-Afdelingen og et netværk af eksterne samarbejdspartnere.

Forskningsvirksomhed

Vækstfaktor receptorer og genterapi. I disse undersøgelser karakteriseres biologiske egenskaber på molekylært niveau i et panel af såkaldt småcellet lungecancer *in vitro* og i en

in vivo transplantations model (immundefekte nøgne mus). Formålet er at opnå øget indsigt i denne cancertypes biologi og at anvende den opnåede viden til at etablere forskellige principper for effektiv genterapi for denne type cancer.

I laboratoriets panel af småcellet lungecancer cellelinjer kortlægges kapaciteten for DNA reparations mekanismer med henblik på udviklingen af resistens overfor anticancer behandling.

Faglige og administrative hverv

Mogens Spang-Thomsen er formand for Forskningsudvalget og medlem af Fakultetsrådet ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet samt referee for en række internationale cancer tidsskrifter.

Laboratoriet for Eksperimentel Onkologi

Laboratoriet ledes af lektor, dr.med., ph.d. Paul E.G. Kristjansen og dele af forskningen udføres i samarbejde med instituttets øvrige laboratorier, samt med et netværk af eksterne samarbejdspartnere.

Forskningsvirksomhed

Forskningen omfatter eksperimentel cancerterapi, tumorfy-siologi, angiogenese og udvikling af *in vivo* og *in vitro* modeller. En dybere forståelse af betydningen af "tumor microenvironment" for den maligne fænotype og for effekten af cancerterapi er målet for laboratoriets aktiviteter.

Faglige og administrative hverv

Paul E.G. Kristjansen er formand for det videnskabelige udvalg i Dansk Kræftforsknings Fond. PEGK gik af som formand for Dansk Selskab for Cancerforskning i november 2002 efter 2 valgperioder.

Elektronmikropisk Afdeling

Institutleder dr.med.vet. Folmer Elling og laboratorieleder ph.d. Lone Bastholm. Dele af laboratoriets forskning udføres i samarbejde med andre laboratorier ved og udenfor instituttet herunder Afdeling for Patologi, Finscenteret, Rigshospitalet og Kræftens Bekæmpelse.

Forskningsvirksomhed

Laboratoriet anvender morfologiske og immuncytokemiske lokaliserings metoder til både lys- og elektronmikroskopiske undersøgelser med henblik på at belyse struktur og funktion af såvel tumor- og stroma celler.

Apoptosens ultrastruktur undersøges på brystkræft cellelinjer transfekteret med adenoviral vektor der indeholder et fragment af antisense human heat shock protein 70.

En mulig Caspase uafhængige apoptose signalvej undersøges ved hjælp af morfologien og den ultrastrukturelle lokalisationen af Cathepsin B i murine embryonale fibroblaster (WT-1B og Cat B-/-) behandlet med TNF.

Med henblik på at skelne mellem nekrotiske forandringer og apoptose i neuroner fra iskæmiske rotte hippocampus undersøges ultrastrukturen og ultratynde cryosnit immunfarves med det apoptose specifikke antistof Caspase 3.

De lysmikroskopiske og ultrastrukturelle ændringer ved

transfektion af muteret EGFR III i human småcellet lungecancer cellelinjer i kultur og transplanteret til "nøgne" mus undersøges.

Den ultrastrukturelle morfologien undersøges på celler afledt af fibroblasten Swiss 3T3 (mus), der ikke udtrykker endogen EGFR, og af NR 6 celler transfekteret med EGFR (NR6W) samt EGFR,III (NR6M) transfekteret med en konstitutiv aktiv mutant af EGFR.

Testiscancer og testis anomalier hos børn

Der arbejdes med tumormarkører, og extragonadale germinative tumorer med CIS undersøges for DNA indhold. På testisbiopsier fra kryptorkide undersøges virkningen af hormonbehandling, samt EPO (Jakob Visfeldt i samarbejde med N.E. Skakkebæk, Afd. GR, Jørgen Thorup og Dina Cortes, Afd. GGK, G. Daugaard, Onkologisk klinik RH).

Cancer hos thorotrastpatienter.

Kvalitative og kvantitative studier pågår. (JV i samarbejde med M. Andersson, Onkologisk klinik RH m.flere).

Obduktionsfrekvens

En stor undersøgelse af obduktionsfrekvensen på landsplan og Rigshospitalet over en 20-årig periode (1.1.1977-31.12.1996), med særlig henblik på aldersfordelingen før og efter Obduktionsloven af 1990 er gennemført og publiceret (JV i samarbejde med A. Barkholt).

Formidling

Redaktionelle hverv

JV er redaktør ved APMIS.

Nefropathologi

De experimentelle undersøgelser over ischæmiske forandringer i nyrecortex (acute tubular necrosis – shocknyreforandringer) er nu afsluttet. De kvantitative data har vist, at det systematiske counter-current mønster (modstrømsprincip) mellem nefronets proximale tubulus over for de peritubulære kapillærer, som vi tidligere har beskrevet forekommer overalt i nyrebarken, i den ischæmiske shocknyre bevirker, at det område af tubulus (første segment), der ernæres af den venøse ende af kapillærene, i shocknyren er mere udsat for ischæmiske, morfologiske skader. Dette er overbevisende vist gennem anvendelsen af kvantitative cellulært-patologiske parametre med høj statistisk signifikans. Der er hermed for første gang vist en patoanatomisk konsekvens af det omtalte counter-current system.

Arbejdet er foretaget af Poul Faarup i samarbejde med overlæge, dr.med. Viktor Hegedüs samt professor, dr.med. Niels-Henrik Holstein-Rathlou, Panuminstituttet, professor dr.med. Kenjiro Kimura, Tokyo og overlæge dr.med. Tove Nørgård, Hillerød Sygehus.

Samtidig er påbegyndt en undersøgelse af, hvorvidt segmenteringen af den proximale tubulus i nefronet er en fastlagt struktur, eller hvorvidt den procentvise opdeling af tubulus er afhængig af ændringer i blodforsyningen af nefronet, hvilket prelimære data synes at vise. Disse undersøgelser foretages ligeledes i samarbejde med de ovennævnte medarbejdere (dr.med. Poul Faarup).

I samarbejde med medarbejdere fra instituttets Neuropa-

tologiske Laboratorium (E. Hildebrandt-Eriksen, T. Christensen og N.H. Diemer) er foretaget en undersøgelse af et temperatur-nedsættende stof anvendt ved experimentel focal cerebral ischæmi. Stoffet har den bivirkning, at det giver anledning til en toksisk acute tubular necrosis (toksik shocknyre), som er beskrevet i arbejdet.

Laboratorium for Molekylær Neuropatologi

Forskningsvirksomhed

Laboratoriets forskningsvirksomhed beskæftiger sig overvejende med eksperimentel neuropatologi og neurobiologi. Der anvendes en række relevante dyremodeller for global og fokal cerebral iskæmi, epilepsi og neurodegenerative sygdomme.

Det overordnede forskningsområde er molekylærbiologiske undersøgelser af årsagerne til nervecellebeskadigelse/tab ved ovennævnte tilstande/sygdomme. Hertil har laboratoriet opsat og udviklet en række avancerede tekniker, såsom *in situ* fluorescens- og radioaktiv hybridisering, differential mRNA display, enkeltcelle-RT-PCR, DNA mikrochips etc.

Iskæmigruppen ledes af professor, dr.med. Nils Henrik Diemer og består af cand.scient. (humanbiolog), ph.d.-studerende Maria Wrang, cand.med., forskningslektor Thomas Christensen, cand.med., ph.d.-studerende Miriam Kolko, cand.med. Torben Bruhn, cand.scient. (humanbiolog) Anders Bergström, cand.scient. (humanbiolog) Nanna Christoffersen. Samarbejder med institut for Medicinalkemi, Danmarks Farmaceutiske Universitet.

Undersøgelser af sammenhængen mellem mitokondriefunktion, iltradikaldannelse og celledød ved eksperimentel fokal cerebral iskæmi (hjerneblodprop)

Projektet udføres som et dyreeksperimentelt studie på rotter med kirurgisk okklusion af a. cerebri media (MCAO). I en række delforsøg, der omfatter anvendelse af histokemiske og autoradiografiske teknikker, oprensning af funktionelle mitokondrier samt elektrofysiologiske *in vivo* målinger, undersøges mitokondriernes funktion i infarktfokus og infarkttrandzonen (penumbra) i timerne efter MCAO.

Specifikt undersøges det om MCAO inducerer 1) en nedsættelse af aktiviteten i mitokondriernes elektrontransport-kæde; 2) en patologisk permeabilitetsændring i mitokondriemembranen ("mitochondrial permeability transition"); 3) en funktionsnedsættelse i mitokondrierne, der medfører forekomst af "spreading-depression"-lignende periinfarktdepolariseringer i penumbra. Betydningen af en øget iltradikaldannelse for en eventuelt nedsat mitokondriefunktion vurderes i de enkelte delforsøg ved administration af en potent antioxidant. Gruppen ledes af forskningslektor Thomas Christensen, der har introduceret flere avancerede metoder til registrering i infarkttrandzonen: mikrodialyse, autoradiografi, Dopplerflowmetri og DC-potentialmåling.

Iskæmisk tolerance hos rotten og dens eventuelle modifikation af glutamatantagonister

"Iskæmisk tolerance er en tilstand der kan induceres eksperimentelt i rottens hippocampus. Ved at udsætte dyret for en kort iskæmi 3 dage før en længere iskæmi, udvikles tolerance over for den senere længerevarende iskæmi. På

grund af latenstiden for udvikling af iskæmisk tolerance forventes adskillige mRNA reguleringer at ledsage udviklingen. Tidligere studier af IT har været koncentreret om ændringer i gener eller proteiner, hvis funktion indikerer, at de kunne være involveret i udviklingen af IT, men endnu kendes mekanismen bag IT ikke.

Det har tidligere været vist at NMDA antagonisten MK-801 kan forhindre udviklingen af iskæmisk tolerance i ørenrotten såfremt det indgives umiddelbart inden den tolerance inducerende iskæmi. NMDA transmissionen har således været antaget at spille en vigtig rolle for udviklingen af iskæmisk tolerance. Vores studier af iskæmisk tolerance i rotten har vist at NMDA transmissionen ikke er essentiel for udvikling af iskæmisk tolerance.

For at beskrive de centrale ændringer i mRNA niveauer der ledsager og/eller udløser iskæmisk tolerance, har vi anvendt en ny differential display teknik RFDD-PCR til at analysere mRNA ændringer 1, 2 og 3 dage efter induktionen af iskæmisk tolerance. Efterfølgende statistisk sortering af data har vist at 89 mRNA ændres signifikant 1 til 3 dage efter induktion af iskæmisk tolerance. Til at verificere disse ændringer anvender vi DNA chip-teknikken. Ved at immobilisere de differentielt udtrykte RFDD-PCR fragmenter på DNA-chips, kan disse ekspressionsniveau verificeres i en given mRNA population.

Tidligere forsøg har vist at det ikke kun er niveauet af mRNA der ændres under induktionen af iskæmisk tolerance – for AMPA receptoren GluR2 ses en ændring i mængden af polyadenyleret RNA. Da kun polyadenyleret mRNA kan translateres, vil en sådan ændring påvirke mængden af produceret protein.

Receptor familien af metabotrope glutamat receptorer (mGluR) modulerer glutamat transmissionen og vi har derfor gennemført analyser af nogle af disse i forbindelse med iskæmisk tolerance. Ved at anvende den meget følsomme kvantitativ RT-PCR teknik analyseredes således niveauerne af mGluR1 & mGluR5 mRNA i iskæmisk tolerante hjerner. Endvidere analyserede forholdet mellem adenlyleret mRNA og non-adenlyleret RNA.

En ex vivo iskæmisk hjerneskrive model

Er en kombination af *in vivo* global cerebral iskæmi (2-VO) efterfulgt af fremstilling af 400µm coronal hippocampus skiver som overføres til et 8-kanals-enkeltskrivekammer. Skiverne kan undersøges for lokaliseringen af fluorescerende markører med konfokal mikroskopi til en række tidspunkter, hvorved forløbet af celledødsprogrammet kan fastslås langt nøjagtigere end *in vivo*. På sigt vil skivemetoden blive et vigtigt aktiv i forbindelse med udviklingen af nye lægemiddelparadigmer idet blod-hjerne-barrieren omgås ligesom antallet af forsøgsdyr kan reduceres væsentligt.

MK-801 induceret disinhibering, excitotoksisk neurondød

Erfaringer fra behandlingen af infarkter hos gnavere med glutamatantagonisten, MK-801 har vist flere interessante virkninger. Primært kan man ved rettidig administration reducere infarktvolmen. Der er imidlertid observeret en interessant bivirkning af stoffet i gyrus cinguli, nemlig excitotoksisk neurondød som følge af en disinhiberingsproces. Denne proces, der ledsages af vakuolisering førende til neurondød kan udforskes med enkeltcelleteknikker idet neuronerne kan mærkes med en retrograd tracer før de be-

skadiges og derved kan identificeres og uddissekeres. Flere type metabotrope (7 TM) receptorer og calciumhomeostasen er i fokus ved denne genuine excitotoksiske neurondød.

Phospholipasers betydning for iskæmiinduceret celledød

PLA₂ udgør en familie af enzymer, som kløver phospholipider i cellemembranen og dermed frigør arakidonsyre. PLA₂ kan overordnet inddeles i sekretoriske (sPLA₂) og cytosoliske (cPLA₂) phospholipaser. Sekretoriske PLA₂ synes ud over at fungere som enzymer også at være fint regulerede signalstoffer, som via binding til membranreceptorer igangsætter kaskadereaktioner og dermed spiller en væsentlig rolle i såvel normal som patologisk celledøds-signaler. Formålet med dette projekt er at opnå en forståelse for betydningen af sPLA₂-subtyperne, sPLA₂-X og sPLA₂-IB under cerebral iskæmi for på længere sigt at kunne blokere vævsskade samt celledød forårsaget af sPLA₂-signaler og i bedste fald bidrage til planlægning og udførelse af potentielle behandlingsmuligheder.

Molecular Neuropathology Group Copenhagen

Gruppen består af lektor, dr.med. Flemming Fryd Johansen; forskningslektor, Michaelsen, stipendiat og neurolog Jakob Reith; cand.med., ph.d.-stipendiat Georg J. Müller; cand.med., P.Carl Petersen-stipendiat Caroline Cannillo; stud.med., NOVO-stipendiat Carina Slidsborg; stud.scient, specialestuderende-biokemi Flemming Larsen; stud.med. Peter Bonfils; stud.med. Christian Eisbo; og histolaborant Listbeth Thatt. Gruppen er i år tildelt en 2-årig SSVF-bevilling (22-02-0253) og en række private fonde. Forskningen udføres i et integreret samarbejde med Institut for Medicinalkemi, Danmarks Farmaceutiske Højskole, samt nationale og internationale partnere.

Programmeret celledød

Programmeret celledød identificeres og klassificeres med kombinerede histopatologiske og molekylæbiologiske metoder i eksperimentelle neurodegenerative dyremodeller (cerebral iskæmi, dissemineret sklerose) og postmortelt i humant væv fra apopleksipatienter. Indflydelsen af glucocorticoider, apoptosehæmmende/fremmede stoffer, GABAerge farmaka og hypotermi undersøges.

Hypotermisk neuroprotektion

Moderat sænkning af kropstemperaturen (1-3°C) er neuroprotektivt ved eksperimentel og klinisk apopleksi. Vi undersøger en række farmaka med hypotermieffekt via hjernens temperaturregulerende center på dyremodeller for cerebral iskæmi og dissemineret sklerose. De udvalgte farmaka (serotonerge, dopaminerger) har alle i anden sammenhæng været anvendt i prækliniske forsøg, således at positive resultater i dyreforsøgene umiddelbart kan føre til prækliniske undersøgelser.

GABA receptoren

GABA_A receptoren er mål for lægemidler til behandling af mange neurologiske sygdomme. Ved hjælp af kombineret patch-clamp elektrofysiologi og enkeltcelle RT-PCR har vi udviklet et system til at identificere GABA_A receptor un-

dertype specifikke farmaka. Der undersøges nye potentielle GABAerge farmaka fremstillet af vores samarbejdspartnere på Farmaceutisk Højskole. Formålet er at identificere receptor-undertype specifikke farmaka med langt færre bivirkninger end farmaka med generel virkning på GABA_A receptoren.

Faglige og administrative hverv

Flemming Fryd Johansen er kursusleder for almen patologi 5.sem., lægeuddannelsen ved Kbh. Universitet; censor ved humanbiologi-studiet, Kbh. Universitet; og censor ved den prægraduate forskeruddannelse samt human-patofysiologi-studiet, Syddansk Universitet; samt har bedømt 1 ph.d.-afhandling fra Syddansk Universitet og 4 OSVAL I/II afhandlinger fra Kbh. Universitet.

Nils Henrik Diemer er kursusleder i Neurobiologi, humanbiologiuddannelsen. Medlem af bestyrelsen for Neuroscienceskolen ved SVF, KU.

Formidling

Redaktionelle hverv

Flemming Fryd Johansen er medredaktør (editorial board) ved Neurochemical Research og referee for en række internationale neurobiologiske tidsskrifter.

Nils Henrik Diemer er medredaktør (editorial board) ved Neuroscience Research Communications.

Proteinlaboratoriet

Forskningsvirksomhed

1. Det neurale celleadhæsiionsmolekyle (NCAM)

NCAM medierer celleadhæsiion og signaltransduktion og regulerer derved nervecelledifferentiering, overlevelse og synaptisk plasticitet i forbindelse med indlæring og regeneration.

1.1. Strukturen af NCAMs og L1's ekstracellulære dele

Ved hjælp af NMR analyse og røntgenkristallografi bestemmes strukturen af individuelle moduler af NCAM og et nært beslægtet molekyle, L1. Ved introduktion af mutationer i modulerne efterfulgt af analyse af bindingskapaciteten af de muterede moduler søges bindingssteder lokaliseret (V. Soroka, V. Kiselyov, N. Kulahin, A. Kochoyan, V. Berezin, E. Bock i samarbejde med F. Poulsen, Mol.biol. Inst. og C. Kasper, I. Kjølner Larsen og J. Kastrup, Farmaceutisk Højskole).

1.2. NCAM-associeret Ca²⁺-Mg²⁺ ATPase

Betydningen af ATP for NCAM-medieret differentiering undersøges vha. ekstracellulær applikation af ATP og ATP-analoger efterfulgt af analyse af NCAMs metabolisme. Endvidere studeres internalisering af NCAM og de tilgrundliggende molekulære mekanismer herfor søges klarlagt (G. Skladchikova, M. Hübschmann, V. Berezin, og E. Bock).

1.3. Identifikation og karakterisering af syntetiske NCAM peptidmimetika

Ved screening af kombinatoriske biblioteker af syntetiske peptider er to neuritogene ligander for NCAMs Ig1-modul identificeret, peptiderne C3 og NBP10. Andre mimetika er

nu identificeret ved at udtage aminosyresekvenser af bindingssteder identificeret i NCAM ved hjælp af strukturanalyser. På denne vis er en ligand svarende til det homofile bindingssted i NCAMs andet Ig-modul blevet identificeret og karakteriseret. Endvidere er et peptid svarende til det heterofile bindingssted for FGF-receptoren i det andet fibronektin type 3 modul identificeret og karakteriseret (D. Kiryushko, V. Soroka, V. Kiselyov, L.B. Kølner, V. Berezin, E. Bock i samarbejde med F. Poulsen, Mol.biol.Inst. og A. Holm og S. Østergaard, KVL).

1.4. Funktionen af den intracellulære del af NCAM ved neurodifferentiering

Det er ved forsøg lykkedes at vise at NCAM isoformer med forskellige typer af intercellulære dele interagerer med forskellige intracellulære ligander og herved medfører forskellige svar på stimulation (I. Korchounova, T. Rudka, K. Kolkova, V. Berezin og E. Bock).

1.5. Karakterisering af signaltransduktion i NCAM-induceret neuritudvækst

PC12E2-celler transficeret transient med konstitutivt aktive, eller dominant negative former af komponenter i kendte signaltransduktionsveje, dyrkes og neuritudvækst måles med computerassisteret billedanalyse. Transfektionsstudierne suppleres med diverse farmakologiske hæmmere og aktivatorer af signaltransduktion og af direkte undersøgelser af NCAM-induceret phosphorylering af udvalgte signalmolekyler. Det er nu vist, at NCAM-signaler omfatter transkriptionsfaktorerne CREB og Fos og en række adaptormolekyler og proteinkinaserne PI3-kinase, proteinkinase C og proteinkinase C (K. Kolkova, M. Risell, U. Jessen, E. Rothenberg, L. Lundfald, D. Ditlevsen, L. Kølner, V. Novitskaia, V. Berezin og E. Bock).

1.6. Fibroblastvækstfaktor-receptor (FGFR) og heparansulfat proteoglycaners rolle i NCAM-stimuleret neuritudvækst

Det søges belyst, hvilken indflydelse NCAM har på FGF-receptor- og EGF-receptor-aktivering og -stabilisering. Hertil anvendes direkte påvisning af fosforylering af receptorerne samt nedstrømsmålinger af MAP kinaserne. Individuelle fosforyleringssites i FGF-receptoren identificeres og karakteriseres med massespektroskopi (A. Hinsby, G. Povlsen, O. Rudenko, V. Kiselyov, V. Berezin og E. Bock).

1.7. Undersøgelse af NCAMs betydning for regeneration og indlæring

Effekten af NCAM mimetika undersøges i en række indlæringsmodeller *in vivo*. I denne forbindelse er en Alzheimer model blevet etableret. Modellen består i intracerebroventrikulær injektion af et fragment af A beta-peptidet med efterfølgende udvikling af amyloidaflejringer og amnesi i løbet af få uger i forsøgsdyrene. En række neuropsykologiske tests anvendes til evaluering af NCAM-ligandernes effekter (L. Breusch, B. Klementjev, T. Novikova, V. Berezin og E. Bock i samarbejde med B. Hartz, A. Møller og J. Scheel-Krüger, NeuroSearch A/S og C Sandi og K. Cambron, Nat. Uni. of Distant Teaching, Madrid).

1.8. Undersøgelser af NCAMs betydning for nervecelle-overlevelse

NCAM-mimetika undersøges for deres evne til at sikre overlevelse af celler, der udsættes for apoptoseinducerende stimuli. Følgende celletyper undersøges: Dopaminerge

neuroner, cerebellare neuroner og PC12 celler (L. Køhler, M. Pedersen, D. Ditlevsen, J. Neiiendam, V. Berezin og E. Bock).

1.9. Funktionel homologi mellem vertebrate og drosophila CAMer

Mhp. at undersøge den funktionelle homologi mellem de vertebrate CAMer, NCAM og L1, og deres homologer i Drosophila, hhv. fasciclinII (fasII) og neuroglian (nrg), etableres transgene knock-out (fasII^{-/-} og nrg^{-/-}) fluer, der herefter bringes til at udtrykke de vertebrate CAM'er ektopisk. Forsøg viser, at humane former af NCAM og L1 kan substituere visse effekter af drosophila formerne (L.V. Kristiansen, E. Bock og V. Berezin i samarbejde med L.G. Alonso, Alicante Universitet, og M. Hortsch, Michigan Universitet).

1.10. Identifikation af molekyler, der ændrer ekspresion efter stimulering med syntetiske NCAM-mimetika

For at identificere de molekyler, hvis genekspression ændres ved stimulering af NCAM, er RNA blevet isoleret fra primære hippocampale neuroner tilsat neuritstimulerende NCAM peptidligander. Dette RNA analyseres med Affymetrix GeneChip®; arrays (V. Novitskaya, E. Bock, V. Berezin i samarbejde med T. Ørntoft, Skejby Sygehus).

2. S100 proteinerne effekt på neuronal differentiering

S100 proteinerne er en omfattende gruppe af proteiner, som i en række tilfælde har vist sig at have stærkt neurodifferentierende effekter. Udvalgte S100 proteiner er undersøgt med henblik på deres effekt på nervecellemodning herunder signaltransduktion og calciumhomeostase (V. Novitskaia, E. Bock og V. Berezin i samarbejde med E. Lukanidin, M. Grigorian, N. Ambartsunian, Kræftens Bekæmpelse).

3. Undersøgelse af cellers morfologi og motilitet (bevægelse) in vitro

Ændringer i cellers morfologi og motilitet er at stor betydning under udviklingen af væv samt for migration af celler, i forbindelse med immunologiske reaktioner, sårheling og tumorspredning.

Det molekylære grundlag for cellers morfologi og motilitet bliver derfor undersøgt *in vitro*.

3.1. NCAMs betydning for cellers morfologi og motilitet

Betydningen af NCAM for cellemotilitet undersøges vha. transient og stabil transfektion af fibroblaster og gliomceller med forskellige NCAM-former efterfulgt af motilitetsmålinger på celler med eller uden NCAM-ekspression (P. Walmod, V. Tkach, V. Berezin og E. Bock).

3.2. Teratogens effekt på celleproliferation og morfologi

Som led i et EU demonstrationsprojekt har vi udviklet en mikroskop-arbejdsstation til såkaldt high-throughput screening af stoffer med mulige teratogene virkninger. Arbejdsstationen bestemmer automatisk om et teststof er cytotoxisk og/eller påvirker proliferation eller differentiering (bestemt ved påvisning af morfologiske ændringer). Et antal stoffer med varierende teratogen effekt er blevet undersøgt i kodet form og resultaterne er under publikation (P. Walmod, A. Berezin, V. Berezin, E. Bock i samarbejde med H. Nau, Tierärztliche Hochschule, Hannover).

4. Analyse af HPV type 16 oncogeners syntese og funktion

Human papillomavirus inficerer epithelceller. Der er mere end 100 forskellige virustyper, hvoraf en del er tumorvirus. HPV-16 er prototypen for de maligne virus og DNA genomet koder for mindst otte proteiner, hvoraf tre er oncoproteiner (E7, E6 og E5). Disse afkobler på forskellig vis den normale cellevækst og laboratoriets projekter er fokuseret på en karakterisering af oncogenernes ekspresion og regulation samt på proteinernes funktion.

4.1. Promotor mapping og transcriptions kontrol

Projektets formål er at identificere nye promotorer i den del af HPV-16 genomet, der koder for de tidlige proteiner E1-E7. Der er tidligere kun identificeret to promotorer for HPV-16, P₉₇ og P₆₇₀. Vi har identificeret to nye promotorer P₄₈₂ og P₅₄₂, som vi har karakteriseret. P₅₄₂ kan regulere E7 specifik mRNA syntese. Der er ligeledes fokus på at identificere en potentiel E5 specifik promoter samt funktionen af transcriptionsregulerende sekvenser i og nedstrøms for E5 læserammen (Jacob-Andreas H. Glahder, Christina Hansen, M. Rosenstjerne, Jeppe Vinther, og B. Norrild).

Der er endvidere et projekt til analyse af transkriptionskontrol mekanismer for HPV-16 genomets genekspression. Vi har identificeret en række sekvenser i den tidlige del af genomet, sekvenser der er konserveret også i andre organismer igennem evolutionen. Vi er i gang med at undersøge disse elementers betydning for transcription af de forskellige regioner af virus genomet samt for stabiliteten af mRNA. De cellulære proteiner der binder til elementerne er klonet af J. Vinther, mens stabilitets assay og protein initiering undersøges af M. Rosenstjerne. Endvidere er der et projekt ved M. Prydsø, der analyserer decapping af mRNA og karakterisering af decapping proteinerne i mammale celler, samt decappings betydning for oncoproteinsyntesen (J. Vinther, M. Rosenstjerne, M. Prydsø og B. Norrild).

4.2. HPV-16 E5 funktion

E5 er et oncogen, som kan promovere vækst af transformerede celler i soft agar. Endvidere formodes E5 at interagere med den vakuolære ATPase (16kDa proteinet) og bevirke blokering af transporten mellem intracellulære vacuoler og lysosomerne. E5 mutanter anvendes til at analysere mutantproteinernes evne til at binde til 16kD proteinet og belyse de funktionelle domæner af E5. Retrovirus anvendes til overførsel af E5 genet til værtsceller (David Klinkenberg og B. Norrild).

Retrovirus er blevet undersøgt som værktøj til overførsel af E5 til keratinocytter og har vist sig velegnet (D. Klinkenberg, L. Pedersen og B. Norrild).

4.3. Rollen af HPV oncoproteinerne E7 og E5 i regulering af apoptose

Projektet søger at klarlægge nye apoptose regulerende mekanismer, medieret af E7 og E5 oncoproteinerne ved HPV infektion. Dette arbejde inkluderer en nærmere kortlægning af apoptotiske signalveje i HPV inficerede celler. Arbejdet udføres primært ved introduktion af E5 og E7 oncogenerne til humane cellelinjer efterfulgt af studier af oncoproteinernes apoptose regulerende egenskaber. En øget forståelse af signalering af apoptose i HPV inficerede celler er vigtig, idet genindførsel af den apoptotiske evne i cervix cancer celler, vil medføre om end ikke umiddelbar eliminering, så større sensitivitet og dermed større effekt af allere-

de kendte terapi former (D. Wissing, S. Bruun, Simon Gjerløv, Jesper Birk, Carsten Röpke og B. Norrild).

5. *Herpes simplex virus morfogenese*

HSV-1 viruspartiklers og glykoproteiners intracellulære lokalisation og transport i inficerede cellekulturer er analyseret ved hjælp af immunfluorescens og immunoguld cryolektronmikroskopi. Syntese og transport af specielt glycoprotein gD og gC er analyseret og HSV-1 virusinfektionens indflydelse på cellernes cytoskeletstrukturer er klarlagt. Der er gennemført omfattende studier over betydningen af infektionstiden, virus multipliciteten og hæmning af den intracellulære transport med farmakologiske stoffer eller i mutant celler. En række af studierne er indsendt til publikation (overlæge, cand.med. H. Jensen og B. Norrild).

6. *Glycoproteiner*

I vore undersøgelser af glycoproteiners reaktion med lectiner er vi facineret af en ny sensitiv analysemetode, MPD, multipel photondetektion, og af et cirkulerende plasmaprotein, orosomucoid eller AGP *alpha*-1 acid glycoprotein. Vi betragter AGP som endogen ligand til en familie lectin-lignende cellebundne receptorer. Orosomucoid har været kendt i mere end 100 år, men funktionen er uklar. Vi er gået ud fra, at proteinets karakteristiske kulhydrater, glycoform-mønster og de lectin-lignende receptorer kunne pege på en biologisk betydning. Vi har beskrevet permanente patologiske ændringer af glycoformerne hos thyrotoxiske patienter og studerer nu modulering af receptorfunktionen af thyrotropin receptoren TSHR (med Tina Zimmermann-Belsing, Rigshospitalet og Ulla Feldt-Rasmussen, Rigshospitalet).

Med MPD undersøger vi differentiell display af proteiner i nogle cellelinjer specielt i relation til cystisk fibrose (Alexander Edelman, Paris, Andrzej K. Drukier, Washington).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Elisabeth Bock har deltaget i bedømmelsen af ansøgninger til 1 overlægestilling samt 1 professorat.

Bodil Norrild har deltaget i bedømmelsen af 2 ph.d.-afhandlinger, 1 doktorafhandling, 2 professorbedømmelser og 1 adjunktbedømmelse.

Udvalg og fonde

Elisabeth Bock er medlem af bestyrelserne for Fonden Victoria og Henry Andersens Legat og Fhv. Direktør Leo Nielsen og Hustru Karen Margrethe Niensens Legat for Lægevidenskabelig Grundforskning.

Bodil Norrild er medlem af Fakultetets Internationale Udvalg.

Tillidshverv

Elisabeth Bock er medlem af bestyrelsen for DAKO A/S, næstformand for Erhvervsforskerudvalget nedsat af ATV, medlem af bestyrelsen for BRIC (Biotech Research and Innovation Center), medlem af Koordineringsgruppen for KUs satsningsområde Bioteknologi. Medlem af tænketank ned af ATV.

Bodil Norrild er bestyrelsesmedlem i Danmarks Grundforskningsfond, formand for Dansk Kræftforsknings Fond, medlem af Studienævnet for Humanbiologi, medlem af Udvalget Vedrørende Videnskabelig Uredelighed under Forskningsministeriet, censor ved Aarhus Universitet.

Formidling

Redaktionelle hverv

Elisabeth Bock er medredaktør af International Journal of Developmental Neuroscience samt Journal of Neuroscience Research.

Thorkild C. Bøg-Hansen er redaktør af serien Lectins, Biology, Biochemistry, Clinical Biochemistry, The Electronic Lectin Journal

Kurser

Bodil Norrild har arrangeret ph.d.-kursus 2002-5-7, Molecular Virology.

Thorkild C. Bøg-Hansen og Vagn Leick har arrangeret ph.d.-kursus 2002-8-5, Methods in immunochemistry.

Thorkild C. Bøg-Hansen har arrangeret ph.d.-kursus 2002-9-1 (fire delkurser) Academic communication – presentation of a seminar, Symbion, ph.d.-kursus 2002-9-2 (otte delkurser) Academic writing (elementary) in English for health science PhD students, Panum Institutet, ph.d.-kursus 2002-9-3 (fire delkurser), Academic writing (advanced) in English for health science PhD students, Panum Institutet, samt det 20 Internationale Lectin Møde på Panum-institutet maj 2002.

Thorkild C. Bøg-Hansen og Henrik Kruckow har arrangeret ph.d.-kursus 2002-9-7 Commercialization of research results, samkørt med Kursus i Innovation og Iværksætning, Københavns Universitet.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Netværk

Elisabeth Bock er med-koordinator af EU forskningsprogram: "Age-related changes in learning and memory: Neural cell adhesion molecules, associated carbohydrates and ligands" samt menigt medlem af "Nutritional and environmental nuclear receptor modulators: Transcriptional pathways to abnormal development and cancer". Endvidere er hun partner i Dansk Forskningscenter for Vækst og Regeneration samt i forskningsprogrammet: Samarbejde mellem sektorforskning, universiteter og erhverv (SUE) finansieret af Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd.

Patenter

Der er indgivet patentansøgninger vedrørende "Modulation of NCAM differentiation/survival" (Bock, E., Soroka, V. and Berezin, V.)

Folmer Elling, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	16,98	17,53	34,51
DVIP	0,80	0,00	0,80
STIP	9,82	1,27	11,09
TAP	22,93	2,07	25,00
Årsværk i alt	50,52	20,87	71,40
Løn	18.545	7.784	26.330
Frikøb	7	55	62
Øvrig drift	3.397	4.097	7.494
Anskaffelser	1.563	2.120	3.682
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>23.512</i>	<i>14.056</i>	<i>37.568</i>

Stab

Laboratoriet for Molekylær Patologi

VIP Internt finansieret

Albrechtsen, Reidar; lektor.
 Bastholm, Lone; laboratorieleder.
 Hansen, Lasse Riis; forskningsass.
 Kristjansen, Paul Ejnar Gremaud; lektor.
 Laigaard, Jennie; forskningsass.
 Moghadas Zadeh, Seyed Behzad; adjunkt.
 Scheele, Folmer Elling; lektor.
 Spang-Thomsen, Mogens; gæsteprofessor.
 Visfeldt, Jakob Ibsen; lektorvikar.
 Wewer, Ulla Margrethe; professor.

VIP Eksternt finansieret

Kveiborg, Marie; lektor.
 Lund, Eva Charlotte Løbner; forskningsadj.
 Sundberg, Anna Christina; adjunkt.
 Thodeti, Charles Kumar; lektor.

STIP Internt finansieret

Bordoy, Randi Karina; ph.d.-stipendiat.
 Fröhlich, Lise Camilla; ph.d.-stipendiat.
 Gyrd-Hansen, Mads; ph.d.-stipendiat.
 Kolko, Miriam; ph.d.-stipendiat.
 Müller, Georg; ph.d.-stipendiat.
 Nielsen, Nanna Maria Junker; ph.d.-stipendiat.

KLIN Internt finansieret

Andersen, Claus Bøgelund; klinisk lektor.
 Mogensen, Anne Mellon; klinisk lektor.
 Ralfkiær, Elisabeth Methner; klinisk lektor.
 Rank, Fritz Erwin; klinisk lektor.
 Sehested, Maxwell; klinisk lektor.

Neuropatologisk Laboratorium

VIP Internt finansieret

Diemer, Nils Henrik; professor.
 Johansen, Flemming Fryd; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Alsbo, Carsten Westerlund; adjunkt.
 Bruhn, Torben; lektor.
 Christensen, Thomas; lektor.
 Reith, Jakob; lektor.

STIP Eksternt finansieret

Wrang, Maria Louise; ph.d.-stipendiat.

Proteinlaboratoriet

VIP Internt finansieret

Berezin, Volodymyr; lektor.
 Bock, Elisabeth Marianne; professor.
 Bøg-Hansen, Thorkild Christian; lektor.
 Ditlevsen, Dorte Kornerup; forskningsass.
 Karasyk, Dmytro; forskningsass.
 Kaznelson, Dorte Wissing; adjunkt.
 Norrild, Bodil; lektor.
 Risell, Michael; forskningsass.
 Tkach, Vadym; forskningsass.
 Vinther, Jeppe; forskningsass.
 Walmod, Peter Schledermann; forskningsass.

VIP Eksternt finansieret

Breusch, Larissa; forskningsass.
 Dmytriiev, Anatoliy; forskningsass.
 Glahder, Jacob-Andreas Harald; forskningsass.
 Jensen, Helle Lone; adjunkt.
 Kisselev, Valdislav; forskningsass.
 Kolkova, Kateryna; videnskabelig medarb.
 Kristiansen, Lars Villiam; videnskabelig medarb.
 Kulahin, Mykola; forskningsass.
 Novitskaia, Vera; forskningsass.
 Olesen, Jesper Dybvad; forskningsass.
 Rudenko, Olga; forskningsass.
 Secher, Thomas; forskningsass.
 Soroka, Vladyslav; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Kiryushko, Dar' Ya; ph.d.-stipendiat.
 Korshunova, Irina; scholarstipendiat.
 Prydsø, Martin; ph.d.-stipendiat.
 Ralets, Igor; ph.d.-stipendiat.
 Rosenstjerne, Maiken Worsøe; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Kragh, Michael: Non-invasive estimates of angiogenic, anti-angiogenic, and vascular damaging activity.
 Lademann, Ulrik Axel: Control of cell death pathways by proteins and small molecules.
 Larsen, Jesper Nylandsted: Sensitization of tumor cells toward apoptosis by neutralizing Hsp 70.

Fondsbevillinger

Laboratoriet for Molekylær Patologi

Dansk Kræftforsknings Fond

– Angiogenese i tumorer (Eva Løbner Lund) kr. 400.000.

Diverse Fonde

– Laminin m.fl. (Ulla Margrethe Wewer) kr. 194.000.

EU

– Role of ADAM 12 in muscle regeneration (Ulla Margrethe Wewer) kr. 806.300.

Ingrid Munkholms Legat

– Adam 12 (Ulla Margrethe Wewer) kr. 45.000.

Kræftens Bekæmpelse

– Adam 12/ Cellulære interaktioner ved cancer (Ulla Margrethe Wewer/R.Albrechtsen) kr. 2.700.000.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

– ADAM 12 stimulates integrin-mediated cell survival (Ulla Margrethe Wewer) kr. 162.000.
– Regulation af ADAM12 trafficking to the cell surface by protein kinase C: Implications for adipogenesis (Christina Sundberg) kr. 301.200.

Neuropatologisk Laboratorium*Diverse Fonde*

– Neurondød efter global cerebral iskæmi hos rotten (Marianne Nielsen) kr. 60.000.
– Støtte til ph.d.-projekt (Miriam Kolko) kr. 27.000.
– Undersøgelser af sammenhængen mellem mitokondriefunktion, iltradikaldannelse og celledød ved eksperimentel fokal cerebral iskæmi (Thomas Christensen) kr. 151.800.

Familien Hede Nielsens Fond

– Farmakologisk Hypotermi som behandling ved eksperimentel apopleksi og dissimineret sklerose (Flemming Fryd Johansen) kr. 1.305.900.

Lundbeckfonden

– Cerebral iskæmitolerance. Molekylær biologiske studier. (Nils Henrik Diemer) kr. 725.000.

Plasmidfonden

– Differentially expressed mRNA in ischemia tolerant rat brain detected by a new differential display (Maria Louise Wrang) kr. 20.000.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

– Dyreeksperimentelle, cellebiologiske og molekylærbiologiske undersøgelser ved cerebral iskæmi og excitotoxisk neurondød (Nils Henrik Diemer) kr. 1.050.000.

Proteinlaboratoriet*Anders Christian Kaarsen og Hustru*

– Adhæsionsmolekylet NCAM (Elisabeth Bock) kr. 100.000.

C.C. Klestrup og hustru Henriette

– Karakterisere æggehvideproteins evne til at binde sig til neutrale celler (Vladislav Soroka) kr. 15.000.

Carlsbergfondet

– Induktion af synaptisk plasticitet ved hjælp af NCAM mimetika (Elisabeth Bock) kr. 300.000.

Civilingeniør Bent Bøgh og hustru Inge Bøghs Fond

– Analyse af Human Papilloma Virus type 16's betydning for udvikling af livmoderhalskræft (Bodil Norrild) kr. 5.000.

Dagmar Marshalls Fond

– A new approach to the development of fibroblast growth factor (FGF) receptor (Vladimir Berezin) kr. 75.000.

Den Alm. Danske Lægeforen / Højmosgaardlegatet

– NCAM-induced differentiation and signal transduction (Kateryna Kolkova) kr. 29.800.
– Role of oncogenic transcription factors in the regulation of cell... (Vladimir Berezin) kr. 29.800.

Desirée og Niels Ydes Fond

– Signal transduction mechanisms involved in NCAM-induced neuronal differentiation (Kateryna Kolkova) kr. 44.000.

Direktør Jacob Madsen og Hustru Olga Madsens Fond

– Studier af cellegenkendelsesmolekyle i hjernen, som styrer nervecellers evne til at indlejre hukommelse (Elisabeth Bock) kr. 25.000.

EU

– "Nutriceptors" (Elisabeth Bock) kr. 2.800.400.

Else og Mogens Wedell-Wedellsborgsfond

– Analyse af Human papillomavirus type 16's betydning for udvikling af livmoderhalskræft (Bodil Norrild) kr. 25.000.

Eva og Henry Frænkels Mindefond

– En ny metode af fibroblast vækstfaktor (FGF) receptorens antagonist med antiangiogenetisk aktivitet (Vladimir Berezin) kr. 57.000.

Fabrikant Einar Willumsens Mindelagat

– Analyse og funktion af Human Papillomavirus type 16's betydning for udvikling af livmoderhalskræft (Bodil Norrild) kr. 50.000.

*Fonden til Lægevidenskabens Fremme**Harboe Fonden*

– NCAM-medieret signaltransduktion (Sadia Mirza) kr. 78.000.

INTAS

– Modulation of neuronal differentiation and survival by means of synthetic (Elisabeth Bock) kr. 37.200.

Kathrine & Vigo Skovgaards Fond

– A new approach to the development of fibroblast growth factor (FGF) (Vladimir Berezin) kr. 42.700.

Kræftens Bekæmpelse

– Bestemmelse af den tredimensionale struktur af FGF (Vladislav Kiselyov) kr. 9.000.
– En ny metode til udvikling af fibroblast vækstfaktor (FGF) recept (Vladimir Berezin) kr. 500.000.
– NCAM-afhængig differentiering og signaltransduktion (Kateryna Kolkova) kr. 12.000.

Købmand Knud Øster-Jørgensen og hustru

- Determination of the three-dimensional structure of the fibroblast... (Vladislav Kiselyov) kr. 30.000.

Købmand Sven Hansen og Hustru Ina Hansens Fond

- Analyse og funktion af Human papillomavirus type 16's betydning (Bodil Norrild) kr. 25.000.

Lily Benthine Lunds Fond

- Induktion af neuroprotektion og synaptisk plasticitet ved hjælp af NCAM-mimetika (Elisabeth Bock) kr. 28.000.

Lundbeckfonden

- The role of Ca²⁺ in NCAM mediated signal transduction (Vladimir Berezin) kr. 500.000.

Novo Nordisk Fonden

- A new approach to the development of treatment of Alzheimer's disease (Vladimir Berezin) kr. 100.000.
- Karakterisering af post-transkriptionelle mekanismer for regulering af ekspresionen af HPV-16 oncoproteinene og p53 (Bodil Norrild) kr. 100.000.

Oda og Hans Svenningsens Fond

- Analyse af funktion af Human Papillomavirus type 16 (Bodil Norrild) kr. 50.000.

Ph.d.-studienævnet ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

- Studierejse i USA (Martin Prydsø) kr. 35.000.

Ragnhild Ibsens Legat

- Effekten af HPV-16E7 og E5 på apoptotisk signalering (Bodil Norrild) kr. 60.700.

Risoms Fond

- Analyse af funktionen af Human Papillomavirus type 16's betydning for udvikling af livmoderhalskræft (Bodil Norrild) kr. 50.000.

Svend Helge Arvid Schrøder og hustru

- Karakterisering og modulation of NCAM's tumorsuppressoraktivitet (Elisabeth Bock) kr. 50.000.

Torben og Alice Frimodts Fond

- Analyse og funktion af Human Papillomavirus type 16 (Bodil Norrild) kr. 20.000.

Publikationer

Laboratoriet for Molekylær Patologi

- Christophersen C., Houen G., Kristjansen P.E.G.: Kontrol af angiogenese – et nyt våben mod sygdom. *Dansk Kemi* 83 6/7, s. 24-25. 2002.
- Kawaguchi N., Xu X., Tajima R., Kronqvist P.E., Sundberg A.C., Loechel S.C., Albrechtsen R., Wewer U.: ADAM 12 protease induces adipogenesis in transgenic mice. *Amer J Pathol* 160, s. 1895-1903. 2002.
- Kragh M., Quistorff B., Horsman M.R., Kristjansen P.E.G.: Acute effects of vascular modifying agents assessed by non-invasive laser Doppler flowmetry and near infrared spectroscopy. *Neoplasia* 4(3), s. 263-267. 2002.
- Kragh M., Quistorff B., Tenan M., Van Meir E.G., Kristjansen P.E.G.: Overexpression of thrombospondin-1

- duces growth and vascular index but not perfusion in glioblastoma. *Cancer Research* 62, s. 1191-1195. 2002.
- Kronqvist P.E., Kawaguchi N., Albrechtsen R., Xu X., Schrøder H., Moghadas Zadeh S.B., Nielsen F., Frohlich L.C., Engvall E., Wewer U.: ADAM 12 alleviates the skeletal muscle pathology in mdx dystrophic mice. *Amer J Pathol* 161, s. 1535-1540. 2002.
- Muntoni F., Bertine E., Bonnemann C., Brockington M., Brown S., Bushby K., Fiszman M., Korner C., Mercuri E., Merlini L., Hewitt J., Quijano-Roy S., Romero N., Squarzone S., Sewry C., Straub V., Hopaloglu H., Haliloglu G., Voit T., Wewer U., Guicheney P.: 98th ENMC International Workshop on congenital Muscular Dystrophy (CMD). *Neuromuscul Disord* 12, s. 889-896. 2002.
- Svensen M., Werther K., Nielsen H., Kristjansen P.E.G.: Vascular endothelial growth factor (VEGF) and tumor angiogenesis. Impact of Surgery, wound healing, and blood perfusion. *Scand J Gastroenterol* 37(4), s. 373-379. 2002.
- Wewer U.M., Albrechtsen R.: Tetranectin. *Wiley Encyclopedia of Molecular Medicine* 5, s. 3117-3118. 2002.

Neuropatologisk Laboratorium

- Alsbo C.W., Wrang M.L., Diemer N.H.: Competitive quantitative measurement of the AMPA receptor gene expression at the single cell level. *Brain Res. Protocol* 9, s. 157-164. 2002.
- Bering R., Fischer G., Fryd Johansen F.: Neurovulnerabilitet der hippocampusformation bei der posttraumatischen belastungsstörung: Forschungsstand und forschungshypotesen. *Psychotraumatologie* 34 (2), 2002.
- Hildebrandt-Eriksen E.S., Christensen T., Diemer N.H.: Mild focal cerebral ischemia in the rat. The effect of local temperature on infarct size. *Neurological Res.* 24, s. 781-788. 2002.
- Kolko M., De Turco E.B., Diemer N.H., Bazan N.G.: Secretory phospholipase A2-mediated neuronal cell death involves glutamate ionotropic receptors. *Neuroreport* 13, s. 1963-1966. 2002.
- Kolko M., Nielsen M., Bazan N.G., Diemer N.H.: Secretory phospholipase A2 induces delayed neuronal COX-2 expression compared with glutamate. *Jour. of Neurosci. Res.* 69, s. 169-177. 2002.

Proteinlaboratoriet

- Andersen H., Mahmood S., Tkach V., Cohn M., Kustikova, O., Grigorian M., Berezin V., Bock E., Lukanidin E., Tulchinsky E., Kustikova O.: The ability of Fos family members to produce phenotypic changes in epitheloid cells is not directly linked to their transactivation potentials. *Oncogene* 21, s. 4843-4848. 2002.
- Bock E., Berezin V.: Structure and function of the neural cell adhesion molecule (NCAM). *Neurophysiologia* 34, s. 103-104. 2002.
- Jensen H.L., Norrild B.: Temporal morphogenesis of herpes simplex virus type 1 infected and brefeldin. A treated human fibroblast. *Molecular Medicine* 8, s. 210-224. 2002.
- Jensen H.L., Norrild B.: Morphologic, immunohistochemical, immunologic, ultrastructural, and time related study of herpes simplex virus type 1-infected cultured human fibroblasts. *Appl. Immunohistochem. Mol. Morphol.* 10, s. 71-81. 2002.

- Klementiev B., Bichevaja N., Novikova T., Chebotar N., Bock E., Berezin V.: A peptide agonist of the neural cell adhesion molecule (NCAM), C3, protects against developmental defects induced by a teratogen pyrimethamine. *Int J Dev Neurosci* 782, s. 1-10. 2002.
- Lepekhn E., Grøn B., Berezin V., Bock E., Dabelsteen E.: Differences in motility pattern between human buccal fibroblasts and periodontal and skin fibroblasts. *Eur J Oral Sci* 110, s. 13-20. 2002.
- Prag S., Kawa A., Walmod P.S., Kolkova K., Hartmann-Petersen R., Gallagher H., Belman V., Lepekhn E., Berezin V., Bock E., Pedersen N.: NCAM regulates cell motility. *J Cell Sci* 115, s. 283-292. 2002.
- Rønn L.C.B., Dissing S., Holm A., Berezin V., Bock E.: Increased intracellular calcium is required for neurite outgrowth induced by a synthetic peptide ligand of NCAM. *FEBS Letters* 518, s. 60-66. 2002.
- Rønn L.C.B., Olsen M., Soroka V., Østergaard S., Dissing S., Poulsen F.M., Holm A., Berezin V., Bock E.: Characterization of a novel NCAM ligand with stimulatory effect on neurite outgrowth identified by screening a combinatorial peptide library. *Eur J Neurosci* 16, s. 1720-1730. 2002.
- Skibo G., Lushnikova L., Voronin K., Berezin V., Bock E.: Effect of a peptide mimetic of NCAM on the structure and metabolic activity of organotypic hippocampal cultures during induced ischemia. *Neurophysiologia* 34, s. 234-247. 2002.
- Soroka V., Kiryushko D., Novitskaia V., Rønn L.C.B., Poulsen F.M., Holm A., Bock E., Berezin V.: Induction of neuronal differentiation by a peptide corresponding to the homophilic binding site of the second Ig module of NCAM. *J Biol Chem* 277, s. 24676-24683. 2002.
- Walmod P.S., Berezin V., Gallagher H., Gravemann U., Lepekhn E., Belman V., Bacon C.L., Nau H., Regan C., Berezin V., Bock E.: Automated *in vitro* screening of teratogens. *Tox appl Pharmacol* 181, s. 1-15. 2002.
- Zimmermann-Belsing T., Feldt-Rasmussen U., From G., Perrild H., Bøg-Hansen T.C.: Long-term pathologic changes of alpha 1-acid glycoprotein (orosomucoid) glycoforms in autoimmune thyroid disease. *Autoimmunity* 35, s. 441-447. 2002.
- Zimmermann-Belsing T., Rasmussen Å.K., Feldt-Rasmussen U., Bøg-Hansen T.C.: The influence of alpha 1-acid glycoprotein (orosomucoid) and its glycoforms on the function of human thyrocytes and CHO cells transfected with the human TSH receptor. *Mol Cell Endocrin* 188, s. 241-251. 2002.

Øjenpatologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder lektor, dr.med. Steffen Heegaard.

Adresse

Frederik V's Vej 11, 1
København Ø
Telefon 35 32 60 70
Fax 35 32 70 80
eyepath@eyepath.ku.dk
www.eyepath.ku.dk

Instituttlederens årsberetning

I årets løb er det internationale samarbejde øget, idet studier af retinale- og pigmentepitheliale stamceller er initieret med en forskergruppe ved Harvard University, USA.

Instituttets historie er beskrevet på hjemmesiden og i S. Ry Andersens bog: "Med lup og pen", Scriptor, København, 1988.

Personaleforhold

Læge C.E. Christakopoulos fra Aristotle Universitet, Grækenland er ansat på et dansk statsstipendium.

Seniorforsker, øjnlæge G.A. Alyahya, Irak, har været ansat på fonds- og socialmidler hele året.

Professor emeritus, dr.med. O.A. Jensen og overlæge E. Scherfig har begge virket som seniorforskere efter deres pensionering.

Øjnlæge A.V. Leuba fra Lausanne Universitet, Schweiz er begyndt på instituttet som videnskabelig medarbejder.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsaktiviteter omfatter okulær onkologi og immunologi, eksperimentel patologi og histopatologisk specialmetodik. Som eksempel skal anføres:

1. Okulær onkologi

1.1. Instituttet er center for histopatologiske undersøgelser af øjne og væv fra øjne og øjenomgivelser fra hele landet. Instituttet fører to landsdækkende databaser. Den ene indeholder histologiske og kliniske data over alle danske, maligne uveamelanomer (pigmenterede kræftsvulster i øjets regnbuehinde og årehinde.). Den anden indeholder tilsvarende data for orbitale tumorer.

1.2. Tumorer undersøges histopatologisk og elektronmikroskopisk. Med monospecifikke antistoffer undersøges indholdet af vævskaraktive proteiner, herunder reguleringsmekanismer for induceret apoptose.

1.3. En dyreeksperimentel model for maligne uveamelanomer er udviklet. Væv fra humane tumorer dyrkes på ryggen af nøgne mus.

1.4. Spongios scleropati er en speciel ændring i øjets

senehinde, som kan ses ud for maligne melanomer i årehinden. Forekomsten af denne forandring og mulig sammenhæng med svulstens evne til at udsende enzymer og derved sprede sig undersøges.

2. Transplantation af retinalt pigmentepithel

En væsentlig blindhedsårsag i den industrialiserede verden er aldersrelateret makuladegeneration. Ødelæggelsen af nethindens pigmentepithel er central i sygdommen. Forskningen søger at skabe et velfungerende pigmentepithel.

2.1. I samarbejde med Rigshospitalets Øjenafdeling er der udviklet teknikker til transplantation af dyrkede pigmentepithelceller til det subretinale rum på grise. Forudsætningerne for vellykket transplantation, vækst af transplanterede celler og disses karakteristika studeres. Studierne danner baggrund for ph.d.-forløb for M. Voss, J.F. Kiilgaard og A. Wiencke har nu afsluttet deres ph.d.-forløb i et studie, men fortsætter deres undersøgelser.

2.2. Sammen med Fysiologisk Institut (M. la Cour og T. Zeuthen) studeres de dyrkede cellers transportfysiologi. Dette studium danner baggrund for det netop fuldførte ph.d.-forløb for S. Haamann.

2.3. Sammen med Anatomisk Institut (C. Røpke, A. Jørgensen, C. Kæstel og M. Holst Nissen) studeres de dyrkede cellers resistens overfor apoptotiske belastninger og deres basale immunologiske reaktionsmønstre. Dette danner baggrund for ph.d.-studium for C. Kæstel.

3. HPV virus og conjunctivale tumorer

Conjunctivale neoplasmer undersøges og klassificeres histopatologisk. Tilstedeværelsen af HPV virus bedømmes og typebestemmes med PCR-teknikker i samarbejde med C. Buchwald, Afdeling F, Rigshospitalet, H. Lindeberg, Tandlægehøjskolen i Århus og B. Norrild, Proteinlaboratoriet. Studierne danner baggrund for ph.d.-studium for N. Sjö.

Klinisk virksomhed

Instituttet har patologisk diagnostisk service for øjnlæger, øjenafdelinger og andre hospitalsafdelinger i Danmark og yder konsultativ service for kollegaer i hele Norden.

I 2002 har Instituttet diagnosticeret 2065 præparater, produceret 8.978 objektglas med snit, farvet 8.201 præparatglas histokemisk og 777 præparatglas immunhistokemisk.

Faglige og administrative hverv

J.U. Prause er vicepræsident i European Association for Vision and Eye Research, chairman for Ophthalmic Oncology Group under EORTC og har sæde i Acta Ophthalmologica's bestyrelse og editorial board. J.U. Prause er præsident for European Ophthalmic Pathology Society. Desuden var J.U. Prause officiel opponent ved ph.d.-afhandlingen: Choroidal neovascularization (CNV). Clinical and experimental aspects. Lennart Berglin, St. Erik's Hospital og Karolinska Institut, Stockholm, Sverige.

Steffen Heegaard, instituttleder

Forbrug 2002*Årsværk*

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	2,00	0,08	2,08
DVIP	0,00	0,12	0,12
STIP	0,00	0,91	0,91
TAP	3,00	1,00	4,00
<i>Årsværk i alt</i>	<i>5,00</i>	<i>2,11</i>	<i>7,11</i>
Løn	1.992	573	2.565
Frikøb	0	-170	-170
Øvrig drift	123	596	719
Anskaffelser	65	542	608
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>2.180</i>	<i>1.541</i>	<i>3.721</i>

Stab

VIP Internt finansieret
Heegaard, Steffen; lektor.
Prause, Jan Ulrik; professor.

VIP Eksternt finansieret
Sjö, Nicolai Christian; forskningsass.

Fondsbevillinger

Den Almindelige Danske Lægeforening
– HPV-virus projekt (N. Sjö) kr. 29.750.

Det Danske Pasteur-Selskab
– Rejselegat (N. Sjö) kr. 5.250.

Else og Svend Madsen's legat
– Diverse rejser/projekter (J. U. Prause) kr. 25.000.
– Diverse rejser/projekter (S. Heegaard) kr. 55.500.

H:S
– RPE-projekt (J.U. Prause) kr. 40.050.

W. Kahlke og N. Kahlke's Fond
– HPV-virus projekt (N. Sjö) kr. 135.305,20.
– HPV-virus projekt (N. Sjö) kr. 86.951,97.

Kleinsmed A. Schrøder og hustru Ketty Lydia Larsen Schrøder's Fond
– HPV-virus projekt (N. Sjö) kr. 25.000.

Landsforeningen Værn om Synet
– HPV-virus projekt (N. Sjö) kr. 80.000.

Michaelsen Fonden
– HPV-virus projekt, ph.d.-studium (N. Sjö)
kr. 115.935,96.

Savværksejer J. Juhl og hustru O. Juhl's Mindelegat
– Diverse forskningsprojekter (J.U. Prause) kr. 75.000.

Øjenfonden
– RPE-projekt (E. Scherfig) kr. 404.094.

Publikationer

- Alyahya G.A.J., Heegaard S., Prause J.U.: Characterization of melanoma associated spongiform scleropathy. *Acta Ophthalmologica Scandinavica* 80, s. 322-326. 2002.
- Alyahya G.A.J., Prause J.U., Heegaard S.: Castleman's disease in the orbit. A 20-year follow-up. *Acta Ophthalmologica Scandinavica* 80, s. 540-542. 2002.
- Andersen S.R.: The history of the Ophthalmological Society of Copenhagen 1900-1950. *Acta Ophthalmologica Scandinavica* 80, supplement 234, s. 6-17. 2002.
- Andersen S.R.: Remarks on blindness in Denmark and on cooperation between the Danish Association of the Blind and the Danish Ophthalmological Society. *Acta Ophthalmologica Scandinavica* 80, supplement 234, s. 18-19. 2002.
- Brygge T., Heinig J., Collins P., Rønborg S.M., Gehrchen P.M., Hilden J., Heegaard S., Poulsen L.K.: Zoneterapi og asthma. *Ugeskrift for Læger* 164, s. 2405-2410. 2002.
- Christensen S.R., Børgesen S.E., Heegaard S., Prause J.U.: Orbital intramuscular haemangioma. *Acta Ophthalmologica Scandinavica* 80, s. 336-339. 2002.
- Cour M.I., Kiilgaard J.F., Nissen M.H.: Age-related macular degeneration. *Drugs and Aging* 19, 2, s. 101-133. 2002.
- Hamann S., Kiilgaard J.F., Litman T., Alvarez-Leefmans F.J., Winther B.R., Zeuthen T.: Measurement of cell volume changes by fluorescence self-quenching. *Journal of Fluorescence* 12, 2, s. 139-145. 2002.
- Kiilgaard J.F.: Implantation of basement membranes in the subretinal space in pigs. Repair of damaged Bruch's membrane to prevent subretinal neovascular scar formation. 90 s. Eget Forlag København, Danmark 2002.
- Kiilgaard J.F., Wiencke A.K., Scherfig E., Prause J.U., Cour M.I.: Transplantation of allogenic anterior lens capsule to the subretinal space in pigs. *Acta Ophthalmologica Scandinavica* 80, s. 76-81. 2002.
- Klauber S., Heegaard S., Prause J.U.: Primary palpebral and orbital ossification in pseudo-pseudohypoparathyroidism. *Acta Ophthalmologica Scandinavica* 80, s. 543-545. 2002.
- Lindegaard J., Heegaard S., Prause J.U.: Histopathological verified non-vascular optic nerve lesions in Denmark 1940-99. *Acta Ophthalmologica Scandinavica* 80, s. 32-37. 2002.
- Prause J.U.: The period 1975-2000 with a view to the future. *Acta Ophthalmologica Scandinavica* 80, supplement 234, s. 49-53. 2002.
- Prause J.U.: Øjne. i: Skadestuekirurgi s. 267-285. Boeckstyns M., Ebskov B., Ebskov L. B. (eds). Munksgaard, Danmark, 2002.
- Prause J.U., Heegaard S., Pedersen M.M., Smedegaard J.: Digital kontra analog fotografering. *Focus, Tidsskrift om ny teknologi – instrumenter* 23, s. 7. 2002.
- Prause J.U., Heegaard S., Toft P.B., Jensen P.K.: Cancer i øjenregionen. 15 s. Øjenforeningen Værn om Synet, København 2002.
- Prause J.U., Jensen O.A.: Øjne. i: *Klinisk Patologi* s. 687-699. Baandrup U., Clausen P.P., Fenger C., Græm N., Jacobsen G.K. eds.. FADL's Forlag, København 2002.
- Scherfig E.C.H.: Corpus vitreum, retina og chorioidea biopsi. *Oftalmolog* 22, 1, s. 6-11. 2002.

Institut for Folkesundhedsvidenskab

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder Allan Krasnik, viceinstituttleder Erik Lykke Mortensen.

Institutbestyrelsen består af: VIP-repræsentanter: Niels Keiding, Kirsten Avlund, Flemming Konradsen, John Sahl Andersen, Peter Dalgaard (1. suppleant for Niels Keiding), Elsebeth Lyng (2. suppleant for Niels Keiding), Merethe Osler (1. suppleant for Kirsten Avlund), Mogens Trab Damsgaard (2. suppleant for Kirsten Avlund), Steffen Loft (1. suppleant for Flemming Konradsen), Lene Koch (2. suppleant for Flemming Konradsen), Peter Rossel (1. suppleant for John Sahl Andersen), Erik Lykke Mortensen (2. suppleant for John Sahl Andersen) TAP-repræsentanter: Aase Gudmann, Kathe Jensen, Minna Jørgensen (1. suppleant), Anja Drikkjær (2. suppleant), Lene B. Clausen (3. suppleant), Marianne Dithmer (4. suppleant), Birte Kyhn (5. suppleant) Studenterrepræsentanter: Katrine Albertsen, Kamilla Bolt Jørgensen, Anne-Kristine Prag (suppleant).

Organisation

Fagligt er instituttet opdelt i 15 enheder, heraf 11 afdelinger (afdelingsleder):

- Afdeling for Almen Medicin (John Sahl Andersen).
 - Biostatistisk Afdeling (Niels Keiding).
 - Afdeling for Epidemiologi (Elsebeth Lyng).
 - Afdeling for International Sundhed (Ib Bygbjerg).
 - Afdeling for Medicinhistorie, Medicinsk-Historisk Museum (Thomas Söderqvist).
 - Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning (Birgit Petersson).
 - Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori (Peter Rossel).
 - Afdeling for Miljø- og Arbejdsmedicin (Steffen Loft).
 - Afdeling for Social Medicin (Kirsten Avlund Frandsen).
 - Afdeling for Sundhedspsykologi (Erik Lykke Mortensen).
 - Afdeling for Sundhedstjenesteforskning (Lene Koch).
 - Derudover er der 4 sekretariater:
 - Institutsekretariat (Inge Olsen).
 - Master of Public Health uddannelsen (Aase Gudmann).
 - Folkesundhedsvidenskabsuddannelsen (Lisbeth E. Knudsen).
 - Forskerskolen i Folkesundhedsvidenskab (Thorkild I. A. Sørensen).
- Til rådgivning for institutbestyrelse og instituttleder har institutbestyrelsen nedsat 6 udvalg: forskningsudvalg, 2 undervisningsudvalg, biblioteksudvalg, KH-udvalg (vedr. Kommunehospitalet) og ph.d.-udvalg.

Adresse

Panum Institut
Blegdamsvej 3, bygn. 42
2200 København N
Telefon 35 32 79 00
Fax 35 32 74 87
b.kyhn@pubhealth.ku.dk
www.pubhealth.ku.dk

Instituttlederens årsberetning

Instituttet blev oprettet i sin nuværende skikkelse den 1. januar 1997 med udgangspunkt i det tidligere Institut for Almen Medicin, Biostatistik, Medicinsk Videnskabsteori og Social Medicin. Baggrunden var ønsket om en styrkelse af fagområdet ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet med henblik på at etablere et institut svarende til en School of Public Health ved mange andre større universiteter. Som grundlag havde et bredt sammensat udvalg gennemført en analyse af forskningsaktiviteter inden for fagområdet, forskningsstrategier, uddannelsesaktiviteter og ressourcebehov. Instituttet rummede ved sin etablering tre allerede eksisterende og fire nyoprettede afdelinger, der siden blev suppleret med yderligere tre afdelinger. Efter beslutning i Fakultetsrådet og Konsistorium blev Medicinsk-Historisk Museum i 1998 sammenlagt med instituttet, og en Afdeling for Medicinhistorie er oprettet.

Folkesundhedsvidenskabens opgave er at skabe et videnskabeligt fundament for arbejdet med at forbedre befolkningens sundhed. Forskningen omfatter befolkningens sundhedsstatus, tiltag, der skal forbedre befolkningens sundhed og samfundets indsats til reduktion af sygelighed og dødelighed. Forskningen er tværvideenskabelig og udføres af forskere med baggrund i sundhedsvidenskab, naturvidenskab, samfundsvidenskab og humaniora. Instituttet rummer de fleste fag, der bidrager til folkesundhedsvidenskab, og instituttets forskning og rådgivning har også relation til andre dele af sundhedsvidenskab.

Instituttets medarbejdere varetager undervisning på de prægraduate læge-, tandlæge- og humanbiologiuddannelser samt på den nyoprettede uddannelse i folkesundhedsvidenskab, hvor de to første bachelorhold blev udklækket i hhv. januar og juni 2002, og kandidatoverbygningen sat i gang. Instituttet afholder en række forskerkurser som led i ph.d.-uddannelsen, deltager i Forskerskolen i International Sundhed og har hovedansvaret for undervisningen på Master of Public Health og Master of International Health uddannelserne. Instituttet har et nært samarbejde med de mange andre institutioner i Hovedstadsområdet, der arbejder med dele af folkesundhedsvidenskab, herunder andre universitetsinstitutter, sektorforskningsinstitutter og social- og sundhedsvæsenet.

Seneste historiske udvikling

I maj 2002 blev Forskerskolen i Folkesundhedsvidenskab etableret i samarbejde med eksterne forskningsinstitutioner og med støtte fra Forskeruddannelsesrådet. Instituttet har modtaget en række nye europæiske og nationale bevillinger både til forsknings- og uddannelsesinitiativer med internationale samarbejdspartnere. Der er udviklet konkrete planer om etablering af et Center for International Sundhed og Udvikling (CISU), og der er nu afsat arealer til dette formål i forbindelse med instituttets planlagte fremtidige placering på Kommunehospitalet. Afdelingen for Medicinhistorie forbliver i sine fine bygninger i Bredgade, men i årets løb er der sket en betydelig reorganisering af arbejdet i afdelingen, og en ambitiøs plan for det medicin-historiske fagområdes videre udvikling – herunder museumsaktiviteter – er udarbejdet.

Personaleforhold

De mange nye initiativer på området medfører fortsat et betydeligt arbejdspress for instituttets medarbejdere. De

nødvendige nye stillingsbesættelser forsinkes på grund af snævre budgetrammer, og udvidelsen af de fysiske rammer gennem flytningen til Kommunehospital er udsat til 2004. Der har dog også i 2002 været en fortsat vækst i beemandingen – bl.a. gennem etablering af nye stillinger i samarbejde med sygehusvæsenet og eksterne forskningsinstitutioner – i overensstemmelse med fakultetets målsætninger om oprustning af fagområdet.

I det følgende præsenteres årsrapporterne for de enkelte afdelinger og fagområder i instituttet.

Afdeling for Almen Medicin

Almen medicinsk forskning omfatter emner, der udspringer af arbejdet i almen praksis. Forskningsprojekterne kan inddeles i metodeforskning, konsultationsforskning, forskning i almindelige sygdomme i almen praksis, forebyggelsesforskning samt sundhedstjenesteforskning.

Forskningsvirksomhed

Enkeltprojekter:

1. Almenmedicinsk metodeforskning

Positive sundhedsfaktorer – en bedre balance mellem risikotænkning og ressourcetænkning (Kirsti Malterud).

Befolkningens forståelse af sundhedsfaglige udtryk (Hanne Thorsen).

Metodologiske kriterier ved anvendelse af spørgeskemaer i konsultationen (Hanne Thorsen og John Brodersen).

2. Konsultationsforskning

Krisebehandling i almen praksis (Jens Tørning).

Angstens sprog i konsultationer (Jan-Helge Larsen).

Gensidig forståelse i læge-patient samtalen i almen praksis (Arne Hantho).

Evaluering af kursus i telefonkonsultationen i lægevagten (Jan-Helge Larsen og Ole Risør).

En undersøgelse af spiraloplægning foretaget i almen praksis (Jytte Rothmann Johansen).

De raske syge (Merete Jørgensen).

Hvad ønsker patienten skal finde sted ved konsultationen (Hanne Thorsen, Klaus Witt, Kirsti Malterud).

Sårbarhed som styrke (Kirsti Malterud).

3. Sygdomme i almen praksis

Validitet af diagnostiske test ved halsbetændelse (Klaus Witt).

Lænderygbesvær i almen praksis (Hanne Thorsen).

Overgangsalderen-set fra kvindens perspektiv (Lotte Hvas).

Symptomer som kundskabskilde (Kirsti Malterud).

Køreabilitet efter sygdom og blandt ældre (Mikkel Vass).

Diagnosticering af sukkersyge og det metaboliske syndrom i almen praksis. Registerundersøgelse (Steen Neldam).

COPD-exacerbationer. Patienters beskrivelser. Kvalitativt internationalt studie (Marianne Østergaard).

Rhinitis, steroid-behandling. En såvel RCT og kvalitativ undersøgelse (Marianne Østergaard, Michala Smith).

Praktiserende lægers behandling af type 2-diabetes betydningen af intervention (John Sahl Andersen, Niels Olivarius).

4. Forebyggelsesforskning

Forebyggende hjemmebesøg til ældre mennesker (Mikkel Vass).

Osteoporose/knogleskørhed, knoglebrud og leveår-/livsstil hos 60-årige (Susanne Reventlow).

Psykosociale konsekvenser af lunge-cancer-screening (John Brodersen).

5. Sundhedstjenesteforskning

Effekten af konsulentbesøg hos praktiserende læger (Klaus Witt).

Faktorer af betydning for den praktiserende læges henvisninger (Klaus Witt).

Praktiserende lægers behandling af type 2-diabetes- betydningen af intervention (Lars Hansen).

Invandrerens kontaktmønster til almen praksis (John Sahl Andersen).

Den praktiserende læges møde med informationssamfundets patientkultur (Sybille Bojlén).

Lægemiddelordination i almen praksis i Frederiksborg amt (Tina Eriksson).

Satningsområder

Afdelingen vil lægge et betydeligt arbejde i opbyggelse af decentrale forskningsmiljøer og oprettelse af "sentinel practices". Afdelingen vil søge at åbne nye tværfaglige forskningsfelter indenfor lægers efteruddannelse og under overskriften "Det Gode Liv"

Klinisk virksomhed

I 2002 fortsatte arbejdet med at etablere Almen Praksis ved Universitetet (APU). APU give bedre muligheder for at kombinere undervisning og forskning med klinisk arbejde for ansatte ved Afdeling for Almen Medicin.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

John Sahl Andersen: Formand for bedømmelsesudvalg for ph.d.-afhandling ved KU. Medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende adjunktur, lektorat og eksterne lektorater ved KU.

Jens Tørning: Medl. af bedømmelsesudvalget til almen medicinske blokstillinger i København Amt.

Klaus Witt: Medl. af censorkorpset i almen medicin.

Kirsti Malterud: Medl. af bedømmelsesudvalg for ph.d.-afhandling ved Göteborgs Universitet.

Udvalg og fonde

John Sahl Andersen: Medlem af Hovedstadens Sygehusfællesskabs Forskningsråd, Psykosocialt Forskningsudvalg, Kræftens Bekæmpelse, Kvalitetsudviklingsudvalget for almen lægepraksis i Københavns Kommune.

Sybille Bojlén: Medl. af Rådgivende Udvalg for Klinisk Enhed for Sygdomsforebyggelse, Bispebjerg Hospital.

John Brodersen: Formand for Screeningsgruppen under Dansk Selskab for Almen Medicin.

Arne Hantho: Medl. af Fællesudvalget (Amtsligt efteruddannelsesudvalg).

Lotte Hvas: Formand for Risikogruppen under DSAM, medlem af DSAMs arbejdsgruppe om screening og information.

Jan-Helge Larsen: Formand for OSVAL-udvalget.

Susanne Reventlow: Medl. af forskningsudvalget ved Institut for Folkesundhedsvidenskab. Medlem af Forskningsfondens faglige råd samt forskningsfondens forretningsudvalg.

Jens Aage Stauning: Medl. bestyrelsen PLU-fonden.

Jens Tørning: Almen medicinsk uddannelseskoordinator i Københavns Amt. Medl. af Uddannelsesfagligt udvalg i DadL.

Klaus Witt: Medl. af fakultetsudvalg om kommunikationsundervisning. Medl. af fællesudvalget om oprettelse af almen medicinsk universitetsklinik.

Tina Eriksson: Bestyrelsesmedlem i DSAM.

Marianne Stubbe Østergaard: formand for DSAMs astmagruppe.

Tillidshverv

John Sahl Andersen: Medlem af Bestyrelsen for Institut for Folkesundhedsvidenskab, KU. Medlem udvalget for koordination af undervisningen på lægeuddannelsen, Institut for Folkesundhedsvidenskab. Tilknyttet Retslægerådet som sagkyndig i almen medicin.

John Brodersen: Medlem af Dansk Selskab for Almen Medicins Risikogruppe.

Lotte Hvas: Medlem af DSAMs arbejdsgruppe om "Screening og information".

Steen Neldam: Medl. af bestyrelsen i Dansk Selskab for Good Clinical Practice, kasserer.

Susanne Reventlow: Medlem af E.C.P.C. European Consortium for Primary Care.

Jens Aage Stauning: Sagkyndig rådgiver almen medicin, Sundhedsstyrelsen.

Hanne Thorsen: Medl. af European Group for the Assessment of Health and Quality of Life (EQUAL).

Jens Tørning: Medl. af DSAMs uddannelsesudvalg. Medl. af Videreuddannelsesudvalget i Københavns Amt.

Mikkel Vass: Medl. af PLO/DSAMs Forebyggelsesudvalg.

Klaus Witt: Medlem af Vestsjællands amts MTV gruppe vedr. osteoporosediagnostik.

Marianne Stubbe Østergaard: Formand for DSAMs Astma-Allergigruppe. Fællesudvalget for Hvidovre Hospital, almen praksis repræsentant.

Tina Eriksson: Bestyrelsesmedlem i DSAM, medlem af DSAMs forsknings- og uddannelsesudvalg. Medlem af landsdækkende udvalg til udvikling af sentinelpraktices.

Formidling

Redaktionelle hverv

John Sahl Andersen: Referent for Scandinavian Journal of Primary Health Care og Ugeskrift for Læger. Medlem af redaktionen for en ny lærebog i almen medicin.

Sybille Bojlén: Referent ved Månedsskrift for Praktisk Lægegering og Ugeskrift for Læger.

Kirsti Malterud: Referent i Scand J Prim. Health Care, Scand J Publ Health, Tidsskr Nor Lægeforen, Br J Gen Pract, Family Practice, Lancet.

Steen Neldam: Medl. af Advisory Board, British Medical Journal, månedlig GP udgave.

Susanne Reventlow: peer-review: Lancet og Scandinavian J. Prim. Care.

Jens Aage Stauning: Medl. af redaktion af "Lægen".

Mikkel Vass: Medl. af redaktionskomité for Månedsskrift for Praktisk Lægegering i artikelserie om ældre.

Klaus Witt: Medlem af redaktionen af den nye lærebog i almen medicin.

Hanne Thorsen: Peer-reviewer for Ugeskrift for Læger og BMJ.

Kongresser og symposier

John Sahl Andersen: Foredrag og poster på Nordisk Kongres i almen medicin, Trondhjem, september 2002. Arrangør af forskningsmøde med Samhällsmedicinska Institutionen, Lunds universitet. Inviteret underviser på forskeruddannelsesseminar i Klaipeda, Litauen, september 2002.

John Brodersen: Arrangør af workshoppen "Psychosocial consequences of cancer screening" 19. august 2002., Oplægsholder på to workshops. 12. Nordiske kongres i almenmedisin, september 2002, Trondheim.

Lotte Hvas: Fremlagt projekt ved fællesmøde mellem DSAM/lægedage og forskningsenheder "5.2.02 Odense. Inviteret foredragsholder ved Nordisk Kongres i almen medicin, Trondheim 5. september 2002.

Jan-Helge Larsen: Oplæg og poster på WONCA, London 9.-13. juni og 12. Nordiske kongres i almenmedisin, 4. til 7. september 2002, Trondheim, Norge.

Kirsti Malterud: Indlæg på Den almenmedicinske Forskningsworkshop, Nyborg/Danmark januar 2002. The patient's history The 8th Nordic Congress on Orthopedic Manual Therapy and Medicine (keynote lecture), Oslo marts 2002. WONCA EUROPE 2002, London, juni 2002. Empowerment as a clinical strategy. European Union of Medicine in Assurance and Social Security – XIV European congress (keynote lecture).

Marianne Stubbe Østergaard: Indlæg om astma og rhinitis på First Primary Care International Respiratory Congress Amsterdam, juni 2002 og ved 12. Nordiske kongres i almen medicin, Trondheim, september 2002.

Hanne Thorsen: International Society for Quality of Life Research Årsmøde oktober/november 2002 Orlando, Florida, USA

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Afdelingen har samarbejdet med bl.a. Dept. of Philosophy, York University, Toronto (Feminist Epistemology), Dept. of Family and Community Medicine, University of Massachusetts Medical Center, Institute for the Study of Human Resilience, Boston University (Recovery) og universitetet i Greifswald.

Biostatistisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Biostatistisk Afdelings forskningsaktiviteter kan groft opdeles i tre grupper: teoretisk-statistisk forskning, metodeudvikling i tilknytning til konkrete anvendt-statistiske projekter og en lang række samarbejdsprojekter om mange forskellige sundhedsvidenskabelige opgaver, idet afdelingens medarbejdere foruden med den teknisk-statistiske indsats normalt indgår integreret i drøftelserne også af de substantielle resultater af undersøgelserne. En mere udførlig beskrivelse kan ses på afdelingens hjemmeside www.biostat.ku.dk.

1. Statistisk teori for (censurerede) overlevelses- og forløbsdata

Målefejl på tidsafhængige forklarende variable. Coxs regressionsmodel når baseline-dødeligheden afhænger af kovariater eller effekterne afhænger af tid. Multistate modeller til analyse af knoglemarvstransplantationsdata. Forklaret variation i competing risks-modeller. Dynamiske interaktionsmodeller. Marginale modeller. Flere tidsskalaer. Middellevetid og regressionsanalyse for tilstandssandsynligheder i multi-state-modeller via pseudo-observationer. Test for proportionale effekter i Coxs regressionsmodel. Kommunikation af risikoestimer.

2. Analyse af gentagne målinger

Dynamiske additive regressions-modeller. Ikke-lineære og generaliserede lineære udfaldsmål for gentagne målinger.

3. Epidemiologisk metodik

Registerdatametoder vedr. familiær ophobning af sygdomme. Estimation af fordelingen af tid til graviditet baseret på tværsnitsstudier eller retrospektive data. Confounding og kausalitet. Structural equations og fastsættelse af grænseværdier i miljøepidemiologi. Mediation proportion. Meningsfulde parametriseringer.

4. Item-response modeller

Opstilling af nye item-response modeller samt udvikling af metoder til kontrol af de forudsætninger, som item-response modeller er baseret på. Latente regressionsmodeller.

5. Ordnete kategoriserede data, inter- og intra-observatørvariation

Alternative mål for observatørvariation af ordnede kategoriserede data baseres på latente modeller, hvor der betinges med patientens (kendte eller ukendte) sande tilstand. Modeller for observatørvariation og modeller for korrelerede binære data. Latent variabel modeller baseret på "item"-data. Associationsmål for ordinale kategoriale data.

6. Statistisk diagnose, klinisk beslutnings-analyse mv.

Prognostiske udsagns træfsikkerhed og matematisk karakterisering af metoder til bedømmelse af ROC-kurver. Number Needed to Treat. Evidensbaseret klinisk biokemi.

7. Statistisk genetik og bioinformatik

Analyse af gen-miljø effekter for tvillingedata. Robust genetisk analyse af kvantitative tvillingedata. Parametriske modeller for polygene sygdomme med henblik på anvendelse i kernefamilier. Koblingsanalyser for heterogene populationer.

8. Matematisk biologi, estimation i stokastiske processer

Stokastiske differentiallyigningsmodeller for den tubuloglo-merulære feedback-mekanisme og for fedtoptag i leveren.

9. Statistisk software udvikling

Udviklingen af den gratis statistiske software pakke "R". En Windows version af DIGRAM (grafiske modeller). Grafiske modeller i R. Overlevelsesmodeller i R.

10. Anvendt-statistisk samarbejde og service

Medarbejderne har i beretningsåret været aktive i et stort antal sundhedsvidenskabelige samarbejdsprojekter og ser-

viceopgaver. Pladsen tillader kun at nævne nogle eksempler. En udførlig oversigt kan rekvireres ved henvendelse til Biostatistisk Afdeling eller på afdelingens hjemmeside (www.biostat.ku.dk). Samarbejde og service foregår hovedsageligt med medarbejdere og ph.d.-studerende ved fakultetets institutter og hospitals- og sygehusafdelinger og med Center for Epidemiologisk Grundforskning.

10.1. Genetik

Tvillingestudier: adipositas, vinpræferencer. Microarray-data vedr. gigtpatienter. Arvelighed af håndeksem. Promotor-strukturer ved aktivt transskriberede gener i den intestinale differentiering.

10.2. Vækst og reproduktion

Ventetid til graviditet. Tidsmæssige og geografiske forskelle i sædkvalitet. Sædkoncentration hos japanske mænd. Reproducerbarhed af CGH resultater. Reproduktionshormoner som markører for spermatogenese. CASA og ventetid til graviditet. Placentavæksthormon ved normal graviditet. Variationskilder ved hormonanalyser. Effekten af phytoøstrogen. Leydigcelleforekomst og reproduktive hormoner. CAG-repeat længde i androgen receptor-genet. IGF-1 og iskæmisk hjertesygdom.

10.3. Klinisk fysiologi

Variabilitet i målinger af hjertets minutvolumen. Risiko for fibrose bedømt ud fra blodmarkører.

10.4. Lungemedicin

Tuberkulose blandt indvandrere fra Somalia. Børn af mødre med astma.

10.5. Cancerepidemiologi og -prognose

Dynamisk styring af kemoterapi. Dødelighed ved colorektal cancer og alleltab. Postmenopausal hormonbehandling og brystkræft.

10.6. Miljøepidemiologi

Effekten af kviksølvexponering på den kognitive funktion blandt 7 år gamle færøske børn. Indeklima i københavnske skoler. Luftforurening og biomarkører.

10.7. Diverse epidemiologi og social medicin

Barnløse pars mestrning af belastningerne under et behandlingsforløb. Opsøgende hjemmebesøg i ældreplejen. Udviklings- og forandringsprocesser i ældreplejen. Postmenopausal hormonbehandling og kardiovaskulær sygelighed og dødelighed.

10.8. Odontologi

Sammenligninger af holdbarheden ved tandfyldninger med forskellige fyldningsmaterialer. Tidlig prædiktion af visdomstandudvikling.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Niels Keiding medvirkede ved bedømmelse af ansøgere til professorater ved Universitetet i Oslo og Uppsala Universitet samt en oprykning til professor ved Islands Universitet. Desuden ph.d.-afhandlinger, en ved fakultetet, en ved Syddansk Universitet og en ved Universitetet i Paris.

Per Kragh Andersen har bedømt professorater i biostatistik ved Göteborgs Universitet og klinisk epidemiologi ved Universitetet i Oslo. Per Kragh Andersen har været formand for bedømmelsesudvalget for en ph.d.-afhandling og medlem af bedømmelsesudvalget for en doktordisputats ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet.

Peter Dalgaard har bedømt to ph.d.-afhandlinger, en ved Aalborg Universitet og en ved fakultetet samt en adjunkt/lektorstilling ved Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Lene Theil Skovgaard har bedømt to ph.d.-afhandlinger, en ved Aalborg Universitet og en ved fakultetet.

Thomas Scheike har bedømt en ph.d.-afhandling ved fakultetet.

Tillidshverv

Jørgen Hilden deltager i Methods Working Group for Systematic Reviews of Diagnostic Tests under det internationale Cochrane-samarbejde. Han er medlem af styregruppen for Mor-Barn-Kohorten samt medlem af data- og sikkerhedsovervågningskomiteen for flere kliniske behandlingsforsøg.

Per Kragh Andersen er medlem af bestyrelsen for Kræftens Bekæmpelses projekt "Kost, Kræft og Helbred" af Hjerteforeningens biomedicinske forskningsudvalg og af styregruppen for IRCTs Center Survey and Impact Assessment Study.

Niels Keiding er medlem af Fakultetsrådet, fakultetets Forskningsudvalg og dettes forretningsudvalg, af institutrådet ved Institut for Sygdomsforebyggelse (H:S), af styregruppen for Hovedstadens Center for Prospektive Befolkningsstudier og af Danmarks Statistiks forskningsudvalg. Østdansk Sundhedsvidenskabeligt Forskningsforums Konsulenttjeneste administreres af Niels Keiding.

Svend Kreiner er vicedirektør for Folkesundhedsvidenskabsuddannelsen ved fakultetet.

Formidling

Redaktionelle hverv

Niels Keiding er Book Review Editor for *Statistics in Medicine*, og er medlem af advisory boards for *Biometrical Journal* og *Biostatistics* og formand for Editorial Advisory Committee i *International Biometric Society*. Medredaktør af statistik-monografiserier ved Chapman & Hall.

Per Kragh Andersen er associate editor for *Statistical Methods in Medical Research*, *Biometrics* og *Statistics in Medicine*.

Thomas Scheike er associate editor for *Scandinavian Journal of Statistics* og *Statistica Sinica* samt medlem af advisory board for *Lifetime Data Analysis*.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Biostatistisk Afdeling har en bred international kontaktflade, både via internationale kollegers besøg her og via vore egne udenlandske studieophold og deltagelse i internationale konferencer. Specielt deltager Niels Keiding, Per Kragh Andersen og Thomas Scheike i et samarbejde med John P. Klein og Mei-Jie Zhang, Medical College of Wisconsin.

Jørgen Hildens arbejde inden for området rationel klinisk foregår i det væsentligste i fortsat samarbejde med grupper i udlandet.

Peter Dalgaard deltager i "R"-projektet (Statistical software).

Afdeling for Epidemiologi

Forskningsvirksomhed

Afdelingen beskæftiger sig med følgende forskningsprojekter:

Effekten af mammografiscreening i København.

Kvaliteten af diagnostisk udredning af lidelser i brystet.

Danskes kvinders middelevetid.

Brystkræfts sociale fordeling.

Rensemidler og kræft.

Overvægt, hormoner og kræft.

Fedmens epidemiologi, forekomst, årsager og konsekvenser.

Fedmens molekylærgenetik, genotype-fænotype relationer.

Arv og miljøets betydning for sygelighed og dødelighed.

Alkoholepidemiologi, sygelighed og dødelighed.

Afdelingen er ansvarlig for undervisningen i epidemiologi på lægeuddannelsen, på bachelor- og kandidatuddannelsen i folkesundhedsvidenskab, på Master of Public Health studiet og på Master of International Health studiet.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Elsebeth Lyng: Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet: 2 doktorafhandlinger, 1 ph.d.-afhandling, 1 lektorstilling; Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Århus Universitet: 1 ph.d.-afhandling; Umeå Universitet: 1 doktorafhandling; Karolinska Institutionen, Stockholm: 1 lektorstilling.

Thorkild I.A. Sørensen: Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet: 1 doktorafhandling.

Udvalg og fonde

Henrik Friis: Sekretær i Selskabet for Ernæringsforskning.

Elsebeth Lyng: Danmarks Grundforskningsfonds bestyrelse, Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsudvalg, Forskningsudvalget ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Forskningsudvalget ved Institut for Folkesundhedsvidenskab. Sundheds- og socialministeriernes udvalg vedr. forebyggelse af selvmord, Sundhedsbestyrelsens udvalg vedr. screening mod livmoderhalskræft.

Thorkild I.A. Sørensen: Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Lægeuddannelsen: 6-9 semesterudvalget; ph.d.-studienævnet; Folkesundhedsvidenskabsuddannelsen: suppleant i studienævn, kandidatudvalget, arbejdsgruppe vedr. folkesygdomme; Institut for Folkesundhedsvidenskab, ph.d.-udvalget (formand); Sundhedsstyrelsens eksterne arbejdsgruppe vedrørende oplæg til national plan mod svær overvægt; Medlem af styregruppe for Hovedstadens Center for Prospektive Befolkningsundersøgelser; Københavns Universitets styregruppe for Kommunehospitalet; næstformand Dansk Selskab for Medicinsk Perioritering; formand Dansk Selskab for Adipositasforskning.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Elsebeth Lyngé har vurderet projekter for Cancerfonden, Stockholm.

Thorkild I.A. Sørensen har vurderet projektet for Academy of Finland, samt været konsulent for WHO og Forsikring & Pension.

Formidling**Redaktionelle hverv**

Elsebeth Lyngé: Editorial board i Cancer Causes and Control and Scandinavian Journal of Work, Environment and Health.

Thorkild I.A. Sørensen: Editorial board i International Journal of Obesity, Alcologia og Clinical Methodology and Didactics; Redaktionskomité for Danish Medical Bulletin.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde**Netværk**

Anne Helene Olsen og Elsebeth Lyngé deltager i EU Network on Breast Cancer Screening.

Thorkild I.A. Sørensen deltager i ledelsen af Center for Epidemiologisk Grundforskning (Danmarks Grundforskningsfond), er koordinator i EU-projektet 'Nutrient-gene interactions in human obesity' (NUGENOB), er leder af det nordiske epidemiologiske netværk 'Prenatal and childhood growth in relation to cardiovascular disease', deltager i 'The Nordic Twin Epidemiology Network', og har været medarrangør af "Nordic Molecular Epidemiology Meeting".

Afdeling for International Sundhed**Forskningsvirksomhed**

I samarbejde med Rigshospitalet (RH) og Institut for Medicinsk Mikrobiologi & Immunologi (IMMI), Panum Institutet er opbygget et Center for Medicinsk Parasitologi, som forsker i sygdom, sundhed og sundhedssystemer i tropene og i fattige lande særligt malaria i samarbejde med Afdelingen for Sundhedstjenesteforskning og Institut for Antropologi.

Takket være en Danida-bevilling (ENRECA) samarbejdes der med National Institute for Medical Research og Institute of Public Health og Kilimanjaro Christian Medical College, Moshi, Tanzania med hovedformålet at uddanne tanzanianske ph.d.- og Masters-studerende.

En række samarbejdsaftaler er etableret med danske og udenlandske forskningsinstitutioner for at sikre gennemførelsen af enkelt projekter, herunder Christian Medical College, Vellore, Indien og Bill & Melinda Gates Foundation.

Hovedprojekter

1. Malaria as a tracer condition for health sector reform and referral system in KCMC, Moshi region (ph.d.-studerende R. Manongi, A. Rønn, I. Bygbjerg, A. Krasnik, F. Dolmans).

2. Malaria chemotherapy at the primary health care level (Donath Tarimo forsvarer ph.d. marts 2002, I. Bygbjerg,

M. Alifrangis, A. Rønn, A. Björkman, Karolinska Institutet).

3. Malaria resistens særligt DHFR & DPHS mutationer bestemt ved PCR (Michael Alifrangis forsvarer ph.d. august 2002, A. Rønn, I. Bygbjerg, T. Theander).

4. Efficacy of quinine in severe and complicated malaria (post.doc. Theonest Mutabingwa, I. Bygbjerg, A. Rønn, L. Vestergaard).

5. The medical field: why are local healers so popular and why are the public health services underutilized in rural Burkina Faso (H. Samuelsen i samarbejde med Université de Ouagadougou).

6. Bio-økologisk kontrol af myggelarver i Burkina Faso med fokus på de socio-kulturelle aspekter (H. Samuelsen, Lea Toe i samarbejde med Centre Muraz og CNLP, Burkina Faso).

7. Lack of blood, home-management of anaemia and malaria, an ethnographic study in Tanga region, Tanzania (ph.d.-studerende Frank Ringsted, I. Bygbjerg, Helle Samuelsen, Martin Alilio).

8. Humanitarian aid: Is it sufficient for those most in need? A population based study with a particular reference to the morbidity pattern of children among displaced people in Sudan (Ph.d. studerende Wigdan Ismail, Sudan. I. Bygbjerg, F.K. Pedersen, E. Khalil).

9. HIV/AIDS Communication and Prevention: A Health communication Research project 2001-2004 (Helle Samuelsen i samarbejde med Thomas Tufte og Tine Gammeltoft).

10. Mozambique Baseline study on HIV/AIDS. I samarbejde med afdelingen for Epidemiologi, DANIDA og Carl Bro International.

Projekter med IMMI

11. Malaria Guidelines. NIMR, Tanzania (ph.d.-studerende A. Mwisongo, I. Bygbjerg, L. Gilson, F. Konradsen).

Projekter med RH

12. Forbedring af malariabehandling og diagnostik i Tanzania (post.doc. Anita Rønn, I. Bygbjerg, M. Alifrangis, S. Magesa, M. Lemnge and R. Makunde).

13. Periodisk malariabehandlingsanæmi i Tanzania (ph.d.-studerende J. Massaga, M. Lemnge, A. Kitua, I. Bygbjerg, A. Rønn, T. Theander, T. Junghans).

14. Kvalitetssikring af malariabehandling, særligt med Malarone (I. Bygbjerg, K. David, T.H. Huyen, S. Lunding, A. Rønn, M. Alifrangis i samarbejde med TropEdEurop).

Projekter med "International Water Management Institute (IWMI), Sri Lanka

15. Sundhedskonsekvenser af vandressource udviklingsaktiviteter i Sri Lanka, Pakistan og Kenya (F. Konradsen, W. van der Hoek, F. Amerasinghe, C. Mutero).

16. Inter-CGIAR initiativ omkring landbrug og malaria (F. Konradsen et al.).

17. Sundhedskonsekvenser og pesticider i udviklingslande (F. Konradsen et al.).

Projekter med Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole

18. Cysticercose i Tamil Nadu, Indien (D. Morell, A. Joseph, I. Bygbjerg).

19. Sundhedskonsekvenser af brugen af spildevand til landbrugsformål i Vietnam (A. Dalsgaard, F. Konradsen).

Undervisning

I 2002 opnåede 26 studerende Master graden i International Sundhed.

I. Bygbjerg, H. Samuelsen, K.M. Iburg og F. Konradsen underviser MIH, MPH og folkesundheds-studerende i international sundhed.

I. Bygbjerg underviser lægestuderende i tropemedicin, ved Kursus i International Sundhed (IMCC), samt ph.d.-kurser herunder ENRECA, A-kurser m.m. Desuden ved Postgraduate School of International Health samt i Indien og ved Forsvarets Sundhedstjeneste, Sundhedsstyrelsens A-kurser og Danmarks Pædagogiske Universitet.

H. Samuelsen og F. Konradsen varetager en række eksterne undervisningsforpligtigelser omkring forskningsmetode og international sundhed på DTU, DPU, Århus Universitet, IMCC, ENRECA ph.d.-kurser m.m.

Kurser

H. Samuelsen har gennemgået adjunkt-pædagogikum ved Institut for Filosofi, Retorik og Pædagogik, Københavns Universitet, foråret 2002.

Faglige og administrative hverv

Konsulent og rådgivningsvirksomhed

I. Bygbjerg: Rådgiver for Udenrigsministeriet og Forsvaret samt Europæiske Rejseforsikring. Konsulent for Rigshospitalets Epidemiafdeling.

Formidling

Redaktionelle hverv

I. Bygbjerg medredaktør af Månedsskrift for Praktisk Lægegerning. Reviews for Vaccine og APMIS.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Netværk

I. Bygbjerg: University of Khartoum, National Institute for Medical Research, Muhimbili University College of Medicine, Tanzania. EANMAT (East African Network for Monitoring Antimalarial Treatment). Christian Medical College, Dept. of Community Medicine, Vellore, Indien. Karolinska Institutet, Stockholm, Tropemedicinsk Institut i München & Heidelberg. TropEdEurop. Desuden medlem af WFME, Dansk Røde Kors og The Royal Society of Tropical Medicine & Hygiene, American Society of Tropical Medicine & Hygiene, International Society of Travel Medicine og World Diabetes Foundation.

H. Samuelsen har været medtilrettelægger af "HIV/AIDS Communication and Prevention" seminar samt workshop convenor med Vibeke Steffen, Institut for Antropologi ved EASA Konferencen, København 14.-17. august 2002.

Afdeling for Medicinhistorie, Medicinsk-Historisk Museum

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskningsvirksomhed ligger inden for de medicinske videnskabers og sundhedsvæsenets historie.

1. Et idéhistorisk studie af den medicinske forskerbio-grafis udvikling (Thomas Söderqvist).

2. En analyse af Almindelig Hospital i 1850erne med særlig henblik på patienternes sociale forhold, sygdomme og behandling (Bodil Haarmark).

3. Lægevidenskabelig seksualitetsteori i Danmark, 1800-2000 (Christian Graugaard).

4. Den medicinske fagterminologis historie (Henrik Wulff).

5. Lægelatinske studier (Kirsten Jungersen).

6. Sundhed, sygdom og hygiejne i 1700-tallet (Frank Allan Rasmussen).

Ph.d.-projekter

1. Overmedicus Ole Bang og den sidste hippokratiske medicin (Morten A. Skydsgaard).

2. Forsker- og lærdomsbiografien i Danmark: en genrestudie (Signe Lindskov Hansen).

3. Indbildningskraftens rolle i 1800-tallets sygdomsbehandling (Lars Ole Andersen).

4. Strategier og legitimeringsdiskurser hos to alternative behandlergrupper i Danmark, 1900-1992 (Søren Thyge Bak-Jensen).

5. Legemets tyngde: en historiografisk studie af den kropslige vending i medicinhistorien (Adam Bencard).

6. Behandlere og behandlede – psykiatriens historie 1920-53 (Jesper Vaczy Kragh).

Museal virksomhed

Afdelingen rummer også Medicinsk-Historisk Museum. Den offentlige udstilling har haft ca. 12.000 besøgende i forbindelse med offentlige omvisninger og en række sær-omvisninger. Rammebevilling til projekt "Videnskabsforskning" (Thomas Söderqvist) kr. 950.000

Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning

De seneste års kvinde- og kønsforskning har givet øget indsigt i betydningen af kønsforskelle og påvirkningen deraf. Afdelingens forskning og undervisning er med kønnet som udgangspunkt.

Forskningsvirksomhed

1. Sygdom og sundhed i relation til køn og arbejdsforhold (Birgit Petersson m.fl.).

2. Spiseforstyrrelser (Birgit Petersson).

3. Et forløbsstudie af læge-uddannelsen (Birgit Petersson m.fl.).

4. A study of Sexual Relationships and their Socio-Cultural Context in North-West Namibia (BPT).

5. Constructions of masculinities and their influence on male sexual and reproductive health and behavior in urban East Africa (Margrethe Silberschmidt).

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

Birgit Petersson medlem: Civilretsdirektoratets ankenævn for abort og sterilisation, bestyrelse: Center for Etik og Ret, IFS mv. 2 lektorbedømmelser, afsluttet 2 ph.d.-studerende. MS medlem: Dansk Ingeniørforenings U-landsbestyrelse; Danida arbejdsgruppe vedr. seksuel og reproduktiv sundhed.

Formidling**Redaktionelle hverv**

Birgit Petersson og Margrethe Silberschmidt har begge kontakt til TV, DR og dagspresse.

Kongresser og symposier

Birgit Petersson kursusleder: Masterkursus NHV Göteborg. Workshopleder samt oplæg: XII World Congress of Psychiatry, Yokohama, Nordjylland Amt.

Margrethe Silberschmidt: Konference inviteret m/oplæg: Sydafrika, Mozambique, Senegal, Sverige. Undervisning: MIH, FSV.

Redaktionelle hverv

Birgit Petersson red.gruppe: Ugeskrift for Læger, Archives of Women's Mental Health. Review: Scand. Journal of Social Medicine, Acta Obstetrica et Gynecologica Scand., European Journal of Women Studies, Sports Medicine. MS review: Social Science & Medicine, Men and Masculinities.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Birgit Petersson medlem: World Psychiatric Ass bestyrelse vedr. Womens Mental Health, forebyggelse i Storstrøms Amt.

Margrethe Silberschmidt medlem: The Nordic Reproductive Health Group, International Health, Karolinska, Stockholm.

Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori**Forskningsvirksomhed**

Afdelingens forskning omfatter etik, videnskabsteori, medicinsk filosofi samt klinisk beslutningslære og forskningsmetodologi. I 1990'erne har afdelingen opbygget en speciel kompetence inden for empiriske studier af relevans for den medicinske etik.

1. Det informerede samtykke

Afsluttet spørgeskemaundersøgelse, der skal belyse i hvilket omfang alment praktiserende læger informerer patienter om bivirkninger og komplikationer til behandling. Der arbejdes fortsat på den tilsvarende undersøgelse omfattende kardiologer og thoraxkirurger (Peter Rossel (PR), Michael Norup (MN), Henriette Svarre Nielsen og Aleksander Krag).

Arbejdet med etiske aspekter ved at inddrage akutte patienter i randomiserede kliniske forsøg, specielt med henblik på informeret samtykke. Projektet udføres i samarbejde med de kardiologiske afdelinger, der deltog i DANAMI-2 (Anne Gammelgaard).

2. Beslutninger ved livets afslutning

Hovedansvarlig for gennemførelsen af den danske del af EU-projektet: "Medical End-of-Life-Decisions; Attitudes and Practices in six European Countries", hvortil er givet en bevilling fra EUs 5. rammeprogram. Flere af afdelingens medarbejdere er involveret i projektet. Dataindsamlingen er afsluttet (MN).

3. Fordelingsretfærdighed

Påbegyndt projekt om de etiske problemer forbundet med fordelingsretfærdighed både i relation til sundhedssystemet og til forebyggende arbejde. Centrale spørgsmål drejer sig om begrundelserne for et offentligt finansieret sundhedssystem, prioritering inden for et sådant system og betydningen af sociale uligheder for ulighed i sundhed (MN og PR).

4. Videnskabelige teoris udvikling

Afsluttet forskningsprojekt, der sammenholder filosofiske og psykologiske teorier for begrebsudvikling (Hanne Andersen (HA) i samarbejde med Peter Barker, Oklahoma University/Danmarks Humanistiske Forskningscenter samt Xiang Chen, California Lutheran University).

5. Medicinsk begrebsdannelse og taksonomi

Arbejdet med et medicinhistorisk case-studie til belysning af forhold, der ligger bag bestræbelser på at udvikle og ændre medicinsk taksonomi (Stig Brorson (SB)).

Afsluttet et empirisk studie af interobservatørvariation ved frakturklassifikation (SB og Asbjørn Hróbjartsson (AH)).

Arbejdet med at karakterisere og analysere metodologiske vanskeligheder ved udarbejdelse af systematiske oversigter over interobservatørstudier (SB og AH).

6. Placebo

Færdiggjort en spørgeskemaundersøgelse af danske lægers brug af placebobehandling i klinikken (AH og MN). Artiklen er antaget til publikation. Peter C.Gøtzsche (PCG) udfører metodologisk forskning vedr. virkning af placebo.

7. Meta-analyser

Udfører meta-analyser og forskning i relation hertil (PCG).

Satsningsområder

"Filosofiske problemer i anvendelsen af deskriptiv-etiske studier". Afdelingen deltager i et 3-årigt projekt, hvortil er givet en bevilling fra EUs 5. rammeprogram.

Faglige og administrative hverv**Udvalg og fonde**

HA er medlem af Arbejdsgruppen for Fysik og Kemi, Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling og Den Danske Nationalkomite for Videnskabshistorie og Videnskabsteori.

Tillidshverv

HA er medlem af Bestyrelsen for Niels Bohr Arkivet.

PR er formand for Dansk Selskab for Medicinsk Filosofi, Etik og Metode.

Formidling**Redaktionelle hverv**

PCG er redaktør i Cochrane Methodology Review Group. Medlem af Editorial Board, Scandinavian Journal of Rheumatology. Medlem af Editorial Advisory Board, The Cochrane Collaboration. Medlem af Advisory Board, Clinical Evidence, BMJ Publishing og BioMed Central, USA.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

PCG er leder af The Nordic Cochrane Centre; medlem af CONSORT-gruppen om rapportering af kliniske forsøg;

medlem af Cochrane Airways Group, Cochrane Breast Cancer Group, Cochrane Gynaecological Cancer Group, Cochrane Hepato-Biliary Group, Cochrane Skin Group, Cochrane Musculoskeletal Group og Cochrane Non-randomised Studies Group.

Afdelingen for Miljø- og Arbejdsmedicin

Afdelingen varetager den prægraduate undervisning i miljø- og arbejdsmedicin på medicinstudiet og i miljøfaktorer og helbred på folkesundhedsvidenskabsuddannelsen. Afdelingen deltager også i humanbiologiuddannelsen.

De miljø- og arbejdsmedicinske problemers karakter nødvendiggør en betydelig bredde i såvel forskningsmæssige metoder som faglig kompetence, og afdelingens intention er at bygge videre på den stærke skandinaviske epidemiologiske forskningstradition ved at kombinere moderne epidemiologisk metodologi med følsomme målemetoder fra bl.a. toksikologi og molekylærbiologi.

Forskningsvirksomhed

Afdelingens eksperimentelle sektion

Steffen Loft (SL), Peter Møller (PM), Lisbeth Ehlert Knudsen (LEK), Peter Vinzents (PV), Anja Welleus, Zhu Chunying, Mette Sørensen, Lotte Risom og Sys Vestergård).

Forskningsområdet omhandler helbredseffekter af miljøfaktorer med henblik på forebyggelse. Der fokuseres på partikulær luftforurening, kostfaktorer og fysiologiske faktorer i samspil med genetisk betinget følsomhed. Der er fokus på særligt udsatte grupper som børn i et stort europæisk netværk ledet af LEK. Der arbejdes på at udvikle metoder til individuel eksponeringsvurdering, især for partikulær luftforurening, i form af modeller, med anvendelse af personbårne partikelmålere og biomarkører. Der er igangsat en serie epidemiologiske studier til belysning af relaterede helbredseffekter. Interventioner med kostfaktorer og fysiologisk stress belyser mekanismer hos mennesker, i dyremodeller og *in vitro*. Modelsystemer inkluderer brug af transgene dyr med indsatte rapportørgener og knockout af relevante forsvarsenzymer. Mekanistisk centreret om oksidativt stress, forsvar derimod, genregulering og skader på DNA. Metoderne spænder fra epidemiologi, avanceret kemisk analyse med kromatografi og massespektrometri til molekylærbiologi, især til genekspressionsanalyse og genotypning med cDNA chips og real-time PCR. Afdelingen deltager i internationale studier med biomarkørudvikling og validering af markørens prædiktive værdi i forhold til cancerudvikling. Endvidere deltager LEK i arbejde om beskyttelse af følsomme personoplysninger.

Afdelingens epidemiologiske sektion (Eva Støttrup Hansen (ESH))

Den empiriske indsats er rettet mod mulige sammenhænge mellem udsættelse for fremmedstoffer og risiko for at udvikle kræft, hjerte-kar-sygdom og luftvejslidelser. Igangværende projekter omhandler helbredseffekter af luftforurening, kemiske bekæmpelsesmidler og bio-aerosoler, miljøfaktorerens betydning for udvikling af levercellecancer samt arbejdsmiljøets bidrag til ulighed i sundhed. Den teo-

retiske indsats vedrører design-aspekter af betydning for validiteten af case-control undersøgelser, herunder vurdering af metoder til udvælgelse af kontrol-serie.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

SL har bedømt tre ph.d.-afhandlinger.

LEK har deltaget som EU-evaluator af ansøgninger til forskningsprogrammet 'Quality of Life and management of living resources' og været formand for et ph.d.-bedømmelsesudvalg. PM har bedømt et biologi speciale (Naturvidenskabelig Fakultet).

Udvalg og fonde

LEK er studieleder for uddannelsen i folkesundhedsvidenskab.

ESH er medlem af forskningsudvalget vedr. miljømedicinsk epidemiologi under det svenske "Naturvårdsverket", "Scientific Committee on Epidemiology in Occupational Health" under "International Commission on Occupational Health" (ICOH), samt af Miljøankenævnet.

SL er medlem af fakultetets Forskningsudvalg, Registringsnævnet, Centerrådet for Sundhedsministeriets Miljømedicinske Forskningscenter. LEK er medlem af det rådgivende koordinationsudvalg for Sundhedsministeriets Miljømedicinske Forskningscenter og dansk medlem i det rådgivende udvalg for det europæiske center for validering af alternative metoder til dyreforsøg (ECVAM).

Tillidshverv

SL er bestyrelsesmedlem i Dansk Toksikologi Center, Dansk Selskab for Farmakologi og Toksikologi, Clinical Pharmacology Network Copenhagen, Transport Impact on health and environment and Policy (TRIP) og Center for Miljø og Luftveje.

LEK er bestyrelsesmedlem i Foreningen Miljø og Folkesundhed.

Formidling

Redaktionelle hverv

ESH har siddet i editorial board for "Scandinavian Journal of Work, Environment & Health", samt lejlighedsvis udført referee-opgaver for en række internationale tidsskrifter.

SL har siddet i editorial board for Journal of Molecular Medicine og Pharmacology and Toxicology og har udført refereeopgaver for 15 forskellige tidsskrifter.

LEK er medlem af redaktionskomiteen for BIOZOOM og har lejlighedsvis udført refereeopgaver.

LEK, PM, ESH og SL har medvirket som inviterede foredragsholdere ved en række nationale og internationale konferencer og kurser.

Afdeling for Social Medicin

Forskningsvirksomhed

Den sociale ulighed i sundhed og sygelighed har et betydeligt omfang, selv i moderne velfærdssamfund. De socialt dårligst stillede lever i gennemsnit 3-6 år kortere end den

mere velstillede del af befolkningen, og de gennemlever 10-15 flere år med alvorlig sygdom eller svækket funktionsevne. Udviklingen af de fleste helbreds-fænomener påvirkes af et komplekst samspil af sociale, mentale og biologiske omstændigheder over livsforløb. Forståelse af de mekanismer, der forbinder sociale forhold med sundhed og sygelighed har stor betydning for tilrettelæggelse af effektiv forebyggelse.

Arbejdet ved Afdeling for Social Medicin er samlet omkring et forskningsprogram, om årsager til og muligheder for at forebygge social ulighed i helbred og funktionsevne. Dette program er nærmere beskrevet på afdelingens hjemmeside. Forskningen omfatter en række forskellige mål for social position (individuel social position, social kontekst, marginalisering) samt en række forskellige helbreds-fænomener (fx dødelighed, hjerte-karsygdomme, almene symptomer, psykiske symptomer, funktionsevne, infertilitet og fødselsudfald). Forskningsprogrammet omfatter et stort antal projekter som alle er fokuseret mod en række videnskabelige problemstillinger som vedrører mekanismer og intervention: fx 1) sociale relationer, 2) handlekompetence, 3) sundhedsadfærd og 4) forebyggende intervention. Endvidere inddrages livsløbsperspektivet i forskningen til at belyse årsager til og konsekvenser af social ulighed. Afdelingen opretholder og udvikler også metode og fagkompetence på området.

Undervisning

På lægeuddannelsen

Metodekursus i medicinsk sociologi. Klinisk social medicin. Administrativ medicin.

På bachelor-kandidatuddannelsen i folkesundhedsvidenskab

Levekår og sundhed. Kvalitative Metoder. Sundhed og levekår 2/social medicin. Medicinsk sociologi. Forebyggelse og sundhedsfremme. Epidemiologiske værktøjer i forebyggelse. Forebyggelse blandt børn og unge.

På Master of Public Health-uddannelsen

Introduktionsmodul. Kvalifikationsmodul. Fællesmodul 1 (forskningsmetoder), 2 (levetår og sundhed), og 3 (forebyggelse og sundhedsfremme). Specialmodul i forebyggelse og sundhedsfremme.

Afdelingen har afholdt to forskeruddannelseskurser

“Questionnaire methods in clinical and public health research.”

“Social epidemiology: biological, psychosocial and societal mechanisms behind social inequalities in health”.

Faglige og administrative hverv

Flere af afdelingens medarbejdere deltager i forskellige institut-, fakultets- og universitetsudvalg.

Bedømmelsesudvalg

Anne-Marie Nybo Andersen har bedømt en ph.d.-afhandling.

Kirsten Avlund har bedømt en ph.d.-afhandling samt et adjunktur ved Københavns Universitet.

Finn Diderichsen har bedømt en dansk og en svensk ph.d.-afhandling samt et lektorat ved Københavns Universitet.

Pernille Due har siddet i ansættelsesudvalg for en seniorforskerstilling ved Statens Institut for Folkesundhed.

Bjørn Holstein har bedømt en doktordisputats, en seniorforskerstilling på Københavns Universitet samt et professorat og et lektorat ved Stockholms Universitet.

Merete Osler har bedømt tre ph.d.-afhandlinger, siddet i bedømmelsesudvalg ved besættelse af lektorat ved Aarhus Universitet, samt bedømt ansøgninger fra det svenske forskningsråd og Veluxfonden.

Kirsten Schultz-Larsen har bedømt en svensk licentiat afhandling og været formand for bedømmelsesudvalg ved et lektorat og et eksternt lektorat ved Københavns Universitet.

Tillidshverv

Anne-Marie Nybo Andersen: medlem af European Science Foundation's Working group on Life-Course, DADLs Sundhedskomite og formand for Sundhedskomiteens Miljøudvalg. Medlem af Scientific Board for Den Nationale Fødselskohorte

Ulla Christensen: følgegruppemedlem i projektet: Kvinder på arbejdsmarkedet, Arbejdsmiljøinstituttet.

Finn Diderichsen: medlem af styrelsen for det svenske Forskningsrådet for arbetsliv och socialvetenskap, formand for dets prioriteringskomité for folkesundhedsvidenskab, medlem af bestyrelsen for Center for Health Equity Studies (CHES) i Stockholm, samt rådgiver for Verdensbanken, EU-kommissionen og Europarådet.

Pernille Due: medlem af European Science Foundation Lifecourse Group.

Bjørn Holstein: medlem af bestyrelsen for Gerontologisk Institut, bestyrelsen for UCSF og bestyrelsen for Ældrefonden.

Merete Osler: Medlem af Centerledelsen for enheden for epidemiologisk kostforskning, Center for Psykosocial sundhedsfremme på arbejdspladsen (CEPSA), og følgegruppen for enheden til arkivering og registrering af sundhedsvidenskabelige data.

Formidling

Redaktionelle hverv

Afdelingens forskere medvirker i redaktionspanelet for: Aging Clinical and Experimental Research, European Journal of Public Health, International Journal of Behavioral Medicine, International Journal of Health Services, Scandinavian Journal of Occupational Therapy, Scandinavian Journal of Public Health.

Afdelingens forskere har reviewet artikler for bl.a. Age and Aging, Aging Clinical and Experimental Research, British Medical Journal, European Journal of Epidemiology, European Journal Public Health, Journal of Epidemiology and Community Health, European Journal of Clinical Nutrition, Health Policy, Human Reproduction, International Journal of Behavioral Medicine, International Journal of Epidemiology, Journal of the American College of Cardiology, Preventive Medicine, Scandinavian Journal of Caring Sciences, Scandinavian Journal of Public Health, Social Science and Medicine, Ugeskrift for Læger.

Afdelingens medarbejdere er medlem af bestyrelsen for: Dansk Gerontologisk Selskab (Kirsten Avlund, Bjørn Holstein). Dansk Selskab for Psykosocial Medicin (Rikke Lund). Dansk Selskab for Samfundsmedicin (Kirsten

Schultz-Larsen). Dansk Epidemiologisk Selskab (Anne-Marie Nybo Andersen). Repræsentantskabet for Dansk Medicinsk Selskab (Merete Osler). Fellow ved Harvard Center for Population and Development Studies (Finn Diderichsen). International Association of Health Policy (Finn Diderichsen) Formand for Nordisk Gerontologisk Forening (Kirsten Avlund).

Kongresser og symposier

Anne-Marie Nybo Andersen var med i Scientific Committee ved 2. Nordic Conference in Epidemiology i Aarhus.

Kirsten Avlund og Bjørn Holstein har været præsidenter ved 16. Nordiske kongres i Gerontologi i Aarhus.

Pernille Due og Bjørn Holstein har været medarrangører af både en konference og et forskersymposium om Social Inequality in Health among Children and Adolescents i København.

Merete Osler har deltaget i planlægning af The European Society of Cardiology. Working Group on Epidemiology and Prevention 2004.

Bjørn Holstein har deltaget i Social ulighed i børns sundhed i Danmark.

Afdeling for Sundhedspsykologi

Forskningsvirksomhed

1. Rigshospitalets Mor-Barn Kohorte. Forskningsprogram, som sigter mod at belyse præ- og perinatale faktoreres helbredsmæssige og udviklingspsykologiske betydning. Støttes af Statens Forskningsråd og Sundhedsstyrelsen. Erik Lykke Mortensen (ELM) og Hans Henrik Jensen (HHJ) i samarbejde med danske og amerikanske forskere.

2. Forløbsundersøgelser af 1914-kohorten i Glostrup. Kohorten er fulgt ved undersøgelser i 1964, 1974, 1984, 1989 og 1995. Den psykologiske del fokuserer på intellektuelle funktioner i 50-80-års alderen (ELM).

3. Betydningen af gener, familiemiljø og individuelt miljø for personlighed og intellektuel funktion. Tvillingestudium, der fokuserer på helbredsrelevante psykologiske individkarakteristika. Støttes af SSVF (ELM).

4. Dansk-amerikansk projekt vedr. prænatal alkohol-eksposition og psykisk udvikling (ELM).

ELM deltager desuden i en række forskellige projekter af klinisk og sundhedspsykologisk relevans.

5. E12-projektet. En naturalistisk åben undersøgelse af effekten af psykodynamisk psykoterapi på et psykoterapeutisk ambulatorie, Bispebjerg Hospital (HHJ, ELM og M. Lotz).

6. Odense-projektet. En naturalistisk åben undersøgelse af effekten af psykoanalytisk individualterapi i privatpsykiatrisk praksis (HHJ og N. Kjeldsen-Kragh).

7. Diazepam projektet. En humanpsykologisk og psyko-fysiologisk undersøgelse af effekten af diazepam i forskellige administrationsformer på kognitiv performance og indlæring og retention af betinget emotionel respons. Støttes af SSVF (HHJ og B. Hutchings).

8. Cancer-projektet. Personlighed og psykologiske variable associeret med brystkræft, herunder 10 års overlevelse. Støttes af SHF (HHJ, ELM og John Barefoot).

9. "Evidence-based medicine" kritisk belyst i teori og praksis (Peter La Cour (PLC) og Bo Møhl).

10. Psykoterapi (PLC).

11. Visuelle gestalter som differentialdiagnostisk instrument (PLC og Ruth Andersen).

12. Forholdet mellem religion, personlighed og helbred i et sekulært samfund (PLC).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

ELM har bedømt fire ph.d.-afhandlinger ved SVF, én i Århus.

Udvalg og fonde

ELM er medlem af styringsgruppen for Rigshospitalets Mor-Barn Kohorte; af projektgruppen for et dansk-amerikansk projekt vedr. prænatal alkohol-eksposition og psykisk udvikling; af Dansk Psykolog Forenings psykometriske ekspertgruppe samt af Psykiatrifondens Depressions-gruppe.

Afdeling for Sundhedstjenesteforskning

Forskningsvirksomhed

Sundhedstjenesteforskningen omhandler årsager til og følger af sundhedsvæsenets organisation og funktion. Inden for området sundhedstjenesteforskning arbejder afdelingen med tre temaer: 1) Analyser af de forhold, der påvirker sundhedsvæsenets udformning, forandring og styring. 2) Analyser af effekter af strukturelle forhold i sundhedsvæsenet. 3) Analyser af effekter af specifikke interventioner og programmer, evalueringsforskning. Desuden arbejdes der med 4) Teori- og metodeudvikling om det kvalitative forskningsinterview, komparative metoder og helbredsstatusmåling.

Flere af forskningsprojekterne udføres i samarbejde med forskere i Storbritannien, Holland, Finland, Frankrig, Spanien, Canada, Norge, USA, Japan og Sverige.

Sundhedsvæsenets udformning, forandring og styring

1. Mellem ansvar og skyld, frihed og formynderi. En magt-analyse af livsstilsrelaterede forebyggelsessamtaler (Lisa Dahlager).

2. Molekylærgenetisk diagnostik og sygdomsforebyggelse: Offentlig meningsdannelse om prædiktive gentests (Maja Horst).

3. Molekylærgenetisk diagnostik og sygdomsforebyggelse (Lene Koch, Maja Horst, Mette Nordahl Svendsen og Marie Luise Bisgaard).

4. Magt, viden og profession: Det genetiske risikosamfund (Lene Koch, Margareta Bertilsson).

5. Sammenligning af medicinpriser i Danmark og udlandet (Hans Keiding).

6. Finansiering af sundhedsvæsenet i Danmark (Hans Keiding).

7. Flerdimensionale outcome-mål i cost-effectiveness analyser (Hans Keiding).

8. Omkostningsbestemte priser, anvendelse på hjemme-sygepleje (Hans Keiding).

9. Forebyggelsespolitikken i Danmark og Sverige 1930-2000. En del af den danske magtudredning (Signild Vallgård).

10. Det rette valg – Debatten om de danske abortlove 1937 og 1973 (Sniff Andersen Nexø).
11. Krigens konsekvenser for sundhedsvæsenets indsats i Guinea-Bissau (Tania Dræbel, Peter Aaby, Allan Krasnik, Ib Bygbjerg).
12. Sundhedspolitik og sundhedsforvaltning (Karsten Vrangbæk).
13. Reformer i sundhedsvæsenet (Karsten Vrangbæk).
14. Styring og politisk beslutningstagning i skandinaviske sundhedssystemer (Karsten Vrangbæk).
15. Psykiatriens historie i Danmark 1850-1920 (Jette Møllerhøj).
16. Folkesundhed som politik. Danmark og Sverige fra 1930 til i dag (Signild Vallgård).
17. Biobanker og informeret samtykke (Klaus Høyer).

Effekter af strukturelle forhold i sundhedsvæsenet

1. Forbrugsmønstre i sundhedsvæsenet. Befolknings- og sundhedsrelaterede faktorer, som påvirker kontaktmønstre og ydelsesforbrug (Allan Krasnik, Niels Keiding, Svend Kreiner).
2. Muligheder og barrierer for sygehusvæsenets forebyggelsesindsats blandt patienter fra etniske minoriteter (Allan Krasnik, Jette Joost Michaelsen, Anette Nielsen, Marie Nørredam, Tine Sørensen).
3. Kommunikation, kultur og magt – etniske minoritetspatienters og sygeplejerskers kommunikation om og opfattelse af sundhed, sygdom og forebyggelse (Jette Joost Michaelsen).
4. Evaluering af palliativ indsats (Mogens Grønvold, Dorthe Goldschmidt, Anette Strömngren, Lone Schmidt, Allan Krasnik, Per Sjøgren).
5. Social arv, familier dysfunktion og forbrug af sundhedsvæsenet (Tavs Folmer Andersen).
6. Evaluering af behandling i børnepsykiatrien (Tavs Folmer Andersen).
7. Patientperspektiver på behandling og forebyggelse i hospitalsverdenen – Om betydningsdannelse blandt migrantkvinder i lyset af deres livs- og migrantsituation (Anette Sonne Nielsen).
8. Faktorer bag patienters valg af sygehus (Hans Okkels Birk, Allan Krasnik).
9. Sundhedsproblemer og forbrug af sundhedsydelse blandt asylansøgere i Danmark – et prospektivt kohorte-projekt (Marie Nørredam, Allan Krasnik).

Effekter af specifikke interventioner og programmer

1. Livskvalitet ved efterbehandling af brystkræft (Mogens Grønvold).
2. Evaluering af cataract kirurgi (Tavs Folmer Andersen, Christian Nørregaard).

Metodeudvikling

1. Dansk befolkningsundersøgelse af helbredsspørgeskemaer, validering og indsamling af norm-data (Torquil Watt, Mogens Grønvold, Jakob Bjørner).
2. Validering af den danske version af Danish Multidimensional Fatigue Inventory (Torquil Watt, Jakob Bjørner, Mogens Grønvold).
3. Use of item response theory to develop a shortened version of EORTC QLQ-C30 questionnaire for patients involved in palliative care (Mogens Grønvold, Morten Aagaard Petersen, Jakob Bjørner).

4. Metodeudvikling. Organisationselement i MTV analyser (Karsten Vrangbæk).
5. Cost-effectiveness analyser (Lars Peter Østerdal).
6. Behovsmodeller for interventioner (Lars Peter Østerdal).
7. QALY og fordelingsretfærdighed (Lars Peter Østerdal).
8. Metoder til analyser af magtudøvelse (Signild Vallgård).

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

Allan Krasnik er institutleder, formand for instituttets bestyrelse og samarbejdsudvalg og medlem af fakultetets samarbejdsudvalg. Han er medlem af Nordisk gruppe for sundhedstjenesteforskning, af Governing Council ved European Public Health Association og ledergruppen i Association of Schools of Public Health in the European Region (ASPHER), strategigruppen for World Federation of Medical Education, den permanente videnskabelige komite for European Public Health Association, det videnskabelige råd for den kliniske forebyggelsesenhed på Bispebjerg Hospital og Institutrådet ved Institut for Sygdomsforebyggelse.

Lene Koch er afdelingsleder for Afdeling for Sundhedstjenesteforskning, er medlem af Advisory Board for MVT konference om Public Health Genetics 2003 og er Biotek spejder.

Signild Vallgård er medlem af forskningsledelsen for Udredningen vedrørende magt og demokrati i Danmark.

Mogens Grønvold er medlem af European Organization for Research and Treatment of Cancer (EORTC) Quality of Life Study Group og denne gruppes Module Developing Committee.

Maja Horst har været medlem af Teknologirådets planlægningsgruppe for Konkensus konferencen: Test af vores gener, samt fungeret som track organizer på The 4th Triple Helix Conference i København.

Formidling

Redaktionelle hverv

Allan Krasnik er medlem af redaktionen for The Internet Journal of Public Health Education og af Ugeskrift for Lægers videnskabelige panel. Han har fungeret som guest editor for Scandinavian Journal of Public Health og som referee ved en række internationale public health tidsskrifter, ved Ugeskrift for Læger og for DSI – Institut for Sundhedsvæsenet. Han har været formand for udvalget til bedømmelse af ansøgere til professoratet i samfundsmedicin ved Nordiska Hälsovårdshögskola og for to udvalg til bedømmelse af ph.d.-afhandlinger. Han er medlem af ASPHERS peer review panel og har deltaget i et peer review af public health uddannelsen ved The American University of Armenia.

Lene Koch har fungeret som referee for Østersjøstiftelsen, Stiftelsen for forskning indenfor områder med anknytning til Østersjøregionen og Østeuropa og for Swiss National Science Foundation.

Signild Vallgård har været medlem af et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Odense Universitet og to disputatsbe-

dømmelsesudvalg ved henholdsvis Københavns og Oslo universiteter. Hun er censor ved de historiske institutter og den sundhedsfaglige kandidatuddannelse i Odense, og columnist ved Ugeskrift for Læger. Hun har været indbudt referee på det nordiske forskningsprojekt om velfærdsstatshistorie.

Mogens Grønvold har været formand for et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Københavns Universitet, medlem af et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Aarhus Universitet og har fungeret som referee for internationale tidsskrifter.

Karsten Vrangbæk har været referee for DSI rapport, ved SFI rapport og ved Nordisk Administrativt Tidsskrift.

Klaus Høyer har været referee for tidsskrifterne *New Genetics and Society* samt *Kvinder, Køn og Forskning*.

Jette Joost Michaelsen er referee for *Scandinavian Journal of Caring Sciences*.

Jette Møllerhøj er redaktionsmedlem af tidsskriftet *Den jyske Historiker*.

Sniff Nexø er redaktionsmedlem ved det kulturhistoriske tidsskrift *Fortid og Nutid* samt ved *1066 – Tidsskrift for historie og medredaktør af den nordiske antologi The conduct of health studies of governmentality and subjectivity in Nordic health care*.

Kongresser og symposier

Allan Krasnik har fungeret som chairman og holdt foredrag ved ASPHERs konference i Zagreb samt ved European Public Health Association's konference i Dresden. Han har desuden holdt foredrag om integration af indvandrere i sundhedsvæsenet og om sundhedstjenesteforskning ved møder i Danmark.

Lene Koch har været indbudt med papers på følgende konferencer: Stage conference, University of Copenhagen, med Maja Horst; Universitetet i Stockholm: European Research on Nazim, Nazi Germany and the Holocaust. State of the art and new perspectives; Humanistisk Forskningscenter, Diamanten, Dansk som videnskabssprog (panelist); Erhvervsministeriet/Forbrugerstyrelsen, EU workshop, Integrating the ethical, social and legal dimensions in the European biotech policies, København.

Lene Koch er columnist ved Ugeskrift for Læger og medlem af H:S sundhedsfaglige råd for Klinisk Genetik.

Signild Vallgård har holdt plenumoplæg på den 7. nordiske konference om folkesundhed, Odense, på Forum för folkhälsa, Stockholm, samt for praktiserende læger i Viborg amt.

Karsten Vrangbæk holdt forelæsning på London School of Economics, European Health Systems Policy Group. Præsentation af forskningspapir om reformer i Danmark, Dansk Institut for Sundhedsvæsen (DSI). Oplæg om Politikdannelsen om ventetidsgarantier, RUC Master of Public Policy. Gæsteforelæsning, Civitas, London. Præsentation om det danske sundhedsvæsen, maj 2002, Sundhedsministeriet. Oplæg for Canadisk delegation, april 2002, EUROPHAMILI: Fælleseuropæisk MPH, Rennes, Frankrig. Gigtforeningen i Danmark, Workshopleder. Dansk Evalueringsselskabs årsmøde, Dansk Forvaltningsakademi: Præsentation af skrift om sygehusproblematikker.

Maja Horst har præsenteret papers på The 4'th Triple Helix Conference i København, og fungeret som medlem af ekspertpanel på Konsensuskonferencen om test af vores gener.

Mogens Grønvold har holdt foredrag ved konferencen Palliativ indsats i Danmark, ved European Association for

Palliative Care's konference i Lyon, ved EORTC Quality of Life Group's møder i Paris og London, og holdt foredrag og været paneldeltager ved International Society for Quality of Life Research's konference i Orlando.

Lars Peter Østerdal har præsenteret papirer på konferencerne Fifth Spanish Meeting on Game Theory and Applications, Sevilla; XVIth European Conference on Philosophy of Medicine and Health Care, Malta; 4th European Conference on Health Economics, Paris; 4th International Conference on Priorities in Health Care, Oslo, og ved et seminar på Health Economics Research Centre, University of Oxford.

Anette Sonne Nielsen har deltaget med paper på konferencen *Narratives of Disease, Disability & Trauma*, University of British Columbia, Canada, har været oplægsholder på temadag om Etnisk ligestilling på Bispebjerg og arrangeret workshoppen *Metode og analyse i etnografisk sundhedsforskning i Danmark*.

Klaus Høyer har holdt foredrag på Syddansk Universitet. Han har præsenteret papers på The European Association of Social Anthropologists Conference i København, på PFGS konferencen i Cambridge, på Sociale-Konstruktionen konferencen i Berlin, ved et Biobanksymposium i Umeå og ved en høring om Biobanker i Det Danske Folkeeting.

Jette Møllerhøj holdt foredrag i foredragsforeningen Polyhistor, Syddansk Universitet om dansk psykiatri i det 19. århundrede.

Allan Krasnik, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	48,72	15,16	63,88
DVIP	10,51	1,01	11,52
STIP	5,54	7,10	12,64
TAP	45,18	9,74	54,92
Årsværk i alt	109,95	33,01	142,96
Løn	42.990	12.332	55.322
Frikøb	705	1.362	2.067
Øvrig drift	5.603	8.145	13.747
Anskaffelser	2.758	940	3.697
Bruttototal t.kr.	52.055	22.778	74.833

Stab

Afdeling for Almen Medicin

VIP Internt finansieret

Andersen, John Sahl; lektor.
 Bojlen, Nina Sybille Rotwitt; adjunkt.
 Eriksson, Tina; forskningsass.
 Hantho, Arne Finn; forskningsass.
 Jørgensen, Merete; studieadjunkt.
 Larsen, Jan-Helge; lektor.
 Malterud, Kirsti; professor.
 Reventlow, Susanne Dalsgaard; adjunkt.

Risør, Ole; studielektor.
Söderström, Margareta; lektorvikar.
Thorsen, Hanne; lektorvikar.
Tørning, Jens; studielektor.
Østergaard, Marianne Stubbe; adjunkt.

STIP Eksternt finansieret
Brodersen, John; kand.stip.

Biostatistisk Afdeling

VIP Internt finansieret
Andersen, Per Kragh; professor.
Budtz-Jørgensen, Esben; adjunkt.
Dalgaard, Peter; lektor.
Ekstrøm, Claus Thorn; forskningsass.
Hilden, Jørgen; lektor.
Hindsberger, Charlotte; adjunkt.
Keiding, Niels; professor.
Kreiner, Svend; lektor.
Petersen, Jørgen Holm; lektor.
Scheike, Thomas Harder; lektor.
Skovgaard, Lene Theil; lektor.

VIP Eksternt finansieret
Andersen, Zorana Jovanovic; forskningsass.
Hansen, Kasper Daniel; forskningsass.
Kvist, Tine Kajsa; forskningsass.
Rosthøj, Susanne; forskningsass.
Siersma, Volkert Dirk; forskningsass.

STIP Internt finansieret
Ditlevsen, Susanne Dalager; ph.d.-stipendiat.

Afdeling for Epidemiologi

VIP Internt finansieret
Friis, Henrik; lektorvikar.
Lyng, Elsebeth; professor.
Meyrowitsch, Dan Wolf; adjunkt.

VIP Eksternt finansieret
Danø, Hella; forskningsass.
Jacobsen, Rune; forskningsass.
Jensen, Allan; forskningsass.
Njor, Sisse Helle; forskningsass.
Olsen, Anne Helene; forskningsass.

Afdeling for International Sundhed

VIP Internt finansieret
Bygbjerg, Ib Christian; professor.
Iburg, Kim Moesgaard; forskningsass.
Konradsen, Flemming; lektor.
Samuelsen, Helle; forskningsadj.

VIP Eksternt finansieret
Henriksson, Gunilla Ulla Kristina; forskningsass.

STIP Eksternt finansieret
Dræbel, Tania Aase; ph.d.-stipendiat.
Ringsted, Frank Michael; ph.d.-stipendiat.

KLIN Internt finansieret
Langhoff-Roos, Jens; klinisk lektor.

Afdeling for Medicinhistorie, Medicin-Historisk Museum

VIP Internt finansieret
Söderqvist, Sven Thomas; professor.

VIP Eksternt finansieret
Nielsen, Trine Fastrup; forskningsass.

STIP Internt finansieret
Andersen, Lars Ole; ph.d.-stipendiat.
Bencard, Adam; ph.d.-stipendiat.
Skydsgaard, Morten Arnika; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret
Bak-Jensen, Søren Thyge; ph.d.-stipendiat.
Vaczy, Jesper Kragh; ph.d.-stipendiat.

Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning

VIP Internt finansieret
Petersson, Birgit Holm; lektor.
Silberschmidt, Margrethe; lektor.
Tersbøl, Britt Pinkowski; forskningsass.

Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori

VIP Internt finansieret
Andersen, Hanne; lektor.
Norup, Michael Slott; adjunkt.
Rossel, Peter Johannes Hancke; lektor.

VIP Eksternt finansieret
Brorson-Hansen, Stig Chr; forskningsass.
Dencker, Annemarie; forskningsass.
Folker, Anna Paldam; forskningsass.

STIP Internt finansieret
Gammelgaard, Anne; ph.d.-stipendiat.

Afdeling for Miljø- og Arbejdsmedicin

VIP Internt finansieret
Hansen, Eva Støttrup; lektor.
Knudsen, Elisabeth Ehlert; lektor.
Loft, Steffen Huitfeldt; professor.
Møller, Peter; lektor.
Vinzents, Peter Stilund; adjunkt.

VIP Eksternt finansieret
Andersen, Zorana Jovanovic; forskningsass.
Sørensen, Mette; forskningsass.
Wellejus, Anja; forskningsass.

STIP Eksternt finansieret
Risom, Lotte; ph.d.-stipendiat.

KLIN Internt finansieret
Mikkelsen, Sigurd Thyge; klinisk lektor.
Netterstrøm, Bo; klinisk lektor.

Afdeling for Social Medicin

VIP Internt finansieret
Andersen, Anne Marie Nybo; adjunkt.

Christensen, Ulla; adjunkt.
 Damsgaard, Mogens Trab; lektor.
 Diderichsen, Finn; professor.
 Due, Eva Pernille; lektor.
 Frandsen, Kirsten Avlund; lektor.
 Holstein, Bjørn Evald; professor.
 Jürgensen, Kirsten; lektor.
 Lund, Rikke; adjunkt.
 Osler, Merete; lektor.
 Schmidt, Lone; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Kvist, Tine Kajsa; forskningsass.
 Rasmussen, Mette; forskningsass.

STIP Eksternt finansieret

Andersen, Anette; ph.d.-stipendiat.
 Poulsen, Lis Hentze; kand.stip.

KLIN Internt finansieret

Michelsen, Niels Michael; klinisk professor.

Afdeling for Sundhedspsykologi

VIP Internt finansieret

Jensen, Hans Henrik; lektor.
 La Cour, Peter; adjunkt.
 Mortensen, Erik Lykke; lektor.

Afdeling for Sundhedstjensteforskning

VIP Internt finansieret

Andersen, Tavs Folmer; lektor.
 Grønvold, Mogens; lektor.
 Iburg, Kim Moesgaard; forskningsass.
 Jørgensen, Lisa Margot Dahlager; forskningsass.
 Koch, Anna Magdalene; lektor.
 Krasnik, Allan; professor.
 Vallgård, Signild Katarina; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Hansen, Kristian Schultz; forskningsass.
 Michaelsen, Jette Joost; forskningsadj.
 Nørredam, Marie Louise; forskningsass.

STIP Internt finansieret

Møllerhøj, Jette; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Nexø, Iben Margrethe Andersen; ph.d.-stipendiat.
 Nielsen, Anette Sonne; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Biostatistisk afdeling

Budtz-Jørgensen, Esben: Statistical Methods for the Evaluation of Health Effects of Prenatal Mercury Exposure.
 Ekstrøm, Claus Thorn: Multipoint linkage analysis of quantitative traits.
 Harbo, Ingrid Sofie: Analysis of Growth Data: Statistical Methods to Assess Treatment Effects.
 Hindsberger, Charlotte: Robust analysis of quantitative twin data – Genetic and environmental influences on obesity.

Jensen, Henrik: Analysis of multivariate survival data from longitudinal epidemiological studies.

Afdeling for International Sundhed

Alifrangis, Michael: The use of molecular markers to monitor malaria drug resistance.
 Tarimo, Donath S.: Paediatric malaria case management under the strategy of integrated management of childhood illness and malaria control policy in Tanzania.

Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning

Waaddegaard, Mette: Risk behaviour related to eating disorders among Danish adolescents.

Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori

Brorson-Hansen, Stig Chr: On the Socio-Cultural Preconditions of Medical Cognition: Studies in Ludwik Fleck's Medical Epistemology.

Afdeling for Miljø- og Arbejdsmedicin

Lund, Thomas: Associations between Health and Work Disability.

Afdeling for Social Medicin

Munk, Christian: Younger women and smoking.

Afdeling for Sundhedstjensteforskning

Thomsen, Annemarie Bondegaard: Chronic non-malignant pain patients and health economic consequences.

Fondsbevillinger

Afdeling for Almen Medicin

Fonden vedr. forskning i almen praksis

– Forbedring af skriftlig kommunikation fra sundhedsvæsenet til patienter (Hanne Thorsen) kr. 250.000.

Friederichs Mindelegat

– Kvalitetssikring i almen praksis (Tina Eriksson) kr. 30.000.

Kræftens Bekæmpelse

– Hvilke konsekvenser har det for kvinder at få et falsk mammografisvar? (John Brodersen) kr. 275.600.
 – Hvilke konsekvenser har det for kvinder at få et falsk positivt mammografisvar? (John Brodersen) kr. 98.000.

Biostatistisk afdeling

Apotekerfonden

– Aflønning af statistiker (Niels Olivarius) kr. 178.500.

Center for Epidemiologisk Grundforskning

– Lønrefusion Per Kragh Andersen (Biostatistisk Afdeling) kr. 556.200.

Diverse Tilskud Staten

– Narkoman dødsfald i KBH (Henrik Sælan) kr. 69.100.

Kræftens Bekæmpelse

– Terapeutisk dosismonitorering af MTX/6MP ved liggelidelsesbehandling af akut lymfoblastær leukæmi (Niels Keiding) kr. 12.000.

Privat Fond

- Aflønning af statistiker (Hella Danø) kr. 108.000.
- Aflønning af statistiker (Lars Vedel Kessing) kr. 84.000.
- Aflønning af statistiker (Torben Hansen) kr. 119.000.
- Case-control studie af øjencancer (Elsebeth Lyng) kr. 76.800.
- Mulige helbredsskadelige virkninger af stærke magnetfelter i arb. miljøet for svejsere (reanalyse) (Christoffer Johansen) kr. 69.900.
- Neurobehavioral effects of environmental mercury exposure (Phillippe Grandjean) kr. 268.000.
- Statistisk opgørelse af proj. om dødelighed efter malignt melanom (Lone Bak Hansen) kr. 57.600.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

- Kvantificering af fejlkilder i klinisk og epidemiologisk forskning (Lene Theil Skovgaard) kr. 1.134.700.
- Normal og patologisk vækst og gonadeudvikling hos børn og unge (Statistisk Forskningsenhed) kr. 147.400.

Afdeling for Epidemiologi*EU*

- European Breast Cancer Screening Network (Elsebeth Lyng) kr. 830.300.

Fundacio IMIM, Dr. Jordi Cami

- A quantitative international analysis of bladder cancer and drinking water chlorination by products (Elsebeth Lyng) kr. 66.900.

Kræftens Bekæmpelse

- Danske kvinders brug af mammografi (Elsebeth Lyng) kr. 638.200.
- E. Lyng's virke på KB (Elsebeth Lyng) kr. 473.000.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

- Aflastning (Elsebeth Lyng) kr. 52.000.

Sven Tornberg, Karolinska Sjukhuset

- Lønmidler fra EU projekt (Elsebeth Lyng) kr. 42.400.

Sygekassernes Helsefond

- Danske kvinders Middellevetid II (Elsebeth Lyng) kr. 150.000.

Afdeling for Medicinhistorie, Medicinsk-Historisk Museum*Cand.Pharm.Poul M. Assens Fond*

- Indkøb og restaurering af 2 portrætter af Johan Ludvig Lund (Thomas Söderqvist) kr. 37.500.
- Udarbejdelse af prospektmateriale for reorganisering af Medicinsk- Historisk Museum (Frank Allan Rasmussen/Thomas Söderqvist) kr. 250.000.

Afdeling for Miljø- og Arbejdsmedicin*Diverse Fonde*

- Diverse projekter (Peter Møller) kr. 25.000.

Egmont H. Petersen Fond

- Gentagne aborter blandt Grønlandske kvinder (Inge-Lise Bielecki) kr. 100.000.

ISMF Idenrigs- og Sund.min. miljømed. forsk.center

- Follow-up studier for børn, som har deltaget i astma-studier med henblik på kortlægning af betydningen af metabolisme af stoffer i luftforurening... (Elisabeth Ehlert Knudsen) kr. 530.000.
- Genetisk følsomhed for kræft og kræftisiko ved rustfrit stålsvejsning (Elisabeth Ehlert Knudsen) kr. 426.000.

Miljøstyrelsen

- Rådgivning til Miljøstyrelsen om exponering af ultrafine... (Steffen Loft) kr. 390.000.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

- Regulering af heme oxygenase 1 og 8-oxoguanine DNA glycosylase under hypoksi (Peter Møller) kr. 81.000.

Afdeling for Social Medicin*Augustinus Fonden*

- Har undervægtige kvinder en øget risiko for spontan abort? (Anne-Marie Nybo Andersen) kr. 40.000.

Else og Mogens Wedell-Wedellsborgsfond

- Legat (Lis Hentze Poulsen) kr. 15.000.

European Commission Research Directorates

- Promoting and Sustaining Health through Increased vegetable and fruit consumption (Pernille Due) kr. 885.500.

Kræftens Bekæmpelse

- Danskernes sundhedsadfærd (Pernille Due) kr. 450.800.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

- Paternal age and fetal loss (Anne-Marie Nybo Andersen) kr. 200.000.
- Social patterning of health behaviour among adolescents (Finn Diderichsen) kr. 1.200.000.

Sundhedsministeriet

- Social ulighed i børns sundhed i Danmark (Bjørn Holstein) kr. 125.000.

Forskerskole i Folkesundhedsvidenskab*Forskningsstyrelsen*

- Forskerskolen i Folkesundhedsvidenskab (Institut for Folkesundhedsvidenskab) kr. 8.600.000.

Publikationer**Afdeling for Almen Medicin**

- Andersen J.S.: Forskning i almen i de baltiske lande. Ugeskrift for Læger 51, s. 6068-9. 2002.
- Andersen J.S., Dyhr L.: Comparison og contact pattern to general practice by immigrants and non-immigrants in Copenhagen 1998. 1s. Norsk Selskab for Almenn Medicin, Oslo 2002.
- Bojlén S.: Det patientorienterede perspektiv, kliniker og den postmoderne patient. Ugeskrift for Læger 46, s. 5365-5367. 2002.
- Bojlén S., Hantho A., Risør O., Tørning J.: Hvad laver de

- praktiserende læger på Københavns Universitet. *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning* 2, s. 233-238. 2002.
- Boljen S., Hilden J.: (ed.) *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning*. Sundhedsoplysning i en oplyst tid. s. 78-83 s. København 2002.
- Boljén S.: Almen Praksis på Åbent Hav. *Ugeskrift for Læger* 1, s. 37-42. 2002.
- Brodersen J.: Adaption til danske forhold af spørgeskemaet Psychological Consequences Questionnaire. 12. Nordiske kongress i almenmedisin 2002.
- Brodersen J., Inga Marie L.: Konsekvenser af usikkerheder og overdiagnosticering ved screening. *Ugeskrift for Læger* 164/2, s. 181-7. 2002.
- Brodersen J., Thorsen H.: Metodeproblemer ved spørgeskemaundersøgelser 2. *Ugeskrift for Læger* 164/12, s. 167-8. 2002.
- Brodersen J., Thorsen H., la Cour P.: Hvad er "korrekt de-spressionsdiagnose"? *Ugeskrift for Læger* 164/35, s. 4086-7. 2002.
- Eriksson T.: Non-medical triggers of patients' contacts to general practitioners. 136 s. *Månedsskrift for Læger København* 2002.
- Hantho A., Jensen L., Malterud K.: Mutual understanding a communication model for general practice. *Scandinavian Journal of Primary Health Care* 20, s. 244-51. 2002.
- Hector O., Witt K.: Vågn op, Holbæk og sov godt. *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning* 743-746. 1991.
- Hollnagel H., Malterud K., Witt K.: Men's self-assessed personal health resources: approaching patients' strong points in general practice. *Family Practice* 17, s. 529-534. 2000.
- Hvas A.C.: Positive erfaringer i forbindelse med overgangsalderen. *Ugeskrift for Læger* 164/20, s. 2614-17. 2002.
- Hvas L.: En metode til at udholde meningsløsheden i en kaotisk verden? 226-8s. *Ugeskrift for Læger*, 2002.
- Malterud K.: Somatisering – en u hensigtsmessig diagnose? *Tidsskrift for den Norske Lægeforening* 122:1092, 2002.
- Malterud K.: Reflexivity and metapositions – strategies for appraisal of clinical evidence. *J Eval Clin Prate* 8, s. 121-6. 2002.
- Malterud K.: Feministisk teori kan utmana medicinsk kun-skap. *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 2-3, s. 5-18. 2002.
- Malterud K.: Empowering the patient by reframing the dis-course. i: Patient-centred approaches to chronic myofas-icial pain in primary care s. 116-30. Malterud K., Mal-terud K., Hunskaar S. (eds.). Radcliffe medical Press, Oxon 2002.
- Malterud K.: Når livsstil ikke nytter – medikamentell risikointervensjon for dårlige mennesker. i: Helsebilder. Sunnhet og sykdom i kulturelt perspektiv s. 67-84. Mal-terud K. Elvbakken K.T., Solvang P (red.) Helsebilder. Fagbokforlaget, Bergen 2002.
- Malterud K.: Kvanlitativ metoder i medisinsk forskning – forutsetninger, muligheter og begrensninger. 2002.
- Malterud K.: Almenmedisin -et klinisk kunnskapsfelt mel-lom teori og praksis. *Ugeskrift for Læger* 164, s. 5357. 2002.
- Malterud K.: Understanding the patient with medically un-explained disorders – a patientcentred approach. *New Zealand Fam. Pract.* 29, s. 374-9. 2002.
- Malterud K., Beich A., Gannik D.: Scening and brief in-tervention for excessive alcohol use – A qualitative study on experiences of general practioners. *BMJ* 325;(7369):870, 2002.
- Malterud K., Hollnagel H.: Samtaler om risiko og helbredsressourcer i almen praksis. *Ugeskrift for Læger* 164, s. 5225-9. 2002.
- Malterud K., Hunskaar S.: (eds.). Patient-centred ap-proaches to chronic myofascial pain in primary care. Radcliffe Medical Press, Oxon 2002.
- Malterud K., Hunskaar S.: The art of living with pain – re-covery through acknowledgement. i: Patient-centred ap-proches to chronic myofascial pain in primary care s. 167-71. Malterud K., Malterud K, Hunskaar S. Radcliffe Medical Press, Oxon 2002.
- Malterud K., Hunskaar S.: The challenges of chronic myo-fascial parin: commitment to patient perspectives. S. 175-9. Malterud K., Hunskaar S.. Radcliffe Medical Press, Oxon 2002.
- Malterud K., Steihaug S.: Recognition and reciprocity in encounters with women with chronic muscular pain. *Scandinavian Journal of Primary Health Care* 20, s. 151-6. 2002.
- Malterud K., Undeland M.: Diagnostic work in general practice – more than naming a disease. *Scandinavian Journal of Primary Health Care* 20, s. 145-50. 2002.
- Nielsen H.G.: Traumatiske Stress. *Månedsskrift for Prak-tisk Lægegerning* 80, s. 867-77. 2002.
- Reventlow S., Gannik D.E., Hvas A.C.: Hvordan ser pa-tientern på risiko? *Ugeskrift for Læger* 164, s. 5376-79. 2002.
- Thorsen H., Mckenna S., Tennant A., Holstein P.: Notting-ham Health Profile Scores Predict the Outcome and Sup-port Aggressive Revascularisation for Critical Ischaemia. *Eur J Vasc Endovasc Surg* 23, s. 495-499. 2002.
- Vass M., Avlund K., Hendriksen C., Andersen C.K., Kei-ding N.: Preventive home visits to older people in Den-mark: Methodology of a randomized controlled study. *Aging Clin Exp Res* Vol. 14, no. 6, s. 509-515. 2002.
- Vass M., Hendriksen C.: Den ældre patient, der er faldet. *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning* 3, s. 313-18. 2002.
- Vass M., Jepsen E., Avlund K., Lundemark H.: Effects of comprehensive follow-up home visits after hospitaliza-tion on functional ability and readmissions among old patients. A randomized controlled study. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy* 9, s. 17-22. 2002.
- Witt K.: Den alment praktiserende læges viden om sine pa-tienter. *Journaler og patientkendskab i almen praksis*. 111 s. *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning Køben-havn* 1996.
- Witt K.: The Danish general practitioner's knowledge of his patients. *Scandinavian Journal of Primary Health Care* vol. 1, no. 2., 1983.
- Witt K.: Vejledning for tutorlæger i almen medicin. 2 s. 1999.
- Witt K., Budtz S.: Patients' use of Internet and other sources of information about health and disease. *Scandi-navian Journal of Primary Health Care* 20, s. 174-176. 2002.
- Witt K., Hector O.: Nedbringelse af sovemiddelforbruget ved hjælp af sundhedsoplysning. Resultatet af en kon-trolleret interventionsundersøgelse i et lokalsamfund. *Ugeskrift for Læger* 153, s. 3460-62. 1991.
- Witt K., Hector O.: Praktiserende læger som kampag-nemagere. *Ugeskrift for Læger* 153, s. 3510-11. 1991.

- Østergaard M.S., Andersen J.S., Jørgensen M.: The PAT study's methods, asthma classification and results are questionable. Letter to the editor. *Journal of Allergy and Clinical Immunology?*, 2002.
- Østergaard M.S., Stauning J.A., Andersen J.S.: The PAT study's methods, asthma classification and results are questionable. *J Allergy Clin Immunol*, Mosby-Year Book 4, s. 671. 2002.
- Biostatistisk Afdeling**
- Abildstrøm S.Z., Rask-Madsen C., Ottesen M.M., Andersen P.K., Rosthøj S., Torp-Petersen C., Køber L.: Impact of age and sex on sudden cardiovascular death following myocardial infarction. *Heart* 88, s. 573-578. 2002.
- Andersen A-M.N., Vastrup P., Wohlfahrt J., Andersen P.K., Olsen J., Melbye M.: Fever in pregnancy and risk of fetal death: a cohort study. *The Lancet* 360, s. 1552-1556. 2002.
- Andersen E.A.W.: Composite likelihood and two-stage estimation in family studies. 32s. Biostatistisk Afdeling, Københavns Universitet 2002.
- Andersen E.A.W.: Family Studies Based on Routine Register Data. 183 s. Statens Serum Institut og Biostatistisk Afdeling, Københavns Universitet 2002.
- Andersen E.A.W., Andersen P.K.: Adjustment for misclassification in studies of familial aggregation of disease using routine register data. *Statist. Med.* 21, s. 3595-3607. 2002.
- Andersen P.K.: Editorial. Multi-state models. *Statistical Methods in Medical Research* 11, s. 89-90. 2002.
- Andersen P.K.: Book review of Allan Donner and Neil Klar: Design and analysis of cluster randomization trials in health research. *Statist. Med.* 21, s. 1961-1962. 2002.
- Andersen P.K.: Book review of David W. Hosmer and Stanley Lemeshow: Applied Logistic Regression. *Statist. Med.* 21, s. 1963-1964. 2002.
- Andersen P.K.: Survival analysis. i: Encyclopedia of Environmental Health. s. 2154-2155. Abdel H. El-Shaarawi and Walter W. Piegorsch. John Wiley & Sons, Ltd., Chichester 2002.
- Andersen P.K., Abildstrøm S.Z., Rosthøj S.: Competing risks as a multi-state model. *Statistical Methods in Medical Research* 11, s. 203-215. 2002.
- Andersen P.K., Keiding N.: Multi-state models for event history analysis. *Statistical Methods in Medical Research* 11, s. 91-115. 2002.
- Ashina M., Stallknecht B., Bendtsen L., Pedersen J.F., Galbo H., Dalgaard P., Olesen J.: *In vivo* evidence of altered skeletal muscle blood flow in chronic tension-type headache. *Brain* 125, s. 320-326. 2002.
- Brygge T., Heinig J., Collins P., Rønborg S.M., Gehrchen P.M., Hilden J., Heegaard S., Poulsen L.K.: Zoneterapi og asthma. *Ugeskrift for Læger* 164/18, s. 2405-2410. 2002.
- Budtz-Jørgensen E.: Statistical Methods for the Evaluation of Health Effects of Prenatal Mercury Exposure. 125 s. Biostatistisk Afdeling, Københavns Universitet 2001.
- Budtz-Jørgensen E., Keiding N., Grandjean P., Weihe P.: Estimation of health effects of prenatal methylmercury exposure using structural equation models. *Environmental Health: A Global Access Science Source* 1, s. 1-21. 2002.
- Budtz-Jørgensen E., Keiding N., Grandjean P., Weihe P.: Statistical Methods for the Evaluation of Health Effects of Prenatal Mercury Exposure. 32s. Biostatistisk Afdeling, Københavns Universitet 2002.
- Budtz-Jørgensen E., Keiding N., Grandjean P., Weihe P.: Estimation of health effects of prenatal methylmercury exposure using structural equation models. 42s. Biostatistisk Afdeling, Københavns Universitet 2002.
- Chellakooty M., Skibsted L., Skouby S.O., Andersson A-M., Petersen J.H., Main K.: Longitudinal study of serum placental GH in 455 normal pregnancies: correlation to gestational age, fetal gender and weight. *J Clin Endocrinol Metab* 87, s. 2734-2739. 2002.
- Commenges D.: Likelihood for interval-censored observations from multi-state models. 13s. Biostatistisk Afdeling, Københavns Universitet 2002.
- Dalgaard P.: *Introductory Statistics with R*. 288 s. Springer 2002.
- Dalgaard P.: Changes to the R-Tcl/Tk package. *R News* 2/3, s. 25-27. 2002.
- Deuleran A., Falk W., Kreiner S., Dam O.H.: Depressions-skala for sengeafsnit. *Ugeskrift for Læger* 164/26, s. 3445-3449. 2002.
- Ditlevsen S.D., Christensen U., Lynch D., Damsgaard M.T., Keiding N.: The Mediation Proportion: A Structural Equation Approach with an application to a common problem in social epidemiology. 30s. Biostatistisk Afdeling, Københavns Universitet 2002.
- Ditlevsen S.D., Sørensen M.: Inference for observations of integrated diffusion processes. 17s. Afdeling for Teoretisk Statistik, Københavns Universitet 2002.
- Ekstrøm C.T.: Multipoint Linkage Analysis of Quantitative Traits. 198 s. Biostatistisk Afdeling, Københavns Universitet 2001.
- Endahl L.A.: Statistical and Epidemiological Aspects of Analysing Self-Rated Repetitive Strain Injuries in Follow-up Studies. 224 s. Arbejdsmiljøinstituttet 2000.
- Frydman H.: Estimation in the Mixture of Markov Chains Moving with Different Speeds. 24s. Biostatistisk Afdeling, Københavns Universitet 2002.
- Gundelach P., Kreiner S.: Den danske værdiundersøgelse, 1981, 1990, 1991. *Metode og Data* 85, s. 3-11. 2002.
- Harbo I.S.: Analysis of Growth data: Statistical Methods to Assess Treatment Effects. 108 s. Novo Nordisk A/S 2001.
- Hartling U.B., Hansen B.F., Keeling J.W., Skovgaard L.T., Kjær I.: Short Bi-Iliac Distance in Prenatal Ullrich-Turner Syndrome. *American Journal of Medical Genetics* 108, s. 290-294. 2002.
- Hilden J.: Regret algebra and the maxchoice symbol. 1s. European Soc. for Medical Decision Making, Conference Taormina (Italy) 2002.
- Hilden J.: Det ulyksalige NNT. *Ugeskrift for Læger* 164, s. 351. 2002.
- Hilden J.: Medicinsk statistik – VIII. *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning* 80, s. 107-119. 2002.
- Hilden J.: Medicinsk statistik – IX. *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning* 80, s. 279-293. 2002.
- Hilden J.: Medicinsk statistik – X. *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning* 80, s. 361-374. 2002.
- Hilden J.: Medicinsk statistik. Særtryk fra *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning* 2002. i: Medicinsk Statistik s. 170. Jørgen Hilden. *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning*. 2002.
- Hilden J.: Boganmeldelse af P. Winkels: "Statistisk

- kvalitetsudvikling i klinik og laboratorium. Ugeskrift for Læger 162/2, s. 145-145. 2002.
- Hilden J.: Medicinsk statistik – XI. Månedsskrift for Praktisk Lægegerning 80, s. 945-969. 2002.
- Hilden J., Gammelgaard A.: Premature stopping and informed consent in AMI trials. *J Med Ethics* 28, s. 188-189. 2002.
- Hindsberger C.: Robust analysis of quantitative twin data. Genetic and environmental influences on obesity. 203 s. Biostatistisk Afdeling, Københavns Universitet 2001.
- Hindsberger C., Bryld L.E.: Analysis of twin data ascertained through probands – the double entry approach. 27s. Biostatistisk Afdeling, Københavns Universitet 2002.
- Hjerl K., Andersen E.A.W., Keiding N., Mortensen P.B., Jørgensen T.: Increased incidence of affective disorders, anxiety disorders, and non-natural mortality in women after breast cancer diagnosis: a nation-wide cohort study in Denmark. *Acta Psychiatr Scand* 105, s. 258-264. 2002.
- í Dali C., Hansen F.J., Pedersen S.A., Skov L., Hilden J., Bjørnskov I., Strandberg C., Christensen J., Haugsted U., Herbst G., Lyskjær U.: Threshold electrical stimulation (TES) in ambulant children with CP: a randomized double-blind placebo-controlled clinical trial. *Developmental Medicine & Child Neurology* 44, s. 364-369. 2002.
- Jacobsen R., Keiding N., Lynge E.: Long term mortality trends behind low life expectancy of Danish women. *J Epidemiol Community Health* 56, s. 205-208. 2002.
- Jensen T.K., Carlsen E., Jørgensen N., Berthelsen J.G., Keiding N., Christensen K., Petersen J.H., Knudsen L.B., Skakkebaek N.E.: Poor semen quality may contribute to recent decline in fertility rates. *Human Reproduction* 17, s. 1437-1440. 2002.
- Jensen T.K., Slama R., Ducot B., Suominen J., Cawood E.H.H., Eustache F., Vierula M., Jørgensen N., Toppari J., Skakkebaek N.E., Keiding N., Spira A., Andersen A.G., Irvine S., Auger S., Jouannet P.: Regional differences in waiting time to pregnancy among fertile couples from four European cities. *Human Reproduction* 16, s. 2697-2704. 2002.
- Johnson T., Monk T., Rasmussen L.S., Abildstrøm H., Houx P., Korttila K., Kuipers H.M., Hanning C.D., Siersma V.D., Kristensen D., Canet J., Ibanaz M.T., Møller J.T.: Postoperative Cognitive Dysfunction in Middle-aged Patients. *Anesthesiology* 96, s. 1351-7. 2002.
- Juul A., Scheike T.H., Davidsen M., Gyllenborg J., Jørgensen T.: Low Serum Insulin-Like Growth Factor I Is Associated With Increased Risk of Ischemic Heart Disease. A Population-Based Case-Control Study. *Circulation* 106, s. 939-944. 2002.
- Keiding N.: Contribution to the discussion of P.M. Fayers and David J. Hand: Causal variables, indicator variables and measurement scales: an example from quality of life. *J. R. Statist. Soc. A* 165, s. 256-257. 2002.
- Keiding N.: Endocrine disrupters. i: Encyclopedia of Environmentrics s. 669-671. Abdel H. El-Shaarawi and Walter W. Piegorisch. John Wiley & Sons, Ltd., Chichester 2002.
- Keiding N.: Two Nonstandard Examples of the Classical Stratification Approach to Graphically Assessing Proportionality of Hazards. i: Goodness-of-Fit Tests and Model Validity s. 301-309. C. Huber-Carol, N. Balakrishnan, M.S. Nikulin, M. Mesbah (eds.). Birkhäuser, Boston 2002.
- Keiding N., Kvist T.K., Hartvig H.B., Tvede M., Juul S.: Estimating time to pregnancy from current durations in a cross-sectional sample. *Biostatistics* 3, s. 565-578. 2002.
- Krasnik A., Nørredam M.L., Sørensen T.M., Michaelsen J.J., Nielsen A.S., Keiding N.: Effect of ethnic background on Danish hospital utilisation patterns. *Social Science & Medicine* 55, s. 1207-1211. 2002.
- Kreiner S., Christensen K.B.: Graphical Rasch Models. i: Statistical Methods for Quality of Life Studies. Design, Measurements and Analysis s. 187-203. Mounir Mesbah, Bernard F. Cole, Mei-Ling Ting Lee. Kluwer Academic Publishers, Holland 2002.
- Lajer H., Thranow I.R., Skovgaard L.T., Engelholm S.A.: Late urologic morbidity in 177 consecutive patients after radiotherapy for cervical carcinoma: a longitudinal study. *Int. J. Radiation Oncology Biol. Phys.* 54, 5, s. 1356-1361. 2002.
- Lange P., Parner J., Schnohr P., Jensen G.: Copenhagen City Heart Study: longitudinal analysis of ventilatory capacity in diabetic and nondiabetic adults. *Eur Respir J* 20, s. 1-7. 2002.
- Larsen K.: The Cox proportional hazards model with a continuous latent variable measure by multiple categorical indicators. 22s. Københavns Universitet 2002.
- Larsen K.: Joint analysis of time-to-event and multiple binary indicators of latent classes. 33s. Biostatistisk Afdeling, Københavns Universitet 2002.
- Larsen K.: Analysis of questionnaire data from longitudinal studies. 113 s. Biostatistisk Afdeling, Københavns Universitet 2000.
- Lidegaard Ø., Edström B., Kreiner S.: Oral contraceptives and venous thromboembolism: a five-year national case-control study. *Contraception* 65, s. 187-196. 2002.
- Lidegaard Ø., Kreiner S.: Contraceptives and cerebral thrombosis: a five-year national case-control study. *Contraception* 65, s. 197-205. 2002.
- Liestøl K., Andersen P.K.: Updating of covariates and choice of time origin in survival analysis: problems with vaguely defined disease states. *Statist. Med.* 21, s. 3701-3714. 2002.
- Lillebaek T., Andersen Å.B., Dirksen A., Smith E., Skovgaard L.T., Kok-Jensen A.: Persistent High Incidence of Tuberculosis in Immigrants in a Low-Incidence Country. *Emerging Infectious Diseases* 8, 7, s. 679-684. 2002.
- Lund R., Due P., Modvig J., Holstein B.E., Damsgaard M.T., Andersen P.K.: Cohabitation and marital status as predictors of mortality – an eight year follow-up study. *Social Science & Medicine* 55, s. 673-679. 2002.
- Martinussen T., Scheike T.H.: Efficient estimation in additive hazards regression with current status data. *Biometrika* 89, 3, s. 649-658. 2002.
- Martinussen T., Scheike T.H.: A flexible additive multiplicative hazard model. *Biometrika* 89, 2, s. 283-298. 2002.
- Martinussen T., Scheike T.H., Skovgaard I.M.: Efficient Estimation of Fixed and Time-varying Covariate Effects in Multiplicative Intensity Models. *Scand J Statist* 29, s. 57-74. 2002.
- Meinertz H., Nilausen K., Hilden J.: Alcohol-Extracted, but Not Intact, Dietary Soy Protein Lowers Lipoprotein(a) Markedly. *Arterioscler Thromb Vasc Biol.* 22, s. 312-316. 2002.

- Menne C., Sørensen T.M., Siersma V.D., Von Essen M.H., Ødum N., Geisler C.: Endo- and exocytic rate constants for spontaneous and protein kinase C-activated T cell receptor cycling. *Eur.J.Immunol.* 32, s. 616-626. 2002.
- Mol N.M., Sørensen N., Weihe P., Andersson A.M., Jørgensen N., Skakkebæk N.E., Keiding N., Grandjean P.: Spermaturia and serum hormone concentrations at the age of puberty in boys prenatally exposed to polychlorinated biphenyls. *European Journal of Endocrinology* 146, s. 357-363. 2002.
- Murata K., Budtz-Jørgensen E., Grandjean P.: Benchmark Dose Calculations for Methylmercury-Associated Delays on Evoked Potential Latencies in Two Cohorts of Children. *Risk Analysis* 22, s. 465-474. 2002.
- Nilsson F.M., Kessing L.V., Sørensen T.M., Andersen P.K., Bolwig T.G.: Enduring increased risk of developing depression and mania in patients with dementia. *J Neurol Neurosurg Psychiatry* 73, s. 40-44. 2002.
- Nilsson F.M., Kessing L.V., Sørensen T.M., Andersen P.K., Bolwig T.G.: Major depressive disorder in Parkinson's disease: a registerbased study. *Acta Psychiatr. Scand.* 106, s. 202-211. 2002.
- Osler M., Diderichsen F., Keiding N., Prescott E.B., Frydenberg M.: Letter to the editor, Ann Louise Pedersen: Korrelationen mellem prævalensen af skizofrene og den sociodemografiske status i forskellige bydele i Københavns Kommune. *Ugeskrift for Læger* 164/24, s. 3223. 2002.
- Parner J.: Causal reasoning and time-dependent confounding. 136 s. Biostatistisk Afdeling, Københavns Universitet 1999.
- Petersen L., Nielsen G.G., Andersen P.K., Sørensen T.I.A.: Case-Control Study of Genetic and Environmental Influences on Premature Death of Adult Adoptees. *Genetic Epidemiology* 23, s. 123-132. 2002.
- Ripatti S., Larsen K., Palmgren J.: Maximum Likelihood Inference for Multivariate Frailty Models Using an Automated Monte Carlo EM Algorithm. *Lifetime Data Analysis* 8, s. 349-360. 2002.
- Rosthøj S., Andersen P.K., Abildstrøm S.Z.: SAS macros for estimation of the cumulative incidence functions based on a Cox regression model for competing risks survival data. 13s. Biostatistisk Afdeling, Københavns Universitet 2002.
- Saleh M.M.A., Nørregaard P., Jørgensen H.L., Andersen P.K., Matzen P.: Preoperative endoscopic stent placement before pancreaticoduodenectomy: a meta-analysis of the effect on morbidity and mortality. *Gastrointest Endosc* 56, s. 529-534. 2002.
- Scheike T.H.: A generalized additive regression model for survival times. *The Annals of Statistics* 29, 5., s. 1344-1360. 2001.
- Scheike T.H.: Time varying effects in survival analysis. 29s. Biostatistisk Afdeling, Københavns Universitet 2002.
- Scheike T.H.: The Additive Nonparametric and Semiparametric Aalen Model as the Rate Function for a Counting Process. *Lifetime Data Analysis* 8, s. 247-262. 2002.
- Scheike T.H., Zhang M.-J.: An Additive-Multiplicative Cox-Aalen Regression Model. *Scand J Statist* 29, s. 75-88. 2002.
- Scheike T.H., Zhang M.-J.: Predicting and Modelling of Survival Data when Cox's Regression Model does not hold. 26s. Biostatistisk Afdeling, Københavns Universitet 2002.
- Schou S., Holmstrup P., Stoltze K., Hjørting-Hansen E., Fiehn N.-E., Skovgaard L.T.: Probing around implants and teeth with healthy or inflamed peri-implant mucosa/gingival. A histologic comparison in cynomolgus monkeys. (*Macaca fascicularis*). *Clin. Oral Impl. Res.* 13, s. 113-126. 2002.
- Slama R., Eustache F., Ducot B., Jensen T.K., Jørgensen N., Horte A., Irvine S., Suominen J., Andersen A.G., Auger J., Vierula M., Toppari J., Andersen A.N., Keiding N., Skakkebæk N.E., Spira A., Jouannet P.: Time to pregnancy and semen parameters: a cross-sectional study among fertile couples from four European cities. *Human Reproduction* 17, s. 503-515. 2001.
- Sørensen M., Ditlevsen S.D.: Inference for observations of integrated diffusion processes. 16s. *MaPhySto* 2002.
- Thomsen L.L., Eriksen M.K., Romer S.F., Andersen I., Østergaard E., Keiding N., Olesen J., Russell M.B.: An epidemiological survey of hemiplegic migraine. *Cephalgia* 22, s. 361-375. 2002.
- Østergaard D., Viby-Mogensen J., Pedersen N.A., Holm H., Skovgaard L.T.: Pharmacokinetics and pharmacodynamics of mivacurium in young adult and elderly patients. *Acta Anaesthesiol Scand* 46, s. 684-691. 2002.
- Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori**
- Andersen H.: The history of reductionism versus holistic approaches to scientific research. *Endeavour* 25, s. 153-156. 2001.
- Andersen H.: The Development of Scientific Taxonomies. i: *Model Based Reasoning. Science, Technology, Values* s. 95-11. L. Magnani and N. Nersessian. Kluwer Academic/Plenum Publishers, New York 2002.
- Brorson-Hansen S.C., Bagger J., Sylvest A., Hróbjartsson A.: Low agreement among 24 doctors using the Neer-classification; only moderate agreement on displacement even between specialists. *International Orthopaedics* 26, s. 271-273. 2002.
- Brorson-Hansen S.C., Bagger J., Sylvest A., Hróbjartsson A.: Improved inter-observer variation after training of doctors in the Neer System: A Randomised Trial. *Journal of Bone and Joint Surgery (British)* 84-B, s. 950-954. 2002.
- Gøtzsche P.C.: Somatostatin analogues for acute bleeding oesophageal varices (Cochrane Review). i: *The Cochrane Library, Issue 1. Update Software* (updated), Oxford 2002.
- Gøtzsche P.C.: Non-steroidal anti-inflammatory drugs. i: *Clinical Evidence* s. 1063-70. BMJ Publications, London 2002.
- Gøtzsche P.C.: Commentary: Medicalisation of risk factors. *BMJ* 324, s. 890-1. 2002.
- Gøtzsche P.C., Johansen H.K.: Nystatin prophylaxis and treatment i severely immunodepressed patients (Cochrane Review). i: *The Cochrane Library, Issue 2 s. Update Software* (updated), Oxford 2002.
- Gøtzsche P.C., Johansen H.K.: Routine versus selective antifungal administration for control of fungal infections in patients with cancer (Cochrane Review). i: *The Cochrane Library, Issue 2 s. Udate Software* (updated), Oxford 2002.
- Gøtzsche P.C., Olsen O.: Screening for mammacancer – to år efter. *Ugeskrift for Læger* 164, s. 204-6. 2002.
- Hilden J., Gammelgaard A.: Premature stopping and in-

- formed consent in AMI trials. *Journal of Medical Ethics* 28, s. 188-189. 2002.
- Hróbjartsson A., Gøtzsche P.C.: Hvad er effekten af placebo-behandling? *Ugeskrift for Læger* 164, s. 329-33. 2002.
- Johansen H.K., Gøtzsche P.C.: Amphotericin B versus fluconazole for controlling fungal infections in neutropenic cancer patients (Cochrane Review). i: *The Cochrane Library*, Issue 2 s. Update Software (updated), Oxford 2002.
- Johansen H.K., Gøtzsche P.C.: Amphotericin B lipid soluble formulations vs amphotericin B in cancer patients with neutropenia (Cochrane Review). i: *The Cochrane Library*, Issue 2 s. Update Software (updated), Oxford 2002.
- McDonald S., Lefebvre C., Antes G., Galandi D., Gøtzsche P.C., Hammarquist C., Haugh M., Jensen K.L., Kleijnen J., Loep M., Pistotti V., Rütther A.: The contribution of handsearching European general health care journals to the Cochrane Controlled Trial Register. *Evaluation & The Health Profession* 25, s. 65-76. 2002.
- Mowatt G., Shirran L., Grimshaw J., Rennie D., Flanagan A., Yank V., MacLennan G., Gøtzsche P.C., Bero L.: Prevalence of honoray and ghost authorship in Cochrane reviews. *JAMA* 287, s. 2769-71. 2002.
- Nielsen H.S., Krag A., Madsen S., Norup M., Rossel P.J.H.: What do general practitioners tell their patients about side effects to common treatments? 46s. Nijmegen, The Netherlands 2002.
- Norup M.: Dokumenteret helbredelse. 4s. 2002.
- Norup M., Krag A., Nielsen H.S., Rossel P.J.H.: The patients right to self-determination and the need of information. 48-49s. Nijmegen, The Netherlands 2002.
- Wulff H.R.: The relationship between health, disease and quality of life. i: Health and quality of life. Philosophical, medical and cultural aspects s. 27-36. A. Gimmler, C. Lenk, G. Aumüller. Lit Verlag, Münster 2002.
- Wulff H.R., Gøtzsche P.C.: Diagnóstico y tratamiento racional. *Medicina basade en la evidencia*. 227 s. Jarpyo editores Madrid 2002.
- Wulff H.R., Pedersen S.A., Rosenberg R.: Medicinos filosofija (litauisk). 204 s. Charibde Vilnius 2001.
- Wulff H.R., Pedersen S.A., Rosenberg R.: Introducción a la filosofía de la medicina. 307 s. Editorial Triacastela Madrid 2002.
- Afdeling for Sundhedstjensteforskning**
- Aadahl M., Hansen B.A., Kirkegaard P., Grønvold M.: Fatigue and physical function after orthotopic liver transplantation. *Liver Transplantation* 8, s. 251-259. 2002.
- Bourret P., Koch L., Stemerding D.: L'oncogenetitique: une activite nouvelle entre recherche et medicine. *Bull. Cancer* 85, s. 239-242. 1998.
- Goldschmidt D., Andersen L., Pedersen L., Grønvold M.: Specialiseret palliativ indsats i eget hjem. *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning* 80. årgang, s. 1731-1735. 2002.
- Goldschmidt D., Strømgren L.A.S., Grønvold M.: Effekten af specialiseret palliativ indsats. *Ugeskrift for Læger* 164, s. 468-469. 2002.
- Grønvold M.: Evaluering. i: *Håndbog i palliativ medicin* s. 193-197. Sjøgren P., Mørch M.M., Eriksen J. (red.). Munksgaard Danmark, København 2002.
- Horst M.: Har vi fået en anden holdning til abort på grund af den etiske debat? i: *Abort i 25 år* s. 131-136. Birgit Petersson, Lisbeth B. Knudsen og Karin Helweg-Larsen. L&R FAKTA, 1998.
- Horst M.: I hvor stort omfang informeres og spørges borgerne om gentest? i: *Test af vores gener – Konsensuskonference afholdt af Teknologirådet* s. 78-81. Teknologirådet. 2002.
- Horst M., Lolk M.: Formidling af risiko. i: *Først med det sidste -en nyhedsuge i Danmark* s. 97-112. Anker Brink Lund. Ajour, 2000.
- Høyer K.L.: Conflicting notions of personhood in genetic research. *Anthropology Today* vol. 18, no. 5, s. 9-13. 2002.
- Høyer K.L.: Splittelse, rodløshed og det at fortælle sin historie. *Jordens Folk* nr. 1- april, årgang 34, s. 11-18. 1999.
- Høyer K.L.: Gen-etik og samtykke. *Kulturella Perspektiv* 2, s. 21-30. 2001.
- Høyer K.L.: Det informerede samtykke – når raske mennesker donerer blod til forskning. i: *Biobanker – Beskyttelse af humangenetisk materiale. Høring i Folketinget* 2. oktober 2002 s. 129-132. Teknologirådet. København 2002.
- Jensen O.B., Koch L., Manniche V.: Arvelige sygdomme og graviditet. Prænatal information og rådgivning. (Folder udgivet af Center for Små Handicapgrupper og Sundhedsstyrelsen). 24s. København 1995.
- Jensen P.T., Klee M.C., Grønvold M.: Validation of a questionnaire for self-rating of urological and gynaecological morbidity after treatment of gynaecological cancer. *Radiotherapy & Oncology* 65, s. 29-38. 2002.
- Koch L.: The government of genetic knowledge. i: *Gene technology and economy* s. 92-103. S. Lundin and L. Åkesson. Nordic Academic Press, Lund 2002.
- Koch L.: Hyperlinks mellem nutid og fortid. *Fortid og nutid.. Tidsskrift for kulturhistorie og lokalhistorie* 2, s. 133-138. 2002.
- Koch L.: Den islandske sundhedsdatabase. *Etisk eller uetisk? Bioanalytikerens* 2, s. 8-12. 2002.
- Koch L.: The ethos of science. The relations between Danish and German Geneticists Around World War II. *Scandinavian Journal of History* 3, s. 167-175. 2002.
- Koch L.: Dansk og tysk racehygiejne. *Den jyske historiker* 72, s. 56-59. 1995.
- Koch L.: Nye tendenser i forsterdiagnostikken. *Forældre og fødsel* 22, s. 39-42. 1995.
- Koch L.: A new Danish law on assisted reproduction: Biomedical Ethics. *Newsletter of the European Network for Biomedical Ethics* December, s. 3-5. 1997.
- Koch L.: Ethiske aspekter ved genetisk testning og rådgivning for arvelig cancer. *Ugeskrift for Læger* 169/2, s. 1838-1840. 1998.
- Koch L.: Dansk og tysk racehygiejne. *Norsk Teologisk Tidsskrift* 99, s. 146-157. 1998.
- Koch L.: Brug og Misbrug af Genetiske Diagnoser i første halvdel af det 20. årh.. i: *Det gode liv. Handicaphistoriske tekster* s. 181-193. B. Kirkebæk og I. Markussen. Danmarks Lærerhøjskole, København 1994.
- Koch L.: Fosterdiagnostik og risiko. i: *Køn, teknologi og forplantning* s. 90-105. Bente Rosenbeck. København 1995.
- Koch L.: Reproductive choice or social responsibility? Danish women with disabilities. i: *Report from a workshop on NGO Forum* s. 23-30. 1995.
- Koch L.: I Samfundets og Efterslægtens Interesse. (8 radioforedrag). *Danmarks Radio P1* (2001), Rosenkjærprisen 2000, 2000.

- Koch L.: The Devil's Advocate. On genetics and reproductive choice. i: Blue Genes, European Week for Scientific Culture s. 8-10. København 1995.
- Koch L.: Racehygiejne. Ugeskrift for Læger 43, s. 5813-5813. 2000.
- Koch L.: Mindretalsudtalelse. i: Behandling af Ufrivillig Barnløshed, Sundhedsministeriet. s. 1-9. København 1992.
- Koch L., Forfatterkollektiv: Kvinde kend din krop. 1-526 s. København 1992.
- Koch L., Horst M.: Genetificering år 2000. Ugeskrift for Læger 162/11, s. 1575-1576. 2000.
- Koch L., Sidenius K.: Abort. 25-26s. Den Danske Nationalencyklopædi, vol. 1, 1994.
- Koch L., Smith L.: Barnløshed, samfundsaspekter. 100 s. Den Danske Nationalencyklopædi, vol. 6, 1996.
- Koch L., Zahle H.: Sammenbragte børn. Om bioetik og økoetik. i: EVA rapport s. 91-97. 1995.
- Koch L., Zahle H.: Ein ethischer Rat von Experten und Laiern. i: Angewandte Ethik als Politikum s. 117-139. Matthias Kettner. Suhrkamp, 1999.
- Krasnik A., Nørredam M.L., Sørensen T.M., Michaelsen J.J., Nielsen A.S., Keiding N.: Effect of ethnic background on Danish hospital utilisation patterns. *Social Science & Medicine* vol. 55, number 7, s. 1207-1211. 2002.
- Krasnik A., Rasmussen N.K.: Reducing social inequalities in health: evidence, policy and practice. *Scandinavian Journal of Public Health supplement* 59, s. 1-5. 2002.
- Lolk M., Horst M.: Den nødvendige overreaktion – en fortælling om risiko og tillid i et medieperspektiv. i: Det handler om tillid s. 139-148. Anders Bordum og Søren Barlebo Wenneberg. Samfundslitteratur, 2001.
- Lund A.B., Horst M.: Den offentlige debat -mål, middel eller mantra? 137 s. Fremad A/S 1999.
- Pedersen L.E., Grønvold M., Sjøgren P.: Forskningsaktiviteter på en palliativ medicinsk afdeling. Ugeskrift for Læger 164, s. 492-494. 2002.
- Strømgren A.S., Goldschmidt D., Grønvold M., Petersen M.A., Jensen P.T., Pedersen L.E., Hoermann L., Helleberg C., Sjøgren P.: Self-assessment in cancer patients referred to palliative care: A study of feasibility and symptom epidemiology. *Cancer* 94, s. 512-520. 2002.
- Strømgren A.S., Grønvold M., Pedersen L.E., Olsen A.K., Sjøgren P.: Symptomatology of cancer patients in palliative care: content validation of self-assessment questionnaires against medical records. *European Journal of Cancer* 38, s. 788-794. 2002.
- Vallgård S.: Styring gennem frihed, magtudøvelse i folkesundhedens navn. i: Demokratisk set s. 115-131. Erik Albæk, Peter Munk Christiansen, Birgit Møller. Aarhus Universitetsforlag, Århus 2002.
- Vallgård S.: Finsk folkesundhed. Ugeskrift for Læger 12 årgang 164, s. 1700-1702. 2002.
- Vallgård S.: The Danish health care system: A commentary. *European Observer* vol. 4, nr. 2, s. 1-2. 2002.
- Vallgård S.: Social ulighed i sundhed som politisk problem. i: Humaniora og sundhedsvidenskab s. 77-88. Uffe Juul Jensen, Hans Fink, Christian Lystbæk. Philosophia, Århus 2002.
- Vallgård S.: Historie. Sygdomsmønstre og sundhedsvæsen i historisk perspektiv. i: Medicinsk sociologi. Samfund, sundhed og sygdom s. 302-325. Lars Iversen, Tage Søndergaard Kristensen, Bjørn Holstein, Pernille Due. Munksgaard, København 2002.
- Vallgård S., Krasnik A.: Sundhedstjeneste og sundhedspolitik. En introduktion, 3. udgave. 127 s. Munksgaard København 2002.
- Vallgård S., Thomson S., Krasnik A., Vrangbæk K.: Denmark. i: Health care systems in eight countries: trends and challenges s. 17-30. The European Observatory on Health Care, London 2002.

Afdeling for Social Medicin

- Andersen A.: Alcohol consumption at age 15 as predictor of alcohol consumption at age 19. 1s. *International Journal of Behavioral Medicine*, volume 9 2002.
- Andersen H.E., Eriksen K., Brown A., Schultz-Larsen K., Forchhammer B.H.: Follow-up services for stroke survivors after hospital discharge – a randomized control study. *Clinical Rehabilitation* 16, s. 593-603. 2002.
- Avlund K.: Funktionsevnenes betydning for dagliglivet. i: Gerontologi. Livet som gammel s. 211-221. Christine E. Swane, Anne Leonora Blaakilde, Kirsten Amstrup (red.). Munksgaard Danmark, København, Danmark 2002.
- Avlund K.: Muskel- og skeletsygdomme i alderdommen. i: Klinisk reumatologi for ergoterapeuter og fysioterapeuter s. 33-37. Danneskiold-Samsøe B, Lund H, Avlund K. (red). Munksgaard Danmark, København 2002.
- Avlund K., Damsgaard M.T., Sakari-Rantala R., Laukkanen P., Schroll M.: Tiredness in daily activities among nondisabled old people as determinant of onset of disability. *Journal of Clinical Epidemiology* 55, s. 965-973. 2002.
- Avlund K., Due P., Holstein B.E., Heikkinen R-L., Berg S.: Changes in social relations in old age. Are they influenced by functional ability? *Aging Clinical and Experimental Research* 14, s. 56-64. 2002.
- Avlund K., Due P., Holstein B.E., Sonn U., Laukkanen P.: Changes in household composition as determinant of changes in functional ability among old men and women. *Aging Clinical and Experimental Research* 14, s. 65-74. 2002.
- Avlund K., Holm-Pedersen P., Morse D., Viitanen M., Winblad B.: Social relations as determinant of oral health among persons over the age of 80 years. *The Gerontologist* 42, special issue, s. 158. 2002.
- Avlund K., Holstein B., Osler M., Damsgaard M.T., Holm-Pedersen P., Rasmussen N.K.: Social position and health in old age. The relevance of different indicators of social position. *Ageing and Diversity*, 34th EBSSRS Symposium, s. 35. 2002.
- Avlund K., Jepsen E., Vass M., Lundemark H.: Effects of comprehensive follow-up home visits after hospitalization on functional ability and readmissions among old patients. A randomized controlled study. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy* 9, s. 17-22. 2002.
- Christensen U., Albertsen K.: Teorier om dannelse og forandring af livsstil. i: Medicinsk sociologi s. 207-224. Lars Iversen, Tage Søndergaard Kristensen, Bjørn Evald Holstein, Pernille Due (red.). Munksgaard, København 2002.
- Danneskiold-Samsøe B., Lund H.P., Avlund K.: Klinisk reumatologi for ergoterapeuter og fysioterapeuter. 796 s. Munksgaard Danmark København, Danmark 2002.
- Davidson M., Brønnum-Hansen H., Jørgensen T., Madsen M., Gerdes L.U., Osler M., Schroll M.: Trends in incidence, case-fatality and recurrence of myocardial infarction in the Danish MONICA population 1982-1991. Eu-

- ropean Journal of Epidemiology 17, s. 1139-1145. 2002.
- Diderichsen F.: Income maintenance policies – determining their potential impact on socioeconomic inequalities in health. i: Reducing inequalities in health: A European perspective s. 53-66. Mackenbach JP, Bakker MJ (eds). Routledge, London 2002.
- Diderichsen F.: Helbreds kompetence. i: Nøglekompetencer – forskerbidrag til Det nationale kompetenceregnskab s. 225-234. Undervisningsministeriet, København 2002.
- Diderichsen F., Nilunger L.: Hälsan går att påverka – ett kunskapsunderlag om hälsokonsekvensens bedömningar. i: Hälsan går att påverka s. 1-32. Landstingsförbundet, Stockholm 2002.
- Due P., Holstein B.E., Lynch J., Scheidt P., Currie C., Overpeck M.: The HBSC Bullying group. Bullying and symptoms among school-aged children in 28 countries. International Journal of Behavioral Medicine vol, 9, s. 2002.
- Engström K., Diderichsen F., Laflamme L.: Socioeconomic differences in injury risk in childhood and adolescence. Injury Prevention 8(2), s. 137-142. 2002.
- Gerdes L.U., Brønnum-Hansen H., Osler M., Madsen M., Jørgensen T., Schroll M.: Trends in lifestyle coronary risk factors in the Danish MONICA population 1982-1992. Public Health 116, s. 81-88. 2002.
- Godtfredsen N., Holst C., Prescott E., Vestbo J., Osler M.: Smoking Reduction, Smoking Cessation, and Mortality: A 16-year Follow-up of 19,732 Men and Women from the Copenhagen Centre for Prospective Population Studies. American Journal of Epidemiology 156, s. 994-1001. 2002.
- Godtfredsen N., Vestbo J., Osler M., Prescott E.: Risk of hospital admission for COPD following smoking cessation and reduction: a Danish population study. Thorax 57, s. 967-972. 2002.
- Grønbaek M., Strøger U., Strunge H., Møller L., Graff V., Iversen L.: Impact of a 10-year nation-wide alcohol campaign on knowledge of sensible drinking limits in Denmark. European Journal of Epidemiology 17, s. 423-427. 2001.
- Haveman-Nies A., de Groot L., Burema J., Cruz J.A.A., Osler M., van Staveren W.A.: Dietary Quality and Lifestyle Factors in Relation to 10-Year Mortality in Older Europeans. American Journal of Epidemiology 156, s. 962-968. 2002.
- Heikkinen R-L., Berg S., Avlund K., Törmäkangas T.: Depressed mood: Changes during a five-year follow-up in 75-year-old men and women in three Nordic localities. Aging Clinical and Experimental Research 14, s. 16-28. 2002.
- Holm-Pedersen P., Avlund K., Stoltze K.: Root caries and arrhythmias in community-dwelling older persons – Is there a link? The Gerontologist 42, special issue, s. 132. 2002.
- Høidrup S., Andreasen A.H., Osler M., Pedersen A., Jørgensen L.M., Jørgensen T., Schroll M., Heitmann B.L.: Assessment of habitual energy and macronutrient intake in adults: comparison of a seven day food record with a dietary history interview. European Journal of Clinical Nutrition 56, s. 105-113. 2002.
- Iversen L., Christensen U.: Marginalisering og udstødning på arbejdsmarkedet. i: Medicinsk sociologi, samfund, sundhed og sygdom s. 128-152. Lars Iversen, Tage Søndergård Kristensen, Bjørn Evald Holstein, Pernille Due (red.). Munksgaard, København 2002.
- Iversen L., Kristensen T.S., Holstein B.E., Due P.: Medicinsk sociologi. Samfund, sundhed og sygdom. 365s. Munksgaard, København 2002.
- Juncher A.E., Hansen N., Schultz-Larsen K., Frølund B., Jørgensen L.M.: Funktionstræning til svækkede ældre i eget hjem. Ugeskrift for Læger 164/20, s. 2623-2627. 2002.
- Jørgensen P.S., Holstein B.E., Due P.: (red.). Sundhed på vippen. En undersøgelse af de store skolebørns sundhed, trivsel og velfærd. 225s. Hans Reitzels Forlag, København 2001.
- Lahelma E., Diderichsen F.: Analysing changes of health inequalities in the Nordic welfare states. Social Science & Medicine 55(4), s. 609-625. 2002.
- Lindholm C., Burström B., Diderichsen F.: Class differences in the social consequences of illness? J Epidemiol Community Health 56, s. 188-192. 2002.
- Lindqvist R., Möller T., Stenbeck M., Diderichsen F.: Do changes in surgical procedures for breast cancer have consequences for hospital mean length of stay. Int J Technological Assessment of Health Care 18(3), s. 566-575. 2002.
- Lund R., Avlund K., Holstein B.E., Sakari-Rantala R., Heikkinen R-L.: Social relations as determinant of functional decline among old people. 1s. 2002.
- Lund R., Due P.: Sociale relationer og helbred. i: Medicinsk Sociologi. Samfund, Sundhed og Sygdom s. 87-104. Lars Iversen, Tage Søndergård Kristensen, Bjørn Evald Holstein, Pernille Due (red.). Munksgaard, København 2002.
- Lund R., Due P., Modvig J., Holstein B.E., Damsgaard M.T., Andersen P.K.: Cohabitation status as predictor of mortality, an eight year follow-up study. Social Science and Medicine 55(4), s. 673-679. 2002.
- Lund R., Due P., Modvig J., Holstein B.E., Damsgaard M.T., Andersen P.K.: Cohabitation status vs. marital status as predictors of mortality. An eight year follow-up study among middle-aged and elderly women and men. 1s. 2002.
- Mackenbach J.P., Bakker M.J., Kunst A.E., Diderichsen F.: Strategies to reduce socioeconomic inequalities in health. i: Reducing inequalities in health s. 25-49. Mackenbach JP, Bakker MJ (eds.). Routledge, London 2002.
- Mackenbach J.P., Kunst A.E., Bakker M.J., Diderichsen F.: Socioeconomic inequalities in health in Europe – a review. i: Reducing inequalities in health s. 3-24. Mackenbach JP, Bakker MJ (eds.). Routledge, London 2002.
- Milman N., Byg K.E., Ovesen L., Kirchhoff M., Schultz-Larsen K.: Iron status in Danish men 1984-94: A cohort comparison of changes in iron stores and the prevalence of iron deficiency and iron overload. European Journal of Haematology 68, s. 332-340. 2002.
- Nybo Andersen A-M., Olsen J.: Do Interviewers' Health Beliefs and Habits Modify Responses to Sensitive Questions? A study using Data Collected from Pregnant women by Means of Computer-assisted Telephone Interviews. American Journal of Epidemiology vol. 155, no. 1, s. 95-100. 2002.
- Nybo Andersen A-M., Vastrup P., Wohlfahrt J., Andersen P.K., Olsen J., Melbye M.: Fever in pregnancy and risk of fetal death: a cohort study. The Lancet vol. 360, s. 1552-1556. 2002.
- Olsen J., Nybo Andersen A-M.: Bedre sundhed for mor og barn. Månedsskrift for Praktisk Lægegerning vol. 80, marts 2002, s. 351-355. 2002.

- Osler M.: Nutritional modification of cardiovascular disease risk. i: *Midlife Health – Current concepts and challenges for the future* s. 109-114. Göran Samsioe, Sven Skouby (eds.). Elsevier, Holland 2002.
- Osler M.: Boganmeldelse af: Basal sundhedsvidenskabelig statistik. *Ugeskrift for Læger* 160, s. 1. 2002.
- Osler M.: Boganmeldelse af: Sygdomsforebyggelse. *Ugeskrift for Læger* 160, s. 1. 2002.
- Osler M., Andreasen A.H., Heitmann B., Høidrup S., Gerdes L.U., Jørgensen L.M., Schroll M.: Food intake patterns and risk of coronary heart disease: a prospective cohort study examining the use of traditional scoring techniques. *European Journal of Clinical Nutrition* 56, s. 568-574. 2002.
- Osler M., Jørgensen T., Gerdes L.U., Davidsen M., Brønnum-Hansen H., Madsen M., Schroll M.: Changes in community and individual level psychosocial coronary risk factors in the Danish MONICA population, 1982-92. *Scandinavian Journal of Public Health* 30, s. 36-40. 2002.
- Osler M., Nybo Andersen A-M.: Social ulighed i helbred. i: *Medicinsk Sociologi* s. 105-127. Iversen L, Kristensen TS, Holstein BE, Due P (red.). Munksgaard, København, Danmark 2002.
- Osler M., Prescott E., Grønbæk M., Christensen U., Due P., Engholm G.: Income inequality, individual income, and mortality in Danish adults: analysis of pooled data from two cohort studies. *British Medical Journal* 324, s. 13-16. 2002.
- Osler M., Tjønneland A., Surtum M., Thomsen B., Stripp C., Grønbæk M., Overvad K.: Does the association between smoking status and selected healthy foods depend on gender? A population-based study of 54 417 middle-aged Danes. *European Journal of Clinical Nutrition* 56, s. 52-63. 2002.
- Osler M., Todsén K., Nørmark K., Viskum B.: Børns sundhed ved 1? års-undersøgelsen i Sundeved Kommune. *Ugeskrift for Læger* 164, s. 5799-5802. 2002.
- Pedersen A.N., Ovesen L., Schroll M., Avlund K., Era P.: Body composition of 80-years old men and women and its relation to muscle strength, physical activity and functional ability. *The Journal of Nutrition, Health & Aging* 6, s. 413-420. 2002.
- Pinborg A., Loft A., Schmidt L., Nybo Andersen A.: Attitudes of IVF/ICSI mothers towards twin pregnancy and single embryo transfer. 1s. *Human Reproduction*. European Society of Human Reproduction and Embryology. Vol 17, 2002.
- Poulsen L.H., Osler M., Due P., Damsgaard M.T., Holstein B.E., Roberts C.: Exposure to teachers smoking and adolescent smoking behaviour: analysis of cross sectional data from Denmark. 1s. *International Journal of Behavioral Medicine*, vol. 9, supplement 1 2002.
- Poulsen L.H., Osler M., Roberts C., Due P., Damsgaard M.T., Holstein B.E.: Exposure to teachers smoking and adolescent smoking behaviour: analysis of cross sectional data from Denmark. *Tobacco Control* 11(3), s. 246-51. 2002.
- Prescott E., Scharling H., Osler M., Schnohr P.: Importance of light smoking and inhalation habits on risk of myocardial infarction and all cause mortality. A 22 year follow up of 12 149 men and women in The Copenhagen City Heart Study. *Journal Epidemiology and Community Health* 56, s. 702-706. 2002.
- Rantanen T., Avlund K., Suominen H., Schroll M., Frändin K.: Muscle strength as a predictor of onset of ADL dependence in people aged 75 years. *Aging Clinical and Experimental Research* 14, s. 10-15. 2002.
- Rasmussen M., Damsgaard M.T., Due P., Holstein B.E.: Boys and girls smoking within the Danish elementary school classes: A group-level analysis. *Scandinavian Journal of Public Health* 30, s. 62-69. 2002.
- Rasmussen M., Damsgaard M.T., Due P., Holstein B.E.: Boys and girls smoking within the Danish elementary school classes: A group-level analysis. 1s. *International Journal of Behavioral Medicine*, vol. 9, supplement 1 2002.
- Rasmussen M., Damsgaard M.T., Due P., Holstein B.E.: Rygemønstret blandt drenge og piger i de danske skoleklasser. *Ugeskrift for Læger* 49, s. 5778-81. 2002.
- Sacker A., Schoon I., Due P., Kokkonen M.: Adolescent Developmental Health in Context. *International Journal of Behavioral Medicine* vol. 9, s. 1. 2002.
- Sakari-Rantala R., Avlund K., Frändin K., Era P.: The incidence of mobility restrictions among elderly people in two Nordic localities. A five-year follow-up. *Aging Clinical and Experimental Research* 14, s. 47-55. 2002.
- Schmidt L.: Boganmeldelse af Videnskab og forskning. En lærebog for professionsuddannelserne. *Ugeskrift for læger* 164/27, s. 3354. 2002.
- Sejr H.S., Osler M.: Do Smoking and Health Education Influence Student Nurses Knowledge, Attitudes and Professional Behavior. *Preventive Medicine* 34, s. 260-265. 2002.
- Skovby F., Dyerberg J., Nexø E., Osler M., Rasmussen K., Stender S.: Homocystein og hjerte-kar-sygdomme. i: *Homocystein og hjerte-kar-sygdomme* s. 52. Ernæringsrådet, København 2002.
- Sørensen L.V., Axelsen U., Avlund K.: Social participation and functional ability from age 75 to age 80. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy* 9, s. 71-78. 2002.
- Whitehead M., Diderichsen F.: Inequality of international public health. Correspondence. *The Lancet* 359, s. 258-259. 2002.

Afdeling for Miljø- og Arbejdsmedicin

- Besaratinia A., Maas L.M., Brouwer E.M., Moonen E.J., De Kok T.M., Wesseling G.J., Loft S., Kleinjans J.C., Van Schooten F.J.: A molecular dosimetry approach to assess human exposure to environmental tobacco smoke in pubs. *Carcinogenesis* vol. 23(7), s. 1171-6. 2002.
- Bornholdt J., Dybdahl M., Vogel U., Hansen M., Loft S., Wallin H.: Inhalation of ozone induces DNA strand breaks and inflammation in mice. *Mutat. Res.* vol. 520(1-2), s. 63. 2002.
- Collins A.R., Gedik C.M., Wood S., White A., Bubojs J., Duez P., Rees J.F., Legall R., Degand L., Loft S., Jensen A., Poulsen H., Weimann A., Jensen B.R., Cadet J., Douki T., Ravanat J.L., Faure H., Tripier M., Morel I., Sergeant O., Cillard P., Morin B., Epe B., Phoa N., Hartwig A., Pelzer A., Dolara P., Casalini C., Guglielmi F., Luceri C., Kasai H., Kido R., Olinski R., Bialkowski K., Duracková Z., Hlinchikova L., Korytar P., Dusinska M., Mislanova C., Vina J., Lloret A., Möller L., Hofer T., Gremaud E., Fay L., Stadler R., Eakins J., Pogna F., O'Brien J., Elliott R., Astley S.B., Bailey A., Herbet K., Chauhan D., Kelly F., Dunster C., Lunec J., Podmore I., Patel P., Johnson S., Evans M., White A., Tyrrell R.: In-

- ter-laboratory validation of procedures for measuring 8-oxo-7,8-dihydrooxoguanine/8-oxo-7,8-dihydro-2'-deoxyguanosine. *Free Radical Res.* vol. 36, s. 239-245. 2002.
- Dragsted L.O., Daneshvar B., Vogel U., Autrup H.N., Wallin H., Risom L., Møller P., Molck A.M., Hansen M., Poulsen H.E., Loft S.: A sucrose-rich diet induces mutations in the rat colon. *Cancer Res.* vol. 62(15), s. 4339-45. 2002.
- Griffiths H.R., Møller L., Bartosz G., Bast A., Bertoni-Freddari C., Collins A.R., Cooke M., Coolen S., Haenen G., Hoberg A.M., Loft S., Lunec J., Olinski R., Parry J., Pompella A., Poulsen H., Verhagen H., Astley S.B.: Biomarkers. *Mol.Aspects.Med.* vol. 23(1-3), s. 101-208. 2002.
- Jurgens G., Christensen H.R., Brosen K., Sonne J., Loft S., Olsen N.V.: Acute hypoxia and cytochrome P450-mediated hepatic drug metabolism in humans. *Clin. Pharmacol. Ther.* vol. 71(4), s. 214-20. 2002.
- Knudsen L.E., Burr H.: Opfølgende undersøgelser af danske rustfrit stålsvejere, tidligere undersøgt i 1987. *Ugeskrift for Læger* accepted, s. accepted. 2002.
- Knudsen L.E., Theilade M.D., Gordon A., Mascaro J., Bruppacher R.: Will data privacy impact health research. *Drug Information Journal* vol. 36(2), s. 465-80. 2002.
- Loft S., Møller P., Sørensen M., Poulsen H.E.: Oxidative damage to DNA – human studies. i: *Chemicals in the 21st century. Proceedings of the Fourth Princess Chulabhorn International Science Congress 1999* s. 199-207. Trinity Publishing Co Ltd, Bangkok. 2002.
- Møller P., Loft S.: Oxidative DNA damage in human white blood cells in dietary antioxidant intervention studies. *Am.J.Clin.Nutr.* vol. 76(2), s. 303-10. 2002.
- Møller P., Wallin H., Holst E., Knudsen L.E.: Sunlight-induced DNA damage in human mononuclear cells. *FASEB J.* vol. 16(1), s. 45-53. 2002.
- Møller P., Wallin H., Vogel U., Autrup H.N., Risom L., Hald M.T., Daneshvar B., Dragsted L.O., Poulsen H.E., Loft S.: Mutagenicity of 2-amino-3-methylimidazo (4,5-f)quinoline in colon and liver of big blue rats: role of DNA adducts, strand breaks, DNA repair and oxidative stress. *Carcinogenesis* vol. 23(8), s. 1379-85. 2002.
- Raaschou-Nielsen O., Palmgren F., Jensen S.S., Wahlin P., Berkowicz R., Hertel O., Vrang M.L., Loft S.: Effects on health of particulate air pollution in Denmark – a quantitative assessment. *Ugeskrift for Læger* vol. 164(34), s. 3959-63. 2002.
- Riis B., Risom L., Loft S., Poulsen H.E.: Increased rOGG1 expression in regenerating rat liver tissue without a corresponding increase in incision. *DNA Repair* vol. 1, s. 419-24. 2002.
- Riis B., Risom L., Loft S., Poulsen H.E.: OGG1 mRNA expression and incision activity in rats are higher in foetal tissue than in adult liver tissue, while 8-oxo-deoxyguanosine levels are unchanged. *DNA Repair* vol. 1, s. 709-17. 2002.
- Scheepers P.T., Coggon D., Knudsen L.E., Anzion R., Autrup H.N., Bogovski S., Bos R.P., Dahmann D., Farmer P., Martin E.A., Micka V., Muzyka V., Neumann H.G., Poole J., Schmidt-Ott A., Seiler F., Volf J., Zwirner-Baier I.: BIOMarkers for occupational diesel exhaust exposure monitoring (BIOMODEM) a study in underground mining. *Toxicol.Lett.* vol. 134(1-3), s. 305-17. 2002.
- Sørensen M., Autrup H.N., Hertel O., Wallin H., Knudsen L.E., Loft S.: Personal exposure to PM2.5 and biomarkers of DNA damage. *Cancer Epidemiol.Biomarkers.Prev.* accepted, s. accepted. 2002.
- Sørensen M., Daneshvar B., Hansen M., Dragsted L.O., Hertel O., Knudsen L.E., Loft S.: Personal PM2.5 exposure and markers of oxidative stress in blood. *Environ.Health Perspec.* accepted, s. accepted. 2002.
- Tinnerberg H., Heikkilä P., Huici-Montagud A., Bernal F., Forni A., Wanders S., Welinder H., Wilhardt P., Strömberg U., Norppa H., Knudsen L.E., Bonassi S., Hagmar L.: Retrospective exposure assessment and quality control in an international multicentre case control study. *Ann.Occupational.Hygiene* accepted, s. accepted. 2002.
- Tsang L., Knudsen L.E., Theilade M.D.: A review of the European regulatory aspects of gene transfer medicinal products. *Regulatory Affairs J.* april, s. 275-78. 2002.
- Vestergaard S., Loft S., Møller P.: Role of inducible nitrogen oxide synthase in benzene-induced oxidative DNA damage in the bone marrow of mice. *Free Radical.Biol.Med.* vol. 32(5), s. 481-4. 2002.
- Vogel U., Møller P., Dragsted L.O., Loft S., Pedersen A., Sandstrom B.: Inter-individual variation, seasonal variation and close correlation of OGG1 and ERCC1 mRNA levels in full blood from healthy volunteers. *Carcinogenesis* vol. 23(9), s. 1505-9. 2002.
- Vrang M.L., Hertel O., Palmgren F., Wahlin P., Raaschou-Nielsen O., Loft S.: Effects of traffic-generated ultrafine particles on health. *Ugeskrift for Læger* vol. 164(34), s. 3937-41. 2002.
- Wellejus A., Dalgaard M., Loft S.: Oxidative DNA damage in male Wistar rats exposed to di-n-butyl phthalate. *J.Toxicol.Environ.Helath.A.* vol. 65(11), s. 813-24. 2002.
- Wellejus A., Loft S.: Receptor-mediated ethinylestradiol-induced oxidative DNA damage in rat testicular cells. *FASEB J.* vol. 16(2), s. 195-201. 2002.
- Young J.F., Dragsted L.O., Haraldsdottir J., Daneshvar B., Kal M.A., Loft S., Nilsson L., Nielsen S., Mayer B., Skibsted L.H., Huynh-Ba T., Hermetter A., Sandstrom B.: Green tea extract only affects markers of oxidative status postprandially: lasting antioxidant effect of flavonoid-free diet. *Br.J.Nutr.* vol. 87(4), s. 343-55. 2002.
- Zhu C-Y., Loft S.: Effects of Brussels sprouts extracts on hydrogen peroxide-induced DNA strand breaks in human lymphocytes. *Food Chem.Toxicol.* vol. 39(12), s. 1191-7. 2002.

Afdeling for Medicinhistorie, Medicinsk-Historisk Museum

- Andersen L.O.: Om alternativ behandling, dialog og det historiske perspektiv. i: *Forskning i alternativ behandling* s. 56-63. Gert Almind og Christina Holbøll. Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, København 2002.
- Bak-Jensen S.: En kovending-Koppevaccinationen og dens udfordring til det danske samfund omkring 1800. *1066 - Tidsskrift for Historie* 32, s. 39-40. 2002.
- Bak-Jensen S.: *Dansk Medicinhistorisk årbog 2001.* Ugeskrift for Læger 164(19), s. 2531. 2002.
- Graugaard C.: Seksuel viden, holdning og adfærd blandt danske unge. *Ugeskrift for Læger* vol. 164, s. 4810-14. 2002.
- Graugaard C.: Lægerne og det seksuelle. *Ugeskrift for Læger* vol. 164., nr. 41, s. 4741. 2002.

- Graugaard C.: Kastrationsloven af 1929 – videnskab, samfund og etik. *Handicaphistorisk tidsskrift* vol. 7, s. 93-102. 2002.
- Graugaard C.: Forandringernes land – om køn og seksualitet i en senmoderne tid. i: *Parat til sex -om unges seksuelle adfærd* s. 11-19. Casper Aaen. Gyldendal, København 2002.
- Graugaard C.: Mellem porno og puritanisme. *Ungdomsforskning* nr. 2, s. 2. 2002.
- Graugaard C.: Pornokøbing t/r. i: *Patter, pik og penge – pornificeringen af vores liv* s. 14-25. Monica Krog-Meyer. Rosinante, København 2002.
- Graugaard C.: Lir- slang om sex. 117s. Rosinante, København 2002.
- Graugaard C.: Seksuelle dysfunktioner hos kvinder efter visse kirurgiske indgreb. *Ugeskrift for Læger* vol. 164, s. 4786-88. 2002.
- Graugaard C.: Danskernes seksualliv belyst ved befolkningsundersøgelse. *Ugeskrift for Læger* vol. 164, s. 4745-52. 2002.
- Graugaard C.: Når bimboer guffer gren. *Kronik i Politiken* d. 16/11 2002, s. 1. 2002.
- Graugaard C.: Abolitisme. i: *Den Store Danske Encyklopædi* s. 18. Gyldendal, København 2002.
- Graugaard C.: Benjamin-kriterier. i: *Den Store Danske Encyklopædi* s. 71. Gyldendal, København 2002.
- Graugaard C.: Berdache. i: *Den Store Danske Encyklopædi* s. 72. Gyldendal, København 2002.
- Graugaard C.: Cunnilingus. i: *Den Store Danske Encyklopædi* s. 140. Gyldendal, København 2002.
- Graugaard C.: Drag. i: *Den Store Danske Encyklopædi* s. 183. Gyldendal, København 2002.
- Graugaard C.: Hijra. i: *Den Store Danske Encyklopædi* s. 303. Gyldendal, København 2002.
- Graugaard C.: Cybersex. i: *Den Store Danske Encyklopædi* s. 141. Gyldendal, København 2002.
- Graugaard C.: Sikker sex. i: *Den Store Danske Encyklopædi* s. 552. Gyldendal, København 2002.
- Graugaard C.: Vulvodyni. i: *Den Store Danske Encyklopædi* s. 621. Gyldendal, København 2002.
- Meyer I.I.K.: *Inkomne genstande 2001*. Set og Sket i Medicinsk-Historisk Museum vol. 12, s. 62-74. 2002.
- Norn M.: Rumperceptionen, dens historie og betydning for kunsten. *Dansk Medicin-Historisk Årbog* vol. 30, s. 171-183. 2002.
- Norn M.: Bruger man øjenbadeglas? *Hoya Vision* nr. 3, 2002, s. 8-9. 2002.
- Norn M.: In -service course for optometrists in Denmark. *The Baltic Eye* june 2002, s. 7. 2002.
- Norn M.: Dansk optalmologisk selskabs historie. *Optikeren* nr. 5., 2002, s. 34-35. 2002.
- Norn M.: Dansk Glaucom Forenings møde på Medicin-Historisk Museum. *Dansk Glaucom Forening informerer* nr. 16, s. 4-6. 2002.
- Norn M.: The society's archives. In-the history of the Danish Ophthalmological Society, 1900-200. *Acta Ophthalmologica* vol. 80, suppl. 234, s. 24-30. 2002.
- Norn M.: Objects related to the Danish Ophthalmological Society in The Medical History Museum. *Acta Ophthalmologica* vol. 80, suppl. 234, s. 31-38. 2002.
- Norn M.: Villiam Mohnsen-var min bedstefar en almindelig læge? *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning* vol. 80, s. 973-83. 2002.
- Norn M.: History of the artificial eye. *Acta Ophthalmologica* vol. 80, suppl. 234, s. 422. 2002.
- Norn M.: Jeg mener, jeg ser. *Ugeskrift for Læger* vol. 164, s. 6074-77. 2002.
- Osler M.: Fødselshjælpens historie. 178 s. FADL Forlag København 2002.
- Osler M.: Venneforeningens historie. Set og Sket i Medicinsk-Historisk Museum vol. 12, s. 15-18. 2002.
- Osler M.: Årets gang. Set og Sket i Medicinsk-Historisk Museum vol. 12, s. 5-6. 2002.
- Osler M., Haarmark B.: Københavns Universitets Medicinsk-Historisk Museums Historie. Set og Sket i Medicinsk-Historisk Museum vol. 12, s. 19-24. 2002.
- Præstholm J., Jørgensen H.E.: Røntgensamlingen. Set og Sket i Medicinsk-Historisk Museum vol. 12, s. 49-61. 2002.
- Rasmussen F.A.: Om maaden at bevare Sundheden i Flaaden. Heinrich Callisen og Urban Bruun Aaskous indsats for at forbedre forholdene for søens folk. i: *Hilsen fra søens folk*. Festskrift til Anders Monrad Møller s. 183-197. Erik Gøbel og Hans Jeppesen. Kontaktudvalget for dansk maritim historie- og samfundsforskning., København 2002.
- Rasmussen F.A.: Modelkammer-skibsmodeller i komparativ europæisk belysning. i: *Marinmuseum 250 år*. Ett marinmuseums fødselse s. 32-43. Emma Having. Axel Abrahamson Förlag, Karlskrona 2002.
- Rasmussen F.A.: Medicinsk-Historisk Museum – en vision. Set og Sket i Medicinsk-Historisk Museum 12. årg. 2002, s. 7-14. 2002.
- Rasmussen F.A.: Medicinsk-Historisk Museum. Fra Kaos til Kosmos. *Danske Museer* 2002 nr. 5, s. 20-26. 2002.
- Reimann I.: Den kirurgiske samling i Medicinsk-Historisk Museum. Set og Sket i Medicinsk-Historisk Museum vol. 12, s. 38-48. 2002.
- Schiødt T.: Normal og patologisk anatomi -Samlingerne i Medicinsk-Historisk Museum og deres oprindelse. Set og Sket i Medicinsk-Historisk Museum vol. 12, s. 25-37. 2002.
- Skydsgaard M.: Medicinsk iglebehandling i 1800 tallet. 3 m.s. *Koncern TV, TV2 zulu, Danmark* 2002.
- Söderqvist T.: Neurobiographies: writing lives in the history of neurology and the neurosciences. *Journal of the history of the neurosciences* vol. 11, s. 38-48. 2002.
- Söderqvist T.: Niels Kaj Jerne:livet og videnskaben. *Aktuel Naturvidenskab* vol. 3 nr. 1, s. 28-30. 2002.
- Söderqvist T.: Generationsskifte på vej i dansk medicin-historie. *Ugeskrift for Læger* vol. 164, s. 5832-33. 2002.
- Söderqvist T.: Wallace in a colored spotlight. *Science* vol. 298, s. 1894-95. 2002.
- Söderqvist T.: The poetics of biography in science, technology and medicine. *History of science society newsletter* vol. 31, nr. 4, s. 9. 2002.
- Söderqvist T.: Forsmans alarmartikel om forskningsfusk bygger på faktoid. *Dagens forskning* vol. 1, nr. 18, s. 34. 2002.
- Söderqvist T.: The life and work of Niels Kaj Jerne as a source of ethical reflection. *Scandinavian Journal of Immunology* vol. 55, s. 539-45. 2002.
- Vaczy J.K.: En anden verden – strejftog i spiritismens seancer og ritualer. i: *Ritualernes magt -ritualer i europæisk historie 500-2000* s. 163-196. Ulrik Langen. Roskilde Universitetsforlag, Roskilde 2002.

- Vaczy J.K.: Mellem religion og videnskab – spiritismen i Norden i 1800 og 1900 tallet. *Scandia*, Tidsskrift for historisk forskning, Lunds universitet nr. 1, s. 57-75. 2002.
- Vaczy J.K.: Parapsykologi. i: Politikens bog om det alternative -en håndbog om mystik og videnskab s. 160-67. Lars Peter Jepsen. Politikens Forlag, København 2002.
- Vaczy J.K.: Medier. i: Politikens bog om det alternative -en håndbog om mystik og videnskab s. 138-42. Lars Peter Jepsen. Politikens Forlag, København 2002.
- Vaczy J.K.: Dansk parapsykologi. i: Politikens bog om det alternative -en håndbog om mystik og videnskab s. 167-68. Lars Peter Jepsen. Politikens Forlag, København 2002.
- Vaczy J.K.: Automatskrift. i: Politikens bog om det alternative -en håndbog om mystik og videnskab s. 49-50. Lars Peter Jepsen. Politikens Forlag, København 2002.
- Vaczy J.K.: Fox-søstre. i: Politikens bog om det alternative -en håndbog om mystik og videnskab s. 82-83. Lars Peter Jepsen. Politikens Forlag, København 2002.
- Vaczy J.K.: Joseph B. Rhine. i: Politikens bog om det alternative -en håndbog om mystik og videnskab s. 187. Lars Peter Jepsen. Politikens Forlag, København 2002.
- Vaczy J.K.: Materialisationer. i: Politikens bog om det alternative -en håndbog om mystik og videnskab s. 137. Lars Peter Jepsen. Politikens Forlag, København 2002.
- Vaczy J.K.: PSI. i: Politikens bog om det alternative -en håndbog om mystik og videnskab s. 172. Lars Peter Jepsen. Politikens Forlag, København 2002.
- Vaczy J.K.: Einer Nielsen. i: Politikens bog om det alternative -en håndbog om mystik og videnskab s. 151. Lars Peter Jepsen. Politikens Forlag, København 2002.
- Vaczy J.K.: The society for psychical research. i: Politikens bog om det alternative -en håndbog om mystik og videnskab s. 197. Lars Peter Jepsen. Politikens Forlag, København 2002.
- Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning**
- Petersson B.: Spiseforstyrrelser – Fokus på idræt. *Dansk Sportsmedicin* 1, s. 10-13. 2002.
- Petersson B.: Vejen ud af en spiseforstyrrelse. *Læge – Helse* 4, s. 4-5. 2002.
- Petersson B.: Hormoner en masse. 1s. København 2002.
- Petersson B.: De fire årstider – kvinder og seksualitet. 191 s. Lindhardt & Ringhof København 2002.
- Petersson B.: Giv kærligheden en chance. *Samvirke* 7, s. 76-82. 2002.
- Petersson B.: Klassiske spiseforstyrrelser og overspisningssyndromet. *DCAA Nyheder* 2, s. 4-8. 2002.
- Petersson B.: Vold mod kvinder: Sundhedsvæsenets rolle. *Ugeskrift for Læger* 164:48, s. 5667-8. 2002.
- Petersson B., Rondon M.B.: Menopause – Freedom or Insanity. *Archives of aWomen’s Mental Health* vol. 5,1, s. 38. 2002.
- Petersson B., Rondon M.B.: (ed.). Introduction. 1s. *Archives of Women’s Mental Health, USA* 2002.
- Petersson B., Vukicevic S.: Det affektive spektrum. i: *Transkulturel psykiatri* s. 176-199. Alberdi, F. – Nørregaard C., Kastrup M., Kristensen M.. København 2002.
- Petersson B., Wilhjelm S.: Gender, Stress, Work and health. 3s. Japan 2002.
- Silberschmidt M.: Rituel: omskæring af drenge. 1s. *Weekend-avisen*, København 2002.
- Silberschmidt M.: Male Disempowerment and Ideologies of Masculinity in East Africa: Implications for the promotion of gender equality and sexual and reproductive health. 26s. Faculty of Education, University of Natal-Durban, Sydafrika, Durban 2002.
- Silberschmidt M.: Comportement sexuel à risque et avortements illégaux auprès des adolescentes – Dar es Salaam, Tanzania. 10s. AIDELF (Association Internationale des Démographes de Langue Française), Tanzania 2002.
- Silberschmidt M.: Comportement sexuel à risque et avortements illégaux auprès des adolescentes. 1s. Tanzania 2002.
- Silberschmidt M.: Masculinity, sexuality and socio-economic change in rural and Urban East Africa. 10s. Nordic Africa Institute, Uppsala, Sverige 2002.
- Silberschmidt M., Tersbøl B.P.: What is efficient HIV/AIDS prevention? 9s. T & B Consult and DFID, Maputo 2002.
- Tersbøl B.P.: How to make sense of lover relationships – Kwanyama culture and reproductive health. i: *Namibia – Society – Sociology* s. 347-360. Volker Winterfeldt – Tom Fax – Pempelani Mufune. University of Namibia, Namibia 2002.
- Waaddegaard M., Thoning H., Petersson B.: Construct validation of a screening instrument for identifying risk behaviour related to eating disorders. i: *Risk behaviour related to eating disorders among Danish adolescents* s. 171-188. Waaddegaard, Mette. National Institute of Public Health, København 2002.
- Afdeling for International Sundhed**
- Alifrangis M.: The use of molecular markers to monitor malaria drug resistance (ph.d.). Ph.D. Thesis Ph.D. Thesis, s. 59. 2002.
- Amerasinghe F., Konradsen F., Fonseka K., Amerasinghe P.: Anopheline (Diptera:Culicidae) breeding in a traditional tank-based village ecosystem in north central Sri Lanka. *J Med Entomol* vol. 34, nr. 3, s. 290-7. 1997.
- Amerasinghe F., Konradsen F., van der Hoek H.W., Amerasinghe P., Gunawardena J., Fonseka K., Jayasinghe G.: Small Irrigation Tanks as a Source of Malaria Mosquito Vectors: A Study in North-Central Sri Lanka. *IWMI Research Report* 57, s. 28. 2001.
- Amerasinghe P., Amerasinghe F., Konradsen F., Fonseka K., Wirtz R.: Malaria vectors in a traditional dry zone willage in Sri Lanka. *Am J Trop Med Hyg* vol. 60, nr. 3, s. 421-9. 1999.
- Bakker M.J., Barker R., Meinzen-Dick R., Konradsen F.: Multiple Uses of Water in Irrigated Areas: A Case Study from Sri Lanka. *IWMI SWIM Paper* 8, s. 48. 1999.
- Bygbjerg I.C., Møller N.E.: Når du rejser udenlands. Hvad du bør passe på i det fremmede. i: *Når du rejser udenlands. Hvad du bør passe på i det fremmede* s. 1-179. DR Multimediale & L & R Fakta 1999. 1999.
- Bygbjerg I.C., Møller N.E., Kjølner B.: Rejsemedicin i almen praksis. *Månedsskrift for Praktisk Lægegering Særtryk*, s. 7, 119-133, 276-290. 2002.
- Bygbjerg I.C., Osman F.M., Westphal B.V.: Refugee health: life, death, and disease among refugees and internally displaced population. *Postgraduate Doctor* vol. 24, no. 1, s. 13-16. 2002.
- Donnelly M., Birley M., Konradsen F.: An investigation of the relationship between depth to groundwater and malaria prevalence, Punjab, Pakistan. *IIMI Working Paper* no. 40, s. 39. 1997.

- Donnelly M., Konradsen F., Birley M.: Malaria-treatment-seeking behaviour in the southern Punjab, Pakistan. *Ann Trop Med Parasitol* vol. 91, nr. 6, s. 665-7. 1997.
- Eddleston M., Karalliedde L., Buckley N., Fernando R., Hutchinson G., Isbister G., Konradsen F., Murray D., Piola J., Senanayake N., Sheriff R., Singh S., Siwach S., Smit L.: Pesticide poisoning in the developing world – a minimum pesticides list. *Lancet* vol. 360, nr. 9340, s. 1163-7. 2002.
- Ensink J., Aslam M., Konradsen F., Jensen P., van der Hoek H.W.: Linkages between Irrigation and Drinking Water in Pakistan. *IWMI Working Paper* 46, s. 14. 2002.
- Herrel N., Amerasinghe F., Mukhtar M., van der Hoek H.W., Konradsen F., Ensink J.: Breeding of Anopheles mosquitoes in irrigated areas of South Punjab. *Med Vet Entomol* vol. 15, nr. 3, s. 236-48. 2001.
- Khalil I., Alifrangis M., Rønn A.M., Gabar H.A., Jelinek T., Satti G.M.H., Bygbjerg I.C.: Pyrimethamine/Sulfadoxine combination in the treatment of uncomplicated falciparum malaria: Relation between dihydropteroate synthase/Dihydrofolate reductase genotypes, sulfadoxine plasma levels and treatment outcome. *Am J Trop Med Hyg* vol. 67, nr. 3, s. 225-9. 2002.
- Konradsen F., Amerasinghe P., Perera D., van der Hoek H.W., Amerasinghe F.: A village treatment center for malaria: community response in Sri Lanka. *Soc Sci Med* vol. 50, nr. 6, s. 879-89. 2000.
- Konradsen F., Matsuno Y., Amerasinghe F., Amerasinghe P., van der Hoek H.W.: Anopheles culicifacies breeding in Sri Lanka and options for control through water management. *Acta Trop* vol. 71, nr. 2, s. 131-8. 1998.
- Konradsen F., Steele P., Perera D., van der Hoek H.W., Amerasinghe P.H., Amerasinghe F.P.: Cost of malaria control in Sri Lanka. *Bull World Health Organ* vol. 77, nr. 4, s. 301-9. 1999.
- Konradsen F., Stobberup K., Sharma S., Gulati O., van der Hoek H.W.: Irrigation water releases and Anopheles culicifacies abundance in Gujarat India. *Acta Trop* vol. 71, nr. 2, s. 195-7. 1998.
- Konradsen F., van der Hoek H.W., Amerasinghe F.P., Mutero C.M., Boelee E.: Engineering and Malaria Control: Learning from the past 100 years. *IWMI Working Paper* 47, *SIMA Document* 2, s. 5-14. 2002.
- Konradsen F., van der Hoek H.W., Amerasinghe P., Amerasinghe F.: Measuring the economic cost of malaria to households in Sri Lanka. *Am J Trop Med Hyg* vol. 56, nr. 6, s. 656-60. 1997.
- Konradsen F., van der Hoek H.W., Amerasinghe P., Amerasinghe F., Fonseka T.: Household responses to malaria and their costs: a study from rural Sri Lanka. *Trans R Soc Trop Med Hyg* vol. 91, nr. 2, s. 127-30. 1997.
- Konradsen F., van der Hoek H.W., Perry C., Renault D.: Water: where from, and for whom? *World Health Forum* vol. 18, nr. 1, s. 41-3. 1997.
- Magesa S.M., Mdira K.Y., Babiker H.A., Alifrangis M., Farnert A., Simonsen P.E., Bygbjerg I.C., Walliker D., Jakobsen P.H.: Diversity of Plasmodium falciparum clones infecting children living in a holoendemic area in north-eastern Tanzania. *Acta Trop* vol. 84, nr. 2, s. 83-92. 2002.
- Mutero C.M., Blank H., Konradsen F., van der Hoek H.W.: Water management for controlling the breeding of Anopheles mosquitoes rice irrigation schemes in Kenya. *Acta Trop* vol. 76, nr. 3, s. 253-63. 2000.
- Mutuwatte L., Konradsen F., Renault D., Sharma S., Gulati O., Kumara W.A.U.: Water-related environmental factors and malaria transmission in Mahi Kadana, Gujarat, India. *IIMI Working Paper* no. 41, s. 18. 1997.
- Nielsen M., Hoogvorst A., Konradsen F., Mudasser M., van der Hoek H.W.: Childhood Diarrhea and Hygiene: Mothers' Perceptions and Practices in the Punjab, Pakistan. *IWMI Working Paper* 25, s. 21. 2001.
- Steele P., Konradsen F., Imbulana K.A.U.S.: Irrigation, health, and the environment: A literature review with examples from Sri Lanka. *IIMI Discussion Paper* no. 42, s. 25. 1997.
- Tarimo D.S.: Paediatric malaria case management under the strategy of the integrated management of childhood illness and malaria control policy in Tanzania. *PhD Thesis* PhD Thesis, s. 41. 2002.
- Tarimo D.S., Minjas J.N., Bygbjerg I.C.: Sulfadoxine-pyrimethamine monotherapy in Tanzanian children gives rapid parasite clearance but slow fever clearance that is improved by chloroquine in combination therapy. *Trop Med Int Health* vol. 7, s. 592-8. 2002.
- van der Hoek H.W., Amerasinghe F., Konradsen F., Amerasinghe P.: Characteristics of malaria vector breeding habitats in Sri Lanka: relevance environmental management. *Southeast Asian J Trop Med Public Health* vol. 29, nr. 1, s. 168-72. 1998.
- van der Hoek H.W., Konradsen F.: Pesticide Poisoning: A Major Health problem in Sri Lanka. *IWMI Working Paper* 45, s. 2-9. 2002.
- van der Hoek H.W., Konradsen F., Athukorala K., Wani-gadewa T.: Pesticide poisoning: a major health problem in Sri Lanka. *Soc Sci Med* vol. 46, nr. 4-5, s. 495-504. 1998.
- van der Hoek H.W., Konradsen F., Dijkstra D., Amerasinghe P., Amerasinghe F.: Risk factors for malaria: a microepidemiological study in a village in Sri Lanka. *Trans R Soc Trop Med Hyg* vol. 92, nr. 3, s. 265-9. 1998.
- van der Hoek H.W., Konradsen F., Ensink J., Mudasser M., Jensen P.: Irrigation water as a source of drinking water: is safe use possible? *Trop med Int Health* vol. 6, nr. 1, s. 46-54. 2001.
- van der Hoek H.W., Konradsen F., Feenstra S.G.: Availability of irrigation water for domestic use in Pakistan: its impact on prevalence of diarrhoea and nutritional status of children. *J Health Popul Nutr* vol. 20, nr. 1, s. 77-84. 2002.
- van der Hoek H.W., Konradsen F., Jehangir W.: Domestic Use of Irrigation Water: Health Hazard or Opportunity? *Water Resources Development* vol. 15, nos. 1/2, s. 107-19. 1999.
- van der Hoek H.W., Konradsen F., Perera D., Amerasinghe P., Amerasinghe F.: Correlation between rainfall and malaria in the dry zone of Sri Lanka. *Ann Trop Med Parasitol* vol. 91, nr. 8, s. 945-9. 1997.
- van der Hoek H.W., Sakthivadivel R., Renshaw M., Silver J., Birley M., Konradsen F.: Alternate Wet/Dry Irrigation in Rice Cultivation: A Practical Way to Save Water and Control Malaria and Japanese Encephalitis? *IWMI Research Report* 47, s. 30. 2001.

Afdeling for Sundhedspsykologi

Bechgaard B., Jensen H.H., Nielsen T.: Vedrørende Kurt Bjerregaard Stages kommentar. Ugeskrift for Læger vol. 164/10, s. 1369-1370. 2002.

Bechgaard B., Jensen H.H., Nielsen T.: Vedr. Kurt Bjerregaard Stages svar. Ugeskrift for Læger vol. 164/3, s. 354. 2002.

Birket-Smith M., Mortensen E.L.: Pain in somatoform disorders: is somatoform pain disorder a valid diagnosis? Acta Psychiatrica Scandinavica 106, s. 103-108. 2002.

Brennan P.A., Grekin E.R., Mortensen E.L., Mednick S.A.: Relationship of Maternal Smoking During Pregnancy With Criminal Arrest and Hospitalization for Substance Abuse in Male and Female Adult Offspring. American Journal of Psychiatry vol. 159, s. 48-54. 2002.

Kaland N., Møller-Nielsen A., Callesen K., Mortensen E.L., Gottlieb D., Smith L.: A new 'advanced' test of theory of mind: evidence from children and adolescents with Asperger syndrome. Journal of Child Psychology and Psychiatry vol. 43, s. 517-528. 2002.

Knop J., Penick E.C., Jensen P., Mortensen E.L., Ebdrup B., Nickel E.J., Gabrielli W.F.: Excess Mortality in a 40 Year Follow-Up Study of Alcoholism. Acta Psychiat Scand, Suppl. 411 vol. 105, s. 42. 2002.

la Cour P.: Psychological Defenses of Danish Medical Students. The Journal of Nervous and Mental Disease vol. 190, s. 22-26. 2002.

la Cour P.: Egidius H: Nyt psykologisk leksikon. Anmeldelse. Ugeskrift for Læger vol. 164, 48, s. 5670-5671. 2002.

la Cour P.: Wackerhausen S: Humanisme, professionalitet og uddannelse – i sundhedsområdet. Anmeldelse. Ugeskrift for Læger vol. 164, 50, s. 5960. 2002.

la Cour P.: Samtlige psykologirelevante artikler. i: Gyldendals Leksikon 1-3 s. 71. Gyldendal, København 2002.

la Cour P., Brodersen J., Thorsen H.: Hvad er "korrekt depressionsdiagnose"? Ugeskrift for Læger vol. 164, s. 4986. 2002.

Marstrand J.R., Garde E., Rostrup E., Ring P., Rosenbaum S., Mortensen E.L., Larsson H.B.W.: Cerebral Perfusion and Cerebrovascular Reactivity is Reduced in White Matter Hyperintensities. Stroke vol. 33, s. 972-976. 2002.

Michaelsen K.F., Mortensen E.L., Sørensen T.I.A., Schack-Nielsen L., Reinisch J.M.: Duration of breastfeeding and the risk of obesity as adult. New Orleans, USA 2002.

Michaelsen K.F., Mortensen E.L., Sørensen T.I.A., Schack-Nielsen L., Reinisch J.M.: Is duration of breastfeeding influencing the risk of obesity as adult? International Journal of Obesity vol. 26, s. 178. 2002.

Mortensen E.L.: Reply to letter on Breastfeeding and intelligence (Kelly MC). access December, s. 46. 2002.

Mortensen E.L., Jensen H.H., Sanders S.A., Reinisch J.M.: Response to letter by Collie & Higgins. Archives of Internal Medicine vol. 162, s. 364-365. 2002.

Mortensen E.L., Jensen H.H., Sanders S.A., Reinisch J.M.: Social and psychological characteristics associated with alcohol consumption patterns in young adult Danes. i: The 16th Conference of the European Health Psychology Society, October 2002 s. 212. Sociedade Portuguesa de Psicologia da Saúde. Lissabon 2002.

Mortensen E.L., Michaelsen K.F., Sanders S.A., Reinisch J.M.: The Association Between Duration of Breastfeed-

ing and Adult Intelligence. JAMA vol. 287, s. 2365-2371. 2002.

Mortensen E.L., Michaelsen K.F., Sanders S.A., Reinisch J.M.: Response to letters on "The association between duration of breastfeeding and adult intelligence". JAMA vol. 288, no. 7, s. 829. 2002.

Ripa C.P.L.: Sexuality differences and gender differentiated personality traits: sex differences and effects of prenatal progesterone exposure in young adults. 183s. København 2002.

Sørensen H.J., Mortensen E.L., Reinisch J.M., Mednick S.A.: Prenatal exposure to analgesics and increased risk of schizophrenia. World Journal of Biological Psychiatry supplement 1, s. 35. 2002.

Sørensen H.J., Mortensen E.L., Reinisch J.M., Mednick S.A.: Does hypertension and diuretic treatment in pregnancy increase the risk of schizophrenia in the offspring? Acta Psychiatrica Scandinavica Supplementum vol. 105, 411, s. 40. 2002.

Afdeling for Epidemiologi

Christensen L.B., Rank F.E., Blichert-Toft M., Christiansen T., Jørgensen T., Duun S., Jensen M., Vejborg I.M.M., Tange U.B., Mouridsen H., Lyng E.: Mammografi-screening i Københavns Kommune 1991-1997. Ugeskrift for Læger 164, s. 191-195. 2002.

Friis H., Gomo E., Kæstel P., Ndhlovu P., Nyazema N., Michaelsen K.: Does the first pregnancy modify age-related fat deposition? International Journal of Obesity 26, s. 1274-1276. 2002.

Friis H., Gomo E., Nyazema N., Kæstel P., Krarup H., Michaelsen K.: HIV-1 viral load and elevated α -antichymotrypsin are independent predictors of body composition in pregnant Zimbabwean women. Journal of Nutrition 132, s. 3747-3753. 2002.

Friis H., Kæstel P., Nielsen N., Simonsen P.: Serum ferritin, α -tocopherol, β -carotene and retinol levels in lymphatic filariasis. Transactions of the Royal Society of Tropical Medicine and Hygiene 96, s. 151-6. 2002.

Jacobsen R., Keiding N., Lyng E.: Long term mortality trends behind low life expectancy of Danish woman. Journal of Epidemiology and Community Health 56, s. 205-208. 2002.

Jensen A., Forbes V.E.: Interclonal Variation in the Acute Toxicity of Cadmium To the European Prosobranch Gastropod Potamopyrgus antipodarum(Gray). Archives of Environmental Contamination and Toxicology 40, s. 230-235. 2001.

Jensen A., Forbes V.E., Parker E.D.J.: Variations in Cadmium Uptake, Feeding Rate, and Life-History Effects in the Gastropod Potamopyrgus antipodarum (Gray). Archives of Environmental Contamination and Toxicology 40, s. 230-235. 2001.

Lyng E.: Screening for kræftsygdomme – international viden og dansk praksis. Ugeskrift for Læger 164, s. 2892-2897. 2002.

Lyng E.: Screening mod limoderhalskræft. Ugeskrift for Læger 164, s. 171-3. 2002.

Lyng E.: Anbefalinger vedrørende kræftscreening i Den Europæiske Union. Ugeskrift for Læger 164, s. 176-8. 2002.

Lyng E.: Prostate cancer not increased in vasectomised men in Denmark. Journal of Urology 168, s. 488-90. 2002.

- Mwaniki D., Omondi B., Muniu E., Thiong'o F., Ouma J., Magnussen P., Geissler P.W., Michaelsen K., Friis H.: Effects on serum retinol of multi-micronutrients and multi-helminth chemotherapy: a randomized, controlled trial in Kenyan school children. *European Journal of Clinical Nutrition* 56, s. 666-673. 2002.
- Pedersen S., Saeed I., Michealsen K., Friis H., Murrell D.: Impact of protein-energy malnutrition on A.suum and T.suum infections in pigs. *Parasitology* 124, s. 561-568. 2002.
- Pedersen S.K., Saeed I., Michaelsen K.F., Friis H.: (eds.). Heamoconcentration associated with low vitamin A status can mask anaemia. 55-8s. 2002.
- Rostgaard K., Mouridsen H., Væth M., Holst H., Olesen K., Lynge E.: Modified Nottingham Prognostic Index for Breast Cancer Patients Diagnosed in Denmark 1978-1994. *Acta Oncol* 40, s. 838-3. 2001.
- Simonsen P.E., Meyrowitsch D.W., Jaoko W.G., Malecela M.N., Mukoko D., Pedersen E.M., Ouma J.H., Rwegoshora R.T., Masese N., Magnussen P., Estambale B.B., Michael E.: Bancroftian filariasis infection, disease, and specific antibody response patterns in a high and a low endemicity community in East Africa. *American Journal of Tropical Medicine and Hygiene* 66, s. 550-559. 2002.
- Tange U.B., Hirsch F.R., Jensen M-B., Olsen A.H., Blichert-Toft M., Rank F.E., Vejborg I.M.M., Mouridsen H., Lynge E.: Mammografiscreening i Københavns Kommune – Kliniske konsekvenser efter de første tre screeningsrunder. *Ugeskrift for Læger* 164, s. 1036-1040. 2002.
- Tange U.B., Hirsch F.R., Jensen M-B., Olsen A.H., Blichert-Toft M., Rank F.E., Vejborg I.M.M., Mouridsen H., Lynge E.: Mammografiscreening i Københavns Kommune – Populationsresultater fra de første tre screeningsrunder. *Ugeskrift for Læger* 164, s. 1048-1052. 2002.
- Tange U.B., Jensen M-B., Vejborg I.M.M., Rank F., Blichert-Toft M., Mouridsen H., Lynge E.: Clinical impact of introduction of mammography screening in a non-screening programme. *Scandinavian Journal of Surg* 91, s. 293-03. 2002.
- Vejborg I., Olsen A.H., Jensen M-B., Rank F., Tange U.B., Lynge E.: Early outcome of mammography screening in Copenhagen 1991-1999. *Journal Med Screen* 9, s. 115-9. 2002.

Retsmedicinsk Institut

Ledelse pr. 1.2.2002

I 2002 var institutlederen statsobducent, professor dr.med. Jørn Simonsen. Medlemmer af institutbestyrelsen var afdelingslederne, professor, dr.med. Jørn Simonsen (Retspatologisk Afdeling), dr.med. Niels Morling (Retsgenetisk Afdeling) og dr.pharm. Bent Kæmpe (Retskemisk Afdeling) samt vicedstatsobducent, dr.med. Hans Petter Hougen, lektor, dr.scient. Jørgen Dissing, ekspeditionssekretær Irene Rosenbrinck og laboratorietekniker Lis Skibsbye.

Organisation

Instituttets struktur er fastsat i Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 21. marts 1994 om de retsmedicinske institutter, og består af 3 afdelinger: Retsgenetisk Afdeling, Retskemisk Afdeling og Retspatologisk Afdeling. Antropologisk Laboratorium (der har lokaler på Panuminstitutet) og Forskningslaboratoriet er organisationsmæssigt tilknyttet Retspatologisk Afdeling.

Adresse

Frederik V's Vej 11
Postboks 2713
2100 København Ø
Telefon 35 32 61 70
Fax 35 32 61 50
Retsmedicin@forensic.ku.dk
Afdelingerne for retsgenetik, retskemi og retspatologi er beliggende på ovennævnte adresse.

Institutlederens årsberetning

Instituttet har i 2002 haft en væsentlig stigning i antallet af undersøgelser på alle tre afdelinger.

På grund af snævre lokaleforhold og vanskeligheder ved at rekruttere relevant, uddannet personale er medarbejderstaben kun øget i meget begrænset omfang. Trods dette har svartider kunnet overholdes ved ekstraordinær indsats, reorganiseringer, rationaliseringer og indførelse af yderligere ny teknik.

Om instituttets og fagets historie henvises til Årbog 1998.

Retsgenetisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Retsgenetisk Afdelings forsknings- og udviklingsprojekter omfatter hovedsageligt undersøgelser af genetisk polymorfi med DNA-teknik med henblik på retsgenetisk anvendelse. Endvidere foretages løbende validering af anvendelsen af undersøgelserne i kriminal-, faderskabs- og familiesammenføringssager.

1. Undersøgelser af metoder til ekstraktion af DNA fra telogene menneskehår mhp. STR-typebestemmelse (Sonja E. Andersen m.fl.).

2. Skandinavisk samarbejde vedrørende kvalitetssikring af DNA-undersøgelser i faderskabssager (Hanne Qvist Bruun m.fl.).

3. Farmakogenetiske undersøgelser af cytokrom-P450 gener (Anders Buchard m.fl.).

4.1. Undersøgelser af Single Nucleotide Polymorfier (SNP) med NanoChip elektrohybridiseringsteknik (Claus Børsting m.fl.).

4.2. Validering af FTA-papir til brug ved retsgenetiske undersøgelser (Claus Børsting m.fl.).

5. Typebestemmelse af fem STR-regioner på Y-kromosomet i straffesager (Helle Dyhr-Mikkelsen m.fl.).

6. Deltagelse i internationale samarbejder i German DNA Profiling Group, European Network of Forensic Science Institutes og European DNA Profiling Group mhp. standardisering og kvalitetssikring af metoder til DNA-profilanalyse i straffesager (Birthe Eriksen m.fl.).

7. Arrangering af Paternity Testing Workshop 2001 for The English Speaking Working Group of The International Society for Forensic Genetics (Charlotte Hallenberg m.fl.).

8.1. Undersøgelse af fordelingen af VNTR-egenskaber blandt somaliske indvandrere undersøgt i forbindelse med familiesammenføringssager (Hanna E. Hansen m.fl.).

8.2. Undersøgelse af fordelingen af VNTR-egenskaber blandt personer fra Grønland, Afghanistan, Tyrkiet og Irak (Hanna E. Hansen m.fl.).

8.3. Undersøgelse af DNA-profil med PCR-teknik på syv grønlandske mumier fra ca. 1460 (Hanna E. Hansen m.fl.).

9. Undersøgelse af polymorfien af minisatellitten MSY1 på Y-kromosomet (Jan Lundsted m.fl.).

10. Implementering af single nucleotide polymorphisms (SNPs) analyse med MALDI-TOF-metode (Jonas Mengel-Jørgensen m.fl.).

11. STR-typebestemmelse af små mængder DNA fra biologiske spor i straffesager (Helle Smidt Mogensen m.fl.).

12.1. Deltagelse i The European DNA Profiling Group, som udvikler nye retsgenetiske undersøgelser og udfærdiger anbefalinger for retsgenetisk arbejde (Niels Morling m.fl.).

12.2. Etablering af internationale rekommandationer for retsgenetisk undersøgelser i faderskabssager, af DNA på Y-kromosomet og af mitokondrie-DNA (Niels Morling m.fl.).

12.3. Deltagelse i EU-projektet 'High throughput analysis of single nucleotide polymorphisms (SNPs) for the forensic identification of persons (SNPforID) – GRD1-2002-71802 (Niels Morling m.fl.)

13.1. Validering og implementering af somatiske STR-typebestemmelser på automatisk kapillær-elektroforese DNA-sekvensanalysator (Bo Simonsen m.fl.).

13.2. Validering og implementering af Y-kromosombårde STR-typebestemmelser på automatisk kapillær-elektroforese DNA-sekvensanalysator (Bo Simonsen, Karsten Nielsen m.fl.).

14.1. Validering og implementering af Y-kromosombårde STR-typebestemmelser på automatisk kapillær-elektroforese DNA-sekvensanalysator (Bo Simonsen, Karsten Nielsen m.fl.).

14.2. Optimering af Chelex-metode til isolering af DNA med henblik på DNA-typebestemmelse med STR-teknik (Karsten Nielsen, Bo Simonsen m.fl.).

14.3. Optimering af metode til isolering af DNA med henblik på DNA-typebestemmelse med RFLP-teknik (Karsten Nielsen m.fl.).

15.1. Etablering af database med sekvenser af HV1 og

HV2 mitokondrie-DNA fra referenceprøver i straffesager og kvalitetsbestemmelse af DNA-sekvenserne (Erik Michael Rasmussen m.fl.).

15.2. Undersøgelser af mitokondrie-DNA med homopolymere regioner og heteroplasm i HV1 og HV2 (Erik Michael Rasmussen m.fl.).

16.1. Udvikling af multiplex PCR system til Y-kromosom SNP typestemmelse (Juan Sanchez m.fl.).

16.2. Undersøgelser af Y-kromosom SNP blandt danskere, grønlandere, somaliere og personer fra De Kanariske Øer (Juan Sanchez m.fl.).

17.1. Validering og implementering af somatiske STR-typebestemmelser på automatisk kapillær-elektroforese DNA-sekvensanalysator (Bo Simonsen m.fl.).

17.2. Validering og implementering af Y-kromosom STR-typebestemmelser på automatisk kapillær-elektroforese DNA-sekvensanalysator (Bo Simonsen, Karsten Nielsen m.fl.).

18.1. Sekventering af HV1- og HV2-mitokondrie-DNA fra hår og andre biologiske spor i straffesager og kvalitetsbestemmelse af DNA-sekvenserne (Erik Sørensen m.fl.).

18.2. Validering af semiautomatisk kvalitetskontrol af DNA-sekventeringsresultater (Erik Sørensen m.fl.).

18.3. Undersøgelse af Thiopropyl Sepharose 6B til fjernelse af PCR-hæmmere fra biologiske spor (Erik Sørensen m.fl.).

Retsgenetiske undersøgelser

Retsgenetisk Afdeling foretager retsgenetiske undersøgelser i faderskabs- og familiesammenføringsager samt undersøgelser og typebestemmelser af biologiske spor i straffesager. Undersøgelserne kan rekvireres af retsvæsenet, anklagemyndigheden, politiet i Danmark, Færøerne og Grønland samt statsamter og Udlændingestyrelsen i Danmark. Undersøgelserne er akkrediteret af Dansk Akkreditering efter den internationale laboratorienorm ISO/EN/DS 17025.

Retsgenetisk Afdeling har siden 1990 foretaget retsgenetiske undersøgelser med DNA-teknik i faderskabs-, familiesammenførings- og kriminalsager. For tiden undersøges hypervariable DNA-regioner med repeterede DNA-sekvenser, også kaldet STR-regioner (Short Tandem Repeat-regioner eller mikrosatellitter) og VNTR-regioner (Variable Number of Tandem Repeats eller minisatellitter). STR- og VNTR-regioner kan opfattes som klassiske genetiske systemer med stor polymorfi og høj diskriminationsevne.

I faderskabsager tilstræbes det, at der opnås en samlet sikkerhed for udelukkelse på mindst 99,99% eller et faderskabsindeks på mindst 10.000, hvis manden ikke er udelukket som far til barnet. De retsgenetiske undersøgelser omfatter undersøgelse af 9 genetiske systemer (STR) og X/Y-kønsbestemmelse med DNA-teknik. Hvis det er nødvendigt, foretages endvidere supplerende retsgenetisk undersøgelse af 4 STR-systemer med PCR-teknik og/eller 5 – 7 VNTR systemer med RFLP-teknik.

I familiesammenføringsager udføres sædvanligvis retsgenetisk undersøgelse af 7 VNTR systemer med RFLP-teknik.

I straffesager foretages de undersøgelser, som måtte være relevante for sagens oplysning. Der foretages om muligt DNA-profilanalyse af 10 STR-systemer og X/Y-kønsbestemmelse med PCR-teknik. En fuldt gennemført DNA-profilanalyse har en diskriminationsevne, som overstiger 1: 1.000.000 blandt ubeslægtede personer.

Retsgenetisk Afdeling deltog i 2002 i arbejdet i (1) The European DNA Profiling Group og (2) The DNA Working Group of The European Network of Forensic Science Institutes med henblik på udvikling af nye metoder og standardisering af metoderne til DNA-profilanalyse i kriminalsager.

Udførte analyser 2002

Retsgenetiske undersøgelser foretaget i 2002 på Retsgenetisk Afdeling, Retsmedicinsk Institut, Københavns Universitet:

Faderskabssager

Antal sager	1063
Antal personer	3347

Familiesammenføringsager

Antal sager	79
Antal personer	333

Tvillingezygotiundersøgelser

Antal sager	71
Antal personer	143

Straffesager

Antal sager	3064
Antal effekter	6261
Antal referenceblodprøver	1471
Antal STR-analyser, spor	3691
Antal STR-analyser, blod	1471

Faglige og administrative hverv

Afdelingens medarbejdere er formænd og bestyrelsesmedlemmer mv. i internationale videnskabelige selskaber og arbejdsgrupper, medlemmer af nationale og internationale tidsskriftsredaktioner, danske og udenlandske retsmedicinske råd og kommissioner, lovudvalg, faglige arbejdsgrupper under justitsvæsenet mv.

Formidling

Undervisning

Afdelingens medarbejdere har deltaget i undervisningen i retsmedicin for studerende ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet i København, Odense og Århus. Afdelingens medarbejdere har endvidere undervist i retsgenetik for læger, personale inden for justitsvæsenet, advokater og andre faggrupper. Afdelingens medarbejdere er vejledere ved ph.d.-studier, specialeprojekter og har deltaget i bedømmelse af videnskabelige afhandlinger i Danmark og udlandet.

Foredrag mv.

Afdelingens medarbejdere har præsenteret videnskabelige arbejder og holdt foredrag om retsgenetik, arrangeret workshops og været chairman ved møder i forskellige videnskabelige selskaber mv.

Retskemisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Retskemisk Afdelings forsknings- og udviklingsprojekter er centreret om retskemisektionen samt alkohol, narkotika og nekrokemisektionen.

1. Blod og væv fra indebrændte undersøges ved cryo-headspace-gaskromatografi/massespektroskopi for indhold af flygtige stoffer (H. Willads Petersen).
2. Metode til undersøgelse af gamma-hydroxybutyrat i blod og urin ved cryo-headspace-gaskromatografi (H. Willads Petersen).
3. Udvikling af analysemetode til bestemmelse af den aktive metabolit psilocin fra psilocybinholdige svampe i blod (S. Stybe Johansen).
4. Screening og kvantitativ bestemmelse af de aktive cocainmetabolitter, cocaethylen og norcocain m.fl. i blod (S. Stybe Johansen).
5. Fatale overdoser med amfetaminderivater i Danmark (S. Stybe Johansen m.fl.).
6. Udvikling af analysemetoder til kvantitativ bestemmelse af basiske lægemidler og narkotika ved LC/MS/MS i biologisk materiale (S. Stybe Johansen).
7. Opgørelse af ecstasy og designeramfetaminer i trafik-sager og dødsfald i Danmark (S. Stybe Johansen).
8. Bestemmelse af tungmetaller i hår (B. Kæmpe).
9. Identifikation af "det røde stof" ved vuggedød (B. Kæmpe m.fl.).
10. Bestemmelse af organiske gifte i enzymoplukket hår og vævsvæsker udtaget fra personer døde af forgiftning (B. Kæmpe m.fl.).
11. Validering og kvalitetssikring af GC, LC og GC/MS-metoder til screening af basiske stoffer i humant biologisk materiale (K. Wiese Simonsen).
12. Udvikling af GC-MS-metode til identifikation af lægemidler ved bibliotekssøgning og retentionsindex (K. Wiese Simonsen).
13. Udvikling af analysemetode til screening for basiske lægemidler i blod fra levende og døde personer ved anvendelse af fast fase ekstraktion (K. Wiese Simonsen).
14. Samarbejde mellem De Retsmedicinske Institutter, Sundhedsstyrelsen og Afdeling A, NEC om ecstasy på gadeplan for hele landet (I. Breum Müller).
15. I narkotikasektionen er udviklet en automatisk kapillar gaskromatografisk metode til rutinemæssig sammenligning af heroinprøver. Der foretages en kortlægning af samtlige heroinprøver indsendt til afdelingen i 1989 og fremover (I. Breum Müller).
16. Validering af HPLC-metoder til screening og kvantitativ analyse af phenylaminer (I. Breum Müller).
17. Udvikling af GC-MS-metoder til identifikation af narkotika (I. Breum Müller).
18. Der er udviklet en HPLC-metode til rutinemæssig sammenligning af kokain-prøver. Der foretages sammenligning af samtlige indsendte cocainprøver fra 1990 (I. Breum Müller).
19. Udvikling af HPLC-metode til at kvantisere sure og neutrale stoffer f.eks. fenemal, paracetamol, salicylsyre (metodevalidering) (I. Breum Müller, M. Christensen).
20. Udvikling af HPLC-metode til at kvantisere metabolitter af carbamazepin (M. Christensen).
21. Udvikling af GC-MS-metode til at kvantisere carisoprodol og meprobamat (M. Christensen).
22. Kvalitetssikring af standard referencemateriale til anvendelse ved retskemiske analyser (C. Windberg).
23. Kvalitetssikring af blodalkoholanalyser ved inddragelse af usikkerhedsbudgetter (H. Willads Petersen m.fl.).
24. Cyanidforgiftninger: Undersøgelse af personer som udsættes for brandrøg (H. Willads Petersen).
25. Retskemisektionen fortsætter med udvikling af isole-

rings- og analysemetoder bl.a. ved GC/MS til bestemmelse af lægemidler og disses metabolitter i blod og organer (A. Steentoft m.fl.).

26. Udvikling af analysemetoder (MS-MS) til terbutalin og andre sympatomimetika (A. Steentoft).

27. Udvikling af analysemetode til bestemmelse af disulfiram (A. Steentoft).

28. Betydningen af lægemiddelforbruget for trafikskikkerheden i Danmark søges belyst ud fra undersøgelser udført på blod og organmateriale og deltagelse i en nordisk undersøgelse for andre stoffer end alkohol i trafikssager (A. Steentoft m.fl.).

29. Opgørelse over dødsfald, der ud fra instituttets toksikologiske vurderinger, må betragtes som værende forgiftningsdødsfald (A. Steentoft m.fl.).

30. Nordisk samarbejde omkring narkomandødsfald (A. Steentoft).

31. Udvikling af analysemetoder til bestemmelse af aktive morfinmetabolitter i biologisk materiale (A. Steentoft).

32. Udvikling af LC-MS metoder til bestemmelse af benzodiazepiner og metabolitter heraf i biologisk materiale fra døde og levende (A. Steentoft).

33. Udvikling af LC-MS metode til bestemmelse af buprenorfin i biologisk materiale fra døde og levende (A. Steentoft).

34. Udvikling og validering af immunologisk multimetode til screening for amfetaminer, ecstasy, cannabis, kokain, opiater og benzodiazepiner i blod og urin fra levende og døde (K. Wiese Simonsen m.fl.).

35. Deltagelse i EU-projektet IMMORTAL med bestemmelse af lægemidler og narkotika i uheldsimplicerede motorførere (A. Steentoft m.fl.).

36. Udvikling af kvalitetssikringssystem vedrørende retskemiske analyser (C. Windberg).

Konsulent og rådgivningsvirksomhed

Retsmedicinske undersøgelser og andre aktiviteter:

Retskemisk Afdelings hovedopgave er at udføre toksikologiske undersøgelser, herunder bestemmelse af alkohol, medicin, narkotika og tekniske gifte på humane biologiske prøver fra levende og døde på begæring af politi og retsvæsen. Effekter indsendt fra politi og retsvæsen undersøges for narkotika, herunder ecstasy og for anabole steroider.

Retskemisk Afdeling driver desuden et omfattende udviklings- og metodefornyelsesarbejde, specielt inden for alkohol-, lægemiddel- og narkotikaområdet, således at afdelingens service over for rekvirenterne kan være på højde med den videnskabelige og tekniske udvikling.

Såvel intern som ekstern metodekontrol samt kvalitetssikringsarbejde er endvidere strategiske komponenter i afdelingens bidrag til en høj retssikkerhed. I 2002 har afdelingen således arbejdet med kvalitetssikring med henblik på akkreditering hos DANAK, og med implementering af kemikaliebrugsanvisninger via intranet for at opnå et sikkert arbejdsmiljø.

Det samlede antal undersøgelser i 2002

Alkoholbestemmelser	17432
Retskemiske undersøgelser	19280
Narkotika-effektundersøgelser	749
Ledsagestoffer	0

Det er ligeledes afdelingens opgave at fortolke dens analyseresultater samt afgive en sagkyndig vurdering til retsvæsenet i retstoksikologiske spørgsmål.

Faglige og administrative hverv

En del af afdelingens medarbejdere er formand-og bestyrelsesmedlemmer af nationale og internationale faglige organisationer, danske og udenlandske retstoksikologiske råd og faglige arbejdsgrupper under Justitsministeriet m.v.

Formidling

Afdelingens medarbejdere har deltaget i undervisningen i retsmedicin for studerende ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet. Flere af afdelingens medarbejdere har præsenteret videnskabelige arbejder og holdt foredrag om retstoksikologi, samt været chairman ved møder i forskellige videnskabelige selskaber m.v.

Retspatologisk Afdeling**Forskningsvirksomhed**

Afdelingens forskningsaktivitet er i væsentlig grad baseret på det materiale, som passerer instituttet i forbindelse med varetagelsen af statsobducenturfunktionen. Det er langt overvejende retspatologiske og pato-anatomiske opgaver, selv om der også foregår en del tværfaglig forskning. En del af forskningsprojekterne skal anføres nedenfor:

1. "Differentialdiagnoser" af danske kraniefund med formodede trepanationsspor fra forhistorisk tid (Pia Bennike).
2. Sygdomsforebyggelse belyst i et historisk og antropologisk perspektiv (Pia Bennike).
3. Antropologiske analyser af mumier fra Helsingør Domkirke (Lone Hvass, Pia Bennike).
4. Tværvideenskabelig undersøgelse af mesolitiske/tidlig neolitiske skeletfund: antropologi, knoglebevaring, sporstofanalyser m.m. (T. Douglas Price, Pia Bennike, E. Brinch Petersen, V. Alexandersen).
5. Uorganisk/Organisk materiale i jordfundne knogler (Pia Bennike).
6. Vikingetidens skeletfund (Pia Bennike).
7. Maligne knogleforandringer i skeletfund (Pia Bennike).
8. Undersøgelse af evolutionære aspekter af genet for lavmolekylær phosphotyrosin protein phosphatase (ACP1), specielt forekomsten af alternative exon's ned igennem evolutionen (Lars Rudbeck og Jørgen Dissing).
9. Aldersbestemmelse af lig ved bestemmelse af racemiseringsgraden af L-asparaginsyre i kollagen ved hjælp af kapillærelektroforese (Jørgen Dissing, Birgitte Sejrsen og Irene Breum Müller).
10. Betydningen af mutationer i HFE genet for udviklingen af hæmokromatose. Analyse af et obduktionsmateriale (Kåre Simonsen, Maria B. Franzmann og Jørgen Dissing).
11. Ekstraktion og analyse af DNA fra arkæologiske menneskeknogler (Thor Galadrim, Jørgen Dissing, Niels Lynnerup, Ingolf Thuesen).
12. Undersøgelse af mutationer i genet for p-53 hos patienter med lever cancer (Maria Franzmann og Jørgen Dissing).
13. Undersøgelser af stabiliteten af DNA i "tørret" materiale ved kontrolleret temperatur og luftfugtighed (Stine Lund og Jørgen Dissing).
14. Vurdering af levermorfologi hos ekphomaner sammenholdt med evt. infektion med hepatitis B og hepatitis C (Maria B. Franzmann og Birgitte Kringsholm).
15. Seksuelt misbrug: En opgørelse af perioden 1995-

2001 (Maria B. Franzmann).

16. Retsmedicinens historie i Danmark med særligt henblik på oprindelsen ved Københavns Universitet (Jørgen Genner).
17. Lægefiguren i danske kriminalromaner 1900-1975 (Jørgen Genner).
18. Metabolisk Screening ved pludselig uventet død i barnealderen eller mistanke om shaken baby syndrome (Steen Holger Hansen m.fl.).
19. Spædbarnsdødsfald. En retrospektiv undersøgelse (Steen Holger Hansen).
20. Patoanatomisk påvisning af myokardievæv i hjertets venoatrielle overgange hos patienter med anamnestic atrieflimren (Brian Nilsson, Steen Holger Hansen m.fl.).
21. Co-sleeping og SIDS (Steen Holger Hansen).
22. Sammenlignende opgørelser over drab i en tiårs periode i to skandinaviske hovedstadsområder, København og Oslo (Hans Petter Hougen m.fl.).
23. Studier af det cellulære immunforsvar ved eksperimentelle Salmonella typhimurium infektioner (Hans Petter Hougen m.fl.).
24. Aldersvariation af ikke-kollagene proteiner i mineraliseret væv (Hans Petter Hougen m.fl.).
25. Opgørelse af primært uidentificerede personer fundet døde i farvandene/på kysterne i Danmark (Birgitte Kringsholm, Jan Jakobsen, Birgitte Sejrsen).
26. Undersøgelse af dødsfald blandt stofmisbrugere i Øst-Danmark (Birgitte Kringsholm og Annie Steentoft).
27. Sammenlignende undersøgelser af bruske og knogle i knæledsregionen mellem arthrosepatienter og såkaldte normale personer ved hjælp af mikroskopi og mikro-CT-scanning (Helle Kristoffersen, Niels Lynnerup, Flemming Mehlsen og Hans Petter Hougen).
28. Isotopundersøgelser af knogler mhp. kostanalyser i middelalderens nordatlantiske samfund (Niels Lynnerup m.fl.).
29. Bedømmelse af mellemørebetændelse i fortidige populationer (Niels Lynnerup, Preben Homøe).
30. CT-scanning og 3-D rekonstruktion af skeletter og mumier (Niels Lynnerup).
31. Kranietykkelse og dennes variation med køn og alder (Niels Lynnerup, Birgitte Sejrsen).
32. Fotoidentifikation af gerningsmænd ved røverier o.lign. (Niels Lynnerup).
33. Retsantropologisk og retsodontologisk undersøgelse af historisk skeletsamling (Niels Lynnerup, Birgitte Sejrsen).
34. A firearms fatality from 14th. Century Denmark (Niels Lynnerup og Klaus Poulsen).
35. Homicide by blunt force in two Scandinavian Capitals (Sidsel Rogde, Hans Petter Hougen og Klaus Poulsen).
36. Morfinforgiftninger ved retslægelige dødsfald. Gas-kromatografiske undersøgelser af morfinkoncentrationen i 7 forskellige områder i hjernen sammenholdt med blod- og leverkoncentrationen ved dødsfald hos stofmisbrugere (Klaus Poulsen som ph.d.-projekt).
37. Dykkerdødsfald i Danmark 1992-2001. En undersøgelse af alle de omkomne dykkere, der er obducerede ved de 3 retsmedicinske institutter i Danmark (Klaus Poulsen).
38. Undersøgelse af kontaminerings risici for arkæologisk DNA af human oprindelse (Lars Rudbeck).
39. Undersøgelse af arkæologisk DNA fra nordboer (Lars Rudbeck, Niels Lynnerup, Eske Willerslev, Anders Hansen, Tom Gilbert og Alan Cooper).

40. Lægeklagesager behandlet i Retslægerådet i en årrække (Jørn Simonsen).

41. Undersøgelse af trabekulær knoglestruktur og –styrke på humane lændehvirvler (Jørn Simonsen, Ellen Hauge, Kim Brixen, Peter Theilade).

42. Baggrundsmateriale til vurdering af ketonstofkoncentrationer i det retsmedicinske materiale (Peter Theilade m.fl.).

43. Alkoholistdødsfald indbragt til Retsmedicinsk Institut i København i 1995 og 1996 (Peter Theilade, Birgitte Kringsholm).

44. Drabsofre og deres gerningsmænd i en 3-årig periode. Baggrund og relationer (Peter Theilade, Birgitte Kringsholm).

Konsulent og rådgivningsvirksomhed

Retspatologisk Afdeling varetager en del embedslægeopgaver, idet afdelingens medarbejdere afholder retslægelige ligsyn og foretager retsmedicinske personundersøgelser. Afdelingen udfører alle personundersøgelser og findestedsundersøgelser for samtlige politikredse på Sjælland, Lolland, Falster og Bornholm, mod tidligere kun for Københavnsområdet. Derudover foretager afdelingen retslægelige obduktioner m.v. for samme område og på Færøerne. Ud over undersøgelse af flygtninge og asylansøgere med henblik på en konkret aldersbestemmelse, foretager afdelingen tillige undersøgelse af asylansøgere, som angiver at have været udsat for tortur i deres hjemland. Afdelingen har udstyr og ekspertise til at foretage undersøgelse af mindreårige, som formodes at have været udsat for incestovergreb og dette tilbud gælder for hele det område, hvor afdelingen fungerer som statsobducentur.

Fra 1. februar 2002 vil disse undersøgelser blive foretaget af Retspatologisk Afdelings læger på Rigshospitalets Børneafdeling (Team for seksuelt misbrugte børn).

Afdelingen har fra 1. marts 2000 foretaget mange af de klinisk-retsmedicinske undersøgelser på Rigshospitalets Voldtægtscenter i samarbejde med personalet på centret.

Retspatologisk Afdeling er i december 2002 blevet akkrediteret af DANAK (DS/EN 45004) under registreringsnummer 9042.

Det totale antal undersøgelser i 2002

Obduktioner	804
Personundersøgelser	508
Findestedsundersøgelser	39
Retslægelige ligsyn ved instituttet	927
Retslægelige ligsyn ved embedslæger	615
Retsodontologiske undersøgelser	55

Afdelingen fik mulighed for at anskaffe en fabriksrenoveret brugt CT-helkropsscanner og er i øjeblikket ved at vurdere betydningen af denne non-invasive undersøgelsesmetode i forbindelse med undersøgelse af døde personer.

Faglige og administrative hverv

En del af afdelingens medarbejdere er fortsat medlemmer af nationale og internationale tidsskriftredaktioner samt medlemmer af nationale og internationale faglige organisationer. Instituttet har også i 2002 stillet medarbejdere til rådighed for henholdsvis FN og Udenrigsministeriet ved retsmedicinske undersøgelser i Bosnien og Kosova, ligesom en del af afdelingens medarbejdere fortsat er tilknyttet Rigspolitechefens eftersøgningstjenestes katastrofeberedskab.

Formidling

Retspatologisk Afdelings medarbejdere varetager størstedelen af den prægraduate undervisning af medicinske studerende i retsmedicin, ligesom afdelingens medarbejdere afholder alle eksaminer. Afdelingen varetager tillige afholdelsen af tentamina i medicinallovgivning for udenlandske læger, som ønsker autorisation i Danmark. Derudover varetager afdelingens medarbejdere postgraduat undervisning for læger, paramedicinsk personale og personale inden for justitsvæsenet. Flere af afdelingens seniormedarbejdere er vejledere ved ph.d.-studier og forskellige specialeafhandlinger.

Afdelingens enhed for retsodontologi og antropologi har et tæt samarbejde med museumsverdenen og står for en omfattende foredragsvirksomhed, ligesom afdelingen medvirker ved kurser og undervisning af tandlæger og arkæologistuderende i såvel Danmark som udlandet. Antropologisk Laboratorium har indgået en flerårig aftale med Kulturarvsstyrelsen om rådgivning og har etableret et samarbejde med den nyetablerede Antropologiske Afdeling ved Syddansk Universitet, som tilknyttes Antropologisk Laboratorium, København, som herefter er den centrale institution for dansk antropologi.

Jørn Simonsen, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

<i>Finansieret</i>	<i>I alt</i>
VIP	22,30
DVIP	0,00
STIP	0,00
TAP	136,00
<i>Årsværk i alt</i>	<i>158,31</i>
Løn	57.729
Frikøb	407
Øvrig drift	29.322
Anskaffelser	9.605
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>97.064</i>

Stab

Afdeling for Retspatologi

VIP og A-TAP

Behrendt, Nille; læge.

Bennike, Pia Lilli; forskningslektor.

Felby, Søren; lektor.

Filtensborg-Barnkob, Bettina Ekvall; læge.

Franzmann, Maria-Benedicte; lektor.

Genner, Jørgen Pedersen; læge.

Hansen, Steen Holger; læge.

Hougen, Hans Petter; vicestatsobducent.

Karkov, Jens Nissen Dyrlund; læge.

Kringsholm, Birgitte; lektor.

Kristoffersen, Helle; læge.

Lynnerup, Niels; lektor.

Nielsen, Nils Bryde Højgaard; vicestatsobducent.

Ottosen, Gyda Lolk; vicestatsobducent.
 Poulsen, Klaus; læge.
 Simonsen, Jørn Rene West; professor.
 Theilade, Peter; lektor.

Afdeling for Retsgenetik

VIP og A-TAP

Andersen, Sonja Elisabeth; retsgenetiker.
 Bruun, Hanne Qvist; retsgenetiker.
 Buchard, Anders; forskningsass.
 Børsting, Claus; retsgenetiker.
 Dissing, Jørgen; lektor.
 Dyhr-Mikkelsen, Helle; retsgenetiker.
 Eriksen, Birthe; lektor.
 Grønnegaard, Annette; retsgenetiker.
 Hallenberg, Charlotte; adjunkt.
 Hansen, Hanna Elsebeth; lektor.
 Jensen, Annette Bruun; retsgenetiker.
 Larsen, Hans Jakob; retsgenetiker.
 Lenz, Camilla; retsgenetiker.
 Mengel-Jørgensen, Jonas; forskningsass.
 Mogensen, Helle Smidt; retsgenetiker.
 Morling, Niels; afdelingsleder.
 Nielsen, Karsten; retsgenetiker.
 Nielsen, Steffen Jock; retsgenetiker.
 Olsson, Helle; retsgenetiker.
 Rasmussen, Erik Michael; adjunkt.
 Sanchez Sanchez, Juan Jose; forskningsass.
 Schoop, Mariann Thymann; lektor.
 Simonsen, Bo Thisted; retsgenetiker.
 Sørensen, Erik; forskningsadj.

Afdeling for Retskemi

VIP og A-TAP

Christensen, Morten; retskemiker.
 Johansen, Sys Stybe; retskemiker.
 Kæmpe, Arne Bent Pedersen; afdelingsleder.
 Müller, Irene Breum; retskemiker.
 Nielsen, Erik; lektor.
 Petersen, Henning Willads; retskemiker.
 Simonsen, Kirsten Wiese; retskemiker.
 Steentoft, Anni; lektor.
 Windberg, Charlotte Norup; retskemiker.

Fondsbevillinger

Afdeling for Retspatologi

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd
 – Segmentering og 3-d rekonstruktion af CT-scan data
 (Niels Lynnerup) kr. 130.400.

Afdeling for Retsgenetik

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd
 – Genotypning af alleler i cytokrom P450 generne
 CYP2C9 og CYP 2C19 (Niels Morling) kr. 135.000.

EU

– High throughput analysis of single nucleotide polymorphisms for the forensic identification of persons (Niels Morling) kr. 2.255.900.

Ellen og Aage Andersens Legat

– Analysis of single nucleotide polymorphisms with forensic genetics (Juan Jose Sanchez Sanchez) kr. 80.000.

Publikationer

Afdeling for Retspatologi

Arneborg J., Heinemeier J., Lynnerup N., Nielsen H.L., Rud N., Sveinbjörnsdóttir A.E.: C-14 dating and the disappearance of Norsemen from Greenland. *Europ physics news* 33, s. 77-80. 2002.

Arneborg J., Heinemeier J., Lynnerup N., Rud N., Sveinbjörnsdóttir A.E.: 14C dateringer af menneskeknogler – Med de grønlandske nordboer som eksempel. i: *Hikuin* 27 s. 307-314. Dahlerup Koch H.. Hikuin, Moesgård 2002.

Bennike P.: Vilhelm Møller-Christensen: his work and legacy. i: *The Past and Present of Leprosy* s. 135 – 144. BAR International Series 1054. Charlotte A. Roberts, Mary E. Lewis, K. Manchester. Archaeopress, Oxford, England 2002.

Bennike P.: Palaeopathology as a tool for the study of survival of past populations. i: *Human Biology and History* s. 165-177. Malcolm Smith. Taylor & Francis, London and New York 2002.

Bennike P., Alexandersen V.: Foreword. i: *Ecological Aspects of Past Human Settlements in Europe* s. 9-18. Pia Bennike, Éva B. Bodzsár and Charles Susanne. Eötvös University Press, Budapest, Hungary 2002.

Bennike P., Alexandersen V.: Population Plasticity in Stone Age Denmark. i: *The Neolithisation of Denmark – 150 years of debate* s. 291-301. Anders Fischer and Kristian Kristiansen. J.R. Collis Publications, Sheffield 2002.

Bennike P., Lynnerup N.: Antropologiske undersøgelser 2002. i: *Arkæologiske udgravninger i Danmark 2000* s. 393-398. Rigsantikvarens Arkæologiske Sekretariat. Det Arkæologiske Nævn, København 2002.

Brander T., Lynnerup N.: A possible leprosy hospital in Stubbekøbing, Denmark. 145-148s. Archaeopress, Oxford 2002.

Dissing J., Rudbeck L.: Evolutionary aspects of the gene for the classical polymorphism, ACP1. i: *Progress in Forensic Genetics 9 – Excerpta Medica Int. Series 1239* s. 733-736. Brinkmann B.. Elsevier, Amsterdam 2002.

Dissing J., Thymann M., Hopkinson D.: Simultaneous detection of ACP1 and GC genotypes using PCR/SSCP. *Annals of Human Genetics* 67, s. 1-5. 2002.

Doetsch P.M., Faber J.E., Lynnerup N., Wätjen I., Bliddal H., Danneskjold-Samsøe B.: Bone Mineral Density Measurement over the Shoulder Region. *Calcified Tissue International* 71(4), s. 308-314. 2002.

Felby S., Hansen S.H.: Luftemboli. Prøvetagning, Analyse og Resultatvurdering. *Nordisk Rettsmedisin* vol. 8, nr. 2/3, s. 31-37. 2002.

Feveile C., Bennike P.: Lustrupholm. Et brandgravfelt fra ældre bronzealder under flad mark. i: *KUML 2002* s. 109-141. Jesper Laursen. Aarhus Universitetsforlag, Århus 2002.

Franzmann M-B., Hansen S.H., Kringsholm B., Hougen H.P.: Examination of sexually abused children in East Denmark 1995-2000. *Medicina Legalis Baltica* 13, s. 116-119. 2002.

Koefoed P., Dalhoff K., Dissing J., Kramer I., Milman N., Pedersen P.M., Simonsen K., Tygstrup N., Nielsen F.C.:

- HFE Mutations and Hemochromatosis in Danish Patients admitted for HFE-Genotyping. *Scandinavian Journal of Clinical & Laboratory Investigation* 62, s. 527-536. 2002.
- Kramp P., Simonsen J., Stadil F.: Retslægerådets årsberetning 2000. i: Retslægerådets årsberetning 2000 s. 152. P. Kramp, J. Simonsen & F. Stadil. Retslægerådet. København 2002.
- Kringsholm B., Steentoft A.: Deaths among drug addicts in East Denmark 1992-1999. *Medicina Legalis Baltica* 13, s. 145-148. 2002.
- Kristoffersen H.: Colour Doppler Activity as sign of synovitis in knee osteoarthritis. Kongres: EULAR 2002. 2002.
- Lynnerup N.: Nordboere og Inuitter. *RODINA* 1, s. 18-23. 2002.
- Lynnerup N.: Mumier og skeletter i Fortidens Grønland. i: *Nunamed* 2000 s. 17-21. P. Bjerregård, T. Stensgård. Nuuk Tryk, Nuuk 2002.
- Lynnerup N.: 3-D CAT-SCAN: Anthropology, Archaeology and Virtual Reality. i: *Archaeological Informatics: Pushing the Envelope* s. 217-220. G. Burenholt. Archaeopress, Oxford 2002.
- Lynnerup N.: Mumie Kongressen i Nuuk. *Arkæologisk Forum* 5, s. 28-30. 2002.
- Lynnerup N.: The Norse in Greenland Coping with Ecological Constraints. i: *Ecological Aspects of Past Human Settlements in Europe* s. 157-168. Pia Bennike, Éva B. Bodzár and Charles Susanne. Eötvös University Press, Budapest 2002.
- Lynnerup N.: Antropologien i arkæologien. *Arkæologi for Alle* 1, s. 6-7. 2002.
- Lynnerup N., Bennike P., Nørby S.: Mumiekongressen i Nuuk. *Ugeskrift for Læger* 163, s. 7235-9. 2001.
- Lynnerup N., Druid H.: Evaluation of the TOD computer program for time of death termination. *Nordisk Rettsmedisin* 8, 1, s. 12-16. 2002.
- Lynnerup N., Knudsen U.K.: Technical Note: Using IR to see Tattoos. *Nordisk Rettsmedisin* vol. 8, nr. 4, s. 59-60. 2002.
- Lynnerup N., Mikkelsen H., Poulsen K., Frøhlich B., Hjalgrim H., Heinemeier J.: A firearms fatality from 14th century Denmark. *Journal of Paleopathology* 13, s. 11-16. 2002.
- Lynnerup N., Ottesen G.L., Heinemeier J.: Sagen om hånden som blev brugt som pensel. *Nordisk Rettsmedisin* 7, 3/4, s. 51-52. 2002.
- Lynnerup N., Qvist M., Homøe P.: Mellemørebetændelse. i: *Hikuin* 27 s. 287-292. Dahlerup Koch H., Hikuin, Moesgård 2002.
- Lynnerup N., Skaarup B.: Facial Reconstruction – The First Danish Results. i: *A Head Start on the New Millennium: The Latest in Craniofacial Identification* s. 123-128. Cozanna M, Belviso M, Addante A.. Centro Stampa Universita Bari, Bari, Italien 2002.
- Moser C., Jensen P.O., Kabayashi O., Hougen H.P., Sang Z., Rygaard J., Kharazmi A., Højby N.: Selective recruitment of Th1 cells induced by re-infection of susceptible and resistant mice with *Pseudomonas aeruginosa* in the lungs indicates protective role of IL-12. *Clinical and Experimental Immunology* 127, s. 206-213. 2002.
- Simonsen J.: Retsmedicinske aspekter. i: *Skadestuekirurgi*, 4 s. 299-307. Michael Boeckstyns, Bent Ebskov & Lars Bo Ebskov. Munksgaard. Danmark, København 2002.
- Simonsen J.: Om Retslægerådet. i: *Håndbog i forsikringsmedicin* s. 280-285. Bent Mathiesen & Niels Stephensen. Lægeforeningens Forlag. København 2002.
- Stødkilde-Jørgensen H., Jurik A.G., Dalstra M., Lynnerup N., Gregersen M., Boel L.W., Bindselev D.A., Pedersen C.B., Kruse A., Hansen E.S., Jørgensen C.S., Jacobsen N.O., Asingh P.: Grauballemanden. *Ugeskrift for Læger* 163, s. 7226-9. 2001.
- Terslev L., Torp-Pedersen S., Quistgaard E., Kristoffersen H., Røgind H., Danneskiold-Samsøe B., Bliddal H.: Effects of treatment with etanercept (Enbrel, TNRF:Fc) on rheumatoid arthritis evaluated by Doppler ultrasonography. *Ann Rheum Dis* 2003 62, s. 178-181. 2002.
- Afdeling for Retsgenetik**
- Andreassen R., Lundsted J., Olaisen B.: Mutation at minisatellite locus DYF155S1: Allele length mutation rate is affected by age of progenitor. *Electrophoresis* 23, s. 2377-2383. 2002.
- Carracedo A., Beckmann A., Bengs A., Brinkmann B., Caglia A., Capelli C., Gill P., Gusmão L., Hagelberg C., Hohoff C., Hoste B., Kihlgren A., Kloosterman A., Dupuy B., Morling N., O'Donnell G., Parson W., Phillips C., Pouwels M., Scheithauer R., Schmitter H., Schneider P.M., Schumm J., Skitsa I., Stradmann-Bellinghausen B., Stuart M., Court D.S., Vide C.: Result of a collaborative study of the EDNAP group regarding the reproducibility and robustness of the Y-chromosome STRs DYS19, DYS389 I and II, DYS390 and DYS393 in a PCR pentaplex format. *Forensic Science International* 119, s. 28-41. 2001.
- Fugger L., Morling N., Ryder L., Jakobsen B., Andersen V., Oxholm P., Dalhoff K., Heilmann C., Pedersen F., Friis J., Halberg P., Spies T., Strominger J., Svejgaard A.: Restriction fragment length polymorphism (RFLP) of two HLA-B associated transcripts (BATs) genes in five autoimmune diseases. *Human Immunol* 30, s. 27-31. 1991.
- Hallenberg C., Morling N.: A report of the 2000 and 2001 Paternity Testing Workshops of the English Speaking Working Group of the International Society for Forensic Genetics. *Forensic Science International* 129, s. 43-50. 2002.
- Kjeldsen A., Vase P., Thymann M., Morling N.: Group specific component in serum and otosclerosis: No association. *Acta Oto-Laryngologica* 43, s. 303-4. 1994.
- Morling N., Allen R.W., Carracedo A., Geada H., Guidet F., Hallenberg C., Martin W., Mayr W.R., Olaisen B., Pascali V.L., Schneider P.M.: Paternity Testing Commission and the International Society of Forensic Genetics: recommendations on genetic investigations in paternity cases. *Forensic Science International* 129, s. 148-157. 2002.
- Morling N., Carracedo A.: International recommendations for paternity testing standards. *Forensic Science International* 129, s. 147. 2002.
- Munch M., Møller-Larsen A., Christensen T., Morling N., Hansen H., Jaahr S.: B-lymphoblastoid cell lines from multiple sclerosis patients and a healthy control producing a putative new human retrovirus and Epstein-Barr virus. *Multiple Sclerosis* 1, s. 78-81. 1995.
- N Milman, Thymann M., Graudal N., Morling N.: Plasma vitamin D-binding protein (GC) factors, immunoglobulin G heavy chain (GM) allotypes and immunoglobulin

- kappa light chain (KM1) allotype in patients with sarcoidosis and in healthy control subjects. *Sarcoidosis Vasc Diffuse Lung Dis* 19, s. 97-100. 2002.
- Nellemann L., Frederiksen J., Morling N.: PCR typing of DNA fragments of the two short tandem repeat (STR) systems upstream of the human myelin basic protein (MBP) gene in Danes and i Greenland Eskimos. *Forensic Science International* 78, s. 139-55. 1996.
- Rasmussen E.M., Sørensen E., Eriksen B., Larsen H.J., Morling N.: Sequencing strategy og mitochondrial HV1 and HV2 DNA with length heteroplasmy. *Forensic Science International* 129, s. 209-213. 2002.
- Salas A., Rasmussen E.M., Lareu M.V., Morling N., Caracedo A.: Fluorescent SSCP of overlapping fragments (FSSCP-OF): a highly sensitive method for the screening of mitochondrial DNA variation. *Forensic Science International* 124, s. 97-103. 2002.
- Taaning E., Morling N., Mortensen S-A., Pettersson G., Simonsen A.: Severe hemolysis caused by graft-derived anti-B production after lung transplantation. *J Heart Lung Transplant* 15, s. 850-1. 1996.
- Afdeling for Retskemi**
- Behrendorff I., Steentoft A.: Licit and Illicit Drugs among Danish Car Drivers. i: Proceedings at ICADTS 2002. ICADTS, Montreal,Canada 2002.
- Johansen S.S.: Ecstasy & Designer Amphetamines Findings in Drivers and Post-Mortem Cases in Denmark. i: Proceedings at ICADTS 2002. ICADTS, Montreal,Canada 2002.
- Johansen S.S., Hansen A.C., Müller I.B., Banner Lundemose J., Franzmann M-B.: Three fatal cases of PMA and PMMA poisoning in Denmark. *Rettsmedisin* vol. 8, 2/3, s. 38-40. 2002.
- Kringsholm B., Steentoft A.: Deaths among Drug Addicts in East Denmark 1992-2001. Os. International Association of Forensic Sciences, Frankrig 2002.
- Simonsen K.W., Nielsen E., Rollmann D., Kaa E.: Narkotika på gadeplan 2000. 2-25 s. Retsmedicinsk institut, Aarhus Universitet Retsmedicinsk Institut, Aarhus Universitet Aarhus 2000.
- Steentoft A., Johansen S.S., Müller I.B.: Drugs Detected In Saliva Samples From Danish Drivers. i: Proceedings af ICADTS 2002. ICADTS, Montreal,Canada 2002.
- Wiese Simonsen K., Kaa E.: Designerdrugs i Jylland. *Ugeskrift for Læger* 163, s. 2248-52. 2001.

Odontologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder er lektor, dr.odont. N.-E. Fiehn og viceinstituttleder er professor, dr.odont. P. Holmstrup.

Institutbestyrelsen består af institutleder N.-E. Fiehn, professor, dr.odont., dr.med. Inger Kjær, professor, dr.odont. B. Öwall, afdelingstændlæge K. Christensen, klinisk lærer S. Barsted, klinikassistent C. Baagøe, bioanalytiker D.S. Nolting, stud.odont. Anders Nissen, stud.odont. Ditte Marie Clausen.

Organisation

Fagligt er instituttet opdelt i 13 afdelinger (afdelingsleder):

Afdeling for Dentalmaterialer (E. Asmussen).

Afdeling for Oral Diagnostik (E. Dabelsteen).

Afdeling for Oral Medicin, Klinisk Oral Fysiologi, Oral Patologi & Anatomi (J. Reibel).

Afdeling for Oral Mikrobiologi (T. Larsen).

Afdeling for Ortodonti (I. Kjær).

Afdeling for Parodontologi (P. Holmstrup).

Afdeling for Protetik (B. Öwall).

Afdeling for Pædagogik (S. Kreiborg).

Afdeling for Radiologi (I. Sewerin).

Afdeling for Samfundsodontologi og Videreuddannelse (P.E. Petersen).

Afdeling for Tand-, Mund- og Kæbekirurgi (E. Hjørting-Hansen/A. Nattestad).

Afdeling for Tandsygdomslære og Endodonti (J. Olsson).

Odontologisk Ældreforskningscenter (P. Holm-Pedersen).

Herudover er der 10 forskningslaboratorier samt en kliniksektion. Til rådgivning for institutbestyrelse og institutleder har institutbestyrelsen nedsat tre udvalg: forskningsudvalget ved formand, J. Reibel, kliniksektionsudvalget ved formand, J. Westergaard og it-udvalget ved formand, A. Nattestad.

Adresse

Panum Institut
Nørre Allé 20
2200 København N
Telefon 35 32 67 00
Fax 35 32 65 05
nef@odont.ku.dk
www.odont.ku.dk

Instituttlederens årsberetning

OI har indenfor odontologien til opgave at drive forskning og give videregående uddannelse indtil det højeste videnskabelige niveau, at varetage efter- og videreuddannelse samt at udføre særlige kliniske undersøgelses- og behandlingsopgaver på landsdels-/landsniveau.

I 2000 godkendte institutbestyrelsen en ny udviklingsplan, som skulle – det var tanken – udgøre grundlaget for instituttets virke i 4-5 år frem. Men med udsigten til meget betydelige ændringer i forudsætningerne i forhold til "Udviklingsplan 2000" blev det nødvendigt at udarbejde "Til-

læg til Udviklingsplan". Denne er blevet godkendt i efteråret 2002 af institutbestyrelsen. De væsentligste ændringer i de planlægningsmæssige forudsætninger er: 1) ny universitetslov med indførelse af nye ledelsesformer, 2) ressourcesituationen, 3) fakultetets decentraliseringspolitik, 4) ny løn og kravet om kompetenceudvikling og 5) behovet for en odontologisk uddannelsesreform. Med godkendelsen af tillægget får institutledelsen meget bedre muligheder for at medvirke til løsninger af de mange nye udfordringer de kommende år.

Det, der har stået øverst på dagsordenen i de sidste par år, har været at formulere en forskerrekutteringspolitik samt at implementere en sådan. Dette har ført til at antallet af unge odontologiske kandidater og unge tandlæger med interesse for forskning er øget betydeligt. Antallet af ph.d.-studerende ved instituttet er således øget fra 3 til 11. Ligeledes er antallet af forskningsassistenter og scholarstipendiater forøget. I de sidste par år har instituttet haft 6-7 scholarstipendiater ad gangen, hvilket er meget glædeligt, idet stimulationen til forskning gerne allerede skal finde sted i studietiden. Det, der er opgaven nu, er at fastholde denne forskerrekutteringspolitik.

På det kliniske område er arbejdet med investeringsplanen for udskiftning af klinikudstyret færdiggjort. Planen er afleveret til dekanen. Der forestår nu forhandlinger på universitetet med henblik på at fremsende sagen til ministeriet.

Pilotprojektet med henblik på systematisk indførelse af MUS blev sat i gang i januar/februar måneder. Projektet skal afsluttes i begyndelsen af 2003, hvorefter formen for MUS skal fastlægges for hele instituttet. Sideløbende hermed er samarbejdsudvalget gået i gang med at udforme en samlet politik for systematisk og strategisk kompetenceudvikling på instituttet. Arbejdet er kommet godt fra start og forventes at kunne afsluttes i foråret 2003.

Kliniksektionen

Patientbehandling og –service spiller en vigtig rolle for undervisning og forskning ved OI. Kliniksektionen er landets største tandklinik med ca. 225 behandlingsenheder. Der behandles dagligt ca. 1.000 patienter, de fleste som led i studenterundervisning. Patienttilgangen til OI er fortsat stigende, hvilket på den ene side er ønskeligt, idet den kliniske undervisning har behov for et større antal patienter svarende til et øget antal studerende, men på den anden side er instituttet ikke personalemæssigt gearret til det.

Gennem den kliniske undervisnings konventionelle tandlægeopgaver, ved forskning, hvor nye og avancerede metoder er i brug og gennem specialklinikernes virke ydes der en landsdækkende service samt en udstrakt konsulentvirksomhed til praktiserende kolleger og offentlige myndigheder. Med tilstedeværelse af højt uddannet kompetence inden for alle fagområder kombineret med adgang til andre medicinske specialer ved RH kan OIs specialklinikker gennemføre undersøgelser og behandlinger, som ikke er mulige andre steder. Hvert år modtages ca. 4.000 patienter som har behov for særlig diagnostik og specialbehandling.

Specialklinikker

Afdeling for Oral Medicin, Klinisk Oral Fysiologi, Oral Patologi & Anatomi udfører omfattende serviceopgaver i form af udredning og behandling af mundslimhindelidel-

ser, orofaciale smerter, kæbeledsbesvær, muskellidelser samt spyttsekretionsforstyrrelser for OI, RHs Klinik for Tand-, Mund- og Kæbekirurgi og andre sygehuse. Den Kommune Tandpleje, tandlæger og læger samt Sundhedsstyrelsen. Endvidere histopatologisk, cytologisk og immunpatologisk diagnostik for OI, RHs Klinik for Tand-, Mund- og Kæbekirurgi, tandlæger, læger og KVL samt tværfagligt samarbejde med HS, BBH om landsfunktionen i diagnostik og behandling af oromandibulære dystonier.

Afdeling for Oral Diagnostik visiterer ca. 10.000 patienter om året og sørger for fordeling af patienter til Tandlægeskolens øvrige afdelinger. Nødbehandling foretages på ca. 4.000 patienter årligt. I forbindelse med visitation undervises studenterne i diagnostik og behandling.

Afdeling for Oral Mikrobiologi varetager mikrobiologisk diagnostik og resistensbestemmelse på plaqueprøver fra patienter med avanceret marginal parodontitis for praktiserende tandlæger.

Afdeling for Parodontologi modtager henviste patienter med parodontale sygdomme fra hospitaler, den kommunale tandpleje, praktiserende læger og tandlæger til diagnostik og behandling.

Afdeling for Protetik varetager avancerede protetiske behandlinger, kæbeprotetik og behandling af patienter som er strålebehandlet i hoved- halsregionen.

Afdeling for Radiologi udfører avancerede røntgenundersøgelser på henviste patienter.

Afdeling for Pæodonti udfører tandbehandling af børn i generel anæstesi og af asylansøgere og har specialklinik for børn med ansigtsmisdannelse.

Afdeling for Tand-, Mund- og Kæbekirurgi deltager i klinisk arbejde på RHs Klinik for Tand-, Mund- og Kæbekirurgi, udfører visse specialiserede behandlinger på OI og varetager kæbekirurgiske rekonstruktioner som landsdelsfunktion.

Afdeling for Tandsygdomslære og Endodonti udfører diagnostiske udredninger af henviste patienter og vejleder tandlæger og offentlige institutioner om kliniske behandlingsstrategier.

Afdeling for Ortodonti varetager behandling af patienter med ekstrem kæbevækst i samarbejde med RH. og Klinik for specialistuddannelse som et led i Sundhedsstyrelsens tre-årige postgraduate uddannelse til specialtandlæge i ortodonti.

Retsodontologisk-Antropologisk Enhed udfører personidentifikation og aldersvurderinger for politiet samt rekonstruktioner ud fra fotografisk materiale.

Forskningsvirksomhed

Caries

Forebyggelse af caries

1. Forebyggelse, diagnostik og behandling af tidlige stadier af caries, herunder sammenhængen mellem klinik og radiologi, interaktion mellem mikroflora, spyt og de hårde tandvæv, samt udvikling af non-operative behandlingsmetoder.

1.1. Cariesprævention og restaurering af patienter som er strålebehandlet i hoved-hals-regionen (B. Öwall, V. Qvist). Evaluering af elektronisk patientjournal i forbindelse med "decision making" inden for cariologi (J. Olsson, L. Gahnberg, D. Jeppe-Jensen med I. Zickert og H. Andersson).

Evaluering af program for cariesforebyggelse hos ældre i eget hjem. Plastlakering, ny behandling af proximale carieslæsioner. Visual and tactile appearances of active and arrested initial coronal carious lesions (K. Ekstrand, M. Vignild, P. Holm-Pedersen, E. Andersen med S. Martignon, D.J.N. Ricketts, N. Pitts).

1.2. Emaljeproteiners reaktion med proteaser specielt bakterielle. Karakterisering af bindevævskomponenter i tandanlæg. Elektrophoretisk bestemmelse af salivaproteiner (D. Moe, S. Kirkeby, N.-E. Fiehn, C. Garbarsch, M. Matthiessen, B. Nauntofte, A. Bardow).

1.3. Udvikling af "tandvenlige" spytstimulanser uden kariogent og erosivt potentiale (T. Jensdottir, A. Bardow, B. Nauntofte, C. Buchwald, A. Rasch).

Behandling af caries

1. Behandling af den fremskredne carieslæsion samt forbedring af endodontiske behandlinger, herunder mikrobiologiske aspekter samt kortlægning af rodkanalsystemets makromorfologiske variation.

1.1. Sundhedsudbytte ved ændrede behandlingsmønstre i den kommunale tandpleje i Danmark og Norge (V. Qvist, T. Rokkedal Andersen, E. Manscher, A. Poulsen, B. Strana, P.T. Teglers, N. Keiding, A.B. Tveit, I. Espelid).

1.2. Langtidsevaluering af omfattende restaureringer i de permanente tænder. Klinisk evaluering af fyldninger og indlæg i forskellige plastmaterialer. Langtidsevaluering af CAD/CAM-fremstillede keramiske indlæg og af plastindlæg, onlay og kroner i et Ceromer-materiale (U. Pallesen, V. Qvist sammen med J. van Dijken, J.-P. Van Nieuwenhuysen, W. D'Hoore, J. Carvalho). Kvalitetssikring vedr. plast i permanente tænder i Københavns Kommunale Tandpleje (A.-L. Hallonsten, U. Pallesen, R. Højgaard, J. Halken). Dentin and pulp reactions to caries and operative treatment: Biological variables affecting treatment outcome (L. Bjørndal).

1.3. Kvalitetsbedømmelse af endodontiske studenterbe-handlinger. Spørgeskemaundersøgelse vedr. acceptgrad af rod fyldninger. Anvendelse af ny endodontisk teknologi blandt praktiserende tandlæger. Implementering af manuel og maskinel nikkel-titan instrumentation (L. Bjørndal, C. Reit, P. Larsen, M. Dalstra). Multivariat analyse af resultater ved endodontisk behandling (V. Qvist, K. Stoltze, D. Ørstavik).

Tandrestaureringsmaterialer

1. Optimering af teknik ved anvendelse af restaureringsmaterialer, udvikling af nye restaureringsmaterialer, herunder klinisk afprøvning, samt undersøgelser relateret til materialernes biokompatibilitet og bivirkninger.

1.1. Undersøgelserne karakteriserer plast der er polymeriseret på forskellig måde, idet polymeriseringen foregår enten kemisk eller med lys der varierer med hensyn til intensitet, energitæthed og bølglængde. Der fokuseres på plastenes mekaniske, fysiske, kemiske og strukturmæssige egenskaber samt på polymerisationshastighed og spalte-dannelse (E. Asmussen, A. Peutzfeldt, E.C. Munksgaard).

1.2. Binding af plast til dentin studeres ud fra flere synsvinkler relateret til: variation i anvendelsesteknik, kollagenets struktur, anvendelse i forbindelse med retrograd rod fyldning og pålimning af tandfragmenter (E.C. Munksgaard, A. Peutzfeldt, E. Asmussen).

1.3. I et ph.d.-projekt (A. Sahafi) studeres styrke og holdbarhed af tænder forsynet med forskellige typer af rod-

stift og opbygning. Undersøgelserne har koncentreret sig om optimering af bindingen mellem rodstift og plastcement (A. Peutzfeldt, K. Gotfredsen, E. Asmussen).

Paradentose

Patogenetiske aspekter

1. Forskningsområdet omfatter patogenetiske aspekter ved udvikling af marginal parodontitis, herunder betydning af inflammatoriske mediatorer og deres regulering samt bakterier i den orale biofilm.

1.1. Undersøgelse af eksperimentelle modeller for marginal parodontitis og af aldosteronhæmmers effekt på eksperimentel parodontitis i rotter (B.H. Bentzen, M.B. Grauballe, M. Björnsson, P. Holmstrup, K. Stoltze). Undersøgelse af spillet mellem parodontale patogener og øvrige orale bakteriearter samt af resistensforhold i anaerobe biofilm *in vitro* (T. Larsen, N.-E. Fiehn).

Mundhulens almensundhedstilstand

1. Interaktion mellem mundhulens mikroflora/parodontal sygdom og almen sundhedstilstand, herunder systemiske sygdomme.

1.1. Undersøgelse af forekomst af orale bakterier i aterosklerotiske kar, samt af bakteræmi med orale bakterier efter tygning, tandbørstning og tandrensning hos patienter med forskellig grad af parodontal inflammation. Cytokinresponsen i mononukleære celler efter stimulering med autologe periopatogener (L. Andersen, T. Larsen, N.-E. Fiehn, L.K. Sørensen, A.H. Poulsen, P. Holmstrup med K. Bendtzen, T. Schrøder).

1.2. Et projekt vedr. marginal parodontitis og præterm fødsel (T. Skuldbøl, P. Holmstrup, K. Stoltze sammen med K.H. Johansen, H. Nielsen, J. Bertelsen). En undersøgelse vedr. sammenhæng mellem marginal parodontitis og hjertekar-sygdomme. En undersøgelse vedr. mulig patogenetisk sammenhæng mellem marginal parodontitis og reumatoid arthritis (P. Holmstrup, A.H. Poulsen, K. Stoltze, K. Geismar med F. Gyntelberg, B. Sigurd, K. Bendtzen, H. Skjødt).

1.3. En epidemiologisk undersøgelse af marginal parodontitis og sygdommens sammenhæng med generel helse i samarbejde med Østerbrounderundersøgelsen (J. Kongstad, P. Holmstrup, M.B. Grauballe, K. Stoltze).

Diagnostiske metoder og behandling

1. Optimering af diagnostiske metoder og behandling, herunder anvendelse af antibiotika.

1.1. Hurtigt progredierende parodontitis. Projekt vedr. forbedret diagnostik og behandling af patienter med hurtigt forløbende fæstetab (J. Westergaard, A.H. Poulsen).

1.2. Juvenil parodontitis. Undersøgelse af den subgingivale mikroflora hos herboende familiemedlemmer af marokkansk afstamning (Z. Azzouzi, J. Westergaard, T. Larsen med D. Haubek, AU).

1.3. Undersøgelse af effekten af et nyt antibiotikum (Linezolid) på parodontale patogener og mundhulens normalflora (T. Larsen).

Behandling af tandtab

Tyggefunktion

1. Retablering af tyggefunktion ved behandling med implantater og proteser, herunder dental traumatologi, indhealing af orale implantater samt patogenese, diagnostik og

behandling af patologiske forandringer omkring orale implantater.

1.1. Subjektiv og objektiv vurdering af tyggefunktionen (B. Öwall, K. Stoltze, med B. Liedberg, P. Norlén, Malmö).

1.2. Kugleattachments til retention af delproteser samt indikation for behandling med aftagelige delproteser (B. Öwall, S. Palmqvist, med E. Mushimoto, N. Jepson, E. Renner, A. Sofou, P. Garefis, B. Wöstmann, E. Budtz-Jørgensen).

1.3. Broer understøttet af implantater og naturlige tænder. 5-års opfølgning af 2 grupper af patienter behandlet med Astra Tech enkelttandsimplantat. Retrospektiv 10-års undersøgelse af støbte enkelttandsopbygninger samt en prospektiv undersøgelse af Denzir-kroner (K. Gotfredsen, D. Balatsouka, E. Hjørting-Hansen). Ætsbroer: 5 led eller større. Prospektiv studie. Ætsbroer i studenterbehandlingen (B. Öwall, B. Funder). Fast bro eller aftagelig protese på 3 implantater i underkæben. En randomiseret, sammenlignende studie (S. Palmqvist, S. Schou).

1.4. Analyse af kæbemorfologi m.h.p. implantatbehandling (M. Bokelund, M.W. Petersen, I. Sewerin).

Genopbygning

1. Genopbygning af kæber med knogletransplantat, vækstfaktorer eller knogleerstatningsmateriale.

1.1. Efter tandtab opstår ofte et svind af kæbeknoglen som umuliggør indsættelse af implantater. Der udføres kliniske og eksperimentelle undersøgelser af bl.a. knogletransplantater og vækstfaktorer (M. Aaboe, E. Hjørting-Hansen sammen med F. Melsen, AU; Stryker Biotech, USA). Betydningen af nikotin i blodet for osseointegrationen og knoglehelingen (ph.d.-projekt, D. Balatsouka, K. Gotfredsen).

1.2. Eksperimentelle undersøgelser m.h.p. at udvikle og sammenligne forskellige behandlingsmetoder af patologiske forandringer omkring implantater. Kliniske undersøgelser m.h.p. at belyse holdbarheden af implantatbehandling (S. Schou, P. Holmstrup, E. Hjørting-Hansen, K. Stoltze, B. Holm, A. Schjødt, A. Runov, K. Gotfredsen, S. Palmqvist med H.J. G. Gundersen, A. Wenzel).

Kraniofacial vækst og funktion

Vækstmekanismer

1. Klarlægning af præ- og postnatale vækstmekanismer, herunder sammenhængen mellem hjernens og kraniets udvikling, genetiske/molekylærbiologiske styringsmekanismer og årsager til ansigts-, kæbe- og tandmisdannelser.

1.1. Prænatal udvikling. Neuro-osteologiske og molekylær genetiske aspekter i kropsakse, kranie- og tandudvikling: Turners syndrom, Triploidy, Trisomi 21. NGFR og PAXA ved normal tand- og tungeudvikling, hypofyseudvikling ved hydrocephalus og Trisomi 22. Kortlægning af genetisk bestemte udviklingsfelter, specielt fossa cranii posterior og det fronto-nasale udviklingsfelt med septum nasi og sutura vomero-maksilaris (I. Kjær, K.B. Becktor, D. Nolting, J. Lomholt, L. Hansen med B.F. Hansen, U. Hartling, L.T. Skovgaard, J. Keeling, I. Reintoft, H. Lauritsen, T. Ono, H. Hjalgrim, J.M. Hahnemann, K. Broendum-Nielsen).

1.2. Postnatal udvikling. Kraniofacial udvikling relateret til luftvejsdimensioner, hovedholdning, muskelfunktion og temporomandibulær dysfunktion og sagittal osteotomi (I. Kjær, A. Winnberg, A. Sandham, K.B. Becktor, M. Bakke).

Forebyggelse og behandling

1. Diagnostik, forebyggelse og behandling af medfødte, oftest genetisk betingede og erhvervede afvigelser og sygdomme i ansigt, kæber og tænder, herunder ortodontiske og kirurgiske behandlinger samt odontogene cyster og tumorer.

1.1. Kraniofaciale anomalier. Undersøgelserne har til formål at kortlægge kraniofacial morfologi og vækst samt tandudvikling og -eruption hos børn med ansigtsmisdannelser. Hertil kommer genetiske studier. Analyse af kæbevækst, okklusionsudvikling og oral funktion hos børn med kæbeledsartrit. Kariesprogression i det primære tandsæt. Odontologisk status hos patienter med henholdsvis Ehlers-Danlos syndrom og Kerubisme. Kraniofacial morfologi og vækst hos børn med læbe-gane-spalte. Genetiske studier vedr. oligodonti (S. Kreiborg, L.A. Nielsen, N.V. Hermann).

1.2. Klinisk forskning. Herbst apparatusets behandlingsmuligheder, okklusionsudvikling ved muskulær dystrofi, basale krydsbid og apparaturbehandling ved søvnapnø, samt sagittal osteotomi, unilateral kondylhypoplasi, chondrodystrofi og Proteus syndrom. Medfødte og erhvervede afvigelser i dentitionen ved bl.a. segmental odontomaxillær dysplasi, holoprosencephali, Proteus syndrom, Downs syndrom, føtalt alkoholsyndrom og ektodermal dysplasi. Normal dental udvikling i relation til tandfrembrud, tandskifte, tandstørrelse og tandfollikel (I. Kjær, K.B. Becktor, A. Winnberg, C. Munkholm, M. Simiab, J.F. Lomholt, L. Hansen, B. Sigurdsson, J. Christensen m.fl.).

Kæbernes bevægeapparat

1. Diagnostik, forebyggelse og behandling af lidelser i kæbernes bevægeapparat, herunder betydning af tyggemusklernes struktur og funktion, aldring, kraniofacial morfologi og kranio-cervikal holdning, kirurgisk og konservativ kæbeledsbehandling samt smerter i det orofaciale område.

1.1. Tyggemuskler, kæbeled og kæbefunktion undersøges under normale forhold og i forbindelse med smertevoldende reumatologiske og lokale belastningslidelser. Specielt analyseres variationen i tyggemusklernes funktionsmønster, kraft, vævskvalitet samt underkæbens mobilitet og kæbeledenes funktion og struktur. Hertil kommer forskning i smerteudvikling samt interventions- og rehabiliteringsforskning i relation til de smertevoldende lidelser (M. Bakke, N. Hermann, P.K. Nielsen, C.E. Thomsen, N.M. Thorsen, A. Vilmann, T. Darvann, L. Eriksson, K. Gotfredsen, B. Holm, S. Kreiborg, I. Sewerin, L. Sonnesen med T. Alkjær, M. Farella, R. Hansdottir, B.R. Jensen, K. Jørgensen, Aa. Wagner).

1.2. Forskning i diagnostik, klassifikation og behandling af neurologisk betingede funktionsforstyrrelser i tyggemusklerne ved hjælp af kliniske neurofysiologiske undersøgelsesmetoder (M. Bakke med E. Møller, T. Dalager, S. Prytz, L. Werdelin).

1.3. Xenotransplantation. Kortlægning af biologiske barrierer, herunder cellulære kulhydratantigener (S. Kirkeby, D. Moe med A. Hansen, E. Kemp, B. Aasted, K. Dahl, A. Kornerup, H. Dieperink, A.J.F. d'Ápice, H.C. Winter, I.J. Goldstein, S. André, H.J. Gabius).

1.4. Undersøgelser vedr. kirurgisk behandling af kæbeledslidelser med det formål at vurdere effekten af forskellige kirurgiske teknikker sammenlignet med kendte konservative muligheder (L. Eriksson, M. Bakke, N.M. Thorsen). Præcision, holdbarhed og kvalitet af kirurgisk behandling af vækstbetingede kæbeanomalier (A. Nattestad).

*Mundslimhinde og spytt**Mundslimhinde og spytkirtler*

1. Opretholdelse af normal struktur og funktion i mundslimhinden, herunder cellulære kommunikations- og reguleringsmekanismer i mundslimhinde og spytkirtler, spyttets og mundslimhindens kulhydratstrukturer samt sårheling og forsvarsmekanismer i mundhulen.

1.1. På spytkirtler foretages undersøgelser af transportveje og reguleringsmekanismer for elektrolytter, vand og proteiner, af cellulære kommunikationsmekanismer og kontrol af spyttsekretion og -sammensætning samt behandling af mundtørhed. Endvidere undersøges interaktionen mellem spytt, lugt- og smagssansning samt karakteristisk af spyttets mængde og sammensætning under funktionelle stimuli (B. Nauntofte, A.M. Pedersen, A. Bardow, S. Beier Jensen, K. Tritsarlis, M. Bakke, C.E. Thomsen med D. Looms, S. Dissing, A.M. Haahr).

1.2. Sårhelingsstudier vedr. bindevævsproduktion af vækstfaktorer med effekt på epitel, tobaksekstrakter indflydelse på produktion af sådanne vækstfaktorer og fibroblasters migration *in vitro*. Endvidere studeres cellecycklusregulerende proteiners ekspresion i migrerende epitelceller (E. Dabelsteen med K. Nylander, J. Garlick, I. Mackenzie).

Sygdomme i mundhulens væv

1. Ætiologiske, patogenetiske, diagnostiske og behandlingsmæssige aspekter af sygdomme i mundhulens væv i forbindelse med mundtørhed og ændret spyttkvalitet, gærsvampe- og virusinfektioner samt mundhulekræft og forstadier hertil, herunder identifikation af sygdomsfremkaldende genetiske defekter.

1.1. Systemisk sygdom/lægemedelindtag undersøges i relation til udvikling af caries og mundhulesygdomme hos patienter med Sjögrens syndrom, cystisk fibrose, spiseforstyrrelser og orale likenoide forandringer. Endvidere undersøges skader i mundhulen efter kemoterapi, herunder evt. langtidsvirkninger. Der arbejdes med markører til identifikation af patienter med øget risiko for udvikling af sygdomme og til monitorering af sygdomsaktivitet i slimhinden, herunder undersøgelser af keratin- og glykosyleringsmønstre og genetiske ændringer i AB0-genet ved cancer og præcancer samt HPV-inficerede mundslimhindelidelser. Endelig karakteristisk af stamceller i humant pladeepitel (B. Nauntofte, A.M. Pedersen, L.A. Torpet, J. Reibel, F. Prætorius, A. Bardow, C. Kragelund, S.B. Jensen, A.W. Dynesen, S. Dabelsteen, E. Dabelsteen med K. Brøsen, P.P. Clausen, J. Hallas, C. Hansen, E. Hofer, B. Norrild, B. Nyvad, J. Olsen, H. Eiberg, P. Guldborg, G. Orth, J.M. Ten Cate, N. Tommerup).

1.2. Glykobiologi. En række nye glykosyltransferasegener er identificeret og karakteriseret. I molekylærbiologiske studier af mucin anvendes rekombinante enzymer til produktion af glykopeptider (mucinfragmenter), som udgør potentielle komponenter af vacciner og inhibitorer af mikroorganismer. Forskningsgruppen deltager i et EU-Biotech-projekt, et Human Science Frontier program, og et NIH finansieret konsortium. Glykosylering er en dominerende form for proteinmodifikation, og det vides at mucin-type O-glykosylering kontrolleres af en multi-gen familie, polypeptid GalNAc-transferase gen-familien. 16 humane gener er identificeret og det forventes, at familien udgøres af 20-25 gener. Den biologiske betydning af kompleksite-

ten af gen-familien er uvis, men eksperimenter peger på en generel cellulær funktion. Via tværfaglige projekter indenfor cellebiologi, proteinkemi, molekylærbiologi og immunologi undersøges gen-familiens centrale funktion og betydning som chaperone i Golgi komplekset (H. Clausen, U. Mandel, E.P. Bennett, H. Wandall, T. Schwientek. J.W. Berrens).

1.3. Antimykotisk effekt af humant spytprotein og bovint mælkeprotein på humane *C. albicans*, samt karakterisering af de involverede proteiner (A. Bardov, T. Larsen, D. Moe, B. Nauntofte. A.M. Pedersen, S.B. Jensen, S. Kirkeby).

Individ & samfund

Forebyggelse og behandlingsstrategier

1. Individ-, miljø- og samfundsmæssige faktorerers indflydelse på oral sundhed, forebyggelse og behandlingsstrategier, herunder aldringens og almensygdommes indflydelse, rygning og alkoholmisbrug, medicinforbrug, odontofobi samt problemer i forbindelse med psykiske og fysiske handicap. Individets og samfundsmæssige faktorerers indflydelse på oral sundhed.

1.1. Den psykologiske, sociale og kulturelle forståelse af angst, depression og smerte i befolkning og sundhedsvæsen. Projektet er udarbejdet sammen med Den Medicinske Forskningsenhed i Ringkøbing Amt. Odontofobi, smertebeskrivelse og adfærdsterapeutiske principper. Undersøgelsen er en systematisk beskrivelse af patienter med odontofobi og evaluering af forskellige behandlingsprincipper (E. Friis-Hasché).

1.2. Ældreforskningsprogrammet består af 9 delprojekter indeholdende biologiske og psykologiske aspekter, diagnostik og behandling af orale lidelser samt organisatoriske og social-samfundodontologiske aspekter (P. Holm-Pedersen sammen med flere institutter og centre ved KU, HS).

Tandplejesystemer

1. Udvikling af optimale tandplejesystemer, sundhedsfremme og forebyggelsesprogrammer i relation til mundsundhed for hele befolkningen. Epidemiologiske og sundheds-sociologiske befolkningsundersøgelser, sundhedsøkonomiske evalueringer og sundhedstjenesteforskning i relation til tandplejens organisation. Undersøgelser af livskvalitet og relationen mellem oral sundhed og almensygdomme.

1.1. Udnyttelse af tandplejetilbud i Sverige og Danmark. Analyse af tandplejekonsumtion, tandstatus og socioøkonomiske faktorer (S. Palmqvist, M. Vigild med M. Kronström, B. Söderfeldt).

1.2. Organisationsudvikling i Grønlandstandplejen. Tandsygdomsforekomst hos børn og unge i Grønland. Epidemiologiske og sundhedssociologiske undersøgelser af voksne grønlandere. Sundhedsinformationssystemer og evaluering (P.E. Petersen, L.B. Christensen med N. Enevoldsen).

1.3. Tandsundhed og tandplejeadfærd hos voksne danskere. Oral sundhedsadfærd og tandsundhed hos børn og forældre. Forebyggende ungdomstandpleje og tandforholdene hos mor og barn i et longitudinelt perspektiv. Inequalities in oral health of children – NIH international studies (P.E. Petersen, L.B. Christensen med A. Bastholm, L. Laurberg, V.J. Poulsen). Klinisk epidemiologisk undersøgelse af oral sundhedsstatus hos voksne danskere (ph.d.-projekt, U. Krstrup). Forsøgstandpleje for kontanthjælps-

modtagere og førtidspensionister samt langtidseffekt af kommunal ældretandpleje. Tandforholdene hos patienter med Sjögrens syndrom. Udvikling af kvalitetssikringssystemer for tandplejen i Europa (P.E. Petersen, L.B. Christensen, U. Krstrup, M. Schiødt).

1.4. Undersøgelser af oral sundhed og sygdom samt oral sundhedsadfærd/-fremme hos børn, forældre, skolelærere og voksne samt organisation og evaluering af sundhedsprogrammer og odontologisk sundhedstjeneste i Central- og Østeuropa (Letland, Rumænien, Polen, Tjekkiet, Slovakiet, Hviderusland, Ungarn, Portugal), Afrika (Madagaskar, Comores Islands, Zanzibar, Tanzania, Burkina Faso), Mellemøsten (Jordan) og Østen (Thailand, Kina, Indien, Nepal). Der er 4 udenlandske ph.d.-studerende inden for området (P.E. Petersen, L.B. Christensen med V.J. Poulsen, samt medarbejdere fra institutioner og sundhedsmyndigheder i de respektive lande).

1.5. Klinisk hygiejne. Undersøgelse af effekten af desinfektion af aftryk for smitteoverførsel til laboratoriepersonale (N.-E. Fiehn, T. Larsen). Udvikling af procedurer/systemer for forebyggelse af krydsinfektioner relateret til Hepatitis/AIDS-HIV i tandplejen i Central og Østeuropa (P.E. Petersen, K. Stoltze, N. Skaug).

Personidentifikation

1. Retsodontologisk personidentifikation, herunder molekylærbiologisk identifikation, antropologisk identifikation af ansigtstræk, evaluering og udvikling af aldersvurderingsmetoder samt anvendeligheden af tænders makromorfologi ved personidentifikation.

1.1. Biokemisk undersøgelse af den aldersbetingede racemisering af L-aminosyre til D-aminosyre i tandvæv. Uidentificerede vandlig fundet i danske farvande 1997-2001. Undersøgelse af anvendeligheden af en historisk kraniestasning i retsodontologisk og antropologisk praksis (B. Sejrsen, J. Dissing, J. Jakobsen, B. Kringsholm, N. Lynnerup, med M. Gregersen, F. Prieels, M. Hejmadi).

Medicoteknik

Elektriske impulser

1. Monitorering af elektriske impulser i relation til biologiske systemer.

1.1. Digital signalopsamling og -behandling fra exitabelt væv. Opsamling af polygrafiske registreringer, herunder udvikling af kommunikations-setup til eksisterende udstyr og kompakte galvanisk isolerede forstærkere til registrering af elektrofysiologiske signaler (EMG/EKG/EEG), der muliggør udvikling af bærbare batteridrevne systemer til anvendelse i klinikken. Tillige softwareudvikling til registrering, lagring og screening/forbehandling af data. Udvikling af dedikerede digitale signalbehandlingsalgoritmer til data-analyse, bl.a. multidimensionel mønstergenkendelse, unsupervised clusteranalyse og averaging (C.E. Thomsen).

3-dimensionel billedteknik

1. Udvikling og anvendelse af 3-D billeddannende teknikker inden for odontologisk og medicinsk forskning.

1.1. Analyse af multi-modale 3-D og 4-D billeder med henblik på beskrivelse af kæbevækst. Computerbaseret simulering af kirurgi. Interaktiv multi-skala segmentering. 3-D visualisering af prænatal kraniofacial morfologi v.h.a. mikro-CT og mikro-MR scanning. 3-D MRI-analyse af kæbeled og tyggemusklér. Metode til bestemmelse af kra-

niofacial asymmetri ved kraniesynostose. 3-D formmodellering af maksillens udvikling hos børn med læbe- og gane-spalte. Undersøgelserne udføres på et fælles forsknings- og udviklingslaboratorium imellem OI, RH og DTU (S. Kreiborg, N.V. Hermann, J. Sporning, T.A. Darvann).

Andre projekter

1. Tanderosion – prævalens og ætiologi. Undersøgelse af forekomst og ætiologi af tanderosion hos 16-49-årige sammen med Arbejdsmedicinsk Klinik, BBH (L.R. Nielsen, P. Suadicani, J. Westergaard).

2. Kasuistiske meddelelser om radiologiske emner (M. Bokelund, H. Obari, I. Sewerin). Terminologisk emner (V. Alexandersen, I. Sewerin).

3. Pædagogik og læring. Tandlægeuddannelsen er en traditionel og meget skemalagt uddannelse. Det undersøges hvorledes udbyttet af undervisningen kan forbedres bl.a. ved fokusering på individuel læring og it. Der er 4 udenlandske ph.d.-studerende inden for området (A. Nattestad sammen med D. Shanley, R. Attström).

4. Udvikling, implementering og modtagelse af en OSCE, en ny formativ, integreret, klinisk eksamensform til fremme af reflekterende tænkning (T. Larsen, D. Jeppe-Jensen).

Andre ph.d.-projekter

“En specifik glykosyltransferase involveret i Leptin-medieret fødereregulation” (H. Wandall).

“Tanderuption – Fokus på dental follikel” (K.B. Becktor).

Faglige og administrative hverv

Ved OI

L.A. Nielsen er studieleder.

D. Moe er vicede studieleder og studievejleder.

N.-E. Fiehn formand for SU.

E.C. Munksgaard formand for Arbejds miljøudvalget.

T. Larsen formand for Hygiejneudvalg.

V. Qvist formand for Materialeudvalg.

K. Ekstrand er faglig leder af den postgraduate kursusvirksomhed.

Ved SVF

E. Dabelsteen og A. Peutzfeldt er medlem af Forskningsudvalget.

J. Reibel er medlem af ph.d.-studienævnet.

E. Dabelsteen er medlem af Strategiudvalget og Forskningsudvalgets forretningsudvalg.

N.-E. Fiehn er medlem af Fakultetsrådet og FSU.

D. Moe er formand for Biblioteksudvalget.

P.E. Petersen er medlem af Internationale udvalg og vice-uddannelsesleder på MPH-uddannelsen.

B. Nauntofte er prodekan.

E. Friis-Hasché er lektor i sundhedspsykologi.

S. Kreiborg er leder af det kraniofaciale team (RH) og i ledelsen af 3-D laboratoriet; leder

C.E. Thomsen er medlem af FSU og IKT-udvalg.

Eksterne

Videnskabelige medarbejdere ved OI er medlem af rektors it-udvalg og ph.d.-udvalg. Endvidere i udvalg og eller samarbejdspartnere i Sundhedsstyrelsens Tandplejeprognose-

udvalg og Specialtandlægenævn; Det Rådgivende udvalg for Tandlægeuddannelsen i EU; Dansk Standards arbejdsgruppe vedr. infektionshygiejne på tandklinikker; Udvalg vedr. Videnskabelig Uredelighed; DTFs Efteruddannelsesråd, Sundhedsuddannelsesråd, Forskningsudvalg og Årskursuskollegium; TNLs Kursusudvalg, Forskningsudvalg og OSKAT-uddannelsen; WHO Collaborating Centre for Community Oral Health Programmes and Research; WHO Health Research Council; Danidas forskningsbistands-programmer; KUs Nord/Syd satsningsområde for forskning; Styregruppen vedr. globalt initiativ til forbedring af tandlægeuddannelsen; MPH uddannelsen nationalt/internationalt; Craniofacial Biology Group IADR; European Orthodontic Society; EUs forskningsprogram COST B8 “Odontogenese”; International College of Prosthodontists; Neuroscience Group, IADR; International Headache Society; International Association for the Study of Pain; Svenska Socialstyrelsens Vetenskapliga Råd og ekspertgruppe för Dentala Material; Svenska Tandläkare-Sällskapet; Nordisk Odontologisk Forenings præsidium; Rigspolitichefens Identifikationsberedskab; Fraktionen af Ingeniører ved KU; DOF-UNI; Center for bevægeforstyrrelser og Center for Forskning og Udvikling på Ældreområdet (HS); Foreningen af Specialtandlæger i Tand-, Mund- og Kæbekirurgi; Association for Dental Education in Europe; Medicinsk-Historisk Selskab; Dansk Selskab for Reproduktion og Fosterudvikling; Dansk Retsodontologisk Forening; Dansk Selskab for Bidfunktionslære; Dansk Endodontiforening; Fellow ad eundem, Royal College Surgeons London.

Bedømmelsesudvalg

M. Bakke vedr. overtandlægestilling.

B. Nauntofte vedr. 2 lektorer og 1 adjunktur.

J. Reibel vedr. ph.d.-afhandling.

E. Dabelsteen vedr. professorat i eksperimentel virologi og ved ph.d.-afhandling, ÅU.

T. Larsen vedr. lektorat.

K. Stoltze vedr. ph.d.-afhandling.

P. Holmstrup vedr. lektor/overtandlægestilling i Stockholm, professorat i Göteborg og overtandlægestilling.

J. Westergaard vedr. lektor/adjunktstilling.

S. Kreiborg vedr. professorat.

P.E. Petersen vedr. to lektorer, professorat i Linköping, og ph.d.-afhandling, AU.

E. Hjørting-Hansen vedr. ph.d.- og dr.odont.-grader.

B. Öwall vedr. docentur, Malmö.

K. Gotfredsen vedr. medicinsk ph.d.-afhandling, AU.

J. Olsson vedr. professorat, AU og docentur, Malmö.

V. Qvist vedr. professorat UCLA, USA og 1. amanuensis-stilling, Oslo Universitet.

L. Gahnberg vedr. disputatser i Malmö og Umeå.

P. Holm Pedersen external referee, New York.

Udvalg og Fonde

P. Holmstrup er i bestyrelsen for Ingeborg og Leo Dannins Legat.

E. Hjørting-Hansen er medlem af bestyrelsen for ITI-Foundation, Basel.

J. Olsson er formand for Svenska Tandläkare-Sällskaps stipendienämnd.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Medarbejdere ved OI udfører konsulent- og rådgivningsvirksomhed for Rehabiliteringscentret for Torturoverlevende.

de; SSVF; Swedish Social Research Council; WHO; Grønlandstandplejen; Den Sociale Ankestyrelse i tandlægesager og har udfærdiget redegørelser om odontologiske problemstillinger til Dansk Tandlægeforening, Sundhedsstyrelsen, Miljøstyrelsen, Retslægerådet, Patientklagenævnet samt i forbindelse med syns- og skønssager.

Formidling

Redaktionelle hverv

E. Asmussen er medlem af Advisory Editorial Board for Eur J Oral Sci.

E. Asmussen, E.C. Munksgaard og A. Peutzfeldt er medlemmer af Editorial Board for J Adhesive Dent.

A. Peutzfeldt er medlem af Editorial Board for Oper Dent.

J. Reibel er medlem af Editorial Board ved Oral Medicine og J Oral Pathol Med.

E. Dabelsteen er redaktør af J Oral Pathol Med og medlem af Advisory Editorial Board for Eur J Oral Sci.

H. Clausen er medlem af Editorial Board for Glycoconj J.

I. Kjær er Associate Editor ved Eur J Orthod og Comput Med Biol.

P. Holmstrup er redaktør af Oral Health Prevent Dent og i Editorial Board ved J Clin Periodontol og Crit Rev Oral Biol Med, Associate Editor for Acta Odontol Scand, i TBs fagredaktion, samt redaktør af Nordisk Odontologisk Årbog.

B. Öwall er medlem af Redaktionsnævnet for Protetyka Stomatologiczna (Polish Prothodont J).

S. Kreiborg er medlem af Editorial Board ved Clin Orthod Res.

I. Sewerin er faglig-videnskabelig redaktør af TB, odontologisk og sproglig redaktør ved Klinisk ordbog samt odontologisk redaktør ved Danmarks Nationalleksikon.

P.E. Petersen er videnskabelig redaktør af TNLs Tidsskrift og redaktør af J de Santé Public Madagascar.

E. Hjørting-Hansen er redaktionsmedlem på Eur J Dent Educ og Associate Editor på Clin Oral Investig.

A. Nattestad er medlem af redaktionen på Eur J Dent Educ.

P. Holm-Pedersen er redaktør af Nordisk Geriatri og medlem af International Advisory Board for Gerodontology.

V. Qvist er medlem af Editorial Board på J. Adhes. Dent.

L. Bjørndal er medlem af Editorial Board ved Operative Dent.

Kongresser og symposier

E. Dabelsteen var medarrangør af ph.d.-kurset "How to write a successful grant application".

S. Schou har været medarrangør af Kiel-Copenhagen Symposium 2002.

A. Nattestad har været medarrangør af Global Congress in Dental Education i Singapore.

P.E. Petersen har organiseret kongresser i folkesundhedsvidenskab i Madagaskar, Dar-es-Salaam (MUCHS), Dubrovnik (Slovenia), Paris (Frankrig), Wien (Østrig), Indien (Chandigarh), Thailand (Bangkok), Ungarn (Budapest), Geneve (Schwiz), European Chief Dental Officer meeting i Paris/Frankrig, EAPHD Grækenland (Athen) samt med Aide Odontologique Internationale i Paris.

P. Holmstrup har været faglig arrangør af Dansk Tandlægeforenings symposium.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Nationalt

Videnskabelige medarbejdere ved OI har forsknings samarbejde med forskere ved afdelinger, institutter, fakulteter og centre ved KU; RH, HS, Københavns Amt: Herlev Hospital; Hvidovre Hospital; Glostrup Amtssygehus; Kennedy Institut; Tale-Høre Institut; Arbejdsmedicinsk Klinik og Hjerterehabiliteringsklinikken, BBH; Center for multihandikappede; Juliane Marie Centret; Bartholin Institut. Endvidere AU, Århus Universitetshospital; OU, Odense Universitetshospital; DTU; It-Højskolen; DVL; Kræftens Bekæmpelse; Statens Institut for Folkesundhed; Esbjerg Sygehus; Ålborg Sygehus; Hillerød Sygehus; Den Kommunale Tandpleje; Kasmatic Group; Silicongraphics A/S; TOMS-gruppen.

Internationalt

Videnskabelige medarbejdere ved OI har samarbejde med forskere på universiteter i Stockholm; Lund; Umeå; Göteborg; Lund; Bergen; Oslo; Bruxelles; London; Zürich; Amsterdam; Naples "Frederico II"; Indianapolis; Dundee; Gainesville; Thessaloniki; Giessen; Geneve; Newcastle; New York; Ludvig –Maximilians University, München; Osaka University; National University of Singapore; Dalhousie University; Washington University; John Hopkins Medical Institution; Harvard School of Dental Medicine; New York University; Washington University; Iowa University; Michigan Medical School; Ann Arbor; University of Lisboa; Peking University; Wuhan University; Prince of Songkla University; University of Majunga; University of Dar-es-Salaam; University of Jordan; University of Bucharest; University of Iasi; University of Lisbon; Medical University of Minsk; University of Birmingham; University of Portland; Endvidere Mayo Clinic, Rochester; Immunology Research Center, Victoria; Hospital for Sick Children, Edingburgh; University Hospital Utrecht; Sahlgrenska Sjukhuset; Universitetssjukhuset i Malmö; EMBL laboratoriet, Heidelberg; TAKO Centeret Oslo; EU-Biotech-project; NIOM; NIH; WHO.

Gæsteforskere

L. Wang, S. Gao, T. Ono, Q. Tao Vang, J. Bai, Peng Bin, Ling Zhu, Kina; C.A. Reis, N.D.T. Marcos, Portugal; R. Kavitha, V. Narasinganallur, Indien; H. de la Vega, P. Liu, USA; D-J. Namdjou, Tyskland; F. Irazoqui, Argentina; E. Gütschik, A. Sandham, Singapore; S. Melengeli, Grækenland; J. Hunsrisakhun, W. Eungpoonsawat, Thailand; N. Razanamihaja, S. Ralison, Madagaskar, B. Varenne, Burkina Faso; B. Greck, Frankrig; J. P. Van Nieuwenhuysen, J. Carvalho, Belgien; N. C. Bolanos, S. Martignon, Colombia; E. Hofer, Schweiz; R. Hansdottir, Island; C.P. Andersen, Brasilien; A. Zalewska, Polen; A. Osson, L. Gahnberg, C. Reit, Sverige.

Netværk

(TEMPUS) Bucharest University of Medicine & Pharmacy, Romania. (ENRECA) University of Majunga, Madagascar (RUF) University of Dar-es-Salaam, Tanzania. (Danida) University of Prince of Songkla, Thailand. (Danida) University of Peking/Wuhan, China.

Nils-Erik Fiehn, institutleder

Forbrug 2002*Årsværk*

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	49,84	12,18	62,02
DVIP	20,83	3,25	35,24
STIP	4,22	0,00	4,22
TAP	131,95	4,47	136,43
<i>Årsværk i alt</i>	<i>206,84</i>	<i>19,90</i>	<i>237,91</i>
Løn	76.614	7.687	84.301
Frikøb	-511	739	228
Øvrig drift	14.027	12.699	26.725
Anskaffelser	1.268	1.081	2.349
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>91.398</i>	<i>22.206</i>	<i>113.604</i>

Stab*VIP Internt finansieret*

Aaboe, Else Merete; forskningsass.
 Andersen, Erik; forskningsass.
 Asmussen, Erik; professor.
 Bakke, Merete; lektor.
 Christensen, Lisa Bøge; forskningsadj.
 Clausen, Henrik; lektor.
 Clausen, Ulla Marie Mandel; lektor.
 Dabelsteen, Sally Anne Malene; forskningsass.
 Dabelsteen, Svend Erik; professor.
 Dynesen, Anja Weirsøe; forskningsass.
 Ekstrand, Kim Rud; lektor.
 Fiehn, Nils-Erik; lektor.
 Friis-Hasché, Erik Erwin; lektor.
 Gahnberg, Lars Börje; professor.
 Gotfredsen, Klaus; lektor.
 Hansen, Anne-Sofie Fischer; forskningsass.
 Heegaard, Karen Margrethe; forskningsass.
 Hermann, Nuno Vibe; forskningsadj.
 Hjørting-Hansen, Erik; professor.
 Holmstrup, Palle; professor.
 Jensen, Siri Beier; forskningsass.
 Jerlang, Camilla Austa; forskningsass.
 Kenrad, Birgit; adjunkt.
 Kirkeby, Svend; lektor.
 Kjær, Inger Margrethe; professor.
 Kragelund, Camilla; forskningsass.
 Kreiborg, Sven; professor.
 Larsen, Tove; lektor.
 Moe, Dennis; lektor.
 Munksgaard, Erik Christian; lektor.
 Nattestad, Anders; lektor.
 Nauntofte, Birgitte Dissing; professor.
 Nielsen, Lene Rindal; forskningsass.
 Nielsen, Lis Inge Almer; lektor.
 Olsson, Jan Sigvard; professor.
 Owall, Bengt Erik; professor.
 Palmqvist, Rolf Manfred Sigvard; lektor.
 Pedersen, Anne Marie Lyng; forskningsadj.
 Petersen, Poul Erik; professor.
 Peutzfeldt, Anne; lektor.
 Poulsen, Anne Havemose; forskningsadj.

Prætorius, Finn; lektor.
 Qvist, Vibeke; lektor.
 Rasmussen, Johanne Kathrine K; forskningsass.
 Reibel, Jesper; professor.
 Reit, Claes-Erik; gæstelektor.
 Riis, Bodil; klinikchef.
 Schou, Søren; lektor.
 Sejrsen, Birgitte; forskningsadj.
 Sewerin, Ib Paul; lektor.
 Skov, Steen Jørgen; forskningsass.
 Sporning, Jon; forskningsadj.
 Stoltze, Kaj; lektor.
 Sørensen, Lars Korsbæk; forskningsass.
 Thomsen, Carsten Eckhart; lektor.
 Torpet, Lis Andersen; lektor.
 Torres, Ana Maria Iberico; forskningsass.
 Westergaard, Jytte; lektor.
 Winnberg, Anders; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Behrens, Jane Windfeldt; forskningsass.
 Bennett, Eric Paul; lektorvikar.
 Buch, Søren Emil Hammeken; forskningsass.
 Ellefsen, Birta Sofia; forskningsass.
 Holm-Pedersen, Poul; professor.
 Jensen, Allan Bardow; adjunkt.
 Jensen, Mads Peter Agervig; forskningsass.
 Ossor, Abdelmjid; forskningsass.
 Torres, Ana Maria Iberico; forskningsass.
 Tuxen, Anette; lektor.

STIP Internt finansieret

Andersen, Lone Elisabeth Buchardt; ph.d.-stipendiat.
 Balatsouka, Dimitra; ph.d.-stipendiat.
 Bek, Agnete; tandlæge under udd.
 Kirchner, Nils Matthies Johannes; tandlæge under udd.
 Kock, Marianne; tandlæge under udd.
 Krustrup, Ulla; kand.stip.
 Munkholm, Christina; tandlæge under udd.
 Nielsen, Lene Rindal; ph.d.-stipendiat.
 Nielsen, Michael Hald; tandlæge under udd.
 Nielsen, Signe Hauberg; tandlæge under udd.
 Pedersen, Claus Egemose; tandlæge under udd.
 Rosman, Birgitte; tandlæge under udd.
 Sae-Wang, Sornsiri; tandlæge under udd.
 Sahafi, Alireza; kand.stip.
 Simiab, Morvarid; tandlæge under udd.
 Sørensen, Lars Korsbæk; ph.d.-stipendiat.
 Wandall, Hans Heugh; ph.d.-stipendiat.

KLIN Internt finansieret

Alexandersen, Verner; klinisk lærer almen med.
 Andersen, Bent Krogh; afd. tandlæge.
 Bay, Lena Margareta; afd. tandlæge.
 Bille, Vibeke; afd. tandlæge.
 Christensen, Kirsten; afd. tandlæge.
 Daugaard-Jensen, Jens; afd. tandlæge.
 Daugaard-Jensen, Jette Marchen; afd. tandlæge.
 Dorph, Grethe; afd. tandlæge.
 Ebbesen, Karsten Munk; afd. tandlæge.
 Egdø, Lise Pernille; afd. tandlæge.
 Einersen, Sanna Inga; afd. tandlæge.
 Eriksen, John Havn; afd. tandlæge.
 Fensholm, Hans-Jørgen; afd. tandlæge.

Fjellvang, Harry Werner Rome; afd. tandlæge.
 Frese, Bjarne Skov; afd. tandlæge.
 Funder, Birgit; afd. tandlæge.
 Gejlager, Jens Ebert; afd. tandlæge.
 Grønnegaard, Jørgen Peter; afd. tandlæge.
 Hetling, Preben Holk; afd. tandlæge.
 Holm, Betty Marianne; afd. tandlæge.
 Johannessen, Laila; afd. tandlæge.
 Kenrad, Leif; afd. tandlæge.
 Madsen, Jan Hesselberg; afd. tandlæge.
 Nodal, Marianne; afd. tandlæge.
 Nygaard, Lars; afd. tandlæge.
 Oram, Vibeke Mary-Ann; afd. tandlæge.
 Pallesen, Ulla; afd. tandlæge.
 Pedersen, Carsten Seest; afd. tandlæge.
 Poulsen, Karin; afd. tandlæge.
 Rank, Christian Per; afd. tandlæge.
 Runov, Annette Elisabeth; afd. tandlæge.
 Svanholt, Palle; afd. tandlæge.
 Sørensen, Michael; afd. tandlæge.
 Thorsen, Niels Max; afd. tandlæge.
 Vilmann, Anders; afd. tandlæge.
 Wildt, Susanne Elisabeth; afd. tandlæge.

KLIN Eksternt finansieret

Madsen, Jan Hesselberg; afd. tandlæge.
 Vilmann, Anders; afd. tandlæge.

Ph.d.-afhandlinger

Eungpoonsawat, Wirat: Oral Health Care Delivery Models for Schoolchildren in Southern Thailand – A Health Systems Analysis Approach.
 Razanamihaja, Noeline: Oral health of children & adults in Madagascar.
 Schleidt, Dorte Trier: Validation of three-dimensional craniofacial imaging of computed tomography.
 Skov, Steen Jørgen: Den danske befolknings strålebelastning ved dentomaksillofaciale røntgenundersøgelser.

Fondsbevillinger

Colgate

– Løn til tandplejere (Erik Andersen)
 kr. 335.200.

Dansk Tandlægeforening

– Forbigående og permanente skader i mundhulen efter kemoterapi (Siri Beier Jensen) kr. 50.000.
 – Oral lichen planus og lægemiddelnedbrydende cytokrom P450-enzym (Camilla Kragelund) kr. 40.000.
 – Tanderosion (Lene Rindal Nielsen) kr. 50.000.

Dir. E. Danielsen og Hustrus Fond (Aase og Ejnar)

– En longitudinal undersøgelse af oral sundhed, oral funktion og tandplejeadfærd hos ældre med og uden klinisk demens (Poul Holm-Pedersen) kr. 100.000.
 – Undersøgelse over muligheden for at bruge kinesiske medicinske planter til fremme af integration af dentale implantater (Erik Hjørting-Hansen) kr. 40.000.

Dublin Dental Hospital

– Dented (Anders Nattestad) kr. 225.000.

EU

– A prime boost strategy for immunotherapy of breast and ovarian cancer (Henrik Clausen) kr. 1.864.000.
 – Deep structure, singularities and computer vision (Bente Hagelund/Jon Sporing) kr. 1.614.800.

Else og Mogens Wedell-Wedellsborgsfond

– En longitudinal undersøgelse af oral sundhed, oral funktion og tandplejeadfærd hos ældre med eller uden demens (Poul Holm-Pedersen) kr. 50.000.

FUT/Calcinfonden

– Experimentelt studie af knogleheling omkring implantater (Dimitra Balatsouka) kr. 28.400.
 – Parodontitis og hjerte-karsygdomme (Karen Geismar) kr. 100.000.
 – Rodstifter og opbygninger (Alireza Sahafi) kr. 46.400.
 – Sammenhæng mellem oral lichen planus og lægemiddel-metaboliserende cytokrom P450-enzym (Camilla Kragelund) kr. 40.000.

ITI Foundation

– Immediat indsættelse af implantater (Anders Nattestad) kr. 500.000.

ITI Stiftung Schweiz

– Knogleforskning (Klaus Gotfredsen) kr. 544.400.

Kræftens Bekæmpelse

– Forbigående og permanente skader i mundhulen hos brystkræftpatienter efter kemoterapi (Siri Beier Jensen) kr. 150.000.

Københavns Kommune, Grønland og Færøerne

– Finite element analyse – Biomekaniske Scenarier (Christian Wong) kr. 11.000.

Munksgaard

– Drift til redaktionssekretariat for Journal of Oral Pathology and Medicine (Erik Dabelsteen) kr. 45.000.

Novo Nordisk Fonden

– Oral lichen planus og lægemiddelnedbrydende cytokrom P450 enzym (Birgitte Nauntofte) kr. 100.000.

Rehabiliteringscentret for Torturofre

– Samarbejdsaftale med RCT (Merete Bakke) kr. 93.700.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

– Aflastning – bevilling til løn (Birgitte Nauntofte) kr. 90.000.
 – Alterations in gene expression and activity during squamous cell carcinoma development (Erik Dabelsteen) kr. 162.000.
 – Effekten af aldosteron -hæmmere på udviklingen af eksperimentel parodontitis i rotter – et pilotstudium (Palle Holmstrup) kr. 162.000.
 – En sammenligning af to modeller for eksperimentel parodontitis i rotter (Palle Holmstrup) kr. 162.000.
 – Kerubisme: Patogenetiske aspekter (Sven Kreiborg) kr. 162.000.
 – PAX9 mutation og oligodonti (Sven Kreiborg) kr. 162.000.

VOCO GMBH/Dentsply Detrey

– Klinisk undersøgelse af Bifluorid 12 (Vibeke Quist)
kr. 30.400.

Human Frontier Science Programme Organization

– HFSP projekt Stephen Cohen (Henrik Clausen)
kr. 1.800.000.

Publikationer

- Andreasen J.O., Farik B., Munksgaard E.C.: Long-term calcium hydroxide as a root canal dressing may increase risk of root fracture. *Dent Traumatol* 18, s. 134-137. 2002.
- Asikainen S., Dahlen G., Klinge B., Olsen I., Westergaard J.: Antibiotika vid parodontala behandlingar. *Tandlægebladet* 106, s. 116-123. 2002.
- Asmussen E., Peutzfeldt A.: Influence of composition on rate of polymerization contraction of light-curing resin composites. *Acta Odontol Scand* 60, s. 146-150. 2002.
- Asmussen E., Peutzfeldt A.: Long-term fluoride release from a glass ionomer cement, a compomer, and from experimental resin composites. *Acta Odontol Scand* 60, s. 93-97. 2002.
- Azzouzi Z.A., Haubek D., Larsen T., Westergaard J.: Actinobacillus actinomycetemcomitans i familier med forekomst af parodontitis juvenilis. Kasuistisk studie af tre familier. *Tandlægebladet* 106, s. 1216-1223. 2002.
- Bakke M., Holm B., Gotfredsen K.: Masticatory function and patient satisfaction with implant-supported mandibular overdentures: a prospectiv 5-year study. *Int J Prosthodont* 15, s. 575-581. 2002.
- Becktor K.B., Bangstrup M.I., Rølling S., Kjær I.: Unilateral primary or secondary retention of permanent teeth, and dental malformations. *Eur J Orthod* 24, s. 205-214. 2002.
- Becktor K.B., Hansen B.F., Nolting D., Kjær I.: Spatiotemporal expression of NGFR during pre-natal human tooth development. *Orthod Craniofac Res* 5, s. 85-89. 2002.
- Becktor K.B., Reibel J., Vedel B., Kjær I.: Segmental odontomaxillary dysplasia: clinical, radiological and histological aspects of four cases. *Oral Dis* 8, s. 106-110. 2002.
- Becktor K.B., Vedel B., Blaabjerg B., O'Toole P., Kjær I.: Segmental odontomaxillary dysplasi – flere patientcases gav svaret. *Tandlægernes Nye Tidsskrift* 4, s. 18-20. 2002.
- Bjørndal L.: Dentin caries: Udvikling og klinisk håndtering. *Den norske tannlegeforenings Tidende* 12, s. 626-633. 2002.
- Bjørndal L.: Dentin and pulp reactions to caries and operative treatment: biological variables affecting treatment outcome. *Endod Top* 2, s. 10-23. 2002.
- Bjørndal L.: Dentin caries: Udvikling og klinisk håndtering. *Tandlægebladet* 106, s. 956-965. 2002.
- Bjørndal L.: Dentin Caries: Progression and clinical management. *Tandlægebladet* 11, s. 48-55. 2002.
- Bjørndal L.: Dentin Caries: Progression and clinical management. *Oper Dent* 27, s. 211-217. 2002.
- Bjørndal L.: Anvendelse af kofferdam i den endodontiske procedure hos voksne. *Tandlægebladet* 106, s. 784-792. 2002.
- Bjørndal L., Mjör I.A.: Dental Caries: Characteristics of lesions and pulpal reactions. i: *Pulp-Dentin Biology in Restorative Dentistry* s. 55-76. Mjör I.A.. Quintessence Publishing Co, inc, USA 2002.
- Bokelund M.: Metastase til kæbeledet fra et adenokarcinom i pancreas. Et patienttilfælde. *Tandlægebladet* 106, s. 370-372. 2002.
- Bokelund M.: Cytis nasopalatina. En oversigt og præsentation af et patienttilfælde. *Tandlægebladet* 106, s. 628-631. 2002.
- Brodin P., Bennett I., Appleton J., Bonta Y., Feher E., Fiehn N-E., Greenspan D., Hjörting-Hansen E., Latta M., O'Connell B., Sidlauskas A., Skaleric U.: Ensuring research productivity in the future faculty. *Euro J Dent Educ* 6, s. 97-106. 2002.
- Christensen L.B., Petersen P.E., Bastholm A., Laurberg L.: Utilization of dental health services by Danish adolescents attending private or public dental health care system. *Acta Odontol Scand* 60, s. 103-107. 2002.
- Christensen L.B., Petersen P.E., Thorn J.J., Schiødt M.: Tandsygdomme og tandplejeadfærd hos patienter med primært Sjögrens syndrom. *Tandlægebladet* 106, s. 704-710. 2002.
- Collin B.I., Söderfeldt B., Palmqvist R.M.S., Nilner K.: Dental care utilization: a study of 50- to 75-year-olds in Southern Sweden. *Acta Odontol Scand* 60, s. 20-24. 2002.
- Dabelsteen E.: ABO blood group antigens in oral mucosa. What is new? *J Oral Pathol Med* 31, s. 65-70. 2002.
- Dahl J.E., Pallesen U.: Bleking av tenner. Effekter, varighed, bivirkninger og etiske betragtninger. *Sven Tandläkartid* 9, s. 56-62. 2002.
- Dahl J.E., Pallesen U.: Hampaiden vaalennus. Vaikutukset, tuloksen pysyvyys, sivuvaikutukset ja eettiset näkökohdat. *Suomen Hammaslääkärilehti* 15, s. 848-854. 2002.
- Dahl J.E., Pallesen U.: Bleking av tenner – effekter, varighed, bivirkninger og etiske betragtninger. *Nor Tannlegeforen Tid* 7, s. 368-373. 2002.
- Dahl J.E., Pallesen U.: Blegning af tænder – effekt, bivirkninger og etiske betragtninger. *Tandlægebladet* 106, s. 620-627. 2002.
- Daugaard-Jensen J.: Anvendelse af kofferdam ved behandling af primære tænder. *Tandlægebladet* 106, s. 794-798. 2002.
- Daugaard-Jensen J., Kjær I.: Kendskab til årsagen – er det der gør forskellen. *Tandlægernes Nye Tidsskrift* 3, s. 16-17. 2002.
- Dimitriadis D., Petersen P.E.: Public health care in Denmark. *J Helenic Dent* 32, s. 88-93. 2002.
- Farik B., Munksgaard E.C., Andreasen J.O., Kreiborg S.: Fractured teeth bonded with dentin adhesives with and without unfilled resin. *Dent Traumatol* 18, s. 66-69. 2002.
- Fiehn N-E.: Perspectives on dental education in the Nordic countries. *J Dent Educ* 66, s. 1374-1380. 2002.
- Fiehn N-E.: Quality Management of Academic Assessment. *Eur J Dent Educ* 6, s. 88-89. 2002.
- Fiehn N-E.: Tillæg til Tandlægeskolens udviklingsplan. S. 1-21. *Tandlægeskolen*, København 2002.
- Fiehn N-E., Larsen T.: The effect of drying dental unit waterline biofilms on the bacterial load of dental unit water. *Int Dent J* 52, s. 251-254. 2002.
- Gotfredsen K., Berglundh T., Lindhe J.: Bone reactions at implants subjected to experimental periimplantitis and static load. A study in the dog. *J Clin Periodontol* 29, s. 144-151. 2002.
- Hartling U., Hansen B.F., Keeling J.W., Skovgaard L.T., Kjær I.: Short Bi-iliac distance in Prenatal Ullrich-Turner Syndrome. *Am J Med Genet* 108, s. 290-294. 2002.

- Henriksen K., Sparring J., Hornbæk K.: Trackballs Revisited. 114-126s. In Proceedings of "11. Danske Konference om Mønstergenkendelse og Billedanalyse" 2002.
- Hermann N.V., Kreiborg S., Darvann T.A., Jensen B.L., Dahl E., Bolund S.: Early craniofacial morphology and growth in children with unoperated isolated cleft palate. *Cleft Palate Craniofac J* 39, s. 604-622. 2002.
- Hjalgrim H., Hahnemann J.M., Kjær I., Broendum-Nielsen K.: Absence of nasal bone and detection of trisomy 21. *The Lancet* 359, s. 1343-1344. 2002.
- Hjørting-Hansen E.: Bone grafting to the jaws with special reference to reconstructive preprosthetic surgery. A historical review. *Mund Kiefer Gesichts Chir* 6, s. 6-14. 2002.
- Holmstrup P., Glick M.: Treatment of periodontal disease in the immunodeficient patient. *Periodontol* 2000 28, s. 190-205. 2002.
- Holst D., Sheiham A., Petersen P.E.: Regulating entrepreneurial behaviour in oral health care services. i: Regularizing entrepreneurial behaviour in European health care systems s. 215-231. Saltman R.B., Busse R., Mossialos E. (eds.). Open University Press, Philadelphia 2002.
- Hong-Ying W., Petersen P.E., Jin-You B., Boe-Xue Z.: The second national survey of oral health status of children and adults in China. *Int Dent J* 52, s. 283-290. 2002.
- Irazoqui F.J., Lopez P.H., Mandel U., Nores G.A.: Influence of terminal residue on adjacent disaccharide immunogenicity. *Mol Immunol* 38, s. 825-831. 2002.
- Jensen F.G., Sparring J., Nielsen M., Sørensen P.G.: Tracket Target and Spiral Waves. *Chaos* 12, s. 16-26. 2002.
- Kirkeby S., Moe D.: Lectin interactions with α -galactosylated xenoantigens. *Xenotransplantation* 9, s. 260-267. 2002.
- Kitai N., Fujii Y., Murakami S., Furukawa S., Kreiborg S., Takada K.: Human masticatory muscle volume and zygomatico-mandibular form in adults with mandibular prognathism. *J Dent Res* 81, s. 752-756. 2002.
- Kitai N., Fujii Y., Murakami S., Kreiborg S., Takada K.: Zygomatico-mandibular morphology in mandibular prognathism. i: *Orthodontics in the 21st Century* s. 186-187. Takada K., Proffit W.R. (eds). Osaka University Press, Osaka, Japan 2002.
- Kitai N., Kreiborg S., Bakke M., Paulsen H.U., Møller E., Darvann T.A., Pedersen H., Takada K.: Three-dimensional magnetic resonance image of the mandible and masticatory muscles in a case of juvenile chronic arthritis treated with the Herbst appliance. *Angle Orthod* 72, s. 81-87. 2002.
- Kitai N., Kreiborg S., Murakami S., Bakke M., Møller E., Darvann T.A., Takada K.: A three-dimensional method of visualizing the temporomandibular joint based on magnetic resonance imaging in a case of juvenile chronic arthritis. *Int J Paediatr Dent* 12, s. 109-115. 2002.
- Kitai N., Kreiborg S., Murakami S., Takada K.: Three-dimensional/3D analysis of the temporomandibular joint. i: *Orthodontics in the 21st Century* s. 182-183. Takada K., Proffit W.R. (eds). Osaka University Press, Osaka, Japan 2002.
- Kitai N., Yasuda Y., Takashima M., Fujii Y., Murakami S., Kamiji T., Yamada C., Kreiborg S.: Three-dimensional/3D analysis of the temporomandibular joint. i: *Orthodontics in the 21st Century* s. 184-185. Takada K., Proffit W.R. (eds). Osaka University Press, Osaka, Japan 2002.
- Kjær I.: Hold øje med tandfolliklen. *Tandlægenes Nye Tidsskrift* 2, s. 24-25. 2002.
- Kjær I., Bek A., Beكتور K.B.: Føtalt alkoholsyndrom og eruptionsafvigelse. *Tandlægenes Nye Tidsskrift* 7, s. 9-11. 2002.
- Kjær I., Habersaat B.: Er det min skyld? – spørgsmålet der giver tandlægen mareridt. *Tandlægenes Nye Tidsskrift* 1, s. 22-23. 2002.
- Kjær I., Keeling J.W., Hansen B.F., Beكتور K.B.: Midline skeletodental morphology in holoprosencephaly. *Cleft Palate-Craniofac J* 39, s. 357-363. 2002.
- Kjær I., Kjær L.: Vurdering af 6+ slog fejl. *Tandlægenes Nye Tidsskrift* 10, s. 24-25. 2002.
- Kjær I., Rathsach L., Andersen E.: Begyndende tandskifte hos tre-årig dreng – kan det være normalt? *Tandlægenes Nye Tidsskrift* 12, s. 18-21. 2002.
- Kjær I., Reibel J., Westergaard B.: En overtallig tandstandseruption af to tænder. *Tandlægenes Nye Tidsskrift* 6, s. 18-20. 2002.
- Kjær I., Riis T.: -05 fældet i børnehaveklassen. *Tandlægenes Nye Tidsskrift* 9, s. 22-23. 2002.
- Kjær I., Vestergaard G.: Apropos tandfolliklen. Hvornår og hvorfor går det galt – og hvem vil undersøge det? *Tandlægenes Nye Tidsskrift* 5, s. 26-27. 2002.
- Kreiborg S.: 3D cephalometric analysis. i: *Orthodontics in the 21st Century* s. 28-35. Takada K., Proffit W.R. (eds). Osaka University Press, Osaka, Japan 2002.
- Kreiborg S., Hermann N.V.: Craniofacial morphology and growth in infants and young children with cleft lip and palate. i: *Cleft Lip and Palate: From Origin to Treatment* s. 87-97. Wyszynski D.F. (ed), Oxford University Press, New York, USA 2002.
- Kronström M., Palmqvist R.M.S., Söderfeldt B., Vigild M.: Utilization of dental health services among middle aged people in Sweden and Denmark. *Acta Odontol Scand* 60, s. 276-280. 2002.
- Kronström M., Palmqvist R.M.S., Söderfeldt B., Vigild M.: Subjective need for implant treatment among middle-aged people in Sweden and Denmark. *Clin Impl Dent Rel Res* 4, s. 11-15. 2002.
- Larsen T.: Dental fokal infektion – bakteriami med orale bakterier. i: *Odontologi 2002, Nordisk Odontologisk Årbog* s. 55-64. Terp H. (redaktør). Munksgaard, Danmark 2002.
- Larsen T.: Susceptibility of *Porphyromonas gingivalis* in biofilms to amoxicillin, doxycycline and metronidazole. *Oral Microbiol Immunol* 17, s. 267-271. 2002.
- Lepekhin E., Grøn B., Berezin V., Bock E., Dabelsteen E.: Differences in motility pattern between human buccal fibroblasts and periodontal and skin fibroblasts. *Eur J Oral Sci* 110, s. 13-20. 2002.
- Lomholt J.F., Frandsen C., Kjær I.: Sammenhængen mellem tandantal og tandstørrelse. *Tandlægenes Nye Tidsskrift* 8, s. 18-20. 2002.
- Lomholt J.F., Russel B.G., Stoltze K., Kjær I.: Third molar agenesis in Down Syndrome. *Acta Odontol Scand* 60, s. 151-154. 2002.
- Looms D.K., Tritsarlis K., Pedersen A.M., Nauntofte B., Dissing S.: Nitric oxide signaling in salivary glands. *J Oral Pathol Med* 31, s. 569-584. 2002.
- Maier C., Munksgaard E.C., Andersen K.E.: Kontaktallergisk stomatitis udløst af plastfyldningsmateriale. *Tandlægebladet* 106, s. 632-634. 2002.
- Matras R., Nattestad A., Reibel J.: Squamous odontogenic

- tumour. En oversigt og præsentation af et tilfælde. *Tandlægebladet* 106, s. 712-716. 2002.
- Mattson U., Jontell M., Holmstrup P.: Oral lichen planus and malignant transformation: is a recall of patients justified? *Crit Rev Oral Biol Med* 13, s. 390-396. 2002.
- Morse D.E., Holm-Pedersen P., Holm-Pedersen J., Katz R.V., Viitanen M., von Strauss E., Winblad B.: Dental caries in persons over the age of 80 living in Kungsholmen, Sweden: Findings from the KEOHS project. *Comm Dent Health* 19, s. 262-267. 2002.
- Morse D.E., Holm-Pedersen P., Holm-Pedersen J., Katz R.V., Viitanen M., von Strauss E., Winblad B.: Prosthetic crowns and other clinical risk indicators of caries among old-old Swedish adults: Findings from the KEOHS project. *Gerodontology* 19, s. 51-57. 2002.
- Munksgaard E.C.: Wet or dry, normal or deproteinized dentin surfaces as substrate for dentin adhesives. *Acta Odontol Scand* 60, s. 60-64. 2002.
- Munksgaard E.C.: Changes in expansion and mechanical strength during water storage of a traditional and three modified resin composites. *Acta Odontol Scand* 60, s. 203-207. 2002.
- Munksgaard E.C., Asmussen E., Peutzfeldt A.: Kompositte plast. S. 1-70. *Odontologisk Boghandel & Forlag København* 2002.
- Nattestad A., Attström R.: Introduction to theme 4: The virtual potential. *Eur J Dent Educ* 6, s. 125-126. 2002.
- Nattestad A., Attström R., Mattheos N., Rasmeier C., Canegallo L.: Web-based interactive learning programmes. *Eur J Dent Educ* 6, s. 127-137. 2002.
- Nolting D., Hansen B.F., Keeling J.W., Kjær I.: Histological examinations of bone and cartilage in the axial skeleton of human triploidy fetuses. *APMIS* 110, s. 186-192. 2002.
- Obari H., Nattestad A., Reibel J., Sewerin I.P.: Osteosarkomer i kæberne. *Tandlægebladet* 106, s. 532-536. 2002.
- Olsen M.L., Aaboe M., Reibel J., Savery E., Hjørting-Hansen E.: Glandulær odontogen cyste. *Tandlægebladet* 106, s. 966-971. 2002.
- Olsen N.H., Sporning J., Nielsen M.: Reconstruction of optical thickness. 11-18s. Department of Computer Science, Danmark 2002.
- Pallesen L., Schou S., Aaboe M., Hjørting-Hansen E., Nattestad A., Melsen F.: Influence of particle size of autogenous bone grafts on the early stages of bone regeneration: A histologic and stereologic study in rabbit calvarium. *Int J Oral Maxillofac Implants* 17, s. 498-506. 2002.
- Pallesen U.: Future requirements. Dentists' view on pre-marketing controll. i: Adverse effects of oral biomaterials – International reporting systems and future research s. 45-47. Basmo O.J., (ed.), Statens Helsetilsyn, Oslo, Norge. www.bysant.com/helse/main.html 2002.
- Pallesen U.: Kosmetisk tandpleje. *Sundhed DK*, s. 2-2. 2002.
- Pallesen U.: Populært kosmetisk tandpleje. *Helse* 11, s. 51-51. 2002.
- Parner E.T., Heidemann J.M., Kjær I., Væth M., Poulsen S.: Biological Interpretation of the correlation of emergence times of permanent teeth. *J Dent Res* 81, s. 451-454. 2002.
- Pedersen A.M., Jensen A.B., Jensen S.B., Nauntofte B.: Saliva and gastrointestinal functions of taste, mastication, swallowing and digestion. *Oral Dis* 8, s. 117-129. 2002.
- Pedersen A.M., Torpet L.A., Reibel J., Holmstrup P., Nauntofte B.: Oral findings in patients with primary Sjögren's syndrome and oral lichen planus – a preliminary study on the effects of bovine colostrum-containing oral hygiene products. *Clin Oral Invest* 6, s. 11-20. 2002.
- Petersen P.E.: Tandplejen i samfundet. i: *Lærebog for klinikassistenter* s. 21. Deuleran P. Danmark 2002.
- Peutzfeldt A.: Tandfarvede materialer til fremstilling af indlæg og kroner. II. Keramiske materialer. *Tandlægebladet* 106, s. 872-881. 2002.
- Peutzfeldt A.: Tandfarvede materialer til fremstilling af indlæg og kroner. I. Plastmaterialer. *Tandlægebladet* 106, s. 800-812. 2002.
- Peutzfeldt A., Asmussen E.: Adhesive systems: Effect on bond strength of incorrect use. *J Adhesive Dent* 4, s. 233-242. 2002.
- Peutzfeldt A., Asmussen E.: Composite restorations: Influence of flowable and self-curing resin composite linings on microleakage in vitro. *Oper Dent* 27, s. 569-575. 2002.
- Poomviset N., Petersen P.E., Hoerup N.: Oral hygiene behaviour of schoolchildren in Southern Thailand. *J Dent Assoc Thailand* 52, s. 99-105. 2002.
- Prommajan J., Petersen P.E., Hoerup N.: Oral health status of schoolchildren in Southern Thailand. *J Dent Assoc Thailand* 52, s. 94-98. 2002.
- Prætorius F.: Orale virusinfektioner. *Tandläkartidningen* 14, s. 46-58. 2002.
- Prætorius F.: Orale virusinfektioner. *Tandlægebladet* 106, s. 464-476. 2002.
- Qvist V.: Future requirements. Clinical investigations. i: Adverse effects of oral biomaterials – International reporting systems and future research s. 40-45. Qvist V., Ola J.B. (ed), Statens Helsetilsyn, Oslo, Norge. Statens Helsetilsyn, Oslo, Norge, www.bysant.com/helse/main.html 2002.
- Qvist V.: Longevity of restorations in primary teeth. i: Consensus Conference on Caries in the Primary Dentition and its Clinical Management s. 69-83. Qvist V., Hugoson A., Falk M., Johansson S. (eds.). Förlagshuset Gothia, Stockholm, Sverige 2002.
- Rajab L.D., Petersen P.E., Bakaeen G., Hamdan M.A.: Oral behaviour of schoolchildren and parents in Jordan. *Int J Paediatr Dent* 12, s. 168-176. 2002.
- Reibel J.: Hoved- og halsorganer. *Mundhulen*. i: *Klinisk Patologi* s. 121-133. Clausen P.P., Jacobsen G.K., Græm N., Fenger C., Baandrup U.. FADL's Forlag, København 2002.
- Reibel J., Schiødt M.: Oral medicin og oral patologi. *Tandlægebladet* 106, s. 1150-1153. 2002.
- Reibel J., Stoltze K.: Tobak og mundhulen. i: *Odontologi* 2002 s. 25-37. Holmstrup P. København 2002.
- Ricketts D.N.J., Ekstrand K.R., Kidd E.A.M., Larsen T.: Relating visual and radiographic ranked scoring systems for occlusal caries detection to histological and microbiological. *Oper Dent* 27, s. 231-237. 2002.
- Rud V., Munksgaard E.C.: Heling efter retrograd rodforsøgning af molarer i underkæben med dentinbinding og plast. *Tandlægebladet* 106, s. 882-888. 2002.
- Schou S., Holmstrup P., Stoltze K., Hjørting-Hansen E., Fiehn N-E., Skovgaard L.T.: Probing around implants and teeth with healthy or inflamed peri-implant mucosa/gingiva. A histologic comparison in cynomolgus monkeys (*Macaca fascicularis*). *Clin Oral Implants Res* 13, s. 113-126. 2002.

- Schwientek T., Bennett E.P., Flores C., Thacker J., Hollmann M., Reis A.C., Behrens J.W., Mandel U., Keck B., Schäfer M.A., Haselmann K.F., Zubarev R.A., Roepstorff P., Burchell J.M., Taylor-Papadimitriou J., Hollingsworth M.A., Clausen H.: Functional conservation of subfamilies of putative UDP-N-acetylgalactosamine: polypeptide N-acetylgalactosaminyltransferases in *Drosophila*, *Caenorhabditis elegans*, and mammals. *J Biol Chem* 277, s. 22623-22638. 2002.
- Schwientek T., Keck B., Levery S.B., Jensen M.A., Pedersen J.W., Wandall H.H., Stroud M., Cohen S.M., Amado M., Clausen H.: The *Drosophila* gene *brainiac* encodes a glycosyltransferase putatively involved in glycosphingolipid synthesis. *J Biol Chem* 277, s. 32421-32429. 2002.
- Sewerin I.P.: Det marginale parodontium og de marginale parodontopatiers terminologi. *Tandlægebladet* 106, s. 1224-1230. 2002.
- Sewerin I.P.: Forekomst af impakterede/retinerede tredjemolarer. En røntgenologisk undersøgelse af 2.000 danskere i alderen 21->70. *Tandlægebladet* 106, s. 200-203. 2002.
- Sewerin I.P.: Komplikationer til inpaktation/retention af tredjemolarer. En røntgenologisk undersøgelse af 2.000 danskere i alderen 21->70 år. *Tandlægebladet* 106, s. 204-207. 2002.
- Sewerin I.P.: Fremstilling af fovea submandibularis ved røntgenundersøgelse inden for oral implantatbehandling. *Tandlægebladet* 106, s. 542-545. 2002.
- Sewerin I.P.: Tuberositas masseterica mandibulae. *Tandlægebladet* 106, s. 972-975. 2002.
- Sewerin I.P., Alexandersen V.: Ændringer i den anatomiske nomenklatur. *Tandlægebladet* 106, s. 298-302. 2002.
- Shanley D., Nattestad A.: Introduction: A global congress in dental education. *Eur J Dent Educ* 6, s. 5-6. 2002.
- Sofou A., Emmanouil J., Peutzfeldt A., Öwall B.: The effect of different polishing techniques on the surface roughness of acrylic resin materials. *Eur J Prosthodont Rest Dent* 9, s. 117-122. 2001.
- Sofou A., Larsen T., Fiehn N-E., Öwall B.: Contamination level of alginate impressions arriving at a dental laboratory. *Clin Oral Invest* 6, s. 161-165. 2002.
- Sofou A., Larsen T., Öwall B., Fiehn N-E.: *In vitro* study of transmission of bacteria from contaminated metal models to stone models via impressions. *Clin Oral Invest* 6, s. 166-170. 2002.
- Sondell K., Söderfeldt B., Palmqvist R.M.S.: Dentist-patient communication and patient satisfaction in prosthetic dentistry. *Int J Prosthodont* 15, s. 28-37. 2002.
- Sundby A., Petersen P.E.: Tandsundhed og tandplejeadfærd blandt børn med forskellig etnisk baggrund i Københavns Kommune. *Tandlægernes Nye Tidsskrift* 10, s. 14-23. 2002.
- Sunnegårdh-Grönberg K., Peutzfeldt A., van Dijken J.: Hardness and *in vitro* wear of a novel ceramic restorative cement. *Eur J Oral Sci* 110, s. 175-178. 2002.
- Sørensen M.S., Dobrzeniecki A.B., Larsen P., Frisch T., Sporning J., Darvann T.A.: The visible ear: A digital image library of the temporal bone. *J Oto-Rhino-Laryngol Relat Spec* 64, s. 378-381. 2002.
- Takashima M., Kitai N., Murakami S., Yasuda Y., Kamiji T., Kawasaki K., Iguchi Y., Kreiborg S., Takada K.: Technical notes for distraction osteogenesis in dentofacial anomalies. i: *Orthodontics in the 21st Century* s. 188-189. Takada K., Proffit W.R. (eds). Japan 2002.
- Wierzbicka M., Petersen P.E., Szatko F., Dybizbanska E., Kalo I.: Changing oral health status and oral health behaviour of schoolchildren in Poland. *Comm Dent Health* 19, s. 243-250. 2002.
- Öwall B.: Prosthodontics in the third millennium. *Int J Prosthodont* 6, s. 517-518. 2002.
- Öwall B., Budtz-Jørgensen E., Davenport J., Mushimoto E., Palmqvist R.M.S., Renner R., Sofou A., Wöstmann B.: Removable partial denture. Design: A need to focus on hygienic principles ? *Int J Prosthodont* 15, s. 371-378. 2002.

De Kliniske Institutter – Klinisk Universitetscenter

Ledelse pr. 1.2.2002

Centerleder: Klinisk lektor, overlæge, dr.med. Ulf Helgstrand, Karkirurgisk Afdeling, Rigshospitalet.

Bestyrelse: Klinisk lektor, overlæge, dr.med. Ulf Helgstrand, professor, overlæge, dr.med. Henrik S. Thomsen, klinisk lektor, overlæge, dr.med. Carsten Lenstrup, professor, overlæge, dr.med. Jørgen Rask Madsen, professor, overlæge, dr.med. Olaf B. Paulson og klinisk lektor, overlæge, dr.med. Jens Thomsen.

Organisation

I 1994 blev der oprettet 6 kliniske institutter under Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet. De 6 kliniske institutter er:

Klinisk Institut for Gynækologi/Obstetrik og Pædiatri.

Klinisk Institut for Intern Medicin.

Klinisk Institut for Diagnostiske Fag (tidl. Institut for Klinisk Biokemi, Klinisk Fysiologi og Nuklearmedicin samt Radiologi)

Klinisk Institut for Kirurgi og Anæstesiologi.
Institut for Kliniske Neurofag og Psykiatri.
Klinisk Institut for Oto-Rhino-Laryngologi, Ophthalmologi og Dermato-Venerologi.

Hvert af disse kliniske institutter er såkaldte murstensløse institutter bestående af universitetsafdelingerne inden for de respektive fag ved hospitalerne knyttet til Københavns Universitet, samlet kaldet Klinisk Universitetscenter (KUC).

Klinisk Universitetscenter varetager koordineringen mellem de enkelte kliniske institutter, og hele bestyrelsen er repræsenteret ved dekanatets møde med institutlederne ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

De enkelte kliniske institutter forestår koordineringen af undervisningen inden for deres fagområder.

De Patologiske Afdelinger er placeret under Klinisk Institut for Diagnostiske Fag.

Adresse

Panum Instituttet
Blegdamsvej 3
2200 København N
Telefon 35 32 71 04
Fax 35 32 70 70
leh@adm.ku.dk

Klinisk Institut for Gynækologi, Obstetrik og Pædiatri

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder: Lektor, overlæge, dr.med. Carsten Lenstrup, der er ansat på Amtssygehuset i Gentofte på Gynækologisk/Obstetrisk afdeling.

Bestyrelsen består af: Instituttleder, lektor, overlæge, dr.med. Carsten Lenstrup, professor, overlæge, dr.med. Johannes Bock, professor, overlæge, dr.med. Bent Ottesen, professor, dr.med. Flemming Skovby, lektor, overlæge, dr.med. Niels H. Valerius, lektor, overlæge, dr.med. Finn Ursin Knudsen, professor, dr.med. Niels E. Skakkebak.

Føde- og Gynækologisk Afdeling, Juliane Marie Center, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Human papillomvirus betydning for opståelsen af cervix-cancer belyst epidemiologisk og molekylærbiologisk.

Multicenterundersøgelse vedrørende ovariecancers ætiologi og epidemiologi (MALOVA), herunder tumormarkører.

Screening og langtidsprognose for gestationel diabetes, præeclampsii og diabetes

Rekombinante gonadotropiner.
Embtyoselektion.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

HPV undersøgelse i samarbejde med grupper i USA, England og Belgien.

Samarbejde med Diabetic Pregnancy Study Group (Ovariecancerstudier i samarbejde med Bartholomew's Hospital, London).

Bestyrelsessamarbejde med European Society for Human Reproduction and Embryology.

The Bridge Fertility Center, London.

Publikationer

I alt 30, desuden 3 ph.d.-afhandlinger og en disputats. Publikationsliste kan rekvireres hos J. Bock.

Gynækologisk-Obstetrisk Klinik, Frederiksberg Hospital

Forskningsvirksomhed

Gynækologi

Klinisk-biokemisk og molekylærbiologiske forskningsprogrammer indenfor gynækologisk endokrinologiske områder. Forskningsaktiviteterne dækker først og fremmest effekten på celleplan af kønshormoner vurderet på baggrund af hormonel substitutionsbehandling anvendt efter klinakteriet og effekten af kønshormoner anvendt som hormonel kontraktion. De klinisk-biokemiske analyser omfatter udvikling og evaluering af nye biologiske og biokemiske markører med formodet klinisk prognostisk betydning for udviklingen af Athero-thrombose. Specielt fokuseres på ændringer i samspillet mellem glucose- og insulinmetabolisme, det hæmostatiske system og karvægsfunktionen.

Som sekundær variable er udvalgt histologisk og ultralyds-mæssig vurdering af endometriet samt udvalgte kliniske symptomer, specielt forekomst af blødningsforstyrrelser. I Ørestadsområdet foretages analyser på ca 8000 kvinder indgående i WHILA undersøgelsen med henblik på detektion af markører for aldersrelaterede degenerative lidelser hos kvinder. Dette projekt og den øvrige endokrinologiske forskning udfører både nationalt og internationalt i et tværdisciplinært samarbejde.

Human papilloma virus behandling herunder

Futute2: en undersøgelse, hvis hovedformål er at påvise, at vaccination mod bestemte typer HPV reducerer antallet af middelsvære og svære forstadier til livmoderhalskræft og antallet af livmoderhalskræft associeret til de HPV-typer, der er vaccineret mod og dermed reducerer det samlede antal tilfælde af livmoderhalskræft og forstadier dertil.

b) En porspektiv follow-up undersøgelse, som skal undersøge Human Papillomvirus i cervix efter loop-konisation for cervical intraepithelial neoplasi (CIN) som prædiktator for ny neoplasi.

Obstetrik

Forskningsprojekt indenfor intrauterin væksthæmning. Formålet med undersøgelsen er at finde de væksthæmmede fostre ved scanning samt at påpege metode til at udpege de særligt truede foster. Foruden ultralydmonitorering er inkluderet en række biokemiske variable.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Instituttet for thromboseforskning, Syddansk Universitet, Medicinsk Endokrinologisk Afdeling og Gynækologisk Obstetrisk Afdeling, Hvidovre Hospital, Ultralydlaboratoriet og afsnit for Vækst og Reproduktion, Juliane Marie Center, Rigshospitalet, Kræftens Bekæmpelse, Gynækologisk speciallægepraksis i Københavns Kommune og Københavns Amt, Patologisk Afdeling, Hvidovre Hospital, Kvinnekliniken, Karolinska Sjukhuset, Stockholm, Universitetssygehuset i Lund og Malmø, Gabius Institut, Leiden, Department of Gynecology and Obstetrics, university of Southern California, Scool ogf medicine and Dep. Gyn-Obst., University of Pica, Afdelingen for Eksperimentel Virologi, Tubingen Universitet, Tyskland og NorChip A/S Norge.

Publikationer

I alt 10. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Gynækologisk Obstetrisk Klinik, Frederiksberg Hospital.

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

Accelererede kirurgiprogrammer

Indgår som et centralt område i afdelingens kliniske forskningsinteresse. Aktuelt vurderes hysterectomi samt prolapskirurgi, med det formål at foretage en analyse af behovet for postoperativ hospitalisering og morbiditet.

Klinisk kontrollerede undersøgelser

Afdelingen er initiativtager og organisator af klinisk kontrollerede undersøgelser. Akutelt undersøges i randomiseret design medicinsk versus kirurgisk behandling af ekstrau-

terin graviditet, samt medicinsk versus kirurgisk behandling af 1. trimester abort med hensyn til komplikationer, patienttilfredshed og medicinsk teknologivurdering. Fertiliteten efter operation for elkstrauterin graviditet belyses i en sporgeskemaundersøgelse.

Effekten af postmenopausal hormonsubstitution

På mekanismer relateret til karfunktion belyst i dyreeksperimentelle undersøgelser.

På risiko for mamma-cancer og kardiovaskulær sygdom belyst i epidemiologiske undersøgelser.

På biokemiske variable herunder serotonin reuptake inhibitorer.

Screening for Downs syndrom og medfødte misdannelser

Kohorteundersøgelse i samarbejde med Rigshospitalet af 10.000 gravide kvinder. Formålet er at evaluere 1. trimester ultralydsscanning og biokemisk screening med henblik på en detektion af Downs syndrom og medfødte misdannelser hos fosteret.

Studier over præeklamsi i den nationale fødselskohorte

Diagnosens validitet, sygdommens forekomst, ætiologi og muligheder for forebyggelse via ernæring og kosttilskud.

Obstetrisk epidemiologi

Afdelingen foretager observationelle studier af sammenhænge mellem materielle og føtale faktorer og risiko for operativ forløsning og intrapartal asfyksi.

Afdelingen foretager observationelle undersøgelser af lactat i scalp-blod som prognostisk markør for intrapartal asfyksi.

Forebyggelse af alkoholbetingede skader hos børn

Et ph.d.-projekt, der har til formål at reducere antallet af børn med medfødt alkoholskade og omfanget af skaderne.

Projekt røgfri nyfødt

Et randomiseret interventionsprojekt for 3000 gravide. Formålet er at evaluere effekten af en målrettet rygeafvendingsindsats integreret i jordemødrenes svangreprofylakse.

Andre projekter

Afdelingen deltager i forskningsprojektet "Fotip2" – et multicenterprojekt i samarbejde med flere afdelinger i Danmark samt afdelinger i England og Skotland. Projektet skal belyse betydningen af fiskeolie og kosttilskud for at undgå fødsel før tiden.

Afdelingen deltager i EU-projektet MOSAIC, som belyser visitationsforhold i forbindelse med præterm fødsel.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Professor Karel Marsal, Kvinnokliniken i Lund.

Professor Kypros Nicolaidis, Harris Birthright Institute, King's College Hospital, London.

Consultant Michael S Robson, Dep. of Obstet./Gynecol., High Wycombe General Hospital, London.

Professor Bent Nørgaard-Pedersen og afdelingslæge Michael Christiansen, Klinisk Biokemisk Afdeling, Statens Serum Institut.

Statens Institut for Medicinsk Teknologivurdering.

Publikationer

I alt 26 og 2 ph.d.-afhandlinger. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Gynækologisakl-Obstetrisk Afdeling, Hvidovre Hospital.

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Forskningsvirksomhed

Graviditetsinduceret hypertension

Afdelingen har haft ansat en klinisk assistent, som har samarbejdet med Department of International Medicine/Cardiology på South Western University of Texas, Dallas, USA.

Hovedvægten ligger på det sympatiske nervesystems betydning for blodtryksregulationen samt glutamats og magnesiums betydning for den centrale regulation af den sympatiske nerveaktivitet.

Blodpropssygdom hos gravide

Afdelingen fungerer som center for behandling af gravide med dyb venetrombose i samarbejde med Karkirurgisk Afdeling B og Koagulationslaboratoriet.

Andre forskningsområder

Gynækologisk endokrinologi.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Afdelingen deltager i et EU-financeret kvalitetssikringsprojekt vedrørende elektronisk vurdering af det føtale EKG med henblik på diagnostisering af intrapartal asfyksi.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Forskningsvirksomhed

Hovedforskningsområderne er:

Urogynækologi.

Endometriose.

Endoscopi.

Perinatal medicin/obstetrik.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Studier af det menneskelige ægs nedtrængning i livmoderslimhinden.

Udvikling og gennemprøvning af nye metoder til behandling af ufrivillig barnløshed.

Undersøgelse af aktiviner og inhibitorer samt forskellige vækstfaktorer i graviditeten.

Gynækologisk epidemiologi.
Gynækologisk onkologi.
Kvalitetssikring.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

EU-samarbejde med henblik på statistiske studier af mødremortalitet.

Internationale kontakter med henblik på afklaring af risici ved anvendelse af p-piller.

Samarbejde med Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Sahlgrenska Sjukhus ved Goteborgs Universitet vedrørende behandling af ufrivillig barnløshed.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Amtssygehuset Roskilde

Forskningsvirksomhed

Udviklingstiltag

Afdelingen er pilotafdeling med Sundhedsstyrelsens "Kvalitetsdeklaration"

Publikationer

I alt 3 og 5 posters/foredrag. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Centralsygehuset i Holbæk

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen

Neonatal Klinik GN, Juliane Marie Center, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Perinatal hjerneskade. Senfølger efter for tidlig fødsel og intrauterin væksthæmning.

Publikationer

I alt 11. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til professor Gorm Greisen.

Børneafdelingen, H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

Astma og allergi

Udvikling af metoder til vurdering af lungefunktionen hos spædbørn og småbørn. Værdien af måling af NO i expiration-slufte hos mindre børn med astma eller astmatisk bronchit.

Gastroenterologi

Kronisk inflammatorisk tarmsygdom: Epidemiologi, databaseregistrering, operative behandlingsresultater og multicenterundersøgelse af behandling med infliximab (remicade) til mb. Chron.

2) Akut gastroenteritis: Epidemiologi og nyere virale ætiologier.

3) Probiotica: Behandling af tarminflammation i en dyremodel, interaktion med tarmflora i humane tarmbiopsier, udvikling af *in vitro* modeller.

Neonatologi

Billeddiagnostiske undersøgelser af præmature og syge mature børn, særligt med henblik på sammenhæng mellem intrauterin infektion og MR-fund.

2) Sammenhæng mellem endotoxiner, inflammatoriske cytokiner og hjerneskade hos for tidligt fødte børn.

3) Billeddiagnostiske undersøgelser af hjernen hos børn af mødre med alkoholmisbrug.

Neurologi

Undersøgelse af Botulinum toxin A's effekt på spasticitet ved cerebral parese.

2) Multicenterundersøgelse af effekten af terapeutisk elektrisk stimulation (TES) af børn med cerebral parese.

Infektionssygdomme

Opgørelse over afdelingens materialer inden for udvalgte infektionssygdomme: Tuberkulose, toxoplasmose, HIV og AIDS.

2) Opgørelse over kronisk granulomatøs sygdom.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

European Collaborative Study on Paediatric HIV infection.

ESPGHAN (European Society for Paediatric Gastroenterology, Hepatology and Nutrition) working group on inflammatory Bowel Disease.

KVL Bioteknologisk institut og Med. Ana. Institut A, Panum Institutet (*in vitro* og *in vivo* metoder til vurdering af probiotica).

Virologisk Afdeling, Tampere Universitet, Finland (nye molekylærbiologiske teknikker til vurdering af virale årsager til acut gastroenteritis).

EMSCOT European Multicenter Study on Congenital Toxoplasmose).

Models on organising Access to Intensive Care for Very Preterm Birth: A Study of 10 European Regional Health Systems, en europæisk multicenterundersøgelse. Repræsenteret i bestyrelsen for European Society for Paediatric Research.

Europæisk multicenterundersøgelse af den perinatale service for børn med gestationsalder under 32 uger

Publikationer

I alt 15. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Pædiatrisk Afdeling L, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Forskningsvirksomhed

Allergologi, Nefro-urologi, Neurologi, Infektionsmedicin, Gastroenterologi.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til administrerende overlæge, dr.med. Palle Prahll.

Pædiatrisk Afdeling L, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**Forskningsvirksomhed***Diabetologi*

Epidemiologi, kvalitetssikring og molekylær biologi ved børnediabetes.

Neuropædiatri

Feberkrampers langtidsprognose.

Børneendokrinologi i øvrigt

Leptin hos børn, væksthormonbehandling ved Turners syndrom og ved væksthormonmangel.

Neonatologi

Deltagelse i multicenterundersøgelsen EFTOL.

Socialpædiatri

Adoptionsstudier. Omsorgssvigt i Københavns Amt.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til overlæge, dr.med. Finn Ursin Knudsen.

Børneafdeling H, Hillerød Sygehus, Associeret Klinikudvalget Københavns Amt**Forskningsvirksomhed***Allergologi*

Klinisk forsøg med symbicort (budesonid, formoterol).

Diabetologi

Imsulinpumpebehandling til børn og unge (13-19 år) – bedrer det den metaboliske regulation?

Vækst og udvikling

Betydningen af hormonsubstitution og behandling med væksthormon hos piger med Turners syndrom.

Kvalitetsprojekter

Kvaliteten af transport af syge nyfødte fra andet fødested i amtet til Neonatalafsnittet, Hillerød Sygehus.

Kvalitet af screening af gravide kvinder i risikogruppe for hepatitis-B i Frederiksborg Amt og kvaliteten af vaccination af de udsatte nyfødte.

Ændring af hyppighed af børn med skævt kranie/torticollis efter indførelse af Sundhedsstyrelsens anbefalinger om at lejre spædbørn på ryggen.

Faglige og administrative hverv*Disputats og ph.d.-projekter*

Inflamatoriske mediatorer ved respiratorisk syncytial virus (RSV) infektion hos børn (M. Breindahl).

Opfølgning af børn født med toxoplasmose (D. R. Schmidt).

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Per Albertsen.

Pædiatrisk Afdeling, Roskilde Amtssygehus**Publikationer**

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Pædiatrisk Afdeling, Centralsygehuset i Holbæk**Publikationer**

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Klinisk Genetisk Afdeling, Juliane Marie Center, H:S Rigshospitalet**Forskningsvirksomhed***Molekylærgenetisk diagnostik og patofysiologi*

Udvikling af metoder til analyse af mitokondriemutationer. Undersøgelse af mitokondrielle haplogrupper betydning for mitokondriesygdomme. Gen-dosis hos patienter med spinal musklatrofi. Mutationsundersøgelser ved Rett syndrom og tuberøs sclerose.

Biokemisk diagnostik og patofysiologi

Glutaraciduri. Congenital disorder of glycosylation syndrom. Udvidet neonatal screening for medfødte stofskiftesygdomme med tandem massespektrometri herunder galaktosæmi. Peroxisomale sygdomme. Lysosomale aflejringssygdomme. Kollagendefekter. Defekter i den mitokondrielle beta-oxydation.

Cytogenetik

Comparativ genomisk hybridisering (CGH) i diagnostik af dysmorfe børn med normal karyotype og fastlæggelse af brudsteder ved hjælp af real time PCR. Kvantitativ fluorescens PCR til prænatal undersøgelse af udvalgte numeriske kromosomabnormiteter. Cytogenetiske undersøgelser af akutte leukæmier, herunder terapirelateret muelodysplasi. Fluorescens-*in-situ* hybridisering (FISH) og molekylærbiologiske undersøgelser af vigtige gener ved samme sygdomme.

Onkogenetik

Anvendelse af CGH til udforskning af cervixcancers naturhistorie og til undersøgelse af mammacancer, testiscancer og akut børneleukæmi. Arvelig mamma- og ovariecancer; implementering af genetisk udredning og rådgivning. Kvalitetssikring af (onko)genetisk rådgivning.

*Iontransport i luftvejenes overflade epitheler og kirtler**Kraniofaciale misdannelser*

Udvikling af 2D og 3D metoder til analyse af kraniofacial morfologi, vækst og funktion samt effekten af behandling hos patienter med kraniofaciale misdannelser. Genotype/fænotype undersøgelser af Crouzon syndrom. Undersøgelse af korrelationen mellem neuropsykologiske parametre og CT/MR/PET-fund ved Apert og Crouzon syndrom.

Nationelt og internationalt forsknings samarbejde

Tuberøs sclerose i samarbejde med J.F. Kennedy Institutet, Glostrup.

Mitochondriesygdomme i samarbejde med overlæge John Vissing, Neurologisk Afdeling, RH.

Congenital disorder of glycosylation syndromer i samarbejde med H. Freeze, The Burnham Institute, La Jolla, Californien, USA, og G. Matthijs, University of Leuven, Belgien.

Peroxisomale sygdomme i samarbejde med R. Wanders, Academic Medical Center, Amsterdam, Holland.

Udvidet neonatal screening i samarbejde med Klinisk Biokemisk Afdeling, Statens Serum Institut.

21-hydroxylase mangel i samarbejde med A. Wedel, Karolinska Sjukhus, Stockholm, Sverige.

Rett Syndrom i samarbejde med professor Ola Skjeldal, Rikshospitalet, Oslo, Norge og professor Maj Hulten, Birmingham, Storbritanien. CGH i samarbejde med Jim Graham, University of Manchester, og Applied Imaging Corporation, Newcastle, England, og dr. Eli Hatchwell, Cold Spring Harbor Laboratory, Cold Spring Harbor, USA.

Kraniofaciale misdannelser i samarbejde med professor J. L. Marsh, Childrens Hospital, St. Louis, USA, professor M. M. Cohen, Jr., Dalhousie university, Halifax, Canada, og professor E. Jabs, John Hopkins Medical Center, Baltimore, USA.

3D imaging med 3D-Laboratoriet på Panum Institutet, og med professorerne K. Takada og N. Kitai, Osaka University, Osaka, Japan.

Publikationer

I alt 35. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til Flemming Skovby.

Carsten Lenstrup, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	2,61	1,53	1,14
DVIP	3,73	0,33	4,06
STIP	0,93	0,00	0,93
TAP	0,00	0,52	0,523
Årsværk i alt	7,27	2,38	9,65
Løn	3.603	1.072	4.675
Frikøb	8	221	229
Øvrig drift	1	1.564	1.565
Anskaffelser	0	6	6
Bruttototal t.kr.	3.612	2.863	6.475

Stab

Pædiatri

Professorer

Bisgaard, Hans; klinisk professor.
Greisen, Gorm Ole; klinisk professor.
Skovby, Flemming; klinisk professor.

Kliniske lektorer

Albertsen, Per.
Berg, Anna Marguerite.
Ericksen, Gunna.

Holm, Kirsten.
Høgh, Birthe.
Jørgensen, Inger Merete.
Knudsen, Finn Ursin.
Pedersen, Freddy Karup.
Pedersen, Mogens.
Pærregaard, Anders.
Sardemann, Henrik.
Skov, Liselotte.
Valerius, Niels Henrik.
Verder, Henrik Axel.
Weile, Birgitte.

Gynækologi/Obstetrik

Professorer

Bock, Johannes Ernst; klinisk professor.
Høgh, Birthe; klinisk professor.
Lindenberg, Svend; klinisk professor.
Lose, Gunnar; klinisk professor.
Ottesen, Bent; klinisk professor.
Skakkebæk, Niels Erik; klinisk professor.
Skouby, Sven Olaf; klinisk professor.

Kliniske lektorer

Andreasson, Benny.
Atke, Anders Puggaard.
Bundgaard, Henning.
Damm, Nis Peter.
Gjersøe, Peter.
Hansen, Tom.
Hornnes, Peter Jacob.
Jaszczak, Poul Palisz.
Lenstrup, Carsten.
Lyndrup, Jens.
Pagel, Jens Dons.
Storm, Tommy Lyager.
Sørensen, Jette Led.
Tabor, Ann.

STIP Internt finansieret

Almstrup, Hans Kristian; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Ifversen, Marianne Rosenkrantz S: Comparison of Methods for Detection of Minimal Residual Disease and Purging of Stem Cell Products in Neuroblastoma.
Møller, Charlotte: Hospitalisation and convalescence following hysterectomy.
Nielsen, Vibeke Rosenfeldt: Lactobacillus Strains – as therapeutic agents in childhood infectious and inflammatory disorders.
Sharif, Heidi Fosgrau: Risiko for cancer hos infertile kvinder med speciel fokus på sammenhængen med medikamentel infertilitetsbehandling.
Westergaard, Hanne Brix: Umbilical artery Doppler ultrasonography in high risk pregnancies – A health Technology Assessment.

Fondsstøtte

H:S Bispebjerg Hospital

– 5 årigt kliniskprofessorat i dermatologi (Hans Christian Wulf) kr. 900.100.

Klinisk Institut for Intern Medicin

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder: Professor, overlæge, dr.med. Jørgen Rask Madsen, Medicinsk Gastroenterologisk Afdeling, Amtssygehuset i Herlev.

Bestyrelsen består af: Instituttleder, professor, overlæge, dr.med. Jørgen Rask Madsen, viceinstituttleder, professor, overlæge, dr.med. Peter Skinhøj og klinisk lektor, overlæge Hans Perrild.

Reumatologisk Klinik H/Ildrætsmedicinsk Forskningsenhed, Medicinsk Center, H:S Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

Basal fysiologisk og klinisk forskning af bevægeapparatet i relation til reumatologiske sygdomsprocesser og belastningsorienterede påvirkninger af muskler, sener, brusk og knogler.

Bindevævsadaptation til klinisk belastning

Undersøgelse af mekanismer bag senevævs biokemiske og biomekaniske tilpasning til belastning i relation til belastningsskader ved erhverv og fritidsaktivitet.

Muskelvævs- og stofskifteprocessers adaptation til træning
Mekanismer bag glukose og fedtmetabolisme samt skeletmuskulaturens proteinsyntese i forbindelse med fysisk belastning.

Neuromuskulært samspil

Forståelse af afferent nervøs signalering og samspil mellem led og muskler ved normal funktion og ved ledsmerter.

Reumatologiske sygdomme

Terapeutiske tiltag ved reumatoid artrit (artrose, vasculitis og osteoporose). Herudover undersøgelse af behandlingsregimer i forbindelse med postoperative rehabiliteringsforløb.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Nationalt haves tætte samarbejdsrelationer med Center for Muskelforskning og relevante samarbejdsrelationer med Medicinsk Fysiologisk og Anatomisk Institut på Panum Institut, Arbejdsmiljø Institut, August Krogh Institut samt til Odense Universitet og Århus Universitet. Internationalt samarbejde omkring projekter og udveksling af ph.d-studerende og post.docs med Concordia University of Montreal, Canada, Jyväskylä Universitet, Finland, University of Sidney, Australien, University of Dundee, England, UC Berkeley, USA.

Publikationer

I alt 38. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til sekretariatet, Ildrætsmedicinsk Forskningsenhed (sekretær Helena Wiinholt, hw02@bbh.hosp.dk), ligesom den forefindes i HS forskningsoversigt for 2002.

Intern Medicinsk Klinik I – H:S Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

Endokrinologi

Metabolisk kontrol, psykiske og sociale forhold og microvaskulær komplikationer. Særlig vægt på erektil dysfunktion, fodproblemer og gastropati.

Indlærings og vedligeholdelses effekt af undervisningsprogrammer i kontrollerede design.

Diabetisk nefropati.

Prævalens og incidens undersøgelse af struma- og stofskifte sygdomme i to områder (Øst og VestDanmark). Thyretoxicose i barne- og ungdomsalderen. Langtidskonsekvenser af thyretoxicose: hjernefunktion og metaboliske forhold.

Gastroenterologi/Hepotologi

Immun-inflammatoriske variable hos patienter med ascites og lever sygdomme. Prognose livskvalitet ved lever sygdom. Behandling af alkohol hepatitis. Dyspepsi. Arteriel compliance ved cirrhose. Immunosuppressiv behandling af patienter med mikroskopisk colitis.

Lungemedicin og allergologi

Populationsundersøgelser af astma blandt børn og voksne. Astma og sport. Medicinsk behandling af astma. Astma og bronkitis hos grønlandere allergi. KOL og osteoporose. Iltbehandling. PET og lungecancer. Latex allergi. IgE sensibilisering af IgE bindende komponenter. Astma og graviditet.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Endokrinologisk Afdeling Ålborg Sygehus Nord, Center for Sygdomsforebyggelse, Fødevarer Direktoratet, Institut for human ernæring, Børneafdelingen Odense Universitetshospital. Kinderhospital Universität Berlin, Koagulationslaboratoriet KAS Gentofte, Rigshospitalets Allergi Klinik, EDB Afdelingen Rigshospitalet, Farmakologisk Institut, Hvidovre Sygehus, Herlev Sygehus, Copenhagen Trial Unit, Cornell University, Gaubius Holland, University Hospital Vrije, Harvard Medical School, Moskva Medical School, Pulmonary Clinic Krakow.

Publikationer

I alt 16. Publikationsliste kan rekvireres hos ledende lægesekretær Kirsten Tauber Møller, klinik I.

Geriatrisk Klinik G, Medicinsk Center, H:S Bispebjerg Hospital. Institut for Intern Medicin

Forskningsvirksomhed

Klinikkens forskningsvirksomhed ligger primært inden for aldringsepidemiologi, helsetjenesteforskning og kliniske undersøgelser af særlige geriatriske kompetenceområder: Ældres ernæring, demens, fald.

Ældres ernæring

Ernæringens betydning for funktionsevnen ud fra longitudinelle befolkningsundersøgelser, herunder komparative undersøgelser i EU-regi (SENECA, HALE). Metoder til identifikation af småtspisende ældre i almenbefolkningen, hjemmeplejen, på hospitaler og plejehjem. Vurdering af betydningen af tilskud samt multifaktorielle interventions-

undersøgelser. Kvalitetssikring som inddrager undervisning af alt personale i bedømmelse af patienternes ernæringsstatus, som bl.a. inddrager 3 dages kostregistrering.

Fysisk aktivitet

Betydningen af fysisk aktivitet igennem livsløbet for funktionsevne i alderdommen ud fra longitudinelle befolkningsundersøgelser, herunder et nordisk projekt (NORA). Fysisk inaktivitets negative betydning for udfaldet af hospitalindlæggelse. Kontrolleret undersøgelse af betydningen af intensiv muskelstyrke træning af skrøbelige gamle. EU-projekt til belysning af livsstilfaktorer og sygdoms betydning for svækkelse (BURDIS).

Postural instabilitet og faldforebyggelse.

Faldregistrering. Betydning af ekstensiv diagnostisk udredning af risikofaktorer. Oprettelse og evaluering af en Faldenhed som udløber af en række workshops initieret af "Key action ageing" i EUs 5th Rammeprogram, som har bevilget midler til et trærigt intensivt europæisk samarbejde (PROFANE).

Kognitiv funktionsevne

I hukommelsesenheden er åbnet mulighed for kliniske forskningsprojekter (herunder et PhD-projekt) i samarbejde med Rigshospitalets Hukommelsesklinik.

Helsetjenesteforskning

Nordisk Ministerråd og Lions har bevilget midler til nordisk undersøgelse af 75+ åriges akutte indlæggelser i hospital (et RAI-projekt, som benytter et Resident Assessment Instrument). I samarbejde med Københavns Kommune gennemføres et interventionsprojekt i hjemmeplejen som tilsigter at knytte Fælles Sprog og RAI-vurderinger sammen. Det indgår tillige i et EU-projekt, hvor RAI anvendes i hjemmeplejen (AD HOC). De Geriatrike Kliniker i H:S har arbejdet med "Kvalitet i geriatrien". Alle patienter funktionsvurderes ved indlæggelse og udskrivelse, så det kan dokumenteres, at geriatrisk rehabilitering medfører en funktionsforbedring på 30%, hvorved størstedelen udskrives selvhjulpne. Den fælles databank med funktionsvurderinger vedrørende balance, kognitiv funktion, depression og ADL funktion har givet anledning til en række metodestudier og vil fortsat kunne danne basis for kliniske forskningsprojekter.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Som det fremgår af ovenstående, indgår klinikken i 5 projekter, hvortil der er bevilget midler af EUs 5. rammeprogram og 2 nordiske projekter begge støttet af Nordisk Ministerråd og Nordisk Lions (Red Feather). Klinikken arbejder herigennem tillige med metodeudvikling i internationale miljøer vedrørende ældres ernæring, funktionsevne vurdering og postural stabilitet.

Publikationer

I alt 22. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til sekretær Rita Hansen (35 31 25 45).

Kardiologisk Klinik Y, Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

Hjerterehabilitering har været fokus i et større projektkompleks i afdelingen gennem en årrække, og projektet forventes afsluttet i 2003. Denne undersøgelse vil som den største af sin art belyse om intensiv rehabilitering med intervention mod kendte risikofaktorer bedre udsigterne for hjertepatienter.

Indenfor klinisk kontrollerede undersøgelser deltager afdelingen aktuelt i ledelsen af 6 større kardiologiske randomiserede undersøgelser. Derudover deltager afdelingen i ca. 10 andre undersøgelser. Af markante studier ventes COMET undersøgelsen, DIGAMI-2 undersøgelsen og ECHOS undersøgelserne at blive afsluttet i 2003.

Studier af risikofaktorer for dødelighed og sygelighed over lang tid er et vigtigt emne for afdelingens forskning, idet der er indsamlet databaser med ca. 15.000 myokardieinfarktpatienter og ca. 10.000 hjerteinsufficienspatienter. Et stort samarbejde pågår for kontinuert at analysere disse data. Emnet er generelt baggrunden for de fleste publikationer fra afdelingen.

Indenfor befolkningsepidemiologi gennemføres undersøgelser af atrieflimren og betydningen af døgnblodtryk. Type 2 diabetes er forbundet med en stor risiko for arteriosklerose og følgende komplikationer. Et meget tidligt fænomen i arteriosklerose er endotheldysfunktion. Gennem en årrække har vi studeret endotheldysfunktion hos diabetikere og disse studier fortsætter. Aktuelt gennemføres søg til at belyse om hæmning af tumor necrosis faktor alpha kan afhjælpe endotheldysfunktion og mekanismerne ved den gavnlige effekt af ACE hæmmer behandling på endotheldysfunktion studeres i detaljer.

Indenfor befolkningsepidemiologi gennemføres undersøgelser af atrieflimren og betydningen af døgnblodtryk.

Type 2 diabetes er forbundet med en stor risiko for arteriosklerose og følgende komplikationer. Et meget tidligt fænomen i arteriosklerose er endotheldysfunktion. Gennem en årrække har vi studeret endotheldysfunktion hos diabetikere og disse studier fortsætter. Aktuelt gennemføres søg til at belyse om hæmning af tumor necrosis faktor alpha kan afhjælpe endotheldysfunktion og mekanismerne ved den gavnlige effekt af ACE hæmmer behandling på endotheldysfunktion studeres i detaljer.

Publikationer

I alt 21. Publikationsliste kan rekvireres hos Professor Christian Torp-Pedersen, ctp@heart.dk.

Intern Medicinsk Klinik B – H:S Frederiksberg Hospital

Forskningsvirksomhed

Interne medicinske kliniske problemstillinger

Inhalations- og insektallergi.
Respirationsepidemiologi og fysiologi.
Hepatologi.
Helbredsrelateret livskvalitet.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Insektallergi (European Academy of Allergology and Clinical Immunology).

Endokrinologisk Klinik – H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

Glugagon-like-polypeptide 1, et nyt terapeutikum til behandling af type 2 diabetes mellitus. Patofysiologiske og kliniske undersøgelser.

Fysiologiske og molekylærbiologiske studier af ikke-insulinkrævende diabetes mellitus. Betydningen af FFA for udvikling af diabetes mellitus.

Insulin sekretion, intracellulær glukose metabolisme og muskel insulin signal transduktion hos personer med lav fødselsvægt.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen samarbejder med professor Richard Bergman, Southern University of California, Los Angeles, omkring matematisk modellering.

Ass. prof. Elisabeth Krall, Dental School, Boston University, Boston, MA. Studier af mandlig osteoporose baseret på epidemiologisk studie startet i 1965 omfattende 2000 mænd.

Prof. Claus-C. Glüer, Medizinische Physik und Diagnostische Radiologie CAU Kiel, Tyskland. Vurdering af tematisk billedanalyse af digitale røntgenoptagelser.

Ass. prof. Mary L. Bouxsein, Orthopedic Biochemical Laboratory, Dept. of orthopedic surgery, Beth Israel Hospital, Boston MA. Prospektive Studier samt biomekaniske undersøgelser.

Infektionsmedicinsk Afdeling – H:S Hvidovre Hospital**Forskningsvirksomhed***HIV og AIDS*

Afdelingen deltager i en lang række nationale og internationale afprøvninger af nye antiretrovirale lægemidler. Metaboliske og hormonelle undersøgelser over lipodystrofiudvikling hos AIDS patienter. Behandlingsundersøgelse af kronisk hepatitis B og C.

Øvrige infektionsmedicinsk forskning

I samarbejde med den kliniske forskningsenhed udføres undersøgelser af virus-celleinteraktioner, herunder receptorstudier.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen samarbejder med 42 infektionsmedicinske klinikker i USA og Europa, som led i klinisk afprøvning og kohortestudier.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Infektionsmedicinsk Afdeling, sekretær Linda Aggergaard.

Gastroenheden, Medicinsk Sektion, H:S Hvidovre Hospital**Forskningsvirksomhed***Inflammatorisk tarmsygdom*

Klinisk epidemiologisk forskning vedr. inflammatorisk tarmsygdom. Evaluering af inflammatoriske mediatorers og fibrosemarkørers betydning for aktivitet af tarmsygdom.

Patofysiologi ved portal hypertension

I samarbejde med Klinisk Fysiologisk Afdeling hæmodynamisk udredning og intervention mhp. nærmere at klarlægge og belyse de cirkulatoriske abnormiteter ved portal hypertension, herunder den neurohæmorale virkning herpå.

Epidemiologi

I samarbejde med Institut for Sygdomsforebyggelse og Alkoholenheden, Hvidovre Hospital, udføres epidemiologi-

ske studier angående forbrugsmønster, prognoser og risiko for udvikling af somatisk sygdom ved forskellige typer af alkoholoverforbrug.

Funktionelle tarmlidelser

Undersøgelse af Cajal-cellens betydning ved funktionsforstyrrelser i tarmen.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Leuven, Belgien, vedr. cajalcellen.

Hopital y Clinic, Barcelona vedr. portal hypertension.

Afdelingen deltager i et EU-sponsoreret projekt vedr. epidemiologi og inflammatorisk tarmsygdom.

Publikationer

I alt 19. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til lægesekretær Charlotte Ravn, Gastroenheden, medicinsk sektion afsnit 439, Hvidovre Hospital, e-mail: charlotte.ravn@hh.hosp.dk.

Reumatologisk Klinik, H:S Hvidovre Hospital**Forskningsvirksomhed***Kliniske studier ved reumatoid arthrit*

Kliniske observations og interventionsstudier, samt parakliniske studier af patienter med reumatoid arthritis, specielt i den tidlige fase.

MR-scanning og ultralydundersøgelse ved reumatoid arthritis.

Studier til belysning af MR-scannings og ultralydundersøgelses værdi til diagnosticering, monitorering og prognostisering af patienter med reumatoid arthritis.

Klinisk bindevævsforskning

Cirkulerende kollagenmetabolitter og andre matrixkomponenter som markører for synovial inflammation, brusk- og knogledbrydning hos patienter med reumatoid arthrit.

Endvidere undersøges om markørerne kan belyse sygdomsaktiviteten ved andre sygdomme med inflammation, vævsdestruktion og fibrogenese.

Systemiske bindevævsygdomme

Kliniske, epidemiologiske og immunologiske studier af patienter med systemiske bindevævsygdomme, systemisk lupus erythematosus, mixed connective tissue disease og sklerodermi. Studier af sygdomsforløb, prognostiske markører og aktivitetsmarkører.

Projekter inden for områderne degenerative reumatiske sygdomme

Klassifikations- og interventionsstudier inden for områderne degenerative reumatiske sygdomme samt akutte og kroniske belastningstilstande, primært patienter med degenerative ryglidelser og patienter med non-artikulær reumatisme.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Julia Johansen samarbejder med bl.a. Department of Biology, University of California San Diego, USA (professor, ph.d. Paul A. Price), omkring proteinet YKL-40. Internationalt forskningssamarbejde.

Mikkel Østergaard er co-chairman for og Bo Ejbjerg

deltager i international OMERACT-MRI forskningsgruppe.

Marcin Szkudlarek, Bo Ejbjerg og Mikkel Østergaard er deltagere i EULAR-MRI forskningsgruppe.

Mikkel Østergaard er deltager i OMERACT-subcommittee on healing of erosions.

Publikationer

I alt 7. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til professor, dr.med. Mikkel Østergaard på e-mail mo@dadlnet.dk.

Hepatologisk Klinik A, Abdominalcentret, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Undersøgelse af leverens hæmodynamiske og metaboliske funktioner ved leversvigt.

Regulationen af hjernens gennemblødning ved leversvigt.

Patogenesen ved leversvigt betinget hjerne ødem.

Udvikling af levererstatningsbehandling.

Den nedsatte arbejdsevne ved kronisk leversygdom.

Leverens genekspression af akut fase reaktanter mhp virkningen af leverskade og malnutrition hos rotter.

Endotoxinbetinget kolestase.

Behandling af kronisk hepatitis B og C.

Ernæringsbehandling ved cirrose.

Arbejdsfysiologi hos patienter med cirrose.

Monitorering af centralt blodvolumen ved inkompen-
ret cirrose.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

European Concerted Action on Viral Hepatitis.

King's College Hospital, London.

Surgical Hospital, Helsinki.

Royal Free Hospital, London.

Sct. Luc Hospital, Montreal.

Publikationer

I alt 26, heraf 1 disputats. Publikationslisten findes på www.rigshospitalet.dk Videnskabelig årsrapport 2002.

Gastroenterologisk Afdeling CA, Abdominalcentret, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Colons funktion som fordøjelsesorgan

Betydningen af den bakterielle forgæring i colon, herunder virkningen på colons normale fysiologi – optagelse af salt, vand og kort-kædede fedtsyrer. Undersøgelser over fedtsyreomsætningen i colons epithelceller og bidraget fra de bakterielt dannede fedtsyrer til den samlede energioptagelse. Undersøgelser i dyremodeller og hos patienter med variabel tarmlængde.

Ernæring hos korttarmspatienter

Forsøg med optimering af ernæring til patienter, som ernæringsmæssigt er truet eller i parenteral ernæring. Undersøgelser over betydningen af GLP-2 for den intestinale absorption hos korttarmspatienter.

Studier over knoglemineraltab og kropssammensætning hos patienter med kronisk tarmsygdom

Undersøgelser af knoglemetabolisme og knoglemineralindholdet hos patienter med kronisk tarmsygdom. Studier af effekten af bisfosfonatbehandling på knoglemineraltabet hos patienter med tarminsufficiens. Måling af ændringer i kropssammensætningen med forskellige metoder ved ændringer i kropsvægt ved tarminsufficiens.

Publikationer

I alt 10. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen, Medicinsk Gastroenterologisk Afdeling CA, Abdominalcentret, Rigshospitalet, afsnit 2112, e-mail rh3100@rh.dk.

Epidemiklinik M, Finsencentret, H:S Rigshospitalet

Forskningsområder

Parasitimmunologisk forskning

Der forskes primært i malaria med hovedvægten lagt på parasiternes samspil med immunsystemet, herunder vacci-
neudvikling og kemoterapi samt resistensudvikling. En stor del af forskningen foregår i ulande, og gruppen understøtter en række udenlandske ph.d.-studerende.

HIV og AIDS

En væsentlig del af forskningen er klinisk med afprøvning af en lang række antivirale midler. Monitorering af HIV infektionen ved kvantitering af virus, samt karakterisering mhp. resistens overfor antivirale midler. Bivirkning og compliance ved behandling undersøges, ligesom en række HIV-relaterede immunforstyrrelser søges kortlagt.

Derudover undersøges værdien af bestemmelsen af lægemiddelkoncentrationer.

Infektionsimmunologisk forskning

Der arbejdes med ekstreme fysiologiske påvirkninger af immunsystemet som modelsystem for stressinduceret immunmodulation, specielt betydningen af cytokinproduktion for metabolisme, samt betydningen af inflammation ved forløbet af HIV infektion og alders-inducerede immunændringer. Der er etableret en *in vivo* sepsismodel bl.a. til vurdering af aldersafhængige immunologiske reaktioner.

Ved meningitis undersøges desuden kredsløbs og metaboliske forstyrrelser.

Immunologisk laboratorium

Påvisning af hypersensitivitet mod en række mikroorganismer, herunder betydningen for inflammatorisk lunge- og ventrikellidelse.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Specielt inden for parasitimmunologisk forskning i regi af Center for Medicinsk Parasitologi gennemføres en række feltstudier, specielt i Afrika.

Vedrørende HIV-behandling er en række behandlingsstudier multinationale.

Publikationer

I alt 82. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Dorte Schiødt, Epidemiklinik M, Rigshospitalet, Afsnit 51-3-2, Blegdamsvej 9, 2100 Ø, e-mail: Schioedt@rh.dk.

Finsenslaboratoriet, Finsencentret, H:S Rigs-hospitalet

Forskningsvirksomhed

Eksperimentel cancerforskning

Proteolytisk vævsnedbrydning ved cancerinvasion og metastasering med særligt fokus på plasminogenaktiverings-systemet. Ved at klarlægge de basale mekanismer og identificere molekyler involveret i disse processer, forsøges udviklet nye diagnostiske og terapeutiske koncepter.

Flowcytometri

Flowcytometrisk analyse i relation til cancercellers DNA-indhold, delingscyklus, membranproteiner og cyto-genetik med henblik på nye metoder til tidlig diagnose og forudsigelse af sygdomsforløb.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Der samarbejdes med O.N. Jensen, E. Mørtz, M. Mann, Syddansk Universitet, T. Bugge, National Institute of Health/NIDCR, USA,

Dept. D'Ingénierie et d'Etudes des Protéines, Frankrig, G. Murphy, University of East Anglia, UK, K. Tryggvason, Karolinska Institutet, Sverige, C-L. Otin, Universidad de Oviedo/Ingresos de Investigación, Spanien, F. Blasi, Università Vita-Salute S. Raffaele, Italien, J-M. Foidart, Université de Liège, Belgien, M-C. Rio, Institut de Génétique et de Biologie Moléculaire et Cellulaire, Frankrig, Molekylærbiologisk Institut, Københavns Universitet, P.A. Andreassen, Institut for Molekylære og Strukturelle studier, Aarhus.

Publikationer

I alt 19. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Lene Ahrenst, Finsenslaboratoriet, Rigshospitalet, Afsnit 86.21, Strandboulevarden 49 Bygn. 7.2, 2100 Kbh. Ø, e-mail: keld.dano@finsenslab.dk.

Hæmatologisk Klinik, Finsencentret, H:S Rigs-hospitalet

Forskningsområder

Den neutrofile granulocyt's cellebiologi herunder funktionelle karakterisering af 4 nyopdagede proteiner, hCAP-18, NGAL, Grancalcin og CRISP-3, ekspres-sionen af transkriptionsfaktorer, cellecyc-lus proteiner og granula-proteiner under myeloide cellers differentiering.

Patientrelateret laboratorieforskning vedrørende immunologiske aspekter af allogene knoglemarvstransplantation.

Alloreaktive anti-recipient donor T celle forstadier prædiktive værdi for graft-versus-host sygdom og graft versus leukæmi effekt efter allogene knoglemarvstransplantation.

Klinisk effekt af højdosisbehandling og autolog stamcelletransplantation ved leukæmi, malignt lymfom og myelomatose. Betydningen af cellecyc-lusderegulerende mutationer for udfaldet heraf. Betydningen af minimal residual sygdom i patient og stamcelleprodukter for udfaldet heraf. Ved malign hæmatologisk sygdom kan højdosisbehandling med autolog stamcelletransplantation ofte bringe ellers resistente tumorceller i apoptose. Flere samtidige mutationer kan dog blokere apoptosen, selv ved høj-dosisbehandling.

Flowcytometrisk kvantitering af aktiverede trombocyter ved kroniske myeloproliferative sygdomme. Flowcytometrisk kvantitering af cirkulerende trombocyt-leukocyt-aggregater ved kroniske myeloproliferative sygdomme. Kvantitering af fibrinolyse og koagulationsparametre hos samme patientgruppe.

Bisfosfonaters effekt på apoptose og cellecyc-lus i myelomceller.

Kronisk lymfatisk leukæmi, familie- og cohortundersøgelser med henblik på vurdering af arvegang og genmap-ping.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Der samarbejdes med dr. Jero Calafat, Netherlands Cancer Center, Amsterdam om ultrastrukturelle undersøgelser af neutrofile granulocytters struktur. Dr. Siamon Gordon, Oxford vedrørende 7TMR expression i neutrofile granulocytter, Roland Strong Seattle USA vedrørende NGALS funktion.

Deltagelse i multicenterundersøgelser vedrørende:

T celle depletering med CD34-selektering af marv og perifere stamceller ved allogene knoglemarvstransplantation.

Kemoterapi, antistofbehandling og knoglemarvstransplantation ved AML (MRC-15 protokol).

Bisfosfonaters effekt på knoglestrukturen ved myelomatose.

Effekt af STI571 på kronisk myeloid leukæmi.

Effekt af Thalidomid ved myelomatose.

Effekt af VAD versus cyclophosphamid og dexametason ved myelomatose.

A clinical evaluation of the effect of maintaining haemoglobin levels with weekly EPREX/ERYPO (Epoetin alfa) in subjects with lymphoid malignancies (Hodgkin's disease, Non-Hodgkin's Lymphoma, Chronic Lymphocytic Leukemia and Multiple Myeloma) undergoing chemotherapy.

A multicenter, blinded, placebo-controlled, randomized study of novel erythropoiesis stimulating protein (NESP) for the treatment of anemia in subjects with lymphoproliferative malignancies receiving chemotherapy.

EORTC: Chimeric anti-CD20 monoclonal antibody /Mabthera) in remission induction and maintenance treatment of relapsed follicular non-Hodgkin's lymphoma: a phase III randomized clinical trial – Intergroup Collaborative study.

EBMT: Relapsed study of rituximab (Mabthera) in patients with relapsed follicular lymphoma prior to high dose therapy as *in vivo* purging and to maintain remission following high dose therapy.

Efficacy and safety of subsequent treatment with ⁹⁰Y-ibritumomab tiuxetan versus no further treatment in patients with stage III or IV follicular non-Hodgkin's lymphoma having achieved partial or complete remission after first line chemotherapy. A prospective, multicenter, randomized phase III clinical trial.

Rituximab (Mabthera) as a single agent and in combination with interferon alfa-2a (Roceferon-A), a phase III randomized trial in patients with follicular or other CD20+ low-grade (indolent) lymphoma.

2. Nordiske mantle cell lymfom protokol: Primærbehandling med højdosis kemoterapi + rituximab og autolog stamcelletransplantation (ASCT) samt stamcelleoprensning med rituximab.

MINT Trial M-39045: Randomised Intergroup Trial of

First Line Treatment for Patients with Diffuse Large B-Cell Lymphoma with a CHOP-like Chemotherapy Regimen with or without the anti-CD 20 Antibody Rituximab (IDEC-C2B8).

RICOVER-60: Randomiseret Studie til Vergleich von 6 und 8 Zyklen Chemotherapie mit CHOP (Cyclophosphamid, Doxorubicin, Vincristin und Prednison) in 14-tägigen Intervallen (CHOP-14) jeweils mit oder ohne den monoklonalen CD20-Antikörper Rituximab bei Patienten mit Aggressiven Non-Hodgkin-Lymphomen im Alter von 61-80 Jahren.

R-CHOP-TBI: A prospective, multicenter phase II study of MabThera (rituximab) plus 2-weekly CHOP followed by low-dose total body irradiation in elderly patients with diffuse large B-cell lymphoma.

NLG-T-01: A Nordic phase II study of peripheral T-cell lymphomas based on dose-intensive induction and high-dose consolidation with autologous stem cell rescue.

Klinisk og prognostisk værdi af Positron Emission Tomografi (PET-scanning) med 2-flour-[18]fluoro-2-deoxy-d-glukose-(18-F FDG) ved morbus Hodgkin.

EORTC 20012: BEACOPP (4 cycles escalated + 4 cycles baseline) versus ABVD (8 cycles) in stage III & IV Hodgkin's Lymphoma.

EORTC/GHSG HD-R": A randomized trial of BEAM plus PBSCT versus single agent high-dose therapy followed by BEAM plus PBSCT in patients with relapsed Hodgkin's disease.

Dr. Daniel Catovsky, Haematology Department, The Royal Marsden Hospital, London og dr. Richard Houlston, Section of Cancer Genetics, Haddow Laboratories, Sutton UK. vedrørende arvegang for CLL.

International protokol til randomiseret behandling af kronisk lymfatisk leukæmi.

Publikationer

I alt 30. Yderligere oplysninger om publikationerne kan fås hos professor Niels Borregaard, Rigshospitalet, Hæmatologisk Klinik 4042, Blegdamsvej 9, 2100 København Ø.

Medicinsk Afdeling B, Hjertecentret, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Molekylærbiologiske studier; hjertehypertrofi og hjertesvigt

Ved hjælp af bioteknologiske teknikker, cellulær biokemi, farmakologi og *in-vitro* biologiske modeller studeres genprogrammer, som bestemmer hjertecellers skæbne ved hypertrofi og hjertesvigt. G-protein koblede receptorer, som f.eks. angiotensin-I og endothelin-I undersøges med henblik på at klarlægge nye signaltransduktionsveje for udviklingen af hypertrofi og arytmi. Et nyt isoleret gens struktur og funktion, Multiprotein Bridging Factor-1 (MBF-1), som er helt central i hypertrofisk signaltransduktion, undersøges i hjerteceller, rottehjertet og i det humane hjerte. Yderligere udvikler laboratoriet DNA-mikroarray's (DNA chips) til genundersøgelse og til diagnostik ved hjertesygdomme.

Vaskulær biologi

Effekten af eksperimentelt fremkaldt hjertesvigt og farmaka på regulationen af det perifere kredsløb undersøges ved

studier af *in-vitro* kar-reaktivitet. Genregulation af vaskulære receptorer og signaltransduktionsmekanismer af betydning for endotelcelle-glatmuskelcelle interaktionen i kontrollen af den vaskulære tonus studeres.

Iskæmisk hjertesygdom

Iskæmisk hjertesygdom og manifestationer som angina pectoris, ustabil angina, akut myokardieinfarkt og hjertearytmi undersøges ved hjælp af eksperimentelle og klinisk kontrollerede undersøgelser for at belyse sygdomsmekanismer, nye diagnostiske og behandlingsmæssige principper. Afdelingen deltager bl.a. i DANAMI-2, som er en randomiseret dansk multicenterundersøgelse til sammenligning af trombololysebehandling og primær PTCA-behandling hos patienter med akut myokardieinfarkt.

Hjertesvigt

Eksperimentelle og kliniske studier fokuserer på perifer og central kredsløbsregulation, ionhomeostase, prognostiske markører samt nye behandlingsprincipper for højre- og venstresvigt hjertesvigt.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen har et betydeligt samarbejde med forskningscentre i Europa og USA omkring molekylærbiologiske studier ved hjertehypertrofi og hjertesvigt og iskæmisk hjertesygdom.

Det Molekylære Kardiologiske Laboratorium deltager sammen med førende molekylærbiologiske laboratorier i USA i The Alliance for Cellular Signalling.

Nefro-Endokrinologisk Afdeling P, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Regulation af calcium og parathyreoideahormon med specifik relation til sammenhængen mellem PTH og calcium.

Det uræmiske toksin.

Non-diabetisk mikroalbuminuri.

Væksthormonbehandling af voksne samt GH organpåvirkning ved akromegali.

Klinisk undersøgelse af somatostatinbehandling af akromegali.

Klinisk undersøgelse af hjernetraumers påvirkning af hypofysefunktion.

Molekylærbiologiske studier af virkningsmekanismer for cytokiners effekt på den humane gld.

Thyreoidea vurderet *in vitro* på dyrkede humane thyreoideaceller og *in vivo* på indtransplanterede humane thyreoideaglandler på nøgne mus.

Klinisk undersøgelse af terminal uræmi hos patienter med diabetisk nefropati.

Klinisk undersøgelse af gravide type 1 og type 2 diabetikere.

Graviditetsinduceret diabetes.

Endotelcelledysfunktion hos diabetikere.

Hypofysepatienter og overvægt.

Fabry.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Professor M. Roderiques, Cordoba, Spanien: Regulation af parathyreoideahormon.

Professor Justin Silver, Hadassah Hospitalet i Jerusalem, Israel: PTH messenger RNA.

Professor Jacques Dumont og Gilbert Vassart, Bruxelles: Biocommunication in thyroid molecular biology, physiology and pathology (et EU-projekt).

Professor David Wynford-Thomas, Cardiff, England: Oncogenes in thyroid carcinoma.

Professor Pierre Carayon, Marseille: Thyroperoxidase antigen ekspression på dyrkede thyreoideaceller.

Professor Klaus Bendtzen, Immunlaboratoriet, Rigshospitalet.

Professor Karsten Buschard, Bartholin Institutet, Rigshospitalet.

Professor Arne Astrup, Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Professor Jens Juul Holst, Panum Institutet.

Dr. Sven Asger Sørensen, Panum Institutet.

Dr. Petra-Maria Schumm-Dräger, München.

Obstetrisk Klinik og Afdeling for Vækst og Reproduktion, Rigshospitalet.

Steno Diabetes Center, Medicinsk Endokrinologisk Afdeling, Odense, Herlev, Århus og Ålborg Universitetshospitalet.

Publikationer

I alt 41. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til Medicinsk Afdeling P 2132, Rigshospitalet, Blegdamsvej 9, 2100 København Ø.

Kardiologisk Afdeling P, Amtssygehuset i Gentofte

Forskningsvirksomhed

Inden for kontrollerede kliniske studier er endnu et stort studium med ledelse fra afdelingen initieret: ECHOS. Dette studium sammenligner en præsynaptisk dopaminerg og alfa agonist CHF 1035 med placebo hos 1000 patienter med hjertesvigt. Lægemidlet er en perifer sympatisk inhibitor. Publikationer fra DIAMOND studier fortsætter med flere substudier publiceret i årets løb i *Circulation*. Et kritisk resultat var Bente Brendorps ny hypotese om at patienter med hjertesvigt og en normal QTc ved randomisering har en substantiel forbedring af overlevelsen, når de bliver behandlet med dofetilid, et klasse III antiarytmisk stof. Indenfor klinisk epidemiologi er flere studier fra TRACE og DIAMOND registrerede blevet publiceret. Indenfor endotelfunktion er en vigtig artikel blevet publiceret i *Diabetes*. Hovedresultatet var en demonstration af, at endotelial insulinresisten hos patienter med iskæmisk hjertesygdom og diabetes mildnes med 2 måneders insulinbehandling.

Igangværende forskning

I 2002 forventes den endelige rapport fra BEAT studiet at blive publiceret. Flere kontrollerede kliniske undersøgelser er pågående og ECHOS forventes at afslutte indrulleringen. Fokus indenfor klinisk epidemiologi er risikofaktorer hos patienter med hjertesvigt og klinisk nyttevirkning (udover overlevelse) af ACE hæmmere. Indenfor endotelfunktion forfølger vi betydningen af tumor necrosis faktor alfa på insulin stimuleret endotelfunktion og betydningen af lav fødselsvægt for endotelfunktion hos voksne. Flere andre studier vil blive startet i 2002. Endeligt bliver de første dyreforsøg indledt med studier af propageret vaskulært respons hos diabetiske rotter.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Afdelingen har haft et omfattende samarbejde med danske Kardiologiske Afdelinger i forbindelse med klinisk kontrollerede undersøgelser. Der er samarbejde med forskere i England, USA og flere europæiske lande.

Publikationer

I alt 19. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til afdelingen.

Lungemedicinsk Afdeling Y, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Forskningsvirksomhed

Medicinske lungesygdomme

Afdelingens forskningsområder er medicinske lungesygdomme: Obstruktive lungesygdomme (inkl. alfa-1 antitrypsin mangel) og tuberkulose, rygeafvænnings inkl. nicotin substitution, metoder til udredning af lungesygdomme, herunder specielt billeddiagnostik og endoskopi. Afdelingen arrangerer hvert andet år et kursus i fiberbronkoskopi for bl. a. læger i uddannelsesstilling i lungemedicin.

Igangværende forskningsprojekter

I samarbejde med Epidemiafdelingen på Rigshospitalet (1. reservelæge Åse Bengaard Andersen) og Statens Serum Institut (afdelingsleder Vibeke Østergaard Thomsen) et projekt med titlen: Tuberkulose i Danmark. Projektleder Troels Lillebæk.

I samarbejde med gastroenterologerne (overlæge Peter Vilmann) og thoraxkirurgerne (overlæge Mark Krasnik) et projekt med titlen: Værdien af endoskopisk ultralydskanning med transøsofagal biopsi (EUL-FNA) og positron emissions tomografi (PET) til stadieinddeling af ikke småcellet lungekræft. Ph.d.-studerende: Søren Schytt Larsen.

I samarbejde med Videncenter for Allergi (centerleder Jeanne Duus Johansen og prof. Torkil Menné) et projekt med titlen: Luftvejssymptomer relateret til duftstoffer. Ph.d.-studerende: Jesper Elberling.

I samarbejde med røntgenafdelingen (afdelingslæge Karen Bach) et projekt med titlen: Kan CT-scanning erstatte lungefunktionsundersøgelsen som effektvariabel ved monitorering af rygerlunger (KOL)? Ph.d.-studerende: Saher Shaker.

I samarbejde med Klinisk Fysiologisk Afdeling på Rigshospitalet (overlæge Jann Mortensen) og Videncenter for Magnetisk Resonans på Hvidovre Hospital (fysiker Lars Hansson) et projekt med titlen: MR-scanning til undersøgelse af obstruktiv lungesygdom, med fokus på værdien af hyperpolariseret Helium. Ph.d.-studerende: Trine Stavngaard.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Afdelingen deltager i følgende EU-projekter:

Software Performance and Reproducibility in Emphysema Assessment Demonstration (SPREAD).

Alpha-1 International Registry (AIR).

Early Lung Cancer Detection by Low Dose Spiral Computed Tomography Screening.

Publikationer

I alt 20. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til Sygehusdirektoratet, amtsgården, Stationsparken 27, 2600 Glostrup.

Medicinsk Afdeling M, Gastroenterologisk Sektion, Amtssygehuset i Glostrup

Forskningsvirksomhed

Undersøgelser vedrørende dyspepsi

Identifikation af syre-relateret dyspepsi ved hjælp af single subject trials.

Validering af symptomdagbøger.

Medicinsk behandling af gastroøsofageal refluks sygdom.

Ion- og elektrofysiologiske undersøgelser af human gastrointestinal mucosa i mikro Ussing-kamre.

Gastrointestinale symptomer ved diabetes mellitus.

Epidemiologiske undersøgelser af Barrett's esophagus og adenocarcinom i esophagus.

Undersøgelser vedrørende pancreas

Udarbejdelse af helbredsrelateret livskvalitetsmåling ved pancreassygdomme.

Interleukin-sekretionen efter alkoholindtagelse ved pancreatitis.

Insulinsekretion og sensitivitet ved kronisk pancreatitis.

Udredning af diagnostisk værdi ved indirekte pancreas-funktionsundersøgelser.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Samarbejde med Gastroenterologisk Afdeling, Nepean Hospital, University of New South Wales, Sydney, om gastrointestinale symptomer ved diabetes mellitus.

Samarbejde med Universitetshospitalet i Rotterdam, Holland, om epidemiologiske undersøgelser af Barrett's esophagus.

Samarbejde med Adeleide University om identifikation af refluks sygdom ved hjælp af spørgeskemaer.

Samarbejde med Universitetshospitalet i Lund om inter-nordisk registrering af patienter med kronisk pancreatitis.

Publikationer

I alt 9. Publikationsliste kan rekvireres hos specialeansvarlig overlæge Peter Bytzer, Medicinsk Afdeling M., Amtssygehuset i Glostrup.

Medicinsk Afdeling M, Kardiovaskulær Sektion, Amtssygehuset i Glostrup

Forskningsvirksomhed

Præventiv medicin

Medicinsk Afdeling M. udfører omfattende forskning vedr. forebyggelse af kardiovaskulære sygdomme. Dette gøres i samarbejde med Københavns Amts Center for Sygdomsforebyggelse (tidligere Befolkningsundersøgelserne i Glostrup).

Klinisk forskning er centreret om hjertekredsløbssygdomme, specielt patofysiologi og behandlingsprincipper ved hypertension og hjertesvigt.

I den kliniske forskning lægges der stor vægt på nye medikamentelle behandlingsprincipper for hypertension, for hyperlipidæmi, akut myokardieinfarkt, hjertesvigt, trombosebehandling og tromboseprofilakse.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Omfattende forskningssamarbejde med Københavns Amts Center for Sygdomsforebyggelse (som indtil d. 31.12.2001 hørte under Medicinsk Afdeling M). Samarbejde med en

række Kliniske og Teoretiske Institutter. Tæt samarbejde med Kliniske og Teoretiske Forskningsinstitutioner i USA, Norge, Sverige og Finland.

Publikationer

I alt 27. Publikationsliste kan rekvireres hos afdelingsleder-sessekretær Anne-Grethe Thorn, Medicinsk Afdeling M., Amtssygehuset i Glostrup, e-mail: agth@glostruphosp.kbhamt.dk.

Endokrinologisk Afsnit, Medicinsk Afdeling E, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Molekylærbiologiske undersøgelser vedrørende genexpression baseret på kvantificering af den genetiske budbringer mRNA ved hjælp af RT-PCR-HPLC (revers transkription-polymerase kæde reaktion-højtryksvæskeskromatografi) og receptorprotein ved hjælp af western blotting og laser fluorescens scanning. Igangværende projekter omhandler fedme/overvægt (ph.d.-projekt), insulin resistens, gigt (RANKL og NF- κ B) og andre autoimmune sygdomme.

Fysiologiske undersøgelser af effekten af længerevarende sengeleje og ernæring.

Effekten af mikrogravitet (rumflyvninger) på sympatikusaktiviteten.

Kliniske undersøgelser af skjoldbruskkirtlen, især vedrørende effekten af radioaktivt jodbehandling hos patienter med toksisk og atoksisk struma.

T₃ behandling af patienter med myxedem.

Behandlingsstrategier ved Mb. Cushing.

Betydningen af hypercalcæmi for udviklingen af kardiovaskulær sygdom. Primær hyperparathyreoidisme og kardi-ovaskulær sygdom (ph.d. projekt).

Behandlingsstrategier ved diabetes mellitus.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Mikrodialyse i samarbejde med Vanderbilt University, USA og Deutsches Institut Für Ernährungsforschung.

Rumfysiologi i samarbejde med European Space Agency og NASA.

Publikationer

I alt 20. Publikationsliste kan findes på afdelingens hjemmeside.

Reumatologisk Afsnit, Medicinsk Afdeling E, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Center for den kliniske database Dansk Reumatologisk Database.

Inflammatoriske reumatiske sygdomme.

Undersøgelse af nye behandlingsformer ved kronisk leddegigt – biologiske lægemidler + tidlig aktiv behandling.

Knogledensitometri som prognostisk markør og aktivitetsmarkør ved tidlig leddegigt (i samarbejde med Reumatologisk Afdeling, Hvidovre Hospital).

Billeddannelse af led ved hjælp af ultralyd og MR (i samarbejde med røntgenafdelingerne, Amtssygehuset i Herlev og Hvidovre Hospital og Reumatologisk Afdeling, Hvidovre Hospital).

Billeddannelse af led ved kronisk leddegigt ved hjælp af MR-scanning (i samarbejde med Reumatologiske og Radiologiske Afdelinger på hospitaler i Hvidovre, Rigshospitalet, Odense, Gråsten, Århus, Leeds (Storbritanien), San Francisco (USA), Sydney (Australien) og Auckland (New Zealand).

TNF-alfa hæmmende behandling ved sklerodermi.

Ribbens stress frakturer hos elite-roere omfattende bl.a. EMG og BMD undersøgelser ved ph.d.-studerende fysioterapeut.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Lektor, dr.med. Jan Pødenphant er Danmarks repræsentant i den internationale sammenslutning af videnskabelige reumatologiske selskaber (EULAR).

Professor dr.med. Mikkel Østergaard samarbejder videnskabeligt og administrativt med en række internationale forskningsorganisationer og forskningscentre indenfor billeddannelse ved leddegigt.

Publikationer

I alt 8. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til afdelingen.

Medicinsk Gastroenterologisk Afdeling C, Københavns Amtssygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Epidemiologisk forskning vedrørende kronisk inflammatorisk tarmsygdom

Randomiserede, kontrollerede kliniske afprøvninger af biologisk behandling for Crohn's sygdom (anti-TNF-alfa antistoffer, anti-adhæsionsmolekyle antistoffer, probiotika).

Kronisk aktiv hepatitis B og C (interferon, ribavirin).

Celle- og molekylærbiologisk forskning.

Colonepitelets rolle i inflammationspatogenesen (isolerede og dyrkede humane colonepitelceller, transformerede cellelinjer og humane kolonbiopsier), herunder studier af gentransfektion, eksperimentel immunmodulation, signaltransduktion, transkriptions-faktorer, matrix-metalloproteinaser, ekspresion og regulering af peroxisom proliferator-aktiverede receptorer (PPAR), Toll-like receptorer (TLR9) samt studier over apoptosemekanismer. Endvidere søges etableret molekylærbiologiske metoder til påvisning af DNA-mutationer i udvalgte cancer-associerede gener ved kronisk inflammatorisk tarmsygdom og leversygdom (hæmokromatose).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen har forskningssamarbejde med de Gastroenterologiske Afdelinger ved H:S Hvidovre Hospital, Odense Universitets-hospital, Århus Kommunehospital samt Hudinge Lasarett og Karolinska Sjukhus, Stockholm, Groote Schuur Hospital, Cape Town University, South Africa og Chiroscience Ltd., Cambridge, UK. Afdelingen deltager i et EU-støttet projekt vedrørende forekomsten af colitis ulcerosa og mb. Crohn i Europa.

Publikationer

I alt 19. Fuld publikationsliste kan fås ved henvendelse til lægesekretær Lisa Rohbach (e-mail: liro@herlevhosp.kbhamt.dk), Medicinsk Gastroenterolo-

gisk Afdeling C, Københavns Amts Sygehus i Herlev og findes i Forskningsoversigt for Amtssygehuset i Herlev 2002.

Hæmatologisk Afdeling L, Københavns Amtssygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Hæmopoietisk stamceller. Flowcytometrisk og molekylærbiologisk identifikation og kvantitering af normale/maligne stamceller og blodcelleforandringer ved hæmatologiske sygdomme, specielt B-celle sygdomme.

Osteolytisk knoglesygdom ved myelomatose. Patogenese, forebyggelse og behandling.

Kliniske studier. Optimering af vækstfaktor-medieret ekspansion af hæmopoiesen inklusiv mobilisering samt opsamling af blodstamceller. Autologe stamcelle-transplantationer ved lymfomer, leukæmier og myelomatose. Vurdering af den kliniske værdi af måling af kollagen-type 1 nedbrydningsprodukter i blodprøver fra myelomatosepatienter.

Infektionsmedicin. Bedret diagnostik hos svært granulocytopen patienter med fungæmi og ved pneumoni. Oral mucositis ved stamcelle-transplantationer.

Hæmoglobinopatier samt prævalensundersøgelser af hæmakromatose hos risikopatienter.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Vedr. laboratoriestudier: Nordisk Stamcelle Laboratorie Gruppe. Nordisk Myelomatose Studie Gruppe. Virchow-Klinikum, Berlin, Tyskland. University of Alberta, Edmonton, Canada. Huddinge, Karolinska Institutet, Stockholm. Immunex, Seattle, USA.

Vedr. kliniske studier: European Bone Marrow Transplantation Group. International Society of Haemotherapy and Graft Engineering. Nordisk BMT Gruppe. Nordisk KML-studiegruppe. Nordic Myeloma Study Group.

Medicinsk Afdeling, Næstved Centralsygehus, Associeret Klinikudvalg Københavns Amt

Forskningsvirksomhed

Hypertension

Undersøgelser over døgnblodtryksvariation, og specielt har sigtet været "White Coat Hypertension".

Hereditær hæmokromatose

Befolkningsundersøgelse med analyse af HFE-genet blandt 30 til 50-årige danske mænd. Bestemmelse af allelhyppighed og penetrans af Cys282Tyr-mutationen.

Undersøgelser vedrørende hjertesygdomme

Deltager i fire multicenterstudier: LIFE-studiet vedrørende patienter med moderat til svær hypertension, Valiant-studiet vedrørende patienter med moderat til svær hjerteinsufficiens efter akut myokardieinfarkt, Carmen-studiet vedrørende patienter med moderat til svær kronisk hjerteinsufficiens og IDEAL-studiet vedrørende patienter med iskæmisk hjertesygdom og hyperkolesterolemie.

Undersøgelser vedrørende onkologi

Onkologisk afsnit arbejder med fase 2 og 3 kliniske undersøgelser over kemoterapi og hormonbehandling ved cancer mammae og cancer pulmonum.

Undersøgelser vedrørende endokrinologi

Undersøgelse af hyppigheden af forekomsten af MEN-1 genet hos patienter med hypofysetumor. Afdelingen deltager i klinisk afprøvning af forskellige medikamina til behandling af diabetes mellitus.

Medicinsk Afdeling, Roskilde Amts Sygehus, Roskilde**Forskningsvirksomhed***Undersøgelser vedrørende Kardiologi*

ACTION (Adalat Oros versus placebo), IDEAL-studiet (Avorstatin versus simvastatin), ESTEEM (Melegatran ved akut iskæmisk syndrom), ECHOS (Dopamin/alfa-adrenerg agonist ved hjertheinsufficiens), DANPACE (AAI versus DDD pacing ved SSS), ANDROMEDA (Dronedaron versus Placebo ved hjertesvigt), AF/CHF (Cordarone versus Digoxin+Betalblokker ved atrieflimren og hjertesvigt), DANPACE, DAGAMI-II (sammen med Intern Medicin-området).

Undersøgelser vedrørende Nefrologisk område

CREATE (Neorecormon (EPO) til tidlig behandling af Nefrogen Anæmi), EPREX-projektet (livskvalitetsmåling ved behandling af nefrogen anæmi hos prædialysepatienter), ACIMEN-projektet (ACE-hæmmer versus Steroidbehandling hos patienter med membranøs glomerulonefritis), Hæmodiafiltration (vurdering af ny hæmodialyseform), AURORA (Rosuvastatin versus Placebo til hæmodialysepatienter).

Undersøgelser vedrørende Onkologi

TOPOTECAN-protokollen (behandling af Småcellet lungecancer). KRYOTERAPI-protokollen (behandling af Stomatitis under 5FU-behandling). Højdosis VP16 kombineret med ICRF (behandling af SAK og hjertemetastaser). FEMTA-protokollen (mammacancer). EXMESTAN-protokollen (mammacancer). EPIRAM-protokollen (mammacancer). LETROZOL-protokollen (mammacancer). TAX-315-protokollen (adjuverende kemoterapi til mammacancer), DOLG-2 (Fase II af småcellet lungecancer). DBCG 99 F (behandling af mammacancer). Genetisk screening af cancerpatienter for mutationer i genet for DNA enzymet thymedinkinase. Aktiviteten af cytidin deaminase i cancerceller. SBG 2001 – adjuverende, skræddersyet CEF-behandling (mammacancer). DBG 2 fase III undersøgelse af Taxotere versus Taxotere+Gemcitabin ved dissimineret sygdom (mammacancer). Tobotecanprotokollen fase II undersøgelse af peroral Topotecan + i.v. Carboplatin + i.v. Taxol til patienter med cancer ovarii, stadium IIB – IV. HERA – +/- adjuverende Herceptin. Xeloda + Gemsar protokol (coloncancer). Topotaget til Adriamycin paravenøst.

Undersøgelser vedrørende Hæmatologi

EORTC-studie. Induktions- og vedligeholdelsesbehandling af follikulært lymfom med CHOP/Mabthera. Nordisk Lym-

fomgruppe. Behandling af follikulære lymfomer randomiseret til Mabthera/Mabthera+interferon. Eprex til behandling af hæmatologiske neoplasier. A randomised study of darbepoetin Alpha for the treatment of anemia in subjects with a non-myeloid malignancy receiving chemotherapy. A pilot study of STI-571 in the treatment of polycythemia vera and essential thrombocythosis. Darbepoetin i behandlingen af anæmi ved idiopatisk myelofibrose. GLIVEC (behandling af myelofibrose), GLIVEC i behandlingen af kronisk myeloid leukæmi. Rituximab i behandlingen af idiopatisk myelofibrose og myelodysplastisk sygdom med reaktiv marvfibrose. Rituximab i behandling af kuldeagglutinationssyndromet. Rituximab i behandling af refraktær ITP. PegIntron (Pegylet Interferon til behandling af patienter med polycytæmia vera og essentiel trombocytose).

Undersøgelser vedrørende Lungemedicin og allergologi

COMPAS (Symbicort/symptomrelateret dosering ved Asthma). PROGRASS (peroral hyposensibilisering ved græspollen-allergi). Informationsprojekt for KOL-patienter. Optimalt forløb for lungecancerpatienter.

Undersøgelser vedrørende Intern Medicin

S 2203 108 (Moxonidin behandling af patienter med mikroalbuminuri). ProActive (pioglitazon ved Type 2 diabetes). DIACARD (risikovurdering ved Type 2 diabetes). DIGAMI II (insulinbehandling hos diabetespatienter med AMI). Undersøgelser (herunder delprojekter under DIACARD) vedrørende Aoptimal behandling af patienter med Type 2 diabetes@. ACE-hæmmer eller angiotensin-II-receptorblokerbehandling. Effekt på blodtryk og mikroalbuminuri. Effekten af fysisk træning på insulinresistens. SURE (Impotensbehandling hos diabetikere). ACORD – EPO-studie hos patienter med diabetisk nyresygdom.

Undersøgelser vedrørende Dermatologi

Klinisk kvantitering af atopisk dermatitis med det formål, at bestemme sygdommens intensitet. Randomiseret studie af forskellige former for patientinformation i forhold til patienter med atopisk dermatit. Smerter i forbindelse med fotodynamisk terapi. Et randomiseret placebokontrolleret studie. Lokalbehandling af acne vulgaris med MAP-kinase-hæmmer. Randomiseret placebo-kontrolleret studie af emaljederiveret protein til fremme af sårheling. Randomiseret studie af lokalbehandling med sølvholdigt skum, som sårrensende og sårhelende middel. Behandling af psoriasis med humant anti-CD2-antistof. Behandling af pustulosis palmoplantaris med humant anti-IL18-antistof. Virkning af forskellige klæbere på rask hud. Vurdering af Allopurinol-behandlingspotentiale ved kutan sarkoidose. En vurdering af hudens mekaniske egenskaber, og disses relation til barrierefunktion.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Samarbejde med Roskilde Universitetscenter, Institut for Biofysik.

Publikationer

I alt 17. Publikationsliste fås ved henvendelse til klinisk lektor, adm. overlæge, dr.med. Knud Rasmussen, telefon: 46 30 27 01 eller e-mail: rskra@ra.dk.

Jørgen Rask Madsen, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	6,46	1,12	7,57
DVIP	6,01	0,00	6,01
STIP	0,00	1,00	1,00
Årsværk i alt	12,46	2,12	14,58
Løn	6.583	876	7.459
Frikøb	17	4	21
Øvrig drift	2	1.071	1.072
Anskaffelser	0	47	47
Bruttototal t.kr.	6.602	1.998	8.600

Stab

Professorer

Christensen, Niels Juel Schmidt; klinisk professor.
 Danø, Keld Bechgaard; klinisk professor.
 Dirksen, Asger; klinisk professor.
 Galbo, Henrik; klinisk professor (fra 1/3-02).
 Haunsø, Stig; professor.
 Kjær, Michael; klinisk professor.
 Madsbad, Sten; klinisk professor (fra 1/10-02).
 Madsen, Jørgen Rask; klinisk professor.
 Nielsen, Jens Ole; klinisk professor.
 Pedersen, Bente Klarlund; klinisk professor.
 Skinhøj, Peter; professor.
 Schroll, Marianne; klinisk professor.
 Svejgaard, Arne; klinisk professor.
 Torp-Pedersen, Christian Tobias; klinisk professor (fra 1/9-02).
 Ølgaard, Klaus Bo; professor.
 Østergaard, Mikkel; klinisk professor (fra 1/9-02).

Stipendiater

Lundsgaard, Dorthe; ph.d.-stipendiat.

Kliniske lektorer

Backer, Nina Vibeke.
 Baslund, Bo.
 Bendtsen, Flemming.
 Bergmann, Olav Jonas.
 Bjerrum, Ole Weis.
 Bondesen, Stig.
 Breum, Leif.
 Bytser, Peter Mikael.
 Feldt-Rasmussen, Ulla Friis.
 Gerstoft, Jan.
 Gimsing, Peter.
 Gotfredsen, Anders.
 Gudmand-Høyer, Eivind.
 Hansen, Troels Mørk.
 Hasselbalch, Hans K.
 Helkjær, Poul Erik.
 Herrstedt, Jørn.
 Hilsted, Jannik Christian.
 Hommel, Eva Elisabeth.
 Ibsen, Hans.

Jacobsen, Søren.
 Jensen, Gorm Boje.
 Jensen, Niels Torben Skovsgaard.
 Jønsson, Viggo.
 Kristensen, Lars Østergaard.
 Launbjerg, Jeppe.
 Laursen, Lars Christian.
 Lyngborg, Kjeld Erik.
 Mejer, Johannes Nielsen.
 Mouridsen, Henning Torbøl.
 Munck, Lars Kristian.
 Nielsen, Anette Mertz.
 Nielsen, Arne Høj.
 Ott, Peter.
 Pedersen, Michael.
 Perrild, Hans Jørgen Duckert.
 Petersen, Jørgen.
 Pødenphant, Jan.
 Rasmussen, Knud.
 Sigurd, Bjarne Mühldorff.
 Skjødt, Henrik.
 Snorgaard, Ole.
 Stoltenberg, Michael Bo.
 Sykulski, Roman.
 Thomsen, Carl Frederik Thyrsted.
 Tvede, Niels.

Ph.d.-afhandlinger

Boesen, Ellen Helle: "Does a psycho-educational group intervention among patients with malignant melanoma improve psychological well being coping strategies and health behaviour?"
 Bæch, John: Kvantitering af CD34+ hæmopoietiske forstadier: analyse af tekniske variabler og evaluering af den kliniske betydning ved autolog stamcelletransplantation.
 Chakravarty, Arjun Anders: Receptor binding mechanism of insulin and igf-i.
 Elung-Jensen, Thomas: Ace-Inhibition in progressive chronic nephropathy. The importance of dosage.
 Galløe, Anders: Systolic time intervals. Effect parameters of left ventricular function. Computerized systolic time intervals analysis.
 Gätke, Mona Ring: Mutations in the butyrylcholinesterase gene and their significance for the reaction to mivacurium.
 Holmgren, Birgitta Gabrielle: Age and gender patterns of HIV-1, HIV-2 and HTLV-I in Guinea-Bissau.
 Hove, Jens Dahlgard: Quantitative cardiac positron emission tomography.
 Jensen, Bente: Fibromyalgia and muscular rheumatism in Danish women association with antipolymer antibodies and silicone breast implants.
 Kern, Mette Barendorff: Antibiotic treatment of urinary tract infections: evaluation of the effect *in vitro* and *in vivo*.
 Kryger-Baggesen, Niels: Prognostiske faktorer ved cancer cervicis uteri.
 Machuca, Roberto Richard Antonio: Investigation of Intra- and Inter-patient variability of Human Immunodeficiency Virus Type I (HIV-1).
 Madsen, Rikke Marianne Riisbro: Soluble urokinase plasminogen activator receptor measurements in blood: Association with prognosis in breast cancer.
 Phanareth, Klaus Viengpheth: Clinical aspects on treatment

of acute severe asthma and COPD focusing on the inhalation therapy.

Rasmussen, Lone Banke: The intake of iodine assessed by various methods and the relation with thyroid diseases in two cities in Denmark.

Savnik, Anette: Sammenlignende studium af høj og lavfelt MR skanners betydning for diagnostik af inflammatorisk ledsygdom.

Sha, Quan: Basophil Adhension.

Struve, Carsten: *Klebsiella pneumoniae*: Studies of virulence by experimental models and molecular technique.

Wessel, Irene: A structure-function analysis of the nuclear enzyme DNA topoisomerase II α based on mutations which confer drug resistance.

Wu, Hong: Investigation of N-acyl homoserine lactone mediated quorum-sensing systems in the pathogenesis of chronic *Pseudomonas aeruginosa* lung infection.

Fondsstøtte

Gigtforeningen

– Gigtforeningens forskningsrådsprofessorat i reumatologi/arthritis (Mikkel Østergaard) kr. 860.000.

H:S Hovedstads Sygehusfællesskab

– 5 årigt eksternt lønnet klinisk professorat (Sten Madsbad) kr. 4.642.900.

– Klinisk Professorat (Christian Torp-Pedersen) kr. 4.642.900.

Krista og Viggo Petersens Fond

– Genetisk analyse af plasminogenaktiveringssystemets betydning for metastasering i en murin cancermodel (Keld Danø) kr. 200.000.

Nationalforeningen til Bekæmpelse af lungesygdomme

– Bekæmpelse af lungesygdomme (Asger Dirksen) kr. 243.800.

Søren & Helene Hempels Fond

– Støtte til igangværende kræftforskning (Keld Danø) kr. 10.000.

Klinisk Institut for Diagnostiske Fag

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder: Professor, overlæge dr.med. Henrik S. Thomsen, Radiologisk Afdeling, Amtssygehuset i Herlev.

Institutbestyrelsen består af: Instituttleder, professor, overlæge, dr.med. Henrik S. Thomsen, professor, overlæge, dr.med. Jens Rehfeldt, professor, overlæge, dr.med. Jens H. Henriksen.

Organisation

Instituttet omfatter Klinisk Biokemi, Klinisk Fysiologi og Nuklearmedicin, Patologisk Anatomi samt Radiologi.

Klinisk Biokemisk Afdeling, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Ekspressionsregulation af biologisk aktive peptider

Ekspression af gener for vækstfaktorer, neuropeptider og peptidhormoner undersøges på alle niveauer af ekspressionskaskaden; dvs fra gentranskription til posttranslaterisk og cellespecifik processering af propeptider. Nye transkriptionssteder i genpromotere, nye translationsregulerende proteiner, nye processeringsenzymmer og nye propeptid-produkter er identificerede.

Genekspression og mutationer ved polygene sygdomme

Med molekylærgenetisk teknologi undersøges mutationer i gener, der koder for proteiner af betydning i udviklingen af hjertekarsygdomme, kræftsygdomme, lungesygdomme, blødningsanomalier, thrombosesygdomme, demens og panikangst.

Sygdomsmarkører

Nye immunkemiske analyser for cirkulerende proteiner og peptider af betydning for diagnosen af især hjertekarsygdomme, kræftsygdomme og neuroendokrine tumorsyndromer udvikles og afprøves.

Lipoprotein-syntese i hjertet

Normalbiologisk og patobiokemisk betydning af hjertets egenproduktion af lipoproteiner undersøges.

Publikationer

I alt 45. Publikationsliste og evt. særtryk kan fås ved henvendelse til afdelingen.

Klinisk Biokemisk Afdeling, Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

Reproduktionsmedicin

Med celle- og molekylærbioologiske teknikker og kvantitative immunologiske metoder undersøges en række udvalgte forhold inden for den humane reproduktionsmedicin.

Disse undersøgelser omfatter bl.a. studier af (a) faktorer i endometriet af betydning for det befrugtede ægs implantation og udvikling af en normal graviditet, (b) opståen og udvikling af svangerskabsforgiftning samt (c) moderkagefunktionens betydning for barnets vækst og trivsel.

Atherosclerose, dyslipidæmier og diabetes

Genteknologiske undersøgelser af lipoproteiner, enzymer og receptorer, der har relevans for patofysiologien bag ovennævnte tilstande. Der undersøges for funktionelle mutationer, dvs. mutationer der har indflydelse på proteinstruktur og -funktion for apolipoproteinerne A1, B og E, lipaser, LCAT, MTHFR, GCKR, PPAR mv. Desuden undersøges for epigenetiske forhold i regulatoriske områder i human muskel glycogen-syntetase genet. Desuden arbejdes der med cellulære mekanismer i ekspressionen af gener relateret til glukose- og fedtmetabolismen. Endelig arbejdes der med udvikling af bioarrays, de såkaldte chipps, til ekspressionsanalyser. Denne udvikling, samt udvikling af enkelt-mutationsundersøgelser i fuldautomatiseret form, foregår i samarbejde med privat firma.

Osteoporose

Tvillingestudier har vist, at en stor del af den observerede naturlige varians i knoglemasse (BMD) skyldes genetiske faktorer. Afdelingen forsøger i samarbejde med Ortopædkirurgisk Afdeling, Hvidovre Hospital, at afdække, hvilke gener, som har betydning for BMD og/eller udvikling af osteoporotiske frakturer.

Publikationer

I alt 17 hereaf 1 patentansøgning. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til afdelingen.

Klinisk-Biokemisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Videreudvikling af en DOS version til Windows version af ekspertsystem til evaluering af syre-base-status efter måling af gas tensioner og hemoglobinpigmenter i en arterieprøve.

Studier over sjældne og hyppige mutationers indflydelse på:

- Iskæmisk hjertesygdom.
- Iskæmisk cerebrovascular sygdom.
- Hypertension.
- Hæmostase.
- Obstruktiv lungesygdom.
- Cancer.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Extracellulær superoxid dismutase med professor Stefan Marklund, Umeå University, Sweden.

Apolipoprotein E med professor Charlie Sing, University of Michigan, An Arbor, USA.

Publikationer

I alt 20. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til fagbiblioteket, Københavns Amts Sygehus i Herlev, Herlev Ringvej 75, 2730 Herlev.

Klinisk Fysiologisk Nuklearmedicinsk Afdeling, Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

Patofysiologi og hæmodynamik ved sygdomme (kronisk leversygdom)

Forskningsområdet omfatter patofysiologiske mekanismer bl.a. ved væskeretention og ascitesdannelse, samt karakterisering af hæmodynamiske ændringer i det splanchniske og systemiske kredsløb, herunder neuro-endokrinologiske og regulatoriske ændringer, der ligger til grund for de homeostatiske abnormiteter. Herudover udføres forskning med speciel relation til bioaktive peptider. Forskningsområdet omfatter også patofysiologiske mekanismer ved ændret nyrefunktion, hjertefunktion og ventrikelfunktion.

Patofysiologi ved intestinal malabsorption og gastrointestinal dysmotilitet

Forskningsområdet omfatter patofysiologiske mekanismer vedrørende intestinal permeabilitet samt intestinal kulhydratabsorption og -metabolisme. Endvidere omfatter forskningsområdet den gastrointestinale motilitet og tryk inklusive normalfysiologiske forhold og patofysiologiske forhold i relation til portal hypertension, bakteriel overvækst, inflammatorisk tarmsygdom.

Billedbehandling

Brain-mapping.

Fysiologisk og patofysiologisk kinetik

Forskningsområdet omfatter elimination, omsætning og transport af en række bioaktive stoffer, bindevævskomponenter, vasoaktive peptider og aminer.

Studier over legemssammensætning

Forskningsområdet omfatter studier over volumenfordeling, legemssammensætning bestemt med isotopmetode, DXA, bioimpedens og anthropometri ved en række kliniske tilstande.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

1. Bioaktive peptider, kredsløbsregulation og peptidkinetik. Ludwig-Maximilians-Universität, Klinikum Grosshadern, Medizinische Klinik II, München, PD dr. Alexander L. Gerbes, MD, Angelica Vollmar, PhD og dr. Veit Güllberg.

2. Hepatorenalt syndrom og kredsløbsregulation. Dr. Kevin Moore, Royal Free Hospital, London.

3. Hæmodynamisk udvikling. Prof. Petras Zabiela, MD, Dept. of Cardiology, Kaunas University Hospital, Director, Professor Gedeminas Saskalnikas, MD, Kaunas Institute of Cardiology, University of Kaunas, Litauen. Dr. Aivi Koldits, MD, Tallinn General Hospital, Dept. of Gastroenterology. Dr. Ene Lond, MD, ph.d., Tallinn Järve Hospital, Dept. of Ultrasonography, Estland.

Publikationer

I alt 20. Afdelingens publikationsliste fås ved henvendelse til afdelingen samt den årlige oversigt over publikationer, der udgives af Hovedstadens Sygehusfællesskab: "Videnskabelige Publikationer. Oversigt over arbejder udgået fra afdelinger i H:S".

Afdeling for Klinisk Fysiologi og Nuklearmedicin, Center for Billeddiagnostik, Medikoteknik og Informatik, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

PET-skanning ved cancer

Afdelingen råder over 3 PET-skannere, hvor den nyeste er en kombineret PET-CT-skanner. En række projekter belyser den diagnostiske værdi af PET-skanning ved forskellige cancerformer, bl.a. som "Freja-projekter" i samarbejde med PET-centeret i Århus. Der gennemføres MTV-projekter inden for lungecancer og coloncancer. Tumor-biologiske projekter belyser onkologiske, diagnostiske og patofysiologiske problemstillinger. Børneundersøgelser i samarbejde med Børne-PET-centeret i Detroit.

Cyklotron og radiokemi mhp. udvikling og afprøvning af nye, radioaktivt mærkede lægemidler

En række fysiologiske og patofysiologiske forskningsprojekter er orienteret omkring hjernens neuroreceptor-funktion og flow-regulation i samarbejde med Neurobiologisk Forskningsenhed, Rigshospitalet.

Nuklear kardiologi

Muligheden for bedre tolkning af myocardioperfusions-scintigrafi bliver undersøgt, dels med større, lokale referencopopulationer, dels ved telemedicinsk samarbejde med universitetet i Lund og artificiel intelligens, og dels med nyudvikling inden for optageteknikken. Patofysiologiske undersøgelser med positron emissionsteknik af den koronare flowregulation og farmakologisk intervention fortsættes.

Patofysiologiske og diagnostiske lungeundersøgelser

Nuklearmedicinske undersøgelser er koncentreret omkring måling af mukociliær clearance, både hos børn og voksne, bl.a. i samarbejde med Universitetet i Chicago og Børneafdelingen, Rigshospitalet. Lungefunktions-påvirkninger undersøges ved en række tilstande hos raske såvel som hos patienter, bl.a. i et EU-ramme projekt, hvor lungefunktionsundersøgelser, lungescintigrafi og CT sammenlignes med hyperpolariseret He-MR i samarbejde med MR-afsnittet, Hvidovre Hospital.

Helkropstælling

Ved bestemmelse af legemets totale kaliummængde beregnes kropssammensætning i flerkompartimentmodeller. Modellerne anvendes bl.a. til bestemmelse af total cellemasse i samarbejde med Pædiatrisk Ernæringsenhed og epide-miklinikken på Rigshospitalet. Absorption af en række mineraler fra tarmkanalen undersøges i samarbejde i samarbejde med Institut for Human Ernæring ved den Kongelige Veterinære Landbohøjskole.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Onkologiske PET-undersøgelser i samarbejde med prof. Chugani ved Børne-PET-Centeret i Detroit.

Onkologiske PET-undersøgelser i samarbejde med PET Centeret, Århus kommunehospital, Klinisk Fysiologisk Afdeling KAS Herlev og Bispebjerg hospital samt i EORTC-regi.

Patofysiologiske undersøgelser af koronar flowregulati-

on og myokaridal glukoseoptagelse i samarbejde med prof. L.H. Opie, Heart Centre and Hypertension Clinic i Cape Town, Sydafrika og æresdoktor ved Københavns Universitet. Med R.J. Nickles, Institute of Medical Physics, Wisconsin, USA, afprøves $^{10}\text{CO}_2$ til flow-undersøgelser af hjernen og nyrene.

Undersøgelser af mukociliær clearance, både hos børn og voksne, foregår bl.a. i samarbejde med professor Donovan Yeates, University of Illinois, Chicago.

Publikationer

I alt 43. Publikationsliste kan rekvireres via Rigshospitalet, Afdeling KF 4011.

Klinisk Fysiologisk Nuklearmedicinsk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Det centrale og perifere kredsløb

Der udføres projekter omhandlende hjertets pumpefunktion, reguleringsmekanismer, hjertemusklens blodforsyning og perifere vasospastiske lidelser. Der undersøges patofysiologiske mekanismer, afprøves lægemidler og udvikles metoder til klinisk rutine samt udføres idrætsfysiologiske projekter. I et scolar-projekt undersøges virkningen af beta-2 stimulation på præstationsevnen hos eliteidrætsudøvere.

Nyrer

Nyrepatofysiologi ved nedsat nyrefunktion og efter transplantation med hovedvægt på vand-salt udskillelse og renale reguleringsmekanismer samt lægemidlers indvirkning på nyrefunktionen.

Bevægeapparatet

Diagnostisk udredning af lidelser i bevægeapparatet. Indvirkning af træning/inaktivitet på knoglemetabolisme og øvrig organfunktion, herunder emner relateret til "fysisk aktivitet og sundhed".

Onkologi

Undersøgelse af nyre-, lunge- og hjertetoksicitet ved antineoplastiske behandlinger. PET-skanning til påvisning af cancerspredning ved en række onkologiske lidelser med focus på colon- og analcancer samt ovariecancer (det første bl.a. i MTV-projekt i samarbejde med RHs PET-Center).

Diagnostisk og prognostisk værdi af sentinel node markering ved mammacancer.

Indvirkningen af akut hypoxi (herunder højdebetinget hypoksi) på organfunktion.

Eksemplificeret ved nyrefunktion, central hæmodynamik, hormonal regulation og endotelcellefunktion.

Publikationer

I alt 14. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til Fagbiblioteket, Københavns Amts Sygehus i Herlev, Herlev Ringvej 75, 2730 Herlev.

Patologifdelingen, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Føtal og perinatal patologi

Transplantationspatologi.

Onkologisk patologi – med særligt henblik på udvikling af molekylærbiologiske metoder.

Neuropatologi.

EORTC, sarcom (EU-projekt). EORTC, Creutzfeldt-Jakobs sygdom (prionet & Neuro CJD). Melanom (EU-projekt). Telepatologi (EU-projekt). Vasculitis (EU-projekt). International Thorotrast Study (EU-projekt). SIOP (internationalt projekt). Mammacancer (EU+EORTC-projekt).

Publikationer

I alt 40. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til Afdeling for Patologi, 5441, Rigshospitalet.

Patologisk-Anatomisk Institut, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Gynækologi

Morfologiske, immunhistokemiske samt molekylærbiologiske aspekter ved livmoderhalskræft. Den humane implantation, indflydelse af cytokine R hormoner og proteiner på den tidlige humane implantation *in vitro*.

Ortopædkirurgi

Morfologiske, immunhistokemiske samt molekylærbiologiske aspekter ved lipomer og liposarkomer. Diagnostik af bløddelstumorer generelt. I samarbejde med Interface Biotech undersøgelser over autolog chondrocytimplantation.

Mamma

Retrospektive og prospektive undersøgelser af mammacarcinom med henblik på prognostiske markører – morfologiske immunhistokemiske og molekylærbiologiske undersøgelser.

Gastroenterologi

Signalmolekyler ved inflammatorisk tarmsygdom og undersøgelse af "ICAM" ved inflammatorisk tarmsygdom og neoplasier.

Nefrologi

Immunhistokemiske og molekylærbiologiske undersøgelser af xenotransplantationsmodeller, i samarbejde med Odense. Billeddiagnostisk og morfologiske undersøgelser af nyre-cortexvolumen. Morfologiske forandringer i nyrebiopsier fra patienter med præeklampsii.

Urologi

Detrusormorfologi med korrelation til urodynamiske parametre- lys- og elektronmikroskopiske studier. Prognostiske markører ved blærecancer.

Cellebiologi

"*In vitro*" undersøgelser vedrørende mulige immunologiske mekanismer bag interstitiel cystitis og renal allograft

rejektion. "In vitro" modellerne analyseres ved hjælp af immunologiske og biokemiske teknikker (FACS, ELISA, RIA, enzymassays, HPLC).

Mikrosatellitanalyser af urotelceller i urin, blæretumorer med korrelation til kliniske parametre.

Glatmuskelcellelaboratorium

Calciumsignalers betydning for kontraktion i den humane uterus i glatte muskelcelle. Cellulære signalmekanismer i humane blæremuskelceller (flere delprojekter).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

De Kliniske- og Parakliniske Afdelinger på Amtssygehuset i Herlev:

Afdelingen for Obstetrik og Gynækologi, Universitetssygehuset Lund, Sverige (præeklampsi).

Sterologisk Laboratorium, Universitetsparken, Århus.

Jean de la Rosette, University Hospital Nijmegen, Holland (urologi).

Frank Smidt, University Hospital Nijmegen, Holland (urologi).

Peter Jones, Kenneth Norris Cancer Hospital, USC, LA, USA (urologi).

Bryan Law, Vanderbilt University, Nashville, USA.

Susan Bates, Niage, USA.

Pierre Buschelouche, Amtssygehuset i Roskilde (calcium signalering).

Kurt B. Ooster, Interface Biotech, Glostrup (autolog chondrocytimplantation).

Publikationer

I alt 9. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Fagbiblioteket, Københavns Amts Sygehus i Herlev, Herlev Ringvej 75, 2730 Herlev.

Røntgenafdelingen, H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

Thoraxradiologi

En multicenter familieundersøgelse med henblik på at identificere de genetisk bestemmende faktorer forbundet med modtagelighed for kronisk obstruktiv lungesygdom.

Afficerede søskendepar fra mindst 1.500 kernefamilier vil blive undersøgt via probander med svær kronisk obstruktiv lungesygdom, diagnosticeret på basis af kliniske, fysiologiske og radiologiske tegn på kronisk obstruktiv lungesygdom. Alle probander vil få udført CT-skanning af thorax med høj opløsning (HRTC).

Ortopædradiologi

Ultralydundersøgelse og MR-undersøgelse af ekstremiteternes små led ved tidlig reumatoid artritforandringer, der undersøges for kvalitativ og kvantitativ vurdering af forandringerne i synovialis ledbrusk og knogle. De to metoder sammenlignes indbyrdes og overfor konventionel røntgenundersøgelse. Samtidig undersøges ultralyds reproducerbarhed (interobservatør variationundersøgelse).

MR og ultralydundersøgelse samt røntgen af ekstremiteternes små led ved reumatoid arthritis evalueres med henblik på om hurtig skanning af flere led eller intensiv skanning af få led er bedst til vurdering af sygdomsstatus.

Ultralyd af underekstremitetsvener med henblik på

trombose som kontrol mod behandling med 2 forskellige antikoagulationspræparater.

D-vitamin mangel: børns vækst og knoglemineralisering. Sammenligning mellem danske børn og børn af anden etnisk herkomst med hensyn til knoglealder, knoglemineralisering samt højde/vægt kurver.

Radiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Muskelskelettal radiologi

Undersøgelser af MR-skannings anvendelighed ved forskellige muskelskeletale sygdomme, herunder reumatoid artrit, røntgenegative frakturer, arthrografi.

Inflammatorisk tarmsygdom

Afdelingen har igennem flere år arbejdet med forbedring af MR-teknikken ved udredning af patienter med inflammatorisk tarmsygdom (morbus Crohn, colitis ulcerosa). Arbejdet fortsættes, og der er initieret sammenlignende studier med andre modaliteter, herunder videokapselteknikken.

Uroradiologiske områder

Afdelingen fortsætter med udvikling af specielt MR-teknik, men også CT-teknik til overtagelse af og forbedring af den rolle som i.v. urografi har haft i de sidste 70 år. Det drejer sig om MR-renografi, CT-urografi, CT af urinveje mhp.sten. MR-renografi. Hvad er de nye modaliteters rolle hos en patient med urologiske og nefrologiske symptomer. Udredning af patienter med prostatacancer og blærecancer. Optimeret stadieinddeling er et væsentligt område.

Kontraststoffer

Afdelingen arbejder med at udvikle et nyt peroralt leverkontraststof, fase-I-undersøgelser i 2003. Endvidere arbejder afdelingen fortsat med guidelines omkring brug af MR, ultralyd og røntgenkontraststoffer i et arbejde der omfatter kollegaer fra 10 lande, og som koordineres fra afdelingen.

Mammasygdomme

Arbejde omkring etablering af MR-skanning til udredning af patienter med mammatumorer der ikke umiddelbart lader sig vurdere ved røntgenundersøgelser og ultralydskanning fortsætter. Arbejde omkring tumorimmunologiske problemer i forbindelse med brystkræft deltager afdelingen i.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Philips Medical Systems, Holland, omkring udvikling af radiologisk apparatur.

ESAOTE, Italien. Forbedring af dedikeret MR-skanning.

CMC-kontrast, Sverige, udvikling af peroral kontrast til tarm- og lever-MR-skanning.

ESUR, Contrast Media Safety Committè (fælleseuropæisk gruppe). Guidelines for anvendelse af kontraststoffer til MR-skanning, ultralydskanning og røntgenundersøgelser.

Kræftens Bekæmpelse, samarbejde om immunreaktivitet rettet mod immunogene peptider.

University of Nimegen, samarbejde omkring prostata-MR-skanning.

Publikationer

I alt 26 og 1 ph.d. Publikationsliste kan rekvireres via Fagbiblioteket, Københavns Amts Sygehus i Herlev, Herlev Ringvej 75, 2730 Herlev.

Henrik S. Thomsen, institutleder

Forbrug 2002*Årsværk*

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	2,06	0,32	2,37
DVIP	0,88	0,00	0,88
STIP	1,41	0,00	1,41
<i>Årsværk i alt</i>	<i>4,34</i>	<i>0,32</i>	<i>4,66</i>
Løn	2.212	160	2.372
Frikøb	2	1	2
Øvrig drift	0	0	0
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>2.214</i>	<i>161</i>	<i>2.374</i>

Stab**Klinisk Fysiologi og Nuclearmedicin***Professorer*

Henriksen, Jens Henrik; klinisk professor.

Kliniske lektorer

Hansen, Inge Lis Kanstrup.

Hesse, Birger.

Mortensen, Jann.

Klinisk Biokemi*Professorer*

Andersen, Ole Siggaard; kliniske prof.

Edvinsson, Lars; klinisk professor (til 31/10-02).

Rehfeld, Jens Frederik; professor.

Kliniske lektorer

Sørensen, Steen.

STIP Internt finansieret

Bentzen, Joan; ph.d.-stipendiat.

Klinisk Patologi*Professorer*

Christoffersen, Per; klinisk professor (til 31/1-02).

Larsen, Svend; klinisk professor (til 31/5-02).

Rygaard, Jørgen, professor.

Visfeldt, Jakob Ibsen; klinisk professor.

Kliniske lektorer

Agerlin, Niels.

Albrechtsen, Jens Mørch.

Bjerregaard, Beth.

Duun, Susanne.

Hansen, Alastair Bierre.

Hansen, Birgit.

Hansen, Ulla.

Hastrup, Nina Cicilie.

Holck, Susanne.

Horn, Thomas.

Junge, Jette.

Larsen, Lise Gruppe.

Linnemann, Dorte.

Nielsen, Preben Løvgreen.

Nørnberg, B Meinecke-Hansen.

Rasmussen, Birgitte Bruun.

Rygaard, Carsten.

Simonsen, Kåre.

Skov, Birgit Gulddammer.

Skovlund, Vibeke Ravn.

Stamp, Inger Merete Hansen.

Therkildsen, Joyce Mariann Hamilton.

Wiebe, Britt Marie.

Radiologi*Professorer*

Thomsen, Carsten Erik; klinisk professor.

Thomsen, Henrik Segelcke; klinisk professor.

Kliniske lektorer

Albrecht-Beste, Elisabeth.

Jensen, Frank Krieger.

Larsen, Lone.

Pedersen, Karen L Damgaard.

Ph.d.-afhandlinger

Burchardt, Hans: Ændringer af ventrikelvoluminae efter akut myokardieinfarkt og i forløbet af hjertesvigt. Forløb og sammenhæng med klinisk betydende arytmiske hændelser.

Dahl, Morten: Intermediate and Severe α 1-Antitrypsin Deficiency: Influence on Plasma α 1-Antitrypsin, FEV1, and risk of Chronic Obstructive Pulmonary Disease.

Jensen, Hanne: Processing of regulatory peptides at phenylalanyl residues: Characterisation of a new processing site.

Jensen, Jens Bitsch: The Influence of Acute and Chronic Antidepressant Treatment on The Hypothalamic-Pituitary-Adrenocortical Axis.

Jønson, Lars: Endoproteases in the biosynthesis of cholecystokinin-22 in *Saccharomyces cerevisiae*.

Nielsen, Henriette Skovgaard: An *in vitro* model for the study of gene expression in the biological clock of the brain.

Klinisk Institut for Kirurgi og Anæstesiologi

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder: Lektor, overlæge, dr.med. Ulf Helgstrand, Rigshospitalet, Karkirurgisk Afdeling.

Bestyrelse består af: Instituttleder, lektor, overlæge, dr.med. Ulf Helgstrand, viceinstituttleder, lektor, overlæge, dr.med. Ivar Heide Gøthgen, professor, overlæge, dr.med. Jes Bruun Lauritzen, lektor, overlæge Gunnar Schwarz Lausten.

Endokrin og Mammakirurgisk Klinik CE, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Cancer mammae

I samarbejde med Patologiafdelingen og Klinisk Fysiologisk Afdeling, begge Rigshospitalet, udvikles identifikation af sentinel node med henblik på at minimere behovet for diagnostisk aksildissektion ved operativ behandling af cancer mammae.

Afdelingen deltager i den kliniske forskning baseret på Danish Breast Cancer Cooperative Group's databaser. Aktuelt centrerer indsatsen omkring carcinoma *in situ* mammae.

Hyperparathyroidisme

Der udføres klinisk forskning omkring årsagen til nyrestensdannelse ved primær hyperparathyroidisme samt omkring forløbet af stensygdom efter parathyreoidektomi.

I samarbejde med Medicinsk Endokrinologisk Afdeling P, Rigshospitalet, udføres *in vitro* forskning på humane parathyreoideaceller.

Benigne strumaformer

I samarbejde med Medicinsk Endokrinologisk Afdeling P udføres *in vitro* forsøg med humane thyreoideaceller.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen er repræsenteret i "Scandinavian Investigation of Primary Hyperparathyroidism": I et samarbejde mellem de endokrinkirurgiske og Medicinske Endokrinologiske Afdelinger ved Karolinska Sjukhuset i Stockholm, Uppsala Universitetshospital, Rikshospitalet i Oslo, Haukeland Universitetssykehus i Bergen og Århus Amtssygehus samt Rigshospitalet i København, udforskes sygdommens epidemiologi og kliniske forløb.

EORTC, Oxford: Metaanalyse af resultater fra alle internationale brystcancergrupper, der gennemfører randomiserede behandlingsprojekter.

EORTC, DCIS: Afdelingen gennemfører samarbejde med andre internationale grupper behandlingsprojekter vedrørende *in situ* cancer mammae.

ESSO, Brussels: Internationale guidelines for behandling af cancer mammae.

Publikationer

I alt 17. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til afdelingen.

Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling K, H:S Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

Kirurgisk gastroenterologisk epidemiologi

1) Identifikation af risikofaktorer for postoperative komplikationer. 2) Drift af landsdækkende database for kolorektal cancer. 2) Drift af landsdækkende database for laparoskopisk kolonkirurgi.

Tromboseprofylakse

1) Prospektive kliniske undersøgelser af forskellige former for tromboseprofylakse. 2) Værdien af langtidsprofylakse. 3) Identifikation af risikopatienter.

Kolorektal cancer

1) Prospektive undersøgelser af forskellige operationsteknikker. 2) Prospektive undersøgelser af polypprofylakse. 3) Stentbehandling ved kolonileus.

Sårheling

1) Undersøgelser af sårhelings patofysiologi. 2) Undersøgelser af risikofaktorer for dårlig sårheling.

Forebyggelsesforskning

1) Rygeophør som komplikationsforebygger.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Vært for Cochrane Colorectal Cancer Group (en af 50 reviewgrupper på verdensplan).

Internationalt databearbejde vedrørende kolonstentbehandling.

Publikationer

I alt 32 heraf 1 afhandling, 8 lærebogskapitler, 9 oversigtsartikler, 11 originale arbejder og 3 andre artikler. Publikationsliste kan ses i afdelingens årsberetning, der kan rekvireres på 35 31 30 87.

Gastroenheden, Kirurgisk Sektion, H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

Kirurgisk patofysiologi

Forskningen har koncentreret sig om det kirurgiske stress respons's frisætningsmekanismer, smertefysiologi og behandling, hypoksæmi og søvnforstyrrelser, og det inflammatoriske respons's frisætningsmekanismer og modifikation, samt udvikling af operationsforløb med reduceret morbiditet og rekonvalescens, og betydningen af alkoholmisbrug for postoperativ morbiditet.

Colon-neoplasi

Varetagelse af "Polyposeregistret", "HNPCC-registret" (Hereditær Non-Polypøs Colorektal Cancer), samt undersøgelser over colonneoplasiens genetiske forhold og optimering af kirurgiske behandlingsprincipper.

Laparoskopisk kirurgi

Udviklingscenter for den ekstensive laparoskopiske abdominalkirurgi, herunder øsofagus motilitetslaboratorium

mhp. optimering af diagnostik og operationsindikation af øsofaguslidelser, samt undersøgelser af virkningen af laparoskopisk kirurgi på postoperativ organfunktion og rekonvalescens. Endvidere undersøgelser på virtual reality udstyr til optimering af den kirurgiske læreproces.

Kirurgisk Immunologi

Forskningen centrerer omkring den neoplastiske og post-traumatiske immunpatofysiologi, samt mulige terapeutiske tiltag, herunder immunfunktionens betydning for recidivrisiko og overlevelse efter cancerkirurgi.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Nært samarbejde med internationalt anerkendte grupper indenfor de anførte forskningsprofileringsområder.

Publikationer

I alt 45. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse hos professor, overlæge, dr.med. Henrik Kehlet, Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling 435. H:S Hvidovre Hospital 2650 Hvidovre.

Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling D, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Forskningsvirksomhed

Endoskopisk ultralydskanning med vejledt intervention.

Laparoskopisk ultralydskanning med vejledt biopsi.

Den prognostiske betydning af cytokeratinholdige celler i knoglemarv hos patienter med colorektalcancer.

Accelereret postoperativt forløb versus konventionelt postoperativt forløb efter colonresektion.

Multimodalitetsbehandling af patienter med lokal avanceret colorektalcancer.

Publikationer

I alt 6. Publikationsliste kan opnås ved henvendelse til Kirurgisk Afdeling D, KAS Gentofte.

Kirurgisk Afdeling D, Gastroenterologisk og Urologisk Sektion, Københavns Amtssygehus i Glostrup

Forskningsvirksomhed

Gastrointestinal motilitet

Ambulante langtids målinger af syre og galderefluks til esofagus, ambulante langtids målinger af gastroesofageal refluks og peristaltik hos patienter med colon irritabile.

Langtids målinger af motilitet i ventriklen og tyndtarmen hos normale og hos patienter med ileostomi fastende, efter fødestimulation og efter stimulation med forskellige farmaka.

Ventrikelfunktionsundersøgelser

Ventrikelfunktionsundersøgelser med henblik på peptidene GLP1s og GLP2s indflydelse på den måltidsstimulerede syresekretion og ventrikeltømning. Undersøgelser af den gastriske lipaseaktivitet hos patienter med pankreassygdomme gennemføres i samarbejde med Medicinsk Afdeling M. Undersøgelse af fedtstimulation på ventrikeltømning og gennemblødning af splanchnicusgebetet.

Enteral ernæring

Postoperativ komplikationsfrekvens.

Colorektal cancer

Mikrometastasering fra colorektal cancer i samarbejde med Kirurgisk Afdeling i Gentofte og Herlev. MR-skanning ved cancer rekti. Intraoperativ UL ved colorektal cancer.

Miniinvasiv kirurgi

Multicenter projekter omkring laparoskopisk versus konventionel operation for ventral hernie, og laparoskopisk operation for recidiv ingvinal hernier. Dyreeksperimentelle undersøgelser af mecher til ingvinal hernier samt anvendelse af bipolar teknik. Smerte og rekonvalescens ved laparoskopisk kirurgi. Nasal endoskopi.

Urologisk forskning

Endokrin behandling af prostata cancer i "Scandinavian Prostate Cancer Study Group" protokoller nr. 5, 6, 7 9. Undersøgelser af intenderet kurativ behandling af prostata cancer i samarbejde med Copenhagen Localized Prostate Study Group. Vandladningssymptomer, potensforhold, osteoporose og komplikationer ved endokrin behandling af prostata cancer. Spørgekemaundersøgelser ved prostata-symptomer. BCG skylninger ved blære cancer.

Kliniske multicenter projekter

Afdelingen er involveret i en række multicenter projekter indenfor emnerne refluksesofagitis medicinsk versus kirurgisk behandling, total mesorektal resektion ved rektum cancer, kemoterapi ved colon cancer, perioperativ væskebehandling ved colorektal kirurgi, profylaktisk medicinsk behandling ved colo/rektal polyper. I samarbejde med Københavns Amts Center for Sygdomsforebyggelse gennemføres en større undersøgelse af årsagen til dyspepsi og colon irritabile hos personer med karakteristiske symptommønstre.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Afdelingen er repræsenteret i The International Esophagitis Group. Afdelingen har samarbejde med Yale Universitet på udvekslings basis omkring laparoskopisk kirurgi og endoskopi. Afdelingen er repræsenteret i Scandinavian Prostate Cancer Group.

Publikationer

I alt 14. Publikationsliste kan rekvireres hos administrerende overlæge, dr.med. Svend Schulze.

Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling D, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Pancreascancer

Prospektive undersøgelser af patienter opereret for pancreascancer. Dendritcellebehandling af inoperabel pancreascancer (pilotprojekt senere). Whippledatabase på alle pankreatikoduodenektomerede patienter.

Levergaldeveje

Forskningsprojekter om leverregeneration efter større leverresektioner. Galaktoseeliminationstestens værdi i vurdering af leverfunktionen forud for større leverkirurgi. Op-

gørelse af resultater af leverresektion for primær og sekundær levertumorer i stor leverdatabase. Ultralydvejledt radiofrequency-behandling af inoperable levertumorer. Laparoskopisk ultralydskanning ved operabilitetsvurdering af patienter med cancer i lever, galdeveje og pancreas. Diverse forskningsprojekter om portal hypertension. EORTC-projekt om neoadjuvant behandling af operable kolorektale levermetastaser.

Cancer coli et recti

Kemoprævention med COX-2 inhibitor ved polypper colorectum. Undersøgelse af de funktionelle resultater efter behandling af cancer recti. Quality of life med sfinkterbevarende kirurgi for cancer recti.

Anorektale fysiologiske undersøgelser

Undersøgelse af analinkontinens og obstrueret defækation. Analfysiologiske parametre, såvel tryk, volumen, compliance og EMG-målinger, sammenholdt med resultater af kirurgisk behandling. Undersøgelse af ganglie celler hos patienter med obstipation. Epidemiologisk undersøgelse af analinkontinens.

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

Afdelingens overlæger beklæder poster som formand i den europæiske sammenslutning, som skal sikre videreuddannelsen og certificering indenfor grenspecialet kolorektalkirurgi (European Board of Coloproctology).

Afdelingen er endvidere repræsenteret i American Society of Colon and Rectal Surgeons' internationale komité, The Society for Surgery of the Alimentary Tract, European Board of Surgery og Union Européenne Des Médecins.

Afdelingen er endvidere repræsenteret ved bestyrelsesposter i Dansk Kirurgisk Selskab (generalsekretær), Dansk Gastroenterologisk Selskab (formand, sekretær, revisor) og uddannelsesudvalget under Dansk Kirurgisk Selskab. Det Nationale Råd for Lægers Videreuddannelse, Sundhedsstyrelsen.

Undervisning

Afdelingen varetager den prægraduate uddannelse for medicinske studenter, både på 1. og 2. del af studiet. Én af afdelingens overlæger er klinisk lektor i kirurgi, og der er 4 kliniske lærerstillinger tilknyttet afdelingen. Afdelingens læger underviser og tilrettelægger postgraduate kurser (A og E-kurser) i kirurgisk gastroenterologi, endoskopi, kirurgisk teknik m.fl.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Udvikling af specielle metoder til behandling af analinkontinens, herunder dynamisk graciloplastik, neurostimulation og implantation af kunstige lukkemuskler i samarbejde med Universitetssygehuset i Maastricht, Holland, University of Minneapolis i Minnesota, Universitetssygehuset i Erlangen og Universitetssygehuset i Nantes i Frankrig.

Forskningsprojekter om leverresektion, leverregeneration og leverkirurgisk teknik i samarbejde med Jichi Medical School i Japan.

Forskningsprojekter omkring pankreatikoduodenektomi ved cancer pancreatis i samarbejde med Department of Surgery, University of Wrocław, Polen. Udvikling af international database indenfor leverkirurgi.

Publikationer

I alt 19. Publikationsliste kan rekvireres via Sygehusdirektoratet, Amtsgården, Stationsparken 27, 2600 Glostrup.

Karkirurgisk Afdeling RK, Abdominalcentret, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Hjernens blodgennemstrømning hos patienter med carotis stenose

Forekomsten af mikroembolier og evnen til at autoregulere undersøges perioperativt vha. transkraniel ultralyd Doppler.

Ultralydsdiagnostik og karakteristik af aterosklerose i carotis bifurkaturen

Formålet er at kortlægge og udvikle mulighederne for generering af kvantitativt korrekte ultralydsbilleder mhp. vævskvantitering. Carotis plaque karakteristik opnået med traditionel ekstravaskulær teknik, med intravaskulær og med 3-dimensionel rekonstruktion sammenholdes med plaquekarakteristik med symptomatologi og naturhistorie.

Billeddiagnostik af underekstremitetsiskæmi

Ved hjælp af angiografi, ultralydskanning og MR-angiografi.

Endovaskulær proteseindsættelse

Formålet er at udvide brugen af endovaskulære behandlingsteknikker og at evaluere og udvikle intravaskulær ultralyd i forbindelse med en række endovaskulære procedurer, herunder perkutan transluminal angioplastik (PTA), stentanlæggelse samt endovaskulær proteseindsættelse. Desuden sammenlignes teknikken med konventionelle undersøgelsesmetoder: ultralyd-duplex-skanning, arteriografi og 3D CT-skanning.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Karkirurgisk kvalitetsudvikling nationalt og internationalt.

Publikationer

I alt 25. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til afdelingen.

Karkirurgisk Afdeling B, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Forskningsvirksomhed

Cerebrovaskulær sygdom

Atherosclerose i a. carotis kan vurderes og kvantiteres med ultralyd. Afdelingen arbejder på at optimere risikovurderingen specielt ved kvantitering af den atherosklerotiske type, eks. lipidindhold, og vurdere langtidsudviklingen inkl. effekten af kolesterol-sænkende behandling.

Perifer atherosclerose

Patienter med kritisk iskæmi har ofte gavn af karkirurgisk rekonstruktion. Afdelingen arbejder på at identificere grænsen for det teknisk mulige når kunstige årer må anvendes.

Traditionelt behandles disse patienter stort set alene med operation, ballonbehandling eller risikofaktorreduktion. Sidstnævnte dog begrænset til tobaksophør og diætisk vejledning. Inden for atherosklerotisk hjertesygdom er det vist at medicinsk profylakse er effektiv og afdelingen forsøger at overføre disse erfaringer til denne patientgruppe.

Venesygdomme

Afdelingen arbejder med udvikling af metode til behandling af dyb venethrombose hvor thromben fjernes, hvorved postthrombotisk syndrom med venøs reflux måske kan undgås. Herved vil mange af senkomplikationerne kunne forhindres. Afdelingen er tillige aktiv med intensiv udredning af varicesygdommen med det håb at kunne optimere/afgrænse den kirurgiske behandling.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Udviklingssamarbejde med Advanced Technology Laboratories vedr. ny ultralydskanningsmetode hvor man i stedet for at skanne med en vinkel anvender multiple vinkler. Herved opnås ikke kun en billedforbedring, men også andre informationer der kan være vigtige ved kvantitering af atherosklerose.

Samarbejde inden for EU vedr. måling af distensibilitet/stivhed af kar. En ansøgning inden for EU-rammeprogram er indsendt.

Publikationer

I alt 9. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til afdelingen.

Organkirurgisk Afdeling A, Hillerød Sygehus, Associeret Klinikudvalg Københavns Amt

Forskningsvirksomhed

Prostatalidelser, nyresten, rectum-kirurgi, laparoskopisk kirurgi, åreforkalkning i underekstremiteter.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

ICS (urologi), EAU (urologi), SCANPAC (karkirurgi).

Publikationer

I alt 4. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til administrerende overlæge Ebbe Kvist.

Organkirurgisk Afdeling, Amtssygehuset Roskilde

Forskningsvirksomhed

Urologisk sektion har deltaget i to internationale multicenterundersøgelser vedr. nyere medicinske behandlingsprincipper for benign prostatahyperplasi.

Den gastrokirurgiske sektion har under forberedelse en undersøgelse vedr. operative komplikationer, idet der fokuseres på forekomst af livstilsrisici hos patienter der afventer elektive, operative indgreb, og villighed til at ændre disse frem til operationen. Denne undersøgelse er en forberedelse til et senere interventionsstudie med støtteforanstaltninger for at måle effekten på komplikationer.

Under forberedelse er to undersøgelser vedr. onkologisk kirurgi: sammenhæng mellem mikrosatellitinstabilitet og prognose ved kolorektal cancer og RF-tumor ablation ved levermetastaser fra kolorektalcancer.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Den specialeansvarlige overlæge i den urologiske sektion har, udpeget af Dansk Urologisk Selskab, deltaget i samarbejde med repræsentanter for Dansk Selskab for Obstetrik og Gynækologi, Dansk Neurologisk Selskab, Dansk Geriatrik Selskab og Dansk Selskab for Reumatologi i udarbejdelse af klaringsrapporter vedr. udredning og behandling af urininkontinens hos hhv. kvinder, patienter med neurologiske sygdomme og geriatriske patienter.

Den specialeansvarlige urologiske overlæge har ligeledes deltaget i den Europæiske urologforenings udarbejdelse af guidelines for udredning og behandling af inkontinens i regi af European Association of Urologi's Healthcare Office.

I perioden september 1993 – september 2001 har den specialeansvarlige urologiske overlæge været præsident for Nordisk Urologisk Forening. I denne forenings regi er udført multicenterundersøgelser over nyere behandlingsprincipper ved såvel blærecancer som prostatacancer.

Den specialeansvarlige overlæge er endvidere medlem af en arbejdsgruppe under WHO, som løbende opdaterer forskningsresultater inden for urininkontinens området.

Publikationer

I alt 8. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til specialeansvarlig overlæge, dr.med. Jens Thorup Andersen.

Elektivt Kirurgisk Center, Ortopædkirurgisk Klinik, H:S Frederiksberg Hospital

Forskningsvirksomhed

Protesenær måling af knoglemineralindhold ved hoftalloplastikker, knæalloplastikker og ankelalloplastikker. Prospektive studier.

Proteseløshed i femurskafte med lyd vibrationsmålinger.

Aktiv vægtbærende ledbevægelighed, elektronisk ganganalyse og knoglemineralmålinger ved fod-ankelkirurgiske indgreb. Prospektive studier.

Hoftalloplastikkens slid. Prospektivt langtidsstudie af 4 forskellige ledfladematerialer.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Studie 2) er et EU projekt i samarbejde med Universitetet i Leuven, Belgien.

Publikationer

I alt 2. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til afdelingen.

Ortopædkirurgisk Afdeling M, Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

Den sensoriske funktion af ligamenter

1) Det neuromuskulære samspil i knæet mellem sensoriske nerver i korsbåndene og musklerne omkring knæet. 2) Metodeudvikling: ultralydsvejledt isættelse af stimulationselektroder i korsbåndene. 3) Det neuromuskulære samspil i skulderen mellem det coracoacromiale ligament henholdsvis de glenohumerale ligamenter og musklerne omkring skulderen. 4) Reinnervation af korsbånd efter rekonstruktionsoperation.

Rehabilitering

Randomiseret studie over rehabiliteringsregimet efter menisksutur. Smertebehandling efter total hoftealloplastik.

Frakturbehandling

Randomiseret studie vedrørende pertrokantære frakturer behandlet med DHS-skinne eller IMHS-marvsøm. Efterundersøgelse af 1.500 hemialloplastikopererede patienter.

Materialestudier

Fixationsteknikker ved korsbåndskonstruktioner.

Epidemiologi

Epidemiologisk studie af medfødte foddeformiteter blandt 1 million nyfødte i Danmark i en 16-års periode.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Ligamentstudier i samarbejde med Biomechanical Laboratory, Louisiana State University, New Orleans, USA.

Publikationer

I alt 5. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til Michael Krogsgaard, Ortopædkirurgisk Afdeling M, Bispebjerg Hospital.

Ortopædkirurgisk Afdeling 333, H:S Hvidovre Hospital**Forskningsvirksomhed****Ortopædkirurgisk epidemiologi**

1) Osteoarthritis genu et coxae baseret på Østerbrounder-søgelsen 2) Fald og frakturer og risiko for hoftebrud 3) Fald hos ældre og senkonsekvenser 4) Alkohol relateret risiko for ortopædkirurgiske patienter 4) Kognitiv dysfunktion og risiko for hoftebrud 5) Validering af frakturdatabase og faldregistrering i skadestuen 5) Prævalens af hofte-dysplasi, Østerbro-undersøgelsen.

Ortopædkirurgisk biomekanik

1) Udviklingsprojekt: Deltager i kunstig brusk forsknings-konsortium Cartificial med Risø (Afdelingen for Fysik og Kemi), Symbion, med udvikling af led-implantater baseret på composite polymerer og surface modulation.

Kliniske undersøgelser

1) Randomiseret undersøgelse af patienter med Collesfraktur; bridged versus non-bridging teknik 2) Ny teknik ved indsættelse af albuealloplastikker 3) Menisktransplantation vha nekrotransplantat 4) Opgørelse af randomiseret undersøgelse af indsættelse af fat pad ved discusoperation 5) Knogledensitets- og UL-undersøgelse af patienter med hoftefraktur, Colles-fraktur og normale 6) Acceleret hoftefrakturregime, prospektiv undersøgelse (3. fase) 7) Effekten af stick-on hoftebeskyttere hos indlagte ældre patienter 8) Tværfaglig faldundersøgelse 9) Muskelstyrketræning på Galileo-apparatur hos ældre patienter mhp. forbedring af muskelstyrke og balance 10) Tværfagligt accelereret hoftefrakturprojekt.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

University of Harvard, Beth Israel. Boston University, Social Medicine. Oregon Health Science University, Biome-

chanics Laboratory, Portland. National Orthopedic Department, University of Chubu, Japan.

Publikationer

I alt 11. Publikationsliste kan rekvireres via Ortopædkirurgisk Afdeling.

Urologisk Afdeling D, H:S Rigshospitalet**Forskningsvirksomhed****Urethras fysiologi og patofysiologi**

Specielt relateret til urethras elasticitet og farmakologisk påvirkning heraf.

Mandlig infertilitet

Forskning med henblik på behandling heraf.

Prostatacancer

Epidemiologisk prostatacancerforskning samt deltagelse i flere nationale og internationale behandlingsprotokoller.

Urologiske følger af rygmarsvsskade

Forskning med henblik på behandling af spasmer og inkontinens. Derudover epidemiologisk undersøgelse af senskader.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Section of urology, University of Michigan, Ann Arbor, Michigan, USA.

Publikationer

I alt 17. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til Urologisk Klinik, Afdeling D, Afsnit 2112, Rigshospitalet, Blegdamsvej 9, 2100 København Ø.

Urologisk Klinik, Elektiv Kirurgisk Center, H:S Frederiksberg Hospital**Forskningsvirksomhed**

Benign prostata hypertrofi: minimal invasive behandlingsmetoder under afprøvning.

Blæredysfunktioner: udvikling af undersøgelsesmetoder.

Cancer prostatae: afprøvning af kirurgiske og medicinske behandlingsmetoder.

Urinvejssten: udvikling af noninvasive behandlingsmetoder og medicinsk profylakse.

Andrologi: undersøgelser af testis fysiologi og biokemi. Udvikling og efterundersøgelser af behandling ved erektil dysfunktion.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Deltager i multinationalt studie om medicinsk urinvejssten-profylakse.

Publikationer

I alt 1. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til overlæge Hans Stimpel, Urologisk Klinik, 2000 Frederiksberg Hospital.

Urologisk Afdeling H, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Undersøgelser vedrørende blæredysfunktioner

1) Dyrkning og karakterisering af glatte muskelceller ved Interstitiel Cystitis. 2) Lektotriener ved Interstitiel Cystitis. 3) Morfologiske forandringer ved infravesical obstruktion (Dept. of Urology, Nijmegen).

Undersøgelse vedrørende blærecancer

1) Mikrosatellitundersøgelse. 2) P53 mutationers kliniske betydning. 3) Kemoterapi. 4) Livskvalitet efter operation.

Undersøgelser vedrørende erektil dysfunktion

Undersøgelser vedrørende prostatacancer:

1) Brachyterapi. 2) Dendriticelbehandling.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Blæremorfologi med Urologisk Afdeling, Universitetshospitalet i Nijmegen.

Mikrosatellitundersøgelser med University of Southern California.

Prognostisk betydning af P53 mutationer og effekten af kemoterapi i NCI protokol.

Livskvalitetsundersøgelser med Klinisk Epidemiologisk Afdeling Karolinska Sjukhus, Stockholm. Scand. Prost. cancer Group.

Publikationer

I alt 11. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til Sygehusdirektoratet, Amtsgården, Stationsparken 27, 2600 Glostrup.

Anæstesi- og Intensivafdelingerne, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Neuromuskulært blokerende stoffer, herunder specielt monitorering af disse stoffers effekt og genetisk betingede defekter i plasma kolinesterase og disses kliniske betydning.

Kredsløbsregulation under hypovolæmisk shock og muskelarbejde med evaluering af centrale og perifere faktorerens betydning – ved hjælp af regional anæstesi og partiel neuromuskulær blokade.

Kognitive dysfunktioner efter anæstesi og kirurgi.

Translokation af endotoxiner fra tarmen hos intensive patienter og i forbindelse med hjerteoperationer.

Regional blodforsyning i forbindelse med kardiopulmonal bypass og splanknikusperfusionsforhold under forskellige former for hjertekirurgi udført på børn og voksne.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Glaxo Wellcome (England): Afprøvning af nye muskelrelaksantia.

Akzo Nobel, Holland: Afprøvning af nye muskelrelaksantia og nyt monitoreringsudstyr.

EU projekt PC 921768: Improving control of patient studies in critical care.

EU projekt BMH1-CT93-1290: Prolonged cognitive dysfunction: A preventable postoperative complication in elderly patients?

Department of Medicine and Physiology, UT Southwestern Medical Center, Dallas, USA: Kredsløbsregulation under arbejde.

Publikationer

I alt 40. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til sekretær Gitte Blom, Anæstesi- og Operationsklinikken, Hoved-OrtoCentret, afsnit 4132, Rigshospitalet, 2100 København Ø (e-mail: ispodc@rh.dk).

Anæstesiafdelingen, Abdominalcentret, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Kredsløbsregulation hos mennesker

Undersøgelser over de arterielle baroreceptorers funktion som de "reattes" til at kontrollere det aktuelle blodtryk og hjertefrekvens, når disse øges ved f. eks. fysisk arbejde.

Vurdering af hjernens gennemblødning og oxygenering under forhold, hvor hjertets minutvolumen er begrænset.

Monitorering af det centrale blodvolumen

Udvikling af en definition for "normovolæmi" og metoder til kontrol af denne tilstand med en nøjagtighed på ca. 100 ml.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Hjernens gennemblødning og oxygenering med Department of Medicine, University of Amsterdam, The Netherlands.

Baroreceptorernes funktion med Department of Integrative Physiology, University of North Texas, USA.

Publikationer

I alt 12. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til afdelingen.

Anæstesiklinikken, H:S Frederiksberg Hospital

Forskningsvirksomhed

Postoperativ smertebehandling; perifere nerveblokader; lokalanæstesimidler

Undersøgelser over forskellige lokalanæstesimidlers indvirkning på den motoriske funktion af underekstremiteterne ved epidural postoperativ smertebehandling.

Undersøgelser over forskellige kontinuerlige nerveblokadeteknikker til postoperativ smertebehandling af dagkirurgiske patienter, som har fået foretaget kirurgiske indgreb på underekstremiteterne.

Undersøgelser over virkningen på postoperative smerter af lokalanæstetika injiceret i knæleddet hos patienter, som får foretaget knæartroskopi.

DIPOM projekt. Multicenterundersøgelse over indvirkningen af β -blokade på postoperative kardiale komplikationer hos patienter med diabetes mellitus.

Cochrane protokol vedrørende neurologiske følger efter spinalanæstesi med lidokain.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Postoperativ smertebehandling hos dagkirurgiske patienter i samarbejde med Regionsjukhuset i Örebro, Sverige.

Samarbejde med Cochrane Anaesthesia Group om protokollen nævnt i pkt. 5.

Publikationer

Zaric D. Assessment of Motor Blockade in Regional Anaesthesia. In "Highlights in Regional Anaesthesia and Pain Therapy". IX Ed.

Gyrn J. P., Flink P., Gottschau B., Jensen A. Administration of Intraarticular Ropivacaine (Naropin®) for Pre- and Postoperative Pain Relief in Arthroscopic Knee Surgery. The International Monitor, Vol. 12, No. 3, 2000.

Zaric D, Khanykin B, Punjaswadon Y, Christiansen C. Neurologic Complications Following spinal Anaesthesia with Lidocaine. Protocol registered in Cochrane Library.

Anæstesiologisk Afdeling R, H:S Bispebjerg Hospital**Forskningsvirksomhed**

Anæstesiologisk Afdeling Rs satsningsområder er epidemiologisk deskriptive studier og kliniske forebyggelses- og interventionsstudier inden for rygning og anæstesi til at hindre per- og postoperativ morbiditet og mortalitet.

Desuden har afdelingen taget initiativ til dannelsen af The Cochrane Anaesthesia Review Group inden for evidensbaseret medicin.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Samarbejde med Den internationale multicenterundersøgelse ISPOCD (International Study of Post Operative Cognitive Dysfunction).

Samarbejde med The Cochrane Anaesthesia Review Group inden for evidensbaseret medicin.

Publikationer

I alt 9. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til sekretær Lisbet Roneklindt, Anæstesiologisk Afdeling R, Bispebjerg Hospital, Bispebjerg Bakke 23, 2400 København NV.

Anæstesiologisk Afdeling 532, H:S Hvidovre**Forskningsvirksomhed****Smerteforskning**

Der foregår en fortsat udvikling af metoder til at sikre hurtig og smertefri rekonvalescens. Der sigtes på at angribe smerter på så mange steder som muligt. Målgruppen er alle større operationer. Anæstesiafdelingen er i samarbejde med Gas.Kir.Afdelingen af H:S udset til at videreudvikle den perioperative behandling, således at komplikationsfrekvensen efter operationer forhåbentlig kan nedsættes.

Afdelingen samarbejder med Danmarks Farmaceutiske Højskole omkring farmakokinetiske problemstillinger i smertebehandling.

Forskningsprojekter ved Akut Smerteenhed.

Hvordan påvirker et kraftigt sekundært smertestimulus hyperalgesi induceret ved en varmeskade

Langtidsvirkende lokalanæstesimiddel(EDLA)1: et dosis response studie.

Indsamling af lokalanæstesimiddel (EDLA) 2: et dosis response studie.

Paravertebrale somatiske nerveblokader ved inguinale herniotomier.

Laparoskopisk vs. konventionel "åben" kolonresektion.

Effekt af epidural vs. generel anæstesi på rekonvalescensen efter rectopexi a.m. Wells.

Intensiv terapinot

Der foregår forsøg på at reducere nedbrydningen af patienternes muskulatur ved hjælp af el-stimulation.

Publikationer

I alt 10. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til afdelingen.

Anæstesiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Gentofte**Forskningsvirksomhed**

Lungefunktion under anæstesi og intensivterapi. Betydning og behandling af lungekollaps under anæstesi studeres. Forskellige behandlingsformer ved lungekollaps forårsaget af acute respiratory distress studeres.

Analgesimetoder. Intravenøs region blokeret med trippelmanchet. Morfinkinetik hos ældre ved anæstesi. Paravertebrale blokade ved torakoskopi. Dexmetomidin efter hjerteoperation.

Hæmodynamik ved hjerteoperationer. Betareceptores funktion ved OPCAB-operationer.

Undersøgelse af prævalensen af naturmiddelbehandling hos patienter som gennemgår anæstesi.

Undersøgelse og bedømmelse af 5-års materiale af patientklagesager med henblik på skademekanismer.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Lungefunktionsstudier i samarbejde med Lunds universitet, Uppsala Universitet, Reykjavik University Hospital (Landspítalinn, Island) og ESCIM.

Publikationer

I alt 14. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til Anæstesiologisk Afdeling, lægesekretær Bente Fabricius Hansen, telefon 39 77 30 80, Københavns Amtssygehus i Gentofte, Niels Andersens Vej 65, 2900 Hellerup.

Anæstesiologisk Afdeling, Amtssygehuset i Herlev**Forskningsvirksomhed**

Værdi af perioperativ betablokade til større kirurgiske indgreb (DIPOM studie) (foretages i samarbejde med flere københavnske hospitaler og Copenhagen Trial Unit).

Basal farmakologisk og fysiologisk forskning vedr. smertemekanismer og videreudvikling af klinisk smertebehandling.

Vurdering af behandlingsformer til patienter med kroniske non-maligne smerter (Smerteforskning foretages i samarbejde med Skejby Sygehus, UCSF Pain Clinical Research Centre, University of California, San Francisco, Churchill Hospital, Oxford; Cochrane Institutet).

Europæisk samarbejde omkring kvalitetsudvikling og

–sikring af diagnostiske metoder til bestemmelse af følsomhed for malign hypertermi.

Farmakokinetiske og –dynamiske undersøgelser på kritisk syge patienter.

Værdi af BIS-monitorering på patienter, der gennemgår kirurgiske indgreb i anæstesi.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Deltager omkring afdækning af komplekse genetiske forhold vedr. malign hypertermi.

Publikationer

I alt 22. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til afdelingen.

Ulf Helgstrand, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	4,46	0,38	4,85
DVIP	7,21	0,00	7,21
TAP	0,00	0,00	0,00
<i>Årsværk i alt</i>	<i>11,67</i>	<i>0,38</i>	<i>12,06</i>
Løn	6.205	192	6.398
Frikøb	15	1	16
Øvrig drift	2	4	6
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>6.223</i>	<i>197</i>	<i>6.420</i>

Stab

Anæstesiologi

Professorer

Larsson, Lars Anders Sune; klinisk professor.

Mogensen, Jørgen Viby; professor.

Kliniske lektorer

Bonde, Jan.

Callesen, Torben.

Christiansen, Christian.

Gøthgen, Ivar Hejde.

Lippert, Freddy Knudsen.

Mogensen, Torben Steen.

Olsen, Karsten Skovgaard.

Pedersen, Tom.

Rasmussen, Lars Simon.

Rosenstock, Charlotte Vallentin.

Secher, Niels Henry.

Strøm, Jens Johan.

Kirurgi

Professorer

Kehlet, Henrik; klinisk professor.

Lauritzen, Jes Bruun; klinisk professor (fra 1/10-02).

Lund, Bjarne; klinisk professor.

Nordling, Jørgen; klinisk professor.

Schroeder, Torben Veith; professor.

Stadil, Flemming Walther; professor.

Steinbrüchel, Daniel Andreas; klinisk professor.

Kliniske lektorer

Alsbjörn, Bjarne Finn.

Arendrup, Henrik Christian.

Bagger, Jens.

Bille Brahe, Niels Erik.

Broeng, Leif.

Bækgaard, Niels.

Bødker, Anders Wilhelm.

Bøtker-Rasmussen, Inge.

Eldrup, Jesper.

Ellitsgaard, Niels.

Friis, Jørgen.

Helgstrand, Ulf Johan Vilhelm.

Henriksen, Finn Wilkens.

Iversen, Peter.

Jensen, Pia Georg.

Jensen, Poul Einar.

Jørgensen, Lisbeth Gudrun.

Kirchhoff-Jensen, Rene.

Kristensen, Jørgen Kvist.

Krogsgaard, Michael Rindom.

Kvist, Ebbe.

Lausten, Gunnar Johannes Schwarz.

Lind, Thomas.

Lorentzen, Jørgen Ewald.

Lund, Jens Teglgård.

Mikkelsen, Mikkel Peter Wøggsgborg.

Mollerup, Charlotte Louise.

Roikjær, Ole.

Rosenberg, Jacob.

Skovgaard, Nina Susanne.

Sonne-Holm, Stig.

Stimpel, Hans Rudolf.

Svendsen, Lars Bo.

Thorup, Jens Frederik.

Warburg, Finn Edgar.

Wille-Jørgensen, Peer Anders.

Ph.d.-afhandlinger

Abildstrøm, Hanne Harpøth: Ældre og postoperativ cognitiv dysfunktion _ Genetisk disposition, Forandringer i cerebralt blood flow og Langtidsprognose.

Bach-Mortensen, Pernille: Diagnosis of osteoporosis and prediction of fracture risk using a new bone-mass estimating technique: Digital X-ray Radiogrammetry.

Cai, Yan: Two-frequency Thoracic Electrical Impedance for Monitoring the Central Blood Volume.

Jørgensen, Henrik: Perioperative anaesthesiological treatment for lower laparotomy.

Rasmussen, Christian Erik: Årsag, diagnostik samt behandling af perioperativ myokardie iskæmi ved koronar bypass kirurgi, med speciel relation til graft svigt.

Institut for Kliniske Neurofag og Psykiatri

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder, professor, overlæge, dr.med. Olaf B. Paulson, Rigshospitalet Neurobiologisk Forskningsenhed.

Bestyrelsen består af: Instituttleder, professor, dr.med. Olaf B. Paulson, viceinstituttleder lektor, dr.med. Annette Gjerris og professor dr.med. Martin Lauritzen.

Neurologisk Afdeling, H:S Rigshospitalet

Se endvidere Neurologisk klinik: www.hosp.dk/RHNeurologiskKlinik.nsf/SkalKategorier/Velkomst.

Neurobiologisk forskningsenhed: www.nru.dk.

ScleroseForskningsenheden: www.ms-research.dk.

Hukommelsesklinikken: <http://www.hukommelsesklinikken.dk>.

Forskningsvirksomhed

Neurobiologisk forskningsenhed

Forskningsenheden er en del af Neurologisk Klinik og står for en omfattende forskning. Dens hovedforskningsområder er: hjernens receptorforhold, hjernens funktionelle opbygning og hjernens blodcirkulation og stofskifte samt statistisk billedbehandling og tracerkinetik. Forskningen spænder metodologisk fra dyreeksperimentelle studier til kliniske undersøgelser med anvendelse af højteknologiske billeddiagnostiske metoder som enkel fotons computer tomografi (SPECT) og positron emissions tomografi (PET). Forskningssemnerne spænder fra basale regulatoriske mekanismer til kortlægning af hjernens receptorforhold og fysiologiske aktivering og videre til undersøgelser af en række sygdomstilstande som cerebrovaskulære sygdomme og demens. Der er etableret et samarbejde med MR-centret på Hvidovre Hospital.

Dissemineret sklerose

SkleroseForskningsenheden med Neuroimmunologisk Laboratorium er tæt knyttet sammen med den kliniske funktion i Scleroseklinikken. Forskningen omfatter kliniske undersøgelser med gennemprøvning af nye behandlingsformer, rehabilitering, undersøgelse af spasticitet, genetiske faktorer, immunologiske undersøgelser, PET-undersøgelser og dyreeksperimentelle undersøgelser på modellen eksperimentel autoimmun encephalomyelitis.

Neuropsykologisk forskning

Dels selvstændigt og dels i relation til flere af de ovennævnte projekter er der veletablerede forskningsaktiviteter.

Neuromuskulære sygdomme

Forskningen spænder fra molekylære og basalfysiologiske undersøgelser til klinisk studier. De vigtigste forskningsområder omfatter: diagnostiske undersøgelser og nye behandlingsprincipper herunder immunmodulerende behandling samt basalfysiologiske undersøgelser af metaboliske myopatier.

Epilepsi

Forskningsfunktionen er især koncentreret om epidemiologi og klinisk afprøvning af nye antiepileptika, samt udvikling af metoder til diagnostik og evaluering i forbindelse med epilepsikirurgi.

Demens

Forskningen i Hukommelsesklinikken forskningsgruppe (Memory Disorders Research Unit) er især knyttet til den kliniske virksomhed i Hukommelsesklinikken, hvor der modtages 400-500 patienter årlig til diagnostisk udredning og behandling for hukommelsesforstyrrelser og demenssygdomme. Forskningen spænder fra patofysiologi og genetik til livskvalitet og sundhedstjenesteforhold. De vigtigste forskningsområder omfatter: Neurobiologiske markører ved demenssygdomme, udvikling af neuropsykologiske testbatterier til vurdering af kognitive funktioner, neuropsykologisk beskrivelse af demenssygdomme, billeddiagnostik (funktionel og strukturel) ved demens, kognitive forstyrrelser ved endokrinologiske sygdomme, normaltrykshydrocephalus, interventionsundersøgelser, herunder kliniske lægemiddelundersøgelser og kognitiv stimulering ved demenssygdomme, psykiske symptomer og adfærdforstyrrelser ved demens, livskvalitet og sundhedsøkonomi, samt pårørende-intervention Nationalt og internationalt forskningssamarbejde.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Udvikling af nye metoder til billeddiagnostik med positron emissions tomografi (PET) og magnetisk resonans (MR) med brug af principal component analyses og kunstige neurale netværk. Arbejdet udføres i samarbejde med Rigshospitalet, Danmarks Tekniske Universitet, Boston, Tallahassee og Minneapolis i USA samt Akita i Japan.

Undersøgelser af hjernens funktionelle aktivering er planlagt i detaljer i et samarbejde med Rigshospitalet, Hvidovre Hospitals MR-Afdeling, Institut for Psykologi ved Københavns Universitet, Bergen i Norge og Birmingham i England.

Neurobiologisk Forskningsenhed er koordinator af et EU 5. rammeprogram om hjernens receptorer ved tidlig demens og deltager i et andet projekt om partial volume korrektion af hjernens strukturer.

ScleroseForskningsenheden er koordinator for to store internationale kliniske afprøvninger af ny sklerosemedicin, og flere terapeutiske forsøg vedrørende behandlingen af dissemineret sklerose udføres i samarbejde med flere europæiske lande tilknyttet European Charcot Foundation. Forskningssamarbejdet i Dansk Multipel Sklerose Gruppe koordineres fra Rigshospitalet

Et projekt vedrørende genetiske faktorer ved dissemineret sklerose udføres som et EU-projekt i samarbejde med Vævstypelaboratoriet på Rigshospitalet, Stockholm i Sverige, Oslo og Bergen i Norge og Malaga i Spanien. Der er et tæt samarbejde vedrørende dyreeksperimentelle undersøgelser med Karolinska Institutet i Stockholm og med Institut for Inflammationsforskning, Rigshospitalet.

En stor del af Hukommelsesklinikken forskning udføres i et samarbejde med andre danske, nordiske eller europæiske forskningscentre. Forskningsgruppen deltager således i 3 EU støttede projekter vedrørende hjernens receptorer ved demens (koordineret af neurobiologisk forskningsgruppe), hvid substans forandringer og funktionsevne hos ældre, samt udvikling af uddannelsesprogrammer. Des-

uden er forskningsgruppen medlem af et ny-etableret EU støttet europæisk konsortium af ekspertise centre: European Alzheimers Disease Consortium (EADC), som i de kommende år skal drive fælles forskningsprojekter specielt inden for intervention og genetik. Forskningsgruppen deltager i en nordisk undersøgelse af livskvalitet og sundhedsøkonomi ved Alzheimers sygdom og i flere internationale lægemiddelundersøgelser. Forskningsgruppen koordinerer udviklingen af en national forskningsdatabase.

Publikationer

I alt 59. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til Neurobiologisk Forskningsenhed, afsnit 9201, Rigshospitalet. Forskningsenhedens publikationsliste findes desuden på hjemmesiden. Se adressen i indledningen til afdelingen.

Neurologisk Afdeling, H:S Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

Cerebrovaskulære sygdomme

1 ph.d.-afhandling blev forsvaret i 2002: Hanne Christensen, godkendt 3. oktober 2002. Secondary brain damage in acute stroke; the role of inflammation and predictors of deterioration.

Interventionsafsnittet for akut apopleksi på Bispebjerg Hospital har dannet baggrund for nye resultater vedrørende temperaturudviklingen inden for de første timer efter apopleksidebut, forløbet af blodtryksændringer samt ændringer i blodsukkeret i den akutte fase. Den kliniske effekt af trombolysebehandling inden for 3 timer efter apopleksidebut vurderes i et kontrolleret åbent studie.

Dyreeksperimentelle undersøgelser af effekten af amfetamin i en cerebral embolimodel hos rotter undersøges.

Bevægelsesforstyrrelser

Genetiske undersøgelser af patienter med idiopatisk dystoni.

MR-undersøgelser ved Parkinsons sygdom

MTV af anvendt EMG ved botulinumtoksinbehandling af torticollis.

SPECT-undersøgelse af dopamintransporter system før og efter operation med deep brain stimulation hos parkinsonpatienter.

SPECT-undersøgelse af det præ- og postsynaptiske dopamintransportersystem hos ubehandlede parkinsonpatienter og patienter med multi system atrofi.

Vandladningsforstyrrelser og dysfagi hos parkinsonpatienter

Amyotrofisk lateral sklerose.

Genetisk undersøgelse af patienter med familiær ALS.

Spørgeskemaundersøgelse vedrørende personlighedsændringer hos ALS-patienter.

MR-spektroskopi i motorisk cortex samt i de kortikospinale baner.

Autonom dysfunktion hos ALS-patienter.

Histologisk celletælling i udvalgte hjerneområder.

Publikationer

I alt 18. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til professor Gudrun Boysen.

Neurologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Forskningsvirksomhed

Migrænenes molekylære mekanismer herunder betydningen af signalstofferne nitrogenoxid og calcitonin gen-relateret peptid.

Migrænenes genetik herunder genetiske epidemiologiske undersøgelser og molekylærbiologiske undersøgelser af familiær hemiplegisk migræne og migræne med aura.

Spændingshovedpines patofysiologi Herunder perifer sensibilisering og central sensibilisering.

Epidemiologiske undersøgelser af hovedpinesygdomme i befolkningen.

Metodeudvikling vedrørende kliniske farmakologiske undersøgelser.

Studier af opticus neuritis ved dissemineret sklerose.

Basale immunologiske studier vedrørende dissemineret skleroses årsagsmekanismer.

Kliniske undersøgelser ved epilepsi.

Kliniske undersøgelser ved bevægelsesforstyrrelser.

Kliniske undersøgelser ved demens.

Kliniske undersøgelser ved apopleksi.

Undersøgelser af hjernens regionale blodgennemstrømning med SPECT.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Molekylær genetisk samarbejde med McMaster University, London, Ontario, Canada.

Hjernekarrenes neurofarmakologi i samarbejde med Lunds universitet, Sverige.

Deltagelse i EU projekt om telemedicin.

Publikationer

I alt 25. Publikationslisten kan fås ved henvendelse til professor, overlæge, dr.med. Jes Olesen.

Neurofysiologisk Klinik, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Regeneration af perifere nerver

1) Undersøgelser af kontrolmekanismer for udvækst i den denerverede nervestump. 2) undersøgelser af styringen af reinnervation af målorganer og eventuelle mekanismer. 3) vækstfaktorerens indflydelse på udvækst og reinnervation. 4) ændringer af ion-kanaler efter maturation af regenererede nervefibre. – Undersøgelserne benytter *in vivo* elektrofysiologiske metoder, samt histo-morfologisk evaluering.

Udtrætning ved dissemineret sklerose

Undersøgelse af impulsledning i centralnervesystemet hos normale personer og patienter med dissemineret sklerose under og efter udtrætningsmanøvre.

Degeneration af nerve- og muskelvæv

Hos patienter og i dyremodeller med axonale neuropatier og motorisk forhornscellesygdomme undersøges de funktionelle forhold i endnu fungerende væv. Der benyttes specielt udviklede elektrofysiologiske metoder til analyse af elektromyogram samt funktion i nervevæv *in vivo*.

Undersøgelser af spinale funktioner ved spasticitet

Undersøgelser af forstyrrelser af spinale inhibitoriske mekanismer hos patienter med spasticitet.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Samarbejde omkring nerveregeneration med Duke University (North Carolina, USA), Integra LifeSciences, Corp (New Jersey, USA), University of Barcelona (Spanien).

Publikationer

I alt 7. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til professor, dr.med. Christian Krarup.

Klinisk Neurofysiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**Forskningsvirksomhed***Dyreksperimentelle undersøgelser*

Hjernens blodgennemstrømning.

Hjernens energistofskifte.

Akutte hjerneskaders neurofysiologi og plasticitet.

Neurofysiologiske mekanismer i cerebellum.

Hypokretin-systemets betydning for regulation af søvn.

Søvn og epilepsi.

Kliniske undersøgelser

Neurofysiologiske undersøgelser af smertesans.

Neurofysiologiske undersøgelser af kortiko-spinale baner til urethrale og anale lukkemuskler.

Autonom test på vippeleje af patienter med intraktable epilepsi eller synkope.

Transhemisfærisk aktivering af hjernebarken hos patienter med epilepsi og skizofreni.

Hjernebarkens funktion hos hjernetraumepatienter undersøgt med elektrokortikografi.

Søvn og søvnforstyrrelser hos patienter med epilepsi og Parkinson-sygdomme.

Søvn og nocturi.

Perifer nerve funktion ved polyneuropati.

Neurofysiologiske undersøgelser af 'critical illness' polyneuropati/myopati.

Neurogen oxid ved dissemineret sklerose og hjernetumorer.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Cerebellums fysiologi i samarbejde med Medicinsk-Fysiologisk Institut, Københavns Universitet.

Perifere nervers funktion i samarbejde med Nefrologisk Afdeling KAS Herlev.

MTV vurdering af søvnrelaterede vejrtrækningsforstyrrelser i et større nationalt projekt.

Blodgennemstrømningen i hjernen i samarbejde med Neurologisk Afdeling Humboldt Universitet i Berlin, Tyskland.

Hjernens stofskifte i samarbejde med University of Oxford, England.

Elektrokortikografi hos hjernetraumepatienter i samarbejde med Kings College Hospital, London, England.

Transhemisfærisk aktivering ved epilepsi og skizofreni i samarbejde med Center for Subjectivity Research, Københavns Universitet og Epilepsihospitalet Filadelfia i Dianalund.

Publikationer

I alt 16. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til professor, dr.med. Martin Lauritzen.

Neurokirurgisk Afdeling, H:S Rigshospitalet**Forskningsvirksomhed**

Neurokirurgisk Afdeling, H:S Rigshospitalet.

Forskningsenheden er en del af neurokirurgisk klinik og står dels for klinisk/operativ neurokirurgisk forskning og dels for en neurokirurgisk basal grundforskning, der især omfatter kliniske og liquordynamiske undersøgelser. Herudover deltager neurokirurgisk klinik i multicenter undersøgelser af hjerneprotektive stoffers effekt hos patienter med svære hovedtraumer.

Forskningsområder

Klinik og basalfysiologi ved hydrocephalus og andre tilstande med liquordynamiske forstyrrelser.

Cerebrospinalvæskens dynamik og resorptionsmodstand.

Det intrakranielle tryks fysiologi og patofysiologi.

Epidemiologiske undersøgelser af forekomst og prognose ved forskellige tumorformer i hjerne og rygsøjle hos børn og voksne.

Epilepsikirurgi og funktionel kirurgi ved parkinsonisme og andre sygdomme.

Mikrovaskulære undersøgelser hos ptt. med subarachnoidalblødning.

Kliniske og behandlingsmæssige undersøgelser hos ptt. Med svære hovedtraumer.

Prospektive undersøgelser af diverse rygfirurgiske stabiliserende indgreb, samt vurdering af effekt og prognose ved brug af forskellige implantater.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Undersøgelser af CSF-dynamik i samarbejde med University of Technology, Warsaw, Polen.

Multicenter undersøgelser af CSF-dynamik i samarbejde med Cambridge University, UK.

Deltagelse i multicenterundersøgelser af hjerneprotektive stoffer (Dexanabinol) internationalt hos patienter med hovedtraumer i samarbejde med European Brain Injury Consortium (EBIC).

Publikationer

I alt 15. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til professor, dr.med. Flemming Gjerris, Neurokirurgisk Afdeling NK 2092, telefon 35 45 23 90.

Neurokirurgisk Afdeling, Amtssygehuset i Glostrup**Forskningsvirksomhed**

Undersøgelser over cerebrospinalvæskens dynamik og resorptionsmodstand hos voksne.

Udvikling af cerebrospinalvæskeventiler og deres langtidsprognose.

Smertebehandling med elektrodestimulation.

Prospektive undersøgelser af behandlingen af cervical diskus prolaps og rodkanalstenoser.

Lumbal spondylodese kirurgi.
Lumbalprolaps kirurgi i lokal bedøvelse.

Publikationer

Publikationsliste kan fås ved henvendelse til afdelingen.

Psykiatrisk Afdeling, H:S Rigshospitalet

Organisation

Forskningsenheden er en del af Psykiatrisk Afdeling og står for en omfattende psykiatrisk grundforskning, der omfatter kliniske, dyreeksperimentelle og cellebiologiske undersøgelser vedrørende farmakas virkning overfor affektive og neurodegenerative lidelser. Der arbejdes med serotonintransporteren, transportergenet og forskellige serotoninreceptorer. Antidepressivas indflydelse på embryogensen undersøges i dyreforsøg, ligesom neurogenese i den voksne organisme for antidepressive behandlingsmetoder og antidepressivas indflydelse på seksualfunktionen.

Forskningsvirksomhed

Den genetiske markør APOE-epsilon-4 undersøges i kliniske projekter i relation til en række neurologiske sygdomme herunder i relation til subarachnoidal blødning. Der foretages en række omfattende studier af neuropeptid Y (NPY) i relation til adfærd og neurobiologi med relation neurodegenerative sygdomme, depression, angsttilstande og epilepsi.

Affektive lidelser

Der udføres epidemiologiske undersøgelser vedrørende affektive tilstande og risikofaktorer i relation til udvikling af neurologiske sygdomme. Endvidere studeres sammenhængen mellem depression og personlighed, ECTs virkemåde og effekt, samt effekten på affektiv sygdom af nye lægemidler.

Angsttilstande

Forskningen omfatter kliniske effektstudier af panikforstyrrelse og obsessiv-kompulsiv lidelse (OCD), PET-og kvantitativ EEG-studier samt molekylærgenetiske undersøgelser med særligt henblik på peptider med mulig anxiogen og antianxiøs virkning (Cholecystokinin og NPY).

Spiseforstyrrelser

Forskningen omfatter især kliniske undersøgelser af forløb og klassifikation af diagnostiske undertyper.

Skizofreni

Forskningsområderne er psykofarmakologi, psykopatologi, psykometri, kognitiv funktion, genetik, bivirkninger. Der er foretaget afprøvning af alle nyere 2. generations antipsykotika, der er eller er på vej til markedet. Der foregår et langtidsstudie og et studie med akut intervention af antipsykotika til skizofrene patienter. De fleste af disse undersøgelser er udført sammen med andre danske eller internationale afdelinger.

Sexologi

Der udføres forskning omhandlende behandlingseffekt vedrørende seksualkriminalitet samt kliniske og farmakologiske undersøgelser i forbindelse med seksuelle funktionsforstyrrelser.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Som WHO Referencecenter i samarbejde med en række udenlandske afdelinger.

Lunds universitet, Wallenberg Neuroscience Center ved udvikling af metoder til belysning af aktivering i hippocampale regioner og peptiders betydning.

Yale University, i et samarbejde om dyremodel for depression og studier af neurogenese.

New York University, Brain Research Laboratory i forbindelse med studiet af elektrofysiologiske aktiveringsmønstre ved panikangst og OCD.

Netherland Brain Bank, Amsterdam i relation til APOE-epsilon-4.

Emory University, Atlanta. I projekt vedrørende traumatiske hjernelidelser.

Demografisk Afdeling, Århus Universitet, ved undersøgelser vedrørende kortlægning af sammenhængen mellem neurologiske og affektive tilstande.

Neurobiologisk Forskningsenhed, Rigshospitalet i PET-studier af OCD.

Arvebiologisk Institut, Panuminstituttet i samarbejde vedrørende genet for serotonintransporter.

Klinisk Biokemisk Afdeling, Rigshospitalet i forbindelse med molekylærgenetiske studier af angsttilstande.

Klinisk Epidemiologisk Afdeling, Syddansk Universitet, i relation til studier vedrørende serotonin og apopleksi.

Forskningsafdelingen, Lundbeck A/S, i studiet af såvel angstmekanismer som adfærdsundersøgelser vedrørende serotonin og seksuelle funktionsforstyrrelser i rottemodeller.

Publikationer

I alt 32 incl. 1 disputats. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til professor Tom G. Bolwig.

Psykiatrisk Afdeling E, H:S Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

Skizofreni og neurobiologi: Psykopatologi, neurobiologi (SPECT, PET, CT,MR) og neuropsykologi hos patienter med skizofreni. Afdelingens forskning er koncentreret om prospektive undersøgelser af førstegangsindlagte skizofrene. Studier af dopamin- (SPECT) og serotonin-receptorer (PET), herunder nye antipsykotikas binding til neuroreceptorer. Endvidere undersøges effekten af kolinerg forstærkning på neurobiologiske og neurokognitive funktioner samt somatosensoriske forhold hos skizofrene patienter. Studierne foregår i samarbejde med andre danske- og internationale forskningscentre.

Dyremodeller for psykose: Der er etableret en non-farmakologisk dyremodel for aspekter af skizofren adfærd og disse studier vedrører dopaminerg sensitivering såvel som nye antipsykotikas virkning på forskellige dele af den cerebrale neurotransmission. I samarbejde med forskere fra H. Lundbeck er afdelingen involveret i udvikling af en ny rottemodel for skizofreni (MAM-modellen). Endvidere samarbejdes med forskere på Panum Instituttet og National Institute of Mental Health om belysning af NCAM-mimetikas indflydelse på udvikling af patologisk adfærd i rottemodeller for skizofreni. Ny Göttingen mini-grise model for skizofreni.

Dyremodeller for alkohol-dependens: Dyremodel for effekten af multiple forgiftnings-og abstinensepisoder med

alkohol. Mekanismen bag progression af abstinensreaktioner (krampeanfald) over tid er udforsket. Fænomenet er relateret til abstinensexcitationer. Uddybende regionale undersøgelser af excitatoriske og inhibitoriske neurotransmittere (receptorer).

Socialpsykiatri, personlighedsforskning og liaisonpsykiatri: Socialpsykiatrisk Forskningsafsnit: Kohorteundersøgelse vedr. debuterende skizofreni i Hovedstadens Sygehusfællesskab. Der indgår randomiseret interventionsundersøgelse og undersøgelse af tidlig identifikation. Der er tale om deskriptive og hypotesedannende prospektive undersøgelser med sigte på at bedre behandlingsindsatsen. Endv. undersøgelse af personlighedsforhold (herunder metodeudvikling), behandling ved delirøse psykoser i Somatisk Afdeling. Studier af somatiseringstilstande/liaisonpsykiatri.

Publikationer

I alt 30 incl. 1 disputats. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til professor, dr.med. Ralf Hemmingsen, Psykiatrisk Afdeling E, Bispebjerg Hospital, Bispebjerg Bakke 23, 2400 NV.

Psykiatrisk Afdeling, H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

Forskning i skizofreniens ætiologi og psykopatologi.

Linkage studie i seks store stamtræer i samarbejde med Harvard Universitet.

Prodromale prædiktorer af skizofreni (The Copenhagen Prodromal Study), tværfagligt forskningsprojekt omfattende, læger, psykolog, ergoterapeuter og fysioterapeuter.

Polydiagnostisk studie af skizofreniens afgrænsning.

Langtidsforløb af skizofreni-spektrum tilstande.

Neuropsykologiske dysfunktioner ved skizofreni.

Prospektiv undersøgelse af børn med høj risiko for skizofreni (Copenhagen Infant Follow-up Study).

Body Awareness Therapy's Indflydelse på Patienter Indenfor Det Skizofrene Spektrum (se endvidere punkt 2).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Department of Psychology and Department of Genetics, Harvard University.

Neuropsychiatric Institute, UCLA.

Department of Psychiatry, University of Lausanne.

Gæsteforskere

Gæsteforsker, psykiater Hanna Karakula fra Department of Psychiatry, Medical University of Lublin, har opholdt sig i afdelingen i 4 måneder. Samarbejde med hendes afdeling efterfølgende initieret.

Publikationer

Publikationsliste kan fås ved henvendelse til sekretær Lotte Wehding Møller, Hvidovre Hospital, Psykiatrisk Afdeling, afsnit 817, Brøndbyøstervej 160, 2605 Brøndby.

Psykiatrisk Center Gentofte

Forskningsvirksomhed

Belysning af behandlingseffekt ved behandling af såvel depressioner som mani.

Miljøfaktorers betydning for psykiatrisk behandling.

Samarbejde mellem amtslige og kommunale instanser.

Forebyggelse af selvmord.

Behandling af debuterende psykoser.

Publikationer

I alt 12. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til sekretær Susie Brøndum telefon 39 77 36 56. Psykiatrisk Center Gentofte, Niels Andersens Vej 65, 2900 Hellerup.

Psykiatrisk Center Glostrup

Forskningsvirksomhed

Forskning i Skizofreniernes forløb og behandlingscentret omkring afdelingens deltagelse i multicenterprojektet Det Nationale Skizofreniprojekt, herunder et ph.d.-studie.

Deltagelse af faseundersøgelser af antipsykotiske mediciner.

Socialpsykiatri

Samarbejde mellem distriktspsykiatri og kommunale instanser.

Publikationer

I alt 4. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til lektor dr.med. Søren Haastrup.

Psykiatrisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Psykofarmakologi

To igangværende projekter, hvor ny antipsykotisk medicin, herunder depotmedicin, undersøges.

Kvalitetssikring

Inden for kvalitetssikring arbejdes med projekt vedr. suicidalprofylakse og effektmåling af indlæggelse og behandling for udvalgte afsnit.

Publikationer

Publikationsliste kan fås ved henvendelse til afdelingen.

Psykiatrisk Afdeling, Amager Hospital

Forskningsvirksomhed

Retspsykiatri og psykiatriloven

Opgørelse over tvang i Psykiatrisk Afdeling, Amager Hospital, før og efter udflytningen fra indre by til Amager.

Selvmodsforskning

Afdelingen er engageret i forskning knyttet til projekter vedrørende efterbehandling af selvmordsforsøgere og selvmordsadfærd blandt etniske grupper. Endvidere selvmordsadfærd i befolkning med lav-incidens af selvmord samt selvmordsadfærd og genetik.

Psykiske sygdomme og genetik

Afdelingen deltager i forskning vedrørende genetiske forhold og psykiske sygdomme i genetisk isolat samt deltager

i Dansk Psykiatrisk Biobank, fortrinsvis vedrørende skizofreni.

Medicinalindustri

Afdelingen er engageret i medikamentafprøvning indenfor skizofreni og demens.

Telepsykiatri

Projekt der afprøver brug af telemedicin, kommunikation patient/læge via tv skærm i psykiatrien.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Psykiatrilov

Institute of Mental Health, Manheim.

Psykiatrilovgivning i Europa, rapport udarbejdet på opfordring fra EU-kommissionen.

Genetik

Afdelingen samarbejder med andre Psykiatriske Afdelinger i København i Dansk Psykiatrisk Biobank.

Afdelingen samarbejder med Institut for Psykiatrisk Grundforskning i Risskov og Genetisk Afdeling på Odense Universitetshospital.

Publikationer

I alt 5. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til afdelingen.

Psykiatrisk Sygehus, Frederiksborg Amt, Psykiatrisk Afdeling V

Forskningsvirksomhed

Internationale evalueringsinstrumenter

Health of Nation Outcome Scales, Livskvalitet, Stressymptomer, Oplevelse af medicinsk behandling i skizofreni, Depression, Mani, Skizofreni, Demens.

Diagnostiske redskaber

Kort struktureret interview til ICD-10 og DSM-IV diagnoser.

Psykofarmakologi

Relapse prevention model for antidepressiv medicin kombineret med ECT, lysbehandling eller TMS. Meta-analyser. Dosis-respons-analyser. Langtidsbehandling indenfor det affektive spektrum.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

WHO Genève: WHOQOL (livskvalitetsundersøgelse) for personer over 65 år, et EU-projekt.

WHO Europe (Kbh): Spørgeskema til Male Depression.

LIDO-projekt: En WHO-initieret undersøgelse af Longitudinal Investigation of Depression Outcomes.

NIMH/DRSST: Depression Rating Scale Standardization Team for the use of the Hamilton Depression Scale.

Øresundsregionssamarbejde med Hälsingborg Lasarett og Lunds universitet.

Publikationer

I alt 14. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til klinisk lektor E.M. Christensen.

Roskilde Amtssygehus Fjorden (Psykiatrisk Hospital)

Forskningsvirksomhed

Skizofreni

Nydebuterede non-affektive psykoser undersøges i 3 forskellige projekter:

1. TIPS-projektet. En multicenterundersøgelse med Oslo Kommune og Rogaland Antskommune i Norge. Der testes to hypoteser: Er det muligt gennem oplysning, undervisning og uddannelse at nedbringe varigheden af ubehandlet psykose og har varigheden af ubehandlet psykose betydning for langtidsprognosen. Undersøgelsen er et kvasi-eksperimentelt design, hvor et område med tidlig opsporing sammenlignes med 2 centre med "treatment as usual". Alle centre yder samme behandling og patienterne følges i 5 år. Der indgår et dansk delprojekt om MR-scanning, neuropsykologi og kliniske data.

2. DNS (det national skizofreniprojekt) hvor forløbet af skizofreni sammenlignes i forskellige dele af landet.

3. Fjordprojektet Et intensivt manualiseret behandlingsprogram med medicinsk protokol, familieintervention og psykoterapi sammenlignes med "treatment as usual".

Personlighedsforstyrrelser

Personlighedstests:

I samarbejde med Institut for Personlighedsteori og Psykopatologi (IPTP) udvikles instrumenter til undersøgelse af personlighed og personlighedsforstyrrelser (Millon Clinical Multiaxial Inventory (MCMI), Schedule of Normal and Abnormal Personality (SNAP).

Borderline personlighedsforstyrrelse

Undersøgelse af Borderline patienters neuropsykologiske deficits.

Senfølger efter incest

Multicenterundersøgelse med KAS Stolpegård og andre afdelinger.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

TIPS-projektet gennemføres i samarbejde med Yale University og Universitetet i Oslo. En delundersøgelse om MR-scanning gennemføres i samarbejde med MR Afdelingen Roskilde.

Amtssygehus, Psyk. Afdeling Bispebjerg Hospital og MR-Afdelingen Hvidovre Hospital.

Udvikling af personlighedstest foregår i samarbejde med University of Miami, Psykologisk Institut i Århus og Center for Sygdomsforebyggelse.

Publikationer

Publikationsliste fås ved henvendelse til overlæge Erik Simonsen.

Børne- og Ungdomspsykiatrisk Afdeling F, H:S Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

Igangværende forskningsprojekter på Børne- og Ungdomspsykiatrisk Afdeling F januar 2002.

1) Børn med ADHD, DAMP, Tourettes Syndrom, OCD og adfærdsforstyrrelse.

En udforskning af overlap og forskelle mellem børne-psykiatriske diagnoser belyst ved anvendelse af 5-15 (Nordisk spørgeskema til udredning af børns udvikling og adfærd).

2) Sammenhæng mellem en forsinket sproglig udvikling (dysfasi) i førskolealderen og psykiatriske lidelser senere i livet.

3) Børn og unge med debut af psykose. Prospektiv forløbsundersøgelse af symptomer, behandling og psykosocial funktion.

4) Børn og unge med debut af psykose. Neurobiologiske aspekter.

4a) Børn og unge med debut af psykose. Neurobiologiske aspekter. Femårs genundersøgelse.

5) Somatisk og psykiatrisk sygelighed hos forældre til børn med gennemgribende udviklingsforstyrrelser.

6) Undersøgelse af tilknytningsevner og forsvarsstrategier hos unge opvokset hos psykisk syg mor.

6a) Tilknytningsforstyrrelser hos unge borderline patienter og deres mødre.

7) Spejladfærd og tilknytningstyper hos unge.

8) Psykisk syge forældre og deres børn. Problemmfang og effekt af intervention.

9) Anbefaling af hjælpeforanstaltninger efter udskrivning fra børne- og ungdomspsykiatrisk regi – en tværsnitsundersøgelse.

10) Formålet med og forventninger til en børnepsykiatrisk undersøgelse hos brugere (børn, forældre, henviser) i et konfliktfyldt felt.

11) Brug af antipsykotika i børne- og ungdomspsykiatrisk regi – en tværsnitsundersøgelse.

Publikationer

I alt 6. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til afdelingen.

Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center, Københavns Universitetshospital Glostrup

Forskningsvirksomhed

Afdelingen har inden for de sidste år opbygget en forskningsenhed med epidemiologisk forskning ud fra en fødselskohorte på 6.000 børn født i 2000 i Københavns Amt. Den igangværende forskning omhandler:

Prævalensundersøgelser af psykiske udviklingsforstyrrelser og forstyrrelser i mor-barn relationen hos 0-1 -rige børn.

Den prediktive værdi er sundhedsplejerskernes screening af psykiske helbredsproblemer i første leveår.

Prævalens af psykiske forstyrrelser hos 11/2-årige børn.

Psykosomatiske trivselsforstyrrelser i en dansk kohorte, prævalens og incidens.

Deskriptive epidemiologiske studier af psykiatrisk morbiditet hos 0-3-årige efter Diagnostic Classification 0-3.

Registerundersøgelser af spædbørnspsykiatrisk sygelighed.

Registerundersøgelser af psykiatrisk morbiditet relateret til graviditet, fødsel og barns første leveår.

Reliabilitetsstudier af børnepsykiatriske undersøgelsesinstrumenter (DC 0-3).

Den epidemiologiske forskning foregår i et tæt samarbejde med Center for Sygdomsforebyggelse, Amtssygehuset i Glostrup og Børneafdelingen, KAS Gentofte, Børne-

afdelingen, KAS Glostrup og Afsnit for Psykiatrisk Demografi, Risskov.

Øvrige forskningsområder:

Undersøgelser af ADHD.

Suicidal adfærd hos børn og unge.

Autisme spektrum tilstande:

The molekular Genetic Study of Autism (International multicenter undersøgelse).

Registerundersøgelse af Aspergers Syndrom.

BMI ved autisme.

Publikationer

I alt 6. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til klinisk lektor Anne Mette Skovgaard, Forskningsenheden, Børne og Ungdomspsykiatrisk Center, Københavns Universitetshospital Glostrup.

Olaf B. Paulson, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	4,23	2,54	6,77
DVIP	2,83	0,03	2,86
STIP	1,82	0,00	1,82
TAP	0,00	0,48	0,48
Årsværk i alt	8,88	3,05	11,93
Løn	4.509	1.430	5.939
Frikøb	8	6	14
Øvrig drift	1	495	496
Bruttototal t.kr.	4.517	1.931	6.449

Stab

Klinisk Neurofysiologi

Professorer

Kraru, Christian; klinisk professor.

Lauritzen, Martin Johannes; klinisk professor.

Neurokirurgi

Professorer

Gjerris, Flemming Ott; professor.

Kliniske lektorer

Agerlin, Niels.

Eskesen, Vagn Nørgaard.

Juhler, Marianne.

Mortensen, Anders Christian.

Neurologi

Professorer

Boysen, Gudrun Margrethe; klinisk professor.

Knudsen, Karen B Moos; klinisk professor.

Olesen, Jes; klinisk professor.

Paulson, Olaf Bjarne; professor.

Sørensen, Per Soelberg; klinisk professor.
Waldemar, Gunhild; klinisk professor.

Kliniske lektorer

Feilberg, Jens Bülow.
Jensen, Rigmor Agnethe.
Meden, Per.
Rasmussen, Dorte.
Vissing, John.

STIP Internt finansieret

Winge, Kristian; ph.d.-stipendiat.

Psykatri

Professorer

Bolwig, Tom Gert; professor.
Hemmingsen, Ralf Peter; klinisk professor.
Kessing, Lars Vedel; klinisk professor.
Parnas, Josef Stefan Stanislaw; klinisk professor.
Aarkrog, Tove; klinisk professor (til 31/6-02).

Kliniske lektorer

Aggernæs, Karin Helle.
Christensen, Ellen Margrethe.
Christiansen, Eva.
Dam, Ole Henrik.
Gjerris, Annette.
Glenthøj, Birte Yding.
Haastrup, Søren Gudmund.
Klysner, Rene.
Knudsen, Peder.
Kortegaard, Lisbeth Sandal.
Lublin, Henrik Kai Francis.
Nystrup, Jørgen Elefsen.
Simonsen, Erik.
Skovgaard, Anne Mette.

VIP Eksternt finansieret

Buhl-Nielsen, Bernadette Margaret A; forskningsass.
Hansen, Mai-Britt Kathe; forskningsass.

STIP Internt finansieret

Lind, Nanna Marie; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Bech-Azeddine, Rachid: The lumbar infusion test in the diagnostic evaluation of adult patients with hydrocephalus.

Christensen, Hanne Krarup: Secondary brain damage in acute stroke: THE role of inflammation and predictors of deterioration.

Christensen, Hanne Mørk: A New Experimental Human Model of Myofascial Tenderness and Pain.

Jensen, Marianne Vibeke Eckert: Lifting injuries and concept of occupational low back injury.

Knudsen, Susanne Hemmer: Forebyggelse af alkoholbetingede skader hos børn. Tidlig opsporing, diagnose og behandling.

Nikolic, Miki: Detailed Analysis of Clinical Electromyography Signals.

Nilsson, Jens Christian: Left ventricular remodeling in the first year following acute myocardial infarction – frequency, extent and prediction.

Nørholm, Vibeke: Quality of life in Schizophrenia – comparing with quality of life of the general population as reference data.

Pedersen, Anne Trine Fischer: Modulation of cerebral blood flow and its autoregulation by the reninangiotensin system, in nephrectomized rats.

Thomsen, Lise Lykke: An Epidemiological and clinical investigation of hemiplegic migraine.

Fondsbevillinger

Lundbeckfonden

5-årigt kliniskprofessorat i psykiatrisk epidemiologi (Lars Vedel Kessing) kr. 5.000.000.

Klinisk Institut for Oto-Rhino-Laryngologi, Oftalmologi og Dermato-Venerologi

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder: Lektor, overlæge, dr.med. Jens Thomsen, Øre-næse-halsafdelingen, Amtssygehuset i Gentofte.

Bestyrelsen består af: Instituttleder, lektor, overlæge, dr.med. Jens Thomsen, professor, dr.med. Jan-Ulrik Prause og viceinstituttleder, lektor, overlæge, dr.med. Tove Agner.

Organisation

Institut for Oto-Rhino-Laryngologi, Ophthalmologi og Dermato-Venerologi er en mustensløs organisation, som består af de fakultetstilknyttede medarbejdere i fagene oto-rhino-laryngologi, ophthalmologi og dermato-venerologi.

Instituttets formål er at drive forskning og meddele undervisning på et videnskabeligt grundlag inden for de 3 anførte specialer.

Øjenklinikken, Frederiksberg Hospital

Forskningsvirksomhed

Klinikkens forskningsvirksomhed ligger primært inden for klinisk øjenkirurgi. Der arbejdes på et disputatsprojekt vedrørende internationale variationer i forskellige aspekter vedrørende kataraktkirurgi. Der arbejdes endvidere med etablering af forskningslaboratorium til studier over corneas endotel celle forhold ved forskellige typer intraokulær kirurgi. Klinikken har etableret et internationalt netværk til øjenklinikker i USA, Canada og Spanien vedrørende begge satsningsområder.

Igangværende projekter

Katarakt operations epidermiologi – disputats projekt.

Resultat af ICL (intraokulær kontaktlinse implantation) ved excessiv myopi.

Effekten af limbus parallel keratomi efter corneatransplantation.

Endotelcelle forhold ved anvendelse af forskellige visco elastica under katarakt operation.

Endotelcelle forhold ved forskellige phakoteknikker og forskellige IOL.

Endotelcelle forhold ved ICL implantation for excessiv myopi.

Mitomycin teiering ved trabekulektomi.

Smertelindringsmetoder ved panretinal fotokoagulation.

Tryknedsættende effekt af ikke penetrerende glaukom operation a.m. Stekeman.

Komparativt studie af IOL beregninger ved IOL-Master og traditionel A-scanning.

Effekten af karaktoperation på ældrebefolkningens faldtendens/balance (i samarbejde med Geriatrisk Afdeling BBH).

Resultater af operation for højdeskelen.

Faglige og administrative hverv

P. Bernth: Formand for Dansk Oftalmologisk Selskab, Medlem af fagkyndigt udvalg for Øjenfonden, medlem af fagkyndigt udvalg for Øjenforeningen. Medlem af Sund-

hedsministeriets DRG-udvalg. Medlem af "International Cataract patients outcome research study group".

Publikationer

I alt 1. Publikationsliste med foredrag kan rekvireres hos Klinikchef, overlæge, dr.med. Peter Bernth, Øjenklinikken, Frederiksberg Hospital, 2000 Frederiksberg, telefon 38 16 36 25, fax 38 16 36 39.

Øjenklinikken E 2061, HovedOrtoCentret, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Glaukom

En på afdelingen nyudviklet kirurgisk behandling videreudvikles og afprøves i et multicenterstudie. Ultralydsbiomikroskopi af forreste afsnit ved pigmentglaukom. Dyreksperimentelle studier af ilttensionen i nervus opticus hovedet ved anvendelse af glaucommidler.

Okulær billeddiagnostik

Digital billedbehandling og kvalitative krav til korrekt gengivelse af form, farve og detaljer studeres som led i AIPO-projektet (Advanced Image Processing in Ophthalmology).

Okulær immunologi

De intraokulære vævs immunologi

De intraokulære vævs immunprivilegium, RPE-induceret apoptose af aktiverede T-lymfocytter og vækstregulationen i dyrkede retinale pigmentepithelceller undersøges *in vitro* dynamisk og histopathologisk.

Okulær onkologi

Afdelingen er center for okulære og orbitale neoplasmer. Bulbusbevarende bestrålingsmetoder ved anvendelse af Rutenium-Rhodium plader og I-125-plader og transpupillær termoterapi studeres.

Mikrokirurgisk intrabulbær tumorresektion og topikal cytotaticabehandling af conjunctivale maligne neoplasmer er under afprøvning.

Retino-vitreale sygdomme – epidermiologi og behandling

Retino-vitreale sygdommes kliniske forløb og de retino-vitreale kirurgiske indgrebs muligheder studeres. Tiårs follow-up på incidensen af AMD. Forekomst af AMD i Grønland. Transplantation af RPE på grise. Cellekultur af humane- og grise pigmentepithelceller.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Dorzolamid ved glaucom med Reykjavik Universitet.

Ethnic Pseudoexfoliation Glaucoma (XFG) trial. Multicenter studie med Thessaloniki Universitet, Grækenland. Basalt studie med Universitetet i Helsinki.

Nordic Glaucoma Database: 1999- Joint Nordic Glaucoma Database med Universitetsøjneklinikker i Finland, Island, Norge og Sverige.

Retinalt pigmentepithelcelletransplantation og Aldersrelateret macculadegeneration med Harvard University Medical School og Øjenklinikken, Lunds universitet.

Regulation af synsnervens blodgennemstrømning og metabolisme med Reykjavik Universitet.

Okulær onkologi med universiteterne i Helsinki, Leiden, Liverpool, Stockholm og Tel Aviv.

Publikationer

I alt 36, heraf 23 peer-reviewed og 2 ph.d.-afhandlinger. Publikationsliste kan rekvireres hos professor, dr.med. Jan-Ulrik Prause, Øjenklinikken E 2061, Rigshospitalet, Blegdamsvej 9, 2100 København Ø.

Dermato-Venerologisk Afdeling D, Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

Hovedforskningsområderne vedrører hudkræft og dets relation til ultraviolet stråling og arv

Afdelingen har udviklet UV-dosimetre i armbåndsform, der bæres af store persongrupper for at klarlægge opførsel i solen som risikoparameter. For at estimere den totale UV-livsdosis arbejdes der på objektivet at måle kroniske hudskader forårsaget af solen. Der måles på huden og øjets linse ved hjælp af Raman-spektroskopi, Fluorescens-spektroanalyse, ultralyd og kliniske parametre. På basis af målene og neural netværksanalyse er det muligt at beregne den individuelle risiko for udvikling af almindelig hudkræft og malignt melanom.

Afdelingen har forskningsprogrammer til udvikling af non-invasiv diagnostik og almindelig hudkræft og malignt melanom både med henblik på straks-diagnose men også med henblik på at afsløre den usynlige grænse for en hudtumors udbredelse. Til sidstnævnte anvendes der fluorescensdæmpningen i tumorvæv og til diagnostik anvendes *in vivo* kemiske analyser ved hjælp af Raman-analyse.

De molekylære og immunologiske *in vitro* analyser (DNA-skader og skader fra frie iltradikaler) bidrager til forståelsen af årsagen til skaderne og mulige profylakse.

Som led i befolkningsrådgivningen har afdelingen løbende undersøgelser om solbeskyttelse. Herunder solcremebrug, opførsel i solen, solariebrug m.v. Der arbejdes på nye alternativer herunder hudskadefjernende stoffer, øgning af hudens cellulære resistens mod UV og nye typer af vandresistente og langtidsvirkende stoffer. Østrogenhormoneffekter undersøges. Betydningen af eumelanin og fæmelanins rolle er et selvstændigt forskningsområde.

I behandlingen af hudtumorer er videreudvikling af fotodynamisk terapi et vigtigt alternativ til mere destruktive "gamle" behandlingsprincipper. Der udvikles især på at reducere smerter i forbindelse med behandlingen.

Behandlingsinducerede hudtumorer er et kendt problem i dermatologien, og afdelingen kortlægger carcinogenesen af dermatologiske behandlinger – kemiske såvel som stråleinducerede.

Andre hovedforskningsområder vedrører aldersrelaterede kutane forandringer, optimering af UV-behandling af hudsygdomme og udvikling af neuralt netværksanalyse. Andre vigtige forskningsområder er hudlymfomer, hudsvampeundersøgelser, sklerodermi, infektioner og venerologi.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Omkring hudtumorer i forsøgsdyr samarbejdes med Sønderborg Sygehus. Raman-spektroskopi foretages sammen

med H.C. Ørsted Institutet og neurale netværksundersøgelser sker sammen med DTU.

Samarbejde med Dundee University, Skotland, om fotodermatologi. Om befolkningens UV-eksponering og resultatet heraf er der et samarbejde med University of Dublin, Irland, St. Thomas' Hospital, London og University of Münster, Tyskland. Omkring omgivelses-UV samarbejdes med Dronning Ingrid's Hospital i Nuuk, og inden for elektronmikroskopi med Lunds universitet. Standardisering af erytemdoser med bl.a. universitetet i Turku, Finland, og Temple University i USA. Lasereffekter samarbejdes der om med Harvard University, USA.

Publikationer

I alt 35, heraf 1 ph.d.-afhandling. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen på telefon 35 31 31 57.

Dermato-Venerologisk Afdeling K, KAS-Gentofte

Forskningsvirksomhed

Videncenter for allergi overfor kemiske stoffer i forbrugerprodukter

Videncentret er oprettet i et samarbejde mellem Dermato-logisk Afdeling og Lungemedicinsk Afdeling, Amtssygehuset i Gentofte, og Dermatologisk Afdeling, Odense Universitetshospital. Videncentret skal arbejde med overvågning og forskning i kontaktallergi og med overvågning af forbrugerprodukter. Etablerede forskningsprojekter under Videncentret er:

Forskning i grænseværdier for konserveringsmidler.

Forskning i kontaktallergi overfor kromat i læder.

Evaluerings af effekten af kombineret exposition for allergener og irritanter.

Evaluerings af luftvejsproblemer forårsaget af parfumestoffer i forbrugerprodukter.

Centret er oprettet som et led i en styrket indsats overfor kemiske stoffer i forbrugerprodukter, finansieret af Miljøministeriet på baggrund af finanslovsaftalen 2002.

Allergisk kontakteksem

Forskningen har til formål at tilvejebringe den lægevidenskabelige baggrund for forebyggelse af kontaktallergi overfor de væsentligste hudallergener som nikkel, parfumestoffer, gummikemikalier og konserveringsmidler. Årsagerne til kontaktallergi kortlægges ved hjælp af epidermiologiske, kemiske og klinisk allergologiske og immunologiske metoder. Mekanismen bag udvikling af tolerance søges belyst. Der arbejdes på udvikling af eksperimentelle ekspositions modeller beregnet til at fastlægge sikre udsættelseskoncentrationer for de almindeligste hudallergener. Herunder undersøges duftstoffers betydning for opståen og vedbliven af håndeksem. Fondsstøtte: EU contract no: ENV4-CT95-0267, EU-contract QLRT-1999-01558, Sundhedsvidenskabelig Forskningsråd: 9601876, Sundhedsstyrelsen: 1400/9-200-1996, Miljøstyrelsen: m7041-0144 Aage Bangs Fond, Nipera og flere private fonde.

Hudkræft og ultraviolet lys

Undersøgelser af genetiske og immunologiske forhold, som betinger udvikling af hudkræft, specielt med henblik på identifikation af eventuelle risikogrupper. Herudover under-

søges hvordan ultraviolet lys inducerer apoptose (programmeret celledød) i hudceller. Fondsstøtte: private fonde og en ph.d.-studerende finansieret af Københavns Amt.

Humant anti-IL-15 og dets mulige rolle i behandlingen af inflammatoriske hudsygdomme, specielt psoriasis

Ved brug af immunologiske *in vitro* metoder samt en musemodel undersøges effekten af humant anti-IL-15 for dets virkning på immunologiske celler samt dets effekt i behandlingen af psoriasis. Fondsstøtte: Medicon Valley Academy og Genmab A/S.

Arbejdsbetinget håndeksem

Med udgangspunkt i patienter med anerkendt arbejdsbetinget håndeksem foretages en follow-up undersøgelse med henblik på identifikation af risikofaktorer, herunder psykosociale faktorer, for svær sygdomsgrad samt manglende arbejdsmarkedstilnytning. Fondsstøtte: Arbejdsmiljørådets service center 1999-23 og SSVF 9902745.

Københavns Amt, Center for Sygdomsforebyggelse

Med udgangspunkt i en kohorte, der tidligere er undersøgt ved Københavns Amts Center for Sygdomsforebyggelse, vurderes risikofaktorer for allergi og ændringer i forekomsten af allergi i voksenbefolkningen ved hjælp af allergitestning og andre objektive målinger. Det Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd: 9601817. Sygekassernes Helsefond: 11/260-96. Sundhedspuljen: 1081996.

Forskning i lægemidlers koncentration og penetration i huden som målorgan

Måling af lægemiddekoncentrationer i huden efter lokal lægemiddeladministration ved brug af mikrodialyseteknik er videreudviklet. Metoden anvendes nu til humane studier af bioækvivalens af topikale formuleringer i sammenlignende studier overfor tape-stripping metodologi. Studierne, som videreføres som ph.d.-projekt (er), tilrettelægges i samarbejde med Food and Drugs Administration (FDA), USA, og gennemføres i samarbejde med Danmarks Farmaceutiske Højskole. Indlejringsmidler gennem Center for Drug Design and Transport (SSVF 9700555).

Atopisk dermatitis

Med henblik på at identificere prædiktorer for atopisk eksem er et prospektivt kohortestudie af højrisikobørn født af mødre med astma sat igang som ph.d.-studium. Denne undersøgelse foregår i samarbejde med børneafdelingen, Rigshospitalet.

Publikationer

I alt 27 heraf 2 lærebogkapitler. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen, professor, overlæge, dr.med. Torkil Menné, Dermato-Venerologisk Afdeling K, Amtssygehuset i Gentofte, 39 77 32 00.

Øjenafdelingen, Amtssygehuset i Herlev

Forskningsvirksomhed

Vurdering af ny medicinsk behandling af nethindesygdomme.

Diabetisk retinopati.

Afprøvning af PKC hæmmer. Afprøvning af ACE hæmmer.

Afprøvning af væksthormonerhæmmer i forbindelse med diabetisk retinopati.

Aldersrelateret makuladegeneration.

Afprøvning af specifik hæmning af neovaskulære membraner ved aldersrelateret makuladegeneration.

Fotoscreening projekt

Tværsnitsundersøgelse af nydiagnostiserede diabetikers nethindeforhold. Vurdering af non-mydratisk fotografering og diagnosticering af diabetisk retinopati.

Avancerede billedanalyse projekter

Vurdering af nethindens tykke med OCT. Vurdering af nervefiberlagets tykkelse med OCT.

Vurdering af karforhold og nethindeforhold ved sukker-syge og glaucom med automatisk billedanalyse algoritmer.

Basal fysiologi og patofysiologi

Diabetisk retinopati og multifokal ERG. Linsens fluorscensegenskaber ved diabetes.

Ph.d.-studerende og ph.d.-projekter

Glostrup inter 99, undersøgelse af 1000 personers nethinder, normalpersoner og risikopersoner.

Vurdering af linsefluorescensen som screeningsparamter for type 2 diabetes.

OCT (optisk koherens tomografi) til vurdering af nervefiberlagets tykkelse ved glaucom.

OCT vurdering af nethindens tykkelse, specielt ved diabetisk makulaødem og retinitis centralis serosa.

Non-mydratisk fotoscreening for diabetisk retinopati ved diabetisk retinopati udenfor øjenafdelinger og øjenlægepraksis.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Samarbejde med universitetet i Lund, Sverige vedrørende glaucom.

Samarbejde med DTU, vedrørende billedanalyse.

Samarbejde med RISØ, vedrørende apparaturudvikling.

Samarbejde med adskillige europæiske og amerikanske øjenforskningscentre i forbindelse med de kliniske afprøvninger.

Samarbejde med Steno Diabetes Center, Danmark vedrørende screening for diabetisk retinopati.

Samarbejde med Rigshospitalets Øjenafdeling vedrørende screening for diabetisk retinopati.

Publikationer

I alt 7. Publikationsliste, incl. foredragsliste og posterliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Afdelingen for Øre-Næse-Halssygdomme, Hoved-Halskirurgi, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Otoakustiske emissionsmålinger mhp. vurdering af ydre hårcellers funktion og respons hos nyfødte og børn mhp. tidlig diagnostik af hørenedsættelse. Tinnitusmaskning, forskning og afprøvning af nye avancerede høreapparater efter aftale med dansk høreapparaturindustri. Indre øre: Eksperimenternelelektrofysiologiske og histologiske samt klini-

ske undersøgelser over forskellige farmakas anvendelse i forebyggelse og behandling af indre øreskader og sygdomme.

Otoneurologi

Forskning i balanceforstyrrelse (svimmelhed) hos ældre og hos patienter med neurologiske lidelser ved elektrookulomotorisk undersøgelse (vestibulær autorotationstest) og platformundersøgelse af patienter suspekt for perilymfatisk fistler. Objektiv registrering af lugtesansen. Klinisk undersøgelse af Meniere patienter samt akusticusneurinompatienter.

Hoved-hals-cancer

Molekylærbiologiske undersøgelser af specielt epidermal growth factor ved hoved-halscancer, kliniske undersøgelser af forskellige moderne billeddiagnostiske undersøgelser (PET-scanning) og rekonstruktionstyper i forbindelse med hoved-halskirurgi. Immunologiske undersøgelser af spyt-kirtelsvulster og thyreoideacancer.

Inflammatoriske/immunologiske lidelser i øvre luftveje

Internationalt samarbejde omkring Wegeners granulomatose, bakteriologisk-immunologiske undersøgelser af mellemøre- og næsesekret ved akut suppurativ og sekretorisk otitis media hos danskere og grønlandere. Undersøgelse af patienter med allergiske næselidelser.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Eksperimentel og klinisk indre øreforskning. Karolinska Sjukhuset, Stockholm.

Otoakustiske emissioner fra cochlea, Central Institute of the Deaf, St. Louis, USA.

Elektronmikroskopiske undersøgelser af saccus og ductus endolymphaticus. Uppsala Universitetet, Sverige.

Vestibulær autorotationstest, University of South California, L.A.

Wegeners granulomatose, internationalt samarbejde med en række skandinaviske og europæiske universiteter.

Publikationer

Publikationsliste kan fåes ved henvendelse til Rigshospitalets øre-næse-halskirurgiske klinik, HovedOrtoCentret.

Øre-Næse-Halsafdeling E, Københavns Amtssygehus i Gentofte

Forskningsvirksomhed

Mellemøret

Kliniske, mikrobiologiske, biokemiske og histopatologiske undersøgelser af eksperimentel otitis media forårsaget af forskellige bakterier, herunder effekt af forskellig antibiotisk behandling.

Lysmikroskopiske undersøgelser af knogle og slimhindeforandringer i marsvins og rotters mellemøre efter submukøs installation af diverse vækstfaktorer/inflammatoriske mediatorer, ved hjælp af mikrokateter og osmotisk mikropumpe. Fortsatte efterundersøgelser af patienter opereret for kronisk otit, med og uden cholesteatom, i perioden 1965-1995, med henblik på afklaring af patogenesen til kronisk otit og vurdering af langtids-resultaterne efter forskellige former for kirurgi.

Indre øre

Elektronmikroskopiske undersøgelser af marsvin/rottens indre øre efter lokal installation af aminoglycosid ved forskellige applikationsmetoder (simpel mellemøre installation kontra osmotisk mikropumpe tilkøbet mikrokateter i det runde vindues niche). Fortsatte undersøgelser af effekten af Gentamicin i behandling af svimle patienter, med speciel applikation af Gentamicinet via mikropumpe og mikrokateter. Undersøgelser af patienter med sudden deafness, behandlet med ovenstående applikations metode, med steroid. Histopatologisk undersøgelser af eksperimentel meningogen labyrinthitis. Genetiske undersøgelser af patienter med indre ørelidelser, specielt med henblik på ørets følsomhed for ydre noxer.

Cerebellopontine vinkel

Immunohistokemisk lokalisering af VEGF (vascular endothelial growth factor) i vestibularis Schwannomer, samt semikvantitering i korrelation til Antoni type og tidligere vækstmønstre.

Prospektiv ELISA/RIA kvantitering af VEGF i vestibularis Schwannomer, korreleret til vækstmønstre. Gen-ekspressionsanalyse og undersøgelse af forskellige vækstfaktorer og –markører i tumor, blod og CSF hos patienter med vestibularis Schwannom, korreleret til tumors vækstmønster. Etablering af landsdækkende database over vestibularis Schwannomers epidermiologi, vækst og behandling, specielt med henblik på selektion af patienter til operation eller afventende terapi.

Forskning omkring arvelig motorisk og sensorisk neuropati type 1 og 2 Charcot-Marie-Tooth syndrom)

Alle patienter i Østdanmark med denne sygdom undersøges akustisk-vestibulært samt genetisk.

Audiologisk forskning

Er centreret om elektrofysiologiske undersøgelser, så som hjernestammeaudiometri, tinnitusregistrering og elektrocochleografi. Børneaudiologiske kvalitetssikringsprojekter, vurdering af nye former for høreapparatbehandling. Som Østdansk Center for Cochlear Implant vurderes kort- og langtidseffekten af disse implantater relateret til rehabiliteringsprocedurerne.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Statens Seruminstitut, vedrørende otitis media.

Arbejds miljøinstituttet i København vedrørende indre øre forskning.

Audiogenetisk sektion, Audiologisk Afdeling Bispebjerg Hospital.

Universitetsklinikken i Bochum, Tyskland vedrørende patogenesen af cholesteatomer.

Universitetsklinikken i Lund, Sverige vedrørende eksperimentel otitis media.

Karolinska Sjukhuset, Stockholm, Sverige vedrørende indre øre forskning.

Universitetsklinikken, Tübingen, Tyskland vedrørende sudden deafness.

Universitetet i Linköping vedrørende Menieres sygdom.

Manchester Royal Infirmary, England vedrørende epidermiologi og behandling af vestibulære Schwannomer, specielt NF 2.

Publikationer

I alt 16. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Øre-Næse-Halsafdelingen, Amtssygehuset i Gentofte, Niels Andersens Vej 65, 2900 Hellerup.

Jens Thomsen, institutleder

Forbrug 2002*Årsværk*

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	2,69	0,54	3,23
DVIP	3,34	0,00	3,34
<i>Årsværk i alt</i>	<i>6,03</i>	<i>0,54</i>	<i>6,57</i>
Løn	3.385	272	3.657
Frikøb	7	1	8
Øvrig drift	1	0	1
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>3.393</i>	<i>273</i>	<i>3.666</i>

Stab**Dermato-Venerologi***Professorer*

Menne, Torkil; klinisk professor.
Skovgaard, Gunhild R Lange; professor.
Wulf, Hans Christian Olsen; klinisk professor (fra 1/3-02).

Kliniske lektorer

Agner, Tove.
Fogh, Hanne.
Larsen, Frederik Grønhøj.
Sand, Carsten.
Skov, Lone.
Zachariae, Claus Otto Carl.

Oftalmologi*Professorer*

Jensen, Peter Koch; klinisk professor.
Lund-Andersen, Henrik; klinisk professor.

Kliniske lektorer

la Cour, Morten.
Edmund, Carsten Anker.
Fledelius, Hans Callø.
Jensen, Hanne.
Larsen, Jens Nicolai Brink.
Larsen, Lars Michael.
Nørregaard, Jens Christian.
Petersen, Peter Bernth.

Sørensen, Knud Erik.
Thygesen, John.
Toft, Peter Bjerre.

Oto-Rhino-Laryngologi*Professorer*

Bretlau, Poul Holmer; professor.

Kliniske lektorer

Balle, Viggo Hulthin.
Bonding, Per.
Charabi, B Wittenborg Paulsen.
Christensen, Maria Elisabeth.
Homøe, Preben.
Kirkegaard, Jørgen.
Rasmussen, Niels.
Stangerup, Sven-Eric.
Sørensen, Christian Hjort.
Sørensen, Mads Sølvsten.
Thomsen, Jens Christian.
Vesterhauge, Søren.
Von Buchwald, Christian.

Ph.d.-afhandlinger

Held, Elisabeth: Prevention of irritant skin reactions in relation to wet work.
Kiilgaard, Jens Folke: Implantation of basement membranes in the subretinal space in pigs – repair of damaged Bruch's membrane to prevent subretinal neovascular scar formation.
Petersen, Anita Birgit: Aspects of UVA-induced oxidative stress and DNA damage in keratinocytes.
Simonsen, Lene: Percutaneous Absorption of Salicylic Compounds – A comparison of Skin Penetration/Permeation Techniques.
Strøm, Charlotte: Diabetic macular edema; Aspects of quantitation and pharmacological intervention.
Thomsen, Jens Schiersing: Itch models and effect of topical antipruritic substances.

Fondsbevillinger

Astra A/S – Nat. foren. bekæmp. lungesygdomme
– Løn: Hans Bisgaard (RH, Juliane Marie Centret, centerledelsen) kr. 2.833.300.

Schering AG

– Professorat 3 år (Sven Olaf Skouby) kr. 2.100.000.

Sundhedsministeriet

– Dansk Børneastma Initiativ (Hans Bisgaard)
kr. 4.100.000.

Studienævnet for Medicin

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: studieleder Pernille Due.

Studienævnet for Medicin består af

Klinik

Overlæge, dr.med. Poul Jaszczak, Gyn/obs afd. KAS Herlev (vicestudieleder).

Overlæge, dr.med. Birte Yding Glenthøj, Psykiatrisk Afdeling, Bispebjerg Hospital.

Teori

Lektor, dr.med. Hans Vilhardt, Medicinsk Fysiologisk Institut.

Lektor Pernille Due, Institut for Folkesundhedsvidenskab (studieleder).

Paraklinik

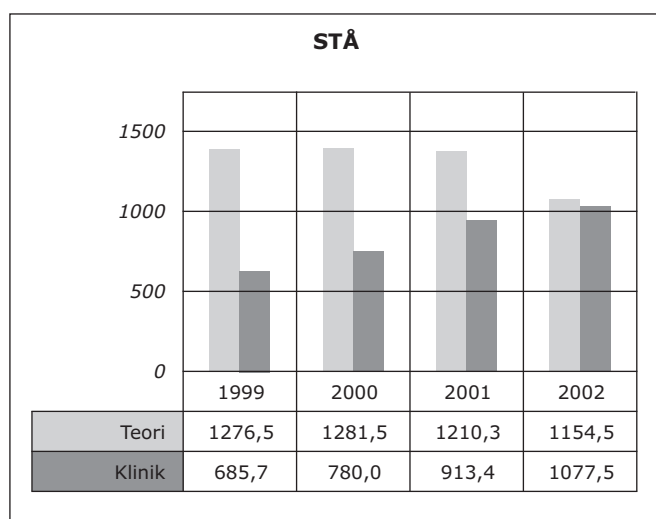
Professor, dr.med. Niels Høiby, Institut for medicinsk Mikrobiologi & Immunologi.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder				I alt
	Medicin (teori)	Medicinsk Klinik	Andre fakulteter	Meritoverført	
Medicin	1152,5	1070,2	2,3	55,6	2280,7
Odontologi	0,5				
Andre fakulteter	0,1				
Meritstuderende	0,7	1,7			
Gæstestuderende	0,6	5,6			
I alt	1154,5	1077,5			

STÅ 1998-2001

Forenede medicinske fagråd

Stud.med. Henrik Højgaard Frederiksen.

Stud.med. Bjarke Brandt Hansen (næstformand).

Stud.med. Ditte Marie Skovgaard Christensen.

Stud.med. Louise Rasmussen.

Stud.med. Caroline Nielsen.

Beretning

Studienævnet træffer afgørelse om generelle studierelaterede spørgsmål, behandler dispensationsansøgninger fra de studerende, behandler evalueringsrapporter fra evalueringsenheden ved fakultetet og ansøgninger om økonomisk støtte til alternative undervisnings- og evalueringsformer, nedsætter diverse arbejdsgrupper m.m. I 2002 har studienævnet fortrinsvis beskæftiget sig med den nye studie- og eksamensordning for medicin, som påbegyndtes i september 2000. Det har bl.a. drejet sig om ændringer og justeringer af eksaminer både i form og antal, ændringer af undervisningsform, tilrettelæggelse af kurser for underviserne, overvågning af frafald og dumpeprocenter.

Pernille Due, studieleder

Studienævnet for Odontologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Lis Almer Nielsen PÆDO (studieleder, lektor), Dennis Moe BIO (vicestudieleder, lektor), Anders Nattestad TMK (lektor), Lena Bay PA (afdelingstandlæge), Jens Gejlager TA (afdelingstandlæge), Mette Sofie Kofoed Christensen (stud.odont., 6. semester), Dorthe Vesterby Olesen (næstformand, stud.odont., 4. semester), Merete Hjort Laustsen (stud.odont., 6. semester), Dorte Nielsen (stud.odont., 2. semester), Marie Faueryby (stud.odont., 2. semester), Klaus

Gotfredsen PROT (lektor) (suppleant), Kim Ekstrand TA (lektor) (suppleant), Dorte Jeppe-Jensen TA (klinisk lærer) (suppleant), Marianne Nodal ORTO (afdelingstandlæge) (suppleant), Louise Lindholm Jensen (stud.odont., 2. semester) (suppleant), Bodil Riis ODONT ADM (klinikchef) (observatør), Nils-Erik Fiehn (instituteder) (observatør), studentervejledningen (observatører), Lisbeth Roland Hansen SVF ADM (studieadministrator) (repræsentant fra Fakultetssekretariatet), Susanne Witthøft SVF ADM (studienævnsekretær, referent) og Eksamenskontoret (repræsentanter fra Fakultetssekretariatet)

Beretning

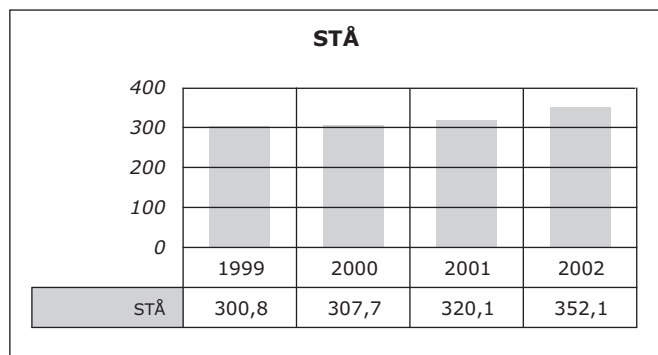
Der har været afholdt 9 studienævnmøder i år 2002.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder			
	Odontologi	Medicin	Meritoverført	I alt
Tandlægeuddannelsen	352,1	0,5	6,7	359,3
I alt	352,1			

STÅ 1998-2001

Lis Almer Nielsen, studieleder

Studienævnet for Folkesundhedsvidenskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: VIP: Hanne Andersen – Institut for Folkesundhedsvidenskab, Lisbeth Ehlert Knudsen – Institut for Folkesundhedsvidenskab (studieleder), Svend Kreiner – Institut for Folkesundhedsvidenskab, (vice-studieleder), Inge Kryger Pedersen – Sociologisk Institut, Bente Stallknecht – Medicinsk-Fysiologisk Institut.

Studerende: Maja Barfod Hørsving (næstformand), Kirsten Egebjerg Jensen, Lisa von Huth Smith, Lau Caspar Thygesen, Sidse-Marie Toubroe.

Suppleanter VIP: Ulla Christensen – Institut for Folkesundhedsvidenskab, Erik Lykke Mortensen – Institut for Folkesundhedsvidenskab, Thorkild I.A. Sørensen – Institut for Sygdomsforebyggelse, Signild Vallgård, Institut for Folkesundhedsvidenskab, Peter La Cour – Institut for Folkesundhedsvidenskab, Flemming Dela – Medicinsk-Fysiologisk Institut, Jørgen Holm Petersen – Institut for Folkesundhedsvidenskab,

Studerende: Maria Gerding Iversen, Signe Smith Nielsen, Nina Lyng, Maja Manzanski Hansen, Ulrikke Margrethe Von Rosen.

Uddannelsessekretariatet består af uddannelseskoordinator Frank Jørgensen, Studiesekretærene Susanne Hannecke-Jensen og Hanne Groth, studentermedhjælp Maja M. Hansen og Sofie G Lassen samt studieleder Lisbeth E. Knudsen.

Beretning

Det nyvalgte studienævn startede sit arbejde i februar 2002. Da studienævnet tiltrådte var en række nyttige rutiner og procedurer for tilrettelæggelse og afholdelse af bacheloruddannelsen fastlagt. De første bachelorer var færdige i januar 2002. Væsentlige opgaver for studienævnet var derfor tilrettelæggelse af kandidatuddannelsen med det obligatoriske 7. semester og valgfag i efteråret på 8. semester. Nye opgaver var også flere og bedre selvhjælpsmuligheder for de studerende i takt med flere informationer og nedsat service fra sekretariatet. Dette er sket i form af opbygning af web-site efter den skabelon som universitetets SIS system anvender og som fakultetet ønskede anvendt. Andre opgaver var effektivisering af arbejdsgange i studienævnet, øget indsats for evaluering af undervisningen og en større sammenhæng mellem fagene.

Kandidatudvalget har ydet en stor indsats i samarbejde med studievejlederne med fastlæggelse af procedurer for individuelle studieforløb og praktikophold. Procedurer for udbud og tilrettelæggelse af valgfag blev aktuel for efterårssemestret og særlig arbejdskrævende ved tilrettelæggelsen af forårssemestret 2003 med dobbelt udbud af valgfag for årgang 1999 I og II. Dette semesters tilrettelæggelse har budt på store logistiske og administrative udfordringer.

Web-siten er blevet en succes hos de studerende og flere fagledere anvender også website til offentliggørelse af skemaplaner, noter, opgaver m.m.

Internationalisering fik et godt skub ved præsentation ved to FSV studerende på ASPHER konferencen af udfordringerne for FSV studiet i at skabe internationale kontakter så de studerende kan komme ud, og FSV studiet kan modtage studerende fra andre universiteter.

Effektivisering af arbejdsgange vedr. merit og dispensation er påbegyndt og der er nu langt mere gennemsigtighed i afgørelserne. Også oprettelsen af et specialekatalog er i gang.

Effektivering af evaluering af fagene er tilvejebragt af evalueringsudvalget, der har ydet en stor indsats med udarbejdelse af skemaer og procedurer for formidling.

Diskussionen af uhensigtsmæssige placeringer af fag og fagenes størrelse i studieplanen, på baggrund af en grundlig rapport fra bachelorudvalget, blev desværre bremset af trusler om kraftige nedskæringer og deraf følgende forsvar for det eksisterende.

Arbejdet i studienævnet i 2002 kom således til at indeholde ovenstående elementer men altoverskyggende for arbejdet i efterårssemestret blev de tunge budgetforhandlinger og diskussioner om studiets økonomi og placering på Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet. Fastlærdækningen er ikke optimal på studiet og SAMF aftalen er forhandlet men næppe til optimal gevinst for studiet. Resultatet af de tidskrævende budgetforhandlinger er dog at FSV uddannelsen ikke længere bærer på åget at skulle være meget dyr for fakultetet (det er tandlæge- og humanbiologistudierne der er det). Mange negative holdninger til studiet blandt øvrige på fakultetet fik for megen plads og rektors positive opbakning var til tider eneste lyspunkt.

Til udfordringerne hører også studiesekretariatets omlægning, udskiftning af en sekretær og nedskæring med 1 sekretær i en periode med vækst i antal studerende og udbud af undervisning. Studenterhjælp af velkvalificerede FSV studerende som kender deres eget studie og dets problemer ud og ind har her været uundværlig for at holde skindet på næsen.

Mange har bidraget til at studiet er pænt i vej ved indgangen til 2003, specielt bør udvalgene under studienævnet nævnes, studievejlederne og sekretariatet fremhæves.

Væsentlige begivenheder i FSV studienævnet i 2002

Januar	31 bachelorer får overrakt bevis.
April	Møde med repræsentanter fra studiet i Esbjerg.
Maj	Sekretariatet omstruktureres og flyttes.
Juni	58 bachelorer får overrakt bevis.
Juni	48 2-års projekter består.
Juni	51 1-års projekter består.
Juni	33 gennemfører 7. semester.
Juli	Studieintroduktionsforløb ved 15 tutorer og studievejlederne.
August	Studieintroduktionsforløb ved 15 tutorer og studievejlederne.
August	Web-site i SIS-format er etableret med skemaer, fagbeskrivelser, links etc.
September	Udbud af 7 valgfag.
September	Studieleder også leder af FSV sekretariatet.
Oktober	FSV præsentation på ASPHER konferencen.
Oktober	Budget for 2002 udmeldt.
November	Specialekatalog med 'interne' specialemuligheder.
November	Bacheloropgavekatalog.

November	Retningslinjer for praktikophold.
December	Temadag.
December	Censorkorps er etableret.
December	Web-site på engelsk.
December	Oversættelse af studieordning til engelsk.
December	Pjece til specialeudbydere/eksterne aftagere.
December	Etablering af FSV studiebibliotek.
December	Budget for fakultetet og dermed FSV studiet er vedtaget med uændret UAT til FSV.
December	Udbud af 10 valgfag i forårssemestret.

Væsentlige opgaver for FSV studienævnet i 2003

Strategisk udvalg, som skal diskutere evt ændringer i studieordningen på kort og på langt sigt.

Speciale/bacheloropgave katalog, der skal udbygges med opgavemuligheder hos eksterne udbydere.

Nye valgfag skal udbydes og procedurer for udbud og valg af valgfag skal klargøres.

Optimering af skemalægning, eksamen m.m. ved hjælp af arbejds gange som alle følger.

Kvalitet i undervisning sikres ved bl.a. at tage evalueringens specifikke kritikpunkter og forslag ind.

Øget koordinering af fagene indbyrdes f.eks. gennem integreret undervisning.

Vejledertræning med henblik på effektiv vejledning.

Balancering af fastlærer/D-VIP dækning af undervisningen i forhold til udbud m.m.

Afsøgning af erhvervs muligheder, herunder PR virksomhed.

Yderligere internationalisering i form af studenteraktiviteter i bl.a. ASPHER regi.

Temadag for de studerende

Diskussion af meritoverførsel for professionsbachelor.

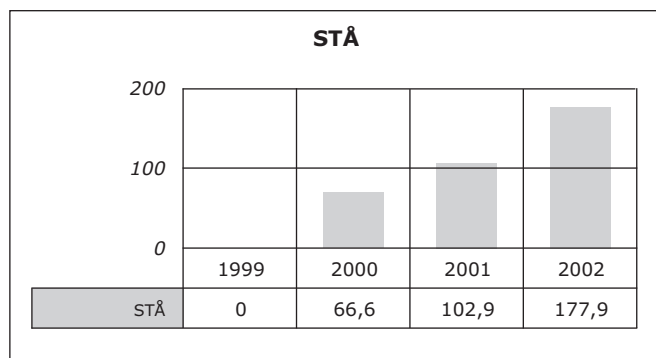
Etablering af ph.d.-studiemuligheder for FSV studerende.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder		
	Folkesundhedsvidenskab	Meritoverført	I alt
Folkesundhedsvidenskab	175,3	0,5	175,8
Naturvidenskab	0,2		
Meritstuderende	2,3		
I alt	177,9		

STÅ 1999-2002

Lisbeth E. Knudsen, studieleder

Uddannelsesudvalget for Master of International Health (MIH)

Medlemmer

Uddannelsesudvalget

Uddannelsesleder Ib Bygbjerg.

Et uddannelsesudvalg har samme personsammensætning, kompetence og arbejdsopgaver som et ordinært studienævn.

Uddannelsesudvalget for MIH består af

Undervisere: Professor Ib Bygbjerg, Afdeling for International Sundhed. Lektor Flemming Konradsen, Afdeling for International Sundhed. Adjunkt Helle Samuelsen, Afdeling for International Sundhed. Lektor Dan Meyrowitsch, Afdeling for Epidemiologi.

Studerende: Stud. MIH Martin Oteba Olowo og stud. MIH Augusta Ama Doe, Danida Fellowship Centre, stud. MIH Rinette Askgaard og stud. MIH Jeffrey Lazarus.

Observatører: Uddannelseskoordinator Lene Blegvad, Afdeling for International Sundhed. Sekretariatsleder Aase Gudmann, Studieseekretariatet for MPH uddannelsen.

Uddannelsesudvalget er opgivet pr. 1.9.2002. Studenterrepræsentanter for uddannelsesudvalget vælges ved og fungerer fra nyt studieårs begyndelse.

Organisation

Sekretariatet er placeret ved Institut for Folkesundhedsvidenskab, Nørre Allé 6, bygning 2, 2200 København N. Telefon 35 32 76 26, fax 35 32 77 36. Det omfatter uddannelsesleder Ib Bygbjerg, uddannelseskoordinator Lene Blegvad, e-mail L.Blegvad@pubhealth.ku.dk, pædagogisk vejleder/udvikler Marianne Dithmer, e-mail M.Dithmer@pubhealth.ku.dk, kursuskoordinator/studieseekretær Birgitte Gantriis, e-mail B.Gantriis@pubhealth.ku.dk og sekretariatsleder Aase Gudmann, e-mail: A.Gudmann@pubhealth.ku.dk.

Web-side www.pubhealth.ku.dk/mih/mih.html.

Beretning

Formål

Master of International Health uddannelsen blev oprettet i 1998 under lov om åben uddannelse. Det er en etårig akademisk engelsksproget videreuddannelse med det formål at uddanne personer, som på videnskabeligt grundlag kan medvirke til at forbedre befolkningers og befolkningsgruppers sundhedstilstand internationalt, regionalt og lokalt. Væsentligt er forståelsen af samspillet mellem samfund, sundhedssystemer, behandling og forebyggelse af sygdomme samt sundhedsfremme i lavindkomst samfund.

Udbydere

Uddannelsen udbydes ved Københavns Universitet af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet. Det meste af undervisningen rekvireres fra Institut for Folkesundhedsvidenskab i samarbejde med Danida og danske samt udenlandske undervisnings- og forskningsinstitutioner.

Optagelse

Optagelse på studiet kræver enten en videregående sundhedsfaglig, samfundsaglig eller anden relevant kandidateksamen eller en uddannelse på mindst bachelorniveau fra et universitet eller anden højere læreanstalt og dokumenteret teoretisk videreuddannelse på mindst et år samt relevant erhvervs erfaring svarende til mindst to års fuldtidsarbejde. Desuden skal ansøgeren besidde sproglige færdigheder i engelsk, der kvalificerer til at følge et engelsksproget undervisningsforløb og med ansøgningen skal følge et projektudkast på max. 4 sider, relokeret til feltstudier eller en kritisk litteraturgennemgang af et relevant emne. Ansøgere med anden baggrund kan optages efter individuel vurdering. Der optages ca. 28 studerende per år. Ansøgere støttet af Danida skal ansøge via den danske ambassade i deres hjemland.

Indhold (fagledere i parentes)

Modul I. Core Module: Grundmodul (professor Ib Bygbjerg). Introduktion til international sundhed baseret på problemorienteret undervisning. Grundmodulet svarer til det europæiske "core module", idet der dog er 5 ugers ophold på Christian Medical College (CMC), Vellore i Indien. Her udfører de studerende feltstudier under vejledning af bl.a. professor Abraham Joseph og undervisere i øvrigt i relevante temaer af den kompetente lærerstab på CMC. Afsluttes med skriftlig og mundtlig eksamen.

Modul II. Advanced Module: Videregående modul (adjunkt Helle Samuelsen) omfatter antropologi, politisk videnskab, økonomi og management i tæt samarbejde med interne og eksterne lærere fra ind- og udland blandt andet Danida og østafrikanske institutioner. Afsluttes med skriftlig eksamen

Modul III

Special Module A: Specialmodul (lektor Flemming Konradsen) omfatter humanitær bistand, katastrofer og flygtninge. Afholdes i samarbejde med Dansk Røde Kors, Læger uden Grænser og Internationalt Center for Torturofre. Afsluttes med mundtlig eksamen.

Special Module B: (Ekstern lektor Birgit Westphal Victor) omfatter HIV/AIDS forebyggelse, kontrol og behandling. Afholdes i samarbejde med Epidemifdelingen Rigshospitalet. Afsluttes med skriftlig eksamen.

Modul IV: Individuelt projektarbejde (masterafhandling) med vejledning og afsluttende eksamen.

Modulerne I-III kan tages separat. Modul IV forudsætter Modul I ved Københavns Universitet.

Evaluerings

Hvert modul bliver systematisk evalueret skriftligt og mundtligt af de studerende. Evalueringen er baseret på et spørgeskema med kvantitative og kvalitative parametre og resultaterne af disse undersøgelser diskuteres med de studerende, faglederne samt i uddannelsesudvalget og de nødvendige skridt bliver taget for løbende justering af uddannelsen.

Status

MIH-uddannelsen ved Københavns Universitet har i 2002 udbudt den undervisning, som forudsættes i studieordningen. Uddannelsen har per 31.12.2002, 24 studerende, heraf 16 støttet af Danida. I alt er 12 nationaliteter repræsenteret.

Det tredje hold af Masters in International Health (MIH) i Danmark blev færdige i august 2002. De studerendes manglende erfaringer, erhvervet via forskellige professionelle og kulturelle baggrunde, har vist sig at være en undervis-

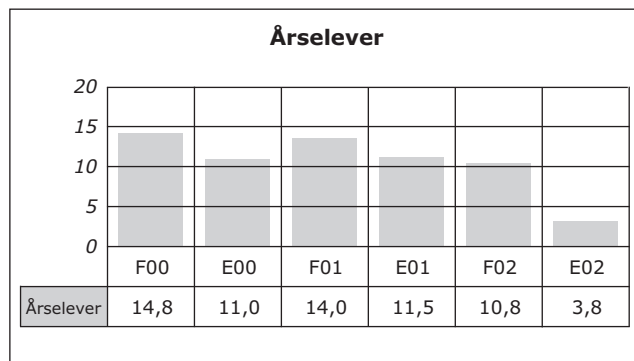
ningsmæssig stor fordel. Der sker en løbende udvikling af uddannelsen, hvilket det nye specialmodul: "HIV/AIDS" er et eksempel på. MIH-uddannelsen udgiver hvert år en pjece til markedsføring af uddannelsen.

Statistik

Kandidatproduktion

År	2000	2001	2002
Antal	25 (heraf 15 kvinder)	26 (heraf 16 kvinder)	24 (heraf 8 kvinder)

Antal årselever 2000-2002

Uddannelsesudvalget for Master of Public Health (MPH)

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod uddannelsesudvalget af: Uddannelsesleder Bjørn Holstein.

Et uddannelsesudvalg har samme personsammensætning, kompetence og arbejdsopgaver som et ordinært studienævn.

Uddannelsesudvalget for MPH består af undervisere: Professor Bjørn Holstein, Afdeling for Social Medicin, professor Ib Bygbjerg, Afdeling for International Sundhed, lektor Lone Schmidt, Afdeling for Social Medicin, lektor Signild Vallgård, Afdeling for Sundhedstjenesteforskning.

Studerende: Stud. MPH Kathrine Carlsen, stud. MPH Helle Anne Hartvich, stud. MPH Pia Sølbeck-Nielsen.

Suppleanter: Studerende: Stud. MPH Lene Buus, stud. MPH Helle Merete Sonne, stud. MPH Kirsten Svendsen.

Observatør: Sekretariatsleder Aase Gudmann, MPH-sekretariatet.

Uddannelsesudvalgets sammensætning gælder fra 1.9.2002. Studenterrepræsentanter til uddannelsesudvalget vælges ved og fungerer fra det nye studieårs begyndelse.

Organisation

Studiesekretariatet er placeret ved Institut for Folkesundhedsvidenskab, Blegdamsvej 3, 2200 København N. Telefon 35 32 79 90, fax 35 35 11 81. Det omfatter uddannelsesleder Bjørn Holstein, e-mail Holstein@pubhealth.ku.dk, sekretariatsleder Aase Gudmann, e-mail

A.Gudmann@pubhealth.ku.dk, kontorfuldmægtig Anita Andersen, e-mail Anita.Andersen.@pubhealth.ku.dk, kontorfuldmægtig Gitte Skov, e-mail: G.Skov@pubhealth.ku.dk.

Web-site <http://www.pubhealth.ku.dk/mph>.

Beretning

Formål

Master of Public Health (MPH) uddannelsen er oprettet i 1996 under lov om åben uddannelse. Det er en to-årig (1,5 årsværk) akademisk masteruddannelse med det formål at udanne personer, som selvstændigt og på videnskabeligt grundlag kan medvirke til at forbedre befolkningens og befolkningsgruppers sundhedstilstand ved at 1) igangsætte, deltage i og evaluere forebyggende og sundhedsfremmende programmer om befolkningens sundhed og 2) deltage i udvikling, planlægning og ledelse af sundheds- og socialvæsenet.

Udbydere

Uddannelsen udbydes ved universiteterne i København og Århus under medvirken af lærere fra Syddansk Universitet. Ved Københavns Universitet udbydes uddannelsen af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, og det meste af undervisningen rekvireres fra Institut for Folkesundhedsvidenskab.

Optagelse

Optagelse på studiet kræver enten en kandidatuddannelsen, en videregående sundhedsfaglig, samfundsfaglig eller anden relevant uddannelse på mindst bachelorniveau samt

mindst et års samlet, dokumenteret teoretisk videreuddannelse og mindst to års relevant erhvervs erfaring, eller relevant, mellemlang videregående uddannelse samt mindst et års samlet, dokumenteret teoretisk videreuddannelse og relevant erhvervs erfaring svarende til mindst to års fuldtidsarbejde. En ansøger med en samfundsvidenskabelig, sundhedsvidenskabelig eller anden relevant kandidatuddannelse fra et universitet eller højere læreanstalt har adgang efter at have opnået relevant erhvervs erfaring svarende til mindst to års fuldtidsarbejde. Ansøgere med anden baggrund kan optages efter individuel vurdering. Der optages ca. 28 studerende per år ved Københavns Universitet.

Indhold af første studieår (fagledere i parentes)

Introduktions- og kvalifikationsmodul: Introduktion til sundheds- og samfundsvidenskabelig tænkning (professor Bjørn Holstein), videnskabsteori og etik (Adjunkt Hanne Andersen) og databehandling (lektor Merete Osler).

Fællesmodul 1. Forskningsmetoder: Teoretisk biostatistik og epidemiologi samt målemetoder og datakilder (professor Per Kragh Andersen, lektor Merete Osler), og kvalitative forskningsmetoder (lektor Lone Schmidt), litteratursøgning og -evaluering.

Fællesmodul 2. Levekår og sundhed (lektor Kirsten Avlund): Begreber, indikatorer, sygdomsmønstre og sundhedsudvikling. Sociale og psykiske faktorer, adfærd og sundhed. Miljø og sundhed. International sundhed.

Fællesmodul 3. Organisation, ledelse og økonomi i sundheds- og socialvæsenet (lektor Signild Vallgård). Sundheds- og socialvæsenets organisation og funktioner: Sundhedspolitik, sundhedsvæsenets udvikling og struktur, internationale organisationer, planlægning, styringsmekanismer, evalueringsmetoder, MTV. Ledelse og kommunikation i offentlige institutioner, procesmonitorering og kvalitetssikring, beslutningsprocesser, strategisk ledelse. Samfundsøkonomisk effektivitet, driftsøkonomi, sundhedsøkonomisk evaluering, cost-benefit analyse, cost-effectiveness analyse og cost utility analyse.

Fællesmodul 4. Forebyggelse og sundhedsfremme (lektor Merete Osler). Biologiske, fysisk-kemiske, sociale og socialpsykologiske elementer. Kommunikation og pædagogik. Eksisterende strategier og programmer. Implementering, monitorering, styring, evaluering, kvalitetsudvikling.

To valgfrie specialmoduler efter den studerendes eget ønske. I 2002 afholdtes fem specialmoduler: Forebyggelse og sundhedsfremme (professor Finn Diderichsen). Sundhedsvæsenets organisation og ledelse (lektor Signild Vallgård). Epidemiologi og biostatistik (professor Per Kragh Andersen). International sundhed (adjunkt Dan Meyrowitsch). Sundhedsøkonomi (professor Hans Keiding).

Desuden ca. 8 ugers arbejde med øvelser, cases, obligatoriske opgaver og eksamensopgave.

Indhold andet studieår

Individuelt projektarbejde (masterafhandling) med vejledning samt 6 to-dages seminarer med emner som understøtter arbejdet med masterafhandlingen (professor Poul Erik Petersen, professor Bjørn Holstein).

Evaluering

Studerende

I første studieår skal de studerende udarbejde og forsvare fire obligatoriske opgaver, en som dækker stoffet i fælles-

modul 1 og 2, en som dækker stoffet i fællesmodul 3 og 4 og to som dækker stoffet i de to valgfrie specialmoduler. De fire opgaver skal være bestået for at man kan melde sig til eksamen efter første studieår.

Undervisningen

Hvert modul bliver systematisk evalueret af de studerende. Evalueringerne er baseret på et spørgeskema og resultaterne af disse undersøgelser diskuteres med de studerende, faglederne samt i uddannelsesudvalget og de nødvendige skridt bliver taget for løbende at justere uddannelsen.

Status

MPH-uddannelsen ved Københavns Universitet har i 2001 udbudt den undervisning, som forudsættes i studieordningen. Uddannelsen har ultimo 2002 30 førsteårsstuderende og 23 andetårsstuderende. Der sker en løbende udvikling af uddannelsen, og senest har uddannelsesudvalget vedtaget at ændre specialmodulerne så hver studerende nu skal have godkendt to sådanne moduler for at kunne indstille sig til eksamen efter første studieår. Uddannelsen deltager i to in-

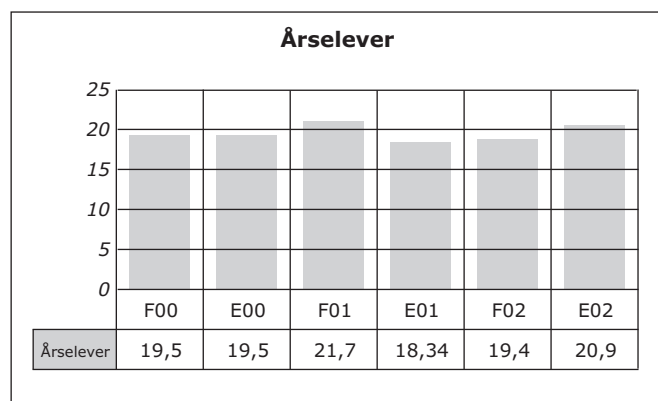
ternationale netværk for at skabe bedre muligheder for udveksling af studerende. Det ene er et samarbejde med MPH-uddannelser i Frankrig, Polen, Portugal og UK om et fælles specialmodul, som nu er igangsat. Det andet et samarbejde inden for Association of Schools of Public Health in the European Region (ASPHER), hvor den danske MPH-uddannelse er en del af programmet European Master of Public Health. Derudover deltager MPH-uddannelsen i udviklingen af en akkrediteringsproces for public health uddannelser ligeledes i ASPHER-regi. MPH-uddannelsen udgiver hvert år en studiehåndbog med oplysninger til brug for studerende, lærere og ledelse, samt en pjece til markedsføring af uddannelsen. Uddannelsen udgiver godkendte masterafhandlinger for de kandidater, der ønsker det, med henblik på salg. Der er indtil ultimo 2002 udgivet 63 afhandlinger. Der er i 2002 forhandlet med Dansk Selskab for Samfundsmedicin om en model, hvor den teoretiske del af speciallægeuddannelsen i samfundsmedicin kan erstattes med en del af første studieår på MPH-uddannelsen.

Statistik

Kandidatproduktion

År	1998	1999	2000	2001	2002
Antal	21	19	19	21	15

Årselever 2000-2002

Bjørn Holstein, uddannelsesleder

Studienævnet for Humanbiologi

Medlemmer

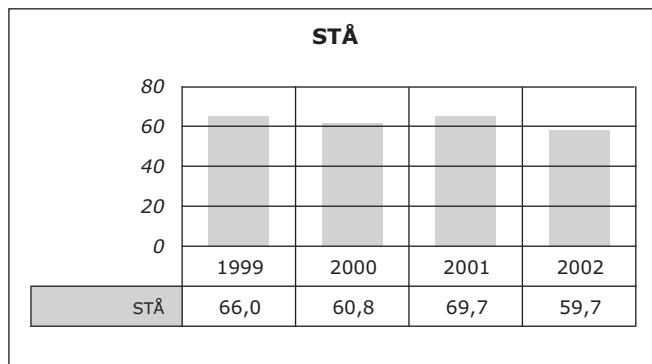
Pr. 1.2.2001 bestod studienævnet af: formand og studieleder: Professor, dr.med. Henrik Galbo, Medicinsk-Fysiologisk Institut, vicedirektør og næstformand: Lektor Bodil Norrild, Proteinlab. og talsmand for de studerende. Lærerrepræsentanter (3 år), studenterrepræsentanter (1 år), professor, dr.med. Henrik Galbo, Medicinsk-Fysiologisk Institut, stud.scient. Birgitte Rahbek, lektor Bodil Norrild, Proteinlab., stud.scient. Martin K. Kornum, lektor; dr.med. Folmer Elling Institut for Molekylær Patologi, stud.scient. Henrik Lund, lektor, Jørgen Gomme Zoofysiologisk Laboratorium, stud.scient. Kasper Lage Hansen, lektor vikar, Thomas Jonassen Farmakologisk Institut og stud.scient. Ulla Seehusen K. Madsen. Suppleant stud.scient. Bettina H. Thuesen.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitet		
	Humanbiologi	Meritoverført	I alt
Humanbiologi	59,8	1,3	61,0

STÅ 1998-2001

Beretning

Permanente udvalg

Dispensationsudvalg: Studieleder Henrik Galbo Medicinsk-fysiologisk Institut.

Koordinationsudvalg: Studieleder Henrik Galbo og stud.scient. Kasper Lage Hansen.

Specialeudvalg: Lektor; dr.sci. Bodil Norrild, Proteinlaboratoriet og Martin K. Kornum.

Medicinsk studienævns evalueringsudvalg: Studieleder Henrik Galbo.

Fakultetets internationale udvalg: Lektor; dr.sci. Bodil Norrild og stud.scient. Kasper Lage Hansen.

Kontaktudvalg: Lektor; dr.sci. Bodil Norrild.

Ligestillingsrådet: Stud.scient. Ulla S.K. Madsen.

Andre udvalg: Studenterbibliotek: Stud.scient. Ulla S.K. Madsen.

Observatører til andre nævn: Udpeges ad hoc.

Henrik Galbo, studieleder

Ph.d.-studienævnet for Sundhedsvidenskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: lektor Jørgen Vinten, professor Jesper Reibel, lektor Jørgen Dissing, professor Christian Karup, professor Thorkild I.A. Sørensen, cand.odont. Karen Geismar, cand.med. Charlotte Landbo Tofteng, cand.med. Daniela Bach Pedersen, cand.scient. Anne Gammelgaard.

Beretning

Der er i 2002 ved Københavns Universitets Sundhedsvidenskabelige Fakultet tildelt 108 ph.d.-grader efter gennemførelse af det generelle ph.d.-studieprogram ved fakultetet, mens 6 studerende er faldet fra. De kandidater, som gennemfører uddannelsen, kommer i betydeligt omfang fra andre fakulteter, og der optages således studerende med meget forskellig baggrund. Dette afspejler, at sundhedsvidenskab alene er defineret ved sit formål, og ikke ved en særlig videnskabelig metode. De individuelle videnskabelige projekter spænder meget vidt, fra matematisk-statistiske over genteknologiske til sundhedsøkonomiske og medicinsk-historiske.

Studienævnet har i 2002 fortsat bidraget til at synliggøre kvaliteten af uddannelsen ved at kræve, at de studerende,

som arbejder med projekter indenfor områder med tradition for international publikation af forskningsresultater, under uddannelsen lærer at udarbejde engelsksprogede manuskripter til fagtidsskrifter. Disse manuskripter skal indgå i ph.d.-afhandlingen, som normalt skal være udarbejdet på engelsk, og de skal uafhængigt heraf søges publicerede i internationale tidsskrifter. Der er videre taget initiativ til at monitorere og dokumentere kvaliteten og kvantiteten af dette produkt af forskeruddannelsen ved fakultetet.

Forskerskolen i neurovidenskab, som er startet ved fakultetet i 2001, har gennem året arbejdet med at udbygge fakultetets udbud af forskerkurser. Der arbejdes endvidere på at øge rekrutteringen af cand.med.er til forskeruddannelsen med henblik på at oparbejde kvalificerede basalforskere med lægelig baggrund. Det er bemærkelsesværdigt, at så mange ikke-læger fortsat søger og får optagelse som ph.d.-studerende ved fakultetet. Som medvirkende årsag kan peges på, at kombinationen af en naturvidenskabelig grunduddannelse og en sundhedsvidenskabelig ph.d.-uddannelse kan give karrieremæssige fordele ved evt. senere ansættelse i lægemiddelindustrien, og at den mere forskningsrettede grunduddannelse kan give naturvidenskabeligt uddannede kandidater fortrin i konkurrence om stipendier.

Det er fortsat opfattelsen, at efterspørgslen efter fakultetets ph.d.-uddannede for tiden overstiger produktionen. Denne opfattelse deles af de fleste repræsentanter for aftagende virksomheder og institutioner, som udtrykker sig offentligt.

Jørgen Vinten, ph.d.-studieleder

Afdelingen for Eksperimentel Medicin

Ledelse pr. 1.2.2002

Afdelingschef er dyrlæge Hans-Jørgen Skovgaard Jensen.

Afdelingens bestyrelse består af 4 medlemmer; to udpeget af dekanatet, SVF og to udpeget af RH's direktion: professor, dr.med. Jens Juul Holst, (formand), lektor, dr.med. Michael E. Danielsen, professor, dr.med. Stig Haunsø (RH) og professor, dr.med. Keld Danø (RH).

Adresse

Blegdamsvej 3
2200 København N
Telefon 35 32 73 73
Fax 35 32 73 99
libi@emed.ku.dk

Afdelingschefens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Se tidligere udgaver af årbogen.

Fysiske rammer

Omfatter 3.500 m² på Panum Institutet og 600 m² på Rigshospitalet.

Personaleforhold

Faglige opgaver

Afdelingen yder assistance ved dyreforsøg og rådgiver desuden i forsøgsdyrfaglige spørgsmål herunder forsøgsplanlægning og etik.

Undervisning

Afdelingen afholder en række kurser: kurser i alm. forsøgsdyrskundskab, eksperimentel kirurgi og mikrokirurgi for ph.d.-studerende, teknisk personale samt personer, der ønsker selvstændig tilladelse til at udføre dyreforsøg. Desuden arrangeres – i samarbejde med Sundhedsstyrelsen – kurser i operativ kirurgi og mikrokirurgi for læger under speciallægeuddannelse i kirurgi. Afdelingen har ansvaret for den obligatoriske undervisning i forsøgsdyrskundskab for humanbiologer.

De nye regler for at udføre og medvirke ved dyreforsøg – der kræver en formel uddannelse for alle personalekategorier – har betydet et stærkt øget behov for flere kursuspladser. Afdelingen samarbejder især med KVL's Afdeling for forsøgsdyrvidenskab for at opfylde de nye behov.

Forskningsvirksomhed

Forbedring af metoder til diagnostik af infektioner i forsøgsdyr. Udvikling af PCR diagnostik af virusinfektioner hos forsøgsdyr.

SVF har i samarbejde med rektoratet o.a. besluttet at etablere en "Campus-stald" omfattende al forsøgsdyrsvirksomhed ved KU og HS inkl. Biotek-centret. I 2002 er der foretaget en gennemgribende analyse af forsøgsdyrsvirksomheden ved KU med henblik på at opgradere faciliteter til fremtidens krav samt ændre organisationen. Resultatet af analysen er udkommet i en rapport, som vil danne grundlaget for at udføre ændringerne. SVF arbejder på at skaffe en finansiering af de i alt ca. 50 mill., som er nødvendige. På budgettet for 2003 er foreløbig afsat 4 mill. kr., hvoraf 1 mill. skal finansieres af brugerne gennem øgede priser.

H.J. Skovgaard Jensen, afdelingschef

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	2,02	0,00	2,02
DVIP	0,31	0,00	0,31
TAP	33,89	0,17	34,05
Årsværk i alt	36,21	0,17	36,38
Løn	10.230	56	10.286
Frikøb	2	0	2
Øvrig drift	2.556	179	2.735
Anskaffelser	681	4	686
Bruttototal t.kr.	13.470	239	13.709

Stab

VIP Internt finansieret

Hansen, Henrik Bo; dyrlæge.
Jensen, Hans-Jørgen Skovgaard; dyrlæge.

Central Forskningsenhed for Almen Praksis

Ledelse pr. 1.2.2002

Forskningsenheden ledes af forskningsleder, praktiserende læge, professor, dr.med. Hanne Hollnagel.

Forskningsenhedens bestyrelse består fra Praktiserende Lægers Organisation af formanden læge Jørgen Lassen og læge Michael Dupont samt fra Sygesikringens Forhandlingsudvalg amtsborgmester Hans Jørgen Holm og amtsborgmester Bent Hansen.

Organisation

Central forskningsenhed for almen praksis blev oprettet i 1978 med tilknytning til Institut for Almen Medicin, Københavns Universitet. Forskningsenheden er en selvejende institution, hvis formål er at udføre forskning i almen praksis og sundhedsvæsenet i øvrigt. Desuden rådgivning og praktisk bistand til forskning i almen praksis og tilgrænsende områder.

Forskningsenheden fungerer under vedtægter, som 1. december 1985 er indgået mellem Praktiserende Lægers Organisation og Sygesikringens Forhandlingsudvalg. Forskningsenheden finansieres af den af organisationerne oprettede forskningsfond 'Fonden vedr. finansiering af forskning i almen praksis og sundhedsvæsenet i øvrigt'. Fonden får også midler fra finansloven.

Til at vejlede institutionen forskningspolitisk er nedsat et Fagligt råd med repræsentanter for Dansk selskab for almen medicin, Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, Sundhedsstyrelsen, Sundhedsministeriet og Institutterne for Almen Medicin i København, Århus og Odense.

Adresse

Panum Institut
Bygning 33 d, 5
Blegdamsvej 3
2200 København N
Telefon 35 32 71 71
Fax 35 37 12 82
admin@gpract.ku.dk
www.gpract.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Forskningsenheden udfører egen forskning og giver individuel rådgivning og praktisk bistand. Endvidere afholdes løbende fælles forskningsmøder mellem Afdeling for Almen Medicin og Forskningsenheden samt månedlige metodeseminarer mm. Der er temagrupper ang. "Sygdomsbegrebet", "Diabetes", "Livsstilsændringer" og "Børnefamilier". Forskningsenheden samarbejder med den nyoprettede decentrale Almenmedicinsk Forskningsenhed i Frederiksborg Amt bl.a. omkring et grundlæggende kursus i forskningsmetodologi. I samarbejdet indgår også Lunds universitet og Afdeling for Almen Medicin. Kurset strækker sig over 3 semestre, og andet kursus slutter januar 2002 – nyt kursus starter maj 2003. Samarbejdet får økonomisk støtte

fra Østdansk Sundhedsvidenskabeligt Forskningsforum. Forskningsenheden prioriterer forskeruddannelsen højt og vil i de kommende år arbejde på, at der kan tilbydes forskerkurser fra start til ph.d.-niveau samt på at udvikle vejlederfunktionen. Forskningsenheden har haft en tilfredsstillende vurdering af internationalt peer-panel.

Forskningsvirksomhed

Forskningsenheden har et bredt forskningsfelt med følgende tyngdepunkter:

1. Befolkningens almindelige helbredsproblemer, dens håndtering af disse og behov for lægehjælp.
2. Klinisk forskning om de af patienterne hyppigst præsenterede henvendelsesårsager i almen praksis og om de hyppigste symptomer/diagnoser set i almen praksis.
3. Forebyggelsesforskning: Forebyggelse er et vidt begreb, som ud over de samfundsmæssige tiltag omfatter den individ- og familieorienterede del, hvorunder vi har en del projekter om forebyggende samtaler i almen praksis, om kommunikation af risiko, motivationsteorier, om helbredsressourcer, salutogenese, om sociale ressourcer, om livsstilssamtaler ang. rygning og alkohol, om ulighed i forebyggelse og sundhed.
4. Sundhedstjenesteforskning incl. kvalitetsvurdering: Om befolkningens kontakter til almen praksis, teknologivurdering af procedurer i almen praksis, implementering af kliniske vejledninger og af ny forskningsviden, om det gode patientforløb på tværs af sektorerne.

På tværs af ovennævnte områder arbejdes med de to nævnte områder som en slags almenmedicinsk grundforskning om de processer, som danner basis for det kliniske arbejde i almen praksis:

5. Konsultations- og kommunikationsforskning: Lægepatientforholdet, den patientcentrerede konsultation, den motiverende samtale, befolkningens forventninger, befolkningens sygdomsmodel sammenlignet med lægens sygdomsmodel, om det bio-sociale, psykologiske og kulturelle perspektiv på sundhed og sygdom, praktiserende lægers tavse viden.
6. Teoriudvikling og begrebsafklaring: For eksempel indsigt i forløbet af folkesygdommene bl.a. gennem inddragelse af disse sygdomsformers begyndelse/oprindelse/forløb forud for og efter lægekontakt, udvikling af teorier bag forebyggelseskonsultationen, afklaring af begreberne patientønsker, patientforventninger, patientbehov.

Disputatsarbejder

Systematisk, specifik, individorienteret forebyggelse i almen praksis – Undersøgelser af teknologien alkoholscreening og kort intervention (Anders Beich).

Struktureret, individualiseret behandling af type 2 diabetes i almen praksis (Niels de Fine Olivarius).

Kvindens oplevelse af risiko i forbindelse med osteoporose (Susanne Reventlow).

Ph.d.-projekter

Patientinitieret kontakt til almen lægepraksis. En undersøgelse af ikke-medicinske faktorerens betydning (Tina Eriksson).

Forældre til småbørn, som ofte er syge (Ruth Kirk Ertmann).

Struktureret patientopfølgning med individuelle behandlingsmål for type 2-diabetikere i almen praksis (Lars J. Hansen).

Det metaboliske syndrom i almen praksis (Poul Erik Heldgaard).

Opsporing af asthma bronchiale i 5-års alderen i almen praksis (Christian Hermann).

Øresygdom, hørelse og sprog hos førskolebørn (Maj-Britt Glenn Lauritsen).

Patientens perspektiv på et liv med type 2-diabetes (Anni B.S. Nielsen).

Implementeringsstrategiers betydning for effekten af DSAMs kliniske vejledning om demens i almen praksis (Frans Boch Waldorff).

Individuelle forskningsprojekter

Blødningsmønsteret hos 45-54-årige kvinder i Danmark (Karen Astrup).

Tidlig intervention mod alkoholmisbrug i almen praksis. Sædvaner – Holdninger – Roller (Sverre Barfod, Arvid F. Jørgensen, Eli Sørensen, Per Vendsborg, Annelise Zachariassen).

Forebyggelse ved tidlig afdækning og håndtering af alkoholproblemer i almen praksis (Sverre Barfod, Anders Beich, Lene Carlsen, Lars J. Hansen, Eli Sørensen, Thorkil Thorsen, Per Vendsborg, Annelise Zachariassen).

Forekomsten af diabetes i Danmark. Metodeudvikling til en registerbaseret vurdering (Thomas Drivsholm, Niels Olivarius).

Udvalgte indvandrergrupperes kontaktmønstre til almen praksis i Københavns Kommune (Lise Dyhr).

Udvikling af en indvandrerkonsulentfunktion i almen praksis (Lise Dyhr).

Den situationelle sygdomsteori's gyldighedsområde (Dorte Gannik).

Tobak i konsultationen hos den praktiserende læge (Ann Dorrit Guassora).

Diabetesomsorg i almen praksis – 14-års-opfølgningen (Lars J. Hansen).

Positive sundhedsfaktorer – En bedre balance mellem risikotænkning og ressource-tænkning (Hanne Hollnagel, Kirsti Malterud).

Indledende planlægning af et forskningsforløb frem mod en klarlæggelse af, hvad almenmedicinsk filosofi er (Hans Lyng).

Symptomer som kundskabskilde – Hvordan kan vi udvikle medicinsk kundskab om kvinders helbred (Kirsti Malterud).

Sårbarhed som styrke (Kirsti Malterud).

Selvurderet helbred: Uafhængig prædiktør for total dødelighed og død af iskæmisk hjertesygdom (Anni B.S. Nielsen, Hanne Hollnagel).

Hvad er vigtigt for et velfungerende samarbejde mellem tutorlæge og almenmedicinsk blok-læge – beskrevet ud fra perspektivet af yngre læge (Bente Nielsen).

Diabetesomsorg i almen praksis (Niels de Fine Olivarius).

Diabetes-sygdommens epidemiologi (Niels de Fine Olivarius, Thomas Drivsholm).

Nogle metodeproblemer ved sygdomsopgørelser i almen praksis (Poul A. Pedersen).

Astma og allergisk rhinitis i almen praksis (Poul A. Pedersen).

Lændesmerter i almen praksis efter 22 år (Poul A. Pedersen, Hanne Thorsen, Charlotte Skjøtt, Simon Vittov).

Overgangsalder og hormoner, bearbejdning af spørgeskemasvar fra 3.838 kvinder over 44 år i Roskilde Amt (Kirsten Søndergaard).

HUSK – fokus på hukommelsen (Frans Boch Waldorff).

Faglige og administrative hverv

Dorte Gannik: Faglig referent for Social Science & Medicine, Scand. J. of Prim. Health Care, Ugeskrift for læger; medlem af Institutrådet ved Institut for Sygdomsforebyggelse H:S.

Hanne Hollnagel: Medlem af Østdansk Sundhedsvidenskabeligt Forskningsforum; Fagligt udvalg under Praktiserende Lægers Organisation og Sygesikringens Forhandlingsudvalg.

Niels de Fine Olivarius: Medlem af Sundhedsstyrelsens følgegruppe vedrørende diabetesbehandlingen i Danmark; DSAMs repræsentant i følgegruppen for projektet "Bedre sundhed for mor og barn" ved Center for Epidemiologisk Grundforskning; medlem af DSAMs diabetesgruppe; medlem af Dansk Endocrinologisk Selskabs arbejdsgruppe vedr. nye diagnostiske kriterier for diabetes mellitus; medlem af Statens Institut for MTV's projektgruppe vedr. MTV af type 2-diabetes.

Susanne Reventlow: Medlem af: DSAM's forskningsudvalg; DSAM's referencegruppe om risiko og screening; Arbejdsgruppe i Vestsjællands Amt vedr. Kvalitetssikringsprojekt om Osteoporose-diagnostik, -forebyggelse og behandling; Fagligt råd samt forskningsudvalget for Fonden vedr. finansiering af forskning i almen praksis og sundhedsvæsenet i øvrigt; ECPC – European Consortium for Primary Care (europæisk projektsamarbejde vedr. udvikling af almen medicin i Østeuropa samt andre lande uden for Europa); Anthropology at home (europæisk gruppe af antropologer, der arbejder med projekter i egen kultur).

Hanne Hollnagel, forskningsleder

Stab

Årsværk
VIP 15,07
TAP 3,21

VIP internt finansieret

Hollnagel, Hanne; forskningsleder, praktiserende læge, professor, dr.med.

Olivarius, Niels de Fine; seniorforsker, læge, B.S.

Gannik, Dorte; forskningslektor, dr.scient.soc. (deltid).

Malterud, Kirsti; seniorforsker, praktiserende læge, professor, dr.med. (deltid).

Reventlow, Susanne; adjunkt, antropolog, praktiserende læge.

Hindsberger, Charlotte; statistiker (deltid).

Thorsen, Thorkil; seniorforsker, kultursociolog, fil.dr. (deltid).

Tulinius, Charlotte; forskningsstipendiat, ph.d., læge (vikar).

Pedersen, Poul A.; forskningskonsulent, læge.

VIP eksternt finansieret

Astrup, Karen; forskningsstipendiat, praktiserende læge.

Barfod, Sverre; praktiserende læge.

Beich, Anders; ph.d.-stipendiat, læge.

Drivsholm, Thomas; forskningsstipendiat, ph.d., læge.

Dyhr, Lise; forskningsstipendiat, ph.d., praktiserende læge.

Eriksson, Tina; ph.d.-stipendiat, speciallæge i almen medicin.

Ertmann, Ruth; ph.d.-stipendiat, praktiserende læge.

Guassora, Ann Dorrit; forskningsstipendiat, læge.

Hansen, Lars Jørgen; ph.d.-stipendiat, speciallæge i almen medicin.

- Heldgaard, Poul Erik; ph.d.-stipendiat, praktiserende læge.
 Hermann, Christian; ph.d.-stipendiat, praktiserende læge.
 Jørgensen, Arvid F.; forsker, praktiserende læge.
 Lauritsen, Maj-Britt; ph.d.-stipendiat, læge.
 Lynge, Hans; praktiserende læge.
 Nielsen, Anni B.S.; ph.d.-stipendiat; sygeplejerske,
 cand.scient.pol.
 Nielsen, Bente; praktiserende læge.
 Siersma, Volkert; statistiker.
 Søndergaard, Kirsten; praktiserende læge.
 Waldorff, Frans Boch; ph.d.-stipendiat, praktiserende læge.
- Publikationer**
- Andreasen J., Barfod S.: Lægen som motiverende sundhedskonsulent. *Ugeskrift for Læger* 164, s. 5548-5550. 2002.
- Andreasen J., Lauritsen M-B.G.: Så hør dog efter (interview). *Ugeskrift for Læger* 164(48), s. 5694-5695. 2002.
- Barfod S.: Boganmeldelse (Zierau F (red.)). Alkohol – på godt og ondt). *Practicus* 26(152), s. 94. 2002.
- Barfod S.: Praktiserende læger hjælper med ændring af drikkevaner. *Læge-Helse* 7(3), s. 15. 2002.
- Barfoed K., Hansen C., Lauritzen T., Madsen L.D., Mitens E., Olivarius N. de F.: Type 2 diabetes i almen praksis. Diagnose og behandling. En konsensusvejledning. 30 s. Dansk Selskab for Almen Medicin København 2002.
- Beich A.: Rygning, rådgivning, spørgeskemaer og viden-skab. *Ugeskrift for Læger* 164, s. 783-784. 2002.
- Beich A.: Sikker – eller usikker – forebyggelse af hjertesygdom. 34s. *Dagens Medicin*, nr. 9., København 2002.
- Beich A.: Re: Open mind on screening and brief alcohol intervention. 27511s. *bmj.com* 2002.
- Beich A.: Re: Implementation of brief alcohol intervention depends on thorough preparation and proper training. 27080s. *bmj.com* 2002.
- Beich A.: Re: Talking about drink: Why GP experiences are important. 26883s. *bmj.com* 2002.
- Beich A.: Re: Strange definition of excessive drinking. 26705s. *bmj.com* 2002.
- Beich A.: Re: Conclusions do not take account of all the relevant data. 26480s. *bmj.com* 2002.
- Beich A., Gannik D., Malterud K.: Screening and brief intervention for excessive alcohol use: qualitative interview study of the experiences of general practitioners. *BMJ* 325, s. 870-872. 2002.
- Damsgaard J.J., Adser L., Jensen B.K., Schæfer K., Søndergaard K., Toft U.: Kvindehormon og Overgangsalder. Et kvalitetsudviklingsprojekt i almen praksis i Roskilde Amt. *Ugeskrift for Læger* 164(4), s. 528-530. 2002.
- Dyhr L.: Flere læger bruger tolk. 5s. *Dagens Medicin* nr. 7, København 2002.
- Dyhr L., Breinholdt M.: Fatal mangel på oversættelser til indvandrersprog (interview). *Ugeskrift for Læger* 164(18), s. 2438-2440. 2002.
- Eriksson T.: Non-medical triggers of patients' contacts to general practitioners. 140 s. *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning* København 2002.
- Gannik D.: Situational disease: elements of a social theory of disease based on a study of back trouble. *Scand J Prim Health Care* 20(suppl.1), s. 25-30. 2002.
- Gannik D.E.: Situationelt perspektiv på sygdom. En social sygdomsteori baseret på en undersøgelse af ryglidelser. *Ugeskrift for Læger* 164(45), s. 5230-5234. 2002.
- Halkjær D., Beich A.: Lægen, livsførelsen og lasterne. *Practicus* 26(153), s. 114-115. 2002.
- Haller J., Dyhr L.: I klemme i udlændingepolitikken (interview). *Ugeskrift for Læger* 164(45), s. 5296-5297. 2002.
- Hansen L.J., Drivsholm T.B., Nielsen A.B.S., Olivarius N. de F.: Interventioner til forbedring af diabetesbehandlingen i det primære sundhedsvæsen og på diabetesambulatorier. *Ugeskrift for Læger* 164(5), s. 607-609. 2002.
- Hantho A., Jensen L., Malterud K.: Mutual understanding: a communication model for general practice. *Scandinavian Journal of Primary Health Care* 20, s. 244-251. 2002.
- Hermann C.: Interview med Christian Hermann, praktiserende læge, der laver ph.d. (interview). *Practicus* 26(151), s. 47-48. 2002.
- Hollnagel H.: Poul A. Pedersen – the first among pioneers. *Scandinavian Journal of Primary Health Care* 20(suppl. 1), s. 20-22. 2002.
- Hollnagel H., Malterud K.: Samtaler om risiko og helbredsressourcer i almen praksis. *Ugeskrift for Læger* 164(45), s. 5225-5229. 2002.
- Hundborg L., Drivsholm T.B.: Type 2 diabetes – en sygdom, der kan forudses (interview). *Nyt om Forebyggelse* 4, s. 4-5. 2002.
- Jensen M.K., Andersen A.T., Sørensen T.I.A., Becker U., Thorsen T., Grønbæk M.: Alcoholic Beverage Preference and Risk of Becoming a Heavy Drinker. *Epidemiology* 13, s. 127-132. 2002.
- Jørgensen L.G.M., Brandslund I., Stahl M., Hyltoft Petersen P., Iversen S., Klitgaard N., Olivarius N.de F.: Upper reference limit, analytical quality specifications and clinical use of haemoglobin A1C. *Scand J Clin Lab Invest* 62, s. 609-622. 2002.
- Lous J., Lauritsen M-B.G.: Forsinket trommehindedræn ved langvarig sekretorisk otit har ingen sproglige omkostninger. *Ugeskrift for Læger* 164(25), s. 3370-3371. 2002.
- Lynge H.: Almenmedicinsk filosofi? – om rummet mellem evidens og handlen. i: *Almenmedicinsk Filosofi* s. 8-17. *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning*, København 2002.
- Löfvander M., Dyhr L.: Transcultural general practice in Scandinavia. *Scand J Prim Health Care* 20, s. 6-9. 2002.
- Malterud K.: Reflexivity and metapositions: strategies for appraisal of clinical evidence. *J Eval Clin Pract* 8(2), s. 121-126. 2002.
- Malterud K.: Somatisering en dårlig diagnose? (leder). *Tidsskr Nor Lægeforen* 122(11), s. 1092. 2002.
- Malterud K.: Feministisk teori kan utmana medicinsk kunnskap. *Kvinnovetenskaplig tidskrift* (2-3), s. 5-18. 2002.
- Malterud K.: Empowering the patient by reframing the discourse. i: *Patient-centred approaches to chronic myofascial pain in primary care* s. 116-130. Malterud K., Hunskaar S. (eds.). Radcliffe Medical Press, Oxon 2002.
- Malterud K.: The art of living with pain: recovery through acknowledgement. i: *Patient-centred approaches to chronic myofascial pain in primary care* s. 167-171. Malterud K., Hunskaar S. (eds.). Radcliffe Medical Press, Oxon 2002.
- Malterud K.: Når livsstil ikke nytter – medikamentell risikointervensjon for dårlige mennesker. i: *Helsebilder. Sunnhet og sykdom i kulturelt perspektiv* s. 67-84. Elvbakken K.T., Solvang P. (red.). Fagbokforlaget, Bergen 2002.
- Malterud K.: Kvalitative metoder i medisinsk forskning –

- forudsætninger, muligheder og begrænsninger. Tidsskr Nor Lægeforen 122(25), s. 2468-2472. 2002.
- Malterud K.: Almenmedisin – et klinisk kunnskapsfelt mellom teori og praksis (leder). Ugeskrift for Læger 164(46), s. 5357. 2002.
- Malterud K., Hunskaar S.: (eds.). Patient-centred approaches to chronic myofascial pain in primary care. 1-208 s. Radcliffe Medical Press, Oxon 2002.
- Malterud K., Hunskaar S.: The challenges of chronic myofascial pain: commitment to patient perspectives. i: Patient-centred approaches to chronic myofascial pain in primary care s. 175-179. Malterud K., Hunskaar S. (red.). Radcliffe Medical Press, Oxon 2002.
- Olesen H.S., Gannik D.: En profession under pres – brugerperspektiv, kvalitet og udvikling af den almene praksis. Månedsskrift for Praktisk Lægegerning 80, s. 149-158. 2002.
- Olivarius N. de F.: Can general practitioners be randomised? Scand J Prim Health Care 20(suppl.1), s. 23-24. 2002.
- Olivarius N. de F.: Challenges of General Practice Research. On the Occasion of the Retirement of Research Director Poul A. Pedersen (editorial). Scand J Prim Health Care 20(suppl.1), s. 1. 2002.
- Olivarius N. de F.: Mejoran la evolucion de la diabetes de tipo 2 con una terapia personalizada. Salud Publica. www.siicsalud.com, s. 1. 2002.
- Olivarius N. de F.: Hvad går de egentlig og laver på sådan en forskningsenhed? (interview). Practicus 26(151), s. 45-46. 2002.
- Olivarius N. de F., Beck-Nielsen H.: Samarbejde med egen læge sikrer succes i behandlingen. Diabetes – Tidsskrift for sukkersyge 62(2), s. 8-10. 2002.
- Olivarius N. de F., Vass M., Drivsholm T.B., Hindsberger C.: Skal befolkningen tilbydes generelle helbredsundersøgelser? Ugeskrift for Læger 164(36), s. 4199-4200. 2002.
- Pedersen P.A.: The Central Research Unit of General Practice: A personal review after 22 years. Scand J Prim Health Care 20(suppl.1), s. 14-18. 2002.
- Reventlow S.: Risikobegrebet. i: Almenmedicinsk Filosofi s. 56-60. Hilden J. (ed.). Månedsskrift for Praktisk Lægegerning, København 2002.
- Reventlow S., Gannik D., Hvas A.C.: Hvordan ser patienter på risiko. Ugeskrift for Læger 164(46), s. 5376-5379. 2002.
- Reventlow S., Hvas A.C., Tulinius C.: The concept of risk: a reply to Kristiansen et al. Scandinavian Journal of Primary Health Care 20, s. 253. 2002.
- Stahl M., Brandslund I., Jørgensen L.G.M., Petersen P.H., Borch-Johnsen K., Olivarius N. de F.: Can capillary whole blood glucose and venous plasma glucose measurements be used interchangeably in diagnosis of diabetes mellitus? Scand J Clin Lab Invest 62, s. 159-166. 2002.
- Steihaug S., Malterud K.: Recognition and reciprocity in encounters with women with chronic muscular pain. Scand J Prim Health Care 20, s. 151-156. 2002.
- Thorsen T.: Duplik til Thelander og Salaspuro. Nordisk Alkohol- & Narkotikatidsskrift 19(1), s. 47-50. 2002.
- Thorsen T.: En 'Evidensbaserad kunskapsammenstilling' i hånden giver ikke fast grund under fødderne. Nordisk Alkohol- & Narkotikatidsskrift 18(5-6), s. 503-505. 2001.
- Thorsen T.: Tro, håb & viden: Oplysning om alkohol og narkotika. 1-142 s. Bogforlaget Her&Nu 2002.
- Thorsen T., Mäkelä M.: Cambiar la práctica de los profesionales: Teoría y practica de la implementación de las Guías de Práctica Clínica. 1-256 s. Agencia de Evaluación de Tecnologías Sanitarias de Andalucía Sevilla 2002.
- Thorsen T., Nissen A.: Som et spejl der bliver stillet op foran én. Om lægens møde med en amtslig medicinkonsulent. Månedsskrift for Praktisk Lægegerning 80(3), s. 301-308. 2002.
- Undeland M., Malterud K.: Diagnostic work in general practice more than naming a disease. Scand J Prim Health Care 20, s. 145-150. 2002.
- Waldorff F.B., Bülow L.B., Malterud K., Waldemar G.: Strategier for demensdiagnostik. Erfaringer fra samarbejdet mellem praktiserende læger og hjemmesygeplejersker. Ugeskrift for Læger 164(32), s. 3767-3770. 2002.

Center for Muskelforskning

Ledelse pr. 1.2.2002

Centerleder er professor, med.dr. Bengt Saltin. Seniorforskere i centeret er: lektor, dr.scient. Jens Bangsbo (p.t. orlov), lektor, dr.med.vid. Ylva Hellsten (p.t. orlov), lektor, lic.scient. Bente Kiens og professor, dr.med. Erik A. Richter, Institut for Idræt; lektor, dr.scient. Carsten Juel, August Krogh Institutet; lektor, dr.med. Flemming Dela, professor, dr.med. Henrik Galbo, lektorvikar, cand.scient. Jørn W. Helge, lektor, cand.med. Thorkil Ploug, og lektor, cand.med., ph.d. Bente Stallknecht, Human Biologi, Panum Institutet, samt på Rigshospitalet, overlæge, dr.med. Niels H. Secher, overlæge, dr.med. John Vissing og professor, dr.med. Bente Klarlund Pedersen. Endvidere er professor, dr.med. Michael Kjær, Bispebjerg Hospital tilknyttet centeret.

Organisation

Center for Muskelforskning (The Copenhagen Muscle Research Centre, CMRC) består af tre forskningsgrupper, som er placeret på henholdsvis Institut for Idræt med kobling til August Krogh Institutet, på humanbiologi under Medicinsk-Fysiologis Institut, Panum Institutet, og på Rigshospitalet. Det fælles mål med forskningen er at klarlægge de mekanismer, som regulerer ilt- og substrattilfø-

sel til menneskets skeletmuskulatur. Centeret blev etableret i 1994 med støtte fra Danmarks Grundforskningsfond. Den nuværende bevillingsperiode løber til og med 2003.

Adresse

Rigshospitalet, afsnit 7652
Blegdamsvej 9
2100 København Ø
Telefon 35 45 76 21
Fax 35 45 76 34
cmrc@rh.dk

Centerlederens årsberetning

Forskningsvirksomhed

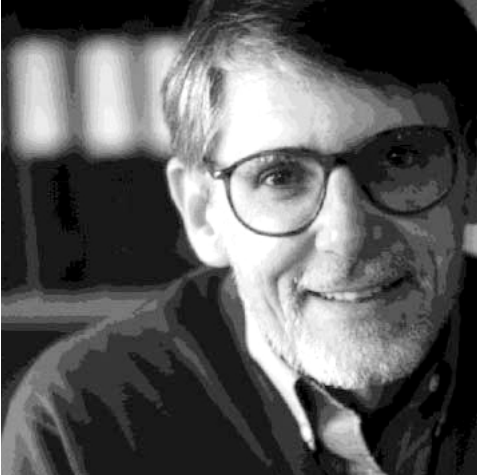
De tre helt centrale forskningsområder er a) reguleringen af glukose- og fedtstofskifte med fokus på transportproteiner og reguleringen af mitokondriernes substratvalg, b) skeletmuskulaturens blodgennemstrømning i hvile og ved muskelkontraktion, samt c) genskudsreaktionen i musklen som følge af akut og kronisk muskelaktivering.

En detaljeret beskrivelse af forskningen og centerets publikationer findes under respektive forskningsgruppes beretning i KUs årbog.

Bengt Saltin, centerleder

Det Humanistiske Fakultet

Dekanatet for Det Humanistiske Fakultet

Dekan John Kuhlmann Madsen

Prodekan Thorkild Damsgaard Olsen

Fakultetets ledelse

Pr. 1.2.2002: Dekan, lektor John Kuhlmann Madsen.
 Prodekan, lektor Thorkil Damsgaard Olsen.
 Sekretariatschef, cand.jur. Kirsten Stenbjerre.

Fakultetsråd

Pr. 1.2.2002: Dekan, lektor John Kuhlmann Madsen (formand).

Lektor Carsten Due-Nielsen.
 Adjunkt Hans Lauge Hansen.
 Lektor Stig Hjarvard.
 Docent Axel Larsen.
 Lektor Mogens Trolle Larsen.
 Lektor Hanne Ruus.
 Kontorfuldmægtig Hannah Krogh Hansen.
 Ingeniørassistent Steen Linke Larsen.
 Kontorfuldmægtig Kirsten Mathiesen.
 Stud.mag. Walid Abdul Wadoud Hajjaj.
 Stud.mag. Robert Poulsen.
 Stud.mag. Annemarie Kjær Rasmussen.
 Museumsdirektør Søren Dietz (ekstern repræsentant) – indtil 1.6.2002.
 Gymnasirektor Marianne Zibrandtsen (ekstern repræsentant) – indtil 1.6.2002.

Adresse

Njalsgade 80-90
 2300 København S
 Telefon 35 32 88 11
 Fax 35 32 80 52
 hum-fak@fak.hum.ku.dk
 www.hum.ku.dk

Dekanens årsberetning

I hele den vestlige verden sker der i disse år et skift i de unges studieønsker. Fag der tidligere var omgivet af stor prestige og som derfor havde stor søgning, indskrænker udbudet i takt med at ansøgerskaren bliver mindre. Situationen for naturvidenskab har påkaldt sig megen opmærksomhed. For Humanioras vedkommende hører man af og til skrækhistorier om at institutter lukkes, og fag forsvinder. På KUA har vi de seneste år set en bevægelse bort fra de store moderne sprogfag. For i tide at modvirke denne tendens iværksættes et større udredningsarbejde med det mål at komme frem med planer for en ny identitet. I løbet af 2002 blev en hvidbog og andre publikationer præsenteret for Fakultetet og for offentligheden i øvrigt. De blev godt modtaget. Både fagenes indre dynamik og arbejdsmarkedet er indtænkt i disse grundige tekster. De omstruktureringer og nye uddannelser der anbefales, implementeres de kommende år.

Nogle af de ændringer der sker internationalt, drejer sprogfagene i retning af 'cultural studies', altså en lidt bredere tilgang end tidligere tiders 'sprog og litteratur'. Dette er indgået i ovennævnte omdefinering. I betydningen 'hverdags- eller folkekultur' har Fakultetet i mange år haft en række mindre kulturfag: Etnologi, Religion, Minoritetsstudier, Arbejderkulturstudier, etc. med overlappende teoretisk grundlag. Der har været bestræbelser i gang for at samordne disse fag under overskriften 'kulturanalyse'. Den særlige overbygningssuddannelse i Moderne Kultur og Kulturformidling er fortsat på højt aktivitetsniveau, og Institut

for Kunsthistorie, Dans og Teater igangsatte en ny overbygningssuddannelse i Visuel kultur.

Efteruddannelse i form af Åbent Universitet har set en forskydning i fagenes udbud, men generelt set har niveauet de sidste tre år været svagt stigende. En ny masteruddannelse er blevet tilrettelagt og igangsat med succes: "Professionsuddannelse og professionsudvikling".

Den løbende generelle tilpasning af studierne afstedkom et antal justeringer af studieordninger.

Fakultetet udgav for første gang en cd-rom med beskrivelser af alle fakultetets fag som studieorienterende materiale til potentielt nye studerende.

Forskningens omfang og kvalitet er på tapetet i disse år. Mange midler bliver brugt på kontrol og evaluering. I et forsøg på at finde en smidig ordning gennemfører vi en sammenligning mellem nogle fag og søsterinstitutter i Europa. Det metodemæssige grundlag for sammenligningen er det britiske Research Assessment Exercise. Første del af projektet blev afsluttet i 2002 mellem Fransk på KUA og søsterinstitutter i hhv. Tübingen og Exeter. Det tyder på at modellen i en tillempt form kan bruges til indirekte at angive et instituts niveau i forhold til et stort antal britiske institutter der har været igennem deres turnus.

Der blev i årets løb oprettet endnu to forskerskoler ved Fakultetet: Danske Studier (Georg Brandes-skolen) og Æstetik og Kulturvidenskab. Hermed er der placeret fem af disse FUR-understøttede skoler på Fakultetet.

I maj indviede minister Helge Sander Crossroads Copenhagen. Der er tale om en organisation der udgår fra Ørestad Nord Gruppens institutioner: Det Humanistiske Fakultet, It-højskolen, Forbrugerinformation, Det Kongelige Bibliotek og Danmarks Radio. Formålet er et såkaldt modus 2-forskningssamarbejde med private virksomheder, såsom Nokia, CSC, TDC, HP-Compac. Der arbejdes i projekter inden for det overordnede tema: Kultur, medier og kommunikationsteknologi.

Ørestad Nord Gruppen, der har dekanen som formand, har fortsat bestræbelserne på at skabe en bydel med stor aktivitet. Endnu er det kun få af de kommende beboere i bydelen der har fået færdiggjort deres bygninger, men der er igangsat studier af hvordan en designet bydel kan udvikle sig til at blive et område hvor det er rart at opholde sig.

Fakultetet fik i årets løb, maj og november, overdraget de bygninger der nu har været omtalt i flere årsrapporter og bøger. De slanke travertinbeklædte bygningsstokke på begge sider af den bymæssige kanal pynter svært i bybilledet. Endnu i 2002 havde omgivelserne meget præg af byggeplads. Ved årets udløb var bygningerne endnu ikke blevet bragt i en tilfredsstillende stand hvad angår de tekniske installationer mv. Den egentlige indvielse er derfor udskudt til næste år.

Sammen med Det Humanistiske Fakultet ved Lunds universitet, Malmö Högskola og RUC dannede vi en Humaniora-plattform under Øresundsuniversitetet. I Plattformens bestyrelse deltager repræsentanter for regionens erhvervsliv.

Gennem året har de politiske planer for omdannelse af universiteterne afstedkommet mange bekymringer på Fakultetet, og der er brugt mange gode kræfter på at få politikerne til at forstå at deres styringsmodel ikke passer til moderne forskningstunge fakulteter og institutter. Modellens afmontering af demokratiet rammer både forskning og uddannelse. Ved årets udgang måtte fakultetsbefolkningerne desillusioneret konstatere at argumenterne ikke er blevet mødet med argumenter, men med støjhed.

Fakultetets økonomi og aktiviteter

Tabel 1. Formålsopdelt regnskab 1998-2002

Formål	Udgifter i mio. kr., løbende priser				
	1998	1999	2000	2001	2002
Forskning i alt	206,327	210,977	196,406	198,877	203,713
Basisforskning	140,906	154,837	135,208	132,453	137,153
Tilskudsfinansieret forskning	37,500	49,242	51,102	55,540	56,092
Kontraktsforskning	1,400	1,897	1,654	2,110	1,738
Forskeruddannelse	26,521	5,000	8,441	8,774	8,730
Uddannelse i alt	217,938	213,529	200,982	198,802	215,594
Ordinær uddannelse	200,081	196,349	187,435	184,178	201,808
Åben uddannelse	17,557	16,891	13,247	14,290	13,453
International studenterudveksling	0,300	0,289	0,300	0,334	0,334
Kursusundervisning	0,000	0,000	0,000		
Andre faglige formål i alt	6,500	6,254	17,403	19,306	19,988
Klinikker	6,500	6,254	5,585	5,912	5,979
Øvrige			11,818	13,394	14,009
Fælles formål i alt	44,314	43,264	39,786	42,788	49,822
Bygningsdrift	32,790	32,177	30,678	33,794	40,448
Generel ledelse og administration	11,524	11,087	7,751	7,609	8,088
Øvrige			1,357	1,385	1,286
I alt	475,079	474,024	454,577	459,773	489,117

Tabel 2. Aktiviteter 1998-2002

	Aktiviteter				
	1998	1999	2000	2001	2002
Antal studerende (excl. orlov)	13358	13811	14191	14054	13581
Antal STÅ	5313,8	5316,9	5754,0	5895,1	5813,9
Antal optagne pr. 1. oktober	1890	2072	2045	1936	1936
Antal 1. prioritetsansøgere	4238	4064	3805	3371	3454
Gennemsnitsalder for optagne	24	24,3	24,6	24,7	25,0
Median, alder, for optagne	23	23	23	23	23
Antal bachelorer	882	971	1043	1098	1066
Gennemsnitsalder, bachelorer	28,1	28,4	28,4	28,1	28,1
Medianalder, bachelorer	26	26	26	27	27
Gennemsnitlige gennemførelstid, bachelorer	4,3	4,5	4,5	4,3	4,4
Median gennemførelstid, bachelorer	4	4	4	4	4
Antal kandidater	502	545	604	743	790
Gennemsnitsalder, kandidater	33,3	32,2	32,9	32,0	31,7
Medianalder, kandidater	31	30	30	30	30
Gennemsnitlige gennemførelstid, kandidater	8,6	8,4	8,5	8,1	8,1
Median gennemførelstid, kandidater	8	8	8	7	7
Åben uddannelse, antal deltagerbetalende STÅ	885,1	888,4	848,7	898,8	911,6
Færdiguddannede bachelorer på åben uddannelse	79	59	77	50	75
Antal forskeruddannelsesårsværk i alt	194,6	191,1	177,6	170,9	163,3
Antal forskerudd.stud., pr. 1. oktober, i alt	251	221	194	167	147
Heraf mænd	119	105	94	74	74
Heraf kvinder	132	116	100	93	73
Antal ph.d.-afhandlinger, året	46	51	35	39	24
Antal stud. der udløser internationaliseringstilskud	502	573	565	601	545
Heraf indgående	336	358	350	261	256
Heraf udgående	166	215	215	340	289
Antal doktorgrader	5	9	5	4	4
Antal forskningspublikationer, iflg. årsberetning	1082	1228	1466	1246	1506

Ph.d.-studienævnet for Humaniora

Medlemmer

Ph.d.-studienævnet ved Det Humanistiske Fakultet består af 10 valgte medlemmer, pr. 1.2.2002: Lærere: Lisbeth Falster Jakobsen (formand), Sysse Engberg, Benny Karpatschof, Paul Levine og Thomas Højrup. Studerende: Charlotte Mathiassen, Hanne Fabricius Olsen, Charlie Breindahl, Birgitte Wium-Andersen og Jon Kyst.

Beretning

Studienævnet varetager indskrivning, kurser, rejseansøgninger, aflevering og den praktiske del af bedømmelsen af afhandlinger, samt løbende rådgivning af de ph.d.-studerende. Det daglige administrative arbejde ligger i hænderne

på studienævnets sekretær samt studienævnets formand, mens nævnet på sine møder, 3-4 gange i semestret, dels tager stilling til konkrete problemer dels drøfter nye tiltag med henblik på en løbende kvalitetsudvikling af uddannelsen.

Efter den nye Bekendtgørelse af 8. marts 2002 trådte i kraft, er der blevet udarbejdet herunder liggende fakultetsregler samt forskellige vejledninger. Kontakten til de enkelte fag og institutter har været vedligeholdt gennem ph.d.-koordinatorerne.

Studienævnet afholder forskellige kurser for ph.d.-studerende, både mere generelle kurser af videnskabsteoretisk art med deltagere fra adskillige fag og mere specielle kurser for en mindre målgruppe. Ansvar for kursusafholdelse deles nu med de forskerskoler, som varetager større faglige områder, og som fungerer som en slags studienævn for de respektive områder.

Der har i året været tildelt 27 ph.d.-grader.

Lisbeth Falster Jakobsen, formand

Institut for Historie

Ledelse pr. 1.1.2002

Institutleder er docent, dr.phil. Karl-Erik Frandsen

Institutbestyrelsen består af professorerne dr.phil. Poul Villaume og dr.phil. Vincent Gabrielsen (viceinstitutleder), samt TAP-repræsentant Annie Lumbye og studentrepræsentant Steen Uffe Tommerup Nielsen.

I institutbestyrelsens møder deltager som observatører en repræsentant for de ph.d.-studerende, en repræsentant for de deltidsansatte lærere, studielederen Gunner Lind samt medlem af Fakultetsrådet Carsten Due-Nielsen. Sekretær er Anne Hvidtfeldt Jensen.

Adresse

Njalsgade 80
2300 København S
Telefon 35 32 82 42
Fax 35 32 82 41
histinst@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/historie

Institutlederens årsberetning

For instituttets historie samt strukturen i historie som universitetsfag henvises til instituttets hjemmeside.

Institut for Historie er et af de store institutter, som endnu har lokaler i det gamle KUA, og hvis lokalemæssige fremtid er helt uvis. Det umuliggør enhver form for fysisk planlægning, men såvel bibliotekets glædelige accession som den ligeså glædelige nettotilgang af nye ansatte og stipendiater giver alvorlige lokaleproblemer. De historiestuderendes studiefaciliteter på biblioteket med it-hjælpemidler er overordentlig mangelfulde, ligesom der ikke er muligheder for at drive it-baseret undervisning i bibliografi og håndbogsbenyttelse. Mange stipendiater må dele kontorer på 11 m², og instituttet har måttet sige nej til fremmede gæsteforskere.

Disse forhold er naturligvis ekstra beklagelige, når man daglig har for øje, at der i nabobygningerne på KUA står tusindvis af ubenyttede kvadratmeter efter de fraflyttede institutter.

Personaleforhold

Året 2002 har for Institut for Historie været præget af en aldersbetinget afgang af faste medarbejdere, idet følgende er gået på pension efter mange års tro tjeneste ved Københavns Universitet: Professor Niels Steensgaard, lektor Johnny Leisner, kontorfuldmægtig Tove Nielsen og kontorfuldmægtig Birgit Kragh.

Disse fire medarbejdere har hver på deres felt trukket meget tunge byrder og kan selvfølgelig ikke uden videre erstattes. På sekretariatet er overassistenterne Annie Lumbye og Elisabeth Fürst blevet forfremmet til kontorfuldmægtige, og som nye overassistenter er ansat Anette Ellingsgaard og Anne Hvidtfeldt Jensen. Det har vist sig, at efter en kort indkøringsperiode er disse nye medarbejdere i stand til på de fleste felter at løfte arven efter deres forgængere.

Endvidere afgik lektor Torben Worre ved døden i juni efter længere tids sygdom.

På VIP-siden er Sidsel Eriksen, Peter Fibiger Bang, Sebastian Olden-Jørgensen og Dorthe Gert Simonsen udnævnt til adjunkter, mens Anders Holm Rasmussen pr. 1. august blev udnævnt til lektor i antikkens historie, og pr. 1. oktober blev lektor Gunner Lind udnævnt til professor i den nyere tids historie. Han har ydermere siden 1. februar 2002 efterfulgt Johnny Leisner som studieleder.

I 2003 kan der forventes udnævnt fire nye adjunkter og én lektor, hvorved kulminationen på generationsskiftet må siges at være gennemført på en forbavsende uddramatisk måde, således at bemandingsmålet på 31 årsværk er nået, takket være opfyldelsen af det fastsatte mål for studietrinstilvækster (STÅ).

Hædersgaver

Karl-Erik Frandsen modtog den 30. september BYGD-prisen for god historisk-geografisk forskning og formidling, og den 20. december fik Ole Feldbæk Emilie Grandjeans Hæderslegat til "personer som ved udviste initiativer eller præsterede resultater på usædvanlig måde har vakt eller stimuleret interessen for Danmarks fortid og historie". Den 17. september fik Hans Kirchhoff endvidere H.O. Langes pris for "fremragende formidling".

Forskningsvirksomhed

Det er karakteristisk for 2002, at mange af instituttets forskningsprojekter er blevet afsluttet eller i hvert fald gjort klar til publicering.

Arbejdet på en større monografi om kejser Nero er afsluttet og forventes publiceret om kort tid (Peter Ørsted).

Axel Bolvig har afsluttet tre store projekter:

Den komplette registrant over Danmarks kalkmalerier (inkl. Skånelandene og Sydslesvig) er publiceret (Danmarks kalkmalerier, Politikens forlag, 360 sider). Bogen viser, at de middelalderlige kalkmalerier fungerede i og henvendte sig til et analfabetisk samfund. Det fører til en revision af den traditionelle ikonografiske henvisning til de hellige skrifter.

Kalkmaleridatabasen www.kalkmalerier.dk rummer nu ca. 10.000 billeder. Da de eksterne bevillinger er opbrugt, betragtes den eksisterende udgave som 'endelig', selv om en digital registrant i princippet aldrig er komplet. Basen besøges årligt af mere end 100.000.

Billedbase for nordisk middelalder (www.medieval-image.org) er afsluttet inden for de bevillinger som blev tilstillet af NOSH, Nordisk Ministerråd og især Nordisk Kulturfond. Denne billedbase består af en lang række individuelle billedbaser, der alle har middelalderens billedverden til fælles. Samtlige nordiske lande og væsentlige regioner deltager med en eller flere baser.

Nils Hybel har afsluttet det af Statens Humanistiske Forskningsråd delvis finansierede projekt "Kornhandelen i Nordeuropa indtil 1350", med udgivelsen af "The English Foreign Grain Trade 1250-1350", Lars Berggren, Nils Hybel og Annette Landen (red.) Cogs, Cargoes, and Commerce. Maritime Bulk Trade in Northern Europe 1150-1400, Toronto, 2002 og "The grain trade in Northern Europe before 1350", The Economic History Review, vol. LV, No. 2, Oxford 2002. Tidligere er udgivet "Dansk eksport på det nordeuropæiske marked c. 1200-1350", Per Ingesman og Bjørn Poulsen (red.), Danmark og Europa i Senmiddelalderen, Århus 2000. Arbejdet på syntesen Danmark i Verden 750-1300 er afsluttet og bogen vil blive udgivet i løbet af 2003. Også det af Øresundsuniversitetet støttede projekt:

Østdanmark bliver Sydsverige med deltagelse af kolleger fra Lunds universitet er afsluttet. Jens Christian Vesterskov Johansen og Karl-Erik Frandsen vil redigere den afsluttede publikation, der udkommer i 2003 under forudsætning af den fornødne bevilling.

Det samme gælder det af Carlsbergfondet og Statens Humanistiske Forskningsråd støttede projekt: Teknologiske forandringer i dansk industri 1896-1930, der blev afsluttet ved årsskiftet (Ole Hyldtoft).

Parallelt hermed er Hans Kryger Larsen ved at afslutte det store arbejde: Dansk industri, stat og samfund 1939-72; et bind i samleværket Dansk Industri efter 1870. Fremstillingen har karakter af en gennemgang af ikke blot offentlige indgreb og indsatser i industriens vilkår, men også erhvervets institutionelle og organisatoriske position og udvikling, dets samvirken med den politiske styring og dets resonans i befolkningen i en fase præget af vækst og strukturændringer og under så skiftende vilkår som besættelsesårenes restriktioner og arbejdet for tyskerne, efterkrigstidens internationale liberalisering og 1960'ernes europæiske markedsdannelser.

Danish documents concerning the history of Ghana 1657-1754 er et stort kildeudgivelsesprojekt i tre bind, som Ole Justesen har stået for. Redigeringen og korrekturlæsningen af den engelske tekst er nu færdig, således at værket kan blive udgivet i samråd med den danske nationalkomite.

Et forskningsmæssigt samarbejde mellem Institut for Historie og Engelsk Institut samt University of Lancaster er afsluttet med udsendelsen af antologien: Jørgen Sevaldsen (ed.): "Britain and Denmark – Political, Economic and Cultural Relations in the 19th and 20th Century", der udsendes i december 2002.

"Tying Greece to the West: American-West German-Greek Relations 1949-1974" blev den endelige titel på en afhandling, som Mogens Pelt har indleveret til forsvar for doktorgraden.

Nye og spændende projekter (påbegyndte eller i hvert fald planlagte)

"Dansk identitet i middelalderen" (Esben Albrectsen). Undersøgelsen går ud på at vise, om det giver mening at tale om nationer, national identitet og nationalisme i middelalderen, eller om det er betegnelser, som kun frugtbart kan anvendes om forhold i nyere tid.

"Komparative studier af agrare imperier i antikken" (Peter Fibiger Bang). Forskningsprojektet er baseret på et internationalt samarbejde struktureret omkring en række seminarer, som skal undersøge forskellige aspekter af agrare imperiedannelser. Det er under etablering som et led i et disputatsprojekt, der skal undersøge karakteren af den romerske imperieformation.

Grundtvig hævdede i 1815, at den ældste danske kongehed Chlochilaicus, og det er senere blevet gentaget i mange Danmarkshistorier. Det baserede Grundtvig på en notits hos Gregor af Tours, der omtalte ham som rex, og han er blevet identificeret med kong Hygelac fra det oldengelske digt Beowulf. Arne Søby Christensen vil undersøge, hvordan Grundtvig er nået frem til denne påstand, og hvordan traditionsudviklingen i opfattelsen af den ældste danske historie er sket.

Politikeren H.C. Hansen er emnet for en biografi, som Claus Bjørn vil skrive baseret på et stort kildemateriale, som han som den første har fået adgang til.

"Dansk Udenrigspolitik Historie", redigeret af Ole Feldbæk, Carsten Due-Nielsen og Nicolai Petersen, er instituttets flagskib som nu er ved at være nået halvvejen, idet de to første bind er udkommet og bind tre er færdigredigeret. Ole Feldbæk vil i forlængelse af sit eget bidrag til projektet, tiden 1720-1848, skrive en større afhandling om forholdet mellem Danmark og Frankrig fra 1807 til 1814.

"Døden i historien" er et nyt projekt, som Inga Floto er begyndt på i forlængelse af hendes tidligere arbejder om dødsstraffens former og fremkomsten af en moderne dødsopfattelse.

Instituttet deltager i arbejdet med et stort forskningsprojekt om Sortehavsregionens historie i oldtiden, som ledes fra Århus Universitet og er finansieret af Statens Grundforskningsfond. Vincent Gabrielsen vil bidrage med en større undersøgelse af de handelsmæssige forbindelser mellem Sortehavsregionen og Middelhavet i klassisk og hellenistisk tid. Arbejdet vil blive præsenteret ved en international konference om "Economic Exchanges in the Black Sea Region". I Sortehavsprojektet deltager også ph.d.-studerende Trine Madsen.

Konfrontationen mellem landbrug og industri i Danmark i mellemkrigstiden er et nyt forskningsprojekt, som Hans Kryger Larsen vil tage op med særlig vægt på handelspolitikken i 1920'erne. Resultaterne skal forelægges for et seminar, der holdes i København i foråret 2004 indenfor projektet "Norden i den handelspolitiske magtkamp 1919-1939".

"Landebeskrivelser fra 1700-tallet" og "Kommunistisk ideologi og udviklingsstrategi i Latinamerika i 1900-tallet" er to nye projekter, som Jan Pedersen vil tage op med henblik på viderebearbejdelse over de næste 2-3 år.

"Flyvende fart – fjerne mål. Luftfart, hastighedsforøgelse og organisering af tid og rum i Danmark og USA, 1910-1970" er en komparativ kulturhistorisk undersøgelse af flyvningens sociale og kulturelle betydning i Danmark og USA, med særligt henblik på de ændringer i organisering af tid og rum, som den nye luftfart medførte (Dorthe Gert Simonsen).

"Danmarks historie 1970-1985" skal være et nyt bind i Politiken/Gyldendals Danmarkshistorie, som Poul Villau vil skrive, når han er færdig med sit bidrag til Dansk Udenrigspolitik Historie bind 5: Tiden 1945-1972.

Individuelle ph.d.- og post.doc.-projekter

Industriens glemte årti: Dansk industris gennembrud på verdensmarkedet i 1950'erne (Hasse Andersen).

Islands statiske århundrede ? – Almuens oplevelser af og indflydelse på forandringer i det 18. og 19. århundrede (Christina Folke Ax). Projektet støttes af Statens Humanistiske Forskningsråd.

Antisemitisme i Danmark i mellemkrigstiden og under anden verdenskrig i europæisk perspektiv, med særligt henblik på 1930'erne. Brydninger i den nationale og kulturelle selvforståelse (Sofie Lene Bak).

Social and business networks of merchants engaged in the Bergen trade in the 15th and 16th century (Mike Burhardt).

Polakker og jøder. Polen 1918-1945. En lokalundersøgelse (Mogens Bak-Hansen).

En komparativ undersøgelse af årsagerne til pestens forsvinden fra Europa og Levanten i det 17. til 19. århundrede (Peter Christensen). Projektet støttes af Carlsbergfondet.

Statspatriotisme i det danske monarki 1780-1814 (Julia-

ne Engelhardt). Hun er på forskningsophold på Max-Planck-Institut für Geschichte i Göttingen i perioden fra 1. oktober 2002 til 15. februar 2003.

Abens Ansigter. En videnskabshistorisk undersøgelse af palæoantropologiens teorier og deres formidling og reception i Danmark i det 20. århundrede (Anne Katrine Gjerløff). Projektet støttes af Statens Humanistiske Forskningsråd.

Udviklingen af lige rettigheder i Danmark – belyst via lovgivning og sagspraksis i husbond/tyende konflikter 1780-1925 (Anette Faye Jacobsen). Projektet støttes af Statens Humanistiske Forskningsråd.

Det økologiske jordbrugs udvikling i Danmark fra 1970-ernes græsrodder til 1990'ernes professionalister (Nina K. Brandt Jacobsen).

En verden til forskel? Undersøgelser af sundhedsvæsenet og lægerne i Dansk Vestindien, 1755-1830 (Niklas Thode Jensen).

Det danske natursyn i perioden 1500-1850 (Trine Lassen).

Projektet "Adelens bestræbelser på at øge jurisdiktionen over egne undergivne i perioden 1450-1600 med særligt henblik på den adelige birkeret" er afsluttet med udarbejdelsen af en artikel og en monografi til udgivelse i 2003 (Henrik Lerdam). Projektet var finansieret af Carlsbergfondet.

Uledsagede tyske flygtningebørn i Danmark 1945-1949 (Kirsten Lylloff). Projektet støttes af Statens Humanistiske Forskningsråd.

Dansk-britiske relationer og USA 1947-1955 (Rasmus Mølgaard Mariager).

Dansk og tysk radikal konservatisme i mellemkrigstiden (Adam Holm). Projektet er afsluttet og indleveret til forsvær for ph.d.-graden.

Masters and Paragons – Knowledge, discipline, and the meaning of scholastic mastery in medieval Europe c. 1050-1300 (Dannelse og uddannelse i højmiddelalderens Europa) (Mia Münster-Swendsen). Projektet støttes af Statens Humanistiske Forskningsråd.

Caspar Bartholin (1585-1629) og naturvidenskabens vilkår i ortodoksiens Danmark (Morten Fink-Jensen). Projektet er afsluttet og Morten Fink-Jensen fik tildelt ph.d.-graden i november.

Biologien som metafor. Biologiske begrebers anvendelse i politisk, historisk og psykologisk tænkning 1850-1900 (Jes Fabricius Møller). Projektet er afsluttet og indleveret til forsvær for ph.d.-graden.

På sporet af historien. Historievidenskabens etablering i perioden omkring 1800 sammenlignet med de problemer, historievidenskabens står med i dag (Mads Mordhorst). Projektet er afsluttet, og Mads Mordhorst er tildelt ph.d.-graden.

Antikkens kosmologi. Historisk undersøgelse med særlig vægt på romersk kultur og mentalitet, rituel adfærd og magi (Jesper Machholdt Rosenløv).

De marine ressourcer i Danmark mellem 1570 og 1720 (Maibritt Bager, gæsteforsker fra Syddansk Universitet i Esbjerg).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Nils Hybel har været formand for ph.d.-bedømmelsesudvalget for faggruppe 4: Filosofi, pædagogik, retorik, religionshistorie, arkæologi, etnologi og historie. Desuden har

han været medlem af et udvalg til bedømmelse af ansøgere til et lektorat i historie ved Aarhus Universitet.

Claus Bjørn har været formand for udvalget til bedømmelse af Peter Henningsens disputats.

Inga Floto har været medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende et lektorat i Asiens historie ved Århus Universitet, hun har endvidere været formand for et udvalg vedrørende et professorat i idrætshistorie ved Det Naturvidenskabelige Fakultet, KU, og desuden formand for et udvalg vedrørende et adjunktur i verdenshistorie ved Institut for Historie, KU.

Karl-Erik Frandsen har været formand for udvalget til bedømmelse af Morten Fink-Jensens ph.d.-afhandling, samt medlem af et udvalg til bedømmelse af Morten Stenaks ph.d.-afhandling ved Syddansk Universitet og af et udvalg til bedømmelse af Karsten Porskrogs disputats ved Aarhus Universitet.

Jan Pedersen har været Formand for bedømmelsesudvalg vedrørende besættelse af adjunktur i historie med særligt henblik på perioden 1500-1800 (Københavns Universitet). Medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende Søren Toft Hansens ph.d.-afhandling om rationaliseringsdebatten i Danmark 1918-1947 (Aalborg Universitet).

Niels Lund var formand for bedømmelsesudvalget vedrørende disputats om goternes historiografi af Arne Søby Christensen.

Poul Villaume er formand for bedømmelsesudvalget vedrørende Mogens Pelts afhandling om de græsk-tysk-amerikanske relationer 1949-1974.

Vincent Gabrielsen har været formand for bedømmelsesudvalget vedr. et lektorat i antikkens historie, medlem af bedømmelsesudvalget vedr. et adjunktur i antikkens historie og medlem af bedømmelsesudvalget vedr. en ph.d.-afhandling ved Syddansk Universitet.

Gunner Lind var formand for udvalget til bedømmelse af Peter Scharff Smiths ph.d.-afhandling.

Karl Christian Lammers var formand for et bedømmelsesudvalg til et adjunktur i samtidshistorie. Der var hele 14 ansøgere.

Ole Feldbæk har været formand for et udvalg til at bedømme ansøgerne til et professorat i nyere tids historie og til et adjunktur i Europas historie efter 1750.

Sidsel Eriksen har været medlem af et bedømmelsesudvalg vedr. en stilling som arkivar og forsker ved Center for Idræt og Folkeoplysning.

Peter Ørsted har i 2002 deltaget i en evalueringsgruppe nedsat af det svenske Høgskoleverket til vurdering af den svenske uddannelse i Antikkens kultur og samfundsforhold. Dette arbejde, som har omfattet besøg på universiteterne i Uppsala, Stockholm, Göteborg og Lund, har resulteret i en publiceret rapport.

Han har endvidere været formand for et udvalg til bedømmelse af ansøgerne til et adjunktur i Antikkens historie samt opponeret ved en doktorafhandling i Uppsala om de antikke vandingsssystemer i Nordafrika.

Udvalg og fonde

Esben Albrechtsen er efor for Den Arnamagnæanske Stiftelse, bestyrelsesmedlem i Den danske historiske Forening og Det danske Sprog- og Litteraturselskab samt medlem af styregruppen for Diplomatarium Danicum (sammen med Karsten Friis-Jensen).

Carsten Due-Nielsen og Poul Villaume er bestyrelsesmedlemmer i Selskabet for Samtidshistorisk Forskning.

Claus Bjørn er formand for Historisk Samfund, hvor Sidsel Eriksen er medlem af bestyrelsen.

Karl-Erik Frandsen er formand for bestyrelsen for Helle Lindes Fond til studiet af Københavns historie, medlem af styrelsen for Internationales Zentrum i Tübingen samt koordinator for Socrates-programmet.

Ole Feldbæk er Medlem af Sonningfondens bestyrelse. Formand for Nationalbankens vejledende råd om tildeling af forskerlejligheder i dens ejendom, Nyhavn 18. Desuden instituttets repræsentant i Orlogsmuseets bestyrelse og forretningsudvalg samt efor for Wimmers Legat.

Vincent Gabrielsen er kasserer for Den danske historiske Forening, medlem af bestyrelsen for Landsdommer V. Gieses Legat og for Elisabeth Munksgaard Fonden samt medlem af styrelsen for Danmarks Grundforskningsfonds Center for Sortehavsstudier.

Ole Hyldtoft er medlem af bestyrelsen for den internationale bevaringsorganisation, TICCIH, formand for Dansk selskab for økonomisk og social historie og for Selskabet til bevaring af industrimiljøer. Desuden medlem af bestyrelsen for Dansk Teknologihistorisk Selskab, HITEK, Arbejdermuseet og Unibanks museum. Han er endvidere medlem af repræsentantskabet for Gasmuseet og for Center for dansk byhistorie.

Hans Kryger Larsen er medlem af styrelsen for NHNA-projektet (Nordic Historical National Accounts).

Gunner Lind er formand for Selskabet til Udgivelse af Kilder til Dansk Historie. Koordinator af Netværk for Nordisk Historie i Tidlig Nyere Tid og formand for det eksterne forskningsudvalg for Statens Arkiver.

Niels Lund er formand for Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning og tillige koordinator for de konferens-studerende i faget.

Jan Pedersen er kasserer for Dansk Forening for Økonomisk og Social Historie og af SHF udpeget som medlem af bestyrelsen for Center for Registerforskning.

Dorte Gert Simonsen er medlem af styregruppen for "Netværk for Historiografi og Historieteori".

Benedicte Fønnesbech-Wulff er instituttets repræsentant i styrelsen for Dansk Jagt- og Skovbrugsmuseum i Hørsholm og i repræsentantskabet for Museet på Kroppedal. Dette nye museum er oprettet ved et samarbejde mellem Københavns Amt og Tåstrup og Albertslund Kommuner. Det dækker det arkæologiske arbejde i Københavns Amt, Ole Rømer Museet, og det kulturhistoriske arbejde i Tåstrup og Albertslund.

Henrik S. Nissen er medlem af kommissionen til undersøgelse af Politiets Efterretningstjeneste (PET).

Inga Floto er formand for Den danske Historiske Forening, hvis kasserer er Vincent Gabrielsen. Carsten Due-Nielsen er sammen med Anders Monrad Møller redaktør af Historisk Tidsskrift.

Tillidshverv

Ved årets begyndelse blev Karl-Erik Frandsen genvalgt som institutleder og Gunner Lind blev valgt til studieleder, mens Arne Søby Christensen blev eksamensleder.

Carsten Due-Nielsen er medlem af Det Humanistiske Fakultetsråd og dettes Økonomiudvalg, medlem af universitetets Bladudvalg samt medlem af koordinationsudvalget vedr. Nord/Syd-forskning, KU.

Vincent Gabrielsen har været koordinator for de ph.d.-studerende ved instituttet og repræsentant i styrelsen for den nyoprettede nationale Forskerskole for Historie, der le-

des fra Aarhus Universitet. Han er på begge poster blevet afløst af Jan Pedersen ved årsskiftet 2002/2003, der tillige er formand for instituttets forskningsudvalg.

Karl Christian Lammers er medlem af styringsgruppen for fakultetets Forskningsfredage.

Anne Løkke er medlem af Statens Humanistiske Forskningsråd samt formand for instituttets biblioteksudvalg.

Formidling

Peter Ørsted har givet tilsagn om at skrive en publikation om forholdet mellem romere og germanere. Den skal bruges som "tapet" for en udstilling om samme emne, som Nationalmuseet arrangerer i maj 2003. Han har endvidere planer om at skrive en stor bog om romerne i Frankrig.

Nils Hybel, Peter Christensen og Karl-Erik Frandsen har medvirket i Danmarks Radios store tv-serie "Den sorte død" bl.a. med optagelser på Saltholm. Serien vil blive bragt i 2003.

Ole Feldbæk har planer om for Gyldendals Forlag at skrive en ny Danmarkshistorie i ét bind.

På tilsvarende måde vil Karl Christian Lammers skrive en ny samlet fremstilling af Anden Verdenskrigs historie, der skal betone dens karakter som den første moderne krig, ligesom Hans Kirchhoff vil skrive en besættelsestidens historie i Gyldendals håndbogsserie.

En anden oversigtsfremstilling er arbejdet på en bog om Kinas historie fra ca. 1500 på dansk, som Leif Littrup planlægger at skrive. Arbejdet tilrettelægges med henblik på, at det løbende kan bruges i undervisningen, således at noter og andet materiale med henblik på videre studier lægges på en hjemmeside.

Af formidlende karakter er en ny bog, som Sebastian Olden-Jørgensen arbejder på med den foreløbige titel: "Kongefanen og Dannebrog-christian IX og Det Glücksborgske Kongehus 1853-2003". Bogen vil fokusere på, hvordan kongehusets medlemmer forvaltede deres roller, samt placere historien om Glücksborgerne i en europæisk sammenhæng.

Også Claus Bjørn har med baggrund i sin bog fra 2001 "Blot til pynt? Monarkiet i Danmark – i går, i dag og i morgen," formidlet kongehusets virksomhed i historisk perspektiv i talrige interviews og artikler.

Redaktionelle hverv

Medlem af redaktionen af Den jyske Historiker (Peter Fibi-ger Bang).

Medlem af redaktionen for tidsskriftet "Classica et Mediaevalia" (Vincent Gabrielsen).

Vincent Gabrielsen og Anders Holm Rasmussen redigerede sammen med Karen Ascani og Kirsten Kvist: "Ancient History Matters", Festskrift til Jens Erik Skydsgaard på hans 70-års dag.

Medlem af redaktionen af Scandia (Gunner Lind).

Redaktør for Systimes teknologihistoriske serie, og medlem af redaktionen af Fabrik og Bolig (Ole Hyldtoft).

Redaktør af "Fabrik og Bolig", udgivet af Selskabet til bevaring af industrimiljøer (Jan Pedersen).

Medlem af Editorial Board for tidsskriftet Contemporary European History, udg. af Cambridge University Press (Karl Christian Lammers).

Dansk redaktør af "Scandinavian Journal of History" (Poul Villaume).

Hans Kirchhoff var redaktør (sammen med John T. Lauridsen, Det kgl. Bibliotek og Aage Trommer, Odense) af

Besættelsestidsleksikon, der udkom på Gads Forlag og fik usædvanligt rosende presseomtale.

Leif Littrup er medlem af redaktionen af *Acta Orientalia*.

Nils Hybel har sammen med Charlotte Appel og Peter Henningsen redigeret (og selv bidraget til) "Mentalitet & Historie. Om fortidige forestillingsverdener". Festskrift til Alex Wittendorff. Skippershoved 2002. Han har også sammen med Lars Berggren og Annette Landen redigeret (og selv bedraget til) *Cogs, Cargoes, and Commerce. Maritime Bulk Trade in Northern Europe 1150-1400*, Toronto 2002. Carsten Due-Nielsen har redigeret (og selv bidraget til) "Historie og historiografi. Festskrift til Inga Floto". Kbh. 2002.

Kongresser og symposier

Karl Christian Lammers arrangerede i november et symposium i København for subgroup "Norden and the German Question" under det nordiske forskningsprojekt "Norden and The Cold War".

Karl-Erik Frandsen arrangerede 7.-9. marts årsmøde i styringsgruppen for Internationales Zentrum, der er en international organisation til fremme af forskning og forskeruddannelse med særligt henblik på de østeuropæiske lande med hovedkvarter i Tübingen. I mødet deltog repræsentanter for alle 14 deltagende lande og universiteter. Mødet blev afholdt på Tune Landboskole og afsluttedes med en frokost med rektoratet i Bispekælderen på Frue Plads.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Phoenix er et stort EU-projekt, der ledes af professor Laurinda Abreu fra universitetet i Evora, Portugal, med henblik på dannelsen af et europæisk netværk om sundheds-, social- og velfærds politik. Fra instituttet deltager en arbejdsgruppe bestående af Peter Christensen, Karl-Erik Frandsen, Anne Løkke og Sidsel Eriksen. Den sidstnævnte repræsenterede instituttet ved projektets første seminar i Portugal med et indlæg om beslutningsprocesser i sundhedspolitikken i det 20. århundrede.

Nils Hybel arbejder sammen med Bjørn Poulsen, Aarhus Universitet, på projektet *Vækst og tilbagegang – de danske ressourcer, ca. 1000-1550*. Der er indgået kontrakt med forlaget Brill, Leiden, Holland om publicering af projektets resultater på engelsk senest 1. januar 2006.

Karl-Erik Frandsen, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	28,11	10,49	38,60
DVIP	0,03	0,00	0,03
STIP	4,21	4,80	9,01
TAP	7,32	0,93	8,25
<i>Årsværk i alt</i>	<i>39,67</i>	<i>16,22</i>	<i>55,89</i>
Løn	17.111	6.947	24.058
Frikøb	6	-155	-149
Øvrig drift	950	1.317	2.266
Anskaffelser	1.083	497	1.580
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>19.150</i>	<i>8.606</i>	<i>27.756</i>

Stab

VIP Internt finansieret

- Albrechtsen, Esben Fischer; lektor.
- Bang, Peter Fibiger; adjunkt.
- Bjørn, Claus Ebbe; lektor.
- Bolvig, Hans Aksel; lektor.
- Christensen, Arne Sjøby; lektor.
- Due-Nielsen, Carsten; lektor.
- Eriksen, Sidsel; adjunkt.
- Feldbæk, Ole; professor.
- Floto, E Inga; professor.
- Fonnesbech-Wulff, Benedicte; undervisningsadjunkt.
- Frandsen, Karl-Erik; lektor.
- Gabrielsen, Vincent; professor.
- Gradel, Itai Dan; amanuensis.
- Holm, Adam; forskningsass.
- Hybel, Nils; lektor.
- Hyldtoft, Ole; lektor.
- Ivarsson, Søren; forskningsadj.
- Justesen, Ole Clemmen; lektor.
- Kirchhoff, Hans; lektor.
- Lammers, Carl Christian; lektor.
- Larsen, Hans Kryger; lektor.
- Leisner, Johny; lektor (til 30/9-02).
- Littrup, Leif; lektor.
- Lund, Niels; professor.
- Løkke, Anne; lektor.
- Mariager, Rasmus Mølgaard; forskningsass.
- Nissen, Henrik Sandø; lektor.
- Olden-Jørgensen, Sebastian; lektor.
- Pedersen, Jan; lektor.
- Pelt, Mogens; lektorvikar.
- Rasmussen, Anders Holm; lektor.
- Steenagaard, Niels Palle; professor (til 31/1-02).
- Vammen, Hans Nicolaj Møller; lektor.
- Villaume, Poul; professor.
- Worre, Torben; lektor.
- Ørsted, Peter; lektor.

VIP Eksternt finansieret

- Andersen, Dan Henry; adjunkt.
- Christensen, Peter; lektor.
- Gissel, Jon Anders Paludan; adjunkt.
- Johansen, Jens Christian Vesterskov; lektorvikar.
- Knudsen, Anders Leegaard; lektor.
- Lerdam, Henrik; forskningsadj.
- Lind, Gunner Engberg; professor.
- Lylloff, Kirsten; forskerstipendiat.
- Petersen, Klaus; forskningsadj.
- Simonsen, Dorthe Gert; adjunkt.

STIP Internt finansieret

- Andersen, Hasse Lundgaard; ph.d.-stipendiat.
- Jacobsen, Nina Kirstine Brandt; ph.d.-stipendiat.
- Lassen, Trine; ph.d.-stipendiat.
- Møller, Jes Fabricius; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

- Ax, Christina Folke; ph.d.-stipendiat.
- Bak-Hansen, Mogens; ph.d.-stipendiat.
- Fink-Jensen, Morten; ph.d.-stipendiat.
- Gjerløff, Anne Katrine; ph.d.-stipendiat.
- Münster-Swendsen, Mia; ph.d.-stipendiat.
- Smith, Peter Scharff; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

- Henningsen, Peter: Den danske bonde ca. 1700-1900.
 Kvist, Kirsten: Kretas politiske og økonomiske forhold 205/204-146 f.kr.
 Mordhorst, Mads: På sporet af historien.
 Smith, Peter Scharff: Moralske hospitaler. Det moderne fængselsvæsens gennembrud internationalt og i Danmark ca. 1770-1870.

Fondsbevillinger*Carlsbergfondet*

- Beskrivelse af adelens bestræbelser på at øge jurisdiktionen over egne undergivne 1450-1600 (Henrik Lerdam) kr. 404.100.
- Dansk Udenrigspolitisk Historie (Ole Feldbæk) kr. 61.400.
- En komparativ historisk undersøgelse af flyvningens sociale og kulturelle betydning (Dorthe Gert Simonsen) kr. 375.000.
- En komparativ undersøgelse af årsagerne til pestens forsvinden fra Europa og Levanten i det 17. til (Peter Christensen) kr. 509.700.
- En undersøgelse af offentlige præsters funktion i de græske bystater (Anders Holm Rasmussen) kr. 404.100.
- Nyttiggørelse af pris- og lønmateriale (Erik Helmer Pedersen) kr. 64.000.

Erik Birger Christensens Fond

- Danmarks Kalkmalerier – færdiggørelse af databasen (Axel Bolvig) kr. 75.000.

Kirkeministeriet

- Kalkmaleridatabase (Axel Bolvig) kr. 150.000.

Statens Humanistiske Forskningsråd

- Aflastning SHF (Anne Løkke) kr. 20.000.
- Islands statistiske århundrede? (Christina Folke Ax) kr. 64.400.
- Konservatisme i Danmark (Jon A. P. Gissel) kr. 540.000.
- Uledsagede tyske flygtningebørn i Danmark 1945-1949 (Kirsten Lylloff) kr. 153.000.

Publikationer

- Andersen D.H.: Matrosfløjninger i den danske handelsflåde 1750-1807. i: Hilsen fra søens folk. Festskrift til Anders Monrad Møller, 2. maj 2002. Maritim kontakt XXIV s. 25-31. Erik Gøbel (red.). Kontaktudvalget for Dansk Maritim Historie- og Samfundsforskning, København 2002.
- Ax C.F.: Menningarmunur á Íslandi i lok 18. aldar. Saga. Tímarit Sögufélags XL:1 2002, s. 63-90. 2002.
- Ax C.F.: Tilraunir til breytinga á lifnaðarháttum almúgans i Reykjavík og Flatey 1700-1870. i: 2. íslenska söguþingið 30. maí – 1. júní 2002. Ráðstefnurit II s. 269-281. Erla Hulda Halldórsdóttir (red.), Sagnfræðistofnun Háskóla Íslands, Sagnfræðingafélag Íslands, Sögufélag. Gutenberg, Reykjavík 2002.
- Bak-Hansen M.: Jedwabne – et lokalt folkemord under 2. verdenskrig i en historisk sammenhæng. websites. Dansk Center for Holocaust og Folkemord, København 2002.
- Bang P.F.: Review of D.J. Mattingly and J. Salmon, eds. Economies Beyond Agriculture in the Classical World. The Classical Review 2002:1, s. 97-100. 2002.
- Bang P.F.: Romans and Mughals – economic integration in a tributary empire. i: The Transformation of Economic Life under the Roman Empire s. 1-27. Lukas de Blois og John Rich (red.). Gieben, Amsterdam 2002.
- Bjørn C.: Danske Sukkerroedyrkere i 100 år 1902-2002. 156 s. Danske Sukkerroedyrkere København 2002.
- Bjørn C.: Brahesminde – et grevskabs historie. 97 s. Knud Gr@phicConsult, Odense 2002.
- Bolvig A.: Der Stammbaum. i: Die Bilderdecke der Hildesheimer Michaeliskirche. Erforschung eines Weltkulturerbes s. 28-34. Rolf-Jürgen Grote og Vera Kellner (red.). Deutscher Kunstverlag, München 2002.
- Bolvig A.: Danmarks kalkmalerier. 360 s. Politikens Forlag København 2002.
- Christensen A.S.: Cassiodorus, Jordanes, and the History of the Goths. Studies in a Migration Myth. 391 s. Museum Tusulanum Press København 2002.
- Christensen A.S.: Caesar's Last Will and Testament? Analecta Romana Instituti Danici Supplementum XXX, s. 227-233. 2002.
- Christiansen P.O.: Lykkemagerne. Gods og greve, forvalter og fæster i 1700-tallets verden. 261 s. Gyldendal København 2002.
- Clemmensen N.: Christian VIII rehabiliteret? Anmeldelse af Lars Roar Langslet: Den glemte konge – Christian VIII, Konge af Norge, Konge af Danmark. 1066 – Tidsskrift for historisk forskning 32/2, s. 42-45. 2002.
- Clemmensen N.: Adel under pres – tysk eller dansk "Sonderweg"? Historisk Tidsskrift 2002, vol. 102/2, s. 451-467. 2002.
- Due-Nielsen C.: Konge i krise og krig. Christian IX og udenrigspolitikken. i: Hilsen fra søens folk s. 55-69. Erik Gøbel/Hans Jeppesen (red.). Kontaktudvalget for dansk maritim historie- og samfundsforskning, København 2002.
- Engelhardt J.: Adel er arvelig, men Dyd maa erhverves. Den patriotiske bevægelse i Det danske Monarki 1780-1799. Fortid og Nutid 2002/3, s. 161-187. 2002.
- Eriksen S.: Mellem medicin og moral. Eller hvorfor frenologen Carl Otto og rationalisten Carl Holger Visby begge var interesserede i den dødsdømte Petri Worms hoved. i: Historie og Historiografi. Festskrift til Inga Floto s. 58-78. Den danske historiske forening, København 2002.
- Feldbæk O.: The Battle of Copenhagen 1801. Nelson and the Danes. 270 s. Pen & Sword Book Ltd. Barnsley, Yorkshire 2002.
- Feldbæk O.: Revanche og neutralitet 1648-1814. i: Dansk Udenrigspolitisk Historie, bind 2 s. 350. Carsten Due Nielsen og Nikolaj Petersen (red.). Danmarks Nationalleksikon, København 2002.
- Feldbæk O.: Ochakov 1791. Kriser og konjunkturer. i: Hilsen fra søens folk. Festskrift til Anders Monrad Møller, 2. maj 2002 s. 8. Erik Gøbel og Hans Jeppesen (udg.). Maritim Kontakt, Helsingør 2002.
- Feldbæk O.: Vejen til Wien. Danmarks krig 1807-1814. i: Danmark og den dansende Wienerkongres s. 15. Ole Vilumsen Krog (udg.). Privat, København 2002.
- Fink-Jensen M.: Paracelsus i Danmark. Medicin og teologi i 1500- og 1600-tallet. i: Mentalitet og historie. Om fortidige forestillingsverdner s. 95-118. Charlotte Appel/Peter Henningsen/Nils Hybel (red.). Skippershoved, Ebeltoft 2002.

- Fink-Jensen M.: Fornuften under troens lydighed. Religion og videnskab i de første hundrede år efter reformationen 1536. 269s. København 2002.
- Fink-Jensen M.: Den gale fornuft. Om tro og viden i det 16. og 17. århundredes Danmark. *Humaniora* 2002/4, s. 10-13. 2002.
- Floto I.: Livet som retting – døden som straf. *HIST* 33, s. 12-16. 2002.
- Floto I.: Dødsstraffens former: Fra ritual til procedure. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab* 98:4, s. 259-274. 2002.
- Frandsen K-E.: Esum Klosters ejendoms historie. i: *Esum Klosters Brevbog* s. 57-69. Jens Erik Skydsgaard/Esben Albrechtsen/Ivan Boserup/Chr. Gorm Tortzen (red.). Museum Tusulanums Forlag, København 2002.
- Frandsen K-E.: Noter til Esum Klosters ejendoms historie. i: *Esum Klosters Brevbog I* s. 69-111. Jens Erik Skydsgaard/Esben Albrechtsen/Ivan Boserup/Chr. Gorm Tortzen. Museum Tusulanums Forlag, København 2002.
- Frandsen K-E.: Esum Klosters ejendoms historie. i: *Esum Klosters Brevbog II* s. 57-69. Jens Erik Skydsgaard/Esben Albrechtsen/Ivan Boserup/Chr. Gorm Tortzen. Museum Tusulanums Forlag, København 2002.
- Frandsen K-E.: Noter til Esum Klosters ejendoms historie. i: *Esum Klosters Brevbog II* s. 69-111. Jens Erik Skydsgaard/Esben Albrechtsen/Ivan Boserup/Chr. Gorm Tortzen. Museum Tusulanums Forlag, København 2002.
- Frandsen K-E.: Fine danske damer i Gdansk – En episode fra reformationstiden. i: *Mentalitet & Historie – Om fortidige forestillingsverdener* s. 79-94. Skippershoved, Ebeltoft 2002.
- Frandsen K-E.: Amagers historie før 1850. i: *Amager* s. 7-42. Erik Housted, Inger Kjær-Jansen, Lis Taulov. Nyt Nordisk Forlag, København 2002.
- Gabrielsen V.: Socio-Economic Classes and Ancient Greek Warfare. i: *Ancient History Matters. Studies Presented to Jens Erik Skydsgaard on His Seventieth Birthday* s. 203-220. Karen Ascani, Kirsten Kvist og Anders Holm Rasmussen (red.). "L'Erma" di Bretschneider, Rom 2002.
- Gabrielsen V.: The Impact of Armed Forces on Governments and Politics in Archaic and Classical Poleis. i: *Army and Power in the Ancient World* s. 83-98. Angelos Chaniotis og Pierre Ducrey (red.). Frans Steiner Verlag, Stuttgart 2002.
- Gabrielsen V.: (red.). *Ancient History Matters. Studies Presented to Jens Erik Skydsgaard on His Seventieth Birthday*. 333s. "L'Erma" di Bretschneider, Rom 2002.
- Gemzell C-A.: Hvem ejer historien? *Tekst & Teser* 6/7, maj 2002, s. 1-15. 2002.
- Gemzell C-A.: Erfarenhet och förväntan: Om historia och sjöstrategi. i: *Historie og historiografi* s. 102-124. Carsten Due-Nielsen (red.). Den danske historiske forening, København 2002.
- Gissel J.A.P.: Germanicus as an Alexander Figure. *Classica et Mediaevalia* 52/2001, s. 277-301. 2002.
- Gjerløff A.K.: Fra celler til sex. Seksualitet og Kønsgagner i folkeskolens biologibøger. i: *De Røde Sko – feminisme nu* s. 249-262. Leonora Christina Skov (red.). Tiderne skifter, København 2002.
- Gjerløff A.K.: Ecce homo (I): Den pelsede pige og pateren. 1066 – *Tidsskrift for Historie* 2002:1, s. 48. 2002.
- Gjerløff A.K.: Ecce Homo (II): Nora og eunukkerne. 1066 – *Tidsskrift for Historie* 2, s. 48. 2002.
- Gjerløff A.K.: Arkæologihistorie. Anmeldelser en bloc. *KUML. Årbog for Jysk Arkæologisk Selskab* 2002, s. 285-296. 2002.
- Gjerløff A.K.: Ecce homo (III): Pekingeseren og den afskyelige snemand. 1066 – *Tidsskrift for Historie* vol. 3, 2002, s. 48. 2002.
- Gjerløff A.K.: Ecce Homo (IV): Balladen om Kajs kranium. 1066 – *Tidsskrift for Historie* 2002, vol. 4, s. 48. 2002.
- Helstrup S.: Besættelsen 9. april 1940. i: *Gads leksikon om dansk besættelsestid 1940-1945* s. 42-47. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen, Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2002.
- Helstrup S.: Ikke-angrebspagten Tyskland-Danmark. i: *Gads leksikon om dansk besættelsestid 1940-1945* s. 222. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen, Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2002.
- Helstrup S.: Rostock-myten. i: *Gads leksikon om dansk besættelsestid 1940-1945* s. 405. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen, Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2002.
- Hybel N.: (red.). *Mentalitet og historie, om fortidige forestillingsverdener*. 370s. Skippershoved, Ebeltoft 2002.
- Hybel N.: The grain trade in Northern Europe before 1350. *The Economic History Review* vol. LV, no. 2, s. 219-247. 2002.
- Hybel N.: The Foreign Grain Trade in England 1250-1350. i: *Cogs, Cargoes and Commerce, Maritime Bulk Trade in Northern Europe 1150-1400* s. 212-241. Pontical Institute og Mediaeval Studies, Toronto 2002.
- Hybel N.: Introduction. i: *Cogs, Cargoes and Maritime Bulk Trade in Northern Europe, 1150-1400* s. 13-22. Pontical Institute of Mediaeval Studies, Toronto 2002.
- Hybel N.: (red.). *Cogs, Cargoes, and Commerce. Maritime Bulk Trade in Northern Europe 1100-1400*. 286s. Pontical Institute of Medieval Studies, Toronto 2002.
- Hybel N.: Klima og hungersnød i middelalderen. *Historisk Tidsskrift* 2002, vol. 102, hæfte 2, s. 265-281. 2002.
- Hyltoft O.: Det landbrugsindustrielle kompleks fra midten af 1890 til 1930. i: *Dansk landbrugskemi i historisk perspektiv* s. 65-94. Anita Kildebæk Nielsen (red.). Dansk Selskab for Kemi, Lyngby 2002.
- Johansen J.C.V.: Kvinderne og tinget. Retslige forhold på Falster og i Helsingør 1550-1700. i: *Mentalitet & historie. Om fortidige forestillingsverdener* s. 173-194. Charlotte Appel/Peter Henningsen/Nils Hybel (red.). Skippershoved, Ebeltoft 2002.
- Johansen J.C.V.: "Den uåndgribelige grænse. Hvad vi ved og ikke ved om den gamle Øresundsregion". i: *På jakt efter Øresundsregionen. Tankar och slutsatser från ett mångvetenskapligt forskningsprogram* s. 21-28. Harald Gustafsson (red.). Øresundsuniversitetet, Lund 2002.
- Kirchhoff H.: (red.). *Gads leksikon om dansk besættelsestid*. 551s. Gads Forlag, København 2002.
- Kirchhoff H.: (red.). *Nyt lys over oktober 1943*. 98s. Syddansk Universitetsforlag, Odense 2002.
- Kirchhoff H.: Indledning. i: *Nyt lys over oktober 1943* s. 9-15. Syddansk Universitetsforlag, Odense 2002.
- Kirchhoff H.: Den glemte interneringsplan. i: *Nyt lys over oktober 1943* s. 37-48. Syddansk Universitetsforlag, Odense 2002.
- Lammers K.C.: Konflikte und Konfliktlösungen in der dänisch-deutschen Nationalitätenfrage seit 1840: Der Fall

- Schleswig. i: Nationalitätenkonflikte im 20. Jahrhundert s. 203-217. Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 2002.
- Lammers K.C.: "Jødespørgsmålet." Den antisemitiske diskurs i Danmark før og efter 1933. i: Antisemitisme i Danmark? s. 91-100. Michael Mogensen (red.). Dansk Center for Holocaust- og Folkedrabsstudier, København 2002.
- Lammers K.C.: The Making of the GDR. Contemporary European History 11. årg, 2002, s. 333-342. 2002.
- Lammers K.C.: Der deutsche Widerstand gegen Hitler aus dänischer Sicht. Demokratische Geschichte. Jahrbuch für Schleswig-Holstein 14, 2001, s. 189-206. 2002.
- Lammers K.C.: Holocaust i den historiske og kollektive erindring. Synet på og bevidstheden om det nazistiske Tysklands udryddelse af Europas jøder. Noter 153, 2002, s. 6-18. 2002.
- Lammers K.C.: Der deutsche Widerstand gegen Hitler im Urteil der dänischen Öffentlichkeit und Historiographie. i: Der deutsche Widerstand gegen Hitler. Wahrnehmung und Wertung in Europa und den USA s. 101-111. Gerd R. Ueberschär (udg.). Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 2002.
- Lammers K.C.: Die deutsch-japanische Achse 1936-1945. Politische Partnerschaft, aber keine echte Waffenbrüderschaft. Das ästhetische Wiesel 4, s. 20-25. 2002.
- Lammers K.C.: "Es ist die Despotie die für eine Zeit wieder die Maske abgeworfen hat." Reaktion in Dänemark auf den Mauerbau in Berlin 1961. i: 1961 – Mauerbau und Aussenpolitik s. 195-205. Heiner Timmermann (red.). LIT Münster, Münster 2002.
- Lammers K.C.: Magt og videnskab. Historieforskningen i rollen som "kæmpende videnskab" i den tyske Volkstumskampf. Aspekter af videnskabshistorien under nazismen. i: Historie og historiografi. Festskrift til Inga Floto s. 125-136. Carsten Due-Nielsen (udg.). Den danske historiske forening, København 2002.
- Langkjær M.A.: Religion og økonomi. Grænser mellem fysik og teologi, moralfilosofi og praktisk landbrugsøkonomi i 1700-tallets Danmark". i: Landbrug Lokalhistorie og Langt fra Danmark. Festskrift til Erik Helmer Pedersen i anledning af hans 70 års fødselsdag lørdag den 6. juli 2002 s. 26-46. Dan H. Andersen, Claus Bjørn, Tormod Hessel og Jette Mackintosh (red.). Knud Grøphic Consult, Odense 2002.
- Langkjær M.A.: "Pygmalion og Klio – Mytetænkende selvliv i kontrafaktisk historieskrivning". 1066 – Tidsskrift for Historie 32. årgang, nr. 3, november 2002, s. 16-29. 2002.
- Lassen T.: En 1600-tals borgers naturerkendelse, Univers og virkelighedssyn i Hans Nansens Kosmografi 1633. i: Mentalitet & Historie s. 119-143. C. Appel, P. Henningsen og N. Hybel (red.). Skippershoved, Ebeltoft 2002.
- Lind G.: Awantura Króla Chrystiana. Mówia Wieki 3, s. 33-38. 2002.
- Littrup L.: Post-modernisation and Normalisation in China. NIASnytt 2002.4, s. 17-18. 2002.
- Lund N.: Religionsskriftet i Skandinavien. Historisk Tidsskrift 2002/102, s. 170-176. 2002.
- Lund N.: Horik den Førstes udenrigspolitik. Historisk Tidsskrift 2002/102, s. 1-22. 2002.
- Lund N.: Naval power in the viking age and in high medieval Denmark. i: War at Sea in the Middle Ages and Renaissance s. 25-34. John B. Hattendorf & Richard W. Unger (red.). The Boydell Press, Woodbridge 2002.
- Løkke A.: Did Midwives Matter? 1787-1845. i: Pathway of the Past. Essays in Honour of Sølvi Sogner s. 59-72. Novus, Oslo 2002.
- Løkke A.: Infant Mortality in Nineteenth Century Denmark. Regionality, Feeding Habits, Illegitimacy and Causes of Death. Hygiea Internationalis vol. 3, no. 1, 2002, s. 115-150. 2002.
- Mariager R.M.: Britisk propaganda. i: Gads leksikon om dansk besættelsestid 1940-1945 s. 64-69. Hans Kirchoff, John T. Lauridsen, Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2002.
- Münster-Swendsen M.: "Kønnet, videnskaben og det akademiske rum". i: De røde sko – Femisme nu s. 264-274. Leonora Christine Skov (red.). Tiderne skifter, København 2002.
- Møller J.F.: Nerver. i: Historie og historiografi. Festskrift til Inga Floto s. 79-101. Carsten Due-Nielsen (red.). Den Danske Historiske Forening, København 2002.
- Møller J.F.: YL-spalter gennem årene. Ugeskrift for Læger 2002, 16. december, s. 6130-6143. 2002.
- Møller J.F.: Nervøsitetens tidsalder. i: Uden for murene s. 52-61. Klaus P. Mortensen (red.). Gads Forlag, København 2002.
- Møller J.F.: Socialistisk Eugenik. Arbejderhistorie nr. 1, 2002, s. 1-15. 2002.
- Møller J.F.: Byens grønne lunger. Historiske Meddelelser om København 2002, s. 99-118. 2002.
- Møller J.F.: Mentalitet og historie. i: Mentalitet og historie s. 275-293. Charlotte Appel (red.). Skippershoved, Ebeltoft 2002.
- Olden-Jørgensen S.: Hofkultur, ritual og politik i Danmark 1536-1746. i: Ritualernes magt. Ritualer i europæisk historie 500-200 s. 47-75. Ulrik Langen (red.). Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg 2002.
- Olden-Jørgensen S.: State Ceremonial, Court Culture and Political Power in Early Modern Denmark, 1536-1746. Scandinavian Journal of History 27, s. 65-76. 2002.
- Olden-Jørgensen S.: Ole Rømer som enevældens administrator. Meddelelser fra Ole Rømers Venner 10 (2002), nr. 1, s. 35-50. 2002.
- Olden-Jørgensen S.: Zeremonielle Innovation: Die erste dänische absolutistische Königssalbung (1671) und die erste preussische Königskrönung (1701) im Vergleich. i: Die preussische Rangerhöhung und Königskrönung 1701 in deutscher und europäischer Sicht s. 185-196. Heide Barmeyer (red.). Peter Lang, Frankfurt am Main 2002.
- Olden-Jørgensen S.: "De bedste kilder" – et essay om kildeudgivelse efter den funktionelle vending. i: Kildeudgivelse og kildebenyttelse. Kildeskriftselskabet 1877-2002 s. 85-91. Gunner Lind (red.). Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie, København 2002.
- Pedersen J.: Rhetorical and Theoretical Devices in the Economic History of Technology: A Discussion Based on Deconstructive Method and on the Historical Example of Mechanical Engineering. i: Technological Trajectories, Markets, Institutions. Industrialized Countries, 19th-20th Centuries s. 53-87. Laurent Tissot, Béatrice Veyrasat (red.). Peter Lang, Bern 2002.
- Pelt M.: The Establishment and Development of the Metaxas Dictatorship in the Context of. i: International Fascism 1919-45 s. 143-72. Gert Sørensen og Robert Mallet (red.). Frank Cass, London 2002.
- Pelt M.: The Establishment and Development of the Metaxas Dictatorship in the Context of Fascism and Nazism,

- 1936-41. Totalitarian Movements and Political Religions vol. 3, no. 2, s. 143-172. 2002.
- Pelt M.: Systemkamp og anti-amerikanisme i Grækenland, 1947-1974. i: *Historie og historiografi: Festskrift til Inga Floto* s. 193-213. Carsten Due-Nielsen (red.). Den danske historiske forening, København 2002.
- Pelt M.: The Establishment of the Metaxas Dictatorship in the Context of Fascism and Nazism, 1936-41. i: *International Facism 1919-45* s. 1477-058X. Gert Sørensen og Robert Mallet (red.). Frank Cass, London 2002.
- Pelt M.: Systemkamp og anti-amerikanisme i Grækenland, 1947-1974. i: *Historie og historiografi: Festskrift til Inga Floto* s. 193-213. Carsten Due-Nielsen (red.). Den danske historiske forening, København 2002.
- Rasmussen A.H.: The Attalid Kingdom and the Cult of Cybele at Pessinous. i: *Ancient History Matters. Studies Presented to Jens Erik Skydsgaard on His Seventieth Birthday* s. 159-164. Karen Ascani/Vincent Gabrielsen/Kirsten Kvist (red.). L'Erma di Bretschneider, Rom 2002.
- Simonsen D.G.: "Harriet Quimby". Første certificerede aviatrice i USA. i: *Historie og historiografi. Festskrift til Inga Floto* s. 276-289. Carsten Due-Nielsen (red.). Den danske historiske forening, København 2002.
- Simonsen D.G.: "Om erslevske virkeligheds slutninger og deres (empiristiske) kontekst". *Historisk Tidsskrift* 2002/2, s. 364-381. 2002.
- Simonsen D.G.: Opsummerende og afsluttende bemærkninger. *Historisk Tidsskrift* 2002/2, s. 396-402. 2002.
- Vammen H.: Max Stirner, anarkismens filosofi. i: *Mentalitet & Historie – Om fortidige forestillingsverdener* s. 251-274. Charlotte Appel, Peter Henningsen og Nils Hybel (red.). Skippershoved, Ebeltoft 2002.
- Villaume P.: Udfordringer til nordisk sikkerhedspolitik: Historiske perspektiver og aktuelle visioner – set i en dansk tradition. i: *Nordisk säkerhetspolitik inför nya utmaningar* s. 119-133. Sven Eliaeson og Hans Lödin (red.). Carlssons Bokförlag, Stockholm 2002.
- Villaume P.: Det "amerikanske århundrede" og det (selv)inviterede imperiums dualisme. i: *Historie og historiografi: Festskrift til Inga Floto* s. 326-347. Carsten Due-Nielsen (red.). Den danske historiske forening, København 2002.

Studienævnet for Historie

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af lærerrepræsentanterne Esben Albrechtsen (vicestudieleder), Karl Christian Lamers og Gunner Lind (studienævnets formand, studieleder), samt af studentrepræsentanterne Christian Stig Hermansen, Thomas Jürgensen og Christian Ott (studienævnets næstformand). Kontorfuldmægtig Birgit Kragh, kontorfuldmægtig Annie Lumbye og overassistent Anette Ellingsgaard har deltaget i møderne som referenter.

Beretning

Undervisningsplanlægningen i 2002 var præget af betydelig usikkerhed på grund af forsinkelsen af finansloven og den usikkerhed om bevillingerne, der fulgte. Studienævnet

kunne ved årets slutning konstatere, at det var lykkedes at lave at etablere et nogenlunde tilfredsstillende udbud af kurser, og at studieaktiviteterne fortsat er i fremgang. Uden den politisk betingede usikkerhed havde der dog kunnet disponeres mere rationelt over ressourcerne.

I årets løb har nævnet vedtaget en permanent ordning for det tværhumanistiske tilvalg i Samtidshistorie og samfundsanalyse, samt revideret studieordningen for magisterkonferens i historie. Der er desuden vedtaget et regelsæt for studerende i praktik. I samarbejde med instituttet har man påbegyndt opfølgning af betænkningen fra STÅ-udvalget 2001.

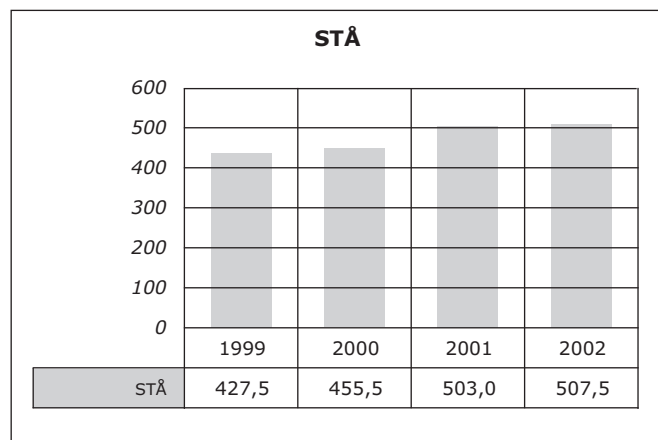
Der er bl.a. etableret et antal pladser for specialeskrivende studerende på instituttet. STÅ-udvalget er blevet nykonstitueret med henblik på forslag til nye initiativer. Endelig har nævnet lagt den overordnede plan for de næste to års initiativer, finansieret af tillægsaftalen til universitetets resultatkontrakt.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder										
	Hist.	Dansk	Klas. fil.	Eur. etno.	Religion	Øvr. hum.	Teologi	Afrika-studier	Andre fakult.	Merit-overf.	I alt
Historie, hovedfag	475,3	7,5	8,5	11,8	4,8	40,9	0,67	2,5	6,0	19,8	577,0
Filmvidenskab	2,8										
Religion	2,5										
Spansk	2,3										
Fransk	2,3										
Retorik	2,0										
Øvrig humaniora	10,5										
Samfundsvidenskab	0,3										
Meritstuderende	6,3										
Gæstestuderende	3,5										
I alt	507,5										
Åben uddannelse	36,4										

STÅ 1999-2002

Gunner Lind, studieleder

Institut for Arkæologi og Etnologi

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder er lektor, mag.art. Annette Rathje.

Institutbestyrelse: institutleder samt viceinstitutleder lektor, dr.phil. Ulla Lund Hansen, lektor, dr.phil. Thomas Højrup, kontorfuldmægtig Hanne Clausen (TAP) og Pernille Pantmann (studerende).

Organisation

Instituttet omfatter fire fag: Forhistorisk Arkæologi, Klassisk Arkæologi, Europæisk Etnologi og Almen Etnologi.

Adresse

Vandkunsten 5
1467 København K
Telefon 35 32 41 00
Fax 35 32 41 05
hac@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/iae

Forskningsvirksomhed

Instituttets fag beskæftiger sig med den teoretiske, metodiske og historiske udforskning af kultur-, samfunds- og statsformer fra de tidligste jægere til nutiden. Instituttets forskere arbejder desuden med udvikling af kulturteori, herunder den materielle dimension. De enkelte forskere er engagerede i forskellige forskningsprojekter og netværk. Instituttet deltog i Kulturnatten med arrangementet "Kan man hugge flint i mørke?", arrangeret af E. Brinch Petersen, J. Fog Jensen og M. Sørensen.

Stenalder (Nordeuropa & Grønland)

Danmark. Mesolitiske grave; Revision af Jægerstenalderens kronologi; Udgravning af senglaciale bopladser; Præboreale elgfund (E. Brinch Petersen).

Stenalderbebyggelse i Disko Bugt, Grønland (J. Fog Jensen, E. Brinch Petersen).

Grønland. Den norrøne bosætning i Grønland: Handel og kommunikation i Nordatlanten. Ph.d.-projekt (D. Veien Christiansen).

Teknologiske traditioner i de Palæo-eskimoriske kulturgrupper i Østarktisk. Ph.d.-projekt (M. Sørensen).

Bulgarien. Kobberalderbebyggelserne ved Telish, Lîga og Ezero (K. Randsborg).

Bronze- & Jernalder (primært i det nordlige Europa)

Europa. Bronzealdergrave: fysisk antropologi, kulturel identitet, socialstruktur; Europa og Middelhavet. Oldtidens kamp-, krigs- og samfundsformer; Bronzealderens deponeringsfund (K. Randsborg).

Bebyggelsesudvikling og landskabsudnyttelse på Sjælland. Deltprojekt under tværvidevidenskabeligt projekt "Fortid og Flora"; Bebyggelses- og samfundsudvikling i Skåne og på Sjælland 500 f.Kr. – 1.050 e.Kr. Under Øresundsuniversitetet (U. Lund Hansen, P.O. Rindel).

Bosættelsesformer, bebyggelsesmønstre og landskabsudnyttelse i førromersk jernalder i Vestjylland. Herunder

udgravning af befæstet boplads af Borremosetype ved Lyngsmose i samarbejde med Palle Eriksen, Ringkøbing Museum (P.O. Rindel).

Publikation af den sydpolske Jakuszowice-boplads (samarbejde med Universitetet i Krakow). Publikation af Vorbasse-gravpladsen, Jylland, og dens europæiske perspektiv. Yngre romersk jernalder i Nord- og Mellemeuropa: Limes og den europæiske elite. Øresund – Barriär eller Bro (NOSH-projekt med Lunds universitet (U. Lund Hansen)).

Dansk jern. Relationen mellem Danmarks forhistoriske jernproduktion og forekomsten af myremalm (H. Lyngstrøm).

Oldtidens ikonografi. Et studie af dragten i yngre jernalder baseret på ikonografisk materiale. Ph.d.-projekt (U. Mannering).

Den klassiske Verden

Cypern. Publikationsforberedelse af udgravninger af en beboelse fra hellenistisk-romersk tid ved Aradippou; Politiske, kulturelle, etniske, religiøse og sociale forhold på Cypern fra det sene 6. årh. f.Kr. til det 2. årh. e.Kr. (L. Wriedt Sørensen, K.W. Jacobsen, J. Fejfer).

Italien. Arkaisk topografi, kult og boligformer samt publikationsforberedelse af fundmaterialet fra Ficana-udgravningen (A. Rathje).

Italien. Kulturmøder og orienteringsprocessen i Mellemitalien i jernalderen (A. Rathje).

Grækenland. Bebyggelses- og samfundsudviklingen på Kephallénia. Færdiggørelse af monografi; Ukraine. Senantikke gravfelter m.v. på Krim (K. Randsborg).

Ægypten. Dragter fra Mons Claudianus – form, anvendelse, brugsspor og reparationer (U. Mannering).

Middelalderen (Europa m.v.)

Danmark: Bastrup-komplekset og korstogstiden i Europa; Ukraine. Projektet Suvorovo: Steppen fra kobberalderen til kollektivbruget. Udgravninger og surveys; Rusland. Alaborg, vikingetids centralbebyggelse ved Ladoga; Bolivia: De tidlige stater (K. Randsborg).

Danmark. Københavns topografiske udvikling indtil 1550. Ph.d.-projekt (H. Fabricius).

Maritim arkæologi og etnologi

Europa. Studier af skrogform og bordfacon i klinkbyggede fartøjer (T. Højrup).

Man and Sea in the Bronze Age. Ph.d.-projekt (A. Berntsson).

Kystfiskerne i Tranquebar, Indien (E. Fihl).

Kulturelle former, deres sameksistens, modsætninger og forandring fra 1500 til i dag

Kontinuitet og forandring i det nordatlantiske kulturområde; Europa. Kulturens nationalisering: Fortsatte studier over de store udstillinger og museernes rolle i nationsopbygningen; Danmark. Økotypen i det førindustrielle bondesamfund (B. Stoklund).

Danmark. Natursyn og naturhistoriens kulturhistorie, 1700-1850 (S. Mellemsgaard).

Danmark. Undersøgelser af betydninger af begreberne: folk, fædreland, statsborgerskab, historie og landskab i den patriotiske og nationale diskurs og særligt brydningen mellem disse (T. Damsholt).

Danmark. Undersøgelser over en dansk region, Sallingland, i 16-1700-tallet (J. Møllgaard).

Skandinavien. Projektleder for SHF-projektet "Livsformer og Velfærdsstat ved en korsvej?" (T. Højrup). Delprojekter: Velfærdsstatens udvikling (O. Bernild). Husholderen i statens tjeneste (L. Haastrup). Arbejderbevægelsen under den kolde krig (N. Jul Nielsen).

Danmark. En kulturhistorisk og kulturteoretisk diskussion af muligheden for at udvikle en almen embedslivsform. Ph.d.-projekt under: LoV-projektet (D. Vejen Hansen).

En udforskning af muligheder og begrænsninger for Somaliske kulturformer i og deres anerkendelse af den danske velfærdsstat. Ph.d.-projekt (T. Kallehave).

Biografi og subjektivitet (L. Otto)

Det 20. århundredes sundhedspolitik; Epidemier, viden og politik (L. Otto).

Kultur møder og fællesskaber. Projekt under det tværrådslige forskningsprogram "Kultur mødet" (T. Damsholt).

Kina. Islamic Stranger – The Urban Hui in Beijing. Ph.d.-projekt (B. Garberg).

Studiemønstre og studieforbøb ved Det Humanistiske Fakultet (T. Damsholt).

Bénin. Dahomey-riget m.v. og Europa; Ghana. Det tidlige agerbrug, de afrikanske riger og Europa (K. Randsborg).

Genstandene fra O. Worms Samling og deres fortolkningshistorie (C. Mordhorst).

Kulturhistorisk teoriudvikling, metode, samt forskningshistorie

Arkæologisk teori og historik (K. Randsborg).

Antikken genopdaget (A. Rathje og J. Fejfer).

Udforskning af etruskerne fra renaissance til i dag (A. Rathje).

Globalt. Forsknings- og publikationsprojekt omkring statsformer og livsformer (T. Højrup, O. Bernild).

Danmark. Videre udvikling af stats- og livsformsteori som alternativt teoretisk grundlag for indvandrer-forskning (T. Kallehave).

Studier i Hegels kulturteori (J. Møllgaard).

Evolutionsproblemet i kulturvidenskaberne: lineære og ikke-lineære modeller; Gouvernamentaliseringen af menneskerettighederne; Først orden, så lov: et studie af Singapores regeringsform (S. Christensen).

Europa. Humanistisk sundhedsforskning. Under Center for Sundhed, menneske og kultur, Århus Universitet (L. Otto).

Udvikling af analytiske redskaber til studiet af subjektiveringsprocesser og diskursive transformationer (T. Damsholt).

Oversigt over etnologiens fagtradition og aktuelle problemstillinger (T. Damsholt, S. Mellemggaard, S. Christensen).

Det etnologiske studium af materiel kultur (B. Stoklund).

Dansk oversøisk koloni-, rejse- og ekspeditionsvirksomhed fra år 1600

Kosmologiske strategier og mental geografi hos danske opdagelsesrejsende i Pamir og Turkestan i slutningen af det 19. århundrede (E. Fihl).

Danske relationer i fortid og nutid til Tranquebar i Sydindien (E. Fihl).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

T. Damsholt: afhandling for graden doctor artium ved Universitetet i Oslo.

E. Fihl: professoransættelse, Institut for Antropologi, KU.

S. Mellemggaard: ph.d.-afhandling, Syddansk Universitet.

Udvalg og fonde

Christian og Emma Blinkenbergs Rejselegat (U. Lund Hansen, A. Rathje, L. Wriedt Sørensen).

Elisabeth Munksgaard Fonden (K. Randsborg).

Ingeniør Svend G. Fiedler og hustrus Legat (U. Lund Hansen, A. Rathje).

Japetus Steenstrups Legat (E. Brinch Petersen).

Kazimierz Salewicz og hustrus Legat; Aage Rothenborgs legat (U. Lund Hansen).

Tillidshverv

E. Fihl: Medlem af censorkorpset for Etnografi og Socialantropologi, ÅU. Medlem af censorkorpset for Antropologi, KU. Medlem af SHF. Viceformand for bestyrelsen i nordisk Institut for Asiensstudier (NIAS). Medlem af bestyrelsen for Dansk Folkemindesamling. Medlem af udvalgene vedrørende: Danmark i en internationaliseret verden og kontaktudvalget for dansk indvandrerforskning.

U. Lund Hansen: Formand for The International Advisory Council, Nationalmuseets marinarkæologiske forskningscenter. Nordisk Ministerråd, projektevaluering. Medlem af Udvalgene Vedrørende Videnskabelig Uredelighed, UVVU. Nationalmuseets Forskningsudvalg. Medlem af censorkorpset for Forhistorisk arkæologi. Tøjhusmuseets Forskningsudvalg. Det Arkæologiske Råd. Medlem af repræsentantskabet på Kroppedal Museum.

T. Højrup: Bestyrelsen for skibsbevaringsfonden under Kulturministeriet; Rådet for nyere tids kulturhistorie under Statens Museumsnævn.

H. Lyngstrøm: Bestyrelsen for Historisk-Arkæologisk Forsøgscenter, Lejre.

S. Mellemggaard og L. Otto: Medlem af censorkorpset for den sundhedsvidenskabelige supplerings- og kandidatuddannelse ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Syddansk Universitet.

K. Randsborg: Det Humanistiske Fakultet (suppleant). The Research Committee, The Archaeological Institute of the Peoples' Republic, China (Beijing). Honorary Fellow, Society of Antiquaries, Scotland. The Advisory Council, The Butrint Project, Albania. Censorkorpset for Forhistorisk Arkæologi.

A. Rathje: Bestyrelsen for det Danske Institut i Athen; Medlem af censorkorpset for Klassisk arkæologi; Antikprogrammet, Det Norske Forskningsråd.

Formidling

Redaktionelle hverv

T. Damsholt: Ethnologia Scandinavica.

U. Lund Hansen: Studien zur Sachsenforschung; Archaeologica Bulgarica.

J. Fog Jensen: Pearylands forhistorie.

S. Mellemggaard, T. Højrup, B. Stoklund: Etnologiske Studier.

- N. Jul Nielsen: Arbejderhistorisk tidsskrift for historie, kultur og politik.
 L. Otto: Folk og Kultur. Årbog for dansk etnologi og folkemindevidenskab.
 E. Brinch Petersen: Journal of Danish Archaeology.
 K. Randsborg, hovedredaktør: Acta Archaeologica. Acta Archaeologica Supplementum. Arkæologiske Studier. Arkæologiske Skrifter.
 A. Rathje: Acta Hyperborea.
 B. Stoklund: Ethnologia Europaea.

Kongresser og symposier

- E. Fihl: Kulturanalyse i Danmark.
 U. Lund Hansen: Øreundsymposium i Lund (NOS-H). Europas Vandveje (Slesvig).
 K. Randsborg: Litauns og nabolandes kurante arkæologi, Vilnius.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Gæsteforskere

- Ines Bielke-Voigt, Berlin.
 Hans-Ulrich Voss, Berlin.
 Almut Schülke, Kiel.
 E. Twohig, Cork.

Forskningsophold i udlandet

- U. Lund Hansen: London/Cambridge, Frankfurt, Krakow.
 K. Randsborg: Bénin, Ghana, Bulgarien, Litauen, Sverige.
 A. Rathje: Rom.

Netværk

T. Damsholt: SHF netværk: Det multikulturelle Danmark i 1660-1814.

E. Fihl: Forum for Nordisk Centralasiensforskning. European Society for Central Asian Studies. Nordic Association for South Asian Studies. European Association of Social Anthropologists (formaliseret netværk for sydasienstudier og netværk for antropologisk teorihistorie). The Carlsberg Foundation's Nomad Research Project; Netværk for kultur analyse i Danmark, SSF.

U. Lund Hansen: Arbeitsgemeinschaft für Sachsenforschung. Forschungsministeriets "Rådgivende gruppe vedrørende miljø og bæredygtig udvikling", EUs 5. ramme-program. Association Française pour L'Archéologie du Verre. Forskningssamarbejde med Universitet Jagiellonski, Institut Archeologii, Krakow, Polen, Kulturarvsstyrelsen: Sorte Muld projektet, Haderslev Museum: Østergård-projektet, Aalborg Museum: Sejlflod-projektet.

U. Lund Hansen og K. Randsborg: Korresponderende medlem af Deutsches Archäologisches Institut.

U. Lund Hansen og P.O. Rindel: Samarbejde med Lunds universitet: Institut for Arkeologi.

T. Højrup: Arbeitskreis Volkskunde und Kulturwissenschaften.

T. Højrup, T. Kallehave, L. Smith: "Indvandrere og flygtninge i Øresundsregionen", samarbejde med IMER i Malmø, Etnologi ved Lunds universitet.

J. Fog Jensen: Grønlandsk-dansk stenalderetværk, samarbejde med Claus Andreasen, Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet).

U. Mannering: Textilprojekt Mons Claudianus, samar-

bejde med Lise Bender Jørgensen, Vitenskapsmuseet, Institutt for arkeologi og kulturhistorie, Trondheim.

L. Otto: Tempus, Nordplus, Netværk Materielle Kulturstudier.

L. Otto, T. Højrup: Center for sundhed, menneske, kultur, tværfagligt forskningsnetværk.

K. Randsborg: Socrates. Tempus. Nordplus. BDArch, West African Archaeological Network. Gudme-gruppen.

A. Rathje: Istituto nazionale di studi etruschi ed italici, Firenze; Accordia Research Institute, London. A. Rathje, J. Fejfer, T. Damsholt: SHF netværk: Antikken genopdaget.

P.O. Rindel: Forskningsmæssigt samarbejde med Palle Eriksen, Ringkøbing Museum og Svend Aage Knudsen, Museet på Sønderkov.

L. Wriedt Sørensen og A. Rathje: Samarbejde med Lunds universitet: Klassiska Institutionen.

Annette Rathje, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	15,01	1,99	17,00
DVIP	0,00	0,03	0,03
STIP	2,35	3,73	6,07
TAP	4,31	0,86	5,17
<i>Årsværk i alt</i>	<i>21,67</i>	<i>6,61</i>	<i>28,28</i>
Løn	8.342	2.132	10.475
Frikøb	4	204	208
Øvrig drift	382	1.125	1.507
Anskaffelser	374	148	521
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>9.102</i>	<i>3.609</i>	<i>12.711</i>

Stab

VIP Internt finansieret

- Christensen, Søren; lektor.
 Damsholt, Kirstine; lektor.
 Fihl, Esther Marie; lektor.
 Hansen, Ulla Lund; lektor.
 Højrup, Thomas; lektor.
 Jacobsen, Kristina Winther; amanuensis.
 Jespersen, Astrid Pernille; amanuensis.
 Lyngstrøm, Henriette Syrach; adjunkt.
 Mellemsgaard, Signe; lektor.
 Morville, Kristian; amanuensis.
 Otto, Lene; amanuensis
 Petersen, Erik Brinch; lektor.
 Randsborg, Klavs; lektor
 Rasmussen, Marie Klara Sandberg; amanuensis.
 Rathje, Annette; lektor.
 Rindel, Per Ole; adjunkt.
 Sørensen, Lone Wriedt; lektor.

VIP Eksternt finansieret

- Alsmark, Gunnar Olof; lektor.
 Buus, Henriette; adjunkt.
 Fejfer, Jane; forskningslektor.

Haastrup, Lisbeth; adjunkt.
 Hansen, Kirsten Monrad; forskningsass.
 Lundgreen, Birte; forskningsadj.
 Otto, Lene; amanuensis.
 Randsborg, Klavs; lektor.
 Schülke, Almut; forskningsass.

STIP Internt finansieret

Garberg, Bjørn; ph.d.-stipendiat.
 Nielsen, Tina Charlotte Kallehave; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Fabricius, Kit; ph.d.-stipendiat.
 Hansen, Dorthe Vejen; ph.d.-stipendiat.
 Jensen, Jens Fog; kand.stip.
 Mannering, Ulla; ph.d.-stipendiat.
 Olsen, Hanne Fabricius Kleinitz; ph.d.-stipendiat.

Fondsbevillinger

ESF European Science Foundation

– Ancient Textiles: production, craft and society (Ulla Mannering) kr. 102.500.

Forskningsstyrelsen

– Aflastning efterårssemestret 2002 (Esther Fihl) kr. 20.000.
 – Vejleder for Nicolette Milota Makovicky (Esther Fihl) kr. 75.000.

K. Salewicz og hustru

– Glas som indikator på Danmarks udlandskontakter med Sydøsteuropa og Sortehavsområdet i århund. efter Kr.f (Ulla Lund Hansen) kr. 60.000.

Statens Humanistiske Forskningsråd

– Bilder einer Landschaft – Eine Landschaftsarchäologie der Region zwischen Schweriner See und Stepenitz, Mecklenburg-Vorpommern (Almut Schülke) kr. 226.900.
 – Oldtidens ikonografi. Et studie af dragten i yngre jernalder baseret på ikonografisk materiale (Ulla Mannering) kr. 21.700.

Udenrigsministeriet

– Ghana 1 (Klavs Randsborg) kr. 233.000.

Publikationer

Damsholt T.: Peasant, Soldier and Subject. Military Service and Patriotic Discourse in Danish Peasant Writing. i: Writing Peasants. Studies on Peasant Literacy in Early Modern Northern Europe s. 98-115. Klaus-Joachim Lorenzen-Schmidt, Bjørn Poulsen. Landbohistorisk Selskab, 2002.
 Fejfer J.: Ancestral Aspects of the Roman Honorary Statue. i: Images of Ancestors s. 247-256. J. Munk Højte (ed.). Aarhus University Press, 2002.
 Fejfer J., Moltesen M.: (red.). Romersk Kejsertid II. div.s. Ny Carlsberg Glyptotek, København 2002.
 Fejfer J., Nuccio M.d., Ungaro U.: (eds.). I Marmi Colorati della Roma Imperiale. 433-436s. Rome 2002.
 Fihl E.M.: Exploring Central Asia. Collecting Objekts and Writing Cultures from the steppes to the high Pamirs

1896-1899. Vol. I og II. 736 s. Thames & Hudson og Rhodos International København 2002.
 Hansen U.L.: Die Kaiserzeitliche Fibeln in Dänemark und ihr Aussagewert. i: 100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren. Internationaler Arbeitstagung 25.-28. Mai 1997, Kleinmachnow, Land Brandenburg. Forschungen zur Archäologie in Land Brandenburg s. 433-436. J. Kunow (udg.). Brandenburgisches Landesmuseum für Ur- und Frühgeschichte, Berlin 2002.
 Hansen U.L.: Nyrup. i: Reallexikon der Germanischen Altertumskunde s. 456-457. red. H. Beck, D. Geuenich, H. Steuer. Walter de Greuter, Berlin og New York 2002.
 Hansen U.L.: Öremölla. i: Reallexikon der Germanischen Altertumskunde s. 603-605. red. H. Beck, D. Geuenich, H. Steuer. Walter de Greuter, Berlin og New York 2002.
 Hansen U.L.: Tilegnet Jan Peder Lamm. i: The Museum of National Antiquities, Stockholm, studies 10 s. 115-118. Statens Historiska Museum, Stockholm 2001.
 Højrup T.: Ethnologie und Politik. Das aristotelische Erbe in den Kulturwissenschaften. Zeitschrift für Volkskunde II, s. 183-204. 2002.
 Højrup T.: Dannsens dialektik. Etnologiske udfordringer til det glemte folk. 741 s. Marie Sandberg (red.) Museum Tusulanums Forlag København 2002.
 Jacobsen K.W.: Cypriote Transport amphorae of the Archaic and Classical Period. Acta Hyperborea 9, s. 131-143. 2002.
 Jacobsen K.W., Given M., Knapp B.: Troodos Archaeological Survey Project. First preliminary Report (June-July 2000). Report of the Department of Antiquities, Cyprus 2000, s. 425-440. 2002.
 Jensen J.F.: The First People. 23s. Qasigianguit Museum 2002.
 Jensen J.F., Buck K.: Jordens nordligste stenalder. Nationalmuseets Arbejdsmark 2002, s. 71-83. 2002.
 Klæsøe I.S.: Katalog til "Den tidlige vikingetids kunst". i: Vikingetids kunst s. 55-60. Lise Gjedssø Bartelsen. Jelling Bogtrykker i A-S, Kongens Jelling 2002.
 Klæsøe I.S.: Den tidlige vikingetids kunst. i: Vikingetids kunst s. 7-15. Lise Gjedssø Bertelsen. Jelling Bogtrykker, Kongens Jelling 2002.
 Klæsøe I.S.: Kar og bæger – to usædvanlige genstande med Jellingstil. i: Drik – og du vil leve skønt. Festskrift til Ulla Lund Hansen på 60-årsdagen 18. august 2002 s. 103-112. John Pind, Anne Nørgård Jørgensen, Lars Jørgensen, Birger Storgård, Per Ole Rindel, Jørgen Ilkjær. The National Museum of Denmark, Copenhagen 2002.
 Klæsøe I.S.: Mammen und Mammenstil. i: Reallexikon der Germanischer Altertumskunde, Baud 19 s. 197-205. Heinrich Beck, Bonn, Dieter Geuenich, Duisburg, Heiko Steuer, Freiburg. Berlin og New York 2002.
 Klæsøe I.S.: Normannen. §2 Archäologisches. i: Reallexikon der Germanischer Altertumskunde, Band 21 s. 381-383. Heinrich Beck, Bonn, Dieter Geuenich, Duisburg, Heiko Steuer, Freiburg. Berlin og New York 2002.
 Lyngstrøm H.: Thomsen, slagterne og den eksperimentel-arkæologiske metode. i: Drik – og du vil leve skønt. Festskrift Ulla Lund Hansen s. 131-138. J. Pind et al.. Nationalmuseet, København 2002.
 Lyngstrøm H.: Farmers, smelters and smiths. i: Prehistoric and medieval direct ironsmelting in Scandinavia and Europe s. 21-26. L. Nørbach. Aarhus University Press, Århus 2002.

- Lyngstrøm H.: Myremalmens mestre. 66 s. Historisk – Arkæologisk Forsøgscenter, Lejre 2002.
- Mellemgaard S.: “Uanset Rang, Stand eller Kjø?” Om Konstitueringen af folk og etik gennem naturhistorien i 1700-tallets sidste halvdel. Tidsskrift for kulturforskning 1, s. 5-21. 2002.
- Otto L.: Anmeldelse af Peter Bundesen, Lars Skov Henriksen og Anja Jørgensen: Filantropi, selvhjælp og interesseorganisering. Frivillige organisationer i dansk socialpolitik 1849-1990’erne. i: Folk og kultur 2002 s. 147-148. København 2002.
- Otto L.: Biografiske samlinger. Tidsskriftet Antropologi 43-44, s. 189-202. 2002.
- Otto L.: Opslagsord: Erindringskultur, Kulturarv. i: Den Store Danske Encyklopædi, supplementsbind s. 216 og s. 391. Gyldendal, København 2002.
- Otto L.: Den spanske syge i Danmark. Samvirke 11, s. 48-51. 2002.
- Randsborg K.: Archaeological Globalization. The first practitioners. *Acta Archaeologica* 72:2, s. 1-53. 2002.
- Randsborg K.: To bury in the ground. i: Drik – og du vil leve skønt. Publications from the National Museum. Studies in Archaeology and History 7 s. 311-316. J. Pind et al. (eds.). Nationalmuseet, København 2002.
- Randsborg K.: Kephallenia – the four Polies. i: Pots for the living. Pots for the dead. *Acta Hyperborea* 9 s. 258-263. A. Rathje, M. Nielsen, B. Bundgaard Rasmussen (eds.). Museum Tusculanum, København 2002.
- Randsborg K.: Wetland Hoards. *Oxford Journal of Archaeology* 21:4, s. 415-418. 2002.
- Randsborg K.: Kephallenia I – II. *Archaeology and History*. The ancient greek cities. 655 s. Blackwell – Munksgaard København 2002.
- Randsborg K.: (red.). *Acta Archaeologica* 72:2. 188s. Blackwell – Munksgaard, København 2002.
- Randsborg K.: (red.). *Acta Archaeologica* 73:1-2 = *Acta Archaeologica Supplementa* IV:1-2. 655s. Blackwell – Munksgaard, København 2002.
- Rathje A.: Murlo, Images and Archaeology. i: *Etruscans Now* s. 8. Phil Perkins. London 2002.
- Rindel P.O.: Regional Settlement Patterns and Central Places on Late Iron Age Zealand, Denmark. i: *Central Places in the Migration and Merovingian Periods – Papers from the 52nd Sachsensymposium* Lund, August 2001 s. 185-196. Birgitta Hårdh, Lars Larsson. Almqvist and Wiksell International, Stockholm 2002.
- Rindel P.O.: Hvor kragerne vender? Fiskerbønder ved Rølsø – aspekter af samfundsforholdene i Vestjylland i tiden omkring Kristi fødsel. i: *Drik – og du vil leve skønt*. Festskrift til Ulla Lund Hansen på 60-årsdagen s. 165-176. John Pind, Anne Nørgaard Jørgensen, Lars Jørgensen, Birger Storgaard, Per Ole Rindel, Jørgen Ilkjær. Nationalmuseet, København 5115.
- Rindel P.O., Eriksen P.: Fjenders mén. *Skalk* 3, s. 6-9. 2002.
- Rønn E.M.: Mod en postmoderne etik? Refleksioner over etiske normer i handicaphistorie og konsekvenserne af ændringerne. *Handicaphistorisk Tidsskrift* 7, s. 40-47. 2002.
- Stoklund B.: The Riddle of the Stocle-Stove Houses: An Attempt at an Explanation. i: *Papa Stour and 1299. Commemorating the Rooth anniversary of Shetlands first document* s. 141-153. Barbara E. Crawford. The Shetland Times Ltd., Lerwick 2002.
- Stoklund B.: Danish Peasants in the Process of Modernization. Source Notebooks and Diaries from the period of Land Refusion in the Late 18th and Early 19th Century. i: *Writing Peasants. Studies of Peasant Literacy in Early Modern Northern Europe* s. 87-97. K.-J. Lorenzen-Schmidt, Bjørn Poulsen. Landbohistorisk Selskab, 2002.
- Stoklund B.: Fjeldgang efter får. Over fårefolden og dens rolle i det færøriske bondesamfund. *Folk og kultur*. Årbog for dansk Etnologi og Folkemindevidenskab 2002, s. 111-125. 2002.
- Storgaard B.: Anmeldelse af: G. Gomolka-Fuchs (red.): *Die Sintana de Mures-Cernjachov-kultur*. *Fornvännen* 2, s. 132-135. 2002.
- Sørensen L.W.: Pottery and Plate used in iron age Cyprus. i: *Ceramics in context. Proceeding of the Internordic colloquium on ancient pottery*. *Stockholm studies in classical archaeology* 12 s. 17-28. Ch. Scheffer. Stockholm 2001.
- Sørensen L.W.: Archaic greek painted pottery from Cyprus, Naucratis and Tell Defenneh. i: *Naukratis; Die Beziehungen zu Ostgriechenland, Ägypten und Zypern in Archaischer Zeit* s. 151-161. U. Höckmann, D. Kreiken. Bibliopolis, Möhnesee 2001.
- Sørensen L.W.: The vase collection in the Odense University. The cypriot iron age pottery and the greek pottery. i: *Corpus of cypriot antiquities XX:22* s. 18-41. K. Nys, P. Åström. Paul Åström Förlag, Jonsered 2001.
- Sørensen L.W.: Excavations at Panayia Ematousa, Aradipou, Cyprus. 1995-1999. i: *Pots for the living. Pots for the dead*. *Acta Hyperborea* 9 s. 264-266. A. Rathje, M. Nielsen, B. Bundgaard Rasmussen. Museum Tusculanum Press. University of Copenhagen, Copenhagen 2002.
- Sørensen L.W.: The archaic settlement at Vroulia on Rhodes and Ian Morris. i: *Pots for the living. Pots for the dead*. *Acta Hyperborea* 9 s. 243-253. A. Rathje, M. Nielsen, B. Bundgaard Rasmussen. Museum Tusculanum Press. University of Copenhagen, Copenhagen 2002.
- Sørensen L.W.: Cyprus – Rhodes – Copenhagen. i: *Cyprus. The island of Aphodite* s. 16-19. B. Bundgaard Rasmussen, J. Lund. Nationalmuseet, København 2002.
- Sørensen L.W.: Cypriot women of the archaic period: evidence from sculpture. i: *Engendering Aphrodite. Women and Society in ancient Cyprus* s. 121-132. D. Bolger and N. Cerwint. American School of Oriental Research, Boston 2002.
- Vaaben N.K.: Af upraktiske grunde. *Tidsskriftet Antropologi* 43-44, s. 45-57. 2002.

Studienævnet for Forhistorisk Arkæologi

Medlemmer

Studienævnet bestod pr. 1.2.2002 af: H. Lyngstrøm, K. Randsborg (studieleder), P.O. Rindel (vice-studieleder); T. Andersen, A.S. Beck (studentformand), T.L. Borake.

Beretning

Uddannelserne/studieelementerne evalueres løbende og fungerer p.t. tilfredsstillende både enkeltvist og samlet. Det faglige miljø er tæt, konkurrencefyldt og præget af både personlige og erhvervsmæssige faglige interesser. Kvalitet og faglighed sættes meget højt. Der er bl.a. betydelig interesse for magisterkonferensen, herunder studieelementer som "det arkæologiske år" (generel, men specificeret viden), samt praktikmodulerne i formidling og selvstændigt feltarbejde. Det er meget vigtigt for faget fortsat at råde over rimelige DVIP-midler til praktik og eksterne aktiviteter, samt indkøb af en bred vifte af ekstern kompetence på en række områder, bl.a. sådanne der involverer andre institutioner.

Faget optager årligt 30+ studerende; det har en absolut pæn STÅ-produktion. Grunduddannelsen er bred, metodisk stringent og på udvalgte felter dybdegående. Området er forhistorisk og historiske arkæologi, herunder feltarbejde

og elementært videnskabeligt projekt, primært i Danmark/Europa m.v., fra de ældste tider til ca. 1500 e.Kr. Der er desuden en række BA-tilvalgsudbud, bl.a. Arkæologisk IT, Fysisk Antropologi, Etnoarkæologi & eksperimentalar-kæologi, Menneske & Natur, Kulturlandskabet 5000 f.Kr.-1800 e.Kr., Nordatlantisk Arkæologi, Feltarbejde, Arkæologien & De store Spørgsmål, og Maritimarkæologi. På overbygningsuddannelserne, især konferensen, lægges vægt på videregående metodisk kunnen og arkæologisk orientering i Europa m.fl. områder, herunder Nordatlanten og Afrika, projekter (bl.a. feltarbejde, formidling), samt et videnskabeligt speciale.

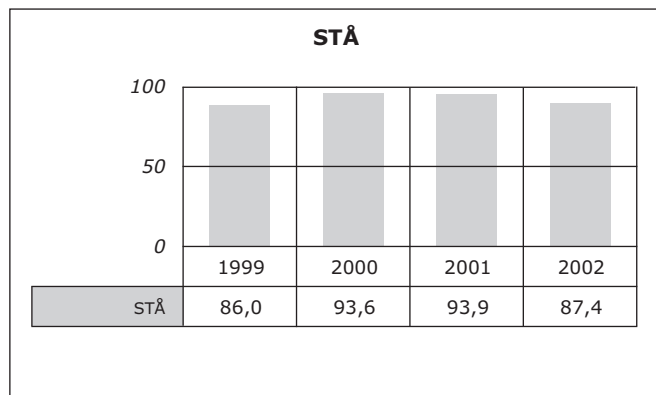
Undervisningen involverer på alle niveauer mange eksperter arkæologiske og andre specialister, ligesom der er et udstrakt og helt centralt samarbejde med de arkæologiske museer (herunder Nationalmuseet & Kulturarvstyrelsen), m.fl. institutioner, især i Øresundsregionen, samt med især europæiske og andre universiteter. Der lægges, ved siden af forelæsninger og seminarer, særlig vægt på øvelser (realia), ekskursioner (Danmark/Europa), m.m. Der er typisk meget fagligt erhvervsarbejde parallelt med overbygningsstudierne. Studerende, ph.d.-studerende, stipendiater og lærere er forskningsmæssigt engageret i samtlige arkæologiske projekter fra ældre stenalder til nær nutid i Danmark/Norden, Nordatlanten, Europa inkl. Middelhavsområdet, Afrika, m.v., hvilket naturligvis afspejles i undervisningen.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder					I alt
	Forhist. ark.	Nærorientalsk	Øvrig human.	Naturvid.	Meritoverført	
Forhistorisk arkæologi	74,0	3,8	5,0	0,1	1,4	84,3
Nærorientalsk	3,5					
Historie	2,5					
Øvrig humaniora	3,1					
Antropologi	0,5					
Meritstuderende	0,8					
Gæstestuderende	3,0					
I alt	87,4					

STÅ 1999-2002

Klavs Randsborg, studieleder

Studienævnet for Klassisk Arkæologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Lone Wriedt Sørensen (studieleder), Kristina Winther Jacobsen, Kristine Boggild Johannsen og Anne-Sophie Bergquist.

Beretning

I februar afholdtes keramik-workshop 8 "Humphrey Payne in Memoriam" i samarbejde med Thorvaldsens Museum og Nationalmuseets Antiksamling.

I marts gæsteforelæsning ved Dr. K. Zachos, The Power of Images in the Age of Augustus. The Trophy of Actium at Nicopolis.

I april gæsteforelæsning ved Dr. X. Duprés Raventos, Tusculum in Italy. Samarbejde med Ny Carlsberg Glyptotek.

I november afholdtes Leventis seminar i samarbejde med Antiksamlingen på Nationalmuseet. Resultater fra fagets udgravningsprojekt på Cypern fremlagdes af ansatte og studerende, som bidrager til den kommende publikation.

I efteråret afholdtes for første gang det ny studieelement, Fagets videnskabsteori. Kurset blev vel modtaget og affødte et mere dybtgående kursus på OB-niveau.

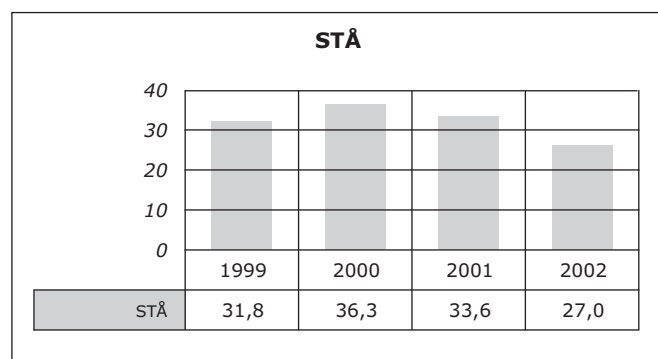
De nye studieordninger, som blev indført i efteråret 2001, anses for indkørt og fungerer tilfredsstillende.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder					I alt
	Klassisk arkæol.	Klassisk filo.	Nærorientalsk	Øvrig Hum.	Meritoverført	
Klassisk arkæologi	26,0	4,0	1,0	2,6	0,8	34,4
Øvrig humaniora	1,0					
I alt	27,0					

STÅ 1999-2002

Lone Wriedt Sørensen, studieleder

Studienævnet for Etnologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Lærersiden Søren Christensen, Tine Damsholt (studieleder) og Signe Mellemgaard og på studenterside af Marie Damsgård Andersen (næstformand), Mine Sylow Pedersen og Line Maarup Sundblad.

Beretning

Ud over de løbende sager har studienævnet i samarbejde med Studienævnet for Kunsthistorie udarbejdet et nyt et-årigt tilvalgsmodul inden for museologi. Dette tilvalgsmodul etablerer for første gang en egentlig samlet museums-

uddannelse ved Københavns Universitet og synes at modsvare en stor og allerede tilstedeværende interesse hos de studerende, idet vi trods den korte annonceringsperiode fik mange ansøgninger og måtte oprette venteliste. Undervisningen gik i gang fra september 2002 med en underviser både fra kunsthistorie og etnologi på alle kurser.

Fagområder

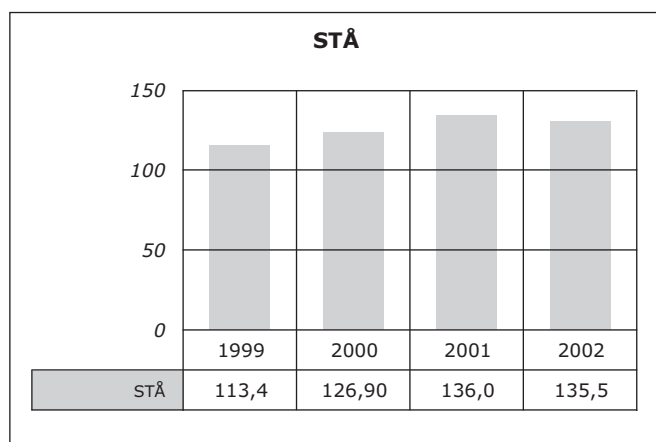
Studienævnet for Etnologi administrerer både BA- og kandidatuddannelsen samt tilvalg i Europæisk Etnologi og det tværhumanistiske tilvalgsstudium Almen Etnologi. Hertil føjer sig nu tilvalgsmodulet i museologi, der af administrative årsager formelt administreres under Studienævnet for Kunsthistorie, men i praksis er et samarbejde. Tilsammen giver disse uddannelser en god STÅ-produktion, hvilket siden 1998 har kendetegnet de etnologiske fag.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder					I alt
	Etnologi	Minoritetsstud.	Øvrig. hum.	Andre Fak.	Meritoverført	
Etnologi	80,5	4,5	10,8	1,4	6,1	103,0
Historie	11,8					
Spansk	3,8					
Litteraturvidenskab	3,0					
Religion	3,0					
Musikvidenskab	2,8					
Dansk	2,5					
Pædagogik	2,5					
Øvrig humaniora	18,5					
Meritstuderende	6,3					
Gæstestuderende	1,0					
I alt	135,5					

STÅ 1999-2002

Tine Damsholt, studieleder

Institut for Religionshistorie

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder er lektor Margit Warburg.

Institutbestyrelsen består af lektor Una Canger, lektor Erik Reenberg Sand, sekretær Bente Rossel og stud.mag. Christian Halvgaard. Stedfortræder for instituttlederen er lektor Lars Kruse-Blinkenberg.

Organisation

Instituttet er fagligt organiseret i henholdsvis religionsfagene (Kristendomshistorie, Religionshistorie og Religionssociologi) og faget Indianske Sprog og Kulturer.

Adresse

Artillerivej 86
2300 København S
Telefon 35 32 89 57
Fax 35 32 89 56
religion@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/religion

Instituttlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Institut for Religionshistorie danner ramme om de tre religionsvidenskabelige fag (religionshistorie, religionssociologi og kristendomshistorie) samt faget Indianske sprog og kulturer. På forskningsfronten har vi fra instituttets side været involveret i en række projekter, dels i samarbejde med andre forskere fra Københavns Universitet, dels i international sammenhæng, og har sammen med Det Teologisk Fakultet etableret en ny forskerskole som starter 2003. De fleste af religionsvidenskabens hovedområder er således under fortsat udvikling. Indianske sprog og kulturer har på samme måde fortsat arbejdet med at konsolidere faget. De ansatte har været flittige kongresdeltagere og antallet af publikationer er tilfredsstillende. I bestræbelserne på at forbedre betingelserne for de studerende har vi investeret i nye faciliteter i studenterrummene, personalet har været på efteruddannelseskursus, vi har gennemført løbende ph.d.-seminarer og været vært for en række mindre og større faglige arrangementer. I det forløbne år har vi besat to lektorer i hhv. kristendomshistorie og religionssociologi. Sekretariatet fungerer tilfredsstillende, men i pressede perioder er det oplagt, at vi kunne have glæde af flere ressourcer på den front.

Personaleforhold

To faste lektorer er blevet besat i 2002: 1. august tiltrådte Peter Westergaard som lektor i faget religionshistorie, og Morten Warmind som lektor i faget religionssociologi.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsvirksomhed inden for religionsfagene er bredt funderet, både inden for det klassiske kristendoms og religionshistoriske stofområde, herunder forskningshistorien, og inden for religiøse forhold i nutidige samfund. I faget Indianske Sprog og Kulturer er forskningen koncentreret om mesoamerikanske sprog og kulturer.

Forskningsområder

Religionsvidenskabernes forskningshistorie (Erik Reenberg Sand, Tove Tybjerg, Jens Henrik Vanggaard).

Amerikanske nordvestkystindianere (Tove Tybjerg).

Komparativ ritualteori (Jørgen Podemann Sørensen).

Religion og globalisering (Margit Warburg).

Mana-begrebet (Tove Tybjerg).

Den ægyptiske baggrund for de hermetiske og gnostiske strømninger i 1.-4. århundrede (Jørgen Podemann Sørensen).

Forholdet mellem monisme og dualisme i hermes-teksterne (Tage Petersen, ph.d.-projekt).

Nye religioner i hellenistisk-romersk tid og i dag (Morten Warmind, Mikael Rothstein).

Keltisk og nordisk religion (Morten Warmind, Jens Henrik Vanggaard).

Tidsopfattelse og frelserhistorie i Ny Testamente og hos udvalgte teologer (Apostolske Fædre, Irenæus, Athanasios og Augustin) (Carsten Breengaard).

Teori og metafysik (Occam og Luther) (kristendom – islam) (Carsten Breengaard).

Den sene Nietzsche (Peter K. Westergaard).

Moskva-patriarkatets organisationsstruktur, forhold til staten og det omgivende samfund til forståelse af den ortodokse kirke i Rusland efter Sovjetunionens sammenbrud (Annika Hvithamar, ph.d.-projekt).

Jødisk-kristen dialektik i Danmark i det 19. århundrede, herunder spørgsmålet om assimilationens (u)mulighed i M. Goldschmidts roman En jøde (Lars Kruse-Blinkenberg).

A.A. Wolffs og B. Melchior's oversættelser af Mosebøgerne som kilder til dansk jødedom i det 19. og 20. århundrede (Lars Kruse-Blinkenberg).

M. Goldschmidts opfattelse af begrebet protestantisme (Lars Kruse-Blinkenberg).

Tahâra, det islamiske renhedskompleks, således som det kommer til udtryk i fiqh (islamiske lovebøger), og som det praktiseres i ritualer og fortolkes i en lokal marokkansk kontekst (Kate Østergaard, ph.d.-projekt).

Religiøs praksis ved en islamisk helgengrav i Gulbarga, Indien (Søren Lassen, ph.d.-projekt).

Klassisk hindu-eskatologi (Erik Reenberg Sand).

Religion og politik i Indien (Erik Reenberg Sand).

Baha'i, herunder problemstillinger omkring sakral arkitektur (Margit Warburg).

Asatro i dagens Danmark (Morten Warmind).

Individualisme og fællesskab blandt kernemedlemmer af Scientology Kirken i Danmark (Peter B. Andersen).

Nye religioner generelt og detailstudier af enkelte grupper. Her indgår ikonografi som metode i religionshistorisk arbejde samt historiske studier og kognitive analyser (Mikael Rothstein).

Religion i Cyberspace (Margit Warburg).

Kultur møder i cyberspace: Teoretisk og empirisk analyse af identitetsdannelse, kommunikativ handling og virtuelle fællesskabsformationer i forbindelse med interkulturel/tværeligiøs, konversationel kommunikation på internettet i Danmark (Morten Thomsen Højsgaard, ph.d.-projekt).

En sammenligning af statens stilling i det religiøse liv i fire europæiske lande (Peter B. Andersen).

Imperiets kunst. Ikonografi og stilistiske træk fra Teotihuacan i det tidlige klassiske mayasamfund (300 – 500 evt.) (Jesper Nielsen, ph.d.-projekt).

Indiansk deltagelse i den spanske erobring af Mexico – kildebearbejdning og analyse (Michel R. Oudijk).

Nahuatl dialektologi (Una Canger).

Ordbog for 16. århundredes aztekisk på computer, med kombineret rodordbog, ordordbog og tekstkorpus (Una Canger).

Faglige og administrative erhverv

Udvalg og fonde

Peter B. Andersen er formand for bestyrelsen for The Nordic Centre in India. Han er medlem af The Board of the European Association for South Asian Studies.

Una Canger er formand for Lingvistikredsen i København.

Carsten Brengaard er medlem af Styrelsen af Selskabet for Danmarks Kirkekomite.

Mikael Rothstein og Margit Warburg er medlem af bestyrelsen for Danish Association for the History of Religions (DAHR).

Oluf Schönbeck og Mikael Rothstein er medlemmer af bestyrelsen for Religionshistorisk Forening.

Margit Warburg er medlem af Udvalget vedrørende Trossamfund under Kirkeministeriet.

Margit Warburg er medlem af bestyrelsen for Dansk-Israelsk studiefond.

Formidling

Instituttets medarbejdere er bredt engageret i formidlingsvirksomhed til et dansk publikum, bl.a. ved bidrag håndbøger og populærvidenskabelige værker samt foredragsvirksomhed, f.eks. på Folkeuniversitetet, Nationalmuseet og ved gymnasieskolernes efteruddannelseskurser.

Redaktionelle hverv

Erik Reenberg Sand er medlem af redaktionen af Religionsvidenskabelige skrifter, Aarhus Universitetsforlag.

Una Canger er redaktør af Travaux du Cercle Linguistique de Copenhague.

Oluf Schönbeck er ansvarshavende redaktør og Mikael Rothstein er medredaktør af Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier.

Erik Reenberg Sand er medlem af redaktionen af Studies in Religion, Aarhus Universitetsforlag.

Mikael Rothstein og Margit Warburg er medlem af redaktionen for serierne Renner Studies on New Religions (Aarhus University Press) og Nye Religioner (Gyldendal).

Margit Warburg er medlem af redaktionen af Rambam, Tidsskrift for jødisk kultur og forskning.

Kongresser og symposier

Peter B. Andersen arrangerede sammen med forskere fra DPU, Lunds universitet og Malmö Högskola seminaret "Kulturel pluralitet og integration: Religion, skole og danselse i Øresundsregionen" 29. – 31. august 2002 i Hörby, Skåne. Seminaret blev finansieret og afholdt af Øresundsregionens Forskningskomite (Öforsk).

Dorthe Refslund Christensen, Armin W. Geertz og Margit Warburg arrangerede konferencen "New Religions and Globalization, Theoretical and Methodological Perspectives" på Århus Universitet d. 23-26 september 2002. Konferencen blev støttet af Renner-projektet "Globalisering og de nye religioner".

Studienævnet ved Institut for Religionshistorie arrangerede symposiet: "Islam i medierne", d. 4. oktober på Københavns Universitet.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Forskningsophold i udlandet

Peter B. Andersen har været på forskningsrejse fra 3. januar til 10. februar til Vestbengalen, Orissa og Jharhand, Indien.

Søren Lassen har været på forskningsophold fra Oktober 2001 indtil 20. februar i Gulbarga, Indien.

Netværk

Margit Warburg leder (sammen med Armin Geertz, Aarhus Universitet) i Renner-projektet "Globalisering og de nye religioner", som er støttet af Statens Humanistiske Forskningsråd. Øvrige ledelsesmedlemmer fra instituttet er Anika Hvithamar og Mikael Rothstein.

Erik Reenberg Sand og Margit Warburg er i ledelsesgruppen for projektet "Studier i religioners betydning ved identitetsdannelse og fællesskabsformning i kulturmødet i Danmark" sammen med Hans Raun Iversen og Lissi Rasmussen. Projektet er støttet af Statens Humanistiske Forskningsråd og Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd. I øvrigt deltager Morten Thomsen Højsgaard fra Institut for Religionshistorie i projektet.

Peter B. Andersen, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	13,03	0,00	13,03
DVIP	0,02	0,00	0,02
STIP	4,17	1,00	5,17
TAP	3,29	0,00	3,29
Årsværk i alt	20,52	1,00	21,52
Løn	8.248	314	8.563
Frikøb	15	2	17
Øvrig drift	500	-315	185
Anskaffelser	347	1	349
Bruttototal t.kr.	9.111	2	9.113

Stab

VIP Internt finansieret

Andersen, Peter Birkelund; lektor.

Brengaard, Carsten Martin Wind; lektor.

Canger, Una; lektor.

Kruse-Blinkenberg, Lars Erik; lektor.

Oudijk, Michel Robert; lektor.

Riis-Westergaard, Peter Kurt; lektor.

Rothstein, Mikael; lektor.

Sand, Erik Reenberg; lektor.

Sørensen, Jørgen Podemann; lektor.

Tybjerg, Tove Ree; lektor.

Vanggaard, Jens Henrik; amanuensis.

Warburg, Margit; lektor.

Warmind, Morten Lund; lektor.

STIP Internt finansieret

Hvithamar, Annika; ph.d.-stipendiat.
Lassen, Søren Christian; ph.d.-stipendiat.
Nielsen, Jesper; ph.d.-stipendiat.
Petersen, Tage; ph.d.-stipendiat.
Reeh, Niels; ph.d.-stipendiat.
Østergaard, Kate Barigo; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Højsgaard, Morten Thomsen; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Østergaard, Kate Barigo: Tahara i Praksis. En ritualanalytisk undersøgelse af renselses og hammampraksis i Casablanca.

Publikationer

Andersen P.B.: Indigenous people in India. 20-21s. IIAS, Leiden 2001.
Andersen P.B.: Revival from a native point of view: Prose-lyzation in the Indian home mission and the Khewar movement among the Santals. i: Christians, Cultural Interactions and India's Religious Traditions s. 119-132. Judith M. Brown & Robert Eric Frykenberg (eds.). William B. Eerdmans Publishing Company/Routledge Curzon, Michigan/Cambridge 2002.
Andersen P.B., Foss S.Ø.: Var diskursanalyser bare om diskurser eller frakendte de også de undertvungne folkeslag mælet? – En vinkel på verbaliseringens problemer set i forhold til Edward Said og Ronald Inden – Den religionsvidenskabelige forskning fagligt og aktuelt. Totem. Tidsskrift ved institut for religionsvidenskab, Århus universitet Særnummer, s. 139-153. 2001.
Andersen P.B., Riis O.: Religionen bliver privat. i: Danskernes værdier 1981-1999 s. 76-98. Hans Reitzels Forlag, København 2002.
Andersen P.B., Riis R.W.: Kilder til et ikke-eksisterende fællesskab. Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier 37, s. 9-20. 2002.
Breengaard C.: Den gamle Eskil, den onde Clausen og andre kild(n)e problemer. Chaos, Dansk-nordisk tidsskrift for religionshistoriske studier 37, s. 45-53. 2002.
Breengaard C.: L. Sigurdsson: Mulmet i hjertet – tro, trøst og billeddannelse hos Luther. Chaos, Dansk-nordisk tidsskrift for religionshistoriske studier 37, s. 168-171. 2002.
Breengaard C.: Per Bilde: En religion bliver til. RVT. Religionsvidenskabeligt tidsskrift 41, s. 104-110. 2002.
Breengaard C.: Kristendom og danskhed. Dansk Kirketidende 8, s. 125-126. 2002.
Canger U.: An Interactive Dictionary and Text Corpus for Seventeenth-Century Nahuatl. i: Making Dictionaries. Preserving Indigenous Languages of the Americas s. 195-218. William Frawley, Kenneth C. Hill, Pamela Munro. University of California Press, Berkely, Los Angeles, London 2002.
Canger U.: Mexicanero de la Sierra Madre Occidental. 180 s. El Colegio de México Mexico 2001.
Hvithamar A.: Svantevit. i: Den Store Danske Encyclopædi s. 315. Gyldendal, København 2002.
Hvithamar A.: Den nye martyr for Kristus, soldat Jevgeni. Chaos 37, s. 63-71. 2002.
Hvithamar A.: Slavisk religion. i: Den Store Danske Encyclopædi s. 394. Gyldendal, København 2002.

Højsgaard M.T.: Kulturmøder i Cyberspace: Computermedierede samtaler om livssyn. Religionsvidenskabeligt Tidsskrift 40, s. 99-115. 2002.
Højsgaard M.T.: Religion på internettet – en introducerende forskningsoversigt. Religion. Tidsskrift for Religionslærerforeningen for Gymnasiet og HF 2, s. 24-33. 2002.
Højsgaard M.T.: Kvalitetskriterier, kildekritik og kristendom online. Religion. Tidsskrift for Religionslærerforeningen for Gymnasiet og HF 4, s. 8-18. 2002.
Højsgaard M.T.: Digitalisme: En religion uden religion. Religion. Tidsskrift for Religionslærerforeningen for Gymnasiet og HF 3, s. 14-19. 2002.
Højsgaard M.T.: Drivkraft eller afspejling? Overvejelser vedrørende sammenhænge mellem internettet og religion. Chaos 38, s. 107-125. 2002.
Højsgaard M.T.: Anmeldelse af: Tuija Hovi & Anne Puuronen (eds.), Traditions of Belief in Everyday life. Dansk Teologisk Tidsskrift 3, s. 239-240. 2002.
Højsgaard M.T.: Anmeldelse af: Jakob Balling, Kirken og Europa. Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier 36, s. 118-120. 2001.
Højsgaard M.T.: Anmeldelse af: Jeffrey K. Hadden & Douglas E. Cowan, Religion on the Internet: Research, Prospects and Promises. Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier 36, s. 120-121. 2001.
Højsgaard M.T.: Anmeldelse af: Tim Knudsen (red.), Den nordiske protestantisme og velfærdsstaten. Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier 36, s. 118-120. 2001.
Højsgaard M.T.: Anmeldelse af: Göran Larsson, Virtuelt religion: Globalisering og Internet. Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier 38, s. 132-133. 2002.
Istoft B.: For hendes ansigt skinnede som solen...: Det kvindeligt guddommelige hos Hildegard af Bringen. Kvinder, køn og forskning 3, s. 31-52. 1997.
Istoft B.: Kroppen i humanistisk forskning. – Indtryk fra konferencen "After the Body" i Manchester 22-25 juni. Tabu 1, s. 5-7. 1998.
Istoft B.: Anmeldelse af: Inger-Lise Kolstrup (red.), Aspekter af dansk klostervæsen i middelalderen. Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier 35, s. 152-154. 2001.
Istoft B.: Anmeldelse af: Tarald Rasmussen og Einer Thomassen, Kristendommen. En historisk indføring. Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier 35, s. 149-152. 2001.
Istoft B.: Anmeldelse af: Axel Bolvig, Altertavlen i Roskilde Domkirken, et u-almindeligt kunstværk. Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier 29, s. 111-113. 1998.
Istoft B.: Anmeldelse af: Owen Chadwick, Kristendommens historie. Den kristne verden i 2000 år. Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier 28, s. 195-197. 1997.
Lassen S.C.: Anmeldelse af: Islamisk predikan på ljudkasset. Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier 36, s. 117-118. 2001.
Lassen S.C.: Anmeldelse af: Hinduismen og buddhismen. Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier 34, s. 103-105. 2001.
Lassen S.C.: Anmeldelse af: Islamisk mystik, Religiøse

- tekster. *Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier* 33, s. 129-131. 2000.
- Lassen S.C.: Anmeldelse af: Hindukvinder. *Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier* 32, s. 174-175. 2000.
- Lassen S.C.: Tekster til religiøs praksis – En kilden sag. *Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier* 37, s. 99-109. 2002.
- Nielsen J., Leifer T., Reunert T.S.: *Det urolige blod – Biografi om Frans Blom*. 382 s. Høst & Søn København 2002.
- Nielsen J., Leifer T., Reunert T.S.: *Jungle-indianernes beskyttere*. *Samvirke* 10, s. 68-73. 2002.
- Oudijk M.R.: *The Zapotec City-state. i: Seven Studies of City-state Cultures* s. 17. Mogens Herman Hansen. Copenhagen Polis Center, København 2002.
- Oudijk M.R.: *La Toma de Posesión: Un tema mesoamericana para la legitimización del poder. Relaciones: Estudios de historia y sociedad* 91, s. 24. 2002.
- Oudijk M.R.: *La genealogía de Macuilxochitl y la historia del Valle de Oaxaca. i: Procesos de cambio y conceptualización del tiempo: Memoria de la Primera Mesa Redonda de Monte Albán* s. 15. Nelly M. Robles Sarcía. Conacutla/INAH, Mexico City 2001.
- Oudijk M.R.: *Espacio y escritura: El Lienzo de Tabaá I. i: Escritura zapoteca, 2500 años de historia* s. 50. Maria de los Angeles Romero Frizzi. CIESAS/Miguel Angel Porrúa, Mexico City 2002.
- Petersen T.: *Hermetic Dualism? CH VI against the Background of Nag Hammadi Dualistic Gnosticism. i: Proceedings of the International Conference at the Royal Academy of Sciences and Letters in Copenhagen, September 19-24, 1995. On the Occasion of the 50th Anniversary of the Nag Hammadi Discovery*. Jørgen Podemann Sørensen, Tage Petersen and Søren Giversen eds.. København 2002.
- Petersen T., Giversen S.M., Sørensen J.P.: *The Nag Hammadi Texts in the History of Religions. Proceedings of the International Conference at the Royal Academy of Sciences and Letters in Copenhagen, September 19-24, 1995. On the Occasion of the 50th Anniversary of the Nag Hammadi Discovery*. 228s. København 2002.
- Rothstein M.: *Etikken og religionerne (revideret 2. udgave)*. 253 s. Aschehoug København 2002.
- Rothstein M.: *Religionshistorie tak!*. UFE-nyt 41-47. 2002.
- Rothstein M.: *Secular Theories on Religion – A Rejoinder from the Editors Tim Jensen and Mikael Rothstein. The Council of Societies for the Study of Religion Bulletin* vol. 31, no. 2, April, s. 33-34. 2002.
- Rothstein M.: *UFO religions. i: Religions of the World. A Comprehensive Encyclopedia of Beliefs and Practices* s. 1314-1315. J. Gordon & Martin Baumann (eds.). ABC-CLIO, Santa Barbara 2002.
- Rothstein M.: *Voyeur og humanist. Ansvarsfølelsens genordigheder. i: Videnskab og værdier. Den humanistiske udfordring* s. 228-237. Kirsten Hastrup (red.). *Det kongelige Danske Videnskabernes Selskab og C.A. Reitzels Forlag*, København 2002.
- Rothstein M.: *41 Artikler. i: Politikens bog om det alternative. En håndbog om mystik og videnskab*. Lars Peter Jepsen. Politikens Forlag, København 2002.
- Rothstein M., Warmind M.L.: *Denmark. i: Religions of the World. A Comprehensive Encyclopedia of Beliefs and Practices* s. 392-395. J. Gordon & Martin Baumann (eds.). ABC-CLIO, Santa Barbara 2002.
- Sørensen J.P.: *Jan Bergman 1933-1999. Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier* 32, s. 155-157. 1999.
- Sørensen J.P.: *Isis og Osiris-mysterier. i: Arven fra Ægypten I (I-II)* s. 157-166. Erik Christiansen. *Tidsskriftet Sfinx*, Århus 2001.
- Sørensen J.P.: *Forvaltningen af den ægyptiske tradition i det hellenistiske Ægypten. i: Arven fra Ægypten I (I-II)* s. 105-120. Erik Christiansen. *Tidsskriftet Sfinx*, Århus 2001.
- Sørensen J.P.: *Religion in Roman Egypt: Assimilation and Resistance*. By David Frankfurter. *History of Religions* 42, s. 188-191. 2002.
- Sørensen J.P.: *Religionshistorie. i: Humanistisk Religionsforskning. En indføring i religionshistorie og religionssociologi* s. 29-133. Mikael Rothstein. *Samleren*, København 1997.
- Sørensen J.P.: *Til ære for Ugo Bianchi. Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier* 24, s. 105-110. 1995.
- Sørensen J.P.: *COOYN – The Late Egyptian Background of gnosis. i: The Nag Hammadi Texts in the History of Religions. Proceedings of the International Conference at the Royal Academy of Sciences and Letters in Copenhagen, September 19-24 1995* s. 137-145. Søren Giversen, Tage Petersen, Jørgen Podemann Sørensen. *Det kgl. Danske Videnskabernes Selskab/C.A. Reitzel*, København 2002.
- Sørensen J.P.: *Religiøse tekster – og slutning til virkeligheden. Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier* 37, s. 133-141. 2002.
- Sørensen J.P.: *David Frankfurter, Religion in Roman Egypt. Assimilation and Resistance. Chaos, Dansk-nordisk tidsskrift for religionshistoriske studier* 37, s. 160-162. 2002.
- Sørensen J.P., Andreasen E., Poulsen A.: (red.). *Religionshistoriske grundbegreber. 7-28s. Systime*, Århus 2001.
- Tybjerg T.: *Almueliv og eventyr. i: Edvard Lehmann og religionshistorien. Et symposium ved fagets 100-års jubilæum i Danmark* s. 49-56. Erik Reenberg Sand & Jørgen Podemann Sørensen (red.). *Institut for religionshistorie, Københavns Universitet*, København 2001.
- Tybjerg T.: *Mannhardt. i: Religion in Geschichte und Gegenwart Band 5 L-M* s. 769-770. Jörg Persch. *Mohr Siebeck*, Tübingen 2002.
- Tybjerg T.: *Et religionshistorisk perspektiv, Hans Jørgen Lundager Jensens doktordisputats "Den fortærende ild" i tværfaglig belysning. Arkentryk* 126, s. 38-44. 2002.
- Tybjerg T.: *Émile Durkheim. En forskningsoversigt. Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier* 38, s. 153-160. 2002.
- Tybjerg T.: *Anmeldelse af: Randall Collins: Max Weber – personen og forfatterskabet. Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier* 37, s. 170-171. 2002.
- Vanggaard J.H., Højsgaard M.T.: (red.). *Studieordninger for Religionsfagene. 178s. København* 2002.
- Warburg M.: *Lui Beilin: Min jiddiske far og jeg. Rambam, Tidsskrift for jødisk kultur og forskning* 11, s. 111-112. 2002.
- Warburg M.: *Millenarisme i religionsvidenskabelig belysning. Chaos, Dansk-nordisk tidsskrift for religionshistoriske studier* 33, s. 9-24. 2000.
- Warburg M.: *Anmeldelse af: Legacy. The Yad Vashem Journal of Holocaust Education* vol. 1 1996. *Chaos*,

- Dansk-nordisk tidsskrift for religionshistoriske studier 27, s. 168-169. 1997.
- Warburg M.: Anmeldelse af: Kamma Melchior, Spredte glimt fra et lille århundrede 1905-1995. Rambam. Tidsskrift for jødisk kultur og forskning 7, s. 94-95. 1998.
- Warburg M.: Anmeldelse af: Jan Trøst, Kvalitative interview, Hans Reitzel, København 1996. Chaos, Dansk-nordisk tidsskrift for religionshistoriske studier 28, s. 183-184. 1997.
- Warburg M.: Religion, religionsfagene og religionsvidenskabelighed. i: Velkommen til institut for religionshistorie s. 15-21. Margit Warburg (red.). København 1999.
- Warburg M., Dahlgren C., Hamberg E.M., Petterson T.: Insiders and outsiders in the studies of Religion. i: s. 329-339. (eds.). Religio 55. Skrifter utgivna av Teologiska institutionen i Lund, Lund 2002.
- Westergaard P.K.: John Wisdoms Guder. En religionsfilosofisk analyse. 171 s. Museum Tusulanums Forlag København 2002.

Studienævnet for Religionsfagene

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Mikael Rothstein (formand), Jens Vanggaard, Tove Tybjerg (siden hen erstattet af Jørgen Podemann Sørensen), Carsten Breenggaard (sener erstattet af Morten Warmind), Gitte Hjorth, Kristian Kolding (siden erstattet af Karina Pultz), Frederik Berg Olsen og Mikkel Sigurdsson.

Beretning

Studieåret er forløbet planmæssigt. Studienævnet arbejder konstruktivt, og samarbejdet med institutledelsen er god. Vi har fastholdt en række veletablerede rutiner på såvel studieledelses- som eksamensfronten, men arbejder hele tiden på at forbedre såvel arbejds gange som betjening af de

studerende. Vi opretholder i den forbindelse posten som eksamensleder adskilt fra studielederen. Rent administrativt har studienævnets sekretariat i perioder været hårdt belastet. Af samme grund har vi i flere omgang måttet ansætte studentermedhjælpere. Studievejledningen fungerer særdeles godt og samarbejder fint til alle sider.

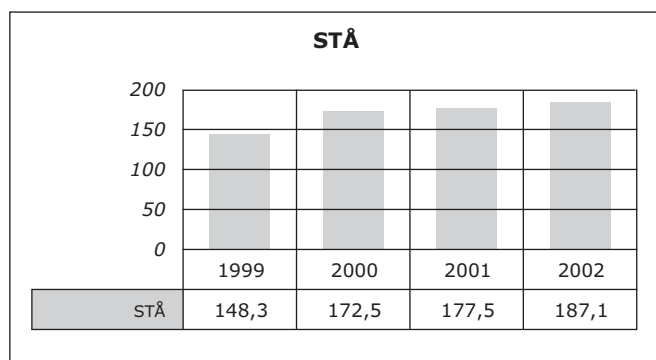
I løbet af 2002 har vi søgt at skabe afveksling i studierytmen ved en række arrangementer (ekskursioner, temadage, foredrag etc.) for alle ansatte og studerende på og uden for instituttet, og to lærere har været på ekskursion til Jylland med to hold førsteårsstuderende. På undervisningsfronten har vi endvidere eksperimenteret med kompaktkurser og har her, som i forlængelse af næsten alle kurser, høstet gode evalueringer. På baggrund af en særbevilling har studienævnet anskaffet udstyr til billedbehandling (computer, kameraer, videoapparat m.v.) I årets løb har vi endvidere sat gang i arbejdet med nye studieordninger og taget de første spadestik til et kommende internet-baseret undervisningstilbud. Studienævnet har således brugt en del tid på planlægning og ser nu frem til mere konkrete arbejdsopgaver i 2003.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder								
	Religionsfagene	Klassisk filologi	Nærori.-studier	Minoritetsstudier	Dansk	Øvrig hum.	Øvrige Fak.	Merit-overført	I alt
Religion	145,0	9,8	7,6	2,5	3,6	15,6	2,8	7,5	194,2
Kristendomshistorie	3,0	0,3						1,0	4,3
Religionssociologi	18,8		0,5	0,5		0,5		2,3	22,5
Historie	4,8								
Dansk	2,5								
Øvrig humaniora	8,3								
Andre fakulteter	0,3								
Meritstuderende	3,8								
Gæstestuderende	0,9								
I alt	187,1								
Åben uddannelse	15,8								

STÅ 1999-2002

Mikael Rothstein, studieleder

Studienævnet for Indianske Sprog og Kulturer

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Una Canger, Birgitte Nørskov Kristensen, Michel R. Oudijk og Rickard Spangelig.

Beretning

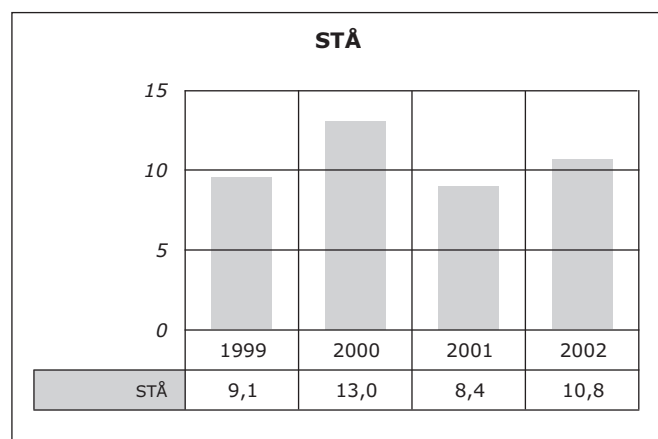
Studieåret er forløbet planmæssigt. Der er stor tilfredshed med studieordningerne, så studienævnet har – foruden at varetage det årligt tilbagevendende arbejde – fortrinsvis beskæftiget sig med dispensationsansøgninger; det drejer sig primært om at overbygningsstuderende ønsker at udskifte enkelte kurser fra faget med kurser om arkæologi, Latinamerika, minoritetsstudier og lignende.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder					I alt
	Indiansk	Spansk	Nærorientalsk	Øvrige hum.	Meritoverført	
Indiansk	8,3	1,5	1,3	2,5	0,1	13,6
Spansk	0,8					
Merit- og gæstestuderende	1,8					
I alt	10,8					

STÅ 1999-2002

Una Canger, studieleder

Institut for Film- og Medievidenskab

Ledelse pr. 1.2.2002

Lektor Anne Jerslev afløste professor Ib Bondebjerg som institutleder 1/9.

Institutbestyrelsen består, udover af institutleder Anne Jerslev, af lektor Henrik Søndergaard (vice-institutleder), professor Torben Kragh Grodal, TAP-repræsentant Agnete Langkjær og studerende Uffe Paulsen.

Adresse

Njalsgade 80, opgang 6.2. og 6.3
2300 København S
Telefon 35 32 81 00
Fax 35 32 81 10
agnete@hum.ku.dk
www.media.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Personaleforhold

Lektorerne Klaus Bruhn Jensen og Stig Hjarvard er ansat som professorer pr. 1/1. Adam Arvidsson er ansat som adjunkt pr. 1/1. Jakob Arnoldi er ansat to år som adjunkt fra 1/10 under forskningsprogrammet MODINET. Institutet har fået 5 nye ph.d.-studerende: Mette Kramer er ansat pr. 1/2, David Mathieu pr. 1/3 og Anne Mette Thorhauge, Niels Henrik Hartvigson og Iben Thorving Laursen (under MODINET) pr. 1/7. Lektor Frank Henriksen er gået på pension pr. 1/10-2002. Ph.d.-studerende John Thorup er udmeldt pr. 28/4. Eksamenssekretær Pia Bilton og studienævnsekretær Inger Mahler er stoppet på instituttet henholdsvis 1/11 og 1/12 og er afløst af eksamenssekretær Uffe Stegmann og studienævnsekretær Camilla Rander-son.

Forskningsvirksomhed

Institutts centrale forskningsområde er de audiovisuelle medier (film, tv, video, computermedier), men der forskes også i radio og i trykte medier (aviser, ugeblade, litteratur). Forskningen beskæftiger sig med de særlige træk ved de forskellige medier og med mediernes kulturelle og samfundsmæssige rolle. Der arbejdes både teoretisk og analytisk med medierne, og forskningen er kendetegnet ved en høj grad af tværvideenskabelighed, hvor humanvidenskabelige, psykologiske og socialvidenskabelige tilgange kombineres. Både hvad angår emneområder og med hensyn til teori har forskningen et internationalt perspektiv og udvikles ofte i tæt kontakt med udenlandske forskningsmiljøer.

Satsningsområder og større, kollektive projekter

Projektet "Medier og demokrati i netværksamfundet" (MODINET) (2002-2005, www.modinet.dk) er startet som et virtuelt center med lokaler på KUA. Projektet ledes af professor Ib Bondebjerg og finansieres af en bevilling fra forskningsrådernes program kaldet Større Tværgående Forskergrupper. Projektet undersøger globaliseringens og digitaliseringens indflydelse på politik, medier og hverdagsliv.

Der deltager ca. 35 forskere fra samfundsvidenskabelige og humanistiske institutter fra alle landets universiteter. Fra instituttet deltager: Stig Hjarvard, Henrik Søndergaard, Lillie Chouliaraki og Stine Gotved.

Klaus Bruhn Jensen leder et projekt, der skal opdatere "Dansk Mediehistorie" med et nyt bind om udviklingen fra 1995 til i dag. Medarbejdere fra instituttet: Ib Bondebjerg, Henrik Søndergaard, Christa Lykke Christensen. Stig Hjarvard leder projektet "Dansk tv's historie". I alt 10 forskere fra fire forskellige institutioner deltager i dette projekt, som skal resultere i en bog. Medarbejdere fra instituttet: Ib Bondebjerg, Stig Hjarvard, Henrik Søndergaard.

Det tværinstitutionelle projekt "DIWA" (Design and Use of Interactive Web Applications) (1999-2003, www.diwa.dk) fortsætter. Projektet ledes af professor Klaus Bruhn Jensen og er støttet af Forskningsrådernes it-pulje. Medarbejder fra instituttet: Kristian Billeskov Bøving.

Forskningsprojektet "HIV/AIDS Communication and Prevention – A Health Communication Research Program 2001-2003" fortsætter. Projektet koordineres af forskningslektor Thomas Tufte og finansieres af udenrigsministeriets Råd for udviklingsforskning med deltagende forskere fra Institut for Antropologi og Institut for Folkesundhedsvidenskab.

Individuelle forskningsprojekter

Forskningen er fordelt på tre hovedområder: Filmvidenskab (som omfatter film), medievidenskab (som omfatter tv, radio, og trykte medier) og computermedier og digital kommunikation (internet, mediekonvergens, multimedier).

Filmvidenskab

Torben Grodal arbejder fortsat på beskrivelse af narrative og emotionelle strukturer i film og computerspil på grundlag af kognitionsvidenskab, herunder på grundlag af teorier om emotioner og disses evolutionære funktioner.

Niels Henrik Hartvigson er begyndt på sit ph.d.-projekt: Danske filmkomedier i trediveerne, der primært skal afdække diverse gennemæssige forhold vedr. disse komedier.

Anne Jerslev arbejder fortsat på sit projekt om "Medier og intimitet" – en analyse af intimitet som tema og henvendelsesform i de seneste års fakta- og realityprogrammer i tv. Projektet ligger inden for rammerne af det tværæstetiske, forskningsrådsfinansierede projekt "Realisme, realiteten, det reelle i visuel optik", 1999-2002.

Eva Jørholt arbejder videre på sit projekt om afrikansk film. Projektet er såvel historisk som teoretisk og analytisk, idet de afrikanske film og de dermed forbundne overvejelser om et specifikt afrikansk udtryk (i modsætning til mainstream-/Hollywood-filmsproget) bliver anskuet i et historisk perspektiv.

Esben Krohn arbejder fortsat på sin ph.d.-afhandling med titlen "Overlevende Billeder", om dansk stumfilm. Projektet er en nytolkning af filmens udvikling, hvor gængse forestillinger om filmens kunstneriske og narrative udvikling kritisk afprøves ved en nærlæsning af filmens attraktioner i forhold til samtidens underholdningsformer, mediebillende og diskursive praksis.

Johannes Riis arbejder på "Engaging Actors", en afhandling om spillestil med særligt henblik på forståelsen af, hvad der opnås med realistiske og ikke-realistiske stilarter i forhold til tilskuerens oplevelse. Arbejdet foregår med udgangspunkt i en psykologisk forståelse af oplevelsen, men med inddragelse af et historisk og analytisk perspektiv. I arbejdet indgår en historisk fremstilling af spillet i danske film.

Peter Schepelern forsker fortsat i dogmebevægelsen. Desuden fortsætter han arbejdet med udvidelse og opdatering af Filmleksikon med henblik på en ny udgave.

Casper Tybjerg arbejder fortsat på en bog om Carl Th. Dreyers liv og værk, og han har sammen med Thomas Christensen fra Det Danske Filminstitut rekonstrueret Dreyers film "Der var engang" fra 1922; den blev præsenteret i oktober på stumfilmfestivalen Giornate del Cinema Muto i Sacile.

Medievidenskab

Adam Arvidsson arbejder på bogprojektet "Brands – a Marxist Approach", et forsøg på at konstruere en empirisk funderet teori om branding som et økonomisk, medialt og kulturelt fænomen. Hensigten er at spore fremvæksten af moderne brandingteknikker indenfor markedsføringsteorien samt at vise, hvordan branding bringes til anvendelse indenfor forskellige felter i medie- og konsumtionskulturen.

Ib Bondebjerg arbejder på projektet "Filmen og det moderne: Filmgenrer og filmkultur i Danmark 1940-72". Endvidere arbejder han på projektet "Virkelighedens fortællinger. Dansk tv-dokumentarisme 1951-2001", en undersøgelse af hovedtendenser og genrer i dansk tv-dokumentarisme fra tv's start til i dag belyst institutions- og kulturhistorisk. Projektets særlige undersøgelse af de nyeste reality-tv former og dokumentarisme på web-tv og internettet indgår i det kollektive projekt "Medier og demokrati i netværks-samfundet".

Lilie Chouliarakis arbejder på projektet "Discourse and Culture. Towards a multi-modal Discourse-Analysis of Media Representation" og er desuden tilknyttet forskningsprojektet "Medier og demokrati i netværks-samfundet" med et projekt om "Network Society and the Question of Reflexivity".

Christa Lykke Christensen arbejder fortsat på projektet "Dansk børne-tv 1954-2000". Hun arbejder desuden på projektet "Dansk ungdoms-tv 1954-2000. Forestillinger om unge, ungdom og ungdommelighed i danske tv-programmer produceret for unge i perioden 1954-2000". Projektet er finansieret af Statens Humanistiske Forskningsråd.

Mikkel Eskjærs arbejder fortsat på sit ph.d.-projekt, som er en mediesociologisk undersøgelse af filmkulturens status og funktion i hhv. kunstens og massemediernes system med udgangspunkt i systemteoriens iagttagelsesbegreb. Projektet er knyttet til New York University, Department of Culture and Communication, programmet Media Ecology.

Karsten Fledelius arbejder dels på et projekt om argumentations- og dokumentationsstrukturer i faktafilmm og tv-indslag, dels på et projekt med titlen "Islam og Vesten – om konstruktion af inkongruente sammenligninger og tvivlsomme analogier".

Frank Henriksen har dels arbejdet videre på et projekt om "Mood Management" om brug af medier i reguleringen af følelser og dels et projekt om "Det bemærkelsesværdige", om mediernes rolle i forbindelse med kontrol, fordeling og forandring af opmærksomhed, bl.a. i forhold til reklame, berømmelse, offentlig mening, agenda-setting, mediebegivenheder og medieskandaler.

Stig Hjarvard arbejder på tre forskningsprojekter: Han leder projektet "Dansk tv's historie 1951-2001", hvor fokus er sat på tv's programvirksomhed og genrerne udvikling i en kulturel og samfundsmæssig sammenhæng. Han arbejder endvidere på projektet "Fra byggeklodser til bytes", hvor han belyser medialiseringen og globaliseringen af LEGOs virksomhed. Endelig har han arbejdet med slutrapporteringen af forskningsprojektet Global Media Cultures, der belyser mediernes rolle i globaliseringen af samfund og kultur, finansieret af Statens Humanistiske Forskningsråd.

Nete Nørgaard Kristensen arbejder fortsat på sin ph.d.-afhandling om samspelet mellem danske journalister og deres kilder med fokus på kildernes professionalisering af deres interaktion med medierne.

David Mathieu arbejder på sin ph.d.-afhandling om en kognitiv tilgang til receptionsanalysen, herunder specifikt analysen af reception af nyheder.

Henrik Søndergaard arbejder fortsat på sit projekt om programfladestyling og organisationsændringer i nordisk public service-fjernsyn. Derudover arbejder han på et bidrag om fjernsynets udvikling 1995-2000 til Dansk Mediehistorie. Han arbejder endvidere med en analyse af reguleringen af public service-medierne med særligt henblik på behandlingen af konsekvenserne af nyere mediepolitiske tendenser. Endelig arbejder han i projektet "Dansk tv's historie 1951-2001" med en analyse af dansk fjernsyns historie set i et institutionelt og programmæssigt perspektiv.

Thomas Tufte er koordinator og primær forsker på forskningsprojektet "HIV/AIDS Communication and Prevention – a Health Communication Project" med fokus på Sydafrika, Vietnam og Burkina Faso.

John Thorup arbejder fortsat på sin ph.d.-afhandling om 90'ernes ungdomsreklame. Stipendiet ophørte med udgangen af april.

Computermedier og digital kommunikation

Charlie Breindahl arbejder fortsat på sin ph.d.-afhandling med titlen "The Aesthetics of Redundancy". Derudover forsker han løbende i kærlighed og modernitet på internettet.

Kristian Billeskov Bøving arbejder på sin ph.d.-afhandling om "Empiriske undersøgelser af Virtual Workspace anvendelser i Nordea". Undersøgelserne sker via interviews, spørgeskema og weblog-analyser og analyser af internets-tandarter til e-mail. Projektet er inden for rammerne af DIWA-projektet, og afhandlingen færdiggøres med udgangen af året.

Stine Gotved arbejder fortsat på et projekt om forskellige konstruktioner af tid og rum i netfællesskaber og disses betydning for det mulige sociale liv samme sted.

Lennard Højbjerg arbejder fortsat på et projekt om visuel stil i film, tv og computermedier, herunder bl.a. computermediets repræsentationsforhold og de narrative kortformer i musikvideoer, reklamefilm og computerspil.

Klaus Bruhn Jensen er KU-leder af DIWA-projektet og arbejder her med "Empiriske undersøgelser af interaktivitet i organisationer".

Gitte Stald arbejder med færddiggørelsen af sin ph.d.-afhandling "Globale medier, lokale unge." Hun arbejder desuden på et projekt om computerspil, netværk og sociale relationer.

Anne Mette Thorhauge arbejder på et ph.d.-projekt om de ny modtagerpositioner, der opstår i forbindelse med interaktive tekster.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Følgende medarbejdere har i årets løb siddet i bedømmelsesudvalg:

Klaus Bruhn Jensen har været opponert på disputats i Örebro.

Anne Jerslev har været opponert på ph.d.-afhandling ved Institutt for Medievitenskap, Universitetet i Oslo. Hun har desuden været medlem af lektorbedømmelsesudvalg ved Syddansk Universitet og ved Stockholms universitet.

Christa Lykke Christensen medlem af lektorbedømmelsesudvalget ved læreruddannelserne.

Udvalg og fonde

Charlie Breindahl er Information Officer for Association of Internet Researchers og Web-master for netværket spilforskning.dk.

Torben Kragh Grodal er medlem af styrelsen for The Center for Cognitive Studies of the Moving Image, Atlanta, Georgia. Han er endvidere medlem af styringsgruppen for forskeruddannelsen af ph.d.-studerende i filmvidenskab i Norden.

Stig Hjarvard er pr. 1. april leder af den nationale Forskerskole for Medier, Kommunikation og Journalistik (FMKJ). Han er endvidere medlem af Erhvervsforskerudvalget under Ministeriet for videnskab, teknologi og udvikling.

Klaus Bruhn Jensen er medlem af Global Expert Panel, Future Media, London Business School & Markle Foundation. Han er President for Audience and Reception Studies Section, IAMCR; han er medlem af Ethics Committee og af Association of Internet Researchers. Han er suppleant i Nordicoms bestyrelse og er endelig med i styregruppen for MODINET-projektet.

Anne Jerslev er medlem af Museumsrådet under Det Danske Filminstitut. Hun er endvidere eksternt udpeget medlem af Forskningsudvalget ved Danmarks Biblioteksskole.

Peter Schepelern sidder i bestyrelsen for Nordisk Film Prisen, Ingmar Bergmans Rejselegat og Carl Th. Dreyers Mindefond. Han er endvidere formand for Film- og teaterudvalget, Statens Kunstfond og formand for bestyrelsen af Statens Kunstfond.

Casper Tybjerg er formand for Museumsrådet under Det Danske Filminstitut.

Henrik Søndergaard var indtil 1.5. formand for Public Service Rådet. Han er medlem af Kulturministeriets udvalg vedr. fremtidig finansiering af offentlige medier.

Tillidshverv

Ib Bondebjerg var indtil 1/4 leder af Forskerskolen i Medier, Kommunikation og Journalistik. Han er endvidere formand for Juryen for Nordisk Råds Filmpris 2002.

Charlie Breindahl er formand for ph.d.-foreningen ved KU og medlem af ph.d.-studienævnet.

Karsten Fledelius er medlem af bestyrelsen for International Association for Media and History, og han er vicepræsident i Association Internationale des Etudes Byzantines. Han er endvidere formand for Den danske nationalkomité for byzantinske studier, og han er medlem af Akademiet for Konfliktløsning

Christa Lykke Christensen er suppleant til bestyrelsen for SMID, Sammenslutningen af Medieforskere i Danmark.

Stig Hjarvard er medlem af Det Humanistiske Fakultetsråd, herunder Planlægningsrådet.

Anne Jerslev er formand for bestyrelsen for SMID, Sammenslutningen af Medieforskere i Danmark.

Nete Nørgaard Kristensen er medlem af repræsentantskabet for Forskerskolen i Medier, Kommunikation og Journalistik.

Formidling

Formidling er en naturlig og vigtig del af et institut, som beskæftiger sig med medier og kommunikation. Institutets forskere har i årets løb fortsat arbejdet med redaktionelt arbejde i nationale og internationale tidsskrifter og publikationer og har deltaget i en lang række danske og udenlandske kongresser, seminarer og symposier eller har gæsteforelæst ved danske og udenlandske universiteter og institutioner. Derudover har instituttet stået som arrangør af en række aktiviteter.

Udgivervirksomhed

Instituttet udgiver den internationale årbog Northern Lights. Film and Media Studies Yearbook. Den publiceres på engelsk og udgives en gang om året på forlaget Museum Tusulanum. Hovedredaktør er Ib Bondebjerg og i rektionen sidder desuden Torben Grodal, Stig Hjarvard, Klaus Bruhn Jensen og Anne Jerslev. Årets udgave har titlen: "Realism and 'Reality' in Film and Media" og er redigeret af Anne Jerslev.

Redaktionelle hverv

Adam Arvidsson er reviewer for Journal of Consumer Culture and Consumption, Markets and Culture.

Lilie Chouliaraki er Review Editor for Language and Politics. Hun er endvidere reviewer for Visual Communication, Social Semiotics og for Entrepreneurial Theory and Practice.

Christa Lykke Christensen er redaktør af tidsskriftet Young, Nordic Journal of Youth Research.

Karsten Fledelius er medredaktør af tidsskriftet Regional Contact. Han er endvidere fagkonsulent ved Danmarks Nationalleksikon (supplementsbindet).

Torben Grodal er medlem af det redaktionelle advisory board for tidsskriftet Computer Games.

Stig Hjarvard er medlem af redaktionen af tidsskriftet MedieKultur, udgivet af Sammenslutningen af Medieforskere Danmark (SMID).

Klaus Bruhn Jensen er Corresponding Editor på European Journal of Communication. Han er desuden Editorial Board Member af: Journal of Broadcasting and Electronic Media, Journalism: Theory, Practice, and Criticism, Communications: The European Journal of Communication Research og Social Semiotics.

Eva Jørholt er medlem af redaktionen af filmtidsskriftet Kosmorama, der udgives i et samarbejde med Det Danske Filminstitut.

Nete Nørgaard Kristensen er medredaktør på Kontur – Tidsskrift for kulturstudier.

Peter Schepelern er fagkonsulent på Den Store Danske Encyklopædi (supplementsbindet) og Gyldendals Leksikon. Han er endvidere redaktør af tidsskriftet Kosmorama, der udgives i et samarbejde med Det Danske Filminstitut.

Henrik Søndergaard er ansvarshavende redaktør af SMID's tidsskrift Mediekultur.

Thomas Tufte sidder i redaktionerne af SMID's tidsskrift Mediekultur og i Journal of Health Communication. Han er desuden Associate Editor på det nye tidsskrift Communication for Social Change og reviewer for tidsskriftet Social Science & Medicine samt for Årbogen ved Universitetet i Bahia, Brasilien.

Anne Jerslev er medlem af redaktionen af mediebladet Ekko.

Kongresser og symposier

Center for Medier og demokrati i netværkssamfundet (MODINET) holdt åbningskonference 6. september 2002 i Dronningesalen, Det Kgl. Bibliotek, "Den sorte Diamant".

Gitte Stald var arrangør af seminaret Computerspil – Teori/metode/analyse, 21.-22.9. i samarbejde med IT-C og var arrangør af en foredragsrække med Charles Ess, Drury University/USA, 27.-29. maj, i samarbejde med RUC og IT-C.

Anne Jerslev var medarrangør af et internationalt seminar om "Reality, Realism, the Real", afholdt på Aarhus Universitet af forskningsprojektet "Realisme, realiteten, det reelle i visuel optik" d. 22. og 23. marts. Hun var endvidere medarrangør af årsmødet i Sæmmenslutningen af Medieforskere i Danmark 1.-2. oktober.

Torben Grodal har arrangeret et ph.d.-seminar for NorFa midler med titlen "Film Narratives: Historical or Universal Forms".

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Instituttets forskere indgår naturligt i nationalt og internationalt forsknings samarbejde omkring forskningsprojekter, forskeruddannelse og videnskabelige sammenslutninger. Instituttet er således kollektivt medlem af den nordiske medieforskerorganisation NORDICOM og af International Association of Media Researchers (IAMCR). Mange forskere er endvidere aktive medlemmer af f.eks. International Communication Association (ICA), Society for Cinema Studies (SCS) og The Association of Internet Researchers (AOIR). I en række tilfælde har instituttets forskere ledende roller i dette samarbejde.

Gæsteforelæsninger

Professor Klaus Bruhn Jensen holdt tiltrædelsesforelæsning over emnet "Fakulteternes strid 3 – Medierne, humaniora og den tværfaglige vending".

Professor Stig Hjarvard holdt tiltrædelsesforelæsning over emnet "Sproget i medierne – medierne i sproget".

Derudover har følgende internationale forskere gæsteforelåst på instituttet:

David Bordwell, University of Wisconsin-Madison: "Alternative future film narratives".

Martine Boumann, Managing Director of the Netherlands E-E Foundation: "Entertainment-Education and Social Change – Soap Operas, Development and Health Communication".

Professor Arvind Singhal, School of Interpersonal Com-

munication, Ohio University: "Communication and HIV/AIDS: Priorities for Practice and Research".

Kontaktidirektør Michael Knudsen, Bates: "Hvad sker der i reklamebranchen – og hvad rager det dig?".

Professor Charles Ess, Drury University, Missouri: "We are the Borg? Cultural Diversity vs. Computer-Mediated Colonization".

Førsteamanuensis Espen Aarseth, Universitetet i Bergen: "Utfordringer og paradigmer computerspill-forskningen".

Direktør, ph.d. Henrik Dahl: "Segmenter, livsstil og klasser", senior lecturer Jon Dovey: "First Person Media. Intimate Forms of Address in Contemporary Media".

Professor Daniel Biltereyst, Universiteit Gent: "Forbidden images: On censorship and controversy" og "The perfume of scandal: On the controversy around Reality tv".

Professor Francesco Casetti Università cattolica di Milano: "Between semiotics and microsociology. Trends in audience research".

Reader Graham Murdock, University of Loughborough: "The political Economy of Fraternity: Media, Technology and the Cultural Commons".

Netværk

Adam Arvidsson deltager i projektet Stedsbestemte mobile tjenester under Crossroads Copenhagen.

Ib Bondebjerg er sammen med Peter Golding leder af det tværfaglige, europæiske forskningsprojekt Changing Media – Changing Europe (2000-2004) (www.lboro.ac.uk/research/changing.media/) støttet af de europæiske forskningsråd via ESF. Han er endvidere leder af det tværfaglige Center Medier og Demokrati i Netværkssamfundet (MODINET) (2002-2005) (www.modinet.dk) støttet af Forskningsrådene.

Charlie Breindahl deltager i netværkssamarbejdet www.spilforskning.dk, finansieret af SHF.

Christa Lykke Christensen deltager i projektet "Dansk tv's historie", ledet af Stig Hjarvard.

Lilie Chouliaraki er medlem af "European Network in Critical and Post-Structural Discourse Analysis" og New Capitalism International Networks gruppe "Language and New Capitalism". Hun er endvidere medlem af "Youth and the Public Sphere Research Team" (under Athens Universitet og det græske Uddannelsesministerium), og hun er medlem af Language and Governance Research Team ved Centre of Public Administration and Management (COS).

Karsten Fledelius er medlem af International Scientific Conferences on Minorities for Europe of Tomorrow (Iscomet). Han er formand for den Danske Nationalkomité for Byzantiske studier og vicepræsident i Association Internationale des Etudes Byzantines.

Torben Grodal er medlem af styrelsen for Center for Cognitive Studies of the Moving Images. Han deltager endvidere i det europæiske forskningsprogram Changing Media – Changing Europe.

Stig Hjarvard deltager i det europæiske forskningsprogram Changing Media – Changing Europe under European Science Foundation. Han er desuden med i forskningsprojektet Medier og Demokrati i Netværkssamfundet, MODINET. Han er forskerskoleleder for "Forskerskole i Medier, Kommunikation og Journalistik" (FMKJ, www.fmkj.dk), som startede via en bevilling fra Forsker Uddannelses Rådet (FUR) på 4 mio. pr. 1-10-2001. Forskerskolen omfatter

alle landets 10 medieinstitutter med tilsammen ca. 50 ph.d.-stipendiater og ligeså mange vejledere.

Klaus Bruhn Jensen er medlem af Global Expert Panel, Future Media, London Business School & Markle Foundation, og han er medlem af Ethics Committee, AOIR. Han deltager endvidere i det europæiske forskningsprogram Changing Media – Changing Europe under European Science Foundation og er med i forskningsprojektet Medier og Demokrati i Netværkssamfundet, MODINET, hvor han også er medlem af styregruppen.

Anne Jerslev deltager i det tværfaglige forskningsprojektet "Realitet, realisme, det reelle i visuel optik" (1999-2002), et humanistisk forskningsprojekt støttet af Frejmidler

Henrik Søndergaard deltager i MODINET med forskningsprojektet "Fra kanal til portal" om digitaliseringens betydning for DR og TV 2 baseret på interviews og dokumentanalyse.

Anne Mette Thorhauge er med i forskningsnetværket spilforskning.dk.

Anne Jerslev, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	16,14	2,41	18,54
DVIP	0,01	0,87	0,89
STIP	2,34	2,33	4,68
TAP	8,79	0,77	9,56
Årsværk i alt	27,28	6,38	33,67
Løn	11.081	2.369	13.450
Frikøb	13	87	100
Øvrig drift	802	2.799	3.601
Anskaffelser	782	434	1.216
Bruttototal t.kr.	12.678	5.689	18.366

Stab

VIP Internt finansieret

Arvidsson, Adam Erik; adjunkt.
 Bondebjerg, Ib; professor.
 Christensen, Christa Lykke; adjunkt.
 Fledelius, Karsten; lektor.
 Gotved, Stine; adjunkt.
 Grodal, Torben Kragh; professor.
 Hansen, Lennard Højbjerg; lektor.
 Henriksen, Frank; lektor.
 Hjarvard, Stig; professor.
 Jensen, Klaus Bruhn; professor.
 Jerslev, Anne; lektor.
 Jørholt, Eva; lektor.
 Pedersen, Dan; amanuensis.
 Riis, Johannes; adjunkt.
 Schepelern, Johan Peter; lektor.
 Stald, Gitte Bang; adjunkt.
 Søndergaard, Henrik; lektor.
 Tybjerg, Casper; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Arnoldi, Jakob Dyrland; adjunkt.
 Giersing, Pil; forskningsass.
 Milner, Syragoula Chouliaraki; lektor.
 Tufte, Thomas; lektor.

STIP Internt finansieret

Breindahl, Charlie; ph.d.-stipendiat.
 Kristensen, Nete Nørgaard; ph.d.-stipendiat.
 Thorhauge, Anne Mette; ph.d.-stipendiat.
 Thorup, John Villads; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Bøving, Kristian Billeskov; ph.d.-stipendiat.
 Eskjær, Mikkel; ph.d.-stipendiat.
 Laursen, Iben Thorving; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Wilhelmsson, Ulf Jörgen: Enacting the Point of Bg – Computer games, Interaction and film Theory.

Fondsbevillinger

Modinet

– Medier og Demokrati i Netværkssamfundet (Ib Bondebjerg) kr. 1.022.200.

Statens Humanistiske Forskningsråd

– Medier og demokrati i netværkssamfundet (Modinet) (Ib Bondebjerg) kr. 23.600.000.

Publikationer

Bondebjerg I.: Det sociale og det poetiske blik. Kosmorama 229, sommer 2002, s. 18-40. 2002.
 Bondebjerg I.: Scandinavian Media Histories. A Comparative Study. Institutions, Genres and Culture in a National and Global Perspective. Nordicom Information vol. 24, no. 2-3.2002, s. 61-81. 2002.
 Bondebjerg I.: The Mediation of Everyday Life. Genre, Discourse and Spectacle in Reality-tv. i: Realism and 'Reality' in Film and Media. Northern Lights. Film and Media Yearbook 2002 s. 159-193. Ib Bondebjerg. Anne Jerslev (ed.). Museum Tusulanum, København 2002.
 Bondebjerg I.: A Visual Kafka in Poland. p.o.v. 13, March 2002, s. 75-85. 2002.
 Bondebjerg I.: Med politiet i 'virkeligheden': Reality-tv og kriminalitet. Mediekultur 34, s. 62-77. 2002.
 Bondebjerg I.: Film Genres and Genre Theory. i: Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences, vol. 8 s. 5640-5646. Oxford 2001.
 Christensen C.L.: Piger og drenge i danske film. i: De pokkers unger. En antologi om dansk film s. 54-75. Ulrich Breuning. Høst & Søn, København 2002.
 Christensen C.L.: Børne-tv skifter kurs. Ekko. Film- og Mediepædagogisk tidsskrift 16, s. 26-29. 2002.
 Fledelius K.: Hvorfor kæmper vi? (om Hollywoods krigsretorik). Retorik Magasinet 46, 12.årg., s. 24-28. 2002.
 Fledelius K.: Grønland på film. Ekko. Film- og Mediepædagogisk tidsskrift 16, s. 46-50. 2002.
 Fledelius K.: De gamle kristne kirker i Asien. Årbog 2001 Serie, s. 8-19. 2002.
 Fledelius K.: Comparing Macro-Regions of Central/Southeast Europe and Nordic/Baltic Sea Area – Observations and Suggestions. Regional Contact 16, s. 131-135. 2002.

- Fledelius K.: Fantasi og forelskelse, forladthed og frygt. Udblik over et halvt århundredes danske børne- og ungdomsfilm. *Barneøjne og filmeventyr* 1, s. 60-84. 2002.
- Fledelius K.: Medier, eksperter og uafhængighed. *Expert* 1, s. 3-5. 2002.
- Fledelius K.: Bosnien-Hercegovina, Kroatien, Makedonien, Milosevic, Serbien-Montenegro. i: *Den Store Danske Encyklopædi* s. 94,389,428,445,549. Dorrit Löb. Gyldendal, København 2002.
- Fledelius K.: Krig og terrorisme som globaliserede fænomener. *Rubicon, temanummer Krig!* 2002, s. 31-43. 2002.
- Fledelius K.: Håb og håbløshed. De eksjugoslaviske lande efter EU-udvidelsen. *Danjus bilten* 38.årg., nr. 2, s. 1-6. 2002.
- Fledelius K.: Det tidligere Jugoslavien før og efter 11. september. *Danjus bilten* 38.årg., nr. 1, s. 3-8. 2002.
- Fledelius K.: Den vanskelige overvindelse af fortiden. *Danjus bilten* 38.årg., 1, s. 15-16. 2002.
- Fledelius K.: Hvem ejer historien? *EKKO* 13, s. 14-18. 2002.
- Grodal T.K.: Zhang Yimou. *Kosmorama* 227/228, s. 323-327. 2002.
- Grodal T.K.: Grand teorija un péctorija. *Kino raksti* 7, s. 95-104. 2002.
- Hansen L.: Visuel kommunikation. *Kommunikation og strategier på internettet*, s. 114-116. 2002.
- Hansen L.: Flow, Serialization and Television in Denmark. *Emergences* 2, vol. 11, s. 325-341. 2002.
- Henriksen F.: Berømmelseslitteratur. 11 s. København 2002.
- Henriksen F.: Agenda-sætning. Kritiske bemærkninger til et medievidenskabeligt tema. 110 s. København 2002.
- Henriksen F.: På vej mod en skandalekultur? *Median. Medieanalytiske arbejdsrapporter* 15, s. 1-9. 2002.
- Henriksen F.: Introduktion til studiet af medieskandaler. *Median. Medieanalytiske arbejdsrapporter* 1, s. 1-7. 2002.
- Henriksen F.: Medieskandaler – Redaktionen fryd? *Median. Medieanalytiske arbejdsrapporter* 2, s. 1-15. 2002.
- Henriksen F.: Medieskandaler og social orden. *Median. Medieanalytiske arbejdsrapporter* 4, s. 1-9. 2002.
- Henriksen F.: Skandalejournalistik som forargelsesforsyning. *Median. Medieanalytiske arbejdsrapporter* 5, s. 1-8. 2002.
- Henriksen F.: Den brudte tillid – betroelse og skandale. *Median. Medieanalytiske arbejdsrapporter* 6, s. 1-9. 2002.
- Henriksen F.: Medieskandaler og ytringsfrihed. *Median. Medieanalytiske arbejdsrapporter* 7, s. 1-9. 2002.
- Henriksen F.: Skandaler – en litteraturfortegnelse. *Median. Medieanalytiske arbejdsrapporter* 8, s. 1-10. 2002.
- Henriksen F.: Videnskabelige perspektiver som kommunikationsteori. *Median. Medieanalytiske arbejdsrapporter* 9, s. 1-19. 2002.
- Henriksen F.: At gøre skandale. En konstruktivistisk tilgang. *Median. Medieanalytiske arbejdsrapporter* 10, s. 1-12. 2002.
- Henriksen F.: Den medierede skandales scener. *Median. Medieanalytiske arbejdsrapporter* 11, s. 1-9. 2002.
- Henriksen F.: Et notat om politisk kapital og politisk skandale. *Median. Medieanalytiske arbejdsrapporter* 12, s. 1-7. 2002.
- Henriksen F.: Skandaler – harmløse og harmfulde. *Median. Medieanalytiske arbejdsrapporter* 13, s. 1-8. 2002.
- Henriksen F.: Bemærkninger om medieskandalers sociologier. *Median. Medieanalytiske arbejdsrapporter* 14, s. 1-8. 2002.
- Hjarvard S.: Anmeldelse af Ian Hutchby: "Conversation and Technology". *Mediekultur* 34, s. 116-118. 2002.
- Hjarvard S.: The Study of International News. i: *Handbook of Media and Communication Research* s. 91-97. Klaus Bruhn Jensen. Routledge, London 2002.
- Hjarvard S.: Simulated Conversations. The Simulation of Interpersonal Communication in Electronic Media. *Northern Lights* 1, s. 227-252. 2002.
- Hjarvard S.: Lokale dialekter uddør. Nye globale dialekter opstår. *Tid & Tendenser* 3, s. 38-42. 2002.
- Hjarvard S.: Frederik. Konge af mediernes nåde. *Tid & Tendenser* 5, s. 12-16. 2002.
- Hjarvard S.: Politik personliggøres. *Tid & Tendenser* 6, s. 40-45. 2002.
- Hjarvard S.: Sproget i medierne – medierne i sproget. s. 12-13. *Universitetsavisen, København* 2002.
- Hjarvard S.: Seernes Reality. *Mediekultur* 34, s. 92-109. 2002.
- Jensen K.B.: From Media History to Communication History: Three Comparative Perspectives on the Study of Culture. *Nordicom Review* 23(1-2), s. 95-99. 2002.
- Jensen K.B.: Grand Medium Theory. *Semiotica* 138 1/4, s. 393-398. 2002.
- Jensen K.B.: Semiotics. i: *International Encyclopedia of Social and Behavioral Sciences* s. 13887-13891. N.J. Smelser & P.B. Baltes. Elsevier Science, Oxford 2001.
- Jensen K.B.: From Media History to Communication History. Three Comparative Perspectives on the Study of Culture. *Nordicom Information* 2-3, s. 95-99. 2002.
- Jensen K.B.: (eds.). *A Handbook of Media and Communication Research. Qualitative and Quantitative Methodologies*. 332s. Routledge, NY/London 2002.
- Jerslev A.: NU'ets affekt. – Virkelighed, live-ness og katastrofisk intensitet i reality-tv. i: *Fjernsyn mellem høj og lav kultur. Kulturstudier* 22 s. 233-253. Staffan Ericsson og Espen Ytreberg. Høyskoleforlaget, Kristianssand, Norge 2002.
- Jerslev A.: Autenticitetsstrategier i Robinson ekspeditionen 2000. *Mediekultur* 34, s. 28-38. 2002.
- Jerslev A.: Den intime dokumentar. *Kosmorama* 229, s. 40-69. 2002.
- Jerslev A.: Realismeformer i Todd Solondz' Happiness og Poul Thomas Andersons Magnolia. *K&K* 93, s. 72-97. 2002.
- Jerslev A.: Dogma 95, Lars von Trier's The Idiots and the 'Idiot Project'. i: *Realism and 'Reality' in Film and Media* s. 41-67. Anne Jerslev. Museum Tusulanum Press, København 2002.
- Jerslev A.: (ed.). *Realism and 'Reality' in Film and Media*. 275s. Museum Tusulanum Press, Copenhagen 2002.
- Riis J.: L'expérience émotionnelle et le style. Le troisième sens, l'excès et le sublime vus à la lumière. *Cinéma* 2, 12.årg., s. 117-134. 2002.
- Riis J.: Is a Realist Style Aimed at Providing an Illusion? i: *Realism and Reality in Film and Media* s. 93-115. Anne Jerslev. Museum Tusulanum, København 2002.
- Riis J.: Bogey's Imaginative Contribution. p.o.v. 14, s. 199-235. 2002.
- Schepele P.: Små helte på bænken. *Ekko* 15, s. 17-21. 2002.
- Schepele P.: Filmens fornemmelse for kliché. *Ekko* 14, s. 14-18. 2002.

- Stald G.B.: Living with Computers. Young Danes' Uses of and Thoughts on the Uses of Computers. Sekvens. Audiovisual Media in Transition 98, s. 199-227. 1998.
- Stald G.B.: 'More Research Needs to be Done'. Problems and Perspectives in Research on Children's Use of Interactive Media. Nordicom Information årg. 24, nr. 2-3: 2002, s. 47-56. 2002.
- Stald G.B.: The World is Quite Enough: Young Danes, Media and Identity in the Crossing between the Global and the Local. i: Global Encounters: Media and Cultural Transformation s. 125-149. Gitte Stald & Thomas Tufte. University of Luton Press, Luton, England 2002.
- Stald G.B., Lemish D., Drotner K.: Global Culture in Practice. A Look at Children and Adolescents in Denmark, France and Israel. European Journal of Communication vol. 13, no. 4, s. 539-556. 1998.
- Stald G.B., Tufte T.: (eds.). Global Encounters: Media and Cultural Transformation. 274s. University of Luton Press, Luton, England 2002.
- Søndergaard H.: Public service-medier og arbejderklassens interesser. i: Vad kan och bör göras – massmedia i klass-samhället s. 28-41. Anna Holmgren. LO, Sverige, Stockholm 2002.
- Søndergaard H.: From Programme-making to scheduling in Nordic Public Service Television. 2s. 2002.
- Søndergaard H.: Public service rådet og public service-mediernes forpligtelser. 9s. København 2002.
- Søndergaard H.: Usaglig kritik af Public-service rådet. 4s. Dagbladet Information, København 2002.
- Søndergaard H.: Konvergens og divergens: Nogle hovedtendenser i medieudviklingen i Danmark set i et brugerperspektiv. 43s. København 2002.
- Søndergaard H., Hjarvard S.: Medieforligets konsekvenser. 4s. Berlingske Tidende, København 2002.
- Tybjerg C.: Dreyer and the Film Face. i: The Visible Man: Film Actors from Early Cinema to the Eve of Modern Cinema s. 289-292. Laura Vichi. Università degli studi di Udine, Udine 2002.
- Tybjerg C.: The Raw Material of Film History. i: Preserve, then Show s. 14-21. Thomas C. Christensen m.fl. Danish Film Institute/Archive & Cinematheque, København 2002.

Studienævnet for Film- og Medievidenskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af stud.mag Jakob Faueryby, stud.mag. Anna Laulund, stud.mag. Anne Mette Stokholm Skov (næstformand), lektor Anne Jerslev, lektor Eva Jørholt, og lektor Casper Tybjerg (studieleder). Anne Jerslev udtrådte af nævnet pr. 1.9.2002 for at overtage hvervet som institutleder, og professor Klaus Bruhn Jensen indtrådte i nævnet. Stud.mag. Anne Keiding tiltrådte i forsommeren i stedet for Jakob Faueryby, men blev selv afløst pr. 1.9.2002 af stud.mag. Ulla Søre.

Beretning

Den nye studieordning for den grundfaglige del af BA-uddannelsen i Film- og Medievidenskab, som blev vedtaget i efteråret 2001, måtte, inden den kunne træde i kraft, gøres til genstand for flere revisioner for at bringe den i overensstemmelse med strukturskitsen, og forhandlingerne herom mellem studienævn og fakultet prægede forårets møder. I juli måned blev 2002-ordningen så endeligt godkendt, og den er trådt i kraft pr. 1. september 2002. Senere har studienævnet også vedtaget meritoverførselsregler, der sik-

rer, at studerende, som har taget et eller flere studieelementer under 1996-studieordningen for grunduddannelsen og 1998-studieordningen for tilvalgsfagstudiet, kan få dem overført til 2002-ordningen.

Der er også etableret mere præcise retningslinjer for gruppeprøver på overbygningsuddannelserne.

I løbet af efteråret er der blevet arbejdet med at lave en ny studieordning for tilvalgsfagstudiet i Film- og Medievidenskab, som baserer sig på den nye grundfagsordning og i videst muligt omfang benytter samme studieelementer.

Et nyt censorkorps er tiltrådt pr. 1.4.2002. Jens Frederik Kragholm og Hanne Løngreen fortsætter som formand og næstformand.

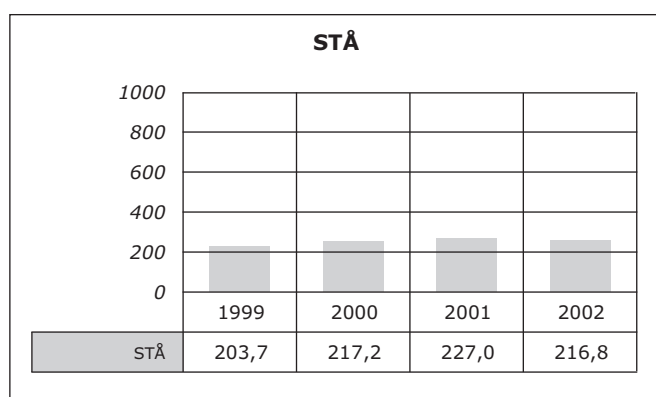
I oktober 2002 var studienævnet på et to-dages seminar, hvor hovedformålet var en drøftelse af tiltag, som kunne øge eksamensaktiviteten ved studiet. Internationalisering blev også drøftet, og det er senere blevet vedtaget at bruge en del af flerårsaftalemidlerne (undervisning) til at forbedre informationsforholdene. Endelig påbegyndte man en drøftelse af en revision af overbygningsuddannelserne, som gerne skulle munde ud i etableringen af en kandidatuddannelse i Computermedievidenskab, som forudskikket i instituttets visionsplan og som naturlig følge af den nye grunduddannelse. Studienævnet sigter mod at have de reviderede kandidatuddannelser klar til efteråret 2005, hvor de første studerende, der er optaget under den nye grunduddannelsesstudieordning, vil være klar til at påbegynde deres kandidatuddannelse.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder								
	Filmvidenskab	Dansk	Retorik	Kunsthistorie	Pædagogik	Øvrig Hum.	Andre Fakult.	Meritoverført	I alt
Film- og medievidenskab	290,3	9,3	7,0	7,0	5,3	21,3	1,7	16,8	358,3
Dansk	10,5								
Litteraturvidenskab	4,0								
Engelsk	3,3								
Historie	2,8								
Musikvidenskab	1,8								
Øvrig humaniora	8,4								
Samfundsvidenskab	1,0								
Meritstuderende	20,3								
Gæstestuderende	6,5								
I alt	348,6								
Åben uddannelse	20,0								

STÅ 1999-2002

Institut for Kunsthistorie, Dans og Teatervidenskab

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder er Stig Jarl.

Bestyrelsen består desuden af Jens Toft (viceinstituttleder), Henrik Oxvig (VIP-bestyrelsesmedlem), Louise Andersen (TAP-bestyrelsesmedlem), Bjarne Stendahl (studenterbestyrelsesmedlem).

Organisation

Instituttet er organiseret som ét institut med to afdelinger for henholdsvis Kunsthistorie og Teatervidenskab og Dans.

Adresse

Karen Blixens Vej 1
2300 København S
Telefon 35 32 81 95
Fax 35 32 82 22
kunstteater@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/kunsteater

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Instituttets historie er beskrevet i Årbog 2001.

Året har været præget af eftersommerens flytning til det nye KUA på Karen Blixens Vej, hvor instituttet råder over de tre øverste etager i bygning 21. Her er dansesal og dramapædagogisk sal samt fire særligt indrettede undervisnings-/værkstedlokaler til kunstpraktik. Specielt til brug for undervisningen i Visuel Kultur er etableret et særligt computerundervisningsrum. Instituttets nye bibliotek, der nu er fælles for de to afdelinger, har flere grupperum med computere, videoafspilningsudstyr mv. En institutcafé er under etablering og forventes at være klar til åbning primo 2003.

I januar tiltrådte dr.phil. Live Hov som ny professor i teatervidenskab, og instituttet har endvidere besat to lektorer. Et lektorat med særligt henblik på forestillingsanalyse (teatervidenskab) blev besat med ph.d. Michael Eigved, og et lektorat i æstetik (kunsthistorie) blev besat med mag.art. Ragni Linnet. Endvidere blev et adjunktur i Visuel kultur (Kunsthistorie) besat med cand.mag. Anders Michelsen.

Kunsthistorie

Forskningsvirksomhed

Faget Kunsthistories centrale forskningsområde ligger inden for den vesteuropæiske billedkunst og arkitektur fra oldtiden til i dag. I de senere år har internationaliseringen bevirket, at der også inddrages kunst og kunstbegreber fra andre kontinenters kunst i relation til det traditionelle forskningsområde. Endvidere er forskning og undervisning med henblik på visuel kultur, kunstindustri og design samt

integration af it i forskning, undervisning og formidling under opbygning, ligesom faget har iværksat en mere målrettet og samlet forskning og undervisning i dansk kunst.

Antik og middelalder

Jens Fleischer: Fortsatte studier i den tidlige middelalders eksteriører kirkemure og integrationen af skulptur og spoli-er, deres betydningsbærende kraft og etableringen af et komplekst ydre "mikrorum" til erstatning af antikkens søjlevæg. JF deltager endvidere i et internationalt tværfagligt og interartielt netværk med følgende projekt som felt: "Signs of Change. Transformations of Christian Traditions and their Representations 1000-2000, støttet af Statens Humanistiske Forskningsråd. JF er endvidere medlem af hovedredaktionen af tidsskriftet "Transfiguration. Nordisk Tidsskrift for Kunst og Kristendom".

Øystein Hjort fortsætter studierne af senbyzantinsk, pålægmisk maleri med særligt henblik på narrative aspekter i udsmykninger i det tidlige 14. Århundrede i Konstantinopel.

Søren Kaspersen arbejder med studier over middelalderens billedkunst med fokus på billedet som historisk kilde. Også studier i de senmiddelalderlige fløjaltertavlers mulige funktioner i liturgien og i fromhedslivet. Fortsatte studier i de danske gyldne altre.

Renæssance til romantik

Hannemarie Ragn Jensens forskning koncentrerer sig om a) Italiensk/dansk renæssance: billedkunst og arkitektur, især Renæssancens selvportræt, samt b) nyklassicisme/romantik: dansk og europæisk billedkunst, herunder især Romanikkens figurmaleri. Desuden: Universitetets ældre udsmykninger (Constantin Hansen og Georg Hilker).

Ragni Linnet har fortsat arbejderne med disputatsen "Den brudte helhed. Guldaldermaleriet omkring 1840 og den danske hegelianisme". Afhandlingen søger at karakterisere og klarlægge omfanget af den danske æstetiske hegelianisme både i forhold til æstetiske teoridannelser og (især) i forhold til malerisk praksis og at fremlæse Kierkegaards billedteori og dens billedontologiske forudsætninger.

Impressionisme til nutid

Lars Dybdahl har fortsat sine studier i dansk og international designhistorie efter 1945 og arbejder på en større afhandling om dansk design 1945-1973.

Rune Gade viderefører et forskningsprojekt, som blev påbegyndt i 1999 under det tværfaglige, forskningsrådsfinansierede projekt Realitet, Realisme og det Reelle i Visuel Optik (der afsluttedes ved udgangen af 2002). Hans forskning er historisk afgrænset til at omhandle de seneste 10-20 års kunst, inden for hvilken han forsøger at fremskrive de udviklinger og forandringer i værkforståelser og værkstrategier, som har fundet sted, primært i relation til den selvbiografisk orienterede samtidskunst. Han har desuden bidraget med en række anmeldelser og kulturpolitiske kommentarer i dagbladet Information. Endelig har han også arbejdet med området i egenskab af at være medlem af Statens Kunstfonds Repræsentantskab.

Malene Vest Hansen forsvarede i januar 2002 sin ph.d.-afhandling: Sophie Calle: Identitetsbilleder og Social Arkæologi. Med indgående analyser af Sophie Calle-projekter argumenteres for Calles selvbiografiske strategi til re-

præsentation af identitet og kulturelle steder som en feministisk udfordring af konceptkunst og aktualisering af en ny slags "offentlig" kunst. Hendes aktuelle forskning koncentrerer sig om samtidskunstprojekters problematisering af privat/offentligt rum i globaliseringens forandrede hverdag. Malene Vest Hansen er desuden redaktionsmedlem af tidsskriftet *Periskop*.

Teoretiske emner og æstetik

Gunhild Borggren har fortsat sit forskningsarbejde med projektet "Japansk kunst i Danmark. Refleksioner over national identitet", som støttes af Statens Humanistiske Forskningsråd. Løbende konsulentarbejde for Museet på Koldinghus i forbindelse med planlagt udstilling om japansk kunst fra Edo-perioden.

Hans Dam Christensen har i 2002 arbejdet med forskningsprojektet *Fra indskrift til multimedium*. Om visuel verbale repræsentationer, deres betydninger og udsigelsens mulighedsfelt, som var støttet af SHF. Hans Dam Christensen er medlem af redaktionen af tidsskriftet *Periskop*.

Øystein Hjort har fortsat sine fænomenologisk funderede studier i udvalgte temaer i moderne kunst med arbejdstitlen: "Blikkets fortællinger".

Ragni Linnet: Forholdet mellem æstetisk teori og kunstnerisk udtryk. En undersøgelse af spændingsfeltet mellem kunstfilosofi og værkanalyse og de hermed forbundne grundvidenskabelige spørgsmål, bl.a. af tolkningsteoretisk karakter. Ragni Linnet er desuden formand for Dansk Kunsthistorikerforening og arrangerede i den egenskab høringen *Tid til forandring, men hvilken og hvordan?* i Kunstakademiets festsal, Charlottenborg 17. maj 2002.

Marianne Marcussen: Fortsat færdigskrivning af projekt om rumgængivelsen i europæisk kunst set i relation til matematik og perception – en historiografisk undersøgelse. Har færdigskrevet artikler om Aristoteles og perspektivet, om kognition og historiografi i rumgængivelsen, om Piero della Francescas bevis for perspektivet. Har udarbejdet projekt for, og været fagligt ansvarlig leder af, instituttets satsningsområde, it og kunsthistorien.

Henrik Oxvig undersøger rummets betydning for henholdsvis Frank Lloyd Wright og Le Corbusier. Undersøgelsen af rummet hos disse tjener til afsøgning af muligheder ved den kunstvidenskabelige rumanalyse og er således at betragte som led i det fortsatte arbejde med at udvikle en fænomenologisk, rumorienteret forståelse af arkitekturen, som markerer Henrik Oxvigs overordnede forskningsprojekt. Endelig har Henrik Oxvig forsket i og skrevet om Kunstakademiets arkitektskoles historie fra 1980 til i dag som del af det jubilæumsskrift, som udgives i forbindelse med Akademiets 250-års-jubilæum 2004.

Jens Toft arbejder på et historisk-teoretisk projekt, der ud fra et fotografi- og filmtæoretisk inspireret rammebegreb og et af Louis Marin og Michel Foucault inspireret repræsentationsbegreb og i dialog med Alois Riegls periodebestemmelser, søger at indkredse en særlig billedlig modernitet i grænseområdet mellem fotografi, film, maleri og skulptur og med historiske nedslag især i fransk barok (Poussin) og dansk maleri i det 19. og 20. århundrede. Jens Toft er desuden medlem af redaktionen af tidsskriftet *Periskop* og af bestyrelserne for forskerskolerne Georg Brandes Skolen og Forskerskolen i Kultur, Litteratur og Kunstfag.

Ph.d.-forskningsprojekter

Maria Fjeldborg: *Pagtens ark* i Germigny-des-Prés. Et karolingisk privatkapel. Projektet omfatter en bygningsarkæologisk del, hvorunder der redegøres for kirkens restaureringshistorie, samt en analyse af tempelsymbolikken, som den kommer til udtryk i kirken.

Kalle Ramadan Høxbroe: *Mobile Art Identity*. Visuelle immigrantkunstnere i Danmark siden 1970, deres påvirkning af dansk kunst og dansk kunsts påvirkning af dem. Emnet behandles ud fra en sociokulturel vinkel hvor interaktionen mellem immigrantkunstnere og de danske kunstinstitutioner inddrages.

Lene Bøgh Rønberg: *Hollandsk malerkunst fra det 17. århundredes betydning for dansk kunst ca. 1800-1860*. Afhandlingen indleveret og forsvaret i 2002.

Udvikling af fagets forskningsfelt

Arbejdet med udviklingen af en digitalisering af lysbilledsamlingen til forsknings- og undervisningsbrug i forskellige sammenhænge er midlertidigt stillet i bero.

Faget har fortsat udviklingen af forskningsprojekter og undervisningsforløb i 'Visuel kultur'. En kandidatuddannelse i Visuel Kultur, der foreløbig fungerer som et forsøg i to år, optog det første hold studerende i 2002.

Formuleringen af it-baseret kunsthistorisk forskning har fået en særlig prioritering og organisering med Marianne Marcussen som hovedansvarlig og med deltagelse af Jens Fleischer og Henrik Oxvig. Faget er endvidere involveret i projektet *Crossroads Copenhagen*, et samarbejde mellem institutioner og it-firmaer i Ørestad Nord.

Endelig deltager faget i udviklingen af en ny supplementuddannelse i Billedkunst for gymnasielærere i pædagogikum.

Formidling

Udgivervirksomhed

Kunsthistorie udgiver følgende tidsskrifter: *Hafnia*, *Copenhagen Papers in the History of Art*; *Skrifter* udgivet af Institut for Kunsthistorie ved Københavns Universitet (red. Øystein Hjort og Marianne Marcussen); *Periskop*, *Forum for kunsthistorisk debat* (red. Jens Toft, Hans Dam Christensen, Malene Vest Hansen). Jens Toft har i 2002 sammen med Jacob Wamberg redigeret *Periskop* nr. 11 om *Tradition og historie*, og nr. 12 med samme tema er under produktion.

Dans og Teatervidenskab

Forskningsvirksomhed

Teatervidenskabelig forskning fordeler sig især på fire hoveddiscipliner: Teaterhistorie, forestillingsanalyse, dramaturgi og teatersociologi. Teaterhistorie er fagets ældste område. Hovedvægten ligger på kildeforskningen, ikke mindst af det ikonografiske materiale. Forestillingsanalyse arbejder med midler og metoder til at beskrive det aktuelle scenekunstværk. Dramaturgi beskæftiger sig med en analyse af teksten i forbindelse med den sceniske realisation af en forestilling. Teatersociologi omfatter de økonomiske, sociale og politiske rammer for teaterproduktion.

Perioden før 1900

Carlo Goldoni i historisk kontekst (Holm). Holberg i historisk kontekst (Holm). Myter om 1700-tallets danske kvindelige skuespillere (Jørgensen). Perspektivscenens oprindelse (Neiiendam). Bæster, Monstre og Uhyrer i to danske sengotiske kalkmaleriserier og deres tilknytning til de tidligste danske humanistiske teateropførelser (Neiiendam). Det moderne gennembruds teater: Ibsen, Bjørnson og Strindberg (Hov), Ibsen og skuespilkonsten (Hov). Scenografien ved Det Kongelige Teater under romantikken (Byrn).

Perioden efter 1900

Det fællesnordiske forskningsprojekt "Teater og krig Teatret i Norden under Anden Verdenskrig" (Jørgensen). Moderne dans i 1900-tallets Danmark (Vedel). Dario Fo og avantgarden (Holm).

Teori

Infami: teatermétierens æresløshed (Holm). Evalueringsprincipper og metoder til kvalitetsvurdering af teater (Jarl). Teaterudbud og teaterforbrug (Jarl). Vilkår for teaterproduktion i Danmark siden 2. verdenskrig (Jarl). "Politisk teater" (ca. 1920 – 1940) (Jørgensen). Musikdramatik og populære teaterformer (humorscene, show og stand up/kabaret) (Eigtved). Teaterformer, der ikke er baseret på en dramatikers tekst (f.eks. Det nye cirkus, visuelle former og cross-over teater) (Eigtved). Danseteori, -analyse og -historiografi (Damsholt). Narrativ strukturtænkning og tidsperception i teoretisk og anvendt dramaturgi (Hansen).

Faglige og administrative hverv

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Stig Jarl har foretaget konsulentopgaver for Det Kongelige Teater og for Det Storkøbenhavnske Teaterfællesskab.

Tillidshverv

Live Hov er formand for bestyrelsen for Föreningen Nordiska Teaterforskare og medlem af HURs teaterudvalg (Styrelsen for Det Storkøbenhavnske Teaterfællesskab).

Klaus Neiiendam er formand for Selskabet for Dansk Teaterhistorie og formand for Guldalderinstituttet. Bent Holm er medlem af Comité Holberg, Paris, medlem af Equipe d'accueil, Paris X, medlem af den videnskabelige komité fir Centre for Northern Performing Arts Studies, Università degli Studi di Torino, medlem af den videnskabelige komité for Centro di Studi, Mantova, medlem af netværket Det multikulturelle Danmark i det lange 18. århundrede, medlem af bestyrelsen for Arena Theatre Institute, Stockholm, medlem af bestyrelsen for Holbergsamfundet, medlem af samarbejdsudvalget for skoler og universiteter omkring kernefaglighed i dramaundervisningen samt fagkonsulent for Den Store Danske Encyklopædi.

Stig Jarl er formand for Teaterrådets Kontaktudvalg og medlem af Kontaktudvalget for Dramatisk Bibliotek.

Lisbet Jørgensen er formand for Kjeld Abell Selskabet og medlem af bestyrelsen for Föreningen Nordiska Teaterforskare.

Inger Damsholt er formand for NOFOD (Nordisk Forum for Danseforskning) og har været medlem af Fællesrådet for Moderne Dans.

Karen Vedel sidder i bestyrelsen for NOFOD og i Dansens Fællesråd.

Formidling

Udgivervirksomhed

Afdeling for Dans og Teatervidenskab etablerede i 2001 Foreningen for Dans og Teatervidenskab, som skal stå for en udgivelsesserie. Andet bind "Klangbund for drama" (red. Bent Holm og en studentergruppe) udkom i 2002.

Lisbet Jørgensen er hovedredaktør af den nordiske teaterforskerforenings tidsskrift Nordic Theatre Studies.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Netværk

Det internationale netværk for musikteaterforskning under FIRT/IFTR (International Federation for Theatre Research) koordineres af Michael Eigtved og Clemens Rise (FU Berlin) og har sæde på Afdelingen for Dans og Teatervidenskab.

Michael Eigtved er leder af og Live Hov medlem af styringsgruppen for det to-årige Netværk for Musikteater under Statens Humanistiske Forskningsråd.

Afdelingen samarbejder med Musikvidenskabeligt Institut, KU, Det Kongelige Teater, Teatervetenskapliga Inst., Stockholms universitet o.a. om etablering af fællesnordisk uddannelse i musikteaterdramaturgi.

Afdelingen (ved Lisbet Jørgensen) huser det nordiske netværk "Teater og Krig. Teatret i Norden under anden verdenskrig".

Afdelingen (ved Inger Damsholt) indgår i to nordiske netværker i forbindelse med udviklingen af nye overbygningssuddannelser i dans. Dels No-MA-ds (Nordic MA in Dance Studies) (sammen med Karen Vedel); dels i netværk omkring oprettelse af en internordisk forskerskole for ph.d-studerende.

Kongresser og symposier

Afdelingen har i foråret og efteråret i samarbejde med Statens Teaterskole gennemført to forløb "Teaterperspektiver" som omfattede kursus for teatervidenskabsstuderende sammen med elever på Statens Teaterskole og efteruddannelseskursister fra teaterbranchen.

Afdelingen har været medarrangør af konferencen "Teatret er Djævlens Kirke", om Kirke og Teater, Avedøre Kirke 1.-2. februar

Afdelingen har samarbejdet med Revymuseet om seminaret "Humor på scenen" på Revymuseet d. 20. og 27. februar.

Afdelingen (v/Karen Vedel) har været medarrangør af Shuttle 02 i forbindelse med Dance History Research Skills Development Project på University of Witwatersrand i Johannesburg maj-juni

Afdelingen har på KUA d. 12. september arrangeret seminaret "Interculturality and Avantgarde in Modern Theatre", med Eugenio Barba, Ong Keng Sen, I Wayan Dibia, I Wayan Sadra, Aida Rezah og Pichet Klunchun.

Afdelingen har på KUA d. 27.-29. november arrangeret seminar om tibetansk teater, ved professor Antonio Attisani, Teatervidenskab, Universitetet i Venezia, og Tenzin Gönpö, Paris. I tilknytning til seminaret gennemførtes forestilling med Tenzin Göpö og Caroline Roy i Kanonhallen.

Stig Jarl, institutleder

Stab

Forbrug 2002*Årsværk*

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	17,92	3,18	21,10
DVIP	0,00	0,00	0,00
STIP	1,20	1,40	2,60
TAP	7,37	0,00	7,37
<i>Årsværk i alt</i>	<i>26,49</i>	<i>4,58</i>	<i>31,07</i>
Løn	10.323	1.808	12.131
Frikøb	8	9	17
Øvrig drift	779	1.038	1.818
Anskaffelser	1.277	10	1.287
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>12.388</i>	<i>2.866</i>	<i>15.254</i>

VIP Internt finansieret

Damsholt, Inger; adjunkt.
 Dybdahl, Lars Jørgen; lektor.
 Eigtved, Michael; lektor.
 Fleischer, Jens Erik Christie; lektor.
 Gade, Rune Odgaard; adjunkt.
 Hjort, Øystein; professor.
 Holm, Bent; lektor.
 Hov, Live; professor.
 Jarl, Stig; lektor.
 Jensen, Hanne Graff; lektor.
 Jensen, Niels Marup; amanuensis.
 Johannesen, Hanne-Louise; amanuensis.
 Jørgensen, Lisbet; lektor.
 Kaspersen, Søren; lektor.
 Kobbernagel, Lene; amanuensis.
 Linnet, Ragni; lektor.
 Marcussen, Marianne Elisabeth; lektor.
 Neiiendam, Klaus; lektor.
 Oxvig, Henrik; lektor.
 Toft, Jens; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Borggreen, Gunhild Ravn; adjunkt.
 Christensen, Hans Dam; adjunkt.
 Hansen, Malene Vest; adjunkt.
 Isar, Nicoletta; adjunkt.
 Vidas, Marina; forskningsstip.

STIP Internt finansieret

Bangert, Ida Susanne; ph.d.-stipendiat.
 Hansen, Pil; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Byrn, Whitney Allison; ph.d.-stipendiat.
 Fjeldborg, Maria Ellen; ph.d.-stipendiat.
 Vedel, Karen Arnfred; kand.stip.

Ph.d.-afhandlinger

Hansen, Malene Vest: Identitetsbilleder. Om strategier for kunstnerisk repræsentation og konstruktion af identitet i senmoderniteten. Sophie Calle og Christian Boltanski. Rønberg, Lene Bøgh: Den hollandske linie i dansk guldaldermaleri.

Fondsbevillinger*Forskningsstyrelsen*

– Netværk for Musikteater (Michael Eigtved) kr. 500.000.

Letterstedska Föreningen

– Rejser (Karen Vedel) kr. 8.000.

Nordisk Kulturfond

– Preparation of collaborative nordic master of arts in dance (Karen Vedel) kr. 100.000.

Statens Humanistiske Forskningsråd

– Public Places – Private Spaces. Tendenser i dansk kunst i 1990'erne (Malene Vest Hansen) kr. 912.000.

Publikationer

Borggreen G.: Kyoki to modanizumu. Kusama Yayoi ni tsuite no hihyo o megutte. Image & Gender vol. 3, s. 60-61. 2002.
 Damsholt I.: The Marriage of Music and Dance. Understanding the world of choreomusical relations through a gendered metaphor. i: Of Another World. Dancing between Dream and Reality s. 237-250. Monna Dithmer. Museum Tusulanum Press, København 2002.
 Dybdahl L.: Det danske designboom – det nye design. The Danish Design Boom – The new design. Dansk Håndværk nr. 1, s. 48. 2002.
 Dybdahl L.: Det danske kunsthåndværk. Tanker om en arenas potentialer/Danish Craft Art. Thoughts in the potential of an arena. Dansk Kunsthåndværk nr. 4, s. 2-3. 2002.
 Dybdahl L.: Brug øjnene... Ungermanns plakater. i: et. al. : Ungermann s. 188-190. Lars Dybdahl. Gyldendal, København 2002.
 Dybdahl L.: Konsulent/fortæller på Mads Nørgaard: Modeleksika. i: Fra couture til kaos s. 407. Politiken, København 2002.
 Dybdahl L., Abrahamsen L.: (red.). Zoologisk Haves plakater. S. 148-155. Johannes Larsen Museet og Sophienholm, Sophienholm 2002.
 Dybdahl L., Jochimsen J.: (eds.). Réflexions sur le Potentiel d'une Arené. 43s. Paris 2002.
 Dybdahl L., Jochimsen J., Sommer A-L.: (red.). Designforskningen som interdisciplinært felt. S. 1-15. Århus Universitet, Århus 2002.
 Eigtved M.: Musical Guide. total 339 s. Rosinante København 2002.
 Eigtved M.: Robert Wilson og muscial formatet. i: Teaterlandskaber s. 35-46. Nicole M. Langkilde & Laura Luise Schultz. Drama, Gråsten 2002.
 Eigtved M.: Miss Saigon, Shakuhachis and synthesizers: Studies in a Distant Egrated Musical. European Journal for Semoric Studies vol.13, 3-4, s. 3-4. 2002.

- Fleischer J.E.C.: Ikonen – et vindue til evigheden. i: Russiske ikoner fra en dansk privatsamling s. 13. Charlotte Sabroe. Vestsjællands Kunstmuseum, Sorø 2002.
- Gade R.O.: Disseminering og inseminering – om Jørgen Michaelsens værk/korpus. i: MESO – Songs of Mutual Resistance & Fortification s. 3-10. Søren Houmann og Jørgen Michaelsen. Nikolaj – Københavns Kommunes udstillingsbygning, København 2002.
- Gade R.O.: Interiør (indre anliggender, lag på lag). i: Layer 3 – Interiør s. 12-14. Tina Maria Nielsen og Rikke Ravn Sørensen. Eget tryk, København 2002.
- Gade R.O.: Visse hemmeligheder – om dukkens liv. i: Some secret s. 4. Eva Metz. Eget tryk, København 2002.
- Gade R.O.: Sex, erotik og pornofilm – om billedporno-grafi. i: Parat til sex – om unges seksuelle adfærd s. 79-88. Casper Aaen, Brian Linke & Marianne Lomholt. Gyldendal, København 2002.
- Gade R.O.: Takketale ved modtagelsen af KRAKA – prisen 2002. Kvinder, Køn og Forskning 2, 11 årg., s. 80-82. 2002.
- Gade R.O.: Quirky Theory. i: Quirky Girls s. 4. Johanne Løgstrup. Horsens Kunstmuseums Forlag, Horsens 2002.
- Gade R.O.: But his Wife is Danish: On colonisation, being colonized and colonel. i: Avoir l'air – Colonel s. 55-61. Line Rosenringe & Marita Muukkonen. NIFCA – Nordic Institute for Contemporary Art, Helsinki 2002.
- Gade R.O.: Talk & Show: Kutlug Ataman and oral visuality. i: Kutlug Ataman: Long Streams s. 6-11. Elisabeth Delin Hansen. Nikolaj – Copenhagen Contemporary Art Center, København 2002.
- Gade R.O.: (I can't get no) Satisfaction – om krop, køn og identitet hos Elke Krystufek. i: Virkelighedshunger – ny-realismen i visuel optik s. 50-72. Britta Timm Knudsen & Bodil Marie Thomsen. Tiderne Skifter, København 2002.
- Gade R.O.: Uskyldig, formålsløs, beslutsom, virkelig – om billedernes realisme. Apparatur – tidsskrift for litteratur og kultur 5, s. 47-53. 2002.
- Hansen M.V.: Sophie Calle: identitetsbilleder og social arkæologi. 248 s. Københavns Universitet 2001.
- Hansen M.V.: Nordic Horizontalism: Politized Positions on Everyday Life. i: Clockwise: New Nordic Contemporary Art s. 47-57. Marita Muukkonen. Nordic Institute for Contemporary Art, Helsinki 2002.
- Hansen M.V.: Public Places – Private Spaces. Conceptualism, Feminism and Public Art: Notes on Sophie Calle's The detachment. Konsthistorisk Tidsskrift vol. 71, no. 4, s. 2-10. 2002.
- Hansen M.V.: Interiør: bemærkninger om (privat/offentlige) rum. i: Layer 3 – Interiør s. 19-21. Tina Maria Nielsen og Rikke Ravn Sørensen. København 2002.
- Hansen M.V.: Anmeldelse af Rune Gade: Staser 1997. 158-161s. 1999.
- Hansen M.V., Kern K., Olsen S.K.: (red.). Periskop. Forum for Kunsthistorisk debat: Kunst, køn, konstruktion. 172s. Københavns Universitet 1999.
- Hjort Ø.: Poul Winther. Poul Winther: En ubestridt mester 1, s. 11-12. 2002.
- Hjort Ø.: Norsk Teologisk Tidsskrift. Kristin Blikrud Aavitsland: Florilegium 4/2002, s. 251-253. 2002.
- Hjort Ø., Jensen H.G.R.: Kundskabens huse. Kunst på Københavns Universitet. i: Kundskabens huse. Kunst på Københavns Universitet s. 216. Øystein Hjort, Hanne-marie Ragn Jensen. Københavns Universitet, København 2002.
- Holm B.: Dario Fo: A Real Fabulatore. i: Dario Fo and Franca Rame s. 121-130. Ed Emery Ed. Rednotes/University of Technology, Sidney 2002.
- Holm B.: A Modern Doll's House. i: Ibsenian Lessons. Festschrift to Roberto Alonge s. 113-119. Franco Perrelli & Roberto Tessari (eds.). Università Degli Studi Di Torino, Torino 2002.
- Holm B.: Indledning til og redaktion af Klangbund for drama. Metaforik og musikalitet i dramateksten. i: Klangbund for drama. Metaforik og musikalitet i dramateksten s. 9-12. Sigrild Bennike, Pernille Bøg, Jakob Holm Hansen, Lene Marie Olsen. Bent Holm. Teatervidenskab, København, København 2002.
- Jarl S., Geisler C.N.: Teatervaner i Hovedstadsområdet. Udbud af og efterspørgsel på teater og anden scenekunst i Hovedstadsområdet. 92s. København 2002.
- Jensen H.G.R.: En bedrift. Den Grundlovgivende Rigsforsamling malet af Constatin Hansen. i: Verden set på ny. Fotografi og malerkunst i Danmark 1840-1900 s. 31-42. Ingrid Fischer Jonge og Gertrud With. Det nationale fotomuseum, Det Kongelige Bibliotek, København 2002.
- Jørgensen L.: 1) Forord, 2) Introduktion, 3) Kjeld Abell – Indignation eller kønsløs formalisme. i: Abell blomstrer ikke for enhver – 11 artikler om Kjeld Abell s. 7-14 og 144-153. Lisbet Jørgensen (sammen med Isabella Hercel og Katrine Brøgger Speldt). Multivers, København 2002.
- Jørgensen L.: Teater i Mittnorden under 1800-talets senere del. Nordic Theatre Studies, Theatrical Illusion and the Text 13, s. 118-119. 2002.
- Jørgensen L.: Revolutionært Teater – Et eksempel på 1930'ernes danske agitpropeteater. Arbejdshistorie – tidsskrift for historie, kultur og politik 4, s. 36-50. 2002.
- Jørgensen L., Hercel I., Speldt K.B.: (red.). Abell blomstrer ikke for enhver. 174s. Multivers, København 2002.
- Linnet R.: An Art of Blindness. Kierkegaard and the Nature of Pictures. Nordisk Estetisk Tidsskrift 23 (2001), s. 19. 2001.
- Linnet R.: The Garments of the Body and soul. On "The Interesting". i: Two Golden Ages. Masterpieces of Dutch and Danish Painting s. 15. Lene Bøgh Rønberg, Kasper Monrad og Ragni Linnet. Waanders Publishers, Zwolle 2001.
- Linnet R.: Kroppens og sjælens gevandter. Om det interessante. i: I lyset af Holland. Mesterværker fra hollandsk og dansk guldalder s. 15. Lene Bøgh Rønberg, Kasper Monrad og Ragni Linnet. Waanders Printers, Zwolle 2001.
- Linnet R.: De Gewaden van het lichaam en de ziel: over 'het interessante'. i: Twee Gouden Eeuwen. Schilderkonst uit Nederland en Denemarken s. 16. Lene Bøgh Rønberg, Kasper Monrad og Ragni Linnet. Waanders Uitgevers, Zwolle 2001.
- Neiiendam K.: Svenska operans födelse. Studier i Gustaviansk musikdramatik. 2s. Helsinki 2002.
- Toft J.: Traditionsformer i fransk maleri i midten og sidste halvdel af det 19. århundrede. Periskop 11, s. 67-82. 2002.
- Toft J.: Tid til forandring: Kunsthistorie – den mulige videnskab om den unikke væren? Bulletin: Meddelelser fra Dansk Kunsthistoriker Forening 28, s. 19-22. 2002.

Studienævnet for Kunsthistorie og Visuel Kultur

Medlemmer

Pr 1.2.2002 bestod studienævnet af: Henrik Oxvig (studieleder). Ragni Linnet, Rune Gade, samt studenterrepræsentanterne: Mathias Kryger Hansen, Michael Lindner og Henriette Brytygier.

Beretning

Centralt for studienævnets arbejde i forårssemesteret 2002 var den mulige, siden realiserede opstart af kandidatuddannelsen i Visuel Kultur. Da ministeriets godkendelse af den nye kandidatuddannelse forelå ultimo marts var studienævnet blandt andet optaget af at sikre etableringen af tilstrækkelige it-faciliteter i tilknytning til det obligatoriske VK-fag, Digital Visualitet og af at iværksætte et pr-arbejde, der kunne udbrede kendskabet – og dermed sikre publikum – til den nye uddannelse.

Det var en stor glæde at erfare, at vi ved uddannelsens start i september havde været i stand til at optage et hold på 30 studerende ikke blot fra Det Humanistiske Fakultets øvrige uddannelser, men også fra blandt andet IT-højskolen, Biblioteksskolen, Arkitektskolen og Designskolen.

I løbet af forårssemesteret fik studienævnet endvidere og i samarbejde med Institut for Etnologi etableret en ny, ét-årig sidefagsuddannelse i Museologi. Også dette initiativ nød opbakning fra de studerende.

Endvidere har studienævnet indført muligheden for, at praktikophold på museer og lignende kan honoreres i tilknytning til eksaminer på vore forskellige uddannelsesstrin. Studienævnet har endvidere foretaget enkelte, mindre revisioner af såvel Kunsthistorisk Grunduddannelse som af Kunsthistorisk Kandidat- og Magisteruddannelse – revisionerne skulle sikre en lettere eksamensadministration uden at sænke niveauet.

Mod slutningen af forårssemesteret fik studienævnet efter eget ønske overdraget arbejdet med at udvikle nye, gymnasierelaterede faglige suppleringer i både faget Billedkunst og faget Design. I første omgang modtog vi alene studerende til billedkunst-delen, hvorfor det i særlig grad var denne del, vi gjorde køreklar til start ultimo november 2002, hvor vi modtog de første (fire) sidefagssuppleanter.

Ved udviklingen af dette modul har vi vægtet inddragelse af it-relaterede problemstillinger såvel med henblik på en moderniseret formidling af det kunsthistoriske stofområde, som med vægtning af de ny-erkendelser it-mediet giver i og med det analytiske arbejde med vort traditionelle genstandsfelt.

Studienævnets arbejde i efterårssemesteret 2002 har blandt andet været præget af de nybrud, som ligger og ulmer i tilknytning til en ny universitetslov. Det var planen at følge vor nye ordning for Kunsthistorisk grunduddannelse fra 2000 op med revision af den kunsthistoriske kandidat- og magisteruddannelse. Dette arbejde er blevet sat en smule i bero under indtryk af den uafklarede situation.

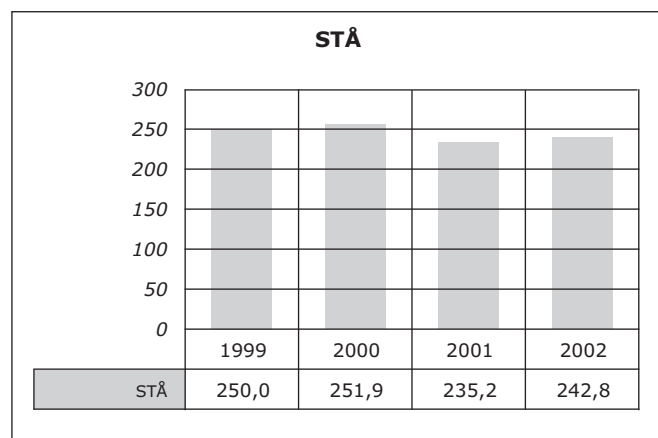
Under overskriften "kernefaglighed og tværfaglighed" har studienævnet derfor inviteret repræsentanter fra VIP-gruppen på besøg ved nævnets møder for at sikre en faglig, kvalificeret dialog om fagets fremtid.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder							I alt
	Kunsthistorie	Litt.vid.	Dansk	Eur. etnol.	Øvr.hum.	Teologi	Meritoverført	
Kunsthistorisk, hovedfag	190,2	3,8	1,8	2,0	7,6	2,5	15,9	223,7
Dansk	7,9							
Filmvidenskab	7,0							
Litteraturvidenskab	6,8							
Historie	2,5							
Italiensk	2,3							
Engelsk	2,0							
Øvrig humaniora	5,7							
Meritstuderende	13,0							
Gæstestuderende	5,5							
I alt	242,8							
Åben uddannelse	67,3							

STÅ 1999-2002

Henrik Oxvig, studieleder

Studienævnet for Dans og Teatervidenskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Lisbet Jørgensen (studieleder), Michael Eigtved, Inger Damsholt (Dansens Æstetik og Historie) samt studenterrepræsentanterne: Jonas Corell, Bjarne Stendahl og Helene Faber-Rod, erstattet af Line Busk Stehr pr. 1.9. (Dansens Æstetik og Historie).

Beretning

Studienævnet har i løbet af året arbejdet på justeringer på alle ordninger, især med henblik på en større justering af disciplinen Dramapædagogik, men også med henblik på at rette en række inkonsekvenser og uhensigtsmæssige formuleringer. F.eks. har det været et nødvendigt led i sammenføringen af Dansens Æstetik og Historie med Teatervidenskab at foretage justeringer, der bringer ordningerne i større overensstemmelse med hinanden.

Studienævnet har i 2002 arbejdet intenst med udviklingen af helt nye studieordninger til Teatervidenskab. Det er sket i en tæt dialog mellem VIP-gruppen, de studerende og studienævnet.

I begyndelsen af 2003 vil et gennearbejdet forslag blive præsenteret for en række relevante grupper, herunder naturligvis: VIP-gruppen, censorformandskabet, aftagerrepræsentanter og uddannede kandidater fra faget.

Studienævnet arrangerede i november måned semesterseminaret "Det klassiske". Seminaret forløb med stor succes over en uge med forelæsninger om formiddagene, alle med reference til "Det klassiske". Ønsket om at styrke den praktiske dimension var et vigtigt udgangspunkt for planlægningen af seminaret og derfor bestod eftermiddagene af "workshops", der tog fat i aspekter af det klassiske, omsat i praktiske øvelser eller demonstrationer.

Formiddagenes forelæsere var Professor Live Hov, Operachef Kasper Holten, Sceneinstruktør Kirsten Dehlholm, danseforskeren Sophia Preston og sceneinstruktøren Asger Bonfils.

I workshopperne beskæftigede man sig med f.eks. markedsføringen af en klassiker, at anmelde en klassiker, at kende klassiske bevægelsesmønstre i dans og teater samt det klassiske som tekst i mange betydninger. Nogle af workshopperne blev ledet af fagets undervisere, de fleste i samarbejde, og nogle havde gæster udefra. Et par af titlerne på workshopperne giver et indtryk af bredden: "Teaterhistorie og ballet i praksis", "Klassisk politisk teater?", "Fra ord til scene" og "Drama – myte og ritual".

Statistik

Teatervidenskab

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

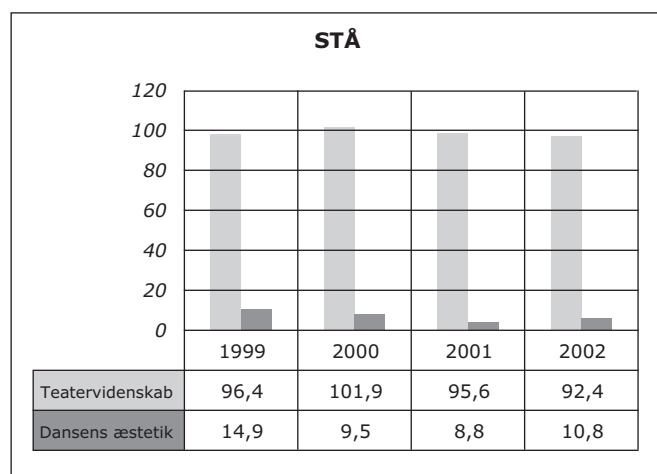
Indskrivningsfag	Aktivitetsområder						I alt
	Teatervidenskab	Dansk	Retorik	Øvrig hum.	Andre fakulteter	Meritoverført	
Teatervidenskab	63,4	2,3	3,0	5,8	1,5	2,8	78,6
Musikvidenskab	3,5						
Dansk	3,3						
Litteraturvidenskab	2,8						
Filmvidenskab	2,5						
Engelsk	2,0						
Øvrig humaniora	2,8						
Andre fakulteter	0,8						
Meritstuderende	9,5						
Gæstestuderende	2,0						
I alt	92,5						
Åben uddannelse	16,6						

Dansens Æstetik og Historie

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

	Aktivitetsområder
Indskrivningsfag	Dansens æstetik og historie
Hum. diverse	3,5
Teatervidenskab	1,0
Kunsthistorie	0,5
Engelsk	0,5
Musikvidenskab	0,5
Spansk	0,5
Audiologopædi	0,5
Litteraturvidenskab	0,3
Meritstuderende	0,3
Gæstestuderende	3,3
I alt	10,8

STÅ 1999-2002

Lisbet Jørgensen, studieleder

Institut for Litteraturvidenskab

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder er lektor Mikkel Bogh.

Viceinstituttleder er lektor Frederik Stjernfelt. Bestyrelsen består desuden af lektor Frederik Tygstrup, TAP-repræsentant overassistent Rhina Kastoft og, indtil 1.1.03, studerende Johannes Baun.

Organisering

Instituttet har fem fokusområder: 1) Romanstudier; 2) Kunst og kultur i det 20. og 21. århundrede; 3) Billedteori; 4) Rum og kultur; 5) Kunst, kultur og politik.

Adresse

Njalsgade 80
Trappe 9.3 og 12.3
2300 København S
Telefon 35 32 83 04
Fax 35 32 81 89
jallberg@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/littvid

Institullederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Strategi

I februar 2002 tiltrådte instituttets nye ledelse. Ledelsen ønskede som et første skridt på vejen mod en strategisk planlægning af instituttets forsknings- og uddannelsesaktiviteter at inddrage de færdiguddannede kandidater gennem de sidste 10 år i en undersøgelse af forholdet mellem uddannelsens faglige profil og de faktiske udfordringer som møder kandidaterne fra de to overbygningsuddannelser på arbejdsmarkedet. Instituttets strategiplan for 2002-2005 (revideres årligt og er tilgængelig via instituthjemmesiden www.hum.ku.dk/littvid) indeholdt derfor som et af sine primære punkter iværksættelsen af en omfattende kandidatundersøgelse som afsluttes i maj 2003. I strategiplanen blev der desuden formuleret en ambition om en generel udvidelse af fagenes stofområde til i højere grad at omfatte møder mellem den europæiske og ikke-europæiske kulturkreds. Dette var dels ud fra en rent faglig vurdering, dels ud fra en antagelse om at kandidaters muligheder på jobmarkedet vil øges med en styrkelse af kompetencer inden for kulturmødestudierne. Dette forhold bør ifølge strategiplanen afspejle sig i såvel undervisning som forskning ved instituttet.

Flytning

Instituttets medarbejdere var blevet forberedt på en udflytning til det nye KUA i januar 2003. Flytningen blev imidlertid udsat, da dekanatet ikke havde tillid til at bygninger ville være klar til overtagelse til den tid.

Forskningsorganisering

Den faglige dialog mellem instituttets videnskabelige medarbejdere har igennem en årrække været formaliseret gennem et fagligt forum som danner ramme om ca. 10 årlige

møder (obligatoriske for HVIP) der hver tager udgangspunkt i et bidrag fra en medarbejder eller en inviteret gæst. I 2002 blev denne institution omlagt, således at de fælles faglige møder begrænser sig til 4 årlige seancer, mens i alt 5 mindre forskningsgrupper mødes 6 gange årlig (eller mere) omkring forskningsspørgsmål som på den måde skulle ligge tættere på den enkelte forskers særlige interessefelt. Det er hensigten at knytte disse gruppers arbejde til undervisningen; hver gruppe kommer således til at forestå forskellige faglige arrangementer som involverer studerende på især Kandidatuddannelserne. På den måde får de studerende en mulighed for på tættest hold at følge med i de aktuelle faglige diskussioner med instituttets ansatte. Forskningsgruppernes emner afspejler instituttets fem fokusområder som er nævnet under organisering. Hver gruppe har formuleret en manchete med angivelse af arbejdsfeltet; disse manchetter er tilgængelige via instituthjemmesiden. Forskningen er kendetegnet ved et internationalt perspektiv i såvel emneområder som teoretisk orientering.

Forskerskole

I efteråret 2002 ydede Forskeruddannelsesrådet en større bevilling til etablering og drift af Forskerskole i Kultur, litteratur og kunsthistorie som instituttet har været initiativtager til, og som i de første fem år af skolens levetid vil have lektor Frederik Tygstrup og lektor Mikkel Bogh som henholdsvis leder og stedfortrædende leder. Forskerskolen, der formelt træder i kraft pr. 1.1.03, bestyres af repræsentanter for Litteraturvidenskab, Moderne Kultur & Kulturformidling, Kunsthistorie, Dans og Teatervidenskab, Musikvidenskab, Kunstakademiets arkitektskole og Designskolen og inddrager desuden en lang række andre institutioner i sit repræsentantskab.

Eksterne bevillinger

Instituttet kunne igen i 2002 glæde sig over, at forskningsmiljøet på stedet blev beriget gennem en række forskere med bevillinger fra forskningsråd og fonde.

Priser

Lektor Frederik Tygstrup har fået tildelt Einar Hansens pris for humanistisk forskning 2002.

Personalepolitik

I februar 2002 blev der nedsat et samarbejdsudvalg med repræsentanter for alle medarbejdergrupper. På samme tidspunkt indledtes den første runde af medarbejderudviklingssamtaler (MUS) mellem i princippet alle ansatte og instituttlederen (for visse stipendiater og deltidslæreres vedkommende med studielederen). Runden startede med TAP-gruppen og ved udgangen af 2002 havde alle medarbejdere med få undtagelser gennemført en MU-samtale. Endelig har ledelsen som led i en mere aktiv og udadventt personalepolitik udvidet og samlet al informationsmateriale vedr. ansættelse og arbejdsgange på instituttet i en lærervejledning der revideres årligt.

Stillinger

Et opslået professorat i russisk litteratur måtte desværre nedlægges, da den ansøger som bedømmelsesudvalget havde fundet bedst kvalificeret og som instituttlederen skønnede var den eneste egnede for dette institut, trak sig, da stillingstilbuddet kom. Selvom dekanatet ikke ønskede genopslag af professorstillingen, har stillingsområdet forsat høj

prioritet. Indtil videre kan instituttet nyde godt af at post.doc.-stipendiat Tine Roesen (Carlsbergfondet), hvis forskningsområde netop er russisk litteratur i det 19. århundrede, blev tilknyttet instituttet som forskningsadjunkt i juli 2002. Derudover er i alt fem stillinger blevet slået op i løbet af 2002, deriblandt et professorat i Litteraturvidenskab og Moderne kultur. Stillingsopslagene indhold er præget af en generel opgradering af området Moderne Kultur & Kulturformidling. Ved udgangen af 2002 var alle de nye stillinger i proces. Af øvrige ansættelser skal nævnes: 5 amanuenser ansat fra 1.8.02; i december måned ansættelse af ph.d. Ulrik Ekman som IT-koordinator i 1/3 AC-TAP-stilling og for den sidste dels vedkommende som amanuensis. Ulrik Ekmans stilling er finansieret af flerårsaftalemidler til styrkelse af it i undervisningen. Instituttet måtte i efteråret 2002 og fortsat i foråret 2003 undvære lektor Marie-Louise Svane, der til 31.7.2003 vil være tilknyttet Humanistisk Forskningscenter.

Forskningsvirksomhed

De ansattes igangværende eller netop afsluttede forskningsprojekter er nedenfor ordnet efter generelle principper som går på tværs af de faglige fokusområder. For en nøjere beskrivelse af de publikationer og forskningsaktiviteter der falder inden for fokusområderne, henvises til instituttets hjemmeside som opdateres regelmæssigt.

Litteratur- og kritikhistorie

Æstetik og politik i den engelsk-indiske romantradition (Leif Bonderup).

Fransk eksperimentallitteratur efter 1960 (Roche, Roubaud) (Peter Borum).

Forholdet mellem rationalitetsopfattelse og romanens udvikling i 1700-tallet (Anne Fastrup).

Den franske klassicisme og den spanske barok i 1600-tallet (Anne Fastrup).

Den genetiske kritiks implikationer for tekstteorien med James Joyces forfatterskab som case (Jacob Greve).

Anerkendelse og ret hos Kafka, Dostojevskij og Kleist (Isak Winkel Holm).

En belysning og diskussion af forestillingen om menneskelig frihed i det sene 1700-tals roman (Martin Hultén).

Forholdet mellem politik og litteratur fra surrealismen til i dag (Nikolaj Lübecker).

Komparative studier i 'læsemåder', i første omgang i arabisk litteraturkritik (Peter Madsen).

Litteratur og sygdom (Frederik Tygstrup og Isak Winkel Holm).

Bidrag til Dansk litteraturhistorie 1960-2000, Gyldendal, redigeret af Klaus P. Mortensen (Martin Zerlang).

Forfatterskaber, enkelte kunstnere og enkeltværker
Kortform, kritik, mimesis: i Robert Walsers Kleinprosa og Walter Benjamins essays (Erik Granly).

J.F. Willumsen og farverne (Mikkel Bogh).

Maleren Troels Wörstel (Bogprojekt s.m. Morten Søndergaard) (Mikkel Bogh).

More Than Kin and Less Than Kind: A Transtextual Investigation of Genre and Renaissance Hybridity in Five Plays by William Shakespeare (Maiken Derno).

Kafka den Umulige (Jørgen Egebak).

Den italienske forfatter Italo Calvinos forfatterskab (Anne Fastrup).

Emil Aarestrup og den tyske romantik (Isak Winkel Holm).

Eksistentiel spekulation og formel innovation hos Dennis Potter (Bente Larsen).

Henrik Ibsen (Peter Madsen).

Furetières Le roman bourgeois (1666) i historisk kontekst (Carsten Sestoft). Pragmatisk-narratologisk undersøgelse af genreeksperimenter i Dostojevskijs forfatterskab, med særligt henblik på romanens udvikling (Tine Roesen).

Adam Oehlenschläger – en nordisk euroromantiker (Marie-Louise Svane).

Eigentümlichkeit und Toleranz: Franz Kafka (Moritz Schramm).

Mentalitetshistorie og kulturstudier

Intimitetens æstetik og kultur i Frankrig omkr. år 1900 (Mikkel Bogh).

Nordisk Kulturpolitik under Forandring (Peter Duelund).

Blikkets arenaer. Synsformer og performativitet i senmodernitetens visuelle kultur (Niels Marup Jensen).

Billedernes tid. Teorier og billeder i den visuelle kultur (Niels Marup Jensen).

Den urbane livsverden: Byen som tolkningsrum og repræsentationer af byerfaring (Peter Madsen).

Fremstilling af karakteristiske reaktioner på moderniseringsprocessen i litteratur, kunst og filosofi, arbejdstitel: Imagining Modernity (Peter Madsen).

Moderne fotografiformer i Danmark 1920–1940 set i et internationalt perspektiv (Mette Kia Krabbe Meyer).

Installationens forhold til tid, rum og beskuer (Anne Ring Petersen).

Havnen mellem moderne byplan og livsverden (Henrik Reeh).

Moderne byrum og deres bykulturelle udviklingsperspektiver (Henrik Reeh).

Urban visualitet (Henrik Reeh).

Fotografiets rolle i avantgarden (Mette Sandbye).

Livsfilosofi og litteratur i moderne kultur (Frederik Stjernfelt).

“Hadets anatomi” – en bog om krigen og krigsansvaret i Bosnien og Serbien (sm.m. Jens-Martin Eriksen – er udkommet jan. 2003)(Frederik Stjernfelt).

Forholdet mellem krig og kunst, demokrati og medier undervejs i det tyvende århundrede, med særlig fokus på en bue fra 1. verdenskrigs fascistiske æstetik til 1990'ernes mediekrige (Mikkel Bruun Zangenberg).

“De eksperimenterende tressere. En kortlægning af de tværæstetiske eksperimenter i 1960'ernes danske kunsthiv” (Tania Ørum).

Litteratur- og kulturteori

Form, struktur, individ hos Deleuze og Petitot (Peter Borum).

Billedkunst og visuel kognition: Fra gestalt til krop og (kon)tekst (Andreas Brøgger).

Udvikling af en teoretisk model for analyse af moderne kultur, æstetik og kulturpolitik på baggrund af empirisk arbejde i projektet Nordisk Kulturpolitik under Forandring (Peter Duelund).

Brug og misbrug af Nietzsche i nyere filosofi og litteraturteori (Jørgen Egebak).

Kønsforskellens etik (Lilian Munk Røsing).

Diagrammatisk ræsonneren i humanvidenskaberne – en fænomenologisk undersøgelse (Frederik Stjernfelt).

“Tankens Magt” (planlægning og redaktion af en trebinds idéhistorie sm.m. Hans Siggaard og Ole Knudsen) (Frederik Stjernfelt).

Rum og fortælling (Frederik Tygstrup).

Litteratur og fikcionalitet (Frederik Tygstrup).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Isak Winkel Holm har deltaget i bedømmelsen af ph.d.-afhandling, Nordisk Filologi, Aarhus Universitet.

Mikkel Bogh har deltaget i bedømmelse af ph.d.-afhandling, Center for Æstetik og Kultur, Aarhus Universitet.

Peter Duelund var medlem af den internationale komité, som havde ansvaret for bedømmelse og udvælgelse af papers til den 2. verdenskonference om kulturpolitisk forskning: Cultural Sites, Cultural Theory, Cultural Policy. The Second International Conference on Cultural Policy Research, Wellington, New Zealand, 23-26 January 2002.

Peter Madsen har været medlem af en komite til bedømmelse af ansøgninger om oprykning til professorat i Norge.

Frederik Stjernfelt har deltaget i bedømmelsen af ph.d.-afhandling i Odense.

Frederik Tygstrup har deltaget i bedømmelsen af dr.art.-afhandling, Universitetet i Trondheim, samt i bedømmelsen af ph.d.-afhandling, RUC.

Martin Zerlang har været medlem af bedømmelsesudvalget til et Lektorat i dansk ved Syddansk Universitet samt været opponert ved ph.d.-forsvar ved Aarhus Universitet.

Udvalg og fonde

Mikkel Bogh er medlem af udvalg for kunsthistorisk forskning under Novo Nordisk Fonden samt formand for symposiegruppen nedsat af samme udvalg. Mikkel Bogh er medlem af bestyrelsen for Else Marie Bukdahls legat for unge kunstnere.

Peter Duelund er medlem af bestyrelsen for den nordiske konferencaserie “Nordisk Kulturpolitik under forandring” organiseret af Nordisk Kulturfond i 2002 og 2003, der omfatter følgende konferencer: Voksenåsen, Oslo 29.11.-01.12. 2002; Linköpings Universitet, februar 2003; Nordens Hus, Reykjavík 09.-10.05.2003; Norden Hus, Tórshavn Juni 2003, Jyväskylä universitet, Jyväskylä September; Schæffergården, København, 14.-16.11. 2003.

Anne Ring Pedersen er medlem af symposiegruppen under Novo Nordisk Fondens udvalg for kunsthistorisk forskning.

Mette Sandbye er medlem af bestyrelsen for Dansk Kunstkritikerforening AICA, af Ragnvald og Ida Blix’ Fond samt i stipendiekomiteen for Hasselbladfonden, Gøteborg.

Frederik Stjernfelt har deltaget i komiteen til uddeling af “Mouton d’Or” for årets bedste artikel i Semiotica samt deltaget i komiteen til uddeling af Deutsche Gesellschaft für Semiotiks prisopgave.

Tania Ørum er medlem af Sonning Pris-udvalget samt bestyrelsesformand for Forfatterskolen.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Mikkel Bogh er konsulent for Norges Forskningsråd.

Isak Winkel Holm er konsulent ved Gyldendals Skønlitterære Redaktion.

Peter Duelund er rådgiver for Kulturministerierne i Danmark, Finland, Norge og Sverige via det danske medlemskab af Kontaktgruppen for Nordisk Kultur Politisk Forskning, som er nedsat af de pågældende ministerier.

Henrik Reeh har været medlem af publikationsgruppen og dommerkomiteen i projekt Bedre Byrum under Fonden Realdania, medlem af arbejdsgruppen til udvikling af helhedsplan for Sønderborg Havn, udpeget af Statens Kunstfonds tre udvalg for billedkunst, arkitektur og design, samt Det Humanistiske Fakultets repræsentant i repræsentantskabet samt kursusudvalget for Lærestalernes Fælles Byplankursus.

Mette Sandbye er external examiner ved London College of Printing.

Frederik Stjernfelt er medlem af rektoratets “Inspirativ”-gruppe, er leder af en tværfaglig gruppe mhp. oprettelse af en Kandidatuddannelse i Idéhistorie samt konsulent for forskellige forlag.

Frederik Tygstrup er konsulent for Norges Forskningsråd.

Martin Zerlang er konsulent for Havnestyrelsen, Københavns Havn.

Formidling

Udgivervirksomhed

Instituttet udgiver en serie af arbejdsrapporter, forfattet af medarbejdere og udenlandske gæstelærere og -forelæsere.

Redaktionelle hverv

Maiken Derno har redigeret temanummeret “Trafficking Boundaries” af Women & Performance: A Journal of Feminist Theory” (New York University/Sheridan Books, 2002) og er redaktør af “Bad Music: discourses on value in popular Music” (Routledge Press, New York, planlagt udgivelse 2003).

Peter Madsen er medlem af International editorial board ved den engelske årbog Comparative Criticism.

Mette Sandbye er redaktør af Dansk fotografis historie, Gyldendal.

Frederik Stjernfelt er i redaktionen af idehistorieprojektet Tankens magt, Høst og Søn.

Marie-Louise Svane er medredaktør af serien Æstetik og teori, Museum Tusulanum samt medredaktør af Litteraturkritik & Romantikstudiers skriferække (arbejdsrapporter).

Frederik Tygstrup er medlem af redaktionskomiteen for Norsk Litteraturvitenskapelig Tidsskrift.

Martin Zerlang har redigeret et særnummer af K&K om den moderne roman (udkommer januar 2003) og er advisory editor ved Nineteenth-Century Contexts. An Interdisciplinary Journal.

Tania Ørum er medlem af forlaget Arenas bestyrelse.

Isak Winkel Holm, Frederik Stjernfelt og Frederik Tygstrup er medredaktører af bogserien Moderne Tænkere, Gyldendal, og de to førstnævnte er redaktører af tidsskriftet Kritik.

Udstillingsvirksomhed

Henrik Reeh har sammen med stud.mag.erne Marie Kristensen, Birgitte Bundesen Svarre, H.C. Post og Alice Lempel arrangeret udstillingen Havnebolig? (en udløber af kurset “Den urbane livsverden – havnen”) i galleri Glasburret, Kbh. Universitet, Amager.

Martin Zerlang har holdt foredrag på Arken i forbindelse med Botero-udstillingen, bidraget til katalog samt holdt foredrag på Statens Museum for Kunst i forbindelse med Avantgardedstillingen, været medarrangør af Golden Days-udstillingen Storbydrømme i Rundetårn, bidraget til udstillingen Udlængsler på Det kongelige Bibliotek, bidraget til web-udstillingen Georg Brandes' Skrivebord, Det kongelige Bibliotek, bidraget til kataloget til udstillingen Utopi og virkelighed i det 20. århundrede, Kunstindustrimuseet.

Kongresser og seminarer

Niels Marup Jensen var medarrangør af seminaret "Digital æstetik og kultur", der var arrangeret i samarbejde mellem Film- og Medievidenskab, Kunsthistorie, Dans og Teatervidenskab, Litteraturvidenskab/Moderne kultur og Musikvidenskab på KU foråret 2002.

Mette Sandbye var medarrangør af den internationale, tværfæstetiske konference "Realism, reality, the real", afholdt på Aarhus Universitet, 22.-23. marts 2002.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Peter Duelund er forskningsleder af det komparative nordiske forskningsprojekt "Nordisk Kulturpolitik under Forandring", støttet af Nordisk Kulturfond og de nationale kulturdepartementer i Norden, 1998 – 2003, dansk forskningsrepræsentant i de nordiske kulturdepartementers kontaktgruppe for kulturpolitisk forskning; dansk medlem i Europarådets kulturpolitiske forskernetværk "Cultural Information and Research Centres Liaison in Europe" (CIRCLE); koordinator for det danske netværk for kulturpolitisk forskning "Kulturpol".

Anne Fastrup er leder af og Martin Hultén medlem af skandinavisk forskningsgruppe om roman og fornuft i 1700-tallet. Anne Fastrup samarbejder desuden med danske, norske og franske 1700-tals-forskere.

Martin Hultén og Nikolaj Lübecker er medlemmer af forskningsforum for romansk litteratur under ledelse af lektor Hans Peter Lund, KU, og adjunkt Hans Julio C. Jensen, KU.

Mette Sandbye er medlem af FREJA-projektet "Realitet, realisme, det reelle i visuel optik", et samarbejdsprojekt mellem Aarhus og Kbh. Universitet.

Frederik Stjernfelt deltager i satsningsområdet "Fra krop til bevidsthed" mhp. eksperimentel undersøgelse af litteratur- og humanvidenskabelige begreber ved MRI-scanning, sm.m. Olaf Paulson mfl. på Rigshospitalet og Hvidovre Hospital.

Frederik Tygstrup deltager i en nordisk forskningsgruppe om "Litteratur og sygdom" samt i en dansk forskningsgruppe om "Litteratur og fikcionalitet".

Frederik Tygstrup indgår desuden i samarbejdsprojekter med universiteterne i Limoges, Giessen og Louvain.

Gæsteforskere

Arnfinn Bø-Rygg, Norge, har været tilknyttet instituttets ph.d.-undervisning med afholdelse af forelæsninger og deltagelse i kurser og vejledning (finansieret af NorFa-midler).

Forskningsophold i udlandet

Peter Borum har været på forskningsophold i Paris i okt.-dec.

Maiken Derno har været "Visiting Scholar" v. Department of English and Comparative Literature, Columbia University, New York.

Netværk

Jørgen Bruhn er medstifter af og kasserer i "Bachtin-selskabet i Danmark".

Maiken Derno er medlem af Renaissance Studies Network, Columbia University.

Anne Fastrup er medlem af GRADUS (Génèse du roman moderne dans le domaine du savoir moderne).

Isak Winkel Holm er medlem af "Dansk Selskab for Romantikstudier" og det nystiftede interskandinaviske "Netværk for Ret og litteratur".

Peter Madsen er medlem af bestyrelsen for "Nordisk Forening for Litteraturforskning", medlem af den internationale Henrik Ibsen komité samt medlem af den internationale rådgivende komité for "Synopsis", European School in Comparative Literature.

Mette Sandbye er leder af Nordisk fotohistorikernetværk.

Frederik Stjernfelt er medlem af det Danske Akademi samt medlem af repræsentantskabet i International Association for Semiotic Studies.

Marie-Louise Svane er formand for "Dansk Selskab for Romantikstudier".

Mikkel Bruun Zangenberg er medlem af The London Beckett Seminar, v. Birkbeck College, London.

Tania Ørum er koordinator af netværket "Avantgardernes genkomst og aktualitet" Et tværfæstet og tværinstitutionelt forskningsnetværk finansieret af Det humanistiske Forskningsråd i 2002 og 2003, i samarbejde med lektor Marianne Ping Huang (Litteraturhistorie, Århus Universitet) og lektor Charlotte Engberg (Dansk, RUC). I netværket deltager fra Intitutet desuden Mikkel Bogh, Anne Ring Petersen, Nikolaj Lübecker, Mette Sandbye og Mikkel Bruun Zangenberg.

Mikkel Bogh, institutleder

Stab

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	19,31	5,40	24,71
DVIP	0,01	0,00	0,01
STIP	4,03	5,48	9,51
TAP	5,11	0,05	5,16
Årsværk i alt	28,47	10,93	39,40
Løn	10.964	4.100	15.064
Frikøb	10	22	32
Øvrig drift	545	799	1.344
Anskaffelser	408	0	408
Bruttototal t.kr.	11.927	4.921	16.848

VIP Internt finansieret

Bogh, Mikkel; lektor.

Bruhn, Jørgen; amanuensis.

Egebak, Jørgen; lektor.

Fastrup, Anne; adjunkt.

Greve, Jacob; amanuensis.

Hansen, Uffe; lektor.

Holm, Isak Tobias Winkel; lektor.
 Jensen, Erik Granly; amanuensis.
 Jensen, Niels Marup; adjunkt.
 Lange, Katja; amanuensis.
 Lange, Poul; amanuensis.
 Larsen, Bente; amanuensis.
 Madsen, Peter Aage; professor.
 Nielsen, Peter Duelund; lektor.
 Petersen, Lars Kjerulf; amanuensis.
 Reeh, Rasmus Henrik; lektor.
 Rösing, Lilian Munk; amanuensis.
 Sandbye, Mette; adjunkt.
 Schramm, Moritz; amanuensis.
 Schönström, Yngve Rikard; lektor.
 Stjernfelt, Frederik Axel; lektor.
 Svane, Marie-Louise; lektor.
 Tygstrup, Frederik; lektor.
 Zangenberg, Mikkel Bruun; amanuensis.
 Zerlang, Martin; lektor.
 Ørum, Poula Tatjana; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Lund, Henrik Stampe; adjunkt.
 Lübecker, Nikolaj Frédéric D'Origny; adjunkt.
 Petersen, Anne Ring; adjunkt.
 Roesen, Tine; adjunkt.
 Sestoft, Carsten; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Borum, Peter; ph.d.-stipendiat.
 Brøgger, Andreas; ph.d.-stipendiat.
 Hoffmann, Thomas Jøhnik; ph.d.-stipendiat.
 Hultén, Martin; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Bonderup, Leif; ph.d.-stipendiat.
 Derno, Maiken Tandgård; ph.d.-stipendiat.
 Meyer, Mette Kia Krabbe; ph.d.-stipendiat.
 Mortensen, Mette; ph.d.-stipendiat.
 Sangild, Torben Groth; ph.d.-stipendiat.
 Sørensen, Jesper Gulddal; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Bruhn, Jørgen: Baktins neo-humanisme.

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

- Installationskunstens æstetik i dens tidlige og rumlige og dens receptionsæstetiske dimensioner (Anne Ring Petersen) kr. 404.100.
- Litteratur og Politik (Henrik Stampe Lund) kr. 446.200.
- Litteraturen og dens sociale modstykke (Nikolaj D'Origny Lübecker) kr. 419.400.
- Pragm-Narratol. unders. af genreksperiment i Dostojevskij's forfatterskab (Tine Roesen) kr. 375.000.

Publikationer

Bogh M.: Billedets fysik. Ørskov, tegnene og rummet. i: Synsvinkler på skulpturen. Antologi om skulpturanalyse s. 267-289. Anders Troelsen. Aarhus Universitetsforlag, Århus 2002.

Bogh M.: Billedhuggerens selvportræt. Klassicitet, køn og subjektivitet i Thorvaldsens skulptur. i: Synsvinkler på skulpturen. Antologi om skulpturanalyse s. 197-223. Anders Troelsen. Aarhus Universitetsforlag, Århus 2002.

Bogh M.: Like the Stone and the Mirror. i: Visual Offence. Photography s. 5-12. Per Bak Jensen og Holger Reenberg. Herning Kunstmuseum; i samarbejde med Forlaget Bjerggaard, Herning og Klampenborg 2002.

Bogh M.: Som sten og spejl. i: Per Bak Jensen. Forseelse. Fotografier s. 5-12. Per Bak Jensen, Holger Reenberg. Herning Kunstmuseum; i samarbejde med Forlaget Bjerggaard, Herning og Klampenborg 2002.

Bogh M.: Nearby and Far-away. Per Kirkeby's Fence Paintings. i: Per Kirkeby 122x122. Paintings on Masonite s. 50-75. Poul Erik Tøjner og Michael Juul Holm. Louisiana, Humlebæk 2002.

Bogh M.: Nært og fjernt. Per Kirkebys stakitbilleder. i: Per Kirkeby 122x122. Maleri på masonit s. 50-75. Poul Erik Tøjner og Michael Juul Holm. Louisiana, Humlebæk 2002.

Bogh M.: Bemærkninger om udvidelser og begrænsninger i nutidig kunst/Remarks on expansions and limitations in contemporary art. i: Exit 2002. Kunstforeningen. Kunstforeningen, Kbh. 2002.

Bogh M.: Facing the Text. Bruce Nauman's Human Nature/Life Death/Knows Doesn't Know. Edda. Nordisk tidskrift for litteraturforskning 3/02, s. 336-371. 2002.

Bogh M.: Fra den ene blomst til den anden. Forord til en mulig antologi/Flower to Flower. Foreword to a Possible anthology. i: Erik A. Frandsen. I lysets skygge/In the Shadow of Light s. 74-100. Kunsthallen Brandts Klædefabrik, Odense 2002.

Bogh M.: Forord. Periskop 10, s. 5-13. 2001.

Bogh M.: Itinerarium – ruter, stationer og afstande. i: Erik Steffensen 100 værker s. 7-12. Erik Steffensen. Erik Steffensen og Aase Bak. Nordjyllands Kunstmuseum, Ålborg 2001.

Bogh M.: Tekstens ansigt. Bruce Naumans Human Nature/Life Death/Knows Doesn't Know. Periskop 10, s. 106-125. 2001.

Bogh M.: Et system med mange indgange. i: Riverrum. Skulpturer af Morten Stræde s. 7-39. Morten Stræde. Bornholms Kunstmuseum, 2001.

Bogh M.: Masser af luft. Poesi og politik i Robert Jacobsens skulptur. i: Robert Jacobsen & Paris 1947-1959 s. 125-139. Mette Højgaard. Sven Bjerkhof. Statens Museum for Kunst/ Forlaget Bjerggaard, København 2001.

Bogh M., Hansen G.O., Petersen A.H.: (red.). Stele, Statue, Selvportræt. 17-33s. Storstrøms Kunstmuseum, 2001.

Bruhn J.: Latterens Funktioner. 22s. kbh. 2001.

Bruhn J.: BiD. New Literary History 29 29, s. 3. 2001.

Bruhn J.: På spaning efter det fremtida verket. Ord och Bild ikke angivet, s. 16. 2001.

Bruhn J.: Romanens tænker. 578s. Kbh. Universitet 2001.

Bruhn J.: Proust. 160 s. Barrs Bokförlag Landskrona 2001.

Bruhn J.: Introduction (in The Novelness of Bakhtin). 45 s. Jørgen Bruhn/Jan Lundqvist Museum Tusculanum Kbh. 2001.

Bruhn J., Lundqvist J.: (eds.). The Novelness of BAKHTIN. 240s. Museum Tusculanum, Kbh. 2001.

Derno M.T.: Sara Bailes & Maiken Derno, eds. Women & Performance Project Inc. at New York University, Tisch School of the Arts Department. Trafficking Boundaries.

- 286s. New York University/Sheridan Books, New York 2002.
- Derno M.T.: Masquerading Machismo: La India and the Staging of Chusmerfa on the Salsa Scene. *Trafficking Boundaries. Women & Performance: A Journal of Feminist Criticism* #24, s. 139-158. 2002.
- Derno M.T.: Introduction. 7-20s. New York University/Sheridan Books, New York 2002.
- Duelund P.: Cultural Policy in Denmark. *The Journal of Arts Management, Law and Society* vol. 31, 2001, s. 34-57. 2001.
- Duelund P.: Den nordiske kulturmodel – sammendrag til voksenåben konference. 44 s. Nordisk Kultur Institut 2002.
- Duelund P.: De aktuelle udfordringer i nordisk kulturpolitik – oplæg Nordisk Råd, Ystad 2002. Nordisk Kultur Institut 2002.
- Duelund P.: On the public sphere as a cultural political idea. Oplæg til Wellingtonkonferencen 2002. 21 s. Nordisk Kultur Institut 2002.
- Duelund P.: Kulturpolitik i nordisk perspektiv. 19 s. Nordisk Kultur Institut 2002.
- Duelund P.: Danish cultural policy. 21 s. Nordisk Kultur Institut 2002.
- Duelund P.: Forord – Samisk kultur i Norden. 6-11 s. Peter Duelund Nordisk Kultur Institut 2002.
- Duelund P.: Åländsk kulturpolitik i et nordisk perspektiv – efterskrift. i: Åländsk Kulturpolitik – vid millennieskiftet s. 128-142. Jan-Ole Lönnblad. Peter Duelund/Nordisk Kultur Institut. Nordisk Kultur Institut, Kbh. 2002.
- Duelund P.: Forord til Åländsk kulturpolitik i et nordisk perspektiv. i: Åländsk kulturpolitik – vid millennieskiftet s. 8-13. Norden, kulturpolitik, kulturanalyse, ÅLAND. Peter Duelund. Nordisk Kultur Institut, Kbh. 2002.
- Duelund P.: Forord til Færøsk Kulturpolitik ved indgangen til et nyt århundrede. i: Forchhammer, Jette (red.) 2001. Færøsk Kulturpolitik ved indgangen til et nyt århundrede. Med bidrag af Færøske forfattere. s. 9-14. Jette Forchhammer. Indgår i forskningsprojektet og publikationsserien "Nordisk Kulturpolitik under forandring" med Peter Duelund som projektleder o. Nordisk Kultur Institut, København 2001.
- Duelund P.: Vi skal turde være anderledes – om det gamle og nye KUA. i: Farvel til det gamle KUA s. 51-60. Peter Duelund. LITVID, Københavns Universitet, Litteraturvidenskab 2002.
- Egebak J.: Religion i Franz Kafkas aforismer. i: Set fra sidste punktum. Tekst og udsigelse i semiotisk perspektiv s. 255-276. Peter Allingham, Per Aage Brandt, Bent Rosenbaum. Borgen, København 2002.
- Fastrup A.: Billedet mellem materie og ånd. Om det materialistiske perspektiv i Denis Diderots Salon de 1767. *Ny Poetik: Billedet i teksten – teksten i billedet* 7, s. 10. 1997.
- Fastrup A.: Værket og det sociale rums stemmer. En analyse af forholdet mellem musikken, fornuften og det sociale rum i Diderot's Le Neveu de Rameau. *Rum og sted* 90, s. 18. 2000.
- Fastrup A.: Kroppen og den æstetiske erkendelse. i: *Æstetisk Kommunikation* s. 12. Ole Thyssen og Frederik Stjernfelt. Handelshøjskolernes Forlag, Kbh. 2000.
- Fastrup A.: Fantasiens frie billeddannelse – om "To gådebilleder". i: Walter Benjamins Berlin. 33 læsninger i Barndom i Berlin. s. 5. Henrik Reeh og Marianne Barlyng. Spring, Danmark 2001.
- Fastrup A.: Hvad er musik for oplysningen? i: *Mere lys! Indblik i oplysningstiden i dansk litteratur og kultur* s. 20. Mads Julius Elf, Lasse Horne Kjældgaard. Spring, Hellerup 2002.
- Fastrup A.: Julie ou l'inséparable – Jean-Jacques Rousseau's Julie ou La Nouvelle Héloïse. 23 s. Knut Ove Eliassen og Svein-Eirik Fauskevåg Forlag Tapir Akademisk Forlag Trondhjem 2002.
- Fastrup A.: Efterskrift til Emilie eller om opdragelsen: Naturens orden – kulturens uorden. 14s. Borgen, Kbh. 1997.
- Goldbæk H.: Istanbul in the 1940's and the Gorip Poets. i: *Middle Eastern cities 1900-1950* s. 133-147. Hans Chr. Korsholm Nielsen og Jakob Skovgaard-Petersen. Aarhus University Press, Aarhus 2001.
- Goldbæk H.: Walter Benjamins Berlin. i: *Walter Benjamins Berlin. 33 læsninger i Barndom i Berlin omkring år 1900* s. 6. Henning Goldbæk. Marianne Barlyng og Henrik Reeh. Spring, København 2001.
- Goldbæk H.: Middle Eastern Cities 1900-1950. i: *Middle Eastern Cities 1900-1950 Proceedings of the Danish Institute in Damascus I* s. 14. Hans Chr. Korsholm Nielsen og Jakob Skovgaard-Petersen. Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 2001.
- Goldbæk H.: Den sidste dags skønhed. i: *Transfiguration* s. 24. Museum Tusulanum, København 2000.
- Goldbæk H.: Efterord: Maleren af det moderne ord. 8 s. Rævens sorte bibliotek København 2001.
- Goldbæk H.: J.F. Cooper – His country and his art. *Cooper and the Forest Gentleman* no. 12, s. 5. 2001.
- Goldbæk H.: Rejsende i tid – tysk litteratur i halvfemserne. *Kritik* 151, s. 10. 2001.
- Holm I.W.: Verkörperlichung der Symbole: Franz Kafkas Metaphern zwischen Poetik und Stilistik. *Hoffmansthal-Jahrbuch* 10/2002, s. 303-326. 2002.
- Holm I.W.: Konstruktionen af Kafka. Om Kafkas digtning. i: *Både frem og tilbage. Portræt af Villy Sørensen* s. 264-273. Marianne Barlyng og Jørgen Bonde Jensen. Forlaget Spring, Hellerup 2002.
- Hultén M.: Indblik i oplysningstiden. *Dansk Noter* 2/2002, s. 66-69. 2002.
- Hultén M.: Bjergensomhed som motiv hos Jean-Jacques Rousseau. Eller: Hvorfor Rousseau ikke er romantiker. *Nordlit. Arbejdstidsskrift i litteratur* 11, s. 135-150. 2002.
- Hultén M.: Rousseaus brug af romanformen i La Nouvelle Héloïse. i: *Frihetens århundre vol 5. litteratur, kunst og filosofi i Frankrike på 1700-tallet* s. 70-92. Knut Ove Eliassen & Svein-Eirik Fauskevåg. Tapir Akademisk Forlag, Trondheim 2002.
- Hultén M.: Ensomhed, singularitet, individualitet.... *Kritik* 157, s. 72-74. 2002.
- Hultén M.: En traktat mod mennesket. S. 77-80. Gyldendal, København 2000.
- Hultén M.: Kedsomhed. *Kritik* 151, s. 76-78. 2001.
- Kjerulf Petersen L.: Techno Loop. *KW Magazine* 03/01, s. 166-169. 2001.
- Kjerulf Petersen L.: Technokultur – musikken, fællesskabet, samfundet. 195 s. Multivers København 2001.
- Lübecker N.F.D.: Le "Triumphal renversement". – Le rapport entre esthetique et politique chez mallarmé. *Revue Romane* 36, 2., s. 18. 2001.
- Lübecker N.F.D.: Le "Han" du non savoir et le sacrifice de la poésie. – Philosophie et poésie chez Georges Bataille. *Revue Romane* 37, 2., s. 271-291. 2002.

- Madsen P.: Feuilleton. i: *Åndelige Rum/Geistige Raume* s. 175-183. Roskilde Universitetsforlag, Roskilde 2002.
- Madsen P.: Berlinerluft: støv, væde, vink. i: *Walter Benjamins Berlin. 33 læsninger i Barndom i Berlin omkring år 1900* s. 19-24. Spring, Kbh. 2001.
- Madsen P.: Offence: Literature in the public sphere. i: *Discrimination and toleration, New Perspectives (International studies in Human Rights vol. 68)* s. 44-49. Martinus Nishoff, The Hague, New York, London 2002.
- Madsen P.: Introduktion. i: *The Urban Life World: Formation, Perception, Representation* s. 1-41. Routledge, London & New York 2002.
- Madsen P.: Anstød: Litteratur og censur. *Kritik* 150, s. 31-35. 2001.
- Madsen P.: L'età Pericolosa. i: *Il Romanzo, volume primo, La cultura del romanzo* s. 677-685. Einaudi, Torino 2001.
- Madsen P.: Imagined urbanity – Novelistic representations of Copenhagen. i: *The Urban Lifeworld: Formation, Perception, Representation* s. 293-313. Routledge, London & New York 2002.
- Madsen P.: (red.). *The Urban Lifeworld: Formation, Perception, Representation. 390s.* Routledge, London & New York 2002.
- Madsen P.: Identitet og urbanitet. Den heterogene demokratiske by. i: *Europæiske byer i en globalæra. By identiteter og regional udvikling* s. 44-49. Miljøministeriet, Kbh. 2002.
- Madsen P.: Letteratura come testimonianza l'adolescente infantile nel tamburo di Latta. i: *I vecchi e i giovani atti della sevela europea di stu di comparati 2000 quaderni di synopsis 1* s. 51-70. Le Monnier, Firenze 2002.
- Madsen P.: The destruction of Rome. i: *Ibsen and the arts: Painting – sculpture – architecture, Acta Ibseniana 1-2002* s. 151-158. Unipub, Oslo 2002.
- Madsen P.: House, community, society. i: *Proceedings, IX International Ibsen conference, Bergen 5-10 June 2000* s. 405-411. Alvheim & Eide Akademisk Forlag, Bergen 2001.
- Madsen P.: Kulturradikalismen og velfærdssamfundet. i: *Den kulturradikale udfordring* s. 312-340. Tiderne Skifter, Kbh. 2001.
- Madsen P.: Uendelige modsætninger – rousseauisme vore gamle tropekolonier og de danske slaver. i: *Kulturo* s. 67-73. Kulturo, Kbh. 2001.
- Meyer M.K.K.: A Slice of Living Reality? Writing the History of Danish Interwar Photography. *Arken Bulletin* 2002, vol. 1, s. 66-72. 2000.
- Mortensen M.: The Camera as Pretext. *Katalog* vol. 13, no. 1, s. 24-26. 2001.
- Mortensen M.: Documentary Volumes. *Katalog* vol. 13, no. 1, s. 47-49. 2001.
- Mortensen M.: Looking at Historical Photographs: The Case of Edward S. Curtis. *ARKEN Bulletin* vol. 1, nr. 1, s. 74-81. 2002.
- Petersen A.R.: Storbyens billeder – fra industrialisme til informationsalder. 363 s. Museum Tusulanums Forlag København 2002.
- Petersen A.R.: Scenarier. Om Thomas Bangs installationsgruppe “Syv forsøg på at skabe en passende udsigt”. i: *Syv forsøg på at skabe en passende udsigt* s. 7-15 (dansk), 17-26 (tysk). Ole Jul, Ove Mogensen, Thomas Bang. Sønderjyllands Kunstmuseum, Tønder 2002.
- Petersen A.R.: Tiden, rummet, lyset. En indføring i Thorbjørn Laustens univers. Arbejdsrapport nr. 75. Institut for Litteraturvidenskab. 37s. Kbh. 2002.
- Petersen A.R.: Om kunstens roller og udfordringer i byens rum. Desuden introducerende tekster om hver deltagers bidrag til udstillingen: Per Arnoldi, Thomas Bang, Thorben Ebbesen, Leonard Forslund og Bjørn Ross m.fl.. i: *Skulptur i Eventyrhaven & Vollsmose 2002.* s. 18 ex. illustration. Karsten Ohrt, Elisabeth Toubro. Odense Bys Kunstfond, Odense 2002.
- Petersen A.R.: Om at fare vild i labyrinten. Farvel til det gamle KUA, Særnummer af LIT VID nr. 24, 2002, s. 29-36. 2002.
- Reeh H.: Arkitekten i byens psyko-geografiske bevægelsesrum. i: *Udveksling – i landskabets by* s. 39-50. Katri-ne Lotz. Afdeling 1 – Arkitektur, by og landskab, Kunstakademiet Arkitektskole, Kbh. 2002.
- Reeh H.: N for Natur-beton. i: *Havnebolig 2002* s. 1. DR/kultur. Danmarks Radio (website), 2002.
- Reeh H.: Mystik midlertidigt moderne. Til minde om det gamle KUA. S. 3-27. Institut for Litteraturvidenskab, Kbh. 2002.
- Reeh H.: Erindringsens bedre byrum. i: *Bedre Byrum* s. 70-76. Mette Lis Andersen (ansv.), Stig Andersson, Jan Gehl, Marianne Kofoed, Erik Messerschmidt. Bedre Byrum/Foreningen Realdanmark, Kbh. 2002.
- Reeh H.: Farvel til det gamle KUA. 1-60 + omslags. Institut for Litteraturvidenskab, Kbh. 2002.
- Reeh H.: La bicyclette – un média urbain. 66-71s. Kbh. 2002.
- Reeh H.: Cyklen – et urbant medium. s. 66-71. 2002.
- Reeh H.: The Bicycle: an Urban Medium. i: *European Cities in a Global Era: Urban Identities and Regional Development* s. 66-71. Spatial Planning Department, Ministry of the Environment. Miljøministeriet, Spatial Planning Department, Kbh. 2002.
- Reeh H.: Havnebolig. *Havn & By* nr. 3, juni 2002, s. 1-1. 2002.
- Reeh H.: Alice Lempel, Pia Rasmussen, Rasmus Nielsen, Henrik Reeh, Nicolai Sonne, Birgitte Svarre, Maja Neergaard. *Havneboligen. S. 1-12.* Københavns Havn, Kbh. 2002.
- Reeh H.: Havnebolig. *Havn & By (indstikket Havnebolig)* nr. 3, juni 2002, s. 1-1. 2002.
- Reeh H.: (red.). Stemmer fra den digitale have. Essays om Ane Mette Ruges udstilling “Hortus Digitalis – Den digitale Have” på Museet for Samtidskunst, Roskilde 2002, findes også på internettet. S. 1-29s. Museet for Samtidskunst, Roskilde, Roskilde 2002.
- Reeh H.: Stemmer og stemninger – lyd, ord, billede – findes også på internettet. i: *Stemninger fra den digitale have. Essays om Ane Mette Ruges udstilling “Hortus Digitalis – Den digitale Have”* s. 2-3. Henrik Reeh. Museet for Samtidskunst, Roskilde, Roskilde 2002.
- Reeh H.: Den urbane dimension. Tretten variationer over den moderne bykultur samt 70 fotos til illustration deraf. 481 s.+omslag. Syddansk Universitetsforlag Odense 2002.
- Reeh H.: (red.). Bykultur – et spørgsmål om stil: BRUD. s. 5-51. Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse, Kbh. 2001.
- Reeh H.: Bykultur – et spørgsmål om stil: BRUD. i: *Bykultur – et spørgsmål om stil* s. 127-175. Bjarne Schläger (redaktion af del 5: Henrik Reeh, Birgitte Bundesen Svarre, Mette Bonavent). Foreningen til Hovedstadens

- Forskønnelse i kommission på Arkitektens Forlag, København 2002.
- Reeh H.: Byens brud. i: Bykultur – et spørgsmål om stil s. 1. Bjarne Schläger (redaktion af del 5: Henrik Reeh, Birgitte Bundesen Svarre, Mette Bonavent). Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse i kommission på Arkitektens Forlag., København 2002.
- Reeh H.: Efterbilleder. Berlinsk granit. i: Walter Benjamins Berlin. 33 læsninger i Barndom i Berlin omkring 1900 s. 209-209. Marianne Barlyng og Henrik Reeh. Spring, Hellerup 2001.
- Reeh H.: Four Ways of Overlooking Copenhagen in Steen Eiler Rasmussen. i: The Urban Lifeworld: Formation, Perception, Representation s. 252-276. Peter Madsen og Richard Plunz. Routledge, London 2002.
- Reeh H.: "Un paysage hanté, intense comme l'opium". Ville et notion de paysage selon Siegfried Kracauer et Walter Benjamin. i: Autres sites, nouveaux paysages s. 13-26. Anne Cauquelin. Éditions Jean-Michel Place, Paris 2001.
- Reeh H.: Socialt set. i: Byens bolig – Rum i tiden s. 103-105. Birgit Skovfoged Østergaard, Karen Zahle, Peder Duelund Mortensen, Claus Bech Danielsen. Statens Byggeforskningsinstitut/Kunstakademiets Arkitektskoles Forlag, Hørsholm og København 2001.
- Reeh H.: N for natur-beton. Indstikket Havnebolig i tidskriftet Havn & by 3, juni 2002, s. 1. 2002.
- Reeh H.: Ruter, brudlinjer, bevægelseskort. i: Bykultur – et spørgsmål om stil s. 129-133. Bjarne Schläger (sektionsredaktion: Henrik Reeh, Birgitte Bundesen Svarre, Mette Bonavent). Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse i kommission på Arkitektens Forlag, København 2002.
- Reeh H.: Ruter, brudlinjer, bevægelseskort. Hovedstaden 2-3, september 2001, s. 6-11. 2001.
- Reeh H.: Forord – også om Walter Benjamins forord. i: Walter Benjamins Berlin. 33 læsninger i Barndom i Berlin omkring år 1900 s. 9-18. Marianne Barlyng og Henrik Reeh. Spring, Hellerup 2001.
- Reeh H., Barlyng M.: (red.). Walter Benjamins Berlin. 33 læsninger i Barndom i Berlin omkring år 1900. 216s. Spring, Hellerup 2001.
- Reeh H., Lempel A., Rasmussen P.R., Nielsen R.R., Sonne N., Svarre B.B., Neer M.: (red.). Havnebolig. S. 1-12. Københavns Havn, København 2002.
- Rösing L.M.: Eksistensens glødende inerti. i: Både frem og tilbage. Portræt af Villy Sørensens forfatterskab s. 118-125. Marianne Barlyng & Jørgen Bonde Jensen. Spring, Hellerup 2002.
- Rösing L.M.: An Ethics of Skin and Gender. NORA – Nordic Journal of Women's Studies 3, vol. 10, s. 147-154. 2002.
- Rösing L.M.: Kønnets anatomiske metaforer. Kvinder Køn og Forskning 4, s. 60-72. 2002.
- Sandbye M.: Snapshotæstetik – om Wolfgang Tillmans' reflektive realisme. i: Virkelighedshunger. Nyrealismen i visuel optik. s. 174-203. Britta Timm Knudsen og Bodil Marie Thomsen. Tiderne Skifter, Kbh. 2002.
- Sandbye M.: At skabe et billede af verden... Douglas Huebler, konceptkunsten og fotografiet. Passepartout 19, 10. årg. 2002, s. 165-185. 2002.
- Sandbye M.: Modbilleder og genklange – fotografiets rolle i Jytte Rex' værk. i: Jytte Rex – Filminstruktør, fotograf, maler s. 61-83. Chr. Braad Thomsen og Erik Varming. Klim. Aarhus, Århus 2002.
- Sandbye M.: Mindesmærker. Tid og erindring i fotografiet. 352 s. Politisk Revy København 2001.
- Sandbye M.: Realism. What realism? Katalog. Journal of Photography and video vol. 13, no. 2, s. 33-35. 2001.
- Sandbye M.: Lara Baladi: With her own eyes. Katalog. Journal of Photography & Video vol. 13, no. 1, s. 27-30. 2001.
- Sandbye M.: Fotografiets dialektisk magi – om "kejserpanorama". i: Walter Benjamins Berlin. 33 læsninger i Barndom i Berlin omkring 1900 s. 25-30. Marianne Barlyng og Henrik Reeh. Spring, Hellerup 2001.
- Schramm M.: Bertolt Brechts Haus in Svendborg als Künstlerwohnung. Muschelhaufen. Jahresschrift für Literatur und Grafik 42, s. 148-152. 2002.
- Schramm M.: Seksuelt misbrug – fra barnets perspektiv. Lotte Inuks "Huset med den røde postkasse". Børne- og ungdoms-litteratur magasinet (BUM) 3-4/2000, s. 59-62. 2001.
- Schramm M.: Gottfried Benns 'Welle der Nacht' – Absolute Dichtung? Zeitschrift für deutsche Philologie 120/4, s. 571-589. 2001.
- Schramm M.: Junge dänische Literatur. Munschelhaufen. Jahreschrift für Literatur und Grafik. 39/40, s. 44-49. 2000.
- Schramm M.: Die Überwindung der Krise des Subjekts durch die Kunst? Eine Untersuchung zur Lyrik Gottfried Benns. 114 s. Tectrum Verlag Marburg 1998.
- Schramm M.: Gottfried Benns 'Welle der Nacht' – absolute Dichtung? Zeitschrift für Deutsche Philologie Band 120, Heft 4/2001, s. 571-590. 2001.
- Schramm M.: Bertolt Brechts Wohnung in Svendborg als Künstlerwohnung. S. 148-152. Winddruck, Siegen 2001.
- Schönstrom R.: Erindringens Ljus. i: Walter Benjamins Berlin. 33 læsninger i Barndom i Berlin omkring år 1900 s. 115-119. Marianne Barlyng, Henrik Reeh. Spring, Hellerup 2001.
- Sestoft C.: Le roman français contemporain. Agora 2, s. 97-107. 2001.
- Sestoft C.: Når hele svineriet hænger sammen. En kritisk dialog. Den Blå Port 56, s. 68-74. 2001.
- Sestoft C.: Gombrowicz: Pylle, Pylle, Polen. Den Blå Port 55, s. 24-27. 2001.
- Sestoft C.: Tekst og kontekst i litteraturhistorien. K&K 92, s. 109-122. 2001.
- Sestoft C.: Erindringens paradoks. i: Walter Benjamins Berlin. 33 læsninger i Barndom i Berlin omkring 1900 s. 59-62. Marianne Barlyng og Henrik Reeh. Spring, København 2001.
- Stjernfelt F.: Categories, Diagrams, Schemata – the cognitive grasping of ideal objects in Husserl and Pierce. i: One Hundred Years of Phenomenology s. 147-70. Dan Zahavi & Frederik Stjernfelt. Kluwer, Dordrecht/Boston/London 2002.
- Stjernfelt F.: Die Vermittlung von Anschauung und Denken: Semiotik bei Kant, Cassirer und Pierce. Zeitschrift für Semiotik Band 22, Heft 3-4, 2000, s. 20. 2001.
- Stjernfelt F.: Tractatus Hoffmeyerensis: Biosemiotics as expressed in 22 Basic Hypotheses. Sign Systems Studies vol. 30 1, s. 337-346. 2002.
- Stjernfelt F.: Vandig Kulturkritik. Benjamin som Lebensphilosoph. i: Walter Benjamins Berlin. 33 læsninger i Barndom i Berlin omkring 1900 s. 190-94. M. Barlyng & H. Reeh. Spring, København 2001.

- Stjernfelt F.: A natural symphony? To what extent is Uexküll's Bedeutungslehre actual for the semiotics of our time. *Semiotica* 134-1/4, s. 79-102. 2001.
- Stjernfelt F.: Schemata, abstraction and biology. Man as the abstract animal rather than the symbolic species? i: Rationality and irrationality. Proceedings of the 23rd. international Wittgenstein-symposium s. 341-61. Berit Brogaard & Barry Smith. öbv & hpt, Wien 2001.
- Stjernfelt F.: Skemaer, abstraktion og biologi. Mennesket som det abstrakte dyr, snarere end den symbolske art. i: Tegn og betydning s. 80-105. Torkild Leo Thellefsen. Akademisk Forlag, København 2001.
- Stjernfelt F.: The Philosophy of life as a temptation – or, the trivial metaphysics of transgression. i: Nietzsche. Perspektivismus als herausforderung s. 144-55. Christoph Bartmann. Wilhelm Fink, København/München 2001.
- Stjernfelt F.: Ind i billedet. En diskussion af Husserls billede teorier samt et nyt forslag til en fænomenologisk skelnen mellem to typer billeder. *Periskop* 10, s. 63-92. 2001.
- Stjernfelt F.: Ca. 15 formale aspekter i Søren Ulrik Thomsens digte. *Spring* 16-01, s. 121-136. 2001.
- Stjernfelt F.: Dans i bobler. Fodboldbeskrivelserne i fodboldenglen – en ideologikritisk note. i: Portræt af et forfatterskab. Hans-Jørgen Nielsen s. 95-105. Tania Ørum. Spring, Danmark 2001.
- Stjernfelt F.: La ligne Carlaire. Det betydningsbærende i Barks' streg. *Rackham* 3, s. 19-21. 2001.
- Stjernfelt F.: Den narrative fabel/Den skizofrene tekst. i: Set fra sidste punktum. Tekst og udsigelse i semiotisk perspektiv s. 80-119. Peter Allingham, Per Aage Brandt og Bent Rosenbaum. Borgen, København 2001.
- Stjernfelt F.: En naturlig symfoni? Jakob Von Uexkülls Bedeutungslehre – en biologisk betydningsteori? *Kritik* 155/56, s. 82-97. 2002.
- Stjernfelt F.: Tjovekt, Kosto znaesje tvrge mnogo: Ohtologija na spjonazsa v dejstvitenosta i literaturata. i: Sbornik s. 83-109. Maria Popova. Nov Bulgarski Universitet, Sofia 2001.
- Stjernfelt F.: Diagramite Kato Tsentr na Edna Peircova Epistemologisa. i: Sbornik s. 48-82. Maria Popova. Nov Bulgarski Universitet, Sofia 2001.
- Stjernfelt F.: Biosemiotika i formalna ontologija. i: Sbornik s. 13-48. Maria Popova. Nov Bulgarski Universitet, Sofia 2001.
- Stjernfelt F., Emmeche C., Kull K.: Reading Hoffmeyer, Rethinking Biology. 79 s. Tartu University Press Tartu 2002.
- Stjernfelt F., Zahavi D.: (eds.). One Hundred Years of Phenomenology. Husserl's Logical Investigations Revisited. 235s. Kluwer, Dordrecht/Boston/London 2002.
- Svane M-L.: Romantiske hybridformer. *Edda, Tekst og bilde* 3, s. 272-282. 2002.
- Svane M-L.: Floras Tempel. Natursyner i John Keats' poesi. *Kritik* 155-156, s. 53-64. 2002.
- Svane M-L.: Strøbecks himmel. i: 18 Billedtekster. Marianne Barlyng. Spring, Gylling 2002.
- Svane M-L., Møller L.: (eds.). Romanticism in Theory. Aarhus Universitetsforlag, Århus 2002.
- Zerlang M.: Aviser og tidsskrifter under det moderne gennembrud. 15s. www.kb.dk, 2002.
- Zerlang M.: Glødende Fokus. i: 18 Billedtekster s. 95-99. Marianne Barlyng. Spring, Hellerup 2002.
- Zerlang M.: Urban Life as entertainment. i: The Urban Lifeworld. Formation, Perception, Representation s. 314-329. Peter Madsen, Richard Plunz. Routledge, London and New York 2002.
- Zerlang M.: Flangren som Fremtidsspejder. i: Uden for murene. Fortællinger fra det moderne gennembruds København s. 62-71. Klaus P. Mortensen. Gads Forlag, København 2002.
- Zerlang M.: Henningsen Helliger midlet. i: Utopi og virkelighed i det 20. århundredes kunsthåndværk og design s. 32-37. Henrik Most, Rikke Rosenberg, Bodil Busk Laursen. Kunstindustrimuseet, 2002.
- Zerlang M.: Øjeblikkets mestre. i: Avangarde i dansk og europæisk kunst 1909-19 s. 188-200. Dorte Aagesen. Statens Museum for Kunst, Hvidovre 2002.
- Zerlang M.: Masters of the moment. i: The Avantgarde in Danish and European art 1909-19 s. 188-200. Dorte Aagesen. Statens Museum for Kunst, Hvidovre 2002.
- Zerlang M.: A close-up on Salman Rushdies Midnight Children. i: City Flicks: Cinema, urban worlds, and modernities in India and beyond. Preben Kaarsholm. Roskilde Universitetsforlag, Roskilde 2002.
- Zerlang M.: Recension af Tom Nielsen: Formløs – den moderne bys overskudslandskaber. S. 109-111. Göteborg 2002.
- Zerlang M.: Bylivets kunst. København som metropol og miniature. 305 s. Spring Hellerup 2002.
- Zerlang M.: Søren Kierkegaard: El vigilante Copenhaguense. *Revista de Filosofia de la universidad de Costa Rica* 99 vol. xxxlx, s. 121-127. 2002.
- Zerlang M.: Paul Virilio – en reflekteret avantgardist. 3s. www.arkitekturturnet.dk, 2002.
- Zerlang M.: Entertainment. i: International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences s. vol. 7, s. 4540-5. Neil J. Smelser and Paul B. Baltes. Elsevier Science, 2001.
- Zerlang M.: Bidrag til Dansk Litteraturhistorie. i: Dansk Litteraturhistorie 5 og 6 s. 426-36 317-32 560-68 11-91. bind 5: Steffen Auring m.fl. Bind 6: Lise Busk m.fl.. Gyldendal, København 2000.
- Zerlang M.: Grossstadt und Seelenleben im Kopenhagen der Jahrhundertwende. i: Attraktion Grossstadt im 1900: Individuum – Gemeinschaft – Masse s. 37-54. Ortrud Gutjahr, Bernd Henningsen, Helmut Müssener og Otto Lorentz. Berlin Verlag. Arno Spitz, Berlin 2001.
- Zerlang M.: Valgslægtsskaber. Om Gunnar Ekelöf og Knud Odde. i: Knud Odde. Ekelöf Suiten. Litografier s. 3-8. Knud Odde. Danske Entreprenører, København 2001.
- Zerlang M.: Forstad og funktionalisme. i: Modernismens genkomst s. 123-137. Jens Schjerup Hansen og Calus Bech-Danielsen. Arkitektens Forlag/Statens Byggeforskningsinstitut, København 2001.
- Zerlang M.: Kunst er nyheder, der forbliver nye. 42-43s. Grønningen, Udstillingsbygningen ved Charlottenborg 2001.
- Zerlang M.: Litteratur, historie, sensibilitet. *Norsk Litteraturvidenskabelig Tidsskrift* 2, s. 121-132. 2001.
- Zerlang M.: Det moderne gennembrud – og den moderne natur. *Kulturo – tidsskrift for moderne kultur* 8. årg. nr. 4, s. 15-28. 2001.
- Zerlang M.: Urban Life as Entertainment. i: Urban Studies, Cultural History s. 314-129. Peter Madsen and Richard Plunz. Routledge, London, New York 2002.
- Zerlang M.: Forstaden og dens forfattere. S. 85-94. Københavns Kommune, København 2001.

- Zerlang M.: (eds.). Introduction + London as a panorama. S. 7-13 + 30-56. Spring, København 2001.
- Zerlang M.: Lille karruselhistorie. i: Walter Benjamins Berlin. 33 læsninger i Barndom i Berlin omkring år 1900 s. 186-189. Marianne Barlyng og Henrik Reeh. Spring, København 2001.
- Zerlang M.: Fem Magiske Fortællere – og et rids af romansens historie i Latinamerika. 284s. Spring København 2001.
- Zerlang M., Eigtved M.: (red.). Rundt om cirkus – underholdning og cirkus i historisk perspektiv. S. 34-53. Multivers, København 2001.
- Zerlang M., Jensen K.B.: (red.). Dansk Mediehistorie Bind 2. S. 92-102. Forlaget Samfundslitteratur, Frederiksberg 2001.
- Zerlang M., Jensen K.B.: (red.). Dansk Mediehistorie Bind 1. S. 25-48 og 159-175. Forlaget Samfundslitteratur, Frederiksberg 2001.
- Ørum T.: Portræt af et forfatterskab: Hans-Jørgen Nielsen. i: Portræt af et forfatterskab: Hans-Jørgen Nielsen s. 243. Marianne Barlyng. Forlaget Spring, København 2001.

Studienævnet for Litteraturvidenskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Studieleder: Isak Winkel Holm (studieleder). Lærerrepræsentanter: Anne Fastrup, Mette Sandbye (på barsel i efterårssemestret, erstattet af Peter Duelund). Studenterrepræsentanter: Jannie Bendsen (næstformand), Maja Lucas Nielsen, Stine Møller Jørgensen.

Praktikkoordinator: Lektor Peter Duelund.

Erasmus/Sokrates-koordinatorer: Lektor Henrik Reeh.

Beretning

Studienævnet er organ for bacheloruddannelsen i Litteraturvidenskab og for overbygningsuddannelserne i Litteraturvidenskab og Moderne Kultur & Kulturformidling.

En del af studienævnets arbejde i 2002 har handlet om at sikre eksplicite, tilgængelige og klare regler for både studerende og undervisere. Dette arbejde har i 2002 blandt andet bestået i udformningen af en deltaljeret Lærervejledning for alle instituttets undervisere. Sideløbende hermed er der blevet udarbejdet en mere gennemskuelig og enklere studieordning for bacheloruddannelsen (2002-ordningen) samt en tilhørende studievejledning.

Herudover har studienævnets arbejde i 2002 som sigtelinje haft den strategiplan, som institutledelsen fremlagde i starten af året (og som kan læses på instituttets hjemmeside). Denne plan opstiller bredde, smidighed og aktualitet som de tre vigtigste målsætninger for uddannelse og fagprofil:

Almenhumanistisk "bredde" forstået som historisk, litteratur- og kulturhistorisk viden, herunder specialviden om afgrænsede områder af kulturen; en evne til at iagttage og analysere tværgående sammenhænge.

"Smidighed" forstået som evnen til selvstændig refleksion; nysgerrigheden efter og evnen til at indhente ny viden; evnen til at konkretisere, udmønte og formidle sin viden og sine færdigheder i forskellige kontekster. Kreativitet i arbejdet med sit stof, herunder evnen til at definere problemstillinger og arbejdsopgaver; og en erfaring i og vilje til at arbejde kollektivt.

"Aktualitet" forstået som viljen til at se historiske fænomener i et aktualiserende perspektiv, blandt andet på baggrund af et indgående kendskab til den moderne kulturs historie; en viden om betingelserne for tilegnelse og udfoldelse af humanistisk viden i nutidens samfund.

De nye initiativer som studienævnet har taget i løbet af året, må forstås ud fra de ovennævnte målsætninger. Til disse tre målsætninger føjer sig en fjerde målsætning om at mindske frafaldet fra instituttet ved at styrke ikke mindst den individuelle opgaveskrivning. Blandt instituttets nye initiativer kan nævnes:

Formidlingskurser

Studienævnet har i 2002 styrket og udvidet tilbudet af formidlingskurser, blandt andet ved at tilknytte nye undervisningskræfter med erhvervs erfaring inden for de relevante felter og ved at inddrage helt nye formidlingsområder (i efterårssemestret eksempelvis et kursus i reklamebranchens Tekstforfatterarbejde).

Studentertidsskrift

Studienævnet har stiftet studentertidsskriftet "Manus" som er blevet knyttet til et mindre antal konkrete undervisningsforløb. Her fungerer det som forum for de studerendes opgaver og øvrige bidrag og redigeres af de studerende og en lønnet ph.d.-stipendiat i fællesskab. Det er hensigten på denne måde at træne de studerende i skriftlig formidling af fagligt stof.

Tværinstitutionelt samarbejde

Studienævnet har lagt et stort arbejde i at arrangere kurser, seminar og workshops i samarbejde med andre institutioner. Den afgørende styrke ved denne form for samarbejde har været at de studerende er blevet bevidstgjort om deres egne faglige kompetencer – og af vigtigheden af at kunne formidle disse kompetencer til mennesker uden for den snævre faglige sammenhæng. I forårssemestret har en del af de bachelorstuderende ved oversigtskurset i Den moderne kulturs historie udfærdiget en publikation om kunstneren Ane Mette Ruges udstilling Hortus Digitalis – Den digitale Have på Museet for Samtidskunst, Roskilde. Samme semester blev der arrangeret et samarbejde (foredrag, workshops og fælles koncert) mellem overbygningen i Litteraturvidenskab og sangeruddannelsen ved Det Kongelige Danske Musikkonservatorium om franske digtere og deres komponister. I efterårssemestret blev der arrangeret en workshop i samarbejde mellem overbygningsuddannelsen Moderne Kultur & Kulturformidling og Billedhugger-skolen ved Det Kongelige Danske Kunstakademi (udstilling med tilhørende katalog), ligesom der blev afholdt et fælles seminar under titlen "Fortælling og organisation" i samarbejde med Handelshøjskolen i København.

Undervisningsformer

Studienævnet har fra og med efterårssemestret 2002 indført nye og mere individuelt profilerede undervisningsformer. De foreliggende undervisningsformer er nu workshops, øvelsesrækker, emnekurser, forelæsningsrækker og oversigtskurser. Denne udspecificering er indført for at sikre bredden i undervisningsudbuddet – således at der hvert semester både er mulighed for at følge brede forelæsningsforløb og indgå i workshoplignende sammenhænge i tæt samarbejde med den enkelte underviser.

Kursustilmelding

Studienævnet har fra og med efterårssemestret 2002 indført kursustilmelding til en række undervisningsformer på overbygningsuddannelserne. Ud over kurserne i Kulturformidling (hvortil der altid er blevet krævet tilmelding) drejer det sig om øvelsesrækker og seminarer. Ambitionen er at støtte en mere intensiv og forpligtende arbejdsform på overbygningsuddannelserne. Desuden giver tilmeldingen mulighed for en langt mere præcis udgiftsstyring i planlægningen af undervisningsprogrammet. Det er planen at denne kursustilmelding fremover skal finde sted via internettet.

Modtageordning

Fra og med efteråret 2002 har studienævnet indført en modtageordning for de nye 1. års-studerende. Denne ordning har to komponenter. På den ene side står tutorerne for det gængse rusmodtagelsesprogram og – som noget nyt – for opdelingen af holdene i obligatoriske studiegrupper. På den anden side sørger holdkoordinatorerne (tre af underviserne på 1. år) for den løbende koordination af og opsyn

med læsegrupperne. Konkret står holdkoordinatoren for: 1) At gennemføre to samtaler med hver af de seks læsegrupper på sit hold, dels ved starten og dels ved slutningen af første semester. 2) At holde sin dør åben for holdets studerende med spørgsmål og problemer af studiemæssig karakter. 3) At forestå en kort rapportering af de bachelorstuderendes studieaktivitet ved slutningen af semestret og aflevere denne til studielederen.

Instruktørordning

Fra og med efteråret 2002 har studienævnet indført en instruktørordning i forbindelse med undervisningen i Litteraturanalyse på 1. år. Seks studerende fra overbygningsuddannelsen i Litteraturvidenskab er blevet ansat og er hver ansvarlig for to "skriveworkshops" hvor øvelsesopgaverne i forbindelse med Litteraturanalyseundervisningen diskuteres i gruppen. Instruktoren giver her konkrete, tekstspecifikke og fremstillingsmæssige råd til den enkelte opgave. Det er hensigten at denne instruktørordning skal fremme studiemiljø og samarbejde på instituttet, ikke mindst mellem bachelorstuderende og overbygningsstuderende. Samtidig skal den give mulighed for en mere konkret og detaljeret diskussion af den enkelte opgave. Hvad instruktorerne angår, vil ordningen desuden have den heldige virkning at den giver indledende undervisningserfaring, en kompetence der ikke bare er efterspurgt i gymnasieskolen, men også i en række andre arbejdssammenhænge.

Afvikling af overarbejde

I starten af 2002 havde en række undervisere ifølge de interne timeregnskaber overarbejde for i alt 7.000 timer. Studienævnet har i samarbejde med fakultetet lagt en plan for afvikling af denne overarbejds pukkel med tilhørende erstattende lærerkræfter. Det er målet at have afskaffet overarbejds puklen ved udgangen af 2004.

Bachelorprojektforløb

I lighed med 2001 blev der i 2002 etableret specielle studiekredse i studiets 3. semester med henblik på bachelorprojektet. Ordningen er blevet justeret en del efter evalueringen af det tilsvarende projekt i 2001. Hensigten med projektforløbsundervisningen er at sikre at de studerendes arbejde med BA-projektet ikke falder sammen med det eksamenstunge forårssemester, og samtidig sikre at de studerende faktisk går i gang med projektarbejdet. I forbindelse med studiekredsene afholdtes desuden seminarer om opgaveskrivning.

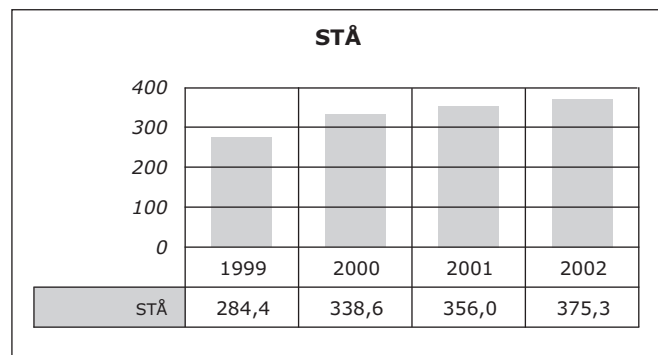
Statistik

Overordnet set kan man glæde sig over at den samlede STÅ-produktion i forhold til 2001 er gået op fra 356,0 til 375,3 STÅ. Det er interessant og glædeligt at hæfte sig ved at studienævnets indsats med BA-projektforløb i 2001 (jf ovenfor) ser ud til at have båret STÅ-mæssig frugt. I 2000/2001 blev der afleveret BA-projekter for 13,50 STÅ. I 2001/2002 – efter det nye BA-projektforløb – blev der afleveret BA-projekter for 21,75 STÅ. Man må håbe at denne fremgang ikke tabes på jorden når BA-projektet i henhold til regeringens universitetslovforslag placeres til allersidst i bacheloruddannelsen.

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Litteraturvidenskab	Dansk	Filosofi	Kunsthistorie	Filmvidenskab	Øvrig hum.	Andre fakulteter	Merit-overført	I alt
Litteraturvidenskab	234,4	4,8	8,5	6,0	3,5	23,6	3,1	19,1	303,0
Mod. kulturformidling	97,4			0,8	0,5	1,0		3,9	103,5
Dansk	7,8								
Kunsthistorie	3,8								
Musikvidenskab	3,8								
Engelsk	6,0								
Film- og medievidenskab	2,5								
Filosofi	3,1								
Øvrig humaniora	7,4								
Meritstuderende	7,9								
Gæstestuderende	1,4								
I alt	375,5								
Åben uddannelse	24,1								

STÅ 1999-2002

Isak Winkel Holm, studieleder

Musikvidenskabeligt Institut

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder er lektor, dr.phil. Peter Woetmann Christoffersen.

Institutbestyrelsen består af institutleder Peter Woetmann Christoffersen, lektor, ph.d. Annemette Kirkegaard, lektor, ph.d. Søren Møller Sørensen, fuldmægtig Marianne Onana samt stud.mag. Hans Christian Seidelin.

Adresse

Klerkegade 2
1308 København K
Telefon 35 32 373 9
Fax 35 35 37 38
woetmann@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/musik

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Instituttet (MI) holder til i en tidligere frimurerloge fra 1868. Trods pladsmangel og nedslidning er huset med sine højloftede rum og sin særegne atmosfære værdsat af ansatte og studerende. Den aktuelle diskussion af oprettelsen af større enheder under Det Humanistiske Fakultet har dog for MIs vedkommende ført til et udtalt ønske om en snarlig sammenlægning og sammenflytning med beslægtede institutter, primært begrundet med ønsket om at bryde en såvel faglig som fysisk isolation.

En løbende udskiftning af husets elinstallationer har i 2002 ført til en renovering af et seminar/konferencerum i stueetagen (nr. 1), som for eftertiden skal være instituttets ansigt udadtil. Også en renovering af husets brandtrapper er sat i gang.

MI deltager fra slutningen af 2002 i driften af Forsker-skolen i kultur, litteratur og kunsthøgskolen.

Personaleforhold

1. januar 2002 blev følgende undervisningsadjunkter ansat: Cand.phil. Anne Christoffersen, cand.mag. Anne Rosingschow og cand.phil. Erik Axel Wessberg. Desuden blev cand.mag. Svend Hvidtfelt Nielsen ansat som studieadjunkt.

1. februar 2002 tiltrådte mag.art. Henrik Marstal et treårigt ph.d.-stipendium finansieret af Statens Humanistiske Forskningsråd, og den 1. marts tiltrådte Juliana Hodgkinson, MA, et treårigt ph.d.-stipendium fra Københavns Universitet. 1. januar 2002 blev ph.d. Morten Michelsen ansat som lektor i populærmusik, og 1. august blev ph.d. Lisbeth Ihlemann ansat som amanuensis i populærmusik for en to-årig periode.

Med ansøgningsfrist i juli 2002 blev der opslået et adjunktur i musikhistorie "med særligt henblik på orkestermusikken i den vestlige verdens kunstmusik i perioden efter 1750". Der meldte sig fire ansøgere fra Danmark, Norge og Sverige. Ph.d. Jens Hesselager bliver ansat pr. 1. januar 2003.

Instituttet har i de senere år formået at tiltrække flere eksternt finansierede forskningsprojekter. Således blev to

post.doc.-stipendier finansieret af Statens Humanistiske Forskningsråd i 2002 knyttet til MI: 1. januar 2002 ph.d. Jette Barnholdt Hansen med projektet "Ars rhetorica og æstetikken" og 1. august ph.d. Fabian Holt med projektet "Klassifikationer af populærmusik". Et forskningsprojekt "Dansk rockkultur fra 50erne til 80erne", der involverer flere sider af dansk musikforskning, opnåede bevilling fra Statens Humanistiske Forskningsråd i november 2002 og blev placeret på MI med lektor Morten Michelsen som forskningsleder (med start i 2003).

Pr. 1. august 2002 blev professor Paul D. Hillier (Univ. of Indiana, USA) knyttet til MI som adjungeret professor for en periode af fem år.

Forskningsvirksomhed

1. Den europæiske musiks historie fra middelalderen til nutiden

Det musikalske udtryk i vokalmusikken omkring 1500: En undersøgelse af relationen mellem tekst og musik. Del- og pilotprojekter hertil: Modreformationens musik ("Alternatim" messer fra Mantova, 1560-90); vokal instrumentation; teksteret udgivelse af "Thott Chansonier" (1460-70, KB Thott 291 8°); Dufays "Missa Se la face ay pale" (P. Woetmann Christoffersen).

Den italienske solosonate ca. 1600-ca. 1680 (N.M. Jensen).

Koncerthistorie 1600-1900 (H.W. Schwab).

Hændels "Messias" med særligt henblik på dens danske receptionshistorie (M. Topp).

Ars rhetorica og æstetikken. Glucks og Mozarts opera seria-reception (J.B. Hansen).

Det europæiske operaorkester i det 18. og 19. årh., herunder Det kgl. Kapels historie fra ca. 1770 til ca. 1874 (N.M. Jensen og H.W. Schwab).

Københavns musikhistorie. "Musica religiosa" omkring 1800. Det 18.-19. århundrede: Lied, klavermusik, Kunzen, Grieg (H.W. Schwab).

Dansk sanghistorie – kilder og tekster til middelalder og tiden o. 1800 (N.M. Jensen).

Dansk og europæisk kompositionsmusik efter 1870.

Kulturradikalismens musik. Specialstudier i Carl Nielsen, Rued Langgaard, Otto Mortensen og Hanns Eisler (M. Fjeldsøe).

Jørgen Bentzon – liv og værk (M. Topp).

Nordisk musik 1950-2000 (J. Brincker).

Det 20. og 21. århundredes kompositionsmusik samt musikæstetik og videnskabsteori (S. Møller Sørensen).

Musik og censur (A. Kirkegaard).

2. Populærmusik, jazz, musiketnologi

Stjerner og fankultur. Visualitet (L. Ihlemann).

Æstetiske og analytiske spørgsmål i populærmusikken efter 1945. Populærmusikkens historiografi, museal musik-historieformidling (M. Michelsen).

Dansk rockkultur fra 50erne til 80erne (L. Ihlemann, A. Kirkegaard og M. Michelsen).

Generiske klassifikationer af populærmusik belyst ved krydsninger mellem jazz og pop (F. Holt).

Østafrikansk populærmusik og dens relation til tradition og fornyelse. Musiketnologisk teori og metode. Verdensmusikbegrebet, samt crossover tendenser i 1980ernes og 90ernes musik (A. Kirkegaard).

3. Musikteori, musikpædagogik

Modeller for analyse af musik fra 14.-16. århundrede (P. Woetmann Christoffersen).

Musikalsk editionsteknik (M. Fjeldsøe).

Analyse af traditionel dirigentteknik og dens relevans i moderne kordirektion (M. Topp).

Universitetsundervisning mellem læring og formidling (M. Fjeldsøe).

Musikalsk forståelse og læring, musikpsykologi og performance-forskning (J. Westergaard Madsen).

Andre ph.d.-projekter

En musiketnologisk undersøgelse af den byzantinske musikalske tradition på Athos (T. Lind).

Analyse og sammenligning af Richard Wagners kvindefigurer fra Senta til Kundry (N. Parly).

Forvaltninger af den nationale musikkultur i dansk rock, pop og techno ca. 1970-2000 (H. Marstal).

A musical investigation of silence phenomena (J. Hodkinson).

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

J. Brincker har været formand for bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling ved Syddansk Universitet.

P. Woetmann Christoffersen har været formand for bedømmelsesudvalg til besættelse af adjunktur ved MI.

A. Kirkegaard har været medlem af bedømmelsesudvalg til besættelse af studieadjunktur og -lektorat ved Musikvidenskabeligt Institut, Aarhus Universitet.

M. Michelsen og J. Westergaard Madsen har været formænd for to bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandlinger ved MI.

S. Møller Sørensen har været medlem af bedømmelsesudvalg for tildeling af ph.d.-stipendier under Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

Udvalg og fonde

J. Brincker er formand for programudvalget for Nordiske Musikdage 2004.

P. Woetmann Christoffersen er medlem af bestyrelsen for Sonning-Fonden.

N.M. Jensen er medlem af bestyrelsen for Musikhistorisk Museum & Carl Claudius' Samling, formand for bestyrelsen for Magister Jürgen Balzers Fond og for Weyse Fonden.

A. Kirkegaard er medlem af bestyrelsen for Dansk Selskab for Musikforskning, af bestyrelsen for Dansk Dansehistorisk Arkiv, og medlem af Advisory Board ved Freemuse, Center for musik og censur.

H. Marstal er medlem af bestyrelsen for Musikhistorisk Museum & Carl Claudius' Samling.

M. Michelsen er formand for den nordiske afdeling af IASPM, medlem af den danske RILM-komite, formand for Dansk Selskab for Musikforskning og medlem af styregruppen for projektet Danmarks rockhistorie.

H.W. Schwab er medlem af Det Norske Videnskaps-Akademi, Det Kongl. Musikaliska Akademien og Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab.

M. Topp er medlem af bestyrelsen for Poul og Sylvia Schierbecks Mindefond.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

J. Brincker er konsulent ved Radio France's "Précenses" festival 2004.

Tillidshverv

N.M. Jensen er DMs tillidsrepræsentant ved MI.

Formidling

Instituttet har en udstrakt formidlingsvirksomhed uden for instituttet i form af forelæsninger, artikler og booklets. Instituttets forskere bidrager og har bidraget med artikler til en lang række leksika, heriblandt The New Grove Dictionary of Music and Musicians, Die Musik in Geschichte und Gegenwart, Den Store Danske Encyklopædi, Gads Musikleksikon og Dansk Kvindebiografisk Leksikon.

Udgivervirksomhed

I 2002 udsendte MI det 27. bind af årbogen Musik & Forskning indeholdende seks artikler og resumeer af udvalgte specialer (156 sider).

Redaktionelle hverv

M. Fjeldsøe er redaktør af Dansk Årbog for Musikforskning.

A. Kirkegaard er redaktør af rapporten fra konferencen "Playing with identities in African Musics", Turku, oktober 2000.

M. Michelsen er redaktør af Dansk årbog for musikforskning.

H.W. Schwab er redaktør af Meisterwerke Nordischer Musik.

S. Møller Sørensen er medlem af redaktionsrådet for Svensk Tidsskrift för Musikforskning og STM-Online.

S. Møller Sørensen og P. Woetmann Christoffersen har redigeret MIs årbog Musik & Forskning, bind 27.

Kongresser og symposier

Et ph.d.-kursus med titlen "Music. Concept, writing and performance" blev afholdt den 25.-29. november på MI. Kurset blev ledet af lektor S. Møller Sørensen og tilrettelagt af ph.d.-stipendiat J. Hodkinson og adjunkt J.B. Hansen. Som gæsteforelæserer deltog prof. Rob. C. Wegman (Princeton), prof. Ellen Rosand (Yale), prof. Philip B. Bohlman (Chicago), prof. Hermann Danuser (Humboldt- Univ., Berlin) og komponist Trevor Wishart (York). Der var 19 deltagere fra Danmark, Norge, Sverige, England, Italien og USA.

Netværk

MI har indgået en samarbejdsaftale med Danmarks Pædagogiske Universitet om udvikling af en ny kandidatuddannelse i musikpædagogik. Projektet løber til 2004 og involverer et skiftende antal af MIs ansatte, M. Fjeldsøe koordinerer projektet for MI.

MI har desuden indgået en samarbejdsaftale med Det Teologiske Fakultet om deltagelse i Danmarks Grundforskningsfonds Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer; H. Schwab deltager som forskningsleder.

J. Brincker og N. Parly deltager i det tværfaglige samarbejde om musikdramatik sammen med Det Kgl. Teater (ved operachef Kasper Holten) og Teatervidenskabeligt Institut.

M. Fjeldsøe deltager i tværfagligt samarbejde med Det Fynske Musikkonservatorium.

N.M. Jensen er projektleder ved European Science Foundations forskningsprojekt Musical Life in Europe 1600-1900, sektionen "The Opera Orchestra in 18th- and 19th Century Europe".

A. Kirkegaard er medlem af det nordiske forskningsnetværk Cultural Images in and of Africa, Nordiska Afrikainstitutet, Uppsala, og temaet "Danish Music" under det fælles universitære "Danish Culture Course".

S. Møller Sørensen er medlem af bestyrelsen for Forskerskolen i kultur, litteratur og kunsthøgskolen.

S. Møller Sørensen deltager i tværfagligt samarbejde med Museet for Samtidskunst, Roskilde.

H.W. Schwab er medlem af det nordiske forskningsnetværk "Østersøområdet som Musiklandskab", af netværkene "Edvard-Grieg-Forskning" og "Det multikulturelle Danmark i det lange 18. århundrede (1660-1814)", og medlem af European Science Foundation.

Peter Woetmann Christoffersen, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	13,34	1,39	14,73
DVIP	0,00	0,00	0,00
STIP	1,67	1,86	3,53
TAP	5,83	0,00	5,83
Årsværk i alt	20,85	3,25	24,10
Løn	7.980	1.087	9.067
Frikøb	22	7	29
Øvrig drift	654	307	962
Anskaffelser	278	0	278
Bruttototal t.kr.	8.935	1.401	10.336

Stab

VIP Internt finansieret

Brincker, Jens; lektor.

Christoffersen, Anne; undervisningsadjunkt.

Christoffersen, Peter Woetmann; lektor.

Fjeldsøe, Michael; adjunkt.

Ihlemann, Lisbeth Wegener; amanuensis.

Jensen, Niels Martin; lektor.

Kirkegaard, Annemette; lektor.

Madsen, Jens Westergaard; lektor.

Michelsen, Morten Bjerregaard; lektor.

Nielsen, Svend Erik Hvidtfelt; studieadjunkt.

Rosing-Schow, Anne; undervisningsadjunkt.

Schouenborg, Elisabeth Therese; lektor.

Schwab, Heinrich Wilhelm; professor.

Sørensen, Søren Møller; lektor.

Topp, Morten; lektor.

Wessberg, Erik Axel; undervisningsadjunkt.

VIP Eksternt finansieret

Hansen, Jette Barnholdt; adjunkt.

Holt, Fabian; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Lind, Tore Albert Tvarnø; ph.d.-stipendiat.

Winther, Juliana Hodkinson; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Marstal, Henrik; ph.d.-stipendiat.

Parly, Nila Charlotte; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Hesselager, Jens: Instrumentation i det 20. århundredes kompositionsmusik.

Holt, Fabian: En historisk, æstetisk og kultursociologisk undersøgelse af cool-strømningen i jazzen.

Jensen, Jesper Juellund: Rockens musikalsk-analytiske aspekter.

Fondsbevillinger

Augustinus Fonden

– Ph.d.-kursus Musik: konception, analyse, opførelse (Søren Møller Sørensen) kr. 15.000.

Konsul George Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond

– CD projekt med Tenna Kraft (Musikvidenskabelige Inst. / Danachord records) kr. 30.000.

Statens Humanistiske Forskningsråd

– Ars rhetorica og æstetikken. Skismaet der blev væk. Glucks og Mozarts opera seria-reception (Jette Barnholdt Hansen) kr. 1.026.000.

– Klassifikationer af populærmusik (Fabian Holt) kr. 985.200.

Publikationer

Brincker J.: Det moderne og det ny. Musikhistorier 1890-1950. 231 s. Systime Århus 2002.

Brincker J.: Tidens stemme. i: Musikpædagogiske refleksioner. Festskrift til Frede V. Nielsen 60 år s. 256-275.

Sven-Erik Holgersen, Kirsten Fink-Jensen, Harald Jørgensen og Bengt Olsson. Danmarks Pædagogiske Universitet, København 2002.

Brincker J.: Jeronimi musikkulturelle betragtninger. i: Musik til tiden 75 år, Det jyske Musikkonservatorium 1927-2002 s. 57-69. Karl Aage Rasmussen og Steen Brandt Nielsen. Det jyske Musikkonservatorium, Århus 2002.

Brincker J.: ... og der blev helt stille igen. Om pausen i musikken. i: Bogvennen 1998-99. LUFT. Det tomme rum, pausen og det hvide papir s. 155-163. Søren Møller Christensen, Søren Hansen og Carl-H. K. Zakrisson. Arkitektens Forlag, København 2002.

Brincker J.: Kommentarer til Henrik Karlsson. i: 13th Nordic Musicological Congress Aarhus 2000. Papers and Abstracts s. 126-129. Thomas Holme Hansen. The Department of Musicology, University of Aarhus, Århus 2002.

Brincker J.: Pohjoismaiset musiikkipäivät 2000-luvulla. KOMPOSITIO Suomen Säveltäjät ry:n jäsenlehti 4/2002, s. 3-6. 2002.

Christoffersen P.W.: Josquin og stemmernes klang. Et forslag om analyse af vokal instrumentation. Musik & Forskning 27(2002), s. 7-24. 2002.

Fjeldsøe M.: "Carl Nielsen i Birmingham". Dansk Årbog for Musikforskning 29 (2001), s. 114-115. 2002.

- Fjeldsøe M.: "Otto Mortensen (1907-1986)". *Eisler-Mitteilungen* 30 (okt. 2002), s. 13-16. 2002.
- Fjeldsøe M.: "Tro og undren. Nedslag i NUMUS-festivalen 2002". *Dansk Musik Tidsskrift* årg. 76 (2001-02), s. 300-302. 2002.
- Fjeldsøe M.: "Kirsten Fredens & Elisabeth Kirk: Musikalsk Læring". *Dansk Årbog for Musikforskning* 29 (2001), s. 124-125. 2002.
- Fjeldsøe M.: "Otto Mortensen – de tidlige år". *Musik og Forskning* 27 (2002), s. 75-108. 2002.
- Fjeldsøe M.: "Hans Werner Henze – et portræt". i: *Musikhøst 2002. Festival for ny musik 6.-10.nov. (Programbog Musikhøst 2002)* s. 33-43. Per Erland Rasmussen. *Musikhøst 2002*, Odense 2002.
- Fjeldsøe M.: Hamerik, Ebbe. i: *Die Musik in Geschichte und Gegenwart 2. neubearbeitete Ausgabe s. 2.* Ludwig Finscher. Bärenreiter, Kassel etc. 2002.
- Høgel S.: Sophie Schulins nodesamling på Frederiksdal Slot. Anden del: Beskrivelse af nodesamlingen og lister over de bevarede musikaler. *Musik & Forskning* 27 (2002), s. 109-124. 2002.
- Jensen N.M.: Kunstlied und Volkslied in Dänemark zur Goethezeit. i: *Eine Art Symbolik fürs Ohr. Johann Wolfgang Goethe. Lyrik und Musik* s. 167-182. Hermann Jung. Peter Lang. Europäischer Verlag der Wissenschaften, Frankfurt a. M. etc. 2002.
- Jensen N.M.: Andreas Peter Berggreen (1801-1880): ein dänischer "Liedermann des Volks". i: *Lied und Liedee im Ostseeraum zwischen 1750 und 1900* s. 157-170. Ekkehard Ochs, Peter Tenhaef, Walter Werbeck und Lutz Winkler. Peter Lang. Europäischer Verlag der Wissenschaften, Frankfurt a. M. etc. 2002.
- Kirkegaard A.: Response to Marcia Citron: American Musicology and the Culture of Change. i: *13th Nordic Musicological Congress, Aarhus 2000, Papers and Abstracts* s. 44-47. Thomas Holme Hansen (ed.). Werks Offset A/S, Aarhus 2002.
- Kirkegaard A.: Anmeldelse: Dan Lundberg, Krister Malm & Owe Ronström: *Musik – Medier – Mångkultur: Förändringar i svenska Musiklandskap/Eva Fock: Mon farven har en anden lyd. Strefjotog i 90'ernes musikliv og ungdomskultur i Danmark.* *Dansk Årbog for Musikforskning* XXIX, 2001, s. 128-131. 2002.
- Kirkegaard A.: Anmeldelse: Dan Lundberg, Krister Malm & Owe Ronström: *Musik – Medier – Mångkultur: Förändringar i svenska Musiklandskap.* *Svensk Tidskrift för Musikforskning* vol. 84, 2002, s. 110-112. 2002.
- Kirkegaard A.: Introduction. i: *Playing with Identities in Contemporary Music in Africa* s. 7-18. Mai Palmberg & Annemette Kirkegaard (eds.). Elanders Gotab, Stockholm 2002.
- Kirkegaard A.: "Tranzania" – A Cross-Over from Norwegian Techno to Tanzanian Taarab. i: *Playing with Identities in Contemporary Music in Africa*, s. 46-59. Mai Palmberg & Annemette Kirkegaard (eds.). Elanders Gotab, Stockholm 2002.
- Michelsen M.: Response to Leo Treitler. i: *13th Nordic Musicological Conference Aarhus 2000: Papers and Abstracts* s. 77-79. Thomas Holme Hansen. The Department of Musicology, University of Aarhus, Århus 2002.
- Michelsen M.: Metaphor Theory and Popular Music Analysis. i: *Looking Back, Looking Ahead: Popular Music Studies 20 Years Later* (conference proceedings) s. 185-192. Kimi Kärki, Rebecca Leydon & Henri Terho. IAS-PM Norden, Turku 2002.
- Michelsen M., Lindberg U., Gudmundsson G., Weisethaunet H.: *Brit Crit: Turning Points in British Rock Criticism 1960-1990. i: Pop and the Press* s. ukendt. Steve Jones. Temple Press, Philadelphia 2002.
- Schwab H.W.: Die Gattung Hymne um 1800. Eine Andachtsmusik für Kirche, Konzertsaal und Freiluftbühne. i: *Musikgeschichte zwischen Ost- und Westeuropa. Kirchenmusik – geistliche – religiöse Musik. Bericht der Konferenz Chemnitz 28.-30. Okt. 1999* s. 509-527. Helmut Loos und Klaus-Peter Koch. Sinzig 2002.
- Schwab H.W.: *Spirituals im nördlichen Europa. Berichte, Bilder und Kommentare zu den Konzertreisen der Fisk Jubilee Singers im 19. Jahrhunderts.* *Musik & Forskning* 27, s. 25-60. 2002.
- Schwab H.W.: *Zwischen Tradition und Experiment. Zum Komponieren des Norwegers Olav Anton Thommessen. i: Musiktheater im Spannungsfeld zwischen Tradition und Experiment (=Mainzer Studien zur Musikwissenschaft, Bd. 41)* s. 1-13. Christoph-Hellmut Mahling und Kristina Pfarr. Tutzing 2002.
- Schwab H.W.: *Zur Spiegelung von Städten und Landschaften in den klavieristischen Reisepiècen des 19. Jahrhunderts. i: Kongressbericht Internationaler und 4. Deutscher Edvard-Grieg-Kongress vom 13. bis 16. Juni 2002 im Historischen Rathaus zu Münster.* s. 112-143. Ekkehard Kreft. Altenmedingen 2001.
- Schwab H.W., Benestad F., Herresthal H.: Art. "Grieg, Edvard Hagerup". i: *Die Musik in Geschichte und Gegenwart, Personenteil 8* s. 1-23. Ludwig Finscher. Bärenreiter/Metzler, Kassel/Stuttgart 2002.
- Wessberg E.A.: *Viseakkompagnement. 36s.* Edition Wilhelm Hansen, København 2002.
- Wessberg E.A.: *Something New in Singing. i: Musik & Forskning* 27 s. 61-75. Peter Woetmann Christoffersen og Søren Møller Sørensen. C.A. Reitzels Forlag, København 2002.
- Öchsle S.: *Autonomie, Immanenz und Bruch. Mahlers Erste Symphonie und die Geschichte der Gattung. i: Gustav Mahler und die Symphonik des 19. Jahrhunderts. Kongressbericht Bonn 2000* s. 23-48. Bernd Sponheuer/Wolfram Steinbeck. Peter Lang, Frankfurt a. Main 2001.
- Öchsle S.: *Nationalidee und grosse Symphonie. Mit einem Exkurs zum "Ton". i: Deutsche Meister – böse Geister? Nationale Selbstfindung in der Musik* s. 166-184. Hermann Danuser. Edition Argus, Schliengen 2001.
- Öchsle S.: *Die melancholische "Schwere" des "stetigen studierens, schreibens und Nachsinnens". Heinrich Schütz' Arbeit an der Tradition. i: Martin Geck. Festschrift zum 65. Geburtstag* s. 301-314. Ares Rolf/Ulrich Tadday. Klangfarben Musikverlag, Dortmund 2001.
- Öchsle S.: *Cantabile und Figuration im Spätwerk Beethovens. Beobachtungen am Kopfsatz der Klaviersonate As-Dur Op. 110. i: Rezeption als Innovation. Festschrift Friedrich Krummacker zum 65. Geburtstag* s. 181-204. Bernd Sponheuer et al.. Bärenreiter-Verlag, Kassel etc. 2001.
- Öchsle S.: "New Musicology" und "hermeneutics" – ein Rückfall? *Dansk Årbog for Musikforskning* XXVI-II/2000, s. 65-69. 2001.

Studienævnet for Musikvidenskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: lektor Morten Michelsen (studieleder), lektor Jens Westergaard Madsen (vicestudieleder), undervisningsassistent Morten Hjelt, stud.mag. Thomas Balslev (næstformand), stud.mag. Henrik Friis og stud.mag. Stine Rask-Nielsen.

Beretning

Igennem 2002 har nævnet været optaget af at finpudse en ny studieordning for den grundfaglige del af BA-uddannelsen til endelig godkendelse og ikke mindst at implementere den ved det ny studieårs begyndelse. Den væsentligste nyskabelse i ordningen er introduktionen af et element af valgfrihed, således at de studerende fra første dag har mulighed for at vælge mellem at fokusere på praktiske-musikalske eller på historisk-teoretiske fag. Det er dog stadig et krav, at alle skal have en vis kunne inden for begge fagområder.

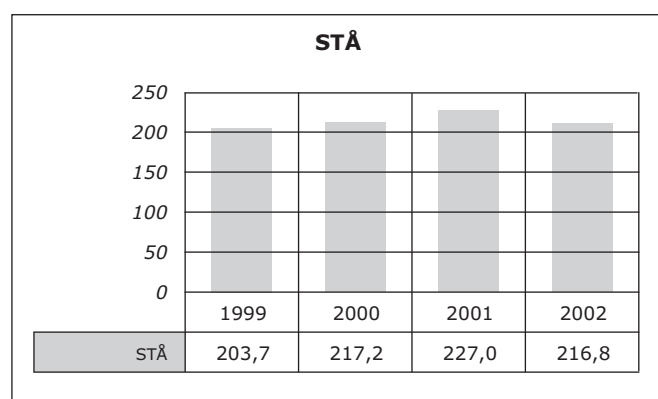
Desuden har indhold og undervisningspraksis i enkelte discipliner været til diskussion med henblik på at optimere sammenhæng og progression i den ny ordning, og eksperimenterende undervisnings- og eksamensforløb har været afholdt.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder									
	Musikvidensk.	Dansk	Litteratur	Pædagogik	Teatervidensk.	Eur.-etnol.	Øvrig hum.	Andre fak.	Meritoverf.	I alt
Musikvidenskab	208,6	4,0	6,0	3,8	3,5	2,8	14,9	2,0	3,9	249,4
Dansk	1,8									
Fransk	0,9									
Teatervidenskab	0,8									
Øvrig humaniora	2,4									
Meritstuderende	1,4									
Gæstestuderende	1,0									
I alt	216,8									
Åben uddannelse	0,4									

STÅ 1999-2002

Morten Michelsen, studieleder

Institut for Almen og Anvendt Sprogvidenskab

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder er lektor Nina Grønnum.

Institutbestyrelsen består af institutleder, lektor Nina Grønnum, viceinstitutleder, lektor Elisabeth Engberg-Pedersen, lektor Niels Reinholt Petersen, TAP-repræsentant civ.ing. Otto Bertelsen og studenterrepræsentant Ruben Schachtenhaufen.

Instituttet er vært for Center for Læseforskning, der er oprettet for midler bevilget af Statens Humanistiske Forskningsråd med støtte af Det Humanistiske Fakultet, KU, under professor Carsten Elbros ledelse.

Adresse

Njalsgade 80
2300 København S
Telefon 35 32 86 41
Fax 35 32 86 35
www.cphling.dk

Institutlederens årsberetning

For en almen redegørelse for instituttets aktiviteter og/eller for en mere detaljeret beskrivelse af de enkelte medarbejdere og deres publikationer henvises til instituttets hjemmeside, <http://www.cphling.dk/>. Det mest bemærkelsesværdige ved år 2002 har i øvrigt været den glædelige tilgang af fire nye stipendiater og en amanuensis, jf. nedenfor.

Personaleforhold

Nyansættelser

Cand.mag. Mads Poulsen begyndte som ph.d.-studerende den 1. januar.

Ph.d. Søren Wichmann tiltrådte den 1. marts som forskningslektor (finansieret af Carlsbergfondet).

Cand.mag. Jan Heegård Petersen begyndte som ph.d.-studerende den 1. april (finansieret af SHF).

Cand.mag. Gitte Engelund begyndte som ph.d.-studerende den 1. juli (finansieret af Oticon).

Cand.mag. Hanne-Pernille Stax tiltrådte som amanuensis (for et år) den 1. august.

Afgang

Lektor Esther Glahn fratrådte sin stilling den 30. april på grund af alder.

Forskningsvirksomhed

1. Fonetik og fonologi

Nina Grønnum har afsluttet undersøgelsen af stødvokalers potentielle to-fasethed (med Hans Basbøll, Syddansk Universitet i Odense og Danmarks Humanistiske Forskningscenter). Annotation af et større spontan-tale-materiale er under planlægning.

2. Lingvistik

Elisabeth Engberg-Pedersen har, i samarbejde med Peter Harder, Engelsk Institut, og en gruppe studerende, tilrettelagt et stimulusmateriale til indsamling af data fra børn lige før og i indskolingsalderen og fra voksne på dansk, engelsk, dansk tegnsprog og grønlandsk. Formålet med den kommende analyse er at afdække en tilegnelsesrækkefølge for udtryk for perspektiv under indflydelse af det enkelte sprogs struktur. Som led i projektet har hun også analyseret udtryk for perspektiv i fortællinger over en billedhistorie fortalt af 7- og 9-årige døve børn og voksne døve. Endelig har hun fortsat arbejdet som oversættelsesleder på projektet "Den danske Folkekirkes oversættelsesprojekt for De danske Døvemenheder: Bibelen for døve".

Peter Molbæk Hansen gør studier inden for 'naturlig morfologi' og andre moderne morfologiske teorier samt inden for gammeldansk grammatik med henblik på forklaring af sammenfaldet af nominativ og akkusativ med akkusativ som sejrende form i gammeldansk.

Michael Fortescue bidrager til den igangværende omstrukturering af Diks funktionelt grammatiske model. Han udvider sin egen Whiteheadianske model for sprogproduktion og diakron sprogforandring. Hans fortsatte leksikalske undersøgelser koncentrerer sig om typologiske og kognitive aspekter af 'basale' verber blandt verdens sprog. Hans arbejde med arktiske og subarktiske sprog inkluderer en undersøgelse af relationen mellem itelmen og de andre tju-kotko-kamtjatkanske sprog og en undersøgelse af valget mellem analytiske og syntetiske konstruktioner i disse sprog. Han er fortsat ved at revidere sine komparative tju-kotko-kamtjatkanske leksikalske filer med henblik på publikation hos Routledge/Curzon.

Søren Wichmann arbejder med rekonstruktionen af tidligere stadier af mayasprogene, med udgangspunkt dels i de hieroglyffiske inskriptioner fra ca. år 200-1000, dels i de nutidige, alfabetisk registrerede sprog. Som led i arbejdet har han videreført udarbejdelsen af en komparativ maya-ordbog i samarbejde med Cecil H. Brown. Nogle konkrete resultater er bl.a. nye rekonstruktioner af stavelseskernerne i proto-maya, et studie i låneord og afslutningen af redaktionen af en antologi om mayaindskrifternes grammatik. Desuden har han arbejdet med korrelationen mellem udbredelsen af sprogfamilier og præhistoriske, neolitiske samfund over hele verden.

3. Indoeuropæistik

Jens Elmegård Rasmussen har arbejdet med opdatering af indoeuropæisk nominal morfologi med henblik på udgivelse som håndbog. Herunder har han arbejdet med specifikation af mellemstadier mellem grundprog og overlevede sproggrupper og disses egne grundprog. Han har gjort forsøg på forklaring af strukturelle ejendommeligheder i det indoeuropæiske grundprog som udviklinger fra ældre regelmæssige strukturer. Han har arbejdet med en integreret teori for indoeuropæisk accent og aflyd med særlig vægtning af problemer vedrørende fonetisk naturlighed.

Birgit Anette Rasmussen (Olsen) fortsætter arbejdet med en håndbog i indoeuropæisk nominal derivation (An Outline of Indo-European Nominal Derivation) og har desuden færdiggjort en række artikler inden for emnerne indoeuropæisk orddannelse, grammatikalisering, latin og ave-stisk til publikation i forskellige samleværker, festskrifter og tidsskrifter.

4. Datalingvistik

Peter Molbæk Hansen foretager en opdatering af tekst-til-lydskrift-algoritmer med henblik på fremstilling af ord-bøger med udtaleangivelser.

5. Sprogpsykologi

Jesper Hermann er i færd med at udarbejde en formidrende introduktion til faget sprogpsykologi og dets videnskabs-teoretiske grundlag.

Hanne-Pernille Stax undersøger interaktion og intersubjektivitet i samtaler der er baseret på et præformuleret manuskript – med specifikt fokus på spørgeskemabaserede forskningsinterviews.

6. Audiologopædi

Niels Reinholt Petersen arbejder med udvikling af en fælles standard for auditiv beskrivelse af stemmer i den logopædiske praksis (med logopæd Inge Kølle, Center for Specialundervisning Roskilde Amt). En cd-rom med eksempler på et antal almindeligt forekommende stemmeproblemer er fremstillet og evalueret ved lyttetests og ved en spørgeskemaundersøgelse blandt logopæder ved amternes taleinstitutter. Sammen med Lise Randrup Jensen og logopæderne Charlotte Aagaard og Annelise Petersen, Kommunikationscentret Frederiksborg Amt, har han fortsat arbejdet med udviklingen af en test (MAST) til kvantitativ beskrivelse af informationsmængden i afasiramtes produktion af sammenhængende tale.

Lise Randrup Jensen har fortsat arbejdet med modelbaserede metoder i undervisningen af afasiramte, herunder udvikling af principperne i mapping-metoden. Et case-forløb er under beskrivelse, hvor der blev arbejdet med sætningskonstruktion ud fra denne metode (i samarbejde med Charlotte Lønnberg, Center for Hjerneskade). Hun har, sammen med Niels Reinholt Petersen og logopæderne Charlotte Aagaard og Annelise Petersen, Kommunikationscentret Frederiksborg Amt, fortsat arbejdet med udviklingen af en test (MAST) til kvantitativ beskrivelse af informationsmængden i afasiramtes produktion af sammenhængende tale.

Birgit Hutters deltager fortsat i et skandinavisk-britisk projekt om kirurgisk metodik og børn født med ganespalte. Hun arbejder på et generelt forslag til beskrivelse af udtale hos sådanne børn, der muliggør sammenligning af behandlingsresultater på tværs af sproglige forskelle (begge med Gunilla Henningsson). Hun undersøger modersmålets indflydelse på vurderingen af ganespaltepatienters udtale (med Gunilla Henningsson og Anette Lohmander-Ager-skov). Hun undersøger tillige normale danske børns udtale af /s/ og /t/ for mere sikkert at afgøre hvornår taleundervisning er indiceret (med Anja Bau og Ulla Lahti).

Lars von der Lieth har fortsat arbejdet med adoptionsforskning. Dels er flere adoptivbørn i alderen 5-10 år blevet inddraget, dels er samtlige protokoller ved at blive gennemgået og overført til en database, og endelig er en kontrolgruppe ved at blive undersøgt.

7. Projekter ved Center for Læseforskning

Centret ledes af professor Carsten Elbro. Øvrige ansatte er forskningsassistent Line Knudsen, adjunkt Dorthe Klint Petersen og forskningsassistent Bianca Holders Skhoza.

7.1. Komponenter i forståelse af skrevne tekster (SHF)

I en række projekter med unge og voksne med kort eller ingen uddannelse undersøges betydningen af bl.a. ordafkod-

ning, alment og fagspecifikt ordforråd, funktionelt genrekendskab, semantisk aktivering via overbegreber og etablering og revision af mentale modeller (Carsten Elbro, Line Knudsen, Dorthe Klint Petersen og Bianca Holders Skhoza).

7.2. Tilegnelse af ordkendskab under læsning (SHF)

Udvikling af et undervisningsforløb i at udlede ordbetydning fra konteksten under læsning samt en række tests, der kan måle færdigheder heri. I en effektundersøgelse er der hentet data fra 315 elever, hvoraf ca. halvdelen deltog i forsøgsundervisningen (Bianca Holders Skhoza).

7.3. Genrekendskab (SHF)

Udvikling og afprøvning af et undervisningsforløb i genrekendskab med elever i 8. klasse med det formål at undersøge, om viden om tekstgenrer er en selvstændig årsag til individuel variation i læseforståelse. Der er udviklet en række eksperimentelle tests til vurdering af effekten af undervisningsforløbet. Disse tests er suppleret med en række standardiserede tests. Der er indhentet data fra 345 elever, hvoraf ca. halvdelen deltog i forsøgsundervisningen (Line Knudsen).

7.4. Forebyggelse af læsevanskeligheder (Oak Foundation)

Effektundersøgelse, der fokuserer på børn med høj risiko for læsevanskeligheder. Det er blandt andre børn, som sandsynligvis ikke profiterer af de eksisterende læseforberedende lege i børnehaveklassen. Det undersøges bl.a., hvordan børns lydige repræsentation af ord kan forbedres. En udvalgt kommune deltager med de fleste af børnehaveklasserne (Dorthe Klint Petersen).

7.5. Dysleksi og kvalitet af leksikal repræsentation af ords lyd (NOS-S)

Projektets formål er bl.a. at undersøge mulige årsagssammenhænge mellem dysleksi og kvaliteten af fonologisk repræsentation af ord. I en undersøgelse med dynamiske mål af ordtilegnelse deltog ordblinde elever fra Ordblindeinstituttet og yngre normale læsere (Carsten Elbro og Mette Nygård Petersen).

7.6. Forudsigelse af vanskeligheder med læseforståelse i 7. klasse (SHF og NOS-S)

Børn af såvel ordblinde forældre som af normallæsende forældre er fulgt siden begyndelsen af børnehaveklassen. Det seneste trin af undersøgelsen sigter mod at finde tidlige prædiktorer for specifikke vanskeligheder med sprogforståelse i læsning; desuden undersøges langtidseffekten af øget fonembevidsthed i børnehaveklassen (Carsten Elbro og Dorthe Klint Petersen).

7.7. Komponenter i videregående læsning (Undervisningsministeriet)

I samarbejde med Undervisningsministeriets gymnasieafdeling undersøges udvalgte, avancerede læsefærdigheder (bl.a. forståelse af upålidelige fortællere). En undersøgelse af færdighedernes prædiktive validitet er i gang. Undersøgelsesmateriale er udgivet til brug ved screening af læsefærdigheder i 1. g og 1. hf (Elisabeth Arnbak og Carsten Elbro).

7.8. Komponenter i faglig læseforståelse (SHF)

Tværsnitsundersøgelse om folkeskoleelevers læsning af fagtekster. Hovedformålet med undersøgelsen er at se,

hvilke delfærdigheder der især er afgørende for, hvor godt elever i 7.-10. klasse læser og forstår biologi- og historietekster (Dorthe Klint Petersen).

7.9. *Stavefærdighed i 6. klasse (SHF)*

Undersøgelse af elevernes stavefærdighed. Undersøgelsen skal bidrage til beskrivelse af vigtige elementer i staveudviklingen efter begyndertrinnet (samarbejde med Holger Juul, Institut for Dansk Dialektforskning).

7.10. *Ortografi, læseudvikling og dysleksi (NOS-S)*

Dette europæiske projekt har til formål at afdække betydningen af variationer i alfabetiske ortografier for læseudviklingen og for forekomst og kendetegn ved dysleksi (Carsten Elbro, Holger Juul, Institut for Dansk Dialektforskning, Philip Seymour, University of Dundee, m.fl.).

8. *Sprogteknologisk Orddatabase*

Center for Sprogteknologi iværksatte i 2001 et tre-årigt kollaborativt projekt med henblik på udviklingen af et sprogteknologisk leksikon for dansk. IAAS er en af flere projektpartnere. Projektmedarbejdere er Ole Nedergaard Thomsen og Mikkel Hald (begge på halv tid).

9. *Ph.d.-projekter*

Gitte Engelunds projekt er et samarbejde mellem universitetet og Oticons forskningscenter, Eriksholm. Primært undersøges, beskrives og forklares den oplevede stigmatisering, som finder sted af 50-65 årige personer med høretab. Sekundært identificeres de indsatsområder hvor fagfolk – f.eks. Oticon – kan anvende den viden, undersøgelserne frembringer.

Jan Heegård Petersen arbejder med kasus og postpositioner i det nyindiske sprog kalasha. Indtil videre er registret kasusendelser og postpositioner i de forskellige typer data, der er tilgængelige. I første omgang er det derefter hensigten på synkron basis at definere de præcise betingelser for hhv. kasusendelsernes og postpositionernes komplementære og overlappende distribution og funktion, i anden omgang at sammenholde en sådan synkron analyse med en diakron beskrivelsesramme, eksempelvis grammatikaliseringslitteraturen, der forsøger at belyse de processer, der ligger bag grammatiske morfemers udvikling og opståen.

Anne Jensen har i forbindelse med arbejdet om sætningsafhængighed i dansk talesprog afsluttet en større undersøgelse af, hvordan talers perspektiv influerer på valget af komplekse konstruktioner. Desuden er hun ved at færdiggøre en undersøgelse af, i hvor høj grad talere anvender prosodisk uintegrerede adverbialsætninger, og hvilke funktioner disse sætninger tjener i diskursen. Denne undersøgelse indgår i en større diskussion af, hvorvidt begrebet 'helsætning'/sentence er relevant for en opstilling af syntaktisk-semantiske enheder i talesprog.

Christian Jensen arbejder fortsat med prominens (tryk/accents) i britisk engelsk. Han har gennemført en række eksperimenter vedr. perception af prominensniveauer og sammenhængen mellem prominens og opfattelsen af informationsstruktur (fokus). Resultaterne fra disse eksperimenter vil danne basis for undersøgelser af den akustiske manifestation af prominens.

Jenny Helena Larsson arbejder fortsat med studier indenfor baltisk orddannelse. Især orddannelse ved komposition (verbal- og nominalkomposition) bliver behandlet, men også udvalgte verbal- og nominalsuffixer undersøges.

Mads Poulsen arbejder med processering af sætningsknuder i dansk. Målet har først været at finde metoder til at måle eventuelle processeringsvanskeligheder ved forskellige undertyper af sætningsknuder. Denne del er gennemført. Næste punkt har været at gennemføre målingerne og identificere nogle af de problematiske undertyper. Et pilotforsøg er foretaget, og arbejdet fortsætter nu på baggrund af erfaringer derfra. Han tilbragte september til december ved University of Wisconsin-Madison.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Michael Fortescue var fortsat eksaminator ved en ph.d.-afhandling ved University of New England, Australien.

Lars von der Lieth har været medlem af en række bedømmelsesudvalg på Århus Universitet og Danmarks Pædagogiske Universitet i forbindelse med besættelser af adjunkt- og lektorstillinger i psykologi samt en ph.d.-afhandling.

Elisabeth Engberg-Pedersen har deltaget i bedømmelsen af en ph.d.-afhandling ved University of Sidney.

Tillidshverv

Michael Fortescue er blevet udpeget som evaluator i benchmarkingen af Research School of Asian, African and Amerindian Studies ved Leiden University. Han har været evaluator af flere lingvistiske projektansøgninger i EUs regi, i Norge og i Nordamerika.

Nina Grønnum og Elisabeth Engberg-Pedersen deltog i den internationale arbejdsgruppe, der evaluerede lingvistikuddannelserne i Sverige.

Carsten Elbro er formand for Undervisningsministeriets Læremiddelpris.

Elisabeth Engberg-Pedersen har været evaluator af lingvistiske projektansøgninger i USA.

Formidling

Redaktionelle hverv

Michael Fortescue er medlem af komiteen for Lingvistikredsen i København og medlem af redaktionskomiteen for Acta Linguistica Hafniensia. Han deltager i arbejdsgruppen for Dansk Funktionel Grammatik.

Elisabeth Engberg-Pedersen er medlem af komiteen for Lingvistikredsen i København. Hun er, sammen med Peter Harder, Engelsk Institut, redaktør af Acta Linguistica Hafniensia. Hun er desuden medlem af redaktionskomiteen for Sign Language & Linguistics og Sociolinguistics in Deaf Communities og deltager i arbejdsgruppen for Dansk Funktionel Grammatik.

Nina Grønnum sidder i redaktionskomiteen for Phonetica, for Journal of the International Phonetic Association, for Acta Linguistica Hafniensia og for Nordic Journal of Linguistics.

Birgit Anette Rasmussen (Olsen) redigerede kongresberetningen Indo-European Word Formation sammen med James Clackson, Cambridge (ventes at udkomme på Museum Tusulanums Forlag, 2003).

Jens Elmegård Rasmussen er administrerende redaktør af tidsskriftet Tocharian and Indo-European Studies.

Carsten Elbro er medredaktør af Mål & Mæle og medlem af the editorial board ved Dyslexia og Annals of Dyslexia.

Kongresser og symposier

Center for Læseforskning var hovedarrangør af Third European Graduate School on Reading Acquisition i august (støttet af NorFa).

Michael Fortescue er medlem af komiteen for den 16. International Conference on Historical Linguistics, som foregår i København i august 2003.

Elisabeth Engberg-Pedersen arrangerede "Seminar om intersprog i anledning af lektor Esther Glahns fratræden" 19. april 2002.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Elisabeth Engberg-Pedersen har bidraget ved dataindsamlingen og som konsulent for analysen i et internationalt projekt, "A Crosslinguistic Study of Sign Language Classifiers", støttet af The National Science Foundation, USA, under ledelse af professor Diane Brentari, Purdue University, West Lafayette, Indiana.

Søren Wichmann har i samarbejde med Roberto Zavala Maldonado (CIESAS, Chiapas) forberedt et projekt om dokumentationen af forskellige dialekter af sproget Chiapas zoque. Projektet er støttet af det mexikanske forskningsråd CONACyT.

Hanne-Pernille Stax deltager i forskningsnetværket Movins forskningsaktiviteter omkring mikroanalyse af verbal interaktion. Hun samarbejder med læger ved Skejby Sygehus og Børne- og Ungdomspsykiatrisk Hospital, Risskov om oversættelse og sproglig tilpasning af spørgeskemaer vedrørende psykopatologi hos børn.

Nina Grønnum, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	11,10	4,10	15,20
DVIP	0,01	0,80	0,80
STIP	1,94	1,69	3,63
TAP	7,98	2,29	10,27
Årsværk i alt	21,03	8,88	29,91
Løn	8.839	3.009	11.848
Frikøb	9	-16	-7
Øvrig drift	385	1.313	1.698
Anskaffelser	402	121	522
Bruttototal t.kr.	9.635	4.427	14.062

Stab

VIP Internt finansieret

Elbro, Carsten; professor.

Engberg-Pedersen, Elisabeth; lektor.

Fortescue, Michael David; professor.

Glahn, Esther; lektor.

Grønnum, Nina; lektor.

Hansen, Peter Aage Molbæk; lektor.

Hermann, Jesper; lektor.

Hutters, Birgit Elisabeth; lektor.

Jensen, Lise Randrup; lektor.

Petersen, Dorte Klint; forskningsadj.

Petersen, Niels Christian Reinholt; lektor.

Rasmussen, Jens Elmegård; lektor.

Stax, Hanne-Pernille; amanuensis.

von Der Lieth, Lars; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Knudsen, Line; forskningsass.

Rasmussen, Birgit Anette; lektor.

Shkoza, Bianca Holders; forskningsass.

Thomsen, Ole Nedergaard; lektor.

Wichmann, Søren Kim; lektor.

STIP Internt finansieret

Larsson, Jenny Helena; ph.d.-stipendiat.

Poulsen, Mads; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Jensen, Karen Anne; ph.d.-stipendiat.

Petersen, Jan Heegård; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Navarretta, Costanza: The Use and Resolution of Intersentential Pronominal Anaphora in Danish Discourse.

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

– Beskrivelse af Mayasprogenes komparative fonologi i lyset af nyere epigrafiske resultater (Søren Wichmann) kr. 436.200.

Lundbeckfonden/Harboefonden

– Indkøb af apparatur (Elisabeth Engberg-Pedersen) kr. 155.900.

Nordisk Forskerakademi

– Metoder i læseforskning (Carsten Elbro) kr. 291.500.

Oak Foundation

– Dyslektiske børn i børnehaveklasse og 1. klasse (Carsten Elbro) kr. 2.562.000.

Statens Humanistiske Forskningsråd

– Kasus og postpositioner i Kalasha: konkurrence eller samarbejde (Jan Heegård Petersen) kr. 1.223.000.

Publikationer

Aagaard C., Petersen A., Petersen N.R., Jensen L.R., : Metode til analyse af sammenhængende tale. Projekt rapport om udvikling af en dansk version af Communicative Efficiency Profile. 14s. Kommunikationscentret, Frederiksborg Amt, Hillerød 2002.

Elbro C.: Valte, se skalte: om stærke ordpar. Mål & Mæle årg. 21, no. 4, s. 28-31. 1998.

Elbro C.: Det er ret svært at lære at læse dansk. Mål & Mæle årg. 25, no. 1, s. 10-17. 2002.

Elbro C.: Ift, ifm, mht, mhp og andre uspecifikke præpositioner. Mål & Mæle årg. 25, no. 3, s. 17-23. 2002.

Elbro C., Arnbak E.: Components of reading comprehensi-

- on as predictors of educational achievement. i: Dyslexia and literacy s. 69-83. Erland Hjelmquist & C. von Euler (eds.). Whurr, London 2002.
- Elbro C., Pallesen B.R.: The quality of phonological representations and phonological awareness: a causal link? i: Precursors of functional literacy (Studies in written language and literacy ; vol. 11) s. 17-32. Ludo Verhoeven, Carsten Elbro, Pieter Reitsma (eds.). John Benjamins, Amsterdam 2002.
- Engberg-Pedersen E.: Gestures in signing : the presentation gesture in Danish sign language. i: Progress in sign language research: in honor of Siegmund Prillwitz/Fortschritte in der Gebärdensprachforschung: Festschrift für Siegmund Prillwitz s. 143-162. Rolf Schulmeister und Heimo Reinitzer (Hrsg./eds.). Signum, Hamburg 2002.
- Fortescue M.: Incorporation in Chukchi as compared with Koyukon and Cree. i: Complex predicates and incorporation : a functional perspective s. 48-66. Ole Nøgaard Thomsen and Michael Herslund (eds.). C.A. Reitzel, København 2002.
- Fortescue M.: Productivity and linguistic layering in West Greenlandic and Aleut. i: Proceedings of the Chicago Linguistic Society 37, 2 s. 249-262. M. Andronis, C. Bell, H. Elston, and S. Neuvel (eds.). Chicago Linguistic Society, Chicago 2002.
- Fortescue M.: Report to the elders. Acta linguistica Hafniensia 34, s. 107-163. 2002.
- Fortescue M.: The rise and fall of polysynthesis in the Eskimo-Aleut family. i: Problems of polysynthesis (Studia typologica ; vol. 4) s. 257-275. Nicholas Evans & Hans-Jürgen Sasse (eds.). Akademie Verlag, Berlin 2002.
- Fortescue M.: Review of Journal of historical pragmatics. Acta linguistica Hafniensia 34, s. 190-192. 2002.
- Fortescue M.: The domain of language. 391 s. Museum Tusulanum København 2002.
- Grønnum N., Basbøll H.: Stød and length: acoustic and cognitive reality? i: Proceedings of the Speech Prosody 2002 Conference, 11-13 April 2002 s. 355-358. Bernard Bel & Isabelle Martin (eds.). Laboratoire Parole et Langage, Aix-en-Provence 2002.
- Grønnum N., Basbøll H.: Stød and vowel length: acoustic and cognitive reality? i: Fonetik 2002 s. 85-88. C. Dünger, B. Granström, D. House, A.-M. Öster (eds.). Department of Speech, Music and Hearing, Stockholm 2002.
- Gutiérrez Morales S., Wichmann S.: He´m øiømat, ʼLa Chichimeca´. Tlalocan 2002, s. 315-334. 2002.
- Hermann J., Siiner M.: An unravelling of principles we all have to use: Review of Nini Praetorius: Principles of language, cognition and action. Kluwer, 2000. Psycholinguistics 13, #19, s. 7. 2002.
- Hyllested A., Jørgensen A.R., Larsson J.H., Olander T.: (red.). Bhrghntiáh2ai, Barjow, Brhatyai, Brigti : festschrift til Birgit Anette Olsen på 50-årsdagen den 2. april 2002. 96s. Editiones Olander, København 2002.
- Jensen K.A.: Do pauses in the flow of speech provide any support for the cognitive status of syntactic units? Buffalo working papers in linguistics 01-01, s. 29-48. 2002.
- Jensen K.A.: Sætningsknuder i dansk. i: NyS: nydanske studier & almen kommunikationsteori ; 29 s. 105-124. Peter Juel Henriksen [et al.] (red.). Dansk lærerforening, København 2002.
- Jensen K.A.: Anmeldelse af: Lockhart, James: Nahuatl as written. Stanford University Press, 2001. Journal of linguistic anthropology vol. 12, no. 1, s. 2. 2002.
- Jensen L.R., Hutterer B.: Kvalitetsudvikling i logopædien. Dansk Audiologopædi årg. 31, nr. 3, s. 83-85. 1995.
- Jensen L.R., Petersen N.R., Aagaard C., Petersen A.: MAST: en metode til analyse af sammenhængende tale hos afasiramte personer. Dansk audiologopædi årg. 38, nr. 3, s. 61-72. 2002.
- Lacadena A., Wichmann S.: The distribution of Lowland Maya languages in the Classic period. i: La organización social entre los mayas: memoria de la Tercera Mesa Redonda de Palenque. Vol. 2 s. 275-314. Vera Tiesler, René Cobos & Merle Greene Robertson (eds.). Instituto Nacional de Antropología e Historia & Universidad Autónoma de Yucatán, México, D. F. 2002.
- Larsson J.H.: Indoeuropeiska drag i den baltiska mytologin. i: Bhrghntiáh2ai, Barjow, Brhatyai, Brigti: festschrift til Birgit Anette Olsen på 50-årsdagen den 2. april 2002 s. 65-79. Adam Hyllested, Anders Richardt Jørgensen, Jenny Helena Larsson og Thomas Olander (red.). Editiones Olander, København 2002.
- Larsson J.H.: Solens bröllop – en baltisk myt med indoeuropeiska anor. i: Bhrghntiáh2ai, Barjow, Brhatyai, Brigti: festschrift til Birgit Anette Olsen på 50-årsdagen den 2. april 2002 s. 81-84. Adam Hyllested, Anders Richardt Jørgensen, Jenny Helena Larsson og Thomas Olander (red.). Editiones Olander, København 2002.
- Larsson J.H.: Nominal compounds in the Baltic languages. i: Nominal composition in Indo-European languages. Part 1 s. 203-231. Torsten Meissner and James Clackson (eds.). The Philological Society, Oxford 2002.
- Larsson J.H.: Understanding the heart : work in progress. i: Nid oedd fas i gywyddaid: festschrift til Anders Richardt Jørgensen på 25-årsdagen den 5. juli 2002 s. 17-23. Thomas Olander (red.). Editiones Olander, København 2002.
- Lieth L.v.d.: A European concept of mental health and deafness : a brief historical remark. i: Mental health services for deaf people : a worldwide perspective : proceedings of the 5th European & 2nd World Conference on Mental Health and Deafness s. 31-42. Tina Hjortsø, Lars von der Lieth, Camilla Carlsen (eds.). European Society for Mental Health and Deafness, Stokeinteignhead 2001.
- Lieth L.v.d.: Psyko-sociale aspekter ved adoption: foredrag ved den internationale adoptionskonference i Delhi, Indien oktober 2002. Alverdens børn 3, s. 8-11. 2002.
- Lieth L.v.d., Hjortsø T., Carlsen C.: (eds.). Mental health services for deaf people: a worldwide perspective. Part 1-2 : proceedings of the 5th European & World Conference on Mental Health and Deafness. (2 bd.) 573s. European Society for Mental Health and Deafness, Stokeinteignhead 2001.
- Petersen J.H., Fahl L.K., Farø K.H., Lorentzen H.: Tre retskrivningsordbøger – hvad skal vi med dem? LEDA-nyt : Leksikografer i Danmark's nyhedsbrev 33, s. 7-23. 2002.
- Petersen J.H., Fahl L.K., Farø K.H., Lorentzen H.: Tre retskrivningsordbøger – hvad skal vi med dem? Danske Studier 2002, s. 222-237. 2002.
- Petersen J.H., Mørch I.E.: Retroflex vowels and other peculiarities in Kalasha sound system. i: Synchronic and diachronic aspects of Himalayan linguistics : selected proceedings of the 7th Himalayan Languages Symposium

- um held in Uppsala, Sweden Anju Saxena and Jadranka Gvozdanovic (eds.). Mouton de Gruyter, Berlin 2002.
- Rasmussen B.A.: Thoughts on Indo-European compounds – inspired by a look at Armenian. i: Nominal composition in Indo-European languages. Part 1 s. 233-257. Torsten Meissner and James Clackson (eds.). The Philological Society, Oxford 2002.
- Rasmussen B.A.: A note on Armenian preverbs and prepositions. i: The linguist's linguist: a collection of papers in honour of Alexis Manaster Ramer s. 309-316. Fabrice Cavoto (ed.). LINCOM Europa, München 2002.
- Rasmussen J.E.: The Slavic verbal type birati and some key issues of the verbal system of Indo-European and Tocharian. i: The linguist's linguist : a collection of papers in honour of Alexis Manaster Ramer s. 373-386. Fabrice Cavoto (ed.). LINCOM Europa, München 2002.
- Rasmussen J.E.: The compound as a phonological domain in Indo-European. i: Nominal composition in Indo-European languages. Part 2 s. 331-350. James Clackson and Torsten Meissner (eds.). The Philological Society, Oxford 2002.
- Rasmussen J.E.: New light on the Indo-European nominative marker. i: Bhrghntiáh2ai, Barjow, Brhatyai, Brigti: festskrift til Birgit Anette Olsen på 50-årsdagen den 2. april 2002 s. 89-91. Adam Hyllested, Anders Richardt Jørgensen, Jenny Helena Larsson og Thomas Olander (red.). Editiones Olander, København 2002.
- Thomsen O.N.: Complex predicates and processing in Danish. i: Complex predicates and incorporation: a functional perspective s. 120-174. Ole Nedergaard Thomsen and Michael Herslund (eds.). C.A. Reitzel, København 2002.
- Thomsen O.N.: Complex predicate formation and incorporation : towards a typology. i: Complex predicates and incorporation: a functional perspective s. 288-381. Ole Nedergaard Thomsen and Michael Herslund (eds.). C.A. Reitzel, København 2002.
- Thomsen O.N., Herslund M.: Complex predicates and incorporation : an introduction. i: Complex predicates and incorporation: a functional perspective s. 7-47. Ole Nedergaard Thomsen and Michael Herslund (eds.). C.A. Reitzel, København 2002.
- Thomsen O.N., Herslund M.: (eds.). Complex predicates and incorporation: a functional perspective. 381s. C.A. Reitzel, København 2002.
- Verhoeven L., Elbro C., Reitsma P.: (eds.). Precursors of functional literacy. VI, 359 s. John Benjamins, Amsterdam 2002.
- Wichmann S.: Diccionario analítico del popoluca de Texistepec. 173 s. Universidad Nacional Autónoma de México, México, D. F. 2002.
- Wichmann S.: Georges Raynaud: An overlooked figure in the history of Maya epigraphy. The PARI journal 3, 2/3, 2002.
- Wichmann S.: Questioning the grid : a new distinction among the syllabic signs of the Maya hieroglyphic script? Mexican 24, 5, s. 98-106. 2002.
- Wichmann S.: Advances in the correlation of linguistic families and prehistoric farming areas: a possible solution to Bellwood's dilemma. 13s. Internetpublikation 2002.
- Wichmann S.: Hieroglyphic evidence for the historical configuration of Eastern Ch'olan/Pruebas jeroglíficas para la configuración histórica del ch'olan oriental. Research reports on ancient Maya writing 51, s. 35. 2002.
- Wichmann S.: Book notice on David Paul Foris: A grammar of Sochiapan Chinantec. SIL International and The University of Texas at Arlington, 2000. (Studies in Chinantec languages; 6). Language: journal of the Linguistic Society of America 78, 4, s. 805-806. 2002.
- Wichmann S.: Book notice on Marion Miller: Desano grammar. SIL International and The University of Texas at Arlington, 1999. (Studies in the languages of Columbia; 6). Language: journal of the Linguistic Society of America 78, 4, s. 804-805. 2002.
- Wichmann S.: Lingvistikens vinkel. i: Dansk som videnskabsprog i en globaliseret verden: arbejdsrapporter fra Årsmøde for stipendiater ved Danmarks Humanistiske Forskningscenter s. 72-76. Danmarks Humanistiske Forskningscenter, København 2002.
- Wichmann S.: Arawakisk, Athapaskisk, Caribisk, Chibcha, Glottokronologi, Grammatikalisering, Hjelpeverbum, Yuriy Knorosov. i: Den Store Danske Encyklopædi, supplementsbind s. div.. Jørn Lund (red.). Danmarks Nationalleksikon, København 2002.
- Wichmann S.: Erindringsglimt fra et ophold under en rejse i mayafilologi fra det østlige Amager over Strøget til Kastrup Lufthavn og hinsides. Årsberetning. Danmarks Humanistiske Forskningscenter 2001, s. 12-15. 2002.
- Wichmann S.: Cambios sintácticos involucrados en construcciones verbales complejas del popoluca de Texistepec. i: Programa : VII Encuentro Internacional de Lingüística en el Noroeste in memoriam Kenneth L. Hale s. 179-180. Universidad de Sonora, Hermosillo 2002.
- Wichmann S., Brown C.H.: Contacto lingüístico dentro del área maya : los casos de ixhil, q'eqchii'. Pueblos y fronteras 4, s. 133-167. 2002.

Studienævnet for Lingvistik

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af Jens Elmegaard Rasmussen (studieleder), Michael Fortescue (vicestudieleder), Peter Molbæk Hansen, Jesper From (næstformand), Esben Lydiksen og Nicolai Pharao.

Beretning

Studienævnet har i 2002 holdt 10 møder.

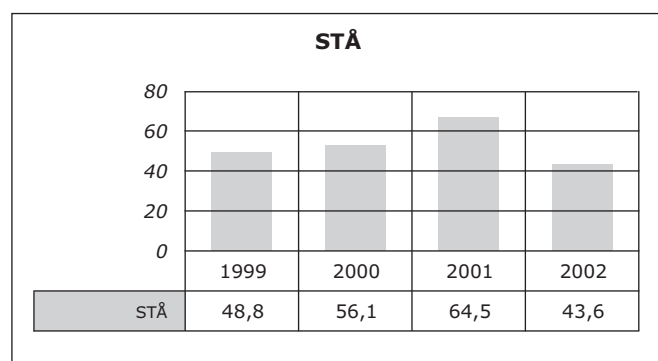
Studienævnets arbejde har været konfliktfrit og overvejende centreret om planlægning af undervisning og vurdering af meritoverførsler. På begge felter har det været bestræbelsen at opnå bedst og mest mulig undervisning for de til rådighed stående midler.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder					
	Lingvisisk	Dansk	Øvrig Human.	Andre fak.	Meritoverført	I alt
Lingvistisk alm.	27,6	1,5	5,0	0,3	1,5	36,0
Indoeuropæistik	7,3		3,0		0,3	10,5
Engelsk	2,0					
Italiensk	1,0					
Øvrig humaniora	3,8					
Forsikringsvidenskab	0,5					
Meritstuderende	0,3					
Gæstestuderende	2,0					
I alt	44,4					

STÅ 1999-2002

Jens Elmegaard Rasmussen, studieleder

Studienævnet for Audiologopædi og Sprogpsykologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 til 1.8.2002 bestod studienævnet af følgende medlemmer: Lars von der Lieth (studieleder), Jesper Hermann (vicestudieleder), Carsten Elbro, Susanna Løve (næstformand), Marie Poulsen Larsen og Anne Sofie Brixen. 1.8.2002-31.1.2003 fungerede Marie Poulsen Larsen som næstformand mens Marianne Kyhne Hansen blev medlem af studienævnet begge dele affødt af Susanna Løves studieophold i Canada, resten af studienævnet var uforandret.

Beretning

Studienævnet indfører med fakultetets accept en ny studieordning for grunduddannelsen i audiologopædi for nyindskrevne pr. 1.9.2003. Studieordningen vil blive fulgt op med dels en tilvalgsordning dels en kandidatuddannelsesordning, således at studiet fra 1.9.2003 ændrer karakter først og fremmest ved at kun 2 af de 3 anvendte fag, audiologi, logopædi og læsning bliver obligatoriske efter den studerendes eget valg, herved skabes luft på overbygningen til indførelse af fordybelsesmoduler i de tre anvendte fag samtidig med at de vil blive udbudt som tilvalgsfag på bachelorniveau.

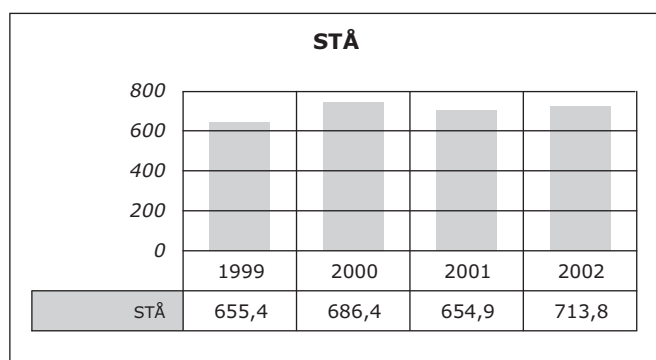
Studienævnet har konstateret en stigende interesse for faget sprogpsykologi såvel på tilvalgsniveau som på overbygningsniveau, hvilket har givet rigeligt arbejde til den tilknyttede lektor samt en amanuensis og en ekstern lektor.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder						I alt
	Psykologi	Øvrig humaniora	Afrika-studier	Naturvidenskab	Jura	Merit-overført	
Psykologi	687,0	2,6	1,2	0,8	0,2	43,9	735,8
Filosofi	2,3						
Filmvidenskab	2,3						
Øvrig humaniora	8,4						
Samfundsvidenskab	0,5						
Biologi	0,1						
Meritstuderende	9,9						
Gæstestuderende	3,4						
I alt	713,8						
Åben uddannelse	29,6						

STÅ 1999-2002

Lars Lieth, studieleder

Institut for Nordisk Filologi

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder: Niels Finn Christiansen.

Institutbestyrelse: Johnny Kondrup (viceinstitutleder), Bent Fausing, Helen Krag, Hanne Ruus, samt TAP-repræsentanterne Tine Jørgensen og Jan Bendixen.

Adresse

Njalsgade 120
2300 København S
Telefon 35 32 83 11
Fax 35 32 83 77
inf@hum.ku.dk
www.nordisk.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Institutts hovedaktiviteter på uddannelsessiden er for det første danskstudiet og for det andet forskeruddannelsen.

På danskstudiet blev der i 2002 som i de foregående år optaget ca. 200 nye studerende på 1. årgang, fordelt på 6 hold. Den rate, hvormed de danskstuderende tager deres eksamen og gennemfører deres studier, er heldigvis, som den længe har været, blandt fakultetets bedste. Til de studerende, der er optaget på bachelor- og kandidatuddannelsen, kommer de ph.d.-studerende, som i øjeblikket udgør ca. 20 med forskellige finansieringsformer (fakultet, forskningsråd, samfinansieret, friplads, selvfinansieret). Langt det største antal faste VIP- og ph.d.-årsværk er tilknyttet danskstudiet: Deres indehavere forsker inden for de faglige områder som indgår i faget: Nordisk, specielt Dansk, Litteratur, Sprog og Medieanalyse, tidligere benævnt Massekommunikation. Det samlede fælles projekt for instituttets aktiviteter er at sørge for at Danskstudiets forskellige discipliner til stadighed er med i den forskningsmæssige front.

Forskeruddannelsens grundstamme er seniorforskeres individuelle vejledning af ph.d.-studerende. Hertil kommer ph.d.-kurser, som instituttets faste lærere i stor udstrækning har deltaget i, som arrangører, ledere, undervisere – såvel ved kurser afholdt her på instituttet som ved kurser afholdt i samarbejde med andre institutter på KUA eller med øvrige deltagere i diverse regionale og landsdækkende netværk. Inden for det faglige område Medieanalyse deltager seniorforskere og ph.d.-studerende i den nyoprettede landsdækkende Forskerskole for film, journalistik og medier. Inden for fagområdet Sprog er der også sket nyt i det forløbne år: der er oprettet en Forskerskole Øst i sprogvidenskab, som i første 3-års-periode ledes fra Institut for Nordisk Filologi; den vil fremover være rammen for instituttets forskeruddannelse i sprog. På det litterære område oprettedes i 2002 Georg Brandes Skolen, der ligeledes i de første tre år ledes fra Institut for Nordisk Filologi.

De øvrige faglige områder, som af forskellige historiske årsager er henlagt under instituttet, er 1) Finsk Afdeling, 2) Center for Arbejderkulturstudier, 3) Center for Kvinde- og Kønsforskning, og 4) Afdeling for Minoritetsstudier. Det SHF-finansierede projekt Dansk Sprog- og Stilhistorisk

Tekstbase har fået husly på instituttet, samt det fonds- og forlagsfinansierede "Dansk forfatterleksikon". Begge disse projekter er planmæssigt afsluttede i det forløbne år, begge med fremlæggelse af de bebudede produkter. Det er karakteristisk for instituttet, at meget forskelligartede faglige områder tiltrækkes og trives. De bidrager nedenfor med hver deres afsnit til instituttets årsberetning. Der udføres herudover et omfattende informationsarbejde af instituttet og dets medarbejdere, i de trykte og elektroniske medier, såvel som ved foredrags- og anden formidlende virksomhed. Se mere herom i institutpjecen "Nordiske mænd og kvinder", tilgængelig på instituttets hjemmeside. Forskning udført af det videnskabelige personale ved Danskstudiet har igennem det seneste år udfoldet sig inden for følgende områder (uprioriteret): Litteratur, Sprog, Medieanalyse, Finsk Afdeling, Center for arbejderkulturstudier, Center for Kvinde- og Kønsforskning, Afdeling for Minoritetsstudier.

Instituttets liv og virke har i 2002 været stærkt præget af flytningen fra det gamle KUA til de nye lokaliteter. Såvel forberedelserne som selve flytningen og de efterfølgende problemer har belastet både det administrative og videnskabelige personale hårdt, og heller ikke de studerende har kunnet undgå, at deres dagligdag i en periode blev vanskelig. Alle er dog overordentlig glade for de tiltalende nye rammer om instituttets arbejde.

Dansk

Studiet generelt

Jørgen Haugan har produceret et kompendium i Norsk for undervisningen i emnet på grunduddannelsen. Kompendieudsalget, 66.s.

Forskningsvirksomhed

Litteratur

Forfatterskaber og værkanalyser

Jens Kr. Andersen har fortsat sine indledende studier til sit værk med den foreløbige (arbejds-)titel Litterær komposition. Principper og eksempler.

Sune Auken har arbejdet på færdiggørelsen af sin afhandling Mytologi, historie og kristendom hos N.F.S. Grundtvig. Han har anmeldt Jørgen Fafners Dansk Verskunst 1-2 i Danske Studier. Han har skrevet artiklen om Grundtvig til Dictionary of Literary Biography, og han har skrevet afhandlingen "Brødre og svogre. Om kriminalintrigen i Gisle Surssøns Saga".

Poul Behrendt har igennem de seneste to år arbejdet på en afhandling med titlen "Dobbeltkontrakten hos Søren Kierkegaard" som en udløber af flere års beskæftigelse med dobbeltkontraktlige genrer inden for de sidste ti års nordiske litteratur. Arbejdet har foreløbig resulteret i en halvt hundrede siders forskningshistorisk anlagt afhandling om fragmentet II A 802-807 ("Den store Jordrystelse"). Med udgangspunkt i en rekonstruktion af det oprindelige manuskript foretages der en nydatering på basis af en pseudonym læsning af helheden, der sandsynliggør, at 150 års forskning har fejlbehandlet teksten som historisk-biografisk kilde. Afhandlingen er samtidig led i en fundering af

udsigelsesforholdene i Søren Kierkegaards Skrifter. Den offentliggøres på engelsk under titlen "An Essay in the Art of Writing Posthumous Papers".

Henrik Blicher har i forlængelse af trebindsudgaven af Schack Staffeldts digte (2001) afsluttet to lange introduktioner til digteren i Arkiv for Dansk Litteratur og Dictionary of Literary Biography. Tilsvarende præsentationer af Jens Baggesen er undervejs. Henrik Blicher har skrevet om Jens Baggesens rejsebeskrivelse Labyrinten i dialog med Holberg og Sterne i "Rejsen i en nøddeskal" (Litteraturkritik & Romantikstudiers Skriftrække nr. 30).

Jørgen Haugan: "Hamsun-beruselse. Knut Hamsun i dansk litteratur", 8 s., trykt i Reception, tidsskrift for nordisk litteratur, nr. 47, 2002. "Individualismens krise. Hamsun og Jensen – og lidt om Nexø", 8 s., trykt i tidsskriftet Spring 19, 2002. Haugan er ved at afslutte en biografi om Knut Hamsun på ca. 500 sider, en pendant til 'Alt er som bekendt erotik. En biografi om Martin Andersen Nexø,' 1998.

Gunilla Hermansson arbejder fortsat på sin ph.d.-afhandling om C.J.L. Almqvists store samleværk, "Törnrosens bok" (1833-1851).

Hans Hertel har kortlagt Henrik Stangerups essayistisk-kulturkritiske forfatterskab og udgivet udvalget "Tværtimod! Levned og meninger 1956-98" (Lindhardt og Ringhof, 2003).

John Chr. Jørgensen skriver på en monografi om Herman Bang som journalist og har i forbindelse med dette arbejde holdt forelæsninger i tilknytning til "Golden Days"-arrangementer i efteråret 2002.

Jette Lundbo Levy har i forbindelse med udarbejdelse af artikler og essays arbejdet med Ole Sarvigs kunsthistoriske forfatterskab og Palle Nielsens grafiske serier, med analyse af en fortællende skulptur af Giacommetti. Afsluttet artikel om Offer og ritual i Karen Blixens forfatterskab. Arbejder med Jens Baggesens forfatterskab. Hun har endvidere arbejdet med motivet læsning og forelskelse i en række forfatterskaber fra Dante over Goethes Werther til Amalie Skram. Jette Lundbo Levy har endvidere deltaget i international konference og teaterfestival, arrangeret af Center for Asian Theatre og Ibsencentret i Oslo, om Ibsen i november 2002 i Dhaka, Bangladesh om The Relevance of A Doll's House og har i den sammenhæng udarbejdet et paper om Et dukkehjem med titlen "No more Play".

Flemming Lundgreen-Nielsen har skrevet et forfatterportræt af Claus Christoffersen Lyschander (26 A4-sider) til Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs og Det Kongelige Biblioteks litteraturreksikon, Arkiv for Dansk Litteratur (ADL) på internettet (www.adl.dk); en artikel om N.F.S. Grundtvig af lidt større omfang til samme er i arbejde.

Jan Rosiek har studeret Ole Sarvigs og Thorkild Bjørnvigs lyrik og poetik.

Marianne Stidsen har skrevet en artikel om Jens Baggesen, som indgår i en bog om oplysningstiden.

Gunnar Syrén har fortsat sine studier i Per Olov Enquists dramatik: "Han kommer nærmast att utge en essä som uppföljare till sin bok i ämnet. Dessutom har hans föreläsning vid ett internationellt Strindberg-symposium resulterat i ett bidrag till en antologi där han jämför Enquist med Strindberg. Vad gäller modern svensk litteratur i övrigt, har han i sin forskning sysslat med Agneta Pleijels och Mikael Niemis författarskap. Han arbetar också på en bok om Gunnar Wennerbergs Gluntar som teater."

Lotte Thrane arbejder fortsat på sit disputatsprojekt, monografien om forholdet mellem kunstæstetik og litteraturæstetik i 1800-tallet, der samtidig bliver en biografi om multikunstneren og europæeren Lorenz Frølich. I den forbindelse holdt hun foredraget "Tusmørkemesteren. Lorenz Frølich og den nordiske mytologi" i Videnskabernes Selskab i februar. Resten af foråret var hun i Paris for at undersøge efterladte breve og tegninger fra kunstneren på Bibliothèque Nationale. På Fondation Custodia identificerede hun en række Frølich-tegninger, der er i samlingens eje. I oktober holdt Lotte Thrane foredrag i San Francisco (Berkeley) og New York (Columbia). Foredragets titel var "Arabesque and Mystery Mirror. A Narrative Analysis of Lorenz Frølich's "Rosendal Mirror" (1838). Hun deltog desuden i The International Conference of Romanticism's årlige konference i Florida med et paper om Frølich og begrebet "det interessante", der publiceres næste år.

Genrer og temaer

Flemming Lundgreen-Nielsen har læst korrekturer på og således færdiggjort bind 4 af værket Svøbt i mår. Dansk folkevisekultur 1550-1700. "Lærdom og overtro" (797 s.); bindet, der er redigeret sammen med Hanne Ruus, udkom medio december 2002, og indeholdt bl.a. to bidrag af Flemming Lundgreen-Nielsen ("Anders Sørensen Vedel og Peder Syv. To lærde folkeviseudgivere" og "Trylleviser og trolddom", i alt 341 sider).

Benedikte F. Rostbøll arbejder fortsat med ph.d.-projektet "Skrevet med blod – Kroppens retorik hos Edith Södergran og i den danske nittenfirser- og halvfemserdigtning". Forårssemester 2002: Visiting scholar ved Columbia University, New York. Boganmeldelser til B.T.

Lotte Thrane har genoptaget arbejdet med forholdet mellem skrift og passion i forbindelse med en planlagt amerikansk udgivelse, "Images of Yearning" (oversat af "Længelsbilleder", 1999). Det har foreløbig resulteret i to engelsksprogede udgivelser: "Visual Pleasure and Writerly Delight". (om Jens Baggesen) i Scandinavica, og "Diving Into Passion" (om Magda von Hattingberg og Rilke) i "Recent Perspectives on European Romanticism".

Keld Zeruneith arbejder på en undersøgelse af den oldnordiske litteratur, edda og saga, med inddragelse af det oldengelske digt "Beowulf". Undersøgelsen bygger bl.a. på de resultater, han har fremlagt i "Træhesten. Fra Odysseus til Sokrates. En bevidsthedshistorie" 2002.

Litteraturhistorie

Jens Kr. Andersen har været medarbejder på Arkiv for Dansk Litteratur (www.adl.dk), en elektronisk søgbar base af litterære tekster med introducerede forfatter- og periode-"portrætter", etableret i et samarbejde mellem Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og Det Kgl. Bibliotek. Her har JKA forfattet "portrætterne" af Holberg, Heiberg, Hostrup, H.E. Schack samt af klassicismen.

Thomas Bredsdorff har arbejdet med projekt om nordisk oplysningstid, i tre måneder af året ved universitetet i Cambridge, på stipendium fra Carlsbergfonden.

Pil Dahlerup har til sin litteraturhistorie Dansk litteratur. 1500-tallet skrevet kapitlerne: "Tiden 1482-1522" (10 s.), "Humanismen" (19 s.), "Danske humanistmiljøer 1" (17 s.), "Danske humanistmiljøer 2" (11 s.), Genreprofil for 1482-1523 (10 s.), "Romaner" (5 s.), "Fyrstespejl" (8 s.). I alt 80 s.

Hans Hertel har genoptaget sin forskning i Georg Bran-

des, det moderne gennembrud og deres kulturelt-politiske betydning. Resultater er publiceret i artikler, forelæsninger og antologien "Det stadig moderne gennembrud" (Gyldendal 2003). Hans Hertel har fortsat arbejdet på projektet "Kulturkampen omkring fascisme og nazisme i dansk kulturliv 1909-60". Resultater publiceres løbende, i 2002 dels i tidsskriftet Kritik nr. 158, dels i Gads leksikon om dansk besættelsestid (red. John T. Lauridsen m.fl.), dels i samleværket "Britain and Denmark: Political, Economic and Cultural Relations in the 19th and 20 Centuries" (red. Jørgen Sevaldsen, Museum Tusulanum).

Lasse Horne Kjældgaard har udført studier i idealistisk æstetikteori og Søren Kierkegaards forfatterskab. Han har været medredaktør på en antologi om dansk litteratur og kultur i oplysningstiden, hvortil han har bidraget med en indledningsartikel samt en artikel om den tværkulturelle dialogform i oplysningstiden. Desuden har han publiceret artikler om Søren Kierkegaard, Karen Blixen og Villy Sørensen. I årets sidste kvartal har han været frikøbt til projekt Dansk Litteraturhistorie og arbejdet på en kapitelrække om lyrikken fra 1920 til 1960.

Johnny Kondrup arbejder på en grundbog i dansk litteraturhistorie; værket forventes udgivet i 2004.

Jan Rosiek har fortsat sine studier i modernismekonstruktioner i dansk litteraturhistorieskrivning.

Marianne Stidsen har udgivet artikelsamlingen *Idyllens grænser*, som dækker perioden fra 1980-90. Bogen rummer bl.a. artikler om Michael Strunge og Søren Ulrik Thomsen, om Simon Grotrian og Niels Frank og om Solvej Balle, Christina Hesselholdt og Pia Juul.

Litterær teori

Lasse Horne Kjældgaard har skrevet leksikonartikler om litteraturteori til *Den Store Danske Encyklopædi* (supplementbind).

Frank Kjørup har fortsat sine ph.d.-studier i moderne verskunst, herunder afhandlingen "Sprog versus sprog: Mod en versets poetik" (Museum Tusulanums Forlag 2003).

Marianne Stidsen har udgivet en artikel om Maurice Blanchot i en bog udgivet af Det Kongelige Danske Kunstakademi. Desuden har hun medvirket i en enquete om formalisme i tidsskriftet *Reception*.

Knud Wentzel fortsætter sine studier i forholdet mellem "fortællingen" og "budskabet", som grundlæggende og kontrasterende opfattelses- og formidlingsformer. Det øjeblikkelige materiale er en retssags forskellige tekstformer. Emnet er af generel tekstvidenskabelig karakter.

Kritisk tekstudgivelse

Jens Kr. Andersen har afsluttet sit arbejde som tilsynsførende på genudgivelsen af Martin Andersen Nexø: *Pelle Erobreren*, udg. af Henrik Yde. Udgaven, der er i tre bind (to bind tekst + ét bind med noter, efterskrift og kritisk apparat) a hhv. 517, 1054 og 147 sider udkom nov. 2002 i *Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs serie Danske Klassikere*. JKA har desuden afsluttet arbejdet på en genudgivelse af en række ældre afhandlinger (1895-1945) om den danske Bellman-reception; afhandlingernes tekst, især deres citater og henvisninger, er blevet kontrolleret og forsynet med et omfattende, kritisk og ajourførende, noteapparat. Bogen, der udgør bd. 3 i rækken *Skrifter* udgivet af Selskabet Bellman i Danmark, vil udkomme i foråret 2003.

Henrik Blicher har arbejdet videre på en komplet, kom-

menteret og kritisk udgave af Jens Baggesens *Labyrinten* (1792-93). Der er nu oparbejdet en fuldstændig elektronisk tekst med henblik på videre emendation. Henrik Blicher har udgivet 9 ukendte tyske breve fra Schack Staffeldt til Prinsen af Augustenborg foruden to ukendte digte i *Danske Studier* 2002. Brevene kaster især nyt lys over Staffeldts formative år i Göttingen.

Flemming Lundgreen-Nielsen har fortsat redigeret og arbejdet på en gennemkommenteret tysk oversættelse af et udvalg på ca. 1.100 sider af N.F.S. Grundtvigs forfatter-skab.

Sprog

Nina Møller Andersen medlem af Modernismenetværket under Modernisme Centret ved Ålborg Universitet, medlem af Nordisk Bachhtin-netværk

Torben Juel Jensen arbejder på et ph.d.-projekt med titlen "Irrealitet og talesprog". Formålet er her at undersøge, hvordan og ikke mindst "hvorfor" sproglig irrealitet, dvs. betingelsessætninger, modalitet og modus, anvendes i mundtlig diskurs. Det empiriske grundlag er et tekstkorpus bestående af moderne dansk talesprog, og analysen heraf skal belyse for det første frekvensen af irrealitetsmarkører i forhold til samtalegenre, deltagerrolle og talernes køn og for det andet hvilken funktion irrealitetsmarkører og de ir-reelle mentale rum, der hermed pones, har i samtalen.

Mie Femø Nielsen har i årets løb beskæftiget sig med mikroanalyse af tv-debatter og interview ud fra konversationsanalytisk tilgang. Dette arbejde vil fortsætte de kommende år. Desuden har hun arbejdet med mikroanalyse af sproglige markører inden for en række forskellige interaktionsformer, herunder hverdagssamtaler. Mie Femø Nielsen har i løbet af 2002 udgivet artiklen "Nå! En skiftemarkør med mange funktioner", i: *Årsberetning for Selskab for Nordisk Filologi*, 2000-2001.

Ib Ulbæk har afsluttet det SHF-støttede forskningsprojekt, *Tekststruktur, tekstforståelse og tekstacceptabilitet*. Ib Ulbæk fortsætter arbejdet med den der etablerede teori for kohærens mellem tekstafsnit kaldet pipelines. Der arbejdes på en sprogpsykologisk testning af pipelinestrukturens psykologiske realitet.

Sprogteori

Nina Møller Andersen har forsket og undervist i Bachtins sprogteorier og dansk som fremmed- og andetsprog. Medlem af Modernismenetværket under Modernisme Centret ved Ålborg Universitet.

Medlem af Nordisk Bachtin-netværk: Dorthe Duncker og Hanne Ruus har fortsat afprøvningen på nutidsdanske data af den model til repræsentation af sproglige data i flere niveauer som de opbyggede og anvendte til fremlæggelse af og undersøgelser i den ældste danske viseoverlevering. Modellen er generaliseret til undersøgelser af alle slags sproglige data og deres regelsystemer; arbejdet udføres i projektet DUDS med DANWORD, Digitale Undersøgelser af Dansk Sprog med data fra DANWORDskorpusset sammensat af tekstprøver fra fem gener fra perioden 1970-1974. Ved afprøvningen benyttes programmet udviklet af Dorthe Duncker.

Frans Gregersen har arbejdet med den afsluttende rapport fra det af Øresundsuniversitetet finansierede projekt om broen og sproget og regner med at kunne offentliggøre den i 2003. Derudover har han arbejdet med alle sider af danskfaget i forbindelse med projekt *Fremtidens danskfag*.

Sproghistorie

Dorthe Duncker har undersøgt ændringer i praktiseringen af balladegenren før og efter Vedels Hundredvisebog (1591) gennem en sammenligning af viserne i hhv. Jens Billes håndskrift (o. 1555) og Tragica (1657).

Sprogbrug

Christina Fogtmanns ph.d.-projekt har titlen: "Med samtalen på spil – en undersøgelse af sprogkravet og dets realisering i forbindelse med erhvervelse af dansk statsborgerskab ved naturalisation." Når udlændinge i Danmark søger om dansk statsborgerskab, skal de til en samtale hos politiet. På baggrund af denne samtale skal politiet afgøre, om ansøgeren kan deltage ubesværet i en almindelig samtale på dansk. I projektet undersøges, hvilke interaktionelle forhold – dokumenteret ved båndoptagelse – der bestemmer, om ansøgeren får eller ikke får dansk statsborgerskab. Analyserne bygger på konversationsanalysen og systemisk funktionel lingvistik, og en af projektets centrale interesser er at arbejde med mulighederne i at kombinere disse tilgange til samtaleanalyse.

Marianne Johansen har i det forgange år arbejdet på sit ph.d.-projekt (som forventes afsluttet i løbet af februar '03). I projektet undersøges børnehavebørns frokostsamtaler med henblik på at beskrive de samtaleorganiserende praksiser som danner baggrund for en sproglig socialisering i børnehavens hverdagsamtaler.

Klaus Kjølner offentliggjorde korte artikler i Dansk lærerforeningens fællesskrift og i Dansk lærerforeningens Handelsskolesektions tidsskrift, begge var temanumre om sprogundervisning. Desuden udkom artiklen "Sandheden, hele sandheden – og kun sandheden?" i Ledelse i Dag, specialmagasin om nordisk og international ledelse. Endelig blev "Aschehous store bog om at holde tale" færdigskrevet og udgivet.

Dansk som fremmed- og andetsprog, tosprogethed

Det såkaldte Køge-projekt er en længdeundersøgelse i samarbejde mellem Danmarks Pædagogiske Universitet og vores institut. I projektet arbejder en gruppe forskere og studerende med at beskrive tosproget praksis i unge tyrkisk-danske skoleelevers sprogbrug, sammenhængen mellem tosproget udvikling og andetsprogsudvikling på dansk samt med at beskrive tosproget adfærd hos elever i folkeskolens ældre klasser som en særlig type ungdomssprog i Danmark. Gruppen samarbejder med kolleger i ind- og udland og har i 2002 haft besøg af bl.a. Jakob Cromdal, Linköping universitet, Sverige og Lise Iversen Kulbrandstad, Høgskolen i Hedmark, Norge. Køge-projektet samarbejder med Anadolu Üniversitesi i Eskişehir, Tyrkiet med det formål at beskrive den sproglige udvikling hos skoleelever i Eskişehir og at sammenligne med udviklingen hos de tosprogede elever i Køge. Normann Jørgensen var i juni 2002 i Eskişehir med henblik på feltarbejde og på diskussion af databehandling, transskriptionskonventioner og analysemetoder.

Ungdomssprog

Moderne sjællandsk er et projekt, Normann Jørgensen arbejder på sammen med kolleger fra Institut for dansk dialektforskning og sprog- og litteraturselskabet. Projektet er en længdeundersøgelse af unges brug af talesprog. Undersøgelsen beskriver dels moderne sjællandsk talesprog, dels den indbyrdes variation mellem forskellige grupper af

unge. Herloviensproget – en argot er en undersøgelse, som foretages af en gruppe koordineret af Normann Jørgensen. Den studerer lingvistiske, sprogbrugsmæssige og socialpsykologiske træk ved den sproglige variation på kostskolen Herlufsholm ved Næstved. I det forløbne år er der arbejdet med spørgeskemaer indsamlet i efteråret 2001 blandt samtlige elever og ansatte ved skolen.

Medieanalyse

Bent Fausing har følgende forskningsprojekter: Skærmens samfund. Kroppens teknologi, visualitet i skærmens tid. I forlængelse heraf: Tv-reklamer – en følsom seismograf af tiden. Going Forth By Day artikel om post-traumer og deres billeder i medier, til amerikansk antologi: G. Rose ed. Stilled Life Moved by Pictures: Ruptures in the Seal of Post-Traumatic Paralysis udk. 2003.

Birger Langkjær arbejder pt. på et større bogprojekt om dansk film: dels realismen som tradition (historisk) og dels det aktuelle nybrud i dansk film. Dele af arbejdet er udgivet eller under udgivelse i form af artikler på såvel nordiske sprog som engelsk. Desuden arbejdes på et større projekt om kognitiv filmæstetik. Endvidere bearbejdes, udbygges og revideres i artikelform pointer fra mit tidligere arbejde med lyd og musik i film (to bøger og en lang række relaterede artikler).

Mie Femø Nielsen har beskæftiget sig med mikroanalyse af tv-debatter og interview ud fra konversationsanalytisk tilgang. Endvidere har hun arbejdet med den demokratiske samtales forhold til nyhedsjournalistik, spin og public relations.

Genre- og temaanalyse

John Mortensen har skrevet et trebindsværk om de danske talkshows.

I det første bind (260 s.) indkredses talkshowet som fænomen. Første kapitel er et forsøg på at opstille en fænomenologisk teori om medier og reception af medier, specielt tv. I det andet kapitel inddrages offentlighedsteorien og tv's historiske udvikling bestemmes, herunder talkshowets opståen, udvikling og exces. Det tredje kapitel tager fat på interaktion og samtale og bestemmer, hvordan en medie-samtale ligner og adskiller sig fra en hverdagslig. Dette munder ud i en beskrivelse af den særlige form for samtale, vi møder i talkshows. Så kan de karakteristiske træk ved talkshowet opstilles og de tre varianter udskilles: debatvarianten, portrætvarianten og den berettende/ konfrontative variant.

I det andet bind (328 s.) analyseres seks danske talkshows, både kvantitativt og kvalitativt. Tre programmer analyseres grundigt: Meyerheim after 8, der repræsenterer portrætvarianten af talkshows, Mænd ingen adgang, der repræsenterer den berettende/konfrontative variant, og Rigets tilstand, der repræsenterer debatvarianten. Der er kortere analyser af Kidnappet, Kærs køkken og Pernilles univers.

I tredje bind (260 s.) diskuteres den internationale litteratur om talkshows. Talkshowet diskuteres i forhold til access-teorier, i forhold til populærkulturteorier, i forhold til kvindelighedsteorier, i forhold til diskursteorier og i forhold til teorien om talkshowet som en monolog med gæsternes tale som indlagte citater. Undersøgelser af delta-gemotiver og terapeutiske effekter undrages, og den visuelle bekendelse beskrives. Til sidst er der en sammenfatning af hele undersøgelsen.

Dansk Folkevisekultur 1550-1700

Forskningsprojektet "Dansk Folkevisekultur 1550-1700" sluttede i 1998, og forskningsresultaterne er publiceret i fire bind med titlen "Svøbt i mår" på C.A. Reitzels Forlag. Det første bind på 428 sider udkom i oktober 1999, bind 2 på 510 sider udkom i foråret 2000, bind 3 på 516 sider udkom i efteråret 2001, og bind 4 på 796 sider udkom i efteråret 2002. Værket indeholder karakteristikker af typiske visehåndskrifter og af de ældste trykte udgaver af Anders Sørensen Vedel (1591), Mette Gøje (1657) og Peder Syv (1695). Adelige indsamlere og initiativtagere til renæssancens visebøger portrætteres og gennemgående temaer i visebøgerne analyseres. Visesamlernes kulturelle baggrund belyses med beskrivelser af dannelsesrejser, hverdagsliv, fester, dødslejer og begravelser ved hoffet og i adelsstanden i perioden 1500 til 1700. Med bind 3 følger en cd-rom, der giver adgang til den ældste viseoverlevering og en ordbog baseret på over 500 viser. Håndskriftsider er skannet ind, og et specialdesignet søgesystem gør det muligt at hoppe frem og tilbage mellem visetekster og ordbog. På cd-rommen kan man også høre eksempler på nutidig vise-fremførelse. Bind 1 samles om de ældste visehåndskrifter og den kulturelle baggrund; bind 2 indeholder undersøgelser af adelsboliger og analyser af visegenrer og temaer: elskovsdigte, skæmteviser, hyldestdigte; bind 3 giver indblik i adelige livsformer og har undersøgelser af visernes stil og sprog samt introduktion til den tilhørende cd-rom; bind 4 beskriver adelens og visernes selvforståelse bl.a. ud fra studier af yngre visebøger og de ældste trykte udgaver.

"Svøbt i mår" udgives med støtte fra mag.art. Marcus Lorenzens Legat, fra Landsdommer V. Gieses Legat, fra Svend Grundtvigs og Axel Orlis Legat og fra Lillian og Dan Finks Fond under redaktion af Flemming Lundgreen-Nielsen og Hanne Ruus.

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

Nina Møller Andersen formand for bedømmelsesudvalg til adjunktstilling i dansk som fremmed- andetsprog, eksternt medlem af bedømmelsesudvalg til lektorstilling i sprog ved Syddansk Universitet, eksternt medlem af bedømmelsesudvalg til lektorpromovering i dansk sprog på Haskoli Islands

Henrik Blicher var formand for et ph.d.-bedømmelsesudvalg, blev indvalgt i studienævnet, var formand for et udvalg vedr. undervisningsevaluering, var i et udvalg vedr. it-opgradering, var i et udvalg vedr. ny hjemmeside samt i instituttets valgbestyrelse.

Frans Gregersen har i 2002 deltaget i følgende bedømmelsesudvalg: medlem af disputatsbedømmelsesudvalg ved Det Humanistiske Fakultet (Vibeke Sandersen), medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende Bodil Hedeboes ph.d.-afhandling, Dansk Institut for Gymnasiepædagogik, SDU, Odense, medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende Gitte Ingerslevs ph.d.-afhandling, DPU, formand for bedømmelsesudvalg vedrørende professorat i Dansk som fremmed- og andetsprog, Institut for Nordisk Filologi.

Lasse Horne Kjældgaard har været medlem af kursusnævnet for Georg Brandes-Forskerskolen, været suppleant i ph.d.-udvalget ved Institut for Nordisk Filologi samt korrespondent for projekt Danskfagets fremtid.

John Chr. Jørgensen har siddet som formand for instituttets forskningsudvalg og virket som koordinator for BA-

uddannelsen "Kulturformidling og kulturjournalistik", herunder også fungeret som formand for bedømmelsesudvalg ved besættelse af eksterne lektorater.

Klaus Kjølner var formand for udvalg til bedømmelse af 5 ansøgere til lektorat i dansk sprog.

Johnny Kondrup var formand for et bedømmelsesudvalg vedrørende en disputats.

Birger Langkjær siddet i bedømmelsesudvalg for ansættelse af ekstern lektor i medieanalyse.

Mie Femø Nielsen har deltaget aktivt i den offentlige debat gennem debatindlæg og kommentarer i dagspressen og på nettet (primært kommunikationsforum.dk), samt gennem deltagelse i interview i elektroniske medier, dagspresse og i Ugebrevet Mandag Morgen. Endvidere har Mie Femø Nielsen holdt forskningsformidlende foredrag på møder, workshops og konferencer arrangeret af private foreninger, virksomheder, kommuner eller amter rundt omkring i landet.

Hanne Ruus er fortsat medlem af STANLEX-gruppen under Dansk Standard som arbejder på en dansk standard for leksikografiske oplysninger. Hun har været medlem af og formand for to disputatsbedømmelsesudvalg ved Københavns Universitet og medlem af bedømmelsesudvalg ved besættelse af lektorat i dansk sprog ved Danmarks Pædagogiske Universitet. Hanne Ruus er medlem af rektors forskningsudvalg, af Det Humanistiske Fakultetsråd, af dettes planlægningsudvalg og af bestyrelsen ved Institut for Nordisk Filologi. Hun er medlem af Dansk Sprognævn, og hun er medlem af og til nov. 2002 formand for programkomiteen for Nordisk Sprogteknologisk Forskningsprogram 2000-2004, initieret og finansieret af Nordisk Ministerråd.

Marianne Stidsen deltog på vegne af Nordisk Filologi ved et nordisk litteraturmøde i Göteborg. Desuden har hun holdt foredrag om J.P. Jacobsen i forbindelse med Golden Days-festivalen. Hun har derudover medvirket ved et Blå Tirsdag-arrangement om den nye litteratur samt holdt flere foredrag, bl.a. på Dansk lærerforeningens skolebaserede kurser.

Tillidshverv

Jens Kr. Andersen er næstformand for Selskabet Bellman i Danmark, medlem af styrelsen for Universitetsjubilæets Danske Samfund (UJDS) og indvalgt medlem af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (DSL). JKA repræsenterer de litterære selskaber i arbejds- og styregrupperne for projektet Klassikerdagen (Danmarks Biblioteksforening).

Nina Møller Andersen "vikar" for Jens Normann Jørgensen i FFF-udvalget, genvalgt som formand for Bachtinselskabet i Danmark, kontaktperson for Nordliks ved Københavns Universitet.

Frans Gregersen har i årets løb som formand for arbejdsgruppen om Fremtidens danskfag færdiggjort og publiceret tre delrapporter og en overordnet masterplan. Den afsluttende rapport fra projektet udkommer i februar 2003. Frans Gregersen er medlem af Videnskabernes Selskabs forskningspolitiske udvalg.

Klaus Kjølner var fortsat koordinator for studiemønstret Sproglig rådgivning og medlem af instituttets Forskningsudvalg. Han har i årets løb været webeditor på studiemønstrets netsted www.nordisk.ku.dk/sprogligraadgivning, og ghostwriter for instituttets ansøgning om at få del i fakultetets udlodning af flerårsaftalemidler.

Birger Langkjær har været næstformand i Sammenslutningen af medieforskere i Danmark.

Nina Møller Andersen var studievejleder.

Mie Femø Nielsen er tillidsrepræsentant for lærerne ved instituttet og repræsenterer yderligere fakultetet i Dansk Magisterforenings Repræsentantskab. Derudover har Mie Femø Nielsen har været formand for et ph.d.-bedømmelsesudvalg med 29 ansøgninger.

Flemming Lundgreen-Nielsen beklæder en række eksterne tillidsposter, idet han er formand for Programrådet for Folkeuniversitetet i København og medlem af styrelsen sammesteds, næstformand for Grundtvig-Selskabet, formand for Universitets-Jubilæets danske Samfund, medlem af præsidiet i Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab og medlem sammesteds af Udvalget for udadrettet virksomhed i Danmark. Han er desuden formand for Landsdommer V. Gieses Legat og medlem af bestyrelsen for Aksel Tovborg Jensens Legat samt sekretær for Lillian og Dan Finks Fond.

Marianne Stidsen har sammen med Frans Gregersen repræsenteret Nordisk Filologi i Unibro-projektet. Desuden har hun fungeret som medplanlægger for Dansk lærerforeningens efteruddannelseskurser og som korrespondent for Dansk fagets Fremtid. Hun er med i det nystartede avantgardenetværk.

Gunnar Syrén är arbetsmiljörepresentant vid instituttet.

Lotte Thrane er bestyrelsesmedlem i "Nominations and Elections Committee of The International Conference of Romanticism", der dels beslutter tema for den årlige konference, dels udpeger årets modtager af "ICR Book Award" i engelsksprogede romantikstudier. Hun har dette forår sidet i planlægningsudvalg for det kommende institutseminar om danskhed, og hun er aktiv i netværket "Dansk Selskab for Romantikstudier". Hun forbereder sig for tiden til en timelang radioudsendelse om breve, brevvekslinger og anden tekstlig iscenesættelse, som Sylvester Roepsdorff, DR-Kultur, vil lave med hende.

Formidling

Poul Behrendt har på Søren Kierkegaard Forskningscentrets seminar i august fremlagt et paper om "The Great Earthquake Revisited", gentaget som dobbeltforelæsning i det norske Søren Kierkegaard Selskab, Videnskabs-Akademiet, Oslo i december. Han har holdt en dobbeltforelæsning om "Dobbeltkontrakten hos Søren Kierkegaard" i det danske Søren Kierkegaard Selskab i november, og sammen med Marianne Stidsen repræsenteret instituttet ved det skandinaviske forsker- og forfatterarrangement i Göteborg i april måned.

Redaktionelle hverv

Jens Kr. Andersen er redaktør af den skriftrække, der udgives af Selskabet Bellman i Danmark, og desuden rådgivende redaktør ved Nordica – Tidsskrift for nordisk teksthistorie og æstetik (Odense) og ved Europe Plurilingue (udg. af organisationen ARLE, Paris):

Flemming Lundgreen-Nielsen er redaktør af Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs fire skriftrækker, litterær medredaktør ved tidsskrifterne Danske Studier og Grundtvig-Studier, medredaktør af semester-lektionskataloger fra Folkeuniversitetet i København, ligesom han er konsulent ved Søren Kierkegaard Forskningscenterets Kierkegaard-udgave og har diverse tilsynsopgaver for udgiverselskaberne Det danske Sprog- og Litteraturselskab og Universitets-Jubilæets danske Samfund.

Frans Gregersen er medlem af editorial board for Journal of Pragmatics og Acta Linguistica Hafniensia.

Johnny Kondrup er medlem af redaktionen for Søren Kierkegaards Skrifter, udg. af Søren Kierkegaard Forskningscenteret (1997 ff.).

Mie Femø Nielsen er medlem af redaktionen af MOVIN Publications, og medlem af redaktionen af MOVIN Corpus, et korpus af autentiske samtaler, primært danske data. Dette korpus består af digitaliserede samtaler på CD-ROM, med tilhørende udskrifter.

Knud Wentzel redigerer sammen med rektor Jens Anker Jørgensen en ny dansk litteraturhistorie i 1 bind. Der er 6 andre bidragydere. Værket er planlagt til udgivelse i 2004.

Kongresser og symposier

Frans Gregersen har været leder af den regionale forskerskole ØST i sprogvidenskab og formand for arbejdsgruppen Fremtidens danskfag. I den sidste egenskab har han holdt oplæg ved møder rundt omkring i landet, været på studiebesøg og været vært ved en række konferencer og møder. Se projektets hjemmeside www.fremtidensdanskfag.u-net.dk. Han har endvidere medvirket ved to projekter som havde med forholdet mellem universitet og gymnasium at gøre, nemlig projekt UNIBRO (Christianshavns Gymnasium og en række højere uddannelsesinstitutioner) og projekt UNIRYS hvor studerende fra først og fremmest Københavns Universitet overtog undervisningen på Rysensteen Gymnasium i to dage mens lærerne var på pædagogisk efteruddannelse. Han har endelig undervist på ph.d.-kurser i diskursanalyse, lingvistiske forskningstraditioner og humanistisk videnskabsteori. Sammen med Gitte Ingerslev fra DPU har han stået som ansøger på vegne af en række institutioner om godkendelse af en masteruddannelse i dansk fagets didaktik. Uddannelsen blev godkendt af Videnskabsministeriet i slutningen af året og planlægningen er nu i fuld gang.

Jørgen Haugan: Planlægning og forberedelse af ugeseminar for danske studenter i emnet "Norsk litteratur og kultur" på Lysebu ved Oslo, 1.-5.2. Planlægning og forberedelse af et tre dages Ibsen-seminar på Lysebu for OB-studerende i emnet Henrik Ibsens forfatterskab (27.2.-2.3.2003).

Birger Langkjær har været formand for instituttets Blå tirsdags-arrangementer.

Mie Femø Nielsen har været hovedarrangør af konferencen International Conference on Conversation Analysis 2002, 17.-21. maj, Københavns Universitet. Denne konference trak o. 300 samtaleanalytikere fra hele verden til KUA. Hovedtalere var Gail Jefferson, John Heritage, Douglas Maynard og Margret Selting. Emanuel Schegloff skulle også have været hovedtaler, men måtte i sidste øjeblik melde fra pga. sygdom. SHF, NorFa, Institut for Nordisk Filologi samt dekanatet på Det Humanistiske Fakultet bevilgede støtte til konferencen. I løbet af året har hun arbejdet med forskellige projekter for instituttet: ny kommunikationsuddannelse, ny masteruddannelse, samt ny institutweb-side. Mie Femø Nielsen har også arbejdet en del med forberedelse af instituttets åbningskonference i Det ny KUA 13.-14. februar 2003, Hvad er så danskhed?, der har til hensigt at sætte selve danskhedsbegrebet til debat. Konferencen henvender sig i første omgang til pressen og offentligheden. Kampagnen for konferencen, herunder web-siden dansk.dk er blevet lavet af formidlingsholdet i efteråret 2002, under MFNs supervision.

Forskerskoler

Forskeruddannelse foregår som nævnt i første række gennem seniorforskeres individuelle vejledning af ph.d.-studerende. Efterhånden spiller forskerskolerne imidlertid en central rolle for denne uddannelse. Institut for Nordisk Filologi er engageret i tre forskerskoler:

1. Forskerskolen for Medier, Kommunikation og Journalistik, hvor Bent Fausing er medlem af repræsentantskabet og bestyrelsen og desuden tilknyttet som vejleder, underviser og forsker.

2. Forskerskole Øst i sprogvidenskab, der med Frans Gregersen som leder i de første tre år har til huse på instituttet.

3. Georg Brandes Forskerskolen er ligeledes knyttet til instituttet i de første tre år. Den dækker de ph.d.-studerende inden for litteratur. Pil Dahlerup har fra april været leder af denne forskerskole, og hun har holdt en række forelæsninger på skolen. Johnny Kondrup er medlem af repræsentantskabet og bestyrelsen for Georg Brandes Skolen og fungerer som viceskoleleder for denne. Han var kursusleder og lærer ved forskeruddannelseskurset "Tekstvalg og tekstetablering", arrangeret af Nordisk Netværk for Editionsfilologer og finansieret af NorFa, på Lysebu den 20.-25. august.

Foredrag

Pil Dahlerup har holdt følgende forelæsninger: "Georg Brandes og katolicismen", 1. internationale Georg Brandes-konference, Firenze 7.-9. nov. "Exit repræsentativitet. Luther og religiøs kunst", Georg Brandes Skolen, Københavns Universitet, 29. nov. Forelæsning på kurset "Repræsentationsteori".

Dorthe Duncker og Hanne Ruus deltog i 2. Københavnske Korpuskollokvium ved Institut for Datalogvistik, Handelshøjskolen i København med foredraget "Multi Level Text Markup". Dorthe Duncker deltog i The 10th EURALEX International Congress med foredraget "Collecting Collocations".

Bent Fausing "Opposition" førsteopponent ved Max Lijefors doktorandafhandling 'Bilder av förintelsen. Mening, minne, kompromittering' Lunds universitet 24. maj "Face to Face" forelæsning på NYU (New York) 17.11.2002 i forbindelse med seminar om post-traumatiske billeder.

Hans Hertel arrangerede forelæsningsrækken "Det stadig moderne gennembrud" sept.-okt. som Det Humanistiske Fakultets bidrag til Golden Days-festivalen om 1870-90 og redigerer bogen af samme navn over forelæsningerne (Gyldendal 2003). Hans Hertel var medarrangør af og ordstyrer ved konferencen "Henrik Pontoppidan og radikalismen", Det Kgl. Bibliotek 14.9. Hans Hertel var medarrangør af den internationale konference "Georg Brandes and Europe" i Palazzo Strozzi i Firenze november og bidrog med forelæsningsen "Georg Brandes, Nationalism, Communism and Fascism" (under trykning). Hans Hertel redigerer sm. Janus Billeskov Jansen-bogen "Det er forbudt at kede sig. En rejse med F.J. Billeskov Jansen 1907-2002" med essays af og om denne (C.A. Reitzels Forlag 2003).

Lasse Horne Kjældgaard har forelæst ved prof., dr. Stefanie von Schnurbeins litteraturvidenskabelige kollokvium, Nordeuropainstitut, Humboldt Universität om det litterære billedes idealitet hos Lessing, Heiberg og Kierkegaard, forelæst om H.C. Andersens forfatterskab i guldalderhistorisk kontekst for nye internationale studerende ved Københavns

Universitet og givet et foredrag for Holbergsamfundet om toleranceproblematikken i Holbergs Niels Klim.

Jens Normann Jørgensen arrangerede den 8.-10. januar et symposium om Multilingual Behavior in Youth Groups ved den 19. skandinaviske lingvistikkonference i Tromsø, Norge. Her holdt Lian Malai Madsen foredrag om Linguistic Power Wielding and Manipulation Strategies in Group Conversations Between Turkish-Danish Children. Den 20.-21. maj deltog Normann Jørgensen i den 2. internationale konference om Conversation Analysis ved Københavns Universitet som organisator af et symposium om unges sprog og som indbudt kommentator. Den 9. august holdt Normann Jørgensen gæsteforelæsning for Danmarks Lærerforening om Perkerdansk og dialekter.

Klaus Kjølner har i forbindelse med "Spindoktor" og i egenskab af underviser på studiemønstret Sproglig rådgivning deltaget i ret omfattende udadvendt virksomhed. Herunder bl.a. oplæg i Kommunikationsgruppen i Dansk Journalistforbund om "Argumentation der virker", gæsteforelæsning på Biblioteksskolen om "Politisk kommunikation – teori og praksis", oplæg på årsmøde i Foreningen af Lærere i Samfundsfag ved Handelsskolerne om "Spindoktors betydning for valgkampen og valgresultatet", panel-deltager på offentligt debatmøde "Vælt dagsordenen – kampagnen som politisk murbrækker" arrangeret af Informations Forlag og U-landsorganisationen IBIS. Ved flere lejligheder har Klaus Kjølner deltaget i tosidede debatter med toppolitikere, således Birthe Rønn Hornbech (V) i 50 minutters debatprogram på tv-kanalen tv4 (Spindoktorer i dansk politik) og Marianne Jelved (R) på Syddansk Universitet. Desuden talrige interview i elektroniske og trykte medier ud fra dagsaktuelle anledninger.

Vibeke A. Pedersen. Culture Course (Københavns Universitets kursus for udenlandske studerende om dansk kultur). Foredrag på engelsk om den ældste danske litteratur (From the Pagan Period to Enlightenment).

Hanne Ruus har præsenteret cd-rom'en og øvrige resultater fra projektet Dansk Folkevisekultur 1550-1700 ved foredrag i Historisk Samfund, København, ved konferencen Text and Context på universitetet i Tartu, Estland, og ved den tiende internationale konference om leksikografi The 10th EURALEX International Congress med foredraget "A Corpus-based Electronic Dictionary for (Re)-search".

Gunnar Syrén har föreläst vid ett stort antal tillfällen utanför universitetet, dels om kulturella och litterära skillnader mellan Danmark och Sverige, dels om sin forskning kring svensk litteratur.

Knud Wentzel står for en helsidesartikel i Weekendavisen d. 19.-25. juli: "Hvad Andersen gør er altid det rigtige." Artiklen drejer sig om forskellene mellem folkeeventyret og H. C. Andersens kunsteventyr.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Netværk

Mie Femø Nielsen er aktiv inden for MOVIN (micro analysis of verbal interaction; det danske netværk af samtaleanalytikere, der arbejder med konversationsanalytisk metode).

Center for Arbejderkulturstudier

Center for Arbejderkulturstudier er en tværfaglig forsknings- og formidlingsenhed, der beskæftiger sig med arbejderbevægelsens og arbejderklassens historie i fortid og nutid.

Forskningsvirksomhed

Karsten Biering har fortsat beskæftiget sig med visuel kulturel dokumentation og har i samarbejde med AV/ITV-afdelingen produceret en videofilm "Kaffebaren. Et stykke dansk arbejderkultur på retur." Projektet har modtaget støtte fra Farumgaard-Fonden. Har desuden fortsat sine undersøgelser vedr. videodokumentationer af danske småbutikker og mindre virksomheder, der har en lang tradition bag sig, men en uvis fremtid for sig. Aktiviteterne har i nogen grad været påvirket af udflytningen til det nye KUA.

Niels Finn Christiansen har forsket i de nordiske velfærdsstaters historie og publiceret en række artikler herom. Han har været projektansvarlig for det NOS-H finansierte projekt "Den nordiske model – en historisk revurdering", der nu afsluttes med en engelsksproget antologi med Niels Finn Christiansen som medforfatter og –redaktør. Han arbejder desuden med en fremstilling af dansk politik i det 20. århundrede, der skal udgives på dansk og italiensk.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Niels Finn Christiansen har bedømt og opponeret ved Niels Wium Olesens forsvar af ph.d.-afhandlingen "Den unge Jens Otto Krag 1913-1950".

Tillidshverv

Karsten Biering er næstformand for bestyrelsen for Foreningen Danmarks Folkeminder, medlem af redaktionen for årbogen Folk og Kultur og næstformand for bestyrelsen for kulturcentret Kiers Gaard.

Formidling

Udgivervirksomhed

Niels Finn Christiansen er medudgiver og tilsynsførende på udgivelsen af Frederik Dreiers samlede skrifter, der udkommer i foråret 2003. Niels Finn Christiansen har deltaget med papers og foredrag på to internationale konferencer i hhv. Stockholm og Helsinki.

Finsk Afdeling

I forårssemestret varetoges undervisningen af amanuensis Norbert Strade og ekstern lektor Gitte Svanov. Studienævnet for Finsk: studielederposten blev varetaget af lektor Kirsten Thisted (i forårssemestret).

Fra 1. august overtog lektor Tuula Eskeland posten som studieleder. Studenterrepræsentanten var Morten Rosdahl Jensen. Siw Maria Christiansen fungerede som studienævnsekretær og studievejleder.

Fra Kulturfonden for Danmark og Finland modtog Finsk Bibliotek 18.640 kr. til indbinding af finske skønlitterære klassikere i oversættelse. Til opbygning af et lille håndbibliotek til brug i rummet læsepladser fik Finsk Afdeling et tilskud på 9.500 kr. fra Kulturfonden for Danmark og Finland til indkøb af finske og danske ordbøger og håndbøger.

Forskningsvirksomhed

I forårssemestret var lektorstillingen ubesat. Tuula Eskeland blev ansat som lektor i finsk d. 1. aug.

Faglige og administrative hverv

Kongresser og symposier

I anledning af 200-året for Elias Lönnrots fødsel afholdtes et seminar om shamanisme i april med forelæsninger af prof. Juha Pentikäinen (Helsingfors Universitet) og Anna Morottaja (Oulu Universitet). Medarrangører var Finlands Ambassade, Finlands-Instituttet og Dansk-Finsk Forening.

Tuula Eskeland deltog i konference i Jyväskylä for udsendte lektorer i finsk arrangeret af Centre for International Mobility (CIMO) Nordisk lektorkonference om "Det multikulturelle samfund i Norden" ved Uleåborg Universitet Workshop om kvensk forskning ved Universitetet i Tromsø.

Nordplus-møde ved Joensuu Universitet Nordmål-forum i Drammen Norsk faglitterær forfatter- og oversætterseminar i Oslo.

Formidling

Biblioteket

Finsk Bibliotek er flyttet til nye, lyse lokaler, som deles med Minoritetsbiblioteket. Tilvæksten i 2002 var ca. 350 nye titler. Der er omkring 50 tidsskrifter i abonnement Biblioteket har udlån. Samlingen består af ca. 15.000 bind dækkende hele det finsk-ugriske område: finsk, estisk, samisk, ungarsk samt de øvrige finsk-ugriske sprog og kulturer.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Gæsteforelæsninger og Finnplus-lærere (gæsteforskere) på Finsk Afdeling: Terhi Ainiala (Forskningscentralen för de inhemska språken i Helsingfors) forelæste om finske stednavne.

Maijaliisa Jokinen (Tammerfors Universitet) forelæste om Finlands nyere litteratur Juhani Löflund (Åbo Akademi) forelæste om finske syntaks Finsk Afdeling besøgte Nordisk Ministerråd og blev præsenteret for den nordiske tolkevirksomhed, projektet NORDBOK, støttemuligheder til oversættelse af nabolandslitteratur, og den nye elektroniske ordbog, NORLIST.

Center for Kvinde- og Kønsforskning

Forskningsvirksomhed

Nanna Damsholt har fortsat sine studier i middelalderens opfattelse og "performance" af køn og har i denne sammenhæng deltaget i konference i Höör, samt gæsteforelæst

ved Gøteborgs Universitet. Konkret er hendes forskning koncentreret om mænd og maskulinitet i Danmark omkring 1200 og materialet for arbejdet er henholdsvis abbed Vilhelm af Æbelholts breve og Saxos Gesta Danorum.

Lau Sander Esbensen har fortsat sine studier i abortproblematikken og deltaget med oplæg i konferencen "Ægte og uægte", i København.

Faglige og administrative hverv

Under Bente Rosenbecks orlov har Nanna Damsholt som fungerende Centerleder repræsenteret Centeret ved konferencer og møder af faglig art, f.eks. i forbindelse med konferencen "Gender makes a difference", København, og seminaret "Ægte og uægte" afholdt som led i NorFa-projektet om ægteskab i Norden arrangeret af Centrum for Genusvetenskap i Lund og Koordinationen for Kvinde- og Kønsforskning, København. Nanna Damsholt har siddet i bedømmelsesudvalg nedsat med henblik på besættelse af professorat i middelalderhistorie ved Oslo Universitet. Nanna Damsholt har været ekstern bedømmer ved adjunktprædagogikum.

Afdeling for Minoritetsstudier

Forskningsvirksomhed

Fælles projekter

Sprog og kulturmøde: I samarbejde med dansk som fremmed- og andetsprog er oprettet en studiegruppe for fagenes forskere og undervisere. Medarbejdermøder: Medarbejderne mødes en gang månedligt til drøftelse af teoretiske, metodiske og pædagogiske spørgsmål samt fremlæggelse af medarbejdernes projekter. Fra Minoritetsstudiers Værksted": i 2002 har afdelingen forberedt udgivelse af en serie arbejdshæfter. De første numre er under udgivelse. Samarbejdsprojekt med Tønder Kommune og med forskere fra andre forsknings-institutioner om planlægning af en Summer School og en masteruddannelse SERD (School of Ethnic Relations and Democracy). Medarbejdere på afdelingen fungerer som faglige konsulenter og medarrangører ved World Chechen Congress Copenhagen i oktober 2002.

Indivuelle projekter

Helen Krag: Projekt om minoritet, identitet og konflikt i Kaukasus fortsætter i form af foredrag og artikler. Bogen "Nordkaukasus. Folk og politik i en europæisk grænseregion" udkom på forlaget Museum Tusulanum, andre publikationer er under udgivelse. Projekt om Conspiracy of Silence i minoritetsforskningen. Interviewfasen i Østrig blev afsluttet i 2002.

Lise Paulsen Galal har i 2002 på vegne af Videnscenter for Socialpsykiatri formuleret og gennemført en kvalitativ brugerundersøgelse af sindslidende med anden etnisk baggrund vedrørende deres oplevelse af og behov for brugen af tolk. Undersøgelsen er afsluttet med en rapport. Fortsætter med forskning i etniske minoriteters politiske deltagelse. Deltager i fælles studiegruppe om sprog og kulturmøde i et samarbejde mellem forskere og undervisere på dansk som fremmed- og andetsprog og minoritetsstudier.

Kirsten Thisted er forskningsfrikøbt i 2002, projekt med

titlen: Som spæk og vand? Studier i den gensidige fortolkning af det grønlandsk-danske kulturmøde er bevilliget to års støtte fra Statens Humanistiske Forskningsråd, under programmet Forskningens Konkurrenceevne og forventes afsluttet sommer 2003.

Jacob Als Thomsen har i 2002 arbejdet med følgende projekter: Arbejde med ph.d.-projekt om den tyske retsteoretiker Carl Schmitt. Færdiggørelse af en interviewundersøgelse om "Kulturel mangfoldighed på kunstuddannelserne i Danmark" finansieret af Det Interkulturelle Netværk under Nationalmuseet. Forberedelse af forskningsprojekt om "International Relations and Political Theology" med prof. Ole Wæver, prof. Jens Bartelson og stud.ph.d. Carsten Bage Laustsen fra Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.

Faglige og administrative hverv

Konsulent og rådgivervirksomhed

Helen Krag vejleder for ph.d.-studerende samt bi-vejleder for ph.d.-studerende.

Jacob Als Thomsen bi-vejleder for specialestuderende på Statskundskab.

Tillidshverv

Helen Krag medlem af bestyrelsen for Institut for Nordisk Filologi, KUA. UUFF (Studier kring Förntelsen och Folkmord ved Uppsala Universitet), bestyrelsesmedlem. DCHF (Dansk Center for Holocaust og Folkedrabsforskning), bestyrelsesmedlem indtil december. DARC (Danish Association for Research on the Caucasus), bestyrelsesmedlem. Dansk Israelsk Studiefond til Minde om J. og R. Nachemsohn, bestyrelsesmedlem indtil december. DUPI (Dansk Udenrigspolitisk Institut), udpeget medlem af repræsentantskabet indtil december.

Kirsten Thisted medlem i Nordisk Samisk Instituts Bestyrelse, medlem i bestyrelsen for Det Grønlandske Selskab.

Formidling

Helen Krag har medvirket i en række radio- og tv-udsendelser og interviews i aviser, gæsteundervisning, bl.a. i VUC-regi. Deltagelse med foredrag i Det Humanistiske Fakultets konference om terroranslaget den 11/9-2001 og dens følger. Sm.m. netværk i Danmark (grænseforskningsinstitut, Tønder kommune m.fl.) forberedelse af undervisningsforløb om minoriteter og demokrati (se fagets fællesaktiviteter). Faglige konsulent og medarrangør af World Chechen Congress Copenhagen i oktober 2002. Redaktionsmedlem på ny publikationsserie "Fra Minoritetsstudiers værksted", der udkommer første gang januar 2003.

Lise Paulsen Galal har i efterårssemestret undervist på Folkeuniversitetet i København og gæsteundervist bl.a. ved Den Sociale Højskole i Odense. Redaktionsmedlem på ny publikationsserie "Fra Minoritetsstudiers værksted", der udkommer første gang januar 2003.

Kirsten Thisted deltager i fælles studiegruppe om sprog og kulturmøde i et samarbejde mellem forskere og undervisere på dansk som fremmed- og andetsprog og minoritetsstudier. Medarrangør af Seminar "Hvad er så danskhed?" på Nordisk Filologi. Forelæsninger bl.a. i regi af Folkeuniversitetet og for Det grønlandske Forlag, Atuakkiortfik, i Nuuk.

Jacob Als Thomsen har fremlagt resultater fra undersøgelsen af "Kulturel mangfoldighed på kunstuddannelserne i Danmark" ved et pressemøde og deltaget i interviews til diverse dagblade i den forbindelse. Gæsteundervisning på RUC og Institut for Statskundskab (KU). Foredrag i diverse studiekredse om Carl Schmitt. Samarbejde med grænses forskningsinstituttet i Flensborg, Tønder kommune m.fl.) om forberedelse af undervisningsforløb om minoriteter og demokrati (se fagets fællesaktiviteter). Initiativtager til "Baltikum-gruppen", der arbejder på et større undervisningsprojekt om Holocaust i Baltikum.

Til Afdelingen er knyttet en foredragsforening Minoritetsstudiers Venner, der har afholdt 5 arrangementer med bl. Lektor Mikael Rothstein, Religion og seniorforsker Bjørn Møller, COPRI.

Biblioteket

Minoritetsstudiers bibliotek er på over 2.500 bind, som indeholder centrale fagtidsskrifter, opslagsværker, væsentlige teoretiske grundbøger og specialafhandlinger om minoriteter og minoritetsforhold. Biblioteket er åbent for udlån og benyttes i stor udstrækning af Det Kongelige Bibliotek og andre forskningsinstitutioner. Biblioteket blev i sammenhæng med udflytningen til det nye KUA sammenlagt med Finsk Bibliotek.

Nationalt og internationalt forskningsamarbejde

Afdelingen har haft besøg af gæsteundervisere, bl.a. jura-prof. Denis Teps fra Skt. Petersborg om Tjetjeniens retsstilling og antropolog Camilla Kehlet om politisk kultur og integration i Danmark.

Helen Krag har i forbindelse med projekter, seminarer og lign. foretaget eksternt finanserede rejser til Wien, Øst-rig; Uppsala, Sverige; Tjøme, Norge; Tønder.

Niels Finn Christians, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	41,28	2,38	43,66
DVIP	0,05	0,14	0,20
STIP	4,06	4,21	8,27
TAP	10,86	1,27	12,13
Årsværk i alt	56,25	8,00	64,25
Løn	23.502	2.777	26.279
Frikøb	-12	320	308
Øvrig drift	1.172	2.295	3.467
Anskaffelser	481	24	505
Bruttototal t.kr.	25.143	5.416	30.559

Stab

VIP Internt finansieret

Aktas, Lise Bostrup; amanuensis.
Andersen, Jens Kristian; lektor.
Andersen, Nina Møller; lektor.
Auken, Sune; adjunkt.

Behrendt, Poul Olaf; lektor.
Bentzen, Ulla-Henriette; amanuensis.
Biering, Karsten Georg; lektor.
Bjørkmann, Anne; amanuensis.
Blicher, Henrik; lektor.
Bredsdorff, Thomas; professor.
Christiansen, Niels Finn; lektor.
Dahlerup, N Pil Høgsbro; lektor.
Damsholt, Nanna; lektor.
Duncker, Dorthe Marianne; amanuensis.
Eskeland, Tuula Kaarina; lektor.
Fausing, Bent; lektor.
Galal, Lise Paulsen; amanuensis.
Gregersen, Frans; professor.
Hagel-Sørensen, Anette; amanuensis.
Hartnack, Annette Hofstedt; amanuensis.
Haugan, Jørgen; lektor.
Hejlsted, Annemette; amanuensis.
Hertel, Hans Christian; professor.
Holm, Lilliane Højgaard; amanuensis.
Hvenegård-Lassen, Kirsten; forskningsass.
Johansen, Johnny Kondrup; lektor.
Jørgensen, Jens Normann; lektor.
Jørgensen, John Christian; lektor.
Kjøller, Klaus; lektor.
Krag, Helen Liesl; lektor.
Langkjær, Birger Carsten; lektor.
Lauridsen, Palle Schantz; lektor.
Levy, Jette Lundbo; lektor.
Lundgreen-Nielsen, Flemming T.J.; lektor.
Mortensen, John Peter Bjerg; adjunkt.
Nielsen, Erik Aksel; lektor.
Nielsen, Mie Femø; lektor.
Olsen, Thorkild Damsgaard; lektor.
Pedersen, Vibeke Arendse; amanuensis.
Perregaard, Bettina; lektorvikar.
Petersen, Kirsten Thisted; lektor.
Rasmussen, Rene; amanuensis.
Rosiek, Jan; lektor.
Ruus, Hanne; lektor.
Stidsen, Marianne Søgård; lektor.
Strade, Norbert Heinrich; amanuensis.
Svendsen, Berte Kathrine Hasse; amanuensis.
Syrehn, Gunnar Lars Otto; lektor.
Thuesen, Karen; amanuensis.
Thomsen, Jacob Als; amanuensis.
Thorup, John Villads; amanuensis.
Thuesen, Karen; amanuensis.
Ulbæk, Ib; lektor.
Wentzel, Knud Høgsberg; lektor.
Zeruneith, Kjeld; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Bach, Tine; adjunkt.
Pedersen, Vibeke Arendse; amanuensis.
Thrane, Liselotte; lektor.

STIP Internt finansieret

Fogtmann, Christina; ph.d.-stipendiat.
Fryd, Annette; ph.d.-stipendiat.
Hansen, Bergur; ph.d.-stipendiat.
Knap, Torben Fledelius; ph.d.-stipendiat.
Rostbøll, Benedikte Fogh; ph.d.-stipendiat.
Zeuthen, Louise Egede; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Hansen, Signe Lindskov; ph.d.-stipendiat.
 Hermansson, Gunilla; ph.d.-stipendiat.
 Jensen, Torben Juel; ph.d.-stipendiat.
 Johansen, Marianne; ph.d.-stipendiat.
 Kjældgaard, Lasse Horne; ph.d.-stipendiat.
 Kjørup, Frank Beyer; ph.d.-stipendiat.
 Marselis, Randi Haagen; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Holck, Jakob Povl: Et sprog- og kulturhistorisk studie af de ældste danske lægebøger.

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

– Lorenz Frølich (Lotte Thrane) kr. 436.200.

Statens Humanistiske Forskningsråd

– Hjemløsheden og det moderne (Tine Bach) kr. 1.040.800.

Velux Fonden af 1981

– Oplysningen i Norden, Følelsernes Fornuft og Fornuften Følelse (Thomas Bredsdorff) kr. 230.000.
 – Bevidsthedens udvikling i græsk filosofi og digtning (Keld Zeruneith) kr. 275.000

Velux Fonden

– Kulturkamp omkring fascisme og nazisme i dansk kulturliv (Hans Hertel) kr. 650.000

Velux Fonden/DSB Rederi

– Videodokumentation af Storebæltsoverfarten (Karsten Biering) kr. 35.000.

Kulturfonden for Danmark og Grønland

– Indkøb af finske bøger (Ilda Hallas-Møller) kr. 30.640.

Publikationer

Andersen J.K.: Europe Plurilingue. Poésie Danoise: Thomas Boberg/Pia Tafdrup 24 (april 2002), s. 25 + s. 41. 2002.

Andersen J.K.: At genudgive Heiberg. Studier i Nordisk 2000-2001, s. 173-76. 2002.

Andersen J.K.: Holberg, Falster. Heiberg, Hostrup, Schack, Klassicismen. i: Arkiv for dansk litteratur (www.adl.dk) s. 6 x (1-15). DSL. DSL/KB, København 2002.

Andersen J.K.: (tilsyn for DSL). Martin Andersen Nexø: Pelle Erobreren I-III, udg. af Henrik Yde. 1054+145s. Borgen/DSL, København 2002.

Andersen J.K.: Anmeldelse af: Langslet: Den store ensomme. En biografi om Ludvig Holberg. Nordica – Tidsskrift for nordisk teksthistorie og æstetik 19, s. 247-52. 2002.

Andersen J.K.: Anmeldelse af Vibeke Schrøder: Tankens våben. Johan Ludvig Heiberg. Nordica – Tidsskrift for nordisk teksthistorie og æstetik 19, s. 258-59. 2002.

Andersen N.M.: I en verden af fremmede ord. Bachtin som sprogbrugsteoretiker. 194 s. Akademisk København 2002.

Behrendt P.O.: Som i et spejl – en stereografisk læsning. i: 18 Billedtekster s. 17-26. Marianne Barlyng. Spring, København 2002.

Behrendt P.O.: Historier fra et hundeliv. Universitetet –

kandidatfabrik eller globalt uddannelsessted. Kritik 94, s. 29-44. 1991.

Behrendt P.O.: To slags kunst. Om Bille August og filmudgaven af "Den gode vilje". i: Stil på strimler – om moderne film s. 22-44. Lone Erritzøe. Amanda, København 1992.

Behrendt P.O.: Den kronologiske uskyld – hvad skal vi med en kanon? i: Uddannelse s. 418-425. 1992.

Blicher H.: Tomheden være nu hiin Tildragelses betydningfulde Minde. Staffeldt og revolutionen. i: Mere lys! Indblik i oplysningstiden i dansk litteratur og kultur s. 197-210. Mads Julius Elf & Lasse Horne Kjældgaard. Forlaget Spring, København 2002.

Blicher H.: Den romantiske brevveksling som teksttype og skriftpraksis- med udgangspunkt i Kamma Rahbeks og Chr. Molbechs korrespondance fra 1813 til 1828. i: Som Runer på blad s. 1-20. (red.). Institut for Nordisk Filologi, København 1996.

Blicher H.: In tiefster Ehrfurcht. Ukendte breve fra Schack Staffeldt til hertugen af Augustenborg. Danske Studier 2002, s. 158-177. 2002.

Blicher H.: Schack Staffeldt (1769-1826). ca. 12.000 ord s. Det Kongelige Bibliotek (ADL) 2002.

Blicher H.: Rejsen i en nøddeskal. Om Jens Baggesens Labyrinth. Litteraturkritik & Romantikstudier 30, s. 1-19. 2002.

Blicher H.: Ånden over vandene – om J.L. Heibergs brug af Schack Staffeldt. Spring 3, s. 116-127. 1992.

Blicher H., Johannessen H-E.: "...bestandig i sin ubeständig Skik". Komposition og billedsprog i Poul Pedersens Don Pedro. i: Mimesis förvandlingar. Tradition och förnyelse i renässansens och barockens litteratur s. 261-272. Hans-Erik Johannesson (red.). Atlantis, Stockholm 2002.

Bredsdorff T.: The Paradox of the Research Library. Magazin fra Det Kgl. Bibliotek 15. årgang, nr. 2, s. 59-69. 2002.

Christiansen N.F.: Velfærd og national identitet. Nyhedsbrev for Netværk for nordisk velfærdsstatshistorie 18, 2002, s. 2-7. 2002.

Christiansen N.F.: Thorvald Stauning – myten og magten. i: Mentalitet og Historie s. 295-317. Charlotte Appel m.fl. (red.). Skippershoved, København 2002.

Christiansen N.F.: Jens Otto Krag – var han (så) stor? Arbejderhistorie. Tidsskrift for historie, kultur og politik 31. oktober 2002, s. 65-71. 2002.

Dahlerup N.P.H.: "Exit repræsentation. Luther og religiøs kunst". Reception 49, december 2002, s. 23-33. 2002.

Dahlerup N.P.H.: "Den fascinerende fjende. Georg Brandes og katolicismen". i: Uden for murene s. 88-95. Klaus P. Mortensen (udg.). Gads Forlag, København 2002.

Damsholt N.: Tore Nyberg: Monasticism In North Western Europe, 800-1200. Historisk Tidsskrift 101 hæfte 2, s. 1. 2001.

Damsholt N.: Aspekter af dansk klostervæsen i middelalderen. Historisk Tidsskrift 101 hæfte 2, s. 1. 2001.

Duncker D.: Collecting Collocations. i: The Tenth EURALEX International Congress, Copenhagen-Denmark, August 13-17, 2002, Proceedings, vol. II s. 521-532. Anna Braasch and Claus Povlsen (Eds.). Center for Sprogteknologi, København 2002.

Duncker D.: Modelling linguistic variation. i: Proceeding of the 18th Scandinavian Conference of Linguistics, vol. 1 s. 207-220. Arthur Holmer, Jan-Olof Svantesson & Åke Viberg (eds.). Lund University, Lund 2001.

- Duncker D.: Dynamikken i sproget. i: Studier i Nordisk 2000-2001, Selskab for Nordisk Filologi, Foredrag og årsberetning s. 15-30. Kjeld Kristensen (red.). Selskab for Nordisk Filologi, København 2002.
- Eskeland T.K.: Stednavn og identitet. 306-324s. Høgskolen i Hedemark, Hedemark rapport nr. 8 2002.
- Fausing B.: Syn og Sans. Værn om synet 19 årg., nr. 2, s. 4-8. 2002.
- Fausing B.: Ansigt til ansigt. Ansigtets betydning i og udenfor visuelle medier. 250 s. Tiderne Skifter København 2002.
- Galal L.P.: Nye danskere. At leve sin biografi som muslim. i: Transkulturel psykiatri s. 112-133. Francisco Alberdi, Christian Nørregaard, Marianne Kastrup og Majken Kristensen (red.). Hans Reitzels Forlag, København 2002.
- Galal L.P.: Indvandrere og medborger – om politisk deltagelse blandt etniske minoritetskvinder. Kvinder, Køn og Forskning 2, 2002, s. 41-51. 2002.
- Galal L.P.: Att rösta eller inte delta alls. i 6 m, invandrare & minoriteter, tidskrift för forskning, politik, kultur och de 1 februari 2002, årgång 29, s. 5-9. 2002.
- Gregersen F.: Forord. i: Basil Bernstein: Pædagogik, diskurs og symbolsk kontrol s. 12-16. Basil Bernstein. Martin Bayer & Lilie Chouliaraki. Akademisk, København 2001.
- Gregersen F.: A tribute to Eli. i: To honour Eli Fischer-Jørgensen. Festschrift on the Occasion of her 90th birthday February 11 th. 2001 s. 23-53. Una Canger og Frans Gregersen. Nina Grønnum og Jørgen Rischel. C.A. Reitzel, København 2001.
- Gregersen F.: Om dannelse og opretholdelse af sprognormer. i: E som Erik, H som halvferds, Sproglige åbninger, festschrift til Erik Hansen 18. september 2001 s. 358-371. Jarvad, Gregersen, Heltoft, Lund og Tøgeby. Hans Reitzel Forlag, København 2001.
- Gregersen F.: Om Danmarks Pædagogiske Universitet. Dansk pædagogisk tidsskrift 3, s. 86-89. 2001.
- Gregersen F.: Danskundervisning i et multikulturelt samfund. i: Nye traditioner. Festschrift til Sprogcenter 1A s. 188-191. Ole Stig Andersen. København 2001.
- Gregersen F.: Ja, man kan godt elske fotokopier. Bogmarkedet 45, s. 8-9 og 14. 2001.
- Gregersen F.: Prædiken i intercitytogets hvilekøpe. Vandfangt 6. årg., nr. 4, s. 6-12. 2001.
- Gregersen F.: Visioner for det danske sprogsamfund. Tale ved sprogårets åbningskonference på DPU marts 2001. Sproglæreren 1, s. 4-6. 2002.
- Gregersen F.: Genoplivning af den borgerlige offentlighed. i: Videnskab og Værdier. Den humanistiske udfordring, Historisk-Filosofiske Meddelelser 85 s. 230-243. Kirsten Hastrup. C.A. Reitzel, København 2002.
- Gregersen F.: Har danskfaget en fremtid? Uddannelse 3, s. 49-53. 2002.
- Gregersen F.: 1. delrapport, 2. delrapport, Masterplan fra Fremtidens Danskfag. 270 (total)s. nettet: www.fremtidensdanskfag.u-net.dk 2002.
- Gregersen F.: Noter om Betty og det anfægtede subject. i: 18 billedtekster s. 59-65. Marianne Barlyng. Spring, København 2002.
- Gregersen F.: Bron och språket. En projektredogörelse. i: På jakt efter Öresundsregionen. Tankar och slutsatser från ett mångvetenskapligt forskningsprogram Frans Gregersen og Jan Svensson. Harald Gustafsson. Öresundsuniversitetet, 2002.
- Gregersen F.: 43 Nordic language history and the history of Ideas III: Nationalism, identity and democratic movements in the 19th and 20th centuries. i: The Nordic Languages An International Handbook of the History of the North Germanic Languages, vol. 1 s. 373-388. Bandle, Braunmüller, Jahr, Karker, Naumann, Teleman. Walter de Gruyter, Berlin 2002.
- Gregersen F.: Hvor nyt er det nye a i Københavnsk? i: M/K – Mod og kvindehjerte. Festschrift til Mette Kunøe 5 november 2002 s. 185-195. Cramer, Tøgeby og Widell. Modtryk, Aarhus 2002.
- Gregersen F.: 54. Nordic language history and the history of philosophy. i: The Nordic Languages. An International Handbook of the History of the North Germanic Languages, vol 1 s. 487-493. Bandle, Braunmüller, Jahr, Karker, Naumann, Teleman. Walter de Gruyter, Berlin 2002.
- Gregersen F.: Sprog. i: Pædagogisk opslagsbog 5. udgave, 1. oplag s. 397-406. Lars Jakob Muschinsky og Karsten Schnack. Christian Ejlers', København 2001.
- Haugan J.: Hamsun-beruselse – Knut Hamsun i dansk litteratur. Reception 47, s. 8. 2002.
- Haugan J.: Individualismens krise Hamsun og Jensen – og lidt om Nexø. Spring 14, s. 112-120. 2002.
- Hermansson G.: Strunt. Om et møde. i: 18 Billedtekster s. 79-84. Marianne Barlyng. Spring, Hellerup 2002.
- Hertel H.: Sprog, besættelsens indflydelse på. i: Gads Leksikon om Dansk Besættelsestid 1940-45 s. 438-440. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer. Gads Forlag, København 2002.
- Hertel H.: Skøn- og erindringslitteratur om besættelsen. i: Gads Leksikon om Dansk Besættelsestid 1940-45 s. 421-423. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer. Gads Forlag, København 2002.
- Hertel H.: Skole og undervisning. i: Gads Leksikon om Dansk Besættelsestid 1940-1945 s. 417-419. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer. Gads Forlag, København 2002.
- Hertel H.: Kaj Munk. i: Gads Leksikon om Dansk Besættelsestid 1940-45 s. 345-346. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer. Gads Forlag, København 2002.
- Hertel H.: Kulturlivet 1940-45. i: Gads Leksikon om Dansk Besættelsestid 1940-45 s. 295-299. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer. Gads Forlag, København 2002.
- Hertel H.: Kulturel kollaboration. i: Gads Leksikon om Dansk Besættelsestid 1940-1945 s. 293-295. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer. Gads Forlag, København 2002.
- Hertel H.: Bogforbud og bogcensur. i: Leksikon om Dansk Besættelsestid 1940-1945 s. 56-57. Hans Kirschhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer. Gads Forlag, København 2002.
- Hertel H.: Fortiden er ikke, hvad den har været. i: Bogens levetid (Litteraturrådets Skriftserie nr. 2) s. 22-25. Anne Marie Mai. Litteraturrådet, København 2002.
- Hertel H.: An epic on the modern family Chr. Kampmann. Danish Literary Magazine Autumn 2002/22, s. 14-15. 2002.
- Hertel H.: Kulturens Kolde Krig. Polarisering, antikommunisme og antiamerikanisme i dansk kulturliv 1946-60. Kritik 158, s. 9-23. 2002.
- Hertel H.: Voltaire og kulturradikalismen. i: Mere lys! Ind-

- blik i oplysningstiden i dansk litteratur og kultur s. 307-325. Mads Julius Elf og Lasse Horne Kjældgaard. Forlaget Spring, København 2002.
- Hertel H.: Nødig, men dog gerne, da Danmark blev moderne. , s. 4-6. 2002.
- Hertel H.: Armstrong, Bogart Churchil. Penguin: The Danish Turn to Anglo-American Cultural Values from the 1920s to the 1950s. i: Britain and Denmark: Political, Economic and Cultural Relations in 19th and 20th centuries s. 431-475. Jørgen Sevaldsen. Museum Tusulanum, København 2002.
- Jørgensen J.C.: Bournonville's Dilemma. Dance Criticism Between Harmony and Disharmony. i: Of Another World Dancing Between Dream and Reality s. 61-83. Monna Dithmer. Museum Tusulanum Press, København 2002.
- Jørgensen J.C.: Når bøger skal anmeldes. Avisen i undervisningen maj 2002, s. 6-7. 2002.
- Jørgensen J.C.: Kloge Villy er sovet ind. i: Både frem og tilbage. Portræt af Villy Sørensens forfatterskab s. 39-40. Marianne Barlyng og Jørgen Bonde Jensen. Spring, København 2002.
- Jørgensen J.N.: (red.). En køn strid. Sprog, magt og køn hos tosprogede børn og unge. Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg 2001.
- Jørgensen J.N.: Sproglig variation og social variation. i: En køn strid s. 5-17. Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg 2001.
- Jørgensen J.N.: Multilingual Behavior in Youth Groups. Scandinavian Studies in the simultaneous use of two or more language in group conversations among children and adolescents. i: Danmarks Pædagogiske Universitet, København 2001.
- Jørgensen J.N.: Multilingual Behavior in Youth Groups. i: Multilingual Behavior in Youth Groups. Scandinavian Studies in the simultaneous use of two or more language in group conversation among children and adolescents s. 5-12. Danish University of Education, København 2001.
- Jørgensen J.N.: Multi-Variety Code-Switching in Conversation 903 of the Køge Projekt. i: Multilingual Behavior in Youth Groups. Scandinavian Studies in the simultaneous use of two or more language in group conversation among children and adolescents s. 117-137. Danish University of Education, København 2001.
- Jørgensen J.N.: (red.). De unges sprog. Artikler om sproglig adfærd, sproglige holdninger og flersprogethed hos unge i Danmark. Akademisk Forlag, København 2002.
- Jørgensen J.N.: Studier i flersprogethed hos unge. i: De unges sprog s. 5-17. J.N. Jørgensen (red.). Akademisk Forlag, København 2002.
- Jørgensen J.N.: De skrappe kællinger. Københavnerstudier i tosprogethed 26 1995, s. 25-58. 1995.
- Jørgensen J.N.: Tyrkiske forældre til skolebørn. Københavnerstudier i tosprogethed 26, s. 61-82. 1995.
- Jørgensen J.N.: Mellemsprog. i: Dansk som andetsprog – et nyt fagområde s. 53-59. Undervisningsministeriet, København 1995.
- Jørgensen J.N.: Parent Attitudes to Children's L1 Maintenance: A Cross-Sectional Study of Immigrant Groups in Nordic Countries. i: The State of Minority Languages s. 173-185. Anne Holmen, Sirku Latomaa, Jørgen Gimbel og Susanne Andersen. W. Fase et al (eds.). Swets & Zeitlinger, 1995.
- Jørgensen J.N.: Language Hierarchies, Bilingualism, and Minority Education in the Nordic Countries. i: Københavnerstudier i tosprogethed bind 25 s. 87-105. J. N. Jørgensen, C. Horst (red.). 1995.
- Jørgensen J.N.: On boundaries in linguistic continua. i: Language Variation and Change Vol 7 s. 153-168. J.N. Jørgensen, Kjeld Kristensen. Cambridge University Press, 1995.
- Jørgensen J.N.: Variation i moderne sjællandsk – dialekt, regionalssprog eller tigsmaal? i: Selskab for Nordisk Filologi Årsberetning s. 113-127. Kjeld Kristensen & J.N. Jørgensen. Selskab for nordisk filologi, København 1996.
- Jørgensen J.N.: Tosprogede gruppesamtaler mellem børn. Om normer for børns tosprogethed. i: Sjätte nordiska barnspråkssymposiet s. 97-110. Lunds Universitet, Lund 1997.
- Jørgensen J.N.: Acquisition of Literacy in Multilingual Contexts in Danish Schools. i: Literacy Development in a Multilingual Context – Cross-Cultural Perspectives s. 185-202. Durgunoglu & Ludo Verhoeven (eds.). Lawrence Erlbaum, London 1998.
- Jørgensen J.N.: Om sprogets renhed. Tosprogethed og dansk aom andetsprog. i: Samspil mellem døde og hørende s. 83-89. Britta Hansen (red.). Center for tegnsprog og tegnstøttet kommunikation, København 1998.
- Jørgensen J.N.: Tendenser i andetsprogsforskning i Norden. i: Københavnerstudier i tosprogethed s. 5-13. Janus Møller, Pia Quist og Anne Holmen. København 1998.
- Jørgensen J.N., Bagge L.K.E.: Tre år efter. En punktvis efterundersøgelse af Folkeskolens Udviklingsråds projekter vedrørende indvandrelever. Københavnerstudier i tosprogethed 26, 1995.
- Jørgensen J.N., Björklund S.: (ed.). Bilingualism as an instrument for mastering sociolinguistic reality. 42-69s. University of Vaasa, Vaasa 2001.
- Jørgensen J.N., Gimbel J.: Tyrkisktalende børns tosprogede udvikling i dansk skole. i: Punktnedslag i Køge-projektet s. 18-31. N.J. Jørgensen, Jørgen Gimbel. Selskab for nordisk filologi, København 1996.
- Jørgensen J.N., Holmen A.: Sprogforståelse hos tosprogede skolebegyndere. i: Nordens språk som andraspråk s. 99-108. Maija Kalin & Sirku Latomaa (red.). Jyväskylä 1995.
- Jørgensen J.N., Holmen A.: Gruppesamtaler mellem børn. i: Datadag s. 45-52. Knud Anker Jensen & Jakob Steensig (red.). ADLA, Århus 1995.
- Jørgensen J.N., Holmen A.: Fra köy til Køge. Børns tosprogede udvikling i skolen. Multiethnica 18-19, s. 16-23. 1996.
- Jørgensen J.N., Holmen A.: Modersmålsundervisning i mindretalssprog i Danmark. Københavnerstudier i tosprogethed 29, 1998, s. 153-162. 1998.
- Jørgensen J.N., Horst C.: (red.). Et flerkulturelt Danmark. Perspektiver på sociolingvistik, sprogpedagogik, dansk som andetsprog. 1995.
- Jørgensen J.N., Kristensen K.: Moderne sjællandsk. i: En undersøgelse af unge sjællænderes talesprog C.A. Reitzel, København 1995.
- Jørgensen J.N., Møller J.: Sprogene på Herlufsholm – sprog og holdninger i et samfund af unge. i: Jallaspråk, slanguage og annet ungdomsspråk i Norden s. 136-168. Eli Drange m.fl. (red.). Nord, København 2002.
- Jørgensen J.N., von Haffner B.: Seks år med sproggruppeklasser en efterundersøgelse af holdninger og erfaringer i

- forbindelse med Københavns Kommunes skolevæsenes sproggruppeprojekt 1996-2002. – s. Danmarks Pædagogiske Universitet København 2002.
- Kjældgaard L.H.: Handel ogandel. Om Købmanden i Ufarlige historier. i: Både frem og tilbage. Portræt af Villy Sørensen forfatterskab s. 107-117. Marianne Barlyng & Jørgen Bonde Jensen. Spring, Hellerup 2002.
- Kjældgaard L.H.: New historicism. i: Den Store Danske Encyklopædi s. 1. Dorrit Löb. Gyldendal, København 2002.
- Kjældgaard L.H.: Queer theory. i: Den Store Danske Encyklopædi s. 1. Dorrit Löb. Gyldendal, København 2002.
- Kjældgaard L.H.: Den karenblixenske kønsballade. Reception 72-80. 2002.
- Kjældgaard L.H.: Fremmede øjne. Tværkulturelle dialoger i oplysningstidens danske litteratur. i: Mere lys! Indblik i oplysningstiden i dansk litteratur og kultur s. 65-90. Lasse Horne Kjældgaard & Mads Julius Elf. Spring, Hellerup 2002.
- Kjældgaard L.H.: Oplysningstiden – før og nu. i: Mere lys! Indblik i oplysningstiden i dansk litteratur og kultur s. 9-32. Lasse Horne Kjældgaard & Mads Julius Elf. Spring, Hellerup 2002.
- Kjældgaard L.H.: The Peak on Which Abraham Stands': The Pregnant Moment of Søren Kierkegaard's Fear and Trembling. *Journal of the History of Ideas* vol. 63, issue 2, s. 303-321. 2002.
- Kjældgaard L.H., Elf M.J.: (eds.). Mere lys! Indblik i oplysningstiden i dansk litteratur og kultur. 362s. Spring, Hellerup 2002.
- Kjøller K.: Aschehougs store bog om at holde tale. 346 s. Aschehoug København 2002.
- Kjøller K.: Sandheden, hele sandheden – og kun sandheden? Ledelse i dag 49, s. 305-320. 2002.
- Kjøller K.: Hvad den irske ko kunne fortælle. 6-9s. Dansk lærerforeningens Handelsskolesektion, Frederiksberg 2001.
- Kjøller K.: Sprogkode tilintetgør angribende snedker. 16-21s. Dansk lærerforening, Frederiksberg 2001.
- Kondrup J.J.: Søren Kierkegaard Forskningscentret. Søren Kierkegaards Skrifter bd. 7 og K7. 578+395s. G.E.C. Gad, København 2002.
- Kondrup J.J.: Litterær traditionsdannelse gennem viden- skab. i: Text och tradition. Om textedering och kanon- bildning s. 25-41. Lars Burman & Barbro Ståhle Sjönell (red.). Svenska Vitterhetssamfundet, Stockholm 2002.
- Krag H.: Nordkaukasus. Folk og politik i en europæisk grænseregion. 226 s. Museum Tusulanum, København 2002.
- Krag H.: Mindretal med og uden rettigheder. i: Nye tradi- tioner. Festskrift til Indvandrernes Aftenskole s. 209-211. Ole Stig Andersen. København 2001.
- Krag H.: Seminar om Holocaust- og Folkedrabsstudier. i: Arbejdsrapporter fra DCHF 6 Årsberetning 2001 s. 129-135. Dansk Center for Holocaust- og Folkedrabsstudier, København 2002.
- Krag H.: Mød Kazakhstan. i: Kazakhstan. Hvor bjergene er høje og steppen bred s. 7-14. Svetlana Klimenko og Mikael Hertoft. Museum Tusulanum, København 2002.
- Langkjær B.: Realism and Danish Cinema. i: Realism and "Reality" in Film and Media Anne Jerslev (red.). Muse- um Tusulanum, København 2002.
- Langkjær B.: Casablanca and Popular Music as Film Music. i: P.O.V. Richard Raskin. Dept. of Information and Media Studies, Aarhus 2002.
- Levy J.L.: Begærlig læsning. i: Kjærlighedens institutioner s. 11. Jon Haarberg og Anne Birgitte Rønning. Unipax, Oslo 2002.
- Levy J.L.: Kvinden i labyrinten. Baggese og erotismen. i: Mere lys! Indblik i oplysningstiden i dansk litteratur og kultur s. 21. Mads Julius Elf og Lasse Horne Kjældgaard (red.). Spring, København 2002.
- Levy J.L.: Forførelse og frigørelse. Fiktion og prosaformer i Inger Christensens forfatterskab. Spring 18, s. 13. 2002.
- Levy J.L.: Billedet som robåd og myte i efterkrigstiden – Ole Sarvig og Palle Nielsen. i: Sanddrømmeren. Jytte Rex – filminstruktør- fotograf, maler s. 8. Christian Braad Thomsen og Erik Warming. Klim, Århus 2002.
- Levy J.L.: Eventyr i skulptur. i: 18 billedtekster s. 4. Mari- anne Barlyng. Spring, København 2002.
- Lundgreen-Nielsen F.: Vedel og Syv – To lærde folkevis- udgivere. i: Mimesis förvandlinger. Tradition och förny- else i Renässansens och Barockens litteratur s. 29-41. Hans-Erik Johannesson (red.). Atlantis, Stockholm 2002.
- Lundgreen-Nielsen F.: Claus Christoffersen Lyschander: Forfatterportræt. 30s. www.adl.dk (Det Danske Sprog og Litteraturselskab) & Det Kongelige Bibliotek, Køben- havn 2002.
- Lundgreen-Nielsen F.: Iver Kjær. 29. december 1938 – 18. april 2002. *Danske Studier* 2002 (årbog), s. 5-16. 2002.
- Lundgreen-Nielsen F.: Ætnas Skiald – et lille Baggese- problem. *Danske Studier* 2002 (årbog), s. 183-190. 2002.
- Lundgreen-Nielsen F.: Nordic language history and the hi- story of ideas I: Humanism. i: The Nordic Languages. An International Handbook of the History of the North Germanic Languages. Vol. 1 s. 354-362. Oskar Bandle. Walter de Gruyter, Berlin – New York 2002.
- Lundgreen-Nielsen F.: The special case of Grundtvig: Poet, philosopher, politician, educator. i: The Nordic Langua- ges. An International Handbook of the History of the North Germanic Languages. Vol. 1 s. 494-502. Oskar Bandle. Walter de Gruyter, Berlin – New York 2002.
- Lundgreen-Nielsen F.: Anders Sørensen Vedel og Peder Syv. To lærde folkevisudgivere. i: Svøbt i mår. Dansk folkevisekultur 1550-1700. Bind 4. Lærdom og overtro s. 153-374. Flemming Lundgreen-Nielsen og Hanne Ruus. C.A. Reitzels Forlag, København 2002.
- Lundgreen-Nielsen F.: Trylleviser og Trolddom. i: Svøbt i mår. Dansk folkevisekultur 1550-1700. Bind 4. Lærdom og overtro s. 639-752. Flemming Lundgreen-Nielsen og Hanne Ruus. C.A. Reitzels Forlag, København 2002.
- Mortensen J.: Over alle grænser (kronik i Information d. 7/12-2002). 1s. Dagbladet Information, København 2002.
- Mortensen J.: Talkshowet som talende TV I-III. 821 s. – Two Riders, København 2002.
- Pedersen V.A.: Vibeke Bild og hendes kvart. i: Svøbt i mår IV København 2002.
- Pedersen V.A.: Anmeldelse af Eli Fischer-Jørgensen: Tryk i ældre dansk. 203-207s. Reitzel Forlag, Viborg 2002.
- Pedersen V.A.: Vibeke Bild og hendes Kvart. i: Svøbt i mår. B. 4 s. 485-574. Flemming Lundgreen-Nielsen & Hanne Ruus. C.A. Reitzel, Viborg 2002.
- Quist P., Jørgensen J.N.: Indfødte dansktales vurdere af unges andetsprogsdanske talesprog. *NyS – Nydanske Studier og Almen Kommunikationsteori* 29, s. 9-44. 2002.
- Ruus H.: A Corpus-Based Electronic Dictionary for (Re)search. i: Proceedings of the Tenth EURALEX In-

- ternational Congress, EURALEX 2002, Copenhagen s. 175-185. Anna Braasch and Claus Povlsen (eds.). København 2002.
- Ruus H.: Danske sprogholdninger fra Reformationen til Romantikken. i: *Dansk Sprog 1500-1800* s. 105-114. Kjeld Kristensern (red.). Selskab for Nordisk Filologi, København 2002.
- Ruus H., Jensen J.L.: Nordic lexical items and the history of material culture. i: *The Nordic Languages, An International Handbook of the History of the North Germanic Languages* s. 325-338. Oskar Bandle, Kurt Braummüller, Ernst Håkon Jaar, Allan Karker et Al. (Eds.). Walter de Gruyter, Berlin – New York 2002.
- Stidsen M.S.: *Idyllens grænser*. 430s. Samleren, København 2002.
- Stidsen M.S.: Værkets paradoks – Maurice Blanchet og litteraturens filosofi. i: *Kunst og filosofi i det 20. århundrede* s. 200-218. Stig Brøpper og Otto Pedersen. Det Kongelige Danske Kunstakademi, København 2002.
- Stidsen M.S.: Med op uden paryk. Jens Baggesens forfatterskab i formalistisk belysning. i: *Mere Lys!* s. 147-174. Mads Julius Elf og Lasse Horne Kjældgaard. Spring, København 2002.
- Stidsen M.S.: Thomsen mellem modernisme og postmodernisme. *Spring* 16, s. 137-149. 2001.
- Stidsen M.S.: Virtuel formalisme. *Reception* 45, s. 39-51. 2001.
- Syrén G.: The Phenomenon of “Otherness” in P.O. Enquist’s View of Strindberg in *The Night of the Tribades*. i: *August Strindberg and the Other. New Critical Approaches* s. 167-176. Poul Houe, Sven Hakon Rossel, Göran Söderström. Rodopi, Amsterdam-New York 2002.
- Thrane L.: Kirsten Dreyer: Kamma Rahbeks brevveksling med Chr. Molbech. *Danske Studier* feb. 1997, s. 1-15. 1997.
- Thrane L.: Read, Written and Re-lived. Magda von Hattingbergs Readings of Rilke as Romantic Discourse. i: *Prim(s). Essays in Romanticism* s. 1-19. Camden House, 1999.
- Thrane L.: Kys mig til døde – om stedfortrædende fantasier og realiserede utopier i en brevveksling fra romantikken. *Spring* 12, 1998, s. 1-20. 1998.
- Thrane L.: Længselsbilleder – En beretning om forførelse, skrift og passion. 1-190 s. Odense Universitetsforlag Odense 1999.
- Thrane L.: Billedets tid og skriftens rum. Lessings “Laokon” – godt tohundrede år efter. IASS 22. Kongresrapport. i: *Kongresrapport* s. 1-25. IASS, Tórshavn 1999.
- Thrane L.: Billedets tid. *Kritik* 145, s. 1-25. 1999.
- Thrane L.: Øjenlyst og skrivefyrd. Med Baggesen i Alperne. i: *På tværs. Festskrift til Jette Lundbo Levy* s. 1-15. Klaus P. Mortensen m.fl. (red.). København 2000.
- Thrane L.: Forfatterbiografier om Charlotte Baden, Birgitte Boye, Margrethe Lasson og Sophie Thalbitzer. i: *Dansk Kvindebiografisk Leksikon* s. 1-5. Jytte Larsen. Rosinante, København 2000.
- Thrane L.: Forfatterbiografier og værkartikler om Gustav Wied, Estrid Ott, Nanna Jeiner, Lisbeth Bendixen, Anne Marie Ejrnæs, Adda Ravnkilde og Mathilde Fibiger- og “Dansemus”, “Slægten”, “Skærmydsler”, “Knagsted”, “Livsens Ondskab”, “Som svalen”, “Judith Fürste” og “Clara Raphael”. i: *Dansk Forfatterleksikon* s. 1-20. John Chr. Jørgensen. Rosinante, København 2001.
- Thrane L.: Tabets retorik. Om gudebilleder, faderskikkelser og nordisk mytologi hos Lorenz Frølich. *Kritik* 153, s. 1-22. 2001.
- Thrane L.: Visual Pleasure and Writerly Delight. *Scandinavica* June 2002, s. 1-15. 2002.
- Thrane L.: Diving Into Passion. i: *Recent Perspectives on European Romanticism* s. 1-20. Larry Peer (ed.). Edwin Mellen Press, New York 2002.
- Thrane L.: Den romantiske brevveksling som teksttype og skriftpraksis – med udgangspunkt i Kamma Rahbeks og Chr. Molbechs korrespondance fra 1813 til 1828. i: *Som Runer på Blad* s. 1-20. Henrik Blicher (red.). Institut for Nordisk Filologi, København 2002.
- Ulbæk I.: Del og Helhed. i: *Psykologisk Opslagsbog* s. 57-67. Karsten Schnack. Chr. Ejlers Forlag, København 2002.
- Ulbæk I.: Illusion og Realitet. i: *Psykologisk Opslagsbog* s. 127-137. Karsten Schnack. Chr. Ejlers Forlag, København 2002.
- Ulbæk I.: Viden og Handling. i: *Psykologisk Opslagsbog* s. 414-425. Karsten Schnack. Chr. Ejlers Forlag, København 2002.
- Zeruneith K.: Omkring Træhesten – metode, modtagelse og tilblivelse. *Klassiker Foreningens Meddelelser* 203, s. 19-29. 2002.
- Zeruneith K.: Træhesten. Fra Odyssees til Sokrates. En bevidsthedshistorie. 666 s. Gyldendal København 2002.
- Zeruneith K.: Homer/Odyssus/Peter Brandes. i: *Odyseus. Peter Brandes. Fra ord til billede* s. 7-16. Boggalleriet/Statens Museum for Kunst, København /Rønde 2002.
- Zeruneith K.: Emil Aarestrup. i: *Den Store Danske Encyklopædi* Gyldendal, København 2002.
- Zeruneith K.: Muse, fortæl mig om mandeben. 1s. Politiken, København 2002.
- Zeruneith K.: Dues danske Homer. *Klassiker Foreningens Meddelelser* 204, s. 13-20. 2002.
- Zeruneith K., Brøgger S.: Ragnarok før og nu. Om Ragnarok. En gudefortælling. i: *Både frem og tilbage. Portræt af Villy Sørensens forfatterskab* s. 191-99. Marianne Barlyng og Jørgen Bonde Jensen. Spring, København 2002.

Studienævnet for Dansk

Medlemmer

Studienævnet blev nykonstitueret 1.2.2002. Som ny formand indtrådte studieleder lektor Palle Schantz Lauridsen, som ny næstformand valgtes stud.mag. Jeanette Hedegaard og som ny vicedirektør lektor Jens Normann Jørgensen. Studienævnets øvrige medlemmer var lektor Henrik Blicher, lektor Bente Holmberg, stud.mag. Nicolas Reinicke, stud.mag. Anders Petersen og stud.mag. Julie Moss.

Beretning

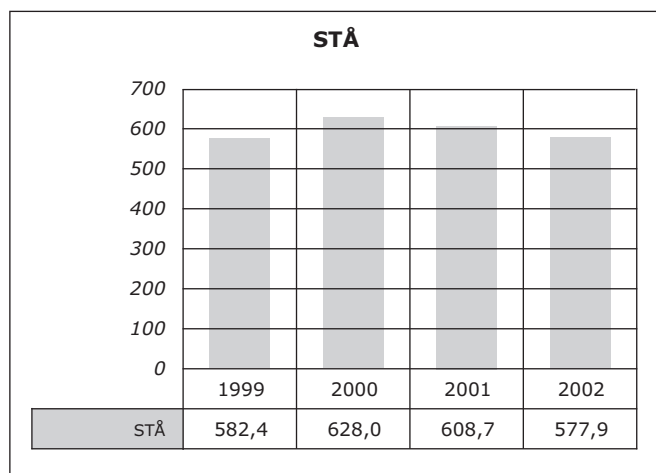
Året har på godt og ondt været præget af instituttets flytning til det nye KUA. F.eks. var studenterfaciliteterne, herunder kantinen, ikke færdige ved efterårssemesterets start. Studienævnet har udover arbejdet med løbende sager med stor interesse fulgt og deltaget i diskussionerne om studie-reform. Studienævnet har bl.a. nedsat et udvalg, der skal arbejde med en forbedring af fagets evalueringsprocedurer.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder										
	Dansk	Klassisk-filologi	Film-vidensk.	Kunst-historie	Litteraturvid.	Retorik	Filosofi	Øvrig hum.	Andre fak.	Merit-overført	I alt
Dansk	481,6	3,8	10,5	7,9	7,8	7,1	4,7	32,5	1,6	18,5	575,9
Engelsk	8,3										
Film- og medievid.	9,3										
Historie	7,5										
Litteraturvidenskab	4,8										
Musikvidenskab	4,0										
Fransk	4,3										
Religion	3,6										
Spansk	3,5										
Øvrig humaniora	23,1										
Samfundsvidenskab	0,5										
Meritstuderende	12,1										
Gæstestuderende	15,4										
I alt	577,9										
Åben uddannelse	63,5										

STÅ 1999-2002

Palle Schantz Lauridsen, studieleder

Studienævnet for Finsk

Medlemmer

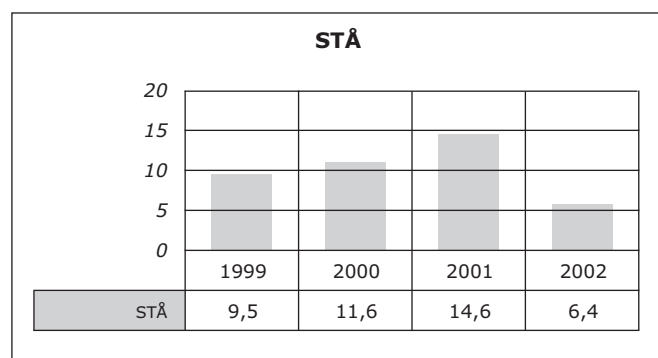
Pr. 1.2 2002 bestod studienævnet af: Kirsten Thisted, fungerende studieleder og Morten Rosdahl Jensen, studenterrepræsentant. Pr. 1.8. 2002 blev Tuula Eskeland ansat som studieleder ved Finsk Afdeling og overtog dermed Kirsten Thistedes plads i studienævnet. Siw Maria Christiansen fungerer som studienævnssekretær og studievejleder.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder				
	Finsk	Dansk	Kunsthistorie	Meritoverført	I alt
Finsk	5,6	0,5	0,3	0,5	6,9
Gæstestuderende	0,8				
I alt	6,4				

STÅ 1999-2002

Kirsten Thisted, fg. studieleder

Studienævnet for Minoritetsstudier

Medlemmer

Indtil 1.8.2002 bestod studienævnet af: Kirsten Thisted, derefter af Helen Krag som formand, Lise Paulsen Galal og studerende Mikala Peterslund og Michelle Skov Karantónis. Studienævssekretær og studievejleder: Mia Stelsig Haagenen.

Beretning

Nyheder om studiet

Fagets mangeårige eksterne lektor Anne Bjørkmann har søgt andre græsgange; antropolog Peter Hervik er blevet ansat som ekstern lektor. Der er i alt ansat som undervisere: 2 lektorer, 2 amanuenser samt to eksterne lektorer.

Der er i løbet af året afholdt forskellige arrangementer, herunder forelæsning i anledning af Helen Krag og Lars Funch Hansens bogudgivelse af "Nordkavkasus. Folk og politik i en europæisk grænseregion" (museum tusculanum), og af Kirsten Thisted bogudgivelse "Grønlandske fortællere". Herudover er afholdt gæsteforelæsninger bl.a. ved seniorforsker Bjørn Møller fra Center for Freds- og

Konfliktforskning, prof. dr.jur. Deni Teps fra Skt. Petersborg, lektor Mikael Rothstein fra Institut for Religionshistorie.

Ud over mindre ændringer fungerer Minoritetsstudier stadig efter henholdsvis studieordning for tilvalgsfagsstudiet i Minoritetsstudier og det 1/2-årige kandidatstudium i Minoritetsstudier, der begge trådte i kraft i september 1998.

I forbindelsen med flytningen til det nye KUA er Minoritetsstudiers bibliotek fysisk blevet lagt sammen med finsk bibliotek under bibliotekar Ilda Hallas-Møllers kyndige ledelse, desuden er Minoritetsstudiers 5 kontorer for første gang blevet samlet i forlængelse af hinanden.

Minoritetsstudier har fortsat samarbejde med Kultur- og sprogmødestudier på RUC. Der er oprettet et fælles censorkorps for de to fag, og vi arbejder videre med at etablere et egentligt fagligt samarbejde.

Statistik

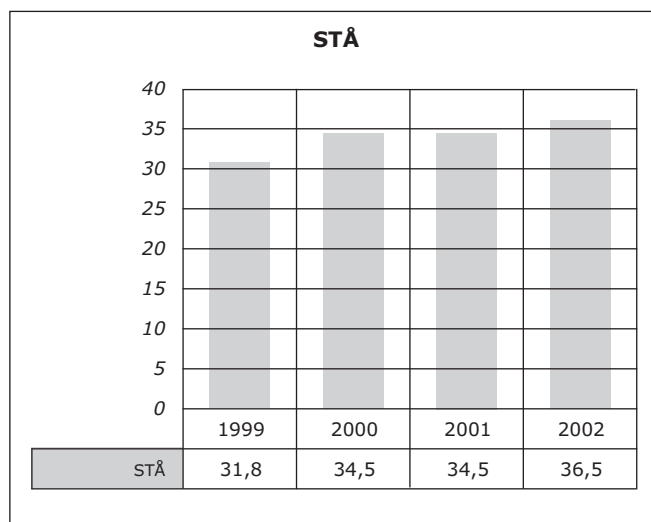
Minoritetsstudier har i år fastholdt den markante stigning i studietrinstilvækst som vi har oplevet de senere år, hvor STÅ-produktionen steg fra 18,9/31,48 i 1998/1999 til 34,5 i 1999/2000. I år er tallet 37,00. Der synes at være en stigende interesse for vores fagområde, også uden for Humaniora.

På Åbent Universitet er der stadig et så stort optag, at der fast udbydes to hold pr. semester.

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

	Aktivitetsområder
Indskrivningsfag	Minoritetsstudier
Europæisk etnologi	4,5
Religion	3,0
Pædagogik	2,5
Dansk	2,3
Engelsk	2,3
Øvrig humaniora	14,3
Antropologi	0,3
Meritstuderende	7,5
I alt	36,5
Åben uddannelse	10,8

STÅ 1999-2002

Helen Krag, studieleder

Studienævnet for Kvinde- og Kønsforskning

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Studieleder (og fungerende centerleder) Nanna Damsholt og vicedirektør Pernille Koch.

Beretning

Center for Kvinde- og Kønsforskning udbød 4 kurser på BA-tilvalg a 1/4 årsværk, og alle kurser blev gennemført:

Teori I: Kvinde- og Kønsforskningens praksis og teori.
Teori I: Kvinde- og Kønsforskningens videnskabelige aspekter.

Særligt studeret emne A: Den nordiske kriminalfortælling – køn og æstetik.

Særligt studeret emne B: Fornuft og følelse: Mænd og kvinder i vesteuropæisk kultur.

Sidstnævnte kursus: Fornuft og følelse blev ydermere udbudt som et tværhumanistisk tilvalg.

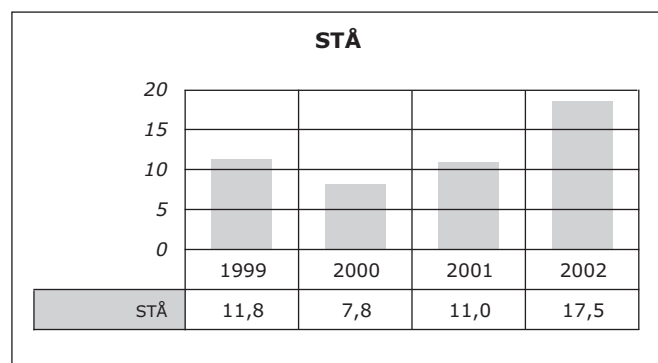
Flere studerende valgte at aflægge eksamen på centeret på OB-niveau eller deltog aktivt i undervisningen og aflægge eksamen på deres respektive fag.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder
	Kvinde- og kønsforskning
Dansk	3,0
Historie	2,5
Eur. etnologi	2,0
Østasiatisk	1,5
Engelsk	1,3
Litteraturvidenskab	1,0
Psykologi	0,5
Øvrig humaniora	1,3
Sociologi	1,0
Meritstuderende	2,5
Gæstestuderende	1,0
I alt	17,6

STÅ 1999-2002

Nanna Damsholt, studieleder

Det Arnamagnæanske Institut

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder: lektor cand.mag. Peter Springborg.

Institutbestyrelse: instituttlederen, lektor mag.art. Britta Olrik Frederiksen (viceinstituttleder), professor dr.phil. Jonna Louis-Jensen, overfotograf Suzanne Reitz.

Organisation

Til instituttet hører et konserveringsværksted og et fotografisk atelier.

Instituttet huser Den Arnamagnæanske Kommissions Kontor og Den Arnamagnæanske Kommissions Ordbog over Det Norrøne Prosasprog.

Adresse

Njalsgade 136
2300 København S
Telefon 35 32 84 67
Telefax 35 32 84 68
ami@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/ami

Instituttlederens årsberetning

Fysiske rammer

Instituttet flyttede i dagene omkring 1.9.2002 til lyse og rummelige lokaler i hus 27 i første afsnit af Det Humanistiske Fakultets udbygning. Flytningen har fundet sted mindst et halvt år for tidligt, da instituttets værksteder og håndskriftboks først kan ventes færdiggjort et stykke ind i marts 2003.

Personaleforhold

Cand.mag. Margrét Eggertsdóttir forlod sin stilling som islandsk lektor pr. 1.8. efter tre års ansættelse.

Cand.mag. Magnús Hauksson er udnævnt til ny islandsk lektor med tiltrædelse pr.1.2.2003.

Konserveringstekniker Sidse Stammerjohan sluttede pr.1.11. sin ansættelse som projektmedarbejder ved konserveringen af en diplomsamling fra Ravnholt gods.

Cand.mag. Kim Lembek blev genansat i jobtræning fra 11.2. med henblik på nyoversættelse af Njáls saga.

Forskningsvirksomhed

Instituttet er oprettet i 1956 som en ramme om den videnskabelige udnyttelse af Den Arnamagnæanske Håndskriftsamling.

Instituttets forskningsområde er ældre islandsk og norsk, samt ældre svensk og dansk sprog og litteratur. En vigtig opgave er udarbejdelsen af tekstkritiske udgaver efter håndskrifterne af den norrøne middelalderlitteratur. Desuden forskes der i færøsk og nyere islandsk sprog og litteratur.

Instituttet udgiver to skriftserier, *Editiones Arnamagnæanæ* og *Bibliotheca Arnamagnæana* (grundlagt hhv. 1958 og 1941), i samarbejde med Den Arnamagnæanske

Kommission. Denne blev oprettet i 1772 som bestyrelse for Det Arnamagnæanske Legat, den samling af håndskrifter og arkivalier, som professor Arne Magnusson ved sin død testamenterede til Københavns Universitet sammen med sin formue (fundats af 1760). Kommissionen består i dag af fem medlemmer, med universitetets rektor som formand, samt to eforer.

Udgivelsesprojekter

Der arbejdes i disse år på at færdiggøre en række store projekter i serien *Editiones Arnamagnæanæ*, der for de fleste vedkommende er påbegyndt længere tilbage. Det drejer sig om udgaver af kongesagaer og islændingesagaer. Efter udgivelsen af Óláfs saga Tryggvasonar en mesta III i 2002 og Egils saga Skallagrímssonar I i 2001, arbejdes der intenst på at afslutte udgaven af Eyrbyggja saga. The Vellum Tradition (ed. Forrest S. Scott, red. Jonna Louis-Jensen, kons. Mariane Overgaard og Michael Chesnutt) til udgivelse i 2003. Arbejdet med færdiggørelse af en udgave af Hákonar saga Hárekssonar (en opbyggelig historie om en norsk bondesøn, ed. Mirjam Lanjala, red. Mariane Overgaard, kons. Jonna Louis-Jensen) er genoptaget og ventes afsluttet i løbet af 2003. Til en kommende udgave af Egils saga Skallagrímssonar II (red. Michael Chesnutt) er der foretaget en undersøgelse og revideret transskription af et fragment i Stockholm (Michael Chesnutt).

I serien *Bibliotheca Arnamagnæana* har der været arbejdet på to artikler til *Opuscula XI* (red. Britta Olrik Frederiksen og Jonna Louis-Jensen): En bog i Jomfru Marias bibliotek. *Kalendariet AM 249d fol. + 'Psalter VII' i Acc. 7d* (Mariane Overgaard, afsluttet) og en udgave af Knud Lavard-liturgien (Michael Chesnutt, næsten afsluttet), samt to mindre artikler om konjekterer til enkelte ord (Jonna Louis-Jensen, afsluttet); og på redigering af Veturlíði Óskarssons afhandling *Middelnedertyske låneord i islandsk diplomsprog frem til år 1500* (red. Finn Hansen, kons. Britta Olrik Frederiksen) med henblik på udgivelse i 2003.

Bind 2 af en samlet kritisk udgave af den islandske salmedigter Hallgrímur Pétursson (1614-1674) skrifter, *Ljóðmæli 2*, er udkommet hos Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi (Margrét Eggertsdóttir, sammen med Kristján Eiríksson og Svanhildur Óskarsdóttir).

Igangværende specialundersøgelser

Bibliografi over de islandske fornaldarsagaer omfattende håndskrifter, udgaver og oversættelser, samt benyttelse i rímurdigtning og senere skønlitteratur. En foreløbig version kan ses på <http://www.hum.ku.dk/ami/fas/fornaldarsagas.html>. En række artikler ventes udgivet i 2003: om den islandske bonde og skriver Magnús Jónsson í Tjaldanesi, 1835-1922 (opr. foredrag ved Library of Congress i Washington 2000), om fornaldarsagaernes overlevering (opr. foredrag ved kongressen Fornaldarsagornas struktur och ideologi, Uppsala 2001), om riddersagaer til Blackwell's Companion to Old Norse, om marginalnoter til tidskriftet *Variants* (opr. foredrag ved kollokviet Reading Notes, Antwerpen 2002), og om transskriptionsniveauer til en essaysamling *Electronic Textual Editing* (Matthew J. Driscoll); en artikel Om Óluvu kvæði, V.U. Hammershaimb og Madam Larsen (udkommet 2002, opr. forelæsning i anledning af Christian Matras 100 årsdag i 2000), *A Good Day's Work: Laxdæla saga ch. 49* (let redigeret genoptryk af artikel 1993) til essaysamlingen *Cold Counsel: Women in Old*

Norse Literature and Mythology 2002, en artikel (sm.m. Hanne Ruus). Nordic lexical items and the history of material culture til samleværket *The Nordic Languages 2002* (Jonna Louis-Jensen); en undersøgelse af nogle islandske håndskrifter i Nykøbing Katedralskole bibliotek og deres proveniens til festskriftartikel (Peter Springborg); en artikel om Reconstruction from transcripts. The case of Egils saga in *Möðruvallabók* (opr. foredrag ved det 7. seminar om Care and conservation of manuscripts, København 2002) til udgivelse i 2003 (Michael Chesnutt); en artikel om Temporalsubjunktionerne áðr en og fyrr en i norrønt sprog er udkommet i *Arkiv för nordisk filologi* 117, en artikel om Brugen af subjunktionen at i explikative adverbialsætninger er indsendt til udgivelse i bd. 118 af samme tidsskrift, fortsat ekscerpering til projekter, brugen af farvesymbolik i norrøne tekster og latterens leksikalisering og funktion i den norrøne litteratur (Finn Hansen); kommentar til en række tekster i det danske middelalderhåndskrift AM 76 8vo skal udkomme i bd. 2 af *A Danish Teacher's Manual from the Mid-Fifteenth Century*, der sendes til trykning i 2003, en artikel, På sporet af biskop Albert, som identificerer titelpersonen i teksten 'Aff Sancto alberto biscope' i Jöns Buddes bok, er udgivet i essaysamlingen *Språket, människans dotter/ Människan, språkets dotter*, 2002, en artikel Under strengen – lidt om det eksterne variantapparat i historisk perspektiv (opr. foredrag ved konferencen *Varia. Om variantapparatet och bibliografisk beskrivning*, Hanaholmen 2002) forventes publiceret i 2003 i *Nordiskt nätverk för editionsfilologer. Skrifter 5* (Britta Olrik Frederiksen); en monografi om William Heinesens prosa, *Mellem middelalder og modernitet*, udkommer i 2003, i *Deyðin er drívkraftin*, udgivet 2002, er samlet en række tidligere publicerede artikler om færøsk litteratur i bearbejdet og udvidet form, en række artikler til *Den Store Danske Encyklopædis supplementsbind*, der er udkommet 2002 (Jógvan Isaksen).

Til et internt distribueret festskrift i anledning af Mariane Overgaards 60-års-dag, *Jocoseria Arna-Marianiana*, udkommet januar 2002, har Michael Chesnutt, Matthew Driscoll, Margrét Eggertsdóttir, Britta Olrik Frederiksen, Anne Mette Hansen, Jógvan Isaksen, Finn Hansen, Jonna Louis-Jensen og Peter Springborg leveret bidrag, og i et ligeledes internt distribueret festskrift til Michael Chesnutt, *Grace notes played for Michael Chesnutt on the occasion of his 60th birthday*, 2002 (red. Jonna Louis-Jensen og Ragnheiður Mósésdóttir) finder man bidrag af Matthew Driscoll, Britta Olrik Frederiksen, Anne Mette Hansen, Jógvan Isaksen, Annette Lassen, Jonna Louis-Jensen, Mariane Overgaard og Peter Springborg.

Ph.d.-projekter

Rolv Stavnem Hansens projekt *Kenningens litterære funktion i norrøn litteratur* blev afsluttet i 2002, og hans afhandling er antaget til forsvar.

Annette Lassen: *Den nøjede Odin: Dualitetens og visdommens gud. Inspireret af teorierne om kønsdualismen i den nordiske mytologi ansues Odin som et forbindelsesled mellem den kvindelige og den mandlige sfære. Det empiriske grundlag udgøres af alle teksteksempler med Odin i det norrøne korpus klassificeret efter genre, version og alder.*

Anne Mette Hansen: *Privat andagtslitteratur i det 16. århundrede: Digitalisering af 2 bønnebøger i Den Arna-*

magnæanske Samling og Det Kongelige Bibliotek. Det er et editionsfilologisk projekt, der både drejer sig om nyfilologisk teori og metode og elektronisk udgivelse af ældre danske tekster med XML-mærkning.

Elektronisk tekstmærkning

Som medlem af det faglige råd for Text Encoding Initiative (TEI), som instituttet er medlem af, har Matthew J. Driscoll deltaget i møder i London (januar) og Chicago (oktober). Alene eller sammen med andre fra TEI har han holdt en række workshops om elektronisk mærkning af tekster, i London (januar), Oxford (juli), Sofia og Pomorie i Bulgarien (september), og sammen med Anne Mette Hansen og Hanne Ruus givet en præsentation af elektronisk tekstmærkning for konferensstuderende i *Nordisk* (april).

Ved et møde i Medieval Nordic Text Archive (Menota) i september i København præsenterede Matthew Driscoll Menotas håndbog i elektronisk tekstmærkning (www.hit.uib.no/menota/guidelines/). I øvrigt fortsættes arbejdet med håndbogen, der forventes at være færdig i 2003.

Instituttet deltager ved Matthew Driscoll, i et EU-finansieret projekt, *Cultural Heritage Language Technologies (CHLT – www.chlt.org)*, der bl.a. har de islandske fornaldarsagaer som tekstobjekter. Tre studentermedhjælpere arbejder på den elektroniske indtastning af teksterne efter håndskrifterne eller diplomatariske udgaver, og der foreligger indtil nu seks tekster indkodet i XML.

Bevaring af håndskrifter

Instituttets konserveringsværksted og fotografiske atelier, der begge går tilbage til instituttets oprettelse, forestår konservering og affotografering af den del af håndskriftsamlingen, som er forblevet i København efter udleveringens afslutning.

Med støtte fra Beckett Fonden, Gad Andresen Fonden og Augustinusfonden har konserveringen af det i 1999 erhvervede ældre arkiv fra Ravnholt Gods, der påbegyndtes i november 2001, kunnet afsluttes med udgangen af oktober 2002.

Ved siden af den almindelige affotografering af håndskrifterne tilser atelierets medarbejdere den eksisterende foto- og filmsamling og kompletterer samlingen af sikkerhedskopier, og udfører endvidere opgaver for interne rekvirenter og for eksterne rekvirenter i ind- og udland. De relevante oplysninger i forbindelse med konservering og affotografering koordineres og samles i en registrant af en tilknyttet studentermedhjælp.

Arbejdet med disse opgaver har på grund af instituttets flytning stort set ligget brak i et halvt år.

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

Britta Olrik Frederiksen er medlem af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, herunder tilsynet for *Gammeldansk Ordbog*, og var indtil maj 2002 formand for *Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning*.

Jonna Louis-Jensen er faglig sekretær for Den Arnamagnæanske Kommission, formand for Selskabet til Udgivelse af færøske Kildeskrifter og Studier, sekretær i *Hið íslenska fræðafélag* i *Kaupmannahöfn*, medlem af bestyrel-

sen for Clara Lachmanns fond og af A.P. Møllers Fond for islandske studerende, medlem af Det Kgl. Danske Videnskaberens Selskab og korresponderende medlem af Vísindafélag Íslendinga.

Matthew J. Driscoll er medlem af TEI Council, af bestyrelsen for Menota og European Society for Textual Scholarship.

Jógvan Isaksen er sekretær for Selskabet til Udgivelse af færøske Kildeskrifter og Studier, censor og ekstern vejleder ved Fróðskaparsetur Føroya, medlem af det færøske udvalg for Nordisk råds litteraturpris og leder af Mentunargrunnur Studentafelagsins.

Peter Springborg er formand for Dansk-Islandsk Fond og Det Humanistiske Fakultets publikationsudvalg.

Formidling

Redaktionelle hverv

Instituttets VIP udgør redaktionskomiteen for de ovennævnte arnamagnæanske serier og medvirker som redaktører og konsulenter ved udgivelsesarbejdet. Jonna Louis-Jensen er desuden koordinator for serierne.

Britta Olrik Frederiksen er medlem af redaktionskomiteen for Arkiv för nordisk filologi.

Jógvan Isaksen er hovedredaktør af tidsskriftet Nordisk Litteratur, der udgives af Nordisk Ministerråd.

Matthew J. Driscoll er medlem af redaktionen for tidsskriftet *alvíssmál* i Berlin.

Kongresser og symposier

Flere af instituttets medarbejdere har i det forløbne år deltaget i og holdt foredrag på kongresser, symposier, seminarer, workshops o.l. i ind- og udland.

18-19. april afholdtes det 7. internationale seminar om Care and conservation of manuscripts i Blixen-salen på Det Kgl. Bibliotek i samarbejde mellem instituttet, Den Arnamagnæanske Kommission og biblioteket. Ved samme lejlighed udkom foredragene fra det 6. seminar i oktober 2000 på tryk.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Mellem instituttet og dets islandske søsterinstitut, Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi, eksisterer der et samarbejdsudvalg, hvor sager af fælles interesse kan tages op til behandling. Instituttet er medlem af Fédération Internationale des Institut d'Études Médiévales (F.I.D.E.M), af Text Encoding Initiative (TEI) og Medieval Nordic Text Archive (Menota).

Gæsteforskere

En række forskere i ind- og udland arbejder med tilknytning til instituttets forskningsvirksomhed, og flere gæster har arbejdet her i årets løb, bl.a. syv modtagere af Statsstipendiet for islandske forskere til studier ved Det Arnamagnæanske Institut og en modtager af Det Arnamagnæanske Stipendium.

Derudover besøges instituttet jævnligt af enkeltpersoner og grupper af studerende, skoleelever og andre interesserede fra ind- og udland, der ønsker at høre om instituttets virksomhed og se håndskrifter.

Peter Springborg, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	8,67	0,00	8,67
DVIP	0,11	0,00	0,11
STIP	1,36	0,97	2,33
TAP	3,05	3,94	6,99
Årsværk i alt	13,19	4,91	18,10
Løn	5.428	1.457	6.885
Frikøb	1	10	11
Øvrig drift	248	387	635
Anskaffelser	225	59	284
Bruttototal t.kr.	5.902	1.913	7.815

Stab

VIP Internt finansieret

Chesnutt, Michael; lektor.
Driscoll, Matthew James; lektor.
Eggertsdóttir, Margrét; lektor.
Frederiksen, Britta Olrik; lektor.
Hansen, Finn; lektor.
Isaksen, Jógvan; lektor.
Louis-Jensen, Jonna; professor.
Overgaard, Mariane; lektor.
Springborg, Peter; lektor.

STIP Internt finansieret

Lassen, Annette; ph.d.-stipendiat.
Stavnem, Rolf; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Hansen, Anne Mette; ph.d.-stipendiat.

Fondsbevillinger

EU

– Cultura Heritage Language Technologies (Matthew James Driscoll) kr. 245.200.

Statens Humanistiske Forskningsråd

– Digitalisering af tre bønneböger i Den Arnamagnæanske Samling og Karen Brahes Bibliotek (Anne Mette Hansen) kr. 23.000.

Publikationer

Chesnutt M.: Polygenese. i: *Enzyklopädie des Märchens*, bd. 10/3 s. 1161-1164. (red.) R.W. Brednich. de Gruyter, Berlin, New York 2002.
Chesnutt M.: *Ævint?ri á miðöldum*. i: *Úr manna minnum* s. 117-126. (red.) Baldur Hafstað og Haraldur Bessason. Heimskringla, Reykjavík 2002.
Chesnutt M.: (red.). *Copenhagen Folklore Notes 2-3/01*. 10s. Det Arnamagnæanske Institut, København 2002.
Chesnutt M.: *The Types of the Folktale in Denmark*. Copenhagen Folklore Notes 2-3/01, s. 5-10. 2002.

- Frederiksen B.O.: På sporet af biskop Albert. i: *Språket, människans dotter: Människan, språkets dotter. Essäer på olika språk om språk och kultur* s. 32-33. Christer Laurén. Svensk-Österbottniska Samfundet, Vasa 2002.
- Frederiksen B.O.: *Æblebarn*. i: *Eivindarmál. Heiðursrit til Eivind Weyhe á seksti ára degi hansara 25. ápril 2002* s. 99-118. Anfinnur Johansen et al.. Føroya Fróðskaparfelag, Tórshavn 2002.
- Frederiksen B.O.: Om udgivelse af gammeldanske håndskrifter i 500 år – en skitse. *Collegium Medievale* 14, s. 115-140. 2001.
- Frederiksen B.O.: *Marias 14. navn ifølge AM 76 8vo*. i: *Grace-notes played for Michael Chesnutt on the occasion of his 60th birthday 18 September 2002*. (red.) Jonna Louis-Jensen og Ragnheiður Mósesdóttir. Det Arnamagnæanske Institut 2002.
- Frederiksen B.O.: På æbleskud [eller til støtte for tesen “man kan ikke være pedantisk nok”]. i: *Jocoseria Arnamarianiana [festskrift til Mariane Overgaard 17. december 2001]*. (red.) Britta Olrik Frederiksen og Ragnheiður Mósesdóttir. Det Arnamagnæanske Institut 2002.
- Frederiksen B.O.: The history of Old Nordic manuscripts IV: Old Danish. i: *The Nordic Languages. An International Handbook of the History of the North Germanic Languages* s. 816-824. Oskar Bandle. Walter de Gruyter, Berlin, New York 2002.
- Hansen F.: Anaförisk eller determinativ funktion? *Arkiv för nordisk filologi* 116, s. 97-111. Lund, 2001.
- Hansen F.: Temporalsubjunktionerne áðr (en) og fyrr en i norrønt sprog. *Arkiv för nordisk filologi* 117, s. 35-63. 2002.
- Isaksen J.: *Deyðin er drívkraftin. Bókmentagreinir*. 199s. Mentunargrunnur studentafelagsins Tórshavn 2002.
- Isaksen J.: *Angistin nívir allar verur. Temu í skaldskapinum hjá Jens Paula Heinesen*. *Sosialurin* 216, s. 6-7. Tórshavn 2002.
- Isaksen J.: *Turbo Hanus – Ein hvirla fyllir 60*. *Sosialurin* 118, s. 2. Tórshavn 2002.
- Isaksen J.: *Opfer und Henker. Jens Pauli Heinesens literarisches werk*. i: *Isländische und färöische gegenwartsautoren* s. 148-167. Seltmann & Hein verlag, Köln 2002.
- Isaksen J.: *Selvhad og stjålen identitet. Om Kirste Palttos “Stjålet”*. *Nordisk litteratur* 2002, s. 64-65. 2002.
- Isaksen J.: *Krimiserfrøðingurin úr vági*. i: *Eivindarmál. Heiðursrit til Eivind Weyhe* s. 153-156. Føroya Fróðskaparfelag, Tórshavn 2002.
- Isaksen J.: *Det er umuligt at skrive i et lille samfund*. *Nordisk litteratur – Nordic literature* 2002, s. 50-53. 2002.
- Louis-Jensen J.: *Om Ólúvu kvæði, V.U. Hammershaimb og madam Larsen*. i: *Chr. Matras – aldarminning. Fyrilestrar frá hundrað ára hátíðarhaldi 1.-9. des. 2000* s. 57-72. red. Turið Sigurðardóttir. Føroya Fróðskaparfelag, Tórshavn 2002.
- Louis-Jensen J.: *A Good Day’s Work: Laxdæla saga ch. 49*. i: *Cold Counsel: Women in Old Norse Literature and Mythology* s. 189-199. (eds) Sarah M. Anderson, Karen Swenson. Routledge, New York og London 2002.
- Louis-Jensen J.: *En viking går i land*. i: *Grace-notes played for Michael Chesnutt on the occasion of his 60th birthday 18 September 2002* s. 4. (red.) Jonna Louis Jensen og Ragnheiður Mósesdóttir. Det Arnamagnæanske Institut 2002.
- Louis-Jensen J., Ruus H.: *Nordic lexical items and the history of material culture*. i: *The Nordic Languages. An International Handbook of the History of the North Germanic Languages I* s. 325-338. Oskar Bandle et al. de Gruyter, Berlin og New York 2002.
- Overgaard J.M.: *Om grev Mogens Friis til Frijsenborgs bibliotek. Det første adelsbibliotek i Det Kongelige Bibliotek*. i: *Grace-notes played for Michael Chesnutt on the occasion of his 60th birthday 18 September 2002* s. 3. Jonna Louis-Jensen og Ragnheiður Mósesdóttir (red.). Det Arnamagnæanske Institut 2002.
- Springborg P.: *Njáls saga 1770*. i: *Grace-notes played for Michael Chesnutt on the occasion of his 60th birthday* s. 4. (red.) Jonna Louis-Jensen og Ragnheiður Mósesdóttir. Det Arnamagnæanske Institut 2002.
- Springborg P.: et al. (red.). *The Arnamagnæan Institute and Dictionary 2000-2001 Bulletin*. 52s. København 2002.
- Springborg P.: *Fra den gamle fabrik*. i: *Jocoseria Arnamarianiana (festskrift til Mariane Overgaard 17. december 2001)* s. 8. Britta Olrik Frederiksen og Ragnheiður Mósesdóttir. Det Arnamagnæanske Institut 2001.
- Springborg P., Fellows-Jensen G.: (red.). *Care and conservation of manuscripts 6. Proceedings of the sixth international seminar held at the Royal Library, Copenhagen 19th-20th October 2000*. 291s. Museum Tusulanum Press, København 2002.

Institut for Dansk Dialektforskning

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder er lektor Tore Kristiansen

Institutbestyrelsen består derudover af lektorerne Inge Lise Pedersen og Karen Margrethe Pedersen, samt TAP-repræsentant Charlotte Bredahl.

Adresse

Njalsgade 136, opg. 27. 4
2300 København S
Telefon 35 32 85 00
Fax 35 32 85 12
dansk-dialekt@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/dialekt

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Inge Lise Pedersen ønskede ikke genvalg og gik af som institutleder den 1.2. Igennem sine 13 år på posten er hun gået i spidsen for at udvikle et dialektforskningsmiljø som ud over beskæftigelsen med de traditionelle dialekter indtager den moderne talesprogsvariation. Mht. den historiske udvikling i øvrigt henvises til instituttets websted.

Fysiske rammer

I august flyttede instituttet over i den ene af de nye bygninger i Njalsgade.

Personaleforhold

Som forskningsassistent er ansat Henrik Hovmark fra 1.4. Som ph.d.-stipendiater er ansat Marie Maegaard fra 1.2., og Pia Quist fra 1.5.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsvirksomhed ligger inden for dialektologi og sociolingvistik.

1. Ømålsordbogen. En sproglig-saglig ordbog over øernes dialekter

Ømålsordbogen har altid været det centrale projekt ved instituttet. Bind 6 (glisål – handhund) blev planmæssigt udgivet, og der blev redigeret afsnit fra hunger til i, herunder en stor artikel om hør og hør dyrkning og en stor artikel om præpositionen i (A. Gudiksen, F. Køster, K.M. Pedersen, og i mindre omfang H. Hovmark). Ømålsordbogens praksis i forbindelse med beskrivelsen af kronologisk betinget udtalevariation er undersøgt og behandlet i en artikel (A. Gudiksen).

2. Bymål

Bymålene er relativt ukendte fordi dialektologien traditionelt har interesseret sig mere for sproget på landet end i byerne. En stigende interesse for emnet har affødt to artikler i 2002; den ene diskuterer ede-bøjningen i fynsk på grundlag af købstadsdagbøger (F. Køster); den anden undersøger

de sønderjyske bymål i kontaktingvistisk belysning (I.L. Pedersen).

3. Sprogholdninger og sproglig standardisering

Den sproglige standardisering i samfundet er dialektudtyndingens andet ansigt og udgør et af instituttets centrale forskningsområder, i 2002 behandlet i flere artikler der ser på afdialektiseringen og standardiseringen i historisk perspektiv og i sammenligning med Norge og Sverige (I.L. Pedersen, T. Kristiansen). De empiriske studier af sprogholdningernes rolle i disse forandringsprocesser er fortsat blandt unge mennesker flere steder i landet. Resultaterne er fremlagt og diskuteret i flere artikler (M. Maegaard, T. Kristiansen).

4. Samtaleanalyse

Der er bearbejdet båndmateriale fra jobsamtaler og medarbejdersamtaler, herunder skrevet artikler om hvilke konsekvenser forskellige grader af dialogisering kan have for medarbejdersamtalernes brugbarhed som ledelsesværktøj, og om brugen af Bourdieus praksisbegreb i kritisk diskursanalyse (J. Scheuer).

5. Moderne importord i Norden

Tore Kristiansen deltager i en fællesnordisk undersøgelse af holdninger til importord.

6. Sproglig opmærksomhed og stavfærdighed

Holger Juul har fortsat sit ph.d.-projekt med indsamling og analyse af flere data, og har skrevet flere artikler om projektets emne.

7. Sproglig variation, sproglig akkomodation og sprogholdninger blandt danskere i Norge

Randi Brodersen har fortsat sit ph.d.-projekt med udskrivning og analyse af datamateriale, og har skrevet flere artikler om projektets emne.

8. Udtalevariation og –forandring i københavnsk

Marie Maegaards påbegyndte ph.d.-projekt er en sociolingvistisk undersøgelse af københavnske unges sprogbrug og sprogholdninger. Den metodiske tilgang er af etnografisk art; dataindsamlingen er foregået på en københavnsk folkeskole i efteråret 2002.

9. Sprog, identitet og sprogforandring i storbyens heterogene skole

Pia Quists påbegyndte ph.d.-projekt er en sociolingvistisk og etnografisk undersøgelse. Feltarbejdet er gennemført på et københavnsk gymnasium i efteråret 2002.

10. Arkivvirksomhed

Samlingerne er forøget med 2.152 ordsedler og et stort antal båndoptagelser. Korpuset af båndaflyste tekster i Wordcruncher er yderligere udvidet, og udlægningen af det på internet, med dertil udarbejdede elektroniske dialektkort (A. Jensen), er påbegyndt.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Inge Lise Pedersen har været formand for udvalg vedr. ph.d. i København og disputats i Tromsø; hun har siddet i udvalg vedr. professorat i Helsingfors.

Udvalg og fonde

Inge Lise Pedersen er efor for Kvinderegensen og formand for Nordisk Sprogråd.

Tillidshverv

Inge Lise Pedersen er bestyrelsesmedlem i Institut for Grænseregionsforskning.

Formidling

Der er besvaret forespørgsler og givet vejledning vedr. dialektale og sprogsociale spørgsmål, og medarbejderne har formidlet instituttets forskning ved medvirken i radio- og tv-udsendelser, gennem foredrag og artikler, bl.a. med flere bidrag i Modersmål-Selskabets årbog, som i 2002 havde de danske dialekter som tema.

Udgivervirksomhed

Instituttet udgiver tidsskriftet Danske Talesprog, tidligere Danske Folkemål, der udkommer en gang om året.

Redaktionelle hverv

Instituttet publicerer artikler inden for området dialektologi og talesprogsvariation. Det redigeres af Karen Margrethe Pedersen, Finn Køster og Tore Kristiansen. Jann Scheuer er medlem af redaktionen af NyS, Holger Juul af redaktionen af Mål & Mæle.

Kongresser og seminarer

Instituttet har ved Tore Kristiansen arrangeret 5 møder i den sociolingvistiske studiekreds.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde**Gæsteforskere**

Ph.d.-stud. Ruth Horak, Wien og doktorandstud.

Ole Johnsen, Bergen har arbejdet på instituttet hele året.

Thora Bjørk Hjartardottir, Reykjavik og Jógvan í Lon Jacobsen, Torshavn i kortere perioder.

Netværk

Tore Kristiansen og Inge Lise Pedersen er med i styringsgruppen for Moderne Importord i Norden.

Inge Lise Pedersen er med i styringsgruppen for et kommende projekt om Internordisk sprogforståelse i en tid med øget internationalisering.

Tore Kristiansen, institutleder

Forbrug 2002**Årsværk**

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	6,51	0,00	6,51
DVIP	0,41	0,01	0,42
STIP	2,58	0,50	3,08
TAP	3,84	0,01	3,85
Årsværk i alt	13,35	0,52	13,87
Løn	4.661	134	4.795
Frikøb	4	1	5
Øvrig drift	251	10	261
Anskaffelser	207	5	211
Bruttototal t.kr.	5.123	149	5.272

Stab*VIP Internt finansieret*

Gudiksen, Asgerd Inge; lektor.
Hovmark, Henrik; forskningsass.
Kristiansen, Tore; lektor.
Køster, Finn Pol; lektor.
Pedersen, Inge Lise; lektor.
Pedersen, Karen Margrethe; lektor.
Scheuer, Jann Bredvad; lektor.

STIP Internt finansieret

Juul, Martin Holger; ph.d.-stipendiat.
Mægaard, Marie; ph.d.-stipendiat.
Nielsen, Pia Quist; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Brodersen, Randi Benedikte; ph.d.-stipendiat.

Publikationer

Brodersen R.: Sproglig adfærd og identitetsopfattelser blandt danskere i Norge. Målbrytning 5, s. 135-171. 2002.
Brodersen R.: "Jeg føler meg mest norsk, men jeg føler meg en god del dansk også" Om national identitet og sproglig adfærd blandt danskere i Norge. Nordica Bergensia 26, s. 139-159. 2002.

Gudiksen A.: Afsnittet hak-halvårs. i: Ømålsordbogen bind 6 s. 384-439. Institut for Dansk Dialektforskning, Københavns Universitet. C.A. Reitzel, Kbh. 2002.

Gudiksen A.: Anmeldelse af Pia Jarvad: Nye Ord. Ordbog over nye ord i dansk 1955-1998. NyS – Nydanske Studier og Almen Kommunikationsteori 29, s. 125-133. 2002.

Gudiksen A.: Hvor kan man læse mere? i: Dialekter – sidste ud kald? Modersmål-Selskabets Årbog 2002 s. 187-192. C.A. Reitzel, Kbh. 2002.

Jensen A.: Pisalike – eller har en æbleskive noget til fælles med en skrøne? Danske talesprog 3, s. 93-102. 2002.

Juul H.: Børnerim der ikke rimer. Danske talesprog 3, s. 1-16. 2002.

Juul H.: Conditioned spellings in Danish. i: Working Papers 50. Papers from the Third Conference on Reading and Writing s. 97-107. Lund University, Dept. of Linguistics, Lund 2002.

Juul H.: Grammatisk opmærksomhed. En overset vanskelighed i skolebørns udvikling? Mål & Mæle 2, s. 8-18. 2002.

Kristiansen T.: Anmeldelse af Anita Berit Hansen: Les voyelles nasales du français parisien moderne. Linguistica Hafniensia 34, s. 183-192. 2002.

Kristiansen T.: Anmeldelse af Arne Torp: Nordiske språk i nordisk og germansk perspektiv. Sociolinguistica 16, s. 184-186. 2002.

Kristiansen T.: Noget om dialekter og dialektforskning. Mål & Mæle 3, s. 22-31. 2002.

Kristiansen T.: Standard language and dialects in Denmark and Norway. i: Idun, vol. 15. Dedicated to Professor Kunishiro Sugawara on the Occasion of His Sixtieth Birthday s. 335-366. Osaka Gaikokugo Daigaku. The Department of Danish and Swedish, Osaka 2002.

Kristiansen T., Clausen T.B., Havgaard M.: Sprogholdninger hos unge i Nakskov. Danske talesprog 3, s. 17-70. 2002.

Køster F.: Om to fynske købstadsdagbøger. Danske talesprog 3, s. 79-91. 2002.

- Køster F.: Afsnittene gylt – gær, gærdunse – gærtrug, gøre – gøvning. i: *Ømålsordbogen*, bind 6 s. 236 -255, 262 – 263, 281 – 316. Institut for Dansk Dialektforskning, Københavns Universitet. C.A. Reitzel, Kbh. 2002.
- Maegaard M.: Sønderjysk i dag – holdninger og forestillinger. i: *Dialekter – sidste udkald? Modersmål-Selskabets Årbog 2002* s. 163-167. C.A. Reitzel, Kbh. 2002.
- Maegaard M.: Hvorfor er sønderjysk så svært at forstå? Om forholdet mellem lingvistisk analyse af unge sønderjydere sprogbrug og deres egen og omverdenens opfattelse af den. i: *Jallaspråk, slanguage og annet ungdomsspråk i Norden* s. 93-100. Eli-Marie Drange, Ulla-Britt Kotsinas og Anna-Brita Stenström (red.). Kristianssand 2002.
- Pedersen I.L.: Sociolingvisterne dialekter. i: *Dialekter – sidste udkald? Modersmål-Selskabets Årbog 2002* s. 81-93. C.A. Reitzel, Kbh. 2002.
- Pedersen I.L.: Hovedtrækkene i de danske dialekter. i: *Dialekter – sidste udkald? Modersmål-Selskabets Årbog 2002* s. 39-80. C.A. Reitzel, Kbh. 2002.
- Pedersen I.L.: The impact of internal or contact-induced change on weak preterites in -et in Danish dialects with an outlook to Norway and Sweden. i: *Present-day Dialectology. Problems and Findings* s. 269-282. Berns, Jan; van Marle, Jaap. Mouton de Gruyter, Berlin-New York 2002.
- Pedersen I.L.: European Standard Languages and Multilingual Europe – The Nordic Language Council. i: *Europäische Hochsprachen und mehrsprachiges Europa* s. 73-84. Stickel, Gerhard. Institut für Deutsche Sprache, Mannheim 2002.
- Pedersen I.L.: Sociolingvistiske strukturer i Danmark i perioden 1550-1800. i: *Studier i Nordisk 2000-2001* s. 85-98. Kjeld Kristensen (red.). Selskab for Nordisk Filologi, Kbh. 2002.
- Pedersen I.L.: Kön och språk i interaktion. Anmeldelse af *Språk, kön och kultur. Rapport från fjärde nordiska konferensen om språk och kön. Göteborg den 6-7 oktober 2000. Kvinnovetenskaplig Tidskrift 2/3*, s. 156-159. 2002.
- Pedersen K.M.: Afsnittene glisål – govning, grå I – guano, guten – guttermand, gærde I – gærdselskov, gæs – gætteværk, gå – gåret, ham I – hanhund. i: *Ømålsordbogen*, bind 6 s. 1-60, 316-362, 439-473 m.fl... Institut for Dansk Dialektforskning. C.A. Reitzel, Kbh. 2002.
- Quist P.: Nye danskere, nye dialekter. i: *Dialekter – sidste udkald? Modersmål-Selskabets Årbog 2002* s. 101-107. Kbh. 2002.
- Quist P.: Sproglig habitus, symbolsk magt og standadisering – Pierre Bourdieus begreber anvendt på sociolingvistik. i: *Idun*, vol. 15. Dedicated to Professor Kunishiro Sugawara on the Occasion of His Sixtieth Birthday s. 119-130. Osaka Gaikokugo Daigaku. The Department of Danish and Swedish, Osaka 2002.
- Quist P., Jørgensen J.N.: Indfødte dansktalendes vurdering af unges andetsprogsdanske talesprog. *Nys. Nydanske studier & almen kommunikationsteori* 29, s. 9-44. 2002.
- Scheuer J.: et al. (red.). *NyS 29. Nydanske Studier og Almen Kommunikationsteori*. 133s. Dansklærerforeningens Forlag, Kbh. 2002.
- Scheuer J.: et al. (red.). *NyS 30. Nydanske sprogstudier. Korpuslingvistik*. 122s. Akademisk Forlag, Kbh. 2002.
- Scheuer J.: Sandheden sekund for sekund – om flygtige og misvisende diskurser i MU-samtaler. i: *Diskursanalysen til debat. Kritiske perspektiver på en populær teoriretning* s. 87-122. Larsen, Bøje & Kristine Munkgård Pedersen (red.). Nyt fra samfundsvidenskaberne, København 2002.

Institut for Navneforskning

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder er lektor Bent Jørgensen.

Institutbestyrelsen består af lektor Bent Jørgensen (instituttleder), lektor Vibeke Dalberg (viceinstituttleder), lektor Bente Holmberg og overassistent Annette Warnez.

Adresse

Njalsgade 136, bygning 27
2300 København S
Telefon 35 32 85 61
Fax 35 32 85 68
navneforskning@hum.ku.dk
www.navneforskning.dk

Instituttlederens årsberetning

En lektorstilling er opslået til besættelse pr. 1.2.2003 eller senere. Instituttet har arrangeret 6 forelæsninger i en seminarrække om person- og stednavne. Instituttet var i april 2002 arrangør af et nordisk symposium om nordiske "torp"-navne. Instituttet er i august-september 2002 flyttet til nye lokaler på KUA.

Personaleforhold

Ph.d. Michael Lerche Nielsen tiltrådte som lektor i navneforskning den 1. januar 2002.

Cand.phil. Susanne Vogt er tiltrådt som akademisk medarbejder fra den 1. januar 2002.

Hæderspriser

Kungliga Gustav Adolfs Akademien i Uppsala har tildelt Vibeke Dalberg en hæderspris.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsopgave er at analysere og beskrive dansk navnestof i og uden for Danmark. Instituttet er landets eneste arkiv for sted- og personnavne og fungerer som nationalt dokumentationscenter for fagområdet. Dets specialbibliotek og samlinger er tilgængelige for offentligheden.

Stednavneforskning

Etymologiske undersøgelser

Til udgivelse i serien Danmarks Stednavne er der arbejdet videre med navnestoffet fra Vester Horne Herred, Ribe Amt (Gammeltoft), ligesom materialebehandlingen vedrørende en samlet behandling af de danske "torp"-navne er fortsat, navnlig med henblik på det yngre navnestof (Nielsen). Der er arbejdet med nordiske sakrale stednavne, både generelt med hensyn til ords og navnes sakralitet og specielt med nærmere henblik på navnene Guden og Gudenå samt på mulige sakrale "torp"-navne (Holmberg). Der er gennemført en undersøgelse af sydvestjyske "torp"-navne (Gammeltoft), og fra den anden ende af landet er en undersøgelse af de bornholmske bebyggelsesnavne færdiggjort

(Nielsen). Navneelementet "toft" 'bebyggelsessted' i såvel som uden for Danmark er taget op til nærmere gennemgang (Gammeltoft), og ønavne omkring Shetland og Orkney undersøges, bl.a. med henblik på at skelne mellem norrøn, skotsk og mulig førnordisk oprindelse (Gammeltoft). Etymologien til navneleddet "wifel", der forekommer ret hyppigt i England, er søgt forklaret (Fellows-Jensen), og en ny undersøgelse af navne på "-by" i Danlagen har vist, at disse navne bæres af bebyggelser, der er ældre end den danske bosættelse (Fellows-Jensen).

Struktur, metode og typologi

Der er arbejdet med definitions- og afgrænsningsproblemer i forhold til begrebet toponymisk analogi (Dalberg), ligesom der er arbejdet med metodiske implikationer i forbindelse med afgrænsning af ordklassen proprium (Dalberg). Der er foretaget undersøgelser af nordisk, specielt dansk, stednavneterminologi (Holmberg).

Navnebrug og navnekendskab

I hvor høj grad enkelte denotatumskategorier er dækket af navnebrug er undersøgt på basis af eksempler spændende fra jernalderen til vore dage (Jørgensen). Et argumenteret forslag til forklaring af "torp"-navnebærende lokaliteters størrelsesudvikling fra vikingetid over middelalder til 1600-tallet er fremsat (Jørgensen), og der er fremlagt materiale vedrørende nyfundne ældsteformer af danske "torp"-navne (Vogt). En workshop (ledet af Nielsen og Jørgensen) har beskæftiget sig med "torp"-navne som identifikationsmodel, og i den forbindelse har tre specialestuderende fremlagt undersøgelser af moderne husnavngivning ud fra "torp"-mønsteret og af valg af "torp"-navne – ægte såvel som konstruerede – som nyt slægtsnavn.

Personnavneforskning

Undersøgelser af nordisk og nordvestgermansk personnavneterminologi er påbegyndt (Dalberg), og der er foretaget undersøgelser af udviklingen inden for personnavne i Danmark fra 16.-18. århundrede (Holmberg). Et studie af færøsk slægtsnavneskik ved 1800-tallets slutning er gennemført (Holmberg), ligesom personnavne i vikingetidens kolonier har været underkastet en undersøgelse (Fellows-Jensen).

Navneforskning i øvrigt, andre projekter

Navneforskningen som en del af sprogvidenskaben har været genstand for en videnskabshistorisk vurdering (Dalberg), og problemerne med en oversat kildeudgave (Esrum Klosters Brevbog) er bedømt fra en alment sproglig og onomastisk vinkel (Jørgensen). En hidtil utrykt 1400-tals-kilde er bearbejdet med henblik på udgivelse (Nielsen). Navneformer og kildeforhold i 1500-tallets adkomstdokumenter er fortsat underkastet undersøgelse (Vogt, Jørgensen), og der er udgivet en skånsk-falstersk kilde i tilknytning hertil (Vogt).

En fakultetsopposition i forbindelse med en disputats ved Uppsala universitet er færdiggjort (Nielsen). Arbejdet med registrering af Ravnholt-arkivet er fortsat (Vogt). Studiet af det moderne danske ordforråd, specielt fremmedordene, er fortsat (Holmberg). Planlægning og etablering af forskningsprojektet Danske runeindskrifter er gennemført og afsluttet med en treårig bevilling (Nielsen).

Faglige og administrative hverv**Konsulent og rådgivervirksomhed**

Kirkeministeriet og Justitsministeriet har modtaget rådgivning vedrørende personnavne (Vogt, Nielsen), Kulturministeriet og Kort og Matrikelstyrelsen vedrørende stednavne (Dalberg). Instituttet er sekretariat for Stednavneudvalget, der har Dalberg som formand og Holmberg og Jørgensen som ordinære medlemmer. Holmberg er medlem af tilsynsrådet for Den Danske Ordbog og for Supplement til Ordbog over det danske Sprog. Jørgensen er medlem af tilsynet med Diplomatarium Danicum og af Dansk Sprognævns arbejdsudvalg. Fellows-Jensen er medlem af Den Arnamagnæanske Kommission. Nielsen er formand for Selskab for Nordisk Filologi.

Formidling

Instituttets medarbejdere har i årets løb rådgivet offentlige myndigheder, museer, biblioteker, radio, tv, dagblade, tidskrifter m.v. i sted- og personnavnespørgsmål samt besvaret spørgsmål fra private i ind- og udland. Instituttet har i årets løb arrangeret seks seminar dage, hvor medarbejdere og gæster har fremlagt forskningsresultater inden for navneforskningen. Instituttet har arbejdet videre med at inddatere den middelalderlige stednavnesamling med henblik på tilgængeliggørelse over internettet.

Redaktionelle hverv

Dalberg og Jørgensen er medredaktører af *Namn och bygd*. Nielsen er redaktør af *Nordisk namnforskning*.

Gammeltoft og Jørgensen redigerer *Norna-rapport* fra *Nornas 31. symposium* i Jaruplund.

Nielsen redigerer *Proceedings from the Fifth International Symposium on Runes and Runic Inscriptions*.

Holmberg redigerer instituttets hjemmeside.

Kongresser og symposier

Instituttets medarbejdere har holdt gæsteforelæsninger eller faglige indlæg ved kongresser, symposier o.l. følgende steder: Amsterdam, København, Uppsala (Dalberg), Sydslesvig, Uppsala (Fellows-Jensen), Newcastle, Odense, Sydslesvig, Uppsala, Vestjylland (Gammeltoft), Sydslesvig (Holmberg), Skælskør, Sydslesvig, Tølløse, Uppsala (Jørgensen), Askov, Hedeby, Nyborg, Roskilde, Sydslesvig, Århus (Nielsen), København, Sydslesvig, Søllerød (Vogt).

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde**Netværk**

Holmberg er formand og Nielsen sekretær for Nordisk Samarbejdskomité for Navneforskning.

Dalberg er medlem af Scientific Committee for 21st International Congress of Onomastic Science samt medlem af arbejdsgrupper under International Council of Onomastic Science (databaseret bibliografi) og Nordisk Samarbejdskomité for Navneforskning (personnavneterminologi).

Gammeltoft er formand for Nordic Place-Name Database Group, Jørgensen er næstformand i Sydsvenska ortnamnsällskapet.

Vogt er bestyrelsesmedlem i Societas Heraldica Scandinavica.

Bent Jørgensen, institutleder

Forbrug 2002*Årsværk*

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	5,00	0,00	5,00
DVIP	0,39	0,00	0,39
TAP	4,16	0,06	4,22
<i>Årsværk i alt</i>	<i>9,56</i>	<i>0,06</i>	<i>9,62</i>
Løn	3.575	12	3.588
Frikøb	5	0	5
Øvrig drift	118	54	171
Anskaffelser	214	10	224
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>3.912</i>	<i>76</i>	<i>3.988</i>

Stab*VIP Internt finansieret*

Dalberg, Vibeke Margrethe; lektor.

Gammeltoft, Peder; adjunkt.

Holmberg, Bente Legarth; lektor.

Jørgensen, Bent Peter; lektor.

Nielsen, Michael Bjørn Lerche; lektor.

Publikationer

Dalberg V.: De propriale særtræk – et diskussionsindlæg. i: *Avgränsning av namnkategorier. Rapport från NORNA:s tjugonde symposium på Svidja 20.-22. april 2001.* (Forskningscentralen för de inhemska språken, Skrifter 4) s. 9-19. Terhi Ainiala og Peter Slotte (red.). *Forskningscentralen för de inhemska språken, Kirjakas, Tallinn 2002.*

Dalberg V.: Reflections on some theoretical problems in Scandinavian onomastics. *Onoma. Journal of the International Council of Onomastic Sciences* 37, s. 7-19. 2002.

Dalberg V.: Epexegeis in Danish place-names. i: *Onomastik. Band VI. Akten des 18. Internationalen Kongresses für Namenforschung (Patronymica Romanica)* s. 443-448. Dieter Kremer (ed.). Max Niemeyer Verlag, Tübingen 2002.

Dalberg V.: Name variant or new name? A discussion based on Danish toponyms. i: *Actas do XX Congreso Internacional de Ciencias Onomásticas, Santiago de Compostela, 20-25 setembro 1999.* Santiago de Compostela 2002. s. 829-834. Ana Isabel Boullón Agrelo (ed.). Santiago de Compostela 2002.

Fellows-Jensen G.: Anmeldelse af: Per Vikstrand, *Gudarnas Platser. Förkristna sakrale ortsnamn i Mälardalsregionen* (Uppsala, 2001). *Society for Name Studies in Britain and Ireland. Nomina* 25, s. 166-168. 2002.

Fellows-Jensen G.: Fra Hungate til Finkle Street. En vandring gennem nogle ildelugtende gader med danske navne i England. *Studier i Nordisk* 2000-2001, s. 115-131. 2002.

Fellows-Jensen G.: Variations in naming practice in areas of Viking settlement in the British Isles. i: *Naming, Society and Regional Identity* s. 123-142. David Postles (ed.). Leopard's Head Press, Oxford 2002.

- Fellows-Jensen G.: Nordisk bosættelse i England. Et tilbageblik efter tyve år. i: Tyvende tværfaglige vikingesymposium s. 7-16. Hans Bekker-Nielsen og Hans Frede Nielsen (red.). Forlaget Hikuin, Højbjerg 2001.
- Fellows-Jensen G.: Old Faroese ærgi yet again. i: Eivindarmál. Heiðursrit til Eivind Weyhe á seksti ára degi hansara 25. apríl 2002 s. 89-96. Anfinnur Johansen et al. (red.). Føroya Fróðskaparfelag, Tórshavn 2002.
- Fellows-Jensen G.: Toponymie maritime Scandinave en Angleterre, au Pays de Galles et sur l'Île de Man. i: L'héritage maritime des Vikings en Europe de l'Ouest s. 401-422. Élisabeth Ridet. Office Universitaire D'Études Normandes. Université de Caen Basse-Normandie, Caen 2002.
- Fellows-Jensen G.: Kastanje-Mikkel and other shots in the dark. i: Grace-notes played for Michael Chesnutt on the occasion of his 60th birthday 18 September 2002 s. 20-22. Jonna Louis-Jensen and Ragnheiður Mósésdóttir. The Arnarnagænan Institute (private distribution), Copenhagen 2002.
- Fellows-Jensen G., Springborg P.: (eds.). Care and conservation of manuscripts 6. 291s. Museum Tusulanum, København 2002.
- Gammeltoft P.: Det nordiske og nordatlantiske database-samarbejde. Seksjon for Namnegransking, Årsmelding 2001, s. 63-68. 2002.
- Gammeltoft P.: Toften rundt – et blik på færøske stednavne på -toft. i: Eivindarmál. Heiðursrit til Eivind Weyhe á seksti ára degi hansara 25. apríl 2002 s. 121-131. Anfinnur Johansen et al. (red.). Føroyar Fróðskaparfelag, Tórshavn 2002.
- Gammeltoft P.: Høllid – et helvedes sted!. Fra Ribe Amt 2002 XXIX, s. 73-79. 2002.
- Holmberg B.: Færøsk navneskik anno 1898. i: Eivindarmál. Heiðursrit til Eivind Weyhe á seksti ára degi hansara 25. apríl 2002 s. 145-151. Anfinnur Johansen et al. (red.). Føroya Fróðskaparfelag, Tórshavn 2002.
- Holmberg B.: Guden – et sakralt ånavn. i: Vandskel – Watershed s. 30-34. Erik A. Nielsen og Iben From (red.). Kunstcentret Silkeborg Bad, Silkeborg 2002.
- Holmberg B.: Nordisk namnforskning 2001. Litteraturkrönika, Danmark. Namn och bygd 90, s. 133-138. 2002.
- Holmberg B.: Snekke-navne og andre stednavne fra vikingetid og tidlig middelalder i Storstrøms Amt. i: Venner og Fjender. Dansk-vendiske forbindelser i vikingetid og middelalder s. 33-37. Anna-Elisabeth Jensen (red.). Næstved Museum, Næstved 2002.
- Holmberg B.: Research in Danish language history 1850-1950. An overview. i: The Nordic Languages. An International Handbook of the History of the North Germanic Languages s. 68-75. Oskar Bandle et al. (eds.). Walter de Gruyter, Berlin – New York 2002.
- Jørgensen B.: Inge Særheim: Namn og gard. Studium av bustadsnamn på -land. Doktordisputas ved Universitetet i Bergen, 23. juni 2000. 2. opponent: Bent Jørgensen. Namn og nemne 18, s. 32-45. 2001.
- Jørgensen B.: De halve verdenshjørner. i: Eivindarmál. Heiðursrit til Eivind Weyhe á seksti ára degi hansara 25. apríl 2002 s. 215-217. Anfinnur Johansen et al. (red.). Føroya Fróðskaparfelag, Tórshavn 2002.
- Jørgensen B.: The horizon of the farming population in former times. i: Onomastik. Band VI. Akten des 18. Internationalen Kongresses für Namenforschung (Patronymica Romanica) s. 477-487. Dieter Kremer (ed.). Max Niemeyer Verlag, Tübingen 2002.
- Jørgensen B.: Køge Sønakke og Køge Søhuse. Årbog for Køge Museum 2001, s. 7-14. 2002.
- Jørgensen B.: Storbyens stednavne. Betyder det noget hvor vi bor? Studier i Nordisk 2000-2001, s. 127-131. 2002.
- Jørgensen B.: Storbyens stednavne. Språkbruk 1, s. 11-14. 2002.
- Jørgensen B.: Urban toponymy in Denmark and Scandinavia. Onoma. Journal of the International Council of Onomastic Sciences 37, s. 165-179. 2002.
- Jørgensen B.: Kirkens navn. Danske kirkers navne gennem 1000 år. Norna-Rapporter 74, s. 145-151. 2002.
- Nielsen M.L.: Anmeldelse af Tom Schmidt: Norske gårdsnavn på -by og -bø med personnavnforledd. Del 1-2. Universitetet i Oslo. Acta Humaniora 87. Studia anthroponymica Scandinavica 20, s. 150-154. 2002.
- Nielsen M.L.: Fra Eivind til Sivert – lidt om navnestatistik og kulturimperialisme. i: Eivindarmál. Heiðursrit til Eivind Weyhe á seksti ára degi hansara 25. apríl 2002 s. 263-268. Anfinnur Johansen et al. (red.). Føroya Fróðskaparfelag, 2002.
- Nielsen M.L.: Nordisk namnforskning. i: Norna-Rapporter 75. Nordisk namnforskning 2001 s. 133-163. Nielsen, M.L. (red.). Uppsala 2002.
- Nielsen M.L.: Runernes undergang? En replik. 1066. Tidskrift for historie 32. årgang, nr. 4., december 2002, s. 29-30. 2002.
- Vogt S.M.R.: Skiftet efter hr. Oluf Holgersen Ulfstand til Bønnet og Örup. Sydsvenska Ortnamnssällskapet's Årsskrift 2002, s. 15-41. 2002.
- Vogt S.M.R.: Danske klosternavne – og disses holdbarhed. Norna-Rapporter 74, s. 177-188. 2002.

Engelsk Institut

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder er Steen Schousboe; viceinstitutleder er Charles Lock.

Institutbestyrelsen består af institutlederen, Hanne Lauridsen og Dorte Albrechtsen og som TAP-repræsentant Annemarie Jensen. Erik Guldborg har været studenterelevator.

Adresse

Njalsgade 80, opg. 8.2
2300 København S
Telefon 35 32 86 01
Fax 35 32 86 15
engelsk@hum.ku.dk
www.engelsk.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Personaleforhold

Lektor Jørgen Erik Nielsen gik på pension pr. 1. marts og Adjunkt Inge Birgitte Siegumfeldt blev ansat som lektor den 1. august. Forskningsadjunkt Tabish Khair blev ansat som lektor ved Århus Universitet den 1. august.

Forskningsvirksomhed

Instituttet beskæftiger sig i sin forskning med engelsk sprog (sprogets historie, moderne engelsk, primært britisk og amerikansk, samt sprogteoretiske emner med engelsk som basis), med engelsksproget litteratur samt emner inden for den almene litteraturvidenskab og med de engelsktalende landes historie, kultur og de samfundsforhold, der eksisterer eller har eksisteret i de engelske sprogområder. En skarp opdeling i de tre hovedområder lader sig dog ikke praktisere, og forskningsvirksomheden overskrider jævnlig den snævre sproggrænse, således i beskæftigelsen med den engelsktalende verdens forhold til den øvrige verden, i særdeleshed Danmark. En godt eksempel er bogen "Britain and Denmark", redigeret af Jørgen Sevaldsen, med bidrag fra en lang række historikere, litterater og lingvister.

1. Sprogvidenskab

1.1. Sproghistorie: Redigeret en udgave af den middelen-gelske tekst "Ancrène Riwle" (Arne Zettersten).

1.2. Funktionel lingvistik: Publiceret flere artikler inden for dette felt (Peter Harder).

1.3. Kontrastiv lingvistik: Publiceret en artikel om to-sproget leksikografi (Arne Zettersten og Hanne Lauridsen).

1.4. Psykolingvistik og kognitionsforskning: Redigeret bogen "Ikonicitet og Struktur", hvortil han også selv har bidraget (Peter Harder).

1.5. Fonetik og fonologi: Publiceret en artikel om vokali-ske trækhierarkier (Jørgen Staun).

1.6. Sociolingvistik. Foredrag om domænetab ved en konference (Steen Schousboe).

1.7. Fremmedsprogspædagogik: To projekter er i gang: "Processer i skrivning og ordforrådstilegnelse" (Dorte Albrechtsen og Birgit Henriksen i samarbejde med Kirsten

Haastrup, Handelshøjskolen). Dette tre-årige projekt er finansieret af SHF.

En empirisk undersøgelse af danskeres udtale af engelsk med henblik på sammenligning med den nu 30 år gamle PIF-undersøgelse (Hanne Lauridsen).

1.8. Leksikografi: En artikel om tosproget leksikografi er publiceret af Hanne Lauridsen og Arne Zettersten. Henrik Gottlieb og Arne Zettersten har redigeret bogen "Symposium on Lexicography X. Proceedings of the 10th International Symposium on Lexicography, 4.-6. May 2000", hvortil Henrik Gottlieb selv har bidraget med en artikel.

2. Litteratur og kultur

2.1. Generelt

2.1.1. Litteraturteori: Publiceret to artikler om Bakhtin (Charles Lock).

2.1.2. Drama: Publiceret en monografi "The Stuff that Plays are Made of: Linguistic Approaches to the Interpretation of Post-War British Drama" og en artikel om Ibsen (Svetlana Klimenko).

2.1.3. Genre: Publiceret en artikel om pilgrimsrejseskildringer og Justin Edwards en bog om amerikanske rejse-skildringer "Exotic Journeys: Exploring the Erotics of U.S. Travel Literature" (Charles Lock).

2.2. Dansk-engelsk

2.2.1. Alle bidraget til bogen "Britain and Denmark" (Niels Bugge Hansen, Jørgen Erik Nielsen og Viggo Hjørnager Pedersen).

2.2.2. Skrevet om Brandes's Shakespearestudier (Niels Bugge Hansen).

2.2.3. Skrevet om engelsk litteratur i Danmark i det 19. århundrede (Jørgen Erik Nielsen).

2.2.4. Skrevet om H.C. Andersen i England (Viggo Hjørnager Pedersen).

2.2.5. Publiceret en artikel om den danske modtagelse af Virginia Woolf (Ida Klitgård).

2.3. Britisk litteratur og kultur

2.3.1. Publiceret en artikel om Virginia Woolf og talrige anmeldelser (Ida Klitgård).

2.3.2. Publiceret 3 artikler om viktoriansk litteratur (Lene Østermark-Johansen).

2.4. Amerikansk litteratur og kultur

2.4.1. Publiceret en monografi Gothic Passages: Racial Ambiguity and the American Gothic. Han har desuden publiceret 4 artikler om nordamerikansk litteratur (Justin Edwards).

2.4.2. Publiceret en artikel om globalisering og har desuden publiceret en bog i Grækenland med den oversatte titel American Identities: A Literary History of the USA (Paul Levine).

2.5. Postkoloniale studier

2.5.1. Australien: Redigeret bogen The Poetry of Les Murray: Critical Essays. Ud over Clunies Ross har fire af instituttets medarbejdere bidraget: Niels Eskestad, Line Henriksen, Martin Leer og Charles Lock. Martin Leer har desuden publiceret en anden artikel om Les Murray og Eva Rask Knudsen en artikel om aboriginal litteratur (Bruce Clunies Ross, som gik af i 2001).

2.5.2. Indien: Publiceret en bog Babu Fictions: Alienati-

on in Contemporary Indian Fiction og har desuden publiceret 4 artikler om indisk litteratur (Tabish Khair).

2.5.3. Afrika: Publiceret en artikel om nigeriansk litteratur (Charles Lock).

3. Historie og samfundsforhold

3.1. Generelt: Publiceret et essay om terrorisme og Paul Levine et essay om globalisering (Charles Lock).

3.2. Amerikansk historie og samfundsforhold: Medredaktør på bogen *Trading Cultures: Nationalism and Globalization in American Studies* (Russell Duncan). Ud over redaktøren selv har tre af instituttets medarbejdere leveret bidrag til bogen: Justin Edwards, Morten Vest Hansen og Paul Levine. Russell Duncan har desuden redigeret bogen *Phantoms of a Blood-Stained Period: The Civil War Writings of Ambrose Bierce*.

3.3. Britisk historie og samfundsforhold: Redigeret bogen *Britain and Denmark*. Han har selv bidraget med to essays: en oversigtsartikel og et essay om udstillingsvirksomhed og herudover har tre af instituttets medarbejdere leveret historiske bidrag (Jørgen Sevaldsen):

3.3.1. Skrevet om engelskstudiet under besættelsen (Inge Kabell og Hanne Lauridsen).

3.3.2. Skrevet om det danske englandsbillede fra 1870 til 1940 (Jens Rakkbek Rasmussen).

3.3.3. Herudover publiceret en artikel om Storbritanniens deltagelse i de to verdenskrige (Jørgen Sevaldsen).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Charles Lock var formand for bedømmelsesudvalget vedr. stillingen i engelsk litteratur.

Gorm Gunnarsen fik ph.d.-graden i marts. Hans afhandling, *Leaders or Organizers against Apartheid: Cape Town 1976 – 1984*, blev bedømt af et udvalg med Martin Leer som formand og Martin Legassick (University of the Western Cape) og Jeremy Seekings (University of Cape Town) som eksterne medlemmer; det mundtlige forsvar blev ledet af Arne Zettersten. Lene Schiøtt-Kristensen fik ph.d.-graden i december. Hendes afhandling, *The Leydn Jar: A Study of Henry Roth*, blev bedømt af et udvalg med Justin Edwards som formand og Jules Chametzky (University of Massachusetts) og Pirjo Ahokas (University of Turku) som eksterne medlemmer; det mundtlige forsvar blev ledet af Niels Bugge Hansen.

Henrik Gottlieb fungerede som ekstern opponert ved et disputatsforsvar i Litauen i december 2002. Charles Lock fungerede som ekstern opponert ved et disputatsforsvar i Stockholm i november 2001 og som bedømmer af to ph.d.-afhandlinger i Ålborg i juni 2001 og en ph.d.-afhandling ved SDU i december 2002. Steen Schousboe fungerede som bedømmer af en ph.d.-afhandling ved RUC i december 2002.

Henrik Gottlieb er ekstern vejleder for en disputats ved Karlstads universitet, Sverige, og Charles Lock er ekstern vejleder for en disputats ved Lunds universitet, Sverige.

Udvalg og fonde

Niels Bugge Hansen, Jørgen Sevaldsen og Arne Zettersten sidder i bestyrelsen for Oliver Bishop Harrimans legat til fremme af studiet af engelsk sprog og litteratur.

Henning Ørum er formand for bestyrelsen af Lektor Marius Danielsens Fond, i hvilken Viggo Hjørnager Pedersen også har sæde, for bestyrelsen af Kommunelærer Th. E. Giese og Hustrus Mindelegat, af hvilken institutlederen er født medlem, og for bestyrelsen af Otto Jespersens Mindefond.

Viggo Hjørnager Pedersen repræsenterer Københavns Universitet i Grønjordskollegiets bestyrelse.

Arne Zettersten er repræsentant for Skandinavien i ledelsen af The European Society for the Study of English (ESSE) og for Danmark i The Nordic Association for English Studies (NAES), og han er formand for The English-Speaking Union of Denmark.

Tillidshverv

Dorte Albrechtsen er suppleant til Det Humanistiske Fakultetsråd.

Birgit Henriksen er medlem af fakultetets samarbejdsudvalg.

Jørgen Sevaldsen er tillidsmand for instituttets videnskabelige personale og Birgit Henriksen hans suppleant; begge har sæde i instituttets samarbejdsudvalg.

Formidling

Instituttet har en stor formidlingsvirksomhed ud over kandidatundervisningen, således besvares der i årets løb mange forespørgsler, især af biblioteket.

Cay Dollerup har gæsteforelæst ved en række universiteter i Kina; Russell Duncan har to gange forelæst i USA; Henrik Gottlieb har forelæst i Karlstad, Sverige og Triest, Italien; Svetlana Klimenko har forelæst ved Århus Universitet; Paul Levine har forelæst i Vilnius, Hong Kong og Shanghai; Charles Lock har forelæst i Marokko og Nigeria.

Peter Harder er medforfatter til bogen *Skolen på frihjul*. Om lærerrollen og det forsvundne elevansvar.

Udgivervirksomhed

Instituttet udgiver tidsskriftet "Angles on the English Speaking World" (red. Dorte Albrechtsen, Russell Duncan og Lene Østermark-Johansen). Enkeltbidrag til årets bind, *Trading Cultures: Nationalism and Globalization in American Studies* er omtalt ovenfor. Viggo Hjørnager Pedersen er redaktør af monografiserien POET. Udgivervirksomhedens sekretær er Karla Lyngbye.

Redaktionelle hverv

Dorte Albrechtsen har bedømt en artikel for "Journal of Pragmatics"; Cay Dollerup er dansk redaktør for "Language International" og medredaktør af "Across Languages and Cultures", "Language and Translation", "Translation Quarterly" og "Studies in Translation"; Russell Duncan er medlem af redaktionen af bogserien "The North's Civil War" og har desuden redigeret årets bind af "Angles on the English-Speaking World"; Henrik Gottlieb er medredaktør af "(Multi) Media Translation: Concepts, Practices and Research" og – sammen med Arne Zettersten – af bogen "Symposium on Lexicography X"; Peter Harder er medredaktør af "Acta Linguistica Hafniensia" og medlem af redaktionen for "Journal of Pragmatics" og "Studies in Language"; Svetlana Klimenko er medredaktør af antologien "Kazakhstan – hvor bjergene er høje og steppen bred", der udkom i 2002; Charles Lock er medredaktør af "Powys Journal", bd. XI; ; Arne Zettersten er medredaktør af

“Studia Anglica Posnaniensia”, af “REAL, the Yearbook of Research in English and American Literature” og af “The Nordic Journal for English Studies”. Bruce Clunies Ross har redigeret “The Poetry of Les Murray: Critical Essays”.

Kongresser og symposier

Københavns Universitet var den 21.-27. marts vært for den treårige konference i European Association for Commonwealth Literature and Language Studies. Merete Borch, Justin Edwards, Line Henriksen, Tabish Khair, Eva Rask Knudsen, Ann Langwadt og Bruce Clunies Ross havde brugt år på at forberede konferencen, som tiltrak 220 forfattere og forskere fra hele verden. Flere af instituttets medarbejdere holdt foredrag ved konferencen: Marlene Edelstein, Justin Edwards, Gorm Gunnarsen, Line Henriksen, Tabish Khair og Charles Lock.

Rækken af ph.d.-seminarer er blevet arrangeret af Sheila Sander og Majken Derno.

Jørgen Erik Nielsen holdt afskedsforelæsning den 12. marts med titlen “Faghistorie og selvbiografi”.

Jon Kyst arrangerede et éndagssymposium den 15. februar under titlen “The Untranslatable”.

Den 9. og 10. november fandt et todagesseminar sted i Lund med titlen “The Future of Nineteenth Century English Studies at the Universities of Copenhagen and Lund”. Fra København bidrog Viggo Hjørnager Pedersen, Svetlana Klimenko, Charles Lock, Peter Simonsen og Lene Østermark-Johansen med foredrag.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Adskillige af instituttets forskere har under deres arbejde kontakt eller samarbejde med andre inden- og udenlandske institutter og institutioner. Flere har deltaget i kongresser eller holdt gæsteforelæsninger. (Se også under Formidling).

Instituttet fortsatte i 2002 sine studentervedsklinger under Erasmus/Socrates. Virksomhedens koordinator er Jens Rahbek Rasmussen.

Gæsteforskere

En række udenlandske forskere har i årets løb holdt gæsteforelæsninger og/eller ledet seminarer:

12. februar: Susan Bassnett (University of Warwick).

15. februar: Kirill Postoutenko (University of Southern California).

6. marts: John Read (University of Wellington, New Zealand).

2. maj: Jean Aitchison (Oxford).

14. maj: Barbara Hernnstein Smith (Duke University).

17. september: Ihab Hassan (University of Wisconsin) (Den første i serien The Niels Thorsen Memorial Lecture).

3. oktober: Houston Baker (Duke University).

10. december: Jules Chametzky (University of Massachusetts).

16. december: Andrew Lambert (King's College, London).

Netværk

Peter Harder er leder af et netværk for funktionel lingvistik under Statens Humanistiske Forskningsråd.

Center for Oversættelsesvidenskab og Leksikografi

Center for Oversættelsesvidenskab og Leksikografi hører administrativt under Engelsk Institut og har derfor ingen selvstændig bemanning.

Center for Oversættelsesvidenskab og Leksikografi er et forskningsfællesskab for en række videnskabelige medarbejdere ved Engelsk Institut: Cay Dollerup, Henrik Gottlieb, Ida Klitgaard, Svetlana Klimenko og Viggo Hjørnager Pedersen. Desuden samarbejder det fortsat med Jens Erik Mogensen fra Institut for Tysk og Nederlansk.

En række udenlandske professorer, gæsteforskere, yngre universitetslærere, ph.d.-studerende og MA- såvel som BA-studerende har været tilknyttet Centeret i 2002.

En række af disse ophold er blevet dækket af kulturudvekslingsaftalerne under Cirius-programmet.

Det gælder Yan Zhao (Beijing Normal University), Li Saihong (The Foreign Languages University, Beijing) samt Anna Pliatchkouvona (Det russiske statsuniversitet for humaniora).

Socrates-programmet og private rumænske fonde har gjort det muligt for os at tage imod Alina Buzdugan (Iasi, Rumænien). Endelig har den kinesiske stats stipendier finansieret opholdet for Chang Hongemi (Baotao Normal University).

Forskningsvirksomhed

Centerets medarbejdere har individuelle projekter men samarbejder også med andre forskere og institutioner.

Nedenstående er et supplement til oplysningerne i Engelsk Instituts beretning:

Udgivet artikler om forholdet mellem original og oversættelse ud fra den nyeste udvikling inden for oversættelses praksis, om sprogarbejdet ved Europakommissionen, og en artikel om oversættelsens stilling internationalt. Han har færdiggjort en undersøgelse af oversættelser til oplæsningsbrug (Cay Dollerup).

Udgivet sin internationale annoterede bibliografi om tekstning på film, tv, video og dvd (Titles on Subtitling 1929-1999: An International Annotated Bibliography). Han har færdiggjort en studie af anglicismer i oversatte tekster, herunder både romaner og tekstede, hhv. eftersynkroniserede spillefilm. Han har afsluttet en studie af sprogpoltiske aspekter ved tekstning. Han har påbegyndt arbejdet med et ordbogsprojekt om ‘falske venner’ mellem dansk og engelsk. Og han er gået i gang med en undersøgelse af forholdet mellem mediespecifikke faktorer og personlige valg i danske tekstninger af engelsksprogede film (Henrik Gottlieb).

Fortsat samarbejdet med H.C. Andersen Centeret, Odense Universitet. Desuden har han afsluttet sine studier af H.C. Andersen-oversættelser til engelsk (Viggo Hjørnager Pedersen).

Kontakter til inden- og udenlandske forskningsmiljøer

Centeret har i årets løb samarbejdet med forskere og institutioner her i landet bl.a. H.C. Andersen-Centeret i Odense og Handelshøjskolerne i København og Århus. I udlandet er der samarbejdet med universiteter i Italien (Pavia og Trieste) og Kina (Tsinghua). Der er derudover et redaktionelt samarbejde med Institut for Tysk og Nederlansk ved Københavns Universitet.

Der er samarbejde i form af lærer- og studieudvekslinger i forskelligt omfang med University of Iasi (Rumænien), New York University og SUNY Binghamton (begge USA), Tsinghua University, the Russian State University for the Humanities og Volgograd State University.

Konferencedeltagelse

Centerets medarbejdere har deltaget i konferencer om oversættelse ved Tsinghua University (Beijing, med Cay Dollerup som plenarforedragsholder), ved University of Pavia (Italien, med Henrik Gottlieb som plenarforedragsholder), og ved 'Fourth Languages & the Media Conference' i Berlin (Tyskland, med Henrik Gottlieb som plenarforedragsholder).

Andre aktiviteter

Center for Oversættelsesvidenskab og Leksikografi driver også et bureau der tilbyder oversættelse og sproglig revision med særligt henblik på tekster der kræver kulturel kompetence.

Annette Lindegaard og Kirsten Nauja Andersen leder dette oversættelsesbureau, som under navnet Oversættelsescenteret har tilknyttet over tyve universitetsuddannede freelance-oversættere. Bureauet blev som indtægtsdækket virksomhed igangsat via universitetets Investeringspulje, og det finansierer nogle af centerets forskningsaktiviteter (især publikationsserierne og foredrag).

Oversættelsescenteret har i det forløbne år udført oversættelser for bl.a. Tøjhusmuseet, Det mellemkirkelige Råd, Roskilde Domkirkemuseum, Post Danmark Frimærker, Louis Poulsen, Hjerteforeningen, Øksnehallen samt Københavns Universitet. Desuden er Oversættelsescenteret i gang med at opbygge en database over dansk/engelsk uddannelsesterminologi, og har endvidere i samarbejde med Danske skønlitterære Forfattere ansøgt om EU-midler til at oprette en webbaseret litteraturantologi sammen med fire andre lande.

Centerets videnskabelige medarbejdere har løbende besvaret henvendelser om leksikografiske og oversættelsesmæssige problemer samt spørgsmål om oversætter- og tekstningsuddannelsen under Engelsk Institut. Disse forespørgsler kommer i meget høj grad også fra udlandet.

'Oversættelseskrede's forelæsninger arrangeres af Cay Dollerup. I årets løb har der været ti foredrag, spændende fra socio-kulturelt orienteret oversættelsesteori (Susan Bassnett) til oversættelsen af rumlige begreber mellem engelsk og russisk (Vladimir Khairouline).

Cay Dollerup har holdt foredrag for 'Dansk Translatørforbund' og 'Translatørforeningen' og har udarbejdet et kursus i oversættelsens principper og teori til fjernundervisning via internettet for New York University. Han har gæsteforelæst ved Cha'an University (Xi'an, Kina), Nankai University (Tianjin, Kina), og Tsinghua University (Beijing, Kina). Han er blevet medlem af the Professional Advisory Committee ved the Center for Research in Translation (University of Binghamton, USA).

Henrik Gottlieb har holdt foredrag om oversættelsesdisciplinerne ved engelsk for universiteternes censorkorps i engelsk, og om semiotik og oversættelse for Center for Tegnsprogstolkning. Han har endvidere gæsteforelæst ved Engelsk Institut, Karlstads Universitet (Sverige) og Engelsk Institut, Universitetet i Trieste (Italien). Han er aktivt bestyrelsesmedlem i Danske Sprogseminarer. Han har vejledt en doktorand ved Karlstads universitet, samt

været ekstern opponert ved doktorforsvar i Siauliai (Litauen).

Viggo Hjørnager Pedersen har afholdt et kursus i litterær oversættelse fra engelsk til dansk for 'Dansk Oversætterforbund'.

Viggo Hjørnager Pedersen har foretaget biblioteksstudier i British Library, London.

'Perspectives: Studies in Translatology' har Cay Dollerup som hovedredaktør og Henrik Gottlieb og Viggo Hjørnager Pedersen som medredaktører. Marilyn Gaddis Rose (Binghamton University, USA) og Wang Ning (Tsinghua, Kina) er medlemmer af redaktionen. Tidsskriftet udgives af Multilingual Matters (Storbritannien).

Cay Dollerup er medredaktør af Language International (Amsterdam), Interpretation (Amsterdam), Across Languages and Cultures (Budapest) og Translation Quarterly (Hong Kong).

Henrik Gottlieb er medredaktør af Symposium on Lexicography (Tyskland).

Viggo Hjørnager Pedersen er hovedredaktør af 'DAO'-serien ('Danske Afhandlinger om Oversættelse') og er i gang med at forberede et nyt bind til udgivelse.

Undervisning

Centerets modulopbyggede 1-årige suppleringsuddannelse er fortsat, fortrinsvis i Åbent Universitets regi. Dette tilbud er blevet suppleret med det engelsksprogede kursus 'A Survey of Translation Studies' og 'Cultural and Literary Translation' inden for overbygningen på engelsk. De besøgende forskere og gæstestuderende samt danske studerende, også fra andre danske universiteter, har deltaget i undervisning udbudt af centerets lærere.

Steen Schousboe, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	25,21	2,56	27,77
DVIP	0,01	0,18	0,19
STIP	2,69	0,53	3,22
TAP	6,68	3,83	10,52
Årsværk i alt	34,59	7,11	41,70
Løn	14.414	2.178	16.592
Frikøb	22	193	215
Øvrig drift	883	1.715	2.598
Anskaffelser	387	61	448
Bruttototal t.kr.	15.705	4.148	19.853

Stab

VIP Internt finansieret

Albrechtsen, Dorte Kirsten; lektor.
Andersen, Kirsten Nauja; videnskabelig medarb.
Borch, Merete Falck; amanuensis.
Dollerup, Erik Cay Krebs; lektor.
Duncan, James Russell; gæstelektor.
Edwards, Justin David; lektorvikar.

Einersen, Dorrit; lektor.
 Gottlieb, Henrik; lektor.
 Hansen, Niels C. Bugge; lektor.
 Harder, Anders Peter; professor.
 Henriksen, Birgit Irene; lektor.
 Knudsen, Eva Rask; lektor.
 Lauridsen, Hanne; lektor.
 Leer, Martin Hugo; lektor.
 Levine, Paul Robert; professor.
 Lock, Charles John Somerset; professor.
 Nielsen, Jørgen Erik; lektor.
 Pedersen, Viggo Hjørnager; lektor.
 Rasmussen, Jens Rahbek; lektor.
 Schou-Rode, Gorm; lektor.
 Schousboe, Steen; lektor.
 Sevaldsen, Jørgen; lektor.
 Weatherford, Kathleen Jeannette; lektor.
 Zettersen, Sven Arne Paul; professor.
 Ørum, Henning; lektor.
 Østermark-Johansen, Lene; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Khair, Tabish; adjunkt.
 Klimenko, Svetlana; adjunkt.
 Siegumfeldt, Inge Birgitte; lektor.
 Staun, Jørgen; lektor.

STIP Internt finansieret

Brøgger, Inger Krarup; ph.d.-stipendiat.
 Goddard, Joseph Arthur; ph.d.-stipendiat.
 Sander, Sheila Rebecca; ph.d.-stipendiat.
 Simonsen, Peter; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Kyst, Jon; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Gunnarsen, Gorm Anker: Kap-regionens farvede apartheidmodstandere 1976-1984 og virkemidlerne i folkelig mobilisering.

Fondsbevillinger

Undervisningsministeriet – Tips- og Lotto

– Oprettelse af almen database med dansk-engelsk uddannelsesterminologi (Institutlederen) kr. 450.000.

Publikationer

Albrechtsen D., Henriksen B.: Vejen til bedre sprogindlæring. i: Årsberetning 2001 fra forskningsforum og de seks statslige forskningsråd s. 28-29. Forskningsstyrelsen, København 2002.
 Dollerup C.: The E-files. Cay Dollerup's final word on translation work in the European union. *Language International* vol.14 #1, s. 36 col.1-43 col.3. 2002.
 Dollerup C.: The Pained Original. *Chinese Translators Journal* 2002 #2 = vol. 23, no.152, s. 18 col.1-23 col.2. 2002.
 Dollerup C.: Complexities of EU Language Work. Perspectives: *Studies in Translatology* vol. 9 #4, s. 271-292. 2001.
 Dollerup C.: Translation in the Global Age. *Language International* vol. 14 #5, s. 40-43 col.3. 2002.

Dollerup C.: A Translation Market in Progress. *Language International* vol. 14 #5, s. 9 col.1-10 col.3. 2002.
 Dollerup C.: The final issue. *Language International* 14, no. 6, s. 17, col.1-18 col.3. 2002.
 Dollerup C., Reventlov I., Rosenberg Hansen C.: Changes in the perception of characters in reading. *Proceedings IGEL 2002*, s. 1. 2002.
 Duncan R.: Entrepreneur for Equality: Governor Rufus Brown Bullock and the Politics of Race and Commerce in Post-Civil War Georgia. 278 s. University of Georgia Press Athens, Georgia 1994.
 Duncan R.: (red.). *First Person Past: American Autobiographies*, volume 1. 251s. Brandywine Press, St. James, New York 1994.
 Duncan R.: A Georgia Governor Battles Racism: Rufus Bullock and the fight for Black Legislators. i: *Georgia in Black and White: Explorations in the Race Relations of a Southern State, 1865-1950* s. 38-64. John C. Inscoe (red.). University of Georgia Press, Athens, Georgia 1994.
 Duncan R.: Introduction. i: *The Journal of Archibald C. McKinley* s. xxiii-xlvi. Robert L. Humphries (red.). University of Georgia Press, Athens, Georgia 1991.
 Duncan R.: "What the World is Coming To!": Atlanta, the Proslavery Argument, and the 1996 Summer Olympics. *Angles on the English-Speaking World* 2, s. 117-128. 2002.
 Duncan R., Juncker C.: (red.). *Trading Cultures: Nationalism and Globalization in American Studies*, (Angles vol. 2). 155s. Museum Tusulanum Press, København 2002.
 Duncan R., Klooster D.J.: (red.). *Phantoms of a Blood-Stained Period: The Complete Civil War Writings of Ambrose Bierce*. 352s. University of Massachusetts Press, Amherst, Massachusetts 2002.
 Duncan R., Klooster D.J.: Introduction: Fighting and Writing the Civil War. i: *Phantoms of a Blood-Stained Period: The Complete Civil War Writings of Ambrose Bierce* s. 5-30. (red.). University of Massachusetts Press, Amherst, Massachusetts 2002.
 Duncan R., Klooster D.J.: Indledning til kapitlerne 1-5. i: *Phantoms of a Blood-Stained Period: The Complete Civil War Writings of Ambrose Bierce* s. 19. (red.). University of Massachusetts Press, Amherst, Massachusetts 2002.
 Duncan R., Morton M.: (red.). *First Person Past: American Autobiographies*, Volume 2. 213s. Brandywine Press, St. James, New York 1994.
 Edwards J.D.: Polynesian paradises: Explorations in the Hollywood island drama. *American Studies in Scandinavia* 33.1, s. 12-25. 2001.
 Edwards J.D.: Gothic passages: Racial ambiguity and the American gothic. 182 s. Iowa University Press 2002.
 Edwards J.D.: Exotic journeys: Exploring the erotics of U.S. travel literature. 224 s. University Press of New England 2001.
 Edwards J.D.: American modernism across the arts (paperback edition). 307 s. Peter Lang Publishing 2002.
 Edwards J.D.: Djuna Barnes and the urban travel narrative. *Journal of Urban History* 20.1, s. 19-32. 2002.
 Edwards J.D.: The triumphant golden arches; or McDonald's and the globalization of food culture. *Angles* 2.2, s. 27-36. 2002.
 Edwards J.D.: Going native in Robert Kroetsch's "Gone

- Indian". *Studies in Canadian Literature* 26.1, s. 1-14. 2001.
- Gottlieb H.: Four Germanic Dictionaries of Anglicisms: When Definitions Speak Louder than Words. i: Symposium on Lexicography X s. 125-143. Henrik Gottlieb, Jens Erik Mogensen, Arne Zettersten (red.). Niemeyer, Tübingen 2002.
- Gottlieb H.: Untertitel: Das Visualisieren filmischen Dialogs. i: *Schrift und Bild im Film* s. 185-241. Hans-Edwin Friedrich og Uli Jung (red.). Aisthesis Verlag, Bielefeld 2002.
- Gottlieb H.: Titles on Subtitling 1929-1999. An International Annotated Bibliography: Interlingual Subtitling for Cinema, TV, Video and DVD. RILA (Rassegna Italiana di Linguistica Applicata) vol. 34, no. 1-2, s. 215-397. 2002.
- Gottlieb H.: "Hey, jeg har et navn, okay?" Dansk dubbing: fra asken i ilden. i: *Studier i Nordisk 2000-2001* s. 191-209. Kjeld Kristensen (red.). Selskab for Nordisk Filologi, København 2002.
- Gottlieb H.: Kulturaspekter i teknisk oversættelse – en replik til Peter Kastberg. *Hermes* 29, s. 261-262. 2002.
- Gottlieb H.: Texts, Translation and Subtitling – in Theory, and in Denmark. i: *Translators and Translations* s. 149-192. Henrik Holmboe og Signe Isager (red.). Aarhus University Press, The Danish Institute at Athens 2001.
- Gottlieb H., Mogensen J.E., Zettersten S.A.P.: (red.). Symposium on Lexicography X. Proceedings of the Tenth International Symposium on Lexicography May 4-6, 2000, at the University of Copenhagen. *Lexicographia, Series Maior*, 109. 330s. Max Niemeyer Verlag, Tübingen 2002.
- Hansen N.B.: Forty Years On: Harold Pinter's "The Caretaker" in Retrospect. *Anglo-Files Journal of English Teaching* 126, s. 66-70. 2002.
- Harder P.: The Lexico-Syntactic Symbiosis in a Functional Perspective. *Nordic Journal of Linguistics* 24, s. 232-240. 2001.
- Harder P.: Communication. i: *Handbook of Pragmatics* s. 1-22. J. Verschueren, J. Östman, J. Bloomaert, C. Bulcaen (red.). John Benjamins Publishing co., 1999.
- Harder P.: Review of Mike Hannay & A. Machtelt Bolkestein (eds.). *Functional Grammar and Verbal Interaction. Functions of Grammar* 6.2. (1999), s. 292-300. 1999.
- Harder P.: Form, substance and function: The importance of structure in a functional linguistics. i: *Louis Hjemselev a cent'anni dalla nascita* s. 9-24. Romeo Galassi (red.). Padova 2001.
- Harder P.: Sprog som menneskeligt grundtræk: Livsform, normer, fakta. i: *Videnskab og værdier. Den humanistiske udfordring* s. 98-107. Kirsten Hastrup (red.). Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab, København 2002.
- Harder P., Bugge B.L.: Skolen på frihjul. Om lærerrollen og det forsvundne elevansvar. 228 s. Gyldendal Uddannelse København 2002.
- Harder P., Poulsen S.: Editing for speaking: First position, foregrounding and object fronting in Danish and English. i: *Ikonicitet og struktur* s. 1-22. E. Engberg-Pedersen og Peter Harder (red.). Engelsk Institut, K.U., København 2001.
- Khair T.: 'Correct(ing) Images from the Inside': Reading the Limits of Erna Brodber's "Myal". *The Journal of Commonwealth Literature* vol. 37, no. 1, s. 121-132. 2002.
- Khair T.: Review of Christopher GoWilt's "The Invention of the West: Joseph Conrad and the Double-Mapping of Europe and Empire". *Interventions* 2:1, s. 148-149. 2002.
- Khair T.: Probing an Amnesiac Use of Memory. *Cultural Logic* 2:2, s. 1. 2002.
- Khair T.: Review of Romesh Gunsekera's "Heaven's Edge". *The Hindu* 7 July, s. 1. 2002.
- Khair T.: Review of Susheila Nasta's "Home Truths". *Wasafiri* 36, s. 66-67. 2002.
- Khair T.: Review of Albert Memmi's "Racism". *Interventions* 4:3, s. 463-464. 2002.
- Khair T.: Rushdie's Last Sigh (review of Salman Rushdie's "Fury"). *Biblio: A Review of Books* March-April, s. 44-45. 2002.
- Klimenko S.: Who Killed Hedda Gabler? Playing the Evidence of Discourse against the Alibi of the mise en Scène. *Assaph: Studies in the Theatre* 16-2000, s. 27-45. 2002.
- Klimenko S.: Vendepunkter: Mellem apokalypse og Utopi – om Ib Johansen "Fins de Siècle". 18-19s. Erhvervs-sprogligt Forbund, København 2002.
- Klimenko S.: Review of "Translations in a Postcolonial Context" by Maria Tymoczko. 156-158s. *Multilingual Matters*, Clevedon, England 2000.
- Klimenko S.: Om tolkens vinkel – og om de kazakhiske nationalforfattere Abaj og Olzjas. i: *Kazakhstan: Hvor bjergene er høje og steppen bred* s. 127-141. Svetlana Klimenko og Mikael Hertoft (red.). Museum Tusculanum, København 2002.
- Klimenko S.: The Stuff that Plays are made of: Linguistic Approaches to the Interpretation of Post-War British Drama with Special Reference to the Linguopoetic Method. 256 s. Multivers Forlag København 2002.
- Klimenko S.: Playing for Readers: Anxiety about the Written Word in Modern British Theatre. *Anglofiles: Journal of English Teaching* dec. 02, no. 26, s. 27-34. 2002.
- Klimenko S., Hertoft M.: (red.). *Kazakhstan: Hvor bjergene er høje og steppen bred*. 176s. Museum Tusculanum, København 2002.
- Klitgård I.: Cyclic Composition: The Genesis of Structure in Virginia Woolf's "The Waves". *Virginia Woolf Bulletin* 9, January 2002, s. 12-18. 2002.
- Klitgård I.: Waves of Influence: The Danish Reception of Virginia Woolf. i: *The Reception of Virginia Woolf in Europe* s. 165-185. Mary Ann Caws, Nicola Luckhurst, Elinor Shaffer (red.). Continuum, London, New York 2002.
- Klitgård I.: Godhed praler ikke. S. 1. *Dagbladet Information*, 27. marts 2002.
- Klitgård I.: Seks på kanten. S. 1 *Dagbladet Information*, 4. april 2002.
- Klitgård I.: Gravmælets stemmer. S. 1. *Dagbladet Information*, 27. april 2002.
- Knudsen E.R.: Mission Completed? On Mudrooroo's to the Politics of Aboriginal Literature in Australia. i: *Cross/Cultures* 58. Missions of Interdependence – A Literary discourse s. 321-333. Gerhard Stilz (red.). Rudopi, Amsterdam/New York.NY. 2002.
- Lauridsen H., Kabell I.: The Future Postponed: English at the University of Copenhagen during the 2nd World War. i: *Britain and Denmark. Political, Economic and Cultural Relations in the 19th and 20th Centuries* s. 477-493. Jørgen Sevaldsen (red.). Museum Tusculanum Press, København 2002.

- Lauridsen H., Zettersten A.: From Projection to Reception – on the Process of Bilingual Dictionary Making. *Lexicographica Series Maior* 109, s. 325-330. 2002.
- Leer M.H.: "Only the Centre Holds": The Meditative Landscapes of Les Murray. i: *Les Murray And Australian Poetry* s. 41-64. Angela Smith (red.). Menzies Centre for Australian Studies King's College, London 2002.
- Leer M.H.: "This Country Is My Mind": Les Murray's Poetics of Place. i: *The Poetry Of Les Murray: Critical Essays* s. 15-42. Laurie Hergenman/Bruce Clunies Ross (red.). University of Queensland Press – Penguin, Brisbane & Melbourne, Australia 2002.
- Leer M.H.: *Odologia Indica: The Significance Of Railways in Anglo-Indian and Indian Literature in English. Angles On The English Speaking World* 1, 1, s. 41-61. 2001.
- Levine P.: Traditional values and global culture. *Angles* 2, s. 13-27. 2002.
- Levine P., Tsimbouki T.: *Americanikes taftotites: i logotechniki taftotia ton HPA (American identities: A literary history of the USA)*. 400 s. Patakis Athen 2002.
- Lock C.: In Terror and Admiration (Forum on Terror). *Literary Research/Recherche Littéraire* vol. 18, no. 36, s. 269-277. 2001.
- Lock C.: In Terror and Admiration (reprinted). *Biblio: A Review of Books* vol. VII, nos. 7 & 8, s. 10-12. 2002.
- Lock C.: (red.). *Powys Journal*, vol. XII. 152s. UK 2002.
- Lock C.: (red.). *Powys Journal*, vol. XI. 224s. 2001.
- Lock C.: Bowing down to wood and stone: One way to be a pilgrim. *Journeys: The International Journal of Travel and Travel Writing* vol. 3, no. 1, s. 110-132. 2002.
- Lock C.: Ken Saro-Wiwa and the Pollution of English. *Literary Research/Recherche Littéraire* vol. 17, no. 34, s. 334-350. 2000.
- Lock C.: Review of Tim Armstrong, *Haunted Hardy: Poetry, History, Memory*. *Thomas Hardy Journal* vol. XVII, no. 3, s. 84-87. 2001.
- Lock C.: Review of Christopher Barnes, *Boris Pasternak: A Literary Biography: Volume Two: 1928-1960*. *University of Toronto Quarterly* vol. 70, no. 1, s. 468-470. 2000.
- Lock C.: *Aesthetic Blitz: London in 1940. i: Representing London* s. 157-184. Martin Zerlang (red.). Spring, København 2001.
- Lock C.: Patrick White: Writing Towards Silence. *Kenyon Review/Stand (Special Nobel Centenary Issue)* vol. 23, no. 2, s. 72-83. 2001.
- Lock C.: Double Voicing, Sharing Words: Bakhtin's Dialogism and the History of the Theory of Free Indirect Discourse. i: *The Novelness of Bakhtin: Perspectives and Possibilities* s. 71-87. Jørn Bruhn og Jan Lundquist (red.). Museum Tusulanum Press, København 2001.
- Lock C.: Bakhtin among the Poets: Towards a History of Silence. *Dialogism: An International Journal of Bakhtin Studies* vol. 5 & 6, s. 44-64. 2001.
- Lock C.: Transparent Things and Opaque Words. i: *Nabokov's World (2 volumes)* s. vol. 1: 104-120. Jane Grayson, Arnold McMillin & Priscilla Meyer (red.). Palgrave, Basingstoke, UK 2002.
- Lock C.: Of Grammar and Gratitude (on beguines and hagiography). *Literary Research/Recherche Littéraire* vol. 18, no. 36, s. 417-426. 2001.
- Lock C.: Fredy Neptune: Metonymy and the Incarnate Proposition. i: *The Poetry of Les Murray: Critical Essays* s. 122-141. L. Hergenhan & B. Clunies Ross (red.). University of Queensland Press/Penguin Australia, Brisbane, Queensland 2001.
- Lock C.: Bakhtin and the Tropes of Orthodoxy. i: *Bakhtin and Religion* s. 97-119. Susan Felch & Paul Contino (red.). Northwestern University Press, Evanston, Illinois 2001.
- Lock C.: The Sublime and the Giggly: On Iris Murdoch and John Cowper Powys. *Powys Journal* vol. XI, s. 45-62. 2001.
- Lock C.: Gerard Casey (obituary). *Powys Journal* vol. XI, s. 191-208. 2001.
- Lock C.: Ignoring the Nose: Making Faces. i: *Nose Book: Representations of the Nose in Literature and Arts* s. 169-183. Viktoria de Rijke & Lene Østermark-Johansen (red.). Middlesex University Press, London 2000.
- Lock C.: Amos Tutuola and Ken Saro-Wiwa: A Heritage of Rotten English. *Kiabàrà: Journal of Humanities* vol. 8, no. 1, s. 1-10. 2002.
- Lock C.: The Moor's Revenge, or Reflections on Postcolonial Publishing. *Moroccan Cultural Studies Journal* 2, s. 65-70. 2000.
- Lock C.: Speaking for the Infant: On Yeats's "Prayer for my Daughter". *Connotations: A Journal of Critical Debate* vol. 9, no. 2, s. 210-222. 2000.
- Lock C., Khozan M.: Accepting the Untouchable: The Reception of the Indian Literature in England in the 1930s. *Angles* 1, s. 23-39. 2001.
- Pedersen V.H.: Translation and literary history: problems of integration. i: *Teaching Translation and Interpreting* 4 s. 139-144. Eva Hung (red.). John Benjamins, Amsterdam 2002.
- Pedersen V.H.: Hans Christian Andersen in England. i: *Britain and Denmark. Political, Economic and Cultural Relations in the 19th and 20th Centuries* s. 373-390. Jørgen Sevaldsen (red.). Museum Tusulanum, København 2002.
- Pedersen V.H., Hansen H.L.: Sprogfagenes aktuelle situation og problemer. i: *De moderne fremmedsprog ved Københavns Universitet. En hvidbog om de moderne fremmedsprogsuddannelsers aktuelle situation og fremtidige udfordringer* s. 24-72. Hans Lauge Hansen, Birthe Hoffmann, A.M. Ejdesgaard Jeppesen (red.). Sprogfagenes identitetsudvalg. Det Humanistiske Fakultet, K.U., København 2002.
- Rasmussen J.R., Sørensen N.A.: *Briterne og Europa*. 164 s. DUPI (Dansk Udenrigspolitisk Institut) København 1997.
- Sevaldsen J.: Unødvendige og forgæves ofre? Storbritanniens deltagelse i første og anden verdenskrig. i: *Historie og Historiografi* s. 254-275. Carsten Due-Nielsen (red.). Den danske historiske forening, København 2002.
- Sevaldsen J.: Engelskstuderende og deres engelsktalende verden. *Anglofiles* 125, s. 58-65. 2002.
- Siegumfeldt I.B.: On Auster's Autogeneous Narratives. *The Workshop* 13, s. 2-6. 1994.
- Siegumfeldt I.B.: Bloom, Derrida and the Kabbalah: The Invocation of Ancestral Voices. *Orbis Litterarum* 49, s. 307-314. 1994.
- Siegumfeldt I.B.: *Amerikansk-Jødisk Litteratur. Bogens Verden* 3, s. 190-196. 1993.
- Siegumfeldt I.B.: Edmond Jabès: Rupture and Silence. *PEO* 67, s. 1-13. 1993.
- Siegumfeldt I.B.: Jewish Thought and Postmodern Theory. *PEO* 17, s. 1-12. 1994.

- Siegmundfeldt I.B.: Det jødiske i postmoderne teori. *Alef 12 & 13*, s. 71-79. 1994.
- Siegmundfeldt I.B.: A posztmodern judaizál dásár l'tása. *Múlt és Jövő: Jewish Cultural Review* 4, s. 13. 1995.
- Siegmundfeldt I.B.: Postmodern Theory: Old Ideas in a New Setting. *Nordisk Judaistik: Scandinavian Jewish Studies* 17, s. 109-118. 1997.
- Siegmundfeldt I.B.: De to hovedstæder i Lawrence Durrell's Univers. *Bogens Verden* 2, s. 145-148. 1991.
- Siegmundfeldt I.B.: Agnon and Hamsun: Where Hebrew and Scandinavian Literature Meet. *Religious Studies Review* efterår 1996, s. 1-10. 1996.
- Siegmundfeldt I.B.: Paul Auster's Private 'T's. *Anglo-Files* januar 1996, s. 62-69. 1996.
- Staun J.: On vocalic feature hierarchisation. *Language Sciences* 25/2, s. 111-158. 2002.
- Staun J.: An Introduction to General American, RP and Cockney. 30s. Engelsk Institut, Københavns Universitet 1998.
- Staun J.: An Introduction to General American Pronunciation. 77s. Engelsk Institut, Københavns Universitet 2002.
- Staun J.: On the Atoms of Localist Case Grammar. 65s. 1997.
- Zettersten S.A.P.: On English Lexicography at the Turn of the Millennium. i: Innovation and the Continuity in English Studies s. 14. Herbert Grabes (red.). Peter Lang, Bern 2000.
- Zettersten S.A.P.: Tools for the historical linguist: Innovations in the use of English historical dictionaries, corpora and databases. i: Words that Teem with Meaning: Copenhagen Views on Lexicography s. 131-155. Jørgen Erik Nielsen (red.). Copenhagen 1992.
- Zettersten S.A.P.: On the History and Future of the Nordic Association for English Studies (NAES). *Nordic Journal of English Studies* 1, s. 1-9. 2002.
- Zettersten S.A.P., Diensberg B.: The English Text of the Ancrène Riwle. The 'Vernon' Text. 130 s. Oxford University Press, Oxford 2000.
- Zettersten S.A.P., Hyldgaard-Jensen K.: (red.). Symposium on Lexicography V. Proceedings of the Fifth International Symposium on Lexicography, May 3-5, 1990. 425s. Niemeyer, Tübingen 1992.
- Zettersten S.A.P., Lauridsen A.: From Projection to Reception – On the Process of Bilingual Dictionary Making. *Lexicographica maior* 109, s. 325-330. 2002.
- Ørum H., Heilesen S.B.: CSCL/N Software – Det vanskelige valg. i: Scenarier i computer-mediet og netbaseret undervisning s. 24. Center for Netbased Collaboration and Learning. Roskilde Universitetscenter 2002.
- Østermark-Johansen L.: Swinburne's Serpentine Delights: The Aesthetic Critic and the Old Master Drawings in Florence. Nineteenth-Century Contexts. *An Interdisciplinary Journal* vol. 24, nr. 1, s. 49-72. 2002.
- Østermark-Johansen L.: The Death of Euphues: Euphuism and Decadence in Late Victorian Literature. *English Literature in Transition 1880-1920* 45:1, s. 4-25. 2002.
- Østermark-Johansen L.: Serpentine Rivers and Serpentine Thought: Flux and Movement in Walter Pater's Leonardo Essay. *Victorian Literature and Culture* vol. 30, nr. 2, s. 455-482. 2002.

Studienævnet for Engelsk

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Lærerrepræsentanterne Jens Rahbek Rasmussen, Lene Østermark-Johansen og Hanne Lauridsen (studieleder) og studentrepræsentanterne Nanna Andreasen, Erik Guldborg (næstformand) og Christian Hougaard.

Beretning

I forbindelse med studienævnsvalg skete der pr. 1.2.2002 en 50 % udskiftning af medlemmerne. Blandt lærermedlemmerne fortsatte kun Jens Rahbek Rasmussen fra det tidligere studienævn, og Christian Hougaard indtrådte som nyt studentmedlem.

Studienævnet har afholdt 11 møder i forårssemestret og 7 møder i efterårssemestret.

En væsentlig opgave for det nye studienævn har været implementeringen af den nye studieordning for grunduddannelsen, der trådte i kraft sommeren 2001. Studienævnet har på basis af tilbagemeldinger fra de forskellige faggrupper været indstillet på at diskutere og acceptere mindre justeringer af studieordningen, hvor dette – efterhånden som den bliver afprøvet i praksis – skønnes hensigtsmæssigt. Hovedindtrykket af den nye studieordning er imidlertid positivt. Ikke mindst studiestartsprogrammet og det indledende kursus "Global English", der i et integreret forløb præsenterer de studerende for fagets hoveddiscipliner, har haft en positiv effekt, hvilket blandt andet kan aflæses af STÅ-produktionen (se talmateriale nedenfor).

Sidefagsstudieordningen er baseret på den til enhver tid gældende studieordning for grunduddannelsen. Det har derfor været nødvendigt for det nye studienævn at gå i gang med at udarbejde en ny sidefagsstudieordning med udgangspunkt i den nye grunduddannelsesstudieordning. Dette forslag er nu udarbejdet og vedtaget i studienævnet og forventes at træde i kraft fra efteråret 2003.

Endnu en studieordning er blevet udarbejdet i studienævnets regi: I forbindelse med den nye pædagogikumbekendtgørelse blev det vedtaget, at den enkelte sidefagssuppleringsuddannelse kun skulle kunne tages ved ét universitet. I foråret 2002 fordeltes sidefagssuppleringsuddannelserne mellem universiteterne. Københavns Universitet fik blandt andet ansvaret for engelsk sidefagssupplering. I overensstemmelse med den nye bekendtgørelse betød det, at Engelsk Studienævn skulle udarbejde en ny studieordning for denne uddannelse for sidefagskandidater med engelsk sidefag, udvikle et kursus, der primært skulle være it-baseret og tilgodese disse studerendes særlige behov. Studieforløbet startede i november med et to-dages-seminar og er nu godt i gang.

Forrige år indførte Engelsk Studienævn nye procedurer i forbindelse med specialestudiet i form af specialekontrakter og fire faste årlige afleveringsfrister (15/2, 15/5, 15/8, 15/11). Formålet var primært at stramme op omkring hele

specialeprocessen især med henblik på at bidrage til at formindske risikoen for, at de specialestuderende skulle havne i den såkaldte "specialesump". Samtidig flyttede specialeadministrationen fra fakultetskontoret op på Engelsk Institut, således at specialerne afleveres på Engelsk Instituts sekretariat. Det forhold, at de studerende ikke på alle mulige tidspunkter og derfor helt ubemærket afleverer speciale, bevirker, at vi på instituttet – på de fire faste afleveringsdatoer – har mulighed for at markere disse dage, som jo for de fleste studerende vil være ensbetydende med studiets afslutning og bestået kandidateksamen. Denne mulighed har studienævnet besluttet at benytte sig af, ved at holde en reception, for de specialestuderende den dag. Ved denne reception mødes specialeafleverende studerende, deres familie og venner og lærere under festlige former, således at instituttet kan tage ordentlig afsked med sine kandidater. Vi synes hermed at have fået skabt en ny tradition, som alle (både studerende, deres familie og venner og instituttets lærere) er glade for.

På overbygningsstudiet er praktikordningen det nyeste tiltag. I august måned var det nye hold praktikstuderende på praktikforberedende kursus, og derefter har de været ude i praktik i efterårssemestret. Nyt i år er det, at studienævnet har indført muligheden for to forskellige eksamensforløb dækkende henholdsvis 1/4 årsværk og 1/2 årsværk. Praktikordningen sætter uddannelsen ind i et større perspektiv og peger fremad mod beskæftigelse efter eksamen. Mange cand.mag.er er selvfølgelig stadigvæk beskæftiget i undervisningssektoren, men praktikordningen indebærer, at studerende i løbet af deres overbygningsstudium har den mulighed at lade et praktikophold (godkendt af instituttet) – kombineret med et relevant undervisningsforløb og efterfølgende udarbejdelse af rapport – erstatte en almindelig eksamen på overbygningsstudiet. Formålet er at gøre springet fra uddannelse til arbejde mindre og gøre det lettere for engelskkandidater at finde beskæftigelse uden for de mere traditionelle områder. Forløbet strækker sig over et semester og er bygget op af et undervisningsmodul på 3 uger efterfulgt af et praktikophold på 3-4 måneder i en virksomhed eller organisation. Erfaringerne fra efteråret 2001 og nu efteråret 2002 har været meget positive, og der er ingen tvivl om, at den erfaring, praktikopholdet giver de studerende, vil være til gavn for dem, når de som færdige kandidater skal i gang med at søge job.

Ved valget i december, hvor kun studentrepræsentanterne var på valg, gik Nanna Andreasen af og er blevet afløst af Michael Hammer.

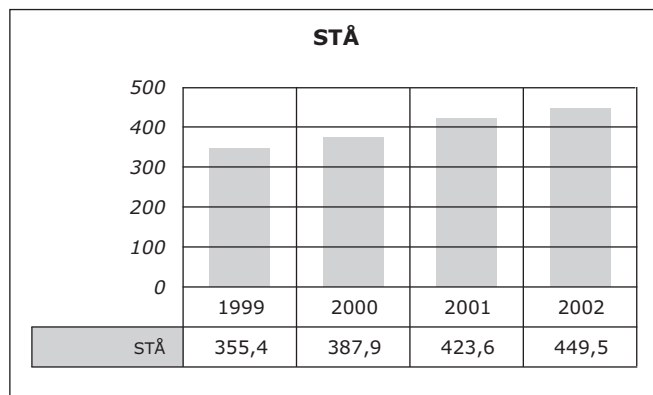
Samarbejdet i studienævnet har i det forløbne år været konstruktivt og fordrageligt. Jeg vil gerne afslutningsvist takke alle, der i det daglige har hjulpet med at få det hele til at fungere: studentermedarbejdere, tutorer og studievejledere, samt i særdeleshed Karin Piccini, der med stor dygtighed står for eksamensadministrationen, Linda Langhorn, der styrer specialeordningen og ikke mindst studienævnssekretær Dorthé Johnson, som er en helt uundværlig støtte i det daglige arbejde.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder									
	Engelsk	Dansk	Retorik	Pædagogik	Klassisk filologi	Filosofi	Øvrig hum.	Andre fak.	Meritoverf.	I alt
Engelsk	394,5	8,3	6,4	6,3	5,3	4,6	29,3	2,0	15,1	471,6
Dansk	2,6									
Fransk	2,5									
Historie	2,3									
Spansk	2,1									
Religion	1,7									
Øvrig humaniora	8,6									
Andre fakulteter	0,1									
Meritstuderende	3,3									
Gæstestuderende	31,9									
I alt	449,5									
Åben uddannelse	43,3									

STÅ 1999-2002

Hanne Lauridsen, studieleder

Institut for Tysk og Nederländsk

Ledelse pr. 1.2.2002

Jens Erik Mogensen er institutleder.

Bestyrelsen har derudover bestået af Niels-Erik Larsen (viceinstitutleder), Gurli Egelund, Detlef Siegfried (indtil 31.8.2002) og Børge Kristiansen (pr. 1.9.2002).

Adresse

Njalsgade 80
2300 København S
Telefon 35 32 81 56
Fax 35 32 81 71
jem@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/tyskognederländsk

Institutlederens årsberetning

Instituttet er oprettet i 1967 og har fra begyndelsen dækket det tyske og nederlandske sprogområde. Der undervises og forskes inden for hvert af disse områder i såvel a) sprog som b) litteratur og c) historie, kulturhistorie og samfundsforhold. Institutet har ud over den ordinære undervisning haft undervisning på Åbent Universitet.

Instituttet har taget sprog- og kulturformidlingsproblemer samt komparative og kontrastive emner op som særligt satsningsområde. Institutet har pr. 31.12.2002 syv ph.d.-studerende.

Nedenfor gives en yderst kortfattet oversigt over instituttets virksomhed. En væsentlig mere detaljeret redegørelse for medarbejdernes aktiviteter gives løbende i de internt publicerede "Institutmeddelelser", hvortil henvises.

Forskningsvirksomhed

Tysk sprog

Lisbeth Falster Jakobsen fortsætter arbejdet med en tysk grammatik for universitetsniveau (p.t. arbejdes på et kapitel om modalitet). Hun arbejder desuden med emner inden for moderne lingvistik (især tekstlingvistik samt kognitiv og funktionel grammatik).

Jens Erik Mogensen arbejder på et antal artikler inden for områderne leksikografi og grammatik samt oversættelsesteori. Han fortsætter desuden arbejdet med tysk ortografi i lyset af retskrivningsreformen (nu om problemer i forbindelse med nyudgivelsen af Dudens 10 binds-ordbog).

Tysk litteratur

Birthe Hoffmann arbejder på et projekt om konfigureringer af subjektiviteten i Goethes lyrik.

Børge Kristiansen fortsætter arbejdet med emner inden for Thomas Manns forfatterskab (især menneskesynet og ironikonceptionen). Han har desuden påbegyndt studier i Gryphius, Luther og Pontoppidan.

Birgit S. Nielsen fortsætter arbejdet med Karin Michaëlis' forfatterskab og heraf afledte emner. Der er i årets løb publiceret en bog. Hun arbejder desuden på en artikel om Thomas Mann.

Per Øhrgaard fortsætter arbejdet med Goethe og Goethe-tid, moderne tysk litteratur og dansk-tyske relationer. Der er i årets løb færdiggjort og/eller publiceret en bog og diverse artikler inden for disse områder.

Kultur og samfundsforhold

Detlef Siegfried fortsætter arbejdet med vesttysk ungdomskultur i 1960'erne og har færdiggjort manuskriptet til en bog om novemberrevolutionen i Kiel i 1922.

Nederländsk

Niels-Erik Larsen fortsætter sine grafematiske analyser af middelnederländsk, nu relateret til skriftsystemerne i den flamske by Gent. Han har desuden afsluttet en artikel om forfatteren Harry Mulisch.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Lisbeth Falster Jakobsen har været medlem af udvalg vedr. dr.phil.-bedømmelse i dansk, KU, formand for et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Handelshøjskolen i Århus, medlem af et stillingsbesættelsesudvalg i dansk ved RUC og ekstern bedømmer af adjunkt-pædagogikum i spansk, KU.

Jens Erik Mogensen har været medlem af et udvalg vedr. bedømmelse af en stilling som lektor i tysk ved Handelshøjskolen i Århus.

Per Øhrgaard og Birthe Hoffmann har bedømt en prisopgave i tysk litteratur ved Københavns Universitet.

Tillidshverv

Birthe Hoffmann var (indtil afslutningen i juni 2002) medlem af fakultetets udvalg vedr. sprogfagernes identitet, herunder koordinator for videnskabsteorigruppen.

Lisbeth Falster Jakobsen er tillidsrepræsentant ved Institut for Tysk og Nederländsk, medlem af fakultetets samarbejdsudvalg og medlem af bestyrelsen for Forskerskole Øst.

Børge Kristiansen er koordinator af Socrates- og Erasmus-aftaler (pr. 1.9.2002).

Niels-Erik Larsen er formand for den skandinaviske gruppe i Internationale Vereiniging voor Neerlandistiek samt medlem af denne forenings bestyrelse. Han er desuden indtrådt i redaktionsrådet for tidsskriftet "Neerlandica extra muros" og er projektleder på det af Nederlandse Taalunie understøttede projekt "Supplerende vertaal-, grammatica- en woordenschat oefening voor gevorderde studenten d.m.v. een elektronisch conferentiesysteem" (projektmedarbejder: Benoît Verstraete).

Jens Erik Mogensen er medlem af udvalget vedr. de danske lektorer i udlandet (til 15.10. under Undervisningsministeriet, fra 15.10. Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling), af Programmrat für Deutsch in Dänemark, af Samarbejdsudvalget for Tysklærerforeninger i Danmark, af bestyrelsen for Frankrigsgadeskollegiet og (indtil afslutningen i juni 2002) af fakultetets udvalg vedr. sprogfagernes identitet, herunder kernefaglighedsudvalget. Han er desuden koordinator af Socrates-netværk med Rostock og Zürich samt koordinator af Københavns Universitets samarbejdsaftale med Adam-Mickiewicz-universitetet i Pozna.

Detlef Siegfried har været koordinator af Socrates- og Erasmus-aftaler (til 31.8.2002).

Per Øhrgaard er medlem af Carlsbergfondets direktion med deraf afledte hverv, af Det Danske Akademi samt bestyrelsen for A/S Dagbladet Politiken (udtrådt 31.12. for at blive medlem af det fælles Udgiverselskab A/S). Han er desuden medlem af formandskabet (s.m. Peter Harder, Engelsk Institut) i Undervisningsministeriets arbejdsgruppe vedr. kernekompetencer i fremmedsprogsundervisningen og medlem af Folkeuniversitetets programråd.

Formidling

Flere medarbejdere har holdt formidlende foredrag om deres egen forskning eller andre emner inden for deres fagområde; nogle har været skribenter og/eller konsulenter ved Den Store Danske Encyklopædi (afsluttet 2002).

Udgivervirksomhed

Jens Erik Mogensen er medudgiver (s.m. Henrik Gottlieb og Arne Zettersten) af "Proceedings of the Tenth International Symposium on Lexicography May 4-6, 2000, at the University of Copenhagen" (afsluttet og publiceret 2002).

Redaktionelle hverv

Bjørn Ekman og Birthe Hoffmann er medlemmer af redaktionen for "Text & Kontext" og dertil knyttede publikationsserier.

Bjørn Ekman er assisterende redaktør ved Jahrbuch für internationale Germanistik.

Jens Erik Mogensen er med i redaktionen af "Proceedings of the Eleventh International Symposium on Lexicography May 2002, at the University of Copenhagen". Arbejdet ventes afsluttet 2003.

Kongresser og symposier

Jens Erik Mogensen var medarrangør af "The Tenth International Symposium on Lexicography" i København (maj 2002).

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforskere

Instituttet har samarbejdet med flere udenlandske universiteter og har ligesom tidligere år haft besøg af en række inden- og udenlandske gæsteforelæsere. Flere har forelæst ved de såkaldte "fredagsforelæsninger", som instituttet har gennemført i en årrække.

Dr. Janusz Stopyra, Universitetet i Wrocław, har været gæsteforsker i forårssemestret. Adskillige af instituttets egne medarbejdere har tilsvarende gæstet andre universiteter eller deltaget i konferencer mv. i ind- og udland.

Forskningsophold i udlandet

Per Øhrgaard har været på forskningsophold i Rom og Berlin (sept.-okt. 2002).

Netværk

Birthe Hoffmann var medarrangør af symposiet "Changing Philologies" i København (febr. 2002) og af symposiet "Med udsigt til en kommende filologi" (april 2002). Hun deltager desuden i det SHF-finansierede sprog- og kultur-netværk.

Lisbeth Falster Jakobsen er leder af den tværfaglige studiekreds "Funktionel Grammatik".

Jens Erik Mogensen har forsknings samarbejde med bl.a.

Handelshøjskolen i Århus, Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg og Adam-Mickiewicz-Universitetet i Poznan.

Birgit S. Nielsen har forsknings samarbejde med Universitetet i Freiburg.

Jens Erik Mogensen, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	8,51	0,00	8,51
DVIP	0,00	0,08	0,08
STIP	2,95	0,26	3,21
TAP	2,66	0,15	2,81
Årsværk i alt	14,12	0,48	14,60
Løn	5.772	148	5.921
Frikøb	3	1	4
Øvrig drift	198	131	330
Anskaffelser	102	0	102
Bruttototal t.kr.	6.077	281	6.357

Stab

VIP Internt finansieret

Buhrmann, Peter; amanuensis.

Hoffmann, Birthe; lektor.

Jakobsen, Lisbeth Falster; lektor.

Kristiansen, Børge; lektor.

Larsen, Niels Erik; lektor.

Mogensen, Jens Erik; lektor.

Nielsen, Birgit Susanne; lektor.

Pedersen, Birgit Bennick; amanuensis.

Siegfried, Detlef Bernd; lektor.

Øhrgaard, Per Christian; professor.

STIP Internt finansieret

Bernhardt, Lise; ph.d.-stipendiat.

Farø, Ken Hundewadt; ph.d.-stipendiat.

Skovbjerg, Jette; ph.d.-stipendiat.

Wium-Andersen, Birgitte; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Gebauer, Mirjam; ph.d.-stipendiat.

Fondsbevillinger

Nederlandse Taalunie

– Supplerende vertaal-, grammatica- en woordenschattoefening (Niels-Erik Larsen) kr. 232.000.

Undervisningsministeriet

– Udvalg om kernekompetencer i fremmedsprog (Birgit Hüttmann) kr. 298.400.

Publikationer

Bernhardt L., Knoth T.W.: Fra dativ-led til subjekt. Sprint 2000-2001, s. 3-8. 2001.

- Bernhardt L., Knoth T.W., : Mentale rum og kohærens. *Hermes* 26, s. 137-150. 2001.
- Ekmann B.: Germanistik in Dänemark: Geschichte, Gegenwart und Zukunftsperspektiven. *Das ästhetische Wiesel. Center for Tyske Studier, Syddansk Universitet Odense* Heft3, s. 2-16. 2001.
- Ekmann B.: Germanistik in Dänemark: Geschichte, Gegenwart und Zukunftsperspektiven. *Jahrbuch für Internationale Germanistik Jahrgang 32, Heft 2,, s. 120-134.* 2001.
- Ekmann B.: Die Sache, ohne die Sache zu sein, und doch die Sache. Zur vielschichtigen Symbolik in Günter Grass: "Katz und Maus". i: *Festschrift for Wolf Wucherpfennig* s. 69-92. Karin Bang/Uwe Geist. Roskilde Universitetscenter, Roskilde 2002.
- Ekmann B.: Die Sache, ohne die Sache zu sein, und doch die Sache. Zur vielschichtigen Symbolik in Günter Grass: "Katz und Maus. *Glottodiactica XXVIII*, s. 69-90. 2002.
- Ekmann B.: Einführung in die Erzähltheorie (anmeldelse af Martinez M., Scheffel M.). *Jahrbuch für Internationale Germanistik XXXIII, Heft 1*, s. 229-233. 2001.
- Ekmann B.: Politisch wirksame Stereotype und Fremdbilder in der euroskeptischen dänischen Öffentlichkeit. i: *Stereotype als Kommunikationsbarrieren. Zur Rolle von Kulturwissen bei der Förderung europäischen Denkens* s. 25-34. Werner Westphalen/Edward Wisniewski. *Zeszyty Naukowe Instytutu Kształcenia Managerów nr. 6, Kolobrzeg* 2002.
- Farø K.H.: Somatismen als Problem der dänischen und deutschen Lexicographie. i: *Symposium on Lexicography X. Proceedings of the Tenth International Symposium on Lexicography May 4-6 2000 at the University of Copenhagen.* s. 107-124. Henrik Gottlieb, Jens Erik Mogenssen, Arne Zettersten. Niemeyer, Tübingen 2002.
- Farø K.H.: Idiomatik i moderne dansk-tysk leksikografi. *Hermes, Journal of Linguistics* 25, s. 171-202. 2000.
- Farø K.H.: Äquivalenz kann man mit der Laterne suchen. *MDT-Nyt* 3-01, s. 10-30. 2001.
- Farø K.H., Fahl L., Heegaard J., Lorentzen H.: *Tre retskrivningsordbøger – hvad skal vi med dem?* *Leda Nyhedsbrev* 33, s. 7-23. 2002.
- Farø K.H., Voller I.: *Tysk-Dansk/Dansk-Tysk Ordbog*. 862 s. Gyldendal København 2002.
- Gebauer M.: Milieuschilderingen zweier verrückter Monologen. Philip Roths "Portnoy's Complaint" als ein Vorbild für Thomas Brussigs "Helden wie wir". *Orbis Litterarum* nr. 3, bind 57, s. 222-240. 2002.
- Gebauer M.: "Ich heiße Mateo Alemán, aber ich bin nicht Mateo Alemán...". Verfahren der Fiktionalisierung von Mateo Alemán in Fritz Rudolf Fries' "Die Nonnen von Bratislava" und Theodor Fontane in Günter Grass "Ein weites Feld". *Colloquia Germanica Internationale Zeitschrift für Germanistik* bind 34, nr. 3/4, s. 271-286. 2001.
- Gebauer M.: Wiederkehr des Schelmen in der deutschen Literatur nach 1989. i: *Akten des X. Internationalen Germanistenkongresses Wien 2000. "Zeitwende – Die Germanistik auf dem Weg vom 20. ins 21. Jahrhundert"*. s. 139-145. Peter Wiesinger, Hans Derkits, Helmut Kiesel, Corina Caduff. Peter Lang, Bern-Berlin-Frankfurt am Main-New York 2002.
- Hoffmann B.: Die Religiosität des Tatsachenmenschen. Zur Bedeutung des ersten Weltkriegs in der Kulturkritik Robert Musils. *Text & Kontext* 22.1-2, s. 53-71. 2000.
- Hoffmann B.: Die Seele im Labor der Novelle. Gestaltpsychologische Experimente in Musils "Gricia". *Deutsche Vierteljahrschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte* heft 4, s. 735-765. 1995.
- Hoffmann B.: Wolfgang Iasers virkningsæstetiske teori – om selv fremmedgørelse og erfaring af andethed i læsningen af litteratur. i: *Individets genkomst – i litteratur, filosofi og samfundsteori* s. 89-102. Jakob Dahl Rendtorff. NSU-Press, Århus 1996.
- Hoffmann B.: Opfer der Humanität. Grillparzer – Lektüren. *Jahrbuch für Internationale Germanistik Reihe B, Band 16*, s. 109-116. 2002.
- Hoffmann B.: "Die Auslandsgermanistik und der Diskurs der deutschen Literaturwissenschaft – Freiheit und/oder Abhängigkeit. Oder: Wie soll man Goethe lesen?". i: *Germanistrtreffen Deutschland-Dänemark-Finnland-Island-Norwegen-Schweden, Greifswald 2000. Tagungsbeiträge.* s. 37-43. Werner Roggausch/DAAD. Deutscher Akademischer Austauschdienst (DAAD). Bonn 2001.
- Hoffmann B.: König Ottokar und kein Ende. Zur Anthropologie Franz Grillparzers. *Jahrbuch der Grillparzer-Gesellschaft* 3. Folge, Band 20, s. 188-220. 2002.
- Jakobsen L.F.: Hvad er forskellen mellem typologi og kontrastiv lingvistik. i: *Sprog og typer i kontrast. Forskelligartede danske bidrag til forståelse af sproglig typologi* s. 72-90. Per Durst-Andersen. Copenhagen Working Papers in LSP 3-2002, Handelshøjskolen i København 2002.
- Jakobsen L.F.: Generic and general utterances in a specific context. i: *L'infinito & oltre* s. 151-171. Hanne Jansen, Paola Polito, Lene Schøsler. Erling Strudsholm. Odense University Press, Odense 2002.
- Jakobsen L.F.: Die Anödende deutsche Grammatik. Kann die Funktionale Grammatik hier eine pädagogische Milderung schaffen? i: *Akten des V. Treffens der nordeuropäischen Germanistik* s. 244-258. Oddn? Sverrisdóttir, Peter Weiss. Háskólaútgáfan, Reykjavík 2002.
- Jakobsen L.F.: Sproglig modellering af den ikke-sproglige event. i: *Ny forskning i grammatik. Fællespublikation 9 Sandbjergsymposiet 2001* s. 101-120. Hanne Leth Andersen, Kjær Jensen, Henning Nølle. Syddansk Universitetsforlag, Odense 2002.
- Kristiansen B.: Kultur und Zivilisation bei Thomas Mann. Überlegungen zu den "Betrachtungen eines Unpolitischen". *Text & Kontext* Bd. 22., Heft 1-2, s. 7-20. 2000.
- Kristiansen B.: Tysk realisme i det 19. århundrede. En tematisk linie. *Graf* 2001, nr. 3, s. 4-7. 2001.
- Kristiansen B.: Thomas Mann og Richard Wagner. 22 s. Mogens Bang Richard-Wagner Selskabet København 1998.
- Kristiansen B., Stjernfeldt F., Holm I.W.: Thomas Mann og Arthur Schopenhauer. En fortolkning af "Loven" i lyset af Schopenhauers metafysik.. *Kritik* 154, s. 43-54. 2001.
- Laursen H.R.: August Wilhelm Schlegels Kritik von Goethes Hermann und Dorothea. Zur Antikenrezeption der Goethezeit. i: *Noctes Atticae. 34 Articles on Greaco-Roman Antiquity and its Nachleben. Studies Presented to Jørgen Mejer on his Sixtieth Birthday March 18, 2002* s. 171-180. Museum Tusulanum Press, København 2002.
- Mogensen J.E.: Die neue deutsche Rechtschreibung. Probleme bei der Umsetzung in zweisprachigen Wörterbüchern mit Deutsch und Dänisch. *Deutsch als Fremdsprache* 38, s. 214-218. 2002.

- Mogensen J.E.: Die Grammatik der Adjektive im de Gruyter Wörterbuch Deutsch als Fremdsprache. i: Perspektiven der pädagogischen Lexikographie des Deutschen II. Untersuchungen anhand des de Gruyter Wörterbuchs Deutsch als Fremdsprache. Lexicographica, Series Maior Bind 110 s. 91-104. Wiegand Herbert Ernst. Max Niemeyer Verlag, Tübingen 2002.
- Mogensen J.E.: Report on The Eleventh International Symposium on Lexicography. Copenhagen May 2002. International Journal of Lexicography 15, s. 4-6. 2002.
- Mogensen J.E., Gottlieb H., Zettersten A.: Symposium on Lexicography X. Proceedings of the Tenth International Symposium on Lexicography May 4-6, 2000, at the University of Copenhagen. Lexicographica. Series Maior, 109. 330 s. Max Niemeyer Verlag Tübingen 2002.
- Nielsen B.S.: Karin Michaëlis. En europæisk humanist. Et portræt i lyset af hendes utopiske roman "Den grønne ø". Studier fra Sprog- og Oldtidforskning 111. bind, årgang 2001, s. 1-135. 2001.
- Øhrgaard P.: Berlinmurens opførelse og fald. Tyskland 1961-2000. i: Tyskland. En kulturhistorie. 2. udgave s. 284-362. Annelise Ballegaard Petersen. Rosinante, København 2001.
- Øhrgaard P.: Die Nachfolge Schillers? Über Oehenschlägers Corregio und Goethe. Das achtzehnte Jahrhundert Jahrgang 25, Heft 2, s. 231-247. 2001.
- Øhrgaard P.: Günter Grass og hans oversættelse. En kort og ufuldstændig beretning om en hjemmeindustri. i: Selv med døde fluer. En bog om Günter Grass s. 175-185. Anne-Sofie Dideriksen. Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 2002.
- Øhrgaard P.: Nähe und Ferne. i: Der Butt spricht viele Sprachen. Grass-Übersetzer erzählen s. 99-109. Helmut Frielinghaus. Steidl, Göttingen 2002.
- Øhrgaard P.: Statt eines Vorworts. i: Der Butt spricht viele Sprachen. Grass Übersetzer erzählen s. 9-11. Helmut Frielinghaus. Steidl, Göttingen 2002.
- Øhrgaard P.: Videnskab og Modersmål. En tale. i: Videnskab og værdier. Den humanistiske udfordring s. 89-97. Kirsten Hastrup. Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab/C.A. Reitzel, København 2002.
- Øhrgaard P.: Anmerkungen zum Reden und Schweigen in "Wilhelm Meisters Lehrjahre". i: Goethe-Jahrbuch s. 176-186. Weimar 2002.
- Øhrgaard P.: Tyskland i Europa. Meddelelser fra Tysklærerforeningen for Gymnasiet og HF 167, s. 15-32. 2002.
- Øhrgaard P.: Fortsættelse følger — Et essay om Günter Grass. 210 s. Gyldendal København 2002.
- Øhrgaard P.: To fodnoter om Oehenschläger og Goethe. Danske Studier 2002 97. bind, Niende række, 1. bind, s. 178-182. 2002.

Studienævnet for Tysk og Nederlandsk

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: lektor Birgit S. Nielsen, studieleder, lektor Birthe Hoffmann, viced studieleder. Fra studenterside har Søren Dahl været næstformand og Rune Pettersson ordinært medlem.

Beretning

Der foregår fagligt samarbejde med flere udenlandsk universiteter via Socrates- og Erasmus-aftaler, andre netværk eller tosidede aftaler. Der foregår også et nært samarbejde med Goethe-Instituttet i København. De i institutlederens beretning anførte gæsteforelæsninger hver fredag i semesteret afholdes i studienævnets regi.

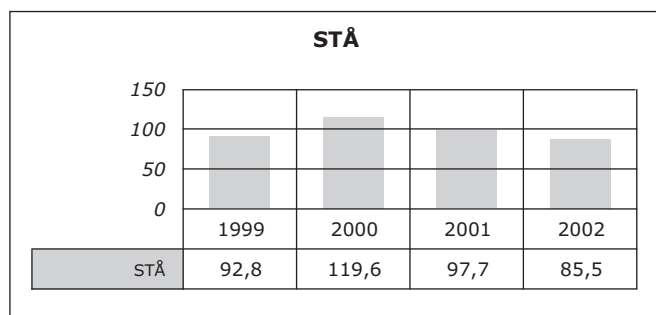
Grundet utilstrækkelig STÅ-produktion har faget tysk ikke kunnet gennemføre opdeling af undervisningen på 1. semester i ES 2002 i to hold i samme omfang som hidtil.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder				
	Tysk/nederlandsk	Dansk	Øvrig humaniora	Meritoverført	I alt
Tysk	75,0	3,0	5,7	4,3	87,7
Nederlandsk	1,1	1,3	1,4		3,8
Litteraturvidenskab	1,4				
Engelsk	1,1				
Historie	1,0				
Øvrig humaniora	1,4				
Meritstuderende	3,3				
Gæstestuderende	1,3				
I alt	85,5				
Åben uddannelse	9,0				

STÅ 1999-2002

Birgit S. Nielsen, studieleder

Romansk Institut

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder er dr.phil. Gert Sørensen.

Institutbestyrelsen består af viceinstituttleder lektor ph.d. Maj-Britt Mosegaard Hansen, lektor ph.d. Anne Marie Ejdsgaard Jeppesen, ph.d.-studerende Silvia Becerra Bascuñán til 11. maj, herefter Jens Runge Poulsen til 1. oktober og herefter Xavier Lepetit, TAP-repræsentant overassistent Elsebeth Bolwig og studenterrepræsentant Louise Frohn Nielsen.

Organisation

Instituttet er opdelt i 5 fag med tre studienævne: fransk, italiensk/rumænsk og spansk/portugisisk.

Adresse

Njalsgade 80, Trappe 17,2
2300 København S
Telefon 35 32 84 01
Fax 35 32 84 08
rominst@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/romansk

Instituttlederens årsberetning

Personaleforhold

Nyansættelser 2002

Angel Alzaga er ansat som undervisningsadjunkt i spansk fra 1. januar 2002. Birgitte Grundtvig Sørensen og Pia Lausten er begge ansat som adjunkt i italiensk fra 1. august 2001 til 31. januar 2002; begge forlænget til 30. juni 2002. Heidi Bojsen fik tildelt ph.d.-stipendium fra 1. februar 2002, Jens Runge Poulsen fra 1. marts 2002 og Kirsten Alice Jeppesen Kragh fra 1. september 2002. Ingemai Larsen er ansat som amanuensis i portugisisk fra 18. november 2002 til 31. juli 2003.

Claudia Membola er tilknyttet som ny italiensk udenlandsk lektor og Vincent Grelet som fransk udenlandsk lektor.

Ph.d. Morten Heiberg og ph.d. Carsten Meiner er begge tilknyttet instituttet som Carlsberg-finansierede forskningsadjunker siden 1. januar 2002 med projekter hh. om "Musolini, Franco og Hitler og deres efterretningsevne i Spanien under og efter den spanske borgerkrig" og "Klarhedens former – eksemplaritet og serie. Den franske, engelske og tyske oplysningsroman fra 1658 til 1795".

Afgang 2002

Ole Kongsdal Jensen fratrådte som lektor 31. juli 2002. Ingemai Larsens adjunktur udløb 17. november 2002 og Hanne Jansens 31. december 2002.

Forskningsvirksomhed

Forskningen ved Romansk Institut dækker de romanske sprog og kulturer i Europa samt de spansk- og portugisisk-talende områder i Latinamerika.

Instituttets ansatte har været involveret i forskellige til-

tag, iværksat af og med støtte fra Det Humanistiske Fakultet. Det drejer sig om følgende tre:

Færdigafvikling af en it-opgradering (påbegyndt i 2002) og koordineret af Steen Jansen, Jørn Boisen og Lene Schøsler. Afsluttende rapport om projektet er under udarbejdelse ved Ole Jorn.

Færdiggørelse af arbejdet (påbegyndt i foråret 2001) omkring fremmedsprogsfagernes identitet og fremtidige udvikling. Arbejdet udførtes i et udvalg under ledelse af Hans Lauge Hansen og nedsat på tværs af fakultetets fremmedsprogsinstitutter. Arbejdet blev afsluttet med rapporten "De moderne fremmedsprog ved København Universitet. En hvidbog om de moderne fremmedsprogsuddannelsers aktuelle situation og fremtidige udfordringer" (juni 2002).

Faget fransk har været igennem en international forskningsevaluering "Comparative Research Evaluation 2001-2002. Rapport sur un projet pilote" (september 2002) ved Maj-Britt Mosegaard Hansen og Steen Jansen og med deltagelse af Pedro Estop Garanto (Oslo Universitet), Henning Krauss (Augsburg Universitet), Nigel Vincent (Manchester Universitet).

Flere af instituttets forskere arbejder inden for det SHF-støttede netværk: "Netværk for fransk talesprog" med Lene Schøsler, Anita Berit Hansen og Maj-Britt Mosegaard Hansen som initiativtagere; og "Netværk for grammatikalisering", der fokuserer på sprogændringer og med deltagelse af Silvia Becerra Bascuñán (spansk), Maj-Britt Mosegaard Hansen (fransk), Xavier Lepetit (fransk), Johan Pedersen (spansk), Erling Strudsholm (italiensk), Lene Schøsler (fransk) og Thora Vinther (spansk); samt "Netværk for Sprog og kultur" (se også www.hum.ku.dk/romansk/).

Desuden har Angel Alzaga sammen med Johan Pedersen deltaget i projektet "Brobygning" i samarbejde med Greve Gymnasium. Projektet er støttet af undervisningsministeriet.

Instituttets langtidspanlægning bygger på Det Humanistiske Fakultets bemandsplan og institutbestyrelsens planer for forskningen, der fortsat satser på alle tre hovedområder: sprog, litteratur, samt kultur/samfund/historie.

I det følgende nævnes først de projekter, instituttets videnskabelige medarbejdere har arbejdet med i 2002 evt. i samarbejde med andre forskere i ind- og udland.

Fransk

1.1. Sprog og sproghistorie

Anita Berit Hansen har færdiggjort et arbejde om præpauzal 'e caduc' og interaktion i samarbejde med Maj-Britt Mosegaard Hansen; og forsker fortsat med brug af nægtelsespartiklen i talt fransk. Sammen med Caroline Juillard, Paris V, arbejder hun med projektet: de franske timbrevokalens udvikling. Endelig har Anita Berit Hansen påbegyndt et nyt projekt: Tredimensionel tilgang til stilistisk (diafasisk) variation i talt fransk.

Maj-Britt Mosegaard Hansen arbejder med faseadverbier i moderne fransk, og interaktionelle mekanismer i et uformelt interview samt med det ovenfor nævnte projekt i samarbejde med Anita Berit Hansen.

Ole Kongsdal Jensen arbejder med forskningsprojektet "Liaison i franske tv-aviser".

Henrik Prebensen arbejder med tre sprogvidenskabelige projekter: "Nominalsyntagmer. Formalsemantisk interpre-

tation af determination, anafori, relativsætninger”, “Sprogvidenskab og matematik”, samt et sproghistorisk projekt: “Er overgangen fra latin til romansk en mental konstruktion? Karolingerrige og sprogpolitik”.

Lene Schøsler forsker inden for historisk lingvistik, herunder især grammatikalisering, samt inden for fransk talesprog.

1.2. Litteratur og litteraturhistorie

Jørn Boisen fortsætter sine studier i Milan Kunderas forfatterskab.

Hans Peter Lund fortsætter sit forskningsprojekt om klassik og modernitet.

1.3. Kultur og kulturhistorie

Jonna Kjær arbejder med et projekt vedrørende kulturlivet ved Bourgognehoffet i det 15. århundrede.

Maryse Laffitte studerer de protestantisk-danske og katolsk-franske kulturudtryk i et komparativt perspektiv.

1.4. Historie og samfundsforhold

Isabelle Durosseau har arbejdet med i et europæisk medie-projekt om den offentlige scene og fjernsynskonceptet i Europa med særlig fokus på tv-udsendte debatprogrammer. Projektet blev afsluttet med en rapport fra oktober 2002 til CNRS i Paris. Arbejdet følges nu op af en undersøgelse af den franske kanal TV5.

Henrik Prebensen arbejder med to projekter, dels med Algeriets historie, dels med projektet “Les Français sous Vichy. Opinion publique et mémoire collective”. Harald Gettrup arbejder med Frankrig og EU og ser desuden på ordensmagten i Frankrig.

Italiensk

2.1. Sprog og sproghistorie

Hanne Jansen studerer spatialpartikler i et både inter- og intralingvistisk perspektiv og fortsætter sine forskningsprojekter i oversættelsesteori og praksis.

Erling Strudsholm undersøger brugen af verbalperifraser på italiensk i skrift og tale samt ser på grammatikaliseringprocesser i forbindelse med udvikling af hjælpeverber og på perceptionsverbernes konstruktionsmuligheder og anvendelse.

2.2. Litteratur og litteraturhistorie

Lene Waage Petersen har arbejdet videre med Calvino på et stipendium ved Det Humanistiske Forskningscenter frem til 1. september, og har derudover genoptaget et projekt om Claudio Magris med henblik på en bog på italiensk om ham.

Steen Jansen har haft forskningssemester til at færdiggøre et bogmanuskript på italiensk i samarbejde med Paola Polito om anvendelse af tekstkorpora og dertil knyttede søgemaskiner i forbindelse med digtanalyser af Leopardi, Montale og Magrelli.

2.3. Kulturhistorie, historie og samfundsforhold

Gert Sørensen ser bl.a. på globaliseringens indflydelse på de moderne fremmedsprog og fortsætter sin undersøgelse af Antonio Gramscis betydning for de såkaldte “cultural studies” i forbindelse med en undersøgelse af kulturhistorikerens særlige måde at arbejde på.

Portugisisk

Ingemai Larsen har afsluttet sin adjunktperiode og fortsætter som amanuensis med stadig fokus på de kulturelle og nationale identitetskonstruktioner.

Sandi Michele de Oliveira fortsætter sine studier i komparativ pragmatik, samt i portugisiske tiltaleformer.

Spansk

4.1. Sprog og sproghistorie

Eva Dam Jensen og Thora Vinther har færdiggjort en cd-rom til udgivelse på et spansk forlag. Begge fortsætter med den pædagogiske bearbejdning af Enredosdialogen med henblik på udgivelse af et multimediesystem. Derudover arbejder Eva Dam Jensen på en bog om sprog og videodidaktik. Johan Pedersen følger forskellige spor: den upersonlige se-konstruktion i spansk, refleksivforstærkeren i spansk, forbindelseskonstruktionen i spansk, samt deltager i netværket for Sprog og Kultur med projektet “Usage-based approaches to language-description and teaching”.

Thora Vinther undersøger de spanske verbalperifraser i forbindelse med sin deltagelse i instituttets grammatikaliseringensnetværk. Inden for rammerne af netværk for Sprog og Kultur har hun udarbejdet en redegørelse for sprogfagernes sprogsyn.

4.2. Litteratur mv. og litteraturhistorie

Hans Lauge Hansen har været koordinator på “Sprogfagernes identitetsprojekt” (afsluttet i juni 2002) samt koordineret opstarten og den videre forvaltning af Netværk i Sprog og Kultur.

Julio Hans C. Jensen har som led i et overordnet arbejde med modernitetserfaringen i spansk og latinamerikansk litteratur (ca. 1500 – i dag) arbejdet med repræsentationen af etnisk og kulturel hybriditet fx hos Vargas Llosa. Derudover beskæftiger han sig med Humanioras og Romanistikens historiske funktioner og udvikling.

4.3. Samfundsforhold

Vibeke Grubbe fortsætter sine studier i Spaniens kulturelle og historiske identiteter med særlig henblik på det postmoderne kvindebillede.

Anne Marie Ejdesgaard Jeppesen har haft forskningssemester med henblik på færdiggørelsen af en artikel om myter og erindringer i bolivianske minearbejderes identitetskonstruktioner. Arbejdet planlægges udfoldet til en bog om emnet.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Jørn Boisen, medlem af udvalg til bedømmelse af et lektorat ved Romansk Institut, Århus Universitet.

Anita Berit Hansen, forkvinde for udvalg til bedømmelse af Lilian Reinholt Andersens ph.d.-afhandling “Reduktion i moderne franske finalgrupper, set i lyset af finalgruppernes diakroni”.

Maj-Britt Mosegaard Hansen, medlem af udvalg til bedømmelse af ph.d.-afhandling: Capucine Brémond “Les petits mots du discours. Le cas du marqueur métadiscursif “bon” en français” ved Université de Provence Aix-Marseille 1, Frankrig; samt af en doktordisputats (“Habilita-

tionsschrift”) i romansk filologi: Dr. Richard Waltereit, “Abtönung. Eine pragmatische Kategorie, dargestellt am Beispiel romanischer Sprachen“ (Eberhard Karls Universität Tübingen, Tyskland); ekstern bedømmer af ansøgning om forskningsmidler fra Arts and Humanities Research Board, Storbritannien og medlem af udvalget til indstilling af årets ph.d.-ansøgninger.

Anne Marie Ejdesgaard Jeppesen, medlem af udvalget til indstilling af årets ph.d.-ansøgninger.

Hans Peter Lund, medlem af udvalg til bedømmelse af et adjunktur i fransk litteratur, Århus Universitet, samt af et lektorat i fransk litteratur, Århus Universitet.

Lene Waage Petersen, medlem af udvalg til bedømmelse af ph.d.-afhandling: Birgitte Grundtvig “Odyssé og Iliade. Rejse- og kortlægningsfigurer i ny italiensk litteratur”.

Lene Schøsler, medlem af udvalg til bedømmelse af to lektorstillinger i fransk ved Stockholms Universitet, af en professor-oprykning i Uppsala, samt af en professor-oprykning i USA; ekstern bedømmer af ansøgning om forskningsmidler fra Arts and Humanities Research Board, Storbritannien; samt ekstern bedømmer af ansøgninger om forskningsmidler fra Norges og Belgiens nationale forskningsråd.

Tillidshverv

Anita Berit Hansen, formand for Birthe og Knud Tøgebys Fond.

Maj-Britt Mosegaard Hansen, medlem af bestyrelsen for Viggo Brøndal og hustrus fond samt af komitéen for Lingvistikredsen i København.

Anne Marie Ejdesgaard Jeppesen, medlem af Rådet for Udviklingsforskning, Danida.

Hans Peter Lund, medlem af udvalg vedr. oversættelsesstøtte, Culture 2000-programmet, Kommissionen, Bruxelles, samt formand for Knud V. Henders Fond og for Eugène Lozovans Fond.

Sandi Michele de Oliveira, udpeget til President of the Research Committee on Sociolinguistics (RC 25 of the International Sociological Association) for perioden 2002-2006.

Lene Waage Petersen, medlem af Udenrigsministeriets lektoratsudvalg frem til 1. august samt af bestyrelsen for San Cataldo.

Henrik Prebensen, medlem af bestyrelsen for Inga Svensbos legat for franskstuderende ved KU, af Hovedsamarbejdsudvalget ved KU, samt næstformand i Det Humanistiske Fakultets samarbejdsudvalg (B-siden), medlem af Styregruppe, Byggeudvalg og Projektgruppe vedrørende det ny KUA, medlem af Dansk Magisterforenings hovedbestyrelse, samt af DMs universitetslærerafdelings bestyrelse, fællestillidsrepræsentant for Det Humanistiske og Det Teologiske Fakultet, tillidsrepræsentant for Romansk Institut, formand for DMs sektionsbestyrelse på KUA.

Lene Schøsler, præsident for International Society of Historical Linguistics, sekretær for lingvistikredsen, formand for Blinkenberg og Høybyefondet, medlem af bestyrelsen for Viggo Brøndal og hustrus legat, medlem af bestyrelsen for Kirsten Iversens legat og medlem af bestyrelsen for Center for Sprogteknologi, KU.

Erling Strudsholm, næstformand for Birthe og Knud Tøgebys Fond.

Formidling

Redaktionelle hverv

Jørn Boisen, chefredaktør på *Revue Romane*.

Anita Berit Hansen, redaktør sammen med Maj-Britt Mosegaard Hansen af akter fra Netværk for Fransk Tale-sprogs internationale konference i juni 2001 “Structures linguistiques et interactionnelles dans le français parlé” (publiceres som bind 54 af *Etudes Romanes*); desuden referee for “Journal of French Language Studies”.

Hans Lauge Hansen, redaktør af “De moderne fremmedsprog ved København Universitet. En hvidbog om de moderne fremmedsprogsuddannelsers aktuelle situation og fremtidige udfordringer”.

Maj-Britt Mosegaard Hansen, chefredaktør på *Revue Romane*; medlem af redaktionen på *Acta Linguistica Hafniensia*; referee for *Revue de sémantique et pragmatique* og *Journal of pragmatics*.

Hanne Jansen, medredaktør af festskrift til Gunver Skytte (se under Lene Schøsler).

Julio Hans Casado Jensen, medlem af redaktionen af *Revue Romane*. Korresponderende redaktør af *Imaginando.com* (www.imaginando.com); samt redaktør af akterne fra seminaret “The Object of Study of the Humanities” (Københavns Universitet).

Ole Kongsdal Jensen, redaktør af Romansk Instituts publikationsserie RIDS.

Jonna Kjær, nordisk redaktør (og sektionsleder) af 3 internationale løbende bibliografier over forskning i middelalderlitteratur: *Bibliography of the International Courtly Literature Society*, *Enocomia*; *Bulletin Bibliographique de la Société Internationale Arthuriennne*, *BBSIA*; *Bulletin Bibliographique de la Société Rencesvals*; endvidere referee for *Revue Romane*.

Hans Peter Lund, medredaktør på *Revue Romane*, samt hovedredaktør af *Etudes Romanes*.

Sandi Michele de Oliveira, medlem af redaktionen på *International Journal of Iberian Studies*, samt inviteret til at indtræde i redaktionen af *Sage Studies in International Sociology* (monograph issues on *Current Sociology*).

Lene Schøsler, medredaktør sammen med Erling Strudsholm, Paola Polito og Hanne Jansen, af festskrift til Gunver Skytte “L’infinito & oltre. Omaggio a Gunver Skytte”, Odense Universitetsforlag 2002; desuden korresponderende redaktør på tidsskriftet *Diachronica*, USA.

Erling Strudsholm, medredaktør af festskrift til Gunver Skytte (se under Lene Schøsler); redaktør for Danmark for det lingvistiske område ved den italienske bibliografi *Bibliografia generale della lingua e della letteratura italiana*; samt medlem af redaktionen for *Revue Romane*.

Gert Sørensen, redaktør sammen med Robert Mallett af “*International Fascism 1919-45*”, Frank Cass, London/Portland, 2002.

Thora Vinther, medlem af Sprogfagenes Identitetsudvalg og har i dette regi været medredaktør på et tekstkompendium til et videnskabsteoretisk kursus.

Kongresser og symposier

Hans Lauge Hansen, arrangør af konferencen “*Changing Philologies. Interdisciplinary Conference on the Profile of Modern Language Studies*” (afholdt den 8.-9. februar på Det Kongelige Bibliotek, København, i samarbejde med Danmarks Humanistiske Forskningscenter).

Jonna Kjær, medarrangør af: "Pratiques de traduction au Moyen Âge" (25.-26. oktober, Københavns Universitet).

Hans Peter Lund, arrangør af et internationalt kollokvium om Victor Hugo (25. oktober, Videnskabernes Selskab, København) samt forestået franskdelen af et oversætterseminar i Dansk Forfatterforening, 2.-3. november.

Johan Pedersen, medtilrettelægger af et internationalt lingvistikkollokvium, maj 2002, i Århus.

Lene Schøsler, medarrangør af det første grammatikaliseringsseminar på Sophienberg Slot 2.-4. maj, i regi af grammatikaliseringsnetværket, samt af det andet grammatikaliseringsseminar på Comwell, Roskilde, 14.-16. november. Medvirket ved organiseringen af seminaret "Pratiques de Traduction au Moyen Âge" (se ovenfor).

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Forskningsophold i udlandet

Morten Heiberg har forsket i flg. udenlandske arkiver: London Public Record Office (Kew, London), maj; Ufficio Storico dello Stato Maggiore dell'Esercito (Rom), januar og september; Archivio Centrale dello Stato (Rom), januar og september; Archivo General Militar de Avila (Avila), september; Archivo de la Guerra Civil (Salamanca), september.

Steen Jansen har haft ophold på San Cataldo i september med henblik på færdiggørelse af kongresoplæg; samt ophold på Det Danske Institut i Rom (1.10-28.11) med henblik på arbejdet med den under 2.2. nævnte bog.

Maryse Laffitte har i hele foråret opholdt sig på Center for Advanced Study in the Behavioral Sciences, Stanford University, Californien, USA, hvor hun har deltaget i forelæsninger om psykologi, kunst, samfund og historie.

Carsten Meiner, forskningsophold 1. juni-1. september i Paris, Rouen og Aix med henblik på gennemlæsning af dokumenter angående romanforbud i Frankrig i 1730'erne.

Sandi Michele de Oliveira har haft længere rejser i maj og juli til Australien og Japan.

Netværk

Jørn Boisen samarbejder om Milan Kundera med Massimo Rizzante, Università di Trento og har kontakter til tidskriftet "L'atelier du roman", Paris, og er med i Roman Gary-netværket "Les mille Gary".

Isabelle Duroseau har i forbindelse med sit europæiske medieprojekt kontakter til Søren Kolstrup, Århus Universitet, samt med Guy Lochard, Université de Paris II-Sorbonne-nouvelle, CNRS (laboratoire Communication et politique), Jean-Claude Soulages, Université de Strasbourg, CUEJ, og Thierry Lancien, Maison des Sciences de l'Homme- Paris Nord.

Anita Berit Hansen deltager i Netværk for Fransk Tale-sprog og har desuden kontakt bl.a. til gruppen omkring projektet "La phonologie du français: Usages, Variétés, Structure" (B. Laks, Paris, J. Durand, Toulouse, C. Lyche, Oslo).

Hans Lauge Hansen har virket som projektleder af Sprogfagenes Identitetsprojekt 2000-2002 og fortsætter denne indsat som netværkskoordinator for det SHF-støttede Sprog- og Kultur-netværk for perioden 2002-2004; medlem af bestyrelsen i "Asociación Andaluza de Semiótica".

Maj-Britt Mosegaard Hansen deltager i et internationalt bogprojekt (John Benjamins forlag, Amsterdam) omhand-

lende "Approaches to discourse particles" under ledelse af dr. Kerstin Fischer (Bremen); medlem af netværk omkring grammatikalisering, under ledelse af Lene Schøsler, Lars Heltøft (RUC) og Jens Nørgård-Sørensen (KUA) samt medlem af styregruppen i et nordisk netværk for fransk talesprog, under ledelse af Lene Schøsler.

Morten Heiberg samarbejder med Centro Falisco di Studi Storici (Orte-Civita Castellana) om planlægningen af en international konference om den spanske borgerkrig. Afholdes dec. 2003.

Hanne Jansen er medlem af Grammatiknetværket "Ny forskning i grammatik", af Grammatikaliseringsnetværket, af "Società di Linguistica Italiana", "Società Internazionale di Linguistica e Filologia Italiana" og af "Societas Linguistica Europaea", samt af Netværket for Funktionel Grammatik, "European Society for Translation Studies", af kredsen for Lingvistisk oversættelse (Handelshøjskolen), Sprog- og Kultur-netværket og af en tværomansk projekt-gruppe omkring Variationslingvistik (Romansk Institut).

Julio Hans Casado Jensen har samarbejde med Javier Blasco fra Universitetet i Valladolid i forbindelse bl.a. med udgivelsen af Juan Ramón Jiménez' samlede værker og har løbende kontakt med Hans Ulrich Gumbrecht (Stanford). Han har desuden arrangeret eller medvirket til afholdelse af en række gæsteforedrag ved Anthony Cascardi (Berkeley), Jorge Volpi (Mexico), Guadalupe Loaeza (Mexico), Carlos Frühbeck (Spanien) Ignacio Rábago (København/Spanien); og er medlem af "Asociación Internacional de Hispanistas og af International Comparative Literature Association".

Ingemai Larsen deltager i Sprog- og kultur-netværket.

Anne Marie Ejdesgaard Jeppesen har kontakter til Kirsten Appendini, Colegio de México, México; og til Rodolfo Eróstegui, ILDIS, La Paz, Bolivia, samt Paul Spickhard, University of California and Santa Barbara.

Hans Peter Lund har kontakter til "Dansk Selskab for Romantikstudier" og er fortsat dansk korrespondent for "Société d'Histoire Littéraire de la France", Paris; og er desuden medlem af "Société des études romantiques", Paris, af "Centre de recherches révolutionnaires et romantiques", Clermont-Ferrand, samt nyoptaget medlem af "Société des études camusiennes". Han er sammen med Julio Hans Casado Jensen koordinator af forskergruppen "Romansk litteraturforum".

Carsten Meiner deltager i opbygningen af et europæisk netværkssamarbejde med fiktionsbegrebet i 1700-tallet som tema, ved Université du Havre.

Johan Pedersen er medlem af SHF-grammatiknetværket "Ny Forskning i Grammatik", Grammatikaliseringsnetværket, aktiv i kredsen omkring Funktionel Grammatik; og er med i styregruppen for Sprog- og Kultur-netværket som koordinator for kognitionsgruppen. Han er desuden medlem af "International Cognitive Linguistic Association", "Asociación española de Lingüística Cognitiva" og af "Sociedad española de Lingüística".

Lene Waage Petersen fortsætter sit engagement i Renaissanceforum; forbereder sammen med en forskergruppe bestående af Marco Belpoliti, Franco Ricci, Maria José Calvo, Birgitte Grundtvig et internationalt seminar, samt en udstilling og en bog i forbindelse med sit projekt om Calvinos forhold til billeder og synlighed; samarbejder med Ulla Mussara Schrøder om et projekt om Modernismen i Italien; deltager i Sprog- og Kultur-netværket.

Sandi Michele de Oliveira har stærke kontakter til ja-

panske universiteters afdelinger for portugisiske studier, samt er medlem af "Scientific Council of the Social Sciences Research Center of the University of Évora", USA.

Lene Schøsler samarbejder med Université de Provence, Aix, Frankrig (bl.a. André Valli); Laboratoire du Français Ancien, Ottawa (bl.a. Pierre Kunstmann og France Martineau) og med støtte fra det canadiske forskningsråd; Université du Québec à Montréal (bl.a. Fernande Dupuis); har et grammatikaliseringssamarbejde med Lars Heltoft, Nordisk, Roskilde Universitet og Jens Nørgård-Sørensen, Slavisk, KUA, samt med en større kreds i grammatikalisering- og talesprogsnetværket; og samarbejder med Jan Terje Fårlund, Oslo Universitet (om historisk lingvistik) og med støtte fra det Norske Forskningsråd; deltager i et EU-projekt, European Research Conferences (Euresco), med titlen "Euroconference on Digital Philology", organiseret af Andrea Bozzi, Pisa; samt i forberedelsen af International Conference on Historical Linguistics, der vil finde sted i København august 2003.

Erling Strudsholm er medlem af Grammatiknetværket "Ny forskning i grammatik", af Grammatikaliseringsnetværket, af "Società di Linguistica Italiana", "Società Internazionale di Linguistica e Filologia Italiana" og af "Societas Linguistica Europaea".

Gert Sørensen indgår i følgende internationale netværk: "Cefass", "Fondazione Gramsci" og "The International Gramsci-Society". Han er desuden med i et nordisk samarbejde omkring studiet af Dante Alighieri.

Thora Vinther er med i Grammatikaliseringsnetværket samt i netværk for Sprog og Kultur som koordinator for Sprogsynsgruppen.

Gert Sørensen, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	26,21	1,71	27,93
DVIP	1,41	0,06	1,48
STIP	5,16	0,00	5,16
TAP	8,85	0,38	9,23
Årsværk i alt	41,64	2,15	43,79
Løn	16.696	803	17.499
Frikøb	35	7	42
Øvrig drift	988	875	1.863
Anskaffelser	307	19	326
Bruttototal t.kr.	18.026	1.704	19.730

Stab

VIP Internt finansieret

Alzaga, Angel; undervisningsadjunkt.
Boisen, Jørn; lektor.
De Oliveira, Sandi Michele; gæstelektor.
Durousseau, Isabelle Odette; lektor.
Gettrup, Harald; lektor.
Grubbe, Vibeke; lektor.
Hansen, Anita Berit; lektor.

Hansen, Hans H Lauge; lektor.
Hansen, Maj-Britt Mosegaard; lektor.
Huber, Birgitte Grundtvig; adjunkt.
Jansen, Hanne; adjunkt.
Jansen, Steen; lektor.
Jensen, Eva Marie Dam; lektor.
Jensen, Julio Hans Casado; adjunkt.
Jensen, Ole Kongsdal; lektor.
Jeppesen, Anne Marie Ejdesgaard; lektor.
Kjær, Jonna; lektor.
Laffitte, Maryse Louise; lektor.
Larsen, Ingemai; amanuensis.
Lausten, Pia Schwarz; adjunkt.
Lund, Hans Peter; lektor.
Madsen, John Kuhlmann; lektor.
Pedersen, Johan; adjunkt.
Petersen, Lene Waage; lektor.
Prebensen, Henrik Debois; lektor.
Schøsler, Lene; professor.
Strudsholm, Erling; lektor.
Sørensen, Gert; lektor.
Vinther, Victoria; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Heiberg, Morten Rievers; adjunkt.
Meiner, Carsten Henrik; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Aaboe, Solvej; ph.d.-stipendiat.
Andersen, Lilian Reinholt; ph.d.-stipendiat.
Becerra Bascunan, Silvia Susana; ph.d.-stipendiat.
Bojsen, Heidi; ph.d.-stipendiat.
Kragh, Kirsten Alice Jeppesen; ph.d.-stipendiat.
Lepetit, Xavier Francois Jean; ph.d.-stipendiat.
Palomino Cabra, Maria Pilar; ph.d.-stipendiat.
Poulsen, Jens Runge; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Hansen, Lisbeth Verstraete: En sociokritisk læsning af den nutidige fransksprogede belgiske roman.
Heiberg, Morten Rievers: Franco og Mussolini 1936-1943.

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

– Klarhedens former: eksemplaritet og serie. Den franske, engelske og tyske oplysningsroman fra 1678 til 1795 (Carsten Henrik Meiner) kr. 769.500.
– Studie af diktatorerne Mussolini, Franco og Hitlers efterretningsvirksomhed i Spanien under og efter borgerkrigen (Morten Heiberg) kr. 763.800.

Den Franske Ambassade

– Seminar; Pratiques de traduction au Moyen Age (Gert Sørensen) kr. 11.300.

Kirsten Schottlænders Fond

– Forskningsformål, spansk og portugisisk (Gert Sørensen) kr. 11.300.

Statens Humanistiske Forskningsråd

– Netværk for Sprog- og kulturstudier (Hans Lauge Hansen) kr. 900.000.

Undervisningsministeriet

– Udviklingsprojekt “Overgang fra gymnasium til videregående uddannelse” (Gert Sørensen) kr. 15.000.

Diverse fonde

– Festskrift til Gunver Skytte (Gert Sørensen) kr. 152.000

Publikationer

- Amenta L., Strudsholm E.: “Andare a + infinito” in italiano. Parametri di variazione sincronici e diacronici. *Cuadernos de Filología Italiana* 9, s. 11-29. 2002.
- Andersen H.L., Schøsler L.: La complémentation. i: L’infinito e oltre s. 273-294. Hanne Jansen, Paola Polito, Lene Schøsler & Erling Strudsholm. Odense University Press, Odense 2002.
- Andersen L.R.: Reduktion i modernefranske finalgrupper set i lyset af finalgruppernes diakroni. 433 s. Romansk Institut, Københavns Universitet København 2002.
- Becerra Bascañan S.: El objeto indirecto en español, diacronía y sincronía. Un estudio empírico. 254 s. Romansk Institut, K.U. København 2002.
- Boisen J.: Kunderas teologi. *Fønix* årg. 26, 1, s. 2-11. 2002.
- Boisen J.: À l’assaut de la réalité. La dominante de l’oeuvre de Romain Gary. i: Romain Gary et la pluralité des mondes. Actes du premier colloque international consacré à Romain Gary, org. en Sorbonne les 26 et 27 mai 2000, par l’Université de Paris III s. 33-47. Sacotte, Mireille (sous la dir. de). Presses Universitaires de France, Paris 2002.
- Boisen J.: La solitudine di Eros: il pardosso dell’erotismo nell’Insostenibile leggerezza dell’essere. i: Milan Kundera (Riga 20) s. 194-204. Rizzante, Massimo (a cura di). Marcos y Marcos, Milano 2002.
- Boisen J.: Tereza et Nietzsche. *Revue Romane* 37, 2, s. 167-186. 2002.
- Boisen J., Jensen H.J.C.: Avant-propos. *Revue Romane* 37, 2, s. 163-166. 2002.
- Bojsen H.: L’Hybridation comme tactique de résistance dans l’oeuvre de Patrick Chamoiseau. *Revue de littérature comparée* 2, s. 230-242. 2002.
- Bojsen H.: Un leurre théorique? Des remarques critiques sur le “multiculturalisme”. i: Portulan. Questions d’identités aux Caraïbes postcolonialisme, postmodernité, multiculturalisme. Littératures, sociétés, cultures des Caraïbes et des Amériques noires s. 65-79. Toumson, Roger (dir.). Vents d’ailleurs, Châteauneuf-le-Rouge 2002.
- Grundtvig B.: Mappa e rizoma. Strategie rappresentative di una narrativa affermativa. i: Il detto il non detto. Atti del Convegno Internazionale, Novembre 1998 – Copenhagen s. 203-220. Lene Waage Petersen, Birgitte Grundtvig, Pia Schwarz Lausten (a cura di). Franco Cesati Editore, Firenze 2002.
- Grundtvig B.: Odyssé og Illiade. Rejse- og kortlægningsfigurer i ny italiensk litteratur. 345 s. Romansk Institut, K.U., København 2002.
- Hansen A.B.: Lexical diffusion as a factor of phonetic change. The case of modern French nasal vowels. *Language Variation and Change* 13, s. 209-252. 2001.
- Hansen A.B., Lund H.P.: (red./ed.). Hans Petter Helland: Le passif périphrastique en français moderne (Etudes Romanes; 50). 192s. Museum Tusulanum, København 2002.
- Hansen H.L.: (red.). Alberti, Rafael: Cal Y canto. 237s. Madrid, Biblioteca Nueva 2002.
- Hansen H.L.: Escultura y rayo. Cumbre y ocaso del neogongorismo en la “Soledad tercera” de Rafael Alberti. *Anales de la literatura española contemporánea* 26,2, s. 149-168. 2001.
- Hansen H.L.: For en ny kulturfilologi II. Forum for sprogfagenes identitetsdebat 7-11-01, 2001.
- Hansen H.L.: For en ny kulturfilologi. Forum for sprogfagenes identitetsdebat 29-5-01, 2001.
- Hansen H.L.: (red.). De moderne fremmedsprog ved Københavns Universitet. En hvidbog om de moderne fremmedsprogsuddannelsers aktuelle situation og fremtidige udfordringer. 120s. Sprogfagenes identitetsudvalg. Det Humanistiske Fakultet. K.U., København 2002.
- Hansen H.L.: A Change of Paradigm in Language Studies. i: Changing Philologies. Contributions to the Redefinition of Foreign Language Studies in th Age of Globalisation s. 63-67. Hans Lauge Hansen (ed.). Museum Tusulanum Press, København 2002.
- Hansen H.L.: (ed.). Changing Philologies. Contributions to the Redefinition of Foreign Language Studies in th Age of Globalisation. 160s. Museum Tusulanum Press, København 2002.
- Hansen H.L.: Introduction. i: Changing Philologies. Contributions to the Redefinition of Foreign Language Studies in th Age of Globalisation s. 7-13. Hans Lauge Hansen (ed.). Museum Tusulanum Press, København 2002.
- Hansen H.L.: Introducción. i: Cal Y canto s. 9-83. Alberti, Rafael. Biblioteca Nueva, Madrid 2002.
- Hansen H.L.: Sprog- og kulturnetværket. *Sprogforum D*, s. 20-23. 2002.
- Hansen H.L., Pedersen V.H.: Sprogfagenes aktuelle situation og problemer. i: De moderne fremmedsprog ved Københavns Universitet. En hvidbog om de moderne fremmedsprogsuddannelsers aktuelle situation og fremtidige udfordringer s. 24-72. Hans Lauge Hansen, Birthe Hoffmann, A. M. Ejdesgaard Jeppesen (red.). Sprogfagenes identitetsudvalg. Det Humanistiske Fakultet. K.U., København 2002.
- Hansen L.V.: Littérature et engagements en Belgique francophone. Charles Paron et David Scheinert face à leur temps (1948-1972). 302 s. Romansk Institut, K.U., København 2002.
- Hansen M-B.M.: Syntax in interaction. Form and function of yes/no interrogatives in spoken standard French. *Studies in Language* 25-3, s. 463-520. 2001.
- Hansen M-B.M.: La polysémie de l’adverbe “encore”. *Travaux de linguistique* 44, s. 143-166. 2002.
- Hansen M-B.M.: Sémiotique peircéenne et analyse des interactions verbales. i: Macro-syntaxe et macro-séman-tique s. 361-381. Hanne Leth Andersen & Henning Nøлке (eds.). Peter Lang, Bern 2002.
- Hansen M-B.M.: Eddy Roulet, Laurent Fillietaz et Anne Grobet (avec la participation de Marcel Burger): Un modèle et un instrument d’analyse de l’organisation du discours. Berne: Peter Lang, 2001 (Collection Sciences pour la communication) – 405 p. *Revue Romane* 37-2, s. 305-307. 2002.
- Hansen M-B.M., Jansen S.: Comparative Research Evaluation 2001-2002. 89 (bilag 200) s. Romansk Institut, K.U., København 2002.
- Heiberg M.R.: Den Spanske Borgerkrig set fra nord: Om virkelighedens status i dansk presse og historieskrivning. *Arbejderhistorie* 1, s. 65-70. 2002.
- Heiberg M.R.: Franco, Mussolini and the Spanish Civil

- War: An Afterthought. i: *International Fascism 1919-45* s. 55-68. Gert Sørensen and Robert Mallett (eds.). Frank Cass, London/Portland, 2002.
- Heiberg M.R.: Men who would be emperors: Franco, Mussolini and the fascist struggle for mediterranean supremacy, 1936-1943 – (RIDS, nr. 152). 22 s. Romansk Institut, K.U., København 2002.
- Heiberg M.R.: Hvad er historisk revisionisme – virkelig? Et rids af den “anti-antifascistiske” historieskrivning i Spanien og Italien. i: *Folkemord og historierevisionisme. Et forskningsseminar om nazisme, fascisme og kommunisme efter 1989*. Ons. d. 28. nov. 2001 (Arbejdsrapporter fra DCHF; 7) s. 52-66. Cecilie Felicia Stockholm Banke (red.). Dansk Center for Holocaust- og Folkebrudsstudier, København 2002.
- Heiberg M.R.: Gabriele Schneider: Mussolini in Afrika. Die fascistische Rassenpolitik in den italienischen Kolonien 1936-1941, Sh-Verlag, KØln 2000. *Nyt fra Historien* LI, 1, forår, s. 62-63. 2002.
- Jansen H.: Translation Studies: From Linguistics and Beyond and Back Again. i: *Changing Philologies. Contributions to the Redefinition of Foreign Language Studies in the Age of Globalization* s. 121-136. Hansen, Hans Lauge (ed.). Museum Tusulanum Press, København 2002.
- Jansen H.: Brøndal og Langacker. Omkring ordklassers semantik. i: *Ny forskning i grammatik. Fællespublikation 8 Gilbjerghovedsymposiet 2000* (Rask. Supplement; vol. 12) s. 127-148. Carl Bache (red.). Odense Universitetsforlag, Odense 2001.
- Jansen H.: Informationstæthed. Et samspil mellem tre tekstuelle/lingvistiske parametre. i: *Ny forskning i grammatik. Fællespublikation 7 Pharmakonsymposiet 1999* (Rask. Supplement ; vol. 11) s. 123-140. Jens Nørgård-Sørensen (red.). Odense Universitetsforlag, Odense 2000.
- Jansen H., Polito P., Schøsler L., Strudsholm E.: (a cura di). *L'infinito & oltre. Omaggio a Gunver Skytte*. xii, 510s. Odense University Press, Odense 2002.
- Jansen H., Polito P., Strudsholm E.: Dialogo vago sull'infinito e altro (pp. 9-28), Premessa (p. 1), Presentazione (pp. 3-8). i: *L'infinito e oltre* s. 1-28. Hanne Jansen, Paola Polito, Lene Schøsler & Erling Strudsholm. Odense University Press, Odense 2002.
- Jensen E.D.: Lytning, forståelse og indlæring: Er der en sammenhæng? *Sprogforum: Tidsskrift for sprog- og kulturpædagogik* 22, s. 45-48. 2002.
- Jensen E.D.: Realce del input oral por medio del vídeo: Escuchar => comprender => ¿adquirir? i: *Actas del XII congreso internacional de ASELE. Tecnologías de la información y de las comunicaciones en la enseñanza de E/LE*, 5-8 sept. de 2001 s. 27-35. Ana María Gimeno Sanz (ed.). Editorial de la Universidad Politécnica de Valencia, Valencia 2002.
- Jensen E.D.: Los gambitos en la enseñanza del español oral: ¿con vídeo se puede? i: *El español lengua internacional (1492-1992)*. Primer congreso internacional de AESLA (Asociación Española de Lingüística Aplicada), Universidad de Granada 1992 s. 305-310. Gutiérrez, Francisco (ed.). AESLA, Murcia 1996.
- Jensen E.D.: Video: Didactics and the Acquisition of a Foreign Language. i: *Perspectives on foreign and second language pedagogy : essays presented to Kirsten Hastrup on the occasion of her sixtieth birthday* (Odense University studies in linguistics; vol. 10) s. 253-265. Albrechtsen, Dorthe (ed.). Odense University Press, Odense 1999.
- Jensen E.D., Vinther T.: *Enredos. Curso de español hablado*, Tomo 1. 18,13,14,18,15,10 s. Romansk Institut, K.U., København 2002.
- Jensen E.D., Vinther T.: Presentation of “Encuentros Interactivos” a cd-rom for listening comprehension. i: *CALICO. Proceedings of the Computer Assisted Learning and Instruction Consortium*, 1997 s. cd-rom. Frank L. Borchard, Eleanor Johnson & Laura Rhodes (eds.). CALICO, Durham, NC 1997.
- Jensen H.J.C.: La Obra de Juan Ramón Jiménez como elaboración vivida del concepto del absoluto. *Revue Romane* 37, 2, s. 205-226. 2002.
- Jensen H.J.C.: ¿Realismo mágico o literatura de testimonio? En torno a Noticia de un secuestro de Gabriel García Márquez. i: *Pensadores y escritores hispánicos* s. 125-134. Eduardo Naranjo & Inger Enkvist (eds.). Heterogénesis, Lund 2001.
- Jeppesen A.M.E.: Reading the Bolivian landscape of exclusion and inclusion : The law of popular participation. i: *In the name of the poor: Contesting political space for poverty reduction* s. 30-51. Webster (Neil) and Engberg-Petersen (Lars) (eds.). Zed Books, London – New York 2002.
- Jeppesen A.M.E.: Language as Intercultural Communication. i: *Changing Philologies. Contributions to the Redefinition of Foreign Language Studies in the Age of Globalization* s. 33-40. Hansen, Hans Lauge (ed.). Museum Tusulanum Press, København 2002.
- Jeppesen A.M.E., Sørensen G.: De nationale filologier i globaliserings æra. i: *De moderne fremmedsprog ved Københavns Universitet. En hvidbog om de moderne fremmedsprogsuddannelsers aktuelle situation og fremtidige udfordringer* s. 10-23. Hans Lauge Hansen, Birthe Hoffmann, A. M. Ejdesgaard Jeppesen (red.). Sprogfagenes identitetsudvalg. Det Humanistiske Fakultet. K.U., København 2002.
- Jorn O.: Il microcosmo in Giordano Bruno. i: *L'infinito e oltre* s. 191-201. Hanne Jansen, Paola Polito, Lene Schøsler & Erling Strudsholm. Odense University Press, Odense 2002.
- Kjeldahl T.M.: Defence of a Concept: Raymond Aron and Totalitarianism. i: *International Fascism 1919-1945* s. 121-142. Gert Sørensen & Robert Mallett (eds.). Frank Cass, London, Portlan (Or) 2002.
- Kjær J.: Jean Pierre Perrot & Jean-Jacques Nonot (éds.): *Le Jour du Jugement. Mystère du XVe siècle. Texte original. Ed. crit. et trad. par Jean-Pierre Perrot & Jean-Jacques Nonot*. – Chambéry: Eds. Comp'Act. 2000. (Coll. L'Acte Même), 281 p. Repr. de 31 miniatures. *Revue Romane* 37-1, s. 156-157. 2002.
- Larsen I.: En ridder på rejse. Anm. af Sophia de Mello Breyner Andresen: *Ridderen fra Danmark – Ill. af Maja Lisa Engelhardt*, overs. af Mone Hvass. København: Rhodos, 2001, 58 s. ISBN 87-7245-884-4. Standart marts, s. 16. 2002.
- Larsen I.: Translation and Cultural Studies. i: *Changing Philologies. Contributions to the Redefinition of Foreign Language Studies in the Age of Globalization* s. 151-160. Hansen, Hans Lauge (ed.). Museum Tusulanum Press, København 2002.
- Larsen I.: Destino ou Futuro – sobre a interpretação acadêmica do discurso nacional de Eduardo Lourenço. In-

- ternational Journal of Iberian Studies 15, 1, s. 30-39. 2002.
- Larsen I.: O que faz a alma poder ser de Heroe: sobre o conceito de herói na Mensagem de Fernando Pessoa. i: Actas do quinto congresso: Universidade de Oxford, 1 a 8 de Setembro de 1996 s. 889-894. T.F. Earle (organização e coordenação). Associação Internacional de Lusitanistas, Oxford 1998.
- Lausten P.S.: L'abbandono del sogetto. Un'analisi del sogetto narrato e quello narrante nell'opera di Gianni Celati. *Revue Romane* 37-1, s. 105-129. 2002.
- Lausten P.S.: Sogetto e dialogismo nella narrativa di Tabucchi. i: Il detto il non detto. Atti del Convegno Internazionale, Novembre 1998 – Copenaghen s. 107-126. Lene Waage Petersen, Birgitte Grundtvig, Pia Schwarz Lausten (a cura di). Franco Cesati Editore, Firenze 2002.
- Lausten P.S.: Verso la foce del pensiero. *Revue Romane* 37, 2, s. 249-270. 2002.
- Lepetit X.: Hvordan vælter en hund en bikube? Bevægelser og kausalitet på dansk og fransk. i: Ny Forskning i Grammatik, Fællespublikation 9, SHF, Sandbjergsymposiet 2001. Hanne Leth Andersen, Kjær Jensen, Henning Nølke (udg.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2002.
- Lund H.P.: Efterskrift. i: Aurélia og Sylvie, overs. af Lars Bonnevie. s. 171-176. Nerval, Gérard de. Gyldendal, København 2002.
- Lund H.P.: Oversættelse forlænger bogens levetid – eller under Den Hellige Hieronymus' beskyttelse. *Litteraturrådets Skriftserie* 2, s. 59-60. 2002.
- Lund H.P.: Victor Hugo: Fatalité et destinée – une aventure romantique. 40 s. Romansk Institut, Københavns Universitet, København 2002.
- Mogensen J.E., Schøsler L.: Konkrete initiativer. i: De moderne fremmedsprog ved Københavns Universitet. En hvidbog om de moderne fremmedsprogsuddannelsers aktuelle situation og fremtidige udfordringer s. 95-114. Hans Lauge Hansen, Birthe Hoffmann, A. M. Ejdesgaard Jeppesen (red.). Sprogfagenes identitetsudvalg. Det Humanistiske Fakultet. K.U., København 2002.
- Oliveira S.M.d.: Discourses of Identity at the Spanish/Portuguese Border: Self-Identification Strategies of Centre and Periphery. *National Identities* vol. 4, no. 3, s. 245-256. 2002.
- Pedersen J.: Kategorien refleksiv i spansk. På tværs af sprog og på tværs i sproget. i: Ny Forskning i Grammatik, Fællespublikation 9, SHF, Sandbjergsymposiet 2001 s. 223-241. Hanne Leth Andersen, Kjær Jensen, Henning Nølke (reds.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2002.
- Pedersen J.: El subordinante adverbial y el proceso de gramaticalización. El caso de aunque. i: Presente y Futuro de la Lingüística en España. La Sociedad de Lingüística, 30 años después(Tomo I-II: ISBN 84-607-6224-6) s. 235-243 (Tomo II). Alberto Bernabé, José Antonio Berenguer, Margarita Cantarero y José Carlos de Torres (eds.). SEL, Madrid 2002.
- Petersen L.W.: Literary Translations between Philology and Aesthetics. i: Changing Philologies. Contributions to the Redefinition of Foreign Language Studies in the Age of Globalization s. 137-149. Hansen, Hans Lauge (ed.). Museum Tusulanum Press, København 2002.
- Petersen L.W.: Il significato della visibilità. L'immagine in Calvino tra analisi e interpretazione. i: Il detto il non detto. Atti del Convegno Internazionale, Novembre 1998 – Copenaghen s. 221-245. Lene Waage Petersen, Birgitte Grundtvig, Pia Schwarz Lausten (a cura di). Franco Cesati Editore, Firenze 2002.
- Petersen L.W.: Efterskrift. i: Zenos bekendelser. På dansk ved Karl Hornelund. Efterskrift ved Lene Waage Petersen s. 466-477. Svevo, Italo. Gyldendal, København 2002.
- Petersen L.W.: Il cavaliere e lo spazio: Ariosto e Boiardo nelle letture di Italo Calvino e di Gianni Celati. i: Voci delle pianure. Atti del Convegno de Salisburgo, 23.25 marzo 2000 s. 75-92. Peter Kuon con la collab. di Monica Bandella (a cura di). Franco Cesati Editore, Firenze 2002.
- Petersen L.W., Grundtvig B., Lausten P.S.: (a cura di). Il detto il non detto. Atti del Convegno Internazionale, Copenaghen, Novembre 1998, (Quaderni della rassegna; 26). 250s. Franco Cesati Editore, Firenze 2002.
- Petersen L.W., Grundtvig B., Lausten P.S.: Presentazione. i: Il detto il non detto. Atti del Convegno Internazionale, Novembre 1998 – Copenaghen s. 9-11. Lene Waage Petersen, Birgitte Grundtvig, Pia Schwarz Lausten (a cura di). Franco Cesati Editore, Firenze 2002.
- Prebensen H.: Modus, modalitet og modeller. Om den franske konjunktivs betydning. i: Lingvistiske essays til minde om Finn Sørensen s. 97-109. Irène Baron, Michael Herslund, Henrik Høeg Müller (udg.). Samfundslitteratur, København 2002.
- Schøsler L.: Je le pince au nez – je lui pince le nez – je pince son nez – Jean lève la main. La possession inaliénable : perspectives synchroniques et diachroniques. i: Représentations du sens linguistique (LINCROM Studies in theoretical linguistics; 2) s. 331-348. Lagorgette (Dominique) et Larrivée (Pierre) (eds.). LINCROM Europa, München 2002.
- Schøsler L.: Pierre Rézeau (ed): Dictionnaire des régionalismes de France: géographie et histoire d'un patrimoine linguistique. INALF-Institut national de la langue française – Bruxelles : De Boeck/Duculot, 2001, – 1140 s. ISBN: 2801112828. *Revue Romane* 37, 2, s. 312-314. 2002.
- Schøsler L.: La variation linguistique : le cas de l'expression sujet. i: Interpreting the History of French, A Festschrift for Peter Richard on the occasion of his eightieth birthday (Faux titre; 226) s. 187-208. Samson (R.) and W. Ayres-Bennet (eds.). Editions Rodopi B.V, Amsterdam, New York, NY 2002.
- Schøsler L.: Passage du système valentiel latin au système de l'ancien français. i: Langages et peuples d'Europe – Cristallisation des identités romanes et germaniques (VIIe-Xie siècle) – UMR; 5136 s. 195-212. Michel Banniard (ed.). Université de Toulouse-Le Mirail/CNRS, Toulouse-Le Mirail 2002.
- Schøsler L., Mogensen J.E.: Om begreberne kerne, kernefaglighed, kompetencer og kvalifikationer. i: De moderne fremmedsprog ved Københavns Universitet. En hvidbog om de moderne fremmedsprogsuddannelsers aktuelle situation og fremtidige udfordringer s. 73-94. Hans Lauge Hansen, Birthe Hoffmann, A. M. Ejdesgaard Jeppesen (red.). Sprogfagenes identitetsudvalg. Det Humanistiske Fakultet. K.U., København 2002.
- Skytte G., Ascani K., Kermit H.: (a cura di). Niccolò Stenone (1638-1686): anatomista, geologo, vescovo: Atti del seminario org. da Universitetsbiblioteket i Tromsø e

- l'Accademia di Danimarca, lunedì 23 ottobre 2000. 83s. "L'ERMA" di Bretschneider, Roma 2002.
- Skytte G., Kermit H.: Prefazione. i: Niccolò Stenone (1638-1686): anatomista, geologo, vescovo: Atti del seminario org. da Universitetsbiblioteket i Tromsø e l'Accademia di Danimarca, lunedì 23 ottobre 2000 s. 7-8. Karen Ascani, Hans Kermit e Gunver Skytte (a cura di). "L'ERMA" di Bretschneider, Roma 2002.
- Sørensen G.: Samtaler i Nørregade – med eftertanke. Op-læg og diskussion på seminaret "Strukturel Dialektik". i: Dannelsens dialektik. Etnologiske udfordringer til det glemte folk s. 423-434, 504-512. Højrup, Thomas. Museum Tusculanum, København 2002.
- Sørensen G.: The Dual State and Fascism. i: International Fascism 1919-45 s. 25-40. Gert Sørensen and Robert Mallett (eds.). Frank Cass, London/Portland, 2002.
- Sørensen G.: National philology in a global world. i: Changing Philologies. Contributions to the Redefinition of Foreign Language Studies in the Age of Globalization s. 25-32. Hansen, Hans Lauge (ed.). Museum Tusculanum Press, København 2002.
- Sørensen G.: Kairos. Træk af humanisme og posthumanisme i italiensk kultur (Politik, ret & samfund). 178 s. Anders Berg-Sørensen (seriered.) Museum Tusculanum, København 2002.
- Sørensen G.: Ideologier i 1900-tallet. i: Den Store Danske Encyklopædi, supplementsbind s. 324-333. Dorrit Löb (m.fl.). Danmarks Nationalleksikon, København 2002.
- Vinther T.: Elicited imitation: a brief overview. International Journal of Applied Linguistics 12, 1, s. 54-73. 2002.
- Vinther T.: La problemática de la identidad en dos novelas de la escritora argentina Cecilia Absatz. Corriente del Golfo 1-2, s. 109-119. 1994.
- Vinther T.: Los actos de habla en la enseñanza del español oral. i: El español lengua internacional (1492-1992). Primer congreso internacional de AESLA (Asociación Española de Lingüística Aplicada), Universidad de Granada 1992, Gutiérrez, Francisco (ed.). AESLA, Murcia 1996.
- Vinther T.: Grammatik II. 136 s. Romansk Institut, K.U., København 2001.

Studienævnet for Fransk

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Lektor Jonna Kjær (studieleder), lektor Anita Berit Hansen (vicestudieleder) samt studerende Tilde Eschenburg (næstformand) og Lisbet Bogh Frederiksen. Tilde Eschenburg blev den 21. august erstattet af Anne Kristine Anhøj (næstformand), og Lisbet Bogh Frederiksen blev den 18. september erstattet af Cathrine Anderberg Leth.

Beretning

Ved semesterstarten den 1. september er følgende nye studieordninger trådt i kraft:

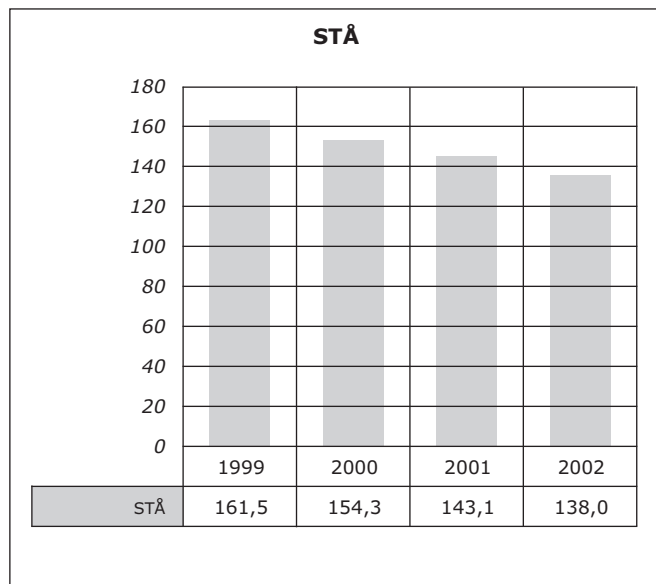
- Studieordning for den grundfaglige del af BA-uddannelsen i fransk.
- Studieordning for det 1-årige BA-tilvalg i fransk.
- Studieordning for Enkeltstående tilvalg i fransk.
- Studieordning for det 1/2-årige sidefagsstudium i fransk.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder							I alt
	Fransk	Dansk	Engelsk	Historie	Øvr. hum.	Afrika mv.	Meritoverført	
Fransk	126,9	4,3	2,5	2,3	13,0	3,7	11,4	163,9
Litteraturvidenskab	3,1							
Filmvidenskab	2,0							
Øvrig humaniora	2,8							
Matematik	0,3							
Meritstuderende	1,3							
Gæstestuderende	1,8							
I alt	138,0							
Åben uddannelse	17,3							

STÅ 1999-2002

Desuden er faget Praktik indført som tilføjelse til den 11/2-årige og den 2-årige kandidatuddannelse i fransk, 1998-ordningen.

Der arbejdes på at indføre B-niveau i fransk som adgangskrav til franskstudiet på landsplan. Ansøgere med C-niveau skal kunne optages, hvis de har et supplement i form af f.eks. ophold i et fransktalende land eller lignende.

Anvendelsen af it har som nyskabelse præget året, således at stadig flere informationer gøres tilgængelige på internettet, f.eks. lektionskatalog og studieordninger og læreres hjemmesider.

Eksamenstilmelding foregår nu obligatorisk via nettet.

I forår/efterår 2002 har følgende deltidsansatte undervisere været tilknyttet fransk: Ingelise Andersen, Lilian Reinholt Andersen, Peter Andersen, Christine Favre, Else Juul Hansen, Lisbeth Verstraete Hansen, Ole Kongsdal Jensen, Steen Bille Jørgensen, Kirsten Jeppesen Kragh, Carsten Meiner, Maryse Pierrel Mikkelsen, Lise Toft, Jeanette Ulrikkeholm.

Studienævnet for Italiensk-Rumænsk

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævn af 3 lærerrepræsentanter: lektor Lene Waage Petersen (orlov), lektor Erling Strudsholm og lektor Steen Jansen (suppleant), og 2 studenterrepræsentanter: Louise Hørberg og Julie Stahr.

Beretning

Evaluering

Der har ikke været nogen formel ekstern evaluering af faget.

Den interne evaluering af de enkelte undervisningsforløb, der finder sted hvert semester, har ikke givet studienævnet grund til at reagere – tværtimod.

Årets censorberetning har heller ikke givet anledning til diskussion.

Studieordninger

Fagets studieordninger er pr. 1.9.2002 blevet justeret på enkelte punkter. Faget påbegyndte i samarbejde med Aarhus Universitet en ny studieordning "Faglig supplerings i italiensk ved Københavns Universitet".

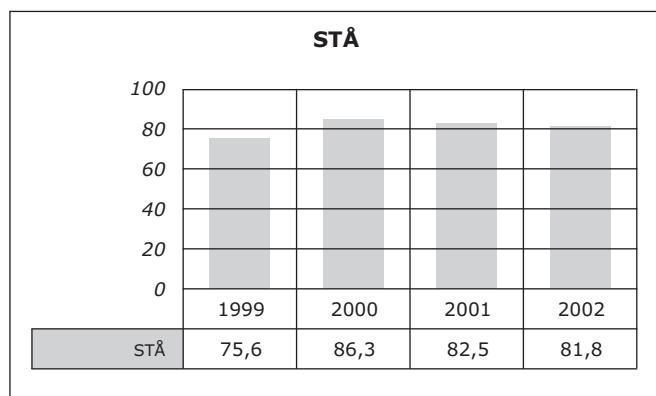
I 2002 har følgende eksterne lektorer været tilknyttet faget italiensk: Lise Møller Andersen, Jacob Giese, Birgitte Grundtvig, Morten Heiberg, Christian Høgel, Kirsten Grubb Jensen, Ole Jorn, Pia Lausten, Lorens Juul Madsen, Daunia Pavone, Lise Grosen Rasmussen og Hanne Thygesen. Coralia Ditvall har været tilknyttet faget rumænsk.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder						I alt
	Italiensk/Rumænsk	Kunsthistorie	Dansk	Lingvistik	Øvrig hum.	Meritoverført	
Italiensk	64,8	2,3	1,0	1,0	3,0	2,5	74,5
Rumænsk	0,3						0,3
Historie	2,3						
Dansk	1,8						
Fransk	1,9						
Filosofi	1,4						
Øvrig humaniora	6,5						
Meritstuderende	1,0						
Gæstestuderende	3,5						
I alt	83,3						
Åben uddannelse	23,4						

STÅ 1999-2002

Birgit Matz, fg. studieleder

Studienævnet for Spansk og Portugisisk

entanter: fra Portugisisk Elisabeth Skipsted og fra Spansk Anne Mette Illeman Friberg (næstformand) og Louise Frohn Nielsen.

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Tre lærerrepræsentanter, to fra Spansk Eva Dam Jensen (studieleder) og Anne Marie Ejdesgaard Jeppesen (vicestudieleder) samt fra Portugisisk Sandi Michele de Oliveira, og tre studenterrepræs-

Beretning

Der er på begge fag blevet holdt interne evalueringer i hvert semester. Disse har været tilfredsstillende. Desuden blev der pr 1.9.2002 etableret en intensiv kontaktordning mellem lærerne og de studerende på Spansk første år. Det førte til at over 90 % af de fremmødte gennemførte 1. semester.

Statistik

Spansk

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

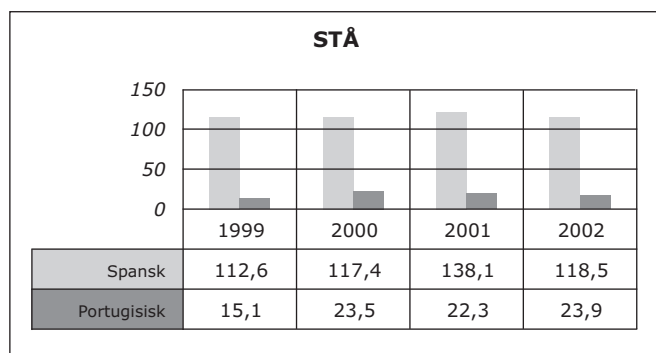
Indskrivningsfag	Aktivitetsområder						I alt
	Spansk	Dansk	Eur. Ethnologi	Øvrig hum.	Afrikastudier	Merit-overført	
Spansk	103,5	3,5	3,8	14,4	0,5	12,0	137,6
Historie	1,6						
Indiansk	1,5						
Øvrig humaniora	5,9						
Samfundsvidenskab	1,1						
Meritstuderende	3,3						
Gæstestuderende	1,6						
I alt	118,5						

Portugisisk

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder				I alt
	Portugisisk	Øvrig humaniora	Afrikastudier	Meritoverført	
Portugisisk	21,0	3,0	1,5	1,0	26,5
Øvrig humaniora	2,0				
Antropologi	0,8				
Meritstuderende	0,1				
I alt	23,9				

STÅ 1999-2002

Eva Dam Jensen, studieleder

Østeuropainstituttet

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder er lektor, cand.mag. et art. Lars Nørgaard.

Institutbestyrelsen består af instituttlederen samt viceinstituttleder, lektor, dr.phil. Jens Nørgård-Sørensen, lektor, mag.art. Jørn Ivar Qvonje og overassistent Annemarie Hede-Andersen.

Organisation

Instituttet har to studienævne for hhv.moderne græsk og de slaviske fag.

Adresse

Snorresgade 17-19
2300 København S
Telefon 35 32 85 40
Fax 35 32 85 32
osteuro@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/osteuro

Instituttlederens årsberetning

Efter forhandlinger mellem de humanistiske fakulteter ved Aarhus og Københavns Universitet om en landsfordeling af de slaviske småfag er resultatet blevet, at småfagsforpligtelsen for fagene tjekkisk og serbokroatisk tilfalder Aarhus Universitet. Optag på de to uddannelser er stoppet ved Københavns Universitet, og fagene nedlægges, når de to fagansvarlige lærere går på pension. Dog bevares faget serbokroatisk som led i balkanistikuddannelsen. For faget polsk vedkommende indebærer aftalen mellem de to universiteter, at forpligtelsen tilfalder Københavns Universitet, og at de i Århus eksisterende økonomiske ressourcer (svarende til en indfødt polsk lektor) efter afvikling af faget her overføres til Østeuropainstituttet. En række tiltag i 2001 er fortsat og udbygget i 2002: Ud over årsskriftet "Øststatus" er instituttet nu også hjemsted for redaktionen af "Scandinavian Journal of Modern Greek Studies". Samarbejdet med Moskvas Statslige Lomonosovuniversitet er yderligere udviklet med henblik på ikke blot studenter- men også lærerudveksling. Af instituttets fjernundervisningstilbud på Åbent Universitet findes ud over moderne græsk nu også russisk. Begge afdelinger er blevet tilgodeset med en it-opgradering. Moderne Græsk (startet i 1997) udbyder i det kommende år de sidste moduler på BA-niveau. Det samlede forløb tænkes afsluttet med en evaluering. Instituttet modtager med jævne mellemrum værdifulde boggaver. I 2002 har man således modtaget en righoldig samling af især russisk skønlitteratur og russisk sprogvidenskabelig litteratur. Samlingen har tilhørt Aina Broby-Johansen, enke efter kunst- og kulturhistorikeren Rudolf Broby-Johansen.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskning dækker geografisk Rusland/SNG, de øvrige øst- og centraleuropæiske lande samt Balkan med Grækenland. Forskningsvirksomheden falder hovedsageligt inden for de tre traditionelle hovedgrene: lingvistik, kulturhistorie/litteratur, historie/samfundsfag.

Russisk sprog og litteratur

Jens Nørgård-Sørensen har stort set færdiggjort sin monografi om russiske nominer. Endvidere har han arbejdet med to emner ud fra et grammatikaliseringssynspunkt, dels udviklingen af genus og deklination i russisk, dels udviklingen af perfektum fra oldslavisk til moderne polsk og russisk. Begge emner er præsenteret i foredrag, og en artikel om det førstnævnte emne er færdiggjort.

Joel Nordborg Nielsen har fortsat arbejdet med en dansk-russisk erhvervsordbog (sammen med Galina Starikova) samt skrevet flere kapitler til sin lærebog i russisk syntaks og morfologi. Endvidere har han videreført sin forskning i deagentiveringsstrukturer i russisk og ukrainsk samt i idiomer (sammen med Elena Krasnova og Galina Starikova).

Elena Lorentzen har fortsat sit kontrastive projekt om russiske og danske adjektiviske prædikattyper samt udarbejdet en række materialer til sprogundervisningen.

Ph.d.-studerende Malene Rise Jensen (vejleder Jens Nørgård-Sørensen) har fortsat arbejdet med sit projekt "Fra gestushandlinger til sproghandlinger. En kontrastiv analyse af sproghandlinger i russisk og dansk".

Ph.d.-studerende Anja Snejbjerg Bendtsen (vejleder Joel Nordborg Nielsen) påbegyndte sit ph.d.-studium den 1.2.2002 med arbejdstitlen "Variation i moderne russisk talordssyntaks i perioden efter "glasnost", set i lyset af generelle teorier om sprogforandring".

Østeuropas historie/samfundsfag

Hans Bagger har afsluttet sine undersøgelser af Peter den Stores ophold i Danmark i 1716 og hans forhandlinger i København om et dansk-russisk angreb på Skåne. Resultaterne er udmøntet i to artikler til hhv. et russisk og et dansk tidsskrift. Desuden har han forsket i Sankt Petersborgs grundlæggelse og den tidligste byplanlægning.

Niels Erik Rosenfeldt har i forbindelse med afslutningen af sin afhandling om Stalins magtapparat udarbejdet noteapparat, litteratur- og kildeoversigt samt analyseret en række materialer om det sovjetiske Politbureau, som først nu er blevet tilgængelige. Endvidere har han indledt planlægningen af en ny bog om Stalin/stalinismen og skrevet om Ruslands aktuelle politiske og økonomiske situation i Østeuropainstituttets årbog "Øststatus".

Ph.d.-studerende Flemming Splidsboel-Hansen (vejleder: Niels Erik Rosenfeldt) har fortsat sit projekt om forholdet mellem Rusland og EU i lyset af EUs fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Ph.d.-studerende Niels Bo Poulsen (vejleder: Niels Erik Rosenfeldt) har fortsat sit projekt med titlen "Den ekstraordinære statslige kommissions historie". Projektet har til formål at analysere den sovjetiske efterforskning af nazistiske krigsforbrydelser og Sovjetunionens brug af den indsamlede viden i diplomati, efterretningsarbejde, propagandavirksomhed og retssystemet.

Moderne græsk sprog og litteratur samt byzantinistik

Syssel Engberg har foretaget håndskrift- og arkivstudier i Katerina-klostret på Sinai, på Nationalbiblioteket i Athen og på Biblioteca Marciana.

Lars Nørgaard har i tilknytning til sin brevgave af den græske digter og samfundsreformer, Andreas Laskaratos' korrespondence med den danske præst Th. Hansen, færdiggjort et arbejde om Laskaratos' forbindelse til Nikolaos

Lunzis, hvor Hansen fungerede som mellemmand. Han har desuden arbejdet med Nikolaos Lunzis og hans forbindelse til Danmark 1820-1830 samt med H.C. Andersen-receptionen i Grækenland 1865-1905.

Jørn Ivar Qvonje har i forbindelse med sin forskning i imperationer i moderne græsk arbejdet på en artikel om den deiktiske partikel "ná".

Ph.d.-studerende Trine Stauning Willert (vejleder: Sysse Gudrun Engberg) har fortsat sit projekt om græske og danske skoleelevers opfattelse af Europa og indsamlet data i begge lande.

Peter Vejleskov tiltrådte d. 1.4.2002 som forskningsadjunkt (finansieret af Carlsbergfondet) og har arbejdet på projektet "Sprogbeskrivelse og sprogstrid i Grækenland i det 19. århundrede".

Øvrige landes sprog og litteratur

Balkanistik/bulgarsk

Jørn Ivar Qvonje er langt fremme med sin fremstilling af personalpronominal possessor i balkansprogene og i det europæiske sprogareal. Der resterer en konklusion med beskrivelse af såvel diakrone som synkrone udviklinger.

Polsk

Krzysztof Stala har fortsat arbejdet med projektet "The Power of Myths – The Symbolic Universe of the Polish Literature" (sammen med flere skandinaviske kolleger) samt bogen "Inventing the Modern Pole. The Idea of Modernity in Polish Culture".

Serbokroatisk

Per Jacobsen har redigeret sit materiale og færdigskrevet de væsentligste afsnit af en bog om litteraturen i Jugoslavien efter anden verdenskrig.

Tjekkisk

Jens Skov-Larsen har arbejdet med emner inden for tjekkisk grammatik ud fra en kontrastiv synsvinkel og fremstillet forskellige materialer.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Krzysztof Stala har været medlem af bedømmelsesudvalget vedrørende en forskerassistentstilling, Stockholm Universitet.

Udvalg og fonde

Jens Nørgård-Sørensen er formand for Dansk Slavistforbund, medlem af bestyrelsen for Nordisk Slavistforbund og af Den Internationale Slavistkomite.

Konsulent- og rådgivervirksomhed

Hans Bagger har været medlem af det faglige panel i forbindelse med Carlsbergfondets projekt "Dansk udenrigspolitikshistorie".

Sysse Gudrun Engberg er konsulent for Norges og Østrigs forskningsråd samt ved udgivelsen af P.O. Brøndsteds dagbøger.

Jens Nørgård-Sørensen er medlem af et fagkyndigt udvalg til evaluering af uddannelserne i slavisk og Øst- og Centraleuropastudier ved svenske universiteter.

Per Jacobsen er rådgiver for et projekt om litteraturundervisningen på universiteterne i Serbien-Montenegro, Kroatien, Bosnien-Hercegovina, Slovenien og Makedonien, og har efter indbydelse fra makedonsk PEN deltaget i en rundbordskonference om dette projekt.

Formidling

Institutts medarbejdere driver en omfattende formidlingsvirksomhed, f.eks. i form af foredrag, deltagelse i møder og symposier, bidrag til pressen og kommentarer i medierne.

Østeuropainstitutts forskningsmøder er en fast foredragsrække med 2-3 arrangementer per semester, hvor medarbejderne præsenterer deres forskning i en alment tilgængelig form. I 2002 har følgende haft indlæg: Malene Rise Jensen, Hans Bagger, Niels Bo Poulsen og Anja Snebjerg Bendtsen.

Udgivervirksomhed

Instituttet udgiver tre skrifterækker samt årbogen "Øststatus" (red. Per Jacobsen), der behandler den politiske, økonomiske og kulturelle udvikling i Rusland, de andre SNG-stater, de baltiske lande, de øvrige øst- og centraleuropæiske lande samt Grækenland.

Lars Nørgaard og Peter Vejleskov er redaktører af "Scandinavian Journal of Modern Greek Studies", bind 2 (udkommer 2003). Sysse Gudrun Engberg er medlem af redaktionsudvalget for Monumenta Musicae Byzantinae.

Kongresser og symposier

Sysse Gudrun Engberg var medarrangør af et symposium (30.4.-2.5.) vedrørende Carsten Høegs betydning for klassisk filologi, byzantinsk musik og moderne græsk (støttet af bl.a. SHF).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Forskningsophold

Niels Bo Poulsen har været på 8 ugers forskningsophold i Moskva med bl.a. arkivstudier og konferencedeltagelse.

Netværk

Hans Bagger deltager i det nyetablerede "Sprog- og kultur-netværk" (SHF).

Krzysztof Stala deltager i "Østeuropanetværket" (Lund) og projektet "Kulturer i dialog" (Stockholm).

Jens Nørgård-Sørensen er medarrangør af et NorFa-finansieret forskerkursus i slavisk sprogvidenskab, som finder sted i 2003. Han er desuden i styregruppen for SHF-netværket i grammatikalisering, som også Joel Nordborg Nielsen, Elena Lorentzen og Anja Snebjerg Bendtsen deltager i. Joel Nordborg Nielsen samarbejder med Dina Nikulitscheva (Moskva) om en håndbog i dansk-russisk oversættelse.

Lars Nørgaard, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	11,88	0,67	12,55
DVIP	0,00	0,00	0,00
STIP	3,19	0,75	3,94
TAP	3,06	0,03	3,08
Årsværk i alt	18,12	1,45	19,57
Løn	7.210	505	7.715
Frikøb	9	3	12
Øvrig drift	245	99	344
Anskaffelser	214	1	215
Bruttototal t.kr.	7.677	609	8.286

Stab

VIP Internt finansieret

Bagger, Hans Bach; lektor.

Engberg, Sysse Gudrun; lektor.

Jacobsen, Per; lektor.

Johansen, Pia; undervisningsadjunkt.

Lorentzen, Elena; lektor.

Lund, Karl-Henrik; amanuensis.

Nielsen, Joel Nordborg; lektor.

Nørgaard, Lars; lektor.

Nørgård-Sørensen, Jens; lektor.

Qvonje, Jørn Ivar; lektor.

Rosenfeldt, Niels Erik; lektor.

Skov, Jens; lektor.

Stala, Krzysztof; lektor.

Vejleskov, Peter; forskningsadj.

STIP Internt finansieret

Bendtsen, Anja Snebjerg; ph.d.-stipendiat.

Hansen, Flemming Splidsboel; ph.d.-stipendiat.

Jensen, Malene Rise; ph.d.-stipendiat.

Kjærulff-Jørgensen, Martin Eugen; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Willert, Trine Stauning; ph.d.-stipendiat.

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

– Sprogsituationen i Grækenland i det 19. århundrede (Peter Vejleskov) kr. 404.100.

Publikationer

Bagger H.: An Ambitious New Work on Russian Foreign Policy. *The Slavonic and East European Review* Vol. 80, No. 4, October 2002, s. 688-709. 2002.

Engberg S.: In His own Hand (oikeia cheiri). 6s. Internt distribueret skrift, Det Arnamagnæanske Institut, KU 2002.

Hansen F.S.: Kaliningrad – Isolation or Co-operation? *Nordisk Østforum* 3, s. 337-338. 2002.

Hansen F.S.: Past and Future Meet: Aleksandr Gorchakov

and Russian Foreign Policy. *Europe-Asia Studies* vol. 54, no. 3, s. 377-396. 2002.

Hansen F.S.: Unionen mellem Rusland og Belarus i opløsning. *Udenrigs* 3, s. 64-69. 2002.

Hansen F.S.: Explaining Russian Endorsement of the CFSP and the ESDP. *Security Dialogue* 4, s. 443-456. 2002.

Jacobsen P.: Ungarn. i: *Øststatus* 2000 s. 122-126. Per Jacobsen. C.A. Reitzel, København 2002.

Jacobsen P.: Ex-Jugoslavien. i: *Øststatus* 2000 s. 127-147. Per Jacobsen. C.A. Reitzel, København 2002.

Jacobsen P.: Rumænien. i: *Øststatus* 2000 s. 148-151. Per Jacobsen. C.A. Reitzel, København 2002.

Jacobsen P.: Bulgarien. i: *Øststatus* 2000 s. 152-154. Per Jacobsen. C.A. Reitzel, København 2002.

Jacobsen P.: Albanien. i: *Øststatus* 2000 s. 155-157. Per Jacobsen. C.A. Reitzel, København 2002.

Nørgaard L.: Tessera anekdota grammata tu Anastasiu Luntze pros ton Frederik Münter. *Scandinavian Journal of Modern Greek Studies* I, s. 43-60. 2002.

Nørgaard L.: Ho Michael D. Kalopothakes, ho Andreas Laskaratos kai ho Danos philos tus Theodoros Chansen. *Heptanesiaka phylla* 22, s. 5-34. 2002.

Nørgaard L.: He allelographia metaksy Michael Kalopothake kai Theodoru Chansen – Apo ta proima chronia tes hellenikes euaggelikes ekklesias. *Aster tes Anatoles, Te-tradia* 3 145, s. 261-278. 2002.

Nørgård-Sørensen J.: Pronomener og reference i slavisk. *Copenhagen Working Papers in LSP* 3, s. 151-168. 2002.

Nørgård-Sørensen J.: What are possessive adjectives for? Notes on the classification and function of Russian adjectives. i: *Explorare necesse est. Hyllningskrift till Barbro Nilsson* s. 199-206. Per Ambrosiani, Elisabeth Löfstrand, Laila Nordquist, Ewa Teodorowicz-Hellman. *Almqvist & Wiksell, Stockholm* 2002.

Nørgård-Sørensen J.: Sojuzy “cto, ctoby, kak, budto” v ruskom jazyke. i: *Kommunikativno-smyslovyje parametry grammatiki i teksta. Sbornik statej, posvjascennyj jubileju Galiny Aleksandrovny Zolotovoj* s. 242-253. N.K. Onipenko. Editorial URSS, Moskva 2002.

Nørgård-Sørensen J.: Referencial ‘naja funkcija’ russki mestomenij (v Sopostavlenii S. Mestoimenijami nekrotoryx drugix slavjanskix jazykov. *Voprosy Jazykoznanija* 2, s. 35-47. 2002.

Nørgård-Sørensen J.: Individuation in Russian: Gender semantics and other issues. i: *Current Approaches to Formal Slavic Linguistics* s. 39-61. Peter Kosta, Jens Fra-sek. Peter Lang GmbH, Frankfurt am Main 2002.

Qvonje J.I.: Das albanische Element – SH. *Linguistique balkanique* 40, s. 141-150. 2002.

Rosenfeldt N.E.: Rusland år 2000 – med Putin på præsidentposten. i: *Øststatus* 2002 s. 9-29. Per Jacobsen. C.A. Reitzel, København 2002.

Skov-Larsen J.: Slovakiet: Litteratur. i: *Den Store Danske Encyklopædi*, bind 17 s. 408-408. Jørn Lund (red.). Danmarks Nationalleksikon, København 2000.

Skov-Larsen J.: Tjekkiet: Litteratur. i: *Den Store Danske Encyklopædi*, bind 19 s. 133-134. Jørn Lund (red.). Danmarks Nationalleksikon, København 2001.

Stala K.: Gombrowicz wobec Polski, wobec Europy. *Eksperyment niemal grozny. i: Szukanie glosu Gombrowicza* s. 146-162. D. Kolano. ITEE Radom, Radom, Polen 2002.

Radom, Polen 2002.

Studienævnet for Slavisk

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af lektorerne Hans Bagger, Joel Nordborg Nielsen (studieleder), Krzysztof Stala og stud.mag.erne Esther Christina Hald Andersen, Jacob Owen Heller og Lana Tankosa Nikolic. Jacob Owen Heller blev erstattet af Stine Lykkebo fra september 2002.

Beretning

Studienævnet har løbende foretaget gennemsyn af studieordningerne med henblik på en grundlæggende revision. Slavisk Studienævn blev i løbet af året tildelt ansvaret for

den særlige sidefagssuppleringsuddannelse i russisk under den nye pædagogikumordning, hvilket medførte behov for udarbejdelse af en studieordning for sidefagssuppleringen, til hvilket formål der er nedsat et udvalg. Fra efterårssemesteret har nævnet iværksat russisk propædeutik som it-baseret fjernundervisning på Åbent Universitet. Den øvrige undervisning er gennemført efter planerne.

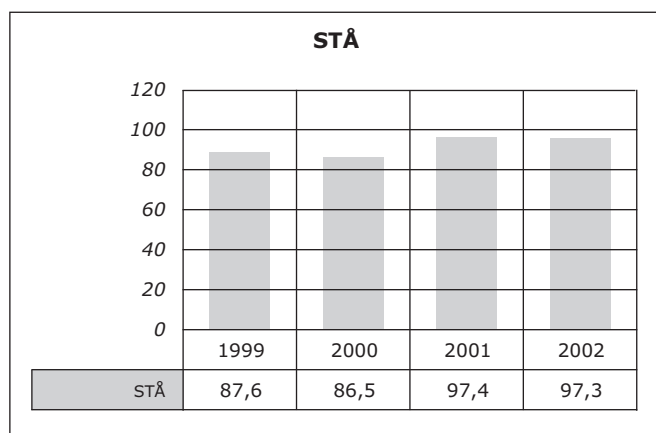
Evaluering af undervisningen (dvs. de enkelte undervisningsforløb) har fundet sted i april og i november 2002, begge med tilfredsstillende resultat.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder							I alt
	Slavisk	Dansk	Lingvistik	Øvrig hum.	Teologi	Samf. fag	Øvrig humaniora	
Russisk	43,4	1,0		2,5			4,5	51,4
Serbokroatisk	10,8	0,8		1,5		1,2	0,3	14,4
Polsk	11,1			0,3		1,0	2,0	14,4
Tjekkisk	3,8						0,6	4,4
Bulgarsk	3,1			0,5				3,6
Østeuropastudier	4,1			0,4			1,1	5,6
Historie	3,9							
Litteraturvidenskab	2,5							
Øvrig humaniora	2,0							
Meritstuderende	3,6							
Gæstestuderende	8,8							
I alt	97,3							
Åben uddannelse	10,8							

STÅ 1999-2002

Joel Nordborg Nielsen, studieleder

Studienævnet for Moderne Græsk

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 var følgende medlemmer af studienævnet:
Lærere: Sysse Engberg (studieleder), engberg@hum.ku.dk, og Pia Johansen, piaj@hum.ku.dk. Studerende: Stine Hartmann (næstformand), stinehartmann69@hotmail.com, og Sandra Lucas, sandrasbrevkasse@hotmail.com.

Beretning

Moderne Græsk har indført en ny specialeordning som dels skal sikre en hurtigere bedømmelse, dels skal integrere specialet bedre i fagets miljø. Den nye ordning forudsætter at både eksaminator og censor er forberedt på hvornår de

skal afsætte tid til bedømmelsen, og derfor har faget vedtaget at specialer skal afleveres i forbindelse med de sædvanlige eksamensterminer to gange om året. Specialet skal afleveres senest en måned for den mundtlige prøve, og den foreløbige udtalelse skal sendes til kandidaten allerede efter tre uger; den mundtlige prøve bliver således kandidatsens mulighed for at imødegå kritik udtrykt i bedømmelsen, og den afløser dermed den gamle, skriftlige indsigelsesmulighed som meget få benyttede sig af i praksis.

Den mundtlige prøve foregår i forbindelse med resten af mundtlig eksamen, og straks derefter får den studerende en samlet karakter for specialeafhandling og mundtlig prøve under et, og den endelige skriftlige bedømmelse.

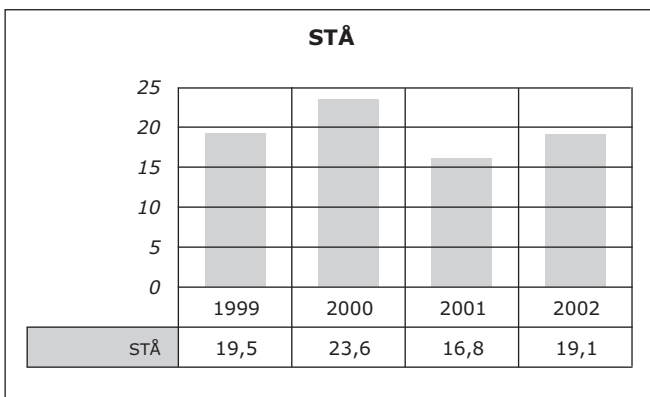
I juni 2002 blev de første to specialer fremlagt ved mundtlig prøve, og der var generel tilfredshed med den nye ordning, fordi den giver fagets øvrige studerende mulighed for at sætte sig ind i specialets emne, er med til at afmystificere specialeopgaven og, ikke mindst, giver anledning til at fejre den færdige kandidat på passende måde.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder					I alt
	Moderne Græsk	Lingvistik	Pædagogik	Øvrig hum.	Meritoverført	
Moderne Græsk	18,4	0,6	0,8	0,8	0,3	20,8
Græsk	0,8					
I alt	19,1					
Åben uddannelse	10,8					

STÅ 1999-2002

Sysse Engberg, studieleder

Asien-Instituttet

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder er lektor Viggo Brun.

Institutbestyrelsens består af: Viggo Brun (instituttleder), lektor Yoichi Nagashima (vice-instituttleder), lektor Kjeld Erik Brødsgaard og overassistent Ann Neumann.

Pr. 1.8.2002 så ledelsen således ud: Instituttleder Yoichi Nagashima.

Institutbestyrelsen bestod af: Yoichi Nagashima (instituttleder), lektor Kjeld Erik Brødsgaard (viceinstituttleder), lektor Kenneth Zysk og overassistent Ann Neumann.

Organisation

Instituttet er opdelt i sektioner i overensstemmelse med den sproglige og geografiske spredning af instituttets fag: Japansk, Kinesisk, Sydasiatisk/Indisk & Tibetansk, Sydøst-asiatisk/Thai & Indonesisk, og Østasiatisk/Koreansk. Der er ikke uddelegeret ledelseskompetence til sektionerne.

Adresse

Leifsgade 33, 5
2300 København S
Telefon 35 32 88 22
Fax 35 32 88 35
asia@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/asien

Instituttlederens årsberetning

En lektorstilling i kinesisk er under besættelse med tiltrædelse pr. 1.8.2003. Der bliver slået en adjunkt stilling i tibetansk og en lektor stilling i japansk op i 2003. Ole Lilleund fratrådte som Projektmedarbejder 31. december 2002.

Instituttet arrangerede en foredragsdag den 18. september med deltagelse af 7 VIP ansatte under et fælles tema: Danmark og Asien.

Lektor Yoichi Nagashima modtog universitetets undervisningspris, årets Harald.

Personaleforhold

Cand.mag. Charlotte Kehlet tiltrådte som amanuensis 1. januar 2002.

Cand.mag. Jens Østergaard Petersen tiltrådte som amanuensis 1. februar 2002.

Ph.d. Pankaj Mohan fratrådte som amanuensis i koreansk 30. juni 2002.

Lektor Viggo Bruun har været på orlov uden løn siden 1. august 2002.

Ph.d. Cynthia Chou tiltrådte som lektor i indonesisk 1. august 2002.

Ph.d. Søren Ivarsson tiltrådte som amanuensis i Thai 1. august 2002.

Cand.phil. Hartmut Buescher afsluttede sit ph.d.-studium 30. oktober 2002.

Forskningsvirksomhed

1. Asien og omverdenen

1.1. Der arbejdes med et forskningsprojekt (med Europæisk og Asieninstituttet) om "Reconceptualising South-

east Asian Studies". Der arbejdes med disse conferencepapirer om "Interuniversity Cooperation in the field of South-east Asian Studies in Denmark" og "Southeast Asia: A Field of Anthropological Study?" (C. Chou).

1.2. Conferencepapir om "Silla Monks in China and their Adaptation of Chinese Buddhism" og et seminarpapir om "India and Korea: Modern Cultural Linkages" (P. Mohan).

1.3. Der arbejdes forsat med dansk-japanske kulturelle forbindelser. Den første del er under udgivelse og den anden del er påbegyndt (Y. Nagashima)

1.4. Afsluttet forskning vedr. kinesiske emigrant landsbyer i Fujian provinsen. Resultatet offentliggøres i en artikel og som del af en monografi. Afsluttet forskning på kinesisk indvandring til de nordiske velfærdsstater. Resultatet offentliggøres i en artikelsamling. Fortsatte studier af de i Danmark bosiddende kinesiske immigranternes transnationale forbindelser (M. Thunø).

2. Filosofi og religion

2.1. Ph.d.-afhandlingen "The Trimsikavijnaptibhasyam of Sthiramati". (H. Buescher)

2.2. Ph.d.-projekt om de buddhistiske diskussioner om, hvorledes handling (karma) kan forbindes (sambandha) med fremtidige sit resultat (phala) indenfor karma-teorien primært baseret på 17. kapitel af Prasannapada og et uddrag af 6. kapitel af Madhyamakavatara af Candrakirti, som levede i Indien i 7. århundrede evt. (Ulrich T. Kragh).

2.3. Arbejdet fortsætter på et studie over den klassiske buddhistiske tantristiske tekst "Integreret Praksis Lampe" (Caryamelapakapradipa), som American Institute of Buddhist Studies/Columbia University Press udgiver næste år (Chr. K. Wedemeyer).

3. Kultur og samfund før 1900

3.1. Dansens historie i Japan (især 19. årh.) (M. Mehl).

3.2. Klassisk indisk sprog, litteratur og kultur, indisk historie, filosofi og religion samt, som specielle emner, indisk medicin, alkymi og videnskab og indisk samfunds- og familieliv (K. Zysk)

3.3. Bogudgivelse: Conjugal Love in India: Ratiśāstra and Ratiramaōa. Text, translation and notes. Leiden: E.J. Brill, 2002 (K. Zysk).

4. Kultur og samfund efter 1900

4.1. Studier over shamanisme i Thailand (V. Brun)

4.2. Redigeret særnummer af The Copenhagen Journal of Asian Studies om det kinesiske kommunistpartis rolle samt skrevet artiklen om baggrunden for og konsekvenserne af 16. partikongres. Arkivstudier i Singapore med henblik på forskning i parti, stat og administration på centralt såvel som lokalt niveau i Kina. Fortsatte studier i stat-samfund problematikken med særligt henblik på Italien (K.E. Brødsgaard).

4.3. Der arbejdes med Malajiske kulturer og samfund i Sydøstasien, med speciel reference til Indonesien og Singapore. Emner i etnisk, tribal communities og udviklingsantropologi (C. Chou).

4.4. Bog: "Tribal Communities in the Malay World. Historical, Cultural and Social Perspectives". The Netherlands and Singapore: International institute for Asian Studies and Institute of Southeast Asian Studies, 2002 (C. Chou).

4.5. Der arbejdes med et forskningsprojekt med titlen "Kolonialisme, kongemagt og national kultur: Skabelsen af et nationalt monarki i Laos, 1893-1953" (S. Ivarsson).

4.6. Der arbejdes med private skoler i Japan (19. og tidlige 20. århundrede) (M. Mehl).

4.7. Der arbejdes med analyse og kortlægning af det "uofficielle skolesystem" i Japan, terpeskoler efter skoletid, med henblik på at fastslå deres funktion og indhold på mikro- såvel som makroniveau (M. Roesgaard)

4.8. Fortsat feltarbejdestudier vedr. de "faldende folk" (etnisk lavkaste gruppe) i Zhejiang provinsen (M. Thunø).

5. Litteratur

5.1. Organisering og forståelse af Sanskrits tidlige håndskrifter i forskellige emner (K. Zysk).

5.2. Der arbejdes med Mori Ôgais forfatterskab, herunder hans oversættelser af skandinavisk litteratur. Forskningsresultat er offentliggjort løbende (Y. Nagashima).

5.3. Der arbejdes med konferencepapir med titlen "Alternative Tibetan Translations of Sanskrit Sources in the Writings of rJe Tsong-kha-pa: A Survey and Analysis of Criteria for Preference." Forelæsningen holdes på den 12. World Sanskrit Conference, Helsinki i juli 2003 (C. Wedemeyer).

6. Sprog

6.1. Studier over thai grammatik (V. Brun).

6.2. Revision af Thai-dansk ordbog (V. Brun).

Faglige og administrative hverv

Udvikling af kursus: Faglig supplering for gymnasiesidefaget i japansk (M. Roesgaard).

Bedømmelsesudvalg

K.E. Brødsgaard har været ekstern bedømmer til vurdering af ansøgere til tenure track stillinger i kinesisk under det svenske forskningsråd for humaniora og samfundsvidenskab.

K.E. Brødsgaard er medlem af Evaluation Committee EU-China Research Fellowship Fund (ECRF).

Y. Nagashima har været formand for bedømmelsesudvalget til vurdering af ansøgere til adjunkter i koreansk.

M. Roesgaard og Y. Nagashima har siddet i bedømmelsesudvalg til vurdering af ansøgere til adjunktur i japansk ved Lunds universitet.

Mette Thunø har været formand for bedømmelsesudvalget til vurdering af ansøgere til lektorat i kinesisk.

Udvalg og fonde

Arthur Christensens og hustrus legat for orientaler: Y. Nagashima er medlem af bestyrelsen.

Sasakawa Internatinal Fellowship Fund: M. Roesgaard er medlem af bestyrelsen.

Tillidshverv

K.E. Brødsgaard: Honorary Research Fellow, Peking University.

K.E. Brødsgaard: Advisor "Foundation of China Studies" Hong Kong.

K.E. Brødsgaard medlem af Board of International Advisors, Department of International Affairs, Wenzao College, Kaohsiung, Taiwan.

Arbejds miljø: Ann Neumann og Kjeld Erik Brødsgaard er medlemmer af instituttets arbejds miljøgruppe.

K. Zysk er daglig leder af Pali-ordbogen.

Folkeuniversitet: M. Thunø er medlem af Programrådet. European center for Chinese Studies; M. Thunø er direktør.

Formidling

Medarbejdernes formidlingsaktiviteter, kongresdeltagelse og forskningsophold i udlandet henvises til instituttets homepage www.hum.ku.dk/asien/.

Udgivervirksomhed

Instituttet udgiver Asiatiske Skrifter som præsenterer litterære og faglige tekster oversat til dansk af instituttets lærere og studerende, der kan have interesse for den danske offentlighed.

Redaktionelle hverv

Asiatiske Skrifter (institutpublikation): V. Brun er redaktør. M. Roesgaard er medlem af redaktionskomiteén.

Copenhagen Journal of Asian Studies (indtil 15. marts institutpublikation, derefter overtaget af Handelshøjskolen i København): Kjeld Erik Brødsgaard er redaktør (fra 13. maj), Marie Roesgaard, Søren Ivarsson og Viggo Brun (redaktør indtil 15. marts) er medlem af redaktionskomiteén.

East Asian Institute Occasional Papers (institutpublikation): V. Brun er redaktør.

European Association of Chinese Studies Newsletter: M. Thunø er redaktør.

The China Quarterly: K.E. Brødsgaard er medlem af redaktionskomiteén.

Zhongguo Yanjiu (Tidsskrift China Studies): K.E. Brødsgaard er medlem af Advisory Editorial Board.

China. An International Journal (East Asian Institute, National University of Singapore): K.E. Brødsgaard er medlem af redaktionskomiteén.

Daxiyanguo (Revista Portuguesa de Estudos Asiaticos) (Instiuto do Oriente, Lisabon): K.E. Brødsgaard er medlem af redaktionskomiteén.

Nomadic Peoples: International Union of Anthropological and Ethnological Sciences: C. Chou er rådgivende redaktør.

Han In Munhwa Nonch'ong (Tidsskrift Korean Indian Culture): P. Mohan er medlem af redaktionskomiteén.

The Indian International Journal of Buddhist Studies: K. Zysk er medredaktør.

Indian Medical Heritage (Bogserier): K. Zysk er medredaktør.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Der har været afholdt møder med Lunds universitet om samarbejde under Øresunds Universitet inden for kinesisk og sydasiatisk/indisk.

Instituttet deltager i EUs Erasmus/Socrates-program: Y. Nagashima og M. Thunø er koordinatører.

K.E. Brødsgaard er en del af forskningssamarbejdet "The Chinese Communist Party in a New Era", som finansieres af Handelshøjskolen i København og National University of Singapore.

C. Chou har deltaget i Institut National des Langues et Civilisations for Socrates/Erasmus cooperation in Inter-university Cooperation in the Field of Southeast Asian Studies, Paris 28/29 June 2002, med paper "Interuniversity Cooperation in the field of Southeast Asian Studies: Southeast Asian Studies in Denmark".

Y. Nagashima gav forelæsninger ved Napoli University i marts (Socrates Teaching Staff Mobility).

M. Thunø er leder og koordinator af EU-støttet projekt (EuropeAid) for udviklingen af nyt undervisningsmateriale i kinesisk sprog for europæiske universitetsstuderende med deltagelse af Helsinki Universitet, Peking Universitet og Tübingen Universitet (oktober 2002-oktober 2005).

K. Zysk er medlem af forskningsgruppe på Oslo Universitet ifm. Skøyen's samling af buddhistiske håndskrifter.

Gæsteforskere

Professor Chen Jiaying, Filosofisk Institut, Peking Universitet, sep. 2002-jan. 2003 (M. Thunø).

Netværk

European Association of Chinese Studies: M. Thunø er medlem af bestyrelsen.

International Society for the Study of Chinese Overseas: M. Thunø er medlem af bestyrelsen.

Nordic Association of Japanese and Korean Studies: M. Roesgaard er medlem af bestyrelsen.

State and Society in East Asia Network: K.E. Brødsgaard er koordinator.

Yoichi Nagashima, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	10,58	0,79	11,37
DVIP	0,25	0,43	0,68
STIP	1,43	0,00	1,43
TAP	3,47	0,23	3,70
Årsværk i alt	15,72	1,45	17,17
Løn	6.128	588	6.716
Frikøb	10	3	13
Øvrig drift	454	148	601
Anskaffelser	115	116	231
Bruttototal t.kr.	6.706	855	7.561

Stab

VIP Internt finansieret

Brun, Viggo; lektor.

Bruun, Ole; lektorvikar.

Brødsgaard, Kjeld Erik; lektor.

Chou, Cynthia Gek Hua; lektor.

Ivarsson, Søren; amanuensis.

Kehlet, Charlotte; amanuensis.

Mehl, Margaret Dorothea; adjunkt.

Mohan, Pankaj Narendra; amanuensis.

Nagashima, Yoichi; lektor.

Petersen, Jens Østergaard; amanuensis.

Roesgaard, Marie Højlund; lektor.

Thunø, Mette; lektor.

Wedemeyer, Christian Konrad; amanuensis.

Zysk, Kenneth Gregory; lektor.

STIP Internt finansieret

Büscher, Hartmut; ph.d.-stipendiat.

Kragh, Ulrich Timme; ph.d.-stipendiat.

Fondsbevillinger

EU

– Asia Link(Mette Thunø) kr. 2.160.600.

Forskningsstyrelsen

– Ph.d-stipendiat Stefan Baums (Kenneth G. Zysk) kr. 50.000.

Københavns Universitets Almene Fond

– Årets Harald (Yoichi Nagashima) kr. 25.000.

Publikationer

Brødsgaard K.E.: Introduction. i: China's Place in Global Geopolitics: International, Regional, and Domestic Challenges s. 1-12. Kjeld Erik Brødsgaard, Bertil Heurlin (eds). London 2002.

Brødsgaard K.E.: Anmeldelse af Christopher Bo Bramsen, Wilhelm Meyer and the Establishment of General Electric in China. The China Quarterly no. 168 (december 2001), s. 1038-1040. 2001.

Brødsgaard K.E.: The Civil Service System in China. Newsletter of the Asia Research Centre 11, 2002, s. 3-10. 2002.

Brødsgaard K.E.: China's Cadres: Professional Revolutionaries or State Bureaucrats? EAI Background Brief no. 94, s. 16. 2001.

Brødsgaard K.E.: Tiger i spring. side 5-6. Politikken 2001.

Brødsgaard K.E.: Kinas grå guld. side 6-7. Politikken 2002.

Brødsgaard K.E.: Anmeldelse N. Thostrup, Kina bag spejlet. Danmark-Kina nr. 61 (efterår 2002), s. 16-17. 2002.

Brødsgaard K.E.: China's Efforts to Improve Cadre Management. EAI Background Brief no. 95, 12 sider. 2001.

Brødsgaard K.E.: China's Civil Service Reform: Changing the Bianzhi. EAI Background Brief 81, 19 sider. 2001.

Brødsgaard K.E.: The 16th Party Congress in China: A Note on Personal Changes. The Copenhagen Journal of Asian Studies 16, 2002, s. 138-149. 2002.

Brødsgaard K.E.: Introduction. The Copenhagen Journal of Asian Studies 16, 2002, s. 6-10. 2002.

Brødsgaard K.E.: Institutional Reform and the Bianzhi System in China. The China Quarterly no. 170, s. 361-386. 2002.

Brødsgaard K.E.: Kina: Status over 2001 og politiske og økonomiske perspektiver for 2002. ARC Baggrundsnotat 1, s. 15 sider. 2002.

Brødsgaard K.E., Christensen N.H.: Vagtskifte i Kina – Konsekvenser og perspektiver. 24 s. Dupi København 2002.

Brødsgaard K.E., Heurlin B.: (eds.). China's Place in Global Geopolitics: Domestic, Regional and International Challenges. 205s. Routledge Curzon, London 2002.

Chou C.G.H.: Indonesian Sea Nomads: Money, Magic and Fear of the Orang Suku Laut. 222 s. Curzon – IAS Richmond, Surrey and Leiden 2002.

Chou C.G.H.: Tribal Communities in the Malay World. Historical, Cultural and Social Perspectives. i: Tribal Communities in the Malay World: Historical, Cultural and

- Social Perspectives s. i-x, 1-489. Geoffrey Benjamin & Cynthia Chou. International Institute for Asian Studies (IIAS) and Institute of Southeast Asian Studies (ISEAS), The Netherlands and Singapore 2002.
- Chou C.G.H., Benjamin G.: Introduction. i: Tribal Communities in the Malay world: Historical, Cultural and Social Perspectives s. 1-6. Geoffrey Benjamin & Cynthia Chou. International Institute for Asian Studies (IIAS) and Institute of Southeast Asian Studies (ISEAS), The Netherlands and Singapore 2002.
- Chou C.G.H., Wee V.: Tribality and globalization: The Orang Suku Laut and the "growth triangle" in a contested environment. i: Tribal Communities in the Malay world: History, cultural and social perspectives s. 318-363. Geoffrey Benjamin & Cynthia Chou. International Institute for Asian Studies (IIAS) and Institute of Southeast Asian Studies (ISEAS), The Netherlands and Singapore 2002.
- Ivarsson S.: Contesting Landscapes in Thailand. Tree Ordination as Counter-territorialization. *Critical Asian Studies* vol. 34, no. 3, s. 395-417. 2002.
- Ivarsson S.: Review of "Historical Dictionary of Laos" by Martin Stuart-Fox. 409-410s. Blackwell Publishing, 2002.
- Kragh U.T.: The Extant Abhidharma Literature. *Indian International Journal for Buddhist Studies* vol. 3, s. 123-167. 2002.
- Kragh U.T.: Apídámó jýìmén zúlùn. i: Digital Dictionary of Buddhism s. 4. Muller, Charles. Japan 2002.
- Mehl M.D.: Woman Educations and the Confucian Tradition in Meiji Japan (1868-1912) Miwada Masako and Atomi Kakei. *Women's History Review* 10.4 (2001), s. 579-602. 2001.
- Mehl M.D.: Local Heroes. *History Today* 51/8 August 2001, s. 36-7. 2001.
- Mehl M.D.: Japan und die Preussisch-deutsche Geschichtswissenschaft. i: Japan und Preussen s. 233-247. Gerhard Krebs. Iudicium, München 2002.
- Mehl M.D.: Junko Ando, Die Entstehung der Meiji-Verfassung. *Japan Forum* 13.2 (2001), s. 287-288. 2001.
- Mehl M.D.: Sebastian Conrad, Auf der Suche nach der verlorenen Nation. *Japan Forum* 13.1 (2001), s. 120-122. 2001.
- Mehl M.D.: Japanese Sinology in Europe and the United States. Newsletter of the Institute of Chinese Literature and Philosophy, *Academia Sinica* 11.4 (2001), s. 203-205. 2001.
- Mehl M.D.: Om N.F.S. Grundvig, E.M. Dalgas, Niels Bukh og andre "Japanske" helte. *Taifoon* 1 (2002), s. 5-7. 2002.
- Mehl M.D.: Meiji jidai no kyoku ni okeru Kangaku juku no yakuwari. i: *Nihon Kangaku Kenkyu shotan* s. 410-434. Yang Rubin, Zhang Baosan. Bensey, Tokyo 2002.
- Mehl M.D.: The Right History? Historical Scholarship and History Education in Japan. *Nias Nytt* 4, 2002, s. 10-11. 2002.
- Mehl M.D.: Harald Meyer, Fiktion versus Wirklichkeit. *Monumenta Nipponica* 57.3 (2002), s. 394-96. 2002.
- Mohan P.N.: Maitreya cult in early shilla. *Seoul Journal of Korean Studies* vol. 14, s. 149-173. 2001.
- Nagashima Y.: Teikoku kaigun goyôtashi, Buki shônin Mûnter to wa nanimono ka. *Saigen Nihonshi* no. 62, s. 16-18. 2002.
- Nagashima Y.: Copenhagen dôbutsuen no Hanako. *Tokyo Shinbun* 2002.11.26, s. 8. 2002.
- Nagashima Y.: Daikokuya Kôdayû numita seiyô shibai. *Gunzô* vol. 57, no. 4, s. 248-249. 2002.
- Nagashima Y.: Bunka no hon'yakusha Mori Ôgai o minaosu. *Mainichi Shinbun* 2002.9.6, s. side 7. 2002.
- Thunø M.: "Ko-Lin Chin, Smuggled Chinese: Clandestine Immigration to the United States". *Asien and Pacific Migration Journal* vol. 11, no. 1, 2002, s. 167-169. 2002.
- Thunø M.: "E.L. Sharghessy, Kina-Dragens Rige (Rosinante, 2002). *Kinabladet* no. 16, december 2002, s. 14. 2002.
- Thunø M.: "From Foreign Students to Highly Skilled Migrants: Implications of Danish Scholarship Programmes for Chinese Students". i: *Migration and Settlement of Chinese Immigrants in Japan and the EU: Exploring for Local, Regional and Global Network*. s. 271-284. Junko Tajima. Junbunsha, Tokyo 2002.
- Wedemeyer C.K.: Fødsels- og genfødselsprocesser i den tantriske buddhisme. *Buddhistisk Forum* 10. årgang, nr. 1, s. 14-22. 2002.
- Wedemeyer C.K.: "Antinomianism and Gradualism: The contextualization of the practices of sensual enjoyment (carya) in the Guhyasamaja Arya Tradition". *The Indian International Journal of Buddhist Studies* no 3. (New Series), s. 181-195. 2002.
- Wedemeyer C.K.: Review of Ratna Handurukande, Three Sanskrit Texts on Caitya Worship: In Relation to Ahoravrata. *Journal of the Royal Asiatic Society Third Series*, vol. 12, part 1, s. 112-113. 2002.
- Wedemeyer C.K.: Review of Georges B. J. Dreyfus, "Recognizing Reality: Dharmakirti's Philosophy and its Tibetan Interpretations". *Journal of the American Oriental Society* vol. 122, no. 1, s. 146-148. 2002.

Asiatisk Studienævn

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Marie Roesgaard (studieleder), Mette Thunø, Kenneth G. Zysk og stud.mag.erne Maria Godskesen, Magnus Bach og Mikkel Lotz Felter. 1. august overgik posten som studieleder til vicedieleder Kenneth G. Zysk. Ny vicedieleder er Marie Roesgaard. Samtidig udtrådte Maria Godskesen og Mikkel Lotz Felter; i deres sted indtrådte suppleanten, Josefine Hjejle.

Beretning

I september 2002 trådte en ny studieordning for overbygningsuddannelsen i østasiatisk i kraft. Ordningen, der omfatter japansk, kinesisk og koreansk, rummer fælles bestemmelser om reale og metodisk orienterede fag, herunder et obligatorisk temakursus for studerende fra alle tre sprog. Den nye ordning forbedrer mulighederne for individuel tilpasning af overbygningsuddannelsen ved hjælp af elementer som praktik, web-formidling og kurser hentet fra andre fag m.m. Studienævnet har endvidere foretaget en let revision af 2001-ordningen i kinesisk (BA-niveau) og godkendt en studieordning i gymnasiesidefaget i japansk. Her-

til kommer, at der har fundet udviklingsarbejde sted i forbindelse med en e-learningbaseret studieordning for faglig supplerings, ligeledes i japansk. I årets sidste del har studienævnets væsentligste opgave været at planlægge brugen af de såkaldte flerårsaftalemidler.

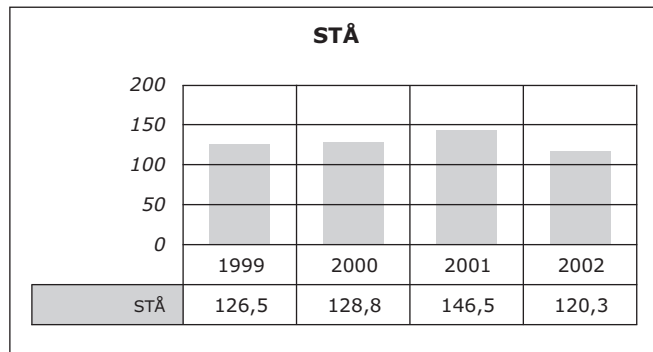
Statistik

Studienævnets STÅ-produktion udviser i året fald, der i al væsentlighed skyldes to faktorer. For det første kan over 80 % af tilbagegangen direkte tilskrives overflytningen til Handelshøjskolen af JAPØK-uddannelsens propædeutik, der hidtil har ligget i studienævnets regi. For det andet er dette den første STÅ-opgørelse, efter at en del af studienævnets fag er gået over til kun at optage nye studerende hvert andet år, og de to fag, der ikke har haft optag i denne statistikperiode, står for næsten hele det resterende fald. Da der fremover både i lige og ulige år vil være fag, der ikke optager studerende, er der, alt andet lige, sandsynligvis tale om en permanent mindskelse af STÅ-produktionen. Korrigeret for disse to forhold har eksamensaktiviteten imidlertid holdt sig på stort set samme niveau som året før, der ellers var et rekordår, hvilket må betegnes som særdeles tilfredsstillende. Det er studienævnets håb, at ikke mindst den nye overbygningsordning i østasiatisk vil bidrage til at fastholde og yderligere forstærke denne glædelige udvikling.

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder					I alt
	Østasiatisk	Øvr. humaniora	Samfundsvid.	Naturvid.	Meritoverført	
Indologi	8,8	2,0			1,5	12,3
Japansk	36,0	4,6	0,3		2,5	43,4
Kinesisk	28,3	5,6			0,8	34,6
Koreansk	10,5	1,8	0,1		0,5	12,9
Thai	6,0	1,0			0,0	7,0
Tibetansk	8,8	2,3			1,5	12,5
Øvrig østasiatisk	8,0	0,5	0,4		2,0	10,9
Historie	2,3					
Religion	1,5					
Fransk	1,3					
Øvrig humaniora	5,0					
Samfundsvidenskab	1,3					
Medicin	0,3					
Meritstuderende	1,5					
Gæstestuderende	1,0					
I alt	120,3					

STÅ 1999-2002

Kenneth G. Zysk, studieleder

Carsten Niebuhr Institutet for Nærorientalske Studier

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder lektor Ingolf Thuesen.

Institutbestyrelsen består af institutleder, lektor Mogens Trolle Larsen, lektor Judith Winther, TAP-repræsentant overassistent Tina Ulvø samt studenterrepræsentant Stine Skov.

Organisation

Fagligt er instituttet opdelt i syv afdelinger, benævnt Arabisk Afdeling, Assyriologisk Afdeling, Hebraisk Afdeling, Iransk Afdeling, Nærorientalsk Arkæologisk Afdeling, Tyrkisk Afdeling og Ægyptologisk Afdeling. Der er ikke delegeret ledelseskompetence til afdelingerne.

Adresse

Snorresgade 17-19
2300 København S
Telefon 35 32 89 00
Fax 35 32 89 26
lykdit@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/cni/

Institutlederens årsberetning

Instituttet omfatter stadig syv videnskabelige discipliner og uddannelser, som emnemæssigt spænder fra oldstenalderen til dagsaktuelle begivenheder i Den Nære Orient. De forskningsmæssige hovedemner falder inden for sprog, historie, religion, samfund og arkæologi. Et nyt satsningsområde er internetbaseret fjernundervisning i moderne sprog, primært arabisk.

Personaleforhold

Alan Walmsley er ansat som gæstelektor i Islamisk kunst og arkæologi for en to-årig periode fra 1.1.2002. I arabisk er Ellen Wulff ansat som amanuensis i perioden 1.8.2002-31.1.2003. I hebraisk er Carmit Romano-Hvid ansat som amanuensis i perioden 1.9.2002-31.1.2003. I persisk er Eva Lucie Witte ansat som amanuensis i perioden 1.9.2002 til 31.1.2003. Arkitekt Mikala Mortensen var ansat som amanuensis i perioden 21.8.-20.9.2002 i forbindelse med instituttets seminargravning.

Forskningsvirksomhed

Carsten Niebuhr Institutet omfatter syv afdelinger, hvis arbejde geografisk dækker området fra Iran til Middelhavet og Nordvestafrika og fra det Indiske Ocean til Sortehavet; tidsmæssigt arbejdes der ved instituttet med et spænd der rækker fra nogle af menneskehedens tidligste bosættelser over højkulturerne i Ægypten og Vestasien og fra de middelalderlige islamiske stater til nutidens Mellemøsten. Sproglige, historiske, arkæologiske og samfundsmæssige emner omfattes af instituttets arbejde.

1. Arabisk Afdeling

1.1. Fortsat arbejde med projektet om billedsprog og gener i arabisk poesi. Sammen med kolleger igangsættelse af et tværfagligt projekt om sprogforandring i Vest- og Centralasien. Projektet vil belyse sprogkontakt og andre socio-kulturelt betingede udviklingsparadigmer (Kerstin Eksell).

1.2. Udarbejdelse af bidrag til antologi: Mellemøstens moderne litteratur (Ellen Wulff).

1.3. Udvalgelse og oversættelse af noveller af seks arabiske forfattere, generel indledning til moderne arabisk litteratur og redigering (Ellen Wulff).

1.4. Studier i den libyske forfatter Ibrahim al-Konis forfatterskab og udarbejdelse af to artikler: En stemme, der råber i ørkenen. Den libyske forfatter Ibrahim al-Koni. In *Quest of Identity: The Bleeding of the Stone by the Libyan Author Ibrahim al-Koni* (Ellen Wulff).

1.5. Analyse af verbalet i et antal moderne litterære arabiske tekster til belysning af aspekt/tempus-problematikken (Ellen Wulff).

1.6. Fortsat materialeindsamling med sigte på en undersøgelse af udviklingen af stream-of-consciousness-teknikken i moderne arabisk prosa (Ellen Wulff).

2. Assyriologisk Afdeling

2.1. Carlsbergfondet har med en bevilling sikret gennemførelsen af The Old Assyrian Text Project i København, et projekt der har deltagelse af forskere fra Leiden, Paris og Frankfurt. Det drejer sig om en udgivelse af de oldassyriske handelsarkiver, en prosopografi over samtlige personer i de oldassyriske tekster og en række specialstudier. Bevillingen sikrer videreførelsen i fem år, og der er heri indbygget to ph.d.-stipendier og et to-årigt forskningsadjunktur. Cand.mag., ph.d. Karen Jensen er blevet ansat i forskningsadjunkturet i oktober og cand.mag. Gojko Barjamovic er ph.d.-stipendiat fra 1. august. Projektet er blevet associeret med CDLI, Cuneiform Digital Library Initiative, der finansieres af National Science Foundation i USA og MAX Planck Society i Tyskland (Mogens Trolle Larsen).

2.2. Narrativitet i nyassyrisk kunst og litteratur. Et seminar har nu kørt på tredje år ledet af mig i samarbejde med Bo Dahl Hermansen og Stephen Lumsden (Mogens Trolle Larsen).

2.3. Medvirkning i The Cuneiform Digital Library Initiative (CDLI). Dette projekt, der forestås af prof. Robert Englund, University of Los Angeles, og prof. Peter Damerow, Humboldt-Universität Berlin, har til hensigt at gøre alle kileskrifttekster, foreløbigt dem fra det 3. årt. f.Kr., tilgængelige i elektronisk form. Jeg har, sammen med prof. Walther Sommerfeld og Cale Johnson, udarbejdet et komplet katalog over publicerede tekster fra tiden før 2200 f.Kr. og stillet dette til rådighed for CDLI (Aage Westenholz).

2.4. Katalogisering af ca. 1200 nyerhvervede kileskrifttekster i The Cornell University, Ithaca, N.Y., i samarbejde med prof. Francesco Pomponio, Giuseppe Viscato og Elena Milone (Aage Westenholz).

2.5. Katalogisering og udgivelse af ca. 500 tekster fra tiden før 2200 f.Kr. i The Schøyen Collection, Oslo, i samar-

bejde med prof. Giuseppe Visicato, Gianni Marchesi og Elena Milone (Aage Westenholz).

2.6. Udgivelse af 210 kileskrifttekster tilhørende la Banca d'Italia i Rom, i samarbejde med prof. Giuseppe Visicato og Elena Milone (Aage Westenholz).

3. Hebraisk Afdeling

3.1. Tilføjelser af to kapitler til det oprindelige Martin Buber manuskript. Til udgivelse hos forlaget Anis formodentlig forår 2003 (Judith Winther).

3.2. Fortsat arbejde med Uri Zvi Grinberg: *The Politics of Avant-Garde and the grammar of Zionism (1924-1929)* (Judith Winther).

3.3. Har i løbet af året produceret 2 artikler til videnskabelige og populærvidenskabelige tidsskrifter og redigeret en antologi (Jakob Feldt).

4. Iransk Afdeling

4.1. Oversættelse af fire iranske noveller til antologien *Mellemøstens litteratur – Noveller, der udkommer på Museum Tusulanum 2003*, indeholdende arabiske, hebraiske, persiske og tyrkiske noveller i oversættelse (Claus V. Pedersen).

4.2. "Skriften i middelpersisk og nypersisk", udgives i *Skriftens forvandlinger, Det Kongelige Bibliotek, 2003* (Claus V. Pedersen).

4.3. "Shari'ati and True Religion" (paper givet ved konference i Videnskaberne Selskab København), udgives i "Proceedings of the Symposium Religious Texts in Iranian Languages" 2003 (Claus V. Pedersen).

4.4. "Safavideiran under fire øjne" udgives i *Semiramis nr. 9, 2003* (Claus V. Pedersen).

4.5. "Utopien i den moderne, iranske prosalitteratur – Sadeq Chubak, et forstudie" i *Naqd nr. 4, Tidsskrift for Mellemøstens litteratur* (Claus V. Pedersen).

4.6. "Youth Culture and Official State Discourse in Iran" (paper givet ved konference i Damaskus), udkommer i 2003 (Claus V. Pedersen).

4.7. Otte mindre artikler til *Nationalleksikonets supplementsbind om Irans litteratur og historie* (Claus V. Pedersen).

5. Nærorientalsk Arkæologisk Afdeling

5.1. Koordinering af de arkæologiske undersøgelser af stenalderbopladsen Shaqarat Meziad i Petra-regionen, Jordan (Ingolf Thuesen).

5.2. Den tidlige urbaniseringsproces i Mesopotamien og Ubaid kulturens spredning (Ingolf Thuesen).

5.3. Koordinering af instituttets udvikling af internetbaseret fjernundervisning (Ingolf Thuesen).

5.4. Beidha projekt: Fortsat arbejde med flintmateriale fra Beidha, sydlige Jordan (Charlott Hoffmann Jensen).

5.5. Fortsat redaktionsarbejdet af publikation af workshop *Magic Practices in the Near Eastern Neolithic* afholdt i forbindelse med kongressen i København maj 2000 i samarbejde med H.G. Gebel, Berlin og Bo Dahl Hermansen, CNI. Herunder påbegyndt forberedelse af eget bidrag i samarbejde med Bo Dahl Hermansen (Charlott Hoffmann Jensen).

5.6. Redigering af fjernundervisningskursus i Vestasiens Forhistorie (Charlott Hoffmann Jensen).

5.7. Fortsatte katalogiseringen og arbejdet med Abu Ghâlib materialet til publikation i *Medelhavsmuseet, Stockholm* i juli (Tine Bagh).

5.8. Havde i efterårssemestret undervisningsfri til at arbejde med publikationen af ph.d.-afhandling om "Levantine Painted Ware" (Tine Bagh).

6. Tyrkisk Afdeling

6.1. Fortsat arbejde med det moderne Uyguriske sprog i Sinkiang (Xinjiang, Øst Turkistan, Kina) nu fokuseret på leksikografi. En artikel publiceres i 2003 (Wolfgang Scharlipp).

6.2. Fortsat arbejde med de tyrkiske dialekter på Cypren, fokuseret på brugen af dialekt i moderne litteratur (Wolfgang Scharlipp).

6.3. Begyndte et projekt om undersøgelse af udviklingen af tyrkisk kriminallitteratur/kriminalromaner, en ny genre i tyrkisk litteratur (Wolfgang Scharlipp).

7. Ægyptisk afdeling

7.1. Jeg har fortsat undersøgelsen af begrebet bwt, som betegner alt det der var forbudt, urent osv. i oldtidens Ægypten. I 2002 har jeg specielt arbejdet med de forbud, der knytter sig til det moralske problem om partiskhed, og til menstruation (Paul John Frandsen).

7.2. Jeg har genoptaget min beskæftigelse med grammatiske problemer og i den anledning skrevet en artikel om de såkaldte Imperfektiske Participier og Relativformer på Ny Ægyptisk (Paul John Frandsen).

7.3. Fortsat bearbejdelse af en række demotiske fortællinger. Størstedelen af manuskripterne befinder sig på Københavns Universitet (samlingen af Carlsberg Papyri). Andre dele af dette materiale befinder sig i samlinger i Italien, Tyskland, England, Egypten og USA, der alle er involverede i projektet (Kim Ryholt).

7.4. Fortsat bearbejdelse af omk. 200 kongelige segl fra den Anden Mellemtid i Egypten, der befinder sig på det Ægyptiske Museum i Berlin. Projektet foregår i samarbejde med Dr. Rolf Krauss, sammesteds (Kim Ryholt).

7.5. Fortsat bearbejdelse af knap 200 fragmentariske kontrakter, såkaldte "self-dedications", fra Soknebtunis tempel-arkiv i Faijum. Størstedelen af kontrakterne befinder sig på Københavns Universitet (samlingen af Carlsberg Papyri) og i London. Projektet foregår i samarbejde med prof. W. J. Tait fra University College London og British Museum (Kim Ryholt).

Projekter*Fondsstipendiater*

Karen M.G. Jensen er ansat som adjunkt med særligt henblik på forsknings- og udviklingsopgaver i perioden 1. oktober 2002 til 30. september 2004.

Ph.d.-stipendiater

Gojko Barjamovic er ansat som ph.d.-studerende ved CNI i perioden 1. august 2002 til 31. juli 2005.

Jean Butler er ansat som ph.d.-studerende ved CNI i perioden 1. februar 2002 til 31. januar 2005.

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

Kerstin Eksell har været formand for bedømmelsesudvalget for et lektorat i moderne arabisk, KU og er medlem af ph.d.-udvalg, KU.

Som medlem af en international evalueringsgruppe, nedsat af Det svenske Högskoleverket (National Agency for Higher Education), har Paul John Frandsen været med til at evaluere 'grund- og forskarutbildningen i antikens kultur och samhällsliv och egyptologi i Sverige'. Rapporten udkom i november 2002.

Paul John Frandsen har været bedømmer på 3 svenske disputatser og har været officiel opponenter på 1.

Paul John Frandsen har foretaget omfattende bedømmervirksomhed, herunder udtalelser om flere udenlandske kolleger.

Mogens Trolle Larsen er formand for et internationalt evalueringspanel for SILA, Nationalmuseets center for Grønlandsforskning, nedsat af Ministeriet for Videnskab, teknologi og fornyelse.

Kim Ryholt var bedømmer på ph.d.-afhandlingerne *Actor and Event. Military Activity in Ancient Egyptian Narrative Texts from Tuthmosis II to Merenptah* af Patrik Lundh og *La reconstitution du verbe en égyptien de tradition 400-30 avant J.-C.* af Åke Engsheden, begge ved Institutionen för Arkeologi och Antik Historia, Uppsala universitet.

Wolfgang Scharlipp var formand for bedømmelsesudvalg vedr. doktor disputats fra Esther Fihl ved Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

Jakob Skovgaard-Petersen var formand for bedømmelsesudvalget vedr. ph.d.-afhandling fra Thomas Illum og Kate Østergaard.

Tillidshverv

Paul John Frandsen er fortsat medlem af Det Humanistiske Fakultets publikationsudvalg.

Paul John Frandsen er ph.d.-koordinator og international koordinator ved Carsten Niebuhr Institutet.

Charlott Hoffmann Jensen er medlem af studienævnet samt Åbent Universitetskoordinator.

Mogens Trolle Larsen er medlem af Det Humanistiske Fakultetsråd.

Kim Ryholt har fungeret som eksamensleder og stedfortrædende studieleder, og er desuden medlem af studienævnet og biblioteksudvalget.

Jakob Skovgaard-Petersen har fungeret som studieleder.

Ingolf Thuesen har været institutleder.

Judith Winther var medlem af institutbestyrelsen.

Udvalg og fonde

Ingolf Thuesen er medlem af bestyrelsen for Hjerl Hansens Mindefond for Palæstinaforskning. Medlem af bestyrelsen for Det Danske Institut i Damaskus.

Formidling**Udgivervirksomhed**

Kerstin Eksell udgav sammen med Claus V. Pedersen no. 3 af Naqd, Tidsskrift for Mellemøstens litteraturer.

Redaktionelle hverv

Paul John Frandsen har fortsat arbejdet som redaktør af CNI Publications.

Claus V. Pedersen stod for redigering af Naqd nr. 4, Tidsskrift for Mellemøstens litteratur sammen med professor Kerstin Eksell.

Kim Ryholt er redaktør for serien af "Carlsberg Papyri", der publiceres i rækken af "CNI Publications" og hvor bind 5 udkom i foråret, og desuden for konference bindet "Acts of the 7th International Conference of Demotic Studies" der udkom i sommers.

Judith Winther var medredaktør og forfatter i CNI's værk til udgivelse af et bind om "Paradis" eller "Livet efter Døden".

Udgravninger og studierejser

Charlott Hoffmann Jensen var på udgravning i Shaqarat Mazyad i august 2002.

Jakob Skovgaard-Petersen var i september i Abha, Saudi-Arabien med KHRAS arkitekter som konsulent og i oktober var han rejseleder for Den journalistiske Efteruddannelse til Istanbul, Damaskus, Beirut under temaet kosmopolitanisme i Mellemøsten.

Mogens Trolle Larsen har været på forskningsrejse til British Museum i marts i en uge og til Ankara i august i tre uger.

Aage Westenholz har været på følgende forskningsrejser: i januar: en uges ophold i Milano, for at kopiere en privat samling på 29 tekster. Disse tænkes udgivet sammen med ca. 70 andre af forskellig oprindelse i 2003 og en uges ophold i Oslo, sammen med mine studerende, Gojko Barjamovic og Agnete Larsen, for at fotografere tavler i The Schøyen Collection og planlægge brænding og konservering af disse tavler. I september: en uges ophold i Rom, for at rense og kollationere tekster tilhørende la Banca d'Italia. I oktober: tre dages ophold i London, for at aflevere kileskrifttekster til Pars Antiques, som jeg havde fået overladt i 2001 til brænding, konservering og siden hen udgivelse. I november: tre dages ophold i Marburg hos prof. Walther Sommerfeld, hvor også Cale Johnson var tilstede, for at udarbejde katalog over publicerede tekster fra tiden før 2200 f.Kr. for CDLI.

Alan Walmsley var i perioden 6. august – 20. september i Jarash, Jordan. Islamic Jarash Project, Jordan (survey and excavations). CNI Summer Field School. Located and partially excavated an early Islamic mosque in the center of Jarash, a site more known for its Roman-period monuments.

Kongresser og symposier

Claus V. Pedersen stod for organisering og afholdelse af den internationale konference "Religious Texts in Iranian Languages", 18.-22. maj i Videnskabernes Selskab, Kø-

benhavn, sammen med lektor Fereyduh Vahman og amanuensis Eva Lucie Witte.

Jakob Feldt arrangerede i foråret 2002 en konference på CNI med titlen "The Orient after 9/11".

Kim Ryholt organiserer The Fourth Demotic Summer-school, der vil finde sted ved Københavns Universitet i august.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Gæsteforskere

Dr. Stephen Bourke har været amanuensis ved CNI i perioden 1.1.-30.6.2002.

Ingolf Thuesen, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	20,32	2,77	23,09
DVIP	0,01	0,00	0,01
STIP	2,21	1,49	3,70
TAP	4,19	0,03	4,22
Årsværk i alt	26,74	4,29	31,02
Løn	10.639	1.489	12.127
Frikøb	23	237	261
Øvrig drift	772	828	1.600
Anskaffelser	414	318	732
Bruttototal t.kr.	11.848	2.872	14.720

Stab

VIP Internt finansieret

Bagh, Tine; forskningsadj.
 Bourke, Stephen James; amanuensis.
 Dahy, Awatef June Elli; studieadjunkt.
 Eksell, Kerstin Ingrid; professor.
 Frandsen, Paul Xavier Hubert H J; lektor.
 Hvid, Carmit Romano; amanuensis.
 Jensen, Charlott Hoffmann; adjunkt.
 Jensen, Michael Irving; adjunkt.
 Kjølby, Annette; amanuensis.
 Larsen, Mogens Trolle; lektor.
 Lumsden, Stephen Paul; amanuensis.
 Mortensen, Mikala; amanuensis.
 Pedersen, Claus Valling; adjunkt.
 Prien, Ulla; amanuensis.
 Ryholt, Kim Steven Bardrum; lektor.
 Scharlipp, Wolfgang Ekkehard; lektorvikar.
 Skovgaard-Petersen, Jakob; lektor.
 Skuldbøl, Tim Boaz Bruun; amanuensis.
 Stadil, Anne; amanuensis.
 Thuesen, Ingolf; lektor.
 Vahman, Fereyduh; lektor.
 Walmsley, Alan George; gæstelektor.
 Westenholz, Christian Felix Aage; lektor.

Winther, Judith; lektor.
 Witte, Eva Lucie; amanuensis.
 Wulff, Ellen Susanne; amanuensis.

VIP Eksternt finansieret

Ambjörn, Lena Maria Cecilia; forskningsstip.
 Hawas, Akram Tahamas; adjunkt.
 Jensen, Karen Marie Gammelby; adjunkt.
 Koch, Ulla Susanne; adjunkt.
 Mehdi, Rubya; forskningsadj.

STIP Internt finansieret

Feldt, Jakob; ph.d.-stipendiat.
 Ihle, Annette Haaber; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Barjamovic, Gojko Johansen; ph.d.-stipendiat.
 Butler, Jean; ph.d.-stipendiat.
 Parsa, Fariba; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Jensen, Michael Irving: Islamiske "neo-fundamentalisters" politiske strategi – belyst empirisk ud fra en analyse af islamiske sociale institutioner i Gaza-striben.

Fondsbevillinger

Arthur Christensen og Hustrus Legat

– The Development of Turkish Criminal Litature (Wolfgang E. Scharlipp) kr. 135.000.

Carlsbergfondet

– Udgivelse af de oldassyriske købmandsarkiver (Mogens Trolle Larsen) kr. 350.000.
 – Udgravning af de arkæologiske levninger – Jordan (Ingolf Thuesen) kr. 509.000.

Dauids Fond og Samling

– Arkæologisk feltarbejde i Jordan (Ingolf Thuesen) kr. 282.000.
 – Støtte til professorat i Islamisk Kunst og materie (Carsten Niebuhr Institut) kr. 463.100.

H.P. Hjerl Hansen Mindefondet

– Arkæologisk undersøgelse på Tell Aushariye (Syrien) (Jesper Eidem) kr. 200.000.

Rådet for Ulandsforskning

– Ph.d.-hovedkonto (Fariba Parsa) kr. 37.800.

Statens Humanistiske Forskningsråd

– Udviklingen af den funktionelle Satan-figur i islamisk tænkning (Jean Butler) kr. 1.200.000.

Publikationer

Bagh T.: To Hovedstæder i én. Sfinx 25. årgang, nr. 2, s. 52-58. 2002.
 Bagh T.: Femten små fisk: smykker, amuletter, mad, offergaver? Bemærkninger om de to vigtigste fiskearter i Oldtidens Ægypten. Papyrus 22.1, s. 4-10. 2002.
 Bagh T.: Abu Ghâlib, an early Middle Kingdom town in the western Nile Delta: Renewed work on material excavated in the 1930s. *Mittlungen des Deutschen Archaeo-*

- logischen Instituts Abteilung Kairo (MDAIK) 58, s. 29-61. 2002.
- Bagh T.: Painted pottery at the beginning of the Middle Bronze Age: Levantine Painted Ware. i: *The Middle Bronze Age in the Levant. Proceedings of an International Conference on MB IIA Ceramic Material, Vienna 24th-26th of January 2001* s. 89-101. Manfred Bietak. Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien 2002.
- Eidem J.: The Clay they wrote on. Old Babylonian letters as artefacts. i: *Of Pots and Plans. Papers on the Archaeology and History of Mesopotamia and Syria presented to David Oates in Honour of his 75th Birthday* s. 74-81. Lamia al-Gailani Werr, John Curtis, Harriet Martin, Augusta McMahon, Joan Oate, Julian Reade. NABU Publications, London 2002.
- Eksell K.I.: Meaning in Ancient North Arabian Inscriptions. 185 s. Almqvist & Wiksell International Stockholm 2002.
- Eksell K.I., Pedersen C.V., Scharlipp W.E.: (eds.). *Naqd 4*. 115s. Kopservice Københavns Universitet, Københavns Universitet 2002.
- Feldt J.: The Tekumah Series: A controversial Commemoration. *TfMS, Tidskrift för mellanösternstudier* 1, s. 28-44. 2002.
- Feldt J.: Jødisk-israelsk opposition i perspektiv. i: *Et andet Israel: israelske kritikere 2000-2002* s. 129-148. Jakob Feldt og Michael Irving Jensen. Klim, Århus 2002.
- Feldt J.: Israel. i: *Mellemøsthåndbogen, fakta om landene i Mellemøsten og Nordafrika* s. 139-152. Martin Hvidt og Ivar Herlev Sørensen. Syddansk Universitets Forlag, Odense 2002.
- Feldt J., Jensen M.I.: (red.). *Et andet Israel; israelske kritikere, 2000-2002*. 151s. Klim, Århus 2002.
- Frandsen P.J.: Small is beautiful? i: *La fin du "Small is beautiful". Les Petites Disciplines en Point de Mire. Colloque de L'Académie Suisse des Sciences Humaines et Sociales, Neuchâtel, Musée Laténium, 5 Octobre 2001* s. 27-35. Bern 2002.
- Frandsen P.J.: BWT in the Body. i: *Social Aspects of Funerary Culture in the Egyptian Old and Middle Kingdoms* s. 141-174. Harco Willems. Peeters, Leuven, Belgien 2002.
- Frandsen P.J.: The Pyramid and Coffin Texts of the Coffins. i: *Tomb treasures from Ancient Egypt* s. 112-118. Mogens Jørgensen. Ny Carlsberg Glyptotek, København 2002.
- Frandsen P.J.: Review of Arlette David, *De l'infériorité à la perturbation. L'oiseau du "mal" et la catégorisation en Egypte ancienne. Classification and Categorization in Ancient Egypt, vol.1*. GOF IV,38, Wiesbaden 2000. *Lingua Aegyptia, Journal of Egyptian Language Studies* 10, s. 401-411. 2002.
- Jensen C.H.: Verdens ældste landsby? *Sfinx* 25, 4, s. 168-171. 2002.
- Jensen M.I.: Palæstina-konflikten, al-Aqsa intifadaen og "krigen mod terrorisme". *NOTER* 154, s. 18-25. 2002.
- Jensen M.I.: Bruddet. *Palæstina Orientering* årg. 24, no 2, s. 21-22. 2002.
- Jensen M.I.: Hamas i Gazastriben. 189 s. Akademisk Forlag København 2002.
- Jensen M.I.: Jordans Historie & Palæstinas Historie. i: *Mellemøsten Håndbogen. Fakta om landene i Mellemøsten og Nordafrika* s. 158-162 & 249-256. Martin Hvidt & Ivar Herlev Sørensen. Syddansk Universitetsforlag, København 2002.
- Jensen M.I., Meidell B.: www.palaestina-info.dk/. ca. 800s. 2002.
- Kaliszan L.K.L.R., Hermansen B.D., Jensen C.H., Skuldbøl T.B.B., Bille M., Bangsgaard P., Ihr A., Sørensen M.L., Markussen B.: *Shaqarat Mazyad – The village on the edge. Neo-Lithics 1/02*, s. 16-19. 2002.
- Pedersen C.V.: *World Wiew in Pre-Revolutionary Iran*. 221 s. Harrassowitz Verlag Wiesbaden 2002.
- Pedersen C.V.: Utopien i den moderne, iranske prosalitteratur: Sâdeq Chubak – Et forstudie. *Naqd – Tidsskrift for Mellemøstens Litteratur* 4, s. 83-91. 2002.
- Pedersen C.V.: Iran – historie. i: *Mellemøsthåndbogen* s. 127-135. Claus V. Pedersen. Martin Hvidt & Ivar Herlev Sørensen. Syddansk Universitetsforlag, Odense 2002.
- Ryholt K.S.B.: *Kongegravene i Tanis. Sfinx* 25.2, s. 59-66. 2002.
- Ryholt K.S.B.: Nectanebo's Dream or the Prophecy of Ptesis. i: *Apokalyptik und Ägypten. Eine kritische Analyse der relevanten Texte aus dem griechisch-römischen Ägypten* s. 221-241. Andreas Blasius, Bernd U. Schipper. Uitgeverij Peeters, Leuven – Paris – Sterling VA 2002.
- Ryholt K.S.B.: An Elusive Narrative belonging to the Cycle of Stories about the Priesthood at Heliopolis. i: *Acts of the Seventh International Conference of Demotic Studies. Copenhagen, 23-27 August 1999* s. 361-366. Kim Ryholt. Museum Tusulanum Forlag, København 2002.
- Ryholt K.S.B.: (eds.). *Acts of the Seventh International Conference of Demotic Studies. Copenhagen, 23-27 August 1999*. x + 401s. Museum Tusulanum Forlag, København 2002.
- Scharlipp W.E.: Aspekte islamischer Religiosität in der modernen türkischen Literatur. *Islamstudien ohne Ende. Festschrift für Werner Ende*, s. 409-416. 2002.
- Scharlipp W.E.: Sexualität in den Erzählungen des türkischen Schriftstellers Necati Cumali. *Studia Turcologica Cracoviensia* 8, s. 105-121. 2002.
- Scharlipp W.E.: Moderne Bearbeitungen einiger Karachanidischer und tschagatascher Werke. *Central Asiatic Journal* 46, s. 128-137. 2002.
- Scharlipp W.E.: War, Peace and Turkish Poetry in Cyprus. *Materialia Turcica* 23, s. 131-144. 2002.
- Scharlipp W.E.: Bibliographie alttürkischer Studien (Adam, Laut (ed.)). Wiesbaden 2000. *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 152/1, s. 204. 2002.
- Scharlipp W.E.: Barbara Kranz: *Das Antikenbild der modernen Türkei*. Würzburg 1998. *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 152/2, s. 416-417. 2002.
- Scharlipp W.E.: Lewis, Geoffrey: *The Turkish Language Reform. A Catastrophic Success*. Oxford 1999 (Review). *Anthropological Linguistics* 42, s. 301-304. 1999.
- Skovgaard-Petersen J.: De humanistiske studier i år 2025: den multikulturelle udfordring. i: *Danmarks Forskningsråds årsrapport 2001: Vidensrummet 2025* s. 93-112. Danmarks Forskningsråd, København 2002.
- Skovgaard-Petersen J.: *Ex Oriente Lux. Orientalisme, orientalistikken og de humanistiske værdier*. i: *Videnskab og værdier. Den humanistiske udfordring* s. 131-43. Kirsten Hastrup. Videnskabernes Selskab, København 2002.

- Skovgaard-Petersen J.: Islamiske værdier og universelle menneskerettigheder. *Kvan* 64, s. 67-81. 2002.
- Skovgaard-Petersen J.: Alexandria – la belle époque. *Sfinx* 25, 2, s. 87-94. 2002.
- Thuesen I.: Canals, irrigation and beyond. i: *Material Culture and Mental Spheres* s. 55-66. Arnulf Hausleiter, Susanne Kerner, Bernd MüllerNeuhof. Ugarit-Verlag, Münster 2002.
- Thuesen I.: The Neo-Hittite City-states. i: *A Comparative Study of Six City-State Cultures* s. 43-55. Mogens Herman Hansen. Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, København 2002.
- Thuesen I.: Public Space in the Ancient Near East. *Altorientalische Forschungen* 29, s. 296-297. 2002.
- Walmsley A.G.: Die Dekapolis-Städte nach dem Ende des Römischen Reiches. *Kontinuität und Wandel. i: Gadara – Gerasa und die Dekapolis* s. 137-145. Adolf Hoffman, Susanne Kerner. Philipp von Zabern, Mainz 2002.
- Walmsley A.G.: The Settlement Patterns in the Jordan Valley in the Mid- to Late Islamic Period, by Jum'a Mahmoud H. Kareem [book review]. *Bulletin of the American Schools of Oriental Research* 327, s. 100-103. 2002.

Studienævnet for Nærorientalske Studier

Medlemmer

Den 1.2.2002 var studienævnet sammensat af: Lærere: Charlott Hoffmann Jørgensen, Kim Ryholt, Claus V. Pedersen, Jakob Skovgaard-Petersen (studieleder) og Aage Westenholz. Studerende: Louise Blanke, Peter Brandorff, Stina Kappelgaard, Agnete Lassen, Kathrine Nielsen, Claus V. Pedersen, Kim Ryholt, Jakob Skovgaard-Petersen, Aage Westenholz. Samt Studentersuppleanter: Caroline Gjellerod og Helle Joensen.

Beretning

Studienævnet på Carsten Niebuhr Institutet dækker fagene arabisk, hebraisk, persisk, tyrkisk, assyriologi, ægyptologi og nærorientalsk arkæologi. Det bliver sammensat, så flest mulige af disse fag er repræsenteret.

Studienævnet udarbejdede i 2002 nye studieordninger til fagene Nærorientalsk Arkæologi (kandidat), ægyptologi (tilvalg) og assyriologi (tilvalg). Samt en helt ny kandidatuddannelse: Vestasiens Oldtidshistorie.

Et andet større projekt var videreudbygningen af kurser over internettet. Her har særligt oldtidsfagene Nærorientalsk arkæologi, Assyriologi og Ægyptologi gennem de seneste år udarbejdet og udbudt fjernundervisning over internettet. Det nye var i 2002, at også faget arabisk udbød et grundkursus i arabisk sprog for fjernstuderende over internettet, ligesom instituttets egne arabisk-studerende fik adgang til det. Studienævnet har været medvirkende til at søge penge og få dette arbejde op at stå.

Studienævnet har gennemført skriftlige evalueringer af samtlige undervisningstilbud i såvel forår som efterår. Generelt viser de studerendes besvarelser en stor tilfredshed med undervisningen.

I studienavnets regi er der blevet holdt enkelte velbesøgte arrangementer: i samarbejde med dansk Pen blev der i april afholdt en international debat om Mellemøst-studier efter terrorangrebene i New York og Washington. I november afholdt studienævnet endvidere en karrieredag for de ældre studerende med talere fra erhvervslig og ministerier.

Samarbejdet mellem faget hebraisk og Lunds universitet blev udbygget med et semester-seminar på skift mellem CNI og faget judaistik i Lund.

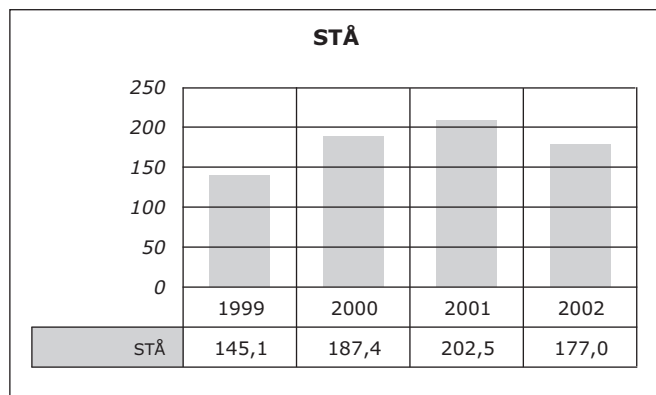
Faget arabisk indgik en kontrakt med Forsvarsakademiets sprogskole om levering af undervisning i Mellemøstens nyere historie, samfundsforhold og islam, som skal løbe de næste år.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder				I alt
	Nærorientalsk	Øvrig humaniora	Andre fakulteter	Meritoverført	
Iransk	6,4	1,5		1,0	8,9
Assyriologi	6,5				6,5
Nærorientalsk arkæologi	38,9	7,5			46,4
Ægyptologi	21,3	2,3		0,5	24,0
Nærorientalsk øvr.	9,8	1,5			11,3
Arabisk	49,8	4,1	2,3	3,4	59,5
Hebraisk	19,9	0,3	0,8		20,9
Forh. arkæologi	3,8				
Religion	8,1				
Historie	2,1				
Øvrig humaniora	8,6				
Meritstuderende	1,1				
Gæstestuderende	0,1				
I alt	177,0				
Åben uddannelse	19,5				

STÅ 1999-2002

Jakob Skovgaard-Petersen, studieleder

Institut for Eskimologi

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder er lektor Søren T. Thuesen.

Adresse

Strandgade 100H
1401 København K.
Telefon 35 32 96 60
Fax 35 32 96 61
eskimologi@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/eskimo

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Instituttet har i 2002 udbygget samarbejdet med de arktiske og nordatlantiske institutioner på Grønlands Handels Plads. Etableringen af Nordatlantisk Brygge, som fra 2003 vil huse de tre vestnordiske diplomatiske repræsentationer i Danmark og rumme udstillings- og mødefaciliteter samt fælles kantine for områdets institutioner, betyder en væsentlig udvidelse af instituttets kontaktflade. Endvidere har instituttet prioriteret arbejdet for udvikling af instituttets internationale forskningsnetværk, herunder arktiske ph.d.-uddannelsesinitiativer, især i Grønland, Canada, Alaska, Frankrig og England.

Fysiske rammer

Instituttet har siden 1993 været fysisk placeret i Dansk Polarcentrets bygning på Grønlands Handels Plads, Strandgade 100H. Instituttet befinder sig på 3. sal, hvor der er forsker- og sekretærkontorer og ét undervisningslokale; på 2. etage findes en større fælles sal; i stuen huses et af verdens største arktiske fagbiblioteker, som instituttet driver sammen med Dansk Polarcenter og Arktisk Institut. Der samarbejdes med Dansk Polarcenter om at finde en løsning på instituttets og bibliotekets pladsproblemer i forbindelse med en kommende renovering af nabobygningen, Bygning G, Skindpakhuset.

Personaleforhold

Bent Nielsen tiltrådte den 1.2.2002 en stilling som ph.d.-studerende. BNs forskningsfelt er Moderne samfundsforhold i Tjukotka, Sibirien. Frederikke Blytman Trondhjem tiltrådte 1.9.2002 en stilling som amanuensis. FBTs forskningsfelt er Grønlandsk som fremmedsprog.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsvirksomhed omfatter kulturelle, samfundsvidenskabelige og sproglige emner. Geografisk er forskningen koncentreret om inuit-områderne i Grønland, Canada, Alaska og Sibirien med hovedvægten lagt på Grønland.

Fortsættelse af "Hvad kroppens lydløse sprog og tonefald siger om det sagte. En undersøgelse af moderne grønlanderes fortællesprog og gestikulation sat op overfor optagelser af den traditionelle sagnfortæller, med særligt fokus på samspillet mellem tonefaldet og det nonverbale i mundtlig fremførelse" (Arnaq Grove)

Iværksættelse af "Eskimoer i Sibirien. Etnicitet og overlevelse i postsovjetsk kontekst" (Bent Nielsen)

Afslutning af "Landskabsopfattelser, lokal viden og bæredygtighed i Grønland" (Frank Sejersen)

Fortsættelse af "Grønlandske myter og sagn som etnohistoriske kilder" (Birgitte Sonne).

Fortsættelse af "Sisimiut – fra hvalfangstkoloni til industrisamfund: en etnohistorisk undersøgelse af dynamik og lokal identitet i Grønlands næststørste by" (Søren T. Thuesen).

Iværksættelse af "Hvordan bruges tilhæng i skriftlig og mundtlig grønlandsk – med henblik på fremmedsprogundervisning i grønlandsk sprog" (Frederikke Blytman Trondhjem).

Faglige og administrative hverv

Søren T. Thuesen er institutleder, ph.d.-koordinator, Socrates-koordinator, repræsentant for danske universiteter i styregruppen for IPSSAS (International ph.d.-School for Studies in Arctic Societies), medlem af biblioteksudvalget; censor ved Ilisimatusarfik; formand for bedømmelsesudvalg for lektorstilling opslået af Det Humanistiske Fakultet, KU; medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Det Humanistiske Fakultet, KU.

Frank Sejersen er studieleder, faglig vejleder, arbejdsmiljørepræsentant og medlem af biblioteksudvalget; medlem af repræsentantskabet i Natur og Folk i Nord og suppleant til bestyrelsen for Nordisk Samisk Institut, Kautokino; censor ved Afdeling for Etnografi og Socialantropologi, AU.

Arnaq Grove er medlem af bestyrelsen for Det Grønlandske Selskab.

Bent Nielsen er medlem af bestyrelsen for Det Grønlandske Selskab.

Birgitte Sonne er medlem af Knud Rasmussens Mindekomité.

Formidling

Redaktionelle hverv

Instituttet har udgivet Frank Sejersen: "Local knowledge, Sustainability and Visionscapes in Greenland" som nr. 17 i instituttets skriferække med titlen "Eskimologis Skrifter".

Arnaq Grove har siddet i redaktionen bag udgivelsen af "Jørgen Brønlund", Det grønlandske Selskab, 2002.

Bent Nielsen er medlem af den internationale arrangørgruppe for "Bering Strait Workshop", Copenhagen, May 2004.

Frank Sejersen er medlem af Advisory Board for "Encyclopaedia of the Arctic".

Søren T. Thuesen er medlem af fagredaktionsgruppe for "Vestnordens historie" under Vestnordisk råd samt af et tysk/hollandsk/dansk redaktionssamarbejde vedr. publicering af tidlige nordatlantiske hvalfangstkilder.

Søren T. Thuesen og Frank Sejersen sidder i redaktionen for "Dansk Polarforsknings historie".

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforskere

Instituttet deltager i samarbejde mellem universiteter fra Danmark, Grønland, Canada, Alaska, Frankrig og Storbritannien om at drive en international ph.d.-skole for arktiske,

humanistiske studier, IPSSAS (International ph.d.-School for Studies in Arctic Societies). Første seminar afholdtes i maj/juni i Nuuk. Institutet huser sekretariatet for IPSSAS og er repræsenteret i styringsgruppen for skolen.

Institutet samarbejder om sprogpædagogiske problemstillinger med INALCO, Paris og Sprog-institutet i Sisimiut, Grønland og der har været afholdt udvekslingsbesøg i København og Paris finansieret af midler fra den franske ambassade i Danmark.

Institutet indgår i et samarbejde med Grønlands Naturinstitut omkring brugen af lokal viden i Grønland.

Forskningsophold i udlandet

Arnaq Grove har i juli lavet feltarbejde i Nuuk (Vestgrønland) om gestik og mundtlig fortælling.

Søren T. Thuesen, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	2,23	1,13	3,36
DVIP	0,01	0,02	0,03
STIP	0,86	0,00	0,86
TAP	0,81	0,00	0,81
Årsværk i alt	3,91	1,15	5,06
Løn	1.442	399	1.841
Frikøb	4	2	6
Øvrig drift	105	285	390
Anskaffelser	61	0	62
Bruttototal t.kr.	1.613	686	2.299

Stab

VIP Internt finansieret

Sejersen, Frank; amanuensis.

Thuesen, Søren Thue; lektor.

Trondhjem, Frederikke R.L.L.B., forskningsass.

VIP Eksternt finansieret

Grove, Arnaq J.; forskningsadjunkt

STIP Internt finansieret

Nielsen, Bent; ph.d.-stipendiat.

Fondsbevillinger

Grønlands Hjemmestyre

– Sydgrønlandske dialekter, international udgivelse inkl. cd-rom (Birgitte Sonne) kr. 45.000.

Publikationer

Grove A.J.: Det grønlandske fortællesprog. *Magasinet Humaniora* nr. 1, 17. årg., s. 18-24. 2002.

Grove A.J., Bjørnum S., Lund Jensen E.: Jørgen Brønlund, 1877-1907. Optegnelser fra en ekspedition 1902-04. 144 s. Det Grønlandske Selskab København 2002.

Nielsen B.: Demography and stratification structures in Chukotka coastal villages. 14s. 2002.

Nielsen B.: Siberian Yupik Eskimos. Ethnicity and cultural fragmentation in Post-Soviet Russia. 10s. 2002.

Nielsen B.: Beringia Park – et internationalt fredet område. *Infonor nyhedsbrev* årg. 3, nr. 2/3, s. 18-24. 2002.

Sejersen F.: Local Knowledge, Sustainability and Visionscapes in Greenland. 100 s. Institut for Eskimologi København 2002.

Sejersen F.: Indigenous people : The original ecologists? *The Arctic Environment Times* vol. 1, nr. 1, s. 10-10. 2002.

Sejersen F.: Memoryscapes and Visionscapes in Greenland: A Foundation for Community Diversification and Change. 15s. København 2002.

Thuesen S.T.: Grønland, Historie. i: Den Store Danske Encyklopædi, supplementsbind s. 284-285. Jørn Lund (red.). Gyldendal, København 2002.

Thuesen S.T.: Shifting perspectives on the Past: Genres, traditions and local history. Working paper til IPSSAS 2002, Nuuk. 10s. København 2002.

Thuesen S.T.: Inter-ethnic relations and local identity in Sisimiut, West Greenland: a mixed town through 250 years. Conference paper, AAA Conference, New Orleans, Nov. 2002. 7s. København 2002.

Thuesen S.T.: Akutat : Mixed communities in Greenland? Social stratification and inter-ethnic relations in Sisimiut, West Greenland. Working paper for INALCO, Paris, Dec. 2002. 12s. København 2002.

Studienævnet for Eskimologi

Medlemmer

pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af Frank Sejersen (studieleder), Pilunguak Juul-Nyholm (studentrepræsentant).

Beretning

Undervisningen er blevet varetaget af fagets VIP'er samt en forskningsadjunkt, tre eksterne lektorer/amanuensis, en ph.d.-studerende og en undervisningsassistent. Inden for fagområdet "Inuit, kultur og samfund" udbyder instituttet et fuldt udbygget undervisning på 1. og delvis 2. år; derefter foregår undervisningen som individuel opgavevejledning. Undervisningen på overbygningen foregår som individuel opgavevejledning, workshops, samt gæsteforelæsnings. Med hensyn til fagområdet vestgrønlandsk sprog udbydes der differentieret undervisning på fire niveauer inklusiv propædeutik. Som et nyt initiativ for overbygningssuderende udbød studienævnet kurset projektarbejde, hvor de projektskrivende studerende blev introduceret til metodiske og teoretiske problemstillinger såvel som til opgaveskrivning. Endvidere har studienævnet introduceret nye eksamensformer, hvor det ene lægger vægt på formidlingskompetencer og det andet åbner op for praktik.

De almindelige undervisningsaktiviteter har været sup-

pleret med følgende gæsteforelæsere (i alfabetisk rækkefølge): Michael Bravo (UK), Jens Dahl (DK), Louis-Jacques Dorais (Can), Michael Hauser (DK), Anne Holmen (DK), Ole Korneliussen (DK/GL), Annga Lyng (DK/GL), Christopher Ries (DK), Dessislav Sabev (Can), Frank Sowa (TY), Michèle Therrien (FR) og Kirsten Thisted (DK).

Institut for Eskimologi fik i 2001 fakultetets principgodkendelse af nye studieordninger for BA- og kandidatuddannelsen, som begge er led i en større studiereform på instituttet. I 2002 blev et praktikelement indført i studieordningen for kandidatuddannelsen. Instituttet har indledt et samarbejde med Sprogcentret i Sisimiut (Grønland) omkring fremmedsprogspædagogik og udvikling af undervisningsmaterialer. Endvidere blev der i løbet af 2002 afholdt en del arbejds møder med sprog- og kulturundervisere ved INALCO (Paris) både i København og Paris, med henblik på faglig dialog og gensidig evaluering. Sprogundervisningen blev i 2002 underkastet en dybdegående evaluering og reformering. Studienævnet har reformeret instituttets eksamenspraksis.

Gymnasieuddannelsen "Grønlandsk sprog, kultur og samfund" udbydes pt. på ét gymnasium og kører nu på syv år.

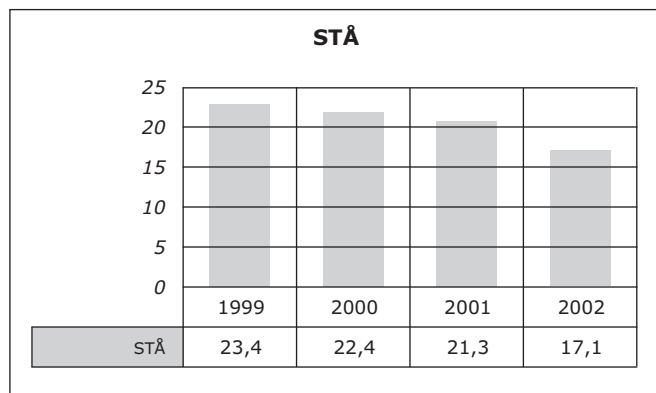
Instituttet har oplevet en svagt faldende STÅ-produktion siden 1998, hvor den toppede. På trods af stor ansøgning i 2002 meldte en del fra før semesterstart. I 2002 blev en kandidat færdiguddannet.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder				
	Eskimologi	Øvrig humaniora	Andre fakulteter	Meritoverført	I alt
Eskimologi	15,0	1,0	0,1	0,8	16,8
Italiensk	1,0				
Historie	0,1				
Merit- og gæstestuderende	1,0				
I alt	17,1				

STÅ 1999-2002

Frank Sejersen, studieleder

Institut for Græsk og Latin

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder er Karsten Friis-Jensen.

Institutbestyrelsen består af institutlederen samt viceinstitutter Birger Munk Olsen, VIP-repræsentant Christian Troelsgård, TAP-repræsentant kontorfuldmægtig Hannah Krogh Hansen og studentrepræsentant Kirsten Lindemark. Studieleder er Christian Troelsgård.

Organisation

Til instituttet er knyttet Elementarkurserne i Græsk og Latin, ledet af Per Methner Rasmussen. Statens Grundforskningsfonds Copenhagen Polis Centre, ledet af Mogens Herman Hansen, er associeret instituttet. Institutet varetager også de tværfaglige opgaver, der påhviler Det Humanistiske Fakultets Center for Europæiske Middelalderstudier (forstander: Christian Troelsgård).

Adresse

Njalsgade 92, opg. 2.2
2300 København S
Telefon 35 32 81 40/41
Fax 35 32 81 55
igl@hum.ku.dk
www.igl.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Forskningsvirksomhed

Institut for Græsk og Latin beskæftiger sig med europæisk kultur sådan som den er bevidnet på og formet af de to sprog, der har været bærere af den kulturelle kontinuitet i Europa igennem ca. 2.500 år. Nedenfor kan man se, hvilke af de mange mulige forskningsområder instituttets medarbejdere især har dyrket i det forløbne år.

Sprog og retorik

Tine Knoth har videreført sit ph.d.-projekt "Prima positio. En funktionel undersøgelse af sætningens første position i latinsk prosa". Sten Ebbesen har afsluttet artikler om ekkoer af hellenistisk sprogtænkning i middelalderen, og sammen med Russell Friedman (Teologi, KU) har han påbegyndt udgivelsen af en samling artikler om sprogteori i perioden 1300-1700.

Håndskrifter, tekstudgaver og oversættelser til moderne sprog

Pernille Flensted-Jensen har sammen med G.J. Shipley (Leicester) påbegyndt en engelsk oversættelse af og kommentar til Pseudo-Skylax' Periplous. Karsten Friis-Jensen har afsluttet arbejdet på ny kritisk udgave af Saxo Grammaticus' Danmarkshistorie, som i 2003 skal publiceres sammen med Peter Zeebergs danske oversættelse; han viderefører arbejdet på den version af den latinske udgave, som skal publiceres sammen med Peter Fishers engelske oversættelse. Sten Ebbesen har afsluttet udgave af to eksamenskompendier fra 1200-tallet. Desuden har han videreført arbejdet med en udgave af Boethius de Dacias sofsis-

mer. Birger Munk Olsen har videreført sin undersøgelse af foranstaltninger til beskyttelse af bøgerne i de middelalderlige biblioteker.

Kommentartraditionen

Karsten Friis-Jensen har videreført arbejdet med sin artikel om Horats til "Catalogus translationum et Commentariorum", standardværket om middelalderens og renæssancens latinske oversættelser af og kommentarer til græsk-romerske klassikere. Birger Munk Olsen har videreført sit projekt om udviklingen af middelalderlige latinske kommentarer til klassiske tekster og deres karakteristika.

Litteratur

Pernille Flensted-Jensen har afsluttet artikel om Homers Odysse og filmen "O brother, where art thou?", og har påbegyndt undersøgelse af brugen af Platons Symposium i filmen "Hedwig and the angry inch" (2001). Birger Munk Olsen har videreført sin undersøgelse af den middelalderlige reception af digteren Statius' værker, og en sammenlignende undersøgelse af receptionen af den græske og latinske klassiske litteratur i den tidlige middelalder.

Antik historie og materiel kultur

Adam Schwartz har påbegyndt sit ph.d.-projekt "En militærhistorisk og sociologisk analyse af den græske hoplit". Pernille Flensted-Jensen har færdiggjort kapitler om bystater på Chalkidike og i Karien til Poliscentrets store slutpublikation på Oxford University Press, og har fortsat arbejdet med at revidere og opdatere sin ph.d.-afhandling med henblik på udgivelse. Helle Salskov Roberts har videreført arbejdet med publiceringen af terrakotta-keramik med stemplet dekoration fra de fransk-tyske udgravninger ved Castellina del Marangone, samt af Nationalmuseets etruskiske og italiske bronzer. Desuden har hun påbegyndt en undersøgelse af panathenæiske amforer fundet i kontekst i Sortehavsområdet og på Balkan.

Filosofi

Sten Ebbesen har afsluttet arbejdet på samlet fremstilling af den ældre del af dansk filosofihistorie; middelalderdelen er udkommet som bog, og manuskript til afsnit om 15-1600-tallets logik og metafysik er afleveret. Han har ligeledes afsluttet artikel om Aristoteles' Kategoriskrifts rolle i skolastikken. Desuden har han videreført et internationalt projekt "Sophismes" som er støttet af det schweiziske forskningsråd, ledet af A. de Libera (Genève) og nu omfattet af samarbejdsaftale mellem IGL og Genève's Universitet; projektet sigter mod færdiggørelse af Ebbesens katalog over 1200-tals-sofismer i publicerbar form, udgave af udvalgte sofismer samt studier over genrens form, funktion og udvalgte filosofiske problemer; to projekttilknyttede doktorander fra Genève har i årets løb været på ophold i København. Endelig har han påbegyndt en undersøgelse af sandheds- og sætningsteori i den porretanske skole fra 1100-tallet.

Byzantinistik og musik

Birger Munk Olsen har påbegyndt en undersøgelse af musik i vesteuropæisk uddannelse i den tidlige middelalder. Projektet om de melismatiske genrer i byzantinsk og slavisk kirkesang, finansieret af INTAS og med deltagere fra Danmark, England og Rusland, er blevet afsluttet; Christian Troelsgård var koordinator og Annette Jung medarbej-

der ved projektet. Christian Troelsgård har videreført sin deltagelse i det internationale "Evergetis Project", Belfast, som konsulent og medarbejder på området Byzantinsk musik og liturgi. Desuden har han påbegyndt et projekt under Monumenta Musicae Byzantinae om den byzantinske musikkultur blandt det albansktalende mindretal på Sicilien, i samarbejde med Girolamo Garofalo (Palermo). Agamemnon Tentes har påbegyndt sit ph.d.-projekt "Greek church music in the period around the introduction of the New Method of music (1814): the musical practice seen through theoretical treatises and in relation to historical conditions and cultural environments".

Deltidslæreres forskning

Christian Gorm Tortzen har som delresultat af sine fortsatte Theofrast-studier afsluttet en bog om Theofrasts Botanik, og i øvrigt afsluttet videnskabshistoriske artikler til Høsts nye filosofileksikon og en artikel om gnomen "Kend dig selv". Desuden har han med Jørgen Mejer videreført forarbejderne til en ny oldgræsk-dansk ordbog, med en historiker- og filologgruppe påbegyndt arbejdet på en dobbeltsproget udgave af Æbelholt Klosters brevbog, samt med Bent Christensen indledt forstudier til en udgave af Christian IVs brevstile. Kirsten Grubb Jensen har fortsat arbejdet på sin bog om Giovanni Boccaccio og hans betydning for den italienske novelle, og påbegyndt en afhandling om kejser Frederik IIs kulturelle projekter belyst ved Frederiks egne skrifter på latin og volgare samt digte fra kredsen af hans embedsmænd. Marianne Pade har videreført arbejdet på monografi om receptionen af de latinske oversættelser af Plutarchs biografier i den italienske renaissance, herunder kommentartraditionen.

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

Sten Ebbesen: Medlem af styrelsen i NOS-H-netværk "The Hellenistic Schools and their Influence on Medieval and Early Modern Thought". Bestyrelsesmedlem i Société Internationale pour l'Étude de la Philosophie Médiévale. Sekretær for The Buridan Society. Medlem af Videnskaberne Selskabs kommission for Novum Glossarium Medii Aevi. Medlem af Aristoteles Latinus-kommissionen under Union Académique.

Karsten Friis-Jensen: Bestyrelsesmedlem i Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (indtil maj). Formand for Videnskaberne Selskabs Kommission for Thesaurus Linguae Latinae. Medlem af Statens Humanistiske Forskningsråd.

Tine Knoth: Medlem af bestyrelsen for Forskerskole Øst i Lingvistik.

Birger Munk Olsen: Præsident for Det Kgl. Danske Videnskaberne Selskab. Medlem af Videnskaberne Selskabs Kommission for Novum Glossarium Medii Aevi og af ordbogens bestyrelse. Delegeret til Union Académique Internationale (Bruxelles).

Christian Troelsgård: Sekretær for Det Internationale Monumenta Musicae Byzantinae. Medlem af Videnskaberne Selskabs kommission for Monumenta Musicae Byzantinae.

Formidling

Udgivervirksomhed

Instituttets eget tidsskrift, Cahiers de l'institut du moyen-âge grec et latin, redigeret af Sten Ebbesen, udkom med ét bind, nr. 73 på 260 s.

Redaktionelle hverv

Fire af instituttets medarbejdere sidder i redaktionen af det elektroniske klassiker-tidsskrift Aigis (www.igl.ku.dk/~aigis).

Medarbejdere ved instituttet har deltaget i redaktionen eller udgivelsen af bl.a. følgende tidsskrifter, skriftserier o.lign.: Année philologique, Archivum Latinitatis Medii Aevi, Bochumer philosophisches Jahrbuch für Antike und Mittelalter, Byzantinische Zeitschrift (bibliografien), Catalogus Translationum et Commentariorum, Classica et Mediaevalia, Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi, Didascalía (Japan), Études germaniques, Fontes, Johannes Buridanus: Summulae, Les classiques de l'humanisme, Medieval Philosophy and Theology, Novum Glossarium Mediae Latinitatis, Renæssancestudier, Revue d'Histoire des Textes, Société des Anciens Textes Français.

Kongresser og symposier

Studenteforeningen Phrontisterium og lærere ved instituttet arrangerede i marts et meget velbesøgt todagesseminar om krig "Ved fronten – fra falanx til fred".

Karsten Friis-Jensen, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	9,66	0,08	9,74
DVIP	0,00	0,00	0,00
STIP	0,83	1,00	1,83
TAP	2,04	0,02	2,07
<i>Årsværk i alt</i>	<i>12,53</i>	<i>1,11</i>	<i>13,64</i>
Løn	4.156	323	4.479
Frikøb	5	12	17
Øvrig drift	209	282	491
Anskaffelser	130	28	159
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>4.500</i>	<i>645</i>	<i>5.145</i>

Stab

VIP Internt finansieret

Bülow-Jacobsen, Adam; lektorvikar.

Ebbesen, Sten; lektor.

Flensted-Jensen, Pernille; amanuensis.

Friis-Jensen, Karsten; lektor.

Olsen, Birger Munk; professor.

Roberts, Helle; lektor.

Troelsgaard, Christian Viggo; lektor.

VIP Eksternt finansieret
Høgel, Christian; forskningsadj

Elementarkurser
Rasmussen, Per Methner; administrator
Stouby, Jytte Aase; adjunkt.
Weber-Nielsen, Carsten Wilhelm; studielektor.

STIP Internt finansieret
Schwartz, Adam; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret
Knoth, Tine Woergaard; ph.d.-stipendiat.

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet
– Computerudstyr (Birger Munk Olsen) kr. 3.000.

Statens Humanistiske Forskningsråd
– Aflastning som rådsmedlem (Karsten Friis-Jensen) kr. 80.000.
– Græske genrebetegnelser (Pernille Harsting) kr. 233.500.
– Udgravninger i Ægypten (Adam Bülow-Jacobsen) kr. 600.000.

CIRIUS
– Opholdsudgift (A. Tintes) kr. 30.000.

Publikationer

Ebbesen S.: Greek-Latin Philosophical Interaction. i: Byzantine Philosophy and its Ancient Sources s. 15-30. K. Ierodiakonou. Clarendon Press, Oxford 2002.
Ebbesen S.: Late-ancient Ancestors of Medieval Philosophical Commentaries. Fioravanti, G.&al.(eds.) Il commento filosofico nell'occidente latino. (Serie:) Rencontres de Philosophie Médiévale 10, s. 1-15. 2002.
Ebbesen S.: Dansk middelalderfilosofi ca. 1170-1536 (= S. Ebbesen & C.H. Koch, Den Danske Filosofis Historie 1). 1-255 s. S. Ebbesen & C.H. Koch Gyldendal, København 2002.
Ebbesen S.: Communia "Visitatio" & Communia "Feminae". Cahiers de l'Institut du Moyen-Âge Grec et Latin 73, s. 167-258. 2002.
Høgel C.: Symeon Metaphrastes. Rewriting and Canonization. 204 s. Museum Tusculanum Press, København 2002.
Mejer J.: Euripides' Fønikerinderne. Aigis 2,2, s. 15. 2002.
Olsen B.M.: Les débuts des minuscules latine et byzantine. i: Noctes Atticae. Articles on Greco-Roman Antiquity and its Nachleben s. 189-198. B. Amden et al. Museum Tusculanum Press, København 2002.
Pade M.: Latin Manuscripts of Plutarch's 'Lives' Corrected and Annotated by Guarino Veronese. i: Manuele Crisolaro e il ritorno del greco occidentale s. 249-268. Riccardo Maisano e Antonio Rollo. Istituto universitario universale, Napoli 2002.

Pade M.: Il greco del Perotti. Studi umanistici Piceni 22, s. 17-28. 2002.
Pade M.: Firenze og borgerhumanismen, Kirkestaten. Fra manuskript til bog. Renæssancekundskab I. 23s. København 2002.
Pade M.: Conrad Celtis. Renæssancekundskab II. 10s. København 2002.
Roberts H.: Types of Herakles Statuettes in Copenhagen that reflect large classical sculptures. Journal of Roman Archaeology Supplementary Series Number Thirty-Nine suppl. no. 39, s. 83-88. 2002.
Roberts H.: Pots for the Living, pots for the Dead. Acta Hyperborea 9, s. 9-31. 2002.
Roberts H.: The Deified Julius Caesar and a Venus -Two Roman Bronze Statuettes Found in Denmark. Kölner Jahrbuch 33, s. 151-159. 2002.
Schwartz A.: Constructing an Aristotelian Polity. i: Noctes Atticae. Articles on Greco-Roman Antiquity and its Nachleben. s. 254-259. B. Amden et al. Museum Tusculanum Press, København 2002.
Schwartz A., Bloch D.K.: Xenophon. Det persiske felttog – Anabasis. Oversættelse. 288 s. Museum Tusculanum Press, København 2002.
Tortzen C.G.: Tycho Brahe: Om den nye stjerne. i: Højdepunkter i dansk naturvidenskab. s. 25-48. Jan Teuber. Gads Forlag, København 2002.
Tortzen C.G.: Ole Rømer: Påvisning vedrørende lysets bevægelse. i: Højdepunkter i dansk naturvidenskab. s. 53-56. Jan Teuber. Gads Forlag, København 2002.
Tortzen C.G.: Fire taler af Lysias (32-34, 7). Aigis 2,1, s. 1-15. 2002.
Tortzen C.G.: Kritias eller Euripides: 'Sisyfos'. Aigis 2,2, s. 1-15. 2002.
Tortzen C.G.: Esrum Klosters Brevbog udgivet i oversættelse med indledning og noter I-II. 351, 234 s. Chr.Gorm Tortzen, K.-E. Frandsen, B. Christensen, A. Elverskov, B. Thomsen (eds.) Museum Tusculanum Press, København 2002.
Tortzen C.G.: Know Thyself – A Note on the Success of a Delphic Saying. i: Noctes Atticae. Articles on Greco-Roman Antiquity and its Nachleben. s. 302-314. B. Amden et al.. Museum Tusculanum Press, København 2002.
Tortzen C.G.: Aspekter af latin og græsk. i: Fremmedsprog i den danske skole. s. 173-184. S. Holm-Larsen. Dansk Skolemuseum, København 2002.
Tortzen C.G., Saxtorph N.M.: Acies contra Alanos: Arrian on Military Tactics. Analect Romana Instituti Danici Supplementum XXX, s. 221-226. 2002.
Troelsgård C.: Methodological problems in comparative studies of liturgical chant. i: Acts of the International Congress 'Comparative Liturgy, Fifty Years after Anton Baumstark (1872-1948), Rome 25-29 September 1998. s. 981-996. Robert Taft, S.J, and Gabriele Winkler. Pontificio Istituto Orientale, Rom 2001.
Troelsgård C.: Symposium in Memory of Carsten Høeg. Dansk Årbog for Musikforskning XXIX (2001), s. 117-118. 2002.

Studienævnet for Græsk og Latin

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af docent Sten Ebbesen, lektor Christian Troelsgård (formand), stud.mag. Karina Kølle Stryg Larsen og stud.mag. Sebastian Gulmann.

Beretning

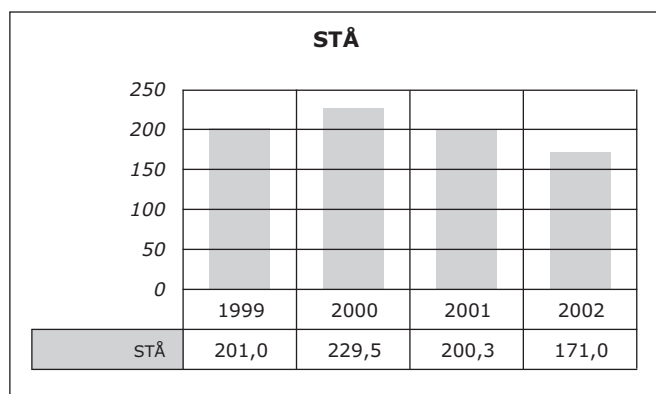
Studienævnet har som noget nyt i efterårssemestret 2002 udbudt et efteruddannelseskursus for gymnasielærere i latin under Åbent Universitet.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder			
	Klassisk Filologi	Øvrige humaniora	Meritoverført	I alt
Græsk	26,5	2,8	1,0	30,3
Latin	25,3	1,8	0,5	27,5
Oldtidskundskab	6,3	0,3	0,5	7,0
Teologi	64,5			
Dansk	3,8			
Klassisk arkæologi	4,0			
Religion	10,0			
Historie	8,5			
Engelsk	5,3			
Filosofi	2,5			
Øvrig humaniora	9,8			
Samfundsvidenskab	0,3			
Naturvidenskab	1,0			
Meritstuderende	3,0			
Gæstestuderende	0,5			
I alt	171,0			
Åben uddannelse	10,8			

STÅ 1999-2002

Christian Troelsgård, studieleder

Polis Centeret

Ledelse pr. 1.2.2002

Centeret ledes af docent, dr.phil. Mogens Herman Hansen og er placeret på KUA under Det Humanistiske Fakultet.

Organisation

Centeret er associeret med Institut for Græsk og Latin.

Adresse

Njalsgade 92
2300 København S
Telefon 35 32 91 02
Fax 32 54 89 54
polis@hum.ku.dk
www.igl.ku.dk/POLIS

Centerlederens årsberetning

Polis Centeret (The Copenhagen Polis Centre) er et forskningscenter under Danmarks Grundforskningsfond, oprettet for en femårig periode (sept. 1993-sept. 98) med en bevilling på 8 millioner kr. og forlænget med virkning fra sept. 1998 frem til sept. 2003 med en bevilling på 10,9 millioner kr.

Forskningsvirksomhed

Centerets formål er at beskrive den typiske oldgræske stats- og bosættelsesform: Polis (bystaten). På centeret skal der (for første gang nogen sinde) udarbejdes en registrant over alle kendte græske bystater i perioden ca. 650-300 f.Kr., og med udgangspunkt i denne registrant skal de accepterede teorier om den græske polis' fremvækst og karakter nyvurderes og revideres. Inklusive alle de græske kolonier i Middelhavs- og Sortehavsområdet var der i hele den nævnte periode nok henvend 1.500 græske bystater, men af dem har kun ca. 1.000 sat sig sådanne spor i kilderne at de kan beskrives individuelt. Det færdige inventarium har 1.035 numre.

Arbejdet med registranten over samtlige græske bystater er opdelt i regioner (Attika, Boiotien, Arkadien o.s.v.) og 39 udenlandske forskere er tilknyttet Polis Centeret som medarbejdere på dette projekt.

Formidling

Udgivervirksomhed

Centerets hovedpublikation, selve registranten og analysen af det indsamlede materiale, vil blive publiceret af Oxford University Press, formentlig i 2004.

For at sætte undersøgelsen af de oldgræske bystater ind i et større perspektiv er de opnåede forskningsresultater blevet sammenlignet med, hvad man ved om alle de andre bystatskulturer, der har været i historien fra oldtiden til vore dage (A Comparative Study of Thirty City-State Cultures, se Årbog 2000) og Polis Centerets ene hovedprojekt er således afsluttet. Publiceringen af bindet der sammenligner de oldgræske bystater (poleis) med alle andre bystatskultu-

rer i verdenshistorien har dog ført til opdagelsen af yderligere bystatskulturer og til ønsket om en nøjere beskrivelse af mulige bystatskulturer, der kun er kursorisk omtalt i indledningen. Et supplementsbind er derfor blevet udarbejdet og udgivet i 2002: "A Comparative Study of Six City-State Cultures". Historisk-filosofiske Skrifter 27. Det Kongelige Danske Videnskabernes selskab 2002. pp. 144. Foruden en systematisk indledning omfatter bindet en beskrivelse af følgende bystatskulturer: De sumeriske bystater (ca. 3100-2300 f.Kr.), Nordsyrien i den post-hittitiske periode (ca. 1100-800 f.Kr.), Lykien i den dynastiske periode før hellenismen (5-4. årh. f.Kr.), De sydvesttyske byer (ca. 1300-1500); Zapotecerne i Mesoamerika (ca. 800-1600) samt Nepal (1480-1768).

Th. Heine Nielsen har publiceret sin afhandling "Arkadia and its Poleis in the Archaic and Classical Periods" i serien Hypomnemata medio 2002. Han har endvidere afsluttet editeringen af "Even more Studies in the Ancient Greek Polis", Papers from the Copenhagen Polis Centre 6, udgivet i serien Historia Einzelschriften medio 2002. Bindet omfatter 8 artikler, der undersøger forskellige aspekter af den græske polis, en af artiklerne er forfattet af Tobias Fischer-Hansen, en af Rune Frederiksen, to af Mogens Herman Hansen, og en af Thomas Heine Nielsen.

Resten af centerets femårsperiode, det vil sige tiden frem til september 2003, vies til fuldførelsen af registranten over samtlige kendte poleis fra arkaisk og klassisk tid (ca. 650-323 f.Kr.) samt analysen af polis-begrebet ud fra registranten. I løbet af 2002 har de sidste medarbejdere afleveret deres beskrivelse af den region, de har haft ansvaret for, og hele registranten er nu i hus; den er blevet revideret og uniformeret i overensstemmelse med centerets udgivelsesplan, og arbejdet med indledning og registre er meget langt fremme. Registranten omfatter 1035 numre og fylder p.t. 11 megabytes.

Kongresser og symposier

Hvert år afholdes et eller flere symposier om de problemer, der behandles af centeret. I disse symposier deltager alle centerets indenlandske og de fleste af de udenlandske medarbejdere.

Der har allerede været afholdt 7 symposier, hvis akter er udgivet af centeret i serien Historisk-Filosofiske Meddelelser fra Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab. Centerets anden publikationsrække er samlinger af artikler udarbejdet af centerets medarbejdere samt andre tilknyttet projektet. Artiklerne samles i bindene Papers from the Copenhagen Polis Centre og publiceres af tidsskriftet Historia (Stuttgart) i serien Einzelschriften; seks bind er publiceret.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Rune Frederiksen har som ph.d.-studerende afsluttet kursusdelen af sit studium, deltaget i det dansk-græske projekt i Kalydon med ansvar for udgravningen af akropolis-muren. RFs revisionsarbejde med centerets polis registrant forventes afsluttet primo febr. 2003, hvorefter der kun vil blive arbejdet med afhandlingen frem til 1. juli 2003.

Gæsteforskere

Mogens Herman Hansen har holdt gæsteforelæsninger ved et større antikhistorikersymposium afholdt i Tallahassee, Florida og ved Det Nordiske Antikhistorikermøde afholdt i Helsingfors.

Forskningsforhold i udlandet

Thomas Heine Nielsen har været på en uges studieophold på Rhodos, og har holdt forelæsning i Det Filologisk-Historiske Samfund.

Mogens Herman Hansen, centerleder

Stab

VIP Eksternt finansieret

Hansen, Mogens Herman; centerleder.
Nielsen, Thomas Heine; forskningslektor.

STIP Eksternt finansieret

Frederiksen, Rune; ph.d.-stipendiat.

Institut for Psykologi

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder er lektor, cand.psych. Arne Prahll.

Institutbestyrelsen består af institutleder, lektor, cand.psych. Arne Prahll, viceinstitutleder, lektor, mag.art. Ole Elstrup Rasmussen, lektor, ph.d. Lisbeth Harms, lektor, dr.phil. Benny Karpatschhof, lektor, mag.art. Simo Køppe, TAP-repræsentanterne: socialrådgiver Inger Poulsen Dutton og kontorfuldmægtig Lene Seedorff samt studenterrepræsentanterne: Ditte Winther-Lindqvist og Simon Nørby.

Organisation

Instituttet, der nyetableredes pr. 1.2.1999 gennem fusion af Psykologisk Laboratorium og Institut for Klinisk Psykologi, omorganiseredes på tværs af tidligere laboratorie- og institutgrænser og med en omdannet universitetsklinik.

Adresse

Njalsgade 88
2300 København S
Telefon 35 32 88 19
Fax 35 32 87 45
lone.nissen@psy.ku.dk
www.psyk.ku.dk

Historie og fysiske rammer

Institut for Psykologi er grundlagt under navnet "Det psykofysiske Laboratorium" af Alfred Lehmann i 1886. Det er således et af de ældste psykologiske institutter i verden. Efter en begyndelse under trange kår i Metropolitanskolens kælder blev det i 1903 overtaget af universitetet og kunne i 1916 rykke ind i den nyopførte bygning i Studiegården under navnet Psykologisk Laboratorium. Med indførelsen af den psykologiske kandidateksamen i 1944 blev pladsen snart så trang, at en del af forskningen og undervisningen måtte forlægges til flere lokaliteter rundt om i byen. Med støtte fra Rockefeller Foundation oprettedes under laboratoriet i 1950 Universitetets Børnepsykologiske Klinik. Hermed blev klinisk psykologi introduceret som fag ved Københavns Universitet. Faget fik imidlertid først en selvstændig placering i kandidatuddannelsen, da der blev oprettet et professorat i klinisk psykologi i 1968. På dette tidspunkt blev der oprettet et nyt institut, Institut for Klinisk Psykologi, der kom til at bestå af en børneklinik, en nyoprettet voksenklinik og en forskningsafdeling. I 1989 oprettedes et Center for Spædbørn og deres familier og 1999 udvidedes afsnit for Komparativ Psykologi med et laboratorium for eksperimentel hjerneforskning. I 1999 blev det nuværende institut, Institut for Psykologi, etableret gennem en sammenlægning af Psykologisk Laboratorium og Institut for Klinisk Psykologi. De to klinikker, børne- og voksenklinikken, blev ligeledes integreret under navnet Universitetsklinikken. Instituttets forskning angår et stor udsnit af psykologiens basale discipliner og anvendelsesfelter, og ud over den dertil relaterede kandidat- og ph.d.-undervisning udbydes der undervisning ved Åbent Universitet og en postgraduat uddannelse af psykologkandidater ved Universitetsklinikken.

Personaleforhold

Instituttet har i årets løb opslået et adjunktur i udviklingspsykologi, som blev besat med ph.d. Pernille Hviid (der var 4 ansøgere, 2 kvinder og 2 mænd), et adjunktur i klinisk psykologi, som blev besat med ph.d. Susanne Harder (der var 4 ansøgere, 3 kvinder og 1 mand), et adjunktur i kognitionspsykologi, som blev besat med ph.d. Søren Kyllingsbæk (der var 5 ansøgere, 2 kvinder og 3 mænd), et adjunktur i klinisk psykologi, der blev besat med ph.d. Birgit Bork Mathiesen (der var 2 ansøgere, 1 kvinde og 1 mand), et professorat i udviklingspsykologi, der blev besat med dr.phil. Mariane Hedegaard (der var 7 ansøgere, 3 kvinder og 4 mænd) og et professorat i neuropsykologi, der blev besat med ph.d. Arne Østergaard (der var 7 ansøgere, 1 kvinde og 6 mænd).

Forskningsvirksomhed

Psykologiske discipliner

Instituttets forskningsvirksomhed fordeler sig på følgende 9 områder:

Almenpsykologi

Almenpsykologien, der bygger på en antagelse om at psykologien kan være en sammenhængende specialvidenskab, undersøger betingelserne for og demonstrerer muligheden af denne sammenhæng.

Instituttets forskning er karakteriseret ved en flerhed af gennemgående emner, som studeres og afrapporteres løbende. Således arbejdes der med projektet *In Search of a general Psychology*, der sammenfatter et mangearigt arbejde med psykologiens grundlagsproblemer (Niels Engelsted), og en almenpsykologisk beskrivelse af psykens opståen i ontogenesen (Simo Køppe). Inden for området det erkendelses- og videnskabsteoretiske grundlag for en videnskabelig psykologi arbejdes med betingelser for intersubjektiviteten i vor viden og sproglige beskrivelse af såvel "indre" psykiske fænomener og tilstande som "eksterne", offentligt tilgængelige ting og sagsforhold, ligesom der arbejdes med at påpege en række fundamentale inkonsistenser i antagelserne om forholdet mellem bevidsthed og virkelighed og mellem bevidsthed og krop, som ligger bag de konstruktivistiske/idealistiske og naturalistiske/materialistiske positioner inden for filosofien (Nini Prætorius). Inden for samme område arbejdes med ontologisk bestemmelse af det psykiske i relation til det biologiske og det samfundsmæssige (Simo Køppe). Inden for det mere metodeprægede felt arbejdes med de videnskabsteoretiske bestemmelser af ligheder og forskelle på de tre grundtyper af videnskab: human-, samfunds- og naturvidenskab (Simo Køppe), og med en kombination af teoretisk fundering og praktisk afprøvning af psykologisk forskningsmetode, specielt i forbindelse med kvalitets- eller effektivitetsvurdering af psyko-socialt arbejde (Benny Karpatschhof).

Klinisk psykologi

Den kliniske psykologi undersøger i bred forstand psykiske forstyrrelser og deres behandling.

Instituttets forskning finder sted inden for områderne voksne, børn, unge og familier og psykopatologi.

Inden for voksenområdet er der færdiggjort et projekt om migration og skam (Gretty Mirdal), et om kronisk

træthed og et om traumeramte grupper i Colombia og Peru, der har været udsat for statsorganiseret vold (Peter Elsass). Af projekter der videreføres eller igangsættes inden for området tortur og vold kan bl.a. nævnes behandling af tortur og trauma set fra patientens, psykoterapeutens og tolkens perspektiv (Gretty Mirdal, Peter Elsass), spiritualitet og coping blandt tibetanske torturoverlevende (Peter Elsass), behandling af torterede krigs ofre fra den Bosniske krig, tortur og dens konsekvenser for mental sundhed; tortur og grusom og nedværdigende behandling af kvinder (Libby Arcel). Derudover er der igangsat et projekt om den forskningsbaserede klinikvirksomhed (Peter Elsass), et om kulturelle udtryk for belastning, angst og stress og et om ændringer i oplevede fysiske og psykiske symptomer hos en gruppe herboende tyrkiske kvinder (Gretty Mirdal). Der er ligeledes færdiggjort et arbejde, der omhandler studier af Freud og Kierkegaard (Judy Gammelgaard).

Inden for området børn, unge og familier er der afsluttet en befolkningsundersøgelse af forekomsten af seksuelle overgreb i barndommen (Helmer Bøving Larsen), medens et fælleseuropæisk projekt om samme emne er under udvikling (Ingrid Leth). Der er igangsat en fondsstøttet undersøgelse af sammenhængen mellem mødrenes sociale netværk og børnenes psykosociale problemer og kompetencer (Helmer Bøving Larsen), ligesom en internordisk effekt- og procesundersøgelse af tidsbegrænsede psykoterapiforløb med børn og parallelt forløbende kontakt med deres forældre er igangsat (Vivi Maar). Samme forsker har afsluttet et gruppeanalytisk forsknings- og videreuddannelsesprojekt i Baltikum. I regi af Center for Spædbørn fortsætter projektet Psykiske problemer i familier i forbindelse med et barns fødsel og første leveår og i samarbejde med Rigshospitalet projektet Fædres tilknytning til deres spædbørn (Hanne Munck).

Inden for området psykopatologi afvikles i regi af Universitetsklinikken ved Institut for Psykologi et større fondsstøttet projekt om kvinder med bulimi: Tilknytning og psykoterapi. Projektets overordnede formål er at studere tilknytningsmønstre hos kvinder med bulimi og deres mødre samt at studere psykoterapeutiske behandlingsforløb med disse kvinder (Susanne Lunn, Stig Poulsen, Charlotte Sandros). I tilknytning til projektet er der færdiggjort arbejder om det psykoanalytiske rum og kampen mod kroppen – om spiseforstyrrelserne anoreksi og bulimi (Susanne Lunn).

Der er igangsat et projekt som retter sig mod udviklingen af en ny teori om borderlinepatologien, der bevæger sig mellem neuroteoriene og psykoseteoriene (Judy Gammelgaard). Inden for samme område er der færdiggjort et arbejde om patienter med præfrontal hjerneskade, som viser sig at have en dårligt integreret personlighedsorganisation svarende til den, man finder hos borderlinepatienter (Birgit Bork Mathiesen). Samme forsker fortsætter med at identificere kognitive og emotionelle ligheder mellem og forskelle på patienter med præfrontale hjerneskader og patienter med diagnosen borderline personlighedsforstyrrelse. Der er færdiggjort et arbejde om borderline og skizotypi i form af en systematisk gennemgang og beskrivelse af to personlighedsforstyrrelser der traditionelt har været vanskeligt adskillelige i klinisk praksis og et om formelle tankeforstyrrelser og identifikation af skizofrenispektrum forstyrrelser (Jan Nielsen). Dette arbejde fortsætter i form af opfølgende undersøgelse, der inden for The Copenhagen Prodromal Study skal afdække psykopatologiske forløbsforhold ved skizofreni.

Kognitionspsykologi

Kognitionspsykologien undersøger menneskers opfattelse af en verden, der består af meningsfulde objekter og begivenheder, deres forestillinger om, hvilke begivenheder der kan ske, og på hvilken måde mennesker tilpasser deres handlinger til omgivelsernes fysiske og sociale strukturer.

Institutets forskning finder sted inden for Center for Visuel Kognition. Det centrale teoretiske omdrejningspunkt for forskningen er en kognitionspsykologisk teori om visuel opmærksomhed og genkendelse. Den søges (a) videreudviklet til en neuropsykologisk teori om visuel opmærksomhed og genkendelse og (b) integreret med andre teorier med henblik på at udvikle en generel teori om visuel kognition.

Centrets forskere (Claus Bundesen, Axel Larsen, Søren Kyllingsbæk, Thomas Habekost) arbejder med en række fondsstøttede forskningsprojekter, der fortløbende afrapporteres i estimerede internationale tidsskrifter. Projekterne omfatter bl.a. undersøgelser af hjernemekanismerne bag synsoplevet bevægelse, undersøgelser af hjernemekanismerne hvorigennem visuelle transformationer af forestillingsbilleder realiseres og af visuel selektiv opmærksomhed. Derudover arbejdes der med en generel beregningsmæssig teori for visuel genkendelse samt med matematisk modellering af den visuelle korttidshukommelses kapacitet.

Inden for området informationspsykologi fortsætter udforskningen af menneske/maskinsamspil (Lisbeth Harms).

Neuropsykologi

Neuropsykologien udforsker forhold mellem hjernen og adfærd, kognition og følelser samt klinisk anvendelse af denne viden i undersøgelser, rådgivning og rehabilitering af patienter med f.eks. hjerneskade. Ved Institut for Psykologi udføres den neuropsykologiske forskning i samarbejde med Center for Hjerneskade, som er en rehabiliteringsenhed på KU, dels med hospitalsafdelinger og forskningsenheder primært på Rigshospitalet.

Institutets forskning dækker et bredt spektrum inden for neuropsykologiens område. Forskningen er præget af projekter, der fortløbende afrapporteres i internationalt anerkendte tidsskrifter. Der er dog afsluttet enkelte specialprojekter bl.a. en undersøgelse af patienter med depression (Anders Gade) og en af selvmord efter traumatisk hjerneskade eller apopleksi (Tom Teasdale). Inden for området apopleksi igangsættes en ny større undersøgelse ligesom effekten af neuropsykologisk genoptræning ved Center for Hjerneskade vil blive undersøgt (Tom Teasdale). De eksperimentelle undersøgelser af hukommelsessvækkelse i forbindelse med Alzheimers sygdom henholdsvis almindelig aldring (Arne Østergaard) fortsætter, det samme gør arbejdet med basal kognitiv neurovidenskab, der på basis af dyremodeller bl.a. skal belyse Alzheimers Demens og skizofrenierne samt mulighederne for posttraumatisk rehabilitering af forskellige kognitive funktioner (Jesper Mogensen). Inden for samme område igangsættes et projekt, som vedrører en særlig form for demens, der kan iagttages i en stor dansk familie med en dominant gendefekt (Anders Gade).

Organisationspsykologi

Organisationspsykologien undersøger forholdet mellem individ og organisation. Inden for området studeres de samfundsmæssige, organisatoriske, gruppemæssige og individuelle krav og muligheder for såvel den individuelle som den kollektive mestring af organisationens opgaver.

Instituttets forskning finder sted inden for Copenhagen Competence Research Center. Her udforskes fænomenet kompetence, som er evnen til at skabe såvel kollektiv som individuel mening i et komplekst felt. Et femårigt forskningsprojekt 'Kompetenceudvikling som ledelsesopgave' er netop afsluttet. Dele af dette projekt videreføres bl.a. via udforskningen af bestræbelserne på at systematisere og formalisere arbejdet i idéudviklingsfasen af innovationsprocessen, herunder, hvilken rolle improvisation spiller i tværfunktionelle gruppers arbejde med innovation (Arne Prah). Projektet videreføres ligeledes i et andet projekt Simulation Studies of Competence and Qualifications, der omfatter undersøgelser af de grundlæggende kognitive forhold ved kompetenceudvikling og kvalifikationsudvikling som forudsætning for og resultat af problemløsning i komplekse situationer (Ole Elstrup Rasmussen).

Personlighedspsykologi

Personlighedspsykologien undersøger menneskers relativt stabile psykologisk organiserede træk og mekanismer, som influerer deres vilgede interaktion med og tilpasning til omgivelserne.

Instituttets forskning koncentrerer sig især om forhold vedrørende det virksomme menneske. Inden for den grundlagsteoretisk orienterede personlighedspsykologi er der afsluttet et projekt om national identitet (Erik Schultz).

Der er påbegyndt et nyt projekt, som skal afdække forholdet mellem moral og psykologi (Erik Schultz). Inden for den mere praksisorienterede personlighedspsykologi arbejdes der videre med en række temaer, som omfatter hvilken rolle terapisaftaler spiller for ændringer i klienters dagligliv, hvorledes professionsudøvere lærer og udvikler kompetence i deres daglige praksis, og hvorledes ting og personer indgår i relation til hinanden under udfoldelsen af løbende aktiviteter (Ole Dreier).

Pædagogisk/communitypsykologi

Den pædagogiske psykologi udforsker forhold vedrørende opdragelse og undervisning, som indlejret i communitypsykologien omfatter betydningen af interaktionen mellem person og det omgivende samfund for disse forhold.

Instituttets pædagogisk psykologiske forskning har inden for de senere år taget en drejning mod communitypsykologi, hvilket bl.a. ses i det forhold, at et professorat på området er under besættelse. Der er inden for området bl.a. afsluttet et projekt om dilemmaet som pædagogisk potentielt. Arbejde videreføres i et projekt, der retter sig mod udvikling af en ny pædagogik for svage elever i folkeskolen (Jens Berthelsen). Der er ligeledes afsluttet et arbejde om forsknings- og interventionsmetoder i socialt arbejde, som danner grundlag for et fortløbende aktionsforskningsprogram Vilde Læreprocesser, hvis aktuelle tema er magtudøvelse i socialt arbejde (Morten Nissen). Samme forsker arbejder også med velfærdsstatens psykologi inden for et større projekt Livsformer og Velfærdsstat ved en Korsvej? Igennem en række artikler er projekter som integrationen af mentalt syge i lokale netværk, traumatisk stress i forbindelse med FN-udstationering, communityudvikling og rehabilitering, samt behandling af drenge med aggressiv adfærd blevet færdiggjort (Peter Berliner).

Ved Instituttet er Center for Multi-Ethnic Traumatic Stress Research and Practice oprettet i samarbejde med Dansk Røde Kors. Inden for centrets rammer udforskes bl.a. integrationsprogrammer for unge asylansøgere, psykosocial

behandling af traumatiserede asylansøgere, og hvorledes udstationering i krigszoner og under naturkatastrofer påvirker Røde Kors-delegerede (Peter Berliner).

Socialpsykologi

Socialpsykologien studerer de menneskelige vilkår, herunder hvorledes mennesker tænker om, influerer og relaterer sig til andre.

Instituttets forskning dækker socialpsykologiens område bredt. Inden for området misbrug er der afsluttet et arbejde om alkohol- og stofmisbrug blandt forskellige etniske grupper på Salomonøerne. Undersøgelserne fortsætter med henblik på at skabe grundlaget for en forebyggelsespolitik i store dele af stillehavsområdet (Rolf Kuschel). Et projekt om betydningen af brug af ecstasy blandt unge er ligeledes afsluttet (Torben Bechmann Jensen). Inden for området sundhed og sygdom er der afsluttet et projekt om handlekompetence som begreb i sundhedspædagogik og -forskning, der arbejdes videre med studiet af de psykosociale senfølger til kræft og kræftbehandling (Helle Andersen) og med sygdoms- og sundhedsopfattelsen i Nepal (Rolf Kuschel). Inden for ungdomsområdet er der afsluttet projekter om nordiske ungdomsværelser, om uddannelse og marginalisering i Europa samt om integration gennem øvelse (Sven Mørch). Ungdomsforskningen fortsætter inden for de europæiske projekter Families and Transitions in Europe (Sven Mørch), og Youth Policy and Participation (Sven Mørch, Torben Bechmann Jensen).

Udviklingspsykologi

Udviklingspsykologien undersøger, hvorledes individet udvikler sig som person og som kulturmedlem gennem barne- og ungdomsårene.

Instituttets forskning dækker udviklingspsykologiens område bredt. Inden for småbørnsområdet er der afsluttet en tværkulturel undersøgelse af mor-barn dyadens betydning for færdighedsudviklingen hos børn i alderen 18-24 mdr. (Arne Friemuth Petersen). Inden for området skole- og hverdagsliv er der afsluttet projekter om børns engagement i deres hverdagsliv i skole og SFO (Pernille Hviid), om børns hverdagsliv og livsforløbsperspektiver (Ivy Schousboe) samt om det at lære fysik i gymnasiet (Jytte Bang). Der er ligeledes afsluttet et projekt om det at blive fremmed i Danmark, baseret på interview med tyrkiske unge, som lige har forladt skolen (Mariane Hedegaard).

Udforskningen af området fortsætter bl.a. som projekter om teoretiske, folkepsykologiske og børneperspektiverede udviklingsforestillinger (Pernille Hviid), om børns aktiviteter og deltagelsesmåder med særlig interesse for, hvor de "investerer energi" (Jytte Bang) og om planlægning af empirisk evaluering af effekten af "Trin-for-trin"-metoden i andet skoleår (Arne Poulsen). Arbejdet med at afdække forhold omkring krigsbørn i eksil fortsætter, idet empiriske projekter vedrørende palæstinensiske drenge og somaliske unge vil blive behandlet (Mariane Hedegaard).

Arne Poulsen har forsvaret sin doktordisputat: Udvikling, risiko og modernitet.

Faglige og administrative erhverv

Tillidshverv

Lektor Helle Andersen er studieleder, Institut for Psykologi. Medlem i Uddannelses- og Forskningsudvalget, Dansk Psykologforening.

Lektor Libby Arcel har været medlem af et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Aarhus Universitet. Hun er medlem af styregruppen for Center for Interkulturel Psykiatri, Rigshospitalet og er medlem af den videnskabelige komité for KETHI, som er et forskningscenter for ligestilling i Athen.

Lektor Peter Berliner er leder af The University of Copenhagen Centre for Multi-Ethnic Traumatic Stress Research and Practice.

Professor Claus Bundesen er medlem af bestyrelsen for "European Society for Cognitive Psychology" og bestyrelsen for "International Association for the Study of Attention and Performance" samt medlem af forskningsudvalget, biblioteksudvalget og udvalget vedr. informationspsykologi på Institut for Psykologi. Er desuden koordinator ved Center for Visuel Kognition.

Professor Ole Dreier er medlem af forskningsudvalget ved Institut for Psykologi og medlem af Center for Humanistisk Sundhedspsykologi og Center for Multietnisk Traumatisk Stress Forskning og Praksis, begge under Institut for Psykologi. Medlem af International Society for Theoretical Psychology og af International Society for Cultural-historical Research and Activity Theory. Var i 2002 medlem af følgende eksterne udvalg til bedømmelse af: et lektorat ved Institut for Kommunikation ved Aalborg Universitets Center, et lektorat ved Psykologisk Institut ved Aarhus Universitet, en doktordisputats ved Roskilde Universitets-Center, et professorat ved New York University, en ph.d.-afhandling ved Psykologisk Institut ved Det frie Universitet i Berlin og en ph.d.-afhandling ved Department of Psychology, University of Manchester.

Professor Peter Elsass er blevet nomineret til International Section for Psychology, American Psychology Association, er formand for Dansk Psykolog Forenings Selskab for Psykoterapi og for Center for Humanistisk Sundhedsforskning, Institut for Psykologi, medlem af forskningsudvalget for Rehabiliteringscenter for torturoverlevende, RCT, Center for Sundhed, Menneske og Kultur, Aarhus Universitet bl.a. med afholdelsen af suppleringsuddannelsen: Sundhedsfagernes videnskabsteori og filosofi og af bestyrelsen for Københavns Internationale Teaterforum, KIT.

Lektor Anders Gade er formand for Fagnævnet for Neuropsykologisk Specialistuddannelse under Dansk Psykologforening til 2002 samt medlem af organisationskomiteen til INS Sommermøde, Berlin 2003.

Adjunkt Susanne Harder er medlem af Referencegruppe for Skizofreni, Sundhedsministeriet og Dansk Medicinsk Selskab, medlem af landsstyregruppen for Det Nationale Skizofreniprojekt, samt projektkoordinator og medlem af bestyrelsen i IPT (Institut for Psykosepsykoterapi), Glostrup, Psykiatrisk Afdeling P, samt lærer på uddannelsen.

Lektor Lisbeth Harms, studieleder på Folkeuniversitetet, medlem af bestyrelsen for Institut for Psykologi samt fagkoordinator for bifaget Informationspsykologi, Institut for Psykologi. Lisbeth Harms er desuden dansk repræsentant i "European Federation of Professional Psychologists Association: Task Force "Traffic Psychology" i Dansk Psykologforenings regi samt medlem af Programkomiteen for Trafikdagene på Ålborg Universitet, Ålborg Universitet, International Association of Applied Psychology, Center for Visuel Kognition, Institut for Psykologi og Sigchi.dk, Interaktionsdesign i Danmark.

Professor Mariane Hedegaard er præsident for "The International Society for Cultural Research and Activity Theory".

Adjunkt Pernille Hviid har været medlem af Børnerådet siden 1998.

Adjunkt Torben Bechmann Jensen er koordinator for faget kvalitativ metode, bestyrelsesmedlem i Dansk Selskab for Tobaksforskning, næstformand i Konkurrenceskaderådet og medlem af The European Group for the Study of Deviance and Social Control, DSPM (Dansk Selskab for Psykosocial Medicin), Selskabet for misbrugsbehandlere i Danmark (Dansk Psykolog Forening) og Arbejds- og Organisationspsykologisk Selskab (Dansk Psykolog Forening).

Lektor Benny Karpatschof medlem af ph.d.-studienævnet for Det Humanistiske Fakultet, Ph.d.-koordinator og koordinator for faget Kvantitativ Forskningsmetode samt medlem af bestyrelsen ved Institut for Psykologi, bestyrelsen for Psykologisk Selskab for Forskningsmetodologi, Dansk Psykologforenings erhvervstestgruppe og Dansk Psykologforenings psykometrigruppe.

Professor Rolf Kuschel er medlem af bestyrelsen for Inge Lehmanns Legat af 1986 og medlem af det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab.

Lektor Simo Køppe har været medlem af bedømmelsesudvalg til lektorat i filosofi ved DPU og medlem af bedømmelsesudvalg til norsk disputats.

Adjunkt Søren Kyllingsbæk er medlem af Center for Visuel Kognition og European Society for Cognitive Psychology.

Lektor Axel Larsen er fakultetsrådsmedlem og medlem af Økonomisk Udvalg, Det Humanistiske Fakultet, samt medlem af: biblioteksudvalg, lokaleudvalg og værkstedsudvalg, Institut for Psykologi.

Lektor Helmer Bøving Larsen er medlem af klinikudvalget på Institut for Psykologi.

Lektor Ingrid Leth er medlem af "International Society for prevention of Child Abuse and Neglect".

Lektor Susanne Lunn er klinikleder ved Universitetsklinikken, Institut for Psykologi, formand for Dansk Selskab for Spiseforstyrrelser og formand for "The Nordic Society of Eating Disorders. Er Sekretær i Dansk Psykoanalytisk Selskab og medlem af repræsentantskabet for Dansk Psykologisk Forlag samt medlem af Sundhedsstyrelsens arbejdsgruppe vedrørende behandling af alvorlige spiseforstyrrelser.

Adjunkt Birgit Bork Mathiesen er formand for udvalg om "personligheden i neuropsykologisk sammenhæng" under Selskabet Danske Neuropsykologer, medlem af bestyrelsen for Institut for Personlighedsteori og Psykopatologi siden 1997, medlem af World Psychiatric Association's Scientific Section vedrørende Personality Disorders, medlem af repræsentantskabet i HjerneForum, Landsforeningen til Bekæmpelse af Hjernesygdomme siden maj 2002 samt medlem af Selskabet Danske Neuropsykologer og af Sundhedspsykologisk Selskab.

Forskningsprofessor Gretty Mirdal er medlem af Grundforskningsfondens bestyrelse, Standing Committee for the Humanities, ved European Science Foundation (ESF), Governing Council, ESF, European Research Advisory Board (EU), Conseil Scientifique du CNRS (det franske forskningsråd) og Scientific Committee of the European Association for Professional Psychologists. Gretty Mirdal har desuden været medlem af bedømmelsesudvalget i Institut Universitaire de France, jury senior, med henblik på udvælgelse af årets 15 "superprofessorater" og medlem af evalueringskomiteen af "Chaires Blaise Pascal" (program

mhp at tiltrække fremragende udenlandske gæsteforskere til Frankrig).

Lektor Jesper Mogensen er fagkoordinator for: "Kognition- og Indlæringspsykologi", "Humanbiologi" (begge BA) og "K-søjlen" (KA).

Lektor Hanne Munck er æresmedlem og dansk repræsentant i Nordisk Forening for Spædbarnsudvikling, medlem af European Affiliation of World Association of Infant Mental Health og International Faculty Member of The Brazelton Center, Harvard Medical School, Boston.

Lektor Sven Mørch er Undervisningsministeriets ungdomsforskningsrepræsentant i det nordiske og Europæiske (Europarådet) samarbejde.

Lektor Vivi Maar er medlem af Universitetsklinikken klinisk udvalg og medlem af Group Analytic Society (London).

Adjunkt Jan Nielsen er koordinator for interne og eksterne klinik- og supervisorslærere på Institut for Psykologi. Jan Nielsen er desuden formand for Gruppeanalytisk Selskab, København og bestyrelsesmedlem i Fællesforeningen af Psykoanalytiske og Analytiske Psykoterapier i Danmark (FPAP).

Lektor Morten Nissen er koordinator i Pædagogisk Psykologi, Institut for Psykologi og medlem af Det Humanistiske Fakultets baggrundsgruppe for adjunktpædagogikum.

Lektor Arne Frimuth Petersen varetager en samarbejdsaftale med Laboratoire de psychologie génétique, Université Paul Valéry, Montpellier.

Lektor Arne Poulsen er international koordinator ved Institut for Psykologi. Har deltaget i to bedømmelsesudvalg i Århus, det ene som formand.

Adjunkt Stig Poulsen er medlem af Studienævnet ved Institut for Psykologi og medlem af styringsgruppen for Dansk Forum for Psykoterapiforskning samt medlem af Dansk Forum for Psykoterapiforskning og Society for Psychotherapy Research.

Docent Nini Prætorius er medlem af Statens Humanistiske Forskningsråd, medlem af the Programme Committee Structuring the European Research Area: Science and Society, EU's 6th Frame Programme, The European Commission. Medlem af bestyrelsen for Selskabet for Filosofi og Psykologi og elected member of The American Association for the Advancement of Science.

Lektor Ole Elstrup Rasmussen er viceinstituteder, formand for forskningsudvalget, formand for værkstedsudvalget, leder af teknisk afdeling, Institut for Psykologi. Han er leder af Copenhagen Competence Research Center, medlem af European Academy of Management (EURAM) og The European Chaos/Complexity in Organisations Network (ECCON) samt The European Institute for Advanced Studies in Management (EISAM).

Lektor Erik Schultz er næstformand i Studienævnet for Psykologi og næstformand i det landsdækkende censorformandskab for psykologistudier ved universiteterne i Danmark.

Lektor Tom Teasdale er koordinator for testteori, Institut for Psykologi. Er medlem af Dansk Neuropsykologisk Selskab.

Professor Arne Østergaard er medlem af: Memory Disorders Research Society, American Psychological Society og har været medlem af bedømmelsesudvalg i the National Institutes of Health Behavioral and Biobehavioral Processes (BBBP-4) bevillingssystem, USA.

Ph.d.-stipendiat Estrid Sørensen er medlem af Medierådet for børn og unge.

Formidling

Redaktionelle hverv

Lektor Libby Arcel er redaktør for en antologi finansieret af Den Europæiske Union med udgivelse i maj 2003. Hun har været gæsteredaktør for to temanumre af det engelsksprogede tidsskrift "Torture" i 2002.

Lektor Jytte Bang er medlem af redaktionen for Psyke & Logos.

Lektor Peter Berliner er redaktionsmedlem ved Psyke & Logos.

Professor Claus Bundesen er chefredaktør for European Journal of Cognitive Psychology (Psychology Press, Hove, UK) og medlem af editorial boards for Psychological Review (American Psychological Association, Washington DC), Psychological Research/Psychologische Forschung (Springer-Verlag, Berlin), Visual Cognition (Psychology Press, Hove, UK) og Psicologica (Universitetet i Valencia).

Professor Ole Dreier er medlem af redaktionen af fagtidsskrifterne Outlines og Nordiske Udkast, medlem af repræsentantskabet i Dansk Psykologisk Forlag og af programkomiteen for International Society For Theoretical Psychology's kongres i Istanbul, Tyrkiet, juni 2003.

Professor Peter Elsass er ansvarlig hovedredaktør af Nordisk Psykologi.

Professor Marianne Hedegaard er medlem af 'The Editorial Board' for "Mind, Culture, and Activity: An International Journal".

Lektor Susanne Harder er medredaktør af Matrix, Nordisk tidsskrift for psykoterapi.

Adjunkt Torben Becmann Jensen er medlem af redaktionspanelet for "Nordiske Udkast"/"Outlines" (tidl. "Udkast"), Institut for Psykologi, KUA.

Lektor Benny Karpatschof er medlem af redaktionen for tidsskriftet Psyke & Logos.

Professor Rolf Kuschel er Consulting editor for: The Asian Journal of Social Psychology og er medlem af baggrundsgruppen for tidsskriftet Nordisk Psykologi samt Advisory Board member of International and cultural psychology, Kluwer/Plenum Academic Publishers.

Lektor Axel Larsen er associate editor ved European Journal of Cognitive Psychology.

Lektor Susanne Lunn har været hovedredaktør af "The Scandinavian Psychoanalytic Review" siden efteråret 2002.

Adjunkt Birgit Bork Marthiesen har været gæsteredaktør for temanummer af Nordisk Psykologi, vol. 52, nr. 4, december 2000.

Lektor Hanne Munck er medlem af Editorial Board for Ab Initio, The Brazelton Center, Harvard Medical School, Boston og International Editorial Board for Infant Observation, The International Journal of Infant Observation and its Application, Tavistock Clinic Foundation.

Lektor Sven Mørch er medlem af redaktionen på "Social Identity", Canada.

Lektor Morten Nissen er hovedredaktør af Nordiske Udkast og af Outlines, member of the advisory board to Annual Review of Critical Psychology (Manchester) og medredaktør af nordisk antologi om virksomhedsteori efter konference i Rönneby, 2001.

Lektor Arne Poulsen er lektor for Psyke & Logos og for Journal of Pragmatics samt medlem af en baggrundsgruppe for Transkulturelt Terapeutisk Team.

Adjunkt Stig Poulsen er medlem af det redaktionelle panel ved tidsskriftet Matrix.

Docent Nini Prætorius er redaktør af Psyke & Logos, Institut for Psykologi.

Lektor Ole Elstrup Rasmussen er Medlem af editorial board for Cognitive Science Research.

Lektor Ivy Schousboe er medredaktør af et nummer af Psyke & Logos.

Lektor Tom Teasdale er dansk redaktør for Scandinavian Journal of Psychology.

Ph.d.-stipendiat Asmus Vogel er redaktør på Selskabet Danske Neuropsykologers nyhedsbrev.

Kongresser og symposier

Professor Marianne Hedegaard var i 2001 arrangør af et Internationalt symposium og ph.d.-kursus: Cultural-Historical Approach to Education Literacy and Organizations (Community, Institution and State) 14.-16. juni, m. Kongrescenteret v. Aarhus Universitet og deltog i organiseringen af symposiet Developmental Psychology, Childhood and Children's Activity in Everyday Local Settings på The VIIth European Congress of Psychology, July 1-6, The Barbican Centre London.

Lektor Ingrid Leth er udpeget som Rapporteur ved CEUs seminar Against Corporal Punishment of Children (21.-22. november 2002).

Lektor Susanne Lunn er medlem af den videnskabelige komite til planlægning af den 15. Nordiske Psykoanalytiske Kongres, Danmark, august 2004.

Lektor Sven Mørch er kursusplanlægger for nordisk og europæiske ph.d.-kurser i Ungdomsforskning.

Lektor Vivi Maar er gæstelærer ved Vilnius Universitet, Litauen.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Netværk

Lektor Helle Andersen er medlem af Dansk Selskab for Psykosocial Medicin.

Libby Arcel indgår i et forsknings samarbejde med Center for torturofre, Sarajevo, som forskningskoordinator og er medlem af Balkan Network for Centers for Victims of Torture .

Lektor Jytte Bang er medlem af Udviklingsgruppen for lærercertificeringsprojektet, Konsortiet for matematik og naturvidenskab, Learning Lab Denmark (LLD) og medlem af netværket for udviklingspsykologer ved Institut for Psykologi.

Lektor Peter Berliner samarbejder med University of South Dakota, Nottingham University, Dansk Røde Kors og Internationale Røde Kors, RCTUniversidad National i Honduras og Videnscenter for Socialpsykiatri.

Lektor Jens Berthelsen samarbejder med Dansk Psykoterapeutisk Selskab omkring supervision og videoproduktion og har desuden et uformelt samarbejde med kolleger om pædagogik og fænomenologi.

Lektor Claus Bundesen samarbejder i Copenhagen Brain Research Centre med bl.a. medarbejdere på Rigshospitalet og Hvidovre Hospital. Claus Bundesen samarbejder endvidere med MRC Cognition and Brain Sciences Unit, Cambridge, UK, Universitetet i Verona og Department of Psychology, Vanderbilt University, Nashville, USA.

Professor Ole Dreier har siden 1990 været medlem af Center for Sundhed, Menneske, Kultur, hvori deltager psykologer, filosoffer, etnologer og it-forskere fra universite-

terne i København, Århus og Roskilde i et omfattende internationalt forsknings samarbejde med kolleger i Europa, USA og Australien. Samarbejde med en forskningsgruppe, der studerer udviklingen af arbejdet inden for den sociale sektor.

Professor Peter Elsass deltager i Center for Sundhed, Menneske og Kultur, Aarhus Universitet og samarbejder med Universidad del Huamanga, Peru, Universitetet i Bergen, Norge og University of Maine, USA.

Lektor Niels Engelsted har et mangeårigt samarbejde med kolleger ved Københavns Universitet og Aarhus Universitet om grundlagsproblemer.

Lektor Anders Gade deltager i et internationalt netværk FREJA (Frontotemporal Research in Jutland Association) og er koordinator for et EU-støttet forskningsprojekt "Visual object recognition: Cognitive, neuropsychological, psychopharmacological and neuroimaging (PET and fMRI) studies".

Adjunkt Susanne Harder er medlem af koordinationsgruppen for "Forum for Psykoterapiforskning" et dansk netværk for psykoterapiforskere i Danmark, IEPA, International Early Psychosis Association, ISPS, International Society for Psychological treatment of Psychosis, medlem af SPR, Society for Psychotherapy Research og SITAR, Society for Interpersonal Theory and Research .

Adjunkt Torben Bechmann Jensen indgår i det Europæiske Forsknings samarbejde YOYO, som primært samarbejds partner.

Lektor Benny Karpatschhof medvirker ved en række forskningsprojekter ved Nordisk Hjertecenter.

Professor Rolf Kuschel er medlem af et forskningsnetværk om stof og alkoholmisbrug i Stillehavet med deltagere fra University of Hawaii, Northern Territory University, Darwin, Australia og Massey University, Auckland, New Zealand, medlem af et forskningsnetværk om sundheds- og sygdomsopfattelser i Nepal med deltagere fra Institut for Samfundsfarmaci, København og Institut for Epidemiologi, Aarhus Universitet.

Lektor Simo Kjøppe samarbejder med kolleger fra andre institutter på KU om grundlagsteoretiske problemstillinger.

Adjunkt Søren Kyllingsbæk samarbejder med forskere fra MRC Cognition and Brain Sciences Unit, Cambridge, England, Ludwig-Maximilians-University, München, Tyskland, Birmingham University, England og University of California, Davis, USA.

Lektor Axel Larsen har et samarbejde med Cognition and Brain Science Unit i Cambridge, UK.

Lektor Helmer Bøving Larsen er medlem af følgende forskningsnetværk: Videnscenter for barndomsforskning (Socialforskningsinstituttet er vært, samarbejds partnere fra bl.a. NOVA, DPU, RUC, Göteborg universitet, Norsk Center for Barneforskning), et forskningsnetværk vedrørende bekæmpelse af seksuelle overgreb mod børn (Statens Institut for Folkesundhed er vært, samarbejds partnere bl.a. fra Socialforskningsinstituttet, Rigshospitalet, Amter og Kommuners Forskningsinstitut, Sygekassernes Helsefond) og et forskningsnetværk vedrørende børns sundhed og trivsel (Statens Institut for Folkesundhed, samarbejds partnere fra bl.a. DPU, Sundhedsstyrelsen, Institut for Folkesundhed, Glostrup Hospital).

Lektor Ingrid Leth samarbejder med University of Birmingham vedr. Children in Institutions og Child protection by training of home visiting Health nurses og er blevet opfordret til medlemskab af Dansk forskningsnetværk om forebyggelse af seksuel overgreb af børn.

Lektor Susanne Lunn har et forskningssamarb. med Rigshospitalets og Bispebjerg Hospitals Psykiatriske Afdeling.

Adjunkt Birgit Bork Mathiesen samarb. med Distriktspsykiatrisk Center Fjorden i Roskilde og med Center for Hjernesgade, KU samt Institutionen för Klinisk Neurovetenskap, Sektionen för psykoterapi, Karolinska Institutet, Stockholm, Sverige.

Forskningsprofessor Gretty Mirdal er medlem af et europæisk netværk (Islam in Europe), der har sendt et "letter of intent" for at komme i betragtning ved EUs 6. ramme-program uddelinger.

Lektor Jesper Mogensen samarb. aktuelt med bl.a. Neuropsykiatrisk Laboratorium, Farmakologisk Institut, KU.

Lektor Hanne Munck samarb. med såvel et netværk af individuelle forskere uddannet på Center for Spædbørn, Institut for Psykologi, som forskningsinstitutioner bl.a. universiteterne i Göteborg, Oslo og Lund og Københavns Kommunes Sundhedspleje. Center for Spædbørn er tilsluttet Brazelton Institute International Network, Children's Hospital & Harvard Medical School, Boston. De tilsluttede institutter kommer fra: Australien, Belgien, Brasilien, Frankrig, Danmark, England, Italien, Japan, Korea, Portugal, Spanien, Sverige, Schwetz og Thailand. Desuden er der udviklet et samarb. med Juliane Marie Center, Rigshospitalet.

Lektor Sven Mørch er medlem af forskningsgruppen EGRIS (ca. 10 europæiske lande i samarb.)

Lektor Vivi Maar samarb. med svenske forskere omkring EPOS Projektet (Erica Process and Outcome Study). Vivi Maar er projektleder for den danske del af projektet. Vivi Maar samarb. desuden med Norsk Institut for Gruppeanalyse, Oslo, med Lithuanian Group Analytic Society og med Vilnius Universitet, Litauen i forbindelse med det Baltiske forsknings- og videreuddannelsesprogram.

Adjunkt Jan Nielsen samarb. med Harvard University/McLean Hospital, Boston, USA om TDI-metoden og Rorschachtestning og indgår i det eksterne forskningssamarb. The Copenhagen Prodromal Study.

Morten Nissen indgår i en række tværfaglige samarb.: Gadeplansprojektet, som er et tværvideenskabeligt forskningsprogram med base på Center for Rusmiddelforskning, AU, finansieret af Social- og Justitsministerierne, Livsformer og Velfærdsstat ved en Korsvej?, som er et tværvideenskabeligt forskningsprogram forankret på etnologi, finansieret af SHF, Person, Intervention, Fællesskabsformer i Forandring, som er et pædagogisk-psykologisk forum for danske universitetspsykologer, Sundhed, menneske og kultur, som er et tværvideenskabeligt center/netværk til humanistisk sundhedsforskning, Kritisk Psykologi På Langs: Forskernetværk med kolleger internt på instituttet og Center for Humanistisk Sundhedspsykologi, IfP.

Lektor Arne Frimuth Petersen samarb. med "Service Peyre Plantade", C.H.U. Montpellier.

Lektor Arne Prahls har siden 2001 været medlem af et netværk SYNOPSIS bestående af forskere fra DTU, Center for Industriel Produktion, SDU, HHK, som studerer produktudvikling.

Docent Nini Prætorius har samarb. med forskere ved Grundforskningsrådets Center for Subjektivitetsforskning og Grundforskningsrådets Center for Funktionelt Integreret Hjernevidenskab samt forskere ved Department of Philosophy, University of Heartfordshire, U.K. Er desuden medlem af Nordic Network of Consciousness Studies.

Lektor Ole Elstrup samarb. med Danmarks Pædagogiske Universitet (SimCom), og en forsker ved Institut for Psykologi.

Lektor Erik Schultz har et samarb. med Forum for Antropologisk Psykologi ved Aarhus Universitet, og herigen- nem kontakt til Georgetown University, USA.

Ph.d.-stipendiat Peter Dalsgaard er tilknyttet Forskningsnetværket Ungdom og Forebyggelsescentret for Selvmord i København og HS.

Ph.d.-stipendiat Thomas Habekost samarb. med forskere på Cambridge University og en forskergruppe i München om perceptionspsykologiske problemstillinger.

Ph.d.-stipendiat Estrid Sørensen indgår i et netværk for computerspilsforskere i Danmark: www.spilforskning.dk med samarbejdspartnere ved flere danske universiteter samt samarb. i regi af et EU-projekt med forskere ved Blekinge Institute of technology, Sverige og Universidad Autonoma, Barcelona, Spanien.

Ph.d.-stipendiat Asmus Vogel deltager i et EU-støttet projekt med deltagelse fra flere europæiske lande om betydningen af forandringer i hjernens hvide substans.

Gæsteforskere og gæsteforelæsere

I efteråret har instituttet haft besøg af to gæsteforskere, Professor Siv Boalt Boëthius, Pedagogiska Institutionen, Stockholm Universitet og Professor Hanne Haavind, Psykologisk Institut, Oslo Universitet.

Forskningsophold i udlandet

Lektor Liby Arcel er jævnligt på forskningsophold i Sarajevo.

Lektor Peter Berliner er Visiting Professor ved Nottingham University.

Professor Ole Dreier har været på forskningsophold i 2001 på University of California's Humanities Research Institute og i 2002 på universitetet i Berkeley.

Professor Peter Elsass har været i Nordindien i forbindelse med et Danidaprojekt om rehabilitering af tibetanske torturofre.

Lektor Arne Frimuth Petersen har været på forskningsophold en måned ved universitetet i Montpellier.

Docent Nini Prætorius har gæsteforelåst ved Department of Philosophy, University of Heartfordshire, UK, maj 2002.

Tom Teasdale har i 2002 været Visiting Research Scientist, Cognition & Brain Sciences Unit, University of Cambridge og Visiting Fellow Clare Hall, University of Cambridge.

Ph.d.-stipendiat Peter Dalsgaard har haft et ophold ved Beck Institute, Philadelphia, november, 2002.

Ph.d.-stipendiat Estrid Sørensen har været på forskningsophold ved Centre for Science Studies, Lancaster University, UK.

Arne Prahls, institutleder

Stab

VIP Internt finansieret

Andersen, Helle Linda; lektor.

Andersen, Svend Børge Fisker; lektor.

Arcel, Eleftheria; lektor.

Bang, Jytte Susanne; lektor.

Berliner, Peter; lektor.

Berthelsen, Jens Kock; lektor.

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	53,69	0,00	53,69
DVIP	0,01	0,00	0,01
STIP	7,52	0,02	7,55
TAP	24,77	0,11	24,88
Årsværk i alt	86,00	0,13	86,13
Løn	34.012	23	34.036
Frikøb	6	-104	-99
Øvrig drift	1.249	94	1.343
Anskaffelser	1.302	53	1.355
Bruttototal t.kr.	36.569	66	36.635

Bjerke, Finn; amanuensis.
 Boethius, Siv; gæsteforsker.
 Bundesen, Claus Mogens; professor.
 Dreier, Ole Henning; professor.
 Elsass, Peter; professor.
 Engelsted, Niels; lektor.
 Eriksen, Karen Elisabeth; undervisningsadjunkt.
 Eriksen, Mariane Hedegaard; professor.
 Gade, Anders; lektor.
 Gammelgaard, Judy; lektor.
 Haavind, Hanne; gæsteforsker.
 Harder, Susanne; adjunkt.
 Harms, Lisbeth; lektor.
 Hjulmand, Knud Eluf; amanuensis.
 Hultén, Astrid H. Weitemeyer; amanuensis.
 Hutchings, Barry; lektor.
 Hviid, Karen Pernille; adjunkt.
 Jensen, Tina Kirstine Leen; amanuensis.
 Jensen, Torben Bechmann; adjunkt.
 Karpatschof, Benny; lektor.
 Kragh, Charlotte; amanuensis.
 Kuschel, Rolf; professor.
 Køppe, Simo; lektor.
 Larsen, Helmer Bøving; lektor.
 Larsen, Henning Axel; lektor.
 Leth, Ingrid; lektor.
 Lunn, Susanne; lektor.
 Maar, Vivi Bengta; lektor.
 Malá, Hana; amanuensis.
 Mirdal, Gretty Mizrahi; forskningsprof.
 Mogensen, Jesper Ole Meiborn; lektor.
 Moustgaard, Anette Caroline; amanuensis.
 Munck, Hanne; lektor.
 Mørch, Sven; lektor.
 Nielsen, Jan; adjunkt.
 Nissen, Morten; lektor.
 Oxvig, Ida; amanuensis.
 Petersen, Arne Friemuth; lektor.
 Petersen, Pernille Lorenz; amanuensis.
 Poulsen, Arne; lektor.
 Poulsen, Stig Bernt; adjunkt.
 Prah, Arne; lektor.
 Prætorius, Nini; lektor.

Rasmussen, Ole Elstrup; lektor.
 Rasmussen, Thøger; amanuensis.
 Schousboe, Ivy Gunver; lektor.
 Schultz, Erik Harald; lektor.
 Teasdale, Thomas William; lektor.
 Williamson, Howard John; gæsteforsker.
 Østergaard, Arne Leif; professor.

VIP Eksternt finansieret

Alvarez, Marissa; adjunkt.
 Armand, Nina Marie; forskningsass.
 Jensen, Tine; forskningsass.
 Kyllingsbæk, Søren; adjunkt.
 Mathiesen, Birgit Bork; adjunkt.
 Stølan, Liv Os; forskningsass.

STIP Internt finansieret

Christensen, Kathrine Egelund; klinisk kandidat.
 Dalsgaard, Peter; ph.d.-stipendiat.
 Fagerlund, Birgitte; ph.d.-stipendiat.
 Gjørtler, Neel; ph.d.-stipendiat.
 Habekost, Thomas; ph.d.-stipendiat.
 Hoff, Barbara; klinisk kandidat.
 Huniche, Lotte; ph.d.-stipendiat.
 Mathiassen, Charlotte; ph.d.-stipendiat.
 Muschner, Annitta Nordkvist; klinisk kandidat.
 Møller, Vibeke; klinisk kandidat.
 Nielsson, Maja Iben; klinisk kandidat.
 Ragans, Vanessa Leanette; ph.d.-stipendiat.
 Rendsmark, Birgit Jørgensen; ph.d.-stipendiat.
 Ripa, Caroline Petra Linnebjerg; ph.d.-stipendiat.
 Svane, Hanne; klinisk kandidat.
 Sørensen, Estrid; ph.d.-stipendiat.
 Sørensen, Jesper Brøsted; ph.d.-stipendiat.
 Thomsen, Tine Meyer; klinisk kandidat.
 Vogel, Asmus; ph.d.-stipendiat.
 Væver, Mette Skovgaard; klinisk kandidat.
 Wittrup, Louise Stub; klinisk kandidat.

STIP Eksternt finansieret

Marstrand, Lisbet; ph.d.-stipendiat.
 Sandros, Julia Charlotte; ph.d.-stipendiat.
 Skovlund, Henrik; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Hviid, Karen Pernille: Børneliv – en studie i de 6-10 åriges udformning af liv i skole og fritidsinstitution.
 Jensen, Torben Elgaard: Performing Social Work. Competence, orderings, spaces and objects.
 Kyllingsbæk, Søren: Undersøgelser af visuel kognition.
 Moustgaard, Anette Caroline: Functional analysis of the rat prefrontal cortex and hippocampus.
 Nielsen, Karin Sandager: Postnatal anoxia as a new animal model for schizophrenia?
 Ripa, Caroline Petra Linnebjerg: Sexuality and gender differentiated personality traits. Sex differences and effects of prenatal progesterone exposure in young adults.

Fondsbevillinger

Danmarks Farmaceutiske Højskole

– Enhancement of Research Capacity – Nepal (Psykologisk Laboratorium) kr. 50.000.

Carlsbergfondet

- Opmærksomhedsstyring, korttidshukommelsen og det fronto-parietale netværk (Søren Kyllingsbæk) kr. 54.000.

Dir. E. Danielsen og Hustrus Fond (Aase og Ejnar)

- Tværkulturel og tværvideenskabelig behandling af post-traumatiske tilstande hos flygtninge. (Gretty Mirdal) kr. 131.400.
- Visuel opmærksomhed og fokal hjerneskade (Thomas Habekost) kr. 25.000.

HjerneSagen

- Visuel opmærksomhed og fokal hjerneskade (Thomas Habekost) kr. 50.000.

Lundbeckfonden

- Visuel opmærksomhed og fokal hjerneskade (Thomas Habekost) kr. 50.000.

Socialminist. Statens Institut for Folkesundhed

- Unges Trivsel (Helmer Bøving Larsen) kr. 313.600.

Statens Humanistiske Forskningsråd

- Aflastning som rådsmedlem (Nina Prætorius) kr. 25.000.
- Afghanske kvinders psykosociale udvikling i Danmark og Iran (Fæzeh Zand) kr. 1.260.000.
- Aflastning som rådsmedlem (Nina Prætorius) kr. 50.000.
- Aflønning af undervisningsassistent til aflastning (Gretty Mirdal) kr. 70.000.
- Tilknytningsmønstre hos bulimikere: Udvikling og behandling (Susanne Lunn) kr. 2.138.000.
- Tilknytningsmønstre som grundlag for differentieret psykoterapi (Sarah Ingrid Franksdatter Pedersen) kr. 968.000.

Sygekassernes Helsefond

- Tværkulturel og tværvideenskabelig behandling af post-traumatiske tilstande hos flygtninge (Gretty Mirdal) kr. 168.600.

Publikationer

- Aboulafia A.L., Hansen T., Bang J.S.: Introduktion: Betydning og mening fra Leontjew til ny dansk virksomhedsteori. i: Virksomhed, betydning og mening s. 12-12. Annette Aboulafia, Holger Hübschmann Hansen, Tia Hansen, Jytte Bang (red.). Roskilde Universitetsforlag, København 2002.
- Bang J.S.: Menneskets tankevirkosomhed – på vej mod et økologisk begreb? Tidsskriftet Bulletin fra Forum for Antropologisk Psykologi 8, s. 42. 2000.
- Bang J.S.: Et økologisk begreb om tænkning. 14s. Tidsskriftet Bulletin fra Forum for Antropologisk Psykologi, Århus Universitet 2000.
- Bang J.S.: Erfaringsproblemet i forbindelse med læring. i: At lære fysik – et studium i elevers læreprocesser i fysik s. 250-259. Undervisningsministeriets Forlag, København 2001.
- Bang J.S.: Den lærerstyrede klassedialog. i: At lære fysik – et studium i elevers læreprocesser i fysik s. 63-77. Undervisningsministeriets Forlag, København 2001.
- Bang J.S.: Økologisk Psykologi i bevægelse – et redskab og et perspektiv. Indledning. Psyke & Logos 2, s. 465-471. 2001.

- Bang J.S.: Om nødvendigheden af synteser i psykologien. Psyke & Logos 2, s. 514-536. 2001.
- Bang J.S.: Tænketræning er løsningen – hvad er problemet? Tidsskriftet Kognition & Pædagogik 46, s. 10-10. 2002.
- Bang J.S.: Introduktion: Legen og det legende. Psyke & Logos 2, s. 353-359. 2002.
- Bang J.S., Rasmussen O.E.: Competence Development – learning by problem solving. Cognitive Science Research 74, s. 1-23. 2000.
- Bech-Jessen J., Frølund L., Nielsen J., Vitger J.: Form versus indhold. Matrix vol. 19, no. 3, s. 225-245. 2002.
- Berthelsen J.: Nået til et vadested om paradigmeskift og de store psykologiske teoriers brugbarhed. Psykolognyt 7, s. 12-19. 2002.
- Berthelsen J.: Psykologen i akut krise. Video om supervision og psykoterapi. 35 min. Dansk Psykologforening 2002.
- Berthelsen J.: Kvindehad og dybe længsler. Video om supervision og psykoterapi. 30 min. Dansk Psykologforening 2002.
- Berthelsen J.: Parallelproces: Angst og undvigelse. Video om supervision og psykoterapi. 36 min. Dansk Psykologforening 2002.
- Berthelsen J.: Psykiatrisk assistence. Video om supervision og psykoterapi. 28 min. Dansk Psykologforening 2002.
- Berthelsen J.: Psykologen i rollen som den gode mor. Video om supervision og psykoterapi. 28 min. Dansk Psykologforening 2002.
- Bricolo E., Giancesini T., Fanini A., Bundesen C., Chelazzi L.: Serial attention mechanisms in visual search: A direct behavioral demonstration. Journal of Cognitive Neuroscience vol. 14, nr. 7, s. 980-993. 2002.
- Bundesen C.: A general theory of visual attention. i: Psychology at the turn of the millennium (vol.1): Cognitive, biological, and health perspectives s. 179-200. Lars Bäckman & Claes von Hofsten. Psychology Press, Hove, UK 2002.
- Bundesen C.: Attention: Models. i: International encyclopedia of the social and behavioral sciences (vol. 2) s. 878-884. N.J. Smelser & P.B. Baltes. Elsevier Science, Amsterdam 2001.
- Bundesen C.: Editorial. European Journal of Cognitive Psychology vol. 14, issue 1, s. 1-1. 2002.
- Bundesen C., Larsen A., Kyllingsbæk S., Paulson O.B., Law I.: Attentional effects in the visual pathways: A whole-brain PET study. Experimental Brain Research 147, s. 394-406. 2002.
- Dreier O.: Psykosocial behandling. En teori om et praksisområde. 2. udgave. 341 s. Dansk Psykologisk Forlag København 2002.
- Dreier O.: Psychotherapie und die Anbahnung kohärenter Lebenswege in divergierenden Praxiskontexten – ein neuer Ansatz der Therapieanalyse. Forum Kritische Psychologie 45, s. 75-96. 2002.
- Dreier O.: Uddannelse og læring i praksis. 15 s. Network for Non-Scholastic Learning, Institut for Filosofi, Aarhus Universitet Århus 2000.
- Engberg A., Teasdale T., : Traumatic brain injury in Denmark 1979-1996: A national study of incidence & mortality. European Journal of Epidemiology 17, s. 437-442. 2001.
- Gerlach C., Aaside C.T., Humphreys G.W., Gade A., Paulson O.B., Law I.: Brain activity related to integrati-

- ve processes in visual object recognition: Bottom-up integration and the modulatory influence of stored Knowledge. *Neuropsychologia* vol. 40, no. 8, s. 1254-1267. 2002.
- Gerlach C., Law I., Gade A., Paulson O.B.: The role of action knowledge in the comprehension of artefacts – a PET study. *Neuroimage* vol. 15, s. 143-152. 2002.
- Gydesen S., Brown J.M., Brun A., Chakrabarti L., Gade A., Johannsen P., Rossor M., Thusgaard T., Grove A.J., Yancopoulou D., Spillantini M.G., Fischer E.M., Collinge J., Sorensen S.A.: Chromosome 3 linked frontotemporal dementia (FTD-3). *Neurology* vol 59, issue 10, s. 1585-1594. 2002.
- Helweg-Larsen K., Larsen H.B.: Unges trivsel år 2002. En undersøgelse med fokus på seksuelle erfaringer med voksne. 162 s. Statens Institut for Folkesundhed, København 2002.
- Hjulmand K.: Aktiv teknik. Psykodynamisk leksikon. Ole Andkjær Olsen (red.). 44-47s. Gyldendal, København 2002.
- Hjulmand K.: Børneanalyse, Eksternalisering, Leg. I Psykodynamisk Leksikon. Ole Andkjær Olsen (red.). 137-144, 201-203, 437-438s. Gyldendal, København 2002.
- Hjulmand K.: Endopsykisk struktur, Skizoid position (leksikonartikler). I Psykodynamisk Leksikon. Ole Andkjær Olsen (red.). 207-208, 738-739s. Gyldendal, København 2002.
- Hjulmand K.: Afvisende objekt, Antilibidinøst jeg, Centralt jeg, Idealobjekt, libidinøst jeg, ophidsende objekt (leksikonopslag). I Psykodynamisk Leksikon. Ole Andkjær Olsen (red.). 35. 84. 145-146. 329. 439. 548s. Gyldendal, København 2002.
- Hjulmand K.: Falsk selv – sandt jeg, Holding, Illusion, Kreativitet, Overgangsobjekt, Potentielt rum. I Psykodynamisk Leksikon. Ole Andkjær Olsen (red.). 222-23. 301-3.334-36. 415-16.s. Gyldendal, København 2002.
- Hjulmand K.: Grundbrist, Harmonisk blanding, Ny begyndelse, Oknofili – filobatisme. I Psykodynamisk Leksikon. Ole Andkjær Olsen (red.). 287-88. 298-99. 526-27.544-45.s. Gyldendal, København 2002.
- Hjulmand K.: Adhæsiv identifikation, Afhængighed, Afvænning (fra brystet), Depersonalisering. I Psykodynamisk Leksikon. Ole Andkjær Olsen (red.). 13-15. 29-31. 35-36.155-156.s. Gyldendal, København 2002.
- Hjulmand K.: Autisme, Hudjæg, Som-om-personlighed. I Psykodynamisk Leksikon. Ole ANdkjær Olsen (red.). 107-108. 309-310. 749-750.s. Gyldendal, København 2002.
- Jansson L., Handest P., Nielsen J., Sæbye D., Parnas J.: Exploring boundaries of schizophrenia: A comparison of ICD-10 with other diagnostic systems in first-admitted patients. *World Psychiatry* vol. 1, no. 2, s. 109-114. 2002.
- Karpatschhof B.: Den legende virksomhed. *Psyke & Logos* årg. 23, nr. 2, s. 15-15. 2002.
- Kuschel R.: Na tau'a o Mungiki (Raids on Bellona Island). 209 s. Royal Academy of Sciences and Letters. København 2002.
- Kuschel R.: Vold og ondskab. *Individuel Ondskab* 4, s. 6-7. 2002.
- Kuschel R., Jørgensen P.S.: Socialpsykologi – En introduktion. 67 s. Frydenlund København 2002.
- Køppe S.: 60 leksikon-artikler (55 sider) til psykodynamisk leksikon. i: Psykodynamisk Leksikon 55 s. Ole Andkjær Olsen (red.). Gyldendal, København 2002.
- Køppe S.: Selvet i psykologiens historie. i: Vinkler på selvet s. 37-61. P. Bertelsen, M. Hermansen, J. Tønnesvang (red.). Klim, Århus 2002.
- Larsen A., Kyllingsbæk S., Law I., Bundesen C.: Activation in the MT-Complex during perception of Stroboscopic displays. *Neuroimage* vol. 16, no. 2, s. 1-1. 2002.
- Larsen H.B.: Klinisk børnepsykologi og de adfærdsvanskelige børn. i: Samfundets børn s. 267-311. Mads Hermansen & Arne Poulsen (red.). KLIM, Århus 2002.
- Larsen H.B.: Spørgsmålsformuleringer til børn – set fra et udviklingspsykologisk perspektiv. i: Børn som respondenter. Om børns medvirken i survey s. 99-118. Dines Andersen & Mai Heide Ottosen (red.). Socialforskningsinstituttet, København 2002.
- Leth I.: Når en mistanke opstår. i: Pædofili – om seksuelt misbrug af børn og unge i samfundets institutioner s. 67-85. Jan Andreasen (red.). Frydenlund, København 1999.
- Leth I.: Seksuelle overgreb mod børn set i dansk tidsspektiver. *Dansk tidsskrift for Samfundsmedicin – NYS* x, s. 2-2. 2002.
- Leth I.: Solgt af mor til prostitution. *Unicef Nyt* 3, s. 3-3. 2000.
- Lorentzen S., Maar V., Sørlie T.: Block-Training in Group Psychotherapy in the Baltic States: Experiences from Three Years of Training. *Nordic Journal of Psychiatry* 56, s. 145-150. 2002.
- Lorentzen S., Maar V., Sørlie T.: Commentary on 'Group-Analytic Training conducted through a Language Interpreter: Are We Understanding Each Other?' and 'Group-Analytic Training Conducted through a Language Interpreter: Is the Experience Therapeutic? Is it Group-Analytic?' by David Kennard et al. *Group Analysis* vol. 35(2), s. 251-258. 2002.
- Lorentzen S., Maar V., Sørlie T.: Erfaringer fra et uddannelsesprogram i gruppepsykoterapi i de Baltiske Stater. *Matrix* 18. årgang, nr. 4, s. 351-362. 2001.
- Lunn S.: Spiseforstyrrelser. i: Psykodynamisk Leksikon s. 758-759. Ole Andkjær Olsen. Gyldendal, København 2002.
- Lunn S.: Skam. i: Psykodynamisk Leksikon s. 731-732. Ole Andkjær Olsen. Gyldendal, København 2002.
- Lunn S.: Bulimia Nervosa. i: Psykodynamisk Leksikon s. 137-139. Ole Andkjær Olsen. Gyldendal, København 2002.
- Lunn S.: Anorexia Nervosa. i: Psykodynamisk Leksikon s. 82-84. Ole Andkjær Olsen. Gyldendal, København 2002.
- Lunn S.: Adolescens. i: Psykodynamisk Leksikon s. 15-17. Ole Andkjær Olsen. Gyldendal, København 2002.
- Lunn S.: The psychoanalytic room. *The Scandinavian Psychoanalytic Review* vol. 25, nr.2, s. 135-142. 2002.
- Maar V.: Group Analytic Supervision in a Transcultural Blocktraining Program – Developing a Dialog and Different Levels of Understanding. Bologna 2002.
- Madsen S.A., Lind D., Munck H.: Fædres tilknytning til spædbørn. 309 s. Hans Reitzels Forlag København 2002.
- Mogensen J.: Når psyken former hjernen. *PsykiaetriInformation* 9. årgang, nr. 3, s. 10-11. 2002.
- Mogensen J., Christensen L.H., Johansson A., Wörtwein G., Bang L.E., Holm S.: Place learning in scopolamine rats: The roles of distal cues and catecholaminergic mediation. *Neurobiology of Learning and Memory* 78, s. 139-166. 2002.
- Mogensen J., Christensen L.H., Johansson A., Wörtwein

- G., Bang L.E., Holm S.: Place learning in scopolamine-treated rats: The roles of distal cues and catecholaminergic mediation. *Neurobiology of Learning and Memory* 78, s. 139-166. 2002.
- Mørch M., Mørch S., Böhmish L.: Sistemas educativos en sociedades segmentadas. *Revista de estudios de Juventud* 56, s. 31-55. 2002.
- Mørch S.: Ung til ung som pædagogisk metode. i: De udfordrende unge s. 19-24. BUPL. BUPL, København 2002.
- Mørch S.: Misleading trajectories. *Journal of Youth Studies* vol. 4, nr. 1, s. 101-118. 2001.
- Mørch S., Furlong A.: Integration through training. 170 s. University of Glasgow 2001.
- Mørck L.L., Nissen M.: Wilde forskningsprocesser. Kritik, metode og læring i socialt arbejde. *Nordiske udkast – Tidsskrift for kritisk samfundsvidenskab* 29:1, s. 33-60. 2001.
- Nielsen J.: I Matrix: Anmeldelse af K. V. Mortensens "Fra neuroser til relationsforstyrrelser". S. 211-217. København 2002.
- Nielsen J.: I PsykologNyt: Anmeldelse: Fra "abstinensregel" til "ånd" – anmeldelse af Psykodynamisk leksikon. S. 36-38. 2002.
- Nissen M.: Wildes lernen. Nachlese als Vorbereitung. *Forum Kritische Psychologie* 45, s. 45. 2002.
- Nissen M.: Straf eller magt? En social kritik af ungdomsaktionen. *Nordiske Udkast* 30:1, s. 36-58. 2002.
- Nissen M.: Det Kritiske Subjekt. *Psyke & Logos* 23:1, s. 65-85. 2002.
- Ommondson R., Hak T., Mørch S., Larsen K.S., Van der Veer V.K.: Attitudes toward illegal immigration: A cross national methodological comparison. *Journal of Psychology – Interdisciplinary and Applied* vol. 136, nr. 1, s. 103-111. 2002.
- Paulson O.B., Born A.P., Bundesen C., Gade A., Gerlach C.: Den arbejdende hjerne – hvordan kan den se ud? *Ugeskrift for Læger* vol. 164, s. 2267-2275. 2002.
- Petersen A.F.: La théorie des systèmes dynamiques: une hypothèse auxiliaire sur le développement de la motricité dans des conditions artificielles. i: *Psychologies d'ici et d'ailleurs* s. 9-32. André Guillain & René Pry. Les Presses de l'Université Paul-Valéry, Montpellier 2001.
- Petersen A.F.: Popper's "Parmenides" as an Argument Against Theories about Paradigms in Science. i: Karl Popper 2002 – Centenary Congress (Abstracts) s. 83. K. Milford. Universität Wien-Hausdruckerei, Wien 2002.
- Poulsen A.: Udviklingspsykologi. i: *Introduktion til psykologi* s. 179-242. Thomas Koester & Kim Frandsen. Frydenlund, København 1977.
- Poulsen A.: Psykosnak og kontraderfinerede begreber. i: *Erkendelse, stræben, følelse* s. 31-38. Preben Berthelsen, Lars Hem og Jens Mammen. Aarhus University Press, Aarhus 1997.
- Poulsen A.: Udvikling, risiko og modernitet. 307 s. Klim Aarhus 2002.
- Poulsen A.: Tilknytning. i: *Samfundets børn*. s. 163-182. Hermansen, Mads og Poulsen, Arne. Klim, Aarhus 2002.
- Poulsen A.: Risikofaktorer, beskyttelsesfaktorer, modstandsdygtighed og social arv. i: *Samfundets børn*. s. 313-332. Mads Hermansen & Arne Poulsen. Klim, Aarhus 2002.
- Poulsen A., Hermansen M.: (red.). *Samfundets børn*. 1-335s. Klim, Århus 2002.
- Prahl A.: Formalizing knowledge creation in inventive project groups. Paper præsenteret ved "9th Workshop on Managerial and Organisational Cognition" Brussel, 12.-14. juni 2002. 1-25s. Brussel 2002.
- Prætorius N.: Om subjektet i det 21. århundrede. *Psyke & Logos* 23, s. 1-13. 2002.
- Prætorius N.: Conditions for The Inter-Subjectivity of Public Knowledge and Personal Experience. *Psyke & Logos* 23, s. 213-235. 2002.
- Prætorius N.: Basic Conditions for Knowledge and Description of Real Things v.s. Fictional Entities. *Psychology* 13(023), s. 1-13. 2002.
- Prætorius N.: Practical and Theoretical Consequences of The Principles of Cognition, Language and Action. *Psychology* 13(028), s. 1-9. 2002.
- Prætorius N.: Epistemological and Ontological Issues in Cognitive Theories. *Psychology* 13(007), s. 1-12. 2002.
- Rasmussen O.E., Jensen J.A.: Types of problem solving activity in a complex environment: Steps towards modeling by a cust-catastrophe. *International Scientific Journal of Methods and Models of Complexity* 5, s. 1-18. 2002.
- Rasmussen O.E., Jensen J.A.: Managing complex systems: Aspects of problem-solving strategies. 19s. Chaosforum, Holland 2002.
- Ravnkilde B., Videbech R., Rosenberg R., Gade A.: Putative tests of frontal lobe function: A PET-study of brain activation during Stroop's Test and Verbal Fluency. *Journal of Clinical and Experimental Neuropsychology* vol. 24, no. 4, s. 534-547. 2002.
- Schousboe I.G.: Et livsforløbsperspektiv på leg. *Psyke & Logos* 23, (in press). 2002.
- Schultz E.H.: Drømmer jeg, eller er jeg vågen. *Bulletin fra Forum for Antropologisk Psykologi* 10, s. 72-79. 2002.
- Schultz E.H.: The mystery of the missing person. *Bulletin fra Forum for Antropologisk Psykologi* 11, s. 97-103. 2002.
- Teasdale T.W., Engberg A.W.: Disability Pensions in relation to stroke: A population study. *Brain Injury* 16, s. 997-1009. 2002.
- Walther A., Stauber B., Mørch S.: Misleading trajectories. *Integration Policies for Young Adults in Europe?* 250 s. Leske & Budrich Opladen Tübingen, Tyskland 2002.

Studienævnet for Psykologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Lektor, ph.d. Helle Andersen (studeleder og formand), lektor, dr.phil. Erik Schultz (vicestudeleder), undervisningsadjunkt, mag.art. Lisbeth Eriksen, adjunkt, ph.d. Stig Poulsen, stud.psych. Vibeke Bundgaard Lunding (næstformand), stud.psych. Nanna Johannesen, stud.psych. Peter Olsen og stud.psych. Jacob Sønderby.

Beretning

Det forgangne år var præget af den store studieaktivitet, som afspejler, at flere års stort studenteroptag (på 180 nye bachelorstuderende) nu gør sig gældende efter nogle års lavere optag. Udover det store optag på BA har studiet en stor søgning fra studerende, der ønsker optag direkte på kandidatuddannelsen efter at have taget en bacheloruddannelse på institutterne i Aalborg og Aarhus og – især – i udlandet. Ved forårssemestret 2002 blev 25 studerende optaget direkte på kandidatuddannelsen udefra, og i efterårssemestret var tallet 56. Disse studerendes forudsætninger ækvivalerer vor egen BA, men er alligevel ikke helt de samme. Det stiller særlige krav til både undervisere og ikke mindst studievejledere at integrere de studerende i vort studium og sikre, at de får bedst mulige betingelser for

at leve op til netop de fordringer, dette stiller. Men samtidig giver det store input udefra også positive udfordringer og bidrag til studiet.

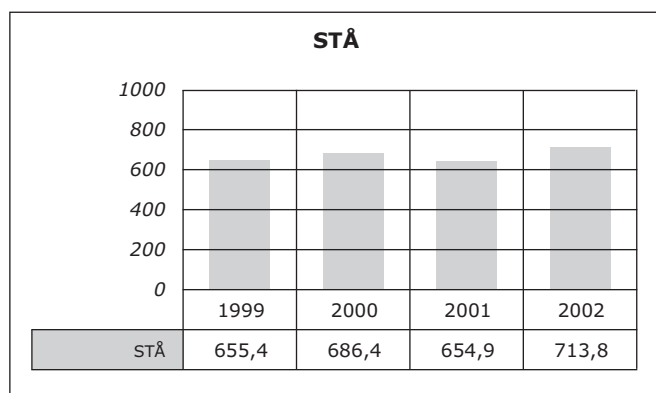
Statistik

Det samlede store optag på BA, KA, Tilvalg/Sidefag, Åbent Universitet og Informationspsykologi afspejler sig i en stadig stigende STÅ-produktion. Dertil kommer, at der er god tilfredshed med undervisningen som helhed blandt de studerende. Men der er naturligvis også forhold, der vil kunne gøres bedre for at befordre de studerendes engagement, vilje og målrettethed i forhold til deres uddannelsesforløb. Vi har i den forbindelse igangsat en undersøgelse, der kvantitativt og kvalitativt skal belyse årsagerne til, at nogle studerende ikke følger studieplanen eller helt falder fra studiet. På baggrund af undersøgelsen skal det overvejes, om vi bør sætte endnu stærkere ind ved studiestart, i studievejledningen, i undervisningen eller noget helt fjerde. Samtidig har vi ved årets afslutning igangsat flere projekter med henblik på udviklingen af nye undervisningsformer, der gennem de kommende år skal pege på veje til yderligere styrkelse af de studerendes motivations- og læringsprocesser. Projekterne er muliggjort af vor andel af Københavns Universitets Flerårsaftalemidler vedrørende uddannelse. De nye undervisningsformer kræver pædagogisk efteruddannelse af lærerne på specifikke områder, et tiltag som både studienævnet og de involverede lærere ser frem til som en udfordring og gavnlig udviklingsmulighed.

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder						
	Psykologi	Øvrig hum.	Afrika-studier	Naturvidenskab	Jura	Merit-overført	I alt
Psykologi	687,0	2,6	1,2	0,8	0,2	43,9	735,8
Filosofi	2,3						
Filmvidenskab	2,3						
Øvrig humaniora	8,4						
Samfundsvidenskab	0,5						
Biologi	0,1						
Meritstuderende	9,9						
Gæstestuderende	3,4						
I alt	713,8						
Åben uddannelse	29,6						

STÅ 1999-2002

Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder er lektor Kasper Lippert-Rasmussen.

Institutbestyrelsen består af: Institutleder, lektor Kasper Lippert-Rasmussen, viceinstitutleder, professor Christian Kock, lektor Tone Saugstad samt TAP-repræsentant, kon- torfuldmægtig Pia K. Andersen.

Adresse

Njalsgade 80, opg. 14.2
2300 København S
Telefon 35 32 88 69
Fax. 35 32 88 50
schneid@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/fpr

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

1. maj 1992 blev de tre tidligere selvstændige institutter for Filosofi, Pædagogik og Retorik slået sammen til ét institut.

Pr. 1. september 1992 blev Formidlingscentret oprettet under ledelse af Christian Kock (Retorik). Ledes nu af Lotte Rienecker. Formålet med centret er at hjælpe fakultetets studerende til bedre formidlingsfærdigheder. Pr. 1. september 1993 blev Center for Universitetspædagogik etableret med henblik på at styrke denne del af instituttets virksomhed. Arbejdsområderne for universitetspædagogik dækker hele universitetet.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsvirksomhed fordeler sig på følgende områder:

1. Idehistorie

1.1. Omarbejdet og udvidet bidrag Sprog og videnskab, Analytisk filosofi 1914-73 – til værket Tankens magt, Høst & Søn (Flor, Jan Riis).

1.2. Fortsat arbejde med betydningen af æstetiske fænomener i den moderne kultur (Friberg, Carsten).

1.3. Fortsat arbejde med artikel om tysk hermeneutik og fænomenologi i forbindelse med den nye udgave af "Vor tids filosofi" (Lübcke, Poul).

2. Filosofihistorie

2.1. Lettere omarbejdelse af bidragene om Moore, Russell og den tidlige Wittgenstein til "Vor tids filosofi", Politikens forlag (Flor, Jan Riis).

2.2. Undersøgelse af metodespørgsmål vedrørende filosofiens historie (Olesen, Søren Gosvig).

2.3. Arbejde med ph.d.-afhandling "Selvet og den anden hos Hegel, Kierkegaard og i nyere psykoanalytisk teori". Reviews, Kierkegaardiana 22, 2002, af "Anthropology and Authority", ed. Poul Houe et. al. og Lis Lind "Psykoanalytiska läsnings" (Klercke, Kirsten).

2.4. Afsluttet arbejde med bind 4 af filosofiens historie i Danmark, påbegyndt udarbejdelsen af bind 5. Bidraget til "Dansk Videnskabshistorie" med afsnit om Cort Aslakssøn og om det 17. århundredes danske cartesianisme (Koch, C.H.).

2.5. Afsluttet manuskriptet til en mindre bog om Niels Stensen (Steno) (Koch, C.H.).

2.6. Færdiggjort artiklen "Wer ist Anti-Climacus?" (Lübcke, Poul).

2.7. Færdiggjort artiklen "Kierkegaards Perspectivism in Training into Christianity" (Lübcke, Poul).

2.8. "Feminism and the History of Philosophy" (Schott, Robin May).

3. Praktisk filosofi

3.1. Persons, interests and morality. Teorier om egen interesse og deres betydning for moral (Holtug, Nils).

3.2. "Review of Nordgren", Journal of Medical Ethics, vol. 28 no.1, p. 58 (Lippert-Rasmussen, Kasper).

3.3. "Does Particularism Solve the Moral Problem?", Philosophical Explorations 5.2. May, pp. 125-40 (Lippert-Rasmussen, Kasper og Jensen, Karsten Klint).

3.4. "Om multikulturalisme og kokosnødder", Kritik nr. 157, pp. 15-21 (Lippert-Rasmussen, Kasper).

3.5. "Review of McMahan: Killings at the Margins of Life", SATS: Nordisk Tidsskrift for Filosofi, vol. 3, no. 2., pp. 154-58 (Lippert-Rasmussen, Kasper).

3.6. Fortsat arbejde med projekt om velfærdsstaten og miljøpolitikken inden for rammerne af projektet Værdi, landskab og biodiversitet. Et tværfagligt forskningsprojekt i samarbejde med forskere fra RUC, Kunstakademiets Arkitektskole og Landbohøjskolen (Lübcke, Poul).

3.7. Fortsat arbejde med Freja forskningsprojekt, "Ondskaben og det fremmede" (Schott, Robin May).

4. Teoretisk filosofi

4.1. Fortsatte undersøgelser af socialkonstruktivistisk videnskabssociologi, betragtet som naturaliseret videnskabs-teori (Collin, Finn).

4.2. Fortsatte studier i sprogfilosofiske emner (Collin, Finn).

4.3. Fortsat arbejde med videnskabsfilosofiske emner (Faye, Jan).

4.4. Fortsat arbejde med tid (Faye, Jan).

4.5. Arbejde med mentale årsager (Faye, Jan).

4.6. Dekonstruktionens forhold til værenshistorien (Olesen, Søren Gosvig).

4.7. Undersøgelse af regelfølge og pålidelighed ud fra en biosemantisk synsvinkel (Flor, Jan Riis).

4.8. Metaetik/teoretisk filosofi. Primært spørgsmål om objektivitet og realitet, og det rationelle subjekts forhold dertil hvad angår værdi, men derfor også i det hele taget (Konradsen, Jesper).

4.9. "Real-self Accounts of Freedom", SATS: Nordisk Tidsskrift for Filosofi, Vol. 3, No. 2., pp. 50-72 (Lippert-Rasmussen, Kasper).

4.10. Arbejder med mit ph.d.-projekt, der drejer sig om forholdet mellem epistemisk autoritet formidlet gennem vidnesbyrd (testimony) og epistemisk autonomi i forskellige betydninger. Et projekt der falder inden for den brede betegnelse "social erkendelsesteori" (Nottelmann, Nikolaj).

4.11. Færdiggørelsen af bogprojekt, Introduktion til Feministisk Filosofi (udgives både på dansk og på engelsk) (Schott, Robin May).

5. Pædagogik

5.1. "De fremmede" i skolesystemet i 1900-tallets begyndelse. En undersøgelse af indvandrerbørn fra Sverige, Polen og Tyskland (Conrad, Joan).

5.2. Deltagelse i Projekt Unik (universitetslæring og kompetencer), et samarbejde mellem Institut for Curriculumforskning, DPU og Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik. Der er en forløbsundersøgelse der omfatter pædagogikstuderende på de toårige kandidatstudier, og har til formål at klargøre hvordan de studerende lærer og hvad uddannelsen fører frem til. Projektets start: September 2002, forventet afslutning 2005 (Dohn, Helge).

5.3. Omsorg under forandring? Et forløbsstudie af identitetsdannelse, vidensproduktion og læreprocesser vedrørende læreprocesser i en kvindelig omsorgsuddannelses møde med academia år 2002-2004 sammenlignet med et forløbsstudie af uddannelsen af sygeplejeelever i 1987-1990 (Eriksen, Tine Rask).

5.4. Professionsteoretiske analyser af sociale relationer mellem de professionelle og brugerne i 3 omsorgsprofessioners erhverv og uddannelser (Eriksen, Tine Rask).

5.5. Det moderne omsorgsarbejde i de nordiske velfærdsstater (Eriksen, Tine Rask).

5.6. Undersøgelse af læreres personlige kompetencer (Laursen, Per Fibæk).

5.7. Projekt "Efter klasseundervisningen" – en undersøgelse af institutionelle rammer om folkeskolens undervisning (Laursen, Per Fibæk).

5.8. Lærerarbejdets koreografi. En empirisk undersøgelse af læreres praksis, habitus og professionelle stil (Mottelson, Martha).

5.9. Gymnasium- og HF-læreres pædagogiske teorier (Nordenbo, Sven Erik sammen med Poul Skov, Lars Klewe, DPU).

5.10. John Stuart Mill om opdragelse og undervisning (Nordenbo, Sven Erik).

5.11. Universitetspædagogik. En indkredsning af den gode universitetsundervisning. Interviews med dygtige universitetsundervisere (Saugstad, Tone).

5.12. Sundhedspædagogik. En nyredigering og videreudvikling af "Sundhedspædagogik for praktikere" (Saugstad, Tone).

5.13. Fortsat arbejde med: Aristoteles' betydning for pædagogikken, mht. kundskabssyn, læring, undervisning, forholdet mellem teori og praksis, dannelsesstænkning og handlingsteorier (Saugstad, Tone).

5.14. Ikke skolastisk læring. Forholdet mellem skolastisk og ikke-skolastisk læring, læring i praksis og læring i praktik (Saugstad, Tone).

6. Retorik

6.1. Arbejder med projektet "Den retoriske persona i moderne dansk journalistik" (Isager, Christine).

6.2. Lærebog i retorisk teori (Jørgensen, Charlotte, Christian Kock, Merete Onsberg, Lone Rørbech og Lisa Storm Villadsen).

6.3. Lærebog om argumentation til gymnasiale uddannelser (Jørgensen, Charlotte i samarbejde med Merete Onsberg og Anne Marie Heltoft).

6.4. Afsluttet forskningsprojektet "Gode Nyheder", vedr. formidlingen af det samfundsmæssige stof i aviser, med støtte fra diverse fonde. Han har desuden forsket inden for metrik, litterær æstetik, retorikkens teori og historie, skri-

vepædagogik, argumentation og offentlig meningsdannelse (Kock, Christian).

6.5. Klargøring af video-rekonstruktion til publikation (del af actio-projektet) (Onsberg, Merete).

6.6. Udgivelse af Michael Rosings oversættelse af fransk actio-artikel (del af actio-projektet) (Onsberg, Merete).

6.7. Lærebog i retorisk teori (Onsberg, Merete, Charlotte Jørgensen, Christian Kock, Lone Rørbech og Lisa Storm Villadsen).

6.8. Lærebog om argumentation til gymnasiale uddannelser (Onsberg, Merete i samarbejde med Charlotte Jørgensen og Anne Marie Heltoft).

6.9. To artikler om retorisk digtkommunikation færdiggjort. Jeg arbejder videre med oplæsningens retorik (Rørbech, Lone).

6.10. Pr. 1.1.2002 påbegyndtes forskning udi verbal magtudfoldelse i den homeriske helteverden, og således med udgangspunkt i det heroiske æreskodeks en undersøgelse af retorikkens rødder og dermed af en forløber for demokratiet, og den moderne intellektuelles rolle (Stensgaard, Jakob).

6.11. Lærebog i retorisk teori og kritik (Villadsen, Lisa Storm, Charlotte Jørgensen, Christian Kock, Merete Onsberg).

6.12. Artikel om fortolkning og vurdering i retorisk kritik (Villadsen, Lisa Storm).

6.13. Retorisk kritik af tale af Niels Bohr (Villadsen, Lisa Storm).

6.14. Leksikonopslag om retoriske emner til nyt Filosofisk Leksikon (Villadsen, Lisa Storm).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Collin, Finn: Formand for bedømmelsesudvalg vedr. adjunktur i filosofi.

Eriksen, Tine Rask: Formand for ph.d.-udvalg til bedømmelse af afhandling om udvikling af nye lærerprocesser i det fysioterapeutiske arbejde. Medlem af bedømmelsesudvalg til besættelse af adjunktur i socialpædagogik. Danmarks Pædagogiske Universitet.

Faye Jan: Har siddet som menigt medlem af et doktor-disputatsudvalg ved Aarhus Universitet.

Koch, Carl Henrik: Formand for udvalget til bedømmelse af ansøgere til et professorat i filosofi ved Odense Universitet.

Kock, Christian: Medlem af bedømmelsesudvalg for professorat ved universitetet i Örebro. Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Aarhus Universitet og universitetet i Bergen.

Lippert Rasmussen, Kasper: Ph.d.-bedømmelsesudvalg, ÅU. Lektorbedømmelsesudvalg, RUC.

Nordenbo, Sven Erik: Medlem af ph.d.-komite ved Institut for Sociologi, DPU.

Olesen, Søren Gosvig: Medlem af lektorbedømmelsesudvalg, CBS (Handelshøjskolen, Kbh.).

Onsberg, Merete: I bedømmelsesudvalget vedr. professorat i retorik ved Södertörns Högskola, Sverige.

Tillidshverv

Collin, Finn: Medlem af Statens Humanistiske Forskningsråd indtil 31. august.

Conrad, Joan: Medlem af Det Faglige Råd for Humani-

stiske og Pædagogiske uddannelser i relation til Center for Vurdering af Udenlandske Uddannelse (CVUU).

Eriksen, Tine Rask: Medlem af Dansk Sygeplejeråds ph.d.-stipendieudvalg. Projektleder for Master i Professionsuddannelse og Professionsudvikling på instituttet og medlem af "Opfølgingsgruppen for national delstrategi for sygeplejeforskning".

Klercke, Kirsten: Medlem af bestyrelsen for Søren Kierkegaard-selskabet.

Kock, Christian: Medlem af Forum for Reklameforskning ved Handelshøjskolen i København og af et ekspertpanel vedr. vurderingskriterier for offentlige websider.

Lippert-Rasmussen, Kasper: Medlem af KUs udvalg for bioteknologi.

Lübcke, Poul: Leder af internationalt ph.d.- og post.doc.-netværk om Søren Kierkegaard.

Nordenbo, Sven Erik: Socrates-coordinator i NESAs Strand III.

Saugstad, Tone: Bestyrelsesmedlem i DUN, Dansk Universitetspædagogisk Netværk.

Formidling

Redaktionelle hverv

Collin, Finn: Hovedredaktør af Danish Yearbook of Philosophy. Medlem af redaktionskomite for det nordiske tidsskrift VEST. Consulting editor af Episteme.

Dohn, Helge: Referee: Medical Education.

Eriksen, Tine Rask: Medlem af redaktionsgruppen for "Tidsskrift for Socialpædagogik". Referee i "Kvinder, Køn og Forskning". I referencegruppen i "Social Kritik". Referee i "Vård i Norden".

Flor, Riis Jan: Medlem af redaktionen af Filosofiske Studier.

Holtug, Nils: Editorial boards: Bioethics (Basil Blackwell) og Utilitas (Edinburgh University Press).

Jørgensen, Charlotte: Medlem af redaktionsrådet for Rhetorica Scandinavica.

Kock, Christian: Medlem af redaktionskomiteen for tidsskrifterne Rhetorica Scandinavica og Controversia.

Laursen, Per Fibæk: Medlem af redaktionen for Gyl-dendals Carpeserie.

Lippert-Rasmussen, Kasper: Medlem af redaktionerne for Sats, Filosofiske Studier og Utilitas.

Referee for Economics and Philosophy, Utilitas og Ethical Theory and Moral Practice.

Lübcke, Poul: Redaktør af nye udgaver af "Videnskab og sprog" (udkommer foråret 2003) og "Fransk filosofi" (udkommer efteråret 2003), "Tysk filosofi" (planlagt til efteråret 2004) og "Politikens filosofi leksikon" (planlagt udgivet efteråret 2004).

Nordenbo, Sven Erik: National redaktør af "Scandinavian Journal of Educational Research". Medlem af redaktionen af "Danish Yearbook of Philosophy". Medlem af Editorial Board i: "Studies in Philosophy and Education". Jahrbuch für Bildung-und Erziehungsphilosophie. Change. Transformations in Education. A Journal of Theory, Research, Policy, and Practice.

Schott, Robin May: Redaktør af "Special Issue" og "Special Cluster" af Hypatia; A Journal of Feminist Philosophy: "Feminist Philosophy and the Problem of Evil". Medlem af Editorial Board, Hypatia; A Journal of Feminist Philosophy.

Villadsen, Lisa Storm: Medlem af redaktionen på "Rhetorica Scandinavica".

Kongresser og Symposier

Eriksen, Tine Rask: Arrangør af symposium om: "Det moderne omsorgsarbejde i de nordiske velfærdsstater" Schæfergården 20-21 august i samarbejde med Roskilde Universitetscenter, Institut for Samfundsvidenskab og Erhvervsøkonomi. Modtaget 30.000 kr. i støtte fra Stiftelsen Clara Lachmanns fond (Göteborg Sverige).

Forskningsophold i udlandet

Friberg, Carsten: Ophold ved Det Danske Institut i Rom (nov.-dec.).

Isager, Christine: Fra 1. sept.-30. dec. på forskningsophold ved Seminar für Allgemeine Rhetorik, Eberhard Karls Universität Tübingen, Tyskland.

Lübcke, Poul: Forskningsophold i Lucca 1.9.-30.10.2002.

Schott, Robin May: Guest, Institut für die Wissenschaften vom Menschen, Wien (november måned).

Kasper Lippert-Rasmussen, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	25,12	5,91	31,03
DVIP	0,62	0,31	0,93
STIP	4,34	4,55	8,89
TAP	9,53	0,65	10,18
Årsværk i alt	39,61	11,43	51,04
Løn	15.935	4.469	20.404
Frikøb	3	23	26
Øvrig drift	1.219	1.843	3.062
Anskaffelser	585	207	792
Bruttototal t.kr.	17.741	6.542	24.283

Stab

VIP Internt finansieret

Andersen, Peter Østergaard; lektorvikar.
 Callewaert, Gustave Joseph Marie; professor.
 Collin, Finn; professor.
 Conrad, Joan; lektor.
 Dehn, Søren; amanuensis.
 Dohn, Helge; lektor.
 Eriksen, Tine Rask; lektor.
 Faye, Jan; lektor.
 Flor, Jan Christian Riis; lektor.
 Geckler, Per; lektorvikar.
 Gonzalez, Dario David; lektorvikar.
 Jørgensen, Charlotte; lektor.
 Kappel, Klemens; lektor.
 Kock, Christian Erik Jungersen; professor.
 Laursen, Per Fibæk; lektor.
 Lippert-Rasmussen, Kasper; lektor.
 Lægaard, Sune; amanuensis.
 Lübcke, Poul Otto; lektor.
 Moldenhawer, Bolette; lektor.
 Muschinsky, Lars Jakob; lektor.

Nordenbo, Sven Erik; lektor.
 Olesen, Søren Gosvig; lektor.
 Onsberg, Merete; lektor.
 Rasmussen, Stig Alstrup; lektorvikar.
 Rørbech, Lone; lektor.
 Saugstad, Tone; lektor
 Steffensen, Esben Buus; amanuensis.
 Villadsen, Lisa Storm; adjunkt.
 Winther-Jensen, Thyge; lektor.
 Øland, Trine; amanuensis.

VIP Eksternt finansieret

Balslev, Anindita Niyogi; forskningslektor.
 Diderichsen, Adam Thomas; forskningsadj.
 Folker, Anna Paldam; forskningsass.
 Hansen, Kirsten; forskningsass.
 Holtug, Nils; lektor.
 Huggler, Jørgen; lektor.
 Jensen, Karsten Klint; lektor.
 Kallestrup, Jesper; adjunkt.
 Koch, Carl Henrik; lektor.
 Schott, Robin May; forskningslektor.

STIP Internt finansieret

Isager, Christine; ph.d.-stipendiat.
 Jelstrup, Dorte; ph.d.-stipendiat.
 Kauffmann, Oliver Bjørn Viggo S.; ph.d.-stipendiat.
 Mottelson, Martha; ph.d.-stipendiat.
 Nielsen, Morten Ebbe Juul; ph.d.-stipendiat.
 Pulvertaft, William Robert; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Friberg, Carsten; ph.d.-stipendiat.
 Klercke, Kirsten Søtoft; ph.d.-stipendiat.
 Konradsen, Jesper; ph.d.-stipendiat.
 Nottelmann, Nikolaj; ph.d.-stipendiat.
 Stensgaard, Jacob; ph.d.-stipendiat.

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

– Den danske filosofis historie 1880-1950 (Carl Henrik Koch) kr. 475.700.

Danida/Dansk AFS

– Course development for African teachers (Joan Conrad) kr. 388.300.

KVL – Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole

– Risk perception of 200 noses in Denmark (Karsten Klint Jensen) kr. 295.200.

Statens Humanistiske Forskningsråd

– Morals and Moral Agency (Jesper Konradsen) kr. 1.200.000.
 – Physicalism and the mental (Jesper Kallestrup) kr. 800.000.
 – Talens magt i Iliaden – en undersøgelse af Peitho (Jakob Steensgaard) kr. 1.200.000.

Undervisningsministeriet

– HF-Evalueringsgruppe (Sven Erik Nordenbo) kr. 280.000.

Ø-forsk komit. for viden, teknologi og udvikling

– Migration og integration – en transnationell och flerve-
 tenskaplig studie av invandrare och flyktningar i öre-
 sundsregionen (Bolette Moldenhawer) kr. 2.774.400.

Publikationer

Catana L.: 'Meanings of "contractio" in Giordano Bruno's Sigillus sigillorum'. i: Giordano Bruno : Philosopher of the Renaissance s. 327-341. Hillary Gatti. Ashgate, Aldershot 2002.

Collin F.: Kritik af diskursanalysens filosofiske forudsætninger. i: Diskursanalysen til debat s. 35. Bøje Larsen, Kristine Munkgård Pedersen. Nyt fra Samfundsvidenskabernes, Frederiksberg 2002.

Eriksen T.R.: Sygeplejersken. Master i professionsuddannelse og professionsudvikling 15, s. 47. 2002.

Eriksen T.R.: Vidensproduktion og læreprocesser i akademia. i: Nordisk Sociolog Kongress 15.-17. august s. 1. Island 2002.

Eriksen T.R., Gjengedal E., Jakobsen R.: (red.). Sykepleie – Praksis og utvikling. 628-637s. Cappelen Akademisk Forlag, Oslo 2002.

Friberg C.: The Importance of Aesthetic Experience. Nordisk Estetisk Tidsskrift 24/2001, s. 47-59. 2002.

Holtug N.: Personal Identity and What Matters. i: Persons. An Interdisciplinary Approach s. 90-91. Christian Kanzian, Josef Quitterer, Edmund Runggaldier (eds.). Austrian Wittgenstein Society, Kirchberg am Wechsel 2002.

Holtug N.: On the Value of Coming into Existence. Journal of Ethics vol. 5, no. 4, s. 361-384. 2002.

Holtug N.: The Repugnant Conclusion about Self-interest. Danish Yearbook of Philosophy 36, s. 49-68. 2002.

Holtug N., Sandøe P.: Ethische Aspekte der biotechnologie in der Tierzucht. i: Ethische Probleme in den biowissenschaften s. 75-92. M. Weber, P. Hoyningen-Huene (eds.). Synchrone, 2002.

Jensen K.K.: The Moral Foundation of the Precautionary Principle. Journal of Agricultural and Environmental Ethics 15 – 1, s. 39-55. 2002.

Jensen K.K., Sandøe P.: Food Safety and Ethics: The Interplay Between Science and Values. Journal of Agricultural and Environmental Ethics vol. 15, no. 3, s. 245-253. 2002.

Jensen K.K., Sandøe P.: Riskanalys, vetenskap och politik. i: Osäkerhetens horisonter : Kulturella och etiska perspektiv på sammällets riskfrågor s. 139-158. Åsa Boholm, Sven Ove Hansson, Johanne Persson och Martin Peterson. Nya Doxa, Nora 2002.

Kappel K.: Bedre mennesker? i: Forbedring af mennesker og dyr? s. 39-44. Det Dyreetiske Råd og Det Ethiske Råd. København 2002.

Kappel K.: Hvad er formålet og fremtidsvisionerne (positive og negative) omkring gentestning nationalt og internationalt? i: Test af vores gener s. 161-164. Teknologirådet. København 2002.

Kappel K.: Hvorledes påvirkes vores opfattelse af sygdom/sundhedsbegrebet af gentestning? i: Test af vores gener s. 128-131. Teknologirådet. København 2002.

Kappel K.: Bioteknologi og bioskepsis. Kritik Vol. 35, nr. 155-156, s. 127-131. 2002.

Kappel K.: Against Hegemonism in Moral Theory. Utilitas Vol. 14, no. 2, s. 219-239. 2002.

Kappel K.: Challenges to Audi's Ethical Intuitionism. Ethical Theory and Moral Practice Vol. 5, no. 4, s. 391-413. 2002.

- Koch C.H.: Steno og "Dissektion af et hajhoved". i: Højdepunkter i dansk naturvidenskab s. 96-101. Jan Teuber. Gads Forlag, København 2002.
- Koch C.H.: Efterskrift til Niels Stensen : Dissektion af et hajhoved". i: Højdepunkter i dansk naturvidenskab s. 96-101. Jan Teuber. Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek og Gads Forlag, København 2002.
- Koch C.H.: Heinrich Steffens. 23s. Det Danske Sprog og Litteraturselskab/Det Kongelige Bibliotek, København 2002.
- Koch C.H.: Peder Palladius. 20s. Det Danske Sprog og Litteraturselskab/Det Kongelige Bibliotek, København 2002.
- Kock C.E.J.: Autenticitetens aura. Anmeldelse af Anders Johansen : Talerens troverdighed. Norsk Medietidsskrift 9, s. 183-186. 2002.
- Kock C.E.J.: Christian Kock (red.). Metrik & musik. 218s. Rhetor Förlag, Göteborg 2002.
- Kock C.E.J.: Romantisk metrik og musik. i: Metrik & musik. Skrifter utgivna av Centrum för Metriska Studier, 13 s. 91-108. Christian Kock. Rhetor Förlag, Göteborg 2002.
- Kock C.E.J.: Christian Kock (red.). Forstå verden. Politisk kommunikation for fremtiden. 319s. Samfundslitteratur, Frederiksberg 2002.
- Kock C.E.J.: Ud af hvalfiskens bug. i: Forstå verden s. 9-87. Christian Kock. Samfundslitteratur, Frederiksberg 2002.
- Kock C.E.J.: Politisk journalistik for fremtiden. i: Forstå verden s. 301-311. Christian Kock. Samfundslitteratur, Frederiksberg 2002.
- Kock C.E.J.: 17 læsere læst over skulderen. i: Forstå verden s. 113-126. Christian Kock. Samfundslitteratur, Frederiksberg 2002.
- Kock C.E.J.: Den ergonomiske avis – et eksempel. i: Forstå verden s. 193-210. Christian Kock. Samfundslitteratur, Frederiksberg 2002.
- Kock C.E.J.: Hvad bruger vi husholdningsbudgettet til? Om finansloven i aviserne. i: Forstå verden s. 171-183. Christian Kock. Samfundslitteratur, Frederiksberg 2002.
- Kock C.E.J., Hansen F.: Evaluation of Public Spokespersons. Nordicom Information 24, s. 25-30. 2002.
- Laursen P.F.: Teacher Personality or Competence? 7s. København 2002.
- Laursen P.F.: Hvorfor idræt i skolen? Kvan 62, s. 17-25. 2002.
- Laursen P.F.: Hvordan kan vi gøre undervisningen bedre i videregående uddannelser? i: Magt, passion, kommunikation s. 97-108. P.R. Frederiksen m.fl.. Dafolo Forlag, Frederikshavn 2002.
- Laursen P.F.: Man skal lære noget!. Tidsskrift for Idræt 3, s. 4-7. 2002.
- Laursen P.F.: Krop og kultur. Fokus – Nyt fra pædagogisk center Uformelt lejlighedsskrift, s. 23. 2002.
- Lippert-Rasmussen K.: Om multikulturalisme og kokosnødder. Kritik 157, s. 15-21. 2002.
- Lippert-Rasmussen K.: Two Puzzles for Deontologists: Life Prolonging Killings and the Moral Symmetry Between Killing and Causing a Person to be Unconscious. The Journal of Ethics vol. 5, no. 4, s. 385-410. 2002.
- Lippert-Rasmussen K.: Real-Self Accounts of Freedom. Sats – Nordic Journal of Philosophy vol. 3, no. 2, s. 50-72. 2002.
- Lippert-Rasmussen K.: Review of McMahan: Killings at the Margins of Life. Sats – Nordic Journal of Philosophy vol. 3, no. 2, s. 154-158. 2002.
- Lippert-Rasmussen K.: Review of Nordgren. Journal of Medical Ethics vol. 28, no. 1, s. 58. 2002.
- Lippert-Rasmussen K., Jensen K.K.: Does Particularism Solve the Moral Problem? Philosophical Explorations vol. 5, no. 2, s. 125-140. 2002.
- Lippert-Rasmussen K., Jensen K.K.: Does Particularism Solve the Moral Problem? Philosophical Explorations 1, s. 125-140. 2002.
- Nordenbo S.E.: Bildung and the Thinking of Bildung. Journal of Philosophy of Education vol. 36, no. 3, s. 341-352. 2002.
- Nordenbo S.E.: Multikulturalisme, dannelse og demokrati. Uddannelse. Undervisningsministeriets tidsskrift 35. årgang, nr. 8, s. 76-80. 2002.
- Nordenbo S.E., Darling J.: Progressivism. i: The Blackwell Guide to the Philosophy of Education s. 288-308. Nigel Blake, Paul Smeyers, Richard Smith and Paul Standish. Blackwell Publishing, Oxford 2002.
- Olesen S.G.: (red.). Jacques Derrida : Différance. Oversat og udgivet med indledning af Søren Gosvig Olesen. 112s. Det lille Forlag, København 2002.
- Olesen S.G.: Alexander Koyré, éminence grise; compte rendu de Jean-François Stoffel : Bibliographie d'Alexandre Koyré. Revue philosophique de Louvain Tôme 100, no. 1-2, s. 278-283. 2002.
- Onsberg M.: Body in Action : A Comparison Between an Elocutionary and a Modern Handbook. i: Ten Nordic Studies in the History of Rhetoric s. 127-141. Pernille Harsting og Stefan Ekman. Nordisk Netværk for Retorikkens Historie, København 2002.
- Onsberg M.: Da prinsen forlod Tornerose og drog i krig: Hvordan "Altid frejdig" blev en begravelsessalme. Hymnologiske Meddelelser 31. årgang, nr. 1, s. 49-75. 2002.
- Petersen T.S.: The Claim from Adoption. Bioethics vol. 16, no. 4, s. 353-375. 2002.
- Petersen T.S.: Venstrelibertarianisme. Filosofiske Studier bind 22, s. 102-117. 2002.
- Petersen T.S., Olsson L.: Bioteknologer skal blande sig i den etiske debat. Ingeniørens Nyhedsmagasin 6/9-2002, s. 2. 2002.
- Rørbech L.: Retorisk digtkommunikation, II. Rhetorica Scandinavica 22, s. 4-28. 2002.
- Saugstad T.: Untought Lessons. An Interview about Teaching with Philip Jackson. Nordisk Pædagogik vol. 22, no. 1, s. 53-62. 2002.
- Saugstad T.: Educational Theory and Practice in an Aristotelian Perspective. Scandinavian Journal of Educational Research vol. 46, no. 3, s. 373-390. 2002.
- Schott R.M.: "Resurrecting Embodiment : Towards a Feminist Materialism". i: A Mind of One's Own – Feminist Essays on Reason and Objectivity s. 319-334. Louise M. Antony and Charlotte E. Witt. Westview Press, Boulder, Colorado 2002.
- Schott R.M.: Philosophical Perspectives on the Crisis of War Rape. Torture vol. 12, no. 2, s. 47-53. 2002.
- Schott R.M.: Hannah Arendt and the Problem of Evil. 4s. København 2002.
- Villadsen L.S.: Dyre ord, men hvad dækker de? Teori, metode og model i retorisk kritik. Rhetorica Scandinavica 23, s. 6-20. 2002.

Studienævnet for Filosofi

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Finn Collin (vicestudieleder), Jan Riis Flor (studieleder), Janus Friis (næstformand), Tina Søeborg.

Beretning

Studienævnet har udarbejdet og fået godkendt nye studieordninger for 1-årigt Tilvalgsfag i Filosofi og 1/2-årigt Sidefag i Filosofi (gymnasiefag) og nye studieordninger for

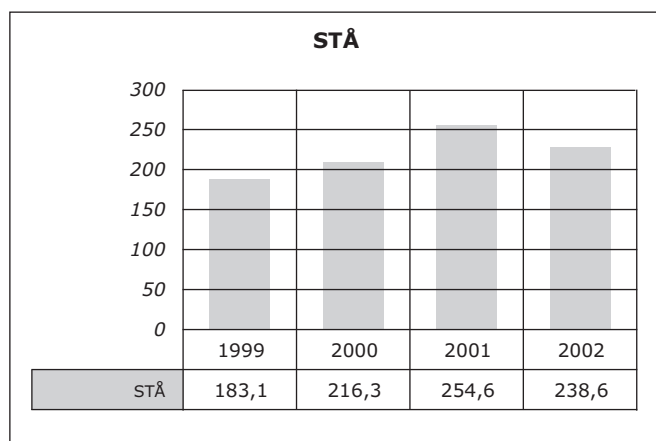
Introduktion til humaniora for naturvidenskabsstuderende (Datalogi, Kemi, Matematik). I efteråret er der gennemført en evaluering af grundfagsforløbet 2000-2002 med statistiske opgørelser af eksamensaktivitet, spørgeskemaundersøgelse og gruppeinterview med henblik på at vurdere effekten af den nye grundfagsstudieordning. Rapporten forventes færdig januar 2003. Der blev 26. oktober afholdt et seminar om jobmuligheder for kandidater i filosofi, og bl.a. som opfølgning heraf har studienævnet besluttet at oprette en erhvervsvejledningsfunktion.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder							
	Filosofi	Klassisk Filosofi	Litteraturvidenskab	Psykologi	Øvrig hum.	Andre fak.	Meritoverført	I alt
Filosofi	186,2	2,5	3,1	2,3	10,9	5,5	9,3	219,6
Litteraturvidenskab	8,5							
Dansk	4,7							
Engelsk	1,4							
Historie	1,4							
Musikvidenskab	1,5							
Film- og medievidenskab	2,1							
Øvrig humaniora	7,9							
Samfundsvidenskab	0,3							
Naturvidenskab	5,5							
Meritstuderende	8,8							
Gæstestuderende	7,3							
I alt	238,6							
Åben uddannelse	38,0							

STÅ 1999-2002

Jan Riis Flor, studieleder

Studienævnet for Pædagogik

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Lars Jakob Muschinsky (studieleder), Tine Rask Eriksen (lektor), Bolette Moldenhawer (lektor), Jimmy Hansen (studerende), Gunilla Kurdal (studerende), Anders Nyegaard Mikkelsen (studerende).

Beretning

Studienævnet har i 2002 arbejdet med ændringer af eksamensbestemmelser og opstramning af studieordningens udformning.

Endvidere har studienævnet være optaget af de indledende drøftelser af generelle ændringer af overbygningsuddannelsen.

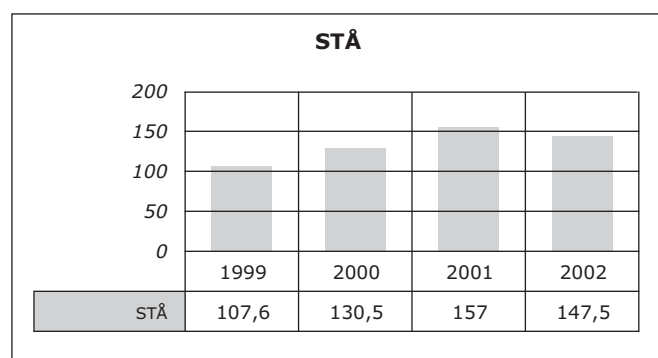
I løbet af foråret blev Studieordning for Masteruddannelsen i Professionsuddannelse- og udvikling færdigudarbejdet og godkendt.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder							
	Pædagogik	Minoritetsstud.	Etnologi	Øvrig hum.	Afrika-studier	Samfundsvid.	Merit-overført	I alt
Pædagogik	103,8	2,5	2,5	5,1	0,3	1,8	9,3	125,6
Ulandspædagogik	0,3							0,3
Voksenpædagogik	1,0							1,0
Dansk	4,8							
Film- og medievidenskab	5,3							
Engelsk	6,3							
Audiologopædi	3,8							
Historie	3,0							
Musik	3,8							
Øvrig humaniora	11,5							
Samfundsvidenskab	0,5							
Meritstuderende	3,3							
Gæstestuderende	0,5							
I alt	147,5							
Åben uddannelse	80,8							

STÅ 1999-2002

Styregruppen for Master i Professionsuddannelse og Professionsudvikling**Medlemmer**

Pr. 25.09.2002 (dato for etablering af gruppen) bestod styregruppen af Tine Rask Eriksen (uddannelsesleder), Per Fibæk Laursen (lektor), Pernille Würglér Jordt (studerende), Marianne Rasmussen (studerende).

Beretning

På baggrund af en central bevilling til Københavns Universitets rektorat og Danmarks Pædagogiske Universitets rektorat på 500.000 kr. fra VEU-puljen til faglig udvikling at nye uddannelser, blev der omkring årsskiftet 2001-2002 etableret et fælles udviklingsarbejde af en Master i Professionsuddannelse og Professionsudvikling under Lov om åben uddannelse. En masteruddannelse er en forskningsbaseret uddannelse, der har til formål at udvikle og forbedre voksnes personlige og faglige erhvervskompetence. En masteruddannelse skal på et videnskabeligt grundlag kvalificere de studerende til at kunne varetage højt kvalificerede funktioner i virksomheder og institutioner. Uddannelsen gennemføres på et niveau, der svarer til en kandidatuddannelse.

Arbejdsgruppen bestod af Søren Ehlers (studieleder for samtlige masteruddannelser på DPU), Tine Rask Eriksen (lektor, KU), Lars Jakob Muschinsky (studieleder, pædagogik KU), Lars Rosendahl (lektor, DPU). Gruppen udarbejdede en ansøgning til ministeriet om godkendelse af Master i Professionsuddannelse og Professionsudvikling (Master of Educational and Professional Development) samt et forslag til en studieordning. Formålet med uddannelsen er

at udvikle deltagernes evne til at reflektere videnskabeligt over forholdet mellem praksis og teori på uddannelses- og erhvervsområdet. Undervisningens forskningsbaserede analyser skal øge deltagernes teoretiske indsigt i professionernes praksis- og vidensformer på arbejdsmæssige, planlægningsmæssige og didaktiske områder.

Uddannelsen består af fire moduler (60 ECTS), der hver varer et halvt år. Den kernefaglige del af masteruddannelsen udgøres af to moduler. Modul 1: Professionshistorie og Professionsidentitet og modul 2: Pædagogisk teori og metode. Modul 3 er et tilvalgsmodul på tværs af uddannelsesinstitutioner og i modul 4 udarbejdes masterprojektet.

Uddannelsen blev godkendt i marts 2002 og i august og september var Bekendtgørelse om visse masteruddannelser (BEK nr. 682 af 16/08/2002) og Studieordning for den 1-årige Masteruddannelse i Professionsuddannelse og -udvikling (godkendt i fakultetsrådet 3/9) på plads.

Studieordningen gælder for Masteruddannelse i Professionsuddannelse og -udvikling under studienævnet for pædagogik ved Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet. Der er udarbejdet særlige styrelsesregler for masteruddannelsen med en egen styregruppe nedsat af det ordinære studienævn. Fra 1 august er uddannelsens daglige leder lektor Tine Rask Eriksen.

21 masterstuderende påbegyndte uddannelsen sep. 2002. 2/3 af de studerende er undervisere og udviklere i social- og sundhedssektoren og 1/3 af de studerende kommer fra det pædagogiske område og fra design området. Hvert modul koster 12.360 kr. Hovedparten af de studerende har fuldtidsarbejde og får uddannelsesafgiften betalt af deres arbejdsgiver.

Lars Jakob Muschinsky, studieleder

Studienævnet for Retorik

Medlemmer

Stud.mag. Anne-Maren Andersen (næstformand),
stud.mag. Søren Gade, lektor Charlotte Jørgensen (for-
mand), lektor Lone Rørbech

Beretning

Der er blevet indført en ny Studieordning for Tilvalgsfags-
studiet i Retorik, gældende fra efterårssemestrets begyndel-
se 2002.

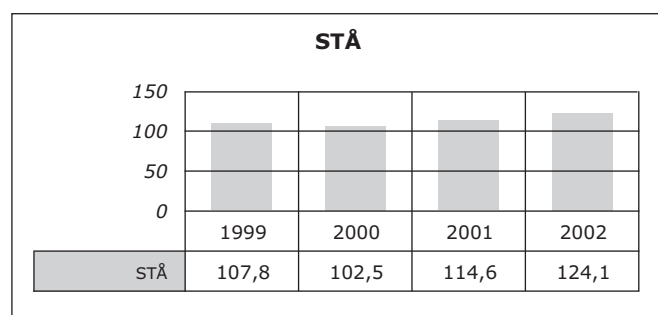
Statistik

Stigningen i STÅ-produktionen baserer sig på det samme
antal hold som forrige år: 1 hold på grundfaget og 2 hold
mundtlig og skriftlig formidling på tilvalgsfagsstudiet.

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder							
	Retorik	Historie	Pæda- gogik	Dansk	Øvrig hum.	Teologi	Merit- overført	I alt
Retorik	82,9	2,0	2,0	1,5	3,3	0,5	6,8	99,0
Dansk	7,1							
Filmvidenskab	7,0							
Engelsk	6,4							
Teatervidenskab	3,0							
Historie	3,0							
Litteraturvidenskab	2,0							
Øvrig humaniora	10,1							
Antropologi	0,3							
Meritstuderende	2,4							
I alt	124,1							

STÅ 1999-2002

Charlotte Jørgensen, studieleder

Det Naturvidenskabelige Fakultet

Dekanatet for Det Naturvidenskabelige Fakultet

Dekan Henrik Jeppesen

Prodekan Sine Larsen

Fakultetets ledelse

Pr. 1.2.2002: Dekan Henrik Jeppesen.
 Prodekan Sine Larsen.
 Sekretariatschef Elisabeth Bruun.
 Souschef Asbjørn Jessen.
 Studieadministrator Karen Rønnow.

Fakultetsråd

Pr. 1.2.2002: Dekan Henrik Jeppesen.
 Professor Poul Olesen.
 Lektor Berthe M. Willumsen.
 Lektor Bjørn Buchardt Westergaard.
 Lektor Anders Hammerhøj.
 Lektor Jens Damgaard Andersen.
 Lektor Jens Høeg.
 Porteføljechef Peter Suhr-Jessen (eksternt medlem).
 Rektor Jannik Johansen (eksternt medlem).
 Laboratoriefuldmægtig Dorte Heldrup.
 Laborant Marit Warrer.
 Forskningstekniker Poul Erik Kroghave.
 Stud.scient. Mette Marie Jensen.
 Stud.scient. Jonas Lekfeldt.
 Stud.scient. Thomas Friis Antonsen.

Adresse

Øster Voldgade 3
 1350 København K
 Telefon 35 32 42 00
 Fax 35 32 42 20
 nat-fak@adm.ku.dk.
 www.nat.ku.dk

Dekanens årsberetning

2002 blev igen et godt år for naturvidenskab, trods fortsatte nedskæringer, der betød færre ansatte og manglende muligheder for fornyelse. Alligevel blev der ansat 27 personer i professorstillinger, lektorstillinger og adjunkture.

Meget centralt i årets indsats stod den nye studiestrukturreform. Forslaget indebærer færre indgange, større fleksibilitet og valgfrihed, blokstruktur (4 blokke i undervis-

ningsåret), der skaber større mulighed for mobilitet, afrundede bachelorgrader med stor kernefaglighed, fagligt skifte mellem bachelor- og kandidatuddannelsen, øget differentiering, f.eks. efter erhvervsrigte (gymnasium, erhvervsliv, forskning), nye undervisnings- og evalueringsformer, hvor anvendelse af it, er centralt, øget omverdenskontakt (praktik og internationalisering) og øget studie- og erhvervsvejledning. Det naturvidenskabelige fakultetsråd vedtog strukturen på et møde den 1. oktober. Herefter gik studienævne i gang med at omlægge alle kurser til den nye reform.

Som et produkt af den diskussion der var på fakultetet opstod 2 nye uddannelser. Et nyt studium i Nano-teknologien startede 1. september 2002 med et optag på 47 studenter. Samtidig begyndte en ny overbygningsuddannelse i bioinformatik, der optager studerende fra matematik, statistik, datalogi, kemi, fysik og biologi. Undervisningen foregår på Bioinformatik-centret oprettet 1. marts 2002 under Molekylærbiologisk Institut.

Den 16. september blev "Geocenter København" indviet af forskningsminister Helge Sander.

Den 5. december var der rejsegilde for den nye tilbygning som skal huse sekretariatet for det internationale "Global Biodiversity Information Facility".

På formidlingsområdet var der som altid stor aktivitet fra de faglige miljøer. Herudover en stor indsats for at øge interessen for naturvidenskab blandt de unge. Under Dansk Naturvidenskabsfestival bidrog fakultetet med det store og populære "Cirkus Naturligvis" i Universitetsparken. Ca. 2.500 folkeskoleelever besøgte teltet i den uge, festivalen varede. "Det rejsende Cirkus Naturligvis" besøgte 130 folkeskoler og var herigennem i kontakt med 8.000 elever.

Der var rekord i antallet af kandidater på 526. Kandidattallet er fordoblet siden 1990, så der er en stigende gennemførelsesprocent. Dette trods et fortsat vigende optagelsestal. Også antallet af tildelte ph.d.-grader var stort, 98.

Den gæld, som fakultetet bevidst havde foretaget i 1994 og 1995 til at finansiere et af ministeriets øget optagelsestal, blev endeligt afdraget i begyndelsen af året.

Inden for forskningen blev der også foretaget imponerende resultater. Dem, kan man læse mere om, når fakultetet i foråret 2003 for 4. gang udsender en publikation om succes historier på fakultetet.

Fakultetets økonomi og aktiviteter

Tabel 1. Formålsopdelt regnskab 1998-2002

Formål	Udgifter i mio. kr., løbende priser				
	1998	1999	2000	2001	2002
Forskning i alt	469,196	445,469	525,858	530,905	564,366
Basisforskning	232,810	245,318	240,468	250,061	263,233
Tilskudsfinansieret forskning	176,144	191,926	270,036	271,868	290,698
Kontraktsforskning	1,510	1,175	7,758	1,202	2,130
Forskeruddannelse	58,732	7,050	7,595	7,773	8,305
Uddannelse i alt	192,875	210,747	199,301	201,927	219,535
Ordinær uddannelse	187,379	206,865	194,549	198,347	215,945
Åben uddannelse	0,714	0,483	0,651	0,321	0,331
Efteruddannelse	2,954	1,469	3,534	2,748	2,748
International studenterudveksling	1,828	1,930	0,567	0,510	0,510
Andre faglige formål i alt	46,617	52,567	52,936	50,654	51,309
Museer og samlinger	45,138	46,513	44,696	45,333	47,994
Øvrige	1,479	6,054	8,240	5,322	3,315
Fælles formål i alt	102,718	101,592	78,973	85,093	90,859
Bygningsdrift	91,882	94,238	69,729	74,257	78,990
Generel ledelse og administration	7,184	5,511	7,092	8,194	9,310
Øvrige	3,652	1,843	2,151	1,643	2,559
Kapitalformål i alt	0,000	0,000	22,242	22,101	16,486
Vedligehold og mindre byggearbejder			22,242	21,101	16,486
I alt	811,406	810,375	879,310	889,682	942,555

Tabel 2. Aktiviteter 1998-2002

	Aktiviteter				
	1998	1999	2000	2001	2002
Antal studerende (excl. orlov)	7010	7070	6928	6702	6149
Antal STÅ	3142,3	3079,3	3051,5	2887,7	2887,0
Antal optagne pr. 1. oktober	1112	1176	1100	979	958
Antal 1. prioritetsansøgere	1489	1526	1410	1082	1187
Gennemsnitsalder for optagne	23,0	22,7	22,5	22,9	23,0
Medianalder, for optagne	22	21	21	22	21
Antal bachelorer	523	517	527	420	516
Gennemsnitsalder, bachelorer	25,7	25,9	26,2	26,2	26,3
Medianalder, bachelorer	25	28	26	25	26
Gennemsnitlige gennemførelstid, bachelorer	4,4	4,4	4,5	4,5	4,5
Median gennemførelstid, bachelorer	4	4	4	4	4
Antal kandidater	488	438	498	480	524
Gennemsnitsalder, kandidater	29,6	29,0	29,1	29,2	29,4
Medianalder, kandidater	28	28	28	28	29
Gennemsnitlige gennemførelstid, kandidater	7,7	7,8	7,6	7,9	7,8
Median gennemførelstid, kandidater	7	7	7	7	8
Åben uddannelse, antal deltagerbetalende STÅ	14,0	40,0	46,8	50,5	54,4
Antal forskeruddannelsesårsværk i alt	349,5	332,5	314,0	307,6	302,7
Antal forskerudd.stud., pr. 1. oktober, i alt	373	371	326	334	245
Heraf mænd	242	234	209	201	147
Heraf kvinder	131	139	117	133	98
Antal ph.d.-afhandlinger, året	104	101	98	75	91
Antal stud. der udløser internationaliseringstilskud	171	185	158	136	151
Heraf indgående	102	111	80	71	79
Heraf udgående	69	74	78	65	72
Antal doktorgrader	0	4	7	4	3
Antal forskningspublikationer, iflg. årsberetning	2118	1864	1809	1807	1913

Ph.d.-studienævnet for Naturvidenskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Repræsentationsområde Geografi og Geologi: Professor Johannes Krüger (formand) og ph.d.-studerende Bodil Lauridsen.

Repræsentationsområde Biologi: Professor Sven Jonasson og ph.d.-studerende Louis Düring-Olsen.

Repræsentationsområde Matematik og Datalogi: Professor Jakob Krarup og ph.d.-studerende Niels R. Hansen.

Repræsentationsområde Kemi og Fysik: Lektor Otto Dahl og ph.d.-studerende Joachim Mathiesen.

Beretning

Ph.d.-uddannelsen ved Det Naturvidenskabelige Fakultet er struktureret som et antal ph.d.-skoler (graduate schools) med hver sit ph.d.-udvalg og med ph.d.-studienævnet som overordnet organ. Således er der en ph.d.-skole for hver af fakultetets 11 store faggrupper, en tværgående ph.d.-skole (i Proteinkemi) knyttet til tre fag, samt en tværinstitutionel ph.d.-skole i Miljø og Klima, COGCI (The Copenhagen Global Change Initiative), et samarbejde mellem institutio-

ner i københavnsområdet, styret af et ph.d.-udvalg knyttet til vort fakultet. Forskellige andre forskerskoler, bl.a. i biofysik, administreres ved de relevante ph.d.-udvalg. Som noget nyt udbyder Forskeruddannelsesrådet støtte til oprettelse af tværfaglige/tværinstitutionelle forskerskoler

Fakultetet uddeler et mindre antal ph.d.-stipendier hvert år, hvis tildeling beslutes i Fakultetsrådet efter indstilling fra institutterne. Herudover igangsættes hvert år et større antal ph.d.-projekter i samarbejde med sektorforskningsinstitutter og industrielle virksomheder. Ansøgninger til sidstnævnte projekter behandles i de respektive ph.d.-udvalg, hvis indstillinger behandles i ph.d.-studienævnet. Der lægges vægt på omhyggelig vurdering af såvel projekterne som ansøgere og påtænkte vejledere.

Ved udgangen af 2002 var der 332 ph.d.-studerende ved Det Naturvidenskabelige Fakultet. I årets løb er der indskrevet 67 på ph.d.-studiet. I 2002 har 91 fået tildelt ph.d.-graden mod 80 i 2001.

Ud over arbejdet med ansøgninger har ph.d.-studienævnet i årets løb behandlet forskellige generelle sager.

1. maj 2002 trådte den ny "Bekendtgørelse om ph.d.-uddannelsen og ph.d.-graden" i kraft. I den anledning arbejder ph.d.-studienævnet med en revidering af pjece om ph.d.-studiet ved Det Naturvidenskabelige Fakultet, så den bringes i overensstemmelse med den ny bekendtgørelse.

Johannes Krüger, ph.d.-studienævnsformand

Institut for Matematiske Fag

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder er Jørgen Tind og viceinstituttleder er Hans Plesner Jakobsen.

Institutbestyrelsen består af instituttleder Jørgen Tind, VIP: Bergfinnur Durhuus, afdelingsleder Hans Plesner Jakobsen for MA, afdelingsleder Hanspeter Schmidli for FML og afdelingsleder Michael Sørensen for ASOR. TAP: Vibeke Hutchings (indtil 30.9.), Ulla Nielsen (fra 1.11.), Lillian Stegger. Studerende: Sanne Gørtz, Simon Riise Niemann og Mikkel Øbro.

Organisation

Instituttet består af 3 afdelinger: Matematisk Afdeling (MA), Afdeling for Statistik og Operationsanalyse (ASOR) og Forsikringsmatematisk Laboratorium (FML). Hver afdeling ledes af en afdelingsleder og en afdelingsbestyrelse.

Adresse

Universitetsparken 5
2100 København Ø
Telefon 35 32 07 25
Fax 35 32 07 04
imf@math.ku.dk
www.math.ku.dk

Instituttlederens årsberetning

Instituttet blev oprettet i 1997 og bebor E-bygningen på H.C. Ørsted Instituttet.

Instituttet råder over 3 afdelingsbiblioteker og et matematikhistorisk arkiv.

Personaleforhold

Adjunkt Peter Jørgensen og lektor Kathrin Klamroth har søgt deres afsked.

Instituttet har besat et lektorat pr. 1.8. med Jeffrey Collamore. Der var otte ansøgere.

Instituttet har pr. 1.5. besat et 5-årigt professorat med særlige opgaver i finansieringsteori med David Lando. Der var fire ansøgere.

Matematisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskning fordeler sig over et bredt spektrum af matematiske discipliner. Disse omfatter foruden centrale områder af ren matematik også anvendelser i andre fag, især datalogi, sandsynlighedsteori og matematisk fysik.

1. Algebra

1a. Talteori og gruppeteori

Der er foretaget studier af normligninger for udvidelser L/K af algebraiske tallegemer, specielt med henblik på be-

skrivelse af de enheder i K , der er norm af enheder i L . Der er opnået eksplicitte resultater i de tilfælde, hvor K er et kvadratisk tallegeme med ulige klassesetal (T. Bülow).

Der er opnået en karakterisering af de kvadratiske tallegemer, for hvilke det absolutte klasselegeme kan udtrykkes ved reelle radikaler (C.U. Jensen).

Der er foretaget endegyldige revisioner af et arbejde med P. Frederiksen angående førere af dihedrale Galois-repræsentationer over Q og af et arbejde med C. Khare (Utah) vedrørende mod pq modulære former og Serres formodninger (I. Kiming). Første del af et arbejde angående idealstrukturen i ringe af type $Z[1/l]$, hvor l er en hel algebraisk irrationalitet. Der er påbegyndt arbejder vedrørende simultan deformation i to forskellige karakteristikker af modulære Galois repræsentationer i CM -tilfældet. Der er indledt videregående undersøgelser af exceptionelle billeder af modulære Galois repræsentationer (I. Kiming).

Et større projekt om generaliseret blokteori for symmetriske grupper er fortsat og har resulteret i en publikation (J.B. Olsson i samarbejde med B. Külshammer, Jena og G.R. Robinson, Birmingham). En mindre publikation om regulære karaktertavler for symmetriske grupper er afsluttet (J.B. Olsson). Samarbejdet med C. Bessenrodt (Hannover) er fortsat.

Redaktion af manuskriptet til monografien: "Discontinuous Groups of Isometries in the Hyperbolic Plane" af Werner Fenchel og Jakob Nielsen. Den udkommer hos W.de Gruyter, Berlin 2003 (A.L Schmidt). Et større arbejde om diofantiske approksimationer af quaternioner vil udkomme i 3-4 separate artikler, hvoraf en med Yuan Jin (Shaanxi) er udgivet i 2001. Der arbejdes desuden på et emne indenfor polynomialt rekursive følger (A.L. Schmidt i samarbejde med Yuan Jin, Shaanxi).

1b. Ring- og modulteori

Den samlede teori for deriverede funktorer over differentielle graduerede ringe er under udvikling (H.-B. Foxby i samarbejde med L.L. Avramov, Lincoln, Nebraska). Nye resultater vedrørende lokale ringhomomorfier er opnået (H.-B. Foxby i samarbejde med S. Iyengar, Columbia, Missouri). Endvidere er bevist stabilitetsresultater vedrørende Auslander kategorier med anvendelser ved ringskifte (H.-B. Foxby i samarbejde med B. Torrecillas, Almería, Spanien og S. Yassemi, Tehran, Iran). Der er indledt arbejde om algebraisk K -teori for komplekser over kommutative Noetherske ringe (H.-B. Foxby og A. Frankild).

Undersøgelserne vedrørende teorien for differential graduerede algebraer og deres homologi er videreført, hvorved flere resultater fra klassisk ringteori er generaliseret (A. Frankild i samarbejde med P. Jørgensen, DNLB). Der er påbegyndt et arbejde omhandler Frobenius afbildninger for kommutative Noetherske ringe (A. Frankild og S. Iyengar, Columbia, Missouri).

En særlig form for relativ homologisk algebra, Gorenstein-homologisk algebra, er blevet studeret. Specielt er opnået en række resultater omhandler afledede funktorer med hensyn til klasserne af Gorenstein-projektive, Gorenstein-injektive og Gorenstein-flade moduler, samt resultater vedrørende ringe af endelig Gorenstein-injektiv dimension (H. Holm).

Ved hjælp af operatormatricer er der fundet en simpel metode til at interpolere visse spektralfunktioner med projektioner i en given C^* -algebra (G. Kjærgård Pedersen i samarbejde med L.G. Brown fra Purdue University).

1c. Kvantegrupper

Arbejdet med at forstå visse kvantiserede rum, ikke mindst i forbindelse med kvantegrupper, fortsættes. Et studium af krystalbaser, specielt for kvantiserede matrixalgebraer, er påbegyndt (H.P. Jakobsen).

1d. Ikke-kommutativ algebraisk geometri

Studiet af simple moduler for visse ikke-kommutative ringe er fortsat, og der er opnået klassifikation af de simple moduler for alle ikke-kommutative kurver af små dimensioner (S. Jøndrup i samarbejde med O.A. Laudal, Oslo).

2. Analyse*2a. Reel og kompleks analyse*

Studiet af ortogonale polynomier og momentproblemer er fortsat. Der er fundet en ikke-lineær transformation fra Hausdorff momentfølger til Stieltjes momentfølger, hvorved en række arbejder om eksponentielle funktioner i matematisk finansiering har fundet en generel ramme. Der er opnået en karakterisering af den asymptotiske opførsel af den mindste egenverdi for en stor klasse af positivt definitte matricer (C. Berg i samarbejde med A. Duran, Sevilla).

Under brug af teorien for q-specielle funktioner er der studeret en sandsynlighedsfordeling, der dukker op i forbindelse med DNA og med datatransmission (C. Berg).

Undersøgelsen af Pickfunktioner relateret til logaritmen af hele funktioner med negative nulpunkter er fortsat (H.L. Pedersen).

2b. Liegrupper og harmonisk analyse

Der er arbejdet med en Paley-Wiener sætning for reductive symmetriske rum (H. Schlichtkrull i samarbejde med E. van den Ban, Utrecht).

2c. Funktionalanalyse

Der arbejdes med begrænset Hochschildkohomologi af Banachalgebraer $A(X)$ af approksimerbare operatorer på et Banachrum X . Specielt er vist, at visse homologigrupper er nul. Sammen med et resultat om løftning af derivationer og faktoriseringssegenskaber til etablering af (en svag form for) Moritaækvivalens er det herved muligt at give betingelser for svag amenabilitet af $A(X)$ for en række Banachrum (N. Grønbaek).

Der arbejdes med et sæt forelæsningsnoter om lokal spektral teori til udgivelse i en bog fra Cambridge University Press (K.B. Laursen).

Der arbejdes med den algebraiske struktur Banachalgebraen $B(X)$ af begrænsede lineære operatorer på et Banachrum X . De afsluttede idealer i $B(X)$ er udforsket for visse X (N.J. Laustsen i samarbejde med R. Loy, Canberra). Der er studeret amenabilitet for algebraen af kompakte operatorer på et Banachrum (N.J. Laustsen i samarbejde med G. Willis, Newcastle, Australien). Der er indledt et arbejde på at undersøge hvornår $B(X)$ er en udvekslingsring (N.J. Laustsen i samarbejde med F. Perera, Belfast).

2d. Operatoralgebra

Der arbejdes fortsat på at beskrive forholdet mellem forskellige C^* -algebraer knyttet til skiftrum (T.M. Carlsen i samarbejde med K. Matsumoto, Yokohama). Der er påbegyndt en beskrivelse af sammenhængen mellem C^* -algebraer, Booleske algebraer, gruppoider og skiftrum (T.M.

Carlsen). Tidligere resultater om invarianter for dynamiske substitutionssystemer er skærpet og udvidet til bredere klasser af substitutioner. Der er endvidere givet konkrete eksempler på at den fundne invariant ikke er indeholdt i kendte invarianter (T.M. Carlsen og S. Eilers).

Det er påvist, at den ikke-kommutative metrik på en fri gruppe er begrænset (E. Christensen i samarbejde med C. Antonescu).

Der arbejdes med at belyse strukturen af Bost og Connes's Hecke C^* -algebra og dens analogier (N.S. Larsen i samarbejde med I. Raeburn og N. Brownlowe, Newcastle og I.F. Putnam, Victoria). Der er påbegyndt arbejde om en udvidelse af Exels nye tilgang til krydsproduktet af en C^* -algebra med semigruppen af naturlige tal til Ore semigrupper (N.S. Larsen).

2e. Potentialteori, differentiaalligninger og matematisk fysik

Studiet af Hamiltonske modeller for kvantegravitation er fortsat (B. Durhuus i samarbejde med H. Lee). Der er opnået resultater vedrørende eksistens og stabilitet af multi-solitonløsninger i ikke-kommutativ skalar feltteori (B. Durhuus og R. Nest i samarbejde med T. Jónsson, Reykjavik).

Som svar på et spørgsmål fra Brane-teoretikere er en type af randbetingelser for Laplace-operatorer, bestemt ved spektrale projektioner, blevet undersøgt, og det er bevist, at deres resolventer har sporudviklinger i aftagende potenser og logaritmiske potenser. For Dirac-operatorer med projektiions-randbetingelser er det vist, at zetafunktionens værdi i 0 og etafunktionens regularitet i 0 er invariante under perturbationer af randprojektionerne af orden lig med minus dimensionen. En forenklet definition af Kontsevich-Vishik's canonical trace er udarbejdet; den tillader nye typer af operatorer, dels operatorer med logaritmiske symboler, dels visse operatorer i lige-dimensionale rum (G. Grubb).

Studiet af den såkaldte "Open String Algebra" er fortsat. En række unitære repræsentationer med højeste vægt er klassificeret (H.P. Jakobsen og H. Lee).

Der udledt indexformler for Fourier integral operatorer associeret med en coisotrop kegle (R. Nest i samarbejde med A. Gorokhovskiy, Ann Arbor).

Arbejdet angående den to-komponent ladede Bosegas er videreført og den ene halvdel af en formodning af F. Dyson er eftervist (J.P. Solovej i samarbejde med E. Lieb, Princeton). Et mangeårigt studium af spektrale vurderinger for Pauli operatorer er afsluttet (J.P. Solovej i samarbejde med L. Erdős, Georgia Inst. of Technology, Atlanta). Arbejdet om en ny metode til bestemmelse af semiklassiske egenverdivurderinger er afsluttet (J.P. Solovej i samarbejde med W.L. Spitzer, University of California at Davis).

2f. Sandsynlighedsteori og informationsteori

Problemstillinger vedrørende samspillet mellem informationsteori og sandsynlighedsteori og statistik er undersøgt og manuskripter er publiceret eller forberedt til publikation (P. Harremoës og Flemming Topsøe, i samarbejde med A. Fedotov, Novosibirsk, B. Ryabko, Novosibirsk, J.B. Pedersen, Frederiksborg Gymnasium og andre). Mere specifikt er der arbejdet med en generel teori for informationsteoretiske optimeringsproblemer (P. Harremoës og F. Topsøe), med Poissonfordelingen (P. Harremoës), med specielle topologiske problemstillinger i informationsteori (P. Harremoës) samt med Jensen-Shannon divergens (F. Topsøe).

2g. Ikke-kommutativ geometri

Der arbejdes med eksistens og stabilitet af ikke-kommutative solitoner (B. Durhuus og R. Nest i samarbejde med T. Jónsson, Reykjavik).

Der er givet bevis for Connes-Kasparovs formodning angående K-teori af næsten sammenhængende grupper og Baum-Connes formodning for lineære p-adiske grupper (R. Nest i samarbejde med S. Echterhoff, Münster). Der er foretaget beregning af K-teori af Boutet de Monvel algebraen (R. Nest i samarbejde med S. Melo og E. Schrohe, Postdam). Der arbejdes med relationer mellem formelle deformationer af symplektiske mangfoldigheder, deres Fukaya kategori og spejlsymmetri (R. Nest i samarbejde med B. Tsygan, North Western University, Chicago).

2h. Andet

Der er givet algoritmer for bestemmelse af visse invarianter knyttet til dynamiske substitutionssystemer (T.M. Carlsen og S. Eilers).

Der arbejdes på at generalisere Kriegers overdækning af sofiske skift til hele klassen af skiftrum (T.M. Carlsen).

3. Geometri

3a. Algebraisk geometri

Der er fundet en lokalt fri modifikation af modulen af Principal Parts for familien af kurver, der lokalt er fuldstændige snit (A. Thorup i samarbejde med D. Laksov, Stockholm).

3b. Topologi

Der arbejdes med færdiggørelse af et større manuskript om klassifikation af p-kompakte grupper; dette rummer bl.a. en fuldstændig klassifikation af de endelige reflektionsgrupper over de p-adiske hele tal (K.K.S. Andersen).

Der arbejdes primært med klassifikationen af 2-kompakte grupper, sekundært med forsøg på at konstruere eksempler på p-lokale grupper (J.M. Møller).

For et enkeltsammenhængende rum X og et primtal p er konstrueret en spektralfølge, der konvergerer mod ækvivariant kohomologi af det frie løkkerum over X med koefficienter i \mathbb{Z}/p . Spektralfølgens E_2 -led er en funktor af kohomologien af X. Når $p = 2$ og kohomologien af X er en polynomiums algebra, er de højere differentialer i spektralfølgen trivielle; det er påvist, at disse også er trivielle når X er en sfære (I. Ottosen).

4. Diskret matematik

4a. Kombinatorik

Den tidligere fundne karakterisering af "cost"-funktioner, der minimaliseres af Huffman-træer, er blevet knyttet sammen med træers multisets af indre vægte, ordnet ved klassisk majoriseringsordning (G. Forst i samarbejde med A. Thorup).

Der arbejdes med harmoniske identiteter (M.E. Larsen i samarbejde med P.J. Larcombe, Derby).

Der arbejdes fortsat med dynamiske modeller i matematisk økonomi (M.E. Larsen i samarbejde med B.S. Jensen, Handelshøjskolen).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

C. Berg har været medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende en ph.d.-afhandling ved universitetet i Tunis og en ph.d.-afhandling ved universitetet i Sevilla samt en stillingsbesættelse ved universitetet i Leeds.

B. Durhuus har været medlem af bedømmelsesudvalg af ansøgninger om EU-stipendier under Marie Curie programmet.

H.P. Jakobsen har været medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende en ph.d.-afhandling ved Aarhus Universitet.

C.U. Jensen har været formand for et bedømmelsesudvalg vedrørende en ph.d.-afhandling ved Københavns Universitet.

K.B. Laursen har været medlem ex officio af ansættelsesudvalg vedrørende stillinger ved CND.

G. Kjærgård Pedersen har været medlem af et docenturudvalg ved Lunds universitet.

J.P. Solovej har været medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende et lektorat ved Aalborg Universitet.

Udvalg og Fonde

C. Berg er medlem af Julie Damms Studiefond.

E. Christensen er medlem af Kollegiet Kagsås bestyrelse.

C.U. Jensen er medlem af bestyrelsen for Julie Marie Vinter Hansens legat.

S. Jøndrup er medlem af styregruppen for ESF-projektet "Non-Commutative Geometry".

K.B. Laursen er medlem af undervisningsministeriets tværgående fagkonsulentgruppe for matematik, medlem af den lokale organisationskomite for verdenskongressen i matematikdidaktik 2004, medlem af styregruppen for de internationale Banach algebra konferencer, medlem af styregruppen for DCN, medlem af Matematikundervisningskommissionen under ICMI, medlem af Uddannelsesstyrelsens evalueringsgruppe vedrørende det almene gymnasiums forsøgsundervisning i projekter og CAS og centerleder for Didaktikcentret, NAT-KU.

Tillidshverv

C. Berg var indtil 31.1.2002 leder af Institut for Matematiske Fag og er medlem af Nationalkomiteen for Matematik samt vicepræsident og klasseformand for den naturvidenskabelige klasse i Videnskabernes Selskab.

E. Christensen er medlem af Matematisk Afdelings bestyrelse.

B. Durhuus er medlem af bestyrelserne for Institut for Matematiske Fag og Matematisk Afdeling samt suppleant til instituttets samarbejdsudvalg og til Fakultetsrådet.

S. Eilers er medlem af edb-udvalget for Institut for Matematiske Fag.

H.-B. Foxby er medlem af ph.d.-udvalget for Institut for Matematiske Fag.

G. Grubb var studieleder for Det Naturvidenskabelige Fakultets ph.d.-studienævn indtil 1.2.2002.

N. Grønbæk er medlem af bestyrelsen for CND, medlem af fakultetets fagdidaktiske udvalg, DMF's suppleant i Danmarks Matematikundervisningskommission, fakultetets repræsentant i UNIBRO-projektet samt tillidsrepræsentant for Dansk Magisterforening.

Henrik Holm er de ph.d.-studerendes repræsentant i ph.d.-udvalget.

H.P. Jakobsen er afdelingsleder for Matematisk Afdeling.

J. Lützen er den danske repræsentant i International Commission on the History of Mathematics, medlem af danske nationalkomité for videnskabshistorie og -filosofi, formand for Videnskabshistorisk Selskab, medlem af Studienævnet for matematiske fag og stedfortrædende studieleder, formand for områdedvalget for matematikstudier, hovedkoordinator af den nye studiereform for matematiske fag, medlem af History of Science Society, The British Society for History of Mathematics, International Academy of the History of Science.

J.M. Møller medlem af instituttets pr-udvalg.

J.B. Olsson er medlem af Matematisk Afdelings bestyrelse og formand for Dansk Matematisk Forenings Biblioteksudvalg.

G. Kjærgård Pedersen er formand for universitetets stipendiebestyrelse og medlem af Nationalkomitéen for Matematik (sekretær og ICSU-repræsentant).

J.P. Solovej er medlem af Matematisk Afdelings bestyrelse, formand for fakultetets internationale udvalg, næstformand og sekretær i Dansk Matematisk Forening, den videnskabeligt ansvarlige for den dansk/svenske del af EU-netværket "PDE and Large Quantum Systems", medlem af bestyrelsen for MaPhySto (Dansk Grundforskningsfondens center i Matematisk Fysik og Stokastik), international koordinator ved Institut for Matematiske Fag, medlem af Commission on Mathematical Physics of the International Union of Pure and Applied Physics, bestyrer af websiderne for The International Association of Mathematical Physics. Han modtog The Friedman Rescue Award 2002.

Formidling

Redaktionelle hverv

C. Berg er medlem af Editorial Board for Expositiones Mathematicae og Advisory Board for Arab Journal of Mathematical Sciences.

C.U. Jensen er medlem af Editorial Board for Far East Journal of Algebra, Number Theory and their Applications.

M.E. Larsen er redaktør ved det populære videnskabelige fysiktidsskrift *Kvant*, ved det østrigske referencetidsskrift *International mathematical News*, ved Dansk Matematisk Forenings referencetidsskrift *Matilde*, free-lance medarbejder ved det populære videnskabelige tidsskrift *Illustreret Videnskab*.

J. Lützen er medlem af redaktionen af *Historia Mathematica*, *Archive for History of Exact Sciences*, *Revue d'Historie des Mathématiques*, *Centaurus* samt Kluwers bogserie "Archimedes". Han er desuden medredaktør af Springer-serien "Studies and Sources in the History of Mathematics and the Physical Sciences".

J.B. Olsson er medlem af Editorial Board for det elektroniske tidsskrift "Séminaire Lothariengien de Combinatoire".

G. Kjærgård Pedersen er medlem af Consultative Committee for Proceedings of The Royal Irish Academy.

Kongresser og symposier

C. Berg var medarrangør af mødet "Positivität von Polynomen" i Oberwolfach, 18.-22. februar.

H.-B. Foxby var medarrangør af "Workshop on Homological Methods in Commutative Algebra" ved Institute for

Studies in Theoretical Physics and Mathematics, Tehran, 25.-31. maj.

G. Grubb og S. Jøndrup arrangerede "Forskerdag" 28. april.

G. Grubb og J.P. Solovej arrangerede tre Øresundsseminarer i analyse: 25. marts i Lund, 27. september og 5. december i København.

J. Lützen var medarrangør af mødet "The Interaction between Mathematics, Physics and Philosophy from 1850 to 1940" på Carlsberg Akademiet, 26.-28. september.

R. Nest var medarrangør af en workshop om perturbativ kvantefeltteori i Hesselberg, 17.-25. marts.

G. Kjærgård Pedersen var arrangør af den 9. Dansk-Norske Workshop i operatoralgebra på Schæffergården, 29.11.-1.12.

J.P. Solovej var medarrangør af "Kick-off meeting of the EU Network Postdoctoral Training Program in Mathematical Analysis of Large Quantum Systems" i München, 6.-8. december.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Gæsteforskere

Helmut Abels, Darmstadt, 1. august 2001 til 1. april 2002.

David Hassler, Zürich, 1. november til 31. december.

Piere Ghienne, Lille, 1. januar til 31. juli.

Forskningsophold i udlandet

C. Berg opholdt sig ved universitetet i Sevilla fra 1. februar til 31. maj.

T.M. Carlsen opholdt sig ved University of Maryland fra 14. januar til 30. maj og fra 4. juli til 20. december.

A. Frankild opholdt sig ved University of Nebraska, 1.-31. oktober og ved University of Missouri i oktober.

G. Grubb opholdt sig i april måned ved Stanford University, Oregon University og M.I.T.

P. Harremoës opholdt sig ved Universität Bielefeld fra 1. november til 31. december.

K.B. Laursen opholdt sig ved S. Patel University, Indien i januar måned.

N.J. Laustsen opholdt sig ved Australian National University, Canberra 25. februar til 6. maj og ved University of Newcastle, Australien 13. maj til 21. juni.

J. Lützen opholdt sig ved California Institute of Technology fra 25. juni 2001 til 14. juli 2002.

J.M. Møller opholdt sig ved Centra de Recerca Matemàtica, Barcelona i juni og juli måned, 2002.

Netværk

K.K.S. Andersen og J.M. Møller er medlemmer af EU-netværket "Modern Homotopy".

C. Berg, B. Durhuus, H.P. Jakobsen og J.M. Møller deltager i SNF-netværket "Geometry and Global Analysis with Applications".

T.M. Carlsen, E. Christensen, S. Eilers, N.S. Larsen, R. Nest, G.K. Pedersen er medlemmer af SNF-netværket i operatoralgebra med sidstnævnte som koordinator.

B. Durhuus deltager i Danmarks grundforskningsfonds projekt "Mathematical Physics and Stochastics" samt i et EU-projekt under 5. rammeprogram.

G. Grubb og R. Nest deltager i EU-netværket "Global Analysis".

G. Grubb og J.P. Solovej deltager i et SNF-netværk i partielle differentilligninger.

T. Bülow, A. Frankild, H.-B. Foxby, H. Holm, C.U. Jensen, S. Jøndrup, J.B.Olsson, A. Schmidt samt A. Thorup deltager i SNF-netværket i algebra.

S. Jøndrup deltager i ESF-netværket NOG (Non-commutative Geometry).

J. Lützen er deltager i et dansk netværk i matematikkens historie og filosofi og er medlem af Danish Research School in Philosophy, History of Ideas and History of Science.

R. Nest deltager i EU-netværket "Quantum Spaces-non-commutative Geometry".

H. Schlichtkrull deltager i det SNF-finansierede "Center for Algebraic and Analytic Lie Theory" i Århus.

J.P. Solovej er deltager i et EU-netværk "Postdoctoral Training Program in Mathematical Analysis of Large Quantum Systems", i den danske del af "European Research Group in Mathematics and Quantum Physics" og den danske del af SPECT, et program under The European Science Foundation og er Principal Investigator i grundforskningsfondscetret Mathematical Physics and Stochastics.

A. Thorup er medlem af NorFA-netværket, Nordic Network in Algebraic Geometry (NORDAG) samt EU-netværket European Algebraic Geometry Research Training Network (EAGER).

P. Harremoës og F. Topsøe deltager i det INTAS-støttede projekt med titlen "Source Coding and Related Problems" samt i SNF-netværket "Algebraisk Kodningsteori og Informationsteori".

Afdeling for Statistik og Operationsanalyse

Forskningsvirksomhed

Normale statistiske modeller

En artikel om estimation af proportionale kovariansmatricer med Jesper Madsen (Statens Serum Institut) er tentativt accepteret til publikation i *Annals of Statistics*. Der arbejdes på en revision (Søren Tolver Jensen).

Ufuldstændige datasæt

Et arbejde vedrørende uniforme asymptotiske egenskaber for estimators ved hjælp af lokale estimationsfunktioner er blevet afsluttet og mulighederne for estimation i overlevelsesanalyse med ufuldstændige baggrundsvariable undersøges (Søren Feodor Nielsen). Der arbejdes endvidere med partielt observerede punktprocesser, herunder med Cox-processer styret af underliggende Markovprocesser samt med Markov additive- og semi-Markov additive processer (Anders Tolver Jensen).

Statistisk bioinformatik

Der samarbejdes med Peter Arctander (Zoologisk Institut, KU) og Anders Krogh (Center for Bioinformatik, KU) vedrørende statistiske problemer i bioinformatik (Ernst Hansen, Niels Richard Hansen og Michael Sørensen).

Stokastiske processer og stokastisk analyse

Et arbejde om fordelingen af tidspunktet til ruin i en generel klasse af risikoprocesser er afsluttet. I samarbejde med Marc Yor (Paris VI) er gennemført et arbejde, der omhandler en ny klasse stokastiske processer: flerdimensionale såkaldt multiselv-similære processer. Arbejdet med en monografi om mærkede punktprocesser og stykkevis determi-

nistiske processer er fortsat (Martin Jacobsen). Endelig arbejdes der med stokastiske produkt integraler og Brownske bevægelser på matrix grupper med henblik på anvendelser i billedanalyse (Bo Markussen) og med ikke-lineære integral ligninger for optimale stoppetidsbarrier for problemer med endelig tidshorison (Jesper Lund Pedersen).

Statistisk inferens for diskret observerede processer

Et manuskript vedrørende statistiske metoder for diskret observerede integrerede diffusionsprocesser med anvendelser til iskerndata er færdiggjort i samarbejde med Susanne Ditlevsen (Afdeling for Biostatistik, KU). Videre er to manuskripter om diskret observerede diffusionsprocesser færdiggjort i samarbejde med henholdsvis Masayuki Uchida (University of Kyushu) og Mathieu Kessler (University of Cartagena). Det først vedrører den såkaldte lille diffusions asymptotik, mens det andet diskuterer hvordan overvejelser angående tidsreversibilitet kan være til hjælp ved valget af estimationsfunktion. Endvidere arbejdes der med Jean Jacod (Paris IV) på et bogmanuskript om statistisk inferens for diskret observerede diffusionsprocesser, og med Mogens Bladt (UNAM, Mexico) på et manuskript om diskret observerede Markov-springprocesser (Michael Sørensen). Et arbejde om sammenligning af approksimationsmetoder for diffusionsprocessers overgangstætheder er færdiggjort i samarbejde med Bjarke Jensen (SE Banken) (Rolf Poulsen). Der arbejdes fortsat med en sammenligning af estimationsmetoder for diffusionsprocesser sammen med Bent Jesper Christensen (Aarhus Universitet) (Rolf Poulsen og Michael Sørensen). Et arbejde vedrørende inferens for diskret observerede partielle stokastiske differentially ligninger er blevet revideret og er accepteret til publikation i *Bernoulli* (Bo Markussen).

Økonometri

Undersøgelsen af den kointegrerede vektorautoregressive model for ikke stationære makro økonomiske tidsrækker er fortsat. I løbet af 2002 er resultaterne af en større undersøgelse af en korrektionsfaktor til de asymptotiske resultater, der gør de asymptotiske resultater mere anvendelige i praksis, blevet publiceret. Sammen med Katarina Juselius (Økonomisk Institut, KU) er der sket en gennemarbejdning af problemer vedrørende kontrolteori i ovennævnte model med henblik på, om centralbanken kan kontrollere inflationen ved at benytte renten som instrument. I samarbejde med Anders Rygh Swensen (Oslo) er konsekvenserne af rationelle forventninger på modellens parametre blevet undersøgt. Endelig er det blevet undersøgt, om hypotesetest i modeller for de såkaldte I(2) variable kan udføres på sædvanlig måde, og der er fundet kriterier for, hvornår dette kan lade sig gøre (Søren Johansen). Arbejdet med kointegration for flerdimensionale ikke-lineære tidsrække modeller er fortsat. Specielt er arbejde vedrørende martingal differens innovationer, herunder ARCH, og deres indflydelse på kointegrations-rang-testet færdiggjort (Jonathan Dennis, Ernst Hansen, Anders Rahbek). Derudover er kointegrations modeller, der tillader diskontinuert (og ikke målelig) fejlkorrektion, blevet studeret med henblik på ergodicitet og inferens i samarbejde med F. Bec (CREST-ENSAE, Paris). Nyt arbejde er blevet påbegyndt specielt med henblik på inferens. Endelig er den foreslåede multivariate ACR proces blevet studeret og en klassifikation med hensyn til ergodicitet er opnået, ligesom inferens er studeret i samarbejde med N. Shephard (Nuffield College, Oxford) (Anders Rahbek).

Finansiering

Der forskes i modeller til prisfastsættelse af kontrakter med kreditrisiko og i finansiel risikostyring med særlig henblik på kredit- og renterisiko (David Lando). Endvidere arbejdes der med statiske hedgestrategier for optionskontrakter, idet det specielt søges belyst, hvordan risikoen påvirkes ved Modelmisspecifikation. To arbejder om individuelle husejeres optimale finansieringsvalg er færdiggjort i samarbejde med Søren S. Nielsen (DTU). Der arbejdes videre med dette emne, idet der specielt tages hensyn til en række nyligt introducerede produkter på markedet (Rolf Poulsen). Endelig arbejdes der med optimale salgsstrategier for aktier (Jesper Lund Pedersen) og, sammen med Nakahiro Yoshida (University of Tokyo), på en artikel om anvendelse af Malliavin analyse i forbindelse med prisfastsættelse for stokastiske volatilitetsmodeller (Michael Sørensen).

Finansiel økonometri

Det er blevet vist, at maksimaliseringsestimatorene for ikke-stationære ARCH(1)-tidsrækker er asymptotisk normalt fordelt. Videre arbejde vedrørende GARCH modeller er påbegyndt (Søren Tolver Jensen og Anders Rahbek). Asymptotisk inferens er blevet undersøgt for en bred klasse af ergodiske ARCH modeller i samarbejde med D. Kristensen (LSE, London) (Anders Rahbek).

En oversigtsartikel om anvendelse af estimationsfunktioner i forbindelse med finansielle modeller med kontinuert tid er under udarbejdelse sammen med Bo Martin Bibby (KVL) (Martin Jacobsen og Michael Sørensen). Videre studeres, i samarbejde med Bo Martin Bibby og Ib Skovgaard (begge KVL), en lovende ny klasse af diffusionsmodeller med givne marginalfordelinger og fleksibel autokorrelationsfunktion (Michael Sørensen).

Numerisk analyse

Der arbejdes med computational finance. Mere præcist velstillethed og numeriske løsningsmetoder for fixed strike asiatiske optioner (Jens Hugger).

Matematisk programmering

Der arbejdes med modellering og analyse af optimeringsproblemer med flere kriterier. Fokus er især rettet mod en approksimativ beskrivelse af sådanne problemer og konstruktion af brugbare løsningsmetoder (Jørgen Tind).

Kønsforskning

Der arbejdes med kønsbarrierer i det akademiske system med særligt henblik på tidslig og tværinstitutionel komparation. Hovedvægten har ligget på en undersøgelse af Københavns Universitet i perioden 1970-2001 og sammenligninger med andre universiteter. Derudover undersøgt steder i det danske akademiske system, der synes at fungere kønsdifferentierende i forhold til ansættelser i videnskabelige stillinger. Arbejdet er foregået i den tværfaglige projektgruppe "Køn i den akademiske organisation". Dette arbejde tænkes fortsat i det kommende år (Inge Henningsen).

Stokastiske modeller for transport af sand i vind og vand

En artikel hvor en ny formel for transportraten af sand i vind er blevet færdiggjort (Michael Sørensen). Videre arbejdes der på en stokastisk model for dannelsen af vindribber (Bo Markussen og Michael Sørensen).

Faglige og Administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

Jens Hugger har formand for bedømmelsesudvalget vedrørende lektorstilling i operationsanalyse ved IMF.

Inge Henningsen har været medlem af bedømmelsesudvalget vedrørende en adjunktstilling ved AUC.

Martin Jacobsen har været medlem af bedømmelsesudvalget vedrørende en disputats i matematisk statistik ved Københavns Universitet, formand for bedømmelsesudvalget vedrørende endnu en disputats i matematisk statistik ved Københavns Universitet og medlem af bedømmelsesudvalget vedrørende en disputats i sandsynlighedsteori ved Aarhus Universitet.

Michael Sørensen har været formand for bedømmelsesudvalget i forbindelse med en dr.scient. afhandling indleveret til KU, medlem af bedømmelsesudvalget vedrørende endnu en dr.scient. afhandling ved KU og medlem af bedømmelsesudvalget i forbindelse med en habilitation afhandling ved University of Paris VII.

Jørgen Tind har været medlem af bedømmelsesudvalgene vedrørende et professorat på Clemson University, et lektorat på Syddansk Universitet, et professorat på Syddansk Universitet, et lektorat på Handelshøjskolen i Århus, en ph.d.-afhandling på Handelshøjskolen i København samt en ph.d.-afhandling på Universitetet i Linköping.

Udvalg og Fonde

Inge Henningsen er formand for KVINFOs bestyrelse udpeget af Rektorkollegiet.

Søren Johansen er medlem af styringsgruppen for ph.d.-uddannelsen i økonomi ved Scuola St' Anna, Pisa.

Michael Sørensen er formand for European Regional Committee of the Bernoulli Society for Probability and Mathematical Statistics og er Scientific Co-ordinator for EU forskningsnetværket Statistical Methods for Dynamical Stochastic Models, medlem af Committee on Meetings Committee of the European Mathematical Society, medlem af Steering Group for Séminaires Européens de Statistiques, medlem af Styrelsen for Scandinavian Journal of Statistics, og medlem af Review Panel for et Swiss National Centre of Competence in Research med navnet "Financial Valuation and Risk Management".

Konsulent- og Rådgivningsvirksomhed

David Lando er medlem af Moody's Academic Advisory and Research Committee, New York.

Tillidshverv

Ernst Hansen er formand for Institut for Matematiske Fags EDB-udvalg.

Inge Henningsen er medlem af områdeudvalget for statistik, medlem af ligestillingsudvalg, medlem af fakultetets udvalg vedrørende oprettelse af uddannelse i bioinformatik.

Jens Hugger er studieleder for Institut for Matematiske Fag.

Martin Jacobsen er formand for ph.d.-udvalget, Institut for Matematiske Fag.

Anders Tolver Jensen er medlem af samarbejdsudvalget ved Institut for Matematiske Fag.

Søren Tolver Jensen er medlem af bestyrelsen for ASOR.

David Lando er medlem af ASORs afdelingsbestyrelse. Søren Feodor Nielsen er medlem af Studienævn for Matematiske Fag.

Anders Rahbek er medlem af afdelingens biblioteksudvalg, medlem af instituttets udvalg vedrørende Master-uddannelser, samt medlem af afdelingens layoutudvalg.

Rolf Poulsen er områdeleder for mat/øk-området ved Institut for Matematiske Fag.

Michael Sørensen er medlem af bestyrelsen for IMF, afdelingsleder for ASOR og medlem af fakultetets udvalg vedrørende oprettelse af uddannelse i bioinformatik.

Jørgen Tind er institutleder ved Institut for Matematiske Fag.

Formidling

Redaktionelle hverv

Martin Jacobsen er medredaktør ved Scandinavian Journal of Statistics.

Søren Johansen er medredaktør ved *Econometric Theory* og *Econometrica*.

David Lando er medredaktør ved *Finance and Stochastics*, *Mathematical Finance*, *Journal of Computational Finance* og *Finans/Invest*.

Michael Sørensen er dansk nationalredaktør for *Scandinavian Journal of Statistics* og medlem af redaktionen for *Stochastic Processes and Their Applications*, for *Statistical Inference for Stochastic Processes* og for *Brazilian Journal of Probability and Statistics*.

Kongresser og symposier

Inge Henningsen var medarrangør af en konference arrangeret under forskningsprojektet "Køn i den akademiske organisation": Køn – når viden er vigtig. In- og eksklusionsprocesser i Akademiaden. 14.-15. marts 2002.

Inge Henningsen medarrangør af en konference arrangeret under forskningsprojektet "Køn i den akademiske organisation": Køn – når tiden er vigtig. Afslutningskonference i Landstingssalen, Christiansborg den 21. oktober 2002.

Søren Johansen var medarrangør af en ESF-EMM workshop om "Econometric Methods for the Modelling of Non-stationary Data, Policy Analysis and Forecasting (EMM)" Arona, Italien, september 2002.

David Lando var medarrangør af The Second Thiele Symposium on Financial Econometrics i København den 17.-18. oktober 2002.

David Lando var medlem af programkomiteen for European Finance Associations møde, august 2002.

Anders Rahbek har arrangeret en workshop med titlen "Discussions of Methodological Topics Related to Cointegration" (Schæffergården, 12.-14/4-2002).

Anders Rahbek var medlem af programkomiteen for en konference i Varese, Italien (19-21/9-2002) med titlen: First Annual (EMM) Meeting".

Michael Sørensen var medarrangør af et Concentrated Advanced Course angående "Long Range Dependence, Heavy Tails and Rare Events with Applications to Finance and Telecommunications ved KU".

Michael Sørensen var medarrangør af en Sommer School med titlen "From Lévy Processes to Semimartingales – Recent Theoretical Developments and Applications to Finance" ved Aarhus Universitet.

Michael Sørensen var medarrangør af Second T.N. Thiele Symposium on Financial Econometrics ved KU.

Michael Sørensen er medlem af Scientific Programme Committee for the 6th World Congress of the Bernoulli Society (Barcelona, 2004).

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforskere

Federica Barrucci (ph.d.-student), University of Padua, Italy, (Jørgen Tind).

1/1-30/6 (Michael Sørensen). Professor Kathrin Klammroth, Universität Erlangen, 1/9-15/10 Associate Professor Mogens Bladt, Universidad Nacional Autonoma de Mexico, 1/1-30/6 (Michael Sørensen).

Olivier Blumberger (ph.d.-student), University of Paris VI, 1-31/12 (Martin Jacobsen).

Sylvain Rubenthaler (ph.d.-student), University of Paris VI, 1-30/6 (Michael Sørensen).

Associate Professor Masayuki Uchida, University of Kyushu, Japan, 1/1-25/3 (Michael Sørensen).

Magnus Wiktorsson (post doc.), University of Lund, 1/1-31/8 (Michael Sørensen).

Netværk

Inge Henningsen har deltaget i det tværfaglige forskningsprojekt "Kønsbarrierer i de højere uddannelser og forskningen".

Søren Johansen har deltaget i et projekt under ledelse af Katarina Juselius om "Macro economic transmission mechanisms: empirical application and econometric methods" finansieret af Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd og har endvidere været med i ESF netværk om "Econometric Methods for the Modelling of Nonstationary Data, Policy Analysis and Forecasting".

Bo Markussen er tilknyttet MaPhySto, Centre for Mathematical Physics and Stochastics, og DYNSTOCH, Statistical Methods for Dynamical Stochastic Models, støttet af EUs femte rammeprogram.

Martin Jacobsen er medlem af styrelsesgruppen for netværket Stochastic Analysis and its Applications, støttet af NorFa, "Principal investigator" i MaPhySto, Centre for Mathematical Physics and Stochastics, støttet af Danmarks Grundforskningsfond og forsker ved den københavnske gruppe under netværket DYNSTOCH, Statistical Methods for Dynamical Stochastic Models, støttet af EUs femte rammeprogram.

Davis Lando er medlem af Netværk i Matematisk Finansiering (SSF), medlem af styregruppen for Dansk Forskerskole i Finansiering og har forsknings samarbejdet med Robert Jarrow, Cornell University og Fan Yu, University of California at Irvine.

Rolf Poulsen er medlem af Dansk Netværk i Matematisk Finansiering (SSF) og Centre for Analytical Finance (SSF).

Michael Sørensen er videnskabelig koordinator for netværket DYNSTOCH, Statistical Methods for Dynamical Stochastic Models, finansieret af EUs femte rammeprogram, "Principal investigator" i Centre for Mathematical Physics and Stochastics finansieret af Danmarks Grundforskningsfond samt medlem af Dansk Netværk i Matematisk Finansiering (SSF) og Centre for Analytical Finance (SSF).

Anders Rahbek har deltaget i projekterne "Econometric

Methods for the Modelling of Nonstationary Data, Policy Analysis, and Forecasting” (European Science Foundation) og “Macroeconomic Transmission Mechanisms” (SSF). Derudover medlem af netværket DYNSTOCH (EUs femte rammeprogram) og “Centre for Analytical Finance (SSF).

Forsikringsmatematisk Laboratorium

Forskningsvirksomhed

Forsikringsmatematikken omfatter livsforsikringsmatematik, skadeforsikringsmatematik og generelt risikoteori, og involverer forsikringsrelevante statistiske metoder og dele af finansmatematik, økonomi, demografi, operationsanalyse og numerisk matematik.

Der er arbejdet med en klassisk risikoproces med mulighed for proportional genforsikring og investering. I dette projekt udledes Cramér-Lundberg-lignende approksimationer for den asymptotiske opførsel, og der etableres konvergens af strategierne.

I et andet projekt betragtes en Cox-risikoproces, hvor intensiteten er drevet af en diffusionsproces (med Jan Grandell) (Hanspeter Schmidli). Der er studeret modeller for PCS-optioner og katastrofe-obligationer og udledt priser og hedging strategier for disse (Hanspeter Schmidli).

Et arbejde om prisfastsættelse og risikostyring i grænseområdet mellem forsikring og matematisk finansiering er afsluttet. Der fokuseres på kvadratiske hedging metoder og nytte-indifferens principper samt deres anvendelser indenfor forsikring. Det illustreres hvordan de forskellige principper kan anvendes til hedging af unit-link livsforsikringskontrakter. Resultaterne sammenlignes med traditionelle metoder, der typisk er baseret på antagelsen om risiko-neutralitet med hensyn til dødsrisiko (Thomas Møller).

Ikke-lineære finansielle tidsrækker og sammenhængen mellem afhængighed og tunge haler i sådanne modeller studeres. Flerdimensional regulær variation har vist sig nyttig til beskrivelse af denne sammenhæng. For regulært varierende flerdimensionale vektorer foreslås beregnings-teknikker som kan håndtere tunge haler. Anvendelser er givet indenfor estimation i GARCH-lignende modeller med tunghalede innovationer og regressionsanalyse for aktieafkast. Derudover kan metoderne anvendes til bestemmelse af ruinsandsynligheder for en “random walk” med tunghalede tilvækster (Thomas Mikosch).

En række kontrolproblemer i forbindelse med en livsforsikringskontrakt er bragt til overfladen og deres indflydelse på værdifastsættelse og optimering er studeret. Disse inkluderer policetagerens interventionsoptioner som genkøbs- og fripoliceoptionerne og forsikringselskabets beslutning om hvordan overskuddet skal investeres og hvornår det skal tilbageføres (Mogens Steffensen).

Motiveret af standard økonomiske modeller for aktieafkast (for eksempel GARCH modeller eller stokastiske volatilitetsmodeller) studeres en risikoproces, hvor kapitalen investeres og hvor investeringsafkastene er genereret af en generel (Harris rekurrent) Markov kæde. Der gives en karakteristik af ruinestimer i denne generelle model (med Harri Nyhinen) (Jeffrey F. Collamore).

En model for operationel risiko er introduceret, hvor skade-indtræffelsestidspunkterne følger visse Markov-afhængige modeller. Der opnås en karakteristik af ruinsandsynligheder for “små” tidsintervaller (med Andrea Hoeing og Paul Embrechts) (Jeffrey F. Collamore).

Etableringen af en samlet teori for quasi-maksimumlikelihood estimering i heteroskedastiske tidsrækker er studeret. Det viser sig at en metode baseret på stokastiske rekurrensligninger er nyttig til beskrivelse og løsning af disse problemer (Daniel Straumann).

Faglige og administrative hverv

Hanspeter Schmidli var afdelingsleder ved Forsikringsmatematisk Laboratorium, medlem af bestyrelsen i Institut for Matematiske Fag, medlem af biblioteksudvalget ved Institut for Matematiske Fag, medlem af Strategiudvalg ved Institut for Matematiske Fag, medlem af ph.d.-udvalget i Institut for Matematiske Fag, medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalget for Deimante Rusaityte, FML.

Thomas Mikosch er medlem af Studienævnet for Matematiske Fag, formand for bedømmelsesudvalget til lektorstilling på FML og er Associate Editor på følgende tidsskrifter: Probability and Mathematical Statistics, Stochastic Processes and Their Applications, Journal of Applied Probability/Advances in Applied Probability, Applied Stochastic Models in Business and Industry, Bernoulli, Annals of Applied Probability samt Editor sammen med Herold Dehling og Michael Sørensen på bogen: Empirical Process Techniques for Dependent Data, Birkhauser, Basel, 2002.

Thomas Møller, Mogens Steffensen og Peter Holm Nielsen har udført konsulentarbejde for Edlund A/S.

Thomas Møller er medlem af Institut for Matematiske Fags edb-udvalg.

Mogens Steffensen er medlem af Efteruddannelsesudvalget under Den Danske Aktuarforening.

Formidling

Thomas Møller holdt kursus “Markedsværdier – nye risici og krav?” i Den danske Aktuarforening, 11.4.2002 og 16.4.2002, og kompaktkursus “Hedging in insurance”, maj og juni 2002 ved Stockholms universitet.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Hanspeter Schmidli var medarrangør af Applied Stochastic Models and Information Processes, Petrozavodsk.

Thomas Mikosch var Scientific Programme Chair af European Meeting of Statisticians in Prague, august 2002, medarrangør af “MaPhySto Conference on Long-Range Dependence, Heavy Tails and Rare Events” i København, maj 2002, medarrangør af “Thiele II Workshop Symposium on Financial Econometrics” i København, oktober 2002, medarrangør af den 2. Conference af Lévy Processes i Århus, januar 2002, organiseret en session i “finance and insurance” på Nordstat Meeting 2002 i Stockholm, juni 2002.

Thomas Mikosch, Thomas Møller, Hanspeter Schmidli, Mogens Steffensen og Daniel Straumann deltager i rammebevilling SNF: Stochastic Models for Risk and Extremes.

Hanspeter Schmidli og Thomas Mikosch deltager i DYNSTOCH – Statistical Methods for Stochastic Dynamical Systems 2001-2004, a research training network under the FP6 Programme of the European Commission.

Jørgen Tind, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	39,43	10,89	50,33
DVIP	1,50	0,04	1,54
STIP	7,07	0,02	7,09
TAP	10,52	2,86	13,37
Årsværk i alt	58,52	13,81	72,34
Løn	26.619	5.442	32.061
Frikøb	14	25	39
Øvrig drift	1.406	3.609	5.016
Anskaffelser	2.856	28	2.884
Bruttototal t.kr.	30.896	9.105	40.000

Stab

Matematisk Afdeling

VIP Internt finansieret

Andersen, Kasper Klinkby Sonne; adjunkt.
 Berg, Christian; professor.
 Christensen, Erik; lektor.
 Durhuus, Bergfinnur Jogvan; lektor.
 Eilers, Søren; lektor.
 Forst, Gunnar; lektor.
 Foxby, Hans Bjørn; lektor.
 Grubb, Gerd; professor.
 Grønbæk, Niels; lektor.
 Harremoës, Peter; adjunkt.
 Jakobsen, Hans Plesner; lektor.
 Jensen, Christian Ulrik; professor.
 Jøndrup, Søren; lektor.
 Larsen, Mogens Esrom; lektor.
 Laursen, Kjeld Bagger; lektor.
 Lützen, Jesper; lektor.
 Møller, Jesper Michael; lektor.
 Nest, Ryszard; lektor.
 Ottosen, Iver Mølgaard; adjunkt.
 Pedersen, Gert Kjærgaard; professor.
 Pedersen, Henrik Laurberg; lektor.
 Ryom-Hansen, Steen; adjunkt.
 Rørdam, Mikael; lektor.
 Schlichtkrull, Henrik; lektor.
 Schmidt, Asmus Lorenzen; lektor.
 Solovej, Jan Philip; professor.
 Thorup, Anders; lektor.
 Topsøe, Flemming; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Antonescu, Cristina; adjunkt.
 Frankild, Anders; adjunkt.
 Grijó Dos Santos Taborda Duarte, P; forskningsass.
 Hasler, David Gerold; adjunkt.
 Kiming, Ian; professor.
 Larsen, Nadia Slavila; adjunkt.
 Laustsen, Niels Jakob; adjunkt.
 Olsson, Jørn Børling; lektor.

STIP Internt finansieret

Bülow, Tommy; ph.d.-stipendiat.
 Carlsen, Toke Meier; ph.d.-stipendiat.
 Christiansen, Jacob Sterdal (orlov).
 Holm, Henrik; ph.d.-stipendiat.
 Jensen, Sine Rikke; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Nielsen, Rasmus Hedegaard; ph.d.-stipendiat.

Afdeling for Statistik og Operationsanalyse

VIP Internt finansieret

Hansen, Ernst; lektor.
 Henningsen, Inge Biehl; lektor.
 Hugger, Jens; lektor.
 Jacobsen, Martin Skjold Børge; lektor.
 Jensen, Søren Tolver; lektor.
 Johansen, Søren; professor.
 Klamroth, Kathrin Annelie; lektor.
 Kuosmanen, Timo Kalevi; adjunkt.
 Lando, David; lektor.
 Nielsen, Søren Feodor; lektor.
 Poulsen, Rolf; lektor.
 Rahbek, Anders Christian; lektor.
 Stidsen, Thomas Kjær; adjunkt.
 Sørensen, Michael; professor.
 Tind, Jørgen; professor.

VIP Eksternt finansieret

Barrucci, Federica; forskningsass.
 Blumberger, Oliver Charles; forskningsass.
 Markussen, Bo; adjunkt.
 Nielsen, Carsten Krabbe; forskningslektor.
 Pedersen, Jesper Lund; adjunkt.
 Rubenthaler, Sylvain Claude; forskningsass.
 Schmiegel, Jürgen Rudolf; adjunkt.
 Viktorsson, Magnus Joel; adjunkt.
 Winkel, Matthias; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Hansen, Niels Richard; ph.d.-stipendiat.
 Jensen, Anders Tolver; ph.d.-stipendiat.

Forsikringsmatematisk Laboratorium

VIP Internt finansieret

Collamore, Jeffrey Frank; lektor.
 Mikosch, Thomas Valentin; professor.
 Møller, Thomas; adjunkt.
 Schmidli, Hans Peter; professor.
 Steffensen, Mogens; adjunkt.

VIP Eksternt finansieret

Bladt, Mogens; gæstelektor.

STIP Internt finansieret

Nielsen, Peter Holm; ph.d.-stipendiat.
 Rusaityte, Deimante; ph.d.-stipendiat.
 Straumann, Daniel Yannik; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Aastrup, Johannes: Deformation quantization of endomorphism bundles.

Frankild, Anders: Cohen-Macaulay local rings and gorenstein differential graded algebras.

Markussen, Bo: Inference for Stochastic Partial Differential Equations and Chaos Decomposition of the Negative Binomial Process.

Rusaityte, Deimante: Stability Bounds for Ruin Probabilities.

Fondsbevillinger

Matematisk Afdeling

Carlsbergfondet

– Belysning af analytiske metoder i approksimationsteori (Henrik Laurberg Pedersen) kr. 436.200.

– Faseovergang med spontant symmetribrud på C' -dynamiske systemer (Nadia Slavila Larsen) kr. 404.100.

EU

– Improving the Human Res. Potential & the Socio econ. knowledge base (Ryszard Nest) kr. 1.537.500.

– Post-doctoral Training program in Mathematical Analysis of Large Quantum (Jan Philip Solovej) kr. 4.724.800.

Lundbeckfonden

– Anvendelse af ringteoretiske metoder i algebraisk topologi (Anders Frankild) kr. 493.200.

Afdeling for Statistik og Operationsanalyse

Moody's Corporation

– Variance estimation for parametric and non-parametric transition probability estimators (David Lando) kr. 205.900.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

– Hitting times of Markov processes (Jesper Lund Pedersen) kr. 1.558.800.

Forsikringsmatematisk Laboratorium

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

– Stochastic Models for Risk and Extremes (Thomas Mikosch) kr. 600.000.

Publikationer

Matematisk Afdeling

Ara P., Pedersen G.K.: An infinite analogue of rings with stable rank one. *Journal of Algebra* 230, s. 608-655. 2000.

Berg C.: Kompleks Funktionsteori. i: Kompleks Funktionsteori s. 156. Universitetsbogladan, København 2002.

Berg C., Alzer H.: Some Classes of Completely Monotonic Functions. *Ann.Acad.Scient.Fennicae Mathematica* 27, s. 445-460. 2002.

Berg C., Chen Y., Ismael M.E.H.: Small eigenvalues of large Hankel matrices. The indeterminate case. *Math.Scand.* 91, s. 67-81. 2002.

Berg C., Pedersen H.L.: Pick functions related to the Gamma function. *Rocky Mountain Journal of Mathematics* 32, s. 507-525. 2002.

Bessenrodt C., Olsson J.B.: Prime pover degree representa-

tions of the double covers of the symmetric and alternating groups. *Journal of the London Mathematical Society* 66, s. 313-324. 2002.

Durhuus B., Jonsson T.: A note on noncommutative scalar multisolitons. *Physics Letters B* 539, s. 277-280. 2002.

Durhuus B., Lee H.C.W.: A String Bit Hamiltonian Approach to Two-Dimensional Quantum Gravity. *Nuclear Physics B* 623, s. 201-219. 2002.

Eilers S., Akeman C.A.: Regularity of projections revisited. *Journal of Operator Theory* 48, s. 515-534. 2002.

Eilers S., Dadarlat M.: On the classification of nuclear C^* -algebras. *Proceedings of the London Mathematical Society* 85, s. 168-210. 2002.

Eilers S., Exel R.: Finite dimensional representations of the soft torus. *Proceedings of the American Mathematical Society* 130, s. 727-731. 2002.

Grubb G.: Trace formulas for parameter-dependent pseudodifferential operators. *Nuclear Physics B (Proc. Suppl.)* 104, s. 71-88. 2002.

Grubb G.: Conditions au bord spectrales et formules de trace. i: *Séminaire Équations aux Dérivées Partielles 2001-2002* s. Exposé no. 14. Centre des Mathématiques, École Polytechnique, Palaiseau, France 2002.

Grubb G., Hansen L.: Complex powers of resolvents of pseudodifferential operators. *Comm.Part.Diff.Equ.* 27, s. 2333-2361. 2002.

Harremoës P.: The Information Topology. i: *Proceedings International Symposium on Information Theory* s. 431. IEEE, Lausanne 2002.

Harremoës P.: Topologies associated with Information Divergence. i: *Proceedings 24th European Meeting of Statisticians* s. 216. Institute of Information Theory and Automation, Prague 2002.

Harremoës P., Topsøe F.: Zipf's Law, Hyperbolic Distributions and Entropy Loss. i: *Proceedings International Symposium on Information Theory* s. 207. IEEE, Lausanne 2002.

Harremoës P., Topsøe F.: Unified Approach to Optimization Techniques in Shannon Theory. i: *Proceedings of the 2002 IEEE International Symposium on Information Theory, Lausanne* s. 238. IEEE, New York 2002.

Jensen C.U., Ledet A., Yui N.: Generic polynomials. i: *Generic polynomials* s. 258. Cambridge University Press, Cambridge 2002.

Larsen N.S.: Semigroup crossed products, Ph.D.-thesis. 85s. HCØ-Tryk, København 2000.

Larsen N.S., Putnam I.F., Raeburn I.: The two-prime analogue of the Hecke C^* -algebra of Bost and Connes. *Indiana University Mathematics Journal* 51, s. 171-186. 2002.

Larsen N.S., Raeburn I.: Representations of Hecke algebras and dilations of semigroup crossed products. *Journal of the London Mathematical Society* 66, s. 198-212. 2002.

Larsen N.S., Raeburn I.: Faithful representations of crossed products by actions of $N \hat{K}$. *Math.Scand.* 89, s. 283-296. 2001.

Laustsen N.J.: Maximal ideals in the algebra of operators on certain Banach spaces. *Proceedings of the Edinburgh Mathematical Society* 45, s. 523-546. 2002.

Laustsen N.J.: Lecture notes on Banach spaces and their operators. i: *Lecture notes on Banach spaces and their operators* s. 59. Copenhagen 2002.

Lieb E.H., Pedersen G.K.: Convex multivariable trace

- functions. Review in *Mathematical Physics* 14, s. 1-18. 2002.
- Lützen J.: Called Too Soon by Flames Afar: Niels Henrik Abel and his Times. *Notices of the American Mathematical Society* 49, s. 795-799. 2002.
- Lützen J.: International Participation in Liouville's Journal de mathématiques pures et appliquées. i: *Mathematics Unbound: The Evolution of an International Mathematical Research Community, 1800-1945*. s. 89-104. Karen Hunger Pars. The American Mathematical Society, Providence, R.I. 2002.
- Lützen J.: Zeuthen, Hieronymus Georg. i: *Writing the History of Mathematics: Its Historical Development* s. 574-578. Joseph W. Dauben, Christoph J. Scriba. Birkhäuser, Basel 2002.
- Nest R., Bressler P., Tsygan B.: Riemann-Roch theorems for D-modules via deformation quantization, II. *Advances in Math.* 167, s. 26-73. 2002.
- Nest R., Bressler P., Tsygan B.: Riemann-Roch theorems for D-modules via deformation quantization, II. *Advances in Math.* 167, s. 1-25. 2002.
- Nest R., Echterhoff S.: The structure of the Brauer group and crossed products of $C_0(X)$ -linear group actions on $C_0(X, K)$. *Trans. Amer. Math. Soc.* 353, s. 3685-3712. 2002.
- Nest R., Leichtman E., Tsygan B.: Local formula for the index of a Fourier Integral Operator. *Journal of Diff. Geometry* 59, s. 269-300. 2002.
- Nest R., Tsygan B.: Formal deformations of symplectic Lile ALgbroids, deformations of holomorphic structures and index theorems. *Asian J. of Mathematics* 5, s. 599-633. 2002.
- Ottosen I.M.: Equivariant evaluation on free loop spaces. *Math. Z.* 239, s. 611-643. 2002.
- Pedersen G.K.: Operator differentiable functions. *Publications RIMS, Kyoto University* 36, s. 139-157. 2000.
- Pedersen J.B., Topsøe F.: Block Symmetry in Discrete Memoryless Channels. i: *Proceedings of the 2002 IEEE Information Theory Workshop, Bangalore* s. 131-134. IEEE, New York 2002.
- Schmidt A.L.: Werner Fenchel. Jakob Nielsen. Discontinuous Groups of Isometries in the Hyperbolic Plane. i: *Werner Fenchel. Jakob Nielsen. Discontinuous Groups of Isometries in the Hyperbolic Plane* s. 386. Asmus L. Schmidt, de Gruyter, Berlin 2002.
- Solovej J-P.: Supplement 2002 Matematik 1GB. i: *Supplement 2002 Matematik 1GB* s. 110. 2002.
- Thorup A., Kleiman S.L.: Appendix: The exceptional fiber of a generalized conormal space. i: *New developments in singularity theory, Proceedings of the NATO Adv. Stud. Inst., Cambridge, 31 July-11 August 2000* s. 401-404. Kluwer Academic Publishers, 2001.
- Topsøe F.: Maximum Entropy Versus Minimum Risk and Applications to Some Classical Discrete Distributions. *IEEE Transactions on Information Theory* 48, s. 2368-2376. 2002.
- Topsøe F.: Entropy, some new lower bounds. i: *Proceedings of the 2002 IEEE Information Theory Workshop, Bangalore* s. 196. IEEE, New York 2002.
- Topsøe F.: Maximum Entropy and Applications to some classical Discrete Distributions. i: *Proceedings of the 2002 IEEE Information Theory Workshop, Bangalore* s. 104-107. IEEE, New York 2002.
- Afdeling for Teoretisk Statistik**
- Agrell P.J., Bogetoft P., Tind J.: Incentive plans for productive efficiency, innovation and learning. *International Journal of Production Economics* 78, s. 1-11. 2002.
- Bec F., Rahbek A.: Vector Equilibrium Correction Models with Non-linear Discontinuous Adjustments. *Preprint/Department of Theoretical Statistics* 15, s. 1-21. 2002.
- Brock M.A., Tind J.: Dynamic productivity improvement in a model with multiple processes. *Mathematical Methods of Operations Research* 54, s. 387-393. 2001.
- Brøns H.: Discussion of Peter McCullagh: What is a Statistical Model. *The Annals of Statistics* 30(5), s. 1279-1283. 2002.
- Cavaliere G.: Testing undeclared central bank intervention in foreign exchange markets. *Preprint/Department of Theoretical Statistics* 5, s. 1-28. 2002.
- Dehling H.G., Mikosch T.V., Sørensen M.: *Empirical Process Techniques for Dependent Data*. 545 s. Birkhäuser Boston 2002.
- Ditlevsen S.D., Sørensen M.: Inference for observations of integrated diffusion processes. *Preprint/Department of Theoretical Statistics* 2, s. 1-16. 2002.
- Hald A.: On the History of the Correction for Grouping, 1873-1922. *Scandinavian Journal of Statistics* 28, s. 417-428. 2001.
- Hansen E.: Massemord eller moderne plejehjemsdrift. i: *Matematik i Perspektiv* s. 8. Poul Jungersen. 2002.
- Hansen E.: *Introduktion til Matematisk Statistik*. 495 s. Afdeling for Teoretisk Statistik, K.U., København 2002.
- Hansen E.: *Sandsynlighedsregning på målteoretisk grundlag*. 2. udgave. 501 s. Afdeling for Teoretisk Statistik, K.U., København 2002.
- Hansen H., Rahbek A.: Approximate Conditional Unit Root Inference. *Journal of Time Series Analysis* vol. 23(1), s. 1-28. 2002.
- Hansen N.R., Hansen E.: Establishing Geometric Drift via the Laplace Transform of Symmetric Measures. *Statistics & Probability Letters* 60(3), s. 289-295. 2002.
- Hasse C., Henningsen I., Søndergaard D.M.: *Køn og Magt i Akademia*. i: *Kønsmagt under forandring* s. 110-129. Anette Borchorst (red.). Hans Reitzels Forlag, København 2002.
- Henningsen I.: Women in Science – the Danish case. i: *Proceedings from The Gender and Research Conference* s. 283-287. EU-kommissionen, Bruxelles 2002.
- Henningsen I.: *Voksnes læsning*. *Dansk Pædagogisk Tidsskrift* 4, s. 82-87. 2001.
- Henningsen I., Højgaard L.: The Leaking Pipeline. *Øjebliksbilleder af kønnede in- og eksklusionsprocesser i Akademia*. i: *Dansk Sociologi* 2 s. 25-51. 2002.
- Hobson D.G., Pedersen J.L.: The minimum maximum of a continuous martingale with given initial and terminal laws. *The Annals of probability* vol. 30(2), s. 978-999. 2002.
- Honore P., Poulsen R.: Option Pricing With Excel. i: *Programming languages and systems in computational economics and Finance* s. 369-402. Søren S. Nielsen. Kluwer, Boston 2002.
- Hugger J.: The Nfears project. The density method for the recovery and representation of finite element meshes. i: *Proceedings, Prague Mathematical Conference 1996* s. 123-128. Karel Segeth et al (ed.). Icaris, Praha, Czech Republic, 1996.

- Hugger J.: Recovery of the optimal mesh density function and near optimal meshes with rectangular elements in the mapped domain. *Numerical Methods for Partial Differential Equations. An International Journal* 11, s. 479-499. 1995.
- Hugger J.: Local Polynomial interpolation in a rectangle. *Calcolo* 31(3-4), s. 233-256. 1994.
- Hugger J.: Numerical Solution of Boundary Value Problems in Computational Finance. i: *Programming Languages and Systems in Computational Economics* s. 403-409. Søren Nielsen. Klüwer, 2002.
- Hugger J.,: An asymptotically exact, pointwise, a posteriori error estimator for the finite element method with super convergence properties. i: *Modelling, Mesh Generation, and Adaptive Numerical Methods for Partial Differential Equations* s. 277-305. Joseph E. Flamerly et al. (ed.). Springer, New York, USA 1995.
- Jacobsen M.: Martingales and the Distribution of the Time to Ruin. Preprint/Department of Theoretical Statistics 6, s. 1-24. 2002.
- Jacobsen M.: Optimality and small Δ -optimality of martingale estimating functions. *Bernoulli* 8(5), s. 643-668. 2002.
- Jacobsen M., Yor M.: Multi-self-similar Markov processes on \mathbf{R}^n_+ and their Lamperti representations. Preprint/Department of Theoretical Statistics 9, s. 1-28. 2002.
- Jensen B., Poulsen R.: Transition Densities of Diffusion Processes: Numerical Comparison of Approximation Techniques. *The Journal of Derivatives* 9(4), s. 18-32. 2002.
- Jensen S.T., Rahbek A.: Non-stationary and no moments asymptotics for the ARCH model. Preprint/Department of Theoretical Statistics 12, s. 1-6. 2002.
- Johansen S.: A Small Sample Correction of the Test for Cointegrating Rank in the Vector Autoregressive Model. *Econometrica* 70, s. 1929-1961. 2002.
- Johansen S.: The interpretation of cointegrating coefficients in the cointegrated vector autoregressive model. Preprint/Department of Theoretical Statistics 14, s. 1-11. 2002.
- Johansen S.: Statistical analysis of hypotheses on the cointegrating relations in the I(2) model. Preprint/Department of Theoretical Statistics 13, s. 1-27. 2002.
- Johansen S.: Discussion of: Jansen, E.S., Statistical issues in macroeconomic modelling. *Scandinavian Journal of Statistics* 29, s. 213-216. 2002.
- Johansen S.: A Small Sample Correction for Tests of Hypotheses on the Cointegrating Vectors. *Journal of Econometrics* vol. 111(2), s. 195-221. 2002.
- Johansen S., Hansen H., Fachin S.: A simulation study of some functionals of random walk. Discussion paper with programs 0, s. 0. 2002.
- Kessler M., Sørensen M.: On time-reversibility and estimating functions for Markov processes. Preprint/Department of Theoretical Statistics 7, s. 1-13. 2002.
- Kristensen D., Rahbek A.: Asymptotics of the QMLE for a class of ARCH(q) models. Preprint/Department of Theoretical Statistics 10, s. 1-30. 2002.
- Lando D., Skødeberg T.: Analyzing Rating Transitions and Rating Drift with Continuous Observations. *Journal of Banking and Finance* 26, s. 423-444. 2002.
- Markussen B.: Inference for Stochastic Partial Differential Equations and Chaos Decomposition of the negative binomial Process. 1-115s. Københavns Universitet 2002.
- Nielsen S., Poulsen R.: Planning Your Own Debt. *European Financial Management* vol. 8(2), s. 193-210. 2002.
- Nielsen S.F.: Survival analysis with coarsely observed covariates. Preprint/Department of Theoretical Statistics 11, s. 1-29. 2002.
- Nielsen S.F.: Local linear estimate equations: Uniform consistency and rate convergence. Preprint/Department of Theoretical Statistics 1, s. 1-20. 2002.
- Pedersen J.L., Peskir G.: On nonlinear integral equations arising in problems of optimal stopping. i: *Functional Analysis VII* s. 159-175. D. Bakic, P. Pandzic, G. Peskir. Aarhus 2002.
- Poulsen R., Christensen B.J.: Monte Carlo Improvement of Estimates of the Mean Reverting Constant Elasticity of Variance Interest Rate Diffusion. *Monte Carlo Methods and applications* vol. 7(1-2), s. 111-123. 2001.
- Rahbek A.: The Limit distribution of Cointegration Rank Tests of "Wald Type". *Econometric Theory* vol 18, s. 1016-1017. 2002.
- Shephard N., Rahbek A.: Autoregressive Conditional Root Model: Inference and Geometric Ergodicity. Working Paper/Nuffield College W 7, s. 0. 2002.
- Sørensen M.: On the Rate of Aeolian Sand Transport. Preprint/Department of Theoretical Statistics 8, s. 1-17. 2002.
- Sørensen M.: En Introduktion til Sansynlighedsregning. 3. udgave. 1-287 s. Michael Sørensen, København Universitet, København, 2002.
- Sørensen M., Uchida M.: Small diffusion asymptotics for discretely sampled stochastic differential equations. Preprint/Department of Theoretical Statistics 3, s. 1-26. 2002.
- Tind J.: Saddle point theory and optimality conditions. i: *Encyclopedia of Optimization V* s. 67-69. Kluwer, 2001.
- Tind J.: Decomposition principle of linear programming. i: *Encyclopedia of Optimization I* s. 390-392. Kluwer, 2001.
- Uchida M.: Estimation for dynamical systems with small noise from discrete observations. Preprint/Department of Theoretical Statistics 4, s. 1-26. 2002.

Forsikringsmatematisk Laboratorium

- Asmussen S., Kalashnikov V., Konstantinides D., Klüppelberg C., Tsitsiashvili G.: A Local limit theorem for random walk maxima with heavy tails. *Statistics & Probability Letters* 56(4), s. 399-404. 2002.
- Basrak B., Davis R.A., Mikosch T.V.: A characterization of multivariate regular variation. *Annals of Applied Probability* 12(3), s. 908-920. 2002.
- Basrak B., Davis R.A., Mikosch T.V.: Regular variation of GARCH processes. *Stochastic Processes and their Applications* 99(1), s. 95-115. 2002.
- Braverman M., Mikosch T.V., Samorodnitsky G.: Tail probabilities of subadditive functionals of Lévy processes. *Annals of Applied Probability* 12(1), s. 69-100. 2002.
- Dabrowski A.R., Dehling H.G., Mikosch T.V., Sharipov O.: Poisson limits for U-statistics. *Stochastic Processes and their Applications* 99(1), s. 137-157. 2002.
- Dehling H.G., Sørensen M., Mikosch T.V.: Empirical Process Techniques for Dependent Data. 1-545 s. Birkhäuser 2002.
- Mikosch T.V.: Modeling dependence and tails of financial time series. Working Paper/Laboratory of Actuarial Mathematics 181, s. 1-75. 2002.

- Mikosch T.V., Resnick S., Rootzén H.: Is network traffic approximated by stable Lévy motion or fractional Brownian Motion? *Annals of Applied Probability* 12(1), s. 23-68. 2002.
- Mikosch T.V., Straumann D.Y.: Whittle estimation in a heavy-tailed GARCH(1,1) model. *Stochastic Processes and their Applications* 100(1-2), s. 187-222. 2002.
- Møller T.: On valuation and risk management at the interface of insurance and finance. *Working Paper/Laboratory of Actuarial Mathematics* 182, s. 1-31. 2002.
- Rusaiyte D.: Stability bounds for ruin probabilities in a Markov modulated risk model with investments. *Working Paper/Laboratory of Actuarial Mathematics* 178, s. 1-35. 2002.
- Schmidli H.: Asymptotics of ruin probabilities for risk processes under optimal reinsurance policies: the large claim case. *Working Paper/Laboratory of Actuarial Mathematics* 179, s. 1-10. 2002.
- Schmidli H.: Asymptotics of ruin probabilities for risk processes under optimal reinsurance policies: the small claim case. *Working Paper/Laboratory of Actuarial Mathematics* 180, s. 1-12. 2002.
- Schmidli H.: On minimizing the ruin probability by investment and reinsurance. *Annals of Applied Probability* 12(3), s. 890-907. 2002.
- Steffensen M.: Intervention Options in Life Insurance. *Insurance: Mathematics and Economics* 31(1), s. 71-85. 2002.
- Steffensen M.: On merton's problem for life insurers. *Working Paper/Laboratory of Actuarial Mathematics* 183, s. 1-18. 2002.

Studienævnet for Matematiske Fag

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Jens Hugger, studieleder (mat-vip-rep.), Mikael Rørdam, vicedirektør (mat-vip-rep.), Thomas Mikosch (akt-vip-rep.), Søren Feodor Nielsen (stat-vip-rep.), Peter Norman Sørensen (mat-øk-vip-rep.), Esben M. Flachs, Næstformand (mat-stud-rep.), Majbritt Felleki (mat-stud-rep.), Annette Rosthøj (mat-øk-stud-rep.), Merete Nørtoft Jensen (akt-stud-rep.) og Sanne Gørtz (stat-stud-rep.).

Beretning

Arbejdet i studienævnet har i år 2002 været præget af den reform af studiestrukturen som er under opsejling.

I første halvår gik afvejslerne på om den foreslåede plan var fornuftig, mens arbejdet i sidste halvår har drejet sig om en begyndende realisering af den endelige plan. Arbejdet fortsætter i 2003.

Et andet stort punkt har været udarbejdelse af fælles regler og arbejds gange for de 4 studier som i år 2000 blev samlet i studienævnet.

Der er udarbejdet en ny fælles studieordning for de 4 kandidatuddannelser, retningslinier for specialer og fælles formularer på mange områder. Arbejdet fortsætter i 2003.

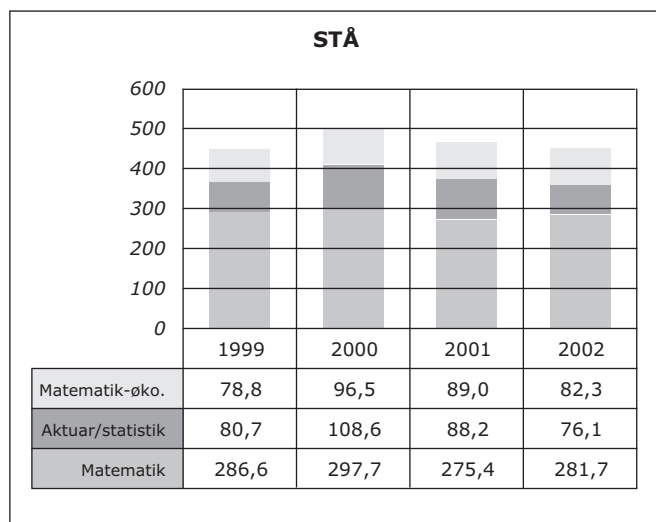
Endelig blev der den 1/3 udarbejdet en statusrapport for Matematik-Økonomistudiet. Dette arbejde ledte i efteråret 2002 til en permanentgørelse af det indtil da midlertidige studium.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder								
	Mate- matik		Matematik økonomi	Fysik	Datalogi	Øvrig Naturvid.	Andre Fak.	Merit- overført	I alt
Matematik	112,7	12,3	9,3	12,3	20,5	3,1	2,8	2,3	175,1
Statistik	1,3	8,8	1,0		0,5				11,6
Forsikringsvidenskab	6,8	37,4	3,0		0,8		1,0	0,8	49,8
Matematik-Økonomi	13,3	15,9	60,2		1,4	0,2	2,8	0,3	94,0
Matematiske fag i alt	134,1	74,4	73,5	12,3	23,2	3,3	6,6	3,4	330,5
Fysikfag	63,4	0,3	0,1						
Kemi/miljøkemi	9,3								
Datalogi	31,5	1,0	0,3						
Biokemi	17,8		0,2						
Geologi	6,7								
Biologi	12,9	0,1	0,2						
Øvrig Naturvid.	0,7		0,5						
Økonomi			0,2						
Andet	0,3		0,5						
Meritstuderende	1,7		0,5						
Gæstestuderende	3,2	0,1	1,2						
I alt	281,7	76,0	82,3						
Åben uddannelse	0,5	0,7	1,0						

STÅ 1999-2002

Jens Hugger, studieleder

Datalogisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder er professor, dr.techn. Stig Skelboe og viceinstituttleder er professor, ph.d. David Pisinger. Institutbestyrelsen består af: Stig Skelboe (VIP), David Pisinger (VIP), lektor, ph.d. Andrzej O. Felinski (VIP), systemadministrator Sune Gamby (TAP), stud.scient. Allan Sandfeld Jensen (studentterrep.).

Adresse

Universitetsparken 1
2100 København Ø
Telefon 35 32 14 00
Fax 35 32 14 01
diku@diku.dk
www.diku.dk

Instituttlederens årsberetning

Personaleforhold

Et 5-årigt professorat (med særlige opgaver) i programmeringssprog blev besat den 1/8 af ph.d. Friedrich Henglein. Der var 4 ansøgere, alle mænd, blandt hvilke de 2 blev kendt kvalificerede. Lektor dr. scient. Jens Arnsparng forlod sin stilling 1/4.

Adjunkt Jørgen Sværke Hansen vendte tilbage til sin stilling 1/4 efter endt ophold ved INRIA Rhone-Alpes, Grenoble, Frankrig. I anledning af professor Neil Jones' 60-års-fødselsdag blev der publiceret et "festschrift" med titlen *The Essence of Computation*, Springer LNCS bind 2566, 471 pp, december, 2002, redigeret af Torben Æ. Mogensen, David A. Schmidt, I. Hal Sudborough.

Forskningsvirksomhed

Semantikbaseret programbehandling

Gruppens forskningsområde omhandler programmeringssprog i bred forstand, herunder behandling af programmer som dataobjekter med henblik på analyse, implementering, transformering, syntese og tidsvurdering samt typebegrebets teori og anvendelse. Emnet er relevant for konstruktion af oversættere og fortolkere samt programafprøvning. Der lægges vægt på, at de udviklede teknikker er automatiske, og at de er velfunderede i semantikken for det pågældende programmeringssprog. Arbejdet ligger på grænsen mellem teori og praksis: teorier afprøves på datamaskinen, og praktiske eksperimenter fører ofte til nye teoretiske undersøgelser.

I 2002 var TOPPS-gruppen vært for Federated Logic Conference (FLoC'02), en samling af internationale møder, der afholdes hvert 3-4 år, med emner centreret om brugen af matematisk logik i datalogi. FLoC'02 havde flere end 950 deltagere og bestod af 7 hovedkonferencer og 31 "workshops" fordelt over to uger i juli-august 2002. I alt 13 af TOPPS-gruppens medlemmer tjente som medlemmer af programkomiteer, lavede websider, redigerede mødernes trykte beretninger og udførte mange andre aktiviteter i FLoCs Local Organisation Committee.

Gruppens forskningsaktiviteter faldt i 2002 inden for følgende hovedområder:

Programtransformation og programanalyse

Jens Peter Secher afsluttede sit ph.d.-projekt om effektiv sammensætning af generiske programmoduler ved hjælp af en generel programtransformation baseret på spekulativ udførelse. Arbejdet med en semantisk formalisering af normalisering via evaluering til partiel evaluering af funktionsprogrammer blev ført videre, og metoden er nu generelt beskrevet som et lærebogskapitel. Videreudviklinger af normaliseringsalgoritmen til bl.a. en semantisk karakterisering af polyvariant specialisering synes også at være inden for rækkevidde (Andrzej Filinski).

Der er arbejdet med muligheder for at få hurtig adgang til det længste gentagne suffiks for en tegnfølge, der udvikler sig ved at få tegn tilføjet. Specielt undersøges den såkaldte kompakte ensrettede cykelfri ordgraf (compact DAWG) (Nils Andersen).

Fortsat forskning om program terminationsanalyse og metoder til automatisk vurdering af deres køretider. Målet er at udvide klassen af analyserbare programmer og præcision af analyserne. Teknikker inkluderer vurdering af kædelængder i vektortransitionssystemer samt beregning i en algebra af ordinalnotationer (Neil Jones).

Domænespecifikke sprog

Der er arbejdet videre med det domænespecifikke sprog Bossa til udvikling af kerneskeduleringspolitikker i samarbejde med prof. Gilles Muller ved Ecole des Mines de Nantes. Dette sprog gør det lettere for en anvendelsesprogrammør at udvikle og integrere et nyt skeduleringsmodul i Linux-kernen. Kritiske sikkerhedsegenskaber verificeres af oversætteren. Metoden bliver for tiden udvidet til at tildele et hierarki af skeduleringsmoduler, for at understøtte udførelse af anvendelsesprogrammer med forskellige skeduleringsbehov (Julia Lawall).

Der er udarbejdet en domæne-specifik variant af SQL. Dette sprog egner sig til at udtrykke forespørgsler i relationsdatabaser, der er formet til at indeholde log-events på en specifik form. Sproget og den tilhørende oversætter anvendes af vores industrielle samarbejdspartner (Niels H. Christensen).

Map Theory, Logik, Modeller

I indeværende år har Sebastian Skalberg afsluttet sit ph.d.-studium, hvor han bl.a. har behandlet tællelige mængder inden for det matematisk/datalogiske fundament MT (Map Theory). Arbejdet fortsætter i Jakob Grue Simonsens ph.d.-studium, der omhandler approksimation og beregnelighed af ikke-endelige datastrukturer, særligt mængden af reelle tal. Klaus Grue arbejder med netværksdistribuerede matematiske beviser. Gruppens overordnede mål er at gøre formel matematisk bevisførelse praktisk anvendelig inden for emner som programkorrekthed, numerisk analyse og modeller af den fysiske virkelighed.

Regionsbaseret lagerstyring (SPACE)

SPACE-projektet sigter mod udvikling af teori, design, implementation og anvendelse af regionsbaseret lagerstyring, dels som afløser, dels som supplement for spildopsamling. SPACE-projektets aktiviteter i 2002 fokuserede på udvikling af en transformationsstyret oversætter for Standard ML til afprøvning af Henglein-Makholm-Niss lagerstyring.

Deltagere: Martin Elsmann (IT-C), Andrzej Filinski, Fritz Henglein, Henning Makholm, Henning Niss, Fausto Spoto (post.doc., U. di Verona), Christian Stefansen (forskningsprogrammør).

Plan-X

Plan-X projektet (samarbejde mellem DIKU og IT-C) sigter mod udvikling af en højniveau værdiorienteret programmeringsmodel med veldefineret distributions- og mobilitetstransparens. Som led i projektet blev afholdt et seminar for kandidatstuderende i efteråret 2002 og udarbejdet 2 prototyper for et peer-to-peer distribueret system for lagring af XML-dokumenter. Deltagere: Fritz Henglein, Henning Niss, Kasper Bøgebjerg Pedersen (forskningsprogrammør), Peter Sestoft (KVL/IT-C).

Algoritmik og kombinatorisk optimering

Operationsanalysens overordnede formål er at tilvejebringe beslutningsstøtte, dvs. ved hjælp af matematiske modeller at finde gode løsninger til beslutningsproblemer i praksis. Optimering anses for det vigtigste redskab i en operationsanalytikers værktøjskasse. Betraget som et matematisk problem handler optimering om bestemmelse af ekstreme værdier (maksimum eller minimum) for en funktion af mange variable, hvor disse variable tillige skal opfylde en række betingelser i form af ligninger eller uligheder. Såvel "mange variable" og "en række betingelser" kan i praksis løbe op i adskillige millioner.

Der tales om kombinatorisk optimering, når de variable repræsenterer "udelelige enheder" og derfor begrænses til at være heltal. Næsten al kombinatorisk optimering handler imidlertid om variable, der kun kan antage værdierne 0 eller 1, svarende til fx. "enten-eller" beslutninger; sådanne variable kan også indgå i modellering af ikke-lineære betingelser.

Globalt er kombinatorisk optimering fortsat et vækstområde, hvilket til overflod dokumenteres løbende i tidsskriftlitteraturen, i bogværker og i udbuddet af konferencer om emnet. Dette skyldes dels anvendelsernes mangfoldighed, dels de endnu åbne spørgsmål af både teoretisk og praktisk art.

Kombinatorisk optimering er i gruppens forskning kædet sammen med algoritmik som et centralt element med henblik på design og implementering af algoritmer. Gruppen har også aktiviteter inden for videnskabelige beregninger af kontinuerte problemer.

Netværkssyntese, VLSI-design

Netværkssyntese, herunder optimering af VLSI-design, er et af de områder, hvor gruppen har formået at markere sig internationalt og fortsat befinder sig på forskningens front. Der er i årets løb arbejdet med Steiner-træer med uniforme retninger, som vedrører rutning i VLSI-design med retninger, som afviger fra de klassiske to (vinkelrette) retninger. Specielt har tilføjelse af diagonal rutning påkaldt sig stor interesse. Denne forskning har ført til en ny eksakt algoritme, der har formået at løse instanser med flere tusinde terminaler til optimalitet. Endvidere er anvist en lineær algoritme for Steiner-træ problemet med uniforme retninger, hvor antallet af disse retninger er et multiplum af 3. En variant af Steiner-træ problemet med uniforme retninger er at undersøge, hvordan de givne retninger kan roteres for at opnå et såkaldt "rotationsoptimalt træ", dvs. et træ, der er så kort som muligt. Dette problem er løst for "mindste udspændende træ" og til dels også for det mere generelle Steiner-træ problem. Opmuntret af andre forskere og industrikonkter er arbejdet med udvikling af en ny version af GeoSteiner blevet afsluttet.

Steiner-træ problemer med uniforme retninger udviser

stor fleksibilitet i den forstand, at der ofte er et stort antal optimale træer. Denne egenskab kan udnyttes i forbindelse med rutning, idet træer kan rykkes i forhold til hinanden, således at der ikke opstår flaskehalse på chipoverfladen. Dynamikken i denne fleksibilitet er søgt klarlagt, men undersøgelsen må afvente det eksperimentelle arbejde der endnu forestår. Blandt andre nye tiltag er igangsættelse af et projekt om pakning af Steiner-træer i grafer (Pawel Winter, Martin Zachariasen).

Arbejdet med euklidiske, multisammenhængende netværk har resulteret i afdækning af nogle af deres strukturelle egenskaber, hvilket på længere sigt kan medføre mere effektive algoritmer til konstruktion af pålidelige transport-, kommunikations- og distributionsnetværk (Pawel Winter).

Lokalisering

"p/q-ACTIVE" handler om at etablere et givet antal (p) faciliteter, fx benzinstationer eller bankfilialer, der alle tilbyder samme service og som alle skal være aktive i den forstand, at hver betjener mindst q kunder. Trods oplagte anvendelser er problemet kun perifert beskrevet i ældre litteratur. Algoritmisk set er der tale om et spil mellem "gynger og karruseller": øges en parameterværdi et sted i modellen, må der betales andetsteds. En omfattende række numeriske eksperimenter har kastet nyt lys over dele af dette spil, og næroptimale løsninger til ret store probleminstanser er fundet.

Også arbejdet med lokalisering af vildtreservater i afrikanske landområder befinder sig i den eksperimentelle fase. De foreløbige resultater er lovende, men endegyldige konklusioner kan endnu ikke drages (Jakob Krarup).

Andre forskningsemner

Mange fysiske fænomener kan modelleres med differenti-alligninger, der ofte har en struktur svarende til løst kobbede delsystemer. Der er udviklet adaptive teknikker til identifikation af delsystemer samt underliggende teori for numeriske integrationsmetoder, som udnytter denne opdeling. Som eksempel er opdelingsmetoderne anvendt på problemer inden for kemisk reaktionskinetik i forbindelse med luftforureningsmodeller, hvor metodernes adaptive valg af delsystemer fører til meget effektiv numerisk integration (Stig Skelbone).

Udvikling af eksakte algoritmer og heuristikker til konstruktion af lavvægts-spannere er indledt. Foreløbig er forholdsvis små problemer løst til optimalitet (Martin Zachariasen).

En monografi om "rygsæk-problemer" er under udarbejdelse som afrunding af flere års studier af området (David Pisinger).

Forsinket søjlegenerering er erkendt som et sundt algoritmisk princip i forbindelse med løsning af ruteplanlægningsproblemer med baggrund i såvel land- som søtransport. I kombination med andre algoritmiske principper er udviklet en algoritme til løsning af det todimensionale udskæringsproblem. Denne algoritme har tillige vist sig at være velegnet til andre generaliseringer af det normale udskæringsproblem (Mikkel Mühldorff Sigurd).

Traditionelt anses operationsanalyse (OR) for at være startet i England i årene op til 2. verdenskrig. Men køteori regnes stadig blandt ORs bestanddele, og grunden hertil – med udgangspunkt i telefoni – blev lagt allerede i perioden 1908-29, hvor A.K. Erlang var tilknyttet KTAS som aktuar. Beretningen om "Dansk OR: de første 95 år" er bl.a. givet

ved årets IFORS-kongres samt – yderst kortfattet – da det amerikanske OR-selskab fejrede sit 50-års jubilæum (Jakob Krarup).

I denne sammenhæng kan nævnes, at et medlem af gruppen var medstifter af Dansk Datahistorisk Forening (august 2002).

Distribuerede Systemer

Gruppen for Distribuerede Systemer beskæftiger sig med distribuerede operativsystemer og netværk herunder både implementationsteknikker og brugen af distribuerede systemer, fx objekt-orienterede systemer. Ved årets udgang består gruppen af en professor, tre adjunkter, to ph.d.-studerende, flere eksterne lektorer og ca. 12 forskningsassistenter. Gruppen råder over flere klynger af kraftige maskiner forbundet med nyere hurtige netværk såsom SCI.

I samarbejde med DELTA og tre erhvervsvirksomheder deltager gruppen i et forsknings- og udviklingscenter, Apparater på Internettet – apparater.dk, der retter sig mod kommunikation med apparater og mellem apparater ved hjælp af internetteknologi og trådløse teknologier som fx Bluetooth. Der arbejdes dels med det grundliggende programmel, såsom at lægge Linux på et indlejret system, dels på design af indlejret anvendelsesprogrammel herunder brugen af fx XML, og på hvorledes man dynamisk kan opdatere programmer, mens apparaterne er i funktion (Eric Jul, Niels Elgård Larsen).

I samarbejde med AAU, DTU og SDU/Odense er der etableret et større tværfagligt projekt omkring sammenbindingen af klynger af maskiner og anvendelsen af sådanne maskiner til distribuerede beregninger – såkaldt GRID computing (Eric Jul, Jørgen Sværke Hansen).

Der er startet projekter omkring tuning af databaser i samarbejde med flere firmaer. Eksperimenterne baserer sig bl.a. på Predator systemet udviklet ved Cornell University. Videreudviklingen af systemet er nu overtaget af DIKU. Der er udgivet en lærebog om databasetuning (Philippe Bonnet).

Et tværfagligt erhvervsforsker-ph.d.-projekt undersøger hvordan algoritmer fungerer i distribuerede miljøer. Der fokuseres på neurale netværks muligheder for at tilpasses et miljø, der er kendetegnet ved begrænset adgang til de data, der fuldstændigt måtte beskrive et kundelojalitetsproblem (Rasmus Ulslev Pedersen).

Datamatsyn

Statistik af naturlige billeder

Kendskab til statistikken af naturlige billeder kan være nyttig ved udvikling af datamatsyn og billedanalysealgoritmer. Betragter man disse som statistiske inferensproblemer, kan man med fordel benytte den såkaldte Bayesianske inferens. Her er det nødvendigt at bestemme en sandsynlighedsfordeling for a priori viden. En undersøgelse ved instituttet argumenterer for, at sådanne sandsynlighedsfordelinger kan konstrueres ud fra empirisk viden om statistikken af naturlige billeder. Fokus har specielt været på den statistiske variation af lokal geometri i billeder ud fra betragtningen, at lokal geometri udgør lavniveau primitiver/features i mange datamatsynsopgaver.

Den statistiske variation i højkontrast 3x3 mikrobilleder af naturlige billeder er blevet studeret. Der blev anvendt billeder med to forskellige modaliteter, billeder optaget med et konventionelt optisk kamera, samt billeder optaget

med en 3D-laserskanner. Bemærk at begge billedtyper indeholder information om den betragtede scenes geometri. Det blev analyseret, hvorledes disse mikrobilleder fordeler sig i tilstandsrummet med hensyn til en model af kanter. Den benyttede model er en udglattet trinkant, som danner en todimensional mangfoldighed i tilstandsrummet. Empiriske studier viser, at naturlige optiske mikrobilleder fordeler sig tæt omkring kant-mangfoldigheden i tilstandsrummet. Fordelingen af optiske mikrobilleder med hensyn til afstanden til kant-mangfoldigheden er proportionel med afstanden i potensen -2.5 . 3D-laser mikrobilleder har en markant anderledes fordeling. Denne type mikrobilleder ligger tæt fordelt omkring punkter i tilstandsrummet, der kan betegnes som binære mikrobilleder. Nogle af disse binære mikrobilleder ligger på kant-mangfoldigheden, mens andre ligger spredt i tilstandsrummet. Fordelingen af 3D-laser mikrobilleder omkring binære mikrobilleder følger, ligesom optiske mikrobilleder, en potenslov. Forskellen i de to billedtypers fordeling af lokal geometri skyldes forskellene i de to modaliteters subpixelegenskaber: Det optiske kamera kan sammenlignes med et udglattende filter og 3D-laserskanneren med et morfologisk filter, som gør den lokale struktur skarpere.

Studiet af højkontrast 3x3 pixel mikrobilleder er blevet udvidet med et studium af den statistiske variation af naturlige optiske billeder afbildet ind i det såkaldte jetrum. Akserne i jetrummet består af de partielle billedafledte, og i dette studium benyttedes afledte op til tredje orden, som definerer 3-jettet. Billedafledte defineredes i dette studium ved hjælp af lineær skalarumsteori. I denne teori introduceres en skala, hvorpå billedafledte måles. Et punkt i jetrummet beskriver den lokale geometri i et punkt i billedet. Igen fokuseres der på analyse af kanter, og en analytisk kantmodel introduceres. Modellen består af skalarummet af en trinkant, og den udspejler en todimensional mangfoldighed i jetrummet. Dette studium viser, at den lokale geometri af naturlige billeder er tæt fordelt omkring kant-mangfoldigheden. Fordelingen af lokal geometri med hensyn til afstanden til kant-mangfoldigheden er proportionel med afstanden i potensen -0.7 , hvilket er i overensstemmelse med forsøgene med højkontrast 3x3 pixel optiske mikrobilleder. Ydermere er denne fordeling skalainvariant.

Disse to studier antyder at de såkaldte features, dvs. kanter, pletter, hjørner etc., danner klynger eller mangfoldigheder i tilstandsrummet uafhængigt af billedrepræsentation, dvs. pixelintensitetsværdier eller filtersvar. Dimensionen af en featuremangfoldighed afhænger ikke af billedrepræsentationen, men bestemmes udelukkende af kompleksiteten af featuren eller antallet af frihedsgrader den pågældende feature besidder, f.eks. er dimensionen af kant-mangfoldigheden 2, og dimensionen af mangfoldigheden for en isotrop plet 1. Det er rimeligt at antage, at featuremangfoldigheder er indlejret i hinanden og er del af et hierarki af mangfoldigheder, f.eks. er det oplagt, at kant-mangfoldigheden er en del af mangfoldigheden for striber. Man kan forestille sig muligheden for at lære features ved at lære modeller for de tilhørende mangfoldigheder i tilstandsrummet (Peter Johansen, Kim Steenstrup Pedersen).

Objektgenkendelse

Et klassisk problem i billedanalyse er at afgøre, om et objekt befinder sig i et billede. En af vanskelighederne er at give en beskrivelse af et objekt, som på den ene side er karakteristisk, og på den anden side så fleksibel, at objektet

kan genkendes i ukendte omgivelser og ved forskellige belysninger. En undersøgelse ved instituttet har valgt at beskrive et objekt ud fra række træningseksempler, hvor hvert enkelt billede viser objektet i forskellige kombinationer af baggrund og andre objekter. Objekterne kan være delvist overlappende eller delvist skjult af for eksempel bevoksning. Træningsbillederne forsynes med navne på de objekter, som der findes i billedet. Opgaven er nu at få et program til at angive navne på objekter i et billede, som ikke er et træningseksempel. Til dette formål anvendes en metode, som finder karakteristiske punkter i et billede. Et punkt er karakteriseret ved at være et fælles endepunkt for to eller flere linjer i billedet. Typiske eksempler er knæk/hjørnepunkter på et objekts kontur og punkter, hvor konturen af et objekt afbrydes af et overliggende objekt. Til de karakteristiske punkter knyttes oplysninger om geometrien i punktets omegn. Punkter regnes som ækvivalente, hvis de kun adskiller sig lidt i deres karakteristika. Programmet danner nu en tabel som indeholder alle de karakteristiske punkttyper i træningseksemplerne. Til hver type er knyttet objektnavne for de billeder, som har indeholdt et ækvivalent punkt. Når det skal afgøres hvilke objekter, som befinder sig på et nyt billede, lokaliseres først alle karakteristiske punkter i billedet. Fra tabellen hentes oplysning om de tilknyttede objektnavne. Programmet kan nu bestemme, om et objekt befinder sig i billedet ved at vælge det objektnavn, som de fleste karakteristiske punkter i billedet peger på. Eksperimenter har vist, at metoden er robust over for støj i billederne, over for simple deformationer af objekterne, og at objekter kan genkendes, selvom de er delvist skjult, og selvom baggrunden på varierer (Søren Olsen).

Musikinformatik

I musikinformatikgruppen er der arbejdet med at konsolidere de forskellige forskningsretninger, der har været aktive de senere år. Der er lavet undersøgelser af kvaliteten af den sinusoidale model, med og uden fase, synteseeffektiviteten er blevet forbedret gennem trigonometriske identiteter og realtids-implementation af maskering. Arbejde med at forstå og modellere relation mellem musiklyde og klangfarveopfattelse er fortsat og udvidet til studier af forskellige expressive parametre, såsom dynamik og node. En ny forskningsretning er startet indenfor realtids afvikling af musik med intuitive brugergrænseflader. Forskellige sensorer (visuelle og taktile) er undersøgt, og forholdet mellem sensorerne og forskellige musikafviklingsystemer er studeret (Kristoffer Jensen, Declan Murphy, Tue Haste Andersen).

Systemdesign og menneske-datamaskine interaktion (HCI)

Systemdesign omhandler studiet af udvikling, brug og indførelse af edb-baserede informationssystemer i organisationer. Informationssystemer ses som en helhed, der ud over den edb-tekniske del også omfatter andre tilknyttede maskiner og værktøjer, arbejdsprocesser og, som det vigtigste, mennesker. Studier af interaktion mellem mennesker og informationssystemer indtager en central plads i forskningen.

Metaforer for menneskelig tænkning som værktøj for design og evaluering

Forståelse af menneskelig tænkning er afgørende i arbejde med systemdesign og evaluering af menneske-datamaskine interaktion. Inspireret af deskriptiv psykologi som udformet af William James i hans klassiske værk "Principles of

Psychology" (1890) og beskrevet af Peter Naur bl.a. i bogen "Knowing and the Mystique of Logic and Rules" (1995) er udviklet fem metaforer for menneskelig tænkning. Sigtet med metaforerne er at støtte designere i konstruktivt at respektere vigtige fælles karakteristika ved menneskelig tænkning. Vi har vist, hvorledes metaforerne kan benyttes til evaluering af brugervenlighed for brugerflader, og belyst hvordan metaforerne er egnede til beskrivelse af fænomener fra et bredt område af HCI-litteraturen (Erik Frøkjær).

Læsning af elektroniske dokumenter

Der er færdiggjort en undersøgelse af brugervenligheden af forskellige former for visualisering af elektroniske dokumenter med vægt på afdækning af forsøgspersonernes læsemønstre og opmærksomhed. Undersøgelsen viser, hvordan andre visualiseringer end den gængse lineære præsentation af elektroniske dokumenter kan forbedre forsøgspersonernes tilegnelse af indholdet. De undersøgte alternative visualiseringer er "overblik+detalje" og "fiskeøj" – brugerflader (Erik Frøkjær, Kasper Hornbæk).

Fortællinger som beskrivelsesværktøj

En række forskere har diskuteret anvendelsen af fortællinger til beskrivelse af menneske-datamaskine interaktion, men der har manglet undersøgelser, som belyste opfattelsen af fortællinger i en systemudvikling, og hvad der kendetegnede de mest anvendelige fortællinger. I 2002 gennemførtes en empirisk undersøgelse, som belyste hvordan femten beslutningstagere og specialister i forskellige anvendelsesområder opfattede seks fortællinger. Undersøgelsen viser, at fortællinger er gode til udforskning af brugssituationer og af mulige problemer i interaktionen, og at fortællinger, hvor handlingen er drevet af personernes følelser, fungerer bedre end fortællinger med udgangspunkt i selve interaktionen (Hasse Clausen, Georg Strøm).

Øvrige forskning

Performance engineering laboratory

Gruppens hovedaktivitet er Copenhagen Standard Template Library, påbegyndt i 2000. Et nyt initiativ er forskning i cache-ufølsomme algoritmer og datastrukturer. Sådanne algoritmer, som desuden udnytter en given cache optimalt, vil være ideelle til template libraries og programbiblioteker i bredere forstand. Idet algoritmerne er cache-ufølsomme, vil de udnytte alle cache-arkitekturer optimalt.

Et andet nyt initiativ er udvikling af metoder til interaktiv tilfredsstillelse af begrænsninger inden for kunstig intelligens, planlægning, design af elektriske kredsløb m.v. Problemet er NP-komplet, og ideen med at inddrage en bruger i en interaktiv algoritme er at udnytte brugerens viden til at fungere som en effektiv heuristik (Jyrki Katajainen).

Logikprogrammering og videnbaserede systemer

Der arbejdes med metoder til trinvis systemudvikling, omfattende videnstilegnelse, vidensrepræsentation, modellering og problemløsningsmetoder. Symbolske, algoritmiske og heuristiske metoder er kombineret. Teori og praksis for logikprogrammering er brugt til dybere forståelse og realistiske anvendelser med naturlige beskrivelser som udgangspunkt. Principper og prototype til et system til støtte for byplanlægning er udarbejdet og udvidet med mønstertankgang og interaktiv grafik. Logisk repræsentation af model-

ler og fleksible algoritmer til operationsanalyse er undersøgt. Nye modeller til organisering af mere ressource-effektive hospitalsoperationer er udviklet (László Béla Kovács).

Faglige og administrative hverv

Udvalg og fonde

Jens Damgaard Andersen er medlem af Fakultetsrådet for Det Naturvidenskabelige Fakultet.

Nils Andersen er mentor ved DIKU (pædagogisk hovedvejleder for datalogi, med henblik på adjunkternes pædagogiske kvalifikationer) samt medlem af fakultetets udvalg om naturvidenskabsdidaktik.

Peter Johansen er formand for Dansk Selskab for Data-logi.

Jakob Krarup er medlem af fakultetets internationale udvalg, fakultetets ph.d.-udvalg, fakultetets formidlingsudvalg samt formand for DAPS Society, European OR Seminars. Endvidere er han dansk repræsentant i EURO Council og IFORS Administrative Committee samt medlem af bestyrelsen for Management Science Innovation Prize og American Biographical Institute. David Pisinger har været formand for fakultetets it-opfølgingsudvalg, formand for bestyrelsen af Naturvidenskabeligt IT-Kompetencecenter, medlem af rektors it-strategiudvalg, samt medlem af følgegruppen for KU-portal projektet.

Stig Skelboe er formand for Ingeniørforeningen i Danmarks Elektrofond.

Pawel Winter var medlem af fakultetets bioinformatikudvalg, hvis arbejde har ført til oprettelsen af en kandidatuddannelse i bioinformatik.

Bedømmelsesudvalg

Nils Andersen var formand for et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved DIKU.

Jens Damgård Andersen var medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Informatik og Matematisk Modellering, Danmarks Tekniske Universitet (DTU) samt Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU.

Erik Frøkjær var medlem af bedømmelsesudvalget til stillinger i datalogi ved Roskilde Universitet samt medlem af bedømmelsesudvalget for en ph.d.-afhandling ved Center for Teleinformation, DTU.

Fritz Henglein var medlem af to bedømmelsesudvalg for ph.d.-afhandlinger ved Cambridge University, Aarhus Universitet, Freiburg Universitet samt en licentiatafhandling ved Chalmers.

Peter Johansen var medlem af bedømmelsesudvalg for et professorat ved DTU, et lektorat ved KTH, Stockholm, en dr. techn. afhandling, DTU, samt to ph.d.-afhandlinger ved henholdsvis Utrecht Universitet, Holland og Kungliga Tekniska Högskola, Sverige.

Neil Jones var medlem af bedømmelsesudvalget for et professorat ved Linköpings Universitet, medlem af bedømmelsesudvalget for en ph.d.-afhandling ved Université Paris VII, Frankrig samt medlem af bedømmelsesudvalgene for habilitationsafhandlinger ved Dortmund Universitet og Ilmenau Tekniske Universitet, Tyskland.

Eric Jul var formand for bedømmelsesudvalget for en ph.d.-afhandling ved Aalborg Universitet samt medlem af bedømmelsesudvalget for et professorat ved Risø.

Jakob Krarup var medlem af bedømmelsesudvalget for en Senior Lecturer stilling The University of Nottingham, UK.

Torben Mogensen var formand for udvalg til bedømmelse af ph.d.-ansøgere på DIKU samt formand for et ph.d.-bedømmelsesudvalg på DIKU.

Søren Olsen var formand for bedømmelsesudvalg til bedømmelse af 2 lektorstillinger ved DIKU.

Formidling

Redaktionelle hverv

Philippe Bonnet er medlem af redaktionens rådgivningsudvalg for Information Systems (Elsevier Science).

Andrzej Filinski er medlem af redaktionen for tidsskriftet Higher-order and Symbolic Computation.

Klaus Hansen er medlem af redaktionen for it-lex, Det store informatik-leksikon, Ingeniørenlbøger.

Neil Jones er medlem af redaktionerne for Journal of Functional Programming, Nordic Journal of Computing, Journal of Universal Computer Science samt ACM Transactions on Programming Languages and Systems.

Jyrki Katajainen er medlem af redaktionen for The Journal of Universal Computer Science.

Jakob Krarup er medlem af redaktionen for følgende tidsskrifter: Discrete Applied Mathematics, Advances in Management Studies, Annals of Operations Research, Belgian Journal of Operations Research, Statistics and Computer Science, International Transactions in Operational Research, Yugoslav Journal of Operations Research, International Journal of Operations and Quantitative Management, Pure Mathematics and Applications, Journal of the Operational Research Society, UK.

Julia Lawall er medlem af redaktionen for Higher-Order and Symbolic Computation.

Stig Skelboe er medlem af redaktionen for BIT Numerical Mathematics.

Kongresser og symposier

Nils Andersen var med i den lokale arrangementskomite for FLoC'02.

Philippe Bonnet var medlem af programkomiteerne for SIGMOD02, BDA02 samt VLDB Workshop on XML performances 2002.

Kenny Erleben organiserede workshoppen "Dynamic Simulation, Theory and Real-Life Applications".

Andrzej Filinski var medorganisator af Federated Logic Conference 2002 herunder specielt redaktør af det samlede konferenceprogram.

Erik Frøkjær var arrangør af "2nd Danish HCI Symposium", DIKU, samt redaktør for proceedings.

Fritz Henglein arrangerede "Workshop on Functional Finance".

Peter Johansen arrangerede ECCV2002.

Neil Jones var medlem af programkomiteen for workshoppen "Implicit Computational Complexity" ved FLoC'02 samt ICC'02 og LPAR'02.

Eric Jul var formand for programkomiteen for SIGOPS2002 samt medlem af programkomiteerne for ECOOP'02, ECOOP '03.

Jyrki Katajainen var medlem af programkomiteerne for "8th Scandinavian Workshop on Algorithm Theory" samt "26th Australasian Computer Science Conference".

Gregers Koch har fungeret som medlem af programkomiteerne for CILing'2002 samt for SCI'2002 og for NLULP'2002.

Jakob Krarup var medlem af programkomiteerne for

“12th Mini-EURO Conference”, IFORS 2002 samt ICORD-ORSI 2002.

Julia Lawall var medlem af programkomiteerne for “International Conference on Functional Programming (ICFP)”, ESOP 2002 – European Symposium on Programming samt PEPM workshop-serien.

Søren Olsen arrangerede den 11. danske konference om Mønstergenkendelse og Billedanalyse, DIKU, august 2002.

David Pisinger arrangerede ARCO workshop på DIKU i januar 2002.

Georg Strøm arrangerede “Ecue 2002”, Ericssons interne todages konference for usability engineering.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforskere

Post doc Fausto Spoto, Università di Verona, efterår 2002.

Elisa Bertino, Università di Milano, november 2002.

Gæsteforsker Paul VODA, Comenius University, Bratislava, Slovakien, efterår 2002. Marcus Brazil, University of Melbourne, Australien, november og december 2002.

Forskningsophold i udlandet

Mads Bondo Dydensborg tilbragte forårssemestret 2002 ved Lunds Tekniske universitet.

David Grove Jørgensen var på studieophold maj til september 2002 ved Konrad-Zuse-Zentrum für Informationstechnik i Berlin.

Neil Jones var gæsteforsker 1 måned ved National University of Singapore.

Jakob Krarup tilbragte 1 måned ved Karl-Franzens-Universität, Graz.

Stig Skelboe, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	29,68	2,90	32,58
DVIP	8,57	0,00	8,57
STIP	8,41	1,49	9,90
TAP	20,81	5,08	25,90
Årsværk i alt	67,48	9,47	76,95
Løn	28.344	3.162	31.507
Frikøb	22	189	211
Øvrig drift	2.550	3.530	6.080
Anskaffelser	2.729	303	3.032
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>33.646</i>	<i>7.184</i>	<i>40.830</i>

Stab

VIP Internt finansieret

Andersen, Jens Damgaard; lektor.

Andersen, Nils; lektor.

Arnsfang, Jens Otto; lektor.

Bialek, Robert Pawel; forskningsass.

Bonnet, Philippe; forskningsadj.

Clausen, Hasse Redin; lektor.

Filinski, Andrzej Olaf; lektor.

Frøkjær, Erik; lektor.

Glenstrup, Arne John; adjunkt.

Grue, Klaus Ebbe; lektor.

Hansen, Jørgen Sværke; adjunkt.

Hansen, Klaus; lektor.

Henglein, Friedrich Jakob Georg; professor.

Henriksen, Knud; lektor.

Jensen, Karl Kristoffer; forskningsadj.

Johansen, Peter; professor.

Jones, Neil Deaton; professor.

Jul, Eric Bartley; professor.

Katajainen, Jyrki Juhani; lektor.

Koch, Gregers; lektor.

Kovacs, Laszlo Bela; lektor.

Krarup, Jakob Foght; professor.

Larsen, Niels Elgaard; adjunkt.

Lawall, Julia Laetitia; lektor.

Lee, Chin Soon; forskningsadj.

Mogensen, Torben Ægidius; lektor.

Niss, Henning; adjunkt.

Olsen, Søren Ingvor; lektor.

Pisinger, David; professor.

Sand, Jørgen; lektor.

Skelboe, Stig; professor.

Strøm, Georg; lektor.

Wanscher, Jørgen Bundgaard; forskningsass.

Winter, Pawel; lektor.

Zachariassen, Martin; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Olsen, Niels Martin Holm; forskningsass.

Pece, Arturo Ernesto Carlo; forskningsadj.

Secher, Jens Peter; adjunkt.

Voda, Pavol; gæsteforsker.

STIP Internt finansieret

Dydensborg, Mads Bondo; ph.d.-stipendiat.

Erleben, Kenny; ph.d.-stipendiat.

Jørgensen, David Grove; ph.d.-stipendiat.

Makholm, Henning; ph.d.-stipendiat.

Pedersen, Kim Steenstrup; ph.d.-stipendiat.

Røpke, Stefan; ph.d.-stipendiat.

Sigurd, Mikkel Mühlendorff; ph.d.-stipendiat.

Simonsen, Jakob Grue; ph.d.-stipendiat.

Skalberg, Sebastian Christian; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Larsen, Peter Berg; ph.d.-stipendiat.

Murphy, Declan Thomas; ph.d.-stipendiat.

Saxtorph, Jesper; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Hornbæk, Kasper Anders Søren: Usability of Information

Visualization: Reading and Interaction Processes.

Niss, Henning: Regions are imperative – Unscoped regions and control-sensitive memory management.

Secher, Jens Peter: Driving-based Program Transformation in Theory and Practice.

Skalberg, Sebastian Christian: An Interactive Proof System for Map Theory.

Fondsbevillinger

CIT – Center for it-forskning An Interactive Proof System for Map Theory

– Database system performance on modern computer architecture (Eric Jul) kr. 2.796.200.

FOFT Forsvarets Forskningstjeneste

– Intelligente software agenter til beskyttelse af informationssystemer (Jesper Saxtorph) kr. 1.392.600.

NIK Naturvid. it Competencecenter

– IBT-støttet undervisning (David Pisinger) kr. 42.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

– Grid Computing (Eric Jul) kr. 150.000.

– Practical Data structures and algorithms (Jyrki Juhani Katajainen) kr. 90.000.

– Principles, Logics, and Implementations of High-Level Programming Languages (Neil D. Jones) kr. 630.000.

Villum Kann Rasmussen Fonden

– Stipendium (David Pisinger) kr. 310.700.

Publikationer

Andersen A.T., Hansen O.H., Jul E.: Design Spaces for Object-oriented Copy Semantics. 0s. 2000.

Andersen T.H.: Musikinformatik. Tidsskriftet Moment 0000, s. 1. 2002.

Andersen T.H.: Live DJ Interacion with Sound. 2s. 2002.

Andersen T.H.: Sound Interaction by use of Comparative Visual Displays. 2s. 2002.

Barreto L.P., Muller G., Lawall J.L., Kono K.: A framework for simplifying the development of kernel schedulers: design and performance evaluation. 14s. Ecole des Mines de Nantes, Nantes, France 2002.

Beugnard A., Sadou S., Duchien L., Jul E.: Concrete Communication Abstractions of the Next 701 Distributed Object System. i: ECOOP 2002 Workshop Reader. Springer Verlag, 2002.

Bonnet P.: Open Source Database System and Database Research. 1s. ACM SIGMOD, 2002.

Bonnet P., Shasha D.: Database Tuning: Principles, Experiments and Troubleshooting Techniques. 1s. Norgan Kaufmann Publishing, 2002.

Bonnet P., Shasha D.: Database Tuning: principles, Experiments and Troubleshooting Techniques. 1s. VLDB, 2002.

Brönnimann H., Iacono J., Katajainen J., Morin P., Morrison J., Toussaint G.: In-place planar convex hull algorithms. i: Proceedings of the 5th Latin Theoretical Informatics Symposium, Lecture Notes in Computer Science 2286 s. 14. Springer Verlag, Berlin/Heidelberg 2002.

Dybjer P., Filinski A.: Normalization and Partial Evaluation. i: Applied Semantics: Advanced Lectures Lectures Notes in Computer Science 2395 s. 137-192. Gilles Barthe, Peter Dybjer, Luis Pionto, João Saraiva (eds.). Springer Verlag, Berlin 2002.

Faradjan A., Leopold M., Bonnet P.: GADT: A Probability Space ADT For Representing and Querying the Physical World. Proceeding of ICDE 2002 0, s. 20. 2002.

Fassino J-P., Stefani J-B., Lawall J.L., Muller G.: Think: A Software Framework for Component-based Operating System Kernels. i: Proceedings of the General Track:

2002 USENIX Annual Technical s. 73-86. Carla Schlat-ter Ellis. USENIX, Monterey, California 2002.

Frederiksen C.C.: Correctness of Classical Compiler Optimizations using CTL. 15s. Elsevier Science Publishers, 2002.

Frederiksen C.C.: Automatic Runtime Analysis for First Order Functional Programs. 166s. DIKU, University of Copenhagen 2002.

Frøkjær E., Hornbæk K.: (eds.). Proceedings of the 2nd Danish HCI Symposium. 47s. DIKU – HCØ tryk, København 2002.

Frøkjær E., Hornbæk K.: Studying the Utility of Metaphors of Human Thinking in HCI. i: Proceedings of the 2nd Danish HCI Symposium s. 19-21. Erik Frøkjær and Kasper Hornbæk. DIKU – HCØ tryk, København 2002.

Frøkjær E., Hornbæk K.: Evaluating User Interfaces with Metaphors of Human Thinking. i: 7th ERCIM Workshop on User Interfaces for All s. 533-544. Noëlle Carbonell and Constantine Stephanidis. INRIA, ERCIM, UI4A11, Paris 2002.

Frøkjær E., Hornbæk K.: Metaphors of Human Thinking in HCI: Habit, Stream of Thought, Awareness, Utterances and Knowing. i: Proceedings of HF2002 Human Factors Conference s. 10. Frank Vetere, Lorraine Johnson and Ros Kushinsky (Editors). Ergonomics Society of Australia (ESA), and the Computer Human Interaction Special Interest Group (CHISIG). ESA and CHISIG, Australia 2002.

Grobauer B., Lawall J.L.: Partial Evaluation of Pattern Matching in Strings, revisited. Nordic Journal of Computing 8(4), s. 437-462. 2001.

Grue K., Harland J.: Dedekind completion as a method for constructing new Scott domains. i: CATS/02, Computing: the Australasian Theory Symposium (ENTCS 61) s. 1-14. (red.). Elsevier, Amsterdam 2002.

Hansen J.S.: Using Idle Disk in a Cluster as a High-Performance Storage System. 415-425s. IEEE, Chicago, Illinois 2002.

Hansen J.S., Jul E.: Prioritizing Network Event handling in Cluster of Workstations. i: Euro-Par Proceedings. 2001.

Hansen K., Olsen S.I.: (red.). An Approach to Determine the Limit on the Tolerance for Hiding Data in Images. 144s. DIKU, København 2002.

He D., Muller G., Lawall J.L.: Distributing MPEG movies over the Internet using programmable networks. i: The 22nd International Conference on Distributed Computing Systems (ICDCS 02) s. 161-170. Michel Raynal and Wen-Shyen Eric Chen. IEEE Press, Vienna, Austria 2002.

Henriksen K., Erleben K.: B-Splines. DIKU Teknisk rapport 02/17, s. 36. 2002.

Henriksen K., Erleben K.: Scripted Bodies and Spline Driven Animation. 17 s. DIKU 2002.

Henriksen K., Erleben K.: Scripted Bodies and Spline Driven Animation. i: Proceedings of the Dynamic Simulation: Theory and Real Life Applications s. 5. Kenny Erleben. DIKU 2002.

Henriksen K., Spørring J., Hornbæk K.: Virtual trackballs Revisited. i: Proceedings fra den 11. Danske Konference i Mønstergenkendelse og Billedanalyse s. 13. Søren Olsen. DIKU 2002.

Hertzum M., Lalmas M., Frøkjær E.: How are Searching and Reading Intertwined during Retrieval from Hierarchically structured Documents? 537-544s. IFIP TC 13, INTERACT 2001, Tokyo, Japan 2001.

- Heyden A., Sparr G., Johansen P., Nielsen M.: (red.). *Computer Vision-ECCV 2002*. 3478s. Springer Verlag, Denmark 2002.
- Hornbæk K., Frøkjær E.: *Reading of Electronic Documents: The Usability of Linear, Fiskeye, and Overview+Detail Interfaces*. CHI Letters vol. 3, issue 1, s. 293-300. 2001.
- Jackson A.D., Lautrup B., Johansen P., Nielsen M.: *Products of random matrices*. Physical Review E vol. 66, nr. 6, s. 5. 2002.
- Jensen K.: *A Hybrid Re-Synthesis Model for The Timbre Model – Discrimination and Expression*. i: *Proceedings of the Esbjerg Midterm Meeting* s. 5. Kristoffer Jensen. Ålborg Universitet, Esbjerg 2002.
- Jensen K.: *The Timbre Model*. i: *The Journal of the Acoustical Society of America* s. 2238. Acoustical Society of America, 2002.
- Jensen K.: *Musical Instruments Parametric Evolution*. i: *Proceedings of the International Symposium of Musical Acoustics* s. 300-306. Escuela Nacional de Musica, 2002.
- Jensen K.: *Perceptual and Physical Aspects of Musical Sounds*. i: *Journal of Sangeet research Academy* s. 8. ITC-SRA, 2002.
- Jensen K., Andersen T.H.: *A Hybrid Re-Synthesis Model for The Importance of phase in sound modeling of acoustic instruments*. i: *Proceedings of the Mosart Midterm Meeting* s. 5. Kristoffer Jensen. Ålborg Universitet, Esbjerg 2002.
- Jensen K., Arnspang J., Murphy D.: *Detection of Human Motion and Interactive Musical Performance*. i: *Proceedings of the Mosart Midterm Meeting* s. 5. Kristoffer Jensen. Ålborg Universitet, Esbjerg 2002.
- Jensen K., Bensa J., Kronland-martinet R.: *A Hybrid Re-Synthesis Model for Hammer-Sring Interaction of Piano Tones*. i: *Proceedings of the Esbjerg Midterm Meeting* s. 5. Kristoffer Jensen. Ålborg Universitet, Esbjerg 2002.
- Jensen K., Marentakis G.: *The Timbre Engine: Progress report*. i: *Proceeding of the Mosart Midterm Meeting* s. 5. Kristoffer Jensen. Ålborg Universitet, Esbjerg 2002.
- Jensen K., Marentakis G.: *Sinusoidal Synthesis Optimization*. i: *Proceedings of the International Computer Music Association* s. 96-99. Mats Nordahl. International Computer Music Association, 2002.
- Jones N.D., Glenstrup A.J.: *Program Generation, Termination, and Binding-time Analysis*, LNCS 2487. 1-31s. Springer Verlag, Pittsburgh, Penna., USA 2002.
- Jones R., Jul E.: *Garbage Collection, Tutorial*. i: *ECOOP 2002, Tutorial no. 17*. France 2000.
- Jones R., Jul E.: *Garbage Collection, advanced*. i: *Proceedings of OOPSLA 2001*, Tampa Florida. USA 2001.
- Jul E.: (red.). *Proceedings of the ACM SIGOPS European Workshop*. St. Emilion, France 2002.
- Jul E.: *Handlingsplan for det metrologiske Hovedområde: Tid og frekvens*. Dansk Institut for Fundamental Metrologi 2001.
- Jul E., Black P., Lea D., Filman R.E., Welsh I.: *Concrete Communication Abstractions of the Next 700 Distributed Object Systems*. i: *ECOOP 2002 Workshop Reader*. Springer Verlag, 2002.
- Jul E., Black P., Lea D., Filman R.E., Welsh I.: *The Next 700 Distributed Object System*. i: *ECOOP 2002 Workshop Reader*, LNCS 2323. Springer Verlag, 2002.
- Katajainen J.: *Education evaluation in the Department of Computer Science at the University of Joensuu*. 19s. 2002.
- Katajainen J.: *Project performance engineering: final report*. i: *CPH STL Report 2002-5* s. 11. Copenhagen 2002.
- Katajainen J.: (red.). *Research proposal: Practical data structures and algorithm*. 6s. Copenhagen 2002.
- Katajainen J., Madsen J.N.: *Performance tuning an algorithm for compressing relational tables*. i: *Proceedings of the 8th Scandinavian Workshop on Algorithm Theory*, Lecture Notes in Computer Science s. 398-407. Springer Verlag, Berlin/Heidelberg 2002.
- Katajainen J., Pasanen T.A.: *A randomized in-place algorithm for positioning the kth element in a multiset*. i: *Proceedings of the 8th Scandinavian Workshop on Algorithm Theory* s. 408-417. Springer Verlag, Berlin/Heidelberg 2002.
- Katajainen J., Vitale F.: *Navigation piles with applications to sorting, queues, and priority degues*. 22 s. Copenhagen 2002.
- Kovács L.B., Kotsis I., Dobosy A.: *A Genetic Support Module to site Planning with Roa Access*. 24-36s. Eindhoven, The Netherlands 2002.
- Krupur J.: *EURO for begyndere*. ORbit 1, s. 10-14. 2002.
- Krupur J.: *Prologue: EURO 2000*. European Journal of Operational Research 140, s. 165-166. 2002.
- Krupur J., Hahn P.: *A hospital facility layout problem finally solved*. Journal of Intelligent Manufacturing 12, s. 487-496. 2001.
- Krupur J., Pisinger D.: *The EURO 2000 feature issue of CEJOR*. European Journal of Operational Research 10, s. 1-2. 2002.
- Krupur J., Pisinger D.: *The EURO 2000 feature issue of CEJOR*. European Journal of Operational Research 140, s. 167-169. 2002.
- Krupur J., Pisinger D.: (red.). *O.R. for a United Europe*. 165-530s. North-Holland, 2002.
- Krupur J., Pisinger D.: (eds.). *The EURO 2000 Feature Issue of CEJOR*. 1-112s. Physica-Verlag, Heidelberg 2002.
- Krupur J., Pisinger D., Plastria F.: *Discrete location problems with push-pull objectives*. Discrete Applied Mathematics 123, s. 363-378. 2002.
- Lacey D., Jones N.D., Van Wyk E., Frederiksen C.C.: *Proving Correctness of Compiler Optimizations by Temporal Logic*. LNCS. 283-294s. ACM Press, Portland, Oregon, USA 2002.
- Larsen A.B., Leopold M., Bonnet P.: *ACM (red.). Smart-Tag Based Data Dissemination*. 12s. ACM, 2002.
- Larsen A.B., Leopold M., Bonnet P., Dydensborg M.B.: (eds.). *Using Bluetooth-based Smart-Tags for Data Dissemination (Demo)*. 2s. 2002.
- Lawall J.L.: *Implementing circularity using partical evaluation*. Computer Science 2053, s. 84-102. 2001.
- Lawall J.L., Muller G., Barrento L.P.: *Capturing OS expertise in a Modular Type System: the Bossa experience*. i: *ACM SIGOPS European Workshop 2002 (EW 2002)* s. 54-61. Eric Jul. INRIA, Saint-Emilion, France 2002.
- Le Meur A-F., Lawall J.L., Consel C.: *Towards Bridging the Gap Programming Language and Partial Evaluation*. i: *ACM SIGPLAN Workshop on Partial Evaluation and Semantics-Based program Manipulation (PEPM 02)* s. 9-18. Peter Thiemann. ACM Press, Portland, Oregon 2002.
- Lee C.S.: *Finiteness Analysis in Polynomial Time*. 16s. Springer Verlag, 2002.

- Lee C.S.: Program Termination Analysis i Polynomial ime. 18s. Springer Verlag, 2002.
- Leopold M.: Evaluation of the Bluetooth Communication: Simulation and Experiments. 40s. DIKU,, Københavns Universitet 2002.
- Mogensen T.Æ.: Roll: A Language for Specifying Die-Rolls. i: Practical Aspects of Declarative Languages s. 15. Veronica Dahl & Philip Wadler. Springer Verlag, 2002.
- Mogensen T.Æ., Schmidt D., Sydborough H.: (red.). The Essence of Computation: Complexity, Analysis, Transformation, Essays Dedicated to Niel D. Jones. 471 s. Springer Verlag, 2002.
- Muller G., Lawall J.L.: Towards a Scheduling Framework for Dynamically Downloaded Multimedia Applications. i: Microsoft Summer Research Workshop 2002 s. 6. Luca Cardelli. Cambridge, England 2002.
- Murphy D.: Building A Hand Posture Recognition System From Multiple Video Images: A Bottom-Up Approach. 33s. CNR, Pisa, Italien 2002.
- Murphy D.: Pattern Play: A System for Structural Manipulation of Music. 13s. Datalogisk Institut, Københavns Universitet 2002.
- Murphy D.: Pattern Play. i: Additional Proceedings of the Second International Conference on Music and Artificial Intelligence s. 12. Alan Smaill. University of Edinburgh, <http://dream.dai.ed.ac.uk/group/smaill/icmai/> 2002.
- Murphy D.: An Improved Edge Detection and Ranking Technique. i: Proceedings fra den 11 "Danske Konference" i Mønstergenkendelse og Billedanalyse s. 8. Søren I. Olsen. HCØ Tryk, København Ø, 2002.
- Nielsen B.K., Winter P., Zachariassen M.: On the location of Steiner points in uniformly-oriented Steiner trees. Information Processing Letters vol. 83, s. 237-241. 2002.
- Nielsen B.K., Winter P., Zachariassen M.: An Exact Algorithm for the Uniformly-Oriented Steiner Tree Problem. i: Proceedings of the 10th European Symposium on Algorithms. LNCS vol. 2461 s. 760-772. 2002.
- Nielsen B.K., Winter P., Zachariassen M.: Rectilinear Trees under Rotation. 101s. Paris, France 2002.
- Nielsen B.K., Winter P., Zachariassen M.: Rectilinear trees under rotation and related problems. 4s. Warszawa, Poland 2002.
- Nielsen M., Hansen L.K., Johansen P., Sporning J.: (red.). Special Journal Issue: Statistics of Shapes and Textures. Kluwer, 2002.
- Nielsen M., Johansen P., Lautrup B., Jackson A.D.: Brownian Warps: A least committed prior for non-rigid registration. i: Medical Image Computing and Computer-Assisted Intervention -MICCAI 2002, Lecture Notes in Computer Science, vol. 2489 s. 557-564. T. Dohi and R. Kikinis. Springer Verlag, 2002.
- Olsen S.I.: (ed.). Proceeding fra den 11. danske konference om Mønstergenkendelse og Billedanalyse, DIKU-rapport 2002/15. 144s. Datalogisk Institut, Københavns Universitet 2002.
- Pece A.E.C.: Tracking with the Em Contour Algorithm. i: Computer Vision: ECCV 2002 s. 3-17. A. Heyden, G. Sparr, M. Nielsen og P. Johansen. Springer Verlag, 2002.
- Pece A.E.C.: From cluster tracking to people counting. i: Third International Workshop on Performance Evaluation in Tracking and Surveillance: PETS 2002 s. 9-15. IEEE Computer Society, USA 2002.
- Pece A.E.C.: (red.). Proceedings of the First International Workshop on Generative-Model-Based Vision: GMBV 2002. 100s. DIKU, Københavns Universitet 2002.
- Pece A.E.C., Worrall A.D.: Tracking with the EM Contour Algorithm. i: Computer Vision – ECCV 2002, Volume 2350, Springer Verlag lecture Notes in Computer Science s. 3-17. A. Heyden, G. Sparr, M. Nielsen and P. Johansen. Springer Verlag, 2002.
- Pedersen K.S., Lee A.B.: Toward a Full probability Model of Edges in Natural Images. i: Proceedings of the 7th European Conference on Computer Vision s. 328-342. A. Heyden, G. Sparr, M. Nielsen and P. Johansen. Springer Verlag, 2002.
- Pedersen K.S., Lee A.B.: Toward a Full Probability Model of Edges in Natural Images, APPTS Report #02-1. 16 s. DAM, Brown University, USA 2002.
- Pisinger D.: Heuristics for the container loading problem. European Journal of Operational Research 141, s. 143-153. 2002.
- Sand J.: On implicit Euler for high-order high-Index DAEs. Applied Numerical Mathematics 42, s. 411-424. 2002.
- Segura-Devillechaise M., Menaud J.-M., Muller G., Lawall J.L.: Web Cache Prefetching as an Aspect: Towards a Dynamic-Weaving Based Solution. 23s. Ecole des Mines de Nantes, Nantes, France 2002.
- Shasha D., Bonnet P.: Database Tuning: Principles, Experiments and Troubleshooting Techniques. 413s. Morgan Kaufmann, San Francisco 2002.
- Strøm G.: The telephone comes to Filipino Village. i: Perpetual Contact: Mobile Communication, Private talk, Public Performance s. 10. James E. Katz & Mark Aakhus. Cambridge University Press, UK 2002.
- Strøm G.: Mobile Devices as Props in Daily Role Playing. Personal and Ubiquitous Computing 6, s. 4. 2002.
- Strøm G.: Use of human centered stories for describing Human Computer Interaction. 2s. HCØ-tryk, København 2002.
- Winter P.: Optimal Steiner hull algorithm. Computational Geometry 23,2, s. 163-169. 2002.
- Winter P., Zachariassen M.: Geometric Steiner Tree Problems. 137-140s. Pucon, Chile 2002.
- Winter P., Zachariassen M., Nielsen J.: Short Trees in Polygons. Discrete Applied Mathematics vol. 118, s. 55-72. 2002.

Studienævnet for Datalogi

Medlemmer

Studienævnet bestod pr. 1.2.2002 af: Hasse Clausen, Peter Johansen, Gregers Koch, Torben Mogensen og Martin Zachariassen.

De studerende: Jakob Bruhns, Ebbe Elsborg, Dina Friis, Andreas Lind Petersen og Morten Fjord-Larsen indtræder som suppleant pr. 1.8.2002. Philip Bille udtrådte pr. 1. august 2002

Beretning

Arbejdet i studienævnet har været koncentreret om opbygning af det datalogiske fuldtidsstudium, der er indført fra efteråret 2001. Fuldtidsstudiet har haft appel til de studerende, således valgte 169 ud af 230 nye studerende denne linie.

Søgningen til datalogistudiet har været stigende, og alle studiepladser er besat også i år 2002.

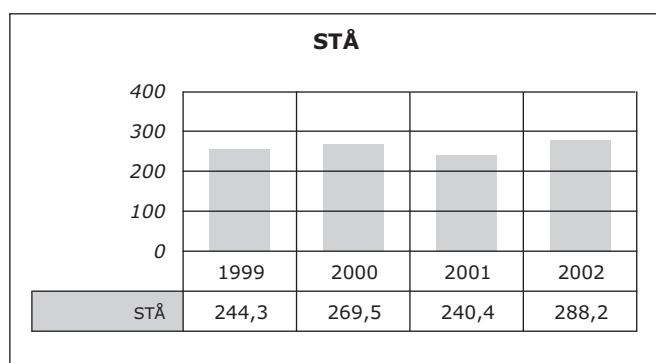
Statistik

STÅ-produktionen er steget markant i år 2002 set i forhold til år 2001. Denne stigning må i første række tilskrives fuldtidsstudiet og der er fortsat tale om et mindre fald på kandidatuddannelsen.

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder					I alt
	Datalogi	Matematik	Øvrige Naturvi.	Filosofi	Meritoverført	
Datalogi	213,8	31,5	5,0	3,8	6,0	260,2
Matematiske fag	20,5					
Fysik/geofysik	41,6					
Øvrig naturvidenskab	4,3					
Økonomi	0,6					
Humaniora	0,8					
Meritstuderende	4,1					
Gæstestuderende	2,5					
I alt	288,2					
Åben uddannelse	0,2					

STÅ 1999-2002

Hasse Clausen, studieleder

Kemisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder: Lektor Sven E. Harnung.

Bestyrelse: Lektor Peter Andersen, forskningsprofessor Thomas Bjørnholm, lektor Flemming M. Nicolaisen, lektor E. Jonas Pedersen, laboratoriefuldægtig Dorte Heldrup, laboratorietekniker Katrine Petersen, stud.scient. Magnus Magnussen, stud.scient. Christian Schack Pedersen.

Adresse

Universitetsparken 5
2100 København Ø
Telefon 35 32 01 11
Fax 35 32 02 14
kiku@kiku.dk
www.kiku.dk

Institutlederens årsberetning

Personaleforhold

Professor, dr.scient. Gert Due Billing afgik ved døden 4.12.2002. Lektor, dr.phil. Ole Jan Heilmann pensioneredes 1.4.2002. Lektor, cand.polyt. Thorvald Pedersen pensioneredes 1.4.2002. Docent, dr.scient. Aage Erik Hansen pensioneredes 1.11.2002. Lektor, cand.scient. Michael Gajhede aftrådte 1.5.2002 for at tiltræde som professor på Danmarks Farmaceutiske Universitet. Adjunkt, ph.d. Matthew Stanley Johnson tiltrådte som lektor ved Kemisk Institut 1.2.2002.

Udmærkelser

Ole Faurskov Nielsen er blevet udnævnt til "Officier" i den Franske orden "Palme Académiques". Ordensoverrækkelserne finder sted i 2003.

Forskningsvirksomhed

Kemisk Institut har prioriteret nedenstående fem forskningsområder særligt højt i de kommende år. Prioriteringen afspejler en afvejning af de potentielle muligheder for faglig fornyelse, den lokale forskningstradition samt samfundets behov for viden og kandidater. Et væsentlige hensyn i prioriteringen er tværfaglighed, fordi det ofte er på grænsen mellem de traditionelle områder, at nyskabelserne sker. Endelig er der indarbejdet en vis tilpasning til – og udnyttelse af – nationale satsninger. Rækkefølgen er alfabetisk.

Biofysisk kemi med særlig henblik på Biokompleksitet og Strukturkemi.

Materialekemi med særlig henblik på Nano-kemi og -fysik, Overfladekemi og Polymerkemi og -fysik.

Miljøkemi med særlig henblik på Analytisk kemi og Atmosfærekemi.

Syntesekemi med særlig henblik på Fysisk organisk kemi, Syntetisk organisk kemi, Bioorganisk og bioorganisk kemi og Uorganisk katalyse.

Teoretisk kemi med særlig henblik på Kvantekemi, Molekyldynamik og Scientific computing.

Biofysisk kemi

Biokompleksitet

Dynamiske strukturer i biokemiske systemer

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 663, fortsættes (Axel Hunding).

Modellering af kemisk kinetik i levende celler og i cellepopulationer

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 663, fortsættes (Preben Graae Sørensen og Finn Hynne).

Enzymkemi

Reaktionskinetiske og termodynamiske undersøgelser

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 663-664, fortsættes (U. Christensen med M. Abel, T. Koch, H. Frydenlund, S. Yu).

Ramanspektroskopiske undersøgelser

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 664, fortsættes (O. Faurskov Nielsen med K. Liltorp, P. Westh, M. Gniadecka, L. Knudsen, H.C. Wulf, H.G.M. Edwards, Kurt Nielsen, Thomas Callisen, Rogert Bauer Paul Robert Hansen, Susanne Bang, K. Birklund Andersen, Jens Martin Knudsen, Søren Barsberg, T. Nørbygaard, R. Berg, J. Jayakumar, J. Aubard, E. Kendix, T. Larsen, S. Petersen).

NMR-spektroskopiske studier af proteiners dynamik, struktur og funktion

Sammenhængen mellem proteiners dynamik og funktion

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 664-665, fortsættes (Jens Jørgen Led og Søren Kristensen med Marina Kasimova, Hans Holmegaard, Ole Weltz, Paul C. Driscoll, Gregg Siegal, Paul Hansen, Danielle Keller, Rikke Klausen, Knud Josefsen, Steffen Danielsen Torben V. Borchert, Lixin Ma, Mathias Hass, Jens Ustrup, Hans Mølager Christensen, Peter I. Hansen, Flemming Poulsen, Birthe Kragelund).

Brug af paramagnetiske metalioner til bestemmelse af proteiners struktur i opløsning

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 665, fortsættes (Jens Jørgen Led med Malene Ringkjøbing Jensen, Flemming Hansen, Ma Lixin, Jens Ustrup, Hans Mølager Christensen, John Petersen).

Studier af Plastocyanins elektronstruktur og funktion

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 665, fortsættes (Jens Jørgen Led med Malene Ringkjøbing Jensen, Flemming Hansen, Jens Ustrup, Hans Mølager Christensen).

Materialekemi

Nanoskala kemi

Forskningen, der udføres i Nano Science Center under ledelse af forskningsprofessor Thomas Bjørnholm, omhandler aspekter af supramolekylær (nano-skala) kemi. Det overordnede mål er at bidrage til udviklingen af kemisk syntese af organiske systemer med en bestemt tiltænk

funktion. Undersøgelserne er beskrevet i Årbog 2001 p. 666-667, hvortil der henvises.

Yderligere informationer om de løbende aktiviteter (inkl. aktivt samarbejde og løbende bevillinger) kan ses på <http://nano.ku.dk/nanochem> (Thomas Bjørnholm).

Organisk syntese & materialekemi

Syntese og undersøgelser af dendrimerer

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 666-667, fortsættes (Jørn B. Christensen med Merete Folmer Nielsen, Asbjørn Thorvildsen, Ulrik Boas, Knud J. Jensen, Theis Reenberg).

Nanomol

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 666, fortsættes (Thomas Bjørnholm og Jørn B. Christensen med Nikolaj Stuhr, Kasper Moth-Poulsen, Tue Hassenkam).

Organocerium kemi

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 667, fortsættes (Steen Hammerum og Jørn B. Christensen med Jan Bornholdt).

Overfladekemi

Generel beskrivelse af forskningsfeltet er givet i årbøgerne for 1995 og 2001.

Studier af tynde film

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 667, fortsættes (Preben Juul Møller med Zhepeng Chang, Zheshe Li, Linda Udby, Jun He, Trine V. Nielsen, Nanna M. Nicolaisen, Lars P. Nielsen S.A. Komolov, E.F. Lazneva, A.S. Komolov, Michela Della Negra).

Radikationers kemi – elektronoverførselsreaktioner

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 668, fortsættes (Merete Folmer Nielsen med Keith Ingold, Bo Stenhuus).

Elektrokemisk reduktion

Elektrokemisk reduktion af 5,9-dipropyl-1,13-dimethoxyquin[2,3,4-kl]acridinium-ionen (Pr-DMQA^+) er blevet studeret. Da radikalet dannet ved reduktion ikke er plant pga. sterisk frastødning mellem de to methoxygrupper, undergår det af steriske grunde ikke dimerisation. Dette er i skarp modsætning til radikalet dannet ved reduktion af den beslægtede – men næsten plane – tris (diethylamino) trioxatriangulenium-ion, som dimeriserer i en meget hurtig kemisk proces ($k_{\text{dim}} 10^9 \text{ s}^{-1}$) under dannelse af den symmetriske center-til-center dimer (se Årbog 1998). Radikalet, $\text{Pr}_2\text{-DMQA}^\cdot$, er i acetonitril stabilt på en voltammetrisk tidsskala, men undergår langsom videre reaktion til 1:1 blandingen af $\text{Pr}_2\text{-DMQA-H}$ og $\text{Pr}_2\text{-DMQA-CH}_2\text{CN}$ (med H hhv. CH_2CN bundet til det centrale C). Mekanismen for denne reaktion undersøges (Merete Folmer Nielsen og Ole Hammerich med Bo W. Laursen).

Supramolekular kemi og Materialekemi

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 667, fortsættes (Niels Harrit med Klaus Bechgaard, Walther Batsberg).

Miljøkemi og spektroskopi

Analytisk kemi og miljøkemi

Generel beskrivelse af forskningsfeltet er givet i årbøgerne for 1996 og 2001.

Bestemmelse af sulfonamider og deres metabolitter

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 668-9, fortsættes (Bo Svensmark med Jens Aamand, René Juhler, Carsten Suhr Jacobsen, Ole Stig Jacobsen, Ingela Dahllöf, Torkel Gissel Nielsen, Kathy Burns, Torben Nielsen, Arne Helweg, Niels Henrik Spliid, Hans Chr. Bruun Hansen, Steen Honoré Hansen, Flemming Ingerslev, Bent Halling Sørensen).

Atmosfærekemi og spektroskopi

Formålet med instituttets atmosfæreforskning er at tilvejebringe kemiske og fysiske data fra undersøgelser af kemiske/fysiske processer i laboratoriet eller i felten med henblik på forståelsen af atmosfærens fysik og kemi. Sådanne data kan hjælpe til en bedre kvantificering af miljøeffekter.

Atmosfærekemi i gasfasen

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 669, fortsættes (Matthew S. Johnson og Ole John Nielsen med Gunnar Nyman, J.P. Steffensen).

Heterogen atmosfærekemi

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 669, fortsættes (Matthew S. Johnson med E. Ljungström).

Atmosfæriske partikler

Atmosfæriske partikler er af afgørende betydning for stratosfærisk ozonnedbrydning og skydannelse. I løbet af de seneste 10 år er det desuden blevet klart at atmosfæriske partikler har en signifikant sundhedsskadelig effekt. Der arbejdes med atmosfæriske partikler både i laboratoriet, gennem feltmålinger og ved mikrofysisk modellering.

Laboratoriestudier

I laboratoriet arbejdes der med at forstå, hvorledes organiske stoffer fordeler sig mellem gas- og partikelfaserne i atmosfæren. Vi studerer, hvordan organiske partikler vekselvirker med vandmolekyler både under og over 100% luftfugtighed. For at kvantificere fordelingen mellem gas- og partikelfase i atmosfæren, måles fordampningshastigheder af organiske aerosoler. Forsøgene foregår i en laminar flow-reaktor med to Differential Mobility Analyzers i en tandem opstilling (M. Bilde, B. Svenningsson, O.J. Nielsen).

Partiklers vekselvirkning med vandmolekyler under 100% luftfugtighed

Denne vekselvirkning er vigtig for at forstå, hvordan partikler bidrager til tågedannelse, og hvordan de opfører sig i det menneskelige åndedrætssystem. En såkaldt hygroskop-Tandem-DMA-apparat til at studere disse vekselvirkninger er under konstruktion (M. Bilde med B. Svenningsson)

Partiklers vekselvirkning med vandmolekyler over 100% luftfugtighed

Denne vekselvirkning er afgørende for, om en given partikel kan blive til en skydråbe eller ej. Partiklers evne til

at blive til skydråber studeres i et skykondensationskammer, specialbygget på University of Wyoming. Desuden samarbejdes med Lunds universitet omkring vandopløselige organiske forbindelser (M. Bilde med B. Svenningsson)

Research Unit on Biosphere-Aerosol-Cloud-Climate Interactions

Atmosfærekemigruppen er partnere i et Nordisk Center of Excellence om aerosolforskning, sponseret af de Nordiske Naturvidenskabelige Forskningsråd og Nordisk Ministerråd for Uddannelse og Forskning. Her deltager blandt andet Lunds universitet, Stockholm Universitet og Helsinki Universitet (Merete Bilde).

Studier af svovlsyre ved hjælp af infrarød- og Raman-spektroskopi

Dette studium har givet en forbedret bestemmelse af den anden dissociationskonstant og dennes temperaturafhængighed, samt forbedrede målinger af svovlsyres optiske egenskaber i det infrarøde område. Målingerne har betydning for simulering af svovlsyreholdige aerosolers kemiske og optiske egenskaber (F.M. Nicolaisen og D.H. Christensen med Claus Nielsen).

Feltmålinger

På taget af H.C. Ørsted Institutet måles døgnet rundt størrelsesfordelingen af partiklerne i den Københavnske udendørsluft. I samarbejde med DMU måles partikler inden i og udenfor en lejlighed på Jagtvej. Desuden studeres partikeldannelse i samarbejde med Ford Motor Company (USA og Tyskland) samt i den europæiske fotoreaktor i Valencia (O.J. Nielsen).

Mikrofysisk modellering

Aerosoldannelsesprocessen og aerosolers vekselvirkning med organiske molekyler i gasfasen undersøges ved hjælp af kvantemekaniske metoder (Merete Bilde og Kurt V. Mikkelsen).

Højt opløst spektroskopi på gasser

Forskningsområdet og Institutets apparatur er beskrevet i Årbog 2001, p. 669-670.

Sammen med en gæsteforsker fra St. Petersburg "State University" (Swetlana Utkinov) er methanols dimerisering og polymerisering blevet studeret i gasfase. Endvidere er methanols kompleksdannelse med HCL i gasfase blevet undersøgt. Tilsvarende undersøgelser er sket for methanol i opløsning ved hjælp af infrarød og Ramanspektroskopi i samarbejde med O. F. Nielsen. Resultaterne er under sammenkrivning (F.M. Nicolaisen).

Endvidere er der udført systematiske undersøgelser af fotometriske fejlkilder i forbindelse med FT-IR-spektroskopi (F.M. Nicolaisen).

FT-IR spektroskopi af små molekylers struktur og indre dynamik

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 670, fortsættes (F. Nicolaisen).

Mikrobølgespektroskop

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 670, fortsættes (N.W. Larsen).

Måling af intensiteten af ultraviolet lys på Mars ved hjælp af fluorescens

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001, p. 668, forventes afsluttet efter opsendelsen af næste Marssonde (Niels Harrit). Yderligere oplysninger på <http://ntsर्व.fys.ku.dk/mars/>.

Diagnosticering af sygdomme på grundlag af excitationsemissionsmatricer af biologiske væsker

Med en nedre detektionsgrænse (under optimale omstændigheder) på ét molecule er fluorescensspektroskopi blandt de mest følsomme detektionsmetoder. Desuden er den selektiv og selve målingen er baseret på simple fysiske principper. Derfor er fluorescens blandt de hyppigst anvendte end-point detektionsmetoder i analytiske instrumenter – efter absorptionspektroskopi. I nærværende projekter forsøges fluorescens dog brugt i kombination med nyere statistiske metoder (kemometri) til at karakterisere komplicerede stofblandinger.

Man optager en serie fluorescensspektre under nøje definerede omstændigheder. Datapunkterne i disse samlede spektre opstilles i en såkaldt excitationsemissionsmatrice (EEM). Forskellige EEM'er karakteriseres og sammenlignes ved hjælp af kemometrisk databehandling, f.eks. Principal Component Analyse (PCA).

EEM'er af plasma og urinprøver optages og bearbejdes med henblik på udvikling af udstyr, der kan bruges til diagnosticering af sygdomstilstande eller forstadier hertil. Specielt kan man forvente, at metoden vil blive hurtig og billig og derfor velegnet til screening af store datamængder (Niels Harrit).

Syntesekemi

Akvatisk biodiversitet

Forskningsområdet er beskrevet i Årbog 2001, p. 670, hvortil der henvises (U. Anthoni, P.H. Nielsen og C. Christophersen med D. Sørensen, Jan Sørensen, Søren Molin).

Bioorganisk kemi

Forskningsområdet er beskrevet i Årbog 2001, p. 670, hvortil der henvises (Ulla Henriksen, Otto Dahl).

Ioners reaktioner i gasfase (massespektroskopi)

Solvatiserede metalioners reaktioner og egenskaber i gasfase

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 670, fortsættes (Gustav Bojesen).

Kinetik, isotopeffekter, reaktionsdynamik, mekanismer og termokemi for ioners reaktioner i gasfase

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 670, fortsættes (Steen Hammerum).

Organisk selenkemi

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 670, fortsættes (Lars Henriksen).

Uorganisk kemi

Hvert år gives en mere dybtgående fremstilling af et af de igangværende uorganisk kemiske forskningsprojekter; se tidligere årbøger.

Koordinationskemi og organisk kemi i kombination

Udvikling af metoder til kemisk fremstilling af biologisk vigtige molekyler sker i sagens natur primært i organisk-kemisk regi. Imidlertid er sådant udviklingsarbejde tilført et stedse større uorganisk-kemisk islæt gennem en voksende anvendelse af katalysatorer og reagenser, hvori metalatomer spiller en central rolle. Ud over de organometaliske forbindelser, karakteriseret ved direkte metal-kulstofbindinger, har også koordinationsforbindelser, hvori organiske ligander er bundet til en positivt ladet metalion gennem andre donoratomer end kulstof (fx O, N, S og P), vist deres berettigelse. Særligt med henblik på fremstilling af aminosyrer, polyaminer og heteroaromater, dvs. organiske forbindelser med typisk indtil flere og indbyrdes tæt placerede funktionelle grupper med Lewis-base-karakter, har en kombineret anvendelse af organisk-kemiske og koordinationskemiske metodikker åbnet nye muligheder.

Et positivt ladet metalcenter kan tjene som både "skabelon" (templæt) og Lewis-syre. Ved samtidigt at fastholde og polarisere indtil flere organiske molekyler gives mulighed for sammenstyknin g af disse. Katalytisk aktive metalioner er generelt kinetisk labile, hvilket tillader hurtig udbygning af produkter med substrater. I modsætning hertil er cobalt(III)-ionen kinetisk inert. Dette vil sige, at udbygning af bundne med ikke-bundne ligander i dette tilfælde udgør meget langsomme processer, der i praksis kan tage flere år. Dette indebærer, at bindingerne mellem cobalt(III)-centret og dets ligander for alle praktiske formål kan opfattes på linie med organiske molekylers covalente bindinger. Direkte binding til cobalt(III)-centret har således vist sig at kunne tjene som beskyttelse for en række funktionelle grupper – fx aminer, iminer, carboxylater, alkoholater, thiolater, thioethere m.fl. Det karakteristiske koordinationsstal på 6 indebærer muligheden for at engagere et tilsvarende antal funktionelle grupper samtidigt. Er flere sådanne i forvejen kædet sammen, tillades ringstrukturer, hvori metalcentret udgør det ene af flere led. De strukturelle forhold favoriserer normalt 5-atomige ringe, og hvis en #-aminosyre på anionisk form bringes til at koordinere med carboxylatgruppens ene oxygenatom og #-aminogruppens nitrogenatom, opnås netop denne ideelle ringstørrelse. Mulighederne for en sådan aminosyres eventuelle øvrige donoratomer til også at koordinere til metalionen vil bl.a. være betinget af disses placering i molekylet. Det har været udnyttet, at en serie homologe #-, #-diaminoserer (fra 2,3-diaminopropansyre til lysin) alle har kunnet koordinere selektivt til et cobalt(III)-center gennem netop #-amino- og carboxylatgrupperne, efterladende #-aminogruppen i kemisk forstand ubeskyttet. Denne enkle, men vigtige manifestation af kemisk selektivitet åbner mulighed for udbygning af #-aminogruppen, uden at den ellers nært beslægtede #-aminogruppe røres. Dette forhold har tilladt enkel fremstilling af en række biologisk aktive aminosyrer. Det anvendte princip har været kendt siden 1950'erne, men har hidtil kun været anvendt i beskeden omfang, og primært med labile metalioner. I det kinetisk inerte cobalt(III)-system forbliver #-amino- og carboxylatgrupperne bundet til metalcentret. Liganderne kan imidlertid let frisættes, når dette ønskes, idet kontrollet reduktion af cobalt(III)-forbindelsen vil generere det tilsvarende cobalt(II)-system, som er kinetisk labilt, idet et sådant typisk udbytter ligander inden for nanosekunder.

Ud over den beskyttende effekt opnået gennem vekselvirkningen mellem donoratom og metalion kan det positivt ladede metalcenter også påvirke et koordineret molekyles

reaktivitet i væsentlig grad, hvilket indebærer mulighed for såvel aktivering som deaktivering af dette molekyle. Imindobbeltbindingen i den simple forbindelse iminoethansyre hydrolyseres let, og molekylet er derfor ustabil i vand. Iminoethanoat-ionen kan imidlertid opnås i en 5-leddet ringstruktur med cobalt(III)-ionen, og under sure omstændigheder er denne kombination holdbar i vand. Dette forhold har vist sig nyttigt, idet iminoethansyren udgør et af de simplest tænkelige udgangspunkter for fremstilling af #-aminoserer, og cobalt(III)-forbindelsens anvendelighed i så henseende er efterprøvet. Fx giver addition af 3-oxo-carboxylsyreestere til imindobbeltbindingen nyttige 4-oxo-#-aminoserer (efter decarboxylering), hvis #-amino- og carboxylatgrupper er koordinerede, men med oxogruppen ubeskyttet. Intramolekylær og stereoselektiv reaktion af denne gruppe med andre aminligander på det samme metalcenter og frisættelse af de udbyggede organiske ligander, som omtalt ovenfor, har ført til isolering af polyaminoserer og polyaminforbindelser, fx *iso*-spermidin, som hidtil ikke har været tilgængelige (Anders Hammershøi).

Øvrige igangværende projekter indenfor uorganisk kemi

Disse undersøgelser, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 6771, fortsættes (Peter Andersen, Jesper Bendix, Anders Døssing, Frode Galsbøl, Jørgen Glerup, Anders Hammershøi, Sven E. Harnung, Kirsten Michelsen, Ole Mønsted, Høgni Weihe).

Teoretisk Kemi***Kemiske reaktioner i opløsninger, egenskaber for solvatiserede molekyler og nanostrukturer***

Forskningsområdet er beskrevet i Årbog 2001, p. 670, hvortil der henvises (Kurt V. Mikkelsen med O. Christiansen, T.D. Poulsen, P.R. Ogilby, M.A. Ratner, A. Gross, L. Hemmingsen, L. Olsen, M. Bilde, S. Jørgensen, J. Kongsted, A. Osted, T. Lorenzen, C.B. Nielsen, S.P.A. Sauer, M. Sloth, K.O. Sylvester-Hvid, P.-O. Åstrand; Merete Bilde, Stephan Sauer).

Kvantekemi*Mange-elektron Sturmian funktioner som alternativ til SCF-CI metoden*

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001, p. 672, fortsættes (John S. Avery og Stephan Sauer med Vincenzo Aqualanti, Andrea Caligiana, J. Hernández Rico, Rafael Lopez Fernandez, U. Autonoma).

Teori og beregning af molekylære elektriske og magnetiske egenskaber

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001, p. 672, fortsættes (Aage E. Hansen og Stephan Sauer med C.B. Nielsen, M. Chaudhry, A. Ligabue, P. Lazzeretti, U. Modena, L.B. Krivdin, P.F. Provasi, G.A. Aucar, R.H. Contreras, J.P. Snyder, J.F. Ogilvie, K.V. Mikkelsen, J. Bendix, H. Weihe).

Udvikling af Ab Initio-Metoder til Beregning af Molekylers Elektronstrukturer

Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001, p. 672, fortsættes (Sten Rettrup med C.R. Sarma, Paolo Palmieri, Jaap G. Snijders, N. Ravi Shankar, Kristian O. Sylvester-Hvid).

Molekyldynamik

Elektron-excitation og overførsel i ion-atom kollisioner: Spredningstilstandes form og dynamik (Molekylær kollisionodynamik)

Forskningsområdet omfatter udvikling af teori samt beregninger af differentielle spredningstværsnit for state-to-state elektron-excitation og elektron-overførsel i energetiske kollisioner. Det har især været rettet mod studier af alignment- og orienterings-effekter i exciterede elektrontilstande før, under og efter dannelsen af kvasi-molekylet under kollisionen. Det indgår i et samarbejdsprojekt med AMO-gruppen (Atomic, Molecular and Optical physics) på Ørsted Laboratoriet, Københavns Universitet, tæt koordineret med eksperimentelle spredningsstudier af laser exciterede kolde alkali-atomer i kollision med en alkali ion-beam (Svend Erik Nielsen).

Statistisk mekaniske modeller og computersimulering (Søren Toxværd).

Center for Krystallografiske Undersøgelser

Centret for Krystallografiske Undersøgelser blev etableret i 1993 gennem en femårig bevilling fra Danmarks Grundforskningsfond, som efterfølgende har støttet centrets forskningsaktiviteter inden for strukturel biologi gennem en ny femårig bevilling på 30 mio. kr. Centret ledes af professor Sine Larsen.

Strukturkemi

Røntgenkrystallografiske undersøgelser af proteiners struktur og funktion. Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 666, fortsættes (Sine Larsen).

Røntgenstrukturer af mindre molekyler. Undersøgelserne, der er beskrevet i Årbog 2001 p. 666, fortsættes (Sine Larsen).

Nanoscience Center

Centret blev oprettet i 2000 i samarbejde mellem Kemisk Institut og Niels Bohr Institutet. Det ledes af forskningsprofessor Thomas Bjørnholm. Den løbende forskning er beskrevet i Årbog 2001, p. 666-667, hvortil der henvises.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Bilde, Merete: Opponent ved ph.d.-afhandling, Department of Meteorology, Stockholm Universitet. September 2002.

Bjørnholm, Thomas: Formand for bedømmelsesudvalg vedr. lektorat i subatomar fysik ved Niels Bohr Institutet for Astronomi, Fysik og Geofysik.

Christophersen, Carsten: Medlem af bedømmelsesudvalg ved indstilling til ph.d.-stipendium i kemi ved Kemisk Institut.

Dahl, Otto: Formand for fakultetets bedømmelsesudvalg til bedømmelse af ansøgerne til professorat i organisk kemi, forår 2002. Medlem af bedømmelsesudvalg til ph.d.-stipendium ved Kemisk Institut.

Hammershøi, Anders: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling, Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole.

Harrit, Niels: Formand for bedømmelsesudvalg ved ph.d.-eksamen i november 2002.

Hunding, Axel: Ph.d.-bedømmelse, Institut for Matematiske Fag, Norges landbrukskøleskole. Oslo.

Hynne Finn: Formand for et ph.d.-bedømmelsesudvalg.

Johnson, Matthew S.: Opponent vedr. ph.d.-forsvar ved Gøteborg Universitet.

Larsen, Sine: Medlem af bedømmelsesudvalg for ph.d.-stipendieansøgninger inden for bioinformatik.

Mikkelsen, Kurt: Bedømmelse af ph.d. ved Aarhus Universitet og The Royal Institute of Technology, Sverige. Bedømmelse af lektorstilling ved Fysisk Institut, Danmarks Tekniske Universitet. Bedømmelse af professorstilling ved Kemisk Institut, Aalborg Universitetscenter.

Møller, Preben Juul: Bedømmelse af ph.d.-afhandling, Université de Bourgogne, Frankrig. Opponent ved dr.habil afhandling ved Rostock Universitet, Tyskland. Deltagelse i eksternt ph.d.-udvalg på Kemisk Institut Danmarks Tekniske Universitet (DTU) vedr. en ph.d.-studerende.

Nicolaisen, Flemming: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. adjunktstilling ved Syddansk Universitet 2002, Odense og formand for bedømmelsesudvalg for ansøgere til ph.d.-stipendier (KI).

Nielsen, Merete Folmer: Medlem af bedømmelsesudvalget for en adjunktstilling ved Kemisk Institut, DTU, januar, medlem af bedømmelsesudvalget for en ph.d.-grad ved Århus Universitet, marts 2002.

Rettrup, Sten: Formand for udvalg til bedømmelse af ph.d.-ansøgere forår, 2002.

Schaumburg, Kjeld: Bedømmelsesudvalg for lektoransættelse i Aarhus.

Udvalg og fonde

Bendix, Jesper: Formand for Sektionen for Uorganisk Kemi under Kemisk Forening.

Bjørnholm, Thomas: Medlem af det danske synkrotron konsortium, DANSYNC, som gruppeleder. Leder af Copenhagen Graduate School for Nanoscience and Nanotechnology med støtte fra Forskeruddannelsesakademiet, Forskningsstyrelsen (2003–2007).

Hammerich, Ole: Nationalssekretær for Danmark i "The International Society for Electrochemistry". Chairperson for Division 4 (Molecular Electrochemistry) i The International Society for Electrochemistry. Medlem af Naturvidenskabeligt Uddannelsesråd (indtil november 2002, hvor rådet ophørte med at eksistere).

Hammershøi, Anders: Medlem af "Faggruppe Naturvidenskab" under UNIBRO, undervisningsministerielt projekt forankret på Christianshavns Gymnasium vedr. overgangen fra gymnasium til videregående uddannelser. Medlem af undervisningsministerielt tomandsudvalg vedr. rapport "Erfaringsopsamling i kemi".

Hammerum, Steen: International sekretær for Dansk Selskab for Massespektrometri.

Harnung, S.E.: Medlem af Bestyrelsen for forlagsforeningen Acta Chemica Scandinavica, Den Danske Nationalkomite for Kemi, Den Danske Nationalkomite for The International Council for Science og PCCP's Owners Board.

Harrit, Niels: National repræsentant og kassér for European Photochemistry Association.

Larsen, Sine: Medlem af styregruppen for Danmarks Biotechnologiske Instrumentcenter (DABIC), styregruppen for Cassiopeia Beamline projektet ved MAX-lab, Lunds universitet, den Danske Nationalkomite for Krystallografi,

General Secretary and Treasurer International Union of Crystallography og ex officio medlem af alle Unionens kommissioner, Scientific Advisory Committee for Det Norske Forskningsråds FUGE program, bedømmelseskomiteen for Carlsbergs Mindelegats scholarstipendier og Linderstrøm-Lang medaljens priskomite.

Led, Jens Jørgen: Formand for brugergruppen ved Instrumentcenter for NMR-Spektroskopi af Biologiske Makromolekyler. Medlem af Koordinationsudvalget for bioteknologisk forskeruddannelse i Hovedstads-området. Medlem af Danmarks Naturvidenskabelige Akademi.

Mikkelsen, Kurt: Medlem af Danmarks Naturvidenskabelige Akademi. Adm. leder af Dansk Center for Scientific Computing.

Nielsen, Ole Faurskov: Formand for Dansk Forening for Molekylspektroskopi. Medlem af Danmarks Naturvidenskabelige Akademi.

Schaumburg, Kjeld: Formand i Dansk Molekylspektroskopisk Fond, direktør for CISMI fonden, bestyrelsesmedlem i Symbion Fonden, bestyrelsesformand for FiBAC Aps.

Svensmark, Bo: Formand for Selskabet for Analytisk Kemi.

Sørensen, Preben Graae: Medlem af styregruppen for "Graduate School in Non-linear Science" under Forskningsstyrelsens Forskeruddannelseskantor.

Konsulent og rådgivningsvirksomhed

Hammerich, Ole: Medlem af Forskerparken Symbions "Goodwill Ambassadør Korps".

Tillidshverv

Anthoni, Uffe: Formand for H.C. Ørsted Institutets Arbejdsmiljøudvalg.

Bjørnholm, Thomas: Leder af Nano-Science Center ved Københavns Universitet.

Døssing, Anders: Tillidsrepræsentant for magistre. Medlem af bestyrelsen for Ungdomslaboratoriet.

Hammerich, Ole: Formand for bestyrelsen for fakultetets Center for Naturfagenes Didaktik. Medlem af The International Advisory Committee for Instituto de Biologia e Quimica Fina, Universidade do Minho, Braga, Portugal.

Larsen, Sine: Prodekan for Det Naturvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet, medlem af rektors formidlings- og informationsudvalg (FIU), formand for Det Naturvidenskabelige Fakultets Formidlingsudvalg og formand for koordinationsudvalget for Københavns Universitets satsningsområde bioteknologi.

Nicolaisen, Flemming: Formand for Styregruppen for COGCI.

Nielsen, Ole John: Formand for COGCI netværket og COGCI's ph.d.-udvalg.

Nielsen, Per Halfdan: Medlem af universitetets Patentudvalg.

Nielsen, Svend Erik: Mentor for adjunktpædagogikum ved Kemisk Institut.

Petersen, E. Jonas: Leder af Kemisk Instituts fælles NMR Center.

Sauer, Stephan: Mentor for adjunktpædagogikum ved Kemisk Institut.

Formidling

Avery, John: Member of International Organizing Committee, for Symposium on "Horizons of Chemical Physics", Harvard University, September, 2002.

Bilde, Merete: Local organizer of CERC3 Young Chemists Workshop on Atmospheric Chemistry and Particulate Matter, Birkerød, June 3-7.2002.

Bjørnholm, Thomas: Kapitel i gymnasielærebogen "ISIS-Kemi B" med overskriften "Supermolekyler og nanokemi", Systime A/S, 2002. Arrangør af Nano-dag på HCØ. Medarrangør af HCØ-dage og Åbent Hus på HCØ. Ansvarlig for Nano-Science Seminars. Vært ved Nanomol meeting in Copenhagen, 14.-16. marts 2002. Foredrag ved Forsvarsakademiet, København "Nanoteknologi".

Christophersen, Carsten: Medlem af redaktionen for "dansk kemi".

Galsbøl, Frode: Arrangerer den praktiske del af den danske "kemiolympiade".

Hammershøi, Anders: Medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultetsråd, Københavns Universitet og fakultetets Følgegruppe for NBI f. AFG's pilotprojekt vedr. lønsumsstyring.

Formidling rettet mod gymnasiet

H.C. Ørsted Ungdomslaboratorium

Ungdomslaboratoriet blev oprettet i 2001 af Det Naturvidenskabelige Fakultet, Niels Bohr Institutet og Kemisk Institut. Apparaturet blev finansieret gennem donationer fra private og offentlige virksomheder i anledning af fakultetets 150 års jubilæum i 2000. Driften betales af fakultetet og de to institutter. Kemilaboratoriet under ledelse af gymnasielærere, cand.scient. Jakob Schiødt modtog i beretningsåret 25 gymnasieklasser med i alt 475 elever til eksperimentelle kemiforsøg. Eksperimenterne indgår i skolerens undervisningsprogram, og eleverne ledsages af deres kemilærere, der assisteres af personale fra Kemisk Institut.

Opgaver for 3.g

Kemisk Institut har i år haft 40 elever fra 3. gymnasieklasse til at udføre "større skriftlig opgave". Hvert projekt udarbejdes i fællesskab af en medarbejder på Kemisk Institut og elevens lærer, og rapporten indgår i elevens studentereksamen.

Forelæsninger for 1.g

Siden 1979 har Kemisk Institut hvert år inviteret 1. gymnasieklasse til eksperimentalforelæsninger. Disse forelæsninger afholdes januar måned i samarbejde med kemilærerforeningen, og emnerne er i forvejen aftalt med klasselærerne. I år deltog ca. 1100 elever.

Kemiolympiade

Siden 1975 har Kemisk Institut været vært for den eksperimentelle del af den nationale finale, hvor deltagerne i den internationale kemiolympiade findes. Som sædvanlig deltog ca. 30 gymnasieelever.

Kemline

Kemisk Institut opretholder på sin hjemmeside en "brevkasse", hvor enhver henvendelse om alment kemiske spørgsmål besvares.

H.C.Ø. -dage

Disse arrangeres af Det Naturvidenskabelige Fakultet. Kemisk Institut bidrog i år med foredrag og 5 workshops.

Åbent hus

Dette arrangeres af Københavns Universitet. Kemisk Institut bidrog med demonstrationsforedrag, studievejledning og rundvisninger på instituttet.

Klassebesøg

Udover de ovenfor nævnte aktiviteter i Ungdomslaboratoriet modtager Kemisk Institut besøg af gymnasieklasser efter forudgående aftale.

Besøg på skolerne

Kemistudienævnets studentergruppe har arrangeret en række besøg på gymnasieskoler for at give studievejledning og anden orientering om Københavns Universitet.

Redaktionelle hverv

Hammerich, Ole: Redaktør af bogserien *Frontiers in Electrochemistry*, Kluwer Academic Publishers. Gæsteredaktør for tidsskriftet *Electrochimica Acta*, special issue on Bioelectrochemistry and Organic Electrochemistry. Planlægges at udkomme foråret 2004.

Harnung, S.E.: Medlem af Royal Society of Chemistry's Journals Committee.

Larsen, Niels Wessel: Gæsteditor på særnummer af *Asian Chemistry Letters* i anledning af Thorvald fratræden.

Nielsen, Ole Faurskov: Medlem af Editorial Board (Senior Editor) ved *Asian Journal of Spectroscopy*; Editor-in-chief ved *Asian Chemistry Letters*; medlem af Editorial/Advisory Board ved *Asian Journal of Physics*.

Rettrup, Sten: Medlem af Editorial Board of the *International Journal of Quantum Chemistry*.

Sauer, Stephan P.A.: Medlem af Editorial Board for *International Journal of Molecular Sciences*.

Schaumburg, Kjeld: Redaktionen for *Dansk Kemi*.

Kongresser og symposier

Avery, John: 9.-14. august, 2002, invited participant, 52nd Pugwash Conference on Science and World Affairs, La Jolla, California, USA. 16.-23. september, 2002, Symposium on Horizons in Chemical Physics, Harvard University, Cambridge, Mass., USA.

Bjørnholm, Thomas: Medlem af den regionale organisationskomite for "7th International Conference on Nanotechnology, NANO-7", Malmø, Sverige. Chairman of the molecular electronics session.

Hammerich, Ole: Medarrangør af: International Conference on Spectroelectrochemistry of Conducting Polymers, A.N. Frumkin Institute of Electrochemistry, Moscow (Russia); October 19.-23.2002.

Hammershøi, Anders: Medlem af Programme Committee vedr. afholdt EUROBIC-6 (6th European Conference on Bioinorganic Chemistry), Lund/København, 29. jul.-3. aug. 2002.

Hammerum, Steen: Medlem af den internationale videnskabelige komite for de treårige internationale massespektrometrikongresser.

Johnson, Matthew S.: Head of the organizing committee of the Third Informal Conference on Reaction Kinetics and Atmospheric Chemistry, Afholdt 7.-9. juni på LO-skolen Helsingør.

Larsen, Sine: Arrangør af det internationale symposium Synchrotron Radiation and Structural Genomics afholdt på Københavns Universitet den 1. november.

Led, Jens Jørgen: Deltog som inviteret foredragsholder

og chairman i 6. European Bioinorganic Conference (EUROBIC-6) i Lund, Sverige og København, 29. juli-3. august 2002. Medarrangør af det 6. Danske NMR symposium i maj 2002.

Nielsen, Merete Folmer: Medlem af organisationskomiteen for EURESCO Meeting on Organic Electrochemistry, Danmark 2004.

Svensmark, Bo: Arrangør af 7. Danske Symposium i Analytisk Kemi den 20.-21. august 2002 på H.C. Ørsted Institut med 169 deltagere, 17 foredrag og 48 poster.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Avery, John: Research collaboration with professor Vincenzo Aqualanti, Chemistry Department, University of Perugia, Italy.

Bendix, Jesper: Samarbejde med Harry B. Gray (Caltech, USA), Joel S. Miller (University of Utah, USA), Philip L.W. Tregenna-Piggott (University of Bern, Schweiz), Zeev Gross (Technion, Israel), S.P. Kramer (Berkeley, USA), Pauli Kofod (RUC), Stephan Sauer (KU), Michael Brorson (Haldor Topsøe A/S) og Kim Simonsen (William Demant A/S).

Hammershøi, Anders: Samarbejde med prof. Alan M. Sargeson, Australian National University og prof. Bernard T. Golding, Newcastle University.

Hammerum, Steen: Medlem af EU kommissionens Chemistry Panel for 5. rammeprogram.

Hunding, Axel: Samarbejde med professor Kenn Gerdes, Afdelingen for Biokemi og Molekylær Biologi, Syddansk Universitet.

Kristensen, Søren M.: Samarbejde med Torben V. Borchert og Steffen Danielsen, Novozyme A/S, Danmark, Paul Hansen, Kemisk Institut, KVL, professor Flemming M. Poulsen, Molekylærbiologisk Institut, KU, dr. Paul Driscoll, University College London, England, dr. Gregg Siegal, University of Leiden, Holland.

Led, Jens Jørgen: Professor Michael A. Weiss, Department of Biochemistry, Case Western Reserve University, Cleveland, USA. Samarbejdet omfatter studier af en række insulinmutanters struktur og funktion. Professor Jens Ulstrup, lektor Hans Mølager Christensen og deres grupper ved Institut for Kemi, Danmarks Tekniske universitet. Samarbejdet omfatter bl.a. studier af plastocyanin. Seniorforsker, dr.med. Knud Josefsen, Bartholin Institut, Københavns Kommune-hospital. Samarbejdet omfatter studier af en række insulinmutanters struktur og funktion. Professor Arne Holm, Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole. Samarbejdet omfatter studier af en række cell-overflade-bindende proteiner. Forsknings- og udviklingsafdelinger ved NOVO Nordisk. Dette samarbejde omfatter bl.a. studierne af humant væksthormon og glucagon-like growth factor 1. Unizyme, Hørsholm. Dette samarbejde omfatter udvikling af en ny metode til bestemmelse af fleksible proteiners struktur i opløsning.

Mikkelsen, Kurt V.: Medlem af EU-COST management committee on Increasingly Complexed Systems. Medlem af EU-COST management committee on Metachemistry.

Møller, Preben Juul: Næstformand for EU-COST Chemistry D15 Management Committee on Surfaces and Interfaces. Koordinator for EU netværket Metal Oxide Surfaces. Næstformand for EU Human Potential Research Network OXIDESURFACES. Samarbejder med Institut for synkrotronstråling Aarhus, ph.d. Z.S. Li. Og har indledt samarbejde med lektor Per Morgen, Fysisk Institut, Syddansk Universitet, Odense. Samarbejder nationalt fortsat med de dan-

ske private organisationer: Haldor Topsøe A/S, Lyngby (afd. lederne prof. B.S. Clausen og P.E. Højlund Nielsen), med PBI-Dansensor A/S, Ringsted (dir. E. Hansen, H. Jensen og E. Solbjerg) og med Force Technology, Brøndby, T. Sevel). Samarbejder internationalt med Research Institute Physics, St. Peterborg Statsuniversitet, Rusland (prof. S.A. Komolov og E.F. Lazneva). Samarbejder internationalt med: Department of Chemistry, Manchester University, U.K., prof. G. Thornton, Department of Materials Science, Dept. Physics, Universität Düsseldorf, Tyskland, prof. K. Schierbaum Department of Physics, Chinese Academy of Science, Beijing, Kina, prof. Q. Guo, Department of Chemistry, Université Bourgogne, Dijon, Frankrig, (prof. S. Bourgeois og B. Domenichini), Department of Physics, Fudan University, Shanghai, Kina, prof. Xun Wang.

Mønsted, Ole: Samarbejde med Lene Mønsted, Kemisk Institut, Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskole og Przemyslaw Kita, Department of Chemistry, N. Copernicus University, Torun, Polen.

Nicolaisen, Flemming M.: Ekstern ph.d.-vejleder for ph.d.-projekt ved Kemacentrum, Lunds universitet. Samarbejde med Bengt Nelander, Kemacentrum, Lunds universitet, Claus Nielsen, Kemisk Institut, Oslo Universitet og Flemming Hegelund, Kemisk Institut, Aarhus Universitet.

Nielsen, Merete Folmer: Samarbejde med professor Keith Ingold, NRC, Ottawa, Canada.

Nielsen, Ole Faurskov: Medlem af den internationale styringskomité for "European Conferences on the Spectroscopy of Biological Molecules".

Nielsen, Ole John: Ford Reserach Labs, Dearborn, USA. Eksperimentelt samarbejde. European Photoreactor, Valencia, Spain. Eksperimentelt samarbejde. National Water Research Institute, Burlington, Canada. Eksperimentelt samarbejde.

Schaumburg, Kjeld: Koordinator af THOR programmet FUCOMA; partner i GROWTHs programmet INCELL; koordinator af NATO programmet Carbon Fibers; medlem af bestyrelsen for COST D11 supramolekylær kemi, bestyrelsen for COST D19 Kemisk Functionalitet på Nanometer skala og medlem af COST NanoStag advisory board on nanoteknologi.

Sørensen, Preben Graae: Indenlandske samarbejdspartnere: Center for Kaos of Turbulensstudier (CATS). Funktionel dynamik i kemiske og biologiske systemer. Erik Mosekilde, Carsten Knudsen (Fysisk Institut, Danmarks Tekniske universitet (DTU)), Lars Folke Olsen, Frants Lauritsen (Odense Universitet), Niels-Henrik Rathlov (Medicinsk Fysiologi, KU), M.Givskov (Mikrobiologi, DTU), Preben Alstrøm, Tomas Bohr, Clive Ellegaard, Mogens Høgh Jensen, Mogens Levinsen (NBI Københavns Universitet). Udenlandske samarbejdspartnere. Milos Marek, Igor Schreiber; VSCHT Prag; Stefan Müller, Thomas Mair; University of Magdeburg; Hans Westerhoff; Biocentrum Amsterdam; K. Showalter; University of West Virginia USA. A.S. Mikhailov; Fritz-Haber Institut, Berlin. L. Kolar Anic; University of Beograd.

Weihe, Høgni: Samarbejde med Anne-Laure Barra, CNRS Grenoble, Frankrig; Hans U. Güdel og Philip Tregenna-Piggot, Berns Universitet, Schweiz; Etienne Goovaerts, Antwerpens Universitet, Belgien.

Gæsteforskere

Gæst hos Merete Bilde: Dr. John Orlando: National Center for Atmospheric Research, Colorado, USA, 6-14. September 2002.

Thomas Bjørnholm har været vært for professor Michael Winokur, University of Wisconsin, gæsteprofessor ved Nano-Science Center i 6 måneder.

Gæst hos Ulla Christensen: Dr. Mireia Abel, Spanien, 1.9.-10.9.

Gæst hos Ole Hammerich: Professor Sason S. Shaik, The Hebrew University, Jerusalem, Israel (anvendelse af MO-beregninger).

Gæst hos Anders Hammershøi: Michael M. Bishop, Australien, juli 2002.

Gæster hos Matthew S. Johnson.: Professor Claus J. Nielsen, Department of Chemistry, University of Oslo, David W. T. Griffith, Department of Chemistry, University of Wollongong, Australia, Maria Ullerstam, ph.d.-studerende, Department of Inorganic Chemistry, University of Göteborg, Sweden.

Gæster hos Sine Larsen: Juni til august: Robert F. Stewart, USA. Oktober: Anne Imberty, Frankrig. November: Professor Claude Lecomte, Frankrig og Cristofer Enroth, Tyskland. Marts: Michael Dacombe, Anne Cawley, Malcom Cooper, John Helliwell, Peter Strickland, Andrea Sharpe, Stephen Fleet, Michael Glazer, Henk Schenk, alle fra Iucr (finanskomitemøde i The International Union of Crystallographers).

Gæster hos Jens Jørgen Led: Dr. Marina Kasimova. Post.doc. ved Protein NMR gruppen januar-maj, professor Ivano Bertinini, University of Firenze besøgte Protein NMR gruppen maj-juni, Dr. Miriam Gochin, University of San Francisco, San Francisco, besøgte Protein NMR gruppen og Protein Kemi skolen i juni, dr. Gochin holdt en række forelæsninger ved ph.d.-kurset Biophysical Chemistry samt et foredrag ved Kemisk Institut, professor Claudio Luchinat, University of Firenze, besøgte Protein Kemi skolen og Protein NMR gruppen, Nobelpristager i Kemi 2002, professor Kurt Wüthrich, ETH Zürich, besøgte Protein NMR gruppen i december.

Gæster hos Preben Juul Møller: Forskningsadjunkt i innovation-post.doc. ph.d. Alexei Komolov, Rusland, hele året, Forskningsadjunkt, phd. Michela della Negra, Italien, hele året, professor, dr. Sergei A. Komolov, Rusland, februar-april, professor Deputy Director Qinlin Guo, Kina, februar-maj, senior scientist, dr. Eleonora F. Lazneva, Rusland, februar-april, professor Sylvie Bourgeois, Frankrig, april, dr. Bruno Doeminichini, Frankrig, april, professor Ed Solomon, USA, september, gæste-studerende Douglass Schaffer, USA, september-december, gæste-ph.d.-studerende, DANIDA stipendiat Fei Xu, Kina, oktober-december, professor Claude Henry, Frankrig, november, professor John Ranck, USA, december.

Gæst hos Ole Faurskov Nielsen: Dr. Svetlana Utkina fra St. Petersburg, Rusland august 2002-januar 2003.

Gæst hos Sten Rettrup: Professor Paolo Palmieri, Dipartimento di Chimica Fisica ed Inorganica, Università di Bologna, Viale del Risorgimento, Bologna, Italien i september.

Gæst hos Stephan Sauer: Dr. Andrea Ligabue, Università degli Studi di Modena, Italien, november-december.

Gæst hos Kjeld Schaumburg: Inna Pototskaya juni-august. Aoaas Taha Reda, februar-juli.

Gæst hos Preben Graae Sørensen og Mads Ipsen: Michael Stich maj-juni.

Forskningsophold i udlandet

Avery, John: 1-5 July, 2002, Research collaboration and invited lecture on Spectra of Atoms in Strong External

Fields, Department of Chemistry, University of Perugia, Italy.

Christophersen, Carsten: Forskningsbesøg ved Universidad Autónoma de Baja California Sur fra 1. april til 8. april.

Forskningsbesøg ved Universidad Autónoma de Baja California Sur fra 9.-16. december. Foredrag ved Universidad Autónoma de Baja California Sur, Mexico, april og december. Foredrag ved Farmaceutisk Højskole, november.

Døssing, Anders: Målerejse til Kemisk Institut ved Wrocław Universitet i Polen i april (prof. J. Legendziewicz).

Møller, Preben Juul: Deltager i og er næstformand for et forskningssamarbejde og fælles post.doc. skole med CRMC2-CNRS Luminy Marseille, Frankrig (C. Henry), Københavns Universitet, Kemisk Institut (P.J. Møller), Fritz-Haber-Institut der Max-Planck Gesellschaft Berlin, Tyskland (H.-J. Freund), University of Manchester, UK (G. Thornton), Chalmers Universitet, Göteborg, Fysisk Institut Sverige (B. Kasemo), Fysisk Institut, Aarhus Universitet (F. Besenbacher).

Nielsen, Per Halfdan: Inviteret ophold med afholdelse af seminarer ved universitetet i Sundsvall fra 16.-23. juli 2002.

Sauer, Stephan: Forskningsophold ved Departamento de Física, Universidad Nacional del Nordeste, Corrientes, Argentina (professor, dr. Gustavo A. Aucar), 20. juli-23. august 2002.

Netværk

Johnson, Matthew S.: Organizer of the Nordic Network for Chemical Kinetics, funded by NorFa, the Nordic Academy for Advanced Study.

Mikkelsen, Kurt V.: Medlem af EU-netværket COST-Solvent, Models for Mixed Solvents. Medlem af EU-netværket MOLPROP, Molecular Properties and Materials.

Sørensen, Preben Graae: Lokal koordinator for TMR netværk Pattern formation, noise and spatio-temporal chaos in complex systems.

Patenter

Harrit Niels: Patent (WO2001092859) endeligt godkendt: "System and method for the classification of biological samples and their diagnostic potential." Norgaard, Lars; Albrechtsen, Morten; Olsen, Ole Ingemann; Harrit, Niels; Bro-Jørgensen, Rasmus (Medicometrics Aps, Den.).

Sven E. Harnung, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	47,88	25,44	73,32
DVIP	3,21	0,05	3,26
STIP	15,18	7,01	22,19
TAP	41,43	5,91	47,35
Årsværk i alt	107,69	38,41	146,11
Løn	42.152	14.627	56.778
Frikøb	56	56	112
Øvrig drift	5.997	14.532	20.529
Anskaffelser	4.005	5.221	9.226
Bruttototal t.kr.	52.209	34.436	86.645

Stab

VIP Internt finansieret

Andersen, Niels Højmark; forskningsass.

Andersen, Peter; lektor.

Anthoni, Uffe Andre; lektor.

Avery, John Scales; lektor.

Billing, Gert Due; professor.

Bjørnholm, Thomas; forskningsprof.

Bojesen, Gustav; lektor.

Christensen, Jørn Bolstad; lektor.

Christensen, Ulla; lektor.

Christophersen, Svend Carsten; lektor.

Dahl, Britta Mynster; lektor.

Dahl, Otto; lektor.

Døssing, Anders Rørbæk; lektor.

Feilberg, Karen Louise; forskningsass.

Gajhede, Michael; lektor.

Galsbøl, Frode Nørregaard; lektor.

Glerup, Jørgen; lektor.

Hammerich, Ole; lektor.

Hammershøi, Anders; lektor.

Hammerum, Steen; lektor.

Hansen, Aage Erik; lektor.

Harnung, Sven Egil Giersing; lektor.

Harrit, Niels Holger; lektor.

Heilmann, Ole Jan; lektor.

Henriksen, Lars; lektor.

Henriksen, Ulla; lektor.

Hunding, Axel; lektor.

Hynne, Finn; lektor.

Jensen, Lars Bo; forskningsass.

Johnson, Matthew Stanley; lektor.

Kristensen, Søren Martin; lektor.

Larsen, Niels Ejler Wessel; lektor.

Larsen, Sine Ydun; professor.

Led, Jens Jørgen; lektor.

Lorenzen, Thomas; forskningsass.

Michelsen, Kirsten Loch; lektor.

Mikkelsen, Kurt Valentin; forskningsprof.

Mortensen, Michael Wrang; forskningsass.

Møller, Preben Søren Juul; lektor.

Mønsted, Ole Vraa; lektor.

Nicolaisen, Flemming Møller; lektor.

Nielsen, Merete Folmer; lektor.

Nielsen, Ole Faurskov; lektor.

Nielsen, Ole John; forskningsprof.

Nielsen, Per Halfdan; lektor.

Nielsen, Svend Erik; lektor.

Pedersen, Erik Jonas; lektor.

Pedersen, Thorvald; lektor.

Reitzel, Niels; forskningsass.

Rettrup, Sten; lektor.

Sauer, Stephan Paul Albert; lektor.

Schaumburg, Kjeld; lektor.

Svensmark, Bo; lektor.

Sørensen, Henning Osholm; forskningsass.

Sørensen, Preben Graae; lektor.

Toxværd, Søren; lektor.

Weihe, Høgni; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Balachev, Konstatin Todorov; adjunkt.

Bendix, Jesper; lektor.

Bilde, Merete; forskningslektor.
 Boas, Ulrik; forskningsass.
 Della Negra, Michela; adjunkt.
 Jespersen, Henrik Tofte; forskningsass.
 Johansson, Eva Helena; adjunkt.
 Harris, Pernille Hanne; lektor.
 Hassenkam, Tue; adjunkt.
 Ipsen, Mads Peter; adjunkt.
 Kadziola, Anders Kent; forskningslektor.
 Kasimova, Marina Robertovna; adjunkt.
 Keller, Danielle; forskningsass.
 Komolov, Alexei; adjunkt.
 Kristensen, Ole; lektor.
 Laursen, Bo Wegge; adjunkt.
 Le Nours, Jérôme; forskningsass.
 Lo Leggio, Leila Forskningsadj.
 Lund, Mikael; forskningsass.
 Madsen, Anders Østergaard; forskningsass.
 Madsen, Peter Jeppe; forskningsass.
 Mc Donough, Michael Arnold; adjunkt.
 Mølgaard, Anne; forskningsadj.
 Mønster, Jacob Garbrecht; forskningsass.
 Nygaard, Frank Bech; adjunkt.
 Oddershede, Jette; forskningsass.
 Silow, Maria Alexandra Thomasdotter; adjunkt.
 Skov, Lars Kobberø; lektor.
 Stuhr-Hansen, Nicolai; adjunkt.
 Svenningsson, Ingrid Birgitta; adjunkt.
 Sylvester-Hvid, Kristian Oluf; adjunkt.
 Tully, Catherine; adjunkt.
 Utkina, Svetlana; adjunkt.
 Willemoes, Martin; forskningsadj.
 Yevchenko, Svitlana Vitaljevna; forskningsass.
 Åstrand, Per-Olof Harald; forskningsadj.

STIP Internt finansieret

Blicher, Thomas; ph.d.-stipendiat.
 Danø, Sune Demuth; ph.d.-stipendiat.
 Henriksen, Trine; ph.d.-stipendiat.
 Jensen, Susan Arent; ph.d.-stipendiat.
 Kongsted, Jacob; ph.d.-stipendiat.
 Lerche, Dorte Bjerregaard; ph.d.-stipendiat.
 Mammen, Christian Bjerg; ph.d.-stipendiat.
 Meno, Kåre; ph.d.-stipendiat.
 Mirza, Osman Asghar; ph.d.-stipendiat.
 Mossin, Susanne Lis; ph.d.-stipendiat.
 Nørgaard, Kasper; ph.d.-stipendiat.
 Olsen, Kristian Gotthardt; ph.d.-stipendiat.
 Pedersen, Anders Holmen; ph.d.-stipendiat.
 Skødt, Henrik; ph.d.-stipendiat.
 Sloth, Marianne; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Dalsgaard, Petur Weihe; ph.d.-stipendiat.
 Eriksen, Kathrine Krageskov; ph.d.-stipendiat.
 Ernst, Heidi Asschenfeldt; ph.d.-stipendiat.
 Hansen, Thorsten; ph.d.-stipendiat.
 Nielsen, Christian Bech; ph.d.-stipendiat.
 Nicolaisen, Nanna Meyland; ph.d.-stipendiat.
 Osted, Anders Idom; ph.d.-stipendiat.
 Rosenørn, Thomas Sørensen, Mads Detlef; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Boas, Ulrik: Studies in Polymer Assisted Organic Chemistry.

Grimstrup, Marie: New Solid-Phase Synthesis of Interesting Scaffolds for Use in Drug Discovery.
 Kofod-Hansen, Mikael: Cyclization as a Tool for Turn Enforcement in Peptides.
 Lorenzen, Thomas: Theoretical Investigations of a Serine Protease with emphasis on its Enzymatic Reactivity.
 Reitzel, Niels: Structures and Properties of Functionalized Self-Organized p-Conjugated Molecules.
 Skødt, Henrik: Coupling Phenomena in Nonlinear Chemical Kinetics.
 Sørensen, Dan: Cyclic Lipopeptides from *Pseudomonas* spp. – Study and Characterization of Novel Antibiotics and Biocontrol Agents.
 Østergaard, Lars Frøsig: En ionisk mekanisme til sodannelse.

Fondsbevillinger

Lundbeckfonden

– Nye linkere til fastfase organisk syntese (Jørn Bolstad Christensen) kr. 135.000.

Løvens Kemiske Fabrik

– Nye linkere til Fastfase Organisk Syntese (Jørn Bolstad Christensen) kr. 130.000.

Statens Jordbrugs- og Veterinærvidenskabelige Forskningsråd

– Activity and environmental properties of microbial pesticides: control of root pathogenic microfungi (Carsten Christophersen) kr. 4.200.

Statens Teknisk Videnskabelige Forskningsråd

– Ph.d.-stipendium til Petur Weihe Dalsgaard (Carsten Christophersen) kr. 1.404.000.
 – Rammeprogram for Funktional Biodiversitet i Penicillium og Aspergillus (Carsten Christophersen) kr. 1.404.000.
 – A theoretical approach to design of plastic solar cells (Kristian O. Sylvester-Hvid) kr. 750.000.
 – Elektriske transport målinger på selv-samlede nanostrukturer af guldparkler og elektroaktive organiske molekyler (Tue Hassenkam) kr. 1.100.000.

Carlsbergfondet

– A theoretical approach to design of plastic solar cells (Kristian O. Sylvester-Hvid) kr. 418.100.
 – Proteinoprensningssystemer (Michael Gajhede) kr. 427.300.
 – Studier i vibrations elektron energitabspektroskopi (Preben Juul Møller) kr. 189.000.

Dansk Center for Scientific Computing

– A High Performance Computing and Graphics Hybrid System (Gert Due Billing) kr. 4.000.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

– Beregninger af kemiske reaktioners hastighed ved hjælp af en ny formulering af den molekylære kvantedynamik (Gert Due Billing) kr. 225.000.
 – Controlling thermal and optical charge transfer reactions and electromagnetic ... (Kurt V. Mikkelsen) kr. 300.000.
 – Functional Dynamics in Complex Biosystems (Preben Graae Sørensen) kr. 1.260.000.

- Molekylære krystallers struktur og egenskaber (Sine Larsen) kr. 660.000.
- Aflastning som rådsmedlem (Ole John Nielsen) kr. 104.900.
- Hygroscopic Properties of Atmospheric Aerosols (Merte Bilde) kr. 5.400.
- Studier af proteiners dynamik, struktur og funktion ved anvendelse af NMR spektroskopi (Jens Jørgen Led) kr. 600.000.
- The dynamics of stable isotope enrichment in atmospheric processes (Matthew S. Johnson) kr. 360.000.

Danida Fellowship Centre

- Synthesis, Characterization and Reactivity of Metal Particles on Metal Oxide Surfaces (Preben Juul Møller) kr. 75.000.

EU

- Combinatorial Engineering of Glycoside hydrolases (CEGLYC) (Michael Gajhede) kr. 1.462.200.
- New Products from starch-derived 1,5 Anhydro-D-Fructose (NEPSA) (Sine Larsen) kr. 2.247.200.
- Comparative and Sustainable Growth (Kjeld Schaumburg) kr. 4.333.800

Universite Catholique de Louvain

- Structure-Function Relationship In Plant Plasma Membrane Proton Pumps (Sine Larsen) kr. 149.100.

CORE A/S

- Måling af SO₂ i øl (Thorvald Pedersen) kr. 32.000.

Forskningsstyrelsen – Internationalt samarbejde

- Vibrationspektroskopiske undersøgelser af hydrogenbundne komplekser. Sammenligning mellem gas- og væske (opløsning) (Ole Faurskov Nielsen) kr. 191.200.

Nordisk Forskerakademi

- Chemical kinetics research network (Matthew S. Johnson) kr. 14.400.

Nordisk Gentofte A/S

- NMR studier af proteiner (Jens Jørgen Led) kr. 438.900.

Forskningsstyrelsen

- Center for Supramolecular organization on the Nanometer Scale and Mesoscopic Electronics (Thomas Bjørnholm) kr. 480.000.

Statens Teknisk Videnskabelige Forskningsråd

- Elektriske transport målinger på selv-samlede nanostrukturer af guldpartikler og elektroaktive organiske molekyler (Tue Hassenkam) kr. 1.100.000.

Diverse Tilskud

- Diverse Overhead (Kemisk Laboratorium II) kr. 17.000.

Publikationer

- Andersen M.P.S., Nielsen O.J., Hurley M.D., Wallington T.J.: Kinetics and mechanism of the gas-phase reaction of Cl atoms and OH radicals with fluorobenzene at 296 K. *Journal of physical chemistry A*, 106, s. 7779-7787. 2002.
- Ariza M.R., Larsen T.O., Petersen B.O., Duus J.Ø., Christophersen S.C., Barrero A.F.: A novel alkaloid ser-

antrypinone and the spiro azaphilone daldin D from *Penicillium thymicola*. *Journal of Natural Products* vol. 64, s. 1590-1592. 2001.

- Avery J., Baer M., Billing G.D.: Some properties of electronic non-adiabatic coupling terms. *Molecular Physics* vol. 100, nr. 7, s. 1011-1015. 2001.
- Bendahl L., Hammershøi A., Kjærgaard Jensen D., Larsen S., Riisager A., Sargeson A.M.M., Sørensen H.O.: Metal complex amino acid synthons: syntheses, structures and stereoselective reactions of (iminoacetato) cobalt (III) complexes. *J. Chem. Soc., Dalton Trans.* 15, s. 3054-3064. 2002.
- Bilde M.: Aerosoler – en ukendt klimafaktor. *Ingeniøren* 14, s. 16-17. 2001.
- Bilde M.: Damptrykket er nøglen. *Dansk Kemi*, 82 11, s. 14-15. 2001.
- Bjørnholm T.: Supermolekyler og nanokemi, Systime A/S. i: ISIS-Kemi B s. 184-189. Thomas Bjørnholm. Kim Bruun, Hans Birger Jensen. 2002.
- Boas U., Brask J., Christensen J.B., Jensen K.J.: The ortho backbone amide linker (*o*-BAL) is easily prepared and highly acid-labile handle for solid-phase synthesis. *J. Comb. Chem.* vol. 4, s. 223-228. 2002.
- Boas U., Pedersen B., Christensen J.B.: Tetramethyl fluoroformamidinium hexafluorophosphate – An improved synthesis and some new uses. *Synthetic Communications* vol. 28, s. 1223-1231. 1998.
- Boas U., Söntjens S.H.M., Jensen K.J., Christensen J.B., Meijer E.W.: New dendrimers – peptide host – guest complexes: Towards dendrimers as peptide carriers. *ChemBioChem* vol. 3, s. 433-439. 2002.
- Bogdanov B., van Duijn D., Ingemann S., Hammerum S.: Protonation of fluorophenols and fluoroanisoles in the gas phase: experiment and theory. *Phys. Chem. Chem. Phys.* vol. 4, s. 2904-2910. 2002.
- Bojesen G., Hvelplund P., Jørgensen T.J.D., Nielsen S.B.: Probing the lowest coordination number of dianionic platinum-cyanide complexes in the gas phase: Dynamics of the charge dissociation process. *Journal of Chemical Physics* vol. 113, s. 6608-6612. 2000.
- Brimheim Ottosen M., Bjørnberg O., Nørager S.C., Larsen S., Palfey B.A., Jensen K.F.J.: The dimeric dihydroorotate dehydrogenase A from *Lactococcus lactis* dissociates reversibly into inactive monomers. *Protein Science* 11, s. 2575-2583. 2002.
- Chang Z., Li Z., Udby L., He J., V.Nielsen T., Møller P.J.: SRPES studies of the NO₂ reaction with vanadium oxide thin films on TiO₂(110)-1 x 1. *Surface Science* 505, s. 71-80. 2002.
- Christensen J.B.: A simple method for synthesis of active esters of isonicotinic and picolinic acids. *Molecules* vol. 6, s. 47-51. 2001.
- Christensen J.B., Bechgaard K., Paquignon G.: Synthesis of ¹³C-labelled tetramethyltetraselenafulvalene. *Journal of Labelled Compounds and Radiopharmaceuticals* vol. 44, s. 1035-1041. 2001.
- Christensen J.B., Holm A.: Falsh vacuum pyrolysis of 1,3-dithiolane 1-oxides. *Acta Chemical Scandinavica* vol. 51, s. 527-528. 1997.
- Clausen R., Jørgensen T.G., Jørgensen K.H., Johnsen A.H., Led J.J., Josefsen K.: The (ProB27, ThrB28) human insulin analogue is more potent and more rapidly absorbed from subcutis than human insulin. *European Journal of Endocrinology* 147, s. 227-233. 2002.
- Danø S., Hynne F., Sørensen P.G., De Monte S., Wester-

- hoff H.: Synchronization of glycolytic oscillations in a yeast cell population. *Faraday Discussions* 120, s. 261-276. 2002.
- Dowek D., Reiser I., Houver J.C., Salgado J., Svensson A., Thomsen J.W., Grego S., Andersen N., Dubois A., Nielsen S.E., Richter C.: P-state-to-P-state transitions in optically prepared atomic collisions: III. A complete analysis of $\text{Li}^+ + \text{Na}(3p) \downarrow \text{Li}(2p) + \text{Na}^+$ differential scattering. *Journal of Physics B: Atomic, Molecular and Optical Physics* 35, s. 2051-2068. 2002.
- Døssing A., Skands M.C., Madsen A.Ø.: (2-Pyridylmethyl) ammonium pyridine-2-carboxylate: the product of oxidative degradation of bis(2-pyridylmethyl)amine. *Acta Crystallographica Section C* 57, s. 1460-1461. 2002.
- Døssing A., Sokolnicki J., Riehl J.P., Legendziewicz J.: Dynamics of the excited states of the europium podant, $[\text{Eu C}_{36}\text{H}_{44}\text{N}_8\text{O}_5\text{Cl}_2]\text{Cl} \cdot 5\text{H}_2\text{O}$, in solid state and solutions. *Journal of Alloys and Compounds* 341, s. 150-155. 2002.
- Eckert K., Zielinski F., Leggio L.L., Schneider E.: Gene cloning, sequencing, and characterization of a family 9 endoglucanase (CelA) with an unusual pattern of activity from the thermoacidophile *Alicyclobacillus acidocaldarius* ATCC27009. *Appl. Microbiol. Biotechnol.* 60, s. 428-436. 2002.
- Edwards H.G.M., Gniadecka M., Petersen S., Hansen J.P.H., Nielsen O.F., Christensen D.H., Wulf H.C.: NIR-Ft raman spectroscopy as a diagnostic probe for mummified skin and nails. *Vibrational spectroscopy* 28, s. 3-15. 2002.
- Eriksen K.K.: The Future of Tertiary Chemical Education – A Bildung Focus? *HYLE – International Journal for Philosophy of Chemistry* 1, s. 35-48. 2002.
- Eriksen T.A., Kadziola A., Larsen S.: Binding of cations in *Bacillus subtilis* phosphoribosyl diphosphate synthetase and their role in catalysis. *Protein Science* vol. 11, s. 271-279. 2002.
- Eskildsen J., Christensen T., Reenberg T., Larsen U., Christensen J.B.: An improved synthesis of 2,3-bis (bromomethyl)-1,4-dimethoxybenzene. *OPPI Briefs* vol. 32, s. 398-400. 2000.
- Eskildsen J., Reenberg T., Christensen J.B.: Substituted tetraoxa[8]circulenes – New members of the liquid crystal family. *Eur. J. Org. Chem. Intet*, s. 1637-1640. 2000.
- Faltdt A., Pedersen M.J., Krogh T.P., Hviid L., Christensen J.B.: Preparation and properties of some new extended tetrathiafulvalene (TTF) derivatives. *Synthetic Metals* vol. 94, s. 307-310. 1998.
- Feilberg K.L., Sellevåg S.R., Nielsen C.J., Griffith D.W.T., Johnson M.S.: $\text{CO} + \text{OH} \rightarrow \text{CO}_2 + \text{H}$: the relative reaction of five CP isotopologues. *Phys.Chem.Chem.Phys.* 4, s. 4687-4693. 2002.
- Frost Jensen A., Thostrup Bukrinsky J., Bjerrum M.J., Larsen S.: Three high-resolution crystal structures of cadmium-substituted carboxypeptidase A provide insight into the enzymatic function. *J. Biol. Inorg. Chem.* 7, s. 490-499. 2002.
- Gallyamov M.O., Said-Galiyev E.E., Vinokur R., Khokhlov A.R., Nitikin L.N., Yaminsky I.V., Schaumburg K.: Scanning Probe Microscopy of polymer molecules and thin films deposited from supercritical carbon dioxide. *Macromolecules* 4, s. 151-159. 2002.
- Gallyamov M.O., Vinokur R., Nitikin L.N., Said-Galiyev E.E., Khokhlov A.R., Yaminsky I.V., Schaumburg K.: High-Quality Ultrathin Polymer Films Obtained by Deposition from Supercritical Carbon Dioxide As Imaged by Atomic Force Microscopy. *Langmuir* 18, s. 6928-6934. 2002.
- Grego S., Salgado J., Borel P., Andersen N., Nielsen S.E.: P-state-to-P-state transitions in optically prepared atomic collisions: II. Alignment propensity for $\text{Na}(3p) \downarrow \text{Li}(2p)$ electron transfer. *Journal of Physics B: Atomic, Molecular and Optical Physics* 35, s. 2035-2050. 2002.
- Hammershøi A., Bendahl L., Jensen D.K., Larsen S., Riisager A., Sargeson A.M., Sørensen H.O.: Metal complex amino acid synthons: syntheses, structures and stereoselective reactions of (iminoacetato)cobalt(III) complexes. *J.Chem.Soc., Dalton Trans.* 2002, s. 3054-3064. 2002.
- Hammershøi A., Crane C.G., Golding B.T., Butler P.A., Hockless D.C., Petersen T.B., Sargeson A.M., Ware D.C.: Synthesis of 2-(nitromethyl)ornithine from ornithine mediated by cobalt(III). *Inorganica Chimica Acta* 331, s. 318-321. 2002.
- Hammershøi A., Laval G., Clegg W., Crane C.G., Sargeson A.M., Golding B.T.: Assembly of polyamines via amino acids from three components using cobalt(III) template methodology. *Chem. Commun.* 2002, s. 1874-1875. 2002.
- Harris P.H., Kofod P.: A methyl-coordinated Rh^{III} ion in methylpentaamminerhodium(III)-chloropentaamminerhodium(III)-dithionate (0.73/2.27/3). *Acta Crystallographica Section E, Structure Reports* E 58, s. m460-m462. 2002.
- Harris P.H., Poulsen J.-C.N., Jensen K.F., Larsen S.: Substrate Binding Induces Domain Movements in Orotidine 5'-Monophosphate Decarboxylase. *J. Mol. Biol.* 318, s. 1019-1029. 2002.
- Harrit N., Laursen B.W., Brinck V., Nørgaard K., Reynisson J., Wilbrandt R., Brouwer A.M.: Photophysics of trioxatriangulenium ion. Electrophilic reactivity in the ground state and excited singlet state. *Photochem. Photobiol. Sci.* 1, s. 763-773. 2002.
- Hassenkam T., Nørregaard K., Iversen L., Kiely C.J., Brust M., Bjørnholm T.: Fabrication of 2D gold nanowires by self-assembly of gold nanoparticles on water surfaces in the presence of surfactants. *Adv. Mater* 14(16), s. 1126-1130. 2002.
- Henriksen T., Svensmark B., Juhler R.K.: Analysis of metribuzin and transformation products in soil by pressurized liquid extraction and liquid chromatographic-tandem mass spectrometry. *Journal of chromatography A* 957, s. 79-87. 2002.
- Håkansson A.E., Wengel J.: The adenine derivative of alpha-L-LNA (alpha-L-ribo configured locked nucleic acid): Synthesis and high-affinity hybridization towards DNA, RNA, LNA and alpha-L-LNA complementary sequences. *Bioorg. Med. Chem. Lett.* vol. 11, s. 935-938. 2001.
- Jensen M.O., Jensen T.R., Kjaer K., Bjørnholm T., Mouritsen O.G., Peters G.H.: Orientation and conformation of a lipase at an interface studied by molecular dynamics simulations. *Biophys J.* 83(1), s. 98-111. 2002.
- Johansson E.H., Mejlhede N., Neuhard J., Larsen S.: Crystal Structure of the Tetrameric Cytidine Deaminase from *Bacillus subtilis* at 2.0 Å Resolution. *Biochemistry* 41, s. 2563-2570. 2002.
- Johnson M.S., Feilberg K.L., Hessberg P.v., Nielsen O.J.:

- Isotopic processes in atmospheric chemistry. *Chemical Society Review* 31, s. 1-21. 2002.
- Johnson M.S., Langer S.: (ed.). *The third informal conference on reaction kinetics and atmospheric chemistry*. 1-92s. Københavns Universitet 2002.
- Jørgensen T.J.D., Delforge D., Remacle J., Bojesen G., Roepstorff P.: Collision-induced dissociation of noncovalent complexes between vancomycin antibiotics and peptide ligand stereoisomers: evidence for molecular recognition in the gas phase. *International Journal of Mass Spectrometry* vol. 188, s. 63-85. 1999.
- Kadirvelraj R., Harris P.H., Poulsen J-C.N., Kauppinen S., Larsen S.: A stepwise optimization of crystals of rhamnogalacturonan lyase from *Aspergillus aculeatus*. *Acta Crystallographica Section D* 58, s. 1346-1349. 2002.
- Kadziola A., Neuhaard J., Larsen S.: Structure of product-bound *Bacillus caldolyticus* uracil phosphoribosyltransferase confirms ordered sequential substrate binding. *Acta Cryst. Section D* 58, s. 936-945. 2002.
- Kanaras A.G., Kamounah F.S., Schaumburg K., Kiely C.J., Brust M.: Thioalkylated Tetraethyleneglycol: a new ligand for water soluble monolayer protected gold clusters. *Cem. Commun.* 1, s. 2294-2295. 2002.
- Kasimova M.R., Kristensen S.M., Howe P.W.A., Christensen T., Matthiesen F., Petersen J., Sørensen H.H., Led J.J.: NMR studies of the backbone flexibility and structure of human growth hormone: A comparison of high and low pH conformations. *Journal of Molecular Biology* 318, s. 679-695. 2002.
- Keinicke L.E., Sørensen M.D., Wengel J.: Alpha-L-RNA (alpha-L-ribo configured RNA): Synthesis and RNA-selective hybridization of alpha-L-RNA/alpha-L-LNA chimera. *Bioorg. Med. Chem. Lett.* vol. 12, s. 593-596. 2002.
- Klotz B., Volkamer R., Hurley M.D., Andersen M.P.S., Nielsen O.J., Barnes I., Imamura T., Wirtz K., Becker K-H., Platt U., Wallington T.J., Washida N.: OH-initiated oxidation of benzene. Part II. Influence of elevated NO_x concentrations. *Phys.Chem.Chem.Phys.* 4, s. 4399-4411. 2002.
- Koch B., Nielsen T.H., Sørensen D., Andersen J.B., Christophersen S.C., Molin S., Givskov M., Sørensen J., Nybroe O.: Lipopeptide production in *Pseudomonas* sp. strain DSS73 is regulated by components of sugar beet seed exudate via the Gac two-component regulatory system. *Applied and Environmental Microbiology* vol. 68, s. 4509-4516. 2002.
- Komolov A., Møller P.J.: Interface formation between thin Cu-phthalocyanine films and crystalline and oxidized silicon surfaces. *Synthetic Metals* 128, s. 205-210. 2002.
- Komolov A., Schaumburg K., Møller P.J.: Formation of an Ordered Cu-phthalocyanine Molecular Layer on a Pyrolytic Graphite Surface. *Phys. Low-Dim. Struct.* 11/12, s. 37-44. 2000.
- Komolov A.S., Mel'nikov A.B., Schaumburg K., Ryumtsev E.I., Lezov A.V.: Sizes and Conformation of the Molecules of DNA-Surfactant Complexes in Dilute Solutions and on the Atomic Smooth Substrates. *Colloid Journal* 64, s. 155-157. 2002.
- Kristensen S.M., Led J.J.: NMR-spektroskopiker får nobelprisen i kemi 2002. *Kvant* 4, s. 9-11. 2002.
- Krivdin L.B., Sauer S.P.A., Peralta J.E., Contreras R.H.: Non-empirical calculations of NMR- indirect carbon-carbon coupling constants: 1. Three-membered rings. *Magnetic Resonance In Chemistry* 40, s. 187-194. 2002.
- Kværnø L., Wengel J.: Antisense molecules and furanose conformations – is it really that simple? *Chem. Commun. intet.* s. 1419-1424. 2001.
- Langkilde A.E., Oddershede J., Larsen S.: Diastereomeric salts of lactic acid and 1-phenylethylamine, their structures and relative stabilities. *Acta Crystallographica Section B, Structural Science B* 58, s. 1044-1050. 2002.
- Larsen T.O., Frisvad J.C., Christophersen S.C.: Arabenoic acid (verrucolone), a major chemical indicator of *Penicillium verrucosum*. *Biochemical Systematics and Ecology* vol. 26, s. 463-465. 1998.
- Laternus F., Collins C., Nepovim A.: Remediation of BTEX and Trichloroethene. *Current knowledge with special emphasis on phytoremediation. Environmental Science & Pollution Res* 9, 1, s. 86-94. 2002.
- Lauritsen A., Dahl B.M., Dahl O., Vester B., Wengel J.: Methylphosphonate LNA: A Locked Nucleic Acid with a Methylphosphonate Linkage. *Bioorganic & Medicinal Chemistry Letters* vol. 13, s. 253-256. 2002.
- Lauritsen A., Wengel J.: Oligodeoxynucleotides containing amide-linked LNA-type dinucleotides: Synthesis and high-affinity nucleic acid hybridization. *Chem. Commun. Intet.* s. 530-531. 2002.
- Led J.J.: The NMR instrument center at Carlsberg Laboratory – a remarkable success. *Dansk Kemi* 83, 5, s. 15-18. 2002.
- Led J.J.: Nobel Prize in chemistry for 2002 to an NMR spectroscopist. *Dansk Kemi* 83, 12, s. 6-8. 2002.
- Led J.J., Chang X., Keller D., O'Donoghue S.I.: NMR studies of the aggregation of glucagon-like peptide-1: formation of a symmetric helical dimer. *Federation of European Biochemical Societies* 515, s. 165-170. 2002.
- Led J.J., Jensen M.R., Hansen D.F.: A general method for determining the electron self-exchange rates of blue copper proteins by longitudinal NMR relaxation. *Journal of the American Chemical Society* 124, s. 4093-4096. 2002.
- Led J.J., Kasimova M.R., Kristensen S.M.: Så længe det knager, holder det: Proteineres fleksibilitet versus stabilitet. *Dansk Kemi*, 83 4, s. 32-34. 2002.
- Leggio L.L., Ernst H.A., Hilden I., Larsen S.: A structural model for the N-terminal N1 module of *E. coli* glycogen branching enzyme. *Biologia, Bratislava* 57/Suppl. 11, s. 109-118. 2002.
- Leggio L.L., Larsen S.: The 1.62 Å structure of *Thermoascus aurantiacus* endoglucanase: completing the structural picture of subfamilies in glycoside hydrolase family 5. *FEBS Letters* 523, s. 103-108. 2002.
- Lerche D., Brüggemann R., Sørensen P., Carlsen L., Nielsen O.J.: A comparison of partial order technique with three methods of multi-criteria analysis for ranking of chemical substances. *Journal of chemistry information and comparison sciences* 42, s. 1086-1098. 2002.
- Lerche D., Sørensen P.B., Larsen H.S., Carlsen L., Nielsen O.J.: Comparison of the combined monitoring-based and modelling-based priority setting scheme (COMMPS) with partial order theory and random linear extensions for ranking of chemical substances. *Chemosphere* 49, s. 637-649. 2002.
- Liltoft K., Jakobsen K.L., Nielsen O.F., Ramløv H., Westh P.: Bound water and cryptobiosis: thermodynamic properties of water at biopolymer surfaces. *Zoologischer anzeiger* 240, s. 557-562. 2002.

- Lin R., Galili M., Quaade U.J., Brandbyge M., Bjørnholm T., Eposti A.D., Biscarini F., Stokbro K.: Spontaneous dissociation of a conjugated molecule on the Si(100) surface. *J. Chem. Phys.* 117(1), s. 321-330. 2002.
- Malmstrøm J., Christophersen S.C., Barrero A.F., Oltra E.E., Justicia J., Rosales A.: Bioactive metabolites from a marine-derived strain of the fungus *Emericella varicolor*. *J. Nat. Prod.* vol. 65, s. 364-367. 2002.
- Mammen C.B., Ursby T., Cerenius Y., Thunnissen M., Als-Nielsen J., Larsen S., Liljas A.: Design of a 5-Station Macromolecular Crystallography Beamline at MAX-Lab. *Acta Physica Polonica A* vol. 101, 5, s. 595-602. 2002.
- Mc Donough M.A., Ryttersgaard C., Eskelund Bjørnvad M., Leggio L.L., Schülein M., Schröder Glad S.O., Larsen S.: Crystallization and preliminary X-ray characterization of a thermostable pectate lyase from *Thermotoga maritima*. *Acta Cryst. Section D* 58, s. 709-711. 2002.
- Meier P., Hanss M., Christensen U., Wiman B., Klufft K.: Criteria for the specific measurement of Plasmin Inhibitor activity using an enzymatic procedure. *The Journal Of The International Federation Of Clinical Chemistry And Laboratory* vol. 13, no. 2, s. 1-6. 2002.
- Mossin S., Sørensen H.O., Weihe H.: *trans*-Bis(cyano- λ C)(1,4,8,11-tetraazacyclotetradecane- λ^4 N)manganese(III) perchlorate, a low-spin manganese(III) complex. *Acta Cryst. Section C* 58, s. m204-m206. 2002.
- Mølgaard A., Larsen S.: A branched N-linked glycan at atomic resolution in the 1.12 Å structure of rhamnogalacturonan acetyltransferase. *Acta Crystallographica Section D* 58, s. 111-119. 2002.
- Møller P.J., Komolov S.A., Lazneva E.F., Komolov A.S.: Unoccupied states evolution with oxidation of ultrathin Mg, Zn and Cd layers on SrTiO₃(100) surfaces. *Applied Surface Science* 175-176, s. 663-669. 2001.
- Mønsted O., Eriksen J., Mønsted L.: Kinetics and mechanism of carboxylate complex formation of macrocyclic chromium(III) complexes. *Inorganica Chimica Acta* 337, s. 143-153. 2002.
- Mønster J.G., Rosenørn T., Nielsen O.J., Johnson M.S.: Knudsen cell construction, validation and studies of the uptake of oxygenated fuel additives on soot. *Environmental science & pollution res.* 1, s. 63-67. 2002.
- Nielsen K.M.E., Petersen M., Håkansson A.E., Wengel J., Jacobsen J.P.: Alpha-L-LNA (alpha-L-ribo configured locked nucleic acid) recognition of DNA: An NMR spectroscopic study. *Chem. Eur. J.* vol. 8, s. 3001-3009. 2002.
- Nielsen L.K., Balashev K.T., Callisen T.H., Bjørnholm T.: Influence of product phase separation on phospholipase A(2) hydrolysis of supported phospholipid bilayers studied by force microscopy. *Biophys J* 83(5), s. 2617-2624. 2002.
- Nielsen O.F.: Some applications of raman spectroscopy. i: Perspectives in modern optics and optical instrumentation s. 84-90. J. Joseph, A. Sharma og V.K. Rastogi. 2002.
- Nielsen O.F., Gaiduk V.I., Perova T.S.: Molecular model of dielectric relaxation and the far-infrared isotopic effect in liquid H₂O and D₂O. *Journal of Molecular Liquids* 95, s. 1-25. 2002.
- Nielsen O.F., Hansen C.L., Hansen P.R., Callisen T.H., Bauer R.: Secondary structure and association of melittin during and after solid-phase synthesis: a Raman and static light scattering study. *Journal of raman spectroscopy* 33, s. 142-146. 2002.
- Nielsen O.F., Piszczek P., Grodzicki A., Engelen B.: Influence of the chain and layer structure of Fe(III) and In(III) aqua-pentachloro-complexes on the bending vibrations of water molecules. *Journal of Molecular Structure* 604, s. 19-28. 2002.
- Nielsen O.F., Refstrup P., Bang S.: Biological Raman Spectroscopy. *Asian Journal of Physics* 11, nr. 1, s. 1-8. 2002.
- Nielsen O.F., Refstrup P., Gniadecka M., Wulf H.C., Bang S., Liltorp K., Westh P.: Nogle biofysiske anvendelser af ramanspektroskopi. *Dansk Kemi* 83, s. 24-30. 2002.
- Nielsen O.J., Andersen M.P.S., Ponomarev D.A., Hurley M.D., Wallington T.J.: Kinetics and mechanism of the gas phase reaction of Cl atoms with iodobenzene. *Chemical Physic Letters* 350, s. 423-426. 2001.
- Nielsen O.J., Johnson M.S., Wallington T.J., Christensen L.K., Platz J.: UV absorption spectra of HO₂, CH₃/O₂, C₂H₅O₂, and CH₃C(O)CH₂O₂ radicals and mechanism of the reactions of F and Cl atoms with CH₃C(O)CH₃. *International journal of chemistry kinetics* 34, 5, s. 283-291. 2002.
- Nielsen O.J., Nicolaisen F.M., Bacher C., Hurley M.D., Wallington T.J., Shine K.P.: Infrared spectrum and global warming potential of SF₅CF₃. *Atmospheric Environment* 36, s. 1237-1240. 2002.
- Nielsen T.H., Sørensen D., Tobiasen C., Andersen J.B., Christophersen S.C., Givskov M., Sørensen J.: Antibiotic and biosurfactant properties of cyclic lipopeptides produced by fluorescent *Pseudomonas* spp. from the sugar beet rhizosphere. *Applied and Environmental Microbiology* vol. 68, s. 3416-3423. 2002.
- Nikitin L.N., Gallyamov M.O., Vinokur R., Nikolaev A.Y., Said-Galiyev E.E., Khokhlov A.R., Jespersen H.T., Schaumburg K.: Swelling and impregnation of polystyrene using supercritical carbon dioxide. *The Journal of Supercritical Fluids* 1, s. 977-981. 2002.
- Nissen S., Hegelund F., Johnson M.S., Nelander B.: High-resolution infrared study of the ν_{11} band of allene. *Journal of molecular spectroscopy* 216, s. 197-202. 2002.
- Nitikin L.N., Said-Galiyev E.E., Vinokur R., Khokhlov A.R., Gallyamov M.O., Schaumburg K.: Poly(methyl Methacrylate) and Poly(butyl methacrylate) Swelling in supercritical Carbon Dioxide. *Macromolecules* 3, s. 934-940. 2002.
- Nørager S.C., Jensen K.F., Bjørnberg O., Larsen S.: *E. coli* Dihydroorotate Dehydrogenase Reveals Structural and Functional Distinctions between Different Classes of Dihydroorotate Dehydrogenases. *Structure* vol. 10, s. 1211-1223. 2002.
- Ogilvie J.F., Cheah S-L., Lee Y-P., Sauer S.P.A.: Infrared spectra of CO in absorption and evaluation of radial functions for potential energy and electric dipolar moment. *Theoretical Chemistry Accounts* 108, s. 85-97. 2002.
- Olsen L., Christiansen L., Hemmingsen L., Sauer S.P.A.: Electric field gradients of water: A systematic investigation of basis set, electron correlation, and rovibrational effects. *Journal of Chemical Physics* vol. 116, no. 4, s. 1424-1434. 2002.
- Pittelkow M., Lewinsky R., Christensen J.B.: Selective

- synthesis of carbamate protected polyamines using alkyl phenyl carbonates. *Synthesis* no. 15, s. 2195-2202. 2002.
- Rahim E.H., Kamounah F.S., Frederiksen J., Christensen J.B.: Heck reactions catalyzed by PAMAM-dendrimer encapsulated Pd(0) nanoparticles. *NANO Letters* vol. 1, s. 499-501. 2001.
- Ryttersgaard C., Leggio L.L., Coutinho P., Henrissat B., Larsen S.: *Aspergillus aculeatus* beta-1,4-Galactanase: Substrate Recognition and Relations to Other Glycoside Hydrolases in Clan GH-A. *Biochemistry* 41(51), s. 15135-15143. 2002.
- Sarma C.R., Ravi Shankar N., Rettrup S.: A Graphical Scheme for Representing Many-Electron Spin-Free Configurations. *International Journal of Quantum Chemistry* 86, s. 417-421. 2002.
- Schroderus, J., Horneman V.-M., Johnson M.S., Moazzen-Ahmadi N., Ozier I.: High-resolution Far-Infrared torsional spectrum of CH₃SiD₃ using a synchrotron source. *Journal of molecular spectroscopy* 215, s. 134-143. 2002.
- Sonne K., Pedersen C.T., Bojesen G.: Anvendelse af FIA/MS/MS og LC/MS/MS til restkoncentrationsbestemmelser. *Dansk Kemi* 10, s. 24. 1996.
- Stecki J., Toxværd S.: Equilibrium correlations in interfaces between two immiscible liquids. *Journal of Chemical Physics* 6, s. 2860-2866. 2002.
- Sørensen D., Nielsen T.H., Sørensen J., Christophersen S.C.: Cyclic lipoundecapeptide lokisin from *Pseudomonas* sp. strain DSS41. *Tetrahedron Letters* vol. 43, s. 4421-4423. 2002.
- Sørensen M.D., Kværnø L., Bryld T., Håkansson A.E., Keinicke L.E., Verbeure B., Herdewijn P., Wengel J.: The alpha-L-ribo-isomers of RNA and LNA (locked nucleic acid). *Nucl. Acids Res., Proceedings of the 28th Symposium on Nucleic Acids Chemistry* suppl. 1, s. 25-26. 2002.
- Sørensen M.D., Kværnø L., Bryld T., Håkansson A.E., Verbeure B., Gaubert G., Herdewijn P., Wengel J.: alpha-L-ribo-Configured locked nucleic acid (alpha-L-LNA): Synthesis and properties. *J. Am. Chem. Soc.* vol. 124, s. 2164-2176. 2002.
- Toxværd S.: Heterogeneous nucleation at a planar surface. *Physica A* 6861, s. 1-6. 2002.
- Toxværd S.: Molecular dynamics simulation of heterogeneous nucleation at a structureless solid surface. *The Journal of Chemical Physics* 22, s. 10303-10310. 2002.
- van der Poel P.M., Nielsen C.V., Andersen N., Rybaltov M., Machholm M., Nielsen S.E.: Atomic scattering in the diffraction limit: Electron transfer in ke V Li⁺ - Na(3s, 3p) collisions. *Journal of Physics B: Atomic, Molecular and Optical Physics* 35, s. 4491-4505. 2002.
- Vester B., Lundberg L.B., Sørensen M.D., Babu B.R., Douthwaite S., Wengel J.: LNAzymes: Incorporation of LNA-type monomers into DNAzymes markedly increases RNA cleavage. *J. Am. Chem. Soc.* vol. 124, s. 12682-12683. 2002.
- Weihe H., Krämer K.W., Hauser J., Schenker R., Güdel H.U., Bürgi H.-B.: Crystal Structures of (Et₄N)₃M₂F₉ (M = V, Cr, Fe) determined by X-Ray Single-Crystal and Powder Diffraction: A New Structure Type for A₃M₂X₉ Compounds. *Z. Anorg. Allg. Chem.* 627, s. 2511-2516. 2002.
- Weihe H., Michelsen K., Schenker R., Andres H., Basler R., Chaboussant G., Aebersold M., Büttner H., Güdel H.U.: Competing Interactions in the Tetranuclear Spin Cluster {Ni[(OH)₂Cr(bispicn)]₃l₅ • 5H₂O. An Inelastic Neutron Scattering and Magnetic Study. *Inorganic Chemistry* vol. 16, 41, s. 4266-4274. 2002.
- Weihe H., Mossin S.L., Barra A.-L.: Is the Axial Zero-Field Splitting Parameter of Tetragonally Elongated High-Spin Manganese(III) Complexes Always Negative? *Journal of the American Chemical Society* vol. 124, 30, s. 8764-8765. 2002.
- Weihe H., Mossin S.L., Sørensen H.O.: trans-Bis(cyano-kC)1,4,8,11-tetraazacyclotetradecane-k⁴N (manganese(III) perchlorate, a low-spin manganese(III) complex. *Acta Crystallographica Section C* 58, s. 204-206. 2002.
- Wengel J., Petersen M., Nielsen K.E., Jensen G.A., Håkansson A.E., Kumar R., Sørensen M.D., Rajwanshi V.K., Bryld T., Jacobsen J.P.: LNA (locked nucleic acid) and the diastereoisomeric alpha-L-LNA: Conformational tuning and high-affinity recognition of DNA/RNA targets. *Nucleosides, Nucleotides and Nucleic Acids* vol. 20, s. 389-396. 2001.
- Willemoes M., Sigurskjold B.W.: Steady-state kinetics of the glutaminase reaction of CTP synthase from *Lactococcus lactis*. The role of the allosteric activator GTP in coupling between glutamine hydrolysis and CTP synthesis. *Eur. J. Biochem.* 269, s. 4772-4779. 2002.
- Winther F., Meyer S., Nicolaisen F.M.: The infrared spectrum of methylketene. *Journal of molecular structure* 611, s. 9-22. 2002.
- Zoete V., Frederiksen J., Harrit N., Scurlock R., Rouge M., Bensasson R.V.: Redox regulation of gene expression of chemoprotective enzymes and of chemoprotection against inflammation and carcinogenesis. *Free Radical Research* 36, s. 111-114. 2002.
- Østergaard Jensen M., Thorsteinsson T., Hansen A.E.: Benzocyclobutadiene: The Question of Structures, Magnetic Shieldings, and Aromatic Character. *International Journal of Quantum Chemistry* vol. 90, s. 616-628. 2002.

Kemistudienævnet

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Lærermedlemmer: Ole Hammerich (studieleder), Lars Henriksen, Niels Wessel Larsen, Ole Mønsted (vicestudieleder) og Stephan A. Sauer. Studentermedlemmer: Morten Christensen (næstformand), Mikkel Jessing, Kiki Lyster Larsen, Christian S. Pedersen og Jette Vester. Studievejledere: Sandra Lerche Nielsen og Stine West.

Niels Wessel Larsen fratrådte pr 1.6.2002 og Matthew S. Johnson tiltrådte. Vikram Bhatia har fungeret som suppleant for Mikkel Jessing under hans orlov i første halvdel af 2002.

Beretning

Kemistudienævnet har i 2002 medvirket ved en række høringer, bl.a. om den fremtidige ledelsesstruktur på Københavns Universitet, om universitetsloven, og om samarbejdet mellem fakultetet og sektorforskningsinstitutionerne.

Medlemmerne af studienævnet har deltaget aktivt i indførelsen af fakultetets nye studiestruktur, fx i blokudvalget, kompetenceudvalget og didaktikudvalget. Som indledning på arbejdet med at implementere den nye struktur på Kemisk Institut, har studienævnet foranlediget nedsættelsen af otte arbejdsgrupper (syv lærergrupper og en studentergruppe), der skal bistå nævnet med 1) at formulere det faglige indhold af de nye blokkurser, 2) at give forslag til, hvorledes man kunne erstatte traditionelle eksamensformer med mere tidssvarende evalueringer og 3) at give konkrete formuleringer af de kompetencer, det er målet, at de studerende skal opnå på forskellige stadier i uddannelsesforløbet.

Udvalgsarbejdet forventes afsluttet i løbet af foråret 2003.

Sideløbende med arbejdet med den nye studiestruktur har studieordningen for miljøkemilinen været genstand for et grundigt eftersyn med henblik på at gøre linien mere attraktiv for de studerende allerede nu. Efter et konstruktivt samarbejde med Kemisk Instituts lærere og studerende er der indført udstrakt valgfrihed, kurser er blevet reformuleret, og der er oprettet et nyt kursus som introduktion til miljøkemien.

Den ny uddannelse i nanoteknologi blev påbegyndt i efteråret. Uddannelsen administreres p.t. af et nanoteknologi-studienævn, som udgøres af bl.a. medlemmer af Kemistudienævnet.

Kemistudienævnet har i 2002 taget hul på diskussionen om, hvorledes man inden for kemi og miljøkemi bedst tilgodeser de intentioner, der lå bag rektorkollegiets anbefaling af indførelsen af Fagets Videnskabsteori.

For at styrke de studerendes indførelse i moderne informations- og litteratursøgning er der oprettet et nyt kursus herom som en del af kandidatuddannelsen.

Det er studienævnets opgave generelt at arbejde for at styrke hensynet til undervisningen, også i forbindelse med stillingsbesættelser. Konkret er dette i 2002 kommet til udtryk ved, at det naturlige krav, at faste stillinger besættes med forskere, der tillige er engagerede undervisere, fremgår tydeligere end før af stillingsopslaget. I forbindelse med besættelse af studenterinstruktører er det besluttet, at ansøgere, der har formelle undervisningskvalifikationer, fx opnået gennem deltagelse i det kursus, der afholdes af fakultetets Center for Naturfagsdidaktik, vil blive foretrukket.

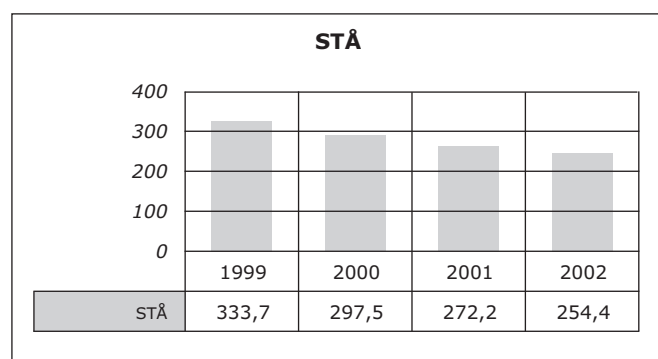
Endelig har Kemistudienævnet arbejdet aktivt for etableringen af et fælles studiekontor for Fysik, Kemi og Matematik i vandrehallen på H.C. Ørsted Institutet.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder						
	Kemi	Matematik	Fysik	Biologi	Øvr. naturvid.	Merit-overført	I alt
Kemi	82,8	7,8	2,3	0,2	2,8	0,5	96,2
Miljøkemi	35,2	1,5	0,8	8,7		1,5	47,6
Biokemi	74,7						
Matematik	1,8						
Fysikfag	7,1						
Biologi	46,1						
Øvrig naturvidenskab	0,6						
Meritstuderende	3,2						
Gæstestuderende	3,0						
I alt	254,4						
Åben uddannelse	1,0						

STÅ 1999-2002

Ole Hammerich, studieleder

Niels Bohr Institutet for Astronomi, Fysik og Geofysik

Ledelse pr. 1.2.2002

Bestyrelse for Niels Bohr Institutet for Astronomi, Fysik og Geofysik

Nils O. Andersen (direktør), Per Hedegård (vicedirektør), Jens Hjorth, Mogens Høgh Jensen, Klaus Mosegaard, Rektor Carl P. Knudsen, Helsingør Gymnasium, Underdirektør Christian Larsen, OFS Fitel A/S, Hanne N. Christensen, Jan Brinchmann Christensen, Kristoffer Hauskov Andersen, Rasmus Mackeprang.

Afdelingsbestyrelse for Astronomisk Observatorium

Indtil 30.4.2002: Henning Jørgensen (bestyrer), Per Kjærgaard Rasmussen (vicebestyrer), Jens Knude, Åke Nordlund, Karl Augustesen, Nils Michaelsen, Lise Christensen (udtrådt pr. 28.2.2002), Rasmus Voss (indtrådt pr. 1.3.2002), Brian Lindgren Jensen

Efter 1.5.2002: Jens Viggo Clausen (bestyrer), Per Kjærgaard Rasmussen (vicebestyrer), Jens Hjorth, Lisbeth Fogh Olsen, Karl Augustesen, Nils Michaelsen, Rasmus Voss, Anders Johansen.

Afdelingsbestyrelse for Geofysisk Afdeling

Aksel Walløe Hansen (bestyrer), Klaus Mosegaard (vicebestyrer), Steffen Bo Hansen, Laust Olsen (udtrådt pr. 31.1.2002), Line Plugman Jensen (indtrådt pr. 1.2.2002).

Afdelingsbestyrelse for Niels Bohr Institutet

Jens Lyng Petersen (bestyrer, udtrådt pr. 30.4.2002), Andrew D. Jackson (bestyrer, indtrådt pr. 1.5.2002), Gudrun Hagemann (vicebestyrer), Hans Bøggild, John Renner Hansen (udtrådt pr. 30.4.2002), Peter Hansen (indtrådt pr. 1.5.2002), Ulla Holm, Mogens Høgh Jensen, Mette Lund (indtrådt pr. 1.5.2002), Børge Svane Nielsen, Poul Olesen, Jette Sørensen (udtrådt pr. 30.4.2002), Frederik Bundgaard, Søren Enemark, Trine Facius (indtrådt pr. 1.5.2002), Jesper Ryge (udtrådt pr. 30.4.2002).

Afdelingsbestyrelse for Ørsted Laboratoriet

Finn Berg Rasmussen (bestyrer), Per Hedegård (vicebestyrer), Nader Payami (udtrådt pr. 30.4.2002), Alfred Jensen (indtrådt pr. 1.5.2002), Jan-Erik Revsbech.

Forskningsudvalg

Åke Nordlund (formand), Peter Ditlevsen, Karsten Flensberg (orlov fra 1.8.2002), Peter Hansen, Mogens Høgh Jensen, Poul Erik Lindelof (indtrådt pr. 1.8.2002).

Undervisningsudvalg

Poul Henrik Damgaard (formand), Leif Hansen, Benny Lautrup, Jørgen Peder Steffensen, Stig Steenstrup, Kristoffer Haldrup, Karsten Scheibye-Knudsen, Christian P. Ryder, Line Jensen.

Ph.d.-udvalg

Dorthe Dahl-Jensen (formand), Katrine Krogh Andersen, Jens Viggo Clausen, Mogens Dam, Else Lytken, Finn Berg Rasmussen, Kim Sneppen.

Kollokvieudvalg

Jan Westenkær Thomsen (formand), Peter Ditlevsen, Steen Hannestad, Kim Sneppen.

Biblioteksudvalg

Per Rex Christensen (formand), John Hertz (Nordita), Boddil Helt, Christine Schøtt Hvidberg, Jens Jensen, Therese Moretto (DRI), Ole Ulbeck.

Bestyrelsen for III – V nanolab

Flemming Besenbacher (DTU), Per Hedegård, Mogens Rysholdt Poulsen (COM, DTU), Jesper Hanberg (Intel), Ove Poulsen (NKT Research).

Samarbejdsudvalget

Nils O. Andersen (formand), Jens Viggo Clausen (indtrådt pr. 1.5.2002), Aksel Walløe Hansen, Andrew Jackson (indtrådt pr. 1.5.2002), Henning Jørgensen (udtrådt pr. 30.4.2002), Jens Lyng Petersen (udtrådt pr. 30.4.2002), Finn Berg Rasmussen, Arne Lindahl (næstformand), Bjarne Andresen, Fin Hansen, Erik Grønbæk Jacobsen, Inger Jensen, Randi Møller.

Organisation

Instituttet ledes efter en særstyreordning godkendt af Undervisningsministeriet.

Adresse

Blegdamsvej 17
2100 København Ø
Telefon 35 32 52 09
Fax 35 42 10 87
nbifafg@nbi.dk
www.nbifafg.ku.dk

Direktørens årsberetning

1. februar 2002 tiltrådte en ny bestyrelse.

Den vigtigste enkeltaktivitet i det forløbne år har været at opretholde tempoet i instituttets generationsskifteprogram, med et minimum på to lektoransættelser pr. år, understøttet i nødvendigt omfang af den langsigtede finansieringsplan, som initieredes i 1998 og som må forventes videreført en årrække endnu. Indførelsen af en ny studiestruktur ved fakultetet pr. 1. september 2004 vil stille særlige krav til lærerkorpset i et år, hvor samtidig et stort antal medarbejdere fratræder. Den detaljerede timing af nyrekrutteringen bør derfor tilpasses denne situation.

Parallelt med arbejdet med generationsskifteprogrammet har et udvalg udarbejdet forslag til en professorplan, dækkende de næste tre opslag på seniorforskniveau indenfor instituttets fagområder. De første opslag efter denne plan ventes i begyndelsen af 2003.

Muligheden for at tilknytte professor Eugene Polzik til instituttets faste stab udnyttedes til at skabe grundlag for samling af de teoretiske og eksperimentelle aktiviteter relateret til kvanteoptik i et nyt center på Blegdamsvej. Betydelige ressourcer er således sat ind på at indrette topmoderne laboratorier til optisk forskning i bygningen ud mod Fælledparken og vi ser med forventning frem til at se effekten af denne nyorientering af forskningsaktiviteten på

stedet, og herunder synergieffekterne med nabo-discipliner. Parallelt med dette initiativ har instituttet udarbejdet et forslag til en ny uddannelse i Fotonik, foreløbig på bachelorniveau, men naturligvis på sigt opfulgt af kandidat-, master- og ph.d.-uddannelse på området, der kombinerer store grundvidenskabelige udfordringer med et betydeligt anvendelsespræget potentiale.

I efteråret gennemførte repræsentanter for bestyrelse, undervisningsudvalg og forskningsudvalg en besøgsrunde til forskergrupperne med det formål at orientere sig om den aktuelle "temperatur" på en række områder vedrørende forskning og uddannelse indenfor spektret af instituttets aktiviteter. Indtrykkene samledes i et notat, som vil danne grundlag for bestyrelsens og udvalgenes arbejde i den kommende tid.

Også i 2002 har instituttets medarbejdere hentet meget betydelige eksterne forskningsbevillinger hjem. Dette glæder også et stort antal yngre forskere som fondene har bevilget midler til 1-3 årige post.doc.-ansættelser.

Evalueringen af instituttets grundforskningscenter DCESS gav desværre ikke Danmarks Grundforskningsfond anledning for at forlænge centret for en ny 5-års periode. En alternativ, betydelig indlejringsbevilling blev imidlertid stillet instituttet i udsigt. Et ansøgning herom fik i princippet fondens godkendelse, men centerlederens beslutning om at trække sin støtte til forslaget tilbage medførte, at Grundforskningsfonden annullerede sit finansierings-tilsagn.

En ansøgning til Forskeruddannelsesrådet i regi af instituttets ph.d.-udvalg om internationalisering af ph.d.-miljøet ved internationalt opslag af et antal stipendier på instituttets styrkeområder blev i princippet bevilget. De tilknyttede randbetingelser vanskeliggør imidlertid en udnyttelse helt efter hensigten, men der søges for tiden om yderligere midler til at bringe planen til udførelse.

Den nye uddannelse i Nanoteknologi, der engagerer flere af instituttets medarbejdere i et samarbejde med kemikere og biologer, kom godt fra start med et optag på omkring 50 studerende.

På opfordring fra en række medarbejdere har instituttet i fællesskab med fakultetet ansat en kommunikationsmedarbejder for en 2-årig forsøgsperiode. Medarbejderen har allerede iværksat en række nye aktiviteter, der bidrager til synliggørelse af instituttets alsidige virke udadtil og vi ser frem til den fortsatte udvikling af denne funktion.

Instituttets administrative infrastruktur er blevet væsentligt strømlinet i det forløbne år takket være energisk og entusiastisk medvirken af de involverede medarbejdere. Den fælles adb-server for administrationen er nu fuldt implementeret, hvad der letter adgangen til en række fælles rutiner. Således er en fælles kontoplan for afdelingerne udarbejdet til ibrugtagning fra 1. januar 2003. Faciliteten skaber også grundlag for en mere systematisk kompetenceudvikling af denne medarbejdergruppe. De stigende krav til den tekniske infrastruktur er den næste udfordring som tages op, koordineret af en arbejdsgruppe med repræsentanter fra de tre geografisk adskilte miljøer. I 2003 forventes fastlagt en langsigtet plan for denne aktivitet, der er af vital betydning for instituttets engagement såvel lokalt som indenfor en række store internationale kollaborationer.

I forbindelse med vagtafløsningen i bestyrelsen drøftede den afgående og kommende bestyrelse perspektiver for instituttets udvikling på kort og langt sigt. Denne diskussion udmøntedes i nedsættelsen af et Visionsudvalg, som skulle

udarbejde et debatoplæg om medarbejdernes visioner for instituttets fremtidige virke. For ikke at lægge bånd på fantasien kom udvalget til at bestå af personer, som ikke var en del af "establishment", dvs. primært personer, som havde siddet i deres nuværende funktioner i kort tid. Debatoplægget tryktes og udsendtes til medarbejderne lige før sommerferien og efterfulgtes af en struktureret debat i de respektive medarbejdergrupper. Disses synspunkter, som berører alle aspekter af instituttets virke, stort som småt, lagdes på nettet. De fremlagte synspunkter drøftedes på et møde for alle medarbejdere, der konkluderede, at det videre arbejde skulle foregå ad to spor. Det ene spor skal lede til formulering af en "vision og mission" for instituttet på en relativ kort form, som også skal kunne bruges udadtil. Det andet spor skal samle og vurdere rækken af enkeltideer og udmunde i et internt notat med anbefalinger til bestyrelsen. Debatten fik ekstra aktualitet i lyset af den nye universitetslov, idet mange medarbejdere ser processen som et værktøj til at forberede instituttet til overgangen til en ny ledelsesform. To arbejdsgrupper beforder processen videre.

Astronomisk Observatorium

Forskningsvirksomhed

Teleskoper og instrumentprojekter

Gennem medlemskab af European Southern Observatory (ESO), European Space Agency (ESA) og Nordic Optical Telescope Scientific Association (NOTSA) har danske astronomer adgang til en bred vifte af enestående observationsfaciliteter. Hertil kommer KUs 1.5m teleskop ved ESO i Chile, Carlsberg meridiankredsen (CAMC) på La Palma, samt Brorfelde Schmidt teleskopet. Udnyttelsen af 1.5m teleskopet ved ESO og Nordisk Optisk Teleskop (NOT) på La Palma finansieres af SNF's Instrumentcenter for Jordbaseret Astronomisk Forskning (IJAF). Organisation og udvikling varetages af staben på Astronomisk Observatorium, som gennem en meget lang årrække har spillet hovedrollen i drift og bygning af moderne jordbaserede observationsfaciliteter til gavn for dansk astronomi.

Som led i udvikling af 2. generations instrumenter til ESOs Very Large Telescope (VLT) i Chile blev AO i 2002 udvalgt til at deltage i designstudiet af en ny effektiv spektrograf X-Shooter, som vil gøre det muligt at dække et meget bredt bølgelængdeområde i én observation. Studiet, som foregår i et dansk-hollandsk-italiensk samarbejde, er godt i gang og påregnes at resultere i dansk deltagelse i den kommende byggefase, som forventes startet i 2003 og afsluttet i 2007.

Til NOT er der bl.a. leveret et nyt CCD mosaikkamera bestående af fire CCD detektorer, og der er indledt opgradering af NOTs standby kamera og kameraet til ALFOSC spektrografen, samt bygning af et endnu mere ydedygtigt mosaikkamera. I samarbejde med Astrophysical Institute Potsdam (AIP) er der bygget et CCD kamera til et nyt teleskop på La Palma. Som led i en samarbejdsaftale med Tyrkiet er bygningen af et instrument til såvel direkte som spektroskopiske observationer nært afsluttet. Der er indledt udvikling af en ny type autoguider til brug ved flere teleskoper.

Udviklingen af detektorsystemer er fortsat en hovedaktivitet, og der er gjort gode fremskridt i fremstillingen af en ny generations styreelektronik hertil. Der er etableret et samarbejde med AIP herom og indgået aftale med Yunnan Astronomical Observatory, Kina, med henblik et kommende samarbejde indenfor bl.a. instrumentering og detektor-systemer.

1.5m teleskopet, NOT, CAMC og Schmidt teleskopet har i øvrigt været i planmæssig drift i hele året, med eftersyn og vedligeholdelse i normalt omfang.

Opbygningen af virtuelle observatorier er, målt på verdensplan, i kraftig udvikling, og de må klart forventes at få en betydelig rolle i fremtidig astrofysisk forskning. I 2002 er dele af et dansk virtuelt observatorium blevet udviklet (J. Andersen, K. Augustesen, J.V. Clausen, L. Helmer, J. Hjorth, A.H. Jensen, M.L. Jensen, J. Klougart, H.H. Larsen, N. Michaelsen, P. Nørregaard, K. Pileman, P.K. Rasmussen, A.N. Sørensen).

Kosmologi og ekstragalaktisk astronomi

Det forekommer helt naturligt at indlede årets afsnit for dette felt med at nævne, at EUs Descartes pris 2002 blev tildelt to forskningsområder, hvoraf det ene er studiet af de såkaldte gammaglimt. To forskere ved AO er leder/medlem af et af de teams, der modtog prisen.

Gammaglimt vides nu at stamme fra kilder som befinder sig i galakser i store afstande, og studiet af gammaglimt er et kraftigt ekspanderende og højaktuelt forskningsområde. I 2002 er der foretaget observationelle studier af den såkaldte efterglød af en række gammaglimt med bl.a. ESOs VLT, rumteleskopet HST, NOT og Chandra røntgen observatoriet CXO. Teoretiske studier af eftergløden er omtalt under numerisk astrofysik.

Inden for den teoretiske kosmologi har hovedprojekterne været relateret til universets ionisationshistorie, numerisk generel relativitetsteori og sorte hullers astrofysik.

Resultater fra det seneste årtis studier af den kosmologiske baggrundsstråling (CMB) har ført til regulære gennembrud i forståelsen af Universets dannelse og udvikling.

Danmark deltager i ESAs kommende Planck satellitprojekt, som bl.a. skal studere CMB i stor detalje. Der er udviklet nye metoder til bestemmelse af satellittens angulære følsomhed til brug ved fx bestemmelse af polarisationen af CMB. Der er endvidere udviklet en ny algoritme til ekstrahering af punktkilder i CMB observationerne. Arbejdet med CMB data fra ballonflyvningen TOPHAT på Antarktis, med henblik på bestemmelse af kosmologiske parametre, er fortsat. Der er endvidere foretaget studier af de bånd CMB og storskalastruktur for universet sætter på partikeldannelsen i det tidlige Univers.

Viden om dannelsen og udviklingen af galaksehobe er vigtige brikker i moderne kosmologi, men kræver omfattende og dybe observationer. Studier af optisk udvalgte, meget fjerne hobe med stor rødforskydning er fortsat, og en række forskellige strukturer i det meget tidlige Univers er blevet påvist fra filamenter til mere eller mindre relaxerede hobe. Spektroskopiske studier af kandidater til moderat fjerne hobe, udført ved 1.5m teleskopet, har bekræftet eksistensen af 20 nye hobe med rødforskydning på ca. 0.2-0.4. Disse hobstudier er relateret til den danske deltagelse i ESOs Imaging Survey, og herudover er deltagelse i gennemmønstringsprojektet WINGS for nære hobe fortsat.

Der er endvidere udviklet metoder til detektion af udstrakte røntgenkilder, specielt med henblik på identifikati-

on af galaksehobe i et af de surveys, der gennemføres med ESAs XMM satellitprojekt. I forbindelse hermed er der foretaget røntgenstudier af substrukturer i galaksehobe, og der er udført beregninger af røntgen-emissionen fra Mælkevejslignende galakser baseret på hydrodynamiske simulationer af galaksedannelse.

Meget massive objekter virker som gravitationelle linser, hvor der dannes flere forstærkede billeder af bagved liggende objekter. Måling af tidsforsinkelsen mellem lysets ankomst for de forskellige billeder af multipelt linsede kvasarer er anvendt til bestemmelse af Hubble konstanten og fordelingen af mørkt stof i galakser. Observationerne er foretaget ved HST, NOT og 1.5m teleskopet.

Studiet af Lyman-alfa udvalgte galakser med høj rødforskydning er fortsat med observationer fra ESOs VLT, herunder specielt kilder i det såkaldte Chandra Deep Field South. Sammen med eksisterende observationer fra røntgen- til radioområdet vil en karakteristik af de svage Lyman-alfa kilder over en stor del af det elektromagnetiske spektrum blive mulig.

Udforskningen af enkeltgalakser har omfattet studier af sfæroidiske galakser (typerne E og S0). De behandles ofte som én kategori selv om deres dannelseshistorie og aldre formodentlig er meget forskellige. Ved udnyttelse af forskellige mål for udvalgte spektrallinjers styrke synes det nu muligt at foretage præcise aldersbestemmelser.

Med bl.a. adgang til ESOs VLT og HST er mulighederne for detaljerede studier af stjerner i de nærmeste nabogalakser blevet stærk forbedrede. Analysen af fotometriske og spektroskopiske observationer for dobbeltstjerner i de Magellanske Skyer er fortsat. Et vigtigt resultat er en nøjagtig bestemmelse af afstanden til den Store Magellanske Sky. Der er endvidere foretaget yderligere observationer til undersøgelse af alder-metallicitets-relationer i denne galakse (J. Andersen, J.V. Clausen, J. Fynbo, D.F. Gregor, J. Hansen, L. Hansen, J. Hjorth, T. Haugbølle, P. Jakobsen, H.E. Jørgensen, P. Naselsky, B. Nordström, I. Novikov, L.F. Olsen, H. Pedersen, K. Pedersen, J. Rasmussen, P.K. Rasmussen, S. Toft).

Mælkevejssystemets struktur og udvikling

Fra et omfattende projekt ved ESOs VLT foreligger der et enestående spektroskopisk materiale for et stort udvalg af meget metalfattige stjerner i Mælkevejens halo. Grundstofanalyser for disse stjerner er fortsat med henblik på forståelse af de første faser i opbygningen af specielt tunge grundstoffer i Universet. Der er opnået interessante resultater for især uran, som er anvendt til radioaktiv datering af stjerner, samt for bly, som er et henfaldsprodukt af uran.

Som led i studier af Mælkevejens kemiske og dynamiske udvikling er et omfattende materiale for ca. 16.000 solnære F og G dværgstjerner under diskussion, og det tilhørende katalog forventes publiceret i 2003.

En gennemmønstring af himlen fra -3 til +60 grader i deklination, og med en grænsestørrelsesklasse på ca. 17 gennemføres i disse år som det afsluttende observationsprojekt ved CAMC på La Palma, og meget omfattende kataloger publiceres løbende, således at de nøjagtige positioner hurtigt bliver tilgængelige for astrofysiske projekter verden over. Projektet gennemføres i samarbejde med en engelsk og en spansk gruppe. Et katalog – det 12. i rækken fra CAMC – med positioner for ca. 6.5 millioner stjerner er udgivet i 2002 og det næste, som vil omfatte ca. 36 millioner stjerner, er under bearbejdning.

Den astrometrisk-fotometriske gennemmønstring af pol-regionen ned til +60 graders deklination er fortsat ved Brorfelde Schmidt teleskopet, og ca. 80% af observationerne foreligger nu. Analyse af observationerne viser, at der i projektet nås en nøjagtighed på højde med de bedste jord-baserede astrometriske målinger.

Der er også i 2002 ydet bidrag til forberedelse af ESAs GAIA satellit mission. Specielt vedrørende definition af fotometriske systemer, forbedring af fotometriske målinger og analyse heraf, samt den overordnede planlægning af den kommende mission.

Der er udført en række studier af stoffet mellem stjernerne i Mælkevejen – det såkaldte interstellare medium. Præcise infrarøde målinger fra 2MASS er anvendt til 3-dimensionel kortlægning, og foreløbige resultater for Lupes komplekset viser at disse interstellare skyer er ret nær solen. Ved anvendelse af en ny Tycho-2 kalibrering for dværgstjerner er det i retningen af det stjernedannende område LDN1622 fundet, at interstellart stof befinder sig i væsentlig kortere afstand end tidligere antaget (J. Andersen, K. Augustesen, O.H. Einicke, C. Fabricius, L. Helmer, J. Holmberg, E. Høg, B. Nordström, E.H. Olsen, J. Knude).

Stjernerne dannelses, struktur og udvikling, extrasolære planeter, samt solsystemet

Stjerner er hovedkomponenten i galakser, og deres lys bærer en væsentlig del af den tilgængelige information om Universets historie. For at kunne fortolke denne information er solidt kendskab til stjernerne dannelses og udvikling nødvendig.

Hovedtemaet i et omfattende studie af dobbeltstjerner er netop detaljeret kontrol af teoretiske modeller for normale stjernerne udvikling, med henblik på forbedringer. Projektet er centreret om sol-type dobbeltstjerner, hvor et større antal nyopdagede systemer er under observation og analyse. Projektet omfatter endvidere dobbeltstjerner som er medlemmer af stjernehober og derved er særligt velegnede til udviklingsstudier.

Dobbeltstjerner er meget hyppige, og i de fleste systemer vekselvirker komponenterne drastisk, og dette fører til specielle udviklingsforløb og slutprodukter, der ikke kendes for enkeltstjerner. Der er foretaget detaljerede beregninger og Monte Carlo simuleringer af masseoverførsel og anden vekselvirkning i tunge dobbeltstjernesystemer til beregning af kollisionsraten af neutronstjerner og sorte huller. Disse beregninger er vigtige i forbindelse med studier af gammaglimt kandidater og mulighederne for detektion af gravitationel stråling med fx LIGO eksperimentet.

Åbne og kugleformede stjernehober er vigtige for forskningen vedrørende stjernerne struktur og udvikling. Ved ESOs VLT er der foretaget detaljerede studier af grundstofsammensætningen af stjerner i kuglehoben NGC6752. Et af hovedresultaterne er at der ikke, som hidtil forventet, forekommer dybe konvektive opblandinger af stoffet i disse stjerner. Der er endvidere udført fotometriske observationer af andre stjernehober, bl.a. den ældste åbne hob NGC6791, for hvilken det hidtil bedste farve-lysstyrke-diagram er opnået. Det vil danne basis for en nøjagtig aldersbestemmelse for hoberne.

En observationel undersøgelse af sammenhængen mellem rotation, Lithium hyppighed og andre indikatorer på magnetisk aktivitet i sol-lignende stjerner er afsluttet. Der er endvidere foretaget teoretiske studier af den indflydelse som dannelsen af støv har på stjernerne allerstede livsfaser.

Et meget langsigtet projekt om kolde stjernerne atmosfærestruktur og beregningen af nødvendige grundlæggende data for disse analyser er fortsat. I 2002 er der specielt arbejdet på absorptionskoefficienten for vand og methan, og beregningen af absorptionskoefficienten for kuldioksyd er påbegyndt.

Stjernedannelse er et af de meget aktive områder i moderne astrofysisk forskning. Under studiet af infrarøde 2MASS data er der opdaget en ny metode til diagnosticering af nydannede såkaldte HAEBE stjerner.

Siden opdagelsen i 1995 af den første extrasolære planet omkring en normal stjerne er omkring 100 af disse planeter fundet. De er fundamentalt forskellige fra planeterne i vort eget solsystem. Dette skyldes formentlig en udvælgelseseffekt ved metoden, som favoriserer opdagelsen af meget tunge planeter i meget små baner (hvilket egentlig er i modstrid med standardteorien for dannelsen af planetsystemer). Der er i 2002 deltaet i det første systematiske projekt til at søge efter extrasolære planeter af den type som vi finder i vort eget solsystem, dels v.h.a. den såkaldte mikrolinse teknik og dels ved hjælp af systematiske transitmålinger for et stort antal stjerner i retningen af Mælkevejens centrum. Med det danske 0.5m teleskop på La Silla (SAT) søges der desuden løbende efter planetpassager for udvalgte extrasolære planeter, detekteret gennem radialhastighedsobservationer. Blandt de observerede kandidater er det opdaget at en antaget planet i stedet formodentlig er en brun dværg, og i givet fald den først opdagede i en kortperiodisk bane omkring en M dværgstjerne.

Indenfor udforskningen af Solsystemet foretages bl.a. studier af asteroider, herunder de såkaldte Near Earth Objects, såvel teoretiske som observationelle ved bl.a. ESOs NTT og 1.5m teleskopet. Der er endvidere foretaget teoretiske studier af dannelsen af planetesimaler i det tidlige Solsystem.

Analysen af prøver indsamlet under en ekspedition til Isua, Grønland i 2001 er fortsat. Formålet er at klarlægge oceanernes oprindelse og Jordens dannelses og tidlige udvikling (specielt kometernes rolle for Jordens vand) (A. Andersen, J. Andersen, B. Aringer, A. Borysow, J.V. Clausen, B.E. Helt, U.G. Jørgensen, J. Knude, R. Michelsen, B. Nordström, E.H. Olsen, T. Tauris).

Numerisk astrofysik

Numerisk astrofysik ved AO er et særdeles aktivt forskningsfelt, som omfatter en vifte af teoretiske studier indenfor flere grene af faget. Fra indeværende år foreligger der afsluttede og publicerede studier vedrørende den statistiske fordeling af nyfødte stjernerne masse, en teori for supersonisk turbulens, som for første gang er i stand til at forudsige de såkaldte strukturfunktioner eller statistiske 'fingeraftryk' af turbulensen. Et andet vigtigt afsluttet arbejde omhandler opvarmning af magnetisk dominerede plasmaer, hvor en nyudviklet teori nu kvantitativt kan gøre rede for opvarmningen af Solens korona. Yderligere er der publiceret arbejder vedrørende dynamoeffekter og stjernerne magnetfelter.

Blandt igangværende nye projekter er udviklingen af en computerkode til studier af relativistiske, ladede partiklers bevægelser i kollisionssløse plasmaer fremtrædende. Den forventes at gøre det muligt at studere og afprøve teorier for partikelacceleration i fx de shocks, som forårsager den såkaldte efterglød fra gamma-glimt, hvorfra stråling observeres i røntgen, optisk og radio bølgelængdeområderne.

Der er med stor sikkerhed tale om synkrotronstråling som opstår når relativistiske elektroner bevæger sig i et magnetfelt (L. Bigot, K. Galsgaard, A. Lopez-Merino, Å. Nordlund, S.B.F. Dorch, C. B. Hededal, T. Haugbølle).

Almanak; rekvirerede undersøgelser

Der er foretaget beregninger til udgivelse af dansk, færøsk og grønlandsk almanak. Endvidere er der udført en række særlige beregningsopgaver for offentlige myndigheder mv: Almanak, Skrive og Rejsekalender for det år efter Kristi fødsel 2003, Færøsk Almanak 2003, Grønlandsk Almanak 2003, Sunrise/Sunset Tables for Selected Stations in Greenland and on the Faroe Islands 2003, Luftfartsinformationstjenesten. Der er udviklet en ny serie computerprogrammer til almanakberegninger mv. (O.H. Einicke, C. Fabricius).

Geofysisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Klimavariabilitet

Skift mellem forskellige klimatilstande er observeret i istidsklimaet. Disse skift skyldes højst sandsynligt tilfældige svingninger i de naturlige vejrvariationer. De hurtige variationer kan betragtes som en 'støjkilde' i klimasystemet, hvor det undersøges om overgangene skyldes enkelte ekstreme hændelser, eller om de snarere skyldes en akkumuleret effekt af mange små påvirkninger. Styrken af disse svingninger har således indflydelse på klimaets stabilitet. Svingningerne er af kaotisk og uforudsigelig natur, hvilket derfor kan begrænse vores muligheder for at forudsige fremtidige klimaændringer (Peter Ditlevsen).

På væsentligt kortere tidsskalaer udviser atmosfæren på mellemhøje breddegrader en distinkt svingning – eller oscillation/vacillation – mellem to forskellige typer af tilstande. Udsvinget omfatter trykudsving mellem polare egne og går under betegnelsen den Nordatlantiske Oscillation eller den arktiske oscillation. I en række studier undersøges det, hvordan dette svingende vejrphænomen påvirker andre forhold i området: 1) udvekslingen af kuldioxid mellem atmosfæren og overfladen i det Nordøstatlantiske område (A.W. Hansen, C. Geels). 2) den observerede variabilitet af proxy-temperaturer i grønlandske iskerner (A.W. Hansen, C.U. Hammer).

Et nyt studium er netop igangsat vedrørende nedfald af partikler fra stratosfæren efter store vulkanudbrud. Ideen er, at sådanne faldende partikler kan påvirke skydannelsen i troposfæren, måske især på mellembreddegrader (A.W. Hansen, C.W. Johansen).

Aksel Walløe Hansen er kasserer i IUGG (International Union of Geodesy and Geophysics) og viceskoleleder ved ph.d.-skolen COGCI.

Felt – og satellitmålinger i geodæsi og oceanografi kombineret med optiske modeller og algoritmer

Remote sensing af vandstanden (altimetri) samt havets indhold af fytoplankton, humus og sediment i overfladevandet i kystnære områder er inde i en lovende udvikling. Altimetrimålinger af vandstanden i Kattegat har vist, at en varm sommer giver en vandstandsøgning på omkring en enkelt centimeter, mens vandstanden sine steder i en kold vinter

falder en millimeter som følge af temperaturen. Det skyldes, at brakvandet i Kattegat opfører sig på samme anormale måde som ferskvand i modsætning til oceanvand. Disse altimetrimålinger har derfor en akkuratess på omkring 1 cm og en præcision bedre end 1 mm.

UVB-lyset har en nedtrængningsdybde i havet på typisk mellem 0,7 og 70 m. Store koncentrationer af plankton påvirker kun nedtrængningsdybden i mindre grad i modsætning til det opløste organiske materiale og til en vis grad det suspendede svæv. Hele denne problematik fortjener øget opmærksomhed, fordi vandets egenabsorption er dårligt bestemt.

Det synlige dagslys har tilsvarende nedtrængningsdybder på mellem 0,7 og 100 m. Nedtrængningsdybderne påvirkes her både af plankton, svæv, humus samt af havvandet afhængig af det spektrale område, dvs. havets farve og lokaliteten. For kystnære farvande vedkommende kan den samme farve og nedtrængningsdybde i praksis dække over store forskelle i havets indhold af svævtyper og opløste stoffer.

Satellit-algoritmer for at beregne eksempelvis klorofyl i plankton i kystnære farvande er af de ovennævnte årsager komplicerede. En tidligere udviklet algoritme er blevet sammenlignet med feltmålinger fra danske fjorde, og resultatet heraf var meget tilfredsstillende, så dette arbejde vil blive fortsat (N. Højerslev).

I Satellite Gravity Data Projektet (SAGRADA) er data fra den tyske CHAMP satellit blevet benyttet til en foreløbig bestemmelse af en kuglefunktionsmodel for Jordens tyngdepotential. I et samarbejde med TU Delft forventes det, at vi får adgang til bedre baneparametre for satellitten, så en forbedret model kan bestemmes.

Forstudierne til udnyttelse af ESA satellitten "Gravity and Ocean Circulation Explorer Mission", GOCE, er fortsat. Metoder til kalibrering og fejlfinding af satellitdata er blevet verificeret ved hjælp af simulerede data. Da fejlfinding kræver kendskab til den globale statistiske variation af tyngdefeltet, har vi i samarbejde med D. Arabelos, Universitetet i Thessaloniki, bestemt sådanne parametre for hele Jorden (C.C. Tscherning, E. Howe, L. Stenseng).

C.C. Tscherning har haft følgende faglige administrative hverv: generalsekretær i International Association of Geodesy (IAG) og medlem af den Danske Nationalkomite for IUGG. Andre hverv: medlem Advisory Board for tidsskriftet "Studia Geodætica et Geophysica".

Ørstedprojektet

Ørstedsatellitten har nu opereret gennem 4 år. Gruppen arbejder med at optimere kvaliteten af Ørstedes magnetiske vektor data og attitude data fra stjerne kamera. Ørsted kalibreringsgruppen har siden 1993 gennemført test og kalibrering af Ørsted vektormagnetometer og stjerne kamera. Evaluering af in-flight kalibrering pågår, afsluttende rapportering af arbejdet er først nu undervej. Dernæst anvendes optimerede data og magnetfelt modeller på analyse af feltet ved Jordens kapper/kernegrænse og analyse af jordens impulsmomentbalance (variationer i Jordens rotation).

Der er søgt midler uden resultat til videreførelse af arbejdet fra offentlige fonde samt fra restbevilling fra Ørstedprojektets videnskabelige aktiviteter. Aktiviteten var et kernepunkt i forbindelse med formuleringen af Ørsted satellitprojektet i 1991/92 (T. Risbo, Københavns Universitet, P. Brauer, J. Jørgensen, J. M. G. Merayo, O.V. Nielsen, F. Primdahl, Ørsted, DTU, Danmark Tekniske Universitet).

Spektrale repræsentationer på kuglefladen

Projektet sigter på at udvikle og anvende metoder til Fast Fourier Transform på felter på den tre- og fire-dimensionale kugleflade. En succesfuld metode vil fx betyde mere effektive programmer for dataanalyse indenfor ingeniøransøgninger samt astronomi og geodæsi/geofysik, f.eks. globale cirkulationsmodeller for atmosfæren (T. Risbo, A. Jackson, Univ. of Leeds, UK).

NGRIP

Formålet med NGRIP projektet er at bore en iskerne ned gennem den 3080 m tykke grønlandske iskappe i Nordgrønland (75 N, 42 W). På nuværende tidspunkt har man boret ned til en dybde af 3001 m. På baggrund af de tekniske vanskeligheder forbundet med boring i is tæt ved tryksmeltepunktet besluttede NGRIP's medlemmer sig for at udsætte den planlagte felt sæson i 2002 til sommeren 2003. Der har således ikke været feltaktivitet i NGRIP lejren i 2002.

Iskerneanalyserne fortsætter. I den forbindelse arbejdes der på modelberegninger til bestemmelse af isens bevægelse, alder, temperaturprofil, og massebalance, til undersøgelse af diffusionsprocesser i isen, samt til beskrivelse af klimaet under sidste istid. Der er bl.a. blevet arbejdet med modelberegninger af isens flydning og temperaturforhold som sammen med radarobservationer muliggør kortlægning af den høje geotermiske varmeflux ved NGRIP lejren som er årsag til den varme is ved bunden. Derudover er der foretaget sammenlignende analyser af data fra forskellige iskerner og data fra forskellige perioder under sidste istid.

Det videnskabelige arbejde på NGRIP iskernen sker i internationalt samarbejde med kollegaer fra Tyskland, Japan, Schweiz, Frankrig, Island, Sverige, USA og Belgien (D. Dahl-Jensen, S.J. Johnsen, J.P. Steffensen, H.B. Clausen, C.S. Hvidberg, A. Svensson, K.K. Andersen, S.B. Hansen, E. Chrillesen, A. Boas, P. Iversen).

Udvikling af isbor

Mens selve NGRIP boret nu er overført til Antarktis, til brug for EPICAs anden boring på Dronning Maud Land (DML) er udviklingsarbejdet i gang til en boreteknik som kan anvendes til boring i den varme is ved bunden ved NGRIP lejren. Det mekaniske arbejde bliver udført i tæt samarbejde med instituttets andre værksteder. Flere eksperimenter er allerede under udførelse, idet EPICA boringen ved Dome C i Antarktis også har problemer med varm is ved bunden. Disse eksperimenter bliver koordineret i tæt samarbejde med EPICAs borehold. Der er indgået aftale med Ohio State University om anvendelse af deres termobor ved NGRIP lejren i 2003. Dette termobor vil blive anvendt hvis det skulle vise sig, at det ikke er muligt at bore de sidste 80 m is op med vort elektromekaniske bor (S.J. Johnsen, S.B. Hansen).

Isotopundersøgelser

Den vigtigste paleoklimatiske parameter ved undersøgelser af iskerner er isotopforholdene $^{18}\text{O}/^{16}\text{O}$ samt D/H da disse parametre kan relateres til temperaturen i de nedbørgivende skyer. Ved afdelingen måles der hvert år $^{18}\text{O}/^{16}\text{O}$ forholdet i over 30.000 prøver fra iskerner boret i begge polarområder. Disse data anvendes også til absolut datering af iskerner. I et internationalt samarbejde laves der præcise temperaturmålinger i borehullet, der blandt andet bruges til kalibrering af isotoptermometeret. Ligeledes i et internatio-

nalt samarbejde måles der endvidere brint isotoper som sammen med iltisotopdata kan delvis fortolkes som temperaturer i havet samt som temperaturer på isen baseret på diffusionsprocesser. Et samarbejde er indledt med AMS 14C Daterings Laboratoriet ved Århus Universitet om måling af brint isotoper i små isprøver (S.J. Johnsen, J.P. Steffensen, D. Dahl-Jensen, H.B. Clausen).

FREJA-projektet: Ice in the Planetary System, The Life of Ice

I FREJA-projektet, arbejdes der med at forøge vores viden om flydeegenskaberne af iskapperne på Jorden, Mars, og på Jupiters måne Europa. Arbejdet med ekstraterrestrisk is er nærmere beskrevet i afsnittet om Planetcenteret. I forbindelse med undersøgelser af Grønlandsisen har man eksperimentelt arbejdet med at forstå hvordan størrelsen af iskrytaller varierer med koncentrationen af urenheder i isen. Gruppens instrument til automatisk måling af orienteringen af krystallerne i isprøver virker nu rutinemæssigt, og en række målinger er gennemført med succes. På modelleeringsiden er der arbejdet med implementering af anisotrope flydelove i de eksisterende modeller (D. Dahl-Jensen, S.J. Johnsen, C.S. Hvidberg, A. Svensson, A. Khan).

Iskernelageret og kuratorvirksomhed

Afdelingens iskernesamling omfatter iskerner fra mere end 25 lokaliteter i Grønland og Antarktis. Samlingen omfatter mere end 30.000 dokumenterede 55 cm lange segmenter. Frysehusene ved Rockefeller bygningen og på H.C. Ørsted Institutet rummer samlingen. Frysehusene døgnovervåges af et vagtselskab, og kuratoren tilkaldes ved driftsstop. Kuratorvirksomheden omfatter foruden ansvaret for frysernes drift også vedligeholdelse af afdelingens database samt til-delning af iskerneprøver efter anmodning fra danske og udenlandske forskere. 7 forskergrupper fra Schweiz, Frankrig, Storbritannien, Tyskland, USA, Island og Danmark har i årets løb arbejdet i lageret (J.P. Steffensen).

Projekt EPICA

Dette EU og nationalt støttede europæiske dybdeboring-projekt omfatter to borer i Østantarktis. Ved Dome C er boring nået til 3150 m (pr. 31/12 2002) og ved Station Kohnen i Dronning Maud Land er boringen nået til 700 m (31/12 2002). Der er dansk deltagelse ved boringen ved Dome C og det forventes, at EU vil støtte projektet endnu nogle år. Det internationalt koordinerede analysearbejde på iskernerne foregår løbende (H.B. Clausen, S.B. Hansen, D. Dahl-Jensen, P. Iversen, S.J. Johnsen og J.P. Steffensen).

Carlsberg projekt: Iskerne datering

Dette 5-årige projekt begyndte 1. januar 2002. Målet for projektet er at etablere en absolut kronologi over de sidste 100.000 års klimabegivenheder ved stratigrafisk analyse af årlagene i de grønlandske iskerner. Udover møder og symposier afholdtes i november en intensiv dateringsuge hvor forskere fra 6 lande arbejdede med det meget omfattende datamateriale fra NGRIP iskernen. Der er etableret samarbejde med Islands Universitet i Reykjavik og Queens College i Belfast om måling på vulkansk aske i iskernerne. Projektet har finansieret en udbygning af massespektrometeret ved AMS 14C Dateringslaboratoriet i Århus så målinger af brint isotoper i isprøver kan foretages (S.J. Johnsen, J.P. Steffensen, D. Dahl-Jensen, H.B. Clausen, A. Svensson, K. Krogh-Andersen).

Dobsina Ishule, Slovakiet

I samarbejde med kolleger fra Slovakiet, Schweiz, Ungarn og Finland foretager vi fysisk kemiske undersøgelser på en iskerne udboret i en ishule i Dobsina, Slovakiet (H.B. Clausen, S.B. Hansen, S.J. Johnsen, J.P. Steffensen).

Vulkanske og kosmiske mikropartikler i Indlandsisen

Projektet støttes af SNF og har bl.a. til formål at identificere vulkanudbrud af særlig historisk interesse ud fra undersøgelser af askefragmenter i iskerner. Undersøgelserne kan bl.a. bevise, at stratigrafisk datering af årlag i iskernerne er lige så præcis som dateringen af træringe samt bidrage til et bedre kendskab til vulkaners indflydelse på jordens klima. Af særlig betydning er udbruddet af Thera i det græske øhav år 1645 f.kr. idet målingerne kan ændre den tidlige opfattelse af Mellemøstens, Ægyptens og Grækenlands tidlige oldtidshistorie. Projektet gennemføres i samarbejde med Wiens Naturhistoriske Museum og Venedigs Universitet.

En anden del af mikropartikelprojektet forsøger at øge vor viden om den kosmiske flux af mikropartikler som er tilført Jorden gennem de sidste 50.000 år. Denne del af projektet sker i samarbejde med Universitet i Paris, Orsay.

I forbindelse med sidstnævnte projekt er et forsøgsstudie startet med firmaet Digital Rendering i Berlin med henblik på at fremstille en 3D animeret kortfilm om det kosmiske støvs ophobning i Indlandsisens randzone (C.U. Hammer og H.B. Clausen).

Klimaændringer i Arktis

Med udgangspunkt i Hans Tausen iskernen, boret i 1995, er et studie af klimaforandringer i Peary Land startet i samarbejde med Max Planck Institutet for Meteorologi i Hamburg (C.U. Hammer og Aksel Walløe Hansen).

Faglige og administrative hverv

1. januar 2002 blev Jørgen Peder Steffensen af fakultetet kaldet som lektor med særligt ansvar for kuratorfunktionen for iskernerne.

Formidling

Gruppen modtager fortsat besøg af gymnasieklasser, afholder inviterede gæsteforelæsnings, og har medvirket aktivt i produktionen af flere radio- og tv-programmer både på dansk og engelsk (Alle gruppens medlemmer).

Center for Planetforskning

Center for Planetforskning er et samarbejde mellem Niels Bohr Institutet for Astronomi, Fysik og Geofysik, Københavns Universitet, og Danmarks Rumforsknings Institut, hvis formål er at fremme dansk deltagelse i international planetforskning. Centeret beskæftiger sig med udvikling af instrumenter og udnyttelse af observationer til at modellere forholdene på planeter, måner og asteroider. Centeret ligger på Henrik Harpestrengs Vej 5 ved Rockefeller Komplekset og huser 7 videnskabelige medarbejdere, 3 post docs, 6 ph.d.-studerende og 7 specialestuderende.

Forskningsprojekterne er beskrevet i detaljer på www.planetcenter.dk. Udover at forske i de områder, der er beskrevet der og i det følgende, ønsker Centeret at etablere

nye mere tværgående projekter, som udnytter den viden, der findes både på Center for Planetforskning og blandt andre grupper ved Ørsted Laboratoriet, Danmarks Tekniske universitet (DTU), Risø, Århus Universitet, Zoologisk Institut, Geologisk Museum og ved Geologisk Institut ved Københavns Universitet (D. Dahl-Jensen, K. Mosegaard, J.M. Knudsen, N. Olsen (DRI), S. Vennerstrøm (DRI), M.B. Madsen, C. Hvidberg, P. Bertelsen, T. Mejer Hansen, N. Grammatica (DRI)).

Forskningsvirksomhed**Mars/Mössbauer-gruppen**

I 2002 er tre komplette sæt af magnetinstrumenter blevet færdiggjort, kvalifikationstestet og leveret til NASAs "2003 Mars Exploration Rovers", som vil blive opsendt i maj/juni 2003. Der er som noget helt nyt blevet udviklet nogle små magneter til indbygning i et medbragt slibeværktøj (Rock Abrasion Tool eller "RAT"), som blev leveret til NASA sammen med de øvrige magneter.

En opstilling til måling af sprednings-geometri Mössbauer-spektre ved variabel temperatur er blevet anvendt til kalibrerings- og reference-studier af udvalgte prøver, på modeller af nogle af de magneter, som sendes til Mars i 2003. Til disse kalibreringer har magneterne i Mars-kammeret ved Århus Universitet indfanget støv af materialer, som skønnes at være specielt relevante i forbindelse med studierne på overfladen af Mars.

Der er påbegyndt et studium af de magnetiske faser, som er ansvarlige for den kraftige og stabile magnetisering af visse magnetiske anomalier på Jorden, specielt med henblik på forståelse af de usædvanlig kraftige magnetiske anomalier på Mars' sydlige halvkugle (P. Bertelsen, W. Goetz, J.M. Knudsen, M.B. Madsen, M. Olsen i samarbejde med Jet Propulsion Laboratory, Pasadena, Lunar and Planetary Laboratory, University of Arizona, Department of Astronomy, Cornell University, Department of Geosciences, Princeton University, Norges Geologiske Undersøgelser samt ISA og Afdelingen for Geomorfologi, begge Aarhus Universitet, Geologisk Institut, KU og Kemisk Institut, Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole).

Magnetfeltsgruppen

Gruppen har koncentreret sig om to hovedområder: En fortsættelse af arbejdet med data fra Ørsted satellitten, samt den indledende fase af undersøgelser af magnetfeltet omkring Mars og Merkur. Interessen for Mars og Merkurs magnetfelter er motiveret af en mulig DRI-deltagelse i to fremtidige missioner, den franske mission Mars NetLander og ESA-missionen BepiColombo. Mars NetLander, som skal opsendes i 2007, har til formål er at placere et seismisk og meteorologisk netværk på Mars' overflade. Netværket udgøres af fire identiske fartøjer, alle udstyret med magnetometre, som udvikles i et tæt samarbejde mellem DTU, DRI og Centre d'Etude des Environment Terrestre et Planetaire (CETP) i Frankrig. Som forberedelse til denne mission er påbegyndt en statistisk analyse af de magnetiske målinger fra Mars Global Surveyor. BepiColombo er en Merkur-mission planlagt til opsendelse i 2009. I samarbejde med Imperial College i London tilbyder DRI at bygge magnetometret på en af de to satellitter der skal bringes i kredsløb om Merkur (N. Olsen, S. Vennerstrøm, N. Grammatica).

Is på Planeterne

Der er arbejdet med modeller for iskappen på Mars' nordpol, for at beregne iskappens alder og om der er en isflydning af betydning. Der arbejdes endvidere på at vurdere iskappens massebalance, og undersøge om den i øjeblikket mindskes eller er i balance. Modellerne er bl.a. baseret på målinger af overfladetopografien, som er foretaget af MOLA (Mars Orbiter Laser Altimeter), der er med på Mars Global Surveyor. Der er desuden arbejdet på modeller for isen, der dækker Jupiters måne, Europas overflade. Modelberegningerne omfatter isens tykkelse, temperatur og iskrystalstørrelser.

Der er påbegyndt et samarbejde med JPL, NASA om test og modeller for udvikling af et isbor til Mars og Europa, en cryobot, ved NorthGRIP, Grønlands Indlandsis i år 2003 (D. Dahl-Jensen, C. Hvidberg, C. Tilsted Mogensen, K. Guldbæk Schmidt).

Teoretiske undersøgelser af stærkt ikke-lineære inverse problemer

De første undersøgelser af kompleksiteten af stærkt ikke-lineære inverse problemer er gennemført (K. Mosegaard, A. Tarantola (IPGP, Paris)).

Forskning i Jord-Måne systemet

De seismiske data fra Månen, opsamlet i forbindelse med NASAs Apollo projekt (1969-1977), er analyseret med moderne inverse metoder. Projektet er et led i et forskningsprogram, der sigter mod at afklare dannelseshistorien for Jord-Måne systemet (A. Khan, K. Mosegaard).

Geostatistisk forudsigelse af undergrundens egenskaber mellem olie/gas-boringer. Evnen til præcist at forudsige olie/gas-reservoirers fysiske og geologiske egenskaber er én af de vigtige forudsætninger for succesfuld olie/gas-efterforskning. Der er udviklet en geostatistisk metode, der bestemmer reservoir egenskaber ud fra borehulsdata og seismiske data. Grundige tests viser, at metoden overgår alle andre kendte metoder, herunder Kriegering-baserede metoder, i præcision (T. Mejer Hansen, K. Mosegaard (i samarbejde med Mærsk Olie & Gas)).

Formidling

Gruppen modtager besøg af gymnasieklasser, afholder inviterede gæsteforelæsnings, har skrevet mange populærvideenskabelige artikler og har deltaget i produktionen af flere radio- og tv- programmer (alle gruppens medlemmer).

Center for Jordens Klima og Biogeokemiske Kredsløb

Center for Jordens Klima og Biogeokemiske Kredsløb (Danish Center for Earth System Science – DCESS) blev oprettet i 1997 med professor Gary Shaffer som leder og afdelinger i København og Odense. Efter fem år befandt centeret sig i en eksklusiv lille gruppe af institutioner i verden, som i en lederartikel i "Science" (juni 2001) blev rost for at tilbyde undervisning og et godt tværfagligt forskningsmiljø i "Earth System Science". Imidlertid afslog Danmarks Grundforskningsfond i februar 2002 en ny 5-årig finansiering og bevilgede i stedet "indlejringsbevilling" på 12 og 9 mio. kr. til KU og SDU. I den efterfølgende proces kunne der imidlertid ikke opnås den nødvendige

enighed om ledelsesformen, hvorfor Grundforskningsfonden trak sit tilbud til KU tilbage.

Selvom forskningen i "Earth System Science" herefter kun har beskedne rammer ved KU, fortsætter aktiviteterne i Odense og rundt omkring i verden, hvor centerets medarbejdere har fået ansættelser (USA, New Zealand, Chile og Frankrig). Yderligere information kan fås på www.dcess.dk.

Forskningsvirksomhed*Klimasystemets stabilitet*

Ved at benytte en simpel to-zone model for klimasystemet har vi identificeret en tilbagekoblingsmekanisme som i forbindelse med et øget indhold af drivhusgasser i atmosfæren er følsom overfor vind og som bidrager væsentligt til at øge den globale opvarmning. Mekanismen findes i globale cirkulationsmodeller, men har ikke tidligere været identificeret som en positiv tilbagekobling. To-zone modellen er baseret på transporten af angulært moment i atmosfæren og koblingen til overfladevinde og fordampning (J.R. Bates). Modellen er udvidet med en ocean-model og dynamiske tilbagekoblingsmekanismer og vi har fundet, at når angulært moment/fordampnings-tilbagekoblingen fra vinden i den latente varme er aktiv, er stabiliteten af den termohaline cirkulation større, da denne effekt formindsker den positive tilbagekobling mellem ferskvand og den termohaline cirkulation (K. Lindberg, J.R. Bates, V.A. Alexeev).

Virkningen af en fordobling af atmosfærens CO₂ indhold på Jordens overfladetemperatur er studeret med en global atmosfære (GCM) model koblet til en oceanmodel. Modellen er endvidere brugt til at studere den rolle, klimasystemets komponenter har for dets ligevægtstilstand (V.A. Alexeev). Endelig er klimaets følsomhed overfor en øget rotationshastighed for Jorden undersøgt. Det har bl.a. ført til det overraskende resultat, at den polare forstærkning under en CO₂-fordobling næsten forsvinder, og det viser, at atmosfærens dynamik er meget vigtig for klimasystemets reaktion på en CO₂ fordobling (V.A. Alexeev og J.R. Bates).

Paleoklimatiske data udviser oscillationer, som ofte tilskrives den 11-årige solplet cyklus. Selv en simpel GCM-model, som forceres af en konstant solindstråling, kan imidlertid producere klimaoscillationer med en periode på ca. 11 år, og en fuldt koblet GCM med konstant solindstråling kan reproducere hele variabiliteten i den eocene tidsalder. Resultaterne understreger vigtigheden af intern variabilitet i klimasystemet (G. Garric og M. Huber). I et arbejde med en fuldt koblet GCM-model, som offentliggøres i "Science", har simuleringer af klimaet i den eocene tidsalder endvidere påvist eksistensen af El Niño oscillationer. Dette udfordrer eksisterende teorier, som forbinder en drivhusperiode med en konstant El Niño-lignende tilstand (M. Huber og R. Caballero).

Andre studier har undersøgt vekselvirkningen mellem Hadley-cellen og hvirvler ved mellembreddegraderne (R. Caballero og U. Nielsen) og den relative betydning af hhv. oceanet og atmosfæren i opretholdelsen af klimaet i troperne (R. Caballero og M. Huber).

Vi har foreslået, at den Antarktiske Cirkumpolare Bølge er en linearkombination af to signaler, associeret hhv. med El Niño fænomenet (en periode på 5 år), og med en kobling mellem atmosfæren og oceanet (en periode på 3 år)

(S. Venegas). Endvidere har vi undersøgt sammenhængen mellem varme og kolde begivenheder i Argentina og overfladetemperaturer i det sydlige Atlanterhav og Stillehav (S. Venegas og W. Vargas).

Oceanernes rolle i klimasystemet

Udvekslingen af vandmasser mellem Det arktiske Ocean og det nordlige Atlanterhav over Grønland-Skotland ryggen er reduceret med ca. 20% i de sidste syv år. En simpel cirkulationsmodel viser imidlertid, at den særlige bundtopografi i området indvirker på storskalacirkulationen således, at reduktionen vil aftage. Data indsamlet fra bølger og skibe viser desuden, at mesoskala-hvirvler bidrager signifikant til vandudvekslingen over ryggen (D. Quadfasel, Stiig Wilkenskjeld, D. Hainbucher, Hamburg).

Vertikal konvektion og dybtvanddannelse i det centrale Grønlandshav viser store forskelle over horisontale afstande på blot 20-30 km. Resultater fra autonome ARGO bølger, som måler strøm-, temperatur- og saltprofiler, tyder på, at cirkulationen domineres af mesoskala-hvirvler. Disse hvirvler kan være stabile i flere år og danner kernen for vinterkonvektion med dybder mellem få hundrede og op til 2500 m (D. Quadfasel, L. Laugesen; B. Rudels, Helsingfors).

Storskala overfladecirkulationen i Det nordlige Atlanterhav og Det nordiske Hav følger bundtopografien. Recirkulationer i enkelte dybe bassiner er vindrevne og viser store variationer med årstiderne. Cirkulationen er ustabil og hvirvler dannes, som bidrager til storskala opblanding af vandmasser (D. Quadfasel; P. Jakobsen, M. Ribersgaard, København).

Satellitobservationer af havniveauet på Australiens nordvest-shelf viser maksimale anomalier i maj, hvilket kan skyldes ændringer i havcirkulationen under monsunsæsonen. Det forhøjede havniveau genererer en nordlig strøm langs kysten, som ved den sydlige ende af shelfen kan forstærke Leeuwin-strømmen, der netop når maksimal styrke i maj. Den præsenterede hypotese undersøges nu via *in-situ* data fra to togter i 1999 og 2000 samt 8 forankringer (M.-B. Kronborg, D. Quadfasel; S. Godfrey, Hobart).

Blanding af vandmasser og cirkulationen ved Chiles kyst i Det sydøstlige Stillehav undersøges ved hjælp af observationer fra forankringer. Nye bølger blev udsat i april 2002 og tages op igen i april 2003 (D. Quadfasel, G. Shaffer, S. Hormazabal, M.-B. Kronborg, H. Hundahl, P.-I. Sehlstedt, O. Pizzaro, Concepcion).

Atmosfærens og oceanernes kemiske og biologiske udvikling

I "Nature" har vi publiceret observationer og modelstudier der viser, at det lave atmosfæriske iltindhold tidligt i Jordens historie kan være forårsaget af lav primær-produktionen på grund af adsorption af næringssaltet fosfat på jernoxider (C. Bjerrum; D. Canfield, Odense).

Vi har modelleret effekten af et massivt metan-udslip, således som det formodentlig er sket under det paleocene-ene termale maksimum (PETM) for 55 mio. år siden. Begivenheden har aktuel interesse, fordi ændringerne i datidens atmosfæren minder meget om vor tids menneskeskabte ændringer (J.O.P. Pedersen, G. Shaffer og M. Huber).

Det højtopløste iltisotopsignal fra dybhavssedimenter i Nordatlanten udviser en variabilitet på en tusindårig skala under den sidste istid, som sandsynligvis reflekterer store opvarmnings/afkølings-cykler i det indre af oceanet. Am-

plituden, strukturen og fasen af disse cykler kan ikke forklares ved ændringer i konvektionsstederne under en vedvarende dyb konvektion i Nordatlanten, men kræver snarere et skift mellem tilstande i oceanet som er karakteriserede ved henholdsvis stærk og svag konvektion samt termohalin cirkulation. Simuleringer med en ny global klimamodel udviser tusindårig intern variabilitet i den termohaline cirkulation og Nordatlantiske dybvandsdannelse og giver en god overensstemmelse med data. Oscillationerne påvirkes af udvekslinger i oceanet, vanddamp-transport i atmosfæren, klimaet og orbital forcering (S. Olsen, G. Shaffer og C. Bjerrum).

Syv års strømmålinger i dybhavet og på den kontinentale shelf/skrænt ud for Chile (30°S) samt satellitdata af havoverfladeanomalier og vind er anvendt til at undersøge mesoskala variabilitet ud for Chile. Et område med høj hvirvelaktivitet, som strækker sig 600-800 km ud fra kysten er fundet mellem 29 og 38°S. En analyse med en ny roterende-bølgepakke metode viser, at hvirvlerne i denne kystovergangszone (CTZ) er frembragt af barokliniske ustabiliteter i kyststrømmene og langsomt udbredes vestover med hastigheder som er konsistente med baroklin Rossby-bølgedynamik. Hvirvelaktiviteten er betydeligt stærkere i CTZ under (kolde) La Niña begivenheder end under (varme) El Niño begivenheder (S. Hormazabal og G. Shaffer).

Niels Bohr Institutet

Forskningsvirksomhed

Kvantemekanik. Princippet bag kvantemekanikken

Kvantemekanikken savner, i modsætning til relativitetsteorien, et alment princip som grundlag. Fraværet heraf kommer slående til udtryk i diskussionerne om kvantemekanikkens konsistens og fuldstændighed, som er fortsat gennem alle årene. De igangværende undersøgelser har afsløret, at det søgte princip er ægte tilfældighed. I overensstemmelse hermed er den grundlæggende begivenhed, et klik i en tæller, helt uden grund og kommer således af sig selv, som en diskontinuitet. Princippet har den slående konsekvens, at formalismen kun involverer geometriske rumtidsbegreber. Masse, som en uafhængig dimension, elimineres dermed fra fysikken, tillige med Plancks konstant (O. Ulfbeck) (samarbejde med Aage Bohr og B.R. Mottelson).

Teoretisk højenergifysik

Vor forståelse af verden på de mindste afstande standser i dag ved "Standardmodellen". Man opererer her med tre fundamentale vekselvirkninger: (i) de elektromagnetiske vekselvirkninger, der er ansvarlige for den struktur, vi finder i atomer og molekyler; (ii) de svage vekselvirkninger, der forklarer visse aspekter af radioaktivt henfald, samt spiller en afgørende rolle i stjernernes energiproduktion samt (iii) de stærke vekselvirkninger, der beskriver den substruktur der findes på kvark-niveau. På trods af den meget imponerende overensstemmelse mellem teori og eksperimenter som standardmodellen repræsenterer, er der tungtvejende teoretiske grunde til at tro, at standardmodellen kun er en del af en mere omfattende teori. En vigtig indikator i den retning er, at standardmodellen ikke beskæftiger sig med tyngdekraften, som er den fjerde fundamentale

vekselvirkning, vi kender i naturen. Problemet er, at standardmodellen er en såkaldt renormerbar teori, dvs. en teori, der på konsistent måde forener kvantemekanikken og den specielle relativitetsteori. Når vi kommer til tyngdekraften, skal vi forene kvantemekanikken med Einsteins almene relativitetsteori og det har indtil nu vist sig særdeles vanskeligt. Men selv indenfor standardmodellen er der en række aspekter, der ikke er tilfredsstillende forstået. Standardmodellen har på naturlig måde forenet de elektromagnetiske og de svage vekselvirkninger. Denne del af teorien kaldes Glashow-Weinberg-Salam (GWS) teorien. De stærke vekselvirkninger, der kaldes "Quantum Chromodynamics" (QCD) lever et delvist uafhængigt liv indenfor standardmodellens rammer. Hvorfor er der disse to uafhængige dele? Man kunne forestille sig, at de blev forenet til én teori ved større energi, præcis som det er sket med den elektromagnetiske teori og teorien for de svage vekselvirkninger. En sådan forening ville måske også tillade os at forstå, hvorfor GWS- og QCD teorierne har forskellige symmetrier ($U(1) \times SU(2)$, hhv. $SU(3)$). Hvorfor optræder leptoner og kvarker i bestemte "familier" og hvorfor er antallet af familier 3? Hvorfor har leptonerne og kvarkerne præcis de masser vi observerer? Kan disse masser forudsiges? Hvad er massen af den såkaldte Higgs-partikel, der er forudsagt af GWS-teorien?

Den næste generation af accelerators (LHC) vil teste standardmodellen i energiområdet 1-10 TeV. Dette er et særdeles interessant område: Ikke alene kan vi her forvente at observere Higgs-partiklen, som er forudsagt af teorien, men det er også et område, hvor man forventer at de "ikke-perturbative" effekter i standardmodellen vil spille en vigtig rolle.

Forståelsen af disse spørgsmål illustrerer også et gennemgående træk ved teoretisk højenergifysik i dag: Ved at studere de mindste bestanddele føres man oftest til problemstillinger, der er relevante for forholdene i det tidlige univers. Dette skyldes, at de høje energier der kræves for at splitte stoffet i dets mindste bestanddele, vil være til stede ved de høje temperaturer, der herskede i det tidlige univers. Der knyttes således yderst betydningsfulde bånd til både moderne kosmologi og visse dele af nyere astrofysik.

Mens GWS-teorierne har så små koblingskonstanter ved nuværende eksperimentelt målte energier at perturbations-teori er uhyre nøjagtig, er situationen mere kompliceret i QCD-teorien. En del spørgsmål kan her besvares i perturbationsregning, mens andre kræver massive computerberegninger i ikke-perturbative områder. Sådanne ikke-perturbative beregninger spiller en fremtrædende rolle i gruppens arbejde. I et specielt regime af afstande, kan spektret af egenverdier af den såkaldte Dirac-operator for kvarkerne beregnes eksakt ud fra universalitet og en forbindelse til random matrix teori. Gruppen er aktivt involveret i disse nye anvendelser af random matrix teori, der også har tråde tilbage til gruppens banebrydende arbejde omkring forbindelsen mellem random matrix teori og strengteori.

Forsøgene på at se standardmodellen som del af en større teori involverer forståelsen af strengteori, samt studiet af kvantegravitation. Streng- og superstrengteorierne har i en årrække spillet en stor rolle for højenergi gruppens arbejde på NBI, og gruppen har ydet væsentlige bidrag til formuleringen af disse teorier. Af nyere udviklinger kan her nævnes studiet af dualitets-symmetrier. I strengteori giver dualitet mulighed for at forbinde tilsyneladende forskellige teorier. Indenfor de seneste få år har strengteori

gennemgået en rivende udvikling, som i udstrakt grad har sit udgangspunkt i netop disse dualitetsegenskaber. Generisk relaterer dualitet stærk kobling med svag kobling, og påstanden om eksakt dualitet er derfor fra begyndelsen et ikke-perturbativt udsagn. Ideen om en "større" forenende teori, kaldet M-teori, der har de kendte perturbative strengteorier indeholdt i sig i særlige grænser, har i denne sammenhæng vist sig at være utroligt frugtbar og har ført til en næsten eksplosiv aktivitet i feltet. Specielt har en forbløffende ækvivalens mellem M-teori, eller, i en vis grænse, 11-dimensional supergravitation med en helt specifik baggrundsmetrik på den ene side og en konform invariant, supersymmetrisk sædvanlig kvantefeltteori på den anden side ført til en hektisk aktivitet i de sidste par år. Baggrundsmetrikken må indeholde en såkaldt anti de Sitter (AdS) del, og kvantefeltteorien fremkommer mirakuløst på overfladen af dette AdS rum. Der arbejdes på flere fronter på at forsøge at udvide denne ækvivalens til det ikke-konforme og ikke-supersymmetriske tilfælde. Hvis der kommer et afgørende gennembrud her, har strengteori fået en helt uventet direkte relevans for selve partikelfysikkens standardmodel.

Også indenfor det sidste år har strengteori igen virket som katalysator for nye udviklinger indenfor standardmodellen og kvantefeltteori generelt. Særligt skal her nævnes den for nylig fundne begrænsning af den ovennævnte dualitet mellem kvantefeltteori og gravitation, som omfatter gravitationelle bølger. Dette har tilvejebragt et nyt syn på forbindelse og dermed nye muligheder for at teste denne. En anden udvikling er en fascinerende forbindelse mellem supersymmetriske kvantefelt teori og matrix teori. Gruppen på NBI har været aktivt involveret i begge udviklinger lige fra starten (J. Ambjørn, H.B. Nielsen, P.H. Damgaard, N.A.J. Obers, P. Olesen, J.L. Petersen. Langtidsgæster og ph.d.-stipendiater (specialestuderende ikke medregnet): M. Arnsdorf, N.E.J. Bjerrum-Bohr, A. Boyarsky, S. Catterall, J. Greensite, T. Harmark, R. Janik, J. Jurkiewicz, C.F. Kristjansen, Yu. Mskeenko, P. Orland, M. Silka, S. Sugimoto, Y. Takanishi, T. Tsukioka, H. Umetzu).

Eksperimentel partikelfysik

En ide, som går tilbage til Demokrit, er at stoffet er opbygget af nogle få uforanderlige bestanddele. De mest elementære partikler, vi kender i dag, danner tre familier med hver to kvarker og to leptoner. Disse synes at være de mindste bestanddele af alt stof. Hertil kommer kraftfelternes kvanter: fotoner, gluoner, W- og Z-bosonerne. Kvarker og leptoner kan bindes sammen af kraftfelterne til sammensatte partikler. For at løsne de bånd, der binder kvarkerne sammen til f.eks. protoner og neutroner, kræves der ekstremt høje temperaturer, nemlig sådanne som herskede i de første øjeblikke af universets historie.

Sådanne forhold er bekostelige at etablere og der er derfor kun få laboratorier for partikelfysik i verden. I Europa har landene skabt organisationen CERN med laboratoriet ved Geneve til formålet, og medarbejdere ved Niels Bohr Institutet har siden oprettelsen af CERN deltaget i det internationale samarbejde om eksperimenter i partikelfysik. Gennem disse eksperimenter har man fundet de ovennævnte grundbestanddele af stoffet, og man har endvidere kunnet afprøve teorier for de kræfter som virker mellem dem. En bestemt teori for de stærke og elektro-svage kræfter er fundet i så god overensstemmelse med eksperimenter, at den går under navnet "standardmodellen" (se Teoretisk Partikelfysik).

Det er et åbent spørgsmål, om man med standardmodellen er nået til enden af stoffets sønderdeling, eller om fremtidige eksperimenter vil afsløre indre struktur af disse partikler, eller måske helt nye partikler. Sandsynligheden taler for det sidste, da man ganske mangler en forklaring på, hvorfor partiklerne har deres respektive masser, hvorfor der netop er tre familier, hvorfor alle kræfter synes at konvergere til en fælles styrke ved ultimativt høje temperaturer og endeligt hvordan gravitationskraften kan inkluderes i teorien.

Niels Bohr Institutets deltagelse i disse undersøgelser angår blandt andet elektron-positron kollisioner i LEP acceleratoren ved CERN. Denne accelerator blev lukket i 2001, men der arbejdes stadig med at uddrage standardmodellens parametre fra de data som blev opsamlet i maskinens tiårige virke. Der deltages endvidere i forberedelser til den næste generation af eksperimenter ved CERN. Ved at accelerere protoner til meget høje energier i en ny superledende ring, LHC, placeret i LEP tunnelen er der en god chance for at besvare nogle af de åbne spørgsmål i partikelfysikken. Det er her nødvendigt at lade intense protonbundter støde sammen 40 millioner gange i sekundet. Dette giver store udfordringer til den elektroniske behandling af eksperimentets millionvis af måleenheder, og i dette område bidrager NBI til udviklingen af udstyr og metoder.

Man har indset, at anstrengelserne for at skaffe tilstrækkeligt med regnekraft til LHC eksperimenterne kunne føre til nye udviklinger af samme vidtrækkende betydning for samfundet som the World Wide Web. En sådan udvikling er det såkaldte GRID, en ide om et globalt netværk af computer-ressourcer, der tilvejebringer ressource-tunge tjenester til forbrugerne på en lignende gennemsigtig måde, som elnettet tilvejebringer strøm til forbrugernes stik. Et dansk konsortium med deltagelse af Niels Bohr Institutet er samlet med henblik på at bidrage til den internationale forskning på dette område.

Endeligt deltages der i et nyt eksperiment ved DESY, det store partikelfysik-anlæg i Hamburg. I eksperimentet vil man søge at isolere store mængder af partikler, der indeholder den næst-tungeste kvarktype. Det drejer sig om at finde ud af det subtile mønster, hvorefter de forskellige kvarktyper kan blande sig og transformere mellem hinanden når de udveksler W-bosoner. Sådanne effekter er nødvendige for at forklare, hvorfor der alene findes stof i universet (foruden stråling) og ikke lige så meget anti-stof (J.D. Hansen, J.R. Hansen, P.H. Hansen og B.S. Nilsson, M. Dam, R. Murasan, J. Langgaard Nielsen og A. Wäänänen, ph.d.-stipendiater A.C. Kraan, B.Aa. Nielsen og E. Lytken).

Teoretisk Kernefysik

Teoretisk kernefysik søger mod en forståelse af kernestoffet, som findes i atomkerner, i neutronstjerner, og måske som et meget varmt plasma af næsten frie kvarker og gluoner. Niels Bohr Institutet har en lang tradition indenfor studier af strukturen af stabile og næsten stabile kerner. I de senere år har interessen også samlet sig om studiet af egenskaberne af kernestof under kompression og voldsom opvarmning. Disse egenskaber kan studeres i laboratoriet i kollisioner mellem tunge kerner. Voldsomt opvarmet kernestof fandtes i det tidlige univers, og kernestof under kompression forekommer i dag i naturen i neutronstjerner.

Den teoretiske gruppe er kraftigt engageret i kernestrukturforskning. En aktuell problemstilling er kobling mellem

termisk excitation, superfluiditet og rotationsbevægelse i atomkerner. Ved en lav temperatur i forhold til den typiske energiskala i kernefysik sker en faseovergang fra jævn til diffus rotationsbevægelse. Kvantetilstande i superkolde kondensater og i nanostrukturer indeholder meget tydelige analogier til kernefysik, og studeres aktivt af gruppen. Atomkerner indeholder nogle af de mest karakteristiske faseovergange fra ordnet til meget irregulær bevægelse. I samarbejde med medlemmer af instituttets gruppe for Komplekse Systemers Fysik arbejder gruppen på beskrivelser af kvantekaos.

Ved mellemtemperaturer udviser kernestof en faseovergang fra en væske til en gas. Ved højere temperatur møder man en hadronfase. Ved meget højt tryk og temperatur mister de enkelte nukleoner deres identitet, og der dannes et quark-gluonplasma, hvori quarkerne bevæger sig frit. Symmetrier af løsningerne til feltteorier, som kan beskrive plasmaet, åbner muligheder for eksistensen af forskellige faser med karakteristiske faseovergange af første og anden orden. Quark-gluon plasmaet kan skabes ved oprettelse af chiral symmetri, eller ved overgang til en fase med superledning i QCD-farven. Fasediagrammet og tilstandsligningen for kernestof er af afgørende betydning for det indre af neutronstjerner.

Det komprimerede og højt exciterede kernestof kan opstå kortvarigt i kollisioner mellem hurtige tunge kerner. Det dynamiske forløb af kernestoffets bevægelse samt faseovergangene for sådanne kollisioner studeres i forskellige energiområder. Gruppen er knyttet til det skandinavisk-europæiske CHIC-projekt for mellemenergi og til det danske CRAC-samarbejde indenfor relativistisk tungionfysik. Samarbejdet omfatter detektorssystemet BRAHMS ved RHIC-acceleratoren i Brookhaven, USA og nogle aspekter af den planlagte ALICE-detektor ved CERN (J.P. Bondorf, M. Diakonov (Nordita), T. Døssing, A.D. Jackson, B.R. Mottelson (Nordita), I.N. Mishustin, R.A. Broglia, A. Mocsy, E. Kolomeitsev, J. Lenaghan, ph.d.-stipendiater M. Oswald, K. Splittorff, specialestuderende P. Ipsen, C. Strømfeldt).

Eksperimentel kernefysik

Den eksperimentelle gruppes kernestrukturforskning baseres hovedsageligt på udnyttelse af de bedste internationale multidetektorsystemer for måling af gammastrålingen fra hurtigt roterende atomkerner produceret ved hjælp af tungion accelerators i Europa og USA. Vi har i år 2002 udført eksperimenter med EUROBALL-IV detektoren på Vivitron acceleratoren i Strasbourg, Frankrig. Vi har desuden deltaget i eksperimenter med EXOGAM detektor-systemet ved GANIL accelerators anlægget i Caen, Frankrig, med udnyttelse af radioaktive beam-partikler fra det nye SPIRAL acceleratorprojekt der.

I de førnævnte eksperimenter udnytter man primært de velkendte Coriolis- og centrifugal-kræfter, som induceres i de meget hurtigt roterende compoundkerner, dannet ved fusion af accelererede tung-ioner med targetkerner. Efter afgivelse af excitationens energi ved partikelfordampning, afkøles kernen ved henfald mod grundtilstanden ved udsendelse af en kaskade af gammastråler. Disses energier er proportionale med rotations-frekvensen, som aftager under kernens henfald. Rotations-korrelationen i hvert enkelt henfald studeres og giver detaljeret information om kvantestrukturen af kernepartiklernes mulige bevægelsesmønstre under rotationen.

En stor del af eksperimenterne sigter imod en detaljeret identificering og kortlægning af atomkernens kvantetilstande og studiet af kernens enkelt-partikel og kollektive bevægelsesformer, faseovergange og symmetribrud. Andre sigter på at identificere særlige kerneegenskaber, som f.eks. de aksialsymmetriske, såkaldt hyperdeformerede tilstande med akseforhold på 3:1:1, som er teoretisk forudsagt i begrænsede masse- og spin-områder. En massiv indsats foregår i øjeblikket i Xe-Ba området, hvor kernerne har den største stabilitet imod fission ved høje spin. Kerner kan også udvikle kollektive former, hvor den aksiale symmetri er brudt. En følge af triaxialiteten i et kvantesystem kan herved studeres, og gruppen er dybt engageret i at belyse disse problemstillinger i større detalje efter at have identificeret et område omkring Lu og Hf kernerne både teoretisk og eksperimentelt, hvor denne type tilstande findes. Det er lykkedes at påvise den såkaldte "wobbling mode", forudsagt af Bohr og Mottelson for mere end 25 år siden. Det drejer om en ulige Lu isotop studeret ved hjælp af EUROBALL IV i Strasbourg. Ved et nyt eksperiment med forbedret følsomhed er det lykkedes at identificere også "wobbling" med dobbelt phonon eksitation.

Gruppen er også engageret i udvikling af en ny type multi-segmenteret detektor, hvor "tracking" af gamma-spredningen i detektoren giver helt nye muligheder. Vi sigter her imod at opnå en nøjagtig positions- og retningsbestemmelse af gammastrålerne og at forbedre effektiviteten i forhold til dagens detektorer med en faktor 2-3. Følsomheden for detektering af svage gamma-kaskader forøges herved flere størrelsesordener. Dette vil åbne mulighed for en komplet kortlægning af kernerens kvantestruktur helt op til energiområdet, hvor kernetilstandene viser kaotisk struktur. Projektet har navnet AGATA og søges realiseret med støtte fra Joint Research Projects under EUs 6. rammeprogram. Denne type detektor skaber mulighed for anvendelse indenfor astronomi såvel som medicin.

Udviklingen på accelerator- og detektorområdet har gjort det muligt at studere kerner, som har et meget stort overskud af neutroner i forhold til de stabile kerner. Studiet af disse kerner har speciel betydning, fordi de indgår som mellemprodukter i tilblivelsen af solsystemets grundstoffer ved supernovaeksplosioner. Forekomsten af de såkaldte magiske nucleontal og andre strukturelle fænomener spiller en stor rolle i disse processer. Gruppen har således deltaget i eksperimenter ved GANIL i Frankrig med sigte på at efterprøve de forventede magiske strukturer i kernerens skalmodel. Gruppen har ved disse forsøg bidraget med en 16-fold segmenteret Germaniumdetektor, som gør det muligt på trods af store Doppler skift i gammaspektrene at måle gammastrålingen med høj præcision fra kerner, der bevæger sig med omkring 30% af lysets hastighed (G.B. Hagemann, B. Herskind, G. Sletten, I. Hamamoto, ph.d.-studerende D. Ringkøbing Jensen og S.W. Ødegård samt specialestuderende C. Rønn Hansen).

Højenergi tungion fysik

Kvarker er normalt bundne i "farveløse" partikler, dvs. kvantetallet 'farve' er neutraliseret på samme måde som elektrisk positiv og negativ ladning tilsammen kan give elektrisk neutrale tilstande. De observerede partikler er således protoner, neutroner, andre baryoner og mesoner. Dette er et karakteristisk træk ved stof under de betingelser, der hersker i universet i dag. Ved meget høje temperaturer og tætheder, svarende til de forhold der fandtes cirka et mi-

krøsekund efter Big Bang, eksisterede disse farveløse partikler ikke. I stedet kunne kvarkerne og gluonerne (den stærke vekselvirknings kvantum) bevæge sig frit omkring i det unge univers. Dette er i hvert fald den nuværende hypotese.

Forsøg med tunge ioner ved ultrarelativistiske energier forventes at kunne genskabe forhold, der ligner tilstandene i dette unge univers. Dog varer en sådan laboratoriefrembragt tilstand kun så lang tid, som det tager lyset at rejse fra den ene ende af atomkernen til den anden (nogle få femtometer), og laboratorie-"universet" lever blot i ca. 10^{-23} sekund.

En forskergruppe på instituttet, kaldet HEHI, deltager i sådanne tungionforsøg, dels ved CERN i Geneve og dels i Brookhaven Laboratoriet udenfor New York. Gruppens centrale aktivitet er lige nu knyttet til den nye tung-ioncollider RHIC ved Brookhaven Laboratoriet (NY) i USA, hvor man studerer stød mellem tunge ioner med en energi på 200 GeV per nukleon par. Gruppen er centralt med i BRAHMS, ét af de fire store eksperimenter ved RHIC. Gruppen har til eksperimentet bl.a. bidraget med en stor spektrometermagnet, to segmenterede flyvetidshodskoper og flere "time projection chambers".

I løbet af året har gruppen deltaget meget aktivt i analysen af data fra RHIC som har leveret Au+Au beams ved 200 GeV pr. nucleon par. Fysikprogrammet sigter på en omhyggelig måling af partikelspektrene fra Au+Au stød. I hele året har gruppen haft travlt med analysen af de opnåede data fra 2001 og med publikation af nogle af fysikresultaterne (to publikationer). Resultater fra BRAHMS blev vist ved den vigtige QUARK MATTER Conference i Nantes, Frankrig i august 2002. Disse resultater, de fleste præsenteret af NBI gruppens deltagere vakte stor interesse, især resultaterne angående partikelproduktionen i forlæns retning, hvor man opnår information om transporten (i det tilgængelige faserum) af baryoner og strangeness i kollisionerne.

Endvidere viser det sig at de målte partikeltætheder (op til ca. 4600 ladede partikler produceret per kollision) implikerer energitætheder over den såkaldte 'Bjorken' grænse og derfor, at vi i princippet kan forvente effekter af en kortvarig eksistens af den førnævnte stoftilstand, som populært kaldes en 'quark-gluon plasma'. Kollisionerne er de mest energirige kernekollisioner, der endnu er frembragt under jordiske forhold, og der skabes temperaturer på omkring 1000 milliarder grader. Forsøgene påviser allerede eksistensen af en ny stoftilstand med næsten lige mængder af stof og antistof.

En anden aktivitet i 2002 har været det afsluttende arbejde med en række publikationer (tre i 2002, en sidste på vej i 2003) fra NA44 eksperimentet ved CERN. Et centralt værk om produktionen af sjældne, sammensatte partikler (deuteroner, tritoner og disses antipartikler) sigter især mod en indgående analyse af forholdene ved 'freeze-out', dvs. tilstanden hvor partiklerne frigør sig fra vekselvirkningsområdet. Resultaterne fra NA44 viser bl.a. at de mange producerede partikler fra centrale stød bevæger sig kollektivt væk fra stødzonen og således opfylder én af betingelserne for at kunne ses som en ny stoftilstand.

På længere sigt vil aktiviteterne koncentreres om deltagelse ved CERNs LHC (Large Hadron Collider) projekt, som forventes i gang år 2007. Gruppen deltager allerede aktivt i ALICE eksperimentet, som også primært vil studere ultrarelativistiske tungions stød ved ca. 30 gange højere

energi end ved RHIC. Gruppen bidrager med og står for et silicon teleskop, der måler partikel-multiplaciteten i forlæns retning samt i laser-kalibreringssystemet for den store TPC. Et medlem af gruppen er projektleder for 'forward detectors' (JYG) og ét er medlem af 'management board' (HB) (I. Bearden, H. Bøggild, J.J. Gaardhøje, O. Hansen, B.S. Nielsen, og P. Staszal samt ph.d.-studerende P. Christiansen, D. Ouerdane og C.E. Jørgensen og specialestuderende C.H. Christensen, M. Gammeltoft, M. Germinario, E. Jakobsen, D. Sandberg).

Astrofysik

Kosmisk Mikrobølge Stråling, TOPHAT

Tophat, der er et ballon-projekt til måling af den kosmiske mikrobølge stråling baggrund (CMB), blev sendt op fra McMurdo på Antarktis den 4. Januar 2001. Analysen af data fra de fem bolometre har vist sig at være vanskeligere end forventet pga. systematiske effekter der slører signalerne fra rummet (P.R. Christensen, H.U. Nørgaard-Nielsen (DSRI), D.F. Gregor, H.E. Jørgensen, P.D. Naselsky og (R. Kristensen (DSRI)).

Kosmisk Mikrobølge Stråling, PLANCK

DSRI, NBIfAFG og TAC samarbejder om det danske bidrag til ESAs PLANCK satellit-mission til måling af anisotropien af den Kosmiske Mikrobølge Stråling (CMB), der forventes opsendt i 2007. Det danske bidrag består i at fremstille og levere spejlene til mikrobølge teleskopet. Spejlene er nu under fremstilling på den tyske virksomhed ASTRUM-SPACE.

Vi har endvidere påbegyndt et stort program i studiet af systematiske effekter. I dette program har vi indtil nu undersøgt et adaptiv filter til ekstraktion af punkt-kilder, manifestationen af asymmetrisk beam-profiler på CMB data, og beam-profil rekonstruktion ved planet passage (P.R. Christensen, H.U. Nørgaard-Nielsen (DSRI), N.C. Jessen (DSRI), H.E. Jørgensen, L.-Y. Chiang (TAC), P.D. Naselsky, I.D. Novikov (Oxford), O.V. Verkhodanov (TAC) og D.I. Novikov).

Komplekse systemers fysik

Komplekse systemer repræsenterer et bredt spektrum af forskningsområder, som har været i stærk udvikling i det sidste årti. Med udgangspunkt i hele viften af traditionelle specialiteter på NBI/NORDITA: kernefysik, statistisk mekanik, faststoffysik, højenergifysik og astrofysik er der vokset et nyt område frem, hvis fælles tråd er den kompleksitet, som findes i så godt som alle naturens fænomener, fra fysik over biologi til økonomi og sociologi. Det er især ulineariteten af de fundamentale dynamiske love, der er i stand til at fremkalde strukturer med meget kompleks geometri (bl.a. såkaldte fraktaler) og meget irregulær bevægelse (kaos). På trods af, at dynamikken er helt deterministisk, bevirker ulineariteten, at den præcise tidsudvikling bliver uforudsigelig. Et andet fællestræk ved dette område er brugen af computereksperimenter; det er i høj grad den intuition, som opnås gennem vekselvirkningen med computere, som gør det muligt at angribe disse vanskelige "klassiske" problemer.

Indsatsen på dette område er vokset frem gennem de sidste tyve år og er stadig under stærk udvikling. Den blev i 1993 styrket betydeligt gennem skabelsen af "Center for Chaos and Turbulence Studies" finansieret af Statens Na-

turvidenskabelige Forskningsråd. I slutningen af 2001 besluttede gruppen at organisere sig i en ny struktur, kaldet "Complexity Lab" og modtog ved afslutningen af året en treårig rammebevilling fra Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd til drift af denne aktivitet. Complexity Lab indeholder fire forskningssøjler: selvorganiseret kompleksitet, bio-kompleksitet, fluid kompleksitet og statistisk kompleksitet. Det stærke samarbejde, der allerede foregår på tværs af disse delområder og i større skala på tværs af institutioner, vil blive yderligere udbygget i både teoretisk og eksperimentel retning.

Den oprindelige forskningsindsats var koncentreret om kaotisk bevægelse i små systemer. Gruppen har været stærkt medvirkende til, at dette område er blevet næsten fuldstændig kortlagt gennem de sidste tyve år. Vi har i dag en fin forståelse af, hvordan kaos opstår, hvorledes det karakteriseres, og med hvilke metoder, det kan kontrolleres. For kaos i systemer med mange frihedsgrader, for eksempel hydrodynamisk turbulens, er situationen helt anderledes. Vi har kun en begrænset teoretisk forståelse og ved end ikke, hvordan turbulens bedst kan karakteriseres. Det er et spændende område, og der foregår i dag en bred indsats, der dækker numeriske eksperimenter med gitre af koblede afbildninger, cellulære automater og simulering af hydrodynamisk turbulens. Fremskridt på disse områder er vanskelige, men vil kunne anvendes på mange praktiske fænomener, hvor både kaotisk bevægelse og rumlig uorden spiller en rolle.

Man kan specielt fremhæve undersøgelser af "intermittens" i turbulent bevægelse (en slags stødvis opførsel) baseret på såkaldte skalmodeller. Disse har vist, at dette fænomen kan findes i selv meget simple modeller. Endvidere er der sket fremskridt i forståelsen af turbulens i periodiske, kemiske reaktioner. Det er lykkedes at få overblik over de instabiliteter, der forårsager den turbulente dynamik og de bundne hvirvel- (eller spiralbølge-) tilstande, der kan dannes undervejs. Endelig kan man nævne en ny gruppe af dynamiske modeller for fraktal vækst og frontdynamik i fysiske og biologiske systemer.

Udviklingen inden for "kvantekaos" har i de senere år været præget af, at man nu, både eksperimentelt og teoretisk, kan studere højt exciterede og meget righoldige spektra, for eksempel af brintatomet i et ydre magnetfelt. Her er gruppen kendt for at have udviklet en meget effektiv og udbredt teknik, hvorved systemets egenskaber kan beskrives ved hjælp af et lille antal ustabile periodiske baner fra det tilsvarende klassiske (Newtonske) system.

På det eksperimentelle område arbejdes inden for rørstrømning, frie overflader (hydrauliske spring), laminare hvirvler, Faraday bølger, sandriller, sonoluminesens, granuler strømning, akustiske resonanser (med forbindelse til kvantekaos).

I 1998 blev gruppen medlem af en forskerskole i "Ikke-lineære Systemer" sammen med grupper på Danmarks Tekniske Universitet, Kemisk Institut (KU), Afdelingen for Optik og Fluid Dynamik (Risø) og med kontakter og samarbejdspartnere i industrien, heriblandt Novo Nordisk. Skolen, som er afsluttet i 2002, var finansieret af Forskeruddannelseskantoret og gennem denne forskerskole har vi haft en unik mulighed for at koordinere undervisningen for ph.d.-studerende (og til dels også specialestuderende). Kurserne blev understøttet af gæsteforelæsere betalt af skolen, og udenlandske ph.d.-studerende blev ligeledes støttet af skolen. Skolen afholdt en række workshops og symposi-

er. I 2001 blev skolen udnævnt til Curie-træningscenter under EU.

Gruppen har gennem de senere år satset mere og mere aktivt på eksperimentelle studier af biologiske systemers fysik. Aktiviteten bliver suppleret af en teoretisk indsats inden for beskrivelsen af termodynamiske processer for proteinfoldning. Ligeledes studeres motor-proteiner og genetiske netværk teoretisk. Gruppen har tæt samarbejde med molekylærbiologer, medicinere og kemikere og afholder ugentlige tværvideenskabelige gruppemøder.

I slutningen af 1998 blev to unge forskere, Kirstine Berg-Sørensen og Lene Oddershede, tildelt en bevilling fra FREJA programmet. Målet er at udvikle en såkaldt optisk pincet til at studere, kontrollere og manipulere de mindste biologiske molekyler. Denne form for pincet udgør et særdeles avanceret værktøj til en videre forståelse af fysiske processer i biologien. Deres aktivitet bliver fra 2003 finansieret i endnu 3 år gennem et Carlsberg stipendium. I 1999 blev den eksperimentelle aktivitet indenfor biofysik yderligere styrket gennem en samarbejdsaftale med Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole (KVL). Christian Rischel er gennem denne aftale ansat dels ved NBI og dels ved KVL og vil ved NBI opbygge et fluoroscens-eksperiment til undersøgelser af enkelte biologiske molekyler.

Gruppen indenfor biologisk fysik var med-initiativtager til dannelsen af en forskerskole i "Biological Physics" i samarbejde med Risø Laboratoriet, MEMPHYS på Danmarks Tekniske Universitet, Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole og August Krogh Institutet på KU. Denne skole er sponsoreret af Forskeruddannelseskantoret og danner en "paraply" over alle ph.d.-studerende inden for områder i biologisk fysik i hele Ørestads-området. Således er der tæt samarbejde med fysikafdelingen på Lunds universitet.

Et andet meget aktivt område indenfor komplekse systemers fysik er studiet af selv-organiserende kritiske fænomener (også kaldet "SOC"). Dette felt blev etableret af Per Bak for cirka 15 år siden og har siden da gennemgået en rivende udvikling verden over. Hovedideen bag selv-organiserende kritiske fænomener er, at ikke-lineære dynamiske systemer med både tidslige og rumlige frihedsgrader udvikler sig hen imod et kritisk punkt, alene bestemt ved de underliggende dynamiske processer. Når systemet nærmer sig det kritiske punkt, vil rumlige og tidslige korrelationer bygges op, og på det kritiske punkt vil der være potens-lov korrelationer i både tid og rum. Denne opførsel er nu eksperimentelt observeret i en mængde systemer, for eksempel sandbunker, superledningsdynamik, væskedynamik, etc. I de seneste år har gruppen udvidet sin aktivitet til at omhandle biologiske systemer, såsom immunsystemet og finansielle systemer, herunder aktiehandel og -priser. Ud fra computersimuleringer af de dynamiske ligninger observeres igen en kritisk opførsel, hvilket kan have afgørende betydning for såvel det medicinske som det finansielle område.

Gruppen deltager i to "Mobility"-netværk indenfor EU: "Fractals and Self-organization" (koordineret af nu afdøde P. Bak) og "Intermittency in Turbulence" (koordineret af M.H. Jensen). Begge netværk er nu afsluttet, men fortsætter som nye EU-netværk. I hvert netværk deltager cirka ti andre tilsvarende grupper i Europa.

De mange gæster, som besøger gruppen, har sammen med den store og aktive studentegruppe bidraget til at skabe et stimulerende og dynamisk miljø. En stor del af forsk-

ningen i disse nye retninger har været muliggjort gennem generøs støtte fra private fonde og industri (P. Alstrøm, P. Bak (afgået ved døden 2002), K. Berg-Sørensen, T. Bohr, P. Cvitanovic, C. Ellegaard, J. Hertz (NORDITA), M. Høgh Jensen, B. Lautrup, M. Levinsen, L. Oddershede, C. Rischel, K. Sneppen (NORDITA). Specialestuderende: C. Andersen, A. Amatori, B. Axelsen, U. Beierholm, F. Bundgård, A. Han, P. Hagedorn, U.L. Jensen, J.K. Jensen, M. Lynggaard, J.S. Dam, K. Hansen, A. Jakobsen, U. Petersen, P.M. Hansen, M. Rasmussen, E.-L. Munteanu, M. Skogstad, K. Scheibye-Knudsen, K.S. Jensen, M. Rosvall, J. Udesen, L. Søndergaard, J. Ipsen, H.C. Mulvad, R. Kristensen, S. Lehman, J. de Leon, M. Micheelsen, C.D. Nielsen, H. Piil, C. Strømfeldt, V. Hvass, J.Q. Thomassen, J. Ryge, N. Weppenaar, M.S. Nielsen, M. Tibian, L.H. Skjolding. Ph.d.-studerende: J. Sparre Andersen, J. Bock Axelsen, J. Donsmark, J. Kisbye Dreyer, B. Freiesleben de Blasio, S. Hørlück, K. Klemm, J. Mathiesen, T.M. Hansen). Ph.d.-grader i 2002: J. Borg, S. Tolic-Nørrelykke.

Instituttets regnemaskineanlæg

Regnemaskineudstyret på Blegdamsvej har også i 2002 kørt stabilt. Der er foretaget de sædvanlige opdateringer af programmet og UNIX (Linux) arbejdsstationer er udskiftede eller nyindkøbte. Netværket er udvidet med udstyr til trådløs datakommunikation og nogle interne Gigabitforbindelser. De centrale UNIX-servere er stadigvæk en Alpha-Server 2000 5/250 og en Alpha XP1000. Disse betjener 14 Digital UNIX og mere end 100 Linux arbejdsstationer. Herudover er der en pc-bar med 30 Linux maskiner for de studerende, som drives sammen med Ørsted Laboratoriet. Endelig har højenergi-afdelingen en regne-klynge bestående af 30 Linux maskiner. Det administrative personales pc'er kører op mod en central server på et udefra set af-skærmet netværkssegment (B.S. Nilsson).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

I 2002 har 27 udenlandske gæsteforskere, heraf 7 ph.d.-studerende, opholdt sig ved Niels Bohr Institutet i længere perioder (over 3 måneder).

Gæsteforskerne kommer fra følgende lande: Brasilien 1, Frankrig 1, Holland 1, Italien 2, Japan 4, Kroatien 1, Litauen 1, Filippinerne 1, Polen 2, Rumænien 2, Rusland 3, Schweiz 1, Sverige 1, Tyskland 2, Ungarn 1, USA 2, Østrig 1.

Derudover har instituttet i 2002 haft 134 udenlandske gæsteforskere på kortere ophold (i max. 3 mdr.) og i forbindelse med European Graduate College Copenhagen-Giessen, Lecture Week on Complex Systems of Hadrons and Nuclei, 30/9-4/10 2002, har der været 53 deltagere udefra (U. Holm).

Niels Bohr Arkivet

Niels Bohr Arkivet blev oprettet den 7. oktober 1985. Det er en tilskudsberettiget selvejende institution under Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling i tilknytning til Niels Bohr Institutet og Københavns Universitet.

Arkivets mange historiske samlinger omfatter bl.a. Niels Bohrs videnskabelige, private og administrative korrespondance, Bohrs manuskripter, arkivalier fra nogle af Bohrs

nærmeste medarbejdere, samt video-, film- og lydåndoptagelser med og om Bohr. Efterhånden som samlingerne bliver ordnet og registreret (med støtte fra danske og udenlandske fonde), bliver de relevante oplysninger lagt ud på Arkivets hjemmeside, www.nba.nbi.dk, hvor man også kan se Arkivets store fotosamling. Bøgerne i Arkivets unikke videnskabshistoriske bogsamling kan ikke hjemlånes, men kan læses i Arkivets bibliotek.

Arkivet modtager gæsteforskere fra ind- og udland, arrangerer åbne seminarer i videnskabshistorie, og fungerer desuden som formidler af naturvidenskab og videnskabshistorie for gymnasieklasser. Der arbejdes videre med det sidste bind af Niels Bohrs samlede værker (bind 11), der dokumenterer Bohrs politiske aktiviteter.

I februar 2002 har Bohr-familien frigivet dokumenter skrevet af Niels Bohr om den tyske fysiker Werner Heisenbergs omdiskuterede besøg i det besatte Danmark i 1941. Præsentationen af dokumenterne på Arkivets hjemmeside har medført en betydelig international interesse (Forstander: F. Aaserud).

Ørsted Laboratoriet

Forskningsvirksomhed

Nanofysik

Nanofysikgruppen beskæftiger sig med kulstofnanorør, III-V halvleder-baserede mesoskopiske strukturer, spinbaseret elektronik og mesoskopiske superledere. III-V Nanolab, delt mellem nanofysikgruppen og COM Centret på DTU, er centreret omkring et molekylstrålepitaksi-anlæg, der tillader at opbygge énkrySTALLINSKE lag af skiftevis GaAs og GaAlAs. Der er opbygget et kemisk dampfase epitaksianlæg til dyrkning af kulstofnanorør. Et scanning-elektronmikroskop tillader elektronstrålelitografi ned til 50 nm liniebredde. Desuden foretages målinger ved lave temperaturer (20 mK) og høje magnetfelter (13 T) samt med et atomic-force mikroskop. Nanofysikgruppen er deltager i Københavns Universitets Nano Science Center med T. Bjørnholm (kemi) som centerleder og P.E. Lindelof (fysik) som vice-centerleder.

På forskningssiden har kræfterne i 2002 være rettet mod tre områder:

1) Kulstofnanorør

Kulstofnanorør er ca. 1 nm i diameter og kan være flere mikrometer lange. Der kan fremstilles nanorør på forudbestemte lokaliteter på en Si-chip ved en katalytisk udfældning af kulstof fra metan. Der har i årets løb været arbejdet med at optimere elektrisk kontakt til nanorørerne. Der er fremstillet både magnetiske og superledende kontakter, og en superledende proksimiteffekt er studeret. Der er også udført forsøg med at indlejre nanorørene i en halvlederstruktur med det håb at kunne fremstille meget små kredsløb der kombinerer komponenter baseret på halvlederheterostrukturer og kulstofnanorør. Det er muligt at fremstille kulstofnanorør fyldt med fullerene-molekyler. Den elektriske ledningsevne er blevet målt på sådanne prøver fremstillet i Oxford. Raman spektroskopi er blevet anvendt til karakterisering af individuelle nanorørs geometriske struktur.

2) Kvanteeinformationsteknologi

Et europæisk samarbejdsprojekt med Pisa, Cambridge og Toshiba, om generering af enkelt-fotoner på basis af en enkelt-elektron generator har været en væsentlig forskningsaktivitet. Der fremstilles 1-dimensionale elektriske tråde ved kombination af MBE og elektronstrålelitografi. En overfladeakustisk bølge vil langs denne 1-dimensionale tråd give anledning til en løbende perlerække af enkelte elektroner, hver fanget i en bølgedal af den overfladeakustiske bølge. På denne måde er den elektriske strøm låst til frekvensen for den overfladeakustiske bølge. Disse enkelte elektroner er det man indenfor kvante-informationsteknologien kalder "flying qubits". I det europæiske samarbejde forsøger man at gå endnu længere, idet man ønsker at konvertere de enkelte elektroner til enkelte fotoner ved en rekombinationsprocess. Dette vil være et "foton på kommando" system, som vil kunne få meget vigtige konsekvenser inden for informationskryptografien. En anden del af den nye kvanteinformationsforskning er udvikling af teknikker, der i fremtiden kan realisere en såkaldt kvantekomputer baseret på qubits i stedet for de almindelige bits som vi har i enhver pc.

3) Magnetiske og superledende hybrid-systemer

I det forløbne år er der blevet udviklet et antal nanostrukturer der kombinerer forskellige materialer. Dette er opnået ved kombination af to MBE anlæg på hver sin side af Øresund, hvor vi her på Niels Bohr Institutet dyrker GaInAs (Si, Be) heterostrukturer, og hvor vi samtidig har adgang til at dyrke GaInMnAsSb heterostrukturer ved MAX LAB i Lund. GaMnAs er en ferromagnetisk halvleder og GaAlAs er en paramagnetisk halvleder. Halvleder-heterostrukturer er også brugt til at dyrke systemer af kulstofnanorør. Potentialt er her at fremstille hybrid-elektronik der kan integrere nanoelektroniske komponenter af halvleder og molekylær nanoelektronik. Endelig arbejdes der med kombination af superledere med halvledere eller superledere med kulstofnanorør. Disse hybridssystemer har et meget betydeligt potentiale for fremtidens nanoelektronik og for forskningen i kvantecomputere (P.E. Lindelof, J. Nygård, N. Payami, C. Mortensen, I. Jensen, K. Gloos, K. Haldrup, T. Sand Jespersen, H. Ingerslev Jørgensen, A. Jensen, K. Grove-Rasmussen, J. Sadowski, J. Bindslev Hansen, F. Berg Rasmussen, P. Utiko, S. Stobbe, S.E. Andresen, B.S. Sørensen).

Generel teori

Elektroniske kredsløb i nanometerområdet

Ved Ørsted Laboratoriet er der som andre steder i verden fokus på elektroniske kredsløb i nanometerområdet, dvs. systemer der består af få eller enkelte molekyler, og som går under betegnelsen molekylær elektronik. Disse systemer giver en ny mulighed for at studere elektronernes vej gennem molekylet, samt deres indbyrdes vekselvirkning og deres vekselvirkning med andre frihedsgrader i molekylet, såsom de kvantiserede vibrationstilstande. I forbindelse med et ophold på Cornell University er der blevet arbejdet med at opstille teoretiske modeller for disse vekselvirkningers indflydelse på molekylets evne til at lede strøm (K. Flensberg i samarbejde med Cornell University).

Bose-Einstein kondensation

Der har i det forløbne år været arbejdet med flere nye projekter, der vedrører vekselvirkningen mellem Bose-Ein-

stein kondenserede atomer. Centralt i dette arbejde har været teoretiske studier af Bose-Einstein kondensater i optiske potentialer, herunder båndstruktur for ultra-kolde atomer i et optisk potentiale, elementære ekscitationer, samt energetisk og dynamisk stabilitet af løsninger til Gross-Pitaevskii ligningen (H. Smith og M. Machholm i samarbejde med C. J. Pethick og L. M. Jensen).

Magnetiske inhomogeniteter i høj-temperatur superledere
De seneste års intensive forskning i høj-temperatur superledning har medført en større fænomenologisk forståelse af elektron-strukturen i disse stærkt korrelerede materialer. Der findes mange konkurrerende ordnede faser indeholdende rumligt inhomogene grundtilstande som komplicerer fasediagrammet. Den teoretiske forståelse af disse materialer er stadig mangelfuld. Vi starter fra en simpel model, der indeholder både antiferromagnetisk og d-bølge superledende orden, og tillader begge ordener at variere rumligt. Dette sætter os i stand til at studere elektron tilstandstætheden omkring magnetiske og ikke-magnetiske urenheder, hvirvler, stribe pinning etc. Desuden studerer vi muligheden for at udnytte kvanteinterferens mellem adskillige urenheder til at teste forskellige, konkurrerende modeller. De eksperimentelle teknikker som har givet anledning til disse studier er tunnelering spektroskopi, kernemagnetisk resonans, neutronspretnings-eksperimenter samt visse transportmålinger udført på underdoterede høj-temperatur superledere (B. M. Andersen og P. Hedegård).

Magnetisk ordnede tetrahedrale klynger af spin-(1/2) kobber atomer

En enhedscelle i krystaller af $\text{Cu}_2\text{Te}_2\text{O}_5\text{Br}_2$ eller $\text{Cu}_2\text{Te}_2\text{O}_5\text{Cl}_2$ indeholder fire kobberatomer placeret i et, lettere deformeret, tetraedre. Magnetiske susceptibilitetsmålinger viser, at spintilstandene af de fire spin-(1/2) Cu-atomer er kraftigt sammenbundet i en kvantemekanisk enhed, således at den laveste tilstand er en umagnetisk singlet. Spinene i de enkelte tetraedre exchangevekselvirkninger desuden med tetraedre-spinene i nabocellerne. Resultatet af vekselvirkningerne mellem tetraedrene er, at spinene gennem hele krystallen arrangerer sig i et antiferromagnetisk mønster ved tilstrækkelige lave temperaturer (overgangstemperaturen er 11.4 og 18.2 K i henholdsvis Br og Cl forbindelsen). Middelfeltsteorier for de ordnede spinsystemer er blevet opstillet, og excitationsspektret er blevet beregnet og sammenlignet med Raman lysspredningseksperimenter. Ud fra denne sammenligning er det blevet forudsagt, at den antiferromagnetiske struktur ændres radikalt når Br erstattes med Cl (J. Jensen i samarbejde med P. Lemmens, MPI Stuttgart, og C. Gros, Universität des Saarlands).

Endelig-tids termodynamik og optimering

Stumper af DNA sekvenser i maritime bakteriofager er blevet identificeret af kolleger. Disse stumper har vi sammenfjjet på den statistisk mest sandsynlige måde og kan derudfra anslå dels, at den mest udbredte bakteriofag udgjorde 2% af den fulde population, dels at der i alt var mindst 3000 forskellige bakteriofager. – Ideen bag vores tidligere optimering af destillationskolonner forsuges for tiden overfjort til cytochromkaden i mitochondrier, hvor den kemiske potentialforskelle mellem organisk bundet hydrogen i fjoden og hydrogen i forbindelse med oxygen i

vand udnyttes i små “bekvemme” trin. Vi sger den optimale sekvens af trin og dennes implikationer for indretning af brandselsceller (B. Andresen i samarbejde med P. Salamon, F. Rohwer, C. Essex, K.H. Hoffmann).

Positron Emissions Tomografi

Positron Emissions Tomografi (PET) er en teknik der i stigende omfang anvendes indenfor medicinsk diagnostik. I et projekt i samarbejde med Neurobiologisk Forskningsenhed anvendes ammoniak med ^{13}N som positronemitter. Der gives en kort indsprjotning (en bolus injektion) i en vene der fjorer til hjojre hjertekammer. Det radioaktive ammoniak passerer gennem lungerne og kommer tilbage til venstre hjertekammer. PET målingerne tillader tidsligt at bestemme passage af aktiviteten gennem de to hjertekamre. En matematisk model tillader så at bestemme fordelingen af transittider gennem lungerne (S. Steenstrup og J. Hove).

Mars/Mossbauer-gruppen

Der henvises til gruppens afsnit i arbogsbidraget fra “Center for Planetforskning” præsenteret ovenfor (P. Bertelsen, W. Goetz, J.M. Knudsen, M.B. Madsen, og M. Olsen).

Atom-, molekyl- og optisk fysik

Kvanteoptik og ultrakolde atomers fysik

Studier af kolde magnesiumatomer har fjort til nye resultater inden for laserkjoling, specielt for den såkaldte Dopplerkjolingsmekanisme. Da magnesium er et simpelt to-elektronsystem er energi-niveaustrukturen meget simpel. Dette har muliggjort en detaljeret sammenligning med teorien for Doppler-kjoling. Her observeres at temperaturen vanskeligt lader sig forudsige teoretisk selv for disse simple systemer og yderligere teoretiske studier må udfjores. Derimod er simple parametre, som stjorrelsen af atomfordelingen, velbeskrevet af Doppler teorien. Nye studier af lysspredningsprocesser i den atomare fælde er udfjort. Her er det lykkedes at observere kompressionen af den atomare fælde direkte. Gruppen deltager i et EU-netvark, CAUAC, centret om skabelsen af ultraprecise atomure. I forbindelse med dette projekt sges efter nye teknikker til laserkjoling af metastabile magnesium atomer. En eksperimentel opstilling, der sigter på studier af ultrakolde natrium atomer i Bose-Einstein kondensationsfasen (BEC), er under opbygning. Projektet koordineres tat med den lokale teorigruppe (J.W. Thomsen, C.V. Nielsen, S. Sauge, N. Andersen, A. Bruschi, F.Y. Loo, J. Khan, I. Rasmussen, M.M. Petersen, M. Machholm, P. van der Straten, Utrecht, P.S. Julienne, NIST, K.-A. Suominen, Helsinki, J. Hald, J. Henningsen, Dansk Institut for Fundamental Metrologi, E. Arimondo, M. Allegrini, Pisa).

Polarisation, alignment og orientering i atomare kollisioner

To problemstillinger er analyseret i 2002, nemlig (i) relativistiske effekter i elektron-impakt excitationer af alkali atomer og (ii) afvigelser fra empiriske propensity regler for elektron-impakt induceret orientering af 3D-tilstanden i helium. I det fjørste tilfælde er de fjolsomme parametre identificeret og stjorrelsen af relativistiske effekter vurderet for cæsium. I den andet tilfælde er det påvist, hvorledes interferenseffekter mellem forskellige kanaler kan forklare de observerede effekter (N.O. Andersen og K. Bartschat, Drake University).

Fraunhofer diffraktion af stofbølger

Fraunhofer diffraktion af stofbølger med en de Broglie bølgelængde nær 150 fm er observeret i elektronindfangningsprocesser af litium ioner, der vekselvirker med natrium atomer i grundtilstanden. Typiske indfangningsafstande er 10 a.u. og de tilsvarende spredningsvinkler af størrelsesordenen hundrededel grad, er målt ved kombination af COLTRIM-Steknikken med et laserkølet target (M. van der Poel, C. Vandel Nielsen, M. Machholm, Nordita, S.E. Nielsen, KIKU, og N.O. Andersen).

Hyperpolarisation af ædelgasser ved exchangekollisioner med optisk pumpet natrium

Effektiviteten af såkaldte SEOP processer til hyperpolarisation af helium via optisk pumpede natrium-atomer er blevet undersøgt. Resultaterne viser, at denne mulighed kunne være et attraktivt alternativ til den traditionelle brug af rubidium, forudsat at holdbare glassorter og diodelasere i det relevante bølgelængdeområde kan udvikles (P. Borel, L. Vejby Søgård, Herlev Sygehus, W. Svendsen, COM, DTU, og N.O. Andersen).

Materialefysik

Materialers mikrostruktur og egenskaber

Når nanometer store blyinklusioner i aluminium smelter og bliver kugleformede, kan det i elektronmikroskopet ses at inklusionerne begynder at bevæge sig i mønstre, der minder om Brownske bevægelser. Bevægelserne er blevet studeret *in-situ* ved digitalisering af real-time videooptagelser med henblik på at bestemme inklusionernes positioner som funktion af tiden. Ved brug af statistiske analyser i kombination med fraktalanalyser er det blevet dokumenteret, at bevægelsesmønstrene er tilfældige og derfor kan beskrives som Brownske bevægelser. Ved at følge enkelte inklusioner ved forskellige temperaturer er aktiveringsenergien for bevægelserne bestemt til at være 1,25 eV, hvilket svarer nogenlunde til aktiveringsenergien for termiske bevægelser af vakanser i aluminium. Ved tilsvarende undersøgelser af mobiliteten af inklusionerne, som funktion af deres størrelse, har vi fået indikation af, at bevægelsesmekanismen skyldes diffusion langs bly/aluminium grænsefladerne. En del inklusioner, der er fastgjort til dislokationer, kan ses at bevæge sig næsten frit parallelt med dislokationslinjerne og i bundne bevægelser vinkelret på dislokationslinjerne. Undersøgelser af begge disse bevægelsesmønstre har vist at de er tilfældige, og aktiveringsenergien for bevægelser langs med dislokationerne er fundet til 1,9 eV.

Elektronmikroskopiske undersøgelser af nanomaterialer til heterogen katalyse er blevet fortsat i samarbejde med Haldor Topsøe A/S. Undersøgelserne har været fokuseret på højopløsningsstudier af en modelkatalysator til metanolsyntesen bestående af nanopartikler af kobber på zinkoxid-substrater. Når kobberpartiklerne reduceres *in-situ* ændrer de form svarende til, at de rene kobberpartiklers overfladeenergi er anderledes end de oxiderede partiklers. Processen er reversibel, så længe reduktionen ikke påvirker zinkoxidsubstratet. Hvis det er tilfældet, sker der en spontan legeringsdannelse mellem kobberpartiklerne og zinken, hvorved kobberpartiklernes form ændres drastisk og irreversibelt. Processerne er blevet modelleret ved brug af Wulff konstruktionen og resultaterne er blevet underbygget

ved *in-situ* EELS analyser. I et andet projekt er kryopræparationsteknik blevet brugt til at fremstille TEM prøver af vandige opløsninger af bøhmite og malakit med henblik på at studere de første stadier af udfældningsprocesserne i fremstillingen af katalysatorsubstrater. Det er lykkedes at fremstille prøver, hvor de udfældede nanokrystaller er indlejret i en tynd film af amorf is, hvorved prøver har været brugbare til højopløsnings-kryoelektronmikroskopi.

Opbygningen af det nye 300 kV FEG transmissions elektronmikroskop på Risø blev startet i januar og mikroskopet blev godkendt i august. Det er dog senere opstået en række problemer i samspillet mellem mikroskopets interne computer og de eksterne computere, der styrer mikroskopet og det perifere analyseudstyr. Dette har bevirket, at mikroskopet indtil videre ikke har kunnet bruges over længere perioder. I de få brugbare perioder er mikroskopet blevet brugt til højopløsningsundersøgelser af oxiderede nanopartikler af jern og til strukturelle analyser af amorf Mg-Cu-Y metallegeringer (E. Johnson, A. Johansen, S. Steenstrup, J.B. Wagner og C.R.F. Bahl i samarbejde med M.T. Levinsen, NBI, U. Dahmen, T. Radetic og J. Turner, National Center for Electron Microscopy, Berkeley, og S. Prokofjev og V. Zhilin, Chernogolovka, Rusland, P.L. Hansen, Haldor Topsøe A/S, J. Bilde-Sørensen, L. Theil Kuhn og U. Wolff, Afdelingen for Materialeforskning, Risø).

Stoppeevne af lavenergetiske antiprotoner

En stråle af antiprotoner med energier fra 1 til 60 keV er blevet gjort tilgængelig ved ASACUSA faciliteten på CERN-laboratorierne i Geneve. Her studeres det specifikke energitab (stoppeevnen) for disse partikler. Simpel teori forudsiger dette energitab til at være identisk for negative og positive partikler med samme hastighed og masse, og dermed for protoner og antiprotoner med samme hastighed. Vi finder imidlertid protonstoppeevnerne til at blive dobbelt så store som antiprotonernes. Dette kan forklares som en effekt af polarisation af targetatomerne (Barkas effekt). Størrelsen af forskellen mellem dE/dx for de to partiklearter er i god overensstemmelse med de nyeste teorier (H.H. Andersen i samarbejde med Institut for Fysik og Astronomi, Århus Universitet).

Materialer ved høje tryk

Gruppen har i 2002 arbejdet videre med studiet af polykrySTALLINSKE materialer med kornstørrelser i nanoområdet, dvs. mindre end 100 Å. Ved sammenligning med materiale med mikrometer-store korn finder vi at faseomdannelses-trykket bliver større eller mindre afhængigt af volumenændring og andre parametre. Specielt for TiO_2 er både tryk og temperatur af helt afgørende betydning. Da faseomdannelses-trykket og temperaturen samt kompressibiliteten kan ændres er der stor interesse for denne type forsøg med nye materialer. Struktur og ledningsevne af nanokrystallinsk GaAs ved faseomdannelsen fra halvleder til metal er blevet forklaret ved en tokomponentmodel. Egenskaberne af TbN er blevet målt op til 43 GPa og resultaterne sammenlignet med en teoretisk model for tilstandsligningen. Påstået krystallisation af en bestemt metalglas ved høje tryk er blevet afvist ved eksperimenter (J. Staun Olsen og S. Steenstrup).

Nils O. Andersen, direktør

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	69,33	43,63	112,96
DVIP	0,98	1,32	2,29
STIP	13,66	18,95	32,61
TAP	69,97	12,56	82,53
Årsværk i alt	153,94	76,45	230,39
Løn	65.196	29.130	94.326
Frikøb	-389	-355	-744
Øvrig drift	10.327	38.671	48.999
Anskaffelser	3.645	3.934	7.580
Bruttototal t.kr.	78.780	71.380	150.160

Stab

Astronomisk Observatorium

VIP Internt finansieret

Andersen, Johannes; lektor.
 Clausen, Jens Viggo Dalsgaard; lektor.
 Dorch, Søren Bertil Fabricius; adjunkt
 Einicke, Ole Henrik; lektor.
 Hansen, Leif; lektor.
 Helmer, Leif August Nicolai; lektor.
 Helt, Bodil Elisabeth; lektor.
 Hjorth, Jens; lektor.
 Høg, Erik; lektor.
 Jørgensen, Henning Elo; professor.
 Jørgensen, Uffe Graae; lektor.
 Knude, Jens Kirkeskov; lektor.
 Nordlund, Per-Åke; lektor.
 Novikov, Igor; professor.
 Olsen, Erik Heyn; lektor.
 Rasmussen, Per Kjærgaard; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Andersen, Anja Cetti; adjunkt.
 Bigot, Lionel Pascal; adjunkt.
 Fynbo, Johan Peter Uldall; adjunkt.
 Grundahl, Frank; adjunkt.
 Holmberg, Johan Sven-Olof; adjunkt.
 Olsen, Lisbeth Fogh; adjunkt.
 Pedersen, Kristian; adjunkt.
 Tauris, Thomas Michael; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Haugbølle, Troels; ph.d.-stipendiat.
 Hededal, Christian Busk; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Michelsen, René; ph.d.-stipendiat.
 Rasmussen, Jesper; ph.d.-stipendiat.
 Toft, Sune; ph.d.-stipendiat.

Niels Bohr Institutet

VIP Internt finansieret

Ambjørn, Jan; professor.
 Bak, Per; professor.
 Bondorf, Jakob Peter; lektor.
 Bøggild, Hans; lektor.
 Christensen, Per Rex; lektor.
 Damgaard, Poul Henrik; lektor.
 Døssing, Thomas; lektor.
 Ellegaard, Clive Sigurd; lektor.
 Gaardhøje, Jens Jørgen; lektor.
 Hagemann, Gudrun Bertram; lektor.
 Hansen, John Renner; lektor.
 Hansen, Jørn Dines; professor.
 Hansen, Peter Henrik; lektor.
 Jackson, Andrew Dumont; professor.
 Jensen, Mogens Høgh; forskningsprof.
 Lautrup, Benny Elley; lektor.
 Nielsen, Holger Frits Bech; professor.
 Nilsson, Bjørn Stefan; lektor.
 Obers, Niels Anne Jacob; lektor.
 Olesen, Poul; professor.
 Petersen, Jens Lyng; lektor.
 Sletten, Geirr; lektor.
 Sneppen, Kim; lektor.
 Ulfbeck, Ole Carsten; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Arnsdorf, Matthias; adjunkt.
 Bruun, Georg Morten; adjunkt.
 Bearden, Ian Gardner; forskningslektor.
 Berg-Sørensen, Kirstine; lektor.
 Boiars Kyi, Oleksii; adjunkt.
 Dam, Mogens; lektor.
 Domany, Eytan; gæsteforsker.
 Janik, Romuald Aleksander; adjunkt.
 Johansen, Jan Anders; adjunkt.
 Kolomeitsev, Evgueni; adjunkt.
 Kristjansen, Charlotte Fløe; lektor.
 Kuehn, Wolfgang; gæsteforsker.
 Lenaghan, Jonathan Thomas; adjunkt.
 Levinsen, Mogens Tweddell; lektor.
 Librizzi, Fabio; adjunkt.
 Mocsy, Agnes; adjunkt.
 Muresan, Raluca Anca; forskningsadj.
 Nielsen, Jakob Langgaard; adjunkt.
 Oddershede, Lene Broeng; forskningsadj.
 Rischel, Christian; forskningslektor.
 Splittorff, Kim; forskningsass.
 Staszal, Pawel Piotr; forskningsadj.
 Sugimoto, Shigeki; adjunkt.
 Tolic-Nørrekykke, Iva Marija; adjunkt.
 Tolic-Nørrekykke, Simon Flyvbjerg; forskningsass.
 Tsukioka, Takuya; adjunkt.
 Trovato, Antonio; adjunkt.
 Wäänänen, Anders; forskningsadj.

STIP Internt finansieret

Bjerrum-Bohr, Niels Emil Jannik; ph.d.-stipendiat.
 De Blasio, Birgitte Freiesleben; ph.d.-stipendiat.
 Jørgensen, Claus Ohlsen Ekman; ph.d.-stipendiat.
 Mathiesen, Joachim Kaj; ph.d.-stipendiat.

Oswald, Michaela; ph.d.-stipendiat.
 Petersen, Brian Aagaard; ph.d.-stipendiat.
 Schilhab, Theresa Stoubæk Schmidt; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Axelsen, Jakob Bock; ph.d.-stipendiat.
 Christiansen, Peter Harald Lindenov; ph.d.-stipendiat.
 Donsmark, Jesper; ph.d.-stipendiat.
 Dreyer, Jakob Kristoffer Kisbye; ph.d.-stipendiat.
 Gadegaard, Nikolaj Hølleddig; ph.d.-stipendiat.
 Jensen, Dennis Ringkjøbing; ph.d.-stipendiat.
 Kraan, Aafke Christine; ph.d.-stipendiat.
 Lytken, Else; ph.d.-stipendiat.
 Ouerdane, Djamel; ph.d.-stipendiat.

Ørsted Laboratoriet

VIP Internt finansieret

Als-Nielsen, Jens Aage; professor.
 Andersen, Hans Henrik; professor.
 Andersen, Nils Overgaard; direktør.
 Andresen, Bjarne Bøgeskov; lektor.
 Bertelsen, Preben; adjunkt.
 Borggreen, Jørn; lektor.
 Flensberg, Karsten; lektor.
 Hedegård, Per; lektor.
 Jensen, Jens; lektor.
 Johansen, Hans Allan; lektor.
 Johnson, Erik; lektor.
 Lindelof, Poul Erik Gregers Hansen; lektor.
 Loo, Fang Yenn; forskningsass.
 Madsen, Morten Bo; lektor.
 Olsen, Janus Staun; lektor.
 Olsen, Malte; lektor.
 Rasmussen, Finn Berg; lektor.
 Sarholt, Leif; lektor.
 Smith, Henrik; professor.
 Steenstrup, Stig; lektor.
 Thomsen, Jan Westenkær; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Gloos, Kurt; lektor.
 Hansen, Jørn Otto Bindslev; gæsteprofessor.
 Jensen, Anette; forskningsass.
 Kuhn, Luise Theil; forskningsadj.
 Machholm, Mette; lektor.
 Nygård, Jesper; adjunkt.
 Rottwitt, Karsten; lektor.
 Sadowski, Janusz; lektor.
 Sauge, Sébastien Marie Vincent; adjunkt.
 Weygand, Markus Jan; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Andersen, Brian Møller; ph.d.-stipendiat.
 Borel, Peter Ingo; ph.d.-stipendiat.
 Mogensen, Claus Tilsted; ph.d.-stipendiat.
 Nielsen, Carsten Vandel; ph.d.-stipendiat.
 Utko, Pawel Wincenty; ph.d.-stipendiat.
 Wagner, Jakob Birkedal; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Andresen, Søren Erfurt; ph.d.-stipendiat.
 Sørensen, Brian Skov; ph.d.-stipendiat.

Geofysisk Afdeling

VIP Internt finansieret

Bates, John Raphael; professor.
 Clausen, Henrik Brink; lektor.
 Dahl-Jensen, Dorthe; lektor.
 Ditlevsen, Peter Dalager; forskningslektor.
 Hammer, Claus Uffe; professor.
 Hansen, Aksel Gerhard Walløe; lektor.
 Højerslev, Niels Kristian; lektor.
 Johnsen, Sigfus Johann; lektor.
 Lauritzen, Peter Hjort; ph.d.-stipendiat.
 Mosegaard, Klaus Edvard; lektor.
 Quadfasel, Detlef Rudolf; forskningsprof.
 Risbo, Torben; lektor.
 Shaffer, Gary Ray; professor.
 Steffensen, Jørgen Peder; lektor.
 Stenseng, Lars; forskningsass.
 Tscherning, Carl Christian; professor.

VIP Eksternt finansieret

Andersen, Katrine Krogh; adjunkt.
 Caballero Augi, Rodrigo; forskningsadj.
 Fox Maule, Cathrine Uhrbrand; forskningsass.
 Goetz, Walter; adjunkt.
 Hansen, Thomas Mejer; adjunkt.
 Hvidberg, Christine Schøtt; lektor.
 Høyer, Jacob Lorentzen; adjunkt.
 Olesen, Arne Vestergaard; adjunkt.
 Rasmussen, Sune Olander; forskningsass.
 Svensson, Anders Mortensen; forskningsass.

STIP Internt finansieret

Khan, Amir; ph.d.-stipendiat.
 Langen, Peter Lang; ph.d.-stipendiat.
 Larsen, Lisbeth; ph.d.-stipendiat.
 Podlech, Steffen; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Geels, Camilla; ph.d.-stipendiat.
 Howe, Eva; ph.d.-stipendiat.
 Schmidt, Karen Guldbæk; ph.d.-stipendiat.

Center For Jordens Klima Og Biogeokemiske Kredsløb

VIP Internt finansieret

Bjerrum, Christian Jannik; adjunkt.
 Garric, Gilles; forskningsadj.
 Lindberg, Karina; forskningsass.

VIP Eksternt finansieret

Alexeev, Vladimir; forskningslektor.
 Bendtsen, Jørgen; lektor.
 Caballero Augi, Rodrigo; forskningsadj.
 Huber, Matthew David Smirnoff; adjunkt.
 Olsen, Steffen Malskær; forskningsass.
 Shaffer, Gary Ray; professor.
 Venegas, Silvia Andrea; adjunkt.

STIP Eksternt finansieret

Hormazabal Fritz, Samuel Ernesto; ph.d.-stipendiat.
 Kronborg, Mai-Britt; ph.d.-stipendiat.

Niels Bohr Arkivet

VIP Eksternt finansieret

Aaserud, Finn; forstander.

Pors, Felicity Agnes Mary; akademisk medarbejder.

Ph.d.-afhandlinger

Basse, Nils Plesner: Turbulence in Wendelstein 7-AS plasma measured by collective light scattering.

Borel, Peter Ingo: Studies of Spin Interactions in the Na-³He and Rb-H₂ Systems.

Bøggild, Irene Antoinet: A Study of Rapid Climate Changes, Dansgaard-Oeschger events.

Christensen, Tina: Energetic Electron Precipitation Studied by Atmospheric X-rays.

Ferkinghoff-Borg, Jesper: Monte Carlo Methods in Complex Systems.

Gadegaard, Nikolaj Hølleddig: Injection Moulded Nanostructures and Modified Surface Topographies: Fabrication, Characterization, and Biological Response.

Geels, Camilla: Simulating the current CO₂ content of the atmosphere: including surface fluxes and transport across the Northern Hemisphere.

Høyer, Jacob Lorentzen: On the combination of satellite and in situ observations to detect oceanic processes.

Jansen, Nina: Studies in Numerical Relativity.

Jensen, Anna Birgitta Overgaard: Numerical Weather Predictions for Network RTK.

Lindberg, Karina: A study of climate stability and sensitivity using a simple atmosphere-ocean model.

Nørbygaard, Thomas: Studies of Grain Boundaries in Materials subjected to Diffusional Creep.

Olesen, Arne Vestergaard: Improved airborne scalar gravimetry for regional gravity field mapping and geoid determination.

Olsen, Steffen Malskær: Stable and oscillating thermohaline circulation states in simple climate models validated against paleodata.

Petersen, Brian Aagaard: Beauty Production at HERA-B: Performance of the second Level trigger and the b-bar Cross Section in 920 GeV pN Collisions.

Schilhab, Theresa Stoubæk Schmidt: No Man's Land – philosophical implications of an operational concept of consciousness.

Splittorff, Kim: The Thermodynamics of Chiral Symmetry at Low Densities.

Takanishi, Yasutaka: Fermion Masses and Mixings, and Leptogenesis.

Tolic-Nørrelykke, Simon Flyvbjerg: A Single Molecule Study of RNA Polymerase and TATA-Box Binding Protein.

Wagner, Jakob Birkedal: In situ transmission electron microscopy of catalyst particles.

Fondsbevillinger**Niels Bohr Institutet for Astronomi, Fysik og Geofysik**

Undervisningsministeriet

– Fremtidens Naturvidenskabelige Uddannelser (Nils O. Andersen) kr. 800.000.

Astronomisk Observatorium

Astrophysikalisches Institut Potsdam

– Konstruktion af CCD kamera (Per Kjærgaard Rasmussen) kr. 126.000.

Carlsbergfondet

– Forstudie af en avanceret spektograf (Jens Hjorth) kr. 240.000.

– Studier af udviklingen af galaksehobe ved brug af Very Large Telescope (Lisbeth Fogh Olsen) kr. 1.233.900.

ESA European Space Agency

– Second Phase of the Gaia Data Access and Analysis Study (Claus Fabricius) kr. 1.105.000.

ESO European Southern Observatory

– EIS Survey/LFO (Henning E. Jørgensen) kr. 60.000.

EU

– Magneto-convection in Ap stars (Åke Nordlund) kr. 994.200.

– Research training Network (Jens Hjorth) kr. 1.786.000.

Forskningsstyrelsen

– Tophat (Henning E. Jørgensen) kr. 1.300.00.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

– Formation and Evolution of Compact Binary Systems (Thomas Tauris) kr. 1.778.300.

– Star formations and Gamma Ray Bursts (Åke Nordlund) kr. 720.000.

Niels Bohr Institutet

CORE A/S

– Akustisk hi-pass filter og Near-wall flow measurement (Kristian Schaadt) kr. 40.000.

Carlsbergfondet

– Undervisningsfritagelse (Ole Ulfbeck) kr. 50.000.

EU

– Stirring and mixing (Mogens Høeg Jensen) kr. 1.077.600.

– Development of Gamma-Ray Tracking Detectors (Bent Herskind) kr. 218.900.

INTAS

– Nonlinear phenomena at the surface of liquid hydrogen (Mogens Levinsen) kr. 40.900.

Leon Rosenfeld

– Post-doctoral scholarship (Jakob Peter Bondorf) kr. 69.300.

Lundbeckfonden

– Modeling molecular networks (Jacob Bock Axelsen) kr. 994.500.

Preben Alstrøm/CORE A/S/NBIFAFG

– Reinforcement and Expectation Learning (Konstantin Klemm) kr. 169.600.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

- Aflastning som rådsmedlem (John Renner Hansen) kr. 210.000.
- Ph.d.-stip. til Christian Veje (Predrag Cvitanovic) kr. 8.800.
- Post-Doctoral Fellowship. Research programme: D-branes in string theory (Jan Ambjørn) kr. 516.600.
- Teoretisk subatomar fysik (Jan Ambjørn) kr. 1.800.000.
- Trapped Atomic Gases – A new Quantum Many Body System (Georg Morten Bruun) kr. 1.689.000.

Ørsted Laboratoriet*Carlsbergfondet*

- Optisk fysik med ultrakolde atomer (Mette Machholm) kr. 858.300.

EU

- Collective electronic states in nanostructures Collect (Poul Erik Lindelof) kr. 1.486.000.

INTAS

- Deterministic and stochastic dynamics of electron transfer in quasi-molecular systems (Nils O. Andersen) kr. 44.600.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

- Hurtige partiklers vekselvirkning med stof (Hans Henrik Andersen) kr. 56.000.
- Theory of Statistical Physics at Ørsted Laboratory (Jens Jensen) kr. 120.000.

Statens Teknisk Videnskabelige Forskningsråd

- Nye superledere- mekanismer, processer og produkter (Per Hedegård) kr. 2.362.200.

Geofysisk Afdeling*Carlsbergfondet*

- Iskapper og klima på Jorden og Mars (Christine Schøtt Hvidberg) kr. 439.900.

*Danmarks Grundforskningsfond**Forskningsstyrelsen*

- Is i planetsystemet (Dorthe Dahl-Jensen) kr. 1.300.000.
- Ørsted-/SAC-C forskning (Klaus Mosegaard) kr. 1.500.000.

Forskningsstyrelsen – ESA-følgforskning

- Eksperimenter med permanente magneter i "Rock Abrasion Tool" (Morten Bo Madsen) kr. 1.076.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

- Integreret Bayesiansk analyse af seismisk information og borehulsdata (Thomas Mejer Hansen) kr. 172.200.
- Undersøgelser af klimaets stabilitet og mulighederne for klimaforudsigelser (Peter Ditlevsen) kr. 150.000.

Publikationer***Astronomisk Observatorium i København***

- Andersen A.C.: Women in Physics in Denmark. i: Women in Physics, AIP Conf. Proceedings 628 s. 155-157. B.K. Hartine, D. Li (eds.). 2002.
- Andersen A.C.: Conference impressions and thoughts. i: Women in Academia – a Nordic perspective, NorFA s. 46-48. M.M. Nilsen (ed.). 2002.
- Andersen A.C., Höfner S., Loidl R.: The influence of dust properties on the mass loss in pulsating AGB stars. i: Radial and Nonradial Pulsations as Probes of Stellar Physics s. 542-546. C. Aerts, T.R. Bedding, J. Christensen-Dalsgaard (eds.). ASP, San Francisco 2002.
- Andersen A.C., Sotelo J.A., Pustovit V.N., Niklasson G.A.: Light scattering calculations of multi-sphere polycrystalline graphite clusters – A comparison with the 2200 Å peak and between a rigorous solution and discrete-dipole approximations. A&A 386, s. 296-307. 2002.
- Andersen A.C., Sotelo J.A., Pustovit V.N., Niklasson G.A.: Interstellar extinction by fractal polycrystalline graphite clusters? i: Electromagnetic and Light Scattering by Non-spherical Particles, Army Research Laboratory s. 1-4. B. Gustafson, L. Kolokolova (eds.). 2002.
- Andersen J.: Binary star data as constraints on stellar models. i: Observed HR diagrams and stellar evolution: The interplay between observational constraints and theory, ASP Conf. Ser. 274 s. 1. T. Lejeune, J. Fernandes (eds.). ASP, San Francisco 2002.
- Andersen J., Nissen P.E.: Dansk Astronomi 2010. Kvant 13/1, s. 21-23. 2002.
- Aragón-Salamanca A., Milvang-Jensen B., Hau G., Jørgensen I., Hjorth J.: The evolution of disk galaxies in clusters. Astrophysics and Space Science 281, issue 1, s. 339-342. 2002.
- Benoist C., da Costa L., Jørgensen H.E., Olsen L.F., Bardelli S., Zucca E., Scodreggio M., Neumann D., Arnaud M., Arnouts S., Biviano A., Ramella M.: Optically-selected clusters at $0.8 < z < 1.3$ in the EIS cluster survey. A&A 394, s. 1-5. 2002.
- Bigot L.P.: The oblique pulsator model revisited. A&A 391, s. 235-245. 2002.
- Bigot L.P.: Magnetic versus rotational effects in pulsating stars. i: Semaine de l'astrophysique française, SF2A s. 210-211. F. Combes, D. Barret (eds.). EDP Sciences (Editions de Physique), 2002.
- Björnsson G., Hjorth J., Pedersen K., Fynbo J.U.: The afterglow of GRB 010222: A case of continuous energy injection. ApJ Letters 579, s. 59-62. 2002.
- Boldyrev S., Nordlund Å., Padoan P.: Supersonic turbulence and structure of interstellar molecular clouds. Physical Review Letters vol 89, issue 3, s. 1102-1102. 2002.
- Burud I., Courbin F., Magain P., Lidman C., Hutsemékers D., Kneib J-P., Hjorth J., Brewer J., Pompei E., Germany L., Pritchard J., Jaunsen A.O., Letawe G., Meylan G.: An optical time-delay for the lensed BAL quasar HE 2149-2745. A&A 383, s. 71-81. 2002.
- Burud I., Hjorth J., Courbin F., Cohen J.G., Magain P., Jaunsen A.O., Kaas A., Faure C., Letawe G.: R-band photometry of SBS1520+530. i: VizieR Online Data Catalog s. 1. 2002.
- Burud I., Hjorth J., Courbin F., Cohen J.G., Magain P.,

- Jaunsen A.O., Kaas A.A., Faure C., Letawe G.: Time delay and lens redshift for the doubly imaged BAL quasar SBS 1520+530. *A&A* 391, s. 481-486. 2002.
- Castro Cerón J.M., Castro-Tirado A.J., Hjorth J., Gorosabel J., Fynbo J.P.U., Andersen M.I., Pedersen H., Jensen B.J., López-Corredoira M., Suárez O., Grosdidier Y., et al.: The bright optical afterglow of the long GRB 001007. *A&A* 393, s. 445-451. 2002.
- Castro Cerón J.M., Gorosabel J., Castro-Tirado A.J., Fruchter A., Greiner J., Hjorth J., Pian E., Wijers R.A.M.J., van den Heuvel H.E.: GRB 021004: polarimetric observations. *GRB Circular Network* 1596, s. 1. 2002.
- Castro-Tirado A.J., Peres E., Gorosabel J., Castro Cerón J.M., Andersen M., Hjorth J., Rol E., Wijers R.A.M.J., Fruchter A., Klose S., Greiner J., Pian E.: GRB 021004: optical spectroscopy on Oct. 11. *GRB Circular Network* 1635, s. 1. 2002.
- Chiang L.-Y., Christensen P.R., Jørgensen H.E., Naselsky I.P., Naselsky P.D., Novikov D.I., Novikov I.D.: Asymmetry of the PLANCK antenna beam shape and its manifestation in the CMB data. *A&A* 392, s. 369-376. 2002.
- Chiang L.-Y., Coles P., Naselsky P.: Return mapping of phases and the analysis of the gravitational clustering hierarchy. *MNRAS* 337, s. 488-494. 2002.
- Chiang L.-Y., Jørgensen H.E., Naselsky I.P., Naselsky P.D., Novikov I.D., Christensen P.R.: An adaptive filter for the construction of the Planck Compact Source Catalogue. *Monthly Notices of the Royal Astronomical Society* 335, s. 1054-1060. 2002.
- Cutispoto G., Pastori L., Pasquini L., de Medeiros J.R., Tagliaferri G., Andersen J.: Fast-rotating nearby solar-type stars. I. Spectral classification, Li abundances and X-ray luminosities. *A&A* 384, s. 491-503. 2002.
- Depagne E., Hill V., Spite M.E., Spite F., Plez B., Beers T.C., Barbuy B., Cayrel R., Andersen J., Bonifacio P., Francois P., Nordström B., Primas F.: First Stars II. Elemental abundances in the extremely metal-poor star CS 22949-037, A diagnostic of early massive supernovae. *A&A* 390, s. 187-198. 2002.
- Doroshkevich A.G., Naselsky P.: Ionization history of the universe as a test for superheavy dark matter particles. *Physical Review D*, APS 65, issue 12, id. 123517, s. 1-7. 2002.
- Dye S., Taylor A.N., Greve T.R., Rögnvaldsson Ö.E., van Kampen E., Jakobsson P., Sigmundsson V.S., Gudmundsson E.H., Hjorth J.: Lens magnification by C0024+1654 in the U and R band. *A&A* 386, s. 12-30. 2002.
- Evans D.W., Irwin M., Helmer L.: The Carlsberg Meridian Telescope drift scan survey. *A&A* 395, s. 347-356. 2002.
- Fabricius C.: Announcement of "The Tycho Double Star Catalogue". i: IAU Commission on Double Stars, IAU Commission 26, Information Circular 146 s. 4-4. 2002.
- Fabricius C., Høg E., Makarov V.V., Mason B.D., Wycoff G.L.: The Tycho Double Star Catalogue. *A&A* 384, s. 180-189. 2002.
- Fabricius C., Lindegren L.: The Spectro Point Spread Function for GAIA. *Astrophysics and Space Science* 280, issue 1/2, s. 51-56. 2002.
- Fabricius C., Makarov V.V., Knude J.K., Wycoff G.L.: Henry Draper catalogue identifications for Tycho-2 stars. *A&A* 386, s. 709-710. 2002.
- Fasano G., Bettoni D., D'Onofrio M., Kjærgaard Rasmussen P., Moles M.: The scaling relations of early-type galaxies in clusters – I. Surface photometry in seven nearby clusters. *A&A* 387, s. 26-39. 2002.
- Fasano G., Bettoni D., Marmo C., Pignatelli E., Poggianti B.M., Moles M., Kjærgaard Rasmussen P.: WINGS: a Wide-field Imaging Nearby Galaxy clusters Survey. i: ASP Conference Proceedings, vol. 268 s. 359-359. ASP, San Francisco 2002.
- Fruchter A., Rhoads J., Burud I., Levan A., Patel S., Kouveliotou C., Gorosabel J., Hjorth J.: The probable host galaxy of GRB/XRF 020427. *GRB Circular Network* 1440, s. 1. 2002.
- Fynbo J.P.U., Gorosabel J., Møller P., Hjorth J., Andersen M.I., Egholm M.P., Jensen B.L., Pedersen H., Thomsen B., Weidinger M.: The optical afterglow and host galaxy of GRB 000926. i: Lighthouses of the Universe: The most luminous celestial objects and their use for cosmology. Proceedings of the MPA/ESO joint astronomy conference s. 187-190. 2002.
- Fynbo J.P.U., Møller P., Thomsen B., Hjorth J., Gorosabel J., Andersen M.I., Egholm M.P., Holland S.T., Jensen B.L., Pedersen H., Weidinger M.: Deep Ly α imaging of two $z = 2.04$ GRB host galaxy fields. *A&A* 388, s. 425-438. 2002.
- Galsgaard K., Roussev I.: Magnetic reconnection in 2D stratified atmospheres: Part I. Dynamical consequences. *A&A* 383, s. 685-685. 2002.
- Galsgaard K., Roussev I.: Magnetic reconnection in 2D stratified atmospheres: Part II. Observable consequences. *A&A* 383, s. 697-697. 2002.
- Galsgaard K., Roussev I., Judge P.G.: Physical Consequences of the Inclusion of Anomalous Resistivity in the Dynamics of 2D Magnetic Reconnection. *A&A* 382, s. 639-649. 2002.
- Goldman B., Afonso C., Alard C., Albert J.N., Amadon A., Andersen J., et al.: EROS 2 proper motion survey: Constraints on the halo white dwarfs. *A&A Letters* 389, s. 69-73. 2002.
- Gorosabel J., Andersen M.I., Hjorth J., Pedersen H., Jensen B.L., Fynbo J.P.U., Lehto H.J., Katajainen S., Hurley K., Lund N.: Constraints on the optical afterglow emission of the short/hard burst GRB 010119. *A&A* 383, s. 112-117. 2002.
- Gorosabel J., Fynbo J.P.U., Burud I., Fruchter A., Hjorth J.: GRB 020305: HST/STIS observations. *GRB Circular Network* 1542, s. 1. 2002.
- Gorosabel J., Fynbo J.P.U., Hjorth J., et al.: Strategies for prompt searches for GRB afterglows: The discovery of the GRB 001011 optical/near-infrared counterpart using colour-colour selection. *A&A* 384, s. 11-23. 2002.
- Gorosabel J., Fynbo J.P.U., Hjorth J., Pedersen H., Jensen B.L., Holland S.T., Castro Cerón J.M., Andersen M., Castro-Tirado A.J.: GRB 020813: likely host galaxy. *GRB Circular Network* 1651, s. 1. 2002.
- Gorosabel J., Hjorth J., Jakobsson P., et al.: GRB 020418: optical/near-IR observations. *GRB Circular Network* 1419, s. 1. 2002.
- Gorosabel J., Hjorth J., Jensen B.L., Pedersen H., Jakobsson P., Fynbo J.P.U., Andersen M.I.: GRB 020604: optical observations. *GRB Circular Network* 1429, s. 1. 2002.
- Gorosabel J., Hjorth J., Pedersen H., Jensen B.L., Fynbo J.P.U., Andersen M., Castro Cerón J.M., Castro-Tirado A.J.: XRF 020903: flattening of the optical light curve. *GRB Circular Network* 1631, s. 1. 2002.

- Gorosabel J., Hjorth J., Pursimo T., Kaas A., Fynbo J.P.U., Møller P., Jensen B.L., Pedersen H., Andersen M.I.: GRB 020124: optical observations. GRB Circular Network 1224, s. 1. 2002.
- Groenewegen M.A.T., Girardi L., Hatziminaoglou E., Benoist C., Olsen L.F., da Costa L., Arnouts S., Madejsky R., Mignani R.P., Rit e C., Sikkema G., Slijkhuis R., Vandame B.: ESO Imaging Survey, The stellar catalogue in the Chandra deep field south. *A&A* 392, s. 741-755. 2002.
- Gudiksen B.V., Nordlund  .: Bulk heating and slender magnetic loops in the solar corona. *ApJ* 572, s. 113-116. 2002.
- Hansen L., Olsen L.F., Jørgensen H.E.: Multi-object spectroscopy of low redshift EIS clusters. I. *A&A* 388, s. 1-6. 2002.
- Hatziminaoglou E., Groenewegen M.A.T., da Costa L., Arnouts S., Benoist C., Madejsky R., Mignani R.P., Olsen L.F., Rit e C., Schirmer M., Slijkhuis R., Vandame B.: ESO Imaging Survey, Exploring the optical/infrared imaging data of CDF-S: Point sources. *A&A* 384, s. 81-98. 2002.
- Helt B.E., Clausen J.V., Olsen E.H., Santos N.C., Mayor M., Naef D., Pepe F., Queloz D., Udry S., Burnet M., Pritchard J.D.: The CORALIE Survey for Southern Extra-solar Planets IX. A 1.3-day Period Brown Dwarf Disguised as a Planet. *A&A* 392, s. 215-229. 2002.
- Hill V., Plez B., Cayrel R., Beers T.C., Nordström B., Andersen J., et al.: First stars. I. The extreme r-element rich, iron-poor halo giant CS 31082-001, Implications for the r-process site(s) and radioactive cosmochronology. *A&A* 387, s. 560-579. 2002.
- Hjorth J.: Revised photometry of the optical afterglow of GRB 020405. GRB Circular Network 1336, s. 1. 2002.
- Hjorth J., Burud I., Jaunsen A.O., Schechter P.L., Kneib J.P., Andersen M.I., Korhonen H., Clasen J.W., Kaas A.,  stensen R., Pelt J., Pijpers F.P.: The time delay of the Quadruple Quasar RX J0911.4+0551. *ApJ Letters* 572, issue 1, s. 11-14. 2002.
- Hjorth J., Fynbo J.P.U., Pian E., Delsanti A., Jensen B.L., Gorosabel J., Pedersen H., Andersen M.I.: Fading optical afterglow and possible host galaxy of GRB 020405. GRB Circular Network 1329, s. 1. 2002.
- Hjorth J., Gorosabel J.: GRB 020322: optical observations. GRB Circular Network 1300, s. 1. 2002.
- Hjorth J., Gorosabel J., Fynbo J.P.U.: VLT observations of GRB 020124: the fading optical/near-infrared afterglow. GRB Circular Network 1227, s. 1. 2002.
- Hjorth J., Thomsen B., Nielsen S.R., Andersen M.I., Holland S.T., Fynbo J.P.U., Pedersen H., Jaunsen A.O., Halpern J.P., Fesen R., Gorosabel J., Castro-Tirado A.J., McMahon R.G., Hoenic M.D., Björnsson G., Amati L., Tanvir N., Natarajan P.: The afterglow and complex environment of the Optically Dim Burst GRB 980613. *ApJ* 576, issue 1, s. 113-119. 2002.
- Holland S.T., Fynbo J.P.U., Weidinger M., Egholm M.P., Levan A., Hjorth J., Pedersen H.: GRB 021004: optical photometry at 2.5 days. GRB Circular Network 1597, s. 1. 2002.
- Holland S.T., Garnavich P.M., Munoz J.A., Stanek K.Z., Augustesen K., Jensen B.L., Hjorth J., Gorosabel J., Gialisco M.: GRB 020409: no evidence for an optical afterglow. GRB Circular Network 1365, s. 1. 2002.
- Holland S.T., Gorosabel J., Augustesen K., Jensen B.L., Hjorth J.: GRB 020409, no optical detection to $r = 20$. GRB Circular Network 1359, s. 1. 2002.
- H g E.: GAIA photometric and imaging performance. i: GAIA, a European Space Project, EAS Publ. Series, vol. 2 s. 27-38. O. Bienayme, C. Turon (eds.). EAS, 2002.
- H g E.: GAIA photometry: selected topics. i: Census of the Galaxy: Challenges for Photometry and Spectrometry with GAIA, Astron.Sp.Sc. 280 s. 13-19. J. Sudzius, V. Vasevicius (eds.). Kluwer, Holland 2002.
- H g E.: Detection of extrasolar planets with GAIA. i: Census of the Galaxy: Challenges for Photometry and Spectrometry with GAIA, Astron.Sp.Sc. 280 s. 139-142. J. Sudzius, V. Vasevicius (eds.). Kluwer, Holland 2002.
- H g E.: General discussion and photometric system for GAIA. i: Census of the Galaxy: Challenges for Photometry and Spectrometry with GAIA s. 191-194. J. Sudzius, V. Vasevicius (eds.). Kluwer, Holland 2002.
- H g E., Mattila K.: Multi-colour photometry with GAIA of the diffuse sky background. i: GAIA, a European Space Project, EAS Publ. Series, vol. 2 s. 321-326. O. Bienayme, C. Turon (eds.). EDP Sciences, 2002.
- Jansen N., Diener P., Hansen J., Khokhlov A., Novikov I.D.: Local and global properties of conformal initial data for black-hole collisions. *Class. Quantum Grav.* 19, s. 1-23. 2002.
- Jonker P.G., Nelemans G., Groot P.J., van der Klis K.M., Hjorth J., Delsanti A., Stappers B., Calkins M.: XTE J1751-305. IAU Circular 7872, s. 1. 2002.
- Jørgensen J.L., Andersen A.C., Haack H., Michelsen R.: Bering – en lille rumsonde med et stort navn. Danmarks første deep-space mission. *Kvant* 2, s. 26-30. 2002.
- Jørgensen U.G., Appel P.W.U.: Cosmic Origin of Earth's Water. *Geological Survey of Denmark and Greenland* 2001/131, s. 28-29. 2002.
- Jørgensen U.G., Aringer B., Kerschbaum F., Hron J., H fner S.: The Pulsation of M-type Miras: Multi-epoch ISO-SWS Observations and Dynamical Models. i: Radial and Nonradial Pulsations as Probes of Stellar Physics – IAU Coll. 185, ASP Conf. Series, vol. 259 s. 538-541. C. Aerts, T. Bedding, J. Christensen-Dalsgaard (eds.). ASP, San Francisco 2002.
- Jørgensen U.G., H fner S., Loidl R., Aringer B.: Dynamical Atmospheres and Mass Loss of Pulsating AGB Stars in Radial and Nonradial Pulsations as Probes of Stellar Physics. i: Radial and Nonradial Pulsations as Probes of Stellar Physics – IAU Coll. 185 s. 534-537. C. Aerts, T. Bedding, J. Christensen-Dalsgaard (eds.). ASP, San Francisco 2002.
- Jørgensen U.G., Larsson S.L., Vinter C.: Jordens Vand. *Naturens Verden* 84/10, s. 2-13. 2002.
- Kaltcheva N., Knude J.K.: Transformations between the Vilnius and Str mgren photometric systems. *A&A* 385, s. 1107-1118. 2002.
- Kaper L., Castro-Tirado A.J., Fruchter A., Greiner J., Hjorth J., et al.: Gamma-ray bursts: the most powerful cosmic explosions. *The Messenger* 109, s. 37-41. 2002.
- Keller C.U., Stein R.F., Nordlund  .: Observational signatures of a solar small-scale global dynamo. i: American Astronomical Society Meeting 200, #89.08 s. 1-1. 2002.
- Khokhlov A.M., Novikov I.D.: Gauge stability of 3 + 1 formulations of general relativity. *Classical and Quantum Gravity* 19, s. 827-846. 2002.
- Knude J.K.: Methods to account for interstellar extinction. *Astrophysics and Space Science* 280, s. 97-107. 2002.

- Knude J.K.: Dust and Obscuration in the Milky Way. EAS Publication Series 2, s. 225-232. 2002.
- Knude J.K.: Molekylskyer. i: Den Store Danske Encyclopaedi, supplements s. 1. Gyldendal, København 2002.
- Knude J.K.: Interstellare Medium. i: Den Store Danske Encyclopaedi, supplements s. 1. Gyldendal, København 2002.
- Knude J.K., Fabricius C., Høg E., Makarov V.V.: Distances of absorbing features in the LDN 1622 direction – An application of Tycho-2 photometry and Michigan Classification. *A&A* 392, s. 1069-1079. 2002.
- Knude J.K., Kaltcheva N.: Transformations between Vilnius and Strömgren photometric systems. *Astrophysics and Space Science* 280, s. 67-70. 2002.
- Masetti N., Palazzi E., Maiorano E., Simoncelli A., Pian E., Castro-Tirado A.J., Fruchter A., Greiner J., Hjorth J., Kaper L., van den Heuvel H.E., Cabanac R., Kaufer A.: GRB 020405: VLT observations of the OT environment. *GRB Circular Network* 1375, s. 1. 2002.
- Masetti N., Palazzi E., Pian E., Hjorth J., Castro-Tirado A.J., Boehnhardt H., Price P.A.: GRB 02040: VLT spectroscopy. *GRB Circular Network* 1330, s. 1. 2002.
- Meibom S., Andersen J., Nordström B.: Critical tests of stellar evolution in open clusters. III: Stellar population and dynamical evolution of IC 4651. *A&A* 386, s. 187-203. 2002.
- Michelsen R., Jørgensen J.L., Haack H., Andersen A.C.: Asteroider, meteoritter og Bering. *Kvant* 1, s. 15-20. 2002.
- Møller P., Pedersen K., et al.: Absorption systems in the spectrum of GRB 021004. *A&A Letters* 396, s. 21-24. 2002.
- Naselsky P., Novikov D., Silk J.: Amplitude-phase analysis of cosmic micro wave background maps. *ApJ* 565, s. 655-660. 2002.
- Naselsky P., Novikov D.I., Silk J.: A combined multifrequency map for point source subtraction. *MNRAS* 335, s. 550-554. 2002.
- Naselsky P., Novikov I.D.: The primordial baryonic clouds and their contribution to the CMB anisotropy and polarization formation. *MNRAS* 334, s. 137-142. 2002.
- Naselsky P., Novikov I.D.: The present and the future of the CMB anisotropy and polarization. *Advances in Space Research* 31/2, s. 417-425. 2002.
- Neumann D.M., Benoist C., Arnaud M., da Costa L., Jørgensen H.E., Olsen L.F., et al.: The detection of X-ray emission from two high redshift ($z > 1$) clusters with XMM-Newton. i: Proc. Symposium "New visions of the X-ray universe in the XMM-Newton and Chandr era", Nov. 26-30, 2001, ESTEC, The Netherlands, ESA SP-488 s. 1-4. F. Jansen, TBD (eds.). 2002.
- Nordlund Å., Boldyrev S., Padoan P.: Scaling relations of supersonic turbulence in star-forming molecular clouds. *ApJ* 573, s. 678-684. 2002.
- Nordlund Å., Padoan P.: The stellar initial mass function from turbulent fragmentation. *ApJ* 576, s. 870-879. 2002.
- Nordström B., Andersen J.: Universets alder og de første tunge grundstoffer. *Kvant* 13, s. 6-8. 2002.
- Novikov I.D.: R- and T-Regions in Space-Time with Spherically Symmetric Space. *General Relativity and Gravitation* Vol. 33, no. 12, s. 2259-2296. 2002.
- Novikov I.D.: The River of Time. 256 s. Shanghai Scientific and Technical Publishers 2002.
- Novikov I.D.: Can we change the past? i: The Future of Spacetime s. 57-85. W.W.Norton & Co., USA 2002.
- Padoan P., Boldyrev S., Nordlund Å.: Supersonic turbulence and structure of interstellar molecular clouds. i: American Astronomical Society Meeting 200, #73.19 s. 1. USA 2002.
- Pedersen K.: Røntgenhimlen – på stjernebig med Superman og Lois Lane. *Aktuel Naturvidenskab* 4, s. 8-11. 2002.
- Piro L., Frail D.A., Gorosabel J., Garmire G., Soffitta P., Amati L., Andersen M.I., Antonelli L.A., Berger E., Frontera F., Fynbo J.P.U., Gandolfi G., Garcia M.R., Hjorth J., Zand J., Jensen B.L., Masetti N., Møller P., Pedersen H., Pian E., Wieringa M.H.: The bright Gamma-Ray Burst of 2000 February 10: A case study of an optically dark Gamma-Ray Burst. *ApJ* 577, issue 2, s. 680-690. 2002.
- Rosenthal C.S., Bogdan T.J., Carlsson M., Dorch S.B.F., Hansteen V., McIntosh S.W., McMurry A., Nordlund Å., Stein R.F.: Waves in the magnetized solar atmosphere. I. Basic processes and internetwork oscillations. *ApJ* 564, issue 1, s. 508-524. 2002.
- Salamanca I., Rol E., Kaper L., Castro-Tirado A.J., Fruchter A., Greiner J., Hjorth J., Pian E., van den Heuvel H.E.: GRB 020321: optical observations. *GRB Circular Network* 1385, s. 1. 2002.
- Samadi R., Nordlund Å., Stein R.F., Goupil M.-J., Roxburgh I.: Possible role of plumes in the stochastic excitation of p-modes. i: SF2A-2002, Semaine de l'Astrophysique Française, meeting held in Paris, June 24-29 s. 205-205. F. Combes, D. Barret (eds.), *EdP-Sciences Conference Series*. 2002.
- Simoncelli A., Maiorano E., Palazzi E., Masetti N., Pian E., Hjorth J., et al.: GRB 020405: field photometry at ESO. *GRB Circular Network* 1388, s. 1. 2002.
- Toft S., Rasmussen J., Sommer-Larsen J., Pedersen K.: X-ray emission from haloes of simulated disc galaxies. *Monthly Notices of the Royal Astronomical Society* 335, s. 799-806. 2002.
- Weidinger M., Egholm M.P., Fynbo J.P.U., Thomsen B., Møller P., Hjorth J., Pedersen H., Jakobsson P., Jensen B.L.: GRB 021004: steepening of the optical decay slope. *GRB Circular Network* 1573, s. 1. 2002.

Niels Bohr Institutet

- Aaserud F.: Release of documents relating to 1941 Bohr – Heisenberg Meeting. *Naturens Verden* 84 no. 8 – 9, s. I-XL. 2002.
- Aaserud F.: Niels Bohr, Om atomernes bygning – Efterskrift. i: Højdepunkter i dansk naturvidenskab s. 162-169. Jan Teuber. Gads Forlag, København 2002.
- Aaserud F.: Niels Bohr and the Nobel Prizes. i: Historical Studies in the Nobel Archives: The Prizes in Science and Medicine s. 39-64. Elisabeth Crawford. Universal Academy Press, Tokyo 2002.
- Aaserud F.: The Bohr-Heisenberg Meeting from a Distance. i: Symposium: The Copenhagen Interpretation: Science and History on Stage s. 1-2. National Museum of Natural History of the Smithsonian Institution 2002.
- Aaserud F.: Werner Heisenberg's besøk hos Niels Bohr i 1941: Drama og dokumentasjon. *Forskningspolitikk* vol. 3, s. 14-15, 17. 2002.
- Alstrøm P.: "Sausage-String" Appearance of Arteries and Arterioles can be Caused by an Instability of the Blood

- Vessel Wall. *Am. J. Physiol., Regul. Integr. Comp. Physiol.* vol. R 1118, s. 283. 2002.
- Ambjørn J.: A Lorentzian Cure for Euclidean Troubles. *Nucl. Phys. Proc. Suppl* 106, s. 977. 2002.
- Ambjørn J.: 3D Lorentzian, Dynamically Triangulated Quantum Gravity. *Nucl. Phys. Proc. Suppl* vol. 106, s. 980. 2002.
- Ambjørn J.: Strings, Quantum Gravity and Non-commutative Geometry on the Lattice. *Nucl. Phys. Proc. Suppl.* vol. 106, s. 62. 2002.
- Ambjørn J., Anagnostopoulos K.: Real-time Dynamics of a Hot Yang-Mills Theory: A Numerical Analysis. *Nucl. Phys. Proc. Suppl.* vol. 106, s. 546. 2002.
- Ambjørn J., Anagnostopoulos K., Nishimura J.: The Factorization Method for Systems with a Complex Action: A Test in Random Matrix Theory for Finite Density QCD. *JHEP* 0210, s. 062. 2002.
- Ambjørn J., Anagnostopoulos K., Nishimura J.: On the Quantum Geometry of String Theory. *Nucl. Phys. Proc. Suppl.* vol. 106, s. 965. 2002.
- Ambjørn J., Anagnostopoulos K., Nishimura J.: On the Spontaneous Breakdown of Lorentz Symmetry in Matrix Models of Superstrings. *Phys. Rev.* vol. D 65, s. 086001. 2002.
- Ambjørn J., Catteral S.: Stripes from (noncommutative) Stars. *Phys. Lett.* vol. B 549, s. 253. 2002.
- Ambjørn J., Janik R.A.: Interpolation between Open and Closed Strings – a BSFT Approach. *Phys. Lett.* vol. B 538, s. 189. 2002.
- Anagnostopoulos K., Nishimura J.: The area Law in Matrix Models for Large N QCD Strings. *Int. J. Mod. Phys.* vol. C 13, s. 555. 2002.
- Anagnostopoulos K., Nishimura J.: New Approach to the Complex-action Problem and its Application to a Non-perturbative Study of Superstring Theory. *Phys. Rev.* vol. D 66, s. 106008. 2002.
- Arnsdorf M.: Relating Covariant and Canonical Approaches to Triangulated Models of Quantum Gravity. *Class. Quant. Grav.* vol. 19, s. 1065. 2002.
- Bak P.: Viscosity and Transient Electric Birefringence Study of Clay Colloidal Aggregation. *Phys. Rev.* vol. E 65, s. 021407-01-021407-09. 2002.
- Bak P.: Heat Capacities of Solid State Proteins: Implications for Protein Stability in Solution. *Physica* vol. A 313, s. 540-548. 2002.
- Bak P., Hansen A.: Mapping the Non-directed Polymer Model to a Non-linear Growth Equation of Burgers Type. *Physica* vol. A 310, s. 7-16. 2002.
- Bak P., Høye J.S.: Microscopic Argument for the Anomalous Hydration Heat Capacity Increment upon Solvation of Apolar Substances. *Physica* vol. 303, s. 286-294. 2002.
- Bak P., Høye J.S., Hansen A.: Specific Heat upon Aqueous Unfolding of the Protein Interior: a Theoretical Approach. *Physica* vol. A 304, s. 355-361. 2002.
- Bak P., Høye J.S., Hansen A.: Apolar and Polar Solvation Thermodynamics Related to the Protein Unfolding Process. *Biophys.* vol. J 82, s. 713-719. 2002.
- Bak P., Sneppen K., Jensen M.H.: Thermodynamics of Proteins: Fast Folders and Sharp Transitions. *Comput. Phys. Commun.* vol. 147, s. 307-312. 2002.
- Bearden I.G., Bøggild H., Christensen C.H., Christiansen P.H.L., Gaardhøje J.J., Hansen O., Holm A.L., Jørgensen C.O.E., Nilsson B.S., Ouerdane D., Sandberg D., Staszal P.P.: Pseudorapidity Distributions of Charged Particles from AU+AU Collisions at the Maximum RHIC Energy. *Phys. Rev. Lett.* vol. 88, s. 202301. 2002.
- Bearden I.G., Bøggild H., Christensen C.H., Christiansen P.H.L., Gaardhøje J.J., Hansen O., Holm A.L., Nilsson B.S., Ouerdane D., Staszal P.P.: Results from the Brahm's Experiment at RHIC. *Nucl. Physics* vol. A 698, s. 29-38. 2002.
- Bearden I.G., Bøggild H., Christensen C.H., Christiansen P.H.L., Gaardhøje J.J., Hansen O., Holm A.L., Nilsson B.S., Ouerdane D., Staszal P.P.: Rapidity Dependence of Anti-proton to Proton Ratios in AU+A Collisions at $S(NN)^{1/2} = 130$ -GEV. *Phys. Rev. Lett.* vol. 87, s. 112305. 2002.
- Bearden I.G., Bøggild H., Christiansen P.H.L., Gaardhøje J.J., Hansen A.G., Hansen O.: Particle Production in Central PB+PB Collisions at 158-A-GEV/C. *Phys. Rev. C* 66, s. 044907. 2002.
- Bearden I.G., Bøggild H., Christiansen P.H.L., Gaardhøje J.J., Hansen A.G., Hansen O.: Deuteron and Triton Production with High Energy Sulphur and Lead Beams. *Eur. Phys. J.* vol. C 23, s. 237-247. 2002.
- Bearden I.G., Bøggild H., Gaardhøje J.J., Hansen A.G., Hansen O.: Event Texture Search for Phase Transitions in PB+PB Collisions. *Phys. Rev.* vol. C 65, s. 044903. 2002.
- Berg-Sørensen K.: Atomic Collision Dynamics in Optical Lattices. *Phys. Rev.* vol. A 65, s. 033411-1 – 033411-16. 2002.
- Berg-Sørensen K.: Nobelprisen i fysik 2001. *KVANT* vol. 1, s. 36 + 8-12. 2002.
- Bjerrum-Bohr N.E.J.: Leading Quantum Gravitational Corrections to Scalar QED. *Phys. Rev.* vol. D 66, s. 084023. 2002.
- Boiars Kyi O.: A Toy Model of the M5-brane: Anomalies of Monopole Strings in Five Dimensions. *Annals Phys.* vol. 301, s. 1. 2002.
- Boiars Kyi O.: Brane-bulk Interaction in the Topological Theory. *Phys. Lett.* vol. B 532, s. 357. 2002.
- Bondorf J.: Electromagnetically Induced Nuclear-Charge Pickup Observed in Ultrarelativistic Pb Collisions. *Phys. Rev. Lett* vol. 88, s. 042301. 2002.
- Bondorf J., Michoustine I.: Equilibration and Freeze out in an Exploding System. *Phys. Rev.* vol. C 65, s. 017601. 2002.
- Bondorf J., Michoustine I.: Electromagnetic Dissociation of Nuclei and Collider Luminosity Monitoring in ALICE Experiment at LHC. ALICE Collaboration Internal Note ALICE-INT-2002-07, s. 2002-07. 2002.
- Cvitanovic P., Levinsen M.T.: Periodic Orbit Theory Applied to a Chaotically Oscillation Gas Bubble in Water. *Nonlinearity* vol. 15, s. 25-43. 2002.
- Døssing T., Herskind B.: Direct Decay-out from the Superdeformed Band to the Yrast Line in ^{152}Dy . *Phys. Rev. Lett.* vol. 88, s. 042501-4. 2002.
- Ellegaard C.: Pattern Dynamics of Vortex Ripples in Sand. *Phys. Rev. Letters* Vol. 88, s. 234302-1. 2002.
- Emmeche C.: Taking the Semiotic Turn, or how Significant Philosophy of Science Should be Done. *Sats – Nordic Journal of Philosophy* 3(1), s. 155-162. 2002.
- Hagemann G.: Backbending Region Study in $^{160,162}\text{Dy}$ Using Incomplete Fusion Reactions. *Phys. Rev.* vol. C 66, s. 014312-39. 2002.
- Hagemann G., Herskind B., Sletten G.: $^{68}_{28}\text{Ni}_{40}$: Magicity

- Versus Superfluidity. *Phys. Rev. Lett.* vol. 88, s. 092501-4. 2002.
- Hagemann G., Herskind B., Sletten G.: Coulomb Excitation of Ni and Zn Isotopes around the N=40 Subshell Closure. i: *Proc. Int. Conf. on Nuclear Physics at the Border Lines* s. 322-325. Lipari, Italy 2001.
- Hagemann G., Herskind B., Sletten G., Wilson J.N.: Lifetimes of Triaxial Superdeformed States in ^{163}Lu and ^{164}Lu . *Eur. Phys. Jour.* vol. A 13, s. 291-296. 2002.
- Hagemann G., Herskind B., Sletten G., Wilson J.N.: Comparative Quadrupole Moments of Triaxial Superdeformed States in $^{163,164,165}\text{Lu}$. *Eur. Phys. Jour.* vol. A 15, s. 435-38. 2002.
- Hagemann G., Jensen D.R.: First Triaxial Superdeformed Bank in ^{170}Hf . *Eur. Phys. Jour.* vol. A 15, s. 439-42. 2002.
- Hagemann G., Tørmanen S.S.: Lifetimes in the Ground-State Band and the Structure of ^{118}Te . *Eur. Phys. Jour.* vol. A 13, s. 435-448. 2002.
- Hamamoto I.: Isoscalar Dipole Strength in $^{208}_{82}\text{Pb}_{126}$: The Spurious Mode and the Strength in the Continuum. *Physical Review* vol. C 66, s. 044315. 2002.
- Herskind B.: Effect of El Decay in the Population of Superdeformed Structures. *Phys. Lett. B* 540, s. 199-206. 2002.
- Herskind B., Døssing T.: Octupole Excitations in Superdeformed $^{152}_{66}\text{Dy}_{86}$. *Phys. Rev. Lett.* vol. 89, s. 282501-4. 2002.
- Herskind B., Døssing T., Hagemann G., Jensen D.R., Sletten G., Wilson J.N.: Count Fluctuation Analysis in the Triaxial Strongly Deformed Potential Well of ^{163}Lu . *Eur. Phys. Jour.* vol. A 14, s. 309-316. 2002.
- Herskind B., Varmette P.: First Observation of Excited Structures in Neutron-Deficient ^{179}Hg : Evidence for Multiple Shape Coexistence. *Phys. Lett.* vol. B 528, s. 221-227. 2002.
- Jackson A.D.: Propagation of Exciton Pulses in Semiconductors. *Europhys. Lett* 59, s. 807. 2002.
- Jackson A.D.: The Lieb Mode in Quasi-one-dimensional Bose-Einstein Condensates. *Phys. Rev. Lett.* 89, s. 070403. 2002.
- Jackson A.D., Ellegaard C., Schaadt K.E.: Random Matrix Theory for Systems with an Approximate Symmetry and Widths of Acoustic Resonances in Thin Chaotic Plates. *Phys. Rev. E* 63, s. 066204. 2002.
- Jackson A.D., Lautrup B.: Products of Random Matrices. *Phys. Rev. E* 66, s. 066124. 2002.
- Jackson A.D., Lautrup B.: Brownian Warps: A Least Committed Prior for Non-rigid Registration. i: *Medical Image Computing and Computer-Assisted Intervention – MIC-CAI 2002*, vol. II, (Proc. of) s. 557-564. T. Dohi and R. Kikinis. Springer Verlag, 2002.
- Jackson A.D., Scavenius O., Pisarski R.D.: Dynamics of Hadron Production at the Confinement Transition. *Berkeley 2001 Nuclear Physics in the 21st Century*, s. 517-521. 2001.
- Janik R.A.: BMN Operators and String Field Theory. *Phys. Rev. Lett.* B 549, s. 237. 2002.
- Janik R.A.: QCD, Diffraction and String Theory. *Acta Phys. Polon B* 33, s. 3615. 2002.
- Janik R.A.: New Multicritical Random Matrix Ensembles. *Nucl. Phys.* vol. B 635, s. 492. 2002.
- Jensen D.R., Hagemann G., Herskind B., Sletten G., Wilson J.N.: Wobbling Phonon Excitations, Coexisting with Normal Deformed Structures in ^{163}Lu . *Nucl. Phys.* vol. A 703, s. 3-44. 2002.
- Jensen D.R., Hagemann G., Ødegård S.W., Herskind B., Sletten G., Wilson J.N.: Evidence for Second-Phonon Nuclear Wobbling. *Phys. Rev. Lett.* Vol. 89, s. 142503-6. 2002.
- Jensen M.H.: Multifractal Structure of the Harmonic Measure of Diffusion Limited Aggregates. *Physical Review* vol. E 65, s. 046109. 2002.
- Jensen M.H.: Optimal Investment Horizons. *Eur. Journ. Phys.* vol. B 27, s. 583. 2002.
- Jensen M.H.: Phase Transitions in the Dielectric Breakdown Model. *Phys. Rev. Lett.* vol. 88, s. 235505. 2002.
- Jensen M.H.: "Dimension" in a Shell Model for Turbulence. *Physical Review* vol. E 65, s. 036305. 2002.
- Klemm K.: Diffusion on Random Site Percolation Clusters. *Theory and NMR Microscopy Experiments with Model Objects.* *Phys. Rev.* vol. E 65, s. 021112. 2002.
- Klemm K., Alstrøm P.: Emergence of Memory. *Europhys. Lett.* vol. 59, s. 662. 2002.
- Klemm K., Martinez Eguiluz V.: Highly Clustered Scale-free Networks. *Phys. Rev.* vol. E 65, s. 036123. 2002.
- Klemm K., Martinez Eguiluz V.: Growing Scale-free Networks with Small-world Behavior. *Phys. Rev.* vol. E 65, s. 057102. 2002.
- Kristjansen C.F.: BMN Correlators by Loop Equations. *JHEP* 0210, s. 027. 2002.
- Lenaghan J.T.: Mesoscopic QCD and the Theta Vacua. *Nucl. Phys.* vol. B 624, s. 253. 2002.
- Lenaghan J.T., Splittorff K.: Dashen's Phenomenon in Gauge Theories with Spontaneously Broken Chiral Symmetries. *Phys. Rev.* vol. D 65, s. 085015. 2002.
- Lenaghan J.T., Splittorff K.: The Superfluid and Conformal Phase Transitions of Two-color QCD. *Phys. Rev.* vol. D 65, s. 054002. 2002.
- Levensen M.T.: Patterns of Chiral Symmetry Breaking and a Candidate for a C-theorem in Four Dimensions. *Phys. Rev.* vol. D 65, s. 085042. 2002.
- Levensen M.T.: Using Laser Induced Fluorescence in the Study of Surface Wave Turbulence. *J. Fluorescence* vol. 12, s. 45-50. 2002.
- Levensen M.T.: Period Doubling Bifurcations from Breaking the Spherical Symmetry in Sonoluminescence: Experimental Verifications. *Phys. Rev. Lett.* vol. 89, s. 084303. 2002.
- Martinez Eguiluz V., Klemm K.: Epidemic Treshold in Structured Scale-free Networks. *Phys. Rev. Lett.* vol. 89, s. 108701. 2002.
- Martinez Eguiluz V., Levensen M.T., Alstrøm P.: Weak Wave Turbulence Scaling Theory for Diffusion and Relative Diffusion in Turbulent Surface Waves. *Europhys. Lett.* vol. 58(4), s. 517-523. 2002.
- Michoustine I.: Collective Deceleration of Ultrarelativistic Nuclei and Creation of Quark-gluon Plasma. *Phys. Rev. Lett.* Vol 88, s. 112501. 2002.
- Michoustine I.: Constraints on Possible Phase Transitions above the Nuclear Saturation Density. *Phys. Rev.* Vol. C65, s. 015202. 2002.
- Michoustine I.: Catastrophic Rearrangement of a Compact Star Due to the Quark Core Formation. *Phys. Lett.* Vol. B552, s. 1. 2002.
- Mocsy A.: Dissipation at Two-loop Level: Undressing the Chiral Condensate. *Phys. Rev.* vol. D 66, s. 056010. 2002.

- Nielsen H.B.: Non-Thermal Leptogenesis from the Heavier Majorana Neutrinos. *Nucl. Phys.* vol. B 647, s. 252. 2002.
- Nielsen H.B.: Five Adjustable Parameter Fit of Quark and Lepton Masses and Mixings. *Phys. Lett.* vol. B 543, s. 249. 2002.
- Nielsen H.B.: Minimal Mixing of Quarks and Leptons in the SU(3) Theory of Flavour. *Nucl. Phys.* vol. B 626, s. 307. 2002.
- Nielsen H.B.: Phase Transition in Gauge Theories and Multiple Point Model. *Phys. Atom. Nucl.* vol. 65, s. 353. 2002.
- Nielsen H.B.: Why Nature has Made a Choice of One Time and Three Space Coordinates? *J. Phys.* vol. A 35, s. 10563. 2002.
- Nielsen H.B.: Quantum Numbers of AGUT Higgs Fields from the Quark-lepton Spectrum. *Phys. Rev.* vol. D 65, s. 095007. 2002.
- Nielsen H.B.: Spersymmetry a Consequence of Smoothness. *Int. J. Mod. Phys.* vol. A 17, s. 2073. 2002.
- Nielsen H.B., Froggat C.D., Takanishi Y.: Family Replicated Gauge Groups and Large Mixing Angle Solar Neutrino Solution. *Nucl. Phys.* vol. B 631, s. 285. 2002.
- Nielsen H.B., Takanishi Y.: Baryogenesis via Lepton Number Violation and Family Replicated Gauge Group. *Nucl. Phys.* vol. B 636, s. 305. 2002.
- Nishimura J.: Dynamical Generation of Four-dimensional Space-time in the IIB Matrix Model. *JHEP* 0205, s. 001. 2002.
- Nishimura J.: Exactly Solvable Matrix Models for the Dynamical Generation of Space-time in Superstring Theory. *Phys. Rev.* vol. D 65, s. 105012. 2002.
- Nørrelykke S.F.: A Single-Molecule Study of RNA Polymerase and TATA-box Binding Protein. *xs. Niels Bohr Institutet, Copenhagen* 2002.
- Nørrelykke S.F., Bak P.: Self-Organized Criticality in a Transient System. *Phys. Rev.* vol. E 68, s. 036147. 2002.
- Obers N.A.J.: The Outer-Automorphic WZW Orbifolds on $so(2n)$, Including Five Triality Orbifolds on $So(8)$. *JHEP* 0212, s. 019. 2002.
- Obers N.A.J.: Two Large Examples in Orbifold Theory: Abelian Orbifolds and the Charge Conjugation Orbifold on $su(n)$. *Int. J. Mod. Phys.* vol. A 17, s. 3897. 2002.
- Obers N.A.J., Harmark T.: Black Holes on Cylinders. *JHEP* 0205, s. 032. 2002.
- Obers N.A.J., Harmark T.: Non-extremal Fractional Branes. *Nucl. Phys.* vol. B 632, s. 257. 2002.
- Oddershede L.B.: Electrochemical Etching of Tips for Scanning Tunneling Microscopy Reveals Singularity. *Europhysics Letters* vol. 57, s. 611-617. 2002.
- Oddershede L.B.: Optisk pincet målinger af enkelt protein bevægelser i bakterie membranen. *KVANT* vol. 1, s. 3-8. 2002.
- Oddershede L.B., Berg-Sørensen K.: The Motion of a Single Molecule, the Lambda-Receptor, in the Bacterial Outer Membrane. *Biophysical Journal* vol. 83, s. 3152-3161. 2002.
- Petersen J.L.: Results on 2D Current Algebras. i: Festschrift dedicated to the 60th birthday of Holger Bech Nielsen s. 74-82. DNFA, Zaloznistvo, Lubljana 2001.
- Rischel C.: Effective Hamiltonian and Low-lying Eigenstates of Four-sublattice Antiferromagnets. *Physical Review* vol. B 65, s. 064427. 2002.
- Scavenius O., Lenaghan J.T.: The K/π Ratio from Condensed Polyakov Loops. *Phys. Rev.* vol. C 66, s. 034903. 2002.
- Sletten G.: Shape Evolution in Heavy Sulphur Isotopes and Erosion of the $N=28$ Shell Closure. *Phys. Rev.* C 66, s. 054302-7. 2002.
- Sneppen K.: Epigenetics as a First Exit Problem. *Phys. Rev. Lett.* vol. 88, s. 048101-1. 2002.
- Sneppen K.: Specificity and Stability in Topology of Protein Networks. *Science* vol. 296, s. 910-256. 2002.
- Sneppen K.: Protein Interaction Networks Beyond Artifacts. *FEBS* vol. 530, s. 255-256. 2002.
- Sneppen K.: Stability Puzzles in λ Phage. *Physical Review* vol. E 65, s. 051914. 2002.
- Sneppen K.: Profit Profiles in Correlated Markets. *Physica* vol. A 316, s. 561-567. 2002.
- Sneppen K.: Cooperativity in a Trading Model with Memory and Production. *Physica* vol. A 316, s. 581-591. 2002.
- Splittorff K.: Thermodynamics of Chiral Symmetry at Low Densities. *Nucl. Phys.* vol. B 639, s. 524. 2002.
- Splittorff K.: Diquark Condensate in QCD with Two Colors at Next-to-leading Order. *Nucl. Phys.* vol. B 620, s. 290. 2002.
- Sugimoto S.: Coupling of Rolling Tachyon to Closed Strings. *Nucl. Phys.* vol. B 647, s. 101. 2002.
- Szabo R.J.: Superconnections, Anomalies and non-BPS Brane Charges. *J. Geom. Phys.* vol. 43, s. 241. 2002.
- The ALEPH Collaboration: Measurement of the τ Polarisation at LEP I. *Eur. Phys. Jour.* vol. C 20, s. 401. 2001.
- The ALEPH Collaboration: Search for Scalar Quarks in e^+e^- Collisions at Energies up to \sqrt{s} up to 209 GeV. *Physics Letters* vol. B 537, s. 5-20. 2002.
- The ALEPH Collaboration: Search for Charged Higgs Bosons in e^+e^- Collisions at Energies up to $\sqrt{s} = 209$ GeV. *Physics Letters* vol. 543, s. 1-13. 2002.
- The ALEPH Collaboration: Search for Single Top Production in e^+e^- Collisions at \sqrt{s} up to 209 GeV. *Physics Letters* vol. B 543, s. 173-182. 2002.
- The ALEPH Collaboration: A Flavour-independent Higgs Boson Search in e^+e^- Collisions at \sqrt{s} up to 209 GeV. *Physics Letters* vol. 544, s. 25-34. 2002.
- The ALEPH Collaboration: Absolute Lower Limits on the Masses of Selectrons and Sneutrinos in the MSSM. *Physics Letters* vol. B 544, s. 73-88. 2002.
- The ALEPH Collaboration: Measurement of the Forward-Backward Asymmetry in $Z \uparrow b\bar{b}$ and $Z \uparrow c\bar{c}$ Decays with Leptons. *Eur. Phys. J.* vol. C 24, s. 177-191. 2002.
- Tiana G., Jensen M.H., Sneppen K.: Time Delay as a Key to Apoptosis Induction in the p53 Network. *European Phys. Journal* vol. B 29, s. 135. 2002.
- Tolic-Nørrelykke I.M.: Traction Fields, Moments, and Strain Energy that Cells Exert on their Surroundings. *Am. J. Physiol. Cell Physiol* vol. C 282(3), s. 595-605. 2002.
- Tolic-Nørrelykke I.M.: Cell Prestress. I. Stiffness and Prestress are Closely Associated in Adherent Contractile Cells. *Am. J. Physiol. Cell Physiol* vol. C 282(3), s. 606-616. 2002.
- Tolic-Nørrelykke I.M.: Cell prestress. II. Contribution of Microtubules. *Am. J. Physiol. Cell Physiol* vol. C 282(3), s. 617-624. 2002.
- Tolic-Nørrelykke I.M.: Spatial and Temporal Traction Response in Human Airway Smooth Muscle Cells. *Am J Physiol Cell Physiol* vol. C 283(4), s. 1254-1266. 2002.

- Vazquez Mozo M.A.: Quintessential Brane Cosmology. *Phys. Rev.* vol. D 65, s. 044002. 2002.
- Zinkernagel H.: Cosmology, Particles, and the Unity of Science. *Studies in History and Philosophy of Modern Physics* vol. 33, s. 493-516. 2002.
- Zinkernagel H.: Bohr's Relevance to Philosophy and Contemporary Physics. i: *Fisica Cuantica y Realidad – Quantum Physics and Reality*, Editorial Complutense s. 155-170. C. Mataix, A Rivadulla. 2002.
- Zinkernagel H., Svend E. R.: The Quantum Vacuum and the Cosmological Constant Problem. *Studies in History and Philosophy of Modern Physics* vol. 33, s. 663-705. 2002.
- Ørsted Laboratoriet**
- Andersen H.H.: Neutronsplattationskilde. i: *Nationalencyklopædien, Supplementsbind.* 2002.
- Andersen H.H., Csete A., Ichioka T., Knudsen. H., Møller S.P., Uggerhøj U.I.: An apparatus to measure stopping powers for low-energy antiprotons and protons. *Nucl.Instr.Methods B* 194, s. 217-225. 2002.
- Andersen H.H., Rehn L.E.: Elsevier Science (eds.). *Nuclear Instruments and Methods, Section B, Beam Interactions with Materials and Atoms. Vol 186-198s.* 2002.
- Andersen H.H., Sigmund P. (eds.): *Stopping of Heavy Ions. 1-231s.* Elsevier Science 2002.
- Andersen H.H., Sigmund P.: Editorial: Stopping of Heavy Ions, A Topical Issue. i: *Stopping of Heavy Ions s. 1-2.* Elsevier Science. 2002.
- Andersen N.O., Bartschat K.: Search for relativistic effects in electron-impact S – P excitation of heavy alkali atoms: polarization, alignment and orientation in Cs. *J.Phys.B* 35, s. 4507-4525. 2002.
- Andresen B., Shiner J., Uehlinger D.E.: Allometric scaling and maximum efficiency in physiological eigen time. *Proc.Natl.Acad.Sci. USA* 99, s. 5822-5824. 2002.
- Bak T.A., Salamon P., Andresen B.: Optimal behavior of consecutive chemical reactions $A \rightleftharpoons B \rightleftharpoons C$. *J.Phys.Chem.A* 106, s. 10961-10964. 2002.
- Bounaue S., Brunelle A., Della-Negra S., Depauw J., Jacquet D., le Beyec Y., Pautrat M., Fallavier M., Poizat J.C., Andersen H.H.: Very large gold and silver sputtering yields induced by keV to MeV energy Aun clusters (n=1-13). *The American Physical Society* 65, s. 144106 1-8. 2002.
- Brunthaler G., Prinz A., Lindelof P.E.: On the metallic state in high-mobility silicon inversion and silicon-on-insulator layers. *Physica E* 13, s. 691. 2002.
- Campini D., Anderlini M., Muller J.H., Fuso F., Morsch O., Thomsen J.W., Arimondo E.: Photoionization of ultracold and Bose-Einstein condensed Rb atoms. *Physical Review A: Atomic Molecular and Optical Physics* 89, s. 133004. 2002.
- Christensson L., Linke H., Lofgren A., Omling P., Lindelof P.E.: Effects of a dc-bias voltage on the magnetoresistance of electron billiards. *Phys. Low-Dim.Sem.Structures* 1/2, s. 253. 1998.
- Cobden D.H., Nygård J.: Shell filling in closed single-wall nanotube quantum dots. *Physical Review Letters* 89, s. 046803. 2002.
- Cunningham J., Talyanski V., Shilton J., Pepper M., Ritchie D., Jones G., Ford C., Smith C., Kristensen A., Lindelof P.E.: Quantised current driven by surface acoustic waves. *Materials Science and Engineering C – Biomemetic and Supramolecular Systems* 15, s. 97. 2001.
- Dahmen U., Hetherington C.J.D., Radmilovic V., Johnson E., Xiao S.Q., Luo C.P.: Electron Microscopy Observations on the Role of Twinning in the Evolution of Microstructures. *Microsc.Microanal.* 8, s. 247-256. 2002.
- Dahmen U., Radetic T., Turner J., Prokofjev S., Levinsen M.T., Johnson E.: Quantitative Analysis of the Brownian Motion of Small Liquid Lead Inclusions in Solid Aluminum. *Microsc.Microanal.* 8, s. 1426-27. 2002.
- Dahmen U., Radetic T., Turner J., Prokofjev S., Levinsen M.T., Johnson E.: Random Thermal Migration of Small Liquid Lead Inclusions in Solid Aluminum. i: *Proc. ICEM* 15 s. 925-926. 2002.
- Doweck D., Reiser I., Grego S., Andersen N.O., Dubois A., Houver J.C., Nielsen S.E., Richter C., Salgado J., Svensson A., Thomsen J.W.: P-state-to-P-state transitions in optically prepared atomic collisions: III. A complete analysis of $Li^+ + Na(3p) \rightarrow Li(2p) + Na^+$ differential scattering. *J.Phys.B* 35, s. 2051-2068. 2002.
- Ellerby M., McEwen K.A., Jensen J., Bull M.J.: Neutron diffraction study of the p-T phase diagram for erbium. *High Pressure Research* 22, s. 369. 2002.
- Garnæs J., Nielsen L., Dirscherl K., Jørgensen J.F., Rasmussen J.B., Lindelof P.E., Sørensen C.B.: Two-dimensional nanometer scale calibration based on one-dimensional gratings. *Appl.Phys.A* 66, s. 831. 1998.
- Grego S., Salgado J., Borel P., Nielsen S.E., Andersen N.O.: P-state-to-P-state transitions in optically prepared atomic collisions: II. Alignment propensity for $Na(3p) \rightarrow Li(2p)$ electron transfer. *J.Phys.B* 35, s. 2035-2050. 2002.
- Hansen A.E., Kristensen A., Pedersen S., Soerensen C.B., Lindelof P.E.: Decoherence in Aharonov-Bohm rings. *Physica E* 12, s. 770. 2002.
- Hansen A.E., Kristensen A., Pedersen S., Sørensen C.B., Lindelof P.E.: Mesoscopic decoherence in Aharonov-Bohm rings. *Phys.Rev. B* 64, s. 045327. 2001.
- Hassenkam T., Pedersen S., Baklanov K., Kristensen A., Sørensen C.B., Lindelof P.E., Pikus F.G., Pikus G.E.: Spin splitting and weak localization in (110) GaAs/Al-GaAs quantum wells. *Phys.Rev.B* 55, s. 9298. 1997.
- Holmelund E., Thestrup B., Schou J., Larsen N.B., Nielsen M.M., Johnson E., Tougaard S.: Deposition and characterization of ITO films produced by laser ablation at 355 nm. *Appl.Phys.A* 74, s. 147-152. 2002.
- Jakobsen J.M., Madsen G.K.H., Jørgensen J-E., Staun Olsen J., Gerward L.: High pressure behavior of TbN: an x-ray diffraction and computational study. *Solid State Com.* 121, s. 447-452. 2002.
- Jensen J.: Mean-field model of the ferromagnetic ordering in the superconducting phase of ErNi₂B₂C. *Physical Review B* 65, s. 140514. 2002.
- Jiang J.Z., Gerward L., Staun Olsen J.: Comment on Reversible phase transition between amorphous and crystalline in Zr₄₁Ti₁₃Cu₁₂Ni₁₀Be₂₂ under high pressure at room temperature. *Appl.Phys.Lett.* 16, s. 3015-3016. 2002.
- Jiang J.Z., Staun Olsen J., Gerward L., Steenstrup S.: X-ray diffraction study on pressure-induced phase transformation in nanocrystalline GaAs. *High Pressure Research* 22, s. 395-398. 2002.
- Johansen A., Johnson E., Sarholt L., Dupont E., Andersen H.H., Touboltzen V.: Annealing Reactions in Lead Im-

- planted Copper. Nucl.Instrum.Meth.B 190, s. 802-806. 2002.
- Johnson E., Johansen A., Nelson C., Dahmen U.: Nano-scale Lead-Tin Inclusions in Aluminum. J. Elect.Microsc. 51, s. 201-209. 2002.
- Kutchinsky J., Lindelof P.E., Sørensen C.B., Kristensen A., Kuhn O., Taboryski R., Hansen Bindlev J., Jacobsen S.C., Skov J.K.: Coherent diffusive transport mediated by Andreev reflections at $V = e$ in a mesoscopic superconductor/semiconductor/superconductor junction. Phys.Rev. (Rapid Communications) B 56, s. R2932. 1997.
- Kutchinsky J., Taboryski R., Sørensen C.B., Hansen J.B., Lindelof P.E.: Experimental investigation of supercurrent enhancement in S-N-S junctions by non-equilibrium injection into supercurrent-carrying bound Andreev states. Physica C 352, s. 4. 2001.
- Kutchinsky J., Wildt M., Taboryski R., Kuhn O., Sørensen C.B., Hansen B.J., Lindelof P.E.: Strong nonequilibrium coherent states in mesoscopic superconductor-semiconductor-superconductor junctions. J.Supercond. 12, s. 839. 1999.
- Lindelof P.E.: Effect on conductance of an isomer state in a quantum point contact. Proceedings of SPIE on Optical Organic and Inorganic materials 4415, s. 77. 2001.
- Lindelof P.E., Borggreen J., Jensen A., Nygård J., Poulsen P.R.: Electron Spin in Single Wall Carbon Nanotubes. Physica Scripta T-102, s. 22. 2002.
- Linke H., Berggreen K-F., Christenson L., Lindelof P.E., Löfgren A., Omling P., Yousefi M., Zozoulenko I.V.: Triangular ballistic quantum dots, classical, semiclassical and wave mechanical electron dynamics. Semicond.Sci.Technol. 13 A, s. 24. 1998.
- Linke H., Christenson L., Omling P., Lindelof P.E.: Stability of classical electron orbits in triangular electron Billiards. Phys.Rev. B 56, s. 1440. 1997.
- Linke H., Humphrey T.E., Lindelof P.E., Löfgren A., Newbury R., Omling P., Sushkov A.O., Taylor R.P., Xu H.: Quantum Ratchets and quantum heat pumps. Appl.Phys.A 75, s. 237. 2002.
- Linke H., Sheng W., Löfgren A., Svensson A., Xu H., Omling P., Lindelof P.E.: Electron Quantum Ratchets. Microelectronic Engineering 47, s. 265. 1999.
- Linke H., Sheng W., Löfgren A., Xu H., Omling P., Lindelof P.E.: A quantum dot ratchet: Experiment and theory. Europhys.Lett. 44, s. 341. 1999.
- Linke H., Sheng W., Xu H., Omling P., Lindelof P.E.: Non-symmetric conduction induced by the shape of electron billiards. Semicond.Sci.Technol. 13 A, s. 27. 1998.
- Linke H., Sheng W.D., Svensson A., Löfgren A., Christenson L., Xu H.Q., Omling P., Lindelof P.E.: Asymmetric nonlinear conductance of quantum dots with broken inversion symmetry. Phys.Rev. B 61, s. 15914. 2000.
- Linke H., Xu H., Löfgren A., Sheng W., Svensson A., Omling P., Lindelof P.E., Newbury R., Taylor R.P.: Voltage and temperature limits for the operation of a quantum dot ratchet. Physica B 272, s. 61. 1999.
- Lok J.G.S., Geim A.K., Maan J.C., Dubonos S.V., Kuhn L.T., Lindelof P.E.: Memory effects in individual sub-micron ferromagnets. Phys.Rev. B 58, s. 12201. 1998.
- Machholm M., Julienne P.S., Suominen K-A.: Subthermal linewidths in photoassociation spectra of cold alkaline earth atoms. Physical Review A 89, s. 023401. 2002.
- Madsen D.N., Thomsen J.W.: Measurement of absolute photo-ionization cross sections using magnesium magneto-optical traps. Journal of Physics B 35, s. 2173. 2002.
- Møller S.P., Csete A., Ichioka T., Knudsen H., Uggerhøj U.I., Andersen H.H.: Antiproton Stopping at Low Energies: Confirmation of Velocity-Proportional Stopping. Phys. Rev. Lett. 88, s. 193201 1-4. 2002.
- Nygård J., Cobden D.H., Lindelof P.E.: Kondo physics in carbon nanotubes. Nature 408, s. 342. 2000.
- Omling P., Linke H., Christenson L., Lindelof P.E.: Transport properties of a triangular electron billiard. Japanese Journal of Applied Physics 36, s. 3996. 1997.
- Pedersen S., Kofod G.R., Hollingbury J.C., Sørensen C.B., Lindelof P.E.: Dilation of the giant vortex state in a mesoscopic superconducting loop. Phys.Rev. 64, s. 104522. 2001.
- Pethick C.J., Smith H.: Bose-Einstein Condensation in Dilute Gases. i: Bose-Einstein Condensation in Dilute Gases s. x. C.J. Pethick and H. Smith. Cambridge University Press, 2001.
- Pieksma M., Cizek M., Thomsen J.W., Van der Straten S.P., Niehaus A.: Energy distribution of He⁺ and He²⁺ ions formed in ultra cold He(2 3S1)+ He(2 3Ps) collisions. Physical Review A 66, s. 020619. 2002.
- Prokofjev S., Zhilin V., Johnson E., Levinsen M.T., Andersen J.S., Dahmen U.: A TEM Study of the Mobility of Liquid Pb Particles Pinned at Dislocations in Solid Al. i: Proc. VIII Seminar on Diffusion and Thermodynamics of Materials s. 241-244. 2002.
- Reimann S.M., Koskinen M., Helgesson J., Lindelof P.E., Manninen M.: Deformations of quasi-two-dimensional electron gas clusters. Phys.Rev. B 58, s. 8111. 1998.
- Reimann S.M., Koskinen M., Häkkinen H., Lindelof P.E., Manninen M.: Magic triangular and tetrahedral clusters. Phys.Rev. B 56, s. 12147. 1997.
- Reimann S.M., Lindelof P.E., Koskinen M., Manninen M.: Spin density waves in superdeformed quantum dots. Physica E 2, s. 648. 1998.
- Rohwer F., Breitbart M., Mahaffy J., Salamon P., Andresen B.: Genomic analysis of a marine viral community. Proc.Natl.Acad.Sci. USA 99, s. 14250-14255. 2002.
- Schaller M., Hoffmann K.H., Rivero R.A., Andresen B., Salamon P.: The influence of heat transfer irreversibilities on the optimal performance of diabatic distillation columns. J. Non-Equil.Thermodyn. 27, s. 257-269. 2002.
- Sidky E.Y., Grego S., Doweck D., Andersen N.O.: P-state-to-P-state transitions in optically prepared atomic collisions: I. Theory of measurement in terms of Stokes parameters. J.Phys.B 35, s. 2005-2033. 2002.
- Skovsen E., Machholm M., Ejdrup T., Thørgersen J., Stapelfeldt H.: Imaging and control of interfering wave packets in a dissociating molecule. Physical Review Letters 89, s. 133004. 2002.
- Smith H., Dinkonov D., Jensen L.M., Pethick C.J.: Loop Structure of the Lowest Bloch Band for a Bose-Einstein Condensate. Phys.Rev.A 66, s. 013604. 2002.
- Staub Olsen J., Gerward L., Jiang J.: High-pressure behavior of nano Titanium dioxide. High Pressure Research 22, s. 385-389. 2002.
- Steenstrup S., Donà dalle Rose R.L.F., Jones W.G., Tugulea L., van Stenwijk F.J.: Physics studies in Europe; a comparative study. Eur.J.Phys. 23, s. 475-482. 2002.
- Steenstrup S., Hove J., Kofod K., Kelbæk H.: A maximum entropy method to compute the 13-NH₃ pul-

- monary transit time from right to left ventricle in cardiac PET studies. *Physiol.Measu.* 23, s. 23-32. 2002.
- Taboryski R., Clausen T., Kutchinsky J., Sørensen C.B., Lindelof P.E., Hansen B.J., Skov J.L.: Superconductor-semiconductor-superconductor planar junctions of aluminium on delta-doped gallium-arsenide. *IEEE Transactions on Applied Superconductivity* 7, s. 2809. 1997.
- Taboryski R., Kutchinsky J., Kuhn O., Lindelof P.E., Sørensen C.B., Kristensen A., Jacobsen C.S., Hansen B.J., Skov J.L.: A new singularity in the coherent coupling in Al/GaAs/Al SNS junctions at the bias voltage corresponding to the superconducting energy gap. *Physica B* 249-251, s. 480. 1998.
- Geofysisk Afdeling**
- Aas E., Høkedal J., Højerslev N.K., Sandvik R., Sakshaug E.: Spectral Properties and UV Attenuation. i: *UV Radiation and Arctic Ecosystems* s. 23-56. D.O. Hessen. Springer Verlag, 2002.
- Adams J.T., Aas E., Højerslev N.K., Lundgren B.: Comparison of Radiance and Polarization Values Observed in the Mediterranean Sea and Simulated in a Monte Carlo Model. *Applied Optics-LP* vol. 41, 15, s. 2724-2733. 2002.
- Barnes P.R.F., Wolff E.W., Mulvaney R., Udisti R., Castellano E., Röthlisberger R., Steffensen J.P.: Effect of density on electrical conductivity of chemically laden polar ice. *Journal of Geophysical* vol. 107, B2, s. 10.1029/2000JB000080. 2002.
- Björck S.C.G., Muscheler R., Kromer B., Andresen C., Heinemeier J., Johnsen S.J., Conley D.J., Koc N., Spurk M., Veski S.: High-resolution analyses of an early Holocene climate event may imply decreased solar forcing as an important climate trigger. *Geological Society of America* vol. 29, 12, s. 1107-1110. 2001.
- Bory A.J.-M., Biscaye P.E., Svensson A., Grousset F.E.: Seasonal variability in the origin of recent atmospheric mineral dust at NorthGRIP, Greenland. *Earth and Planetary Science Letters* vol. 196, 3-4, s. 123-134. 2002.
- Brauer A., Günter C., Johnsen S.J., Negendank J.F.W.: Land-ice teleconnections of cold climatic periods during the last Glacial/Interglacial transition. *Climate Dynamics* vol. 16, s. 229-239. 2000.
- Crosetto M., Tscherning C.C., Crippa B., Castillo M.: Sub-sidence monitoring using SAR interferometry: Reduction of the atmospheric effects using stochastic filtering. *Geophysical Research Letters* vol. 29, no. 9, 10.1029/2001GL1013554, s. 26-1-26-4. 2002.
- Fuhrer K., Wolff E.W., Johnsen S.J.: Timescales for dust variability in the Greenland Ice Core Project (GRIP) ice core in the last 100.000 years. *Journal of Geophysical Research* vol. 104, D 24, s. 31043-31052. 1999.
- Gundestrup N.S., Johnsen S.J.: Attenuation of drill cables. *Memoirs of National Inst. of Polar Research Ice Core Drilling Technology 2000 Special issue*, vol. 56, s. 206-208. 2002.
- Gundestrup N.S., Johnsen S.J., Hansen S.B., Shoji H., Talalay P., Wilhelms F.: Sticking deep ice core drills: Why and how to recover. *Memoirs of National Inst. of Polar Research Ice Core Drilling Technology 2000 Special issue*, vol. 56, s. 181-195. 2002.
- Hammer C.U.: Holocene Climate and Past Volcanism: Greenland – Northern Europe. i: *Climate Development and History of the North Atlantic Realm* s. 149-163. Gerold Wefer, W.H.B, Karl-Ernst Behre, Eystein Jansen. Springer Verlag, 2002.
- Hansen T.M.: Sensitivity of the seismic wavefield to structure and lithology. 1-184s. *Aarhus Geoscience Series*, vol. 15 2001.
- Hansen T.M., Jacobsen B.H.: Efficient finite difference waveform modeling of selected phases using a moving zone. *Computers and Geosciences* vol. 28, s. 819-826. 2002.
- Huntley B., Baillie M., Grove J.M., Hammer C.U., Harrison S.P., Jacomet S., Jansen E., Karlén W., Koc N., Luterbacher J., Negendank J., Schibler J.: Holocene Palaeoenvironmental Changes in North-West Europe: Climatic Implications and the Human Dimension. i: *Climate Development and History of the North Atlantic Realm* s. 259-298. G. Wefer, W. Berger, K-E. Behre, E. Jansen. Springer Verlag, 2002.
- Højerslev N.K.: En varm og våd sommer er hovedsagen. 2s. *Ingeniøren* nr. 42 2002.
- Højerslev N.K.: Iltsvind og massepsykose. *Jyllands-Posten* 3. september, s. 8. 2002.
- Højerslev N.K.: Naturen taler sit tydelige sprog. *Ingeniøren* 31/02, s. 1. 2002.
- Højerslev N.K.: DMU's tal hænger ikke sammen. *Ingeniøren* 24/02, s. 1. 2002.
- Højerslev N.K.: Coriolis og corioliskraften. *KVANT* april nr. 2, 13. årgang, s. 12-16. 2002.
- Højerslev N.K.: Den ny konsensus om kvælstofudledningen. *Ingeniøren* 12, s. 4. 2002.
- Højerslev N.K.: Hvem er skurken. *Jyllands-Posten* 8, s. 8. 2002.
- Højerslev N.K.: Havforurening: Enighed om landbrugets kvælstofbidrag. *Ingeniøren* 4, s. 4. 2002.
- Højerslev N.K.: Hvirvlen i håndvasken. *Gamma* 128, s. 43-47. 2002.
- Højerslev N.K.: On the Small Potential of Color Remote Sensing of The Sea Waters Between Norway, Sweden, Denmark, Germany and Poland. 1-11s. 2002.
- Højerslev N.K.: Modeling of Key Bio-Optical Parameters Including Spectral Backscattering and Absorption Coefficients Using In-Situ Measurements of Spectral Up- and Downwelling Irradiances and Backscattering Coefficient. 1-11s. 2002.
- Højerslev N.K.: Om kvælstoftransporten til indre danske farvande. *IDA Miljøkonferencen* 29. oktober 2002, s. 1-16. 2002.
- Højerslev N.K.: Iltsvindet i de inderste danske farvande. *Jyllands-Posten* 26. oktober 2002, s. 7. 2002.
- Højerslev N.K.: Iltsvind hvad er ret og vrang. *Jyllands-Posten*, s. 16. 2002.
- Højerslev N.K., Aarup T.: Optical Measurements on the Louisiana Shelf off the Mississippi River. *Estuarine, Coastal and Shelf Science* 55, s. 599-611. 2002.
- Kanagaratnam P., Gogineni S.P., Gundestrup N.S., Larsen L.: High-resolution radar mapping of internal layers at the North Greenland Ice Core Project. *Journal of Geophysical Research* vol. 106, D 24, s. 33799-33811. 2001.
- Khan A., Mosegaard K.E.: An Enquiry into the Lunar Interior: A Non-Linear Inversion of the Apollo Lunar Seismic Data. *Journal of Geophysical Research (Planets)* vol. 107, no. E6, s. 3-1 – 3-18. 2002.
- Knudsen P., Andersen O.B., Knudsen T.B., Leeuwenburgh O., Nielsen A., Hilger K.B., Tscherning C.C., Højerslev

- N.K., Moreaux G., Buch E., Huess V.: Geoid and sea level of the North Atlantic region from multi mission channel remote sensing data. 1s. Birmingham 1999.
- Knudsen P., Andersen O.B., Tscherning C.C.: Sea Level Analyses using ENVISAT. Nordic space activities 3 og 4, vol. 9, s. 42-43. 2001.
- Knudsen P., Høyer O.B., Nielsen J., Hilger A.A., Tscherning C.C., Højerslev N.K., Buch E., Huess V.: Sea level variations in the North Atlantic and adjacent seas from multiple satellite sources. AVISO, Newsletter 8, CNES, s. 69-70. 2001.
- Mosegaard K.E., Sambridge S.: Monte Carlo analysis of inverse problems. *Inverse Problems* 18, s. R29-R54. 2002.
- Mosegaard K.E., Tarantola A.: Probabilistic Approach to Inverse Problems. i: *International Handbook of Earthquake and Engineering Seismology* s. 237-265. Academic Press, 2002.
- Nielsen O.J., Steffensen J.P.: Trifloureddikesyre – hvad nyt? *Dansk Kemi* vol. 83,3, s. 28-30. 2002.
- Nijampukar V.N., Rao D.K., Clausen H.B., Kaul M.K., Chaturvedi A.: Records of climatic changes and volcanic events in an ice core from Central Dronning Maud Land (East Antarctica) during the past century. *Earth Planet Science* vol. 111, 1. *Proc Indian Acad.Sci*, s. 39-49. 2002.
- Olesen A.V., Andersen O.B., Tscherning C.C.: Merging of Airborne Gravity and Gravity Derived From Satellite Altimetry: Test Cases Along the Coast of Greenland. 387-394s. 2002.
- Reeh N., Mohr J.J., Krabill W.B., Oerter H., Gundestrup N.S., Bøggild C.E.: Glacier specific ablation rate derived by remote sensing measurements. *Geophysical Research Letters* vol. 29, 16, s. 10.1029/2002GLO15307.10-11-10-4. 2002.
- Sambridge M., Mosegaard K.E.: Monte Carlo methods in geophysical inverse problems. *Reviews of Geophysics* 40, s. 3-1 – 3-29. 2002.
- Sansó F., Tscherning C.C.: Fast Spherical Collocation: A General Implementation. *International Association of Geodesy Symposia* 2001, vol. 125, s. 131-137. 2001.
- Steffensen J.P., Johnsen S.J.: Kunsten at tælle til 100.000. *Carlsbergfondet Årsskriftet*, s. 24-33. 2002.
- Talalay P.G., Gundestrup N.S.: Hydrostatic pressure and fluid density profile in deep ice bore-holes. *Memoirs of National Inst. of Polar Research Ice Core Drilling Technology* 2000 Special issue, vol. 56, s. 171-180. 2002.
- Talalay P.G., Gundestrup N.S.: Hole fluids for deep ice core drilling. *Memoirs of National Inst. of Polar Research Ice Core Drilling Technology* 2000 Special issue, vol. 56, s. 148-170. 2002.
- Visser P.N.A.M., Rummel R., Balmino G., Sünkel H., Johannessen J., Aguirre M., Woodworth P.L., Provost C.L., Tscherning C.C., Sabadini R.: The European Earth Explorer Mission GOCE. *Ice Sheets, Sea Level and the Dynamic Earth Geodynamics Series* 29 10.1029/029GD06, s. 95-107. 2002.
- Wilde-Piórko M., Grad M., Gregersen S., Voss P., Pedersen L.B., Roberts R.G., Shomali H., Berthelsen A., Thybo H., Mosegaard K.E., Pedersen T., Kind R., Bock G., Gossler J., Wylegala K., Rabbel W., Woelbern I., Budweg M., Busche H., Korn M., Hock S., Guterch A., Zuchniak M., Plomerova J., Ansoerge J., Kissling E., Arlitt R., Waldhauser F., Ziegler P., Achauer U., Pedersen H., Cotte N., Paulssen H.: Crustal structure variation from the Precambrian to Palaeozoic platforms in Europe imaged by the inversion of teleseismic receiver functions – project TOR. *Geophysical Journal International* vol. 150, s. 261-270. 2002.
- Dansk Center for Jordens Klima og Biokemiske Kreds**
- Bendtsen J.: Climate sensitivity to changes in solar insolation in a simple coupled climate model. *Climate Dynamics* 18, s. 595-609. 2002.
- Bendtsen J., Bjerrum C.: Vulnerability of climate on Earth to sudden changes in insolation. *Geophysical Research Letters* 15, s. 10.1029/2002GL014829. 2002.
- Bjerrum C., Canfield D.E.: Ocean productivity before about 1.9 Gyr ago limited by phosphorus adsorption onto iron oxides. *Nature* 417, s. 159-162. 2002.
- Brandt P., Stramma L., Schott F.A., Fischer J., Dengler M., Quadfasel D.R.: Annual Rossby waves in the Arabian Sea from TOPEX/POSEIDON altimeter and *in situ* data. *Deep-Sea Research II* 49, s. 1197-1210. 2002.
- Brovkin V., Hofman M., Bendtsen J., Ganopolski A.: Ocean biology could control atmospheric d13C during glacial-interglacial cycle. *Geochemistry, Geophysics, Geosystem* 3, s. 10.1029/2001GC000270. 2002.
- Caballero Augi R., Castegini R., Sutera A.: Equilibration of a two-level primitive equation model on the sphere. *Nuovo Cimento C* 24, s. 875-884. 2002.
- Caballero Augi R., Jewson S., Brix A.: Long memory in surface air temperature: Detection, modeling, and application to weather derivative valuation. *Climate Research* 21, s. 127-140. 2002.
- Caballero Augi R., Lavagnini A.: A numerical study of the sea breeze, slope winds and convergence lines around Rome. *Nuovo Cimento C* 25, s. 287-304. 2002.
- Claussen M., Mysak L.A., Weaver A.J., Crucifix M., Fichet T., Loutre M.F., Weber S.L., Alcamo J., Alexeev V., Berger A., Calov R., Ganopolski A., Goosse H., Lohman G., Lunkeit F., Mokhov I., Petoukhov V., Stone P., Wang Z.: Earth system models of intermediate complexity: closing the gap in the spectrum of climate system models. *Climate Dynamics* 18, s. 579-586. 2002.
- Dengler M., Quadfasel D.R.: Equatorial Deep Jets and abyssal mixing in the Indian Ocean. *Journal of Physical Oceanography* 32, s. 1165-1180. 2002.
- Dengler M., Quadfasel D.R., Schott F.A., Fischer J.: Abyssal circulation in the Somali Basin. *Deep-Sea Research II* 49, s. 1297-1322. 2002.
- Garric G., Douville H., Déqué M.: Prospects for improved seasonal predictions of monsoon precipitations over Sahel. *International Journal of Climatology* 22, s. 331-345. 2002.
- Hormazabal Fritz S.E., Shaffer G., Pizarro O.: Tropical Pacific control of intraseasonal oscillation off Chile by way of oceanic and atmospheric pathways. *Geophysical Research Letters* 29, no. 6, s. 10.1029/2001GL013481. 2002.
- Høyer J.L., Quadfasel D.R., Andersen O.B.: Deep ocean current detected with satellite altimetry. *Canadian Journal of Remote Sensing* 28, s. 556-566. 2002.
- Karstensen J., Quadfasel D.R.: On the formation of southern hemisphere thermocline waters: Water mass conversion and subduction. *Journal of Physical Oceanography* 32, s. 3020-3038. 2002.

- Karstensen J., Quadfasel D.R.: Water subducted into the Indian Ocean Subtropical gyre. *Deep-Sea Research II* 49, s. 1441-1457. 2002.
- Pedersen J.O.P.: Klimaet og Kyoto. *Aktuel Naturvidenskab* 6, s. 15-17. 2002.
- Pedersen J.O.P.: Room for error: a Danish view. *Europhysics News* vol. 33 no. 4, s. 141-142. 2002.
- Pizarro O., Shaffer G., Dewitte B., Ramos M.: Dynamics of seasonal and interannual variability of the Peru-Chile Undercurrent. *geophysical Research Letters* 29, no. 12, s. 10.1029/2002GL014790. 2002.
- Stramma L., Brandt P., Schott F.A., Quadfasel D.R., Fischer J.: Winter and summer monsoon water mass, heat and freshwater transport changes in the Arabian Sea near 8°N. *Deep-Sea Research II* 49, s. 1173-1195. 2002.
- Williams M.J.M.: Assessment of open boundary conditions for a regional model of the Southeastern Pacific Ocean. *Journal of Geophysical Research* 103, s. 10.1029/2000JC000539. 2002.
- Williams M.J.M., Warner R.C., Budd W.F.: Sensitivity of Amery ice shelf, Antarctica, to changes in the climate of the Southern ocean. *Journal of Climate* 15, s. 2740-2757. 2002.

Studienævnet for Fysik

Medlemmer

Fysisk studienævn

Lærerrepræsentanter: Lektor Aksel Walløe Hansen, Professor Jørn Dines Hansen (studieleder), Lektor Bodil Helt, Professor Andrew Jackson og Lektor Stig Steenstrup (vice-studieleder).

Studerterrepræsentanter: Annelise Carlsen, Toke Lund-Hansen, Daniel Madsen, Kasper Risager (næstformand) og Frederik Treue

Nanoteknologistudienævnet

Pr. 1.8.2002 bestod "nanoteknologistudienævnet" af:

Lærerrepræsentanter: Professor Jørn Dines Hansen (studieleder), lektor Ole Hammerich, lektor Lars Henriksen, professor Kaj Frank Jensen, lektor Karen Skriver og lektor Stig Stenstrup.

Studerterrepræsentanter: Morten Christensen, Sidsel Hansen, Toke Lund-Hansen, Daniel Madsen, Christian Pedersen og Thomas Tan (næstformand).

Beretning

Fysikstudienævnet

I efteråret 2002 udtrådte A. Jackson og blev erstattet af lektor Jens Knude.

Fysikstudienævnet udarbejdede i 2001 i samarbejde med studienævnene fra biokemi, biologi og kemi en ny uddannelse i nanoteknologi, som trådte i kraft i september 2002.

Foreløbigt vil studielederen, et lærermedlem og to studentermedlemmer fra hver af studienævnene i biokemi, fysik og kemi udgøre et studienævn for den nye uddannelse. Se omtalen af dette.

En stor del af Fysikstudienævnets tid i 2002 er gået med arbejdet om den nye studiestruktur, som vil træde i kraft fra september 2004. Der har været afholdt både lærer- og studentermøder om forskellige emner. Sidst blev der i første uge af januar 2003 afholdt et internatmøde med deltagelse af lærere fra de andre universiteter. En del af de ekstra midler til den nye studiestruktur er blevet brugt til ekstra studenterinstruktører for at aflaste lærerne, men også til at afprøve effekten af om flere studenterinstruktører vil give en større beståelsesprocent især i de første år.

Fysik ved Københavns Universitet bliver sammen med fire andre europæiske universiteter evalueret af Evalueringsinstituttet, EVA på vegne af EU. Der vil foreligge en rapport i sommeren 2003.

Nanoteknologistudienævnet

Der blev i efteråret 2002, som var første semester af den nye uddannelse, optaget 47 studerende ud af de 50 mulige. Der var stor tilfredshed med kurserne. Opfølgningen af semesteret og planlægningen af det følgende tog størstedelen af tiden. Samtidig startede diskussionen om den nye studiestruktur. Her afventer man udspil fra de andre studienævne. Man ønsker at genbruge kurser fra dem i størst muligt omfang for at begrænse lærerbelastningen.

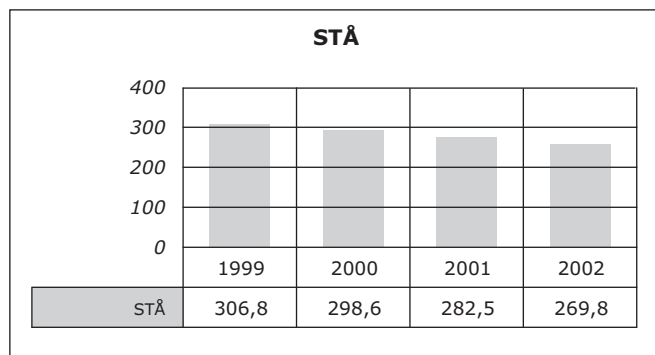
Statistik

Fysiks STÅ-produktion viser en nedgang på ca. 4% per år siden 1999. Denne nedgang svarer til udviklingen i antallet af nye fysikstuderende i de foregående år.

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder							
	Fysik	Matematik	Kemi	Datalogi	Øvr. nat.	Andre Fak.	Meritoverført	I alt
Fysik	94,1	31,8	3,7	8,0	1,3	0,9	1,1	140,8
Biofysik	22,8	4,8	1,2	0,1	3,0		1,4	33,3
Geofysik	44,9		1,2	33,0	0,9	2,4	1,3	94,5
Astronomi	50,7	12,6	0,4	0,5	0,3		0,7	65,1
Meteorologi	15,8	3,5	0,7		0,2			20,1
Fysikfag i alt	228,3	64,0	7,2	42,3	5,2	3,3	4,5	354,2
Matematiske fag	12,4							
Kemi/biokemi/miljøkemi	5,6							
Datalogi	2,2							
Geologi	5,5							
Geografi og biologi	3,1							
Humaniora mv.	1,8							
Meritstuderende	4,6							
Merit- og gæstestuderende	6,4							
I alt	269,8							
Åben uddannelse	1,4							

STÅ 1998-2001

Jørn Dines Hansen, studieleder

Zoologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder er lektor Bo Vest Pedersen og viceinstituttleder er professor Jacobus J. Boomsma.

Bestyrelsen består af instituttleder og viceinstituttleder samt professor Tom Fenchel, professor Morten Søndergaard, professor Søren Christensen, lektor Torben Dabelsteen, systemadministrator Erling Mouritzen, laboratorieoverassistent Nils Willumsen, stud.scient. Niels Kristian Petersen og stud.scient. Lise Steffensen.

Organisation

Instituttets arbejdsgrupper i Parkområdet styres direkte af den valgte institutbestyrelse med et bredt sammensat rådgivende udvalg som mellemed. Ferskvandsbiologisk Laboratorium og Marinbiologisk Laboratorium opretholder en selvstændig status med egne valgte bestyrelser. De følgende faglige beretninger er derfor opdelt i tre afsnit: ét for Parkområdet og ét for hvert af laboratorierne.

Adresse

Universitetsparken 15
2100 København Ø
Telefon 35 32 13 13
Fax 35 32 13 00
lkjonsson@zi.ku.dk
www.zi.ku.dk

Instituttlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Instituttets tilpasning til de reducerede stabsrammer frem til 1999 berørte kvalitativt de fleste aktiviteter. De efterfølgende års tilpasninger blev tilrettelagt således, at nogen fornyelse blev mulig i 1999 og i de efterfølgende år med opretholdelse af stabsrammerne fra 99-niveauet. Med den målsætning at arbejdsgrupperne hver skulle have en professor som faglig leder, er der således blevet ansat 3 professorer: Jacobus J. Boomsma (1999) i Populationsøkologi, Peter Arcander (2000) i Evolutionsbiologi og Søren Christensen (2001) i Terrestrisk Økologi. I indeværende år har det været muligt at styrke fagene Cellebiologi, Populationsøkologi og Terrestrisk Økologi ved besættelse af 3 lektorater med lektorerne Frank Hauser, Mads Forchhammer og Flemming Ekelund.

Zoologisk Institut, Parkområdet

Forskningsvirksomhed

De ansatte i Parkområdet samarbejder om forskning og undervisning inden for seks fagområder: cellebiologi, zoomorfologi, adfærdsbiologi, terrestrisk økologi, populationsøkologi og evolutionsbiologi. Fagområderne gennemgås i det følgende hver for sig.

Cellebiologi

Det centrale forskningstema på Afdeling for Cellebiologi er molekylær neurobiologi og molekylær endokrinologi af invertebrater. Som modelsystemer har vi valgt to dyregrupper: cnidarier og insekter. Vi arbejder med cnidarier, fordi denne dyregruppe er den ældste og mest oprindelige i dyreriget, der har et nervesystem, og fordi de er meget enkelt opbygget og derfor kan anvendes som modelsystemer i neurobiologisk og udviklingsbiologisk forskning. I vores neurobiologiske arbejde hos cnidarier bruger vi hovedsageligt ferskvandspolypyen *Hydra magnipapillata* og søanemonen *Calliactis parasitica*.

Insekter er artsmæssigt den største dyregruppe. 75% af alle dyrearter er insekter. De er økologisk og økonomisk enormt vigtige. Således er 70% af alle blomsterplanter afhængige af insekter til bestøvning; men insekter kan også være alvorlige skadedyr, idet de ødelægger op mod 30% af verdens potentielle årlige høst. De er endvidere vigtige vektorer for alvorlige sygdomme som malaria og gul feber. Blandt insekterne er det især bananfluen *Drosophila melanogaster*, som er blevet et genetisk modelsystem, hvis genom er kortlagt, malariamyggen *Anopheles gambiae*, hvis genom for nylig også er blevet kortlagt og silkesommerfuglen *Bombyx mori* og vandregørshoppes *Locusta migratoria*. De to sidstnævnte fordi de er store og tilgængelige for fysiologiske eksperimenter.

Præprohormogener og prohormonprocessering i cnidarier
Tidligere havde vi klonet 6 præprohormoner fra *Hydra*. Vi har nu identificeret et 7. præprohormon. Ved hjælp af en dobbeltfarve-*in-situ*-hybridiseringsteknik kunne vi vise, at der findes 7 neurokemisk forskellige nervecellepopulationer. Nogle nerveceller eksprimerer et præprohormon, som bliver processeret til 4 eller flere neuropeptider, andre nerveceller co-eksprimerer flere neuropeptidgener. Disse resultater viser, at primitive nerveceller bruger neuropeptidkombinationer (cocktails) til deres signalering (G.N. Hansen, M. Williamson, A. Kristensen og C.J.P. Grimmelikhuijzen).

Hormonreceptorer og deres ligander hos insekter

Sidste år havde vi klonet og karakteriseret de første adipokinetic hormone (AKH)-receptorer fra insekter (*Drosophila* og *Bombyx*). I dette år klonede vi en anden receptor fra *Drosophila*, som var strukturelt tæt beslægtet med den første *Drosophila*-AKH-receptor. Vi formodede, at et *Drosophila*-AKH ville være liganden til den anden receptor, men receptoren viste sig at være specifik for *Drosophila*-corazonin. Corazonin øger hjerteslag hos nogle insekter (derfor dets navn), men dets funktion i *Drosophila* er ukendt. Disse resultater er overraskende og spændende, fordi ikke kun receptorerne til AKH og corazonin er strukturelt og evolutionært beslægtede, men også deres ligander og præprohormoner, hvilket indikerer en co-evolution af ligander og receptorer.

FMRFamid (Phe-Met-Arg-Phe-amid) og FMRFamid-relaterede peptider forekommer hos alle invertebrater og har vigtige funktioner. Som annonceret sidste år har vi nu klonet og identificeret den første *Drosophila*-FMRFamid-receptor, som også er den første invertebrat-FMRFamid-receptor overhovedet, der er blevet opdaget.

Insekter og andre arthropoder har et eksternt skelet (kutikula), som skal udskiftes (ecdysis) for at tillade vækst eller metamorfose. Ecdysis er nok en af de hyppigst fore-

kommende former for hændelser på vores planet, på grund af det store antal insekter. Ecdysis bliver initieret og reguleret af ecdysis triggerende hormone (ETH). Vi har nu klonet og identificeret de første to *Drosophila*-ETH-receptorer.

Endvidere har vi klonet og karakteriseret flere *Drosophila*-capa-receptorer (som styrer insekternes nyrefunktion), en crustacean cardioactive peptide (CCAP)-receptor (der er involveret i ecdysis hos insekter) og flere andre.

Alle disse resultater hos *Drosophila* danner basis for at finde tilsvarende receptorer hos andre insekter. Vi har vist, at det er en realistisk mulighed med at identificere en potentiel AKH-, corazonin-, FMRFamid-, capa-, CCAP- og to ETH-receptorer i den genomiske database af malaria-myggen *Anopheles gambiae*. Disse mulige neurohormon-receptorer er vigtige potentielle drug targets til at bekæmpe malaria (G. Cazzamali, F. Hauser, M. Williamson og C.J.P. Grimmelikhuijzen).

Zoomorfologi

Afdelingens forskningsprofil tager udgangspunkt i den integrerede organisme og der anvendes en sammenlignende zoologisk indgangsvinkel. Indenfor dette program er forskningen især koncentreret om emner indenfor reproduktionsbiologi, bygning og funktion af sanseorganer og ekskretoriske organer, samt larveudvikling hos krebsdyr.

Jens Høegs treårige projekt vedrørende evolutionen indenfor krebsdyrgruppen Maxillopoda blev afsluttet med undersøgelser af de højt specialiserede parasitter, Tantulocarida, larveudvikling hos Branchiopoda, samt studier af sanseorganer og vækst hos Cirripedier (alle gennemført med interne eller eksterne partnere).

Ph.d.-studerende A. Garm har nu udvidet sine undersøgelser over krebsdyrs sanseorganer med elektrofysiologiske metoder, hvilket indebar et tre måneders ophold hos Prof. Charles Derby i USA. En neurofysiologisk opstilling er nu under opbygning i samarbejde med Poul Bennekou på August Krogh Institut (AKI).

I de reproduktionsbiologiske undersøgelser har Å. Jespersen og J. Lützen (med interne og eksterne partnere) fortsat arbejdet med forplantningsorganer og spermier hos ovovivipare muslinger (Galeommatoider).

Å. Jespersen samarbejder også med B. Korsgaard (Odense Universitet) om reproduktionsbiologien hos levende-fødende ålekvabber. Undersøgelser der tager sigte på en vurdering af effekten af hormonlignende stoffer i miljøet.

Åse Jespersen og Nadja Møbjerg studerer endelig (samarbejde med AKI) morfologi og ultrastruktur af amfibieryn med anvendelse af både histologiske, elektronmikroskopiske og elektrofysiologiske metoder.

Afdelingens faste stab vil i løbet af 2003 stige fra to til tre, idet en ny lektorstilling er under besættelse. Opslaget er defineret således, at den nye medarbejder skal kunne indføre helt moderne metoder samt udbygge samarbejdet med andre afdelinger og institutter. Samtidig fortsætter J. Lützen som en meget aktiv emeritusforsker.

Forskningen er næsten udelukkende finansieret ved eksterne midler, som glædeligvis fortsat er tilstede i rimelig mængde. Vi er sikret fremover ved en SNF rammebevilling fælles med Zoologisk Museum, en ny SNF bevilling ("Reproduktionsbiologi hos Cirripedier" til J.T. Høeg), to Carlsbergfond bevillinger ("Biologi af Y-larver" til J.T. Høeg; etårig laborantstilling til Å. Jespersen), samt et post.doc. stipendium fra Carlsbergfondet til Nadja Møbjerg. Desuden bidrager gæsteforskere på det EU-finansierede Co-

penhagen Biosystematics Centre (COBICE) fortsat forskningsmæssigt og finansielt til afdelingen. I 2002 havde vi 6 gæster i en samlet periode på mere end 2 måneder, et resultat af afdelingens førende stilling indenfor zoologisk morfologi samt vor helt moderne instrumentpark. Instrumentparken bliver fortsat udbygget, senest med et digitale kameraer til video og til lysmikroskopi finansieret af UTMS-midlerne. Endelig er det transmissionselektronmikroskop, der blev bevilliget i 2001, nu under opstilling på Botanisk Institut, som et led i det elektronmikroskopiske instrument-konsortie, der omfatter Afdeling for Zoomorfologi, Zoologisk Museum og Botanisk Institut.

Adfærdsbiologi

Adfærdsbiologerne arbejder med social adfærd. For tiden fokuseres på forskellige aspekter af kommunikationsadfærd og dennes sociale konsekvenser og tilpasninger hos diverse dyregrupper. Der studeres også adfærdstilpasninger i forbindelse med stress hos pattedyr.

Undersøgelserne af dyrs kommunikation inddrager akustiske, visuelle og kemiske signaler og tager udgangspunkt i at dyr oftest samtidigt befinder sig indenfor signaleringsafstand af adskillige andre individer. De er med i en slags kommunikationsnetværk, som både giver muligheder og udfordringer. Der udføres undersøgelser over evnen til at aflure, eller imødegå afluring af aggressive og seksuelle interaktioner imellem andre individer. Betydningen af at skifte imellem visuelle og akustiske signaler og imellem kraftige og svage signaler studeres ligeledes. Morgenkoret hos sangfuglehanner og hunners betydning for hannernes interaktioner ofres særlig opmærksomhed, ligesom der fokuseres på dynamiske aspekter og omgivelsernes indflydelse herpå. Kommunikationsadfærdens betydning for forskellige aspekter af social organisering undersøges også. Der inddrages evolutionære spørgsmål, mikro- og makrogeografisk variation, lokale tilpasninger samt interspecifikke relationer og conservation aspekter. Undersøgelserne, som både omfatter laboratorie- og feltforsøg i en række forskellige biotyper samt modellering, udføres på musvit, blåmejse, solsort, gærdesmutte, broget fluesnapper, bomlærke, tornsanger, rørspurv, engsnarre, rørdrum, sultanhøne, natugle, Seychelle hornugle, skarv, duer, kampfisk, svævefluer og vinkekrabber (T. Balsby, M. Bildsøe, T. Dabelsteen, C. Latruffe, G. Matessi, R.J. Matos, P.K. McGregor, C. Pacheco, T.M. Peake, S.B. Pedersen, A. Poesel, D. Pope og A.M.R. Terry, KU).

Kommunikationsgruppen samarbejder med J.M. Behnke & F.S. Gilbert (Univ. Nottingham, UK), J. Bohuis (Univ. Leiden, Holland), V. Bretagnolle, (CNRS, France), C. Doutrelant (Univ. Montpellier, Frankrig), G. Gilbert (Royal Soc. Protection of Birds, UK), L.-A. Giraldeau (Univ. Montreal, Canada), P.R. Green (Heriot-Watt, Edinburg, UK), D. Gonçalves (ISPA, Portugal), L.K. Hansen (DTU), A. Kazem (Univ. Wales at Bangor, UK), B. Kempnaers (Max Planck Institut, Seewiesen, Tyskland), G. Klump & U. Langemann (Oldenburg Univ., Tyskland), R. Lachlan (Univ. Leiden, Holland), H. Lampe (Univ. Oslo, Norge), O.N. Larsen (OU), H. Kokko (Univ. Glasgow, UK), N. Mathevon (Univ. Jean Monnet, Frankrig), P.G. Mota (Univ. Coimbra, Portugal), M. Naguib (Bielefeld Univ., Tyskland), E. Nemeth & H. Winkler (Konrad Lorenz Institut f. Vergleichende Verhaltensforschung, Østtrig), S. Nowicki (Duke Univ., USA), R.F. Oliveira (ISPA, Portugal), A. Pilastro (Univ. Padova, Italien), M. Shepherd (Scottish Nati-

onal Heritage, UK), I. Schlupp (Univ. Texas, USA), R.H. Wiley (Univ. N. Carolina, USA). Sammenhæng mellem stress og stereotyp adfærd undersøges hos mink. Hos mink, sølv- og blårv studeres adfærd, reproduktion og stressfysiologi under forskellige indhusningsformer. For mink fokuseres på effekter af påførte belastninger over for adfærd, urincortisol, puls og temperatur, mens ræveundersøgelserne sigter mod udvikling af anvendelige biologiske velfærdsparametre (L.L. Jeppesen, K.E. Heller, V. Pedersen og M. Bildsøe). Undersøgelserne af pelsdyr sker i samarbejde med KVL, Statens Husdyrbrugsforsøg, samt flere nordiske institutioner/universiteter. Individuelle stressreaktioner undersøges hos rødmus (K.E. Heller og B. Schönecker). Der fokuseres på udviklingen af indhusningsbetingede adfærdsanomalier og deres fysiologiske korrelater, ligesom observerede adfærdsvarianter sættes i relation til rangtilhørsforhold m.m. Udviklingen af diabetes type 1 som følge af indhusningsstress og evt. virusinfektion følges, ligesom virkningen af kendte antidepressiver og neuroleptika på unormal adfærd (stereotypier) undersøges. Stressforsøgene udføres i samarbejde med Å. Lernmark (Univ. Washington, USA) og B. Niklasson (Karolinska Institute, Sverige), samt med Sct. Hans Hospital og Lundbeck A/S.

Terrestrisk Økologi

Der fokuseres på relationerne mellem næringsomsætningen og de ansvarlige populationer i det terrestriske miljø. Særligt kendetegnende for gruppen er beskrivelsen af protozoerne, de mest talrige eukaryote organismer. Ved analyse af protozoer og nematoder i sammenhæng er vi i stand til at analysere dynamikken i omsætningen under stærkt variable miljøforhold. Arbejdet spænder fra analyse af betydningen af de stedmæssigt opdelte vilkår, der karakteriserer jordbunden, til arbejde med planternes rhizosfære, hvor markante samspil findes mellem organismene via den levende plante – endog med organismer over jorden. Vores forskning har klare relationer til de anvendte forskningsområder planteproduktion og økotoksikologi.

De kvantitative og kvalitative molekyllære undersøgelser af protozoer i jord, med specielt henblik på grupperne Kinetoplastida og Sarcomonadea er fortsat (F. Ekelund). Fysiologiske forskelle (salt- og temperaturlolerance) hos flagellater med identisk morfologi er undersøgt (T.A. Koch, F. Ekelund). Ultrastrukturelle undersøgelser af organismer indenfor Sarcomonadea og Heterokonter (S.Karpov Univ. St. Petersburg, Ø.Moestrup, BI, KU, F. Ekelund), samt dynamik, funktion og diversitet hos protozoer i jord forurenet med kobber og kviksølv er begge fortsat (C.S. Jacobsen, GEUS, L.D. Rasmussen, MBI, KU, F. Ekelund).

Arbejdet med gødningsbillers selektive fødeoptagelse er fortsat i Danmark og i Australien (i samarbejde med dr. K.G. Wardhaugh, CSIRO, Canberra) med to skarnbassearter og en gødningsædende vandkær (*Sphaeridium*). Det viste sig overraskende, at de alle diskriminerer mod grovere partikler på samme måde som gødningsbiller af familien *Scarabaeidae*. Skarnbasserne synes dog at acceptere større partikler end scarabaeider af samme størrelse. Munddelens bygning hos både skarnbasser og vandkær undersøges nu nærmere (P. Holter).

I den afsluttende del af ph.d.-arbejdet er der, ud over nedbrydningsforsøg med bladmateriale i naturskov, undersøgt effekten af en kontrolleret realistisk forstyrrelse på jordnematoder. Et vigtigt spørgsmål er, om lokal vækst re-

spektivt immigration fra ikke-forstyrrede områder har størst betydning for reetableringen (L.B. Nielsen).

Et centralt tema i vort arbejde med organismer på planter over og under jorden er, hvorvidt planten i samspil med sine konsumenter reagerer aktivt overfor disse med henblik på at optimere sine muligheder. Alternativhypotesen er, at aftagernes udbytte af planten alene afhænger af disse aftagernes egne evner. Vi undersøger, hvorvidt effekten af bladherbivori på organismene i bygplantens rhizosfære afhænger af forsyningen med plantenæringsstoffer i jorden. Vi véd fra tidligere undersøgelser, at bladherbivori har en stimulerende effekt på rhizosfæreorganismerne i plantens aktive vækstfase, og vore forsøg antyder, at denne effekt er størst, når planten har en dårlig forsyning af direkte assimilerbare næringsstoffer (S. Christensen, L.B. Nielsen).

Populationsøkologi

Afdelingens hovedmålsætning er at udføre grundforskning inden for zoologisk populationsøkologi inklusiv feltets berøringsflader med dyreadfærd, populationsgenetik og evolutionær biologi. Vore forskningsprogrammer sigter mod at belyse de processer, der bestemmer dynamikken hos populationer og graden af individernes tilpasning inden for disse populationer. I vores tilgang integrerer vi teori og eksperimentelle teknikker fra adfærdsøkologi, populationsdynamik og evolutionær økologi med lige stor vægt på invertebrater og vertebrater som modelorganismer. Ud over den grundvidenskabelige interesse har vores forskning betydning for bevaringsbiologi, for forståelsen af de biologiske konsekvenser af klimaændringer og for biologisk skade-dyrskontrol.

Evolutionær økologi

Undersøgelser af sociale insekter med fokus på økologiske og evolutionære aspekter af samarbejde og konflikt i insektsamfund, samt disse samfunds interaktioner med konkurrenter, mutualister og parasitter er fortsat. I beretningsperioden er de svampedyrkende termitteres stamtræ afdækket sammen med stamtræet for termitternes svampesymbionter (D.K. Aanen, J.J. Boomsma). Undersøgelser om socialparasitisme hos svampedyrkende myrer er foreløbig afsluttet (S.R. Sumner, J.J. Boomsma), ligesom undersøgelser af virulens og resistens hos bladskærermyrer over for parasitære svampe (W.O.H. Hughes, M. Poulsen, J.J. Boomsma). Desuden blev et bogkapitel om statistisk analyse af kønsratio-data hos sociale insekter publiceret (G. Nachman, J.J. Boomsma), og forskningsprogrammerne om hypersociale invaderende myrearter (J.Søe Pedersen, S. Cremer), blåsommerfugle (D.R. Nash, I. Wynne, I. Zeisset, J.J. Boomsma), og brune honningbier på Læsø (K. Palmer, A. Bruun Jensen, B.V. Pedersen, J.J. Boomsma) blev kraftigt udviklet. Programmer om de sociale insekters parrings-systemer og konsekvenserne for reproductive konflikter (B. Baer, M. Dijkstra, P.J. Gertsch, J.Søe Pedersen), farao-myrenes reproduktion (L.W. Børgesen), og humlebiernes fouragering (H. Dreisig) er alle fortsat.

Populationsdynamik

Undersøgelser af interaktioner i tid og rum af tritrofiske systemer, metapopulations-dynamik og biologisk kontrol er fortsat med emnerne: a) Populationsdynamiske aspekter af predator-byttedyr interaktioner belyst ved hjælp af rovmidler og spindemider (R. Zemek, Czech Academy, Ceske Budejovice; G. Nachman). b) En analytisk model for det

kombinerede aggregative og funktionelle respons af et rovdyr. c) Tidsserieanalyser af ræves populationsdynamik under indflydelse af skab (G. Nachman, M.C. Forchhammer). d) Aspekter af *Nysius groenlandicus* økologi (G. Nachman, J. Böcher, Zoologisk Museum, KU). e) Sublethale toksiske effekter af pesticider i ferskvand (U. Friberg-Jensen, K. Christoffersen, FBL, KU, G. Nachman). f) Biologisk bekæmpelse af stueflue og staldflue (H. Skovgaard, Statens Skadedyrlaboratorium, G. Nachman). g) Effekt af temperatur og luftfugtighed på kornmiders populationsvækst og produktion af allergener (C. Danielsen og L. Stengaard Hansen, Statens Skadedyrlaboratorium, G. Nachman).

Arktisk økologi og klimaændringsøkologi

Undersøgelser, der integrerer mønster- og procesorienterede tilgange til belysning af klimaets effekt på variationen af livshistorie-karakterer og dynamikken i tid og rum af nordlige populationer og samfund, er fortsat med følgende emner: a) Populationsdynamik og synkroni hos nordlige plantearter, herbivorer og predatorer i relation til atmosfæriske klimasvinger (E. Post, T.T. Høye, N.M. Schmidt, A. Rosing-Asvid, M.C. Forchhammer). b) Analyse og klimarelateret modellering af intra- og intertrofiske dynamikker i arktiske økosystemer (med T.B.G. Berg, N.M. Schmidt, J. Nymand, M.C. Forchhammer). c) Analyse og modellering af parasit-vært interaktioner og heraf følgende populationsvingninger (G. Nachman, M.C. Forchhammer). d) Lokale og globale klimaeffekter på langtidodynamikken af planter og dyr i Danmark fokuserende på paleo-økologiske udbredelsesmønstre (R. Bradshaw, A. Wolf, M.C. Forchhammer), phytogeografi og funktionalitet (Jonas Lawesson, M.C. Forchhammer) og populations- og intertrofiske dynamikker (N.M. Schmidt, M.C. Forchhammer). e) SCANNET: monitoring af nordlige arters fænologi og livshistorie-karakterer relateret til ændringer i klima (T. Høye, M.C. Forchhammer).

Evolutionsbiologi

Evolutionsbiologerne fokuserer dels på molekylær evolution af cellulære processer og organismers kompleksitet og dels på evolutionære processer inden for og mellem arter. Den stigende tilgængelighed af DNA-data og af deres molekylære betydning giver nye muligheder for at få en forståelse af sammenhængen mellem arv, genotype og fænotype. På højere niveau studeres populationsgenetiske processer inden for arter, artsdannelse, interaktioner mellem arter, evolutionen af regionale faunaer og differentiering på højere kategorier.

Evolution af molekylære processer

Fokus er på evolution af alternativ splejsning og regulering af ikke-proteinkodende RNA. Der tages udgangspunkt i eukaryote organismer og eksperimentelle undersøgelser (model nematoderne *C. elegans* og *C. briggsae*) kombineret med bioinformatiske undersøgelser. a) Differentiel splejsning: Post-transcriptionel modifikations betydning for cellens potentielle og reelle gen-produktdiversitet (D. Jeffares, P. Arctander, S. Wahlberg, i samarbejde med Exiqon og M. Sørensens gruppe på Matematisk Institut, KU). b) Transposable elementer og transpositioners betydning for genom-evolution (T. Mourier, P. Arctander). c) Cellulær kontrol af netværks regulering (P. Arctander i samarbejde med J. Mattick, University of Queensland, Australia og M. Sørensens gruppe på Matematisk Institut, KU).

Evolutionære processer inden for og mellem arter

Studier af pleistocæn evolution af store Afrikanske planteædere (bøfler, antiloper, gazeller, vortesvin, flodheste, elefanter samt zebraer) er fortsat. Forskningen omhandler naturlig udvikling af biologisk diversitet, fylogeografi, populationsstruktur og bevaringsbiologi. Projektet foregår i samarbejde med Makerere University Institute of Environment and Natural Resources, Kampala, Uganda, hvor der som led i et forskningskapacitetsopbygningsprojekt er opbygget et molekylærgenetisk laboratorium (P. Arctander, H.R. Siegismund). Undersøgelser af DNA-variation hos honningbier og DNA-baserede fylogenetiske studier af humlebier (B.V. Pedersen) og DNA-baseret undersøgelse af reproduktionsstrategi og 'life history' hos en australsk myreart *Camponotus* sp. (B.V. Pedersen, J. Boomsma) er fortsat. Der er endvidere en række fortsatte DNA-baserede studier: Intraspecifik fylogeografi, artsdannelse og postglacial spredning hos skjøtjeløbere (J. Damgaard). Evolution af parasitisme inden for en gruppe af krebsdyr og krebsdyrs og insekternes fælles afstamning (H. Glenner). Populationsgenetisk undersøgelse af resistensudvikling hos rotter (Ann-Charlotte Heiberg, H.R. Siegismund og H. Leirs). Havslange fylogeni (P. Gravlund). Tidlige okser i Danmark – deres oprindelse og slægtskab med uroksen (P. Gravlund). Biavl, biracernes slægtskabsforhold og diversitet i Europa (Annette B. Jensen, B.V. Pedersen og J. J. Boomsma). Betydningen af protozoog-ræsning af bakterier på jordbundens økologi (R. Rønn). Microarraybaseret undersøgelse af procaryot genekspression i jord (A. Priemé og P. Arctander, samarbejde med Novo). Diversitet, cryobiosis og DNA-skader i fossil tundra og glaciær is (A. Hansen, E. Willerslev og P. Arctander).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Parkområdets ansatte har deltaget i en række bedømmelsesudvalg: Disputatsudvalg ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet (K.E. Heller). Professorater: USA (P. Arctander). Danmark, KU. i bioinformatik (P. Arctander) Danmark "Applied Wetland Ecology" (J. Boomsma). Lektorat i cellebiologi (G. Nørgaard Hansen). Et større antal ph.d.-bedømmelsesudvalg, udvalg vedr. bedømmelse af post.doc.-stillinger og andre forskningsstillinger i ind- og udland har i øvrigt gjort brug af Parkområdets ekspertise.

Udvalg og fonde

De ansatte har inden for en række områder, danske såvel som udenlandske, ydet en betydelig indsats i forbindelse med vurdering af ansøgninger eller statusrapporter. Her kan eksempelvis nævnes ansøgninger til forskningsråd og lignende: NSF, USA (P. Arctander, F. Ekelund), Norges Forskningsråd (P. McGregor, V. Pedersen), Israels Forskningsråd (J. Høeg), Finlands Forskningsråd (G. Nachman), Sydafrikas Forskningsråd, Pretoria (C.J.P. Grimmelikhuijzen), ARC (CSIRO), Australien (P. McGregor), Univ. Grants Committee and Research Grants Council, Hong Kong, Kina (C.J.P. Grimmelikhuijzen), ph.d.-skoler, Holland (J. Boomsma) og programmet "Fremtidens husdyravl", Strukturdirektoratet, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (B.V. Pedersen).

Tillidshverv

Parkområdets ansatte udfører et betydningsfuldt arbejde i en række faglige foreninger og sammenslutninger, både som medlemmer og på ledende poster. Nogle eksempler nævnes her:

Formand for Biologisk Selskab (C.J.P. Grimmelikhuijzen).

Nævnsmedlem af Statens Bisygdomsnævn under Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (B.V. Pedersen).

Bestyrelsesmedlem og "director of science" for ph.d.-skolen ISOBIS (J. Boomsma)

Medlem af International Ethological Council (T. Dabelsteen).

I bestyrelsen for Dansk Bilharziose Laboratorium (J. Boomsma).

Medlem af the Council of the European Society for Evolutionary Biology (J. Boomsma, P. Arctander).

Formidling

Der har i året været mange henvendelser fra folk der ønsker oplysninger om forskellige zoologiske og biologiske fænomener. Vi får hyppigt spørgsmål fra gymnasieelever i forbindelse med deres biologiprojekter. Ellers har der været en mængde mere målrettede formidlingsaktiviteter i dagspresse, radio og tv. Speciel mediedækning har der således været omkring de sammenhængende kolonier af argentinamyre (J.S. Pedersen), svampedyrkende termitter og deres symbionter (D.K. Aanen og J. Boomsma) Ancient-DNA i Videnom, DR2 (A. Hansen og E. Willerslev). Ellers er det især adfærdsbiologerne, der har været flittige bidragsydere med interviews og med artikler til den skrevne presse.

Redaktionelle hverv

Parkområdets medarbejdere har fungeret som referees for en lang række videnskabelige tidsskrifter. En hastig optælling antyder at 127 artikler er blevet vurderet. En del medarbejdere har desuden fungeret som redaktører eller medlemmer af redaktionskomiteer for sådanne tidsskrifter. Det drejer sig eksempelvis om: Invertebrate Neuroscience (C.J.P. Grimmelikhuijzen). Acta Zoologica (Aa. Jespersen, J. Høeg). Zoologischer Anzeiger, Zoomorphology, samt Biologia Morya (J. Høeg). Bioacustics (P.K. McGregor og T. Dabelsteen). Acta Ethologica, Ecology and Evolution, og Ethology (P.K. McGregor). Experimental and Applied Acarology (G. Nachman). Protozoological Monographs (Flemming Ekelund). Behavioural Ecology and Sociobiology, Journal of Insect Conservation, Insectes Sociaux (J.J. Boomsma). Animal Conservation, Journal of Evolutionary Biology, Conservation Genetics (P. Arctander). Wildlife Biology (M. Forchhammer).

Kongresser og symposier

Der har i det forløbne år været en betydelig rejseaktivitet. Staben har således deltaget i omkring 70 internationale kongresser og symposier. Der blev i flere af disse afdelingernes ansatte, ydet en betydelig indsats i forbindelse med planlægning og gennemførelse.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde**Gæsteforskere**

Parkområdet har haft besøg af mere end 60 udenlandske forskere, som har givet forelæsninger og/eller arbejdet i kortere eller længere perioder på stedet. Blandt de længere-

varende arbejdsophold kan eksempelvis nævnes: Dr. Yair Aчитuv, Bar Ilan University, Israel. Dr. Malin Werner, Göteborgs Universitet (begge i 3 uger hos J. Høeg).

Dr. Erik van Nieukerken, Natural History Museum Leiden, dr. Steph Menken, University of Amsterdam og dr. Naomi Pierce, Harvard University, USA, var gæster hos J.J. Boomsma.

Dr. H. Lampe, University of Oslo, prof. S. Nowicki, Duke University, USA, dr. A.G. Horn, Dalhousie University, Canada, og dr. Jakob Bro-Jørgensen, Univ. Sterling, UK, var på besøg hos adfærdsbiologerne P. McGregor og T. Dabelsteen.

Dr. Silvester Nyakaana, Uganda, var på forskningsbesøg hos H. Siegismund og P. Arctander.

Dr. Serguei Karpov, Univ. Skt. Petersburg var i 3 uger hos F. Ekelund.

Professor David Penny, Massey University, New Zealand, var på en uges besøg hos D. Jeffares.

Forskningsophold i udlandet

Hovedparten af staben har tilbragt korte perioder i forbindelse med forsknings- og indsamlingsophold. Af lidt længere ophold kan nævnes: The Natural History Museum, London (J. Høeg). University of Regensburg og University of Würzburg, Tyskland (Humboldt Awards ophold: J.J. Boomsma). Smithsonian Tropical Research Institute, Panama, feltarbejde (M.B. Dijkstra, M. Poulsen W.O.H. Hughes, D. Nash, D. Aanen og J.J. Boomsma). Uganda (H. Siegismund). Phuket Center for Marine Biology, Thailand (Aa. Jespersen og J. Lützen) University of California, Santa Cruz, USA (T. Mourier) University of Cologne, Dept. of Genetics, Tyskland og Kristinebergs Marine Forsknings Station, Sverige (H. Glenner). University of Texas, M.D. Anderson Cancer Center, USA (A. Hansen og E. Willerslev).

Netværk

Adfærdsgruppen er EU Marie Curie Training Site in Avian Acoustic Communication (koordinator: P.K. McGregor).

J.J. Boomsma er koordinator for EU-TRM netværkene "Social Evolution" og EU-IHP "INSECTS".

S. Christensen er koordinator for CONSIDER (Conservation of soil organism diversity under global change).

P. Arctander var medlem af initiativgruppen for placering af GBIF (Global Biodiversity Information Facility) i Danmark, er medlem af DANBIFs bestyrelse og "Principal Responsible Person" for African Wildlife Genetics Project (DANIDA finansieret).

Faglig koordinator af Arctic Population Ecology group (APE) (M. Forchhammer).

Ferskvandsbiologisk Laboratorium (FBL)

Laboratoriets forskning og undervisning omhandler økologi i ferske vande og i kystnære områder og udføres som empiriske, eksperimentelle og komparative studier i økosystemer med forskellig kultur- og klimapåvirkning med det overordnede formål at forstå og forklare planters, dyrs og bakteriers tilpasning til miljøet samt hvordan økosystemer er struktureret og fungerer. I 2002 har laboratoriet fortsat sikret en stor ekstern finansiering fra både nationale og in-

ternationale kilder, hvilket er afgørende for både forskning og avanceret undervisning. Der gennemførtes i 2002 undersøgelser i europæiske, arktiske, nord- og sydamerikanske og afrikanske områder.

Forskningsvirksomhed

Autotrofe organismers biologi og økologi

Et projekt er indledt med det formål at forstå og modellere reguleringen af det maksimale udbytte af primærproduktionen i forskellige akvatiske plantesamfund. Der inddrages både den fysiologiske tilpasning hos det fotosyntetiske væv, den strukturelle opbygning af plantesamfundene og betydningen af lys, temperatur og CO₂ for den fotosyntetiske produktion. Der indgår et ph.d.-projekt (T. Binzer, K. Sand-Jensen, P. Stæhr, A. L. Middelboe).

Et projekt er indledt med det formål at teste i hvilket omfang danske vandløbssystemer følger en gradvis kontinuerlig udvikling i fysisk-kemiske variable og plantesamfundenes sammensætning og hyppighed ned ad vandløbene eller i høj grad modificeres af lokale forhold mht. geologi, landudnyttelse og menneskelig forstyrrelse (K. Sand-Jensen, M. L. Petersen og T. Riis).

Igangværende studier af økosystemers størrelse, miljøets og den biologiske samfundsstrukturens indflydelse på primærproduktion, stofnedbrydning og overordnet stofbalance i akvatiske samfund er fortsat. Der undersøges hvorledes areal, vanddybde, humus og næringssalte påvirker det optiske klima, primærproduktionen og algebiomassens udvikling, og i 30 nordsjællandske damme undersøges længden af fødekæder og biodiversitet af fisk i relation til energiomsætning (K. Sand-Jensen).

Undersøgelser af makroalger og havgræssers vækst, biomasse og regulering er gennemført i et EU-projekt (koordineret af J. Borum) med flere internationale partnere. Undersøgelserne udføres i tempererede og arktiske områder og der fokuseres på klimaets og eutrofieringens indflydelse på populationsniveau (J. Borum). I forlængelse heraf undersøges, i samarbejde med europæiske, amerikanske og asiatiske institutioner, tropiske havgræssers økofysiologi og følsomhed overfor miljøændringer (J. Borum, O. Pedersen).

Intensive feltstudier af vandplanternes betydning for den økologiske stabilitet i blødvandede søer er gennemført i samarbejde med Syddansk Universitet og Århus Universitet (O. Pedersen).

Mikrobiel stofomsætning

Dynamikken af opløst organisk stof (DOM) i kystnære områder belyses gennem et 3-årigt EU-projekt (DOMAINE) med 3 danske og 4 udenlandske partnere (koordineres af M. Søndergaard). Det overordnede formål er at undersøge betydningen af terrestrisk DOM for det marine miljø og arbejdet på FBL er fokuseret på at bestemme den biologiske og fotokemiske omsættelighed af det kulstof, kvælstof og fosfor der på opløst organisk form transporteres fra land til kystområder. Arbejdet udføres i Horsens Fjord samt i to finske fjordsystemer. Omsætningen af det terrigenne materiale sammenlignes med omsætningen af DOM, der produceres i akvatiske systemer (M. Søndergaard, N.H. Borch, C. Stedmon, T. Kragh).

I laboratoriebaserede eksperimenter (bioreaktor og akvarier) studeres hvordan fytoplankton og bakterier indgår i dannelse og nedbrydning af biotilgængeligt DOC, hvilke bakterietyper der nedbryder og udnytter den store pulje af

opløst organisk stof, der findes i alle akvatiske økosystemer, samt hvordan zooplankton græsning påvirker den efterfølgende nedbrydning (M. Søndergaard, T. Kragh, N.H. Borch, L. Riemann).

Biologisk struktur og fødekæderelationer i søer

Efter flere år med feltindsamlinger og bestemmelser af fysisk-kemiske forhold, plankton, benthos og fisk i en lang række grønlandske og færøske søer samt detaljerede undersøgelser af protozoo-, fyto-, og zooplanktonpopulationer i få udvalgte arktiske og subarktiske søer, er der foretaget tværgående analyser af datamængden (K. Christoffersen, H. Levinsen).

I et netop afsluttet EU-projekt om cyanobakteriers forekomst og toksinproduktion er der fokuseret på identifikation af et hidtil ukendt toksisk peptid, som har vist sig at fremkalde meget specifikke fysiologiske forandringer hos dafnier. Stoffet (microviridin J) er nu beskrevet og der er udviklet en analysemetode. Desuden blev der udviklet en metode til udtagning af blodprøver på dafnier baseret på en mikrokapillær teknik for at kunne undersøge de intracellulære koncentrationer af toksiner i dafnier, som havde konsumeret toksiske cyanobakterier (K. Christoffersen, T. Rohrlack).

Der er gennemført en række laboratorieforsøg med zooplankton og bunddyr fra søer for at undersøge de mulige økologiske konsekvenser af miljørealistiske koncentrationer af pesticider på overlevelse og adfærd. Svømmehastighed og -adfærd hos *D. magna* eksponeret for et insekticid er bestemt i et dertil indrettet svømmekammer. Ved at benytte et video-overvågningssystem har det desuden været muligt at foretage detaljerede studier af fysiologiske og adfærdsmæssige ændringer hos dafnier ved sublethale doser af et pesticid (K. Christoffersen, U. Friberg-Jensen).

Et STENO-stipendium har givet muligheder for at inddrage undersøgelser af makroinvertebrater i søer med henblik på at belyse samfundsstruktur og diversitet baseret på palæolimnologi og numerisk multivariate analyse. Sammenhænge mellem invertebratsamfund og deres omgivende miljø i tid og rum analyseres via numeriske metoder og ved fysiologiske eksperimenter. Subfossile rester af invertebrater i sø-sedimentkerner analyseres for kvantitativt at kunne rekonstruere f.eks. klima-variationer (i Grønland og Danmark), sygdoms-epidemier (Afrika) eller næringsstofftilstand (Danmark) (K. P. Brodersen).

Effekter af klimaændringer på akvatiske systemer

“Consequences of weather and climate changes for marine and freshwater ecosystems (www.CONWOY.ku.dk)”. Dette 4-årige projekt er i 2002 oprettet under programmet “Større Tværgående Forskergrupper” og har foruden FBL deltagelse af 10 danske forskningsinstitutioner og ledes af M. Søndergaard. I det tværfaglige forskningsmiljø er det formålet at undersøge, hvordan kommende klimaændringer (fordeling og ændring af temperatur, vindforhold og nedbør) kan påvirke akvatiske økosystemer i Danmark og omkransende marine økosystemer. Arbejdet har to elementer: 1) hvor historiske data anvendes til at opstille modeller for effekten af fremtidige klima scenarier og 2) gennemførelse af eksperimenter til at belyse hvordan et kommende klima påvirker centrale fysiske, kemiske og biologiske processer. FBL forskning er koncentreret om det eksperimentelle arbejde (K. Sand-Jensen, L. Kamp-Nielsen, N. Kongshøj, K. Christoffersen, P. Stæhr, M. Søndergaard).

Vandløbsøkologi

Igangværende studier af sydamerikanske vandløb fokuserer på flere aspekter: effekter på invertebratfaunaen af organisk forurening i høj- og lavlandsvandløb under aktuelle temperatur- og iltryk, effekt af afskovning på den biologiske struktur i lavlandsvandløb samt tropiske vandløbs stabilitet. I projektet indgår et ph.d.-projekt (D. Jacobsen, B. Bojsen).

Gennem et samarbejde med forskere fra Ljubljana Universitet (Slovenien) udføres feltstudier af vandløbsstørrelse og højde på struktur og diversitet af invertebratsamfund i et større vandløbssystem i Slovenien (D. Jacobsen, C. Lindegaard, K. Brodersen).

Der arbejdes endvidere fortsat på at opbygge en generel model for strømmens betydning for trækkrefter på planter af forskellig arkitektur og fleksibilitet. I feltstudier udvikles en generel habitatmodel, der inddrager det fysiske og kemiske miljø samt den regionale beliggenhed. Der indgår et ph.d.-projekt (K. Sand-Jensen, M.L. Pedersen).

Sedimentprocesser og næringsaltdynamik

Natur- og menneskeskabte ændringer (klima, næringsbelastning og fiskeri) i Victoriasøen (Afrika) søges beskrevet gennem dynamiske modeller på baggrund af de konstaterede ændringer i fytoplanktonbiomasse og -sammensætning. Projektet er et samarbejde mellem Danmark, Uganda, Tanzania og Kenya (L. Kamp-Nielsen).

Denitrifikationskapaciteten i jord- og sedimentprøver fra vådområder bestemmes over en temperaturgradient og ved forskellige næringsstofniveauer. Forskelle kan relateres til variationer i kulstofpuljer, bestemt ved ekstraktioner med syre/base og koldt/varmt vand (L. Kamp-Nielsen, T. Davidsson), N. Kongshøj).

Andre ph.d.-projekter

Optiske modeller for fytoplanktonarter og for vandsøjlen i indre danske farvande (P. Stæhr, DMU). Bestandsdynamik hos ålegræs (T.M. Greve, DMU).

Optik af DOM i akvatiske systemer: betydningen af biologiske og fysiske processer på spektrale forhold (C. Stedmon, DMU). Pigmenter i sedimentet som biomarkører for miljømæssige ændringer (N. Reuss, DMU).

Fysisk habitat struktur i lavlandsvandløb (M.L. Petersen, DMU).

Faglige og administrative hverv

Laboratoriets fastansatte og post.doc.'s har i vid udstrækning fungeret som reviewer for internationale tidsskrifter og udenlandske forskningsråd og -akademier og flere har været opponenter på udenlandske disputatser samt medlemmer i ansættelses- og bedømmelsesudvalg i ind- og udland.

Tillidshverv

M. Søndergaard er "Member-at-large" i American Society of Limnology and Oceanography, bestyrelsesmedlem for tidsskriftet *Ophelia* samt formand for den danske afdeling af Society of International Limnology. K. Christoffersen er bestyrelsesmedlem i Forskerspirekolen i Grønland.

Udvalg og fonde

M. Søndergaard er medlem af Niels Bohr Legatet.

Formidling

Flere af laboratoriets medarbejdere har bidraget til den offentlige debat gennem kronikker og indlæg til dagblade

(Jyllands-Posten, Ingeniøren) samt med en række populærvidenskabelige artikler til forskellige fagblade (*Vand & Jord*, *Aktuel Naturvidenskab*, *Naturens Verden*, *Urt*, *Miljønyt*, *Polarfronten*).

Redaktionelle hverv

M. Søndergaard er medlem af Advisory Board for tidsskriftet *Aquatic Botany*, subject editor for tidsskriftet *Ophelia* og Medlem af Scientific Committee for tidsskriftet *Journal of Limnology*.

K. Sand-Jensen er redaktionsmedlem af *Ophelia*, *Scientias Marina*, *European Phycological Journal* samt fagredaktør af *Aktuel Naturvidenskab* og hovedredaktør af 5-bindsværket: *Naturen i Danmark*, Gads Forlag. J. Borum er redaktionsmedlem af tidsskriftet *Ophelia*. K. Christoffersen har redigeret et særnummer af *Frodskaparrit* omhandlende færøske søer. D. Jacobsen er medlem af Editorial Board for tidsskriftet *Actualidades Biológicas* (Colombia).

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde**Gæsteforskere**

T. Rohrlack (12 mdr. Tyskland), L. Mommer (1 mdr. Holland) samt M. Frederiksen og O. Illsøe (1 mdr. Syddansk Universitet).

Forskningsophold i udlandet

L. Kamp-Nielsen har deltaget i en rådgivningsmission i Kenya. D. Jacobsen har undervist og styrket faglige relationer på Universidad Católica del Ecuador. K.P. Brodersen, C. Lindegaard-Petersen og O. Pedersen gennemførte et intensivt feltprojekt ved Kangerlussuaq International Science center (Grønland). Flere af de øvrige medarbejdere har gennemført kortere forskningsmæssige ophold ved udenlandske universiteter.

Netværk

M. Søndergaard er medlem af ph.d.-udvalget i den internationale ph.d.-forskerskole COGCI.

K. Christoffersen er medlem af styregruppen for et nordisk netværk om "Cyanobacteria, toxins, water quality and health".

Marinbiologisk Laboratorium

Laboratoriet beskæftiger sig principielt med alle aspekter af livet i havet. I praksis er aktiviteterne begrænset til nogle hovedområder. Disse omfatter specielt livet og stofomsætningen i plankton, mikroorganismers fysiologi og betydning i naturen og tilpasningsfysiologi hos hvirvelløse dyr og fisk. Laboratoriets forskningsmateriale stammer primært fra Øresund og Kattegat, men laboratoriets medarbejdere deltager også i udenlandske forskningstogter og på forskningsophold andre steder i verden – specielt i Arktis og i tropiske farvande. Visse aspekter af fiskeribiologi er også formelt knyttet til Marinbiologisk Laboratorium, men aktiviteterne foregår på Danmarks Fiskeriundersøgelser i Charlottenlund.

Forskningsvirksomhed

Planktonøkologi

Undersøgelser over såkaldte "mixotrofe" flagellater, dvs. organismer der både er fotosyntetiske, men samtidig også kan optage partikulær føde, er fortsat. I beretningsperioden er det blevet påvist at flagellaten *Prymnesium parvum* udskiller et toxin der lammer potentielle fødeorganismer. Undersøgelserne har også omfattet den relative betydning af fototrofi og fagotrofi for mixotrofe organismers energi- og assimilatoriske stofskifte (P. J. Hansen, A. Skovgaard). Undersøgelserne over høj pH- og CO₂-tilgængelighed for fotosyntetisk plankton er i beretningsperioden blevet afsluttet og er under publicering (P. J. Hansen).

Der er gennemført undersøgelser over vandloppers betydning for stofomsætningen i vandsøjlen (M. Olesen). Endvidere undersøgt vandloppers rolle i et tropisk, oligotroft farvand, Andamanerhavet (P. J. Hansen i samarbejde T. G. Nielsen, DMU). Der er gennemført undersøgelser over betydningen af turbulens for forskellige typer af encellede planktonorganismer (H. Havskum) og over planktoniske invertebratarlarsers filtreringsmekanismer (T. Fenchel, K. W. Ockelmann).

Mikrobiel fysiologi og økologi

Undersøgelser over såvel eukaryote som prokaryote mikroorganismers kemo- og fotosensoriske adfærd er fortsat (T. Fenchel). Undersøgelser over mikrobiel fotosyntese er gennemført for mange forskellige økologiske systemer som endosymbiontiske cyanobakterier og alger i tropiske søpunge, foraminiferer og koraller, i arktisk havis og i stromatolitiske cyanobakteriemåtter i varme kilder og tropiske tidevandszoner (M. Kühl, R.N. Glud, A. Wieland). Der arbejdes også på videreudvikling af forskellige mikrosensorer – herunder bl.a. brint- og CO₂-sensorer og andre metodiske udviklinger til studiet af mikrobielle samfunds rumlige struktur (M. Kühl, R.N. Glud, L. Rickelt delvis i samarbejde med private firmaer og med Afd. Fluid Dynamik på Risø). En ny type bakterie, som danner karakteristiske slør i ilt-svovlbrinte gradienter, er blevet opdaget og beskrevet (R. Thar).

Den rumlige og tidsmæssige heterogenitet og koblingen mellem fototrofe og heterotrofe processer i lavvandssedimenter undersøges gennem kortlægning af ilt og chlorophyll i en mikroskopisk skala (F. Wenzhöfer, R.N. Glud). En ny type af mikrobielle samfund domineret af filamentøse bakterier er blevet karakteriseret (R.N. Glud, T. Fenchel).

Et studie af virus i marine sedimenter er påbegyndt og har hurtigt ført til en række nye opdagelser og deriblandt en ny, flere mikrometer lang virustype med en enkelt-streng DNA eller RNA som frigives fra de bakterielle værtsceller uden lysis (M. Middelboe, R.N. Glud). Endelig er der blevet skrevet en review-artikel om virus-bakterie dynamik i vandsøjlen (M. Middelboe, L. Riemann).

Undersøgelser over eukaryote mikroorganismers biogeografi er fortsat (T. Fenchel i samarbejde med B.J. Finlay, UK og forskellige taxonomiske eksperter). Arbejdet indebærer bl.a. en fuldstændig opregning af alle arter af eukaryote organismer inden for et 2 ha område i Nivå Bugt (som skønsmæssigt vil beløbe sig til ca. 1000 arter) og en udredning af de fundne organismers globale udbredelse. Isolater af forskellige nominelle arter af eukaryote organismer fra vidt forskellige egne af jorden er blevet isolerede med henblik på genetisk og fysiologisk karakterisering.

Adaptationsfysiologi

Studiet af det respiratoriske pigment hæmocyandin hos krebsdyret *Saduria entomon* er blevet udvidet. Dette dyr kan klare sig under meget lave ilttryk og dets hæmocyandin har en speciel molekylær konfiguration som er blevet karakteriseret (L. Hagerman i samarbejde med E. Sandberg-Kilpi, SF). En undersøgelse af hesterejens respons på lavt ilttryk er blevet gennemført i forbindelse med artens udbredelsesmønstre (L. Hagerman i samarbejde med A. Szaniawska, PL).

Den energetiske effekt af sulfideksponering er undersøgt for nogle udvalgte arter af hvirvelløse dyr (L. Hagerman, B. Vismann).

Undersøgelserne over mikroorganismers rolle i søpindsvins tarmsystem er fortsat. I beretningsperioden er det bl.a. vist, at der i en af blindsækkene i tarmen hos det irregulære søpindsvin *Echinocardium* er et helt sluttet mikrobielt svovlkredsløb (M.S. Thorsen).

Undersøgelser over hæmoglobinpolymorfi hos torsk, den geografiske udbredelse af hæmoglobingener og fysiologiske forskelle mellem genotyperne er fortsat i samarbejde med DFU. En ny metode til måling af volumen af det primære og sekundære cirkulationssystem hos fisk er blevet udviklet. Endvidere studeres ilttransport hos hajfostre og ilt-forhold i fiskestimer (J.F. Steffensen, M.F. Petersen). I samarbejde med universiteterne i Tromsø og Reykjavik er der foretaget et togt til Barentshavet med henblik på indsamling af blod hos arktiske torskefisk og undersøgelser af lodde-stimer (J.F. Steffensen).

Det er for første gang lykkedes ikke blot at kønsmodne europæiske ål, men også at få befrugtede æg og nyklækkede larver. Det langsigtede mål er at få ål til at gennemføre hele deres livscyklus i fangenskab (B.H. Pedersen).

Parasitologi

Undersøgelserne over Myxozoa er fortsat. Man kender endnu ikke en komplet livscyklus hos nogen marine arter. Slutværten er forskellige slags fisk. Det er nu påvist, at børsteorme er mellemværter da der for første gang er påvist såkaldte actinosporer i nogle almindelige havbørsteorme. Infektionsforsøg gennemføres nu med det formål at identificere de endelige værter (M. Køie).

Fiskeribiologi

Der er blevet arbejdet videre med udviklingen af størrelsesbaserede indikatorer for fiskeripåvirkning af fiskepopulationer. En analyse har vist en signifikant stigning i antallet af små fisk og et fald i store fisk i trawltræk i Nordsøen i perioden fra 1977 til 2000 (H. Gislason). Der er endvidere foretaget feltundersøgelser af hvillingens fødebiologi (A. Rindorf). Endelig er der gennem laboratorieforsøg udviklet en model som gør det muligt at rekonstruere fisks væksthistorie ud fra ørestens mikrostruktur (K. Hüsey).

Kultursamlingen

Laboratoriet omfatter en samling af kulturer af specielt encellede alger, nogle protozoer og vandlopper. Kulturerne benyttes både til laboratoriets egen forskning, men også til salg til andre forskningsinstitutioner.

Faglige og administrative hverv

B. Vismann er studieleder for biologi. P.J. Hansen og H. Gislason er medlem af Dansk Nationalråd for Oceanologi. L. Hagerman og M. Olesen er medlemmer af Baltic Marine

Biologists og sidstnævnte også af Østersøfondet. H. Gislason er leder af forskningsnetværket Fishnet og af den tilhørende forskerskole SLIP. Han er endvidere medlem af Miljøankenævnet, af bestyrelsen for Institut for Fiskeri- og Kystzoneforvaltning og af ICES Fisheries Resources Committee. T. Fenchel har været kasserer i Videnskaberne Selskab.

Flere af laboratoriets medarbejdere har deltaget i bedømmelsesudvalg ved stillingsbesættelser i ind- og udland og som referenter for udenlandske forskningsråd.

Formidling

Øresundsakvariet

Øresundsakvariet viser livet i Øresund og Kattegat. I beretningsåret har der været ca. 33.000 besøgende og en omsætning på knapt 1 million kr. Akvariet har også stået for en del eksterne arrangementer og deriblandt deltagelse i "Cirkus Naturligvis". I løbet af året er det lykkedes gennem fonde og tilskud fra Helsingør Kommune at opnå den største del af finansieringen af en udvidelse af akvariet, som forhåbentlig vil kunne realiseres i løbet af 2003.

Laboratoriets medarbejdere har derudover bidraget med nogle populære og halvpopulære artikler og indslag i DR 1. T. Fenchel har redigeret et bind om havet i serien Naturen i Danmark (Gads Forlag). Samtlige laboratoriets faste videnskabelige medarbejdere har bidraget med kapitler.

Redaktionelle hverv

L. Hagerman er skandinavisk redaktør af tidsskriftet Marine Biology og T. Fenchel er redaktør af tidsskriftet Ophelia der udgives af Marinbiologisk Laboratorium. Flere af laboratoriets medarbejdere er medlemmer af redaktionskomiteer for en række internationale tidsskrifter. Samtlige senior medarbejdere har været referees for en længere række af internationale tidsskrifter.

Forskerkurser

H. Gislason har arrangeret tre ph.d.-kurser. M. Kühl har ledet et NorFa finansieret forskerkursus og undervist på et kursus om biofilm på DTU. Han har endvidere undervist på et kursus på Svalbard. R.N. Glud og M. Middelboe har undervist på et kursus på universitetet i Concepcion, Chile, og J.F. Steffensen har været lærer på et kursus på University of Washington.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Laboratoriet har et udstrakt internationalt netværk. I beretningsperioden er der afholdt i alt 25 foredrag uden for landets grænser – ved kongresser og symposier eller som foredragsholdere på andre forskningsinstitutioner. Laboratoriet har gennem året haft besøg af en lang række udenlandske kolleger. Dertil har i alt 9 udenlandske forskere opholdt sig i længere tid med henblik på samarbejde om konkrete forskningsprojekter.

Bo Vest Pedersen, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	39,09	29,19	68,28
DVIP	1,53	0,21	1,74
STIP	7,63	2,55	10,18
TAP	32,34	9,91	42,26
Årsværk i alt	80,59	41,86	122,45
Løn	32.987	16.546	49.534
Frikøb	362	3	365
Øvrig drift	3.786	20.337	24.123
Anskaffelser	1.490	3.498	4.988
Bruttototal t.kr.	38.625	40.384	79.010

Stab

Parkområdet, Zoologisk Institut

VIP Internt finansieret

Andreassen, Jørn; lektor.
Arctander, Peter; professor.
Boomsma, Jacobus Jan; professor.
Christensen, Søren Christian; professor.
Dabelsteen, Torben; lektor.
Darden, Safi-Kirstine Klem; forskningsass.
Ekelund, Flemming; lektor.
Forchhammer, Mads Cedergreen; lektor.
Grimmelikhuijzen, Cornelis J.P.; professor.
Hansen, Georg Nørgaard; lektor.
Hauser, Frank; lektor.
Heller, Knud Erik; lektor.
Holter, Peter; lektor.
Høeg, Jens Thorvald; lektor.
Høye, Toke Thomas; forskningsass.
Jeffares, Daniel Charlton; forskningsadj.
Jensen, Hans Ankjær Dreisig; lektor.
Jeppesen, Leif Lau; lektor.
Jespersen, Aase; lektor.
Lützen, Jørgen Gjerum; lektor.
Mcgregor, Peter Kenneth; professor.
Münster-Swendsen, Mikael; lektor.
Nachman, Gösta Støger; lektor.
Peake, Thomas More; lektor.
Pedersen, Bo Vest; lektor.
Siegismund, Hans Redlef; lektor.
Sunde, Peter; amanuensis.
Aanen, Duur Kornelis; forskningsadj.

VIP Eksternt finansieret

Balsby, Thorsten Johannes Skovbjerg; amanuensis.
Bildsøe, Mogens Kielland; lektor.
Cremer, Sylvia Maria; adjunkt.
Damgaard, Jakob; adjunkt.
Gertsch, Pia Johanna; forskningsadj.
Glennner, Henrik; lektor.
Hughes, William Owen Hamar; adjunkt.
Jensen, Annette Bruun; adjunkt.
Jørgensen, Nadja Møbjerg; adjunkt.

Karpov, Serguei; lektor.
 Matessi, Giuliano; adjunkt.
 Palmer, Kellie Amanda; adjunkt.
 Pedersen, Annette Linda; forskningsass.
 Pedersen, Jes Søre; adjunkt.
 Pedersen, Vivi; lektor.
 Pope, Denise Susan; forskningsadj.
 Posel, Angelika; forskningsass.
 Røn, Regin Mandrup; adjunkt.
 Terry, Andrew Mark Ryder; forskningsass.
 Wynne, Ian Robert; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Binzer, Thomas; ph.d.-stipendiat.
 Cazzamali, Giuseppe; ph.d.-stipendiat.
 Dijkstra, Michiel Bendert; ph.d.-stipendiat.
 Garm, Anders Lydik; ph.d.-stipendiat.
 Hansen, Anders Johannes; ph.d.-stipendiat.
 Mourier, Tobias; ph.d.-stipendiat.
 Poulsen, Michael; ph.d.-stipendiat.
 Willerslev, Eske; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Lenz, Camilla; ph.d.-stipendiat.
 Nielsen, Lisa Bjørnlund; ph.d.-stipendiat.
 Pedersen, Karen Josephine Dorph N; ph.d.-stipendiat.

Ferskvandsbiologisk Laboratorium

VIP Internt finansieret

Borch, Niels Henrik Rørholm; lektor.
 Borum, Jens; lektor.
 Brodersen, Klaus Peter; lektor.
 Christoffersen, Kirsten; lektor.
 Jacobsen, Dean; lektor.
 Jensen, Kaj Sand; professor.
 Lindegaard-Petersen, Claus; lektor.
 Nielsen, Jon Theil; forskningsadj.
 Nielsen, Lars Kamp; lektor.
 Nielsen, Morten S; professor.
 Pedersen, Ole; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Binzer, Thomas; forskningsass.
 Friberg-Jensen, Ursula Rask; forskningsass.
 Kongshøj, Niels; forskningsass.
 Larsen, Anne Birgitte; forskningsass.
 Levinsen, Henrik; adjunkt.
 Rohrlack, Thomas; forskningsadj.

STIP Internt finansieret

Riemann, Lasse; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Bojsen, Berit Horskjær; ph.d.-stipendiat.

Marinbiologisk Laboratorium

VIP Internt finansieret

Fenchel, Tom M; professor.
 Gislason, Henrik; gæsteforsker.
 Glud, Ronnie Nøhr; lektor.
 Hagerman, Lars Anders; lektor.
 Hansen, Per Juel; lektor.

Køie, Marianne Bodil; lektor.
 Middelboe, Mathias; lektor.
 Olesen, Michael Ejner; lektor.
 Steffensen, John Fleng; lektor.
 Thar, Roland Matthias; forskningsass.
 Vismann, Bent; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Haecky, Pia Bodil; adjunkt.
 Havskum, Harry; lektor.
 Kühl, Michael; forskningslektor.
 Middelboe, Anne Lise; adjunkt.
 Pedersen, Benedikte Hedegaard; adjunkt.
 Skovgaard, Alf; lektor.
 Thorsen, Marianne Seneca; adjunkt.
 Wegeberg, Susse; adjunkt.
 Wenzhöfer, Frank; forskningsadj.
 Wieland, Andrea Karin; forskningsstip.

Ph.d.-afhandlinger

Balsby, Thorsten Johannes Skovbjerg: Vocal communication in the Whitethroat *Sylvia communis*.
 Bojsen, Berit Horskjær: Effects of deforestation on fish and the biological structure in neotropical lowland streams.
 Hüseyin, Karin: Otoliths of juvenile cod (*Gadus morhua* L.): Composition, microstructure and growth.
 Latruffe, Claire: Signal value and communication significance of variation in song: the example of the corn bunting *Miliaria calandra*.
 Lenz, Camilla: Cloning and Functional Expression of Neuropeptide Receptors and their Ligands in *Drosophila melanogaster* and *Bombyx mori*.
 Ndlela, Busani: Studies on the interaction between *Bulinus globosus* /Morelet 1868) and *Bulinus tropicus* (Krauss 1848) under laboratory and natural conditions.
 Pedersen, Jens: Rumlige relationer mellem rovfisk og bytte i relation til predation.
 Riemann, Lasse: Population dynamics of bacterioplankton: regulation and importance.
 Santa Clara Matos, Ricardo Jorge: Social influences on signalling: audience effects and communication networks.
 Satapoomin, Suree: Community structure and production of the Andaman Sea copepods.
 Skov, Christian: Stocking 0+ pike (*Esox lucius* L.) as a tool in the biomanipulation of shallow eutrophic lakes.
 Stæhr, Peter Anton: Optical properties of marine phytoplankton.
 Terry, Andrew Mark Ryder: Bioacoustics in Conservation: New approaches using vocal individuality.

Fondsbevillinger

Parkområdet, Zoologisk Institut

Carlsbergfondet

– Amfibienyren – et komparativt morfologisk og fysiologisk studium (Nadja Møbjerg) kr. 485.300.
 – Funktionel ekspression af insektneuropeptidreceptorer i insektceller (Cornelis J.P. Grimmelikhuijzen) kr. 240.000.

- Intraspecifik fylogeografi, artsdannelse og postglacial spredning hos skøjteløbere (Jakob Damgaard) kr. 916.700.
- Løn til laboratorietekniker (Åse Jespersen) kr. 286.500.
- Studie af biologien hos Y larver (Jens T. Høeg) kr. 128.600.
- Undersøgelse af fødeoptagelse hos gødningsbiller (Peter Holter) kr. 25.500.

Danida

- Wildlife Genetics Project (Peter Arctander) kr. 4.958.000.

Dansk Polarcenter

- Ph.d.-stipendium i Arktisk Økologi (Mads C. Forchhammer) kr. 1.476.000.

EU

- Conservation of Soil organism Diversity (CONSIDER) (Søren Christensen) kr. 1.912.800.
- MaCulinea Butterflies of the Habitats Directive (Jacobus J. Boomsma) kr. 3.075.100.

FAWRC Fur Animal Welfare Research Committee

- FAWRC research grant (Leif Lau Jeppesen) kr. 252.600.

Forskningsstyrelsen

- Foreign post.doc. Denise Pope (Peter Kenneth McGregor) kr. 8.200.

Grønlands Naturinstitut

- Taxametertilskud Flemming Ravn Merkel (Gösta Nachman/Mads Forchhammer) kr. 229.600.

Lundbeckfonden

- Det “Drosophila genome projekt” – en unik mulighed (Cornelis J.P. Grimmelikhuijzen) kr. 1.300.000.

Pelsdyrerhvervets Forsøgs- og Rådgivning

- Samarbejdsaftale mellem PFR og Zi (Leif Lau Jeppesen) kr. 1.500.000.

Skov- og Naturstyrelsen

- Forsøgsfiskeri med bundgarn påmonteret overdækning og dobbelt kalvafsnit (Mogens Bildsøe) kr. 86.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

- Amfibienyren. Et komparativt morfologisk studium (Nadja Møbjerg) kr. 532.800.
- Animal Communication Networks: Visual Signals & Simulations (Peter Kenneth McGregor) kr. 380.000.
- Center for Social Evolution and Symbiosis (Jacobus J. Boomsma) kr. 3.199.000.
- Evolution af ikke-kodende DNA (Peter Arctander) kr. 750.000.
- Extension to Foreign Post.doc. awarded to dr. D. Pope (Peter Kenneth McGregor) kr. 525.600.
- Kvalitativ og kvantitativ undersøgelse af grupperne kinetoplastida og sarcomonadea (Flemming Ekelund) kr. 125.000.
- Sexual systems and metamorphosis in Cirripede Crustacea Model systems (Jens T. Høeg) kr. 391.400.

Ferskvandsbiologisk Laboratorium*Carlsbergfondet*

- Planter og strøm i vandløb (Kaj Sand Jensen) kr. 9.100.

Forskningsstyrelsen

- Mikrobiel omsætning af opløst organisk stof /DOM). (Morten Søndergaard) kr. 515.800.

Frederiksborg Amt

- Effektvurdering af vandløbsrestaureringen i Esrum (Claus Lindegaard) kr. 47.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

- Consequences of weather and climate changes for marine and freshwater ecosystems (Morten Søndergaard) kr. 23.600.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

- Skalering af stofomsætningen i ferskvandsøkoser (Kaj Sand Jensen) kr. 250.000.

Marinbiologisk Laboratorium*Carlsbergfondet*

- Marine Makroalgksamfund (Anne Lise Middelboe) kr. 402.400.
- Virus-vært interaktioner i akvatiske systemer (Mathias Middelboe) kr. 511.500.

EU

- “Phobia” – Phototrophic biofilms (Michael Kühl) kr. 1.795.000.
- “Tread” – Transport, Reactions & Dynamics/Marine Sediments (Ronnie Nøhr Glud) kr. 2.336.300.
- The effect of turbidity and hypoxia on the behaviour of coastal marine fishes (John Fleng Steffensen) kr. 2.580.000.

Elisabeth og Knud Petersens Fond

- Indkøb af udstyr, BIOPAC-MPI00 (John Fleng Steffensen) kr. 40.000.

G.E.C. Gads Fond

- Naturen i Danmark: Havet (Tom Fenchel) kr. 100.000.

Norges Forskningsråd

- Energy utilization in fish (John Fleng Steffensen) kr. 1.546.500.

Publikationer**Parkområdet, Zoologisk Institut**

- Aanen D.K., Eggleton P., Rouland-Lefèvre C., Guldberg-Frølev T., Rosendahl S., Boomsma J.J.: The evolution of fungus-growing termites and their mutualists. *Proceedings of the National Academy of the United States of America* 99, s. 14887-14892. 2002.
- Albrechtsen B., Nachman G.: Female-biased density-dependent dispersal of a tephritid fly inhabiting a fragmented habitat and its implications for population regulation. *Oikos* 94, s. 263-272. 2002.
- Als T.D., Nash D.R., Boomsma J.J.: Geographical varia-

- tion in host-ant specificity of the parasitic butterfly *Maculinea alcon* in Denmark. *Ecological Entomology* 27, s. 403-414. 2002.
- Alvarez F., Campos E., Høeg J.T., O'Brien J.: Distribution and prevalence records of two parasitic barnacles (Crustacea: Cirripedia: Rhizocephala) from the west coast of North America. *Bull. Mar. Sci.* 68, s. 233-241. 2001.
- Anderson C., Boomsma J.J., Bartholdi J.J.: Task partitioning in insect societies bucket brigades. *Insectes Sociaux* 49, s. 171-180. 2002.
- Balsby T.J.S.: Vocal Communication in the Whitethroat *Sylvia Communis*. 128s. Department of Animal Behaviour, Zoological Institute, University of Copenhagen 2002.
- Balsby T.J.S., Dabelsteen T.: Female behaviour affects male courtship in whitethroats (*sylvia communis*). An interactive experiment using visual and acoustic stimuli. *Anim. Behav.* 63, s. 251-257. 2002.
- Balsby T.J.S., Dabelsteen T.: Do males perceive differences in song repertoire size in whitethroats *Sylvia communis*? *Bioacoustics* 13, s. 93-94. 2002.
- Bjørnlund L., Vestergård M., Johansson S., Nyborg M., Steffensen L., Christensen S.: Nematode community of natural and managed beech forests – a pilot survey. *Pedobiologia* 46, s. 53-62. 2002.
- Boomsma J.J., Nachman G.: Analysis of sex ratios in social insects. i: *Sex Ratio Handbook* s. 93-111. Ian Hardy. Cambridge University Press, 2002.
- Bot A.N.M., Ortius-Lechner D., Finster K., Maile R., Boomsma J.J.: Variable sensitivity of fungi and bacteria to compounds produced by the metapleural glands of leafcutting ants. *Insectes Sociaux* 49, s. 363-370. 2002.
- Bresciani J., Høeg J.T.: Comparative Ultrastructure of the Root System in rhizocephalan Barnacles (Crustacea: Cirripedia: Rhizocephala). *J. morphol.* 249, s. 9-42. 2001.
- Böcher J., Nachman G.: Temperature and humidity responses of the arctic-alpine seed bug *Nysius groenlandicus*. *Entomologia experimentalis et applicata* 99, s. 319-330. 2001.
- Bønløkke-Pedersen J., Drachmann J., Frydenberg J., Boomsma J.J.: Rare extra-pair fertilizations in the semi-colonially breeding linnet *Carduelis cannabina*. *Journal of Avian Biology* 33, s. 203-206. 2002.
- Castagnoli M., Simoni S., Nachman G.: Short-term changes in consumption and oviposition rates of *Neoseiulus californicus* strains (Acari: Phytoseiidae) after a diet shift. *Experimental and Applied Acarology* 25, s. 969-983. 2001.
- Cazzamali G., Grimmelikhuijzen C.: Molecular cloning and functional expression of the first insect FMRFamide receptor. *Proc. Natl. Acad. Sci.* 99, s. 12073-12078. 2002.
- Cazzamali G., Saxild N.P., Grimmelikhuijzen C.: Molecular cloning and functional expression of a *Drosophila* corazonin receptor. *Biochemical and Biophysical Research Communications* 298, s. 31-36. 2002.
- Christensen B.: Peter Nansen. 223-230 s. 2002.
- Christensen B., Pedersen B.V., Hvilsom M.M.: Clonal dispersal in sexual/asexual *Buchholzia appendiculata* (Enchytraeidae, Oligochaeta) as revealed by genetic markers. *Natura Jutlandica. Occasional papers* 2, s. 94-95. 2002.
- Cooper A., Rambaut A., Macaulay V., Willerslev E., Hansen A.J., Stringer C.: Human Origins and Ancient Human DNA. *Science* 292, s. 1655-1656. 2001.
- Dabelsteen T., Mathevon N.: Why do songbirds sing intensively at dawn? A test of the acoustic transmission hypothesis. *Acta Ethologica* 4, s. 65-72. 2002.
- Dabelsteen T., Mathevon N.: Diurnal variation in transmission caused degradation of blackcap song: implications for communication network activities. *Bioacoustics* 13, s. 87. 2002.
- Damm B.T., Bildsøe M., Vestergaard K.S., Ladevig J., Gilbert C.: The effects of confinement on periparturient behaviour and circulatory prolactin, prostaglandinF2 and oxytocin in preparturient gilts with access to a variety of nest materials. *Applied Animal Behaviour Science* 76, s. 135-156. 2002.
- Dózka-Farkas K., Christensen B.: A New enchytraeid species, *Bryodrilus tunicatus* (Enchytraeidae, Oligochaeta) from Alaska. With preliminary notes on the enchytraeid fauna of the Alaskan tundra and taiga. *Natura Jutlandica* 2, s. 68-74. 2002.
- Drachmann J., Als T.D., Boomsma J.J.: Hatching asynchrony in Linnets: the effects of nest predation and food demand of nestlings. *Ornis Fennica* 77, s. 155-167. 2000.
- Ekelund F., Frederiksen H.B., Rønn R.: Population dynamics of active and total ciliate populations in arable soil amended with wheat. *Applied and Environmental Microbiology* 68(3), s. 1096-1101. 2002.
- Endicott P., Gilbert M.T.P., Stringer C., Lalueza-Fox C., Willerslev E., Hansen A.J., Cooper A.: The Genetic Origins of the Andaman Islanders. *American Journal of Human Genetics* 72, s. 178-184. 2002.
- Foerster K., Poesel A., Kunc H.P., Kempenaers B.: The natural plasma testosterone profile of male blue tits during the breeding season and its relation with song output. *Journal of Avian Biology* 33, s. 269-275. 2002.
- Forstmeier W., Balsby T.J.S.: Why mated dusky warblers sing so much: Territory guarding and male quality announcement. *Behaviour* 139, s. 89-112. 2002.
- Garm A.L., Høeg J.T.: Function and functional groupings of the complex mouth apparatus of the squat lobsters *Munida sarsi* Huus and *M. tenuimana* G.O. Sars (Crustacea: Decapoda). *Biol. Bull. (Woods Hole)* 200, s. 281-297. 2001.
- Gilbert M.T.P., Hansen A.J., Willerslev E., Barnes I., Rudbeck L., Lynnerup N., Cooper A.: Characterisation of genetic miscoding lesions caused by post-mortem damage. *American Journal of Human Genetic* 72, s. 48-61. 2002.
- Gilbert M.T.P., Willerslev E., Hansen A.J., Barnes I., Rudbeck L., Lynnerup N., Cooper A.: Distribution patterns of post-mortem damage in human mitochondrial DNA. *American Journal of Human Genetics* 72, s. 32-47. 2002.
- Giraud T., Pedersen J.S., Keller L.: Evolution of supercolonies: the Argentine ants of southern Europe. *Proceedings of the National Academy of Sciences U.S.A.* 99, s. 6075-6079. 2002.
- Glenner H., Høeg J.T.: A scenario for the evolution of the Rhizocephala. In Alvarez F; Escobar-Briones E (eds.). *Moderns approaches to the study if Crustacea* Kluwer Academic/Plenum Publishers, s. 301-310. 2002.
- Grimmelikhuijzen C., Williamson M., Hansen G.N.: Neuropeptides in cnidarians. *Canadian Journal of Zoology* 80, s. 1690-1702. 2002.
- Hansen A.J., Willerslev E., Wiuf C., Mourier T., Arctander P.: Statistical evidence for miscoding lesions in ancient DNA templates. *Molecular Biology and Evolution* 18, s. 262-265. 2001.

- Hansen G.N., Williamson M., Grimmelikhuijzen C.: A new case of neuropeptide coexpression (RGamide and LWamides) in Hydra, found by whole-mount, two-color double-labeling in situ hybridization. *Cell Tissue Res* 308, s. 157-165. 2002.
- Hels T., Nachman G.: Simulating viability of a spadefoot toad (*Pelobates fuscus*) metapopulation in a landscape fragmented by a road. *Ecography* 25, s. 730-744. 2002.
- Holland J., Dabelsteen T., Pedersen S.B., Paris A.L.: Potential ranging cues contained within the energetic pauses of transmitted wren song. *Bioacoustics* 12, s. 3-20. 2001.
- Holm L., Jensen M.B., Jeppesen L.L.: Calves' motivation for access to two different types of social contact measured by operant conditioning. *Applied Animal Behaviour Science* 79, s. 175-194. 2002.
- Hughes W.O.H., Eilenberg J., Boomsma J.J.: Trade-offs in group living: transmission and disease resistance in leaf-cutting ants. *Proceedings of the Royal Society, London B*. 269, s. 1811-1819. 2002.
- Høeg J.T., Kolbasov G.A.: Lattice organs in y-cyprids of the Facetotecta and their significance in the phylogeny of the Crustacea Thecostraca. *Acta zool.* 83, s. 67-79. 2002.
- Iversen A., Cazzamali G., Williamson M., Hauser F., Grimmelikhuijzen C.: Molecular cloning and functional expression of a *Drosophila* receptor for the neuropeptides capa-1 and -2. *Biochemical and Biophysical Research Communications* 299, s. 628-633. 2002.
- Iversen A., Cazzamali G., Williamson M., Hauser F., Grimmelikhuijzen C.J.P.: Molecular identification of the first insect ecdysis triggering hormone receptors. *Biochemical and Biophysical Research Communications* 299, s. 924-931. 2002.
- Jeppesen L.L.: Bevar minkens gode velfærd. *Dansk Pelsdyravl* 6, s. 5-6. 2002.
- Jeppesen L.L.: Hvad er dyrevelfærd egentlig? *Dansk Pelsdyravl* 10, s. 4-5. 2002.
- Jeppesen L.L.: Dyr filosoferer ikke. 331-335s. *Andelsbladet*, 2002.
- Jeppesen L.L., Pedersen V., Simonsen T.J.: Stereotypier, Velfærd, Politik og Produktion. *Faglig årsberetning 2001, Pelsdyrerhvervets Forsøgs- og rådgivningsvirksomhed*. 2001, s. 21-27. 2002.
- Jespersen Å., Lützen J., Morton B.: Ultrastructure of dimorphic sperm and seminal receptacle in the hermaphrodites *Barrimysia siphonosomae* and *Pseudopythina ochetostomae* (Bivalvia, Galeommatoida). *Zoomorphology* 121, s. 159-172. 2002.
- Kolbasov G.A., Høeg J.T.: Exterior morphology of the burrowing barnacle *Trypetesa lampas* (Cirripedia, Acrothoracica). *Zool. Zh* ?, s. 525-533. 2001.
- Kolbasov G.A., Høeg J.T.: External morphology of cypris larvae of two species of *Trypetesa* Norman, 1903 (Crustacea, Cirripedia, Acrothoracica, Trypetesidae). *Arthropoda selecta* 10(2), s. 87-92. 2001.
- Lagersson N., Høeg J.T.: Settlement behaviour and antennary biomechanics and in cypris larvae of *Balanus amphitrite* (Crustacea: Thecostraca: Cirripedia). *Marine Biology* 141, s. 513-526. 2002.
- Lützen J.: Interna structure and nucleus formation in *Sacculina Polygenea* (Crustacea: Cirripedia: Rhizocephala: Sacculinidae). *Crustacean Research* 31, s. 39-46. 2002.
- Matessi G., Dabelsteen T., Pilastro A.: Subspecies song discrimination in a mediterranean population of the reed bunting *Emberiza s. Intermedia*. *Italian Journal of Zoology* 68, s. 311-314. 2001.
- McGregor P.K., Peake T.M., Lampe H.M.: Fighting fish *Betta splendens* extract relative information from apparent interactions: what happens when what you see is not what you get. *Animal Behaviour* 62, s. 1059-1065. 2001.
- McGregor P.K., Terry A.M.R.: Census and monitoring based on individually identifiable vocalisations: the role of neural networks. *Animal Conservation* 5, s. 103-111. 2002.
- Mourier T., Hansen A.J., Willerslev E., Arctander P.: The Human Genome Project Reveals a Continuous Transfer of Evenly Distributed Large Mitochondrial Fragments to the Nucleus. *Molecular Biology and Evolution* 18, s. 1833-1837. 2001.
- Müller A.K., Westergaard K., Christensen S., Sørensen S.J.: The diversity and function of soil microbial communities exposed to different disturbances. *Microbial Ecology* 44, s. 49-58. 2002.
- Møbjerg N.: Nefridier regulerer dyrs vand- og saltbalance. *Dansk Naturhistorisk Forening, Årsskrift* 12, s. 22-28. 2002.
- Møbjerg N., Dahl C.: Studies on the morphology and ultrastructure of the Malpighian tubules of *Halobiotus crispae* Kristensen, 1982 (Eutardigrada). *Zoological Journal of the Linnean Society* 116, s. 85-99. 1996.
- Møbjerg N., Larsen E.H., Novak I.: K⁺ transport in the mesonephric collection duct system of the toad, *Bufo bufo*. Microelectrode recordings from isolated and perfused tubules. *Journal of Experimental Biology* 205, s. 897-904. 2002.
- Nachman G.: Predator-prey interactions in a nonequilibrium context: The metapopulation approach to modelling "hide and seek" dynamics in a spatially explicit tri-trophic system. *Oikos* 94, s. 72-88. 2001.
- Nachman G.: Biology needs it. *Dina News* 3, 2002.
- Nachman G., Mueller L.D., Joshi A.: Stability in Model Populations. 1269-1270s. 2001.
- Nachman G., Zemek R.: Interactions in a tritrophic acarine predator-prey metapopulation system III: Effects of *Tetranychus urticae* (Acari: Tetranychidae) on host plant condition. *Experimental and Applied Acarology* 26, s. 27-42. 2002.
- Nachman G., Zemek R.: Interactions in a tritrophic acarine predator-prey metapopulation system IV: effects of host plant condition of *tetranychus urticae* (Acari: Tetranychidae). *Experimental and Applied Acarology* 26, s. 43-70. 2002.
- Otter K.A., Stewart I.K., McGregor P.K., Terry A.M.R., Dabelsteen T., Burke T.: Extra-pair Paternity among Great Tits (*Parus major*) following Manipulations of Male Signals. *Avian Biology* 32, s. 338-344. 2001.
- Peake T.M., McGregor P.K., Dabelsteen T.: Do great tits assess rivals by combining direct experience with information gathered by eavesdropping? *Proceedings of the Royal Society of London Series B* 269, s. 1925-1929. 2002.
- Pedersen B.V.: DNA Analysis of Black Honey Bees (*Apis mellifera mellifera*). 21s. 5th International Conference on the Black Bee, *Apis mellifera mellifera*, Wierzba, Poland 2002.
- Pedersen B.V.: European Bumblebees (Hymenoptera: Bombini) – phylogenetic relationships inferred from

- DNA sequences. *Insect Systematics and Evolution* 33, s. 361-386. 2002.
- Pedersen B.V.: Persisting Clone pool differences in sexual/asexual *Buchholzia appendiculata* (Enchytraeidae, Oligochaeta) as revealed by genetic markers. *Pedologia* 46, s. 90-99. 2002.
- Pedersen B.V., Boomsma J.J.: Biavl og Apis Biodiversitet i Europa. *Tidsskrift for Biavl* 136(4), s. 106-108. 2002.
- Pedersen V., Moeller N.H., Jeppesen L.L.: Behavioural and physiological effects of post-weaning handling and access to shelters in farmed blue foxes (*Allopex lagopus*). *Applied Animal Behaviour Science* 77, s. 139-154. 2002.
- Perez-Losada M., Høeg J.T., Kolbasov G.A., Crandall K.A.: Reanalysis of the relationships among the Cirripedia and the Ascothoracida and the phylogenetic position of the Facetotecta (Maxillopoda: Thecostraca) using 18S rDNA sequences. *J. Crustacean Biol.* 22, s. 661-669. 2002.
- Pietra C., Hansen A.J., Lieckfeldt D., Arctander P.: An exceptional case of historical outbreeding in African sable antelope populations. *Molecular Ecology* 11, s. 1197-1208. 2002.
- Poulsen M., Bot A.N.M., Currie C.R., Boomsma J.J.: Mutualistic bacteria and a possible trade-off between alternative defence mechanisms in *Acromyrmex* leaf-cutting ants. *Insectes Sociaux* 49, s. 15-19. 2002.
- Poulsen M., Bot A.N.M., Nielsen M.G., Boomsma J.J.: Experimental evidence for the cost and hygienic significance of the antibiotic metapleural gland secretion in leaf-cutting ants. *Ecology and Sociobiology* 52, s. 151-157. 2002.
- Rasmussen R., Dabelsteen T.: Song repertoires and repertoire sharing in a local group of blackbirds. *Bioacoustics* 13, s. 63-76. 2002.
- Rybakov A.V., Høeg J.T.: The ultrastructure of retinacula in the Rhizocephala (Crustacea: Cirripedia) and their systematic significance. *Zool. anz.* 241, s. 95-103. 2002.
- Rybakov A.V., Korn O.M., Høeg J.T.: Larval development in *Peltogasterella* studied by scanning electron microscopy (Crustacea: Cirripedia: Rhizocephala). *Zool. Anz.* 241, s. 199-221. 2002.
- Rønn R., Gavito M., Frederiksen H., Christensen S.: Response of free-living soil protozoa to elevated atmospheric CO₂ and presence of mycorrhiza. *Soil Biology and Biochemistry* 34, s. 923-932. 2002.
- Rønn R., McCaig A.E., Griffiths B.S., Prosser J.I.: Impact of protozoan grazing on bacterial community structure in soil microcosms. *Applied and Environmental Microbiology* 68(12), s. 6094-6105. 2002.
- Schultz T.R., Solomon S.A., Mueller U.G., Villesen P., Boomsma J.J., Adams R.M.M., Norden B.: Cryptic speciation in the fungus-growing ant *Cyphomyrmex longiscapus* Weber and *Cyphomyrmex muelleri* Schultz and Solomon, new species (Formicidae, Attini). *Insectes Sociaux* 49, s. 331-343. 2002.
- Staubli F., Jørgensen T.J.D., Cazzamali G., Williamson M., Lenz C., Søndergaard L., Roepstorff P., Grimmelikhuijzen C.: Molecular identification of the insect adipokinetic hormone receptors. *Proc. Natl. Acad. Sci.* 99, s. 3446-3451. 2002.
- Sunde P.: Starvation mortality and body condition of Goshawks *Accipiter gentilis* along a latitudinal gradient in Norway. *Ibis* 144, s. 301-310. 2002.
- Sunde P., Overskaug K., Bolstad J.P., Øien I.J.: Living at the limit: ecology and behaviour of Tawny Owls in a northern edge population in central Norway. *Ardea* 89, s. 85-98. 2001.
- Sørensen M.V., Funch P., Willerslev E., Hansen A.J., Olesen J.A.: On the phylogeny of the metazoa in the light of Cycliophora and Micrognathozoa. *Zoologischer Anzeiger* 239, s. 297-318. 2000.
- Tautz D., Arctander P., Minelli A., Thomas R.H., Vogler A.P.: DNA points the way ahead in taxonomy. *Nature, correspondance* 418, s. 479. 2002.
- Thorup K.: Vagrancy of Yellow-browed Warbler *Phylloscopus inornatus* and Palla's Warbler *Ph. proregulus* in north-west Europe: Misorientation on great circles? *Ring and Migration* 19, s. 7-12. 1998.
- Thorup K.: Brown Shrike at Gedser, Denmark, in October 1988. *Dutch Birding* 22, s. 278-282. 2000.
- Thorup K.: Forskning i fugletræk anno 2000. *Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift* 94, s. 157-170. 2001.
- Thorup K., Nielsen H.H.: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1999. *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 94, s. 157-170. 2000.
- Thorup K., Rabøl J., Madsen J.J.: Can clock-and-compass explain the distribution of ringing recoveries of pied flycatchers? *Animal Behaviour* 60, s. F3-F8. 2000.
- Van Borm S., Billen J., Boomsma J.J.: The diversity of microorganisms associated with *Acromyrmex* leaf-cutting ants. *BioMed Central Evolutionary Biology* 2:9. 2002.
- Van Borm S., Boomsma J.J.: Group-specific polymerase chain reaction amplification of SSU rRNA-encoding gene fragments from 12 microbial taxa. *Molecular Ecology Notes* 2 2, s. 356-359. 2002.
- Van Borm S., Buschinger A., Boomsma J.J., Billen J.: *Tetra ponera* ants have gut symbionts related to nitrogen-fixing root nodule bacteria. *Proceedings of the Royal Society, London B.* 269, s. 2023-2027. 2002.
- Van der Hammen H.T., Pedersen J.S., Boomsma J.J.: Convergent development of low-relatedness supercolonies in *Myrmica* ants. *Heredity* 89, s. 83-89. 2002.
- Villesen P., Gertsch P.J., Boomsma J.J.: Microsatellite primers for fungus-growing ants. *Molecular Ecology Notes* 2, s. 320-322. 2002.
- Villesen P., Murakami T., Schultz T.R., Boomsma J.J.: Unravelling the transition between single and multiple mating in attine ants. *Proceedings of the Royal Society, London B.* 269, s. 1541-1548. 2002.
- Willerslev E., Hansen A.J., Christensen B., Steffensen J.P., Arctander P.: Diversity of Holocene life-forms in fossil glacier ice. *Proc Natl Acad Sci USA* 96, s. 8017-8021. 1999.
- Willerslev E., Hansen A.J., Nielsen K.K., Adersen H.: Numbers of Endemic and native plant species in the Galapagos Archipelago in relation to geographical parameters. *Ecography* 25, s. 109-119. 2002.
- Willerslev E., Mourier T., Hansen A.J., Christensen B., Barnes I., Saltzberg S.L.: Contamination in the draft of the human genome masquerades as lateral gene transfer. *DNA Sequence* 13, s. 76-76. 2002.
- Willumsen N.J., Amstrup J., Møbjerg N., Jespersen Å., Kristensen P., Larsen E.H.: Mitochondria-Rich cells as experimental model in studies of epithelial chloride channels. *Biochimica et Biophysica Acta* 1566, s. 28-43. 2002.

Ferskvandsbiologisk Laboratorium

- Andersen T., Pedersen O.: Interactions between light and CO₂ enhance the growth of *Riccia fluitans*. *Hydrobiologia* 477, s. 163-170. 2002.
- Binzer T., Sand-Jensen K.: Importance of structure and density of kelp communities *Fucus serratus* for photosynthetic production and light utilisation. *Marine Ecology Progress Series* 235, s. 53-62. 2002.
- Binzer T., Sand-Jensen K.: Production in aquatic macrophyte communities: A theoretical and empirical study of the influence of spatial light distribution. *Limnology and Oceanography* 47(6), s. 1742-1750. 2002.
- Bocci M., Flindt M.R., Kamp-Nielsen L.: Modelling water transparency in shallow waters with salinity variation: Laguna de Bay (The Philippines) as a case study. i: *Wetland Ecology and Technology* s. 301-333. Bendoricchio, G. University of Padua, Padua, Italien 2000.
- Borum J., Pedersen M.F., Krause-Jensen D., Christensen P.B., Nielsen K.: Biomass, photosynthesis and growth of *Laminaria saccharina* in a high-arctic fjord, NE Greenland. *Marine Biology* 141, s. 11-19. 2002.
- Brodersen K.P., Anderson N.J.: Distribution of chironomids (Diptera) in low arctic West Greenland lakes: trophic conditions, temperature and environmental reconstruction. *Freshwater Biology* 47, s. 1137-1157. 2002.
- Christoffersen K.: Previous Studies of Freshwater Biota in Faroese Lakes. *Annales Societatis Scientiarum Færoensis Supplementum* 36, s. 7-13. 2002.
- Christoffersen K., Jeppesen E.: Isdækkets varighed har stor indflydelse på livet i søerne. i: *Sne, is og 35 graders kulde. Hvad er effekterne af klimaændringer i Nordøstgrønland?* s. 79-85. Hans Melfoite/Miljøministeriet, Danmarks Miljøundersøgelser. København 2002.
- Christoffersen K., Jeppesen E., Enckell P.H., Bloch D.: (eds.). *Five Faroese Lakes. Physico-Chemical and Biological Aspects.* 140s. Føroya Fróðskaparfelag, Tórshavn 2002.
- Christoffersen K., Lyck S., Winding A.: Microbial activity and bacterial community structure during degradation of microcystins. *Aquatic Microbial Ecology* 27, s. 125-136. 2002.
- Christoffersen K., Pålsson C., Kritzberg E., Granéli W.: Abundance and Biomass of Microbial Communities in Relation to Phyto- and Bacteriaoplankton Production in Five Faroese Lakes. *Five Faroese Lakes* 36, s. 59-69. 2002.
- Friberg-Jensen U.R., Christoffersen K.: Insekticid påvirkning af planktonsamfund. *Vand og Jord* 2, s. 51-55. 2002.
- Halun H., Terrados J., Borum J., Kamp-Nielsen L., Duarte C.M., Fortes M.D.: Experimental evaluation of the effects of siltation-derived changes in sediment conditions on the Philippine seagrass *Cymodocea rotundata*. *Journal of experimental Marine Biology and Ecology* 279, s. 73-87. 2002.
- Jacobsen D.: Ecology of Streams in Ecuador – influenced by altitude, natural disturbances and human activities. 79s. 2002.
- Jacobsen D., Bojsen B.H.: Macroinvertebrate drift in Amazon streams in relation to riparian forest cover and fish fauna. *Archiv für Hydrobiologie* 155(2), s. 177-197. 2002.
- Jensen J.P., Christoffersen K., Landkildehus F., Søndergaard M., Jeppesen E., Bagger J.: Water Chemistry of Five Faroese Lakes. *Annales Societatis Scientiarum Færoensis* 36, s. 34-38. 2002.
- Jeppesen E., Christoffersen K., Malmquist H., Faafeng B., Hansson L.-A.: Ecology of Five Faroese Lakes: Summary and Synthesis. *Annales Societatis Scientiarum Færoensis* 36, s. 126-139. 2002.
- Jeppesen E., Søndergaard M., Søndergaard M., Christoffersen K., Theil-Nielsen J., Jürgens K.: Cascading trophic interactions in the littoral zone: an enclosure experiment in shallow Lake Stigsholm, Denmark. *Archiv für Hydrobiologie* 153, s. 533-555. 2002.
- Jeppesen E., Søndergaard M., Søndergaard M., Christoffersen K., Theil-Nielsen J., Jürgens K.: Cascading trophic interactions in the littoral zone: an enclosure experiment in shallow Lake Stigsholm, Denmark. *Archiv für Hydrobiologie* 153(4), s. 533-559. 2002.
- Kamp-Nielsen L., Vermaat, J., Wesseling, I., Borum J., Geertz-Hansen O.: Sediment Properties along Gradients of Siltation in South-East Asia. *Estuarine, Coastal and Shelf Science* 54/1, s. 127-137. 2002.
- Laws E., Sakshaug E., Falkowski P., Geider R., Legendre L., Søndergaard M.: Photosynthesis and primary productivity in marine ecosystems: practical aspects and application of techniques. *JGOFS Report* 36, s. 1-88. 2002.
- Levinsen H., Nielsen T.G.: The trophic role of marine pelagic ciliates and heterotrophic dinoflagellates in arctic and temperate ecosystems: a cross-latitude comparison. *Limnology and Oceanography* 47, s. 427-439. 2002.
- Levinsen H., Nielsen T.G.: Er strukturen af det arktiske fødenet simpel sammenlignet med tempererede områder? i: *12. danske havforsker møde* s. 110-111. Henning Mogenssen. Århus Universitet Fysisk Institut trykkeri, 2002.
- Nielsen S.L., Sand-Jensen K., Borum J., Geertz-Hansen O.: Phytoplankton, Nutrients, and Transparency in Danish Coastal Waters. *Estuaries* 25, s. 930-937. 2002.
- Nielsen S.L., Sand-Jensen K., Borum J., Geertz-Hansen O.: Depth Colonization of Eelgrass (*Zostera marina*) and Macroalgae as Determined by Water Transparency in Danish Coastal Waters. *Estuaries* 25, s. 1025-1032. 2002.
- Olesen B., Enríquez S., Duarte C.M., Sand-Jensen K.: Depth-acclimation of photosynthesis, morphology and demography of *Posidonia oceanica* and *Cymodocea nodosa* in the Spanish Mediterranean Sea. *Marine Ecology Progress Series* 236, s. 89-97. 2002.
- Pedersen M.L., Baattrup-Pedersen A., Sand-Jensen K., Friberg N., Kronvang B.: Grødeskæring nedsætter artsrigdommen i Gels Å. *Vand & Jord* 2, s. 67-69. 2001.
- Riis T., Sand-Jensen K.: Abundance-range size relationships in stream vegetation in Denmark. *Plant Ecology* 16(2), s. 175-183. 2002.
- Sand-Jensen K., Andersen C.: Hvad bestemmer vandets træk i planter? *Vand & Jord* 4, s. 115-119. 2002.
- Sand-Jensen K., Jacobsen D.: Herbivory and growth in terrestrial and aquatic populations of amphibious stream plants. *Freshwater Biology* 47, s. 1457-1487. 2002.
- Sand-Jensen K., Jacobsen D.: Kan planter skjule sig for græssende dyr under vand? *URT* 26(4), s. 122-133. 2002.
- Selck H., Riemann B., Christoffersen K., Forbes V.E., Gustavson K., Hansen B.W., Jacobsen J.A., Kusk O.K., Petersen S.: Comparing sensitivity of ecotoxicological effects. End points between Laboratory and Field. *Ecotoxicology and Environmental Safety* 52, s. 97-112. 2002.
- Søndergaard M.: A biography of Einer Steemann Nielsen: the man and his science. i: *Phytoplankton productivity –*

- Carbon assimilation in marine and freshwater ecosystems s. 1-15. P.J. Le B. Williams, D.N. Thomas and C.S. Reynolds. Blackwell Science, Oxford 2002.
- Søndergaard M.: Steemann Nielsen's publications. i: Phytoplankton productivity – Carbon assimilation in marine and freshwater ecosystems s. 370-380. P.J. Le B. Williams, D.N. Thomas and C. S. Reynolds. Blackwell Science, Oxford 2002.
- Thingstad T.F., Nielsen T.G., Hansen A.S., Levinsen H.: Control of bacterial production in cold waters. A theoretical analysis of mechanisms relating bacterial production and zooplankton biomass in Disco Bay, Western Greenland. *Marine Ecology Progress Series* 228, s. 15-24. 2002.
- Vähätalo A.V., Søndergaard M.: Carbon transfer from detrital leaves of eelgrass (*Zostera marina*) to bacteria. *Aquatic Botany* 73, s. 265-273. 2002.
- Marinbiologisk Laboratorium**
- Bendtsen J., Lundsgaard C., Middelboe M., Archer D.: Influence of bacterial uptake on deep-ocean dissolved organic carbon. *Global Biogeochemical Cycles* vol. 16(0), s. 1-13. 2002.
- Benthien M., Wieland A.K.E., Kühl M.: Microsensor studies of oil-contaminated microbial mats from the Camargue (France). i: Proceedings of the 2nd MATBIOPOL meeting Barcelona 12-15 February, 2002 s. 51-65. P. Caumette. 2002.
- Danford A.R., Hagerman L., Uglow R.F.: Effects of emersion and elevated haemolymph ammonia on haemocyanin-oxygen affinity of Cancer pagurus. *Marine Biology* 141, s. 1019-1027. 2002.
- Domenici P., Ferrari R.S., Steffensen J.F., Batty R.S.: The effect of progressive hypoxia on school structure and dynamics in Atlantic herring *Clupea harengus*. *Proc.R.Soc Lond.B* 414, s. 1-9. 2002.
- Fenchel T.: Book review: *Microbial Ecology of the Oceans*. *Journal of Experimental Marine Biology and Ecology* 269, s. 251-252. 2002.
- Fenchel T.: *Microbial Behavior in a Heterogeneous World*. *Science* 296, s. 1068-1071. 2002.
- Fenchel T.: Stamtræets udvikling. *Aktuel Naturvidenskab* 3, s. 12-16. 2002.
- Fenchel T.: *Origin & Early Evolution of Life*. 171 s. Oxford University Press 2002.
- Fenchel T., Ockelmann K.W.: Larva on a string. *Ophelia* 56(3), s. 171-178. 2002.
- Finlay J.B., Fenchel T.: Response to "Global dispersal of free-living microbial eukaryote species" (*Science* vol. 297). 337s. 2002.
- Glud R.N., Blackburn N.: The Effects of Chamber size on Benthic Oxygen Uptake Measurements: A Simulation Study. *Ophelia* 56(1), s. 23-31. 2002.
- Glud R.N., Gundersen J.K.: Environmental Electrochemistry: Analyses of Trace Element Biogeochemistry. i: ACS Symposium Series 811, Chapter 8: Exchange and Microdistribution of Solutes at the Benthic Interface: An In Situ Study in Aarhus Bight, Denmark s. 141-161. Martial Taillefert, Tim F.Rozan. 2002.
- Glud R.N., Kühl M., Wenzhöfer F., Rysgaard S.: Benthic diatoms of a high Arctic fjord (Young Sound, NE Greenland): importance for ecosystem primary production. *Marine Ecology Progress Series* 238, s. 15-29. 2002.
- Glud R.N., Rysgaard S., Kühl M.: A laboratory study on O₂ dynamics and photosynthesis in ice algal communities: quantification by microsensors, O₂ exchange rates, ¹⁴C incubations and a PAM fluorometer. *Aquatic Microbial Ecology* 27, s. 301-311. 2002.
- Guldberg L.B., Finster K., Jørgensen N.O.G., Middelboe M., Lomstein B.: Utilization of marine sedimentary dissolved organic nitrogen by native anaerobic bacteria. *Limnol. Oceanogr.* 47(6), s. 1712-1722. 2002.
- Hansen P.J.: Effect of high pH on the growth and survival of marine phytoplankton: implications for species succession. *Aquatic Microbial Ecology* 28, s. 279-288. 2002.
- Hansen P.J., Hjorth M.: Growth and grazing responses of *Chrysochromulina ericina* (Prymnesiophyceae): the role of irradiance, prey concentration and pH. *Marine Biology* 141, s. 975-983. 2002.
- Jacquet S., Havskum H., Thingstad T.F., Vaillot D.: Effects of inorganic and organic nutrient addition on a coastal microbial community (Isefjord, Denmark). *Marine Ecology Progress Series* 228, s. 3-14. 2002.
- Jakobsen H.H.: Escape of protists in predator-generated feeding currents. *Aquatic Microbial Ecology* 26, s. 271-281. 2002.
- Jordan A.D.: Eksistens ved nulpunktet. *Naturens verden* 11-12, s. 24-31. 2002.
- Kjørboe T., Grossart H-P., Ploug H., Tang K.: Mechanisms and Rates of Bacterial Colonization of Sinking Aggregates. *Applied and Environmental Microbiology* 68(8), s. 3996-4006. 2002.
- Korsmeyer K.E., Steffensen J.F., Herskin J.: Energetics of median and paired fin swimming, body and caudal fin swimming, and gait transition in parrotfish (*Scarus schlegeli*) and triggerfish (*Rhinecanthus aculeatus*). *The Journal of Experimental Biology* 205, s. 1253-1263. 2002.
- Kühl M., Larkum A.W.D.: The Microenvironment and Photosynthetic Performance of *Prochloron* sp. in Symbiosis with Didemnid Ascidiarians. i: Cellular origin and life in extreme habitats vol. 3: Symbioses, mechanisms and model systems s. 273-290. Seckbach, J. (ed.). Dordrecht 2001.
- Köhler-Rink S., Kühl M.: Microsensor studies of Photosynthesis and Respiration in the larger Symbiont Bearing Foraminifera *Amphistegina lobifera*, and *Amphisorus hemprichii*. *Ophelia* 55(2), s. 111-122. 2001.
- Køie M.: Spirorbid and serpulid polychaetes are candidates as invertebrate hosts for myxozoa. *Folia Parasitologica* 49, s. 160-162. 2002.
- Køie M., Karlsbakk E., Nylund A.: A cystophorous cercaria and metacercaria in *Antalis entalis* (L.) (Mollusca, Scaphopoda) in Norwegian waters, the larval stage of *Lecithophyllum botryophorum* (Olsson, 1868) (Digenea, Lecithasteridae). *Sarsia* 87, s. 302-311. 2002.
- McKenzie D.J., Martínez R., Morales A., Acosta J., Taylor E.W., Steffensen J.F., Estrada M.P.: Growth hormone transgenic tilapia (*Oreochromis* sp.) compensate for increased metabolic rate to preserve exercise performance and hypoxia tolerance. *Journal of Physiology* xx, s. 531. 2001.
- McKenzie D.J., Taylor E.W., Dalla Valle A.Z., Steffensen J.F.: Tolerance of acute hypercapnic acidosis by the European eel (*Anguilla anguilla*). *Journal of Comparative Physiology B* 172, s. 339-346. 2002.
- Middelboe M., Lyck P.G.: Regeneration of dissolved or-

- ganic matter by viral lysis in marine microbial communities. *Aquatic Microbial Ecology* 27, s. 187-194. 2002.
- Middelboe M., Nielsen T.G., Bjørnsen P.K.: Viral and bacterial production in the North Water: *in situ* measurements, batch-culture experiments and characterization and distribution of a virus-host system. *Deep-Sea Research Part II* 49, s. 5063-5079. 2002.
- Munksby N., Benthien M., Glud R.N.: Flow-induced flushing of relict tube structures in the central Skagerrak (Norway). *Marine Biology* 141, s. 939-945. 2002.
- Møller P.R., Jordan A.D., Gravlund P., Steffensen J.F.: Phylogenetic position of the cryopelagic codfish genus *Arctogadus* Drjagin, 1932 based on partial mitochondrial cytochrome b sequences. *Polar Biology* 25, s. 342-349. 2002.
- Nielsen C.V., Kjøie M., Székely C., Buchmann K.: Comparative analysis of 18S rRNA genes from *Myxobolus aeglefini* Auerbach, 1906 isolated from cod (*Gadus morhua*), plaice (*Pleuronectes platessa*) and dab (*Limanda limanda*), using PCR-RFLP. *Bull.Eur.Ass.Fish Pathol.* 22(3), s. 201-205. 2002.
- Nübel U., Bateson M.M., Vandieken V., Wieland A.K.E., Kühl M., Ward D.V.: Microscopic Examination of Distribution and Phenotypic Properties of Phylogenetically Diverse Chloroflexaceae-Related Bacteria in Hot Spring Microbial Mats. *Applied and Environmental Microbiology* 68(9), s. 4593-4603. 2002.
- Olesen M., Roug T.I.: Primærproduktion og næringsbelastning. *Vand & Jord* 9(1), s. 32-35. 2002.
- Peters F., Marrasé C., Havskum H., Rassoulzadegan F., Dolan J., Alcaraz M., Gasol J.M.: Turbulence and the microbial food web: effects on bacterial losses to predation and on community structure. *Journal of Plankton Research* 24(4), s. 321-331. 2002.
- Pfeifer K., Hensen C., Adler M., Wenzhöfer F., Weber B., Schulz H.D.: Modeling of subsurface calcite dissolution, including the respiration and reoxidation processes of marine sediments in the region of equatorial upwelling off Gabon. *Geochimica et Cosmochimica Acta* 66(24), s. 4247-4259. 2002.
- Ploug H., Hietanen S., Kuparinen J.: Diffusion and advection within and around sinking, porous diatom aggregates. *Marine Biology* 141, s. 1129-1136. 2002.
- Ralph P.J., Gademann R., Larkum A.W.D., Kühl M.: Spatial heterogeneity in active chlorophyll fluorescence and PSII activity of coral tissues. *Marine Biology* 141, s. 639-646. 2002.
- Riemann L., Middelboe M.: Stability of bacterial and viral community compositions in Danish coastal waters as depicted by DNA fingerprinting techniques. *Aquatic Microbial Ecology* 27, s. 219-232. 2002.
- Riemann L., Middelboe M.: Viral Lysis of Marine Bacterioplankton: Implications for Organic Matter Cycling and Bacterial Clonal Composition. *Ophelia* 56(2), s. 57-68. 2002.
- Roberts R.D., Kühl M., Glud R.N., Rysgaard S.: Primary Production of Crustose Coralline Red Algae in a High Arctic Fjord. *Journal of Phycology* 38, s. 273-283. 2002.
- Sass A.M., Wieland A.K.E., Kühl M., Thar R.M., Sass H., Cypionka H.: Growth and Chemosensory Behavior of Sulfate-reducing Bacteria in Oxygen-sulfide Gradients. *FEMS Microbiology Ecology* 40, s. 47-54. 2002.
- Schreiber U., Gademann R., Bird P., Ralph P.J., Larkum A.W.D., Kühl M.: Apparent Light Requirement for Activation of Photosynthesis upon Rehydration of Desiccated Beachrock Microbial Mats. *Journal of Phycology* 38, s. 125-134. 2002.
- Simon M., Grossart H-P., Schweitzer B., Ploug H.: Microbial ecology of organic aggregates in aquatic ecosystems. *Aquatic Microbial Ecology* 28, s. 175-211. 2002.
- Smirnov A.V.: Re-description of *Vannella mira* Schaeffer 1926 (*Gymnamoebia*, *Vannellidae*), an often mentioned but poorly known amoebae species. *Protistology* 2(3), s. 178-184. 2002.
- Smirnov A.V.: Vertical Distribution and Abundance of *Gymnamoebae* (Rhizopoda) in Bottom Sediments of the Brackish Water Nivå Bay (Baltic Sea, The Sound). *Protist* 153, s. 239-250. 2002.
- Steffensen J.F.: Metabolic cold adaptation of polar fish based on measurements of aerobic oxygen consumption: fact or artefact? *Artefact!*. *Comparative Biochemistry and Physiology Part A* 132, s. 789-795. 2002.
- Thar R.M., Kühl M.: Conspicuous Veils Formed by Vibrioid Bacteria on Sulfidic Marine Sediment. *Applied and Environmental Microbiology* 68(12), s. 6310-6320. 2002.
- Vooyo C.G.N.d.: Occurrence and role of a Quaternary base, trimethylamine oxide, in two cockle species, *Cerastoderma edule* and *Cerastoderma lamarcki*. *Journal of Sea Research* 47, s. 69-73. 2002.
- Wenzhöfer F., Glud R.N.: Benthic carbon mineralization in the Atlantic: a synthesis based on *in situ* data from the last decade. *Deep-Sea Research I* 49, s. 1255-1279. 2002.
- Wenzhöfer F., Greeff O., Riess W.: Benthic Carbon Mineralization in Sediments of Gotland Basin, Baltic Sea, Measured *in Situ* with Benthic Landers. i: *Environmental Electrochemistry Analyses of Trace Element Biogeochemistry*, ACS Series 811, s. 162-185. Taillefert, M. & T.F.Rozan (eds.). 2002.
- Wenzhöfer F., Riess W., Luth U.: *In Situ* Macrofaunal Respiration Rates and their Importance for Benthic Carbon Mineralization on the Northwestern Black Sea Shelf. *Ophelia* 56(2), s. 87-100. 2002.
- Wieland A.K.E., Zopfi J., Benthien M., Kühl M.: Biogeochemistry of microbial mats from the Camargue (France). i: *Proceedings of the 2nd MATBIOPOL meeting, Barcelona 12-15 February, 2002* s. 21-51. Caumette, P. (ed.). 2002.

Botanisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder er Øjvind Moestrup.

Instituttets bestyrelse består derudover af Helge Rø Poulsen (viceinstituttleder), Ulrik Søjting (VIP), Bo Johansen (VIP), Henning Adersen (VIP), Kate Jensen (TAP), Karna Heinsen (TAP), Susanne Basse (studerende), Stig Rønhede (studerende) og Pernille Lærkedal Sørensen (ph.d.-observatør).

Organisation

Instituttet bestod 1.2.2002 af 5 forskningsgrupper: Afdeling for Alger (fykologi), Afdeling for Evolutionær Botanik, Afdeling for Fysiologisk Økologi, Afdeling for Svampe (mykologi) og Afdeling for Økologi, Evolution og Diversitet.

Adresse

Øster Farimagsgade 2D
1353 København K
Telefon 35 32 21 60
Fax 35 32 23 21
bi@bot.ku.dk
www.bot.ku.dk

Instituttlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Botanisk Institut gennemgik med udgangen af 1999 en større ændring, idet instituttets tre hidtidige afdelinger, Botanisk Laboratorium, Økologisk Afdeling samt Afdeling for Alger og Svampe nedlagdes, og der oprettedes i stedet 6 (nu 5) forskningsgrupper. Endvidere oprettedes en række fælleslaboratorier direkte under Botanisk Institut, dvs. administrativt uafhængige af forskergrupperne. Det drejer sig om DNA Laboratoriet, Elektronmikroskopisk Laboratorium, Histologisk Laboratorium, HPLC Laboratoriet samt Økologisk-Kemisk Laboratorium. Formålet med den ny struktur var at opnå større fleksibilitet og effektivitet. Det afspejler desuden den udvikling, der foregår henimod oprettelsen af større fællesfaciliteter, som kan udnyttes af en større medarbejderkreds.

Botanisk Institut mistede i 1999-2001 8 lektorater på grund af nedskæringer på Det Naturvidenskabelige Fakultet, idet VIP-antallet reduceredes fra 33 til 25. Undervisningsudbuddet reduceredes tilsvarende.

Afdeling for Alger (fykologi)

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskning omfatter alger og en række heterotrofe flagellater. Forskningsprojekterne dækker taksonomi, evolution, fylogeni, biogeografi, fysiologi, populationsbiologi, økologi og økotoksikologi.

Til afdelingen er knyttet Skandinavisk Kulturcenter for Alger og Protozoer (SCCAP) og IOC-DANIDA Centre on Harmful Algae.

1. Planktonalger

1.1. Furealger (dinoflagellater)

Dinoflagellatcyster udforskes i grænseområdet mellem biologi og geologi. Et netop afsluttet projekt fokuserede på anvendelse af laboratoriestudier til belysning af palæoøkologiske problemstillinger og modelkonstruktion med bl.a. fundet af morfologisk variation i cyster fra sedimentlag deponeret under forskellige saltholdigheder. I et EU-finansieret projekt blev sammenhængen undersøgt mellem historiske næringssaltdata og cystefloraen af dinoflagellater (M. Ellegaard).

Studiet af dinoflagellaternes ultrastruktur og fylogeni er fortsat med bl.a. en undersøgelse af ferskvandsarten *Peridinium berolinensis* (Ø. Moestrup og A. Calado).

Lago di Tovel i bjergene i Norditalien har været en turistattraktion på grund af sin ildrøde farve. Farven, som skyldes furealgen *Glenodinium sanguineum*, optrådte sidste gang for fuld styrke i 1964 og er siden da kun forekommet sporadisk. Det undersøges under hvilke forhold furealgen danner de røde pigmenter, da det er et politisk ønske i Trentino at genskabe den røde sø (Ø. Moestrup, N. Daugbjerg og M. Ellegaard i samarbejde med italienske forskere).

1.2. Gulalger

Arbejdet med gulalgeres taksonomi og biogeografi er fortsat. Den reviderede udgave af *Mallomonas*-monografien er udkommet (J. Kristiansen i samarbejde med J.F. Lind), og der arbejdes med manuskriptet til "Golden Algae – Biology of the Chrysophytes". Det 10-årige projekt angående Ildlandets gulalgeflora, sammen med S. Vigna, Buenos Aires, er nu tilendebragt med den afsluttende publikation (J. Kristiansen).

1.3. Kiselager i sediment

I et ph.d.-projekt undersøges diatomeer i sedimentet langs Vestgrønland til vurdering af de klimatiske forhold i området under indvandringen af nordboerne (K.G. Jensen/Ø. Moestrup og GEUS, som finansierer projektet).

1.4. Fylogeni og evolution hos planktonalger

Protisternes diversitet, fylogeni og evolution studeres fortsat vha. lys- og elektronmikroskopi samt digitale still- og videooptagelser. Disse kombineres med studier af nukleotidsekvenser med udgangspunkt i LSU og SSU rDNA (kernegener) og rbcL (kloroplastgen), og der arbejdes især med heterokonte alger, dinoflagellater, haptophyceer og prasinophyceer (N. Daugbjerg).

1.5. Toksiske planktonalger

To ph.d.-projekter omfattende det marine fytoplankton langs Vietnams kyster er afsluttet. Der er fundet 14 arter af dinoflagellat-slægten *Alexandrium* (N.N. Lam, D.N. Hai / J. Larsen, Ø. Moestrup), som søges etableret i renkulturer for nærmere studier af toksinproduktionen.

Der er færdiggjort projekter med molekylær og morfologisk (ultrastrukturel) variation indenfor kiselalge-arts-komplekserne *Pseudo-nitzschia pseudodelicatissima* og *P. delicatissima*. Der er påbegyndt et arbejde med fylogeni af slægten *Nitzschia*, herunder DNA-karakterisering af typerne samt andre arter (N. Lundholm, Ø. Moestrup m.fl.).

1.6. Nanoplankton

Der udføres en taksonomisk undersøgelse af det marine nanoplankton i området nær Rio Grande, Brasilien (Ø. Moestrup i samarbejde med universitetet i Rio Grande).

1.7. Pelobionter

I et ph.d.-projekt gennemføres en række undersøgelser af pelobionter, som har særlig fylogenetisk interesse på grund af deres mangel på mitokondrier (G. Walker/Ø. Moestrup).

2. Benthiske alger

2.1. Mikrobenthos

Der er indsamlet materiale i og på ikaitøjlerne i Ikkafjorden, SV Grønland, for nærmere identifikation i forbindelse med DNA-undersøgelser (Aa. Kristiansen i samarbejde med U. Wilken og P. Stougård, Bioteknologisk Institut).

2.2. Arktiske havalger

Studiet af den specielle reproduktion hos de arktiske brunalger *Platysiphon verticillatus* og *Punctaria glacialis* er færdig til publikation. Der arbejdes ligeledes på et manuskript om en særpræget, epifytisk brunalge fra Alaska (P.M. Pedersen i samarbejde med R.T. Wilce, Amherst, Massachusetts, USA).

2.3. Økolyper

Et manuskript om økotypedannelse hos *Giraudia sphacelarioides* i østlige Atlanterhav og i danske farvande er under færdiggørelse (Aa. Kristiansen og P.M. Pedersen).

2.4. Østersøens alger

Rapporten til Kommissionen i Bruxelles om det 3-årige EU-forskningsprojekt "Long-term Changes in Baltic Algal Species and Ecosystems" er færdiggjort og afleveret (P.M. Pedersen og Aa. Kristiansen).

De eksperimentelle undersøgelser af kombineret temperatur- og saltholdighedsrespons hos brunalgen *Punctaria tenuissima* er fortsat med materiale fra Ålandsøerne til vurdering af begyndende artsdannelse i Østersøen (Aa. Kristiansen og P.M. Pedersen).

3. Skandinavisk Algekultursamling

Samlingen er i det forløbne år blevet udbygget og revideret, og der arbejdes med nye dyrkningsmedier og -metoder.

Marianne Ellegaard repræsenterede Skandinavisk Algekultursamling ved det internationale møde for Algekultursamlinger som blev afholdt på Georg-August-Universität Göttingen. Mødets emne var: "Culture Collections of Algae: increasing accessibility and exploring Algal Biodiversity".

Der er betydelige ressourceproblemer, men den internationale evalueringsskomité for Botanisk Institut (2002) samt ovenfor nævnte møde har anbefalet fortsat opretholdelse af algekultursamlingen. Der vil i det kommende år blive gjort indledende forsøg med kryopræserving af udvalgte kulturer.

4. IOC-DANIDA Science and Communication Centre on Harmful Algae

Centret arbejder under UNESCOs oceanografiske kommission med forskningssamarbejdsprojekter med udviklingslande samt international undervisning og kapacitetsopbyg-

ning. Centret har i årets løb fortsat samarbejdet med vietnamesiske forskningsinstitutioner indenfor fase II af et igangværende Danida/ENRECA projekt (bevilling 4,7 mill. kr.) til undersøgelser af giftige alger i Vietnam og curriculum-udvikling på Hue Universitet. Centret afsluttede desuden sin del af et 3-årigt EU-projekt "Harmful Algal Blooms Expert System" (HABES), som påbegyndtes i 2001. Centret tog fat på et nyt initiativ med udvikling af e-learning i giftige alger. Det sker i samarbejde med UNESCO "Knowledge Portal" og Philippinerne, Tokyo, og Tasmانيens universiteter. På grund af finansloven for 2002 og det bortfald den medførte i Danmarks bidrag til visse FN-organisationer, blev støtten til centret reduceret, og der kunne ikke afholdes de traditionelle internationale kurser. Det blev også nødvendigt at afskedige personale samt aflyse andre aktiviteter. Det lykkedes med DANIDAS velvilje af flytte en del af bevillingen til en anden Danida pulje, og centret kunne dermed fortsætte i reduceret omfang.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Medlem af bedømmelsesudvalg til professorat ved Oslo Universitet, Norge (ØM).

Førsteopponent ved ph.d.-forsvar ved Göteborgs Universitet, Sverige (ME).

Udvalg og fonde

Formand for Dansk Botanisk Forening (P.M. Pedersen).

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Formand for international komité nedsat af IOC/UNESCO for at udarbejde og vedligeholde liste over samtlige kendte toksiske planktonalger (Ø. Moestrup).

Medlem af naturfagligt udvalg under Danmarks Naturfredningsforening (P.M. Pedersen).

Studieleder ved Folkeuniversitetet (P.M. Pedersen).

Tillidshverv

Instituttleder samt forskningsgruppeleder på Afdeling for Alger (Ø. Moestrup).

Formand for instituttets kursus-/ekskursionsudvalg og ansvarlig for feltstationen i Frederikshavn (Aa. Kristiansen).

Medlem af ph.d.-udvalget, mentor ved Botanisk Institut, tillidsrepræsentant for AC-ansatte, medlem af samarbejdsudvalget ved Botanisk Institut og viceforskningsgruppeleder ved Afdeling for Alger, medlem af bestyrelsen for Arktisk Station (P.M. Pedersen).

Medlem af undervisningsudvalget og ansvarlig for algeafdelingens bibliotek. Videnskabelig leder af DNA-laboratoriets styregruppe (N. Daugbjerg).

Videnskabelig leder for HPLC-laboratoriet og ansvarlig for instituttets mikroskoppark (M. Ellegaard).

Medlem af fakultetets formidlingsudvalg (M. Ellegaard).

Formidling

Redaktionelle hverv

Medlem af redaktionskomiteer for "European Journal of Phycology" og "European Journal of Protistology". Medlem af "Executive Committee for the Society of Protozoologists" (Ø. Moestrup).

Fagkonsulent og medarbejder ved supplementsbindet til Encyclopædien (Aa. Kristiansen).

Medlem af redaktionskomiteer for "Nordic Journal of Botany" og "Algological Studies" (J. Kristiansen).

Foredrag

Gæsteforelæser ved Istituto Agrario di San Michele all'Adige (N. Daugbjerg).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Medlem af den internationale komite til arrangering af "8th International Phycological Congress", Durban, Sydafrika, 2004 (Ø. Moestrup).

Medlem af "Advisory Board for Culture Collection of Algae and Protozoa", Bigelow Laboratory for Ocean Science, Maine, USA (Ø. Moestrup).

Dansk repræsentant i "Sixth Session of the IOC Intergovernmental Panel on Harmful Algal Blooms" (Ø. Moestrup).

Medlem af "Organizing Committee for 6th International Chrysophyte Symposium, Lammi, Finland, 2004 (J. Kristiansen).

Gæsteforskere

Triin Reitalu, Universitetet i Tartu, Estland, indtil 1. maj.

Antonio Calado, Universitet i Aveiro, Portugal, august.

Rita Dunker, Universitetet i Bremen, 3 måneder i foråret.

Afdeling for Evolutionær Botanik

Forskningsvirksomhed

Gruppen for Evolutionær Botanik består af Lone Aagesen (LAa), Signe Frederiksen (SF), Bo Johansen (BJ), Lise Bolt Jørgensen (LBJ), Louise Pedersen (LP), Gitte Petersen (GP), Finn Rasmussen (FR), Ole Seberg (OS) og Martin Skipper (MS).

1. Biogeografi

I samarbejde med C. J. Humphries, M. Ebach (Natural History Museum, London) og L. Parenti (National Museum of Natural History, Smithsonian Institution) er der foretaget en kritisk analyse af en biogeografisk hypotese (Brook's Parsimony) og et manuskript er under udarbejdelse (OS).

2. Monokotyledonernes fylogeni, evolution og diversitet

Projektet har bl.a. til formål at indsamle molekylære data fra alle dele af de énkimbladede, primært de petaloide monokotyledoner (Liliiflorae) og græsfamilien (Poaceae) med den hensigt at belyse forholdet mellem genernes og organismernes evolution samt at analysere sammenhængen mellem molekylære og morfologiske data. Tillige studeres morfologi, anatomi og ontogeni primært i orkidéfamilien (Orchidaceae) og historisk økologi i ingefærordenen (Zingiberales).

Studier omfattende repræsentanter for alle familier i Monocotyledones (GP, OS) foretages i samarbejde med bl.a. C. Asmussen, KVL, J. Davis, Cornell Univ., D. Stevenson, New York Botanical Garden og M. Chase, Royal Botanic Gardens, Kew, og der er indsamlet DNA-sekvensdata fra to mitokondrie-gener. Dataanalysen er afsluttet og et ma-

nuskript under udarbejdelse. Et mere detaljeret studie af Liliiflorae (GP, OS) er ligeledes en del af et internationalt samarbejde, og også her er dataindsamlingen afsluttet. Dokumenterede indsamlinger af DNA-prøver fra alle danske énkimbladede er fortsat, og p.t. er mere halvdelen af arterne indsamlet.

En fylogeni af Alismatanae baseret på bl.a. mitokondrielle data er påbegyndt (GP, OS).

Inden for græsserne er forskningen centreret omkring de vilde slægtninge (tribus Triticeae) til *Triticum* (hvede), *Hordeum* (byg) og *Secale* (rug).

Med henblik på sammenlignende studier af slægtskabs-hypoteser arbejdes der med forskellige typer data: Arbejdet med indsamling af molekylære data omfattende sekvensdata fra såvel kerne som organeller er afsluttet (GP, OS). Ét manuskript er trykt og flere er under udarbejdelse. Også for slægterne *Hordeum*, *Psathyrostachys* og *Secale* er flere molekylære datasæt indsamlet og en række manuskripter er i trykken eller under udarbejdelse (SF, GP, OS). Et studium af oprindelsen af to polyploide arter af *Hordeum* er afsluttet og et manuskript indsendt (GP, OS).

I forbindelse med de fylogenetisk analyser fortsættes flere studier af molekylær evolution (GP, OS). Disse omfatter bl.a. længdevariation af *rbcL*-genet, fordeling af plastid-genomtyper inden for en art af *Hordeum*, samt evolution af transposable elementer i nukleære gener. Bl. a. med udgangspunkt i de data, der er indsamlet for Triticeae er et teoretisk studium af alignment problematikken næsten afsluttet (LAa). Undersøgelsens formål er at belyse behandling af 'gaps' og brugen af kongruensmål i computerprogrammet POY og udføres bl.a. i samarbejde med Ward Wheller (American Museum of Natural History). Et manuskript er under udarbejdelse.

Baseret på molekylære data er studier af fylogenen inden for større dele af Zingiberaceae afsluttet og et manuskript indsendt (LP).

Bestøvningsbiologiske studier af tre arter *Etilingera* er foretaget på Borneo og et manuskript under udarbejdelse. Bestøvningsbiologiske studier af fem arter af *Orchidantha* er udført i felten (LP, BJ) og et manuskript er under udarbejdelse. En historisk økologisk undersøgelse af bestøvningsforholdene hos *Orchidantha* er under udarbejdelse (LP og BJ), og en strukturel undersøgelse af de reproduktive strukturer er fortsat (LP, BJ).

En fylogenetisk analyse af Zingiberales med specielt henblik på Lowiaceae og baseret på molekylære data er afsluttet og et manuskript indsendt (LP).

Studier af kimsæk og suspensor i udvalgte orkidé-slægter (FR, BJ) og af mykobionter i den basale orkidégruppe Apostasioideae er fortsat (FR med K. Kristiansen, H. Rasmussen, Center for Skov og Landskab og J. Freudenstein, Ohio State University). En sammenlignende undersøgelse af ontogenese og homologi af støvknapper og deres betydning for forståelsen af familiens evolution er publiceret (FR med J. Freudenstein og E. Harris, Ohio State University).

Redaktion af bogserien "Genera Orchidacearum", der omfatter et nyt klassifikationssystem og en systematisk oversigt over alle slægter i orkidéfamilien er fortsat, bind 3 ventes at udkomme ved årsskiftet (FR med A. Pridgeon, M. Chase og P. Cribb, Royal Botanic Gardens, Kew). Et antal slægter i underfamilien er bearbejdet for dette værk (FR og E. Rothacker, Ohio State University).

For at belyse slægtskabsforholdene i Alstroemeriaceae

er der foretaget omfattende studier af familiens morfologiske variation, og et stort materiale er indsamlet i Sydamerika. Arbejdet med indsamling af DNA-sekvensdata er afsluttet og et manuskript i trykken (LAa).

Et større teoretisk arbejde fokuseret på problemerne omkring anvendelighed af 2 meget variable og derfor vanskeligt alignbare regioner i kloroplastgenomet i fylogenetisk sammenhæng er afsluttet og et manuskript indsendt (LAa). En undersøgelse af frugt- og frøstruktur med fokus på bær inden for de petaloide énkimbladede er fortsat, idet der i første omgang fokuseres på strukturelle forskelle mellem kapsel og bær især i familierne Amaryllidaceae og Hyacinthaceae (SF, LBJ, BJ, FR).

Den cellemorfologiske undersøgelse af frugtudvikling hos *Sorghum* (hirse) er fortsat, og manuskript er i trykken og omhandler udviklingen af transfercellelag yderst i endospermen nær kimen (LBJ i samarbejde med K. Engell, BI, J. Dahl Møller, Bot. Have, E. de Neergaard og E. Wester, KVL).

I Alismatanae er den systematisk-anatomiske undersøgelse af intravaginalskæl fortsat, to forskellige typer er beskrevet, og deres funktion og udbredelse i Alismatanae undersøges (SF, BJ). Desuden undersøges forekomst af intravaginalskæl i andre familier bl.a. i Pontederiaceae (SF, BJ, FR).

Baseret på *in situ* PCR er transskriptionen af MADS-box genet OM1 blevet påvist i forskellige dele af unge blomster af orkidéen *Cleisostoma racemiferum* og et manuskript er udarbejdet. Desuden er der i *Cleisostoma* identificeret A-, B- og C-klassegener og ekspressionsmønstrene er under undersøgelse. Screening af et cDNA bibliotek for MADS-box gener hos både *Cleisostoma* og *Dendrobium* er påbegyndt ved hjælp af EST-analyse og plaque lifts (BJ, SF, MS). En fylogenetisk undersøgelse af alle kendte MADS-box gener og deres ekspressionsmønstre er publiceret (BJ, SF, LP, MS). I samarbejde med M. Buzgo (University of Florida) er undersøgelsen af B-klasse MADS-box genes ekspression i *Triglochin maritimum* fortsat (SF, BJ). En analyse af B-klasse genes evolution er afsluttet og et manuskript er under udarbejdelse (MS, SF, BJ). Desuden er indsamlet materiale fra en række forskellige orkideslægter og undersøgelse af variationen af orthologe MADS-box gener i de forskellige gengrupper er påbegyndt (SF, BJ, MS).

3. Glucosinolatholdige planters struktur og fylogeni

Den strukturelle analyse af *Arabidopsis thaliana* (gåse-mad) er fortsat i samarbejde med Erik Andreasson (Molekylærbiologisk Institut), og der er udarbejdet manuskript omhandlende bl.a. de celletyper, der indeholder hhv. substrat og enzym for glucosinolat-myrosinase reaktionen eller 'sennepsolie-bomben', som ved såring af planten producerer sennepsolier (LBJ).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Medlem af bedømmelsesudvalg og "external examiner" ved ph.d.-afhandling ved University of London (FR).

Medlem af bedømmelsesudvalg ved Nina Rønstedes ph.d.-afhandling, DFH (OS).

Formand for bedømmelsesudvalget til Lene R. Nielsens ph.d.-afhandling (BJ).

"Project reviewer" for "National Science Foundation", USA (OS, FR, GP).

Medlem af ekspertpanel til vurdering af ansøgninger til "National Science Foundation" programmet: "Assembling the Tree of Life", Washington DC, USA (OS).

Reviewer for "Estonian Science Foundation" (OS, FR).

Projekt reviewer for Vetenskapsrådet, Stockholm, Sverige (OS).

Medlem af bedømmelsesudvalget ved besættelse af lektorat på Afd. for Systematisk Botanik, Göteborgs Universitet, Sverige (OS).

Medlem af bedømmelsesudvalget ved besættelse af adjunkt på Afd. for Systematisk Botanik, Uppsala Universitet, Sverige (OS).

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Medlem af Plantedirektoratets Plantenavneudvalg (SF).

Medlem af "Orchid Specialist Group, Species Survival Commission, IUCN," (FR).

Konsulent for INNOVISION m.h.p. at fremstille en frysefikseringsmaskine til brug på den internationale rumstation (ISS) (BJ).

Tillidshverv

Vicebestyrer af DNA-laboratoriet og suppleant i BIs bestyrelse (GP).

Medlem af BIs undervisningsudvalg og suppleant i BIs samarbejdsudvalg (SF).

Medlem af BIs bestyrelse, BIs tjenesterejseudvalg og bestyrer af histologilaboratoriet (BJ).

Suppleant i BIs samarbejdsudvalg (LBJ).

Medlem af bestyrelsen for Det Naturvidenskabelige Fakultets IT-kompetencecenter NIK (FR).

Formand for de botaniske institutters edb-udvalg samt medlem af de botaniske institutters ph.d.-udvalg (FR).

Forskningsleder på Afdelingen for Evolutionær Botanik (OS).

Suppleant til konsistorium (OS).

Medlem af rektors uddannelsesudvalg (OS).

Formidling

Interview i the New York Times (OS).

O. Seberg: "Phylogeny and Evolution in the Triticeae (Poaceae)". Department of Biology, New York University.

O. Seberg: "Phylogeny and Evolution in the Triticeae (Poaceae)". New York Botanical Garden.

O. Seberg, & Petersen, G. "Phylogeny of the grass-tribe Triticeae (Poaceae) based on three organelle genes, two single-copy nuclear genes and morphology." Molecular Evolution. Sorrento, Italien 2002.

Udgivervirksomhed

Forarbejde i forbindelse med en ny dansk flora (SF, FR, OS).

Redaktionelle hverv

Medredaktør af værket "Genera Orchidacearum", redaktør af Orchidaceae for "Families and Genera of Flowering Plants" (FR).

Medlem af redaktionskomiteen for tidsskriftet Rheedea (FR).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Medlem af bestyrelsen for the Willi Hennig Society (OS).

Medlem af styregruppen for den EU-finansierede "large-scale facility" COBICE (Copenhagen Biodiversity Centre) (OS).

Medlem af DANBIF, det danske knudepunkt i GBIF-samarbejdet (OS).

Stedfortrædende forskerskoleleder i ISOBIS (OS).

Medlem af evalueringspanelet for det EU-finansierede program: "Access to large Major Research Infrastructures" HIGHLAT, Stockholm, Sverige (OS).

Gæsteforskere

C.J. Humphries, The Natural History Museum, London, januar 2002.

Afdelingen for Fysiologisk Økologi

Forskningsvirksomhed

Gruppens forskningsområde omfatter eksperimentelle studier af biogeokemi i terrestriske økosystemer med fokus på næringsstofkredsløb, vand- og kulstofbalance samt biologiske effekter af globale og regionale ændringer i det omgivende miljø, såsom luftforurening, øget UV-B indstråling samt klimaforandringer. Undersøgelser indenfor de nævnte områder udgør den grundvidenskabelige baggrund for løsningen af praktiske problemer i forbindelse med luft- og jordbundsforurening, samt naturforvaltning og naturpleje. I det forløbne år har gruppens forskning indenfor de nævnte områder omfattet følgende emnekredse:

Undersøgelser af "Effekter på Biodiversiteten ved Overgang fra Konventionel til Økologisk Drift", finansieret af Miljøstyrelsen, afsluttedes i 2002 med partnerne KVL og Ornis Consult (A.-M. Jensen, I. Johnsen og H. Hiort Wernberg).

Undersøgelser af danske klitheders økologi og følsomhed over for driftsændringer og luftforurening i samarbejde med Aarhus Amt (Anholt) er fortsat i 2002, og tilsvarende undersøgelser i Nordjyllands Amt (Hulsig Hede) er afsluttet (I. Johnsen).

Forskningen ved feltstationen Zackenberg i Nordøstgrønland er blevet evalueret for Miljøstyrelsen (I. Johnsen, L. Illeris).

Botaniske konsekvenser af pleje af klitheder, herunder rydning af bjergfyr undersøges i samarbejde med Skov- & Naturstyrelsen og DMU, finansieret af EUs Life program (I. Johnsen).

Undersøgelser af hvordan økosystemfunktion i arktisk og subarktisk tundra vil påvirkes af forventede globale klimaændringer (den såkaldte drivhuseffekt) fortsættes under medvirken af forskere i Danmark, USA, UK, Finland, Spanien, Tyskland og Sverige.

Effekter af forhøjet temperatur, nedbør og næringsstofftilgængelighed på samspillet mellem jord, planter, mikroorganismer og atmosfære i arktiske økosystemer belyses i feltforsøg i Nordsverige og Nordøstgrønland. Aktiviteterne foregår inden for "Biogeokemi i Arktis", finansieret af SNF. I år 2002 er særligt undersøgt i) mykorrhizasvampes respons på klimaforandringer, ii) kvælstoffiksering og -puljer i polygonjorde iii) kulstof- og kvælstofbalancen i arktiske heder i relation til drivhuseffekten, iv) nedbørsændringers indflydelse på gasemission og mikrobiel biomasse, samt v) sammenligninger af biologiske effekter af drivhuseffekten på circumpolar skala (S. Jonasson, A. Michelsen, H. Ro-Poulsen, J. Castro, K. Clemmensen, L. Illeris, P.L. Sørensen).

"Interaktioner mellem Klima og Stofkredsløb i Arktisk og Subarktisk Tundra" undersøges i et NSF (USA) -finansieret circumpolart projekt (S. Jonasson, A. Michelsen, K. Clemmensen).

Økofysiologiske undersøgelser af UV-effekter på vegetationen i Zackenberg, NØ-Grønland fortsætter. Projektet afsluttes i 2003, hvor der skal foreslås en metode til løbende overvågning af ozonlagsnedbrydningens effekter. Samarbejde med Risø, finansieret af Miljøstyrelsen (H. Ro-Poulsen).

Undersøgelser af fugtigbundsplanterers rodesudation, interaktion med mikroorganismer samt forøget UV-B strålings effekt herpå (C. Gehrke, A. Michelsen).

Undersøgelser af opvarmning og fryse-tø cyklers påvirkning af mikroorganismer, jordbundsdyr og næringsstofkredsløb over trægrænsen i subarktisk fortsættes, med DMU (H. Sjørnsen, A. Michelsen).

Undersøgelser af dominante buskarters fotosyntese og vandudnyttelse i relation til vandtilførsel, samt deres tab af næringsstoffer ved løvfald i forhold til effektiviteten af overførsel til oplagringsorgan, begge i mediterrane sclerofylvegetation fortsætter; med Universitat de les Illes Balears (S. Jonasson).

Data fra afsluttede undersøgelser vedr. betydningen af savannebrand for plantediversitet, stofkredsløb, emission af drivhusgasser samt næringsstofpuljer i planter, jord og mikroorganismer bearbejdes fortsat, med Botanisk Museum, Geografisk Institut, Afd. for Generel Mikrobiologi, Zoologisk Institut samt Addis Ababa University (A. Michelsen).

Økofysiologiske målinger i Ulborg Statskovdistrikt fortsættes med kontinuerede målinger af kulstof- og vandbalancen for rødgran samt optagelsen af ozon i samarbejde med Risø og DMU, bl.a. med henblik på udvikling af en ny standard for træers ozon-tålegrænser (H. Ro-Poulsen).

I et lignende skovøkosystemprojekt i en bøgebevoksning ved Sorø undersøges kronelagsfysiologien i relation til fluxmålinger af kuldioxid og vand vha. kuvettesystemer; med Risø (H. Ro-Poulsen).

Habitatkvalitet i det åbne landskab samt effekten af herbicider og eutrofiering på vegetation og artsdiversitet undersøges; med DMU (E. Aude, A. Michelsen).

Økofysiologiske mekanismer bag planters akklimatisering til et forhøjet CO₂-niveau undersøges; med Forskerakademiet og Risø (D. Bruhn, H. Ro-Poulsen).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Deltager i bedømmelse af forskningsansøgninger til NSF (USA) og til Forskningsrådet, Tyskland (S. Jonasson).

Formand samt medlem af bedømmelsesudvalg ved ph.d.-forsvar (S. Jonasson).

Tillidshverv

Formand for ph.d.-udvalget i botanik, næstformand for ph.d.-studienævnet ved Det Naturvidenskabelige Fakultet, KU, suppleant til Fakultetsrådet, udenlandsk medlem af Det Kongelige Danske Videnskaberne Selskab, samt medlem af bestyrelsen for Ing. Svend G. Fiedler og Hustrus Legat (S. Jonasson).

Medlem af Miljøankenævnet, Naturklagenævnet, den danske IGBP (International Geological and Biological Pro-

gramme) komité under Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab, af Danmarks Naturfredningsforenings naturfaglige udvalg (formand) og dets forretningsudvalg, og af bestyrelsen i Orniscult A/S (I. Johnsen).

Adjungeret professor ved RUC, ved Institut for Teknik, Miljø og Samfund (I. Johnsen).

Formidling

Redaktionelle hverv

Medlem af Editorial Board for tidsskrifterne "Ecology of Industrial Regions" (I. Johnsen), "Oecologia" (S. Jonasson), "Journal of Environmental Science and Pollution Research" (H. Ro-Poulsen).

Debatartikler, radio- og TV-interview om miljø- og naturfredningsspørgsmål (A.-M. Jensen, I. Johnsen).

Foredragsvirksomhed i Folkeuniversitetsregi og ekskursioner af naturformidlende karakter samt undervisning på Skovskolen, RUC, DTU, KVL og SDU (I. Johnsen, H. Ro-Poulsen).

EuroBionet: EU Life – formidlingsprojekt med opstilling af bioindikatorer for luftforurening i europæiske storbyer, herunder København, i samarbejde med Miljøkontrollen, Kbh. Kommune (H. Ro-Poulsen).

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforskere

Jorge Castro, post.doc., 8 måneder.

Carola Gehrke, post.doc., 1 måned.

Netværk

"Consulting author" til Arctic Climate Impact Assessment (ACIA) (S. Jonasson).

Afdeling for Svampe (mykologi)

Afdeling for Svampe består ved udgangen af 2001 af S. Rosendahl (professor), Thomas Læssøe og Ulrik Søchting (lektorer), Rasmus Kjøller (post.doc.).

Forskningsvirksomhed

1. Computerbaserede bestemmelsesværker

Arbejdet med Cd-rom projektet MycoKey er fortsat, således at hovedparten af basidiesvampeslægterne nu er dækket ind. Værket skal dække ca. 1200 nordeuropæiske svampeslægter, og de forløbige resultater kan se på projektets hjemmeside www.mycokey.com (J.H. Petersen og T. Læssøe).

2. Molekylær fylogeni

Taksonomi og fylogeni inden for Teloschistaceae undersøges på grundlag af molekulære karakterer. I kombination med metabolitdata og morfologiske karakterer danner de molekulære data basis for en forståelse af arternes biogeografi og evolution i antarktiske og subantarktiske områder. En større fylogenetisk analyse af bægersvampe (*Pezizaceae*) på grundlag af LSU- og ITS-sekvenser og morfologiske karakterer er ved at blive afsluttet (K. Hansen, T. Læssøe i samarbejde med D. Pfister, Cambridge, Mass., USA).

Den fylogenetiske baggrund for race og *forma specialis* koncepterne i den plantepatogene svamp *Fusarium* undersøges på baggrund af gen-genealogi. Projektet udføres i samarbejde med K. O'Donnell (K. Skovgaard og S. Rosendahl).

3. Økologi

3.1. Mykorrhizasvampes økologi

Arbuskulære mykorrhizasvampes spatiole og temporale variation i naturlig vegetation undersøges på Melby overdrev i Nordsjælland med henblik på at klarlægge værtspecificitet. Mykorrhizasvampene karakteriseres ud fra LSU rDNA sekvenser. Projektet er finansieret af Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd (S. Rosendahl).

Arbuskulær mykorrhiza hos *Lobelia* i sydsvenske søer undersøges for at klarlægge en eventuel specialisering hos bundfloraens symbionter. Svampene karakteriseres ved PCR-SSCP (K.B. Nielsen, P.A. Olsson, S. Rosendahl).

Årstidsvariationen i ektomykorrhizasamfund i en dansk bøgeskov bliver kortlagt. Ektomykorrhiza-svampene bliver identificeret vha. molekulære metoder bl.a. sekvensering. Projektet er finansieret af Carlsbergfondet (R. Kjøller). En sekvensdatabase over ektomykorrhiza-dannende svamparter i bøgeskov er under udarbejdelse. Frugtlegerer bliver indsamlet i tre sjællandske bøgeskovslokalteter, og der udarbejdes RFLP fingeraftryk og tilhørende sekvenser af hver art (R. Kjøller, M. Christensen, KVL).

3.2. Lavsvampes diversitet og biogeografi

Arbejdet med indsamlinger fra Antarktis (Livingston Island) og fra de subantarktiske øer Kerguelen og Crozet er fortsat. Et molekulært og morfologisk studie af slægten *Orceolina* er publiceret, og den molekulære fylogeni af slægten *Placopsis* i sydpolarområdet er ved at være afsluttet. Arbejdet sker i samarbejde med flere udenlandske forskere (R. Poulsen og U. Søchting).

3.3. Tropiske svampe

Der er foretaget en taksonomisk undersøgelse af den fortrinsvis sydhemisfæriske lavfamilie Stictaceae på øerne Réunion og Mauritius (U. Søchting).

Et omfattende materiale af epifylle (bladboende) laver fra de to tropiske øer er indledt og afsluttes i 2002 (U. Søchting) Derudover er det RUF-finansierede biodiversitetsprojekt i Ecuador gået i gang og diverse databaser m.v. er blevet konstrueret (T. Læssøe).

3.4. Metabolitter

Arbejde med analyse af anthraquinoners forekomst inden for lav-familien Teloschistaceae undersøges med HPLC. Analysen af ni metabolitsyndromer i slægten *Teloschistes* er afsluttet og under publicering (U. Søchting & P. Frödén, Lund). En undersøgelse af metabolitterne i den tropiske lav-slægt *Letrouitia* er igangsat og afsluttes i 2002.

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

Leder af HPLC-laboratoriet (U. Søchting).

Repræsentant i Biologisk Studienævn (S. Rosendahl).

Repræsentant i Botanisk Instituts undervisningsudvalg samt i ph.d.-udvalget (T. Læssøe).

Medlem af Miljøklagenævnet og medlem af "Executive Board IMA" ("International Mycological Association"), Dansk repræsentant i COST 8.38 aktionen "European Cooperation in the Field of Scientific and Technical Research", medlem af bestyrelsen for den europæiske kultursamling, BEG ("Bank of European Glomales") samt medlem af "Scientific Organising Committee" for IMC7 mødet i Oslo, 2002 (S. Rosendahl).

Koordinator for "Oresund Mycology School" (U. Søchting).

Formand for Strødamudvalget (U. Søchting).

International kontaktperson og medlem af fakultetets internationale udvalg (T. Læssøe).

Formidling

Redaktionelle hverv

Medredaktør af "Svampe" og bogserien "Fungi of Northern Europe" samt "Mycological Research" (T. Læssøe).

Medlem af "The Nordic Lichen Flora Executive Committee" (U. Søchting).

Medredaktør på "Mycorrhiza" og "FEMS Microbial Ecology" (S. Rosendahl).

Gæster

Martina Reblova (Prag) i samarbejde med Botanisk Museum, ugerne 29-23.

Kit B. Nielsen, Biologisk Institut, Syddansk Universitet gæstede afdelingen fra september til december.

Mayra Gavito fra Lunds universitet besøgte afdelingen i oktober og november for at arbejde med mykorrhizasvampe isoleret omkring den magnetiske nordpol.

Imke Schmitt gæstede svampegruppen og DNA-laboratoriet 28.6.–6.8. Hun arbejdede sammen med U. Søchting på en molekylærphylogenetisk analyse af sydpolare arter af *Placopsis*.

Afdeling for Økologi, Evolution og Diversitet

Forskningsvirksomhed

Forskningsgruppens forskning omfatter evolutionære og økologiske studier af terrestrisk vegetation. Der fokuseres på dynamiske aspekter i to forskningsfelter: Populationsbiologi og vegetationsøkologi. Udgangspunktet er grundvidenskabeligt, men der inddrages desuden anvendte aspekter – specielt i relation til naturbevarelse og globale/regionale miljøændringer. I det forløbne år har afdelingens forskning indenfor de nævnte områder omfattet følgende emnekredse:

1. Populationsgenetik og -økologi

Forskningen fokuserer på evolutionære og økologiske processer i populationer, specielt med henblik på disse processers betydning for populationernes adaptionspotentiale. Hovedvægten lægges på reproduktionssystemers biologi og evolution, genetisk variation (betydningen af populationens effektive størrelse, indavlsdepression, reproduktionssystem), og genetisk differentiering (inden for og mellem populationer og arter, herunder effekten af hybridisering på forskellige niveauer).

Inden for projektet "Evolutionære processer i små populationer" undersøges morfologisk variation, hybridisering, forplantningssystem og genetisk populationsstruktur hos

Scalesia og *Lecocarpus* indsamlet på Galápagosøerne. Materialet bearbejdes i væksthuse, elektroforese- og DNA-laboratorium (H. Adersen, L.R. Nielsen, M. Philipp, H.R. Siegismund, C.B. Sønderberg).

Inden for projektet "Arktiske planters evne til at reagere på miljøændringer" undersøges heritabiliteten af morfologiske og reproduktive karakterer hos *Honckeyna peploides* (Strandarve), *Salix herbaceae* (Dværgepil) og *Saxifraga tricuspidata* (Tornet Stenbræk). Desuden er pollenkonkurrence mellem hanlige og hermefroditiske individer i en population af *Silene acaulis* (Tue Limurt) undersøgt. Disse projekter sker i samarbejde med universitetet i Oslo og Islands Universitet, finansieret af Nordisk Ministerråd (K. Pedersen, L. Skougaard, R. Bruus Jakobsen, M. Philipp).

Betydningen af indavlsdepression for både hanlig og hunlig fitness hos *Silene nutans* (Nikkende Limurt) undersøges hos individer, der er fremkommet ved krydsninger indenfor og mellem naturlige populationer (L.B. Hansen, T. Hansen). Undersøgelse af trade-off mellem hunlig og hanlig seksuel allokering hos *Silene nutans* undersøges i forskellige miljøer (T. Hansen, T. Hauser, H.R. Siegismund). Betydningen af genetisk variation i indavlsdepression undersøges (T. Hansen). Statistisk analyse af gentagne målinger vha. ikke-lineære blandede modeller og sådanne anvendelse i fysiologisk forskning (M. Kristensen, T. Hansen).

Analyse af genetisk populationsstruktur i *Dryas integrifolia* (Grønlandsk Fjeldsimmer) og *D. octopetala* (Kirtel Fjeldsimmer) på Grønland, Island, Svalbard og i Skandinavien er afsluttet (M. Philipp, H.R. Siegismund).

Den demografiske undersøgelse af *Cnidium dubium* (Brændeskærm) er fortsat (H. Tybjerg).

Et langsigtet feltforsøg til belysning af etablering og spredning af skovplanter i en plantet bøgeskov, påbegyndt i 1990, fortsættes (P.M. Petersen, M. Philipp).

2. Vegetationsdynamik

Resultaterne af successionsundersøgelser fra 1974 til 2000 på Galápagos er bearbejdet (H. Adersen).

Vegetations- og jordbundsudvikling på brændte klit- og klithedearealer i Hansted-reservatet. Vegetationen på permanente prøveflader blev analyseret i perioden 1992-1997 og igen sommeren 2002, og et jordprøve- og frøbankmateriale er analyseret. Desuden er det brændte areal i sin helhed (175 ha) blevet inventureret hvert af årene 1992-1997 samt 2002 (P. Vestergaard).

Succession på kunstigt anlagte klit- og græslandsarealer i Køge Bugt Strandpark. Vegetationsudviklingen på permanente prøveflader, der blev etableret 1978-1979, følges. Prøvefladerne blev analyseret i 2002, og jordprøver til beskrivelse af jordbundsudviklingen er analyseret. Materialet er under bearbejdning specielt med henblik på udviklingen i diversitet og livsformer (P. Vestergaard).

I den fredede Maglemose i Grib Skov er urte- og mosvegetationen i 16 permanente prøveflader, udlagt i 1981-82, under bearbejdning (i samarbejde med G.S. Mogensén, Botanisk Museum). Endvidere er opmålingen af samtlige træer på prøvefladerne afsluttet. Det er hensigten at vurdere vegetationsudviklingen i relation til vandstandsforholdene (som er målt med varierende intervaller gennem de forløbne 20 år), vildtets græsning og ændringer i skoven rundt om mosen (P.M. Petersen).

Registrering af stormfaldet i Strødamreservatet i december 1999 er afsluttet (P.M. Petersen).

3. Vegetations- og landskabsøkologi

Arbejdet med biodiversitetsaspekter af floraen på Mascarenerne, Galápagosøerne og Færøerne er fortsat. En ny numerisk metode til udarbejdelse af øbiogeografiske modeller er udarbejdet (H. Adersen).

Behandlingen af datamaterialet fra projektet "Fortid og Flora" er videreført (H. Adersen).

Et datamateriale til belysning af vegetationsgradienter på strandeng og strandvoldshede blev i 1998 indsamlet på en strandeng ved Københavns Universitets laboratorium på Læsø. Materialet omfatter vegetations-, jordbunds- og frøbankdata og er under bearbejdning (P. Vestergaard).

Et manuskript om "Ecological and landscape variables determining the vegetation in neglected coppice on Lange-land, Denmark" er afsluttet (P.M. Petersen).

Bearbejdningen af vegetations- og jordbundsdata fra 102 prøveflader i krat, selvsået skov og forstligt drevet skov (P.M. Petersen).

Undersøgelser til belysning af skovplanters evne til at overleve i græslandsvegetation og krat på overdrev og kystskrænter og til at spredes fra forekomster i gammel skov er fortsat. Undersøgelsen omfatter bl.a. en kortlægning af forskellige skovplanters forekomst på de fire odder, der strækker sig ud i Storebælt (Knudshoved Odde, Asnæs, Røsnæs, Sjællands Odde), samt Fønsskov-halvøen på Fyn (P.M. Petersen).

Undersøgelser vedr. vegetationsudviklingen i retableerede vådområder er videreført. Projektet består af en funktionel analyse af vådbundsarter, feltundersøgelser på udvalgte, retableerede vådområder, eksperimentelle undersøgelser af sammenhænge mellem hydrologi, næringsstoffer og vegetationssammensætning, samt undersøgelser af vegetationens respons på forstyrrelser (B. Nygaard).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Førsteopponent ved ph.d.-forsvar i Oslo (M. Philipp).

Udvalg og Fonde

Medlem af bestyrelsen for Herboms legat (M. Philipp).

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Medlem af EU-kommissionens ekspertpanel til bedømmelse af de europæiske landes forslag til habitatområder (Natura 2000) (P. Vestergaard).

Medlem af Naturklagenævnet (M. Philipp).

Medlem af "IUCN/SSC Galapagos Plant Specialist Group" (H. Adersen).

Styregruppen for "Ny undersøgelse af skovene på Vorskø" (H. Adersen).

Tillidshverv

Dansk repræsentant i Den Nordiska Föreningen OIKOS, medlem af BIs bestyrelse (H. Adersen).

Medlem af bestyrelsen for Københavns Universitets laboratorier på Læsø; medlem af Botanisk Instituts ph.d.-udvalg og ekskursionsudvalg (P. Vestergaard).

Formand for Botanisk Instituts undervisningsudvalg; medlem af universitetets Strødamudvalg (P.M. Petersen). Medlem af bestyrelsen for Dansk Landskabsøkologisk Forening (P. Vestergaard).

Forskningsgruppeleder (M. Philipp).

Censor ved KVL (P. Vestergaard).

Censor ved AU, Danmarks Lærerhøjskole og RUC (H. Adersen).

Censor ved AU og RUC (M. Philipp).

Formidling

Foredrag i Dansk Botanisk Forening (P. Vestergaard).

Kapitelforfatter i "Naturen i Danmark" (H. Adersen, P. Vestergaard).

Redaktionelle hverv

Redigering af en publikation, der skal afrunde projektet "Fortid og Flora" (H. Adersen, B. Aaby, U.L. Hansen (Institut for Arkæologi og Etnologi).

Medlem af "Editorial Board for Journal of Coastal Conservation" (P. Vestergaard).

Medlem af redaktionsgruppen for "Nordic Journal of Botany" (M. Philipp).

Medlem af redaktionsgruppen for et fembinds-værk om "Naturen i Danmark" (Gads Forlag) (P. Vestergaard).

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforskere

Hafdis Hanna Ægisdóttir, Islands Universitet.

Genetisk diversitet og reproduktionssystem i populationer af *Campanula uniflora* (Enblomstret Klokke) indsamlet i Vestgrønland, på Svalbard og i Island.

Øjvind Moestrup, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	23,57	2,93	26,50
DVIP	1,01	0,06	1,08
STIP	5,86	1,00	5,86
TAP	25,93	1,37	27,31
Årsværk i alt	56,38	5,37	60,75
Løn	21.843	1.815	23.658
Frikøb	31	-115	-84
Øvrig drift	3.060	5.412	8.472
Anskaffelser	1.454	208	1.662
Bruttototal t.kr.	26.388	7.319	33.707

Stab

VIP Internt finansieret

Adersen, Henning Emil; lektor.

Andersen-Harild, Pelle Erik; forskningsass.

Daugbjerg, Niels; lektor.

Ellegaard, Marianne; lektor.

Engell, Kirsten; lektor.

Frederiksen, Signe Elisabeth; lektor.

Hansen, Gunnar Rylander; forskningsass.

Heide-Jørgensen, Henning Steen; forskningsass.

Illeris, Lotte; adjunkt.

Johansen, Bo; lektor.
 Johnsen, Ib; lektor.
 Jonasson, Sven Evert; professor.
 Jørgensen, Lise Bolt; lektor.
 Kristiansen, Aase; lektor.
 Lundholm, Nina; adjunkt.
 Læssøe, Thomas; lektor.
 Magnussen, Line Strandholm; adjunkt.
 Michelsen, Anders; lektor.
 Moestrup, Øjvind; professor.
 Nielsen, Helle; lektor.
 Pedersen, Poul Møller; lektor.
 Petersen, Gitte; lektor.
 Petersen, Peter Milan; lektor.
 Philipp, Marianne Bøcher; lektor.
 Rasmussen, Finn Preben Nygaard; lektor.
 Ro-Poulsen, Helge; lektor.
 Rosendahl, Søren; professor.
 Seberg, Ole; lektor.
 Søchting, Johan Ulrik; lektor.
 Vestergaard, Peter; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Hæcky, Pia Bodil; adjunkt.
 Jensen, Anne-Mette Møller; adjunkt.
 Kjøller, Rasmus; adjunkt.
 Larsen, Poul Jacob; lektor.
 Petersen, Jens Henrik; forskningsass.

STIP Internt finansieret

Clemmensen, Karina Engelbrecht; ph.d.-stipendiat.
 Hansen, Lise Bach; ph.d.-stipendiat.
 Hansen, Thomas; ph.d.-stipendiat.
 Nielsen, Lene Rostgaard; ph.d.-stipendiat.
 Sjursen, Heidi; ph.d.-stipendiat.
 Skipper, Martin; ph.d.-stipendiat.
 Sørensen, Pernille Lærkedal; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Aagesen, Lone: Three contributions using DNA sequence data in phylogenetic analyses at lower taxonomic levels.
 Bruhn, Dan: Plant respiration and climate change effects.
 Doan, Hai Nhu: Haptophyte algae (Haptophyta) in Vietnamese waters.
 Heiberg, Ann-Charlotte: Population effects of anticoagulant rodenticide resistance in Norway rats (*Rattus norvegicus*).
 Jensen, Anne-Mette Møller: Effects of reduced pesticide use on weed populations.
 Nguyen, Lam Ngoc: Biology and taxonomy of dinoflagellates in Vietnamese coastal waters.
 Nielsen, Lene Rostgaard: Evolutionary processes in species of *Scalesia* (Asteraceae) from the Galápagos Islands.
 Skovgaard, Isabel Kerstin: Population genetic studies and classification of pathogenic and non-pathogenic fusaria.

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

– Co-eksistens og niche differentiering af ekto-mycorrhizal svampe (Rasmus Kjøller) kr. 503.100.
 – Endemic Plants of Greece (Kit Tan) kr. 130.000.

Danida

– A Baseline Study of Toxic Microalgae for the Safeguarding of Marine Living Resources in Vietnam (Henrik Enevoldsen) kr. 4.640.000.

Forskningsstyrelsen

– Nyt Forskningsmikroskop til strukturel botanik (Finn N. Rasmussen) kr. 828.000.

Miljøministeriet

– Klitheder (Ib Johnsen) kr. 886.000.

Miljøstyrelsen

– Bekæmpelsesmidlers effekt på miljøet (Ib Johnsen) kr. 604.200.
 – Forskningsprioritering i NØ-Grønland (Ib Johnsen) kr. 150.200.
 – Pesticidforskningsprojekt (Søren Rosendahl) kr. 203.500.

Novozymes A/S

– Isolering og identifikation af svampe fra kompost fremstillet af Novozymes, California (Søren Rosendahl) kr. 150.000.

Ringkøbing Amt

– Hedeundersøgelser i Ringkøbing Amt 2002 (Ib Johnsen) kr. 33.600.

UNESCO

– E-Undervisning (Øjvind Moestrup) kr. 249.900.

Villum Kann Rasmussen Fonden

– Ny undersøgelse af skovene på Vorsø (Henning Adersen, Tommy Dal, Peter Fabricius) kr. 244.800.

Publikationer

Aanen D.K., Eggleton P., Rouland-lefevre C., Guldberg-Froslev T., Rosendahl S., Boomsma J.J.: The evolution of fungus-growing termites and their mutualistic fungal symbionts. *Proc. Natl. Acad. Sci. U.S.A.* 99, s. 14887-14892. 2002.
 Adersen H.: Galápagos øernes endemiske flora. *Naturens Verden* 6/7, s. 2-19. 2002.
 Adersen H.: Vegetation dynamic studies in the Galápagos Islands. Abstracts, 45th Symposium of the International Association for Vegetation Science, March 3-8. 101-102s. Porto Alegre, Brazil 2002.
 Adersen H.: How to record archipelago diversity – or: “is the flora of the Faroes more diverse than that of the Galápagos?”. Abstracts from IV Simpósio Fauna e Flora das Ilhas Atlânticas, 2-13 Setembro 2002. 46-47s. Praia, Cabo Verde 2002.
 Balschmidt L., Søchting U.: The lichen genus *Caloplaca* on Svalbard. Abstract to The 7th International Mycological Congress, Oslo 11-17 August 2002. 1s. Oslo 2002.
 Bindslev L., Oliver R.P., Johansen B.: *In situ* PCR for detection and identification of fungal species. *Mycological Research* 106, s. 277-279. 2002.
 Bodker L., Kjøller R., Kristensen K., Rosendahl S.: Interactions between indigenous arbuscular mycorrhizal fungi and *Aphanomyces euteiches* in field-grown pea. *Mycorrhiza* 12, s. 7-12. 2002.
 Brodersen P., Petersen M., Pike H.M., Olszak B., Skov S.,

- Kotaki Y., Lundholm N., Onodera H., Iwataki M., Fukuyo Y., Kodama M.: Wide distribution of a domoic acid-producing diatom *Nitzschia navis-varingica*. Abstracts, Xth International Conference on Harmful Algae, 21-25 oktober 2002, St. Pete Beach, Florida. 155s. 2002.
- Kristiansen, Aa: Havet omkring Hirsholmene. Urt 26(4), s. 128-134. 2002.
- Kristiansen, Aa: Prud'Homme van Reine, W.F. and Trono Jr., G.C. (editors), 2001. Plant Resources of South-East Asia 15 (1), Cryptogams: Algae. Blackhuys Publishers, Leiden, The Netherlands. 318pp. Nordic Journal of Botany 21(6), s. 650-650. 2002.
- Kristiansen, Aa: Alger: Spiselige alger. 30-31s. Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag A/S, København 2002.
- Kristiansen J.: Phylum Chrysophyta (Golden Algae). i: The Freshwater Algal Flora of the British Isles s. 214-244. John, D.M., Whitton, B.A. & Brook, A.J. (eds.). Cambridge University Press, Cambridge 2002.
- Kristiansen J.: From IAAP to IAP. 13th Workshop of the International Association of Phytoplankton Taxonomy and Ecology, Naselli-Flores, Luigi. Abstracts. 28-28 s. Castelbuono, Italien 2002.
- Kristiansen J.: I. Algepublikationer 1950-2001 fra de Botaniske Institutter og Botanisk Museum, Københavns Universitet. 72s. Botanisk Institut, Afdeling for Alger, København 2002.
- Kristiansen J.: II. Algepublikationer 1950-2001 fra andre danske institutter og institutioner. 67s. Botanisk Institut, Afdeling for Alger, København 2002.
- Kristiansen J.: The genus *Mallomonas* (*Synurophyceae*). 1-218 s. København 2002.
- Kristiansen J.: Alger: Endolitiske alger. Den Store Danske Encyclopædi. 30-30s. Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag A/S, København 2002.
- Kristiansen J., Vigna M.S.: Chrysophyceae y Synurophyceae de Tierra del Fuego (Argentina). Monografias del Museo Argentino de Ciencias Naturales 3, s. 1-44. 2002.
- Kärnefelt I., Kondratyuk S., Söchting U., Frödén P., Arup U.: Two new species of *Caloplaca* (Teloschistaceae) from the Southern Hemisphere. Bryologist 105, s. 301-309. 2002.
- Kärnefelt I., Kondratyuk S.Y., Söchting U., Frödén P.: *Xanthoria karrooenis* and *X. alexanderbaai* (Teloschistaceae), two new lichen species from Southern Africa. Lichenologist 34, s. 333-346. 2002.
- Kärnefelt I., Söchting U., Kondratyuk S.Y.: New systematics in xanthorioid lichens. Abstract to The 7th International Mycological Congress, Oslo 11-17 August 2002. s. Oslo 2002.
- Larsen K.S., Jonasson S.E., Michelsen A.: Repeated freeze-thaw cycles and their effects on biological processes in two arctic ecosystem types. Applied Soil Ecology 21, s. 187-195. 2002.
- Larsen R.S., Söchting U.: Nitrogen impact on epiphytic lichens in an ancient oak forest in Denmark. Abstract to The 7th International Mycological Congress, Oslo 11-17 August 2002. Oslo 2002.
- Larsen R.S., Söchting U.: *Zamenhofia hibernica* new to Scandinavia. Graphics Scripta 13, s. 13-16. 2002.
- Laub J., Henriksen P., Brittain S.M., Wang J., Carmichael W.W., Reinehart K.L., Moestrup Ø.: [ADMAAdda⁵] – microcystins in *Planktothrix agardhii* strain PH-123 (Cyanobacteria) – importance for monitoring of microcystins in the environment. Environmental Toxicology 17, s. 351-357. 2002.
- Lee E.-Y., Pedersen P.M., Lee I.K.: *Neoleptonema yongpili* E.-Y. Lee & I.K. Lee, gen. et sp. nov. (Phaeophyceae), based on morphological characters and RuBisCO spacer sequences. European Journal of Phycology 37, s. 237-245. 2002.
- Lewis J., Ellegaard M., Rochon A., Harding I., Daugbjerg N., Fensome R., Taylor M.: An overview of the Gonyaulacales. Abstracts, 10th International Conference on Harmful Algae, October 20th25th, Florida, USA. 169 s. 2002.
- Lundholm N., Daugbjerg N., Moestrup Ø.: Phylogeny of the Bacillariaceae with emphasis on the genus *Pseudo-nitzschia* (Bacillariophyceae) based on partial LSU rDNA. European Journal of Phycology 37, s. 115-134. 2002.
- Lundholm N., Hasle G.R., Fryxell G.A., Hargraves P.: Morphology, phylogeny and taxonomy of species within the *Pseudo-nitzschia americana*-complex (Bacillariophyceae), with description of two new species. Phycologia 41, s. 480-497. 2002.
- Lundholm N., Moestrup Ø.: The marine diatom *Pseudo-nitzschia galaxiae* sp. nov. (Bacillariophyceae): morphology and phylogenetic relationships. Phycologia 41, s. 594-605. 2002.
- Lundholm N., Moestrup Ø., Scholin C., Miller P.: Genetic and morphological variation of *Pseudo-nitzschia* cf. *delicatissima*, with description of a new species. Xth International Conference on Harmful Algae, 21.-25. oktober 2002, St. Pete Beach, Florida. 177s. 2002.
- Læssøe T.: The Xylariaceae of Ecuador – an update. 50 s. IMC7, Oslo 2002.
- Læssøe T.: Sordariomycetes. 129s. IMC7, Oslo 2002.
- Læssøe T., Cheek M.: A new Xylaria (*Xylariaceae*, *Ascomycota*) from Cameroon. Kew Bulletin 57, s. 687-691. 2002.
- Læssøe T., Petersen J.H.: MycoKey – a database and a mycological expert system. 78-79s. IMC7, Oslo 2002.
- Læssøe T., Petersen J.H.: MycoKey. 2s. Danmark 2002.
- Menassie Gashaw, Michelsen A., Friis I., Jensen M., Sebsebe Demissew, Zerihun Woldu: Post-fire regeneration strategies and tree bark resistance to heating in frequently burning tropical savanna woodlands and grasslands in Ethiopia. Nordic Journal of Botany 22, s. 19-33. 2002.
- Menassie Gashaw, Michelsen A., Jensen M., Friis I.: Soil seed bank dynamics of fire-prone wooded grassland, woodland and dry forest ecosystems in Ethiopia. Nordic Journal of Botany 22, s. 5-17. 2002.
- Mikkelsen T.N., Ro-Poulsen H.: *In situ* Autumn ozone fumigation of mature Norway Spruce – Effects on Net Photosynthesis. Phytion (Austria) 42, s. 97-104. 2002.
- Moestrup Ø.: Fitoflagelados potencialmente toxigenos en el Cono Sur Americano. i: Floraciones Algas Nocivas en Cono Sur Americano s. 157-166. E.A. Sar, M.E. Ferraria & B. Reguera (ed.). Instituto Espanol de Oceanografia, Madrid 2002.
- Moestrup Ø.: IOC List of Toxic Plankton Algae. 1s. Harmful Algae News, UNESCO, Paris 2002.
- Moestrup Ø.: Phylum Prasinophyta. i: The Freshwater Algal Flora of the British Isles s. 281-286. D.M. John, B.A. Whitton, & A.J. Brook (eds.). Cambridge University Press, Cambridge 2002.

- Nielsen L.R., Cowan R.S., Siegismund H.R., Adersen H., Philipp M., Fay M.F.: Morphometric, AFLP, and plasmid microsatellite variation in populations of *Scalesia incisa* and *S. divisa* (Asteraceae) from the Galápagos Islands. 97-128s. København 2002.
- Nielsen L.R., Philipp M., Adersen H., Siegismund H.R.: Breeding system of *Scalesia divisa* Andersson, an endemic Asteraceae from the Galápagos Islands. 21-33 s. København 2002.
- Nielsen L.R., Philipp M., Siegismund H.R.: Selective advantage of ray florets in *Scalesia affinis* and *S. pedunculata* (Asteraceae), two endemic species from Galápagos. *Evolutionary Ecology* 16, s. 139-153. 2002.
- Nóren F., Moestrup Ø., Rehnstam-Holm A-S., Larsen J.: Worldwide occurrence and host specificity of *Parvilucifera infectans*: a parasitic flagellate capable of killing toxic dinoflagellates. In: "Harmful Algal Blooms" (Ed. by G.M. Hallegraeff, S.I. Blackburn, C.J. Bolch & R.J. Lewis). 481-483s. Intergovernmental Oceanographic Commission of UNESCO, Paris 2002.
- Olafsdottir E.S., Jørgensen L.B., Jaroszewski J.W.: Cyanogenesis in glucosinolate-producing plants: *Carica papaya* and *Carica quercifolia*. *Phytochemistry* 60, s. 269-273. 2002.
- Pedersen P.M.: *Feldmannia* Hamel, 1931-1939 *Streblone-ma* Derbés et Solier, 1851. i: NEAS keys to benthic marine algae of the northeastern coast of North America from Long Island Sound to the Strait of Belle Isles (second edition) s. 61-63. Sears, J.R. (ed.). Northeast Algal Society, Massachusetts, USA 2002.
- Petersen G., Seberg O.: Molecular evolution and phylogenetic application of DMC1. *Molecular Phylogenetics and Evolution* 22, s. 43-50. 2002.
- Petersen G., Seberg O., Larsen S.: The phylogenetic and taxonomic position of *Lilaeopsis* (Apiaceae), with notes on the applicability of ITS sequence data for phylogenetic reconstruction. *Australian Systematic Botany* 15, s. 181-191. 2002.
- Philipp M.: Genetic variation in *Armeria maritima* in Iceland. *Polar Record* 38, s. 219-224. 2002.
- Priisholm K., Lundholm N., Moestrup Ø.: Taxonomic notes on the marine diatom genus *Pseudo-nitzschia* in the Andaman Sea near the island of Phuket, Thailand, with a description of *Pseudo-nitzschia micropora* sp. nov. *Diatom Research* 17, s. 153-175. 2002.
- Rasmussen F.N.: The Seidenfaden perspective: a perception of species and diversity. *International Seidenfaden Orchid Symposium: Orchid Biology and Conservation* 1-4 dec. 2002. 12s. Chiang Mai 2002.
- Rueness J., Gabrielsen T.M., Düwel L.: Observations on *Ceramium tenuicorne* (Rhodophyta) and its reproduction. *Cryptogamie, Algologie* 23, s. 251-261. 2002.
- Ruess L., Schmidt I.K., Michelsen A., Jonasson S.E.: Responses of nematode species composition to factorial addition of carbon, fertiliser, bactericide and fungicide at two sub-arctic sites. *Nematology* 4, s. 527-539. 2002.
- Rønvede S., Johansson S., Søchting U.: Foliicolous lichens of La Réunion. Abstract to The 7th International Mycological Congress, Oslo 11-17 August 2002. Oslo 2002.
- Schmidt I.K., Jonasson S.E., Shaver G.R., Michelsen A., Nordin A.: Mineralization and distribution of nutrients in plants and microbes in four arctic ecosystems: responses to warming. *Plant and Soil* 242, s. 93-106. 2002.
- Scutari N.C., Rosato V.G., Søchting U.: *Caloplaca andina* comb. nov. (Teloschistaceae, Ascomycota), a species close to the genus *Fulgensia*. *Mitteilungen aus dem Institut für Allgemeine Botanik, Hamburg* 30-32, s. 213-224. 2002.
- Seberg O., Linde-Laursen I.: Karyotypes of *Elymus scabri-folius* (Poaceae: Triticeae) from South America studied by banding techniques and *in situ* hybridization. *Hereditas* 135, s. 41-50. 2002.
- Sjursen H., Sinclair B.J.: On the cold hardiness of *Stereotydeus mollis* (Acari: Prostigmata) from Ross Island, Antarctica. *Pedobiologia* 46, s. 188-195. 2002.
- Skovgaard I.K., Bødker L., Rosendahl S.: Population structure and pathogenicity of members of the *Fusarium oxysporum* complex isolated from soil and root necrosis of pea (*Pisum sativum* L.). *FEMS Microbiol. Ecol.* 42, s. 367-374. 2002.
- Søchting U.: A new critical starting point for Antarctic lichen taxonomy. D.O. Øvstedal & R.I. Lewis Smith: *Lichens of Antarctica and South Georgia. A guide to their identification and ecology*. Book review. 550-551s. 2002.
- Søchting U., Alstrup V.: Checklist of Danish Lichens. Version 1. June 2002. 1s. 2002.
- Søchting U., Arup U.: Phylogenetic position of the *Caloplaca aurantia* group. Abstract to The 7th International Mycological Congress, Oslo 11-17 August 2002. 1 s. Oslo 2002.
- Søchting U., Frödén P.: Chemosyndromes in the lichen genus *Teloschistes* (Teloschistaceae, Lecanorales). *Mycological Progress* 1, s. 257-266. 2002.
- Søchting U., Kärnefelt I., Kondratyuk S.Y.: Revision of *Xanthomendoza* (Teloschistaceae, Lecanorales) based on morphology, anatomy, secondary metabolites and molecular data. *Mitteilungen aus dem Institut für Allgemeine Botanik, Hamburg* 30-32, s. 225-240. 2002.
- Søchting U., Stordeur R.: *Caloplaca thuringiaca* sp. nov., a species from the *Caloplaca holocarpa* - complex. *Lichenologist* 33, s. 467-472. 2001.
- Vestergaard P.: Species richness in Baltic coastal meadows of southeastern Denmark. *Schriftenreihe der Fachhochschule Neubrandenburg Reihe A, Band* 18, s. 37-47. 2002.
- Vestergaard P.: Vegetations- og jordbundsstudier på danske strandenge. En sammenfattende redegørelse for tidligere studier. *Studies in vegetation and soil of coastal meadows in Denmark. A conspectus of previous studies*. 118 s. Botanisk Institut, Københavns Universitet, København 2002.
- Vestergaard P., Alstrup V.: Recovery of Danish coastal dune vegetation after a wildfire. *Journal of Coastal Conservation* 7, s. 117-128. 2001.
- Wegeberg S., Poeschel C.: Epithallial and initial cell fine structure in species of *Lithothamnion* and *Phymatolithon* (Corallinales, Rhodophyta). *Phycologia* 41(3), s. 228-245. 2002.
- Wille R.T., Pedersen P.M.: Professor Rosenvinge's curious *Punctaria*. *British Phycological Society, Annual General Meeting, Programme & Abstracts*. 27s. Galway, Irland 2002.
- Willerslev E., Hansen A.J., Nielsen K.K., Adersen H.: Numbers of endemic and native plant species in the Galápagos Archipelago in relation to geographical parameters. *Ecography* 25, s. 109-119. 2002.

Studienævnet for Biologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Brian Christensen (studentrepræsentant, Forenede Studenterråd), Torben Dabelsteen (lærerrepræsentant, Zoologisk Institut), Jonas Geldmann (studentrepræsentant, Forenede Studenterråd), Else K. Hoffmann (lærerrepræsentant, August Krogh Institut), Sofie Richter Jepsen (studentrepræsentant & næstformand, Forenede Studenterråd), Jonas Lekfeldt (studentrepræsentant, Forenede Studenterråd), Olaf Nielsen (lærerrepræsentant, Molekylærbiologisk Institut), Søren Rosendahl (lærerrepræsentant & vicedirektør, Botanisk Institut), Anton Willer Skov (studentrepræsentant, Forenede Studenterråd), og Bent Vismann (lærerrepræsentant & studieleder, Zoologisk Institut). Sarah Christensen (studentrepræsentant, Forenede Studenterråd) indtrådte i studienævnet d. 1.8.2002 som suppleant for Anton Willer Skov. Den daglige studieadministration blev varetaget af studienævnssekretær Lis Møller Christensen.

Beretning

Nyheder om studiet

Biologisk Studienævn havde planlagt at indsende forslag til ny studieordning primo 2002; men vedtog efterfølgende at udskyde forslaget til 2003. Beslutningen skyldtes at studienævnet ville afvente den varslede indførelse af en fælles studiestruktur på Det Naturvidenskabelige Fakultet. I løbet af 2002 har Biologisk Studienævn i samarbejde med institutledelserne for de biologiske institutter arbejdet for at

bringe forslaget til ny studieordning i overensstemmelse med fællesstrukturen.

Biologisk Studienævn havde i 2002 en samlet trækningssret på de biologiske institutter svarende til 49,40 VIPÅV og 1,47 DVIPÅV, hvilket er 0,16 VIPÅV mindre end for år 2001. Desuden kunne studienævnet rekvirere undervisning udenfor de biologiske institutter svarende til 3,01 VIPÅV. Ud over undervisningen på den 2-årige obligatoriske basisdel rekvirerede Biologisk Studienævn i 2001 således undervisning på de fire biologiske institutter svarende til 9 A-moduler (fagmoduler med frit optag), 7 B-moduler (fagmoduler med begrænset optag), 47 C-moduler (kurser), 8 sommerkurser/feltkurser og 4 kollokvier/seminarer.

Statistik

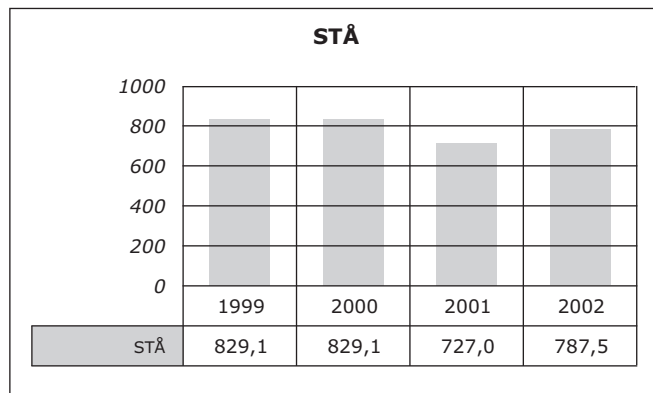
I 2002 var optagelseskapaciteten på biologistudiet 208. Optaget pr. 1.10.2002 var 204 studenter, svarende til en adgangskvotient på 8,2. Pr. 1.10.2002 var studenterbestanden på biologi 1344 (829 kvinder og 515 mænd). I 2002 blev der på biologistudiet produceret 175 kandidater og i alt 787,5 STÅ'er.

I 2002 behandlede Biologisk Studienævn 101 dispensationsansøgninger og 328 merit/forhåndsgodkendelser. Der blev indgivet 32 eksamensklager hvoraf 6 førte til nedsættelse af ankenævn. Desuden godkendte studienævnet 13 bi/sidefag efter studieordningen af 1999. Biologisk Studienævn udsendte evalueringsskemaer i forbindelse med 9 undervisningsforløb. Nævnet modtog 5 samleskemaer retur. Ingen af de returnerede samleskemaer påpegede undervisningsmæssige forhold, som krævede studienævnets umiddelbare reaktion. Det relativt lave antal udsendte skemaer afspejler at undervisningsmodulerne rutinemæssigt kun evalueres hvert andet år.

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder								
	Biologi	Biokemi	Matematik	Kemi	Øvrig naturvid.	Praktik	Andre fakulteter	Merit-overført	I alt
Biologi	674,6	3,9	12,9	46,1	3,4	3,0	0,3	9,2	753,6
Idræt	73,6								
Kemi/miljøkemi	8,8								
Biokemi	10,1								
Øvrig naturvidenskab	7,0								
Meritstuderende	11,8								
Gæstestuderende	1,6								
I alt	787,5								
Åben uddannelse	2,0								

STÅ 1999-2002

Bent Vismann, studieleder

Molekylærbiologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder er lektor S. Pedersen. Viceinstituttleder er professor J. Mundy.

Institutbestyrelsen består derudover af professor M. Berchtold, lektor J. Christiansen, lektor S. Holmberg, TAP-repræsentanterne laborietekniker T.D. Hansen og laborant B. Kolding, samt studenterrepræsentanterne U. Lindhart, (indtil 1.10.02) og N. Petersen.

Organisation

Instituttet har 6 afdelinger hver med en afdelingsleder med delegation af beføjelser fra instituttlederen. Afdelingerne benævnes: Afdeling for Biologisk Kemi, Afdeling for Generel Mikrobiologi (der begge har adresse i Sølvgade 83H, 1307 København K), samt Afdeling for Molekylær Cellebiologi, Afdeling for Proteinkemi, Genetisk Afdeling og Plantefysiologisk Afdeling (der har adresse i Øster Farimagsgade 2A, 1353 København K. Center for Bioinformatik og Afdeling for Molekylær Genetik i pattedyr er tilknyttet instituttet. Fysisk er disse placeret på henholdsvis Zoologisk Institut og Panum Institut.

Administrativt er instituttet organiseret med et institutsekretariat, ledet af en institutadministrator.

Adresse

Øster Farimagsgade 2A
1353 København K
Telefon 35 32 37 10
Fax 35 32 21 28
adm@my.molbio.ku.dk
www.molbio.ku.dk

Instituttlederens årsberetning

En lang række personer ved instituttet er som medlemmer af byggeudvalg og brugergrupper involveret i planlægningen af instituttets fysiske rammer i det nye BioCenter i Universitetsparken, der forventes at være klar til indflytning 2006. BioCentret skal udover Molekylærbiologisk Institut rumme "Biotech Research & Innovation Centre (BRIC)" samt eksperimentelle forskningsenheder fra Hovedstadens Sygehusfællesskab og en bioteknologisk forskerpark.

Personaleforhold

Adjunkt B. Kragelund er pr. 1.9.2002 ansat som lektor. Adjunkt M.A. Sørensen er pr. 1.4.2002 ansat som lektor. Adjunkt G. Thon er pr. 1.4.02 ansat som lektor. A. Krogh er ansat som professor pr. 1.3.2002 og leder af Bioinformatik Centret. Kontorfuldmægtig L. Fischer er ansat pr. 1.6.2002 og kontorfuldmægtig I. Fløbæk pr. 15.8.2002.

Lektor J. Olsen har ved valget til prorektor fået orlov fra sin stilling pr. 1.2.2002. Lektor B. Vester er fratrukket sin stilling pr. 31.1.2002. Lektor F. Floto er fratrukket sin stilling pr. 31.3.2002. Laborant H. Jørgensen har efter et års orlov uden løn fratrukket sin stilling pr. 30.4.2002. Reparator S. Møller er fratrukket sin stilling pr. 31.3.2002.

Forskningsvirksomhed

1. Eksperimentel Molekylær Genetik i pattedyr

Forskergruppen under ledelse af forskningsprofessor N.A. Jensen har inden for denne tværfakultære satsning igangsat forskningsprojekter på fem områder:

1.1. Genetisk regulation af neuron og glialcelle specifikering i hjernen

Gruppen studerer gener der spiller en rolle i regional specifikation og differentiering af neuroner og glialceller i hjernen. Til dette formål har gruppen identificeret to isoformer af en hidtil ukendt POZ domæne zinc finger transkriptionsfaktor kaldet HOF. Udtrykket af POZ-zinc finger genet foregår specifikt i de neuroner der danner hippocampus under embryonaludviklingen af musens forhjerne. Postnatalt er genet udtrykt på tidlige stadier af differentieringen af cerebellare granuleceller og makroglia. For at studere gens rolle under udviklingsprocessen er vi i færd med at etablere HOF knock-out mus.

1.2. Etablering af murine embryonale stem (ES) cellelinjer

Etablering af gen knock-out mus kræver adgang til udifferentierede totipotente ES-celle linjer. Gruppen har etableret 6 ES cellelinjer, benævnt KE1-6, fra blastocyster udtaget fra 129/Sv mus. Halvdelen af disse (KE3, KE5, og KE6) havde XY chromosomer. To hanlige cellelinjer (KE5 og KE6) har en høj vækstrate og en udifferentieret morfologi og giver mellem 60 og 100% kimere målt ud fra pelsfarven. Gruppen er ved at etablere FKBP38 og PLD4 knock-out mus ved benyttelse af KE5 og KE6 ES celler.

1.3. Identifikation af sygdomsrelaterede gener fra patienter med Alzheimers sygdom

Hippocampus hører anatomisk til den cerebrale cortex og spiller en vigtig rolle for hukommelse og indlæring hos pattedyr inklusiv mennesker. I Alzheimers sygdom foregår der et betydeligt neurontab i hippocampus tidligt i sygdomsforløbet. Gruppen samarbejder med The Brain Research Center Bank på Johns Hopkins University School of Medicine om at identificere nye gener der er opreguleret i hippocampus på Alzheimerpatienter. Gruppen har isoleret et nyt kandidatgen som er opreguleret i hjernebiopsier fra Alzheimer-patienter og fra meget gamle mennesker. En detaljeret analyse af genet er undervejs.

1.4. Hukommelse og indlæring hos transgene mus med udviklingsmæssige defekter i hippocampus

Hippocampus er det område af forhjernen hvor nye deklarative langtidshukommelser dannes, før de bliver lagret til senere brug i neocortex. Gruppen har etableret forskellige transgene stammer af mus, der udtrykker forskellige transgener under kontrol af en hippocampusspecifik promotor. En molekylærpatologisk og adfærdsmæssig analyse af disse mus er undervejs.

1.5. Hjernetumorer

Mere end halvdelen af tumorer der opstår i hjernen på voksne mennesker dannes ved neoplastisk transformation af astrocytter. Disse tumorer betegnes enten som astrocytomer eller glioblastomer alt efter hvor maligne de er. Glioblastomer er ekstremt maligne og man har i dag ingen effektiv behandling af denne cancer form. For at identificere gener der spiller en rolle i udviklingen af astrocyto-

mer/glioblastomer samt for at udvikle en eksperimentiel dyremodel for disse tumorer, har gruppen genereret transgene mus der overudtrykker et humant c-myc gen specifikt i astrocytter. Præliminære forsøg viser at dereguleret c-myc kan initiere glioma tumorigenese. En detaljeret analyse af de transgene mus er undervejs.

Bioinformatik-centret

Centret startede den 1/3-2002 og er under opbygning. Ved årsskiftet består det af en professor, en adjunkt, en post.doc., tre ph.d.-studerende, en forskningsassistent og to studentermedhjælpere. Centret er ansvarlig for en tværfaglig kandidatuddannelse i bioinformatik, som startede den 1/9 2002. Centret huses af Zoologisk Institut og har adresse i Universitetsparken 15, 2100 København Ø.

1. Forståelse af det eukaryote transkriptom

Siden publiceringen af den første udkast til det humane genom i 2001 (med ca. 95% af genomet sekventeret), har man diskuteret hvor mange gener det indeholder, og budene har fluktueret fra 30.000 til 100.000. Det viser at man er langt fra en forståelse af genomet, og ser man på andet end proteinkodende gener, er situationen værre. Man har "teksten", men er kun lige begyndt at finde "ordene" og forstå "sprogets" struktur. Situationen er omtrent den samme for andre eukaryote genomer (for nogle dog i mindre målestok). Vi arbejder med avancerede statistiske metoder til identifikation af disse proteinkodende gener. Et af de spændende fænomener er alternativ splejsning, som gør, at et gen kan udtrykkes i flere former. Vi forsøger at udvikle metoder, som kan forudsige alternative spliceformer. Vi arbejder også med identifikation af generne for ikke-kodende RNA. Dette er svært, pga. et meget lavt signal/støj forhold i analyserne, og man regner med, at der findes mange ukendte RNA-molekyler. I 2002 blev en ny type regulerende RNA opdaget: såkaldt microRNA, som menes at udgøre et nyt niveau af posttranskriptionel regulering. Vi forsøger nu at identificere gener for microRNA i *A. thaliana* genomet (M. Lindow, K.M. Terkelsen, T. Litman, A. Krogh).

2. Bioinformatisk analyse af prokaryote genomer

Hundredevis af prokaryote genomer er blevet sekventeret over de sidste par år og sekventeringen fortsætter. Udviklingen af bioinformatiske metoder er vigtig for at kunne håndtere og analysere disse data. En af de vigtigste opgaver er at identificere proteinkodende transkripter i DNA-sekvensen. De prokaryote genomer er ikke forstået endnu på dette basale niveau, og de offentlige genomdatabaser indeholder mange fejl, gener der ikke er afmærket eller forkert afmærkede. I dette projekt udvikler vi metoder til at identificere proteinkodende gener, promotorer og transkriptions-terminering i den rå DNA sekvens. På længere sigt er målet, at kombinere disse metoder til at identificere hele transkripter. Det næste skridt er at forstå de tilhørende proteiners funktion, deres bestemmelsessted og deres vekselvirkninger. Vi forsøger at bidrage til denne enorme opgave ved udvikling af metoder til at forudsige proteinernes lokalisation, dvs. om de er bestemt for cytoplasmaet, cellemembranen eller til eksport ud af cellen. For membranproteinerne indgår bestemmelse af placeringen af membran-

helicerne og af kløvningsstedet, hvis proteinet har et signalpeptid. Nogle af de sidstnævnte metoder kan også bruges på eukaryote proteiner (P. Nielsen, L. Petersen, S.E.W. Hansen, A. Krogh).

Satsningsområder

Instituttet deltager aktivt i universitetets centrale satsningsområder. Inden for bioteknologi er professor M. Berchtold medlem af koordineringsgruppen; og inden for Miljø ph.d.-skolen COGCI deltager instituttet med lektor S. Struwe i gruppen.

Instituttets øvrige forskningsberetninger findes under afdelingerne. For lektor Allan R. Thomsen og lektor Niels F. Ødum findes beretninger og publikationer under Institut for Medicinsk Mikrobiologi og Immunologi.

Afdeling for Biologisk Kemi

Forskningsvirksomhed

1. Nukleotidstofskifte

Nukleotider er vigtige elementer i den cellulære fysiologi, bl. a. som byggesten i syntesen af nukleinsyrerne, RNA og DNA, samt for et betydeligt antal coenzymmer. Nukleotider dannes enten ved nysyntese (*de novo*) fra mellemprodukter i det centrale stofskifte eller ved genbrug af nukleosider og baser. Nysyntesereaktionerne er ens i alle organismer, mens evnen til genbrugssyntese varierer fra organisme til organisme. Nukleosid- og baseanaloger kan omdannes til potente cellegifte ved hjælp af genbrugssyntesen, hvilket har været anvendt i den kemoterapeutiske behandling af forskellige mikrobielle og virale infektioner, samt af visse cancertilstande. Tidligere var den generelle opfattelse at enzymer som katalyserer den samme reaktion i forskellige organismer var opbygget på lignende måde. Det har imidlertid vist sig at mange enzymer varierer voldsomt i deres egenskaber og ydermere at mange er så forskellige at de pågældende gener ikke kan identificeres på grundlag af sekvenshomologi. Sådanne enzymer kan kun identificeres ved biokemiske og/eller genetiske forsøg. Hensigten med studierne af nukleotidstofskiftet er at opnå en fuldstændig karakterisering af de involverede gener og deres genprodukter, samt at opnå en detaljeret indsigt i de molekylære mekanismer, der er ansvarlige for såvel den enzymatiske som den genetiske regulering af denne del af stofskiftet.

Der arbejdes inden for følgende områder:

Struktur, funktion & reaktionsmekanisme af phosphoribosyltransferaser fra *B. subtilis*, *E. coli* og *S. solfataricus* (K.F. Jensen).

PRPP syntase i den hypertermophile archaeon *M. jannaschii* (C. Jepsen & B. Høve-Jensen).

Karakterisering af dihydroorotate dehydrogenase (pyrD) fra *L. lactis*, *E. coli* og *S. solfataricus* (K.F. Jensen).

Orotat phosphoribosyltransferase (OPRTase) fra *Sulfolobus solfataricus* (K.F. Jensen).

Purinmetabolismen i *B. subtilis*: genetiske kontrolmekanismer (P. Nygard & H.H. Saxild, DTU).

2. Katabolisme af nukleosider og baser

Bakterier er i stand til at anvende mange forskellige forbindelser som kulstof- og energi- eller nitrogenkilde. Således kan *E. coli* effektivt udnytte ribonukleosider som kulstof-

og energikilde. Det sker ved at ribonukleosiderne spaltes phosphorolytisk til de tilsvarende baser og ribose 1-fosfat. Deoxyribonukleosider spaltes på lignende vis til deoxyribose 1-phosphat. Før nedbrydning må (deoxy) ribonukleosiderne optages ved hjælp af specifikke transportsystemer lokaliseret i den indre membran. En forståelse af både nukleosid- og nukleotidstofskiftet samt de involverede transportsystemer er nødvendig for også fremover at kunne udvikle nye metoder til behandling af mikrobielle infektioner og cancer.

Der arbejdes inden for følgende områder:

Sammenlignende strukturstudier af cytidin deaminaser fra thermophile, mesophile og psychrophile *Bacilli* (A. Vita, S. Vincenzetti, Italien & J. Neuhard).

Karakterisering af bifunktionel dCTP deaminase fra *M. jannaschii* (O. Björnberg, Lund & J. Neuhard).

Karakterisering af *deoK*-operonen fra *S. typhimurium* (M. Christensen, J. K. Jensen, G. Dandanell & J. Neuhard).

Karakterisering af xanthosin phosphorylase operon, *xapABR* i *E. coli* og *S. typhimurium* (M. R. Hansen & G. Dandanell).

Funktion og karakterisering af nukleosid transportere i *E. coli* (NupC, NupI, NupU, XapB, YeiJ og YeiM) (M. Lerdorf & G. Dandanell).

3. Phosphonatnedbrydning i *E. coli*

E. coli kan udnytte tre forskellige typer phosphorholdige forbindelser som fosfatkilde. Uorganisk fosfat (P_i), organiske phosphatetre samt fosphonater. P_i er den foretrukne kilde, mens phosphatetre og fosphonater kan udnyttes, når der ikke er noget P_i til stede i vækstomgivelserne. Fosfater og fosphonater ligner overfladisk hinanden kemisk set.

Karakterisering af *phnN* fra *E. coli* (T. J. Rosenkrantz & B. Hove-Jensen).

4. RNA struktur og funktion

Enhver celle indeholder et betydeligt antal strukturelt forskellige RNA-molekyler, hver med deres specifikke funktion. Ved transkriptionsprocessen oversættes DNA-nukleotidsekvensen af et gen til en analog RNA-sekvens. Nogle af disse RNA-molekyler, rRNA, har vigtige funktioner som komponenter i ribosomer, mens andre, mRNA, oversættes af ribosomerne til specifikke polypeptider. Det har vist sig, at mange antibiotikas funktion består i binding til forskellige positioner på ribosomet, som derved helt eller delvist mister evnen til at syntetisere proteiner med fatale følger for cellen. Der fokuseres på antibiotika der hæmmer proteinsyntesen, resistens til disse antibiotika og deres interaktion med ribosomerne. Den nødvendige forbedring af allerede brugte antibiotika og udvikling af nye antibiotika vil i fremtiden bygge på en mere detaljeret viden om antibiotikas virkningsmekanisme samt hvordan resistens til antibiotika opstår og spredes. Denne viden er stadig meget fragmentarisk, men nylige store fremskridt indenfor løsningen af den komplekse detaljerede struktur af ribosomet samt den stigende forskning i årsager til resistens giver store muligheder i disse forskningsområder.

Specifikt karakteriseres interaktionerne mellem antibiotika (pleuromutiliner, tricothecener, fusidin syre) og ribosomerne i archaea, bakterier, og gær. Derudover undersøges og identificeres resistensmekanismerne af vækstoffremmerne tiamulin og valnemulin (J. Bøsling & K. Long).

4.1 Cellulær asymmetri

Cellulær asymmetri, som især kendes fra fosterudviklingen – men også fra fuldt differentierede celler som neuroner, skyldes en polariseret protein-fordeling. Den “skæve” fordeling kan være et resultat af subcellulær lokalisering af mRNA via *cis*-elementer i mRNA og *trans*-virkende faktorer, og selve lokaliseringen er formodentlig styret af signaloverførsler, som på nuværende tidspunkt er dårligt karakteriserede. Vi er ved at identificere og karakterisere de molekylære mekanismer, som styrer asymmetrisk protein syntese via mRNA lokalisering (J. Nielsen, M.A. Kristensen, S.K. Adolph & J. Christiansen)

5. Ekstremofile mikroorganismer og enzymer

5.1. Dansk center for ekstremofile mikroorganismer og enzymer

Centret er et samarbejde mellem Novozymes A/S, Arla Foods, Royal Greenland A/S, Bioteknologisk Institut og Molekylærbiologisk Institut. Formålet er; *i*) at etablere, karakterisere og screene stammesamlinger bestående af ekstremofile mikroorganismer fra varme kilder og fra kolde habitater, såsom Grønland. *ii*) at udvikle ny teknologi til fremstilling af genbanker repræsenterende såvel dyrkbare som ikke-dyrkbare ekstremofile mikroorganismer, samt *iii*) at udvikle ny screenings-teknologi, der muliggør industriel udnyttelse af disse organismer, samt deres gener og varmetolerante henholdsvis kuldeaktive enzymer (B. Greve, H. Phan & R. Garrett).

5.2. European thermal enzyme project

Målet er at screene genomerne af *S. solfataricus*, *S. acidocaldarius* and *H. butylicus* (som er færdigsekventeret) samt en stammesamling af Crenarchaeale thermophiler for putative enzymer som er bioteknologisk og industrielt interessante. Udvikling af vektorsystemer til kloning og overekspression af disse gener skal udvikles (Q. She, L. Chen, P. Redder, H. Phan & R. Garrett).

5.3. Danish Archaea Center

Centret er blevet oprettet til at undersøge archaeas biodiversitet og det evolutionære forhold mellem archaea, bakterier og eukaryoter. Centret er oprettet på basis af en tre-årig bevilling fra Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd og deles med Birgitte Ahring og Peter Westermann på DTU (Q. She, K. Brügger, P. Redder & R. Garrett).

6. Genomsekventering og -karakterisering

Genomsekventering, dvs. opklaring af en organismes hele nukleotidsekvens er blevet stadig mere betydningsfuld i den moderne molekylærbiologi, idet meget præcise genkort kan etableres. Funktionen af det store antal genprodukter kendes ikke i alle tilfælde. Der er derfor iværksat projekter, som har til formål at finde ud af funktionen af disse genprodukter ved hjælp af fysiologiske, genetiske og molekylærbiologiske metoder. Disse forskningsområder udføres på internationalt plan i samarbejde med canadiske og andre europæiske laboratorier. Vi har oprettet et DNA Sekventerings Center med udstyr delvis købt med bevillinger fra Forskningsstyrelsens “Kostbart Udstyr Program”. I forbindelse med dette center deltager vi i “European wolbachia project” hvor 3 Wolbachia genomer er ved at blive sekventeret. Desuden er *S. acidocaldarius* og *H. butylicus*

blevet sekventeret ("European thermal enzyme project") (Q. She, L. Chen, X. Peng, K. Brügger, E. Torarinsson, M. Awayez, H. Phan & R. Garrett).

7. Biosemiotik

Biosemiotikken antager at den levende natur er båret af semiosis, dvs af tegn- og betydningsprocesser. Det følger af denne ide at tegn- og betydningsprocesser ikke, som det ofte har været antaget, kan udgøre det kriterium hvorpå der kan skelnes mellem naturens og kulturens områder. Snarere må de kulturelle tegnprocesser betragtes som særtilfælde af en mere omfattende og generel biosemiosis, der uopmærksomt udspiller sig i biosfæren. Det skal understreges at denne ide på ingen måde modsiger den traditionelle naturvidenskabelige opfattelse af levende systemer som båret af molekylære processer. Biosemiotikken tilslutter sig fuldt ud denne opfattelse, men antager blot at de molekylære processer ikke udtømmende kan beskrives rent kemisk, idet de som deltagere i livsprocesserne netop udmærker sig ved samtidig at være bærere af semiotiske relationer (L.E. Bruni & J. Hoffmeyer).

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

Professor R. Garrett er leder af "Danish Archaea Center" og sidder i Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd hvor han er leder af Forskningsstyrelsens Kontaktgruppe med FRIT.

Lektor J. Hoffmeyer er formand for Dansk Selskab for Naturens Semiotik, medlem af "The International Committee of Jakob von Uexküll Center (Tartu University)", medlem af styrelsen for NASS, medlem af bestyrelsen for Center for Etik og Ret," og medlem af Fremtidsrådet.

Lektor Gert Dandanell er afdelingsleder.

Formidling

Redaktionelle hverv

B. Hove-Jensen har været medlem af Editorial Board af det internationale tidsskrift "Microbiology".

J. Neuhard har været medlem af Editorial Board for det internationale tidsskrift: "Path to Pyrimidines".

J. Hoffmeyer har været medlem af Editorial Board ved tidsskriftet, "Cybernetics & Human Knowing" samt medlem af "Gatherings in Biosemiotics".

Roger Garrett har været medlem af Editorial Board for det internationale tidsskrift: "Extremophiles".

Prismodtagelser

J. Hoffmeyer: Et festskrift i anledning af hans 60-års fødselsdag: C. Emmeche, K. Kull, F. Stjernfelt (red.): "Reading Hoffmeyer, Rethinking Biology", Tartu Semiotics Library 3, Tartu University press, 2002.

Afdeling for Generel Mikrobiologi

Forskningsvirksomhed

I en række projekter arbejdes der med at analysere mikrobielle populationers egenskaber og deres genetiske mobilitet. Metoder til at påvise ekstraherede specifikke populationer ved hjælp af FACS er blevet udarbejdet. Ved at kombi-

nere flow-cytometri og specifikke biosensorbakterier er der udviklet et nyt approach til at analysere signaleringen mellem bakterier i jord – den såkaldte *quorum sensing*. Projektet udføres i samarbejde med forskere ved DTU.

Det er for første gang blevet påvist at der en plasmid-båren resistens mod det meget anvendte antibiotikum *Olaquinox*. Projektet fortsættes i samarbejde med forskere ved DVI.

I flere projekter arbejdes der med mikrobiologisk adaptation ved resistens mod tungmetaller og under nedbrydning af organiske forbindelser i jord, både udledte kemikalier og pesticider.

Diversiteten af denitrificerende bakterier i jord undersøges ved hjælp af andet terminal restriktions-fragmentlængde polymorfi (T-RFLP) analyse af PCR-produkter af de denitrificerende bakteriers nitrit reduktaser (*nirK* og *nirS*).

Gennem en fælles institutansøgning til SNF er det lykkedes at få bevilget et Microarray-udstyr, der er under opstilling. Udstyret har mange anvendelsesmuligheder og vil på afdelingen blive benyttet til at analysere mikrobiologiske samfund i jord. I et projekt undersøges bindingseffektiviteten for forskellige DNA-sekvenser med forskellig homologi, da dette har stor relevans for bindingen mellem en konsensus version af et gen og cDNA for genet fra mange forskellige mikroorganismer. Arbejdet med udvikling af en metode til isolering af bakteriel mRNA fra jordprøver fortsættes.

1. Mikrobiel aktivitet

Mikroorganismernes rolle i omsætningen af kulstof- og kvælstofforbindelser i skove undersøges i det europæiske FORCAST-projekt med henblik på påvisning af kulstofkilder og –deponering. Der arbejdes på at kvantificere forholdet mellem svampe og bakterier i danske bøge- og nåleskove ved selektiv respirationsmåling og ved bestemmelse af enzymaktiviteten med MUF-bundne substrater. Til bestemmelse af emissionen af kuldioxid og lattergas benyttes bl.a. et fotoakustisk instrument fra INNOVA til målinger i feltet.

2. Termofile svampe

Blandt de faktorer der karakteriserer termofile svampe undersøges disaccharidet trehalose, fordi det er kendt som et stof der intracellulært modvirker indflydelse af forhøjede dyrkningstemperaturer. Dannelsen af trehalose undersøges i forskellige termofile svampe, typen af trehalase (sur/neutral) bestemmes og enzymet der er årsag til den intracellulære regulering af trehalosekoncentrationen identificeres. Heat shock proteinet HSP30 undersøges i *Thermomyces lanuginosus* for i hvilken grad det regulerer vækst ved forhøjet temperatur. Endvidere er genet for alpha-glucosidase hos *T. lanuginosus* ved at blive sekventeret.

Der er beskrevet mindre end 50 termofile svampe, og som et værktøj til undersøgelse af sammenhæng mellem de forskellige grupper af termofile svampe har vi sekventeret 18S RNA fra 30 termofile svampe for at opbygge et cladistisk træ.

I et projekt søges forholdet mellem den reducerede form af Glutathion (GSH) og den oxiderede form (GSSG) belyst. Bestemmelse af GSH er uproblematisk, men der arbejdes med at finde et assay for GSSG da vi ikke har den største tillid til den type assay, der normalt anvendes til bestemmelse af denne delaktivitet.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Gæsteforskere

Dr. D. Treves, University of Indiana SE, har for midler fra et Transatlantic Biotechnology Fellowship arbejdet med isolering af mRNA fra jordbakterier.

Dr. B. Ferrari, Macquarie Universitetet, Sydney har for SNF-midler arbejdet med flow-cytometri.

Faglige og administrative hverv

Lektor Sten Struwe er afdelingsleder.

Afdeling for Molekylær Cellebiologi

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskningsområde ligger primært inden for intracellulær signaltransduktion og kontrol af genekspression, både individuelle gener og genregulationsmekanismer generelt. Undersøgelse af cellers funktion og samspil, herunder af de mekanismer der får celler til at fungere under forskellige betingelser, leder til forståelse af mange forhold der har indflydelse på både normale og sygelige tilstande. Sådant indsigt bundet i viden om fundamentale processer fra proteiners interaktion med atomer over translationsprocessernes dynamik til kommunikationen indeni og mellem den enkelte celle og de enkelte organer. På afdelingen gennemføres forskning der adresserer alle disse aspekter, hvilket giver en bred vidensbasis for diskussioner af resultaterne.

1. Calcium bindende proteiner i signaltransduktion ved celledeling og celledød

Med biokemiske og genetiske teknikker undersøges funktionen af især to calcium bindende proteiner "calmodulin", "parvalbumin" af "ALG-2". En række undersøgelser af calmodulins medvirken ved apoptose i kyllinge B-celler er afsluttet. Resultater herfra indikerer at calmodulin har en proapoptotisk funktion i B-cellereceptor "induceret" apoptose og en antiapoptotisk rolle i "spontan" apoptose. Arbejde med "knock-out" af det andet calmodulin gen i CaM II (-/-) baggrund pågår (L. Kellerup, P. Winding, M. Berchtold).

ALG-2 er et genprodukt der er positivt involveret i apoptose signalering. Vi er i gang med at karakterisere de proteiner som binder til ALG-2. Bl.a. har vi fundet at annexin VII binder til ALG-2 og vi har undersøgt hvilken del af AIP1 der binder til ALG-2. Yderligere har vi færdiggjort en systematisk undersøgelse af PEF-proteinernes dimerisering og bl.a. fundet at grancalcin og sorcin binder stærkt til hinanden. Undersøgelser af den subcellulære lokalisering af ALG-2, afhængigt af cellens status er undervejs, og dette gælder også karakteriseringen af vores nyudviklede kyllinge cellelinie, der mangler ALG-2. Desuden har vi fundet at ALG-2 er overudtrykt i flere typer af kræftceller. Vores undersøgelser tyder på at ALG-2 foruden rollen i forbindelse med apoptose også har betydning for cellevækst – en rolle der ikke tidligere er beskrevet (M. Berchtold, J. Mollerup, P. Winding, I. Pedersen, Ch. Hansen, J. la Cour, T. Wulff, Ch. Matzau).

I samarbejde med Robberechts gruppe i Holland har vi fundet at høj ekspression af parvalbumin fører til beskyttelse mod neurotoksisk celledød i motor neuronerne på transgene mus. Med Bennetts gruppe i USA har vi ved at bruge

parvalbumin som en specifik calciumbuffer i enten cellernes cytoplasma eller i kernen fundet ud af, at aktiveringen af transkriptionsfaktoren Elk-1 via epithelial vækstfaktor (EGF) kræver en calciumstigning i kernen (M. Berchtold).

2. Aktiviteten af et kræftgen

Varianter af normale gener, der kan inducere kræft, kaldes onkogene. *rasH* er et sådant onkogen og er en muteret variant af et gen, der normalt udtrykkes i alle celler; det koder for et protein kaldet p21 eller Ras. I normale celler optræder Ras-proteinet enten i en aktiv form, der udsender delingssignal til cellen, eller i en "slukket" og inaktiv form, og aktiviteten styres af andre proteiner i cellen. I en onkogen form er proteinet ændret på en sådan måde, at det ikke kan slukkes, og bidrager til at cellen fortsat deler sig.

Vi har konstrueret cellelinjer der transformerer malignt med Ras efter tilsætning af en inducer. Vi har fundet at den onkogene tilstand ikke gør cellen uafhængig af vækstfaktorer, men tillader vækst ved høj celledensitet. Vi har igangsat en analyse af, hvilke genprodukter der specifikt udtrykkes når Ras onkogenet er i cellen, samt hvilke, der kan understøtte Ras og resultere i vækstfaktor-uafhængig celledeling. Derudover søger vi at analysere sammenhængen mellem udtryk af aktiveret Ras og celleyklus-regulatorer, samt Ras proteinets afhængighed af membranassociation for aktivering i mammale celler.

Vi undersøger mekanismen for aktivering af normalt Ras ved at overføre generne for exchange-faktorer til gær. Her ved undersøges fortsat et antal forskellige Ras-proteiner samt individuelle *ras*-mutanter.

Denne forskning udføres med henblik på at få større indsigt i hvorledes proteinet udfører sin normale vækstregulerende funktion, samt hvorledes væksten af en celle der er transformeret med den onkogene variant, styres (B.M. Wilmsen, A. Bagge, J. Hansen, S. Schlamowitz).

3. Celleyklus regulation

Studier over F-box proteinet *skp2*. *Skp2*-proteinet deltager i den ubiquitin-afhængige nedbrydningsvej for proteiner. Det spiller en rolle i reguleringen af proteiner der medvirker i den tidlige del af celleyklus. Vi har studeret reguleringen af *skp2* (O. Karlström, Ch. Holmberg).

4. Undersøgelse af translationsprocessen i levende celler

Translationsprocessen undersøges i modelorganismen *Escherichia coli*. Herunder: a) Translationshastigheden af syv ud af de 61 codons er nu bestemt. b) Vi har vist at translationshastigheden i begyndelsen af en messenger RNA har betydning for proteinudbyttet fra messenger RNA'et. c) Ved en genetisk mutationsanalyse har ME vist at visse pseudouridinmodifikationer i rRNA har betydning for translationens termineringsproces. d) THM har påbegyndt et studium af pseudoknude-strukturer i messenger RNA. De fysiske egenskaber undersøges på enkeltmolekylniveau i samarbejde med L.B. Oddershede, NBI. e) SO undersøger temperaturens indflydelse på RNA- og proteinpolymeriseringshastighederne i cellen (M. Ejby, T.M. Hansen, S. Osmani, S. Pedersen, M.A. Sørensen).

5. Genetiske analyser

Protein/overfladegenkendelse: Med anvendelse af en genetisk analysemetode undersøges vekselvirkning mellem proteiner og definerede uorganiske overflader.

Stabilitet af en genetisk switch: Bakteriofagen lambda hos *E. coli* kan vokse på to måder, enten lytisk hvor den dræber bakterien under dannelse af nye fager, eller lysogen hvor den integrerer sit genom i bakteriens kromosom. I den lysogene tilstand er de fleste af fagens gener represserede. Stabiliteten af den lysogene tilstand kan ikke forklares tilfredsstillende med de nuværende modeller. Vi undersøger derfor virkningen af en række nye faktorer på stabiliteten af profagen og expressionen af lambda repressoren ved at analysere koncentrationen af relevante proteiner i individuelle celler (K. Bæk, S. Brown, S. Svenningsen).

6. Genetisk analyse af cancer invasion og metastasering

Vi har fortsat vore undersøgelser af metastaseringsprocessen i transgene murine cancermodeller. Vi arbejder med en brystkræftmodel 1 og analyserer proteolytiske systemers betydning for de invasive processer. Analysen af den transgene MMTV-PyMT brystcancermodel er langt fremskredet. I dette år har vi bestemt at urokinase plasminogen aktivatoren ikke har nogen indflydelse på tumorigenese eller tumorvækst, men er nødvendig for effektiv metastasering til lungerne i modellen. Vi fortsætter den genetiske analyse af de relevante funktioner af de enkelte proteolytiske komponenter. Vi har endvidere afsluttet et arbejde der har undersøgt ligheder i ekspressionsmønstre mellem sårheling i musehud og cancer i huden vha. cDNA arrays. Ekspressionene af de forskellige komponenter i tumorerne undersøges ved en kombination af *in situ* hybridisering, laser-mikrodissektion, RT-PCR og cDNA arrayanalyser. Dette arbejde foregår på Finsenlaboratoriet, Rigshospitalet (M. Johnsen, K. Almholt, T.X. Pedersen).

Faglige og administrative hverv

Professor M.W. Berchtold er medlem af institutbestyrelse og af KUs bioteknologikoordineringsgruppe. Lektor Steen Pedersen er institutleder. Lektor B. M. Willumsen er fakultetsrådsmedlem. Lektor O. Karlström er afdelingsleder. Laboratorietekniker M. Warrer er fakultetsrådsmedlem.

Afdeling for Proteinkemi

Forskningsvirksomhed

1. Protein-protein og protein-phosphoinositid interaktioner i plantesignaltransduktion

Eukaryote regulatoriske proteiner er typisk opbygget af moduler, der interagerer med andre molekyler. Vi undersøger strukturer og interaktioner for udvalgte proteinmoduler.

RING-moduler medvirker i regulatorisk protein nedbrydning. Proteiner, der deltager i protein nedbrydningsprocesser, er overrepræsenteret i modelplanten *Arabidopsis*. Vi har identificeret en interaktion mellem et RING-protein og NAC-transkriptionsfaktoren, ANAC. ANAC-genet induceres af plante stresshormonet abscisinsyre, hvilket sandsynliggør, at regulatorisk protein nedbrydning spiller en rolle i kontrol af abscisinsyreresponset. Cellulære lokaliseringsforsøg tyder på, at kerneimport og -eksport signaler i NAC- og RING-proteinerne bestemmer deres lokalisering og dermed også virker regulatorisk. Spektroskopiske analyser har vist, at NAC modulet danner en β -foldeblads-

struktur, hvor variable loops kan udgøre modulets interaktionsområder.

En række proteinmoduler binder lipid 2. messenger molekyler specifikt og er således med til at kontrollere specifikke signaltransduktionsveje. Vi har undersøgt bindingspecificitet og -determinanter for en række moduler af FYVE, C2, ENTH og PH-typen. Disse studier har bl.a. vist, at phosphatidylinositol 3,5-bisfosfat binder specifikt til et ENTH-modul. Det sandsynliggør, at dette phospholipid fungerer som signaleringsmolekyle i planter, selv om dets eksistens endnu ikke er direkte påvist (K. Greve, M.K. Jensen, C. O'Shea, P. Andersen, T. la Cour, A.N. Olsen, K. Skriver).

2. Peptomics, identifikation af nye plante peptid-familier

Modelplanten *Arabidopsis* indeholder et stort antal peptidreceptorer. Indtil videre er der kun identificeret ganske få mulige peptidligander i *Arabidopsis*. Vi har benyttet *in silico* motivbaserede analyser til identifikation af nye plante-peptidfamilier. Struktur og strukturinduktion af et af disse peptider undersøges nærmere. Peptiderne findes udelukkende i planter, med en undtagelse. Dette peptid er identificeret i en sojabønne-specifik patogen nematode. Dette kunne illustrere begrebet ligandmimicry, idet parasittens peptidligand kunne efterligne værtsens af biologiske årsager.

3. SBiN-Lab (Structural biology and NMR-Laboratory)

Her forskes i to emner, i proteinfoldning og i proteinstrukturers betydning for cellers evne til at leve (og dø). Formålet med at undersøge proteinfoldningen er i første række at nå frem til en forståelse af de kemiske og fysiske processer, der fører til at peptidkæden fastholdes i en veldefineret og stabil struktur. Formålet med at undersøge proteiners strukturer og deres betydning for cellers liv er at nå til en erkendelse af sammenhængen mellem strukturen i den atomare detalje og de kemiske processer, der får en levende celle til at fungere.

Undersøgelserne af proteiners foldning har været rettet mod undersøgelser af strukturdannelse i den ustrukturerede peptidkæde. Vi har vist at peptidkæden spontant danner en række forskellige strukturer, som har en meget kort levetid. Nogle af disse strukturer har en lighed med de strukturer, der dannes når peptidkæden har dannet den stabile og funktionelle struktur. Vi mener derfor at disse strukturer der har kort levetid under destabiliserende forhold er nogle af de strukturer, som er forstadier og nødvendigvis må dannes for at den aktive proteinstruktur vil kunne dannes under stabiliserende forhold, for eksempel i den levende celle.

Vi er for tiden i gang med at bestemme strukturen af over 10 forskellige proteiner. En fortegnelse over disse projekter kan læses på vores hjemmeside <http://dupont.molbio.ku.dk/sbinlab>

Nedenfor er et resume for udvalgte problemstillinger.

4. Frequenin –strukturbestemmelse og interaktioner med Pik1

Frequenin er et 21 kDa calciumbindende protein, der letter transmitterfrigørelsen i samlingen mellem neuroner. Ligeledes har frequenin vist sig at være regulerende for funktionen af phosphatidylinositol-4-OH kinasen, Pik1. Frequenin tilhører en stor familie af neuronale signaloverførselsproteiner og dets aktivitet formodes at være reguleret via en cal-

ciuminduceret konformationel myrestoyl "switch", hvor calciumbinding fører til eksponering af den N-terminalt kovalent bundne myrestoyl fedtsyre, der dermed er i stand til at interagere, enten med den post-synaptiske membran, eller med proteiner i denne. Der er stadig ikke klarhed over hvorvidt frequenin faktisk undergår denne konformationelle ændring ved calciumbinding. Proteinet er på nuværende tidspunkt isotopmærket med både ^{13}C og ^{15}N og strukturundersøgelserne af den calciumbundne form har stået på siden 1999. Der er målt residuale dipolære koblinger og disse er anvendt i strukturberegningerne. Til interaktionsstudier med Pik1 er der udtrykt og oprenset ^{15}N -mærket frequenin og disse studier er netop påbegyndt. Stabilitetsstudier af frequenin under forskellige betingelser er initieret ligesom udtryk af den myrestoylerede form forsøges. Ligeledes undersøges relaxationsforholdene i peptidkæden, da præliminære undersøgelser viser at det C-terminale domæne udviser en interessant form for konformationel midling (G.A. Jensen, B.B. Kragelund i samarbejde med Prof. O. Pongs, Hamburg Universitet, Tyskland).

5. Struktur og funktion af receptorassocieret protein, RAP, og dets interaktion med LDL-receptorrelateret protein, LRP, undersøgt med NMR spektroskopi

Alfa-2 makroglobulinreceptoren er involveret i at fjerne inaktiverede proteaser fra cirkulationen i højere dyr. Receptoren findes på overfladen af en række celletyper og binder alfa-2 makroglobulin, der binder en række protease-inhibitor komplekser. Hele komplekset bindes til receptoren og det område på celleoverfladen hvor receptorerne findes afsnøres ind i cellen, hvor hele protein liganden frigives til proteaseholdige vakuoler. Et receptor-associeret protein, RAP, interagerer med mange LDLR-lignende receptorer og er en universel antagonist for mange af de protein-ligand interaktioner der er kendt i disse systemer. Den mindste funktionelle enhed af alfa-2 makroglobulinreceptoren, $\alpha 2\text{M/LRP}$ er CR56 (to moduler af cysteinrige repeats). Vi har tidligere bestemt strukturen af et domæne af RAP, og det er hensigten at kortlægge strukturen mellem dette domæne og CR56 og muligvis at udvide undersøgelserne til at omfatte hele RAP. For forståelsen af interaktionerne mellem de to proteiner er strukturen af dobbeltmodulet af CR56 i sin frie form en nødvendig platform. Denne struktur er netop færdiggjort, og beregninger af et kompleks mellem det første domæne af RAP og CR56 baseret på to sæt af kemisk skift perturbationer er påbegyndt. Til en fuldstændig strukturbestemmelse af CR56 i kompleks med RAP domæne 1 er der udtrykt og oprenset ^{13}C og ^{15}N isotopmærket CR56 (G.A. Jensen, B.B. Kragelund, F.M. Poulsen i samarbejde med H.C. Thøgersen og M. Etzerot, Aarhus Universitet, og A. Bovin, Utrecht, Holland).

6. Struktur af prolactin og varianter heraf

Prolactin er et medlem af den hematopoetiske cytokinfamilie og er navngivet ud fra sin rolle i stimuleringen af mælkeproduktionen under graviditet og senere. Proteinet er ligeledes involveret i et antal af andre signalveje såsom immunforsvaret og dannelse af nye blodkar, angiogenese. Prolactin er homologt til væksthormon, som er det mest undersøgte af cytokinfamilien. Strukturen af prolactin er af stor interesse, idet det kun bindes til sig egen receptor, prolactin-receptoren, hvorimod væksthormon er i stand til at binde både til sin egen receptor og til prolactinrecepto-

ren. En kortere version af prolactin, 16K-formen, er vist at hæmme dannelsen af nye blodkar, antiangiogenese, og har derfor en mulig interesse indenfor behandling af især brystkræft. Vi er i gang med at bestemme strukturen af prolactin ved brug af heteronuklear ^{13}C , ^{15}N multidimensionel NMR spektroskopi ligesom 16K formen undersøges spektroskopisk (B.Kragelund og K.Teilum i samarbejde med dr. J. Hoch, Rowland Institute, Boston USA, og Prof J. Martial's gruppe, University de Liege, Belgien).

Faglige og administrative hverv

Professor Flemming Poulsen er afdelingsleder.

Genetisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskning er fokuseret på genetisk styrede reguleringsprocesser hos eukaryote modelorganismer. Emnerne spænder fra enkelte trin i det biokemiske stofskifte til specifikke celle/celle-interaktioner, signaltransduktion og differentiering.

1. Reguleringsprocesser i spaltegær

1.1. Kønsdifferentiering og cellecyklus

De molekylære mekanismer, der styrer kønsprocesserne i spaltegæren *Schizosaccharomyces pombe*, udforskes med genetiske og cellebiologiske metoder. Den egentlige differentiering består af konjugation, meiose og sporedannelse. Disse processer går først i gang efter sult. I reguleringskaskaden indgår feromoner, adskillige proteinkinaser og transkriptionsfaktorer. Desuden forekommer der regelmæssigt parringstypeskift, som forårsages af flytning af særlige DNA-kassetter. Inden for denne problemkreds arbejder vi især med genekspression i forbindelse med den tidlige induktionskaskade, og også med organiseringen af de to tavsse parringstype-kassetter i forhold til den ekspressionsaktive kassette. Vi har vist, at den differentierings-fremmende Ste11-transskriptionsfaktor kun udtrykkes i G1-fasen, hvorefter dette protein phosphoryleres og hurtigt elimineres gennem det ubiquitinafhængige proteolysesystem. Denne phosphorylering af Ste11 sker på aminosyren Thr-82 af Cdc2 kinasen, og bevirker at Ste11 proteinets evne til at aktivere transskription reduceres voldsomt. I det forgangne år har vi fortsat studierne af hvordan differentieringsprocessen begrænses til G1-fasen af cellecyklus. Det har vist sig at dette skyldes Cdc2-medieret phosphorylering af Ste11 transskriptionsfaktoren, som kontrollerer de fleste gener, der er nødvendige for processen. Vi ved stadig ikke hvordan Cdc2 phosphoryleringen (på Thr 82) nedregulerer Ste11, men vi har efterhånden udelukket en masse potentielle mekanismer, så det nu ser ud til at det er interaktion med andre proteiner der hæmmes. Vi er p.t. ved at teste denne model (O. Nielsen, R. Egel).

1.2. Kromatin-silencing og parringstypeskift

Med "silencing" betegnes det fænomen, at visse områder i genomet ved hjælp af særlige proteiner bliver gjort utilgængelige for cellens normale genekspressionssystemer. Sådanne, såkaldte heterokromatiske regioner, findes nær centromererne og telomererne, samt i spaltegær omkring de tavsse parringstypekassetter. Ved målrettede screeningsmetoder

og ved at granske hele den kendte genomsekvens har vi tidligere fundet og karakteriseret flere af de heri involverede genprodukter. I det forgangne år har vi brugt "microarray" teknikken for at finde alle gener og kromosomregioner med heterokromatinstruktur. Endvidere studerer vi hvordan DNA-replikationen påvirker heterokromatin dannelsen og hvilke mekanismer der regulerer spredningen af heterokromatin ind i de normalt eukromatiske regioner (G. Thon.).

1.3. DNA-reparation

Vi fortsætter studiet af proteinet Ddb1 eller p127 (tidligere kaldet Xpe1), en homolog af det humane DDB1-protein som binder til UV-beskadiget DNA. Vi har karakteriseret en mutant som mangler *ddb1*-genet, og vist at den er sensitiv til en række DNA-beskadende kemikalier samt udviser en mutatorfænotype. Vi har også observeret at Ddb1 er nødvendig for generering af heterokromatin og for at 'silence' gener indsat i regioner med heterokromatin. Vi har også fremstillet en epitop-tagget version af Ddb1, og karakteriseret proteinet, som tilsyneladende er kraftigt modificeret. Endelig har vi studeret den genetiske interaktion med en række andre repair pathways (O. Nielsen, C. Holmberg).

2. Gærgenetik (*Saccharomyces*)

2.1. Homolog og homoeolog rekombination

De molekylære mekanismer bag DNA-rekombination undersøges i et modelsystem, der bygger på artsfremmede kromosomer fra bryggerigær (*S. carlsbergensis*) indført i almindelig laboriegær (*S. cerevisiae*). *rdsl*-mutationen, der tillader rekombination mellem de artsfremmede kromosomer, er muteret i *EST2*-genet. *EST2* koder for den katalytiske subunit af telomerasekomplekset. Genet er pleiotropt og påvirker såvel rekombination som stabiliteten af specifikke kromosomer i mitosen. De forskellige fænotyper nedarves epigenetisk og uafhængigt af hinanden, men synes at være afhængige af tilstedeværelsen af kun partielt funktionelle telomerer (T. Nilsson-Tillgren).

2.2. Minisatelliter

Vi har udarbejdet et kort over alle minisatelliter i den publicerede *S. cerevisiae* sekvens, og fundet en signifikant overvægt af minisatelliter i gener, som koder for proteiner der indeholder kendte priondomæner eller produkter der samvirker med prioner. Vi har klonet en række minisatelliter ind i et *in vivo* prion testsystem og bl.a. defineret en ny klasse af prionlignende proteindomæner. Vi har undersøgt nedarvningen af prionerne og fundet at denne er afvigende fra hvad der er beskrevet i litteraturen. For såvel de tidligere beskrevne prioner, som for vore nye, er dette epigenetiske fænomen i høj grad afhængigt af den kromosomale struktur, og spalter i meiosen som et Mendelsk gen, selv om fænotypen ikke bestemmes af en forandret basesekvens (T. H. Andersen, T. Nilsson-Tillgren).

2.3. Transskriptionel regulering

Vi fokuserer på de molekylære kommunikationsmekanismer, der i forbindelse med eksterne signaler regulerer genskspresionen hos højere organismer. Vi har etableret et genetisk veldefineret modelsystem i *S. cerevisiae* for en stor familie af transskriptionsfaktorer, der alle ændrer aktivitet ved tilstedeværelsen af små signalmolekyler. Ved aktivering af transskription sker der en reguleret samling af forskellige multiproteinkomplekser på DNA, og visse

transskriptionsfaktorer interagerer også med multiprotein-komplekser, der medfører ændringer i kromatinstrukturen. Ved Cha4p-afhængig, induktion af CHA1 ekspression, fjernes et nukleosom, der ellers hindrer binding af de generelle faktorer til TATA-boksen. Vi studerer forskellige proteinkomplekser medvirken ved denne aktiverings-afhængige strukturændring som er negativt reguleret af RSC- og NHP6A/B komplekserne. Vi bruger microarrays til at analysere effekten af RSC-komplekset og NHP6A/B-komplekset på cellens transskriptionsprofil. Et system til at teste om remodelering (både åbning og lukning) er afhængig af DNA-replikation er blevet sat op (S. Holmberg, L. Düring-Olsen, D. Brudzewsky, F. Holdt, L. De Vries).

2.4. Mediatorkomplekset

Komplekset er essentielt for både basal og reguleret ekspression for næsten alle RNA pol II – afhængige gener. Mediators funktionelle aktiviteter er stimulering af både basal og aktiveret transskription samt forøgelse af RNA pol II CTD phosphorylering. *S. pombe* og *S. cerevisiae* står evolutionært meget langt fra hinanden og vi sammenligner struktur og funktion af Mediator mellem de to gær. Vores angrebsvinkel er både biokemisk og genetisk og har vist, at 8 ud af 10 essentielle gener konserveret mellem *cerevisiae* og *pombe* har en homolog hos metazoer. Vor model for strukturen af Mediator består af en evolutionært bevaret "core" med et varierende antal artsspecifikke subunits. Vi fokuserer for tiden på Mediators funktion i repression ved analyse af sammensætningen af Mediator oprenset ved TAP (tandem affinity purification)-tagging og samtidig microarray analyse af flere ikke essentielle subunits involveret i repression (C.O. Samuelsen, S. Holmberg).

3. Genregulering i *Drosophila*

3.1. Embryonaludvikling

Signaltransduktion under differentieringen af *Drosophila melanogaster* embryonet undersøges vha. en række gener og deres funktioner i forbindelse med etableringen af cellernes forskellige identitet langs den dorsoventrale akse. Heri deltager mindst tre proteaser i en ensrettet kløvningskaskade, et hormonlignende ligand-peptid og en receptor for dette. De pågældende gener er Gastrulation-defective, Snake og Easter (proteaser), samt Spatzle (ligand) og Toll (receptor af non-RTK type). Vore undersøgelser koncentrerer sig på ligand/receptor-systemet, herunder at bestemme strukturen af Spatzle liganden ved NMR. Denne signaltransduktionsvej er for nylig påvist i vertebrater, og den minder meget om immunrespons og cancerbiologiske processer i pattedyr. Lokalt varierende mønstre af specifikt regulerede proteaseaktiviteter synes også at spille en rolle andre steder under embryonaludviklingen. Således er vi på sporet af en ny protease på de nydannede polceller. Desuden studeres Torso/Toll-fusionsproteiner, idet Torso er en receptor-tyrosinkinase med styringsfunktioner i bagenden af embryonet (R. DeLotto, M. Dissing).

3.2. 7 TM receptorer i *Drosophila*

Der studeres 7 TM receptorer i *Drosophila*, heraf 3 med homologier til henholdsvis GnRHR og TSH/FSH/LHR familien, men også peptidhormonreceptorer og deres ligander undersøges. I det forgangne år er det lykkedes at identificere det adipokinetiske hormon som ligand, hvilket viser at GnRHR-familien kan have helt andre ligander end tidli-

gere antaget. Celler er blevet transficeret med de fleste af receptorerne og deres ligander er forsøgt identificeret ved hjælp af et reporter system efter at cellerne eksponeres for HPLC fraktioneret ekstrakt af larver, pupper eller voksen fluer. Flere potentielle peptidfraktioner er under nærmere analyse, ligesom mange nye 7-TM-receptorer er identificeret (L. Søndergaard).

3.3. Deoxynukleotid-stofskifte

Nukleotid- og nukleosidkinaser forsøges klonet fra andre insektgrupper for at få indblik i evolutionen af disse enzymer ved hjælp af PCR med primere baseret på *Drosophila*'s Dm-dNKT. I første omgang koncentrerer vi os om tovingede (*Musca*, *Anopheles*), kakerlakker og sølvkræ (den sidste som eksempel på et primitivt insekt). Endvidere arbejdes med at karakterisere nukleosid-monophosforkinaser i *Drosophila*. Foreløbigt har vi identificeret cDNA fra 5 kinaser med homologi til forskellige mammale kinaser. De forskellige kinaser karakteriseres med hensyn til vævsspecificitet og relation til celleyklus (L. Søndergaard, B. Borgstrøm).

3.4. Heterolog ekspression

Gener for forskellige humane MHC klasse II molekyler er transfekteret ind i *Drosophila* celler, og permanente cellelinjer er isoleret. Vi har koncentreret arbejdet om DRB5*0101 og TC-receptoren. Der er fremstillet tilstrækkelige mængder rekombinant DRB5*0101:EBV til at krystalstrukturen har kunnet bestemmes. Det interessante resultat var at den molekyløverflade, som bliver præsenteret til T-celleceptoren er praktisk taget identisk med den, der findes i DRB5*0101:MBV komplekset (MBV er myelin basisk protein) fra multibel sclerose patienter. Dette underbygger mistanken om at EBV måske kan trikke multibel sclerose ved at kopiere en autoimmun reaktion mod patientens eget nervevæv. Der arbejdes nu med at udtrykke tilstrækkelig mængde TCR til at kunne undersøge krystalstrukturen af MHC:TCR komplekset for at kunne demonstrere at de dannede komplekser med DRB5*0101:EBV er funktionelt identiske med DRB5*0101:EBP (L. Søndergaard).

4. Beta-ketoacyl syntase enzymer i planter og bakterier

Beta-ketoacyl-syntase (KAS) enzymer danner nye kulstofkulfbindinger ved en tre-trins reaktion. Substratspecificiteter hos disse enzymer er nøglen til syntesen af de mange forskellige fedtsyrer og antibiotika i naturen. Parallelle biokemiske analyser af delreaktionerne har afsløret en hidtil ukendt mekanisme for finregulering af fedtsyresyntesen ved acyl-bærer proteinet. Vort mål er at vise, hvordan den tredimensionelle KAS-struktur bestemmer substratspecificiteten, med hårfine forskelle i den katalytiske aktivitet i denne enzymfamilie. Vi syntetiserer i *E. coli* vha. klonede gener samtlige *E. coli* FAS-proteiner i rekombinant form for at etablere et *in vitro* system til funktionelle analyser. Knockout mutanter af de benyttede gener giver mulighed for at erstatte dem med gener med samme funktion fra de mere end 70 sekventerede bakteriegenomer. Målet er at identificere nye stofskifteveje for syntesen af umættede fedtsyrer (P. v. Wettstein-Knowles)

Faglige og administrative hverv

Lektor Torsten Nilsson-Tillgren er afdelingsleder, formand for instituttets Ph.d.udvalg, samt koordinator for Øresund

Summer University, hvor Københavns Universitet har været ansvarlig for planlægning og udvikling af kurserne inden for bioteknologi.

Lektor Sten Holmberg er formand for instituttets undervisningsudvalg.

Plantefysiologisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskning er centreret om plantemolekylærbiologi og plantefysiologi på individ- og celleniveau.

1. Molekylærgenetik på *Arabidopsis*

Modelplanten *Arabidopsis thaliana* (gåsemad) anvendes til molekylære og genetiske undersøgelser. Disse omfatter et transposon tagging system til at isolere udviklingsmutanter og de tilsvarende mærkede gener. Fusionsgenetiske screeninger foretages på mutagenbehandlede planter, som udtrykker *E.coli* GUS- og ildflue LUC-reportergener under kontrol af hormonpåvirkelige promotorer. På denne måde kan man identificere regulatoriske gener, som formidler hormonale reaktioner.

1.1. Det glycolipidtransfer lignende protein (ACD 11)

Vi benytter adskillige indfaldsvinkler til en yderligere karakterisering af ACD11's funktion: 1) En overlevelsesscreening af ACD11-suppressoren for at udvælge vildtypeplanter fra frø af dobbeltmutanten *acd11/NahG*, behandlet med mutagene gammastråler og T-DNA aktiveringsmærkede, efter at de er blevet behandlet med salicylsyre-analogen BTH, der inducerer celledød i *acd11/NahG*. 2) En gær to-hybrid screening for at identificere proteiner, som udviser interaktion med ACD11. 3) En undersøgelse af virkningen af mutationer i forskellige celledøds regulatorer på funktionen af *acd11* (J. Mundy, P. Brodersen, M. Petersen, B. Olszak, N.H.T. Petersen).

1.2. Zink-finger proteinet (VAR 3)

Den stabile, recessive *Arabidopsis variegated3 (var3)* mutant udviser en bladbroget fænotype med gulplettede blade, hvilket skyldes, at bladene har områder med udviklingsmæssigt hæmmede kloroplaster og et stærkt formindsket antal af palisadeceller. *VAR3* genet, som er isoleret ved transposon tagging, koder for et protein på 85,9 kDa, der indeholder nye sekvensfordoblinger og zink-fingre, som regnes for proteinbindende områder. En *VAR3* reporter fusion, som komplementerer *var3* til vildtypens fænotype, er lokaliseret til kloroplasterne, og *VAR3* udviser interaktion specifikt i gær og *in vitro* med kloroplast lokaliserede homologer af 9-cis-epoxycarotenoid dioxygenase (NCED), der er involveret i carotenoidstofskiftet. Pigmentprofilerne er kvalitativt ens i vildtypen og i *var3*, skønt *var3* har formindskede niveauer af klorofyller og carotenoider. Disse resultater tyder på, at *VAR3* er en del af et proteinkompleks, som kræves for normal kloroplast- og palisadecelleudvikling (J. Mundy, H. Næsted, A. Holm, H.B. Nielsen, O. Mattsson).

1.3. MAP kinasen (MPK 4) og dens samvirkende proteiner

Vi benytter tre indfaldsvinkler til yderligere at karakterisere funktionen af *MPK4*: 1) En *MPK4* suppressor screening for at udvælge planter med vildtype udseende fra frø af

mpk4-dværge efter mutagen behandling med gammastråler. Tre mulige suppressorer er ved at blive analyseret. 2) En gær to-hybrid screening for at identificere proteiner, som binder sig til MPK4; der er fundet fire, som både binder sig til og phosphoryleres af MPK4 *in vitro*. Karakteriseringen af disse proteiner fortsætter, og både under- (RNAi) og over- (konstitutiv) ekspression af et af dem resulterer i planter med MPK4 lignende fænotyper. 3) Ved at introducere stedsbestemte mutationer for at forstørre MPK4's ATP-bindende fordybning, så den er tilpasset ATP-analoger, der muligvis kan fungere som allel-specifikke hæmmere eller som substrater for fosfatoverførsel. Dette system kan bruges til at studere både de lokale og systemiske virkninger af specifik hæmning af MPK4's aktivitet og til identificering af MPK4-specifikke substrater med hydrolyserbare ATP-analoger (J. Mundy, P. Brodersen, M. Petersen, A.B. Jensen, H. Næsted, O. Mattsson, U. Lindhart, E. Andreasson, H.B. Nielsen, A. Rocher).

1.4. Katanin p60

Mutanten *lue1* er tidligere isoleret i et bio-imaging screening for *Arabidopsis* mutanter, som udviser uhensigtsmæssig regulering af en fusion mellem en *AtGA20ox1* promotor og luciferase reporteren. Vi viser at *lue1* er allel til *fra2*, *bot1* og *erh3*, og koder for et afkortet kataninlignende protein, der kløver mikrotubuli. Komplementering af *lue1* med vildtype *AtKSS*-genet gendannede både vildtype udseendet og luciferase reporterniveauet. Reaktionen af *lue1* på hormonerne etylen og gibberellin afslørede uhensigtsmæssig reorientering af vægstillede mikrotubuli under cellevæksten. Yderligere fik en fusion mellem *AtKSS* proteinet og GFP (Grønt Fluorescerende Protein) de vægstillede mikrotubuli til at lyse op. En gær to-hybrid screening med *ATKSS* som madding identificerede proteiner, som deltager i mikrotubulis dynamik, bl.a. en katanin p80 subunit og en kinesin ortholog. Dette er første gang, der er påvist en molekylærgenetisk forbindelse mellem gibberellin reguleringen af cellestrækning og udformningen af cytoskelettet (J. Mundy, T. Bouquin, R. Foster, O. Mattsson).

2. Kutikulaens rolle ved optagelse af kuldioxid (CO₂) hos vandplanter

CO₂-optagelsen sker ved diffusion fra vandfasen til kloroplasterne i bladene og disses kutikula er en væsentlig barriere under denne diffusion og denne modstand måles ved ilt diffusion. Der er ingen sammenhæng mellem kutikulamodstanden i luftblade og i vandblade hos forskellige amfibiske planter og heller ikke mellem modstand og tykkelse hos luftbladene (H. Frost-Christensen).

Faglige og administrative hverv

Lektor H. Frost-Christensen er afdelingsleder.

Professor John Mundy medlem af bestyrelsen for International Society of Plant Molecular Biology og medlem af European Plant Science Organization.

Professor John Mundy er viceinstituteder og formand for instituttets forskningsudvalg.

Formidling

Redaktionelle hverv

Lektor Ole Mattsson er fagredaktør ved Nordic Journal of Botany.

Steen Pedersen, instituteder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	39,39	26,99	66,38
DVIP	2,35	0,11	2,46
STIP	9,75	4,60	14,35
TAP	41,37	6,26	47,64
Årsværk i alt	92,85	37,96	130,82
Løn	36.603	14.083	50.686
Frikøb	130	-223	-93
Øvrig drift	6.447	13.063	19.510
Anskaffelser	1.858	1.227	3.085
Bruttototal t.kr.	45.038	28.150	73.188

Stab

VIP Internt finansieret

Berchtold, Martin Werner; professor.
 Brown, Stanley Edward; lektor.
 Christiansen, Jan; lektor.
 Dandanell, Gert; lektor.
 De Lotto, Robert; lektor.
 Egel, Richard; professor.
 Floto, Franz; lektor.
 Frost-Christensen, Henning; lektor.
 Garrett, Roger Antony; professor.
 Gojkovic, Pernille Winding; forskningsass.
 Hoffmeyer, Jesper Normann; lektor.
 Holmberg, Steen; lektor.
 Hove-Jensen, Bjarne; lektor.
 Jensen, Anders Bøgh; lektor.
 Jensen, Bo; lektor.
 Jensen, Kaj Frank; professor.
 Johnsen, Morten; lektor.
 Karlstrøm, Hans Olof; lektor.
 Kjølner, Annelise Helene; lektor.
 Kragelund, Birthe Brandt; lektor.
 Mattsson, Jens Ole; lektor.
 Mitchelmore, Catherine Efu; forskningsadj.
 Mundy, John Williams; professor.
 Neuhard, Jan Mikael; lektor.
 Nielsen, Olaf Henning; professor.
 Nygaard, Per; lektor.
 Olsen, Jørgen; lektor.
 Pedersen, Steen; lektor.
 Petersen, Morten; adjunkt.
 Poulsen, Flemming Martin; professor.
 Poulsen, Susan Medom; adjunkt.
 Samuelsen, Camilla Ottendahl; forskningsass.
 Skriver, Karen; lektor.
 Struwe, Sten; lektor.
 Søndergaard, Leif; lektor.
 Sørensen, Michael Askvad; lektor.
 Sørensen, Søren Johannes; lektor.
 Thomsen, Allan Randrup; lektor.
 Thomsen, Jens Kaalby; projektmedarbejder.
 Thon, Genevieve Josette Madeleine; lektor.

Tillgren, Nils Torsten; lektor.
 Vester, Birte; lektor.
 Willumsen, Berthe Marie; lektor.
 Von Wettstein, Penelope Margaret; lektor.
 Ødum, Niels Feentved; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Andersen, Thomas Hvid; forskningsass.
 Andersson, Michael; adjunkt.
 Andreasson, Erik Magnus; adjunkt.
 Borgstrøm, Britta; adjunkt.
 Bouquin, Thomas Christian Noel; adjunkt.
 Brügger, Kim; forskningsass.
 Burmølle, Mette; forskningsass.
 Chen, Lanming; forskningslektor.
 De Liphay, Julia R; forskningsass.
 Düring-Olsen, Louis; forskningsass.
 Ferrari, Belinda Carlene; adjunkt.
 Fieber, Wolfgang; adjunkt.
 Foster, Randy Allan; forskningsadj.
 Greve, Bo Bjørn; forskningsass.
 Greve, Krestine; forskningsass.
 Hansen, Christian; forskningsass.
 Hansen, Heidi Aino; forskningsass.
 Hansen, Lars Hestbjerg; adjunkt.
 Hjortø, Gertrud Malene; adjunkt.
 Holm, Agnethe; forskningsass.
 Holmberg, Christian Henrik; adjunkt.
 Jensen, Niels Kristian Aagaard; forskningsprof.
 Kragelund, Birthe Brandt; lektor.
 Kvist, Thomas; forskningsass.
 Larsen, Flemming Hofmann; adjunkt.
 Long, Katherine Sarah; adjunkt.
 Møllerup, Jens; adjunkt.
 Nielsen, Jakob Vennike; forskningsass.
 Nielsen, Jacob; adjunkt.
 Nielsen, Mads Eggert; forskningsass.
 Peng, Xu; forskningsass.
 Pedersen, Ingrid Dråby; forskningsass.
 Petersen, Morten; adjunkt.
 Prieme, Anders; forskningslektor.
 Rasmussen, Lasse Dam; adjunkt.
 Rocher, Anne Joelle; forskningsadj.
 She, Qunxin; forskningslektor.
 Teilum, Kaare; forskningsass.
 Øregaard, Gunnar; forskningsass.

STIP Internt finansieret

Andersen, Heidi Beckmann; ph.d.-stipendiat.
 Andersen, Nicoline Resen; ph.d.-stipendiat.
 Brodersen, Anders Peter; ph.d.-stipendiat.
 Düring-Olsen, Louis; ph.d.-stipendiat.
 Felding, Troels Peter; ph.d.-stipendiat.
 Hansen, Thomas Møller; ph.d.-stipendiat.
 Keller, Pernille; ph.d.-stipendiat.
 Krause, Ursula Mia; ph.d.-stipendiat.
 Kristensen, Mette Ahm; ph.d.-stipendiat.
 Kristjánsdóttir, Sigríður; ph.d.-stipendiat.
 Lindow, Morten; ph.d.-stipendiat.
 Nielsen, Pernille; ph.d.-stipendiat.
 Olsen, Addie Nina; ph.d.-stipendiat.
 Redder, Peter Bastue; ph.d.-stipendiat.
 Teilum, Kaare; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Bravo Munoz, Tanja La Cour; ph.d.-stipendiat.
 Friedrichsen, Birgitte Nissen; ph.d.-stipendiat.
 Harlow, Lene Schantz; ph.d.-stipendiat.
 Jensen, Gitte Alstrup; ph.d.-stipendiat.
 Jensen, Pernille Rose; ph.d.-stipendiat.
 Poulsen, Susan Medom; ph.d.-stipendiat.
 Therkelsen, Kasper Munch; ph.d.-stipendiat.
 Thormann, Thorsten; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Dichmann, Darwin Sorento: Development Biology of the Pancreas: Transforming Growth Factors-Bs and Fibroblast Growth Factors in Pancreas Development.
 Foghsgaard, Lasse Jørgen: Cathepsin B as a mediator of tumor necrosis factor-induced signalling.
 Gavnholt, Britta: Molecular Biology of Lignin Related Plant Laccases.
 Gojkovic, Pernille Winding: Calmodulin and Alg-2 – Ca²⁺ signaling in life and death.
 Groes, Magnus: Flocculin – a lectin from brewers yeast with a taste for sugar.
 Hjortø, Gertrud Malene: Elk-3 -a Ternary Complex Factor with Strong Transcriptional Repressor Activity.
 Johannesen, Helle: Microbial degradation of herbicides aged in soil or aquifer sediments.
 Lykke-Andersen, Karin Lykke: A functional study of the proteasome-linked COP9 signalosome in mouse development.
 Mønster, Nina Terp: Lipxygenases in Brassica napus.
 Pedersen, Irene Munk: Targeting apoptosis resistance in CLL B-cells.
 Poulsen, Susan Medom: Antibiotic interactions at the ribosomal peptidyltransferase center.
 Richter, Henriette Elsebeth: Mechanisms of Growth Hormone Action in Adipocyte Differentiation.
 Sørensen, Sebastian Reinhold: Metabolism of Phenylurea Compounds by Indigenous Bacteria from Aquifer Chalk, Agricultural Soil, and Stream Sediment.
 Teilum, Kaare: Intermediate and Unfolded States in the Folding of Acyl-Coenzyme A Binding Protein.
 Thirup, Laila: Succession and diversity of soil bacteria around roots affected by bacterial and chemical fungicides.
 Xu, Peng: Sulfolobus: Evolution and Biochemical Studies based on Genomics.

Fondsbevillinger

Dansk Magisterforening

– Frikøb af Leif Søndergaard (Institutlederen) kr. 116.500.

EU

– Organotypic Brain Slice Cultures as alternatives to in vivo Experimentation in the study of brain repair mechanisms (Niels Aagaard Jensen) kr. 3.203.800.
 – New Antimicrobials Targeting Translation in Bacteria and Fnugi (Roger A. Garrett) kr. 1.471.900.
 – The European Sulfolobus Project (Roger A. Garrett) kr. 225.000.
 – Vestafrika Savanna under change (Sten Struwe) kr. 1.395.000.

Kræftens Bekæmpelse

- Onkogeners virkende i centralnervesystemet (Niels Aagaard Jensen) kr. 188.700.
- Proliferin expressionens betydning for aktiviteten af onkogen RAS (Berthe Marie Willumsen) kr. 1.000.000.
- Karakterisering af Xeroderma Pigmentosum proteinets funktion i mismatch repair spaltegær (Olaf Henning Nielsen) kr. 981.000.

Novo Nordisk Fonden

- Functional analysis of a novel nuclear factor in neuronal and oligodendrocyte development (Cathy Mitchelmore) kr. 53.000.
- Zipcode-bindende proteiner og cellulær asymmetri (Jan Christiansen) kr. 70.000.
- Plant peptide discovery – peptomics (Karen Skriver) kr. 50.000.
- Knock-in and knock-out studies (Cathy Mitchelmore) kr. 100.000.
- Et nyt gen knock-outs system for undersøgelse af calmodulinfunktionen i højere organismer (Martin W. Berchtold) kr. 100.000.
- Vækst under serumult af celler transformeret med onkogen (Berthe Marie Willumsen) kr. 180.000.
- Analysis of a protease cascade directing the processing of an NGF-like growth factor ligand precursor (Robert Delotto) kr. 100.000.
- DNA-replication, boundary elements and the establishment of specialized genes (Genevieve Thon) kr. 125.000.
- FASomics and a question of membrane fluidity (Penny von Wettstein-Knowles) kr. 100.000.
- Karakterisering af morfologiske processer under parring i spaltegæren *Schizosaccharo myces pombe* (Olaf Henning Nielsen) kr. 100.000.
- Mediator – structure and function (Steen Holmberg) kr. 250.000.
- Role of the Weel protein kinase in tyrosine phosphorylation of the Stell transcription (Olaf Henning Nielsen) kr. 100.000.

Øresundsuniversitetet

- Udvikling af kurset/kurserne indenfor emnet "bioteknologi" (Torsten Nilsson-Tillgren) kr. 366.300.

Carlsbergfondet

- 80 ° C fryser til studie af hypertermofiler og acidofiler (Roger A. Garrett) kr. 53.700.

Danida Fellowship Centre

- Exploiting Novel Enzymes of Industrial Interest from Microorganisms that grow under extreme environmental conditions (Roger A. Garrett) kr. 75.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

- Aflastning som rådsmedlem (Roger A. Garrett) kr. 68.300.
- Archaea: Biodiversity and Evolution (Roger A. Garrett) kr. 6.600.000.
- Katalyse Mekanismer (Kaj Frank Jensen) kr. 300.000.
- Flourescent *in situ* hybridisering (Lasse Dam Rasmussen) kr. 100.000.
- Whole cell biosensors Applied in Microbiology (Søren J. Sørensen) kr. 252.000.

- Ligand precursor and serpinmediated regulation of a signal transduction pathway (Robert Delotto) kr. 200.000.
- Mediator structure and function (Steen Holmberg) kr. 215.400.

The Plasmid Foundation

- Forskerophold, besøg i Napoli (Qunxin She) kr. 41.000.

Strukturdirektoratet

- Gene transfer from farm to fork (Søren Sørensen) kr. 498.000.

Dagmar Marshalls Fond

- Undersøgelse af mekanisme hvormed calcium/calmodulin regulerer oncogen kinasen Pyk2 (Mertin Berchtold) kr. 55.000.

Hørslev-Fonden

- Struktur og funktion af ALG-2, et gen som er involveret i apoptos (Martin Berchtold) kr. 26.600.

Bracifaeae A/S

- Samarbejdsaftale (John Mundy) kr. 150.000.

Nordisk Forskerakademi

- Control of cell cycle in fission yeast (Olaf Nielsen) kr. 127.000.

Signe og Peter Gregersens Mindefond

- Mediator- structure and function (Steen Holmberg) kr. 113.000.

*Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd***Publikationer**

- Aalbæk A., Reeslev M., Jensen B., Eriksen S.H.: Acid protease and formation of multiple forms of glucoamylase in batch and continuous cultures of *Aspergillus niger*. *Enzyme and Microbial Technology* 30, s. 410-415. 2002.
- Andersson M., Kjølner A.H., Struwe S.: Soil emissions of nitrous oxide from savannahs in Africa: estimating annual rates. 139-144s. Millpress, Rotterdam 2002.
- Arnesen S., Eriksen S.H., Olsen J., Jensen B.: *De novo* synthesis is involved in the production of extracellular α -amylase activity from *Thermonyces lanuginosus* in the stationary phase. *Mycol. Res* 106(3), s. 345-348. 2002.
- Aurell E., Brown S., Johanson J., Sneppen K.: Stability Puzzles in Phage lambda. *Physical Review E*. 65, s. 51914. 2002.
- Beier L., Nygaard P., Jarmer H., Saxild H.H.: Transcription Analysis of the *Bacillus subtilis* PucR Regulon and Identification of a *cis*-Acting sequence Required for PucR-Regulated Expression of Genes Involved in Purine Catabolism. *Journal of Bacteriology* 184, no.12, s. 3232-3241. 2002.
- Bjerling P., Silverstein R., Thon G., Caudy A., Grewal S., Ekwall K.: Functional divergence between histone deacetylases in fission yeast by distinct cellular localization and *in vivo* specificity. *Mol. Cell. Biol.* 22, s. 2170-2181. 2002.
- Björnberg O., Jordaan D., Palfey B.A., Jensen K.F.: Dihydroxonate is a substrate of Dihydroorotate Dehydrogenase (DHOD) providing evidence for involvement of

- crsteine and serine residues in base catalysis. *Biochemistry and Biophysics* 391, no.2, s. 286-294. 2001.
- Bouquin T.C.N., Thomsen M., Nielsen L.K., Green T.H., Mundy J., Dziegiel M.: Human anti-Rhesus D IgG1 antibody produced in transgenic plants. *Transgenic Research* 11, s. 115-122. 2002.
- Brodersen A.P., Petersen M., Pike H.M., Olszak B., Skov-Petersen S., Oedum N., Jørgensen L.B., Brown R.E., Mundy J.: Knockout of Arabidopsis Accelerated-cell death11 encoding a sphingoginsin transfer protein causes activation of programmed cell death and defense. *Genes & Development* 16, s. 490-502. 2002.
- Brügger K., Redder P., She Q., Garrett R.A.: Mobile elements in archaeal genomes. *FEMS* 206, s. 131-141. 2002.
- Cambi A., Vincenzetti S., De Sanctis G., Neuhard J., Natalini P., Vita A.: Cytidine deaminase from two extremophilic bacteria: cloning, expression and comparison of their structural stability. *Protein Engineering* 14, s. 807-813. 2001.
- Carlsson A.S., LaBrie S.T., Kinney A.J., Wettstein-Knowles P.v., Browse J.: A KAS2 gene complements the phenotypes of the Arabidopsis *fab1* mutant that differs in a single residue implicated in catalysis. *Plant J.* 29, s. 761-770. 2002.
- Groes M., Teilum K., Olesen K., Poulsen F.M., Henriksen A.: Purification, crystallization and preliminary X-ray diffraction analysis of the carbohydrate-binding domain of flocculin, a cell-adhesion molecule from *Saccharomyces carlsbergensis*. *Acta Crystallographica D* 58, s. 2135-2137. 2002.
- Hansen M., Rusyn E.V., Hughes P.E., Ginsberg M.H., Cox A.D., Willumsen B.M.: R-Ras C-terminal sequences are sufficient to confer R-Ras specificity to H-Ras. *Oncogene* 21, s. 4448-4461. 2002.
- Hansen M.A., Kirpekar F., Ritterbusch W., Vester B.: Post-transcriptional modifications in the A-loop of 23S rRNAs from selected archara and eubacteria. *RNA Journal* 8(2), s. 202-213. 2002.
- Harris P.H., Poulsen J.-C.N., Jensen K.F., Larsen S.: Substrate Binding Induces Domain Movements in Orotidine 5'-Monophosphate Decarboxylase. *J. Mol. Biol.* 318, s. 1019-1029. 2002.
- Hughes P.E., Oertli B., Hansen M., Chou F.L., Willumsen B.M., Ginsberg M.H.: Suppression of integrin activation by activated Ras or Raf does not correlate with bulk activation of ERK MAP kinase. *Mol. Biol. of the Cell* 13, s. 2256-2265. 2002.
- Ichimura K., Tena G., Henry Y., Zhang S., Hirt H., Ellis B.E., Morris P.C., Wilson C.C., Champion A., Innes R.W., Sheen J., Ecker J.R., Scheel D., Klessig D.F., Machida Y., Mundy J., Ohashi Y., Kreis M., Heberle-Bors E., Walker J.C., Shinozaki K.: Mitogen-activated protein kinase cascades in plants: A new nomenclature. *Trends in Plant Sci.* 7, s. 301-308. 2002.
- Jacobsen K., Groth A., Willumsen B.M.: Ras-inducible immortalized fibroblasts: Focus formation without cell cycle deregulation. *Oncogene* (2002) 21, s. 3058-3067. 2002.
- Jensen A.B., Raventos D., Mundy J.: Fusion genetic analysis of jasmonate signaling mutant in Arabidopsis. *Plant Journal* 29, s. 595-606. 2002.
- Jensen B., Nebelung P., Olsen J., Reeslev M.: Enzyme production in continuous cultivation by the thermophilic fungus, *Thermomycetes lanuginosus*. *Kluwer Academic Publishers* 24, s. 41-45. 2002.
- Jensen K.F.: The divergent family fo dihydroorotate dehydrogenases. 481-490s. Rudolf Weber, Berlin 2002.
- Johansson E.H., Mejlhede N., Neuhard J., Larsen S.: Crystal Structure of the Tetrameric Cytidine Deaminase from *Bacillus subtilis* at 2.0 Å Resolution. *Biochemistry* 41, s. 2563-2570. 2002.
- Kjøller a., struwe s.: *Enzymes in the environment*. 267-284s. 2002.
- Kofoed C., Vester B.: Binding of the antibiotic avilamycin to ribosomes and drug resistance caused by mutations in 23S RNA. *Antimicrobial Agent Chemotherapy* 46, s. 3339-3342. 2002.
- Lang H.L.E., Jacobsen H., Ikemizu S., Andersson C., Harlos K., Madsen L., Hjorth P., Søndergaard L., Svejgaard A., Wucherpfennig K., Stuart D.I., Bell J.I., Jones Y., Fugger L.: A functional and structural basis for TCR cross-reactivity in multiple sclerosis. *Nature Immunology* Oct; 3(10):940-3, s. 1529-2908. 2002.
- Long K.S., Garrett R.A.: *Wiley Encyclopedia of Molecular Medicine*. John Wiley & Sons; Inc. 0, s. 2821-2826. 2002.
- Moreira J.M.A., Hörz W., Holmberg S.: Neither Reblp nor poly(dA-dT) Elements Are Responsible for the Highly Specific Chromatin Organization at the ILV1 Promoter. *J. Biol.Chem.* 277, s. 3202-3209. 2002.
- Mundy J., Schneitz K.: Protein phosphorylation in and around signal transduction. *Trends in Plant Sci.* 7, s. 54-55. 2002.
- Navarro Poulsen J.C., Harris P.H., Jensen K.F., Larsen S.: Selenomethionine substitution of orotidine-5'-monophosphate decarboxylase causes a change in crystal contacts and space group. *Biological Crystallography D* 57, s. 1251-1259. 2001.
- Nielsen F.C., Nielsen J., Koch G., Christiansen J.: Cytoplasmic trafficking of IGF-II mRNA-binding protein by conserved KH domains. *Journal of cell science* 115, s. 2087-2097. 2002.
- Nielsen I.S., Nielsen O., Murray J.M., Thon G.: The Fission Yeast Ubiquitin-Conjugating Enzymes UbcP3, Ubc15, and Rhp6 Affect Transcriptional Silencing of the Mating-Type Region. *Eukaryotic Cell* 1, s. 613-625. 2002.
- Nygaard P., Jarmer H.: Transcription Analysis of the *Bacillus subtilis* PucR Regulon and Identification of a *cis*-Acting Required for PucR-Regulated Expression of Genes Involved in Purine Catabolism. *Journal of Bacteriology* 184, no.12, s. 3232-3241. 2002.
- Nygaard S., Wendelbo R., Brown S.: Surface-specific zeolite-binding proteins. *Adv. Mater* 14, s. 1853-1856. 2002.
- Nørager S.C., Jensen K.F., Bjørnberg O., Larsen S.: *E. coli* Dihydroorotate Dehydrogenase Reveals Structural and Functional Distinctions between Divergent Classes of Dihydroorotate Dehydrogenases. *Structure* 10, s. 1211-1223. 2002.
- Nørholm M.H.H., Dandanell G.: Specificity and Topology of the *Escherichia coli* Xanthosine Permease, a Representative of the NHS Subfamily of the Major Facilitator Superfamily. *American Society for Microbiology* 183, no.16, s. 4900-49004. 2001.
- Oddershede L., Kisbye J., Grego S., Brown S., Berg-Sørensen K.: The motion of a single protein, the lambda-receptor, in the bacterial outer membrane. *Biophysical J.* 83, s. 3152-3161. 2002.

- Olsen A.D., Mundy J., Skriver K.: Peptomics, identification of novel cationic *Arabidopsis* peptides with conserved sequence motifs. In *Silico Biol.* 2, s. 39-44. 2002.
- Ottosen M.B., Björnberg O., Nørager S.C., Larsen S., Palfey B.A., Jensen K.F.: The dimeric dihydroorotate dehydrogenase A from *Lactococcus lactis* dissociates reversibly into inactive monomers. *Protein Science* 11, s. 2575-2583. 2002.
- Palfey B.A., Björnberg O., Jensen K.F.: Insight into the Chemistry of Flavin Reduction and Oxidation in *Escherichia coli* Dihydroorotate Dehydrogenase Obtained by Rapid Reaction Studies. *Biochemistry* 40, s. 4381-4390. 2001.
- Palfey B.A., Björnberg O., Jensen K.F.: Specific Inhibition of a Family 1A Dihydroorotate Dehydrogenase by Benzoyl Pyrimidine Analogues. *Journal of Medicinal Chemistry* 44, number 18, s. 0. 2001.
- Pedersen S., Christiansen J., Hansen T., Larsen M., Nielsen F.: Human insulin-like growth II leader 2 mediates internal initiation of translation. *Biochem.J.* 363, s. 37-44. 2002.
- Pedersen S., Christiansen J., Hansen T., Larsen M.R., Nielsen F.C.: Human insulin-like growth factor II leader 2 mediates internal initiation of translation. *Biochem.J.* 363, s. 37-44. 2002.
- Pedersen S., Christiansen J., Hansen T.O., Larsen M., Nielsen F.C.: Human insulin-like growth factor II leader 2 mediates internal initiation of translation. *Biochem.J.* 363, s. 37-44. 2002.
- Pedersen S.F., Beisner K.H., Hougaard C., Willumsen B.M., Lambert I.H., Hoffmann E.K.: Rho family GTP binding proteins are involved in the regulatory volume decrease process in NIH3T3 mouse fibroblast. *Journal of Physiology* 541, 3, s. 779-796. 2002.
- Peng X., Blum H., She Q., Mallok H., Brügger K., Garrett R.A., Zillig W., Prangishvili D.: Sequences and replication of the archaeal rediviruses SIRV1 and SIRV2 relationships to the archaeal lipothrixvirus SIFV and some eukaryal viruses. *Virology* 291, s. 226-234. 2001.
- Petersen M., Brodersen A.P., Mundy J.: MAP kinaser: molekylære transistorer i dyr og planter. *Ugeskrift for læger* 10/juni, 2002.
- Puyl T., Wu J.J., Zimmerman L., Zhang L., Ehrlich E., Berchtold M.W., Hoek J.B., Karpen S.J., Nathanson M.H., Bennett A.M.: Epidermal Growth Factor-mediated Activation of the ETS Domain Transcription Factor Elk-1 Requires Nuclear Calcium. *The Journal of Biological Chemistry* 277/30, s. 27517-27527. 2002.
- Redder P., Faguy D., Brügger K., She Q., Garrett R.A.: Archaeal Mobile DNA. In "Mobile DNA". A.S.M.Press 0, s. 1060-1073. 2002.
- Redder P., She Q., Garrett R.A.: Non-autonomous mobile elements in the Crenarchaeon *Sulfolobus solfataricus*. *J.Mol.Biol.* 306, s. 1-6. 2001.
- Rønn L.C.B., Olsen M., Soroka V., Østergaard S., Dissing S., Poulsen F.M., Holm A., Berezin V., Bock E.: Characterization of a novel NCAM ligand with stimulatory effect on neurite outgrowth identified by screening a combinatorial peptide library. *European Journal of Neuroscience* 16, s. 1720-1730. 2002.
- Soroka V., Kiryushko D., Novitskaya V., Rønn C.B., Poulsen F.M., Holm A., Bock E., Berezin V.: Induction of neuronal differentiation by a peptide corresponding to the homophilic binding site of the second Ig module of NCAM. *Journal of Biological Chemistry* 277, s. 24676-24683. 2002.
- Staubli F., Jørgensen T.J.D., Cazzamali G., Williamson M., Lenz C., Søndergaard L., Roepstorff P., Grimmlikhuijzen C.J.P.: Molecular identification of the insect adipokinetic hormone receptors. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* March 19, 99(6), s. 3446-3451. 2002.
- Sørensen P.G., Dandanell G.: A new type of dihydroorotate dehydrogenase, type 1S, from the thermoacidophilic archaeon *Sulfolobus solfataricus*. *Extremophiles* 6, s. 6245-6251. 2002.
- Teilmann K., Kragelund B.B., Poulsen F.M.: Transient structure formation in unfolded acyl coenzyme A binding protein observed by site directed spin labelling. *Journal of Molecular Biology* 324, s. 349-357. 2002.
- Teilmann K., Maki K., Kragelund B.B., Poulsen F.M., Roder H.: Early kinetic intermediate in the folding of acyl-coenzyme A binding protein detected by fluorescence labelling and rapid mixing. *Proceedings of the National Academy of Sciences, USA* 99, s. 9807-9812. 2002.
- Thomsen J.K., Kragelund B.B., Teilmann K., Knudsen J., Poulsen F.M.: Transient intermediary states with high and low folding probabilities in the apparent two-state folding equilibrium of ACBP at low pH. *Journal of Molecular Biology* 318, s. 805-814. 2002.
- Thon G., Bjerling K.P., Bünner C.M., Hansen J.V.: Expression-state boundaries in the mating-type region of fission yeast. *Genetics* 161, s. 611-622. 2002.
- Van Den Bosch B.L., Schwaller B., Vlemingckx V., Meyers B., Stork S., Ruehlicke T., Van Houtte E., Klaassen H., Celio M.R., Missiaen L., Robberecht L., Berchtold M.W.: Protective effect of parvalbumin on excitotoxic motor neuron death. *Experimental Neurology* 174, s. 150-161. 2002.
- Wadum M.C., Villadsen J.K., Feddersen S., Møller R.S., Neergaard T.B., Kragelund B.B., Hojrup P., Faergeman N.J., Knudsen J.: Fluorescently labelled bovine acyl-CoA-binding protein acting as an acyl-CoA sensor: interaction with CoA and acyl-CoA esters and its use in measuring free acyl-CoA esters and non-esterified fatty acids. *Biochem. J.* 365, s. 165-172. 2002.
- Østergaard L., Mattsson J.O., Mundy J.: A plant beta-glucan synthase. *Plant Mol. Biol.* 49, s. 559-566. 2002.
- Østergaard L., Petersen M., Mattsson O., Mundy J.: An *Arabidopsis* callose synthase. *Plant Mol. Biol.* 49, s. 559-566. 2002.

Studienævnet for Biokemi

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af lærerrepræsentanter: Karen Skriver, Olle Karlström, Bent W. Sigurskjold (vice-studieleder), Kaj Frank Jensen. Studenterrepræsentanter: Marie Helene Mikkelsen (næstformand), Pernille Andersen, Sine Zambach, Ditte Wellner. Studenter suppleanter: Rie Nygaard, Agnete Kirkeby, Ina Ammendrup-Johnsen, Nikolaj H. T. Petersen. Studenterrepræsentanterne i studienævnet tilhører alle foreningen "Rigtige Biokemikere".

Suppleanterne møder ofte op til studienævnsmøderne.

Dispensationsudvalg: Kaj Frank Jensen og Marie Helene Mikkelsen.

Med udgangen af august 2002 stoppede studienævnets sekretær igennem mange år, Lis Lefeldt, sit arbejde. Vi takker hende for den personlige omsorg, hun altid har udvist for hver enkelt biokemistuderende, og for sit engagement i studienævnets sager i almindelighed. Den ny sekretær, Ole Lansø er ansat på halv tid, hvilket er årsagen til at åbnings-tiden på studienævnskontoret er indskrænket.

Beretning

Studienævnet for Biokemi har hjemsted ved Molekylær-biologisk Institut. Ved studienævnets administration er sekretær Ole Lansø (telefon 35322006) og studieleder Kaj Frank Jensen (telefon 35322020). Åbningstider på studienævnskontoret er mandag, onsdag og fredag i tidsrummet 10-14.

Om biokemistudiet

Der blev i år 2002 optaget ca. 85 nye studerende (faktiske studiestartere) på biokemilinen, hvilket repræsenterer en nedgang 15% i forhold til sidste år. Omkring halvdelen af nedgangen kan ifølge interview med de nystartede studerende tilskrives oprettelsen af Nanoteknologistudiet ved vores fakultet. Omkring 60% af studiestarterne opnår en bachelorgrad i biokemi, men nærværd 20% af bachelorerne optages på andre kandidatuddannelser end biokemi. Dette giver sig udslag i et tilsyneladende frafald på kandidatuddannelsen, som ikke er reelt. Gennemførelsen af kandidatuddannelsen er i virkeligheden meget tæt på 100%.

Studienævnets aktiviteter

Der har i årets løb været afholdt 9 møder i studienævnet. Disse har alle drejet sig om væsentlige aspekter af studiet. Sager om dispensation og meritoverførsel er løbende blevet behandlet af dispensationsudvalget.

Studienævnet har i 2002 behandlet 175 dispensationssager. Heraf har 69 af sagerne drejet sig om meritoverførsel af studieophold/kurser i udlandet. Seks sager har vedrørt overflytning af studerende fra andre uddannelsessteder til KU. De resterende sager har primært omhandlet eksamensforhold og dispensation fra kursuskrav.

Det har været en glæde for studienævnet at konstatere, at de nyoprettede kurser i biofysik, statistik for biokemikere og molekylær cancer genetik alle har været en succes.

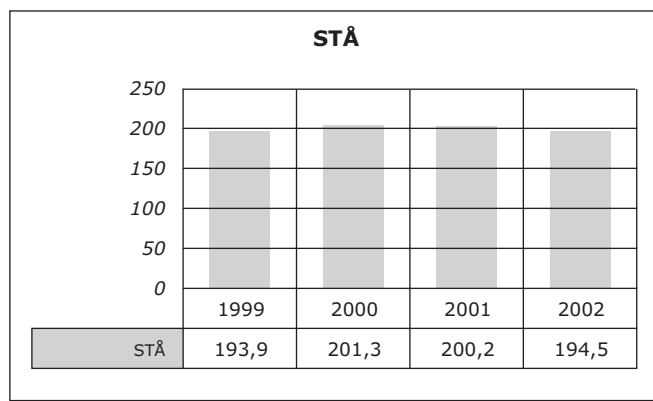
Endelig skal det nævnes, at studienævnet i det forgangne år har brugt ganske megen tid – også i underudvalg – på at diskutere udformning og implementering af fakultetets nye studiestruktur på biokemi. Desuden skal det nævnes, at studielederen for biokemi nu også er studieleder for bioinformatik og medlem af det studienævnet for nanoteknologi.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder					I alt
	Biokemi	Kemi	Matematik	Øvrige naturv.	Meritoverført	
Biokemi	186,3	74,7	17,8	13,3	3,5	295,6
Biologi	3,9					
Andre fag	1,9					
Meritstuderende	1,7					
Gæstestuderende	0,8					
I alt	194,5					
Åben uddannelse	0,3					

STÅ 1999-2002

Kaj Frank Jensen, studieleder

August Krogh Institutet

(Institut for Fysiologi og Biokemi)

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder er: Professor Erik Hviid Larsen

Institutbestyrelsen består af: Viceinstitutleder, lektor Ian H. Lambert, lektor Poul Kristensen, lektor Ivana Novak, professor Per Amstrup Pedersen, laborant Søren Johansen, laborant Thomas Sørensen, studerende Jonas Geldmann og studerende Caspar Elo Christensen.

Organisation

August Krogh Institutet (AKI) består af følgende afdelinger: Zoofysiologisk Laboratorium, Laboratoriet for Cellulær og Molekylær Fysiologi og Biokemisk Afdeling.

Afdelingsbestyrere er: Lektor Povl E. Budtz til 30/11-02 derefter lektor Lis Olesen Larsen, lektor Carsten Juel og lektor Grith Wybrandt.

Desuden findes en fælles administrationsafdeling ledet af Lise Riis.

Det fælles edb-netværk, AkiZci-nettet, der omfatter August Krogh Institutet, Zoologisk Museum, Zoologisk Institut og Institut for Idræt, ledes af direktør Jørgen Gomme.

Adjungerede professorer

Bengt Saltin, Center for Muskelforskning, Rigshospitalet, Anne Grete Byskov, Laboratoriet for Reproduktionsbiologi, Rigshospitalet og Anders Holten Johnsen, Afdeling for Klinisk Biokemi, Rigshospitalet.

Adresse

Universitetsparken 13
2100 København Ø
Telefon 35 32 15 50
Fax 35 32 15 67
aki@aki.ku.dk
www.aki.ku.dk

Institutlederens årsberetning

AKIs forskning og undervisning, som rækker fra studier på biokemisk og molekylært niveau til integration af processer i det hele dyrs og menneskes fysiologi, er beskrevet i de respektive afdelingers forskningsberetninger.

AKIs ph.d.-skole udbyder kurser inden for de fleste af instituttets forskningsområder.

Zoofysiologisk Laboratorium (ZL)

Laboratoriets forskning og undervisning er orienteret mod integrativ fysiologi fortrinsvis med grundvidenskabelige problemstillinger, men er også orienteret mod fysiologiens anvendelse inden for aktuelle samfundsområder som bioteknologi, beskyttelse af biologiske miljøer og nanoteknologi. Vi udvikler og anvender celle- og vævsmodeller, og med molekylærbiologiens og biofysikkens metoder stude-

res biologisk regulation på cellulært og molekylært niveau. Med udgangspunkt i dyrs funktion og vekselvirkning med deres omgivelser undervises i biologisk tilpasning i indvidfysiologisk, økologisk og evolutionært perspektiv. Vores hovedområder er: Transport af elektrolytter og organiske molekyler, salt- syre/base- og vandbalance og vækst og differentiering.

Forskningsvirksomhed

Akvatiske og terrestriske organismers vand- og ionbalance og mekanismer for transport af vand, ioner og organiske molekyler i membraner

Paddehudens transportfysiologi og molekylære mekanismer

Paddehudens epitel er specialiseret til optagelse af ioner og vand. Vi har tidligere vist at en apikal klorid-kanal i de mitokondrie-rige celler er reguleret via beta-adrenerge receptorer på cellens indadvendende plasmamembran, og det er vores hypotese, at denne kanal er homolog med den humane 'cystic fibrosis transmembrane conductance regulator' (CFTR). Vi har klonet *bufo*-CFTR cDNA og har nu med radioaktive isotoper af klorid- og iodid vist, at iodid og klorid permeabiliteterne er ens. Dette overraskende fund skal sammenholdes med at kanalens elektriske kloridkonduktans er mange gange større end iodidkonduktansen. Med kanin-polyklonalt antistof rettet mod et syntetisk peptid svarende til en sekvens i det katalytiske 70 kDa A-molekyle fra okse V-type H⁺-ATPase har vi påvist specifik proton-pumpe ekspresion i de mitokondrie-rige celler. Dette fund bekræfter vores hypotese, at den aktive optagelse af klorid i ferskvand drives af en V-type proton-ATPase. Paracellulær iontransport er studeret med radioaktive isotoper og vi har fundet at en betydelig flux af ioner og mindre organiske molekyler (f.eks. sukrose) optages gennem huden, sandsynligvis ved 'solvent drag'. Transportvejene for vand studeres med molekylærbiologiske metoder med henblik på at identificere de membraner, der indeholder vandkanalproteiner (aquaporiner), af hvilke vi har påvist ekspresion af AQP2 i epidermis. AQP1 og -3 er fundet i det subepidermale bindevæv og de har muligvis betydning for optagelse af vand under rehydrering. Padder drikker nemlig ikke oralt, men optager vand gennem huden. Hos tudser er hudområdet caudalt på bugen (seat patch) specialiseret til vandoptagelse ved at være rigt vaskulariseret og have reguleret vandpermeabilitet. Med Laser Doppler Flowcytometri har vi fortsat undersøgelserne af denne regulering og har nu inddraget den amerikanske ørkentudse, som er specialiseret til hurtig rehydrering (E.H. Larsen, N.J. Willumsen, J. Amstrup, M.Grosell, A.L. Viborg, C.Pavel i samarbejde med S. Nielsen og L.N. Nejsum, Århus Universitet og S.D. Hillyard, University of Nevada Las Vegas).

Ionregulering hos ferskvandsfisk

Ferskvandsfisk er hyperosmotiske i forhold til omgivelserne, og den aktive optagelse af ioner finder sted fortrinsvis gennem gællepitelet. Vi har vist at zebrafisken (*Danio rerio*) kan opretholde normal ekstracellulær koncentration af NaCl efter eksponering til deioniseret vand (< 30 µM NaCl) gennem flere måneder. Natrium og klorid blev optaget via mætbare transportsystemer med affinitetskonstanter på henholdsvis 74 og 8 µM. Vi kunne vise at ionoptagelsen

fra deioniseret vand, i modsætning til ionoptagelsen fra almindeligt 'drikkevand' (1500 μM NaCl), er drevet af en proton-pumpe. Kloridoptagelsen blev i begge tilfælde reduceret ved hæmning af karbonsyreanhydrase, og da H^+ -pumpe antistoffet viste immunreaktivitet i gælleepitelet er det sandsynligt at kloridoptagelsen fra fortyndet ferskvand også i dette epitel drives af en protonpumpe (M. Grosell, I. Novak, J. Amstrup, A.M. Boisen, E.H. Larsen).

Jern-homeostase hos ferskvandsfisk

Vi gjorde følgende fund: Jern-optagelse via gælleepitelet udgør en vigtig komponent i zebrafiskens jern-balance, influxen beror på en mætbar mekanisme med meget høj affinitet ($K_m = 5.9$ nM), den afhænger af forudgående reduktion af Fe^{3+} til Fe^{2+} , og er H^+ -pumpeafhængig. Dette er foreneligt med den herskende hypotese, at epitelial Fe transport beror på kobling mellem en apikal membranbunden Fe^{3+} reductase og en Fe^{2+} - H^+ symporter (M. Grosell, N.R. Bury, King College, London).

Intestinal HCO_3^- sekretion hos marine benfisk

Marine benfisk er hypoosmotiske i forhold til havvand. Ved drikning optages ioner og vand. I modsætning til de små diffusible ioner (natrium, kalium og klorid), der udskilles gennem gælleepitelet, tilbageholdes calciumionerne i tarmen. Vi fandt at skrubbens (*Platichthys flesus*) udskillelse af bikarbonat gennem tyndtarmens væg stimuleres ved tilstedeværelse af Ca^{2+} i tarmlumen – både i det isolede epitel og *in vivo*. Den efterfølgende udfældning af CaCO_3 reducerede væskens osmolalitet med helt op til 70 mOsm og i *in vivo* forsøg reduceredes samtidigt den ekstracellulære væskes osmolalitet. Den udskilte bikarbonat hidrører fra metabolisk dannet CO_2 . Undersøgelser med specifikke hæmmere af protontransportører sandsynliggjorde at bikarbonatsekretionen er drevet af en proton-pumpe (M. Grosell, R.W. Wilson, University of Exeter, UK).

Iontransport i mesonefros hos skrubtudsen

Studiet af nefronet hos amfibier har været essentiel for forståelsen af urindannelse i vertebratnefronet. Speciel stor opmærksomhed har været rettet mod nefronet fra akvatiske amfibier. Amfibiernes urin er hypo-osmotisk i forhold til plasma, og i ferskvand producerer amfibier en yderst fortyndet urin. I dette miljø deltager samlekanalsystemet – dannet af samlerør og samlekanaler – i reabsorption af salte og dermed fortynding af urinen. Urinprøver fra skrubtudsen, *Bufo bufo*, indikerer at amfibier i et terrestrisk miljø ikke fortynder urinen i samme grad som akvatiske amfibier. Vores forsøg viser, at en af de primære opgaver for samlekanalsystemet hos terrestriske amfibier muligvis er K^+ -sekretion. Herudover har vi evidens for tilstedeværelsen af en hidtil ubeskrevet Na^+ -koblet aniontransportør. Elektrofysiologiske målinger på enkelte celler i isolerede og perfunderede nyrerør har antydnet, at denne aniontransportør er involveret i sekretion af uorganisk fosfat. Forsøg med degenererede primere og RT-PCR indikerer at mRNA fra en fosfattransportør er tilstede i tudsens samlekanalsystem (N.Møbjerg, I. Novak, E.H. Larsen, J.Amstrup).

Iontransport i pancreas

En af de vigtigste funktioner i den exokrine del af pancreas er dannelsen af et sekret med højt indhold af bikarbonat og lavt indhold af calcium. ATP, som frigives fra celler, er en nyopdaget regulator i mange forskellige celler. I pancreas

bidrager ATP muligvis til regulering af sekretion og andre processer. Vores projekter belyser disse processer cellulært såvel som subcellulært og på organniveau. Dertil bruges intakte organer, isolerede epitelceller, og ekspressionsystemer, som undersøges ved hjælp af molekylærbiologiske teknikker, patch-clamp teknikker, immunhistokemi og fluorescens-optiske metoder, specielt confocal laser scanning mikroskop (CLSM). De cellulære mekanismer bag bikarbonatsekretion fra udførselsgange involverer H^+ og/eller HCO_3^- transportører, såsom H^+/K^+ -pumpen, hvilket undersøges ved hjælp af intracellulære pH-målinger og immunhistokemi. Calciumtransport i pancreas udførselsgange involverer et specifikt protein, $\text{Na}^+/\text{Ca}^{2+}$ -transportøren (NCX), som forekommer i flere isoformer. Regulering af de forskellige pancreas NCX-isoformer undersøges ved brug af HEK293-celler transient transfekteret med GFP tagged NCX-isoformer. Udover NCX foregår Na^+ -transport via epitel Na^+ -kanaler (ENaC) i mange epitelceller. Dette viser sig ikke at være tilfældet i udførselsgange. Cholinerg stimulation og stress medfører frigivelse af ATP fra acini, som visualiseres med nye CLSM og luciferin/luciferase metoder. Acini har ikke mange funktionelle purinerge P2 receptorer. Derimod har udførselsgange flere funktionelle typer af P2-receptorer. P2-receptorer og koblede intracellulære signaleringsmekanismer undersøges ved at udtrykke P2X- og P2X7-receptorer i HEK293-celler. ATP-medieret kinase aktivitet undersøges ved hjælp af Western blot og CLSM. Sidstnævnte bruges endvidere til undersøgelse af Ca^{2+} signalering og receptorlokalisering. Pancreas P2-receptorer regulerer endvidere K^+ -kanaler. Samspillet mellem P2-receptorer og K^+ -kanaler undersøges ved hjælp af ekspresion i oocyter (I. Novak, J. Amstrup, S.E. Hede, K.L. Henriksen, M.R. Hansen, S. Odgaard. Sammen med: R. Nitschke (Albert Ludwigs-Universität, Freiburg, Tyskland), M. Voigt (Saint Louis University, MO, USA), K.D. Philipson (UCLA, CA, USA); A. North (University of Sheffield, UK).

Lipid-protein vekselvirkninger i biomembraner

Den mekaniske kobling mellem protein og lipidmembran i syntetiske lipidmembraner og biologiske membraner studeres med elektrofysiologiske og nanoteknologiske metoder. Målet er at belyse hvordan proteiners lokalisering og funktion reguleres af den omgivende membran. Gramicidin-A-kanaler benyttes som kraftmålere i biologiske membraner og effekten af membranaktive (amfipatiske) stoffer undersøges. Membraneffekter af anti-epileptiske stoffer (valproat-analoger) studeres i forskellige cellesystemer og resultaterne sammenholdes med en dyremodel for epilepsi. Endvidere analyseres den laterale heterogenitet i kunstige lipidmembraner ved brug af atomar kraft mikroskopi i et samarbejde med Nanoscience Centeret. Sideløbende foretages en bioinformatisk analyse af hvilke faktorer, der kan regulere proteiners laterale lokalisering i den heterogene membran (C. Nielsen, T. Eide i samarbejde med J.A. Lundbæk St. Hans Hospital).

Vækst og differentiering

Apoptoseregulering i brystkræftceller

Vi har tidligere vist, at apoptose i humane brystkræftceller (MCF-7) med forskellige metoder manifesterer sig forskelligt, afhængigt af apoptoseinduceren (se årbog 2001). Vi har nu sandsynliggjort, at den caspase-medierede substrat-

kløvning af PARP og cytokeratin 18, der anvendtes som apoptoseindikator i den tidligere undersøgelse, i denne cellevækst linie ikke er forårsaget af caspase-6 eller caspase-7-aktivitet. Caspase-3 udtrykkes ikke i MCF-7-celler (P. Budtz).

Epitel-stroma interaktion

I det fortsatte arbejde med at afdække den cellulære og molekulære baggrund for vækst og differentiering i det dynamiske samspil mellem epitel og bindevæv i mammakirtlen har vi bl.a. yderligere karakteriseret det nyligt opdagede gen, *EPSTII*, vist at den intracellulære kloridkanal, CLIC4, reguleres af TGF-beta i myofibroblaster samt isoleret og karakteriseret en progenitorcelle i det humane bryst. Der er desuden iværksat en analyse af fibroblasters og laminins betydning for epitelial polarisering af tumorceller (L. Rønnow-Jessen og N.S. Bundgaard i samarbejde med H.L. Nielsen, R. Villadsen og O.W. Petersen, Panum Institutet).

Laboratoriet for Cellulær og Molekylær Fysiologi (LCMF)

Laboratoriet arbejder med funktionelle og strukturelle aspekter af cellulære og molekulære processer, som knytter sig til cellemembranen. Projekterne omhandler aktiv og passiv transport af ioner over membranen, og transportens konsekvenser for bl.a.: Regulering af cellers homøostase under normale og patologiske forhold, kontrol af musklers blodgennemstrømning og dannelse af indlæringsprocesser.

Forskningsvirksomhed

Molekylær mekanisme for Na,K-pumpen fra nyrer ved heterolog ekspression, site-directed mutagenese og analyse af tre-dimensionale struktur

Opklaring af Na,K-pumpens mekanisme er forudsætning for at forstå den komplekse regulering af dens funktion i celler og væv. Hos pattedyr omsætter Na,K-ATPase 20-30% af den løbende energiproduktion i hvile til aktiv Na,K-transport i nyrer, centralnervesystem og andre celler i kroppen. Na,K-gradienten over cellemembranen vedligeholder membranpotentialer, cellevolumen og sekundært aktive transportprocesser for andre stoffer. Disse essentielle fysiologiske funktioner er baseret på en kompleks regulering af ekspressionen af Na,K-pumpens isozymer og systemerne for hurtig regulering af Na,K-transport i de enkelte celler og væv.

Na,K-pumpens tre-dimensionale struktur

Til krystallisering af hele Na,K-pumpens struktur renfremstilles Na,K-ATPase fra nyrer og vi udvikler metoder til krystallisering i detergent lipid faser. Lipid miceller tilsættes for at stabilisere proteinet under krystallisering. En anden angrebsvinkel er at oprense og krystallisere Na,K-pumpens domæner. F.eks. er det ATP-bindende N-domæne præpareret ved heterolog ekspression og renfremstillet ved kromatografi med henblik på krystallisering.

Na,K-pumpen indgår i familien af P-type pumper, der har fælles arkitektur af proteinet med identiske aminosyre sekvenser i de essentielle områder for binding af ATP, fos-

forylering og overførsel af energi til katjonsites i membranen. Strukturen af Ca-pumpen fra muskler blev løst ved høj resolution i 2000. Denne struktur har fået enestående betydning ved forklaring af struktur-funktionsammenhænge for Na,K-pumpen. På basis af Ca-pumpens struktur har vi bygget modeller af væsentlige dele af *alpha*-subunit af Na,K-ATPase. Disse modeller er særligt vigtige ved fortolkning af struktur-funktionsdata fra forsøg med site-directed mutagenese (K.O. Håkansson, P.L. Jørgensen, P.A. Pedersen, S. Alizadeh).

Struktur-funktion sammenhænge for Na,K-pumpens protein

Efter analyse af et stort antal mutationer i transmembrane segmenter har vi udviklet detaljerede modeller for strukturen af bindingsteder for natrium- og kaliumjoner. En uventet og ny observation er, at vi har opklaret den molekulære mekanisme bag en ændring i Na,K-pumpen i saltkirtler fra *Artemia Salina*. Det er små røde krebsdyr, der som det eneste dyr overlever i saltsøer ved op til 30% salt i så store mængder, at de farver vandet rødt og tiltrækker store flokke af flamingoer. Substitution af to lysiner i M4 og M5 i Na,K-pumpens katjon site virker som en fikseret intern katjon, der erstatter natrium- eller kalium-joner. Herved nedsættes K/ATP og Na/ATP-ratio for Na,K-pumpen, således at saltet kan transporteres mod de meget stejle gradienter i saltsøerne.

Som de første har vi kunnet udtrykke mutanter af aminosyrer i TGDGVND-segmentet i P-domænet, som findes i samme sekvens i alle katjonpumper. Vi har løst en række problemer omkring bindingen af magnesium-joner og P-domænets rolle ved overførsel af energi til bindingssteder for katjoner i membranfasen. I domænet for binding af ATP har vi identificeret en arginin-sidekæde, der er afgørende for binding af ATP og overførsel af gammafosfat til proteinet (P.L. Jørgensen, P.A. Pedersen, B. Kristensen).

Na,K-pumpens fysiologiske regulering

Vi har fusioneret det grønt fluorescerende protein (EGFP) med Na,K-pumpens alpha-subunit som en metode til at følge Na,K-pumpens fordeling i cellerne. Herefter har vi kunnet undersøge trafikken af Na,K-pumper mellem overflademembranen og intracellulære vesikler. Det har vist sig at den hæmning af Na,K-pumpen som ses efter aktivering af proteinkinaser eller hæmning af proteinfosfatase til dels skal forklares ved transport af Na,K-pumper fra overflademembranen til intracellulære vesikler (S. Birkelund, P.L. Jørgensen, S. Alizadeh).

Karakterisering af heterologt udtrykte membranproteiner

Et af de store begrænsninger i karakterisering af membranproteiner er, at de er meget svære at producere i heterologe systemer i koncentrationer, der tillader oprensning og renfremstilling. Vi har derfor arbejdet med identifikation og karakterisering af det cellulære respons, der udløses af heterolog membranproteinproduktion i *S. cerevisiae*. For at få et bredt udsnit af membranproteiner at arbejde med, har vi udviklet gærbaserede heterologe ekspressionssystemer for TM7-receptorerne for adenosin, vasopressin, pituitary adenylate activating polypeptide samt de Ca²⁺-aktiverede K-kanaler rSK3 og hIK. Endvidere har vi fortsat arbejdet med udvikling af zygomyceten *M. racemosus* som vært for heterolog membranproteinproduktion indenfor rammerne

af Center for Eukaryot Proteinproduktion (P.A. Pedersen, J.H. Larsen, D. Sørensen, D. Muncanovic, S. Rojko, B.R. Johannesen, L. Steffensen).

Fysiologisk respons på heterolog proteinproduktion

Mange små og ukomplicerede proteiner kan relativt let produceres i store mængder ved heterolog ekspression. Det er imidlertid et problem, at den tredjedel af alverdens proteiner, der er membranforankrede, ikke kan udtrykkes til højt niveau i noget celledsystem. Med udgangspunkt i gær undersøger vi derfor effekten af heterolog ekspression på cellens normale fysiologi. Dette arbejde har resulteret i, at vi har identificeret en ny signaltransduktionsvej, der specifikt aktiveres ved heterolog ekspression. Dette respons indvirker på translationsinitieringen i gær. Samtidig har vi ved hjælp af aeqvorin undersøgt ændringer i den cytoplasmatiske Ca^{2+} -concentration forårsaget af heterolog ekspression. Disse studier kombineres med undersøgelser af ændringer i cellens makromolekylære syntese, 2D gelelektroforese og microarray studier (L. Steffensen, A.-L. Hansen, R. Kragh, D. Sørensen, P.A. Pedersen).

Membranproteiners struktur

Vores studier af proteiners strukturer er hovedsagligt fokuseret på membran-proteiner, især P-type ATPaser. På grund af de store vanskeligheder med at isolere og krystallisere membranproteiner er en alternativ fremgangsmåde under udarbejdelse, hvor kun de opløselige domæner af et antal P-type ATPaser udtrykkes og oprenses med henblik på krystallisering. Et beslægtet, opløseligt protein fra *E. coli* er oprenset og karakteriseret (K.O. Håkansson, C. Nielsen, R. Billeskov, L. Haue, J. Sørensen, C. Thing).

Transportprocesser i muskler

Vi har arbejdet indenfor følgende 3 områder. 1) Ændringer af membrantransport i erythrocytter og muskler som følge af hypoxi, hvor vi har fokuseret på ændringer i en række pH-regulerende transportsystemer i forbindelse med højde-tilpasning. 2) pH regulerende transportsystemer i muskler; der er især blevet fokuseret på Na-bikarbonat co-transportøren. 3) Ionændringers betydning for kredsløbsregulering (H. Walas, C. Juel).

Protein-protein og protein-lipid interaktion

Generelt arbejdes med protein-protein interaktion og protein-lipid interaktion, specielt med henblik på betydningen for regulering af transmembranære passive iontransportprocesser, og med modulering af passive iontransportprocesser ved brug af uorganiske anta-/a-gonister, samt redox-homeostasens indflydelse, specielt med henblik på calpromotin (P. Bennekou, B.I. Kristensen, G. Bengtson, S.L. Johansen og P. Christophersen (Neurosearch)).

Den non-selektive kation-kanal i den humane erythrocyt

Arbejdet med kontrol af salt/volumetab fra seglceller, som tidligere beskrevet, er fortsat med speciel vægt på det dynamiske samspil mellem den calmodulin/calcium-aktiverede K^+ -kanal, Ca^{2+} -pumpen og den non-specifikke kation-kanal fra røde blodlegemer, med reference i den normale erythrocyt. Det har vist sig, at den farmakologiske profil for kloridhæmning i erythrocytter fra gris afviger fra den humane, ligesom den uspecifikke kation kanal enten mangler eller er nedreguleret. Dette søges udnyttet i den protein-

kemiske karakterisering af disse transportveje (P. Bennekou, B.I. Kristensen, G. Bengtson, S.L. Johansen og fra Neurosearch P. Christophersen, H. Flyvbjerg, Risø/NBI og E. Gudowska-Nowak, the Smoluchowski Institute for Theoretical Physics, Jagiellonian University, Krakow).

Neurobiologi

Stoffer, der fungerer som antagonist for gruppe I metabotrofe glutamat-receptorer, undersøges i industrien som mulige anxiolytika. Imidlertid er stofferne kendte for også at hæmme dannelse af langvarig hukommelse (via hæmning af LTP). Gruppen består af to subtyper (mGluR1 og mGluR5) og for at undersøge den hukommelsesmæssige funktion af hver subtype, har vi udført hukommelsestest af rotter efter injektion i den præfrontale hjernebark af forskellige antagonist, som selektivt hæmmer én subtype ad gangen. Resultaterne har vist, at præfrontal mGluR1 – men ikke mGluR5 – var involveret i dannelse af både korttids- og langtidshukommelse (S. Petersen, G.R.J. Christoffersen).

Relationer mellem præfrontale 'event-related potentials' og øjenbevægelser hos mennesker ved en forventet auditorisk stimulus

Ved EEG-målinger med forskellige forsøgsparadigmer er der hos forsøgspersoner fundet en præfrontal negativ EEG-bølge i den perceptionsforberedende tidsperiode. Resultaterne sammenholdes nu med nye forsøg med målinger af elektro-okulare potentialer med henblik på at vurdere, om uvilkaarlige øjenbevægelser kan være væsentlige bidragydere til de målte 'event-related-potentials' (L.E. Nielsen, G.R.J. Christoffersen, J.L. Michelsen).

Ehrlich-cellelens volumenregulering i isotone og anisotone medier

Fosfoinositider og inositolfosfater spiller en vigtig rolle som signalmolekyler. Cellernes indhold af fosfoinositidet $PtdIns(4,5)P_2$ ændres parallelt med cellevolumen i anisotone medier, men ændres derimod ikke ved cellevulmningen i isotont medium med høj K^+ -koncentration. Under RVD-responset i hypotone medier regulerer Ehrlich-celler deres cellevolumen ned til et volumen-regulatorisk 'set point', bl.a. ved aktivering af en DIDS-følsom efflux kanal for taurin. Vi har kunnet vise, at DIDS overraskende har den dobbelte virkning tillige at stimulere taurinoptagelsen gennem system β i isotont medium (A.K. Jensen, I. Somer og L.O. Simonsen).

Efter *in vivo* mærkning med $[2-^3H]myo$ -inositol ses en aberrant 3H -mærkning af ATP og GTP, som meget let giver anledning til interferens ved kromatografi af de samtidigt 3H -mærkede inositolfosfater. Vi har kunnet vise, at den aberrante mærkning kan reduceres markant, hvis man som alternativ benytter specialfremstillet *myo*-inositol mærket med 3H ved C1 i stedet for C2 (L.O. Simonsen og S. Christensen).

Biokemisk Afdeling (BKA)

Forskningen grupperer sig inden for emnerne: Proteinkemi og termodynamik, membrantransportsystemers mekanisme og regulation samt mitochondriestofskifte og stofskifteregulation.

Forskningsvirksomhed

Proteinkemi og termodynamik

Biokemiske undersøgelser af leddyrers hudskelet (kutikula)
Projektets formål er at opnå en bedre forståelse af sammenhængen mellem biologiske kompositmaterialers egenskaber og deres biokemi. I år 2002 har vi fortsat bestemmelserne af aminosyresekvenser for kutikulære proteiner, samtidig med at vi har karakteriseret udvalgte proteiner med hensyn til kædefoldning og opløselighed. Endvidere har vi udarbejdet en mikrometode til bestemmelse af dityrosin og trityrosin, som fungerer som tværbindinger i det elastiske kutikulaprotein, resilin. Hensigten er at kortlægge udbredelsen af denne tværbindingstype i kutikulaområder hos udvalgte insekter. Undersøgelserne er blevet udført i tæt samarbejde med professor P. Roepstorff og lektor P. Højrup ved Syddansk Univ., Odense (G.B. Wybrandt, S.O. Andersen).

Protein nedbrydning i eukaryote celler

Vi arbejder fortsat med undersøgelser af ubiquitin/proteasomsystemet, som er ansvarligt for størstedelen af protein nedbrydningen i pattedyr-celler og dermed for bl.a. regulering af celledelinger, i stofskiftekontrol og immunologiske reaktioner.

Kæder af proteinet ubiquitin bindes kovalent til proteiner, før disse kan blive nedbrudt i proteasomer i cellerne. Andre enzymer modvirker nedbrydningen ved at fjerne ubiquitin fra proteinerne. Ved hjælp af molekylærbiologiske og proteinkemiske metoder har vi isoleret en række nye ubiquitin og/eller proteasom-bindende proteiner fra spaltegæren *Schizosaccharomyces pombe*, der bruges som modelorganisme for de mere komplekse pattedyrceller. Vi har fundet nye aspekter af nedbrydningsreaktionerne, idet nogle af de ubiquitin-bindende proteiner viser sig at beskytte celle-proteiner mod fraspaltning af ubiquitin og derved fremme nedbrydning af protein. Cdc48 er et ringformet ATPase-kompleks, der medvirker ved proteasom-midlet protein nedbrydning, formentlig ved at adskille peptidkæder, der findes i protein-komplekser. Vi har forsøgt at forstå virkemåden af Cdc48 og har beskrevet to nye proteiner, Ubx2 og Ubx3, som binder både ubiquitinkæder og Cdc48. Proteinernes indbyrdes kontakter og deres funktion er analyseret ved genetiske og protein-kemiske metoder (R. Hartmann-Petersen, K.B. Hendil i samarbejde med C. Gordon, Edinburgh, og A.H. Johnsen, Rigshospitalet).

Vi har observeret, at et af enzymene (E2) i ubiquitineringskæden mærkes med ubiquitin i et rekonstitueret system bestående af E1, E2, E3 og ATP. Den elektroforetiske mobilitet tyder på, at der er bundet to ubiquitinmolekyler til E2, men massespektrometrisk analyse indikerer, at der kun er tale om et. Uoverensstemmelsen mellem resultaterne fra de to metoder forsøges opklaret. Den funktionelle betydning er ikke klarlagt (P. Kristensen).

Vi har oprenset en ikke tidligere beskrevet, højmolekylær peptidase fra human placenta med spaltningsaktivitet af trypsintypen til homogenitet. Ved at tilføje et ekstra trin i oprensningen er den interfererende oxytocinase-lignende aktivitet fjernet. Enzymet undersøges detaljeret for sine proteolytiske samt fysisk-kemiske egenskaber (W. Uerkvitz).

Proteinstabilitet, og molekylær genkendelse og enzymkinetik

Projektets formål er at tilvejebringe fysisk-kemiske (termodynamiske og kinetiske) beskrivelser af enzyms strukturelle stabilitet og specifikke genkendelse af andre molekyler, samt at kortlægge sammenhænge mellem disse fænomener og deres katalytiske virkningsmekanismer. De anvendte teknikker er differentiell skanning kalorimetri, isothermisk titreringskalorimetri og overfladeplasmonresonans. Der karakteriseres både ligevægtsinteraktioner og bestemmelse af associations- og dissociations kinetiske samt steady-state enzymkinetiske parametre. Der er samarbejder med B. Svensson, Carlsberg Laboratorium, M. Willemoës, Kemisk Institut, KU, og L. Sottrup-Jensen, ÅU (B.W. Sigmundskjold).

Membrantransportsystemes og deres regulering

Intracellulær signalering

Molekylær karakterisering af mekanismer og signalstoffer, som indgår i reguleringen af transportsystemer, der er ansvarlig for opretholdelse af cellens vand- og ionindhold samt af cellulært pH. Mekanismer til regulering af cellens volumen er essentielle for en lang række fysiologiske funktioner herunder regulering af sekretion, stofskifte, cellevækst og programmeret celledød (apoptose). Således reagerer mange af cellens signaltransduktionsmekanismer på små forandringer i cellevolumen og udløser derved ændringer i membrantransport, stofskiftet og ekspresion af en lang række gener. Signalsekvenserne, der initieres ved en ændring af volumen, består af en volumensensor, signaltransduktionsvejene og effektorerne. Som mulige volumensensorer er der foreslået cytoskelettet, GTP-bindende proteiner, fosfolipaser, proteinkinaser og fosfataser. Vi har bidraget væsentligt til viden om både sensorer, de involverede signaltransduktionsveje og de involverede effektorer. Forskningen er fokuseret på følgende projekter: (1) Aktivisering af kanaler for ioner og organiske molekyler i forbindelse med volumenregulering og apoptose. (2) De små, monomere GTP-bindende proteiner og cytoskelettets rolle i signaleringskaskader aktiveret under volumenregulering og apoptose. (3) Aktivisering og translokation af fosfolipaser og proteinkinaser herunder især de mitogenaktiverede kinaser (MAPK) og tyrosinkinaser/fosfataser. (4) Ekspresion af K⁺-kanaler og leukotrienreceptorer i *Xenopus oocytes*. (5) Regulering af Na⁺ / H⁺-exchangesystemet. (6) Taurin homeostase i multidrugresistente celler. (7) Lysophosphatidylcholin og reaktive iltforbindelse som second messengers. (8) Karakterisering af dryptab i kød. (9) Effekten af ischaemi på fiskefibroblaster og fiskemuskelbindevævs-celler. Metoder, der anvendes: Patch clamp teknik, toelektrode voltage clamp-teknik, confocal laser scanning mikroskopi samt standard molekylærbiologiske teknikker og 2D-gelelektroforese. Projekterne udføres som samarbejde mellem E.K. Hoffmann, I.H. Lambert, S.T. Christensen, S.F. Pedersen, C. Hougaard, C. Ossum, S. Wilhelm, H.J. Eriksen, 10 interne specialestuderende samt B.S. Jensen Neurosearch, prof. F. Lang, Tyskland, prof. F. Wehner, Tyskland, prof. F. Sepúlveda, Chile, Seniorforsker F. Jensen, DFU, Forskningsleder J.H. Nielsen og N. Ørtenblad, Foulum.

Dyneinregulatoriske og sensoriske funktioner i klassiske cilier

Primære cilier spiller en afgørende rolle som sensorisk organel, hvor signaltransduktionskomponenter er ansvarlige for cellers evne til at registrere kemiske ændringer i det ekstracellulære miljø, herunder detektion af hormoner og vækstoffaktorer. I et internationalt samarbejde kortlægges de primære ciliars sensoriske egenskaber i nyrefunktion og under kønsorganers dannelse og fosterudvikling. Dertil undersøges ciliars rolle i forbindelse med celleoverlevelse/celledød, kemosensorisk adfærd og celle-volumenregulering i pattedyrceller og i encellede eukaryote organismer. Vi har bl.a. karakteriseret en insulin-receptor-lignende komponent i ciliemembranen i *Tetrahymena*, og rollen af mulige ciliære receptortyrosinkinaser, opioidreceptorer, guanilatcyklaser, calcium-kanaler og kinesiner undersøges i disse celler samt i cellelinjer af fibroblaster og nyreceller og i mesonephros og det udviklende ovarie (E.K. Hoffmann, I.H. Lambert, prof. A.G. Byskov (Reproduktionsbiologisk laboratorium, Rigshospitalet), prof. P. Satir (Albert Einstein College of Medicine, NY, USA), dr. O.N. Jensen (Odense Universitet), prof. D.N. Wheatley (Aberdeen University, UK), dr. G. Pazour (University of Mass., USA), prof. J. VanHouten (USA), prof. T. Hennessey (USA) and S.T. Christensen).

Regulering af salttransporten via epitelceller

Det isolerede frøskind er et bifunktionelt organ, der både absorberer og udskiller salt (NaCl). Salttransporten er underkastet hormonel regulering, men styres også af den cellulære og ekstracellulære ion-koncentration via selvhæmnings- og feedback-hæmnings mekanismer. Vore undersøgelser har vist at den hormonale regulering foregår via α_2 , β , V_2 , EP2, EP3, P2Y og P2X-receptorer. I øjeblikket undersøger vi hvorledes Ca^{2+} -receptorer er involveret i reguleringen af transporten. Apical tilsætning af den formodede Ca^{2+} -agonist Gd^{3+} øger den aktive transport af Na^+ . Forsøgene antyder, at den apicale membran indeholder en receptor, der via et G-protein er koblet til den apicale Na^+ -kanal. Tilsætning af Ca^{2+} -agonister til blodsiden af epitelet hæmmer både den basale og den antidiuretisk-hormonstimulerede transport. Det skyldes, sandsynligvis at Ca^{2+} -receptoren via et G-protein er koblet til den reguleringskaskade, der styrer saltoptagelsen (R. Nielsen).

Mitochondriestofskifte og stofskifteregulation*Bioenergetik (mitochondriestofskifte)*

Der er i dette projekt udviklet et system af mikroteknikker, som muliggør meget detaljeret undersøgelse af mitochondriestofskiftet ud fra mindre end 100 mg muskeltvæv, f.eks. fra en nålebiopsi. Derved har det været muligt at arbejde med væv fra små dyr og med væv fra raske mennesker. Teknikkerne er anvendt i et samarbejde med Copenhagen Muscle Research Centre og IFI. Selvom der arbejdes med små mængder, er de isolerede mitochondrier af høj kvalitet, faktisk den højeste i litteraturen. De mitochondrier, der isoleres fra en human muskel, kan meget præcist redegøre for den maximale iltoptagelse, målt på den samme muskel. Det er tillige vist, at mitochondrierne undergår reversible ændringer ved udmatning og at de påvirkes af fysisk aktivitet.

Med disse mitochondrier, tilsyneladende isoleret uden væsentlige beskadigelser og i betydelig renhed, har det

desuden kunnet vises, at enzymet lactat dehydrogenase ikke forekommer i muskelmitochondrier. Dette er væsentligt, idet en model med en mitochondrial lactat dehydrogenase har været fremført meget ihærdigt i de senere år, selv om dens konsekvenser ville have ændret hele opfattelsen af det cellulære energistofskifte.

Den levende celled energiproduktion foregår i det væsentlige i mitochondrierne. Det har været oplagt og populært at antage at aldring er en slags mitochondrial sygdom. I 2002 er der færdiggjort et projekt, hvor energistofskiftet hos unge og gamle mennesker er sammenlignet. Det er klart observeret, at aldring ikke kan forklares ved ændringer i mitochondrierne. Eksempelvis vil et ungt menneskes mitochondrier være mere ændrede umiddelbart efter minutters arbejde til udmatning end efter halvtreds års længere liv (U.F. Rasmussen og H.N. Rasmussen).

Faglige og administrative hverv (AKI)**Bedømmelsesudvalg**

P.L. Jørgensen: Medlem af udvalg til bedømmelse af doktordisputats ved Kgl. Veterinær og Landbohøjskole.

P.L. Jørgensen: Formand for bedømmelses udvalg vedr. stilling som adjunkt ved AKI.

P.L. Jørgensen: Formand for bedømmelses udvalg vedr. stilling som lektor ved AKI.

I.H. Lambert: Formand for et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved AKI.

E.H. Larsen: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved University of Otago, New Zealand.

I. Novak: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. lektorat ved Panum Institutet.

I. Novak: Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg ved AKI.

I. Novak: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved AKI.

I. Novak: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. lektorat ved Panum Institutet.

I. Novak: Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg ved AKI.

I. Novak: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved AKI.

P.A. Pedersen: Formand for bedømmelses udvalg vedr. 2 adjunktstillinger ved AKI.

L. Rønnow-Jessen: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved KU.

L.O. Simonsen: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. lektorat ved Fysiologisk Institut, Aarhus Universitet.

L.O. Simonsen: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. lektorat ved Biofysisk Institut, Aarhus Universitet.

Udvalg og fonde

P.E. Budtz: Formand for AKIs rejseudvalg til 30/11-02.

G. Christoffersen: Medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultets formidlingsudvalg.

K.B. Hendil er medlem af "Evaluation committee for priority programme: Proteasomes", Deutsche Forschungsgemeinschaft og referent for Norges Forskningsråd.

E.K. Hoffmann har siddet i Studienævnet for Biologi og i bestyrelsen for Det Danske Weizmann Selskab samt i præsidiat for "Dansk Science Center".

P.L. Jørgensen: Formand for AKIs forskningsudvalg og AKIs ph.d.-udvalg.

B. Kristensen: Formand for AKIs undervisningsudvalg.
P.A. Pedersen: Formand for AKIs rejsseudvalg fra 1/12-02.

B.W. Sigurskjold er medlem af Studienævnet for Biokemi og udvalget for ph.d.-skolen i proteiners struktur og biologi.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

J. Gomme: Direktør for det Naturvidenskabelige IT Kompetencecenter, NIK (50% af sin tid), Global Biodiversity Information Facility (GBIF), Studienævnet for Humanbiologi ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

E.K. Hoffmann er eksternt medlem af Facultad de Medicina, Universidad de Chile, Santiago.

E.H. Larsen: European Society for Comparative Physiology and Biochemistry, International Commission of Comparative Physiology, Koordineringsgruppen for Bioteknologi og formand for Nationalkomitéen for Fysiologi.

R. Nielsen: Fakultetets didaktikudvalg.

I. Novak: Deutsche Forschungsgemeinschaft, The Wellcome Trust.

L. Rønnev-Jessen; Bedømmer for Associazione Italiana per la Ricerca sul Cancro, bedømmer vedr. Cancer Research UK Senior Clinical Research Fellowship.

Tillidshverv

B. Hasman: Daglig sikkerhedsleder.

R. Nielsen: Bygningsansvarlig.

P.A. Pedersen: Kasserer i Biologisk Selskab.

Formidling

Foredrag

I. Novak: foredrag 'Visualisering af kommunikation i levende celler' til Foreningen af Danske Videnskabsjournalister.

Redaktionelle hverv

E.K. Hoffmann: Medlem af Editorial Board for Journal of Cellular Physiology and Biochemistry.

C. Juel: Medlem af Editorial Board for European Journal of Applied Physiology.

P.L. Jørgensen: Medlem af Editorial Board for Journal of Membrane Biology.

E.H. Larsen: Medlem af Editorial Board for Journal of General Physiology.

L.O. Larsen: Medlem af Editorial Board for Journal of Herpetology.

Kongresser og symposier

M. Grosell: "Epithelial transport – a tribute to Hans H. Ussing" Symposium at the Society of Experimental Biology Annual Meeting in Swansea, UK, 2002. Co-organizer, Richard Handy, Plymouth, UK.

M. Grosell: "Metabolism of essential yet toxic trace metals" Symposium at the American Physiology Society Annual Meeting in San Diego, Ca, USA, 2002. Co-organizer, Nic R. Bury, Kings College, London, UK.

P.L. Jørgensen: formand for organisationskomiteen for "10th International Conference for Na,K-ATPase and Related Cation Pumps, Elsinore, Denmark". 8-14 August 2002.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforskere

Dr. Darrin Street, Australien.

Senior Lecturer Rod W. Wilson fra University of Exeter, UK.

Junior Lecturer Nic. R. Bury fra Kings College, London, UK.

Forskningsophold i udlandet

E.H. Larsen: William Evans Visiting Fellow ved Department of Physiology, University of Otago, New Zealand.

S.F. Pedersen: Dept. Human Physiology, University of California Davis, USA.

A.L. Viborg: Dept. of Biology, University of Nevada, Las Vegas, USA.

Netværk

E.K. Hoffmann er leder af netværket "Fiskefysiologi og Biokemi" under paraplynetværket "Fishnet" (SJVF).

E.K. Hoffmanns forskningsgruppe deltager i formaliseret samarbejde med prof. F Sepulvéda's gruppe i Valdivia, Chile og prof. B Nilius's gruppe i Leuven, Belgien.

C. Juel er medlem af Copenhagen Muscle Research Centre (støttet af Grundforskningsfonden).

P.L. Jørgensen: P-type ATPase Network in Copenhagen, PANIC (SNF).

E.H. Larsen deltager i Cystic Fibrosis European Network (EU).

I. Novak deltager i netværket "Pancreasgruppen Øresund" (Solvay Pharma APS).

I. Novak: Medlem af "Membrane Transport Interest Group" (Scandinavian Physiological Society).

P.A. Pedersen: P-type ATPase Network in Copenhagen, PANIC (SNF).

Erik Hviid Larsen, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	25,89	5,55	31,44
DVIP	2,16	0,07	2,23
STIP	2,25	2,61	4,85
TAP	26,54	1,83	28,37
Årsværk i alt	56,84	10,06	66,89
Løn	21.922	3.784	25.706
Frikøb	29	20	49
Øvrig drift	2.021	4.926	6.947
Anskaffelser	3.988	1.371	5.359
Bruttototal t.kr.	27.959	10.101	38.060

Stab

VIP Internt finansieret

Amstrup, Jan; adjunkt.

Bennekou, Poul; lektor.

Bernth, Thomas; akademisk medarbejder.

Budtz, Povl Egede; lektor.
 Christensen, Søren Tvorup; lektor.
 Christoffersen, Gert Rene Juul; lektor.
 Gomme, Jørgen; lektor.
 Hendil, Klaus Aksel Bjørner; lektor.
 Hoffmann, Else Kay; lektor.
 Håkansson, Kjell Ove; lektor.
 Juel, Carsten; lektor.
 Kristensen, Berit Inge; lektor.
 Kristensen, Bo; forskningsass.
 Kristensen, Poul; lektor.
 Lambert, Ian Henry; lektor.
 Larsen, Erik Hviid; professor.
 Larsen, Lis; lektor.
 Leth-Jørgensen, Peter; professor.
 Nielsen, Claus; adjunkt.
 Nielsen, Lis Engdahl; lektor.
 Nielsen, Robert; lektor.
 Novak, Ivana; lektor.
 Pedersen, Per Amstrup; professor.
 Petersen, Rasmus Hartmann; adjunkt.
 Petersen, Steffen; amanuensis.
 Rasmussen, Hans; lektor.
 Rasmussen, Ulla Fugmann; lektor.
 Sigurskjold, Bent Walther; lektor.
 Simonsen, Lars Ole; lektor.
 Uerkvitz, Wolfgang; lektor.
 Willumsen, Niels Johannes; lektor.
 Wybrandt, Grith Bacher; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Arvedlund, Michael; forskningsadj.
 Grosell, Martin Hautopp; adjunkt.
 Hede, Susanne Edeling; adjunkt.
 Hougaard, Charlotte; adjunkt.
 Petersen, Lone Rønnov-Jessen; lektor.
 Pilegaard, Henriette; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Eriksen, Heidi Norman; ph.d.-studerende.
 Gudme, Charlotte Nini; ph.d.-studerende.
 Mellentin, Christian; ph.d.-studerende.
 Steffensen, Lotte; ph.d.-studerende.
 Viborg, Arne Lykke; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Houghton-Larsen, Jens; ph.d.-studerende.
 Ossum, Carlo Gunnar; ph.d.-studerende.
 Wilhjelm, Søren; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Bencke, Jesper: Development of strength and anaerobic power in elite-trained children.
 Gudme, Charlotte Nini: Hormonal regulation of ion transport in frog skin and human sweat gland cells.
 Jakobsen, Søren Nyboe: Regulation of Insulin Signalling Through Serine Phosphorylation of IRS-1.
 Jørgensen, Nadja Møbjerg: The amphibian nephron – A morphological and physiological study.
 Petersen, Rasmus Hartmann: Quaternary Structure and Substrate Recognition of the 26S Proteasome.

Fondsbevillinger

Forskningsstyrelsen

– Struktur og funktion af Na, K-pumpen og andre membranproteiner. (Peter Leth Jørgensen) kr. 900.000.

Augustinus Fonden

– Regulering af K⁺ kanaler med extracellulær ATP (Ivana Novak) kr. 68.000.

ICA (Wood and Grosell)

– Interactions between copper and sodium uptake (Martin Grosell) kr. 63.300.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

– Comparative physiology of CFTR, ENaC and AQP membrane channel proteins and their cellular signalling pathways (Erik Hviid Larsen) kr. 900.000.
 – Visualization of anion transport in tubular epithelia with fluorescence microscopy (Ivana Novak) kr. 780.000.
 – Cell Volume-Cell Growth and Cell Death (Else K. Hoffmann) kr. 1.080.000.
 – Karakterisering af cilliers bevægelsesregulering og sensoriske egenskaber (Søren Tvorup Christensen) kr. 2.170.300.
 – Karakterisering af resilin og andre strukturproteiner af betydning for insektkutikulaens mekaniske egenskaber (Svend Olav Andersen) kr. 80.000.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

– ATP-a paracrine and autocrine regulator in pancreas (Ivana Novak) kr. 750.000.

Statens Jordbrugs- og Veterinærvidenskabelige Forskningsråd

– Fish Physiology and Biochemistry – a ph.d.-programme plus a project (Else K. Hoffmann) kr. 2.418.700.

Alfred Benzon's Fond

– Regulering af PDK4-ekspression i human skeletmuskulatur (Henriette Pilegaard) kr. 453.200.

Hjerteforeningen Foren. til Hjertesygdom. Bekæmp.

– Genekspression i aldrende human muskulatur: betydning for muskulaturens metaboliske kapacitet og blodlipidprofilen (Henriette Pilegaard) kr. 100.000.

Novo Nordisk Fonden

– Genekspression i skeletmuskulatur (Henriette Pilegaard) kr. 188.900.
 – Hypoxi-inducerede ændringer i de røde blodlegemers transportegenskaber (Carsten Juel) kr. 118.000.
 – Regulering af PDK4-ekspression i human skeletmuskulatur (Henriette Pilegaard) kr. 55.000.
 – Karakterisering af insulinrelaterede PTK-receptorer (Søren Tvorup Christensen) kr. 50.000.
 – Karakterisering af proteiner fra kutikulaen hos insekter og andre leddyr m.h.p. struktur og interaktion (Svend Olav Andersen) kr. 170.800.
 – Undersøgelse af fysiologiske og patofysiologiske ændringer i en celles proteom (Else K. Hoffmann) kr. 137.500.
 – Molecular basis for pancreatic calcium transport (Ivana Novak) kr. 75.000.

Team Danmark

- Effekt af anaerob træning på muskeltilpasning og præstationsevne (Carsten Juel) kr. 175.000.

Carlsbergfondet

- Indkøb af cDNA gene array kits og materialer (Else K. Hoffmann) kr. 69.000.
- Karakterisering af resilin og andre strukturproteiner af betydning for insektkutikulaens egenskaber (Svend Olav Andersen) kr. 155.800.
- Undersøgelse af de ændringer cytoskelettet undergår ved cellevolumenændringer, samt cytoskelettets betydning for volumenregulering (Stine Helene Falsig Petersen) kr. 350.000.

Direktør Kurt Bønnelycke og Hustru Grethe

- Intercellulær signalering i cellers volumenregulerende mekanismer (Søren Tvorup Christensen) kr. 10.000.

Fonden af 1870

- Karakterisering af ciliets sensoriske og bevægelige funktioner (Søren Tvorup Christensen) kr. 50.000.
- Karakterisering af den cellulære optagelse og frigivelse af den organiske taorin i pattedyrceller (Ian Lambert) kr. 50.000.

Lundbeckfonden

- Intracellulær proteinnedbrydning: Nye komponenter i ubiquitin/proteasom-systemet (Rasmus Hartmann Petersen) kr. 300.000.

Publikationer

- Andersen S.O.: Characteristic properties of proteins from pre-ecdysial cuticle of larvae and pupae of the mealworm *Tenebrio molitor*. *Insect Biochemistry and Molecular Biology* 32, s. 1077-1087. 2002.
- Ankorina-Stark I., Amstrup J., Novak I.: Regulation of the Na⁺/Ca²⁺ exchanger in rat pancreatic ducts. *Journal of Membrane Biology* 186, s. 43-53. 2002.
- Bianchini A., Grosell M.H., Gregory S., Wood C.M.: Acute silver toxicity in aquatic animals is a function of sodium uptake rate. *Environ. Sci. Toxicol.* 36, s. 1763-1766. 2002.
- Carton I., Trouet D., Hermans D., Barth H., Aktories K., Droogmans G., Jørgensen N.K., Hoffmann E.K., Nilius B., Eggermont J.: RhoA exerts a permissive effect on volume-regulated anion channels in vascular endothelial cells. *Am J Physiol Cell Physiol* 283, s. C115-C125. 2002.
- Caterer N.R., Graversen J.H., Jacobsen C., Moestrup S.K., Sigurskjold B.W., Etzerodt M., Thøgersen H.C.: Specificity Determinants in the Interaction of Apolipoprotein(a) Kringles with Tetranectin and LDL. *Biological Chemistry* 383, s. 1743-1750. 2002.
- Christensen T., Frandsen T.P., Kaarsholm N.C., Svensson B., Sigurskjold B.W.: Physicochemical characterisation of the two active site mutants Trp⁵² ↓ Phe and Asp⁵⁵ ↓ Val of glucoamylase from *Aspergillus niger*. *Biochimica et Biophysica Acta* 1601, s. 163-171. 2002.
- Dutaud D., Aubry L., Laurent H., Levieux D., Hendil K.B., Kuehn L., Bureau J.P., Ouali A.: Development and evaluation of a sandwich ELISA for quantification of the 20S proteasome in human plasma. *Journal of Immunological Methods* 260, s. 183-193. 2002.
- Grosell M.H., Brauner C.J., Kelly S.P., McGeer J.C., Bianchini A., Wood C.M.: Physiological response to acute silver exposure in the freshwater crayfish (*Cambarus diogenes diogenes*) – a model invertebrate? *Environmental Toxicology and Chemistry* 21(2), s. 369-374. 2002.
- Grosell M.H., Nielsen C., Bianchini A.: Sodium turnover rate determines sensitivity to acute copper and silver exposure in freshwater animals. *Comparative Biochemistry and Physiology Part C* 133, s. 287-303. 2002.
- Grosell M.H., Wood C.M.: Copper uptake across rainbow trout gills: mechanisms of apical entry. *Journal of Experimental Biology* 205, s. 1179-1188. 2002.
- Gudjonsson T., Rønnev-Jessen L., Villadsen R., Rank F., Bissell M.J., Petersen O.W.: Normal and tumor-derived myoepithelial cells differ in their ability to interact with luminal breast epithelial cells for polarity and basement membrane deposition. *Journal of Cell Science* 115, s. 39-50. 2002.
- Gudjonsson T., Villadsen R., Nielsen H.L., Rønnev-Jessen L., Bissell M.J., Petersen O.W.: Isolation, immortalization, and characterization of a human breast epithelial cell line with stem cell properties. *Genes & Development* 16, s. 693-706. 2002.
- Hansen H.J.M., Grosell M.H., Jacobsen U., Jørgensen J.C., Hogstrand C., Wood C.M.: Precautions in the use of ^{110m}Ag as a tracer of silver metabolism in Ecotoxicology: preferential bioconcentration of ¹⁰⁹Cd by trout gills after ^{110m}Ag exposure. *Environmental Toxicology and Chemistry* 21(5), s. 1004-1008. 2002.
- Hansen H.J.M., Kelly S.P., Grosell M.H., Wood C.M.: Studies on Lipid Metabolism in Trout (*Oncorhynchus mykiss*) Branchial Cultures. *Journal of Experimental Zoology* 293, s. 683-692. 2002.
- Hendil K.B., Petersen R.H., Tanaka K.: 26 S Proteasomes Function as Stable Entities. *Academic Press* 315, s. 627-636. 2002.
- Hillyard S.D., Rios K., Larsen E.H.: Basolateral Cl⁻ channels in the larval bullfrog skin epithelium. *Journal Comp. Physiol. Biology* 172, s. 577-586. 2002.
- Hoffmann E.K.: A hypertonicity-induced non-selective cation conductance with unusual pharmacology in Ehrlich lettre-ascites tumor cells (Elac). 231s. *Pflügers Archiv – European Journal of Physiology* 443, 2002.
- Hoffmann E.K., Hoffmann E., Lang F., Zadunaisky J.A.: Control of Cl⁻ transport in the operculum epithelium of *Fundulus heteroclitus*: long- and short-term salinity adaptation. *Biochimica et Biophysica Acta* 1566, s. 129-139. 2002.
- Hogstrand C., Wood C.M., Bury N.R., Wilson R.W., Rankin J.C., Grosell M.H.: Binding and movement of silver in the intestinal epithelium of a marine teleost fish, the European flounder (*Platichthys flesus*). *Comparative Biochemistry and Physiology Part C* 133, s. 125-135. 2002.
- Håkansson K.O.: The strand-helix motif is a recurring theme in biological hydrolysis. Does the conformation of the Ramachandran outlier enhance its electrophilicity. *Int. J. Biol. Macromol.* 30, s. 273-277. 2002.
- Håkansson K.O., Miller C.G.: Structure of peptidase T from *Salmonella typhimurium*. *Eur. J. Biochem.* 269, s. 443-450. 2002.
- Jacobsen M.D., Pedersen P.A., Leth-Jørgensen P.: Importance of Na,K-ATPase Residue β-1Arg⁵⁴⁴ in the Segment Arg⁵⁴⁴-ASP⁵⁶⁷ for High-Affinity Binding of ATP, ADP, or MgATP. *Biochemistry* 41, s. 1451-1456. 2002.

- Jensen A.K., Simonsen L.O.: Dual effect of DIDS on taurine transport in the Ehrlich mouse ascites tumour cell: Inhibition of efflux in hypotonic medium, and stimulation of uptake in isotonic medium. *Pflügers Arch. Eur. J. Physiol.* 433, s. 240-241. 2002.
- Jensen F.B., Lecklin T., Busk M., Bury N.R., Wilson R.W., Wood C.M., Grosell M.H.: Physiological impact of salinity increase at organisms and red blood cell levels in the European flounder (*Platichthys flesus*). *Journal of Exp. Marine Biology and Ecology* 274, s. 159-174. 2002.
- Jensen L.J., Willumsen N.J., Larsen E.H.: Proton pump activity is required for active uptake of chloride in isolated amphibian skin exposed to freshwater. *Journal of Comp. Biology* 172, s. 503-511. 2002.
- Kamunde C.N., Grosell M.H., Higgs D., Wood C.M.: Copper metabolism in actively growing rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*): Interactions between dietary and waterborne copper uptake. *Journal of Experimental Biology* 205, s. 279-290. 2002.
- Larsen E.H.: Ussing's contribution to post-war development of membrane biology. Annual Meeting of the Society for Experimental Biology. *Comp. Biochem Physiol.* 132/A, suppl. 1, s. 51. 2002.
- Larsen E.H.: Ussing's Na⁺ recirculation theory of isotonic transport – why ion recirculation appears to be a necessity. *Comp. Biochem Physiol.* 132/A, suppl. 1, s. 53. 2002.
- Larsen E.H.: Hans H. Ussing. Danmark Dansk Naturhistorisk Forening, 2002. Internetpublikation.
- Larsen E.H.: Hans H. Ussing – scientific work: contemporary significance and perspectives. *Biochimica et Biophysica Acta* 1566, s. 2-15. 2002.
- Larsen E.H., Sørensen J.B., Sørensen J.N.: Analysis of the sodium recirculation theory of solute-coupled water transport in small intestine. *Journal of Physiology* 542.1, s. 33-50. 2002.
- Larsen L.O.: The role of *de novo* lipogenesis in development of obesity in man. *British Journal of Nutrition* 88, s. 331-332. 2002.
- Larsen L.O.: Prævention kontra tidlig eller senere afbrydelse af fosterudvikling (abort). *Biofag* 4, s. 24-27. 2002.
- Larsen L.O.: Ægsortering og præimplantationsdiagnostik. *Biofag* 5, s. 20-23. 2002.
- Lenoir G., Menguy T., Corre F., Montigny C., Pedersen P.A., Thinès D., le Maire M., Falson P.: Overproduction in yeast and rapid and efficient purification of the rabbit SERCA1a Ca²⁺-ATPase. *Biochimica et Biophysica Acta* 1560, s. 67-83. 2002.
- Lionetto M.G., Pedersen S.F., Hoffmann E.K., Giordano M.E., Schettino T.: Roles of the cytoskeleton and of Protein Phosphorylation Events in the Osmotic Stress Response in EEL Intestinal Epithelium. *Cell. Physiol. Biochem.* 12, s. 163-178. 2002.
- Lundbæk J.A., Werge T., Andersen O.S., Nielsen C.: Energetics of cholesterol-induced protein sorting. *Journal of General Physiology* 120, s. 11a. 2002.
- Møbjerg N., Larsen E.H., Novak I.: K⁺ transport in the mesonephric collecting duct system of the toad, *Bufo bufo*: microelectrode recordings from isolated and perfused tubules. *Journal of Experimental Biology* 205, s. 897-904. 2002.
- Møbjerg N., Larsen E.H., Novak I.: Mechanisms of ion transport in the mesonephric collecting duct system of *Bufo bufo* as revealed by microelectrode recordings in isolated perfused tubules. *Comp. Biochem Physiol.* 132/A, suppl. 1, s. 61. 2002.
- Nielsen C., Andersen O.S.: Scaling properties of monolayer equilibrium curvature. *Biophysical Journal* 82, s. 537a. 2002.
- Nielsen C., Eide T., Lundbæk J.A., Andersen O.S.: Mechanical properties of Biological membranes. *Journal of General Physiology* 120, s. 25a. 2002.
- Nielsen C., Lundbæk J.A., Koeppe R., Andersen O.S.: Probing lipid-protein interactions in biological membranes. *Biophysical Journal* 82, s. 535a. 2002.
- Nielsen H.L., Rønnov-Jessen L., Villadsen R., Petersen O.W.: Identification of *EPSTII*, a Novel Gene Induced by Epithelial-Stromal Interaction in Human Breast Cancer. *Genomics* 79, s. 703-710. 2002.
- Novak I., Hansen M.R.: Where have all the Na⁺ channels gone? In search of functional ENaC in exocrine pancreas. *Biochimica et Biophysica Acta* 1566, s. 162-168. 2002.
- Novak I., Henriksen K.L., Amstrup J.: Regulation and tentative mechanism for bicarbonate transport in pancreas. *Comp. Biochem. Physiol.* 132, (A suppl. 1), s. 57. 2002.
- Novak I., Nitschke R., Amstrup J.: Purinergic receptors have different effects in rat exocrine pancreas. Calcium signals monitored by Fura-2 in confocal microscopy. *Cellular Physiology and Biochemistry* 12, s. 83-92. 2002.
- Pedersen S.F., Beisner K.H., Hougaard C., Willumsen B., Lambert I.H., Hoffmann E.K.: Rho family GTP binding proteins are involved in the regulatory volume decrease process in NIH3T3 mouse fibroblasts. *Journal of Physiology* 541, s. 779-796. 2002.
- Pedersen S.F., Hoffmann E.K.: Possible Interrelationship between Changes in F-actin and Myosin II, Protein Phosphorylation and Cell Volume Regulation in Ehrlich Ascites Tumor Cells. *Experimental Cell Research* 277, s. 57-73. 2002.
- Pedersen S.F., Varming C., Christensen S.T., Hoffmann E.K.: Mechanisms of Activation of NHE by Cell Shrinkage and by Calyculin A in Ehrlich Ascites Tumor Cells. *J. Membrane Biol.* 189, s. 67-81. 2002.
- Petersen S., Bomme C., Bastrup C., Kemp A., Christoffersen G.R.J.: Different effects of MGLuR1 and MGLuR5 antagonism on spatial learning in rats. *Pharmacol. Biochem. Behav.* 73, s. 381-389. 2002.
- Poulsen K.A., Litman T., Eriksen J., Møllerup J., Lambert I.H.: Downregulation of taurine uptake in multidrug resistant Ehrlich ascites tumor cells. *Amino Acids* 22, s. 333-350. 2002.
- Poulsen K.A., Litman T., Møllerup J., Lambert I.H.: Downregulation of taurine uptake in multidrug resistant Ehrlich ascites tumor cells. *Amino Acids* 22, s. 333-350. 2002.
- Rasmussen H.N., Hall G.v., Rasmussen U.F.: Lactate dehydrogenase is not a mitochondrial enzyme in human and mouse vastus lateralis muscle. *Journal of Physiology* 541.2, s. 575-580. 2002.
- Rønnov-Jessen L., Villadsen R., Edwards J.C., Petersen O.W.: Differential Expression of a Chloride Intracellular Channel Gene, CLIC4, in Transforming Growth Factor-β1-Mediated Conversion of Fibroblasts to Myofibroblasts. *American Journal of Pathology* 161, no. 2, s. 471-480. 2002.
- Simonsen L.O., Jensen A., Christensen: K³H-labelling of

- myo-inositol at L-C1 minimizes aberrant K³H in nucleotides. A205s. *Acta Physiol Scand* 2002, 2002.
- Willemoës M., Sigurskjold B.W.: Steady-state kinetics of the glutaminase reaction of CTP synthase from *Lactococcus lactis*. *European Journal of Biochemistry* 269, s. 4772-4779. 2002.
- Willumsen N.J., Amstrup J., Møbjerg N., Jespersen Å., Kristensen P., Larsen E.H.: Mitochondria-Rich Cells as Experimental Model in Studies of Epithelial Chloride Channels. *Biochimica et Biophysica Acta* 1566, s. 28-43. 2002.
- Willumsen N.J., Larsen E.H.: Chloride ion translocation across apical mitochondria-rich cell membranes in amphibian skin. *Comp. Biochem Physiol.* 132/A, suppl. 1, s. 51-52. 2002.
- Wilson R.W., Wilson J.M., Grosell M.H.: Intestinal bicarbonate secretion by marine teleost fish – why and how? *Biochimica et Biophysica Acta – Biomembranes* 1566/1-1, s. 182-193. 2002.
- Wood C.M., Grosell M.H., Hogstrand C., Hansen H.: Kinetics of radiolabelled silver uptake and depuration in the gills of rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*) and European eel (*Anguilla anguilla*): the influence of silver speciation. *Aquatic Toxicology* 56, s. 197-213. 2002.

Geologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2002

Institutleder, lektor Jørn Rønsbo.

Bestyrelsen består endvidere af professor Robert Frei, lektor Eckart Håkansson, professor Finn Surlyk, professor Hans Thybo, laboratoriefuldægtig Birgit Damgaard, fotograf Ole Bang Berthelsen, stud.scient. Berit Sahl og cand.scient. Peter Alsen (observatør for de ph.d.-studerende).

Adresse

Øster Voldgade 10
1350 København K
Telefon 35 32 24 00
Fax 35 32 24 99 (administration)
geol-inst@geol.ku.dk
www.geol.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Fysiske rammer – Geocenter København

I september blev Geocenter København åbnet med taler af bl.a. ministeren for Videnskab, Teknologi og Udvikling, Helge Sander. Geocentrets partnere, Geologisk Institut, Geologisk Museum og Geografisk Institut, alle Københavns Universitet, samt Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser og Dansk Lithosfære Center præsenterede centrets faglige bredde med foredrag om: menneskets påvirkning af det naturlige miljø, Jordens indre liv, olieefterforskning, grundvandsressourcer samt om de ældste spor efter liv. Indvielsen var afslutningen på en 8-års periode med planlægning samt en ombygning, der startede i 1999.

De fleste bygningstekniske og arkitektoniske opgaver er løst tilfredsstillende, men resultatet skæmmes af indeklima-problemer i flere af de nyindrettede øvelseslokaler og studiesale. Det er endvidere uforståeligt, at instituttet har været nødsaget til at anvende betydelige midler, bevilget til forskning og undervisning, til egentlige ombygninger, solafskærmning m.m. for at få bygningen til at fungere.

Faglig planlægning – generationsskifte

I 2002 fratrukte to lektorer på grund af alder. Et tilsvarende antal må forventes at fratruede hvert år i de kommende 6-8 år. For at kunne gennemføre generationsskiftet over en længere periode anvendes eksterne midler, primært fra SNF, og institutopsparring til at besætte et antal overtallige adjunkturer og lektorater. Dette sker inden for højt prioriterede fagområder, hvor det forventes, at der senere skal ske besættelse af stillinger finansieret af den ordinære fakultetsramme.

Hydrogeologi blev etableret som selvstændigt forsknings- og uddannelsesområde ved instituttet for ca. 10 år siden. I forbindelse med to lektorers pensionering er der sket nybesættelse af et professorat og et lektorat inden for fagområdet. Professoratet blev besat ved kaldelse. Den ekstraordinære UMTS-bevilling til universitetet gav mulighed for en ekstraordinær økonomisk opbakning til den nye-

tablerede gruppe til opbygning af laboratoriefaciliteter til forskning og undervisning. Stillingsbesættelserne skal tages som udtryk for instituttets ønske om fortsat at udvikle fagområdet og styrke Geocentrets samlede indsats inden for grundvandsområdet.

Forskningsvirksomhed

1. Palæontologi og bioevents

1.1. Vertebratpalæontologi

Undersøgelserne af fjerdragens udvikling på overgangsfomer mellem dinosaurer og fugle er fortsat, bl.a. er et arbejde om konturfjer hos øglefuglen, *Archaeopteryx*, afsluttet. En større undersøgelse om denne problemkreds er fortsat med nye observationer fra fjerede dinosaurer og fugle fra Kina. Endelig er påstanden om, at den lille fjerede dinosaur, *Caudipteryx*, fra Tidlig Kridt i Kina er en flugtløs fugl, blevet tilbagevist (Niels Bonde).

1.2. Bryozoers fylogeni og biogeografi

Der er påbegyndt bearbejdelse af en nyindsamlet og ubeskrevet fritlevende bryozofauna fra Chile og Argentina. Andre projekter vedr. cheilostome bryozoa er fortsat. Der er indledt en biostratigrafisk undersøgelse af *Cerithium*-kalcken (E. Håkansson).

1.3. Den kænozoiske udvikling af sydatlantiske ostracoder

Indsatsen har været fokuseret om forståelsen af de særlige koloniseringsprocesser ved etableringen af de moderne ostracodfaunaer omkring isolerede øer. Faunaen omkring Marion. Island i Det sydlige Ocean har været det aktuelle eksempel. Her er der opstillet en model omfattende de sidste 500.000 års udvikling. Modellen er baseret på 'rafting' i tilknytning til store tangplanter, der er ført med strømmen fra det sydlige Sydamerika og den nordlige del af den Antarktiske Halvø (R. Dingle).

1.4. Valanginien ammonitfaunaen i Østgrønland

Der søges en sammenhæng mellem en pludselig optræden af Tethys-former i Valanginien faunaen, især blandt ammonitter, og et markant skifte fra underliggende sorte skifre til marine røde muddersten og optræden af karbonatbjergarter (P. Alsen).

1.5. Kokkolitters dannelse og diagenese

Der er udviklet eksperimentelle rutiner til at undersøge kokkolitter i Atomic Force Mikroskopet bl.a. for at studere forskellige arters finmorfologi og den krystallografiske orientering af den calcit, som kokkolitterne er opbygget af (K. Henriksen og S. Stipp).

1.6. Masseuddøen og de bagvedliggende faktorer

Et arbejde om typeprofilen for Jagüel Formationen er afsluttet. Efter fastlæggelsen af typeprofilen for Perm-Trias grænsen er et samarbejde med kinesiske og russiske geologer om et typeprofil for den nedre triassiske Induan-Olenigian grænse påbegyndt i Anhui Provinsen, SØ Kina. Den foreløbige palæomagnetiske stratigrafi er blevet etableret og prøver til en højtopløsende kulstof-isotop stratigrafi er blevet oparbejdet. Et arbejde om Kridt-Tertiær grænsen i Indien er nær afslutning (H.J. Hansen).

2. Kvartærgeologi: Klimaudvikling og miljøhistorie

2.1. Det skandinaviske isskjold i Weichsel og glaciationskronologi i Danmark

En arbejdsgruppe bestående af skandinaviske kvartærgeologer samarbejder om at beskrive isskjoldets udvikling i tid og rum under den sidste istid. Arbejdet har i 2002 omfattet udarbejdelse af to manuskripter om isstrømme i Kattegat og Baltikum, deres alder, isdynamik, spredning af ledeblokke og deres relation til klimasystemerne på den nordlige halvkugle under sidste istids største kuldebølge. Der videreføres et dateringsprogram på sediment fra Weichsel- og Saale istiderne i det sydlige Danmark. Aldersbestemmelserne af de sidste to istiders gletscherstrømme og de mellemliggende isfrie og interstadiale og interglaciale perioder sker primært ved hjælp af luminescens (M. Houmark).

2.2. Palæoekologiske og kulturelle ændringer på overgangen mellem de senatlantiske jægerkulturer og de subboreale bondekulturer

Projektet omfatter fastlæggelse af slægtsforhold blandt det tidligste stamkvæg ved anvendelse af DNA-analyse. De første spor af 8.000 – 10.000 år gammelt DNA er fundet (N. Noe-Nygaard). Lokaliteten ved Tengslemarke er undersøgt for at datere Littorinatransgressionerne præcist, ikke mindst de perioder imellem transgressionerne, hvor mennesket har boet tæt ved havet. Tidspunktet for Elmfaldet i forhold til den senatlantiske og subboreale transgression er blevet fastlagt (Morten F. Mortensen og N. Noe-Nygaard).

2.3. Slotseng, et ferskvandsbassin foran isranden

Feltarbejdet er afsluttet og tyve nye ^{14}C -dateringer gennem Bølling- og Allerød-serien har givet mulighed for en højtopløsende stratigrafisk og sedimentologisk analyse gennem den første periode efter det glaciale maksimum (N. Noe-Nygaard).

2.4. Klima- og miljøændringer

Der fokuseres specielt på at registrere det terrestriske systems følsomhed og raten af miljøændringer som respons på hurtige klimaændringer (N. Noe-Nygaard).

2.5. Littorinatransgressioner i kystnære, lakustrine bassiner

Formålet med projektet er at eftervise og datere Littorinatransgressionerne og de mellemliggende regressioner. Prøverne ^{14}C -dateres og transgressionsniveauerne samordnes med tidligere undersøgelser over Littorinatransgressionerne i Søborg Sø samt tilsvarende undersøgelser i Storebælt, Saltbæk Vig og Vedbæk (S.U. Hede).

2.6. Kvartære og holocæne søers klimahistorie

I samarbejde med Lunds universitet studeres senglaciale og holocæne søaflejringer i Skandinavien. Det generelle formål med projekterne er at undersøge søaflejringers potentielle som arkiver for den klimahistoriske udvikling gennem de sidste 12.000 år (B. Buchardt).

2.7. Palæoklimatologiske undersøgelser af pliocæne aflejringer i Island

Et arbejde vedrørende iltisotop-undersøgelser af den marine molluskfauna i de pliocæne Tjörneslag, der beskriver den palæoklimatiske udvikling i Nordisland, er afsluttet (B. Buchardt).

2.8. Glaciale fluktuationer og den termohaline cirkulation i Nordatlanten

Undersøgelser af marine lagserier viser, at klimasvingningerne var forbundet med tilsvarende ændringer i den nordatlantiske termohaline cirkulation: en proces som bidrager til den globale omfordeling af solenergi og danner baggrund for det relativt milde klima i NV-Europa. Den grundlæggende årsag til de hurtige temperaturskift er ikke klarlagt. Formålet med projektet er at belyse de klimatiske vekselvirkninger, der påvirkede den termohaline cirkulation i Nordatlanten under sidste istid (P. Knutz).

2.9. Korrelation af klimasignaler fra den lakustrine og marine, holocæne lagserie

Projektet har til formål at påvise holocæne klimasignaler i en marin borekerne NV for Island og i en lakustrin borekerne fra Sydgrønland, med henblik på en forståelse af frekvensen af lavamplitude (decadale til milleniale) klimasvingninger i det nordatlantiske område samt koblingsmekanismerne imellem atmosfære og hav (C.S. Andresen).

3. Hydrogeologi og miljøgeokemi

De hydrogeologiske aktiviteter dækker et bredt spektrum af projekter på forskellige skalaer, fra strømningsforsøg på porskala-niveau til undersøgelser af vandressourcen på 1000 km² vandløbsoplande. Et væsentligt element i projekterne er udvikling og brug af forskellige teknikker til dataopsamling i laboratoriet og felten, på vidt forskellig skala, i kombination med deterministiske og stokastiske modelberegninger.

3.1. Umættede strømningsprocesser på porskalaniveau

Umættede strømningsforsøg gennemføres i en trykcelle, hvor en porøs prøve afdrænes ved at påføre forskellige tryk i luftfasen. Afdræningsforløbet følges ved X-ray tomografi. Numerisk modellering (K.H. Jensen).

3.2. Remediering af jordforurening

Eksperimentelle og modelleringsmæssige undersøgelser af effekten af dampinjektion og udluftning på remediering gennemføres og endvidere undersøges det hvorledes biologisk clogging påvirker grundvandsstrømning (K.H. Jensen og P. Engesgaard).

3.3. Strømning og transport i sprækket moræneler

Tracerforsøg udføres i moræneler for at påvise mængden af aktive makroporer og sprækker samt for at belyse strømningsmønstret i forhold til nedbørsintensitet og fugtighedsforhold i jorden. Billedanalyse og modellering (A. Mortensen og K.H. Jensen).

3.4. Grundvandsstrømning i kystnære aquiferer og saltvandsindtrængning

Detaljeret opmåling og modellering af indtrængning og tilbagetrækning af en saltvandskile foretages ved Skansehage. Dispersions betydning for blanding af saltvand og ferskt grundvand undersøges. Grundvandsafstrømning og diffus belastning af nitrat fra et kystnært grundvandsmagasin undersøges ved Ho Bugt (P. Engesgaard).

3.5. Effekten af geologisk usikkerhed på strømningsforhold i grundvandsmagasiner

Effekten på strømningsforholdene som følge af usikkerheden i den geologiske opbygning undersøges ved brug af

deterministiske/stokastiske geologiske modeller og en kortlægning af vandets strømningsveje med tracere (K.H. Jensen og P. Engesgaard).

3.6. Vandressourcer

Afstrømningen fra hydrologiske oplande og konsekvenser af ændringer i arealanvendelse undersøges ved hjælp af remote sensing og distribuerede hydrologiske modeller (K.H. Jensen).

3.7. 3D strømnings- og stoftransportmodel (PHAST)

Der udvikles en generel 3D reaktiv strømnings- og stoftransportmodel (PHAST). En parallel version af PHAST er testet på DTU's High Performance Computer (P. Engesgaard).

3.8. Geokemisk karakterisering af danske grundvandstyper

Karakterisering sker ved anvendelse af hydrogeokemiske og isotopgeokemiske undersøgelser. Undersøgelserne er koncentreret om kunstig infiltration i glaciofluviale sedimenter på Arrenæs. En undersøgelse af salt grundvand i vandboringer ved Nexø Vandværk, Bornholm, er blevet afsluttet. Der er igangsat et projekt vedr. undersøgelse af kunstig infiltration i Robbedale-området, Bornholm (N.O. Jørgensen).

3.9. ENRECA-samarbejdsprojektet i Ghana

Samarbejdet med Ghana Universitet er fortsat. I Central Region gennemføres et projekt, der har til formål at undersøge Cl-belastede grundvandstyper i kystnære grundvandsmagasiner i krystalline bjergarter ved hjælp af hydrogeokemiske undersøgelser og fordelingen af stabile ilt- og brintisotoper samt strontium isotoper (N.O. Jørgensen og L. Skjernaa).

3.10. Undersøgelse af grundvandsforhold i Keta Bassinet, Ghana

Projektet har til formål at undersøge vandkvaliteten af grundvandsmagasinerne i Keta Bassinet. Hydrogeokemiske data og fordelingen af stabile isotoper tolkes for at beskrive eksisterende hydrogeokemiske trends og for at identificere oprindelsen af og kilden til salint grundvand (T. Helstrup og N.O. Jørgensen).

3.11. Miljøgeokemi – NanoGeokemi

Overflade analyseteknikker, bl.a. Scanning Probe Microscopy (SPM) anvendes til studier af geologiske materialer. En del forskning er relateret til kontaminaters transport i det hydrogeologiske system, andre dele til geovidenskab i almindelighed.

Sorption til calcit. Der arbejdes med udvikling af en generel model til beskrivelse af sporelementers sorption til calcit og deres diffusion mellem fast stof og overfladen. Teoretiske modeller for calcitoverfladens struktur er bekræftet ved eksperimentelle forsøg (S. Stipp).

Eu³⁺ adsorption til og immobilisering af calcit. Optagelsen af Eu³⁺ i calcit undersøges som analogistudie for radioaktive actinider, Cm³⁺ og Am³⁺ (S. Stipp, L. Lakshtanov).

Mineralogisk og kemisk karakterisering af jern-oxider. Projektets formål er at bestemme naturlige jern-oxidens indhold af sjældne jordarter for at vurdere oxidernes evne til at immobilisere visse radioaktive elementer (S. Stipp og K. Dideriksen).

Jern-isotop fraktionering i jernoxider. Projektets formål er at undersøge om jern-isotop fraktionering kan benyttes som bio-indikator eller geo-termometer. Projektet er i sin indledende fase (K. Dideriksen).

4. Bassinsyntese: Tolkning af sedimentbassiner

I tolkningen af sedimentbassiner indgår sedimentologiske og stratigrafiske undersøgelser fra cm-skala til km-skala og sammenligninger med nutidige aflejringsmiljøer samt tektoniske modeller for bassindannelse. Bassinsyntese omfatter såvel tolkning af aflejringsbassiner baseret på sedimentologisk-, stratigrafisk- eller geofysisk feltarbejde, som teoretiske modelleringer af bassinparametre. Forskningsfeltet bassinsyntese er ved Geologisk Institut funderet på feltarbejde suppleret med laboratorie- og modelleringsarbejde. De undersøgte bassiner spænder i tid fra ældre Palæozoikum til Kvartær, og litologisk fra karbonater over evaporitter til sandsten og skifre.

4.1. Kænozoiske aflejringer ud for 'the Great Australian Bight'

Arbejdet med enkeltprojekter er fortsat. Særlig vægt er lagt på dokumentation og tolkning af udstrakte bryozobankekomplekser, der er den eneste kendte analogi til bryozobankerne i det danske Danien. En afhandling om dette emne er udarbejdet i samarbejde med kolleger fra Leg 182 (F. Surlyk).

4.2. Øvre Kridt og Danien koldtvandskarbonater

Et større bidrag om Øvre Kridt til The Millennium Atlas of North Geology er afsluttet (F. Surlyk). Detaljerede seismiske studier af Kridtlagserien i havet ud for Stevns er gennemført, og det er påvist, at et udstrakt system af NV-SØ orienterede dale og rygge med et relief på mere end 100 m har eksisteret gennem hele aflejringen af den godt 1 km tykke lagserie. Dette har ført til en fundamental revurdering af kridtsedimentationsmiljøet (F. Surlyk). Feltarbejdet på Stevns Klint er fortsat. Georadar undersøgelser er foretaget på Stevns og i Limhamn til kortlægning af bryozobankernes udbredelse i 3D. Ligeledes er faciesbeskrivelse og faunabestemmelse fortsat (M. Bjerager, F. Surlyk, T. Damholt og L. Nielsen). Endvidere er studiet af cykliske kalkaflejringer fra Maastrichtien – Danien i den danske del af Nordsøen afsluttet. Cykler er tolket som repræsenterende 20.000 års svingninger mellem anoxiske og oxiske forhold på havbunden (T. Damholt og F. Surlyk).

4.3. Kridttidens havcirkulation og biogeokemiske kredsløb i det europæiske område

Projektets formål er at beregne palæoceanografien og det biogeokemiske kredsløb i det nordeuropæiske område i sen-Kridt, for at øge forståelsen af de overordnede faktorer, der var styrende for dannelsen af karbonat-reservoarer i Nordsøen og for den erkendte hurtige vekslen mellem høj- og lavporøse lag (C.J. Bjerrum og F. Surlyk).

4.4. Tektonisk analyse af Nordsøbassinet

Der er afsluttet en analyse af den tektoniske udvikling af det østlige Nordsø Bassin og Det sydsvenske Dome i Jura-Kænozoikum. Endvidere er der videreført en analyse af den stratigrafiske alder og den strukturelle udvikling af de mesozoiske aflejringer sydvest for Bornholm. Ved at kombinere landdata og boringsoplysninger med en seismisk li-

nie, har det været muligt at vise, at lagserien også omfatter sedimenter fra de ældre perioder Trias og Jura (O. Graver-sen).

4.5. De palæozoiske-mesozoiske riftbassiner i Østgrønland

En klassisk lagserie over Perm-Trias grænsen ved Kap Stosch studeres stratigrafisk-sedimentologisk. Formålet er at klarlægge de miljømæssige ændringer henover grænsen, der repræsenterer den største masseuddøen i Jordens historie, samt at dokumentere væsentlige tektoniske begivenheder hen over grænsen. Særlig vægt lægges på tolkning af aflejringssmiljøer, tektoniske faser og havniveausvingninger (F. Surlyk).

4.6. Trias-Jura grænsen, Østgrønland

Studiet af floraudvikling, masseuddøen og isotopsvingninger i samtidige terrestriske aflejringer i Jameson Land og i marine aflejringer i Østgrønland blev studeret i sommeren 2002 for at fastlægge årsager til de omfattende økologiske begivenheder, der fandt sted ved Trias-Jura grænsen (F. Surlyk).

4.7. Syn-rift sedimentation

Bearbejdning af feltdata fra Olympen Formationen, Callovien-Oxfordien, Østgrønland, er afsluttet og en artikel om den sedimentære arkitektur og reservoir-egenskaber er udarbejdet (R. Bruhn og F. Surlyk). Tolkning af den tektoniske og stratigrafiske udvikling i Øvre Kimmeridgien i Tail End Graven, Dansk Centralgrav, ud fra 3-D seismiske data er fortsat (R. Bruhn).

4.8. Nuussuaqbassinet, Vestgrønland

Der arbejdes med opstilling af en litostratigrafi for de kre-tassiske og paleocæne sedimenter. Beskrivelsen af de litostratigrafiske enheder og deres grænser, tykkelse og ud-bredelse er fortsat. Endvidere gennemføres en sedimento-logisk undersøgelse af tykke deltaaflejringer fra Øvre Kridt. Sandsten, skifre samt kullag blev aflejret på delta-sletten, i fordelingskanalerne, samt på deltafronten. En kor-relation af deltacykler i Paatuut-området har vist, at disse varierer lateralt, men at såvel drukkingsflader som kullag kan følges over nogle kilometers afstand. De paleocæne la-kustrine aflejringer på det sydlige og østlige Disko er kort-lagt (G.K. Pedersen).

4.9. Sedimentologiske og stratigrafiske undersøgelser af kystklit- og strandaflejringer

Undersøgelsen har til formål at forklare kystklitdannelsen i relation til kystprocesser, klima og kulturpåvirkning. Der er indsamlet prøver til ¹⁴C- og til OSL-datering. Endvidere er indholdet af æolisk materiale i holocæne tørveaflejringer i Halland blevet undersøgt. Disse studier har gjort det muligt at etablere en meget detaljeret kronologi af vindklimaet i det sydlige Skandinavien de sidste 5000 år. Sedimentolo-giske og stratigrafiske analyser af pleistocæne kystklitaflej-ringer på Balearerne er fortsat med opmåling af nye profiler samt indsamling af prøver til OSL-datering. Under-søgelsen har til formål at rekonstruere æoliske processer på Balearerne de sidste 400.000 år (L. Clemmensen).

4.10. Palæoceanografisk modellering af ilt-isotopers høj-frekvente variabilitet under sidste istid

Eksisterende iltisotop data fra foraminiferer i dybhavsker-ner er blevet kompileret og analyseret med henblik på at sammenligne med den beregnede isotopvariabilitet i en simpel koblet ocean-atmosfære-model (C.J. Bjerrum).

4.11. Oceanernes biogeokemiske udvikling og veksel-virkning med atmosfæren

Ved observationer og modelstudier findes, at adsorption af fosfat på jernoxider kan have begrænset primær-produktio-nen og derved stabiliseret atmosfærens lave iltindhold tid-ligt i Jordens historie (C.J. Bjerrum).

4.12. Ikkaprojektet

Der er udført en pilotundersøgelse af de mange varme (homoterme) kilder på Disko med henblik på sammenlig-ning med de undersøiske kildeområder i Ikkafjorden (B. Buchardt).

5. Mineralogi

5.1. Komplekse sulfiders krystalkemi

I arbejdet har vi kompletteret viden indenfor nogle af de vigtigste sulfosaltfamilier. Der er defineret nye strukturty-per, og påvist nye krystalkemiske aspekter for nogle af de vigtigste elementer (substitutionsmønstre mellem Cu, Bi, Ag, og Pb, samt metal-metalbindinger mellem Tl-Tl, Tl-Ag, og Ag-Ag). Samtidig er der udviklet nye eksperimen-telle og teoretiske metoder af generel betydning for struk-turbestemmelse f.eks. simultan strukturforfining af flere krystaller i sammenvækst. Højtryks- samt lavtemperatur-strukturanalyse af Sb₂S₃, samt højtrykanalyse af Bi₂S₃ er nær afslutning. Analysen forventes at give oplysninger om lone-electron-pair påvirkning af strukturstabiliteten (E. Makovicky og T. Balic-Zunic). En monografi om modu-lære strukturer er under udarbejdelse (E. Makovicky).

5.2. Eksperimentel mineralogi

En kritisk gennemgang og bearbejdelse af alle publicerede studier over fasereationer i systemer med platingrubbens elementer med geologisk betydning er afsluttet og publice-ret i et stor oversigtsværk (E. Makovicky).

Fe-, Co- og Ni-sulfoarsenidernes krystalkemi og fasere-lationer, samt deres malmgeologiske anvendelse bliver stu-deret. Projektet er i den afsluttende fase. Det centrale emne er kortlægning af de fundne fasers kemiske sammensæt-ning i forhold til det observerede mineralselskab. De un-dersøgte faser inkluderer sulfoarsenider, diarsenider, triar-senider, disulfider, monosulfider samt en As-S smelte (S. Hem).

5.3. Malmgeologi og miljø-mineralogi

Undersøgelserne af guld-sølvforekomsten Zhilington i syd-øst Kina omfattede i 2002 mikrosondeanalyse af malm-mineraler samt et rigt spektrum af manganmineraler (E. Makovicky).

5.4. Biomineralogi

Pseudogigt er karakteriseret ved krystallisering af kalcium-pyrofosfater-hydrater i led. Der er identificeret to morfolo-gisk forskellige typer af den trikline pyrofosfat dihydrat, som er det hovedansvarlige sygdomsfremkaldende stof (T. Balic-Zunic).

6. Geologisk anvendt Geofysik

6.1. Struktur og udvikling af den kontinentale lithosfære

Årsager til pladetektoniske processer undersøges gennem seismisk-tektonofysiske studier af kontinenternes aktive tekto-sfære. Der fokuseres på samspillet mellem dybe og overfladenære processer og pladebevægelser, der medfører

dannelse af bjergkæder og store "rifts" ved overfladen. Den Trans-Europæiske Suture-Zone (TESZ) er den vigtigste geologiske grænse i Europa og studeres i et bælte fra Nordsøen til Polen med hovedvægt på den palæozoiske pladtevækst og den efterfølgende bassindannelse. Den dybe struktur under Alperne undersøges i det dybseismiske projekt Alp'2002. Palæozoiske sedimenters hydrokarbon-potentiale analyseres i det danske område. Tolkning af seismiske data fra Mona Lisa og kommercielle projekter har dannet grundlag for tolkning af en tidlig palæozoisk riftfase i den danske del af Nordsøen. Gravimetrisk og magnetisk tolkning af Central Graben viser tegn på kraftig palæozoisk bassindannelse, sandsynligvis i forbindelse med en tidlig riftfase.

Den østeuropæiske Platform studeres for at klarlægge den dynamiske udvikling omkring pladekollisioner og efterfølgende dannelse af riftbassiner (aulacogener). Konstant skorpefykkelser hen over bassinerne antyder, at det er dannet i en kold og rheologisk meget stærk lithosfære (H. Thybo, A. Lassen, S. Lyngsie).

Den første dybseismiske undersøgelse af Baikal Riftzonen i Sibirien med anvendelse af moderne metoder og udstyr er fortsat i 2002. Der blev optaget seismiske data fra 13 kraftige eksplosioner og en 100 tons tung supervibrator på land, samt fra kraftige luftkanoner på søen langs to ca. 400 km lange profilinjer. De indsamlede data er af overordentlig god kvalitet (H. Thybo og A. Ross).

6.2. Overfladenære geofysiske undersøgelser

Resultater af overfladenære geologiske processer studeres gennem integrerede geofysiske studier, hvor der fokuseres på seismiske data og georadargrammer. Georadar benyttes til kortlægning af strukturer i bryozobanker. Resultaterne benyttes i tolkningen af marine seismiske data fra stor dybde i det danske område selv om de typiske bankestrukturer ofte er mindre end den seismiske opløselighed. Der er foretaget tomografiske undersøgelser af den seismiske hastighedsfordeling ned til ca. 500 m dybde langs en 3 km lang refraktionseismisk profil på tværs af Carlsbergforkastningen. Resultaterne antyder betydelige laterale og vertikale forskydninger. Der er optaget en refraktionseismisk linje på tværs af Skuldelev Ås, sydvest for Roskilde Fjord. En ca. 10 m dyb kanal i kalkoverfladen kan skyldes isafsmeltning. I Lille Åmose benyttes georadar til at kortlægge sand- og grusfyldte kanalsystemer, som fremstår som tydeligt reflektive. Der er endvidere foretaget seismiske målinger til kortlægning af dybden til kalken under Åmoseområdet for at undersøge, om der er en korrelation mellem kalkoverfladens topografi og Åmosens beliggenhed (L. Nielsen, H. Thybo, L.O. Boldreel).

6.3. Marin geofysik

Seismiske tolkninger af tertiære kompressionsrygge omkring Færøerne antyder, at de skyldes havbundsspredning. På basis af geofysiske logs fra Lopra-boringen på Færøerne, er der opstillet en lithostratigrafisk inddeling af den Nedre Basalt Serie. Inddelingen er foretaget ud fra identifikation af enkelte lavaflows, som består af en porøs skorpe og massiv kerne samt sedimentlag. Studierne vil blive videreført ved analyser af den Mellemste og den Øvre Basalt Serie. Ved at sammenholde disse resultater med geokemiske logs kan relationen til lava-udbruddene etableres (L.O. Boldreel).

Kaledoniske kollisionstrukturer studeres med seismiske data optaget i det isfyldte Nares Strait i 2001. Der findes

ikke antydning af skorpeudtyndning mellem Grønland og Ellesmere Island, hvilket er overraskende i lyset af tidligere tolkninger. Dette resultat antyder kraftig kompression i området under det Eurekiske orogen (I. Reid).

6.4. *Seismisk-tektonofysiske studier af Jordens tektonosfære*
Seismisk modellering under anvendelse af supercomputer har underbygget, at der kan findes tynde lommer af smelter i lavhastighedszonen under 8° Diskontinuiteten i 100 km's dybde under kontinenterne. Det er påvist, at den såkaldte teleseismiske Pn-fase kan forklares ved en kombination af spredning af det seismiske bølgefelt i jordens skorpe og en positiv vertikal hastighedsgradient i den øverste del af kappen. Dette nye resultat står i modsætning til tidligere anerkendte tolkninger (L. Nielsen og H. Thybo).

6.5. Kerne-kappe overgangen

Seismiske nukleare eksplosionsdata har vist, at der findes en 0-10 km tyk overgangszonzone mellem Jordens kerne og kappe under Sibirien. Analyserne viser, at zonen er heterogen, sandsynligvis pga. tilstedeværelse af delvist opsmeltede bjergarter fra den nedre kappe. I årets løb er der indsamlet og tolket data fra et stort antal seismologiske stationer fra hele den nordlige halvkugle (A. Ross og H. Thybo).

7. Den kontinentale skorpes geologi

7.1. Osmium isotop sammensætningen i Iridosmium

Projektet startede i 2000. Mere end 700 PGE legeringer er blevet analyseret for at bestemme $^{187}\text{Os}/^{188}\text{Os}$ forholdet samt platingruppe-elementernes koncentration. De foreløbige konklusioner er publiceret i Science og Nature. Hvorfor ^{186}Os er beriget i nogle kappebjergarter, er fortsat ubesvaret. Derfor er en verdensomspændende indsamling af prøver påbegyndt (R. Frei).

7.2. Re-Os isotop undersøgelse af Isua området, Vestgrønland

En foreløbig undersøgelse af de basaltiske bjergarter i Isua suprakrustalbæltets vestlige sektor viser en intens hydrothermal-metasomatisk omdannelse, der er genetisk associeret med intrusionen af tidlige arkæiske tonaliter. De foreløbige resultater er publiceret. Basalter og ultramafiske bjergarter fra den nordøstlige del er mindre omdannet og Os isotopanalyzer viser at disse bjergarter er berigede. Det er projektets mål at belyse om udviklingen af en chondritisk kappe også omfatter den tidlige arkæiske kappe (R. Frei).

7.3. Den geologiske udvikling af det sydvestskandinaviske grundfjeldsområde

Med henblik på at øge kendskabet til den geologiske udvikling indenfor Det svekonorvegiske Orogen (1100-1000 millioner år) i Sydvestskandinavien er der udvalgt en række kerneområder, hvor fundamentale problemstillinger bliver undersøgt.

Setesdalen, Syd Norge: I 2001 påbegyndtes detaljeret feltarbejde for at få undersøgt områdets præ-svekonorvegiske bjergarter og strukturer. Det er påvist, at en række af de eksisterende metamorfe bjergarter er tidligere overfladebjergarter, der muligvis kun er lidt ældre end bjergkædedannelsen. Et vigtigt element i regionen er dannelsen af unge pegmatitter med et indhold af sjældne jordartsmineraler, der er analyseret og søges dateret (B. Hageskov, J. Konnerup-Madsen, S. Pedersen).

Østfold-Marstrand bæltet, Sydøstnorge-Sydvestsverige: Der udføres en geokemisk undersøgelse for at få belyst den magmatiske aktivitet, der har bidraget til dannelsen af den første krystalline skorpe i regionen. Der undersøges også prøver af de ældste bjergarter i området, Stora Le-Marstrand metagråvækkerne for at få en eventuel sammenhæng mellem gråvækkerne og de yngre magmatiske bjergarter klarlagt. Endelig arbejdes der med at få løst problemer omkring tidspunktet for den svekonorvegiske metamorfose øst og vest for Oslofjorden (B. Hageskov og J. Konnerup-Madsen).

8. Kontinental opbrydning og oceanbundens geologi

8.1. Det kap verdiske Hotspot

Processerne i overgangszonen mellem lithosfære og asthenosfære er kompleks som følge af varmetransporten under Jordens afkøling. I de seneste år er det blevet påvist, at opstigende strømme af særlig varm kappe, kappediapirer, kan være inhomogene i deres sammensætning, og dette emne er for tiden internationalt i fokus. Vi ønsker at bidrage til forståelsen af de processer, der skaber denne inhomogenitet, gennem studier af de vulkanske produkter på Kap Verde-øerne (P.M. Holm og J. Jørgensen).

8.2. Den islandske Kappediapir og Den nordatlantiske Kontinentalrand i Palæogen

Isotop- og grundstofgeokemiske undersøgelser af færøske basalter med henblik på karakterisering af deres kildeområder er fortsat. Dette sker bl.a. ved anvendelse af Re/Os systemet (P.M. Holm og C.K. Brooks).

8.3. Den metasomatiske berigelse af kappen under Italien

Undersøgelserne af unge vulkanske bjergarter fra Den romerske Provins og De æoliske Øer har som mål at forbedre forståelsen af processerne i forbindelse med en helt usædvanlig veludviklet subduktionsrelateret berigelse af kappe-materiale (P.M. Holm).

8.4. Ilímaussaq komplekset

Ilímaussaq komplekset er en typelokalitet for agpaitiske nefelinsyeniter. Der arbejdes med flere problemkredse for at øge forståelsen af de processer, der skabte intrusionen. Beskrivelsen af aegerin og arvedsonit lujavriter er afsluttet.

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	29,86	5,21	35,07
DVIP	1,39	0,21	1,60
STIP	7,91	1,68	9,58
TAP	23,11	0,88	23,99
Årsværk i alt	62,27	7,98	70,25
Løn	25.754	2.727	28.481
Frikøb	5	44	48
Øvrig drift	2.877	6.566	9.443
Anskaffelser	2.231	2.185	4.417
Bruttototal t.kr.	30.867	11.521	42.389

Der arbejdes videre med tolkningen af arvedsonit lujavriternes lagdelingsstruktur. Endelig er der afsluttet et arbejde om de sphæroidale strukturer (J. Bailey, H. Sørensen og J. Rose-Hansen).

Jørn Rønsbo, institutleder

Stab

VIP Internt finansieret

Bailey, John Christopher; lektor.
 Balic Zunic, Tonci; lektor.
 Bjerrum, Christian Jannik; adjunkt.
 Boldreel, Lars Ole; lektor.
 Bonde, Niels Christensøn; lektor.
 Brooks, Kent; lektor.
 Clemmensen, Lars Bjørn; lektor.
 Dingle, Richard Vernon; professor.
 Engesgaard, Peter Knudegaard; lektor.
 Frei, Robert Ernst; professor.
 Graversen, Ole; lektor.
 Hageskov, Bjørn Peter; lektor.
 Hansen, Hans Jørgen Steen; lektor.
 Holm, Paul Martin; lektor.
 Houmark-Nielsen, Michael; lektor.
 Håkansson, Eckart Leif Thrane; lektor.
 Jensen, Karsten Høgh; professor.
 Jørgensen, Niels Oluf; lektor.
 Konnerup-Madsen, Jens; lektor.
 Larsen, Niels Ole; lektor.
 Makovicky, Emil; professor.
 Mortensen, Annette Pia; adjunkt.
 Nielsen, Michael Hviid; forskningsass.
 Noe-Nygaard, Nanna; lektor.
 Pedersen, Gunver Krarup; lektor.
 Pedersen, Svend; lektor.
 Reid, Ian Derry; lektor.
 Rønsbo, Jørn Grummesgaard; lektor.
 Skjernaa, Inge Lilian; lektor.
 Stipp, Susan Louise; lektor.
 Surlyk, Finn Christian; professor.
 Thybo, Hans Jensen; professor.
 Westergaard, Bjørn Buchardt; lektor.
 Zeck, Hubert Peter; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Abramovitz, Tanni Juul; adjunkt.
 Dideriksen, Knud; forskningsass.
 Gelskov, Sara Vebæk; forskningsass.
 Knutz, Paul Cornils; adjunkt.
 Lassen, Niels Alexander; forskningsass.
 Lyngsie, Stig Bjarke; forskningsass.
 Mortensen, Morten Fischer; forskningsass.
 Musil, Martin; adjunkt.
 Nielsen, Lars; adjunkt.
 Nielsen, Peter Gravlund; adjunkt.
 Ross, Andrew Ronald; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Alsen, Peter; ph.d.-stipendiat.
 Andresen, Camilla Snowman; ph.d.-stipendiat.
 Bjerager, Morten Gustav Erik; ph.d.-stipendiat.
 Hede, Signe Ulfeldt; ph.d.-stipendiat.
 Helstrup, Tina; ph.d.-stipendiat.

Hem, Skage Reidar; ph.d.-stipendiat.
 Henriksen, Karen; ph.d.-stipendiat.
 Lauridsen, Bodil Wesenberg; ph.d.-stipendiat.
 Steeman, Mette Elstrup; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Bruhn, Rikke Elsøe; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Barfod, Gry Hoffmann: A new Lu-Hf separation technique for phosphates and its application to apatite geochronology.

Hansen, Kim Sten: Sedimentology of Plio-Pleistocene Temperate Water Carbonates from Northeast Rhodes, Greece.

Jensen, Susanne Lund: Seismic structure of the crust and uppermost mantle in the Trans European Suture Zone.

Klint, Knud Erik Strøyberg: Fractures in glaciogene diamict deposits; origin and distribution.

Kristoffersen, Anette Vedding: The avian diversity in the latest Paleocene – earliest Eocene Fur Formation, Denmark.

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

- Bestemmelse af sen-kvartær glaciationskronologi i det sydlige Jylland (Michael Houmark-Nielsen) kr. 80.000.
- Clacits udvekslingskapacitet for 18O i 2003 (Susan Stipp) kr. 100.000.
- Feltarbejde i Syd Norge: Belysning af den pre-Svekonorvegiske jordskorpe inden for den Svekonorvegiske provins i Syd Norge. (Svend Pedersen) kr. 23.000.
- Feltarbejde og undersøgelser af holocæn kystklitdannelse i Danmark (Lars Clemmensen) kr. 272.000.
- Klimaets betydning for overgangen fra jæger til bondesamfund (Nanna Noe-Nygaard) kr. 10.000.000.
- Seismisk tektonofysisk undersøgelse af jordens tektonofære (Hans Thybo) kr. 1.109.800.

Forskningsstyrelsen

- Sedimentbassiners geologi og ressourcer (Forskingskole) (Finn Surlyk) kr. 2.100.000.

Hans Urban/Volkswagenstiftung

- Udgravning af Corvey kloster, Høxter, Tyskland (Haldis Johanne Bollingberg) kr. 17.600.

Reinholdt W. Jorck og Hustrus Fond

- Pris til forskning (Karsten Høgh Jensen) kr. 150.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

- A multi-isotopic and trace element investigation of greenstone belts (Robert Frei) kr. 1.765.100.
- Galciale fluktuationer og den termohaline cirkulation i Nordatlanten under hurtige klimaskift (Paul Cornils Knutz) kr. 1.788.500.
- Geologically Applied Geophysics (Hans Thybo) kr. 600.000.
- Hotspots og udviklingen af lithosfæren (Paul Martin Holm) kr. 900.000.
- X-ray fluorescence equipment for quantitative trace ele-

ment analysis (John Bailey) kr. 1.200.000.

Svensk Kernebrændselshåndtering

- 5927/FE-oxides as fracture coatings (Susan Stipp) kr. 640.700.

Villum Kann Rasmussen Fonden

- Samfinansiering af røntgenfluorescens analyseudstyr (Paul Martin Holm) kr. 454.800.

Publikationer

- Abramovitz T.J., Thybo H., Perchuc E.: Tomographic inversion of seismic P- and S-wave velocities from the Baltic Shield based on FENNOLORA data. *Tectonophysics* 358, s. 151-174. 2002.
- Alsen P.: Valanginian palaeobiogeography and ammonite stratigraphy of East Greenland. *The Palaeontological Association Newsletter* 50, s. 56-57. 2002.
- Alsen P.: Middle Jurassic ammonite stratigraphy and maximum transgression in the Traill Ø area, East Greenland. i: Abstract and Program, 6th International Symposium on the Jurassic System, Mondello (Palermo), 12.-22. September 2002 s. 3-4. Martire, L. (ed.). 2002.
- Alsen P.: Valanginian ammonites in East Greenland. i: Abstracts, 45th Annual Meeting, 15th – 19th December 2001, Geological Museum, University of Copenhagen s. 2-2. Harper, D.A.T. (ed.). *The Palaeontological Association, England* 2001.
- Alsen P.: Middle Jurassic ammonite biostratigraphy in the Traill Ø region, central East Greenland. i: Abstract vol., 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, Århus 13.-16. January 1998, Århus University s. 17-17. Wilson, J.R. (ed.). 1998.
- Andersen M.S., Sørensen A.B., Boldreel L.O., Nielsen T.: Cenozoic evolution of the Faroe Platform: comparing denudation and deposition. i: North Atlantic Margin: Timing, Mechanisms and Implications for Petroleum Exploration s. 291-311. Doré, T., Cartwright, J.A., Stoker, M.S., Turner, J.P. & White, N. (eds.). *Geol. Soc., London, England* 2002.
- Artemieva I., Thybo H., Mooney W.D., Perchuc E.: (eds.). *Tectonophysics* 358: Structure of the continental lithosphere and upper mantle. 265s. Elsevier, 2002.
- Artemieva I.M., Mooney W.D., Perchuc E., Thybo H.: Processes of lithosphere evolution: new evidence on the structure of the continental crust and uppermost mantle. *Tectonophysics* 358, s. 1-15. 2002.
- Bailey J.C.: Distribution of germanium in rocks and minerals of the Ilímaussaq alkaline complex, South Greenland. i: The Ilímaussaq alkaline complex, South Greenland: status of mineralogical research with new results s. 55-64. H. Sørensen. 2001.
- Balic-Zunic T., Petersen O.V., Bernhardt H.-J., Micheelsen H.I.: The crystal structure and mineralogical description of a Na-dominant komarovite from the Ilímaussaq alkaline complex, South Greenland. *Neues Jahrbuch für Mineralogie, Monatshefte* Jg. 2002(11), s. 497-514. 2002.
- Balic-Zunic T., Topa D., Makovicky E.: The crystal structure of emilite, Cu_{10.7}Pb_{10.7}Bi_{21.3}S₄₈, the second 45 Å derivative of the bismuthinite-aikinite solid-solution series. *Canadian Mineralogist* 40, s. 239-245. 2002.
- Balling N., Frederiksen S., Nielsen L., Nørmark E., Nielsen S.B., Jacobsen B.H.: Deep structure and evolu-

- tion of the Central Graben, North Sea: Constraints from seismic observations and numerical dynamic modelling. i: Geophysical Research Abstracts, CD s. 1. 2002.
- Barfod G.H., Albarède F., Knoll A.A., Shuhai X., Trelouk P., Frei R., Baker J.A.: The age of the earliest animal fossils. *Earth and Planetary Science Letters* 201, s. 203-212. 2002.
- Bayer U., Grad M., Pharaoh T.C., Thybo H., Guterch A., Banka D., Lamarche J., Lassen A., Lewerenz B., Scheck M., Marotta A-M.: The Southern Margin of the East European Craton: new results from seismic sounding and potential fields between the North Sea and Poland. *Tectonophysics* 360, s. 301-314. 2002.
- Bendtsen J., Bjerrum C.J.: Vulnerability of climate on Earth to sudden changes in insolation. *Geophysical Research Letters* 29(15), s. 1706-. 2002.
- Bendtsen J., Bjerrum C.J.: Vulnerability of the climate on Earth: Effect of perturbations in the insolation caused by extra-terrestrial impacts or large volcanic eruptions. *Geochimica et Cosmochimica Acta* 66(15A), s. A66-A66. 2002.
- Berlepsch P., Armbruster T., Makovicky E., Hejny C., Topa D., Graeser S.: The crystal structure of (001) twinned xilingolite, $Pb_3Bi_2S_6$, from Mittal-Hohtenn, Valais, Switzerland. *Canadian Mineralogist* 39, s. 1653-1663. 2002.
- Bernth U., Brousse R., Frei R., Sørensen H.: The origin of phonolites and trachytes from the Col de Guéry area, le Mont-Dore, Massif Central, France. *Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab. Matematisk-Fysiske Meddelelser* 50, s. 61. 2002.
- Bjerrum C.J., Canfield D.E.: Ocean productivity before about 1.9 Gyr ago limited by phosphorus adsorption onto iron oxides. *Nature* 417(6885), s. 159-162. 2002.
- Bjerrum C.J., Canfield D.E.: Carbon isotope model of the Archean: Significance of deep ocean carbonate precipitation. *Geochimica et Cosmochimica Acta* 66(15A), s. A80-A80. 2002.
- Boldreel L.O.: Identification and characterization of basalt and sediment units based on wireline logs from the Lopra deep well, Faroe Islands, NE-Atlantic Ocean. 1s. 27th General Assembly of the European Geophysical Society, Nice, Frankrig 2002.
- Boldreel L.O.: Identification and characterization of basalt and sediment units based on wireline logs from the Lopra deep well, Faroe Islands, NE-Atlantic Ocean. 1s. Copenhagen, Denmark 2002.
- Boldreel L.O., Thybo H., Lassen A.: Danish basins: Crustal architecture, basin formation and evolution of salt structure. DFG Rundgespräch Sedimentbeckendynamik, s. 7. 2002.
- Bollingberg H.J.: Trace element analyses of 55 copper-based bars from Ingelheim near Mainz as a contribution to artefact provenance. i: Drik – og du vil leve skønt. Festskrift til Ulla Lund Hansen på 60-årsdagen s. 79-86. John Pind, Anne Nørgård Jørgensen, Lars Jørgensen, Birger Storgård, Per Ole Rindel, Jørgen Iekjær (red.). Schweitzer, Larsen & Knudsen, Vejle 2002.
- Bollingberg H.J., Straume E.: Perlandbecken from Western Norway and Belgium: a trace element comparison. i: *Archaeometry* 98, Proceedings of the 31st Symposium, Budapest, April 26-May 3, 1998, vol. II s. 297-299. Erzsébet Jerem, Katalin T. Biró (eds.). Archaeopress, Oxford 2002.
- Bonde N., Christiansen P.: The evolution of plumage from dinosaurs to birds. *Abstr. Internat. Ornithol. Congr. aug.*, s. 1. 2002.
- Bonde N., Christiansen P.: Plumage evolution from dinosaurs to birds. i: *Abstr. vol.: Bird Evolution*, Palæont. Klub, Internat. Meeting s. 1-12. Bonde, N. (ed.). København 2002.
- Bromley G.R.: Field meeting: Bornholm, Denmark, 28 August to 4 September, 2000. *Proceedings of the Geologists' Association* 113, s. 77-88. 2002.
- Christiansen B.C., Stipp S.L.S.: Morphological and structural changes during transformation of Green Rust – Fe(II)(III)-hydroxide. A140-A140s. *Geochemica et Cosmochimica Acta* 66, Goldschmidt Geochemistry Conference, Davos, Switzerland, 18 – 23 August 2002.
- Christiansen P., Bonde N.: Limb proportions and avian terrestrial locomotion. *J. Ornithol.* 143, s. 356-371. 2002.
- Christiansen P., Bonde N.: A new species of gigantic mosasaur from the Late Cretaceous of Israel. *Jour. Vert. Paleontol.* 22(3), s. 629-644. 2002.
- Christiansen P., Bonde N.: Confusing typology and phylogeny: The “avian” status of *Caudipteryx*. i: *Abstr. vol.: Bird Evolution*, Palæont. Klub, Internat. Meeting s. 1-6. Bonde, N. (ed.). København 2002.
- Clemmensen L.B.: Holocene dunefield construction, wind climate and North Atlantic climate change: data from the west coast of Jutland, Denmark. 1s. European Geophysical Society. XXVII General Assembly 2002, Nice, France 2002.
- Czuba W., Grad M., Luosto U., Motuza G., Nasedkin V., POLONAISE P5 Working Group, (incl. Thybo H.): Upper crustal seismic structure of the Mazury complex and Mazowsze massif within East European Craton in NE Poland. *Tectonophysics* 360, s. 115-128. 2002.
- Dideriksen K., Stipp S.L.S.: Iron Oxides in fractures at Äspö. 34s. Swedish Nuclear Fuel and Waste Management Company (SKB), Stockholm, Sweden 2002.
- Dideriksen K., Stipp S.L.S.: Characterisation of iron oxides in fractured granite. *Geochemica et Cosmochimica Acta* 66, s. A184. 2002.
- Dideriksen K., Stipp S.L.S.: Final Report – Iron Oxides in Fractures at Äspö: A Preliminary Project to explore the possibility of a geothermometer or a palaeo-redox indicator. 1s. Presented to SKB Stockholm, Sweden 2002.
- Dingle R.V.: Insular endemism in Recent Southern Ocean benthic Ostracoda from Marion Island: palaeozoogeographical and evolutionary implications. *Revista Española Micropaleontología* 34(2), s. 215-233. 2002.
- Dingle R.V., Majoran S.: Palaeo-climatic and -biogeographical implications of Oligocene Ostracoda from CRP-2/2A and CRP-3 drillhole, Victoria Land Basin, Antarctica. *Terra Antarctica* 8(4), s. 369-382. 2001.
- DOBRE Working Group, (incl. Thybo H.): DOBRE studies evolution of inverted intra-cratonic rifts in Ukraine. *EOS* 83(30), s. 323-327. 2002.
- Ekdale A.A., Benner J.S., Bromley G.R., de Gibert J.M.: Bioerosion of Lower Ordovician hardgrounds in southern Scandinavia and western North America. *Acta Geológica Hispánica* 37, s. 9-13. 2002.
- Fischer T., Knudsen C., Pedersen G.K.: Georadar exploration of Miocene heavy mineral deposits in Central Jylland. 1s. Denmark 2002.
- Fornós J.J., Bromley G.R., Clemmensen L.B., Rodríguez-Perea A.: Tracks and Trackways of *Myotragus baleari-*

- cus* Bate (Artiodactyla, Caprinae) in Pleistocene aeolianites from Mallorca (Western Mediterranean). *Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology* 180, s. 277-313. 2002.
- Frei R., Frei K.M.: A multi-isotopic and trace element investigation of the Cretaceous-Tertiary boundary layer at Stevns Klint, Denmark – inferences for the origin and nature of siderophile and lithophile element geochemical anomalies. *Earth and Planetary Science Letters* 203, s. 691-708. 2002.
- Frei R., Rosing M.T., Waight T.E., Ulfbeck D.G.: Hydrothermal – metasomatic and tectono-metamorphic processes in the Isua Supracrustal Belt (West Greenland): a multi-isotopic investigation of their effects on the Earth's oldest oceanic crustal sequence. *Geochimica et Cosmochimica Acta* 66, s. 467-486. 2002.
- Grad M., Keller G.R., Thybo H., Guterch A., POLONAISE Working Group: Lower lithospheric structure beneath the Trans European Suture Zone from POLONAISE'97 seismic profiles. *Tectonophysics* 360, s. 153-168. 2002.
- Graversen O.: A structural transect between the central North Sea Dome and the South Swedish Dome: Middle Jurassic-Quaternary uplift-subsidence reversal and exhumation across the eastern North Sea Basin. i: Exhumation of the North Atlantic Margin: Timing, Mechanisms and Implications for Petroleum Exploration s. 67-83. Doré, A.G., Cartwright, J.A., Stoker, M.S., Turner, J.P. & White, N. (eds.). The Geological Society of London, London, England 2002.
- Hammarlund D., Barnekow L., Birks H.J.B., Buchardt B., Edwards T.W.D.: Holocene changes in atmospheric circulation recorded in the oxygen-isotope stratigraphy of lacustrine carbonates from northern Sweden. *The Holocene* 12, s. 339-351. 2002.
- Hansen H.J.S., Mohabey D.M., Toft P.: Reply to the comments by A.D. Shukla and P.N. Shukla. *Proc. Indian Acad. Sci. (Earth Planet. Sci.)* 111(4), s. 493-497. 2002.
- Hansen K., Brooks C.K.: The evolution of the East Greenland margin as revealed from fission-track studies. *Tectonophysics* 349, s. 91-111. 2002.
- Hansen K., Brooks C.K., Bernstein S.: Tracking the exhumation history of the East Greenland continental margin north of 72°N. *Geotemas* 4, s. 91-92. 2002.
- Harstad A.O., Jamtveit B., Stipp S.L.S.: Impurities in Carbonates. 74-74s. 25. Nordiske Geologiske Vintermøde, Reykjavik, Iceland, 4 – 8 January 2002.
- Heath M., Bruno J., Byegård J., Gimeno M., Laciok A., Murphy W., Smellie J., Snellman M., Stipp S.L.S., Wang L., Wikberg P.: Immobilisation. Radionuclide Retention in Geologic Media NEA-OECD, s. 53-56. 2002.
- Henriksen K., Stipp S.L.S.: Image distortion in scanning probe microscopy. *American Mineralogist* 87, s. 5-17. 2002.
- Henriksen K., Stipp S.L.S.: Calcite biomineralization in coccoliths: Evidence from atomic force microscopy (AFM). A323-A325s. *Geochimica et Cosmochimica Acta* 66, Goldschmidt Geochemistry Conference, Davos, Switzerland, 18 – 23 August 2002.
- Henriksen K., Young J., Bown, Stipp S.L.S.: Coccolith Biomineralization investigated with AFM. 34-34s. Gordon Research Conference on Biomineralization, Boston, Mass, USA, 11 to 17 August 2002.
- Henriksen K., Young J.R., Bown P.R., Stipp S.L.S.: Atomic Force Microscopy of Coccoliths: Implications for Biomineralisation and Diagenesis. 114s. *Journal of Nanoplankton Research* 24, Palaeontology Conference, Florence, Italy, 1 – 6 September 2002.
- Henriksen R.B., Makovicky E., Stipp S.L.S., Nissen C., Eggleston C.M.: Atomic-scale observations of franckeite surface morphology. *American Mineralogist* 87, s. 1273-1278. 2002.
- Hesselbo S.P., Robinson S.A., Surlyk F., Piasecki S.: Terrestrial and marine extinction at the Triassic-Jurassic boundary synchronized with major carbon-cycle perturbation: a link to initiation of massive volcanism? *Geology* 30, s. 251-254. 2002.
- Holmboe T., Knudsen C., Pedersen G.K.: Glaciolakustringler: efterforskning, aflejring og provenans. 1s. Danmark 2002.
- Janik T., Yliniemi Y., Grad M., Thybo H., Tiira T., POLONAISE P2 Working Group: Crustal structure across the TESZ along POLONAISE'97 seismic profile P2 in NW Poland. *Tectonophysics* 360, s. 129-152. 2002.
- Juel I.A., Herfort D.: The durability of concrete to sulfate and seawater attack. i: Proceedings XVIII Symposium on Nordic Concrete Research, Helsingør 2002 s. 3. Norsk Betonforening. 2002.
- Juel I.A., Herfort D.: The mineralogy of chloride attack on concrete with limestone filler. i: Proceedings 24th International Conference on Cement Microscopy, San Diego, 2002 s. 9. International Cement Microscopy Association. 2002.
- Juel I.A., Herfort D.: Principles of phase equilibria applied to seawater and sulfate attack. i: Proceedings from Nordic Miniseminar "Durability of Exposed Concrete Containing Secondary Cementitious Materials" Hirtshals 21-23 November 2001 s. 10. 2002.
- Juel I.A., Herfort D., Gallon R., Konnerup-Madsen J., Jakobsen H.J., Skibsted J.: A thermodynamic model for predicting the stability of thaumasite. i: Proceedings First International Conference on Thaumasite in Cementitious Materials, Watford, 2002 s. 9. BRE. 2002.
- Jørgensen J., Holm P.M.: Temporal variation and carbonate contamination in primitive ocean island volcanics from São Vicente, Cape Verde Islands. *Chemical Geology* 192, s. 249-267. 2002.
- Jørgensen M.I., Nielsen L., Fallesen J., Thybo H.: Near-Surface Seismic Profiling Across the Active Carlsberg Fault, Denmark. AGU Fall Meeting, s. S62A-1176. 2002.
- Jørgensen N.O.: Origin of shallow saline groundwater on the Island of Læsø, Denmark. *Chemical Geology* 184, s. 359-370. 2002.
- Jørgensen N.O., Banoeng-Yakubo B.: Isotope characterization of groundwater and surface water in the Keta basin, Ghana. i: Groundwater: Past Achievements and Future Challenges s. 533-536. Sililo, O. *et al.* (eds.). Balkema, Rotterdam 2000.
- Jørgensen N.O., Banoeng-Yakubo B.: Environmental isotopes (¹⁸O, ²H, and ⁸⁷Sr/⁸⁶Sr) as a tool in groundwater investigations in the Keta Basin, Ghana. *Hydrogeology Journal* 9, s. 190-201. 2001.
- Jørgensen N.O., Helleberg B.B.: Stable isotopes (²H and ¹⁸O) and chloride as environmental tracers in a study of artificial recharge in Denmark. i: Management of Aquifer recharge for Sustainability, ISAR-4 s. 245-250. Dillon, P. (ed.). Balkema, Rotterdam 2002.

- Karanovic L., Cvetkovic L., Poleti D., Balic-Zunic T., Makovicky E.: Crystal and absolute structure of enargite from Bor (Serbia). *N. Jb. Miner. Mh. Jg.* 2002(6), s. 241-253. 2002.
- Karanovic L., Poleti D., Makovicky E., Balic-Zunic T., Makovicky M.: The crystal structure of synthetic kutinaite, $\text{Cu}_{14}\text{Ag}_6\text{As}_7$. *Canadian Mineralogist* 40, s. 1437-1449. 2002.
- Karlby L., Stipp S.L.S.: Substrate preference of bacteria. A383-A383s. *Geochemica et Cosmochimica Acta* 66, Goldschmidt Geochemistry Conference, Davos, Switzerland, 18 – 23 August 2002.
- Karup-Møller S., Makovicky E.: The system Fe-Os-S at 1180°, 1100° and 900°C. *Canadian Mineralogist* 40, s. 499-507. 2002.
- Kortatsi B.K., Jørgensen N.O.: The origin of high salinity waters in the Accra plain groundwaters. i: Proceedings of the First International Conference on Salt Water Intrusion and Coastal Aquifers – Monitoring, Modeling and Management, April 23-25 s. 12. Essaouira, Morocco 2001.
- Krawczyk C.M., Eilts F., Lassen A., Thybo H.: Seismic evidence of Caledonian deformed crust and uppermost mantle structures in the northern part of the Trans European Suture Zone, SW Baltic Sea. *Tectonophysics* 360, s. 215-244. 2002.
- Kristensen R., Stipp S.L.S.: *In situ* observations of reductive dissolution of colloidal Lepidocrocite ($\gamma\text{-FeOOH}$) in ascorbic acid. A419-A419s. *Geochemica et Cosmochimica Acta* 66, Goldschmidt Geochemistry Conference, Davos, Switzerland, 18 – 23 August 2002.
- Larsen M., Bjerager M., Nedkvitne T., Olausen S., Preuss T.: Pre-basaltic sediments (Aptian-Paleocene) of the Kangerlussuaq Basin, southern East Greenland. *Geology of Greenland Survey Bulletin* 189, s. 99-106. 2001.
- Le Maitre R.W., Le Bas M.J., Bonin B., Bateman P., Bellieni G., Dudek A., Efremova S., Keller J., LaMeyre J., Sabine P.A., Schmid R., Streckeisen A., Sørensen H., Woolley A.R., Zanettin B.: *Igneous rocks – a classification and glossary of terms.* 236 s. Le Maitre, R.W. (ed.) Cambridge University Press, Cambridge 2002.
- Lowe J.J., Hoek W.Z., INTIMATE group, (incl. Noe-Nygaard N.): Interregional correlation of palaeoclimatic records for the last Glacial-Interglacial Transition: A protocol for improved precision recommended by the INTIMATE project group. *Quaternary Science Review* 20, s. 1175-1187. 2001.
- Majoran S., Dingle R.V.: Faunal changes in Cenozoic deep-sea ostracod assemblages from the South Atlantic and the Southern Ocean and their palaeoceanographical implications. *Geologiska Föreningens i Stockholm Förhandlingar* 124, s. 19-26. 2002.
- Majoran S., Dingle R.V.: Cenozoic deep-sea ostracods from Maud Rise, Weddell Sea, Antarctica (OPD site 689): a palaeoceanographical perspective. *Geobios* 35, s. 137-152. 2002.
- Makovicky E.: Ternary and quaternary phase systems with PGE. i: The geology, geochemistry, mineralogy and mineral beneficiation of platinum-group elements s. 131-175. Louis J. Capri. Canadian Institute of Mining, Metallurgy and Petroleum, Montreal 2002.
- Makovicky E., Makovicky M., Rose-Hansen J.: The system Fe-Rh-S at 900° and 500°C. *Canadian Mineralogist* 40, s. 519-526. 2002.
- Makovicky E., Søtofte I., Karup-Møller S.: The crystal structure of $\text{Cu}_4\text{Bi}_4\text{Se}_9$. *Z. Kristallogr.* 217, s. 597-604. 2002.
- Makovicky M., Makovicky E., Rose-Hansen J.: The system Fe-Pt-S at 1100°C. *Canadian Mineralogist* 40, s. 509-517. 2002.
- Marotta A.M., Bayer U., Thybo H., Scheck M.: Origin of the regional stress in the North German basin: results from numerical modelling. *Tectonophysics* 360, s. 245-264. 2002.
- Meadows M.E., Rogers J., Lee-Thorp J.A., Bateman M.D., Dingle R.V.: Holocene geochronology of a continental-shelf mudbelt off southwestern Africa. *The Holocene* 12(1), s. 59-67. 2002.
- Meibom A., Frei R.: Evidence for an ancient, highly radiogenic osmium isotopic reservoir in Earth. *Science* 296, s. 516-518. 2002.
- Meibom A., Sleep N.H., Chamberlain C.P., Coleman R.G., Frei R., Hren M., Wooden J.L.: Re-Os isotopic evidence for long-lived heterogeneity and equilibration processes in the Earth's upper mantle. *Nature* 419, s. 705-708. 2002.
- Meissner R., Thybo H., Abramovitz T.: Interwedging and inversion structures around the Trans European Suture Zone in the Baltic Sea, a manifestation of compressive tectonic phases. *Tectonophysics* 360, s. 265-280. 2002.
- Milàn J., Bromley G.R.: One foot, many tracks: experiments with undertrack formation in layered cement. i: Abstract volume, 50th symposium of vertebrate paleontology and comparative anatomy, University of Cambridge, U.K., 9-15 September 2002 s. 26. Norman, D. & Upchurch, P. (eds.). Cambridge, UK 2002.
- Milàn J., Bromley G.R.: The influence of substrate consistency on footprint morphology – field experiments with an emu. *The Palaeontological Association Newsletter* 51, s. 104. 2002.
- Nanez C., Parras A., Hansen H.J.S., Concheyro A., Alonso S., Lojen S., Pires M.: A southern, shallow marine Cretaceous-Paleogene boundary: Bjada del Jagüel section, Neuquen Basin, Argentina. *Geol. Ass. Saskatoon, Joint annual meeting vol. 27*, s. 79. 2002.
- Nielsen L.: Indications of a valley-like structure in the chalk surface below an esker located on Zealand, Denmark; results from a shallow wide-angle seismic survey. i: *Geophysical Research Abstracts*, CD s. 1. 2002.
- Nielsen L., Boldreel L.O., Vindum J.: High-resolution imaging of limestone mound structures in southwest Sweden and eastern Denmark from GPR measurements and marine seismic profiling. *Society of Exploration Geophysicists Annual Meeting*, s. 70-73. 2002.
- Nielsen L., Thybo H., Egorkin A.V.: Implications of seismic scattering below the 8° discontinuity along PNE profile Kraton. *Tectonophysics* 358, s. 135-150. 2002.
- Nielsen L., Thybo H., Morozov I., Smithson S.B., Solodilov L.: Teleseismic Pn coda explained by crustal scattering – Modelling of Russian PNE data. i: *Geophysical Research Abstracts*, CD s. 1. 2002.
- Nielsen L., Thybo H., Morozov I.B., Solodilov L.: Teleseismic Pn Coda Modeled as Crustal Scattering. *AGU Fall Meeting*, s. S72A-1134. 2002.
- Noe-Nygaard N., Albrechtsen T., Abildtrup C.H., Gotfredsen G., Richter J.: Palæobiologiske, sedimentologiske og geokemiske undersøgelser af Sen Weichsel og Holocene aflejringer i Store Åmose. *Geologisk tidsskrift* 2, s. 1-65. 1998.

- Noe-Nygaard N., Christensen U.W.: (eds.). Abstract Volume. The First International Limno-Geological Congress ILIC. 165s. Geological Institute, University of Copenhagen 1995.
- Noe-Nygaard N., Heiberg E.O.: Late Weichselian lake-level changes in Lake Tøvelde, Møn, Denmark – climate and/or base level forcing. *Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology* 174, s. 351-382. 2001.
- Pedersen A.K., Larsen L.M., Ulf-Møller F., Pedersen G.K., Dueholm K.S.: Geologisk kortlægning af Nuussuaqbassinet i Vestgrønland. 1s. Danmark 2002.
- Pedersen S., Maaloe S.: The Iddefjord granite: Geology and age. *Nor. Geol. Unders. Bull.* 417, s. 55-64. 1990.
- Pedersen S.A.S., Larsen L.M., Dahl-Jensen T., Jepsen H.F., Pedersen G.K., Nielsen T., Pedersen A.K., von Platen-Hallermund F., Weng W.: Tsunami-generating rock fall and landslide on the south coast of Nuussuaq, central West Greenland. *Geology of Greenland Survey Bulletin* 191, s. 73-83. 2002.
- Plesner S., Holm P.M., Wilson J.R.: ^{40}Ar - ^{39}Ar geochronology of Santo Antão, Cape Verde Islands. *Journal of Volcanology and Geothermal Research* 120, s. 103-121. 2002.
- POLONAISE'97 Working Group, Jensen S.L., Thybo H.: Moho topography and lower crustal wide-angle reflectivity around the TESZ in southern Scandinavia and northeastern Europe. *Tectonophysics* 360, s. 187-213. 2002.
- Roberts H., Dahl P., Kelly S., Frei R.: New ^{207}Pb - ^{206}Pb and ^{40}Ar - ^{39}Ar ages from SW Montana, USA: constraints on the Proterozoic and Archean tectonic and depositional history of the Wyoming Province. *Precambrian Research* 117, s. 119-143. 2002.
- Rollinson H., Appel P., Frei R.: A metamorphosed, early Archean chromitite from West Greenland: implications for the genesis of Archean anorthositic chromitites. *Journal of Petrology* 43, s. 2143-2170. 2002.
- Rose-Hansen J., Konnerup-Madsen J., Pedersen S.: Geologiske råstoffer og konsekvenserne af deres udnyttelse. 109 s. Geologisk Institut København 2002.
- Rose-Hansen J., Sørensen H.: Geology of the Ilimaussaq alkaline complex, with information from seven bore holes. *Meddelelser om Grønland. Geoscience* 40, s. 1-58. 2002.
- Stipp S.L.S.: Immobilisation: Molecular-scale Observations of Processes Relevant to Attenuation of Radioactive Contaminants. *Radionuclide Retention in Geologic Media NEA-OECD*, s. 101-111. 2002.
- Stipp S.L.S.: Where the Bulk Terminates: Experimental evidence for restructuring, chemibonded OH- and H+, adsorbed water and hydrocarbons on calcite surfaces. *Molecular Simulation* 28, s. 497-516. 2002.
- Stipp S.L.S.: Mid-term Report on Eu^{3+} uptake in calcite. i: Aquatic Chemistry and Thermodynamics of Actinides and Fission Products Relevant to Nuclear Waste Disposal (ACTAF), Chapters 2.2 and 3.1 s. 41. Presented to EU Commission, 5th Framework Programme, FP5-EAECTP C, 1 April 2002.
- Stipp S.L.S., Hansen H., Kristensen R., Hochella M.F.J., Bennedson L., Dideriksen K., Balic-Zunic T., Léonard D., Mathieu H.-J.: Behaviour of Fe-oxides relevant to contaminant uptake in the environment. *Chemical Geology* 190, s. 321-337. 2002.
- Stipp S.L.S., Henriksen K., Dideriksen K., Jensen J., Kristensen R.: Report on Diatomite products. 10s. Presented to NovoZymes, Copenhagen, Denmark 2002.
- Surlyk F., McElwain J., Hesselbo S.P., Piasecki S., Popa M.E., Robinson S.: Macrofloral turnover and anatomical-morphological changes, atmospheric CO_2 increase, super greenhouse conditions and isotope excursions across the Triassic-Jurassic boundary in East Greenland. *International Symposium. Mesozoic-Cenozoic bioevents Berlin*, s. 1. 2002.
- Surlyk F., Noe-Nygaard N.: Sand remobilisation and intrusion in Upper Jurassic Hareelv Formation of East Greenland. *Geology of Denmark Survey Bulletin* 48, s. 169-188. 2001.
- Sørensen H.: Albert Streckeisen og QAPF-magmabjergarternes klassifikation. *Geologisk Nyt* sept. 02, s. 28-29. 2002.
- The PACE TMR Network Team, Winchester J.A., (incl. Thybo H.): Palaeozoic amalgamation of Central Europe: new results from recent geological and geophysical investigations. *Tectonophysics* 360, s. 5-21. 2002.
- Thybo H.: Deep seismic probing of the continents and their margins. *Tectonophysics* 355, s. 1-5. 2002.
- Thybo H.: (ed.). *Tectonophysics 355: Deep seismic profiling of the continents*. 263s. Elsevier, 2002.
- Thybo H., Perchuc E., Nielsen L.: Seismic heterogeneity around the 410 km discontinuity from lower Upper Mantle reflectivity. i: *Geophysical Research Abstracts*, CD s. 1. 2002.
- Thybo H., Pharaoh T., Guterch A.: Geophysical Investigations of the Trans European Suture Zone II, Introduction. *Tectonophysics* 360, s. 1-4. 2002.
- Thybo H., Pharaoh T., Guterch A.: (eds.). *Tectonophysics 360: The Trans European Suture Zone*. 314s. Elsevier, 2002.
- Topa D., Makovicky E., Balic-Zunic T.: The structural role of excess Cu and Pb in gladiite and krupkaite based on new refinements of their structure. *Canadian Mineralogist* 40, s. 1147-1159. 2002.
- Topa D., Makovicky E., Paar W.H.: Composition ranges and exsolution pairs for the members of the bismuthinite-aikinite series from Felbertal, Austria. *Canadian Mineralogist* 40, s. 849-869. 2002.
- Tumbulto J., Hasholt B., Skjærnaa L., Jørgensen N.O.: Elements of water balance in the Pompom sub-catchment of the Densu River Basin, Ghana. i: *International Conference on Balancing the Groundwater Budget*, IAH s. 6. Darwin, Australia 2002.
- Williamson J.P., Pharaoh T.C., Banka D., Thybo H., Laigle M., Lee M.K.: Potential field modelling of the Baltica-Avalonia (Thor-Tornquist) suture beneath the southern North Sea. *Tectonophysics* 360, s. 47-60. 2002.
- Yuanqiao P., Jinnan T., Shi G.R., Hansen H.J.S.: The Permian-Triassic boundary stratigraphic set: characteristics and correlation. *Newslet. Stratigr.* 39(1), s. 55-71. 2001.

Studienævnet for Geologi

Medlemmer

Pr 1.2.2002 bestod studienævnet af: Lars B. Clemmensen (studieleder), Lars Ole Boldreel (vicestudieleder), Jens Konnerup-Madsen, Bjørn Buchardt, Tonci Balic-Zunic samt følgende studenterrepræsentanter: Christina Færch-Jensen (næstformand), Rikke Sølling, Rasmus Foldager, Martin Mehlsen, Adam Schack von Brockdorff.

Beretning

Geologisk Studienævn er ansvarlig for bachelor- og kandidatuddannelserne i Geologi og Geologi-Geofysik. Geologisk Studienævn administrerer endvidere sidefagsordninger i exogen og endogen geologi.

Uddannelserne i geologi og geologi-geofysik bliver rutinemæssigt evalueret efter hvert semester af såvel studerende som lærere.

Studienævnets hovedopgave i 2002 har været at udarbejde et forslag til en ny studiestruktur, som skal træde i kraft 1.9.2004. Dette arbejde har bl.a. været udført på et internatkursus i efteråret. Arbejdet er langt fremskredt og forventes afsluttet i løbet af foråret 2003.

I 2002 blev introduceret en ny model for kandidatkurser, som nu er opdelt i hhv. grundkurser og specialkurser. Desuden har Geologisk Institut som noget helt nyt i efteråret udbudt et kandidatkursus i samarbejde med Geografisk Institut og GEUS (Geocentersamarbejde).

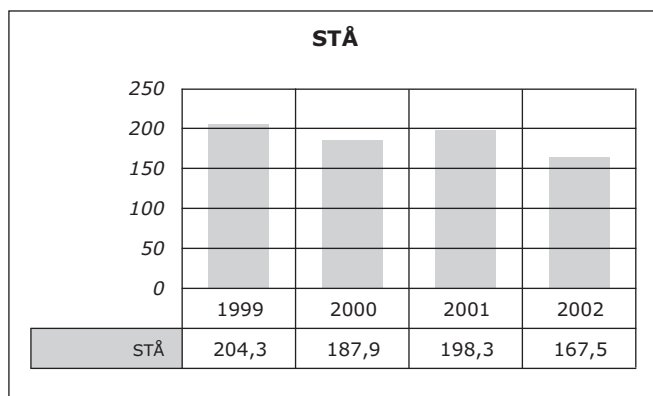
Statistik

STÅ-produktionen har været nedadgående i forhold til 2001. I 2001 blev der produceret 198,3 STÅ, hvorimod tallet for 2002 er 167,5. Denne nedgang har fået studienævnet til at opprioritere indsatsen for at rekruttere nye studerende. Dette har bl.a. resulteret i at instituttets hjemmeside er blevet fornyet og forbedret, og der er indlagt information om studierne i geologi og geologi-geofysik.

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder						I alt
	Geologi	Matematik	Fysik	Geografi	Øvrig naturv.	Merit-overført	
Geologi	151,3	6,7	5,5	6,3	0,6	2,4	172,8
Geografi	14,4						
Øvrig naturvidenskab	0,9						
Gæstestuderende	1,0						
I alt	167,5						

STÅ 1999-2002

Lars B. Clemmensen, studieleder

Geografisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder er lektor, lic.scient. Bjarne Holm Jakobsen.

Institutbestyrelsen består af instituttleder, lektor, lic.scient. Bjarne Holm Jakobsen, viceinstituttleder, professor, dr.scient. Anette Reenberg, VIP-repræsentanterne professor, dr.scient. Christian Christiansen, lektor, lic.scient. Niels Fold, lektor, cand.scient. Henrik Søgaard, lektor, ph.d. Lasse Møller-Jensen, TAP-repræsentanterne systemadministrator Jens Grundtmann og kontorfuldmægtig Jørn Maul samt studenterrepræsentanterne Christopher Thisted og Heidi Hvid Hansen.

Organisation

Instituttet er organiseret med et ledelsessekretariat, ledet af en institutadministrator, en regnskabsfunktion, et bibliotek, en edb-sektion, en værkstedssektion, en grafisk sektion og laboratorier på Øster Vold og Skallingen ved Esbjerg.

Adresse

Øster Voldgade 10
1350 København K
Telefon 35 32 25 00
Fax 35 32 25 01
info@geogr.ku.dk
www.geogr.ku.dk

Instituttlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Instituttet har i 2002, med støtte fra Statens Center for Kvalitets- og Kompetenceudvikling og Undervisningsministeriet og i samarbejde med Mercuri Urval afsluttet et institutionelt kompetenceudviklingsprojekt, der har involveret alle instituttets medarbejdere. Der er gennemført personvurdering og træning af lederne i det tostrengede ledelsessystem (institut- og viceinstituttleder, studie- og vicedirektører og institutadministrator), hvor lederne gennem en øget selvindsigt er blevet bedre til at lede et teambaseret institut med ansatte, der forventer gode beslutninger og beslutningsprocesser kendetegnet ved den rette inddragelse og demokratiske balance. Der er foretaget individuelle interviews med bestyrelsesmedlemmerne og der er afholdt en temadag i den nye bestyrelse, hvor der er arbejdet med at skabe en fælles forståelse af, hvad der er bestyrelsens mission, hvad der kendetegner en professionelt arbejdende bestyrelse og med at implementere visionerne omkring de gode beslutninger og beslutningsprocesser. Der er afholdt teamtræningsforløb for to forskergrupper og for det teknisk-administrative personale. Der er endvidere gennemført et kursus i projektledelse for de medarbejdere, der ønskede at deltage.

En omfattende revision af studieordningerne er fortsat, senest også inspireret af den vedtagne studiestrukturreform ved Det Naturvidenskabelige Fakultet og understøttet af et GI-Uddannelsesråd sammensat af eksterne medlemmer fra bl.a. virksomheder, ministerier, organisationer og gymnasieområdet. GI har modtaget støtte til udviklingen af en 1-

årig masteruddannelse i integreret planlægning. Uddannelsen forventes udbudt i 2003. GI har fastholdt sin deltagelse i uddannelsesprogrammet SLUSE, og ser programmet som et relevant supplement i et fremtidigt samlet udbud af geografifaglige uddannelseselementer. Forskerskolen i geografi er tilført betydelige ressourcer. Forskerskolen drives i et tæt samarbejde med andre geografifaglige miljøer.

Fysiske rammer

GI er deltager i Geocenter København, som blev indviet i september 2002. Centret samler også bygningsmæssigt to universitetsinstitutter, Geografisk og Geologisk Institut, Geologisk Museum, grundforskningscenteret Dansk Lithosfærecentre og sektorforskningsinstitutionen Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser (GEUS).

Instituttet huser fortsat Det Kongelige Danske Geografiske Selskab. Selskabets samarbejde med Geografisk Institut omfatter bl.a. biblioteksområdet og publikationsvirksomhed.

GI har i 2002 indgået aftale med Institute for Fisheries Management & Coastal Community Development (IFM) om etableringen af et IFM københavnerkontor ved GI. IFM er som forskningscenter placeret ved Nordsø-centeret i Hirtshals, og samarbejdsplatformen med GI omhandler i udgangspunktet integreret kystzoneforvaltning, hvor GI og IFM har kompletterende faglige kompetencer, regionale erfaringer og internationale netværk.

Personaleforhold

Instituttet har den 1. februar 2002 besat et lektorat i udviklingsgeografi. Der var 1 ansøger. Stillingen blev besat med ph.d. Jytte Agergaard Larsen.

Instituttet har den 1. oktober 2002 besat et lektorat i fysisk geografi. Der var 1 ansøger. Stillingen blev besat med ph.d. Bo Elberling.

Instituttet har den 1. maj 2002 besat et 5-årigt professorat i dynamisk geomorfologi. Der var 1 ansøger. Stillingen blev besat med ph.d. Morten Pejrup.

Instituttet har den 1. december 2002 besat et 5-årigt professorat i geomorfologi. Der var 3 mandlige ansøgere. Stillingen blev besat med dr.scient. Johannes Krüger.

Forskningsvirksomhed

Geografifaget baserer sig i sine forskellige dele på de traditionelle naturvidenskabelige og samfundsvidenskabelige grundlag og indtager stærke faglige positioner i de enkelte discipliner: geomorfologi, hydrografi, hydrologi og sedimenttransport, klimatologi, jordbundsgeografi, kulturlandskabets geografi, landbrugsgeografi, bygeografi, økonomisk geografi, udviklingsgeografi og socialgeografi. Geografifagets særlige betydning som forsknings- og uddannelsesfag er dog især knyttet til kombinationen og interaktionen mellem natur- og samfundsvidenskabelig teori og metode og behandlingen af menneskets vilkår og betydning i natur og samfund. Det aktuelle udtryk for geografis særlige rolle som interdisciplinært samt lokalt, regionalt og globalt arbejdende fag er prioriteringen af problemstillinger inden for områderne global change, globalisering og miljø.

Forskningen er generelt præget af fagets karakteristika, en teoribaseret indsamling og analyse af empiri og en klassisk benyttelse af observationen og målingen i relation til tid og udbredelse med henblik på at opnå ny erkendelse inden for natur- og samfundsmæssige processer og deres in-

teraktion. Dette betinger, at man i høj grad må tolke og reagere på tidens natur-, miljø- og samfundsmæssige problemer. En stor del af instituttets forskning beskæftiger sig med danske, arktiske, tredje verdens og globale natur-, miljø- og samfundsproblemer. Der observeres i forskningen en stigende anvendelse af avanceret teknologi inden for områderne remote sensing og geografiske informationssystemer (GIS) herunder databaser, laboratorie- og feltmåleteknik og kartografi.

I 2002 har instituttets ledelse udvalgt og indledt forhandlinger med to nyformulerede udviklingsområder:

Byregioners kulturlandskab – kulturlandskabet i byregionerne.

Naturressourceforvaltning i ulande.

Der er tale om gensidigt forpligtende satsninger, hvor instituttet yder særlig støtte til organisatorisk og ledelsesmæssig udvikling herunder forskningsmæssig coaching, gæsteforskere, udstyr m.m.

Instituttet har i handlingsplanen 2000-2005 udpeget 10 styrkeområder, hvortil knytter sig følgende individuelle forskningsprojekter:

1. Kystzone, estuarin og fluvial sedimentdynamik og den resulterende morfologi

1.1. Ajourføring af sediment- og tungmetalbudgetter i Vadehavet og Juvre Dyb (Jesper Bartholdy, Christian Christiansen, Niels Nielsen). 2001-2003. Finansieret af Ribe Amt og Sønderjyllands Amt.

1.2. Udnyttelse og beskyttelse af kystzonen (Jørgen Nielsen, Troels Aagaard). Tilknyttet ph.d.-projekt: "Kortlægning og analyse af morfodynamiske processer på og omkring en oddeplatform" (Niels Vinther). 2000-2003. Finansieret af STVF.

1.3. Satellite-based Information System on Coastal Areas and Lakes (SISCAL) (Michael Schultz Rasmussen, Diego Alvarez, Morten Pejrup, Lotte Nyborg). 2001-2004. Finansieret af EU.

1.4. COASTVIEW – Video monitoring of littoral processes in support of coastal-zone management (Troels Aagaard, Steffen Andersen, Regin Møller Sørensen). 2002-2005. Finansieret af EU.

1.5. CONWOY – Consequences of weather and climate changes for marine and freshwater ecosystems – Conceptual and operational forecasting of the aquatic environment (Morten Pejrup, Bent Hasholt, Thorbjørn J. Andersen, Ulrik Lumborg). Tilknyttet ph.d.-projekt: Modelling of water, sediment and nutrient transport in Danish rivers and estuaries (under besættelse). 2002-2006. Finansieret af SNF.

1.6. Biologiske faktorerers indflydelse på transporten af finkornet sediment i kystnære, marine områder (Thorbjørn J. Andersen). 2002-2004. Finansieret af Carlsbergfondet.

1.7. Sediment fluxes in a barrier split system: response to changing environmental conditions (Troels Aagaard, Jørgen Nielsen, Christian Christiansen, Jesper Bartholdy, Niels Nielsen). 2002-2004. Finansieret af SNF.

2. Klima- og landskabsinteraktion i Nordatlanten herunder arktisk geomorfologi og arktiske miljøproblemer

2.1. Livsvilkår og klimavariation i Nordøstgrønland gennem Holocæn – Et naturhistorisk-arkæologisk forskningsinitiativ i Nord- og Østgrønland 2000-2004 (Bjarne Holm

Jakobsen, Morten Rasch, Niels Nielsen m.fl.). Finansieret af private fonde, Det Kongelige Danske Geografiske Selskab og Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland.

2.2. Climatically induced changes in biological interactions during the past 1000 years in a number of North Atlantic lakes covering gradient from the Shetland Islands in the south to Peary Land, Greenland in the north (NORTH ATLANTIC) (N. John Anderson, Bent Hasholt). Finansieret af SNF.

2.3. Fortsatte undersøgelser af samspillet mellem klima og glaciale og glaciofluviale processer, sedimenter og landskabsformer i recente miljøer, Mýrdalsjökull, Island og Sermilik/Zackenberglund, Grønland (Johannes Krüger, Bent Hasholt). 2002-2002. Tilknyttet ph.d.-projekt: "Sprækker i glaciale diamikte sedimenter – dannelse og udbredelse – med studiefelter i Danmark og Island" (Knud E. Klint). Finansieret af SNF.

2.4. Linking land and sea at the Faroe Islands: Mapping and understanding North Atlantic Changes (LINK) (Ole Humlum, Hanne Hvidtfeldt Christiansen). 1996-2002. Finansieret af Forskningsrådets Nordatlantiske Program.

2.5. Holocene geomorphic activity in coastal Greenland at glacier equilibrium line altitudes (Ole Humlum). Finansieret af SNF.

2.6. Periglacial landscape analyses of nivation especially concerning climate and sedimentflux in the SE part of the North Atlantic Sea (Hanne Hvidtfeldt Christiansen). Finansieret af SNF.

2.7. Snow cover monitoring at Zackenberg (Birger Ulf Hansen, Jørgen Hinkler). 2002. Finansieret af Miljøstyrelsen, AMAP.

2.8. Snow cover albedo at Ny-Ålesund (Birger Ulf Hansen, Jørgen Hinkler). 2002. Finansieret af EU/LSF.

2.9. Undersøgelse af en 'surging glacier' (Niels Nielsen). 2002-2003. Finansieret af Carlsbergfondet.

3. Kulstofdynamikken i jord-, plante- atmosfæresystemet, herunder udvekslingen af drivhusgasser mellem jord og atmosfære og kulstof- og gasdynamikkens betydning for processerne i den umættede zone

3.1. Quantification and modelling of gas behavior and weathering processes in the unsaturated zone. STENO-stipendium (Bo Elberling). 2001-2004. Finansieret af SNF.

3.2. Earth Observation Data for up-scaling carbon flux and water budget at Zealand (Henrik Søgaard, Eva Bøgh). 2001-2004. Finansieret af Forskningsstyrelsen SNF.

3.3. Remote Sensing Based Crop Simulation and Soil Vegetation-Atmosphere-Transport Modelling (RS-Model) (Henrik Søgaard). 2002-2004. Finansieret af Forskningsrådets indlejningsmidler.

3.4. Greenhouse gas inventory for a terrestrial ecosystem (Thomas Friborg). 2001-2003. Finansieret af SNF.

4. Pedologi og næringsstofcirkulation i troperne, Arktis og Danmark

4.1. Kortlægning af jordbunden i EU i skala 1:250.000 med tilhørende jordprofilanalyseudvalgte database (Henrik Breuning-Madsen, Thomas Balstrøm). Finansieret af EU-JRC-Ispra.

4.2. Kortlægning og analyse af jordbundskemiske og fysiske forhold ud fra den danske jordprofildatabase (Hen-

rik Breuning-Madsen, Lars Krogh, Thomas Balstrøm). Tilknyttet ph.d.-projekt: "Udvikle metode til jordbundskortlægning på gårdniveau til løsning af landbrug/miljømæssige spørgsmål. Videreudvikling af det danske pedologiske klassifikationssystem" (Mogens Greve, afsluttet 2002). Finansieret af Foulum, RUC og GI.

4.3. Antropogene jordes pedologiske udvikling i et nutidigt og et historisk perspektiv (Henrik Breuning-Madsen, Bo Elberling). Finansieret af Forskningsrådene – Det Agrare Landskab.

4.4. Danske jordes aggressivitet over for begravede jern- og kobbergenstande (Henrik Breuning-Madsen, Bo Elberling). Finansieret af Forskningsrådene – Det Agrare Landskab.

4.5. Stofomsætningen i tropiske miljøer i relation til økologi, landbrug og miljøbelastning (Henrik Breuning-Madsen, Lars Krogh, Bo Elberling) Tilknyttet ph.d.-projekt: "Characterisation of the Moisture Retention Capacities of Ghana Soils and its uses in Land Suitability Mapping – an Application of GIS Technique" (Enoch Boateng, Soil Research Institute, Accra). Finansieret af Danida-Enreca.

5. Mikrometeorologiske, modelmæssige og satellit-baserede studier af klima, hydrologi, vandbalance, vegetation og planteproduktion

5.1. European Mountain lake Ecosystems: regionalisation, diagnostics and Socio-economic evaluation (EMERGE) (N. John Anderson). Finansieret af EU.

5.2. ENVISAT data in Modelling of Net Primary Production and Hydrology (Inge Sandholt, Kjeld Rasmussen, Michael Schultz Rasmussen). 2000-2003. Tilknyttet ph.d.-projekt: "Bestemmelse af biomasse og agro hydrologiske variable i Senegal ved brug af Remote Sensing (Rasmus Fensholt). Finansieret af SNF.

5.3. Integration of Earth Observation Data in Distributed Hydrological Models -2 (INTEO-2) (Inge Sandholt, Kjeld Rasmussen, Rasmus Fensholt). 2001-2005. Tilknyttet ph.d.-projekt: "Using Remote Sensing data as input to a distributed hydrological model" (Gorm Dybkjær, afsluttet 2002). Finansieret af Forskningsrådenes indlejningsmidler.

5.4. Estimering af Netto Primær Produktion i det semi-aride Vestafrika baseret på brugen af Satellitbilleder (EPPS) (Inge Sandholt, Michael Schultz Rasmussen, Rasmus Fensholt, Kjeld Rasmussen). 2001-2003. Finansieret af SJVF.

6. Samspillet mellem produktion og miljø i natur- og kulturlandskabet

6.1. Mineralogy and pollution geochemistry of Zhilongtuo (China) gold-silver deposit (Changling He). 2001-2003. Finansieret af Danida.

6.2. European Diatom Database Initiative: malgamation of European diatom training sets used to create transfer functions for nutrients and pH (N. John Anderson). Finansieret af EU.

6.3. MOLTEN – Monitoring long-term trends in eutrophication and nutrients in the coastal zone: creation of guidelines for the evaluation of background conditions, anthropogenic influence and recovery (N.J.Anderson). 2001-2002. Finansieret af EU.

6.4. Medium Sized Cities in Dialogue Around the Baltic Sea (MECIBS) (Stefan Anderberg). 2002-2005. Finansieret af EU.

7. Naturressourceforvaltning i lokal, regional, national og flodbassinskala – landbrug og miljø i tropiske ulande

7.1. SEREIN-2000 (Sahel-Sudan Environmental Research Initiative). Center (centerleder Anette Reenberg), der arbejder med tværfaglig forskning vedrørende bæredygtig udnyttelse af naturgrundlaget i semi-aride tropiske landbrugs-systemer (Anette Reenberg, Lars Krogh, Kjeld Rasmussen, Bjarne Fog, Henrik Søgaard). Tilknyttet ph.d.-projekt: New directions in the conservation and management of dry tropical woodland ecosystems in West Africa (Andrew Wardell). 2001-2004. Finansieret af Miljøministeriets Strategiske Miljø Program.

7.2. Center for forskning vedrørende bæredygtigt landbrug i semi-aride dele af Afrika (SASA) (Torben Birch-Thomsen). 1994-1999. Endelig afrapportering primo 2001. Tilknyttet ph.d.-projekt: "Influence of agricultural land use changes and household labour characteristics on agricultural production and land resource management (James G. Lyimo). Finansieret af Center for Udviklingsforskning.

7.3. Danish University Consortium on Sustainable Land Use and Natural Resource Management SLUSE (Torben Birch-Thomsen, Ole Mertz, Søren P. Kristensen, Thomas Theis Nielsen). Pilotfase 1998-2000. Konsolideringsfase 2000-2003. Tilknyttet ph.d.-projekt: Land Use Changes in Sarawak, Malaysia: The Driving Forces Behind and their Impact on the Natural Resources (Tina Svan Hansen). Finansieret af DANCED Miljø- og Energi-ministeriet.

7.4. Rethinking the Fallow-Yield Relationship in Shifting Cultivation? An Interdisciplinary Study of Risk, Productivity and Labour in Traditional Farming Systems of Sarawak (Ole Mertz, Torben Birch-Thomsen, Kjeld Rasmussen). 2001-2003. Finansieret af SLUSE og HKH Kronprins Frederiks Fond.

7.5. The State of the Senegalese Environment: Langtidsændringer i vegetationsproduktivitet ved hjælp af remote sensing (Michael Schultz Rasmussen, Anders Knudby). 1999-2003. Finansieret af Danida.

7.6. Resources Policy Support Initiative (REPSI). Kortlægning af afskovningshistorien i Ca-flodens opland i det nordlige Vietnam ved hjælp af 20 års remote sensing data (Michael Schultz Rasmussen). Finansieret af Danida.

7.7. Desertification and Regeneration in Central Asia (DARCA) (Kjeld Rasmussen, Thomas Theis Nielsen). 2001-2002. Finansieret af EU.

7.8. Application of remote sensing and digital image processing for environmental monitoring, education and research. Forskningsamarbejde med University of Ghana inden for GIS og digital behandling af satellitbilleder (Lasse Møller Jensen, Henrik Jeppesen, Jens Grundtmann). Tilknyttet ph.d.-projekt: "GIS-baseret analyse af landskabets tilgængelighed" (Hans Skov-Petersen, afsluttet 2002). Finansieret af Danida-Enreca.

7.9. Enhancement of Research and Teaching Capacity in Hydrogeology (Bent Hasholt). 2000-2004. Finansieret af Enreca.

7.10. Danish Consortium for University Support to Environmental Planning and Management (Danish USEPAM Consortium) (Michael Schultz Rasmussen, Kjeld Rasmussen, Ole Mertz, Stephen Leisz). 2002-2006. Finansieret af Danida.

8. Agro-industriell omstrukturering, migrationer og urbanisering i udviklingslandene

8.1. Public Education: The Road to Development? An investigation into Perception and Expectations of Modern Education in Nepal (Jytte Agergaard). 2001-2002. Finansieret af RUF.

8.2. Globalisering og økonomisk strukturforandring i Afrika (Niels Fold). Tilknyttet ph.d.-projekt: Organisering af Marketingsystemet inden for Bomuldsvarekæden i Uganda og Zimbabwe (Marianne N. Larsen). Finansieret af SSF og RUF.

8.3. Youth and the City: skills, knowledge and social reproduction (Kate Gough). 2001-2005. Finansieret af RUF.

9. Globalisering og byudvikling: Social polarisering, økonomisk omstrukturering og den nye bypolitik. Fokus på institutionernes betydning for den geografisk-funktionelle forandring af byerne

9.1. Competitive Metropolises. Economic Transformation, Labour Market and Competition in European Agglomerations (COMET) (John Jørgensen, Lars Winther, Høgni Kalssø Hansen). 2001-2004. Finansieret af EU.

9.2. Center for byudvikling, bypolitik og velfærd (John Jørgensen, Hans Thor Andersen, Frank Hansen). 1997-2002. Tilknyttet ph.d.-projekt: "The Global City Thesis: A Study of Social Polarization and Changes in the Distribution of Wages in the New York Metro Area, 1970-1990" (Helle Nørgaard, afsluttet). Finansieret af SSF.

9.3. Changement social et ségrégation dans les grandes villes Européennes: En empirisk analyse af større vesteuropæiske byers sociale segregationsmønstre som konsekvens af globalisering, informationsteknologi og nye regulerings typer (John Jørgensen, Hans Thor Andersen). Finansieret af Centre National de la Recherche Scientifique, Frankrig.

9.4. Udenlandske erfaringer med salg af den almene boligsektor (Hans Thor Andersen). 2002-2003. Finansieret af Foreningen Realdanmark.

9.5. Bylivsundersøgelse (Hans Thor Andersen). 2002. Finansieret af Kvarterløftsekretariatet Brøndby Strand.

10. Økonomisk geografi, by- og regionaludvikling, infrastruktur og teknologi samt regionaløkonomisk- og miljømodellering og planlægning

10.1. Øresund før og efter broen (Lars Winther). 2002-2003. Finansieret af Ruben Rausing's Fond.

10.2. Commuting, teleworking and transport (TRIPa) (Lasse Møller-Jensen). 2000-2002. Finansieret af Det Strategiske Miljøforskningsprogram.

10.3. Integrated traffic, regional economics and impact models (TRIPb) (Lasse Møller-Jensen). 2001-2003. Finansieret af Det Strategiske Miljøforskningsprogram.

10.4. ICT Learning (Ann-Katrin Bäcklund, Malene Freudendal). 2001-2003. Finansieret af EU.

10.5. MIRE – Migration InteRegionales en Europe (Christian Wichmann Matthiessen) 2002. Finansieret af EU.

Andre ph.d.-projekter

Styrkeområde 1

Physical processes in estuaries and near coastal waters, with emphasis on modelling of suspended fine-grained sediment transport (Ulrik Lumborg).

Styrkeområde 2

Estimation of ice sheet ablation from remote sensing analysis and energy balance modelling (Andreas Peter Ahlstrøm).

Impact of climate changes on the dynamics and geomorphological implications of surging glaciers in the North Atlantic Region – with examples from Greenland, Svalbard and Iceland (Siri Hansen).

Tidlig Holocæne klimavariationer og teleconnection på tværs af Nordatlanten: baseret på detaljerede undersøgelser af multiproxy data fra lakustrine sedimentter (Marianne Grauert).

Climate changes and interannual variations in Arctic snow cover and vegetation activity inferred from satellite data during 1981-2001 (Jørgen Hinkler).

Kulstofbalancen for et højarktisk økosystem (Christel Louise Grøndahl).

Styrkeområde 6

Agriculture and rural development in the Baltic countries (Mette Bech Sørensen).

Fritidslandbrugernes rekreationslandskab (Søren Præstholm).

Pollen-baseret kvantitativ estimering af arealkategorier (Anne Birgitte Nielsen).

The Relationship between Agricultural Development and Nature Conservation in a Transition Landscape (Lise Byskov Herslund).

Styrkeområde 7

Remote Sensing of Tropical Forests in the Highlands of Southeast Asia (Christian Tøttrup).

Assessing Environmental Impacts using a GIS modelling Approach (Martin Rudbeck Jepsen).

Styrkeområde 8

Private Sector Development in Vietnam: The role of Ethnicity and Business-State relations in a Southeast Asian Economy in Transition (Lotte Thomsen).

Transformation of land markets and livelihoods in peri-urban areas: the case of Nontaburi Province, Thailand (Puntip Jongkroy).

Styrkeområde 9

Miljøsamarbejdet i Østersøregionen: en politisk-geografisk analyse af den grænseoverskridende miljøindsats (Henrik Gutzon Larsen).

Styrkeområde 10

Teoretisk og empirisk analyse af interkommunalt samarbejde og konkurrence i Danmark (Thomas Leen Olsson).

Border-crossing co-operations in the Øresund area: The role of education and media in the region-building process – a socio-geographical analysis (Birgit F. Stöber).

Satsningsområder

Geografisk Institut deltager aktivt i Det Naturvidenskabelige Fakultets og Københavns Universitets satsningsområder Nord/Syd og Miljø, herunder etableringen af COGCI ph.d.-forskerskolen/forskeretværket (Copenhagen Global Change Initiative).

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

Professor Anette Reenberg har været medlem af bedømmelsesudvalg til ph.d.-afhandling SDU.

Professor Christian Christiansen har været medlem af det tyske forskningsråds bedømmelsesudvalg.

Lektor Kjeld Rasmussen har været medlem af bedømmelsesudvalg til lektorat ved DTU, til forskningsassistentstilling i remote sensing ved Stockholms universitet og opponent på ph.d.-afhandling ved Stockholms universitet.

Lektor Niels Fold har været medlem af bedømmelsesudvalg til lektorat ved Handelshøjskolen København og til lektorat ved RUC.

Lektor Thomas Balstrøm har været medlem af bedømmelsesudvalg til adjunktur ved AUC og til seniorforskerbedømmelse ved FSL.

Lektor Lars Winther har været medlem af bedømmelsesudvalg til adjunktur i geografi, Aalborg Universitet (ikke afsluttet).

Lektor Inge Sandholt har været medlem af bedømmelsesudvalg til seniorforsker ved Dansk Jordbrugsforskning.

Lektor Katherine Gough har været medlem af bedømmelsesudvalg til Programme co-ordinator ved Nordic Africa Institute, medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved RUC samt officiel opponent på ph.d.-afhandling ved Uppsala universitet.

Udvalg og fonde

Lektor Bjarne Holm Jakobsen er generalsekretær for Det Kongelige Danske Geografiske Selskab og har sæde i Chefkollegiet for Geocenter København. Han er endvidere formand for bestyrelsen i professor Niels Kingo Jacobsens Rejsefond.

Professor Christian Wichmann Matthiessen er efor for Steensbys Rejselegat og for Löfflers Legat.

Lektor Michael Schultz Rasmussen er direktør for GRAS A/S.

Lektor Ole Humlum har sæde i bestyrelsen for Knud Rasmussen Fondet.

Lektor Hans Thor Andersen er medlem af ATV, gruppe 8 vedr. byggeri og bystruktur.

Lektor Troels Aagaard er medlem af fagligt udvalg for Skagen Odde Naturcenter.

Lektor Sten Engelstoft er medlem af Undervisningsministeriets tværgående fagkonsulentgruppe.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Professor Henrik Breuning-Madsen er konsulent for Joint Research Centre, Ispra, vedr. tungmetaller i jord.

Professor Johannes Krüger har været fagkonsulent ved bogværket Geologisk Set, Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen samt fast rådgiver for det Norske Forskningsråd 2002-2004.

Lektor Hans Thor Andersen har været konsulent for Dansk Byplanlaboratorium/Miljøministeriets arbejdsgruppe til forberedelse af konference november 2002.

Lektor Niels Nielsen har været medlem af ekspertpanel nedsat af Miljøstyrelsen vedr. undersøgelser af affaldsdeponering ved Dundas (Thule).

Lektor Bent Hasholt har været konsulent ved evaluering af forskning ved Zackenberg for Miljøstyrelsen.

Lektor Thomas Balstrøm har været undervisningskonsulent for GRAS A/S.

Lektor Lars Winther har været konsulent i styregruppe om videnserhverv HUR.

Lektor Ann-Katrin Bäcklund er medlem af styregruppen for EUs socialfondsprojekt "Virksomheder i netværk" ved Dansk Industri og CO Industri.

Tillidshverv

Professor Anette Reenberg er medlem af bestyrelsen for GEUS 2001-2004 (ministerudpeget); i bestyrelsen for WWF-Danmark; i bestyrelsen for International Center of Research in Agroforestry (ICRAF) – CGIAR (formand for programkomiteen); i Danidas rådgivende panel for ENRECA (forskningskapacitets-opbygning); i WHO/OCPs "Ecological Group"; medlem af SJVF og ESA-følgeforskningsudvalg (ministerbeskikket); medlem af Programkomiteen for det Agrare Landskab; medlem af bestyrelsen for GRAS A/S; medlem af repræsentantskabet for CARE-Danmark; medlem af Rådet for The Royal Danish Geographical Society og medlem af Rådet for Internationalt Udviklingsamarbejde.

Professor Christian Wichmann Matthiessen er formand for Øresundsuniversitetets Forskningsudvalg; formand for Den Danske Nationalkomité for Geografi; vicepræsident i EUs COST action 332; bestyrelsesmedlem i Det Kongelige Danske Geografiske Selskab; bestyrelsesmedlem i The Danish National Committee of ICSU; bestyrelsesmedlem af Scandinavian Academy of Management Studies; dansk delegat i The International Geographical Union; bestyrelsesmedlem i European Institute of Comparative Urban Research; medlem af repræsentantskabet for Wonderful Copenhagen.

Professor Christian Christiansen er medlem af Miljøankenævnet; Wissenschaftlicher Beirat, IOW Warnemünde; medlem af nationalrådet for Oceanologi; medlem af Den Danske Nationalkomité for Geografi.

Professor N. John Anderson er medlem af Joint infrastructure Initiative evaluation board for the Natural Environment Research Council UK og medlem af COGCI ph.d.-udvalg og styregruppe.

Professor Henrik Breuning-Madsen er medlem af styregruppen for Landbrugets Rådgivningscenter Kvadratnet; medlem af understyregruppen i "Det Agrare Landskab"; medlem af styregruppe for udgravningen af bronzealdergravhøjen Sqelhøj og har sæde i Teknisk komité for the European Soil Bureau, Ispra.

Professor Morten Pejrup er næstformand i SNF; formand for Forskningsstyrelsens ESA følgeforskningsudvalg; medlem af Forskningsforum; formand for forskningsrådenes internationale udvalg; medlem af Scientific Committee for Nordic Centres of Excellence; formand for Forskningsforums komité for Innovations Post.doc.s; medlem af Forskningsforums komité for Det Agrare Landskab.

Professor Johannes Krüger er formand for Det Naturvidenskabelige Fakultets ph.d.-studienævn.

Lektor Torben Birch-Thomsen er KU-koordinator, University Manager, for SLUSE, under Nord/Syd initiativet og medlem af "Southern African Association for Farming Systems Research-Extension (SAAFSR-E) med permanent sekretariat i Swaziland; SLUSE-repræsentant i SACUDE SLUSEs bestyrelse samt fungerende direktør for SLUSE i perioden juni-november 2002.

Lektor Kjeld Rasmussen er medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultets Naturfagsdidaktikudvalg.

Lektor Niels Nielsen er formand for Københavns Universitets Arktiske Station.

Lektor Thomas Balstrøm er næstformand for universiteternes GIS-sammenslutning UGIS.

Lektor Stefan Anderberg er medlem af Den svenske Human Dimensions of Global Change-komité og medlem af Forskningsrådsnævnden i Stockholm.

Lektor Hans Thor Andersen er formand for arbejdsgruppe 2 "Urban governance and social cohesion" under Cost Action 9 "Transformation of the European cities and urban governance", DG XII og kasserer i Det Kongelige Danske Geografiske Selskab.

Lektor Bent Hasholt er 'past president' for International Commission on Continental Erosion (ICCE), International Association of Scientific Hydrology (IAHS); medlem af Dansk Vandressource Komité; er National delegate of Northern Research Basin Group (NRB); næstformand i Dansk Standard CENTEC318, Standarder for hydrometri og sediment transport monitoring; management committee member af COST 623, EU, medlem af ph.d.-forskerskolen i vandressourcer

Lektor Bjarne Holm Jakobsen er medlem af "International Permafrost Association/International Union of Soil Science, Cryosols Working Group"; medlem af bestyrelsen for GRAS A/S og medlem af Den Danske Nationalkomité for Geografi.

Lektor Henrik Søgaard er medlem af Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs klimakomité og IGBP-komité.

Lektor Niels Fold er medlem af koordineringsgruppen for Københavns Universitets satsningsområde Nord-Syd.

Lektor John Jørgensen er vice-chair i "Outskirts of European Cities", EU Cost Action C10, 2000-2003.

Lektor Lars Krogh er Chairman for World Reference Base for Soil Resources Anthrosol Working Group under ISSS/FAO/ISCRIC.

Lektor Lasse Møller-Jensen er medlem af bestyrelsen for Det Naturvidenskabelige Fakultets IT-Kompetencecenter (NIK) og medlem af den videnskabelige komite for: Third International Remote Sensing of Urban Areas Symposium, der afholdtes i Istanbul 2002.

Lektor Jesper Bartholdy er Campus Representative for SEPM og medlem af ASIs (Agenzia Spaziale Italiana-Italian Space Agency) referee board til bedømmelse af forskningsansøgninger og medlem af tilsynsrådet for "Forschungszentrums Terramara", Wilhelmshaven, Tyskland.

Lektor Michael Schultz Rasmussen er medlem af bestyrelsen for Dansk Rumforsknings Institut (DRI) og medlem af Care Danmarks Repræsentantskab.

Lektor Ole Mertz er lærerrepræsentant i SLUSE Management Team.

Lektor Inge Sandholt er medlem af Dansk Sektion for Hydrologi (nationalkomité for IAHS); International Commission on Remote Sensing og medlem af COGCI ph.d.-udvalg.

Lektor Rolf Guttesen er medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg under Færøernes Forskningsråd.

Adjunkt Søren P. Kristensen er bestyrelsesmedlem af Dansk Landskabsøkologisk Forening.

Adjunkt Hanne Hvidtfeldt Christiansen er International Secretary for the International Permafrost Association 1999-2003.

Forskningsadjunkt Eva Bøgh er dansk repræsentant i IAHS-ICASWR, The International Association of Hydrological Sciences – International Commission on Atmosphere-Soil-Vegetation Relations.

Formidling

Instituttets medarbejdere formidler i betydeligt omfang forskningsresultater og ekspertise til samfundet i form af ikke-videnskabelige tidsskrifter, skolebøger, notater, kronikker, bidrag til Danmarks Nationalleksikon samt andre samleværker. Herudover registreres en betydelig foredragsvirksomhed samt interview og indlæg i presse, radio og tv.

Udgivervirksomhed

Det Kongelige Danske Geografiske Selskab udgiver i samarbejde med Geografisk Institut følgende skrifter:

"Danish Journal of Geography" (udkommer årligt) indeholdende videnskabelige artikler til et internationalt publikum, ed. Professor Henrik Breuning-Madsen. I samme serie udkommer "Danish Journal of Geography – Special Issues".

I forbindelse med Den Internationale Geografiske Unions kongres hvert 4. år udkommer "Occasional Papers, Denmark". Herudover udkommer lejlighedsvis "Folia Geographica Danica" (afhandlinger o.l.), "Kulturgeografiske Skrifter" og "Atlas over Danmark".

Geografisk Institut udgiver desuden serien "Meddelelser fra Skallinglaboratoriet" og "Geographica Hafniensia".

Redaktionelle hverv

Professor Henrik Breuning-Madsen er hovedredaktør af "Danish Journal of Geography" og medlem af redaktionskomitéen for "West African Journal of Applied Ecology".

Professor N. John Andersen er medlem af redaktionen af "Freshwater Biology" og "Journal of Paleolimnology".

Professor Christian Christiansen er medlem af redaktionen af "Mediterranean Marine Science", "Danish Journal of Geography" og "Baltica".

Lektor Niels Fold er medlem af Editorial Board for "Copenhagen Journal of Asian Studies".

Lektor Torben Birch-Thomsen repræsenterer Geografisk Institut i redaktionen af Geografisk Orientering, Geograf-forbundet.

Lektor Ole Humlum er medlem af redaktionen "Geografiska Annaler" Sverige og "Norsk Geografisk Tidsskrift" Norge.

Lektor John Jørgensen er korresponderende redaktør af "International Journal of Urban and Regional Research" (Blackwell Publishers, Oxford, UK).

Lektor Hans Thor Andersen er korresponderende redaktør af "International Journal of Urban and Regional Research" (Blackwell Publishers, Oxford UK).

Lektor Troels Aagaard er medlem af Editorial Board, "Marine Geology".

Lektor Bent Hasholt er medlem af redaktionen af "International Journal of Sediment Research" IRTCES; redaktør af Meddelelser fra Skalling-Laboratoriet.

Lektor Johannes Krüger er medlem af redaktionen for "Bulletin of the Geological Society of Denmark".

Forskningsadjunkt Søren P. Kristensen er medlem af Redaktionsudvalget for Geografisk Orientering.

Lektor Inge Sandholt er Referee på International Journal of Remote Sensing.

Kongresser og symposier

"CCD-konference – Implementing the United Nations Conversion to Combat Desertification: Past Experience and Future Challenges" (professor Anette Reenberg i samarbejde med Danida).

"The Danish Sahelworkshop 2002" (professor Anette Reenberg).

”Remote sensing anvendt i hydrologi og agrometeorologi” (forskningsadjunkt Eva Bøgh), november 2002. 61 deltagere fra 26 forskellige danske forskningsinstitutioner, konsulentfirmaer og amter.

”Beyond Territory and Scarcity: Social, Cultural and Political Aspects of Conflicts on Natural Resource Management” afholdt af Nord/Syd indsatsområdet i samarbejde med Institut for Antropologi, Geografisk Institut og SLU-SE (lektor Torben Birch-Thomsen), november 2002.

”Outskirts of European Cities”, (lektor John Jørgensen), juni 2002. Ca. 30 deltagere fra Europa.

”Medical patents: Ethical and Economic Perspectives for Developing Countries” (lektor Niels Fold). International KU-konference.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Geografisk Institut har formaliseret forskningssamarbejde med relevante danske og udenlandske universiteter og sektorforskningsinstitutioner og deltager i internationale forskningsprojekter finansieret af bl.a.: Danida, Danced, EU (herunder Joint Research Centre Ispra og COST), CNRS, Forskningsstyrelsen, Miljø- og Energiministeriet, RUF samt private fonde og rådgivningsvirksomheder.

Gæsteforskere

Associate professor Gene Desfor, University of Toronto, Canada, 6 måneders ophold ved instituttet hvor han arbejdede sammen med lektor John Jørgensen.

Forskningsophold i udlandet

Professor Anette Reenberg har været på forskningsophold (stipendium) ved San Cataldo, juli 2002.

Lektor Katherine Gough har været på feltarbejde i Recife, Brasilien i 6 uger.

Lektor Rolf Guttesen har opholdt sig ved Færøernes Landsarkiv, juni-juli 2002.

Netværk

Professor Anette Reenberg er med i NETWISE, forberedende netværk til EU 6. ramme og med i JUF-netværket for Jordbrugsrelateret ulandsforskning.

Professor Christian Wichmann Matthiessen er bestyrelsesmedlem i “European Network of Universities in Capital Cities” og “Academia Europea”.

Lektor Bjarne Holm Jakobsen er koordinator for “Det Arktiske Netværk” ved Det Naturvidenskabelige Fakultet, KU.

Lektor Ole Humlum er medlem af “Working Group of the Circumpolar PhD Network in Arctic Environmental Studies (CAES Network)”.

Lektor Torben Birch-Thomsen er KU-repræsentant i bestyrelsen for “Network for Agricultural Research for Development” (NETARD) og medlem af “JUF-netværk for jordbrugsrelateret ulandsforskning”.

Lektor Ann-Katrin Bäcklund er KUs repræsentant i “Thematic Network on Humanitarian Development Studies – Humanitarian Net”.

Lektor Niels Fold er repræsentant i “Development and International Relations” (Danish ph.d.-network).

Lektor Hans Thor Andersen er medlem af “European Network on Housing Research”.

Lektor Henrik Sjøgaard er medlem af CO2 netværk koordineret af Anders Lindroth, Lund.

Bjarne Holm Jakobsen, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	36,10	12,39	48,49
DVIP	3,09	0,44	3,53
STIP	7,42	3,87	11,29
TAP	21,00	2,68	23,68
Årsværk i alt	67,61	19,38	87,00
Løn	28.236	6.788	35.024
Frikøb	8	302	310
Øvrig drift	4.159	9.073	13.232
Anskaffelser	2.627	1.806	4.432
Bruttototal t.kr.	35.030	17.969	52.999

Stab

VIP Internt finansieret

Aagaard, Troels Kristian; lektor.
 Anderberg, Bjørn Stefan; lektor.
 Andersen, Hans Thor; lektor.
 Anderson, Nicholas John; professor.
 Balstrøm, Thomas; lektor.
 Bartholdy, Jesper; lektor.
 Birch-Thomsen, Torben; lektor.
 Breuning-Madsen, Henrik; professor.
 Christiansen, Christian Møller; professor.
 Christiansen, Hanne Hvidtfeldt; adjunkt.
 Desfor, Gene Lawrence; gæstelektor.
 Engelstoft, Sten; lektor.
 Fold, Niels Christian; lektor.
 Gough, Katherine Venton; lektor.
 Guttesen, Rolf Flemming; lektor.
 Hansen, Birger Ulf; lektor.
 Hansen, Frank; lektor.
 Hasholt, Bent; lektor.
 Jacobsen, Bjarne Holm; lektor.
 Jeppesen, Henrik; lektor.
 Jørgensen, John Noes; lektor.
 Kristensen, Søren Pilgaard; adjunkt.
 Krogh, Lars; lektor.
 Krüger, Johannes; professor.
 Ladegaard-Pedersen, Pernille; forskningsass.
 Larsen, Henrik Gutzon; amanuensis.
 Larsen, Jytte Agergaard; lektor.
 Matthiessen, Christian Wichmann; professor.
 Møller-Jensen, Lasse; lektor.
 Mørch, Henning Frederik Christian; lektor.
 Nielsen, Jørgen; lektor.
 Nielsen, Niels; lektor.
 Nielsen, Thomas Theis; adjunkt.
 Pejrup, Morten; professor.
 Rasmussen, Kjeld; lektor.
 Rasmussen, Michael Schultz; lektor.
 Reenberg, Anette Markan; professor.
 Sandholt, Inge; lektor.
 Sjøgaard, Henrik; lektor.
 Sørensen, Jacob Møller; forskningsass.
 Winther, Lars; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Alvarez Berastegui, Diego; forskningsass.
 Andersen, Thorbjørn Joest; amanuensis.
 Behrendorff, Camilla; forskningsass.
 Bøgh, Eva; adjunkt.
 Christensen, Andreas Hoang Egelund; forskningsass.
 Christensen, Birgitte; adjunkt.
 Elberling, Bo; lektor.
 Ellegaard, Marianne; adjunkt.
 Freudendal-Pedersen, Malene; forskningsass.
 Gausset, Quentin; lektor.
 Hansen, Høgni Kalsø; forskningsass.
 Hansen, Lars Boye; forskningsass.
 Jacobsen, Thomas Friberg; lektor.
 Knudby, Anders Jensen; forskningsass.
 Larsen, Marianne Nylandsted; amanuensis.
 Lillie, Sune Daniel; forskningsass.
 Mertz, Ole; lektor.
 Møller, Annette Lützen; forskningsass.
 Nissen, Trine Lagerberg; forskningsass.
 Olsson, Thomas Leen; forskningsass.
 Nyborg, Lotte; forskningsass.

STIP Internt finansieret

Grauert, Marianne; ph.d.-stipendiat.
 Hansen, Siri; ph.d.-stipendiat.
 Hinkler, Jørgen; ph.d.-stipendiat.
 Jepsen, Martin Rudbeck; ph.d.-stipendiat.
 Lumborg, Ulrik; ph.d.-stipendiat.
 Præstholm, Søren; ph.d.-stipendiat.
 Stöber, Birgit Frauke; ph.d.-stipendiat.
 Sørensen, Mette Bech; ph.d.-stipendiat.
 Tøttrup, Christian; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Fensholt, Rasmus; ph.d.-stipendiat.
 Hansen, Tina Svan; ph.d.-stipendiat.
 Herslund, Lise Byskov; ph.d.-stipendiat.
 Vinther, Niels; ph.d.-stipendiat.
 Wardell, David Andrew; kand.stip.

Ph.d.-afhandlinger

Broge, Niels Henrik: Prediction of Green Canopy Area Index and Canopy Chlorophyll Density of homogenous canopies from measurements of spectral reflectance in the visible and near-infrared domain.
 Anthony, Dennis Stanley Nies: Seabed geology, Holocene development and sediment dynamics in the Danish coastal zone of the North Sea.
 Dybkjær, Gorm Ibsen: Extraction of Hydrological Information from earth Observation Data – in the Senegal River basin.
 Skov-Petersen, Hans: GIS, Accessibility and Physical Planning.

Fondsbevillinger*Carlsbergfondet*

– Biologiske faktorerers indflydelse (Thorbjørn Joest Andersen) kr. 458.200.
 – Undersøgelse af en "surging glacier" (Niels Nielsen) kr. 78.000.

Danida

– USEPAM (Michael Schultz Rasmussen) kr. 2.785.400.

Danmarks Jordbrugsforskning

– Indlejring (Henrik Søgård) kr. 183.300.

EU

– Coast View (Troels Aagaard) kr. 2.854.700.
 – ICT Learning (Ann-Katrin Bäcklund) kr. 506.600.
 – MIRE (Christian Wichmann Matthiessen) kr. 73.300.
 – Medium Sized Cities in Dialogue Around the Baltic Sea MECIBS (Stefan Anderberg) kr. 1.782.600.

Foreningen Realdanmark

– Udenlandske erfaringer med salg af den almene boligsektor (Hans Thor Andersen) kr. 400.000.

Kvarterløftsekretariatet Brøndby Strand

– Bylivsundersøgelse (Hans Thor Andersen) kr. 30.000.

Lunds universitet

– Projektplanlægning (Stefan Anderberg) kr. 16.400.

Miljøministeriet – Dancea

– SLUSE (Torben Birch Thomsen) kr. 5.520.500.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

– Aflastning, rådsmedlem (Morten Pejrup) kr. 175.000.
 – Sediment fluxes in a barrier split system (Christian Christiansen) kr. 900.000.

Publikationer

Aagaard T.: Modulation of surf zone processes on a barred beach due to changing water levels, Skallingen, Denmark. *Journal of Coastal Research* 18, s. 25-38. 2002.
 Aagaard T.: Beach morphodynamics: Two Danish case-studies. 160 s. Kbh. 2002.
 Aagaard T., Black K., Greenwood B.: Cross-shore suspended sediment transport in the surf zone: A fieldbased parameterization. *Marine Geology* 185, s. 283-302. 2002.
 Aagaard T., Greenwood B., Nielsen J.: Bed level changes and megaripple migration on a barred beach. *Journal of Coastal Research Special issue* 34, s. 110-116. 2001.
 Adriansen H.K.O., Nielsen T.T.: Going where the grass is greener: On the study of pastoral mobility in Ferlo, Senegal. *Human Ecology* vol 30, no. 2, s. 215-226. 2002.
 Agger P., Christensen P., Reenberg A., Aaby B.: Det fede landskab – landbrugets næringsstoffer og naturens tålegrænser. 96 s. Naturrådet Niche Harlev 2002.
 Andersen H.T.: Globalization is affected by local factors. i: *European cities in a global era* s. 36-41. Miljøministeriet, Kbh 2002.
 Andersen H.T.: Some omissions and irrelevancies. *Housing, theory and society* 19, s. 14-14. 2002.
 Andersen J., Dybkjær G.I., Jensen K.H., Rasmussen K., Refsgaard J.C.: Use of remotely sensed precipitation and leaf area index in a distributed hydrological model. *Journal of Hydrology* 264, s. 34-50. 2002.
 Andersen J., Sandholt I., Jensen K.H., Refsgaard J.C., Gupta H.: Perspectives in using a remotely sensed dryness index in distributed hydrological models at river basin scale. *Hydrological Processes* 16(15), s. 2973-2987. 2002.

- Andersen T.J., Houwing E.-J., Pejrup M.: On the erodibility of fine-grained sediments in an infilling freshwater system. i: Fine sediment dynamics in the marine environment s. 315-328. J. C. Winterwerp, C. Kranenburg (eds.). Elsevier Science b. v., 2002.
- Andersen T.J., Jensen K.T., Lund-Hansen L.C., Mouritzen K.N., Pejrup M.: Enhanced erodibility of fine-grained marine sediments by *Hydrobia ulvae*. *Journal of Sea Research* 48, s. 51-58. 2002.
- Andersen T.J., Pejrup M.: Biological mediation of the settling velocity of bed material eroded from an intertidal mudflat, the Danish Wadden Sea. *Estuarine, Coastal and Shelf Science* 54, s. 737-745. 2002.
- Andersen T.J., Pejrup M.: Biological mediation of the settling velocity of bed material eroded from an intertidal mudflat, the Danish Wadden Sea. *Estuarine Coastal and Shelf Science* vol. 54, no. 4, s. 737-745. 2002.
- Balstrøm T.: On identifying the most time saving walking route in a trackless mountainous terrain. *Danish Journal of Geography* 102, s. 51-58. 2002.
- Balstrøm T., Christiansen C.: Use of GIS in data-banking and treatment. i: Summer School on "Coastal Seas System Analysis and Monitoring". s. 1. Emeis, K. C. (ed.). Warnemünde 2002.
- Bartholdy J., Bartholomä A., Flemming B.W.: Grain-size control of large compound flow-transverse bedforms in a tidal inlet of the Danish Wadden Sea. *Marine Geology* 188, s. 391-413. 2002.
- Bartholdy J., Billi P.: Morphodynamics of a pseudomeandering gravel bar reach. *Geomorphology* 42, s. 293-310. 2002.
- Bartholdy J., Christiansen H., Schröder O.: Heavy metal budgets in the Ribe Tidal areas. *Wadden Sea Newsletter* 27, s. 20-22. 2002.
- Birch-Thomsen T., Buch-Hansen M., Hill T., Oksen P., Magid J.: The role of Universities in Knowledge Enhancement and Dissemination for better Natural Resource Management – The link between theory and practice. i: Beyond the Summit – The role of Universities in the search for Sustainable Futures s. 73-86. Robert Fincham, Susse Georg, Eskild Holm Nielsen (eds.). University of Natal, Pietermaritzburg, Sydafrika 2002.
- Breuning-Madsen H., Awadzi T.W., Mensah Y.B., Mount H.D., Hudson B.D.: The Danish Plantations of the Gold Coast of Ghana – Why did they fail. *Soil Survey Horizon* 43, s. 1-8. 2002.
- Breuning-Madsen H., Holst M.K., Rasmussen M.: Iron pan formation in burial mounds, Denmark. i: The 17th World Congress of Soil Science, 14-21 Aug. 2002, Bangkok, Thailand s. 1-9. International Union of Soil Science, Bangkok 2002.
- Bäcklund A.-K.: New Media Industry Development: Regions, networks and hierarchies – Some policy implications. *Regional Studies* vol. 36, no. 1, s. 87-91. 2002.
- Bøgh E., Søggaard H., Broge N.H., Hasager C.B., Jensen N.O., Schelde K., Thomsen A.: Airborne multispectral data for quantifying leaf area index, nitrogen concentration and photosynthetic efficiency in agriculture. *Remote Sensing of Environment* 81, s. 179-193. 2002.
- Bøgh E., Søggaard H., Rasmussen M.S., Christensen J.H., Hasager C.B., Jensen N.O., Nielsen N.W.: The use of HIRLAM climate predictions and AVHRR data for the calculation and evapotranspiration rates in Denmark. i: Recent advances in quantitative Remote Sensing s. 646-651. J. A. Sobrino. J. A. Sobrino (ed.). Publicacions de la Universitat de Valencia, Valencia, Spain 2002.
- Bøgh E., Søggaard H., Thomsen A.: Evaluating evapotranspiration rates and surface conditions using Landsat TM to estimate atmospheric resistance and surface resistance. *Remote Sensing of Environment* 79, s. 329-343. 2002.
- Christiansen C.: Vadehavets geomorfologi. 58s. Geografisk Institut, 2002.
- Christiansen C., Balstrøm T., Jansen D.L., Lundqvist D., Leipe T., Lund-Hansen L.C.: Recent deposition in the North Sea-Baltic Sea transition – A GIS study. i: Baltic-7 Conference of the Baltic Geologists s. 26-26. IORAS, Kaliningrad 2002.
- Christiansen C., Bartholdy J., Kunzendorf H.: Effects of morphological changes on metal accumulation in a salt marsh sediment of the Skallingen peninsula, Denmark. *Wetlands Ecology and Management* 10, s. 11-23. 2002.
- Christiansen C., Edelvang K., Emeis K., Graf G., Jähmlich S., Kozuch J., Laima M., Leipe T., Loeffler A., Lund-Hansen L.C., Miltner A., Pempkowiak J., Schimmield G., Schimmield T., Smith G.: Material transport from the nearshore to the basinal environment in the southern Baltic Sea: 1. Processes and mass estimates. *Journal of Marine Systems* 35, s. 133-150. 2002.
- Christiansen C., Kunzendorf H., Emeis K., Endler R., Struck U., Sivkov V.: Temporal and spatial sedimentation rate variabilities in the eastern Gotland Basin. *Boreas* 31, s. 65-74. 2002.
- Christiansen H.H., Bennike O., Böcher J., Elberling B., Humlum O., Jakobsen B.H.: Holocene environmental reconstruction from detritic deposits in Northeast Greenland. *Journal of Quaternary Science* 17(2), s. 145-160. 2002.
- Desloges J., Gilbert R., Nielsen N., Christiansen C., Rasch M., Øhlenschläger R.: Holocene glacial marine sedimentary environments in fiords of Disko Bugt, West Greenland. *Quaternary Science Reviews* 21, s. 947-963. 2002.
- Edelvang K., Lund-Hansen L.C., Christiansen C., Petersen O.S., Uhrenholdt T., Laima M., Berastegui D.A.: Modeling of suspended matter transport from Oder River. *Journal of Coastal Research* 18, s. 62-74. 2002.
- Elberling B., Asmund G., Kunzendorf H., Krogstad E.J.: Geochemical trends in metal-contaminated fiord sediments near former lead-zinc mine in West Greenland. *Applied Geochemistry* 17, s. 493-502. 2002.
- Elberling B., Balic-Zunic T., Edsberg A.: Spatial variations and controls of acid mine drainage generation. *Environmental Geology* 43, s. 254-267. 2002.
- Emeis K., Christiansen C., Edelvang K., Jähmlich S., Kozuch J., Laima M., Leipe T., Loeffler A., Lund-Hansen L.C., Miltner A., Pazdro K., Pempkowiak J., Pollehne F., Schimmield T., Voss M., Witt G.: Material transport from the nearshore to the basinal environment in the southern Baltic Sea: 2. Synthesis of data on origin and properties of material. *Journal of Marine Systems* 35, s. 151-168. 2002.
- Engelstoft S., Heer G., Tunebjerg T.: Kernefaglighed i undervisningsfaget Geografi. *Geonyt* 48, s. 10-18. 2002.
- Engelstoft S., Matthiessen C.W., Christiansen C.: eds.. *Geographica Hafniensia* C11. 41-44s. Kbh. 2002.
- Engelstoft S., Møller-Jensen L.: Studieårgangene 1999-2000 på Geografi. 8s. Center for Naturfagenes Didaktik (CDN), skriftserie nr. 3, Kbh. 2001.

- Exon N.F., Kennett J.P., Malone M.J., Brinkhuis H., Chaproniere G.C.H., Ennyu A., Fothergill P., Fuller M.D., Grauert M., Hill P.J., Janecek T.R., Kelly D.C., Latimer J.C., Nees S., Ninnemann U.S., Nürnberg D., Pekar S.F., Pellaton C.C., Pfuhl H.A., Robert C.M., Roessig K.L.M., Röhl U., Schellenberg S.A., Shevenell A.E., Stickley C.E., Suzuki N., Touchard Y., Wei W., White T.S.: Drilling reveals climatic consequences of Tasmanian gateway opening. *EOS, Transactions, American Geophysical Union* vol. 38, no. 23, s. 253, 258-259. 2002.
- Fabech C., Greve M.H., Hansen C.S., Krogh L., Larsen P.E., Møller P.G., Ringtved J., Bach E.O.: Den gode jord – et natur- og kulturfænomen. i: Foranderlige landskaber. Integration af natur og kultur i forvaltning og forskning s. 112-143. Per Grau Møller, Rasmus Ejrnæs, Andreas Holl, Jesper Madsen, Birgit Bjerre Laursen (eds.). Syd-dansk Universitetsforlag, Odense 2002.
- Fold N.: Lead firms and competition in “bi-polar” commodity chains: Grinders and branches in the global cocoa-chocolate industry. *Journal of Agrarian Change* vol. 2, no. 2, s. 228-247. 2002.
- Fold N.: Udviklingsproblematik i geografi. i: Geografi-didaktik – bidrag til debat s. 74-78. G. Heer, J. Dolin, S. Czeskleba-Dupont, L. Jakobsen (eds.). Geograf-Forlaget, Brenderup 2002.
- Fold N., Wardell D.A., Reenberg A., Harpøth R.: (red.). Opportunities and constraints to local and international trade in sheabutter. 59-76s. SEREIN, Kbh. 2002.
- Gilbert R., Nielsen N., Møller H.S., Desloges J., Rasch M.: Glacimarine sedimentation in Kangerdluk (Disko Fjord), West Greenland, in response to a surging glacier. *Marine Geology* 191, s. 1-18. 2002.
- Guttesen R.: Gestens Eyga, Blått. Kronik over R. Mikkelsens bog: Færøerne i Bankkrisens tegn, 2. del. Dimmalætting 18. februar, s. 1. 2002.
- Guttesen R.: Klimavariation på Færøerne 1813-1892. *Tjaldur* 2, s. 10. 2002.
- Guttesen R., Krüger J., Kristensen S., Mørch H.: Geografisk ekskursion, Sjælland-Jylland-Fyn. Grundbog. 78 s. Geografisk Institut Kbh. 2002.
- Hansen L.B., Kamstrup N., Hansen B.U.: Estimation of net short-wave radiation by use of Remote Sensing and digital elevation model – a case study of a high arctic mountainous area. *International Journal of Remote Sensing* vol. 23, no. 21, s. 4699-4718. 2002.
- Hasholt B.: Measuring calving in Icefall Lake, SE Greenland using a “Diver” pressure transducer with a built-in datalogger. *Danish Journal of Geography* vol. 102, s. 4. 2002.
- He C.: Soil mineralogy and the retention capacity for heavy metals in the Zhilintou gold-silver mine in South-eastern China. i: Mineralogy for the New Millennium – 18th General meeting of the international mineralogical association s. 194-194. Department of Geology and Geophysics, University of Edinburgh, The Mineralogical Society of Great Britain and Ireland. Edinburgh, UK 2002.
- He C.: Raw metals and products of Danish Bricks. i: Mineralogy for the New Millennium – 18th General meeting of the international mineralogical association s. 289-289. Department of Geology and Geophysics, University of Edinburgh, The Mineralogical Society of Great Britain and Ireland. Edinburgh, UK 2002.
- Hinkler J., Pedersen S.B., Rasch M., Hansen B.U.: Automatic snow cover monitoring at high temporal and spatial resolution, using images taken by a standard digital camera. *International Journal of Remote Sensing* vol. 23, no. 21, s. 4669-4682. 2002.
- Kristensen S.P.: Estlands landbrug – Fremtidsperspektiver ved EU-udvidelsen. *Geografisk Orientering* 32, s. 564-571. 2002.
- Kristensen S.P.: Analysis of changes in a shelterbelt network landscape in central Jutland, Denmark. *Journal of Environmental Management* 66, s. 171-183. 2002.
- Kristensen S.P.: Landbrugets påvirkning af landskabet. *Geografisk Orientering* 2, s. 171-183. 2002.
- Krogh L.: Major Classification Systems. i: *Encyclopedia of Soil Science* s. 7. Rattan Lal (ed.). Marcel Dekker Inc., New York 2002.
- Krüger J., Kjær K.H., van der Meer M.J.: From push moraine to singlecrested dump moraine during a sustained glacier advance. *Norwegian Journal of Geography* 56, s. 87-95. 2002.
- Laima M., Matthiesen H., Christiansen C., Lund-Hansen L.C., Emeis K.: Dynamics of P, Fe and Mn along a depth gradient in the SW Baltic Sea. *Boreal Environmental Research* 6, s. 317-333. 2001.
- Levin G., Reenberg A.: Land use driven conditions for habitat structure. A case study from the Ecuadorian Andes. *Danish Journal of Geography* 102, s. 79-92. 2002.
- Lund-Hansen L.C., Christiansen C., Laima M.: A new video and digital camera system for seabed micro-topographic time series. i: *Baltic-7 Conference of the Baltic Geologists* s. 75-75. Kaliningrad 2002.
- Lundquist K.-J., Winther L.: I korsdrag mellan Danmark og Sverige – Øresundsområdet industriella struktur och dynamik. i: På jakt efter Øresundsregionen. Tanker och slutsatser från ett mångvetenskapligt forskningsprogram s. 41-64. Harald Gustafsson. Øresundsuniversitetet, Lund 2002.
- Lykke A.M., Mertz O., Ganaba S.: Food consumption in rural Burkina Faso. *Ecology of food and nutrition* vol. 41, issue 2, s. 119-153. 2002.
- Marcussen H.S., Nygaard I., Reenberg A.: eds.. CCD – Implementing the United Nation Convention to combat desertification, past experience and future challenges. 116 s. SEREIN – GIKU, Kbh. 2002.
- Matthiesen C.W.: Territorial trends – A South Scandinavian perspective on the “metropolitan” level. i: *Facing Espon* s. 75-97. Christer Bengs (ed.). Nordregio, Stockholm 2002.
- Matthiesen C.W.: Samfundsmæssige konsekvenser af Storebælts- og Øresundsforbindelserne. *Tidsskrift fra Dansk Vejhistorisk Selskab* 5, efterår, s. 29-35. 2002.
- Matthiesen C.W., Christiansen C.: Matthiesen, C. M og Christiansen C. (eds.). *Geography into the 21st Century*. 48s. Kbh. 2002.
- Matthiesen C.W., Schwarz A.W., Find S.: The Top-level Global Research System, 1997-99: Centres, Networks and Nodality. An analysis based on bibliometric indicators. *Urban Studies* vol. 39, nos. 5-6, s. 903-927. 2002.
- Matthiesen C.W., Schwarz A.W., Find S.: The ups and downs of global research centers. *Science Magazine* vol. 297, no. 5586, s. 1476-1477. 2002.
- Mertz O.: The potential of wild vegetables for permanent cultivation or as fallow improvement crops in shifting cultivation, Sarawak, Malaysia. i: *Indigenous Strategies for intensification of Shifting Cultivation in Asia-Pacific*.

- Proceedings of a regional conference held in Bogor, Indonesia on June 23-27, 1997 s. Paper no. 10. Cairns, MF. International Centre for Research in Agroforestry, ICRAF, Chiang Mai, Thailand 2002.
- Mertz O.: The relationship between length of fallow and crop yields in shifting cultivation: A re-thinking. *Agroforestry Systems* Volume 55, nummer 2, s. 149-159. 2002.
- Møller H.S., Nielsen N., Gilbert R., Desloges J., Rasch M.: Recente sedimentationsrater i Kuannersuit Sulluat, Disko, Vestgrønland. 1s. 2002.
- Møller-Jensen L., Søgaard H.: A multi-scale segmentation algorithm to identify areas of specific texture. i: *Proceedings of 3rd International Symposium, Remote Sensing of Urban Areas* s. 439-443. Derya Maktav (ed.). 2002.
- Mørch H., Höll A.: eds.. *Landscape change and scenario studies – economic modelling, ownership dynamics, landscape planning and visualisation in a Danish study area.* 114s. Kbh. 2002.
- Nielsen N., Humlum O., Hansen B.U.: Meteorological Observations in 2001 at the Arctic Station, Qeqertarsuaq (69°15' N), Central West Greenland. *Danish Journal of Geography* vol. 102, s. 103-105. 2002.
- Nielsen N., Nielsen J.: Vertical growth of a young back barrier salt marsh, Skallingen, SW Denmark. *Journal of Coastal Research* 18, 2, s. 287-299. 2002.
- Rasmussen E.K., Pejrup M., Hasholt B., Figueras P.A., Sierra J.P., Rosshaug P.S.: Modelling of nutrient transport in the Ebro Estuary, Spain. i: *Environmental problems in coastal regions IV* s. 10. Brebbia C. A. (ed.). WIT Press 2002.
- Rasmussen K.: Geografiens udvikling, set i et universitetsperspektiv. i: *Geografididaktik – bidrag til debat* s. 79-89. Heer, G., Dolin, J., Czeskleba-Dupont, S., Jakobsen, L. (eds.). Geografforlaget, Brenderup 2002.
- Rømer S., Breuning-Madsen H.: The identification of navigable sailing channels within Vålse Vig. i: *Venner og Fjender – Dansk-Vendiske forbindelser i vikingetid og tidlig middelalder* s. 59-66. Anna-Elisabeth Jensen. Næstved Museum, Næstved 2002.
- Sandholt I.: *Livreddersatelliten. TV-programs.* 2002.
- Sandholt I., Andersen J., Rasmussen K.: A simple interpretation of the surface temperature/vegetation index space for assessment of soil moisture status. *Remote Sensing of Environment* 79(2-3), s. 213-224. 2002.
- Sandholt I., Sørensen J.M., Rasmussen K.: The use of ERS2 SAR for assessment of changes in dry herbaceous biomass (IEEE ed.). 3s. *Proceedings IGARSS2002, International Geoscience and Remote Sensing Symposium*, June 24-28 2002, Toronto Canada 2002.
- Stöber B.F.: Mediernes behandling af diskussion om takstpolitikken på Øresundsbroen. i: *Øresundsforbindelse med ett hinder mindre. Effekter på integrationen vid avgiftsfrihet* s. 163-174. Lars Söderström. Öresundsuniversitetet, Kbh./Lund 2002.
- Søgaard H.: Optager eller afgiver tundraen kultveile? i: *Sne, is og 35 graders kulde. Hvad er effekterne af klimaændringer i Nordøstgrønland* s. 29-34. Hans Meltofte (ed.). DMU, Kbh. 2002.
- Søgaard H., Anderberg S.: CO2 budget i et ekspanderende bymiljø på tværs af Øresund. i: *På jakt efter Øresundsregionen. Tanker og slutsatser från ett mångvetenskapeligt forskningsprogram* s. 77-88. Harald Gustafsson (ed.). Öresundsuniversitetet, Lund 2002.
- Søgaard H., Lindroth A., Jensen N.O., Anderberg B.S., Svensson M., Dellwik E., Møller S.: The carbon dioxide budget of a growing metropolitan region of Northern Europe. i: *Sjælland och Skåne – Före, under og efter bron* s. 159-168. Öresundsuniversitetet. Öresundsuniversitetet, Lund 2002.
- Sørensen C., Vinther N., Christiansen C., Bartholdy J., Lund-Hansen L.C.: Vand- og sedimentudveksling over Langli Ebbevej – Et tidevandsskel i det danske vadehav. i: *12. Danske Havforsker møde* s. 22-23. Århus 2002.
- Tumbulto J., Banoeng-Yakubo B., Hasholt B., Skjernaa L., Jørgensen N.O.: Elements of water balance in the Pom-pom sub-catchment of the Densu river basin, Ghana. i: *International Groundwater Conference, Darwin, Australia 12-17 May 2002* s. 7. *International Groundwater Conference, Darwin, Australia 12-17 May 2002, Darwin 2002.*
- Vandermotten C., Champion T., Montanari A., Ballesteros A.G., Matthiessen C.W., Matznetter W.: Migrations in the European Union: From the last decades to new trends. Final report. 132 s. European Commission Bruxelles 2002.
- Vinther N.: Long term changes of Flood Tidal Delta in the Danish Wadden Sea. i: *Solving Coastal Conundrums – 28th International Conf. on Coastal Engineering, Cardiff, Wales – 7-12 July 2002* s. 2. N. W. H. Allsop (ed.). The institutions of civil engineers, Coastal Engineering Conference 2002.
- Wardell D.A., Reenberg A., Harpøth R.: The Sahel – Assuring the multidisciplinary research-development continuum. The private sector – local or global. Adapting to change and responding to local needs. 185s. SEREIN – GIKU, Kbh. 2002.

Studienævnet for Geografi og Geoinformatik

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 bestod studienævnet af: Lærerrepræsentanterne lektor Lars Krogh (studieleder), lektor Torben Birch-Thomsen (vicestudieleder), lektor Kate Gough og lektor Jørgen Nielsen og studenterrepræsentanterne stud.scient. Laurits Rauer Nielsen, stud.scient. Christian Helring Andersen, stud.scient. Janni Petersen og stud.scient. Lene Schødt.

Beretning

Faget Geografi beskæftiger sig med både natur- og kultur-skabte processer og mønstre på jorden og bygger således bro mellem naturvidenskab, samfundsvidenskab og humaniora. Fagets studiefelt er regionale mønstre og stedsrelaterede processer samt problemstillinger, der knytter sig til samspillet menneske-natur-rum-skala. Mens 70% af kandidaterne fik beskæftigelse i gymnasieskolen i 1970'erne er det i dag hovedsageligt den statslige, amtslige og kommunale administration, sektorforskningen, private (ingeniør)-virksomheder, FN-systemet og NGO'er der aftager kandidaterne. Den øgede fokus på it og geoinformatik har i betydning, at kandidaterne i dag i højere grad kan finde 'traditionel' beskæftigelse. Det forventes, at gymnasieskolen igen bliver en større aftager af kandidaterne i årene fremover i takt med lærergenerationsskiftet i gymnasieskolen.

Arbejdet i nævnet

I perioden 1998-1999 blev geografiuddannelserne evalueret og selvom resultatet overvejende var positivt indeholdt evalueringen også nogle anbefalinger og påpejninger af hvor uddannelsen kunne styrkes, blandt andet gennem bedre integration af de kultur- og naturgeografiske fagområder og de geoinformatiske redskaber.

Ovenpå studieordningsændringerne i 2000, som åbnede mulighed for at geografi kan indgå i en to-fagsuddannelse som enten hovedfag eller sidefag, påbegyndtes samme år et omfattende arbejde med at forberede en mere gennemgribende revision af uddannelsen, i overensstemmelse med intentionerne i instituttets handlingsplan og anbefalingerne i evalueringsrapporten. Dette har præget nævnets arbejde i frem til foråret 2002, hvor ny bachelorstudieordning blev vedtaget og efterfølgende godkendt af Det Naturvidenskabelige Fakultetsråd. Første semester på den nye studieordning blev 'rullet' på ved starten af efterårssemesteret 2002 og i den forbindelse er der foregået et omfattende planlægnings- og koordineringsarbejde i samarbejde med underviserne.

I forbindelse med den nye pædagogikumordning i gymnasieskolen er studienævnet indtrådt i et konsortium med geografiuddannelserne på AU og på RUC med henblik på at udvikle en 5 mdrs. sidefagssupplerings-uddannelse, som overvejende foregår som it-baseret fjernstudium.

Der er satset kraftigt på at udbygge nævnets hjemmeside på internettet, således at en stor del af de nævnsrelaterede dokumenter, skemaer for undervisning, holdlister, studieordning, pensumlister, eksamensspørgsmål, kandidatnavne, speciale abstracts, og en lang række kursushjemmesider nu er tilgængelige online og løbende opdateres.

Der er sket en ændring på kandidatstudieordningen, således at den egentlige hovedfagseksamen er bortfaldet til fordel for en specialeeksamen.

I samarbejde med Det Naturvidenskabelige Fakultet deltager studienævnet i en 'Hvor-gik-de-hen-undersøgelse' af kandidaterne fra de sidste ti år med henblik på at undersøge tilknytningen til arbejdsmarkedet og evt. kunne forbedre uddannelsen.

Uddannelser ved Geografisk Institut

Uddannelserne ved Geografisk Institut omfatter i dag følgende:

Et 11/2-årig sidefag + sidefagssupplering.

En 3-årig bacheloruddannelse.

En 2-årig kandidatuddannelse.

En 1-årig Masteruddannelse i Integreret Fysisk planlægning (start september 2003).

Studienavn for Geografi & Geoinformatik deltager derudover i det tværinstitutionelle SLUSE (Sustainable Land Use) undervisningssamarbejde, der er finansieret af DANIDA/DANCED.

Grundtanken i den nye studieordning er at de studerende gennem valgfrihed i stor udstrækning selv skal være med til at tage ansvaret for at sammensætte deres uddannelse; der oprettes et antal anbefalede erhvervs- og fagrelevante skemaliner; it skal integreres bedre i de faglige kurser; der skal være mulighed for praktikophold, fx i forbindelse med bachelorprojektet.

Studieordningens 1.-3. semester er således den fælles grundfaglige ramme, som skal sikre det faglige fundament for de videre studier på bacheloruddannelsen og som samtidig udgør sidefaget. Hver semester er opbygget tematisk og der arbejdes i en vis udstrækning med samme geografiske områder og på baggrund af de samme data i de forskellige kurser.

Temaet på 1. semester er "Landskab og arealanvendelse" med fokus på Danmark. I kulturgeografien er der en introduktion til kulturlandskabets udvikling, arealanvendelsen og især landbrugets betydning for dette. Der sigtes endvidere på at opnå forståelse for de love og regulativer, der gælder i forvaltningen af det danske kulturlandskab. Parallelt hermed er der en introduktion til det naturlige landskab og dets former, hvilke materialer de er dannet af samt hvilke kræfter der har formet dem og til stadighed påvirker dem. Sideløbende er der en introduktion til geografiske informationssystemer (GIS), som er et vigtigt analyseværktøj i geografien. Der holdes en fælles ekskursion, som har til formål at demonstrere temaer og områder der indgår i undervisningen. De geografiske temaer understøttes af en introduktion til videnskabsteori og en gennemgang af geografifagets udviklingshistorie.

På 2. semester er temaet: "Processer og ressourcer i naturen og samfund". Også her er der fokus på danske forhold, men der trækkes paralleller til Europa og resten af verden. I kulturgeografien undervises der i urbanisering, industrialisering, erhvervsudvikling, teknologi samt by- og erhvervsudvikling. I naturgeografi indlæres grundlæggende begreber for forståelse af det terrestriske miljø, herunder klimatologi, hydrologi og jordbundslære. I et tværfagligt kursus gives en indføring i samfundsmæssige væsentlige stofstrømme, som f.eks. kulstof og energi, vand, næringsstoffer og tungmetaller.

"Globale perspektiver i natur og samfund" er temaet på

3. semester. Indenfor kulturgeografien handler det om globalisering og rumlig forandring og den 3. verden. Emner som territorial/by konkurrence, nationalstat/EU, velfærd og forandring, levevilkår, bæredygtighed, forurening og affald tages op. I forbindelse med den 3. verden vil der være fokus på udviklingsbegreber og –teorier, samt rationaler indenfor tropisk landbrug og arealanvendelse. I naturgeografien handler det om eksempler på naturgeografiske analyser som centralt udgangspunkt for forståelse af samspillet mellem natur, klima, miljø og samfund. På 3. semester er der endvidere et kursus i geologi, hvis formål er en elementær indføring i jordens opbygning, pladetektonik etc., ligesom der fokuseres på hvilke ressourcer jorden tilbyder samt en behandling af hvilke konsekvenser udnyttelsen af disse ressourcer har for det omkringliggende miljø.

4.-6. semester, hvor kurserne på nuværende tidspunkt

kun er på tegnebrættet, er en tilvalgsordning, bestående af geografimoduler (geografifaglige kurser), tekniske støtte-moduler og frie støttefag, hvor der kan vælges både instituttets kurser og kurser på andre universiteter.

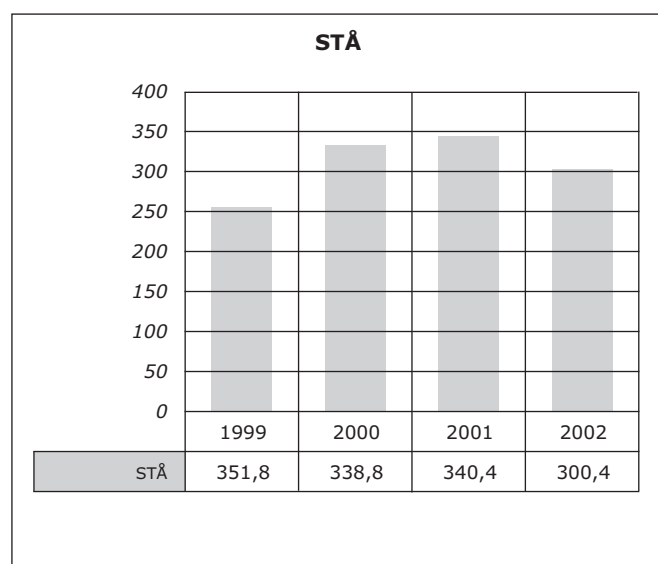
Kandidatproduktionen har vist store udsving fra år til år, men som en gennemsnitsbetragtning er den steget med mere end 70% over de seneste ti år. Både i 2001 og 2002 blev der færdiggjort godt 70 kandidater. Denne stigning afspejler dels immatrikulationstallene, der voksede støt frem til 1997, men også markant højere gennemførelsesprocenter har påvirket dette. Immatrikulationstallet er faldet fra omkring 120 i 2000 til omkring 70 i 2002. Disse fald har påvirket STÅ-produktionen, som er faldet til godt 300 i 2002. Gennem studieordningsændringerne og øget kontakt med gymnasieskolen er det vores håb at kunne effektivisere uddannelsen og fortsat tiltrække studerende.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder						
	Geografi	Geologi	Øvrig naturvidenskab	Afrika-studier	Samfundsvidenskab	Merit-overført	I alt
Geografi	283,7	14,4	5,7	1,7	0,5	1,3	307,3
Geologi	6,3						
Biologi og idræt	3,2						
Andet	0,5						
Meritstuderende	5,8						
Gæstestuderende	0,9						
I alt	300,4						
Åben uddannelse	1,5						

STÅ 1999-2002

Lars Krogh, studieleder

Institut for Idræt

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder var lektor, dr.scient. Kurt Jørgensen og viceinstituttleder var lektor, ph.d. Laila Ottesen (AHS).

Bestyrelsen består desuden af lektor Lars Bo Andersen (APPP), lektor Søren Damkjær (AHS), studielektor Lis Engel (APPP), sekretær Birgit Hansen, lektor Ylva Hellsten (AHF), laborant Irene Beck Nielsen, studerende Jacob Wienecke.

Organisation

Institut for Idræt er opdelt 3 afdelinger med en fælles administration: Afdeling for Human Fysiologi (AHF), Afdeling for Historie og Samfundsvidenskab (AHS) og Afdeling for Praktik, Pædagogik og Psykologi (APPP). De 3 afdelingers bestyrere var professor Erik A. Richter (AHF), professor Hans Bonde (AHS) og lektor Reinhard Stelter (APPP).

Administrator er cand.scient adm. Enno Hofeldt som er sekretær for bestyrelsen og leder af administrationen.

Adresse

Nørre Allé 51
2200 København N
Telefon 35 32 08 29
Fax 35 32 08 70
ifi@ifi.ku.dk
www.ifi.ku.dk

Instituttlederens årsberetning

Idrætsuddannelsen under Københavns Universitet er en flerfaglig uddannelse. Uddannelsen omfatter menneskets biologi og tilpasning til omgivelser og træning, organsystemers og cellers funktioner, epidemiologiske, historiske og sociologiske synsvinkler på motion og idræt, pædagogik og psykologi i relation til alle former for fysisk aktivitet og praktisk indlæring af idrætslige færdigheder. Udover undervisningen af universitetsstuderende udbyder instituttet efter-/videreuddannelse under Åben Uddannelse til bl.a. lærere inden for forskellige skoleformer, pædagoger, ergo-/fysioterapeuter m.v. samt til den frivillige idræt.

Fysiske rammer

Instituttets afdelinger ligger geografisk spredt i Universitetsparken. AHF er således placeret i August Krogh Instituttets bygning, mens AHS og APPP ligger i AB bygningen, Nørre Allé 55. Idrætshaller og sportsbaner ligger med adgang fra Nørre Allé 51. Ledelse og administrationen samt EVU findes på Nørre Allé 51.

Personaleforhold

Instituttet har i 2002 besat et professorat med særlige opgaver i idræts historie med professor dr.phil. Hans Bonde. (Der var 2 ansøgere, heraf 1 kvinde, begge var kvalificerede).

Tillige er der besat et lektorat i biomekanik og motorisk kontrol med ph.d. Bente Rona Jensen (Der var 2 ansøgere, en af hvert køn, de var begge kvalificerede).

Forskningsprofessor, dr.phil. Bodil Johannsen og lektor Klaus Klausen er gået på pension i august måned, begge efter mere end 40 års tjeneste på Københavns Universitet. Bogholder Fin Thygesen er fratrukket. Studielektor Karen Inge Halkier er af Dronningen benådet med Ridderkorset af Dannebrogssordenen.

Afdeling for Human Fysiologi

Forskning omfatter menneskets fysiologi og koncentrerer om to forskningsområder: Muskelstofskifte og kredsløbsregulering, som er hovedindsatsområdet, samt muskelfunktion, motorisk kontrol/biomekanik og arbejdsfysiologisk ergonomi, som er et mindre indsatsområde. Undersøgelser foretages på alle organisationsstrin fra forsøg på mennesker til organsystemer, cellekulturer og subcellulære systemer. Undersøgelserne kan være grundvidenskabelige eller rettet mod idrætten eller arbejdslivet. En del af laboratoriets ansatte indgår i Center for Muskelforskning støttet af Danmarks Grundforskningsfond.

Forskningsvirksomhed

1. Muskelstofskifte og kredsløbsregulering

1.1. Muskelstofskifte og ernæring

Arbejdet omhandler metabolisk regulering i skeletmuskulatur under arbejde hos kvinder og mænd med forskelligt træningsniveau fortsætter. I år har vi udført forsøg, der til sigter at belyse de molekulære mekanismer bag det større forbrug under arbejde af intramuskulært beliggende triacylglycerol hos kvinder end hos mænd. Der fokuseres her på reguleringen af enzymet hormon sensitiv lipase, som anses for at være det hastighedsbegrænsende i triacylglycerolnedbrydningen.

Reguleringen af forholdet mellem forbrænding af kulhydrat og fedt er fortsat ikke afklaret på biokemisk niveau. Undersøgelser er derfor udført i situationer med stor henholdsvis lille fedtforbrænding under arbejde. Forbrænding af de forskellige brændstoffer er fulgt nøje ved anvendelse af arteriel og femoral venøs kateterisering, muskelbiopsier samt anvendelse af stabile isotoper. Forsøgene viste at størrelsen af fedtforbrændingen under arbejde hænger ret nøje sammen med musklernes indhold af fri carnitin, og dette bestemmes igen i høj grad af kulhydrattilgængeligheden. Det ser således ud til at det primært er kulhydraterne som bestemmer hvor meget fedt der skal forbrændes – og ikke omvendt.

Adenosin-5' AMP-aktiveret protein kinase (AMPK) er fortsat i fokus i forskningen i relation til stofskifteregulering og insulinfølsomhed. Fysisk træning vides at øge insulinfølsomheden, men den nærmere molekulære mekanisme herfor er ikke kendt. Vi har afsluttet en forsøgsserie, hvor forsøgspersoner har trænet det ene ben, hvorefter insulinfølsomheden er kvantificeret i både det trænedede og det utrænedede ben. Foreløbige resultater viser en markant effekt af træning på AMPK-indholdet i musklerne, hvilket igen kan påvirke insulinfølsomheden. Træningsinducerede ændringer i AMPK-indholdet i musklerne er også beskrevet i en tværnsnitsundersøgelse af trænedede og utrænedede personer.

Genetisk modificerede mus, som ikke udtrykker enten a1- eller a2-isoformen af AMPK, er blevet undersøgt med hensyn til glukosetolerance og insulinfølsomhed i samarbejde med forskere fra Paris. Undersøgelserne viste at mus der ikke udtrykker a2-isoformen af AMPK er glukoseintolerante og insulinresistente. Interessant nok synes defekten at være af central oprindelse, idet isolerede inkuberede muskler fra disse mus ikke er insulinresistente. Insulinresistensen kunne til gengæld forklares ved en højere sympatisk nerveaktivitet i de a2-deficiente mus.

Arv såvel som miljø vides at være af betydning for musklernes insulinfølsomhed og tilbøjeligheden til at udvikle type 2 diabetes. I et stort samarbejdsprojekt med forskere fra Odense Universitetshospital og Steno Diabetes Center undersøges fortsat den insulinmedierede aktivering af insulins signaltransduktionsmekanisme i skeletmuskler og sammenholdes med 250 personers maksimale iltoptagelse, kropsvægt og kropssammensætning samt fødselsvægt. Personerne er af forskellig alder og en del er tvillinger (enæggede såvel som tvæggede). Målet er at kunne forklare forskelle i insulinfølsomhed (genetisk og omgivelsesmæssigt betinget) med forskelle i insulins signaltransduktionsmekanisme på molekylært niveau (Bente Kiens, Erik A. Richter, Jørgen Wojtaszewski, Jakob N. Nielsen, Carsten Roepstorff, Sebastian Beck Jørgensen, Christian Frøsig, Bodil Vistisen).

1.2. Regulering af musklernes blodgennemstrømning, energiomsætning og metabolisme under og efter arbejde; effekt af træning

Musklernes blodgennemstrømning øges kraftigt under arbejde, men mekanismerne bag denne stigning er stadig uklare. Vi har for nylig påvist en ny vigtig substans for reguleringen af den humane muskels blodgennemstrømning under arbejde: 11, 12 epoxyicosatrienoic acid (11, 12 EET). Vi har ligeledes demonstreret, at denne substans virker i tæt samspil med den kardilaterende substans nitrooxid. Forskning vedrørende 11, 12 EET's rolle i musklernes blodgennemstrømning fortsætter. Ved at tilsætte medium fra elektrostimulerede muskelceller til isolerede blodkar har vi endvidere påvist, at kontraherende muskelceller frigiver potente vasodilaterende substanser hvoraf en er identificeret som adenosin. Endvidere undersøges, hvorvidt muskelcellerne kan regulere kapillærtillækst ved at frigive vækstfremmende substanser og vi har fundet at muskelceller in vitro og in vivo påvirker endothelcelleproliferation ved at frigive vækstfaktorer og mediatorer. Med mikrodialysetekniken har vi hos mennesker fundet at muskelkontraktion men ikke prostanoider resulterer i en øget koncentration af vascular endothelial growth factor samt lavmolekylære substanser der øger endothelcelleproliferationen.

Reguleringen af og samspillet mellem muskulaturens forskellige energisystemer er undersøgt under og efter arbejde.

Det er fundet, at muskulaturens iltforbrug initieres hurtigere end tidligere antaget, og at forudgående intenst arbejde og træning accelererer iltoptagelsen yderligere. Tillige er det observeret, at både varmegrigivelse og ATP-forbrug øges under et intenst arbejde med konstant intensitet, dvs. at nyttevirkningen falder. Dels fordi de respektive energisystemer har forskelligt varmetab ved ATP-resyntesen og dels fordi forandringer i fiberrekruttering ændrer energikravet for et givet arbejde, og den mitochondrielle P/O-ratio synes at ændre sig ved metabolisk stress. Samspillet mel-

lem fiberrekruttering og energiforbrug undersøges ved metaboliske målinger på muskelfibre enkeltvis. I samarbejde med Ulla Rasmussen og Hans Rasmussen (August Krogh Institutet) er det tillige fundet, at både akut arbejde og træning har en betydelig effekt på den mitochondrielle respiratoriske kapacitet.

Studiet af fysiologi i fodbold fortsætter. Herunder studeres forskellige fysiske tests evne til at forudsige arbejds- evnen under fodboldkampe på det højeste internationale niveau. Tillige er sæsonvariationer i fysisk formåen og kamppræstation studeret hos mandlige og kvindelige topspillere for at belyse effekten af ændret træningsmønster. I et nyligt afviklet studium er det påvist at fodboldspillere har et betydeligt fald i muskeltemperatur i pausen mellem de to halvlege og at præstationen er nedsat i starten af 2. halvleg. Det blev tillige konstateret at et kort genopvarmingsprogram i slutningen af pausen kunne opretholde spillernes præstationsformåen (Ylva Hellsten, Jens Bangsbo, Jan Lynge, Lotte Höffner, Peter Krstrup og Magni Mohr).

1.3. Træthedsudvikling under langvarigt arbejde i varme og termoneutrale omgivelser

Ved arbejde i varme omgivelser stiger legemstemperaturen mere end under kølige forhold, og arbejdet stoppes når forsøgspersonen opnår en legemstemperatur på ca. 40°C. Vores hidtidige undersøgelser har påvist, at en stor del af den varme-inducerede træthed er relateret til det man kalder "central træthed"; indikeret af et reduceret neuralt drive fra centralnervesystemet til skeletmuskulaturen under maksimale muskelkontraktioner. Igangværende og nyligt afsluttede undersøgelser søger at afdække de neurale/cerebralmekanismer der er involveret i den nedsatte evne til at aktivere muskulaturen. Vi undersøger bl.a. hjernens varmebalance, frigivelse/optagelse af aminosyrer, beta-endorfiner, neurotransmitorer og neuromodulatorer. Lignende undersøgelser foretages under langvarigt arbejde i termoneutrale omgivelser, hvor der arbejdes med og uden indtagelse af glukose. Lavt blodsukker resulterer således også i et reduceret neuralt drive fra centralnervesystemet til skeletmuskulaturen under en maksimal knæekstension, og giver os dermed en anden arbejdsmodel, hvorunder vi kan undersøge de mekanismer der er forbundet med central træthed. Disse undersøgelser foretages i samarbejde med overlæge Niels H. Secher, anaestesiafd, Rigshospitalet m.fl. (Bodil Nielsen Johannsen, Lars Nybo).

2. Arbejdsfysiologisk ergonomi og biomekanik og motorisk kontrol

2.1. Holdningsmuskulernes fysiologi

Fysisk præstationsevne, træning og arbejdsrelateret muskuloskeletal besvær i nakke, skuldre og lænderyg. Formålet med projektet er at undersøge, om fysisk præstationsevne og træning har betydning for udvikling og forebyggelse af arbejdsrelateret muskuloskeletal besvær. Specifikt undersøges styrke- og muskeludholdenhedstrænings indvirkning på udvikling/forebyggelse af skulder- og nakkebesvær hos kasseassistenter, og sammenhængen mellem udvikling af lænderygbesvær og evnen til at reagere på pludselige rygbelastende hændelser hos plejepersonalet i sundhedssektoren (Kurt Jørgensen, Mogens Theisen Pedersen, APPP, der pt. er ph.d.-studerende, i samarbejde med seniorforsker Nils Fallentin, Arbejdsmiljøinstituttet).

2.2. *Ryg- og skulderbelastning hos renovationsarbejdere*
 Bearbejdning af data fra undersøgelsen af lænderygbelastningen under træk- og skubarbejde fortsætter. Undersøgelsen omfatter registrering af EMG fra truncusmuskulaturen, dynamometri, reaktionskræfter mod underlaget vha. kraftplatform, samt bevægelsesanalyser vha. af videooptagelser (Klaus Klausen i samarbejde med forskningsleder Bente Schibye og seniorforsker Karen Søgaard, Arbejdsmiljøinstituttet).

2.3. *Intensiv brug af computere øger risikoen for udvikling af symptomer i hånd/arm og skulder/nakkeregionerne*
 Projektets formål var at undersøge den sensoriske følsomhed i hånden samt den mekaniske muskelfunktion hos erfarne computerbrugere med og uden symptomer i arm- og håndregionerne sammenlignet med en kontrolgruppe. Resultaterne viser at computerbrugere med symptomer skal stimuleres kraftigere (vibrameter) end kontrolgruppen i de områder der innerveres af n. medianus og n. ulnaris før stimuleringen kan mærkes. Desuden viser resultaterne at der ikke er en generel forskel på gruppernes muskelstyrke eller deres evne til at bruge computermusen effektivt (Bente Rona Jensen).

3. Elitetræning af børn

Som en del af det af det interdisciplinære forskningsprogram "Børn og Eliteidræt" studeres elitebørns fysiske præstations-evne sammenlignet med "normale" børns. Det ses i relation til alder, køn, udviklingstrin, idrætsgren samt det niveau, idrætten dyrkes på. Der arbejdes i øjeblikket med sammen-skrivning af det longitudinelle aspekt med særlig vægt på den fysiske præstations-evnes relation til alder, vækst, køns-modning, idrætsgren og træningsmængde. Resultaterne fra de 2 longitudinelle studier omhandler hhv. testninger af ca. 100 drenge/foodboldspillere gennem 5 år, og det andet ca. 200 piger og drenge, der dyrker tennis, håndbold, gymnastik og svømning, testet over en periode på 18 måneder (Klaus Klausen, Kurt Jørgensen, Jesper Bencke og Lone Hansen, ph.d., Medicinsk-Anatomisk Institut, KU).

Faglige og administrative hverv

Specielle hverv

Kurt Jørgensen er Institutleder for Institut for Idræt (IfI) samt medlem af Team Danmarks repræsentantskab, medlem af Undervisningsministeriets tværsektorielle fagudvalg for idræt, formand for Rådet for de højeste idrætsuddannelser i Norden (RHIN) og formand for universiteternes censorkorps i idræt (indtil 30. september 2002).

Erik Richter afdelingsleder for AHF, samt formand for Forsknings-, udviklings- og ph.d.-udvalget ved instituttet, samt medlem af IFIs bestyrelse. Bente Kiens er medlem af studienævnet, Mentor for faget Idræt, medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultets Strukturudvalg, Fagdidaktiske Udvalg og arbejdsgrupperne vedr. studiefrafaldsanalyse (SUS), arbejdsgruppen vedr. eksamensevaluering og arbejdsgruppen vedr. undervisningsportefølge alle under Fagdidaktisk Udvalg.

Formidling

Redaktionelle hverv

Alle videnskabelige medarbejdere fungerer som "referees" for en række videnskabelige tidsskrifter.

Erik Richter er medlem af advisory board af Scand. J. Exerc. and Sports Med og medlem af Editorial Board af Diabetes.

Kurt Jørgensen er medlem af advisory board for International Journal of Industrial Ergonomics og Scandinavian Journal of Work, Environment and Health.

Rejser og inviterede foredrag

Samtlige videnskabelige medarbejdere har været foredragsholdere ved både inden- og udenlandske kongresser.

Afdeling for Historie og Samfundsvidenskab

Oprindeligt betragtedes kroppen i idrætsforskningen alene som et objekt for naturvidenskab. Gennem de sidste årtier er der imidlertid opstået en voksende erkendelse af, at kroppen også er kulturelt formet. I forskellige samfundsformer og historiske epoker dyrkes kroppen på forskellige måder i tæt samspil med det øvrige samfundsliv. Afdelingen beskæftiger sig med forskning og undervisning i idrættens og kropskulturens historiske og samfundsvidenskabelige dimension. Forskningen omfatter såvel teoretiske analyser som mere empirisk betonedede undersøgelser.

Forskningen kan overordnet deles i historisk-kulturanalytiske og samfundsvidenskabelige projekter.

Forskningsvirksomhed

1. Historisk-kulturanalytiske projekter

1.1. Idræt og køn

I det moderne samfund er idrætten et af de få kønsopdelte områder. Dette gør idræt til et særdeles interessant studieobjekt til forståelse af kønsadfærd og -socialisering. Under temaet befinder der sig flere projekter. En historisk analyse af kvindeidrættens udvikling i perioden fra 1850 til 2000 med fokus på a) begrundelserne for og imod kvinders deltagelse i gymnastik og sport og b) aktiviteterens betydning for kvinders liv i almindelighed (Else Trangbæk). I tilknytning til dette projekt gennemføres en analyse af "Gymnastiklærerindernes betydning for kvindeidrættens udvikling ca. 1900-1940" (ph.d.-studerende Anne Lykke Poulsen).

1.2. Idræt, politik og national identitet

Idræt samler store menneskemasser i begejstringsrus og til tider national "ekstase". Det kan derfor ikke undre, at idrættens fascinationskraft kan friste til en politisering. Indenfor dette felt er under udarbejdelse 1) en engelsk udgave og 2) en forkortet dansk version af den historiske fagdisputats om den internationalt kendte danske gymnastikpædagog Niels Bukh. 3) Et pionerprojekt i digital formidling med filmklip fra Bukhs gymnastik og turneer i mange verdensdele (Museum Tusulanum Press). Detailprojekter indenfor dette studium med henblik på publikation i internationale faghistoriske tidsskrifter færdiggøres løbende (Hans Bonde).

1.3. Øvrige projekter

I tilknytning til det historisk/kulturanalytiske forskningsområde har der været arbejdet på tre ph.d.-projekter, der

ikke falder indenfor de ovennævnte forskningsområder. Et ph.d.-projekt om "Seksuelle krænkelse af børn og unge i dansk idræt". Der er blevet gennemført en landsdækkende undersøgelse af tidligere politisager, en spørgeskemaundersøgelse blandt 2.000 foreninger samt en række interview med ofre for krænkelse (Jan Toftegaard Nielsen). "Sportens publikum", et ph.d.-projekt om tilskuertyper og fan-kultur i eliteidrætten, der betragter de mange forskellige betydningslag sporten har i vort samfund analyseret som et rum for tilskueroplevelser (Thomas Ilkjær). Undersøgelsen "København, borgerne og idrætten 1970-2000" er igangsat med henblik på at analysere idrætspolitikken og administrationen af idrætten i Københavns kommune i et historisk og sociologisk perspektiv (Ole Skjerk).

2. Samfundsvidenskabelige projekter

2.1. Kropps- og bevægelsessociologi

Forskningsområderne har været teoretiske problemstillinger indenfor sociologi med henblik på socialkonstruktivisme, især med udgangspunkt i J. Searles opfattelse af konstruktionen af den sociale virkelighed. Dertil kommer kropssociologiske problemstillinger i forhold til en biologisk antropologi. I stigende grad inddrages æstetisk filosofi i relation til kropsetetik og dans (Søren Damkjær).

2.2. Kvinder på toppen

En undersøgelse af kvindelige idrætsledere i Danmark (Gertrud Pfister, Else Trangbæk, Ulla Habermann og Laila Ottesen).

2.3. *Frauen an die Spitze*

a) En undersøgelse af kvindelige idrætsledere i Tyskland (Gertrud Pfister).

b) Women and leadership – an international comparison (Gertrud Pfister i samarbejde med Anita White fra Loughborough University og Jorid Hovden, University Alta).

2.4. *Fitness and sporting activities*

Fitness, sporting activities and attitudes towards sport – an empirical research in six German schools (Gertrud Pfister i samarbejde med dr. Annemarie Reeg, Tyskland).

2.5. *Det idrætspolitiske ideprogram*

Deltagelse i evalueringen af Det idrætspolitiske ideprogram under Kulturministeriet. Her er undersøgt områderne "unges demokratiske deltagelse i idræt" samt "etablering og brug af idrætslegepladser" (Ole Skjerk).

2.6. *Idrætten mellem stat, marked og civilsamfund*

Sociologisk og etnologisk forskning inden for idrættens institutionelle udvikling. Under dette forskningstema er der taget de indledende skridt til et projekt om, hvorfor og hvordan kvinder tager del i det civile samfunds frivillige organisationer som trænere og ledere (Laila Ottesen).

2.7. *Idrætten mellem stat, marked og fællesskab*

Et samfundsvidenskabeligt projekt, hvor der gennemføres en mentalitetshistorisk analyse: "Idræt som kommunal velfærd", der undersøger samspillet mellem den offentlige sektor (kommunen) og den frivillige sektor (idrætsforeningerne) (arkivar, ph.d.-studerende Morten Mortensen, Institut for Forskning i Idræt og Folkelig Oplysning).

Faglige og administrative hverv

Hans Bonde er afdelingsleder for AHS og medlem af Forsknings-, udviklings- og ph.d.-udvalget. Han er tillige formand for universiteternes censorkorps i idræt fra 1. oktober 2002. Gertrud Pfister er medlem af IFIs forskningsudvalg. Ole Skjerk: medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultets internationale udvalg. Else Trangbæk er studieleder og medlem af fakultetets formidlingsudvalg.

Formidling

Redaktionelle hverv

Hans Bonde var medarbejder ved Leksikon om Dansk Besættelsestid 1940-45 (Gad) og review editor for The International Journal of the History of Sport. Gertrud Pfister er i redaktionskomiteen på tidsskrifterne Stadion, Sportwissenschaft, Women in Sport and Physical Activity Journal, International Journal of the History of Sport, Sport History Review, International Review of the Sociology of Sport, European Review of Sport History, OLYMPIKA, STAPS, Fitness & Performance; co-editor på ISHPES Studies (Academia Verlag, Studien zur Sportsoziologie (Lit Verlag), Else Trangbæk er medlem af Advisory Board of Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports, konsulent for redaktionen på Den Store Danske Encyclopædi og medlem af redaktionskomiteen på Dansk Idrætshistorisk Årbog.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Laila Ottesen indgår i følgende forskningsnetværk: "Transformation of the Welfare State and New Orientations of Sport", "Cimesco-netværk" om temaet "Civilsamfund, medborgerskab og solidaritet", "KIK, netværk for Køn, idræt og kultur". Gertrud Pfister var vice præsident i ISHPES og i det tyske gymnastikforbund, leder af den videnskabelige komité for IAPESGW og for flg. konferencer: ISHPES-kongresser i Kanazawa og i Urbino. Arrangør af et idrætshistorisk seminar i Leipzig. Keynote Speaker ved flere arrangementer herunder seminar ved "The Japanese Association for Women and Sport" i Tokyo. Gertrud Pfister har modtaget "Howell and Howell Distinguished Lecturer Award" fra NASSH 2002. Else Trangbæk er medlem af ISHPES-rådet, medlem af "European Committee for the History of Sport", dansk repræsentant i "International Association for Physical Education and Sport for Girls and Women". Afdelingen havde den humanistisk-samfundsvidenskabelige søsterafdeling fra Norges Idrætshøjskole på besøg med henblik på forskningsudveksling. Afdelingen har arrangeret gæsteforelæsninger ved: Professor John Hoberman, University of Texas og professor John Loy, Otago University, New Zealand.

Afdeling for Praktik, Pædagogik og Psykologi

Afdelingens medarbejdere laver forskning og udviklingsarbejder relateret til pædagogiske, psykologiske og tværvideenskabelige emner. Der tilstræbes en kobling mellem forskning og udviklingsarbejde.

Forskningsvirksomhed

Forskning og udviklingsarbejder

Der er i 2002 blevet arbejdet inden for følgende 3 områder:

1. Læring, socialisering og identitetsprocesser i forskellige former for idrætslige iscenesættelser

1.1. Idræt, krop og bevægelse i børns hverdagsliv – lære- og identitetsprocesser i det senmoderne samfund

Projektets formål er at undersøge børns lære- og identitetsprocesser i forskellige sociale kontekster (hjem, skole, institution og fritid), specielt i relation til kropslige og idrætslige aktiviteter. Der tages dermed udgangspunkt i individet. Projektets undersøgelsesgruppe er børn i 4. klasse. Projektet er baseret på flg. problemstillinger:

- Hvordan oplever og involverer børn sig i idræt i deres skole-, hjemme- og fritidsliv?
 - Hvordan manifesteres lære- og identitetsprocesser i forskellige sociale kontekster?
 - Hvilken betydning har idræt, krop og bevægelse for børns lære- og identitetsprocesser?
- (Reinhard Stelter og Helle Rønholt).

1.2. Æstetiske læreprocesser

Forskellige former for dans og ekspresiv idræt undersøges i forhold til deres betydning for socialisering og læring (Lis Engel, Helle Winther, Charlotte Svendler Nielsen). I denne ramme hører også et ph.d.-projekt med titlen: "Mod en dybere forståelse af kroppens sprog og bevægelsens psykologi – eksemplificeret via den internationale danseterapiform Dansergia" (Helle Winther).

1.3. En ugentlig udedag

Projektet beskriver aktiviteter på en dag ude i naturen for 3. klasseelever. Resultaterne analyseres og bearbejdes med fokus på en analyse af aktivitetsniveau, elevernes læring og selvopfattelse, lærerrollen og den generelle betydning, som friluftsliv kan have i skolens samlede undervisningstilbud (Erik Mygind, Reinhard Stelter, Christian Jacobsen, forsker fra DPU og en gruppe studerende fra RUC).

2. Læring, formidling og kommunikation

Inden for dette felt arbejder forskellige personer og arbejdsgrupper med forsknings- og udviklingsarbejder, som har en tæt relation til et konkret praksisfelt. Samtlige projekter har til formål at koble teori og praksis så tæt og meningsfuld som muligt.

2.1. Coaching

I den aktuelle diskussion i forhold til social læringsteorier behandler en projektgruppe "Coaching" som deres centrale emne. Coaching – forstået som deltagelse i den coachedes læreproces forsøges at koble til forskellige praksisfelter inden og uden for idrætten (Reinhard Stelter, Stig Eiberg, Lotte Møller, Peter Hansen Skovmoes, Allan Holmgren og Gert Rosenkvist).

2.2. Udviklingsprojekter med fokus på et specifikt idrætsligt praksisfelt

Et antal udviklingsprojekter tager fokus på et specifikt idrætsligt praksisfelt, de nye udviklinger studeres og omsættes til en videreudvikling af den respektive idræt

med hensyn til en pædagogisk fornyelse (Erik Brisling, Lillian Madsen, Stig Eiberg, Mikkel Sørensen, Birger Peitersen).

2.3. It-støttet undervisning og video i undervisning

Helle Rønholt og Lillian Madsen arbejder med hver deres projekt ift. it-støttet undervisning og video i undervisning (Kuvøseprojekter i samarbejde med Naturvidenskabelige IT-Kompetencecenter).

3. Fysisk aktivitets og trænings betydning for individets sundhed og præstationsevne

3.1 Idræt, sundhed og forebyggelse

Der er aktuelt gang i 4 større undersøgelser, hvoraf det første befinder sig i rapporteringsfasen, i det andet er data netop indsamlet, det tredje er midt i dataindsamlingsfasen, og det sidste blev påbegyndt i 1999.

- De prospektive befolkningsstudier. Fysisk aktivitets betydning for efterfølgende sygdom hos 32.000 københavnere fulgt i 500.000 personår. Samarbejdspartner er overlæge Annette Sjørl, Frederiksberg Hospital.

- European Youth Heart Study. Kardiovaskulære risikofaktorer, ernæring og fysisk aktivitet hos 9- og 15-årige børn, et multicenterstudie. Samarbejdspartnere fra 5 lande. Fra Danmark er det Lars Bo Andersen, lektor Karsten Froberg, SDU, og overlæge H. S. Hansen, Odense Universitets Hospital.

- Motion som sekundær prævention hos 1.000 patienter med akut myokardieinfarkt. Et randomiseret, kontrolleret trial (Lars Bo Andersen i samarbejde med overlæge B. Sigurd, Bispebjerg Hospital).

- Ballerup Projektet. Et fireårigt, kontrolleret interventionsstudie med forøget idræt i folkeskolens yngste klasser (Lars Bo Andersen og samarbejdspartnere (prof. Niels Michelsen, Rigshospitalet, lektor Karsten Froberg, SDU og lektor E. Sigsgård, Højvangsseminariet). Stig Eiberg Hansen og Henriette Hasselstrøm er tilknyttet som ph.d.-studerende og Vivian Grønfelt som forskningsmedarbejder ift. en undersøgelse om selvopfattelse og motorik (Lars Bo Andersen).

- Et sidste projekt inden for dette område er ph.d.-projekt "Hormonale forstyrrelser hos idrætskvinder – årsager og konsekvenser" med særlig fokus på knoglesundhed og mekanismer i knogleomsætningen. Projektets hypoteser afprøves gennem 1) To tværsnitstudier: Bestemmelse af energiindtag, kropskomposition, knogletæthed, hormonstatus og muskelstyrke hos hhv. kvindelige triathleter og gymnaster. 2) Et longitudinelt semikontrolleret træningsstudie: Betydningen af mekanisk belastning til forebyggelse af premenopausal osteoporose hos idrætskvinder vil blive forsøgt afdækket gennem bestemmelse af hormonniveau, muskelstyrke og knogletæthed i udvalgte knogler og helkrop i løbet af en træningsperiode med maksimal styrketræning (Eva Wulff Helge).

Øvrige ph.d.-projekter

Mogens Theisen Pedersen arbejder med et ph.d.-projekt: "Fysisk præstationsevne, træning og arbejdsrelateret muskuloskeletal besvær i nakke, skuldre og lænderyg". Jvf. Afdeling for Human Fysiologi, punkt 2.

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

Lars Bo Andersen var opponent ved to ph.d.-forsvar (Jesper Bencke, IfI, KU; Sandra Guerra, Porto University).

Helle Winther er medlem af instituttets Forsknings-, udviklings- og ph.d.-udvalg.

Tillidshverv

Lars Bo Andersen er medlem i ekspertpanelet for Fødevarerdirektoratets gruppe for forebyggelse i relation til regeringens forebyggelsesprogram, samt regeringsudpeget medlem af "Forum for Motion" (et officielt vejledende organ for regeringen inden for fysisk aktivitet og sundhed) og medlem af Kulturministeriets arbejdsgruppe til informering af Ministeren om idræt i relation til børns sundhed.

Lars Bo Andersen og Lis Engel (orlov fra 1.8.2002, suppleant Erik Brisling) er medlem af instituttets bestyrelse.

Birger Peitersen er formand for instituttets undervisningsudvalg og sammen med Lillian Madsen medlem i Studienævnet for Idræt.

Reinhard Stelter er medlem af instituttets Forsknings-, udviklings- og ph.d.-udvalg og afdelingsleder for Afdeling for Praktik, Pædagogik og Psykologi. Han er formand for Dansk Idrætspsykologisk Forum (DIFO), medlem af bestyrelsen for European Association of Sport and Exercise Psychology (FEPSAC) og formand for den 11. Europæiske Idrætspsykologi Kongres, som afholdes i København i juli 2003.

Formidling**Redaktionelle hverv**

Lars Bo Andersen har været referee for adskillige artikler fra internationale medicinske og epidemiologiske tidsskrifter.

Lis Engel er i redaktionen på tidsskriftet "Fokus Idræt", Helle Rønholt er medlem af redaktionsgruppen for Idrætspædagogisk Årbog, medlem af en ministerielt nedsat skrivegruppe for beskrivelse af de nye PD-uddannelser i idræt og medlem af udredningsgruppen for idrættens sundhedsmæssige og uddannelsesmæssige dimension nedsat af kulturministeriet.

Reinhard Stelter er medlem af editorial board på det europæiske tidsskrift *Psychology of Sport and Exercise*, medudgiver af tidsskriftet *Sport & Psyke*, medlem af Bulletin Board af *International Journal of Sport Psychology*, faglig konsulent for Dansk Psykologisk Forlag, formand for det videnskabelige komite af den 11th European Congress of Sport Psychology, og medlem af ekspertpanelet for Det Nationale Kompetence Regnskab (www.nkr.dk).

Foredrag

Birger Peitersen har holdt foredrag om Uddannelsesdynamik i idrætsfeltet på Konferencen Idræt over Sundet. November 2002.

Charlotte Svendler Nielsen har deltaget på Nordisk Forum for Dansforskning i Trondheim, Norge, 10.-13. januar 2002. Poster: "To Be or to Act – an Investigation of Dance as a Form Language in Schools."

Class. Reinhard Stelter har været inviteret til at holde et foredrag på den Norske Idrætshøjskole i Oslo den

12.5.2002: Emne: "Coaching – learning and development". Han har deltaget i International Human Science Conference, 19-22 June, 2002, Victoria, BC Canada. Med paper: Embodied social negotiation – a case study on socialisation and identity in children's play. Han har været inviteret den 20.12.2002 af Ishøj Kommune til holde foredrag om "Leg, glæde og samvær – idrættens betydning for børns sociale udvikling", og af den Rumænske Forening for Idrætspsykologi til at holde foredrag om "Coaching – learning and development", Bukarest, 18. oktober 2002.

Helle Rønholt har deltaget i International Human Science Conference, 19-22 June, 2002, Victoria, BC Canada. Med paper: Different participation Styles in a Physical Education

Helle Winther holdt foredrag på International L.E.P. Summer Conference, Orivieto, 14.-20. juli 2002.

Lars Bo Andersen har afholdt 20 inviterede videnskabelige foredrag ved konferencer.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Prof. dr. Knut Dietrich har i marts 2002 afsluttet sin toårige gæsteforskerstilling i afdelingen.

Besøg af en gruppe fra det pædagogiske institut, Umeå Universitet, den 17.6.2001.

Dr. Maxine Sheets-Johnstone har været visiting professor i afdelingen i slutning af november 2002.

Helle Rønholt og Helle Winther har samarbejde med Danmarks Pædagogiske Universitet.

Afdelingen har samarbejde med CVU København.

Kurt Jørgensen, institutleder

Forbrug 2002*Årsværk*

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	26,49	7,52	34,01
DVIP	3,69	0,14	3,83
STIP	6,52	1,45	7,97
TAP	27,85	1,24	29,09
<i>Årsværk i alt</i>	<i>64,55</i>	<i>10,35</i>	<i>74,90</i>
Løn	25.643	3.958	29.601
Frikøb	-311	-36	-347
Øvrig drift	5.901	2.279	8.180
Anskaffelser	1.592	197	1.790
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>32.825</i>	<i>6.398</i>	<i>39.223</i>

Stab*VIP Internt finansieret*

Andersen, Lars Bo; lektor.
Bencke, Jesper; amanuensis.
Bonde, Hans; professor.
Brisling, Erik; studiektor.
Damkjær, Søren; lektor.
Dietrich, Knut; gæsteforsker.
Engel, Lis; studiektor.
Habermann, Ulla; adjunkt.
Halkier, Karen Inge; studiektor.
Helge, Eva Maria Wulff; studiektor.

Hellsten, Ruth Ylva Kristina; lektor.
 Jensen, Bente Rona; lektor.
 Johannsen, Bodil; forskningsprof.
 Jørgensen, Kurt; lektor.
 Klausen, Klaus Jørgen; lektor.
 Knudsen, Flemming; kursuskoordinator.
 Lyng, Jan; forskningsass.
 Madsen, Lillan; studielektor.
 Michalsik, Lars Bojsen; amanuensis.
 Mygind, Erik; studielektor.
 Møller, Lotte; forskningsass.
 Nielsen, Charlotte Svendler; studieadjunkt.
 Nielsen, Jakob Nis; adjunkt.
 Nørgaard, Maj-Britt; studielektor.
 Ottesen, Laila Susanne; lektor.
 Pedersen, Mogens Theisen; studielektor.
 Peitersen, Birger; studiekoordinator.
 Pfister, Gertrud Ursula; professor.
 Richter, Bente Elisabeth Kiens; lektor.
 Richter, Erik Arne; professor.
 Rønholt, Helle Marianne Gyldholm; lektor.
 Skjerk, Ole; adjunkt.
 Stelter, Reinhard Erich; lektor.
 Sørensen, Jesper Mikael; studielektor.
 Trangbæk, Else; lektor.
 Vinther, Helle Dagmar; studielektor.

VIP Eksternt finansieret

Anderson, Sally Dean; adjunkt.
 Eriksen, Tine Alkjær; adjunkt.
 Frøsig, Christian; forskningsass.
 Grønfeldt, Vivian; forskningsass.
 Hasselstrøm, Henriette; forskningsass.
 Jørgensen, Sebastian Beck; forskningsass.
 Mortensen, Morten; adjunkt.
 Pilegaard, Marianne; forskningsass.
 Vistisen, Bodil Kjeldgaard; adjunkt.
 Wilhjelm, Søren; forskningsass.
 Wojtaszewski, Jørgen Frank Pind; lektor.

STIP Internt finansieret

Höffner, Liselotte; ph.d.-stipendiat.
 Krustrup, Peter; ph.d.-stipendiat.
 Nielsen, Jan Toftegård; ph.d.-stipendiat.
 Nielsen, Lars Nybo; ph.d.-stipendiat.
 Nordsborg, Nikolai; ph.d.-stipendiat.
 Roepstorff, Carsten; ph.d.-stipendiat.

STIP Eksternt finansieret

Hansen, Stig Eiberg; kand.stip.
 Ilkjær, Thomas Hornshøj; ph.d.-stipendiat.
 Poulsen, Anne Lykke; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Nielsen, Jakob Nis: Role of glycogen and AMPK in the regulation of glucose utilization and glycogen synthase activity in skeletal muscle.

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

– Molekylære og fysiologiske mekanismer i skeletmuskulatur (Jakob Nis Nielsen) kr. 406.500.

Danmarks Idrætsforbund

– Manglende fysisk aktivitet og konsekvenser af dette – Ballerup projektet (Lars Bo Andersen) kr. 3.000.000.

Danmarks Idrætsforbund/Gentofte Kommune

– Udarb. af status- og analyserapport over nuværende idrætsfaciliteter (Else Trangbæk) kr. 100.000.

Diabetesforeningen

– Stofskifteregulering (Erik A. Richter) kr. 170.000.

Forskningsstyrelsen – Ældres brug af Informationstek.

– Fysiologiske og kognitive aspekter af ældres computerarbejde (Bente Rona Jensen) kr. 2.027.400.

Hjerteforeningen Foren. til Hjertesygdom.Bekæmp.

– Betydningen af ekstra idrætstimer i folkeskolen (Ballerupprojektet) (Lars Bo Andersen) kr. 172.000.

Kulturministeriet

– København, borgerne og idrætten (Else Trangbæk) kr. 124.000.

Kulturministeriets udvalg for idrætforskning

– Kvinder på toppen – om kvinder, sport og ledelse (Gertrud Pfister) kr. 220.000.
 – Mod en dybere forståelse af kroppens sprog og bevægelses psykologi (Helle Winther) kr. 108.000.

Michaelsens Fonden

– Scholarstipendium (Maja Thiele) kr. 93.000.

NorFa Nordisk Forskerakademi

– Research and teaching in social science of sport (Gertrud Pfister) kr. 118.100.

Novo – Fabrikant Vilhelm Pedersen

– Stofskifteregulering (Erik A. Richter) kr. 380.000.

Novo – Hallas Møller Stip.

– The cellular fuel gauge AMP-activ. protein kinase (Jørgen Wojtaszewski) kr. 5.221.200.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

– Tvillingestudie til belysning af de molekylære mekanismer for insulinresistens i skeletmuskulatur: Effekten af “gener”, alder, fødselsvægt og fysisk fitness (Jørgen Wojtaszewski) kr. 93.000.

Team Danmark

– Hvorfor er der så få kvindelige trænere på eliteniveau i dansk idræt? (Laila Ottesen) kr. 100.000.
 – København, borgerne og idrætten (Else Trangbæk) kr. 100.000.

Publikationer

Ai H., Ihlemann J., Hellsten Y., Lauritzen H.P.M.M., Hardie D.G., Galbo H., Ploug T.: Effect of fiber type and nutritional state on AICAR- and contraction-stimulated glucose transport in rat muscle. *American journal of physiology (Endocrinol.Metab.)* vol. 282(45), no. 6, s. E1291-E1300. 2002.

Andersen L.B.: Hvorfor skal børn dyrke motion? i: Børn og motion. Rapport fra en konference s. 7-9. Forum for

- Motion. Indenrigs- og Sundhedsministeriet, København 2002.
- Andersen L.B., Klausen K.J., Nisbeth O.: Et års effekt af sundhedsvejledning på livsstil og risikofaktorer for hjertesygdom. *Ugeskrift for læger* vol. 164, nr. 13, s. 1814-1818. 2002.
- Andersen L.B., Schnohr P., Scroll M., Hein H.O.: Dødelighed associeret med fysisk aktivitet i fritiden, på arbejdet, sport og cykling til arbejde. *Ugeskrift for læger* vol. 164, no. 11, s. 1501-1506. 2002.
- Andersen N.L., Svendler Nielsen C.: Body contact and social relations. i: *Socialisation and the social change in movement culture and sport* s. 173-201. Knut Dietrich (ed.). Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2002.
- Bangsbo J., Gibala M.J., Krstrup P., González-Alonso J., Saltin B.: Enhanced pyruvate dehydrogenase activity does not affect muscle O₂ uptake at onset of intense exercise in humans. *American journal of physiology (Reg.Integr.Comp.Physiol.)* vol. 282(51), no. 1, s. R273-R280. 2002.
- Bangsbo J., Michalsik L.B.: Assessment of the physiological capacity of elite soccer players. i: *Science and football IV. [Fourth World Congress of Science and Football, Sydney, Australia, 22-26 February 1999]* s. 53-62. W. Spinks, T. Reilly, A. Murphy (eds.). Routledge, London 2002.
- Bangsbo J., Peitersen B.: Defensive soccer tactics. How to stop players and teams from scoring. 216 s. *Human Kinetics Champaign, IL* 2002.
- Bencke J.: Development of strength and anaerobic power in elite-trained children (PhD-thesis). 155 s. Institute of Exercise and Sports Sciences, University of Copenhagen Copenhagen 2002.
- Bencke J., Damsgaard R., Jørgensen K., Klausen K.J.: Development of strength and jumping performance in children. i: *Development of strength and anaerobic power in elite-trained children (Phd-thesis)* s. 116-132. Jesper Bencke. Institute of Exercise and Sports Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2002.
- Bencke J., Damsgaard R., Klausen K.J., Jørgensen K.: Eighteen months development of anaerobic performance parameters in cohorts of 10-12 year old gymnasts, swimmers, team handball, and tennis players. A longitudinal study. i: *Development of strength and anaerobic power in elite-trained children (Phd-thesis)* s. 96-115. Jesper Bencke. Institute of Exercise and Sports Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2002.
- Bencke J., Damsgaard R., Sækmose A., Jørgensen P., Jørgensen K., Klausen K.J.: Anaerobic power and muscle strength characteristics of 11 years old elite and non-elite boys and girls from gymnastics, team handball, tennis and swimming. i: *Development of strength and anaerobic power in elite-trained children (PhD-thesis)* s. 76-95. Jesper Bencke. Institute of Exercise and Sports Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2002.
- Bencke J., Damsgaard R., Sækmose A., Jørgensen P., Jørgensen K., Klausen K.J.: Anaerobic power and muscle strength characteristics of 11 years old elite and non-elite boys and girls from gymnastics, team handball, tennis and swimming. *Scandinavian journal of medicine & science in sports* vol. 12, no. 3, s. 171-178. 2002.
- Bencke J., Klausen K.J., Damsgaard R., Sækmose A., Jørgensen P., Jørgensen K.: Differences in neuromuscular coordination during JUMPING between pubertal elite girl gymnasts and swimmers. A longitudinal study. i: *Development of strength and anaerobic power in elite-trained children (PhD-thesis)* s. 133-155. Jesper Bencke. Institute of Exercise and Sports Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2002.
- Bonde H.: A dark 'prince' of Denmark: Niels Bukh, twentieth-century middle-class propagandist. i: *Reformers, sport, modernizers. Middle-class revolutionaries* s. 210-229. J.A. Mangan (ed.). Frank Cass, London 2002.
- Bonde H.: Kropslig intelligens. *GISP* nr. 109, s. 8-13. 2002.
- Bonde H.: Personkulten omkring Bukh. Overfladisk viden afdækker ikke hele historien om Niels Bukhs veje og vildveje. *Ungdom & idræt* nr. 6, s. 19. 2002.
- Bonde H.: Fra rulleskøjte- til rulletrappesamfund. i: *Børn og motion. Rapport fra en konference* s. 10-11. Forum for Motion. Indenrigs- og Sundhedsministeriet, København 2002.
- Bonde H.: Sport som mandighedskult. *Focus idræt* årg. 26, nr. 5, s. 179-180. 2002.
- Bonde H.: The white man's body: Danish gymnasts in South Africa, 1939. *South African historical journal* no. 44, s. 143-162. 2001.
- Bonde H.: A dark 'prince' of Denmark: Niels Bukh, twentieth-century middle-class propagandist. *European sports history review* vol. 4, s. 210-229. 2002.
- Bonde H.: The Nordic body. The vision of an Aryan-Germanic body culture, 1933-1939. *Sozial- und Zeitgeschichte des Sports* vol. 13, no. 2, s. 41-58. 1999.
- Bonde H.: Gymnastik og national identitet – svensk og dansk gymnastik med særligt henblik på Niels Bukh. *Idrott, historia & samhälle. Svenska Idrottshistoriska Föreningens Årsskrift* 2001, s. 11-28. 2001.
- Bonde H.: Den sportslige askese. Om den protestantiske etik og sportens ånd. *Fønix* årg. 26, nr. 3, s. 167-174. 2002.
- Bonde H.: Kropslig intelligens. *Fokus. Nyt fra Pædagogisk Center, Frederiksberg Kommune* årg. 6, nr. 4, s. 2-5. 2002.
- Bonde H.: Maskulinitetsforskning med idræt som eksempel. *Tankestrøjf* årg. 2, nr. 1, s. 21-25. 2001.
- Bonde H.: Dansk idræt under hagekorsets tegn. i: *Sportens væsen og uvæsen. Idræthistorisk årbog* 2001 s. 39-49. Jørn Hansen, Thomas Skovgaard (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2002.
- Bonde H.: Niels Bukh. En politisk-ideologisk biografi, bd. 1-2. Bd.1: Danmarks store ungdomsfører. Bd.2: Ikaros fra Ollerup (Doktordisputats). 910 s. Museum Tusulanums Forlag København 2001.
- Damkjær S.: Sportens begivenhedsæstetik. i: *Sportens forførende skønhed* s. 96-113. Verner Møller, Jørgen Povlsen (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2002.
- Dietrich K.: (ed.). *Socialisation and the social change in movement culture and sport*. 294s. Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2002.
- Dietrich K.: Sport settings in change. How societies create movement culture. i: *Socialisation and the social change in movement culture and sport* s. 9-25. Knut Dietrich (ed.). Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2002.
- Dietrich K.: "When father and son." An empirical study on the socialisation process. i: *Socialisation and the social*

- change in movement culture and sport s. 123-143. Knut Dietrich (ed.). Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2002.
- Dietrich K., Funke-Wienecke J.: (Hrsg.). *Bewegungsanalyse unter entwicklungs-pädagogischem Aspekt. Seminarbericht. 71s.* Fachbereich Sportwissenschaft, Universität Hamburg, Hamburg 2002.
- Dietrich K., Jacobsen C., Mygind E., Stelter R.: A weekly nature day in a Danish 'Folkeskole'. An educational setting. i: *Socialisation and the social change in movement culture and sport* s. 266-290. Knut Dietrich (ed.). Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2002.
- Eiberg S.: *Coaching og teambuilding. i: Coaching – læring og udvikling* s. 69-84. Reinhard Stelter (red.). Psykologisk Forlag, København 2002.
- Engel L.: *Body poetics of hip hop dance styles in Copenhagen. Dance chronicle* vol. 24, no. 3, s. 351-372. 2001.
- Engel L.: *Trans/formations. A chronological retrospective of dance in physical education in Denmark since 1960. i: Socialisation and the social change in movement culture and sport* s. 67-85. Knut Dietrich (ed.). Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2002.
- Engel L.: *Meditative bevægelsesteknikker. i: Kroppens muligheder. Idræt, kommunikation og behandling. [10 år med Sport & Psyke]* s. 79-89. Kirsten Kaya Roessler (red.). Dansk Idrætspsykologisk Forum & Forlaget Klim, Århus 2001.
- Engel L.: *Refleksioner over æstetiske læreprocesser – mellem kunst og didaktik. Tidsskrift for idræt* nr. 1, s. 20-23. 2002.
- Engel L.: *Æstetiske læreprocesser i idræt – et praksiseksemplar i dans. Focus idræt* årg. 26, nr. 1, s. 24-27. 2002.
- Engel L.: *Break dance jamming – en performance. Om at være på grænsen. Focus idræt* årg. 26, nr. 2, s. 57-61. 2002.
- Engel L.: *Performance & æstetisk produktion – om æstetiske læreprocesser i bevægelse. Focus idræt* årg. 26, nr. 3, s. 82-85. 2002.
- Engel L.: *"Fornemmelse for bevægelse" – contact improvisation i teori & praksis. Focus idræt* årg. 26, nr. 4, s. 130-133. 2002.
- Engel L.: *Flow – løb og visualisering. Afspændingspædagogen* nr. 7, s. 4-13. 2002.
- Engel L.: *Kroppens tanke – en samtale med Bo Madvig om ny dans. Terpsichore – tidsskriftet for moderne dans* årg. 8, nr. 4, s. 26-31. 2002.
- Engel L.: *Spiralbevægelser i moderniteten – form, energi, relation. i: Idrættens enhed eller mangfoldighed* s. 41-57. Henning Eichberg, Bo Vestergård Madsen (red.). Forlaget Klim, Århus 2002.
- Engel L.: *Towards a poetics of contemporary dance. i: Dance knowledge – Dansekunnskap. International conference on cognitive aspects of dance. Proceedings: 6th NOFOD Conference, Trondheim January 10-13 2002* s. 79-89. Anne Margrete Fiskvik, Egil Bakka (eds.). Trondheim 2002.
- Garde A.H., Laursen B., Jørgensen A.H., Jensen B.R.: *Effects of mental and physical demands on heart rate variability during computer work. European journal of applied physiology* vol. 87, no. 4-5, s. 456-461. 2002.
- Habermann U.: *De frivillige ledere og fællesskaberne. i: Medvinde og modvinde – antologi om betingelserne for værdibaseret børne- og ungdomsarbejde* s. 113-132. Hans Wagner, Thomas Johansen, Brian Hansen, Mikkel Kreiner-Møller (red.). FDFs Forlag, København 2002.
- Habermann U.: *En nordisk frivillighed? Om motiver til frivillighed i fem nordiske lande. i: Frivillighedens udfordringer – nordisk forskning om frivilligt arbejde og frivillige organisationer* s. 87-103. Lars Skov Henriksen, Bjarne Ibsen (red.) / Center for frivilligt socialt arbejde. Odense Universitetsforlag, Odense 2001.
- Habermann U.: *En postmoderne helgen – om motiver til frivillighed. i: Dansk kirkeliv 2001* s. 75-81. Vita Andreasen, Kaj Bollmann, Hans Raun Iversen, Jørgen Anker Jørgensen (red.). Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer, Århus 2001.
- Habermann U.: *Frivillig – hvorfor? – om frivillighedens bæredygtighed. Miljøsk nr. 28, s. 32-37. 2002.*
- Hansen B.F., Wojtaszewski J.: *Use of transgenic models to understand effects to exercise on glucose metabolism. Exercise and sport sciences reviews* vol. 30, no. 2, s. 53-58. 2002.
- Hasselstrøm H., Eiberg S., Froberg K., Andersen L.B.: *Physical fitness and physical activity during adolescence as predictors of cardiovascular disease risk in young adulthood. Danish youth and sports study. An eight-year follow-up study. International journal of sports medicine* vol. 23, supplement 1, s. S27-S31. 2002.
- Helge E.W., Helge J.W.: (dansk oversættelse og bearbejdning). *Idrættens træningslære (2.udg.)*. 430s. Gads Forlag, København 2002.
- Helge E.W., Kanstrup I-L.: *Bone density in female elite gymnasts: impact of muscle strength and sex hormones. Medicine & science in sports & exercise* vol. 34, no. 1, s. 174-180. 2002.
- Helge E.W., Ottosen A., Waadegaard M.: *Spiseforstyrrelser i idrætten (2.udg.)*. 15s. Danmarks Idræts-Forbund & Team Danmark, Brøndby 2002.
- Helge J.W., Watt P.W., Richter E.A., Rennie M.J., Kiens B.: *Partial restoration of dietary fat induced metabolic adaptations to training by 7 days of carbohydrate diet. Journal of applied physiology* vol. 93, no. 5, s. 1797-1805. 2002.
- Hespele P., Eijnde B.O., Derave W., Richter E.A.: *Creatine supplementation: Exploring the role of the creatine kinase/phosphocreatine system in human muscle. Canadian journal of applied physiology* vol. 26, supplement, s. S79-S102. 2001.
- Hjortskov N., Nielsen B.: *Brugervenlig varmeakklimatisering. Puls Tema* årg. 13, nr. 3, s. T1-T4. 2002.
- Jensen B.R., Laursen B., Garde A.H., Jørgensen A.H.: *The effect of mental demand and aging on performance and muscle activity during computer use. i: The Fifth Marconi Research Conference, January 11 & 12, 2002* s. [1-6]. Tenth Anniversary Office Ergonomics Research Committee. Ergonomics Program, University of California, San Francisco 2002.
- Jensen B.R., Laursen B., Sandfeld J.: *The effect of aging on performance and muscle activity during computer use. i: A new research agenda for older adults. [A workshop at the 16th British HCI Group Annual Conference, incorporating European Usability Professionals' Association Conference. London: September 2-6 2002]* s. 8-9. Stephen Brewster, Mary Zajicek (eds.). South Bank University, London 2002.
- Jensen B.R., Pilegaard M., Momsen A.: *Vibrotactile sense*

- and mechanical functional state of the arm and hand among computer users compared with a control group. *International archives of occupational and environmental health* vol. 75, no. 5, s. 332-340. 2002.
- Juul-Kristensen B., Jensen B.R.: Arbejdsmiljøets betydning for udvikling af muskel- og skeletsygdomme. i: *Klinisk reumatologi for ergoterapeuter og fysioterapeuter* s. 47-64. Bente Danneskiold-Samsøe, Hans Lund, Kirsten Avlund (red.). Munksgaard Danmark, København 2002.
- Juul-Kristensen B., Laursen B., Pilegaard M., Jensen B.R.: Fysisk belastning ved computerarbejde – brug af talegenkendelse sammenlignet med brug af tastatur/mus. i: *Computerarbejde og talegenkendelse. Samlet rapport 2002. AMI Rapport nr. 56* s. 59-83. Arbejdsmiljøinstituttet, København 2002.
- Jørgensen A.H., Garde A.H., Laursen B., Jensen B.R.: Using mouse and keyboard under time pressure: Preference, strategies and learning. i: *Proceedings of the Conference WWDU 2002 World Wide Work – May 22-25, 2002 – Berchtesgaden* s. 438-440. Berchtesgaden 2002.
- Jørgensen A.H., Garde A.H., Laursen B., Jensen B.R.: Using mouse and keyboard under time pressure: Preference, strategies and learning. *Behaviour & information technology* vol. 21, no. 5, s. 317-319. 2002.
- Jørgensen K., Zacho A-L., Høeck B., Boe Nielsen J., Engelbreth Holm J., Nielsen N.: Kernefaglighed i idræt. [Et oplæg fra den tværgående fagkonsulentgruppe for idræt vedrørende det videre arbejde i Uddannelsesstyrelsen med beskrivelser af kernefaglighed og kompetencer]. *GISP* nr. 109, s. 14-23. 2002.
- Kiens B.: Diet and training in the week before competition. *Canadian journal of applied physiology* vol. 26, supplement, s. S56-S63. 2001.
- Kristiansen S., Richter E.A.: GLUT4-containing vesicles are released from membranes by phospholipase D cleavage of a GPI anchor. *American journal of physiology (Endocrinol.Metab.)* vol. 283(46), no. 2, s. E374-E382. 2002.
- Krustrup P., Mohr M., Bangsbo J.: Activity profile and physiological demands of top-class soccer assistant refereeing in relation to training status. *Journal of sports sciences* vol. 20, no. 11, s. 861-871. 2002.
- Langberg H., Bjørn C., Boushel R., Hellsten Y., Kjær M.: Exercise-induced increase in interstitial bradykinin and adenosine concentrations in skeletal muscle and peritendinous tissue in humans. *Journal of physiology* vol. 542, no. 3, s. 977-983. 2002.
- Laursen B., Jensen B.R., Garde A.H., Jørgensen A.H.: Effect of mental and physical demands on muscular activity during the use of a computer mouse and a keyboard. *Scandinavian journal of work, environment & health* vol. 28, no. 4, s. 215-221. 2002.
- Leboeuf-Yde C., Wedderkopp N., Andersen L.B., Froberg K., Hansen H.S.: Back pain reporting in children and adolescents: The impact of parents' educational level. *Journal of manipulative and physiological therapeutics* vol. 25, no. 4, s. 216-220. 2002.
- Mortensen M.: Idræt som socialt kit. *Evaluering af Det Idrætspolitiske Idéprogram IV*. 110 s. Bjarne Ibsen (red.) Institut for Idræt, Københavns Universitet, København 2002.
- Mygind E.: Kunsten at rulle med en havkajak – metode og progression. *Focus idræt* årg. 26, nr. 2, s. 62-65. 2002.
- Mygind E.: Elevantivetsniveau på skole- og naturdage. *Focus idræt* årg. 26, nr. 3, s. 94-99. 2002.
- Mygind E.: Om adgangsmuligheder til den danske natur – set ud fra et formidlingssynspunkt. *Focus idræt* årg. 26, nr. 6, s. 201-205. 2002.
- Mygind E., Boyes M.: The recreational use of natural environments by Danish and New Zealand tertiary students. *Australian journal of environmental education* vol. 17, no. 1, s. 41-46. 2001.
- Nielsen B.: Feber eller hypertermi? Kan man få feber af det stress, en lidt anstrengende rejse, høj sol og dagtemperaturer mellem 25 og 30 C i skyggen medfører? *InfoMed. Efteruddannelse for praktiserende læger* årg. 13, nr. 19, s. 1. 2002.
- Nielsen J.N.: Role of glycogen and AMPK in the regulation of glucose utilization and glycogen synthase activity in skeletal muscle (PhD-thesis). 151 s. Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen Copenhagen 2002.
- Nielsen J.N., Vissing J., Wojtaszewski J., Haller R.G., Begum N., Richter E.A.: Decreased insulin action in skeletal muscle from patients with McArdle's disease. *American journal of physiology (Endocrinol.Metab.)* vol. 282(45), no. 6, s. E1267-E1275. 2002.
- Nielsen J.N., Wojtaszewski J., Haller R.G., Hardie D.G., Kemp B.E., Richter E.A., Vissing J.: Role of 5' AMP-activated protein kinase in glycogen synthase activity and glucose utilization: insights from patients with McArdle's disease. *Journal of physiology* vol. 541, no. 3, s. 979-989. 2002.
- Nybo L., Møller K., Volianitis S., Nielsen B., Secher N.H.: Effects of hyperthermia on cerebral blood flow and metabolism during prolonged exercise in humans. *Journal of applied physiology* vol. 93, no. 1, s. 58-64. 2002.
- Nybo L., Nielsen B., Klarlund Pedersen B., Møller K., Secher N.H.: Interleukin-6 release from the human brain during prolonged exercise. *Journal of physiology* vol. 542, no. 3, s. 991-995. 2002.
- Nybo L., Secher N.H., Nielsen B.: Inadequate heat release from the human brain during prolonged exercise with hyperthermia. *Journal of physiology* vol. 545, no. 2, s. 697-704. 2002.
- Peitersen B.: Fodbold set fra tribunen – mellem græstørv og romerlys. i: *Fodbold set fra månen – en antologi om fodbold* s. 63-74. Morten Albæk, Stefan Hermann (red.). Dafolo Forlag, Frederikshavn 2002.
- Peitersen B.: Fankulturen – den europæiske succes. i: *Fodbold! Forfattere om fænomenet fodbold* s. 181-194. Peter Christensen, Frederik Stjernfeldt (red.). Gyldendal, København 2002.
- Pfister G.U.: From outsiders to idols: Women and the Olympic Movement. *Journal of the ICHPER-SD* no. 2, s. 28-36. 2001.
- Pfister G.U.: Integration and gender. *Hungarian review of sport science Special issue*, s. 11-17. 2001.
- Pfister G.U.: *Frauen und Sport in der DDR*. 314 s. Sport und Buch Strauss Köln 2002.
- Pfister G.U.: *Frauen und Männer*. i: *Handbuch Freizeitsport* s. 197-208. Jürgen Dieckert, Christian Wopp (Hrsg.). Hofmann Verlag, Schorndorf 2002.
- Pfister G.U.: *Prinzessin oder Athletin? Zur Körper- und Bewegungskultur von Mädchen in der Adoleszenz*. i: *Fünftes Forum Mädchensport. Fortbildungstagung des DSLV Baden-Württemberg*, 14.-16. Nov. 2001 s. 61-75.

- Inge Blum, Ute Kern (hrsg.). DSLV Baden-Württemberg, Mössingen 2002.
- Pfister G.U.: Sport for women. i: Sport and physical education in Germany s. 165-190. Roland Naul, Ken Hardman (eds.). Routledge, London 2002.
- Pfister G.U.: Turnen als Erinnerungsort – Mythen, Rituale und kollektive Symbole auf Deutschen Turnfesten vor dem ersten Weltkrieg. i: Aus lokaler Sportgeschichte lernen. Jahrestagung der dvs-Sektion Sportgeschichte vom 12.-14. Mai 1999 in Hoya s. 69-87. Arnd Krüger, Joachim K. Rühl (Hrsg.). Czwalina Verlag, Hamburg 2001.
- Pfister G.U.: Wem gehört der Fussball? Wie ein englisches Spiel die Welt eroberte. i: Global Players – Kultur, Ökonomie und Politik des Fussballs s. 37-56. Michal Fanizadeh, Gerald Hödl, Wolfram Manzenreiter (Hrsg.). Brandes & Apsel Verlag, Frankfurt am Main 2002.
- Pfister G.U.: Ist Spielen Männersache? i: Sportspiele erleben, vermitteln, trainieren. 2. Sportspiel-Symposium der dvs vom 4.-6.10.2000 in Giessen s. 71-92. Katja Fenger, Norbert Gissel, Jürgen Schwier (Hrsg.). Czwalina Verlag, Hamburg 2002.
- Pfister G.U.: Frauen-Sport-Politik in der DDR – das Beispiel Judo. i: 6th Congress of the International Society for the History of Physical Education and Sport, July 14-19, 1999 Budapest, Hungary. Sport and politics s. 360-370. Katalin Szikora, Pál Nagy, Susan J. Bandy, Gertrud Pfister, Thierry Terret (Hrsg.). Semmelweis University Faculty of Physical Education and Sport Sciences, Budapest, Hungary 2002.
- Pfister G.U.: (Hrsg.). Frauen im Hochleistungssport. 8. Tagung der dvs-Kommission "Frauenforschung in der Sportwissenschaft" vom 13.-15. Oktober 2000 in Berlin. 159s. Czwalina Verlag, Hamburg 2002.
- Pfister G.U.: Das Kournikova-Syndrom – Bilder, Vorbilder und "Doing Gender" im Spitzensport. i: Frauen im Hochleistungssport. 8. Tagung der dvs-Kommission "Frauenforschung in der Sportwissenschaft" vom 13.-15. Oktober 2000 in Berlin s. 41-58. Gertrud Pfister (Hrsg.). Czwalina Verlag, Hamburg 2002.
- Pfister G.U.: 'Must women play football?' Women's football in Germany, past and present. Football studies vol. 4, no. 2, s. 41-57. 2001.
- Pfister G.U.: Matriarchat. i: Wörterbuch der Soziologie (2. völlig Neubearbeit. und erweit. Auflage) s. 348-349. Günter Endruweit, Gisela Trommsdorff (Hrsg.). Lucius & Lucius, Stuttgart 2002.
- Pfister G.U.: From snow shoes to racing skis: Skiing as an example of the connections between sport, technology and society. i: Sport technology: History, philosophy and policy s. 49-77. Andy Miah, Simon B. Eassom, Carl Mitcham (eds.). Elsevier Science Ltd., Oxford, UK 2002.
- Pfister G.U.: Von der Kurzweil zum Rekord – Körperkonzepte, Gesundheitsdiskurse und Leibesübungen im Wandel. i: Kunst Sport und Körper/Ge So Lei/1926 – 2002 s. 77-90. Hans Körner, Angela Stercken (Hrsg.). Hatje Cantz Verlag, Ostfildern-Ruit 2002.
- Pfister G.U.: Versportlichung und Gendering. Wurf- und Fangspiele im Wandel. Sportpädagogik nr. 6, s. 40-43. 2002.
- Pfister G.U.: Die internationale Gesellschaft für die Geschichte der Leibeserziehung und des Sports. Eine ganz persönliche Geschichte. i: Studia z dziejów kultury fizycznej s. 93-101. Tomasz Jurka (red.). Polskie Towarzystwo Naukowe Kultury Fizycznej, Gorzów Wlkp. 2002.
- Pfister G.U.: Sports for all in Germany. i: 2001 International Sports Industry Policy Conference: Sports industry & ongoing development of a country, November 29-30, 2001, TICC, Taipei, Taiwan s. 150-159. National Council on Physical Fitness and Sports, R.O.C., Taipei, Taiwan 2002.
- Pfister G.U., Fasting K., Scraton S., Vázquez B.: Women and football – a contradiction? The beginnings of women's football in four European countries. i: Gender and sport: A reader s. 66-77. Sheila Scraton, Anne Flintoff (eds.). Routledge, London 2002.
- Richter E.A., Wojtaszewski J., Kristiansen S., Daugaard J.R., Nielsen J.N., Derave W., Kiens B.: Regulation of muscle glucose transport during exercise. International journal of sport nutrition and exercise metabolism vol. 11, supplement 1, s. S71-S77. 2001.
- Roepstorff C., Steffensen C.H., Madsen M., Stallknecht B., Kanstrup I-L., Richter E.A., Kiens B.: Gender differences in substrate utilization during submaximal exercise in endurance-trained subjects. American journal of physiology (Endocrinol.Metab.) vol. 282(45), no. 2, s. E435-E447. 2002.
- Rønholt H.: "It's only the sissies. ": Analysis of teaching and learning processes in physical education: A contribution to the hidden curriculum. Sport, education and society vol. 7, no. 1, s. 25-36. 2002.
- Rønholt H.: Situated learning in a physical education class. A case study on participation in a p.e. lesson. i: Socialisation and the social change in movement culture and sport s. 144-172. Knut Dietrich (ed.). Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2002.
- Rønholt H.: Videoobservation og analyse i idræt – et redskab i idrætspædagogisk forskning og undervisning. i: Idrætspædagogisk årbog 2002 – teori om praksis s. 199-221. Kurt Lüders (red.). Forlaget Klim & Institut for Idræt og Biomekanik – SDU, Århus 2002.
- Rønholt H., Jørgensen K., Froberg K., Grunnet E., Knudsen F.: Hvad sker der med cand.pæd. uddannelsen i idræt? Tidsskrift for idræt årg. 67, nr. 4, s. 19-21. 2002.
- Rønholt H., Stelter R.: Hvad er vigtigt for børn at lære i idrætstimerne? Om fagformål, didaktik og realisering af idræt som fag i skolen. KvaN – Et tidsskrift for læreruddannelsen og folkeskolen årg. 22, nr. 62, s. 61-75. 2002.
- Skjerk O.: Om adgang. Evaluering af Det Idrætspolitiske Idéprogram V. 97 s. Bjarne Ibsen (red.) Institut for Idræt, Københavns Universitet, København 2002.
- Skjerk O.: Fjenden hedder medaljer. i: Sportens væsen og uvæsen. Idrætshistorisk årbog 2001 s. 31-37. Jørn Hansen, Thomas Skovgaard (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2002.
- Steffensen C.H., Roepstorff C., Madsen M., Kiens B.: Myo-cellular triacylglycerol breakdown in females but not in males during exercise. American journal of physiology (Endocrinol.Metab.) vol. 282(45), no. 3, s. E634-E642. 2002.
- Stelter R.: The Danish children and youth institution as a setting for learning and identity processes. i: Socialisation and the social change in movement culture and sport s. 100-122. Knut Dietrich (ed.). Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2002.

- Stelter R.: Psykologiske strategier til angstbekæmpelse. i: Kroppens muligheder. Idræt, kommunikation og behandling. [10 år med Sport & Psyke] s. 53-59. Kirsten Kaya Roessler (red.). Dansk Idrætspsykologisk Forum & Forlaget Klim, Århus 2001.
- Stelter R.: Her står vi nu. i: Kroppens muligheder. Idræt, kommunikation og behandling. [10 år med Sport & Psyke] s. 163-166. Kirsten Kaya Roessler (red.). Dansk Idrætspsykologisk Forum & Forlaget Klim, Århus 2001.
- Stelter R.: (red.). Coaching – læring og udvikling. 275s. Psykologisk Forlag, København 2002.
- Stelter R.: Introduktion. i: Coaching – læring og udvikling s. 13-17. Reinhard Stelter (red.). Psykologisk Forlag, København 2002.
- Stelter R.: Hvad er coaching? i: Coaching – læring og udvikling s. 21-44. Reinhard Stelter (red.). Psykologisk Forlag, København 2002.
- Stelter R.: Coaching og ledelsesteorier. i: Coaching – læring og udvikling s. 131-147. Reinhard Stelter (red.). Psykologisk Forlag, København 2002.
- Stelter R.: Coaching og læringsteorier. i: Coaching – læring og udvikling s. 149-177. Reinhard Stelter (red.). Psykologisk Forlag, København 2002.
- Stelter R.: Afslutning. i: Coaching – læring og udvikling s. 261-263. Reinhard Stelter (red.). Psykologisk Forlag, København 2002.
- Stelter R.: Bevægelsens betydning i børns identitetsudvikling. Teoretiske refleksioner og analyse af en case. Nordisk psykologi vol. 54, nr. 2, s. 129-144. 2002.
- Stelter R.: Kropskompetence. i: Nøglekompetencer – forskerbidrag til Det Nationale Kompetenceregnskab. Dokumentationsrapport s. 213-224. Sekretariatet for Det Nationale Kompetenceregnskab. Undervisningsministeriet, København 2002.
- Stelter R.: Coaching og kropslig læring. i: Krop & læring s. 143-159. Kirsten Kaya Roessler (red.). Dansk Idrætspsykologisk Forum & Forlaget Klim, Århus 2002.
- Stelter R.: Mellem verdensudforskning og iscenesættelse – legens betydning i børneidræt. Psyke & Logos årg. 23, nr. 2, s. 412-436. 2002.
- Stelter R., Eiberg S.: Coaching af individer. i: Coaching – læring og udvikling s. 45-68. Reinhard Stelter (red.). Psykologisk Forlag, København 2002.
- Stelter R., Hansen-Skovmoes P., Rosenkvist G.: Coachingteknikker. i: Coaching – læring og udvikling s. 233-248. Reinhard Stelter (red.). Psykologisk Forlag, København 2002.
- Stelter R., Rønholt H.: Idræt – følelsernes rum. KvaN – Et tidsskrift for læreruddannelsen og folkeskolen årg. 22, nr. 62, s. 106-117. 2002.
- Svendler Nielsen C.: Fænomenologi – i praksis og teori. (Erfaringer fra NOFOD konferencen i Trondheim 10.-13. januar 2002). *Terpsichore – tidsskriftet for moderne dans* årg. 8, nr. 2, s. 62-65. 2002.
- Svendler Nielsen C.: To be or to act. An investigation of dance as a form language in schools. i: *Dance knowledge – Dansekunnskap. International conference on cognitive aspects of dance. Proceedings: 6th NOFOD Conference, Trondheim January 10-13 2002* s. 241-247. Anne Margrete Fiskvik, Egil Bakka (eds.). Trondheim 2002.
- Svendler Nielsen C., Vedel K.: *Koreografi: En kroppens dramaturgi? Terpsichore – tidsskriftet for moderne dans* årg. 8, nr. 1, s. 54-60. 2002.
- Thong F.S.L., Derave W., Kiens B., Graham T.E., Ursø B., Wojtaszewski J., Hansen B.F., Richter E.A.: Caffeine-induced impairment of insulin action but not insulin signaling in human skeletal muscle is reduced by exercise. *Diabetes* vol. 53, no. 3, s. 583-590. 2002.
- Trangbæk E.: Livshistoriske fortællinger om dannelse, uddannelse og træning. i: *Aldring og bevægelse i idræt* s. 105-126. Mette Krogh Christensen (red.). Klim, Århus 2002.
- Trangbæk E.: On the modern and the post-modern body – with a focus on elite sport. i: *Transformationen: Kontinuitäten und Veränderungen in der Sportgeschichte I* s. 65-71. Wolfgang Buss, Arnd Krüger (Hrsg.). NISH, Hoya 2002.
- Walzel B., Speer O., Boehm E., Kristiansen S., Chan S., Clarke K., Magyar J.P., Richter E.A., Wallimann T.: New creatine transporter assay and identification of distinct creatine transporter isoforms in muscle. *American journal of physiology (Endocrinol.Metab.)* vol. 283(46), no. 2, s. E390-E401. 2002.
- Winther H.D.: The dance of life. Experienced through the international dance form Danserga. i: *Socialisation and the social change in movement culture and sport* s. 86-99. Knut Dietrich (ed.). Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2002.
- Winther H.D.: At rejse på de syv have. Om udfordringen ved at undervise i ekspressive, kropslige og æstetiske læreprocesser. *Tidsskrift for idræt* nr. 1, s. 11-13. 2002.
- Winther H.D.: At danse sig selv – livskunst og livsstyrke i det moderne samfund. i: *Idrætspædagogisk årbog 2002 – teori om praksis* s. 121-131. Kurt Lüders (red.). Forlaget Klim & Institut for Idræt og Biomekanik – SDU, Århus 2002.
- Winther H.D.: Udvidelsen, spejlet og krystalkuglen – om dansens kalejdoskopiske potentiale. i: *Årsskrift 2002 – Gymnastik og Idrætshøjskolen ved Viborg* s. 55-59. Claus Bech, Peter Fuglsang, Lone Terp (red.). Gymnastik og Idrætshøjskolen ved Viborg, Viborg 2002.
- Wojtaszewski J., Jørgensen S.B., Hellsten Y., Hardie D.G., Richter E.A.: Glycogen-dependent effects of 5-aminoimidazole-4-carboxamide (AICA)-riboside on AMP-activated protein kinase and glycogen synthase activities in rat skeletal muscle. *Diabetes* vol. 51, no. 2, s. 284-292. 2002.
- Wojtaszewski J., Mourtzakis M., Hillig T., Saltin B., Pilegaard H.: Dissociation of AMPK activity and ACCβ phosphorylation in human muscle during prolonged exercise. *Biochemical and biophysical research communications* vol. 298, no. 3, s. 309-316. 2002.
- Wojtaszewski J., Nielsen J.N., Richter E.A.: Invited review: Effect of acute exercise on insulin signaling and action in humans. *Journal of applied physiology* vol. 93, no. 1, s. 384-392. 2002.

Studienævnet for Idræt

Medlemmer

Pr. 1.2.2002 består Studienævnet af følgende: Else Trangbæk (studieleder) Bente Kiens, Birger Peitersen, Lillian Madsen, Lars Klingenberg (næstformand), Kate Balslev, Tue Hvass Petersen

Beretning

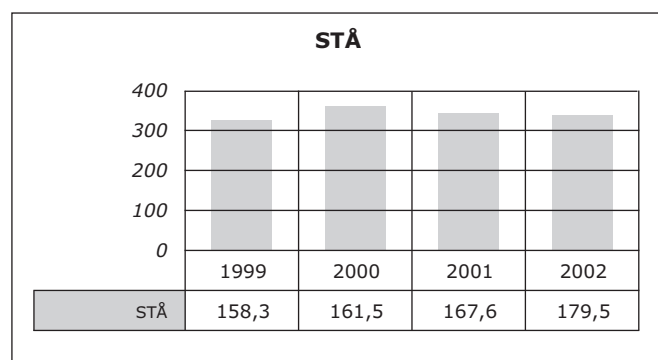
Studienævnet har i 2002 videreført arbejdet med revidering af den praktisk-teoretisk uddannelse på uddannelsesniveau 1, ligesom den ny studiestruktur har fyldt meget i nævnets arbejde.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning og aktivitetsområder

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder					I alt
	Idræt	Biologi	Øvrig naturvid.	Andre Fak.	Meritoverført	
Idræt	174,4	73,6	3,4	0,4	3,6	255,1
Øvrig uddannelser	1,3					
Merit- og gæstestuderende	3,8					
I alt	179,5					
Åben uddannelse	0,2					

STÅ 1999-2002

Else Trangbæk, studieleder

Zoologisk Museum

Ledelse pr. 1.2.2002

Museumsbestyrer er professor, dr.scient. Henrik Enghoff.

Museumsbestyrelsen består af Henrik Enghoff, professor, dr.scient. Jon Fjeldså (Hvirveldyrafdelingen), lektor, ph.d. Danny Eibye-Jacobsen (Invertebratafdelingen), professor, dr.scient. Niels Peder Kristensen (Den Entomologiske Afdeling), lektor, cand.mag. Ole E. Meyer (Udstillingsafdelingen), samt kurateringsassistent Mogens Andersen og konservator Ole Høegh Post.

Organisation

Zoologisk Museum er organiseret i henhold til bekendtgørelse om Københavns Universitets Naturhistoriske Museer m.v. og Botaniske Have af 24. juni 1994. Udover de tre videnskabelige afdelinger (jvf. ovenfor) og udstillingsafdelingen er der en administrativ sektion.

Adresse

Universitetsparken 15
2100 København Ø
Telefon 35 32 10 00
Fax 35 32 10 10
zmuc@zmuc.ku.dk
www.zmuc.dk og www.zoologiskmuseum.dk

Museumsbestyrerens årsberetning

Personaleforhold

Lektor, dr.scient. Kay W. Petersen, leder af udstillingsafdelingen, fratrådte d. 1.maj. Han efterfulgtes som udstillingsleder af lektor, cand.mag. Ole E. Meyer, som fratrådte med pension d. 1. november. Herefter fungerede lektor, lic.scient. Kim Aaris-Sørensen som udstillingsleder resten af året.

De videnskabelige samlinger

Kurateringen af de videnskabelige samlinger er en af Zoologisk Museums hovedopgaver. Se beretning for 2000 og "Museal virksomhed" under de videnskabelige afdelinger.

Projekter på tværs af afdelingerne

GBIF og DanBIF

Sekretariatet for Global Biodiversity Information Facility (GBIF, www.gbif.org), som KU er vært for, er i årets løb blevet fuldt bemandet (14 ansatte, inklusive KUs "liaison officer"). Opførelsen af den tilbygning til museet som skal rumme sekretariatets endelige kontorer, har i høj grad præget årets sidste halvdel på museet.

DanBIF, det danske nationale knudepunkt for GBIF, har til opgave at kortlægge landets beholdning af biodiversitetsdata og -ressourcer, samt at udvikle og implementere en internet-portal og it-værktøjer for integreret søgning, fore-

spørgsel og analyse af disse oplysninger via internettet. Endvidere driver DanBIF et dansk netværk af institutioner inden for forskning relateret til biodiversitet. DanBIF-sekretariatet ved Zoologisk Museum har i det forløbne år organiseret to møder og en konference: Introducerende møde om formål og indhold i GBIF og DanBIF samt præsentation af netværkets medlemmer. International conference om biodiversitetsinformatik og dens anvendelse i forskningen og formidling på internettet; Iværksættermøde for etablering af tværinstitutionelle forskergrupper og aktiviteter inden for netværket, samt opstart af internetbaseret projekt for kortlægning af danske biologiske samlinger og databaser.

Fauna Europaea

Fire-årigt, EU-sponseret projekt (2000-2004). Formål: registrering af alle kendte ikke-fossile terrestriske og limniske dyrearter inden for Europa på nationalt/regionalt niveau (<http://www.faunaeur.org>). Året har stået på mødeaktivitet: Frankfurt (bille-workshop), Warszawa, Paris, København, Amsterdam, Bratislava, Madrid, München, samt udvikling af programmer og procedurer til behandling og fejltestning af data i Excel tabeller. Fortsat udvikling af FaEu-databasen og en dertil relateret ekspertdatabase (V. Michelsen, F. Steemann, P. de Place Bjørn). H. Enghoff og O. Karsholt medvirker som gruppekoordinatorer for hhv. Myriapoda og Lepidoptera.

COBICE

Under EUs 5. rammeprogram ("Improving Human Research Potential") modtager COBICE (Copenhagen Biosystematics Centre) støtte til modtagelse af gæsteforskere fra EU eller EU-associerede lande. COBICE omfatter, foruden Zoologisk Museum, Botanisk Museum, Geologisk Museum, Botanisk Have, laboratoriet for molekylær systematik og algeafdelingen (Botanisk Institut), samt afdelingerne for evolutionær biologi og zoomorfologi (Zoologisk Institut). I 2002 havde COBICE 77 gæster, og de var her i 1305 arbejdsdage.

Formidling på tværs af afdelingerne

Den årlige "Mosedag" i Utterslev Mose afholdtes 26. maj med deltagelse af forskere og teknikere fra de videnskabelige afdelinger. Dyr og planter fra Københavns havn blev demonstreret ved Gammel Strand på "Havnens Dag" d. 1. september.

Museet besvarer dagligt en lang række forespørgsler fra myndigheder, medier og offentlighed. Mange af disse kommer ind via informationen på udstillingerne, som straks kan besvare en hel del. Resten besvares af medarbejdere på de videnskabelige afdelinger. Museets medarbejdere leder endvidere rundvisninger i samlingerne, deltager i radio- og tv-udsendelser, holder foredrag og ekskursioner, skriver avisindlæg og artikler i populære tidsskrifter. Udstillingernes hjemmeside har bidraget til kommunikation med specielt skoleelever om biologiske spørgsmål.

Museet udgiver de videnskabelige tidsskrifter *Steenstrupia* og *Galathea Report* samt de populære *Dyr i natur* og *museum* og *Deep-Sea Newsletter*.

Hvirveldyrafdelingen

Forskningsvirksomhed

1. Faunistik, systematik og fylogeni

1.1. Fisk

To arbejder om en ny slægt af familien Bythitidae (m. D.M. Cohen) er afsluttet. Et arbejde om ophidiide slægter med exterillium-larver er i trykken (m. M. Fahay). Beskrivelse af en ny hulefisk fra Sulawesi er under udarbejdelse (m. D.M. Cohen). En oversigt over danske fisk er under forberedelse (m. Henrik Carl) (J.G. Nielsen).

En global revision af de ungefødende brosmekvabber *Dinematichthyini* er i gang, en afhandling om de amerikanske slægter er indsendt, og flere mindre arbejder vedrørende diverse ophidiide-slægter og -arter er publiceret eller under udarbejdelse (m. W. Schwarzhans) (P.R. Møller og J.G. Nielsen).

Et bogkapitel om polare fisks systematik er i afsluttende fase (P.R. Møller og J.G. Nielsen), ligesom afhandlinger om grønlandske havmus (m. T. Kullberg og O.A. Jørgensen) (P.R. Møller) og en ny dansk karpefisk (m. T.M. Olesen) (P.R. Møller og J.G. Nielsen). En afhandling om den patagonske isfisk er i trykken (P.R. Møller og J.G. Nielsen). Fylogenetiske studier af ringbuge (Liparidae) er påbegyndt (m. S. Knudsen) (P.R. Møller).

1.2. Slanger

Revision af de vestafrikanske medlemmer af slægten *Bu-homa* (m. O. Pauwels) og slægten *Crotaphopeltis* er fortsat, og ligeså indsamling af faunistiske data for afrikanske slanger. En kombineret morfologisk/DNA-baseret undersøgelse over medlemmer af den vidtudbredte afrikanske snogelægt, *Philothamnus*, er fortsat (m. A. R. Rasmussen og P. Gravlund). Revision af tudsehugorme er påbegyndt (m. B. Hughes). Udarbejdelse af et katalog over Sudans slanger er påbegyndt. Der er gennemført en undersøgelse af føde hos jordhugormen *Atractaspis aterrima* (m. D. Gower, S.P. Loader og M. Wilkinson) (J.B. Rasmussen).

1.3. Fugle

Sammen med en forskergruppe ved Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm, analyseres de dybere fylogenetiske forgreninger hos spurvefuglene. Arbejdet i 2002 fokuserede på nogle sydamerikanske familier. Der arbejdes også med molekylær evolution og fylogeografi for nogle artsrige afrikanske fuglegrupper, især solfugle, drosler og "jordsangere" (m. P. Beresford og R. Bowie, med to afsluttede ph.d.-projekter) (J. Fjeldså). En global database over variation i artsrigdom af fugle blev udviklet med henblik på forklaringsmodeller for biodiversitet (m. P. Anderson og G. Graves) (J. Fjeldså, L.A. Hansen, C. Rahbek). Manuskript til en bog om lappedykkere, med biogeografisk og fylogenetisk analyse, er afleveret (J. Fjeldså).

2. Fugles træk

Projekt Dansk Trækfugleatlas (4-årigt), der skal bearbejde alle danske genfindsdata (>100 års indsamling) af ringmærkede fugle med henblik på en flot bogudgivelse, er påbegyndt (J. Bønløkke-Pedersen, M. Bjerrum, J.J. Madson, K. Thorup og C. Rahbek).

Deltagelse i European Science Foundations Program for "Optimality in Bird Migration" der undersøger mekanis-

mer og processer, som påvirker og bestemmer fugles træk inden for arter, biogeografiske bestande, populationer og individer. Hertil kommer et EU-projekt med det formål at samle al eksisterende viden om Europæiske og Afrikanske trækfugles trækruter, rasteplasser og overvintringsområder i en samlet database – samt baseret på disse data at modellere fuglenes bevægelser og forekomster i de mange områder hvorfra data er manglende/stærkt begrænsede (m. B. Walther). Projektet om evolution af trækrute hos silde-måger vha. af satellitsendere og krydsningseksperimenter fortsættes (m. A. Helbig og J. Kube). Endelig anvendes satellitdata og genmeldingsdata til at teste hypoteser om hvordan fugle orienterer sig for at finde frem og tilbage mellem yngle- og overvintringsområder (m. K. Thorup) (C. Rahbek).

3. Pattedyrs faunistik, morfologi og biologi

Studierne af danske flagermus' flugadfærd, habitatudnyttelse og forekomst fortsættes. Undersøgelser af europæiske flagermus' flugadfærd og sonar er fortsat med specielt fokus på arterne *Rhinolophus blasii*, *R. mehelyi*, *R. euryale* og *Nyctalus lasiopterus* i Nordgrækenland. Der arbejdes med artikler og forberedes en bog vedrørende artsidentifikation af europæiske flagermus med ultralydsdetektorer (m. I. Ahlén). Deltagelse i projekt for Danmarks Miljøundersøgelser "Overvågning af flagermus *Myotis* sp. og deres levestedsvilkår i Daubjerg og Mønsted kalkgruber 2002-2004". Artikel under udarbejdelse om morfologiske ændringer hos ræv og grævling gennem det 20. århundrede (m. Y. og S. Yom-Tov) (H. Baagøe).

Projekt Dansk Pattedyratlas (3-årigt samarbejde med Naturhistorisk Museum, Århus) er i fuld gang, og der indsamles mængder af data og udarbejdes yderligere oplysende materiale vedrørende projektet (H.J. Baagøe, M. Ujvári og L. Kyhn).

Projekt Fokus på Danske Hvaler er fortsat (m. Fiskeri- og Søfartsmuseet og Skov- og Naturstyrelsen) (C.C. Kinze og H.J. Baagøe).

4. Kvartærzoologi

Studier af skandinaviske senpleistocæne og holocæne pattedyrs geografiske og kronologiske udbredelse og evolution er fortsat, bl.a. gennem et tværfagligt projekt om fund af storhvaler (m. GEUS), et tværfagligt projekt om neolitiseringen i Danmark (koordineret af Geologisk Institut, KU) og hvori indgår DNA-undersøgelser af urokse- og tamokseknogler (m. Peter Gravlund) og gennem et nyetableret Nordisk-Baltisk faunahistorisk projekt begyndende med fokus på mammut og rensdyr (koordineret af Geologisk Institut, Helsinki Universitet) (K. Aaris-Sørensen).

Analyse af knoglematerialer fra jyske stenalderboplads er fortsat, her kan specielt fremhæves Lystrup Enge fra Ertebølle-perioden. Et vikingetids-knoglemateriale som blev udgravet under forskningsgravningen "Viborg Sønderø 2001", er analyseret. Manuskript over analysere-sultater angående knoglemateriale fra nordbogården "Gården under Sandet" er skrevet og i trykken (Inge Bødker Enghoff).

Manuskript er færdiggjort om pattedyr- og fuglefaunæen på en middelaldergård i Tårnby. Analyse af faunamaterialet fra en palæoeskimoisk Saqqaq-boplads i Sisimiut Distrikt, Vestgrønland er fortsat. Desuden er analyser af faunamaterialer på eskimoiske boplads i Nordøstgrønland færdiggjort (A.B. Gotfredsen).

5. Palæozoologi

Studier af hjernekassens opbygning hos flyveøgler er fortsat (m. N. Bonde) (P. Christiansen).

6. Biodiversitet og artsrigdom i Danmark

Kvantitativ biologisk analyse af dansk naturforvaltning med fokus på biologisk mangfoldighed, baseret på faunistiske data for insekter og hvirveldyr, samt analyse af værdien og kvaliteten af indikatorarter for den brede biodiversitet er fortsat (R.F. Nielsen og C. Rahbek). Økonomisk analyse af omkostningerne ved arealforvaltning i Danmark mhp. bevarelse af den danske biodiversitet (m. J.K. Jepsen, N. Strange og M.P. Lund) (C. Rahbek). Udvælgelse og prioritering af naturskove i Danmark med henblik på bevarelse af den danske skovfauna er fortsat (T. Hilkjær og C. Rahbek).

En modellering af den potentielle effekt af "global warming" på danske fugles udbredelse er fortsat (M. Poulsen og C. Rahbek) og en makroøkologisk analyse af bestandsændringer, fænologi og trækruter hos danske fugle er igangsat (A. Tøttrup og C. Rahbek). Et arbejde med "species assembly rules" for danske fuglesamfund på tværs af tid og rum er fortsat (m. N. Gotelli & G. Graves) (C. Rahbek).

7. Miljø, biodiversitet og artsrigdom i troperne

7.1. Sydamerika

Der arbejdes løbende med opdatering af databaser over udbredelsen af kontinentets landvertebrater (Worldmap-programmet). Under det tværfaglige EU-financerede BioAndes-projekt analyseres hvordan makro-politiske skift siden 1985 har påvirket muligheden for biodiversitetsbevarelse i Andesregionen. Afsluttende workshop blev afholdt i Cochabamba i Bolivia i februar, men der arbejdes fortsat med diverse manuskripter om biologiske effekter af afbrænding og ekstensiv græsning i skovgrænse-zonen, GIS-modellering af variation i potentiel og aktuel biodiversitet og en regional analyse af hvordan – og hvor – coca- og opiumdyrking, og de USA-financerede bekæmpelseskampanjer, vil begrænse mulighederne for biodiversitetsbevarelse (m. A. Millington og partnere i projektlandene) (J. Fjeldså og B. Ståhl; specialeprojekt ved J. L. Larsen).

Betydning af artsdefinitionen for beskrivelse af endemismemønstre og for conservation-prioritering blev undersøgt for brasilianske fugle (F. Brammer, afsluttet speciale).

Arbejde pågår med at beskrive nyopdagede sydamerikanske fuglearter (m. S. Herzog og G. Engblom) (N. Krabbe og J. Fjeldså).

Arbejde på hvad der bestemmer variation af arteres "range-size" (klima, topografi, historie, evolution) baseret på analyser af ca. 3000 fuglearter er fortsat (m. G. Graves) (C. Rahbek).

7.2. Afrika

Arbejdet med biodiversitetsprioriteringer baseret på museets databaser over 4000 arter hvirveldyr er fortsat; dette omfatter blandt andet analyser af effektiviteten af det eksisterende netværk af beskyttede områder (J. Fjeldså og C. Rahbek, sammen med N. Burgess, A. Balmford, H. de Klerk og P. Williams). Et arbejde med deduktiv GIS-modellering af arternes udbredelse på fin skala er fortsat (m. A. Balmford, M. Wisz mfl.). Analyser til belysning af variation i artsrigdom, endemisme-mønstre og størrelse af ud-

bredelser er fortsat, med udvikling og test af 2-dimensionel "Geometric Constraint" nul-model (m. W. Jetz) (C. Rahbek). Modellering af ændringer i afrikanske fugles udbredelse for følge af klima-forandringer igangsat (m. B. Huntley, S.G. Willis, R. Green, G. Hilson) (C. Rahbek).

Analyse af historisk/evolutionære årsager til lokale koncentrationer af endemiske arter er fortsat (m. flere samarbejdspartnere). I forbindelse med en analyse af artsdannelse i bjergene omkring Great Ruaha Gorge i Tanzania blev der gennemført en indsamlingsekspedition i Rubeho-højlandet (J. Fjeldså, J. Bolding Kristensen og J. Kiure). Der arbejdes med beskrivelse af nye fuglearter, og med hvordan endemismemønstre og for conservation-prioritering for afrikanske fugle påvirkes af artsdefinitioner (J. Fjeldså).

Udbygningen af databaser over afrikanske slangers udbredelser er fortsat (J.B. Rasmussen).

7.3. Borneo

Afslutning af udbredelsesdatabaser for forskellige dyregrupper (J. Fjeldså, L.A. Hansen, M. Stabell og lokale partnere).

8. Udbredelse af *Salmonella* hos vilde dyr og fugle

Projektet, der bl.a. har til formål at belyse udbredelsen af *Salmonella* hos vilde dyr og fugle m.h.p. vurdering af risiko for smitteoverførelse til husdyr og mennesker, er fortsat (m. D.L. Baggesen, H.H. Dietz, mfl.) (C. Rahbek og J.J. Madsen).

9. Teoriudvikling

9.1. Udvikling af analytiske nulmodeller

Udvikling af en 3-dimensionel analytisk nulmodel (inkl. software), baseret på princippet om geometriske "constraints", til analyse af biogeografisk variation i artsrigdom og endemismemønstre er fortsat (m. N. Gotelli og G.R. Graves) (C. Rahbek). Udvikling af en analytisk nulmodel, der inddrager effekten af kontinenters form på chancen for og fordeling af f.eks. ringmærkningsgenfund, til analyse af sprednings- og trækruter, er fortsat (K. Thorup og C. Rahbek).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

H.J. Baagøe har været formand for et ph.d.-bedømmelsesudvalg (KU) samt censor ved 6 specialeksamener (KU, AU og OU).

J. Fjeldså er formand for bedømmelsesudvalg vedr. doktorafhandling (KU) samt censor ved specialeksamen (AU).

C. Rahbek har været formand for bedømmelsesudvalg af en doktorafhandling.

Udvalg og fonde

K. Aaris-Sørensen er medlem af bestyrelsen for dr. Bøje Benzons Støttefond, nationalkomitéen for INQUA (International Union for Quaternary Research), komiteen for European Quaternary Mammal Research Association (EuroMam) under INQUA, Den naturhistoriske Referencegruppe under Statens Museumsnævn med særlig henblik på administrationen af lov om Danekræ og bestyrelsen for Zoologisk Have, København.

H.J. Baagøe har været formand for Dansk Pattedyrforening og er formand for bestyrelsen af Brandts Legat, medlem af IUCN's Chiroptera Specialist Group, Det Grønne Kontaktudvalg, Danmarks Naturfredningsforenings naturfaglige udvalg og Verdensnaturfonden-WWF's Naturvidenskabelige Udvalg og præsidium.

J. Fjeldså er medlem af Dansk ornitologisk Forening/BirdLife Danmarks hovedbestyrelse og videnskabelige udvalg, formand for foreningens internationale udvalg, bestyrelsesformand for Nordic Foundation for Development and Ecology (NORDECO), formand for "Grebe Specialist Group" under The World Conservation Union, IUCN, og medlem af WWF's præsidium.

J. Nielsen er formand for professor Johannes Schmidts legat for havforskning.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

H.J. Baagøe er administrator af museets særlige tilladelser fra Skov- og Naturstyrelsen til indsamling af fugle og pattedyr, rådgiver for Skov- og Naturstyrelsen vedr. flagermusanliggender, medlem af styregruppe ved Danmarks Miljøundersøgelser, medlem af en arbejdsgruppe vedr. hasselmus under Skov- og Naturstyrelsen, og af en projektgruppe vedr. flagermus i Daubjerg og Mønsted Kalkgruber (DMU).

J. Fjeldså har deltaget i arbejdsgruppe under Danida vedrørende deres nye forskningsstrategi.

Tillidshverv

J. Fjeldså er dansk repræsentant i International Ornithological Commission, er medlem af WWF Verdensnaturfondens konsistorium, den danske sektion af International Union of Biological Societies og af den videnskabelige følgegruppe for Danida-finansierede miljøprojekter i Tanzania.

C. Rahbek sidder i bestyrelsen af "International School of Biodiversity Sciences" – et samarbejde mellem 5 danske ph.d.-gradgivende instanser.

H.J. Baagøe har været medlem af Scientific Committee for the IXth European Bat Research Symposium, Le Havre, Frankrig 20-30 August.

Formidling

Museal virksomhed

Hvirveldyrsamlingerne er forøget med ca. 2887 eksemplarer, 623 kvartærzoologiske fund og 20 supplementer til tidligere indkomne fund, og ca. 3300 DNA-prøver. Der er ringmærket ca. 60,000 fugle og registreret 4799 genmeldinger. Der har været 95 udlån fra samlingerne og 30 udlån af ringmærkningsdata. Der været 56 langtidsgæster og omkring 700 korttids-besøgende på afdelingen. Der er blevet publiceret over 30 afhandlinger på basis af samlingerne af eksterne forfattere.

H. J. Baagøe har feltindsamlet flagermusedata i Grækenland, Spanien, Sverige og Danmark. J. Fjeldså og J. Bolting Kristensen har indsamlet fugle i Tanzania.

N. Krabbe forsætter udvikling af bioakustiske databaser over sydamerikanske fugle.

N. Krabbe har forestået digitalisering af fuglevævsprøver, og K. Mallings Olsen har bearbejdet samling af fugle fra Nepal. Digitalisering af samlinger er fortsat og hele den identificerede del af fiskesamlingen er nu, takket være en bevilling fra Sloane Foundation, tilgængelig på nettet via FishBase.

Redaktionelle hverv

K. Aaris-Sørensen er medredaktør af "Archaeofauna", Madrid.

J. Fjeldså er redaktionsmedlem af "Oryx" og "Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift". Afsluttede (sammen med Hans Meltofte) redaktion af bogværket Fuglene i Danmark (Gyldendal).

H.J. Baagøe er redaktionsmedlem af "Acta Chiropterologica".

J.G. Nielsen er redaktionsmedlem af "Ichthyological Research", Japan.

C. Rahbek sidder i "Editorial Advisory Board" for Global Ecology and Biogeography.

J.B. Rasmussen er medredaktør af "Steenstrupia".

Udstillingsvirksomhed

Jon Fjeldså har forestået udarbejdelse af fagligt oplæg til den biodiversitetsudstilling som planlægges for den officielle åbning af GBIF i april 2003.

J.G. Nielsen har arrangeret Zoologisk Museums deltagelse i "Mosedagen" og "Havnedagen".

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Gæsteforskere

T. Aarwak og M. Ruonen (Tromsø), genetik hos gæs.

K. Andersson (Uppsala), store katte.

J. Aviles (Spanien), gøgeæg.

J. N. Abramson (St. Petersburg), senpleistocæne småpattedyr.

P. Bangsgård (Carsten Niebuhr Institut), knoglemateriale fra udgravninger i Syrien.

P. Beresford (American Museum of Natural History), molekylær systematik på afrikanske skovfugle.

J. Blomst (Danmark) kænguruer.

E. Bruun (Helsingfors) hvalskeletter.

R. Bowie (Cape Town), molekylær systematik på solfugle.

N. Burgess (Cambridge), samarbejde vedr. Afrika-databaser.

R. Carter (University College, London),

K. Dobney og P. Rowley-Conwy (begge University of Durham), vild- og tamsvin fra forhistoriske danske bopladser.

H. de Klerk (Stellenbosch), biogeografiske mønstre i Afrika.

C. De-Luna-Lopez (Durham, England) fluktuerende asymmetri hos marsvin.

P. Ericson, M. Irestedt, U. Johansson (Stockholm), A. Cibois (Geneve) og E. Pasquet (Paris) molekylær fylogeni og biogeografi for spurvefuglene.

K. Fujita, S. Hikada og T. Ito (Mie, Japan), fiskefamilierne Leionathidae og Ariidae.

E. Gal (Nat. Hist. Museum, Hungary), identifikation af Pleisto/Holocæne fugleknogler fra Ungarn og Rumænien.

J. Garcia-Moreno (Radolfzell), molekylær fylogeni for diverse Andes-fuglegrupper,

D. Groenendijk (Amsterdam) braksvaler.

L. Hartery (Univ. Calgary), identifikation af Dorset-knoglemateriale fra Bird Cave, New Foundland.

E. Hoch (Danmark) små tandhvaler.

K. Janssen (Tromsø), molekylær evolution hos kjover.

E. Karmovskaya (Moskva), ålelarver.

- M. Keller og K. Trolle (Danmark), formidling fra samlingerne.
 S. Ludvigsen (Danmark), myrepindsvin.
 B. Jensen (Danmark), spor og ekskrementer af nordiske pattedyr.
 P. Bak Jensen (Danmark), opstillede skeletter.
 S.P. Loader (London), slanger og ormepadder.
 K. Mannermaa (Univ. Helsinki), kvartærzoologi (fugle).
 E. MacDonald (Seattle), fiskefamilien Stichæidae.
 K. Matsuuru (Tokio), fiskefamilien Tetraodontidae.
 J. Moore (Cambridge/Australien), databasesamarbejde.
 W.A. Newes og L. B. Piló (Univ. São Paulo), menneskeknogler i P.W. Lunds samlinger.
 G. Nygaard (Qaqortoq Museum, Grønland), knoglemateriale fra nordbørgård i Grønland.
 C.E. O'Connell (Liverpool), primater.
 H.J. O'Regan (Liverpool), store katte.
 J. Brink Pedersen (Danmark) snohalebjørne.
 F. Porteiro (Azorerne), fiskefamilien Stomiidae.
 P. Ergueta Sandoval (La Paz), biodiversitetsdatabaser.
 P. Salaman (London), udbredelsesdatabaser for fugle i Andesregionen.
 W. Schwarzhans (Hamburg), fiskefamilien Bythitidae.
 L. Thomsen (Københavns Universitet), indtastning af knoglebestemmelser i database.
 F. Uiblein (Salzburg), ophidiide dybhavsfisk.
 B. Walther (Wien), tropiske fuglesamfund.
 R. Wienerroither (Salzburg), fiskefamilien Myctophidae.
 Y. Yom-Tov (Tel-Aviv), størrelser af fugle og pattedyr.

Netværk

J. Fjeldså er medansvarlig for et forsknings-bistandsprojekt med Makerere Univ (Uganda) og Univ. Dar es Salaam (Tanzania) (Danidas ENRECA-program) og deltager endvidere i forskningsbistanden til Univ. Malaysia Sabah (Miljøstyrelsens DANCED-program, under afvikling) og i planlægning af forskningsbistandsprojekt i Bolivia (med Aarhus Univ.). Deltog i det EU-finansierede Bio-Andesprojekt om bevarelse af biodiversitet i nationalparker (med universiteterne i Leicester, Helsinki, Buenos Aires, Salta, Cochabamba og Lima). Deltager i forskningsprojektet "Biodiversitet i Afrika – mønstre og processer" (m. Botanisk Museum, KU og N. Burgess, Tanzania). Samarbejder med institutioner i Stockholm, Konstanz, Geneve, Paris, Cape Town og New York om molekylær fylogeni for spurvefugle (workshop i København i oktober).

C. Rahbek er medlem af styringsgruppen for European Science Foundations Programme on "Optimality in Bird Migration".

Invertebrataafdelingen

Forskningsvirksomhed

1. Systematik, fylogeni, zoogeografi og biologi hos benthiske, marine invertebrater

1.1. Protister, svampe og koraller

Der arbejdes fortsat på revurdering af xenophyophorernes systematiske placering, og på schizaminide foraminiferer fra Sydafrika og Andamanerhavet. Manuskripter om Dan-

marks og Færøernes ferskvandssvampe er færdiggjort og et om Grønlands er på vej. Arbejde på Færøernes havsvampe, oktakoraller og stylasterider er fortsat (m. M. Thorsen og A.B. Klitgaard). Projektet "Grønlands Marine Bundfauna" er nær afslutning (m. T. Schiøtte). Undersøgelser af dybhavssvampe fra Weddell Havet (Antarktis) (m. D. Janussen) og Norskehavet (m. H.T. Rapp) er påbegyndt (O. Tendam).

1.2. Aschelminther

Undersøgelser over den grønlandske kinorhynch-fauna fra Independence Fjord, NEW-polynya, Ikka Fjord og Disko ved hjælp af SEM er fortsat (m. O. Ziemer). Molekylære og ultrastrukturelle undersøgelser over Micrognathozoa fortsætter (m. M.V. Sørensen og P. Funch). Monografi over Loricifera fra Roscoff er næsten afsluttet (m. G. Gad). Beskrivelser af dybhavs-loriciferers livscyklus er fortsat (med G. Gad). Beskrivelser af nye arter af *Rugiloricus* og *Pliciloricus* fra Færø Banke er påbegyndt (m. I. Heiner) (R.M. Kristensen).

Tre manuskripter om kæbernes morfologi og evolution hos Rotifera og Gnathostomulida er udarbejdet. Immunundersøgelser over muskulaturen hos Rotifera, Gnathostomulida og Micrognathozoa er påbegyndt. Studier over den danske hjuldyrfauna og SEM-baserede studier over Gnathostomulidas kæbemorfologi er fortsat (M.V. Sørensen).

1.3. Ledorme

En undersøgelse af fossile polychaeter er afsluttet og et manuskript udarbejdet. Et manuskript om indsamling af marint materiale i Thailand er udarbejdet (m. C. Aungtonya). Et manuskript om polychætfamilierne Scalibregmatidae og Opheliidae i Thailand er udarbejdet. Et manuskript om polychætfamilien Hartmaniellidae er udarbejdet (m. E. Oug). Et manuskript om polychætfamilien Orbiniidae i Thailand er udarbejdet. Et manuskript om polychætfamilierne Glyceridae og Goniadidae i Thailand er udarbejdet (m. M. Böggemann). En revision af slægten *Scolelepis* er fortsat. Fylogenetiske studier over polychætfamiliernes slægtskabsforhold er fortsat. Manuskripter om polychætfamilien Phyllodocidae fra hhv. islandske og færøiske farvande er under udarbejdelse. Arbejdet med et faunistisk værk om Canadas arktiske polychaeter er vidt fremskredt (D. Eibye-Jacobsen).

Morfologiske, molekylære, taxonomiske og fylogenetiske studier af den interstitielle polychætfamilie Nerillidae er påbegyndt eller fortsat. Beskrivelsen af en ny art fra Grønland er udarbejdet (m. R.M. Kristensen). En oversigt over evolutionen hos interstitielle polychæter (m. R.M. Kristensen) samt manuskripter om nefridiernes og gonodukternes udformning hos Nerillidae er udarbejdet (m. M.C.M. Müller) (K. Worsaae).

SEM-undersøgelser af serpuliders og sabelliders ciliestruktur med henblik på analyse af tentaklernes funktion er afsluttet (m. H.U. Riisgård, Odense). Undersøgelse af metamorfosen hos polychæten *Hydroides elegans* fra Hawaii er fortsat (C. Nielsen).

1.4. Bjørnedyr

Revision af eutardigrad-slægten *Amphibolus* fra den palæarktiske region er påbegyndt (J.G. Hansen, A. K. Katholm og R. M. Kristensen). En cladistisk analyse af alle heterotardigrad-slægter er påbegyndt (J.G. Hansen, R. M. Kristensen, s.m. A. Jørgensen). Beskrivelsen af to nye arter

af arthrotardigrad-slægten *Rhomborctus* er afsluttet (J. G. Hansen). Ultrastrukturelle undersøgelser over bucco-pharyngeal apparatet hos heterotardigrad-slægten *Novechiniscus* er påbegyndt (J. Eibye-Jacobsen). Beskrivelser af marine bjørnedyr (21 nye arter) fra Færø Banke og fra marine huler (8 nye arter) i Australien er fortsat (T. Boesgaard, R.M. Kristensen, J.G. Hansen og A. Jørgensen).

1.5. Krebsdyr

Studier af ontogeni i fylogenetisk sammenhæng af *Leptodora kindtii* (Cladocera) er fortsat (m. S. Richter og G. Scholz, Berlin). Taxonomiske studier af isopoder fra Thailand er afsluttet (m. N. Bruce). Sammenlignende studier af embryologi, larveudvikling og fylogeni af Branchiopoda fortsat. Studier af ydre morfologi og fylogenetisk placering af den primitive krebsdyrgruppe Cephalocarida fortsat (m. D. Waloszek). Studier af morfologi og fylogeni af dafnier fra det Kaspiske Hav fortsat (m. S. Richter og N. Aladin). Studium af larveudvikling af *Eulimnadia braueriana* (Limnadiidae) fra Japan påbegyndt (m. Mark J. Grygier). Studium af larveudvikling af *Lynceus biformis* (Lynceidae) er påbegyndt (m. Mark J. Grygier) (J. Olesen).

Beskrivelse af larveudvikling hos damrøkken *Triops cancriformis* og ferejen *Eubbranchipus grubei* fortsat (O.S. Møller, J. Høeg og J. Olesen). Beskrivelse af larveudvikling hos *Eubbranchipus grubii* påbegyndt (O.S. Møller, J. Høeg, J. og Olesen). Molekylært baseret fylogeni af Branchiopoda fortsat (J. Stenderup, H. Glenner og J. Olesen).

Et arbejde om Færøernes cirripedier er fortsat (O. Tendal, m. S.H. Pedersen).

1.6. Bløddyr

Der arbejdes fortsat på et manuskript om BIOFAR- og BIOICE-projekternes tectibrancher. En oversigt over Færøernes mollusker er færdiggjort (m. J.-A. Sneli) (T. Schiøtte).

1.7. Bryozoa og entoprocter

Undersøgelser over mosdyr tentaklens struktur og funktion er foreløbig afsluttet (C. Nielsen, tildels sammen med H.U. Riisgård, Odense).

1.8. Enteropneuster

En undersøgelse af *Ptychoderas* larveudvikling er fortsat; der fokuseres på både den tidlige udvikling og ændringer i forbindelse med metamorfosen (C. Nielsen, m. A. Hay-Schmidt).

2. De flercellede dyrs fylogeni

En analyse af de morfologiske og molekylære karakterer som bruges til understøttelse af de alternative grupperinger Spiralia/Cycloneuralia og Lophotrochozoa/Ecdysozoa, er endelig afsluttet. En diskussion af hvordan phyla (rækker) kan karakteriseres, er afsluttet. En oversigt over trochophora-larver, med særlig henblik på "cell-lineage" er påbegyndt (C. Nielsen). En diskussion af benyttelsen af gen-expression i forbindelse med definition af homology er afsluttet (C. Nielsen m. Pedro Martinez).

3. Faunistik og faunahistorie

Manuskript til kapitlet om entoprocter til samleværket "Das Mittelmeer" er afsluttet (C. Nielsen).

Analyse af svampespikler fra borekerner fra bl.a. sidste mellemistid, samt aldersbestemmelser af nordatlantiske koraler videreføres (O. Tendal, m. A. Kuijper, M. Moros og

C. Israelson). Indvandringen af ferskvandssvampe i Danmark, på Færøerne og i Grønland efter istiden inddrages i flere manuskripter (O. Tendal).

4. Zoologiens historie

Et manuskript om BIOFAR-projektets baggrund, teknik og gennemførelse er færdigt. Arbejdet på "De marine zoologiske kursers historie" er fortsat (O. Tendal).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

R.M. Kristensen har været medlem af bedømmelsesudvalg vedr. Habilitationschrift (Univ. Bielefeld) og adjungeret professor (Færøernes Univ.), samt medlem af ansættelsesudvalget for videnskabelig leder til Arktisk Station.

C. Nielsen har bedømt ansøgere til et lektorat ved Institute of Zoology, University of Gothenburg, Sweden, bedømt en ansøgning om oprykning til full professor ved Univ. Oregon, USA, bedømt ansøgning til Biotechnology and Biological Sciences Research Council (Genes & Developmental Biology Committee), UK samt været opponert ved disputats ved Univ. Amsterdam.

Udvalg og fonde

O. Tendal er medlem af bestyrelsen for Johannes Schmidt Fonden.

C. Nielsen er medlem af International Commission of Zoological Nomenclature og medlem af pris-komiteen til Aleksander Kowalevsky medaljen (St. Petersburg).

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

O. Tendal er medlem af Styringsgruppen for BIOFAR-projektet og Rådgivningsgruppen for BIOICE-projektet, samt rådgiver for det amerikanske BIOMAINE-projekt, er medlem af ICES Working Group "Effect of trawling and sea-floor dredging" og ICES "Study Group on Mapping the Occurrence of Cold Water Corals" og har fungeret som bedømmer for Norges Forskningsråd for 3 projekter og for Natural Environmental Research Council (UK).

Tilidshverv

D. Eibye-Jacobsen er bestyrelsesmedlem for tidsskriftet *Ophelia* og formand for Dansk Naturhistorisk Forening.

R.M. Kristensen er zoolog i Arktisk Stations bestyrelse, medlem af Advisory Board for Zackenberg Feltstation (ZERO) under Dansk Polarcenter og Advisory Board for Greenland Arctic Ocean Shelf Project.

O. Tendal er Zoologisk Museums repræsentant i Dansk Nationalråd for Oceanologi, dansk repræsentant i JABO, samt formand for "Acropora – Dansk selskab til bevarelse af koralrev".

Formidling

Museal virksomhed

Samlingerne er blevet forøget med prøver fra danske farvande, Italien, Baikal Søen, Det Kaspiske Hav, Thailand, Australien og Antarktis. Et større antal meiofauna-prøver er indgået fra Western Australia og Northern Territory (Australien) og Grønland. I alt er indgået ca. 700 prøver. Der har været 63 udlån fra samlingerne. Der er blevet publiceret 28 afhandlinger på basis af samlingerne af eksterne forfattere.

Redaktionelle hverv

D. Eibye-Jacobsen er redaktør af "Steenstrupia" og "Danmarks Fauna", redaktionsmedlem af "Zoologischer Anzeiger" og var redaktør for et bind af "Special Publications of the Phuket Marine Biological Center".

R.M. Kristensen er redaktør af "Zoologischer Anzeiger" og "Special Issue on Tardigrada: The 8th International Symposium on Tardigrada, Copenhagen, Denmark, 30 July – 5 August 2000", redaktionsmedlem af "Zoologica Scripta", "Helgoland Marine Research" og "Meiofauna Marina".

C. Nielsen er redaktør af "Acta Zoologica", redaktionsmedlem af "Phuket Marine Biological Center Research Bulletin", "Bulletin de la Société Zoologique de France", "Zoological Journal of the Linnean Society", "Invertebrate Biology", "Mitteilungen aus dem Museum für Naturkunde in Berlin (Zoologische Reihe)" og "Evolution and Development", rådgiver for det elektroniske tidsskrift "BMC Evolutionary Biology".

O.S. Tendal er redaktionsmedlem af "Steenstrupia" og medredaktør af rapporten "Marine biological investigations and assemblages of benthic invertebrates from the Faroe Islands".

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde**Gæsteforskere**

A. Aboobaker (Edinburgh), bjørnedyr.
 A. Aronowsky (Los Angeles), snegleæg.
 A. Audzijonyte (Vilnius), kårer.
 C. Aungtonya (Phuket, Thailand), polychæter.
 T. Bakken (Trondheim), polychæter.
 G. Bruntse (Ribe), konsultation.
 A. Carrara Morandini (São Paulo), meduser.
 M.E. Cinar (Izmir, Tyrkiet), polychæter.
 M. Collins (Aberdeen), dybhavsblæksprutter.
 G. Dinesen (Århus), svampe.
 E. Eder (Wien), gællefødder.
 D. Fautin (Lawrence, USA), sønemoner.
 G. Gad (Oldenburg), dybhavskorsetdyr.
 B. Galil (Tel Aviv), krabber.
 T. Haney (Los Angeles), krebsdyr.
 V. Hanzelova (Bratislava) rundorme og bændelorme.
 U. Hara (Polen), mosdyr.
 S. Herrando-Pérez (Troglobia, Spanien), bjørnedyr.
 J. Hylleberg (Århus), konsultation.
 G. Jarms (Hamburg), meduser.
 T. Kepel (Århus), svampe.
 J.A. Kongsrud (Bergen), polychæter.
 P. Kuklinski (Warszawa), mosdyr.
 A. Maas (Ulm, Tyskland), krebsdyr.
 J. Nickel (Hamburg), peracaride krebsdyr.
 A. Nolsø (Århus), søpunge.
 M. Obst (Århus), ringbærere.
 E. Oug (Grimstad, Norge), polychæter.
 A. Plotkin (St. Petersburg), svampe.
 J. Porter (Swansea), mosdyr.
 H.-T. Rapp (Bergen), kalksvampe.
 S. Richter (Berlin), ferejer.
 J. Ryland (Swansea), mosdyr.
 C. Schander (Göteborg), bløddyr.
 A. Smith (London), søpindsvin.
 J.-A. Sneli (Trondheim), forgællesnegle.
 F. Solís-Marin (Southampton), søpølser.

B. Stockley (London), søpindsvin.
 J. Thomas (Tampa, USA), tanglopper.
 M. Thorsen (Helsingør), hydroider.
 S. Vereshchaka (Moskva), rejer.
 T. Wehe (Frankfurt), polychæter.
 M. Wlodarska-Kowalczyk (Sopot, Polen), bløddyr.
 F. Yilmaz (Izmir, Tyrkiet), mosdyr.
 W. Zeidler (Adelaide), tanglopper.
 O. Ziemer (Hamburg), kinorhynchier.
 T. Zierold (Freiburg), krebsdyr.
 M. Zimmer (Kiel), landbænkebidere.

Den Entomologiske Afdeling**Forskningsvirksomhed****1. Systematik, fylogeni, morfologi og evolutionsbiologi hos terrestriske arthropoder****1.1. Edderkopper**

En revision af den afrikanske springedderkoppeslægt *Tomocyrra* er fortsat (m. T. Szutz). Et projekt vedr. morfologien af de spindevorter der er associeret med hanedderkoppens kønsåbning, er afsluttet (m. J. Birkedal Smith). Et projekt vedr. edderkoppernes fylogeni er igangsat (ATOL projekt m. W. Wheeler, G. Hormiga, J. Coddington, L. Prendini & P. Sierwald) (N. Scharff).

1.2. Tusindben

Revisioner af *Glomeris alluaudi*-gruppen og slægten *Propolydesmus* på de makaronesiske øer er afsluttet hhv. fortsat (m. S. Golovatch, Moskva). En artikel om en *Dolichoiulus*-art fra de Kanariske Øer er afsluttet. Revisionen af den SØ-europæiske slægt *Balkanopetalum* er fortsat (m. P. Stoev, Sofia). En molekylær-fylogenetisk analyse af *Dolichoiulus*-arterne på de Kanariske Øer er påbegyndt (m. I. Sanmartín og J. Damgaard) (H. Enghoff).

1.3. Insektanatomi og -fylogeni på højt taxonomisk niveau

Et manuskript om "The importance of alignment in morphology, exemplified by the male genitalia of Blattaria and Mantodea (Insecta: Dictyoptera)" er under revision (K.D. Klass og R. Meier).

En oversigtsartikel om hovedets muskulatur hos voksne biller baseret primært på egne dissektioner af et bredt udvalg af arter (repræsentanter for 17 af totalt 18 erkendte overfamilier) er under forberedelse. Det samme gælder en matrix for billehovedkarakterer med henblik på en kladistisk analyse af slægtskabsforhold (V. Michelsen).

1.4. Semiakvatiske tæger

Arbejdet med Australiens semiakvatiske tæger er fortsat med afsluttende revision af underfamilien Microveliinae (Veliidae) samt revision af familierne Mesoveliidae, Hebridae og Hydrometridae. Arbejdet med en håndbog over de australske vandtæger er fortsat (m. T.A. Weir, Canberra). En fylogenetisk revision af gerride-underfamilien Ptilomerinae er fortsat (m. H. Zettel, Wien). En udredning af de fylogenetiske relationer inden for infraordenen Gerromorpha er fortsat (m. J. Damgaard & R. Meier). Studier af de fylogenetiske relationer inden for Gerridae er fortsat (m. J. Damgaard og A.I. Cognato) (N.M. Andersen).

1.5. *Snyltehvepse*

Manuskripter om Orussidae fylogeni med tilhørende slægtsrevision, om fossile Orussidae's placering indenfor familien, og dennes biogeografi, og om larveanatomi hos Orussidae er afsluttede. Et manuskript om læggebrodsskedernes opbygning og funktion hos parasitiske hvepse er udarbejdet (L. Vilhelmsen).

1.6. *Fluer*

Et arbejde om de rektale kirtlers forekomst hos Sepsidae er fortsat (m. K. Dettner). Der arbejdes fortsat på gennem klækninger at skaffe materiale til studier af fylogenetisk informative karakterer hos æg og larver af sciomyzoide fluer (R. Meier).

Kapitler om fluefamilierne Anthomyiidae og Scathophagidae til "Catálogo de los Díptera de España, Portugal y Andorra" er i trykken. Et kapitel om fluefamilien Anthomyiidae til en bog med arbejdstitlen "Diptera of Costa Rica" er færdiggjort (V. Michelsen).

1.7. *Sommerfugle*

Redaktion af andet sommerfuglebind til "Handbook of Zoology", herunder udarbejdelsen af kapitlerne om integumentet (m. G. Chauvin), hår og skæl (m. T.J. Simonsen), imaginal skelet- og muskel-anatomi, ungdomsstadiernes skelet- og muskelanatomi (m. I. Hasenfuss), tarmkanal (m. R.V. Barbehenn), synsorganer (m. E. Warrant og A. Kelber), labialkirtler (m. H. Akai og R.S. Hakim) samt reproduktionsorganer, er afsluttet (N.P. Kristensen).

En behandling af en ubeskrevet tempereret-sydamerikansk heliozelideslægt, som formentlig er søstergruppe til familiens øvrige medlemmer, er gennemført (O. Karsholt og N. P. Kristensen).

Der arbejdes fortsat på en bog om Nordvesteuropas Gelechiidae. En revision af gelechiide-slægten *Bryotropha* er fortsat (m. T. Rutten). En bearbejdelse af de europæiske Gnorimoschemini (Gelechiidae) til bogserien "Microlepidoptera of Europe" er påbegyndt (m. P. Huemer) (O. Karsholt).

2. *Faunistik*

2.1. *Danmark*

Udarbejdelsen af katalog over danske edderkopper er fortsat (N.Scharff & S. Langemark, m. O. Gudik-Sørensen samt en række danske amatør-arachnologer). En analyse af danske edderkoppers udbredelse og diversitet er afsluttet (C. Rigelsen). Registrering og kortlægning af Danmarks tæger (m. N.M. Andersen og S. Tolsgaard, Aarhus) samt "større gællefødder" (Crustacea) er fortsat (m. M. Holmen og J. Olesen) (J. Damgaard).

En faunistisk-biologisk status over den danske billefauna er fortsat (O. Martin, m. danske amatørsamlere). En detaljeret analyse af de danske rovfluers (Asilidae) udbredelse og bevarings-status er afsluttet (R. Meier & M.N. Larsen).

2.2. *Grønland*

Projektet "Produktion af en engelsksproget bestemmelsehåndbog over den grønlandske fauna af insekter, edderkopper og andre land-leddyr" er fortsat (J. Böcher & N.P. Kristensen).

3. *Regionale biodiversitetsmønstre*

Et manuskript om "The use of species estimators in taxonomic revisions" er afsluttet og under trykning (R. Meier m. T. Dikow).

To manuskripter vedr. estimering af antal edderkoppearter i Danmark baseret på dyr i Zoologisk Museums samlinger er under udarbejdelse (C. Rigelsen, N.Scharff og C.Rahbek).

4. *Molekylær systematik og fylogeni*

En kladistisk analyse af Dictyoptera baseret på 12S og 16S rDNA er fortsat (R. Meier & K.D. Klass). Kombinerede analyser af DNA-sekvensdata (16sRNA og 28sRNA) og morfologiske karakterer til belysning af de fylogenetiske relationer inden for infraordenen Gerromorpha er fortsat (N.M. Andersen, J. Damgaard & R. Meier). Fylogeografiske studier for den nordamerikanske skjøtøløber *Aquarius remigis* er fortsat (J. Damgaard og N.M. Andersen, m. B.V. Pedersen, J.R. Spence og F.A.H. Sperling). Opbygningen af molekylært datasæt for flueoverfamilien Sciomyzoidea er fortsat (28S, EF 1 alpha, White, Wingless). Et samarbejde m. A. Hille er etableret med henblik på opbygning af molekylært datasæt for fluefamilien Sepsidae, og en kladistisk analyse af slægten *Themira* er gennemført (12S, 16S, COII, Ef 1 alpha; m. T. R. Hansen) (R. Meier).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

N.P. Kristensen har været sagkyndig ved en professorpromotion ved Univ. Alberta, Edmonton.

N. Scharff har været sagkyndig i bedømmelsesudvalg vedr. besættelse af adjunktstilling ved Uppsala Universitet. Endvidere censor ved kandidateksamen i Århus (Århus Universitet).

Udvalg og Fonde

N.M. Andersen er formand for dr. Bøje Benzons Støttefond.

H. Enghoff er medlem af bestyrelsen for Japetus Steenstrups legat.

N.P. Kristensen er medlem af bestyrelsen for Niels Bohr Legatet.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

N.M. Andersen har været sagkyndig ved 1 projektansøgning til National Science Foundation, USA.

O. Karsholt har vurderet ca. 100 ansøgninger om dispensation for brug af automatiske lysfælder til sommerfuglefangst.

H. Enghoff har været medlem af "Wissenschaftlicher Beirat" for "Zoologisches Forschungsinstitut und Museum Alexander Koenig" og af "Users Selection Panel" for de EU-finansierede projekter BIOD-IBERIA (Madrid) og COBICE (København, se ovenfor).

N.P. Kristensen har været formand for "Wissenschaftlicher Beirat" for "Museum für Naturkunde", Humboldt- Univ., Berlin og medlem af en af Berlins senat nedsat "Expertenkommission" til udredning af dette museums fremtidige status.

R. Meier har været sagkyndig ved 3 projektbevillinger

fra National Science Foundation, USA og 3 bevillinger fra Norges Forskningsråd.

N. Scharff har været sagkyndig ved 6 projektbevillinger fra National Science Foundation, USA og ved 1 projektbevilling fra Tjekkiets Forskningsråd.

Tillidshverv

N.M. Andersen er leder af SNF-støttet forskningsprojekt "Terrestriske leddyrers biosystematik og evolutionsbiologi" og medlem af bestyrelsen for Fauna Malesiana Foundation, Leiden.

H. Enghoff er formand for Consortium of European Taxonomic Facilities (CETAF), medlem af den danske GBIF-delegation og af GBIF's videnskabelige komité, medlem af "Management Committee" for Fauna Europaea-projektet (se ovenfor).

O. Karsholt er medlem af Entomologisk Fagudvalg (EFU).

N.P. Kristensen er medlem af præsidiets for Videnskaberne Selskab, præsident for "Societas Lepidopterologica Europaea", medlem af den danske nationalkomité for IUBS og næstformand for "Council" for "International Congresses of Entomology". Han var formand for organisationskomitéen for "13. European Congress of Lepidopterozoology, Korsør, June 1-6, 2002" og kongressens præsident.

O. Martin er medlem af brugerrådet for Jægersborg Dyrehave og Entomologisk Fagudvalg (EFU).

R. Meier repræsenterer Diptera i et nyt initiativ fra Conservation International ("Mapping Invertebrates on a Global Scale") i USA.

N. Scharff er landerepræsentant for "International Society of Arachnology", Washington D.C., repræsentant for museet i DanBIF, landerepræsentant for BioCASE (www.biocase.org), videnskabelig ansvarlig for museets Scanning Elektron Mikroskop laboratorium, medlem af fakultetets it-strategiudvalg, samt bestyrelsesmedlem i fakultetets it-kompetencecenter.

Formidling

Museal virksomhed

Samlingerne er forøget med ca. 50.000 eksemplarer, herunder ca. 5.000 edderkopper (Araneae) fra Australien, 2.000 marine skøjteløbertæger *Halobates* (Hemiptera, Gerridae) fra Lanna Cheng (La Jolla), 27.000 sommerfugle (inkl. afdøde Jan Haugums samling af dagsommerfugleslægten *Colias*, samt afdøde Ib Norgaards danske storsommerfuglesamling) og 14.000 biller. Det har været 154 udlån fra samlingerne. Der er blevet publiceret 48 afhandlinger på basis af samlingerne af eksterne forfattere.

Arachnidsamlingens typeeksemplarer er fotograferet mhp. internetudlæg (N. Scharff).

Knudepunkt for BioCASE (www.biocase.org) er etableret med henblik på digital adgang til samlingerne (N. Scharff).

Redaktionelle hverv

N.M. Andersen er hovedredaktør og V. Michelsen er redaktør af "Insect Systematics & Evolution" og har udarbejdet og redigeret hjemmesiden "Halobates – Oceanic In-

sects": www.zmuc.dk/EntoWeb/Halobates/Halobates1.htm.

O. Karsholt er medredaktør af "Microlepidoptera of Europe" og redaktionsmedlem af "Entomologiske Meddelelser" og "Nota Lepidopterologica".

N.P. Kristensen er redaktør af "Fauna Entomologica Scandinavica", medredaktør af "Handbook of Zoology: Insecta", og redaktionsmedlem af "Acta Zoologica", "Systematics and Biodiversity" og "Journal of Zoological Systematics and Evolutionary Research".

R. Meier er redaktionsmedlem af "Steenstrupia" og "Entomologische Abhandlungen".

N. Scharff er medredaktør af "Zoological Journal of the Linnean Society" og redaktionsmedlem af "Dyr i natur og museum"; han er webredaktør for Entomologisk afdelings hjemmesider www.zmuc.dk/EntoWeb/index3.htm; han har (som medredaktør) afsluttet redaktionen af kongresbindet fra den europæiske edderkoppekongres i Århus 2000.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforskere

J. Abenius (Stockholm), Pompilidae.

J. Baixeras (Valencia), Tortricidae.

M. Balke (Berlin), Coleoptera.

L. Bruun (Århus), Araneae.

P.N. Buhl (Ølsted), Platygastridae.

P. Cardoso (Lissabon), Araneae.

J. Constant (Bruxelles), Hemiptera- Fulgoromorpha.

T. Dikow (Rostock), Diptera.

K. Efetov (Sevastopol), Zygaenidae.

M. Foldvari (Budapest), Diptera.

D. Griffin (Sydney), museologi, Crustacea.

H. Gønget (Asserbo), Curculionoidea.

F. Haas (Ulm), Dermaptera.

J. Holloway (London), Macrolepidoptera.

G. Kölsch (Kiel), Chrysomelidae: *Macrolea*.

Z. Korsós (Budapest), Diplopoda.

A. Kun (Budapest), Elachistidae-Ethmiinae.

D. Lafontaine (Ottawa), Noctuidae.

H. Malmquist (Kopavogur, Island), kuratering.

V. Mironov (St. Petersburg), Geometridae: *Eupithecia*.

E. v. Nieukerken (Leiden), Nepticulidae.

K. Nupponen (Espoo) Microlepidoptera.

L. & C. O'Brien (Florida), Hemiptera & Curculionoidea.

E. Olivera (Barcelona), Gracillariidae.

L. Pitkin (London), neotropiske Geometridae.

C. Rasmussen (Århus) neotropiske Apidae: *Centris*.

J. Rawlins (Pittsburg), Macrolepidoptera.

L. Ronkay (Budapest), Noctuidae.

T. Rutten (Gatersleben), Gelechiidae: *Bryotropha*.

I. Sanmartín (Uppsala), Diplopoda.

M. Shaffer (London), Pyralidae.

S. Shattuck (Canberra), samlingsdatabasering.

M. Skuhra (Praha), Diptera.

A.M. Smith (London), Araneae: Mygalomorphae.

W. Speidel (Bonn), Pyralidae.

R. Suikat (Preetz), Chrysomelidae: *Macrolea*.

G. Uhl (Bonn), Araneae.

F. Vegliante (Rom), Zygaenoidea, morfologisk teknik.

A. Vives Moreno (Madrid), europæiske Microlepidoptera.

T. Wappler (Klausdahl-Zellerfeldt), fossile Gerromorpha.

B. Warthy (U. K.), Pieridae: *Colias*.

Forskningsophold i udlandet

R. Meier, National University of Singapore, Singapore.
N. Scharff, Queensland Museum, Brisbane, Australien.

Netværk

N.P. Kristensen repræsenterede afdelingen i "Major Systematic Entomology Facilities Group" (MSEFG).

N. Scharff repræsenterede afdelingen i "European Natural History Specimen Information Network" (ENHSIN), i det danske GBIF-knudepunkt (DanBIF), samt i "A Biological Collection Access Service for Europe" (BioCASE).

Udstillingsafdelingen**Faglige og administrative hverv****Tillidshverv**

Ole E. Meyer er medlem af Museumsrådet for København og Frederiksberg.

K.W. Petersen er medlem af Statens Museumsnævn, formand for nævnets Naturhistoriske Referencegruppe og medlem af Kulturrådet for Børn.

Formidling**Redaktionelle hverv**

Ole E. Meyer er redaktionsmedlem af "Nordisk Museologi, "Dyr i Natur og Museum" og "Danske Museer".

Ole Høeg Post er redaktionsmedlem af "Dyr i natur og museum".

Udstillingsvirksomhed

Udstillingerne besøgte i 2002 af 110.423 gæster, heraf deltog 32.275 i skoletjenestens undervisning på museet. Der har i 2002 været tale om en væsentlig øgning i antallet af besøgende, i årets 6 første måneder således en øgning på omkring 50%. Opførelsen af GBIF-tilbygningen blev påbegyndt den 5. september, og byggeriet er ved årets slutning endnu ikke afsluttet. Byggeriet har blandt andet betydet at publikum har måttet gå op ad trapperne til 5. sal hvor udstillingerne er placeret, idet det ikke har været muligt at benytte elevatoren. Det har medført at det ikke har været muligt for dårligt gående og kørestolsbrugere at besøge museet. Endvidere har det tilladte antal gæster på udstillingerne været begrænset til 257 mod normalt 457 ad gangen. I skolernes efterårsferie og på travle søndage i efteråret har det medført kødannelse foran museet, idet vi kun kunne lukke folk ind i den takt andre forlod museet. De besværlige adgangsforskelde den sidste halvdel af 2002 har påvirket besøgstallet negativt i disse måneder.

Den sidste del af ombygningen i "Danmarks Dyreverden", havens, engens og markens dyreliv blev færdig i 2002. Udstillingen var tilrettelagt af Marianne Østergaard. Den 8. februar åbnede en retrospektiv udstilling om naturelskeren og filmmanden Claus Berings liv. Den 10. juni blev den afløst af en udstilling med bl.a. fotos om Taiwans natur som stod frem til den 15. september. Den 30. september åbnedes Pernille Wesths fotoudstilling "Rejs med i dyrenes verden". Udstillingen vistes til 15. december. I forhallen vistes en udstilling med 4 afgangspjorter fra konservatorskolen fra januar til september.

Skoletjenesten

Arbejdet med at revidere samlingen af arbejdsark til brug både i forbindelse med undervisning og familiebesøg er gennem året skredet godt fremad.

Skoletjenesten har tillige i årets løb udviklet og justeret to nye undervisningsforløb i tilknytning til det nye udstillingsafsnit om dyrenes indvandring i Danmark.

I slutningen af året blev det muligt ved hjælp af en ekstrabevilling at iværksætte den længe ventede renovering af kustodernes arbejds- og pausefaciliteter. Der blev således etableret et arbejdsrum, hvorfra Skoletjenestens bestillingstelefon betjenes. I dette rum blev også indrettet en arbejdsplads, hvor alle kustoder kan forberede undervisning og oplæg. Tillige bliver der indrettet et pauserum. Alt i alt bliver rummene, når de står færdige, mere indbydende for både kustoder og publikum.

Henrik Enghoff, museumsbestyrer

Forbrug 2002**Årsværk**

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	17,67	8,12	25,80
DVIP	0,38	0,30	0,69
STIP	3,17	0,83	4,00
TAP	51,77	12,24	64,01
Årsværk i alt	72,99	21,51	94,50
Løn	24.409	7.865	32.274
Frikøb	279	-392	-113
Øvrig drift	3.518	8.604	12.123
Anskaffelser	1.921	199	2.121
Bruttototal t.kr.	30.127	16.277	46.404

Stab**VIP Internt finansieret**

Aaris-Sørensen, Kim Torkil; lektor.
Andersen, Nils Otto Møller; lektor.
Baagøe, Hans Jørgen; lektor.
Christiansen, Per; lektor.
Eibye-Jacobsen, Jette; forskningsadj.
Enghoff, Henrik; professor.
Enghoff, Inge Bødker; lektor.
Fjeldsø, Jon; professor.
Jacobsen, Danny; lektor.
Kristensen, Niels Peder; professor.
Kristensen, Reinhardt Møbjerg; professor.
Meier, Rudolf; lektor.
Meyer, Ole Erik; lektor.
Nielsen, Claus; lektor.
Nielsen, Jørgen; lektor.
Olesen, Jørgen; adjunkt.
Petersen, Kay Werner; lektor.
Rahbek, Carsten; professor.
Rasmussen, Jens Bødtker; lektor.
Scharff, Nikolaj; lektor.
Tendal, Ole Secher; lektor.
Vilhelmsen, Lars Bjørn; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Bøcher, Jens Jensenius; lektor.
 Bürger, Anne-Marie Christiansen; forskningsass.
 Carl, Henrik; forskningsass.
 Gotfredsen, Anne Birgitte; adjunkt.
 Klass, Klaus-Dieter; adjunkt.
 Michelsen, Verner; forskningslektor.
 Møller, Peter Daniel Rask; adjunkt.
 Petersen, Johan Frederik Torp; forskningsass.
 Sørensen, Martin Vinther; adjunkt.
 Walther, Bruno Andreas; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Holm, Katrine Worsaae; ph.d.-stipendiat.
 Romdal, Tom Skovlund; ph.d.-stipendiat.
 Simonsen, Thomas Johannes; ph.d.-stipendiat.
 Thorup, Kasper; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Raahauge, Tine Nord: Fauna and Cultural landscape in Thy during the Transition of Subboreal and Subatlanticum.

Fondsbevillinger*Age V. Jensens Fond*

– Dansk Pattedyratlas (Hans Baagø) kr. 561.900.

Carlsbergfondet

– Koralrevfisk Dinematchthyini, nye slægter og arter (Peter Rask Møller) kr. 402.400.
 – Morfologisk beskrivelse af orthopteroide insekter (Niels Peder Kristensen) kr. 151.200.
 – Studier af Rotifera G. og Micrognathozoa (Martin Vinther Sørensen) kr. 443.100.
 – Tegnearbejde vedr. monografi om korsetdyr (Reinhardt Møbjerg Kristensen) kr. 301.200.

Danmarks Miljøundersøgelser

– Overvågning af flagermus i Daubjerg og Mønsted kalkgruber (Hans Baagø) kr. 11.500.

EU

– Forskerophold ved CoBiCe (Copenhagen Biosys.Center) (Henrik Enghoff) kr. 3.021.700.
 – User Fees vedr. Forskerophold ved CoBiCe (Copenhagen Biosys.Center) (Henrik Enghoff) kr. 1.700.800.

Jarl-Arctic

– Samarbejdsaftale: Redigering af "Meddelelser om Grønland" (Gotfred Høpner Petersen) kr. 13.000.

Jens Erik Jelnes

– Bearbejdning af data om bilharziosesnegles taxonomi (Henrik Enghoff) kr. 50.000.

Køge Museum

– Bestemmelse af knogler fra Bøgelund, Varpelev Sogn (Anne Birgitte Gotfredsen) kr. 230.800.

Nationalmuseet

– Analyser for Marinarkæologisk Forskningscenter (Inge Bødker Enghoff) kr. 410.400.

Skov- og Naturstyrelsen

– Nødbudget for Ringmærkningen 1996 (Carsten Rahbek) kr. 1.905.200.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

– Biodiversitetet i Afrika-mønstre og processer (Jon Fjeldså) kr. 1.000.000.
 – Determinants of species distribution and richness as a response to environmental factor (Carsten Rahbek) kr. 600.000.
 – Lokomotoriske tilpasninger hos parasagittale hvirveldyr (Per Christiansen) kr. 30.600.

Publikationer

Aaris-Sørensen K.: Fra Mammut- til Kultursteppe – ny permanent udstilling på Zoologisk Museum. Geologisk Nyt 1/02, s. 18-19. 2002.
 Aaris-Sørensen K.: Om naturens foranderlighed – ny permanent udstilling på Zoologisk Museum. MID 5, s. 8-9. 2002.
 Aaris-Sørensen K.: Zoologiske Undersøgelser i 2001. i: Arkæologiske Udgravninger i Danmark 2001 s. 351-360. Kulturarvsstyrelsen. Kulturarvsstyrelsen, København 2002.
 Andersen N.M.: Bladlus som gave. Dyr i natur og museum 1, s. 10-12. 2001.
 Andersen N.M.: The impact of W. Hennig's 'phylogenetic systematics on contemporary entomology. European Journal of Entomology 98, s. 133-150. 2001.
 Andersen N.M., Weitschat W., Brandt A., Coleman C.O., Myers A.A., Wichard W.: Taphocoenosis of an extraordinary arthropod community in Baltic amber. Mitt. Geol. Paläont. Inst. Univ. Hamburg 86, s. 189-210. 2002.
 Andersen N.M., Yang C.M., Zettel H.: Guide to the aquatic and semiaquatic Heteroptera of Singapore and Peninsular Malaysia. 2. Veliidae. The Raffles Bulletin of Zoology 50, s. 231-249. 2002.
 Andersen N.M., Yang C.M., Zettel H.: Notes of the Microveliinae of Singapore and Peninsular Malaysia with the description of two new species of *Microvelia* Westwood (Hemipter-Heteroptera: Veliidae). The Raffles Bulletin of Zoology 50, s. 111-116. 2002.
 Aungtonya C., Eibye-Jacobsen D.: Introduction to the Thai-Danish BIOSHELF sampling Project and the Polychaete Workshop held in Phuket, Thailand, June-August 1997. Phuket Marine Biological Center Special Publication 24, s. 1-12. 2002.
 Baggesen D.L., Skov M.N., Madsen J.J., Rahbek C., Lodal J., Jespersen J.B., Jørgensen J.C., Dietz H.H.: Investigations on the significance of non-food animals in relation to introduction and persistence of *Salmonella enterica* in Danish food production animal herds. i: International Symposium Salmonella and Salmonellosis, proceedings s. 297-301. Pierre Colin, Genevieve Clement. 2002.
 Baran T., Bengtsson B.Å., Karsholt O.: New for the Polish fauna and rare Microlepidoptera (Lepidoptera) from the Bialowieza forest. Polskie Pismo Entomologiczne 70, s. 201-210. 2002.
 Boesgaard T.M., Kristensen R.M.: Tardigrades from Australian marine caves. With a redescription of *Arctinarctus neretinus* (Arthrotardigrada). Zoologischer Anzeiger 240, s. 253-264. 2002.
 Bonde N., Christiansen P.: The evolution of plumage –

- from dinosaur to early bird. i: Bird Evolution Seminar s. 25-36. København 2002.
- Bonde N., Christiansen P.: From plumage of dinosaurs to feathers in birds. i: Ornithology Conference s. 18. Beijing 2002.
- Borges P.A.V., Aguiar C.E., Andre G., Enghoff H., Gaspar C., Melo C., Quartau J.A., Ribeiro S.P., Serrano A.R.M., Vieira L., Vitorino A., Wunderlich J.: Relacao entre numero de especies e o numero de taxones de alto nivel para a fauna de artropodes dos Acores. i: Hacia un Proyecto CYTED para el Inventario y Estimacion dela Diversidad Entomologica en Iberoamerica s. 55-68. C. Costa, S.A: Vanin, J.L. Lobo & A. Melic. PRIBES, 2002.
- Bruce N.L., Olesen J.: Cirolanid isopods from the Andaman Sea off Phuket, Thailand, with description of two new species. Phuket Marine Biological Canter Special Publication 23, s. 109-131. 2002.
- Buhl O., Jørgensen B., Karsholt O., Larsen K., Vilhelmsen F.: Fund af småsommeløse fra Danmark i 2001. Entomologiske Meddelelser 70, s. 65-75. 2002.
- Burgess N.D., Rahbek C., Williams P., Larsen F.W., Balmford A.: How much of the vertebrate diversity of sub-Saharan Africa is represented by recent conservation proposals? Biological Conservation 107, s. 327-339. 2002.
- Böggemann M., Eibye-Jacobsen D.: The Glyceridae and Goniadidae (Annelida: Polychaeta) of the BIOSHELF Project, Andaman Sea, Thailand. Phuket Marine Biological Center Special Publication 24, s. 149-196. 2002.
- Bønløkke-Pedersen J., Drachmann J., Frydenberg J., Boomsma J.J.: Rare extra-pair fertilizations in the semi-colonially breeding linnet *Carduelis cannabina*. Journal of Avian Biology 33, s. 203-206. 2002.
- Carl H.: Taxonomic revision of the eelpout *Lycodes vahli* Reinhardt, 1831, with the resurrection of *Lycodes gracilis* Sars, 1867 (Pisces, Zoarcidae). Steenstrupia 27(1), s. 65-81. 2002.
- Christiansen P.: Mass allometry of the appendicular skeleton in terrestrial mammals. Journal of Morphology 251, s. 195-209. 2002.
- Christiansen P.: Fuglenes opståen. Kaskelot 1, s. 16-31. 2002.
- Christiansen P.: Locomotor performance and limb proportions in running animals. Journal of Vertebrate Paleontology 22(supp. 3), s. 44A. 2002.
- Christiansen P., Bonde N.: Limb proportions and avian terrestrial locomotion. Journal of Ornithology 143(3), s. 356-371. 2002.
- Christiansen P., Bonde N.: Confusing typology and homology: The "avian" status of *Caudipteryx*. 19-24s. 2002.
- Cohen D.M., Nielsen J.G.: *Diplacanthopoma krefftii* (Pisces, Bythitidae), a new species from the Northwest Australian shelf, with comments on the name *D. alcockii* Goode and Bean, 1896. Arch. Fish. Mar. Res. 50, s. 11-15. 2002.
- Dikow T., Meier R.: Extrapolating from the observed species richness in a revision to its 'true' species diversity. A case study using *Euscelidia* (Asilidae: Diptera). i: 5th International Congress of Dipterology, Brisbane s. 57. Australia 2002.
- Dinesen L., Lehmerg T., Rahner M.C., Fjeldså J.: Conservation priorities in the forest of the Udzungwa Mountains, Tanzania, based on promates, duikers and birds. Biological Conservation 99, s. 223-236. 2001.
- Eibye-Jacobsen D.: Misforståede orme fra den kambriske eksplosion. Dyr i natur og museum 2, s. 13-17. 2002.
- Eibye-Jacobsen D.: Scalibregmatidae and Opheliidae (Annelida: Polychaeta) collected in the Andaman Sea, Thailand, during the BIOSHELF Project. Phuket Marine Biological Center Special Publication 24, s. 57-74. 2002.
- Eibye-Jacobsen D.: The Orbiniidae (Annelida: Polychaeta) of the BIOSHELF Project, Andaman Sea, Thailand. Phuket Marine Biological Center Special Publication 24, s. 77-99. 2002.
- Eibye-Jacobsen D.: A report of Hartmaniellidae (Annelida: Polychaeta) from the Andaman Sea, Indian Ocean. Phuket Marine Biological Center Special Publication 24, s. 141-147. 2002.
- Enghoff H.: A new cavernicolous species of *Choneiulus* from Sicily (Diplopoda, Blaniulidae). Fragmenta entomologica, Roma 33(1), s. 9-13. 2001.
- Enghoff I.B.: De fredløses måltider. Tekst. i: Marsk Stig og de fredløse på Hjelm s. 221-243. Jysk Arkæologisk Selskab. Århus 2002.
- Enghoff I.B.: De fredløses måltider. Noter, tabeller og diagrammer. i: Marsk Stig og de fredløse på Hjelm s. 296-306. Jysk Arkæologisk Selskab. Århus 2002.
- Enghoff I.B.: De fredløses måltider. Referenceliste. i: Marsk Stig og de fredløse på Hjelm s. 311-317. Jysk Arkæologisk Selskab. Århus 2002.
- Enghoff I.B.: De fredløses måltider. Engelsk Summary. i: Marsk Stig og de fredløse på Hjelm s. 335-338. Jysk Arkæologisk Selskab. Århus 2002.
- Enghoff I.B., Gotfredsen A.B.: Knogler fortæller om dagligliv i middelalderen. Dyr i natur og museum 1, s. 2-6. 2002.
- Fjeldså J.: Cartografiar la avifauna Andina: una base científica para establecer prioridades de conservation. i: Bosques Nublados del Neotropico s. 125-152. M. Kapelle & A.D. Brown. InBio, Costa Rica 2002.
- Fjeldså J.: *Polylepsis* forests – vestiges of a vanishing ecosystem in the Andes. Ecotropical Monographs 8, s. 111-123. 2002.
- Fjeldså J.: Key areas for conserving the biodiversity of *Polylepsis* forests. Ecotropical Monographs 8, s. 125-131. 2002.
- Fjeldså J.: *Polylepsis* Forest. Vestiges of a vanishing Andean Ecosystem. Bird Conservation 10, s. 8-9. 2002.
- Fjeldså J.: Zoologisk Museums 'fugleblodbank'. Dyr i natur og museum 1, s. 6-9. 2001.
- Fjeldså J.: Fuglene i landskabet. Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 95, s. 109-112. 2001.
- Fjeldså J.: The origin of species in Melanesia. Review of 'The Birds of Northern Melanesia: Speciation, Ecology, and Biogeography' by E. Mayr and J. Diamond. Trends in Ecology and Evolution 17, s. 292. 2002.
- Fjeldså J.: I Patagonien. i: 24 Fortællinger fra det Runde Bord s. 94-106. Eventyrernes Klub. Forum, København 2001.
- Fjeldså J., Franke I., Valencia N.: Avifauna del area de Ayabaca. i: Schjellerup et al s. 5. 2001.
- Fjeldså J., Klerk H.d.: Avian endemism in northeastern tropical Africa. i: Biodiversity research in the Horn of Africa Region s. 259-271. Royal Danish Academy of Sciences and Letters, København 2001.
- Foeldvari M., Meier R.: On the natural history and all life-history stages of the only European stalk-eyed fly, *Sphyracephala europaea* Papp et Foeldvary (Diptera: Diopsidae:

- Diptera). i: 5th International Congress of Dipterology, Brisbane s. 71. Australia 2002.
- Franke I., Valencia N., Fjeldså J.: Apendice 3. Las aves del area Ayabaca. i: Schjellerup et al s. 5. 2001.
- Funch P., Kristensen R.M.: Coda: The Micrognathozoa – A New Class or Phylum of Freshwater Meiofauna? i: Freshwater Meiofauna: Biology and Ecology s. 337-348. S.D. Rundle, A.L. Robertson & J.M. Schmid-Araya. Backhuys Publishers, Leiden, Netherlands 2002.
- Gaedike R., Karsholt O.: Contribution to the Lepidoptera fauna of the Madeira Islands. Part 2. Tineidae, Acrolepididae, Epermeniidae. Beiträge zur Entomologie 51, s. 161-213. 2001.
- Garbers B.: Skoletjenestens nye undervisningslokaler – et sted til oplevelser. Dyr i natur og museum 1, s. 29-31. 2002.
- Garcia-Moreno J., Ohlson J., Fjeldså J.: MtDNA sequences support monophyly of *Hemispingus* tanagers. Mol. Phyl. Evol. 21, s. 424-435. 2001.
- Gondolf A.L.: The arboral surface of *Asterias rubens* (Echinodermata:Asteroida) during metamorphosis with particular reference to the hypopore and madreporite. Invertebrate Reproduction and Development 42:1, s. 51-59. 2002.
- Gooday A.J., Tendal O.S.: Class Xenophyophorea. i: The Illustrated Guide to the Protozoa s. 1086-1097. USA 2000.
- Gotfredsen A.B.: Former occurrences of geese (Genera *Anser* and *Branta*) in ancient West Greenland: morphological and biometric approaches. Acta Zoologica Cracoviensia 45, s. 179-204. 2002.
- Greven H., Kristensen R.M.: Some aspects of spermiogenesis and spermatozoan ultrastructure in *Echiniscoides sigismundi* (Heterotardigrada:Echiniscoididae). Zoologischer Anzeiger 240, s. 331-339. 2002.
- Hansen J.: Besøg på et verdenscenter for marine bjørnedyr. Dansk Naturhistorisk Forenings Årsskrift 12, s. 36-39. 2002.
- Hansen J., Jørgensen A., Kristensen R.M.: Preliminary studies of the tardigrade fauna of the Faroe Bank. Zoologischer Anzeiger 240, s. 385-393. 2002.
- Heiner I., Tendal O.S.: Grønlands søfjer (Pennatulacea). i: 12. Danske Havforskermøde s. 119-120. Dansk Nationalråd for Oceanologi og Biologisk Institut, Århus Universitet. Biologisk Institut, Århus Universitet, Århus 2002.
- Holm J., Christensen C., Aaris-Sørensen K.: Istdijsægerne i Sønderjylland. Nationalmuseet Nyt 94, s. 10-13. 2002.
- Horsted S.A.: Erik Smidt. Dansk Naturhistorisk Forenings Årsskrift 12, s. 74-78. 2002.
- Huemer P., Karsholt O.: A review of the genus *Acompsia* Hübner, 1825, with description of new species (Gelechiidae). Nota Lepidopterologica 25, s. 109-151. 2002.
- Huemer P., Karsholt O.: Additions to the fauna of Gelechiidae (Gelechiinae: Teleiodini and Gelechiini) of Europe. Nota Lepidopterologica 24, s. 41-45. 2001.
- Huggenberger S., Benke H., Kinze C.C.: Geographical Variation in Harbour porpoise (*Phocoena phocoena*) skulls: support for a non-migratory population in the Baltic proper. Ophelia 56, s. 1-12. 2002.
- Hylleberg J., Knudsen J.: Translations into English of Lorenz Spengler's papers on bivalves (1783-1798). Part 4. – 1792: the genera *Pholas* and *Teredo*. Phuket Marine Biological Center Special Publication 25(2), s. 557-570. 2001.
- Hylleberg J., Knudsen J.: Translations into English of Lorenz Spengler's papers on bivalves (1783-1798). Part 5. – 1793: the genera *Chaena* and *Mya*. Phuket Marine Biological Center Special Publication 25(2), s. 571-584. 2001.
- Hylleberg J., Knudsen J.: Translations into English of Lorenz Spengler's papers on bivalves (1783-1798). Part 6. – 1794: the genus *Solen*. Phuket Marine Biological Center Special Publication 25(2), s. 585-597. 2001.
- Hylleberg J., Knudsen J.: Translations into English of Lorenz Spengler's papers on bivalves (1783-1798). Part 7. – 1798: the genus *Tellina*. Phuket Marine Biological Center Special Publication 25(2), s. 599-621. 2001.
- Hylleberg J., Knudsen J.: Translations into English of Lorenz Spengler's papers on bivalves (1783-1798). Part 2. – 1783: a new genus, which may be called *Gastrochaena*. Phuket Marine Biological Center Special Publication 25(2), s. 539-546. 2001.
- Irestedt M., Fjeldså J., Ericsson P., Johansson U.S.: Systematic relationships and biogeography of the tracheophone suboscines (Aves:Passeriformes). Mol. Syst. Evol. 23, s. 449-512. 2002.
- Jansen T.M.: A taxonomic revision of *Westwoodilla* Bate, 1862 (Crustacea: Amphipoda), including descriptions of two new species. Steenstrupia 27(1), s. 83-136. 2002.
- Jensen L.H., Enghoff H., Frydenberg J., Parker Jr. E.D.: Genetic diversity and the phylogeography of parthenogenesis: comparing bisexual and thelytokous populations of *Nemasoma varicorne* (Diplopoda:Nemasomatidae) in Denmark. Hereditas 136, s. 184-194. 2002.
- Jensen L.L.: A new species of *Phycus* (Dipt., Therevidae) from Morocco. Entomologist's Monthly Magazine 138, s. 11-14. 2002.
- Jensen L.L.: Two new species of *Ataenogera* Kröber from South America (Dipt., Therevidae). Entomologist's Monthly Magazine 138, s. 103-108. 2002.
- Jetz W., Rahbek C.: Geographic range size and determinants of avian species richness. Science 297, s. 1548-1551. 2002.
- Jørgensen A., Kristensen R.M.: A new tanarctid arthrotardigrade with buoyant bodies. Zoologischer Anzeiger 240, s. 425-439. 2002.
- Kaila L., Karsholt O.: Contribution to the Lepidoptera fauna of the Madeira Islands. Part 3. Elachistidae. Beiträge zur Entomologie 52, s. 225-233. 2002.
- Kessler M., Herzog S.K., Fjeldså J., Bach K.: Species richness and endemism of plant and bird communities along two gradients of elevation, humidity, and land use in Bolivian Andes. Diversity and Distributions 7, s. 61-77. 2001.
- Kinze C.C.: Kunstkamre og fostre af søkøer. Dyr i natur og museum 2, s. 18-19. 2002.
- Kinze C.C.: (ed.). White-beaked Dolphin. 1332-1334 s. Academic Press, London 2002.
- Kinze C.C.: Marine Mammals. i: The living marine resources of the western central Pacific s. 4009-4036. FAO, Rome 2002.
- Kinze C.C.: Månedens fokus: almindelige og sribede delfiner i Danmark – Klimaforandring på vej? Naturens Verden 6-7, s. 20-21. 2002.
- Kinze C.C.: Hvaler og delfiner fra Thy og Vester Hanherred. i: Historisk Årbog 2002. Thy og Vester Hanherred s. 29-40. 2002.
- Kirk-Spriggs A.H., Barraclough D.A., Meier R.: The im-

- mature stages of *Katacamilla cavernicola* Papp, the first described for the Cammilidae (Diptera: Schizophora), with comparison to other known Ephydroidea larvae, and notes on biology. *Journal of Natural History* 36, s. 1105-1128. 2002.
- Klass K.-D., Zompro O., Kristensen N.P., Adis J.: Mantophasmatodea: a new insect order with extant members in the Afrotropics. *Science* 206, s. 1456-1459. 2002.
- Klerk H.d., Crowe T.M., Fjeldså J., Burgess N.D.: Patterns of species richness and narrow endemism of terrestrial bird species in the Afrotropical Region. *Journal of Zoology* 256, s. 327-342. 2002.
- Klerk H.d., Crowe T.M., Fjeldså J., Burgess N.D.: Biogeographical patterns of endemic terrestrial Afrotropical birds. *Diversity and Distributions* 8, s. 147-162. 2002.
- Knudsen J., Jensen K.R.: Translations into English of Lorenz Spengler's papers on bivalves (1783-1798). Part 3. -1788: *Pholas siamensis* with notes on the type specimen. The oldest marine bivalve with a type locality in the Gulf of Thailand. 3. -. Phuket Marine Biological Center Special Publication 25(2), s. 547-556. 2001.
- Kristensen N.P.: Mantophasmatodea: en nyopdaget orden af nulevende insekter. *Dyr i natur og museum* 2, s. 24-27. 2002.
- Kristensen N.P.: Ebbe Schmidt Nielsen. *Dansk Naturhistorisk Forenings Årsskrift* 12, s. 58-60. 2002.
- Kristensen N.P.: Ebbe Schmidt Nielsen 7 June 1950 – 6 March 2001. *Nota Lepidopterologica* 24, s. 3-9. 2002.
- Kristensen R.M.: Foreword. 8th International Symposium on Tardigrada. Copenhagen 30 July – 5 August 2000. *Zoologischer Anzeiger* 240, s. 213-215. 2002.
- Kristensen R.M.: Cycliophora. i: *Encyclopedia of Life Sciences* s. 251-255. Macmillan Reference, London 2002.
- Kristensen R.M.: Kinorhyncha. i: *Encyclopedia of Life Sciences* s. 576-578. Macmillan Reference, London 2002.
- Kristensen R.M.: Loricifera. i: *Encyclopedia of Life Sciences* s. 153-156. Macmillan Reference, London 2002.
- Kristensen R.M.: An introduction to Loricifera, Cycliophora and Micrognathozoa. *Integrative & Comparative Biology* 41, s. 134-144. 2002.
- Kristensen R.M.: Comparative Morphology: Do the ultrastructural investigations of Loricifera and Tardigrada support the clade Ecdysozoa? i: *The New Panorama of Animal Evolution. Proc. 18th Congr. Zoology* s. 449-459. A. Legakis, S. Sfenthourakis, R. Polymeni & M. Thessalou-Legaki. Pensoft Publishers, Moscow 2002.
- Kristensen R.M., Brooke S.: Phylum Loricifera. i: *Atlas of Marine Invertebrate Larvae* s. 179-187. C.M. Young, M.A. Sewell & M.E. Rice. Academic Press, London 2002.
- Kristensen R.M., Funch P.: Phylum Cycliophora. i: *Atlas of Marine Invertebrate Larvae* s. 199-208. C.M. Young, M.A. Sewell & M.E. Rice. Academic Press, London 2002.
- Larsen E.H.: Hans H. Ussing. *Dansk Naturhistorisk Forenings Årsskrift* 12, s. 45-58. 2002.
- Lee J.J., Pawlowski J., Debenay J.-P., Whittaker J., Banner F., Gooday A.J., Tendal O.S., Haynes J., Faber W.W.: Class Foraminifera. i: *The Illustrated Guide to the Protozoa* s. 877-951. USA 2000.
- Liebermann A.: Kan man støvsuge havbunden for dyr? *Dyr i natur og museum* 2, s. 5-8. 2002.
- Linse K., Schiøtte T.: A new species of *Diaphana* from bethyal depths in the Weddell Sea, Antarctica and first record of *Diaphana inflata* (Strebel, 1908) in the high antarctic (Gastropoda: Ophitobranchia). *J. Moll. Stud.* 68, s. 147-153. 2002.
- Lund M.P., Rahbek C.: Cross-taxon congruence in complementarity and conservation of temperate biodiversity. *Animal Conservation* 5, s. 163-171. 2002.
- Madsen J.J., Rahbek C.: Ringnyt. i: Ringnyt s. 12. Zoologisk Museum, København 2001.
- Madsen J.J., Rahbek C.: Ringnyt. i: Ringnyt s. 12. Zoologisk Museum, København 2002.
- Markowiecki D., Gotfredsen A.B.: Bird Remains of Medieval and Postmedieval Coastal Sites at the Southern Baltic Sea, Poland. *Acta Zoologica Cracoviensia* 45, s. 65-84. 2002.
- Martin O.: 900.000 danske biller sat på plads. *Dyr i natur og museum* 1, s. 7-9. 2002.
- Martin O.: Kortlægning af eremit *Osmoderma eremitai* Danmark 1999. i: Kortlægning af arter omfattet af EF-Habitatdirektivet 1997-2000 s. 58-78. DMU. Miljøministeriet, 2002.
- Martin O., Pedersen J.: Fund af humlebillerne *Trichius zonatus* Germar og *Trichius fasciatus* (Linnaeus) i Danmark (Coleoptera, Scarabaeidae). *Entomologiske Meddelelser* 70, s. 41-46. 2002.
- McKenzie B.R., Alheit J., Conley D.J., Holm P., Kinze C.C.: Ecological hypotheses for a historical reconstruction of upper level biomass in the Baltic Sea and Skagerrak. *Can. J. Fish Aquat. Sci.* 59, s. 173-190. 2002.
- Meier R.: Combining molecular and morphological data for Sepsidae, Coleopidae, and Diopsidae: more conflict than congruence. i: 5th International Congress of Dipterology, Brisbane s. 151. Australia 2002.
- Meier R.: Phylogenetic Assessment: the advent of the Hennigan philosophy. i: 5th International Congress of Dipterology, Brisbane s. 152. Australia 2002.
- Meier R.: The struggle over reconstructing the phylogenetic relationships of the Sciomyzoidea (Diptera). i: 5th International Congress of Dipterology, Brisbane s. 153. Australia 2002.
- Meier R., Baker R.: A cladistic analysis of Diopsidae (Diptera) based on morphological and DNA sequence data. *Insect Systematics and Evolution* 33, s. 325-336. 2002.
- Meier R., Wiegmann B.M.: A phylogenetic analysis of Coelopidae (Diptera) based on morphological and DNA sequence data. *Molecular Phylogenetics and Evolution* 25, s. 393-407. 2002.
- Meltofte H., Fjeldså J.: Fuglene i Danmark. 749 s. Gyldendal København 2002.
- Moore J.L., Manne L., Brooks T., Burgess N., Davies R., Rahbek C., Williams P., Balmford A.: The distribution of cultural and biological diversity in Africa. *Proceedings of the Royal Society: Biological Sciences* 269, s. 1645-1653. 2002.
- Morey D.F., Aaris-Sørensen K.: Paleoeskimo Dogs of the Eastern Arctic. *Arctic* 55, s. 44-56. 2002.
- Muus B.: *The Bathypolypus-Benthoctopus* of the North Atlantic (Octopodidae, Cephalopoda). *Malacologia* 44, s. 175-222. 2002.
- Møbjerg N.: Nefridier regulerer dyrs vand- og saltbalance. *Dansk Naturhistorisk Forenings Årsskrift* 12, s. 22-28. 2002.
- Møller O.S.: På krebsdyrjagt på Baja California – en krebs-

- dyrmands odysseé. Dansk Naturhistorisk Forenings Årsskrift 12, s. 40-44. 2002.
- Møller P.R., Jordan A.D., Nielsen P.G., Steffensen J.F.: Phylogenetic position of the cryopelagic codfish genus *Arctogadus* Drjagin, 1932 based on partial mitochondrial cytochrome b sequences. Polar Biol 25, s. 342-349. 2002.
- Møller P.R., Nielsen J.G.: Besværlige brosmekvabber. Dyr i natur og museum 2, s. 20-23. 2002.
- Nielsen C.: Entoprocta. i: Atlas of Marine Invertebrate Larvae s. 397-409. C.M. Young, M.A. Sewell & M.E. Rice. Academic Press, London 2002.
- Nielsen C.: Bryozoa (Entoprocta: 'Moss' Animals). i: Encyclopedia of Life Sciences s. 475-479. A. O'Daly. Macmillan Reference, London 2002.
- Nielsen C.: Entoprocta. i: Encyclopedia of Life Sciences s. 345-346. A. O'Daly. MacMillan Reference, London 2002.
- Nielsen C.: Protostomia and Deuterostomia. i: Encyclopedia of Evolution vol. 2 s. 961-963. M. Pagel. Oxford Univ. Press, New York 2002.
- Nielsen C.: Ciliary filter-feeding structures in adult and larval gymnolaemate bryozoans. Invertebrate Biology 121, s. 255-261. 2002.
- Nielsen C.: The phylogenetic position of Entoprocta, Ectoprocta, Phoronida and Brachiopoda. Integrative and Comparative Biology 42, s. 685-691. 2002.
- Nielsen C., Meier R.: What cell lineage tell us about the evolution of Spiralia remains to be seen. Evolution 56(12), s. 2554-2557. 2002.
- Nielsen J.G.: Revision of the Indo-Pacific species of *Neobythites* (Teleostei, Ophidiidae), with 15 new species. Galathea Report 19, s. 1-105. 2002.
- Nielsen J.G., Cohen D.M.: Notes on *Bythites* (Pisces, Bythitidae), with a new genus for *B. hollisi*. Arch. Fish. Mar. Res. 50, s. 49-54. 2002.
- Nielsen P.G.: Molecular phylogeny of Tornier's cat snake (*Crotaphopeltis tornieri*), endemic to East African mountain forests: biogeography, vicariance events and problematic species boundaries. J. Zool. Syst. Evol. Research 40, s. 46-56. 2002.
- Nielsen P.G.: Radiation within the advanced snakes (Caenophidia) with special emphasis on African opisthognath colubrids, based on mitochondrial sequence data. Biological Journal of the Linnean Society 72, s. 99-114. 2001.
- Nieukerken E.J.v., Koster J.C., Karsholt O.: *Phyllonorycter irmella*: a junior synonym of the common *P. lautella* (Gracillariidae). Nota Lepidopterologica 24, s. 41-45. 2002.
- Olesen J.: Branchiopod phylogeny – continued morphological support for higher taxa like the diplostraca and cladocera, and for paraphyly of 'conchostraca' and 'spinicaudata'. Crustaceana 75, s. 77-84. 2002.
- Ortvad T.E., Pedersen K., Thorup K.: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2001. Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 96, s. 147-160. 2002.
- Petersen G.H.: Nye muslingearter i Østersøen. Dyr i natur og museum 1, s. 25-28. 2002.
- Petersen J.F.T., Meier R.: Assessing species richness of Diptera using museum collections. i: 5th International Congress of Dipterology, Brisbane s. 189. Australia 2002.
- Pont A.C., Meier R.: The Sepsidae (Diptera) of Europe. Fauna Entomologica Scandinavica 37, s. 1-221. 2002.
- Post M.H.: Om at bringe liv i *Archaeopteryx*. Dyr i natur og museum 1, s. 17-20. 2002.
- Rabøl J., Rahbek C.: Population trends in Baltic passerine migrants, elucidated by a combination of ringing data and point- and summer-counts indices. Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 96, s. 15-38. 2002.
- Rapp H.T., Tendal O.S.: COBICE, kalksvampe og Zoologisk Museums grønlandske samlinger. Dyr i natur og museum 2, s. 28-31. 2002.
- Rasmussen A.R.: En systematisk analyse af havslanger og deres nærmeste slægtninge. Dyr i natur og museum 1, s. 14-16. 2002.
- Rasmussen G.H., Therkildsen B.: Knud Larsen. Dansk Naturhistorisk Forenings Årsskrift 12, s. 61-67. 2002.
- Rasmussen J.B.: A review of the African members of the genus *Micrelaps* Boettger 1880 (Serpentes atractaspidae). Tropical Zoology 15, s. 71-87. 2002.
- Rigelsen C.V.: Et nyt kig på de danske edderkopper. Dyr i natur og museum 2, s. 9-12. 2002.
- Riisgård H.U., Gremare A., Amouroux J.M., Charles F., Vétion G., Rosenberg R., Nielsen C.: A comparative study of water processing in two filter-feeding polychaetes (*Ditrupea arietina* and *Euchone papillosa*) from two different habitats. Marine Ecology Progress Series 229, s. 113-126. 2002.
- Riisgård H.U., Larsen P.S., Nielsen C.: Filtrerende bryozoaer, partikler og strømmende vand. Naturens Verden 5, s. 12-23. 2002.
- Rogers A., Billett D., Berger W., Flach E., Freiwald A., Gage J., Hebbeln D., Heip C., Pfannkuche O., Ramirez-Llodra E., Medlin L., Sibuet M., Soetaert K., Tendal O.S., Vanreusel A., Włodarska-Kowalczyk M.: Life at the Edge: Achieving Prediction from Environmental Variability and Biological Variety. i: Ocean Margin Systems s. 387-404. Springer, Heidelberg, Tyskland 2002.
- Romdal T.S.: First hard evidence of altitudinal migration in Aftropical forest birds from the Udzungwa Mountains, Tanzania. i: The IX European Ecological Congress (Eureco '02) s. 1. Lund University, Sweden 2002.
- Roy M.S., Sponer R., Fjeldså J.: Molecular systematics and evolutionary history of akalats (genus *Sheppardia*): a pre-Pleistocene radiation in a group of African forest birds. Mol.Phyl.Evol. 18, s. 74-83. 2001.
- Scharff N.: Marie Hammer. Dansk Naturhistorisk Forenings Årsskrift 12, s. 68-73. 2002.
- Schiøtte T., Tendal O.S.: Oversigt over Grønlands benthiske invertebrater. i: 12. Danske Havforsker møde s. 217-219. Dansk Nationalråd for Oceanologi og Biologisk Institut, Århus Universitet. Biologisk Institut, Århus Universitet, Århus 2002.
- Schjellerup I., Espinoza C., Quipusco V., Fjeldså J.: Yanchala – La gente y la biodiversidad. i: Diva Tech. Rep. 10 s. 5. Inst. Kalø, 2001.
- Schmidt S., Vilhelmsen L.: Revision of the Australasian genus *Orussobaius* Benson, 1938 (*Hymenoptera*, *Symphyla*, *Orussidae*). Australian Journal of Entomology 41, s. 226-235. 2002.
- Shunatova N.N., Nielsen C.: Putative sensory structures in marine bryozoans. Invertebrate Biology 121, s. 262-270. 2002.
- Simonsen T.J.: Wing scale covering supports close relationship between *Callipielus* and *Dalaca*, Austral South American Ghost Moths (Lepidoptera: Hepialidae). Stud-

- ies on Neotropical Fauna and Environment 37(1), s. 65-69. 2002.
- Steeman F.A.: Kreationismens rødder og udvikling. Dansk Naturhistorisk Forenings Årsskrift 12, s. 8-21. 2002.
- Sørensen L.L., Coddington J., Scharff N.: Inventorying and Estimating Subcanopy Spider Diversity Using Semi-quantitative Sampling Methods in an Afrotropical Forest. Environmental Entomology 31, 2, s. 319-330. 2002.
- Sørensen M.V.: Tredimensional modellering – et nyt redskab for den zoologiske morfologi. Dansk Naturhistorisk Forenings Årsskrift 12, s. 29-35. 2002.
- Sørensen M.V.: On the evolution and morphology of the rotiferan trophi, with a cladistic analysis of Rotifera. Journal of Zoological Systematics and Evolutionary Research 40, s. 129-154. 2002.
- Sørensen M.V.: Phylogeny and jaw evolution in Gnasthomulida, with a cladistic analysis of the genera. Zoologica Scripta 31, s. 461-480. 2002.
- Sørensen M.V., Kristensen R.M.: Ny dyregruppe, Micrognathozoa, fundet i Grønland. Dyr i natur og museum 1, s. 10-13. 2002.
- Sørensen M.V., Sterrer W.: New characters in the gnasthomulid mouth parts revealed by scanning electron microscopy. Journal of Morphology 253, s. 310-334. 2002.
- Tendal O.S.: Færøernes undervandsverden: fiskevand og forskervand. Dyr i natur og museum 1, s. 21-24. 2002.
- Tendal O.S.: Gear come, serve and go – the swap or Hempen Triangle. Deep Sea Newsletter 31, s. 12-15. 2002.
- Tendal O.S.: Undersøgelser 1996-2000 af invertebrat bundfaunaen i Thailands EEZ i Andamanerhavet: togter, prøvetagning, samlinger og generelle resultater. i: 12. Danske Havforsker møde s. 132-133. Dansk Nationalråd for Oceanologi og Biologisk Institut, Århus Universitet. Biologisk Institut, Århus Universitet, Århus 2002.
- Tendal O.S.: Færøernes marine bundfauna-projekt (BIO-FAR) – i går, i dag og i morgen. i: 12. Danske Havforsker møde s. 224-225. Dansk Nationalråd for Oceanologi og Biologisk Institut, Århus Universitet. Biologisk Institut, Århus Universitet, Århus 2002.
- Tendal O.S.: Livid a havbotninum kring Føroyar i visindaligum brennidepli. Frødi 2, s. 32-37. 2002.
- Tendal O.S., Bussarawit S., Aungtonya C.: On the Thai-Danish Scientific Cooperation Programme and The deep-water fauna of the Andaman Sea Continental Margin. Deep Sea Newsletter 31, s. 10-12. 2002.
- Tendal O.S., Land J.v.d.: Xenophyophora. i: European Register of Marine Species s. 78-79. Frankrig 2001.
- Toft S., Scharff N.: (ed.). European Arachnology 2000. 358s. Aarhus University Press, Århus 2002.
- Valqui T., Fjeldså J.: *Atlapetes melanopsis* nom. nov. for the Black-faced Brush-finch. Ibis 144, s. 343. 2002.
- Vilhelmsen L., Smith D.R.: Revision of the "ophrynopine" genera *Argentophrynopus*, n.gen., *Guiglia* Benson 1938, *Kulcania* Benson 1935, *Ophrynon* Middlekauff 1983, *Ophrynopus* Konow 1897, and *Stirocorsia* Konow 1897 (Hymenoptera: Oirussidae). Insect Systematics & Evolution 33, s. 387-420. 2002.
- Walker B., Fjeldså J.: Field Guide to the Birds of Machu Picchu. 217 s. Machu Picchu Program, Cusco, Peru Profonape Peru 2002.
- Walther B.A., Rahbek C.: Where do Palaearctic migratory birds overwinter in Africa? Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 96, s. 4-8. 2002.
- Wolff T.: Spændende nye danske krabber: en kæmpe og en svampesamlever. Dyr i natur og museum 2, s. 2-4. 2002.
- Wolff T.: Farverig præsentation af Grønlands smådyr. Naturens Verden 11-12, s. 52-53. 2001.
- Wolff T.: The Danish Dana Expedition 1928-1930: Purpose and accomplishments, mainly in Pacific. i: Oceanographic History – the Pacific and Beyond s. 196-203. Scripps, California 2002.
- Wolff T.: En nyskabelse af europæiske dimensioner – Det Zoologiske Museum i Krystalgade. i: Uden for murene – Fortællinger fra det moderne gennembruds København s. 186-197. Gads Forlag, København 2002.
- Wolff T.: Runde begivenheder i glimt. Naturkalenderen 2003, s. 198-202. 2002.
- Wolff T.: To krabber, *Dromia personata* og *Paramola cuvieri*, nye for Danmark, en krabbe under mulig udbredelse mod Danmark samt om mudderkrebsen *Axius nodulosus*. Flora og Fauna 108(4), s. 87-94. 2002.
- Ziegler T., Rasmussen J.B.: Hemipenial variation in the African snake genus *Crotaphoeltis* Fitzinger, 1843 (Serpentes, Colubridae, Boiginae). Bull. Nat. Hist. Mus. Lond. (Zool.) 68(2), s. 51-55. 2002.

Botanisk Museum og Centralbibliotek

Ledelse pr. 1.2.2002

Museumsbestyrer er Ib Friis. Bestyrelsen består desuden af Peter Wagner, Ruth Nielsen og Mona Nissen. Henrik Ærenlund Pedersen (vicemuseumsbestyrer) og Inger Marie Refskou Poulsen (biblioteksrepræsentant) er observatører.

Organisation

Fagligt er der en opdeling i museet og biblioteket. Museet indgår i Statens Naturhistoriske Museum, som er et centralmuseum under museumsloven.

Opgaverne er pasning, forøgelse og udnyttelse af samlingerne, katalogisering og udlån, samt forskning, formidling og undervisning.

Adresse

Gothersgade 130
1123 København K.
Telefon 35 32 22 00
Fax 35 32 22 10
bm@bot.ku.dk
www.botaniskmuseum.dk

Museumsbestyrerens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Museet indgår fortsat i EUs COBICE-program, som blev forlænget i 2002.

Digitaliseringen af bibliotekets beholdning af bøger og tidsskrifter er i 2002 blevet åbnet for brugerne i den udstrækning, stregkodning har fundet sted.

Personaleforhold

Lektor Gert Steen Mogensen har fratrådt sin stilling pr. 31. december 2002.

Forskningsvirksomhed

Forskningen tager udgangspunkt i samlingerne og omfatter taksonomi, fylogeni, biodiversitet, biogeografi, floristik, botanikkens historie og nomenklatur inden for karplanter, mosser, alger, laver og svampe.

1. Karplanter

1.1. Revisioner og andre taksonomiske projekter

En monografi over slægten *Pouzolzia* (Urticaceae) i den Gamle Verden er indsendt (I. Friis med M. Wilmot-Dea, Kew).

De biosystematiske undersøgelser af slægten *Dactylorhiza* (Orchidaceae) er fortsat. To artikler er indsendt (H.Æ. Pedersen; den ene med M. Hedrén, Lund).

Undersøgelserne af sydøstasiatiske orkidéer er fortsat. En artikel med beskrivelse af en ny slægt (H.Æ. Pedersen med P. Suksathan og S. Indhamusika, Chiang Mai) og en om samlingerne af thailandske orkidéer i København

(H.Æ. Pedersen) er indsendt. Et ph.d.-projekt om slægten *Pomatocalpa* er påbegyndt (S. Watthana).

Fire taksonomiske artikler om familien Lamiaceae (heraf to med A. Paton, Kew) er indsendt (O. Ryding).

1.2. Florahåndbøger

Til Flora of Ethiopia and Eritrea er udarbejdet en behandling af familien Solanaceae (I. Friis).

Til Flora of Somalia er udarbejdet en behandling af slægten *Solanum* (Solanaceae); familierne Ebenaceae og Sapotaceae er indsendt (I. Friis).

Det reviderede manuskript vedr. Lamiaceae til Kubitzkis "Families and Genera of Vascular Plants" er indsendt (12 forfattere inklusiv O. Ryding).

1.3. Floristik og økologi

Biodiversitetsanalyser med data fra floraerne for Etiopien/Eritrea, Djibouti og Somalia er under udarbejdelse (I. Friis med A.-M. Bürger og M. Thulin, Uppsala).

En GIS-analyse af arter af Solanaceae på Afrikas Horn er påbegyndt (I. Friis).

1.4. Økonomisk botanik og historie

En artikel med en oversigt over Oeders rejser i Norge er indsendt (P. Wagner).

2. Mosser

To manuskripter om slægten *Seligeria* i Ural er accepteret (G.S. Mogensen og I. Goldberg).

En checkliste over grønlandske mosser (med synonymer) er under udarbejdelse (I. Goldberg og G.S. Mogensen).

3. Alger

Undersøgelsen af Østersøens kransnålalger er fortsat; Botanisk Museums samlinger er revideret og registreret (R. Nielsen med hjælp fra gæsteforskere).

Studiet af andre danske havalger er fortsat med henblik på en samlet bearbejdning; enkelte specielle arter er indsamlet. En opdateret elektronisk version af checklisten er udarbejdet og lagt på internettet (R. Nielsen).

4. Laver

Artikler om lavparasitter på Island og i Norge er udarbejdet (V. Alstrup).

Den danske lav-checkliste er opdateret og foreligger nu i en trykt og en elektronisk udgave. Der forberedes en checkliste over lavparasitter; en artikel om tilføjelser til den danske flora er udarbejdet (V. Alstrup).

To artikler om en række interessante og for Grønland nye arter er færdiggjort (E.S. Hansen).

En artikel om de epilithiske laver i Inglefield Land i relation til deres substrat er under udarbejdelse (E.S. Hansen med B. Thomasson og P. Dawes, GEUS).

En artikel om danske arter af familien Teloschistaceae er færdiggjort (E.S. Hansen med S.N. Christensen, I. Kärnefelt, Lund og S. Kondratyuk, Kiev).

5. Svampe

Der arbejdes på en funga over Grønlands ca. 180 arter af Helotiales (H. Knudsen med A. Raitviir, Tartu).

En bog om de sibiriske poresvampe er under udarbejdelse (H. Knudsen med V. Mukhin, Ekaterinburg, H. Kotiranta, Helsinki og P. Corfixen).

En artikel om det alpine element af basidiesvampe i de polske Tatraberger er under udarbejdelse (H. Knudsen med A. Ronikier, Kraków).

Der arbejdes på to artikler om de europæiske hummerskørhatte (H. Knudsen med S. Adamcik, Bratislava).

Satsningsområder

Museet deltager i miljøområdet under universitetets satsningsområde Nord/Syd. To afrikanske studerende, fra hhv. Uganda og Tanzania (finansieret af ENRECA-program) er vejledt (I. Friis).

Faglige og administrative hverv

I. Friis er formand for den Internationale Nomenklaturkomité for Frøplanter, for Videnskabernes Selskabs udvalg for udadrettet Virksomhed og for den danske nationalkomité for biologi; han har med H. Balslev, Aarhus Universitet forberedt et internationalt symposium, "Plant Diversity and Complexity Patterns – Local, Continental and Global Dimensions", der afholdes i 2003.

Bedømmelsesudvalg

O. Ryding var opponert ved forsvaret af en disputats i Uppsala, Sverige.

Formidling

Museal virksomhed

Museets samlinger omfatter nu 2.530.991 indsamlinger (reduktionen i forhold til 2001 skyldes fornyede optællinger i to delherbarier). De blev benyttet af museets stab samt af ca. 430 gæster.

I løbet af året indgik der 19.055 nye indsamlinger til museet (10.763 karplanter, 51 mosser, 1.098 alger, 1.914 laver og 5.229 svampe). Af disse er 11.394 kommet som gaver, 2.251 som bytte, 590 som køb og 4.820 som egne indsamlinger.

Specielt bør det nævnes, at Henry Dissing har foræret museet en stor samling bægersvampe.

Til brug for videnskabelige studier har museet formidlet 42 indlån med 1.433 indsamlinger til danske forskere, mens 118 udlån med 5.279 indsamlinger blev sendt til udenlandske institutioner.

Der er besvaret 84 forespørgsler fra private og fra offentlige myndigheder.

For en ekstraordinær bevilling (UMTS-midler) er der indkøbt digitalt fotoudstyr og påbegyndt en systematisk af-fotografering af museets typeeksemplarer.

Udstillingsvirksomhed

Årets udstilling hed "Krydderier — fra Paradisfrø til Dyvelsdræk". Den løb fra 22. juni til 25. august samt fra 12. til 21. oktober og blev besøgt af 6.675 personer. To foldere om krydderier (en på dansk og en på engelsk) blev udarbejdet og solgt i forbindelse med udstillingen. Desuden blev der arrangeret en krydderismagning samt demonstrationer af udstillingen og af krydderplanter i Botanisk Have for grupper af besøgende. Udstillingens kurator var O. Ryding, mens J. Andersen og B. Petersson stod for det udstillingstekniske.

Biblioteksvirksomhed

Botanisk Centralbibliotek betjener primært forskere og studerende, men er også hovedfagbibliotek for botanik i Danmark og har dermed pligt til offentligt udlån.

Der blev i 2002 udlånt 7.916 bind, hvoraf de 2.783 var hjemlån, mens 5.133 blev fremlagt til brug på læsesalen.

Som mellembyslån blev der ekspederet 182 bøger og 2.039 fotokopier. Der kom 1.777 besøgende.

Tilvæksten i bøger (355) skyldtes primært en ekstraordinær bevilling (UMTS-midler); antallet af tidsskriftårgange blev næsten opretholdt (961). Bestanden af bibliografiske enheder er nu oppe på 147.500.

Skoletjeneste

Som følge af omstrukturering (de besøgende betjenes nu af to studerende) måtte skoletjenesten holde lukket indtil marts. Derefter blev den benyttet af 70 skolegrupper med i alt 1.507 personer.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforskere

Museet har haft følgende langtidsgæster:

S. Adamcik (Bratislava) for at studere *Russula*.

A.D. Gumieniak (Katowice) for at studere *Orchis morio*.

H. Margonska (Gdansk) for at studere *Malaxis*.

A. Miskiewicz (Kraków) for at studere *Entoloma*.

E. Polemis (Kalamata) for at studere græske svampe.

C.D. Preston (Huntingdon) for at studere *Potamogeton*.

J. Urbaniak (Wroslaw) for at studere kransnålalger.

Forskningsophold i udlandet

V. Alstrup har samlet laver i Tanzania.

I. Friis har samlet planter i Etiopien og været gæsteforsker ved herbarier i England og Italien.

E.S. Hansen har gennemført floristiske undersøgelser af laver i Grønland.

H. Knudsen har samlet svampe i Polen, Rusland og Kina.

H.Æ. Pedersen og S. Watthana har samlet orkidéer i Thailand.

Henrik Ærenlund Pedersen, fg. museumsbestyrer

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	8,25	0,37	8,62
DVIP	0,08	0,02	0,10
STIP	13,01	0,00	13,01
Årsværk i alt	21,35	0,39	21,74
Løn	7.655	161	7.816
Frikøb	2	1	3
Øvrig drift	786	427	1.213
Anskaffelser	1.709	78	1.788
Bruttototal t.kr.	10.153	667	10.820

Stab

VIP Internt finansieret

Bürger, Anne-Marie Christiansen; forskningsass.

Friis, Ib; professor.

Goldberg, Irina; forskningsass.
Hansen, Eric Steen; lektor.
Knudsen, Henning Jørgen; lektor.
Lange, Christian; adjunkt.
Mogensen, Gert Steen; lektor.
Nielsen, Ruth; lektor.
Pedersen, Henrik Ærenlund; lektor.
Ryding, Per Olof; lektor.
Wagner, Peter Henrik; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Høeg, Katja Anker; forskningsass.

Fondsbevillinger

Rambøll, Hannemann og Højlund

– Capacity Building in the Field of Biodiversity, Queen Si-rikrit Bot. Garden (Ib Friis) kr. 720.000.

Publikationer

- Bürger A-M.C.: A study – using WORLDMAP – of distributions of African savanna plants. *Systematics and Geography of Plants* 71(2), s. 301-312. 2002.
- Christensen S.N., Johnsen I., Søchting U.: Vegetationsudvikling på heder i Ringkøbing amt fra 1985 til 2002. 1-31 s. Botanisk Institut København 2002.
- Friis I.: Gunnar Seidenfaden (1908-2001): Arctic explorer, ambassador and orchidologist. *Taxon* 51, s. 405-411. 2002.
- Friis I.: Progress with the botanical exploration of Ethiopia and Eritrea during the last forty years. *Systematics and Geography of Plants* 71(2), s. 165-186. 2002.
- Friis I.: Artiklen “dækfrøede”. i: Den Store Danske Encyclopædi; Supplementsbind s. 192-195. D. Löb et al. (eds.). Danmarks Nationalleksikon, 2002.
- Friis I., Bidgood S.: Additional observations on *Dombeya kefaensis* (Sterculiaceae) and the diversity of *Dombeya* in SW Ethiopia. *Nordic Journal of Botany* 21, s. 337-340. 2001.
- Hansen E.S.: Lichens from Inglefield Land, NW Greenland. *Willdenowia* 32, s. 105-125. 2002.
- Hansen E.S.: Lichenes Danici Exsiccati Fasc. X (Nos. 226-250) & Fasc. XI (Nos. 251-275). 1-29 s. København 2002.
- Hansen E.S.: Lichenes Groenlandici Exsiccati Fasc. XXI (Nos. 801-825) & Fasc. XXII (Nos. 826-850). 1-28 s. København 2002.
- Hansen E.S.: Lichens from Ammassalik Ø, Southeast Greenland. *Folia Cryptogamica Estonia* 39, s. 1-10. 2002.
- Hansen E.S.: Various impressions from the monitoring work in Qussuk and Sangujaassuit north of Nuuk in the summer of 1997. i: Monitoring large herbivore effects on vegetation in Greenland – Workshop report. Technical Report No. 47 s. 13-13. Arild Landa (ed.). Greenland Institute of Natural Resources, Nuuk 2002.
- Hansen E.S.: Vegetation variability, distribution, radiation effects and coast inland gradients. i: Monitoring large herbivore effects on vegetation in Greenland – Workshop report. Technical Report No. 47 s. 23-24. ed. Arild Landa. Greenland Institute of Natural Resources, Nuuk 2002.
- Hansen E.S.: Reindeer lichens and UV-B, mapping, future scenarios. i: Monitoring large herbivore effects on vegetation in Greenland – Workshop report. Technical Report No. 47 s. 17-18. ed. Arild Landa. Greenland Institute of Natural Resources, Nuuk 2002.
- Knudsen H.: Sopp for nybegynnere. 1-128 s. H. Aschehoug & Co. Norge 2001.
- Knudsen H.: Våra vanliga svampar. 1-128 s. Albert Bonniers Förlag, Stockholm 2001.
- Knudsen H., Rosendahl S.: D.J. McLaughlin E.G. Mclaughlin & P.A. Lemke (vol.eds.): Systematics and Evolution, Part B. In: K. Esser & P.A. Lemke (eds.): *The Mycota VII.* – Springer Verlag Berlin Heidelberg New York 2001, 259 pp. *Mycorrhiza* 2002:12, s. 223-223. 2002.
- Nielsen R.: The Danish Charophytes. *Schriftenr. Landschaftspflege Naturschutz* 72, s. 37-38. 2001.
- Nielsen R.: Ilanddrevne havalger. *Urt* 26, s. 24-27. 2002.
- Nielsen R.: Færøernes havalger. 1s. Dansk Nationalråd for Oceanografi & Biologisk Institut, Aarhus Universitet, Aarhus 2002.
- Nielsen R.: Eitt sindur um stórtara í Føroyum. *Frødi* 1/2002, s. 5-10. 2002.
- Pedersen H.Æ.: Floristiske meddelelser fra Dansk Herbarium, IV. Noter om Kamillebladet Månerude, Farve-Mysike og Thors Blærerod. *Urt* 26(3), s. 82-86. 2002.
- Pedersen H.Æ., Faurholdt N.: Ophrys – versuchsweise Definitionen der Kategorien Art, Unterart und Varietät in der Gattung und einige daraus resultierende taxonomische Änderungen. *Die Orchidee* 53(3), s. 341-346. 2002.
- Robbrecht E., Degreef J., Friis I. (ed.). *Plant Systematics and Phytogeography for the Understanding of African Biodiversity. Proceedings of the XVIth AETFAT Congress held at the National Garden, Belgium, August 28-September 2, 2000.* In *Systematics and Geography of Plants* 71(2). 90-1152s. 2002.
- Robbrecht E., Degreef J., Friis I.: Plant systematics and phytogeography for the understanding of African biodiversity. Introduction to the Proceedings of the XVIth AETFAT Congress. *Systematics and Geography of Plants* 71(2), s. 101-114. 2002.
- Ryding P.O.: Count F.C. Raben's Brazilian herbaria. *Taxon* 51, s. 369-376. 2002.
- Ryding P.O.: Spices – from grains of paradise to devil's dung. 1-16s. København 2002.
- Ryding P.O.: Eksotiske frugter hos de sydøstasiatiske købmænd i København. *Urt* 26, s. 94-101. 2002.
- Ryding P.O.: Intraspecific classification of *Aeollanthus myrranthus* (Lamiaceae). *Kew Bulletin* 57, s. 755-758. 2002.
- Ryding P.O.: Myxocarpy in the Nepetoideae (Lamiaceae) with notes on myxocarpy in general. *Systematics and Geography of Plants* 71, s. 503-514. 2002.
- Ryding P.O., Sterll M.: Krydderier – fra paradiskorn til dyvelsdræk. 1-16s. København 2002.
- Sterll M.: Gensyn med Hvidløgstræet – *Gallesia gorazema* Moq (Phytotaccaceae) – En skæv vinkel på botanikeren P.W. Lund. *Dansk Dendrologisk Årsskrift* 18, s. 31-49. 2001.
- Sterll M.: *Clematis montana* Buch.- Ham. ex DC. (Ranunculaceae) – Bjergskovranke. Portræt af en gæst fra Verdens Tag. *Dansk Dendrologisk Årsskrift* XX, s. 61-69. 2002.
- Sterll M., Holten B.: Vikingerne i Brasilien. *Skalk* nr. 5., oktober 2001, s. 20-27. 2001.

- Vikstrøm T., Pedersen H.Æ.: Prikløbet Gøgeurt (*Dactylorhiza majalis* subsp. *praetermissa*) i Østdanmark – forekomst og oprindelse. *Flora og Fauna* 108(3), s. 57-64. 2002.
- Wagner P.H.: O mundo das plantas nas pinturas de Albert Eckhout. The plant world of Albert Eckhout's paintings. i: *Albert Eckhout volta ao Brasil. Albert Eckhout returns to Brasil* s. 197-199. Berlowicz, B Barbara et al. Instituto Ricardo Brennand, Nationalmuseet, Recife, Brazil 2002.
- Wagner P.H.: The botanic world in Eckhout's paintings. i: *Albert Eckhout volta ao Brasil 1644-2002. Albert Eckhout returns to Brazil 1644-2002. Simpósio internacional de especialistas. International experts symposium. Recife/Brasil* 13.-14. september 2002 s. 305-315. Elly de Vries. Instituto Ricardo Brennand, Recife, Brazil 2002.
- Wilmot-Dear C.M., Friis I.: Two notes on Urticaceae: a correction in *New World Pouzolzia*, and a new species record of *Droguetia* for Madagascar. *Kew Bulletin* 57, s. 1005-1006. 2002.

Botanisk Have

Ledelse pr. 1.2.2002

Instituttleder er professor, dr.scient. Ole Hamann.

Bestyrelsen består af institutlederen, viceinstitutleder, lektor, lic.scient. Knud Ib Christensen, lektor, cand.hort. Folmer Arnklit og TAP-repræsentant, gartnerformand Jens Andersen.

Organisation

Botanisk Haves formål, opgaver og organisation er fastlagt ved Undervisningsministeriets Bekendtgørelse om Københavns Universitets Naturhistoriske Museer m.v. og Botanisk Have (bekendtgørelse nr. 586 af 24. juni 1994). For den interne organisation i haven henvises til KUs Årbog 1999.

Adresse

Øster Farimagsgade 2 B
1353 København K
Telefon 35 32 22 22
Fax 35 32 22 21
bothave@bot.ku.dk
www.botanic-garden.ku.dk

Instituttlederens årsberetning

2002 blev et meget vanskeligt år, stærkt præget af fortsatte nedskæringer. En planlagt genbesættelse af gartnerstillinger måtte udskydes til 2003, og yderligere reduktioner i arbejdsopgaver og plantesamlinger måtte gennemføres. Men havens personale søgte på forbilledlig vis at opretholde de væsentligste funktioner og samlinger – grundlaget for at haven kan opfylde sine formål som universitetshave.

Botanisk Have ser fortsat med bekymring på udviklingen: Haven huser en enestående samling af planter med dertil hørende dokumentation og information, som er resultatet af en årelang og kontinuerlig indsats. De stadige nedskæringer betyder, at værdifulde samlingselementer og den dertil knyttede ekspertise risikerer at gå tabt. Meget store dele af plantesamlingen er unikke og vil ikke kunne erstattes eller genopbygges, hvis de først er forsvundet.

2002 blev også præget af den internationale evaluering af faget botanik ved KU. Botanisk Have noterede sig med glæde evalueringsgruppens generelt positive vurdering af Botanisk Have, og ikke mindst gruppens fremhævelse af, at haven og dens faciliteter udnyttes godt til forskning, undervisning og formidling i overensstemmelse med sit formål. Evalueringsgruppen gav også en række specifikke anbefalinger til forbedringer og fremtidig udvikling, hvilket haven naturligvis vil arbejde videre med i den kommende tid.

Forskningsvirksomhed

1. Taxonomi, fylogeni, plantegeografi og økologi

1.1. Taxonomi, biogeografi og evolution hos Klitfyr (*Pinus contorta*) (K.I. Christensen).

1.2. Studier i Rosaceae subfam. Maloideae som del af et 3-årigt SNF-rammeprojekt "Artsdiversitet, endemisme og hybridisering belyst ved udvalgte plantegrupper på Balkanhalvøen". Heri indgår en række delprojekter omkring SEM-studier af pollen, biogeografi og fylogeni (K.I. Christensen og Botanisk Museum samt Botanisk Institut).

1.3. Taxonomiske studier af Enebær (*Juniperus*), Ledris (*Ephedra*) og andre gymnospermer i det vestlige Himalaya (K.I. Christensen sammen med G.H. Dar, University of Kashmir, Indien).

1.4. Flora Hellenica. Sigter mod at udarbejde en moderne, videnskabelig flora over de højere planter i Grækenland (K.I. Christensen i samarbejde med Göteborgs Botaniska trädgård og universiteterne i Patras og Lund). Herunder også studier over fylogeni og biogeografi hos Kongelys (*Verbascum*) i Grækenland (K.I. Christensen).

1.5. Atlas Flora Danica, Projekt Skånes Flora og Flora Nordica. Sigter mod at kortlægge forekomsten af karplanter i Danmark og Skåne og mod at udarbejde en moderne, videnskabelig flora over Nordens karplanter (K.I. Christensen sammen med andre nordiske botanikere).

1.6. Opbygning og udvikling af databaser til interaktiv identifikation og præsentation af information om planter (K.I. Christensen og J.D. Møller).

1.7. Galápagosøernes flora og vegetationsøkologi, med specielt henblik på vegetationsdynamik og naturbevarelse (O. Hamann).

1.8. Taxonomi og fylogeni hos Asteraceae og nærtstående familier, herunder Campanulaceae. I *Dahlia*-delprojektet er en artikel om hybridisering under redaktionel behandling, og en beskrivelse af 6 nye arter er i trykken (H.V. Hansen sammen med lektor emeritus J.P. Hjerting). Studiet af *Dahlias* historie er forsat (H.V. Hansen og R. Cook, Bristol).

2. Celle- og vævsbiologi

Vævslaboratoriet arbejder med vævskulturer af danske skovtræer og af udryddelsestruede planter. Projekterne sigter mod anvendelse inden for skovtræforædling og bevarelse af plantegenetiske ressourcer. Desuden arbejdes med vævskultur til fornyelse af havens samling af levende planter.

2.1. Udvikling af teknikker til *in vitro* formering af udryddelsestruede planter (P. Krogstrup, M.M.H. Kristensen, D. Gurskov og C. Nielsen).

2.2. Spiring og etablering af feltforsøg med *in vitro* klonede planter af Nordmannsgran (M.M.H. Kristensen, P. Krogstrup, D. Gurskov, C. Nielsen og E. Olsen).

2.3. Udvikling af metoder til *in vitro* formering af Eg (*Quercus*) med henblik på opformering af såkaldte plus-træer (M.M.H. Kristensen, P. Krogstrup og C. Nielsen).

2.4. Studier af kernetransplantationer i planter ("Dollykloning") (M.M.H. Kristensen, P. Krogstrup og C. Nielsen).

2.5. Studier af ionoptagelse i plantevævskulturer vha. ionkromatografiske metoder (P. Krogstrup, M.M.H. Kristensen og D. Gurskov).

3. Embryologi og anatomi

3.1. Cellemorfologiske studier af frugtudvikling hos Hirse (*Sorghum*) (J.D. Møller sammen med forskere fra Botanisk Institut og KVL).

3.2. Molekylærbiologiske undersøgelser af elmeved fra stenalderen (J.D. Møller i samarbejde med GEUS).

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

O. Hamann: Medl. af bedømmelsesudvalg til adjunktstilling og ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Århus Universitet.

H.V.Hansen: Medl. af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved University of Kalyani, West Bengal.

Konsulent og rådgivningsvirksomhed

Botanisk Have er medlem af Miljø- og Energiministeriets Videnskabsråd for Washingtonkonventionen/CITES.

Tillidshverv

F. Arnklit: Medl. af Fødevarerministeriets Plantenavneudvalg og formand for underudvalget for prydpalmer.

K.I. Christensen: Næstformand for Dansk Dendrologisk Forening; medl. af Nordisk Arboretudvalg, Fødevarerministeriets Plantenavneudvalg og Biblioteksudvalget for Botanisk Centralbibliotek.

O. Hamann: Formand for Stiftelsen Sorø Akademi Suserupudvalg; næstformand for best. for WWF Danmark; medl. af best. for the Galápagos Darwin Trust og Botanic Gardens Conservation International; councillor, International Association of Botanic Gardens; medl. af IUCN's World Commission on Protected Areas, Charles Darwin Foundation for the Galápagos Isles og den internationale dommerkomité ved Journées de Plantes de Courson; KUs tilsynsførende for Allindelille Fredsskov.

J.D. Møller: Medl. af best. for Dansk Dendrologisk Forening og af forretningsudvalget for Fonden for Træer og Miljø.

Formidling**Museal virksomhed***Samlinger, anlægsarbejder m.v.*

Som følge af mandskabsreduktionen har det været nødvendigt at fastholde indskrænkningen af havens åbningstider og fortsætte med ændringer og nedlæggelser af visse afsnit i haven: For eksempel er prydpalmebedene blevet reduceret til kun at omfatte indgangspartiet ved Nørrevold, de næreste bede i Dansk Kvarter er blevet sløjfet, og mosen er nærmest blevet braklagt.

På stenhøjene er et særligt afsnit nu tilplantet med grønlandske planter fra Arktisk Hus (huset ændret til brug for vinteropbevaring), og den ny græske stenhøj er blevet tilplantet med planter fra det oprindelige Flora of Greek Mountains projekt; i den forbindelse er et stort antal arter blevet kasseret.

Området bag Geologisk Museum på skrænten op til Rosenborg Bastion, hvor Observatoriet er placeret, er under total omlægning. Mange af de gamle træer og buske er fjernet og fjernet; i stedet vil der især blive plantet arter fra Sibirien, som er indsamlet af nogle af havens gartnere på de seneste års botaniske ekspeditioner til Rusland. I overensstemmelse med havens samlingspolitik betyder denne omlægning, at en del træer og buske af ukendt eller uvis oprindelse nu bliver erstattet med dokumenterede og naturindsamlede arter.

Havens frøkatalog, Index Seminum, indeholdt 2.060 numre. Ved årets udgang havde 215 bytteforbindelser nået at indsende bestillinger på 6.330 portioner frø, hvoraf det var muligt at levere 5.212.

I 2002 modtog haven 129 planter og 342 portioner frø, hvoraf 72 planter og 199 portioner frø var hjembragt fra Ural-bjergene af gartnerne K. Busse, B. Christensen, H. Kirkegård og L. Fjeldberg.

Ex situ bevaring af udryddelsestruede og sjældne arter
Haven har også i 2002 opformeret og leveret et antal frøplanter af den meget sjældne Vår-Kobjælde (*Pulsatilla vernalis*) til Randbøl Skovdistrikt, hvor arten genudplantes i naturen.

Frø- og genbanken

Frøindsamlingen og studiet af vilde danske arter er fortsat med tilgang af 425 accessioner. Den danske frø- og genbank rummer nu 6.800 accessioner af ca. 910 arter. Desuden opbevares en række af havens egne tilgange samt visse forskningsrelaterede og særligt bevaringsværdige frø på køl eller frost. I *in vitro* genbanken vedligeholdes kulturer af ca. 30 arter.

Plantebestemmelser og registrering

Planteregistreringen i det nye databasesystem BG-BASE er forløbet tilfredsstillende, selv om vedligeholdelse og opbygning af en database af dette omfang har vist sig at være særdeles arbejdskrævende. Ved årsskiftet omfattede registreringen af de levende planter i plantesamlingen 13.789 taxa, fordelt på 318 familier, 2.899 slægter og 12.163 arter. Tallene viser en fortsat nedadgående tendens, hvilket bl.a. afspejler, at dele af grønlands- og grækenlandssamlingen er blevet nedlagt, og at en stor del af planterne i engen og mosen i Dansk Kvarter har lidt samme skæbne. I sæsonen blev der skrevet 2.471 nye etiket-skilte til samlingen.

K.I. Christensen har foretaget 50 bestemmelser af planter fra havens plantesamlinger og ca. 130 bestemmelser af materiale indleveret af publikum.

Service til forskning og undervisning

Forsøgsafdelingen i Tåstrup og Kbh. har dyrket planter til 15 projekter for forskere fra Botanisk Institut, Botanisk Have og Kemisk Institut, DTU. Derudover dyrkes der både i Tåstrup og Kbh. et stort antal planter til Botanisk Instituts undervisningsforsøg.

2002: De sidste par år har det været muligt at hente oplysninger om Botanisk Haves plantesamling via havens hjemmeside. Dette har medført en meget stor stigning i antallet af henvendelser fra udenlandske forskere, som ønsker at få tilsendt friskt, men præpareret plantemateriale til forskellige forskningsprojekter. Det er imidlertid begrænset hvad der kan leveres, idet den fornødne arbejdskraft ikke er til rådighed.

2002: Havens plantesamling anvendes flittigt til forskellige former for undervisning, især af lærere og studerende fra KU, KVL og Farmaceutisk Højskole. Til klasse- og laboratorieundervisning har Botanisk Have desuden leveret 11.561 stk. levende materiale af 453 arter til Botanisk Institut, RUC, Folkeuniversitetet og den botaniske skoletjeneste. Størstedelen af materialet blev leveret til Botanisk Institut.

Sikkerhed og tekniske installationer

Sikkerheden for samlinger og udstyr er stadigvæk et problem; også i 2002 blev haven udsat for tyverier og hærværk, herunder forsøgsafdelingen i Tåstrup.

Bygningsdriften har bl.a. gennemført renoveringer af varmesystemet i Palmehuset, af olieopsamlings-sikringen på Palmehuspladsen, og af lokalerne i opsynshuset ved Gothersgade-indgangen.

Samarbejde med andre botaniske haver

Botanisk Have deltager i arbejdet i International Association of Botanic Gardens (IABG) og Botanic Gardens Conservation International (BGCI), hvor haven er Danmarks repræsentant i BGCI's European Consortium of Botanic Gardens.

Redaktionelle hverv

K.I. Christensen: Medlem af den redaktionelle ledelsesgruppe i Flora Nordica projektet. Fagkonsulent for Danmarks Nationalleksikon (supplementbindet).

O. Hamann: Medl. af red.-komitéerne for Biodiversity and Conservation og Candollea.

J.D. Møller: Redaktør af Dansk Dendrologisk Årsskrift.

Udstillingsvirksomhed og anden formidling

Botanisk Haves primære formidling sker gennem den permanente samling af levende planter, hvoraf størstedelen er tilgængelig for publikum.

Botanisk Have blev som sædvanligt stillet til rådighed for adskillige tv- og filmoptagelser og en række andre arrangementer. Sidst på året fik haven besøg af det kinesiske statsfjernsyn.

Igen i 2002 blev haven omtalt positivt i pressen ved mange lejligheder, og der blev afholdt et stort antal bestilte rundvisninger (firmaer, institutioner, interessegrupper, foreninger, oplysningsforbund og haveselskaber). Flere medarbejdere præsenterede haven i tv- og radioprogrammer, både i ind- og udland, og ved foredrag og forskellige andre arrangementer, og O. Hamann har holdt festforelæsning ved det Frie Universitet i Amsterdam, til ære for Daan Smit, afgående chef for det Frie Universitets botaniske have.

Havens opsynspersonale varetager en stor del af den daglige kontakt med publikum, og gartnere, butikspersonale og videnskabelige medarbejdere besvarede som sædvanlig mange spørgsmål fra publikum om botanik og plantedyrking.

Som tidligere år havde butikken forskellige temaer for plantesamlere, og interessen for butikkens frøsortiment var igen overvældende. Butikken var genstand for adskillige artikler i presse og ugeblade, bl.a. omkring dyrkning på fri-land af Hørpalme (*Trachycarpus fortunei*). Butikken bidrog således godt til formidlingsindsatsen.

I samarbejde med Østifternes Haveselskab arrangeredes en demonstration, hvor certificerede medlemmer af Dansk Træplejeforening klatrede og beskar store, gamle egetræer. I tilknytning til demonstrationen var der rundvisninger til havens mange seværdige træer.

F. Arnklit har som medlem af Fødevarerministeriets Plan-tenavneudvalg deltaget i udarbejdelsen af en omfattende liste over "Anbefalede Plantenavne", som forventes publiceret i 2003.

K.I. Christensen og H.V. Hansen bidrager til udarbejdelsen af en ny dansk ekskursionsflora (Ny Dansk Flora, Gads forlag), K.I. Christensen har leveret artikler til Danmarks Nationalleksikon (Supplementbindet), og H.V. Hansen har leveret artikler om de dyrkede georginere (*Dahlia*) oprindelse til Dahlia-Nyt.

M.M.H. Kristensen, P. Krogstrup og J. Find har leveret flere artikler om genteknologi og juletræer til Naturens Verden og PS Nåledrys.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Netværk

Botanisk Have/vævslaboratoriet er medlem af Bioteknologisk Center for Skovtræer.

Botanisk Have er medlem af "Statens Naturhistoriske Museum", en paraplyorganisation bestående af fakultetets tre museer og Botanisk Have. Med henblik på at styrke samarbejdet og de fælles museale funktioner har SNM i november 2002 indstillet til fakultetet at de fire institutter lægges sammen til én enhed.

Ole Hamann, institutleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	6,46	0,54	7,00
DVIP	0,01	0,00	0,01
TAP	37,70	1,12	38,82
Årsværk i alt	44,16	1,67	45,83
Løn	15.408	543	15.951
Frikøb	5	3	8
Øvrig drift	1.625	160	1.786
Anskaffelser	912	54	965
Bruttototal t.kr.	17.950	760	18.710

Stab

VIP Internt finansieret

Arnklit, Folmer; lektor.

Christensen, Knud Ib; lektor.

Hamann, Ole Jørgen; professor.

Hansen, Hans Vilhelm; lektor.

Krogstrup, Peter; lektor.

Møller, Jette Dahl; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Jørgensen, Bo Ivar; lektor.

Kristensen, Michael Mehlby Holst; adjunkt.

Fondsbevillinger

FLO Fair Trade Labelling Organizations

– Development of fairtrade criteria for ornamental pot-plants (Bo Jørgensen) kr. 44.400.

Publikationer

Arnklit F.: Index Seminum, Hortus Universitatis Haunien-sis, Anno 2001. 50 + IV s. Universitetets Botaniske Have Botanisk Have 2002.

Christensen K.I.: Typification of Linnaean plant names in Rosaceae: *Crataegus azarolus* L.; Sp. Pl.:477.1 May 1753 var. *azarolus*. Taxon nr. 51, s. 541. 2002.

- Christensen K.I.: *Crataegus*ID Database Version 2.00 (Oct 2002).-Old World *Crataegus* Identification Database using the XID Authoring System software. 65s. København 2002.
- Christensen K.I.: Korall-Hvidtjørn (*Crataegus rhipidohylla*) – en overset Hvidtjørn med potentiale som have- og landskabsplante. Dansk Dendrologisk Årsskrift nr. 20, s. 13-18. 2002.
- Christensen K.I.: Altai-Rødgran (*Picea abies* subsp. *obovata*) i Nordskandinavien. Dansk Dendrologisk Forening nr. 20, s. 5-11. 2002.
- Find J., Grace L., Krogstrup P.: Effect of anti-auxins on maturation of embryogenic tissue cultures of nordmanns fir (*abies nordmanniana*). *Physiologia Plantarum* 116, s. 231-237. 2002.
- Find J., Kristensen M.M.H., Krogstrup P.: Genteknologi og juletræer. PS Nåledrys nr. 42, s. 4-11. 2002.
- Find J., Kristensen M.M.H., Krogstrup P.: Rør blot ikke ved min gamle jul – gensplejsede juletræer. *Naturens Verden* 11/12, s. 2-13. 2002.
- Find J., Kristensen M.M.H., Krogstrup P.: Vegetativ formering – en genvej til idealmålene. PS Nåledrys nr. 42, s. 11-16. 2002.
- Hansen H.V., Hjerting J.P.: Oprindelsen af de dyrkede dahlia (georginer). *Dahlia-Nyt* 2000: 2, 3 og 4, s. 10. 2002.
- Møller J.D.: Botanisk Have. i: Med hjælp fra Ny Carlsbergfondet i dag s. 26-29. Anne Marie Nielsen. Rhodos, København 2002.
- Møller J.D.: (red.). Dansk Dendrologisk Årsskrift. 1-78 s. Eget Forlag, København 2002.
- Møller K.B., Christensen K.I.: Flora i Farver. 256 s. Politikens Forlag A/S, København 2002.
- Rasmussen P., Christensen K., Møller J.D.: Elmesyge i geologisk perspektiv. *Naturens Verden* nr. 1; årgang 85, 2002, s. 36-40. 2002.
- Vedel H., Møller J.D.: Træer og buske i landskabet. 1-239 s. Politikens Håndbøger Politikens Forlag A/S, København 2002.

Geologisk Museum

Ledelse pr. 1.2.2002

Museumsbestyrer Minik Rosing, vicebestyrer David A.T. Harper.

Bestyrelsesmedlemmer: Henning Haack og Nina Topp.
 Studenterrepræsentant: C. Dan Christensen.

Adresse

Øster Voldgade 5-7
 1350 København K
 Telefon 35 32 23 45
 Fax 35 32 23 25
 rcp@savik.geomus.ku.dk
 www.geologisk-museum.dk

Institutederens årsberetning

Geologisk Museum er Danmarks nationale museum for geologi.

Geologisk Museum har et nært samarbejde med Geologisk Institut (GI), bl.a. gennem fælles forskningsplanlægning. Museet er medlem af det nyetablerede Geocenter København med Geologisk Institut, Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser (GEUS), Dansk Lithosfærecenter (DLC) og Geografisk Institut som de øvrige parter.

Museet har en samarbejdsaftale med Grønlands Nationalmuseum og Arkiv i Nuuk og et formaliseret samarbejde med Botanisk Museum, Zoologisk Museum i Danmarks Naturhistoriske Museum, der varetager centralmuseumsfunktionen for naturhistorie.

Museet omfatter den mineralogiske samling, den petrografiske samling, meteoritsamlingen, den dynamisk-geologiske samling, den kvartærgeologisk-palæobotaniske samling, den invertebratpalæontologiske samling, den vertebratpalæontologiske samling samt bibliotek, arkiv og skolesamlingstjeneste.

Personaleforhold

Docent, lektor Walter Kegel Christensen afgik ved døden den 19. oktober.

Forskningsvirksomhed

Den mineralogiske samling

Samlingens forskning er koncentreret om alkaline forekomsters mineralogi, en videreførelse af en mangeårig tradition. Forskningen omfatter undersøgelser af enkeltminerale og mineralparageneser fra pegmatitter og hydrotermale årer specielt i Sydgrønland og tilsvarende forekomster i Canada, Namibia, Norge og Rusland. Hovedformålet er (a) at bidrage til den systematiske mineralogi med komplette beskrivelser af de fysiske (morfologiske, optiske mv.), krystalkemiske og krystallografiske egenskaber af såvel kendte men mangelfuldt beskrevne som nye mineral species, (b) at bidrage til kendskabet til pegmatitter og hydrotermale årer i alkaline komplekser og (c) at bidrage til Grønlands topografiske mineralogi.

1. I forbindelse hermed er der indleveret og blevet anta-

get afhandlinger om karupmøllerit-Ca, Na-komarovit begge fra Ilímaussaq og dravit fra Qârusulik. En afhandling om ewaldit og donnayit-(Y) fra Narssârssuk, den generelle del af en beskrivelse af det nye mineral taseqit og to beskrivelser af de optiske egenskaber af to nye mineraler fra Norge, er blevet afsluttet. Undersøgelser af bl.a. ancyllit (*sensu lato*) fra flere lokaliteter og en række mineraler fra Namibia er indledt (O.V. Petersen o. a.).

2. Undersøgelser af eudialytgruppens mineraler er fortsat. Den af IMAs kommission for nye mineraler og mineralnavne nedsatte subkommission til udarbejdelse af et nomenklaturesystem for eudialytgruppens medlemmer har indleveret en rapport, som nu er vedtaget af kommissionen. Krystalstrukturelle undersøgelser af ilimaussit og et par nye mineraler samt et nyt projekt om sjældne jordarters carbonater er indledt (O. Johnsen o.a.).

3. Studiet af rosenbuschit og låvenit-wöhlerit gruppernes mineraler og modulært relaterede mineraler fra Werner Bjerge, Østgrønland og fra anden proveniens er fortsat. Følgende arbejder er antaget til trykning: Kochite, a new member of the rosenbuschite group from the Werner Bjerge alkaline complex, East Greenland og Crystal chemistry of the rosenbuschite group (C.C. Christiansen, O. Johnsen o.a.).

Den petrografiske samling

Vulkansk aktivitet i sedimentbassiner under kontinentopbrydning.

Der fokuseres på den dynamiske udvikling fra den initiale opsprækning af kontinenter og dannelsen af riftdale med sedimentære bassiner over den begyndende drift af de opsplittede skorpedele og frem til dannelsen af oceanskorpen. De senere dele af denne udvikling kan ledsages af omfattende vulkansk aktivitet.

Forskningsprojekter

1. Der gennemføres et studium af sammenhængen mellem plateaubasaltvulkanisme og udviklingen af marine og lakustrine bassiner langs den kontinentale margin ved Disko og Nuussuaq i Vestgrønland. Ved at kombinere fotogrammetri, kemisk stratigrafi af vulkanske bjergarter og sedimentologi spores den laterale faciesudvikling, og sammenhængen mellem vulkanske bjergarter og klastiske sedimentter gennem udarbejdelsen af store geologiske snitpaneler. Fundet af snævre tidsvinduer bruges til at udlede vigtige bassinparametre og vulkanske udbruds-rater. Mange års observationer er kompileret sammen til det geologiske snitpanel Aaffarsuaq i skalaen 1:20.000. Den geologiske kompilation danner grundlaget for en monografi om Nuussuaq Bassinets basale vulkanske geologi og petrologi (A.K. Pedersen o.a.).

2. Næsten uomdannede ultramafiske alkaline og non-alkaline magmabjergarter er bevaret som lynafkølede glasbjergarter på Disko og Nuussuaq. Detaljerede geokemiske studier af glas og mineralerne olivin og kromit gør det muligt at få et indblik i magmaopstrømningen fra kildeområderne til Jordens overflade under initialfasen af et kontinentopbrud. Desuden udforskes de alkaline bjergarter med usædvanlig geokemisk sammensætning for at belyse deres oprindelseszone i den ultramafiske lithosfære under Vestgrønland (A.K. Pedersen o.a.).

3. Der gennemføres detaljerede palæomagnetiske studier af Paleogene lavaer fra Nuussuaq Bassinet. Der fokuseres på studiet af Jordens magnetfelt under et ca. 60 millioner år

gammelt polskifte samt på en lavaserie fra Vaigat Formationen på Svartenhuk (J. Riisager, A.K. Pedersen o.a.).

4. Der er gennemført geologiske studier af vulkanske bjergarter i Prinsen af Wales området i Østgrønland med henblik på at beskrive stratigrafien i indlandsregionen af den tertiære vulkanprovins og på at fastslå genesen af usædvanlige magnesium- og titaniumrige basalter (A.K. Pedersen o.a.).

5. Undersøgelser af Palæogene lavaer og peralkaline pyroklastiske strømme på det vestlige Nuussuaq, Vestgrønland (N. Hald o.a.).

6. Undersøgelse af hvæssesten fra vikingetidsboplader på Færøerne og Shetlandsøerne (N. Hald o.a.).

Jordens tidligste udviklingshistorie

De ældste kendte dele af Jordens kontinenter findes i Vestgrønland. Studier af disse bjergarter giver et indblik i de processer som dannede Jordens kontinenter og stabiliserede det ydre miljø med oceaner og atmosfære..

1. Studier af sedimentære bjergarter fra Isua i Vestgrønland viser at livet var opstået for > 3.700 mio. år siden. Fortsatte studier sigter på en mere detaljeret forståelse af karakteren af de tidlige organismer, bl.a. gennem feltarbejde sommeren 2002 og laboratoriestudier (M. Rosing o.a.).

2. Et kompleks af bjergarter fra Jordens tidligste historie er fundet i Vestgrønland. Studier af indeslutninger af højtryksbjergarter fra Jordens kappe bragt op mod jordoverfladen i kimberlit inden for dette kompleks kan belyse de processer som stabiliserede Jordens kontinenter (M. Bizzarro, M. Rosing o.a.).

Meteoritsamlingen

Forskningen omfatter seks hovedområder:

1. Lu-Hf kronologi. En ny aktivitet ved meteoritsamlingen er datering af meteoritter med Lu-Hf og Sm-Nd (H. Haack, M. Bizzarro, M. Rosing o.a.).

2. Asteroidekollisioner i det tidlige solsystem. Howarditen Dar al Gani 779, der blev erhvervet i 2000 viste sig at indeholde en inklusion af en mesosiderit, hvilket indikerer at de to typer meteoritter kunne komme fra samme asteroide (H. Haack, M. Rosing o.a.).

3. Satellitprojektet Bering til automatisk detektion og karakterisering af asteroider (H. Haack o.a.).

4. Der registreres ca. 10 såkaldte ildkugler over Danmark om året. Da der kan være tale om meteoritfald i forbindelse med ildkugler, samarbejder museet med planetarier, Dansk Astronomisk Selskab o.a., der modtager meldinger om ildkugler. I år modtog vi 150 øjenvidneberetninger. I tre tilfælde var der så mange sammenhængende observationer af den samme ildkugle at det var muligt at beregne en omtrentlig bane for ildkuglen. Ingen af disse førte dog til fund af meteoritter.

5. Remote sensing undersøgelser i Grønland har vist at Indlandisen, ligesom på Antarktis indeholder blåisfelter i stor højde. Disse har stort potentiale som meteoritfælder og der planlægges derfor feltarbejde i området (H. Haack o.a.).

6. Et større vulkanudbrud, Burfellshraun, på Island for 3500 år siden kan give indsigt i Mars' yngste vulkanske aktivitet. Det er den eneste kendte jordiske analog til et antal meget unge (under 10 mio. år) og meget lange (op til 1500 km) lavaflovs på Mars nordlige slette (H. Haack o.a.).

7. V. Buchwald er tilknyttet meteoritsamlingen som emeritus. Han har studeret romersk og etruskisk jern og har publiceret en artikel jern og stål i Skandinavien før 1600.

Den kvartærgeologisk-palæobotaniske samling

Forskning i kvartærtidens klima- og miljøændringer, inden for de multidisciplinære internationale forskningsprojekter QUEEN, BALTEEM og TripleJunction..

1. Istider, mellemistider og klimaændringer i det nordlige Eurasien og Danmark – sedimentologi, palæontologi, tafonomi og GIS-modellering i akvatiske (marine, lakustrine og fluviale) aflejringer: Feltarbejde langs kystområderne på Kanin Halvøen, Arkhangelsk regionen, og på Taymyr Halvøen, samt Skt. Petersborg området og Sønderjylland. Et større arbejde om den havforbindelse, der i sidste mellemistid forbandt Nordsøen med Barentshavet er afsluttet (S. Funder, J.K. Nielsen, M. Jensen o.a.).

2. Naturlige ændringer og antropogen indflydelse på miljøet i Sen Postglacial Tid. En sammenligning mellem vegetationsudviklingen omkring to mindre nordsjællandske søer belyser forskellen mellem miljøer under forskellig kulturpåvirkning (T. Løvberg o.a.).

Den invertebratpalæontologiske samling

Forskningen omfatter taxonomi, evolution, biodiversitet, biostratigrafi, palæoøkologi, palæobiogeografi, samt billedanalyse og numerisk analyse af fossile hvirvelløse dyr, især fra Nedre Palæozoikum, Øvre Kridt og Kænozoikum. Desuden undersøges iltbegrænsende sedimenters geokemi. Forskningen har hovedsagelig været koncentreret om dyregrupperne brachiopoder (Nedre Palæozoikum, Øvre Kridt og Kænozoikum), trilobitter (Nedre Palæozoikum) og belemnitter (Øvre Kridt).

Palæozoikum

Monografiske studier af brachiopoder fra Kambrium i Wisconsin, Grønland og Sverige, fra Ordovicium i Irland, Danmark, Kina, Grønland, Skotland, Norge og Rusland og fra Silur i Irland og Skotland er fortsat. Arbejdet fortsættes på kambriske brachiopoder fra Himalaya og ordoviciske brachiopoder fra Jordan samt brachiopoder fra Spanien (D.A.T. Harper o.a.).

Studier af aflejringsforhold og havniveauforandringer i Ordovicium i Baltoskandia er fortsat. En taxonomisk revision af den klassiske trilobitfauna (Nedre til Mellem Ordovicium) og en dokumentation af biozoneringen og en detaljeret palæoøkologisk analyse med henblik på udredning af biofacies og havniveausvingninger i det undersøgte interval er påbegyndt (A.T. Nielsen, D.A.T. Harper o.a.).

Projektet omhandlende det pladetektoniske regime og klimaets betydning for den klastiske sammensætning i Kambro-Siluret i Skandinavien er videreført. To manuskripter om den klastiske sammensætning og aflejringsforholdene af de nedre palæozoiske lagpakker er accepteret til trykning. Den klimatiske udvikling gennem Ældre Palæozoikum er belyst ved hjælp af det organiske materiales kulstofisotopsammensætning; resultatet heraf blev fremlagt ved Goldschmidt 2002 konferencen (N.H. Schovsbo).

Øvre Kridt-Kænozoikum

1. Øvre Kridt belemnitter fra den nordlige hemisfære: Taxonomi, stratigrafi, palæobiogeografi og fylogeni. – Arbejdet blev fortsat og to manuskripter over Maastrichtien

belemnitter fra nord Tyskland er publiceret (W.K. Christensen o.a.).

2. Arbejdet på brachiopodfaunaerne fra det caribiske område er fortsat. Tre artikler er publiceret om brachiopoder, crinoider og søpindsvin fra Barbados og Jamaica samt en ekskursionsguide til Pleistocæn på Barbados. Studieområdet vil nu blive udvidet til at omfatte sydøstlige USA og ABC-øerne. Desuden er et arbejde påbegyndt på Kridt brachiopoder fra Østgrønland (D.A.T. Harper o.a.).

Andet

Studiet af lokal og global diversitet gennem Ordovicium især i Baltoskandia er fortsat. Det palæontologiske software (PAST) er opgraderet til version 0.98 (<http://folk.uio.no/ohammer/past>). En ny bog "Palaeontological Data Analysis" for Blackwell Publishing, Oxford er under udarbejdelse (D.A.T. Harper o.a.).

Den vertebratpalæontologiske Samling

Forskningen er stadig fokuseret på studiet af fossile hajer fra Tidlig Kridt i Tunesien og Thailand (en publikation) og studiet af tidlige sauropode dinosaurer fra Thailand (to publikationer). Et studie af hajerne fra Kinas Trias er påbegyndt i samarbejde med Yichang Institut for Geologi og Mineralressourcer samt hajer fra Bornholms Trias-Jura. En bog på fransk om bruskfisks udvikling er blevet publiceret (G. Cuny, J. Rees o.a.).

Faglige og administrative udvalg

Bedømmelsesudvalg

Asger Ken Pedersen har deltaget som konsulent (hovedvejleder) i et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Københavns Universitet.

Han har været deltager i to stipendiebedømmelsesudvalg.

Minik Rosing har deltaget i ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Københavns Universitet og ved Universitetet i Oslo samt to seniorforskerudvalg ved GEUS.

Udvalg og fonde

Niels Hald er formand for Geologisk Museums Støttefond.

Tillidshverv

W.K. Christensen var formand for Danekræudvalget under Statens Naturhistoriske Museum og medlem af bestyrelsen for Dansk Geologisk Forening.

Niels Hald er medlem af Nationalkomiteen for Geologis styregruppe vedr. formidling.

David Harper er medlem af Geologisk Instituts og Geologisk Museums Forsknings og Ph.d.-udvalg. Han er medlem af COBICE bedømmelsespanel.

Asger Ken Pedersen er medlem af Geologisk Instituts og Geologisk Museums fælles forsknings- og ph.d.-udvalg og af Grønlands Nationalmuseum og Arkiv og Geologisk Museums fælles samarbejdsudvalg.

Asger Ken Pedersen er medlem af bestyrelsen for Dansk Islandsk Fond, udpeget af konsistorium.

Minik T. Rosing har været medlem af Nationalkomiteen for Lithosfæreforskning. Han har været formand for bestyrelsen for Nordsim – et fælles nordisk instrumentcenter i Stockholm.

Formidling

Museal virksomhed

Udstillinger og foredrag

Geologisk Museums udstillinger har været holdt åbne for publikum tirsdag til søndag kl. 13 til 16.

Onsdagen før påske åbnede særudstillingen "Geologiske fund i privat eje". Som det fremgår af undertitlen: Medlemmer af danske stenklubber udstiller på Geologisk Museum, var udstillingen kommet i stand gennem et samarbejde med en række danske stenklubber, der havde stillet deres egne og medlemmernes samlinger til rådighed. Udstillingen blev vist i museets særudstillingslokale, hvor opstillingen med skræmmontrer og diagonalt placerede gittervægge blev anvendt endnu en gang. Bjergarter, mineraler og fossiler blev grupperet i en række temaer, f.eks. istransporterede krystallinske bjergarter; bornholmske mineraler; silkespat; vindslebne sten; istransporterede fossilførende bjergarter; fossiler fra danske lokaliteter; rav; og sand. Udstillingen lukkede igen med udgangen af oktober.

I forbindelse med efterårsferien åbnede en lille særudstilling "Fra sten til smykke", som var arrangeret af Kai Wellendorf, som selv havde designet og fremstillet de udstillede smykker og æsker. Udstillingen varede til udgangen af oktober.

Den blå fisk er blevet genudstillet i museets forhal.

Efterårsferien: I skolernes efterårsferie havde udstillingerne åbent kl. 10 til 16. Arrangementet indledtes med "Kulturnatten" fredag d. 11. oktober, hvor Geologisk Museum havde åbent for publikum kl. 18 til 24. 1.193 personer besøgte museet denne aften, hvor medarbejdere og specialestuderende holdt korte foredrag om geologi.

Museets samlede besøgstal inden for den almindelige åbningstid, kulturnatten og efterårsferien inklusive var 20.719.

Rundvisninger: Skoler og andre grupper er blevet rundvist i museets udstillinger uden for den almindelige åbningstid, i alt 6.773 personer.

Populære foredrag: Der blev i 2002 afholdt 12 foredrag for museets publikum med i alt 1.046 tilhørere. Til ekskursionerne var der 92.

Museets medarbejdere har besvaret flere hundrede henvendelser om bestemmelse af bjergarter, mineraler og fossiler og har afholdt en lang række foredrag uden for museet, bl.a. i regi af folkeuniversiteter og aftenskoler.

Redaktionelle hverv

W.K. Christensen var redaktør af tidsskriftet Bulletin of the Geological Society of Denmark og medredaktør af tidsskriftet Lethaia, Oslo.

S. Funder er fagredaktør for Meddelelser om Grønland, Geoscience. Han er desuden medlem af redaktionskomiteen for Boreas.

David Harper er redaktør af tidsskrifterne Palaeontology og Special Papers in Palaeontology og han er også fagredaktør for Geological Journal.

Ole Johnsen er Associate Editor of the Canadian Mineralogist.

Ole V. Petersen er Fachliche Berater for Mineralien Welt, Bode Verlag GmbH, Haltern, Tyskland.

Kongresser og symposier

S. Funder har været medarrangør af et symposium om sidste mellemistids klima i Maine, USA.

D. Harper deltog i organiseringen af "4th Larwood Symposium" med cirka 35 deltagere. Symposiet blev delvist afholdt på Geologisk Museum.

Samlingsarbejde

Som nævnt i museumsbekendtgørelsen af 24. juni 1994 er en af museets hovedopgaver "at modtage materiale af videnskabelig eller udstillingsmæssig værdi og selv at udbygge samlinger ved indsamlinger i naturen, køb, bytte og modtagelse af gaver. Samlingerne skal arkiveres og registreres. Meget af dette arbejde er ikke umiddelbart synligt, men det kræver store ressourcer både arbejdsmæssigt og økonomisk. 2 danekræ – begge fossiler – er i 2002 blevet indregistreret på museet.

Petrografisk Samling har påbegyndt en elektronisk registrering af samlingen efter de retningslinjer, der også anvendes af mineralsamlingen og meteoritsamlingen. Ved årsskiftet var omkring 5% af den regionale bjergartssamling omfattet af den nye registrering, der dog på dette tidspunkt ikke var endeligt udviklet.

Arbejdet med systematisering og etikettering af arktiske og danske mollusker er fortsat året igennem.

I sommer blev vertebratsamlingen omrokeret i underkælderen for at gøre samlingsarbejdet lettere.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Netværk

W.K. Christensen var Corresponding Member af Subcommittee on Cretaceous Stratigraphy, medlem af den videnskabelige komité for Société Géologique du Nord i Frankrig. Han var derudover medlem af Executive Committee for European Paleontological Association.

S. Funder er medlem af styrekomiteen for QUEEN (Quaternary Environments, northern Eurasia) og subcontractor i BALTEEM (Palaeoenvironmental and palaeoclimatic evolution of the Baltic Sea basin during the Last Interglacial (Eemian, Mikulino)).

N. Hald, A.K. Pedersen og M. Rosing er Research Fellows ved Dansk Lithosfærecentre, et forskningscenter under Danmarks Grundforskningsfond.

Niels Hald er Geologisk Museums repræsentant i Museumsrådet for København og Frederiksberg.

David Harper er Council Member of the Palaeontological Association, Corresponding Member of the Ordovician Subcommittee og Baltoscandian coordinator for IGCP project 410, The Great Ordovician Biodiversification Event.

Ole Johnsen er dansk repræsentant og "voting delegate" i International Mineralogical Association (IMA). Han er tillige medlem af IMAs Commission on New Minerals and Mineral Names og formand for den af kommissionen nedsatte Eudialyte Nomenclature Subcommittee.

Arne Thorshøj Nielsen er 'Corresponding member' af Subkommissionen for ordovicisk stratigrafi.

Ole V. Petersen er dansk medlem af IMAs (International Mineralogical Association's) Commission on Museums.

M.T. Rosing er næstformand for bestyrelsen for Arktisk Institut, medlem af Experimentariums præsidium og Det Kongelige Danske Geografiske Selskabs råd.

Minik Rosing, museumsbestyrer

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	11,84	3,15	14,99
DVIP	0,02	0,00	0,02
STIP	1,33	0,00	1,33
TAP	13,74	0,00	13,74
Årsværk i alt	26,93	3,15	30,08
Løn	10.522	1.306	11.828
Frikøb	-9	6	-3
Øvrig drift	1.262	667	1.928
Anskaffelser	1.499	142	1.642
Bruttototal t.kr.	13.274	2.121	15.395

Stab

VIP Internt finansieret

Christensen, Walter Kegel; lektor.
Christiansen, Carsten Claes; forskningsass.
Cuny, Gilles Guy Roger; lektor.
Funder, Svend Visby; lektor.
Haack, Henning; lektor.
Hald, Niels; lektor.
Harper, David Alexander Taylor; professor.
Jensen, Erik Schou; lektor.
Johnsen, Ole; lektor.
Nielsen, Arne Thorshøj; lektor.
Pedersen, Asger Ken; lektor.
Petersen, Ole Valdemar; lektor.
Rosing, Minik Thorleif; professor.

VIP Eksternt finansieret

Andersen, Stig; adjunkt.
Rees, Jan Ola; adjunkt.
Riisager, Janna; adjunkt.
Schovsbo, Niels Hemmingsen; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Jensen, Maria Ansine; ph.d.-stipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Skaarup, Nina: Offshore Volcanic Rocks in Baffin Bay.

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

– Feltarbejde (David A. Taylor Harper) kr. 77.800.
– Geologiske implikationer, pladetektonik og Jordens geodynamo (Janna Riisager) kr. 402.400.
– Pladetektoniske regime og klimaets betydning for den klassiske sammensætning (Niels Schovsbo) kr. 416.100.
– Rejse (Gilles Cuny) kr. 30.000.

Kulturministeriet

– Registrering og videnskabelig behandling af fluer fra moleret samt deltagelse i evaluering og registrering af danekræ (Minik Rosing/Stig Andersen) kr. 300.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

– Biosfærens udvikling og stabilisering af jordens kontinenter (Minik Rosing) kr. 372.000.

Publikationer

- Balic-Zunic T., Petersen O.V., Bernhard H.J., Micheelsen H.I.: The crystal structure and mineralogical description of a Na-dominant komarovite from the Ilímaussaq alkaline complex, South Greenland. *Neues Jahrbuch für Mineralogie Monatsheft* 11, s. 497-514. 2002.
- Bizzarro M., Baker J.A., Haack H.: Hf-Nd Isotope Geochemistry of chondrites: Preliminary results. i: The Meteoritical Society Conference s. A17. Los Angeles 2002.
- Bizzarro M., Baker J.A., Haack H.: Hf-Nd isotope geochemistry of chondrites. i: Goldschmidt 2002 conference in Davos s. A79. Switzerland 2002.
- Bojesen-Koefoed J.A., Christiansen F.G., Nytoft H.P., Pedersen A.K., Skaarup N.: Petroleum geochemistry of seep oils in central West Greenland – concepts for sub-basalt exploration. i: 7th Nordic Symposium on Petrophysics August 15-16th, 2002 in Akureyri, Iceland s. 29-31. Akureyri 2002.
- Buchwald V.F.: Jern og stål i Skandinavien før 1600 belyst ved slaggeanalysemetoden. 46 s. Dansk Metallurgisk Selskab, Vintermødet 2002.
- Buffetaut E., Suteethorn V., Le Loeuff J., Cuny G.G.R., Tong H., Khansubha S.: The first giant dinosaurs: a large sauropod from the Late Triassic of Thailand. *Compte Rendus Palevol* 1, s. 103-109. 2002.
- Buffetaut E., Suteethorn V., Le Loeuff J., Cuny G.G.R., Tong H., Khansubha S.: A review of the sauropod dinosaurs of Thailand. i: The Symposium on Geology of Thailand s. 95-101. Bangkok 2002.
- Calvo M., Prévot M., Perrin M., Riisager J.: Investigating the reasons for the failure of palaeointensity experiments: a study on historical lava flows from Mt. Etna (Italy). *Geophysical Journal International* 149, s. 44-63. 2002.
- Chalmers J.A., Pulvertaft T.C.R., Marcussen C., Pedersen A.K.: Reply to Dr. L. Geoffroy et al. *Marine and Petroleum Geology* 18, s. 953-957. 2002.
- Christensen W.K.: *Fusiteuthis polonica*, a rare and unusual belemnite from the Maastrichtian. *Acta Palaeontologica Polonica* 47, s. 679-683. 2002.
- Christiansen C.C., Makovicky E., Johnsen O.: Geometrical aspects of the rosenbuschite group structures. i: The 18th General Meeting of the International Mineralogical Association s. 120. Edinburgh 2002.
- Cuny G.G.R.: Les requins sont-ils des fossiles vivants? 203 s. EDP Sciences Paris 2002.
- Cuny G.G.R.: Requins d'eau douce, actuels et fossiles. *Pour La Science* 295, s. 30-36. 2002.
- Cuny G.G.R., Ouaja M., Buffetaut E., Benton M.J., Srarfi D.: Les hybodontes (Chondrichthyens: Elasmobranchii) du Crétacé tunisien. i: Huitième journée de géologie tunisienne, résumés de communications et guide de l'excursion, Office National de Mines s. 36-38. Tunis 2002.
- Cuny G.G.R., Ouaja M., Buffetaut E., Benton M.J., Srarfi D.: Fossil sharks from the Lower Cretaceous of Tunisia. i: Troisième symposium international de paléontologie "Georges Cuvier". Montbéliard 2002.
- Cuny G.G.R., Suteethorn V., Buffetaut E.: Palaeobiology of freshwater hybodont sharks from the Lower Cretaceous of Thailand. i: Troisième symposium international de paléontologie "Georges Cuvier". Montbéliard 2002.
- Donovan S.K., Harper D.A.T.: In Trechmann's Footsteps: The geology of southeast Barbados. i: 16th Caribbean Geological Conference, Barbados, West Indies, Field Guides s. 85-98. Barbados Government Printing Department, 2002.
- Donovan S.K., Harper D.A.T., Simpson G.A., Blackman I.M.: Pleistocene echinoids from Barbados and eastern Jamaica: A comparison. i: Caribbean Geology: Into the Third Millennium s. 175-180. Jackson, T.A. (ed.). The Press, University of the West Indies. Barbados 2002.
- Donovan S.K., Lewis D.M., Harper D.A.T.: Fossils explained 40: The Lady Burn Starfish Beds. *Geology Today* 18, s. 151-157. 2002.
- Frei R., Rosing M.T., Waight T.E., Krogstad E.J., Storey M., Ulffbeck D.G., Albarède F.: Hydrothermal-metasomatic and tectono-metamorphic processes in the Isua greenstone belt (West Greenland): a multi-isotopic investigation of their effects on the Earth's oldest oceanic crustal sequence. *Geochimica et Cosmochimica Acta* 66, s. 467-486. 2002.
- Funder S.V.: Marine Eemian sediments in northern Europe, altitudes and inferences. i: Quaternary Environments of The Eurasian North (QUEEN), 6th workshop, Spiez, Switzerland, Programme and abstracts s. 14. Switzerland 2002.
- Funder S.V.: Marine transgressions over the Russian lowlands – how many? i: Quaternary Environments of The Eurasian North (QUEEN), 6th workshop, Spiez, Switzerland, Programme and abstracts s. 13. Switzerland 2002.
- Funder S.V., Demidov I., Yelivichova Y.: Hydrography and mollusc faunas of the Baltic and the White Sea-North Sea seaway in the Eemian. *Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology* 184, s. 275-304. 2002.
- Funder S.V., Jensen M.A., Nielsen J.K.: A sketch of the southern Barents and Kara seas during the last interglacial. i: International ACSYS/CliC Project Office of the World Climate Research Programme: Workshop, Sea-Ice Extent and the Global Climate System s. 52. Toulouse 2002.
- Grøsfjeld K., Glaister C., Demidov I., Funder S.V., Larsen E., Nielsen J.K., Seidenkrantz M-S.: Hydrography of the last interglacial in the White Sea region, based on dinoflagellate cysts, foraminifers, molluscs and pollen. i: Quaternary Environments of The Eurasian North (QUEEN), 6th workshop, Spiez, Switzerland, Programme and abstracts s. 15. Switzerland 2002.
- Görmüs M., Nielsen J.K.: Microboring activity in larger foraminifera from Turkey and their palaeoenvironmental significance. i: Third International Congress on Environmental Micropaleontology, Microbiology and Meio-benthology (EMMM 2002) s. 2. Vienna 2002.
- Haack H., Michelsen R., Andersen A.C., Jørgensen J.L.: Bering – a deep space mission to study the smallest asteroids. i: Proceedings of Asteroids, Comets, Meteors (ACM 2002), Technical University s. 83-86. Berlin 2002.
- Haack H., Rossi M., Höskuldsson A.: Burfellshraun – a SAR study of a unique volcanic eruption. i: 25th Nordic Geologic Winter Meeting s. 68. Reykjavik, Iceland 2002.
- Hansen H., Pedersen A.K., Duncan R.A., Bird D.K., Brooks C.K., Fawcett J.J., Gittins J., Gorton M., O'Day P.: Volcanic stratigraphy of the southern Prinsen of

- Wales Bjerger region, East Greenland. i: The North Atlantic Igneous Province: Stratigraphy, Tectonic, Volcanic and Magmatic Processes. Geological Society, Special Publications 197 s. 183-218. Jolley, D.W. & Bell, B.R. (eds). London 2002.
- Harper D.A.T.: Review 'Late ordovician and early Silurian pentaerid brachiopods from Anticosti Island, Quebec, by Jin Jisuo & Copper, Paul, Palaeontographica Canadiana 18'. Palaeontological Association Newsletter 50, s. 104-105. 2002.
- Harper D.A.T.: Review 'Future for Fossils, edited by Bassett, M.G., King, A.H., Larwood, J.G., Parkinson, N.A. & Deisler, V.K. National Museums and Galleries of Wales, Geological Series 19'. Geology Today 18, s. 78. 2002.
- Harper D.A.T.: Review 'Trilobite! Eyewitness to evolution by Richard Fortey. HarperCollins Publishers'. European Geologist 13, s. 34. 2002.
- Harper D.A.T.: Review 'Late Ordovician articulate brachiopods from the Red River and Stony Mountain formations, southern Manitoba by Jin Jisuo & Zhan Renbin, NRC Research Press, Ottawa'. Palaeontological Association Newsletter 51, s. 56-57. 2002.
- Harper D.A.T.: Review 'Classic geology in Europe: 1. Italian Volcanoes by Chris Kilburn and Bill McGuire; 2. Auvergne by Peter Cattermole. Terra Publishing'. European Geologist 14, s. 29. 2002.
- Harper D.A.T.: Minute *Argyrotheca* and *Terebratulina* (Brachiopoda) homeomorphs from Miocene deep-water facies on Barbados. i: 16th Caribbean Geological Conference, Barbados, West Indies s. 55. Barbados Government Printing Department. Barbados 2002.
- Harper D.A.T.: The Ordovician radiation: A view from the colonies. i: 4th Larwood Symposium, Geological Institute and Geological Museum, Copenhagen, Program with Abstracts s. 7. Geocenter Copenhagen. København 2002.
- Harper D.A.T.: Fossil Brachiopoda of the Caribbean region: biodiversity patterns. i: Caribbean Geology: Into the Third Millennium s. 147-156. Jackson, T.A. (ed.). The Press, University of the West Indies, 2002.
- Harper D.A.T., Donovan S.K.: Pleistocene brachiopods from carbonate cover sequences in the Caribbean region: Barbados and Jamaica compared. i: Caribbean Geology: Into the Third Millennium s. 181-188. Jackson, T.A. (ed.). The Press, University of the West Indies. Barbados 2002.
- Harper D.A.T., Donovan S.K., Laursen A.: An unusual deep-water fauna from the Silurian rocks of the west of Ireland. i: Annual Meeting of the Palaeontological Association, Cambridge. Palaeontological Association Newsletter 51 s. 129. Cambridge 2002.
- Harper D.A.T., Laursen A.: The dendroid graptolite *Dictyonema* from the Silurian rocks of Western Ireland. Irish Journal of Earth Sciences 20, s. 77-81. 2002.
- Harper D.A.T., Mac Niocaill C.: Early Ordovician rhyconelliformean brachiopod diversity: comparing some platforms, margins and intra-oceanic sites around the Iapetus Ocean. i: Palaeobiogeography and biodiversity change. Geological Society London, Special Publications 194 s. 25-34. Crame, J.A. & Owen, A.W. (eds.). London 2002.
- Harper D.A.T., Parkes M.A., Zhan R-b.: Late Ordovician shelly deep-water faunas from Raheen, Waterford Harbour. i: Annual Meeting of the Irish Geological Research Group s. 1. Dublin 2002.
- Harper D.A.T., Portell R.W.: The Brachiopod Fauna of the Montpellier Formation (Miocene), Duncans Quarry, Jamaica. Caribbean Journal of Science 38, s. 256-259. 2002.
- Harper D.A.T., Rosing M.T.: Geocenter Copenhagen: A museum's role in an international centre for Earth Science. European Geologist 13, s. 4-7. 2002.
- Harper D.A.T., Williams S.H.: A relict Ordovician brachiopod fauna from the *Parakidograptus acuminatus* Zone (lower Silurian) of the English Lake District. Lethaia 35, s. 71-78. 2002.
- Jensen E.S.: Skåne i 1.800 millioner år. 28 s. VARV København 2002.
- Jensen M., Demidov I., Funder S.V., Kjær K.H., Larsen E., Nielsen J.K.: Middle Weichselian tidal environments at the Barents Sea coast, NW Russia. i: Quaternary Environments of the Eurasian North (QUEEN), 6th workshop, Spiez, Programme and abstracts s. 19. Switzerland 2002.
- Jiskoot H., Pedersen A.K., Murray T.: Multi-model photogrammetric analysis of the 1990's surge of Sortebræ, East Greenland. Journal of Glaciology 47, s. 677-687. 2002.
- Johnsen O.: Photographic Guide to Minerals of the World. 440 s. Oxford University Press England 2002.
- Johnsen O.: Minerals of the World. 440 s. Princeton University Press U.S.A. 2002.
- Johnsen O.: L'encyclopédie des minéraux. 440 s. Delachaux et Niestlé S.A. Paris, Frankrig 2002.
- Johnsen O.: Minerales del Mundo. 440 s. Omega S.A. Barcelona, Spain 2002.
- Johnsen O., Ferraris G., Gault R.A., Grice J.D., Kampf A.R., Pekov I.V.: The eudialyte group: A case study on mineral nomenclature. i: The 18th General Meeting of the International Mineralogical Association s. 134. Edinburgh 2002.
- Johnsen O., Grice J.D., Gault R.A.: The eudialyte Group. Geology of Greenland Survey Bulletin 190, s. 65-72. 2002.
- Johnsen O., Petersen O.V.: Narssârssuk som typelokalitet. i: Kongsberg Mineralsymposium 2002, Bergverksmuseet, Skrift 20 s. 11-12. Kongsberg 2002.
- Kjær K.H., Demidov I., Funder S.V., Houmark-Nielsen M., Jensen M., Larsen E., Nielsen J.K.: Criteria for reconstructing ice sheets in northern Eurasia. i: Quaternary Environments of the Eurasian North (QUEEN), 6th workshop, Spiez, Programme and abstracts s. 22. Switzerland 2002.
- Kjær K.H., Demidov I., Funder S.V., Jensen M., Jæger Ø., Larsen E.: TripleJunction – Northern Russia, a junction for sea and ice during the late Pleistocene. i: Polarforskningssekretariatet, Årsbok 2001 s. 44-50. Stockholm 2002.
- Kjær K.H., Demidov I., Larsen E., Murray A., Nielsen J.K.: Mezen Bay – a key area for understanding Weichselian glaciation in Northern Russia. Journal of Quaternary Science 17, s. 21. 2002.
- Larsen L.M., Pedersen A.K., Sundvoll B., Frei R.: Alkaline lithosphere-derived lavas within the Paleocene tholeiitic flood lava succession in West Greenland. i: 25th Nordic Geological Winter Meeting s. 122. Reykjavik, Island 2002.

- Løvberg T.: Pollenanalyse af tørveelementer fra tørveopbygget konstruktion ved Gundesbøl Å, Sejrup prøve 1 og 2. -s. Skjern-Egvad Kommune, 2002.
- Niedermayr G., Gault R.A., Petersen O.V., Brandstätter F.: Korobitsynite from the Aris phonolites, Windhoek, Namibia. *Neues Jahrbuch für Mineralogie Monatsheft 1*, s. 42-48. 2002.
- Nielsen J.K.: Borings formed by Late Cretaceous endobiotic foraminifers within larger benthic foraminifers. *Acta Palaeontologica Polonica 47*, s. 673-678. 2002.
- Nielsen J.K., Demidov I., Kjær K.H., Larsen E.: Using re-deposited shells as biostratigraphical markers – implications for the glacial chronology in northern Russia. i: *Quaternary Environments of the Eurasian North (QUEEN)*, 6th workshop, Spiez, Programme and abstracts s. 40. Switzerland 2002.
- Nielsen J.K., Funder S.V., Hummel H., Jensen M., Petersen G.H.: Shell growth patterns as evidence for tide during the Eemian interglaciation. i: *Quaternary Environments of the Eurasian North (QUEEN)*, 6th workshop, Spiez, Programme and abstracts s. 39. Switzerland 2002.
- Nielsen J.K., Görmüs M.: Morphological variability within Late Cretaceous borings from Aubeterresur-Dronne (SW France) and Osmaneli (NW Turkey). i: *2nd International Workshop on Ichnotaxonomy, Carpathians, Poland s. 2*. 2002.
- Pedersen A.K., Larsen L.M., Dueholm K.S.: The initial evolution of the Palaeocene volcanism in the Nuussuaq Basin, West Greenland: Rates of volcanic deposition and movements in a dynamic basin. i: *25th Nordic Geological Winter Meeting s. 151*. Reykjavik, Island 2002.
- Pedersen A.K., Larsen L.M., Dueholm K.S.: Geological section along the north side of the Aaffarsuaq Valley and central Nuussuaq, central West Greenland 1:20.000 coloured geological sheet. 1s. Geological Survey of Denmark and Greenland, København 2002.
- Pedersen A.K., Larsen L.M., Riisager P., Dueholm K.S.: Rates of volcanic deposition, facies changes and movements in a dynamic basin: the Nuussuaq Basin, West Greenland, around the C27n-C26r transition. i: *The North Atlantic Igneous Province: Stratigraphy, Tectonic, Volcanic and Magmatic Processes*. Geological Society, Special Publications 197 s. 157-181. Jolley, D.W. & Bell, B.R. (eds). London 2002.
- Pedersen S.A.S., Larsen L.M., Dahl-Jensen T., Jepsen H.F., Pedersen G.K., Nielsen T., Pedersen A.K., von Platen-Hallermund F., Weng W.: Tsunami-generating rock fall and landslide on the south coast of Nuussuaq, central West Greenland. *Geology of Greenland Survey Bulletin 191*, s. 73-83. 2002.
- Pekov I.V., Chukanov N.V., Petersen O.V., Zadov A.E., Yamnova N.A., Kabalov Y.K., Schneider J.: Karupmøllerite-Ca, $(\text{Na,Ca,K})_2\text{Ca}(\text{Nb,Ti})_4(\text{Si}_4\text{O}_{12})_2(\text{O,OH})_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}$, a new mineral of the labuntsovite group from the Ilímaussaq alkaline complex, South Greenland. *Neues Jahrbuch für Mineralogie Monatsheft 10*, s. 433-444. 2002.
- Petersen O.V., Francis C.A., Dyar D., Rosing M.T.: Dravite from Qârusulik, Ameralik Fjord in Southwestern Greenland: a forgotten classic tourmaline occurrence. *ExtraLapis English 3*, s. 42-46. 2002.
- Petersen O.V., Giester G., Brandstätter F., Niedermayr G.: Nabesite, $\text{Na}_2\text{BeSi}_4\text{O}_{10} \cdot 4\text{H}_2\text{O}$, a new mineral species from the Ilímaussaq alkaline complex, South Greenland. *The Canadian Mineralogist 40*, s. 173-181. 2002.
- Petersen O.V., Niedermayr G., Johnsen O., Gault R.A., Brandstätter F.: Lovdarite from the Ilímaussaq alkaline complex, South Greenland. *Neues Jahrbuch für Mineralogie Monatsheft 1*, s. 23-30. 2002.
- Polat A., Hofmann A.W., Rosing M.T.: Boninite-like volcanic rocks in the 3.7-3.8 Ga Isua greenstone belt, West Greenland: Geochemical evidence for intraoceanic subduction zone processes in the early Earth. *Chemical Geology 184*, s. 231-254. 2002.
- Riisager J., Riisager P., Pedersen A.K.: Paleomagnetism and multi-model stereo photogrammetry of the West Greenland flood volcanic province. i: *EOS. Transactions American Geophysical Union, Fall Meeting, Supplement 83 (47) s. F416*. American Geophysical Union. U.S.A. 2002.
- Riisager P., Riisager J., Abrahamsen M-N., Waagstein R.: Thellier palaeointensity experiments on Faroes flood basalts: technical aspects and geomagnetic implications. *Physics of the Earth and Planetary Interiors 131*, s. 91-100. 2002.
- Riisager P., Riisager J., Abrahamsen N., Waagstein R.: New paleomagnetic pole and magnetostratigraphy of Faroe Islands flood volcanics, North Atlantic igneous province. *Earth and Planetary Science Letters 201*, s. 261-276. 2002.
- Rong J-y., Chen X., Harper D.A.T.: The latest Ordovician *Hirnantia* Fauna (Brachiopoda) in time and space. *Lethaia 35*, s. 231-249. 2002.
- Rosing M.T.: I begyndelsen lød en rislen. *Geografisk Orientering 2002 6*, s. 602-604. 2002.
- Rosing M.T.: I begyndelsen lød en rislen. *Geografisk Orientering 2002 6*, s. 606-607. 2002.
- Schovsbo N.H.: Carbon isotope stratigraphy of Middle Cambrian to Lower Silurian shales from Baltoscandia: implications for presumed climatic stability. *Geochimica et Cosmochimica Acta 66*, s. A687. 2002.
- Schovsbo N.H.: Uranium enrichment shorewards in black shales: A case study from the Scandinavian Alum Shale. *GFF 124*, s. 107-116. 2002.
- Seidenkrantz M-S., Glaister C., Funder S.V., Nielsen J.K., Grøsfjeld K., Larsen E., Demidov I.: White Sea hydrography during the last interglacial (Mikulino): results from the Arkhangelsk region. i: *Quaternary Environments of the Eurasian North (QUEEN)*, 6th workshop, Spiez, Programme and abstracts s. 49. Switzerland 2002.
- Solovova I.P., Ryabchikov I.D., Gernis A.V., Pedersen A.K., Hansteen T.: Reduced magmatic fluids in basalt from the island of Disko, central West Greenland. *Chemical Geology 183*, s. 365-371. 2002.
- Stouge S., Boyce W.D., Christiansen J., Harper D.A.T., Knight I.P.: Upper Lower-lower Middle Ordovician stratigraphy of North-East Greenland. *Geology of Greenland Survey Bulletin 191*, s. 117-125. 2002.
- Upton B.G.J., Skovgaard A.C., McClurg J., Kirstein L., Cheadle M., Emeleus C.H., Wadsworth W.J., Fallick A.E.: Pictritic magmas and the Rum Ultramafic complex, Scotland. *Geological Magazine 139*, s. 437-452. 2002.
- Villas E., Hamman W., Harper D.A.T.: *Foliomena* fauna (Brachiopoda) from the Late Ordovician of Sardinia. *Palaeontology 45*, s. 267-295. 2002.

Arktisk Station

Ledelse pr 1.2.2002

Biolog Bente Jessen Graae er videnskabelig leder på stationen.

Bestyrelsen består af: Lektor Niels Nielsen (formand), Geografisk Institut, professor Reinhardt Møbjerg Kristensen, Zoologisk Museum, lektor Gunver Krarup Pedersen, Geologisk Institut, lektor Poul Møller Pedersen, Botanisk Institut, og sekretariatschef Elisabeth Bruun er repræsentant for Det Naturvidenskabelige Fakultet. Kontorfuldmægtig Gitte Henriksen (0.5 årsværk) er sekretær for stationen.

Organisation

Arktisk Station er bemanded med en videnskabelig leder, en teknisk leder og en skipper. Den bestyres af repræsentanter fra de 4 naturhistoriske fag: Zoologi, botanik, geologi og geografi med en fast tilknyttet halvtidssekretær samt en repræsentant fra Det Naturvidenskabelige Fakultets administration.

Adresse

Arktisk Station
3953 Qeqertarsuaq
Grønland

Sekretariat

Øster Voldgade 3
1350 København K
Telefon 35 32 42 56
Fax 35 32 42 20
gin@adm.ku.dk
www.nat.ku.dk/as

Bestyrelsesformandens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Stationens funktion og logistik har gennemgående været tilfredsstillende trods atter i år at have haft et ekstraordinært stort besøgsantal. Bertel Johansen fra Det Naturvidenskabelige Fakultets driftsafdeling har igen i år foretaget et grundigt bygningssyn og revideret den 3-årige plan for vedligeholdelsesarbejder. Af større vedligeholdelsesarbejder på stationens bygninger kan nævnes: Renovering af skorstene og stakit, nyt køkken installeret i og ny indhegning af den videnskabelige leders bolig, maling af vinduer udvendigt på gæstebygningen, ny vejbelysning ud for hovedbygningen samt bygning af depotplads til gummibåde ved stationens havnebygning.

Forskningsskibet "Porsild" har været i dok i Aasiaat til årligt gennemsyn. I den forbindelse skal specielt nævnes udskiftningen af nødsendersystemerne "SART" og "EPRIP" samt konstatering af væsentlige problemer med hjælpemotorarrangementet, hvilket søges afhjulpet ved anskaffelse af en ny motor i 2003.

"Porsild" har i 2002 været på opgaver/togter i 82 dage. Til egentlige forskningsmæssige undersøgelser har skibet været i funktion i 54 dage. Hertil kommer ture i forbindelse

med værftsbesøg, 18 dage, og udlejninger bl.a. til politiets eftersøgningsopgaver, 10 dage.

Kursus og symposieaktiviteten har været stor, bl.a. har Naturinstituttet afholdt sit andet forskerkursus for grønlandske studerende på Arktisk Station. Overnatningsfrekvensen på Arktisk Station har været 1776 – en mindre tilbagegang i forhold til 2001, men 5-600 mere end normalt.

Stationens pc-park er fornyet med to enheder. De nyan-skaffede mikroskoper, bevilget af SNF, med tilkøbt pc og digitalt kamera er nu helt operationsklare.

Personaleforhold

Bådføreren for stationens skib "Porsild" Jørgen Broberg har opsagt sin stilling fra 31.1, og Frederik Grønvold har siden fungeret som fast ansat skipper.

Forskningsvirksomhed

Den videnskabelige leder på Arktisk Station Bente Jessen Graae har vinteren 2002 i samarbejde med Hans Henrik Bruun, Stockholms Universitet, og Sussie Pagh, Århus Kommune, gennemført forsøg med passagetider og spiringssevne for frø, der har været gennem fordøjelsessystemet hos polarræv. Sommeren 2002 har hun gennemført feltarbejde på Skarvefjeld til belysning af karplanters kolonisering i felter forstyrret 1991. Desuden har BJJ udført forsøg med åben-top-kamre, og hun har året igennem rygtet frøfælder ugentligt for at belyse vindspredningen af frø i arktis.

Monitering af klimaet på Disko er gennemført til eget og andres brug.

1.31.7-12.8. Niels Nielsen (KU) og Morten Rasch (DPC) gennemførte undersøgelser i Kuannersuit, Disko i forbindelse med projektet: En undersøgelse af en "surging glacier" og dens betydning for det fluviale og det marine miljø neden for gletscheren (finansieret af Carlsberg-fondet). Arbejdet omfattede: 1) rekognoscering af sanduren med henblik på sedimentpålejringen under og efter surgehændelsen, 2) tømning af sedimentfælder i fjorden, 3) tømning af digitale kameraer ved delta- og gletscherfront, 4) etablering af et nyt digitalt kamera ved den nedlagte hydro-metriske station. "Porsild" fungerede som arbejdsplatform i starten af feltperioden og evakuering af lejren skete med chartret helikopter.

2. I perioden 1.7-23.7 gennemførte lektor, lic.scient. Niels Tvis Knudsen, og stud.scient. Jacob Clement Yde, Geologisk Institut, Aarhus Universitet, samt Lektorer David Roberts, Durham University, England feltundersøgelser i Kuannersuit, Disko i forbindelse med projektet: En undersøgelse af en "surging glacier" og dens betydning for det fluviale og marine miljø nedenfor gletscheren. På gletscheren gennemførtes GPS-positionering af 20 ablati-onstrekanter og 5 stenmarkeringer først indmålt i 2001 for bestemmelse af isbevægelse og afsmeltning. Endvidere gennemførtes målinger af istykkelse med isradar i ca. 100 punkter på gletscheroverfladen. Endvidere foretoges en kortlægning af strukturer i gletscherfronten. Ligesom der indsamledes is- og sedimentprøver. Projektet finansieres af Carlsberg-fondet og har modtaget logistisk støtte fra Arktisk Station.

3. Ph.d-studerende Siri Hansen og studerende Laura Ad-dington, Geogr. Inst., KU var i perioden 1-23.7 ved Kuannersuit-gletscheren i indre Disko Fjord. Gletscheren surge-de over 10 km i perioden 1995-1999 og feltarbejdet var en fortsættelse af sidste års geomorfologiske undersøgelser af

surge-relaterede landskabsformer. Især den recente randmoræne og dele af et relikvt morænesystem blev undersøgt i år. Undersøgelserne er en del af ph.d.-projektet "Geomorphic effects of surging glaciers in the North Atlantic Region" og foregik desuden i samarbejde med projektet: Undersøgelser af en "surging glacier" og dens betydning for det fluviale og marine miljø nedenfor gletscheren.

4. Past and current biodiversity in the Arctic: role of dispersal, colonisation and resistance to extreme climatic events. Researchers were: Louis Beyens, Pieter Ledegandck, Roel Mattheeussen, Fred Kockelbergh, Fleur Marchand and Ivan Nijs, Universiteit Antwerpen (RUCA), Department of Biology – Polar Ecology, Limnology and Palaeobiology Unit. The project covers the study of past, present and future protist communities. Fieldwork during the summer of 2002 (21.6 – 27.7) focused mainly on the sampling of aquatic habitats for the study of the recent ecology and biogeography of testate amoebae and diatoms. 75 aquatic samples, supplemented by 29 terrestrial moss-samples were collected from 31 sites, covering a large variety of habitats. Physico-chemical analysis revealed a rather large gradient in pH, ranging from 5.5 to 9.8, over the different aquatic sites. In addition, we initiated the study of the palaeo-communities with the location of suitable peat layers. From a small peat layer near Pjetturson Moraine, two cores, 20 cm long, were drilled for preliminary palaeo-ecological analysis. Finally, a suitable site was selected for the heating experiment which will start in 2003.

5. Under ophold på Arktisk Station (2.-4.8) og sejlads med "Porsild" fra Godhavn til Ilulissat (5.-10.8) undersøges Neogen landhævning i Vestgrønland. Formålet var at få en bedre forståelse af den geologiske udvikling i Diskoområdet siden det blev dækket af basalter for ca. 50 millioner år siden – og specielt at kunne vurdere, hvornår basalter der er størknet i det daværende hav er blevet hævet op til deres nuværende højde på omkr. 1 km over havniveau. Feltarbejdet på Disko og Nuussuaq bestod af tre komponenter: 1) opmåling af forkastninger og sprækkesystemer for at kunne vurdere de tektoniske kræfter, der har påvirket området efter basalernes aflejring, bl.a. ved Godhavn, Diskofjord og Maraat (Knud Erik Klint, GEUS og Frederik Kromann Jensen, KU), 2) undersøgelse af storskala landskabsformer, bl.a. af det kaolinforvitrede grundfjeld der kommer frem hvor basalt dækket borteroderes ved Godhavn og Diskofjord og således kan belyse forholdene før basalterne (Johan Bonow, Stockholms Universitet) og 3) indsamling af prøvemateriale til fissionssporsanalyse til bestemmelse af dæklag, der nu er borteroderet, bl.a. ved Godhavn og Saqqaq (Peter Japsen, GEUS).

6. Per Møller, DMU, afd. Arktisk Miljø, indsamlede biologisk materiale fra Vestgrønland – AMAP Time Trend 2002. I perioden 22.4 – 3.5 blev der indsamlet biologisk data og vævsprøver fra 21 ringsæler ud fra Qeqertarsuaq (Godhavn). Der blev endvidere indgået en aftale med fanger Johannes Lyberth vedr. indsamling af tejs (n=20) primo september. Der er i Qeqertarsuaq mulighed for at organisere indsamling af supplerende materiale fra ringsæl (ultimo april/maj), hvalros (marts) samt vågehval (juni/juli) i forbindelse med AM-projektet "Marint fedt i Vestgrønland".

7. I perioden 26.6-22.7 undersøgte specialestuderende Elisabeth Arup Fischer og Gry Bastholm Linde revegeteringen af 62 felter, anlagt på Skarvefjeld af biolog Beate Strandberg fra 1991-1994 i forbindelse med hendes ph.d.-

projekt. Felterne havde modtaget 4 forskellige behandlinger og projektet var en opfølgning af undersøgelser om effekten af antropogene forstyrrelser af arktisk vegetation og hvilke måder, der er bedst egnede til at etablere en vegetation. Projektet forløb i samarbejde med lektor Marianne Philipp ved Københavns Universitet og biolog Peter Aastrup fra DMU, samt med hjælp fra Arktisk Stations videnskabelige leder Bente Jessen Graae.

8. Seniorforsker Martin Holmstrup og stud. scient. Poul G. Pedersen har opholdt sig ved Arktisk Station i perioden 6.-12.8. Formålet var at indsamle individer af enchytræen *Fridericia ratzeli*, der udgør 40-70% af faunaens totale biomasse i arktiske jord. Lave temperaturer er afgørende for dyrets eksistens. Projektets formål er derfor at undersøge kuldetolerance strategien hos denne enchytræ. Hypotesen om at denne art enten vil fryse eller dehydrere, når den udsættes for frost i jorden, blev bekræftet. En række forsøg viste, at ca. 75% af dyrene frøs, når de blev langsomt nedkølet til -6°C. De resterende 25% dehydreredes kraftigt, hvilket indikerer, at isdannelse ikke fandt sted i disse individer. Som følge af dehydreringen skete der et kraftigt fald i dyrenes smeltepunkt. Herved kom dyrene i ligevægt med den omgivende temperatur og er på denne måde effektivt beskyttet mod at frysning indtræder. *F. ratzeli* tålte dog både frysning (ca. 75% overlevelse ved -6°C) og den kraftige dehydrering (ca. 70% overlevelse ved -6°C).

9. Dr. Slava Epstein's group stayed at the Disco Island Arctic Station from 30.7 – 12.8. The major goal of the project was to survey and document protistan diversity in Western Greenland. We have extensively sampled marine soft sediments in the vicinity of the station, examined protozoa in these samples, preserved representative cells for a detailed morphological analyses, and preserved DNA from representative populations for molecular phylogenetic studies. We have uncovered a spectacular diversity of marine Protozoa in several locations, diversity that clearly exceeded what has been reported in literature for most other locations in the world. Considering the extreme nature of the environment studied, this was rather surprising, which calls for further work on microbial diversity in the area. Presently research on preserved specimens and their DNA is in progress in our laboratory at Northeastern University, Boston, USA.

10. Martin Vinther Sørensen, Zoologisk Museum, Københavns Universitet, opholdt sig på Arktisk Station fra 17.7 til 2.8. I samarbejde med R.M. Kristensen indsamles der mosprøver ved Isunnguakilden nord for Mudderbugten, med henblik på udsortering af kæbedyr (*Limnognathia maerski*). Materialet vil primært blive anvendt til videre undersøgelser af kæbedyrets komplicerede kæbemorfologi. Desuden indsamles der hjuldyr (Rotifera) ved diverse ferskvandslokaliteter omkring Godhavn. Materialet vil indgå i et faunistisk arbejde over Diskos hjuldyrfauna.

11. Katrine Worsaae, Zoologisk Museum, Københavns Universitet, opholdt sig på Arktisk Station fra 17.7 til 2.8. I samarbejde med R.M. Kristensen indsamles der bundprøver på mudderbund ud for Ippik, Disko, med henblik på udsortering og studier af levende nerillider (Polychaeta). Det levende materiale blev fotograferet og videofilmet i mikroskop og dernæst fikseret til videre morfologiske og molekylære undersøgelser. Disse vil indgå i diverse igangværende komparative arbejder om nerillidernes morfologi samt en fylogeni af familien Nerillidae baseret på morfologiske og molekylære data.

12. Research theme: Foraging energetics of Arctic cormorants and the evolution of diving birds. Field investigations were conducted between 10.6 and 15.7. Field site: Qeqertaaq, Diskofjord, Disko, West-Greenland. Expedition team: Grémillet, Kuntz, Mellet, Chaillon. Marine Biologist Centre d'Ecologie et Physiologie Energétiques, Centre National de la recherche Scientifique, France.

Supported by the French Polar Institute, the Centre National de la Recherche Scientifique, and the Danish Polar Center. Using great cormorants from West-Greenland as a model species, the ultimate objective of the project is to assess the physiological and behavioural strategies which may have enabled early aquatic birds to colonize cold marine ecosystems.

13. Mærkning og biopsitagning af grønlandshvaler ved Qeqertarsuaq, maj 2002. Feltarbejdet havde til formål at indsamle biopsier fra så mange grønlandshvaler i Disko Bugten som muligt for derigennem at fortsætte den genetiske bestemmelse af bestandsidentitet og –størrelse, som blev påbegyndt med biopsitagningerne i april 2000. Biopsiprøverne indgår i øjeblikket i genetiske sammenligninger mellem grønlandske og canadiske grønlandshvaler som udføres af Department of Fisheries and Oceans i Winnipeg. Et andet vigtigt formål med feltarbejdet var at instrumentere et antal hvaler med satellitsendere som vil muliggøre sporing af hvalernes vandring og indsamling af data om deres neddykning. Yderligere blev hvalernes dykkeadfærd og fødesøgning undersøgt med time-depth-recorders og videokamera. Projektdeltagere: Mads Peter Heide-Jørgensen, togtleder, Mikkel Villum Jensen, tekniker, fangerne Kale Mølgård, Abel Brandt, Kjeld Mølgård, Frederik Svendsen Jens Broberg, Anders Villum Jensen, tekniker, Kristin Laidre, biolog fra USA, Mehdi Bakhtiari, ingeniør fra USA, Kristian Krogh, fotograf. Projektet finansieres af Grønlands Naturinstitut med støtte fra Department of Fisheries and Oceans i Canada. Arktisk Station i Godhavn ydede værdifuld logistisk støtte.

14. Prof. Michael Axelsson, University of Göteborg, Department of Zoology, Sweden, dr. Jordi Altimiras Universidade da Beira Interior, Portugal, prof. Tony Farrell, Canada, Simon Fraser Canada, prof. Franklin, University of Queensland, Brisbane, Australia, phd. stud. Anna Holmberg, University of Göteborg, prof. Susanne Holmgren, University of Göteborg, phd. stud. Jenny Turesson, University of Göteborg visited the Arctic Research station in August 2002. The purpose was to compare thermal tolerance of physiological processes of fish at the northern extreme of their temperate distribution with those at the southern extremity of their Arctic distribution. Our visit was very successful both scientifically and socially.

15. Stud. Melanie Panz from Ruhr-Universität Bochum, Germany, stayed on Arctic Station 17.8 – 24.10. Data were collected on Greenlandic climate and vegetation, in order to include them in a GIS-work on climatic change. Moreover, a germination experiment was conducted with *Cerastium alpinum* seeds.

16. I perioden 25.6. til 15.7 gennemførte specialestuderende Lene Kolind Skougaard et projekt vedr. reproduktionsbiologi og kvantitativ genetik på Tornet Stenbræk (*Saxifraga tricuspidata*). Formålet var at belyse en arktisk plantearts potentiale for at reagere på forandringer i omgivelserne, f.eks. i klimaet. Specialet er en del af forskningsprogrammet “The capability of Arctic plant species to respond to rapid environmental changes” under Nordic

Arctic Research Program, et samarbejde mellem universiteterne i Oslo, Reykjavík og København. Projektet omfatter dels undersøgelser over artens forplantningssystem, dels et kvantitativ genetisk studium af artens reaktion på forskellige temperaturer, og endelig en isoenzymanalyse af den genetiske populationsstruktur.

17. Specialestuderende Katrine Petersen arbejdede 25.6. til 15.7 med kvantitativ genetik og genetisk variation hos Dværgpil (*Salix herbacea*). Formålet med projektet er at bestemme klonstørrelse, genetisk potentiale for reaktion på temperaturændringer samt udkrydsningsrater hos Dværgpil. Projektet er en del af forskningsprogrammet “The capability of Arctic plant species to respond to rapid environmental changes” under Nordic Arctic Research Program, et samarbejde mellem universiteterne i Oslo, Reykjavík og København. I syv snelejer, hvor *S. herbacea* var dominerende, blev der udlagt et grid med 39 punkter, hvor der i hvert punkt blev indsamlet skud til måling af morfologiske karakterer. Desuden blev et blad per skud skannet ind på en computer. To blade fra hvert skud blev sendt hjem til Danmark til alloenzym elektroforese. Der blev indsamlet frø og rhizomstykker til dyrkning under forskellige temperaturforhold i Danmark.

18. Lektor Marianne Philipp og Ruth Bruus Jakobsen 25.6. til 15.7 studerede pollenkonkurrence hos Tue Limurt (*Silene acaulis*). Formålet med projektet er at undersøge, hvordan pollenkorner fra hanlige og hermafroditiske individer konkurrerer på hunplanternes støvfang under væksten ned gennem griflerne og ved befrugtningen. Projektet udførtes på en population i nærheden af Arktisk Station. Et stort antal planter blev genotypebestemt ved hjælp af mini-elektroforese. Pollenblandinger, der indeholder pollen fra hanlige og hermafroditiske individer med karakteriske markører blev derpå benyttet til bestøvning af hunlige blomster. Ved at spire frøene og undersøge afkommet ved elektroforese vil det være muligt at bestemme, hvilke individer, der har fungeret som pollendonorer til bestemte frø. Projektet er en del af forskningsprogrammet “The capability of Arctic plant species to respond to rapid environmental changes” under Nordic Arctic Research Program.

Faglige og administrative hverv

Den videnskabelige leder har deltaget i en række møder med Qeqertarsuaq Kommune vedrørende forvaltningen af fredningen af området omkring Arktisk Station og gennemført adskillige rundvisninger på stationen for turister.

Formidling

Workshops

1) Under ledelse af Poul Kill, Department of Education Employment and Training, State Government Victoria, Australia blev Victorian Student Expedition, Arctic Station, Greenland for anden gang afholdt på Arktisk Station fra 27.1 til 26.2. Der deltog 3 australske lærere og 10 australske studenter. Kurset er bredt anlagt og omfatter forskellige temaer om et grønlandsk lokalsamfund og den omgivende natur.

2) Field course in “Marine and Terrestrial in Polar Ecology, 27.7 -2.8. Leadership Prof. Dr. Michael Spindler and Dr. Iris Werner, Institute of Polar Ecology, University of Kiel, Germany. During our course the student groups worked on following topics: “Arctic Phyto- and Zooplank-

ton", "Arctic Benthos", "Arctic Fish Fauna", "Fauna of Homothermal Springs" and "Flora of Disco-Island". The course included sampling in the field, preparation of samples in the laboratory and evaluation of data in the library. Two excursions with the "Porsild" were carried out to study the pelagic and the benthic ecosystems in Disko Bugt. Flora and fauna of several homothermal springs, small ponds and different vegetation zones around the station were investigated from land.

3) I perioden 4.7 til 24.7 blev der afholdt Arktisk Biologisk Feltkursus, Københavns Universitet under ledelse af: Professor Reinhardt Møbjerg Kristensen, Zoologisk Museum, lektor Poul Møller Pedersen, Botanisk Institut, lektor Niels Daugbjerg, Botanisk Institut samt lektor Bjørn Buchardt, Geologisk Institut for 12 studerende. Formål: At gennemføre botaniske og zoologiske, marine undersøgelser i Disko Bugt-området samt lave optagelser af sang hos snespurv. Mere konkret blev der foretaget indsamlinger til belysning af følgende emner: 1) Sang og adfærd hos snespurv, 2) Diversitet og biomasse af marine flagellater i Disko Bugt, 3) Benthiske, marine alger i Disko Bugt, 4) Ferskvandstardigrader med særligt henblik på *Amphibolus nebulosus* og 5) Meiofauna på fiskebanker.

Niels Nielsen, bestyrelsesformand

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	1,08	0,00	1,08
TAP	2,18	0,00	2,18
Årsværk i alt	3,26	0,00	3,26
Løn	914	0	914
Frikøb	181	0	181
Øvrig drift	542	50	592
Anskaffelser	100	156	256
Bruttototal t.kr.	1.738	206	1.943

Stab

VIP Internt finansieret

Graae, Bente Jessen; adjunkt.

Fondsbevillinger

Forskningsstyrelsen

– Den globale opvarmnings betydning for spring og etablering af tundra planter (Bente J. Graae) kr. 50.000.

Publikationer

Bernstein S., Brooks C.K., Stecher O.: Enriched component of the proto-Icelandic mantle plume revealed in alkaline Tertiary lavas from East Greenland. Geological Society of America vol. 29, s. 859-862. 2001.

Bernstein S., Hanghøj K., Keleman P.B., Blusztjan J., Frei R.: Osmium isotopes in the Wiedemann Fjord mantle xenoliths, a unique record of cratonic mantle formation

by melt depletion in the Archaean. Geochemistry, Geophysics and geosystems vol. 2, 2001.

Funch P., Kristensen R.M.: Coda: the micrognathozoa – a new class or phylum of freshwater meiofauna. Freshwater Meiofauna Biology and Ecology, s. 337-348. 2002.

Graae B.J.: The role of epizoochorous seed dispersal of forest plant species in a fragmented landscape. Seed Science Research 12, s. 113-121. 2002.

Hansen E.S.: Lichens. i: 6th Annual Report for Zero s. 22-26. 2000.

Hansen E.S.: Lichen-Rich Soil Crusts of Arctic Greenland. Ecological Studies vol. 150, s. 57-65. 2001.

Hansen E.S.: Lichens from Inglefield land, NW Greenland. Willdenowia 32, s. 105-125. 2002.

Hansen E.S.: Lichens and lichenicolous fungi from Washington Land, western North Greenland. Folia Cryptologica, Fasc. 38, s. 1-8. 2001.

Hansen E.S.: Lichens. Zero 6th annual report, s. 22-26. 2000.

Hansen E.S., Alstrup V.: New lichens and lichenicolous fungi from Greenland. Graphis Scripta 12, s. 41-50. 2001.

Hansen E.S., Alstrup V., Daniels F.J.A.: Lichenized, lichenicolous and other fungi from North and North-East Greenland. Folia Cryptologica, Fasc. 37, s. 1-20. 2000.

Holmstrup M., Rasmussen L.M.: Geographic variation of freeze-tolerance in the earthworm *Dendrobaena octaedra*. J comp Physiol B 172, s. 691-698. 2002.

Kristensen R.M.: An Introduction to Loricifera, Cycliophora, and Micrognathozoa. Integrative and comparative biology vol. 42, number 3, s. 641-651. 2002.

Kristensen R.M., Funch P.: Coda: the micrognathozoa – a new class or phylum of freshwater meiofauna? Freshwater Meiofauna, Biology and Ecology, chapter 14, s. 337-348. 2002.

Lauritzen A., Lund I.S.: Æterisk olie kantlyng, *Cassiope tetragona*. DFH, København 2001.

Nielsen N., Gilbert R., Möller H., Desloges J., Rasch M.: Glacimarine sedimentation in Kangerdluk (Disko Fjord), West Greenland, in response. Marine Geology 191, s. 1-18. 2002.

Nielsen T.G., Levinsen H.: The trophic role of marine pelagic ciliates and heterotrophic dinoflagellates in arctic and temperate coastal ecosystems: A cross latitude comparison. Limnol Oceanography 47, s. 427-439. 2002.

Nielsen T.G., Møller E.F., Satapoomin S., Ringuette M., Hopcroft R.R.: Egg hatching rate of the cyclopoid copepod *Oithona similis* in arctic and temperate. Mar. Ecol. Prog. ser. 236, s. 301-306. 2002.

Nielsen T.G., Niehoff B., Madsen S.D., Hansen B.W.: Reproductive cycles of three dominant *Calanus* species in the Disko Bay, West-Greenland. Mar. Biol. 140, s. 567-576. 2002.

Nielsen T.G., Thingstad F., Hansen A.S., Levinsen H.: Control of bacterial production in cold water. An analysis of mechanisms relating bacterial production and zooplankton biomass in Disco Bay, Greenland. Mar. Ecol. Prog. ser. 228, s. 15-24. 2002.

Steffensen J.F., Jordan A.D., Jungersen M.: Oxygen consumption of East Siberian cod: no support for the metabolic cod adaptation theory. Journal of Fish Biology 59, s. 818-823. 2001.

Center for Naturfilosofi og Videnskabsstudier

Ledelse Pr. 1.2.2002

Som leder fungerer Claus Emmeche, som er lektor ved centeret.

Desuden er ekstrarafaktære forskere og udenlandske gæster associeret til centeret.

I styringsgruppen for centeret sidder Benny Lautrup (NBIfAFG), Olaf Nielsen (Molekylærbiologisk Institut.) og Finn Collin (Institut.for. Filosofi, Pædagogik og Retorik).

Organisation

Centeret hører direkte under Det Naturvidenskabelige Fakultet og huses på Niels Bohr Institutet, hvorfra centeret udbyder undervisning i naturfilosofi og videnskabsteori.

Adresse

CNV v. NBIfAFG
Blegdamsvej 17
2100 København Ø
emmeche@nbi.dk
www.nbi.dk/natphil

Centerlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

På centerets hjemmeside (<http://www.nbi.dk/natphil/>) kan man læse mere detaljeret om centerets aktiviteter og de associerede personer og deres forskning. Her er også henvisning til bibliografier, on-line artikler o.a. ressourcer inden for naturfilosofi og videnskabsstudier.

Aktuel information om CNVs forskning, undervisning og formidling kan også fås ved henvendelse til centerets adresse.

Centeret (CNV) oprettedes i 1994, hører direkte under Det Naturvidenskabelige Fakultet og er lokaliseret på Niels Bohr Institutet (NBIfAFG), hvorfra centerets undervisning i naturfilosofi og videnskabsteori udbydes til studerende ved fakultetet.

Centeret fungerer som et netværk og tæller både forskere ved fakultetets forskellige institutter, der bruger en del af deres forskningstid på videnskabsteoretiske emner, og forskere fra andre fakulteter.

Der samarbejdes om kurset "Naturfilosofi – naturvidenskabernes teori, grundlagsproblemer og verdensbilleder" (Naturfilosofi N), som er et tilbud til de studerende om et naturvidenskabeligt orienteret filosofikumlignende kursus. Kurset "Naturfilosofi H" henvender sig til studerende med et hovedfag i humaniora og sidefag i et naturvidenskabeligt fag.

Der er desuden en fast studiekredsaktivitet indenfor videnskabsteori (SiV) knyttet til centeret.

Der er iværksat udviklingsarbejde mhp. den planlagte indførelse af "fagets videnskabsteori" på de enkelte fag i form af "FVT-gruppen" af lærere der jævnligt mødes herom.

Fakultetet ønsker med centeret at styrke forskning, undervisning og formidling inden for fagområdet naturvidenskabsteori, og gennem centeret at bidrage til tværviden-

beligt samarbejde mellem forskere fra de naturvidenskabelige fag, fagfilosoffer, videnskabshistorikere og andre, der beskæftiger sig med videnskabsforskning.

Centeret udsender et elektronisk nyhedsbrev (Hugin og Munin) om aktiviteter inden for videnskabshistorie og videnskabsteori, og samarbejder med Niels Bohr Arkivet om bl.a. formidlingsaktiviteter.

Forskningsvirksomhed

Ph.d.-projektet ved Theresa Schilhab – om filosofiske problemer ved naturvidenskabelige, herunder evolutionære, redegørelser for opståen af bevidsthed hos mennesker – blev afsluttet i 2002.

Et ph.d.-projekt ved Mia Krause (påbegyndt nov. 2001) omhandler interne filosofiske problemer i den molekylærbiologiske tilgang til afdækningen af komplekse fænotypiske egenskaber som fx adfærd. Der lægges især vægt på brugen af modelorganismer og i hvilken grad der kan ekstrapoleres fra disse til mere komplekse biologiske systemer.

I 2002 fortsatte Henrik Zinkernagel som associeret gæst med et projekt hvis formål det er at klargøre og kritisk diskutere grundlagsproblemer i kvantefeltteori og kosmologi, herunder forening af teorierne. Et aspekt heraf er i hvilken udstrækning vacuumbegrebet i kvantefeltteori er baseret på eksperimentelle kendsgerninger snarere end teoretiske og filosofiske forventninger.

Claus Emmeche arbejder med filosofiske problemer i biologien og grænsen mellem biologi og fysik, herunder begreber for emergens af struktur og information i komplekse systemer. Et delprojekt omhandler biosemiotik som et forsøg på at redegøre for funktionsbegrebet, irreducibiliteten af biologiske fænomener til simple fysiske systembeskrivelser, og begreberne krop og organisme.

Jens Morten Hansens forskning er p.t. koncentreret om konflikterne efter den moderne videnskabs opståen mellem videnskabelige og religiøse forklaringer på Jordens og Livets dannelse og den betydning, som disse konflikter har fået for nutidsmenneskets naturopfattelse og selvforståelse. Heri indgår et studium af begrebet 'videnskabelig sikkerhed' omkring de store kontroverser omkring geologisk evolutions- og katastrofeteori, istidsteorien, pladetektonikken og klimadiskussionen.

Mht. forskningen for de øvrige personer, der er associeret til centeret, henvises til de respektive afsnit i årbogen under de enkelte institutter.

Claus Emmeche, centerleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	1,01	0,00	1,01
DVIP	0,29	0,00	0,29
TAP	0,00	0,00	0,00
Årsværk i alt	1,30	0,00	1,30
Løn	574	0	574
Frikøb	1	0	1
Øvrig drift	39	0	39
Anskaffelser	34	0	34
Bruttototal t.kr.	647	0	647

COGCI – Copenhagen Global Change Initiative

Ledelse pr. 1.2.2002

Styregruppen består af forskningscheferne for DMU, GEUS og DMI under ledelse af den tidligere prodekan for nat-fak, lektor Flemming Nicolaisen. COGCI's ph.d.-udvalg er sammensat med 2 repræsentanter for hver af de deltagende institutioner under ledelse af netværkskoordinatoren, professor Ole John Nielsen, Kemisk Institut. Koordinationsgruppen på KU består af de to nævnte, professor Morten Søndergaard, docent Nanna Noe-Nygaard, lektor Inge Sandholt og programlederne Aksel Walløe Hansen og Sten Struwe.

Organisation

COGCI er et samarbejde mellem Det Naturvidenskabelige Fakultet, Danmarks Miljøundersøgelser, Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse og Danmarks Meteorologiske Institut til at fremme forskeruddannelsen indenfor miljø og klima. COGCI består af et forskernetværk og en forskerskole, som støttes af Forskeruddannelsesrådet, FUR.

Adresse

COGCI sekretariatet
Det Naturvidenskabelige Fakultet
Øster Voldgade 3
1300 København K
hwl@adm.ku.dk
www.COGCI.dk

Programlederens årsberetning

Forskeruddannelse

I 2002 nåede forskerskolen op på 26 ph.d.-studerende og der er udsigt til en del nyindskrevne studerende ved skolen i 2003 samtidig med at i alt 11 af de indskrevne forventes at afslutte deres projekter. Midlerne fra FUR forventes at blive udnyttet anderledes end oprindeligt beskrevet på grund af sektorforsknings-institutionernes økonomiske situation, og kan benyttes til at supplere andre projekter, således at der indskrives flere nye studerende ved COGCI.

Stipendiat

Der har kun været ét opslag af stipendier i 2002 og der var i alt opslået 15 forskellige projekter i samarbejde mellem KU og de 3 partnere, opslået i åben konkurrence. Der blev ansat 3 nye ph.d.-studerende i foråret, udvalgt blandt fire gange så mange ansøgere, så søgningen efter Global Change Projekter er stor og besættelsen af stipendierne præget af konkurrencen.

Samtidig var 2002 det år, hvor den første stipendiat afsluttede sit projekt og forsvarede sin afhandling. Camilla Geels fremlagde og forsvarede sit projekt: Modelling atmospheric CO₂ fluxes and transport den 18. december.

Kurser/Møder

COGCI har afholdt 3 egne kurser i årets løb samt afviklet professor Finn Surlyks kursus om "scientific writing" for COGCI-studerende.

1. COGCI's faste kursus om Forcing of the climate sy-

stem ved Eigil Kaas, DMI og Aksel Walløe Hansen blev afsluttet i foråret 2002.

2. I august blev Earth system science kurset afholdt for anden gang på Bornö stationen ved Göteborg af lektor Olaf Pepke Pedersen fra DCESS. Dette kursus kan ikke forventes videreført efter lukningen af DCESS.

3. Kurset i Global change science (Science, research, institutions and policy for global change) blev afholdt i november og december med inviterede gæster der indledte om danske og udenlandske forskningsinitiativer. Sten Struwe var kursusleder.

En planlagt temadag om POPs – persistent organic pollutants – måtte desværre aflyses på grund af manglende forhåndstilmeldinger.

VELUX gæsteprofessorer

Takket være en bevilling fra VELUX-fonden er det muligt at invitere udenlandske forskere til ophold på universitetet, som forelæsere og til diskussioner om projekter og forskning med lærere og studerende.

Dr. Ekaterina Batchvarova, National Institute of Meteorology and Hydrology, Sofia, Bulgarien besøgte Geofysisk afdeling, KU og Risø i maj og juni.

Professor Claus Nielsen, Kemisk Institut, Universitetet i Oslo, Norge har aflagt en række besøg af 2-4 dages varighed i løbet af forårssemesteret 2002 på Kemisk Institut.

Professor David W.T. Griffith, Department of Chemistry, University of Wollongong, Australien.

Besøgte Kemisk Institut 2 uger i juni.

Dr. Stanley P. Sander, Jet Propulsion Laboratory, California Institute of Technology, USA besøgte Kemisk Institut i juni samtidig med Dr. Timothy Wallington, Ford Research Laboratory, Ford Motor Company, Dearborn, Michigan, USA.

Professor Hans von Storch, Institute for Coastal Research, GKSS, Geesthacht, Tyskland, besøgte i perioden 12/10 til 19/10 2002 Geofysisk Afdeling og DMI. Besøget var et led i et længerevarende samarbejde. Hans von Storch holdt i oktober 2002 et offentligt foredrag ved Geofysisk Afdeling om rekonstruktion af atmosfæriske blykoncentrationer igennem 1900-tallet ved brug af atmosfæriske modeller.

Oplysninger om kurser og møder meddeles løbende på COGCI's hjemmeside.

Status

Der blev i foråret 2002 afgivet en statusberetning til det naturvidenskabelige fakultet som redegjorde for programmets aktivitet og som skulle medvirke til at skabe grundlag for beslutningen om programmets fortsættelse. Sektorforsknings-institutionernes økonomi er under pres og derfor er forudsætningerne for COGCI aftalen ændret, men da samarbejdet vurderes værdifuldt for alle involverede parter, vil det blive forsøgt at finde en form for fortsættelse i fremtiden.

Sten Struwe, programleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
Frikøb	0	1	1
Øvrig drift	82	170	251
Anskaffelser			
Bruttototal t.kr.	82	170	252

Center for Naturfags Didaktik

Ledelse pr. 1.2.2002

Centerleder er Kjeld Bagger Laursen.

Centerbestyrelsen består af Lektor Ole Hammerich (formand), Kemisk Institut, Professor Minik Rosing, Geologisk Museum, Lektor Bente Kiens, Institut for idræt, stud.scient. Stefan Mabit, Institut for matematiske fag, Lektor Niels Grønbæk, Institut for matematiske fag, Laboratoriefuldægtig Dorte Heldrup, Kemisk Institut, Professor Nils O. Andersen, NBIfFAG, Lektor Jens Høeg, Zoologisk Institut.

Adresse

H.C. Ørsted Institutet, D-fløjen
Universitetsparken 5
2100 København Ø
Telefon 35 32 04 20
Fax 35 32 04 60
cnd@naturdidak.ku.dk
www.naturdidak.ku.dk

Centerlederens årsberetning

Centrets blev oprettet i marts 2001, efter en fakultetsrådsbeslutning i efteråret 2000. Dets hovedformål er, på forskningsmæssig basis, at yde bidrag til kvalitetsforbedringer inden for de naturvidenskabelige fags didaktik, primært, men ikke udelukkende, på uddannelsessystemets tertiære (universitære) niveau. Centret skal efter en indkøringsperiode på 3 år evalueres i 2003/2004.

Dets nuværende bemandingsmæssige størrelse er på 3 videnskabelige stillinger, plus centerledelse og -administration. Dertil kommer tilknytning af en række eksterne konsulenter på ad hoc basis.

Centrets oprindelige lokaleallokering, 3 to-modulsrum på HCØ, er ikke længere tilstrækkelig og ved årets slutning er ekspansionsplanerne ved at blive ført ud i livet: et fem-modulsrum, D311, er blevet ombygget til kontorlandskab og af de i alt 5 arbejdspladser råder Centret over de 2. De vil blive brugt af studentermedhjælp og specialestuderende. Et 3-moduls-kontor på 1. sal afventer Fysiks studiekontors udflytning til andre lokaler og vil derefter kunne overtages af centret, til brug i forbindelse med en professoransættelse.

Centrets aktiviteter spænder over et bredt spektrum. De omtales her grupperet i hovedkategorier.

Personaleforhold

Centrets ansatte ultimo 2002.

Kjeld Bagger Laursen, centerleder (halvtid, orlov fra IMF indtil ult. 03).

Per Geckler, lektorvikar (ansat pr. 1.8.02, foreløbig til 1.8.03).

Tom Børsen Hansen, videnskabelig medarbejder (ansat pr. 15.3.02, foreløbig til 15.3.03).

Bettina Engler, kontorfuldmægtig (ansat på halvtid pr. 1.5.02).

Som konsulenter til specifikke projekter har medvirket:

Camilla Rump, DTU (instruktorworkshops, medarbejderworkshops, seminarer).

Cathrine Fox Maule, NBI (studieforløbsundersøgelser).

Cathrine Hasse, KU (studieforløbsundersøgelser).

Arno Kaae, RUC (studieteknikforløb for geografi og geologi).

Adskillige af fakultetets videnskabelige og administrative medarbejdere (medvirken ved studiestartundersøgelsen SUS, kursusevalueringssystemet under SIS, undervisningsporteføljesystemet under ISIS).

Undervisningsvirksomhed

Rettet mod fakultetets studerende i almindelighed

Møntet på 3.-4. studieår har centret efterårssemestret 2002 i lighed med efteråret 2001 afholdt et 10 ECTS-kursus, Naturvidenskabernes Fagdidaktik. De hidtidige to forløb har haft i alt 38 deltagere.

Dertil kommer et antal specialestudier og bachelorprojekter i naturfagsdidaktik. I alt har centret medvirket ved 4 afsluttede specialer, og 5 er i gang nu (Calina Fuglsang-Damgård (matematikdidaktik, vejleder: Søren Eilers, Carl Winsløw), Morten Misfeldt (matematikdidaktik, vejleder: Jesper Michael Møller, Carl Winsløw), Preben Olsen (fysikdidaktik, vejleder Malte Olsen) Nynne-Maria Bisgaard (fysikdidaktik, vejleder Finn Berg Rasmussen), Jan Sølborg (biologididaktik, vejleder Henrik Busch), Michael Hansen (biologididaktik, vejleder Kirsten Paludan), Mette Vedel (biologididaktik, vejleder Per Geckler, Kirsten Paludan), Malene Kaul (matematikdidaktik, vejleder Kjeld Bagger Laursen, Carl Winsløw), Katja Hansen (matematikdidaktik, vejleder Kjeld Bagger Laursen, Carl Winsløw).

Rettet mod specificerede lærergrupper

For deltids- og studenterundervisere har været afholdt Instruktorworkshops, hidtil i 4 omgange, med 5 workshops og i alt 58 deltagere.

I samarbejde med Det rejsende Cirkus Naturligvis har centret i efteråret 2002 for Cirkus' rejsende studentermedarbejdere støttet afholdelse af en didaktisk workshop.

Endvidere har centret tilknyttet en uformel gruppe af yngre didaktisk interesserede videnskabelige medarbejdere ved fakultetet, der kalder sig Guerillagruppen.

Fakultetets adjunkt pædagogikumprogram, teoretisk og praktisk del, er i efteråret 2002 overtaget af centret. Det teoretiske forløb er afholdt, denne gang med 23 deltagere fra KU og DFH.

Samarbejdet med mentorerne om styrkelse af fagdidaktik er under udbygning og der afholdes marts 2003 et internatkursus for denne gruppe, under medvirken af bl.a. professor Per Lauvås, Oslo.

Rettet mod fakultetets lærere i almindelighed

Centrets arbejde med at medvirke til en fagdidaktisk oprustning hos universitetsansatte har i 2002 antaget form af afholdelse af seminarer, workshops og informationsmøder udbudt og afholdt i samarbejde med studieledelserne på geografi, geologi, matematik og biologi.

Udviklingsvirksomhed

Nyt regelsæt for adjunkt pædagogikum er udarbejdet af centrets medarbejdere efteråret 2002 og principgodkendt af Fakultetsrådet december 2002.

Centrets medarbejdere har deltaget i fakultetets studiere-

formarbejde. Arbejdet har været i form af deltagelse i arbejdsgrupper, samt afholdelse af Reformdag og andre seminarer.

Centrets didaktiske indsatsfelt har i 2002 primært ligget inden for begreberne 'dannelse', 'kompetencer' og 'studie-start'.

Centret har ydet støtte til et it-baseret udviklingsprojekt i kemi v/ lektor Preben Graae Sørensen. Men ind til udgangen af 2002 har aktivitetsniveauet på feltet været bevidst lavt. Det forventes af hele fakultetets arbejde med studiereformen vil forøge aktivitetsniveauet og centret har i slutningen af 2002 udbudt en kuvøseprojekt-støtterunde.

Studieforløbsundersøgelser

Centret har i 2002 afsluttet fire studieforløbsundersøgelser. Resultaterne er alle publiceret i centrets skriftserie. Det drejer sig om:

Undersøgelsen af MDFK-kandidaternes karriereforløb 1985-2000 'De gik videre', ved Cathrine Fox Maule.

Studieadfærd, eksamenssucces hos 1.årsstuderende på geografi, 'Studieårgangene 1999-2000 på geografi', ved Sten Engelstoft og Lasse Møller-Jensen.

Karrieremønsteret blandt studerende der forlader universitetet med en bachelorgrad, 'Bachelorer – ej blot til pynt', (med tilføjelse), ved Cathrine Fox Maule.

'Studiegennemførelser: Faglige forskelle og tidlige tendenser', ved Cathrine Fox Maule.

Centret har endvidere haft Cathrine Hasse, sociolog, ansat som videnskabelig medarbejder i en periode på halvanden måned i foråret 2002. Hendes resultater er klar til offentliggørelse ('Veje gennem fysikstudiet').

Igangværende undersøgelser

Studieforløbsundersøgelsen for hele fakultetets årgang 2001. Kandidatundersøgelsen for fagene biologi, geografi, geologi og idræt, dækkende perioden 1986-nu.

Forskningsvirksomhed

Centrets forsknings- og udviklingsvirksomhed har i 2002 primært ligget inden for begreberne 'dannelse', (Tom Børsen Hansen), 'kompetencer' (Per Geckler) og 'studiestart' (Kjeld Bagger Laursen). Et pilotprojekt ang. sidstnævnte er blevet afholdt i samarbejde med geografi efteråret 2002.

Ph.d.-studerende tilknyttet centret: Kathrine Eriksen (kemi, vejleder: Ole Hammerich, Ole Skovmose, projekt "The Role of Reflectivity in the Tertiary Chemical Education in Denmark), Ole Raun Christensen (matematik/videnskabsteori, vejleder: Ole Skovmose, projekt "Reflections in science university educations"), Tom Børsen Hansen (kemi, vejleder: Michael Begtrup, Ole Skovmose, projekt "Mellem dannelse og paradigmesocialisering — udkast til en teori om dannelse med relevans for det kemirelaterede fagområde").

Kathrine Eriksen og Tom Børsen Hansen: Dannelsens Vilkår på de tertiære kemiorienterede uddannelser på Danmarks Farmaceutiske Højskole og Københavns Universitet, Papers from DCN no. 19 – May 2002 Eriksen, Kathrine K. (2002): The Future of Tertiary Chemical Education – a Bildung Focus?, HYLE, International Journal for the Philosophy of Chemistry, 8(1), 35-48.

Der er voksende interesse blandt fakultetets specialestuderende for at kunne blive optaget på didaktik-ph.d.-stipendier.

Centret har været initiativtager ved etableringen af en

national forskerskole for ph.d.-studerende i naturfagenes didaktik. Ideen har fået tilslutning fra alle danske universiteter på nær to. Den til FUR i sommeren 2002 indsendte støtteansøgning har ført til en fireårig bevilling derfra på i alt 7,4 mio. kr., i november '02. Endelig har centret arrangeret en række almindelige seminarer og workshops.

Centrets medarbejdere har i 2002 deltaget i (i en række tilfælde blevet inviteret til deltagelse i) konferencer i Californien, Norge, Kreta, England.

Centrets internationale netværk finder bl.a. sit udtryk i dets International advisory board, der pt. består af professor of Science Education John Leach, School of Education, University of Leeds, Professor i matematikkens didaktik Mogens Niss, IMFUFA, Roskilde Universitetscenter, professor i naturfagenes didaktik Svein Sjøberg, Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling, Universitetet i Oslo. Svein Sjøberg er endvidere tilknyttet centret som adjungeret professor.

Satsningsområder

Nord-Syd

Centrets videnskabelige medarbejder, Per Geckler, har stor erfaring på feltet, bl.a. som konsulent for Verdensbanken. En af centrets specialestuderende, Nynne Maria Bisgaard, studerer fysikundervisningens kår i Vestafrika, sammenlignet med situationen herhjemme.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Kjeld Bagger Laursen har i efteråret 2002 været medlem af en undersøgelsesgruppe, hvis opgave har været at afdække og vurdere indhold og resultater af forsøgsforløb i det almene gymnasiums matematikundervisning, der har gjort brug af computer algebra systemer, hhv. af gruppeprojektarbejdsformen. Undersøgelsesgruppens rapport er januar 2003 offentliggjort af Undervisningsministeriet.

Konsulent- og rådgivervirksomhed

Per Geckler har i foråret 2002 undervist på Danidas training course på Aarhus Tekniske Skole og har siddet i en ekspertgruppe for Evalueringsinstituttet (Undervisningsobservation som metode), december 2002-marts 2002.

Kjeld Bagger Laursen har deltaget i udarbejdelse af planer for et Science Gymnasium i samarbejde med Dansk Industri og Frederiksborg amt; planerne føres ud i livet i 2003 på Espergærde Gymnasium.

Tillidshverv

Udvalg under fakultetet: Per Geckler, Tom Børsen Hansen og Kjeld Bagger Laursen har været medlem af flere arbejdsgrupper, dels under Didaktikudvalget, dels i forbindelse med fakultetets arbejde med studiereformen.

Formidling

Udgivervirksomhed

Centret udgiver en skriftserie. I 2002 er skriftseriens nr. 1, 2, 3, 4 udsendt: De gik videre, Studieårgangene 1999-2000 på geografi, Bachelorer – ej blot til pynt, (med tilføjelse), Studiegennemførelser: Faglige forskelle og tidlige tendenser.

Kongresser og symposier

Centret har indledt arbejdet med at arrangere den 3. DCN konference, der skal finde sted 22.-23. maj 2003 og har titlen 'If reform of university science education is the answer – what were the questions?' Der deltager keynote speakers fra England, Australien, Sverige og Danmark.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde**Netværk**

Centrets internationale netværk finder bla. sit udtryk i dets International advisory board, der pt. består af professor of Science Education John Leach, School of Education, University of Leeds, professor i matematikkens didaktik Mogens Niss, IMFUFA, Roskilde Universitetscenter, professor i naturfagernes didaktik Svein Sjøberg, Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling, Universitetet i Oslo. Svein Sjøberg er endvidere tilknyttet cCentret som adjungeret professor.

Kjeld Bagger Laursen, centerleder

Publikationer

Hansen T.B.: The role of Philosophy of Science and Ethics in University Science Education. 123 s. Tom Børsen Hansen NSU press Göteborg 2002.

Hansen T.B., Eriksen K.K.: Dannelsens vilkår, på de tertiære kemiorienterede uddannelser på Danmarks Farmaceutiske Højskole og Københavns Universitet. 111 s. H. C. Hansen DCN danmark 2002.

Hansen T.B., Nielsen P.M.: Mod strømmen, kritiske essays om videnskab og samfund. 146 s. Peter Nielsen NSU press Göteborg 2002.

Forbrug 2002*Årsværk*

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	1,25	0,00	1,25
DVIP	0,09	0,00	0,09
TAP	0,57	0,00	0,57
<i>Årsværk i alt</i>	<i>1,91</i>	<i>0,00</i>	<i>1,91</i>
Løn	789	0	789
Frikøb	67	0	67
Øvrig drift	489	5	494
Anskaffelser	114	0	114
<i>Bruttototal t.kr.</i>	<i>1.459</i>	<i>5</i>	<i>1.464</i>

Naturvidenskabeligt IT Kompetencecenter (NIK)

Ledelse pr. 1.2.2002

Centeret ledes på halv tid af direktør Jørgen Gomme, der i en den anden halvdel af sin tid er lektor ved August Krogh Institutet.

Centret har en ekstern bestyrelse sammensat af medarbejdere fra en række af fakultetets institutter: Professor David Pisinger (DIKU, formand), lektor Lasse Møller Jensen (Geografisk Institut), Lektor Nikolai Scharff (Zoologisk Museum), Lektor Per Hedegaard (Niels Bohr Institutet for Astronomi, Fysik og Geofysik), Laboratorietekniker Marit Warrer (Molekylærbiologisk Institut, repræsenterer Fakultetsrådet), lektor Finn N. Rasmussen (Botanisk Institut), og stud.scient. Jakob Bruhns (DIKU, repræsenterer Fakultetsrådet). Bestyrelsens sekretær er souschef Asbjørn Jessen (fakultetskontoret).

Adresse

H.C. Ørsted Institutet
Universitetsparken 5
2100 København Ø
Telefon 35 32 06 00
Fax 35 32 04 60
nik@nik.ku.dk
www.nik.ku.dk

Centerlederens årsberetning

NIK, som blev oprettet i 2001, er Det Naturvidenskabelige Fakultets fælles kompetencecenter for it-spørgsmål. Centeret beskæftiger sig bredt med emner, der vedrører anvendelsen af it inden for naturvidenskabelig forskning og undervisning. Der indsamles erfaringer gennem egne forsknings- og udviklingsprojekter og gennem kontakter med danske og internationale samarbejdspartnere.

Fokus har i den forløbne periode især ligget på it-baseret undervisning og på udviklingen af web-baserede informationssystemer. Centeret har stillet midler til rådighed for ca. 25 såkaldte "kuvøseprojekter" vedr. it i undervisningen. Disse er gennemført af undervisere ved de enkelte institutter under teknisk og pædagogisk vejledning fra NIKs medarbejdere. Blandt større udviklingsarbejder skal især nævnes ISIS (et system til web-baseret informationshåndtering, der nu anvendes på en række af fakultetets institutter), og et multimedieprojekt, der vil gøre det muligt for fakultetets medarbejdere at anvende avancerede multimediepræsentationer i undervisning og formidling.

NIKs grafiske værksted yder hjælp og løser mindre opgaver vedr. grafisk databehandling. Desuden anvendes centrets tekniske udstyr til produktion af posters til videnskabelige kongresser mm for fakultetets medarbejdere.

NIKs mål er at medvirke til en tidssvarende, intelligent og omkostningsbevidst anvendelse af it på det naturvidenskabelige område i alle sammenhænge, hvor dette er relevant. Vi mener ikke, at it er løsningen på alle problemer. På den anden side er naturvidenskab utænkkelig uden it, og der er adskillige områder, hvor moderne it-metoder er af uvur-

derlig betydning for forskning og undervisning. Dette vil i endnu højere grad gøre sig gældende fremover – i takt med udviklingen af nye teknologier, der i stigende grad gør it til en integreret del af arbejdsprocesser, læring og fritid.

NIK har ikke ressourcer eller ekspertise til at påtage sig alle it-relaterede opgaver inden for fakultetets område, men vi forsøger at give vores bidrag på områder, hvor vi kan gøre en forskel, og hvor indsatsen ligger inden for den overordnede vision bag centret. Vi kan inden for begrænsede områder udføre teknisk support eller løse tekniske rutineopgaver. NIK er dog ikke primært et supportcenter, men derimod et kompetencecenter, der sigter på en styrkelse af it-anvendelser og it-kompetence inden for alle dele af fakultetets virksomhed.

Forskningsvirksomhed

NIKs forskning tager sigte på udvikling og evaluering af brugergrænseflader for it-støttet undervisning og læring. Vi fokuserer på HCI (human-computer interaktion), som bl.a. omfatter brugerens anvendelse af og vekselvirken med it-støttede læringssystemer. Vi studerer, hvorledes disse teknologier ændrer undervisningen, og hvorledes man kan undersøge teknologiens effekt på motivation for læring.

En del af de udviklingsprojekter (fx vedr. it i undervisningen), som NIK deltager i, indgår som materiale i centrets forskning.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforsker

Dr. Aran Lunzer er fra 1. november 2002 ansat som post.doc. ved NIK.

Jørgen Gomme, centerleder

Forbrug 2002

Årsværk

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	1,74	0,00	1,74
TAP	3,74	0,00	3,74
Årsværk i alt	5,49	0,00	5,49
Løn	2.045	0	2.045
Frikøb	36	0	36
Øvrig drift	1.172	0	1.172
Anskaffelser	1.092	0	1.092
Bruttototal t.kr.	4.345	0	4.345

Publikationer

Hornbæk K.: Usability of Information Visualization: Reading and Interaction Processes. 110s. Danmark 2002.

Hornbæk K.: Brugsvenlig Informationsadgang: brugsvenlighed og læsning. Dansk Biblioteksarbejde 63, s. 14. 2002.

Hornbæk K., Bederson B., Plaisant C.: Navigation Patterns and Usability of Zoomable User Interfaces with and without an overview. AMC Transactions on Computer-Human Interaction 9, (4), s. 28. 2002.

Hornbæk K., Frøkjær E.: Evaluating User Interfaces with Metaphors of Human Thinking. 22s. Frankrig 2002.

- Hornbæk K., Frøkjær E.: Metaphors of Human Thinking in HCI: Habit, Stream of Thought, Awareness, Utterance, and Knowing. 10s. Australien 2002.
- Hornbæk K., Frøkjær E.: Studying the Utility of Mataphors of Human Thinking in HCI. 3s. Danmark 2002.
- Hornbæk K., Gomme J., Engberg D.T.: Video Lectures: HCI and e-learning problems. 2s. Danmark 2002.
- Hornbæk K., Henriksen K., Sporning J.: Virtual Trackballs Revisited. 15s. Danmark 2002.
- Lunzer A.E.: Widget multiplexers for in-situ handling of alternative applocation states. 2s. Danmark 2002.

Skolen for Klinikassistenter og Tandplejere (SKT)

Ledelse pr. 1.2.2002

Skolechef er tandlæge, ph.d., dr.odont. Merete Vigild. Skolerådet består af Merete Vigild (formand), ledende tandlæge, ph.d., exam.int.pæd. Sten Wienberg Nørmark (næstformand), undervisningsassistent, tandplejer Lisbeth Vinterby, faglærer, klinikassistent Jenny Meyer, faglærer, klinikassistent Susanne Linneballe, førsteklinikassistent Karina Kruse Andersen, tandplejerstuderende Askan Ahmadi-
nia og tandplejerstuderende Jeanette Høj.

Organisation

Skolen for Klinikassistenter og Tandplejere (SKT) blev oprettet i 1972 og indgik i 1992 som en del af Københavns Universitet sammen med tandlægeskolen. I 1996 blev SKT organisatorisk adskilt fra tandlægeskolen og Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet og knyttet direkte til Københavns Universitet som en særlig administrativ enhed. Skolen styres efter et af Undervisningsministeriet i 1996 godkendt styrelsesregulativ.

Skolens formål er at uddanne tandplejere og klinikassistenter i overensstemmelse med de til enhver tid gældende bestemmelser herom og skolen kan endvidere medvirke ved efteruddannelse af disse grupper.

Skolen ledes af en skolechef under ansvar over for rektor i samarbejde med et skoleråd, et undervisningsudvalg for tandplejeruddannelsen og et uddannelsesudvalg for klinikassistentuddannelsen. Koordinationen mellem de forskellige odontologiske uddannelser sker på grundlag af samarbejdsaftale mellem SKT og SVF. Desuden er der nedsat et koordinationsudvalg bestående af medlemmer fra SKT og Odontologisk Institut, SVF.

SKT betjenes i administrative anliggender af universitetets fællesområde.

Adresse

Panum Institut
Nørre Allé 20
2200 København N
Telefon 35 32 68 52
Fax 35 32 68 79
skt@odont.ku.dk
www.skt.ku.dk

Skolechefens årsberetning

Søgningen til tandplejeruddannelsen har været i stærk stigning. Således var der i 2002 en forøgelse i antallet af kvote 1 ansøgere på 25% i forhold til 2000 og på omkring 50% i forhold til 2001. Ud af de 44 tandplejere, som afsluttede deres eksamen i januar 2002, havde hovedparten allerede job, inden de modtog deres eksamensbeviser i slutningen af februar.

Tandplejeruddannelsen har i mange år kørt med et regnskabsteknisk underskud. På den baggrund ansøgte der i november 2000 om en ekstrabevilling til uddannelsen i Undervisningsministeriet. Med vedtagelse af Finanslov

2003 er denne bevilling nu en realitet, og tandplejeruddannelsen har således udsigt til fremover at have et budget i balance.

Den organisatoriske placering af SKT har ligeledes været på dagsordenen i 2002. Skolen vil fra 2004 sandsynligvis enten overgå til et Center for Videregående Uddannelser eller indgå som en selvstændig afdeling relateret til Odontologisk Institut, SVF.

Fysiske rammer

SKT har til huse i Panum Institut, hvor skolen har et selvstændigt klinikafsnit med 45 behandlingsenheder. SKT deler undervisningslokaler og en række fællesfaciliteter med bygningens øvrige uddannelser. Den forøgede uddannelseskapacitet på begge uddannelser har bevirket, at pladsproblemer har været så udtalte, at skolen desværre stadig har en del af sit sekretariat til huse i lejede lokaler uden for Panum Institut.

Personaleforhold

Grundet budgetmæssige nedskæringer har skolen i 2002 desværre været nødsaget til at foretage en uansøgt afskedigelse og vakancer og barselsvikariater er kun blevet besat i et vist omfang.

En vakant stilling som leder af klinikenheden ved tandplejeruddannelsen blev besat pr. 1. marts 2002. Til stillingen var der tre ansøgere (kvinder), som var kvalificerede. Stillingen blev besat med tandlæge Ruth Højgaard Petersen.

Tandplejeruddannelsen

Uddannelsen er en 21/2-årig videregående sundhedsuddannelse. Den består af teoretisk, praktisk og klinisk undervisning på skolen, og giver ret til selvstændig virksomhed som tandplejer (Lov om tandplejere, 1996).

Formålet med tandplejeruddannelsen er, at de studerende opnår teoretiske kundskaber, fagetisk og -kritisk holdning samt praktiske færdigheder, som kvalificerer dem til selvstændigt at varetage tandplejerens sundhedsfremmende, sygdomsforebyggende og terapeutiske opgaver i overensstemmelse med skiftende samfundsbehov (Bekendtgørelse nr. 773 af 22. august 1996, § 1 stk. 1).

I februar 2002 dimitterede 44 tandplejere, og i august blev der optaget 67 nye tandplejerstuderende med en optagelseskvotient i kvote 1 på 8,1. I alt var 173 studerende indskrevet på uddannelsen pr. 1. oktober.

Via Erasmus/Socrates-programmet er der i løbet af 2002 foretaget udvekslinger af såvel lærere som studerende med tandplejeruddannelsen i Amsterdam. Desuden fortsætter i Nordplusregi den årlige udveksling af studerende med tandplejeruddannelsen i Stockholm.

Sammen med SKT, Århus Universitet, har skolen udarbejdet ECTS (European Credit Transfer System) og informationspakke for tandplejeruddannelsen samt videreudviklet Diploma Supplement.

Uddannelses- og erhvervsvejleder: undervisningsassistent, tandplejer Lisbeth Vinterby.

Klinikassistentuddannelsen

Med henvisning til Lov om erhvervsuddannelser, m.v. har Undervisningsministeriet under visse betingelser godkendt, at SKT meddeler den obligatoriske undervisning i Erhvervsuddannelsen til tandklinikassistent (EUKA). Uddannelsen er normeret til 3 år vekslende mellem skole og praktik på et godkendt praktiksted.

Uddannelsens formål er, at eleven gennem skoleundervisning og praktikuddannelse opnår kompetence som tandklinikassistent (bekendtgørelse nr.: 1244 af 18. december 2000 om uddannelse til tandklinikassistent med tilhørende vejledning om bekendtgørelsen om tandklinikassistent af 18. december 2000).

SKT har som konsekvens af erhvervsuddannelsesreformen (Reform 2000) indgået samarbejdsaftale med Teknisk Skole Ishøj for at kunne udbyde Grundforløbet i serviceindgangen for de målrettede elever mod Tandklinikassistentuddannelsen. SKT har indgået en samarbejdsaftale med Odense Tekniske Skole om visse valgfri specialefag. Hovedparten af tandklinikassistenter uddannes ved SKT-KU og SKT-AU.

Sammen med det Faglige Udvalg for Tandklinikassistentuddannelsen (FUTKA) udsteder skolen et Uddannelsesbevis til elever, der har gennemført den samlede skole- og praktikuddannelse.

Der blev i 2002 indgået 410 uddannelsesaftaler (heraf 66 SKP aftaler) og udstedt 177 uddannelsesbeviser.

Skolen har tilforordnet ledende tandlæge P.T. Teglers og faglærer Marianne Jungstedt til Det lokale Uddannelsesudvalg, hvis medlemmer, udpeget af organisationerne er: Marianne Juul (HK), Henrik Lytsen (DTF), Gitte P Jensen (HK).

Uddannelses- og erhvervsvejledere: Faglærer, tandplejer Sanne Christensen og faglærer, tandklinikassistent Jenny Meyer.

Skolepraktik (SKP)

Skolen udbyder Skolepraktik (SKP) for elever, der ikke har kunnet opnå en ordinær praktikaftale på arbejdsmarkedet, og som i øvrigt opfylder bestemmelserne herom.

Skolen modtog i 2002 51 elever til SKP, hvis praktiske del finder sted på Panum Instituttets tandklinikker og ved virksomhedsforlagt undervisning. Heraf har 22 fået uddannelsesaftale i 2002.

Forskningsvirksomhed

Tandsygdomme som helbredsproblem blandt danskere (Børge Hede, Merete Vigild).

Behovet for implantatbehandlingen i Danmark og Sverige (Sigvard Palmqvist, Merete Vigild, Björn Söderfeldt).

Forebyggende tandpleje til hjemmeboende gamle mennesker over 75 år. Effekt og omkostninger (Erik Andersen, Kim Ekstrand, Poul Holm-Pedersen, Merete Vigild).

Brug af tandplejersystemet i Danmark og Sverige (Mats Kronström, Sigvard Palmqvist, Merete Vigild, Björn Söderfeldt).

Klinisk virksomhed

SKT driver en klinik med 33 klinikstole til patientbehandling ved tandplejeruddannelsen og med 12 stole ved klinikassistentuddannelsen (øvelser+ behandling).

I 2002 behandlede SKT i alt 3.170 patienter. Klinikken har tilknyttet en klinikleder (ledende tandlæge), 71/2 årsværk undervisningsassistenter (autoriserede tandplejere) og 8 årsværk TAP (klinik-TAP).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Sten W. Nørmark har været formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg.

Konsulent- og rådgivervirksomhed

Sten W. Nørmark er konsulent for Direktoratet for Sundhed, Miljø og Forskning, Grønland, vedrørende uddannelse og efteruddannelse af kigutigissaasoq (grønlandsk tandplejer), samt faglig koordinator og ansvarlig for uddannelsens indhold.

P.T. Teglers er konsulent for det faglige udvalg for erhvervsuddannelsen til Tandklinikassistent omkring Erhvervsuddannelsesreformen 2000.

Tillidshverv

Merete Vigild er formand for Sundhedsstyrelsens bedømmelsesudvalget for ledere i den kommunale tandpleje (BLIKT-udvalget) samt medlem af det Sundhedsfaglige Råd for Tand-, Mund- og Kæbekirurgi ved Hovedstadens Sygehus Fællesskab.

Formidling

Udgivervirksomhed

Cd-rommen "Dental Morphology" og "Tandmorfologi".

Redaktionelle hverv

P.T. Teglers og Susanne Møllnitz er medredaktør på Lærebog for klinikassistenter (bind 1 og 2) som konsekvens af Reform 2000 og Merete Vigild er Referee ved flere internationale tidsskrifter.

Kongresser og symposier

Anette Monrad, har arrangeret uddannelsernes internationale dag på SKT. CIRIUS. København.

Anette Monrad, har deltaget i konference om "Transnational uddannelse" DAN-EURASHE. Kolding.

Anette Monrad, har deltaget i konference om "Den danske og den udenlandske gradsstruktur i de videregående uddannelser". DAN-EURASHE. Kolding.

Sten W. Nørmark, foredrag ved Nordic Conference of Dental Hygienist Educators, Aarhus, 2-3 May 2002: Future supply and demand of oral hygienists in Denmark: Educational implications".

PT Teglers, har deltaget i EFUET (European Forum of Technical and Vocational Education and Training). Annual International Conference, Sevilla.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Anette Monrad, International koordinator i relation til internationalt kontor/KU og i relation til EU-støtte programmer og deraf afledte aktiviteter udvekslinger, projekter etc. Indvalgt i bestyrelsen for DAN-EURASHE den danske afdeling af det EUROPÆISKE EURASHE, som beskæftiger sig med internationalisering af videregående uddannelser. Kursusgiver ved midtvejskursus for kigutigissaasoq elever (grønlandske tandplejere) Nuuk.

Sten W. Nørmark repræsenterer skolen i netværket mellem de nordiske tandplejerskoler, incl. studenter- og lærerudveksling via NORDPLUS.

P.T. Teglers og Conni Parsner er konsulenter for Faculty of Dentistry, Thammasat University Pathon-Thai, Thailand vedrørende opbygningen af en Dental Assistant (tandklinikassistent) uddannelse.

Merete Vigild har internationalt forskningssamarbejde med afdelingen for Samfundsodontologi, Malmø Tandlægehøjskole, derudover nationalt forskningssamarbejde

med Gerodontologisk forskningscenter ved Odontologisk Institut SVF-KU og med Amtstandplejen i Københavns Amt.

Merete Vigild, skolechef

Stab

Tandplejeruddannelsen

Birch, Tine; undervisningsass.
 Døi, Jørn Piplies; undervisningsass.
 Faurholdt-Christensen, Pia; undervisningsass.
 Friis-Pedersen, Rikke Ørbæk; undervisningsass.
 Fürstnow, Marianne Christensen; faglærer.
 Gejlager, Jens Ebert; tandlæge (klinisk lærer)
 Hein-Hansen, Liselotte; undervisningsass.
 Jakobsen, Anette; undervisningsass.
 Larsen, Anette; undervisningsass.
 Lipski, Aniceta; undervisningsass.
 Madsen, Lene; psykolog.
 Monrad, Anette Hochland; cand.psych.
 Nørmark, Sten Wienberg; ledende tandlæge.
 Ottesen, Susanne; faglærer.
 Pedersen, Birgit; klinikassistent.
 Pedersen, Eva Lis; undervisningsass.
 Pedersen, Ruth Højgaard; ledende tandlæge.
 Qvist, Vibeke; tandlæge (klinisk lærer).
 Vigild, Merete; skolechef.
 Vinterby, Lisbeth; undervisningsass.
 Ølholm, Malene Jo; klinikassistent.

Klinikassistentuddannelsen

Abildgaard, Vicki Moldrup; faglærer.
 Bendsen, Gitte Lis; faglærer.
 Bjørning, Sharon Elizabeth; faglærer.
 Brincker, Jane; faglærer.
 Christensen, Sanne Wass; faglærer.
 Christiansen, Gitte Gøttsche; faglærer.
 Graversen, Kurt Graves; faglærer.
 Greve, Kirsten Merete Hildebrandt; faglærer.

Hall, Lone; faglærer.
 Hornslet, Inger; faglærer.
 Jensen, Inge-Lise; faglærer.
 Jensen, Pia Stensgaard; faglærer.
 Jungsted, Marianne Grete; faglærer.
 Jørgensen, Finn Ingemann; afdelingsleder.
 Linneballe, Siv Susanne Forsman; faglærer.
 Lorenzen, Lena Merete; faglærer.
 Lukowski-Nielsen, Doris; faglærer.
 Meyer, Jenny Fritzen; faglærer.
 Nielsen, Bodil Hoier; faglærer.
 Nyholm, Kirsten Albæk; faglærer.
 Parsner, Conni Annette; uddannelsesleder.
 Rasmussen, Jytte; faglærer.
 Storm, Mette Louise; faglærer.
 Struve, Nina Marguerite; faglærer.
 Teglers, Poul Thorpen; ledende tandlæge.
 Wallin, Annelise; faglærer.
 Ziska, Maud; faglærer.

Publikationer

Carlsen, O.: Tandmorfologiske Skitser & billeder. SKT 2002.
 Kronström M., Palmqvist S., Söderfeldt B., Vigild M.: Subjective Need for Implant Treatment among Middle-aged People in Sweden and Denmark. *Clinical Implant Dentistry and Related Research* 2002;1, side 11-15.
 Kronström M., Palmqvist S., Söderfeldt B., Vigild M.: Utilization of dental health services among middle-aged people in Sweden and Denmark. *ACTA odontol scand* 2002; 60, side 276-280.
 Rud K., Vigild M.: Mundpleje opprioriteret på Rigshospitalet. *Sygeplejersken* 2002;30, side 24.
 Qvist V., Laurberg L., Poulsen A., Teglers PT., Manscher E., Keiding N., Tveid AB., Espelid I.: Sundhedsudbytte ved ændrede behandlingsmønstre i den kommunale tandpleje i Danmark og Norge.
 Nørmark SW: Future supply and demand of oral hygienists in Denmark: Educational implications. *Tandplejeren* 2002;27 nr. 10:16-18.

